IJA # 2627

טור אבן העזר חלק שני

Ṭur ’Even ha-‘Ezer Ḥeleḳ Sheni

Warsaw, 5624 (1863 or 1864)

טור
אבן העזר

הוא הטור הרביעי מארבעה הטורים

חברו הגאון מורינו ורבינו **יעקב** בן רבינו **אשר** זללה"ה הנקרא **בעל הטורים**

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה החכם השלם ריש מתיבתא בעיר צפת תובב"א מוהר"ר **יוסף קאר"ו** זללה"ה, ואופן סדר
ביאורו וחידושיו על מה אדניהם הטבעו הכל רשום בהקדמתו ומטנה ישמע חכם ויוסיף לקח ונקרא שמו בישראל

בית יוסף

ובמהדורא בתרא קם הגאון הנ"ל בכבודו ובעצמו להחזיק בדק ביתו ועשה הגהות נכונות וקרא שמם **בדק הבית** ונמצאים כל אחד על
מקומם הראוי כפי רצונו ובקשתו של הגאון בהקדמתו ·

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה ריש מתיבתא החכם השלם כמוהר"ר **יואל סירקש** זללה"ה אשר בזרוע עיונו ירד לעומק דברי
רבינו יעקב בעל הטורים ודברי הפוסקים שהביא בחיבורו ובדברי הגאון מהרר"י קאר"ו זלה"ה, ונקרא שמו בישראל

בית חדש

ועם ספר **דרכי משה** מהגאון המפורסם רבן של כל בני הגולה מוהר"ר **משה איסרלש** זללה"ה
ועם פירוש וחידושי הגאון בעל ספר **מאירת עינים** ה"ה הרב הגדול גאון ישראל והדרו מרנא ורבנא **יושע ולק כ"ץ** זללה"ה
ונקרא שמו בישראל

דרישה ופרישה

ועם **חדושי הגאון מהרל"ח** אשר איזן וחיקר הגאון המפורסם מוהר"ר **ליב חנליש** בספרו **ויגש יהודה**
וגם נתוספו הגהות בטור וב"י וד"מ שהגיה הרב הגאון המפורסם מוהרר **יוסף** דק"ק בראניזוקע
ועוד נוספות מהגאונים המפורסמים נ"ע
מהגאון בעל המחבר ספר **תפארת שמואל** על **או"ח ויו"ד וח"מ**, ומהגאון בעל **תוספות יום טוב** על **אה"ע**

* * *

חלק שני

ווארשא

בדפוס ר' **שמואל** ב"ר **חיים ארגעלבראנד** נ"י

בשנת **תרכ"ד** לפ"ק

קיט כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו וגו' ותנן ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו ראשונה וכו' בסוף גיטין (דף צ) משנה וגמ' והרי"ף והרא"ש לא פסקו הלכה כדברי מי וכ"ל שהטעם לפי שסמכו על המעיין דממילא משמע דהלכה כב"ה לגבי ב"ש וגם לגבי ר"ע והרמב"ם ז"ל כתב בפי' המשנה בהדיא והלכה כב"ה וכן נראה ג"כ מדבריו בפ"י מה' גירושין וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד:

קיט כי יקח וגו' ותנן ב"ש אומרים בסוף גיטין משנה וגמרא והרי"ף והרא"ש לא פסקו בפירוש הלכה כדברי מי וכ"ל דסמכו על מה שהביא מימרא דרב פפא דאמר ליה לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו לר"ע ודאי פשיטא היא דיכול לגרשה אפי' לכתחילה אם מצא אחרת נאה הימנ' ומאי קמיבעיא ליה ולב"ש נמי אפילו מצא בה דבר איבעיא לן כיון דלא מצא בה ערוה וכיון דאיבעיא ליה בלא מצא בה לא ערוה ולא דבר והיינו לב"ה אלמא דהילכתא כוותיה וזהו שכתב הרי"ף ז"ל בסוף אותה מימרא ש"מ דהיכא דלא מצא בה לא ערוה ולא דבר לכתחלה לא יגרש כלומר דמכאן שמעינן להדיא דלית הילכתא כר' עקיבא וזהו פשוט דהילכתא כבית הלל לגבי בית שמאי כ"ל. ומ"ש דדרשי ליה לקרא כפשטיה כו' פי' והאי כי מצא משמש בלשון דהא:

הלכות גיטין

קיט **כי** יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ותנן ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר דדרשי ליה לקרא כפשטיה אם לא תמצא חן בעיניו לפי שמצא בה ערות דבר וב"ה סברי אפילו (א) הקדיחה תבשילו דדרשי לקרא הכי כי מצא בה ערות דבר (ב) או ערוה או דבר אחר שפשעה כנגדו ור' עקיבא סבר אפילו מצא אחרת נאה הימנה דדריש לקרא הכי והיה אם לא תמצא חן בעיניו פי' חן של נוי (ג) או שמצא בה ערות דבר והלכה כב"ה שאם פשעה כנגדו יכול לגרשה אבל לא יגרשנה (ד) כדי ליקח נאה הימנה בד"א בזיווג שני (ה) אבל בזיווג ראשון אין למהר לגרשה דאמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה (ו) מזבח מוריד עליו דמעות לפיכך אין לו לגרשה בשביל שפשעה כנגדו אבל אם מצא בה ערות דבר או פריצות מצוה לגרשה (ז) [א] דכתיב גרש לץ ויצא מדון והרמב"ם כתב אין למהר לשלח אשתו ראשונה אבל אם שנאה ישלחנה (ח) ול"נ דהאי דכתיב כי שנא שלח מוקמינן ליה בזיווג שני אבל בזיווג ראשון אין לשלחה אלא א"כ מצא בה ערות דבר

בין

בד"א בזיווג ב' אבל בזיווג ראשון אין למהר לגרשה וכו' גם זה מפורש שם ומצאתי כתוב בשם ספר אגודה דהא דאמר ר' אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות היינו דוקא כשמגרשה בעל כרחה ב"ה וכ"כ הר"ן בתשובה: אבל אם מצא ערות דבר או פריצות וכו' שם ויש לך שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו וכו' שרואה את אשתו יוצאת וראשה פרוע וכו' זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר כי מצא בה ערות דבר ורבינו דלא נקט האי קרא ונקט במקומו גרש לץ ויצא מדון נראה דלא דק דההוא קרא אאשה רעה הוא דאתמר בפרק הבא על יבמתו (סג:) דמצוה לגרשה שנאמר גרש לץ ויצא מדון והיא אשה רעה היינו שהיא רעה בדעותיה כדמשמע התם וגם קרא משמע דהכי מתפרש דכתיב ויצא מדון אבל מצאתי שהרמב"ם כתב בפי"ז מהל' גירושין אשה רעה בדעותיה ושאינה צנועה מצוה לגרשה שנאמר גרש לץ ויצא מדון נראה דתרווייהו משמע ליה מהאי קרא ואיפשר דשאינה צנועה נפקא ליה מגרש לץ וס"ל דתרווייהו בכלל אשה רעה (כמו) שהזכירו בהבא על יבמתו: והרמב"ם כתב אין למהר לשלח אשתו ראשונה וכו' ולי נראה דהאי דכתיב כי שנא שלח וכו' נוסחא משובשת נזדמנה לו בספרי הרמב"ם דבנוסחי דידן הכי איתא בפ"י מהל' גירושין לא יגרש אדם את אשתו ראשונה אלא א"כ מצא בה ערות דבר ואין ראוי למהר לשלח אשתו ראשונה אבל שניה אם שנאה ישלחנה ע"כ ומ"מ נראה מדבריו דהלכה כב"ה מדכתב שניה אם שנאה ישלחנה אלמא דלא בעינן דבר ערוה כב"ש וגם שנאה משמע על ידי שום דבר שעשתה דע"י שמצא אחרת נאה הימנה אין לשנאתה

ומ"ש וב"ה סברי אפילו הקדיחה תבשילו פי' רש"י שריפה ע"י אור או במלח. ומ"ש דדרשי לקראי הכי כי מצא בה ערות דבר או ערוה או דבר פי' דב"ה נמי משמע להו האי כי בלשון דהא כב"ש אלא דמשמע להו ערות דבר דאו ערוה או דבר ואיצטריך ערות לומר שאפי' יוצאה משום ערוה מותרת ליכנס לאחר כדכתיב והלכה והיתה לאיש אחר ואיצטריך דבר דאפילו משום דבר רשאי לגרשה ומאי דלא כתב בהדיא או ערוה או דבר ה"ט כי היכי דלידרשיה נמי ערוה בדבר כלומר שאינה נאסרת עליו משום ערוה אלא בעדות ברורה נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר ע"פ שנים עדים יקום דבר מה להלן בעדים ברורים אף כאן בעדים ברורים ולהאי דרשא לחוד לא אתא דמי כתיב ערוה בדבר אלא ודאי דלהכי כתב ערות דבר כי היכי דלידרשיה בתרווייהו דמשתמע או ערות דבר או דבר ומשמע נמי ערות בדבר הכי איתא בגמרא לב"ה אבל לב"ש ה"ל ערות דבר כמו ערות בדבר ודע דלב"ש פריך בירושל' דמאי איצטריך קרא דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה תיפוק ליה דבלאו הכי אסור להחזיר סוטתו כיון שיש עדים ברורים ומשני לעבור עליו בשני לאוין תוספות ור"ע סבר אפי' מצא אחר' וכו' פי' דלר"ע מפרש ליה להאי כי בלשון אם הילכך תרי מילי נינהו אם לא תמצא חן של נוי בעיניו ואם מצא בה ערות דבר כלומר א"כ שמצא בה ערות דבר ולדידי' נמי צ"ל דאיצטריך אם לא תמצא חן שאפי' משום מציאת חן רשאי לגרשה ואיצטריך ערות דבר שאפילו יוצאת משום ערוה מותרת ליכנס לאחר ותוספות בשם ר"י כתבו דר"ע סבר כב"ש דערות דבר חדא מילתא היא כלו' ערוה בדבר דלהאי דרשא לחוד איכתב דבר ובשם הר' אלחנן פירש דשפיר סבר ר"ע כב"ה למידרש נמי או ערוה או דבר ואיצטריך דבר דאי לאו דאיית' ליה דבר להקדיחה תבשילו לא הוה דרש כי מצא בה בלשון א"כ ע"ש. והלכה כב"ה שאם פשעה כנגדו יכול לגרשה אבל לא יגרשנה כדי ליקח נאה הימנה דכתיב כי שנא שלח: **בד"א** בזיווג שני וכו' כך היא הגירסא בספרי רבינו המדוייקים וגם זה בסוף גיטין כי שנא שלח א"ר יהודה אם שנאתה שלח רבי יוחנן אמר שנוי המשלח ולא פליגי הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני דאמר ר"א וכו' ופרש"י והר"ן אם שנאתה שלח כר"ע ומדברי רבינו נראה דלא ס"ל כפירושו משום דדוחק הוא לומר דרב יהודה דורש המקרא אליביה דרבי עקיבא דלית הילכתא כוותיה אלא ודאי דאליבא דב"ה דהילכתא כוותיה דורש המקרא שאם שנאתה מחמת שפשעה כנגדו בהקדחת התבשיל ישלחנו והמקרא נמי דייק כב"ה דכתיב כי שנא דבדבר זה ודאי שייך שנאה דאילו במצא אחרת נאה הימנה אינה משלחה משום שנאה אלא משום דלא אפשר ליה למיקם בסיפוקייהו דתרווייהו או משום שהשנייה אינה רוצה ליכנס לו אא"כ יגרש הראשונה ומאי כי שנא ועוד דלב"ה כי שנא שלח אורווי לן דאעפ"י שהקדיחה תבשילו דיכול לגרשה היינו דוקא כשהיא שנואה בעיניו מחמת זה אבל אם אינה שנואה בעיניו אלא שמצא אחרת נאה הימנה אעפ"י שפשעה כנגדו אינו יכול לגרשה דהכי דייק קרא כי שנא שלח דדוקא כשהיא שנואה בעיניו ישלחנה ואיצטריך דבר ואיצטריך כי שנא לומר שאפי' שנואה בעיניו לא ישלחנה אא"כ פשעה כנגדו בדבר מה ואיצטריך כי שנא לומר שאפי' פשעה כנגדו לא ישלחנה אא"כ היא שנואה בעיניו ג"כ מחמת זה כנ"ל דעת רבינו וכן נראה מדברי הרמב"ם כמו שיתבאר בסמוך: **ומ"ש** אבל בזיווג ראשון אין למהר לגרשה כו' היינו כר' יוחנן שהבאתי דאמר שנוי המשלח ומוקמינן ליה בזיווג ראשון והיא דהילכתא כוותיה וכן פי' רש"י והר"ן והיינו דוקא בפשעה כנגדו דאלו במצא בה דבר ערוה זו מצוה מן התורה וכדאמר ר"א ודרשה זו נמי אליביה דב"ה לגרשה ואין המזבח מוריד עליו דמעות ואי בלא פשעה כנגדו כייפינן ליה נמי שלא להוציא כיון שאסור לגרשה ד"ת ומאי קאמר דשנוי בלבד והמזבח מוריד עליו דמעות הא עדיפא מינה עביד דעבר אאיסור דאורייתא אלא ודאי דמיירי בפשעה כנגדו ואיצטריך קרא לאורויי לן דהכי דלא כייפינן ליה שלא להוציא מיהו שנוי הוא ומזבח מוריד עליו דמעות: **ומ"ש** אבל אם מצא בה ערות דבר או פריצות מצוה לגרשה וכו' ברייתא שם זו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרועה וטווה בשוק ופרומה משני צדדי' ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר כי מ"א בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות וגו' אלא דקשיא למה נקט רבינו קרא דגרש לץ וכו' ולא נקט קרא כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות כדנקט בברייתא ותו קשיא דבפרק הבע"י אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה שנא' גרש לץ ויצא מדון והביאו הרי"ף והרא"ש סוף גיטין וכן כתב הרמב"ם בפ"י מה"ג אשה רעה בדיעותיה ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות מצוה לגרשה שנאמר גרש לץ וגו' ורבינו לא כתבה כלל עיקר ונראה בעיני דרבינו ס"ל דאשה רעה דקאמר התם דמצוה לגרשה אינו לומר שלא נמצא בה שום פריצות כי אם שהיא רעה לבעלה שמצערתו ומריבה עמו תמיד וכדאמר התם ה"ד אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תכא ומקשט' ליה פומא רבא אמר מקשטא ליה תכא ומהדרה ליה גבה דא"כ קשיא במאי איירי אי בזיווג שני מאי אירייא אשה רעה אפי' אינה רעה רק שהקדיחה תבשילו או פשעה כנגדו בשום דבר מצוה לגרשה שנאמר כי שנא שלח וכדדרש ר' יהודה אם שנאתה שלח ואי בזיווג הראשון קשיא נמי הלא מזבח מוריד עליו דמעות ומשמע דאפי' היא מצערתו לא ישלחנה כיון שלא נמצא בה ערות דבר אלא ודאי ד[illegible] אשה רעה דמצוה לגרשה אפי' בזיווג ראשון איירי באינה צנועה שנמצא בה פריצות אף עפ"י שלא מצא בה דבר ערוה ממש מכל מקום מצוה לגרשה מדכתיב גרש לץ ולא איירי הכא באשה רעה דמקשטא ליה תכא כו' דאותה אשה רעה ודאי כיון שלא נמצא בה פריצות אין מצוה לגרשה בזיווג הראשון ורבינו שאמר אבל אם מצא בה ערות דבר או פריצות מצוה לגרשה דכתיב גרש לץ לא הביא המקרא לראיה על מצא בה ערות דבר שזה ברור הוא בתורה דכתיב כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות כו' וכדאיתא בברייתא אלא על מה שאמר או פריצות כלומר אפי' אינו דבר ערוה ממש כהנך יוצאה וראשה פרועה וכו' דנקט בברייתא שעוברת על דת משה ויהודית אלא שאר פריצות מצוה לגרשה מדכתיב גרש לץ וכן מבואר בלשון הרמב"ם שהבאתי דאשה רעה דמצוה לגרשה מדכתיב גרש לץ היינו שאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות ורעה בדעותיה ואעפ"י שאינה עוברת על דת משה ויהודית שלא נמצא בה דבר ערוה דהשתא ודאי מצוה לגרשה מדכתיב כי מצא בה ערות דבר כמ"ש קודם זה בפי' ע"ש. ועוד יראה לי דרבינו סובר דההיא דמקשטא ליה תכא וכו' היינו פריצותא והיא גם כן בכלל גרש לץ ואפילו בזיווג הראשון וזה יותר נכון שהרי רבא גופא שאמר אשה רעה מצוה לגרשה הוא שאמר לשם ה"ד אשה רעה מקשטא ליה תכא כו' והיינו רעה בדיעותיה שמכוונת לצערו שלא לאכול עמו או לקלל ולגדף כל זמן סעודה כדי לצערו שכל אלה דעות רעות ואינה צנועה כבנות ישראל הכשרות וע"ד זה הם ג"כ דברי הרמב"ם ז"ל: **ומ"ש** והרמב"ם כתב אין למהר וכו' ולא נהירא נסחא משובשת נזדמנה לו בספרי הרמב"ם וכבר העיד על זה הב"י:

ומ"ש

פרישה

סי' קיט (א) **הקדיחה** תבשילו פי' שרפה או על ידי אור או ע"י מלח רש"י: (ב) **או** ערוה או דבר ובגמרא בברייתא מפרש ב"ה דשניהם צריכי אם נאמר ערוה ולא נאמר דבר הייתי אומר משום ערוה תצא ומשום דבר לא תצא ואם נאמ' דבר לחוד הייתי אומר משום דבר תנשא לאחר אבל משום ערוה לא תנשא לאחר צריכה. וכן לר"ע בחן ובערוה ואפשר דר"ע לא דריש דבר בפני עצמו דהא הקדיחה תבשילו וכיוצא בו נפקא במכ"ש מלא תמצא חן מיהו יש לומר דס"ל דוקא משום לא תמצא חן מצי מגרש דס"ל כמו שנואה דאסורה לבעלה משא"כ משום דבר אחר כל דהו קמ"ל דבר: (ג) **או** שמצא בה כו' דר"ע סבר דכי הוא לשון אם ותרי מילי נינהו אם לא תמצא חן של נוי בעיניו ואם מצא בה ערות דבר גמרא ופרש"י בסוף גיטין: (ד) **כדי** ליקח נאה הימנה דכתיב כי שנא שלח פסוק הוא במלאכי (סימן ב ועיין בסוף גיטין כ"פ): (ה) **אבל** בזיווג ראשון אין כו' פי' אע"ג דאם רוצה לגרשה מ"מ אין למהר כו' רש"י ורצה לומר כי הפסוק דכי מצא בה ערות דבר כו' מיירי בכל ענין בין בזיווג שני בין בזיווג ראשון ולכן פירש דאע"ג דאם רוצה כו': (ו) **מזבח** מוריד עליו דמעות (דכתיב במלאכי וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגומר ואמרתם על מה וגומר אשת נעורך אשר בגדת בה והיא חברתך ואשת נעוריך היינו זווג ראשון וכתיב בתריה ושמרתם ברוחכם ובאשת נעורך אל יבגוד כ"פ) וז"ל ב"י מצאתי כתוב בשם ספר אגודה (פרק המגרש) היינו דוקא כשמגרש בע"כ: (ז) **דכתיב** גרש לץ ויצא מדון עיין בדרישה: (ח) **ול"נ** דהאי דכתיב כי שנא כו' ובנוסח ספרי הרמב"ם שלנו איתא אבל שנייה אם שנאה וכו' ב"י:

דרישה

סי' קיט [א] **דכתיב** גרש לץ וגו' וכ"כ הרמב"ם מהאי קרא ואף על גב דהאי קרא אאשה רעה הוא דאתמר בפרק הבע"י ס"ל דאשה דאינה צנועה הויא בכלל אשה רעה אבל בגמרא דסוף גיטין מפיק לה מדכתיב כי מצא בה ערות דבר וגומר ב"י ונראה לא דמייתי הרמב"ם ורבינו האי קרא דגרש לץ וגומר דמיניה משמע מיניה מצוה לגרש לאפוקי מקרא דכי מצא וגומר לא משתמע מיניה מצוה אלא שמותר לגרש וגמרא דמייתי ליה ס"ל משום דמיירי בכל ענין בין בזיווג שני בין בזיווג ראשון לאפוקי קרא דגרש לץ י"ל דלא מיירי אלא בזיווג:

בין

הגהות מתוספות יום טוב על אבן העזר

בסימן קי"ט וכתב הרמב"ם לפיכך מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה מעלה נראה דהיינו מכתובתה ונדונייתה וכל כיוצא בזה וכן נראה מהלשון המגיד על שפטרו מלהפלאותה שטעמו מדבסי' ע"ט כתב דאשה שמלתה יכול לגרשה וליתן כתובתה א"כ ש"מ דחיוב כתובתה עליו לתת לה אף שלא יגרשנה שוה ממניעת חכמים הוא אלא דקשיא לי על שהש"מ כתוב בסוף הפ' השוא שאם גרשה חייב לתת לה כתובה דנסתפקה שדהו והרי נותן לה כתובה בלא גירושין נמי וכ"ל לתרץ דבלא גרשה אינו נותן לה הכתובה אבל מפרנסה עד שתכלה כתובתה : בסי' ק"ך דאפילו לבתר תקנתא לכתחלה אומרין לבעל שיתן שכר הסופר וסברא נכונה היא דאי לכתחלה למה להו לרבנן לתקן דלמא לא בעי הבעל לשהויי : **שם** ומתיישבים בדבר הרבה מפני שהוא קרוב להיות בטל בכסף משנה בסי' קכ"ד הפליא לפרש לשון זה : **שם** ומיהו דוקא כשנתקן מקלף גדול הוא מקרי קנילס פי' הגט נמתך מקלף גדול ואמר הרבה לכן מקרי שהגט נמתך מן הקלף : ומ"ש אבל אם חתכה ממנו פי' שחתכו מן הגט והיינו לפי שהגט הוא גדול ומ"מ הדיוקים קצת קשיא אהדדי אם הם שוה בשוה : בסי' קכ"ד אפילו שעדים מקוימים בכתובה וכו' וכ"ע מאי איכפת בעדים מקוימים דהא בסוף הגט איכא למיחש שמא תגלי היה בה ואם עדי מסירה לפנינו אין כלום בעידי כתיבה אפילו לא נמקקו : בסי' קכ"ה או שהיה בכתבו עקום או בלבול עד שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר הואיל ונקרא לענין אחר אע"פ שיש בו משמעות הגט ויש בו מענין גירושין פסול כנ"ל : **שם** וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל שגט שיש בו מחקים וקיומים כשר ומשמע אף בטופס ומ"כ לא שוה ממש לדעת הרא"ש ולא ה"ל לכתוב וכן וכו' : בסי' קכ"ו שכתב בפ"ד אין הוכחה משם משום דבעי ניה לעיכובא ובפירוש המשנה פסק כרבי יהודה וגם המגיד נראה מדבריו שסובר דהרמב"ם פוסק כר"י : יכתוב ביום ראשון לירח אדר ראשון בש"ע העתיק ראשון וכ"ל שיש לכתוב בנסחאות הספר שכן שנינו במשנה פ"ק דמגילה קראו וכו' באדר הראשון אין בין אדר הראשון ועוד שנינו בפ"ג ממסכת נדרים אדר הראשון : בב"י שם ועכשיו נהגו להאריך ממש וכשר הדבר כדי שלא יבא לידי וכו' היינו קצת יותר אבל לא כמו שרגילין להאריך הרבה כמו נוטין פשוטים דא"כ וכדו יהא נקרא וכן ולהדיא איתא בכל בו דף נ' ע"ב משום דכן תדמה וכו' : **שם** וטעו באחד מאלו והבעל אינו מערער הגט כשר וכ"ע דברישא נמי לא פסל אלא כשמערער ועיין בפרישה ולכך כיוונתי לא מינסבא ואי מינסבא לא מפקינן לפ"ז ק"ל דלא ה"ל לכתוב ברישא ומינסבא וכו' דהא הכא אמר שערער נמי לא מפקינן מיניה וכך ה"ל למימר ואי לא מתקן ואתיא לאנסובינן וכו' : בסימן קכ"ז כי אין הגירושין חלין אלא עד זמן שכתוב בה וכ"ל שצריך שיהא גט בלותו זמן במקום שראוי נקנות לו בו : בסי' קכ"ט והרמב"ם גרס כגרסת רש"י דכתב חניכתו וחניכתה אבל בפי' המשנה משמע דגרס כר"ת ור"ח : **שם** אבל בני מקום זה אין מכירין בשם שיש לו כן ה"ל לכתוב בכל הפוסקים ובסמ"ג כתב מכירים שאינם יודעין במקום נתינה שיש לו שם אחר במקום הכתיבה א"צ לכתוב וגם במקום הכתיבה אינו ידוע שיש לו שם אחר במקום נתינה כך מגיה הב"ח וא"כ דברי התשובה כפוסקים ועיין דרישה : **שם** שגירש מאמר שבשם שהם בקיאין בו אינו מוזכר בגט ול"ד למימר אע"פ שחטא ישראל הוא : **שם** דא"א לו בשנות שם אביו וכן נראה מדברי תשובת הרא"ש ומש"ה אין לתמוה דפשיטא כמו שראיתי בב"מ שמתמה בשם פסקים וכתבים ולא מצאתי רק ממילא בסי' קל"מ בהכי דשמא קרא ע"ש אבי אביו וע"ש סי' קל"ו דשמא שם שני עיקר אע"פ שעדיין לא הוחזק ובריכין שני גיטין ובאגב שלא נקרא ולא חתם בשם שני ומת ובנו מותם ונקרא לס"ת בשני שמות והשני ראשונה כיון שאין הבן משנה שם אביו שהרי הוחלף אלא שלא נשתנה כ"ל שכן יש לכתוב בגט וע"י מעשה שבא לפני בק"ק קראקא עשיתי כן וכן הסכים עמי הגאון מהור"ר יהושע כר"ו ועוד כ"ל שאם

(ט) **בין** בזיווג ראשון ובין בזיווג שני בכל עניין שעבר וגירשה אין כופין אותו להחזיר **לא** ישא אדם אשה (י) ודעתו לגרשה וכן היושב עם אשתו ודעתו לגרשה עובר משום אל תחרוש על רעך רעה ויכול לגרשה בלא דעתה (ב) אבל האיש אינו מוציא אלא לרצונו לפיכך קטנה מתגרשת (יא) אע"פ שאין בה דעת אפילו אם קבל אביה קדושיה שהן דאורייתא או חרשת שנתקדשה כשהיתה פקחת ונתחרשה אבל נשתטית שאינה יודעת לשמור עצמה לא יוציאנה אפי' אם יודעת לשמור גיטה שעשו בה תקנת חכמים (יב) כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאין בה דעת לשמור את עצמה (יג) וכתב הרמב"ם לפיכך מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה ואין מחייבין אותו בשאר וכסות ועונה שאין כה בבן דעת לדור עם

השוטים

לשנותה : **בין** בזיווג ראשון וכו' מבואר א בסוף גיטין כתוב בתשו' הרשב"א סימן אלף רצ"ד שמעתי משם הגאון שאין אדם רשאי לגרש את אשתו אם אין לו לפרוע כתובתה כן מצאתי לרב אלפס בתשו' והביא ראיה מדתנן (כתובות נא ·) לקחה חייב לרפאותה ואם אמר הרי גיטה וכתובתה ותרפא את עצמה רשאי אבל שלא בכתובתה אינו רשאי ואם לא קבל עליו את הדין מנדין אותו עכ"ל וכ"כ הר"ש בר צמח בתשוב' ב"ה ואינם נראים דברי סמכא דלא לישתמיט חד מהפוסקים המפורסמים לכתוב כן אפילו ברמז והראיה שהביא מידחו בגילא דחיטתא כמבואר למבין והתשובה כתובה בשם גדולים ואינם שלהם וכדאמרינן בפרק ב' ביבמות (סב ·) לאו מר בריה דרבינא חתום עליה וכיוצא בזה כתב הרשב"א ז"ל בתשובה אחרת ועיין בתשובת הריב"ש שכתבתי בס"ס א' :

ועי' בתשובת הרא"ש שכתבתי בסוף סי' קי"ז (א) וכתב הרשב"א בתשובה אחרת כל שנשא במקום שאין מגרשין אלא מדעת האשה סתמו כפירושו וע"ד כן נשאה שלא יגרשנה אלא מדעתה ואם יגרשנה שהוא חייב במה שנהגו לחייב העובר על אותו מנהג בין בקנס בין בנדוי ואפילו הוציאה מהמקום ההוא והוליכה למקום אחר אינו רשאי לגרש אלא ע"פ דרך מנהג מקום הנישואין שעל מנת כן נשאה וכ"ש אם יש שם הסכמה ידועה ויכולים הם לקנסו באותו קנס או לנדותו כאלו נשא וגירש שם עכ"ל : **לא** ישא אדם אשה ודעתו לגרשה בהחולץ (דף לז :) תניא ראב"י ומיהו אם הודיעה מתחלה שאינו נושא אותה אלא לימים ידועים מותר והכי מייתי התם עובדי מכמה רבנן דהוו עבדי הכי וכ"כ הרמב"ם בפכ"א מה' איסורי ביאה וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרמ"ה : וכן היושב עם אשתו ודעתו לגרשה וכו' פשוט בסוף גיטין (צ ·) : יכול לגרשה בלא דעתה אבל האיש אינו מוציא אלא לרצונו משנה בפרק חרש (דף קיג :) : לפיכך קטנה מתגרשת אע"פ שאין בה דעת גמורה אבל מ"מ צריך שתהא מבחנת בין גיטה לדבר אחר כדאיתא בפרק התקבל (דף סד :) ויתבאר בראש סימן קמ"א בס"ד : **אף** חרשת שנתקדשה כשהיתה פקחת ונתחרשת משנה ריש פרק חרש (דף קיב :) : ומ"ש אבל נשתטי' וכו' ג"ז משנה שם נשתטית לא יוציא ובגמרא (דף קיג :) ד"ת שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת בע"כ ומה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר ואוקימנא ביודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה דאילו אינה יודעת לשמור גיטה ד"ת נמי אינה מגורשת :

ב"ה כתבו התוס בפרק חרש בשם ירושלמי משום גרירא אין שוטה מתגרשת אפילו ביש לה אב ועיין שם בפסקי הרא"ש ושם תמצא דין עתים שוטה עתים חלומה :

מצאתי כתוב אשה שהיתה רגילה להיות מטורפת חדש או חדשים ואח"כ נתרפאה לגמרי ובשעה שקבלה גיטה שאלוה אם היתה יודעת מה הוא גט והשיבה על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון וגם מתחלה מיאנה לקבל גט שהחותמות שהחזיר לה בעלה הוו ביד אמה ופן תעכב אותה האם והשיבו רבינו שמשון ב"ר אברהם דודאי דעתה צילותא הוה לה ואפילו אינה מבחנת בין גיטה לדבר אחר השיבה יודעת לשמור גיטה בפרק התקבל אלא היכא דאין יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת ועיתים שוטה ועתים חלומה כך הוא דינה כדמוכח פ"ק חרש בירושלמי ואני אומר רגיל להפך הגירסא אלא שדילג הסופר יכולה לשמור גיטה שראה ב' פעמים כתוב לפניו יכולה לשמור את גיטה וחשב בלבו שאחד טעות ודילגו וכך היא הגירסא מ"ד מפני גרירא אסור מאן דאמר מפני שאינה יכולה לשמור עתים חלומה ויכולה לשמור את גיטה וכל הכך תרתי מילי מפני גרירא אינו גט (ג) ואלו הן השלשה חדא דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה והדא אין יודעת לשמור את גיטה ולא את עצמה ויש לה אב והיא קטנה ארוסה ואידך פעמים חלומה פעמים שוטה וק"ל דמפני גרירא דהיינו רבי יצחק ורבי ינאי שהובאו דבריהם בתלמוד ודברי רבי חייא לא הובאו בתלמוד לחלוק עליו והאי עובדא דאתא לידן אם עתים חלומה עתים שוטה אינה מתגרשת אבל אם באקראי בעלמא נשטית ונתרפאה ונשטית ושוב נתרפאה הואיל ואין לה ושם אין לחוש שתחזור לשטות מחמת תרי זימני וכהאי גוונא לא מקריא עתים חלומה עתים שוטה ושלום שמשון בר ר' אברהם (ד) ורבינו שמחה משפירא כתב דלא מחזקינן בחזקת שוטה לגרש עד שיראו בה סימני שטות המפורשים בפרק קמא דחגיגה (ג ·) ובירושלמי דמסכת תרומות משמע עד שיראה בה כלו' ופליג קצת אגמרא דידן ועיקר סימן זה המאבד מה שנותנין לו דומיא שטותא יתירתא הוא ביה דהוה משחרר עבדו ובעוד שלא ראינו סימן זה אפילו בדיקה לא צריך והרי הוא בחזקת פקח עכ"ל (ה) ועיין במה שכתבתי בסי' קכ"א בדין סימני שוטה : **וכתב** הרמב"ם לפיכך מניחה ונושא אחרת וכו' בפ"י מה"ג :

ומדברי

ומ"ש בין בזיווג הראשון בין בזיווג שני בכל ענין שעבר וגירשה אין כופין אותו להחזיר שם א"ל רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו ובעמוד והחזור קאי ומכלל דהכא מאי דעבד עבד ומשמע דעד כאן לא קא מיבעיא ליה אלא באם כופין אותו להחזיר אבל בכופין שלא לגרש פשיטא לן דכופין אותו אם בא לגרש לכתחילה ופשוט הוא : **לא** ישא אדם אשה ודעתו לגרשה ברייתא דראב"י בפרק החולץ משום שנאמר אל תחרוש והביאו הרי"ף והרא"ש סוף גיטין וע"ל בסי' ב' שם נתבאר : ומ"ש וכן היושב וכולי בסוף גיטין קרי עליה רבא אל תחרוש וגומר : **ויכול** לגרשה בלא דעתה אבל האיש אינו מוציא אלא לרצונו משנה ריש פרק חרש ופי' הרמב"ם והסמ"ג ראש ה' גירושין דמדכתיב אם לא תמצא חן בעיניו למדנו שאין מגרש אלא ברצונו וממילא דהאשה דלא גלי לן קרא בה מידי מתגרשת ברצונה ושלא ברצונה : ומ"ש לפיכך קטנה מתגרשת אף על פי שאין בה דעת אפי' קבל אביה קידושיה וכו' פירוש כל זמן שלא הגיע לשתים עשרה שנים ויום אחד היא קטנה שאין בה דעת ודינה לכל דבר כחרש ושוטה שאין בהן דעת ואפילו הכי מתגרשת וכדתניא סוף פרק התקבל קטנה היודעת לשמור את גיטה דהיינו שמבחנת בין גיטה לדבר אחר מתגרשת ורבא נמי קאמר התם גבי שלש מדות דקטנה שהגיעה לפעוטות מתקדשת בקדושי אביה וה"ט כיון שהגיעה לימים הללו משלחה ואינה חוזרת קרינן בה והלכך אעפ"י שאין בה דעת כגדולה מתגרשת בקבלת עצמה ואפילו קיבל בה אביה קידושיה ומת אעפ"י שקדושיה קידושין מן התורה דהא לא בעינן דעת אשה וע"ל בסימן קמ"א : **ומ"ש** או חרשת כו' ג"ז משנה פרק חרש : ומ"ש שנתקדשה כשהיתה פקחית לרבותא קאמר הכי דאע"פ דקידושיה דאורייתא אפ"ה מתגרשת ואצ"ל בחרשת מעיקרא דמתגרשת דכשם שכנסה ברמיזה כך יוצאה ברמיזה וטעמא דקטנה וחרשת הוא משום דמשלחה ואינה חוזרת קרינא ביה ודבר תורה מתגרשת ומה שלא עשו תקנה בהן ה"ט דמאחר שיכולין לשמור עצמן שוב לא ינהגו בהן מנהג הפקר : ומ"ש אבל נשתטית כו' גם זה שם משנה וגמרא וה"ט דכיון שאינה יכולה לשמור עצמה שלא ינהגו בה מנהג הפקר אעפ"י דיכולה לשמור גיטה דהיינו משלחה ואינה חוזרת ודבר תורה מתגרשת אפ"ה עשו בה תקנה אבל נשתטית עד שאינה יכולה לשמור את גיטה דהיינו שאינה מבחנת בין גיטה לד"א אין לך משלחת וחוזרת יותר ממנה וד"ת נמי אינה מגורשת :

וכתב הרמב"ם לפיכך מניחה כו' בפ"י מה"ג וכתב ה' המגיד שמ"ש לפיכך מניחה דברים פשוטים הם שבהרבה דברים שהן פחותים משטות אמרו אין אדם דר עם נחש בכפיפה א' כ"ש שטות ועל מ"ש ומאכילה ומשקה משלה וכו' כתב שטעמו שלא עשו תקנה אלא כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר אבל בחיוב ממון לא חייבוהו לכן לחמה תאכל ושמלתה תלבש ויקרא שמו עליה לאסוף חרפתה ועל מ"ש שאינו חייב לפדותה ולרפאותה נראה טעמו לפי שכבר נתבאר פי"א מאישות דאשה שחלתה וא"ל הריני מגרשך ואתן ליך כתובתיך שומעין לו וכאן ודאי היה זה רוצה לגרש אלא שהחכמים מנעוהו לגרש אבל בחיוב ממון לא חייבוהו כו' ועל מ"ש אם גרשה ה"ז מגורשת כן אמרו בירושלמי לפי גירסתינו דלרבי יצחק דקאמר דשוטה ד"ת מתגרשת אלא שחכמים אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר אם עבר וגירש מגורשת ובגמרא פרק חרש מבואר דוקא ביודעת לשמור את גיטה אבל באינה יודעת לשמור את גיטה אינה מגורשת כל עיקר אפילו ד"ת וכ"כ הראב"ד גם ה' המגיד פירש כן דעת הרמב"ם ז"ל ודלא כמו שכתב במגדול עוז דלהירושלמי אם עבר וגירש מגורשת אפילו אינה יודעת לשמור את גיטה וזאת היא דעת הרמב"ם דלא קי"ל הכי ובודאי היכא דד"ת אינה יכולה לגרש חייב בכל תנאי כתובה ואפילו ביודעת לשמור גיטה נמי באותן מקומות שפשט חרם דר"ג שלא לגרש אשתו בע"כ ואפי' אם חלתה לא יוכל לומר לה הריני מגרשך כו' כמ"ש למעלה בסי' ע"ט א"כ בנשתטית נמי חייב בכל חיובי ממון וכתב מהר"ש לוריא ז"ל והאידנא דאיכא חרם דר"ג שלא לגרש בע"כ ולא לישא אחרת אין לו תקנה כאשר פסק ראבי"ה הלכה למעשה וכתבתיו בספרי ביבמות עכ"ל וכ"כ עוד בתשובותיו סימן ס"ה ושם העתיק תשובת ראבי"ה ושחלק על רבינו שמחה וכן פסק מהרר"י מינץ בתשובותיו אכן קבלתי על שם הרב מהור"ר שכנא ז"ל שהתיר לישא אחרת הלכה למעשה דבמקום מצות פריה ורביה לא תיקן ר"ג כל עיקר גם חכמי ורנקבורט כתבו תשובה ארוכה ע"ז ונמנו להתיר והסכימו עמהם כל חכמי אשכנז ורוסי"א והיינו דוקא לייחד לה כתובה

וליתן

דרכי משה

קיט (א) דבמקום שמגרשה מן הדין צריכה לקבל גטה ואע"פ שאין לו לפרוע הכתובה וכן הוא בתשובת הריב"ש וכתבתיו בסי' א' וע"ל ולקמן בסי' זה אימת יכול לגרשה בע"כ ועוד עיין ריש סי' קי"ח בתקנת טוליטולה אימת אינו יכול לגרשה בע"כ ובסמ"ק ריש סי' קפ"ד משמע דאפילו אם רצה ליתן לה כתובתה תקנת ר"ג שלא לגרשה אלא אם כן יש עדים שעברה ע"ד וכן נראה משם סוף סי' קפ"ט וכן משמע בהדיא בתשובת הרא"ש כלל מ"ב סימן א' וע"ש כי האריך בזה אמנם מלשון המרדכי ס"פ הבא על יבמתו לא משמע כן וע"ל סימן א' כתבתי דברי המרדכי ההוא ועיין בתשובת מהר"ם פדוה סי' י"ג מדינים אלו : (ב) ואנן לא נהגינן כן עכשיו משום תקנת ר"ג שגזר על כן וכתב הכלבו ואם נתן גט לאשה בע"כ ונשאה האיש פטור ואינו נקרא עבריין נתן גט מרצונה ונמצא פסול יכול אח"כ לגרשה בע"כ עכ"ל כתב הרשב"א סי' תקנ"ז דגזירת הגאון לא הוי כשמוציא משום חשש זנות כגון נראה בה דברים מכוערים וע"ש וכן הוא במרדכי ריש המדיר וכן הוא בתשובת מהרי"ק שורש ק"ו דעוברת על דת מותר לגרשה בע"כ וכך הוא בתשובת מוהר"ם פדוה סימן י"ג וי"ט ובסימן ה' שם כתב דאף חרשת מותר לגרשה דלא גרע ממגורשה בע"כ · וכתב מהרי"ק בשורש ק"ז אשה שנולדו בה מומין אף על גב דאין יכול לגרשה בע"כ מכח תקנת ר"ג מכל מקום אין כופין אותו להיות עמה ולא לתת לה כתובה ודוקא דאיכא רגלים לדבר דמאיסא עליו כו' וע"ש החלוקים שכתב בתשובת מוהר"ם פדוה סי' י"ג והאריך בזה ובתשובת הרא"ש כלל מ"ב דאע"ג דתיקן הגאון שלא לגרש בע"כ מ"מ אם נולדו בה מומין ואילו היו באיש היו כופין אותו לגרש מדין התלמוד כופין גם אותה לגרש דלא עדיפא אשה מאיש וע"ל סימן קט"ו אימת מגרש האשה בע"כ : (ג) ועיין בתוס' דף קי"ג ד"ה יצאתה : (ד) ובתוס' ובאשירי ריש פרק חרש משמע שלא כדברי תשובה זו אלא משמע דבעתים חלומה ובעתים שוטה יכול לגרשה וע"ש וכן משמע במרדכי פרק התקבל ע"ר ובתוספות שם ובתשובת מהרי"ו סי' נ"ב משמע דיש להחמיר כדברי הרשב"א וכ"ש בשוטה גמורה דאינה מגורשת אפי' בדיעבד ודלא כהרמב"ם דמתיר בדיעבד וע"ש וכתב עוד שם דאפי' במקום דליכא למיחש שינהגו בה מנהג הפקר אפ"ה אין לחלק דלא פלוג רבנן בתקנתו · וע"ל סימן רמ"א וכתב מהרא"י בפסקיו סימן רצ"ו על עתים שוטה ועתים חלומה וכבר עשה החכם ונתן הגט מפני שהיה נראה לו שתשאר בהלימותה ויצא הדבר להיתר לא מהדרינן עובדא : (ה) אמנם בתשובת מהרי"ו סי' מ"ב כתב דמי שהוא שוטה בשאר דברים אע"פ שאינו לן בב"ה או קורע כסותו אפ"ה מקרי שוטה עכ"ל · וכן משמע

מדברי

פרישה

(ט) **בין** בזיווג ראשון בין בזיווג שני בכל מקום שעבר וגירש נראה בזיווג שני עבר וגירשה בשביל מן או בשביל דבר קל יותר והלכה כבית הלל דאין לגרשה כ"א בשביל שקדימת התבשיל וכיילא בו (וילפינן מדכתיב גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו ואמרו דאם לא שלח ב"ד כופין אותו להחזירה ומדגלי קרא באונס דקאי בעמוד והחזר מכלל דכל המגרשים אפילו שלא כדין אינם בעמוד והחזר כ"פ) : (י) **ודעתו** לגרשה וכתב ב"י ומיהו אם הודיעה וכו' עד וכ"כ הרמב"ם עכ"ל ונראה דיש איזה טעם וסברא לרבינו דאין ראייה מהני עובדא דמייתי התם ולהכי לא כתבו רבינו כאן גם לעיל בס"פ ב' כתבו בשם הרמב"ם ולא בשם הגמרא וב"י תמה שם עליו בוס ע"ש ובק"ש באמרתי שם דלק"מ ע"ש : (אבל האיש אינו מוציא אלא לרצונו דבדידיה תליא רחמנא שכן כתיב וכתב לה ונתן בידה ושלחה מביתו אפי' בע"כ משמע כ"פ) : (יא) **אע"פ** שאין בה דעת אבל מ"מ צריך שתהא מבחנת בין גיטה לד"א (ר"ל שתדע לשמור את גיטה שלא תמור לבעלה מדכתיב ושלחה ויצאה מביתו לאפוקי זו שאינה יוצאת מביתו אפילו אחר שלוחים כ"פ) כדלקמן בסי' קמ"א ב"י : (יב) **כדי** שלא ינהגו ר"ל תקנו שלא יוציאנה כדי שלא ינהגו כו' : (יג) **וכתב** הרמב"ם לפיכך ר"ל הואיל שאינו יכול לגרשה משום

תקנה

חדושי הגהות

קיט א ר"ל מדאמרינן שם (צ :) א"ל ר"פ לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו ובעמוד והחזיר קאי מכלל דהכא מאי דעביד

עביד

השוטים ואינו חייב לפדותה ולרפאותה ואם גירשה הרי זו מגורשת ומוציאה מביתו ואינו חייב עוד ליטפל בה ע"כ ומדברי הרמ"ה (יד) [ב] יראה שחייב במזונותיה שהוא כתב שאפילו גירשה חייב במזונותיה וכל תנאי כתובה לבד מתשמיש המטה שאסור דאי אמרת פטור (טו) מה הועילו חכמים בתקנתן ועוד כיון דאמור רבנן לא יוציא לא מצי מפיק לה ולא גרעה ממגורשת ואינה מגורשת דבעלה חייב במזונותיה ע"כ וא"כ כל שכן כל זמן שלא גירשה שחייב בכל (ו) (טז) וגם על מה שפטרו מלרפאותה (יז) [ג] כ' הראב"ד ואם בת רפואה היא למה לא יתחייב לרפאותה וכמה יש משתטות מחמת חולי וחוזרות ומתרפאות ע"כ אשה שנתגרשה משום פריצות (יח) אין ראוי לאדם כשר לישאנה שלא יבנים לביתו רשעה שהוציא זה מביתו : הגרושה לא תנשא לאחר בכל אותו שכונה שדר בה המגרש ואם הכפר קטן אסורה בכל הכפר ואם גירשה השני אז אינה אסורה לדור (יט) [ד] אלא במבוי שדר בו הראשון אבל חוץ למבוי מותרת לדור ממנה קודם שגירשה (כ) לא תתבע ממנו בעצמה אלא ע"י אחר ואם שניהם באין לפנינו (כא) והוא תובעה (כב) [ה] משמתינן להו

בד"א

ומדברי הרמ"ה יראה שחייב במזונותיה שהוא כתב שאפי' גירשה חייב במזונותיה וכו' אע"ג דאתי כמ"ש כ' שיראה מדברי הרמ"ה משום דלא כ' בהדיא שחייב מזונותיה קודם שיגרשנה ואיפשר למידחי דכי גרשה קאמר דחייב במזונותיה משום דקנסוהו רבנן : וגם על מה שפטרו מלרפאותה כתב הראב"ד ואם בת רפואה היא וכו' כבר הליץ ה"ה בעד הרמב"ם עיין עליו :

ב"ה ודעת הרשב"א בתשוב' שכתבתי בסימן י"ו כדעת הרמ"ה והראב"ד :

אשה שנתגרשה משום פריצות וכו' פשוט בסוף גיטין (דף צ :) וכתבו הרמב"ם בפרק י' מהלכות גירושין: הגרושה לא תנשא לאחר בכל אותה שכונ' וכו' ברייתא בספ"ב דכתובות (כח ·) המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו אם היה כהן לא תדור במבוי זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כשכונה ודברי רבינו בזה כדעת הרא"ש שכתב דשכונה גדולה ממבוי ובא"א החמירו טפי מגרושה שהיא בלאו כלומר דע"י שמכירה ברמיזותיו איכא למיחש שיבואו לידי עבירה וכשהיא נשואה החמירו שלא תדור בשכונתו אבל כשהוא כהן ולא נשאה דאפילו יבא עליה ליכא אלא איסור לאו בהרחקת מבוי סגי להו וכתב עוד ואשתו שנשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אינה כי אם בלאו ויש לה דין גרושה לכהן משמע מדבריו דישראל שגירש את אשתו כל זמן שלא נשאת דרה עמו אפי' במבוי כיון שלא הזכירו בגמרא וגם כשיבא עליה ליכא אפי' לאו וכ"כ ה"ה בפכ"א מהלכות איסורי ביאה דלפי גירסא זו גרושת ישראל כל זמן שלא נשאת תדור בשכונתו מ"מ איפשר דבחצר אחד אף לפי גירסא זו אסורים לדור וכן משמע הסוגיא שם וכ"כ הר"ן ג"כ דגרושת ישראל אסורה לדור עמו בחצר אא"כ היו נזהרים שיהיו אחרים עמהם וכתב דבירושלמי משמע דמותרת לדור עמו בחצר והניח הדבר בצ"ע ועיין בתשובת הריב"ש סי' ש"ם וכתר הכי תניא בגמרא לוה הימנה אינה נפרעת אלא ע"י אחר ואי אתו לקמן לא מזדקקינן להו רב פפא אמר שמותי משמתינן להו רב הונא בריה דרב יהושע אמר מנגדינן להו ורבינו פסק כרב פפא אי נמי שהוא מפרש דרב הונא אף נגודי קאמר וכפירוש התוס' וכיון דלכ"ע משמתינן להו פסק דמשמתינן להו ולא כתב דמנגדינן להו נמי משום דלא ברירא להו אי הלכה כרב הונא או לא ומיהו קשה דבסימן ו' גבי כהן שגירש את אשתו כתב דמנגדינן ליה ושמא י"ל דמפרש דרב הונא נינודא בלא שמתא קאמר וכפשטא דמילתא כ או משום דמספקא ליה הלכה כדברי מי גבי כהן בגרושתו דלאו שאינה שוה בכל הוא פסק להקל דמנגדינן להו וגבי ישראל דלא שוה בכל הוא פסק להחמיר דשמתא חמירא מניגודא והרמב"ם כתב בפרק כ"א מהלכות איסורי ביאה מנדין אותו או מכין אותו מכת מרדות נראה שמפרש דנגודי מנגדינן להו לרב הונא בלא שמתא כפשטן של דברים ומשום דמספקא ליה הלכה כדברי מי הניח הדבר לדעת ב"ד (ז) : ומ"ש רבינו והוא תובעה להו

דוקא

וליתן גט ליד אחד להיות שליח להולכה שיהיה בידו הגט והכתובה עד שתשתפה ומ"מ כל הזמן שלא נשתפית חייב לייחד לה בית בפני עצמו ושישמרו' ממנהג הפקר וליתן לה מזונותיה וחייב בתנאי כתובה כדברי הרמ"ה ז"ל וכן כתב מהר"ם איסרלש דיש להקל להתיר לו לישא אחרת :

ובעיתים חלומה ועיתים שוטה ונתגרשה בעת שהיא שפויה ממש יראה דלכ"ע מגורשת דיעבד לפי גירסתינו בירושלמי דלמ"ד משום גרירה עבר וגירש גירש ולמ"ד משום שאינ' יכולה לשמור עיתים חלומה יכולה לשמור ולפחות בדיעבד הויא מגורשת אלא שהב"י העתיק תשובת ר"ש בר אברהם דנראה ממנ' דאינה מגורשת והיא על פי' רבינו שמחה וראבי"ה דבירושל' דגרסי בעבר וגירש למ"ד משום גרירה אסור והיינו נמי דרבי יצחק בפרק חרש דאמר ד"ת שוטה מתגרשת וכו' ולענין הלכה נראה בעיני דנקטינן לקולא כהרמב"ם והראב"ד ועוד יראה לכל הגירסות דאפילו מאן דאסר בירושלמי בעיתים חלומה היינו לכתחלה אבל בדיעבד מודה דלא מחמרינן כולי האי אם גירשה בשעת חלומה ואף הרמ"ה לא קאמר אלא בשוטה גמורה ולא בעיתים חלומה ועיין בדברי המחברים שפירשו הירוש' מבואר כן והרב מהרש"ל החמיר הרבה גם בזה עיין בתשובתו הנ"ל ולענין מעשה יש להחמיר כדבריו ומכל מקום דוקא לגרשה יש להחמיר אבל אם אינו מגרשה אלא נושא אשה אחרת עליה אף מהרש"ל מודה דאין בזה איסור וכמו שכתבתי לעיל בסימן א' : **ומ"ש** ומדברי הרמ"ה וכו' מבואר בטעמו גם מ"ש לבד מתשמיש המטה שאסורה פשוט הוא דודאי צריכים להפרישו ממנה שלא יתיחד עמה כי אין היתר לאיסורה בבדיקת פק זות ולא בהרגשה וכ"כ רבינו שמחה בתשובתו לראבי"ה : **ומ"ש** וכיון דאמור רבנן לא יוציא לא מצי מפיק לה הכי איתא בכתובות פרק האשה שנפלו (דף פ"א) כיון דאמור רבנן לא לזבין אי זבין לא הוי זביניה זביני : אשה שנתגרשה משום פריצות וכו' פשוט בסוף גיטין ומ"ש אין ראוי לאדם כשר לישאנה כ"כ הרמב"ם וכונה לומר דאיסור ודאי ליכא אפי' נמצא בה ערות דבר ממש כמ"ש והלכה והיתה וגו' אלא דמ"מ אין ראוי ואפי' לא נתגרשה אלא משום פריצות לחוד ומשמע ודאי אבל נתגרשה משום שפשעה כנגדו ראוי לכל אדם לישאנה וק"ל : **הגרושה** לא תנשא לאחר בכל אותה שכונה כולי ברייתא ספ"ב דכתובות המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו ואם היה כהן לא תדור במבוי אם היה כפר קטן זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כשכונה כך היא גירסא בספרים שבידינו וכן בספרי הרי"ף וכן גירסת הרא"ש והר"ן ז"ל ופירשו דשכונה גדולה ממבוי מדתני כפר קטן נידון כשכונה ואי שכונה קטנה ממבוי וכי יש כפר שלא יהא גדול כמבוי אלא ודאי שכונה משכה טפי ואחריהם נמשך רבינו אכן ברמב"ם בפכ"א מהא"ב וסמ"ג לאוין קכ"ו מבואר שהיו גורסין וכפר קטן נדון כמבוי והיא גירסת רש"י כדמשמע בסמ"ג והיא נמי גירסת התוס' כמבואר בפסקי התו' ולפי גירס' זו שכונה קטנה ממבוי וכן פי' התו' להדיא שאינה אלא שלשה בתים והיינו מפני שאין סברא שיהא כפר קטן נדון בשיעור הקטן ותש"ה פי' רש"י וז"ל ואם היה כהן ואפילו לא נישאת לא תדור עמו במבוי שמא יבא עליה וכהן אסור בגרושה אבל ישראל כל זמן שלא נישאת תדור בשכונתו ע"כ דמשמע דתדור בשכונתו ומכ"ש במבוי א' ולאפוקי בחצר אחד דלא כאשר יתבאר בסמוך ואיכא לאידך לפי' רש"י שכתב ואם היה כהן אפי' לא נישאת דמשמע דכ"ש אחר שנישאת לפי שהחמירו באשת איש וא"כ בישראל למה הקילו בנשאת שלא לאסור אלא באותה שכונה אבל לא במבוי וצריך לומר דמעלה עשאו בכהונה אבל התו' פי' דבכהן דוקא בלא נישאת החמירו דכיון דפנויה היא קיל ליה אבל אם נשאת אין צריך להרחיק אלא כדי שכונה כמו בישראל אם נשאת והרא"ש ז"ל אף שחולק על גירסת רש"י וס"ל דשכונה גדולה ממבוי מ"מ בהא ס"ל כוותיה שהחמירו באשת איש יותר מבאיסור לאו דלא כפי' התוס' ולפיכך בכהן כשלא נשאת או בישראל ונשאת וגירשה דליכא אלא איסור לאו אינה אסורה לדור יחד אלא במבוי אבל בשכונה שרי וכך הם דברי רבינו : **לוה** ממנה כו' ברייתא שם ופירש רש"י בהיותה תחתיו לוה מנכסי מלוג שהיה בידיה ובכהן שגירש את אשתו מיירי וכתב הסמ"ג ואין לנו ראייה בישראל שיאסר לדור עמה בחצר אחד לפירושו עכ"ל וטעמו שאם היינו מפרשין הא דלוה ממנה כו' דאיירי בישראל ולא נשאת [illegible] בחצר אחד דמאחר שאסורין אפילו לבא לדין אחד דרך מקרה כל שכן דירה יחד בקביעות אבל לפירושו דאיירי בכהן איכא למימר דבישראל שרי בלא נשאת אפילו בחצר אחד אכן ממ"ש רש"י בשכונתו משמע להדיא אבל לא בחצרו כדפי' בסמוך וכן פסק הרמב"ם בפכ"א להדיא והר"ן ז"ל הוכיח כן מהסוגיא ע"ש גם הרב המגיד כתב כן ומה שפירש"י הא דלוה הימנה וכו' באשת כהן היינו מפני דבאשת ישראל ולא נישאת כיון דהקירוב הוא דרך מקרה ליכא למיחש כולי האי כמו בחצר א' אכן הרמב"ם ז"ל אוסר לבא לדין יחד אף בישראל ולא נישאת כמבואר בדבריו שכתב התם וגרושה שבאה עם המגרש לדין מנדין וכו' דמשמע אף בישראל ולא נישאת ורבינו אף על פי שכתב בסתם מ"מ לא סבירא ליה כהרמב"ם אלא דוקא בנשאת ואיכא איסור א"א א"כ בנישאת ונתגרשה מפני דאיכא איסור לאו לפחות התם הוא דאסורין לבא לדין יחד כמו בכהן ולא נישאת דאיכא נמי איסור לאו וכמבואר למעלה בסימן עשירי וכאן סתם דבריו בסמכו על מ"ש תחלה והב"י כתב שמ"ש רבינו כאן לוה הימנו או אם גרשה השני דסמיך ליה קאי אבל בלא נישאת לית לן בה ובסמוך מפרש דמוכרח לומר דמשמתינן להו דקאמר לא קאי כי אם להיכא שנישאת ולא גירשה · ומ"מ יראה דאף לרבינו ס"ל דדירה בקביעות בחצר אחד אסור אפילו לא נישאת דדוקא לדון יחד דרך מקרה לא חיישינן וטעמו של דבר דכיון דדרים יחד שמא יבא עליה באיסור נדה דומה למ"ש הרא"ש בפלגש שהיא בושה מלטבול כדלעיל בסימן כ"ו אי נמי משום פריצותא וק"ל :

ומ"ש משמתינן להו שם רב פפא אומר שמותי משמתינן רב הונא בריה דרב יהושע אומר מנגדינן להו ותימה דלמעלה כתב רבינו דמנגדינן להו כרב הונא וכאן

פסק

דרכי משה

מדברי הרמב"ם ואכתוב דבריו לקמן סי' קכ"א וע"ש ריש הסימן ובסופו כתבתי מזה : (ו) וכ"כ ב"י לעיל סי' ע' ב' תשובה הרשב"א דאם נשתטית אחר הנשואין חייב במזונותיה ורפואתה ואע"פ דאינה יכולה לעשות מלאכה חייב לזון את אשתו חולה כבריאה עכ"ל : (ז) וע"ל סי' ו' שכתב הטור דמכין אותו מכת מרדות :

פרישה

תקנה הנ"ל : (יד) **יראה** שחייב כו' אע"ג דאתיא מכ"ש כתב יראה משום דאפשר למדחי דכי גרשה קאמר דחייב במזונותיה משום דקנסיה רבנן ב"י ועד"ר : (טו) **מה** הועילו חכמים בתקנה שלעולם יעבור ויגרשנה : (טז) **וגם** על מה שפטרו כו' ואע"ג דכבר כתב שהרמ"ה סבר שחייב בכל תנאי כתובה ורפואתה בכלל נראה דהכי קאמר וגם על מה שפטרו כו' כלומר אפי' לסברת הרמב"ם שפטור מכל תנאי כתובה מכל מקום לענין רפואתה כתב הראב"ד ואם בת רפואה כו' : (יז) **כתב** הראב"ד ואם כו' הרב המגיד הליץ בעד הרמב"ם בפרק י' דהלכות אישות ועד"ר : (יח) **אין** ראוי לאדם כשר כו' זה לשון הגמרא בסוף גיטין ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר לומר שאין זה בן זוגו של ראשון זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו : (יט) **אלא** במבוי ואם היה מפולש דרכים בקעי בו ליכא למיחש וחסו לשיטת הרא"ש דסבירא ליה שכונה גדולה ממבוי ובנשואה שהיא א"א חיישינן טפי שלא יבאו לידי איסור חמור (דאיכא למיחש מאחר שמכרת ברמיזות שיבואו לידי עבירה ולכן לא תדור אפי' בשכונה כ"פ) מה שאין כן לאחר שיגרשה שאינה עליו אלא באיסור לאו וכן הדין בכהן שגירש אפילו לא נשאה עדיין כדלעיל בסימן ו' אבל ישראל שגירשה כה"ג מותרת ואפילו במבוי בית יוסף ועד"ר : (כ) **לא** תתבע ממנו פירוש אמר שנשאת לשני וגירשה דאסורה עליו בלאו (דאם לא נשאת כלל לית לן בה וע"ל סימן ז' וסימן י' כ"פ) בית יוסף עיין שם ומ"ו כתב בהגהותיו וז"ל כאן משמע אפילו עדיין לא נשאת לאחר ומשום פריצות והארכתי בספרי עיין שם : (כא) **והיא** תובעתו הוא הדין הוא תובעה שלא על ידי אמצע ב"י : (כב) **משמתינן** להו פלוגתא הוא בפ"ג דכתובות ומבואר בב"י ע"ש ועיין בדרישה :

דרישה

בזווג שני : [ב] יראה שחייב כו' והאידנא דיש חרם דר"ג שלא לגרש בע"כ ולא לישא אחרת אין לו תקנה כמו שפסק ראבי"ה הלכה למעשה וכתבתי בספרי ביבמות מ"ו : [ג] **כתב** הראב"ד כו' באמת היה נ"ל דודאי גם הרמב"ם יודה בכך ברפואה כזו שמתרפא משטות אלא שהרמב"ם איירי בשאר רפואות שצריכים לה וראיתי במ"מ ספ"י דגירושין ומשמע דהרמב"ם סובר דא"צ לרפאותה כלל וכתב הטעם דהרמב"ם סובר דרשות ביד הבעל לומר לאשתו אם חלתה הריני מגרשך ואתן לך כתובתך (הביאו רבינו לעיל סימן ע"ט) וכאן ודאי היה זה רוצה לגרש אלא שחכמים מנעוהו לגרש אבל בחיוב ממון לא חייבוהו שהרי לא עשו כן אלא כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לכן לחמה תאכל ושמלתה תלבש ויקרא שמו עליה לאסוף חרפתה עכ"ל המ"מ ועמ"ש ב"י לעיל בסימן ע' בשם הרשב"א דאם נשתטית אחר הנישואין חייב במזונותיה ורפואתה וחייב לזון אשתו חולה כבריאה כ"פ : [ד] **אלא** במבוי ואם אמר שגירשה הראשון ועדיין לא נשאת כתב ב"י שמותרת אפילו במבוי ומיהו בחצר אחד פסק דאסור לדור יחד ובש"ע ספי' ס' כתב רמ"א דהיינו לדור יחד אבל לכנוס לביתה ואין לו עסק עמה מותר אפילו בנשאת אבל התוספות כתבו שמבוי גדול משכונ' דשכונ' לא הוי אלא ג' בתים כו' ע"ש וכתבו שבאיסורי קל החמירו יותר : [ה] **משמתינן** להו וכתב ב"י ומיהו קשה דבסימן ו' גבי כהן כו' ושמא י"ל דמפרש דרב הונא כו' וכפשטא דמילתא ומשום דמספקא ליה כו' כנ"ל ובכל הספרים איתא וכפשטא

לפוטרה

חדושי הגהות

עביד משמע מזה דע"כ לא מיבעיא ליה אלא באם כופין אותו להחזיר אבל בכופין שלא לגרש פשיטא לן דכופין אותו אם בא לגרש לכתחלה (ב"ח) : ב עיין בדרישה א"ק ב :

)*(

בד"א שנתגרשה מן הנישואין שאז רגילה עמו אבל מן האירוסין לא ואם ידועה שהוא רגיל עמה אפילו מן האירוסין נמי לא:

קכ אין האשה מתגרשת אלא בכתב דכתיב וכתב לה ספר כריתות ונתן שיכתוב בכתב שהוא פוטר אותה ומתירה לכל ונותנו בידה ואומר לה שהוא מתירה בו וזהו שנקרא גט וגט זה צריך שיכתבנו הבעל או יצוה לסופר לכתבו: וכותבין אותו על כל דבר ובלבד שיהא תלוש ובכל דבר שרישומו ניכר ושיהיה כתיבתו לשם איש המגרש והאשה המתגרשת בו ויחתמו בו ב' עדים כשרים ויתנו לה הוא או שלוחו לידה או ליד שלוחה ויאמר לה שנותנו לה (א) לפטרה בו פטור גמור בלא תנאי או בתנאי (ב) כמו שירצה (ג) צריך שיכתבנו הבעל דכתיב וכתב לה (ד) או שלוחו בציוויו יכתיב ואף אם שלוחו כתבו צריך (ה) שיהא משל הבעל לכך צריך שהסופר יתן (ו) הקלף והדיו לבעל במתנה קודם כתיבה והבעל יתן שכרו

פסק כרב פפא ונראה לי דרבינו מפרש דרב פפא ורב הונא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ותרוייהו מפרשי ההיא דלוה ממנה דאיירי בין בנשאת דאיכא אשת איש בין בכהן ולא נשאת ובין בישראל ונשאת וגירשה דאיכא לאו גרידא דבכל הני גווני אסורין לבא לדין יחד ורב פפא איירי היכא דאיכא חומרא דאשת איש דקי"ל בסוף קידושין ביהודי א"א דאין מלקין אותם כדי שלא תהא יוצאה לעז על בניה ולכך משמתינן אותם ורב הונא איירי באיסור לאו דמלקין אותן על לא טובה השמועה ולכך למעלה בכהן כתב רבינו כרב הונא דמלקין וכאן בישראל וכו' כתב כרב פפא דמשמתינן אותה ואפשר דאף הרמב"ם והסמ"ג שכתבו היו מכין אותן או היו מכין אותן מכת מרדות לזה כוונו מכין אותו באיסור א"א ומלקין באיסור גרידא על לא טובה השמועה ולעולם קאמרי וזה יותר נכון ממה שנאמר דספוקי מספקא להו הלכה כדברי מי כמ"ש ה' המגיד נראה לי:

קכ אין האשה מתגרשת וכו' לכך צריך שהסופר יתן הקלף והדיו לבעל במתנה קודם כתיבה וכו' הלשון משמע

דלכתחלה

דוקא דס"ה והיא תובעתו ואין כוונתו אלא לומר שתובעים זה את זה שלא ע"י אמצעי: ומ"ש עוד בד"א כשנתגרשה מן הנישואין וכו' ג"ז מבואר שם ומ"מ תמיה לי מלתא דכיון דלהרא"ש אשת ישראל שנתגרשה מותרת לדור אפילו במבוי כמו שכתבתי לעיל משום דאפילו אם יבא עליה ליכא אלא איסור לאו א"כ כי אתו לקמן אמאי משמתינן להו וה"ל לרבינו לפרושי דהכהן שגרש את אשתו מיירי וכדפרש"י וא"כ באשת ישראל שאחר שגרשה נשאת ונתארמלה או נתגרשה דאיכא לאו מיהו אין לתמוה למה השמיט דין כהן שגירש לא תדור עמו במבוי וגם הא דאיתא בגמרא מי נדחה מפני מי ואסיקנא דהיא נדחית מפניו אפי' אם החצר של שניהם די"ל שסמך על שכתבה בסימן ו' וצ"ל שמ"ש לוה ממנה וכו' לאו אגרושת ישראל שלא נשאת קאי אלא דוקא בנשאת וכדפרישית ואז אם גרשה השני קאי בדוקא שכן כתבה הוא ז"ל בסי' י' היכא דנשאת לאחר ובסי' ו' כתבה אאשת כהן ואפילו שלא נשאת משמע דגרושת ישראל שלא נשאת לית לן בה ודעת התוס' דמבוי גדול משכונה דשכונה לא הויא אלא ג' בתים והיינו טעמא דאם היה כהן לא תדור עמו במבוי דכיון דפנויה היא קיל ליה אבל כי נשאת דחמירא סגי בהרחקת ג' בתים והר"ן הכריע כשטת הרא"ש דשכונה גדולה ממבוי ובענין גרושת ישראל שנשאת ואח"כ נתארמלה או נתגרשה כתב שי"א שדינה כגרושת כהן וכדברי הרא"ש אבל ר"י ז"ל כתב דכיון דאפי' בא עליה אינו לוקה כדאי' בפ"י יוחסין (עח:) אף במבוי רשאה לדור עמו אבל בחצר ודאי לא וכתב עוד הר"ן שכתבו התוס' בשם ר"י דאורליינ"ש דמבוי דשמעתין היינו מבוי סתום אבל מפולש דרבים בוקעים בו ליכא למיחש וכ"כ הריב"ש בתשובה סימן ש"ם וכתב עוד הריב"ש שם דכונס מניקת חבירו שכופין אותו להוציאה בגט אסור לדור עמה במבוי דומיא דגרושה אבל אין לאסור לדור עמה בשכונתו דומיא דישראל שגירש ונשאת לאחר · והרמב"ם בפכ"א מהלכות איסורי ביאה כתב דגרושת ישראל לא תדור עמו בחצר וגרושת כהן לא תדור עמו במבוי נראה שבמקום לא תכנס בשכונתו היה גורס לא תדור עמו בחצר ובריית' דלוה הימנה פירשה בישראל המגרש אע"פ שלא נשאת · כתוב בתשובות הרשב"א סי' ר"ט שאלתם יבם ויבמתו אם מותרת לדור עמו בבית אחד ולאכול על שלחנו אחר חליצה ומעשה בא לידי באחד שהיתה בת אחותו וגם אהדדי מחמת שהיתה אוכלת על שלחנו בעוד בעלה חי וכן לאחר מיתתו מי הוו כארוס וארוסה דאסור בדגיסי אהדדי כדאיתא פרק האשה שנתאלמנה · תשובה מסתברא דאסור ואע"ג דאיכא קלא לחלק בין ארוס ליבם כל דחזי להו דגיסי אהדדי כי הכי אסור ובתרומת הדשן סי' רמ"ג כתב על ראובן שגירש את אשתו ונשאה שמעון בעיר קטנה שאין יהודים אחרים דרים שם אלא אלו השנים ובתיהם רחוקים זה מזה והרבה פעמים בשים להם עסק ביחד נכנס ראובן לבית שמעון ושוהה שם שעה א' או ב' דאין איסור בדבר במה שהם דרים בענין זה וגם על מה שנכנס לביתו ושוהה שם שעה או שתים כתב דנ"ל דאין קפידא בזה ואין דבריו נראים לי בזו ואע"פ שהביא ראיה לדבריו אינה מכרחת: תניא באבל רבתי ספ"ב ב"ש אומר המגרש את אשתו לא ישרה עמו לא במבוי ולא בחצר אם היה מבוי של שניהם הופך פתחו לצד אחר ואם היתה חצר של שניהם מפנה זה מפני זה ומפנה אשה מפני איש בד"א בזמן שנשאו והכהנת אע"פ שלא נשאו בד"א מן הנשואין אבל מן האירוסין וכן החולץ ליבמתו לא יפנה מפני שאין לבו גס בה (ח):

קכ אין האשה מתגרשת אלא בכתב וכו' עד או בתנאי כמו שירצה אלו כללי הלכות גיטין ומתבארים והולכין בסימנים הבאים: **צריך** שיכתבנו הבעל כפשט לשון הכתוב וכתב לה או שלוחו יכתבנו דשלוחו של אדם כמותו כדילפינן פ"ב דקידושין (מא:) ואף אם שלוחו כותבו צריך שיהא משל הבעל לכך צריך שיתן הסופר הקלף והדיו במתנה לבעל כ"כ בסדר כתיבת הגט להרא"ש וכ"כ בספר מצות גדול וקצת החבורים ג"כ הזכירו כלל הדין שצריך הסופר ליתן הקלף והדיו אלא שקצתם ג"כ הצריכו גם כן מסירת הקולמוס וקצתם לא הצריכו והמצריכים הם ר"ת כדאיתא בהגהת אשרי פ"ב דגיטין ובעיטור במאמר ז' וסדר הגט דבעל התרומה ורבינו פרץ כדאיתא בסימן קנ"ד והבלתי מצריכים הם הרא"ש וסמ"ג שלא הזכירו מסירת הקולמוס ובעל התרומה בהלכות הגט שכתב אבל בקולמוס אין נראה לחוש אפי' אין של בעל דאין כאן חסרון הניכר במה שכותב בו הגט ואף על פי שבסדר הגט כתב מסירת הקולמוס היינו לשופרא דמילתא לחוש גם לדברי המצריכים: **ויש** מהפוסקים סבורים שא"צ מסירת שום דבר דמרדכי פרק התקבל כתוב מסירת הקלף והקולמוס והדיו לא ידענא מנ"ל ור"י בח"ב כתב שיש מפרשים שצריך להקנות קלף ודיו וקולמוס לבעל וי"מ שא"צ וכן נהגו העולם עכ"ל וכתב עוד בחלק הנזכר א"צ שיקנה הנייר הסופר לבעל כפי' דאקנויי אקנו ליה רבנן פשוט פ"ב דגיטין (כ:) מהיא ודלמא אקנויי אקנו ליה רבנן וכו' וכ"כ הרמב"ן עכ"ל. וז"ל הרמב"ן בפ"ב דגיטין הא דאמרינן אמר רב חסדא יכולה למיפסלינהו לכולהו גיטי דעלמא וכו' דלמא אקנויי אקנו ליה רבנן אע"ג דבדרך דלמא איתמר עיקר הוא והכי מפרש בפרק גט פשוט (קסח:) וש"מ שהדיו והקלף והקולמוס והנייר משל סופר וכבר הגט כשר ואין בו בית מיחוש שהכל הוא מוכר לבעל באותו פשוט שנותנת היא לסופר בגט בין קלף בין דיו בין טרחו ועמלו ואקנויי אקנוי' רבנן לבעל ולא כדברי הנקדנין שמקנין ממש הכל לבעל אלא רבנן אקנינהו ניהלי' ואע"ג דלא משיך כולו כשר שהרי (גיטין סו:) אומר אדם לשנים כתבו ותנו גט לאשתי והוא הולך למ"ה והמושלך בבור (שם סו) אומר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו והן כותבין ונותנין בלא כלום הקנאה דמאי וכתב על ידו או ע"י שלוחו ולאפוקי איהי או שלוחה הילכך מדאקנו ליה רבנן פשיטי דספרא לבעל ואין זה וכתבה כשר דנעשה שכירו ושלוחו של בעל בפשוט זה ומיהו אם היה הכל של אשה אע"פ ששניהם האשה כותבת את גיטה דלמא צריכה היא לאקנויי ממש הגט עצמו לבעל דלא תיקון ליה רבנן אלא פשיטי דספרא דלא ליקנייה הוא לגט מן הסופר אבל דידה לא תקון לבעל והיינו דדייקינן עלה לקמן אי ידעה איתתא לאקנויי או לא וכ"כ מדברי ר"ש שהיה צריכה ממש ליתנו לבעל או לשלוחו כדי לקנותו ומיהו כותבת בשלה ומקנה ולא צריכה לאקנויי מעיקרא דבכתיבת שליח הבעל הוא שאומר כתובו וכתב קרינן ביה ולגבי ונתן בעינן שלו והילכך מקנה לו הגט כתוב וחתום והוא מגרשה בו כך פרש"י ז"ל עכ"ל גם הרמב"ם לא הזכיר מסירה זו כלל · והר"ן בפ"ב דגיטין דקדק שא"צ שיתן הבעל מתחלה הקלף והדיו והקולמוס משלו אלא בההוא זוזא דאקני ליה קונה הסופר הקלף וזוכה בו הבעל דה"ל כשלוחו וזוכה לו אבל אם הקלף הוא שלו יש שכתב וצריך שיזכה בו הבעל או שלוחו שאין הסופר זוכה לו במה שהוא שלו אבל אחרים אומרים שאינו צריך דבאותן דמים שהיא נותנת לסופר אקנו רבנן לבעל בין קלף בין דיו בין טרחו ועמלו ומ"מ כשהיא עצמה כותבת גטה בכי הא לא תקנו רבנן מידי כדמוכח בגמרא כלומר וצריכה להקנותו לבעל בהדיא כדמשמע מפירש"י (גיטין כ: ד"ה לא ידעה) ודין גט החקוק על גבי טבלא שלה וגם ר"י בח"ב כתב שכשהיא כותבת גיטה צריכה להקנות את הנייר בפירוש לבעל כי לא הקנו לו רבנן משלה אלא שכר הסופר וזה כדברי הרמב"ן שכתבתי בסמוך עד כאן לשונו: **ולדברי** המצריכים להקנות אם לא הקנה קולמוס כשר כדאיתא בהל' הגט דמרדכי ז"ל ואם הקולמוס של אחרים אין פסול בכך גם בקונטרס כתב ולכולי עלמא בדיעבד כשר ולפחות קאי אמסירת קולמוס מיהו היכא דלא מסר לא קלף ולא דיו יש לדון לדעת המצריכין להקנות אי פסול כמי הוי דמדכתב בהל' הגט דמרדכי ואם הקולמוס של אחרים אין פסול בכך משמע דוקא קולמוס דאין כאן חסרון הניכר אבל אם קלף ודיו של אחרים פסול וכן משמע מדברי סמ"ג והתרומה והגה"מ פ"ג בשם סמ"ג והל' הגט דמרדכי שכתבו שה"ה אם כתבו הסופר במצות הבעל שהוא כשר ובלבד שיתננו אח"כ לבעל להיות שלו כדמשמע בגמרא אבל יותר טוב ליתנו לבעל תחלה כדי שלא ישכח הסופר ליתנו אחר כך לבעל עכ"ל משמע שאם לא מסר הקלף והדיו וגם לא נתנו אח"כ לבעל להיות שלו פסול דהא אינו מגרשה בדבר שלו · והרא"ש כתב בסדר הגט והסופר יתן הקלף והדיו במתנה לבעל דבעי' וכתב ונתן שיהא הגט שלו עכ"ל כלומר כדרך ב"ה שכותבין בדבר שהוא שלהם וגם לא שייך נתינה אלא בדבר שהוא שלו ובקונטרס כתוב צריך שיהיה הדיו וקלף משל הבעל שלא יהא גזל ולא דק דאם גזל הנייר וכתב הגט כשר הוא כמ"ש רבי' בסמוך בשם הרמ"ה ואם הסופר כותבו ואח"כ נותנו לבעל אע"ג דלא אקני ליה בהדיא ליכא משום גזל דהא לא גזל מיניה מידי שלא ברצונו אלא הטעם כדברי הרא"ש דבעינן שיהא הגט שלו וכל שלא הקנהו בהדיא אע"פ שאינו גזל מ"מ לא הוי שלו ולפ"ז אפשר דלכ"ע בעינן שיתן הסופר הגט במתנה לבעל ואם לא נתנו פסול מיהו המצריכים חשו שמא לא ימסרנו אח"כ ולפיכך הצריכו למסור קלף ודיו מעיקרא ושאינן מצריכים לא חשו לכך אבל מ"מ נתינה בעי כך היה נראה לכאורה אלא שלא מצאתי בדברי הרמב"ם שום גילוי לומר שצריך שיתננו הסופר לבעל וגם לסברת אחרים שהזכיר הר"ן א"צ הסופר ליתן לבעל בהדיא לא קלף ולא דיו דבההוא זוזא אקנו ליה רבנן קלף ודיו ושכר סופר וכ"ש כשהוא פורע לסופר שהכל נקנה לו וא"צ לקנות בהדיא אלא כשהיא כותבת גיטה דוקא משום דבההוא לא תקינו רבנן מידי ובעה"ת כתב הרוצה לכתוב גט לאשתו צריך שיהא הקלף והדיו משל בעל דהא וכתב ונתן כתיב ואפי' בטבלא שהיא של אשה תחלה וגט כתוב עליה מספקא ליה אם צריך להביא עדים שהאשה הקנתה תחלה הטבלא לבעלה כמשפט וגם שכר סופר מן הדין על הבעל כדתנן פרק גט פשוט משום דכתיב וכתב ונתן מ"מ אם נתנה האשה כשר כדאיתא התם תקינו רבנן וכו' דהפקר ב"ד הפקר ובהכי מיקיים שפיר ונתן אבל בקולמוס נראה שאין לחוש אפי' אין של בעל דאין כאן חסרון הניכר במ"ש בו הגט עכ"ל · והמנהג למסור קלף ודיו כדברי הרא"ש וסמ"ג והתרום' אבל בקולמוס אין חוששין כמו שהם ז"ל לא חששו ומ"מ טוב למסור גם הקולמוס לכתחלה וכן אני נוהג (א) וכתב בקונטרס הבעל יגביהם לקנות: והבעל יתן שכרו ומפני תקנת עגונות תקנו חכמים וכו' משנה וגמרא בפרק גט פשוט (ד' קסז קסח·) והיה נראה דהשתא בתר תקנתא לכתחלה אומרים לאשה שתתן שכר הסופר וכ"כ מדברי

הרמב"ם

דרכי משה

(ח) ובתשובת מוהר"ם פדוה סימן י"ז מתיר כל זמן שלא חלץ אבל לאחר שחלץ אסור אם גם בה כמו בארוס שגירש ארוסתו:

קכ (א) ובבנימין זאב סי' ק"ח כתב דה"ה שאר כלי הכתיבה וכן נוהגין וכתב עוד יגביהן הבעל טפח כדי לקנותן בהגבהה וכב"י וכן נוהגין מצאתי כתוב בתיקון גיטין דהבעל יתן בעצמו

פרישה

סי' קכ (א) **לפטרה** (בו פטור גמור לאפוקי אם א' הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני כמ"ש לקמן סי' קל"ז כ"פ) : (ב) **כמו** שירצה ע"כ כללי הל' גיטין ומתבארים והולכין בסימנים הבאים ב"י: (ג) **צריך** שיכתבנו כצ"ל: (ד) **או** שלוחו ששלוחו של אדם כמותו: (ה) **שיהא** משל הבעל דלשון של וכתב לה ונתן משמע שהכל יהיה שלו: (ו) **הקלף** והדיו וגם הקולמוס כתב רבינו תם וס"ס שצריך ליתנו (ובבנימין זאב סי' ק"ח כתב דה"ה שאר כלי הכתיבה · ושיגביהן הבעל טפח כדי לקנותן בהגבהה וכ"כ ב"י · כתוב בתיקון גיטין דהבעל יתן בעצמו לסופר דברים הנ"ל אבל לא יתנם לו ע"י אדם אחר ד"מ כ"פ) ושאר מחברים הקילו משום דאין כאן חסרון הניכר, אף אם אינו של בעל ועיין בב"י: (קודם

כתיבה

שכרו ומפני תקנת עגונות (ז) תקנו חכמים שהאשה תתן השכר של הסופר (ח) ותקנוהו לבעל כתב הרמ"ה האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לזכות לו הנייר קודם כתיבה אלא אע"ג דכתבו מדידהו ויהבי לה כיון דבשליחותו קעבדי מכי יהבי לה בשליחותיה דבעל כמאן דיהבו לבעל והדר בעל ויהיב לאתתא דמי דכיון דמזכה לאיתתא בשליחותיה אקנויי אקנו לבעל לגרושי ביה (ט) ונמצא זכיית הבעל וגירושי האשה באין כאחד ואי גזל נייר וכתב ביה גיטא ויהיב לה כשר אפילו נתנו לה קודם יאוש שהרי (י) אינה חייבת להחזירו לבעלים שיש כאן (יא) שינוי שם ושינוי מעשה וכותבין לו הגט אע"פ שאין אשתו עמו והוא שיהיו מכירים ויודעים (יב) [א] העדים והסופר (יג) שזהו פלוני ואשתו פלונית ובשעת

הרמב"ם שכתב בפ"ב האשה נותנת שכר הסופר בכל מקום אלא שמצאתי בסדר כתיבת הגט להרא"ש שכתב רבינו בסוף סי' קל"ד ושכר הסופר יתן הבעל ואם נתנה האשה הגט כשר דאפי' בתר תקנתא לכתחלה אומרים לבעל שיתן שכר הסופר ואם לא ירצה ליתן ונתנתו האשה כשר דרבנן אקנו ליה ההוא זוזא כדי שלא תתעגן האשה וכ"כ מדברי סמ"ג שכתב בסי' נ' שצריך שיפרע הבעל שכר הסופר מן הדין אלא התירו שתתן האשה שכר הסופר שלא יעגנה ותקנו חכמים שכר זה לבעל דהפקר ב"ד הפקר ומתקיים בזה ונתן והגה"מ בפ"א ובפ"ג כתבו כן בשמו וכ"כ בספר התרומה ובסמ"ק וכ"כ מדברי ר"י במישרים נכ"ה ח"א: כתב הרמ"ה האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין וכו' וא"ת מדברי הרמ"ה משמע שהאומר לסופר שיכתוב לו גט צריך הסופר לזכות לו הנייר אע"פ שאח"כ נותנו בידו ומגרש בו וכשלוה לגרש את אשתו כתב שא"כ משום דהוה כמאן דיהבו לבעל והלא כיהבו לבעל צריך לזכות והאי דהוי כמאן דיהבו לבעל א"כ לזכות וכי יליבא כארעא וכו' וי"ל דה"ק דכמאן דיהבו לבעל ואקני ליה בהדיא דכיון דמזכו לאיתתא בשליחותיה הוי כאילו אקנו לבעל בהדיא ואפי' לסברת שנית שכתב הר"ן דיש שכתבו שאם הקלף הוא שלו צריך שיזכה בו הבעל או שלוחו שאין הסופר זוכה לו במה שהוא שלו נראה דאיתיה לדין זה של הרמ"ה דכיון דמזכו לאיתתא בשליחותיה הוי כאילו יהבו לבעל ואקנו ליה ובמרדכי בפרק התקבל כתב ג"כ כדברי הרמ"ה דבשאמר לאחרים לכתוב וליתן גט לאשתו אינו צריך למסור כאם דבמקומו הם עומדים: ואי גזל נייר וכתב ביה גיטא ויהיב לה כשר וכולי נראה דדוקא בגזל נייר מכשיר הרמ"ה משום דאיכא שינוי השם דמעיקרא נייר והשתא גט ואיכא שינוי מעשה בגופו של נייר אבל אם כתב לו הסופר גט ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו לא דבעינן ונתן וליכא דמידי דלאו דידיה הוא לא שייך ביה נתינה:

וכותבין לו הגט ואע"פ שאין אשתו עמו והוא שיהיו מכירים ויודעים וכולי משנה פרק גט פשוט (שם) כותבים גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירין ובגמ' (שם) מאי ובלבד שיהא מכירין ואסיקנא דצריך שיכירו שם האיש ושם האשה בגט וכן בשוברו ופירש"י הסופר והעדים צריכים שיכירו שזה הוא שמו ובעל נ"י כתב שיהא מכיר וכו' כלומר דלא סגי בהכרת פנים ושיסמוך על אחרים בשמות משום דהוי מילתא דעבידא לגלויי אלא צריך שיכיר שמותיהם גם כן ע"כ כלומר שאם אינו מכיר שמם אע"פ שהוא מכיר אותם לא יכתוב דחיישינן שמא החליפו שמותם ויכתוב גט לאשת חבירו ולא סמכינן לכתוב על סמך שנשאל אחר כך שמותם לאחרים אבל אין סברא לפרש שבא לומר שאם שאלנו לאחרים על שמותם והגידו לנו שלא נסמוך עליהם ופריך בגמ' וליחוש לשני יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת דילמא כת' גיטא ואזיל וממטי לאיתתא דהיאך אמר רב הונא בר אמר אמר רב הונא הכי א"ר שני יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת אין מגרשים את נשותיהם אלא זה בפני זה ופריך תו וניחוש דילמא אזיל למתא אחריתא ומחזיק לשמיה כיוסף ב"ש וכתיב גיטא וממטי לאיתתיה דהיאך אמר רב הונא בר גיניבא כל שהוחזק שמו בעירו ל' יום אין חוששין לו ואיתא תו בגמרא ההוא תברא דהוה חתים עליה ר' ירמיה בר אבא וכו' אמר אביי אע"ג דאמור רבנן כיון שהגיד וכו' צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק וכתב הרא"ש על זה ושמעינן מינה דלהיכר איש ואשה סומכין על פי עד אחד ואפי' קרוב ואשה דמילתא דעבידא לאיגלויי הוא מידי דהוה ביבמות (לט:) להכיר שהוא אחיו מן האב וכ"כ בנ"י בשם הרשב"א והריטב"א ז"ל וגם ה"ה כתב כן בפרק כ"ד מהלכות מלוה בשם הרשב"א ומשמע מדבריהם דבין לענין איסור בין לענין ממונא קאמר דהא מתני' קאי דמשוה גט לשובר בענין זה וגם הכא דיבמות איסורא הוי וסגי באשה או קרוב דמילתא דעבידא לאיגלויי הוא ור"י ג"כ כתבה בדיני גיטין חלק ב' וגם בסדר הגט אשכנזי כתב לשון הרא"ש דלהיכר איש ואשה סומכין על פי עד אחד ואפילו קרוב ואשה לא ידעתי למה השמיטו רבינו ודין שני יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת אין מגרשים נשותיהם אלא זה בפני זה כתבו רבינו סי' קל"ו אבל דין הוחזק בעיר ל' יום אין חוששין לו לא הזכירו ולא ידעתי למה דהא מגט איתמר בגמ' והרמב"ם שלא כתבו בפ"ב מהלכות גירושין היכא למימר דמשמע ליה שהוא בכלל מ"ש שצריך שיהיו מכירין ויודעים שזהו פלוני ואשתו פלונית וסמך על מ"ש פכ"ד מהלכות מלוה ומיהו ילפינן לענין גיטין אבל רבינו שלא הזכירו גם בדיני ממונות לא ידעתי לו טעם · והילך לשון הרמב"ם בפכ"ד מהלכות מלוה אחד השטרות הנכתבים לאחד שלא בפני חבירו ואחד השטרות שאין כותבין אותם אלא מדעת שניהם ושניהם עומדים כולם צריכים שיהיו העדים מכירים השמות שבשטר שזהו פלוני בר פלוני וזהו פלוני בר פלוני שמא יבואו שניהם ויעשו קנוניא וישנו שמותיהם בשמות אחרים ויודה זה לזה כל מי שהוחזק בעיר ל' יום אין חוששין לו שמא שם אחר יש לו והוא שיהיו כדי לרמותו ולעשות קנוניא שאם אתה אומר כן אין לדבר סוף עכ"ל תדקדק בו ויאירו עיניך בכמה דברים האחד דאע"ג דהא דתנן ובלבד שיהא מכירין אכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו איתנייא לאו דוקא דהוא הדין כשאשתו עמו דלא שנא ורבותא אשמעינן דאע"ג דמקילים לכתוב גט לאיש בלא אשה ושובר לאשה בלא איש לא מקילים לעולם בענין ההיכרא ובעינן שיהיו מכירין · ב' דאע"ג דפירש"י שיהא מכירים הסופר והעדים וגם הרמב"ם בפ"ב

מהלכות

דלכתחלה צריך לעשות כך אבל בדיעבד כשר אפילו לא נתן לבעל כלום אלא לאחר כתיבה וחתימה נתן גט לבעל והבעל נתנו לאשה כיון דתקנו רבנן דהאשה תתן שכר הסופר ורבנן אקנויי אקני ליה לבעל ההוא זוזא הוה כמאן דיהיב ליה איהו דהפקר ב"ד הפקר כדאית' בפ"ב דגיטין (דף ד) וכדפירש"י לשם וכדכתב הרמב"ן והאריך בזה ומביאו ב"י אלא דאיהו מיקל דאפילו לכתחלה א"צ ליתן הקלף והדיו לבעל ורבינו ושאר גדולים חולקים ואומרים דלכתחלה צריך ובדיעבד כשר אם לא נתן והכי משמע מדברי הרא"ש בסדר הגט לחלק בדין זה בין לכתחלה לדיעבד וכ"כ ב"י בשם כמה גדולים ול"ק מהא דתנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו וכן ההולך למ"ה ואמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי כותבין ונותנין דהתם נמי דיעבד הוא כיון שהלך למ"ה או מושלך בבור דאי אפשר לסופר להקנות הקלף והדיו לבעל אבל במרדכי פרק התקבל הולך בדרך אחר בשם רבינו יואל הלוי דאין צריך להקנות הקלף והדיו לבעל אלא היכא שהבעל עושה שלוחים לכתוב ולחתום והשלוחין מוסרין הגט לאשתו בשליחותו ה"ל כאילו הקנה הגט בהדיא לבעל ושוב אין צריך למסור הקלף והדיו לבעל ולפיכך במושלך לבור או הולך למ"ה כיון דהגט ניתן להאשה ע"י שליח א"צ ליתן הקלף והדיו קודם כתיבה לבעל ונראה שזאת היתה דעת הרמ"ה שהביא רבינו דבריו שכתב האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי א"צ לזכות הנייר וכו' כיון דבשליחותו קעבדי וכו' כלומר דחשוב כאילו אקנויי אקני ליה לגיטא לבעל לגרושי ביה וגירשו לאשתו בשליחותה משא"כ כשהבעל בעצמו נותן הגט מידו ליד אשתו ומגרשה דצריך שהסופר יתן לבעל מקודם הקלף והדיו דאז נודע ומפורסם כשאח"כ נותן הגט מידו ליד האשה שמגרשה בגט שלו דאם לא יתן הסופר תחלה הקלף והדיו לבעל נראה כאילו כתב הסופר הגט משלו וכשיתן הבעל אחר כך אותו הגט ליד האשה איכא לעז שמגרשה בגט שאינו שלו אלא בגט שהוא של סופר וכך הבין ב"י דהרמ"ה מפרש כרבינו יואל הלוי שבמרדכי ופשוט הוא מיהו נראה עיקר דלכתחלה אפי' בעושה שליח צריך למסור לכתחילה הקלף והדיו לבעל דלא כהרמ"ה ור"י הלוי ולא דמי להולך למ"ה או במושלך לבור דחשוב דיעבד כדפרישית · והכי נקטינן · ומיהו נראה מדברי רבינו שהזכיר קלף ודיו ולא הזכיר קולמוס ושאר כלי כתיבה דדוקא קלף ודיו דניכר החסרון בגט משא"כ בקולמוס דאין כאן חסרון הניכר במה שכותב בו הגט וכן בסימן קנ"ד כתב רבינו בסדר הגט קלף ודיו בלחוד אבל בסוף הסדר ע"ש רבינו פרץ הזכיר גם הקולמוס ה"ה שאר כלי הכתיבה והכי נהוג לכתחילה:

וכותבין לו גט ואעפ"י שאין אשתו עמו וכו' משנה וגמרא בפרק ג"פ (דף קס"ז) ומפרש התם שצריך שיכירו שם האיש בגט והוא הדין שם האשה וזה שכתב רבינו שיהיו מכירים שזהו פלוני ואשתו פלונית כלומר שזה האיש שמו פלוני ואשתו שמה פלונית אבל אם עדים מכירין שמותם אין לכתוב ע"פ עצמן דחיישינן שמא באו לרמות להביא גט זה לאשה אחרת אבל בשעת הסכנה כותבין ע"פ עצמן כגון מי שמושלך בבור ואמר אני פב"פ כל השומע קולו יכתוב גט לאשתי כותבין אעפ"י שאין מכירין שאם לא תאמין לזה שקורא כך שמו תשב עגונה וכדתנן בפרק התקבל וז"ל נ"י בפ' ג"פ ובלבד שיהא מכיר שם האיש בגט כלומר דלא סגי בהכרת פנים ושיסמוך על אחרים בשמות משום דהוי מילתא דעבידא לגלויי אלא צריך שיכיר שמותיהם גם כן עכ"ל וצריך פירוש לפירושו ונראה דקשיא ליה הא פשיטא דצריך שיכיר שם האיש והאשה בגט ואין לסמוך ע"פ עצמן ולכן פי' דהאי ובלבד לא איצטריך אלא היכא שהאיש והאשה שניהם באו לכתוב להן גט ומכירין פניהם שזו אשתו של זה דאין לסמוך על אחרים בשמות ולא אמרינן בזו כיון דהוי מילתא דעבידא לאיגלויי יש לסמוך לאחרים אפילו אשה או קרוב או ע"פ עצמן אלא אף על פי דמכירין פניהם שזו אשתו של זה צריך ג"כ עדים כשרים שיכירו שמותיהן גם ב"י פי' דהא דתנן ובלבד שיהא מכירין אפי' באשתו עמו קאמר שיהיו העדים מכירין שם האיש ושם האשה אבל בפירוש לשון נימוקי יוסף כתב ב"י לקמן בסי' קכ"ט דל"ע וכאן בסימן זה כתב ב"י דר"ל שלא יסמוך על פיהם לכתוב שמותם ולשאול אחר כך לאחרים על שמותם ולפע"ד נראה דהא פשיטא היא דאסור משום דמיחזי כשיקרא דבשעת כתיבה הוא שקר דבהאי מיחזי כשיקרא לכ"ע חיישינן אפילו בממונא כמ"ש בח"מ סימן ל"ט סכ"א כל שכן בגט אבל למאי דפי' ניחא מיהו צריך לומר לפי זה דנ"י לא כתב פי' זה אלא לפרשב"ם דלא טעה רבה בר' חנן במה דהוה חתים אתברא דההיא איתתא אלא מתחילה קס"ד דטעה ואח"כ חזר ואמר שאין בו טעות ואמת הוא כמו שחתמתי ואין לחוש למאי שכתב תחלה טעיתי דצורבא מרבנן לאו אורחיה למידק כמ"ש רבינו לעיל סימן ק"י אבל למה שפי' נ"י אח"כ בשם הרשב"א והריטב"א דמוכח מינה דאפילו אשה וקרוב נאמן לכתוב שם האיש והאשה בגט לא יתכן פירוש זה שכתבתי בלשון נ"י שכתב תחלה ובלבד שיהא מכיר וכו' דלאותו פי' אין סומכין על אשה וקרוב אלא לשון זה אמרו נ"י לפי פירוש רשב"ם ודו"ק · ומיהו להלכה נקטינן כהרשב"א והריטב"א וכ"כ ה"ה מ"ש לשם להדיא דבגט נמי יש לסמוך אאשה ומקרוב ותמה ב"י על רבינו למה לא כתבו אבל למאי דפרי' לשון נ"י אליביה דרשב"ם אין כאן מקום לתמוה דרבינו נמי מפרש כפרשב"ם וכן הקשו התוספות בפ' ג"פ (דף קס"ז) בד"ה אף על פי שאין אשתו עמו ליחוש שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי וטרפה שלא כדין מלקוחות שלקחו הפירות מן הבעל עד תשרי וכו' וכך הקשו בפ"ב דגיטין (דף י"ז) בד"ה עד שעת נתינה והאריכו ע"ש: **ומ"ש** מכירים ויודעים העדים והסופר כו' כך פירש רשב"ם בפרק ג"פ לשם אבל ב"י כתב דסופר א"צ להכיר וסופר כדי

נקטיה

פרישה

כתיבה ובדיעבד אם כתבו תחלה ואח"כ נתן לבעל במתנה ליתנו ליד האשה כשר כ"פ) :

(ז) **תקנו** חכמים ז"ל ב"י והיה נראה דלפי התקנה לכתחלה אומרים לאשה שתתן שכר הסופר וכן משמע מלשון הרמב"ם אלא שמצאתי כתוב בסדר כתיבת הגט להרא"ש שכתב רבינו בס"ס קל"ד ז"ל ושכר הסופר יתן הבעל דאפילו בתר תקנתא לכתחלה אומרים לבעל שיתן: (ח) **ותקנוהו** לבעל כ"ל שצריכה להקנות לו אלא כלומר דהוי כאילו הקנית לו וז"ל הרא"ש בסדר כתיבת הגט וב"י מביאו ואם לא ירצה ליתן ונתנתו האשה כשר · דרבנן אקנו ליה ההוא זוזא כדי שלא תתעגן האשה עכ"ל: (ט) **ונמצא** זכיית הבעל וגירושי האשה כו' פירוש העדים אינם יכולים לזכות הנייר לבעל אם לא על ידי אחר ובקבלת האשה שמקבלת הגט כאילו היא מקבלת אותו מעדים בשביל הבעל לזכות לו הנייר ומאחר שנעשה זיכוי בקבלתה ג"כ נעשו הגירושין בכל בפעם אחת : (י) **אינה** חייבת להחזירו כו' דקנאתו · ואינה חייבת בבעלים אלא דמים : (יא) **שינוי** שם כו' (דמעיקרא נייר והשתא גט ושינוי מעשה דכתיבה בגופו של נייר כ"פ) עיין בח"מ סימן שנ"ג וש"מ ושם יתבאר דשינוי שם לחוד קונה ע"ש אבל שינוי רשות אינו קונה כ"א אחר יאוש ואם נתייאש קונה ומקרי שינוי רשות ביד האשה כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ח בקידושין בגזל: (יב) **העדים** והסופר הבית יוסף הביא דברי הרמב"ם (פכ"ב פכ"ד דהלכות מלוה) שמשמע מדבריו שאין הסופר צריך להכירם אלא כשהסופר הוא גם כן עד וכתב ע"ו ז"ל ומעתה רבינו שכתב שיהא מכיר הסופר לא דק דכיון דסבירא ליה דמתם סופר ועד פסול אין מקום להיכר הסופר אבל בפ"מ כנראה דאין כלל לומר תלוי בכתיבת כמו מה שאין כן בגט הכתיבה סופה עיקר כמו שמסיימת ויותר לדברי רבי אלעזר דסבירא ליה עדי מסירה כרתי ונכון צריך הסופר להכירן כמו העדים כ"פ) ועיין בדרישה : (יג) **שזהו** פלוני ואשתו פלונית וכן כתב רבינו לעיל סימן ק"י אדין שובר שכתבה

נותנת

דרישה

וכפשטא דמילתא 'אי משום כו' וטעות סוף שנפל בספרים וכו' אמ' של 'או היה אות מחובר של תיבת 'דמילתא שלפניה ווי"ו של 'או היה אות ראשון של תיבת משום שלאחריה וצריך לומר ומשום :

סי' קכ [א] **העדים** והסופר וכתב ב"י ז"ל ומעתה רבינו שכתב שיהא כו' עד אין מקום להיכר הסופר אין להקשות מה מתמיה הב"י הלא הסופר צריך לכתוב

הגט

(יד) ובשעת הסכנה כותבים אע"פ שאין מכירים לא יכתבנו הסופר ולא יחתמו בו העדים עד שיאמר להם הבעל לכתוב ולחתום (ג) וכשיאמר להם הבעל יכתבו הם בעצמם ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום ואפי' שאמר לג' שיש עליהם תורת ב"ד (טו) לכותבו ולחותמו אין להם לומר לאחרים לעשותו [ב] ואפי' אמר להם אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים (טז) עד שישמעו מפיו

ואף

מהלכות גירושין הזכיר סופר לאו דוקא דקפידא ליתא אלא אעדים דסופר זה אינו מעלה ואינו מוריד ומה שהזכיר סופר בהלכות גירושין אסגרת לישן הוא ולאו דוקא ויותר נראה לומר דבפ"ב דגיטין אשמעינן אגב אורחיה דחתם סופר ועד כשר כמבואר בדבריו בפ"ק ולפי שדייק בלשונו כתב בפ"ב וכן אם אמר לסופר כתוב גט לאשתי ואמר לעדים לחתום כותבין וחותמין וכו' והוא שיהיו העדים והסופר שכתבו וחתמו בו מכירים ויודעים שזה הוא פלוני ואשתו פלונית דברישא דליטניה נקט סופר ואח"כ עדים ובסיפא דליטניה נקט עדים ואח"כ סופר לסמוך סופר להתמו דשכתבו וחתמו בו אסופר נמי קאי ומ"מ סופר שאינו חותם אין צורך דיהא מכיר דבעדים החותמין סגי כדמשמע בפכ"ד מהלכות מלוה וכבר הוכחתי דכל כה"ג ל"ש לן בין איסורא לממונא ומעתה רבינו שכתב שיהא מכיר הסופר לא דק דכיון דסבירא ליה דחתם סופר ועד פסול אין מקום להיכר הסופר (ג) עוד איכא ג' כמגמר מלישניה דהרמב"ם דכי אמרינן כל שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו היינו אפילו הוחזק על פי עצמו · עוד ד' איכא למיגמר מיניה דלא סגי בשיכירו שמו ושמה אלא גם שם אביהם צריכים להכיר ואפשר דיליף הכי מדאמרינן וליחוש לשני יוסף ב"ש אלמא כי אמרינן שמו הכוונה שמו ושם אביו עוד ה' שמעינן מדבריו שגם שם אביו כותבין על פיו אם הוחזק ל' יום אע"ג דלא עביד לאגלויי כ"כ כמו שמו משום דא"כ אין לדבר סוף :

ובשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מכירין פרק התקבל (דף סו·) תנן מי שהיה מושלך לבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ופירש"י כל השומע קולי ופי' שמו ושם עירו ובגמרא ודילמא צרה היא תני ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מכירין ופרש"י ודילמא צרה היא. שמתכוונת לקלקלה שתנשא בגט זה ותאסר על בעלה : בשעת הסכנה · כגון זה שמסוכן למות והם לא עכשיו אימתי שאין מכירין אם זה הוא שפירש שמו ובסוף יבמות (קכב·) תנן מעשה באחד שאמר איש פלוני ממקום פלוני מת והלכו ולא מצאו שם אדם ובעובדא אחריתי תנן הלכו ולא הכירוהו והשיאו את נשותיהם ופריך בגמרא ודילמא צרה היא ומשני כי היכי דמשני בפרק התקבל תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מכירין ופירש"י בשעת הסכנה כגון מי שהיה מושלך בבור וכו' והכא נמי כשעת הסכנה דמי שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב עגונה והרי"ף והרא"ש לא כתבו הא דרבי ישמעאל בפרק התקבל לפי שסמכו על מה שכתבוה בסוף יבמות שהיא עולה ללמד גם על דין עדות אשה שמת בעלה והרמב"ם כתבה בפ"ב מהלכות גירושין : **לא** יכתבו הסופר וכו' עד שישמעו מפיו וכו' בס"פ התקבל (דף סו:) במתני' איפליגו רבי מאיר ורבי יוסי באומר לשלשה תנו גט לאשתי דלר"מ כיון דתלתא נינהו וגם לא אמר להם כתבו אלא תנו לשם ב"ד אמר להם ויכולים הם לומר לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו ור' יוסי פליג עליה ואמר שאינם יכולים לצוות לאחרים לכתוב ולחתום ואסיקנא בגמרא דאפילו באומר אמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו פליג רבי יוסי ואמרינן תו בגמרא דשמואל סבר לה כר' יוסי היכא דלא אמר אמרו משום דמילי לא מימסרן לשליח ופליג עליה באומר אמרו לסופר שיכתוב ולעדים ויחתמו ובריש מי שאחזו (דף עא:) תנן אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להם כתובו וכו' הרי גט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו ופרכינן בגמרא (שם) רישא ר"מ וסיפא ר' יוסי והסקה רב אשי כולה כר' יוסי ואמרינן בתר הכי תניא כותיה דרב אשי כתב הסופר לשמה וכו' הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו ודייקינן ישמעו לאפוקי ממאן דאמר מודה ר' יוסי באומר אמרו ולא חשו לדשמואל וכתב הר"ן דכן כתבו הגאונים ור"ח ז"ל אבל הרמב"ם בפרק ב' כתב אמר לב' או לג' אמרו לסופר ויכתוב גט לאשתי ואמרו לעדים ויחתמו ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו או שאמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב גט לאשתי ואתם חתמו הרי זה גט פסול ומתייסבין בדבר הרבה מפני שהוא קרוב להיות בטל ומה בין פסול לבטל שכל מקום שנאמר בחיבור זה שהוא בטל הוא בטל מן התורה ובכל מקום שנאמר פסול הוא פסול מדברי סופרים משמע דמספקא ליה אי פסקינן כשמואל כיון דלא חזינן אמורא דפליג עליה בהדיא וכן דעת הר"ן וכתב שכן דעת ר"י והרמב"ן וכן דעת בעל התרומות והמרדכי וסמ"ג וסמ"ק והכל בו וזה דעת הרמ"ה וכמו שהזכיר רבינו בסמוך ומיהו מה שכתב רבינו ואפילו שאמר לג' שיש עליהם תורת ב"ד לכותבו ולחותמו אין להם לומר לאחרים וכו' דעדיפא מינה ה"ל למינקט דהיינו אם אמר להם תנו גט לאשתי דבההיא הוא דפליג ר"מ ואמר יאמרו לאחרים ויכתבו דאילו באומר כתבו אפי' ר"מ מודה שאע"פ שהם שלשה לא יאמרו לכתוב כדתנן בהדיא בס"פ התקבל אלא דמכיון דכתב דאפי' באומר אמרו לא יאמרו לא דק רבינו במילתא וכתב הר"ן בס"פ התקבל שדעת הרמב"ן דטעמא דרבי יוסי דפסל באומר לג' תנו הוי שפיר משום דמילי לא מימסרן לשליח אבל מאי דפסל באומר אמרו לא הוי טעמא משום מילי לא מימסרן דלאו מילי מסר איהו אלא הרי הוא עושה שליח שלא בפניו אלא היינו טעמא דכיון דבגט בעינן לשמה ובעינן וכתב לה כלומר שיכתבנו לה הבעל ואין הסופר והעדים במקום הבעל אלא כששמעו הם מפיו וכל שלא שמעו מפיו אפי' אינו אומר אמרו מדעתכם אלא שהבעל עצמו ממנה אותו שליח בכל מקום שהוא פסול וכדאמרינן בהדיא ולפלוני ולפלוני ויחתמו וכן פרש"י לסופר פלוני שיכתבו ואין לך גד היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב והרא"ה חלק עליו וכתב דלא פליג ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם אבל במינוי שליח שלא בפניו בכי הא ודאי לא פליג וכתב הר"ן שדעתו מסכמת לדעת הרא"ה דכל שאמר להם אמרו הם סבורים שהדבר מסור להם לשנותו לכל מה שירצו ומה שאמר להם הבעל ולפלוני ולפלוני ויחתמו אינו אלא כמראה מקום להם ואיכא למיחש דמשום כיסופא מחתמי ליה כדאיתא בגמרא אבל בממנה סופר ועדים מדעתו ליכא למיחש לחורבה שהרי אין להם מקום לטעות נמצא דלפי דעת הר"ן כל שלא אמר אמרו אלא מינה את הסופר פלוני לכתוב לו גט ולעדים פלוני שיחתמו בו והסופר והעדים אינם מצויים עמו מודה רבי יוסי דכשר וכל היכא דאמר להם אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו פסול דאיכא למיחש דמשום כיסופא דסופר מחתמי ליה ולדבריו נהי דאם החתימו עליו הסופר ועד אחד הגט בטל לר"י כיון שהחתם בו מי שלא צוה הבעל מ"מ אם לא שינו מצות הבעל אלא אמרו לאותו סופר וכתב ולאותם עדים וחתמו נהי דפסול מדרבנן הוא מיהו בטל לא הוי דמדאורייתא כשר הוא אלא שפסלוהו חכמים משום דחשו לחורבה (ולרבנן) [ולרמב"ן] משמע דבין כך ובין כך כיון שלא שמעו מפיו בטל הוא דדין תורה הוא בגט דלא הוו במקום הבעל אא"כ שמעו מפיו והרשב"א כתב דעת הרמב"ן סתם ולא נחלקו עליו משמע דהכי ס"ל גם מתוך דברי הרא"ש משמע דכהרמב"ן ס"ל שהרי כתב בס"פ התקבל ונראה דדוקא לענין צווי הבעל הוא דבעינן שידבר בפיו ושישמעו קולו אבל לענין שליחות אשה כל היכא דקים לן שהיא רוצה בדבר לא בעינן שמיעת קול עכ"ל הרי דנקט בהדיא דבעי' שידבר בפיו ושישמעו בקולו ואילו להרא"ה והר"ן בדיבר בפיו סגי אפילו לא ישמע קולו גם מתוך דברי הר"ן שכתב זה נ"ל אפשר לדון דלהלכה אמרה ולא למעשה וכן דעת הרמב"ם לפסול באומר אמרו לפלוני ופלוני כמבואר בדבריו פ"ד מהלכות זכיה ומתנה (ד) : ודע שאפילו לדברי המכשירים בממנה סופר ועדים שלא בפניהם

נקטיה ותימא דהא בפלוגתא דרבי מאיר ורבי אליעזר בפרק ב' (דף כב ודף כג) איתא דלר"א דאמר עדי מסירה כרתי והאי וכתב לה לשמה כתיבת הגט הוא דבעי לשמה לפי זה צריך הסופר שיכיר שם האיש ושם האשה כדי שיכתוב לשם פלוני ולשם פלונית ולכן צריך ג"כ שלא יכתוב הסופר אא"כ ישמע קולו של בעל מפיו שמצווהו לכתוב דאל"כ אין מקוים וכתב לה כמ"ש בסמוך הטעם לפי זה אם אין הסופר מכיר שם האשה והאיש אפשר שינו את שמותיהן ולא נכתב לשמו ולשמה וגם לא שמעו מפיו אלא מפי אחר :

לא יכתבו הסופר וכו' משנה וגמרא סוף פרק התקבל וריש פ' מי שאחזו · ומ"ש ואפילו שאמר לג' שיש עליהם תורת בית דין לכותבו ולחותמו אין להם לומר לאחרים לעשותו הקשה הב"י הא בהדיא אפי' ר"מ מודה וה"ל למינקט רבותא דאפי' אמר לג' תנו גט לאשתי דפליג ר"מ ואמר דיכולין לומר לאחרים שיכתבו ויחתמו ואפ"ה אינן רשאין דקיימא לן כרבי יוסי וכתב דלא דקדק רבינו במילתא ולפעד"נ דלהכי כתב רבינו ואפי' שאמר לג' לכותבו ולחותמו כדי שיאמר אחר כך ואפי' א"ל אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום כלומר לא מיבעיא שאמר לג' נכתבו ולחתמו וכו' אלא אפי' אמר לג' אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום אפ"ה אינן רשאין עד שישמעו מפיו ובפרק מי שאחזו ריש (דף עב) מסיק למודא דלא מיבעי' קאמ' אע"ג דלא תני לה כלל וע"ש בתו' בד"ה תניא כוותיה :

ומ"ש ואפי' א"ל אמרו לסופר וכו' הכי מסיקנא ריש מי שאחזו וכרב אשי וכתב ב"י ע"ש הרמב"ן דפסול אפילו מינה לסופר פלוני שיכתוב ולעדים פלוני ופלוני שיחתמו דכיון שעשו שלוחיו שיהיו במקומו צריך שישמעו מפיו וכל שאינן שומעין מפיו אינן חשובין כאילו היה הבעל בעצמו כותב הגט ואינו מקוים וכתב לה · ואיכא לתמוה שאם יהיה כך דעת רבינו הלא רבינו כתב ע"ש הרמ"ה לקמן בסימן קמ"א דבאומר לב' אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ולפלוני ויחתמו דלא הוי מילי אם כן לפי זה צ"ל דלא אמר רבינו לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו אלא דוקא כשאינו מזכיר שם הסופר ושם העדים אלא אמר סתם אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום דהוי מילי ומילי לא מימסרי לשליח אבל כשמפרש שם הסופר ושם העדים פלוני ופלוני כשר וכ"כ הר"ן ע"ש הרמ"ה והסכים עמו ומביאו ב"י וצריך לומר לפי זה דהא דאיתא התם דבא"ל לב' אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו דפסול ואע"פ שהזכיר שם העדים פלוני ופלוני ויחתמו מכל מקום כיון שלא הזכיר שם הסופר איכא גילוי מילתא דהוי כמראה לו מקום ותלה בדעתם אבל כשמזכיר כולם בשמם סופר פלוני ועדים פלוני ופלוני כשר ולא אמרינן מראה מקום הוא להם ודלא כפי' רש"י לשם בסופר פלוני שיכתוב אלא דקשה טובא הא דכתב בסדר הגט כהרא"ש וכן לקמן סוף סימן קכ"ד ז"ל אפילו אמרו לג' אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני שיחתמו לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו קולו עכ"ל אלמא להדיא דאפי' הזכיר כולם בשמם לא יכתבו לדעת הרא"ש ורבינו והכי משמע מדבריו בפ' התקבל בסוף לשונו ולכן נ"ל עיקר דס"ל להרא"ש ורבינו דמדינא כשמזכיר כולם בשמם דכשר וכמ"ש בסימן קמ"א אלא דלכתחלה לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו מפיו כדכתב כאן והיא חומרא שלא מן הדין וכ"כ בש"ע בסדר הגט סי' קכ"ד סעיף י"ח ומיהו ודאי דאף להרא"ש דמדינא כשר אפ"ה דיעבד אם לא שמעו מפיו פסול מדרבנן ודלא כמו שפירש הב"י דהרא"ש כהרמב"ן ס"ל ועוד יתבאר בס"ד לקמן בסי' קמ"א :

ואף

דרכי משה

בעצמו לסופר דברים הנ"ל אבל לא יצוה לו ע"י אחר : (ב) ואין דבריו נראין בזה כלל דאין ללמוד בזה גיטין מממון דגבי ממון לא תלי בכתיבה כלום ולהכי לא מעלה ולא מוריד הכרת הסופר משא"כ בגט שהכתיבה היא עיקר כמו החתימה ויותר לדברי ר"א דס"ל עידי מסירה כרתי וכמו שאתבאר לקמן אי"ה ולכן הסופר צריך להכירן כמו העדים : (ג) ובסדר הגט שסידר מהר"א טרנגליות סימן ג"ז הבעל יצוה לפני עדים לסופר שיכתוב ויאמר לעדים שמעו מה שאני מצוה לו עכ"ל ופשיטא דאין לחוש לזה בדיעבד : (ד) וכתב הר"ד

דרישה

בגט לשמו ולשמה ואם אינה מכירה יש לחוש שזה האיש והאשה הגלו שמם ע"ש איש ואשה אחריני ויתן הגט לאותה איש ואשה ויהא נכתב שלא לשמם די"ל דלק"מ בסימן קל"א כתב ז"ל והעדים החתומים צריך שיהיו שם בשעה שהסופר כתבו ושיכירוהו שזהו הגט כו' ואח"כ אמאר שהעדים שם בשעה שהוא כותב והם מכירין אותם שוב א"צ להיכר הסופר וק"ל :

[ג] **ואפילו** א"ל אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו כו' עד והרמ"ה כתב באומר לשנים אמרו לסופר לכתוב ולעדים שיחתמו כו' הנה ראיתי שנדברו בו דברים הרבה מהר"ר דוד כהן בתשובה בית ב' ובית ו' ומהר"ר משה אלשקר

פרישה

נותנת לו · ופריך הגמרא וליחוש לשני שמעון בן יוסף הדרים בעיר אחד דלמא כתב גיטה ואזיל וממטי לאיתתא דהיאך ומשני שני שמעון בן יוסף הדרים בעיר אחד אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה ורבינו כתבו לקמן סימן קל"ו · ועיין בבית יוסף דפריך עוד בגמרא דליחוש דילמא אזיל לאמתא אמריתא ומקויה לשמיה בשמעון בן יוסף כו' ומתרץ אם איתא לקקקות דלמא יש עוד אחד דשמו גם כן שמעון בן יוסף ולא ידענא ביה דיש לומר דאם איתא דיש עוד א' הוה ליה קלא :

(יד) **ובשעת** הסכנה כו' כגון מי שהיה מושלך לבור (או שהוא מסוכן למות) ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי ופי' שמו ושם אשתו אע"פ שאין מכירין אותו ושם אשתו כותבין גט שאם לא עכשיו אימתי (וכיון שהוא מסוכן ואימת מיתתו עליו ודאי אין כוונתו להכשיל ולקלקל כ"פ) גמרא ופרש"י : (ואפי' שאומר לג' כו' משום דדברים בעלמא מסר להם ואין מורין ונמסרין לשליח ולא דמי לאומר גט לשלוחו שיכול לעשות שליח אחר כ"פ) : (טו) **לכותבו** ולחתמו כו' ז"ל ב"י דעדיפא מינה ה"ל למינקט דהיינו אם אמר להם תנו גט לאשתי דבההוא פליג ר"מ וסבר (כיון דתלתא נינהו וגם לא א"ל כתבו אלא תנו לשם ב"ד אמר להם ויוכלו הם לומר לסופר כו' כ"פ) דיאמרו לאחרים ויכתבו אלא דמכוון דכתב דאפי' באמר אמרו לסופר כו' לא יאמרו לא דק רבינו במילתא : (ואפילו אמר להם אמרו לסופר כו' פירוש אע"ג דכאן לאו מילי מסר אלא הוי שוה עושה שליח שלא בפניו מ"מ לא מהני דבעינן גט לשמה ובעינן וכתב לה ואין הסופר והעדים במקום הבעל אלא כששמעו מפיו כ"פ) : (טז) **עד** שישמעו מפיו בע"ד :

ואף

בפניהם היינו כממנה אותם בפיו אבל אם לא מינה אותם בפיו אלא כתב להם בכתב ידו הדבר תלוי בדעות הפוסקים כמו שיתבאר בסמוך בס"ד דפליגי אי מהני כתב ידו בפקח : **ואף** אם הוא חרש אפילו הוא שומע וכולי ברייתא פרק מי שאחזו (דף עב :) כתב הסופר לשמה וכו' הרי גט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקינן קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו וכתבוה הרי"ף והרא"ש בס"פ התקבל ולפום סוגיין דשמעתין הוה משמע להכשיר בפקח שכתב בכתב ידו שיכתבו

(יז) [ג] ואף אם הוא חרש אפי' הוא שומע אלא שאינו מדבר או אפילו פקח

ואף אם הוא חרש וכו' פי' רבינו סובר דהמדבר ואינו שומע דינו כפקח ועדיף טפי מנשתתק דשומע ואינו מדבר הפך מדעת הרמב"ם כמו שנתבאר בח"מ סימן רל"ה סי"ט בארוכות בס"ד ולכן אמר ואף אם הוא חרש ל"מ חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר דלא אפשר לידע דעתו ע"י הרכנת ראשו כשא"ל נכתוב גט לאשתך כיון שאינו שומע מה שאומרין לו ואי אפשר אלא א"כ שיודע לכתוב ואי אפשר לכתוב לו נכתוב גט לאשתך והוא ירמז בהרכנת ראשו או שיכתוב ג"כ בכתב ידו אלא אפילו הוא שומע ואינו מדבר שאפשר לשואלו נכתוב גט לאשתך

פרישה

(יז) **ואף** אם הוא חרש כו' (פירוש שאינו שומע ואינו מדבר כ"פ) לשון ואף אם הוא חרש משמע ומכ"כ

דרישה

אלשקר בתשובת סי' כ"ב ומ"ו ז"ל ע"ש ומ"ה גם אנכי את אנקי מה שנלע"ד כי יש לדקדק בדברי רבינו שגרמתם דבריו כסותרין זה את זה שכאן כתב דלא מהני אומר אמרו ובסימן קמ"א כתב דמהני שהרי כתב שם ז"ל דלא אמרינן מילי לא ממסרן לשליח אלא כשמוסר לו דבר לעשותו אינו יכול למוסרו לאחר כגון מי שעשה שליח לחתום גט שאינו יכול לומר לאחר לחתמו אבל כשמ"ל בשלים לומר לאחר לעשותו יכול לעשותו כדאמרינן לקמן באומר לשנים אמרו לפלוני ולפלוני ויכתוב ולפלוני ויחתמו דלא הוו מילי עד כאן לשונו · הרי לפניט דס"ל דמהני אומר אמרו [illegible]

ואמרו

פקח וכתב להם בכתב ידו שיכתבו ויחתמו לא יעשו (יח) עד שישמע מפיו והרמב"ם כתב נשתתק וכתב בכתב ידו שיכתבו גט לאשתו אם

לאשתך ויביא ע"י הרכנת הראש שהיא עדיפא מכתב ידו משום דמראה בגופו דכתב הרא"ש בסוף התקבל לחד שינויא וכ"ת נמי חרש זה דאינו מדבר ושומע הלא אפילו פקח גמור דמדבר ושומע או מדבר ואינו שומע דדינו כפיקח גמור לענין זה שהרי אפשר לכתוב לו נכתוב גט לאשתך והוא יצוה בעצמו לסופר פלוני שיכתוב ולעדים פ' ופלוני שיחתמו וה"א כיון דאפשר לידע דעתו ע"י הרכנה או על ידי אמירתו יעשו ג"כ ע"י כתיבת ידם כדקיימא לן דכל הראוי לביל' אין ביל' מעכבת בו ואפ"ה לא יעשו עד שישמעו מפיו ולא ע"י כתב ידו ומשמע דאפילו נשתטה כשהוא חרש דאף על פי דהרכנת הראש מהני אפי' אינו שומע ואינו מדבר שכיון שנכנסה ברמיזה מוציאה נמי ברמיזה שאני הרכנה דחשיבא כקולו אבל כתב ידו לא מהני אפי' נשתטה כשהוא חרש מיהו הרכנת הראש ודאי סגי בנשתתק או אפי' אלם מעיקרו כדתנן להדיא ריש מי שאחזו כדכתב רבינו בסימן קכ"א וכתב דחרש דאינו שומע ואינו מדבר ונשתטה כשהוא פקח ונתחרש אינו מוציא אשתו ברמיזה ומשמע דה"ה פקח אינו מוציא ברמיזה דלא אמרו אלא בנשתתק או אלם דאקילו ביה משום תקנת עגונות כדכתב הרא"ש בשינויא בתרא אבל פקח דיכול לדב' ולומר לסופר כתוב ולעדים לחתום לא הקילו להוציא ברמיזה וכן באינו שומע ומדבר ה"ל כפקח לענין זה לדעת רבינו ואעפ"י דלשינויא קמא דכתב הרא"ש דהרכנה עדיפא מכתב ידו משום דמראה בגופו וכ"כ הרשב"א דהרכנת הראש חשיבא כקולו וכך אמר בירושל' היא הרכנת הראש היא קולו דלפ"ז אפשר לדון דהרכנת הראש כ"ש מהני בפקח מ"מ הולכין להומרא כשינויא בתרא דכתב הרא"ש דמשום תקנת עגונות הקילו ובפקח ליכא תקנת עגונות ולכן לא כתב רבינו לקמן היתר הרכנת הראש אלא בשומע ואינו מדבר והקשה ב"י דרבינו כתב תחלה ואף אם הוא חרש וכו' דמשמע ומכ"ש פקח והדר כתב או אפילו פקח ואמר ליישב זה במה שאינו יישוב כלל דכתב דמשום תקנת עגונות ה"ל להכשורי טפי בחרש מבפקח ומש"ה שייך למימר ואף בחרש ולגבי דינא שייך טפי להכשורי בפקח מבחרש ומש"ה שייך לומר ואפי' פקח ותימה דבחדא מילתא אין לתפוס רבותא דשתי סברות הפוכות זו מזו אלא או יתפוס רבותא דפקח או יתפוס רבותא דבחרש ומה שנראה פשוט הוא דמ"ש ואף אם חרש הוא מקושר עם מ"ש בסוף וכתב להם בכתב ידו ור"ל דלא מיבעיא באומר אמרו דלא יכתבו ולא יחתמו אלא אף כתב להם בכתב ידו לא יעשו עד שישמעו מפיו ול"מ בחרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר דלא מהני כ"י אלא אפי' שומע אלא שאינו מדבר ול"מ שומע ואינו מדבר אלא אפי' פקח גמור או מדבר ואינו שומע דדינו כפיקח נמי לא מהני כ"י וכאילו אמר ואף כ"י לא מהני אם הוא חרש אפי' הוא שומע ואינו מדבר או אפילו פקח וכו':

והרמב"ם כתב נשתתק וכתב בכתב ידו כו' ס"ל דהא דקאמר בגמרא קולו לאפוקי דרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו דלא ממעטינן אלא חרש שאינו שומע ואינו מדבר או אפילו מדבר ואינו שומע דהוי נמי כחרש אבל נשתתק או אלם אין דינו כחרש אלא דינו כפקח ומהני כתיבת ידו וכדכתב בפ"ב דגירושין ובפרק כ"ט ממכירה ופשוט הוא דלהרמב"ם גם בפקח מהני בכתב בכ"י וכן בהגהת מיימונית פ"ב דגירושין שמפרש
כך

שיכתבו גט לאשתו דהא לא ממעטינן אלא חרש ולא ממעט כתב ידו מדתני קולו כי היכי דלא ממעט הרכנת ראשו דנשתתק דלא ממעטא ברייתא אלא דוקא חרש שכתב ואפי' במדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר יש לדון ולהכשיר ע"י כתב ידם מדאיתא בפרק מי שאחזו (דף עא:) אהא דאמר רב כהנא חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ וכו' א"ל רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם דתנינא מדבר ואינו שומע זה הוא חרש שומע ואינו מדבר זה הוא אלם וזה וזה כפקחין לכל דבריהם ופרש"י אבל חרש דרב כהנא אינו שומע ואינו מדבר ואפשר שזה היה דעתו של הרמב"ם שכ' בפרק שני מי שנשתתק והרי דעתו נכונה ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו וכו' הרי אלו יכתבו ויתנו וכן אם כתב בכתב ידו כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו כותבין ונותנין לה אם היתה דעתו מיושבת עליו שאין דין מי שנשתתק כדין החרש מי שנשתטה כשהוא פקח ונתחרש ואח"כ נשתטה אינו מוציא לעולם עד שיבריא ואין סומכין על רמיזות החרש ולא על כתבו אף על פי שדעתו נכונה ומיושבת עד כאן לשונו ומשמע לי פשט דבריו דדוקא בחרש שאינו שומע ואינו מדבר הוא דאין סומכין על רמיזותיו ועל כתבו משום דחשבינן ליה כשוטה אבל מי שנשתתק דהיינו שומע ואינו מדבר כפקח הוא לכל דבריו וסומכין על רמיזותיו ועל כתב ידו והיינו כדשני רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם ולא כתב הרמב"ם דין המדבר ואינו שומע משום דמכלל דבריו נלמוד שכיון שאינו חרש גמור דינו כדין האלם ויותר נראה לומר שכל שמדבר דינו כפקח גמור שהרי מתוך דבורו ניכר אם הוא בן דעת ומש"ה לא הזכירו הרמב"ם אבל מדברי הר"ן נראה שסובר כדעת הראשון דמדבר ואינו שומע דינו שוה לשומע ואינו מדבר שכתב אבל מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר הרי הן כפקחין לכל דבריהם ובבדיקה סגי והכי איתמר פר' מי שאחזו ומשמע עוד מדבריו דכתיבת ידו בעי נמי בדיקה כי היכי דבעי להרכנת ראשו ומיהו איכא למידק הכי מדאמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק וכו' אדרבה הוה ליה לאותובי ממתני' דמצרכה בדיקה ג"פ ורב כהנא לא מצריך שום בדיקה ורבי זירא דאהדר ליה שאני אלם דתניא מדבר ואינו שומע וכו' וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם והיאך הם כפקחין הרי בפקחין לא בעי' בדיקה כלל ובנשתתק בעי' בדיקה ג"פ וכ"כ דלמאי דס"ד דרב יוסף דלא כפלוגי בין אלם לחרש גמור משתמע שפיר דרב כהנא ממתניתין דלהרכנת הראש הוא שהצריכו בדיקה ג"פ אבל לכתוב בכתב ידו לא בעי בדיקה דכיון שהיה בו דעת לכתוב כן ודאי פקח הוא ורבי זירא דאהדר ליה דשאני אלם כלומר דלא משתמע ממתניתין אלא לאלם אבל חרש גמור אע"פ שעושה מעשה פקח כשוטה חשבינן ליה דשאני אלם מחרש גמור ורב כהנא אתא לאשמועינן דמתני' דתני אלם לאו דוקא אלא משום דבעי לאשמועינן דין הרכנת ראש ע"י אמירה דלא שייך בחרש גמור דהא אינו שומע לשיאמרו לו נכתוב גט לאשתך אבל אין הכי נמי דכתב ידו דחשיב כהרכין ראשו ע"י שאמרו לו נכתוב גט לאשתך אפילו בחרש גמור מהני א"כ אשמועינן דכתב ידו עדיף מרמיזה דכתב ידו מהני בחרש גמור ולא רמיזה ובתר הכי אסיקנא דברייתא דתני עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב כהנא ואפ"ה שפיר שמעינן ממתניתין דאלם שכתב בכתב ידו כותבין ונותנין גט לאשתו וא"צ בדיקה דהא לא פליג רבי זירא אדרב יוסף אלא משום דמתניתין באלם ודרב כהנא בחרש הא אילו הוה מימרא דרב כהנא באלם היה מודה רבי זירא דשפיר פריך רב יוסף מאי קמ"ל תנינא ומאי דתנינא דשומע ואינו מדבר מדבר דלא מהני בהו בדיקה מיהו אלם בדיקה בעי ג"פ כדתניא באותה ברייתא' בסמוך כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות אבל מדבר ואינו שומע פשיטא דלא בעי בדיקה כלל שהרי מתוך דבורו ניכר אם הוא בן דעת ומפשר דמשום דשייך למתני במדבר ואינו שומע שהוא כפקח לכל דבריו לגמרי תנא הרי הם כפקחין לכל דבריהם אף על גב דאלם אינו כפקח לכל דבריו לגמרי שמעינן מה"ת דלמאי דאסיק רבי זירא שאני אלם דתניא מדבר ואינו שומע וכו' אלם שהרכין בראשו בעי בדיקה ג"פ כדתנן במתניתין ואם כתב בכתב ידו כותבין ונותנין ואין צריך בדיקה ונראה שזו היא שטת הרמב"ם ז"ל שכתב גבי הרכין בראשו בודקין אותו ג"פ ואחר כך כתב כתב בכתב ידו הרי אלו כותבין ונותנין ואם איתא דלכתיבת ידו בעי' בדיקה ג' פעמים ליערבינהו וליתנינהו ומ"ש גבי כתב בכתב ידו אם היתה דעתו מיושבת עליו אינו להצריך בדיקה ג"פ אלא לאפוקי שלא תהא דעתו מטורפת וקצת נראה לדייק כן מדבריו שהרי גבי הרכין בראשו דבעי בדיקה ג"פ כתב והרי דעתו דעת נכונה וגבי כתב בכתב ידו כתב אם היתה דעתו מיושבת ומשמע דנכונה ומיושבת תרי מילי נינהו שהרי כתב אח"כ בסמוך גבי חרש גמור אע"פ שדעתו נכונה ומיושבת וכ"כ מדבריו פרק כ"ט מהלכות מכירה שכתב אלם ששומע ואינו מדבר או מי שנשתתק מקחו מקח וכו' והוא שיבדק כדרך שבודקין לגיטין או יכתוב בכתב ידו משמע בהדיא דלכתב בכתב ידו לא מצריך בדיקה ומיהו לענין מדבר ואינו שומע שכתבתי בסמוך דפשיט' דלא בעי בדיקה כלל אע"פ שבטור חשן המשפט סי' רל"ה כתב שכך נראה לו הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר לא ס"ל הכי שהשוה דין מדבר ואינו שומע לדין אינו שומע ואינו מדבר:

ואם נפסך לומר דבכתב ידו נמי לא מכשיר הרמב"ם ז"ל אלא בבדיקת ג' פעמים וכדמשמע מדברי הר"ן איכא למימר דמאי דפריך רב יוסף מאי קמ"ל תנינא משום דאיפשטא ליה דרב כהנא לאו לאפלוגי אמתני' דבעי בדיקה ג"פ אתא דס"ל לרב יוסף דכתב ידו היינו הרכנת ראש ומשום הכי מקשי ליה מאי קמ"ל תנינא ורבי זירא אהדר ליה דמתני' באלם ורב כהנא אשמועינן אף בחרש גמור ומתני' דתני אלם משום דבעי לאשמועינן דין הרכין בראשו דלא שייכא בחרש גמור אי נמי אשמועינן דכתב ידו עדיפא מרמיזה דעל ידי כתב ידו בחרש גמור כותבין אבל לא על ידי רמיזתו ובתר הכי אסיקנא דברייתא דתני עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב כהנא ומכל מקום שפיר שמעינן שאלם שכתב בכתב ידו כותבין ונותנין דומיא דהרכנת ראש וכדסבר רב יוסף בהא ור' זירא נמי משמע דהכי סבר ליה דהא לא אהדר ליה אלא משום דמתני' באלם ודרב כהנא בחרש גמור הא אילו הוה מימרא דרב כהנא באלם הוה מודה דשפיר פריך מאי קמ"ל תנינא ודעת בעל העיטור כדעת הרמב"ם שכתב וז"ל ומסתברא דוקא חרש שאינו מדבר ואינו שומע בהא ליתא לדרב כהנא אבל אלם שנשתתק (ומדבר) מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו דהא בהרכנת הראש (מהני) וכ"ש בכתב ידו עכ"ל · ולכאורה נראה דלדעת הרמב"ם דמכשיר לכתוב גט ע"י כתב ידו דמי שנשתתק כל שכן ע"י כתב ידו של פקח הכא אלא לרבינו ירוחם שכתב בח"ג וז"ל כתב ר"ת כי כתוב בתוס' כי פקח אע"פ שכתב בכתב ידו וכו' וי"מ כי די בכתיבה ודקדקו מאותה שכתבתי לא נהגה משוגי' הגמרא וכבר כתבתי בדין חרש מי שנשתתק ושומע כי די בכתב ידו ודוקא בחרש אבל בפקח לא וכ"כ בירושלמי כמו שבחרש שאינו מדבר ואינו שומע אינו מועיל כתב ידו כמו כן בפקח וכן נראה עיקר עכ"ל ומשמע שטעמו משום דלא שרו לכתוב ע"י כתב ידו אלא בנשתתק דא"א בענין אחר אבל בפקח שיכול לדבר לא הכשירו לכתוב ע"י כתב ידו וה"ה דע"י הרכנת ראשו נמי אין כותבין וכל שכן הוא דבעינן שישמעו קולו דוקא כיון דאפשר ומ"מ לא נ"ל שיהיה זה דעת הרמב"ם דא"כ ה"ל לפרושי אלא ודאי לדעתו דמכשיר לכתוב ע"י כתב ידו דנשתתק כל שכן שכותבין ע"י כתב ידו דפקח או ע"י הרכנת ראשו דכל שמגלה לנו כונתו ישמעו קולו מיקרי ומאי דאמרינן קולו לאפוקי מדרב כהנא היינו משום דכל שהוא חרש גמור אע"פ שעושה מעשה פקח הרי הוא כשוטה לכל דבריו ואין בכתב ידו ולא בהרכנתו קול של דעת אלא קול כסיל אבל כל שהוא בן דעת כתב ידו או הרכנתו היינו קולו כל זה שכתבתי הוא ע"ד הרמב"ם והעיטור: **אבל** דעת הפוסקים וכונתם לומר דאע"ג דממעטינן לא משמע דממעטינן לכתוב ע"י כתב ידו אלא חרש דכיון דלאו בר דעת הוא אין סומכין על כתיבת ידו להחשיבו בן דעת אבל
פקח

דרכי משה

הר"ד כהן בית ג' נתיב ו' דאף הרא"ה והר"ן לא קאמרי דכשר אלא להלכה אבל לא לעשות מעשה וע"ש שהאריך בזה:

והר"ן

דרישה

אמרו לפלוני ופלוני ויחתמו כו' ובגמרא קורבה לומר אמרו לפלוני משום שמורבם וכמ"ש לעיל · ובמן בסי' ק"ך לא הזכיר רבי' אמ"ו לפלוני אלא אמר אמרו סתם משום דכבר כתבתי דלכ"ע בין להרמב"ן ובין להרמ"ה והר"ן אין חילוק ביניהן לכל חד לפי סברתו ובסי' קמ"א לא כתב אמרו לפלוני אלא משום דתפיס לשון הגמרא וכמ"ש לעיל · ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה באומר אמרו כו' שהיא ספק מגורשת לע"ד היה נראה להגיה הרמב"ם במקום הרמ"ה דהא בדברי הרמב"ם נתבאר דספוקי מספקא ליה וכמ"ש הר"ן בשמו וז"ל והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מה' גירושין באומר אמרו כ"ז גט פסול ומתיישבין בדבר שום הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל נראה דרפויי מרפייה ליה · ומ"ו פי' לדברי רבינו בע"א וחילק בין אמר אמרו סתם או אמר אמרו לסופר ויכתוב לפלוני ולפלוני ויחתום רק שלא הזכיר שם הסופר בפירוש דאז איכא למימר מראה מקום הוא לו ובין אם הזכיר ג' שם הסופר בפירוש דאז ס"ל לכתור דלא אמרינן מראה מקום הוא לו וליכא למיחש לסוכבא דכסופא דסופר · ולפ"ז יהיה דעת רבינו דלא כהרמב"ן ולא כהרמ"ה והר"ן בזה והוא דוחק ואשר כתבתי הוא מסולק וישר ומיושבת בו ככל בס"ד : [ג] **ואף** אם הוא חרש כו' ז"ל ב"י וכ"ל דמשום תקנת עגונות ה"ל להכשורי טפי בחרש מבפקח (דא"א בענין אחר) ומש"ה שייך למימר אפי' חרש ולגבי דינא שייך טפי להכשורי בפקח ומ"ה שייך למימר אפילו פקח עכ"ל ועיין מ"ש בפרישה בע"א הוא יותר נכון בעיני:

פרישה

ומכ"ש פקח והדר כתב ואפי' פקח ונראה דה"ק פשיטא היכא שאמר לאחרים שהם יאמרו לסופר ולעדים שאינו מועיל עד שישמעו מפיו הואיל שהוא ע"י אחרי' אלא אפי' חרש שכתב בכתב ידו שיכתבו ויחתמו דס"ד דיועיל הואיל דהוא על ידי עצמו ולא על ידי אחרים ואשמעינן דאפ"ה אינו מועיל ואחר כך אמר אפילו פקח ר"ל דראוי הואיל שיאמר בפיו וה"א הואיל שיכול לדבר וראוי שיאמר בפיו דיועיל כתיבתו יותר מחרש קמ"ל דאינו מועיל ועד"ר : (יח) **עד** שישמעו מפיו לא בא למעט אלא כתב בידו אבל אם הרכין בראשו ובדקוהו ג"פ יתבאר בסימן קכ"א שמועיל בנשתתק כי איתא הרכנה הוא דבור של כמולי משא"כ בכותב וכאן לא איירי בהרכנה ובדין בדיקה ג"פ וכן בס"ע : (והרמב"ם כתב נשתתק דהיינו ששומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע בבדיקה שדעתו מיושבת סגי ר"ן כ"פ) :
אמר

אם דעתו מיושבת עליו כותבים ונותנין שאין דין מי שנשתתק כדין החרש וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה (ח) והרמ"ה כתב באומר לשנים אמרו לסופר לכתוב ולעדים שיחתמו ואמרו להם וכתבו וחתמו וגירש בו שהיא ספק מגורשת ורב אלפס כתב שאינו גט כלל וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל אמר לעשרה כתבו גט לאשתי (יט) אחד כותב ע"י כולם כולכם כתובו אחד כותב (כ) במעמד כולם (כא) אמר לעשרה כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמים ואחד נותן כתב הרמב"ם אפי' אם היה הכותב אחד משני (כב) העדים החתומים בו והוא השליח שנותנו לה הרי זה כשר (כג) ויראה מדבריו שהוא מכשיר כתב סופר ועד (כד) ולקמן בעינן לברורי שהוא פסול אמר כולכם חתמו כולם חותמים בו ושנים שחותמין בו תחילה הרי הם משום עדים והאחרים (כה) משום תנאי לפיכך אם היו השאר פסולים או שחתמו (כו) זה היום וזה מחר אפי' בי' ימים כשר (כז) מת אחד קודם שחתם ה"ז פסול היה א' מהשנים
הראשונים

פקח שכתב בכתב ידו כותבין ונותנין גט לאשתו דקיל לאו דוקא דהא איכא הרכנת הראש דמ"מ בתוס' פ"ב גרסינן כתב סופר לשמה וחתמו העדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי גט פסול עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ואע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי גט פסול עד שישמעו את קולו ממש והכא לא משתעי בחרש ועל פי תוספתא זו הסכימה דעתם לפסול גט הנכתב ע"י פקח גמור וכל שכן למדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר וכתבו קצתם דה"נ משמע בירושלמי פרק מי שאחזו ולפי שטה זו כי אמרי' לאפוקי מדרב כהנא לאו אחרש אמר דמפקא מיניה אלא אעיקר דינא דמכשיר לכתוב ע"י כתב ידו מפקינן והנה ההולכים בשטה זו הרא"ש והרשב"א הר"ן והמרדכי ובעל התרומה וסמ"ג וסמ"ק והגהות בפ"ב מה' גירושין וקצתם כתבו כן בשם ר"ת דעת כולם פה אחד לסמוך על התוספות להחמיר (ו) : וא"ת א"כ דכתב יד לא מהני היכי תנן במתני' דכותבין ע"י הרכנת הראש תירץ הרשב"א דהרכנת הראש חשיבא כקולו וכן כתבו בירושלמי היא הרכנת הראש הוא קולו וכ"כ ג"כ הרא"ש דאפשר דהרכנה עדיפא משום דמראה בגופו וכתב עוד הרא"ש א"כ נשתתק דא"א בע"א אקילו ביה משום תקנת עגונות עכ"ל ולפי תירוץ זה משמע דבכתב ידו מכשרי בנשתתק ובעין מה שכתבתי בשם רבינו ירוחם דהא לתירוץ זה לא עדיפא הרכנת ראשו מכתב ידו וא"כ כי היכי דאקילו בהרכנת הראש בנשתתק ה"נ נמי דאקילו לכתיב ע"י כתב ידו ואע"ג דבגמרא תניא הרי הגט בטל עד שישמעו קולו ובקולו דייקינן לאפוקי מדרב כהנא וכיון דקתני הגט בטל ודאי דמדאורייתא הוא דמפקינן מ"מ כתב הרא"ש דבנשתתק אקילו משום דבתוס' דממעט כתב ידו לא קתני בטל אלא פסול דמשמע מדרבנן ולפי זה כי אמרינן לאפוקי מדרב כהנא היינו מאי דאכשר בחרש גמור דאילו מפקח לא מפקא האי ברייתא ומאי דלא אייתי תלמודא ההיא תוספתא דקתני פסול דמפקא מפקא נמי משום דעדיף ליה לאפיקי לדרב כהנא אפי' מדאורייתא ולומר שהוא בטל לגמרי כנ"ל ליישב דברי הרא"ש בתירוץ זה ומ"מ תפס רבי' תירוץ ראשון עיקר אי משום דאיתמר בירוש' ועוד דבירושלמי מייתי ברייתא כלשון התוספתא ומסיים בה אינו גט וא"כ משמע דפסול דקתני בתוספתא לאו מדרבנן בלחוד הוא אלא בטל נמי הוי ואי משום דאתי כדעת הרשב"א ושאר הפוסקים שהזכרתי ומיהו לשון רבי' אינו מדוקדק שכתב ואף אם הוא חרש וכו' דמשמע ומכ"ש פקח והדר כתב או אפי' פקח וכ"ל דמשום תקנת עגונות הוה ליה להכשורי טפי בחרש מבפקח ומש"ה שייך למימר ואף בחרש ולגבי דינא שייך טפי להכשורי בפקח מבחרש ומש"ה שייך למימ' אפילו פקח : **כתוב** בקונדריסים והרי"א כתב אבל כותב בכתב ידו ונותנו לעדים ויכתוב בו כתבו וחתמו גט לאשתי ואם שלח להם בכתבו ע"י אחרים הרי זו ספק מגורשת עכ"ל וכ"ל שהרי"א סובר כהרמב"ם דע"פ כתב ידו כותבין וסובר ג"כ כהרמב"ם באומר אמרו שהוא קרוב להיות הגט בטל דהיינו כמו ספק מגורשת ולפיכך הכשיר בכותב לעדים ופסל בכותב להם בכתבו על ידי אחרים כלומר שכותב לאותם אחרים אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו וכ"ל דס"ל נמי דחתם סופר ועד כשר ולפיכך הכשיר בכותב לעדים כתבו וחתמו דאל"כ הל"ל ויכתוב בו לסופר כתוב ולעדים חתומו ואיפשר דלאו דוקא נקט כתבו וחתמו דהשתא לא נחית לפלוגי בהכי : **ה"ג** אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ע"י כולם כולכם כתובו א' כותב במעמד כולם וה"א ברייתא בסוף פרק התקבל (דף סו:) ופרש"י על ידי כולם בשביל כולם :

ומ"ש אמר לעשרה כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי א' כותב ושנים חותמים ואחד נותן משנה בסוף פרק התקבל (ד' סו:) אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמים ותניא בברייתא (דף סו:) אמר לעשרה הוליכו גט לאשתי אחד מוליך על ידי כולם ופרש"י בשביל כולם · ומ"ש הרמב"ם אפילו היה הכותב אחד משני העדים החתומים בו הוא בפ"ט ומ"ש רבינו ולקמן בעינן לברורי שהוא פסול בסימן ק"ל : **ומ"ש** כולכם חתמו וכו' במשנה הנזכרת כולכם כתובו אחד כותב וכולם חותמין לפיכך אם מת אחד מהם הרי הגט בטל ומדברי רבינו נראה דלא סגי באומר כתבו לבד דכתבו לא משמע אלא אכתיבת הגט אלא צריך שיאמר ג"כ חתמו ולפיכך כתב ברישא א"ל כתבו וחתמו ותנו גט ובסיפא כתב אמר כולכם חתמו כלומר כשאמר להם כתבו אמר כולכם חתמו ולפ"ז מתניתין דקתני כתבו ליכא קטיעא עוד יש דינים דשייכי לדינים הללו וכתבם רבינו בסי' קמ"א : **ושנים** שחותמין בו תחלה הרי הם משום עדים וכו' בפרק ב' דגיטין (יח:) איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א"ר יוחנן שנים משום עדים וכולם משום תנאי וריש לקיש אמר כולם משום עדים ואוקימנא דבדאמר להו כולכם כתובו פליגי דאי לאו הכי הא תנן אחד כותב וב' חותמין ואמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו דחתים בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד עשרה ימים מ"ד משום תנאי כשר ומ"ד משום עדים פסול א"נ כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למ"ד משום תנאי כשר למאן דאמר משום עדים פסול ואמרינן בגמרא דריב"ל סבר כר"ל והרי"ף פסק כר"י וכתב הרא"ש דטעמא משום דסתמא דתלמודא משמע דסבירא ליה כוותיה וכן פסק הרמב"ם והרשב"א כתב דלכאורה נראה דהלכה כרבי יוחנן אבל בה"ג פסק כר"ל ורבינו ירוחם כתב שהתוספות ג"כ פסקו כה"ג והגהות ג"כ בפ"ט כתבו דכר"ל מסתבר דריב"ל קאי כוותיה והלכה כריב"ל לגבי רבי יוחנן וכתבו התוספות (ז) ואידך מכאן עד עשרה ימים ובמעמד כולן כדאמרינן בפ"ק (י:) דעידי הגט אין חותמין זה בלא זה וכן נראה מדברי הרא"ש בסוף פרק הזורק שכתב וה"ר משלם נתן טעם לדבריו דהא דאמרינן דעידי הגט אין חותמים אלא זה בפני זה משום כולכם היינו דוקא בשנים דלא סגי בלא איניהו ודמי לכולכם דלא סגי עד דחתימי כולהו והרשב"א בפ"ק עלה י' כתב סברא זו וכתב שראה מחמו של הראב"ד שהוא חולק בזה ומפרש דתרי מינייהו חתמי ביומיה ובמעמד כולם ואידך כולהו מכאן ועד עשרה ימים ואפי' זה שלא בפני זה וכולהו משום תנאי נינהו ומקיים תנאיה ואזיל ואלא איהו ואיהי יתשו לעלמן כשאר כל התנאים ופירש כאן גזירה משום כולכם הוו עדים דאז ודאי בעו למחתם ביומיה וזה בפני זה עכ"ל והר"ן בפ"ק דגיטין פירש דברי רש"י כדעת התוס' וכתב שהרמב"ן חולק וסובר כמו שכתבתי בשם הראב"ד דגזירה משום כולכם עדים אבל כולכם סתם אין צריכים לחתום זה בפני זה אלא השנים שהם משום עדים ומה שכתב הר"ן בס"פ התקבל אמתני' דכולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין כו' בהדיא שסובר כדעת התוספות דכולן אין חותמין אלא זה בפני זה ורבינו ירוחם כתב בח"ב שבדברי הראב"ד נ"ל עיקר ולא ידעתי איך לא שת לבו למה שכתבתי לעיל שנראה מדברי הרא"ש ס"פ הזורק וגם לא הזכיר דעת הרמב"ם כדעת התוספות דגזירה משום אומר כולכם ולא משום עדים כדעת הראב"ד והרמב"ן שכתב בפ"ט ולמה אמרו אין עידי הגט חותמין אלא זה בפני זה גזירה שמא יאמר לרבים כולכם חתמו ואם תאמר חותמין זה שלא בפני זה שמא יעידו שנים ותטול הגט בידה ותחשוב שכבר העידו בו ועדיין לא נתקיים התנאי עכ"ל : וכתב הר"ן בפ"ק דגיטין גבי הא דאין עידי הגט חותמין אלא זה בפני זה דכיון דאינך משום תנאי אפילו חתמו אחר שנגמר נתקיים התנאי וכשר והיינו בדיעבד אבל לכתחלה כל שלא חתמו כולן פסול : **מת** אחד מהם וכו' במשנה סוף פרק התקבל (דף סו:) היה אחד מהשנים הראשונים פסול וכו' פ"ב דגיטין (יח:) גבי פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל באומר לעשר' כולכם כתבו
גט

כך לדעת הרמב"ם והכי משמע בסוגיא דתלמודא דידן מיהו דוקא כשנשתטה כשהוא פקח ונתחרש אבל כשנשתטה כשהוא חרש דינו שוה לנשתתק ואלם ומהני כתב ידו לדעתו דהרכנת הראש וכתיבת יד שוין הן ומ"ש וא"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה הוא לפי דסמך על התוספתא והירוש' דלא כמשמעות תלמודא דידן וב"י האריך בזה
עיין בסימן קכ"א כו' סעיף ו' :

אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ע"י כולם ברייתא ס"פ התקבל ופירש"י בשביל כולם כלומר א"צ שיכתוב אחד במעמד כולם אלא אפי' שלא במעמד כולם יכול לכתוב דמ"ש לעשרה לכותבו לא אתכוין אלא שכל אחד מהעשרה יש לו רשות לכותבו אבל כשאמר כולכם כתובו היתה דעתו שלא יכתוב אלא במעמד כולם והוא שיהיו כל העשרה ביחד כשאחד מהם כותב דאל"כ לאיזה צורך אמר כולכם : אמר לעשרה כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי אחד כותב וכו' כך הוא לשון הרמב"ם בפ"ט וקשה דבמשנה שנינו אמר לעשרה כתבו ותנו גט לאשתי א' כותב ושנים חותמים כולכם כתובו אחד כותב וכולם חותמים לפיכך אם מת אחד מהם ה"ז גט בטל משמע דא"צ לפרש כתבו וחתמו אלא בכלל כתבו הוה נמי חתמו למ"ד עידי חתימה כרתי דכתיבה בלאו חתימה לאו כלום הוא וברישא לא אתא אלא לחלק בין אמר סתם כתובו דא' כותב ע"י כולם לאומר כולכם כתובו דא' כותב במעמד כולם אבל הא פשיט' דא' מהם כותב וב' חותמין ואע"פ שלא אמר אלא כתובו בלחוד ולא אמר ג"כ חתמו וא"כ תמהי כתב הרמב"ם ורבינו כאן אמר לעשרה כתבו גט וחתמו ותנו וכולי דתנו ודאי צריך לפרש דעשה שלוחים להוליך הגט וליתנו לאשתו וכדתנא במשנה וברייתא אבל חתמו משמע דלא צריך אלא כמו שנינו כתבו ותנו דבכלל כתבו הוי נמי חתמו ויש ליישב דכיון דבתר הכי קאמר תלמודא מנה אותן מהו עד סוף הפרק מוכחת הסוגיא דצריך לומר ג"כ חתמו א"כ בעל כרחינו צריך לפרש מתניתין וברייתא דלא תני בהו אלא כתבו ותנו ולא קתני נמי חתמו לישנא קטיעא הוא ומ"ש אמר כולכם חתמו כלומר כשאמר להם כתבו אמר להן גם כן כולכם חתמו וכן פירש ב"י :

אמר כולכם חתמו כולן חותמין בו ושנים שחותמין בו תחלה הרי הם משום עדים והאחרים משום תנאי וכולי פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש בפ"ב דגיטין (דף יח) ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כר' יוחנן דשנים נתכוין לחתום בו משום עדים וכולם לא התחיל בו אלא לביישם ברבים ותנאי גמור הוא נ"ל בגט זה דלא ליהוי גיטא אא"כ חותמין כולן וקאמר בגמרא דלר"י אי חתם בי תרי ביומיה ואידך מכאן עד עשרה ימים וקודם שנתנו לה חתמו כולם כשר דמקיים תנאיה ואזיל ומיהו משמע כיון דאמר כולכם חתומו צריך שכל אחד מהעשרה לא יחתום חתימתו אלא במעמד כולם כדלעיל וכ"כ התוס' לשם אבל ב"י כתב בשם הראב"ד וכמה גדולים שחולקים על זה דא"צ במעמד כולם אלא בשנים משום עדים ותו קאמר בגמרא דלרבי יוחנן נמצא אחד מהן קרוב או פסול כשר דמשתמא מינה את הכשרים לשם עדות והקרוב לתנאי וז"ש רבינו לפיכך וכולי פי' כיון דהאחרים משום תנאי לפיכך וכולי ותו קאמר בגמרא מיחתם לכתחילה קרוב או פסול אמרי לה כשר וא"ל פסול א"ל כשר תנאי הוא וא"ל פסול אתי לאחלופי בעטרות דעלמא כך היא גירסת הרי"ף וכך היא הגירסא ה' המגיד בפרק ט' ופירש דבעטרות דעלמא כזומן לרבים ואמר כולכם חתומו שאין אומרים בעטרות השאר משום תנאי ובשאחד מהן קרוב הכ' בטל וגזרו לכתחלה בגט דאעפ"י דאומרים בו השאר משום תנאי אפ"ה פסול כי היכי דלא ליתי לאכשורי נמי בעטרות דעלמא ומשמע דדוקא לכתחלה גזרינן
אבל

דרכי משה

(ח) והר"ן סוף התקבל כתב לדברי הרמב"ם נשתתק דהיינו ששומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע בבדיקה שדעתו מיושבת סגי אבל לענין דינא יש להחמיר ולפסול אפילו כתב ידו : (ו) וכתב הר"ד כהן בתשובה בית כ"ג דבמקום עיגון יש להקל וצ"ע שם : כתב המרדכי סוף התקבל ע"א ולפי זה אין אדם יכול לשלוח כתב ידו לב"ד למקום פלוני שיגרשו אשתו וכתבו התוס' דאשה יכולה לעשות שליח במקום אחר ע"י כתיבתו וחתימת עדים אע"ג דאין השליח שומע קולו עכ"ל ועיין בזה לקמן סימן קמ"א : (ז) ונ"ל להחמיר דהא יש פוסלין כשהפסול והקרוב למטה כמו שיתבאר לכן יש להחמיר
בכל

פרישה

(יט) **אחד** כותב על ידי כולם פירש רש"י בשביל כולם (דאין כוונתו שכולם יכתבו דאין דרך שי' יכתבו גט א' כ"פ) : (כ) **במעמד** כולם עיין מ"ש ב"י ובסימן ק"ל דסמתיכו :
(כא) **אמר** לעשרה יש דגרסי אבל אם אמר לעשרה כו' · ותתמו ותנו כנ"ל :
(כב) **העדים** החתומים כנ"ל : (כג) **ויראה** מדבריו שהוא מכשיר כו' לשון וירא"ה אינו מדוקדק דהא בהדיא שמעינן כן מדבריו וכן רבינו עצמו כתב לקמן בס"ס ק"ל ז"ל אבל הרמב"ם מכשיר חתם כסופר ועד והוסק לומר דס"מ דהרמב"ם איירי במעמד כולם ולהכי מכשיר דהוי כמו עידי מסירה בפני עצמו אבל בעלמא אינו מכשיר ולהכי קאמר וירא"ה כו' דוק דוקא : (כד) **ולקמן** בסימן ק"ל: ושנים שחותמים כנ"ל (ועי"ל בסימן קמ"א מזה כ"פ) : (כה) **משום** תנאי פירוש שאין צריכין לחתום אלא לקיים תנאי שבמשמעות ל' שאם לא יחתמו כולם לא יהא גט (וכוונתו כדי לביישם ברבים ולא משום עדים כ"פ) : (כו) **זה** היום וזה מחר אפילו בי' כו' לאפוקי אם היו כולם משום עדים כה"ג הוא פסול כדלקמן : (כז) **מת** אחד קודם שחתם כו'
דלא

הראשונים פסול ה"ז פסול (כח) **ודוקא** שחתם קודם שחתמו האחרים אבל חתמו האחרים למטה תחלה ואח"כ התם פסול למעלה כשר בתחתונים הכשרים (ח)

והרמ"ה

גט לאשתי אי חתים בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תנאי הוא ואמרי לה פסול דילמא אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא ופרש"י אמרי לה כשר למ"ד משום תנאי ומשמע ודאי דאמרי לה פסול היינו למ"ד משום תנאי דאילו למ"ד משום עדים מאי איריא משום דאתי לאיחלופי תיפוק ליה דפסול משום דכולם משום עדים ופסק הרמב"ם כפ"ט כלישנא בתרא וכ"כ רבינו ירוחם וכן דעת הפוסקים וכן כדין דהא מידי דרבנן הוא וכדרבנן פסקינן כלישנא בתרא ואמאי דאמרינן דילמא אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא הקשו א המפרשים הא בשטרות דעלמא נמי כל כה"ג כשר דאמרינן בגט פשוט (קסב:) שאם הרחיקו העדים שני שיטין מן השטר ומילא אותם בקרובים כשר ותירץ רבינו תם דבתחלה דהכא היינו שחתמו הפסולים קודם ואח"כ חתמו הכשרים דהרואה שחתמו קודם סובר שהם עיקר העדות והיא דגט פשוט הכשרים חתמו תחלה והניחו מקום חלק ואח"כ חתמו הפסולים או הקרובים דכיון דקרובים חתמו אחר שחתמו הכשרי' לא אתו הרואים למימר שהקרובים הם עיקר העדות אלא שחתמו למלוי ולפיכך כשר ומ"מ לפי זה דין הגט ודין השטרות שוה וא"כ מאי קאמר דילמא אתי לאיחלופי בשאר שטרות נ"ל דהכי קאמר כיון דבגט קי"ל דבעל כוון לומר לשנים משום עדים ולאינך משום תנאי ועדים אדעתא דבעל קתמי מן הדין ה"ל לאכשורי אפילו חתמו פסולים קודם הכשרים אלא דחיישינן דאי מכשרת בגט אתו לאכשורי נמי בשטרו' אפילו כשחתמו הפסולים קודם הכשרים ובשאר שטרות סתמא דמילתא כל החותמי' לשם עדים חותמים ועי"ל אתי לאחלופי בשטרות דעלמא שיבואו להכשיר קרוב או פסול בשאר עדיות וכן פי' רש"י אתי לאחלופי בשטרות דעלמא וכולי ויכשירו קרוב בכל השטרות וגם הרשב"א כתב אתי לאיחלופי בשאר שטרות כלומר שיבואו להכשיר קרוב או פסול בשאר עדיות דעלמא וכתב עוד ר"ת דאפי' מאן דמכשר הכא לא מכשר אלא בתחלה אבל באמצע או בסוף פסול לכ"ע בין בגט בין בשאר שטרות כדמשמע פרק גט פשוט ולפי זה כי אמרינן אי חתים בתחלה קרוב או פסול משום מאן דאמר כשר נקט לה :

(***נמצא** דבכל מקום שחתם קרוב או פסול בגט או בשטר פסול לכ"ע זולתי כשנתחברו שני תנאים האחד שחתמו הכשרים קודם השני שחתם הקרוב או הפסול למעלה בתחלה דבכל דאיכא הני שני תנאים בשטרות כשר לכולי עלמא ובגיטין אמרי לה כשר ואמרי לה פסול) זו היא שטת הר"ן שפירש דבריו בהדיא וכתב שאם חתם קרוב או פסול באמצע או בסוף אפילו בשאר שטרות פסול דלא מכשרינן ליה אלא כשהוא חתום תחלה דוקא וזו היא שטת הרא"ש אלא שנראה מדבריו בפרק גט פשוט שמוסיף להכשיר בשחתם קרוב או פסול באמצע כיון דאיכא כשרים חתומים למטה ממנו וגם חתמו הכשירים קודם דבתחלה דאמרינן הכא היינו שיהיו כשרים חתומים למטה ממנו דכל שאינו חתום למטה מכולם תחלה קרי ליה ודעת הרשב"א והמרדכי והעיטור נרא' שהיא כדעת הר"ן :

אבל לפי מה שכתבו התוספות בשם ר"ת משמע דכשהפסולים חתומים בתחלה אם חתמו הכשרים קודם בשאר שטרות כשר אבל בגט פסול וטעמא משום דעידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה וכשילא גט זה לפני בני אדם ויראה שקרוב או פסול חתום תחלה יאמרו שהוא חתם קודם דמסתמא כסדר שהם חתומים חתמו ויאמרו ודאי כשר להעיד הוא שאל"כ היה לכשרים לחתום תחלה כיון שהיו שם ואם היה רוצה הבעל שיחתום משום תנאי ה"ל לחתום אחר כך אלא ודאי לשם עדות חתם ויבואו להכשירו אבל בשאר שטרות אע"פ שיראו שהוא חתום תחלה יאמרו משום תנאי או כבוד החתימוהו ולפי שמלאוהו תחלה החתימוהו תחלה ואחר כך כשמלאו הכשרים החתימום בשם עדות* : **נמצא** דבגט דבכל מקום שיהיה חתום פסול או קרוב הוא פסול דאם הוא חתום באמצע או בסוף אפילו בשאר שטרות פסול ואם הוא חתום בתחלה פסול משום דאתו למימר אי לאו דכשר לעדות לא הוו מחתמי ליה קודם הכשרים כיון שהיו נמצאים שם הכשרי' וכ"כ רבינו ירוחם בשמם ומכל מקום למדנו מדבריהם דכשחתום הפסול באמצע כחתום בסוף דיינינן ליה ולא כחתום בתחלה שלא כדברי הרא"ש :

ועוד מ"ש ר"ת דאפילו מאן דמכשר הכא לא מכשר אלא בתחלה אבל באמצע ובסוף פסול לכ"ע אפי' בשאר שטרות איכא למידק דהא אמרי' בסמוך דאיכ' בין רבי יוחנן לר"ל נמצא אחד מהם קרוב או פסול ולרבי יוחנן דאמר שנים משום עדים ואינך משום תנאי כשר וכבר כתבתי דהא דאמרינן אי חתום בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול על כרחך לא איתמר אלא אליבא דמאן דאמר משום תנאי ומאחר דאוקמינן דלמאן דאמר אינך משום תנאי כשר בנמצא אחד מהם קרוב או פסול אם כן ללישנא דפסל בחתם תחלה קרוב או פסול על כרחך כי כשרים בנמצא אחד מהם פסול בשחתם באמצע או בסוף הוא וכשר בגט והוא הדין בשאר שטרות ויש לומר דכי אמרינן דנמצא אחד מהם קרוב או פסול לרבי יוחנן דאמר אינך משום תנאי כשר היינו בשחתום תחלה בשטר אבל קודם (לזה) חתמי הכשרים והניחו מקום חלק וחתם שם קרוב או פסול וכי אמרי' אי חתים בתחלה קרוב או פסול היינו שהחתים תחלה וגם חתם קודם הכשרים · אבל לשטת התוס' שכל שחתומים הפסולים תחלה אפילו חתמו כשרים קודם בגט פסול צריך לומר (כל) ללישנא דפסל בחתום פסול ליכא בינייהו הא דנמצא אחד מהם קרוב או פסול ואיבעית אימא דלהאי לישנא נמי איכא בינייהו הא דנמצא אחד מהם קרוב או פסול מיהו מאן דמכשר ליה לאו בחתם בגט הוא דמכשר אלא היכא שחזר הבעל והוציאו מכלל העדות דלמאן דאמר כולם משום עדים צריך לבטל עדות כולם ולמסור עדים לכשרים לבד למאן דאמר אינך משום תנאי כיון שבטל את הפסול כשר ואינו צריך לחזור ולמסור עדות כנ"ל :

ומשמע לי דמאן דפסל בחתם תחלה קרוב או פסול היינו דוקא באומר כולכם דהא אפלוגתא דר"י ור"ל באומר כולכם איתמר דין חתם בתחלה קרוב או פסול אבל כי לא אמר כולכם אפילו חתם תחלה כשר לכולי עלמא וטעמא משום דכיון דלא אמר כולכם הכל יודעים דלשנים לבד הוא אומר וכדתנן א' כותב ושנים חותמים וכשרואים שחותמין ג' או ד' אומרים משום דאותו קרוב או פסול לא מהני לעדות לפיכך חתמו שנים כשרים לשם עדות ובלבד שיהא חתום תחלה אבל לא בסוף להרא"ש ולהר"ן וסייעתו שלא יהא חתום גם באמצע דכל שרואים שחותמים במקום זה מוכחא מילתא דלשם עדות חתמו וכמו שכתבו המפרשים בפרק גט פשוט ובפ"ב דגיטין ודברי הרמב"ם בפ"ט בחתם קרוב או פסול תחלה באומר כולכם הם אמורים מיהו לשטת התו' כיון דמפרשים דטעמא דפסלי בגט הוא מפני כשיצא הגט לפני בני אדם יאמרו שהפסול חתם לשם עדות מי יגיד להם אם אמר כולכם או לא אמר ולפיכך צריך לומר לדעתם דאי חתם בתחלה קרוב או פסול וכו' מילתא באפי נפשיה היא ובין באמר כולכם בין בלא אמר מיתוקמא ולא קאי אמילתא דרבי יוחנן ור"ל :

ולהרמב"ן בפרק ג"פ דעת אחרת והוא שכל שחותם תחלה אמרינן שחתום לשם עדות אבל בסוף ליכא למיחש למידי והיינו דאיפליגו בפרק ב' דגיטין בחתם תחלה קרוב או פסול ואיכא מאן דפסל משום דאיכא למיחש שהרואה אותם חותם בתחלה במקום שאמר כולכם אומר משום עד הוא חותם ואתי לאכשורי בשאר השטרות בגיטי חוב ובגיטי נשים שלא אמר כולכם ולהחתימן משום עדים אבל אילו חתם הקרוב או הפסול בסוף לכ"ע כשר דליכא למיחש ביה למידי דכיון שרואין אותו חותם לסוף לא אמרי דלשם עדות חתם ורבינו ירוחם בח"ב כתב חלק מדברי הרמב"ן ועיקר דעתו חסר מן הספר וכתב הרמב"ן שכן דעת רבינו האיי דכי מכשרינן מילאהו בקרובים בשנים הראשוני' היא וכ"ש בסוף שכשרים דאיכא למימר בתר דחתמי כשרים אתו פסולים וחתמי אבל מצינו לו בתשובה שאם היו מסורגים כגון כשר (או) ופסול וכשר שפסול חיישינן דילמא סהדא בתרא רווחא שביק למאן דקשיש מיניה ואתא פסול וחתם ודילמא כיון דמעיקרא חתם חד כשר וא"ל אלא לעד אחד למה הניח זה השני החלק מסתמא החתימו לזה הפסול לפניו ולאסהודי אתא ואין זה מחוור אבל מי יחלוק על הגאון עכ"ל (ט) וגם רש"י נראה דסבר כן דכל שחתום תחלה מוכח דלעדות התם טפי מכשחתום בסוף שפיר אתי לאחלופי בשטרות דעלמא דכיון דחתם ברישׁ' אתו למימר זה ודאי לשם עדות חתם : **ודעת** הרמב"ם בפ"ה מהלכות עדות כך היא ג"כ דקרובים חתומים למילוי או לכבוד אפילו בתחלה כשר וכ"ש חתומים בסוף לפי זה בפרק ב' דגיטין לא איפליגו אלא בחתם תחלה קרוב או פסול ומשום דאתי לאחלופי בשאר שטרות אבל בחתם בסוף כיון דליכא למיחש למידי כשר לכ"ע ואתי שפיר הא דנמצא אחד קרוב או פסול כשר למאן דאמר אינך משום תנאי דהיינו כשחתם בסוף אבל אי חתום בתחלה אמרי לה כשר ואמרי לה פסול וז"ל בפ"ט מהלכות גירושין אמר להם כולכם חתומו כולם חותמין ואם מנאם וכו' ושנים החתומים בו הם משום עדים והשאר משום תנאי לפיכך אם היו השאר פסולים וכו' היה א' משנים הראשונים פסול ה"ז גט פסול שמא יאמרו עד פסול כשר בשאר שטרות בעת שיהיו העדים רבים ולא הכשירוהו בגט שעדיו רבים אלא מפני שעידי המסירה הן העיקר וכתב הראב"ד ואולי יאמר דשאר שטרות אם יאמר לעדים רבים כולכם חתומו אפילו אחד מהם פסול הכל בטל שאין אומרים בשאר עדיות שהשאר משום תנאי שאין זה דומה למלאהו בקרובים הואיל וזימן כולם לעדות וכתב ה"ה שבודאי זאת היתה כוונת הרמב"ם ולפי זה לא הכשירוהו בגט וכו' ה"ק לא הכשירוהו בגט כשאינו חתם בתחלה כי אם באמצע או בסוף אלא מפני שעידי המסירה הן העיקר והיה נראה לפרש דברי הרמב"ם דמשום דלמאי דאמר ה"ז גט פסול שמא יאמרו וכו' איכא לאקשויי דמאי איריא משום שמא יאמרו תיפוק ליה משום דכיון שהחתומים תחלה הם משום עדים איפסיל ליה גיטא לכך כתב ולא הכשירוהו בגט וכו' כלומר לא היינו מכשירים בגט אי לאו משום דאתי לאיחלופי אלא מפני שעידי המסירה הם העיקר אבל מאחר דאיכא למיחש דאתי לאיחלופי בשאר שטרות הוי גט פסול אלא דלישנא דולא הכשירוהו אינו מדוקדק לפי זה והנך רואה בעיניך דלהרמב"ם אתי שפיר מה שאמרו דילמא אתי לאיחלופי בשאר שטרות דעלמא דבכל כה"ג בשטרות פסול ובגט כשר ולשאר מפרשים צריכים לידחק דה"ק דילמא יבואו להכשיר לעדות וכמו שפרש"י והרשב"א ואין זה משמעות לאחלופי דא"כ ה"ל למימר דילמא אתי לאכשורי לעדות : **ואיכא** למידק היכי יהיב טעמא להכשיר עד פסול בגט מפני שעידי מסירה הן העיקר הא טעמא לא הוי לפי מה שפירש הראב"ד אלא משום דאינך משום תנאי ונראה לי דה"ק מה טעם תלינן בגט דאינך משום תנאי ובשאר שטרות אמרינן לכולם משום עדים מפני שעידי המסירה הן עיקר הילכך תלינן דאינך משום תנאי :

ומשמע לי דלדעת הרמב"ם אפי' היו כולם חתומים בשטה אחת אם שנים הראשונים כשרים הגט כשר דתו לא אתי לאיחלופי דשפיר מיקרי תחלה אע"פ שכולם בשטה אחת וכתב בעל נ"י בפרק גט פשוט ולענין גט שכיח' לרבות בעדים ואפי' בשנים האחרונים כשר דתלינן לומר דלתנאי חתמו דאי לא מידק הוו דייקי משום חומר דעריות וכן נראה בירושל' ועכ"ז ראוי לחוש ולהחמיר הריטב"א ז"ל עכ"ל ומפשט דבריו משמע דמפרש כשיטת רבינו תם וסיעתו דעדים אחרונים הוו עיקר קיום השטר ולפיכך אם חתם קרוב או פסול בסוף פסול לכולי עלמא (ר"ל בשאר שטרות אבל בגיטין אפילו באחרונה כשר) ונראה שהוא

פוסק

---

*) מד"ה נמצא עד תיבת פסול שייך לקמן בסמוך : *) כאן שייך ד"ה נמצא דלעיל

דרכי משה

בכל ענין : (ח) נראה מדברי רבינו הטור דיותר גרע שהפסול חתום למעלה בשנים הראשונים ולכן כתב דשנים הראשונים רצה לומר החתומים למעלה לא יהיה בהן קרוב או פסול וגם אלו אין לפסול אלא כשחתמו הפסולים בראשונה קודם שחתמו הכשרים תחלה למטה אבל אם חתמו הכשרים החתומים למטה אע"ג שחתמו הפסולין מלמעלה אח"כ והם נראים על השטר כשנים הראשונים אפ"ה כשר מכלל זה אם השנים הראשונים כשרים החתומים מלמעלה והפסולין אח"כ מן האמצע או לבסוף אפילו חתמו הפסולין תחלה יש להכשיר לפי זה דאל"כ במה מיירי לעיל אם היו השאר פסולין או חתמו בי' ימים כשר דע"כ לא איירי כשהפסולין הם החתומים למעלה בשנים הראשונים דהרי דין זה מפורש כאן היה א' מן השנים הראשונים פסולים כו' אלא ודאי מיירי כשהפסולים החתומים אחר השנים ולכן אמר שהוא כשר בכל ענין דס"ל לטור דיותר יש להכשיר כשהפסולים החתומים באמצע או בסוף ממה שיש להכשיר כשהחתומים בראשונה כנ"ל לפרש דברי הטור וכן משמע מדברי הרמ"ה שהביא אח"כ שזהו סברתו דיותר יש להכשיר לבסוף או באמצע מאילו היו החתומים בשנים הראשונים זה כסברת ר"ת שכתבו התוס' פ"ב דגיטין מתחלה וכב"י שזהו דעת הרמב"ם פ"ט מהלכות גירושין ופ"ה מה' עדות שיותר יש להכשיר באמצע או בסוף ממה שיש להכשיר בתחלה וכן דעת הרמב"ן ורב האי גאון ורש"י מיהו התוס' פ"ב דגיטין כתבו דחזר בו ר"ת וס"ל דיותר יש לפסול אם חתמו הפסולין באמצע או בסוף ממה שיש לפסול כשחתמו בב' הראשונים וכ"כ הר"ן שם : (ט) ועיין ח"מ סי' ע"ה :

ובזה

פרישה

ולא נתקיים תנאו : (כח) **ודוקא** שחתם קודם דהרואה שחתם קודם סובר שהוא עיקר העדות (ואתי לאחלופי לכשירו בשטרות דעלמא קרוב או פסול כ"פ) :

לכתחלה

חדושי הגהות

קכ א הדברים מבוארים בתוס' ורא"ש שם :

כלומר

והרמ"ה כתב (כט) לכתחילה אין לקרוב או פסול לחתום עמהם אפי' חותם בסוף אפי' חתמו שנים הראשונים ביומיה והקרוב או פסול אחר כך ואי חתום בדיעבד בתר דחתימו תרי כשרי כשר והוא דחתימי הנך תרי ביומיה ואי אמר כולכם משום עדים לא מתכשר עד דהוו כולם כשרים וחתימי ביומיה מנאם שאמר אבג"ד יחתמו גט לאשתי ולא אמר כולכם כולם יחתמו בו בחשבון שמנה בין אם היה שם יותר מחשבון שמנה (ל) בין לא היה שם יותר מחשבון שמנה והאידנא תקינו חכמים (לא) בגט דכולכם כתובו כל חד מנכון פירש רש"י תקנו חכמים בגט שאדם מצוה לכתוב במעמד רבים שיכתבו

פוסק כלישנא דאמרי לה כשר (פסול) ומאי דנקט או חתום בתחלה קרוב או פסול היינו לאשמועינן דאע"פ שחתום בתחלה פסול ללישנא דפסל אבל ללישנא דמכשיר אפי' חתם באחרונה כשר כנ"ל ליישב דבריו · ורבינו סתם הדברים שלא כ' אלא כשהפסול חתום בתחלה ולא פירש אם חתם פסול באמצע או בסוף מה משפטו (י) וברמזים כתב חתם אחד אחר שחתמו שנים כשר וצריך לפרש דהיינו שחתם באמצע וכמו שכתב הרא"ש בפ' גט פשוט דאילו חתם בסוף הא בהדיא כתב שם דפסול בין בגט בין בשטרות ומ"מ ממה שכתב כאן אבל חתמו האחרים למטה וכולי כשר בתחתונים הכשרים נראה דלשטת ר"ת סתם דבריו דקיום השטר בתחתונים הוא ומ"מ אין בדבריו גילוי היכא שחתם הפסול באמצע אי מכשרי' לי' וגם בח"מ סימן מ"ה לגבי שאר שטרות סתם דבריו ולא כתב כשהפסולים חתומים באמצע מה דינו : **והרמ"ה** כתב לכתחלה אין לקרוב או לפסול לחתום וכו' הרי"ף גורס מחתים לכתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול וכתב הר"ן שאיפשר שגירסא זו גם היא מתפרש כמו שמתפרשת גי' רש"י שהוא אי חתים בתחלה קרוב או פסול והרמ"ה נראה לו שגורס כגירסת רי"ף ולא מפרש לה כמו שמתפרשת גירסת רש"י אלא הכי פירושו אם אחד מהעשרה קרוב או פסול אי שבקינן ליה לכתחלה למחתם או אי לא שבקינן בהא פליגי לישני אמרי לה כשר ושבקינן ואמרי לה פסול ולא שבקינן והלכה כלישנא בתרא ולא שבקינן וכיון דלא איפליגו אלא לענין מחתם לכתחלה ממילא משמע בדיעבד כשר והוא שחתמו שני עדים כשרים ביומיה דאי לאו הכי פסול משום מוקדם ואע"פ שלשון כשר ופסול דיעבד נמי משמע איני רואה דרך לפרש דברי הגמרא בענין אחר ליישב דברי הרמ"ה וא"ת הא כיון דאינך משום תנאי אי לא חתמי הנך קרוב או פסול הגט בטל שהרי לא נתקיים התנאי וי"ל דמאי דאמר הרמ"ה אין לקרוב או פסול לחתום עמהם היינו שלא יחתמו קודם נתינת הגט אבל אחר נתינת הגט חותמים ומתקיים התנאי והוי גט למפרע משעת נתינה והכי אתי שפיר לישנא דאמרי לה פסול כיון דלכתחלה אינו חותם וגם לא יתנוהו על סמך שיחתום הפסול אח"כ דאף על גב דכיון שאינו חותם עד אחר נתינה מיכבר שפיר דאינו חותם אלא משום תנאי וליכא למיחש דאתי לאיחלופי אפילו הכי איכא למיחש דילמא משתלי ולא חתים ונמצא גט בטל מיהו אם עבר וחתם בין קודם נתינה בין אחר נתינה כשר : **ועוד** י"ל דה"ק לכתחלה אין לקרוב או פסול לחתום עמהם כלו' וכיון שכן אין כותבין הגט דכיון שאין קרוב או פסול חותמין אין התנאי מתקיים מיהו אם עבר וכתבו וחתם בו גם הפסול כשר הוא כנ"ל : **ואי** אמר כולכם משום עדים וכו' זה מתבאר מתוך דברי הגמ' בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל באומר ליה כתבו גט לאשתי דר"י אמר שנים משום עדים וכולם משום תנאי ור"ל אמר כולם משום עדים ואמרינן דאיכא בינייהו כגון דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים למ"ד משום תנאי כשר למ"ד משום עדים פסול א"נ כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למ"ד משום תנאי כשר למ"ד משום עדים פסול וע"כ לא פליג רבי יוחנן אר"ל אלא משום דס"ל דאינך משום תנאי הא היכא דשוינהו עדים בהא מודה רבי יוחנן דצריך כולהו למחתם ביומיה וכן אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול מודה דעדות כולם בטילה כדתנן בפ"א דמכות (ה:) ואם חתם הפסול ונתנו לה בעידי מסירה כתב הרמב"ם בפ"ג שי"א דהוי גט בטל והוא ז"ל חולק ואומר דלא הוי אלא פסול מדבריהם : **מנאם** שאמר אבג"ד יחתמו גט לאשתי בסוף פרק התקבל (ד' סו:) איבעיא להו מנה אותם מהו רב הונא אמר אינו ככולכם רבי יוחנן אמר הרי הוא ככולכם א"ר פפא ול"פ הא דמנה כול' והא דמנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא ופרש"י מנה מהו · אם לא אמר כולכם אלא מנאם אבג"ד ואמר כתבו גט לאשתי מהו מדמניגהו לכל המנויין איכוין או דילמא כיון דלא אמר כל המנויין כתבו לא בעינן שיחתמו בו כל המנויין אמרי לה להאי גיסא מנה לכולהו אכולהו קפיד מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמנויין ואמרי לה להאי גיסא מנה מקצתן גלי דעתיה דאהכי קפיד וצריכים כל המנויין לחתום מנה כולם כיון דלא אמר כולכם לא הקפיד אלא לומר אותם בפני מנין זה ולא שיחתמו כולם עכ"ל וכתב הרא"ש דכיון דאיכא תרי לישני הוי מנה ככולכם וכן דעת העיטור וכ"כ רבינו ירוחם וכך הם דברי רבי' וגם הרמב"ם בפרק ט' כלישני דמחמיר פסק שכתב אמר להם כולכם חתומו כולם חותמים ואם מנאם בין שמנה כולם בין שמנה מקצתם ואמר להם חתומו ה"ז כאומר להם כולכם חתומו עכ"ל ובאמת שדבריו מסופקים אלא שתפס לשון הגמ' ולא פי' ואיפשר לפרש דבריו דה"ק ה"ז כאומר כולכם המנויים חתומו וכמו שפירש"י ויותר נר' לפרש דס"ל דכיון דבגמ' אמרינן סתם באומר כולכם משמע דכל המנויים שם קאי ואמרי לה להאי גיסא ה"פ דכי מנה מקצתם הוה ליה כאומר וכולי כלומר שרצונו שכולם יחתמו אלא דלא בעי למימני כולהו דלאו כרוכלא ליזיל ולימני וה"ל כאומר כל המנויין כאן חתמו אבל כשמנה כולם לא קפיד אלא לומר דבריו בפני אותו מנין ולא שיחתמו כולם דאם איתא דקפיד אחתימת כולם למה ליה למימניהו לכולם לימא להו כולכם חתומו ואמרי לה להאי גיסא דכי מנה כולם קפיד אחתימת כולם כיון דמנה כולם וכי מנה מקצתם אהנהו לא קפיד אלא אמנוין לבד ולפ"ז גם פי' הבעיא משונה מפרש"י דלרש"י לא בעי אלא אי אמרינן דלכל המנויים נתכוין אם מנה כולם אכולם ואם מנה מקצתם אהנהו דמני קפיד או אי לא קפיד אמנין כלל לענין חתימה ולדברי הרמב"ם בכלל הבעיא נמי היכא דמנה מקצתן אי הוי כאומר כולכם או לא כנ"ל והר"ן בס"פ התקבל תמה על הרמב"ם שכתב בפ"ט ואם מנאם בין שמנאם כולם בין שמנאם מקצתם וא"ל חתומו ה"ז כאומר כולכם חתומו וא"כ כתב מת אחד מהם קודם החתימה ה"ז גט בטל ואמאי והא מנה ספיקא הוי ואין לדחות ולומר דמת אחד מהם לא קאי אלא אאומר כולכם בהדיא דלישנא דמתני' הוא ולא קאי אלא אאמר כולכם בהדיא דאין זה במשמע שכיון שכתב דמנה הוי כאומר כולכם כשכתב דמת אחד מהם הגט בטל הא ודאי דגם למנה קאי כיון דהוי כאומר כולכם ואיפשר דטעמא דהרמב"ם משום דבירושלמי אמרו המונה הרי הוא כאומר כולכם ולא חלקו בין מנה כולם למנה מקצתם ואע"פ דרב פפא מפליג בינייהו בני מערבא הוו בקיאי בדברי רבי יוחנן טפי מרב פפא : עוד כתב הר"ן שלא ידע למה השמיט הרי"ף דין זה ואיפשר דהרי"ף מפרש כפרש"י וא"כ היכא דמנה בין כולם בין מקצתם ספיקא הוי ולפיכך לא כתבו דכשיסתפק לנו מספיקא לא שרינן ליה כנ"ל לדחוק בדעת הרי"ף ואין זה כדאי : **והאידנא** תקינו חכמים בגט דכולכם כתובו וכו' ג"ז שם אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם כתובו או כולכון או כל חד וחד מנכון וכו' אמר רבא זימנין דגאיז לדיבוריה ואמר כולכון ולא אמר כל חד מיכנון ואתי לאיפסולי אלא אמר רבא כתובו כל חד מיננון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון וכ' הר"ן בגיט' דכולכם כלומר בגט שאדם אומר במעמד רבי' שלא יאמר כתבו או הוליכו בלבד שיש לחוש שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל אלא כך יאמר כתבו כל חד מנכון וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ט שהתקנה היתה שיפרש דבריו לומר כל חד מנכון כתובו וכו' ולפי שרש"י כתב אתקין רב יהודה בגט שאדם אומר במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל התקינו שיהא כותבין בו כך אמר לנו פלוני כתבו או כולכון וכו' מפרש רבי' דבריו דה"ק דמשום דיש לחוש שאע"פ שיאמר כתבו גט לאשתי ולא יאמר כולכם יסברו העולם דאמר כולכם ואם מת

אחד

אבל דיעבד כשר בגט ואפשר שכך היה גורס הרמ"ה ולכך כתב לכתחילה אין לקרוב וכו' ורצה לומר שלא יזמין לכתחילה בגט עשרה ולומר להם כולכם חתומו כשיש ביניהם קרוב או פסול ושיהא חותם הקרוב משום תנאי אפי' חותם בסוף וכו' אבל אי זימנם וחתם בדיעבד כשר ולפי שרבינו כתב דבריו על פי דעת הרא"ש ופי' ר"ת והביא הגירסא ואי חתים בתחילה קרוב או פסול וכו' דלפי גירסא זו אפילו בדיעבד פסול ללישנא דאמרי לה פסול לכך כתב רבינו והרמ"ה כתב לכתחילה וכו' דחולק הוא אסברא ראשונה דפוסל בדיעבד כשחתם הפסול קודם שחתמו הכשרים אבל להרמ"ה כשר כשחתמו הכשרים למעלה והפסול למטה אפילו חתם הפסול קודם שחתמו הכשרים ומ"ש הרמ"ה ואי חתום בדיעבד בתר דחתימי תרי כשרים כשר רצונו לומר שהכשרי' חתומים למעלה והוא חתום בסוף בשיטה אחרונה ואף על פי שחתם הפסול בתחילה והב"י לא פי' כך דברי הרמ"ה ועוד יש לפרש דרבינו לא הכשיר כשחתם הפסול אחר שחתמו הכשרים אלא כשחתמו הכשרים למטה והפסול למעלה וכמו שפר"ת דהשתא תלינן דהפסול לא חתם אלא למילוי אבל כשחתם הפסול למטה דליכא מילוי איכא למימר דלשם עדות חתם ובטל העדות והכי משמע להדיא מדכתב רבינו היה אחד משנים הראשונים וכו' דהול"ל היה אחד מהם פסול וכו' למה אמר הראשונים וכו' גם לא הל"ל למעלה ולמטה אלא כדפי' אבל להרמ"ה שכתב לכתחילה אין להחתים לקרוב וכו' אפילו חותם לבסוף וכו' משמע דבחתם פסול לבסוף כשר עפי לפי זה אפי' חתם הפסול לבסוף קודם שחתמו הכשרים למעלה נמי כשר בדיעבד דמסתמא העדים הם חותמין למעלה ומשום תנאי חותמין לבסוף ואיכא להקשות לפר"ת והרא"ש ורבינו דלא מכשירין אלא כשחתם הפסול בתחילה אמאי קאמר תלמודא אי חתים בתחילה קרוב או פסול א"ל כשר וא"ל פסול וקי"ל כהך לישנא דפסול הלא כשחתם הפסול בתחלה קי"ל דכשר לרבי יוחנן דאמר משום תנאי וכתב מהרש"ל בספר חכמת שלמה וז"ל דלפי פר"ת הא דאמר אי חתים בתחילה קרוב וכו' הוא פי' על האי נמי דקאמר והכי קאמר איכא דאמרי כשר והוי שפיר איכא בינייהו נמצא אחד מהן קרוב או פסול דלר"י משום תנאי כשר ואיכא דאמרי פסול וליכא בינייהו קרוב או פסול דאף לר' יוחנן פסול וליכא בינייהו אלא היכא דחתימי בו תרי מינייהו ביומיה וכו' גם הב"י כתב ענין זה ע"ד התוס' אבל לר"ת ל"ק כלל דהא דמכשירין בנמצא אחד מהן קרוב היינו כשהכשרים חתמו תחילה למטה והא דקי"ל ואי חתים בתחילה קרוב כאמרי לה דפסול היינו כשהפסול חתם תחילה למעלה ועיין שם האריך בדעות הפוסקים : **מנאם** שאמר אבג"ד וכו' בס"ף פרק התקבל איבעיא להו מנה אותן מהו רב הונא אמר מנה אינו ככולכם רבי יוחנן אמר מנה הרי היא ככולכם ול"פ הא דמנה כולהו והא דמנה מקצתייהו א"ל להאי גיסא וא"ל להאי גיסא ופרש"י מנה כולהו אכולהו קפיד מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמנוין וכו' ובס"א כתב בפירש"י מנה מקצתייהו לא קפיד אפילו אמנוין וכולי וכ"כ הר"ן ומהרש"ל הגיה ע"פ ספרי רש"י הישנים וז"ל מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמנויין השנים מהני מנויין וחתמו למעוטי השאר שלא כמנו אתא ולא לכל הני מנויין איכוין שיחתמו כולן כיון דלא מנה לכולהו הוברר שטורח הדבר עליו וחדל לו מדעתו הראשונה ואפי' המנויין אינן צריכים לחתום אלא מקצתן והיינו כמ"ש הר"ן ולפי זה לא עלה ע"ד בעלי התלמוד שצריך שיחתמו בו יותר ממה שמנה דלא כמו שפירש ב"י בדברי הרמב"ם אלא גם הרמב"ם מפרש כפרש"י והרא"ש כתב כיון דאיכא תרי לישני הוי מנה ככולכם ורצונו לומר דאעפ"י שלא אמר בפירוש כולכם המנוין חתמו אזלינן לחומרא והוה ליה כאילו אמר כך בפירוש וצריך שיחתמו בו כחשבון שמנה וכמ"ש רבינו :

פרש"י תקינו חכמים וכו' בפרש"י שבידינו בדפוסים לא כתוב בלשון זה והביאו ב"י והאריך בו אבל מהרש"ל כתב שכך צריך להגיה בפרש"י אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם בגט שאדם אומר במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמרו לכולכם איכוין ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל התקין שיהיו כותבין בו כך א"ל פלוני כתבו או כולכון או כל חד מנכון כולכין אחד כותב במעמד כולם או כל חד מנכון אפילו אין חביריו עמו עכ"ל ורצונו לומר שהתקנה הוא אפילו הבעל אמר סתם העדים צריכים לפרש לכך נתן להם הבעל רשות אם רוצים יכתב אחד

במעמד

דרכי משה

(י) ובזה אין דבריו נראין אלא שדעת בעל הטור כמו שכתבתי פי' דבריו למעלה ועיין בח"מ סימן מ"ה :

מיהו

פרישה

(כט) **לכתחילה** אין לקרוב כו' כלומר וכיון שכן אין כותבין הגט דכיון שאין הקרוב או הפסול חותמין לא נתקיים תנאו מיהו אם עבר וכתבו וחתם בו גם הפסול כשר הוא ב"י : (והוא דחתימי הנך תרי ביומי דאי לאו הכי הוי פסול משום מוקדם : בין אם היה שם יותר מחשבון שמנה כו' משום דאם מנאם הוי כאילו אמר כולכם חתומו רק אם היה יותר מחשבון שמנה או לא קפיד אלא אמנוין כ"פ) : (ל) **בין** לא היו שם כו' פי' שלא היה שם במעמדם יותר מד' וס"ה כיון דלא אמר כולכם שלא הקפיד אלא לומר בפניהם לחתום מהן או"ב שילכם וע"ש בגמרא דמחלק שם בזה אם היו שם יותר אם לאו : (לא) **בגט** דכולכם כלומר בגט דנאמר

במעמד

שיכתבו בפירוש שכך אמר כתבו כל א' מכם (לב) שלא יטעו לומר שצוה לכולם ומשמע מדבריו שפירשו שכך אמר אפי' אמר כתם ושאר מפרשים פירשו (לג) שתקנו שיפרש דבריו ומיהו כתב גאון דאפי' בתר תקנה (לד) אי אמר סתם ולא אמר כולכם (לה) כשר (יא) אע"פ שאמר במעמד כולם :

קכא (א) **צריך** שיהיה בדעתו בשעה שמצוה לכתוב הגט לפיכך אחזו רוח רעה בשעה שמצוה לכתוב אין כותבין אותו אפילו לכשיבריא וכתב הרמב"ם וכן השכור שהגיע לשכרותו של לוט ואמר כתבו אין כותבין (ב) [א] היה הדבר ספק אם הגיע לשכרותו של לוט (ג) הרי זה ספק היה בריא בשעה שצוה לכותבו (ד) ואח"כ אחזו החולי אין כותבין אותו בעודו בחליו (ה) ואם כתבו ונתנוהו בחוליו אינו כלום (ו) לא שנא מת מתוך החולי (ז) לא שנא נתרפא

במעמד כולם ואם רוצים יכתוב אחד אפילו אין חבריו עמו דהשתא לא יבואו לטעות ולומר שצ"ל לכולם ולא יוציאו שום לעז על כתיבת הגט לאחר כתיבתו וזהו כמ"ש רבינו ע"ש פרש"י והוא העיקר · ומ"ש ושאר מפרשים פירשו וכו' יתבאר לקמן בסימן קמ"א בס"ד : ומ"ש ומיהו כתב גאון כו' פי' דלא קיימא מאחר שהקנו שהבעל יפרש דבריו ויאמר כל אחד מהם יכתוב והוא לא אמר בפירוש א"כ ה"ל כאילו אמר כולכם ואינו כשר כשאינו במעמד כו' וכן אינו כשר בשיאמר שנים מהם אלא כשר הוא אף ע"פ שאמר כך במעמד כולם כלומר אף על פי שאמר כך בפני רבים וכך פירש ב"י ומהרש"ל :

קכא צריך שיהיה בדעתו וכו' משנה ריש פרק מי שאחזו קורדייקוס וא' כתבו גט לאשתי לא אמר כלום וכרש"י שאין דעתו מיושבת וכתבו ונתו' ואפי' אמר כתבו ותנו וז"ל הרב"ה כלומר ואפילו נכתב באותו שעה ולאחר שנתרפא נתנוהו לו ונתנו לה פסול לפי שלא נכתב במצות הבעל כיון שאין בדבריו כלום עכ"ל ונראה דט"ס הוא וכך צריך להגיה ואפילו לא נכתב באותה שעה אלא לאחר שנתרפא ונתנוהו לו וכו' וכמו שכתב רבינו אין כותבין אותו אפי' לכשיבריא דאעפ"י דמתחלת כתיבת הגט ועד שבא הגט ליד האשה היה בריא אפילו הכי כיון שלא נכתב במצות הבעל אינו כלום ואפילו נתנו הבעל לידה לא חיישינן ליה : **ובתב** הרמב"ם וכן השכור וכו' נראה לפי לשון זה דאם ברי לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט אף על פי שנשתכר הרבה כותבין על פיו אבל בספרי הרמב"ם שבידנו כתוב וכן שכור שהגיע לשכרותו של לוט ואם לא הגיע ה"ז ספק לפי לשון זה משמע אפילו ברי לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט ה"ז ספק והכי משמע מדברי ה"ה שפירש כך שכתב וז"ל וכן השכור וכו' פרק הזה אמרינן שכור שלא הגיע לשכרותו של לוט ה"ה כפקח לכל דבריו ושמא היכא דאמר כתבו ולא אמר תנו כמו מי שאחזו קורדיקוס דמי והרי זה ספק אם הוא כבריא וצריך שיאמר כתבו ותנו או שמא הוא כחולה וא"צ ל תנו וכן נראה שהרב כתב שכור אחר מי שאחזו קורדיקוס דאע"ג דהוא כפקח לכל דבריו אינו כבריא עכ"ל כלומר שמא אינו כבריא וא"צ ל תנו ומ"מ גיטו גט כיון שהוא כפקח לכל דבריו או שמא דינו כבריא גמור וצריך לומר תנו לפי זה ודאי שכור שאמר כתבו ותנו ה"ז גט ודאי כיון שהוא פקח לכל דבריו ואין בזה ספק ולפי זה נתיישב מה שהקשה בית יוסף לפי ספרינו ברמב"ם מ"ש דקידושיו קידושין ודאי וגיטו הוי ספק דפשיטא דגיטו נמי גט גמור ודאי ולא קאמר הרמב"ם דהוי ספק גט אלא היכא דלא אמר תנו ודו"ק : **היה** בריא בשעה שצוה לכותבו וכו' משנה שם ופליגי בה ר"י ור"ל ופסקו הפוסקים כר' יוחנן דאין כותבים אלא לכשישתפה אבל בעודו בחליו אין כותבין דמדמי ליה לשוטה וס"ל לרבינו דאם כתבוהו ונתנוהו בחליו אינו כלום דלית ביה מששא והגט בטל כיון דחשוב שוטה בשעה שכתבהו ונתנוהו אבל הרמב"ם כתב ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא פסולה משמע שאינו בטל מן התורה אלא פסול מדרבנן והמה ב"י למה כתב פסול ולא בטל ועוד הקשה דה"ל להרמב"ם לפרש דדוקא בדסמייה בידן הוא דפסול אבל לא סמייה בידן בטל נמי הוי ועוד הקשה שלא הזכיר הרמב"ם קורדייקוס אלא רוח רעה מבעתת אותו ורוב המבועתים מרוח רעה לאו סמייהו בידן עד כאן לשונו · ושתי קושיות אלו קשה גם כן על דברי רבינו לפי דעתו : אבל לפע"ד אין כאן קושיא כלל דכיון דקי"ל כרבי יוחנן ולרבי יוחנן לית ליה הך סברא דסמייה בידן דאפילו סמייה בידן פסול הוא כשכתבוהו ונתנוהו בחליו כיון דצריך לרפואה מחוסר מעשה הוא אם כן ה"ה כשאין סמייה בידן נמי הכי דינא דאין בסברא זו לא להקל ולא להחמיר גם מה שתמה למה כתב פסול ולא כתב בטל לפי עניות דעתי אין כאן קושיא דכיון דרבי יוחנן קאמר אין כותבין אלא לכשישתפה משמע הלשון דאין זה אסור אלא מדרבנן דאם היה הגט בטל מדאורייתא הוי ליה לרבי יוחנן לומר אם כתב בחליו אינו כלום מדלא אמר הכי אלמא דאינו אלא פסול מדרבנן ועוד דכיון

א' מהם יבטלוהו שלא כדין לכן תקן רב יהודה שאע"פ שיאמר סתם כתבו גם יכתבו שאמר בהדיא כהוגן כל חד מנכון וכן בחתומו ואובילו ולפי דעתי לא נתכוון רש"י לכך שאם העדים יכתבו דברי הבעל ממש ליכא למיחש למידי דכיון דלא אמר כולכם בכל תרי מינייהו שיחתמו יכשירוהו דלב"ד טועים לא חיישינן וכן לא הוה ליה לרב יהודה למיחש שמא העדים יוסיפו על דברי הבעל ויאמרו שאמר כולכם היכא שלא אמרו אלא ודאי כוונת רש"י לפרש כדברי הר"ן והרמב"ם ומ"ש התקין שיהא כותבין בו כך אמר לנו פלוני היינו לומר שיהא כותבין על פי מאמר הבעל כלומר שהבעל יאמר כתבו כל חד מנכון וכו' והם יכתבו דבריו ור"י בח"ג כתב והשתא תקינו רבנן בגיטא שאם אמר כולכם כתובו שר"ל שום אחד מכם וכן אם אמר כולכם חתומו שר"ל כל שנים מכם וכן אם אמר כולכם הוליכו ר"ל כל א' מכם עכ"ל וזה פי' שלא עלה על דעת שתקנו רבנן להכשיר גט שלא נחתם כמו שצוה הבעל שהוא בטל מן התורה ואיפשר דה"ק תקנו שלא יאמר כולכם כתובו והשתא כשיאמר כולכם לא חיישינן ליה לעובר על תקנת חכמים שהתקינו שלא יאמר כולכם והוה ליה כאילו לא אמר כולכם ממש אלא נפרש ההוא כולכם ר"ל כל אחד מכם כתקנת חכמים ולכך כותבין שפיר דבריו ואמר כל אחד מכם והלשון דחוק לפי' זה וגם בגמ' לא משמע הכי · והרא"ש כתב והשתא תקון רבנן שגיטא דכולכם כתובו או כולכם או כל חד מינכון חתומו או כולכם או תרין מנכון ולא כתב מאי דאמר רבא זימנין דגאיז לדבוריה וכו' אלא אמר רבא כתובו וכל חד מנכון וכו' ולא ידעתי למה ואפשר שלא היה בנסחא שלו או שהוא ט"ס בפסקי הרא"ש שבידינו שהרי"ף כתבה: ומיהו כ' גאון דאפי' בתר שתקנו וכו' כ"כ העיטור במאמר שביעי וצ"ל דרבותא' אשמועי' דלא תימא כיון שתקנו שיפרש דבריו כל שלא פירש אלא אמר סתם ה"ל כאומר כולכם קמ"ל : **כתב** הריב"ש בתשובה סי' ספ"ט מעיד אני על רבותי ה"ר פרץ הכהן והר"י שמעולם לא הניחו שיתן גט זולתי לפניהם לפי שרוב מצויים אצל גיטין אינם מומחין ולא בקיאים בדקדוקי הגט גם בזמן רז"ל היו ממנים אחד מהם על הגיטין כדאי' בריש גיטין (ה:) אתא לקמיה רב אחאי דהוי ממנ' אגיטי · וז"ל הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סי' י"ו על הגט שניתן בפני עדים שאינם יודעים בטיב גיטין דע כי הדבר קשה עד מאוד כי מרבים ממזרים בישראל ואם באנו לפסול למפרע קשה הדבר מאד אבל מכאן ולהבא טוב לפרסם ולהכריז שלא ישתדל אדם בנתינתו אלא הבקיאים בהם :

קכא צריך שיהיה בדעתו בשעה שמצוה לכתוב הגט וכו' בפרק מי שאחזו (ד' סז:) קורדייקוס שהוא רוח רעה ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום וכתב הרמב"ם בפי' המשנה שהוא חולי מתחדש מתמלוי חדרי המוח ותתבלבל הדעת מפני כך שהיא מין ממיני חולי הנופל ומדקתני לא אמר כלום משמע דאף לכשיבריא אין כותבין וכן משמע מדברי רבי יוחנן בגמרא וצ"ל דאם כתבוהו ונתנוהו לא חיישינן ליה דהא לא אמר כלום קתני ורבינו ירוחם שכתב בח"ו שהיא פסול לא דק בלישניה : **ובתב** הרמב"ם וכן השכור וכולי דברי הרמב"ם הם בפ' ב' וגירסת ספרינו וכן השכור שהגיע לשכרותו של לוט ואמר כתבו אין כותבין ואם לא הגיע ה"ז ספק ולפ"ז אם נשתכר הרבה אע"פ שברי לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט כלל הוי ספק ולפי גירסת רבי' דוקא כשנשתכר כ"כ עד שאנו מסופקים אם הגיע לשכרותו של לוט או הוי ספק אבל אם ברי לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט כלל אע"פ שנשתכר הרבה כותבין על פיו ואפשר דלגירסת רבי' כל שנשתכר הרבה מספקינן ליה באם הגיע לשכרותו של לוט · ודע דבפ"ד מה' אישות כתב שכור שקדש קדושיו קדושין ואף על פי שנשתכר הרבה ואם הגיע לשכרותו של לוט אין קדושיו קדושין ומתיישבין בדבר זה עכ"ל · ולגירסת ספרינו דמשמע מיניה שכל שנשתכר הרבה אף ע"פ שברי לנו שלא הגיע לשכרותו של לוט כלל הוי ספק קשה דגבי קדושין משמע דכל שלא הגיע לשכרותו של לוט לא מספקא ליה אלא קדושי ודאי הוו מדכתב סתם קדושיו קדושין ואפשר שמה שכתב ומתיישבין בדבר זה קאי נמי ארישא דלישניה שכתב קדושיו קדושין כלו' מתיישבין לראות ענין שכרותו אם ראוי לסמוך על קדושיו לגמרי אם אין ראוי לסמוך עליהן אלא דוקא להחמיר ולא להקל ועוד י"ל שמ"ש הרמב"ם בגיטין ואם לא הגיע היינו שאין ברור לנו שהגיע כלומר דמספקא לן אם הגיע אם לא הגיע וזה עולה כגירסת רבינו : **היה** בריא בשעה שצוה לכתבו וכו' משנה בפרק מי שאחזו שם אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום ובגמרא (דף ע:) אמר ר"ל כותבין ונותנין לאלתר ורבי יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה והא דקתני אין בדבריו אחרונים כלום דלכי צילא דעתיה לא צריך למהדר אמלוכי ביה וידוע דהלכה כר' יוחנן וכתב הרמב"ם בפ"ב ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא הרי זה פסול ותימא דהא בגמרא אמרי' דר' יוחנן מדמי ליה לשוטה וכל עניני שוטה אלית בהו ממשא ואפשר דכיון דר"ל אמר כותבין משום דמדמי ליה לישן ליכא לפלוגי בין ר' יוחנן לר"ל כולי האי דלרבי יוחנן אם כתבו ונתנו אינו כלום ולר"ל אפילו לכתחלה כותבין ומסתיין דנימא דלר' יוחנן אם כתבו פסול מדרבנן והכתי קשה דבגמרא אמרי' דטעמא דלר"ל דאמר כותבין באחזו קורדייקוס משום דסמיה בידן כלומר שרפואתו בידינו כדאיתא בגמרא ומש"ה מדמי ליה לישן לא לשוטה משמע דהיכא דלאו סמיה בידן כגון שאר אחוזי רוח רעה זולת קורדייקוס מודה ר"ל דלשוטה מדמינן להו וכיון שכן אפי' לר"ל אם כתבו ונתנו קודם שיבריא אינו כלום וא"כ הרמב"ם ה"ל לפרושי דדוקא בדסמיה בידן הוא דפסול אבל לאו סמיה בידן בטל נמי הוי ועוד שלא הזכיר הרמב"ם קורדייקוס אלא מי שהיה רוח רעה מבעתת אותו ורוב המבועתים מרוח רעה לאו סמייהו בידן : **נשאר** הרשב"א ח"א סי' תשס"ה הא דאמר רבא עתים חלים עתים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו קי"ל כותיה : ואם גירש בשעה שהוא חלים גיטו גט או לא קי"ל כותיה ואין גטו גט עד שישתפה ואיסתפק' ליה הא משום דמשמע בירושלמי דר' יוחנן דאמר גבי אחזו קורדייקוס לכשישתפה פליג עליה : **תשובה** איברא מסתברא דעתים חלים ועתים שוטה בשעה שהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו ודר' יוחנן לא פליג וכדבעינן למיכתב ואפי' למאי דסבירא לך דפליגא אם איתא הא קי"ל כרבא דבתרא הוא וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מה"מ וכן פסק רבי' האי ובודאי דהכין הלכתא מהכיא דבר שטיא דפ"ב דכתובות (כ:) ומסתברא דאפי' חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי הרי הוא כפקח כסתמא דמילתיה דקא אמרי כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו לא בבדיקה כנשתתק אלא שהוא חלים שהוא מדבר בעניינו ואינו קורע בגדיו ואינו לן בבית הקברות ואינו יוצא בלילה ואינו מאבד מה שנותנין לו שהם סימני שוטה כדאיתא בירושלמי דגיטין ובתרומות ואע"פ שהוא תשש ועדיין סימני חליו ניכרים בגופו שלא נתרפא לגמרי אלא כאדם המתחזק מחליו אפילו הכי בשעת חלימתו הרי הוא

דרכי משה

(יא) מיהו צ"ע אם אמר כולכם אפי' בתר תקנת הגט פסול אם לא התמו כולם ודלא כרבינו ירוחם שכתב נתיב כ"א ח"ג דאפי' באומר כולכם אם יש להכשיר בתר תקנה : ובסדר

דרישה

ס' קכא [א] **היה** הדבר ספק אם הגיע לשכרותו של לוט וז"ל ב"י דברי הרמב"ם הם בפרק ב' וגירסת

פרישה

במעמד רבים : (לב) **שלא** יטעו לומר כו' ר"ל ואם מת אחד מהן יבטלוהו שלא כדין ב"י : (לג) **שתקנו** שיפרש דבריו פי' הגט שאם אמר במעמד רבים שלא אמר כתבו או חתומו כלבד שים למים שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל אלא יאמר כתבו כל חד מנכון ר"ן ועיין בב"י בכתב שכ"ל שגם דעת רש"י כן ולא כאשר הבינו רבינו : (לד) **אי** אמר סתם ר"ל אף שלא פי' דבריו רק שלא אמר כולכם : (לה) **ביאר** אע"פ שאמר כו' וכתב ב"י ז"ל דרבותא אשמעינן דל"ת כיון שתקנו שיפרש דבריו כל שלא פירש אלא אמר סתם ה"ל כאומר כולכם קמ"ל : כ"י קכא (א) **צריך** (שיהיה בדעתו כו' דלשון וכתב ונתן משמע שיכתבנו ויתננו מרצונו הטוב כ"פ) : (ב) **היה** הדבר ספק כו' עיין בדרישה : (ג) **הרי** זה ספק רלה לומר ואם נתגרשה בו הרי היא ספק מגורשת : (ד) **ואחר** כך אחזו החולי רלה לומר החולי המוכר : (ה) **ואם** כתבו ונתנוהו רלה לומר כתבו או נתנוהו ורלה לומר בנתנוהו אם כתבו כבר כשהיה בריא ונתנוהו בחוליו : (ו) **לא** שנא אם מת כו' ונפקא מינה לענין יבום וחליצה וכה"ג : (ז) **לא** שנא נתרפא רלה לומר ואפילו אם כבבים כשנתרפא על כתיבתו ונתינתו

חדושי הגהות

קכא א בטור וקשיא על הרמב"ם שאמר ה"ז פסול והוה ליה לומר ה"ז בטל :

אבל לכשיתרפא כותבין אפי' אם בחליו מיחה מלכותבו אין באותו מיחוי כלום (ח) ונותנין אותו לכשיתרפא וא"צ לימלך בו פעם שנית לפיכך שכיב מרע שמצוה לכתוב גט לאשתו (ט) צריך לדקדק בו שהיה שפוי בדעתו בשעת כתיבה ובעל העיטור כתב שאין צריך אלא כיון שצוה לכתוב כותבין (י) אפילו אם נשתתק וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה (יא) מי שנשתתק ושאלוהו אם ירצה שיכתבו גט לאשתו (יב) והרכין בראשו לומר הן בודקין אותו בדברים אחרים ששואלין אותו דבר שראוי להשיב עליו אם רואין

הוא כפקח לשעתו עכ"ל ועיין במה שכתבתי בסימן א' וגם במה שאכתוב בסי' זה : **לפיכך** שכיב מרע שמצוה לכתוב גט לאשתו צריך לדקדק בו שהיה שפוי וכו' בר"פ מי שאחזו (סס) גבי הא דא"ר יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו דאמרינן התם דעתא צילתא היא כתבו התוס' בגט שכ"מ מור"י דצריך ליזהר שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בנתים אפילו נתפקח בכסוף אינו מועיל ופעמים שהכ"מ אינו בדעתו ומספקא אי חשבינן ליה כשוטה או שמא תונבא בעלמא הוא דנקטיה וכישן דמי עכ"ל ואין כוונת התוס' כדמשמע לכאורה דבכל היכא שנכתב בעודו שפוי ונתקלקל וחזר ונשתפה ונתנו לה כשהוא שפוי דכיון שנתקלקל בנתים הוא פסול דבכל כה"ג משמע כי דבכר הוא דהוו כשאמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס ואמר אל תכתבו לכי צילא דעתיה כותבין ולא צריך לאמלוכי ביה אלמא החיות קורדייקוס לא ביטלה את דבריו הראשונים וכ"ש שלא תבטל את מעשה כתיבת הגט וליכא למימר דהא דלא ביטל החיות קורדייקוס את דבריו הראשונים היינו דוקא היכא דסמיה בידן דומיא דקורדייקוס אבל היכא דלאו סמיה בידן יבטל דהא דר' יוחנן דקי"ל כותיה לא מפליג בהכי דכיון דמחוסר מעשה לשוטה מדמינן ליה אבל כוונתם לומר שאם אחר הכתיבה נתקלקל דעתו ונתנו לה בעודו מקולקל אע"פ שנשתפה אח"כ לא אמרינן איגלאי מילתא דשפוי היה כשנתנו לה הגט ותונבא בעלמא הוא דנקטיה והגט כשר אלא מספקינן לן שמא שוטה היה באותו שעה וה"ל ספק מגורשת : **אע"פ** שתמצא בסדר כתיבת הגט להרא"ש בפסקיו סוף מסכת גיטין שכתב וז"ל ואם ש"מ מצוה לכתוב גט יזהר הסופר שיהיה החולה שפוי ומיושב בדעתו בתחלת כתיבת הגט עד גמר נתינתו שאם תטרף דעתו בנתיים אע"פ שתחזור דעתו עליו הגט פסול עכ"ל ולשון זה מוכיח כדמשמע לכאורה מדברי התוס' דע שטעות הוא שנפל בספרים וצריך להגיה כתיבתו במקום נתינתו שהרי רבינו וגם רבינו ירוחם כתבו הסדר ההוא תיבה בתיבה וכתבו עד גמר כתיבתו (ח) וגם הוא ז"ל בתשובותיו כלל מ"ו כשכתב סדר הגט כתב יזהר שיהא החולה שפוי ומיושב בתחלה בכתיבת הגט עד גמרו ולישנא דעד גמרו משמע דאכתיבת הגט קאי כלומר עד גמר כתיבתו וגם בכלל מ"ה סי' י"ח משמע מדבריו דלא בעי' שיהא שפוי אלא בשעת כתיבה ונתינה דוקא אבל בין כתיבה לנתינה לית לן בה וגם הגהות בפ"ב מה"ג בשם התרומה וסמ"ג כתבו דאור"י דיש ליזהר בשעת כתיבה וגם המרדכי והרשב"א והר"ן והרא"ש כתבו בשם ר"י דיש ליזהר בשעת כתיבה ולא הזכירו נתינה (ב) כלל משמע דהא מיהא בין כתיבה לנתינה לית לן בה לכולי עלמא דאפי' על שעת נתינה דנין אי בעינן שיהא שפוי כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ודעת הרשב"א והר"ן שצריך שיהיה בדעתו בשעת נתינה ג"כ והביאו ראיה מהירושלמי כאן לא את גיטה ואמר לה לא יהא גט אלא לאחר ונעשה קורדייקוס פלוגתא דר"ל ור' יוחנן כלומר דרבי יוחנן צריך שיהא בדעתו בשעה שהגט גומר והרשב"א כתב עוד וק"ל דהא אמרינן לקמן בפרקין גמ' לא תתיחד עמו וכו' כאומר מעת שאני בעולם דמשמע שאינו רוצה שיחול הגט אלא רגע אחרון שהוא בעולם ואותו רגע א"א לבודקו ומדברי רבותינו בעלי התוס' נ"ל שאין מקפידין אלא בשעת כתיבה ושלא כדברי הירושלמי והתוס' וצל"ע עכ"ל · ולגירסת התוספות שבידינו פשיטא דמקפידין הם על שעת נתינה והכי דלא לוסיף עלה להקפיד בין שעת כתיבה לנתינה ואפי' לגירסת התוס' שביד הרשב"א דלא מדכרו אלא שעת כתיבה איכא למימר דסירכא דגמרא נקטי דמיירי באחזו קורדייקוס בשעת כתיבה אבל אה"נ שיש ליזהר גם בשעת נתינה : והאי זהירות מדברי רבי' נראה דהיינו לומר דש"מ צריך בדיקה שהרי כתב שבעל העיטור חלק על הרא"ש וכתב כיון שצוה לכתוב כותבין אפילו נשתתק ובודאי דלא מיירי בעל העיטור ברא"ש שאין דעתו מיושבת אלא בש"מ סתם איירי דלדידיה אפילו בנשתתק כותבין ולהרא"ש אין כותבין אפי' לא נשתתק דהא בכל ש"מ איירי ומ"ת ליכא למימר דלהרא"ש יהא צריך לבדוק ש"מ ג"פ כדין מי שנשתתק אלא היינו שצריך לחקרו קצת לראות אם דעתו מיושבת ולא יהו כמו החולים שמדברים ואינם יודעים מה מדברים דספאריא"ר בלעז דכל שהוא מדבר כן הרי הוא כשוטה וכמו שכתב בעל התרומה וכן משמע מדברי הרא"ש דלא בעינן בדיקה ג"פ אלא בבדיקה קצת שגי שכתב בפסקיו וז"ל צריך ליזהר בש"מ שצוה ליתן גט שתהא דעתו מיושבת עליו ואף בשעת כתיבה משום דחולה פעמים שדעתו מטורפת עליו ועתים חלים עתים שוטה ואפילו לר"ל דמדמי קורדייקוס לישן היינו משום דרפואתו בידינו או שמא אפילו לרבי יוחנן כישן דמי משום דלא מחוסר מעשה דרגיל שתתישב דעתו ממילא וטוב ליזהר עכ"ל ואילו היה דעתו דבעי בדיקה ג"פ לא ה"ל לכתוב שתהא דעתו מיושבת אלא ה"ל כמימר צריך לבודקו כדין מי שנשתתק ועוד שכתב בסוף לשונו וטוב ליזהר ואין לשון זה מורה על בדיקת ג"פ דא"כ הל"ל וטוב לבדקו וכן כתבו רבינו ירוחם בח"ד ש"מ שצוה ליתן גט לאשתו צריך שתהא דעתו מיושבת עליו אפילו בשעת כתיבה ואע"פ שכתב סמוך לזה וכן גופם צריך בדיקה דמשמע דש"מ נמי צריך בדיקה ההוא בדיקה לאו בדיקה ג"פ היא דאם כן הוה ליה למימר צריך בדיקה כדין מי שנשתתק אלא ודאי הכי צריך בדיקה היינו שאם הוא מדבר צריך בדיקה קצת כמו שכתבתי ודין נשתתק שצריך בדיקה ג"פ כ' בח"ו : **ובעל** העיטור כתב שאין צריך וכו' ז"ל במאמר שביעי ומסתברא דוקא דאמר כתבו ואחזו קורדייקוס דדעתא צילתא הוא דאין כותבין אלא לכשישתפה אבל ש"מ שאמר כתבו ונשתתק כותבין ונותנין עד שעת בטילת נשמה דדעת צילתא היא וכהיסותא הוא דנקטיה ולא מחזקינן ליה בדעתא שנשתתא תדע דהא בשמיעת הקול פעם אחד דיו ובנשתתק מתוך חליו דיו בהרכנת הראש פעם אחד כדגרסינן בירוש' שמע מיניה דלא מחזקינן ליה כשוטה ומוכח מאן דאמר נשתתק ספק שוטה ולא דייק לן דאם איתא כי בדקינן ליה ג' זימני מאי הוי ליהוי בשעת בדיקה כחכים ולבתר הכי כשוטה וליחוש דלמא פקח ונשתטה הוא ולעולם יהא צריך בדיקה עד שיגיע גט לידה דהא אין כותבין עד שישתפה ועוד שוטה בבדיקה מי יהיב גיטא אלא שמע מיניה דנשתתק לאו כספק שוטה הוא ש"מ והא דאמרינן שיחיא דלאו נקטיה לאו משום שוטה הוא דהא שוטה בחדא מיגנא לא סגיא אלא מיגמא דחולי הוא ומעשה בא לידי בשכיב מרע שאמר כתבו גט ונשתתק מתוך חליו והיה לו אח במדינת הים וכתבו ונתנו לה על פיו עכ"ל ורש"י נראה שסובר דנשתתק בשוטה מספקינן ליה שכתב על ודילמא שיחיא דלאו נקטיה חולי שגעון המלמדו תמיד להרכין ראשו וכן דעת הרמב"ם בפ"ב שכתב וצריכין לבדקו יפה יפה שמא נטרפה דעתו ומה שהקשה בעל העיטור דנהוי כעתים שוטה עתים חלים י"ל שכל שבדקנוהו ומצאנו דעתו מיושבת תו לא מספקינן ליה בשוטה דאם איתא דמחמת שטות נשתתק לא היתה דעתו מיושבת בשום שעה כנ"ל ואפשר דהיכא שלא בדקו השכ"מ מרע וכתבו הגט על פיו בדיעבד מודים התוספות והרא"ש דכשר שטוב ליזהר לכתחילה משמע (ג) ואפשר דאפילו בנשתתק מתוך חליו ולא בדקוהו מודים דכשר בדיעבד היכא דלא אפשר כעובדא דבעל העיטור · ומיהו בנשתתק מתוך בוריו משמע דאפילו בעל העיטור מודה דבעי בדיקה ואם לא בדקוהו נראה דמידי ספיקא לא נפקא והיכא שנתברר לנו שהיה מטורף בשעת צווי או בשעת כתיבה ונתינה בטל הוא לכולי עלמא ונראה דהוא הדין להיה מטורף בשעת נתינה לדברי המצריכים לבודקו בשעת נתינה מיהו אדברי התוס' שכתב הרשב"א שאין צריך צ"ע : ולענין אם התחילו לכתבו כשהיה שפוי ונתקלקל והניחו מלכתוב וחזר ונשתפה וגמרו הכתיבה נ"ל דלפי מה שהוכחתי בתחלת דבור זה דשטותו אינו מבטל לא דברים ולא מעשים הראשונים הכא נמי דכותיה אע"פ שנתקלקלה עתה מה שכתבו בעודו שפוי כשר הוא וחוזר וגומר לכשישתפה : **מי** שנשתתק ושאלוהו אם ירצה שיכתבו גט לאשתו וכו' ג"ז שם במשנה (דף סו:) נשתתק אמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו ופרש"י דג' פעמים היינו ג"פ לאו וג"פ הן שהם ששה וכן כתבו התוספות והרשב"א והר"ן וכן אמרו בירוש' כתוב גט לאשתך הן לאמך לאו לאשתך הן לבתך לאו לאשתך הן לחמותך לאו וכ"כ מדברי סמ"ג ורבינו ירוחם ואע"ג דאמרינן בההוא פירקין גופיה לא יכתבו הגט עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב וכו' כבר אמרו בירוש' היא שמיעת הקול היא הרכנת הראש דכיון שעשה בגופו מעשה המוכיח שמלוה להם שיכתבו ויחתמו ויתנו גט לאשתו חשוב כאלו מצוה כן בפיו . ואמרינן בגמרא (ע:) וליחוש דלמא שיחיא דלאו לאו או דהן הן נקטיה ופרש"י שיחיא דכמו לאו . חולי שגעון המלמדו תמיד להרכין בראשו בהרכנת לאו או הן ואינו משיב על דברי שאלתם אמר רב נחמן דאמרי ליה בסירוגין ופרש"י בכי וגין ממתינין בין הרכנה לשאלה שעה וחוזרין ושואלין לו אותה שאלה עצמה ופריך תו ודילמא שיחיא דסירוגין נקטיה ופרש"י שיחיא דסירוגין · לשהות ולהרכין בענין זה בשעת ומשני דאמרי ליה חד לאו ותרין הן חד הן ותרין לאו ופירש רש"י דכי האי שיחיא לא נקטי' כלומר דאין דרך למינקט כי האי שיחיא וכתב הר"ן דאע"ג דבירוש' חד הן וחד לאו חד הן וחד לאו לא קי"ל הכי אלא כדאמרינן בגמ' דיהן חד הן ותרין לאו חד לאו ותרין הן וגם המרדכי כתב בשם ראבי"ה דירוש' לא דק בלישניה דודאי חד הן ותרין לאו חד לאו ותרין הן בעינן דאי חד לאו וחד הן איכא למיחש דלמא שיחיא דסירוגין נקטיה ובתר הכי אמרינן בגמרא דבי רבי ישמעאל תנא אומרים לו

דכיון דאינו מפורש בדברי ר' יוחנן אם בטל הגט אם לאו אין לנו להקל מסברת לבנו ולכך העיקר כדברי הרמב"ם ולא כמ"ש רבינו דאם כתבוהו ונתנוהו בחליו אינו כלום דמשמע דהגט בטל מן התורה ואין חוששין לו כדין שוטה כדפריך וליתא דלא קאמר תלמודא אלא דרבי יוחנן מדמה ליה לשוטה אבל לא שהוא חשוב שוטה ממש נראה לי ועוד יש לפרש דהרמב"ם ס"ל דהכא כיון דבשעה שצוה לכתבו היתה דעתו צלולה אע"פ דאח"כ נשתטה ממש לא הוי אלא פסול כדמוכח ממאי דמקשה לרבי יוחנן משחט בו שנים ולא מקשה לריש לקיש וכמ"ש הרשב"א בחידושיו ע"ש : **אבל** לכשיתרפא כותבין וכו' ונותנין אותו לכשיתרפא וכו' כתב בית יוסף דאפי' חזר ונעשה חולה בין כתיבה לנתינה כשר הוא כיון דבשעה שצוה לכתבו היה בריא וגם בשעת כתיבה ונתינה היה בריא אפי' בנתים היה חולה לית לן בה וכן מה שכתב לפיכך שכיב מרע וכו' דבשכיב מרע נמי צריך שיהא שפוי בשעה שמצוה לכתוב גט לאשתו ואף על פי שרבינו לא הזכיר בש"מ שיהא שפוי גם בשעת נתינה לא חש להאריך לפי שנסמך על מ"ש מקדם במחזו רוח רעה לאחר שציווה לכתוב דלא יכתבו ולא יתנו עד שיהא שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה והוא הדין בשכיב מרע דלמדוהו רז"ל מדין אחזו רוח רעה כמ"ש התוספות וכל הפוסקים אחרונים ועוד דהרא"ש לשם אף באחזו רוח רעה לא כתב אלא שיהא שפוי אף בשעת כתיבה ולא הזכיר נתינה ורוצה לומר הוא הדין נתינה וכן הדין בשכיב מרע · ועוד יש לומר דלפי דהעיטור חולק בשכיב מרע דאפילו בשעת כתיבה אין צריך שיהא שפוי אלא כיון שצוה לכתוב כשהוא שפוי כותבין אפילו נשתתק לכך כתב בסברא הראשונה דצריך שיהא שפוי בשעת כתיבה דלא כדעת העיטור דמחלק בין אחזו רוח רעה לש"מ אבל לעולם גם בשעת נתינה צריך שיהא שפוי לסברא הראשונה ועיין בב"י המרוך : **מי** שנשתתק וכו' נראה דדברי רבינו הם ע"פ דברי הרי"ף והרא"ש ר"פ מי שאחזו שכתבו וז"ל נשתתק ואמר ליה נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלש פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן ה"ז יכתבו ויתנו וניחוש דילמא שיחיא דלאו לאו ה"נ שיחיא דהן הן נקטיה א"ר יוסי בר מניומי א"ר נ' דאמרי' ליה בסירוגים חד הן ותרין לאו חד לאו ותרין הן דבי ר"י תנא מ"ל דברים של יה"ה ביה"ג

דרכי משה

קכא (א) ובסדר הגט הנמצא בידינו שאנו נוהגין אחריו כתב שיש ליזהר שיהא שפוי מתחלת הכתיבה עד אחר הנתינה בשם נוסח סדר הגט של הרא"ש וטוב לחוש לדבריו : (ב) ודבריו צ"ע שהרי בספרים שלנו הר"ן והמרדכי כתב בשם ר"י שצריך לחוש לנתינה : (ג) וזהו אינו נראה דהרי בסדר הגט של הרא"ש כתב בהדיא דהגט פסול : וכ"ה

פרישה

ונתינתו שנעשה בתוך חליו : (ח) **ונותנין** אותו כל' אינו מדוקדק דלא בכתיבה ומסיים בנתינה ויש גומר דאשמעינן רבותא שם שכתב ונותנין דרלה לומר אע"ג דמיחה מלכותבו אפילו הכי כותבין אותו וגם נותנין אותו : (ט) **צריך** לדקדק בו כתב בית יוסף אין צריך לבודקו שלשה פעמים כדין נשתתק אלא שצריך לחוקרו קצת לראות אם דעתו מיושבת ולא יהא כמו החולים שמדברים ואינן יודעים מה מדברים דכל שהוא מדבר כן הרי היא כשוטה ומוכח כן מדברי הרא"ש ע"ש (בשעת כתיבה וכל שכן בשעת נתינה מדכתיב ונתן כ"פ) : (י) **אפילו** אם נשתתק אמר כך כצ"ל ור"ל (כותבין ונותנין) עד שעת בטילת נשמה דדעתיה צילותא וכהיסותא הוא דנקטיה ר"ל גומר שדעתו צלולה אלא שכהם כמו מגבוגית דיבור מפיו כ"פ) ולא מחזקינן ליה בדעתו שנשתתק וא"ד למחזו רוח רעה אבל בריא שנשתתק מודה דצריך בדיקה ג"פ דמחזקי' ליה כמחזקת שוטה : (יא) **מי** שנשתתק בלא ש"מ איירי בית יוסף : (יב) **והרכין** בראשו (פי' שעה בראשו כ"פ) כו' ומצ"ב דאמרינן דלא יכתבו עד שישמעו קולו אמרן

רואין שדעתו מיושבת עליו שרומז על תשובת לאו הרכנה כדרך בני אדם על לאו ועל הן הרכנת הן ג"פ בכל אחד כותבין ונותנין ולא יבדקו ג"פ הן או ג"פ לאו זה אחר זה (יג) [ג] אלא חד הן ותרין לאו ותרין הן וחד לאו ולא יבדקוהו בדברים הנמצאים באותו הזמן אלא בקיץ שואלין אותו אם רוצה (יד) בפירות של החורף ובחורף אם רוצה בפירות של הקיץ אם ישיב הן ודאי שוטה הוא ואם ישיב לאו פקח הוא אבל אם שאלוהו בקיץ אם רוצה ללבוש בגדים החמים הראויין לחורף ומשיב הן אינו בחזקת שוטה דשמא אחזו קור וכן אם משיב הן בחורף על בגדי הקיץ יש לתלות שמא אחזו חום

והוי

לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי ניהו אילימא גלופקרי וסדיני ניחוש דלמא קורא אחדיה אי נמי חמה אלא בפירי ופרש"י בפירי שאינם מצויים באותה שעה וכתבו התוספות דאין לפרש ששואלין אותו אם רוצה פירי של ימות הגשמים בימות החמה או איפכא שאפשר למצוא כבושין בדבש או בענין אחר אלא ששואלין אם רוצה שילקטו אותו מן האילן (ד) והרי"ף והרא"ש כתבו כל סוגיא זו משמע דס"ל דלא פליג רבי ישמעאל אמאי דפריך רב נחמן אמתני' אלא דרב נחמן אתא לפרושי דבדקינן ליה בסירוגין ובחד לאו ותרין הן וכו' כי היכי דלא נימא שיחי' דהכי והכי נקטיה ורבי ישמעאל אתא למימר דבדקינן ליה בפירי וכיוצא בהם דאי בדקינן ליה בגלופקרי איכא למימר קורא אחדיה וכן בכל דבר דאיכא למיתלי בה"ג לא מהניא בדיקה דבדיקה לא מפקא לן מספיקא אלא היכא דליכא למיתלי במידי כגון בדיקת פירי ואם כן בעינן לבודקו בפירות וכיוצא חד לאו ותרין הן וכו' ובסירוגין גם תוספות כתבו דאין נראה לומר דרבי ישמעאל פליג דבדיקה דמתני' למה לא תועיל אלא דקתני בדיקה עדיפא טפי דליכא למימר בה דשיחא דלאו או דהן נקטי' שהיא חכמה גדולה כיון שאינו טועה בין ימות החמה לימות הגשמים אפילו בעי' ג' לאו וג' הן סירוגין לא בעי עכ"ל ואע"ג שמפרשים דלא פליגא הם חלוקים מדרך הא' שכתבתי בהא דפשיטא להו דבבדיקה דרבי ישמעאל לא בעי סירוגין ומספקא להו אי בעי ג' לאו וג' הן ורבינו ירוחם בח"ו נראה שתופס עיקר דבבדיק' דר' ישמעאל לא בעי אפילו ג' לאו וג' הן שכתבו הבדיקה היא שיאמרו לו בסירוגין ואמרי' ליה חד הן ותרי לאו וכו' או בודקין אותו בפירות משמע דבבדיקת פירות באחד זימנא לחודא סגי וכ"כ סמ"ק אבל המרדכי כתב בשם ר"י דרבי ישמעאל פליג אבדיקה דמתני' וסבר דלא מהני אומרים לו לכתוב גט לאשתך גט לאמך וכו' אלא בדיקת פירי דוקא מהני דליכא למיחש בה דשיחא דלאו או דהן נקטיה כיון שאין טועה בין ימות החמה לימות הגשמים ואפי' בעי' ג' הן וג' לאו סירוגין לא בעינן ולפי זה קי"ל כסתם מתני' דלא מפלגא בין בדיקת פירי לשאר בדיקות והלכך נקטינן דכל בדיקה מהניא ואפי' בבדיקת פירי בעי ג' לאו וג' הן ובסירוגין ורבינו לא הזכיר שבודקין אותו בסירוגין ואין לו' דמפרש כפי' התו' דבבדיקה דרבי ישמעאל לא בעינן סירוגין דאם כן ה"ל לפרושי דה"מ בבדיקת פירי אבל בבדיקה אחרת צריך שיבדוק בסירוגין ונ"ל שסובר דכיון דאסיקנא דבדקינן ליה בחד לאו ותרין הן וכו' ממילא הוי בודק ע"י סירוגין שהרי אחר שבדקוהו בחד לאו מניחין מלבודקו בלאו ובודקין אותו בתרי הן ואח"כ מניחין מלבודקו בהן עד שבודקין אותו בלאו שכל שמניחין מלעשות הדבר שהתחילו נקרא סירוגין וכן נראה מהירושלמי שכתב ובלבד כמסרגין לו נכתוב גט לאשתך והוא אומר הן לאמך והוא אומר לאו דמשמע דפי' מסרגין היינו להפסיק בתשובת לאו בין הן להן ולפי זה אפשר לומר דכי א"ר נחמן בסירוגין היינו לומר דבדקינן ליה בחד לאו ותרין הן כדמפרש בתר הכי אלא דאידך סבר דסירוגין היינו שממתינין בין הרכנה לשאלה שעה וכדפירש"י ומש"ה אקשי ליה ודלמא שיחיה דסירוגין נקטיה ושני ליה דכי אמר בסירוגין להו למימר דבהמתנה לחוד סגי אלא דא"ל חד לאו ותרין הן וכו' ולפי זה מה שכתבו התוספות אפילו בעי' ג' לאו וג' הן סירוגין לא בעי וה"ק סירוגין לא בעי כלומר להפסיק בהן בין לאו ללאו או בלאו בין הן להן אלא בג' לאו רצופים וג' הן רצופים סגי ויש לדקדק עוד בדברי רבינו שלא כתב אלא בדיקת פירות ואין לומר דהיינו משום דסבירא ליה כפי' המרדכי בשם ר"י דר' ישמעאל פליג אבדיקה דמתניתין ומפרש סירוגין להמתין מעט בין שאלה לשאלה ומ"ש המרדכי אפילו בעי' ג' לאו וג' הן סירוגין לא בעי ה"ק אפילו אי בעי' שיבדקנו ג' פעמים לאו וג"פ הן בחד לאו ותרין הן וחד לאו כדאיתא בגמרא סירוגין דהיינו להמתין מעט בין שאלה לשאלה לא בעי' ודברי רבינו הם כלל ופרט דמעיקרא כתב בודקין אותו בדברים אחרים ששואלין אותו דבר שראוי להשיב עליו ואח"כ פי' דהיינו בדיקת פירות דוקא מדלא הזכיר בדיקה אחרת דכיון דהרי"ף והרא"ש כתבו ד"ר ישמעאל בהדי מילי דאמוראי דפירשו בדיקה דמתני' ולא פסקו הלכה משמע דס"ל דלא פליגי וכמו שכתבתי ה"ל לרבי' לכתוב דעת הרא"ש כמנהגו בכ"מ ומא"כ יכתוב סברא אחרת ומדכ' סתם משמע דאדעת הרא"ש סמיך וכבר הוכחתי דלדעת הרא"ש לא פליג רבי ישמעאל אהבדיקה דמתני' ועוד דאפי' נימא דרבי ישמעאל פליג מנא ליה לרבינו למפסק כוותיה ודלא כסתם מתניתין ואמוראי שפירשו אותה ודלא כירושלמי שפירש נכתוב גט לאמך וכו' אלא י"ל דבדיקת פירות שוה לשאר בדיקו' כמו שכתבתי לעיל וכן דעת סמ"ג שכ' בודקין אותו בפירי או כמפרש בירושל' נכתוב גט לאמך וכו' והא דנקט בדיקת פירות מפני שהוזכר בגמרא וגם למשמועינן דאי בדקוהו בגלופקרי וסדיני לאו בדיקה היא ומה שכתב בתחלת דבריו בודקין אותו בדברים אחרים ששואלין אותו דבר שראוי להשיב עליו וכו' היינו אי זו בדיקה שתהיה בין בדיקת פירות בין נכתוב גט לאמך וכו' או שאר בדיקות ואח"כ פירש שאם בדקוהו בדברי ימות החמה וימות הגשמים לא יבדקוהו בדברים הנמצאים באותו זמן וכו' :

והרמב"ם כתב בפ"ב מי שנשתתק והרי דעתו נכונה ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ בסירוגין אם אמר להם על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו וצריכים לבודקו יפה יפה שמא נטרפה דעתו עכ"ל ומדבריו למדנו דס"ל דל"ש לן בין בדיקת פירות לשאר בדיקות וכמו שכתבתי למעלה ושלא כדברי התוס' שהרי לא הזכיר בדיקת פירות כלל אך יש לדקדק בדבריו שלא הצריך בדיקה אלא ג"פ לבד ובגמרא משמע דבעי' ששה וכן בירושלמי כמו שכתבתי לעיל ואין לומר דלעולם ו' פעמים בעי דג"פ בסירוגין הם ששה כמו שכתבתי לעיל לדעת רבי' דהא כיון דחזינן דאמאי דאמר ר"כ בסירוגין אקשיה ודלמא שיחא דסירוגין נקטיה עד דשני דבדקינן ליה בתרי הן וחד לאו וכו' א"כ משמע דשהייה בשאלה מיקרי נמי סירוגין וה"ל להרמב"ם לפרושי דהאי סירוגין לאו בשוהה בין שאלה לשאלה היא אלא ששואל שאלה אחרת מעין הראשונה לכנ"ל דלהרמב"ם א"כ כשבודקו אלא ג"פ ומאי דאמרינן בגמרא חד לאו ותרין הן חד הן ותרין לאו וכו' וכן מה שאמר בירושלמי נכתוב לאשתך נכתוב לאמך וכו' לאו למימרא דכולהו שאלה בעי' דא"כ ה"ל למיתני במתני' בודקין אותו ו' פעמים אלא ודאי בג"פ סגי ובגמרא או או קאמרי כלו' או חד לאו ותרין הן או חד הן ותרי לאו וכן בירושלמי או או נמי קאמר נכתוב לאשתך נכתוב לאמך לאשתך או לבתך לאשתך לאחותך ואכתי צריך עיון שלא כתב שיבדקוהו בחד לאו ותרין הן כדאיתא בגמרא או בחד לאו וחד הן כדאיתא בירושלמי כי היכי דלא נימא שיחא דסירוגין נקטיה ונ"ל דס"ל דכי אמרינן בגמרא חד לאו ותרי הן דוגמא בעלמא קאמרי וה"ה לחד הן וחד לאו כדאיתא בירוש' או לכל גוונא דנפקי ביה מידי ספיקא דשיחא דסירוגין ולפיכך סתם וכלל הכל במ"ש וצריכין לבדקו יפה יפה דהיינו שמדקדקין בענין בדיקתו דלא נקטיה שיחא דהן או דלאו לאו וכ"כ מדבריו בפי' המשנה שכתב והרכין בראשו ר"ל שירמוז בראשו רמיזה תורת תשובה נכונה לשאלה ויפגיע בה בכל גדרי הניסיון בכל מה שאפשר עד כאן לשונו הרי שלא הזכיר שיבדקוהו בחד הן ותרין לאו אלא תלה הדבר בדעת הבודקין אותו כמו שעשה בפ"ב מהלכות גירושין וגם ממה שלא פירש במשנה שיבדקוהו ו' פעמים נלמוד שדעתו כמו שכתבתי דבג' זימני סגי כפשטא דמתני' :

אבל אם שאלוהו בקיץ אם רוצה ללבוש בגדים החמים וכו' זהו מה שאמרו אילימא בגלופקרי וסדיני דילמא קורא אחדיה וכו' ויש לדקדק וכי משום האי חששא נכתוב הגט ותירץ הרשב"א בשם התוס' דה"פ למה נעגן אשה זו דמי שלא כיון דבריו נאמר שאינו בדעתו ולא נבדוק אותו יותר דילמא קורא אחדיה ונצריכנו בדיקות אחרות ורבינו מפרש דכ"מ אם כתבו גט על פיו דהוייא ספק ואע"פ שהרשב"א לא רצה לתרץ דכי אמרינן ניחוש דילמא קורא אחדיה דהיינו לענין דהויא ספק מגורשת היינו משום דמתני' כותבין ואין כותבין קתני הכא בענין דינא ודאי הויא ספק מגורשת :

והיכא שלא בדקוהו כלל וכתבו גט ע"פ הרכנתו ונתנוהו לה יש לדקדק ונראה דחשבינן לה ספק מגורשת ואין להקשות מהשמועינן רבי' בהביא דאיכא ודאי מגורשת וכ"ש היכא דבעא גלופקרי בימות החמה שוטה הוא והגט בטל קמ"ל דאינו בחזקת שוטה דאיכא למימר קורא אחדיה וה"ל כאילו לא בדקוהו דספק מגורשת הויא :

ואם אותו שנשתתק כתב בכתב ידו שיכתבו ויחתמו ויתנו גט לאשתו אם צריך לבודקו אם לאו כתבתי בסי' שקודם זה :

כתב הר"ן דאמר בירוש' דמתני' בנשתתק מתוך בוריו אבל אם נשתתק מתוך חליו דיו פעם א' אלא שמן התוס' נראה שאפילו בנשתתק מתוך חליו בעי בדיקה ג"פ וכ"ד כל הפוסקים שכתבו סתם נשתתק ולא חלקו בין מתוך בוריו למתוך חליו :

ואם שחטו בו רוב שנים או נפל מן הגג אי בעי בדיקה או לא אכתוב בס"ס זה בס"ד : ואם אמר כתבו גט לאשתי ונשתתק כבר כתב רבי' לעיל בסמוך שדעת בעל העיטור שאין צריך לבודקו ושחולקין עליו ·

ואפשר

בימ"ג ושל ימ"ג בימ"ח מאי היא פירי עכ"ל ומפרש רבינו דמדכתבו דא"ל בסירוגין חד הן וכו' משמע הלשון דמאי דבדקינן ליה בחד הן ותרין לאו ואא"כ בחד לאו ותרין הן זהו פי' בסירוגין דקאמר ר"כ הכא מעיקרא אלא דהמקשה קס"ד דפי' בסירוגין היינו חד הן וחד לאו חד הן וחד לאו וחד הן וחד לאו וקשי' לי' ודלמא שיחא דסירוגין להרכין בענין זה תמיד נקטיה ומשני דא"ל חד לאו ותרין הן ותרין לאו וחד הן דכי הך שיחה ודאי לא נקטיה ועוד מפרש רבינו לדבריהם דתנא דר"י לא פליג אתנא דמתניתין ורב נחמן דקא מפרש למתניתין דתנא דר"י לא אתא אלא לפרש דהבדיקה שלש פעמים על לאו לאו ועל הן הן דמתניתין וכדמפרש ר"כ מיהו אלא בפירי ולא בענין כתיבת הגט כדאמר בירושלמי נכתוב גט לאשתך הן לאמך לאו וכו' ור"נ אתא לפרש דהבדיקה היא בששה פעמים ובתרין הן וחד לאו ובחד הן ותרין לאו וליכא פלוגתא בין תנא דמתני' ופירושא דר"נ ובין תנא דר"י אבל פליגא תלמודא דידן אירושלמי דאית ליה בדיקה בענין כתיבת הגט ולכן כתב גם רבינו בודקין אותו בדברים אחרים וכו' כלומר אבל אין בודקין אותו בענין כתיבת הגט ומא"כ כתב לפרש דהני דברים אחרים לא יהיו אלא בפירי וכן כתב רש"י במשנה וז"ל בודקין אותו בדברים אחרים שואלין אותו דברים שהוא ראוי להשיב עליהן לאו או הן וכו' ומיהו קשה לפי דעת רבינו הלא פי' סירוגין לגבי ק"ש ולגבי מגלה אינו אלא ששוהה בין דבור לדבור שעה קלה וכן בס"פ הניזקין מהו כתב בטבלא אם שכב אם לא שכב הב"ע בסירוגין והכי גבי גט נמי כך פירושו ממתינין בין הרכנה להרכנה שעה וחוזרין ושואלין לו אלא דהמקשה היה סבור דחוזרין ושואלין לו אותה שאלה עצמה וקשיא ליה ודילמא שיחה דסירוגין נקטיה לשהות ולהרכין בענין זה לשעות ומשני דאמרי' ליה חד לאו ותרין הן וכו' דכי הך שיחה לא נקטיה וכמו שפירש"י ומסתמא כך מפרש גם הרי"ף והרא"ש ודלא כמה שהבין רבינו מדבריהם דתנא דר"י לא פליג אתנא דמתניתין ופירוש דרב נחמן הוא אמת דלא כדעת שאר הגדולים הוכחו בב"י :

והרמב"ם כתב וז"ל מי שנשתתק והרי דעתו נכונה ואמר ליה נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים בסירוגין אם א"כ על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו וצריכין לבודקו יפה יפה שמא נטרפה דעתו עכ"ל ונראה דס"ל דלא בעינן לבדוק ששה פעמים אלא ג"פ בין הכל ואותן ג"פ יהיו בסירוגין שישהה בין שאלה להרכנה שעה קלה וכמו שכתב בפרק שני דה' ק"ש שזהו פירוש בסירוגין ומש"ה כתב כאן בסתם בסירוגין דנסמך על מ"ש פירושו בה' ק"ש והיינו כפירש"י והא דקאמר בגמרא חד לאו וכו' ר"כ או חד לאו ותרין הן או תרין לאו וחד הן והא דלא כתב כך הרמב"ם י"ל דזהו בכלל מ"ש וצריכין לבודקו יפה יפה דתלה בדעת הבודקים אותו ולכן לא כתב הא דתנא דר"י דבודקין אותו בפירי כפי שתלה בדעת הבודקים אותו כפי אשר יראה בעיניהם בדיקה יפה יפה וכך פירש הרב המגיד שכתב וזהו לשונו מי שנשתתק וכו' שם דאמרינן ליה בסירוגין דא"ל חד לאו ותרין הן וכו' וז"ש הרב צריך לבודקו יפה יפה עכ"ל ואפשר דגם הרי"ף והרא"ש כך דעתם דא"ל בדיקה כי אם ג"פ וכמ"ש הרמב"ם דכך הוא משמעות פשוטה של משנתינו ותלמודא או או קאמר או חד לאו ותרין הן או תרין לאו וחד הן אלא דרבינו לא פירש כן אלא ששה פעמים בעינן וכך פי' המפרשים והכי נקטינן כנ"ל דעת רבינו והרמב"ם וב"י האריך :

ודווקא

דרכי משה

(ד) וכ"כ במרדכי שם :

דרישה

וגירסת ספרינו וכן בסכור וכו' ע' בב"י וקמנו משם : [ג] **אלא** חד הן ותרין לאו כו' וכתב בית יוסף מתרץ בירושלמי היא שמיעת קול היא הרכנת הראש דכיון שעושה מעשה בגופו שמוכיח שמאוס לכתוב חשיב כאילו אומר בפיו וכן כתבתי בסימן ק"ך :

פרישה

(ג"פ בכל אחד דהיינו ג"פ בהן וג"פ בלאו בכן ו' שאלות כ"פ) : (יג) **אלא** חד הן ותרין לאו כו' אבל חד הן וחד לאו ג' פעמים זה אחר זה לא מהני דחיישינן שמא מולי שגעון אחזו תמיד להרכין בראשו בהרכנות לאו והן ואינו משיב על דבר שמנתם אבל בשאומר חד הן ותרו לאו תו לא חיישינן דשגעון אלמדו כן גמרא ורש"י ועד"ר : (יד) **בפירות** של החורף (ול"ד שואלין אותו על פירות אלא ה"ס שאר בדיקות

והוי ספק מגורשת ודווקא כשנשתתק (טו) או אלם השומע ואינו מדבר סומכין על רמיזתו להוציא אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אינו מוציא את אשתו ברמיזה במה דברים אמורים שנשאה כשהיה פקח ונשתטה או נתחרש או שנפלה לו (טז) יבמה מאחיו אבל נשאה כשהוא

ואפשר דע"כ לא קאמר בעל העיטור אלא בנשתתק מתוך חליו אבל מתוך בוריו מודה דבעי בדיקה : **ודווקא** בנשתתק או אלם השומע ואינו מדבר וכו' אלם הוא שמתחלת ברייתו שומע ואינו מדבר ומשמע בגמרא ריש מי שאחזו (דף עא :) דקא"ר זירא אמתני' דנשתתק אלם קאמרת וכו' דנשתתק נקרא אלם ומשמע שדינם שוה ולכאורה נ"ל דאלם מעיקרו אינו צריך בדיקה דכשם שכנסה ברמיזה כך מוציא ברמיזה דומיא דנשא כשהוא חרש ואם מפני שהוא אלם מספקי' ליה בשוטה א"כ לא היה בקדושיו ממש ומיהא אפשר דכיון שאינו חרש גמור לא מספקינן ליה בשוטה לגמרי אלא מספקינן בעתים חלים עתים שוטה ושמא כשנשאה היה חלים ועכשיו כשמגרש הוא שוטה ואכתי קשה דא"כ ניחוש שמא אחר שבדקנוהו חזר לשטותו ובשעת כתיבת הגט שוטה היה דבשלמא בנשתתק לא חיישינן להכי משום דאיכא למימר דאם איתא דמחמת שטות נשתתק לא היתה דעתו מיושבת אבל באלם מתחלת ברייתו שכתבתי דמספקינן ליה בעתים חלים עתים שוטה קשיא והכי אמרינן בר"פ חרש (קיג :) דאי הוה אמרינן לר"א דחרש עתים חלים עתים שוטה קדושי מאי מקדש גרושי לא מצי מגרש ואם איתא הא מצי לגרש ע"י בדיקה לכן נראה שאינו צריך בדיקה ומדברי רבינו אין להכריע דבעי בדיקה שאפשר שמה שהשוהו לנשתתק היינו לסמוך על רמיזתו לא לענין שצריך בודקו · ומצאתי להרשב"א שכתב ההיא דא"ר זירא אלם קאמר וכו' דלר' זירא אלם נמי אינו מגרש אלא בבדיקה כשנשתתק ולא עוד אלא דאפשר דפקח ונשתתק טפי עדיף מאלם מעיקרו כרשב"ג דבסמוך דעדיף ליה טפי פקח ונתחרש מחרש מעיקרו וכ"ע עכ"ל ורבינו שכתב דאלם נמי סומכין על רמיזתו משמע דפשיטא ליה דלא עדיף נשתתק מאלם מעיקרו וטעמיה מדלא אידכר שאינו יכול לגרש ברמיזה אלא חרש וחרש שדברו בו חכמים אינו שומע ואינו מדבר ואם איתא אלם מיבעי ליה למימר דהוי חידושא טפי מיהו לענין אי בעי בדיקה אפשר דכהרשב"א ס"ל דלא עדיף מנשתתק מיהו מה שהקשיתי על זה צריך יישוב :

ולענין מדבר ואינו שומע אי בעי בדיקה או לא כתבתי בסי' שלפני זה (ה) גבי ואף אם הוא חרש אפי' הוא שומע אלא שאינו מדבר אז אפילו פקח וכתב להם בכתב ידו וכו' : **אבל** חרש שאינו שומע ואינו מדבר וכו' ביבמות ר"פ חרש (דף קיב :) חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת רצה יוציא רצה יקיים כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים נשתט' הוא לא יוציא נתחרש או נשתט' אינו מוציא עולמית ופרש"י נתחרש הוא אחר קדושין הואיל וקדושין גמורין הם לא יוציא עולמית עכ"ל ואפילו כתב כתבו גט לאשתי אין כותבין לכ"ע כדאסיקנא בהמי שאחזו עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין גט לאשתו וטעמא משום דכל שאינו שומע ואינו מדבר דעתא שגישת' אית ליה וכשוטה חשיב :

ומ"ש או שנפלה לו יבמה מאחיו פקח אבל נשאה כשהוא חרש אפי' הוא פקח' מוציא ברמיזה הכל פשוט בפרק חרש במשנה (ד' קיב :) שני אחים א' חרש וא' פקח נשואים לב' נכריות פקחות וכו' ובמשנה ב' אחים חרשי' נשואים לב' אחיות פקחו' או חרשות וכו' וכתוב בירוש' אמתני' דחרש שנשא פקח' וכו' כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה מתני' בשקדשה בכסף אבל אם קדשה בבעילה קדושיו מעשה וגירושיו אינו וכתבו בעל נ"י אבל לא ראיתי לא' מהפוסקים שכתב כן : ומ"ש רבינו מוציא ברמיזה דוקא רמיזה קאמר ולא קפיצה דתנן בהניזקין (ד' נט·) חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין ופרש"י רמיזה בידיו ובראשו : קפיצה עקימת שפתים שנאמר קפצה פיה ואינו סימן ניכר כרמיזה והערוך פי' רמיזה בעין ובידו קפיצה בפיו ובגמרא אמר ר"כ מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין ד"ה ברמיזה איכא דאמר אמר ר"כ כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והרי"ף כתב בהנזקין תרי לישני דר"כ ובריש מי שאחזו הביא אגב גררא מתני' דחרש רומז ונרמז וכתב לישנא בתרא לחודיה ומשמע דכבן בתירא ס"ל וכתב הרא"ש דטעמיה מדאמר ר"כ דבריו אליבא דבן בתירא אלמא הלכתא כוותיה וכן מסתבר לי דבכל התלמוד מפרשים אמוראי דברי התנאים לידע פי' המשנה במה נחלקו אף על גב דלית הלכתא כוותייהו והבא להקל צריך ראיה עד כאן לשונו ובעל העיטור במאמר ז' כתב ור"ח כבן בתירא ס"ל אלא דקאמר כיון דאתמר תרי לישני דר"כ תפסינן לחומרא כלישנא קמא דדברי הכל ברמיזה ולא בקפיצה ומיהו מסתברא לן בקפיצה מגורשת כלישנא בתרא אליבא דבן בתירא ומסתברא לן כר"ח דאמר בשל תורה הלך אחר המחמיר ואית דמפרשי קפיצה יותר מן הרמיזה ירושל' קופץ ונקפץ שור ומשתוור קופץ ונקפץ ממקום למקום עכ"ל ולמאי דסבר הרא"ש בדעת הרי"ף דקופץ קל מהרמיזה וקי"ל כבן בתירא נ"ל דמאי דתנן בפרק חרש כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה דסתם מתני' ככ"ע דמדינא בקפיצה סגי וכ"ש ברמיזה והרמב"ם בפרק ב' לא הזכיר קפיצה אלא רמיזה משמע דלא קי"ל כבן בתירא דסתם מתני' רמיזה דוקא נקט ואפשר שג"ז דעת הרי"ף ולא הביא דברי ר"כ אלא ללמדנו דלת"ק דהלכה כותיה גיטין נמי ברמיזה ולא אמרי' דמודה דסגי בקפיצה משום עיגונא ומפשט מתניות דפ' חרש והנזקין נראה שחרש גמור שנשא כשהוא חרש ברמיזה סגי ליה לגרש וא"צ בדיקה דבדיקתו אינה מוציאה אותו מחזק' דעתא שגישת' דהא אם נשאה כשהוא פקח ונתחרש אינו מגרש אפילו ע"י בדיקה והיכא דנשאה כשהוא חרש מש"ה שרינן ליה לגרש אע"ג דדעתיה שגישתא דכשם שכנס ברמיזה ולא היו קדושין גמורים כך מוציא ברמיזה וכן משמע לכאורה מדברי הפוסקים מדלא הזכירו בדיקה אלא בנשתתק אבל מצאתי לרבינו ירוחם שכתב בח"ו שגם החרש צריך בדיקה כדין מי שנשתתק ולמה שכתבתי בסמוך להרשב"א אלם בעי בדיקה אפשר דגם חרש בעי בדיקה :

כתב בתשובת הרא"ש סוף כלל פ"ה וששאלת מי שהוא חרש ונושא ונותן יפה ומבין כשמדברים עמו בקול רם אע"פ שדעתו אינה מיושבת עליו כ"כ אם יכול לעשות מחילה או למכור או להקדיש דע כי כל מקום שהזכירו חרש אצל שוטה וקטן היינו שאינו מדבר ואינו שומע כלל וכך היה ממעי אמו אבל אם שומע כשמדברים עמו בקול רם אינו חרש אלא שכבדו אזניו משמוע והרי הוא כמי שאינו מדבר עד כאן לשונו וכתבה רבינו בטח"מ סי' רל"ה :

שוטה שנשא אין קידושיו קידושין דלא תקינו ליה רבנן נשואין כדאיתא בר"פ חרש והלכך אין אשתו צריכה גט והוא שנשאה אחר שנשתטה מיהו היכא דנשא כשהוא שוטה ונשתפה וחזר ונשתטה אפשר דאיכא למיחש שמא כשהיה שפוי בעל לשם קדושין :

ואם הוא עתים חלים עתים שוטה כשהוא שוטה כשוטה לכל דבריו וכל מה שמקדש ומגרש באותה שעה אינו כלום וכשהוא חלים כחלים לכל דבריו וקדושיו וגרושיו באותה שעה קיימים ואפי' נשאה כשהיה פקח לגמרי מגרש באותה שעה דהכי אמרינן בספ"ב דכתובות (כ·) ובפ"ג דר"ה (כח·) דעתים חלים עתים שוטה כשהוא חלים כחלים לכל דבריו וכשהוא שוטה כשוטה לכל דבריו וכ"כ רבינו ירוחם בנתיב כ"ב ח"ה בשם הרמ"ה וכתב עוד אין אנו יודעים בודאי הזמן שעומד בריא והזמן שהוא שוטה הוה ליה ספק ופשוט הוא ועיין בתשו' הרשב"א שכתבתי לעיל בסימן זה :

גרסינן בר"פ חרש בעי רב אשי מ"ט דר"א מיפסיט פסיטא ליה דחרש דעתא קלישתא הוא ומיהו מספקא ליה אי דעת' צילותא אי לאו דעת' צילותא ולעולם חדא דעתא הוא או דלמא פשיטא ליה דדעתיה קלישתא ולאו דעתא צילותא הוא וכו' ופרש"י קלישתא דקה כלומר מועטת שאין מחודד להבין כשאר ב"א ומיהו מספקא ליה אי דעתא צילתא אותה קלת דעת שיש לו אם צלולה היא וכמה שהוא נותן דעתו ועושה דבר ודאי כוונתו כוונה ומשמע מהכא שמי שדעתו צלולה ומבין ומשיג הדברים על בוריין אע"פ שדלה וחלושה קידושיו קידושין גמורים וכן גירושיו ואם דעתו משובשת שאינו משיג שום דבר על בוריו אין קדושיו ולא גירושיו כלום וכ"כ רבינו ירוחם בנכ"ב ח"ח בשם הרמ"ה :

סימני השוטה איתא בריש חגיגה (ג:) ת"ר איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמאבד את כסותו איתמר רב הונא אמר עד שיהו כולן בבת אחת רבי יוחנן אמר אפילו באחת מהן ואוקימנא לה בגמרא כדעביד להו דרך שטות דאי לא עביד להו דרך שטות אפילו כלהו נמי לא חשיב שוטה ופסק הרא"ש בריש חולין כרבי יוחנן ותניא תו בריש חגיגה איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו וכן נראה מדברי הרמב"ם דהלכה כר"י שכתב בפ"ט מה' עדות השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד אלא כל מי שנטרפה ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים ה"ז פסול ובכלל שוטים יחשב עכ"ל · ומדכתב בדבר מן הדברים משמע בהדיא דכרבי יוחנן דאמר אפילו באחת מהן ס"ל ולכאורה היה נראה דחד מהני ד' דתני בגמרא בעי' ליחשב שוטה אבל אי עביד שאר דברים אחרים דרך שטות אכתי בחזקת שפוי הוא כיון שאינו עושה דבר מד' דברים הללו אלא דמדברי הרמב"ם שלא הזכיר דברים הללו אלא סתם וכתב שנטרפה דעתו וכו' בדבר מן הדברים משמע דהני ד' דברי' השנויים בברייתא לאו דוקא אלא לדוגמא נקטינהו וה"ה לשאר דברים ונראה שהכריחו לפרש כן מדחזינן דבברייתא קמייתא קתני תלת ולא קתני מאבד מה שנותנין לו ובאידך ברייתא קתני מאבד מה שנותנין לו ולא קתני אינך תלתא ואם איתא דהני ד' דוקא קשיא על ברייתא קמייתא אמאי לא קתני מאבד מה שנותנין לו ובאידך ברייתא לא קתני הנך תלתא אלא ודאי הני לאו דוקא אלא לדוגמא נקטינהו

ודווקא כשנשתתק או אלם וכו' שם ריש (דף עא) הקשה רב יוסף מנשתתק דמתניתין אדרב שאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב וכו' ואמר רבי זירא אלם קאמרת וכו' מדק"י ליה לנשתתק אלם אלמא דנשתתק ואלם מעיקרו חד דינא אית להו ומוציא את אשתו בגט על ידי הרכנה ובבדיקה גם כן והקשה בית יוסף דלמה כי בדיקה באלם מעיקרו ואמאי לא נימא כשם שכנסה ברמיזה כך מוציא ברמיזה כי היכי דאמרינן בחרש מעיקרו דבסמוך ואין לומר דאלם מעיקרו כיון שאינו חרש גמור דינו כעתים חלים ועתים שוטה והכי בעי בדיקה לידע אם הוא חלים · דאם כן אפילו בדיקה ג"פ לא מהני דשמא אחר הבדיקה חזר לשטותו ולפי עניות דעתי נראה דודאי באלם מעיקרו לא בעי בדיקה כי היכא דכנס ברמיזה מוציא נמי ברמיזה והא דכתב רבינו ודוקא בנשתתק או אלם וכו' דמשוה להו ובאלם נמי בעי בדיקה היינו בשנפלה לו יבמה מאחיו דגט דידיה לא מפקא זיקה דאורייתא אלא על ידי בדיקה ג"פ כי היכי דבפקח ונשתתק דכשנשא כשהוא פקח דקידושיו דאורייתא ואחר כך נשתתק דמוציא על ידי הרכנה בבדיקה ג' פעמים הכא נמי באלם כשמוציא ליבמתו מהני הרכנה בבדיקה שלשה פעמים ומה שהביא בית יוסף מ"ש הרשב"א בחידושיו דאלם נמי אינו מגרש אלא בבדיקה היינו נמי במוציא את יבמתו וכדמוכח ממ"ש דאפשר דפקח ונשתתק טפי עדיף מאלם מעיקרו כרשב"ג דעדיף ליה טפי פקח ונתחרש מחרש מעיקרו והתם אסיקנא בגמרא דלא איירי רשב"ג אלא ביבמתו והכי נמי באלם מיירי ביבמתו אבל באשתו של אלם פשיטא לן דלכ"ע לא בעי בדיקה דכשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה עוד כתב ב"י על דברי הרשב"א ורבינו שכתב דאלם נמי סומכין על רמיזתו משמע דפשיטא ליה דלא עדיף נשתתק מאלם מעיקרו וכו' עד כאן לשונו הוא תמוה דנראה דהבין דלהרשב"א עדיף נשתתק דמוציא ברמיזה ואלם אינו מוציא ברמיזה והא ודאי לא יעלה על הדעת דהא קאמר רבי זירא אלם קאמרת וכו' דאלמא דאלם דינו כנשתתק דמוציא ברמיזה אלא דבסברא קאמר הרשב"א דעדיף נשתתק מאלם אבל לדינא שוין הן דמוציאין ברמיזה ומה שלא כתב רבינו כאן דין מדבר ואינו שומע הוא לפי דרבינו סובר דדין פקח יש לו כיון דמדבר ויכול לומר לסופר פלוני שיכתוב ולעדים פלוני ופלוני ויחתמו ואין סומכין על רמיזתו ולא על כתב ידו ונתבאר בס"ד בסימן ק"ך סעיף ה' ע"ש : **והיכא** דכתב חרש בכתב ידו כתבו גט לאשתי נראה דאף כהרמב"ם דכתב יד מהני בנשתתק ואלם וכמ"ש רבינו בשמו בסי' ק"ך ס"ו מ"מ בחרש מעיקרו שאינו שומע ואינו מדבר או אפילו מדבר ואינו שומע דדינו כחרש כהרמב"ם לא מהני כ"י ודוקא ביבמתו דזיקה דאורייתא ואפי' פקח ונתחרש דלמד לכתוב מדעת צלולה לא מהני כתיבת ידו לכתוב גט ליבמתו דלית הילכתא כרשב"ג דאמר אבל פקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וכדאמר רבי יוחנן לשם דחלוקין עליו חביריו על רשב"ג אבל בחרש מעיקרו דאמרינן כשם שכנסה ברמיזה כך יוצאה ברמיזה נראה דכ"ש כ"י דמהני דאיכא הוכחה שהוא מבין בטוב יותר מהרכנה כדכתב התוס' ריש (דף עח) בד"ה

דרכי משה

(ה) ושם נתבאר מדברי הר"ן דמדבר ואינו שומע הוי כשומע ואינו מדבר וצריך ג"כ בדיקה :

יע"ל

פרישה

בדיקות וכמו שכתבתי וכתב בודקין אותו בדברים אחרים רק אשמעינן שלא יבדקו בדברים הנמצאים באותו זמן כ"פ) וכתבו התוספות דאין לפרש ששואלין אותו אם רוצה פירי של ימות הגשמים בימות החמה או איפכא שאפשר למצא כבושין בדבש או בענין אחר אלא ששואלין אם רוצה שילקטו אותו מן האילן : (טו) **או** אלם השומע (והר"ן כתב דמדבר ואינו שומע הוה כשומע ואינו מדבר וצריך בדיקה ועיין בח"מ סימן רל"ה כ"פ) ר"ל אלם והוא שמתחלת ברייתו שומע ואינו מדבר כדאית' בית יוסף :

(סומכין על רמיזתו להוציא דוקא על רמיזתו סומכין אבל אין סומכין על כתיבת ידו כמ"ש לעיל סימן ק"ך דהרכנת הראש חשיב כקולו ועדיף משום דמראה בגופו עיין בב"י דף קמ"ד כ"פ) : (בד"א שנשאה כשהיה פקח ונשתטה כו' דאז הוי קידושיו דאורייתא לכן אינו יכול להוציא עכשיו שנעשה חרש ברמיזה אבל נשאה כשהוא חרש דקדושיו הוי מדרבנן כ"פ) : (טז) **יבמה** מאחיו

פקח

(יז) כשהוא חרש אפילו היא פקחת מוציא (יח) ברמיזה וגוסס פירש רש"י שהוא חשוב כמת ואינו מוציא את אשתו וכן פסק ר"ח אבל ר"י כתב (יט) שחשוב כחי ויכול לגרש וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל שחטו בו שנים או רוב שנים וכן ראוהו (כ) מגוייד או צלוב והחיה אוכלת בו (כא) [ג] ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין כל עוד שנשמתו בו אע"פ שבודאי ימות מהמכה :

קכב **אמר** לעדים לכתוב הגט ולחתום וליתנו לה (א) וטעו בכתיבתן או שכתבוהו ונאבד יכולין לכתוב אחר ולא אמרינן שלא עשאן שלוחין אלא לגט אחד וכתב א"א הרא"ש ז"ל ומיהו אם לא נאבד ומסופקין אם הוא כשר אם לאו מכמה חומרות שנהגו

בד"ה אמר ר"י : **וגוסס** פירש"י וכו' כך פי' רש"י בפ"י יוחסין סוף (דף עח) לגבי מתנתו דאיכא מתנה כשהוא גוסס וכתבו התוס' דכמו כן יש מדקדקים דגוסס שרמז לכתוב גט לאשה אין כותבין דאין מעשיו כלום והקשו על זה וכתב לכנ"ל דודאי גוסס דבריו קיימין והכא גבי מתנה ה"ט דמתנתו אינו כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר אבל אם היה מדבר פשיטא דדבריו קיימין עכ"ל לפי זה משמע דוקא שהוא מדבר אבל הרא"ש כתב לשם דאפילו רימז הגוסס ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין כל עוד שנשמתו בו כדין שחטו בו שנים כו' דבסמוך וכדי ליישב דעת רש"י ור"ח י"ל דשאני הך דשחט בו שנים דנשחט מתוך בוריו ודעתא צלותא היא ומש"ה א"צ בדיקה לדעת התוס' ולהר"ן דצריך בדיקה והביא ב"י דבריהם בסוף סי' זה מ"מ כיון שנשחט מתוך בוריו דעתו צלולה וכותבין ונותנין אבל גוסס שרימז מתוך חליו ואפי' מדבר אפשר שאין דעתו צלולה אפילו ע"י בדיקה אי כותבים ומיהו רוב הפוסקי' כתבו כפר"י והרא"ש ובחידושי הרשב"א כתב דאף ר"ח לא אמר דגוסס חשוב כמת אלא באינו מדבר וכ"כ במרדכי דר"ח לא אמר דחשוב כמת אלא באינו יכול לדבר וא"כ לא נשאר מאן דמחמיר אלא הרב רבינו יואל הלוי מבונ"א שדקדק כך מפירש"י ולכן יש לנו להורות שגוסס יכול לגרש כשהוא מדבר ודעתו מיושבת אבל אם אינו יכול לדבר אין לנו לסמוך על רמיזתו ואפילו בשחט בו שנים וכו' נראה דאין אנו בקיאין להבין היטב רמיזתו כ"ש דלהר"ן בשחט בו שנים דצריך בדיקה וכל מידי דצריך לבדוק אין אנו בקיאין לבדוק ואין כותבין ונותנין כנ"ל ודלא כמסקנת ב"י דאפילו אינו יכול לדבר אלא רימז בלבד הרי הוא כחי בין לענין מתנה ובין לענין גט אם עמד בדעתו עד אחר הבדיקה ולא קי"ל הכי ודו"ק וע"ל סימן קמ"א סעיף מ"ו :

קכב **אמר** לסופר ולעדים וכו' מסקנת התלמוד בפרק התקבל (סוף דף סג) אלא א"ר נחמן ל"מ טעו בכתיבתן אלא אפילו לא טעו אלא שנאבד לא עשו עדים שליחותן וכותבים ונותנים אפילו ק' פעמים והא דלא כתב הרמב"ם אלא דין נמצא פסול נראה דטעמו לפי שכתב לחלק בין אמר לאחרים ליתנו לאשתו דלא עשו שליחותם אם נמצא אחר הנתינה הגט בטל או פסול אבל באומר לאחרים ליתנו לשליח אפילו נמצא בטל או פסול אחר הנתינה עשו שליחותם אבל בכתבוהו ונאבד אפילו אמרו ליתנו לשליח כותבין גט אחר דלא עשו שליחותם כיון שלא נתנוהו לשליח ועיין במ"ש עוד בזה ס"ג :

וכתב א"א הרא"ש ז"ל ומיהו אם לא נאבד ומסופקים וכו' שם בפסקיו ובסדר כתיבת הגט בסוף המסכתא ומשמע מדבריו דכל מה שאינו מפורש בתלמוד שהוא פסול מן התורה או פסול מדרבנן אעפ"י שנוהגין לפוסלו אינו אלא חומרא לפי שמסתפקין שמא יגיע לידי פיסול מדאורייתא או מדרבנן ומכניסין עצמינו בספיקות אעפ"י שמן הדין אין כאן ספק וכשר אפילו מדרבנן

אלא

נקטינהו והך ברייתא נקטה הכך לדוגמא ואידך ברייתא נקטה הך וזה שלא כדברי רבינו שמחה שכתבתי בסימן קי"ט ובתשובות מהר"י קולון שורש י"ט כתוב הלא ידע מר מה שהשיב רבי' אביגדור כהן לר"מ על אודות הגט שניתן בווירצבורק וז"ל אם לא הוחזק שוטה בדברים האמורים בפ"ק דחגיגה הרי הוא כפקח לכל דבריו עכ"ל ואם יראה בעיני כ"ת דלאו דוקא הני דפ"ק דחגיגה אלא שדברו חכמים בהווה אע"ג דמתוך לשון רבינו אביגדור לא משמע כן ויראה בעיני כ"ת שהגיע זה לשטות גדול כמו הני דפ"ק דחגיגה אז ודאי יש להשביעה סתם וכו' (ו) וז"ל ריב"ש בסימן תס"ח סימני השוטה מפורשים בפ"ק דחגיגה איזה שוטה היוצא יחידי בלילה וכו' ומפרש התם דעביד להו דרך שטות וכן כל מי שמאבד כל נכסיו לדעת כדתניא נמי התם איזהו שוטה המאבד כל מה שנותנין לו ואמרינן נמי בפ' מי שמת (קנה :) ההוא שטותא יתירא חזא ביה דמשחרר לכולהו עבדיה עכ"ל : טופס גט חרש כתב רבינו ירוחם בסוף נכ"ד דין גירושי חרש' ושוטה נתבאר בסי' קי"ט : **וגוסס** פרש"י דחשוב כמת וכו' אבל ר"י כתב וכו' דברי רש"י ור"י הם בפ"י יוחסין (עח :) גמרא האומר בני זה ממזר וטענותיהם כתובים שם באורך בתוס' ובפסקי הרא"ש ובריש פרק מי שאחזו בחדושי הרשב"א והר"ן והמרדכי ומסקנת הרא"ש בפ"י יוחסין כר"י וכן דעת רשב"ם בפי"ג (קכז :) וכן דעת סמ"ג וסמ"ק וכן דעת רבינו ירוחם בנכ"ד ח"ד מיהו משמע מדברי המרדכי וסמ"ג וסמ"ק דכי אמרינן דיכול לגרש היינו במדבר דוקא אבל אם אינו מדבר לא ולא נ"ל אלא כיון דכחי חשבינן ליה דינו שוה ממש לדין ש"מ שנשתתק ולפי שראו הפוסקים הנזכר בדברי ר"י מדבר כתבו גם הם מדבר ור"י לאו משום גט אמרה אלא משום מתנה דנקט בהדי מגרש ומתנה לא הויא אלא במדבר דוקא וגם הרשב"א והר"ן שכתבו בשם ר"י דגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וכל שהוא מדבר ודעתו מיושבת עליו מתנתו מתנה וגטו גט משום מתנה כתבו מדבר אבל לגט אפילו אינו מדבר הרי הוא כחי ותדע שהרי הביאו ראיה לומר שגוסס דינו כחי מדאמרינן במי שאחזו שחט בו שנים ורמז ואמר כתבו גט כותבין ונותנין ואין לך גוסס גדול מזה והרי שם ע"י רמז קאמר דכותבין ונותנים וא"כ ה"ה לגוסס מחמת חולי דע"י רמז כותבין ועוד שהביאו ראיה לדברי ר"י מדתניא בתוספתא אמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת כותבים ונותנים כל זמן שיש בו נשמה והרי שם לא חילקה התוספתא בין מדבר לשאינו מדבר ועוד שאחד מהראיו' שכתבו התוספ' שהביא ר"י לדבריו הוא מדתנן בפרק כל הגט (כח :) המביא גט ממ"ה והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזק' שהוא קיים ואמר בגמרא ל"ש אלא חולה אבל גוסס שרוב גוססין למיתה לא משמע דמשום שאין מחזיקין אותו בקיים הוא דלא יתננו לה הא ידעינן ביה שעדיין חי הוא נותנין ומשמע דאי הוה ידעינן שהוא חי היה נותנו לה ולא הוה מפלגינן בין מדבר לנשתתק וכן משמע מדברי התוספ' בפ"י יוחסין שכתבו משמע מתוך פרש"י דנתינה דגוסס אינה כלום וכמו כן יש מדקדקים דגוסס שרמז לכתוב גט לאשה אין כותבין וקשה דבמס' שמחות אמרינן הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וכו' לכנ"ל דודאי גוסס דבריו קיימים והכא גבי מתנה היינו טעמא דאינו כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר אבל אם היה מדבר פשיטא דדבריו קיימים עד כאן לשונו משמע מדבריהם דלגבי מתנה הוא שאמרו דכשאינו מדבר אין מתנתו מתנה אבל גבי גט כשרמז דבריו קיימין שהרי באו לדחות דברי המדקדקים דגוסס שרמז לכתוב לאשה אין כותבין אך ק"ל דמתנה וגט שוים הם ותרווייהו על ידי רמיזה דבריו קיימין וכדתניא בר"פ מי שאחזו כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למתנות לכנ"ל דבין לגט בין למתנה גוסס הרי הוא כחי ואפילו נשתתק ורמז דבריו קיימין אם בדקוהו כדין מי שנשתתק ומ"ש התו' והכא גבי מתנה היינו טעמא דמתנתו אינו כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר כוונתם לומר דכל שאינו מדבר מכיון שהוא גוסס מסתמא אין שהות לבדקו עד שהוא מת או דעתו מטורפת וא"כ שפיר אמרינן גוסס שאינו מדבר אין מתנתו מתנה וה"ה נמי דאין כותבין גט ע"פ רמיזתו ולא מפני שאינו מדבר דרמיזה חשיבא כדיבור בין לגט בין למתנה אלא דמסתמא אין שהות לבודקו כדפרישי' אבל אי איתרמי מלתא שאחר שנשתתק עמד בדעתו כדי לבודקו כדינו גטו גט ומתנתו מתנה ס"ל וכן נראה שהוא דעת רבינו ירוחם (נכ"ד ח"ד) דגבי גט כתב גטו גט ולא חילק לפי שסמך על מ"ש דין מי שנשתתק ואם הגוסס נשתתק הרי דינו מפורש שם דל"ש לן בין גוסס לאינו גוסס בשום דבר וגבי מתנה כתב בהדיא דמתנתו מתנה אפילו אינו יכול לדבר בודקין אותו ברמיזות כדאמרינן בודקין למתנות עכ"ל : **שחטו** בו שנים וכו' מימרא דרב יהודה אמר שמואל פרק בתרא דיבמות (קכ :) ופרק מי שאחזו (דף ע:) ומה שכתב וכן ראוהו מגוייד וכולי ברייתא בפרקים הנזכרים : **כתבו** התוספות ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כגון שאמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ושמא א"צ לבדקו משום דאית ביה דעתא צילתא כלומר דעתו צלולה אלא שנסתם פיו מלהוציא דבר בפיו ורבינו ירוחם כתב בה"ד שאינו צריך בדיקה אבל הר"ן כתב בריש מי שאחזו שהוא חוכך להחמיר להצריך בדיקה בכל נשתתק אפילו בשחט בו רוב שנים ודמי לנשתתק מתוך חליו דלדברי הירושלמי אינו צריך בדיקה אלא פעם אחד אלא שמן התוס' נראה שצריך בדיקה ג"פ : **וכתב** עוד הר"ן ובנפל מן הגג תניא בתוספתא דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה ואיכא מאן דאמר דאפילו לדעת הירוש' בעי בדיקה ג' פעמים דהוי כנשתתק מתוך בוריו שהרי יש לחוש שמתוך הנפילה נטרפה דעתו עליו :

קכב **אמר** להם לעדים לכתוב הגט ולחתום וליתנו לה וכו' בריש התקבל (דף סג :) ההיא דהוו קארו לה נפאתא אזיל סהדי כתוב תפאתא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא עשו עדים שליחותן מתקיף לה רבה מי אמר כתובו חספא והבו לה אלא אמר רבה ודאי אי כתוב סהדי גיטא מעליא ואבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קאמר כתובו ואנחו בכיסייכו אלא אמר רב נחמן כותבין ונותנין אפילו מאה פעמים ומשמע דאפילו נמצא בו פיסול דרבנן כותבין גט אחר דכיון דפסול אע"פ שאין פסולו אלא מדרבנן מ"מ חספא בעלמא הוא כיון שאינה יכולה ליגשא על ידו וכ"כ הרמב"ם בפ"ב דבין נמצא בטל בין נמצא פסול כותבין גט אחר והכי דייקא לשון הרא"ש שכתב ומסופקין אם הוא כשר מכמה חומרו' שנהגו להחמיר ופיסולו דרבנן ודאי איכא בכלל כמה חומרות שנהגו להחמיר ומ"ש ואין להם שורש ועיקר מן התורה פיסולי דרבנן תורה קרי להו והרמב"ם בפ"ב והעיטור במאמר ז' כתבו דין נמצא פסול ולא כתבו דין נאבד ואפשר דלא הזכירוהו משום דילפינן ליה במכ"ש דנמצא פסול דאף ע"פ שנתנו בידה כותבין ונותנין משום דלא מיקרי נתינה כ"ש דלא נתנו לה כלל דלא עשו שליחותן דכותבין ונותנין ואע"ג דרבה הוה ס"ל דנאבד עדיף מנמצא פסול לדידן דקי"ל כרב נחמן דדייק ותנו הוי איפכא דנמצא פסול עדיף מנאבד : **וכתב** א"א ז"ל ומיהו אם לא נאבד ומסופקין אם הוא כשר וכולי כך כתבו התוספות בשם ר"י על המעשה הנזכר וכ"כ גם הר"ן וכן פסקו רוב הפוסקים וכתבו הגהות מיימון בפרק ב' בשם ספר התרומה והסמ"ג שבתחלה כשאומר לסופר כתוב יאמר לו אני נותן לך רשות לכתוב הרבה גיטין כמו שתחפוץ עד שיהיה לדעתך או לדעת הרב שבעיר וכן אמר לעדים לחתום הרבה בהרבה גיטין בלא רשותו עד שיהיה הגט לדעת כולם : ובספר התרומה אחר שכתב או לדעת הרב שבעיר כתב ואם חפץ לעשות הרבה גיטין מחמת ספק וליתנם כולם שתוכל לעשותם וכן יאמר לעדים וכו' וכתב בכתבי מה"ר ישראל סי' ל"ח מורי הגאון היה מדקדק לומר עד שיהיה כשר לדעתו בין בכתיבה ובין בחתימה שאם יאמר בכתיבה להודיה אולי יהיה שום ספק בחתימה זה ואז עשה סופר שליחותו · וכתב בקונד' שנמצא כתוב בשם רבינו יחיאל ור"י קלצון שאין לעשות כן משום דתלי בפלוגתא אי יש ברירה מדאורייתא או לא ור"י לטעמיה דפסק יש ברירה אפילו מדאורייתא לכן די שיאמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו כ"כ שירצה הרב אבל לר"ת דאין הלכה כראב"י יש לחוש לכן יש לבעל לחזור ולצוות לעדים בכל פעם גם הכלבו כתב דיש מגמגמים על דברי ר"י בהגהת מרדכי כתוב דברי ר"י קלצון ואח"כ כתב בהגהה ומיהו נהגו כפר"י ואע"פ שהפוסקים סתמו דבריהם כדברי ר"י צ"ל שאם הבעל מצוי בעיר טוב שיחזור ויצוה בכל פעם

למיחש

(ו) וע"ל סי' זה שכתבתי שאם מדבר ואינו יודע מה מדבר כדרך החולים הרי זה כשוטה גמור :

דרישה

יוסף ורבינו לא הזכיר וכו' עכ"ל : [ג] **ורמז** ואמר כתבו כו' צ"ל התוספות ומה אין צריך לבדקו ועיין בבית יוסף שהביא כל זה :

לפי

פרישה

וב"ה

פקח דזקוק לו מאמיו בקידושין גמורין (ר"ל מדאורייתא) : (יז) **כשהוא** חרש דכשם שכנסה ברמיזה כך מוציא ברמיזה : (יח) **ברמיזה** ודוקא ברמיזה ולא בקפילה ופרש"י רמיזה בידיו ובראשו קפילה עקימת שפתים : (יט) **שחשוב** כחי כו' וצריך בדיקה כדין שכיב מרע שנתבאר לעיל בסימן קכ ועיין בבית יוסף שמביא דעות שסוברים דדוקא במדבר חשיב כחי : (כ) **וכן** מגוייד מחותך בחתיכות · לשון גודו אילנא : (כא) **ורמז** ואמר כתבו כו' רצה לומר שאומרים לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ועיין בדרישה :

סי' קכב (א) **וטעו** בכתיבתן וכתב בית יוסף דאפילו אם לא נמצא בו אלא פיסול דרבנן כותבין גט אחר וכן כתב הרמב"ם : (אם לא נאבד ומסופקים [illegible]) אפילו מדרבנן אלא פסול מספק מכמה חומרות [illegible] :

שנהגו להחמיר ואין להם שורש ועיקר מן התורה הרי עשו שליחותן אם הוא כשר לפיכך טוב להנהיג שיאמר הבעל לעדים ולסופר לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר [א] לפי דעתם בלא שום פקפוק אמר לסופר ולעדים כתבו וחתמו ותנו לשליח ונאבד מיד השליח בהא ודאי לא עשאם שלוחים אלא להגיע ליד השליח (ב) ואינן יכולין לכתוב גט אחר אפילו אם אמר כתבוהו ותנוהו ליד השליח ויוליך לא אמרינן שעשאן שלוחין עד שיוליך אלא מיד כשנתנוהו ליד השליח עשו שליחותו ואין כותבין גט אחר עד שישאלוהו ואם כתבו

למיחש לדברי ר"ת היכא דאפשר (א) : וכ' הרשב"א בתשובה על גט ארוסה שכתוב בו דהוית אנתתי שהוא כשר ומ"מ אם העדים רוצים לכתוב גט אחר מספק יכולין ואין צריכין ליטול רשות מהבעל וכההיא א רצפתה ותפתה שהבעל צוה לכתוב גט כשר ומיהו אם יכתבו גט אחר צריך שיתנו לה שניהם ותתגרש בכשר שבהם ממ"נ אבל לא השני לבדו שאת"ל שהראשון כשר כבר עשו העדים והסופר שליחותם ואינם יכולין לעשות שליחות אחר ועוד אתה צריך לדעת שאם נתן המגרש את הראשון מידו ליד אבי הנערה להוליכו לבתו שוב אין יכולין לכתוב גט אחר דבזה נתרצה לעשותו שליח ולא באחר עכ"ל ובתשובות להרמב"ן סי' קמ"ה כתוב ומה ששאלת אם יש תקנה בהחזרת השליח לסופר יכתוב לו אחר דבר ברור הוא שיכול לעשות כן והסופר יכתוב לו אחר ולא ליכתוב פסול או מסופק והראיה מנפתא וטפתא והשליח יתן שניהם לאשה שאם יתן השני לבד שמא הראשון כשר והוא לא נעשה שליח על השני אלא על הראשון וגם העדים והסופר לא נצטוו לכתוב ולהעיד על הב' אלא על הראשון שהוא כשר אלא יתן השליח שניהם לאשה ושתתגרש בראשון אם הוא כשר או בשני אם אין הראשון כשר ולא אמרתי זה אלא כשעשה הבעל שליח על גט סתם אבל אם עשאו שליח על גט זה הראשון שוב אין לסופר ולעדים לכתוב גט אחר ולא לשליח ג"כ להוליך גט אחר אא"כ מדעת בעלה עכ"ל (ב) ומתוך תשובות אלו למדנו שמה שכתב בספר התרומה שצריך לומר שאם יחפוץ לעשות הרבה גיטין מחמת ספק וליתנם כולם שתוכל לעשותם תוספת ומותר גמור הוא דהא אפילו בלא שיאמר הבעל הרשות ביד הסופר והעדים לכתוב ולחתום כמה גיטין וליתנם לה כולם והיא תתגרש בכשר מהם ולא הוצרכו לאמירת הבעל אלא לשלא נצטרך ליזהר שלא יאבד אחד מהם ולפיכך כתבו התו' והפוסקים טוב להנהיג שיאמר הבעל לעדים ולסופר לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר לדעתם וכו' כלומר לשופרא דמילתא טוב להנהיג כן לשלא יצטרכו לתת לה שניהם אבל אין עיכוב בדבר לפי שאם לא יאמר כן תתגרש על ידי נתינת שניהם וכ"ל דמשום הכי לא כתבו הגהות התוס' הזה וגם סמ"ג לא הזכירו : כתב הר"ש בר צמח בתשובה שמה שאמר דלא אמרינן דעשו שליחותן אלא כשנכתב ונחתם אבל אם עדיין לא נחתם לא נגמר הענין וכותבין אפילו מאה שלא עשו שליחותן ואפילו חתם בו עד אחד כיון שלא חתם השני לא גמר הענין · ועוד כתב עוד יש להקל ולומר שכיון שאמר כתבו מאחד עד מאה עד שיצא אחד כשר כהוגן וכתיקון חז"ל דעתו היה עד שיזדמן להם כשר לפי דעתם ומ"ש כתיקון חכמים לפי דעתם אמר דאדעתייהו קא מגרש כיון שאין שם מורה דעה אלא הם עכ"ל (ג) : **אמר** לסופר ולעדים כתבו וחתמו ותנו לשליח וכו' בפרק הנזכר גבי עובדא דנפתא שכתבתי בסמוך גרסינן בעא מיניה רבא מרב נחמן כתבו ותנו לשליח מהו סלוקי סליק להו או דילמא לטירחא דידהו חייש א"ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו תיקו והרי"ף פירש בעיות אלו לענין אם יכולין העדים להיות שלוחין להולכה ואין כאן דעת רש"י שהוא ז"ל פי' דקאי אמאי דאמרינן בסמוך אי כתוב גיטא מעליא דכותבין ונותנין משום דלא אמר להו כתבו ואנחו בכיסייכו שכך כתב כתבו ותנו לשליח שלי שמיניתי וכן עשו ואבד בדרך מי אמרינן עשו כל שליחותן ונסתלקו או דילמא האי נמי עד שיבא גט לידה ותתגרש עשאם שלוחים לכתוב אלא לטירחא דידהו חש שלא להטריחם בהולכה אמר ליה רבינא לרב אשי ויוליך מהו אם תמצא לומר בהך דלא אמר אלא כתבו ותנו לשליח והם כתבו ונתנו לו ואבד דעשו שליחותן דהא כל מה שצוום כתבו ועשו הכא מאי מי אמרינן כיון דאמר כתבו ותנו לשליח ויוליך לה עשאן שלוחים לחזור ולכתוב עד שיגיע לידה לכך פי' להם כ"כ או דילמא ל"ש עכ"ל גם העיטו' במאמר שביעי פי' דנאבד מיבעיא ליה ושגם הרי"ף בתשובה פי' כפרש"י · גם דעת הרמב"ם בפ"ב שלא לפרש בעיות אלו כהרי"ף אלא דקאי אעובדא דבסמוך דכתיב טפתא במקום נפתא דהיינו נמצא הגט בטל או פסול · ומפשט דברי רש"י משמע דע"כ לא איבעיא לן אלא שכתב גיטא מעליא ונאבד אבל אם נמצא בטל או פסול אחר שנתנוהו לשליח פשיטא לן דכותבין ונותנין אפילו מאה פעמים דאפי' רבה מודה בהא דאטו מי אמר להו כתובו חספא והבו לה ומה לי לה ומה לי לשליח וע"פ זה כתב רבינו בסוף דבריו אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולין לכתוב אחר אבל הרמב"ם סובר דלא אמר אטו מי אמר להו כתובו חספא והבו לה אלא כי אמר ותנו לה דכיון שצוה ליתן ליד האשה דעתו היה שתתגר' באותה נתינה אבל כשצוה ליתן ביד השליח כיון שאפילו יהיה כשר אינה מתגרשת באותה נתינה כיון שנתנו גט לידו אפילו יהיה בטל עשו שליחותן ומשמע דלדידיה היכא דכתבו גט מעליא ונתנו לשליח אפילו לא אמר ויוליך פשיטא ודאי דעשו שליחותן ושוב אין כותבין · ויש לתמוה על רבינו שכתב סתם דבנאבד אם כתבו אחר ה"ז ספק מגורשת וה"ל לפרושי דהיינו לרש"י אבל להרמב"ם כיון שהגט שנאבד היה כשר אם כתבו לה אחר בטל הוא ועוד שכתב בפשיטות אבל אם כתב גט פסול ונתנו לשליח וודאי יכולין לכתוב גט אחר והרי להרמב"ם היינו בעיין וספיקא הויא דהא סלקא בתיקו ורבי' ירוחם בח"ג עירבב שני הפירושים וכתב בשם רש"י דבעיין הוא היכא דנאבד או נמצא פסול שסובר דנאבד דנקט רש"י לאו דוקא דה"ה לנמצא פסול אלא דחדא מינייהו נקט ולפי דעת הרמב"ם נמי דנקט נמצא פסול ה"ה לנאבד וא"כ תרווייהו הוו ספיקא והמדקדק בלשון רש"י יראה שלא כיון אלא למה שפירשתי בו וגם רבי' כך פי' דבריו דאל"כ הא דכתב אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולין לכתוב גט אחר דלא כמאן ומדברי תשובת הרמב"ן שכתבתי בסימן זה נראה שמפרש להני בעיי היכא שכתבו גט פסול ונתנן לשליח מיהו לא נתברר בדבריו מה ס"ל בכתבו לה גיטא מעלי' ויהבו לשליח ונאבד ודע שאע"פ שפירש"י בעי' דוויליך באת"ל מיבעיא ראשונה ודרך הגאונים

אלא שאנו מחמירין : **אמר** לסופר ולעדים כתבו וחתמו ותנו לשליח וכו' שם בעא מיניה רבא מרב נחמן כתבו ותנו לשליח מהו סלוקי סליק להו או דילמא לטירחא דידהו חייש אמר ליה רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו תיקו · ופירש רש"י קמיבעיא ליה באומר תנו לשליח שלי שמניתי וכן עשו ואבד בדרך וכו' וכמו שכתב רבינו ודקדק רבינו בדברי רש"י דמדלא פירש בהני תרתי איבעיות דאף בכתבו גט פסול ונתנו לשליח קא מיבעיא להו מי אמרינן עשו עדים שליחותן או לא אלמא דבהא פשיטא היא דלא עשו עדים שליחותן דמי קאמר להו כתובו חספא והבו לשליח אלא דוקא היכא דכתבו גט כשר ונתנו לשליח ואבדו בדרך קמיבעיא ליה ולכן כתב רבינו אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולין לכתוב גט אחר ואפילו לא אמר ויוליך וכן פירש בית יוסף אבל הרמב"ם קשיא ליה איפכא היאך קס"ד בכתבו גט כשר ונתנו לשליח ואבד בדרך דליכתבו גט אחר הא פשיטא דעשו עדים שליחותם דכל מה שציוום גמרו ועשו ומאי קמיבעיא להו ולכן פירש דלא קמבעיא להו אלא להיכא לאחר שנתנו לשליח נמצא הגט בטל או פסול שהרי לא עשה שלוחים לגירושין אלא שיכתבו ויתנו לשליח בלבד וכו' ואסיקנא בתיקו והוי ספק מגורשת אבל בכתבו גט כשר ונתנו לשליח ואבד בדרך אם כתבו גט אחר הגט בטל ואינה מגורשת כלל אבל כשאמר לאחרים כתבו ותנו לאשתי וכתבו וחתמו ונתנו לה ונמצא הגט בטל או פסול כותבים לה גט אחר שהרי עשה אותם שלוחים לגירושין וכיון שלא נתגרשה בגט זה לא עשו שליחותם וה"ה אם כתבו גט כשר ונאבד קודם שנתנוהו לידה נמי כותבין גט אחר דלא עשו שליחותן אלא לפי שכתב לחלק בין אמר תנו לאשתי ונתנו לה ונמצא פסול ובין אמר תנו לשליח ונתנו לשליח ונמצא פסול כדפרישית לכך לא כתב אלא דין נמצא פסול אבל דין נאבד דבאשה לא עשו עדים שליחותן כשנאבד מידם קודם שנתנו לה אבל אם נאבד לאחר שנתנו לידה פשיטא דעשו שליחותם ובשליח נמי אם נאבד מידם קודם שנתנו לשליח לא עשו שליחותם וכותבין גט אחר וכותנים לשליח ואם נתנו לשליח ונאבד מיד השליח עשו שליחותם ואין כותבין גט אחר א"כ אין כאן מקום לחלק בין אשה לשליח אלא בהא איכא לחלק דבנאבד מיד האשה הוי גט מיד לאחר שקבלה הגט ובנאבד מיד השליח אין כאן גט וצריך שהבעל יחזור ויצוה לכתוב גט וחלוק זה פשוט הוא א"צ לפרשו אבל ב"י פירש דהרמב"ם לא הזכיר דין נאבד משום דילפינן ליה במכ"ש דנמצא פסול ושרא ליה מאריה דכתב היפך סברת התלמוד לרבה דנאבד עדיף מנמצא פסול והוא ז"ל עשה סניגרון לפירושו דלרב נחמן הוי הסברא הפוכה דלא כרבא ומי הגיד להרמב"ם דבר זה דפליגי רבא ור"נ בסברות הפוכות הלא אין רמז בסוגיא דאיכא פלוגתא בהא אלא כדפירש' הוא האמת :

ואיכא לתמוה טובא על מ"ש רבינו אמר לסופר ולעדים כתבו וחתמו ותנו לשליח ונאבד מיד השליח בהא ודאי לא עשאם שלוחים וכו' הלא בתלמודא קמיבעיא ליה ואסיקנא בתיקו והוי ספק מגורשת ואינו ודאי ואם כן אמאי קאמר רבינו בהא ודאי לא עשאם שלוחים וב"י כתב דלשון רבינו מגומגם קצת וכו' ולפע"ד מגומגם הרבה וצריך אומן לתקנו ונראה לתקנו בדרך זה דרבינו ראה בפרש"י שכתב ויוליך לה מהו את"ל בהך דלא אמר אלא כתבו ותנו לשליח והם כתבו ונתנו לו ואבד דעשו שליחותם וכו' דלא היה צריך להאריך דפירושו זה הוא פשוט אלא צריך לומר דרש"י נתכוין ליישב מה שקשה דכיון דבעיא קמא קמיבעיא ליה רבא מרב נחמן ולא אפשיטא ובעיא בתרא קא מיבעיא ליה רבינא מרב אשי ולא אפשיטא וביום שמת רבא נולד רב אשי א"כ קשה דהוה ליה לתלמודא לומר תיקו אבעיא קמא ולא חד תיקו אתרווייהו דלא דמי להיכא דסתמא דתלמודא קמיבעיא ליה בעיות טובא קאמר חד תיקו אכולהו דהתם נשאלו בבת אחת בבית המדרש אבל הכי תרתי נשאלו בתרי זימני קשיא ודאי דהל"ל תיקו אכל חדא וחדא ומייסב רש"י דגלי לן תלמודא דלרבינא ורב אשי הוה פשיטא להו בבעיא קמא דעשו עדים שליחותן ואין יכולין לכתוב גט אחר עד שישאלו לבעל אלא היכא דאמר ויוליך לה קמיבעיא להו באת"ל והשתא ניחא הא דכתב רבינו אבעיא קמא בהא ודאי לא עשאה שלוחים וכו' ואינן יכולין לכתוב גט אחר ואם כתבו גט אחר אינה מגורשת כלל ואמר עוד אפילו אמר כתבוהו ותנוהו ליד השליח ויוליך וכו' עד ואם כתבו אחר ונתגרשה בו ה"ז ספק מגורשת כיון דבבעיא זו דוקא קאמר תלמודא תיקו והשתא לא כתב רבינו ה"ז ספק מגורשת אלא בדאמר נמי ויוליך לה ולפי זה צריך לומר דגם הרא"ש דכתב תיקו ואזלינן לחומרא לא אמר כך אלא אהך בעיא בתרא ויוליך לה מהו אלא דקשה דה"ל להרא"ש לפרש כך מדלא פי' משמע דאף אבעיא קמא קאמר הרא"ש אסיקנא בתיקו וא"כ קשה היאך יפסוק בסתם דלא כהרא"ש ולכן נראה דאפשר לפרש דברי רבינו דלפי דכתב תחלה אמר לסופר ולעדים לכתוב הגט ולחתום וכו' דאפילו בנאבד יכולין לכתוב גט אחר לכתחילה לכן אמר דכאן דא"ל כתבו ותנו לשליח וכו' בהא ודאי אמרו דלכתחילה לא יכתבו גט אחר דלא עשאם שלוחים אלא להגיע ליד השליח ואפילו אם אמר ויוליך כו' דבודאי לכתחילה בהא נמי אין כותבין גט אחר ואם כתבו גט אחר ונתגרשה בו אינה מגורשת בין לא אמר ויוליך בין אמר ויוליך כדאסיקנא אתרווייהו בתיקו : **כתב** ב"י דלא אמרו הגאונים דהלכה כאת"ל אלא כשהאת"ל מפורש וכו' ולא ידענו מנ"ל הא ולפיכך אפשר לפרש בדברי הרמב"ם שלא כתב אלא בעיא דויוליך דאסיקנא עלה בתיקו ואם נמצא פסול וכתבו גט אחר ה"ל ספק מגורשת אבל היכא דלא אמר ויוליך פסק כאת"ל דעשו עדים שליחותן אפי' נמצא פסול ואם כתבו גט אחר אינה מגורשת כלל והגט בטל ובלשון

ב"י

דרכי משה

קכב (א) וכ"ה בסדר הגיטין שלנו שצריך הבעל לחזור ולצוות לכתוב ולחתום והקנות הקלף והדיו וכלי הכתיבה אם אין נשאר מן הקלף והדיו והכלים הראשונים שהקנה לו תחלה : (ב) ונראה דדין השליח כדין הסופר ויכול הבעל לומר לו מתחלה להוליך כ"כ גיטין עד שיהא אחד מהן כשר לדעת הרב וכמו שנתבאר לעיל גבי סופר : (ג) כתוב בסדר גיטין סי' ט' ויזהר הסופר לאחר שראה הרב הגט שאם היה לו שום פיסול בגט כגון למשוך אות או שאר אותיות שנשטשטשו ואין רשומן ניכר שלא יעשה בלתי רשות הרב דשמא כשר הוא

דרישה

ס"י קכב [א] **לפי** דעתם [illegible]

פרישה

(ב) **ואינן** יכולין [illegible]

חדושי הגהות

קכב א בגמרא שהעתקתי למעלה איתא נפאתא ותפאתא [illegible] שינוי נוסחאות בש"ס בגמרא

ב"י כאן כתוב איפכא וז"ל אפשר למטעי ולמידק דכי לא אמר ויוליך הויא מגורשת משום דכל זמן שלא הוליך עדיין לא עשו שליחותן עכ"ל וכ"כ בכסף משנה וטעות נזדקר לפני קולמסו וצריך להגיה דכי לא אמר ויוליך לא הויא מגורשת משום דעשו עדים שליחותן :

הגאונים לפסוק כאת"ל אין לפסוק הבעיא כאת"ל משום דע"כ לא פסקו הגאונים כמו האת"ל אלא כשהאת"ל מפורש אבל כל שאינו מפורש אע"פ שבעיא שניה תהיה כאת"ל מהראשונה ליכא מאן דפסק כאת"ל לכך ב' הבעיות האלו ספיקא הוו ומ"ש רבי' ואם כתבו אחר ונתגרשה ה"ז ספק מגורשת אאבעיא קמייתא'

כתבו אחר ונתגרשה בו (ג) הרי זו ספק מגורשת אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולין לכתוב אחר :

קכג הכל כשרים לכתוב את הגט (א) ואפילו האשה בעצמה כותבת גיטה (א) ומקנה אותו לבעלה וחוזר ונותנו לה וכתב הרמ"ה ודוקא שיאמר לה הבעל תחילה לכותבו שצריך שיכתבנו הוא או שלוחו (ב) דאי לאו הכי אינו כלום אפילו ריח הגט אין בו חוץ מחש"ו ועבד

קכג הכל כשרים לכתוב את הגט ואפילו האשה בעצמה וכו' משנה פ"ב דגיטין סוף (דף כ"ב) וברים (דף כ"א) מוכיח תלמודא מכאן דלא חיישינן דילמא אשה לא ידעה לאקנויי דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה דהא הכא כשהיא כותבת את גיטה על קלף שלה לא תקנו רבנן להקנות הגט לבעל כמו שתקנו שהאשה נותנת שכר הסופר והבעל קונה אותו ואפי' הכי האשה עצמה מקנתו לבעל והגט כשר וכך כתב הר"ן הביאו ב"י ומ"ש בשם הרמב"ם דוקא שיאמר לה הבעל תחילה לכותבו וכו' כתב ב"י דברים פשוטים הם אבל לע"ד קשה טובא הלא לר"מ דאמר עידי חתימה כרתי פשיטא דאפילו מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר כדאמר התם ריש (דף כג) אלא אפילו לר"א דעידי מסירה כרתי וכתיבה לשמה בעינן אפילו הכי לא בעינן שליחות הבעל בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר והא דצריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו לאו משום שליחות אלא משום דבשלא ציוה הבעל לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא וכו' כמ"ש כל זה התוס' לשם בד"ה והא לאו בני דעה דבזה מתיישב דחש"ו כותבין כשגדול עומד על גביהם אע"ג דלאו בני שליחות נינהו וכ"כ הרא"ש והר"ן והרשב"א בחידושיו הסתא לפי זה כשהאשה כותבת את גיטה דידעה בבעלה דרוצה לגרשה וכותבתו לשמה אפי' לא אמר לה הבעל לכותבו כשר כיון שנכתב לשמה וצ"ל דס"ל לבר מ"ה דכיון דאמרו רבנן דצריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו כדי שיהא מפורסם שהגט נכתב לשמה לא סגי בלאו הכי ואפילו כשהאשה עצמה כותבת גיטה אינו אפילו ריח הגט כיון שלא אמר לה הבעל לכתבו איכא למיחש דלא כתבתו לשמה דאשה סתמא לאו לגירושין קיימא כשלא ציוה לה הבעל לכותבו מיהו לפי זה אם אמרה האשה בפני עדים שכותבתו לשמה היה נראה דכשר אפילו לא אמר לה הבעל לכותבו ומ"מ נראה דלא עבדינן בה עובדא אלא ספק מגורשת היא אחר כך ראיתי בחידושי הרשב"א בד"ה אלא מעתה עכו"ם (בדף כג) שכתב בסוף הדבור וז"ל ומאי דפסלינן ליה בטופסי גיטין בלא צוואת הבעל משום דבלא צוואת הבעל לא חשבינן לכוונתן לשמן כונה מעליא אעפ"י שמתכוונין לשמו ולשמה דמסתמא בכל ענין פסול ליה ואע"פ שמתכוין הוא לשם אשה זו דכיון שלא ציוה הבעל והיא אינה עומדת להתגרש כשלא לשמה חשבינן ליה עכ"ל נראה מדבריו דאפילו איכא עדים דכתב לשמו ולשמה כשלא לשמה חשבינן ליה מיהו אפשר דוקא באחד שכתב לשמן בלא ציווי הבעל חשבינן ליה כשלא לשמן אבל באשה עצמה שכותבת גיטה חשבינן ליה לשמה טפי וצ"ע וע"ל סימן קל"א :

כמי קאי אע"פ ג שלשונו מגומגם קצת שכתב בהא ודאי לא עשתה שלוחים אלא להגיע ליד השליח מ"מ ע"כ כך צריך לפרש דבריו כמו שכתבתי דאף היכא דלא אמר ויוליך אם כתבו גט אחר ונתגרשה בו הויא ספק מגורשת : והרמב"ם לא כת' אלא בעיא דוויליך משום דאפי' כי אמר ויוליך לא איפשיטא לן דכותבין כ"ש היכא דלא אמר ויוליך אלא דמ"מ קשה דה"ל לכתוב דין היכא דלא אמר ויוליך לאשמועי' דהא נמי אם כתבו ונתנו לשליח גט אחר הוי ספק מגורשת דהשתא דבאמר ויוליך כתב דהויא ספק מגורשת איפשר למטעי ולמידק דכי לא אמר ויוליך לא הויא מגורשת משום דעשו עדים שליחותן · ואיפשר לדחוק ולומר דבעיא קמייתא לא מפרש לה הרמב"ם לענין אם עשו עדים שליחותן כמו בעיא בתרייתא אלא לענין אם יכולין העדים להיות שלוחים להולכה וכמו שפי' הרי"ף ז"ל :

קכג הכל ומ"ש כשרים לכתוב את הגט וכו' משנה ספ"ב דגיטין (ד' כב :) ומקנה אותו לבעלה כן פרש"י והר"ן וכן כתב רבינו ירוחם בח"ב שצריכה להקנות הנייר לבעל וכן משמע בפרק הנז' (כ :) גבי היו מוחזקים בטבלא שהיא שלה וגט חקוק עליה וכו' דאע"ג דאמרי' בגט פשוט (קסח·) דלאקנויי אקנו רבנן שכר הסופר לבעל מ"מ כשהיא עצמה כותבת גיטה לא תקנו רבנן מידי דאי לא תימא הכי היכי שקלי וטרי אההיא דהיו מוחזקין בטבלא שהיא של האשה אי ידעה לאקנויי או לא הא רבנן ידעי לאקנויי אלא ודאי כדכתיבנא וכתב הר"ן אמתני' דהאשה כותבת את גטה אע"ג דמחוסר הקנאה בין כתיבה לנתינה לא הוי מחוסר מעשה כיון שאינו מעשה בגופו של גט דומיא דתלישה : **וכתב** הרמ"ה ודוקא שיאמר לה הבעל תחלה לכותבו וכו' דברים פשוטים הם : חוץ מחש"ו ועבד ועכו"ם וכו' בספ"ב דגיטין תנן הכל כשרים לכתוב את הגט אפי' חש"ו ופריך בגמרא (שם) והא לאו בני דעה נינהו אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו ושקלי' וטרי' אהא דרב הונא ובתר הכי אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף והנה רבו השטות והפירושים בשמועה זו הפי' הראשון דתרתי בעינן שיור מקום התורף וגדול עומד על גביו לטופס דרב הונא ורב יהודה לא פליגי דרב הונא שאמר שגדול עומד על גביו לא מכשיר אלא בטופס אבל בתורף אפי' גדול עומד על גביו לא ורב יהודה דמכשיר בשייר מקום התורף היינו דוקא כשגדול עומד על גביו בכתיבת הטופס אבל אם אין גדול עומד על גביו אפי' טופס נמי לא וזו היא שטת הרמב"ם בפ"ג ולדעת הרא"ש ורבינו ירוחם זו היא שטת הרי"ף והרמ"ה ולהר"ן בחד לישנא כתב ג"כ דזו היא שטת הרי"ף וכ' רבינו ירוחם בח"ב שכן

וחש"ו

עיקר הפי' הב' דבחדא מינייהו סגי או בשייר מקום התורף או בגדול עומד על גביו ורב הונא ורב יהודה לא פליגי לענין דינא דרב הונא דמוקי לה בגדול עומד ע"ג היינו בכותב תורף אבל אם שייר מקום תורף אפי' אין גדול עומד על גביו כשר ורב יהודה דמוקי לה בשייר מקום תורף והיינו באין גדול עומד ע"ג אבל אם היה גדול עומד ע"ג אפי' לא שייר מקום תורף כשר ושטה זו הזכירוהו העיטור והר"ן וכתבו שהרי"ף שכ' שתי האוקמתות איפשר שנתכוון לשטה זו ואיפשר שנתכוון לשטה הקודמת וכדברי הרא"ש מיהו העיטור נוטה לומר שנתכוון לשטה זו : הפי' הג' דרב הונא ורב יהודה פליגי דלרב הונא אפי' תורף כותבין בגדול עומד ע"ג ולרב יהודה אפי' גדול עומד ע"ג אין כותבין תורף אבל טופס כותבי' אפי' אין גדול עומד ע"ג ופי' פרש"י וכתב ה"ה בפ"ג שיש פוסקים כרב הונ' ויש פוסקים כרב יהודה וסמ"ג והתרומה מהפוסקים כרב הונא והרשב"א כתב שגם בה"ג לא כתב אלא דברי רב הונא : **וכתב** ה"ה דלדברי הפוסקים כרב הונא תורף בגדול עומד על גביו כותבין לכתחלה ואם כתבו בלא גדול עומד על גביו בטל ואם כתבו טופס ואין גדול עומד ע"ג נסתפק אי מכשרינן ליה בדיעבד והרשב"א כתב שהיה נ"ל להכשיר בדיעבד אלא שראה להרמב"ן שפסל וכתב עוד ה"ה דלפוסקים כרב יהודה טופס כותבין לכתחלה אפי' אין גדול עומד על גביו ותורף אם כתבוהו אפי' גדול עומד על גביו הגט בטל : וכל אלו הפירושים הם על דעת רש"י והתוס' דכי פריך והא לאו בני דעה נינהו היינו לומר דבעינן כתיבה לשמה וכיון דלאו בני דעה נינהו לא ידעי למיכתב לשמה אבל מטעם שליחות לא פריך דלא בעי' שליחות וכיון דפירכא הויא אליבא דר"א דקי"ל כותיה נקטינן כשינויא דמשני אההיא פירכא אי כר"ה אי כרב יהודה וע"פ הפירושים שכתבתי ואע"ג דבריש חולין (יב :) לא מכשרינן באחרים רואים אותם אלא אליבא דמאן דלא בעי כונה לשחיטה והכא מכשרינן לרב הונא בגדול עומד על גביו אפילו לר"א דבעי כתיבה לשמה כבר כתבו התו' דהתם מיירי בשאינו מלמדו לשחוט אלא ראיה בעלמא אבל הכא מיירי בגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה אבל ר"י פי' עוד דהאי פירכא והאי שינויא לא הוי אלא לר"מ דלא בעי כתיבה לשמה אלא מדרבנן אבל לר"א דבעי' כתיבה לשמה מדאורייתא פוסל אפי' בגדול עומד על גביו משום דבעינן שליחות בכתיבה כן כתב הרא"ש שטה זו בשם ר"י · ולפ"ז אם כתבו תורף אפי' גדול עומד ע"ג בטל הוא ואם כתבו טופס פסול דאע"פ שנכתב הטופס שלא בשליחות הבעל לא מיבטיל בהכי וראיה מכותב טופסי גיטין : **אבל** התוס' שכתבו שטה זו בשם ר"י לא כתבו דפשיטא ליה דבעינן שליחות לכתיבה אלא דספוקי מספקא ליה והכלבו בשם הר"פ כתב לפסול אפילו בגדול עומד ע"ג כשטת ר"י שכתב הרא"ש וכ"כ גם בסמ"ק : **והרא"ש** כתב שטת רש"י והתוס' ואח"כ כתב שטת ר"י ואין להכריע מדבריו אלא כאי זה שטה הוא סובר אלא מדחזינן שאחר כל זה כתב אמר רב יהודה והוא ששייר מקום התורף וביאר דעת הרי"ף שכתב שתי האוקמתות וכתב שכן דעת הרמ"ה משמע דהכי סבירא ליה : **ולענין** עכו"ם אמאי דשני רב הונא בשגדול עומד על גביו מדקתני רב נחמן מדתניא עכו"ם פסול כלומר ומשמע דבכל גוונא פסול אפי' ישראל עומד ע"ג ושני עכו"ם אדעתא דנפשיה קא עביד וא"כ אם כתב תורף אע"ג שגדול עומד ע"ג בטל הוא ואם כתב טופס כתב הרמב"ם בפ"ג דכשר בדיעבד והיינו אפי' אין גדול עומד ע"ג דכיון דאדעתא דנפשיה עביד כי גדול עומד ע"ג מאי הוי . והר"ן כשפי' דברי הרי"ף כשטת הרמב"ם כתב ועכו"ם בטופס לא מהני מידי ולישנא דלא מהני מידי משמע דאפי' בדיעבד נמי פסול וכשפי' דברי הרי"ף כמו שנוטה דעת העיטור כתב אבל עכו"ם בשייר מקום תורף כשר אבל אחרים עומדים ע"ג פסול דאדעתא דנפשיה עביד עכ"ל ופסול דגט לאו דוקא דבטל נמי הוי כיון שכתב תורף שלא לשמה אלא אדעתא דנפשיה ואפשר דספק בטל הוא וכמו שאבאר בסמוך וה"ה כתב בפ"ג דלפוסקים כרב הונא איכא לספוקי אם מכשרינן בדיעבד היכא דכתב עכו"ם טופס ואם כתב תורף י"ל שהוא פסול ובטל אע"פ שישראל עומד ע"ג ולפוסקים כרב יהודה דין העכו"ם כדין חש"ו וי"ל שהוא פסול לכתחלה אפילו טופס עכ"ד ואיכא למידק כי כתב העכו"ם תורף אמאי בטל בודאי משום דעכו"ם אדעתא דנפשיה עביד ולא לשמה והאיכא לספוקי דלמא כותב לשמה וכ"ל שלזה כיון ה"ה שכתב ואם כתב תורף יש לומר שהוא פסול ובטל ולא כתב בטל הוא סתם משום דספוקי מספקא ליה כדפירש' ואע"פ שהרמב"ם כתב דבטל הוא לטעמיה אזיל דבעי בני כריתה לכתיבת גט אבל להרמב"ן והרשב"א

דלכתיבת

דרכי משה

הוא לדעת הרב וכבר עשה הסופר שליחותו ובקצת טופסי גיטין שיאמר לו הבעל בתחלה לסופר ב שיהא כשר בעיני הרב ולמי שמראה אותו או לך עכ"ל :

קכג (א) מצאתי בתקון ישן והסופר יכתוב בידו הימנית ואם הוא איטר יכתוב בידו השמאלית : (ב) וצ"ע בהר"ן דפ"ב דגיטין דף תקכ"ה דלא משמע כן וכ"כ פ"ב דגיטין דהעלו דלא

פרישה

(ג) **הרי** זו ספק מגורשת דבעיא הוא בגמרא וסלקא בתיקו ועיין בדרישה : **סי' קכג** (א) **ומקנה** אותו לבעלה ואע"ג דאמרינן בגט פשוט וכו' כלו' מבואר בב"י : בפרישה

חדושי הגהות

ב בגמרא כתיבת יד כתב והנוסחא שיהא כשר בעיני כל מי שמראת אותו וכפי הנראה מדברי הרמ"א בש"ע היא הנוסחא הנכונה ועיין בב"ש א"ק ג' : ג ז"ל חב"ח ע"ז שכתב הרב"י ולשונו מגומגם קצת וכו' כתב וז"ל ולפענ"ד מגומגם הרבה וצריך אומן לתקנו ונראה לתקנו בדרך זה דרבינו ראה פירש"י שכתב ויוליך לה מהו את"ל בהך לא אמר אלא כתבו ותנו לשליח והם כתבו ונתנו לו ואבד עשו שליחותם וכו' דלא היה צריך להאריך דפירושו זה פשוט אלא צ"ל דרש"י נתכוון ליישב מה שקשה דכיון דבעיא קמא מיבעיא ליה רבא מרב נחמן ולא איפשטא ובעיא בתרא מיבעיא ליה רבינא מרב אשי ולא איפשטא וביום שמת רבא נולד רב אשי א"כ קשה דה"ל לתלמודא לומר תיקו אבעיא קמא ולא הוי תיקו אתרווייהו דל"ד להיכא דסתמא דתלמודא קא מיבעיא ליה בעיות טובא קאמר חד תיקו לכולהו דהתם אחת בבהמ"ד אבל הני תרתי נשאלו בתרי זמני קשיא וודאי דהל"ל תיקו אכל חדא וחדא ומיישב רש"י דגלי לן תלמודא לרבינא ורב אשי פשיטא להו כבעיא קמא דעשו עדים שליחותן ואין יכולים לכתוב גט אחר עד שישאלו לבעל אלא היכא דאמר ויוליך להו קא מיבעיא להו באת"ל והשתא ניחא הא דכתב רבינו אבעיא קמא בהא וודאי לא עשאם שלוחין וכו' ואינן יכולין לכתוב גט אחר ואם כתבו גט אחר אינה מגורשת כלל ואמר עוד אפי' אמר כתבוהו ותנוהו ליד השליח ויוליך וכו' עד ואם כתבו אחר ונתגרשה בו ה"ז ספק מגורשת כיון דבבעיא זו דוקא קאמר תלמודא תיקו והשתא לא קא כתב רבינו ה"ז ספק מגורשת אלא בדאמר נמי ויוליך לה ולפ"ז צ"ל דגם הרא"ש דכתב תיקו ואזלינן לחומרא לא אמר כך אלא אהך בעיא בתרא ויוליך לה מהו אלא דקשה דה"ל להרא"ש לפרש כך מדלא פירש משמע דאף אבעיא קמא קאמר אסיקנא בתיקו וא"כ קשה היאך יפסוק בסתמא דלא כהרא"ש ולכ"נ דאפשר לפרש דברי רבינו דלפי דכתב תחלה אמר לסופר ולעדים לכתוב הגט ולחתום וכו' דאפילו בנאבד יכולין לכתוב גט אחר לכתחלה לכן אמר דכאן דא"ל כתבו ותנו לשליח וכו' בהא וודאי אמרו דלכתחלה לא יכתבו גט אחר דלא עשאם שלוחים אלא להגיע ליד השליח ואפילו אמר ויוליך כו' דבוודאי לכתחלה בהא נמי אין כותבין גט אחר ואם כתבו גט אחר ונתגרשה בו אינה מגורשת בין לא אמר ויוליך בין אמר ויוליך:

הך

דלכתיבת הגט לא בעי בני כריתה כמו שיתבאר בסמוך ולא מיפסל בעכו"ם אלא משום דאדעתא דנפשיה עביד איכא לספוקי כדפרישית · והרא"ש כתב ועכו"ם דאדעתא דנפשיה עביד אפילו טופס לא דגזרינן אטו תורף ואין בדבריו הכרע אי מכשר בדיעבד אי לא · כתב רבינו ירוחם בח"ב דלפרש"י חש"ו אפילו אין אחר עומד ע"ג יכול לכתוב טופס ואח"כ כתב דעכו"ם י"מ כי לכתוב טופס דינו כחש"ו וכן נראה שטת רש"י עכ"ל ולפי זה לדעת רש"י עכו"ם כותב טופס אפילו אין אחר עומד על גביו ואני דקדקתי דברי רש"י בסוגיא זו ולא מצאתי מקום שיגלה שדעתו כן : **ומומר** לעכו"ם או לחלל שבת בפרהסי' לא נמצא דינו מבואר בגמרא לענין כתיבת גט אלא שהרמב"ם בפ"ג השוהו לעכו"ם לענין כתיבת גט וכתב ה"ה דבכמה דוכתי אמרינן · דהוי מומר לכל התורה וה"ל כעכו"ם : והעבד כתב הרמב"ם דכיון דליתיה בתורת גיטין וקדושין דינו כעכו"ם · והרא"ש כתב דלפר"י דבעינן שליחות בכתיבת הגט פסול העבד והר"ן כתב דהרמב"ן חלק על הרמב"ם בעבד דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתות והלכך כשר לכתיבה כישראל וכ"כ ה"ה בפ"ג בשמו וגם בשם הרשב"א וכ"כ ג"כ הרא"ש לפי שטת רש"י דפירכא והא לאו בני דעה נינהו משום דלא כתבו לשמה הוא ומעתה יתבארו דברי רבינו מכלל דברי כי הסברא הראשונה שכתב הוא בשטת הרא"ש אליבא דהרי"ף וכבר כתבתי דיש להוכיח מתוך דבריו דהכי ס"ל ומשום דכתב הרא"ש בין בעכו"ם בין בחש"ו דגזרינן טופס אטו תורף כתב דפליג אהרמב"ם דמכשיר בחש"ו לכתוב טופס לכתחלה מיהו לא ברירא ליה לרבינו אי גזר הרא"ש בטופס לפסול אפילו דיעבד ומש"ה לא כתב דפליג נמי אהרמב"ם בעכו"ם שכתב טופס בדיעבד ודע שלשון הרא"ש בספרים שבידינו כך הוא ועכו"ם דאדעתא דנפשיה עביד אפי' טופס לא דגזרינן אטו תורף וכן חש"ו כשאין גדול עומד ע"ג גזרינן טופס אטו תורף וכ"כ הרמב"ם לאסור לחש"ו לכתוב טופס הגט אלא א"כ גדול עומד ע"ג עכ"ל ואם הגירסא הרמב"ם במ"ם ספר מוטעה נזדמן לו דבספרים שלנו אפילו לכתחלה שרי הרמב"ם לכתוב טופס לחש"ו ואם הגירסא הרמב"ן בנו"ן יש להכריע דלהרא"ש אפילו בדיעבד גזרינן טופס אטו תורף דהכי ס"ל להרמב"ן כמ"ש לעיל גבי חש"ו וא"כ הוא יקשה אמאי לא כתב רבינו דפליג נמי הרא"ש אהרמב"ם בעכו"ם שכתב טופס בדיעבד ואיכא למידק שסתם רבינו הדברים דעבד כעכו"ם ומאחר שכתב שהרא"ש סובר כסברא הראשונה שהוא ע"ד רש"י והרא"ש עצמו כתב דלאותה שטה עבד כשר א"כ ה"ל לרבינו לכתוב דלהרא"ש עבד כשר ואפשר דמשום דאחר שכתב דלשטת ר"י עבד פסול כתב וכן הרמב"ם מנאו בכלל הפסולים משמע לרבינו דהכי ס"ל וה"ק וכן הרמב"ם אע"ג דלא ס"ל כפר"י מנאו בכלל הפסולים מטעמא אחרינא : מצאתי בקצת נוסחאות והרי"ף פסל אפילו בחש"ו ואפילו גדול עומד ע"ג ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך שט"ס הוא וצריך לגרוס והר"י או והר"ף : ותורף דהוי מקום האיש והאשה וכו' מבואר בפרק כל הגט (כו·) במשנה ובגמרא ומלת תורף

והחש"ו יכולין לכתוב הטופס ויעמוד פקח וכו' כ"כ הרא"ש שזו היא שיטת הרי"ף וכמ"ש ב"י ובחידושי הרשב"א בד"ה ורב יהודה וכו' (דף כג) הקשה דאי עמידת גדול ע"ג מהניא וכוונתו הויא כוונה אפילו תורף נמי לשתרי ואי לא הוה כוונה עמידתו לא מעלה ולא מוריד ועוד אי גזרינן בהו טופס אטו תורף אי לא הויא כוונתו כוונה טופס נמי לא לישתרי בעמידת אחר ע"ג דילמא אתי למישרי תורף בעמידת אחר ע"ג ואי לא גזרינן בהו טופס אטו תורף טופס לישתרי אפילו בלא עומד ע"ג וכו' ויש ליישב דבתורף גזרינן עומד ע"ג אטו היכא דאין עומד ע"ג אבל בטופס דוקא כשאינו עומד ע"ג גזרינן אטו תורף כשאינו עומד ע"ג אבל בעומד ע"ג לא גזרינן טופס אטו תורף דהוי גזירה לגזירה : **ומדברי** הרמב"ם יראה דלא בעינן עומד ע"ג אלא לכתחילה ואם תאמר לסברת הרא"ש מאי שנא ממחובר דכשר בדיעבד וי"ל דבמחובר לא שכיח כלל שיכתוב עליו כיון דיכול לתלשו ולפיכך לא גזרינן במחובר בדיעבד אם כתב עליו גט משא"כ חש"ו דשכיחי שיכתבו אם אין שם איש אחר שיודע לכתוב גזרינן טפי וכ"כ הר"ן ומביאו ב"י בסימן קכ"ד ואכתי קשה מ"ש מסופר שכותב טופסי גיטין דשכיח טובא וכשר בדיעבד כדלקמן בסי' קל"א והכא בחש"ו דלא שכיחי לכתוב כמו סופר פוסל אפי' בדיעבד וי"ל דבסופר הקילו מפני התקנה ומפרש בגמרא מפני תקנת עגונות א"כ מפני תקנת סופרים כדאיתא פרק כל הגט (דף כו) משא"כ בחש"ו דלא שייך לומר מפני התקנה כיון דלאו סופרים נינהו : **והר"פ** פוסל אפילו בחש"ו וכו' כצ"ל וכן הוא בספרים ישנים מספרי רבינו והא דפסול משום דבעינן שיהיו בני שליחות בכתיבתן וחרש שוטה וקטן לאו בני שליחות הן ולפיכך לא מהני כלום גדול עומד על גביו וגזרינן בטופס אטו תורף ופסול אפילו בטופס ואפילו בעומד ע"ג גזירה משום תורף אבל ברוב ספרים כתוב והר"י פוסל וכו' וטעות הוא דבתוספות לא כתבו בשם ר"י דפשיטא ליה דבעי שליחות לכתיבה אלא דספוקי מספקא ליה אבל בסמ"ק כ"כ ע"ש הר"פ וכ"כ ב"י : **כתב** הרמב"ם כתב גט בשבת וכו' כתבו בי"ט ונמסר לה בפני עדים כשרים בי"ט ה"ז גט פסול כצ"ל בבבא השלישית וכן הוא בספרי הרמב"ם שבידינו ור"ל פסול מדרבנן לפי שמזוייף מתוכו דמודה ר"א דפסול דחיישינן שמא יסמכו עליהן ולא איירי בכתבו ולא חתמו אלא איירי בכתבו וחתמו בין בבבא ראשונה ובין בבבא שלישית וכתב מהרש"ל דמה שהזכיר בבבא שלישית י"ט לאו דוקא י"ט אלא אפילו י"ט קאמר דפסול הגט וכ"ש בשבת ויוה"כ אבל ב"י כתב בי"ט פסול מדרבנן אבל בשבת ויוה"כ בטל נמי הוי מפני שכתבו מחלל שבתות דחשוב משומד וקשה הלא כתבו התוספות פ"ק דחולין (דף יד) דבפעם אחת לא חשוב משומד וי"ל דדוקא בשוחט בשבת לא חשוב משומד בפעם אחת כמ"ש בי"ד סימן י"א ע"ש הטעם באורך :

על

ועבד ועכו"ם וישראל מומר לעכו"ם [א] או לחלל שבת (ב) בפרהסיא דינו כעכו"ם והחש"ו יכולין לכתוב הטופס ויעמוד פקח גדול על גביו ויאמר לו לכתוב לשמו ויניחו (ג) מקום התורף שהוא מקום האיש והאשה (ד) ומקום הזמן ומקום הרי את מותרת לכל אדם שיכתבנו גדול פקח אבל אם אין גדול עומד על גביו לא יכתוב אפי' הטופס והתורף לא יכתוב אפי' אם גדול עומד על גביו אבל עכו"ם ועבד לא יכתוב אפילו טופס אפילו אם ישראל עומד על גביו ומדברי הרמב"ם יראה דלא בעינן עומד על גביו אלא לכתחילה שהוא כתב אם כתב (ה) אחד מהחמשה טופס והניח תורף וכתבו פקח גדול לשמו כשר מותר להניח הש"ו לכתוב טופס הגט לכתחלה והוא שגדול עומד על גביו אבל עכו"ם ועבד אין כותבין טופס לכתחילה אפילו שישראל עומד על גביו ע"כ (ו) והר"י פוסל (ז) אפי' בחש"ו ואפי' גדול עומד על גביו וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה (ח) [ב] כתב הרמב"ם כתב גט בשבת או ביה"כ בשוגג ונתנו לה ה"ז מגורשת כתבו וחתמו בזדון בי"ט אינה מגורשת שהרי העדים פסולים מן התורה : כתבו וחתמו בזדון ביום טוב ונתנו לה בפני עדים כשרים הרי זה גט פסול :

על

ענינה גילוי שאלו הענינים הם גילוי ענייני של שטרי ומ"מ יש לעיין כיון דכתיבת זמן בגט ליתיה אלא מדרבנן כל ששאר התורף נכתב כהלכתו זמן לגו יהא לו אלא דין טופס וצ"ע ואפשר דאלמוה כאילו היא של תורה כדאשכחן במוקדם לדעת הרא"ש וכמ"ש בסימן קכ"ז : כתוב בהגהות אשירי פ"ב דגיטין בשם הירושלמי אם כתב כל הגט שלא לשמה ושם האיש והאשה לשמה כשר ומשמע אפילו כתב הרי את מותרת לכל אדם שלא לשמה כשר ופליג אדשמואל דפרק כל הגט (שם) דלדידיה גם הרי את מותרת לכל אדם צריך לכתוב לשמה מא"ז עכ"ל ודבר פשוט הוא דלא קי"ל כירושלמי במקום גמרא דילן ומיהו לפי מה שאכתוב בסימן קכ"ז שבטופסי הראשונים לא היה כתוב הרי את מותרת לכל אדם יש לחוש לדברי הירושלמי להחמיר אם נתגרשה בגט זה ופשטה ידה וקבלה קידושין מאחר :

כתב הריב"ש בסימן י"א שנשאל על אשה אנוסה שנתגרשה מבעלה שהוא אנוס ועידי כתיבת הגט וקיומו ומסירתו כולם אנוסים והאריך בתשובה עיין עליו : כתב הרמב"ם כתב גט בשבת או ביה"כ בשוגג ונתנו לה הרי זו מגורשת כתבו וחתמו בזדון בי"ט אינה מגורשת שהרי העדים פסולים מן התורה כתבו וחתמו בי"ט בזדון ונתנו לה בפני עדים כשרים הרי זה גט פסול כך מצאתי הנוסחא בספרי רבינו ולפ"ז נקט בבבא ראשונה שבת ויו"ה לאשמועינן דאע"ג דאילו עשה כן במזיד היה מתחייב בנפשו וגם אם כתבו בפרהסיא הוה מיפסל מטעם שכתבו מחלל שבתות בפרהסיא דדינו כעכו"ם אפ"ה כיון שלא כתבו אלא בשוגג כשר וכ"ש לכתבו בי"ט בשוגג דכשר ובבבא שניה כתב כתבו וחתמו בזדון בי"ט דאינה מגורשת וכ"ש בשבת ובי"ה ובבבא שלישית נקט דוקא י"ט דמש"ה פסול ואינו בטל ואפי' כתבו בפרהסיא אבל אילו כתבו בזדון בשבת ויו"ק בפרהסיא בטל היה מפני שכתבו מחלל שבתות כנ"ל לפי נסחא זו אבל בספרי הרמב"ם שבידינו כתובה בספ"ג בסגנון אחר וז"ל הכותב גט בשבת וביו"ה בשגגה ונתנו לה הרי זו מגורשת כתבו וחתמו בו ביום בזדון אינה מגורשת שהרי העדים פסולים מן התורה כתבו בי"ט בזדון ונמסר לה בפני עדים כשרים בי"ט הרי זה פסול ולפי נסחא זו בתרי בבי קמאי נקט שבת ויו"ה דבשוגג מגורשת במזיד אינה מגורשת ובבבא ג' נקט י"ט דוקא כמו שכתבתי לנסחא האחרת ומה שכפל בבבא ג' בי"ט נ"ל שהוא מיותר ומ"מ יש לדקדק לשתי הנוסחאות דבבבא קמייתא לא נקט אלא כתב ולא נקט וחתמו וכיון דבשוגג הוא אפילו חתמו נמי ואפשר דמשום דלא מתרמי להיות שוגגים הסופר וגם העדים מ"ה לא נקט בה חתמו אבל קשה דאי בלא עידי חתימה מיירי הל"ל ונתנו לה בפני עדים כשרים כמ"ש בבבא שלישית ותו איכא למידק דקתני ונתנו לה דמשמע דוקא דיעבד ולכתחלה אמאי לא והכי הל"ל הרי זה גט כשר ובבבא שניה הרי זה בטל ולא ה"ל לאדכורי נתנו לה ולא מסרו לה וצ"ע ודינים הללו לא כתב ה"ה מקומם ובעל מ"ע כתב דאיתנהו בפרק מי שאחזו ואני חפשתי כל הפרק בבבלי וירושלמי וגם בתוספות בדקתי כל הגמרא ולא מצאתי (ג) : **כתוב** בקונדריסים דיש לדקדק מלשון תשובה דהרשב"א שאין להניח לכתוב הגט לבעל וגם שלא יאמר הבעל לסופר שיכתוב כך או לא יכתוב רק יאמר לו בסתם כתוב גט כשר וטעם הדבר נ"ל שהוא משום דס"ל כדעת בעל העיטור שכתב רבינו בס"ס קכ"ו דכל הנך דקדוקים דוקא כשהבעל כתב הגט או שהסופר כותבו מפיו ובא הבעל ואמר כוונתי לשנות לקלקלה וכו' כתב מהרי"ק בשורש ק"ו שאם ימצא סופר שלא יהא קרוב לאשה יותר טוב הוא כי היכי דלא ליתי לכתתימו בעדים ומהיות טוב אל יקרא וכו' אבל היכא דלא אפשר אין קפידא כלל עכ"ל ואיני מוצא טעם להקפיד בכך אפילו ע"ד מהיות טוב :

על

חדושי הגהות

דלא בעינן שליחות בכתיבה מיהו כתבו בשם ר"י דבעינן שליחות בכתיבה ע"ש ובסוף סימן זה יתבאר : (ג) כתב המרדכי ביבמות פרק האשה בתרא ע"ד דמותר לגרש בלילה וכן הוא לקמן סי' קמ"ב אמנם בת"ה סימן רמ"ח כתב וז"ל וראיתי אחד מן הגדולים שפסל גט שנתן לאחר שהתפללו הקהל ערבית אע"פ שהיה עודנו יום וכ"כ בתשובה והטעם משום דאיתא בתשובת א"ז דאשה שקבלה גיטה בלילה אינה מגורשת עכ"ל וכ"כ מהר"י מינץ בסדר הגט שלו דאם נתגרשה בלילה הגט פסול וכתב עוד שם ה"ה קודם מנחה משתחשך דבעינן יום ולא לילה כ"כ מהר"ן מאינרא וכתב שם בשם מהר"י מולי"ן דכשהתפללו הקהל אע"ג דאיהו לא התפלל ועדיין היום גדול אפ"ה אין לתת גט וב"י כתב לקמן סי' קל"ז ושמעתי הטעם משום דהוי כדין ואין דנין בלילה ולא ידעתי מה ענין דין לגט ושום אחד מן הפוסקים לא חילק להקפיד בכך :

ועיין

פרישה

(ב) **בפרהסיא** וכ"כ בי"ד בסימן ב' לענין שחיטה וכתבו התוס' והמרדכי שם דגם לענין ע"א בעינן בפרהסיא דאם לא הפקיר עצמו אלא עבד פ"א אינו כלום : (ג) **מקום** התורף פירוש גילוי ושאלו הדברים הם גילוי ענייני של שטר בית יוסף : (ד) **ומקום** הזמן אע"ג דכתיבת זמן בגט אינו אלא מדרבנן אלמוה כאילו היא של תורה בית יוסף : (ומדברי הרמב"ם יראה כו' גם מדברי רבינו לא משמע כלל שיהא חולק על זה בין בחש"ו בין בעבד וכותי ונראה דלשון זה שאמר ומדברי הרמב"ם יראה הוא תחלת ענין וקאי אמאי דמסיק והרי"ף פוסל כו' ואין שום דבר חילוק בינו להרמב"ם כ"ס) : (ה) **אחד** לומר סכ"ל דהיינו חרש שוטה וקטן ועבד וכותי : (ו) **והר"י** פוסל כתב בית יוסף שכן צריך להיות והר"י או הר"ף : (ז) **אפי'** בחרש שוטה וקטן הלם לומר אפילו בטופס : (ח) **כתב** הרמב"ם כתב גט בשבת כו' ז"ל ב"י כך מצאתי הנוסחא בספרי רבינו ולפ"ז נקט בבבא ראשונה וכו' עד נקט דוקא י"ט דמ"ש פסול ואינו בטל (ר"ל כל מקום שאמר הרמב"ם בטל ר"ל מן התורה ופסול מדברי סופרים כ"כ הרמב"ם בסוף פרק ב' דהלכות גירושין) ר"ל שפיסל הגט מן התורה ומבטלו כמו כ"מ) ואפילו כתבו בפרהסיא אבל אילו כתבו בזדון בשבת בפרהסיא בטל היה מפני שכתבו מחלל

שבתות

דרישה

סי' קכג [א] **או** לחלל שבת בפרהסיא דינו ככותי כך היא הגירסא בספרי בית יוסף ור"ל דינו ככותי לאפוקי שאין דינו כחרש שוטה וקטן שדינן מחולקין כן כדמפרש ואזיל ובספרים אחרים אין כתוב בכן דינו ככותי וצריך לומר מה שכתב וישראל מומר כו' קאי אמון שכתב לעיל מיניה : [ב] **כתב** הרמב"ם כתב גט בשבת כו' וכתב ב"י וז"ל יש לדקדק דבבבא קמייתא לא נקט אלא כתב וכו' עד ולא ה"ל לאדכורי נתנו לה ולא מסרו לה וצ"ע עכ"ל ונראה דמה שהקשה דהל"ל ונתנו לה בפני עדים כשרים דלק"מ דמ"ש ונתנו לה ר"ל ונתנו לה באופן המועיל דהיינו בפני עידי מסירה או בעדי חתימה אם אירע שחתמום גם כן בשוגג ובזה אתי נמי שפיר אמאי לא קתני ה"ז גט כשר דאי הוי תני הכי הוה צריך לאדכורי שנתנו לה בפני עדי מסירה והוי אריכות דברים לכך תנו בקיצור בזה שלשון כדי לכלול בו כמו שנתנו לה בפני עדי מסירה · וכתב עוד הב"י ז"ל אבל בספרי הרמב"ם שבידינו כתוב בספ"ג בסגנון אחר וז"ל הכותב גט כו' ה"ז מגורשת כתבו וחתמו בו ביום בזדון אינה מגורשת כו' כתבו ביו"ט בזדון ונמסר לה בפני עדים כשרים ביו"ט ה"ז בטל עכ"ל הרמב"ם וכזאת הגירסא הגיה מ"ז בעא"ח שלו · וכתב מ"ז מ"ש בבבא שלישית י"ט מכ"ש שבת ויו"ה וקא משמע לן דאפילו ביו"ט פסול

ול"מ

קכד (א) [א] **על** כל דבר תלוש כותבין הגט (ב) אפילו על איסור הנאה (ג) אפילו על עלה של זית אע"פ שהוא (ד) דבר המזדייף כשר (ה) אפי' לזמן מרובה (ו) ולא חיישינן שמא היה בו תנאי ונמחק (ז) והוא שיהיו עדי מסירה לפנינו אבל בעדי החתימה

אפי'

קכד על כל דבר תלוש כותבין לאפוקי מחובר כמו שיתבאר בסימן זה : אפילו על איסורי הנאה בפ"ב דגיטין (דף כ') שלחו מתם כתב על איסורי הנאה כשר ואסיק תלמודא הכי הלכתא : **וכתב** הר"ן בכל איסורי הנאה קאמרינן ואע"ג דכתותי מכתת שיעורייהו לא אמרינן לה אלא במידי דבעי שיעור כשופר ולולב ומיהו באותם שצריכים להתבער מן העולם למ"ד (מנחות קב :) כל העומד לשרוף כשרוף דמי משמע דלא הוי גט דכמאן דליתנהו דמו עכ"ל : אפילו על עלה זית משנה שם (דף יט') וכתב הר"ן ואליבא דר"א דס"ל עידי מסירה כרתי אפילו בכותב על העלה בדיו כשר אע"פ שהוא כתב שיכול להזדייף וקמ"ל מתניתין דעלה של זית דבר המתקיים הוא דבין לר"מ בין לר"א אין כותבין הגט אלא בדבר המתקיים על דבר המתקיים והיינו דתניא בתוס' על עלה של זית על עלה של חרוב על כל דבר שהוא של קיימא כשר על עלה בצלים על עלה ירקות ועל כל דבר שאינו של קיימא פסול עכ"ל וגם התוספות כתבו דוקא עלה זית וכיוצא בו דמתקיים כדתניא בתוספתא על עלה של זית וחרוב ודלעת וכל דבר שהוא של קיימא כשר וכו' וגם רבינו ירוחם בח"ב כתב תוספתא זו אבל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם לא הזכירו התוספתא זו וכתב ה"ה בפ"ד גבי המקרע על העור דכתב על עלה של זית אינו מתקיים ולא הכשירה התוספתא אלא במקרע ושהרמב"ם לא סמך על התוספתא כיון שלא הוזכר זה בגמרא : אע"פ שהוא דבר המזדייף כשר אפילו לזמן מרובה וכו' פירוש אפילו לא הביאתו לב"ד עד אחר זמן מרובה שנמסר לה כשר ולא חיישינן שמא היה כתוב בו תנאי ומחקתו ואינו ניכר דכיון שצריכה להביא עידי מסירה לפנינו אם איתא דהוה ביה תנאה מידכר הוו דכירי אבל בעידי חתימה כלומר אבל אם לא הביאה עידי מסירה ואינה מביאה בידה אלא הגט בחותמיו לא מיבעיא אם אין עידי החתימה בפנינו אלא עדים שמכירין חתימתם דפסול אלא אפילו באים עידי החתימה עצמם ומעידים שלא היה כתוב התנאי פסול מפני שכתוב על דבר המזדייף ודין זה דדבר המזדייף משנה בפ"ב דגיטין (דף כא:) ר"י בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שיכול להזדייף וחכמים מכשירים ובגמרא (דף כב') מאן חכמים אר"א ר"א היא דאמר עידי מסירה כרתי ופרש"י ר"א הוא דאמר חתימת גט אינה מן התורה ולא סגי למיתביה בלא עידי מסירה ומ"ד עידי מסירה עיקר הבאה לינשא צריכה להביא עדים שנמסר לפניהם וכתבו התוספות ודוקא הכא על דבר שיכול להזדייף אומר רש"י דצריכה עידי מסירה בשעה שבאה לינשא אבל בגיטין הכתובין בדבר שאינו יכול להזדייף יכולה להנשא על ידי עידי חתימה ואפי' לר"א כדתנן בפרק בתרא שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כלומר שאם הלכו להם עידי מסירה משיאין אותה בקיום הגט וכן כתבו הרא"ש והרשב"א והר"ן ובטעמא דלא מכשרינן בעידי חתימה כשכתוב על דבר המזדייף כתב הרא"ש דהוי משום כי חזינן בידה גט דליכא למיחש לזיופא אמרינן דמסתמא בא לידה כמצותו כלומר בעידי מסירה ולטעמיה אזיל דס"ל דכל שלא נמסר בעידי מסירה בטל הוא ומש"ה כל היכא דכתוב על דבר המזדייף הורע חזקתו וחיישינן שמא לא ניתן לה בפני עדים ולפ"ז מ"ש רבינו אבל בעידי חתימה אפי' הם לפנינו פסול זהו דוקא לדברי הסוברים דכל היכא דליכא עידי מסירה הוא בטל אבל לדברי המכשירים בעידי חתימה לחוד כמו שיתבאר בסימן קל"ג אם באו עידי חתימה בפנינו נשאת על ידיהם אע"פ שהגט כתוב על דבר המזדייף מיהו קשה דא"כ למה סתם רבינו דבריו וה"ל לפרושי דהיינו להרא"ש דוקא ואפשר דגם למכשירים בעידי חתימה לחודייהו פסלי הכא אפילו כשעידי חתימה לפנינו משום דכיון דיכול להזדייף ה"ל כמזוייף מתוכו א"נ גזרינן היכא שעידי החתימה באים לפנינו אטו היכא שאינן באים לפנינו אלא עדים המכירים חתימתן דאז ודאי חיישי' לדילמא תנאה הוה ביה וזייפתיה וגם שמא זייף החתימות עד שנראה למקיימים שהיא חתימת העדים החתומים בו דכיון שכתוב על דבר המזדייף איתרע ליה חזקה דכשרות וחיישינן לכל מאי דאפשר למיחש ואמרינן תו בגמ' אלא דמאן חכמים ר"א ואר"א לא הכשיר ר"א אלא לאלתר אבל מכאן עד עשרה ימים לא דילמא הוה ביה תנאה וזייפתיה ורבי יוחנן אמר אפילו מכאן עד עשרה ימים דאם איתא דהוה ביה תנאה מידכר דכירי ופסקו הרא"ש והרשב"א כרבי יוחנן והרי"ף לא הזכיר מחלוקת זה ומשמע דכרבי יוחנן נמי ס"ל ולפיכך כתב סתם מתניתין וחכמים מכשירים ומכשירין לעולם משמע וגם הרמב"ם בפ"ד הכשיר סתם וכתב ה"ה דהיינו משום דסבר כרבי יוחנן ובענין נייר המחוק השנוי במשנתינו פרש"י דהוא ועידיו על המחק ויכול לחזור ולמוחקו עד העדים ולכתבו ויעביר תנאי שהיה בו ולא מוכחא מלתא וכתב הר"ן דלא נהירא דבכל כה"ג כשר לפי שאינו דומה נמחק פעם אחד לנמחק ב' פעמים כדאיתא בפרק גט פשוט (קסד') וכ"כ הרשב"א וגם הרא"ש חולק על רש"י לומר דכל שהוא ועדיו על המחק כשר לכ"ע אלא שמפרש דמתניתין בעדים על המחק וכתב הגט שלא על המחק דהשתא ימחוק הכתב ויכתוב מה שירצה ויהיו הוא ועידיו על המחק וכשר כלומר דכשילא לפני ב"ד יבואו להכשירו מפני שלא יכירו בזיופו וכן כתב המרדכי וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב בשם התוס' והעיטור במאמר ז' כתב כפרש"י דבגט שהוא ועידיו על המחק עסקינן ואע"ג דאינו דומה נמחק פעם אחד לנמחק שתי פעמים סבר ת"ק דגזרו דילמא דמי האי מחקא להאי מחקא וחכמים מכשירין דאי איכא חששא אזלינן לעידי מסירה :

נמצא דכשהוא ועידיו על המחק כשר אפילו לת"ק לכ"ע זולתי רש"י והעיטור וכשהוא על המחק ועידיו על הנייר או הוא על הנייר ועידיו על המחק לכ"ע כשר בעידי מסירה לדעת חכמים דליכא בינייהו אלא הוא ועידיו על המחק

דלרש"י

קכד על כל דבר תלוש כותבין אפילו על איסור הנאה נראה דרבינו דכתב הך דאיסור הנאה עם הך דעל כל דבר תלוש כותבין בחדא בבא אתא לאורויי דאע"ג דבפ"ב (דף כ') איתא שלחו מתם כתבו על איסור הנאה כשר ותניא רבי אומר כתבו על איסור הנאה כשר ומשמע דדיעבד כשר אבל לכתחלה לא לכך אמר על כל דבר תלוש כותבין לכתחלה ואפילו על א"ה ומשמע לרבינו הכי מדקאמר עלה א"ר אשי אף אנן נמי תנינא על הכל כותבין על העלה של זית שאינו שוה כלום וה"ה איסור הנאה אלמא דבאיסור הנאה נמי כותבין לכתחלה ואע"ג דדחי לה תלמודא וקאמרה ולמא שאני עלה של זית דחזי לאיצטרופי עם עלין אחרים לשכוב עליהן או למאכל בהמה ואע"ג דלאו ש"פ אבל איסור הנאה לא מ"מ ודאי אע"ג דדחי דליכא ראייה מ"מ שמעינן מדרב אשי דהא דתנא כתבו על איסור הנאה כשר לאו דוקא דיעבד אלא אפילו כותבין לכתחילה ומיהו בתוס' שם בד"ה כתובת קעקע כתבו וז"ל ואפילו הויא הכא איסורא דאורייתא מ"מ הוי גט כדאמר כתבו על איסור הנאה אע"ג דאסור לכתוב דהא מתהני באיסורי הנאה עכ"ל אלמא דלכתחילה אסור ומ"מ נראה עיקר כדברי רבינו דהכי מוכחת הסוגיא כדפי' והא דקי"ל דאסור ליהנות באיסורי הנאה היינו דוקא כשמתכוין ליהנות אבל כשאין מתכוין אע"ג דאפשר שרי כדאיתא בפרק כל שעה (דף כו) דאסיקנא בתיובתא מ"ד אפשר ולא מתכוין אסור והכא בכותב גט לא מתכוין ליהנות ממנו כלל אלא לכתוב עליו גט ושרי לכתחלה :

אפילו על עלה של זית וכו' כלומר לא מיבעיא על הנייר אלא אפילו על עלין שהוא דבר המזדייף כשר · וסבירא ליה לרבינו דעלה של זית דנקט תנא במתניתין לאו דוקא דהוא הדין שאר עלין דאין לפרש דעלה של זית דוקא הוא דדבר המתקיים וכמו שכתבו התוספות (דף כא) ע"ב בד"ה על עלה וכדתניא בתוספתא וכך כתב הר"ן דאם כן כי היכי דתנן ברישא בכל כותבין בדיו וכו' ובכל דבר שהוא של קיימא וכו' הכי נמי ה"ל למיתני בסיפא על הכל כותבין על העלה של זית ועל כל דבר שהוא של קיימא אלא ודאי דתנא דמתניתין לא נקט עלה של זית אלא לאורויי אפילו דבר שיכול להזדייף והוא הדין שאר עלין אע"ג שאינן של קיימא דלהכי שינה ולא תני בסיפא ועל כל דבר שהוא של קיימא דלא כתנא דתוספתא וכך היא דעת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ד' שלא הזכירו תוספתא זו גם דקדק הרמב"ם לשם ריש פרק ד' שכתב כותב לה על הנייר וכו' ועל העלין ושונה לשון המשנה דתני עלה של זית אע"פ שאין זה דרכו להורות הלכה בא שעל כל עלין כותבין אפילו אינן של קיימא כשל זית ודלא כתוספתא וזו היא דעת רבינו שכתב לשון המשנה עלה של זית ופירשה דלא אתא לאורויי אלא אע"פ שהוא דבר המזדייף אבל אין צריך דבר של קיימא ולכן לא כתב רבינו לחלק בין על דבר של קיימא לאינו של קיימא ומה שכתב אפילו לזמן מרובה וכו' והוא שיהיו עידי מסירה לפנינו שם (דף כב) פלוגתא דר"י ורבי אלעזר והלכה כר"י דאמר אפילו מכאן עד עשרה ימים פירוש דלא באת לבית דין לאלתר שיתירוה לינשא אלא לאחר עשרה ימים ואפילו הכי לא חיישינן לזיופא דהוה ביה תנאה וזייפתיה לרבי אלעזר דעידי מסירה כרתי דאי איתא דהוה ביה תנאה מדכר דכירי דהא אמרן צריכין למיקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי :

אבל בעידי חתימה אפילו הם לפנינו פסול איכא לתמוה דבתוספות (דף כב) בד"ה מאן חכמים וכן באשיר"י לא כתוב דפרש"י אלא דצריך עדי מסירה שיעידו לפנינו כשבאה לינשא למאן דאמר עידי מסירה כרתי דכיון דנכתב על דבר שיכול להזדייף צריך שיעידו עידי מסירה שראו הגט ושאין בו זיוף · וסגי בהכי אע"פ שאין שם עידי חתימה מיהו כשיש עידי חתימה בפנינו ומעידין שלא נזדייף בגט שום דבר משמע נמי דכשר לינשא בו והא דכתבו התוספות בסוף הדיבור דאפי' אי איכא סהדי דמכירים חתימת העדים לא תנשא משום דבעינן שיהא מוכיח מתוכו ובדבר שיכול להזדייף אין מוכיח מתוכו כלום לא כתבו התוספות כן אלא לרבי מאיר דאמר עידי חתימה כרתי דבעינן שיהא מוכיח מתוכו דליכא זיופא ושנכתב לשם זה האיש והאשה זו ולא מהני עידי מסירה אבל לרבי אליעזר דלא בעינן מוכיח מתוכו נראה ודאי דהוא הדין בדאיכא חתימה לפנינו ורואין דליכא זיוף נמי תנשא דתלינן בסתמא דנעשה בהכשר והיו לשם עידי מסירה אעפ"י שאינו לפנינו והיה אפשר ליישב ולומר דרבינו איירי הכא למאן דמכשירין לרבי אליעזר בעידי חתימה אע"פ שידוע שלא היו שם עידי מסירה כדלקמן בסימן קל"ג וקאמר רבינו דאין זה אלא בדבר שאינו יכול להזדייף אבל בדבר שיכול להזדייף כיון דידוע שלא היו שם עידי מסירה לא תנשא אפילו עידי החתימה הם לפנינו אלא שנראה דוחק שרבינו יהא סותם דבריו בכאן לדעת החולקים על הרא"ש אלא נראה דעת רבינו מדכתבו התוס' והרא"ש ע"ש פירוש רש"י דתלמודא קאמר דאשה הבאה לינשא צריכה להביא עידי מסירה שנמסר הגט בפניהם וקראוהו תחלה ודעי דלא נזדייף משמע דווקא בדאיכא בפנינו עידי מסירה אבל עידי חתימה אפילו הם בפנינו לא תינשא דאם לא כן הוה ליה לתלמודא לאשמועינן דאף בעידי חתימה כשהם בפנינו ורואין שלא נזדייף תינשא בו אלא בע"כ דלא תינשא אלא בדאיכא בפנינו עידי מסירה דכיון דאיכא ריעותא בפנינו שנכתב הגט על דבר שיכול להזדייף הורע חזקתו וחיישינן שמא לא ניתן לה בפני עדים ולפיכך צריך עידי מסירה בפנינו שנדע שנעשה כתקנת חכמים והב"י הבין כך דברי רבינו והקשה דאם כן הוי ליה לרבינו לפרושי דהיינו להרא"ש דוקא וכו' ותימה הלא ידוע דרכו של רבינו דבסימן אחד יהא כותב דעת הפוסקים ודעת הרא"ש החולק עליהם ובסימנים אחרים סותם דבריו על פי דעת הרא"ש ואין כאן קושיא גם מה שכתב הב"י בישוב קושיא זו וז"ל ואפשר דגם למכשירים בעידי חתימה לחודייהו פסלי הכא אפילו כשעידי חתימה לפנינו משום דכיון דיכול להזדייף הוי ליה כמזוייף מתוכו עכ"ל איכא לתמוה הלא הרמב"ם בכלל המכשירים הוא כדלקמן בסימן קל"ג והוא ז"ל כתב דאם נכתב על דבר שיכול להזדייף לא הוי דינו

כמזוייף

דרישה

ול"נ מאחר דאיכא צד למעליותא בעדי מסירה א"כ לא משגחינן בעדים פסולים ממש בפרט בי"ט וק"ל עכ"ל :

סי' קכד [א] **על** (כל דבר תלוש אע"ג דכתיב וכתב לה ספר כריתות וסתם ספר פירושו על קלף או על נייר דקדקו חז"ל מדלא כתיב וכתב לה על ספר או בספר אלא וכתב לה ספר אין פירושו אלא סיפור דברים אבל הכתיבה יוכל להיות על כל דבר שיכולין לכתוב כ"פ

פרישה

שבתות עכ"ל ובבבא שניה דבטל היינו משום שעברו על לאו של לא תעשה מלאכה בי"ט והוו רשעים ופסולים לעדות והוו הגט בלא עדים ומשום הכי דוקא אם חתמו הוא בטל אבל אם לא חתמו אלא כתבו בזדון ונתנו לה בפני עדים כשרים לא היה בטל דאע"ג דעברו עבירה בזדון מכל מקום אין מבטל הגט מכתיבה דאין דינם ככותי דדוקא אם עברו בשבת בזדון בפרהסיא דינם ככותי · וכתבו דנקט היינו משום דאילו לא נכתב היום הוי בטל מטעם דהוי מוקדם · ובבבא שלישית דפסול ואינו בטל היינו משום דאף על גב דעדים פסולים לעדות מן התורה והוי הגט כאילו לא נתתם מכל מקום הואיל שנתנו לה בפני עדי מסירה אינו בטל דמתכשר בעידי מסירה ועיין בדרישה :

סי' קכד (א) **על** (כל דבר תלוש לאפוקי מחובר מדכתיב וכתב ונתן בידה משמע דבר הניתן מיד ליד ושתהא הכתיבה ולא יהא מחובר מעשה ביניהם ע"כ צריך גם שהכתיבה על התלוש ועד"ר כ"פ) : (ב) **אפילו** על איסור הנאה ואע"ג דכתותי מכתת שיעורייהו הגט לא בעי שיעור (לאפוקי שופר ולולב דבעי שיעור כ"פ) ומיהו בדבר שצריך ביעור מן העולם למ"ד כל העומד לישרף כשרוף דמי משמע דלא הוי גט ר"ן : (ג) **אפי'** על עלה של זית דוקא כהאי גוונא דבר שיכול להתקיים אבל עלה של בצלים (או של ירקות) וכיוצא בו לא ר"ן ולכתחילה יש לכותבו על קלף מתוקן לספר תורה רמ"א בשלחן ערוך : (ד) **דבר** שמזדייף לאפוקי שאר שטרות דפסולים כשנכתב בדבר המזדייף כמבואר בחושן משפט סימן מ"ב משום דבעינן שיעמדו ימים רבים וגזירת הכתוב דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים : (ה) **אפילו** לזמן מרובה פירוש אפילו לא הביאתו לבית דין עד אחר זמן מרובה שנמסר לה : (ו) **ולא** חיישינן כו' דכיון שצריכה להביא עדי מסירה (וקיימא לן עידי מסירה כרתי כ"פ) אם איתא דהוה ביה תנאי מידכר הוו דכירי : (ז) **והוא** שיהיו עידי כו' מפני שיכול להזדייף צריכי שיבואו ויעידו שבפניהם נמסר ובשעת

מסירה

(ח) אפי' הם לפנינו פסול אבל בדבר שאינו מזדייף כשר בעדי חתימה לחוד וכותבים אותו על יד העבד וקרן הפרה ונותנין לה העבד והפרה (ט) והוא שיהיה בעידי מסירה אבל לא יחתוך יד העבד וקרן הפרה ויתן לה דבעינן שלא יהא מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה וכתב הרשב"א ודווקא שכתב על בעלי חיים או מחובר לקרקע (י) שעוקר דבר מגידולו אבל דבר אחר לא וכ"כ בשם רש"י שהיה מכשיר גט שנכתב בקלף גדול ונחתך ממנו אח"כ (יא) ומעשה היה בימי רבינו יצחק בר' מנחם ופסלו ונחלקו עליו בני דורו וכך הביא בעל העיטור תשובה להכשיר ובה"ג פוסל אותו אם נחתך ממנו כלום וכ"כ ר"ת וכן מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכתב מיהו דוקא כשנחתך מקלף גדול הוא דחשיב מחוסר קציצה אבל אם חתכו ממנו דבר מועט כדי ליפותו לא מקרי מחוסר קציצה ומ"מ כתב בסדר כתיבת הגט וז"ל ויחתוך הסופר הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך עוד ממנו ע"כ

לפיכך

דלרש"י והעיטור בעיא עידי מסירה להכשירו ולשאר מפרשים לא בעינן אבל כל היכא דאיכא עידי מסירה פשיטא דבכל גוונא כשר אפי' לדעת רש"י והעיטור (א) :

וכותבין אותו על יד העבד וקרן הפרה ונותן לה העבד והפרה וכולי משנה בפ"ב (דף יט) על הכל כותבין על עלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה ועל היד של עבד ונותן לה את העבד ובגמרא (דף כא:) בשלמא יד של עבד לא איפשר למקצייה כלומר משום דשייך במצות ואינו רשאי לחבול בו אלא קרן של פרה ליקצייה וליתביה לה אמר קרא וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קצילה ונתינה · ומשמע בגמרא דדרשא גמורה היא כלומר וכל שהוא מחוסר כתיבה קצילה ונתינה הגט בטל וכ"כ מדברי הר"ן שכתב גבי אין כותבין במחובר לקרקע דכיון דפיסולא דאורייתא הוא אפילו בדיעבד אית לן למפסליה וכן הרמב"ם בפ"א מנאו בכלל העשרה דברים שהם עיקר הגירושין מן התורה ואם חסר אחד מהם הגט בטל וכתב הר"ן שכתבו בשם הרמ"ה שצריך שיתן העבד והפרה בפירוש הא בנותן לה ואומר הרי זה גיטיך סתמא אינו במשמע שנתנה לה כולם והגט בטל והרשב"א כתב פירוש ונותן לה בפירוש כולה פרה וכוליה עבד הא נותן לה פרה ועבד סתם פסול דמסתמ' הפרה והעבד משויירין לו דלא בטילי לגבי גט אלא דבירושלמי לא משמע הכי אלא כל שנתן לה סתם הכל שלה עכ"ל וכתב רבינו ירוחם בח"ב דכותב הגט על יד העבד וכו' ונותן לה את העבד ובכפות כמו שפירשתי בנתינת הגט ולא נהירא לי דהא דמצרכינן כפות הכי איתא בפ"ב (כא') אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו ואמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה ואסיקנא והלכתא בכפות ומשמע דדוקא התם שאינה קונה הגט אלא מטעם חצר הוא שהצריכו שיהא כפות כי היכי דלא ליהוי חצר מהלכת אבל הכא שהגט כתוב על ידו של עבד כיון שזכתה בעבד באחד מדרכי הזכיה ממילא נתגרשה שהרי זכתה בגופו של גט אח"כ מצאתי להרשב"א שכתב אמימרא דרבא וא"ת מאי קמ"ל הנא מתניתין היא על היד של עבד ונותן לה את העבד ועוד כי מקשה אדרבא חצר מהלכת היא אמאי לא אקשי הכי אמתניתין לא היא דמתניתין בכותב על יד העבד ונותן לה העבד בתורת גט כנותן לה גט הכתוב בספר אבל הא דרבא בנותן הגט ביד העבד והיא קונה את הגט על יד העבד מדין חצר עכ"ל וזה מפורש כמו שכתבתי וגרסינן תו בגמרא בפ"ב דגיטין (דף כ:) בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו מי אמרינן אקנויי אקני לה או דילמא הוא מנפשיה עייל אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא כלומר ודילמא תנאה הוה בגיטא ומחקתיה והדר כתביה ולרבא קשיא מתניתין על היד של עבד בשלמא מתני' לרבא ל"ק בעידי מסירה כלומר שקראוהו ורבי אלעזר היא אלא לרמי בר חמא קשיא לרמי בר חמא נמי לא קשיא בכתובת קעקע השתא דאתית להכי מתני' לרבא לא תיקשי בכתובת קעקע מאי הויא עלה תא שמע דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה וא"כ מתניתין דמכשרת ביד של עבד וקרן בחד מתרי גווני היא או בעידי מסירה שבאים לפנינו ומעידים שבפניהם נמסר והם קראוהו ולא היה בו תנאי או בשכתוב על יד העבד בכתובת קעקע וכן חקוק על הקרן של פרה דאינו יכול להזדייף ואז כשר אפילו אין באין עידי מסירה לפנינו כשאר גיטין הכתובין על דבר שאינו יכול להזדייף אלא דהיכא דמוחזקים בעבד ובפרה שהם שלו צריך עידי מסירה משום דהגודרות אין להם חזקה ולפיכך כיון שמעידים שראו שנמסר לה אע"פ שלא קראוהו כשר אבל אם לא היו מוחזקים בו שהם שלו כשר בלא שיבואו לפנינו עידי מסירה מאחר דאינו יכול להזדייף ורבינו כתב סתם והוא שיהיה בעידי מסירה משום דמוקי למתניתין בכתב שיכול להזדייף כפשטה וכדמשמע לן מעיקר' אליבא דרבא : ודין היה כתוב בכתוב' קעקע ומוחזקין בו שהוא שלו או אין מוחזקין כתבו לקמן בסי' זה :

וכתב הרשב"א ודוקא שכתב על ב"ח או מחובר לקרקע וכו' עד וכ"כ ר"ת הם דברי התוספות והרא"ש בפ"ב דגיטין ומ"ש רבינו וכתב מיהו דוקא כשנחתך מקלף גדול וכו' הם ג"כ מדברי התוספות שם והר"ן כתב דהכי מוכח בגמרא אלא שנראה מתוך דבריו שרבינו האי חולק בזה ופוסל כל היכא דהוה דעתיה קודם כתיבה למיגז מיניה והרשב"א הביא דברי התוספות כולם ואח"כ כתב דברי ה"ג ונסתפק אם דעת ה"ג לפסול אפילו חותך מן המרובה ומ"ש הרא"ש בסדר הגט ויחתוך הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך עוד ממנו לא כתב כן

משום

כמזוייף מתוכו דאילו בדבר שיכול להזדייף הרי זו מגורשת ע"י עידי מסירה כמו שכתב בפרק ד' ואלו כמזוייף מתוכו כגון שחתם עד פסול על הגט אפילו נתנו בפני שני עדים כשרים הרי זה גט פסול כמו שכתב בפרק א' ובמרדכי סוף פרק ב' כתב טעם לחלוק זה דאמרינן דאעפ"י שכתב על דבר שיכול להזדייף אין דינו כמזוייף מתוכו דזהו משום דמזוייף מתוכו חיישינן דילמא אתא למיסמך עלייהו בלא עידי מסירה שאין הכל יודעים שחתם עליו עד פסול אבל בדבר שיכול להזדייף הכל יודעין דאין הגט כשר משום חששא דזיוף ולא אתא למיסמך עלייהו בלא עידי מסירה וכדאיתא פרק קמא (דף י"א) דבשמות מובהקי' של עכו"ם כיון דלא אתא למיסמך עלייהו כשר הכי נמי הכא אלא דהקשה על זה במאי דמכשר הרמב"ם בפרק א' הרחיק ב' שיטין כשהיה לשם עידי מסירה כמו בדבר שיכול להזדייף דהא מזוייף מתוכו הוא ע"כ אבל אין זה קשה כל כך דהרמב"ם סובר דהרחיק שני שיטין לא הוי מזוייף מתוכו דהכל יודעין דבהרחקת שני שיטין השטר פסול ולא אתא למיסמך עלייהו בלא עידי מסירה כמו בכתב על דבר המזדייף וכן פירש ה' המגיד בפ"א וכה דכתבו התוס' בד"ה מאן חכמים דלר"מ בעינן שיהא מוכיח מתוכו ובדבר שיכול להזדייף אינו מוכיח מתוכו כלום לא כתבו כך אלא לר"מ דאי אפשר בלא עידי חתימה א"כ בדבר שיכול להזדייף אינו מוכיח מתוכו כלום דליכא זיופא ואפי' איכא סהדי קמן דליכא זיופא לא תנשא בו אבל לר"א דעידי מסירה כרתי לא בעינן מוכיח מתוכו ואי איכא עדי מסירה בפנינו אפי' נכתב על דבר שיכול להזדייף תנשא בו כיון דלא הוי מזוייף מתוכו כדפרישי' ודו"ק :

אבל בדבר שאינו מזדייף כשר בעידי חתימה לבד פירו' כיון דלא הורע חזקתו אמרינן דמסתמא בא הגט לידה כמצותו בעידי מסירה ואפי' לא באה לב"ד להתירה לינשא עד זמן מרובה מתירין אותה לינשא . וכן מ"ש וכותבין אותו ע"י העבד וכו' והוא שיהיה בעידי מסירה נמי הכי קאמר דאעפ"י דעל יד העבד וקרן הפרה כתב שיכול להזדייף הוא תנשא בו אפילו לזמן מרובה והוא בדאיכא עידי מסירה לפנינו אבל אין לפרש דמצריך שיהיו עידי מסירה בשעה שמוסר הגט לידה דא"כ מאי איריא בכתבו על יד עבד וקרן הפרה הלא אפילו כתבו על דבר שאינו יכול להזדייף הגט בטל להרא"ש כשלא היה שם עידי מסירה אלא בע"כ דלא אתא לאשמועינן הכא אלא היכא דבאת לב"ד להתירה לינשא לזמן מרובה דאי נכתב ע"ד שאינו יכול להזדייף מתירין אותה על ידי עידי חתימה בלחוד ותלינן דמסתמא בפני עדי מסירה מסרו הגט לידה כמצותו אבל כשהורע חזקתו שנכתב ע"ד שנזדייף לא תנשא עד שיהיו עידי מסירה לפנינו ויעידו שקראוהו ובפניהם נמסר ולא היה בו זיוף ותלמודא נמי ה"ק בסוף (דף ד') ולרבא קשיא מתניתין על יד של עבד הא כתב שיכול להזדייף הוא כלומר והיאך תנשא בגט זה לזמן מרובה דילמא איכא ביה זיופא ומשני בשלמא מתניתין לרבא לא קשיא בעדי מסירה ור"א היא פי' הא ודאי כיון דאיכא ריעותא דנכתב על דבר שנזדייף לא תנשא אלא בדאיכא עידי מסירה לפנינו ומעידין שלא היה בו זיוף ור"א היא דאמר אי אפשר בגט בלא עידי מסירה וא"כ ליכא חששא דזיופא כשמביאה עידי מסירה שהיו בשעת נתינת הגט ליד' ותנשא אלא לרמי בר חמא דקמיבעיא ליה מי חיישינן בעבד שלו וכתוב גט על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידו דילמא הוא מנפשיה עייל דאי מיירי בדאיכא עידי מסירה ולר"א הא ליכא למיחש דמנפשיה עייל אלא בע"כ דלר"מ קמבעיא ליה ובדליכא עידי מסירה אלא עידי חתימה מי חיישינן דמנפשיה עייל ולא תנשא והשתא קשיא ותיפוק ליה דהגט פסול משום כתב שיכול להזדייף ומהדרינן בכתובת קעקע דאינו יכול להזדייף ופשוט הוא :

וכותבין אותו על יד העבד וכו' משנה שם (דף יט) פליגי בה ת"ק ורבי יוסי הגלילי והלכה כת"ק דכותבים וכתבו התו' (בדף כ"א) בד"ה יצא זה הא דלא חיישינן הכא שמא יחתוך יד העבד וקרן הפרה ופסול משו' מחוסר קצילה כדחיישינן בעציץ נקוב היינו משום דאין דרך לקצוץ קרן הפרה ויד העבד וכ"כ הרא"ש והא דמכשיר הכא בגט כשכתב על יד של עבד וקרן הפרה וגבי שחיטה פסולה בשוחט בציפורן ובשן מחובר בב"ח כתבתי בי"ד סי' ו' דהכא מענייתא דקרא והתם מענייתא דקרא הכא כתיב ונתן שלא יהא מחוסר קצילה אלא כתיבה ונתינה וכשכותב על יד העבד וקרן הפרה ונותן לה העבד והפרה לאו מחוסר קצילה היא אבל בשחיט' כתיב ויקח המאכלת דהדבר ששוחט בו יהא תלוש שיקחנו בידו ובשן ובציפורן מחובר בב"ח אינו לוקח בידו דבר שהוא שוחט בו · ומ"ש אבל לא יחתוך יד העבד וכו' איכא להקשות הלא בגמרא (דף כא) קאמר דבלאו טעם דמחוסר קצילה אסור לחתוך יד העבד דשייך במצות ואסור לחבל בו וי"ל דמהאי טעמא משמע דבדיעבד אם חתכו היה הגט כשר ועל כן כתב רבינו דמטעם מחוסר קצילה אפילו דיעבד הגט בטל מדאורייתא ופשוט הוא מיהו טעם מחוסר קציצה ליתא אלא שאינו גט בקצצו לאחר כתיבה אבל קודם כתיבה שפיר דמי אבל מטעם דאסור לחבול בו אפילו קודם כתיבה אסור והוי ליה לרבינו לכותבו לטעם זה גם כן : **וכתב** הרשב"ם וכולי כ"כ התו' בשמו (דף כא) בד"ה יצא זה ומ"ש וכ"כ בשם רש"י וכו' כ"כ הרא"ש והוא מ"ש התוספות בשם רבי' שמעיה בפירושו שהיה תלמידו של רש"י ומשמע דמחלוקת גדולים האלו אינו אלא היכא דבשעת הכתיבה היה דעתו למיגז מיניה לאחר הכתיבה כגון כתבו על מחובר או בקלף גדול ולשם דוקא פסלו ר"י בר מנחם ואעפ"כ הכשירו בעל העיטור ולכן אמר רבינו ע"ז ובה"ג פוסל אותו אם נחתך ממנו כלום דבה"ג הוסיף לפסול אפילו נחתך ממנו כלום לאחר כתיבה ואעפ"י שלא היה בדעתו לחתוך ממנו בשעת כתיבה דכיון שקצץ ממנו שום דבר אגלאי מילתא למפרע שהיה מחוסר קצילת אותו דבר בשעת כתיבה ואפשר שלא היה פוסלו מדינא ד"ת אלא מכח חומרא מדרבנן וכן נראה מדברי התו' שכתבו וז"ל ובה"ג פוסל וכן ר"ת היה מחמיר זהו דעת רבינו שכתב ובה"ג פוסל אותו אם נחתך ממנו כלום וכ"כ ר"ת וכן מסקנת א"א הרא"ש כר"ת מדכתב דעתו באחרונה וכתב מיהו אף לר"ת נראה דלא חשיב מחוסר קצילה לפוסלו ד"ת אלא בנחתך מקלף גדול אבל בדבר מועט לא מיקרי מחוסר קצילה לפוסלו ד"ת אלא שהחמיר ר"ת בנחתך ממנו כלום כבה"ג אבל בדעת בה"ג גופיה איכא לספוקי אם הוא פוסל ד"ת בנחתך ממנו כלום אם לאו וכ"כ הרשב"א על מ"ש בה"ג דאי כתב ליה גיטא מקמי דליפסק מגילתא ופייסא מגילתא ופסיק לה בתר דכתב גיטא מפסיל ע"כ ואפשר שאף הרב ז"ל לא אמר אלא בדפייסא מגילתא טובא דלא בטיל גבי גיטא עכ"ל הרשב"א בחדושיו ומביאו ב"י וכתב רבינו ומיהו אעפ"י דבדבר מועט לא פסיל מדינא אפי' מדרבנן מ"מ מצד החומרא כתב בסדר הגט ויחתוך הסופר הקלף וכו'

דרכי משה

קכד (א) ועיין בה"ה סימן מ"ה וכתב בסדר גיטין וכותבין על קלף ובדיו והקלף יהא מתוקן כקלף לס"ת תפילין ומזוזות אבן א"צ עבוד לשמו עכ"ל וכל זה אינו אלא לכתחלה לחומרא בעלמא

פרישה

מסירה הם קראוהו ולא הוה בו תנאי גמורא : (ח) **אפי'** הם לפנינו כתב בית יוסף מדסתם רבינו דבריו אפשר לומר דאפילו למכשירים בעידי חתימה לחודייהו כמו שנתבאר בסימן קל"ג פסלי הכא אפילו כשעדי חתימה בפנינו משום דכיון שיכול להזדייף הוה ליה כמזוייף מתוכו אי נמי גזרינן אטו היכא שאין עידי חתימה באין לפנינו אלא אחרים מעידין על חתימתן דאז ודאי איכא למיחש דלמא תנאה הוה ביה וזייפתי' דכיון שכתוב על דבר שיכול להזדייף איתרע ליה חזקה דכשרות וחיישינן לכל מאי דאפשר למיחש ביה מה שאין כן כשנכתב על דבר שאינו יכול להזדייף (ונתקיים עדי חתימה כ"פ) דאז כשר אפילו למאן דאמר דוקא עידי מסירה וליכא לפנינו דאמרינן מסתמא בא לידה כמצוותו כלומר בעידי מסירה ע"כ פ"ש : (ט) **והוא** שיהיה בעידי מסירה מפני שיכול להזדייף (אבל אם חקק עליה בכתיבת קעקע דאינו יכול למחוק כתב רבינו לקמן דאין צריך עדי מסירה כ"פ) : (י) **שעוקר** דבר מגידולו קאי כמו אבעלי חיים דחשיב נמי כשחותך מהם שעוקר דבר מגידולו :

(יא) **ומעשה** היה בימי ר"י מזה נמי ראיה שכשר דהא נחלקו עליו בני דורו והיינו מכשירים

אע"פ

לפיכך אם טעה הסופר בגט לאחר שכתב קצתו ומתחיל באותה הקלף יחתוך תחילה המיעוט שכתב כתב בעל העיטור כתבו על ספר (יב) אע"פ שיש ענינים אחרים בתוכו ונתן לה הכל כשר אין כותבין אותו על המחובר (יג) אפילו יתן לה המחובר כמו שהוא דבעינן (יד) ונתן בידה כתב הטופס במחובר ותלשו והשלים עליו התורף כשר אבל אם כתב גם התורף במחובר אפי' בדיעבד פסול והרמ"ה פסק כר' יהודה ופסול (טו) עד שיכתוב כולו בתלוש ולא נהירא וכתב עוד כל היכא דפסלינן מחובר אפי' תלוש (טז) [ב] ולבסוף חברו פסול ואפילו כתבו וחתמו בתלוש ואחר חתימתו חזר וחברו ואח"כ תלשו (יז) ונתנו לה פסול ולא מיבעיא אם אשרוש אחר כתיבה וחתימה אלא אפי' לא אשרוש נמי פסול כיון דמחוסר מעשה מקמי נתינה דבעינן וכתב ונתן שלא יהא מחוסר מעשה משעת כתיבה עד שעת נתינה כתבו על חרס (יח) של עציץ נקוב כשר ויתן לה החרס כמו שהוא ולא חיישינן שמא יקטום שבר ממנו ויתן לה והוא שיהיו עדי מסירה לפנינו שחרס דבר המזדייף הוא כתבו על עלה של עציץ נקוב פסול (יט) שמא יקטום ויתן לה וכתב בעל

העיטור

כו' והיכא למידק דמלשון בה"ג שפוסל אם נחתך ממנו כלום משמע דבלא נחתך ממנו כלום פשיטא דכשר לגמרי ומאי לא מפסיל לכתוב עליו גט מטעם שמא יחתוך כי היכי דגזרו בעלה דעציץ שמא יקטום ואפשר דדוקא בעלה דעציץ אפי' אינו נקוב כיון דדמי כמחובר חיישינן שמא יקטום דסתם מחובר עומד לקצירה משא"כ בקלף גדול דאין דרך לקצוץ ולחתוך הגליונות אפי' הן גדולים ביותר דהוי הן כאגרת לא חיישינן שמא יחתוך :

אין כותבין אותו על המחובר כו' משנה פרק ב' סוף (דף כא) פליגי בה ת"ק ור' יהודה וכתב הר"ן וא"ת מ"ש דבמחובר שרי לת"ק כשנכתב טופס שלה בהכשר בדיעבד ובסופר שכותב טופסי גיטין אסרינן לה אפי' בדיעבד לקנת מחברי' כדלקמן בסימן קל"ו ובחש"ו שרינן לטופס אפי' לכתחלה כדלעיל בסימן קכ"ג י"ל דגבי סופרים דהוי מילתא דשכיח טובא שעושין כן להשתכר אסרו טופס אפי' דיעבד גזירה משום תורף וגבי מחובר דלא שכיחי כולי האי אסרו לכתחלה והתירו בדיעבד וגבי חש"ו דלא שכיח ככל מוקמי ליה טופס אדיניה ושרי ליה אפי' לכתחלה עכ"ל : ומ"ש בשם הרמ"ה דפוסק כרבי יהודה דאזיל לטעמיה דבסופרים פסק הרמ"ה ג"כ דגזרינן טופס אטו תורף כדלקמן בר"ס קל"א וה"ה נמי דגזרינן הכא במחובר ולא דמי כחש"ו וכ"כ ב"י ורבינו דכתב ולא נהירא טעמו משום דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ולא דמי מחובר לסופרים מטעם דכתב הר"ן וכך היא דעת הפוסקים דבמחובר הלכה כת"ק ולא כרבי יהודה ומ"ש דבתורף אפי' בדיעבד פסול האי פסול כלדדין קמפרשינן ליה בזמן לבדו דלא הוי דאורייתא פסול מדרבנן ובשאר תורף דהוי דאורייתא הגט בטל ועיין בב"י :

כתבו על חרס וכו' שם בגמרא סוף (דף כא) וכמו שפי' רש"י דאין לחוש שמא ישבור החרס וה"ל קצירה דלא מפסיד ליה לעציץ ותימה הלא בתלוש ס"ל כרש"י דלא מיקרי מחוסר קצירה כדלעיל כדין כתבו על קלף גדול · וא"כ העציץ שהוא כלי שהרי הוא נקנה במשיכה בין בנקוב ובין באינו נקוב אפי' ישבור החרס לית ביה משום מחוסר קצירה וכאן פי' רש"י דה"ל קצירה ולכאורה דדבריו סותרין זא"ז ונראה דס"ל דמדקאמר בגמרא כתבו על חרס עציץ נקוב כשר דשקיל ויהיב לה ניהליה לכוליה עציץ מכלל דאם ישבור החרס פסול דמחוסר קצירה ולא דמי לקלף גדול שהוא תלוש גמור וליכא למיטעי במחובר אבל בעציץ נקוב כיון דאיכא למיטעי לכתוב גם אמחובר דהיינו על עלה של זרעים שבתוכו החמירו רבנן ופסלו אם ישבור החרס ואפ"ה אין לחוש שמא ישבור החרס דלא מפסיד ליה לעציץ אבל ר"ת לא ס"ל הכי ומביא ראייה מהך דחרס מדקאמר דשקיל ויהיב ליה ניהליה אלמא דאם ישבור החרס פסול ואעפ"י דהעציץ הוא תלוש וה"ה לקוצץ מקלף גדול כמ"ש התו' משמו ע"ש בדבור ילא זה ועיין עוד במ"ש הר"ן בזה באורך · וב"י הביא לשון פירש"י וכתב עליו וצ"ל דלרבותא נקט נקוב דאעפ"י דחשוב כמחובר כשר וכו' ותימה דהא העציץ כלי הוא וחשוב תלוש גמור ואפשר דר"ל לומר כיון דאיכא למיטעי במחובר חשוב כמחובר ולא מחובר ממש כדפי' : **כתבו** על עלה וכו' שם פליגי בה אביי ורבא והלכה כרבא דפסול גזירה שמא יקטום העלה וה"ל קצירה מן המחובר וק' דהלא צריך לפרש דפליגי בדשקיל העציץ והניחתו במקום שפוסקת יניקת העציץ דאם לא פסקה יניקת העציץ לא הוה מכשר אביי בדשקיל ליה ויהבה לה ניהליה כולה דאכתי חשיבי מחוברין בשעת משיכה אלא בע"כ דלא מכשר אביי אלא בהניחתו במקום שפוסקת יניקת העציץ דהשתא לא הוי מחוסר קצירה ואם כן לרבא צריך לומר דפסול משום גזירה אטו הניחתו בלא פסיקת היניקה כמו שפירשו התוספות וא"כ היאך פירש רש"י דרבא פוסל שמא יקטום דהוי ליה קצירה מן המחובר הלא בהניחתו במקום פסיקת היניקה ליכא קצירה מן המחובר וי"ל דהכי קאמר רש"י דגזרינן אטו הניחתו בלא פסיקת יניקה ולהם חיישינן שמא יקטום ואיכא קצירה מן המחובר ולא חשיב לה גזירה לגזירה אלא חדא גזירה היא כדאמר בריש ביצה גבי גזירה פירות הנושרים ומ"ש בשם ב"ה דכשר באינו נקוב אפי' אם קוטם ונותן לטעמיה אזיל שכתב בקלף גדול להכשיר אם חתכו ממנו אא"כ דליכא משום

מחוסר

משום הא דרבינו האי שהרי לא הזכירה ואדרבה כתב בפשיטות כדברי התוספות דאפילו לדברי רבינו תם אם חתכו ממנו דבר מועט כדי לייפותו לא מיקרי מחוסר קצירה וגם לא משום דמספקא ליה בדברי ה"ג כהרשב"א דמתוך דבריו משמע דלא מחמיר בה"ג טפי מר"ת וכן משמע מדברי התוספות אלא לשופרא דמילתא כתב הכי ולא לעיכובא ואפשר דלישנא דבה"ג נקט שכתב ומאן דכתיב גיטא ליפסוק מגלתא שיעור גיטא והדר ליכתביה אבל בעל התרומות לא כתב דין זה בפשיטות שכתב וז"ל ואע"פ שפירשתי שאם חתך מן הנייר לאחר שנכתב הגט שפסול מטעם מחוסר קצירה נראה דוקא כי חותך הרבה יותר מכתיבת הגט דמה שחותך הוא עיקר אבל לחתך מעט יכול להיות דכשר הילכך צריך לקצץ ולחתוך הקלף קודם כתיבת הגט כמו שדעתו שישאר קלף גדול לאחר הכתיבה עכ"ל · מכל מקום אפילו לבעל התרומה נראה דבדיעבד לא פסלינן ליה כל שלא חתך אלא מעט וכדי לייפותו ואפילו חתך הרבה נמי כל שאינו חותך יותר מכתיבת הגט משמע מלשון בעל התרומה שדינו כחותך מעט לייפותו וכן נראה מדברי הר"ן (ג) · ותשובת העיטור היא במאמר ז' :

לפיכך אם טעה הסופר וכו' כ"כ בעל התרומה וזכרו דבריו בהגהות אשירי פ"ב דגיטין ובהגהות מיימון פ"א : **כתב** בהע"ט כתבו על ספר וכו' כ"כ במאמר ז' ויליף לה מעובדא דפ"ב דגיטין דהוא גברא דשקל ס"ת יהביה לדביתהו דלא מיפסיל אלא משום דאין מי מולין הא לאו הכי כשרה : **אין** כותבין אותו על המחובר וכו' משנה פ"ב דגיטין (כא :) אין כותבין במחובר לקרקע כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש וכתב הרא"ש אין כותבין במחובר לקרקע משום דמחוסר קצירה ואפילו אי בעי למיתב לה אותו המחובר לא משום דכתיב ונתן בידה כלומר דבעינן דבר הניתן מיד ליד דהיינו תלוש וכ"כ הרשב"א וכתב עוד דבירושלמי יליף לה מדכתיב ספר מה ספר מיוחד שהוא בתלוש אף כל דבר שהוא בתלוש : **כתב** הטופס במחובר וכו' בגמרא פריך אמתניתין שכתבתי בסמוך כתבו על המחובר והאמרת רישא אין כותבין וכתב הר"ן דליכא למימר דלכתחלה אין כותבין אבל דיעבד כשר דהא כיון דפיסולא דאורייתא הוא אפילו דיעבד אית לן למפסליה אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ורבי אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי כלומר דרבי אלעזר דריש וכתב אכתב הגט ולא אחתימת עדים וה"ק אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו כתבו לתורף ונתנו לה כשר וכתב הרשב"א ואע"ג דחתמו שנינו חתמו דהכא היינו השלימו מלשון חותם תכנית וכבר כתבתי בסימן זה דפיסולא דמחוסר קצירה הוי דאורייתא וכמו שכתבו הרמב"ם והר"ן הילכך כל שכתב התורף במחובר הגט בטל מיהו היכא שכתב הזמן לבדו במחובר איפשר דאינו בטל כיון דזמן בגט לא הוי דאורייתא ואיפשר דאלמוהו כאילו הוי דאורייתא כדאשכחן במוקדם דבטל כמ"ש בסימן קכ"ז וכבר כתבתי כיוצא בזה בסימן קכ"ג והרמ"ה פוסק כרבי יהודה וכ"ל דטעמיה משום דס"ל בסופר הכותב טופסי גיטין בלא רשות הבעל דגזרינן טופס אטו תורף וה"ה נמי דגזרינן הכא : והעיטור במאמר ז' גבי כתבו חש"ו חילק ביניהם וגם הר"ן אהא דכתבו לטופס במחובר חילק ביניהם דגבי סופרים שהיא מילתא דשכיחא שעושין כן כדי להשתכר גזור אפילו בדיעבד גבי מחובר דלא שכיח כולי האי לא גזרו · והרי"ף והרא"ש כיון שכתבו אוקמתא דשייר מקום התורף פשיטא דכת"ק ס"ל וכ"כ הרמב"ם בפ"א : וכתב עוד כל היכא דפסלינן מחובר אפי' תלוש ולבסוף חיברו פסול וכו' בענין מ"ש דתלוש ולבסוף חיברו חשוב כמחובר לענין גט מדסתם דבריו משמע לכאורה דאפילו לא בטלו חשוב מחובר דהא מחוסר מעשה הוא ולא נהירא דכל שלא בטלו הוה ליה כאילו לא חיברו וכשקולע אינו אלא כנוטלו מעל השלחן דהא ע"כ לא איבעיא לן בפ"ק דחולין (טז :) תלוש ולבסוף חיברו אי הוי כמחובר אלא בבטלו אבל בלא בטלו פשיטא דכתלוש דמי וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב בשם המפרשים שאם כתבו בתלוש וחברו ובטלו וחתמו במחובר שדינו כמחובר וכ"כ הרשב"א ז"ל · משמע הא לא בטלו לא ומיהו אי אשרוש עד שצריך קצירה אפילו לא בטלו פסול וכ"כ מדברי העיטור שכתב במאמר ז' דתלוש ולבסוף חברו חשוב כמחובר לענין גט הואיל ומחוסר קצירה : ובענין מ"ש ואפילו כתבו וחתמו בתלוש ואחר חתימתו חזר וחברו ואח"כ תלשו ונתנו לה פסול חלק עליו הרשב"א שהוא כתב אמתניתין דכי כתיב וכתב ונתן דמיניה דרשינן ילא זה שמחוסר כתיבה קצירה ונתינה אשעת כתיבה הוא דכתיב כלומר כשיכתוב לא יהא מחוסר אלא כתיבה ונתינה אבל מחוסר קצירה כתיבה ונתינה בשעת כתיבה לא והילכך אם כתב טופס ותורף בתלוש ואח"כ חברו ובטלו ותלשו ונתנו לה כשר ולפי דברי הרשב"א נראה דאפילו אשרוש נמי כיון דכתיבת טופס ותורף היה בתלוש כשר וכתב מיהו בירושלמי איבעיא להו ומ"מ מדלא איבעיא להו לבעלי גמרא דידן משמע דמתניתין הוה שמיע להו כמו שפירשתי עכ"ל : **כתבו** על חרס של עציץ נקוב כשר כו' בפ"ב דגיטין (שם) כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ופרש"י דשקיל ליה לכוליה עציץ ואין כאן מחוסר קצירה ואין לחוש שמא ישבור החרס ויתן לה החתיכה וה"ל קצירה דלא מפסיד לה לעציץ · וכ"ל דלרבותא נקט נקוב דאע"ג דחשיב כמחובר כשר וכ"ש כתבו על חרס של עציץ שאינו נקוב דכשר : **והוא** שיהא עידי מסירה לפנינו שחרס דבר המזדייף הוא כך היא הנסחא האמיתית לאפוקי מהגורסים המסויים במקום המזדייף וכבר נתבאר בסמוך דכשכתוב הגט על דבר המזדייף צריך שיבואו עדי מסירה ויעידו שלא היה בו שום תנאי כשקראוהו בשעה שנמסר לפניהם ושאם לא באו עדי מסירה ובאו עדי חתימה והעידו שלא היה בו תנאי פסול : **כתבו** על עלה של עציץ נקוב פסול וכו' שם עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר פסול אביי אמר כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה רבא אמר פסול גזירה שמא יקטום וידוע דהלכה כרבא וכתבו התוספות גבי ילא זה שמחוסר כתיבה קצירה ונתינה דר"ת מחמיר שלא לקצוץ אפילו שאינו מחובר ולא ב"ח מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר וכו' ודוקא בעלה גזרינן שמא יקטום ולאו דוקא עלה של עציץ נקוב וה"ה כשאינו נקוב אלא משום רבותא דאביי נקטיה דאפילו בנקוב מכשיר וכ"כ הרא"ש והרשב"א ולפי דרך זה נדקו דברי רבינו שכתב אבל לה"ג ור"ת פסול כלומר אע"פ שלא קטם דגזרינן שמא יקטום אבל הרשב"א כתב עוד א"נ איפשר דרבא לא גזר אלא בעלה של עציץ

נקוב

דרכי משה

בעלמא לעשות על צד הטוב לכתחילה אבל אין עיכוב בדבר זה וכ"כ שם סימן ל"ב וז"ל אני ראיתי גט הנכתב על נייר הנקרא פפיר בר"א שבא מקונסטנטינא לק"ק קראקא לפני מהרי"ף ושאר לומדים גם לא היה נכתב בכתיבה תמה כאשר אנהגו מצריכים לכתוב עכ"ל וכל זה פשוט : (ב) וכ"נ מדברי המ"מ פ"א דגרושין וכתב בסדר גיטין שלנו דגם אותם נקבים שעושה במחוגה לשרטט על ידן יחתך קודם הכתיבה · וכתב עוד שם דיחתוך מדת שיעורו קודם שיתחיל לשרטט דשרטוט בכלל הכתיבה היא ולכן לא יהא מחוסר דבר אחר

השרטוט

פרישה

(יב) **אע"פ** שיש ענינים אחרים כו' ולא אמרינן דלא מקרי ספר כריתות אלא ספר אחד : (יג) **אפילו** יתן לה המחובר כלומר ואז ליכא למיסריה משום קצירה : (יד) **ונתן** בידה דבר הניתן מיד ליד : (טו) **עד** שיכתוב כולו כו' משום דגזרינן תופס אטו תורף · ומה שכתב ול"נ ואף על גב דגבי סופר שכתב בלא רשות הבעל גזרינן· חולק ר"ן דשאני התם דשכיח שעושין כן כדי להשתכר גזרו· מה שאין כן במחובר דלא שכיח כולי האי : (טז) **ולבסוף** חברו פסול ודוקא שבטלו אבל אי לא בטלו הוי כנוטלו מעל גבי שלחן א"ל שאיסרום ועיין בדרישה : (יז) **ונתנו** לה פסול והרשב"א חלק ע"ז וס"ל דכתב ונתן דוקא אשעת כתיבה קאי ולא אבין שעת כתיבה ונתינה ב"י וכ"כ מ"ו ז"ל והשגתי עליו בספרי מכם סתום' בפרק שני סימן כ"ט עכ"ל : (יח) **של** עציץ (פירוש כעין אלי קדרה של חרס שזורעין בה וכתב על החרס: כשר דאינו מחוסר קצירה כ"פ) נקוב לרבותא נקט נקוב ב"י (אף על גב דחשיב כמחובר כ"פ) : (יט) **שמא** יקטום כו' (פי' העלה והיא קצירה מן המחובר כ"פ) והוי מחוסר קצירה אבל גבי עציץ של חרס לא גזרינן שמא יקטום שבר ממנו דלא מ[illegible] לעלין רש"י :

אפילו

דרישה

כתב : [ב] **ולבסוף** חברו פסול וכ"כ לעיל בי"ד סימן ו' לענין שחיטה אבל בי"ד סימן ק"ס כ"פ) לענין ע"א דלא חשיב כמחובר ומהרש"י למד ממנו דה"ה לענין סוכה לסכך בו כמי אינו חשיב

העיטור אבל כשאינו נקוב כשר (כ) אפילו אם קוטם ונותן לה אבל להלכות גדולות (כא) [ג] ולר"ת פסול עבד שהוחזקו בו שהוא שלו וגט חקוק עליו (כב) והיא מוחזקת בו ואומרת שמסרו לה בעדי מסירה להתגרש בו פסול אפילו העדים החקוקים בכתובת קעקע בענין שאינו יכול להזדייף (כג) [ד] לפי שאינה נאמנת דשמא עכשיו נכנס לרשותה וכ' הרמ"ה (כד) דחיישינן מספק לחומרא (כה) [ה] והויא ספק מגורשת ואי ניסת לשני תצא בגט אבל לא היה העבד בחזקת שהוא שלו והעדים חקוקים בו בענין שאינו יכול להזדייף ויוצא מתחת ידה (כו) הרי זו מגורשת אפילו אם אין עדי מסירה לפנינו ואצ"ל שאם מביאה עדי מסירה שאז הוא כשר אפילו אם עדי החתימה יכולין להזדייף אם הגט חקוק על טבלא שהיה ידוע שהוא שלה ויוצא מתחת ידה ואומרת שנתנתו לו וחזר ונתנתו לה ומביאה עדי מסירה הרי זו מגורשת (כז) דוודאי אקנויי אקני ליה ואם העדים חקוקים בענין שאינו יכול להזדייף אפי' אין עדי מסירה לפנינו מגורשת כתבו על טס של זהב ואמר הרי זה גיטך והתפרעי בזהב שבו בכתובה נתקבלה גיטה (כח) וכתובתה :

כותבין

מחוסר קצירה בתלוש גמור וה"ה בעציץ שאינו נקוב הוי תלוש גמור וכשר אם קוטם ונותן ולכן אמר רבינו אבל לה"ג ור"ת דפוסלין בחותך מקלף גדול לאחר כתיבה ה"ה בעציץ שאינו נקוב נמי פסול בקוטם ונותן לה וחוששין ג"כ בעלה שמא יקטום ואע"ג דבקלף גדול מותר לכתוב ולא חיישינן שמא יקטום מ"מ גבי עלה חיישינן מטעם שכתבתי בסוף ס"ז ואיכא להקשות לבעל העיטור דלא חשוב חרס עציץ שאינו נקוב מחובר לקרקע ובי"ד סוף סימן רנ"ד בדין ערל' חשיב ליה מחובר לקרקע ויש לחלק דשרשי אילן נכנסים אפי' בחרס אינו נקוב ויונקים מן הקרקע מה שאין כן הכא דמיירי בזרעים ולא באילנות וחילוק זה מפורש בהדיא ברמב"ם פרק ז' דה' מעשר שני וכן כתב מה' טומאת אוכלין ועיין בפרק קמא דגיטין במה שכתב התוספות סוף (דף ז') בד"ה עציץ :

עבד שהוחזקו בו שהוא שלו וכו' שם סוף (דף כ') ופירש"י דאם אינו כתובת קעקע דבר שיכול להזדייף הוא דלמא תנאה הוה בגיטא ומחקוהו והדר כתביה עכ"ל וא"כ תימה על מ"ש רבינו אפילו העדים חקוקים בכתובת קעקע דבגיטא גופא קאמר בגמר' דחקוק בכתיבת קעקע דליכא למיחש לזיופא ותו קשה דלאיזה צורך יזייף חתימות העדים וא"כ אין לנו לחוש להך זיופא שאין בו צורך ותו קשה הא ודאי ליכא למיחש דזייף חתימת העדים דא"כ לא מהני לקיים חתימתם וגם מ"ש אח"כ והעדים חקוקים בו וכו' הוא תמוה ונראה דרבינו מפרש הא דמוקי תלמודא בכתובת קעקע היינו לומר דאף העדים חקוקים בכתובת קעקע דאם לא כן אלא שהגט לחוד חקוק בכתובת קעקע איכא למיחש דילמא גם הגט היה בלא כתובת קעקע כמו חתימות העדים והוי ביה תנאה ומחקתיה וחקקה הגט כתובת קעקע ודמי להוא על המחק ועדיו על הנייר דפסול בדליכא עידי מסירה אבל כשהגט ועדיו תרווייהו חקוקים בכתובת קעקע ליכא למיחש לזיופא וא"כ הא דכתב רבינו אפילו העדים חקוקים בכתובת קעקע רצונו לומר אפילו גם העדים חקוקים בכתובת קעקע וכן כתב גם הרמב"ם ריש פרק ד' דהשתא ליכא למיחש לזיופא ואפילו הכי אינה נאמנת לפי שהגודרות אין להן חזקה ויכול הבעל לטעון שלא נתן לה העבד אלא מנפשיה עייל ולכן כתב הרמ"ה דהוי ספק מגורשת כיון דהבעל מכחישה אבל ודאי אם הבעל מודה לדבריה אין כאן ספק אלא ודאי מגורשת היא אבל בלא היה העבד מוחזק שהיא שלו א"כ בטבלא שידוע שהוא שלה ה"ז מגורשת ודאי ואפילו הבעל מכחישה היא נאמנת אם גם העדים חקוקים בענין שאינו יכול להזדייף ואי איכא לחוש לזיופא צריכה להביאה עדי מסירה לפנינו כדלעיל : כתב ב"י לעיל הא דכתב הרמ"ה אפילו תלוש ולבסוף חברו חשוב מחובר מדסתם דבריו משמע אפילו לא בטלו חשוב מחובר וליתא אלא דוקא בבטלו דינו כמחובר כמו בשחיטה ע"כ ויש לדחות דגם הרמ"ה ס"ל בין בבטלו בין בלא בטלו הוי כשחיטה והכי דייק לישנא דקאמר כל היכא דפסלינן מחובר אפילו תלוש ולבסוף חברו פסול וכו' משמע דשוה הדין בכל דוכתא דפסלו מחובר בין בשחיטה בין בגט לרב אלפס אפילו בטלו כשר דיעבד ולהרא"ש בבטלו פסול דיעבד כמ"ש בי"ד סי' ו' ובתרומות הדשן סי' פ"ט הכשיר בסוכה תלוש ולבסוף חברו אפי' בטלו אפי' לכתחילה דחשוב תלוש ובע"ז דינו נמי כתלוש אפי' בטלו ואסור כמ"ש בי"ד סי' קמ"ה וכן לענין הכשר זרעים לחד תנא הוי כתלוש ועוד אפשר דהכא אפילו לא בטלו פסול משום דמחוסר מעשה לגבי גט דצריך לחפירה ולחזור ולתלשו ואנן בעינן וכתב ונתן דבר הניתן מיד ליד ולא שיהא מחוסר חפירה ולא דמי לפרק נגמר הדין דרבנן סברי חפירה לאו כלום הוא ובחידושי הרשב"א האריך טובא ע"ש :

כתב עוד ב"י ודע דהא דאמרינן שאם יהיו מוחזקין בעבד שהוא שלו וכו' עד י"ל דלא מקדים איניש פורענותא כדאמרינן בפ"ב דגיטין עכ"ל ותימה דא"כ בסוף פ"ק דמציעא ריש (דף י"ט) דמקשה תלמודא נמי וליחוש דילמא כתב גט בניסן ולא נתן עד תשרי לימא לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אלא פשיטא דלא קאמר תלמודא הכי אלא היכא דלא ניחא ליה בגירושין כגון דאיכא קטטה בהדיה וכתבה לגיטא ואותביה בכיסתיה ימים רבים דאי מיפייסא תיפייס ולא יגרשנה התם קאמר תלמודא דכיון דלא ניחא ליה בגירושין ומצפה שתתפייס פורענותא הוא לגביה ולא מקדים ליה כמפורש לשם ריש (דף י"ח) בפירש"י להדיא אבל היכא דניחא ליה בגירושין לאו פורענותא הוא ואיכא למיחש היכא דאיכא ריעותא דנפילה דילמא כתב לה בניסן ולא נתן עד תשרי וא"כ הדרא קושיית ב"י לדוכתא דהכא נמי איכא ריעותא בעבד שלו דאין חזקתה ג' שנים חזקה דדילמא כתב בניסן וכו' ונראה ליישב דהכא דהגט כתב על יד העבד ה"ל למחות באשתו שלא תחזיק בעבד שלא תאמר גירשתני ומדלא מיחתה איכא הוכחה שהוא שלה וכיוצא בזה כתבו התוספות סוף (דף ך) בד"ה ת"ש דאמר ר"ל :

כתבו על טס של זהב וכו' שם (בדף ך) וכתב הרשב"א תמיהה לי כיון דנות לה גופו של טס לכתובתה ה"ל גט פורח באויר ותירץ דה"ל כאילו א"ל

התקבלי

נקוב דכיון דיניק שפיר אורחיה למיתלש מיניה אבל בעלה של עציץ שאינו נקוב לאו אורחיה למתלשיה כולי האי ולא גזרינן ביה וגם הר"ן הזכיר כל זה ולפי זה גם לה"ג ור"ת כיון דחשיב כתלוש כשר כל שלא קטם ודברי רבינו מראים שהם ע"פ שטה זו שהרי אמאי דמכשר בעל העיטור אפילו קטם כתב אבל לה"ג ור"ת פסול כלומר אם קטם אבל בלא קטם אה"נ דכשר אבל מתוך שדרכו של רבינו להמשך אחר דעת התוספות והרא"ש צ"ל דה"ק בעל העיטור הכשיר אפילו קטום אבל לה"ג ור"ת פסול אפילו אינו קטום שדינו שוה לעציץ נקוב וכן משמע ודאי שהוא דעת רבינו דאי בקטום מאי קמ"ל דלה"ג ור"ת פסול כבר כתב למעלה דאפי' בתלוש גמור פסלי ה"ג ור"ת אם קטם אלא ודאי איכא דלא קטם קאי דאפ"ה פסול לה"ג ור"ת וכתבו התוס' גבי הא דאמרי' ילא זה שמחוסר כתיבה קצירה ונתינה דלא מכשר אביי בכתבו על עלה של עציץ נקוב במשיכת העציץ או בהגבהתו אא"כ פסק' יניקת הזרעי' כגון בעליה או שיש דבר מפסיק בין העציץ לקרקע כדאמרי' בסמוך מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים וכן כתבו הרא"ש והר"ן ואע"ג דלא קי"ל כאביי כתבתי זה משום דנפקא מיניה אליבא דרבא דאמר פסול משום גזירה דהיינו מדרבנן ולפ"ז היינו דוקא בשמשך העציץ במקום שיניקה פוסקת אבל אם משכו במקום שאין יניקה פוסקת מדאורייתא מפסיל לכ"ע דהא לא קנתה אותו ולא זכתה בו ודע שהעיטור כתב במאמר ז' דכתבו על עלה של עציץ נקוב דפסל רבא גזירה שמא יקטום מסתברא שאם נתנו לה כשר ולפי דעתו כי אמר רבא פסול היינו פסול ליתנו לה לכתחלה אבל אם נתנו לה מגורשת ואין זה פשט לשון פסול וגם הפוסקים לא חילקו בין פסול זה לשאר פסולי דרבנן :

ב"ה והרמב"ם כתב בפי' בפ"א כתב כל הגט על העלה הזרוע בעציץ נקוב אע"פ שנתן לה העציץ כולו הגט פסול גזירה שמא יקטום :

עבד שהוחזקו בו שהוא שלו וכו' אבל לא היה העבד בחזקה שהוא שלו וכו' הכל נתבאר בסי' זה גבי כותבין אותו על יד של עבד ועל קרן של פרה ודעת הרמב"ם בפ"ד כדעת הרמ"ה דספק מגורשת הויא וטעמא דכיון דבגמרא פשטינן לה מדאמר ר"ל הגודרות אין להם חזקה אם כן מספקא לן אם הם עדיין של בעל ראשון או אם הם של מי שנמצאו בידו ואע"ג דמשום דאין להם חזקה מפקינן להו מיד השני ויהבינן להו לראשון מ"מ לענין גט אשה מידי ספיקא לא נפקא וכתב הר"ן מיהא בגמרא מוקמא לה דוקא בכתובת קעקע הא לאו הכי לא הויא מגורשת כלל משום דהוי כתב שיכול להזדייף ופשוט הוא בגמרא שכתבתי לעיל · ודע דהא דאמרינן שאם היו מוחזקין בעבד שהוא שלו דהויא ספק מגורשת היינו דוקא בעבד גדול אבל אם היה קטן ומוטל בעריסה אם כתוב בכתובת קעקע מגורשת גמורה הויא אע"פ שמוחזקין בו שהוא שלו דלאלתר הויא חזקה כדאמר רבא בריש חזקת הבתים (לו׳) וכן אם היה העבד אצלה ג' שנים מזמן הכתוב בגט ולא מיחה בה משמע לכאורה דמגורשת גמורה הויא אם כתוב הגט בכתובת קעקע דאחר ג' שנים יש להם חזקה כדאיתא התם שמה שהיה העבד אצלה קודם זמן הכתוב בגט אינו עולה לג' שנים דאין לאשה חזקה על נכסי בעלה כדאיתא בפרק חזקת וא"ת א"כ אפילו שהה אצלה ג' שנים מזמן הכתוב בגט ליחוש דילמא כתב ליתן ולא נתן לה לשם גירושין ומשום דאשתו היא לא מיחה בה ואין לאשה חזקה בנכסי בעלה י"ל דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה כפ"ב דגיטין (יח׳) כנ"ל · והא דבעי רמי בר חמא בהיו מוחזקין בעבד שהוא שלו ה"ה דשייך למיבעיא אם היו מוחזקין בפרה שהיה שלו וכי היכי דאסיקנא בעבד דהויא מגורשת ה"ה לפרה וכדאמר ר"ל הגודרות אין להם חזקה · מיהו היכא דמסירי מיותא לרועה לאלתר הויא חזקה כדאיתא בפרק חזקת וא"כ הויא ודאי מגורשת וכ"ל דה"ה אם העבד היה מסור לשומר דלאלתר הויא ודאי מגורשת כנ"ל (ג) :

אם הגט חקוק על טבלא שהיה ידועה שהוא שלה וכו' שם בפ"ב דגיטין (דף כ) בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהוא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאת מתחת ידו מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה או דילמא אתתא לא ידעה לאקנויי והרא"ש גורס והרי היא יוצאת מתחת ידה ורבינו כתב כגירסת הרא"ש ואין חילוק לענין הדין בין הגירסאות דבין שיוצאת מתחת ידו ובין שיוצאת מתחת ידה מספקא לן אי ידעה לאקנויי כשנתנתו לו ופשיטא לן מדתקן שהאשה כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו ופרש"י כותבת גטה· ומקניא ליה לבעל ויהיב ליה ניהלה ומה שחילק בין אם הכתב יכול להזדייף לאינו יכול להזדייף לענין אם צריכה עידי מסירה אם לאו הכל מבואר במה שכתבתי בסי' זה גבי כותבין אותו על יד העבד וקרן הפרה : כתבו על טס של זהב וכו' גם זה שם בעיא דאיפשיטא וכתב הרמב"ם בפ"ח שהיא מקובלת מכתובתה בכדי שיווי הטס בלבד ואם אין בטס כדי כתובתה ישלים לה כתובתה ומוכח בגמרא שאם נתן הטס סתם וא"ל התקבלי גיטיך אפילו הגיליון הוא שלה ואינו נכנס בפרעון כתובתה משום דאוירא דמגילתא הוא ובטל לגבי הגט וכ"כ הר"ן וכתב הרשב"א

כי

דרכי משה

השרטוט ע"ל סי' ק"ל גט הנכתב על ב' עורות התפורים יחד או על ב' עמודים אם יש להכשירו : (ג) כתב בא"ז אם כתב הגט על יד עצמה אינה מגורשת משום דאינו נותן לה שום דבר ובעינן וכתב ונתן :

פרישה

(כ) **אפילו** אם קוטם ונותן לה לטעמיה אזיל דמכשרי' לעיל בסמוך במחוסר קצירה שאינה במחובר : (כא) **ולרבינו** תם פסול רצה לומר אפילו אינו קטום ב"י ועד"ר : (כב) **והיא** מוחזקת בו כו' פירוש והבעל אמר שעדיין לא נתן לה העבד והוא שלו ומוחזקת אינו מועלת לפי שגודרת אין להן חזקה פירוש גדרות צאן (ורצה לומר כל דבר שיכול לילך מעצמו אין לו עליהן חזקה כמו שנתבאר בחושן משפט סימן קל"ה כ"פ) : (כג) **לפי** שאינה נאמנת כו' וכתב בית יוסף דה"ה דשייך דין זה אם היתה מוחזקת בפרה כו' ועד"ר : (כד) **דחיישינן** מספק כו' ואף ע"ג דרבינו נמי לא קאמר אלא פסול ובכל מקום שנא' פסול היינו מדרבנן והויא מגורשת ואיכא מגורשת כמו שכתב הרמב"ם בפרק שני דהלכות גירושין וכתבתיו לעיל בס"ס קכ"ג ויש לומר דרבינו לא דייק בזה היכא בכל מקום שנאמר פסול בספרו פירוש פסול מדרבנן : (כה) **והויא** ספק מגורשת ומוכח מדברי הפוסקים דהיינו דוקא אם לא החזיקה כו' שלשה שנים מזמן הכתוב בגט · וגם דוקא בגדול דאילו בקטן המוטל בעריסה דלא שייך למימר מנפשיה עייל לאלתר הוי חזקה : (כו) **ה"ז** מגורשת דהא אין כותבין גט לאשה בלא הבעל ובודאי הבעל כתב ונתן לה : (כז) **דוודאי** אקנויי אקני ליה כנ"ל ור"ל לומר היא קנתו לו תחלה והוא חזר והקנה לה ושם בגמרא אבעיא הוא אי אמרינן דידעה היא להקנות ליה או לא ופשוט דידעה להקנות : (כח) **וכתובתה** וכתב הר"ן בשם הרשב"א

דרישה

חשיב כמחובר ועיין בי"ד בסימן ו' ושם באריכות : [ג] **ולרבינו** תם פסול אפילו אינו קטום ודאי קטום פשיטא הא כבר כתב למעלה דאפי' בתלוש גמור פסלי בה"ג ורבינו תם אם קטם אלא ודאי אאם לא קטם קאי ומשום שדינו שוה לעציץ נקוב והא דנקט בגמרא עלה של עציץ נקוב משום רבותא דאביי דמכשיר אפילו נקוב נקטיה ואנן קיימא לן כרבא וה"ה כשאינו נקוב תוספת וב"י · ואי משום הא לכאורה נראה דאינו יכול לדקדק דהא ה"ג ורבינו תם אם לא קטרו וכתבו דינייהו אלא רבינו כתב דלדעתם דפסול וז"ש אבל לה"ג ולרבינו תם פסל ולא כתב ה"ג ורבינו תם כתבו שפסול וק"ל : [ד] **לפי** שאינה נאמנת כו' וכתב בית יוסף דה"ה דשייך דין זה אם היתה מוחזקת בפרה וכו' ותימא לע"ד דהא בפ"ב דגיטין דף כ' בד"ה ת"ש דאמר ריש לקיש כו' משמע בהדיא דלא בעי רמי בר חמא אלא בעבד מטעם דמנפשיה עייל אלא שיש לה הוכחה מדכתב הגט על ידו מוכח קצת שהוא שלה ולכך פשוט דאפילו הכי אין לו חזקה ורא"ה מגודרות (רצה לומר ולא פשט מהא דתנן העבדים אין להם חזקה כ"פ) דאלמא דאע"ג דאיכא למימר חדא לטיבותא דאין דרכן לילך לבית נכרי אפילו הכי אין להם חזקה אבל בפרה דאיכא תרתי לטיבותא דלא עיילה מנפשה וגם איכא הוכחה שהגט שלה מדקדק על קרנא לא מיבעיא ליה כלל ופשיטא דמגורשת ודאי ודו"ק : [ה] (**והוי** ספק מגורשת אע"פ דגבי גודרת מפקינן מן המחזיק ויהבינן להו לבעלים ראשונים שהם ודאי שלו אם כן ה"נ נימא ודאי הוא של הבעל ואפי' ספק מגורשת לא תהוי שאב

ממון

קכה כותבין הגט בכל דבר שרישומו ניכר בדיו בסם (א) בסיקרא בקימוס ובקנקנתום באבר בשחור ובשיחור פי' באבר (ב) התוכי אבר מעורבי' במי' שחור פחמי' מעורבי' במי' שחור אירמנטי והרמב"ם כתב כתבו בשחור ובשיחור באבר כשר ואין כותבים בהם לכתחיל' (ג) [א] ואין נראה כן מל' א"א ז"ל וכותבין אותו במי עפצי' והוא שלא יהיה הקלף מעופץ אבל אם הוא מעופץ לא שאין מי עפצי' ניכר (ד) על קלף מעופץ אין כותבין (ה) במי פירות חקקו על הטבלא חקק ירך האותיות שנמצא הכתב שוקע כשר חקק תוכו וסביבותיו (ו) ונמצא הכתב בולט פסול חקק הגט בחותם (ז) והכה בו על הטס

עד

התקבלי גיטך ומחלי כתובתיך וכמו שכתב בפרק קמא כנסי סלע זה שאני חייב ליכי וחזר ואמר לה התקדשי לי בו מקודשת דמחלה על חובה ואיכה חוזרת וגובה ממנו עד כאן לשונו והיינו דבשעת מתן מעות אמר לה גם כן התקדשי לי בו ואמרה אין דמקודשת ואמרינן דמחלה על חובה דאי לא מחלה על חובה אלא קבלתו לסלע זה על חובה א"כ אין שם שוה פרוטה שיחולו עליו קידושין ומדרצתה להתקדש צריך לומר דמחלה על חובה ה"נ מדרצתה להתגרש ובשעת נתינת הטס א"ל התקבלי גיטיך והתקבלי כתובתיך ואמרה אין צריך לומר דמחלה על כתובתה דאי לא מחלה א"כ כל הטס עולה בפרעון כתובתה והגט פורח באויר ואין כאן גירושין וצריך לפרש דהא דתניא וחזר ואמר לה התקדשי לי בו אין פירושו שחזר מדבריו ואמר לא לפרעון נתתיו אלא לשם קידושין דא"כ אין משם ראיה לגירושין דהכא אלא פי' וחזר היינו שהוסיף על דבריו ואמר עוד התקדשי לי בו ופשוט הוא וע"ל ריש סי' כ"ח :

קכה כותבין הגט בכל דבר שרישומו ניכר וכו' משנה פ"ב (דף י"ט) בכל כותבין בדיו ובכל דבר שהוא של קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים והרמב"ם רפ"ד כתב אין כותבין את הגט אלא בדבר שרישומו עומד וכו' ואיכא לתמוה דבמשנתינו אמר דוקא בשל קיימא והוא שיהא רישומו קיים ועומד שלא יהא נמחק וכך משמע מלשון הרמב"ם שאמר שרישומו עומד דהיינו שלא יהא עובר ורבינו שינה ואמר שרישומו ניכר משמע ואפי' אינו קיים ועומד אלא עובר אפ"ה כיון שהוא ניכר קלת כותבין ונראה דרבינו דקדק מפרש"י בגמרא דקאמר במי מילין אין כותבין דהיינו מים ששרה בהם עפצים שחוקים ואקשינן והא תני ר' חנינא כתבו במי טריא ועפצא כשר ל"ק הא דעפיץ הא דלא עפיץ שאין מי מילין ע"ג מי מילין ופי' רש"י הא דעפיץ הקלפים מעובדים בעפצין ורושמין עליהם את העדים דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר הילכך אין מי מילין ע"ג מי מילין שמעינן מפירושו דדוקא כשאין רושם הכתב ניכר כלל אבל אם מראה הכתב ניכר כשר דכיון שניכר חשוב דבר של קיימא לאפוקי במי משקין ובמי פירות שעובר לגמרי דאינו של קיימא כלל וכ"כ הרמב"ם דאין כותבין במי עפצין על מגלה עפולה מפני שאינו ניכר וכו' : **ומ"ש** ובשיחור פי' באבר התוכי אבר וכו' שם תני רבי חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר ואקשינן והאמר שמואל באבר אינו כתב ל"ק הא באברא הא במיא דאברא ופרש"י באברא לשפשף בהתיכה של אבר על הקלף ומשחיר אינו כתב אבל מיא דאברא מים ששרה בהן שחיקת אבר כשר עכ"ל וכתב ב"י סובר רבינו דשחור שפירש"י פחמים יש לפרש דומיא דאבר דלשפשף בחתיכת פחם על הקלף ומשחיר אינו כתב וכי מכשרינן בשחור היינו בפחמים מעורבים במים וכו' וזה נראה שהיה דעת הרא"ש שכתב לדשמואל ומאי דאקשו עליה מברייתא ומאי דשני הא באברא הא במיא דאברא אבל הרי"ף השמיט להא דשמואל וכתב הברייתא סתם כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר ולא חילק בין אברא למיא דאברא וכו' עכ"ל והאריך ולפע"ד נראה דרב אלפס מפרש איפכא מפרש"י דבמיא דאברא אינו כתב דאינו מתקיים כמו במשקין ובמי פירות אבל באברא ניכר הכתב כמו שחור ושיחור דכשר ולהכי כתב הברייתא סתם דמשמע מינה דבאברא כשר והשמיט לדשמואל דאמר באבר אינו כתב דהיינו מיא דאברא משום דממילא משמע הכי דאינו כשר אלא באברא וזו היא דעת הרמב"ם שכתב דבמשקין ומי פירות וכיוצא בהן אינו גט דר"ל בכיוצא בהן כגון מיא דאברא אבל כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר דהיינו באבר גופיה בלא מים :

והרמב"ם כתב כתבו באבר בשחור בשיחור כשר ואין כותבין בהן לכתחלה ואין נראה כן מלשון א"א הרא"ש ז"ל פי' דעת הרמב"ם היא דכיון דבמשנה תנא כותבין דמשמע לכתחלה ואתא לאתויי בלישנא יתירא דמי טריא ועפצא דתני רבי חנינא כתבו בהן כשר דלאו דוקא כתבו דיעבד אלא אפילו לכתחילה נמי כותבין א"כ בברייתא דר' חייא דתנא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר וליכא בבא יתירא לאתויי דכותבין לכתחילה משמע ודאי דוקא דיעבד דאי אתא דהך לישנא לאו לישנא דדיעבד הוא אלא דלפי שאין דרך הסופרים לכתוב בהנו הדברים קתני כתבו א"כ לא היה לו לתנא למיתני בבא יתירא לאתויי נמי הך דקיי"ל כתבו במי טריא ועפצא כשר דלכתחילה כותבין דהא פשיטא היא אלא בע"כ דאין דיניהן שוין דבהני כותבין לכתחלה ובהני אין כותבין בהן לכתחלה וקצת מזה פי' גם ה"ה ובית יוסף וע"ש : ומ"ש ואין נראה כן מלשון א"א הרא"ש אע"ג דגם מלשון הרי"ף אינו נראה כן דגם הוא כתב כלשון הגמ' מ"מ אין לדקדק מלשונו דלא ס"ל כהרמב"ם דכבר אפשר דס"ל לפרש כפי' הרמב"ם אלא שדרכו לסתום דבריו בלא פירוש אבל הרא"ש שראה דברי הרמב"ם אי איתא דס"ל כמותו ה"ל לפרש חלוק זה בדבריו שהרי כל דבריו פירש בהן באורך בע"כ מדסתם דבריו אלמא דס"ל דאין חלוק ובכל כותבין לכתחילה זולת במי משקין ומי פירות דפסול הגט אפי' דיעבד ולזה כתב רבינו דאין נראה כן לחלק בין דיעבד ובין לכתחלה מלשון א"א הרא"ש ז"ל וכבר כתבנו בחבורנו זה שדרך זה דרך בו רבינו בדברי הרא"ש שאמר עליו שהיה שלא כדעת הרמב"ם ולא חשב כך על דברי הרי"ף אעפ"י ששניהם סתמו דבריהם ולא פירשו ודוק ותשכח :

חקקו על הטבלא וכו' שם בגמרא (דף ד') קאמר ל"ק הא דחק תוכות פסול הא דחק ירכות כשר : חקק הגט בחותם וכו' שם קמיבעיא ליה אי ה"ל הא ג"כ חק תוכות ופסול או דילמא ע"י מכת הקורנס הצור' עצמה נמתחת לתוך הרושם והרי כתבה בידים וכשר ופשטינן דפסול והשתא רבי' לא זו אף זו

נקט

כי אמר לה התקבלי גיטיך והתקבלי כתובתיך אמאי אמרינן דנתקבלה גטה ונתקבלה כתובתה הא ה"ל גט הפורח באויר והירך דהוי כאומר התקבלי גיטיך ומחלי לי כתובתיך וכפי מ"ש הרמב"ם שאינה מקובלת מכתובתה אלא בשיווי הטס נ"ל דה"ל כאומר לה התקבלי גיטיך ומחלי כתובתיך בשיווי הטס כתב בעל התרומות בסי' קל"א שלא יתננו לה עד שתתייבש הכתיבה והחתימה יפה פן יהא קרוי כתב שיכול להזדייף וכ"כ סמ"ג בסדר כתיבת הגט וכן כתב בהג"מ בשם הגאונים בפ"ד :

קכה כותבין הגט בכל דבר שרישומו ניכר וכו' משנה בפ"ב דגיטין (דף יט) בכל כותבים בדיו בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימא ובגמרא תני רבי חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר ופרש"י סם אורפימנט וכ"כ הערוך וסקרא צבע אדום שקורין מיני"או קומוס פרש"י והערוך שרף האילן ובלע"ז גומא קנקנתוס פרש"י אדרימנט וכתב שהוא שיחור הנזכר בברייתא והתוספות חלקו עליו ופרשו דשיחור הוא אדרימנט וקנקנתוס הוא קרקע ירוקה שקורין וידריא יאולה בלא"ז וכ"כ הר"ן והמרדכי וכ"כ ג"כ בערוך שקנקנתוס הוא ויטריאו"ל ובלשון ישמעאל הוא אלזאגא ואיתא תו התם בגמרא איתמר עדים שאין יודעין לחתום אמר רב מקרעין להם וכו' ושמואל אמר באבר באבר ס"ד והתני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר ל"ק הא באברא הא במיא דאברא ופרש"י באברא לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחיר אינו כתב במיא דאברא מים ששרה בהם שחיקת אבר וסובר רבינו דשחור שפרש"י פחמים יש לפרש דומיא דאבר דלשפשף בחתיכת פחם על הקלף ומשחיר אינו כתב וכי מכשירים בשחור היינו בפחמים מעורבין במים ואע"ג דרב אמר מקרעין להם נייר חלק ור' אבהו אמר במי מילין ורב פפא אמר ברוק לאו משום דפליגי אדשמואל אלא כל חד נקט גוונא דמתחזי ליה שפיר טפי ומכל מקום בפירוש ברייתא דכתבו באבר כשר מודו כ"ע דהיינו במיא דאברא דוקא כדפריש שמואל וזה נראה שהיה דעת הרא"ש שכתב לדשמואל ומאי דאקשו עליה מברייתא ומאי דשני הא באברא הא במיא דאברא אבל הרי"ף השמיט להא דשמואל וכתב הברייתא סתם כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר ולא חילק בין אברא למיא דאברא משמע דס"ל דרב פליג עליה דשמואל בפירוש הברייתא וס"ל דכתבו באבר כשר לא שנא באברא לא שנא במיא דאברא וקי"ל כרב באיסורי וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"ד כתבו באבר כשר ולא חילק בין אברא למיא דאברא והתימא על הר"ן שלא דקדק בכך לדעת הרי"ף וכתב כתבו באבר שרה במים שחיקת אבר וכפרש"י ואיפשר דסובר הר"ן דכיון דתנן כתבו ודאי במיא דאברא הוא דמיקרי כתיבה דאילו באבר גופיה לא מיקרי כתיבה אלא רשימה והרמב"ם כתב בפ"ד כתבו בשחור וכו' ואין כותבין בהם לכתחילה וטעמו משום דאיתנו בברייתא בלשון דיעבד וכ"כ ה"ה וגם הר"ן ופשוט הוא (א) : ואין נראה כן מל' א"א הרא"ש ז"ל לא ידענא מהיכן דייק לה רבינו שהרי הרא"ש כתב לשון הברייתא סתם כתבו באבר וכו' דמשמע דיעבד ושמא משמע ליה לרבינו דכתבו לאו לישנא דדיעבד הוא אלא לפי שאין דרך לכתוב בהלו הדברים קתני כתבו ותדע מדאמרינן בגמרא ובכל דבר המתקיים לאיתויי מאי לאיתויי הא דת"ר חנינא כתב במי טריא ואפצא כשר והא מתני' לכתחלה היא כדקתני בכל כותבין וקתני בכל דבר המתקיים לאיתויי מי טריא ואפצא וכותבין בהם לכתחלה ואעפ"כ תני להו ר' חנינא בלשון כתבו אלא ודאי כתבו לאו לשון דיעבד הוא דלשון דיעבד לא הוי אלא אי הוה תני הגט הכתוב באבר בשחור ובשיחור כשר והרמב"ם סובר דהסיא דרבי חנינא דגלי לן תלמודא שהיא לכתחלה הוי לכתחילה אבל הא דרבי חייא נקטינן לה כפשטא דכתבו דהוי דיעבד ומשום דס"ל לתלמודא דהסיא דר' חנינא הוי לכתחלה ודרבי חייא הויא דיעבד לא אמר דמתני' לאתויי דרבי חייא כדאמר לאיתויי דרבי חנינא :

וכותבין אותו במי עפצים וכולי היינו דר"ח שכתבתי בסמוך ואוקימנא לה בגמרא בדלא אפיצן הקלפים דאי אפיצן כיון דמראה הקלפים כמראה הכתב אינו ניכר וכתב הרמב"ם בפ"ד שאם כתבו במי עפצא ע"ג מגלה עפיצה שאינו גט וטריא הנזכר בדברי רבי חנינא פרש"י שהוא מי גשמים ובל"א פירש שהוא פרי כעין עפצים ורבינו תפס עיקר הפי' השני ומש"ה לא הזכיר אלא מי עפצים וכן הרמב"ם בפ"ד לא הזכיר אלא מי עפצים משמע נמי דכפי' שני ס"ל : אין כותבין במי פירות משנה כתבתיה בסמוך וכתב הרמב"ם בפ"ד שאם כתבו אינו גט : חקקו על הטבלא חקק ירך האותיות שנמצא הכתב שוקע וכו' שם (כ :) ת"ר וכתב ולא וחקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהי עבד שילא בכתב שע"ג טבלא ופנקס יצא לחירות ל"ק הא דחק תוכות הא דחק ירכות ופרש"י דחק תוכות של אותיות ולידיהן והאותיות בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהן והעץ נשאר כמות שהיה כדפוס האותיות מאליו הא דחק ירכותיהן של אותיות דהיינו הן ממש שישקע הכתב זו היא כתיבה : חקק הגט בחותם וכו' ג"ז שם א"ל רבינא לרב אשי רושמא מחרץ חריץ או כנופי מכניף ופרש"י רושמא חותם המטבע : מחרץ חריץ התוכות והסביבות של צורתו שהיא שוקעת חורצין ודוחקין תוכו וסביבות של צורת הדינר עד שעומדת צורת הדינר בולטת כמו שהיתה וכ"מ שאם חקק את הגט בחותם וכתבו ע"ג טס לא הוי כתב דחק תוכות הוא או כנופי מכניף צורת החותם שהיא שוקעת בתוכותיה דוחקים את תוכות של דינר ונכנס הזהב קצת בדוחק בתוך שקיעת הצורה נמצא מתוך דוחקו ונכנס לתוך הצורה ולאו ממילא הן אלא ע"י מכת הקורנס הצורה עצמה

נמתחת

דרכי משה

קכה (א) כתב בסדר גיטין שלנו דלכתחלה אין לכתוב גט אלא בדיו מבושלת יפה כדי שיתקיימו וידבקו האותיות היטב שלא יהא כתב הראוי להזדייף עכ"ל עוד שם סימן ח' ואם אחר

מקרא

דרישה

[illegible]

סי' קכה [א] ואין נראה כן מלשון א"א ז"ל וכתב בית יוסף וז"ל לא ידענא מהיכן דייק לה רבינו שהרי הרא"ש כתב לשון הברייתא סתם כתבו באבר כו' דמשמע דיעבד [illegible]

פרישה

[illegible]

סי' קכה (א) בסיקרא הוא צבע אדום : בקומוס פירש רש"י והערוך שרף האילן ובלע"ז גומא : ובקנקנתום פירשו התוספות שהוא קרקע ירוקה : [illegible]

עד שנראי' כתיבת הגט בהם פסול לשון הרמב"ם חפר יריכי האותיו' כשר וכן אם חקק היריכות מאחורי הטס עד שבלטו פני הטס אבל אם חפר תוך האות עד שיראו היריכות גבוהות מכאן ומכאן כמין דינרי זהב פסול שאין זה כתב (ח) המקרע על העור תבנית כתב (ט) או שרשם על הטבלא תבנית כתב הרי זה כשר ע"כ : אין צריך שיהיו האותיות מוקפים גויל ומ"מ [ב] נהגו להחמיר לעשות מוקף גויל ויש שמצריכין לעשות בו זיינין באותיות שעטנ"ז ג"ץ ובספר התרומה כתב שאין צריך (י) ויש למנוע מלעשותן ואם יש בו אותיות דבוקים [ג] יכול לגרר הדיו שביניהן להבדילם אבל אם נפלה טיפת דיו בתוך האות ואינה ניכרת אינו יכול להעביר הדיו לתקן האות דהוה ליה

חק

נמתחת לתוך הרוסם והרי כתבה בידים. א"ל מחרץ חריץ : לשון הרמב"ם חפר יריכי האותיות וכו' ומה שהכשיר בחקק יריכות מאחרי הטס עד שבלטו פני הטס מבואר שם בגמרא ומה שהכשיר במקרע על העור כתב הרב המגיד וגם הרשב"א והר"ן בפ"ב דגיטין דבירושלמי מכשיר במקרע ופוסל ברוסם ובתוספתא תניא איפכא ותמהו על הרמב"ם שהכשיר בשניהם (ב) :

א"צ שיהיו האותיות מוקפות גויל וכו' דעות הפוסקים בדין זה חלוקה שיש פוסלין לכתחלה כלומר כל זמן שלא ניתן מיהו היכא דניתן מודו דכשר ובעלי הסברא הזאת הם בעל התרומה וסמ"ג וסמ"ק וכלבו וכולם נמשכו אחר מה שכתבו התוס' בשם ר"י ובסמוך אדקדק בו בס"ד וגם זה דעת הרא"ש בתשובה שהרי כתב בכלל מ"ה דבוקות האותיות פוסלין בארצנו וכך היו עושים בצרפת אבל במקום עיגון שבא מארץ רחוקה ואין שיירות מצויות להביא אחר לא הייתי פוסלו (ג) וכתבו התרומה וסמ"ג דהא דצריך שיהו האותיות מוקפות גויל לא משום דנקראת ספר דהא לספירת דברים הוא דאתא אלא שאין נקרא יפה כשאות נוגעת בחברתה וי"א שאין קפידא בדבר ואפי' לכתחלה וכתב ה"ה שזה דעת הרמב"ם והרמב"ן ושהוא ג"כ דעת רוב הפוסקים ועיקר והתוספות כתבו בפ"ב דגיטין הא דאמרינן לא צריכא דמערה מכאן מדקדק ריב"ם דאין צריך בגט שתהא כל אות מוקפת גויל מד' רוחותיה ור"י אומר דאין מכאן ראיה דהא דקאמר דמערה היינו רגל ד' של שטה עליונה וכו' ומ"מ נראה לר"י דאין צריך ראיה להכשיר דדוקא בס"ת וכו' אבל בגט ליכא קפידא עכ"ל : ודיבור זה כתבוהו הרא"ש והמרדכי והרשב"א והר"ן ומפשט דברי ר"י משמע דאפי' לכתחלה מכשיר באין האותיות מוקפות גויל וכדכתב אבל בגט ליכא קפידא וליכא קפידא לכתחלה משמע וכן משמע מדברי המפרשים הנזכר דס"ל דלר"י נמי אפי' לכתחלה ליכא קפידא אבל לדעת התרומה וסמ"ג והנמשכים אחריהם צ"ל שסוברים דע"כ לא מכשיר ר"י אלא בדיעבד אבל לכתחלה בעינן שלא יהו דבוקות וליכא קפידא דקאמר היינו היכא דניתן כבר ולא ידעתי מנין להם דר"י סבר הכי דפשט לשונו כדכתבתי לעיל משמע ומ"ש רבינו ומ"מ נהגו להחמיר לעשותו מוקף גויל הם דברי הרא"ש שם וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב :

ויש שמצריכין לעשות בו זיינין וכו' סברות אלו כתבם בעל התרומה בסי' קי"ד והמרדכי בריש גיטין והגהות מיימון בפ"ד שריב"א היה מדקדק כיון שלא יתחייב עליהם בשבת אם לא יעשה תגין וזיונ"י כמשפטן א"כ לא מיקרי אות בלא תגין ודחה בעל התרומה ראייתו והעלה ומ"מ כיון שאין רגילות לעשות תגין באותיות הגט אין לשנות המנהג פן יוליאו לעז על שאינן עשויין כן ועוד שיש הרבה סופרים שיעשום כמו מקלות על האותיות לבלתי ידעו לעשותן כהוגן וע"י כן יקלקלו הכתב שלא תהא נקראת אות הילכך טוב לחדול ולעשות כמנהג עכ"ל וכ"כ בסמ"ג :

ואם יש בו אותיות דבוקות יכול לגרר הדיו וכו' כ"כ הרא"ש בפ"ב דגיטין וגם המרדכי בפרק הנזכר ואפילו בתפילין ומזוזות כתב בספר התרומה דמועיל תיקון בתיבות ולא דמי לחק תוכות ותמיהא לי על תשובת הרא"ש שכתוב דדיבוק האותיות פוסלין בארצנו ולא הסכה לה שריותא אלא היכא דא"א להביא אחר א ואפילו איפשר להביא אחר יגרור הדבוקות ושמא סובר הרא"ש דנהי דבגרירת הדבוקות לא מיפסל משום חק תוכות מ"מ צריך שיגררם הסופר שכתב הגט במצות הבעל אבל אחר לכתחלה לא אלא היכא דלא איפשר (ד) ואע"ג דגבי תפילין שרי לגרור הדביקות אלמא לא חשיב כתב דא"כ ה"ל כתבה למפרע ופסולים האי טעמא שני לאכשורי בדיעבד או היכא דלא איפשר אבל היכא דאפשר לכתחלה צריך שלא יגררם אלא מי שצוה הבעל לכתבו כיון שע"י גרירה זו חשוב גט כשר ליתן לכתחלה כנ"ל ואם רגלי הה"ין וקופי"ן נוגעין בגגין אי מהני להפרידם בסכין יתבאר בסי' קכ"ו בס"ד : אבל אם נפלה טפת דיו לתוך האות וכו' כ"כ הרא"ש בפ"ד דגיטין ודין זה וגם דין הרוצה לעשות מ"ם פתוחה ונמשך ידו ונסתמה וכו' הוזכר גם בסמ"ג ומשמע מדבריהם דלא מפסיל כשמתקן ע"י מחיקה אלא כשנשתנית צורת האות על ידי הדיו שנפל בה אבל כשלא נשתנית צורת האות יכול למחוק טפת הדיו דלא מיקרי חק תוכות מאחר שהאות היתה ניכרת והכי דייק לישנא דהרא"ש וסמ"ג ובספר התרומה מפורש ביותר אבל מהרי"ק כתב בשורש ל"ח דמשמע מלשון הר"פ שאם נפלה דיו לתוך האות אע"פ שהאות נכרת אין לתקן על ידי מחיקה ואם ה"א או קו"ף נוגעים רגליהם לגגם והפרידם כתב מהרי"ק בשורש ע"א דלא מיקרי חק תוכות שהרי במרדכי הכשיר אפילו בס"ת ותפילין לעשות כן

ומ"מ

נקט ל"מ בחקק על הטבלא תוכו ממש דפסול אלא אפילו הכה בקורנס על הטס וכו' נמי ה"ל חק תוכות ופסול והביא לשון הרמב"ם מפני שאמר וכן אם חקק היריכות מאחורי הטס דאעפ"י שהכתב בולט כשר כמו אילו חקק ירכות והכתב שוקע דאעפ"י דכך צריך לפרש בגמ' גבי כתב של ציץ מ"מ רש"י ז"ל לא כתב לשון חקק אלא כך כתב שהיה הציץ דק כעין טס וצר האותיות מעבר האחר ודוחק ירכותיהן והן בולטות מעבר השני וכו' ורמב"ם כתב לשון חקק נראה שהיא אומנות אחרת מאומנות דפירש"י וגם הביא לשון הרמב"ם לפי שהכשיר בשניהם בין במקרע על העור בין ברסם על העור וכירושלמי מכשיר במקרע ופוסל ברוסם וכתוספתא מכשיר ברוסם ופוסל במקרע וצריך לומר דהרמב"ם סובר דט"ס הוא וצריך להגיה כשר בשניהם : **א"צ** שיהיו האותיות מוקפין גויל ומ"מ נהגו להחמי' לעשות מוקף גויל פי' נהגו להזהר בשעת כתיבה שכל אות ואות יהא מוקף גויל אף עפ"י שא"צ ליזהר בכך כיון שא"צ אפ"ה נהגו להחמיר לעשות וכס"ת כיון שנקרא ספר וכדפריך תלמודא (בדף ד') ותיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים וכתבו התוספות על זה אע"ג דדרשינן ספר לספירת דברים מ"מ דרשינן נמי הך דרשא דהכא עכ"ל ולפי שדרשא זו אינה אלא אסמכתא נהגו ג"כ לכתחלה שיהא דינה כס"ת אף בזה לעשות כל אות מוקף גויל בשעת כתיבה ונמשך לפי זה שיש שמצריכין לעשות לכתחלה ג"כ זיונין בשעטנ"ז ג"ץ כמו בס"ת וכתוב בסה"ת שא"צ לעשותן אפי' לכתחילה דנקראת שפיר אות בלא תגין מש"ה כשנדבקו האותיות דלא נקרא אות דאין ניכר היכן כלתה האות ולפי דמשמע דאעפ"י דא"צ מ"מ אם כתב גט ועשה זיונין לשעטנ"ז ג"ץ עביד מן המובחר ע"כ אמר סה"ת דאדרבה יש למנוע לעשותן דאין לשנות המנהג כדי שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים ולפי דהוה משמע דכיון דנהגו להחמיר שיהיו האותיות מוקפות גויל לכתחלה דלא נקרא אות כשהן דבוקות א"כ אם אירע שנעשו דבוקין ומחוברין צריך לכתוב גט אחר דזה מיקרי לכתחילה כיון שיכול לכתוב גט אחר ולא דמי לס"ת דגוררין הדבק שבין האותיות דהתם אם לא היו גוררין הדבק היה צריך לסלק כל היריעה והיה צריך לסלק כל היריעות כשנמצאו בה ב' אותיות דבוקים יחד והיה זה הפסד גדול חשוב דיעבד אבל כתיבת גט שאינו אלא י"ב שורות כבר יכול ליזהר שלא יהא נדבקו ב' אותיות ואם אירע שנדבקו יחד אין כאן הפסד גדול וצריך לכתוב אחר וזאת היתה דעת ראבי"ה כמ"ש בסדר הגיטין מקובץ של מה"ר מנחם מירזבורק מעשה בא לפני ראבי"ה שלא היה מוקף גויל ופסלו א"ז וספר התרומה הכשירו בדיעבד עד כאן לשונו וכן כתוב בסדר הגט של הר"י מינץ סימן פ"ט לכך אמר רבינו דאין מקום לחומרא זו ויכול לגרר הדיו להבדילם וכן כתב הרא"ש בפסקיו והכי נקטינן והא דכתב הרא"ש בתשובה כלל מ"ה דביקות האותיות פוסלין בארצנו וכך היו עושין בצרפת אבל במקום עיגון שבא מארץ רחוקה ואין שיירות מצויות להביא אחר לא הייתי פוסלו עכ"ל נראה דאין זה סותר לפסקיו דה"פ נוהגין לפסול בארצנו שלא יתנו הגט עד שיגררם הסופר שכתב הגט במצות הבעל אבל כשבא מארץ רחוקה לא הייתי פוסלו ואפשר לפרש דר"ל שהיה מצוה שיתן הגט כך באותיות דבוקות ולא יתקנו אחר שלא במצות הבעל א"נ ר"ל דהיה מצוה לאחר לתקן קודם נתינה דאינו חשוב כתב מה שמגרר וזה דעת ב"י : כתב בהגהת ש"ע נוהגין לערות השיטות וכו' ואם לא עירה י"א שהוא פסול ולי נראה דבמקום עיגון אין להחמיר עכ"ל ותימה גדולה למה יהא פסול הלא משנה שלימה שנינו בהמגרש שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר וכל מקום ששינו לשם כשר אף לכתחילה כשר ואע"פ שמנהגינו לערות השורות פשיטא דאם לא עירה דבדיעבד מיהא כשר וא"צ לכתוב אחר אפילו שלא במקום עיגון והארכתי בזה בסימן ק"ל סעיף ה' : **אבל** אם נפלה טפת דיו וכו' פי' אע"פ דב' אותיות דבוקות מותר לגרר ואינו נקרא חק תוכות היינו משום דכל אותן ב' אותיות ניכרות היטב אף לאחר דבוקן אבל בנפלה טפת דיו על האות ואינה ניכרת ה"ל חק תוכות ולפי זה נראה דאף בדבוקות אין לגרר אלא בנגיעה קצת בדיו מועט והאותיות ניכרות היטב כל אחת ואחת אבל בדבוקות ממש כל גובהו של אות כזה אב ה"ל נמי חק תוכות וכל שכן אם נפל טפת דיו על האות אעפ"י שכבר נעשה כתקנה כיון שנתקלקלה צורת האות ע"י טפה או נשתנית צורתו קצת פסולה ואסור לגרור דה"ל חק תוכות ואין לה תקנה אלא לגרור הכל ואחר כך לחזור ולכתוב אבל הגרר דעל הגרר אסור לכתוב דאין כותבין על הטשטוש ועל המחק דעשו להזדייף ותקנה זו אי אפשר אלא כשהרגיש הקלקול לאחר שנעשה מיד וכתב בספר הלבוש דאין לפסול אלא כשנפלה טפת דיו על האות בעוד שהאות לחה דנתערב הדיו יחד אבל אם לאחר שנתייבש היטב נפלה טפת דיו ונטל הדיו מעל האות כשר ולא נהירא דסברא שכתב להכשיר משום דלא עשה אלא שגילה הכיסוי אינו אלא לדעת הסמ"ק דאם נפל דיו לאחר שנעשה כתקנה אין לחוש בזה אבל בהגהותו כתב ומיהו בספר רבינו ברוך פסיל ליה וכן נהגו העולם עכ"ל ולפי

דעת

דרכי משה

מקרא לו התיבות או האותיות אז מכל מקום יקרא הוא בעצמו קודם שיכתוב דומיא דכתיבת תפילין עכ"ל וכל זה אינו אלא לחומרא בעלמא : (ב) וכן הוא במ"מ בפ"ד וכתב בסדר גיטין סי' ב' הקולמוס שכותבין בה נהגו לכתוב בקנה ולא בברזל דכתיב וכתב ולא וחקק אע"ג דחק ירכות מותר מ"מ לכתחלה טוב שלא לחקוק כלל עכ"ל ובמרדכי פ"ג דגיטין דף תרי"ו ע"א כתב רבינו שמשון שאין כותבין גט בקולמוס של כנף אלא של קנה עכ"ל וע"ל סי' זה איזה מקרי חק תוכות : (ג) וכן הוא במרדכי פ"ב דגיטין ע"ב ובתשובת הרשב"א סי' תק"ך ובתשובת ריב"ש סי' נ"ו וכתב מהרא"י מינץ בשם א"ז לפסול בשאינו מוקף גויל ונ"ל דבמקום עיגון יש לסמוך אדברי המקילין ואפשר דאף א"ז מודה בכך : כתב עוד הרא"ש בתשובה הנ"ל וכן בשבא מארץ רחוקה גט שאינו נכתב בי"ב שורות או בכתב שאינו אשורית יש להקל במקום עיגון : (ד) וכ"כ הריב"ש סי' נ"ו בהדיא דאין לתקן דבר בגט רק הסופר אמנם בתשובת הרא"ש כלל מ"ה סי' ט"ו לא משמע הכי ובסדר גיטין שלנו סי' י' כתב דאין להפריד האותיות כשהן דבוקות ומהר"ם פדוה כתב בתשובותיו שפעם אחד נגע א' למטה בכ' וצוה להפרידן קודם שיחתמו העדים וזהו כדברי ב"י שמותר לסופר לתקן מצאתי כתב בהגה"ה בסדר גיטין דאם יש לתקן האותיות הראויות לתקן בנגיעתן ר"ל [illegible]

פרישה

[illegible]

דרישה

[illegible]

חדושי הגהות

[illegible]

חק תוכות וכתב בספר התרומה ואף אם רוצה לעשות מ"ם פתוחה ונמשכת ידו ונסתמה (יא) אין יכול לגרר הדביקות לפתחה דה"ל חק תוכות (ה) ונוהגין לשרטטו וכתב רב האי לפי שנקרא ספר ונוהגין לעשותו י"ב שיטין רמז לדבר בשם ר"ת (יב) גט עולה י"ב ואם חסר מי"ב או יתר עליה לא נפסל ויחתוך הקלף (יג) שיהא ארכו יותר על רחבו וכתב בספר התרומה ולא יהו האותיות עוברות מהשיטין בימין

ומ"ת כתב בשורש צ"ח דלכתחלה אין לסמוך על הפרדת סכין (ו) ולכתוב עוד בזה בסימן קכ"ז גבי ה"א דלתתך בס"ד וכתוב בכלבו וסמ"ק שאם נפל דיו אחר שנעשה האות כתקנה אין לחוש בזה והר"פ כתב ומורינו רבינו ברוך פסיל ליה וכן נהגו העולם עכ"ל (ז) וכתוב בתרומת הדשן סימן רכ"ח דכל חק תוכות דפסלי הגאונים על ידי מחיקה לא כתבו אלא שעל ידי מחיקה לבדה נתקן האות מקלקולו אבל היכא שעדיין צריך לכתוב ולהוסיף על המחיקה ליישוה אות בכה"ג לא נפסל משום חק תוכות וכן השיב לי חד מרבוותא והביא ראיה מלשון הטור וסמ"ק אך סמ"ג שכתב דקודם שנגמר האות ונפלה עליה טפת דיו מיקרי טפי חק תוכות משנפלה אחר שנגמר כבר האות לכאורה פליג אסברתינו דכיון שלא נגמר האות א"כ צריך לכתוב ולהוסיף אחר הגרירה ואפ"ה קרי חק תוכות אמנם י"ל דאיירי כגון שנפלה טפה במקום רגל של אל"ף או תי"ו ומחק מן הכיפה בכל צדיה עד שנעשה רגל כתקנו ובדרך זה נגמר האות ע"י מחיקה וגרירה לבדה עכ"ל ומשמע לי למידק דהכי ס"ל לסמ"ק מדכתב וכתב ולא וחקק מכאן שאם לא נעשה האות כתקנה כגון מדלי"ת ה"א וכיוצא בו אין למחוק לקוצו של ה"א לתקנה לאות דלי"ת עכ"ל וכל כה"ג משמע שאינו צריך תיקון אחר זולת המחיקה וגם הכל בו כתב כדברי סמ"ק בנפל בה דיו אחר שנעשה כתקנה ואח"כ כתב ואם יפול דיו על האות הכתובה שלא יתקן אותה משום חק תוכות אמנם מיו"ד וא"ו וכיוצא בהן לעשות מטפה שנפלה אות שלימה אין בכך כלום וכשר כי זה חק ירוכות וכשר ע"כ וא"א לומר דמכשיר ביו"ד וא"ו הנעשים מטפה ע"י מחיקה לבד דא"כ היכי קרי ליה חק ירוכות אלא ע"כ לומר דה"פ שאם נפלה טפת דיו והוסיף עליה לעשותה יו"ד או משך אותה לעשותה וא"ו אע"פ שתחלת האות ע"י טפת דיו דליכא כתיבה כיון שגם הכתב סיים בעשיית האות שפיר מיקרי חק ירוכות והיינו כמו שכתב בעל תרומת הדשן דגם סמ"ק סובר דלא מיקרי חק תוכות אלא כשנתקן האות על ידי מחיקה לבד אבל היכא שצריך להוסיף ולכתוב שפיר מיקרי חק ירוכות שהרי הכלבו כתב דברי הסמ"ק וכתב דברים אלו וע"כ יש ליישב כי היכי דלא ליסתרו דבריו אהדדי (ח) :

ונוהגים לשרטטו בספר התרומה כתוב צריך לשרטטו והרשב"א כתב בתשובה (סי' ר"כ) שרטוט אינו צריך שהרי שנינו על הכל כותבין על היד של עבד ואין משרטטין יד של עבד והדין נותן שבכל מקום לא הצריכו שרטוט אלא משום כתיב' תמה ובגט אינו צריך כתיבה תמה (ט) : כ' בקונדריסין בשם התרומה שצריך לשרטט ג"כ מן הצדדין (י) כתוב במרדכי דהלכות מזוזות בשם אז"ק דמסופק רבי' שמחה אם צריך שרטוט שיהא ניכר וקיים לעולם כגון לשרטט בברזל או סגי בשרטוט כדי שיהא נראה לסופר שיכתוב בשוה כגון בבדיל או בעופרת ואע"פ שלאחר זמן נמחק השריטה או אם יוכל לשרטט בדיו או בצבע וקאת נראה ל' שרטוט גומא וצריך ובה"ג בענין חליצה כתב הלכתא כרבי יצחק דאמר ג' אין כותבין ואי שרטט בדיותא לאו כלום הוא עכ"ל ואח"כ בדיני ס"ת כתב המרדכי תניא במ"ס מסרגלין בקנה לאו לאפוקי סכין אלא לאפוקי עופרת וכיוצא בו שהשרטוט ע"י צבע וכיוצא בו עכ"ל וגם הכלבו כתב צריך לשרטט בברזל ולא באבר וצ"ל שאם שרטטו בעופרת לא מיפסל בהכי משום כתב שע"ג כתב כדמשמע בפ"ב דגיטין (יט') גבי עדים שאין יודעים לחתום דאמר שמואל רושמין להם באבר ואע"ג דאמרינן דרב אמר מקרעין להם נייר חלק ור' אבהו אמר במי מילין ורב פפא אמר ברוק לאו משום דפליגי אדשמואל אלא כל חד נקט גוונא דמתחזי ליה שפיר טפי מיהו כבר כתבתי בסימן זה שזה דעת הרא"ש ורבינו ושאין נראה כן מדברי הרי"ף והרמב"ם אלא דאפי' באברא גופיה מיקרי כתיבה וא"כ לדידהו ה"נ אם שרטט באבר לאו כלום הוא דהוי כמו שרטט בדיותא דפסל בה"ג וכתבו הקונדריסים ועל השרטוט מקובל אני מרבותי שהשרטוט מבחוץ וכן עמא דבר (יא) וא"ת א"כ אמאי אין משרטטין באבר י"ל דאפ"ה נראה מבפנים צבע האבר אבל בברזל או בקנה אינה נראה כשמשרטטין מבחוץ אלא כשמשרטטין מבפנים אפילו בברזל יש לחוש שלפעמים נראה לכך התקינו שישרטטו מבחוץ : ונוהגין לעשות י"ב שטין וכו' כ"כ סמ"ג והתרומה ובמרדכי ובתוספות והרא"ש בריש גיטין ושם נתנו סמך לדבר ובתשובת הרא"ש כלל י"ז סימן י"ב כתוב דין הוא שיהא בגט י"ב שורות בלא שורה של חתימת העדים וכתוב בקונדריסים ויש שמשרטטים י"ג שיטות ואותה שורה אחרונה מחלק אותה לשתי שורות קצרות אשר בה יחתמו העדים זה תחת זה עד כאן לשונו (יב) וכן אנו נוהגין : **ואם** חסר מי"ב וכו' כך כתב הרא"ש בריש גיטין אבל בתשובה כתב וגט שאינו משורטט בי"ב שיטין פוסלין בארצנו ובצרפת אבל במקום עיגון שבא מארץ רחוקה ואין שיירות מצויות להביא אחר לא הייתי פוסלו עכ"ל והרשב"א כתב בתשובה ח"א סימן אלף ש' ראיתי הכל נוהגין עכשיו לכתוב י"ב שיטין ותולין הדבר בגימטריא של גט שהוא עולה י"ב אבל אני לא מצאתי בא' מב' התלמודים שום זכר לזה כלל אדרבה שנינו על הכל כותבין על עלה של זית וסתמא דמילתא עלה של זית אינו מכילי י"ב שיטין אלא שטוב לכתחלה לכתוב י"ב שיטין לחוש למה שהעולם נוהגין כן שיחתמו באותה שטה של י"ב שנגמר בו הגט או בשטה בפני עצמה מלבד הי"ב שיטין ע"כ · כתב בתשובת הר"ש בן הר"ש בר צמח אם נכתב הגט בלא שרטוט או בפחות מי"ב שיטין או יותר תתגרש בו : ויחתוך הקלף שיהא ארכו יותר על רחבו כך כתוב בסמ"ג והתרומה ומפרש טעמא שיהא כדין ספר ולא יהא נקרא אגרת וכתב רבינו בסדר כתיבת הגט שבסימן קכ"ד ונקרא ארכו דרך קריאתו מתחלתו לסופו וכ"כ בסמ"ק ארכו קרוי מתחלת הגט עד סופו לצד העדים אמנם נהגו שלא להקפיד ובקונדריסים כתב ולבי מגמגם איך נהגו שלא להקפיד לכתחלה וכל הספרים כתבו דצריך וצ"ל הטעם דנהגו שלא להקפיד נכתב כמ"ש הר"ס ווי העמודים גבי ס"ת שאין לעשות שע"י כך יקלקל לעשות אותיות קצרות או רחבות שלא כדת עכ"ל ול"נ דאי מהא לא איריא דא"כ יותר ה"ל שלא להקפיד על שיהיה י"ב שטות כדי שלא יקלקל לעשות אותיות קצרות או רחבות שלא כדת אלא הטעם שנהגו שלא להקפיד הוא מפני שהכותבים שיהא ארכו יותר על רחבו הוא מטעם שנקרא ספר ואנן ס"ל דספר לספירת דברים הוא דאתא וכמו שכתבו התרומה גבי אי בעינן אותיות מזויינות מוקפות גויל (יג) : וכתב עוד בקונדריסים שנ"ל שעם הגליון יש לו להיות ארכו יותר על רחבו כמו ס"ת דלמטה טפח וכן משמע לשון אבי העזרי שכתב והמגלה צריכה להיות ארכה יתר על רחבה ולא כתב והכתב וכו' וגם במקלת פוסקים תמצא דין ארכו יתר על רחבו קודם דין שרטוט א"כ משמע דקאי אגויל עכ"ל · והכי דייק לשון רבינו שכתב ויחתוך הקלף שיהא ארכו וכו' אבל בסמ"ק בטופס רבינו פרץ כתוב וצריך שיהא ארכו יתר על רחבו מן הי"ב שיטין : וכתב בספר התרומה ולא יהו האותיות וכו' כך כתוב גם בסמ"ג וכתבו שכן נמצא בטופס גט שתקנו הגאונים הקדמונים ובה' הגט דמרדכי כתב רמב"ן שצריך לכוין השורות מכאן ומכאן מרבינו פרץ עכ"ל : וכתוב בסמ"ק ובלבד שלא יעברו שתי אותיות מן התיבה חוץ לשטה · והר"פ כתב ונהגו להקפיד אפילו מאות אחת וכן בספר ר' ברוך ומלשון סמ"ג והתרומה נראה

שאין

דעת ר"ב ודאי אפי' בנפל על הכתב לאחר שנתייבש נמי פסיל ליה שהרי כתב לפסול כשנפלה טפת דיו בתוך חלל הבי"ת ועשה פ"א או בתוך חלל אחרת דלפי זה אפי' הי' הכתב לא אין הדיו של הטפה מתערב עם הדיו של הכתב ואפ"ה פסיל ליה וה"ה כשנפל לאחר שנתייבש דסברתו לפסול היא דאעפ"י שנעשה האות כתקנה אפילו הכי כיון שעכשיו נתקלקלה צורתו לא מיבעיא אם נקראת עתה בשם אחר כגון שנפל בתוך בי"ת ונעשה פ"א אלא אפילו לא נעשה אות אחר אלא שאין עתה שמה עליה כגון שנפלה הטפה בתוך חלל ה"א או חלל חי"ת ואח"כ מחק הטפה מן האות זהו חק תוכות שנעשה האות על ידי מחיקת תוכה ופסול כמפורש דבריו בסימן קט"ו א"כ אין חילוק בין לח ליבש בכל ענין פסול :

ומ"ש וכתב בסה"ת ואף אם רוצה לעשות מ"ם וכו' פי' אעפ"י שהאות ניכר היטב ואין צריך אלא לגרור דבר מועט שנסתם דהינו דומה לנגיעת ב' אותיות זו בזו דכשר ואינו גורר כדי לתקן האות שכבר הוא מתוקן אבל הכא דהאות הוא מקולקל שנסתמה הפתיחה אם יגרר הסתימה ה"ל חק תוכות :

ונוהגין לשרטטו וכתב רב האי לפי שנקרא ספר נראה דרב האי נתכוין למ"ש סה"ת וז"ל וי"א משום דכתיב זה ספר תולדות אדם ודרשינן במדרש אפילו סרגל הספר נאמר לאדם הראשון וגט נמי נקרא ספר וכה"ג אמרינן פ"ק דכריתות והוריות גבי שמן המשחה זה יהיה לי ז"ה בגימטרי' י"ב לוגין הוי :

כתב בסדר גיטין ויסרגל מבחוץ לא מצד הכתיבה לפי דמחמת הסרגול נראה כאילו היו האותיות שבורות ולא ישרטט שורה אחת או יותר ויכתוב ויחזור וישרטט ויכתוב יותר משום דכתיב וכתב ונתן שלא יהא מחוסר אלא כתיב' ונתינה ושמא כבר כתב תורף ועיקר הגט והגון ליתן ומפסיק בשרטוט שאינו עיקר הגט שהרי הגט כשר בלא שרטוט כלל וכתב עוד שם שיחתוך תחלה הקלף ואח"כ ישרטט דכך הוא דרך ספר גם מ"ש שיחתוך הקלף שיהא ארכו יתר על רחבו הוא מטעם זה שנקרא ספר ודרכו שיהא ארכו יתר על רחבו עם הגליון וכ"כ ב"י :

ומ"ש בשם סה"ת שלא יהו האותיות עוברות וכו' כ"כ בסי' קי"ז ושכך נמצא בטופס הגט שתקנו הקדמונים וכלשון זה כתב גם הסמ"ג משמע שלא ידעו טעם לדבר ולכן אמר שכך קבלנו מהגאונים הקדמונים ואינו מתקבל לפע"ד להנהיג ישראל שדבר זה פסול ולא ידעו טעם ועוד מי חמיר גט מס"ת שיכול לכתוב ב' אותיות חוץ לדף לפחות ולפעד"כ דהגאונים תופסים הא דכתב רבינו האי דנוהגין לשרטטו לפי שנקרא ספר דר"ל כמ"ש סה"ת מדרשת זה ספר תולדות אדם דז"ה בגימטריא י"ב לאורויי דגט שנקרא ספר צריך י"ב שיטו' וסבירא ליה דמשמעות דרשא זו היא דכל י"ב שיטין יהיו שוות אפילו אות אחת לא יהא ארכו יותר משאר שיטות ולכן כתב בסדר גיטין דמעשה היה לפני הרב רבי קאפלמן שהיה אות אחת יוצא חוץ לשורה ופסל אותו וכתב שם דה"ה ביוצא רובו של אות חוץ לשורה יש לפוסלו דרובו ככולו מיהו בסמ"ק כתב וז"ל וצריך שלא יעברו שתי אותיות מן התיבה חוץ לשיטה ובהגהות ונהגו להקפיד אפילו מאות אחת שחוץ לשיטה וכן בספר רבינו ברוך עד כאן לשונו נראה דעת הסמ"ק דבאות אחת ליכא קפידא כיון דרובו הוא תוך השיטה דמסתמא אין התיבה פחות משלשה אותיות אבל ב' אותיות לא יעברו דאישתכח דבתוך השיטה ליכא אלא אות אחת או ב' וצריך שעל כל פנים שיהא הרוב תוך השיטה ולענין הלכה נראה דלכתחילה ודאי יש להקפיד אפי' על רוב של אות שלא יצא חוץ לשיטה אבל אם כבר נכתב אין צריך לכתוב גט אחר אפי' יצא אות אחת שלם חוץ לשיטה ואפי' שלא במקום עיגון אלא כמו שכתב הסמ"ק דאין לפסול אלא ביצאו ב' אותיות ובמקום עיגון יש להקל אפילו יוצאין ב' אותיות ויותר כן נראה לי ואפשר דמה שכתב בהג"ה ש"ע להקל במקום עיגון רצונו לומר ג"כ דיש להקל אפילו ביוצאין ב' אותיות או יותר ודו"ק : שוב עיינתי בחבורו בדרכי משה משמע דלא כתב להקל במקום עיגון אלא כאות

אחת

דרכי משה

הלשון ממשמעותו והוא בתורף נפסל הגט בדיעבד בכה"ג וע"ש : (ה) ובהגהת מיימון פ"ד דגיטין משמע דלא מהני שום תיקון בזה אלא במחיקת כל המ"ם ולכן צריך לכתוב גט אחר ועיין באלו הדינים בי"ד הלכות ס"ת סי' רע"ד ובא"ח הלכות תפילין סי' ל"ב : (ו) וכן ראיתי כל רבותינו נוהגים לכתוב גט אחר כל זמן שאות ה' נוגע שלא כמשפט אפילו כמלא נימא ולא ראיתי מעולם מי שמיקל בזה לכתחלה עכ"ל ובב"י סי' קכ"ו לקמן ותשובה זו דשורש צ"ח היא בודאי היכא דליכא למיחש לעיגון אבל היכא דאיכא למיחש לעיגון אע"ג שעדיין לא ניתן חשוב כדיעבד וכמו שכתב בשורש ע"א · וכתב עוד והרשב"ץ כתב בתשובה תליית קופי"ן והחי"ן וששטושין אין פוסלין את הגט כל זמן דתינוק דלא חכים כו' קורא אותה וז"ל הרשב"ץ בקו הקופי"ן כשרות בלא תלייה והחי"ן אם תינוק דלא חכים קורא אותו ה' בתורף הגט יש לפסול אבל בטופס הגט אינו נפסל בכך שאפי' לא נכתב אות או תיבה אין חוששין לה וכתב עוד אם שתי תיבות נקראות כאחד לתינוק גם בזה יש לחלק בין טופס לתורף : (ז) ועיין לעיל בסמוך בדין מחיקה : (ח) וכ"כ בהגהה סדר גיטין שלנו וכ"כ מהרי"ו בתשובה סי' כ"ז דאפילו לכתחלה יש להכשיר בכה"ג : (ט) וכתב בסדר גיטין שלנו וצריך שישרטטו כל י"ב שיטין קודם שיתחיל לכתוב הגט עכ"ל וכן משמע מדברי המרדכי ריש גיטין עכ"ל : (י) וכן הוא בסדר הגט שלנו : (יא) וכן הוא בסדר גיטין שלנו ויסרגל מבחוץ לצד השער ולא מצד הכתיבה לצד הבשר ומצאתי כתב בתיקון גיטין בשם מהרי"ל שהיה פעם אחד הגט נכתב בצד השיער ופסל מהרי"ל הגט : וצ"ע דהא גם בס"ת לא נפסל בכה"ג ועוד דהא לא גרע משאר דבר תלוש שנכתב עליו כדלעיל סימן קכ"ד ולכן נ"ל דאין להחמיר במקום עיגון או דיעבד כ"ע בסדר גיטין והגליון מן הצדדים הוה כחצי אצבע ולמעלה כאצבע ולמטה כתב מהרי"ל כדי תפיסת יד ואני מניח יותר מתפיסת יד וכ"כ בשם מהרי"ל והסופר יזהר להתחיל סמוך לשרטוט שבצדדין ולא יגע הכתיבה בשרטוטין עד כאן לשונו : (יב) דכל מה שאנו יכולין לקרב עדים אצל הגט אנו עושים : (יג) אמנם בסדר גיטין שלנו כתב

דיש

פרישה

לבלתי ידעו לעשותן כהוגן וע"י כן יקלקלו הכתב שלא תהא נקראת אות : (יא) **אין** יכול לגרר הדביקות לפתחה וכ"כ לעיל בא"ח סי' ל"ב וכתב ב"י אלא יגרר כל המרוס וישאר כצורת נון אם"כ יתקנו כתיקונו עד כאן לשונו ובגט אפילו אם נכתב כל הגט ואמר כך מתקנו בענין זה כשר (ובל"מ מסירים וכתב אוה דבה"ג"מ כ"ד דקידושין משמע דל"מ ליה שום תיקון) לאפוקי בתפילין בכה"ג פסול דהוי שלא כסדרן דפוסל בתפילין : (ונוהגין לשרטטו ובדיעבד אין לפסול כ"פ) : (יב) **גט** עולה י"ב ובסמ"ג כתב שני טעמים אחרים עיין שם וגם הרשב"א כתב שלא נפסל אי לא דקדק בהכי מ"ו : (יג) **שיהא** ארכו יותר על רחבו (מטעם שיהא נקרא כמו ספר ולא יהא נקרא כמו אגרת. כ"פ) ארכו מקרי מתחלת הגט עד סופו לצד העדים וכתב ב"י שר"ל

עם

בימין ובשמאל לתוך הגליון ולא יהא בו שום טשטוש ולא יכתבנו על המחק (יד) כתב הרמב"ם צריך שיהא הגט מבואר היטב באותו כתב שיכתבנו עד שידעו לקרותו הקטנים (טו) שיודעים אותו הכתב שאינם לא נבונים ולא (יז) סכלים כקטנים אלא בינונים ולא יהא הכתב מעוקם ולא מבולבל שמא תדמה אות לאות ונמצא הענין משתנה [ד] היה בו משמעות ב' ענינים או שהיה בכתב עקום או בלבול עד שאפשר שיקרא ממנה ענין אחר הואיל ונקרא לענין אחר אע"פ שיש בו משמעות גירושין ויש בו מענין גירושין ה"ז פסול ע"כ שאלה לאדוני אבי ז"ל גט הבא מארץ מרחק ויש בו אותיות שמשתנות ממדינה למדינה שיש מקומות שכותבין נון זקופה כמו זי"ן ורי"ש כותבים גג שלה קצר עד שנראה כמין יו"ד תשובה צריך שיהא נקרא כתב הגט (טו) במקום כתיבתו לינוקא דלא חכים ולא טיפש ואם לאו אין כאן גט כלל כתב עוד הרמב"ם גט שנמחק בו אות או (טז) תיבה שתלה בין השיטין אם מטופס הגט הרי זה כשר ואם מהתורף אינו גט ואם חזר (יז) ופירש בסוף הגט שאות פלוני תלויה או על המחק אפילו מתורף הגט כשר וכן גט שנמצא קרוע שתי וערב שהוא קרע של ב"ד הרי זה גט בטל אבל נקרע קרע שאינו של ב"ד כשר : נימוק או שהרקיב או שנעשה כבברה כשר נמחק או נטשטש (יח) ובבואה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו אינו גט בד"א כשהגט יוצא מתחת ידה בעדי התימה ואין כאן עדי מסירה (יט) אבל אם יש עדים שנמסר לה הגט לפניהם והיה כשר הרי זה כשר אע"פ שתורף הגט על המחק או בין השיטין או שהוא קרוע שתי וערב כשנתנו לה בפניהם עד כאן ורבינו סעדיה כתב דמחק בשמו ושמה פסול אפי' אם הוא מקויים ושאר מחקים

שאין להקפיד בכך אלא לכתחלה דוקא ובספר התרומה משמע דאפי' לכתחילה אין להקפיד אלא שלא לכתוב חוץ לשטה תיבה שלימה אבל הגהות מיימון כתבו בפ"ד בשמם ונהגו לפסול אפילו אות אחת העוברת חוץ לשטה (טז): והרא"ש בר צמח כתב בתשובה על דברי סמ"ק ור"פ נראה שזו חומרא ובטופס לא מפסיל בהכי ובתורף פסלינן אי מה שהוא חוץ ממשמעות מה שהוא תוך הגט אלא א"כ נמחק וקיומו למטה עכ"ל (יז) : ולא יהא שום טשטוש בגט ולא יכתבנו על המחק גם זה מספר התרומה וכן כתוב בסמ"ג וסמ"ק :

כתב הרמב"ם צריך שיהא הגט וכו' בפ"ד ותחילת דבריו ברורים : ומ"ש עוד היה בו משמעות שני ענינים וכו' ה"ז פסול כתב ה"ה דאזדא לטעמיה כדין האריך הווי"ן או שלא כתב היודי"ן היתרות וכו' וכתב רבינו בסי' שאחר זה כלומר דאילו לדעת העיטור ורבי' אם לא כתבו הבעל אלא שהסופר טעה כשר :

שאלה לאדוני אבי ז"ל גט הבא מארץ מרחק וכו' תשוב' צריך שיהא כתב הגט נקרא במקום כתיבתו באמת תשובה זו קשה בעיני דבפ' השולח (כד :) גבי הא דתנן בראשונה היה משנה שמו ושמה משמע דבתר מקום נתינה אזלינן ומתשובה זו נראה דמקום כתיבה עיקר שאם היה נקרא יפה לבני מקום הכתיבה אע"פ שלבני מקום הנתינה אינו נקרא כשר והא ליתא ודאי וכמ"ש ובדקתי בתשובת הרא"ש עצמה בכלל מ"ה סי' כ' ואע"פ שכתב בהם צריך שיהא נקרא הגט במקום כתיבתו וכמ"ש רבינו מ"מ מסוף התשובה משמע דטעות סופר יש כאן וצריך להגיה נתינתו במקום כתיבתו שהרי מסיים בה כההיא דהשולח מי שיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל אמרינן שצריך לגרש בשני שמות היכא דאתחזק כ"ש מי שאין לו אלא שם א' ולא נכתב שיוכלו לקרותו במקום נתינתו דאין כאן גט כלל דלא ידעי בני העיר שנתגרשה כלל כיון שאין יודעים לקרותו וגם כל טופס צריך שיהא נקרא לאנשי העיר עכ"ל הרי שמסוף התשובה מוכיח הענין והלשון דבתר מקום נתינתו אזלינן ואיפשר דתרווייהו בעינן ומש"ה פתח במקום כתיבתו וסיים במקום נתינתו אבל רבינו שלא כתב אלא תחלת התשובה נראה שלא היה גורס בסוף התשובה נתינתו אלא כתיבתו ותימה הוא · ובתשובות הרמב"ן סימן רמ"ח כתוב על גט הבא ממ"ה והיה בשם האשה רי"ש קטנה כמו ו' והשיב שפסול ואם נשאת תצא והולד ממזר ואע"פ שנראה שאם גרשה במקום שנכתב שם הגט מגורשת אם היה שם נקרא ברי"ש במקום שנקרא בשינוי פסול דומה למה ששנינו בראשונה היה משנה שמו ושמה וכו' פירוש המשנה כך הוא בראשונה וכו' כילד הרי שהיה ביהודה ושמו יוסף ואשתו שרה והלך בגליל וכולי הרי שהיה משנה שמו ושמה שעיקר השם הוא שבמקום הגירושין ע"כ התקין ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו במקום הכתיבה ומקום הגירושין עכ"ל והרי תשובה זו מוכחת כדברי דבתר מקום נתינה אזלינן (יח) :

כתב עוד הרמב"ם בפ"ד גט שנמחק בו אות וכו' בריש המגרש כתבו התוס' דמדתנן גבי תנאי דאלא מאיש פלוני ואם כתבו לתוכו ואעפ"י שחזר ומחקו פסול משמע דשאר מחקים כשרים בגט רק שיעשה קיום המחק קודם שריר וקיים ומ"מ נהגו העולם להחמיר עכ"ל : וכ"כ ג"כ הר"ן שם וה"ה כתב דכמו שכתב הרמב"ם הכי איתא בתוספתא ובירושלמי גט שיש בו מחק אי תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר ואם החזירו מלמטה אפילו מגופו כשר ע"כ ונהגו שלא לקיים מחק בגט להחמיר עכ"ל (יט) : ולפי זה כי דייקינן ממתניתין דשאר מחקין כשרים בגט הוא בחד מתרי או שאינן מגופו של גט או שחזר וקיימו וכמבואר בתוספתא ובירושלמי : כתב רבינו ירוחם בחלק ב' והקיום יכתבנו קודם כדת משה וישראל כי כדת משה וישראל במקום שריר וקיים ובסמוך אכתוב כן בשם רבינו נסים גאון וכשם הרשב"א (כ) : ודעת הרמב"ם דכל דבר הנוגע לתורף מיפסל מדאורייתא ומ"ה כתב אינו גט ומה שיש לדקדק בזמן אי הוי בכלל תורף כענין דבתורף אינו גט דכיון דאין כותבין זמן בגיטין אלא מפני תיקון העולם דין הוא שלא יפסל אלא בפיסולא דרבנן כתבתיו בסי' קכ"ג ושמא דכיון דאיכא למיחש לזיופא מדאורייתא מבטיל ואינו כמשמע ויותר נראה דטעמא משום שהחזיקו חכמים דבריהם וכמו שכתבתי שם על הזמן שהוא בכלל התורף ואין כותבין אותו בגיטין אלא מדרבנן : וכן גט שנמצא קרוע שתי וערב וכו' כתב הר"ן בריש המגרש וכ"ה בפ"ד שכל זה מבואר בתוספתא בסוף המסכתא וכתבו שהראב"ד השיג עליו ואמר אם מקויים הוא למה יפסל מהיותה מגורשת שלא אמרו פסול אלא שלא תגבה בו אומרים שכבר גבתה וקרעוהו ב"ד והרשב"א כתב בפרק התקבל שאף הרמב"ם נראה שכך דעתו ולא אמרו אלא כשאין כתוב בו הנפק אבל כל שכתוב בו הנפק יש הוכחה ששלם בא ליד האשה וכדאמרינן בפרק קמא דמציעא (כ') דמלוה הוא דמקיים שטריה ולא לוה ה"נ אשה מקיימת גטה ולא הבעל : בד"א כשהגט יוצא מתחת ידה בעידי חתימה וכו' כתב הר"ן בריש המגרש וה"ה בפ"ד דטעמיה משום דכיון דלדידן דקי"ל עידי מסירה כרתי אפי' על הנייר המחוק ועל הדפתרא כשר כדאיתא בפ"ב דגיטין (כא : כב ') וכתבה הרמב"ם בפרק הנזכר א"כ המחקים שהזכירה התוספתא בשאין עידי מסירה לפנינו הוא וכן אף בנקרע קרע של ב"ד ראוי שיהיה כשר אבל הרשב"א חולק בזה בפרק התקבל ואומר שכיון שהוא קרוע כעין קרע של ב"ד הרי הוא כחרס ופסול לגרש בו כתב ה"ה אבל ודאי בנטשטש ואינו יכול לקרות אם נמסר אח"כ בעידי מסירה אינו כלום דהא לאו כתב הוא ואין האשה מתגרשת אלא בכתב : ורבינו סעדיה כתב דמחק בשמו ושמה וכולי דברי רבינו סעדיה ורבינו נסים כתובים בעיטור מאמר שמיני וכתב בעל העיטור דלא בריר ליה דברי רבינו סעדיה אלא אפילו לכתחלה אפילו שמו ושמה ודע שרבינו סתם הדברים וכתב

שרבינו

אחת שיוצא: **ולא** יהא בו שום טשטוש ולא יכתבנו על המחק ג"ז מלשון סה"ת וכ"כ הסמ"ג והוסיף ואם אירע שכתב על המחק יקיימנו למטה וכ"כ הסמ"ק וז"ל ואם כתב על המחק וקיימו כשר בדיעבד אם ניתן ובהג"ה שם אבל אין נוהגין כן עכ"ל ומשמע ממ"ש סה"ת ורבי' בסתם ולא יכתבנו על המחק דלכתחלה לא אפילו רוצה לקיימו אלא דקשה הא בהדיא תנן פ"ב (דף כ"א) אין כותבין על נייר המחוק וחכמים מכשירין לכתוב לכתחילה וקי"ל כוותייהו ומפרש בגמרא ר"א היא דאמר עידי מסירה כרתי ואינה נשאת עד שיהיו עידי מסירה לפנינו כמ"ש רבינו ריש סימן קכ"ד והשתא קשה דסה"ת ורבינו מזהירין על כל כותבי גיטין שלא יכתבו לכתחלה על המחק מפני שהוא דבר שיכול להזדייף וזהו סותר למאי דקי"ל דלכתחילה כותבין על דבר שיכול להזדייף ונשאת כשיהיו עדי מסירה לפנינו וצריך לפרש דה"ק דאעפ"י דכך הוא דין התלמוד מ"מ צריך ליזהר דלכתחילה לא יכתבו על המחק דשמא ימותו עדי מסירה ולא יהא אפשר לה לינשא אפילו אם עידי החתימה לפנינו כדלעיל בסי' קכ"ד ואף עפ"י דכשיקיימנו שריא לינשא אינו נכון לכתוב לכתחלה על המחק ולסמוך על הקיום אלא דאם אירע כך כשר אם קיימו וכתב בהגה"ה שאין נוהגין כן ונראה שזהו לפי שאין אנו משנין לשון הגט ממה שנוהגין לכותבו גם אין מוסיפין על י"ב שורות ואין פוחתין מהם ואם יקיימו מה שיהא נכתב על המחקים יהא צריך להוסיף על הלשון ועל השורות על כן אם אירע כך צריך לכתוב גט אחר והכי נקטינן :

כתב הרמב"ם צריך שיהא הגט וכו' עד שידעו לקרותו הקטנים וכו' כתב התו' בפרק הקומץ גבי ואם לאו יהרג היא ופסול דא"כ לכסות התיבות שלפניו ושלאחריו מדקאמר תלמודא אייתי תנוק דלא חכים דאי הוה חכים היה מבין שיגדף כלפי מעלה לומר יהרג ואומר ויהרג אלמא שהראה לתנוק כל השורה ויהרוג ה' כל בכור ומכאן הביא רבינו אליה ראיה לגט שכתב בו דלי"ת של כדת קטנה ואייתי תנוק והראה לו כל השורה וכ"כ בסדר גיטין ומביאו ב"י בסימן קכ"ו בד"ה מצאתי כתוב :

שאלה לא"א הרא"ש וכו' נו"ן כפופה כמו זיין כו' כצ"ל תשובה צריך שיהא [נקרא כתב הגט במקום נתינתו כצ"ל ודלא כפי' ב"י דלהרא"ש תרווייהו בעינן שיהא נקרא הגט כך במקום כתיבתו ובמקום נתינתו ובש"ע כתב שיש מי שאומר כן וליתא אלא לכ"ע סגי במקום נתינתו והכי נקטינן :

כתב עוד הרמב"ם גט שנמחק וכו' אע"ג דבסי' קכ"ד כתב רבינו דין התלמוד שכותבין גט לכתחלה על נייר מחוק בדאיכא עידי מסירה חזר והביא כאן דברי הרמב"ם דמכשיר אפילו בלא עידי מסירה אם נכתב הטופס על המחק או תלאו בין השיטין אפילו לא נתקיים למטה ואם הוא מן התורף כשר ג"כ אם נתקיים למטה וכמה שכתב בסמוך ע"ש הסמ"ג והסמ"ק אלא שאין נוהגין לקיים המחקים בגט :

הגט

דרכי משה

דיש להקפיד בזה וכן נוהגין : (יד) כתב בסדר גיטין ויזהר מכל טשטוש ומכל מחק בעולם ואפי' אם בא זבוב על אות ומשך הדיו לא ימחק וגם יזהר שלא ירד שום זילוף או שום לחלוחית על הקלף דכשכותבין עליו נראה כמחוק וכתב הרב טוב להחמיר כשיפלו גשמים על הגט שלא ליתנו כלל אם נפלו גשמים על הכתיבה דבמקום שנפלו הגשמים נעשה שחור ובכל דבר יכול להזדייף עכ"ל וע"ל סי' קכ"ד כל דיני דבר שיכולין להזדייף וכ"ע ויזהר שלא לכתוב על שום נקב אם לא שהוא קטן שהדיו עובר עליו וכן אם היה הנקב בצד האות ולא באות עצמו לא היה פסול עכ"ל : (טו) מצאתי כתוב בתיקון ישן וא"צ לכסות התיבות שלפניו ולאחריו שלא לגלות רק התיבה שיש בה ספק רק מראין לו הגט ואם יכול לקרותו סגי בכך וכ"כ ב"י בשם סדר הגט של מהרא"י ובס' אגודה כתוב תינוק היודע האותיות ואינו יודע צירוף האותיות התיבות והתו' פרק המגרש (פה :) כתב היודע לקרות אותה תיבה עכ"ל : (טז) ומעשה בא לפני מהור"ר קאפלמן ז"ל שכתב הסופר אות אחת חוץ לשיטה פסל הגט עכ"ל : (יז) וע"ל סוף סי' זה מדין קיום מחקים בגט · ונראה דודאי קודם נתינה במקום דליכא למיחש לעיגון יש לכתוב גט אחר אבל במקום דאיכא למיחש לעיגון או בדיעבד אין לפסול הגט משום אות אחד שיוצא מן הצדדים דהא גם בס"ת אינו פסול כנ"ל : (יח) כתב הר"ן פ"ב דגיטין דף תקס"ג בשם ר"י דיכול לערות האותיות ולהמשיך ראשה של למ"ד שבשטה תחתונה לתוך חלל א' או ח' של שטה עליונה וכיוצא בזה וי"א שזה יותר קרוב לפסול הגט מפני שע"י זה משתנות צורות האותיות עכ"ל ודברי ר"י הם בתוס' פ"ב דגיטין וכתב הרא"ש והמרדכי וכן נוהגין האידנא וכן הוא בסדר גיטין שלנו שצריך לערות בדרך זה שימשך ראש ר' עד שטה עליונה וכן ימשוך רגל ן' או ך' שבעליונה עד שלמטה הימנה כדי שלא לכתוב עוד שטה בין שיטה לשיטה דלא יהא גט הראוי להזדייף וכתב עוד שם סי' ע"א ן' פשוטה של פטורין יעקם קצת לצד ימין כדי שיוכל להאריך ראש הר' של ישראל למעלה שלא תגע באות ן' ויהי ג"כ אותה שיטה מעורבת עכ"ל ומזה יש לדקדק שכל השיטות יהיו מעורות וכן נוהגין וכתבו בשם הגהות סמ"ק מעשה בא לפני הר"ף בגט אחד שניתן לפניו והגיע קוצו של למ"ד של מטה בתוך ד' שלמעלה ופסלו עכ"ל ונ"ל דדוקא בכה"ג יש לחוש דע"י עירוב זה הדלי"ת היא נשתנה לצורת ה"א אבל בע"א כגון שמשך ראש אות לתוך החלל א' או בדומה שאין לחוש לשום טעות לא פסלינן ליה כנ"ל וכ"נ לדברי ר"י דלעיל : (יט) וכן הוא בסמ"ק ובמרדכי ע"ג דף תרי"ו וע"ב וע"ג דף תרצ"ו וכתב שם במרדכי דבדיעבד מיהו כשר והרוצה לקיים יקיים קודם שיכתבנו ודין די יהוי כו' : (כ) וכן משמע בתוס' פרק המגרש ובתשובת הרא"ש כלל מ"ה סימן י"ט :

דרישה

לחס או אם כבר נתייבש ע"ש כ"פ) : [ד] **היה** עקום או בלבול עד שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר הואיל ונקרא לענין אחר אעפ"י שיש בו משמעות גירושין ויש בו מענין גירושין ה"ז פסול. כן הוא הגירסא בדברי הטור שמדוייקים אבל בכל ספרי הרמב"ם שראיתי וגם בדפוס בית יוסף אין הגירסא כן אלא הכי גרסינן או שהיה בכתבו עקום או בלבול עד שיקרא ממנו ענין אחר

הואיל

פרישה

עם הגליון יהיה ארכו יותר על רחבו : (יד) **ולא** סכלים כקטנים מ"ו מחק תיבת בקטנים אבל בכל הספרים איתא ומצאתי ספר שכתוב בו בקטנים "בבית יוסף הגון כ"ל וכמו שאמרו בתפילין מביאין ינוקא דלא חכים כו' : ("נון זקופה פירוש נון פשוטה כ"פ) : (טו) **במקום** כתיבתו עיין בבית יוסף שצריך להיות במקום נתינתו ותרווייהו בעינן ועל כל פנים מקום נתינתו הוא עיקר ומ"ו הגיה גם כן נתינתו : (טז) **תיבה** "או שתלה כן צריך להיות : (יז) **ופירש** בסוף הגט דקיימו קיום (ועכשיו נהגו להחמיר שלא לקיים שום מחק בגט ע"ש כ"פ) : (יח) **ובבואה** שלו רצה לומר מראה שלו ובבואה הוא לשון צל : (יט) **אבל** אם יש עידי מסירה כשר אף על פי שהוא קרוע שתי וערב כו' והטעם דהא דפסל כשנקרע שתי וערב דקיימינן כיון שנקרע ודאי הדר ביה הבעל ולא נתנו לה והרי יש עידי מסירה שנתנו לה :

ויין

קכו הגט כשר בכל כתב ובכל לשון וכו' משנה בפרק המגרש סוף (דף פ"ז) ובגמרא פ"ב דף י"ט קאמר דלא מיבעיא בגיטין משו' תקנת עגונות כשר אלא אפי' בשאר שטרות מיהו דוקא דיעבד אבל לכתחילה כיון דאיקרי ספר וקי"ל דלכל מילי צריך כמו ס"ת היקף גויל וסרגול ה"נ צריך שיכתבנה אשורית כמו ס"ת אלא שנהגו בלשון ארמית לפי שזה היה לשונם של נשים וקטנים וכדי שתבין האשה מה שקורין לפניה קודם הנתינה ואחר הנתינה והב"י הביא תשובות הרשב"א דהרמב"ם והראב"ד גורסין בתוספתא שאם נכתב בב' לשונות פסול ותמה בהגהת ש"ע על נוסח גט שלנו דאית ביה לשון הקודש ולשון ארמי ותירץ כיון דשניהם ניתנו בסיני כלשון אחד דמי ועוד כתב ישוב אחר ע"ש וב"י האריך בהיתר שאר כתבים וכתב גמטי"ט אבל בסדר הגט דהר"י מינץ כתב על שם א"ז שראבי"ה כתב שיש לפוסלו וכ"כ רבי' שמחה שע"ז סומכין שכותבין באגרת שלומים פסוקים בלא שרטוט בכתיבה גימטי"ט שאינו כתב כהוגן וכתב בסדר גיטין ואני הכותב ראיתי גט גימטי"ט שבא מדמשק לירושלים לפני מ"ו גדול הדור הר"ר יצחק אסורי התקוה וכעם הרבה ממרדכי מהר' שמשון ז"ל עכ"ל · ונקטינן שלא ליתן גט שנכתב בגימטי"ט אלא במקום עגון וכמדומה לו שעכשיו נתבטל מנהג זה דכל הגיטין שהובאו מסלניק וממצרים ומיתר מקומות בתוגרמ"ה כולם נכתבין בכתב אשורית אלא שאין נכתבין על קלפים : **כתב** ב"י בשם ר"י הלוי שהיה מונע מלכתוב גט בכתב אשורית מפני שיבא לידי זלזול עכ"ל :

וצריך

מחקים אם נתקיים כשר בדיעבד אבל לא לכתחילה ורבינו נסים כתב בדברי הרמב"ם ז"ל שבכל מקום שנמחק ונתקיים כשר ובטופס כשר אפי' בלא קיום וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שגט שיש בו מחקים וקיומים כשר :

קכו **הגט** כשר בכל כתב ובכל לשון (א) שיכתבנו ויהיה ענינו שמגרשה ופוטרה ממנו ומתירה לכל אדם כגון הרי את מותרת לכל אדם ויהיה מבואר שלא יהיה בו לשון המתפרש לב' ענינים עד שאדם יכול לומר לכך נתכוון או לכך אלא יהיו הדברים שאין בו ספק באותו לשון אלא שמשמעותו אחד שפלוני מגרש אשתו

שרבינו נסים כהרמב"ם ואמת הדבר דיש ללמוד מדבריו דכהרמב"ם ס"ל דכל שהוא מקויים אפילו בדבר שהוא תורף הגט כשר ומ"מ דבריו הם בסגנון אחר ממה שהם דברי הרמב"ם ותוספת דברים והילך לשון העיטור במאמר הנזכר בתשובה לרבינו נסים אי איכא בגט זכירת זמן שני פעמים או טעות ונקד אחד מהם או שעבר עליו הקולמוס ונמחק וכן אם טעה באותיות אין לחוש בכך אלא במקומות ידועים כגון שם האשה רחל וכתב רחל ושרה ונקד על שרה ולא כתב וכל שם שיש לה ודאי חיישינן שמא שני שמות יש לה ויש לבעל לערער בדבר וכן אם כתב בגט תנאי ע"מ כך וכך ונקד עליו וכן תיבות שיש בהם חיסור כגון ודין דן ונקד עליו בכולם יש לחוש שיבא הבעל ויערער ויש לחוש לערעורו ודוקא שלא כתב בקיומו לבסוף אבל כתב בקיומו לבסוף לא כל כמיניה והיכא שמחזיר בסוף צריך שלא יהא בשטה אחרונה כדא"ר יוחנן כל המתקן צריך לכתוב ודין קיומיהן וצריך שיחזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה והיכא שנופל בגט כן צריך שיכתוב וגטא דנן כשר כדת משה וישראל עכ"ל · וסברת רבינו סעדיה ג"כ סתומה בדברי רבינו ומדבריו לא משמע דמיירי אלא בשכתב השם על המחק כדמיירי הרמב"ם ולא היכא דכתב השם וכתב אצלו שם אחר מחוק אבל מדברי העיטור משמע דרבינו סעדיה אדברי רבינו נסים הנזכר לעיל קאי ורבינו ירוחם בח"ב כתב ויש מגדולי המורים שכתבו דבשמו ובשמה פסול אע"פ שמקויים ויש מי שכתב דזה נראה דוקא בגט היוצא לפנינו דחיישינן שמא שינה שמו אבל אם ידוע שמחמת טעות אחר נמחק כשר והוא שנתנו לה בעידי מסירה ויודעים שכך היה וכ"כ הר"א בן אשמעאל עכ"ל : נשאל הרשב"א (סימן תקכ"ח) על גט שכתוב בו יצחק בן אברהם ומלת אברהם על המחק ואינו מקויים והשיב נראה שהוא פסול דכיון שאמר בן אברהם מכלל שמו הוא זה והרי הוא כאילו כתב שמו על המחק עכ"ל : וכן כתב א"א ז"ל בתשובה שגט שיש בו מתקן וקיומים כשר בכלל מ"ה סימן י"ט כתב וז"ל ואם היה בגט אות תלויה ביני שיטי ונתקיימה קודם שכתב כדת משה וישראל כשר הוא ואין חילוק בזה בין גט לשטר עכ"ל · כתוב במרדכי פ"ק דגיטין בהגהה בשם רבינו שמשון משנ"ץ שאין כותבין גט בקולמוס של כנף שפירש מסרגלין בקנה וכו' מזיינין בקולמוס של קנה לאפוקי בקולמוס של נוצה ודו"ק עכ"ל · ומ"מ לא משמע לי דמיפסיל בהכי אפילו לרבינו שמשון דודאי לא גרע מחקיקה דמכשרינן בפ"ב דגיטין וכמו שנתבאר בסימן זה אם ראש הלמד שבשטה תחתונה נכנס לתוך חלל ה' או ח' של שטה עליונה או רגל הך' שבשטה עליונה נכנס לתוך חלל ט' שבשטה תחתונה וכיוצא בזה כתבו התוס' והרא"ש והרשב"א והמרדכי בפ"ב דגיטין דכשר גבי הא דת"ר ה"ז גיטך והנייר שלי וכו' לא צריכא דמעורה וכ"כ בספר התרומה והר"ן ז"ל בפרק הנזכר כתב דעת התוספות וכתב שאחרים אומרים שזה קרוב לפסול הגט מפני שמבטל צורת האות : אם רקם או ארג או עשה במעשה מחט אותיות הגט לאו כתב היא כך פי' הערוך הא דאמרינן בפ"ב דגיטין עלה כתב למימרא לאו כתיבה הוא ורמינהו עבד שיוצא בכתב שע"ג טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שע"ג כפה ואנדוכתרי ומשמע התם דגט אשה וגט עבד הם שוים דהא מייתי האי ברייתא דעבד לרמויי אוכתב ולא וחקק השנוי גבי גט אשה וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב אם רקמו בבגד הנקרא בלשון חז"ל אנדוכתרי אינו כתב וגם העיטור במאמר ז' כתב ברייתא אבל לא בכתב שע"ג כפה ואנדוכתרי וקבלנו בפירושם שכתב גט בכותל כפה ומחוסר תלישה ור"ח פירש כפה של צמר ארוגה באריגתה ואנדוכתרי הוצין דצובעין אותם ומציירין בהם כתב כדרך שעושין במחללאות כתב באותיות וכגון זה שנכתב ברקמה או במעשה מחט אינו גט עכ"ל מיהו רש"י פי' כפה כעין כובע של צמר ואנדוכתרי תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט כעין כמשלא"ר בלע"ז ואם רקמו עליהם אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד ושני ראשיו תחובין עכ"ל · ויש לדון בדבריו שאם הוא קבוע כגון שהוא ארוג או שהוא מרוקם כמו שרוקמין הכסים אצלנו שהוא קבוע כתב מיקרי וכשר וצ"ע :

קכו הגט כשר בכל כתב ובכל לשון שיכתבנו וכו' משנה בהמגרש (ד' פז :) גט שכתבו עברית ועידיו יונית יונית ועידיו עברית כשר ובפ' המביא תנין (דף יט ·) גמרא בכל כותבין בדיו בסם וכו' אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי ואלא מאי קמ"ל דכל לשון כשר תנינא גט שכתבו עברית ועידיו יונית וכולי וכתב הרמב"ם בפ"ד אבל אם היה מקצת הגט בלשון אחד ומקצתו בלשון אחרת פסול וכתבו רבי' בסימן ק"ל ולענין לכתוב הגט בשאר כתיבות שלנו זולת כתב אשורי יש חילוק בין הפוסקים שבתרומת הדשן סי' ר"ל כתב בשם א"ז וצריך לכתוב כתיבה גסה ולא משיי"ט אפילו קוצו של יו"ד מעכב וגם בכלבו כתב וצריך שיהיה מכתיבה גסה דבעינן כתיבה תמה עכ"ל (ב) ומשמע דלכתב אשורית קרי כתיבה גסה לפי שאין דרך לכותבו כתיבה דקה ותדע דהא תלי טעמא משום דבעינן כתיבה תמה ואם איתא כתב דק תם ושלם הוא כמו הגס אלא ודאי אכתב אשורי קפיד דכל שאינו אשורי אינה כתיבה תמה ואפי' קוצו של יו"ד מעכב והרא"ש בתשובות כלל מ"ה כתב גט שלא נכתב בכתיבה אשורית מרובעת פוסלות בארצנו אבל במקום עיגון שבא מארץ רחוקה ואין עיירות מצויות להביא אחר לא הייתי פוסלו עד כאן לשונו והרשב"א כ' בתשובה סי' אלף קכ"ה אלף ר"ד ותשע"ט וז"ל ולענין כתיבת משא"ק כל כתב וכל לשון כשר בגיטין ואף לכתחלה וכהדיא תנינן גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר ויונית לאו דוקא דהוא הדין לשאר הלשונות וכדאיתא בפרק המביא תנין האי שטר פרסאה דחתימי עליה ישראל מגבינן ביה וכו' א"ה מאי קמ"ל דכל לשון כשר תנינא גט שכתבו עברית ועידיו יונית וכו' מהו דתימא ה"מ לגבי גיטין אבל בעלמא לא קמ"ל אלמא אפי' פרסי כשר ובהדיא תניא בתוספתא גט שכתבו בה' לשונות וחתמו עליו ה' עדים ה' לשונות כשר ואע"פ שהרמב"ם והראב"ד גורסים פסול מ"מ לא פסלוהו אלא בכתוב בממש ה' לשונות ועידיו בה' לשונות הא באחד מהלשונות כשר עכ"ל וכיוצא בזה כתוב בתשובות להרמב"ן סימן קכ"ב ומהרי"ק כתב בשורש ע"א דברי תשובת הרשב"א ורבינו ירוחם ג"כ כתב בשם תשובת הרמב"ם שלקדושת הכתב אשורי לא נהגו בו להשתמש בדברי חול (ג) ור"י הלוי מנע מלכתוב הגט בכתיבה תלויה מאד כדי שלא יהא משמע תרי לישני בגיטא וחזרו הסופרים לכתוב הגט בכתיבה אשורית כס"ת וגם זה עיכב על ידם מפני א שיבא לידי זלזול והנהיג לכתוב בכתב אחר הנקרא בערבי מדבדב עכ"ל ושמעתי שיש מגמגמים על גט הכתוב בכתב פרובינצא"ל משום דלא מיקרי כתב ואף המתירים לכתוב בכתב שאינו אשורי לא התירו אלא בכתב משקיי"ט שהוא הנקרא אצל הספרדים משק"י שהוא דומה לכתב אשורי אבל כתב פרובינצא"ל דלא דמי לכתב אשורי והוא עצמו אינו קרוי כתב אלא שבדו ההדיוטות מלבם לכ"ע אין כותבין הגט בו ואם כתבו הגט פסול ואינו מחוור בעיני דהא כיון שנהגו לכתוב בכתב פרובינצא"ל כתבינן שטרות וספרים ודאי לא גרע מכתב העכו"ם שגם הם כתבים הסכמיים וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב רבינו ירוחם דע"כ לא פסל ר"י הלוי בכתיבה תלויה מאד אלא משום דלא לישתמע תרי לישני בגיטא הא לאו הכי לא הוי פסיל ליה משום שאינו כתב וא"כ כתיבת פרובינצא"ל שאינו כתיבה תלויה פשיטא דכותבים בו לכתחלה לדברי ר"י הלוי ואיפשר שזהו כתב מדבדב שהנהיג לכתוב בו וכן מצאתי בא"ח שפי' מדבדב מש"ק ואפילו אם נכתב הגט בכתב הנקרא מידיאליטר או מועלא"ק כשר אלא שלכתחלה אין כותבין בהם כי היכי דלא ליתשמע תרי לישני בגיטא וכמו שעיכב הר"י הלוי מלכתוב בכתיבה תלויה והיא הנקראת מעלאק כי היכי דלא ליתשמע תרי לישני בגיטא (ד) וצ"ל שמשקיי"ט שהזכיר הרשב"א היא פרובינצא"ל אלא שבמקומו קורין אותו

אשתו פלונית וצריך שיכתוב בו (א) ודן דיהוי ליכי מינאי גט פטורין וכולי (ב) ונהגו בכל המקומות לכתוב בלשון ארמית וזהו נוסחו (ו) בכך וכך (ג) בשבת כך וכך לירח פלוני כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין בו כאן במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני אנא פלוני בר פלוני דממתא פלונית דיתבא על נהר פלוני וכל שום אוחרן וחניכא דאית לי ולאבהתי ולאתרי ולאתריהון דאבהתי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני דממתא פלונית דיתבא על נהר פלוני וכל שום אוחרן וחניכא דאית ליכי ולאבהתיכי ולאתריכי ולאתריהון דאבהתיכי דהוות אנתתי מן קדמת דנא וכדו שבקי' ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי דתהווין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין ואינש לא ימחא בידיכי מן שמיא מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם (ז) ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין כדת משה וישראל : בשלישי ברביעי בחמישי מלאים יו"ד בשני בששי חסר יו"ד כתב ה"ר פרץ (ד) ביום ראש חודש יכתוב ביום אחד לירח פלוני (ח) (ה) בשני יכתוב בשני ימים (ט) בשלשה בארבעה כולן לשון זכר בה"א לבסוף (ו) וכן באחד ועשרים בשנים ועשרים בשלשה ועשרים (י) וכן כולם ובחשבון השנים

היה בטופס בתיבה שאפילו חסרה כולה לית לן בה ואף על פי דהרא"ש לא הזכיר טעם זה מכל מקום טעם פשוט הוא אבל אם היה בתורף שמא היה מצריך אחר לכתחלה היכא דאפשר וצ"ע (ה) : **וצריך** שיכתוב בו ב ודין דיהוי ליכי מינאי וכו' גט פטורין וכו' בפרק המגרש (פה ·) תנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר"י אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין למהך לאתנסבא לכל גבר דתצביין ובגמרא במאי קמיפלגי רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים ואע"ג דלא כתב לה ודין מוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה ורבי יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודין דמוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה אבל לא כתב לה ודין אמרינן בדיבור גרשה ושטר ראיה בעלמא הוא : **וכתבו** התוספות דבריש נדרים (ה :) משמע דפליגי במינאי דלרבנן הויין ידים ואע"ג דלא כתיב מינאי מגורשת דאין אדם מגרש אשת חבירו ואור"י דבתרווייהו פליגי וכן כתבו הרא"ש והר"ן בריש נדרים וגרסינן תו בגמרא איבעיא להו בעינן ודין או לא בעינן ודין ת"ש דאתקין רבא איך פלניא בר פלניא פטר ותריך וכו' ואילו ודין לא קאמר ולטעמיה כולהו מי קאמר כלומר כל שאר הדברים הנכתבים בגט כגון דתיהווין וכו' מי הזכירם בתקנה זו אלא בעינן ה"נ והרי"ף והרא"ש כתבו בעיא זו ומאי שנאמר עליה אלמא דס"ל דבעינן ודין דכיון דבעיין לא איפשטא אם כן מספקא לן אי הלכה כרבי יהודה ומספיקא בעינן למיכתב ודין וכן דעת הרשב"א וכתב הר"ן בריש קדושין דלהרי"ף לא בעינן מינאי דכיון דקי"ל כר"י במינאי לא קי"ל כותיה כדמשמע בריש נדרים וכתב הר"ן בהמגרש דאיכא מאן דאמר דבעינן ודין ובעינן מינאי כרבי יהודה אבל הרמב"ם בפ"א מהלכות גירושין כתב גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם נראה שהוא פוסל כרבנן לגמרי ואע"פ שכתב ודין בטופס הגט שכתב בפ"ד אין הוכחה משם דבעי ליה לעיכובא ואין זה מחוור · ורבינו משמע ליה דלהר"ש בעינן מינאי נמי כיון שלא פירש אלא כתב הבעיא ומה שנאמר עליה סתם משמע דאי קי"ל כרבי יהודה בכל מה שאמר בהאי מתניתין קי"ל כותיה וכי היכי דבעינן ודין מספיקא הכי נמי בעינן מינאי וכתב עוד הר"ן ומסתבר דצריך לכתוב ודין בראש הגט או בסופו כדי שיהא מוכיח דאכולה מילתא קאי :

בשלישי ברביעי בחמישי מלאים יו"ד וכו' כ"כ בספר מצות קטן והל' הגט דמרדכי והגהות פ"ד והרא"ש בסדר כתיבת הגט שכתב בסוף גיטין ורבינו ירוחם בסוף ח"ב וכתב הכלבו יום ראשון יכתוב באחד בשבת : **כתב** ה"ר פרץ ביום ר"ח יכתוב ביום אחד לירח פלוני וכו' עד לירח אדר שני הכל כתוב בספרים הנזכר זולתי הרא"ש ורבינו ירוחם שלא כתבו אלא דין אם ר"ח שני ימים ומ"מ אם מזכירין קודם המנין הגדול או הקטן יש חילוק ביניהם דמלשון סמ"ק משמע דבין מימים בין משנים מעשרים ואילך יכתוב המנין הגדול קודם ובהגהות מרדכי דסוף גיטין כתוב והימים יכתוב מנין הקטן קודם עד שיגיע לעשרים ומכאן ואילך המנין הגדול קודם ולא ביאר בשנים אי זה יכתוב קודם ומדברי הכלבו נראה דבין בימים בין בשנים מנין המועט קודם ומדברי רבינו נראה דבימים מנין המועט קודם ובשנים מנין המרובה קודם וכ"ל שאין קפידא

וצריך שיכתוב בו ודין דיהוי ליכי מינאי וכו' משנה פרק המגרש (דף פ"ה) פליגי בה ת"ק ורבי יהודה ובגמרא קמבעי' לן אי בעינן ודן או לא בעינן ודן ולא איפשטא לן ומספיקא בעינן דן דליהוי מוכח מילת' דבהאי גיטא קא מגרש לה דאי לא כתב ודן אמר בדבורא גרשה ושטר ראייה בעלמא הוא וכתבו התו' דבריש נדרים קאמר דפליגי במנאי ואומר ר"י דבתרווייהו פליגי השתא מספיקא צריך שיכתוב שניהם ודין דיהוי ליכי מינאי וכו' וכמ"ש רבינו : **וזהו** נוסחו בכך וכך בשבת כך וכך לירח פלו' כתב בסדר הגט כותבין כך בשבת ולא לשבת כי אז אפשר למיטעי שעם השבת קאמר וגבי לירח דליכא למיטעי כותבין לירח עכ"ל למנין כתב המרדכי למנין בחד יו"ד שאנו מנין בלא וי"ו וכ"כ הריב"ש בתשובה : למנין שאנו מנין בו כאן כתב בסדר גיטין יש כותבין מנין בו ויש שאין כותבין בו וכן נוהגין וכתב הר"י מינץ בסדרו שמהרי"ל פסל גט שהיה כתוב בו והי' מקום הנהוג שלא לכתבו עכ"ל מיהו בשעת הדחק אין לחוש מהרמ"א · מתא דיתבא בחד יוד מרדכי ותו' ואשירי פרק המגרש וכתב ב"י ואם כתבו ב' תיבות די יתבא נראה דכשר · אנא פלוני וכו' בסדר גיטין ולא יכתוב איך אנא וכדעת הרא"ש ורבינו · אנא פלוני בר פלוני וכו' בסדר גיטין לא יכתוב בר אלא בן פלוני וע"ש הטעם וכן נוהגין וכתב מהרי"ק בשורש מ' דאי כתב בר כשר אנא פלוני בן פלוני דממתא פלוני דיתבא על נהר פלוני וכל שום ואחרן וכו' כן כתב הרמב"ם בפ"ד והרא"ש בסדר הגט דכותבין דממתא פלוני וכו' קודם וכל שום וכו' אבל מנהג שלנו אינו כן אלא אנא פלוני ב"פ וכל שום ותניכא וכו' העומד היום וכו' וכן הוא באלפסי פרק המגרש ועיין במ"ש בכתבים דמהרא"י בזה בסי' רמ"ז ומביאו ב"י לקמן : בדלא אניסנא כתב מהרי"ו בסדרו אניסנא ביוד וכתב הר' ירוחם ח"ב אם כתב בדלא אנים אינו פסול : ושבקית ופטרי' ותרוכית וכולי כתב מהרא"י בפסקיו סי' רכ"ח דיש לכתוב בתחילה שפ"ת ואח"כ פס"ת ואח"כ תש"פ וע"ש הטעם וכתב ב"י דכך יש לנהוג מיהו אם שינה אין עיכוב בדבר · דמתקריא וכולי חסר יוד אבל מ"ס כך הוא בסדר גיטין ודלא כיש שכתבו דמיתקריא ביו"ד מיהו אם שינה אין עכוב בדבר· דהוית אנתתי מן קדמת דנא כתב בתיקון ישן דאם כתב דהוית אנתתי · ולא כתב מן קדמת דנא הגט כשר דהוית כמי לשעבר משמע עכ"ל ובהגהות אלפסי פרק המגרש (דף ת"ר ע"א) דאם לא כתב דהוית אנתתי מן קדמית דנא אלא פלונית אנתתי שתם ה"ז גט כשר· אנתתי בלא יוד אחר אלף יתיכי ג' יודין בנפשיכי ב' יודין ויש נוהגין בחד יוד ועיין במ"ש מהרי"ק בשורש צ"ח · וכתב בתרומת הדשן סימן רכ"ט דבגט של ארוסה צריך לכתוב ארוסתי לכל הפחות לכתחילה עכ"ל וכן הוא בחדושי אגודה וע"ל סימן קכ"ב בתשובת הרשב"א בענין זה וכ"כ הרבי' ירוחם וכתב ב"י דה"ה אם כתב לאשתו דהוית ארוסתי כשר בדיעבד וצ"ע · כתב ב"י דהוית אנתתי

דרכי משה

לא כדרך שכ' הרא"ש בתשובה דלעיל וכן משמע סי' ל"ב בסדר גיטין שלנו :

וכ"כ המרדכי בסדר הגט וכן כתב בתחלת חומש הפקודים באחד לחודש השני ואפשר לחלק דכשר"ח אינו אלא יום אחד יש לכתוב ביום אחד שהוא מבורר טפי וכשר"ח ב' ימים לא יכתוב ביום אחד דהוה משמע יום הראשון של ר"ח אלא יכתוב באחד לירח פלוני שלא בא להזכיר אלא מנין הימים שבחדש דמשני מיקן אבל לפעד"נ דהר"פ לא ניחא לחלק בכך דא"כ ה"ל לפרושי אלא כתב פעם כך ופעם כך לאורויי דזה וזה יכשר וכשר והנכון לכתוב ביום אחד לירח פלוני אבל באחד לירח איכא נמי למשמע בשבוע אחד לירח דמטעם זה כותבין בשני ימים לירח פלוני אבל בשנים לירח פלוני הוה משמע בשנים שבועות כמ"ש בסדר גיטין וכן ראיתי בגיטין הניתנים בימים קדמונים כתוב בכולן ביום אחד לירח פלוני :

ומ"ש ואם יכתוב גט ביום ראשון של חדש אייר יכתוב ביום ל' לחדש ניסן שהוא ר"ח אייר וכולי כ"כ המרדכי והרי"ב אבל בסמ"ג ובכלבו כתב שיכתוב בשלשים יום לירח ניסן שהוא יום ראשון לחדש אייר ובתשובת הרא"ש כלל מ"ה כתב שנהגו בארצו · לכתוב ביום ראשון לחדש אייר שהוא יום שלשים לחדש ניסן אבל בסוף סדר גיטין כתב תשובת מהר"י ברונ"א שעשה מעשה בגט מסומד בחדש אדר הראשון ביום ראשון דר"ח אדר השני וכתב בו באחד בשבת ביום שלשים לירח אדר הראשון שהוא ר"ח אדר השני ונתן טעם על כל דבריו וכך נראה עיקר לכתחלה מיהו אם לא כתב רק ביום ראש חדש פלוני נמי כשר דיעבד שמה שכותבין ביום שלשים לחדש פלוני הוא חומרא בעלמא כך נראה מדברי התוספות והרא"ש בפרק קונם יין (דף ל) ומביאו ב"י ובסדר מהר"י מינץ סימן מ"ט הביא ראיה מפרק מי שהיה נשוי לכתוב ביום שלשים לירח ניסן שהוא ר"ח אייר ומסתמא אינו ראייה שלכתחלה יכתוב כן וכתב סמ"ג שיש למנוע מלכתוב גט באותו יום ל' וכ"כ המרדכי והכלבו ואף כשאין ר"ח אלא יום אחד : כתב מהר"מ פדוא"ה ובהג"ה ש"ע שיש למנוע מלכתוב גט בשום ר"ח מיהו בשעת הדחק או בדוכתא דאיכא חששא דעגון כותבין דין כשאינו אלא יום א' ובין כשהוא שני ימים וכדעבד הר"י ברונא ואם אינו אלא יום א' או כשנכתב ביום ב' כותבין לכתחלה ביום א' לירח פלוני ואם נכתב ביום ראשון כותבין ביום שלשים לירח אדר הראשון שהוא ר"ח אדר השני ובב"י האריך ע"ש : ובדין מנין הימים והשנים נהגינן כגדולים דבימים לעולם מנין המועט קודם למנין הגדול אף מעשרים ואילך בתשעה עשר יום בעשרים יום באחד ועשרים יום וכולי אבל בשנים כותבין אחת שתים שלש ארבע שש שבע שמנה תשע עשר אחת עשרה שתים עשרה שלש עשרה ארבע עשרה חמש עשרה שש עשרה שבע עשרה שמנה עשרה תשע עשרה עשרים עד כאן מנין המועט קודם ותיבה שנייה בלשון זכר מכאן ואילך מנין המרובה קודם עשרים ואחת עשרים ושתים וכולי : ובדין החדשים אייר ב' יודין מרחשון וי"ו אחת כסלו בלא יוד הדר הרחשון מלא וי"ו אדר השני סיון מלא יוד תמוז מלא וי"ו אלול מלא וי"ו תשרי בחד יוד לבסוף כי כן נמצא במקרא לא בענין אחר ואם נתן גט שנכתב אייר בחד יוד פסול אם לא בשעת הדחק ויש נמנעין מליתן גט באייר אך במקום הדחק נותנין וכותבין בב' יודין הגהת ש"ע : **וכתב** מהרי"ו בתשובה סימן ע"ב על גט שהיה כתוב בו בעשרים וארבעה יום דכתב מנין המועט לבסוף וכתב אפלו יום דכשר · ומהרי"ל הביא ראיה מהא דת"ר אחת ואחת אחת ושתים וכולי ופרשינן באתרא דרבי מאיר המנין מרובה תחלה ואחר כך הפרט ובאתרא דרבי יהודה הפרט ברישא מכאן נראה שמה שכתב הסמ"ק ובשאר פוסקין לכתוב בגט באחד ועשרים יום בשנים ועשרים יום וכולי ואם טעה הסופר וכתב בעשרים ואחד אין לפוסלו דמאן דעביד כמר עביד ומאן דעביד כמר עביד ובירושלמי מייתי קרא לכל אחד ואחד עכ"ל וכן כתב בסדר הר"י מינץ סימן כ"ג עוד מצאתי כתב מה"ר מייסטרי"ל בשם רבו מהרי"ק שהכשיר בגט שהיה כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתב בו יום ע"כ ואם לא כתב אדר הראשון אלא אדר סתם או באדר השני כתב אדר סתם הגט פסול ולא כהגה"ת ש"ע שכתב לחלק דבראשון אם כתב אדר סתם כשר ובשני אם כתב אדר סתם פסול דליתא אלא גם בראשון אם כתב אדר סתם פסול והוא משום דבסוף פרק ו' דנדרים דפליגי רבי מאיר ורבי יהודה רבי מאיר סבר בראשון כותבין אדר הראשון ובשני כותבין אדר סתם ורבי יהודה סובר איפכא פליגי בה הפוסקים דר"י והרא"ש פסקו הלכה כר"י והרמב"ם בפ"י פוסק כרבי מאיר כמו שכתב בית יוסף כאן וכן בי"ד בסימן ר"כ כתב ב"י יוסף דהרמב"ם פוסק כרבי מאיר בין בנדרים ובין בשטרות דאדר סתם הוא אדר שני אם כן לפי זה אם כתב בראשון אדר סתם ה"ל מאוחר והרמב"ם פוסל גט מאוחר וכן כתב ב"י כאן ע"ש הרשב"א דמספק מתוך ההלכה דבגט גם המאוחרים פסולים כמו המוקדמים ותו דבש"ע בסימן קכ"ז הביא שני הדיעות בדין גט מאוחר וכן בי"ד סימן ר"כ הביא בש"ע שני הדעות בדין עד ר"ח אדר אם כן פשיטא דבגט איסורא דאורייתא הוא וחומרא דא"א אזלינן לחומרא ואם כתב בראשון אדר סתם ה"ל ספק מאוחר והגט פסול מספק דאורייתא כי היכי דפסול מספק דאורייתא כשכתב בשני אדר סתם ואפילו בשעת הדחק אין להקל ועל הרב בהגהת ש"ע איכא לתמוה דבי"ד בסימן ר"כ ובא"ע סימן קכ"ז לא כתב לחלוק על מה שלא הכריע בש"ע וא"כ הספיס דאזלינן לחומרא וכאן בדין אדר גבי גט הכריע להקל בחומרא דאשת איש זה ודאי תימה :

כתב

השנים יכתוב לשון נקבה (ז) כגון בשנת חמשת אלפים ואחת לבריאת עולם שתים שלש ארבע כולם בלא ה"א לבסוף וכן אחת עשרה שתים עשרה עד עשרים (ח) ומשם ואילך עשרים ואחת עשרים ושתים עשרים ושלש המנין המיעט לשון נקבה וכן לעולם ואם יכתוב גט ביום ראשון של חדש אייר יכתוב ביום ל' לחדש ניסן שהוא ר"ח אייר וכן בכל ראשי חדשים שהם ב' ימים וביום שני של ראש חדש יכתוב באחד לירח פלוני כי חשבונו מיום השני ואם השנה מעוברת יכתוב באדר הראשון לירח אדר הראשון ובשני יכתוב לירח אדר השני כתב א"א הרא"ש ז"ל ראיתי בנוסח טופס הגט של רב אלפס שכתוב בו איך אנא פלוני בר פלוני וכן בשאר טופסי גיטין ואינו נופל על הלשון דודאי בשאר שטרות שכותבים העדים דבר שנתקיים לפניהם שייך למימר זכרון עדות איך נעשה דבר זה לפנינו (ט) אבל לשון נוסח הגט הוא ספירת דברים שהבעל מספר שבזמן הזה הוא מגרש את אשתו ולא שייך למיכתב אלא בזמן הזה אני פלוני מגרש את אשתי הלכך טוב שלא לכתוב איך ומה שנהגו לכתוב (י) ולאתריהון דאבהתיכי תמן התיילמה נהגו לכתוב כך מאחר שאין מזכירין מקום אביו ומקום דירת אבי האשה ע"כ ולא יכתוב (יא) ודין מלא אלא חסר יוד (יב) ולא יכתוב ואיגרת מלא יוד אלא

ואגרת

קפידא בדבר כדאמרינן ביומא (נב·) (יא) : **והיכא** דר"ח ב' ימים כל הספרים הנז' כתבו כמו שכתב רבינו והר"ן כתב בפרק קונם יין מהא שמעינן דבשטרות נמי כשהוא כותב ביום החדש הא' כותב בחדש פלוני ואינו כותב ע"ש חדש שעבר ואם עשה כן השטר מוקדם ופסול שהשטר נעשה בחדש השני ויאמרו שקודם לכן נעשה שאין יום ראשון של חדש ב' נקרא ע"ש החדש שעבר כל' בני אדם וביום החדש השני כותב ביום שני לחודש פלוני ומחרתו יום ג' ואם יכתוב יום ב' יפסול משום מוקדם מיהו כתב הרשב"א בשם התוס' דבגיטין צריך לכתוב ביום ל' לחדש תשרי שהוא ר"ח מרחשון כדי להחמיר עכ"ל· והרשב"א כתב בתשוב' בשטרות דעלמא מונין מיום א' כדמוכח פרק קונם (ס :) משום דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ובני אדם ריש ירחא קרו ליה ושטרות דעלמא כנדרים דמו וכדמוכח ד בשילהי ההוא פרקא דכאן וכאן הולכין אחר לשון בני אדם ועוד דאפילו ת"ל דמיום ב' מנינן ה"ל מאוחר והמאוחרים כשרים אבל בגיטין שהמאוחרי' פסולין יש לחוש לכל חדש שהוא ב' ימים לכתוב בכך וכך ימים ליום החדש הא' עכ"ל ובתשובה אחרת כתב כלשון הזה שאלת מה שהנהגתי לכתוב מיום א' ע"פ ר"ת ואם סמכתי על ההיא דפרק קונם יין דריש ירחא קרו ליה · תשובה כן באמת עליה סמכתי ועל דברי ר"ת ולדבריו הועלנו הרבה שכשאנו כותבין סתם מיום א' הבא לטעות ולחשוב מיום שני ה"ל מאוחר והמאוחרים כשרים אבל אם אנו כותבין סתם מיום ב' כמנין המועדות מי שיטעה ויחשוב מיום א' ה"ל מוקדם ופסול ולפיכך לענין גיטין שאני מסתפק מתוך ההלכה שהמאוחרים פסולין כמו המוקדמים הנהגתי לכתוב כך וכך ליום החדש הראשון של חדש פלוני וכו' ע"כ אבל הרא"ש כתב בפסקיו כמו שכתב רבינו וכן נהגו העולם ובתש' כלל ע"ה כתב ואם יכתבנו ביום החדש הא' נהגו בארצנו לכתוב ביום ראשון לחדש אייר שהוא יום ל' לחדש ניסן נראה שאין קפידא אם הזכיר תחלה חדש שעבר או חדש הבא ואם כתב ביום ר"ח ולא כתב ביום ל' לחדש שעבר נראה מדברי התוספות והרא"ש פרק קונם יין שהוא כשר שכתבו שבכתובות ובשטרות כותבין ביום ר"ח זמין צריך לכתוב ביום ל' לחדש שעבר שהוא ר"ח פלוני · ויש מחמירין לכתוב בגיטין יום ל' לחדש פלוני שהוא ר"ח פלוני וכיון שאינו אלא חומרא בעלמא נראה דלא מיפסל אי לא כתביה · וכתבו סמ"ק גבל בו והכל' גט דמרדכי והגהות פ"ד שנראה למהר"ם למנוע מלכתוב אז באותו יום גט ולדחות המעשה עד לאחרת שלא להכנים ראשו בשום נדנוד ספק וחומרא יתירה וראיתי נוהגים שלא לחוש לה :

ואם כתב אדר סתם נראה דבאדר ראשון כשר ובאדר ב' פסול דאדר סתם אדר ראשון משמע וה"ל מוקדם ופסול דתניא פרק קונם יין (סג·) אדר ראשון כותב אדר א' אדר ב' כותב סתם דר"מ רבי יהודה אומר אדר א' כותב סתם אדר ב' כותב אדר ב' וכתב הרא"ש והלכה כרבי יהודה וכן פסק הר"ן וכתב הילכך מי שעומד באדר ב' וכותב אדר סתם השטר מוקדם ופסול דסתם אדר א' משמע (יב) הילכך צריך הוא שיכתוב בחדש אדר ב' ובאדר א' כותב אדר סתם בין בגיטין בין בשטרות עכ"ל אבל מדברי הרמב"ם פ"י מהלכות נדרים נראה שפסק כרבי מאיר (יג) :

כתב א"א ז"ל ראיתי בנוסח טופס הגט של הרי"ף שכתוב בו איך אנא פלוני וכו' דברי הרא"ש הם בסדר כתיבת הגט ונתיגתו שכתב בסוף גיטין ובטופס הרמב"ם כתוב איך וגם לאתריהון דאבהתיכי כמו בטופס הרי"ף אבל בטופס שנדפס בסמ"ג אין כתוב איך ונוסח הגט שכתב הרא"ש בפסקים ובתשובות כנוסח גט שכתב כאן רבינו שאין כתוב בו איך וכתוב בו ולאתריהון דאבהתיכי וכ"ל הטעם שבנוסח גט שבזמנו היו כותבין לאתריהון דאבהתיכי וכדמשמע בכלל מ"ה שאלו לו על גט שאין כתוב בו ולאתריהון דאבהתיכי אם יפסל בכך ולפיכך תמה על מה נהגו לכתבו ומ"מ לא רצה למוחקו מהטופס כיון שנהגו לכתבו אבל איך לא נהגו בזמנו לכתבו ולפיכך כתב אע"פ שהרי"ף כתב המנהג כשר הוא שאין כותבין אותו וכתב הר"ן בהמגרש שבקצת נוסחי ההלכות כתוב איך אנא פלוני בר פלוני דממתא פלוני וכל שום אוחרן וחניכא דאית לי ולאבהתי ולאתרי ולאתריהון דאבהתי וכ"כ בנוסח הגט שכתב הרמב"ם בפ"ד אלמא ס"ל דצריך למכתב וכל שום בשמא דאביה כשם שצריך בשמו ולפיכך היה הוא מיהודה ואביו מגליל צריך לכתוב אנא פלוני דמיהודה בר פלוני דמגליל אבל הרמב"ן העיד שראה נוסחא ישנה של הרי"ף מוגהת מכתב ידו ואין כתוב בה אלא אנא פלוני בר פלוני וכל שום דאית לי דממתא פלוני וכן בשם שלה עכ"ל · ונוסחת הרי"ף שבידינו הוא כנוסחא שהעיד עליה הרמב"ן :

ועל מ"ש שאין לשון איך נופל על הלשון וכו' דברי טעם הם ותמהני על מאי דמשמע בגמרא שהיו כותבין איך דגרסינן בהמגרש (פה·) גבי הא דאיבעיא לן אי בעינן ודין ת"ש דאתקין רבא בגיטין איך פלוני בר פלוני פטר ותריך : ולא יכתוב ודין מלא וכו' מימרא דאביי בפרק המגרש (שם) ופרש"י דאי כתב ודין ביו"ד משמע דין הוא שאגרשיך אבל אם אינו דין עלי שאגרשך לא תתגרשי והרמב"ם כתב בפ"ד שמא יקרא הקורא כלומר משפט יהא ביני וביניך כלומר ונמצא מתבטל משמעות דודין · ואגרת פרש"י דאי כתיב איגרת ביו"ד

משמע

דרכי משה

פרישה

חדושי הגהות

משמע איגרא לשון גג והרמב"ם כתב בפ"ד ה דאיגרת הוה משמע אם זיכתה והתוספות כתבו שבתיקון של רבינו יוסף כתוב ולא ליכתוב אגרת בלא וי"ו דמשמע אגרת בעלמא שאדם שולח לחבירו אלא ואגרת דמשמע דקאי אגיטא אודין דלעיל: ודתהוויין ודתצביין כל אחד בג' יודין כמימרא דאביי שהזכרתי ופרש"י ג' יודין רצופין דניקרי די תיהוויין דאי לא שדי ביה אלא תרי מתקרי די תהוויין נשי דעלמא וכן דתצביין והרמב"ם כתב בפ"ד שאיפשר להשמע שהוא מדבר עם שתי נשים ונמצא שאינו מגרש לזו אלא לשתים אחרות· וכתבו התום' שר"י ראה בתיקון גיטין הקדמונים דה' יודי"ן צריכי ג' יודי"ן ביחד בסוף התיבה ואחר הדלי"ת ואחר התי"ו וכ"כ בתיקון שטרות של ר"י ט"ע ודי תיהוויין ב' תיבות ודי במקום אשר וכתב הרא"ש ונראה לי דבמקום שנהגו לכתוב דתצביין אין קפיד' דאם אין הדלי"ת במקום אשר תהיה במקום שי"ן שתהיי שתרצי וגם על היו"ד שבין תי"ו לה"א אין להקפיד עכ"ל : וגם בתשובה כלל מ"ו כתב כן וכ"כ במרדכי פרק המגרש בשם ריצב"א שבדק בכמה תרגומים ולא היה יו"ד בין תי"ו לה"א וכתב עוד ומה שאין יו"ד בין תי"ו לצדי גם בזה אין לחוש כי אינה ראויה להיות כלל כמו שאינה ראויה

ואגרת ודתהוויין ודתצביין (יג) כל אחד ג' יודי"ן כתב א"א הרא"ש ז"ל בתקון הגט של רבינו יוסף טוב עלם דיתיהוויין דיתיצביין כל אחד ואחד חמשה יודי"ן (יד) כי די תיהוויין הן ב' תיבות אשר תהיי ודי הוא תרגום של אשר וכן די תיצביין אשר תרצנה ואני אומר דאף הכותב (טו) דתהוויין תיבה אחת אינו טעות עד כאן (טז) ולורכי' לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשיבוקין ולוי"ו שנייה דהוכדו ולאו דוקא לורכיה טפי משאר ווין אלא שצריך לדקדק בהן שלא יקצר בהן עד שיהו נראות כמו יוד ויכתוב תרוכין שבוקין חסר יוד ראשונה ופיטורין (יז) מלא בב' יודין ולמהך חסר יוד ויזהר יפה ברגל של ה"א דלמהך (יח) שירחיקנה מגגה וכן בכל ההי"ן (יט) צריך שיזהר שלא יגע הרגל למעל' אלא שבזה [א] צריך ליזהר יותר לפי שבזה משתנ' כל המשמע' ולא לכתוב (יט) לאתנסבא אלא להתנסבא כתב הרמב"ם ועל דרך זה צריך ליזהר בכל כתב ובכל לשון שיכתוב שלא יהא בהם משמעות שני ענינים עד כאן (כ) כתב הר"ר פרץ לא ימחא בא'

וצריך

כתב א"א הרא"ש בגט של ר"י ט"ע וכו' כתב בסדר גיטין פעם אחת כתב די בחד שיטה ותיהוויין בחד שיטה ולא רצה מהרי"ל ליתן אותו הגט וה"ה לדיתיצביין וכן הוא בסדר מהרי"ו בשם מהר"ם מרוטנבורק :

ולורכיה לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשבוקין משמע בוי"ו דפטורין אין לחוש משום דכותבין פיטורין בשני יודי"ן והכי משמע באשירי לפי זה למנהגינו לכתוב פטורין בחד יו"ד צריך להאריך גם וי"ו דפטורין וכ"כ במרדכי וכך נוהגין : ולאו דוקא לורכי וכו' וקשה דה"ל לתלמודא למימר ולא יקצר לוי"ו דתירוכין וכו' כי היכי דקאמר לא ליכתוב ודין לא ליכתוב איגרת לא ליכתוב לימהך לא לכתוב למחך ונראה דודאי צריך להאריכן קצת וכשר הדבר כמ"ש התוספות ושאר גדולים אלא דלפי דנהגו להאריך טובא על כן אמר לאו דוקא לורכיה טפי כלו' להאריך הרבה משאר ווי"ן אלא שצריך לדקדק שלא יקצר בהן עד שיהו נראים כמו יוד שיש לה עוקץ ארוך קצת ומפני דקדוק זה צריך להאריך בה קצת יותר משאר ווי"ן

בעברי שלנו תרצי עכ"ל (יד) כתב בעיטור מאמר שביעי דאי כתב ביה דתהוי את רשאי למהך וכו' טפי עדיף מלישנא די תהוויין וכתבוהו הרשב"א והר"ן ז"ל בהמגרש הכא דאמר אביי דליכתוב די תהוויין בג' יודי"ן : **ולורכיה** לוי"ו דתירוכין מימרא דאביי בפרק המגרש (שם) ופרש"י דאי לא מאריך ליה מיחזי כיו"ד משמע ספר תירוכין גרושות דעלמא ואגרת שבוקין נשים עזובות דעלמא ולא שלה הוא ואי לא מאריך וי"ו דוכדו משמע וכדי כלומר בולא כלום באין ספר כמו כדי נסבא והרמב"ם כתב בפ"ד דוכדי משמע בתנאי זה אפטור אותך וכן תריכין שביקין משמע שהוא אומר לה שהיא שבקה וגרשה אותו : ולאו דוקא לורכיה טפי משאר ווי"ן כן כתבו שם התוספות והרא"ש וכ"כ ה"ה בפ"ד בשם הרשב"א ושכן נראה דעת הרמב"ם וכ"כ הרשב"א והר"ן וכתבו עוד ועכשיו נהגו להאריכן ממש וכשר הדבר כדי שלא יבאו לידי קילור (טו) : ויכתוב תרוכין שבוקין חסירי יו"ד ראשונה כ"כ הרא"ש שם וז"ל והא דלא קאמר לוי"ו דפיטורין דלאו כי רוכלא ליזיל וליתני משמע שאין לכתוב יו"ד בין תי"ו לרי"ש דתירוכין דאי כתב בהן יוד ליכא למיטעי כלל דתירוכין ושבוקין לאו כלום הוא אבל בפיטורין נראה שצריך לכתוב יו"ד בין פ"א לט' כדמשמע בהתקבל (סה :) והשתא ניחא דלא חשיב הכא וי"ו דפטורין עכ"ל (טז) ומ"כ בסדר כתיבת הגט כתב ויכתוב תרוכין ושבוקין חסירי יו"ד ראשונה אבל פיטורין יכתוב מלא בב' יודי"ן וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב בשם התוספות והכלבו כתב ויש כותבין תירוכין שיבוקין פיטורין בשני יודי"ן אך בטופס שנתתם בו רבי יחיאל כולם ביו"ד האחרונה בלבד וכן אומר הר"פ וכ"כ בסמ"ג שאין יו"ד גם אחר הפ"א (יז) : **ולמהך** חסר יו"ד מימרא דאביי פרק המגרש ולא ליכתוב לימהך דמשמע לי מהך ופרש"י לי תהיה המספר זה ואילך : ומ"ש ויזהר יפה ברגל של ה"א וכו' גם זה שם מימרא דאביי ולא ליכתוב למחך דמשמע כי חוכא (יח) והרמב"ם בפ"ד כתב לא לימחך ביו"ד שמא יקרא הקורא לי מהך כלומר לי שחוק וכ"ל שטעות סופרים הוא דמה ענין כתיבת לימחך ביו"ד ללשון שחוק נכנ"ל להגיה ולא ליכתוב לימהך ביו"ד שמא יקרא הקורא לי מהך וכן ירחיק רגל הה"א מגגה שמא יקרא למחך ומ"ש וכן בכל ההי"ן צריך ליזהר כ"כ הרא"ש בסדר הגט שכתב בסוף גיטין וכ"כ בסמ"ק שרגלי הקופי"ן וההי"ן צריך להרחיקם מהגג וה"א דלמהך צריך להרחיקה יותר וכתב בעל תרומת הדשן בסימן ר"ל שנראה לפרש דברי הרא"ש שכתב דבה"א דלמהך צריך ליזהר יותר שר"ל יזהר שירחיקנה יותר והתוס' כתבו דשמא אין צריך להרחיק אלא שלא יתחבר בגגה ונהגו להרחיק מיהו אין לפסול אם לא הרחיק יותר מדאי עכ"ל ואיפשר לפרש דברי הרא"ש שאין צריך להרחיק רגל ה"א זו משאר רגלי ההי"ן דומיא דווי"ן שאין צריך להאריכן אלא שיש ליזהר בזו יותר מכל האחרות מפני שבזו משתנה המשמעות ונפסל הגט מה שאין כן בההי"ן אחרות שאע"פ שיהיה מחובר אין המשמעות משתנה ולפיכך אין הגט נפסל בכך דהאי יותר לאו אשיעור הרחקה קאי אלא אזהירות ומדברי בעל תרומת הדשן בסי' הנזכר משמע שהוא סובר דלהרא"ש אם נדבקו רגלי ההי"ן הגט פסול אבל מהרי"ק כתב בשורש ע"א שאם תינוק דלא חכים ולא טפש קורא אותה כתקנה היכא דאיכא למיחש לעיגון כשר ושהדבר הגון להפריד בסכין ובשורש נ"ח כתב דלכתחלה לא מהני הפרדת סכין וכן ראיתי כל רבותינו נוהגים להכתיב גט אחר כל זמן שאות אחת נוגעת שלא כמשפט אפילו כמלא נימא ולא ראיתי מעולם מי שהיקל בזה לכתחלה עכ"ל · ותשובה זו דשורש נ"ח הוא בודאי היכא דליכא למיחש לעיגון אבל היכא דאיכא למיחש לעיגון אע"ג שעדיין לא ניתן חשיב כדיעבד וכמו שכתב בתשובה דשורש ע"א · והר"ש בר צמח כתב בתשובה תליית קופי"ן וההי"ן וטשטוטין אין פוסלין את הגט כל זמן דתינוק דלא חכים ולא טפש יכול לקרותו וז"ל הר"ש בנו הקופין כשרות בלא תגיה וההי"ין אם תינוק קורא אותם חית בתורף הגט יש לפוסלו אבל בטופס הגט אינו נפסל בכך שאפילו לא נכתבה אותה תיבה אין חוששין לה : **וכתב** עוד אם שתי תיבות נקראות כאחד לתינוק גם בזה יש לחלק בין תורף לטופס : ולא ליכתוב לאתנסבא אלא להתנסבא שם במימרא דאביי שהזכרתי ופרש"י שאם יכתוב באלף שמא ירחיק לא מן יתנסבא ומשמע לא יתנסבא : **כתב** הרמב"ם וע"ד זה צריך ליזהר וכו' בפ"ד כתב כן ודברים ברורים הם : כתב הר"פ לא ימחא באלף בדבר זה אין הכל שוים שבטופס הגט דהרי"ף והרא"ש והרמב"ם כתוב בה' ומתשובה שכתב רבינו בסמוך בשם הרא"ש מוכיח בהדיא דלכתחלה יש לכתבו בה' ואם נכתב באל"ף כל שעדיין לא בא לידה צריך לכתוב גט אחר שיהיה כתוב לא ימחה בה"א וכלבו כתוב שרבינו יחיאל כתבו בה"א ומ"מ כתב שלא נהגו כן · וכתוב בהל' הגט דמרדכי ימחה יש כותבין בה"א ויש כותבין באל"ף וכן הוא פסוק בדניאל באל"ף ובטופס הגט דסמ"ג כתוב באל"ף וגם בס' התרומה והכלבו כתב ימחא באל"ף לשון מחאה וכ"כ הר"פ בשם רבי יקר והמורדלי אומר דשני מקומות הוא בדניאל אחד באל"ף ואחד בה"א לפיכך אין חששא ומהרי"ק בשורש קס"ב הסכים שיש לכתבו באל"ף שכן הוא בלשון ארמי והפריז על מדותיו כנגד המגמגמים על זה ובנוסח גט דעיטור מצאתי בה"א ומ"מ תימה גדול בעיני שכתב רבינו סברת הר"פ בסתם כאילו אין חולק עליו דמשמע דהכי סבירא ליה ואח"כ הביא תשובת הרא"ש שצריך לכתבו בה"א וגם בנוסח שכתב כתוב בה"א והתימה ממהרי"ק שכתב בשורש קס"ב וכן בספר אבן העזר כתב כן בשם רבינו פרץ משמע דכן ס"ל שהרי לא הביא שום חולק עכ"ל ונעלמה מעיניו תשובת הרא"ש שכתב בסמוך שסובר שצריך לכותבו בה"א ואין לומר שהיא כתובה אגלו בטעות וכך יש לגרוס באותה תשובה ומ"ש לא ימחה בה"א אם בא הגט לידה אין לפסלו בכך וכמו שמצאתי כתוב בנסחא אחרת דא"כ היתה כתובה אגלו ה"ל לסייע עצמו מתשובה זו אלא ודאי כיון שראה דברי ה"ר פרץ סתם בלא שום חולק לא אסיק אדעתיה שיבא א"כ שום חולק עליו ואגב ריהטא לא שפיל לסיפא דלישניה דרבינו · והכ"ל בדעת רבינו שיש לכתבו בה"א וכמ"ש בטופס שלו וכמ"ש הרא"ש בהדיא בתשובה וכמ"ש בנסחאות שלנו כי אותה נסחא שמצאתי משובשת היא והגהת שום תלמיד הוא שהרגיש בסתירת רבינו דבריו דזימנין משמע דפוסק כהר"פ וזימנין פוסק דלא כותיה ולכן הגיה תשוב' הרא"ש בענין שתסכים לדברי הר"פ ולא נזכר להגיה טופסי הגט דהרא"ש ורבינו שכתוב בהם בה"א ואע"פ שהוא סובר שיש לכתבו בה"א כדברי הרא"ש עכ"ז לא נמנע מלכתוב דברי הר"פ שהם הפך זה שכן דרכו לכתוב כל הסברות ומה שלא כתב תשובת הרא"ש בסמוך לדברי ה"ר פרץ לפי שרצה לכתוב כל תשובת הרא"ש ביחד וסמך על המעיין שיעיין כל הסי' כנ"ל לדעת רבינו ומ"מ לענין מעשה לכתחלה יש לכתבו באל"ף דהכי נהוג עלמא (כ) ואם לא כתבו באל"ף אין לפסלו בשביל כך ואע"פ שעדיין לא ניתן הדעת נותן שינתן מיהו משום מהיות טוב וכו' אם אפשר להכתיב אחר שיהיה כתוב באל"ף שפיר דמי אבל אם ניתן לה כבר אין לחוש וכעין שכתב הרא"ש לפי סברתו :

וצריך

דרכי משה

המגרש דף תרי"ו ע"ד פסק כדברי הטור וכן הוא בסדר גיטין : (יד) וכתב בסדר גיטין פעם אחד נכתב די בחד שיטה ותהוויין בחד שיטה ולא רצה מהרי"ל ליתן אותו גט וה"ה לדי תיצביין וכן הוא בסדר גיטין של מהרי"ו בשם הר"ם מרוטנבורק : (טו) וכתב הכלבו וצריך להאריך ו' של וכדו ולא יותר מדאי שלא תהיה נראה כנון : (טז) אבל למה דנהיגין לכתבו חסר גם ו' דפטורין צריך לארוכי וכן המנהג וכן הוא במרדכי : (יז) וכ"ה בסדר גיטין של מהרי"ל : (יח) כתוב בסדר גיטין סימן מ"ח ליזהר הסופר שאם לא יאריך גגו של ד' של דמהך כי אז נראה כר' כי רגל של הד' צריך להיות כפל מן הגג עכ"ל : (יט) ע"ל סי' קכ"ה כתבתי כל דינים של נגיעת האותיות : (כ) וכן הוא בסדר גיטין שלנו וכן נוהגין ומצאתי עוד

בתיקון

פרישה

אלא יוד דמשמע לשון איגרא (בלשון שתרגום הוא גג כ"פ) : (יג) **כל** אחד שלשה יודין רצופים · **סי' קכו** [א] (**צריך** ליזהר יותר ר"ל שירחיקנה יותר משאר ה' מיהו אין לפסול אם לא הרחיק

דרישה

חדושי הגהות

וצריך שלא יהא בשטה אחרונה לא ספר תירוכין ולא גט פטורין ולא אגרת שבוקין (כח) אלא כדת משה וישראל לבד ויעשה ממנו אותיות ארוכות כדי שלא יסיים באמצע השיטה דאיכא למיחש אם יסיים באמצע השיטה שמא יחתמו העדים מיד בחצי השטה הנשאר (כב) [ג] ואין ראוי לעשות (כב) כן שאלו' לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת גט שהיה בשטה אחרונה יותר מכדת משה וישראל אם נפסל בכך (כג) דע כי לא נפסל בכך ומה שכתב וישראל אל"ף למ"ד כאחד (כד) אינו נפסל ומה שכתב לא ימחא באל"ף אם בא הגט לידה אין לפוסלו בכך וששאלת אם כתבו עדים נתגרשה פלונית בגט כשר ואח"כ נתגלה שהיה בו טעות הדבר פשוט (כה) שאין עדות העדים מועיל להכשיר גט פסול אלא תלינן שמא לא דקדקו העדים ולא הרגישו בטעות או שלא היו יודעים בטיב גיטין ולא ידעו שהוא טעות ששאלת גט שכתוב בו למנין אנו מנין ודילג השין וכתב ברביעי כ' ימים לירח שבט ודלג ולא כתב בשבת וגם יום רביעי היה כ"א יום לשבט והוא כתב כ' הגט כשר שאין להוש לדילוג השי"ן דכיון שאנו מכירין סנגון הדבר בשביל דילוג אות אחד אין לפוסלו וכן בשביל שדילג בשבת אין לפוסלו כי ברביעי אין לו פירוש אחר אלא בשבת כיון דכתיב (כו) בתריה כ' יום לחדש וגם אין לפוסלו במה שכתב כ' לחדש שבט והוא כ"א ונמצא שהקדים זמן הגט יום אחד והוי גט מוקדם דכיון שידוע שר"ח שבט היה ביום חמישי ורביעי בשבת אי אפשר להיות כ' בחדש אלא כ"א תלינן בטעות הסופר שלא היה זכור קביעות החודש ולא הוי מוקדם אע"ג דקיימא לן דוקא עד רובו של חדש טעו אינשי בקביעא דירחא אבל משעבר רובו של חדש לא טעו בו אינשי (כז) הכא אין חילוק דע"כ טעה שהרי דבריו סותרים זה את זה (כח) אם הוא רביעי הוא כ"א להדש ואם הוא כ' בחדש כמו שכתב הרי הוא ביום ג' ועל כרחו טעה או בקביעות החדש הנכון או בין יום שלישי לרביעי ובימי השבוע לא שכיחי (כח) [ג] דטעו אינשי הלכך תלינן הטעות בקביעות החדש ואין כאן הקדמה והגט כשר כתב הרמב"ם אם לא האריך בווי"ן או שלא כתב יודין היתרות או שכתב יודין שלא היו לו לכתוב (כט) הגט פסול וכל כיוצא בזה בכל לשון הגט פסול ובעל העיטור כתב משמייהו דרבוותא דכל הני דקדוקי דוקא כשהבעל כתב הגט או שהסופר כותבו מפיו ובא הבעל ואמר כוונתי לשנות כדי לקלקלה אבל אומר לסופר לכתוב ולחתום גיטו סתם וטעו

באחד

אין לכך אמר ולורכיה לוי"ו דתירוכין ודו"ק : ששאלת גט שכתב בו למנין אנו מנין וכו' כי ברביעי אין לו פי' אחר וכו' כלומר אין לו פי' אחר א"כ שמפרש דרצונו לומר בארבעה ימים לחדש דאף על פי דמשמעות פשוטו הוא ברביעי בשבת מ"מ על צד הדוחק אפשר לפרשו כאילו אמר בארבעה בחדש שהרי אם כתב בגט ברביעי בחדש הגט כשר בדיעבד כמו שכתבו אבל כאן אי אפשר לפרשו בד' בחדש כיון דכתיב בתריה כ' לחדש : **ומ"ש** וביומי השבוע לא שכיחי דטעו אינשי וכו' נראה דאינו ר"ל דכתב הגט ביום ג' שהוא כ' לחדש וטעה כסבור שהוא יום ד' דא"כ נכתב כדינו בכ' לחדש ואין כאן מוקדם אלא ר"ל דאין לומר שהוא מוקדם דהיינו שהיה עומד בשעה שכתב הגט ביום רביעי שהוא כ"א לחדש וטעה כסבור שהוא עומד ביום ה' ורצה להקדים יום א' וכתב יום אתמול שהוא לפי טעותו יום רביעי וכ' לחודש וא"כ מוקדם הוא יום א' וקאמר דלזה אין לחוש דבימי השבוע לא טעו אינשי ומהרש"ל פי' מה שפירש ולפי שלא נראו לי דבריו לא כתבתים ומיהו קשיא היאך נכשיר הגט על סמך דבימי השבוע לא שכיחי דטעו אינשי ודילמא זה הסופר טעה ושגה ואיכא ספק אשת איש ונראה דכדי ליישב זה הביא הרא"ש ראיה מדתנן אחד אמר בב' לחדש ואחד אומר בג' בחודש עדותן קיימת שזה יודע בעיבורו של חודש וזה אינו יודע ואפילו בדיני נפשות דבעינן ושפטו העדה והצילו העדה וה"ל למימר ששניהם ידעו בעיבור חדש וה"ל עדות מוכחשת ולא ה"ל להכשיר עדותן מספק שמא טעה אחד מהם בעיבור החדש ואפ"ה מכשירין עדותן ותלינן דאחד מהם טעה בעבור החדש משום דרובא דאינשי טעי בעיבורא דירחא ומהכא פשטינן דאזלינן בד"כ בתר רובא כ"ש בנדון זה כו' דהכא נמי אזלינן בתר רובא דאינשי דלא שכיחי דטעו בימי השבוע וכה הוי מוקדם : **כתב** הרמב"ם אם לא האריך בווי"ן וכו' ובעל העיטור כתב וכו' הלשון משמע דרבינו סבור דב"ה חולק הוא על מה שפסל הרמב"ם אם לא האריך בווי"ן וכו' דמדכתב סתם פסול אלמא דאפילו אמר לסופר לכתוב סתם וגם לא מערער אפ"ה פסול דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר אבל בעל העיטור סובר דאין בכל זה שום שינוי מטבע דמעיקרא כך תקנו דוקא כשהבעל כותב הגט או הסופר כותבו מפיו ומא"כ בא ומערער התם הוא דפסול ובטל לגמרי אבל באומר לסופר לכתוב בסתם הגט כשר דאין כאן אלא טעות סופר ובחידושי רשב"א ע"ש רבינו האי כתב טעם אחר דהא דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו בגיטין הולד ממזר ר"מ היא וליתא לדר"מ והיכא למידק דברישא קאמר בעל העיטור דבאיכא תרתי גריעותא הוא דפסול הגט ואפי' נשאת תצא וז"ש כדי לקלקלה שזהו קלקולה שתצא מבעלה דאם לא נתכוין לקלקלה היה לו לערער קודם שתנשא אבל כשאמר לסופר לכתוב סתם וטעה אף ע"פ דאתא ומערער כשר וכל שכן דכשר כשאינו מערער אע"פ דכתבו הבעל או הסופר כתבו מפיו ובסיפא לא קאמר דכשר אלא בדאיכא תרתי

וצריך שלא יהא בשטה אחרונה לא ספר תרוכין וכו' זה נזכר בתוספות והרא"ש בריש גט פשוט (קסב ·) וכתבו כן בעל התרומות והלכות גט דמרדכי וסמ"ג והטעם משום דמספקא לן אי בעינן למיכתב ודן דיהוי ליכי וכו' ושמא צריך לכותבו וא"כ דבר עיקר הוא ואמרינן בריש גט פשוט דאין למדין משטה אחרונה וז"ל סמ"ג במסקנת דבריו וסוף הדבר נכון לכתוב ספר תרוכין קודם שטה אחרונה וסיום הגט ואגרת שבוקין וגט פיטורין דליהוי כמו חזר מעניינו של שטר בשטה האחרונה ולא יסיים שטה אחרונה באמצע שטה אלא ימלאנה באותיות ארוכות פן יחתמו העדים בחצי השטה שנשארת חלק ושוב לא נלמד משטה שניה שעל החתימה שמאחר שהיא סמוכה לעדים יש לחוש שהוסיפה בעל השטר בין העדים לכתב ונמצא שבטלת ודין דיהוי ליכי וכו' דכתוב באותה שטה וגם אין תקנה להחתים העדים תחת הכתב של חצי השטה האחרונה שיש לחוש שמא תמלא ממה שתרצה חצי השטה חלק ותוסיף עוד שטה שלמה בין העדים לכתב וילמדו מחצי שטה שהוסיפה שהוא קודם האחרונה וכו' ורבינו שמשון כתב עכשיו שאנו נוהגים לכתוב שריר וקיים בכל השטרות אין לחוש אם מסיים בחצי שטה אבל בגיטין נוהג רבינו לכתוב כדת משה וישראל בסוף השטה כי שמא אין חשוב כשריר וקיים עכ"ל וקרוב לזה כתוב בה' הגט דמרדכי גם רבינו ירוחם כתב בא"כ לשון התוס' דריש גט פשוט ואח"כ כתב ומנהג יפה הוא לפ"ז לכתוב כדת משה וישראל ולא יותר בשטה אחרונה גם הר"ן בפ"ק דגיטין גמרא כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם וכו' דאיכא מ"ד שאין צריך לחזור מעניינו של שטר בגיטי נשים שהרי כותבין בו כדת משה וישראל והוא במקום שריר וקיים דשטר ודעת ר"ת שאין למדין משטה אחרונה אפי' בגיטי נשים ולפיכך צריך שיהיו סופרי הדיינין זהירין שלא לכתוב בשטה אחרונה אלא כדת משה וישראל בלבד שאין הדבר צריך ללמוד ממנו עכ"ל וכן נהוג עלמא שלא לכתוב בשטה אחרונה אלא כדת משה וישראל לבד וכתב עוד שם הר"ן שיש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל וחתימתן של עדים בשטה אחת וכשר הדבר ובלבד שיהא אפשר לכתוב במקום כדת משה וישראל פלוני חייב לפלוני מנה דבה"ג ליכא למיחש שמא הרחיקו העדים משום דקי"ל שטר הבא הוא ועידיו בשטה אחת כשר ויש להם לחוש שלא יהא אפשר לזייף בכך ונשאל הרשב"א ח"א סי' תקכ"ח על גט שכתב בשטה אחרונה ספר תרוכין ואגרת שבוקין והשיב כל שכתוב למעלה ודין די יהוי ליכי מיכאי וכו' די בכך (כא) ונסתפקו בגמרא אי בעיא מיכאי אבל בספר תרוכין לא אסתפקן ומה שהצרכתי לכתוב כדת משה וישראל והעדים בשטה אחרונה לא אמרתי כן אלא מפני החשש שלא יכתוב ודין די יהוי ליכי מיכאי בשטה אחרונה עכ"ל · וכתב עוד הר"ן שם דאע"ג דלא החזיר מעניינו של שטר לא מפסיל שטרא משום הכי אלא שאין למדין משטה אחרונה וכך פסוט בפרק גט פשוט ובטור ח"מ סימן מ"ד כתב רבינו שכן דעת הרמב"ן והרא"ש פסלו כולו וכתבתי מחלוקת זה בכאן משום דמשטר נלמוד לגט וכ"ל שאם כתב בשטה אחרונה ספר תירוכין ואגרת שבוקין וכו' דאפילו כמ"ד דבעינן ודין אי אתו עידי מסירה ומסהדי דהוה כתוב ביה ודין די יהוי ליכי מיכאי בעת שמסרו לה כשר דומיא דגט הכתוב על דבר המזדייף שכשר אם באו עידי מסירה לפנינו ומעידים שלא נזדייף וכמ"ש רבינו בסימן קכ"ד עיין בתשובת הר"ש בר צמח שאכתוב בסי' ק"ל (כג) : שאלות כהרא"ש עד ואין כאן הקדמה והגט כשר הכל בכלל מ"ה ובענין גט שהיה כתוב בשטה אחרונה יותר מכדת משה וישראל שהשיב שלא נפסל בכך פירוש משום דכדת משה וישראל שכותבין הוי כמו שריר וקיים שכותבין בשטרות ולפיכך למדין בו משטה אחרונה וכ"כ הרשב"א בתשובה (סימן תקס"ב ותקכ"ח) וכתבתי בסי' ק"ל : (ב"ח) בתשובות הריב"ש סי' צ"ח ומה שהשיב על גט שכתוב בו וישראל באל"ף למ"ד כאחד שאינו פסול נתן טעם לדבר משום דכיון דרגילים לכתוב כן ינוקא דלא חכים ולא טפש יקרא ישראל ואע"ג דבס"ת לא הוה כשר לא בעינן בגט כתיבה תמה כמו בס"ת ועיין במה שכתבתי על תשובה זו בהרא"ש סימן זה · וענין גט הכתוב בו לא ימחה בהכף נתבאר לעיל בסי' זה ומה שהשיב שאם דילג השי"ן של שאנו מונין דכשר כן דעת העיטור במאמר ח' שכתב וז"ל ומסתבר כל שניכר שטעות סופר הוא כגון שלא כתב שי"ן האמצעי בששי או ברביעי רי"ש או תיבה אחרת שניכר שהוא טעות סופר אין לחוש אלא בגוף שמות הבעל ובגוף הממון עכ"ל · ומה שיש לדקדק על תשובה גט שהיה כתוב ברביעי עשרים ימים לירח שבט אכתוב בסימן קכ"ז בס"ד : **כתב** הרמב"ם אם לא האריך הווי"ן וכו' בפ"ד : **ובעל** העיטור כתב משמייהו דרבוותא כל הני דקדוקי וכו' כ"כ במאמר שביעי והרא"ש כתב בפסקיו

והסכים

דרכי משה

בתיקון ישן אם כתב ימהי ביוד לבסוף אין לפוסלו בדיעבד בשעת הדחק עכ"ל וצ"ע דהא לא נמצא כך : (כא) וצ"ע בסי' ל"ג דלא משמע כדבריו : (כב) ובתשובת הרשב"א סימן אלף ר"ך משמע דאם עשו כן כשר וכ"ה בתשובת הריב"ש סי' נ"ד ובהר"ן פ"ק דגיטין דף תקנ"ח ע"א : (כג) וכ' שם דאין לפסול כשכתב ודן דיהוי ליכי בשטה אחרונה אלא דוקא בגט שהאשה מביאה לב"ד שיתירוה להינשא על ידו שמא הוסיף אבל בגט שהבעל נותן לשלוחה או לאשה ואינה בשכורתו אלא כראיה אפי' בעידי מסירה היינו מתירין אותה אפילו עיקר התורף בשטה אחרונה עכ"ל : (כד) וכן משמע במרדכי פ"ק דבבא מציעא דף קצ"ה ע"ד דתלינן בטעות אמנם בתשובת ריב"ש סי' קכ"ד משמע דיש לפסול בבה"ג וכן הוא בכתבי

באחד מאלו והבעל אין מערער הגט (ל) [ד] כשר והנשא לכתחיל' וכן כתב רב האי יהיב בעל רשותא לסופר למכתב וטעה בהון או במקצתהון אי איתיה לספרא מתקן להו ואי לא מתקן ומינסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה ואי אתיא לאינסובי ואתא בעל ומערער ואומר האי דכתיב ודין דינא אמרי ולכך כיונתי לא מינסבא ואי מינסבא לא מפקינן לה וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל תשובה לו ששאלת שליח הולכה שהביא גט (לא) ולא היו הווי"ן ארוכים אם רשאין ב"ד להאריכן תשובה (לב) אין יכולין להאריכן ואם ניתן לה הגט

והסכים להם וסברות אלו נזכרו בדברי הרשב"א (סי' אלף וקסג) והר"ן ולא הכריעו אע"פ שנראים נוטים לסברת העיטור וכ"כ דעת הראב"ד בפ"ד וכ"כ שהוא דעת הרמב"ן בתשובה סי' קמ"ה וה"ה גם הוא כתב בפ"ד דברי העיטור וכתב שאין בידו להכריע והרשב"א כתב בתשובה וז"ל כל מה שאמרו לכתוב בגט למהך ודתצביין לא אמרו אלא שבא הבעל וערער שבכונה כתב כך כדי לפסלו או שצוה לסופר לכתוב כן אבל אם כתב הסופר מעצמו כן וגם הוא לא ידע ולא קרא הגט אין חוששין לו וכ"כ גדולי הראשונים ז"ל עכ"ל : **כתב** הריב"ש בתשובה סי' ר"ה על גט שהיו בו אותיות יתירות בקצת תיבות כיון שאי אפשר לשנות המלות הכן ממשמעותן בשביל התוספת ההוא אין בהם שום גריעות וכל אותם דקדוקים שנזכרו בגמרא כגון לא תנסבא וכו' הוא לפי שמשמעות הלשון משתנה בשביל זה לפסול הגט אבל בזולת זה אין קפידא ואף בהם כתבו הגאונים שאין הגט פסול אלא כשהבעל מערער ועוד יש מקילים ואומרים שלא נאמר זה אלא כשהבעל עצמו כתבו ומערער אח"כ ואומר לכך נתכוונתי אבל כל שצוה הסופר לכתוב גט כשר וטעה הסופר ולא דקדק באותם דהדיוקים אין לפסלו בדיעבד אפי' אם יערער הבעל עכ"ל (כה) : **תשובה** לו כלל מ"ה סי' ס"ו קשה לי שאם ווי"ן אלו לא היו ארוכות יותר מהראוי כשר גמור היה כיון שתינוק קורא אותם ווי"ן כמו שכתב רבינו גבי ולורכיה לוי"ו דתירוכין והסכימו בו הרא"ש ושאר מפרשים דלורכיה לאו דוקא ואם היו קצרות שאינן נקראות ווי"ן האיך הכשיר היכא דניתן לה וכ"ל דאע"ג דמדינא אין צריך להאריך ווי"ן הנזכרים בתלמוד יותר מדאי כיון שנהגו להאריך קפדינן בהו לכתחלה וכמו שהשיב בגט שאין אותיות מוקפות גויל שבארצו נהגו לפסול אע"פ שהוא פסק בפסקים להכשיר א"כ ווי"ן היו נקראים ע"י הדחק ומש"ה הצריך להאריכן : **מצאתי** כתוב בסדר גט אשכנזית בקומץ רבה גרסינן גבי וי"ו דויהרג אייתי תינוק דלא חכים ולא טפש ופירשו התוס' דאי חכים מבין שגידוף הוא כלפי מעלה לאמר ייהרג ואומר ויהרג ויש ללמוד מכאן שיכול להראות לתינוק כל השורה ואין צריך לכסות שאר האותיות ומכאן מביא רבי אליה ראיה לגט שהיתה דלית של כדת קטנה ודומה ליו"ד דאייתי תינוק דלא חכים ולא טפש וקרייה ומסתמא ה"ה גבי גט א"צ לכסות שאר האותיות וכן שמעתי בשם מהר"י איסרל"ן ז"ל ובספר אגודה כתב תינוק היודע האותיות ואינו יודע צירוף התיבות והתוספות בפרק המגרש כתבו היודע לקרות אותה תיבה עכ"ל : **כתב** הריב"ש בתשובה בסי' שי"ד לתקן ב"ד הווי"ן בשעת הדחק כסברת הרא"ש הוא רחוק בעיני כי אם צריך תיקון איך יתקן זולתי הסופר שהוא שליח הבעל אבל מ"מ אני לא חששתי לאותם הווי"ן כי אני רגיל לסמוך עמ"ש הרשב"א על הא דאמרינן ולורכיה לוי"ו דתירוכין וכו' לאו לאורכיהו משאר ווי"ן קאמר וכולי וגם מלשון הרמב"ם נראה כן וכדאי אלו הדברים לסמוך עליהם ומה גם בשעת הדחק שא"א לתקן ויש לחוש לעיגונא עכ"ל : אם יש לכתוב בעשרים יום פלוני או בעשרים יומים על זה כתוב בהגהות מרדכי דסוף גיטין ביום א' לחדש כותב באחד לירח פלוני בשני בשני ימים בג' ימים בד' ימים וכן יעשה עד י' ימים מכאן ואילך יכתוב יום (כו) עכ"ל והיינו לשופרא דמילתא ומיהו אם שינה פשיטא דלא עיכב ואני ראיתי בגיטין שנכתבו בזמננו שעד י"ט כותבין יום כשמגיעים לך' ומעשרים ואילך כותבין ימים (כז) ועל ירח אייר כתוב בת"ה (סי' רל"ג) שהסכימו רבוותא שיש לכתבו בשני יודי"ן ובדיעבד יש להכשיר אם נכתב בחד יו"ד וכתב עוד שנ"ל שאפילו ניתן הגט בחד יו"ד ובו ביום נודע הטעות דיש לכתוב וליתן אחר בשני יודי"ן וכה"ג לא הוי לעז כ"כ לב"ד ואע"פ שהביא הוא ז"ל עובדא שהיה כתוב בחד יו"ד והכשירוהו בדיעבד כתב הוא ז"ל דבההוא עובדא כבר עברו כמה ימים אחר נתינה ויצא שם מגורשת על האשה ואי הוה בעי למהדר וליתן גט אחר הוי זילותא לב"ד ולכן הכשירו בדיעבד · ועל ירח כסליו כתב בתשובה הנזכר שנסתפקו בו הראשונים אם יש לכתבו חסר יו"ד ושמע שהקדמונים היו נשמטים מלכתוב גט בכסליו מפני ספיקא זו והעלה הוא ז"ל שיש לכתוב חסר יו"ד דאע"ג דבלשון תרגום הוי מ"א בתר עברי אזלינן שכתוב חסר ע"כ וכ"ל שאין זה סותר למה שכתב בשורש קס"ב שימחא באלף כלשון התרגום שכל אחד נדרש לפי מקומו שימחא כתוב תרגום ואינם לא ימחה בידיכי אבל כסלו כתוב אלא לשון עברי בב' ימים לירח כסלו (כח) : **אם** במקום שהיה לו לכתוב בשנים עשר לירח פלוני כתב בי"ב לירח פלוני כתב בהגהות מרדכי בגיטין בשם הרב מטראנ"י דכשר הוא דידוע לכל די"ב הם שנים עשר ואין לערער עליו לא משום פירות ולא משום זנות וכן משמע שהוא דעת רבינו ירוחם בח"ב אף על פי שכתוב בספרינו בטעות וז"ל וכן אם כתב בו בז' בשבת בז' וכן בדלא אנים וכו' אינו פסול עכ"ל וכ"ל שיש להגיה אם כתוב בו בז' במקום בשבעה והוא כמו מה שהכשיר הרב מטראנ"י (כט) : **למנין** כתבו הכל בו והל' הגט דמרדכי דהוי בחד יו"ד : **שאנו** מנין כתוב בספרים הנזכרי' שהוא בלא וי"ו כתב הריב"ש בתשובה סי' שי"ד מה שאמרת שאפילו מקום עמידת העדים וכתיבת הגט לא נתבאר בו יפה כי לא נכתב בו למנין שאנו מונין כאן אלא למנין שאנו מונין באוקני"א מתא אין לחוש לזה כלל שבודאי נראה שהם עומדים שם כיון שכתבו שהם מונים כן באותו מקום שאם לא כן היו כותבין שמונים באוקני"א מתא ובנוסח הגט שכתב הרמב"ם פ"ד מהלכות גירושין כך כתוב למנינא דרגילנא למימני ביה במקום פלוני ואין כתוב בו כאן במקום פלוני ואע"פ שבהרבה נוסחי מחברים אחרים כתוב כאן אין להקפיד ולחוש בזה כי מקומות מקומות יש אלו תפסו להם נוסח זה ואלו תפסו להם נוסח זה וכיון שנהגו הסופרים לכתוב כן באותו מקום הרי הוא כאילו כתבו בפי' כאן הלא תראה שבנוסח הגט הנהוג בפרי"ש הכתוב בספרי עמודי גולה כתוב מנין בלא וי"ו כדי שלא יהא נראה מל' אונאה ובשאר גיטין כתוב שלם וכן בכל גיטין שראיתי מעודי וכן בנוסח ההוא כתוב בדלא אניסנא שאם היה כתוב כדלא אניסנא היה נראה כאילו אינו אנוס אבל הוא אנוס ובשאר נסחי כתוב כדלא אניסנא ורוב המקומות כותבין כן וכן בהרבה דקדוקים אחרים הם

דקדוקי

תרתי לטיבותא אבל אם אתא בעל ומערער פסול אפילו אמר לסופר בסתם לכתוב גט וטעה ונראה דבסיפא ה"ק דבדאיכא תרתי לטיבותא כשר ותינשא לכתחל' שאין לנו לערער ולומר דהוה ליה שינוי מטבע כדעת הרמב"ם דליכא בהא קפידא כלל אבל באמר לסופר לכתוב גט בסתם וטעה ואתא בעל ומערער לא תנשא בו לכתחילה אבל אם נשאת הגט כשר ולא תצא ועל זה כתב רבי' וכן כתב רב האי וכו' דבתרתי לטיבותא תנשא בו לכתחלה אלא שהוסיף לומר דאי איתא לסופר מתקן לה קודם שתנשא לכתחילה ואי לא מתקן לה ומינסבא לא מפקינן לה אבל אם אתא בעל ומערער אף על פי שאמר לסופר לכתוב סתם ומערער וקאמר דלכך כוונתי כשאמרתי לסופר לכתוב גט היה דעתי לערער אם יהא טועה ויכתוב ודין מלא ביו"ד לומר דינא אמרי כלומר אם דין הוא שאגרשיך ואם אינו דין איני מגרשיך לא תנשא ואם נשאת לא תצא דמדינא הגט כשר כיון שאמר לסופר לכתוב סתם וליכא הכא אלא טעות סופר אלא דלכתחלה לא תנשא אפילו אתא סופר ומתקן לה דכיון דהבעל מערער איכא הוצאת לעז אבל בדאיכא תרתי לריעותא אפילו נשאת תצא דהגט בטל מדינא והולד ממזר ועיין בחדושי הרשב"א הביא ג"כ דעת הרמב"ם והחולקים עליו העיטור ורב האי גאון מבואר שם גם כן כדפרישית מיהו אכתי קשה מה מועיל תקון הסופר לאחר שחתמו העדים דמ"מ אגט פסיל חתמי וי"ל דהגט מן הדין כשר כיון דצוה לסופר לכתוב גט בסתם כדפיר' אלא דלכתחילה יש לחוש מפני הלעז ועי"ל דקי"ל עידי מסירה כרתי ודל עידי חתימה : **תשובה** לו וכו' עד סוף הסימן וכו' כלל מ"ה סימן ט"ו ואיכא לתמוה טובא דברישא אמר דאין ב"ד יכולין להאריכן ולא ינתן הגט אלא צריך שיחזור השליח אל הסופר ומתקן ליה סופר אבל איש אחר אין בידו לתקן הגט ולהכשירו בלא ציווי הבעל וכמ"ש רב האי לעיל בסמוך דסופר דוקא מתקן ליה ובסיפא כתב דאפילו איש אחר יהא מתקנו דאע"פ דמיירי לשם דאיכא תקנת עגון מ"מ אין לנו לעשות שלא כדין ועוד דמתחלה אמר דאם הבעל רחוק מכאן והיה ניתן הגט בלא תקון לא היה פוסלו אלמא דאם לא ניתן הגט היה פוסלו ואע"פ שתקנו איש אחר ואע"פ שהבעל רחוק מכאן ואח"כ כתב דבהובא ממקום רחוק דאיכא תקנת עגון היה מצוה לאיש אחר לתקן וליתנו לכתחילה ויש ליישב דהשאלה היתה דשליח הולכה הביא הגט ממקום קרוב אלא דבשעה שהביא הגט לאשה הלך הבעל למקום רחוק ויחזור וישוב לעירו ואין שם תקנת עגונה אלא כשיחזור לעירו יהיה קרוב ויתן גט אחר א"כ אי איתא לסופר מתקן ליה סופר ולפיכך השיב אע"פ דאם ניתן הגט ואין הווי"ן ארוכין הגט כשר כיון דצוה לסופר לכותבו בסתם אלא דהסופר טעה מ"מ לכתחלה לא ינתן ואיש אחר אין יכול לתקן אי ליתיה לספרא ואע"פ שהבעל רחוק מכאן אין בזה עגון כיון שישוב לעירו בקרוב ויתן גט אחר אלא שאם ניתן בלא תיקון והבעל רחוק לא היה פוסלו כיון דמדינא כשר בלא תקון ומשמע אבל אם היה הבעל קרוב וניתן בלא תיקון היה פוסלו ומצריך גט אחר · ובסיפא מיירי שהובא הגט ממקום רחוק דהיינו דדירת הבעל במקום רחוק ולא שכיחי שיירתא ואיכא תקנת עגון התיר לאיש אחר לתקן כיון דמדינא הגט כשר כיון שציוה לסופר לכתוב בסתם ולא צריך לתקן אלא מפני הלעז יש לסמוך על סברא זו בשעת הדחק דמסתמא ניחא ליה לבעל שיתקנוהו ודו"ק · עוד הקשה ב"י מה נפשך אם היו הווי"ן עשויין כדינן דתינוק קורא אותן ווין כשר גמור הוא וא"צ תקון ואם היו קצרות כמו יוד אמאי הכשיר ולא ה"ל ז"ל לכותבה להוציא זו בספר דפשיטא דמדינא כשר דה"ל תורת ווי"ן אלא דלפי דשינו ממנהג דעושין אותן ארוכין קצת יותר משאר ווי"ן והסופר עשאן קצרות כשאר ווי"ן מחמירין להצריכו גט אחר אי ליתיה לסופר לתקן וכדפי' ושכך היא דעת רב האי גאון :

צריך

דרכי משה

בכתבי מהר"י סימן י"א בשם ר"ת וע"ש וע"ל סוף סי' קכ"ז : (כה) כתב הרשב"א בתשובה סימן אלף קפ"ג על גט שלא כתבו ה' דלהתנסבא אלא כתב לתנסבא וכתב דכשר אפי' לא כתב להתנסבא כלל דהרי כתב בו והרי את מותרת לכל אדם ולא פסלו בגמרא אלא לאתנסבא משום דמשמע לא אתנסבא גם שם יש מכשירין כל זמן שאין הבעל מערער כו' וע"ל סוף סי' קכ"ד מדינים אלו : (כו) כתב מהרא"י בתשובה סי' כ"ז באם כתב ימים כזו הגט פסול אם לא בשעת הדחק וכן הוא שם סימן ע"ב : (כז) ועיין בתשובת מהרי"ו סי' ע"ב דמשמע דיש דכתוב יום וכן הוא בספר כלבו וכן משמע מדברי המרדכי דלעיל וכן הוא בסדר גיטין וכן נוהגין : (כח) כתב בסדר גיטין סי' י"ז ניסן מלא אייר בשני יודי"ן וכן הוא שם סי' י"ט ומצאתי כתב בשם מהר"י מולין דפסק ליתן ב' גיטין באייר מכח ספק ויש נמנעין ליתן גט באייר מכח ספק · סיון מלא כמו ניסן עכ"ל תמוז מלא אלול מלא תשרי בחד יו"ד

הגט ואין הווי"ן ארוכים והבעל רחוק מכאן לא הייתי פוסלו בשביל זה וכן אם יש בו תקנת עגון כגון שהובא ממקום רחוק יאריכו הווי"ן כי מסתמא הבעל צוה לכתוב בתקון חכמים ואם לא כתב הסופר כראוי ניחא ליה (לג) לבעל שיתקנוהו ועל זה יש לסמוך בשעת הדחק :

צריך

דקדוקי סופרים ואין לשנות בזה מנהג המקומות שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים עכ"ל (ל) : דיתבא על נהר פלוני כתוב בספרים הנזכרים שהוא בחד יו"ד דיתבא אחת היא במקום היושבת : במתא פלוני דמתקריא פלוני או דמתקריא בלשון נקבה כך כתב מהר"ר ישראל בכתביו סי' קפ"ה : אנא פב"פ דממתא פלוני וכל שום דאית לי וכו' כ"כ בטופס גט דהרא"ש שכתב בסוף גיטין ובטופס הגט דהרמב"ם פ"ד מה' גירושין וכן הוא בטופס שכתבו רבינו ורבינו ירוחם אבל בטופס הרי"ף כתב אנא פב"פ וכל שום דאית לי דממתא פלוני ומהר"ר ישראל בכתביו סי' רמ"ז כתב לרב אחד שסידר העומד קודם וכל שום שבטופס שלו אינו כתוב אלא וכל שום קודם העומד ושמשמע שטופס זה מכוון קצת יותר דמה לנו להפסיק בין שם המובהק ובין וכל שום והמנהג לכתוב העומד קודם וכל שום כטופס הרא"ש והרמב"ם ורבינו ירוחם ורבינו ז"ל :

אם צריך לכתוב וכל שום בשמא דאבוה בטופס הרא"ש והרמב"ם ורבינו ירוחם משמע דצריך וכתב הר"ן בפרק המגרש שבקצת נסחי הלכות ג"כ כתוב כך אנא פב"פ דממתא פלוני וכל שום וכו' דאית לי ולאבהתי אבל הרמב"ן העיד שראה נסחא של הרי"ף מוגהת בכתב ידו ואין כתוב בה אלא אנא פב"פ וכל שום דאית לי דממתא פלוני וכן בשם שלה :

בדלא אניסנא כתב רבינו ירוחם בח"ב שאם כתב בדלא אנים במקום בדלא אניסנא אינו פסול : **ושבקית** ופטרית כן כתוב בטופס הרי"ף והרא"ש ורבינו ורבינו ירוחם ובכל בו ובהגהות מיימון פ"ד בשם סמ"ק בזה שבקית קודם פטרית וכן בטופס גט שנדפס בסמ"ג אבל בטופס הרמב"ם כתוב בזה פטרית ושבקית קודם ובטופס רש"י אין כתוב אלא פטרית לבד וכבר כתב מהר"ר ישראל בכתביו סי' רכ"ח טעם לדברי רש"י ולדברי שאר הפוסקים ושכל גאון תפס לו סופרא דסטרא לפי דעתו ואין קפידא בדבר ומנהגינו לכתוב כטופס הרא"ש והרי"ף וכן היה מנהג מהר"ר ישראל כנראה מתוך הכתב הנזכר : ותרוכית כ"כ בטופס הרמב"ם והרא"ש ורבינו ירוחם ורבינו בוי"ו אחר הרי"ש וג"כ משמע בכל בו שכתב בשני התרוכית שבגט ותרוכית הוי"ו גדולה ומשמע שעל וי"ו שאחר הרי"ש קאמר שאם תדמה ליו"ד יקרא תריכית ולישתמע שהיא גירשה אותו דאילו בוי"ו שקודם התי"ו לא נפקא לן מידי בין קצרה לארוכה אבל בטופס הרי"ף שבידינו התריכית הראשון כתוב ביו"ד אחר הרי"ש ואפשר היה לומר שטעות סופר הוא אלא שמצאתי בתשובה להרמב"ן סי' קמ"ה ששאלוהו על גט שכתוב בו תרוכית בוי"ו ארוכה במקום תריכית הרי בהדיא שצריך לכתוב תריכית ביו"ד מיהו יש לדחות שעל יו"ד שבין כ' לתי"ו קאמר שכתבו וי"ו במקומו וכתבו תרוכות אלא שבספרים שבידינו כתוב גט שכתוב בו תרוכית ואיני יודע טעם למאריכים לכתוב תריכית ביו"ד גם אם נסחת הרי"ף שבידינו אמתית איני יודע למה הראשון כתוב ביו"ד והשני בוי"ו : יתיכי כתוב בכל בו ובה' גט דמרדכי שהוא בג' יודין : ליכי כתוב בכלבו ב' יודי"ן והאורבלי כתב לכי בלא יו"ד דלא לישתמע לי כי את אנתתי · אבל ז בשאר ליכי אין לחוש והר"פ אומר בשם ה"ר יחיאל דיש לכתוב בו יו"ד כמו (שמות ב) הוליכי ר"ל שליכי וכן נתוכח עם ה"ר משה מרשלי : דהוית אנתתי כן כתוב בטופס הרי"ף והרא"ש ורבינו ובטופס שנדפס בסמ"ג דהוי תיבה אחת אבל בטופס הרמב"ם כתיב די הוית שתי תיבות וכ"כ בטופס הרי"ן שכתב רבינו ירוחם : אנתתי כתוב בכלבו ובהלכות גט דמרדכי שהיא בלא יו"ד אחר האל"ף : **וכדו** צריך ליזהר בוי"ו שלא תהיה קצרה כמו שכתוב לעיל וכתוב בכל בו וי"ו גדולה ולא יותר מדאי שלא תדמה לנו"ן : שבקית ופטרית ותרוכית כ"כ בטופס הרא"ש דפסקים אבל בטופס דתשובה כתוב בזה פטרית קודם שבקית וכ"כ בטופס הרא"ש דרבינו ירוחם וכ"כ בטופס הרמב"ם וכ"כ בכל בו ובהגהות מיימון בשם סמ"ק וכן בטופס גט שנדפס בסמ"ג וכן המנהג אבל בטופס הרי"ף לא כתב לא שבקית ולא פטרית אלא וכדו תרוכית ולא ידעתי למה ורש"י לא כתב בזה אלא פטרית ותרוכית ולא שבקית וכבר נתן טעם לדבריו מהר"ר ישראל בכתביו סי' רכ"ח וכתב שאין קפידא בדבר : דיתיכוויין כבר נתבאר שצריך לכתוב בה' יודי"ן : בנפשיכי כתוב בהגהות דמרדכי בסוף גיטין שלא יכתוב יו"ד אחר השי"ן דמשמע שיש לאדם שתי נפשות וגם ר"מ לא היה כותב יו"ד וגם בפרי"ש לא היו כותבים יו"ד ומיהו אם היה כתוב בו יו"ד אין לפסלו וכתב מהרי"ק בשורש ל"ח כדברי הגהה זו דלכתחלה יש לכתבו בלא יו"ד וכן ראיתי נוהגין בלא יו"ד וכן אנו נוהגים מעשים בכל יום עכ"ל אבל הכלבו כתב שהוא בשני יודי"ן ויש שאין מקפידין ובהל' הגט דמרדכי כתוב בנפשיכי שני יודי"ן וכן פשט המנהג לכתבו בשני יודי"ן כדכתוב בה' הגט דמרדכי ובכל בו : **למהך** כבר נתבאר שלא יכתוב בו יו"ד וגם שיזהר להרחיק רגל הה"א מהגג : **ולהתנסבא** כבר נתבאר שצריך לכתבו בה"א אחר הלמ"ד ולענין לכתוב יו"ד אחר הה"א כתבו הכלבו והלכות הגט דמרדכי דיש כותבין ויש שאין כותבין ובהגהות מיימון פ"ד כתב בשם סמ"ק שמלא בשם הר"פ שהעולם מקפידים וחלוקים לכתבו ביו"ד אכן שמעתי שהר"מ לא היה מקפיד (לא) : **דיתיצביין** כבר נתבאר שצריך לכתבו בה' יודי"ן : **ואנש** כתוב בכל בו ובהל' הגט דמרדכי שהוא בלא יו"ד : **ימחא** כבר נתבאר שי"א באל"ף וי"א בה"א ושהמנהג באל"ף . בידיכי כתוב בכלבו והל' הגט דמרדכי שהוא בג' יודי"ן מן שמאי כ"כ בכל הטופסים זולת בטופס שנדפס בסמ"ג וסמ"ק ובטופס שכתב רש"י בהמגרש נמי ליתיה ונשאל להרשב"א על גט שאין כתוב בו מן שמאי והשיב דאין בכך כלום דאפילו לכתחלה א"צ לכתבו דכל שנתן לה גיטה היאך יכול למחות בידה משמו ולשון זה לא מצאנוהו בגמרא ולא בשום מקום עכ"ל : **מן** יומא דנן ולעלם בהמגרש (פה:) דאתקין רבה בגיטין לכתוב כן ומפרש דאתקין לכתוב מן יומא דנן לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ופרש"י לאפוקי מדרבי יוסי דאמר א"צ לכתוב מהיום בגט דס"ל דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי כגט לאחר מיתה לכך תקן רבה בכל הגיטין להיות הסופרים רגילין בו ואע"ג דקיימא לן כרבי יוסי בעי לאפוקי נפשין מפלוגתא שלא הדבר בהיתר ולא יצא שם פיסול במשפחות ישראל ולהרמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין שפסק דלא כרבי יוסי לאפוקי מדרבי יוסי ממש קאמר דלא קיימא לן כותיה ומש"ה תיקון ליסנא דלישתמע מיניה דלית הלכתא כרבי יוסי ואמרינן תו בגמרא ולעלם לאפוקי מדבעא רבא מרב נחמן היום אין את אשתי ולמחר את אשתי מהו ופרש"י ואע"ג דפשט ליה כיון דפסקה פסקה אפ"ה תקן דלא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט ולהרמב"ם בפ"ח שכתב שאם התנה ואמר היום אין את אשתי ולמחר את אשתי איננה מגורשת לאפוקי היינו לומר דתקון ליסנא דלשתמע מיניה דכל היכא דאמר היום אין את אשתי איננה מגורשת : **והרי** את מותרת לכל אדם שנינו בהמגרש (פה·) גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי וכו' ורש"י בטופס הגט שכתב בהמגרש שם לא כתב הרי את מותרת וגם בטופס הרי"ף ליתיה כפי עדות הרשב"א ובעל העיטור וכתב העיטור שאע"פ שכתוב בהלכות שלנו הגה"ה היא אבל הוא לא כתבו ודעת העיטור במאמר שביעי שא"צ לכתבו והאריך בראייה ונזכרו דבריו בהגהות מרדכי דגיטין וגם התוס' בפרק כל הגט (כו : ד"ה וצריך) גמרא הכותב טופסי גיטין כתבו שבטופסי גיטין לא היה אבל ר"ת הנהיג לכתבו משום דבכל דוכתי משמע שהיו כותבין אותו ח ומ"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין לכתוב כמה לשונות בגט דהוי כמו הרי את מותרת לכל אדם ודברים הללו כתבם גם במרדכי בפרק הנזכר וגם הגהות בפ"ד כתבו כל זה בשם ספר התרומה והמצות ולפי זה אין כותבין אותו אלא לשופרא דמילתא אבל מדברי הר"א שכתב בטופס הגט וכתב סתם משנה גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ולא כתב דברי התוספות משמע דס"ל שעכ"פ צריך לכותבו וכן נראה שהיא דעת הרמב"ם שכתב בפ"א גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ובפ"ד כתבו בטופס הגט (לב) וכן דעת הר"ן בהמגרש שצריך לכתבו וגם ה"ה כתב בפ"ד שהעיקר כדברי האומרים שצריך לכתבו וכתבו הרשב"א והר"ן בהמגרש שכן דעת הרמב"ן שצריך לכתוב הרי את מותרת ושאם לא כתבו קרוב הדבר שאפילו נשאת תצא דסוגיין בעלמא שזהו גופו של גט וגם ה"ה בפ"ד כתב דברי הרמב"ן · כתוב בכלבו מותרת בוי"ו : ודן די יהוי ליכי מינאי וכו' כבר נתבאר שצריך לכתבו ושיכתוב ודן בלא יו"ד דייהוין ג' יודי"ן כ"כ בהלכות הגט דמרדכי ובטופס דהרי"ף והרמב"ם וטופס הרא"ש דרבינו ירוחם וטופס שבסמ"ג כתוב די יהוי ב' תיבות אך בטופס הרא"ש דפסקים ותשובות וטופס רבינו כתוב דיהוי תיבה אחת בשני יודין לבד ואם כתב דהוי כתב רבינו ירוחם בח"ב שאינו לשון עבר אלא הווה וכ"כ הריב"ש בתשובה סי' ר"ה : ליכי נתבאר גבי יתיכי ליכי : מנאי בלא יו"ד בין מ"ם לנו"ן וכן כתוב בכל בו ובהלכות הגט דמרדכי וכן הוא בטופס הרא"ש דתשובה וטופס הרמב"ם וטופס הרי"ף דרבינו ירוחם אבל בטופס הרא"ש דפסקים וטופס הרי"ף שבידינו וטופס שבסמ"ג וטופס רבינו כתוב ביו"ד והמנהג לכתוב בלא יו"ד (לג):ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פיטורין כבר נתבאר שתרוכין ושבוקין חסירי יו"ד ראשונה ופיטורין בשני יודי"ן וצריך ליזהר בוי"ו של תרוכין ושבוקין שלא תהיה קצרה ובטופס הרא"ש דפסקים ותשובות כתוב תרוכין ושבוקין ופיטורין וכן בטופס שבסמ"ג אבל בטופס הרי"ף והרמב"ם כתב תירוכין פיטורין שבוקין ובטופס רש"י כתוב פטורין תרוכין שבוקין והמנהג לכתוב כטופס הרא"ש וסמ"ג : כדת משה וישראל כבר נתבאר לעיל שאין לכתוב בשטה אחרונה יותר מכדת משה וישראל בגט ארוסה צריך לכתוב דהוית ארוסתי ואם כתב דהוית אנתתי כתב רבינו ירוחם בח"ב דמעשה בא לפניו והכשיר וראייתו מדאמרינן בפ"ק דקדושין (ו·) הרי את אשתי הרי את ארוסתי הרי זו מקודשת נראה דארוסה נקראת אשה גם בת"ה סימן רכ"ט הכשיר דיעבד (לד) ונראה לי דס"ה דאפשר אם כתב לאשתו דהוית ארוסתי דכשר בדיעבד וראיה מדאמרינן בריש כל הגט (כו:) האומר כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט ואמר עולא מה טעם גזירה וכו' הכא נמי גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ופירש רש"י הכא נמי במתניתין משום הכא צריך להניח מקום זמן אף לטופס הארוסה שמא יכתוב זמן לבו ביום והוא לא יגרשנה עד אחר נשואין עכ"ל · והשתא כיון שכותב זמן לבו ביום מסתמא הוא כותב בו דהוית ארוסתי שהרי באותו יום ארוסה היא ואפ"ה מצי לגרש בו אחר שכנסה אי לאו משום שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וא"ת שאינו כותב על סמך שיגרשנה בעודה ארוסה אלא על סמך שיגרשנה אחר שיכנסנה לפחות נפשוט מהכא היכא דכתב לארוסתי דהוית אנתתי כשר שכיון שאינו כותב הגט אלא ע"ד שיגרשנה אחר שיכנסנה א"כ כתב אנתתי ואפ"ה משמע דיכול לגרש בעודה ארוסה דלא גזרינן אלא משום שמא יגרשנה אחר שכנסה אבל אם היה מגרש בעודה ארוסה כיון דליכא למיגזר שמא יאמרו שפיר מגרש ביה ואע"ג דכתוב בו אנתתי ואין לומר דהכ"ע בשהניח מקום אנתתי דזה טופס הוא ובמתני' לא תנן שיניח אלא מקום התורף וכן משמע

מדברי

דרכי משה

(ל) ובתיקון מצאתי פעם אחת היה כתוב מוגין בו ופסיל מהר"יו הגט עכ"ל ונראה דבמקום שנהגו לכתוב כך אין לחוש וכדאי הריב"ש לסמוך עליו : (לא) והיה כותבו בלא יו"ד וכן נוהגין וכן מצאתי בתיקון ישן : (לב) אבל אינו נ"ל הכרח בדברי הרמב"ם והרא"ש כי לא כתבו רק המשנה המוזכרת פרק המגרש ונראה פירוש המכשירים דאינו ר"ל זה הלשון בעצמו רק ענינו מורה על זה ומה שנמצא בטופס שלהם אינו ראיה כי גם ר"ת כתב לכותבו לכתחילה ומדברי הר"ן פרק המגרש מוכח דלא היה כתוב בנוסח הרמב"ם וכנ"י בפ' האשה שהלך דף תצ"ד ע"א אע"ג דכבר כתב בגט למהך להתנסבא כו' לא סגי עד שיכתוב הרי את מותרת כו' דבלאו הכי דלמא דוקא להתנסבא קאמר אבל לא לזנות והוי כאומר הרי זה גיטך חוץ מזנותיך דלא הוי גט כו' ובהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ו ע"ד וכתב דלהתנסבא אף לזנות במשמע וכמ"מ פ"ד דגירושין ובהר"ן פרק המגרש כתב בשם הרמב"ן דאם לא כתב הרי את מותרת הגט פסול וקרוב לומר שאף אם נשאת תצא וע"ש ועוד האריך בטעמים בסדר גיטין שלנו עיין בת"ה סימן רל"ב טעם על שאנו מחמירים כמה חומרות בגיטין ואין אנו חוששין להוצאת לעז על גיטין הראשונים : (לג) ומצאתי בתיקון ישן אם כתב מינאי מלא אין לפסלו בשעת הדחק : (לד) וכ"ה בחדושי אגודה :

וכ"ח

פרישה

לה הגט כלל מ"ו רצה לומר אם הבעל אינו רחוק : (לג) **לבעל** שיתקנוהו ותימה מה מועיל תיקון לאמר שיתמתקנוהו העדים ס"ס העדים אגט פסול חתמו ויש לומר דסבירא ליה עדי מסירה כרתי וסלק עדי חתימה מכאן ונמצא שניתן כהלכתה בעדי מסירה וגם אינו פסול ממש אלא שצריכה תיקון כה"ג מסתמא אמרינן דבעל ניחא ליה עכ"ל מ"ו (וב"י כתב דמיירי בווי"ן כל כך דתירוכין כו' כ"פ) :

כך

חדושי הגהות

ז ור"ל שאר ליכי המוזכרים בגט כגון והניכא דאית ליכי או ודן דיהוי ליכי בזה אין לחוש דלא שייך לפרש כדלעיל : ח הך ומ"מ אין לו הבנה למאי דסיים שר"ת הנהיג לכותבו ושבכל הכתא היו כותבין ופשיטא הוא דאין להוציא לעז אמנם עיינתי בתוס' שם איתא להיפך וז"ל והנהיג ר"ת לכתוב לשון זה בגט אבל בטופסי גיטין לא היה כתוב ומ"מ אין להוציא לעז וכו' :

ר"ל

קכז צריך לכתוב הזמן בגט כיצד בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני (א) כך וכך לחשבון פלוני שהחכמים תקנו לכתוב בו הזמן משום שפעמים שאדם נשוי קרובתו ותזנה תחתיו וירצה (ב) לחפות עליה ויתן לה גט אחר הזנות ולא יכתוב בו הזמן היא תאמר קודם הזנות נתגרשתי אבל כיון שתקנו לכתוב בו הזמן (ג) ואם תאמר כן צריכה להביא ראיה אבל לא הוצרכו לתקן זמן כדי לידע מתי תטול פירות מנכסים שהיו בידו (ד) דקי"ל יש לבעל פירות עד שעה שיתן הגט לידה וכשיגיע הגט לידה תלך לב"ד ותראה להם גיטה ויכתוב לה ב"ד הזמן שנתגרשה בו ואם נתגרשה [ה] בגט שאין בו זמן לא תנשא ומיהו אם ניסת בו לא תצא אפי'

אם

מדברי התוס' שם שאם כתב ארוסתי בגט אשה כשר שכתבו בשם ר"ת שכיון שרואים שכתוב בגט ארוסתי יאמרו אחר הנישואין כי יסברו דעודה ארוסה ואם ת"ל שאם כתב לאשתו ארוסתי פסול תיפוק ליה דפסיל משום שכתב ארוסתי לנשואה אלא משמע דכשר וכדברי רבינו ירוחם ות"ה כתב הרשב"א בתשובה וז"ל מסתברא שאם אמר להם שיכתבו גט לארוסתו ולא א"ל שיכתבו בו דהוית אנתתי אלא שהם טעו וכתבו כן הגט כשר דארוסתי זו היא אשתי וראיה מאותה שאמרו ט דהרי את אשתי הרי זו מקודשת ואין אשתי כנשואתי שאילו האומר הרי את כנשואתי לא שמענו שתהא מקודשת דלא תקרא נשואה עד שתכנס לחופה עכ"ל : **שי"ן ועי"ן** שבגט שלא היו היודי"ן נוגעים בהם וכן היו"ד שע"ג האל"ף ושאחורי הכד"י שאינם נוגעים באות אבל הם כתובים כל כך בדיבוק שהתינוק קורא אותם יפה כתב בת"ה בסי' ר"ל דלכאורה מוכח מתוך דברי הגאונים דיש לפסול אפילו דיעבד אמנם כי דייקינן שפיר נוכל להכשיר אמנם לדברי האחרי' סוף גיטין דפוסל אם הדביק מה שצריך להרחיק הוא הדין אם שצריך להדביק ובכתבים לבת"ה סימן מ"ג העלה דהואיל ונמצא ראיות נכון להחמיר ולהזהיר דאפילו בדיעבד לבי נוקפי דטעות בגט מביא ת עכ"ל : **ולי"ן** שאם הוא בטופס פשוט דכשר דלא גרע מחסרה כשר ואפילו אם הוא בתורף נראה להכשיר בדיעבד במקום עיגון מיהא כיון דתינוק קורא אותם יפה :

רגלי ההי"ן וקופי"ן שהיו נוגעים בגגין נתבאר בסימן זה אם נפסל הגט בכך גם שכתוב בו רי"ש שבשם האשה הגג קצר מאד מכל שאר רי"ש שבגט ונמצאו בגט ווי"ן גדולות מאד ואחרות קטנות והתיקונים קראוה וי"ו ולסוף ימים קראוה אנשים מאנשי הארץ שהגט בא משם ואחד מהם קראו ברי"ש כתוב בתשובות הרמב"ן סי' קמ"ח שהשיב הרשב"א שכיון שלא נמצא מארץ ההוא שקרא ברי"ש אלא אחד הגט פסול ועוד שהיו בגט ווי"ן ואיך איפשר שיהיו מקום שיעשו רי"ש ווי"ן שוין ובטלה דעתו אצל כל אדם והעלה שאם נשאת תצא והולד ממזר ע"כ וכ"ל דהיינו דוקא במקום התורף אבל בטופס כשר כמו שכתבתי בסמוך :

אם חיסר הסופר ולא כתב להתנסבא כתוב בתשובת הרמב"ן בסי' קמ"ה איני רואה בו פיסול שהרי יש בו והרי את מותרת לכל אדם וכשאמרו בטופסי גיטין שצריך לשייר שם האיש והאשה ואמר שמואל שצריך לשייר אף מקום הרי את מותרת לכל אדם לא אמרו צריך לשייר להתנסבא ומדבריו אלה משמע שאם חסר תיבה אחת מהטופס אין הגט נפסל בכך ומ"מ בסוף התשובה הנזכר כתב ומ"ש אם יש תקנה בהחזרת שליח לסופר ויכתוב לו אחר דבר ברור הוא שיכול לעשות כן והסופר יכתוב לו אחר כתקנו ולא לכתוב פסול או מסופק ואם הוא חוזר למה שכתוב בתחלת התשובה שחיסר ה"א מלהתנסבא או שחיסר התיבה כולה משמע דמספקא ליה ואיפשר דהא דקאמר אם יש תקנה בהחזרת השליח וכו' על גט שהיו בו ספיקות אחרים קאי ולא על גט שחסר בו ה"א דלהתנסבא או כל התיבה פשיטא ליה דכשר כמו שכתב בתחלה וכן נראה : **כתוב** בתשובת הרשב"א ח"א סי' אלף רמ"ח ולענין מה שכתבת חסרון וי"ו דוכדו דלא היה כתוב אלא וכד אם נפסל בכך תשובה כל מקום שאינו מעיקר הגט אינו פוסל (לה) : **כתוב** עוד בתשובת הרשב"א (שם) שאלתם אם ראוי לכתוב בגט בביטול כל מיני מודעי תשובה אין כותבין בגט שום תנאי בעולם אלא הגט בלבד בלא שום ביטול מודעי ובלא שום תנאי עכ"ל (לו) :

קכז צריך לכתוב הזמן בגט כילד בכך וכך בשבת וכו' נראה שהאריך רבי' בזה משום דבגמרא קאמר כתוב בו שבוע שנה חדש שבת מאי א"ל כשר מה הועילו חכמים בתקנתם ופירש"י כשר לכתחילה וס"ל לרבינו דאע"פ דבסוגיא משמע דכשר לכתחלה דאל"כ לא הוה פריך מידי מה הועילו חכמים בתקנתם אפ"ה צריך לכתוב בכך וכך בשבת וכו' למצוה מן המובחר : ומ"ש שחכמים תקנו וכו' בפ"ב דגיטין (דף יז) אתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין ר' יוחנן אמר משום בת אחותו ר"ל אמר משום פירי ונפקא מיניה דלר"י דמשום פירי לא תקנו זמן קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ומיד שיבא הגט ליד האשה יכולה לבא לב"ד ותראה להם גיטא ויכתבו לה ב"ד שבאותו היום נתגרשה וא"כ משום פירי לא הוצרכו לתקן זמן אלא משום שמא יחפה על בת אחותו שלא תחנק אבל לריש לקיש דמשעת כתיבה דנתן בה עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירי אם לא היה בו זמן יהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושין מכרתי דאין ביד האשה לעכב עליו שלא תקבל הגט שאין בו זמן כיון דאשה מתגרשת בע"כ כשזורק לה גיטה לתוך ידה וחצרה אבל כשתקנו זמן בגיטין הגט פסול אם לא נכתב בו זמן ופסקו הפוסקים דהלכה כרבי יוחנן דיש לבעל פירי עד שעת נתינה ודלא כבעל העיטור כמו שהאריך בזה הרא"ש וזה שאמר רבי' אבל לא הוצרכו לתקן זמן כדי לידע מתי תטול פירות וכו' כלומר דלית הילכתא כמ"ד דתיקנו זמן משום פירי דא"כ אין לבעל פירות משעת כתיבה ואנן קי"ל דאית ליה פירי עד שעת נתינה וכתב האלפסי דה"ט כיון דקי"ל דלא פקעא פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה הילכך כל כמה דמחוייב בפרקונה אית ליה פירי: **אבל** כיון שתקנו לכתוב בו זמן אם תאמר כן צריכה להביא ראיה כתב ב"י כלומר אם תאמר שקודם זנות נתגרשה בגט זה ואע"פ שהוא פסול לפי שאין בו זמן היינו מדרבנן אבל מדאורייתא גט מעליא הוא ואפי' לאחר תקנת חכמים אם נשאת הולד כשר כדתנן בהמגרש ואם תטעון שהזנות היה אחר נתינת גט זה אינה חייבת מיתה ובניה כשרים ולא נאסרה עליו והוא שתברר בעדים שקבלתה הגט קודם לזנות עכ"ל וצריך לבאר דאין דעת ב"י שאם לא תברר קטלינן לה דהא פשיטא דלא קטלינן לה כמ"ש התוס' בד"ה גזייה לזמן דהכי מוכח להדיא בסוגיא אלא דהב"י נקט בלשונו עיקר התקנה שיחפה על בת אחותו שלא תחנק ולכן אמר ואם תטעון וכו' אינה חייבת מיתה ונקט נמי ובניה כשרים ולא נאסרה עליו משום דהתוס' כתבו (בדף י"ח) בד"ה הנהו קלא דאף בזמן הזה דליכא למיחש לחפוי על בת אחותו דלא למקטלא פסלינן לגט בלא זמן שמא יחפה על הולד שילדה ממנו שהוא ממזר וגם אינו רוצה שתאסר עליו דאם זינתה אחר גירושין מותר ליכנס לו דהני טעמי הוי סעד לעיקר הטעם דאתא לחפויי על בת אחותו כדכתב הרא"ש ועל הני תרתי טעמי דבזמן הזה שהזכיר ב"י בסוף קאמר עלייהו והוא שתברר בעדים שאם לא תברר הולד הוי ספק ממזר וגם נאסרה עליו מספק ועוד נראה דבכלל מ"ש רבי' אם תאמר כן כלומר עכשיו שתקנו זמן א"א כן דכבר נתגרשה ואח"כ זינתה ותאמר שהגט נאבד צריכה להביא ראייה : **ואם** נתגרשה בגט שאין בו זמן וכו' משנה פ' המגרש (דף פ"ו) ובגמרא פליגי בה אמוראי ואיכא למ"ד דיש לה בנים מבעל שני קודם שנודע לנו שבגט זה ניסת לו לא תצא שלא להוציא לעז ממזרת על בניה אבל אין לה בנים תצא

ופסקו

קכז צריך לכתוב הזמן בגט וכו' בפרק שני דגיטין (יז·) אתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין ר' יוחנן אמר משום בת אחותו ור"ל אמר משום פירות · ופירש"י משום בת אחותו והיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידים עליה בב"ד מוציאה גטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה : משום פירות · שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל בפירות נכסי מלוג שלה תיבה ואם לא היה בו זמן יהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גרושין מכרתי · ורבי יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה וכתבו הרי"ף והרא"ש והרשב"א דאיכא מאן דאמר דהלכה כר"ל ודחו ראיותיו והעלה דהלכה כר' יוחנן וכ"פ הרמב"ם בפ"א מה' גירושין וגם בזמן הזה דליכא דיני נפשות וא"כ ליכא למיחש שיחפה עליה שלא תידון כה"א כ' הרא"ש דאפ"ה פסלינן לגט בלא זמן כדהכן ג' גיטין פסולין ואחד מהם אין בו זמן ובימי ר' נשנית משנה זו וטעמא דאיכא למיחש שמא יחפה על בניה שהם ממזרים א"כ שלא תיאסר עליו קודם גירושין וכ"כ התוס' בפרק הנזכר על הא דאמרינן בגיטין הבאים ממ"ה הנהו קלא אית להו וכתב הריב"ש בדין זה בתשו' סי' קי"ז אבל כיון שתקנו לכתוב בו הזמן אם תאמר כן צריכה להביא ראיה כלומר אם תאמר שקודם הזנות נתגרשה בגט זה ועפ"ש שהוא פסול לפי שאין בו זמן היינו מדרבנן אבל מדאורייתא גט מעליא הוא ואפילו לאחר תקנת חכמים אם נשאת הולד כשר כדתנן בהמגרש ואם תטעון שהזנות היה אחר נתינת גט זה אינה חייבת מיתה ובניה כשרים ולא נאסרה עליה והוא שתברר בעדים שקבלה הגט קודם לזנות אבל לא הוצרכו לתקן כדי לידע מתי תטול פירות וכו' כרבי יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה וכמ"ש בסמוך : וכשיגיע הגט לידה הלך לב"ד וכו' אמאי דאמר רבי יוחנן יש לבעל פירות עד שעת נתינה פרש"י הילכך זמן כתיבת הגט לא מהני מידי דכי בעי למטרף בעיא לאתויי ראיה אימת מטא גיטא לידה וחלקו עליו התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן והכריעו דליתא לדרש"י דכל שיש בו זמן חזקה שביום הכתוב בו נמסר אלא ה"פ דמשום פירות לא הוצרכו לתקן זמן דכשאין בו זמן נמי כשיבא הגט ליד האשה יכולה לבא לב"ד או לפני עדים ותראה להם גטה ויכתבו לה שבאותו היום נתגרשה : ואם נתגרשה בגט שאין בו זמן וכו' בהמגרש (פו·) תנן ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר וחד מינייהו גט שאין בו זמן ובגמרא אמר רב אם יש לה בנים לא תצא אם אין לה בנים תצא ולוי אמר לעולם לא תצא וכן אמר רבי יוחנן ופסקו הרי"ף והרא"ש כר' יוחנן וכ"כ דעת הרמב"ם בפי' שהשוה כל פסולים דרבנן דאם נשאת לא תצא והולד כשר ומשמע מדבריו דל"ש לן בין שיש לה בנים לאין לה ועוד יתבארו דיני פסולי הגט דרבנן ודאורייתא בסימן ק"כ בס"ד : **כתוב** בהגהות מיימון פ' א' בשם העיטור דלר"א אם נתנו לה בעידי מסירה ובלא זמן כשר ותנשא בו לכתחלה וראיה מדתנן בהמגרש ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים וכו' שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כשר וכיון דזמן לא הוי אלא מפני תיקון העולם דמשמע דכל היכא דלא הוי מפני תיקון העולם כל שנתן לה כשר ונשאת בו לכתחלה וכ"כ רשב"ם בפרק גט פשוט (קעב·) גמרא ב' אחים אחד עני ואחד עשיר ... הא דאמרינן ודילמא הכא שאול כרבי אליעזר ס"ל והרמב"ן בחידושיו דחה דבריו וגם הרמב"ם בפ"א מהל' גרושין כתב סתם דגט שאין בו זמן פסול וכדברי

רבי'

דרכי משה

(לה) וכ"ה בתשובת הרא"ש דכל שאין הענין משתנה אין לפסול בחסרון כזה : (לו) וכן הוא לקמן סי' קמ"ז וע"ל סוף סי' קכ"ז כתבתי אם כתב בריאת עלמה בה"א אם כשר ואם כתב אבהתא ואתראי בב' אלפין :

כתב

פרישה

סי' קכז (א) **כך** וכך לחשבון פלוני רצה לומר כך וכך שנים לבריאת עולם או כשנות המלכים כדלקמן בס"ס זה : (ב) **לחפות** עליה לשון ויחפאו בני ישראל ואפילו בזמן הזה דליכא דיני נפשות מכל מקום יחפה עליה משום בניה שהם ממזרים א"כ שלא תאסר עליו קודם גירושין אסר"י : (והיא תאמר כו' רצה לומר כשיעידו עליה בבית דין שזינתה כ"פ) : (ג) **ואם** תאמר כן זה לשונו מ"ו פירוש שתכבוש לגט תחת ידה ותאמר שכבר קיבלה א"כ ה"פ אם תאמר כן פירוש שיתן לה הגט בלא זמן והרי הוא כשר בדיעבד כדלהמן שהרי אם ניסת לא תצא מ"מ מאמר שזינתה בודאי צריכה להביא ראיה כו' ודוק עכ"ל וכן ב"י כתב כפירוש השני : (ד) **דקי"ל** יש לבעל כו' כר"י דס"ל כן בפ"ב דגיטין לאפוקי מר"ל דס"ל דמזמן הגט ואילך אע"פ שלא נתנה לה עד אחר כמה ימים תגבה מבעל הפירות למפרע ואם לא יהיה בו זמן יצרכה ראיה מאימת מכר הבעל פירות : (ואם ניסת לא תצא והוא שתברר בעדים כשרים שקבלת הגט קודם לנשואי השני היה דאל"כ אסורה על בעלה כ"פ) :

דרישה

סי' קכז [א] **בגט** (שאין בו זמן כתב ריב"ש סימן קי"ז עיקר הזמן שתקנו חכמים בגיטין אינו אלא כמה בחודש וכמה לבריאת עולם אבל כמה בשבוע לא תקנו ולכן אם

שכות

חדושי הגהות

ט ר"ל מדאמרו הרי את אשתי ה"ז מקודשת הרי דאע"ג שאחר הקידושין עדיין אינה נשואה לו אף ארוסה אעפ"כ מהני מאי דאמר ה"א אשתי ואין לומר דמ"מ אשתי לא מיקרי אלא נשואה והא דמקודשת היינו משום דהוי כאומר שאחרי ההופה תהיה נשואתו ובלשון כזה היא מקודשת דא"כ גם באומר הרי את נשואתי היא מקודשת וזה לא שמענו ומה שתמהו המפרשים למה נקט הרשב"א באומר כתבו לארוסתי אלא שהם טעו וכתבו אנתתי הא אפילו אם אמר להם אשתי מהני מטעם זה כיון שאשתי וארוסתי אחת היא נלפענ"ד דלק"מ דבאמת כן הוא אלא הרשב"א רבותא קמ"ל דאע"ג שאמר ארוסתי ודוה אמינא דלא עשו שליחותן וצריכין לכתוב אהר קמ"ל דלא צריך עיין בתשובת הרשב"א שהביא הרב"י לעיל סי' קכ"ב : י בסי' מ"ג לא מצאתי כן אך בסי' מ"ה אמנם עמדתי משתומם למה זה הביא הרב"י ממרחק והלא בתשובה סימן ר"ל שהתחיל שם סיים ג"כ כדברים האלה ומצאתי שגם בבה"ג תמה ע"ז :

אם אין לה בנים ואם הקדים הזמן פסול ומ"מ נכתב ביום ונחתם בלילה של אחריו או אפילו מכאן ועד עשרה ימים פסק א"א הרא"ש ז"ל (ה) שהוא כשר בשעת הדחק שא"א ע"י גט אחר והרמ"ה כתב שהוא פסול וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה אם נתגרשה (ו) בגט מוקדם (ז) ולא נודע פסולו עד שקדשה אחר דלא תפסי בה קדושי שני ואינה צריכה גט ממנו ומותרת לחזור לראשון השולח גט ממקום למקום אע"פ שמקדים הזמן שהרי כתב הזמן מיום הכתיבה שאינו יודע מתי מגיע לידה (ח) כשר כיון דאית ליה קלא שהקול יוצא בשליחות הגט וכל אדם יודע שנכתב קודם שנמסר לה ואם

תבא

ופסקו הפוסקים כמ"ד אפילו אין לה בנים לא תצא : **ומ"ש** ואם הקדים הזמן פסול פי' אע"ג דליכא למיפסלה מדין ש"ח המוקדמין פסולין דהתם הוי טעמא משום דאתא למיטרף לקוחות מזמן הכתוב בו שלא כדין אבל גיטי נשים לאו לגוביינא עבידא אפ"ה פסולים מטעם שמא יחפה על בת אחותו או משום פירי דסבורים דביום שכתוב בגט נתנו לידה ותטרוף האשה מלקוחות שלא כדין פירות מזמן שכתוב בגט עד שעת נתינה וכך פירשו התו' בד"ה נכתב ביום (ד' יז) : **ומ"ש** נכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו או אפילו וכו' פי' נכתב ביום זה ולא נחתם עד עשרה ימים כיון דלא נכתב ונחתם ביום א' בקדימות זמן כשר הוא בשעת הדחק והרמ"ה כתב שהוא פסול אפילו בשעת הדחק ואפי' נחתם בלילה שלאחריו וכ"ש מכאן ועד ז' ימים ובסוף הסי' כתב דהרמב"ם פוסל בנכתב ביום ונחתם בלילה אפי' בעסוקים באותו ענין והרא"ש מכשיר בעסוקים באותו ענין והיינו שלא בשעת הדחק דאי בשעת הדחק אפילו אין עסוקים באותו ענין מכשיר הרא"ש כדכתב כאן וטעם מחלוקת הרא"ש והרמ"ה מביאו ב"י וקצת ק' להרא"ש דמחלק בין מוקדם גמור שנכתב בעשרה בחדש וכתב בחמש ובין נכתב ביום ונחתם בלילה ומאי שנא הא אידי ואידי מוקדם הוא וי"ל דמשמע ליה הכי מדקאמר בגמרא דר"ש לא מכשיר אלא בנכתב ביום ונחתם בלילה או אפילו מכאן ועד י' ימים אלא מטעם דמשעת כתיבה שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות מדינא א"כ לא מפסיד בעל מידי אבל בנכתב בעשרה בחדש והקדים הזמן וכתב בחמשה דתטרוף מחמשה עד עשרה שלא כדין אף לר"ש הוא פסול ואיכא למידק אמאי נחמיר טפי בנכתב ביום ונחתם בלילה לרבנן מאילו כתבו בו זמן שבוע שנה חדש שבת דכשר אפילו לכתחלה כמ"ש בסמוך משום דמהני לשבוע דקמיה שאם זינתה תיהרג אע"ג דלא אהני לפירות כדפרש"י להדיא בסוף (דף יז) ולבתריה נמי אהני לפירות דהא ה"נ מועיל לקודם יום הכתיבה שלא יוכל לחפות על ב"א דלרבנן תקנו זמן משום שמא יחפה ולא משום פירי כמו שמפורש בסוגי' ויש לומר דבשבוע ושנה כיון דאהנו לקמיה שוב לא חיישינן לחפויי שהרי הכתיבה והנתינה כי הדדי ניהו כמו יומא גופא חשוב וכ"כ התוס' להדיא בסוף (דף י"ז) ומ"ש או אפילו וכו' בגמרא פליגי בה ר"ל סובר דמכאן ועד עשרה ימים חיישינן שמא פיים את אשתו בתוך כך ובא עליה והוי גט ישן ור"י אמר אפי' מכאן ועד י' ימים אי איתא דפיים קלא אית ליה למילתיה שהשכנים והשכנות שומעין תגר וקטטה שבין איש לאשתו וכאשר ישקוט ריבם הכל מרגישים והלכה כר' יוחנן והתו' בשם ר"ת בד"ה שמא פיים פירשו שמא פיים וביטל ואמר גט שנתתי בטל הוא : ומ"ש כשר בשעת הדחק וכו' פי' כגון שיצא הבעל משם וזהו שאמר שאי אפשר על גט אחר וז"ל רש"י ריש (דף יט) שעת הדחק שהלך זה לדרכו או נשא כבר בגט זה עכ"ל ורבינו לא הזכיר כאן דאם נישאת לא תצא ס"ל כיון דבשעת הדחק שהלך זה לדרכו כשר הגט ונשאת בו לכתחלה כ"ש שאם נשאת לא תצא ותו דכ"ש הוא מגט שאין בו זמן כלל דנשאת לא תצא דזה וזה גט כשר מדינא הוא אלא שהחמירו בו רבנן ובשעת הדחק או נשאת כבר לא החמירו : **וכתב** א"א הרא"ש בתשובה אם נתגרשה בגט מוקדם וכו' בכלל מ"ה סי' ו' וב"י תמה עליו דכיון דגט מוקדם גט כשר הוא מן התורה ואינו פסול אלא מדרבנן שמא יחפה על ב"א או משום פירי פשיטא דקידושי שני הוי קידושי ד"ת וצריכה גט ממנו וכ"כ הרמב"ם והרשב"א והר"ן וכן כתב מהרש"ל וכ"כ בהגהת ש"ע וכדי ליישב דעת הרא"ש אומר בטעם דאף הרא"ש סובר דקידושי שני הויין קידושין ד"ת וצריכה גט ממנו מיהו אין זה אלא היכא דהשני נודע לו הפסול שהיה בגט ואפ"ה קידשה לו אבל הך עובדא דהרא"ש לא נודע פיסולו עד אחר שקדשה שני ואילו ידע הפסול ושהיא אסורה לו אף לאחר שמקדש לא היה מקדשה א"כ קידושי טעות ניכהו אפילו בכה"ג מורכב על כתיפה יוצאה בלא גט ומותרת לחזור לראשון ולכן הביא רבינו דהרא"ש פסק דין זה כשלא נודע פסולו עד שקדשה אחר דאלמא דוקא בכה"ג דאל"כ היה לו לקצר ולומר אם נתגרשה בגט מוקדם וקדשה אחר לא תפסי בה קידושי שני ואינה צריכה גט ממנו ומותרת לחזור לראשון אלא ודאי כדאמרן ובהא לא אשכחן מאן דפליג עליה ולכן נראה להלכה דבשעת הדחק דהלך השני לדרכו או חוזר לראשון לא תצא ומיהו למעשה צריך עוד להתיישב :

השולח גט ממקום למקום וכו' בפ"ב דגיטין ריש (דף י"ח) פריך גיטין הבאים ממ"ה דמיכתבו בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם משום בת אחותו ומשום פירות ופרקינן הנהו קלא אית להו פרש"י ובין לענין זנות ובין לענין פירי בעיא לאתויי ראיה אימת מטא גיטא לידה עכ"ל :

ומ"ש

רבי' (א) : **ואם** הקדים הזמן פסול ומ"מ נכתב ביום ונחתם בלילה וכו' בפ"ב דגיטין (דף יז') נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ר"ש מכשיר ובגמרא (דף יח :) אר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא חיישי' שמא פיים ורבי יוחנן אמר אפילו מכאן עד י' ימים אם איתא דפיים קלא אית ליה ופרש"י חיישינן שמא פיים · את אשתו בתוך כך ובא עליה והוי גט ישן ור"ת פירש שמא פיים וביטל ואמר גט שנתתי בטל הוא ובתר הכי גרסינן ההוא דאמר לעשרה כתבו גט לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד י' ימים אתא לקמיה דריב"ל א"ל כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ואמרינן בגמרא דאיצטריך ריב"ל למסמך אר"ש אע"ג דחתם תרי מינייהו ביומיה משום דס"ל כר"ל דאמר כולם משום עדים דאילו לרבי יוחנן דאמר שנים משום עדים ואידך משום תנאי לרבנן נמי כשר והרא"ש הביא בפסקיו האי עובדא דריב"ל והביא דברי רבינו האי שכתב בשעת הדחק איכא פלוגתא ביני רבוותא איכא מ"ד מדקאמ' ריב"ל כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ש"מ דהכין הלכתא ואיכא מאן דאמר משום דחתים תרי מינייהו ביומיה הוא הא לאו הכי לא ונראה דהלכתא כר"ש דמתני' בשעת הדחק ונכתב ביום ונחתם בלילה כשר ואפי' מכאן עד עשרה ימים כרבי יוחנן דהא ריב"ל קאי כותיה עכ"ל וכ"פ העיטור במאמר ראשון וכ"כ הגהות מיימון בפ"א מהל' גירושין וכן הסכים רבינו ירוחם בח"ב אבל הרי"ף משמע דס"ל דלא קי"ל ככל כר"ש שהרי לא הביא עובדא דריב"ל וכן דעת הרמב"ם שכ' בפ"א נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ולא חילק בין שעת הדחק לאינו שעת הדחק והוא דעת הרמ"ה שהזכיר רבינו כתבו הגהות מיימון בפ"א דלר"א דאמר עידי מסירה כרתי אי לית ביה עידי חתימה ונכתב ביום ונמסר בלילה אפי' יש בו הקדמה כשר דלאין בו זמן ומוקדם דין אחד להם וכבר כתבתי בסימן זה דהרמב"ן והרמב"ם ורבי' חולקים ופוסלים באין בו זמן וממילא משמע דכ"ש דפסלי במוקד' (ב) כתוב עוד בהגהות בפ"א דאפי' לרבנן אי כתב ביממא ואחתים בליליא ומקמי חתימה כתבי הכי גיטא דא איכתיב ביום פלן ולא אספיק למחתמי סהדי עד השתא ואתימו סהדי כשר דהא ליכא חשש לפירות ולא לזנות וה"ה לשטרי חוב המוקדמים אבל בתר דחתמי סהדי לא (ג) :

ב"ה כתב ה"ה בפ"א נראה דדוקא מוקדם שזמן הגט קודם החתימ' כגון שנכת' ונחתם במרחשון וכתבו בו בתשרי קודם מרחשון נכתב אבל אם היה עומד בתשרי לכתוב בו זמן מרחשון וחתמו בו העדים בו ביום הכתוב בגט נראה דכשר דלא חשבינן ליה מוקדם הואיל וזמן הכתוב בגט והחתימה הכל ביום א' וזה שאמר הרב עד שיחתמו בו בזמן כתיבתו כלומר בזמן הכתוב בגט ולא אמר ביום כתיבתו :

וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה נתגרשה בגט מוקדם וכו' בכלל מ"ה ולא דמי לנכתב ביום ונחתם מכאן עד עשרה ימים דמכשיר הרא"ש בשעת הדחק דשאני התם שכשכתב היום הכתוב בגט קושטא קאמר שבאותו יום נכתב אבל כשכתב בי' לחדש והקדים וכתב בחמשה כיון שכתב שקר פסול לגמרי ויישוב ל' רבינו הוא בענין זה ואם הקדים הזמן כגון שנכתב בי' לחדש והקדים וכתב בחמשה פסול ומ"מ כשכתב בו היום שנכתב בו הגט אלא שאיחר החתימה עד הלילה דהיינו נכתב ביום ונחתם בלילה פסק הרא"ש שהוא כשר ואפשר לפרש דה"ק אם הקדים הזמן כגון נכתב ביום ונחתם בלילה פסול היכא דאינו שעת הדחק ומ"מ היכא שהוא שעת הדחק פסק הרא"ש דכשר ודעת הרא"ש בתשו' זו שסובר דגט מוקדם בטל נמי הוי תמיהא טובא דמשמע דפיסול מוקדם לא הוי אלא מדרבנן וא"כ למאי אולמיה דגט מוקדם להיות בטל משאר פיסולי דרבנן וכ"כ דעת הרמב"ם ז"ל דלא עדיף משאר פיסולי דרבנן שהרי כתב בפ"א דגט מוקדם פסול וכבר נתבאר מדבריו פי' מקום שהזכיר פסול אם נשאת לא תצא ומדסתם דבריו בפ"א משמע דבכל מוקדם לא הוי אלא פסול ואפי' נכתב בי' לחדש וכתב בו בה' וכ"כ מהר"ר ישראל בכתביו סימן י"ג שזהו דעת הרמב"ם וכתב עוד שם דטעמא דאשירי דסבר כדברי התוס' בפרק איזהו נשך (עב · ד"ה שטר) דבשטר מוקדם לא גבי אפי' מבני חרי משמע דכמו חספא בעלמא הוא ומ"מ אכתי קשה לי דמנ"ל להרא"ש שהעמידו חכמים דבריהם בפיסול זה להחשיבו כחרס גם לענין גט אשה שנמצאו עוקרים דבר תורה שאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר לא תצטרך גט ועוד דמאחר דלהרמב"ם אינו פסול אלא מדרבנן הוה ליה להרא"ש ז"ל למיחש לדבריו ולא להתירה בפשיטות כשקבלה גט מאני וצ"ע ודברי הר"ן בהמגרש משמע שהם דלא כהרא"ש דבגמרא ג' גיטין פסולין כתב דבפסולי דרבנן תצא כל שאין לה בנים וכתב אח"כ וגט מוקדם דקי"ל דפסול איכא מ"ד דאם נשאת לא תצא כגט שאין בו זמן והיינו לדברי רש"י אבל לדברי האומרים דבגט שלא נפל אינה צריכה להביא ראיה אימת מטא גיטא לידה גט מוקדם פסול דאתי למטרף לקוחות שלא כדין ואפי' לדברי רש"י יש להחמיר דכיון דמוקדם בשאר שטרות פסול בגט נמי פסול ואפי' נשאת תצא כל שאין לה בנים עכ"ל ומדסתם דבריו משמע דבכל גווני מוקדם קאמר וע"כ לא קאמר דפליגי אלא אי תצא אי לא תצא אבל לכ"ע משמע דלא מיפסל אלא מדרבנן דאל"כ הוה ליה לפרושי וגם הרשב"א סובר דלא כהרא"ש שהרי דעתו להכשיר גט מוקדם אם נתנו לה ע"י שליח וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד ואף הר"ן דפליג עליה ופסל ודאי משמע דלא הוי אלא כשאר פסולין דרבנן דליכא למימר דלמר כשר ולמר בטל ובכל גווני מוקדם קיימירו מדסתמו דבריהם : **השולח** גט ממקום למקום וכו' בפ"ב דגיטין (יז ·) אהא דאיתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין רבי יוחנן אמר משום בת אחותו וכולי אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבו בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתן אמר ליה הנהו קלא אית להו ופירש רש"י קלא אית להו · בין לענין זנות ובין לענין פירות בעיא לאיתויי ראיה אימת מטא גיטא לידה וכתבו התוס' תימה דלענין זנות נהי דידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו מ"מ יכול הוא לחפות ולומר שנתן לה קודם שזנתה כמו קודם שתקנו הזמן ואור"י קלא אית להו כשרואים שזמן הכתיב' היא קודם זמן המסירה אית לה קלא למילתא ומסקי אדעתייהו לידע יום המסירה ואם תאמר ובההוא למה תקנו זמן ויש לומר ע"י הזמן יש לו קול לפי שרואין על ידי הזמן שבו שהנתינה אינה ביום הכתיבה עכ"ל וכתב הרשב"א על דברי ר"י וק"ל א"כ גט מוקדם אמאי פסול שהרי כיון שזמנו קודם לנתינתו קול יוצא ושמא נאמר דלא סמכו ביציאת קול אלא בגיטין הבאים ממ"ה דא"א בלאו הכי אבל בגיטין דעלמא דאיפשר ליתנו ביום כתיבתו לא הקלו אלא דמשליט גט לאשתו קשיא דאיפשר בלאו הכי אלא נראה כלשון הראשון שכתבתי לעיל דדוקא בגט המשתלח או הניתן ע"י שליש הוא דאמרינן דיש לו קול אבל בגיטין דעלמא לא ולפי זה אף גט מוקדם אם נתנו לה על ידי שליח כשר עכ"ל וגם הר"ן כתב כדברי

הרשב"א

דרכי משה

קכז (א) כתב בתשובת ריב"ש סי' קי"ז עיקר הזמן שתקנו חכמים בגיטין אינו אלא כמה בחדש וכמה לבריאת עולם אבל כמה בשבוע לא תקנו ולכן אם לא כתב כמה בשבת כשר וע"ל סוף סי' זה מה שכתב רבינו בשם הרמב"ם בדין זה : (ב) וכ"נ מדברי מהרא"י בפסקיו סי' י"ג וע"ש שהאריך בזה גם שם סי' י"ט : (ג) וכתב הר"ר דוד כהן בית ד' דלא מקרי שעת הדחק אלא במקום דא"א בגט אחר וכ"ע במקום שהגדולים חולקין אין לומר כדאי פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק אלא בפסול דרבנן אבל במקום דאיכא פסול דאורייתא לאחר אין לסמוך על המיקל ואפילו בדבר דרבנן אי איפסקא הילכתא כאחד אין לסמוך על השני אפילו בשעת הדחק ועוד נראה דאין לומר כלל בזמן הזה ראוי לסמוך על זה

פרישה

(ה) **שהוא** כשר בשעת הדחק קאי נמי אנכתב ביום ונחתם בלילה שאינו כשר אלא בשעת הדחק ויישוב לשון רבינו כך היא ואם הקדים בזמן כגון שנכתב בי' לחודש והקדים וכתב בה' פסול ומ"מ אם וכתב הגט ביום הזמן אלא שאיחר החתימה פסק הרא"ש שהוא כשר ואפשר לפרש דה"ק אם הקדים הזמן כגון שנכתב ביום ונחתם בלילה היכא דאינו שעת הדחק פסול אבל מקום היכא שהוא שעת הדחק פסק הרא"ש דכשר : (ו) **בגט** מוקדם כו' ז"ל בית יוסף [illegible]

שכשנכתב היום הכתוב בגט קושטא קאמר שבאותו יום נכתב אבל כשכתב בעשרה לחדש והקדים וכתב בחמשה כיון שכתב שקר פסול לגמרי · וז"ל מו"ח וחלילה לסמוך על דברי הרא"ש בזה שהרי פסול שבגט אינו אלא מדרבנן ואם כן ממילא חלו הקידושין של שני מדאורייתא והארכתי בפרק שני דגיטין עכ"ל ובהאי גוונא כתב גם כן בית יוסף : (ז) **ולא** נודע פסולו עד שקדשה כו' רבותא דאפילו הכי לא תפסי בה קידושי שני : (ח) **כשר** כיון דאית ליה קלא כו' הואיל

הרשב"א ואח"כ כתב וזו קולא יתירה בעיני ולפיכך נ"ל דדוקא בגיטין הבאים ממ"ה סמכינן אקלא משום עיגונא ודכוות' במשליש גט לאשתו והוא הלך לדרכו עכ"ל וזהו שהזקיקו לרש"י לכתוב עלה דהיא דהמשליש גט לאשתו שהוא הלך לדרכו עכ"ל : **וכתב** הרא"ש בפרק שני דגיטין דהא דכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ולא חיישינן שמא כתב ליתן בניסן ולא נתנו עד תשרי משום דגט צריך למוסרו בעדים וכיון דיש עדים בשעת מסירה וחזו דזמן כתיבה מוקדם ליום המסירה מפקי לקלא שלא נמסר ביום הכתיב' ומסקי אדעתייהו לומר אייתי ראי' אימת מטא גיטא לידך ולקמן דפריך מגיטין הבאים ממ"ה דמה הועילו חכמים בתקנתם ומשני הנהו קלא אית להו הוא הדין לכל גיטין שלא נמסרו ביום הכתיבה אית להו קלא אלא שהקשו לו מבאים ממ"ה תירץ לו ומה שלא הקשה לו מכל גיטין שלא נתנו ביום הכתיבה משום דלא שכיחא כדקאמר דלא מקדים איניש פורענותיה לנפשיה א"כ להכי כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום דלא שכיח דכתב גט קודם הנתינה דלא מקדים פורענותא לנפשיה ואחר הכתיבה נותנו מיד לידה או ליד שליח לקבלה או מוסרו ליד שליח להוליך לה ואז הוי כמו גיטין הבאים ממ"ה דאית להו קלא לפי שיש קול להליכת השליח ולביאתו ומידע ידעי זמן המסירה ולפי טעם זה אי איתרמי הכי שלא נמסר ביום שנכתב תו לא מתכשר האי גיטא אם לא ע"י שליח להולכ' דאית ליה קלא דאם היה הבעל נותנו לאשה לית ליה קלא ואתא למטרף לקוחות שלא כדין מיום שנכתב עכ"ל ולפי תירוץ ראשון כל גיטין שנמסרו שלא ביום כתיבתן כשרים אפי' שלא ע"י שליח ולא דמי להקדים זמן הגט דבטל נמי הוי לדעת הרא"ש משום דכי כתב שקרא כתב וכמו שכתבתי למעלה ורבינו תפס תירוץ שני עיקר דלא מכשרינן גט שנמסר שלא ביום כתיבתו אלא ע"י שליח דוקא וכן דעת מה"ר ישראל בכתביו סי' י"ט וגם התוס' בפרק הנזכר גבי הא דאמרינן קסבר רבי יוחנן יש לבעל פירות עד שעת נתינה העלו בסוף דבריהם דלא שייך למימר קלא אית להו אלא כשמגרש ע"י שליח : ואין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב בפ"א הרי שאמר לב' לכתוב גט ולחתום וכו' דברי רבינו תמוהים בעיני דמה ענין דברי הרמב"ם דמיירי בשלא נכתב עדיין הגט לענין דברי ר"י דמיירי בנכתב הגט ולא נמסר ביום כתיבתו דכל שלא נכתב עדיין הגט משמע דלכולי עלמא אין כותבין יום האמירה וכדאשכחן גבי המקום דאין כותבין מקום האמירה וכדאמר להו רב לספרי (קעב ·) כי יתביתו בהיני כתובו בהיני אע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי ובפ' בתרא דיבמות (קטו') ההוא גיטא דאשתכח בסורא וכתב ביה הכי בסורא מתא אנא ענן בר חייא פטרית וכולי ואתו סהדי ואמרי דההוא יומא דאיכתיב גיטא ענן בר חייא גבן הוי ואמר רבא איתא דכותבין יום האמירה כי מסר מילי מאי הוי נחזי יום הכתוב בגט אי הוה בסורא וליכא דאתו סהדי ואמרי דההוא יומא דאיכתיב ביה גיטא משמע דאיום שנכתב בו הגט מסהדי אלא ודאי דיום שנכתב בו הגט הוא היום הכתוב בגט וכדברי הרמב"ם והרי הרא"ש דפסק כדברי ר"י וכתב בתשובה בכלל מ"ה סימן י"ד כדברי הרמב"ם שכותבין יום הנתינה וגם הרשב"א נראה שסובר כדברי ר"י וכתב בתשובה שכותבין יום הכתיבה לא יום האמירה וראיתי להעתיק פה תשובת הרשב"א שמתוכה יראה שמה שהטעה לרבינו הוא שלא חילק בין קדימה לקדימה כמו שחילק הרשב"א וז"ל שאלת מי שלוה לכתוב ולחתום גט לאשתו ביום פלוני ונתאחר הכותב ולא כתבו באותו יום אם יכתוב זמן קבלת הדברים או זמן הכתיב' תשובה אע"פ שבא הלשון מסופק במה שכתבת במה שלוה לכתוב ביום פלוני ולא נתברר מתוך לשון זה אם הכוונה לומר שלוה להם ביום ר"ח ניסן לכתוב גט לאשתו או שלוה לכתוב לה הגט בר"ח ניסן ואם כלשון זה האחרון ה"ז גט פסול וזה פשוט ואם כלשון הראשון שהצואה היתה בר"ח ניסן ולא היה קובעו להם זמן כתיבה בזה ודאי כשר ומ"מ צריכים הם לכתוב זמן הכתיבה ולא זמן האמירה ואם כתבו זמן האמירה ודאי פסול דה"ל מוקדם ואל תשיבני מגיטין הבאים ממ"ה שאין ההקדמות שוות שהקדמת הכתיבה לחתימה וכל שכן הקדמה גמורה ככותב באייר והקדים וכתב בניסן שזה מוקדם גמור ופסול אבל כשקדמה כתיבתו וחתימתו לנתינתו זו היא שהכשירו ומשום דאית להו קלא ואמרי' לה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך ודברים אלו ברורים הם בעיני ואיני רואה בהם שום פקפוק עכ"ל : סתם גט הבא לפנינו אנו תולין וכו' בפ"ב דגיטין (ד' יז) אהא דאיתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין ר' יוחנן אמר משום בת אחותו ור"ל אמר משום פירות ור' יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ופרש"י עד שעת נתינה · הילכך זמן כתיבת גט לא מהני מידי דכי אתיא למטרף בעיא לאיתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה והקשו עליו התוס' מדאמרינן בספ"ק דב"מ (יט') מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך ניחוש דילמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ומשני כי אתיא למיטרף אמרינן לה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך ואמאי קשה ליה ההיא ברייתא טפי מכל גיטין שבעולם אלא משמע דוקא בגט הנמצא דאיתרע בנפילה הוא דאמרינן אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך אבל בכל גיטין אמרינן מסתמא ביום שנכתב נחתם ונמסר וכן העלו הרא"ש והרשב"א והר"ן : **גט** שזמנו מאוחר כשר לגרש בו וכו' בפ"ב דגיטין אהא דאיתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין ר"ל אמר משום פירות כתבו התוס' כדי שתדע האשה מתי נכתב ונחתם ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה וא"ת גט מאוחר יפסל

מהאי

תבא לגבות הפירות שמכר הבעל משלה צריכה להביא ראיה מתי בא הגט לידה (ט) [ב] ופסק ר"י דכל גט שלא נמסר ביום הכתיבה אין תקנה להכשירו (י) אלא על ידי שליח שימסרנו לה על ידי שליח דבהכי אית ליה קלא כדאמרינן גבי גיטין הבאין ממדינת הים אית להו קלא לפי שיש קול להולכת השליח ולביאתו ומידע ידעי אינשי זמן המסירה ה"ה נמי בגט שנכתב קודם שנמסר אע"פ שאם היה מוסרו מידו לידה היה פסול (יא) משום דאתיא למיטרף מלקוחות שלא כדין מיום שנכתב כשנתנו ליד שליח ליתנו לה אית ליה קלא ולא נפיק מינה חורבה (יב) [ג] ואין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב הרי שאמר לשנים לכתוב גט ולחתום וליתנו לאשתו ונתאחר הדבר ימים או שנים או שנמצא הגט בטל והוצרכו לכתוב לה גט אחר כשכותבין הזמן והמקום אין כותבין לא הזמן שאמר להם הבעל לכתוב בו ולא אותו המקום כיצד היה בירושלים כשאמר להם הבעל והיו עומדים בתשרי ונתאחר עד ניסן והרי הן בלוד כותבין זמן מניסן ובלוד וא"א ז"ל כתב דברי רבינו יצחק לפסק הלכה : סתם גט הבא לפנינו אנו תולים שביום שנכתב נמסר ואינה צריכה להביא ראיה מתי בא לידה אבל אם יש בו ריעותא כגון שנמצא מושלך צריכה להביאה ראיה מתי בא לידה גט שזמנו (יג) מאוחר כשר לגרש בו ופי' הראב"ד כשר לגרש בו מיד

בשעת

ומ"ש ופסק ר"י וכו' שם בתו' בד"ה הנהו קלא וכ"כ הרא"ש ומביאו ב"י ואם תאמר לפר"י הא תנן ריש מכילתין המביא גט ממ"ה צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם וכיון שלא נמסר ליד השליח אלא לאחר יום הכתיבה ולא היה אצל הכתיבה לא מצי למיקיימיה לומר בפ"נ ובפ"נ וי"ל דבהא ודאי צריך למיקיימיה כדיניה בכל שטרות אלא דאם היה השליח אצל הכתיבה הקילו דסגי בשיאמר השליח לבדו בפ"נ ואם לא היה אצל הכתיבה צריך לקיימו כדיניה : **ואין** נראה כן מדברי הרמב"ם וכו' תמה ב"י דמה ענין דברי הרמב"ם דמיירי בשלא נכתב עדיין הגט לענין דברי ר"י דמיירי בנכתב הגט ולא נמסר ביום כתיבתו וכו' וכב"מ ספ"א כתב ג"כ דדברי רבינו שלא בהשגחה ושרי ליה מאריה על שלא שם לבו ליישב דבריו כי לפע"ד במעט עיון יתיישבו והוא כי ממ"ש הרב שאמר לשנים וכו' ולא כתב הרי שאמר לשנים כתבו וחתמו והוליכו גט לאשתי דלגבי שליח מדכר תלמודא הולכה אלמא מדקאמר כתבו וחתמו ותנו לאשתי דמיירי שהבעל והאשה שניהם הם במקום אחד אלא שנותן לה הגט ע"י אחרים והיה דעתו שהכתיבה והנתינה תהיה ביום אחד אלא שנתאחר הדבר וכו' ומדלא כתב הרב ונתאחר הדבר ולא נכתב ביום צואתו או נכתב ביום צואתו אלא שנמצא הגט בטל וכו' אלמא דאיירי בכל גווני בין שנכתב הגט ביום צואתו בין לא נכתב ואשמועינן דאעפ"י דנכתב ביום צואתו מ"מ כיון שנתאחר הדבר ימים ושנים וכו' הרי יש לו דין גט מוקדם כיון שלא ניתן לידה ביום כתיבתו ואין לגט זה שום תקנה אפילו יתן אותו ע"י שליח וצריכין לכתוב לה גט אחר אלמא דס"ל להרמב"ם דדוקא בגיטין הבאים ממ"ה שהוא שעת הדחק ואי אפשר בע"א התם הוא דקאמר תלמודא דלא ה"ל דין מוקדם משום דהנהו קלא אית להו אבל לא סמכו על הך טעמא להקל במקום אחר ואין להכשירו שימסרנו לה ע"י שליח כמ"ש ר"י וז"ש רבינו ואין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב הרי שאמר לשנים וכו' דמשמעות דבריו נראה דלא ס"ל כר"י ולקמן כתב ב"י והגיה הר"פ מיהו נהגו העולם להקפיד שינתן בו ביום רק מגט שאדם שולח לאשתו ממקום אחר דהתם לא אפשר עכ"ל וזה עולה כהבנת רבינו מדברי הרמב"ם שלא כדברי ר"י ולא טעה רבינו כמו שעלה על דעת ב"י ובש"ע פסק בסעיף ה' כר"י דגט שלא נמסר ביום הכתיבה כשר כשישלחנה לה ע"י שליח ובס"ו כתב כלשון הרמב"ם בספ"א נמשך לדעתו שאין ביניהם מחלוקת והלכה כר"י מיהו דוקא כשכתב הזמן בגט כדינו ביום שנכתב וגם נחתם בו ביום אלא שלא נמסר בו ביום התם יש לו תקנה להכשירו ע"י שליח אבל גט מוקדם שנכתב בעשרה לחדש והקדים הזמן וכתבו בחמשה או אפילו נכתב ביום ונחתם בלילה אין לו תקנה ע"י שליח דמיד נפסל הגט בשעה שנכתב ושוב אין לו תקנה להרמ"ה ולהרמב"ם אפי' עסוקים באותו ענין אלא דלהרא"ש כשר נכתב ביום ונחתם בלילה בשעת הדחק אפילו שלא ע"י שליח אבל מוקדם גמור שנכתב בי' בחדש וכתוב בו בחמשה אף להרא"ש אין לו תקנה אפילו ע"י שליח דלא כדעת הרשב"א דאפילו גט מוקדם כשר ע"י שליח ומביאו ב"י ועיין במ"ש בסמוך ס"ד : **גט** שזמנו מאוחר כשר לגרש בו כ"כ התוס' (דף י"ז) בד"ה ריש לקיש וכ"כ הרא"ש (דף ק' ע"ב) דהכי מוכח בגט פשוט דכשר לגרש בו אלא דלהראב"ד כשר לגרש בו לאלתר כשנכתב הזמן מדעת האשה ויש לו לבעל פירות עד הזמן שכתוב בו דהוי כאילו התנה עמה שתהא מוחלת לו פירותיה עד זמן הכתוב בגט ואם נכתב שלא מדעת האשה או אפי' שאין לבעל ראיה שנכתב מדעתה אז אין לבעל פירות אלא עד שעת נתינה והאשה תראה גיטה בבית דין ויכתבו לה שהיום נתגרשה אבל

לר"ח

פרישה

אלא בשעת הדחק : (ט) **ופסק** רבי' יצחק כו' ספרים אחרים ופירש ר"י והיא היא דמתוך פירושו מוכיח פסקו ועד"ר : (י) **אלא** על ידי שליח כו' זה לשונו מורי ורבי ולפי זה כל דתנן המביא גט לאשתו ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם איירי בבא ממקום קרוב ביום הכתיבה אבל מצאתי שמהרש"י היקל בזה ועיין בתשובת מהרי"ו עכ"ל : (יא) **משום** דאתיא למטרף מלקוחות אבל משום דידיה לא הייני חוששין דאיהו דאפסיד אנפשיה : (יב) **ואין** נראה כן מדברי הרמב"ם רצה לומר שיסבור כדעת רבינו יצחק שמכשיר על ידי שליח אע"ג שלא נמסר ביום הכתיבה שהרי הרמב"ם כתב סתם הרי שאמר לשנים כו' וליתנו לאשתו דהיינו ע"י שליח · ונתאחר הדבר ימים כו' משמע אפילו אם נכתב ונחתם מיד ונתאחר הדבר מליתנו עד ימים או שנים ועל זה כתב והוצרכו לכתוב גט אחר כו' וקאי אשנמצא גט בטל ועל ונתאחר הדבר כו' משמע שפשיטא ליה לפסלה אם לא נמסר ביום הכתיבה שהרי כתב והוצרכו לכתוב גט אחר · דדוקא גיטין הבאין ממדינת הים מכשירין על ידי שליח דאותן יש להם קול · ומה שכתב אמר זה ונתאחר עד ניסן רצה לומר נתאחר מלכתוב גט אחר עד ניסן וקאי אשני דברים הנ"ל ועיין בדרישה : (יג) **מאוחר** כשר לגרש בו בגמרא הכא דאמר ר"ל דכותבין זמן בגט משום פירות כתבו התוס' זה לשונו ואם תאמר גט מאוחר יפסול מהאי טעמא דהבעל יאכל פירות עד זמן הגט ואומר ר"י דבמאוחר אין הבעל מפסיד משעת חתימה אלא משעת הזמן דאין ראוי לגרש בו אפילו נתנו לה לאלתר ואין הגירושין חלין עד הזמן עד כאן לשונו אבל הראב"ד סבירא ליה דמגורשת בו מיד והבעל אינו אוכל פירות דהיא תראה גיטה בבית דין ויכתבו לה בית דין יום שנתגרשה אלא אם כן שיביא ראיה שנכתב הגט מאוחר מדעת האשה דאז יש לבעל פירות עד זמן

הכתוב

דרישה

אם לא כתב כמה בשבת כשר ועיין בשלחן ערוך בסוף סימן זה כ"ס) : [ב] **ופסק** רבינו יצחק וז"ל אשר"י בגיטין דף ק' ע"ב הא דכותבין גט לאיש אע"ג שאין אשתו עמו ולא חיישינן שמא כתב ליתן בניסן ולא נתנו עד תשרי משום דלא שכיח דכתב גט קודם הנתינה דלא מקדים פורענותיה לנפשיה ואחר הכתיבה נותנו מיד לידה או ליד שליח לקבלה או מוסרו ליד השליח להוליך לה ואז הוי כמו גיטין הבאים ממדינת הים דאית להו קלא לפי שיש קול להליכת השליח ולביאתו ומידע ידעי זמן המסירה ולפי טעם זה אי אתרמי הכא שלא נמסר ביום שנכתב תו לא מתכשר האי גיטא אם לא על ידי שליח להולכה דאית ליה קלא דאם היה הבעל נותנו לאשה לית ליה קלא ואתי למטרף לקוחות שלא כדין מיום שנכתב עכ"ל והשתא א"ש מה שכתב רבינו שאם היה מוסרו מידו לידה היה פסול כו' משמע שזה הדין ידוע הוא היינו משום שאין כותבין שטר ללוה אלא אם כן המלוה עמו דשמא כתב ליתן בניסן כו' : [ג] **ואין** נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב הרי כו' וכתב בית יוסף ודברי רבינו תמוהין וכו' ע' בב"י עד אע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי עכ"ל והאריך עוד בראיות ולכן נראה שרבינו מפרש דברי הרמב"ם כמ"ש בפרישה ולק"מ ומ"ו תירץ וז"ל מהר"י קארו כתב שטעה המחבר ואני אומר שדעתו בזה שהרמב"ם כתב דינו בסתמא ואיירי בכל ענין אפי' בענין שלא ינתן הגט ביום הכתיבה אלא ישלח לידה ויגיע לה אחר כמה ימים וא"כ מאחר שהיה בע"כ מוקדם וצריכין אנו למסמך אעידי מסירה ולומר דקלא אית ליה אם כן מוטב היה שהיה להם ליכתוב משעת מסירה ממה שנכתב וזמן הכתיבה שאין מכוון לה זמן אמיתי לא המסירה ולא הכתיבה שהן עיקרי הגט אלא ודאי סבירא ליה כהרמב"ם דדוקא גבי גיטין הבאין ממדינת הים שאי אפשר בענין אחר הכשיר בהקדמה ולא בענין אחר ואין הטעם תלוי בשליח ומשום קלא וק"ל עכ"ל פירוש לדבריו אי ס"ד דהרמב"ם ס"ל כר"י דאין קפידא בהקדמת כתיבה וחתימה לנתינה א"כ ודאי הרמב"ם נמי איירי בכה"ג דאפ"ה אם לא יתנו הגט בו ביום וגם יסלקוהו לידה על ידי שליח אפ"ה יכתבו יום הכתיבה וקשה דטפי ה"ל לכתוב יום המסירה אלא ודאי ס"ל שאפשר לאחר הנתינה מיום הכתיבה וא"כ הרמב"ם נמי לא איירי דוקא אלא בענין זה שנותנין הגט ביום שסוורין וכותבין ולא הולך לפרש שבכל מקום הדין שכתב בו אם לא בשולחין ממ"ה דהתירו וק"ל ובק"ש האריכתי בביאור זה בפ"א ע"ש :

וכותבין

בשעת הכתיבה (יד) ור"ח פי' שאינו גט אלא עד הזמן שכתוב בו אפי' אם נותנו לה מיד כי אין הגירושין הלין אלא עד הזמן שכתוב בו ויש לבעל פירות עד הזמן שכתוב בו והרמב"ם פסל גט המאוחר שכתב גט שיש עליו עדים ואין בו זמן או שהיה מוקדם או מאוחר או שנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שהיו עסוקים באותו ענין או שכתב הגט בירושלים וטעה וכתב בלוד פסולים וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה וכתב עוד שאין לסמוך על מה שפסל נכתב ביום ונחתם בלילה אף על פי (טו) שעסוקים באותו ענין כתב עוד הרמב"ם חתך ממנו הזמן ונתנו לה או שלא כתב שם היום אלא בשבת ראשונה או שנייה בחדש פלוני (טז) או בשנת פלוני ולא הזכיר החדש (יז) ואפי בשבוע פלוני כשר וכ"כ (יח) בו היום גירשתיך שמשמע היום הזה שיצא בו הגט ואיני יודע היאך מכשיר התך ממנו הזמן דהיינו אין בו זמן וכן השיג עליו הראב"ד : בימי חכמי התלמוד היה דרכם לימנות לשנות המלכים ואם שינה ומנה לחשבון
אחר

מהאי טעמא ובפרק גט פשוט (קס·) מוכח דכשר ואור"י דבמאוחר אין הבעל מפסיד מטעת חתימה אלא מטעת הזמן דאין ראוי לגרש בו אפילו נתנו לה לאלתר ואין הגירושין חלין עד הזמן ותירוץ זה דר"י הזכירו הרא"ש והרשב"א והר"ן בפרק הנזכר וכתבו הרשב"א והרא"ש עוד שם שהראב"ד כ' דמאוחר לגרש בו כשר לאלתר אלא שיש לבעל פירות עד זמן הכתוב בגט ויישבו הם ז"ל דהיינו דוקא כשנכתב הזמן מאוחר מדעת האשה אז מחלה פירותי' לבעל עד זמן הכתוב בגט והגט כשר כדין שטר מאוחר דכשר ואם נכתב שלא מדעת האשה תראה האשה גטה לב"ד ויכתבו לה ב"ד שהיום נתגרשה וזכתה האשה בפירותיה עד שיביא הבעל ראיה שמדעתה נכתב הזמן מאוחר בגט ודברי הרשב"א נוטים לדעת הראב"ד אבל הרא"ש כ' ומ"מ מסתבר להחמיר כדברי ר"י דלא תהא מגורשת בגט מאוחר עד זמן הכתוב בו כדאמרינן בעלמא ב"ב (קלו:) זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כאילו כתוב בו מהיום ה"נ הוי כאילו אמר לה ה"ז גיטך ולא תתגרשי בו עד אותו זמן עכ"ל וק"ל להראב"ד היכי מכשרינן גט מאוחר משום דליכא למיחש לפירות הא אכתי איכא למיחש לבת אחותו שתוציא את גטה ותאמר קודם זנות נתגרשתי ואין זמנו של גט מוכיח שהרי ע"כ אנו רואים שהוא מאוחר וה"ל כגט שאין בו זמן וכמ"ש הר"ן ואפשר דכתוב (ביה זמן) וכשידע אותו זמן א"א לחפות עליה כשר וכדמכשרינן בכתוב בו שבוע שנה חדש משום דאהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דלבתריה וכמ"ש רבי' בסמוך ומ"מ אי הוה ביה הפסד פירות עד זמן הכתוב בו הוה מיפסיל אפילו לרבי יוחנן משום דפירות שכיחי טפי מזנות לכולי עלמא והריב"ש בתשובה סימן קי"ז כתב בדין זה והרמב"ם בפ"א פסל גט המאוחר וכן נוטה דעת הר"ן בפ"ב דגיטין וכתב דמאי דמשמע בגט פשוט דגט מאוחר כשר אפשר דהיינו בגט חוב אבל לא בגט אשה וכן מה שאמרו בתוספתא דגט מאוחר כשר היינו גט חוב אבל גט אשה פסול הוא : **וכתב** עוד שאין לסמוך על מה שפסל נכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שעסוקי' באותו ענין כ"כ בפרק ב' דגיטין (יח·) אמאי דאמרינן התם כתובתיה דחייא בר רב איכתיב ביום ואיחתום בלילה וכו' עסוקין באותו ענין הוו דתניא אמר רבי אליעזר בר צדוק ל"ש אלא בשאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר וסובר הרא"ש דברייתא דרבי אליעזר בר צדוק אמתני' דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול איתמר דמיירי בגיטין וגם הרשב"א כתב וגט מוקדם כגון שנכתב ביום ונחתם בלילה אם עסוקין באותו ענין כשר וכדתניא הכא אמר רבי אלעזר וכו' והרמב"ם שכתב שהוא פסול לא נתברר לי טעמו ול"ע עכ"ל ואיפשר דטעמא דהרמב"ם דס"ל דברייתא דר"א ב"ר צדוק לא קאי אגט אלא אשטרות הנכתבי' ביום ונחתמי' בליל' וכדפרש"י ושפיר איכא לפלוגי ביניהו דבשטרות דין הוא להכשיר בעסוקין באותו ענין משום דבקלא תליא מילתא כיון דמזומנים לחתום אית ליה קלא כאילו התמו אבל בגיטין דאיכא למיחש משום בת אחותו חיישינן שמא תחפה על זנות דאותו יום וגם לפירות איכא למיחש דאע"ג דכל שעסוקין באותו ענין קלא אית ליה מ"מ לית להו ללקוחות לאימנועי מלקנות עד שידעו שנתן לה הגט דהא יש לבעל פירות עד שעת נתינה ומש"ה חיישינן שתטרוף מלקוחות שלקחו ביום הכתיבה פירות שלקטו הבעל או שלוהו בליל החתימה קודם שנתן לה הגט ככ"ל כתוב באורח חיים נכתב ביום ונחתם בלילה פסול אבל אם נכתב ונחתם ביום אפי' לא נתן לה אלא לאחר ימים רבים כשר ואין לחוש בזה משום מוקדם והגיה הר"פ מיהו נהגו העולם להקפיד שיתנן בו ביום רק מגט שאדם שולח לאשתו ממקום אחר דהתם לא איפשר עכ"ל (ד) וכבר נתבאר בסימן זה בדברי רבי' כתב עוד הרמב"ם בפ"א מה' גירושין התך ממנו הזמן ונתנו לה יתבאר טעמו בסמוך :

או שלא כ' שם היום אלא בשבת ראשונה וכו' בפ"ב דגיטין (שם) גרסי' דא"ל אביי לרב יוסף כתוב בו שבוע שנה חדש מאי א"ל כשר ומה הועילו חכמים בתקנתן אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דלבתריה דמי לא תימא הכי יומא גופא מי ידעינן אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא דלקמיה וליומא דלבתריה ה"נ אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דלבתריה · ופרש"י כתוב בו · זמנו בשבוע פלוני של יובל ולא כתב אי זו שנה או כתב שנה ולא כתב חדש או כתב חדש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום מאי מ"ל כשר לכתחלה : מה הועילו חכמים בתקנתם · הא לא מימנעי מלמיכתביה ניהליה : לשבוע דלקמיה · שאם זינתה תהרג : ולשבוע דלבתריה · לפירות שאם ימכור בהם תוציא גטה ותגבם ומשמע מדברי רש"י שכתב מה הועילו חכמים בתקנתם הא לא מימנעי מלמכתביה ניהליה דרשאין לכתבו לכתחלה מאחר דיש בו זמן אבל בדברי הרמב"ם יש לדון מדכתב כשר אם הוא כשנכתב כך אבל לכתחלה אין כותבין או דילמא דנקט כי האי לישנא משום דלאו אורחא דמילתא למיכתב הכי : וכ"כ בו היום גרשתיך וכו' בס"פ גט פשוט (קעב·) גמרא ב' אחים אחד עני וא' עשיר גט שיש עליו עדים ואין בו זמן אבא שאול אומר אם כתוב בו גרשתיך היום כשר דהיום ההוא יומא דנפק ביה משמע ולא כדדחו התם בגמ' דחשיב כאין בו זמן ואבא שאול מכשיר משום דס"ל כר' אלעזר דמכשר באין בו זמן וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות גיטין דכשר דהיום אותו יום שיוצא בו משמע והרי הוא כאילו כתב בו זמן של יום זה והאי גט נמי משמע דלרש"י רשאי לכתבו לכתחלה כיון דחשיב יש בו זמן ובדעת הרמב"ם יש לדון ואיני יודע היאך מכשיר התך ממנו הזמן וכו' בפ"ב דגיטין א"ל אביי לרב יוסף הא דתנן ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן כלומר דהך מהני ג' גיטין הוא יש עליו עדים ואין בו זמן וכיון דהא נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן משום בת אחותו ומשום פירות אהנו דלכתחלה לא תנשא גזייה לזמן ויהביה ניהלה מאי כלומר דלאחר שכתב בו הזמן חתכו ונתנו לה א"ל לרמאי לא חיישינן כלומר לרמאות גדול כזה שהוא ניכר ונגלה לא עבידי איניש דעבדי ולא חשו רבנן להכי ודעת רש"י לפרש דהכי מפרקי' אהני דלכתחלה לא תנשא היינו לומר דכיון שכן לא כתבי ספרי דדייני ולא חתמי ליה ומש"ה פרכינן גזייה לזמן כלומר תינח אי לא כתבי ביה זמן כלל דלא חתמי ביה סהדי אבל היכא דכתבו וחתמו ובתר הכי גזייה לזמן מאי ואהדר דלרמאות כזה לא חשו חכמים אבל לעולם גזייה לזמן דינו כגט שאין בו זמן שהוא פסול אבל דעת הרמב"ם כדעת ר"ח שפי' לרמאי לא חיישינן וכשר וכתבו הרשב"א והר"ן שטעמא דמפרשינן דמשום דמעיקרא אמרינן אהני דלכתחלה לא תנשא פריך גזייה לזמן ונשאת לכתחלה מאי ומהדרינן דלא חשו חכמים לרמאות גדול כזה דאם איתא דכי פריך גזייה לזמן מאי לא פריך אלא מדהולד כשר מאי קשיא ליה הא אהני דלכתחלה לא תנשא כדשני בג' גיטין פסולין ומ"מ כתבו הרשב"א והר"ן שכדברי רש"י הוא הנכון וכבר האריך הרשב"א בטעם הדבר : **בימי** חכמי התלמוד היה דרכן למנות לשנות המלכים וכולי מפורש במשנה וגמרא ס"פ הזורק (ד' עט : פ :) ונחלקו הפוסקים לענין פסק הלכה וכתב הרא"ש דאין נפקותא האידנא בפסק זה דדוקא בימיהם שהיו
העכו"ם

לר"ח שאין הגירושין חלין אלא בזמן הכתוב בגט לעולם יש לבעל פירות עד הזמן שכתוב בו ורבינו לא כתב לפרש דברי הראב"ד משום דלענין מעשה ס"ל להחמיר כר"ח שכ"כ גם ר"י וכ"כ הרא"ש וז"ל ומ"מ מסתברא להחמיר כדברי ר"י דלא תהא מגורשת בגט מאוחר עד זמן הכתוב בו וכו' ולא הביא רבינו דעת הראב"ד אלא כדי להכריע דליתא להרמב"ם שפוסל גט מאוחר ולכן הביא דעת הראב"ד דמיקל דכשר לגרש בו לאלתר ור"ח נמי מכשיר מזמן הכתוב בו ולא לאלתר אבל הרמב"ם פוסל לגרש בו ומ"מ הרא"ש כתב כסברא הראשונה דכשר לגרש בו מיהו לא כשר אלא מזמן הכתוב בו כר"ח ור"י וקשה הב"י להראב"ד אעפ"י דליכא למיחש לפירות במאוחר מכל מקום איכא למיחש לבת אחותו וכו' ותירץ מה שתירץ ולפע"ד הוא דוחק אבל נראה אמת דכל שכתב זמן כתיקון חכמים אע"ג דאינו מוכח מתוכו הזמן בבירור אם יש עדים שזינתה צריכה להביא ראיה אימתי בא הגט לידה ואם לא תביא ראיה הולד ספק ממזר וגם היא נאסרה לו מספק ובזה מתיישבת השגת רבינו ממ"ש הרמב"ם דאם נחתך ממנו הזמן דכשר הלא אין בו זמן דדעת הרב דכיון דהיה כתוב בו זמן כתקנת חכמים השתא דגייז ליה מה נפשך אינו יכול לחפות על בת אחותו דאם תכתוב הגט ולא תראנו ותאמר כבר נתגרשה הלא צריכה להביא ראיה כמו שכתבו בתחילת הסימן גבי אם תאמר כן צריכה להביא ראיה ואם תוציא גיטה בידה הא ודאי כיון שרואין שנחתך ממנו הזמן ג"כ צריכה להביא ראיה דרגלים לדבר שזינתה מקודם ואם לא יבינו שנחתך הזמן אלא שכך נכתב מתחלה כ"ש דאינו גט כלל וחייבת חנק אפי' בזמן הזה הולד ספק ממזר וצריכה להביא ראיה ולפיכך כשר הגט בנחתך ממנו הזמן ואינו דומה ללא היה בו זמן כלל דפסול אפילו דיעבד כיון דעבר על תקנת חכמים אלא דאם ניסת לא תצא ומטעם זה נמי כתוב בו בשבוע בשנה וכו' דכשר דכיון שכתוב הזמן כתקון חכמים אלא דלא מבורר הזמן שפיר עליה להביא ראיה ודעת הרמב"ם בפ"א לפסול גט מאוחר וכתב בכ"מ דאיכא להביא ראיה מעובדא דגיטא דענן בר חייא בפרק האשה שלום (ריש דף קיו) דמוכח מינה דגט מאוחר פסול והא דמשמע בפרק ג"פ דגט מאוחר כשר וה"א בתוספתא היינו גט חוב אבל גט אשה כשר ועי"ש וכמ"ש ה"ה לשם : **וכתב** עוד שאין לסמוך וכו' כ"כ בפסקיו (דף ק') ע"ג וכתב ב"י דדעת הרמב"ם דאף על גב דבשטרות כשר כיון דמזומנים לחתום אית ליה קלא כאילו חתמו ביום מכל מקום בגיטין איכא משום בת אחותו וגם איכא משום פירי דהוי של בעל עד שעת נתינה ומיהי תטרוף מלקוחות שלקחו פירות קודם נתינת הגט עכ"ל מיהו קשה הלא יכולה האשה להביא את גיטה לפני ב"ד ויכתבו לה שהיום נתגרשה וכמ"ש התוס' בד"ה עד שעת נתינה וכתבו רבינו בתחילת סימן זה וי"ל דוקא במין זמן דאיכא חשש הפסד פירות לאשה איכא תקנה שתביא אשה גיטה לב"ד אבל בנכתב ביום ונחתם בלילה איכא חשש הפסד פירות לבעל דלא תביא האשה לב"ד ודעת הרא"ש היא דכי היכי דלא חשו חכמים משום בת אחותו ביומא גופיה מצפרא לפניא ה"נ אין לחוש בנכתב ביום ונחתם בלילה אלא כדי שלא לחלק בין מוקדם ליום אחד למוקדם דמכאן ועד עשרה ימים פסלוהו לגמרי וכיון דבעסוקים באותו ענין לא שייך אלא בנכתב ביום ונחתם בלילה בלחוד לא חשו לבת אחותו ודיינינן ליה כאילו נחתם גם ביום · וגם אין לחוש משום פירי דבעל בדין מפסיד הפירי מיד משעת כתיבה אעפ"י שלא נחתם דקי"ל כר"א דעידי מסירה כרתי א"כ ראוי לגרש בו מיד משנכתב ביום ע"י עידי מסירה ואית ליה קלא והיו להם ללקוחות ליזהר וכ"כ התוספות (דף י"ז) בד"ה ריש לקיש :

בימי חכמי התלמוד וכו' משנה פרק הזורק (דף עט) והתוס' (דף פ') בד"ה תפני מה הקשו מפ"ק דע"ז משמע דכא היו חיישינן לשלום מלכות ואור"י דוקא בגיטין יש לחוש לשלום מלכות שמקפידים לפי שהוא דבר גדול שמפרידין איש מאשתו עכ"ל :
צריך

דרכי משה

זה בשעת הדחק וע"ש : (ד) ונראה מדברי הרי"ף דאפילו אם רוצה למוכרה לה ע"י שליח נוהגין להחמיר הואיל ואפשר לכתוב אחר וכן נוהגין האידנא :
כתב

פרישה

הכתוב בגט דלא מחלה לו ואם תאמר הכתי איכא למיחש להראב"ד שמא יחפה עליה ועל כרחך זמן אין הוכחה שהרי מאוחר והוי כגט שאין בו זמן ויש לומר מכל מקום כיון דכתב זמן וכשיודע הזמן שנתן הגט לידה א"א לחפות עליה כשר וכדמכשרינן אם היה כתוב בו זמן שנה או שמיטה מהאי טעמא כמו שכתב בית יוסף :

(יד) **ורבינו** יצחק פירש שאינו כן צריך להיות וכן ברא"ש ובתוספות (וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה ר"ל לאו לומר כסברת ר"י דאינו גט אלא עד זמן שכתוב בו כ"פ) :

(טו) **אע"פ** שעסוקין באותו ענין משמע הא אם אין עסוקין באותו ענין גם הרא"ש סובר שפסול והיינו דלא בשעת הדחק אבל בשעת הדחק מכשיר הרא"ש כדלעיל בסמוך :

(טז) **או** בשנת פלוני כו' ז"ל מ"ו נראה דדעתו הוא מאחר שכתוב זמן כתיקון חכמים אף שלא ידעינן שפיר אימתי עליה להביא ראיה עכ"ל (לכאורה נראה דרצה לומר שצריכה להביא ראיה לענין אם תרצה לטרוף מידי מהבעל בתוך אותה שנה כ"פ) רצה לומר ראיה שהיתה גרושה בעת שזינתה ותימא שלא גמרא ערוכה היא בפרק שני דגיטין ולא משמע כדכתב מ"ו דפריך אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן ומשני משום שבוע דלקמיה ופירש רש"י שאם זינתה תיהרג (ואהני לשבוע דבתריה שאם ימכור הבעל הפירות תוציא גיטה ותגבם והוו טעמא בשבת פלוני או בשנת פלוני כ"פ) ע"ש ובית יוסף הביאו : (יז) **ואפי'** בשבוע רצה לומר בשמיטה ראשונה או שנייה או שלישית ביובל : (יח) **בו** היום גרשתיך משמע היום הזה שיצא בו כצ"ל (ור"ל והוי בגט שיש בו זמן כ"פ) :
שהעדים

אחר הגט פסול והאידנא נוהגין בכל המקומות למנות לבריאת עולם :

קכח **צריך** להזכיר בגט שם המקום (א) שהעדים עומדים שם בשעת החתימה ואם שינה והזכיר בו מקום אחר פסול אבל על מקום עמידת הסופר בשעת כתיבה אין לחוש לפיכך אם נכתב במקום אחד ונחתם במקום אחר יזכיר שם המקום שנחתם בו ובסה"ת כתב שצריך להזכיר בו ג"כ מקום עמידת הסופר ולכך אמר שצריך שיעמדו הסופר והעדים במקום אחד וכ"כ הרמ"ה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה שינה מקום עמידת העדים כתב ר"ח שאם ניסת בו הולד ממזר (ב) וכ"כ הרמ"ה שאפילו אם נשאת
תצא

העכו"ם מונים בשטרות לשנות המלכים כדאמרינן בפרק גט פשוט תקנו שגם ישראל יעשו כן משום שלום מלכות אבל האידנא לא קפדי וליכא שלום מלכות ונהגו למנות לבריאת עולם וכיוצא בזה כתבו התו' ואם בזמן הזה אם מנה לבנין הבית או לחרבנו או לשם מלכות אחרת אף ע"פ שאין דרך אנשי אותו המקום למנות בו לא משמע מדבריהם דמיפסיל דאע"ג דתנן כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' כלומר שאם היה במלכות זה וכתב לשם מלכות אחרת פסול היינו בזמנם שהיו המלכיות מקפידות ע"כ אבל בזמן הזה דאין דרכן להקפיד בכך כך לי לשם מלכות אחרת כמו לבריאת עולם אבל מדברי הרמב"ם בפ"א מהלכות גירושין שאחר שכתב וכבר נהגו כל ישראל למנות בגיטין ליצירה או למלכות אלכסנדרוס כתב ואם כ' לשם מלכות אותו זמן במדינה שיש בה רשות אותו מלכות כשר משמע דלשם מלכות אחרת פסול ונראה שטעמו משום דאף ע"פ שאין המלכיות מקפידות עכשיו בכך אולי כשיראו שכותבין לשם מלכות אחרת יקפידו ויאמרו שהם מורדים כיון שמחשיבים למלכות אחרת יותר ממלכותם ולא דמי למה שכתב שנהגו לכתוב למלכות אלכסנדרוס דשאני התם דלא שייך לומר שהם מורדים כיון דכבר עבר מלכותו ולא נשאר לו שורש וענף ועוד דבמקום שנהגו ליכא למיחש וכמ"ש הוא ז"ל שם לשם מלכות שאינה מלכות אותה מדינה או לבנין הבית או לחרבן הבית אם דרך אנשי אותו המקום למנות בו כשר וא"ת אמאי פסק כאם כתב בזמן הזה לשם מלכות אחרת משום שלום מלכות הא כיון דאין מלכיות מקפידות עכשיו ה"ל כמו במקום שדרך אנשי המקום למנות לשם מלכות אחרת דאפי' בזמן דקפדי מלכיות מכשרינן משום דכיון דחזינן דלא קפדא מלכות זה כשר י"ל דשאני התם שכיון דדרך אנשי המקום למנות כן ודאי ידעו בני מלכות זה ולא קפדי אבל כשאין דרך אנשי המקום למנות כן וזה בא עכשיו למנות לשם אותה מלכות דלמא כי שמעי בני מלכות זו יקפידו אפי' בזמן הזה להחשיבם כמורדים ואע"פ שלדעת הרמב"ם דפסל כתב לשם מלכות אחרת גם בזמן הזה צריכין אנו לידע דעות הפוסקים בכתב לשם מלכות אחרת לא ראיתי לכתבם משום דמילתא דלא שכיחא היא כלל לכתוב זולתי לבריאת עולם : **אם** דילג הסופר לבריאת עולם דקדקו התו' והרא"ש בפ"ק דעכו"ם (י·) דכשר וכ"כ בסה"ת סימן קל"ו : **אם** דילג הסופר האלפים והמאות רק שכתב בכך וכך לפרט כתבו ג"כ הספרי' הנזכרים דכשר וכתבו התוס' שר"ת עשה מעשה שכתב שטר בכך וכך לפרט ודילג האלפים וגם בריאת עולם ואע"פ שלא נזכר בדברי הספרים גט אלא שטר מדברי מהר"ר ישראל בכתביו סי' י"א משמע דה"ה לגט והכי מסתבר : **אם** כתב הכלל הגדול והפרט הקטן ודלג הפרט האמצעי כגון שכתב ה' אלפים וי"ז ודילג ומאתים כתב מהר"ר ישראל בכתביו סי' י"א דפסול ולא דמי להיכא דלא כתב האלפים או גם המאות משום דרגילות הוא למשבק כלל ולכתוב פרטא כדאמרינן בהדיא בגמרא וליכא למטעי אבל כה"ג אין רגילות למיכתב כלל אלפים ולדלג מאות ולחזור ולכתוב פרטא יסברו ודאי קודם מאתים שנה נכתב וכתב שאין לדמותו לתשובת הרא"ש שכתב רבי' סימן קכ"ו שמכשיר גט שכתוב בו ברביעי ד' ימים לירח שבט ויום רביעי היה כ"א לשבט דשאני התם שדברי הגט סותרים אלו את אלו וכדמסיים שם להדיא בתשובה ולכך הואיל ומוכח טעות הסופר מיניה וביה מוקמי הטעות שטועה בעיבור החדש אבל כל היכא שאין שום הוכחה מתוך הגט עצמו לא תלינן בטעות הסופר הואיל ומ"ש לפנינו אין בו שום טעות ואי משום דידוע לנו מבחוץ לפי רוב השנים דע"כ דילוג טעות יש כאן נראה דלא דמי למוכח מיניה וביה ובכתביו סימן י"ג כתב דאע"ג דאי חשבינן למפרע לשנה שקודם מאתים שנה לא נתכון הימים בחדש ליום השבוע לא שלקא לן אליבא דהלכתא דליהוי מש"ה מוכח מתוכו דרובא דרובא לא ידעי חושבנא ובסי' כ' וסימן כ"א כתב שאע"פ שיש כמה צדדים להקל בנדון זה והוא דוחה אותם היינו להחמיר ולתת גט אבל להחמיר כולי האי דנימא תצא לא דכל כהאי גוונא לכולי עלמא לא תצא ובסימן כ"א כתב דאע"פ שיש לה בנים צריכה גט שני ולא חיישינן ללעז ובתשובה אחרת לו ז"ל מצאתי שכתב דין זה וסוף דבריו ע"כ נראה להצריכה גט כשר מבעלה הראשון ותשב תחת בעל השני ודעת הריב"ש בתשו' כדעת מהר"ר ישראל לפסול היכא דכתב כלל קמא ושבק פרטא מציעא והדר כתב לפרט בתרא משום דהוי מוקדם ולא דמי למה שהכשירו התוס' היכא דשבק כולהו כללי ולא כתב אלא פרטא : אם דילג הרבע ולא כתב אלא אלפים כתב המרדכי בפ"ק דעכו"ם בשם ר"י מוינא דכשר בדיעבד דסתם אלפים משמע שפיר ד' אלפים הואיל וליכא יותר מד' אלפים ואע"ג דמיעוט אלפים שנים בהא ליכא למפסל הואיל ולא כתב אלפיים בב' יודי"ן יש לנו לפרש אלפים הכתובים ארבעה ולהכשיר הואיל ולא נפיק מיניה חורבא ובכתבי מהר"ר ישראל סימן כ"ח כתב לחלק בין דין זה להיכא דכתב לכללא קמא ושבק פרטא מציעא והדר כתב לפרט בתרא דפסול כמו שכתבתי בסמוך (ה) :

קכח צריך להזכיר בגט שם המקום שהעדים עומדים שם וכו' בפ' הזורק (דף עט :) שנינו היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ובגמרא (דף פ·) היה במזרח וכתב במערב מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא לאו סופר וכתב הרא"ש דהא דקאמר אלא סופר לאו דוקא אלא משום חששת העדים דצריך לכתוב בשטר שם העיר שהעדים חותמין בו אפילו נכתב בעיר אחרת וגם המרדכי כתב ושמא י"ל דבסופר ליכא קפידא דמאי חששא איכא אלא פיסול היא משום עדים דרגילות הוא דמקום שהסופר שם שם עדים חותמים ורב נמי דאמר לספריה לא חשש אלא משום עדים וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות גירושין גט שיש עליו עדים ואין בו זמן וכו' או כתב את הגט בירושלים וטעה וכתב בלוד כל אלו פסולין עד שיחתמו בו בזמן כתיבתו ובמקום כתיבתו ומדנקט במקום כתיבתו חתימה לחוד ולא כתב עד שיכתב ויחתם במקום כתיבתו משמע דאמקום חתימת עדים לחוד הוא דקפדינן וכדברי הרא"ש אבל בספר התרומה כתב הסופר שכתב למנין שאנו מונין כאן יש לו לכתוב מקום שעומד בשעת כתיבת הגט כדתנן היה במזרח וכתב במערב פסול ומוקי לה בסופר וכתב עוד ונראה כ"ש שצריך שיעמדו שם העדים במקום שכתוב הגט בשעה שחותמין בו כי אם לא יהיו העדים שם אתי למימר אחרים חתמו בשמם ומזוייף הוא שהרי לא היו שם וכ"כ בסמ"ג וכ"כ הגהות בפ"א מה' גירושין והמרדכי אע"פ שבפרק הזורק כתב כדברי הרא"ש וכמו שכתבתי בסמוך בפרק השולח כתב אבל הסופר שכותב מנין שאנו מונין בו כאן יש לו לכתוב מקום שעומד בשעה שכותב הגט אע"פ שאינו מקום דירתו כדתנן היה במזרח וכו' ומוקי לה בסופר עכ"ל והו כדברי בעל התרומה וכן משמע גם כן שהוא דעת התוס' שכתבו בהזורק גבי כי יתביתו בהיני כתובו בהיני וכו' שמא גט מאוחר אינו כשר אם אינו לבסוף באותה העיר ביום שכתוב בגט הסופר והעדים ומשמע מפשט דבריהם דתרווייהו בעינן ואע"ג דבמתני' תנן היה במזרח וכתב במערב וכו' תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה לא כתבו הרמב"ם וגם רבינו דהוי אלא פסול וטעם הדבר יתבאר בסמוך בס"ד :

שינה מקום עמידת העדים כתב ר"ח שאם נשאת וכו' שם בגמרא (דף פ·) אמר רבי אבא א"ר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר וכתבו התוס' שר"ת פירש דלאו אשלום מלכות קאי מאי דאמר רבי אבא זו דברי ר"מ אלא אהיה במזרח וכתב במערב ולפי זה קי"ל כרבנן דאמרי הולד כשר כלומר ולכתחלה לא תנשא וזה דעת הרמב"ם שכתב בפ"א דפסול ובפ"י כתב דכל מקום שכתב
פסול

קכח צריך להזכיר בגט שם מקום וכו' משנה פרק הזורק (סוף דף עט) היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תלא מזה ומזה וכו' ובגמרא היה במזרח וכו' מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושינה שם עירו ושם עירה אלא לאו סופר וכתב הרא"ש לאו דוקא סופר אלא משום חששת העדים וכו' · ומ"ש בשם סה"ת דצריך להזכיר ג"כ עמידת הסופר וכ"כ הרמ"ה וכ"כ התוספות להדיא ולשם בד"ה כי יתביתו וכ"כ במרדכי פרק הזורק וז"ל ואומר ר"י דפשיטא שאין לכתוב במקום שהבעל עומד שם בשעת כתיבת הגט אלא מקום עיקר דירתו כדפירשו לעיל בפרק השולח אבל מקום כתיבת הגט יש לכתוב אעפ"י שאינו מקום עיקר דירתו כדתנן היה במזרח וכתב במערב ומוקי לה בסופר ונראה דכ"ש שצריך שיעמדו שם העדים שכותבין שם הגט שאם לא היו שם אתי למימר אחרים חתמו בשמם ומזוייף הוא שהרי לא היו שם עכ"ל הנה מבואר שפסק כסה"ת וכ' לשונו ממש ומ"ש המרדכי אח"כ ושמא י"ל דבסופר ליכא קפידא וכו' לא קאי אגט אלא אשטרות דכתב תחלה היה במזרח וכו' דוקא בגט פסול אבל בשאר שטרות כשר ומ"מ אומר ר"י דלא נכון לעשות כן לכתוב כתובה שלא במקום חופה כי לכתחילה צריך ליזהר אף לשטרות כדאמר רב לספריה כי יתביתו בהיני כתובו בהיני ושמא יש לומר דבסופר ליכא קפידא דמאי חששא איכא אלא פסול משום עדים דרגילות דמקום שהסופר שם שם עדים חותמים ורב נמי דאמר לסופרים לא חשש אלא משום עדים עכ"ל והאי ושמא י"ל וכו' לא קאי אגט אלא אכתובה דסליק מיניה והכי קאמר כיון די"ל דבסופר ליכא קפידא אפילו בגט לכך נהגו להקל בכתובה אבל בגט ודאי אין להקל אלא כמ"ש תחלה ונראה דכ"ש שצריך שיעמדו שם עדים וכו' בלשון ספר התרומה אבל הב"י הבין דהאי ושמא י"ל קאי אגט וכתב דבפרק השולח לא כתב כן וא"כ לפי דעתו יהיו דברי המרדכי סותרים זה את זה וליתא אלא כדפרישית הוא האמת ועיין כמ"ש עוד המרדכי בפרק ג"פ דלראבי"ה בשטרות נמי פסול אבל לר"ת ור"י אינו פסול אלא בגט אבל לא בשטרות ובכתובה ולכולהו אין הדבר תלוי אלא בחתימה וכדעת הרא"ש וחולק הוא אמ"ש המרדכי בפרק השולח בשם ריב"א ובפרק הזורק כדעת ספר התרומה דצריך להזכיר גם עמידת הסופר · והכי נקטינן שכן כתב הסמ"ג והגהת מיימונית והתוס' והרמ"ה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"א שכתב פסולין עד שיחתמו בו בזמן כתיבתו ובמקום כתיבתו וכתב עוד בסופו הרי אלו כותבין זמן הכתיבה ומקום הכתיבה לא הזמן שא"ל הבעל בו כתובו ולא אותו המקום עכ"ל מדהזכיר בתחלה חתימה ובסוף הזכיר כתיבה אלמא דבכלל חתימה הוי נמי כתיבה ובכלל כתיבה הוי נמי חתימה וכן נראה ממ"ש בהגהת מיימונית לשם שבא לפרש דברי הרמב"ם בזה כמו שכתבתי ע"ש :

שינה מקום עמידת עדים וכו' שם במשנה היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תלא מזה ומזה וכו' וקאמר בגמרא דקאי אסופר ולהרא"ש לאו דוקא סופר אלא עדים קאמר ולכן אמר רבינו שינה מקום עמידת העדים אבל לרוב פוסקי' דמחמירין ה"ה שינה מקום הסופר וטעמו של ר"ח דהוולד ממזר משום דבגמרא ה"א אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהוולד ממזר וקאי אשלום מלכות כמו שפרש"י והתם הוא דאמרו חכמים הולד כשר אבל בהיה במזרח וכתב במערב הלכה כר"מ שהוולד ממזר מדקאמר רב ורב הונא לסופרים כי יתביתו בשילי וכו' והא דאמרי מודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו וכו' בכלל זה שינה מקום עמידת הסופר והעדים דהולד נמי ממזר ור"ל ממזר מדרבנן דהגט אינו פסול אלא מדרבנן וכמו שיתבאר בסימן קכ"ט ומ"ש וכ"כ הרמ"ה שאפילו אם נשאת בו תצא כלומר שגם הרמ"ה כתב להחמיר כמו ר"ח דתרווייהו ס"ל דאם נשאת בגט זה כיון שהוא פסול מדרבנן תצא אלא דלמאי דס"ל לר"ח הלכה כר"מ והולד ממזר מדרבנן ומותר בממזרת דרבנן פליג עליה
הרמ"ה

דרכי משה

(ה) כתב ריב"ש סי' ר"ה בגט אחד שכתבו בו וכל שום וחניכה דאית לי ולאבהתא ולאתראי כל אחד בב' אלפי"ן כתב דכשר כיון שאין הלשון משתנה משום זה והר"ד כהן כתב בתשובה סי' ד' דאף אם הלשון משתנה אם אין לחוש לקלקול הגירושין כמו שכתב לבריאת עלמה בה' שיש לפרש שהוא לשון גערה וע"ש שהאריך בזה וע"ל ריש סימן קכ"ו אצל נוסח הגט דיש מכשירין וע"ש :
וא"צ

פרישה

ס' קכח שהעדים (עומדין שם בשעת חתימה ר"ל ולכתוב למנין שאנו מונין בו כאן במתא פלוני כו' כ"פ) : (ב) **וכן** כתב הרמ"ה כו' ז"ל מ"ו כלאי וכן דקאמר כלומר שהוא ג"כ כתב תלא מן הבעל אבל מכל מקום סבר שהגט כשר ולא פסול כ"כ לעשות הולד ממזר ואם כן ממילא אם נישאת לשני או אפילו נתקדשה ואחר כך נישאת לראשון בלא

תצא אבל הולד כשר מן השני ודוקא מן השני אבל מן הראשון הוי ממזר (ג) ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל (ד) ור"ת פסק שהולד כשר אבל לא תינשא בו לכתחילה ולפירוש רש"י (ה) תנשא בו לכתחילה וכן הוא דעת רב אלפס [א] וכותבים שם מקום הבעל והאשה פי' מקום עיקר דירתו כגון פלוני שממקום פלוני ואם יש לה שתי שמות כותב שממקום עיר פלוני וכל שום וחניכה (ו) דאית ליה וכתב הרמ"ה כשמגרש בעירו כותב שם העיקר בפרט וכולל שם הטפל בכלל שום והניכה וכשמשלח הגט למקום אחר צריך לפרט שניהם שם מקום הכתיבה (ז) ושם מקום הנתינה ואם רגיל בשני מקומות כותבים שם מקום עיקר דירתו והוא אותו שדר בו י"ב חדש ואם קנה בה בית דירה [ב] מספקא לן אי מיקרי דירה (ח) ולכך טוב לכתוב וכל שום אהרן דאית ליה ולאתריה (ט) ומן הדין היה צריך לכתוב שם העיר

פסול אם נשאת לא תלא וכן דעת הרי"ף לפי דברי הר"ן וכתב רבינו ירוחם בח"ב והר"ן בהמגרש שכן דעת רבינו האי ז"ל וכתב הרא"ש שר"ח כתב דהלכה כר"מ בהיה במזרח וכתב במערב מדחזינן לרב ולרב הונא דחיישו להכי כלומר דאמר לספריה כי יתביתו בהיני כתובי בהיני אע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי משמע דאיהו מפרש מילתיה דרב אשלוס מלכות ומה שפסק כר"מ משום דרב הונא ורב חייטי להכי אין נראה לי ראיה דגם רבנן מודו דלכתחלה איכא למיחש ורש"י פירש דזו דברי ר"מ אשלוס מלכות קאי וכתב הר"ן דלכאורה הכי משמע שהוא דעת הרי"ף וגם הרא"ש והרשב"א כתבו שמדברי הרי"ף נראה שהוא מפרש כפרש"י וכתב הרא"ש דבהיה במזרח וכתב במערב לדברי ר"ת הולד כשר אבל לא תנשא ולר"ח הולד ממזר ולשאר מפרשים רבנן לא מודו לר"מ אלא בשינה שמו אבל היה במזרח וכתב במערב מכשרי רבנן לגמרי עכ"ל משמע מדבריו דלפרש"י הא דאמר זו דר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר לא קאי אלא לשלוס מלכות דוקא כלומר דבהא הוא דפליגי רבנן לומר הולד כשר ולכתחלה לא תנשא אבל בשאר בבי דמתני' פליגי עליה לומר דאפילו לכתחלה תנשא דמדאמר בשלוס מלכות אמרי רבנן הולד כשר כלומר ולכתחלה לא תנשא ש"מ דבשאר בבי לית להו האי סברא וא"א לומר דס"ל בהאיך בבי כר"מ דא"כ מאי ומודים שאם שינה שמו ושמה הא בכולהו בבי נמי מודים הילכך ע"כ לומר דבהאיך בבי מכשרי לגמרי לומר דתנשא לכתחלה ונשאר לנו לבאר דעת הרמ"ה דלכאורה משמע דסבירא ליה כרבי מאיר ואם כן היאך כתב שהולד כשר מהשני הא לר"מ הולד ממזר מזה ומזה ונראה לי דאף על גב דר"ח והרמ"ה השוו מדותיהם לפסוק כר"מ מ"מ בפירוש דברי רבי מאיר פליגי דלר"ח כי אמר בגמרא דסבירא ליה לרבי מאיר דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יולאה והולד ממזר היינו לומר שעשאוהו ממזר גמור כממזר של תורה ומותר בממזרת והרמ"ה סבר דלא עשאוהו כממזר של תורה ולא הוי אלא ממזר דרבנן ואסור בממזרת ולפיכך הולד כשר דקאמר הרמ"ה לאו כשר ממש קאמר אלא לומר שאסור בממזרת ומ"ש אבל מן הראשון הוי ממזר היינו לומר שאם החזירה ראשון בלא קבלת גט משני הולד ממזר שא"א גמורה היא דהא תפסי בה קדושי שני ולפ"ז מ"ש רבי' ולא נהירא לא"א ז"ל קאי למה שפסקו כרבי מאיר שהרי כתב הרא"ש שאין נ"ל ראיה לפסוק כר"מ דמדאמר להו רב לספריה וכולי גם בהמגרש גבי ג' גיטין פסולין כ' בהדיא דלא קי"ל כר"מ ועי"ל דהרמ"ה פוסק כחכמים שאומרים הולד כשר וס"ל דנהי דהולד כשר מ"מ אם נשאת תלא ואם החזירה ראשון בלא קבלת גט משני פשיטא דממזר גמור הוא ולפי זה מ"ש רבי' ולא נהירא לא"א הרא"ש קאי לר"ח ולהרמ"ה ולאו מחד טעמ' דלא נהירא ליה דר"ח משום דהרא"ש סבר דלא קיימא לן כר"מ ולא נהירא ליה דהרמ"ה משום דסבר דאם נשאת לא תלא וכמבואר בדבריו בפרק המגרש אמתני' דג' גיטין פסולין : **וכותבין** שם מקום הבעל והאשה כ' הרשב"א בהשולח אמתני' דבראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה' פירוש לריכין לכתוב בגט אף שם העיר שהיה הוא והיא ממנה כלומר בגליל מתא אנא פלוני שמארץ יהודה וכדמשמע בהזורק וביבמות (קטז) וכ"כ הרא"ש ג"כ שם : ואם יש לה ב' שמות וכולי זה נלמד משם האיש והאשה שיתבאר בסימן שאחר זה : וכתב הרמ"ה כשמגרש בעירו וכו' ואם רגיל בשני מקומות וכו' זה נלמד מדתנן בפ"ק דבתרא (ז :) כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר י"ב חדש וכו' : ואם קנה בית דירה וכו' נ"ז שם קנה בית דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד ולא ידענא אמאי פשיטא ליה טפי דכששהא בעיר י"ב חדש נחשב כאנשי העיר ליקרא מקום דירה טפי משקנה בית דירה דהא בקנ' בית דירה נמי תנן דהוי כאנשי העיר מיד ואפשר דאע"ג דתנן קנה בית דירה חשוב כאנשי העיר מיד איכא למימר דהיינו ליטה בעול עם אנשי העיר מפני שהמס מוטל על הבית אבל לא יחשב מפני כך שזו עיר דירתו לענין גט דהא כמה אנשים יש להם בתים שלא במקום דירת' אבל כששהא שם י"ב חדש ודאי דלכל מילי חשוב' עיר דירתו דהא מקמי הכי חייב בקלת דברים וכששהה י"ב חדש חייב בכולן וכדתניא בספ"ק דבתרא (ח·) ל' יום לתמחוי ג' חדשים לקופ' ששה לכסות תשעה לקבורה י"ב לפסי העיר וכיון דכששה' י"ב חדש חייב לשאת בכל עולי העיר אלמא עיר דירתו חשיבא לגמרי ומ"ה פשיטא ליה דבששה י"ב חדש חשיבא עיר דירתו ובקנה בית דירה מספקא ליה : ולכך טוב לכתוב וכל שום אחרן וכו' אתחלת דבריו קאי שכתב ואם יש לה ב' שמות יכתוב שממקום עיר פלוני וכל שום וחניכה דאית לה כלו' דכיון דכשיש לה ב' שמות לריך לכתוב וכל שום לכך אפי' כשאין ידוע שיש לה ב' שמות טוב לכתוב וכל שום משום שמא יהיו לה ב' שמות : ומן הדין היה לריך לכתוב שם העיר של הלידה וכו' נ"ל שכל זה הוא מדברי הרמ"ה ומשמע ליה דלא הוזכרה מקום הלידה לא במשנה ולא בגמ' משום דחיישינן שמא יטעה אבל מן הדין היה לריך לכתבו

הרמ"ה ואמר דהולד כשר מן השני דכיון דגט כשר מן התורה גם הולד כשר וס"ל לרב דקאמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר קאי ארישא דשלוס מלכות ודהיה במזרח וכתב במערב דבתרווייהו פליגי רבנן ואמרי הולד כשר ואינן מודים לרבי מאיר אלא בשינה שמו וכו' דבסיפא דהתם הולד ממזר מדרבנן כדקאמר רב אשי אף אנן נמי תנינא ודקדק הרמ"ה דלחכמים אין חלוק בין רישא לסיפא אלא דבסיפא הולד ממזר וברישא הולד כשר אבל לענין תלא מודים חכמים לר"מ דאף ברישא תלא · והב"י פי' דלר"ח הוי ממזר מן התורה לר"מ והרמ"ה סבר דלר"מ הוי ממזר מדרבנן ושרי ליה מאריה דאין בפסול דרבנן ממזר מן התורה וכמ"ש הוא ז"ל בהדיא בסי' קכ"ט אלא כדפירש הוא האמת גם נראה דחזר בו ב"י ולכן כתב ועי"ל דהרמ"ה פוסק כחכמים אבל מ"ש הרמ"ה ודוקא מן השני אבל מן הראשון הוי ממזר היינו לומר דהוי ממזר מן התורה דכיון דהגט כשר מן התורה ולפיכך הולד כשר מן השני אם כן קידושי שני קידושי טעות הן מן התורה ואם חזרה לראשון כשלא גירשה השני הולד ממזר מן התורה ומ"ש ול"נ לא"א הרא"ש הכי פירוש דלא נהירא אחד משני דרכים אלו דהיינו דליהוי ממזר כמ"ש ר"ח או שתלא מן השני כהרמ"ה אלא ל"מ דאינו ממזר אלא אף אם נשאת לא תלא אבל לא הכריע אי הלכה כרש"י והאלפסי דתנשא לכתחילה או כר"ת דלא תנשא לכתחילה גם לא כתב הרא"ש להדיא שכ"כ רש"י והאלפסי אלא כתב ולשאר מפרשים רבנן מכשירים לגמרי ומסתמא כיון על רש"י והרי"ף אע"ג דלא כתבו כך בפירוש אלא דהכי משמע מתוך פירושם וכתב מהרש"ל הא דכתב לפרש"י תנשא בו לכתחלה היינו לומר אם כבר ניתן הגט דהיינו קלת דיעבד דכבר ילא עליה שם מגורשת אבל לכתחלה לא ינתן אלא לריך לכתוב אחר ודבריו נכונים ולענין הלכה נראה כר"ת דלכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תלא דכך היא גם דעת הרמב"ם ורוב פוסקים וכן פסק בש"ע הקשו התוס' בד"ה כי יתביתו (דף פ') דאמאי פסול הגט כשהיה במזרח וכתב במערב והלא יאמרו שאחרוהו וכתבוהו וגט מאוחר כשר וכתבו לייסב בג' תירוצים וע"ש :

וכותבין שם מקום הבעל והאשה פי' מקום עיקר דירתו וכו' נראה דרלונו לומר לכתחילה כותבין שם מקומם דמדתנן שינה שם עירו ועירה תלא מזה ומזה אלמא דלכתחלה לריך לכתוב שם מקומם אעפ"י דבדיעבד כשר אם לא כתב שם מקומם דאי איתא דפסול ה"ל לאשמועינן רבותא טפי דאפי' לא כתב כלל שם מקומם דפסול ואנן ידעינן במכ"ש דפסול אם שינה דמזוייף מתוכו דיאמרו דאיש אחר שאינו בעלה שהוא ממקום אחר גירשה לאשה זו אלא בע"כ דאם לא כתב כלל מקומם כשר אפילו הכי לכתחילה כותבים שם מקומם כדי שידעו בבירור שנתגרשה אשה זו מבעלה ומ"ש פירוש מקום עיקר דירתו כך הוא הסכמת הפוסקים וה"א בפרק האשה שלום בקלוניא מתא אנא דוד בר ניהלאה מנהרדעי וכן בסורא מתא אנא הנן מהגרא דנהרדעא והיינו משום שכל אדם נקרא על שם מקום דירתו פלוני ממקום פלוני אבל אינו נקרא על שם מקום לידתו וגם אין מקום לידתו ידוע כמקום דירתו · ומ"ש מקום עיקר דירתו אתא לאפוקי אם היה רגיל לילך לסחורה למקום אחר ודר לשם לבדו חדש או חדשים שזהו מקום לדירת עראי אבל מקום עיקר דירתו שדר לשם בקבע עם בני ביתו כותבין בגט כי על שם עיקר דירתו הוא נקרא פלוני ממקום פלוני ומ"ש ואם יש ב' שמות וכו' משנה בפרק השולח בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה פירש רש"י האי שינויא כשהיו לבעל ב' שמות אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה וכ"כ כל הפוסקים והכי מוכח בגמרא לשם וכתבו התוס' לשם וכן יש לפרש שם עירו ושם עירה ומ"ש בשם הרמ"ה לחלק בין מגרש בעירו לשולח גט למקום אחר נראה דהיינו דוקא בדאתחזק מקום דירתו בשני שמות דבמקום כתיבה שם אחד עיקר והשני טפל ובמקום נתינה הוא להפך השני עיקר והאחר טפל התם הוא דלריך לכתוב שניהם בפרט דאותן שבמקום כתיבה לא יכירו שם דנתינה ואותן שבמקום נתינה לא יכירו שם דבמקום כתיבה וז"ש הרמ"ה לריך לפרט שניהם שם מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה כלומר שם העיקר לעירו במקום הכתיבה ושם העיקר לעירו במקום הנתינה משא"כ אם גם במקום הנתינה היו קורין בשם העיקר לעירו כמו שקורין במקום הכתיבה כי אז ודאי א"ל לפרט שניהם אלא כותב שם העיקר לעירו בפרט וכולל שם הטפל בכלל שום וחניכה בין במגרש בעירו ובין בשולח למקום אחר ומ"ש ואם רגיל בב' מקומות וכו' נראה דה"פ דאם רגיל בשתי מקומות בשוה דהיינו דהיה דר בכל אחת י"ב חדש או פחות מי"ב חדש פשיטא דלריך לכתוב שניהם אעפ"י שבאחת היה דר חדש או חדשים יותר מבשנייה אבל אם באחד לא היה דר י"ב חדש ובשניה היה דר י"ב חדש אין כותבין אלא אותו שדר בו י"ב חדש · ומ"ש במרדכי ע"ש אבי"ה ומביאו בהגהת אשיר"י פרק השולח דאין לכתוב מקום הדירה אלא אם כן נתיישב בעיר שלשים יום ואם ילא ממדינה למדינה אחרת אחר אחרון אני בא היינו באיש נכרי שבא להתיישב בעיר אחת לא נקרא מקום דירתו כשלא נתיישב ל' יום בעיר ואפי' לכתחלה אין כותבין פלוני ממקום פלוני ואם ילא ממדינה למדינה אחרת אעפ"י שדר בזו י"ב חדש ובאחרת לא דר י"ב חדש אחר אחרון אני בא כיון שאין דעתו לדור שוב במדינה הראשונה אבל כאן מדבר בשדעתו לגור בשניהם אז לריך לכתוב שניהם אא"כ דר באחת פחות מי"ב חדש ובאחרת דר י"ב חדש אז נקראת עיקר דירתו בזו שדר בה י"ב חדש ואין כותב בגט אלא מקום זה · ומ"ש ואם קנה בה בית דירה וכו' פירוש מספקא לן לגבי גט אי מקרי מקום עיקר דירתו בשביל שקנה בה בית דירה ובאחרת לא קנה בית דירה וא"ל לכתוב אלא אותו בלחוד או לא מיקרי מקום עיקר דירתו ולריך לכתוב שניהם כיון שדירתו בשניהם בשוה בכל אחת פחות מי"ב חדש או בכל אחת י"ב חדש ולכך טוב לכתוב מקום שקנה בה בית דירה בפרט ולכלול שם המקום האחר בכלל וכל שום אחרן דאית לי ולאתרי : ומ"ש ומן הדין היה לריך לכתוב שם העיר של הלידה וכו' נראה דלפי דעל ידי

הלידה

דרישה

סי' קכח [א] **וכותבין** (שם מקום הבעל והאשה ועכשיו נוהגין לכתוב בגט שם מקום עמידת האיש והאשה אם הם מלויים שם במקום חתימת הגט ואם אינן מלוין שם אין כותבין לא מקומו ולא מקומה ואם האיש מלוי ולא האשה כגון בגט הולכה כותבין העומד גבי דידיה וגבי דידה אין כותבין שם מקום כלל אבל שם מקום דירה אין כותבין בזמן הזה מפני שאנו בזמן הזה גולין ומטולטלין ממקום למקום ומקום דירתינו מרופה בידינו איה איפוא הוא כן כתב מהרא"י בכתביו סי' קמ"ב כ"ל) : [ב] **מספקא** לן כו' אע"ג דבספיק

דבבא

(ה) **תנשא** בו לכתחלה כו' נ"ל אם ניתן הגט כבר דהיינו קלת דיעבד עכ"ל מ"ו אבל אין לגרש לכתחילה בו אע"ג שכבר נכתב ונחתם וכן מוכח מדברי רבינו שהרי כתב וכן הוא דעת האלפס משמע שהסכים לדעת האלפס וא"כ היאך כתב לעיל בתחלת הסי' ואם שינה כו' פסול אלא פסול דקאמר שם היינו לומר שאף על פי שכבר נכתב הגט לא תתגרש בו לכתחלה אבל אם נתגרשה בו בדיעבד תנשא לכתחילה : (ו) **דאית** לה וכתב הרמ"ה כשמגרש ככ"ל : (ז) **ושם** מקום הנתינה פירוש איך שקורין מקומו זה במקום הנתינה : (ח) **ולכך** טוב לכתוב כו' אתחילת דבריו קאי כו' כמ"ש ב"י : (ט) **ומן** הדין היה לריך כו' זה לשון בית יוסף שכל זה הוא מדברי הרמ"ה (ומשמע ליה הא דלא הוזכרו בדברי חכמים שיכתבו מקום הלידה משום דחיישינן שמא יטעו אבל מן הדין היה לריך לכותבו כ"פ) ומה שכתב ואם כתבה ולא טעה בה כשר לא לגופא איצטריך אלא לדיוקא הא אם טעה בה פסול

אי

פרישה

גט הוי ממזר דהא קידושי דשני הוו קידושי דאורייתא וכעין זה כתב נמי בית יוסף : (ג) **ול"נ** לא"א הרא"ש ז"ל פירוש שהסיה שום אחד מן הדרכים בה או לד ממזרות או תלא אלא אם ניסת לא תלא מן הבעל אבל הרא"ש לא הכריע בזה אם כרש"י אם כר"ת (ובזה מתורץ למה הביא דעת הרא"ש באמצע בין הדיעות כ"פ) ולא שרש"י ורי"ף כתבו בהדיא כן אלא מתוך פירושם משמע כן שלא פירשו כרבינו תם וכ"ע גדול באשר"י דף קי"ב בפרק הזורק גם לא כתב בהדיא שכך הוא כרש"י או לרי"ף אלא כתב ולשאר מפרשים רבנן דפליגי אר"מ אכשרי לגמרי ומסתמא כיון על רש"י ורי"ף ועיין בבית יוסף : (ד) **ורבינו** תם פסק שהולד מהשני כשר כנ"ל :

העיר של הלידה אלא דחיישינן (י) שמא יטעה בעיר מולדתו ואם כתבה ולא טעה בה כשר וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין צריך לכתוב אלא שם מקום עיקר דירתו אבל א"צ להזכיר מקום עמידת הבעל והאשה בשעת הכתיבה ולא מקום לידתן (יא) דעירו ועירה לא קאי אלא אמקום עיקר הדירה וגם עירו ועירה אין עיכוב בכתיבתן דמתני' לא קאמר אלא אם שינה בהם אבל אין עיכוב בכתיבתן נוהגין באשכנז ובצרפת לכתוב מקום עירו ועירה (יב) של עמידה ודירה ולידה היכא דיודעים משום חששא דשני יוסף בן שמעון ואם טעה ושינה מקום הלידה זה היה מעשה והכשירו רבינו תם דדוקא בעיקר מקום הדירה הוא דאיכא חששא משום שהוא ידוע לכל וכל אדם נקרא על שם מקום דירתו ממקום פלוני וכשרואים שינוי במקום אומר הוא לא גירש אלא אחר הוא שגירש אבל מקום לידת האיש אינו ידוע וגם אינו נקרא על שם מקום לידתו וליכא חששא :

כותבין

לכתבו : ומ"ש ואם כתב ולא טעה כשר לאו לגופיה איצטריך אלא לדיוקי הא אם טעה בה פסול א"נ לגופיה נמי איצטריך דלא תימא כיון שלא נזכר מקום הלידה בדברי חכמים כשכתבו הוי כמשנה ממטבע שטבעו חכמים וגט פסול מיהא הוי קמ"ל : וא"א ז"ל כתב שאין צריך לכתוב אלא שם מקום עיקר דירתו וכו' עד סוף הסימן הכל לדברי הרא"ש בפסקיו בפרק הזורק וכ"כ שם התוס' והר"ן שאין צריך לכתוב מקום הלידה ולא מקום העמידה ושאם טעה ושינה מקום הלידה כשר וכן כתוב בסמ"ג ובהגהות מיימון פ"ב מהלכות גירושין וגם בספר התרומה כתב שאין לכתוב מקום הלידה ולא מקום העמידה וגם במרדכי פרק השולח כתוב כשנכתב מקום הדירה ולא מקום הלידה מעולם לא שמענו קורא תגר ופולה פה אבל בשינה מקום הלידה כ' המרדכי שם שראבי"ה פוסל ע"פ אביו ומ"מ נראה שדעת המרדכי מסכמת להכשיר שכתב אחר זה ושוב מלאתי שהתוספות פסקו דאפי' שינה מקום הלידה שהוא כשר דיעבד ובסה"ת לא הזכירו שינה מקום הלידה ולא ידעתי למה מאחר שהתוספות כתבו שר"י הכשיר הלכה למעשה אבל הרשב"א כתב בתשובה על אשה שנולדה בנרבונה ונתרבתה במרסילי"א וכתב בגט שנולדה במרסילי"א שאף את"ל שאין שם עירו ושם עירה מעכב מ"מ כמשנ' ודאי פסול דהא קתני בהזורק שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תלא מזה ומזה וכו' וכשתיקן ר"ג שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אפשר שג"כ תיקן במקומותיהן שצריך להזכיר בגט כל המקומות שדרו בהם דירת קבע וכן אנו נוהגים בגט והכנון שלפנינו שינה שם עירה הוא א כיון שהזכיר שנולדה במרסילי"א ולא זהו מקום שנולדה שם ושיתוף שם לידה אינה ענין לגיטין כי אין אנו משתמשין בשמות שמות בגיטין אלא בשם הנכתום הראשונה · וכתב הריב"ש בסימן שי"ד כל אלו הסברות וכתב שלא דברו הראב"ד והרשב"א אלא בשלא כתב כלל שם עירו ושם עירה לא מקום דירתן ולא מקום לידתן אבל בכגון זה שנכתב מקום לידתן פשיטא דכשר דהא ליכא חששא לשני יוסף בן שמעון וניכר מתוך הגט מי הוא המגרש ואחר כך כתב וכבר ראיתי הרבה גיטין הבאים ממרחק שיש מהם שכתוב בהם שם הדירה ויש מקום הלידה ויש מקום העמידה ואיני חושש לדקדק עליהם כל שלא שינה לפי שאני סומך על הסופר והעדים שכתבו הברור להם יותר או כפי מנהג מקומם עכ"ל ובסוף סימן זה אכתוב תשובת הר"ן על דין זה שכתב מקום הלידה ולא כתב מקום הדירה · אם שינה מקום העמידה משמע מדברי הספרים הנזכר שדינו כשינה מקום הלידה וכשר דכל שא"צ לכתבו אם כתוב בשינוי כשר ובדברי סמ"ג מפורש יותר שכתב שלא היה יכול להעמיד מתני' דהיה במזרח וכתב במערב בבעל ולומר ששינה מקום עמידתו ביום כתיבת הגט משום דפשיטא ליה שאין לחוש בענין הבעל כי אם בשינוי עיקר דירתו אבל בספר התרומה כ' הא דספוקי מספקא ליה ואיפשר שאע"פ שיפסוק בשינה מקום הלידה להכשיר כדברי התוספות מספקא ליה בשינה מקום העמידה משום דלא דמי למקום לידה דשינוי מקום העמידה הוא ניכר יותר משינוי מקום הלידה וכתב מהרי"ק בשורש ק"ו שבשינוי יש פוסלין אפילו בדבר שאילו חסרו אינו נפסל בכך וכ"ל שעל בעל התרומה נתכוון (א) : והיכא דלא כתב מקום הדירה הנה הרא"ש כתב בהזורק דכשר וכמ"ש רבינו וגם רבינו ירוחם כתב בח"ב להכשיר בשם התו' וכ"כ שהוא דעת סמ"ג שכתב וכ"כ רבינו יחיאל גם על עיקר הדירה אם אינו ידוע בודאי אל יכתבוהו כלל וכ"כ הגהות מיימון בפרק ב' מהלכות גירושין וכן דעת בעל העיטור אבל הראב"ד פוסל והרשב"א מסתפק בו וכמ"ש הרב המגיד בפ"ג מהלכות גירושין ב ובתשובה כתב יש מגדולי המורים פוסלים ויש מכשירים ויש לחוש לדברי הפוסלים ובתשובה אחרת בח"א סימן אלף רי"ג כתב אף על פי שבעל העיטור כתב שאין שם עירו ועירה מעכב בגט אנו אין לסמוך אלא על דברי הראב"ד שהוא רב מובהק והמרדכי בפרק השולח כתב בשם ר"י להכשיר והביא ראיות לדבר ואח"כ כתב ואע"ג דאמר לעיל שאם דילג שם העיר כשר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ודאי לא נעשה מעשה כי ר"ת פוסלו ואם מת חולצת ולא מתיבמת ודעת הכלבו וספר מצות קטן להכשיר שכתבו וז"ל ועכשיו שאין אנו יודעים עיקר דירתם כותבין מקום עמידתן בשעת כתיבת הגט ואם כותבין גט לאיש לשלוח לאשתו שהיא במקום אחר אין כותבין מקום האשה כלל וכתב מהר"ר ישראל בכתביו סי' קמ"ב מקום הדירה שנהגו לכתוב כל הקדמונים אפילו אותם שלא הכניסו לכתוב מקום הלידה כדאיתא להדיא במרדכי אע"פ כן אנו בכל גבולינו ובדורותינו אין נוהגין כך לכתבו כדכתוב בהג"ה במיימוני בשם ספר המקלועות שאם אין ברור לו לא יכתוב כלום והאידנא אנו גולים ומטולטלים ומקום דירתנו מרופה בידינו ולכך אין כותבין אותו עכ"ל (ב) : כתב בתשובת הרשב"א וז"ל ולענין מה ששאלת מפני מה אנו לריכין לכתוב בגט אני פלוני שנולדתי במקום פלוני דע שכ"כ בטופסי גיטין שבחבורי רבותינו הצרפתים וכ"כ מקלת רבותי' וכ"מ מדאמרי' ביבמות (קטו :) בקלניא מתא אנא אנדרנולאי נהרדעא ותנן בהזורק היה במזרח וכתב במערב וכו' מאן איליימא בעל וכו' אלמא מזכירין בגט פלוני שממקום פלוני מלבד מה שכותבין שם מקום הכתיבה ולפי מ"ש בירושלמי משמע שאם נולד במקום אחד ודר במקום אחר ועוד עקר דירתו משם והלך ודר במקום אחר שצריך לכתוב שם שלשתן שהרי השוו במשנתינו שם עירו ושם עירה שמו ושמה ובשמו ושמה גרסינן בירושלמי מתני' בשהיה מיהודה וכתב לגרש בגליל וכולי אמר רב יוסף אם כתב לו מקום אחר צריך להזכיר שלשתן ומכאן נראה שילא לראשונים מה שאמרו וכתבו בטופסין עכ"ל ובתשובה אחרת ח"א סימן אלף רל"ט כתב מה ששאלת אם הוא בשעת הגירושין בהיני ובתחלה היה דר בשילי אם הוא צריך להזכיר בגט העיר שהיה דר בה קודם לכן או די במה שהוא מזכיר העיר שהוא דר בה עכשיו תשובה מדברי התוס' והירושלמי נ"ל שהוא צריך להזכיר כולן כמו שצריך כל השמות שיש לו בכל מקום ומקום עכ"ל : והיכא דשינה שם עיר דירתן משנה שלימה שנינו בהזורק שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמרינן בגמרא מודים חכמים לרבי מאיר שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר וכתבו התוס' דלא שינה ממש אלא שיש לאותה העיר שני שמות בשני מקומות :

וכתב הריב"ש בתשובה סי' ל"ז מ"ש בגט אנת פלונית הדרה במקום תלמסאן והיא לא היתה דרה שם בשעת [כתיבת הגט וגם לא עתה חזרתי על כל לדדי ההיתר] לבד זה מלאתי שנאמר שהדרה בתלמסאן פירושו שהיתה דרה מקדם ומלת הדרה היא מלעיל כלשון (רות ב) השבה עם נעמי והאריך בזה וכתב שנשא ונתן עם חכמי הדור ורבי דורהאן נטה להקל והר"ר ילחק בונסטרוק היה הוכך להחמיר ומפני החומר שיש בשינה שמו ושמה וכו' איני רולה לסמוך על דעתי אמנם אם יראה בעיניך עם משכילי עירך שאיפשר לסמוך על זה לחוש לעיגון האשה עשו כטוב בעיניכם ואע"פ שכל שיש בגט לשונות מסופקים הגט פסול כבר כתבתי שזהו כשהבעל מערער גם בכאן אם יבא הבעל ויערער לומר שלשינוי שם עירה נתכוון תלא אבל מ"מ אין מונעין אותה מלהנשא והיא תחוש לעלמה דומיא דהמביאה גט בא"י וכו' (ג) כתב הר"ש בן הר"ש בר למח אם כתב שם עירו ועירה בבלבול כגון שבמקום תול"ס כתב תנס פסול ואם אינו נקרא יפה הרי הוא כמי שאינו (ד) כתב המרדכי בפרק השולח ומקום הדירה אין לכתוב אא"כ נתיישב בעיר ל' יום כדמפרש בהשותפין (ח·) ואם ילא ממדינה למדינה אחרת אחר אחרון אני בא כך פסק ראבי"ה עד כאן לשונו ונראה לי שאין זה סותר למה שכתב רבי' בשם הרמ"ה שהרגיל בשני מקומות כותבים מקום עיקר דירתו והוא אותו שדר בו י"ב חדש דשאני התם דרגיל לדור בשני המקומות הילכך לא מקרי עיקר דירתו עד שידור בו י"ב חדש אבל היכא שנעקר ממקומו הראשון ובא לקבוע דירתו במקום זה בל' יום סגי שהוא חשוב כבני העיר לתמחוי כדאיתא בפרק קמא דבתרא : במתא פלונית כן נוהגין לכתוב בין שהוא עיר גדולה בין שהיא עיר קטנה וכ"כ בהלכות גט דמרדכי ג והביא ראיה ששם מתא שייך בין בכפרים קטנים בין בעיירות גדולות ויש כותבין במגרש פלוני וכתב המרדכי בהמגרש שהשיב ריל"א כי אשר נהגו לכתוב מגרש אפי' בעיירות גדולות כגון טריו"ש ואע"פ שלשון מגרש הוא קרקע שסביבות העיר כדכתיב ד מגרשי העיר אשר סביבותיה כדאמר סוטה (קו :) אלף אמה מגרש ממה שנהגו כך אני אומר שכך ר"ל במגרש פלו' אשר אני עומד בה והרי עיר בכלל תוך המגרש שהרי המגרש מקיפה ונראה

שלכך

הלידה מבורר יותר שזה בעלה של אשה זו וליכא נמי חששא דשני יוסף בן שמעון אלא דחיישינן שמא יטעה בעיר מולדתו ומ"מ אעפ"י שאין כותבין מקום הלידה מחששא זו אם כתבה ולא טעה בה כשר ולא פסלינן לה משום דיבואו א"כ לכתוב שם הלידה ויהיו טועין בה: ומ"ש אבל א"א הרא"ש כתב וכו' עד סוף הסימן בפרק הזורק כתב כך ולשון רבינו במ"ש אבל א"א וכו' שהוא לומר דחולק אהרמ"ה שאעפ"י שמ"ש הרא"ש דא"צ לכתוב אלא שם מקום עיקר דירתו גם הרמ"ה כתב כך בפתח דבריו מ"מ בשם מקום הלידה חולק הרא"ש דלהרמ"ה לכתחילה אין כותבין מקום דחיישינן שמא יטעה אלא דבדיעבד כשר אם לא טעה אבל לכתחילה לא אבל להרא"ש מנהג הוא לכתוב מקום הלידה ולכן לריך לכתבו לכתחלה אלא שאם לא כתבו או אפילו שינה בו הכשירו ר"ת ועוד חולק להרמ"ה דלא הוזכר דכותבין מקום שעומדים בו הסופר והעדים משמעו דאין לריך לכתבו כלל אפילו לכתחלה ומתניתין דהיה במזרח וכתב במערב דקאי אסופר ועדים לא קאמר אלא אם שינה בהן אבל אין לריך לכתבו כלל אבל להרא"ש אעפ"י שאין עכוב בכתיבתן מ"מ כיון שמנהג הוא לכותבן לריך הוא לכותבן לכתחלה כנ"ל ודלא כב"י במקלת פירושו ואיכא להקשות אמאי הכשיר ר"ת בשינה מקום הלידה יותר משינה מקום שהסופר והעדים עומדים שם בשעת כתיבת הגט שהרי ג"כ אין עכוב בכתיבתן דמתניתין לא קאמר אלא אם שינה בהן וג"כ אין מקום עמידתם ידוע וכבר כתב מזה ב"י בד"ה אם שינה מקום העמידה ויש לייסב דבהיה במזרח וכתב במערב שאינו כותב מקום שעומד באותה שעה פסול טפי משום דמיחזי כשיקרא ועוד כי יסברו העולם שהקדימו הזמן וכמ"ש התוספות בסוף ד"ה כי יתביתו דף פ' :

כותבין

דרכי משה

קכח (א) וא"צ כדבריו בזה כי כבר נתבאר דהראבי"ה ורשב"א פוסלין בשנוי מקום הלידה ועליהם נתכוון מהרי"ק וע"ל פ"ס קכ"ט מדין זה : (ב) וכן נוהגין כמו שתראה בנוסח הגט שכתבתי סי' קכ"ו : (ג) וכתב עוד דאם היתה דרה שם בשעת כתיבה אע"ג דבשעת נתינה אינה דרה שם יש להכשירו וע"ש ועיין בהגהות מרדכי דף תרי"ד ע"ב שאם דר בעיר אחת ויצא ממנה וביום לכתו לדור בעיר אחרת מגרש אשתו כותבין העיר שיצא ממנה : (ד) וכתב המרדכי פרק המגרש ע"ג על הגט שבא מארץ הגר והיה נקרא שם

העיר

פרישה

אי נמי לגופא נמי איצטריך דל"ת כיון שלא נזכר מקום הלידה בדברי חכמים כשכתבו הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים וגט פסול מיהא הוי קא משמע לן : (י) **שמא** יטעה בעיר מולדתו אף על גב דאינו פסול בשינוי וה כמו שכתב רבינו תם בסמוך מכל מקום מוטב שלא יבאו לטעות דמחזי כמשנה ולפי תירוץ קמא דבית יוסף הרמ"ה סבירא ליה פסול אם שינה במקום לידתו ולא כרבינו תם : (יא) **דעירו** ועירה פירוש המוזכר בגמרא שצריך לכתוב עירו ועירה קאי אעיקר דירה וגם עיקר דירה דוקא לכתחילה אבל אין עיכוב : (יב) **של** עמידה דהם לומר שעומדים בשעת הגט :

בד"א

דרישה

דבבא בתרא וכו' מבואר בב"י : (**עיין** בתרומת הדשן סימן רל"א שם העיר והנכר שיש בה כף רפויה במקום שקורין אית כמו ככף רפויה מ"מ כותבין כף רפויה דבמית יש לטעות שקלת קורין כמו הא וכן טית בתיו בשמות הלועזות כותבין ט' מה"ט שמא ירפו בתיו וכ"כ רמ"א בשמות איש ואשה בסי' קכ"ט כ"פ) :

בד"א

קכח א כוונתו בזה דאלו היה כתוב שנתרבה במרסילי"א אף שלא היה כתוב עיר לידתה כלל הוי הגט כשר שאין כאן שינוי כלל אבל אחרי שהזכיר לידה במרסילי"א והיא איננה עיר לידתה הוי שינוי בגט מיהו היה אפשר לומר דמ"מ אין כאן שינוי דהרי מצינו דגם לריבוי קוראין לידה עיין מגילה (יג ·) וא"כ י"ל דהך שנולדה אינו שם העצם ופירוש לידה אלא הוא שם השיתוף ופירושו שנתרבה ע"ז קאמר דשם השיתוף אינו ענין לגיטין דבגיטין אין משתמשין אלא בשם אשר הונח לו ראשונה לא בשימושי שמות : ב עיין בתשובה ח"א סי' קע"ז : ג עיין בעירובין (כא ·) בתוס' ד"ה אחווי ליה הנך מתוותא וכו' : ד לא מצאתי מקרא זה אך במדבר (ל"ה) נאמר ומגרש לערים סביבותיהם תתנו :

ול"ג

שלכך נהגו לכתוב כך לפי שפעמים דר בבתים שבולטים ויוצאים חוץ לעיר ובלשון בני אדם אין שם העיר עליהם ומלשונם שכתב מגרש הכל בכלל ומנהג כשר הוא עכ״ל ויש כותבין במדינה פלוני וכתב בהלכות הגט דמרדכי שכן נמצא בטופס ראבי״ה ואע״פ שי״א שמדינה פירוש מחוז וכן דעת המתרגם שתרגם כ״ז ומאה מדינה קכ״ז פלכין הרא״ע כפי׳ דניאל על פסוק ודניאל בעא מן מלכא ומני על עבידתא דמדינת בבל לשדרך מישך ועבד נגו כתב י״א כי מדינה שם מחוז א״כ איך היו לאחשורוש קכ״ז מדינה ומלך שיש לו י׳ הוא מלך גדול וכתוב (קהלת ה) וגזל ומשפט וצדק תר׳ה במדינה שהטע׳ עיר המלוכה וכתוב (עזרא ה) ליהוד מדינתא לבית אלהא רבא ועוד (דניאל ח) ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינ׳ ואם עילם מחוז למה לא אמר במדינת עילם כאשר פירשו במדינת בבל וגם הרד״ק עם שהוא מסכים שפירוש מדינה מחוז מ״מ סובר שג״כ על עיר אחת יפול שם מדינה שכתב בשרשים וז״ל מדינה ומדינה ככתבה ידוע והיא כולל ערים רבי׳ וכן בעילם המדינה או היא פעם כלל פעם פרט עכ״ל ובפי׳ הגט למהר״ש בר צמח שיש מקומות בספרד ובאשכנז כשהעיר גדולה כותבין במדינה פלונית בגלילות צרפת אינם נוהגים כן דמשמע לשון מדינה ארץ אחת כמו צרפת ע״ד לשון לעז הלועזים מדינה פיים אמנם מביאים ראיה לדבריהם שמצינו עיר גדולה נקראת מדינה והביא כמה ראיות וכתב שאולי ע״כ לא נהגו בגלילי צרפת דלא ידעו שיעור עיר להקרא מדינה אם כביתר או כאנטוכיא או כיוצא באלו וכתבו מתא דמפקא מכרך ומפקא מכפר כמו שאמרו במתא מחסי׳ בפ״ק דכתובות (ד ·) (ה) והמנהג הפשוט לכתוב מתא ולא לכתוב לא מגרש ולא מדינה ונכון הוא דלית ביה ספיקא כמו במגרש או מדינה וכן כתוב בטופסי המחברים (ו) ולענין להקדים שם העיר למלת מתא כגון שיכתוב בפלוני מתא או להקדים מלת מתא לשם העיר כגון שיכתוב במתא פלוני כתוב בהגהות מרדכי דאין קפידא מדאמרי׳ בהאשה שלום (קטו : קטז ·) בסורא מתא בנהר קלניא מתא (ז) אם יש לעיר שני שמות כתב רבינו בשם הרמ״ה שאם שולח הגט למקום אחר צריך לפרט שניהם וכשיכתוב השם הב׳ יכתוב דמתקרי כך או דמתקרית בלשון נקבה דעיר לשון נקבה היא כמו העיר הזאת כ״כ מהר״ר ישראל בכתביו סימן קפ״ה (ח) :

נוהגים לכתוב שם נהר שבעיר פלוני מתא דיתבא על נהר פלוני ומן הדין לא היה צריך להזכיר הנהר כדאשכחן בההיא גיטא דאשתכח בנהרדע׳ והוה כתוב ביה בלד קלניא וכו׳ והיה בהם נהרות ולא הזכירם וכמו שכתב בהגהות מיימון בתשובה דשייכי לספר נשים ואין כותבין שם הנהר אלא משום סימן שלא לטעות בעיר אחרת ששמה כשמה וכ״כ הר״ן בתשובה שאכתוב בסימן זה וכ״כ המרדכי בהשולח וגם בהגהות וגם הרא״ש כתב בתשובה בכלל מ״ה סימן כ״א ועוד שאלת גט שבא ממקום אחר ולא היה כתוב בו שם הנהר אם יש שום חשש בדבר דע כי אין חשש בכתיבת שם הנהר וכ״כ בתשוב׳ ה״ר יהודה בנו מה שלא כתבו שם הנהר בגט אין לפוסלו בכך וכמדומה שפה טוליטול׳ אין כותבין שם הנהר בגט עכ״ל : **אם** יש בעיר ב׳ או ג׳ נהרות כתוב בכלבו שצריך לכתוב כולם דיתבא על נהר פלוני ופלוני ופלוני וכן כתב בהגהות מרדכי בפרק מי שאחזו ובהגהות מיימון בפ״ד בשם סמ״ק (ט) דיתבא על נהר פלוני בחד יו״ד דתיבה א׳ היא במקום היושבת כ״כ התוס׳ והרא״ש בהמגרש (פה :) גבי הא דאמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא לכתוב ודין וכו׳ וכ״כ בהלכות הגט דמרדכי ובכלבו ואם כתב אותו בשני יודי״ן די יתבא נראה דכשר : **אם** הנהר רחוק מהעיר יותר מהתחום ובני העיר מסתפקין ממנה להוליך שם הסוסים וללבן הבגדים כתב הכלבו שצריך לכתבו כיון שספוק העיר ממנו ומדברי תשובת רשב״א שכתבו הגהות מיי׳ בתשובות דשייכי לספר נשים נראה שחולק בזה שכ׳ וז״ל נהר שהוא חוץ לעיבורה של עיר קרוב לתחום שבת אם מספקים מן הנהר לכל תשמישן למשרה ולכביסה ולטחון בריחים כותבין שם הנהר ואם לאו לא יכתבו כלל דיתבא על הנהר פלוני מיהו נראה שנהר שהוא בתוך התחום וכתבוהו בגט אפילו הוא חוץ לעיבורה של עיר לא חשיב בכך שינה שם עיר כדאמרינן בגמרא (ר״ה ל׳) קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום משמע דיושבת תוך התחום כותיה חשיב ואפי׳ חוץ לתחום אם נראה עמה לא חשיב שינה כדמשמע בפ״ק דמגלה (ד :) ובדוכתי אחרינא עד כאן לשונו הרי דכל שהוא חוץ לעיבורה של עיר אם אין מסתפקין ממנו לכל תשמישן אין כותבין אותו לכתחלה ואם היה חוץ לתחום ואינו נראה עמו בדיעבד נמי פסול ומשמע דאפי׳ במסתפקין ממנו פסול ומהר״ר ישראל בכתביו סי׳ קמ״ב כתב תשובת רשב״א משמע דהכי ס״ל ודלא כדברי הכלבו ומשמע מדברי מה״ר ישראל דלדעת רשב״א כשהנהר חוץ לעיבורה של עיר אם מסתפקים ממנו לקצת תשמישם אין כותבין אותו עד שיסתפקו ממנו לכל תשמישם וכתב עוד מהר״ר ישראל על תשובת רשב״א וז״ל וסיום דבריו שהראיות שהביא לא הביאם לראיה גמורה אלא לדמיון בעלמא אלא הסברא היה נראה לי כך עד כאן לשונו כלומר דכל שהוא חוץ לעיבור׳ אפשר שאינו נחשב מהעיר אע״פ שמסתפקין ממנו ובודאי שהראיה שהביא לנהר שהוא חוץ לתחום אלא שהוא נראה עם העיר ליתא לדעת הרמב״ם והטור והר״ן שהם מפרשים דאינה נחשבת עם העיר ואף על פי שנראה עמה אא״כ היא תוך התחום דוקא ובהג״ה מרדכי פרק מי שאחזו כתוב י״מ שצריך לכתוב כל הנהרות שבתוך תחום העיר דכל תוך תחום העיר הוי בכלל העיר וראייתו מפ׳ כל הבשר (קי · נו :) אך בפרק הנודר מן הירק לא משמע כן אלא דוקא תוך עיבורה של עיר הוי כתוך העיר ומשמע לי דאפי׳ במסתפקין ממנו קאמר ונהר שמסתפקין ממנו לצורך כרמים כתב מה״ר ישראל בכתביו סי׳ קמ״ב דלא מיקרי משום הכי תשמיש העיר דהאין בני העיר יוצאים שם בשביל הנהר אלא בשביל הכרמים ואם אגב זה שותים ממנו (לא) מיקרי בשביל כך תשמיש העיר דלא דמי לטחינה וכביסה ומשרה שבני העיר הולכים אל הנהר בשביל תשמישין אלו : נהר שהוא חוץ לעיר וסיפוק העיר בתוך העיר כתוב בכלבו דאפ״ה צריך לכתבו ול״נ דאין לכתבו אם הוא חוץ לעיבורה של עיר וכתשובת הרשב״א שכתבתי בסמוך : כתוב בתשובת מהרי״ל עיר שניתוסף בה נהר וקא חייש ללעז גיטין הראשונים נראה דאין לחוש וראיה מדגרסינן בשילהי במה מדליקין (לו :) ופ׳ לולב הגזול (מד ·) בבל בורסיף בורסיף בבל למאי נ״מ לגיטי נשים ופרש״י בחד דוכתא לענין שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה וצריך לכתוב שם של עכשיו אלמא דליכא לעז ועוד דאין כ״כ נפקותא בענין הנהרות כמו שכתב רבינו שמחה בתשובה שבמיימון שאפילו שינה כשר הילכך אם הנהר החדש מסתפקין ממנו ספיקא הוה ותדיר נכון להזכירו ואם נהר קטן הוא וכותבין באותו העיר על מי מעינות או על מי נהרות הוי האי נהר בכלל כמו פה בעירנו נהר אומב״ך יש כמה וכמה תשמיש עליהם כביסה ובציעה וריחים ואפ״ה כלולה במי מעינות וכן נהר דונאו״י שישנו פה ועוד דכהאי גוונא שמוסיפין לשופרא דשטרא לא שייך לעז עכ״ל וראיתי נוהגים ביושבת על חוף הים לכתוב ועל כיף ימא (י) מותב׳ ולא ראיתי שנזכר זה בשום ספר ועיר שסיפוקה ממי בארות כותבין על מי בארות ועיר שסיפוקה ממי מעינות כותבין מי מעינות ובחד יו״ד כ״כ בהל׳ הגט דמרדכי וגם הכלבו כתב דמעינות בחד יו״ד (יא) : **ואם** יש בעיר בארות נובעים וכתב דיתבא על מי בורות כתבו הגהות פ״ג בשם התוספות דכשר שאע״פ שנובעים מיקרו שפיר בורות כדאיתא גבי בור היחיד בפ׳ עושין פסין · ואם יש מעין רחוק מהעיר יותר משני מילין ואין קרוב יותר מזה וכל העיר מלאה בארות כ׳ מהרי״ק בשורש ק״ו דדבר פשוט הוא שאין לכתוב בארות ולא מעינו׳ ואם יכתבו מעינו׳ הוי גט פסול לדברי פוסקי׳ גדולים עכ״ל וכ״ל שמ״ש שאין לכתוב טעות סופר הוא ויש להגיה שיש לכתוב בארות ומ״מ בטעם הפיסול סתם דבריו ולא פי׳ אם הוא מפני שהמעין רחוק אבל אם היה קרוב היה מכשיר או אם הטעם מפני שרוב סיפוק העיר הי׳ מהבארו׳ וא״כ אפי׳ היה המעיין בתוך העיר הי׳ פוסלו או אם הטעם מפני שכתב מעינות לשון רבים ואינו אלא מעין ומצאתי כתוב בקונט׳ בשם מהרי״ק וז״ל בענין מי סיפוק העיר אע״פ שיש פוסקים שיש לכתוב כל מימי הסיפוק מהעיר מ״מ הפוסקים האחרונים הסכימו שלא לכתוב כי אם רוב ספוקי העיר אם בארות אם מעינות גם נמצא כתוב בשם ר״פ ור״י מקורויל שלא לכתוב כלל לא בארות ולא מעינות כי אם הנהר אם העיר יושבת על הנהר פן יבא לטעות לכן טוב שלא לכתוב כי אם רוב סיפוקי העיר היכא שהאחד מהם מן הבארות או המעינות הוי רובא דרובא ואידך הוי מיעוטא דמיעוטא כמו אם עשר הידות שותים מי באר והעשירית מי מעין או בהפך היה ראוי לכתוב מי בארות ועל מי מעינות כי אם לתפוס רובא דרובא ולהניח מיעוטא דמיעוטא מאחר שכתבו הפוסקים האחרונים שלא לכתבם כלל ולכל הדעות אם לא נכתב כלל כשר ואם היה כותב על מי בארות או על מי מעינות ולפי האמת לא תחשב יושבת על מי בארות או מי מעינות כאשר אין מסתפקין מהם כי אם מיעוטא איכא למיחש לפסול הגט לדעת מקצת פוסקים דנראה כמזוייף מתוכו שהרי בסיפוק תליא מילתא כמ״ש המרדכי אם כן פשיטא שיש למנוע מלהכניס עצמו באותו ספק אלא יכתוב רוב הסיפוק ויניח המיעוט עכ״ל ודברי הפוסקים האומרים לכתוב כל מימי הסיפוק והמונעים מלכתוב בארות ומעינות בעיר שיש בה נהר הלא הם כתובים בהגהת מרדכי בסוף גיטין (יב) : **ועיר** שאין בה לא בורות ואגמים כלל כתוב בהג״מ בפ״ד בשם סמ״ק שלא יזכירם כלל שלא לחלק בין גיטין שנכתבו קודם שנעשו לנכתבו אחר שנעשו (יג) כתב בהגהת מרדכי דסוף גיטין עיר שאין בה שום מים כי אם אסיפת מים ולפעמים יבשו ואין שותין כי אם מאותן מים שנאספין יכתוב גם העיר הסמוכה לה למימיה עכ״ל ודבריו סתומים דמרישא דלישנא משמע שאין מספקין אלא ממי האסיפה דוקא ואע״פ שיבשו לפעמים מ״מ קצתם נשארים שמהם מספקין ואפ״ה אין כותבין אותם כיון שאינו דבר קבוע מאחר דלפעמים יבשו ה ומסיפא דלישנא שכתב יכתוב גם העיר הסמוכ׳ לה למימיה משמע דכשיבשו הבורות מספקין מעיר הסמוכה לה :

ובענין ב׳ נהרות שקודם שיגיעו לעיר הם מתערבים כתב מהרי״ק בשורש ק״ו ולע״ד שא״כ הוא שהנהר מרלאכ״ו כשמתערב באיימוני קרוב לעיר אבד זכרו משם והלאה ואינו נקרא רק איימוני פשוט הוא שאין לכתוב כלל אלא איימוני ואין להזכיר כלל נהר מרלאכ״ו ואם הוא בהפך שאדרבא אין מזכירין נהר איימוני אלא מרלאכ״ו ממקום התערובות ואילך יש לכתוב שניהן בגט ואם יש ספק בדבר כגון שקצת בני העיר יקראו למי התערובות בשם איימוני והשאר יקראו בשם מרלאכו אז נראה לעניות דעתי שאין להזכיר כי אם שם איימוני שהיא עיקר סיפוק מימיו וטוב ליכנס בספק איסור מבספק שינוי שבחסר כשר לכ״ע בדיעבד ובשינוי יש פוסלין אפילו בדבר שאילו חסרו לא נפסל בכך עכ״ל (יד) נ״ל דמ״ש דבשינוי יש פוסלין אפילו בדבר שאילו חסרו לא נפסל בכך הוא בעל התרומה המסתפק בשינה מקום העמידה אם הוא פסול וכמ״ש בסימן זה :

אם העיר או הנהר יש להם ב׳ שמות כתב רבינו בשם הרמ״ה כשמגרש בעירו שיכתוב שם העיקר בפרט וכולל שם הטפל וכל שום וחניכה (טו) ומהרי״ק כתב בשורש ק״ו תשובה לרבי אביגדור דאיזה מהם שיכתוב בלא חבירו כשר כיון שמכירין שם שניהם וכ״כ בהגהת מרדכי דגטין בשם ר״י ובדיעבד ודאי לכ״ע כשר כדאשכחן בשמו ושמה אבל לכתחלה צריך לכתוב כמ״ש הרמ״ה דומיא דשמו ושמה : **ואם** שולח הגט למקום אחר כתב רבינו בשם הרמ״ה שצריך לפרט שניהם שם מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה ואם לא כתב אלא שם דמקום כתיבה או שם דמקום נתינה נ״ל שדינו שוה לאיש שיש לו ב׳ שמות שיתבארו דיניו בסימן שאחר זה וכן כתבו התוס׳ בהשולח (לד :) ובהזורק (פ ·) דהא דתנן בהשולח בראשונה היה משנה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה ובהזורק תנן שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שינוי העיר הוי דומיא דשינוי השם וכ״כ הרא״ש והרשב״א והר״ן בהשולח אמתני׳ דבראשונה היה משנה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה שצריך לכתוב שם העיר שהוא והיא ממנה פי׳ בגליל מתא אנא פלוני דמיהודה ואם לא כתב מיקרי שינה שם עירו תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה מיהו היינו מדרבנן וכמו שאכתוב בסימן שאחר זה אך יש לדקדק דבשלמ׳ בשינה שמו ושמה דמפרש התם דכתב שם מקום הנתינה ולא שם דמקום כתיבה או איפכא איכא למיחש לקלקולא כמ״ש הרא״ש אבל כשכותב בגליל מתא אנא

פלוני

דרכי משה

העיר בורזיי״ש ואנו קורין בוריי״ש נראה כיון דניכר דמארץ הגר בא ודרך לשונם לדבר בלשון קלילה אין להקפיד וע״ש : (ה) ובסדר גיטין שלנו סי׳ י״ט כתב דאין לכתוב מדינה אלא כשכל הפלך נקרא ע״ש אותה העיר ובסימן ל״ז כתב דאפילו בכה״ג אין לכתוב מדינה אא״כ השררה של אותו מלכות דר שם ונבחר באותה העיר על המדינה : (ו) ועיין בתשובת מהר״ם פדוא סי׳ י״ב אם דיל״ג לכתוב מתא הגט כשר : (ז) ובסדר גיטין כתב בסימן י״ט דבמקום דנוהגין לכתוב מדינה כותבין מדינה פלונית דיתבא על נהר כו׳ כדי שמלת דיתבא יהא קאי על שם המדינה ולא נטעה לומר דכל המדינה יושבת על הנהר ובמקום שכותבין מתא כותבין פלוני מתא לומר שהעיר יושבת על הנהר עכ״ל : (ח) ומיהו משמע מדברי מהרא״י סי׳ ט׳ דא״צ לכתוב ב׳ שמות העיר אלא כשכותבין שם הדירה אבל במקום דאין כותבין רק מקום העמידה אין לחוש ואין נוהגין כדבריו : (ט) וזהו דלא כתשובת מוהר״ם פדוא סי׳ ה׳ דכתב דא״צ לכתוב ב׳ השמות של הנהר : (י) וכ״כ בנימין זאב סי׳ י״ח : (יא) כתב בסדר גיטין בארת הסר וי״ו : (יב) וכתב בסדר גיטין במקום דנהגו שלא לכתוב מי מעינות אין לכותבן שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים : (יג) ובמרדכי פרק המגרש ע״ג על נהר שכתבו על נהר יי״ר והיו רגילין לכתוב על נהר קיי״ר כיון שאין שום אות במקום לע״ז שתהיה יו״ר במקום קו״ף וע״ש : (יד) וכבר כתבתי דברי הפוסקים בזה ותשובת מהרי״ל דלעיל שלא כדברי מהרי״ק : (טו) נראה דג דידן דלא כותבים כל שום והניכה בשמות הבעל והאשה ה״ה בשמות המקומות

חדושי הגהות

ח ול״צ כי כך מתפרשין דברי הגהות מרדפי עיר שאין בה שום מים כי אם אסיפת מים ולפעמים יבשו ואז שותין ממימי העיר הסמוכה לה והך ואין שותין וכו׳ ר״ל כשלא יבשו אין שותין כי אם מאותן מים כ״כ בכה״ג :

כוונתו

קכט כותבין שם האיש והאשה בגט ואם יש לאחד מהם שני שמות כותבין שם העיקר שלו וכל שום וחניכה דאית ליה אבל אין כותבין שם הטפל וכל שום וחניכה דאית ליה (א) [א] בד״א לכתחלה אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר

פלוני ולא כתב שם עירו או שכתב אנא פלוני דממקום פלוני ולא כתב בגליל מתא כיון דלא שייך קלקולא אמאי תלא מזה ומזה וכולי אפשר דמש״ה דדמי לשינה שמו ראו חכמים שלא לחלק ביניהם אי נמי דכשלא יכתבו אלא בגליל מתא משמע שהמגרש הוא מגליל ואינו אותו שמארץ יהודה ואתו לקלקולא ואפשר לפרש עוד שאם עיר הכתיבה או עיר המגרש היו לה ב׳ שמות אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה וכתב שם אחד מהם לבד דהשתא הוי שם עירו ושם עירה דומיא דשמו ושמה ממש וכן משמע מדברי הרשב״א :

היכא שיש לעיר ב׳ שמות כתב מהרי״ק שורש ק״ו דאין לומר שיכתוב השם המיוחד לה בל׳ לעז אלא יש לכתוב השם המפורסם יותר בין העברים דפירסום העכו״ם לא מעלה ולא מוריד וכיוצא בזה כתב מהר״ר ישראל בכתביו סימן קמ״ב שכתב אע״פ שבכתב כומרים שבאותה העיר כתוב שם העיר בגימ״ל בסוף מ״מ אין כותבין אותם אלא בקו״ף לפי שמוצא הלשון שנון ולא יותר מבגימ״ל ובמדינה שמזכירין לשון אשכנז לא ושנון מדברים כך ואחר שנון לשון אשכנז אנו כותבין בגיטין עכ״ל הרי דאינו חושש על כתב כומרים אלא על לשון אשכנזי שהוא המפורסם בין העברים (טז) שם העיר או הנהר שיש בהם כ״ף רפויה במקומות שמזכירין חי״ת כמו כ״ף רפויה וכן בשמות עיר ונהר שצריך לכתוב טי״ת או תי״ו איזה מהם כותבין עיין בתרומת הדשן סימן רל״א : **כתב** הר״ן בפרק גט פשוט אהא דאמרינן כל שהוחזק שמו בעיר ל׳ יום אין חוששין לו כתב הרא״ב״ד דמדלא חיישינן דלמא איכא יוסף בן שמעון אחרינא במתא אחריתא וכתוב האי גיטא הכא וממטי ליה להכיא מתא לאנתתיה דהיאך ש״מ דשם עירו ושם עירה מעכבים בגט דתו ליכא למיחש למידי ומדבריו אתה למד שאין מאמינין אותו על שם עירו אלא צריך להביא ראיה אבל הרשב״א כתב שכיון שלא שמענו בשום מקום שהוא צריך להביא ראיה על עירו מסתברא דנאמן ודברי הרא״ב״ד נראין לי יותר עכ״ל (יז) :

כתב הר״ן בתשובה אע״פ שלא כתבו שם הנהרות בעירו ועירה איני רואה שיהא בו חשש פיסול מחמת כך שאם נחוש לשני שוורי כשלא הוזכרו הנהרות אף כשהוזכרו לא הוציאנו מידי ספק שהרי אנו רואי׳ סימן בההוא גיטא דהוה כתיב ביה בשוורי מתא דעל רכים נהרא דשקלינן וטרינן אי חיישינן לב׳ שוורי כלומר ב׳ שוורי דיתבן על רכים נהרא אלמא אין הזכרת הנהרות מוציאנו מידי ספק זה והאי דכתיב בההוא גיטא דעל רכים נהרא אפשר שהיו שם שני שוורי ולא היה הבדל ביניהם כי אם בנהרות ואפ״ה שקלינן וטרינן אי חיישי׳ דלא חיישי׳ אא״כ שיירות מצויות והוחזקו או בחדא מינייהו וכפי מחלוקתן של ראשונים בזה הלכך בנדון זה שלפנינו אין כתיבת הנהרות מעכבת ואע״פ שמקצת ראשונים ז״ל הזכירום בטופסי גיטין שלהם לרווחא דמלתא תקנו כך מפני קצת מקומות שוין בשמותיהן והנהרות מבדילין אותן אבל בשאר מקומות שאין ידועין בכך אם לא נכתב לא עכב עכ״ל (יח) : **כתב** עוד הר״ן סימן מ״ב שאלת מעשה בא הנה באשה שהיה בעלה בעיר אשבילייא ואותו הבעל נולד בעיר מיורקא ודר בה כמה שנים ונשא האשה הזאת פה פירפינא״ן ואח״כ הלך לו לאשבילייא והנה הוא היום שם בקביעת דירה עם אשה אחרת אשר לקח לו שם ועתה שלח לו גט לאשתו אשר לו הנה פירפינא״ן וזה טופס הגט בכך בשבת וכו׳ למנין שאנו מונין כאן במתא אשביליא איך אנא פלוני דממתא מיורקא בר בנבנשה אם נאמר דמאי דכתב דממתא מיורקא הוא שם היחס לא שם עירו ועוד שהעידו רבים שזה האיש גם כשהיה דר הנה היו קורין אותו דורא״ן דמיורקא : **תשובה** רואה אני פיסול בגט זה מפני שכתוב בו דממתא מיורקא וזה היה שם עירו אשביליא נמצא שינה שם עירו שמה שדחקתם לפרש דמאי דכתיב דממתא מיורקא הוא שם היחס לא שם עירו כאשר יתיחסו רבים אל מקום אחד זה אינו מורה הלשון כלל שהמתיחסין אל מקום ידוע כותבין בחתימותיהם פלוני דמיורק׳ או כשמזכירים ראשונה שם קדשם כותבין אח״כ המכונה פלוני דמיורקא ואינם כותבין דממתא פלוני שלשון ממתא מורה שאינו נכתב ע״ש היחס אלא ע״ש עירו ואע״פ שנוכל לומר שהמכוון אחד בין שיכתוב פלוני דמיורקא ושגם כשכתב דממתא הוא ע״ד היחס לא ע״ד שם עירו כיון שהורגלו ההדיוטות לכתוב בלא ממתא ע״ד היחס ובממתא ע״ד שם עירו בכמו זה צריך לדרוש שם ההדיוט וכיון שכן נמצא שזה שינה שם עירו ואפי׳ נדחוק ונאמר שלא נכתב אלא ע״ד היחס נמצא שאין שם עירו כתוב בגט זה ושם עירו ושם עירה מן הדברים המעכבים בגט וכ״כ הרא״ב״ד בפ׳ גט פשוט וז״ל ומי שאוזר שאין שם עירו ושם עירה מעכבין בגט אא״כ שינה שמם כדקתני במתני׳ שינה שמו ושמה טועה הוא דא״כ ליחוש דילמא איכא יוסף ב״ש הכא ואיכא אחרינא במתא אחרינא ויכתוב היאך גיטא הכא סתם וממטו ליה להכיא מתא לאנתתיה דהיאך אלא ש״מ שם עירו ושם עירה מעכבין ע״כ ואעפ״י שהרמב״ן הביא בזה סברא בפרק המביא תנין ולא הכריע בכן על דברי הרא״ב״ד סומכין להחמיר ולדבריו הסכים הרשב״א בתשובה · נמצא שאם נפרש לשון הגט שכתוב בו דממתא מיורקא ע״ד היחס הרי אין כאן שם עירו ופסול ואם הוא ע״ד שם עירו הרי שינה שמו ופסול אלא שיש כאן מקום עיון אחר שאפשר לפרש שזה שכתב דממתא מיורקא כיון לומר על מקום לידתו שהיה במיורקא כמו שבא בלשון השאלה וכיון שכן אפשר שהוא מספיק שהרשב״א כתב בתשובה שמי שנולד במקום אחד ודר במקום אחר שאם הוא כותב גט במקום שנולד די שיכתוב במקום פלוני שנולדתי בו אעפ״י שלא כתב מקום דירתו ולמדה הרב מההיא דתניא בתוספת׳ גבי מי שהיו לו ב׳ שמות אם היה במקום אחד וכתב לשם אחד מהם כשר וסבר הרב ז״ל שב׳ מקומות הרי הן כב׳ שמות וכיון דבדיעבד שם אחד מספיק אף שם עיר אחת מספיק וכיון שכן שם עיר שנולד בו מספיק לשם עירו אלו דבריו ז״ל ואינן מתבררין אצלי כלל לפי שאין השמות דומין למקומות כלל לפי שמי שיש לו ב׳ שמות כל אחד מהם הוא שמו ואין אחד מהם נעקר בהנחת חבירו אבל מי שיוצא ממקום למקום כיון שנשתהא שם עד שהוא כאנשי העיר אין אותה עיר ראשונה עירו לשום דבר שבעולם ועוד שעיקר מה שאנו מצריכים שם עירו הוא מפני שני יוסף בן שמעון ובשם עירו אנו יוצאין מידי ספק זה שמן הסתם אם יש ב׳ יוסף בן שמעון בעיר זה היינו בקיאין בהם ואין מגרשים נשותיהם אלא זה בפני זה ואם אין אנו יודעין אותם אין חוששין להם שכל שמות שוין שהם בעיר א׳ קול יש להם ובהכי ריהטא סוגיא דפרק גט פשוט וכל זה אם נפרש שם עירו שם עיקר שהוא עיקר דירתו היה לפי שזה מפורסם לעדים אבל אם נאמר שמקום הלידה מספיק חזר חשש התלמוד למקומו ניחוש דלמא אזיל וממטי לאנתתיה דהיאך שהרי כל התינוקות שנולדו בכאן והלכו להן זה שנים רבות אין להן קול ואין העדים יודעים אותם וליחוש דלמא נולד אחר בכאן ששמו כשם זה המגרש וממטי ליה לאנתתיה ולפיכך אין דברי הרשב״א ז״ל מתחוורן אצלי בזה ומ״מ אף לפי דבריו גט זה פסול שהוא ז״ל לא אמרה אלא במגרש באותו מקום שנולד בו לפי שנראה שסבור הרב ז״ל שהוא עיקר שם עירו באותו מקום ועוד שזה שכתב דממתא אין פירושו על מקום לידתו שכשהסופרים כותבין מלה זו מתכוונין בה על עיקר מקום דירתו והו״ל שינה ופסול שהרי עיקר דירתו של זה היה באשבילייא ועוד דאיכא הכא ריעותא אחרינא וכמו שכתבת שנמצא בכתובה בר אליעזר ובגט כתוב בר בנבנשה נמצא שאפשר שינה שמו בגט סוף דבר דעתי מסכמת הלכה למעשה שלא תתגרש בגט זה ואם נתגרשה לא תנשא עכ״ל :

קכט כותבין שם האיש והאשה בגט זה פשוט בגיטין בכמה דוכתי דשמו ושמה הוי מתורף הגט : **ואם** יש לאחד מהם שני שמות וכו׳ בהשולח (דף לד :) ההוא דהוו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה · ופרש״י ופורתא שרה · מיעוט בני עירה היו קוראים את שמה שרה : מרים · צריך לכתוב בגט שהיא עיקר והדר וכל שום דאית לה : **בד״א** לכתחלה אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר כך כתבו התוס׳ והרא״ש בפרק הנזכר גבי מומר שגירש דההיא דרובא קרו לה מרים וכו׳ דמשמע דאפילו בחד מקום צריך שני שמות היינו לכתחלה וכן מפרש בירושלמי וה״ה כתב בפ״ג שזה דעת הרמב״ן ועיקר וגם הרשב״א כתב בפרק השולח דהכי משמע בירושלמי ובתוס׳ ושכך הסכימה דעת ר״ת אבל הוא ז״ל חלוק בדבר וכתב שנ״ל דהוחזק בב׳ שמות במקום אחד מגרש לכתחלה באחד מהם ואינו חושש משום דקי״ל חניכה דתנן (שם פז :) כך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין אלמא אפילו לכתחלה מגרש באחד דלא עדיפא חניכה מאחד מעיקרי שמותיו ועוד מדאמר רב אשי גבי תקנתו של ר״ג והוא דאתחזק בתרי שמי ש״מ דאפי׳ לכתחלה א״נ אלא בשהוחזק בשני שמות בשני מקומות כגון מקום הכתיבה ומקום נתינה ומשום לעז אבל אתחזק בשני שמות במקום אחד דליכא לעז כותב אי זה שירצה והיינו דרב אשי והיינו חניכה והעלה בסוף דבריו שכך נ״ל עיקר ואע״פ שבירושלמי לא משמע הכי אנו אין לנו אלא כגמרתינו והתוס׳ תירצו ההוא דחניכתו וחניכתה דנקיי הדעת שבירושלים

קכט כותבין שם האיש והאשה בגט נראה דאתא לאורויי דאעפ״י דבחניכת שם המשפחה סגי אפילו לכתחלה אפי׳ לא כתב שמו ושמה כי אם ראש המשפחה של שניהם היינו לרבי אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי כמו שיתבאר בסמוך מיהו לר״מ בעינן שיהיה מוכיח מתוכו ואינו גט אא״כ כותב שמו ושמה ואם כותבו חניכתו וחניכתה דהיינו שם לווי של עצמו שהכל קורין אותן בכן היינו כאילו כתב שמו ושמה וכשר אפילו לר״מ ולזה כתב רבינו כותבין שם האיש וכו׳ דלכתחילה צריך שיהא כשר אף לר״מ : **ואם** יש לאחד מהם שני שמות וכו׳ בפרק השולח סוף (דף לד) ההיא דהוה קרי לה רובה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעא מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה וכתבו התוספות דמשמע דבחד מקום קרו לה הכי והכי וצריך לכתוב שניהם וכותב שם העיקר וכולל הטפל בוכל שום ולא ההפך · ומ״ש בד״א לכתחילה וכו׳ כ״כ התוספות והרא״ש דה״א בירושלמי להדיא ולפ״ז הך דמרים דצריך לכתוב שניהם היינו לכתחלה אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא

אחד

דרכי משה

מקומות אלא כותבין דמתקריא או מתקרית פלונית וכן נוהגין כמו שיתבאר בנוסח הגט שכתבתי סי׳ קכ״ז : (טז) וסיים שם ולכן יש לכתוב רוטנבורק שטראסבורק וכדומה בק׳ לבסוף כדרך שמדברים האשכנזים שלשונם שנון וצח יותר מד׳ גלחות שכותבין בג׳ ובסי׳ רצ״א שם שכותבין על עיר רעדי״ש שכותבין אותו כך בגט אע״פ שבלשון עכו״ם נקרא הרעדי״ש דהכל אחד הוא אלא שהאשכנזים מקצרים הל׳ ומשמע הא בלא״ה יש לכתוב ב׳ השמות וכן נוהגין כמו שתראה בנוסח הגט שכתבתי לעיל וצ״ע שם סי׳ קמ״ב דכותבין בשמות עיירות הקצרים אלף לבסוף אע״פ שאינו נקרא כגון בזל״א ויצא כו׳ וע״ש שהאריך באיזו הדברים מצאתי כתוב בתקון ישן עיר שנשתקע ממנה שמה הראשון א״צ לכתוב בה רק שמה השני ואם כתב בגט שם המדינה ולא שם העיר או אפילו שכתב שתיהן הגט פסול עכ״ל ואין נ״ל דפסול בשכתב שתיהן בהגהות אלפסי דף ת״ד פרק המגרש מי שדר באנטוכיא לא יכתוב פלוני אנטוכיא שזה משמע שנולד שם רק אנא ממתא אנטוכיא כו׳ וכ״כ ב״י בשם תשובת הר״ן והאריך בזה : (יז) וכבר נתבאר שאין אנו כותבין רק מקום העמידה : (יח) ונ״ל דמהאי חששא נשתרבב המנהג לכתוב ב׳ נהרות בגט דתו ליכא למיחש דמתרמי כולי האי שיהא עיר אחרת עם ב׳ שמות דנהרות נבראים כן מיהו במקום דליכא ב׳ נהרות ואיכא למיחש לעיגון או בדיעבד אין לחוש כתב בנימין זאב סי׳ ק״ה מעשה שכתבו בגט בעיר אר״ם והיו רגילין לכתוב מתא קריינא דיתבא על נהר אר״ט והכשירוהו משום דרגילי אינשי למקרי העיר אר״ט וע״ש: מצאתי בתיקון ישן היכא דאיכא מים חמין צריך לכתוב על מי מעינות חמין וע״ל סי׳ קכ״ט בדין נהר אם כותבין תוך עיבורה של עיר כאילו נכתבה בעיר

ומיהו

פרישה

סי׳ קכט (א) **בד״א** לכתחילה אבל בדיעבד אפי׳ לא נכתב כו׳ עיין בדרישה :

ואם

דרישה

סי׳ קכט [א] **בד״א** לכתחילה אבל בדיעבד אפי׳ לא נכתב אלא אחד מהם כשר כו׳ דברי רבינו נראין כמעורבבין ותמיהין מאוד וכבר הפלא עליהן הב״י והעלה שלא כדברי רבינו ואני אוסיף בקושיות ומתוכן יראה שדברי רבינו עלו כסוגן ולדקו יחדיו · והוא מ״ש רבינו בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהן כשר דמשמעות דבריו דמפי׳ בכתבו שם הטפל לחוד ובלא וכל שום וחניכה נמי כשר ואח״כ סיים וכתב זה לשונו ולא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה דאית ליה משמע דסבירא ליה דבלא כתיבת וכל שום וחניכה אפילו בדיעבד פסול · וב״י דייק מזה דמ״ש רבינו מתחלה בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהן ר״ל דכתב שם הטפל וגם וכל שום כו׳ וזה בודאי אינו במשמעות לשון רבינו דאם כן ה״ל לקצר ולכתוב אבל בדיעבד כשר כיון דאמה דסיים ופסיק מיניה קאי · ועוד דלשון באחד מהן לא יתיישב אזה אלא הוה ליה למימר אפילו כתב שם הטפל כשר או איזה מהן שירצה כשר · ועוד כיון דדברי רבינו הן משיטת התוספות והרא״ש דפרק השולח ד׳ ל״ה ושם כתבו בהדיא דבשם טפל לחוד בלא כתיבה וכל שום וחניכה נמי כשר שהרי כתב שם הרא״ש בד׳ קד ע״ב בפירוש המשנה דבראשונה הי׳ משנה שמו ושמה כו׳ עד ואמרינן בירושלמי על כך בריית׳ אבל אם היה ביסודא וכתב לגרש את אשתו ביסודא הרי זו מגורשת כלומר ואין צריך לכתוב שני שמות מיהו לקמן כפרש על פי הירושלמי דאפילו גירש באותו מדינה דצריך לכתחלה לכתוב שני השמות כו׳ עד כאן לשון הרא״ש הרי נכונו דהרא״ש כתב בהדיא דהמגרש באותה מדינה רצה לומר שהאיש והאשה עומדין יחד בשעת גירושין במקום אחד דלכתחילה צריך השני השמות ובדיעבד אין צריך לכתוב אלא אחד מהן ומפירש באשר״י דכתיבת שני השמות ר״ל שכותב שם אחד מהן וכולל השני בוכל שם וחניכה · ובדיעבד סגי באחד מהן רצה לומר בכתיבת שם אחד מהן בלא כתיבת שום וחניכה סגי ע״ש ובפ״ב שאמריו וכן מוכח שם מדברי התוספות · אם כן רבינו נמי שכתב דבדיעבד סגי באחד מהן רצה לומר בלא כתיבת שום וחניכה שדברי רבינו הן ממש כדברי התוספות והרא״ש דלשם אלא שרבינו מתחיל בשם עיקר וטפל משום שבתוספות והרא״ש שם ע״ג פרשו להא דאיתא שם בגמרא ההוא דקרו לה רובא מרים ופורתא שרה וקאמר דכתבינן מרים וכל שום שיש לה ולא

שרה

כשר והרמב"ם פסל שכתב כתב השם שאינם ידועים בו ביותר וכתב

אחד מהם כלומר אפילו לא כתב אלא שרה לחוד נמי כשר : ומ"ש והרמב"ם פסל וכו' נראה מדברי רבינו דבכותב שרה כותב שם אחד של שרה דבכותב שרה וכל שום הוה ליה כותב שניהם והכי מוכח להדיא ממשמעות דברי התוס' והרא"ש ולכן ס"ל לרבינו דכיון דהרמב"ם פוסל בכותב שרה וכל שום מק"ו שפוסל בכותב שם אחד מיהו האי ק"ו לא אפשר לדונו אלא בכותב שם שרה לחוד דכיון שאין מכירין אשה זו בשם שרה אלא פורתא אין נראה שזה מגרש אשתו אלא אשה אחרת ואיכא לעז על בניה שתלד מהשני אבל אם כתב מרים לחוד שרוב העיר קורין אותה בשם זה מודה גם הרמב"ם דכשר דלא גרע מחניכתו והכי משמע מדברי הרמב"ם ומביאו ב"י שכתב תחלה דכותב שם העיקר וכולל הטפל בוכל שום ואם כתב חניכתו כשר כלומר וא"כ כ"ש כשכתב שם העיקר לבדו דכשר ואחר כך כתב הרב כתב שם הטפל שאינו ידוע וכתב וכל שום ה"ז פסול אעפ"י שכתב שניהם וכ"ש דפסול אם כתב שם הטפל לבדו כך הוא דעת רבינו לפרש דברי הרמב"ם ושחולק הרא"ש עליו דנמשך אחר דברי התוס' דאפי' כשלא כתב אלא שם הטפל לבדו דכשר כ"ש כשכתב שניהם אלא דכתב שם הטפל וכל שום דפשיטא דכשר במכ"ש והכי משמע במה שהביא הרא"ש הא דתניא בגמרא היו לו ב' נשים וכו' אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושמו דיהודה עמו ומשמע דאי עבד איפכא דגירש אשתו שביהודה בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו אינה מגורשת וכתב הרא"ש עלה וז"ל ואמרינן בגמרא דבני מערבא על הך ברייתא מתניתין שהיה ביהודה וכתב לגרש אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה או שהיה בגליל וכתב לגרש אשתו שבגליל הרי זו מגורשת כלומר וא"צ לכתוב שני שמות מיהו לקמן מפרש על פי הירושלמי דאפילו גירש באותה מדינה דצריך לכתחילה לכתוב שני שמות עכ"ל הרא"ש וכיון דאברייתא דקתני היה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל דאינה מגורשת אפילו כתב שניהם אלא שכתב שם הטפל וכל שום קתני עלה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שביהודה הרי זו מגורשת דיעבד דאין צריך לכתוב שניהם ומכ"ש דמגורשת אם כתב שניהם אלא שכתב שם הטפל וכל שום דמאי דפוסל בכתב ביהודה לגרש את אשתו שבגליל דהיינו בין שלא כתב אלא שם אחד ובין שכתב שם טפל וכל שום בהני תרתי גווני נמי קאמר דאם היה ביהודה וגירש אשתו שביהודה הרי זו מגורשת א"כ מבואר דהרא"ש כתב כסברא הראשונה והא דכתב רבינו בסמוך והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה דאית ליה והבין ב"י דרצונו לומר דאם לא כתב וכל שום אלא שם אחד לא שנא כתב שם טפל ל"ש כתב שם העיקר דפסול ותמה על זה איכא לתמוה על דבריו דכיון דהבנה זו אין לה יד ורגל מי דחקו לפרש כן הלא הדבר ברור דלא נקט רבינו כשכתב שם הטפל וכל שום למודק מיניה דכשלא כתב וכל שום דפסול דודאי ל"ש כתב וכל שום ל"ש לא כתב וכל שום אלא טפל לבדו כשר דכתב בתחילת הסימן דבדיעבד כשר אפילו לא נכתב אלא אחד מהם בין שם עיקר בין שם טפל אלא אתא לאורויי הכא בכותב שם הטפל וכל שום דאינו כשר אלא דוקא למגרש במקום הכתיבה אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקום אחר אף על פי שכתב שניהם פסול הוא כיון שכתב שם הטפל וכל שום דבני מקום זה אין מכירין בשם שיש לו במקום אחר ואי לא היה אומר רבינו בלשון זה והא דכשר בדיעבד דוקא למגרש במקום כתיבה וכו' היה מובן דמ"ש בסוף ואם לא כתב כן פסול וכו' היינו לומר דאם לא כתב שניהם אלא אחד הוא דפוסל אבל אם כתב שניהם כשר אפילו לא כתב שם הנתינה וכל שום אלא כתב איפכא שם הכתיבה וכל שום נמי כשר בדיעבד לכך אמר רבינו בתחלת דבורו זה והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום דוקא למגרש במקום כתיבה אבל אם עומד במקום אחר וכו' צריך לכתוב שניהם וכותב שם מקום הנתינה וכל שום דקאמר עלה ואם לא כתב כן פי' אלא כתב שם מקום הכתיבה וכל שום פסול כ"ש דפסול אם לא כתב כי אם אחד מהם ולפע"ד דכל מ"ש ב"י כאן בפי' דברי הרמב"ם והרא"ש ורבינו אינו נכון אלא האמת כדפרישי':

ונראה

שבירושלים היו שמותיהם ידועים וליכא לעז א"נ כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחלה כשר אף בכינוי וגם מה שדייק הרשב"א מדאמר רב אשי והוא דאתחזק בתרי שמי מתורץ לפי שיטתם כמבואר בדבריהם · וז"ל הרשב"א בתשובה (סי' ר"ח) על גט שכתוב בו שם האיש והאשה ולא כתבו בו וכל שום וחניכה וחניכתו וחניכתה אינו מעכב אם אין להם שם וחניכה ידועים ואדרבה ר"ת כתב שאם אין להם שם וחניכה ידועים וכתב וכל שום וחניכה דאית ליה פוסל בגט שהרי נראה שאין זה שמגרש אלא אחר שהרי אין לזה שם וחניכה וכשהתקין ר"ג לכתוב איש פלוני וכל שום דאית ליה לא אתקין אלא בדאתחזק בתרי שמי וכדאמר רב אשי בפרק השולח ואע"פ שבטופסי הראשונים כתוב כן בכל הגיטין מ"מ כל שלא כתב אינו מעכב בדיעבד ואם יש להם ב' וג' שמות יראה מן התוספתא ומגמרא דבני מערבא שצריך לכתוב את כולן גם מגמרין נראה כן קצת מ"מ יראה דבדיעבד אינו מעכב כל שכתב שם שיש לו במקום הנתינה ושבמקום הכתיבה ואם הם במקום אחד די לו באחד מהם עכ"ל (א) :

והרמב"ם פסל שכתב בפ"ג כתב השם שאינם ידועים בו ביותר וכו' מדברי רבינו שכתב בפשיטות דהרמב"ם והרא"ש פליגי משמע דס"ל דאפי' בכותב שם טפל כשכותב וכל שום עדיף טפי מבשאינו כותבו דכשאינו כותבו גם להרא"ש פסול כדמשמע ממ"ש והא דכשר בדיעבד בשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה ובשכותבו מכשר הרא"ש והרמב"ם פוסל אפילו בכה"ג שמ"ש וכתב וכל שום וחניכה לרבותא נקטיה לומר דאפילו כתב וכל שום פסול וכ"ש אם לא כתבו ולפ"ז טעם מחלוקתם במאי דאמרינן ולא שרה וכל שום שיש לה דלהרמב"ם היינו לומר שאם כתב כן פסול ולהרא"ש לא אתא למימר אלא שלכתחלה אין לכתוב שרה וכל שום שיש לה מיהו אם כתב כן בדיעבד כשר ואע"פ שהרמב"ם הכשיר בפרק הנזכר בחניכתו וחניכתה ומשמע דאפילו לא כתב וכל שום כשר וכן פי' ה"ה נ"ל לפי זה דטפי עדיף חניכה משם טפל דבחניכה המפורסמת עסקא דוקא הוא דמכשר · ומשמע עוד מדברי רבינו דאפילו כותב שם העיקר כל שלא כתב וכל שום פסול שהרי כתב אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר ומתוך מ"ש אחר כך והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וכולי משמע דמה שהכשיר אפילו לא נכתב אלא אחד היינו בכותב וכל שום דוקא ומדלא חילק בין שם עיקר לטפל לענין זה משמע דשוים הם וכשלא כתב וכל שום פסול ל"ש כתב שם טפל ל"ש כתב שם עיקר · וזה תימה בעיני דבחניכה הניכר כותבים לכתחלה בלא וכל שום וכמ"ש

רבינו

דרכי משה

קכט (א) ומיהו אנן נוהגין לכתחלה כדברי הפוסקים המצריכים לכתוב שניהם :

הב"י

דרישה

שרה וכל שום שיש לה דהתם מיירי דוקא לכתחלה דלכתחלה לא סגי אפילו בכתיבת שם העיקר לחוד ולא בכתיבת שם הטפל עם וכל שום שיש לה אלא בעינן לכתחלה שיכתוב שם העיקר בפירוש וגם יכתוב וכל שום שיש לה אבל בדיעבד מסקי שם בעמוד שני שלפניו דאפילו בכתיבת שם האחד לחוד בלא כתיבת וכל שום שיש לה נמי סגי ורצה לומר אפילו שם הטפל ע"ש וכן הם דברי רבינו בעיני · אלא שקצר וכתב כל אריכות דבריהן שלשם וראיותיהן בהשלמות ובמילות קצרות כדרכו ואם כן הדרא קושיא לדוכתיה למה כתב רבינו אחר כך זה לשונו והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה דאית ליה כו' דמשמע דאפילו בדיעבד בעינן וכל שום עם כתיבת שם הטפל · וכ"ש שקשה לפי הבנת בית יוסף לדברי רבינו שדייק מהם דאפילו בשם העיקר סבירא ליה לרבינו דאפילו בדיעבד לא סגי אם לא כתב נמי וכל שום כו' ולא חילק בין דיעבד לכתחלה אלא שבדיעבד סגי נמי בשם הטפל עם וכל שום וחניכה עיין שם · דזה ודאי אינו כמו שמבואר מדברי התוספות והרא"ש הנ"ל · וע"ק דמסיק רבינו וכתב בסמוך אהא זה לשונו אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקום אחר והוחזק בשני המקומות באלו שני השמות כו' צריך לכתוב שניהן וכותב שם מקום הנתינה וכל שום וחניכה וכדאיתא באשר"י שם בהדיא וא"כ קשה דלא הוה ליה דבר והפוכו דכיון דהתחיל וכתב וז"ל והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל כו' דוקא למגרש במקום הכתיבה הוה ליה לסיים ולכתוב אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקום אחר והוחזק כו' צריך לכתוב שם העיקר דוקא וגם יכתוב וכל שום וחניכה ויכתוב שם הנתינה וכל שום כו' דה"ל דבר והפוכו · וכל שכן שקשה לפי דברי בית יוסף שהבין לדברי רבינו דגם ברישא במגרש במקום הכתיבה לא סגי בכותב שם העיקר לחוד אפילו בדיעבד דאם כן לא הוה ליה לסיים ולכתוב בסיפא "דצריך "לכתוב "שניהן דהא גם ברישא צריך לכתוב שניהן אלא דבסיפא אשמעינן לפירושא ואפילו בדיעבד דבעינן שיכתוב דוקא שם הנתינה דהיא שם העיקר עם וכל שום כו' ולא סגי בשם הכתיבה שהוא שם הטפל עם וכל שום כו' אפילו בדיעבד דעל כל פנים "צריך לכתוב "שניהן הוא מיותר לפירושו וכ"ש לפי מה שכתבתי בשם מ"ו דמה שכתב בסיפא ואם לא כ"כ פסול ואם ניסת כו' דר"ל דלא כתב גם וכל שום כו' אבל אם שינה וכתב שם הטפל עם וכל שום וחניכה בדיעבד נמי כשר אם כן היינו רישא לפירוש הבית יוסף · וע"ק מה שמסיק רבינו וכתב ז"ל והרמ"ה כתב שאין חילוק בין אם מגרש במקומו לשולח הגט במקום אחד לעולם צריך לכתוב שני השמות כו' דלפירוש בית יוסף לא פליג הרמ"ה עם דברי רבינו הנ"ל כמ"ש דלעולם צריך לכתוב שניהן דהא גם לרבינו אפילו בדיעבד לא סגי בין בעיקר בין בטפל א"ל שכתב נמי וכל שום כו' ובלשון משמע דלפלוגי אדברים הנ"ל כתבו מדכתב והרמ"ה כתב וכ"כ בא"ע של קלף · וע"ק דהתחיל וכתב וז"ל והא דכשר בדיעבד כשכתב כו' דוקא למגרש כו' וסיים וכתב וז"ל אבל אם עומד כו' והוחזק בשני המקומות כו' משמע דבא לומר דמה שהתחילו להכשיר בדיעבד היינו דוקא במגרש במקום הכתיבה אבל כשאינו מגרש במקום הכתיבה לא הקילו וסיים וכתב וז"ל אבל אם לא הוחזק בשני המקומות כו' עד אין צריך לכתוב אלא שם הכתיבה ולא וכל שום כו' הרי שהקיל טפי ולא הצריך לכתוב אפילו וכל שום והוה ליה לכתוב בד"א כשהוחזק בשני המקומות אבל אם לא הוחזק כו' אם איתא דהוא ענין בפני עצמו · וע"ק דבתשובת הרא"ש כלל ט"ו דין ד' כתב וז"ל אבל לא אתחזק בתרי שמות שאינם יודעים במקום הנתינה שיש לו שם אחר במקום הכתיבה אין צריך לכתוב וכל שום אומרן וחניכה דאית ליה אלא שם שהחזיק עצמו עד כאן לשונו דמשמע דאף דבמקום הכתיבה יודעין שיש לו שם אחר במקום הנתינה אלא שבמקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה אפילו הכי אין צריך לכתוב וכל שום וחניכה וקשה ממ"נ אי הוה סבירא ליה דכותבין אי שם דבמקום הנתינה כמשמעות לשון התשובה דכתב אין צריך לכתוב וכל שום וחניכה משמע הא שם הנתינה כותבין כמו ברישא בהוחזקו בשני המקומות בשני השמות וכמו שהבינו גם כן הבית יוסף קשה דאם כן מהו זה שסיים וכתב בטעמו וז"ל דאין לנו אלא שם שהחזיק את עצמו הא רבינו גם כן כתב האי לישנא וכתב דמ"מ צריך לכתוב שם הכתיבה לחוד וכ"כ גם כן שם התוספות והרא"ש הנ"ל · ואף שר"ל דרבינו איירי כשלא נודע במקום הכתיבה בשם אחר ובתשובה איירי כשנודע להם שיש לו שם אחר מ"מ לשון אין לנו לכתוב אלא שם שהחזיק בו משמע שר"ל שהחזיק לו במקום הכתיבה ששם הוא דירתו ולא במקום הנתינה ששם הוא מקום דירת אשתו ועוד דאף אם הוחזק במקום הכתיבה בשני השמות מכל מקום אין נודע לכן שם מקום נתינה דלא הודיעו לכן אלא שם האחד אלא שיודע שבמקום הנתינה יש לו שם אחר וכמו שפירשו בתוס' והרא"ש ורבינו ושפיר שייך למימר אשם מקום הכתיבה שם שהחזיק לעצמו ואי ר"ל שיכתוב שם הכתיבה לחוד בלא וכל שום וחניכה כו' ולהגיה שם בתשובה דמה שסיים וכתב "דאין לנו כו' נ"ל ואין לנו ותרתי קאמר דאצ"ל וכל שום כו' וגם אין לנו כו' והיינו מקום הכתיבה ולא מקום הנתינה אם כן קשה דברי התשובה יסתרו מדברי רבינו דהא מדברי רבינו משמע דדוקא כשאין יודעין במקום הכתיבה שיש לו עוד שם במקום הנתינה כותבין מקום הכתיבה ולא כשידוע במקום הכתיבה שיש לו עוד שם במקום הנתינה וכבר כתבתי שבתשובה משמע דאיירי שיודעין במקום הכתיבה שיש לו שם במקום הנתינה · ובאמת שבספרים מדויקים לא כתוב כסן בדברי רבינו גם במקום הנתינה אין יודעין כו' אלא ה"ג "או במקום הנתינה אין יודעין כו' ולפ"ז יהיו דברי רבינו כדברי התשובה דלשון "או במקום הנתינה כו' משמע או דיודעין במקום הכתיבה שיש לו שתי שמות אלא דבמקום הנתינה אין ידוע שיש לו עוד שם ומסיק ע"ז גם כן דאין צריך לכתוב אלא שם של מקום הכתיבה ולא וכל שום וחניכה כו' · וזהו כמ"ש בתשובה לפי פירוש האחרון שכתבתי ובזה יתיישב גם כן דל"ת דיוקי דברי רבינו אהדדי דמתחלה כתב דכשהוחזקו בשני המקומות בשני השמות כותבין תרווייהו משמע הא אם באחד מהן לא הוחזק בתרווייהו אינו כותב תרווייהו וסיים וכתב דבלא הוחזק בשום אחד מהמקומות בשני השמות צריך לכתוב תרווייהו משמע הא הוחזק באחד מהמקומות בשני השמות צריך לכתוב תרווייהו ולפי גרסת הספרים דגרסינן "או א"ש מיהו זהו דוחק גדול לומר כן דכיון דידוע במקום הכתיבה שני השמות ובמקום הנתינה אינו ידוע אם כן ה"ל להצריכו לכתוב מקום הנתינה וכל שום או לפחות שם הכתיבה וכל שום וחניכה כדי שלא יבא לידי מכשול במקום הנתינה וגם הב"י הקשה קושיא זו וכתב דכ"ש הוא ומה אם גם במקום הנתינה יודעין שיש לו עוד שם כותבין וכל שום ק"ו כשאין יודעין כו' ע"ש והעלהו בצ"ע · לכן נלע"ד דודאי רבינו לא סר מדברי התוספות והרא"ש ימין ושמאל כדרכו ומ"ש תחלה בד"א לכתחלה אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהן כשר ר"ל דלכתחלה דוקא בעינן שיכתוב שם העיקר וגם יכתוב וכל שום וחניכה וכדאיתא בגמרא הנ"ל מרים וכל שום וחניכה ולא שרה וכל שום וחניכה דאית לה והיינו דוקא לכתחלה וכדפירשו התוספות והרא"ש אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא שם הטפל לחוד בלא וכל שום כו' כשר וכמ"ש בשם התוספות והרא"ש הנ"ל ועל זה מסיק רבינו וכתב אחר כך בסמוך זה לשונו והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל רצה לומר שם הטפל לחוד בלא וכל שום כו' ומה שסיים שם וכתב וכל שום וחניכה דאית ליה נראה דלא אדסמיך ליה אדיעבד ואשם טפל קאי אלא תרתי קאמר והכי קאמר הא דכתבתי נמי לעיל דלכתחלה בעינן שיכתוב נמי וכל שום וחניכה דאית ליה · הני תרתי דוקא במגרש במקום הכתיבה דשם ישנו החלוקים הנ"ל בגמרא דלכתחלה בעינן גם העיקר וגם וכל שם כו' ובדיעבד בשם טפל לחוד סגי וכמ"ש אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקום אחר שם אין הדין כן בתרווייהו וכדמסיק דאם הוחזק בשני המקומות כו' או אפילו בדיעבד בעינן לכתוב שניהן דהיינו שם מקום הנתינה דהוא העיקר וגם וכל שום כו' ואם חסר אחד מהם הגט פסול ותנא וכל וי"ג דרכים בה · ואם לא הוחזק כו' אזי אפילו לכתחלה אין צריך לכתוב וכל שום כו' אלא כותב שם מקום הכתיבה לחוד והשתא הוה שפיר דבר והפוכו דלנגד מ"ש דכשמגרש במקום הכתיבה בדיעבד בשם אחד סגי כתב דבמגרש במקום אחר בעינן שיכתוב שני השמות ובזה יתיישב נמי דהאריך רבינו לכתוב צריך לכתוב שניהן ויכתוב כו' ולא כ"כ בתחילת הסימן דגם כן הדין דצריך לכתוב שניהן לכתחלה כמו שנתבאר בירושלמי ותוספות והרא"ש הנ"ל אלא ודאי לא כ"כ כאן אלא משום דבר והפוכו · גם במה שמגרש במקום אחד בעינן לכתחלה שיכתוב גם וכל שום מסיק דבמגרש ב' מקומות ולא הוחזק אין צריך לכתוב וכל שום כו' · ולבסוף מסיק וכתב והרמ"ה פליג וכתב דאין חילוק בין מגרש במקומו לשולח הגט במקום אחר לעולם צריך לכתוב שני השמות ורצה לומר דצריך לכתוב דאפילו בדיעבד מעכב ורימז זה מדהשוום יחד וכמו שהשולח גט והוחזק בב' השמות פשיטא דאפילו בדיעבד מעכב ה"נ ס"ל במגרש אפי' במקומו ובזה פליג שפיר אדברי רבינו הנ"ל וכנ"ל ויתיישבו בזה כל דברי רבינו כפתור ופרח אלא שקיצר בלשונו במ"ש והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה דמשמעות לשונו משמע דהכל ענין אחד וה"ל לפרש · מיהו נסבול האי דוחק מפני יישוב כמה דוחקים הנ"ל . וקיצר משום דקאי אדסמיך ליה ובמאי דסיים לפני זה דהיינו בדיעבד בכותב אחד מהן כשר פתח כאן ואמר כך חזר לכתוב וכל שום כו' וקאי אמ"ש לפני זה בלכתחילה וכמ"ש ודו"ק · וזהו דלא כפירוש ב"י · גם מה שהקשה ב"י עוד אדברי הרא"ש ורבינו ישבתי בס"ד בסמוך ע"ש · וליישב תשובת הרא"ש הנ"ל שלא יוקשה מיניה וביה ושלא יוסתרו דברי רבינו נ"ל פשוט דט"ס נפל שם ונדפס נתינה במקום כתיבה וכתיבה במקום נתינה וכצ"ל אבל אם לא אתחזק בתרי שמות שאין יודעין במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה כו' והשתא א"ש דמסיק דא"צ לכתוב וכל שום כו' ואין לנו אלא

שם

וכתב וכל שום וחניכה שיש לו הרי זה פסול וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה (ב) [ב] ואם חניכתו ידוע וניכרת בכ"מ והכל קורין אותו בה אלא כשחותם בשטר או קורא בספר קורין אותו בשם המובהק אז סגי בחניכה לחוד אפי' לכתחלה (ג) [ג] וכן בחניכת שם המשפחה

סגי

רבינו עצמו בסמוך ובשם עיקר יפסל כשלא כתב וכל שום · ול"נ דבכותב שם עיקר בלא וכל שום לכ"ע כשר ואפילו בכותב שם הטפל בלא וכל שום מכשר הרמב"ם בדיעבד דלא גרע מחניכתו וחניכתה דמכשר הרמב"ם בדיעבד דוקא כדמשמע מלשונו בפ"ג ולא פסל בכתב שם טפל אלא כשכתב עמו וכל שום משום דטפי עדיף לכתוב שם הטפל לבדו ממה שיכתוב שניהם ויכתוב שם הטפל בעיקר והעיקר בטפל וכמ"ש הרשב"א ומילי דסברא נינהו ובכך מתיישבים דברי הרמב"ם שכתב בפרק הנזכר מי שהיו לו שני שמות וכו' כותב שמו ושמה שהם רגילים בו וידועין בו ביותר וכותב איש פלוני וכל שם שיש לו וכו' ואם כתב חניכתו וחניכתה כשר כתב השם שאינם ידועים בו ביותר וכתב וכל שם שיש בו ה"ז פסול כי תחלה כתב דלכתחלה בעינן שיכתוב שם העיקר ויכלול שם טפל בוכל שום ואח"כ רצה ללמד שאם כתב שם טפל לבדו בלא וכל שום כשר ולפיכך כתב דין כתב חניכתו דחניכה גרועה משם טפל ואפ"ה כשר בדיעבד כיון שלא כתב וכל שום אבל אם כתב וכל שום אפילו כתבו עם שם מאחר שהוא שם טפל פסול ואצ"ל אם כתב וכל שום עם חניכתו שהוא טפל ביותר דפסול דאם לא נפרש דבריו כן דין חניכתו וחניכתה הוי הפסק בדין מי שיש לו שני שמות בין כותב שם העיקר לכותב שם הטפל ועוד יש להוכיח דמ"ש דבכותב שם טפל כשכתב וכל שום פסול טעמא דפסול הוי משום שכתב וכל שום הא לאו הכי כשר דאל"כ הל"ל אע"פ שכתב וכל שום שיש לו ה"ז פסול כמ"ש בסמוך גבי שינה שמו ושמה אלא ודאי כדפרישית עיקר (ב) :

והרא"ש דבריו סתומי' ואפשר לפרש דס"ל כדפרישית בהרמב"ם דכי אמרי' ולא שרה וכל שום שיש לה כלומר ואם כ' כן פסול היינו דוקא כשכ' וכל שום ומטעמ' דפרישי' אבל אם כתבו בלשון וכל שום כשר וא"כ כשהכשיר בדיעבד בכותב שם טפל היינו דוקא כשאינו כותב וכל שום אבל בכותב וכל שום פסול הוא ואם נפסך לומר דבין כותב וכל שום בין שאינו כותב וכל שום מכשיר הרא"ש אפילו בשם טפל איפשר הוא אבל לומר דבכותב וכל שום מכשיר אפי' בשם טפל וכשלא כתב וכל שום פסול אפילו כותב שם העיקר וחניכתו כותבין לכתחלה בלא וכל שום וכדמשמע מדברי רבינו זה דבר שאינו מתישב אלי כלל :

ומטעם מחלוקת הרמב"ם והרא"ש בחניכתו וחניכתה דלהרא"ש כותבין חניכתו לכתחלה וכמ"ש רבינו ולהרמב"ם לא מתכשר אלא בדיעבד וכדמשמע לישנא דואם כתב חניכתו וחניכתה כשר שכתב בפ"ג הוא תלוי לדעתי בחלוקת גירסת המשנה בפרק המגרש דהרא"ש גרים כגירסת ר"ח ור"ת שכתבו שם התוספות (פח·) איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין פי' שלא היו כותבין אלא חניכתו וחניכתה לבד הרי דלכתחלה לא היו כותבין אלא חניכתו וחניכתה לבד והרמב"ם גרים כגירסת רש"י דכתב חניכתו וחניכתה שנוי אחר וכך היו נקיי הדעת וכו' דלא קאי כך היו נקיי הדעת כותבין אלא לכותב איש פלוני ולא כתב עד כשר וקאמר דנקיי הדעת שלשונם קצרה לא היו חותמים עד הלא פלוני בן פלוני ומאחר שמה ששנינו שכך היו נקיי הדעת לא קאי לכתב חניכתו וחניכתה מהי תיתי לן להתיר לכתוב כן לכתחלה דכתב חניכתו וחניכתה כשר בדיעבד משמע :

כתוב בתשובת הריב"ש סימן מ"ג אהא דמרים וכל שום שיש לה וכו' פירוש שאינו כותב השם העיקרי כולל סתם בלשון וכל שום דאית ליה ומש"ה פסול אבל אם הב' שמות כתובים בגט בפירוש אין הפרש בין שכותב זה ראשון או זה דאפי' שרה דמתקריא מרים כשר אפי' לכתחלה ולא פסל אלא כשכולל מרים שהוא השם העיקר בלשון וכל שום והה"נ אם כתוב בגט שם עכו"ם של הבעל עיקרי ושם של יהודי בל' דמתקרי דכשר הלכה דלר"ת בדיעבד ולהרמ"ה והרמב"ן אפי' לכתחלה ומ"ש ר"ת חלילה מלהזכיר שם עכו"ם א בתורת משה היינו לפי שנשאל במומר שגירש את אשתו בשם יהדות ולא נזכר בגט שם של עכו"ם והיו נוהגים על פיו לכתוב גם שם הטפל בפירוש בלשון דמתקרי לז"ה דהיינו בשאר שמות אבל שם של עכו"ם א"צ להזכירו דלא גרע שם יהדות מחניכתו ולא אמרו בהיו לו ב' שמות בעיר א' שיהא צריך לכתוב שניהם אלא כשיש לו שם א' ביהודה ושם אחד בגליל ואין מכירים ביהודה בשם דגליל ולא בגליל שם דיהודה ויאמרו שלא גירש אבל כל שהוחזק בב' שמות בעיר הזה די בא' אפי' בחניכה אמנם לכתחלה צריך שניהם בפירוש והיינו הויה דרובא מרים ופורתא שרה לפי פירושו ולכתחלה איתמר ומי שמפרש דהיה דתנן בהמגרש כך היו נקיי דעת שבירושלים עושים דקאי אחניכה דעלמא דאפילו לכתחלה די בחניכה וא"צ לכתוב עיקר השם י"ל דמיירי בחניכה שמכירים אותו בכל מקום הכל קורין אותו בשם המובהק מש"ה סגי בשם החניכה לחוד ומש"ה מומר א"צ לכתוב אלא שם יהדות בגט שהוא עיקר וכל ישראל קורין אותו בשם הזה ואף אם לא כתב וכל שום וחניכה הלא שנהגו לכתבו בכל הגיטין אמנם כל שכתב שם עכו"ם ברישא ושם יהדות בל' דמתקרי לא גרע עוד היה איפשר לומר דכיון שהשר מקפדת שלא להזכיר המומר בשם יהדות והעדים יראים לנפשם מלכתוב בשטר שם יהדות בעיקר א"כ איפשר לומר דשם עכו"ם עיקר ודי לכלול שם יהדות בלשון וכל שום וכבר מצינו שחשו חכמים למה שהשר מקפדת ותקנו משום שלום מלכות לכתוב זמן בגט למלכות המולך בעיר שנכתב בו הגט כדאיתא בהזורק (פ·) והכ"ל בזה שמקפידים שהוא כנגד אמונתם ולזה איפשר לומר שיש לכתוב שם עכו"ם עיקר אפי' לכתחלה מפני אימת שר ולכלול שם יהדות בלשון וכל שום הלא הם סכנה בדבר ובהוראה ר"ת לדורו ולמקומו הורה ובדברים כאלה אין לך אלא מקומם ושעתם · ועי' ל דיש הגהות ע"ז : ואם חניכתו ידועה וכו' בהשולח על מה שכתבתי בסמוך דכשיש לו ב' שמות במקום א' בעינן לכתחלה שיכתוב שניהם כתב הרא"ש והא דאמרינן לקמן כתב חניכתו כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים משמע דאפילו לכתחלה א"צ לכתוב עיקר השם י"ל דמיירי התם בחניכה שמכירים אותה בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשחותם בשטר או כשקורא בתורה חותם בשטר קורין אותו בשם המובהק בהכי סגי בשם חניכה כהודה ומשמע דס"ל להרא"ש שלזה כיוונו התוס' במה שכתבו שם נ"ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהם ידועים וליכא לעז כלומר שהחניכה קוראים התוס' שמותיהם והיו ידועים בחניכתן כדפירש הרא"ש (ג) ועוד תירצו שם א"נ כשהשמות דומין זה לזה שהכינוי דומה לשם לכתחלה כשר אף בכנוי ותירוץ זה לא הזכירו נראה שלא ישר בעיניו ולכן לא הזכירו רבינו :

וכן בחניכת שם המשפחה סגי בסוף גיטין (דף פח·) ת"ר חניכת אבות עד י' דורות רשב"א אומר עד ג' דורות כשר מכאן ואילך פסול · ופסקו הרי"ף והרא"ש כרשב"א משום דרבי חנינא קאי התם כותיה וכתבו התוספות והרשב"א והרא"ש שר"ח ור"ת מפרשים דתרי חניכות הוי חדא שהיא שם לווי האיש עצמו וזו היא השנויה במשנה כתב חניכתו וחניכתה כשר וחניכת אבות דברייתא היא חניכה אחרת שנקראת ע"ש ראש המשפחה ולא מיירי בשם לווי דגופיה ונתבארו הדברים יותר בדברי ר"י ח"ב דלווי של עצמו היינו כגון

שקורין

ונראה ממ"ש רבינו צריך לכתוב שניהם וכותב שם מקום הנתינה וכל שום וחניכה דאית ליה וכו' דבמה שכתב וכל שום חשוב כאילו כתב בפירוש שני השמות שם מקום הנתינה ושם מקום הכתיבה אע"ג דלר"ת דאין כותבין כלל לשון זה דוכל שום אלא אם יש לו ב' שמות כותב שניהם בפירוש פלוני שהוא עיקר השם דמתקרי פלוני מכל מקום כיון שהעולם נהגו לכתוב וכל שום כדכתב הרא"ש בפרק השולח במסקנת דבריו וכ"כ עוד הרא"ש נוסח הגט בסדר הגט בסוף מסכת גיטין וכ"כ רבינו ג"כ בטופס הגט וכל שום לעיל קכ"ו השתא כשכותב וכל שום חשוב הוא כאילו כותב שתי השמות בפירוש שם העיקר ושם הטפל מיהו ודאי מדינא אין לנו לכתוב וכל שום אלא כשנודע שיש לו ב' שמות אבל אם לא נודע אלא שם אחד אין לכתוב וכל שום מדין התלמוד אף לדעת בה"ג כמ"ש בסמוך ס"ד אלא שנהגו העולם לכתוב בכל גיטין וכל שום לפי שנוהגין באשכנז שקורין העכו"ם ליהודים בחניכה הקרובה ללשון עברי ואין ראוי לכתוב על אותה חניכה דמתקריא לכך נהגו לכתוב וכל שום וחניכה דאית ליה שמלה זאת כוללת הכל כדכתב הרא"ש בפרק השולח (דף קד ריש ע"ג) וסובר רבינו דבכותב וכל שום היינו כותב שניהם ובשכותב כאן ומגרש במקום אחר וכותב שם מקום הכתיבה וכל שום הגט פסול דהכי משמע במ"ש הרא"ש הברייתא ומאי דתני עלה בירושלמי כדפירש בסמוך וכ"כ הרב רבינו ירוחם דבזה י"א דאינה מגורשת והוא כתב דעיקר כי"א שמגורשת ומביאו ב"י ושכך כתב הר"ן דמגורשת וכ"כ מהרש"ל דמגורשת דהא התוס' כתבו דבתוספתא משמע איפכא וכהי דתלמודא דידן עיקר מ"מ אינו אלא לכתחילה עכ"ל · ולענין הלכה נקטינן לחומרא כדברי רבינו ומקצת גדולים דאינה מגורשת וכ"כ בהג"ה ש"ע מיהו היכא דכתב שניהם בפירוש ועשה שם מקום הכתיבה עיקר ועל שם מקום הנתינה כתב דמתקריא כתב הריב"ש סי' מ"ג דאפילו לכתחלה כשר כשמגרש במקום הכתיבה ומשמע דבמגרש במקום אחר כשר בדיעבד דלא כמ"ש בהגהות ש"ע דאפי' ב' דמתקריא נמי פסול :

אבל

דרכי משה

(ב) הב"י האריך בדעת רבינו לדקדק מדבריו דפוסל כשלא כתב רק שם האחד ולא כתב כל שום ואין דבריו נראין דודאי פשט דברי רבינו משמע דכשר אם לא כתב רק שם אחד ולא כתב כל שום וחניכה ואף הרמב"ם מודה בזה ואין הכרח בדברי רבינו כלל לדבריו לכן לא כתבתי דקדוקיו וראיותיו על זה ואף כי ב"י כתב אע"פ שנראה דעת רבינו כאשר כתבתי אינו נכון ולכן אין נפקותא בזה לענין הלכתא ועזבתיו : (ג) אבל לדעת רש"י והרמב"ם

פ"ג

פרישה

(ב) **ואם** חניכתו ידוע כו' אפילו לכתחילה ר"ל לאו מי שיש לו ב' שמות דנקרא בשניהם לכל דבר ועיין בש"ע בדברי רמ"א ועיין בדרישה : (ג) **וכן** בחניכת שם המשפחה כו' ר"ל ונתנו בעידי מסירה דאל"כ מה אנו יודעים איזו מן המשפחה גירש הואיל ולא הזכיר שמותם

דרישה

שם שהחזיק ור"ל שאין כותבין אלא שם מקום הכתיבה לחוד וכמ"ש רבינו · והשתא א"ש נמי דקיצר שם בתשובה ולא כתב נמי דין דאף אם במקום הכתיבה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום הנתינה אפ"ה אין צריך לכתוב וכל שום · דדין זה לפי מ"ש נכתב שם וכ"ש איפכא לכתוב נמי הדין דאם במקום הנתינה אין יודעין כו' דבזה אין נ"מ דאם במקום הכתיבה יודעין או צריך לכתוב שם הנתינה וכל שום כו' בין יודעין במקום הנתינה ג"כ בין לא יודעין · ורבינו שכתב וגם במקום הנתינה אין יודעין כו' לרבותא נקטיה דאפילו אם גם במקום הנתינה אין יודעין וה"ה דאתי לידי מכשול במקום הנתינה כשלא יכתוב אלא שם הכתיבה ולא וכל שום כו' קמ"ל דאפ"ה אין לנו אלא שם שהוחזק במקום הכתיבה וכ"כ ב"י דרבינו כתב האי וגם במקום הנתינה כו' לרבותא גם נ"ל דמ"ש ברישא דהוחזקו בשני המקומות בשני השמות כו' הוא ג"כ רבותא דאפ"ה צ"ל מקום הנתינה ומכ"ש אם לא הוחזקו במקום הנתינה שיש לו עוד שם במקום הכתיבה דצריך לכתוב מקום הנתינה וק"ל · גם הב"י כתב דבריש' לאו דוקא נקט אלא שלא כתב דלרבותא נקט ובזה נתיישב נמי דל"ת דייקי דברי רבינו אהדדי ונתברר ג"כ דגרס' ספרים דגרסי "וגם במקום כו' הוא אמיתי ולא גירסת הספרים דגרסי "או גם בהשרי"י כתב "וגם ודוק היטב : [ב] **ואם** חניכתו ידועה כו' אפילו לכתחלה וכתב ב"י וזהו תימה בעיני דבחניכה כותבין לכתחלה בלא וכל שום וכמ"ש עיקר יפסל בשלא כתב וכל שום כו' ע"כ ואני אומר כי לא על רבינו תלונתו כ"א אתוס' דפרק השולח דף ל"ד והרא"ש שכ"כ בהדיא ומוכרחין לפי גרסתן שבחניכה ידועה סגי בלי שום דבר · ותמיהתו תמוה בעיני הלא תשובתו בצדו דבחניכה כתב רבינו הטעם דמיירי דוקא בחניכה שקורין אותו בו כל העולם והוא שמו הניכר בו בין הבריות לחוד אלא כשחותם בשטר או קרא לס"ת קורין אותו בשם המובהק וידוע שבגט בעינן שם הניכר בין הבריות והוא עדיף בזה משם המובהק דלא ניכר בו ד"מ "יוסקינד שם המובהק שלו יקותיאל ואם יכתוב בגט יקותיאל לא יהא ניכר שהוא הוא אם לא שכותבין בו ג"כ וכל שום וחניכה דאז ישאלו ויאמרו מי הוא זה שהוא יקותיאל שיש לו שם וחניכה ויגידו לשואל משא"כ כשיכתוב בגט שם יוסקינ"ד שאז יהיה ניכר מעצמו ומש"ה היו נקיי הדעת שבירושלים נוהגין לכתחלה שלא היו כותבין כ"א שם החניכה ר"ל חניכה דכה"ג שהיו ניכרין בו לכל העולם וכמ"ש שם התוס' וידוע שנקיי הדעת שבירושלים לא קצרה ידם מלכתוב ע"כ היותר טוב ואם לא היה נראה בעיניהם שהטוב לכתוב חניכה לכתחלה בלי שום דבר היו כותבין ע"כ היותר טוב ואשר כתב הרא"ש והתוספות ורבינו לכתוב לכתחלה וכל שום כו' אף שכותב העיקר היינו כשאינו ניכר בשם העיקר בפי כל כמ"ש בשם יקותיאל ובזה יסותרו דברי ב"י ג"כ מ"ש אחר כך בסמוך אדברי הרא"ש ז"ל אבל לומר דבכותב וכל שום כו' מכשיר אפילו בשם טפל כו' עד וחניכתו כותבין לכתחלה בלא וכל שום כו' זה דבר שאינו מתיישב אלי ולע"ד מתיישב ומתיישב גם כן מוכרחין לומר כן בתוס' וע"ד שכתבתי וק"ל · גם מ"ש ב"י שפלוגתא היא בין הרמב"ם ובין הרא"ש ורבינו בכותב חניכה דלהרמב"ם דוקא בדיעבד כשר ולהרא"ש ורבינו אפילו לכתחלה גם זה לא נ"ל אלא שהרמב"ם דכותב לשון דיעבד היינו לשיטת גרסתו במשנה שגרס וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין כגרסת רש"י מיד אחר כתב פב"פ ולא כתב עד כשר ואחר כך גרס כתב חניכתו וחניכתה כשר דמשמע דוקא דיעבד ואיירי בחניכה שאינו ניכר כו' משא"כ להרא"ש והטור שגרסתו כך היו נקיי ירושלים עושין בסוף אחר כתב חניכתו כו' וכמ"ש ב"י בסמוך שמחולקין בגירסא זו ולפי גרסא זו כתבו התוספות שנ"ל דמיירי בחניכה שמפורסמת וניכר בו ומש"ה כותבין כן לכתחלה ומש"ה אף שמחולקים בפירוש המשנה אבל לדינא לא פליגי כי הרא"ש מודה בחניכה שאינו ניכר בה דלא סגי בה לכתחלה והרמב"ם מודה להרא"ש דבחניכה הניכרת סגי לכתחלה בולא כלום ותדע דאל"כ ה"ל לרבינו לכתוב פלוגתא זו ביניהן וא"ל גם לדידי יעשה פלוגתא בכותב שם העיקר דלהרא"ש צריך לכתוב עוד וכל שום כו' משא"כ להרמב"ם מפני שזה אינו מוכרח בדברי הרמב"ם וגם בדברי רבינו אינו מוכרח כולי האי והארכתי בזה בתשובתי שכתבתי למהרר"ש בענין שכתב ומסר תיבת לוי להמגרש ע"ש כמה מקודשים : [ג] **וכן** בחניכת שם המשפחה ז"ל המרדכי בריש כל הגט הא דפרש"י רבותא דכתבו חניכתו וחניכתה היינו אף על פי שלא הוזכרו שמותיהן כ"א ראש המשפחה של שניהם ע"כ אית לן למימר בעידי מסירה דאם לא כן כו' כמ"ש בפרישה וכן מ"ו בהגהותיו מביא המרדכי הנ"ל

ועיין

קכט א כוונתו אמאי דמסיימין בגט בדת משה וישראל לכן אין להזכיר שם עכו"ם שם ;

גראה

סגי ודוקא עד שלשה דורות אבל מכאן ואילך לא והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה דאית ליה דווקא למגרש במקום הכתיבה אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקום אחר והוחזק בשני המקומות באלו שני השמות שידוע הוא שיש לו שני שמות אבל בני מקום זה אין מכירין בשם שיש לו במקום אחר צריך לכתוב שניהם וכותב שם מקום הנתינה וכל שום וחניכה דאית ליה (ד) ואם לא כתב כן פסול ואם ניסת בו הולד ממזר וכל י"ג דרכים האלו בה אבל אם לא הוחזק בשני השמות שאין יודעים במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה (ה) וגם במקום הנתינה אין יודעים שיש לו שם אחר במקום הכתיבה א"צ לכתוב אלא השם של מקום הכתיבה ולא כל שום וחניכה דאית ליה ואפילו אם יודע לנו אח"כ שיש לו שם אחר

אבל אם עומד במקום אחד וכו' אבל בני מקום זה אין מכירין בשם שיש לו במקום אחר וכו' כלומר אעפ"י שיודעים שיש לו שם אחר במקום הנתינה מ"מ אין מכירין באותו שם אם ראובן או שמעון או שם אחר ואם אין כותבין אלא שם מקום הכתיבה יאמרו בני מקום הכתיבה אין זה שם בעלה של אשה זו המתגרשת ואם לא יכתבו אלא שם מקום הנתינה כשתבא לגבות כתובתה מנכסיו שדר שם במקום הכתיבה יאמרו ג"כ אין זה בעלה הלכך צריך לכתוב שניהם וכותב שם מקום הנתינה וכל שום וכו' ומ"ת וכיון שאין בני מקום זה מכירין בשם שיש לו במקום אחר היאך כותבין שם מקום הנתינה יש לומר דאעפ"י דכל בני המקום אין מכירין בשמו מ"מ ע"פ שני עדים שיודעים שם מקום הנתינה כותבין ואפי' עד אחד נאמן במלתא דעבידא לאגלויי :

אבל אם לא הוחזק בשני שמות וכו' ואפילו יודע אח"כ כו' כך פירש"י וז"ל אבל לא אתחזק כאן שיש לו ב' שמות א"צ לכתוב וכל שום שיש לו ואפי' נודע לאחר הזמן שיש לו שם אחר הוי גט כשר שאין לנו אלא השם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוחזק בו עכ"ל ומשמע דה"ק היכא דכאן במקום הכתיבה לא הוחזק אלא בשם אחר שהחזיק לעצמו בפנינו א"צ לכתוב וכל שום שיש לו אפילו נודע וכו' אבל הרא"ש הביא פירש"י והוסיף עליו שתים אחד שכתב וגם במקום הנתינה אין יודעים וכו' ב' שכתב ואפי' אם יודע לנו שיש לו שם אחר במקום אחר הגט כשר וכו' ולשון זה מהרא"ש כתבו רבינו ונראה שדעתן להוציא מפירש"י דמשמע דס"ל דהגט כשר אע"פ שבמקום הנתינה יודעים שיש לו שם אחר במקום הכתיבה אפ"ה מאחר שכאן במקום הנתינה לא הוחזק בשם אחר הגט כשר אפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר במקום הכתיבה אבל להרא"ש ככה"ג הגט פסול ואינו כשר אא"כ לא הוחזק בשם אחר לא במקום הכתיבה ולא במקום הנתינה כי אז דוקא כשר וא"צ לכתוב וכל שום ואפי' נודע שיש לו שם אחר במקום אחר שאינו לא מקום כתיבה ולא מקום נתינה והא דכתב אפילו נודע וכו' נראה שכוונתו ליישב מה שקשה דמה צריך רב אשי לומר והוא דאתחזק בתרי שמי הא פשיטא דאי לא איתחזק ואין יודעין כלל שיש לו שם אחר דאין לנו לכתוב וכל שום דאין לנו אלא שם שקרא לעצמו והוחזק בו ויישב ואמר דעיקר דברי רב אשי להורויי דאפילו יודע אח"כ שיש לו שם אחר וכו' הגט כשר אעפ"י שלא נכתב וכל שום ואיכא לתמוה הלא הרא"ש ורבינו תופסים ככה"ג דבכל גיטין כותבים וכל שום והיאך כתב כאן דא"צ לכתוב וכל שום ונראה דרבינו כותב כאן מה שעולה מן פשט סוגית התלמוד דבלא הוחזק בתרי שמי א"צ לכתוב וכל שום דאף בה"ג מודה דכך הוא לפי דין התלמוד אלא דהעולם נוהגין חומרא לכתוב בכל גיטין וכל שום מטעם שכתב הרא"ש לפי שהעכו"ם קוראים ליהודים בחניכה קרוב ללשון עברי וכו' וכמ"ש בסוף סעיף ב' אבל ב"י כתב וז"ל ומ"ש הרא"ש וגם במקום הכתיבה אין יודעין שיש לו שום אחר וכו' נ"ל דלרבותא נקטיה וכו' עד וצ"ע עכ"ל מבואר דס"ל דבכל ענין כשר וכדמשמע מפירש"י וכדפירשית דהכי משמע מפירושו אבל לפע"ד פשיטא דלהרא"ש היכא דבמקום הכתיבה הוחזק שיש לו שם אחר

שקורין לכמה אנשים בכינוי שמכנין לו ואינו חניכת אבותיו הנקרא אלקוניא אבל רש"י פי' במשנה חניכתו שם לווי של משפחה כולהו וא"כ אין כאן אלא חניכה אחת שזו היא חניכת אבות השנויה בברייתא ואפי' לדעת רש"י נראה לי דשם לווי האיש עצמו חשיב שפיר לכתוב בגט דסברא הוא דעדיף מחניכת המשפחה ומש"ה כתב רבינו ב' החניכות סתם משום דלכ"ע באיזה מהם מתכשר גיטא וזה נראה שהיה דעת הרמב"ם שסתם לכתוב כתב חניכתו וחניכתה כשר ולא הזכיר חניכת אבות ולא חניכת לווי אלא שיש לתמוה למה לא הזכיר עד כמה דורות הוא דמתכשר גיטא שכתב בו החניכה : ובעיקר דין חניכה הנזכרת בברייתא לא ידענא למה אחר ג' דורות או עשרה דורות אין כותבין דאדרבא משמע שכל שהוחזקו דורות הרבה להיות נקראים באותה חניכה חשיבא טפי וצ"ע ולכן נראה דבשלא הוזכרו שמותיהן עסקינן וכמו שנכתוב בסמוך בשם המרדכי דהשתא כיון שאינו כותב אלא שם ראש המשפחה לבד כל שהוא תוך ג' דורות מוכחא מילתא דבן אותו ראש המשפחה הוא אבל כל שמרוחק יותר מג' דורות ליכא הוכחה דבן אותו ראש המשפחה הוא : **כתב** המרדכי בר"פ כל הגט בשם רבינו יואל הלוי דהא דמפרשי רבוותא דכתב חניכתו וחניכתה היינו אע"פ שלא הוזכרו שמותיהם כ"א ראש המשפחה של שניהם וע"כ אית לן למימר בעידי מסירה דאל"כ מה אנו יודעים מי זו מן המשפחה גירש הואיל ולא הזכיר שמותם :

כתב הרשב"א שאלת גט שצריך לכתוב בו שמו ושמה אם כתב בן פלוני ובת פלוני בלבד ולא פירש שם המגרש ממש ולא שם המתגרשת מהו :

תשובה אינו כשר דשמו ושמה בעינן וחניכה דקאמרינן היינו דקרו ליה אינשי באותה חניכה הנהוג היום וקורין אותה לבד באותה חניכה ולא אמרת עמה דבכי הא מיכר לאיזו מגרש כדעת ר"ת שכתב דבעינן שיהא ניכר מתוך הגט אי זו מגרש אבל בת פלוני אינה ניכרת באותו שם עכ"ל (ז) :

אבל אם עומד במקום אחד ומגרש במקום אחר והוחזק בשני המקומות באלו ב' השמות וכו' בהשולח (ד' לד) שנינו בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה התקין ר"ג שיהיו כותבין איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם ובגמרא א"ר יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לר"ג בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקורין אותו יוחנן יוחנן וקורין אותו יוסף היאך מגרשין נשותיהם עמד ר"ג והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם א"ר אשי והוא דאתחזק בתרי שמי תניא כותיה דרב אשי היו לו ב' נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שתי שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגירש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא ש"מ הא דהתחזק הא דלא התחזק פרש"י היה משנה שמו ושמה · כשהיו לו ב' שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב שניהם וכדפירש הר"ן והרא"ש וכתב הרא"ש דמש"ה קרי משנה שמו כשמגרש באחד מהשמות שאם מגרש בשם דמקום כתיבה נקרא שינוי לבני מקום נתינה כי יאמרו שאינה מגורשת כי אינם יודעים שיש לבעלה שם זה במקום אחר ואם יגרש בשם שיש לו במקום הנתינה נקרא שינוי לבני מקום הכתיבה ואם תבא האשה לגבות מנכסיו או ליכנס באותו מקום יאמרו שאינה מגורשת לפי שאינם מכירים באותו שם הכתוב בגט לכך התקין ר"ג איש פלוני וכל שם שיש לו פי' שם הנקרא לו במקום הנתינה שהוא עיקר להתיר האשה במקום שהיא עומדת וכן מוכח בגמרא דשם הנתינה עיקר דקאמר עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו דיהודה ושם דגליל עמו משמע דשם הנתינה עיקר ושם הכתיבה טפל וכ"כ הרשב"א בתשובה וז"ל ולעולם עושה שם של מקום נתינת הגט עיקר ושם של מקום כתיבה כולל בכלל כל שם שיש לו ואע"פ שבמקום הכתיבה אין מכירין אותו באותו שם כיון שכותב עם כל שם שיש לו בגליל אין מוציאין עליו לעז עכ"ל וכ"כ ה"ה בפ"ג מהלכות גרושין וכ"כ בספר התרומה וסמ"ג שעושה שם דמקום הנתינה עיקר וכ"כ המרדכי בפרק השולח וגם הר"ן כתב כן בפרק הנזכר ואע"פ שבתוספתא עושה מקום כתיבה עיקר כמו שכתבו התוס' בהשולח מ"מ תפסו עיקר הברייתא השנויה בגמרא דידן שעושה מקום נתינה עיקר ואם עושה עיקר שם מקום הכתיבה כתב ר"י בה"ב שי"מ שמגורשת וי"מ שאינה מגורשת וראשון נראה עיקר עכ"ל וכן דעת הר"ן בהשולח שאם עשה מקום כתיבה עיקר כשר בדיעבד : **ובמאי** דאמר רב אשי והוא דאתחזק בתרי שמי פרש"י אבל לא אתחזק כאן שיש לו שתי שמות א"צ לכתוב וכל שום שיש לו ואפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הוי גט כשר שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוחזק בו וכן דעת הר"ן וגם הוא דעת הרא"ש שכתב וז"ל והוא דהתחזק בתרי שמי פי' שהוחזק בב' המקומות באלו שני השמות שידוע הוא שיש לו שני שמות אבל בני מקום זה אינם מכירים בשם שיש לו במקום אחר הילכך צריך לכתוב שניהם דלא ליתי לידי קלקול בין במקום הכתיבה בין במקום הנתינה כדפי' לעיל אבל לא אתחזק בתרי שמי שאינם יודעים במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה וגם במקום הנתינה אין יודעים שיש לו שם אחר במקום הכתיבה א"צ לכתוב וכל שום והניכ' דאית ליה ואפי' אם יודע לנו אח"כ שיש לו שם אחר במקום אחר הגט כשר דאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו בו עכ"ל : ומ"ש הרא"ש וגם במקום הכתיבה אין יודעין שיש לו שם אחר וכו' נ"ל דלרבותא נקטיה שאע"פ שבמקום הכתיבה אינו מוחזק אלא בשם שהם בקיאין בו כשר וכ"ש היכא שבמקום הכתיבה יודעים שיש לו שם אחר במקום הכתיבה דליכא למיחש כל כך לקלקולא ומ"ש פי' שהוחזק בשני המקומות באלו הב' שמות גם ר"י בה"ב כתב בכ' הזה והוא דאתחזק בתרי שמי שיודעין בגליל שיש לו שם אחר ביהודה וכן ביהודה יודעים שיש לו שם אחר בגליל נ"ל דלאו למימרא דאי לא אתחזק בתרי שמי במקום הנתינה אע"ג דאתחזק במקום הכתיבה בתרי שמי הוו בכלל לא אתחזק בתרי שמי וכדמשמע לכאורה מפשטא דלישנא דכיון דבמקום הכתיבה הוחזק שיש לו שם אחר במקום הנתינה כמה לא יצטרך לכתוב ב' השמות כיון דהתחזק בתרי שמי וכ"כ מפרש"י וכ"כ הר"ן בהדיא אבל בתשובה כלל ט"ו סי' ד' כתב וז"ל התקין ר"ג שיהא כותב שמו שקורין לו במקום הנתינה וכל שם אחר שיש לו אבל לא התחזק בתרי שמי ב שאינם יודעים במקום הנתינה שיש לו שם אחר במקום הכתיבה א"צ לכתוב וכל שום אחרן והניכ' דאית ליה דאין לנו אלא שם שהחזיק את עצמו בו עכ"ל משמע מדבריו הלא דכשבמקום הנתינה לא הוחזק אלא בשם א' עדיף טפי מכשהוחזק במקום נתינה שיש לו שם במקום כתיבה וזה תימא דאיפכא מסתברא וכמו שכתבתי ועוד קשה דמשמע מדבריו בתשובה לכאורה שאע"פ שבמקום הכתיבה נקרא בשם אחר מאחר שבמקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר כותב שם מקום הנתינה ואינו כותב וכל שום וגם זה תימה דהא אתו לקלקולא במקום הכתיבה לומר לא זהו שגירש וכמ"ש הוא ז"ל בפסקיו וצ"ע : **ואם** לא כתב כן פסול ואם נשאת בו הולד ממזר וכל י"ג דרכים האלו בה בהזורק (פ') תנן שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמרינן בגמרא דאע"ג דחכמים פליגי ארבי מאיר באידך מתנייתא דתני בהו וכל הדרכים האלו בה מודים בשינה שמו ושמה וכו' ופי' שם התוספות דהא דקתני שינה שמו ושמה לאו שינוי ממש קאמר אלא כגון שהלך מיהודה לגליל ושמו יוסי וקורין לו יוחנן וכ"כ הר"ן וכ"כ הרא"ש בהשולח דבהכי מיירי שינה שמו וכתבתיו בסמוך וכ"כ מדברי רש"י שם וכ"כ בסמ"ג וכ"כ בספר התרומה דמתני' דשינה שמו ושמה וכו' לא בשנוי השם ממש היא דהא פשיטא שהגט פסול שלא נכתב לשם בעלה כלל אלא בפסולא דרבנן מיירי שלא כתב שם דיהודה ושם דגליל עמו ודאי הכי משמע בהדיא בגמרא מדאצטריך למימר מודים חכמים לרבי מאיר בשינה שמו ושמה וכו' ואמר רב אשי אף אנן נמי תנינא ואם

דרכי משה

פ"ג אינו מותר רק בדיעבד אבל לכתחלה לא סגי כן אפילו בחניכתו הידוע : (ד) וזהו שלא כדברי המרדכי דס"ל דמיירי בעידי מכירה והמרדכי לטעמיה דס"ל דלא בעינן שיהא ניכר מתוך הגט ולכן כתב שם ריש פרק כל הגט דאפילו לא הזכיר שם האיש והאשה כלל הגט כשר וע"ש אמנם בהגהת אשירי פ"ב בשם א"ז דאם לא הזכיר שם האיש והאשה הגט פסול ובניה

פרישה

שמותם ועד"ר : (והוחזק בשני מקומות רבותא קאמר אע"ג שיודעין גם במקום הנתינה שיש לו שם אחר במקומות אחרים אפילו הכי צריך לכתוב דוקא שם הנתינה בפירוש וכל שום וחניכה דלעולם היא עיקר ומכל שכן אם הוחזק בשני השמות במקום הכתיבה ולא במקום נתינה שכותבין שם הנתינה בפירוש ועיין בבית יוסף : שידוע הוא כו' רצה לומר לשני המקומות כ"פ) : (ד) **ואם** לא כתב כן כו' פירוש שלא כתב שניהן אבל אי כתב שם הכתיבה עיקר ושם הנתינה טפל אינו פסול כלל אלא לכתחלה עדיף לעשות שם הנתינה עיקר ואף שמה ר"י קאמרו פירש שאף זה כפסול ל"ג שהרי התוספות כתבו דבתוספתא משמע איפכא וגמי למשמעות התלמוד דידן עיקר אבל מקום אינו אלא לכתחלה וק"ל עכ"ל מ"ו (וכ"פ הר"ן ור' ירוחם כ"פ) : (ה) **וגם** במקום הנתינה כו' נ"ל דלרבותא נקטיה שאעפ"י שבמקום הכתיבה אינו מוחזק אלא בשם שהן בקיאין בו כשר וכ"ש היכא שבמקום הכתיבה יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה

חדושי הגהות

ב נראה שצ"ל היא בתשובת הרא"ש צ"ל שאין יודעין במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה (כה"ג) :

אחר במקום אחר הגט כשר שאין לנו אלא בשם שהחזיק לעצמו וכתב הרמ"ה שאין חילוק בין אם מגרש במקומו לשולח הגט במקום אחר לעולם צריך לכתוב שני השמות אלא כשמגרש במקומו כותב שם העיקר בפרט והטפל כולל וכותב אני פלוני וכל שום וחניכה דאית לי ואם כתב שם טפל בפרט וכולל שם העיקר (ה) הויא ספק מגורשת ואם גירש בשם שלא הוחזק בו כלל אע"ג דכתב וכל שום וחניכה דאית לי לא הוי גט כלל וכששולח הגט למקום אחר צריך לפרט (ו) שני השמות בפרט שם מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה ומומר (ז) אין לו לגרש אלא בשם ישראל ואם [ד] גירש בשם עכו"ם אע"פ דכתב וכל שם שיש לו פסול וגר ששינה וכתב שמו של גיותו כשר והני ספרי דפלגי יקרא לבעלי זרועות וכתב פלוני החכם או רב או נשיא אע"ג דלא קרו ליה אינשי הכי ואיהו נמי לאו בר הכי אין זה שינה שמו (ח) והגט כשר כיון דקרי ליה בשמיה בפירוש אע"ג דפליג יקרא דלא חזי ליה לאו (ט) שינוי השם הוא וכ"כ ר"ת במומר המגרש שא"צ לכתוב אלא שם של יהודות כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שאם לא הזכיר שם אבי האשה אלא כינויו או אפילו לא הזכירו

אחר במקום הכתיבה אלא שבני מקום הנתינה אין מכירין בשם שיש לו אם ראובן או שמעון או שם אחר אעפ"י דבמקום הכתיבה לא הוחזק בשם אחר כי אם בשם אחד שהוחזק שם וכתבו בגט זה בלבד הגט פסול לפי שבני מקום הנתינה אמרו שאין זה שם בעלה של אשה זו המתגרשת אבל דברי הרא"ש ורבינו מבוארים דמיירי דלא הוחזק כלל לא במקום הכתיבה ולא במקום הנתינה שיש לו שם אחר אלא זה השם שהוחזק במקום הכתיבה הוחזק בו ג"כ במקום הנתינה וקאמר דא"צ לכתוב וכל שום כדי לחוש שמא יש לו שם אחר במקום אחר שאינו לא מקום כתיבה ולא מקום נתינה וקאמר דהא דלא חיישינן לה היינו טעמא משום דאפילו יודע אח"כ שיש לו שם אחר במקום אחר הגט כשר ובתשובת הרא"ש כלל ט"ו השמיט הסופר חלוקה אחת וכך צריך להיות אבל לא אתחזק בתרי שמי שאינם יודעים במקום הנתינה שיש לו שם אחר במקום הכתיבה וגם במקום הכתיבה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום הנתינה א"צ לכתוב וכל שום וכו' דברי תשובה זו היא ממש כמ"ש בפסקיו ולא קשה כלל מה שהקשה ב"י :

וכתב הרמ"ה וכו' נראה דרבינו הביא דברי הרמ"ה משום דבסוף דבריו הורה לנו דין מומר שגירש ושר"ת כתב כמותו בדין מומר שגירש אבל תחלת דבריו שאין חלוק בין מגרש במקומו לשולח כו' אינה הלכה דלהרמב"ם הוי מגורשת מדאורייתא אלא דפסול הגט מדרבנן ולהרא"ש כשר בדיעבד אבל להרמ"ה הויא ספק מגורשת מן התורה גם מ"ש דבשולח צריך לפרט שני השמות בפרט וכו' כבר מבואר כמ"ש רבינו בסמוך דכותב וכל שום אפי' לכתחלה וכשר וכדעת בה"ג ומ"ש ואם גירש בגט שלא הוחזק בו כלל וכו' פשוט הוא ולית בה ספק והכל מודים בזו : **כתב** א"א הרא"ש בתשובה שאם לא הזכיר אבי האשה אלא כינויו וכו' פי' כינויו שאינו ידוע וניכר בכל מקום ואפ"ה כשר דלא גרע מאילו לא נכתב שם אביה כלל דכשר דיעבד דאין לפרש דמיירי בכינויו דידוע וניכר בכל מקום דא"כ מאי איריא כינוי אבי האשה דכשר הא אפי' כינוי האשה עצמה הגט כשר כדלעיל וכתב עוד על אחד וכו' תימה הא פשיטא דפסול מדאורייתא הוא כיון דמזוייף מתוכו ולא צריך לתשובה זו ותירץ מהרא"י בכתביו דהמעשה היה שאבי אביו היה נקרא שמואל וכיון דאשכחן לבן בן נחור מפי בושת בן שאול וכן ותבאנה אל רעואל אביהן והוא היה אבי אביהן לחד מ"ד אלמא דאין זה קרוי מזוייף מתוכו אלא שפיר כתב יוסף בן שמואל אעפ"י שהיה שמואל אבי אביו וכשר מן התורה הוא אלא דאפ"ה פסק הרא"ש דהגט פסול מדרבנן משום דהרואה אומר אחר מגרשה : **כתב** ב"י בד"ה תנן בפרק ג"פ וכו' עד וצ"ע עיין במה שכתבתי לפרש דעת ב"י בזה לעיל בסימן ק"ח ס"כ גם לענין פסק הלכה : כתב בהגהות ש"ע סעיף י"ד אם נקרא בפי ישראל בשם אחד ובפי עכו"ם בשם אחר כותבין שם ישראל דמתקריא על שם עכו"ם עכ"ל פסק כמ"ש הרב המגיד ע"ש הרמב"ן דגם כשהשם השני של לעז כותבין דמתקריא דהא פשיטא דהעכו"ם אינן קורים בשם אחר של עברי אלא של לעז · ואח"כ

ואם שינ' ממש מי צריכ' למימר ועוד דדבר הלמד מענינו הוא דאמר בגמ' גבי כ' לשם שר שאין ראוי וכו' ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמי' בגיטין הולד ממזר ובתר הכי אמרי' זו דברי ר"מ אבל חכ"א הולד כשר ומודים חכמים בשינה שמו ושמה וכו' דמשמע דאע"ג דחכמים פליגי ארבי מאיר בשאר משנה ממטבע שטבעו חכמי' בהאי מודו דהולד ממזר וכל הדרכים האלו בה מדרבנן ולפ"ז הא דתניא בהשולח היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל וכו' אינה מגורשת היינו מדרבנן וביאור דברי רבי' במה שכתב ואם לא כתב כן פסול היינו לומר שאם לא כתב שם מקום הנתינה בהדיא אלא שכתב שם מקום הכתיבה וכתב וכל שום לרבות שם מקום הנתינה פסול ואין צריך לומר אם לא כתב וכל שום דאפילו במגרש במקום הכתיבה וכתב שם הטפל פסול ואם לא כתב וכל שום וכמו שנתבאר לעיל בסמוך ובמקום כתיבה אינו מקום נתינה שם מקום כתיבה הוי טפל לגבי שם דמקום נתינה : **וכתב** הרמ"ה שאין חילוק בין אם מגרש במקומו לשולח הגט במקום אחר לעולם צריך לכתוב שני השמות וכו' לא כתב רבינו דברי הרמ"ה ללמדינו דלעולם צריך לכתוב שני השמות דהא ליכא מאן דפליג בהא אלא משום שאר חילוקים הנזכרים בדבריו ודברי הרמ"ה צ"ל שהם נמשכים עד אע"ג דפליג יקרא דלא חזי ליה לאו שינוי השם הוא : **ומ"ש** ואם כתב שם טפל בפרט וכולל שם העיקר הויא ספק מגורשת בהא פליג אהרמב"ם שכתב בפ"ג דלא הוי אלא פסול : ומה שכתב ואם גירש בשם שלא הוחזק בו כלל וכו' כן כתב ג"כ הרמב"ם בפרק ג' שינה שמו ושמה אע"פ שכתב כל שם שיש לו וכל שם שיש לה אינו גט וכ"כ הרא"ש בתשובה בכלל ט"ו סימן ד' :

ובשולח הגט למקום אחר וכו' טעמו משום שיכירו בשמו בני מקום הכתיבה ובני מקום הכתיבה שאם לא יפרט אלא שם מקום הנתינה אע"פ שבכלל וכל שום הוי מקום הכתיבה אכתי איכא למיחש דאתו לקלקולי לומר לא בעלה של זו הוא שגירש מאחר ששם שהם בקיאים בו אינו מוזכר בגט :

ומומר אין לו לגרש אלא בשם ישראל כדין גירושי מומר כתב בהגהות מיימון פ"ג בשם א"ח שאם קבל קדושי בתו קטנה בעודו ישראל כתוב בתשובה בעל הערוך דלא ברירא לן אם יכול לקבל הגירושין בעודו בדתו ואח"כ כתב בשם א"ח וראיתי זה ודאי מומר שנתן גט לאשתו ולא ראיתי שום א' מפקפק וכ"כ ר"ת מומר נותן גט לאשתו גם ה"ה כתב בפ' הנזכר ודאי אפי' קדש בעודו ישראל מגרש לאחר שהמיר וכ"כ כל הגאונים וכ"כ ר"י בה"ב דמומר דינו כישראל לגירושין וכ"כ התו' בפ"ק דקדושין (ה) ומ"ש רבינו שאין לו לגרש אלא בשם ישראל כ"כ התוספות והרא"ש והרשב"א והר"ן בפ' השולח בשם ר"ת וכ"כ ה"ה בפ"ג וכתב ומ"מ יש נוהגים לכתוב שניהם וגם הר"ן כתב ולמכתבינהו לתרוייהו עדיף טפי כלומר לכתוב ב' השמות בפירוש אבל התוס' כתבו בשם ר"ת דחלילה מלהזכיר שם דעכו"ם בתורת משה וישראל וכתבו סמ"ג וסמ"ק וכלבו שאם כתב שם דיהודות וכל שום טוב הדבר מאד כדי לכלול שם דעכו"ם בסתם (ו) משמע מדבריהם דר"ת הכשיר אפי' אם לא כתב וכל שום וכן משמע שהוא דעת הרמ"ה וכ"נ שהוא דעת הרשב"א בתשוב' (סי' תקנ"ו וסי' אלף קנ"ו) אבל מדברי הר"ן משמע דלא מכשר ר"ת (אלא) בכותב שם יהודות וכותב וכל שום כדי לכלול שם של עכו"ם · ועיין במה שכתבתי בסימן זה גבי מרים וכל שום שיש לה בשם תשובת הריב"ש :

כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן אלף קע"ו דה"ה לאבי האשה שהמיר שאין כותבין בגט אלא שם דישראל : **ואם** נשתקע שם דישראל ממנו כתב מהרי"ק בשורש פ"ו שדינו שוה ללא נשתקע דלעולם מגרש בשם דיהודית ולא להזכיר שם דעכו"ם ותימא שהרי התוס' והרשב"א והרא"ש והר"ן כתבו דטעמא דר"ת משום דשם דיהדות לא גרע מחניכתו וחניכתה דכשר והתם משמע ודאי שאם אינם נכרים בחניכתן כלל פסול הוי ועוד שהרא"ש והרשב"א הביאו ראיה לדברי ר"ת מדלא תקן היו לו ב' שמות ביהודה וכו' אבל כשהוא מוחזק בשני שמות במקום אחד די באחד אפילו בחניכה ע"כ משמע דדוקא כשהוא מוחזק בב' שמות עסקינן ואע"פ שהר"ן כתב גבי מומר שהשם שהיה לו בעודו ישראל כבר נעתק ממנו אע"פ שהוא מוחזק בו מיקרי שפיר נעתק מאחר שיצא מכלל ישראל וקנה שם אחר לעצמו אבל בנשתקע ממנו שם יהדות משמע דלא מכשר ומה שהביא ראיה מהרי"ק מדסתם ר"ת דבריו ולא חילק בין נשתקע ללא נשתקע איכא למידחי דאורחא דמילתא נקט דלעולם המומר נקרא בין היהודים בשם דיהדות וגם אם הלך למקום שלא היו מכירים בשם דיהדות דידיה והחזיק עצמו לומר שהיה נקרא כך איפשר דכותבין על פיו כל שהוחזק בשם זה שלשים יום כדין ישראל שהתבאר בסימן זה אבל אם אירע הדבר שנשתקע שם דיהדות ממנו משמע שאין כותבין שם דיהדות עד שיחזיקו עצמו שלשים יום וצ"ע (ז) : **ואם** גירש בשם עכו"ם וכו' אין לפרש טעמו משום דהוי כותב שם דטפל כולל שם העיקר בוכל שום דמאי פסקא דשם יהדות הוי שם עיקר ושם דעכו"ם הוי טפל והדרבא סתמא דמלתא הוי איפכא ועוד דא"כ לא הל"ל פסול דספק מגורשת היא לפי דעתו אלא משמע דטעמא משום דס"ל דאין להזכיר שם עכו"ם בתורת משה וישראל ואם הזכירו שינה ממטבע חכמים ופסול מדרבנן ומדברי הר"ן והרא"ש וה"ה משמע דבכשר דהא אינהו לא קפיד על כתיבת שם דעכו"ם בתורת משה וישראל שהרי כתבו דלמיכתבינהו לתרווייהו עדיף (ח) ומדברי התוספות והרא"ש והרשב"א אין הוכחה לפסול ולדברי הרמ"ה איכא למידק מ"ש מגר שעינה וכתב שם דעכו"ם דכשר ואפשר דמומר הכותב שם דעכו"ם שבא לו אחר שנתחייב במצות לא שייך בתורת משה אבל גר הכותב שם שהיה לו בעכו"ם קודם שיתחייב במצות אין תורת משה מונעו דהא לא חייבה תורה לעכו"ם שיתגיירו : וגר ששינה וכתב שמו של עכו"ם כשר תוספתא בפרק הזורק כתבוה התוספות ושאר מפרשים בהשולח (לד :) וגם בזה כתב מהרי"ק בשורש הנזכר דאפילו נשתקע שם עכו"ם ממנו כשר ויש לדחות כמה שכתב בסמוך : **והני** ספרי דפלגי יקרא לבעלי זרועות וכו' כל אלו דברי הרמ"ה כמ"ש לעיל וכן כתב ר"י בשמו בח"כ : **ובן** נתבאר בסמוך : **כתב** א"א ז"ל בתשובה שאם לא הזכיר שם אבי האשה וכו' בכלל מ"ה סי' כ"ה וכ"ח ומשמע דה"ה לשם אבי הבעל דכשר שנה וכ"כ הרשב"א בתשו' סימן תקכ"ה וז"ל אפשר שא"צ לכתוב שם אביהן כלל דשמו ושמה שם עירו ועירה תנן שם אביה ושם אביו לא תנן ובתשובה אחרת כתב על יהודי שבא מארץ אחרת ולא נודע שם אביו אם לא כתב שם אביו בגט כשר והגט עצמך שהיה גר מה שם אביו כי תדע או אם היה שתוקי או אסופי שאינו מכיר את אביו היאך יכתוב בגט או בשטרות וכתובות וזה פשוט עכ"ל ולאפוקי ממאי דמשמע קצת מדברי מה"ר ישראל בכתביו סי' קל"ח שאם לא הזכיר שם

דרכי משה

בניה ממזרים וכב"י בסי' זה דכן משמע מדברי התוס' פ"ב (יט :) גבי ההוא דשקל ס"ת ויהיב לדביתהו וע"ש : (ה) ועיין בזה בתשובת מיי' סוף אישות : (ו) וכן הוא בת"ה סימן רל"ד ובסדר גיטין שלנו דכן נוהגין ועיין עוד בסדר גיטין דאם היה לו שם כינוי מלבד שם דעכו"ם כותבין פלוני המכונה פלוני וכל שום וחניכה דאית ליה : (ז) וע"ל בסי' זה מומר שעשה תשובה ובא לגרש אין כותבין רק שם דיהודית ואפי' כל שום וחניכה אין לכתוב : (ח) אבל מדברי הריב"ש סי' קמ"ג לא משמע כדבריו אלא נראה טעמא משום דשם דעכו"ם הוי כשם טפל ושם דיהדות שם העיקר ולכן פסול כדמוכח ריש סימן זה ואם כן אפשר דאף המ"מ והר"ן מודים בזה : (ט) ובסדר גיטין שלנו סימן כ' דלכתחלה לא יכתבו שום רב או חכם אלא כותבין פב"פ אע"פ שאחד מהן חכם או רב וכ"כ מהר"י מינץ דה"ה אם אביו קדוש אין כותבין בן הקדוש אלא ב"פ עוד בסדר גיטין דכותבין בן פלוני ולא בר פלוני ואם הוא כהן

פרישה

הכתיבה דליכא למיחש כ"כ לקלקולא ב"י : (ה) **הוי** ספק מגורשת לאפוקי רבינו דמכשיר בזה בדיעבד : (ו) **שני** השמות בפרט כו' שאם לא יפרט אלא שם מקום הנתינה אע"פ שבכלל וכל שם הוי מקום הכתיבה אכתי איכא למיחש דאתי לקלקלה לומר לא בעלה של זו הוא שגירש מאחר ששם שהם בקיאין בו אינו מוזכר בגט ב"י : (ז) **אין** לו לגרש אלא בשם ישראל אבל שם אחר אינו שייך בתורת משה וישראל וכלא דמכשיר בסמוך בגר בשם בגיותו ס"ט דמומר הכותב שם דגיות שבא לו אחר שנתחייב במצות לא שייך בתורת משה אבל גר הכותב שם שהיה לו קודם שיתחייב במצות אין תורת משה מונעו דהא לא חייבה תורה לעכו"ם שיתגיירו ב"י : (ט) **שינוי** השם הוא עכ"ל הוא מלשון הרמ"ה ב"י ולכן א"ש שכתבתי מלכתוב דבני רבינו שם (במ"ר המגרש שאין צריך לכתוב אלא שם של יהודות ועיי' בתשובת בן לב מ"ג)

דרישה

ועיין בב"י : (ודוקא עד ג' דורות פירוש דאיירי גם כן שלא הזכיר שמו בעצמו אלא שם ראש המשפחה לבד ומש"ה כל שהוא ג' דורות או מוכחא מילתא דבן אותו ראש המשפחה הוא אבל כל שמרוחק יותר משלשה דורות לא ליכא הוכחה דבן אותו ראש המשפחה הוא ב"י כ"פ) : [ד] **ואם** גירש בשם עכו"ם אף על פי דכתב וכל שום כו' פסול כתב הריב"ש סימן מ"ג דוקא שלא כתב שם העיקר כלל אלא כללו בלשון כל שום כו' אבל אם כתב גם שם העיקר אפי' במומר שכתב של עכו"ם תחלה ושל יהודים דמתקרי הגט כשר ואפשר דבמקום שמלכות מקפד' שלא להזכיר שם של יהודי במומר אם כן שם של גיות עיקר ויכול לכתוב שם של גיות וכל שום וחניכה דאית ליה ומה שכתב רבינו תם דחלילה להזכיר שם של עכו"ם בגט לא אמר אלא במקומו ולדורותיו דבריס כהלכה אין לך אלא מקומם ושעתם עד כאן לשונו כ"פ :

ד'

דין

הזכירו כלל שהוא כשר וכתב עוד על אחד ששמו יוסף בן שמעון והמיר אביו והבן היה לו לגרש ולא רצה להזכיר שם אביו וכתב (ט) יוסף בן שמואל שהגט פסול שהרואה אומר אחר מגרשה כי שם בעלה יוסף בן שמעון וזה היה יוסף בן שמואל :

צריך

ואח"כ כתב בסעיף י"ו דמנהג שלנו בשם יהודה וליב דכל שהשם השני הוא לעז כותבין המכונה בין אם הוא יוצא מן השם או לא ע"כ וזהו כדעת סמ"ק וקשה לפי זה דא"כ כשהעכו"ם בלבד קורין אותו בשם אחר של לעז למה לא יכתבו ג"כ המכונה כי היכי דכותבין בשם השני של לעז כשאינו יוצא משם העברי ג"כ המכונה ונראה לחלק דדוקא כשאביו הטיל עליו ב' שמות ביחד בשעה שהכניסו לברית אחד שם של קדש לעלות בו לס"ת והשני שם כינוי של חול על שם משפחתו שהוא שם של עריסה הנה זה נקרא כינוי לשם העברי דזה עיקר וזה טפל לעיקר ע"ש משפחתו ולכן אין חלוק בין שהלעז יוצא משם העברי או לא בכל ענין נקרא כינוי אבל שם שקורין אותו העכו"ם בשם אחר לגמרי אעפ"י שהוא לעז אין זה כינוי לשם העיקר הילכך צריך לכתוב דמתקרי ובחלוק זה מתיישב הא דכתב עוד באותו הג"ה וז"ל מי שיש לו שם עברי שעולה בו לס"ת ויש לו כמו שם בלשון לעז עושין שם העברי עיקר ועל השני כותבין דמתקריא וה"ה באשה עושין שם העברי עיקר עכ"ל בספרים הנדפסים בתחרונה דבראשונים נדפס בטעות וקשיא דדבריו בהג"ה אחת סותרין מראשה לסופה והלומדים פה אחד דלית נגר ובר נגר דיפרקיניה אבל למאי דפרישית ניחא דסוף הגהה מדברת במי שקראו לו שם אחד של קדש בלמוד בשעה שהכניסוהו לברית שבו יעלה לס"ת אלא שלאח"כ קראו לו עוד שם של לעז מאיזה סיבה הנה כיון שלא קראו לו שם זה של לעז בשעה שהכניסוהו לברית הנה אין זה כינוי לשם העברי אלא שם אחר לגמרי והא ודאי דאין חלוק בין ב' שמות של לשון עברי לשם אחד של עברי ושני של לעז כיון שכל א' שם בפני עצמו וצריך לכתוב דמתקריא וכי היכי דכשעכו"ם קוראין אותו בשם אחר של לעז כותבין דמתקרי כמו שפסקה תחלה משום דאין זה כינוי לשם העברי ה"נ דכוותה ולא כתב ברחש ההגה"ה דכותבין על הלעז המכונה אלא היכא דשם של לעז הטילו עליו בתחלה שיהא כינוי לשם העברי על שם משפחתו הא לאו הכי כותבין דמתקרי ואי כתב המכונה פסול דאין זה כינוי כנ"ל ובתשובה על מעשה שנעשה בזה הארכתי בס"ד :

כתב בש"ע סעיף א' דאם יש לאחד ב' שמות כותבין שם שהם רגילים בו ויודעין בו ביותר ואומרים איש פלוני וכל שם שיש לו גירש אשה פלונית וכל שם שיש לה וכך הוא לשון הרמב"ם בפ"ג ואיכא לתמוה דבסי' קכ"ח ס"ג כתב וז"ל יכתוב וכל שום דאיתי לי ולמתקרי ומלבד זה אם יש בעיר ב' שמות יכתוב מתא פלונית דמתקריא פלונית והוא מדברי מהרא"י בכתביו סימן קפ"ה וזה סותר לדברי הרמב"ם שכתב גבי שם האיש והאשה שאין כותבין בפרט כי אם שם אחד וכוללים שאר השמות בכלל וכל שום וחניכה ופשיטא דכן הדין להרמב"ם בשם העיר ובדעת בה"ג אבל דברי מהרא"י הם ע"פ דברי ר"ת שחולק וסובר דצריך לפרט כל שם ושם בפירוש וכותבין דמתקריא שום. נראה דבש"ע גופיה משמע שחזר בו בסימן קכ"ט ממה שכתב בסעיף א' כדברי הרמב"ם שהרי בסעיף ד' כתב דאיש לו שני שמות בב' מקומות ושולח הגט למקום אחר כותב שם מקום הנתינה ויכתוב שם מקום הכתיבה דמתקריא ואם כתב שם מקום הנתינה וכולל שם מקום הכתיבה בוכל שום כשר עכ"ל הרי שסתם דבריו דצריך לכתחילה לפרט ב' השמות כר"ת ושלא יכתוב וכל שום לכתחילה · והכי נקטינן כר"ת וכמ"ש בהגהת ש"ע סעיף ג' דמנהג שלא לכתוב וכל שום אם לא במומר :

צריך

שם אבי הבעל פסול (י) לענין גר המגרש עיין בתשובת הרא"ש שאכתוב בסימן זה :

וכתב עוד על א' ששמו יוסף בן שמעון וכו' בכלל י"ז סי"ב וכתב מהר"ר ישראל בכתביו סקל"ה דאפילו החזיק עצמו בבן שמואל זה ל' יום פסול דא"א לו לשנות שם אביו וכ"כ מדברי הרא"ש בתשובה הנזכר · ועיין בתשובת הר"ן שכתבתי בס"ס קכ"ח וכתב מהר"ר ישראל בסי' הנזכר דבעד אחד המעיד ששם אביו שלא ככתוב בגט פסול : וכתב שם עוד שאכם אחד רצה להתיר משום דשם האב א"צ לכתוב בגט ולכך אין השינוי פוסלו ודחה הוא כמו שדחה ול"נ דלא דמי כלל לשינה מקום הלידה שהכשיר ר"ת שהרי כתב הרא"ש בפ' הזורק דטעמא משום דמקום לידתו אינו ידוע וגם אינו נקרא ע"ש מקום לידתו וליכא חששא שיתחלף באחר ולא דמי לשינה מקום דירתו דפסול דשאני התם דמקום דירתו ידוע לכל שכל אדם נקרא ע"ש מקום דירתו וכשרואים שינוי המקום אומרים לא זהו שגירש אלא אחר וכמ"ש רבינו בסימן קכ"ח ושינה שם אביו לשינה מקום דירה דמי שהרי שם אביו ידוע לכל וכשירא[ו] שינוי יאמרו לא זהו שגירש ומ"ש ר"ת והרא"ש שכיון שא"צ לכתו' מקום לידה אין השינוי פוסלו לא כתבו טעם זה אלא לומר דלא מיפסלי עדים משום דחתימי אשקרא דמאחר דא"צ לכתבו לא קיימי עדים עלי' אבל לא כתבו כן לומר דכל המשנה בדבר שא"צ לכתבו כשר דלא מכשרינן אלא היכא דליכא למיחש לקלקולא אבל היכא דאיכא למיחש לקלקולא כמו בשינה מקום דירה או שם אביו או שם אבי האשה פסול וזה נ"ל פשוט בדבריהם ז"ל ובסימן קל"ז האריך מהר"ר ישראל בדין זה וצידד הדבר להתיר היכא דלא אפשר להביא גט אחר ע"ש ומשמע מדבריהם שם דדוקא כי ההוא עובדא שנאמר לו שיעקר בשם הכתובה ואמר אמת בשם הגט וכמבואר בדבריו סימן קל"ח וסימן קפ"ד :

וכתב עוד בסימן קל"ח דאפשר דתשובת הרא"ש באותו שכתב יוסף בן שמואל לא היה בא להחליף שם אביו אלא אבי אביו או אבי אמו היה נקרא שמואל וכתב עצמו בו להם דבני בנים הרי הם כבנים ואפ"ה פסול מפני הטעות (יא) ובא"ח כתוב כלשון הזה תשובה שאלה אל הרא"ש ז"ל יוסף ששינה שם אביו בגט שהיה שמו יעקב והוא כתב שמואל לפי שהיה אותו יעקב מומר ומת בדתו אין לקטר בו מאחר שהחזיק שמו ושם אביו כן במדינה ומתקנת רבן גמליאל נהגו לכתוב בגיטין פכ"ב וכל שום אחרן וחניכה דאית לי ולהבהתי הגט כשר שלא הצריכו חכמים להזר אחר עדים להחזיק שמו ושם אביו אלא ע"פ עצמו ומפני הרמאי' שהיו משנים שמם תיקן ר"ג לכתוב כן נמצא שגירש בכל שם שהיה לו ולאביו ואם לא מפני שנשאת האשה ושלא להוציא לעז על הגט שלא תצטרך להוציא מזה הואיל ונתייחדה עמו הייתי מסכים לרדות הרשע ולכופו עד שיכתוב לה גט בשם שברור לו לאביו אבל עתה אין חשבון בדבר לסמוך על הדין ועל דת משה וישראל שהגט כשר ותהא האשה בהתירה וצורנו יאיר עינינו בתורתו שלמה ב"ר יצחק עכ"ל : **אם** לא כתב שם האיש והאשה בגט כתוב בהגהת אשירי פ"ב בשם א"ז דהגט פסול והבנים ממזרים אבל המרדכי כתב בר"פ כל הגט כתב ר"י הלוי אי לאו דמיסתפינא מחבריא ה"א אפי' לא הזכיר שם האיש והאשה בגט כשר והביא ראיות לדבר ומדברי התוס' בפ"ב דגיטין (יט:) גבי ההוא גברא דעאל לבי כנישתא שקל ס"ת יהב לדביתהו משמע שאם לא כתב שמו הגט בטל מן התורה כדברי א"ז : **תנן** בפרק גט פשוט (קסז) כותבין גט לאיש אף ע"פ שאין אשתו עמו וכולי ומפרש בגמרא שאין כותבין גט עד שיכירו שם האיש ושם האשה ופריך וליחוש דלמא אזל למתא אחריתי ומחזיק לשמיה ביוסף בן שמעון וכו' ופרשב"ם לתנא דמתני' דבעי מכירין למה כותבין גט לשום אדם אע"פ שהנו מכירין שמו והנה שמה ראובן בן יעקב זה מעיר אחרת בא לכאן והיה שמו שמעון ועתה הרגיל והחזיק שיקראו לו כאן ראובן לפי שרוצה לגרש אשת ראובן בן יעקב שבמקום פלוני ומשני אמר רב אחא בר חיננא הכי אמר רב כל שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו ופירשב"ם אין חוששין לו דכ"כ לא היה מחליף שמו זמן מרובה פן יודע הדבר ואמר תו בגמרא לא איתחזק מאי אמר אביי דקרו ליה ועני רב זביד אמר רמאה ברמיותיה זהיר ופרשב"ם ברמאותיה ידע ויזהר לענות הככך אין תקנה עד דליתחזק והרי"ף והרא"ש השמיטו הא דלא אתחזק משום דס"ל כרב זביד דאין תקנה אלא אם כן הוחזק וכן דעת הרמב"ם בפכ"ד מהלכות מלוה : **ולענין** אם צריך ב' עדים להעיד שזה שם האיש וזה שם האשה או אי סגי בעד א' כתב ה"ה בפכ"ד מהלכות מלוה בשם הרשב"א דלהכרת שם איש ואשה אפילו ע"פ עד א' אפי' ע"פ אשה וקרוב סומכין דמילתא דעבידא לאיגלויי היא וכ"כ נ"י בפרק גט פשוט בשם הרשב"א והריטב"א ז"ל (יב) ולא הבנתי מ"ש קודם לכן על ובלבד שיכיר שם האיש והאשה כלומר דלא סגי בהכרת פנים ושיסמוך על אחרים בשמות משום דהוי מילתא דעבידא לאיגלויי אלא צריך שיכיר שמותיהם גם כן עד כאן לשונו וצ"ע (יג) : **ולענין** שם אביו יש לדקדק מדברי הרמב"ם בפכ"ד מהלכות מלוה שאין כותבין על פיו שכתב אחד השטרות הנכתבים כנהד וכו' צריכים שיהיו העדים מכירים השמות שבשטר שזהו פלוני בן פלוני וכו' ואע"פ שכתב שם בסמוך כל מי שהוחזק שמו בעיר שלשים יום אין חוששין לו וכולי ולא כתב כל מי שהוחזק שמו ושם אביו יש לומר דלישנא דגמרא נקט כמנהגו ובגמרא כי אמרינן כל מי שהוחזק שמו היינו שמו ושם אביו מנא דלישנא קלילה נקט כן נראה לי אבל ראיתי נוהגים לכתוב שם אביו על פיו : **לעולם** עושים שם מקום הנתינה עיקר ושם מקום הכתיבה טפל אפילו ששם מקום הכתיבה מובהק יותר משל מקום הנתינה או ששם דמקום הכתיבה נשתנה על ידי חולי שהוא עיקר כמו שכתב מהר"פ אפ"ה היכא שבמקום הכתיבה אינו מקום הנתינה לעולם כותב שם מקום הנתינה בעיקר כן כתב מהרי"ק בשורש נ"ח ובתחלת סימן זה כתבתי דברי הרשב"א בתשובה על מי שיש בו ב' שמות בב' מקומות : **אם** כתב שם דמקום כתיבה לבד והוא שם שכל הרואה יודע שאינו שם שאין דרך לקבוע שם לשום אדם בכינוי זה · וכן אם שם דמקום כתיבה הוא כינוי שאין דרך לקבוע שם לשום אדם בכינוי זה נראה מדברי מהרי"ק בשורש פ"ו שהוא כשר דתו ליכא למיחש ללעז שכבר יודעים שיש לו שם אחר זולת הכתוב בגט או זולת שם שקורין לו במקום נתינה וכן משמע מהקונדריסים : **מי** שיש לו שם אחד בגליל ושם אחד ביהודה והוא ואשתו במדינה שאין מכירין בו אלא בשם אחד בין שהוא אחד מב' שמות בין שהוא שם אחר לכתחלה יש לכתוב כל השמות שיש לו או שיכתוב שם שיש לו כאן ויכתוב וכל שום לכלול שמות דשאר מקומות ואם לא כתב אלא שם שיש לו במקום שהוא ואשתו שם כשר ולא חיישינן ללעז דשאר מקומות כן משמע בירושלמי וכתבוהו התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן בהשולח וכן כתבו ג"כ סמ"ג ובעל התרומה · אם יש לו ב' שמות והוא ניכר בשני השמות בב' המקומות כלומר במקום הכתיבה ובמקום הנתינה אעפ"י שיש לו עוד שם אחר בשאר מקומות שאינם מכירין מקום הכתיבה ומקום הנתינה וגם שם של מקום שהוא עומד והיא עומדת הכתוב בגט אינו ניכר בשאר מקומות אפ"ה כשר דאין לחוש ללעז של שאר מקומות אבל לכתחלה צריך לכתוב גם שם של שאר מקומות כיון ששם שקוראים אותו במקום שעומדים אינו ניכר בשאר מקומות והכי איתא בירושלמי כן היא בספר התרומות וסמ"ג והמרדכי בפרק השולח וכתוב עוד בספר התרומה אבל אם השם הכתוב בגט קוראים אותו בכל המקומות שמכירין אותו אעפ"י שיש לו עדיין שאר שמות יכול להיות דאף לכתחלה כשר (יד) : אם כתב שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום בשביל מקום כתיבה ונתינה כתב הר"ן דמשמע שהיא מגורשת וה"ה כתב בפ"ג בשם המפרשים שהוא פסול והפשר דנקט פסול לומר דלא מיפסל אלא מדרבנן דלאינה מגורשת פסול נמי קרי ליה : והא דתנן בראשונה היה משנה שמו ושמה וכו' התקין ר"ג שיהיו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו כתבו התוס' כתוב בטופסי גיטין של ה"ג שצריך לכתוב בגט שום וחניכה דאית לי וכהכתי ולמתקרי משמע שלשון זה היו כותבין בגט ואין נראה לר"ת דזמנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם הכתוב בגט ואין לו חניכה וכשכותב בגט וכל שם וחניכה נראה כמו זה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה לכך נראה לר"ת וכל שם שיש לו דקתני במתניתין היינו כל שמותיו בפירוש ותיקן ר"ת לכתוב

דרכי משה

כהן או לוי יכתוב פב"פ הכהן או הלוי פלונית בת פלוני הכהן או הלוי ואם יש להן כינוי יכתוב כהן או לוי קודם הכינוי וכן יש לנהוג מיהו ראיתי קצת גיטין שכתבו הכינוי קודם ובסי' כ"ז כתב דמהרי"ק כתב אהרן דמתקרי אלעזר הכהן וכתב כן לכתחילה ואולי יש לחלק בין מתקרי למכונה עכ"ל : (י) מיהו לכתחלה נוהגין להזכיר אף שם אביו ואפי' כינוייו וכן הוא בסדר גיטין ודלא כמשמע מדברי מהרי"ק שורש ק"ז דא"צ להזכיר וכב"י בסי' קכ"ח שם כינוי של אב בטופס הרא"ש והרמב"ם ורבינו ירוחם משמע דצריך וכ"כ בטופס הרי"ף שבידינו וכ"כ הר"ן אבל הרבב"ן כתב דמצא בטופס הרי"ף שאינו צריך עכ"ל · ובתשובת מהרי"ו סימן ג"ג דלכתחילה יש לכתוב הכינוי אף בשם אביו אבל אם כבר ניתן הגט א"צ ליתן אחר ותנשא לכתחלה ודבריו אלו נראין ודלא כמו שכתב סי' ק"ק דאף דיעבד יש ליפסל בכה"ג כתב בתשובת הרשב"א סי' תקצ"ה דאם הוא אסופי או שתוקי אין כותבין רק שמו לבד וכן הוא בסדר גיטין · מיהו כתב אם היה לו שם כינוי כותבין הכינוי : (יא) וכתב בסדר גיטין דכשאבי המגרש מומר כותבין אותו פלוני בר פלוני שם דיהדות ואם הוא כהן כותבין כהן וכתב מיהו כשעולה בתורה או חותם בשטרות יחתום ע"ש אבי אביו ואין לחתום על הגט מי שאביו היה מומר : (יב) ובתשובת מהרי"ו סי' ק"ך משמע דהוא עצמו נאמן וצ"ע : (יג) וקושייתו היא במה דקאמר שאין לסמוך על אחרים בשמות ונראה דר"ל האיש ואשה עצמן דאותן אחרים אינן נאמנים אע"ג דהוא מילתא דעבידא לאגלויי אבל אחרים ממש ודאי נאמנים ומ"ש דלא סגי בהכרת פנים ר"ל דאע"ג שיודע שזהו האיש והאשה ומכירין בטביעת עין לא סגי עד שיודע ג"כ בבירור שמותן הן ע"פ עצמו הן ע"פ אחרים כנ"ל וע"ל סי' ק"ך : (יד) כתב הר"ן פרק השולח דף תקע"א ע"ב דאם היה מקום הכתיבה והנתינה אחד ואין לו שם אלא אחד ובמקום אחר יש לו שם אחר צריך למכתבו לכתחלה

ומיהו

פרישה

קף י' ס"א כ"פ) על שגמר דברי הרמ"ס שבלא"ס קשה שהיה לו להביא דברי רבינו תם תכף אחר שכתב דין המומר : (ט) **יוסף** בן שמואל פירוש אמר אבי אביו (ולא אמרינן בזה בני בנים הרי הם כבנים כ"פ) וכ"כ מהרש"א מ"ן :

[illegible]

לכתוב בגט אני פלוני דמתקרי כך וכך וכתבו התוס' דקצת משמע בגמ' כדברי ר"ת גם המרדכי וסמ"ג והתרומה כתבו דברי ר"ת סתם משמע דהכי ס"ל אבל הר"ן חלק על ר"ת וכתב דלישנא דמתניתין לא מוכח כר"ת דא"כ הל"ל התקין ר"ג שיהא כותב כל שום שיש לו אבל מדקאמר אני פלוני עם כל שם שיש לו משמע שאותו לשון עצמו תיקן אבל מדברי הראב"ד נראה דס"ל התקין ר"ג שיהו כותבין איש פלוני כלומר ב' השמות שיש לו בפירוש שם מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה ומפני שחשש ג"כ לשם לווי וחניכות התקין שיהא כותב ג"כ וכל שם שיש לו וכך היה כותב פלוני דמתקרי פלוני וכל שם אחרן כו' ע"כ הר"ן ומדברי הרשב"א משמע דס"ל כר"ת אלא שכתב שהעולם נהגו לכתוב וכל שום בכל גטין משום שם לווי ומ"מ כשיש לו ב' שמות משמע דס"ל שיכתוב פלוני דמתקרי פלוני והרא"ש כתב דמתני' מוכח כר"ת והעולם נהגו כה"ג לפי שנהגו העכו"ם באשכנז שקורין ליהודים בחניכה הקרובים ללשון עברי ואין ראוי לכתוב על אותה חניכה דמתקרי לכך נהגו לכתוב וכל שם וחניכה דאית ליה שמלה זו כוללת הכל עכ"ל ביאור דבריו אעפ"י שידענו בודאי שאין לו שום שם וחניכה אחרת כותב וכל שם וחניכה ואינו נמנע דכיון שנהגו לכתוב כן תו לא חיישינן למיחזי כשיקרא וגם ה"ה כתב בפ"ג וכבר נהגו עכשיו לכתוב בכל גט וכל שום אחרן וחניכה דאית ליה וכן כותבין בשם האשה וכן נזכר בנוסחת הגט שכתב רבינו בפ"ד וגם בהגה"מ בפרק ג' כתב שנהגו כה"ג וכן כתוב ר"י בח"ב : ומ"מ היכא שיש לו שני שמות טוב לכתוב דמתקרי פלוני וכל שום שיש לו וכדברי הראב"ד וכ"כ מ"מ הרשב"א וה"ה בשם הרמב"ן והני ישראל שבח"ל ששמותיהם בשם ישראל ויש להם שמות אחרים בשם העכו"ם וכו' צריך לכתוב אנא פלוני דמתקרי פלוני (טו) וכ"כ בקונטרס בשם הר"י והפריז לומר שאין ראוי לגרש בו אם לא כתב השני שמות אעפ"י שכתב וכל שום : מי שיש לו ב' שמות כותבים פלוני דמתקרי פלוני דרך משל ראובן דמתקרי שמעון ואם לא כתב דמתקרי אלא כתב ראובן שמעון כתב מהר"ר ישראל בכתביו סי' ר"ם ובתרומת הדשן סי' רל"ד דלא פסלינן ליה אבל מהרי"ק בשורש ל"ח כתב שהוא פסול לפי שנראה מתוך הגט שקורין אותו ראובן שמעון ואינו כן כי במקום הכתיבה אינו נקרא אלא שמעון ובמקום הנתינה אינו נקרא אלא ראובן עכ"ל ואפשר לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ דמהר"ר ישראל מיירי כשנקרא בשני השמות במקום אחד ומש"ה מכשיר ומהרי"ק מיירי כשנקרא במקום הנתינה בשם אחד ובמקום הכתיבה בשם אחר וכדמשמע מדבריו ומש"ה פסול (טז) :

מי שיש לו ב' שמות והשם השני יוצא מהשם הא' בזה יש כמה חילוקים א' אם הוא קיצור השם כגון בילא בולטא שמואל מואל מרגלית מרגליתא לפורה פורה בנימין בונמי יצחק חקין א"צ לכתוב שם שני כלל דאין זה לא כינוי ולא שינוי כ"כ במרדכי בשם ר"ת ובהגה"מ פ"ד (יז) קורא שם דנערות ליצחק חקין וכתב דאין כותבין אותו וגם בקונד' קורא שם דנערות ליצחק חקין וכן פרץ פרלין אהרן ארנין וכתב בשם ר"י מקורבי"ל שאין לכותבה מיהו אם יש בעיר איש אחר ששמו כשם זה אלא שזה נקרא גם בשם זה דנערות כתב מה"ר ישראל בכתביו סי' זה דכותבין שם זה דנערות לסי' וכתוב שם דיעקב יעקל הוי כמו יצחק חקין : ב' אם השם הב' יוצא ממשמעות העברי שקורין ליהודה ליאון או ליאונג ע"ש גור אריה יהודה הא ודאי שכותבין גם השם הב' וכותבין יהודה דמתקרי ליאון ולא יכתוב המכונה וכל הכותב בזה וכיוצא בו המכונה אינו אלא טועה שלשון כינוי בכל התלמוד משמע שאינו השם כלל כ"כ מהרי"ק בשורש קס"ב וכ"כ בקונטרס שאם הכינוי דומה לעברי יכתוב דמתקרי כגון יהודה דמתקרי ליאון ואם אינו דומה קצת לשם העברי יכתוב המכונה (יח) ג' היכא שהשם הב' יוצא ממשמעות שמו העברית אלא שנקרא כן ע"ש משפחתו כתב מהרי"ק בשורש ק"ו שיש לכתוב המכונה ולא יכתוב דמתקרי ומשמע לי דלא שנא לן בין אם שם השני הוא בלשון עברי בין שהוא בלשון לעז אע"פ שיוצא ממשמעות שמו בעברי מאחר שהוא נקרא כן ע"ש משפחתו כותבין המכונה ואע"פ שמדברי מהרי"ק בתשובה זו משמע דמיירי כששם השני בלשון לעז דוקא גם בכלבו ובסמ"ק כתוב דרגילין לכתוב דמתקריא כששם השני בלשון עברי וכששם השני בלשון לעז כותבין המכונה וכן כתוב בקונד' ובהלכות הגט דמרדכי ובהגה"מ פ"ג בשם סמ"ג נ"ל דלאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט ותדע שהרי תלה מהרי"ק סברא זו בדעת מהר"פ שכתב כן ועל כי קורין אותו פואה ונסתפק ידידי אם הוא יוצא משם רפאל כלומר בקיצור השם ידע ידידי דנקרא כן ע"ש משפחתו וא"כ דבר פשוט שיש לכתבו בגט בלשון המכונה כיון דהוי לשון לעז כמ"ש רבינו פרץ עכ"ל ובשורש נ"ח כתב לשון תוס' מהר"פ כששם השני בלשון לעז כגון חניכא שקורין שוורצט אז כותבין המכונה אבל כששם השני הוא לשון עברית כגון אותם בני אדם שנשתנה שמם מחמת חולי אז כותבין דמתקרי עכ"ל ואם איתא דשאני לן בחניכה בין כשהיא בלשון עברית לכשהיא בלשון לעז למה ליה לפרושי כגון בני אדם שנשתנה שמם מחמת חולי לכתוב סתם אבל כששם השני הוא לשון עבריה דהיינו חניכא אלא ודאי כל חניכא כותבין המכונה בין שהיא בלשון עברי בין שהיא לשון לעז ומש"ה לא משכח שיכתבו דמתקרי אלא בנשתנה שמו והא דנקט גבי חניכא לשון לעז אורחא דמילתא נקט כדפרישי' דסתם חניכה הוי בלשון לעז · וגם הכלבו ושאר החיבורים שכתבו דין זה נראה דמדברי הר"ף ילפי לה וכיון שהוכחנו דלשון לעז דנקט הר"ף לאו דוקא א"כ כך יש לפרש דברי שאר החיבורים כנ"ל (יט) · ד' אם שם השני בלשון לעז והכל אחד כגון חיים שקורין ביבנט (ר"ל לעבין) כתב בקונד' דלא יכתוב ודימה אותו ליצחק שקורין איסק ומשמע דס"ל דדוקא ביהודה שקורין ליאון כותבין משום דאע"ג דנקרא ליאון ע"ש גור אריה יהודה מ"מ לעז יהודה אינו ליאון אבל ביבנ"ט שהוא לעז ממש של חיים לא כותבין מיהו אחר כך כתב ששמע ששמות המשתנים מעברי ללעז אע"פ שהכל אחד כגון אביגיל אביגי כתבינן וגם בהגה"מ פ"ד כתובה סברא זו שהמשתנין מעברי ללעז אעפ"י שהכל אחד כגון אביגיל אביגי כותבין ולדעת זו שכותבין שמות המשתנין מעברי ללעז כותבין דמתקרי ולא המכונה וכדכתב מהרי"ק

דמכונה משמע שאינו השם וכ"כ גם מדברי הקונדריס שכתבו לסברא ראשונה דלא יכתוב חיים דמתקרי ביבנט משמע דאם אית' דהוה כתבינן ליה דמתקרי ה"ל למיכתב ולא המכונה · והיינו כשאינו כינוי המשפחה אבל כשהוא כינוי משפחה נ"ל דלכ"ע כתבינן ליה וכותבין המכונה כמ"ש למעלה : מי שנשתנה שמו מחמת חולי כתב המרדכי בהשולח שאע"פ שקורין אותו תמיד בשם הא' מ"מ אותו השם שני לשינוי הוא עיקר וכותבין אותו קודם וכ"כ הגהות בפ"ג מהלכות גרושין בשם סמ"ג וכ"כ בכלבו וסמ"ק וכ"כ בקונדריסין וסיים בה וכותבין שם השני קודם ואחר כך דמתקרי פלונית שם ראשון ודין זה כתבו מהרי"ק בשורש נ"ח בשם מהר"פ וכתב שצריך לכתוב פלוני דמתקרי פלוני וקרא תגר על גט שכתבו בו ב' השמות בלא דמתקרי ביניהם וגם בת"ה סימן רל"ד כתב שצריך לכתוב דמתקרי אמנם אם בא לחתום בגט דיחתום יעקב משה בן פלוני עד וא"צ לחתום דמתקרי ונתן טעם לחלק בין המגרש לעד בענין זה וכתב עוד שם כמדומה לי שנהגו באוסטריך אפילו בכתיבת שם האיש בגט היו כותבין יעקב משה ולא דמתקרי כלל ואפשר משום דמנהג במדינה ההוא שעולין כך לקרות בתורה יעקב משה כתבו ג"כ בדרך הזה בגט כדמשמע באשירי פרק השולח דאזלינן בכתיבת השמות בגיטין בתר עלייתו לקרות בתורה מ"מ נראה עיקר כדכתיבנא לעיל עכ"ל · ואם לא כתב דמתקרי מצאתי בתשובת האשכנזי איש א' היה שמו יהודה ונשתנה שמו בחליו וקראוהו משה ושלח גט לאשתו וכתב משה יהודה והחזירוהו הגדולים וכתב גט אחר משה דמתקרי יהודה ובתשובה אחרת מצאתי סדרו גט והיה עמנו מהר"י ברונא והסכמנו כולנו לכתוב משה דמתקרי יהודה מ"מ הכותב ראובן שמעון לא פסלינן ליה ע"כ (כ) וכ"ע מהרי"ק בשורש הנזכר שלא דבר הר"פ אלא כשהכתיבה והנתינה במקום א' ושם יודעין ומכירין בשם השני שהוא לשינוי ואפשר שכן יהיה הדין כשאינם במקום א' אלא שבמקום הנתינה מכירין ויודעין בשם הב' שהוקבע לו מחמת חולי אבל היכא שאין הכתיבה והנתינה במקום א' וגם במקום הנתינה אינן מכירין בשם הב' שהוקבע מחמת חולי דבר פשוט הוא שבזה לא איירי הר"פ אלא צריך לכתוב ב' שמות ושם מקום הנתינה עיקר עכ"ל (כא) ודע דהא דשם ב' עיקר אע"פ שקורין אותו תדיר בשם ראשון היינו דוקא כשקורין אותו לפעמים בשם ב' אלא שקורין אותו יותר תדיר בשם ראשון אבל אם אין קורין אותו כלל בשם ב' פשיטא שאין כותבין אותו כלל ואפילו לטפל דהיאך יכתוב דמתקרי והיא אינו נקרא כן וכ"כ בקונט' גבי אשה ששמה רבקה ונשתנה שמה מחמת חולי ונקראת חנה וכל העולם קורין אותה רבקה שהוא שמה הראשון שאין לכתוב שם חנה בגט כלל ופשיטא דשם רבקה לא גרע מחניכא הניכרת וידועה לכל שכתבו הפוסקים דסגי בהאותה חניכא לחוד ואפי' לכתחלה וכן מצאתי בתשובה אשכנזית שנשאל גדול אחד שנכתב בית מרים ואח"כ הוליאה אמה לעז ואמ"ה שהיתה נקראת לאה עד שהיתה בת שתי שנים ונשתנה שמה מחמת חולי ונקראת מרים ועד עתה קראו אותה מרים כ"ע · והשיב מאחר שינוי שם אין לפסול הגט ואפי' לכתחלה יש לכתוב שם השינוי לבד כיון דנשתכח שם הראשון לגמרי והכל קורין שם השינוי א"כ בטל שם הראשון ובן השבתי עתה לבינגא כה"ג עכ"ל ומזה נלמוד להיכא דאין קורין בשם שני כלל וכ' ע"ד בקונ' מעשה בא לפני מהר"פ בא' שהיה חולה והחליפו שמו בחליו והיו קורין אותו שם אחר לגמרי והצריך הרב שני גיטין א' בשם הראשון וא' בשם האחרון ונתנן שניהם יחד עכ"ל ומשמע ודאי דהיינו דאיכא בין האי מעשה שבא לפני מהר"פ למה שכתבו החיבורים בשם הר"פ דשם שני עיקר וכותבין אותו קודם אע"פ שקורין אותו תמיד בשם האחר דהתם קורין אותו לפעמים בשם שני אלא שנקרא יותר תדיר בשם ראשון אבל בההוא מעשה לא היו קורין אותו כלל בשם שני ודייקא נמי דקתני והיו קורין אותו שם אחר לגמרי ומש"ה הצרכה ב' גיטין דכיון דאין קורין אותו כלל בשם ב' א"א לכתוב שם ב' עם שם א' בגט א' ואפילו לטפל וכמו שהצריך בקונט' גבי הא דאשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה ומ"מ משום דשם שני עיקר כל שקורין לו בו קצת אע"פ שקורין לו בשם א' תדיר אפילו הכא דאין קורין לו בו כלל הצריכו גט אחר לחוש לשם שני מיהו היכא דלא כ' אלא גט א' בשם ראשון נ"ל דכשר כיון שאינו נקרא בשם שני כלל וכ"כ בכתבי מה"ר ישראל סי' רי"א עוד אכתוב בסמוך חילוק אחר בין האי עובדא דמהר"פ למה שכתבו החבורים בשמו :

וכתוב עוד בקונדרסים אהאי עובדא דשמה רבקה ונשתנה לחנה וכו' ודין זה בנשים לבד אבל באנשים אינו כן ששמם מובהק ע"פ הס"ת או ע"פ חותמו בכתבו ובשטרותיו אלא יכתוב השם שהוא עולה בו לקרות בתורה וחותם בו כתביו ושטרותיו עכ"ל גם מדברי מהרי"ק בשורש פ"ו משמע דבתר שם שהוא עולה בו לקרות בתורה ושהוא חותם בו שטרות ואגרות אזלינן וכן משמע מדברי הרא"ש בהשולח וכי היכי דלא לפלוג אמעשה שבא לפני הר"פ שכתבתי בסמוך שהצריכו ב' גיטין ולא הלך אחר שם שעלה בו לקרות בתורה ושהוא חותם בו נ"ל דהתם מיירי בשלא הוחזק עדיין בקריאת התורה ובחתימת שטרות כגון שבא לגרש מתוך החולי שע"י נשתנה שמו והכי דייק לישנא דנקט שהיה חולה והחליפו שמו בחליו ולא כתב מעשה בא' שנשתנה שמו מחמת חולי ובהכי ניחא נמי מאי דק"ל למה הצריכו ב' גיטין הא בגט אחד סגי שיכתוב פלוני דמתקרי פלוני אלא משום דכל כה"ג כותבין שם שני תחלה וכיון שעדיין לא הוחזק בשם זה בקריאת התורה וחתימת שטרות לא נראה לו לכתוב שם זה תחלה שנראה שהוא עיקר שמו וגם לא רצה לכתוב שם הראשון תחלה דשמא לעולם שם שני עיקר אע"פ שעדיין לא הוחזק ולפיכ' הצריך שני גיטין : **ומ"מ** משמע דמעשה שבא לפני הר"פ פליג אמ"ש בקו' בעובדא דאשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה וכו' דאין כותבין אלא שם ראשון ולא הצריך לכתוב גט שני ושמא י"ל דשאני הכא במעשה דהר"פ שהיה עתיד לבא לידי בירור אי זה שם עיקר על ידי עלייתו בתורה או חתימתו בשטרות ואגרות : **כתוב** בתשובה מהרי"ו ווינא (סי' קפ"א) כשנותנין ב' גיטין לאשה אח' צריך ליתן זה אחר זה דאם יתן לה שתיהן בבת אחת דלמא דעתיה אההוא דלא גיטא הוא (כב) וכדאמר ר' נתן (קדושין מח ·) במקדש במלוה ופרוטה

דאינה

דרכי משה

ומיהו בדיעבד כשר אע"פ שלא כתב רק שם הכתיבה והנתינה וכן הוא בתוס' והרא"ש בשם הירושלמי : (טו) ולא נראה כן מדברי הרא"ש פרק השולח ואנן נוהגין כדברי הרמב"ן וצ"ע בפסקי מהרא"י סי' רפ"ב : (טז) ואין דבריו נראין דמהרא"י לא מיירי בענין זה כלל אלא באדם שנשתנה שמו ע"י חולי שעולה בשתי השמות לס"ת ולכן יש להכשיר ג"כ בגט כדמשמע התם אבל בלאו הכי אף מהרא"י מודה לדברי מהרי"ק ואין לחלק : (יז) דלא כי"א שכתבו הגהות מיימון שצריך לכתוב שם הקצור כגון אביגיל אביגי : (יח) וכתב עוד דהמנהג לכתוב יהודה המכונה ליבא אע"פ שנקרא כן ע"ש גור אריה דפי' אריה בל"א ליבא ונ"ל שאנו נוהגין כדברי הכלבו והסמ"ק והל' הגט דמרדכי דף קנ"ו ע"א והגהות מיימון פ"ד דרגילין לכתוב דמתקרי כששם השני בלשון עברי וכששם השני בלשון לעז כותבין המכונה עד כאן לשונו וכן אנו נוהגין ולא חלקו בין אם הלעז הוא פירוש העברי או לא : (יט) נראה מדבריו דס"ל דכל שנשתנה שמו מצד עצמו כותבין תמיד דמתקרי וכשהכינוי מצד המשפחה כותבין תמיד המכונה ואין נוהגין כדבריו גם פירושו בדברי הפוסקים הוא דחוק ומה שרוצה להכריח מדברי הרי"ף אינו נראה הכרח ואין רצוני להאריך במה שאין בו נפקותא שהרי אין המנהג כדבריו ובסדר גיטין שלנו כתוב בשם הרבה גדולים דאין לכתוב שם הכינוי של משפחה כלל כגון גנ"ש ק"ץ שלייני"ר וכדומה וכן אנו נוהגין וכן ראוי לנהוג משום שכתב בסדר גיטין סי' ג' על גט אחד שהיה כתוב בו חיים המכונה גנ"ש שהוא כינוי משפחה ואבי הרז"ק שהגט אינו כשר כי ע"ש משפחה כותבים החינוך ולא המכונה כי מכונה משמע לשון יחיד וחינוך על כל משפחה כמו שפירש רש"י פרק המגרש (פז :) בת"ה סי' רל"ה משמע דיש לכתוב וכל שום וחניכה אף במקום דלא נהיגין לכתוב כן בשאר גיטין לכן נראה שאין לכתוב כלום מהכינוי המשפחה להוציא נפשו מספק ויש לעשות כדברי בעל סדר הגט שכתב סתם שלא לכתבו כלל ואילו הוה דעתו לכתוב שום חניכה היה מפרש כנ"ל : (כ) ובסדר גיטין משמע דהיו כותבין בלא מתקרי כאשר עולה לס"ת וע"ש סי' ל"ג ומהרי"ו כתב בתשובה סימן קפ"ב דיש לכתוב דמתקרי אע"פ שעולה בשנים לס"ת וע"ש וכ"מ בסדר גיטין אחד ומצאתי עוד שם דאם נתנו לו במילתו שם אחד וע"י חולי נשתנה שמו יש לכתוב דמתקרי אבל אם נתנו לו ב' שמות במילתו יש לכתוב בלא מתקרי ויש לכתוב אותו שם שקורין אותו בו תחילה ובמהרי"ל כתב דיכתוב שם המנהג לבסוף ול"נ אלא כדברי המרדכי דלעיל : (כא) ובסדר גיטין סי' ל' משמע דכה"ג יש ליתן ב' גיטין : (כב) וכן נ"ל שלא ליתן ב' גיטין בבת אחת דאין ברירה בגיטין וכמו שכתבתי לעיל סי' קכ"ב

ועוד

דאיכא מקודשת משום דדעתה אמלוה ואע"ג דהלכה כרבי יהודה הנשיא דפליג עליה דלמא הכא מודה ר"י הנשיא דהתם היינו טעמא משום דאדם יודע שאין קדושי מלוה כלום ודעתיה אפרוטה אבל הכא אין יודע אי זה מהם מועיל: מי שנקרא בעת לידתו חיים ואח"כ קורין אותו ביבכ"ט ועולה לס"ת בשם ביבכ"ט וחותם בו שטרות ואגרות נראה דשם ביבכ"ט עיקר וכותבין ביבכ"ט דמתקרי חיים ואם אין קורין אותו כלל בשם חיים אין כותבין אלא ביבכ"ט לחוד ואם כתב ג"כ שם חיים משמע מתוך הקונדריסים גבי אשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה דאיכא מגורשת אשה שנקרא שמה שמחה בעת הלידה ואח"כ נקראת אליגריא"ה נראה דאזלינן בתר שם דקרו לה רוצה ואותו כותבי' עיקר ועל האחר כותבין דמתקרי' כההיא דקרו לה רוצה מרים ופורת' שרה דכך לי שם שהוא פי' שם העברי כמו שם אחר כנ"ל (כג) מי שנשתנה שמו והוקבע לו שם שני ונשתקע ממנו שם ראשון נראה מתוך דברי הקונדריסים דאפ"ה צריך לכתוב שני גיטין אחד בשם ראשון ואחד בשם שני דאמעשה שבא לפני הר"ף שכתבתי בסמוך כתב מצאתי במדרש ה"ר מנחם מלוגיש כי צריך לכתוב שני שמות הראשון והשני כי כן מצינו ביעקב שכתוב בתורה (בראשית לה) לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל ושוב נמצא בכמה מקומות יעקב בתורה עכ"ל ומשמע לי דטענה זו לומר שאע"פ שנשתקע ממנו שם ראשון אכתי צריך לגרש בו ג"כ דלעולם חשיב שמיה ואין לומר שיכתוב ב' השמות יחד כמ"ש בקונדריסים גבי אשה ששמה רבקה ונשתנה לחנה שילבך משמע לי שדעתו לומר שיכתוב שני גיטין א' בשם ראשון וא' בשם שני ויתן שניהם יחד ומדברי מהרי"ק בשורש פ"ו נראה קצת שאע"פ שאינו ניכר כלל בשם ראשון כותבים שם ראשון ועל שם שני כותבים דמתקרי ואם אינו שם אלא כינוי כותבים המכונה וע"פ מה שנתבאר למעלה מיהו כל הני מילי לכתחלה אבל בדיעבד אם לא כתב אלא שם המובהק כשר דלא גרע מחניכתו המובהק שכתבו הפוסקים שאם לא כתב אלא היה הגט כשר (כד) אם המגרש כהן ולא כתב בגט הכהן כתוב בכתבי מהר"ר ישראל בסימן ז' שאמר מהר"ר אלעזר בשם מהר"ר יעקב מווינא שיש לפוסלו אפי' בימי האמוראי' כדאית' בפ"ב דכתובות (כד:) אין מעלין מסטרות ליוחסין משמע שכתבו בשטרות כהן עכ"ל ול"נ דאין משם ראיה דאע"פ שהיו נוהגין לכתוב בשטרות כהן מהי תיתי שאם לא כתב כהן בגט שיפסל מפני כך ועוד דהא בחניכתו לחוד כשר דיעבד והא ודאי שמו בלא כהן לא גרע מחניכתו לחוד ואפי' יש שני יוסף בן שמעון בעיר אחת והא' כהן וגירש את אשתו שלא בפני חבירו ולא כתב בגט הכהן נ"ל דבדיעבד כשר וכ"כ שהוא דעת מהר"ר ישראל להכשיר היכא דלא כתב הכהן שכתב בסי' ו' (כה) ועוד אומר הגאון אם המגרש ישראל והשני כהן או לוי א"צ לכתוב שום הפרש אף על פי שמתוך הגט לא ניכר שום הפרש · אם המגרש הוא כהן ויש לו כינוי שהוא קצור השם כתוב בתשובה המוזכר סי' ז' שכיון שנוהגים לכתוב הכהן או הלוי בהכי סגי וא"צ לכתוב הכינוי ואפילו יש בעיר אחר ששמו כשמו כיון שאותו אחר אינו לא כהן ולא לוי ובסימן י' כתב שכן משמע בתוספות פרק כל הגט (כד: ד"ה בעידי) ואיפשר שה"ה אפילו כשהכינוי שיש לו אינו קיצור השם סובר כן אבל בקונדריסים משמע שכותבין שניהם שכתב כשיש כינוי למגרש כמו ששמו שלמה וקורין אותו שלמן והוא כהן כותב שלמה הכהן המכונה שלמן ואין כותבין שלמה המכונה שלמן הכהן כדי שלא יהא משמע שהכינוי הוא כהן אבל אינו כהן והריחוק אינו מזיק וראיה מפסוק (בראשית י"ד) ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם ולא חש לכתוב לוט בן אחי אברם מאחר שהוא מוכרח אבל כשאינו מוכרח יש לדקדק עכ"ל מצאתי כתוב בתשובות אשכנזית גט שכתוב בו משולם בן אורי המכונה וייבש פסלו מהררי"ל משום דקאי המכונה על אורי הכתוב גביה אלא כך יש לכתוב משולם המכונה וייבש בר אורי ע"כ · והיינו דוקא כשאין אותו כינוי כי אם למגרש ולא לאביו אבל אם הכינוי הוא גם לאביו כמו שאנו נוהגין אם יכתוב שם אביו קודם הכינוי שפיר דמי (כו) כינוי אבי הבעל או האשה אין לכתבם כלל בגט כך כתב מהרי"ק בשורש ק"ו :

"ב"ה ועכשיו לא נהגו לכתוב בגט לא כהן ולא לוי ולא שום כנוי אלא פלוני בן פלוני וכל שום אהרן והניכא דאית לי ולאבהתי :

בגטי הגרים כותבין בן אברהם כן כתבו הרא"ש בתשובה כלל ט"ו סי' ד' ובתשובת אשכנזית מצאתי שצריך שיכתוב בלשון דליםתמע מיניה שהוא גר כגון שיכתוב הגר או בן אברהם אבינו אבל אם כתב בן אברהם סתם וגם לא הזכיר שהוא גר מחזי כשקרא ומזוייף מתוכו עיין בתשובת הרשב"א שכתבתי בסימן זה (כז) ולענין כתיבת השמות גרשו"ם שם לעצמו וגרשון שם לעצמו כי גרשון בן לוי נכתב בכל התורה בוי"ן וגרשום בן משה נכתב במ"ם כ"כ מהר"ר ישראל בכתביו סי' י"ד ולפיכך הסיב שאם ידוע ששמו גרשום וכתב גרשון לא הוי גט כלל ותלא וכל הדרכים האלו בה ואם אין ידוע מה היה שמו וכבר ניתן הגט אם עדיין לא נשאת לכתחלה לא תנשא אפי' לא אפשר אלא ע"י עדות ששמו כמו שכתבו בגט ועל שם אליהו כתב מה"ר ישראל בכתב ל"ט שאם לא נודע אם שמו אליה או אליהו שיש לכתוב אליהו כי ברוב המקומות נכתב אליהו לבד בה' מקומות וכן כתב בת"ה סימן רל"ג ונראה לי שאם כתב אליה לא פסל כיון שאחרים נקראו כן כדאיתא בת"ה בסימן הנזכר וגם הנביא אליהו עצמו נקרא כן בה' מקומות · ושם שמריה כתוב בסימני הנזכר שאין לכתוב שמריהו בוי"ו והאריך בראיות ואם כתבו בוי"ו יש להסתפק כיון דלא אשכחן שמריהו בו' אלא חד בדברי הימים · ושם מתתיהו כתוב בסימני הנזכר שיש לכתוב מתתיהו בוי"ו ואע"ג דשם מתתיה אשכחן תרי גברי חד בעזרא וחד בדברי הימים מ"מ במעשה דחנוכה שהוא שגור בפי הכל ומזכירין אותו בכל שנה ח' ימים מתתיהו בוי"ו סברא לומר שעל אותו שם קראו הכנים עכ"ד ולפ"ז לדידן שאנו קורין במעשה דחנוכה מתתיה בלא וי"ו הוי איפכא ממה שהעלה מהר"ר ישראל וכתבינן ליה בגט בלא וי"ו ושם יוחנן כתוב בסימני הנזכר שיש לכתוב יוחנן ולא יהוחנן אם לא שידוע שחתם שמו יהוחנן או עלה בו לקרות בתורה והאריך בראיות ובשם דוד כתוב בסימנים הנזכר שאין נראה כלל שום ספיקא אם כותבין דוד מלא או חסר כיון שהוא כתב בכל ספר תהלים בכל מקום בלא יו"ד ואע"ג דבספר דברי הימים יותר מק' פעמים כתב דויד מלא מ"מ כיון דכל ספר תהלים לא נכתב אפילו פעם א' מלא אלא כולם בלא יו"ד ואמרינן בפ"ק דבתרא (יד:) דוד כתב ספרו פי' הוא עצמו כתב ספר תהלים כיון שהוא עצמו כתב שמו כך היאך נכתוב אנו בענין אחר והנהו דדברי הימים אפשר דלשום דרשא נכתבו כך ובשם חזקיה כתוב בתרומת הדשן סימן רל"ג דיש לכתבו בלא יו"ד ברא"ש התיבה ובלא וי"ו בסופה והאריך בדבר ובסוף דבריו כתב דאפי' מי שנקרא יחזקיהו או חזקיהו אם כותבין אותו חזקיה לא הפסיד דהוי כחניכתו אבל איפכא הוי הפסד וק"ל · והלל מצאתי כתוב דיש לכתבו מלא ביו"ד אע"ג דבספר שופטים (יב) כתיב עבדון בן הלל המסורת כתב שם לית חסר משמע שמדינא יש להיות מלא ע"כ · ושכתבתי משמע בתוספות גיטין עלה י"א דיש לכתבו בלא אל"ף ובשם בנימין כתוב בתרומות הדשן סימן רל"ג שיש לכותבו חסר יו"ד בתרא והביא ראיות לדבר ·

"ב"ה ואין דבריו נראים לי דאדרבה משם ראיה דה"פ לית הלל במקרא כי אם זהו הידוע שהוא חסר ובה משפטו :

בשם ירחמיאל כתב מהר"ר ישראל בכתביו סי' י"ח דע כי שאלתיהו פעמים אם שמו כך ידעתי שלא ימצא בכתובים רק ירחמאל ואמר להדיא שמו ירחמיאל ודחק בלשונו החיר"ק וכן העידו עליו מיודעיו ששמעו שעלה לקרות בתורה ירחמיאל וכתב אשיר"י פרק השולח דבהא תליא מילתא דאין לנו אלא שם שמחזיק בו לפנינו ומה בכך אם לא נמצא בכתובים רק בלא יו"ד אשכחן נמי איפכא שם נחמני ימצא בכתובים אבל נחמן לא נמצא כלל ואפילו הכי אשכחן כמה אמוראי שנקראו נחמן וכתב בתרומת הדשן סימן רל"ג דכל היכא דידוע היאך חתם שמו או היאך עלה לקרות בתורה הכי כתבינן דבהא תליא מילתא בכל ספיקו' שמות דאין לנו אלא שם שהוא מחזיק לעצמו כדאיתא באשיר"י פרק השולח וכל מה שדקדקנו לעיל כמה דקדוקים אין צריך אלא היכא דלא ידעינן היאך חתם הוא או היאך עלה לקרות בתורה כגון באבי האיש או באבי האשה או שהוא עצמו מסופק בשמו עכ"ל וזה כעין מ"ש בכתביו סימן י"ח שכתבתי בסמוך כתוב עוד בתרומת הדשן בסימן הנזכר אמנם אם יסתפק לא' בשם מן השמות שלא יוכל לברר בדעתו היאך יכתוב אפשר לו לצאת ידי כל חובתו כגון שיכתוב שני גיטין אחד בצורת שם זה ואחד בצורת שם זה כגון אם מסופק ששמו גרשום או גרשון וכן עשה אדם גדול בזמנו ונתן שני גיטין ביד האשה בבת אחת או בזה אחר זה ואז היא מגורשת ממ"נ עכ"ל ולענין להפסיק שם א' לשנים אמרינן בפרק אלו טרפות (סה·) דשם כדרלעומר דפסיק ליה ספרא בתרי תיבי אבל לא בתרי שיטי · וכתב הר"ן ומכאן לענין גט שאין פוסקין שם האיש ולא שם האשה בשני שיטין אבל בשטה אחת אפשר שפוסקין קצת שמותם שסובלין כן דומיא דכדר לעומר וכיוצא בזה · כתוב בתשובה להרמב"ן סימן קמ"ח בשם הרשב"א וכן כתבו בשמו הקונדריסין ור"י ולענין שם ידידיה ופדה צור ועמינדב כתוב בכתבי מהר"ר ישראל סימן קפ"ח דשם ידידיה אם ירצה יחלוק לשתי תיבות ואם יכתוב תיבה אחת שפיר ופדהצור ועמינדב תיבה אחת עכ"ל · ומ"ש בשם ידידיה דיחלוק לשתי תיבות נ"ל דהיינו דוקא בשטה אחת אבל לא בשני שטין דלא עדיף מכדר לעומר דלא פסיק ליה ספרא אלא בשטה אחת כמ"ש בסמוך ואם הפסיקם בב' שטות משמע דפסול · ומ"ש בשם פדה צור ועמינדב שיכתבם תיבה אחת לא ידעתי למה לא יכתבם בשתי תיבות אם ירצה דלא גרעי משם ידידיה שחולק לשתים אם ירצה ואפשר דלרבותא נקט תיבה אחת לומר שאע"פ שנראו' כשתי תיבות וכתבם כתיבה א' אם ירצה ולענין שמות הנשים כתב בקונטריסים שיש לכתוב כיל"א בגט באל"ף וכן כל שם שאינו לשון הקדש אבל כשהוא לשון הקודש כותבין בה"א כמו חומה דביתהו דאביי או זוכה (הונה דביתהו דרב הונא בנוס' נדה) ג שהשם הוא לשון הקדש אבל כשאינו לשון הקדש כגון ילתא אבא מ"א חסדא כולם באל"ף וראיה

רב

דרכי משה

ועוד דהתוספות דסוטה פרק ארוסה כתבו דהמגרש בב' גיטין הוי פסול מדאורייתא ואע"ג דהתם מיירי דמגרש בב' גיטין כשרים אבל כשמגרש מספק ממ"נ אין כאן אלא גט אחד מ"מ נראה דלפעמים שניהם כשרים מדאורייתא אלא כשמחמירין לפעמים מדרבנן וע"כ אין ליתנן בבת אחת מיהו לקמן סימן קל"ב משמע דיכול ליתנן בבת אחת וכן הוא בת"ה סי' רל"ג וכן משמע מדברי ר"י מינץ בסדר גט שלו וטוב לחוש לכתחלה וע"ל באות ש' דאין לתת ב' גיטין אלא במקום דוחק דכתב בסדר מהר"י מינץ כשנותנין ב' גיטין בזה אחר זה אותו הגט שנראה שהוא כשר יותר יש ליתנו תחלה עם כל שאלותיו וקריאתו לפני הנתינה ואחר הנתינה ואח"כ יקח הגט השני ויתנהו ג"כ עם כל שאלותיו והקריאה לפני הנתינה ואחר נתינה ויגיד לעומדים בשעת הנתינה טעם כשנותנין ב' גיטין ויאמר לבעל שיהא ברעתו לגרשה בכל אחד מן הגיטין וכתב עוד שם פעם אחת נתן ב' גיטין וסדרן בבת אחת ואמר לבעל שיכוין לפוטרה באותו גט שנכתב כדין ועיין בתשובת מהרי"ו סי' ק"ך במקום שיש לכתוב ב' גיטין ולא ניתן אלא אחד משמע דכשר בדיעבד ולא נראה כן בפסקי מהרא"י סי' י"ד וע"ש · מצאתי כתוב תיקון בה"ג ישן דמומר שעשה תשובה שבא לגרש אין לכתוב בו בכלל כל שום וחניכה כמו שכותבין לשאר מומרים דאילו כתבו הוי כאילו אומרים לו זכור מעשיך הראשונים עכ"ל ונראה שמזה למדו שלא לכתוב בגט שום כינוי שהוא גנאי ובושה למתכנה בו משום דאית ביה משום לא תונו ועוד דאין דרך לקרותו בכינוי זה לבד בלא עיקר שמו כנ"ל אמנם בסדר גיטין אחר מצאתי שצריך לכתוב כל שום אפי' היה מומר בילדותו והביא מעשה בזה וכתב שכן הסכימו מהרר"ב ומהרא"ף ובתשובת מוהר"ם פד"וא סי' ל"ה כתב בשם הרבה גדולים דאין לכתוב שם דעכו"ם מאחר שעשה תשובה ולא כל שום וחניכה וע"ש שהאריך בזה ובסדר גיטין שלנו סימן ל"ד כתב מעשה באשה אחת ששמה אסתר והמירה והזרה וכדי להתנכרה קראה שמה פעסליין ומהרי"ו נתן לה גט וכתב פעסליין אסתר הואיל ולא נשתנה משום חולי אלא לקחה מעצמה שם אחר והורגלו בה בפי כל לכן הקדימו ג"כ אף כי הוא אשכנזית וכן עשה מהר"י מולי"ן מעשה בכיוצא בזה והסכימו עמו שאר גדולים · כתב בתרומת הדשן בסי' רל"ה מי ששמו שמעון בויך או כיוצא בזה דיש לו שם כינוי אבל אין קוראין אותו לעולם כינוי לבד א"צ לכתוב אותו כינוי מיהו אם העכו"ם מזכירין אותו בכינוי לבד אע"פ שאין ישראלים מזכירין הכינוי לבד מ"מ יש להסתפק אם צריך לכתוב וכל שום וחניכה אע"ג דבשאר גיטין אין כותבין כן וע"ש ול"נ דאין כותבין הכינוי כלל דהא בההיא תשובה מדמה לכינוי משפחה ומאחר דהתם נוהגין שלא לכתוב ה"ה כאן כנ"ל · בפסקי מהרא"י סי' קפ"ה דאם כתב לנקיבה דמתקריית הגט כשר דאע"ג דהמנהג לכתוב מתקריא ומצאתי בתיקון ישן שם כינוי של איש כותבין מְכוּנֶה ושל אשה מְכוּנָה ונראה דאין ר"ל שכותבין אותו בגט נקוד כך אלא של איש קורין בסגול ולאשה בקמץ ומיהו נראה אם כתב לאשה מכונית דכשר כמו דמתקרית: (כג) ואין נוהגין כדבריו אלא שלעולם כותבין שם העברי קודם וכותבין על הלעז המכונה וכן הוא בסדר גיטין וע"ל סי' זה ובאות שאחר זה לקמן מדין אשה שנשתנה שמה ממה שקראוה בילדותה: (כד) וכן משמע מדברי מהרי"ו סי' רי"א וכתב בסדר גיטין כי ד' שאם נשתנה שמו ע"י חולי ויש לו כינוי מחמת שם השני כותבין שם השני וגם הכינוי שלו קודם שם הראשון כגון משה המכונה ליו"א דמתקריא יצחק ואם היה לו שם כינוי בשם ראשון יכתבנו ג"כ אחר שם הראשון וכ"ע שם דאם נשתנה שמו ע"י חולי לשם לעז הראשון היה לשון הקודש כותבין שם הלעז תחלה וכותבין על הב' דמתקרי' : וכ"ע בסדר גיטין סי' ל"ב דאם נשתנה שמו ב' פעמים מחמת חולי כותבין הכל כגון אנא משה דמתקרי יעקב דמתקרי שמואל ובסי' ל"ג שם ואם יש לו כינוי כותבין גם הכינוי (כתב מהרי"ו סי' ע"א דאם כותבין גט תוך עבורה של עיר כותבין העומדת כאן דתוך עיבורה של עיר כעיר) בסדר גיטין לאשה כותבין דמתקריין פלונית ולאיש דמתקרי פלוני בלא א' הוא לשון זכר וכ"ע שם סי' ל' הא דכותבין דמתקריא או מתקרי במ"ם היינו שאין רגיל בשם הב' אבל אם הוחזק ורגיל שם בשם הב' ג"כ כותבים אתקריא או דאתקרי באלף כתב בסדר גיטין סימן כ"א בשם הר"ר הלל דכל שם שיש לספק בו אם כותבין בה' או בא' לבסוף כותבין ה' שבכתוב לא תמצא שום שם ד אלא שסופו ה' ועוד שם סי' ל"ג שם שקורין אותו לפעמים כך ולפעמים כך או שנמצא במקרא מלא או חסר הולכים אחר הרוב · בסדר גיטין פעם אחד אשה היתה נקראת אסתר ודרך צחוק קראו אותה תמיד אסתר המלכה עד לבסוף שהוחזק שמה בפי כל לקרות המלכה לחוד וכן קראו אותה כמה שנים וכתבו בגט מלכה דמתקריא אסתר וכך כתב לעיל דהולכין בזה אחר עיקר השם : (כה) ובתשובת מהר"י מינץ בבת כומר ונסתפקו אם היה אביה כהן או לוי ונתן מספק ב' גיטין : (כו) וכן הוא בסדר גיטין מיהו כתב דלכתחלה כותבין הכינוי אצל הבן וגם אצל אביו וכן נוהגין: (כז) ובסדר גיטין דלא יכתבו אברהם סתם אלא פלוני בן אברהם אבינו וכן בגיורת ולא יכתבו בגט גר משום סכנה ודלא כתשובת הרשב"א סי' תקכ"ה דמשמע

דא"צ

חדושי הגהות

ג באמת הומא היתה דביתהו דאביי כדאיתא בכתובות (סה·) אמנם אעפ"כ יפה עשה מי שמוחקו דשם בגמרא הוא באל"ף בסוף ולכן הגיה חובה דביתהו דרב הונא בב"ק (פ·) ובנזיר (נז:) אמנם תמיה לי דגם חומה אם נכתבנו בה"א לבסוף יהיה לה"ק : ד דברים אלו תמוהים לפענ"ד דהא הרבה פעמים מצינו במקרא שמות שבסופן א' כגון גרא עזרא עמשא וכדומה

כה

קל צריך שיחתמו שני עדים (א) כשרים (ב) למטה משיטה התחתונה של גט (א) ולא יניחו כדי אויר (ג) שני גיטין בין חתימתם לשיטה התחתונה ואם הניחו אויר שני שיטין הגט פסול והרמב"ם כתב (ד) שאם יש עדי מסירה כשר אפילו אם הניחו

רב אדא בר אהבה אדא שאינו לשון הקדש כותבין באל"ף ואהבה שהוא לשון הקדש בה"א עכ"ל ונראה דמכאן נלמוד לכינוי האנשים דכל כינוי שהוא לשון הקדש כותבין בה"א וכל כינוי שאינו לשון הקודש כותבין באל"ף אבל יש לדחות כל זה מדאשכחן שם רבה ורבא שניהם· לשון בבלי ואחד כתוב באלף ואחד כתוב בה"א אלמא דכל שאינו לשון הקדש בין אם כותב אל"ף בין אם כותב ה"א שפיר דמי (כח) ולענין כינויין שבקצת מקומות קורין חי"ת כמו כ"ף רפויה היאך כותבין בגט וכן כינויים שיש בהם טי"ת אם כותבין בטי"ת או בתי"ו עיין בתרומות הדשן סי' רל"א (כט) דין שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה עיין בסימן קל"ו :

קל צריך שיחתמו שני עדים כשרים למטה משטה התחתונה של גט שצריך לחתום עדים בגט פשוט במשנה פרק המגרש (דף פו·) ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים וכולי וצריך שיחתמו למטה משטה אחרונה כלומר ולא יחתמו בראשו או מן הצדדין ג"ז מבואר במשנה דפרק הנזכר וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד :וצריך שיהיו עדים כשרים ולא פסולים זה פשוט וכשרותם ופסלותן נתברר בח"מ סימן ל"ג בהלכות עדות : כתוב בתשובות הרשב"א סי' אלף וקס"ו המגרש בפסולי עדות דרבנן הגט פסול ואינו בטל כיון דמדאורייתא כשרים הם ועיין בדברי רבינו בטור זה סימן מ"ב (ב) כתב הר"ש בר צמח בתשובה מה שנהגו לחתום בכתב אשורית אין קפידא אלא נהגו כן מפני שיהיה הגט ועידיו בכתיבה א' דלמ"ד עידי חתימה כרתי וכתב דקרא אעדים קאי ובעינן כתיבה יפה ואין מכאן הכרע דהא תנן (שם פו:) גט שכתבו עברית ועידיו יונית כשר וגם שהא הכתיבה נקראת לתינוק דלא חכים ולא טפש אין צורך דאפילו למ"ד עידי חתימה כרתי לא צריך לפרש שמותיהם בגט מן התורה ומתכשרים כשאר שטרות וכיון שפירשו אע"פ שאינם נקראים אלא לתינוק חריף כשר שהרי אנו יודעים מי הם החתומים ויבואו ויקיימו חתימה מפיהם וכתב עוד גט שחתם בו העד יוסף בן ראובן וטעה וחתם יוסף בן שמעון וחזר אח"כ וחתם יוסף בן ראובן יראה א שהגט פסול שחתימת זה העד אינה בעולם ואין לך מי שיקיים אותה וא"כ ה"ל כמזוייף מתוכו וכיון שהחתימה פסולה הגט פסול כיון שהחתימה פסולה היא קודם חתימת שמו האמיתי עכ"ל (ג) · אם א' מעידי הגט הוא מומר עיין בתשובת הרמב"ם שבסוף ספר נשים (ד) :ולא יניחו כדי אויר ב' שיטין וכו' ברייתא בריש פרק גט פשוט (דף קסב·) הרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין פסול ואסיק ר"כ (ב"י) (קסג·) דב' שיטי שאמרו כן ואורין וגרסינן תו התם וכמה אמר רב יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כגון לך לך זה על גב זה אלמא קסבר ב' שיטין וד' אוירין רבי חייא בר אמי אמר כגון למ"ד מלמעלה וכ"ף מלמטה אלמא קסבר שני שיטין וג' אוירין רבי אבהו אמר כגון ברוך בן לוי בשטה אחת אלמא קסבר שטה אחת ושני אוירין והרי"ף כתב דברי האמוראים סתם ולא הכריע והרא"ש כתב דהלכה כרבי חייא בר אמי דמלתא דמסתבר הוא · וכ"פ הרמב"ם בפכ"ז מהלכות מלוה וכ"כ רבינו ירוחם בנכ"ד ח"ג · ודע שבספרי הרי"ף והרא"ש כתוב בדברי רבי חייא בר אמי ב' שיטין ושני אוירין וכ"ל דטעות סופר הוא דהא ע"כ איכא ג' אוירין וכ"כ רבינו ירוחם וה"ה ג' אוירין. וכתב ה"ה בפרק כ"ז מהלכות מלוה שרבינו האי פסק כר' אבהו דאמר ברוך בן לוי בשטה אחת וזה דעת הרמב"ן וכ"כ מדברי העיטור ודברי הראב"ד מטין לדברי הרמב"ם וכן פסק ה"ר יונה ועיקר עכ"ל והמרדכי התם כתב בשם ר"ח שראו לנהוג כשיעור שפירש רבי אבהו ורבינו לא חש לבאר כאן שיעור השני שיטין לפי שסמך על מ"ש בח"מ סימן מ"ה וכן הרמב"ם כתב הדין סתם בפ"א מה' גירושין לפי שסמך על מ"ש בפכ"ז מהלכות מלוה ואיתא תו התם אמר חזקיה שני שיטין שאמרו בכתב ידי עדים ולא בכתב ידי סופר מ"ט כל דמזייף לאו לגבי ספרא אזיל ומזייף וכתב רבינו ירוחם פי' מה שכתבתי שמשערים בכתב ידי עדים להקל כי כתיבתן יותר גסה מן הסופר ודוקא שחתמו בקולמסו אלא שלא הורגלו לכתוב ונעשית יותר גסה מכתיבת הסופר מעט ולא שתהיה גסה ביותר והרב המגיד כתב בפכ"ז מהלכות מלוה פירוש זה בשם הרמב"ן וכתב עליו ואני אומר בדרך כלל דלאו אחר כתב אלו העדים ולא אחר כתב זה הסופר נלך אלא אחר כתב ידי עדים דעלמא שאינם רגילים לאמן ידיהם כמו הסופרים ונעשית כתיבה גסה מן הסופר וכן עיקר עכ"ל וכדברי הרב המגיד כתב המרדכי בשם ראבי"ה בפרק גט פשוט דלא בכתב ידי עדים החתומים על השטר קאמר דא"כ נתת דבריך לשיעורין אלא בכתב רובא דאינשי שהם עדים עד כאן לשונו · וכתב עוד רבינו ירוחם בשם הירושלמי שאם כתב הסופר יותר גס משל עדים שמשערים בכתב הסופר להקל וזה מוכיח כדברי הרמב"ן דאזלינן בתר כתב האי סופר והני עדים וכתבו התוספות והרא"ש בר"פ גט פשוט שאם השטר מסיים באמצע שטה והניחו אותה שטה ועוד אחרת והתחילו לחתום בשטה שלישית שהיא פסול וכן אם מסיים בסוף שטה והרחיקו העדים שטה שלימה והתחילו העדים באמצע שטה שניה פסול אם יחתמו זה אחר זה באותה חצי השטה וכתב כל זה רבינו בטוח"מ סי' מ"ה (ה) ורבינו ירוחם בנ"ד ח"ג : כתב הרשב"א בתשובה מה שאמרו שיהא כדת משה וישראל בחצי שטה והעדים בחצי שטה הנשארת זה דקדוק נאה מאד וראוי להכשיר בו הגיטין ולא גט אשה בלבד אלא אף גיטי ממון לפי שאנו מוחזקין בלי ספק שלא חתמו העדים בחצי שטה אם לא היתה חצי השטה הקודמת כתובה שאלו עשו כן היו עושין שלא כדין שהרי יכול בעל השטר להוסיף מה שירצ' באותו חצי שטה ולחתוך מה שלמעלה וה"ל שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת וכיון שכן חזקה שלא חתמו הם בחצי שטה אם לא היה כתוב כבר בחצי השטה מלמעלה מה שאנו מוצאין אותו כתוב עכשיו ולא הניחו חצי השטה פנויה וכל שאנו רואים העדים התומים בחצי שטה וכתוב למעלה מכן בחצי שטה למדין אפילו מאותה חצי שטה עכ"ל וכ"כ הריב"ש בתשובה סימן כ"ד וכתב עוד שם בשם הרשב"א מה שכתבת שבשטה אחרונה כתוב אגרת שיבוקין כדת משה וישראל אם חתמו העדים באותה שטה אין חשש בזה ועוד דכיון שהורגלו עכשיו לכתוב בכל הגיטין כדת משה וישראל באחרונה הרי הוא כמו שריר וקיים שבשאר שטרות שאנו סומכים ללמוד ב אף משטה אחרונה שכן נוהגים בכל מקומותיו על סמך דבר זה עכ"ל וכ"כ רבינו בסימן קכ"ו בשם תשובת הרא"ש וכתב הר"ש בר צמח בתשובה גט שנכתב וגט פיטורין בשטה אחרונה כשר שאפילו תאמר דבכיוצא בזה אין למדין משטה אחרונה בנדון זה שלא נכתב אלא וגט פיטורין ובשטה שלמעלה נכתב ודן די יהוי ליכי מנאי ספר תירוכין ואגרת שיבוקין אין עיכוב בגט פיטורין ומ"ש וגט פיטורין בהדי הני היינו משום דכל דברי חכמים משולשים כדאמר במנחות (סה·) מגל זו וכו' וגט עצמו יוכיח שכתוב פטרית ושבקית ותרוכית ובודאי דאי לא כתב כל הני לישני בגיטא לא מיפסל דשופרא דגיטא הוא וליכא עיכובא ועוד היה אומר ר"י שאין לפסול כשכתוב ודין די יהוי בשטה אחרונה אלא דוקא בגט שהאשה מביאה לב"ד שיתירוה לינשא על ידו שמא הוסיף אבל בגט שהבעל נותן לאשה או לשלוחה ואינה משמרתו אלא לראיה אפילו בעידי מסירה היינו מתירים אותה אפילו עיקר התורף בשטה אחרונה : **ואם** הרחיקו העדים שני שיטין ומלאוהו בקרובים או פסולים עיין בחשן משפט סי' מ"ה ובמה שכתבתי בהלכות אלו סי' ק"כ כי דין הגט שוה לשאר שטרות כדמשמע בהמגרש (פז:) גמ' שני גיטין שכתבו זה בצד זה דפריך אגט מדאמר חזקיה מילאהו בקרובים כשר : **והרמב"ם** כתב בפ"א מהלכות גירושין שאם מסרו לה בעדים כשר אע"פ שהעדים מרוחקים הרבה ואין נקראין עמו ואע"פ שאין חתום עליו עדים כלל שעיקר הגירושין בעידי מסירה · וגם הרמב"ן והרשב"א מסכימים לדברי הרמב"ם להכשיר ע"י עידי מסירה בכל גט שפיסולו ניכר וכמ"ש הרב המגיד בשמם בפ"ד מהלכות גירושין ואכתוב לשונו בס"ד בסמוך (ו) ואע"פ שלא נזכר בל' הרמב"ם שם הא דהרחיקו עדים כ' שיטין כ"ל דהאי נמי קאמר ספתים ישק דאל"כ הל"ל דבהא דהרחיקו עדים ליתא לדהרמב"ם והא דלא הזכירה לזו היינו משום דלא הזכיר אלא השנויות במשנה ומהאי טעמא לא הזכיר נמי הכיא דשלו בשלומה וגם הר"ן בהמגרש כתב על דברי הרי"ף שכתב ומהא שמעינן דלא בעינן עידי מסירה היכא דאיכא עידי חתימה וכו' דהא תנן היה כותב טופס לכל אחד וכו' וחתמו עדים בראש הדף וכו' והקיף ראשו של זה וכו' דמשמע דכל הני לרבי

אלעזר

קל צריך שיחתמו שני עדים כשרים בפרק השולח סוף (דף לד) תנן התקין ר"ג הזקן העדים חותמין על הגט מפני תקון העולם ובגמרא ריש (דף לו) קאמר רבא לא נצרכה אלא לר"א דאמר עידי מסירה כרתי תקינו רבנן עידי חתימה מפני תיקון העולם דזימנין דמייתי סהדי א"כ זימנין דאזלי למדינת הים ומערער בעל לומר לא גרשתיה רב יוסף אומר אפילו תימא לר"מ התקינו שיהו העדים מפרשים שמותיהם בגיטין מפני תיקון העולם ופירש רש"י מעיקרא לא היו חותמין אלא אני פלוני חתמתי עד ולא היה נוקב שמו ועיין בתשובת הרשב"א שהביא ב"י כאן :

ומ"ש למטה וכו' משנה פרק המגרש (דף פ"ז) חתמו עדים בראש הדף או מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול פירוש בשטר פשוט בין בגיטי נשים ובין בשאר כל השטרות ולא כתבו רבינו כאן אלא בסמוך כתבו בבא בפני עצמה לפי שהאריך בחלוקי דיניו בכתב שני גיטין באורך הדף ראשו של זה וכו' ובשיור מקצת הגט : ומ"ש ולא יניחו כדי אויר ב' שיטין וכו' ברייתא פרק גט פשוט וחלוקי דין זה לא כתב רבינו כאן לפי שנסמך על מ"ש בח"מ בסימן מ"ה עיין שם · ומ"ש בשם הרמב"ם שאם יש שם עידי מסירה כשר כו' כך כתב בפרק ה' וטעמו דאין כאן מזוייף מתוכו כיון שפסולו ניכר ולא אתו למיסמך עלה ואיכא למידק דאמאי כתב רבינו בשם הרמב"ם דכשר אפילו אם הניחו ב' שיטין עדיפא מינה ה"ל לאשמועינן אפילו הן מרוחקין הרבה ואין נקראין עמו ואעפ"י שאין עליו עד כלל ה"ז כשר שעיקר הגירושין בעידי מסירה כמ"ש לשם להדיא ונראה דרבינו רצונו לומר דהרמב"ם הכשיר בעידי מסירה אפילו אם הניחו ב' שיטין ואצ"ל בחתימי בראש הדף ומאחריו דלא הוי אלא בגט שאין עליו עדים ואם נתנו לה בפני עדים דכשר כיון דפסולו יותר ניכר ולא אתו למיסמך עלה וכמו שכתב כך הרמב"ם להדיא על סברי הרמב"ם הביאו הרב המגיד סוף פרק רביעי : והראב"ד

דרכי משה

דא"צ לכתוב בן אברהם : (כח) ומוהר"ם פד"וא סי' ו' כתב שאין להקפיד אם כתב חניכא בא' לבסוף אע"ג דנוהגין לכתבו בה' והר"ד כהן האריך הרבה בתשובה בית ד' סי' ח' אם כתב ה' במקום א' בסוף המלה כגון עלמה או רגילכה וכתב שם דכשר וע"ש : (כט) מצאתי מהר"ם מינץ ז"ל כתב בגט משולם המכונה זלמן והמכונה זעמל ואע"ג דכינוי זעמל היה רגיל יותר כיון דעיקר הכינוי היה זלמן רק אחר כך ע"ש היופי קראוהו זעמיל : כתב מהר"ם פדוה סי' ה' כל שינוי שהוא בדבר שאין לכתבו כלל אין ליפסל בדיעבד וגט מומר מקרי דיעבד אפי' קודם שנשאת מאחר שטורח לבקש אחר (וכ"ע סי' י"א נהר שנקרא פ"ו וכתבו פי"א דלא הוי שינוי אבל אי כתבו פואה הוי שינוי דיש נהרות נקראים לשון זכר ויש בלשון נקבה ומ"מ בדיעבד אין שינוי פוסל בדבר שא"צ לכתוב) ועיין עוד חלוקי דיני גיטין בסדר מהרי"ל (ענין כתיבות השמות תמצאנו בסוף הספר) :

קל (א) עיין בת"ה סי' רל"ב ובפסקיו סי' מ"א למה צריכין לחתום העדים בזמן הזה מאחר שאין גובין הכתובה ע"י גט ובעינן עידי מסירה כשתרצה להנשא וע"כ המנהג בכל מקום שהמסדר הגט גונז הגט ואינו נותנו לאשה מ"מ צריכין לחתום וע"ש הטעם : (ב) ועיין בהריב"ש סי' י"א אנוס שנתן גט לאשתו אנוסתו בעדים אנוסים ונמסר בפניהם אי הויא מגורשת : (ג) וע"ש בהגהות מיי' פ"ג : (ד) ועיין במרדכי סוף פרק התקבל ע"א מעשה בגט אחד שחתמו עליו ג' עדיות ועד אחד טעה והתם עצמו סופר ועד והוא לא היה סופר והכשיר רבינו יואל הגט וצוה למחוק סופר וע"ש : (ה) וע"ל סי' קנ"ה כיצד נוהגין להחתים בגט לכתחלה : (ו) וכתב בסדר הגט סי' ע"ז מיהו אם חתם העד השני תחילה

ושביק

פרישה

סי' קל (א) **כשרים** (לאפוקי פסולים ובחושן משפט בהלכות עדות נתבאר כשרותם ופסלותם ועי"ל בסי' קל"ג כ"פ) : (ב) **למטה** משיטה כו' רצה לומר ולא בראשו או מן הצדדין : (ג) **שני** שיטין עיין סמ"ע בחושן משפט סימן מ"ה : (ד) **שאם** יש עדי מסירה כשר שאף על פי שאין כאן עדי חתימה כלל כשר :

כי

חדושי הגהות

קל א מה שיש לתמוה בזה דמ"ש ממילואה בקרובים דכשר כבר עמד ע"ז הט"ז וש"פ ע"ש : ב ר"ל דנקטינן בב"ב (קסב:) שאין למדין משיטה אחרונה ופירוש רשב"ם לפי שאין העדים יכולין לקרב חתימתן כל כך בסמוך בסוף השטר ומניחין ריוח בין השטר לחתימתן ויכול אדם לזייף ולהוסיף בנתיים שיטה אחת והילכך תיקון רבנן להזור מענייננו של שטר בשיטה אחרונה לבלתי שיכתוב בה דבר הצריך שהרי אם זייפה והוסיפה לאחר זמן אין אנו מפסידין כלום אם לא נלמוד הימנה שהרי כבר כתוב כל זה למעלה וגם אם זייפו ויוסיפו בשיטת החלק שאחר ענינו של שטר שבשיטה אחרונה בין השטר לעדים לא מעלה ולא מוריד שהרי אין למדין משיטה אחרונה וכתבו התום' שזהו דוקא בימיהם שלא היו כותבין שריר וקיים אבל עכשיו שכותבין שריר וקיים למידין משיטה אחרונה ע"ש בר"ה לפי ובזה מבוארים דברי הרשב"א :

לפום

הניהו שני שיטין והראב"ד השיג עליו (ה) כי שמא תתן תנאי בגט באותן ב' שיטין ותוציא גיטה בעדי חתימה ונמצא זה כמזוייף מתוכו (ו) [א] דאתו למימר שסומכין על עדי חתימה (ו) ויתחילו בראש השטה שלא ישאר חלק בגליון הגט לפני חתימתן ולא יהיה בין הגט לחתימת העדים כתוב שום דבר אחר שאינו מענין הגט דאיכא למיחש שמא לא כיונו העדות לחתום אלא על אותו דבר כדאמרינן כתב למטה בגט שאלו בשלומה פסול שמא לא חתמו אלא על שאלת שלום (ז) אבל אם כתב ושאלו כשר שהוי"ו חוזר על של מעלה ועל הכל חתמו (ח) וכן כל כיוצא בזה חתמו בראש הגט או מצדו בימינו או בשמאלו (ט) או מאחוריו פסול אלא למטה דוקא ואף כשחתמו למטה צריך שיהא גב החתימה כלפי הגט ולא תהיה רגלי החתימה כלפי הגט לפיכך כתב ב' גיטין באורך הדף ראשו של זה בצד ראשו של זה וחתמו באמצע שניהם פסולים שהרי הם כב' ראשי הגיטין ואם כתבן זה תחת זה כסדר והעדים בין שניהם העליון כשר ואם כתב סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקראים עמו שתבא גב חתימתן כלפי כתב הגט כשר ובכולן כתב הרמב"ם (י) שאם יש כאן עדי מסירה שהוא כשר : שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני שכתבו בב' דפין זה אצל זה והעדים התומים תחת חצי השני כשר (יא) והוא שיהיה ניכר בקלף שלא נחתך ממנו כלום אלא שהסופר כיון לכך מתחילה אבל אם אינו ניכר פסול דשמא שני גיטין היו כתובים זה אצל זה השמאלי נכתב בגובה של המגילה יותר מהימיני והיה שום תנאי בימיני למטה וחתם התחתון

והראב"ד השיג וכו' וז"ל בפכ"א חוכך אני בזה להחמיר שמא יתן תנאי בגט באותן ב' שיטין ותוליא גט בעידי החתימה ונמלא זה כמזוייף מתוכו דאתו למיסמך על עידי החתימה עכ"ל וה"פ דכיון דאיכא למיחש בהאי גט שהבעל ימלא הב' שיטין בתנאי לאחר שחתמו העדים ותוליא גיטה בב"ד בעידי חתימה ויתירוה ליגשא בגט פסול דכיון דלא חתמו העדים על התנאי נמלא גט זה כמזוייף מתוכו וכיון דמילא הב' שיטין בתנאי אתו למיסמך על עידי חתימ' בלחוד וכך לריך להגיה בדברי רבינו שמא יתן תנאי וכו' דאתי למיסמך על עידי חתימה וב"י הגיה שמא תתן תנאי בגט וכו' כלומר שמא האשה תמלא השני שיטין בתנאי אחד שתכתוב בהן וכשתוליא גיטה ירא שאין העדים מרוחקים ויתירוה ליגשא ע"י עידי חתימה לחודייהו עכ"ל ומיהו על כל פנים לריך להגיה דאתו למיסמך על עידי חתימה וכמ"ש בהשגות וכ"כ ב"י ותימה לאיזה לורך הגיה שמא תתן וכו' הלא גם בלשון שמא יתן תנאי וכו' כמי מתוקן וכמ"ש בהשגות וכדפרישית ומיהו נראה ודאי דליכא למיחש דהבעל יתן תנאי בגט לאחר חתימ' ויגרשנה בגט פסול דאם היה דעתו להטיל תנאי בגט ה"ל להטילו בגט קודם חתימה דהבעל מגרש אשתו בע"כ שלא לרלונה בתנאי כך וכך ויגרשנה בגט כשר אלא בהא איכא למיחש שמא יתן לה גט בלא עדי מסירה והיא תמלא הב' שיטין בתנאי כדי שלא תלטרך להביא עידי מסירה ויתירוה על ידי חתימה לבד שאם לא תמלא היא הב' שיטין לא יתירוה בלא עידי מסירה וכיון שגירשה בלא עידי מסירה לא יתירוה ותשב עגונה כל ימיה וכן עיקר ולריך להגיה שמא תתן אבל סוף הלשון א"צ להגיה דה"ק דכשתביא האשה הגט בפני ב"ד לאחר שתמלא בתנאי אתו ב"ד להתירה מיד להנשא ולא ילריכוה להביא עדי מסירה דאתו ב"ד למימר פשיטא דסומכין על עידי חתימה כיון דנתמלאו הב' שיטין בתנאי וליכא ריעותא בגט א"כ מסתמא נעשה כהכשר בפני עדי מסירה ובא לידה כמלותו וכמו שנתבאר לעיל ריש סי' קכ"ד ומשמע ודאי דלא השיג הראב"ד אלא בזה שהרחיק אויר ב' שיטין כדמוכח ממ"ש חוכך אני בזה להחמיר וכו' דאלמא דוקא בזה אבל בדין הראשון כשלא חתם למטה דניכר פסולו טפי גם הראב"ד ס"ל להכשיר בעידי מסירה וכ"כ המרדכי ספ"ב דגיטין · והכי נקטינן להחמיר בזה ועיין במ"ש לעיל בסימן קכ"ד סעיף ג' : **חתמו** בראש הגט וכו' עד כלפי כתב הגט כשר משנה פרק המגרש סוף (דף פ"ז) ומיהו נראה דאינו פסול בחתמו מאחוריו אלא כשסיומו של הגט בדף הראשון והעדים בלחוד חתומים באחוריו בראש הדף השני דה"ל כגט שאין עליו עדים כלל אבל כשכתב הגט עד סוף דף הראשון ולא סיימו וכתב מקלתו הנשאר בראש הדף השני מאחוריו והעדים חתומים תחתיו הגט כשר דלא גרע מאלו שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני שאלו והעדים תחת חצי השני דכשר כדכתב בסמוך ואעפ"י שאין עדים כלל על מ"ש בחצי הראשון לא למטה ולא ללדדין ולא באחוריו ולא בראשו כ"ש הכא דאיכא עדים תחת חצי השני וגם מאחוריו של חצי הראשון ועיין במ"ש בזה בח"מ בסי' מ"ה :

וכתב

אלעזר אם נתנם בעידי מסירה כשרים כדברי הרמב"ם שכיון שפיסולו ניכר ליכא למיחש למזוייף מתוכו : **והראב"ד** השיג עליו כי שמא נתן תנאי בגט וכו' נ"ל דטעות סופר יש כאן ויש להגיה דאתו למסמך במקום דאתו למימר שסומכין וכן מלאתי כתוב בהשגות הראב"ד ואין לפרש דחיישינן שמא נתן הבעל שום תנאי בגט והיה כתוב באותן שני שיטין והיא תמחוק אותו דא"כ לא יניחוה ליגשא ע"י חתימה כיון שמרוחקין שני שיטין ועוד דמוכח זיופא כיון שהוא מחוק ואפשר דה"ק שמא תמלא השני שיטין בתנאי אחר שתכתוב בהן כשתוליא גיטה יראו שאין העדים מרוחקים ויתירוה ליגשא ע"י עידי חתימה לחודייהו ולפ"ז לריך להגיה שמא תתן במקום שמא נתן וכן מלאתי בספר מוגה : ודעת המרדכי בספ"ק דגיטין שפסול אפילו מסרו לה בעדים משום דלא מכשרינן לר"א בעידי מסירה אלא היכא דלא אתו למסמך על עידי חתימה כגון בשמות מובהקים או בשכתוב בדבר שיכול להזדייף אבל בהרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין מודה דפסול משום דמזוייף מתוכו ולריך לדקדק בדבריו דגם בהרחיק שני שיטין לא אתו למסמך עלייהו דהא תניא הרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין פסול ושמא דטעמו משום שאינו נרגש כל כך אם מרוחקין שני שיטין או פחות משני שיטין או שמא טעמו כמו שכתבתי להראב"ד דשמא תמלא השני שיטין בתנאי שתכתוב בהם וכשיראו שאינם מרוחקות אתו למסמך עלייהו : ויתחילו בראש השטה שלא ישאר חלק בגיליון לפני חתימתן כ"כ התוספות בר"פ גט פשוט והגהות מיימון בפ"א ונתבאר בדברי רבינו בח"מ סי' מ"ה ורבינו ירוחם בנ"ד סי' ג' : ולא יהיה בין הגט לחתימת העדים כתוב שום דבר אחר שאינו מענין הגט וכו' בפרק המגרש (דף פו :) גמ' חמשה שכתבו כלל בתוך הגט ובסוף בתרא (קעו ·) עדים החתומים על שאלת שלום בגט פסול חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו א"ר אבהו אר"י לדידי מיפרשה לי משמיה דרבי יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר וכתב הרמב"ם בפ"ד שאם נמסר לה בעדים בין כך ובין כך כשר וכתב רבינו בסמוך והיכא דלא כתב וי"ו כתב הרמב"ם בפרק הנזכר שכל שמסרו לה שלא בעדים הויא ספק מגורשת וכתב עליו הר"ן בהמגרש ולי אפשר דכיון שאין העדות מתברר ומוכיח הרי הוא כאילו אין כאן עדים כלל והא דאמרינן חיישינן אינו אלא טעם הפיסול ומיהו מנקט לחומרא עדיף עכ"ל : חתמו בראש הגט או בלידו וכו' משנה בהמגרש (דף פז :) חתמו העדים בראש הדף מן הלד או מאחריו בגט פשוט פסול : ואף כשחותמין למטה לריך שיהא גב החתימה כלפי הגט וכו' ג"ז שם במשנה הקיף ראשו של זה בלד ראשו של זה והעדים באמלע שניהם פסולין : ואם כתבו זה תחת זה כסדר וכו' ג"ז במשנה שם ראשו של זה בלד סופו של זה והעדים באמלע את שהעדים נקראים בסופו כשר · ופרש"י נקראים בסופו שגג חתימה כלפי סופו ולא שרגלי חתימה כלפי ראשו : ואם כתב סופו של זה בלד סופו של זה וכו' גם זה שם במשנה סופו של זה בלד סופו של זה והעדים באמלע את שהעדים נקראים עמו כשר ופרש"י נקראין עמו שגג חתימת העדים כלפיו כדרך התומים כשר : ובכולן כתב הרמב"ם בפ"ד שאם יש כאן עידי מסירה שהוא כשר משום דלא גרע מאם לא היו שם עדים התומים כלל וכתב הרב המגיד בפרק הנזכר על חמשה שכתבו גט אחד לה' נשותיהן שכן דעת הרמב"ן שכתב וז"ל והא דתנן ה' שכתבו טופס לכל אחד וב' גיטין וכתבו העדים בראש הדף כתב הרמב"ם דכולם בעידי מסירה כשרים ושפתים ישק משיב דברים נכוחים ודאי מזויפים מתוכו אין כאן דכל שפיסולו ניכר הוא אין לחוש בו דהא ידוע מילתא לכל מי דמטא שטרא לידו ולא אתו למסמך עליה דהא לא עליה חתימו סהדי ואל"ל בראש הדף ומאחריו ומן הצד דלא הוי אלא כגט שאין עליו עדים ואם נתנו לה בפני עדים כשר וכן דעת הרשב"א עכ"ל וכבר כתבתי בסמוך דגם הר"ן ס"ל כהרמב"ם : שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני וכו' משנה בהמגרש (שם) שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר ופריך בגמ' (שם) וליחוש דילמא הני תרי גיטי הוו ואיתרמו ליה זמן דקמא ועדים דבתרא וגזזיה לזמן דבתרא ועדים דקמא ופירש רש"י ונמלא שמגרשה בשני חלאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו א"ר אבא אמר רב בשיש ריוח מלמטה ודילמא זמן דבתרא מיגז גזזיה בשיש ריוח מלמעלה ודילמא אימלוכי אימליך וכו' ודילמא אתרמי ליה כולי האי לא חיישינן רב אשי אמר דידע ביה מתחתא דמגלתא ופרש"י רב אשי אמר כולהו קשייתי בהכי מיתרצן כגון דידיע ביה מתחתא דמגלתא שניכר ביה מתיחת הקלף סביב סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה וכתבו הרי"ף והרא"ש דברי רב אשי לבד וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מה' גירושין וכתב הרמב"ם בפרק הנזכר שאפי' אם מסרו בפני עדי מסירה שהיא ספק מגורשת ופי' ה"ה הטעם לפי שאין עידי מסירה מוליאין אותו מידי ספק שמא היו שני גיטין וזהו הטעם שכתב רבינו שאנו חוששין שהסופר מעלמו עשה כן כלומר או הבעל לוה לעשות כן

התחתון מהימיני והעליון מהשמאלי וכיון אותם ביחד : (יב) וכתב הרמב"ם שאפילו אם מסרו בפני עדי מסירה שיהא ספק מגורשת ואיני יודע למה כיון שיש כאן עדי מסירה הם זכורים אם היה בו תנאי ואפשר שרוצה לומר שאנו חוששין שהסופר מעצמו עשה כן מפני שנזדמן לו הענין בכך כתב שני גיטין בב' דפין במגילה אחת זה אצל זה והעדים יוצאין מתחת זה לזה את שהעדים נקראים עמו כשר כגון אם שמם תחת הימיני ושם אביהם (יג) [ב] תחת השמאלי אז הימיני כשר ואם שמם תחת השמאלי ושם אביהם תחת הימיני (יד) כגון שחתמו [ג] בשני שיטין כזה אז השמאלי כשר חמשה שכתבו ה' גיטין לחמשה נשותיהן (טו) אם כתבו בכלל שכתבו בכך וכך בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני

ם ם

ראובן יעקב בן

יוסף שמעון בן

עדים מעידים שגט א' היה ונמסר לה בעדים כשר וכן נראה מדברי רבינו וברור הוא (ח) עכ"ל ג : כתב ב' גיטין בב' דפין וכו' משנה בהמגרש (פז:) ב' גיטין שכתבו זה בלד זה וב' עדים עברים באין מתחת זה לתחת זה וב' עדים יונים באים מתחת זה לתחת זה את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר ופירש"י ב' עברים באים מתחת הראשון לתחת הב' שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת הב' וכן עד ב' תחתיו וחזרו וחתמוה תחתיהם ב' ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יוני כדרך הזו אבל חתימת היונים איכה נקראת כחתימת העברים שהיוני כשחותם יוסף ב"ש בידוע ששמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתן יוסף בן כלומר בנו של יוסף שמעון ונמלא שם העד חתום על גט שני ושם אביו חתום על הראשון הילכך היונים ע"כ תחת השני חתמו : את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר אם העברים חתומין למעלה הימיני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר ובגמרא פריך ד"אידך אמאי מיפסל ובגמרא (שם) וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד דתנן בן איש פלוני עד כשר דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא וכתבו התוס' דאע"ג דלא מכשרינן באיש פלוני אא"כ כתוב עד בהדיא מ"מ פריך הכא דליתכשר האי בראובן משום דפשיטא ליה דקאי אבן יעקב דבתריה וה"ל כאילו כתב בהדיא דראובן עד וכ' רבינו ירוחם דין זה בח"ב והתימה מרבינו שסתם דבריו ולא פירש דהא דלא מכשרינן אלא חד מינייהו דוקא כדכתב ראובן בן א' ויעקב עד אחיך אבל אם היה כתוב ראובן אחד ובן יעקב עד אחיך שניהם כשרים

ב"ה וי"ל שסמך על מה שאמר כן לקמן בסי' זה גבי כשחותם העד צריך לפרש שמו ושם אביו

ומ"ש רבינו כגון שחתמו בשני שטין קאי בין לסוף דבריו בין לתחלתן לתת מציאות היאך יהיו שמותם תחת גט א"ד ושם אביהם תחת השני ולא כתב רבינו דין עדים יונים גם דין א' דאיתא מעד אחד עברי ועד אחד יוני גם הרמב"ם לא הזכיר דינים הללו לפי שהוא דבר בלתי מצוי לכתוב שני גיטין זה בלד זה ושיחתמו בו העדים בענין כזה · וכתב הרמב"ם בפ"ד שאם נמסר בעדים ליד אותה שאין העדים נקראים עם גיטה מגורשת ולא חש רבינו לכתבו לפי שהוא פשוט דכיון דה"ל כאין עדים חתומים עליו כשר בעידי מסירה לכ"ע ואפי' להראב"ד דהא ליכא למיחש לזיופא : חמשה שכתבו ה' גיטין לה' נשותיהם אם כתבו בכלל וכו' בפ' המגרש (ד' פו:) תנן ה' שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כולם כשרים וינתן לכל אחת ואחת היה כותב טופס לכל אחת ואחת והעדים מלמטה את שהעדים נקראים בסופו כשר ובגמרא (שם) ה"ד כלל ה"ד טופס א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זהו כלל זמן אחד לכל אחת ואחת זה טופס ור"ל אמר אפי' זמן א' לכולן כמי הוי טופס אלא ה"ד כלל דכתב אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית ופריך לר"ל נמלאו ב' נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחבירתה ומשני דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית ואוקימנא לר' יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל היינו דוקא שכתב בגיטין שאחר הראשון ופלוני גירש את פלונית בוי"ו שמוסיף על ענין ראשון אבל אם כתב פלוני גירש את פלונית בלא וי"ו חיישינן שמא לא חתמו אלא על גט אחרון וכן אוקימנא דהא דא"ר יוחנן זמן לכל אחד ואחד זהו טופס היינו בשזמן כולן שוה ביום אחד דאי לאו הכי תיפוק ליה דפסילי משום מוקדמין כולהו בר מבתרא שהרי לא חתמו העדים עד אחר שנחתם התחתון ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבי יוחנן וכן דעת הרמב"ם בפ"ד וז"ל הרמב"ם בפרק הנזכר ה' שכתבו גט לה' נשותיהם אם כתבוהו בכלל כגון שכתבו בכך וכך בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית וכן אמר כל אחד מהם לאשתו ליכי די תיהוויין וכל טופס הגט והעדים מלמטה ה"ז גט כשר ומפשט דבריו משמע שלא כתבו אלא טופס אחד לכולן דהיינו שכתבו בכך וכך בשבת גירש ראובן את רבקה ויעקב את רחל וכך אמר כל אחד מהם לאשתו ליכי דיתיהוויין וכו' אבל רבינו מפרש דכתבו כלל כולן שכתבו ראובן גירש את רבקה וכך אמר לה לביתי ברעות נפשי ופטרית וכו' יתיכי ליכי

וכתב הרמב"ם שאפילו אם מסרו בפני עדי מסירה שהיא ספק מגורשת ואיני יודע וכו' לא היה לריך לפרש זה דפשוט הוא דחוששין שמא מתחלה היו ב' גיטין והסופר עשה מהן גט אחד ואח"כ ניתן בפני עידי מסירה כי לא ידעו מה שעשה הסופר מקודם ולפי דאיכא ריעותא לפנינו שנכתב בשני דפין ולא כמנהג העולם חוששין שמא עשה הסופר שלא כדין ולפי זה אם איכא עדים כשרים שמעידין שהיו אבל כתיבת גט זה ומכירין אותו שכך נכתב בב' דפין הגט כשר אפילו אין עידי מסירה לפנינו דמסתמא בא לידה כמלותו וניתן בפני עידי מסירה כדלעיל אבל הרב המגיד כתב שאם היו עדים מעידים שגט אחד היה ונמסר לה בעדים כשר עכ"ל דמשמע דבעינן שיעידו שהיו לשם עידי מסירה ולפעד"נ שאין לריך דמסתמא בא לידה כמלותו כדפרישית ודע דמהך דשייר מקלת הגט וכו' איכא ראייה ברורה דלא בעינן שיהא גט מעורה אפילו לכתחלה שהרי בעל כרחך אין בשטה שבסוף דף הראשון מעורה עם השיטה שבראש דף השני וכשר אפי' לכתחלה כמו בכל מקום במשנתינו דתנן כשר דכשר אפילו לכתחילה והא דנהגו לערות אינו אלא משום דבפ"ב (דף ד) קאמר תלמודא לא לריכא דמעורה דשמעת מינה דאיכא מאן דכתב מעורה וע"כ נהגו לכתחילה לעשותו מעורה כדי שיהא נקרא טפי ספר אחד א"נ שלא יהא אפשר לזייף ולכתוב בין שטר לשטר כמו שנמלא כתוב הכי טעמי בסידרי גיטי מיהו פסול לא נשמע מכאן וכדמשמע מלישנא לא לריכא דמעורה דסתם גיטין אינן מעורין אלא דהכא מיירי היכא דכתב לה מעורה ותדע דהכי הוא דאל"כ מאי פריך ותיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא אלא ודאי סתם גיטין אינן מעורין וא"כ פריך מאי קא מיבעיא ליה כאומר ה"ז גיטך על מנת שהנייר שבין שטה לשטה יהא שלי הא ודאי דלא הוי גט דספר אחד אמר רחמנא ולא ב' או ג' ספרים ומשני לא לריכא הך בעיא אלא להיכא דנכתב מעורה אלמא דסתם גיטין בזמן חכמי התלמוד אינן מעורין וכך נוהגין בכל שאר מלכיות אינן כותבין כלל מעורה ולכן נלפע"ד אפילו שלא במקום עגון אם טעה וכתב שיטין שאינן מעורין א"צ לכתוב גט אחר כלל וינתן גט זה לאשה לכתחלה דלא כהגהת ש"ע וכתשובה הארכתי בס"ד :

כתב שני גיטין בב' דפין וכו' משנה בהמגרש ומ"ש כגון שחתמו בשני שיטין כזה אז השמאלית כשר פירוש כזה וכ' ב"י ותימ' דרבינו שסתם דבריו ולא פירש דהא דלא כשר אלא חד מינייהו דוקא כדכתב ראובן בן אחד ויעקב עד אחיך אבל אם היה כותב ראובן אחד ובן יעקב עד אחיך שניהם כשרים עכ"ל ויש ליישב דרבינו מיירי הכא בדלא חתם עד הלכך אינו כשר אלא אותו ששמו תחתיו דנקרא ראובן בן יעקב דכשר אפילו לא חתם עד אבל אותו שכתב תחתיו בן יעקב ולא כתב עד פסול כמ"ש בסמוך :

חמשה שכתבו ה' גיטין וכולי משנה בהמגרש סוף (דף פ"ו) חמשה שכתבו כלל בתוך הגט וכו' ובגמרא פליגי בה ר"י וריש לקיש ר"י אמר זמן אחד לכולן זהו כלל וכולן כשרין זמן לכ"א ואחד זהו טופס והתחתון לבד כשר אבל עליונים פסולין שמא לא העידו אלא על האחרון ריש לקיש אומר אפי' זמן אחד לכולן כמי הוה טופס אלא היכי דמי כלל דכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית ואקשינן לר"ל נמלאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחברתה ומשני דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית ופסקו הפוסקים כרבי יוחנן ונראה מדברי רבינו דלאחר שכתב בגט על הראשון פלוני גירש פלונית מסיים כל ענין הגט דהיינו שכותב וכן אמר לה לביתי ברעות נפשי ופטרית וכולי יתיכי ליכי וכולי עד ודין די יהוי ליכי מינאי וכולי ואח"כ כותב ופלוני גירש את פלונית וכן אמר לה לביתי וכולי כל ענין הגט כמו שכתב

דרכי משה

משמע דאם עד הראשון חתם עצמו כהן או לוי וכיוצא בזה לא חיישינן שהעדים שאחריו חתמו שדבריו אמת ועי"ש : (ח) כתוב בא"ז דאם תפר ב' עורות ביחד או דבקן בדבק וכתב גט

פרישה

דרישה

פלוני לפלונית פירוש אחר שכתב הראשון גירש ופלוני לפלונית (טו) [ז] מסיים כל ענין הגט וכן אמר כל חד לאשתו אחר שכתב גירש פלוני לפלונית פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי וכל טופס הגט וב' עדים התומים למטה כולן כשרים ותנתן המגילה ליד כל אחת ואחת (יז) ודוקא שכתב ופלוני בוי"ו שהוא מחברו אבל אם כתב פלוני בלא וי"ו אין כשר אלא האחרון (יח) [ח] וכתב הרמב"ם ותנתן לכל אחת בעדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כלל כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת ולמאי דבעינן למכתב שכל

גט

ליכי וכו' עד ודין די יהוי ליכי מיכאי וכו' ויעקב גירש את רחל וכך אמר לה לביתי ברעות נפשי ופטרית וכו' עד ודין די יהוי ליכי מיכאי וכו' וזהו דעת הרמ"ה כמ"ש רבינו בסמוך ופירוש דברי רבינו כך הם אחר שכתב הראשון גירש פלוני לפלונית מסיים כל ענין הגט שהוא וכך אמר לה ליכי די תיהוויין וכן אמר כל א' לאשתו פירוש וכן אמר כל פעם שמזכיר גירש פלוני לפלוני כתב שאמר לאשתו כן ליכי דיתיהויין וכו' וכל טופס הגט וגם דברי הרמב"ם אפשר להתפרש בדרך זה ולענין אוקימתא דר"ל ה"ד כלל דכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו פלונית ופלונית והדר כתב פלוני גירש את פלונית ופלוני גירש את פלונית פסק הרמב"ם בפ"ד כותיה בהא דכל כה"ג כלל ועיקרי וכולם כשרים וכתב ה"ה דטעמו משום דר' יוחנן מודה בהא דכשר דהא לא פליג עליה אלא להקל ולהכשיר זמן א' לכולן . כיוצא בזה כתב הר"ן וכתב עוד אבל ראיתי מי שחולק בזה גם ה"ה כתב והרשב"א חלק בזה ודברי רבינו עיקר עכ"ל וז"ל הרשב"א ורי"ף לא פסק כר"ל משמע דס"ל דר"י נמי פליג אר"ל משום דה"ל ב' נשים מתגרשות בגט אחד ואע"ג דהדר פסיק להו דאמר פלוני גירש פלונית ופלוני לפלונית גט א' הוי מדכללינהו בחד מעיקרא וכו' ס"ל לר"י דחד הוא ותניא כותיה אבל הרמב"ם פסק כשניהם לומר דר"ל פליג ארבי יוחנן אבל ר"י כ"ע דמודה לר"ל דזהו כלל וכי הדר פסיק להו ב' גיטי מיקרו ודוקא בשזמנן א' אבל זמן לכל א' וא' ואע"ג דערבינהו מעיקרא כיון דפליג להו בזמנם זמן מפסיקן ואת העדים נקראין עמו כשר עכ"ל ולא הבנתי דברי הרשב"א שהכריח דמדלא פסק רי"ף כר"ל משמע דר"י פליג אר"ל במאי דקרי הוא כלל דדילמא אע"ג דס"ל לר"י כותיה במאי דקרי איהו כלל משום דלא ס"ל כותיה במאי דקרי איהו טופס לא פסק כותיה וצ"ע · ורבינו כתב דברי הרמב"ם וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם בפ"ד שכשכתבו כלל בגט ינתן לכל אחד מהם בעידי מסירה ואם אין שם עידי מסירה כלל כל מי שתצא מגלה זו מתחת ידה מגורשת ומה שהצריך שינתן לכל אחת מהן בעידי מסירה הוא משום דאע"ג דעדים חתומים על הגט צריך ליתן בפני עידי מסירה לכתחלה מיהא להרמב"ם ואם אין שם עידי מסירה כלל כל מי שתצא מגלה זו מתחת ידה מגורשת כיון דעדים שחתומים בו חוזרין על כל הגיטין הרי יש בידה גט חתום ואע"פ שלא ינתן לה בעידי מסירה כשר בדיעבד לדעת הרמב"ם בפ"א ובודאי שכשכל אחת נותנת לחבירתה כשתצטרך כולן נשאות בו וגובות כתובה ע"י כנ"ל לפרש דברי הרמב"ם אבל מדברי רבינו שכתב ולמאי דבעי למכתב שכל גט שבא לפנינו חתום וכו' א"כ א"צ שיהו עידי מסירה לפנינו נראה שהוא מפרש מ"ש הרמב"ם וינתן לכל אחת מהן בעידי מסירה היינו לומר שצריך שיבואו עידי מסירה לפנינו ויעידו שנמסר לכל אחת ואחת דהכי מוכחי סוף דבריו שכתב ואם אין שם עידי מסירה כלל כל מי שתצא מגלה זו מתחת ידה מגורשת משמע דברישא אפילו אותה שאין הגט יוצא מתחת ידה מגורשת וטעמא משום דעידי מסירה מעידים שנמסר ליד כל אחת ואחת ומ"ש רבינו ולמאי דבעינן

למיכתב

שכתב על הראשון וכן כותב על השלישי ועל השני ועל החמישי כל ענין הגט ומ"ש רבינו וכן אמר כל חד לאשתו וכולי רצונו לומר וכן אמר כל פעם שמזכיר גירש פלוני לפלונית כתב שאמר לאשתו כן כל ענין הגט וכתב ב"י שזהו דעת הרמ"ה שכתב רבינו בסמוך דצריך לסיים על כ"א וא' עניינו של גט כדפרישית לעיל דאם לא כן הוי שתי נשים בגט א' וכל הגיטין פסולין וכל זה פשוט בדברי רבינו ונראה דמה שהביאו לרבינו לפרש כך הוא לשון המשנה דברישא תני כולן כשרין דר"ל כל החמשה גיטין כשרין אלמא דכלל לא הוי אלא בכותב חמשה גיטין ממש דעל כל אחד ואחד כותב כל ענין הגט ולכן התחיל רבינו דבורו ואמר חמשה שכתבו חמשה גיטין וכו' דלא הוי כלל שיהיו כולן כשרים אלא בכותב כל עניין הגט לכ"א דאם לא כן הוי שתי נשים מתגרשות בגט אחד אבל הרמב"ם כתב וזה לשונו ה' שכתבו גט אחד לה' נשותיהם וכו' דמשמע שלא כתבו אלא גט אחד לכולן דהיינו שכתבו בכך וכך בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית וכך הזכיר כל החמשה ביחד ואחר כך כותב וכך אמר כל אחד לאשתו לביתי ברעות נפשי ופטרית וכו' יתיכי ליכי וכו' עד והין די יהוי ליכי מנאי וכו' ושני עדים חותמין מלמטה ה"ז גט כשר וב"י כתב דגם דברי הרמב"ם אפשר להתפרש בדרך זה שכתב רבינו ואינו נראה כן מלשונו אלא כדפרישית דאפי' דלא כתב אלא טופס אחד נמי הגט כשר להרמב"ם אבל לרבינו הגט פסול דהוי ב' נשים בגט א' כמ"ש הרמ"ה · והכי נקטינן: **כתב** ב"י דהרמב"ם דפסק כרבי יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל פסק נמי כר"ל בדכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו פלונית ופלונית אם חזר ופירש אח"כ בגט פלוני מגרש לפלונית ופלוני לפלונית הוי נמי כלל וכולן כשרים דרבי יוחנן נמי מודה לר"ל דזהו כלל אלא דמיקל טפי וכ"כ רבינו אבל הרשב"א כתב ורי"ף לא פסק כר"ל והשיג ב"י ואמר ולא הבנתי דבריו דדלמא אע"ג דס"ל לר"י כותיה במאי דקרי איהו כלל משום דלא ס"ל כותיה במאי דקרי איהו טופס לא פסק כותיה וצ"ע ושגגה יצאה מלפני השליט ב"י דהרשב"א לא היה כוונתו לומר שיהא הרי"ף פוסק בסתם כריש לקיש דכיון דפסק כר' יוחנן היאך יפסוק כריש לקיש בהא ויהא מזגה שטרי לבי תרי אלא רצונו לומר דה"ל להרי"ף למיפסל כר' יוחנן בהא מלתא לחוד דהיינו דהא נמי הוי כלל וכולן כשרים כיון דהדר פסקינהו וקאמר פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית מדלא קאמר הרי"ף הכי אלא פסק בסתם כרבי יוחנן ולא פסק כל עיקר כריש לקיש משמע דסבירא ליה להרי"ף דר' יוחנן פליג אריש לקיש אף במאי דקאמר כדהדר פסקינהו דה"ל כלל אלא ה"ל שתי נשים בגט אחד וכולן פסולין ופשוט הוא דזאת היתה דעת הרשב"א והכי נקטינן להחמיר באיסור ערוה החמורה : **וכתב** הרמב"ם ותנתן וכו' ולמאי דבעינן למיכתב וכו' ע"ל בסי' קל"ג ושם נתבאר וע"ל במ"ש ריש סי' קכ"ד :

ומ"ש

פרישה

דמור ופלגינהו משום הכי קמ"ל רבינו דקיימא לן בהא כר"ל דכשר וכ"פ הרמב"ם : (טו) **מסיים** כל ענין הגט כו' עיין בדרישה : (יז) **ודוקא** שכתב ופלוני כו' כן הוא אוקימתא דגמרא : (יח) **וכתב** הרמב"ם ותנתן לכל אחת כו' אכשכתב בוי"ו קאי וכן משמע בהדיא במיימוני ולכן אם אין כאן עדי מסירה כלל כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת אף אם היא הראשונה או השנייה וה"ט לפי שהעדי החתימה קאי אכל הגיטין אבל דין הראשון של הרמב"ם דהיינו דיש כאן עדי מסירה יכול להיות דמיירי אפילו בלא וי"ו הואיל דיש כאן עדי מסירה שמסר המגילה לכל אחד בפניהם וכתב ב"י שמדברי רבינו נראה שהוא מפרש מ"ש הרמב"ם ותנתן לכל אחת מהן בעדי מסירה היינו לומר שצריך שיבאו עדי מסירה לפנינו ויעידו שנמסר לכל אחת ואחת וכ"כ בכ"מ וסיים והכי מוכח סוף דברי הרמב"ם שכתב כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת ומשמע דברישא אפילו אותה שאין הגט יוצא מתחת ידה מגורשת וטעמא משום דעדי מסירה מעידים שנמסר לכל אחד ואחד עכ"ל ור"ל דאל"כ דלמא חתמו ועדיין לא נמסר הגט לכל אחד כ"א לזאת שיצא מתחת ידה דהא אע"ג דאמרינן מסתמא שמסר גם כן לפני עדי חתימה היינו דוקא כשהגט יוצא מתחת ידה דראינו שנמסר לה אבל בלא"ה א"ל דעדיין נמסר לה דהעדים יכולים לחתום ואח"כ מוסרים בפניהם : (ולמאי דבעינן

למכתב

דרישה

[ז] **מסיים** כל ענין הגט וז"ל הרמב"ם בפ"ד ה' שכתבו גט לה' נשותיהן אם כתבוהו בכלל כגון שכתבו בכך וכך בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית וכן אמר כל חד מהם לאשתו ליכי דיתהויין וכל טופס הגט והעדים מלמטה ה"ז גט כשר · ומפשט דבריו וכו' עד וגם דברי הרמב"ם אפשר להתפרש בדרך זה עכ"ל ב"י וכן נראה לע"ד מוכרח לפרש דברי הרמב"ם לפי פירושו דב"י הנ"ל דאל"כ קשה על לשון רבינו שאינו מבורר ומגומגם מאוד דה"ל לכתוב בפירוש בקיצור יותר והל"ל הכי אם כתבו בכלל שכתבו בכך וכך בשבת גירש פלוני לפלונית וסיים כל ענין הגט פטרית ושבקית כו' ופלוני גירש לפלונית וסיים נמי כל ענין הגט פס"ת ופלוני לפלונית כו' ובזה הוה לשונו מבורר ומפורש אלא שרבינו תפס לשון הרמב"ם שכ"כ וז"ל כגון שכתבו בכך בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית וכן אמר כ"א מהן לאשתו ליכי דיתהויין כו' וכדי שלא נטעה בדברי הרמב"ם לומר שס"ל דבחד טופס הגט שכתב על כולן סגי מש"ה נקט רבינו דבריו ופרטן דמילי מילי קתני וכתב פירוש אחר שכתב הראשון כו' ורצה לומר שגם מתחילה לא כתבן זה אחר זה אלא אחר כל אחד שכתב בגט שפלוני גירש פלוני סיים וכתב מיד כל ענין הגט · ואח"כ כתב ופלוני גירש לפלונית וסיים גם כן כל ענין הגט · אבל לעד"נ שגם זולת פירוש דברי רבינו לא עלתה על דעת הרמב"ם דלא כתב תחלה אלא הני מילות קצרות שפלוני גירש פלונית ופלוני לפלונית ואחר כך כתב עד טופס גט על כולן בלשון וכן אמר כל חד מהן לאשתו ליכי כו' דזה היה ודאי בכלל איסור דכתיב לה ולא לה ולחברתה ועוד דאם כן למה התחיל בלשון וכן אמר כל אחד מהן לאשתו ליכי די תיהויין כו' דהא טופס הגט מתחיל ברעות נפשי ופטרית כו' וכמ"ש הרמב"ם שם בפ"ד לפני דין זה אלא ה"פ דסבירא ליה דמתחלה כתב בכך וכך גירש פלוני לפלונית רצה לומר שכותב בכך וכך בשבת ובכך לירח ובכך למנין אנא פלוני בר פלוני דממקום פלוני וכל שום אומן כו' לביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני דממקום פלוני וכל שום כו' דיהווית אנתתי מקדמת דנא וכדו פטרית ושבקית יתיכי ע"כ ס"ל להרמב"ם שכותב מיד לראשון ואחר כך מתחיל בשני וכותב ג"כ ז"ל ופלוני בר פלוני דממקום פלוני כו' עד ושבקית יתיכי ואח"כ כותב כן לשלישי וכן לכולן ואחר שכתב כן לכולן כותב אחר כך והלאה חד טופס לכולן וז"ל וכן אמר כל אחד מהן לאשתו ליכי די תיהוויין כו' ופירוש ליכי כ"ל דס"ל לרמב"ם פירושו דר"ל לך לנפשך ותיהוויין רשאה ושלטאה בנפשיכי כו' וכשתא א"ש דאמר שכתב עיקר הגט על כל אחד בפני עצמה ומליכי והלאה אינו אלא תוספת ביאור הגט מש"ה ס"ל דבזה התוספת בחד טופס לכולן סגי ולעד"נ שגם דברי רבינו יתפרשו כן ואין צריך לומר דאדברי הרמב"ם קאי דא"כ ה"ל להביאו ולפרשו אלא אלשון הגמרא קאי וה"פ אמר שכתב הראשון גירש פלוני לפלונית ר"ל הראשון חלק הראשון דהגט היינו אנא פלוני בר פלוני דממתא פלוני וכל שום כו' לביתי ברעות נפשי ופטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני כו' די הווית אנתתי מן קדמת דנא דזו חלק ראשון דהגט ועיקרו והכל הוא בכלל מ"ש רבינו אמר שכתב הראשון גירש פלוני לפלונית דודאי אינו ר"ל שכותב ענין גירושין כ"כ במלות קצרות כ"א בנוסח הגט וכמ"ש רבינו לעיל ר"ס קכ"ו והרמב"ם שם בפ"ד וכן כותב לכולן לכל אחד חלק הראשון כנ"ל ואחר שכתב לכל אחד ממסתן וזה החלק הראשון דגירושין מסיים אחר כך שאר טופס הגט נוסח וטופס אחד לכולן וכותב וכן אמר כל חד לאשתו וכדו פטרית ושבקית כו' עד סופו ומה שחזר וכתב רבינו בנתיים אמר שכתב גירש פלוני לפלונית אינו אלא ליתן טעם למה התירו לכתוב סוף הגט טופס א' לכולן ויאמר ליה בהא דמאמר שכתב לכל אחד בפני עצמו איך שגירש פלוני לפלונית ור"ל כל מה הנ"ל שהוא העיקרו לא איכפת לן במה שכללינהו בקמותר נוסח הגט שאינו אלא לתוספת ביאור הגט וכמ"ש לעיל ודו"ק שבזה הביאור יתיישבו דברי רבינו יפה כפתור ופרח וגם לא יהיה פלוגתא בינו ובין הרמב"ם אלא שהרמב"ם התחיל בחלק שני דטופס גט וכתב שכותב לכולן יחד מליכי דיתיהויין כו' ורבינו התחיל מכדו פטרית ושבקית ותרוכית ליכי ובודאי אין קפידא ודיקדוק בזה דגם הרמב"ם דעתו כן אלא משום שסבר בחלק הראשון כתב נמי שבקית פטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית כו' מש"ה התחיל בחלק השני מן ליכי דיתיהויין דמשם והלאה הוא דבר חדש מה שלא כתב בחלק הראשון ול"ד נקט ליכי אלא ר"ל מן כדו פטרית כו' וכמ"ש רבינו · א"נ כמ"ש הראשונה דהרמב"ם אפשר שפירש ליכי מלשון לך לנפשך וה"ל התחלת דברים ורבינו אפשר שפירש ליכי כמו לנפשך נמצא שאינו התחלת דברים כי אם מן כדו פטרית ושבקית כו' · והשתא יתיישב נמי לשון רבינו שכתב אחר שכתב הראשון דתיבת הראשון אינו מסור כלל בעיני לפירוש ב"י ועוד שאר מגומגמים טובא ומ"ש לפרישתי ודו"ק · ומ"ש רבינו אמר כך ז"ל אבל כתב בכך וכך גירש פלוני לפלונית כשלים הגט שאני התם דאורחא דמילתא הוא כיון שכותב לכל אחד זמן בפני עצמו שמשלים כראשון שלפניו כל ענייני הגט · אבל מה שכתב אמר כך ז"ל כתב אנו פלוני ופלוני מגרשין נשותינו פלונית ופלונית כו' עד ואם חזר ופירש אמר כך בגט פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית כולן כשרים נוכל לפרש נמי על דרך שפרשתי דלא חזר וכתב לכל אחד כי אם חלק הראשון כנ"ל ואחר כך בחלק השני כתב טופס אחד לכולן וזהו שהביא רבינו ע"ז דברי הרמ"ה שכתב וכתב כדפרי' לעיל אלא שלפי זה לא יתיישב לשון הרמ"ה שכתב אלא אם כן דסיים על כל אחד ואחד כל ענייני של גט דהא לפי מה שכתבתי אינו מפרש על כל אחד בפני עצמו כי אם חלק הראשון ולא כל עניינו של גט דבמשמעות לשונו הוא גם כן חלק השני ואפשר לומר דהרמ"ה לא קאי אלא אהא דסמיך ליה דערבינהו תחלה שהנשים יחד והשיב יחד ומשום הכי הצריך לחלקם אחר כך ולכתוב על כל אחד כל ענין הגט דאם לא כן הוה ליה כלל מתחלה וכלל לבסוף והוה לה ולחברתה מה שאין כן ברישא דלא כללינהו תחלה בהיש הגט יחד משום הכי אף שכללינהו יחד בסוף בחלק השני כולן כשרים ולפי זה מ"ש רבינו כדפרישית לעיל לאו ממש כדפרישית לעיל קאמר אלא ר"ל פירוש הגמרא דגירש פלוני ר"ל שאינו כותב בקיצור כן כ"א בנוסח הגט וכמ"ש לעיל (א"כ ר"ל כדפרישית לעיל בהבא מציעתא בכתב זמן אכל חד וחד דשם כתב דאע"ג דהשלים כל ענייני הגט אכל חד חד אפ"ה פסול אבל כל זה דוחק) והשתא א"ש דכתב רבינו דברי הרמ"ה כאן אהבא זו ומתחלה ברישא כתב הפירוש סתם כאילו מפיו יצא הדבר ואינו מולך רבינו לעשות ולכתוב כן ופירוש ב"י ויושבו בזה דחוק מאוד שכתב דהרמ"ה אהבא דלעיל קאי דא"כ ה"ל לרבינו לכתוב כדפרישית לעיל אלא כדפר"י דהא גם הרמ"ה אדלעיל קאי ועוד שכתב שהרמ"ה כתב דבריו אהא דפסלינן היכא דערבינהו מעיקרא ולא הדר פסקינהו דה"ה אם פסקינהו כו' קשה דא"כ ל"ל לכתוב הרישא דלא פסקינהו כיון דגם הסיפא דהדר פסקינהו נאמר בגמ' בדברי ר"ל בהרמ"ה לכתוב בקיצור פירושו דר"ל בפסקינהו דר"ל שכתב עליו כל ענייני הגט ואשר כדמק מלשון דהוא הדין נמי כו' דכתב הרמ"ה לפי מ"ש לק"מ דאתא לאשמעינן דאע"ג דכתב חלק הראשון דגט אכל חד בפני עצמו וזהו בכלל במ"ש דהוא הדין נמי אם כתב פלוני מגרש פלונית דרצה לומר שכתב לשון גירושין בנוסח הגט אפילו הכי מחשב שתי נשים בגט אחד עד שיכתוב כל ענין הגט אכל אחד בפני עצמו ע"ז מטעם שכתבתי ויתיישב נמי הא דקיצר רבינו וכתב בבבא זו וז"ל ואם חזר ופירש אח"כ בגט פלוני מגרש פלונית כו' דהוי ליה לכתוב ולפרש שכתב אכל אחד ענין הגט וכמו שכתב לעיל אלא ודאי סמך אמה שכתב לעיל דבכלל גירושי דפלוני גירש את פלונית הוא וכמ"ש ודו"ק : [ח] **וכתב** הרמב"ם ותנתן לכל אחד בעדי מסירה ואם אין שם עידי מסירה כלל כו' וכתב ב"י ע"ז וז"ל מה שהצריך הרמב"ם שינתן לכל אחד ואחד מהן בעידי מסירה הוא מפני שאע"ג דעדים חתומים על הגט צריך לינתן בפני עדי מסירה לכתחלה מיהא גם להרמב"ם אם אין שם עידי מסירה כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת כיון שעדים החתומים בו חוזרין על כל הגיטין הרי יש בידה גט חתום ואע"פ שלא ינתן לה בעדי מסירה כשר בדיעבד לדעת הרמב"ם בפ"א · ובודאי שכל אחת נותנת לחברתה כשתצטרך וכולן נישאות בו וגובות כתובתן ע"י כנ"ל דברי הרמב"ם · אבל מדברי רבינו שכתב ולמאי דבעינן למכתב שכל גט שבא לפנינו חתום כו' ה"נ א"צ שיהו עדי מסירה לפנינו נראה שהוא מפרש מ"ש הרמב"ם וינתן לכל אחת ואחת מהן בעידי מסירה היינו לומר שצריך שיבאו עידי מסירה לפנינו ויעידו שנמסר לכל אחת ואחת ובאמת שהכי מוכח סוף דבריו שכתב ואם אין שם עידי מסירה כלל כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת משמע דברישא אפילו אותה שאין הגט יוצא מתחת ידה מגורשת וטעמא משום דעידי מסירה מעידים שנמסר ליד כל אחת ואחת עכ"ל ב"י · ונראה לי פירוש דבריו שהב"י מפרש מ"ש הרמב"ם ותנתן לכל אחת ואחת בעידי מסירה רצה לומר שכל אחת ואחת

נותנת

גט שבא לפנינו (יט) [ו] חתום (כ) אין צריך לבקש אחר עדי מסירה (כא) ואם לא נמסר בפני עדים פסול אפילו עדים חתומים בו ה"נ אין צריך שיהו עדי מסירה לפנינו (כב) אלא כולן מתגרשות בו ואחת תתפוש אותו בשביל כולן או תתן אותו לכל אחת כשתצטרך לה ואם אין שם עדי מסירה כלל אין שום אחת מתגרשת בו (כג) אפי' אותה שיוצאה מתחת ידה אבל אם כתב בכך וכך גירש פלוני לפלונית והשלים הגט והתחיל אחר תחתיו באותה המגילה (כד) וכתב ביום זה או בכך וכך גירש פלוני לפלונית והשלים הגט וכן בכולן והעדים חתומים מלמטה אין מתגרשת בו אלא אותה שגיטה למטה שהעדים חתומים על גיטה (כה) גם בזה כתב הרמב"ם אם נתנה מגילה זו לכל אחת בעדי מסירה כולן מתגרשות ואם אין שם עדי מסירה אין מתגרשות בו אלא אותה שגיטה באחרונה כתב אנו פלוני ופלוני מגרשין נשותינו פלונית ופלונית והשלים הגט אין שום אחת מהן מתגרשת (כו) שאין ב' נשים מתגרשות בגט אחד ואם חזר ופירש אח"כ בגט פלוני (כז) מגרש פלונית ופלוני לפלונית כולן כשרים ותנתן לכל אחת ואחת (כח) וכתב הרמ"ה דה"ה נמי אם כתב פלוני מגרש פלונית ופלוני לפלונית הוי ב' נשים בגט אחד אא"כ סיים על כל אחד ואחד כל ענינו של גט כדפרישית לעיל כשחותם העד צריך לפרש שמו ושם אביו כגון יוסף בן יעקב עד כתב יוסף עד או בן יעקב עד (כט) או יוסף בן יעקב (ל) ולא כתב עד כשר אבל כתב יוסף לבד ולא כתב עד פסול ומיהו אם היו שני גיטין בשני דפין זה בצד זה וחתם באחד יוסף לבד וחתם בשני בן יעקב עד (לא) שניהם כשרים שעד שכתב בשני הוא חוזר ג"כ על הראשון

והוה

למיכתב היא בסי' קל"ג : ומ"ש רבינו עוד אבל אם כתב בכך וכך גירש פלוני לפלונית וכו' וכתב ביום זה או בכך וכך גירש פלוני לפלונית האי בכך וכך היינו שזמן כולן ביום אחד דאל"כ הראשונים אינם כשרים אפילו ע"י מסירה משום דדילמא עדים קיימי נמי אגיטין ראשונים דמש"ה כתב הרמב"ם בפ"ד שאם לא היה שם עידי מסירה והיתה מגילה יוצאה מתחת יד אחת מהראשונות ה"ז ספק מגורשת וכיון שלא נחתם עד שכתב גט אחרון ה"ל הנך גיטין מוקדמין והוו כמזוייף מתוכם וכל שמזוייף מתוכו פסול אפילו ע"י עידי מסירה כמבואר בסי' קכ"ז : ומ"ש בשם הרמ"ה דה"ה נמי אם כתב פלוני מגרש פלונית וכו' הוי ב' נשים בגט אחד אא"כ סיים וכו' א"א לומר דקאי למאי דסמיך ליה דהיינו דערבינהו והדר פסיק להו דלא שייך למימר בכי הא דה"ה דמשמע כי היכי דבפסקינהו מעיקרא בעינן שיסיים על כל עניינו של גט ה"נ בעינן היכא דכללינהו והדר פסקינהו דכ"ש הוא ולא ה"ה וכיון דכ"ש הוא לא איצטריך למימר לכנ"ל דארישא קאי דהיינו היכא שפסקינהו מעיקרא שכתב רבינו לעיל שיסיים על כל א' כל עניינו של גט השתא כתב שהרמ"ה הוא שפירש כן משום דאם לא סיים על כל א' כל עניינו של גט הוו ב' נשים בגט א' דומיא דכתב אנו פלוני ופלוני מגרשים נשותינו ולא הדר פסקינהו ולפי שהרמ"ה כתב דבריו אהא הכא דפסלינן בכתב אנו פלוני ופלוני מגרשים נשותינו ולא הדר פסקינהו משום דהוי ב' נשים בגט א' וכתב הרמ"ה דה"ה נמי דהוי ב' נשים בגט אחד אפי' פסקינהו מעיקרא אם אינו מסיים על כל אחד כל עניינו של גט מפני כך כתבה רבינו בסמוך להא דכללינהו אע"פ שעיקרו בא ללמד על היכא דפסקינהו מעיקרא : **בשחותם** העד צריך לפרש שמו ושם אביו וכו' בהשולח (דף לד :) גמ' העדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם בראשונה היה כותב אני פלוני חתמתי עד אם כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו שיהו מפרשים שמותיהם בגיטין מפני תיקון העולם ופרש"י מפרשים שמותיהם. ראובן או שמעון מעיקרא לא היו חותמים אלא אני פלוני חתמתי עד ולא היה נוקב שמו וכן פי' הרשב"א וכן נראה מלשון רבינו ירוחם בח"ב ואם לא פירשו שמותם כתב הרשב"א דאיפשר דאפי' לר"מ כשר וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב דכשר וכתב עוד הרשב"א דלרבי אלעזר אפילו לכתחלה לא מחייבי לפרש שמותיהם דלא גרע מכי לא חתמו סהדי כלל דאפי' לכתחלה מותר וכרבי אלעזר קי"ל ורבינו נראה שמפרש שבתחלה נמי היה חותם שמו אני ראובן או אני שמעון ומתוך שיש הרבה ששמם כן לא היו יודעין מי הוא החתום כדי לחזור אחר יודעיו ומכיריו שיקיימוהו התקינו שיהו מפרשים שמותיהם כלומר שיכתבו אני ראובן בן יעקב עד דמתוך כך מכירים מי הוא החתום ומחזרין אחר יודעיו ומכיריו שיקיימוהו והר"ש בר צמח כתב בתשובה על הא דהתקינו שיהו מפרשים שמותיהם בגיטין דבשטרות אפי' לא חתמו אלא אות אחת משמש כשר אם ניכרים החתומים עכ"ל : **כתב** יוסף עד וכו' משנה בהמגרש (דף פז :) איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר : אבל כתב יוסף לבד ולא כתב עד פסול בפרק הנזכר גמרא (שם ·) שני גיטין שכתבו זה בצד זה וכו' פריך תלמודא וליתכשר האי ביעקב עד דהא תנן איש פלוני עד כשר ומשני דלא כתוב עד ופרש"י דלא כתוב עד' ומתניתין דוקא נקט איש פלוני עד דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בעינן עד ורבינו כתב דביוסף בלא עד פסול וכ"ש היכא שלא כתב שמו אלא בן פלוני דאם לא כתב עד פסול · וז"ל הריב"ש בתשובה סי' נ"ו מה שלא כתבו העדים בחתימתן עד אלא כתבו שמם ושם

אביהן

ומ"ש אבל אם כתב בכך וכך גירש וכו' והתחיל אחר תחתיו באותה מגילה וכתב ביום זה או בכך וכך גירש וכו' פי' אעפ"י שכתב על השני ג"כ זמן הראשון דהיינו או שכתב בקצרה ביום זה הנזכר למעלה גירש פלוני לפלונית ובין שחזר וכתב אותו זמן הראשון בפירוש בכך וכך לחדש כמ"ש בתחילה דבין בזו ובין בזו אינו אלא טופס כיון שהזכיר הזמן לכל אחד ואחד מחמשת גיטין דלא הוי כלל אלא כשהזכיר על הראשון בלחוד בכך וכך בשבת וכו' וכתב כל ענין הגט וכ"כ כל ענין הגט על כל אחד ואחד מן החמשה אבל הזמן לא הזכיר אלא בראשון דהשתא הוי זמן אחד לכולן זהו כלל אבל כשהזכיר זמן לכ"א ואחד אעפ"י שזמן כולן ביום אחד דאל"כ אלא בימים מתחלפים ה"ל הראשונים מוקדמים אפ"ה אין זה כלל אלא טופס וכ"כ ב"י : **וכתב** הרמ"ה דה"ה נמי וכו' הב"י הבין דהאי דה"ה נמי וכו' מלשון רבינו הוא שאמר דהרמ"ה סובר דהוא הדין נמי וכו' ולכ הוקשה לו הלשון אבל נראה ברור דהרמ"ה הוא שאמר דהוא הדין נמי וכו' וכתב דבריו אמאי דקאמר תלמודא לר"ל קשיא היכי דמי כלל דכתב ביה הכי אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית נמצאו ב' נשים מתגרשות בגט א' והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחברתה וכתב הרמ"ה עלה דה"ה לרבי יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל ואעפ"י שכתב פלוני מגרש פלונית ופלוני מגרש פלונית הוי כלל דאין זה אלא כשסיים על כל אחד ואחד כל עניינו של גט דהשתא הוי כל כשזמן אחד לכולם דכולן כשרים לפי שהעדים מעידים על כל החמשה גיטי כיון שכתבו זמן א' לכולן אבל אם לא כתוב כל ענין הגט אלא בראשון אעפ"י שכתוב זמן אחד לכולן והעדים מעידין על כל החמשה אפ"ה כיון שלא נכתב אלא גט אחד לכל החמשה ה"ל ב' נשים מתגרשות בגט אחד ואין שום אחת מתגרשת : **כשחותם** העד וכו' פרק השולח ריש (דף לו) ובמשנה והמגרש סוף (דף פ"ז דלכתחלה צריך לפרש שמו ושם אביו ולפרש שהוא עד כגון יוסף בן יעקב עד ובדיעבד יוסף עד או בן יעקב עד או יוסף בן יעקב ולא כתב עד כשר וכך היו נקיי הדעת עושין פרש"י שלשון קצרה לא היו חותמין עד אלא פלוני בן פלוני והריב"ש בסימן נ"ו פי' נקיי הדעת היו מפרשים שמם ושם אביהם אף בלא עד ובוחרים בזה יותר משיכתבו עד עם שמם לבד או עם שם אביהם לבד כדי שהרוצה לקיים חתימתן ידע מי הם וילך אחר קרוביהם ושכיניהם לקיים חתימתם עכ"ל · ומ"ש אבל כתב יוסף לבד ולא כתב עד פסול מפורש לשם בגמרא ומשמע דכ"ש אם כתב בן יעקב ולא כתב עד דפסול וכ"כ ב"י ומהרש"ל : ומ"ש מיהו אם היו ב' גיטין בב' דפין וכו' כך כתבו לשם התוספות בד"ה וליתכשר האי

בראובן

פרישה

נמכתב הוא בסי' קל"ג כ"פ) : (יט) **חתום** אין צריך כו' ה"ג אין צריך שיהו כו' לפנינו אלא כולן מתגרשות כנ"ל : (כ) **אין** צריך לבקש כו' דאמרינן מסתמא בכשר נמסר : (כא) **ואם** לא נמסר כו' ר"ל שידוע הוא שלא נמסר בפני עדי מסירה לאפוקי מה"מ שאפי' בודאי ידוע לנו שלא נמסר בפני עדי מסירה מגורשת אותה שהמגילה יוצא מתחת ידה : (כב) **אלא** כולן מתגרשות בו דאמרינן מסתמא נמסר המגילה ליד כל אחד ואחד בפני עדי מסירה והשתא אחד תתפוס אותו בשביל כולן או תתן כו' כשתצטרך לה : (כג) **אפי'** אותה שיוצאה כו' שרבינו סובר שחקא עדי מסירה כרתי : (כד) **וכתב** ביום זה או בכך כו' שאי ביום זה או בכך כו' היינו שזמן כולם ביום אחד דאם לא כן הראשונים אינם כשרים אפילו על ידי מסירה משום דדילמא עדים שחתומים קיימי נמי אגיטין הראשונים דמ"כ כתב הרמב"ם בפ"ד שאם לא היו שם עדי מסירה והיתה מגילה יוצאה מתחת יד אחד מהראשונות ה"ז ספק מגורשת דכיון שלא נחתם עד זמן האחרון ה"ל הנך גיטין מוקדמין והוו כמזוייפים מתוכן וכל שמזוייף מתוכו פסול אפילו ע"י עדי מסירה כמבואר בסי' קכ"ז עכ"ל ב"י ופירוש ביום זה ר"ל שהסופר כתב כך ור"ל ביום הנ"ל או שחזר וכתב בהדיא בכך וכך גירש פלוני כו' ודו"ק : (כה) **גם** בזה כתב הרמב"ם אם נתנה מגילה כו' נלע"ד דבזה גם רבינו מודה דכיון דכתב זמן בכל גט וגט בפני עצמו אין עדי החתימה קאי אלא אאחרון מאחר כ ברישא שכולן של כל אחד ואחד נמסר בפניהם וק"ל : (כו) **שאין** שתי נשים כו' שנאמר לה ולא לה ולחברתה : (כז) **מגרש** פלונית כו' רצה לומר וכתב בין כל אחד שיום הגט וקיצור לשון הגמרא נקט וכאשר נתפרש לעיל נתפרש כאן : (כח) **וכתב** הרמ"ה דה"ה כו' כתב בית יוסף דהאי קאי דהיינו היכא שפסקינהו מעיקרא שכתב רבינו לעיל שיסיים על כל אחד כל עניינו של גט השתא כתב שהרמ"ה הוא שפירש כן וכתב דלאפשר לומר דהרמ"ה קאי אדסמיך ליה דהיינו דערבינהו והדר פסיק להו דלא שייך לומר דה"ה דכל שכן הוא ע"ש עוד ופירושו דחוק מאוד ועיין מה שכתבתי בדרישה פירוש דבריו וכל הפשט בענין אחר ממה שכתב בית יוסף : (כט) **או** יוסף בן יעקב ולא כתב עד כשר משמע דוקא בדיעבד הא לכתחלה צריך לכתוב גם כן עד אע"פ שמזכיר גם שם אביו אפפ"י דאיתא התם במשנה דכך היו נקיי הדעת עושין לא דמסמיך לפנים דהיינו כתב אניכתו ואניכתה כשר למוד קאי ולא קאי אשלפני פניו ועיין מה שכתבתי לעיל בדרישה סעיף י"ב (אף על גב דגבי שטרות אין צריך לחתום עדות שאני שטר בגט כולו דברי העדים שיגידו המעשה שהיה בפניהם כמ"ש שמתחילין בראש השטר זכרון עדות כו' אבל לאשתו וכתבו לה כ"פ) : (ל) **ולא** כתב עד כו' לפי שנראה שלא מתכוון לשם עדות מה שאין כן כשכותב שמו ושם אביו דמדחתם כולי האי נראה שמכוין לשם עדות ריב"ש וכל שכן אם כתב בן יעקב ולא כתב עד דפסול מ"ו ובית יוסף : (לא) **שניהם** כשרים שהעד שכתב בפניהם חוזר

גם

דרישה

נותנת לחברתה כשתרצה לכסא ולגבות כתובתה לא יתן לה כ"א בעדי מסירה לכתחלה ואף הראשונה שגיטה בידה בעינן לכתחלה שעל ידי עידי מסירה יבא לידה מיהו בדיעבד אם לא בא ליד הראשונה על ידי עדי מסירה תנשא וגובת כתובתה כיון שיש בו עדי חתימה א"צ עדי מסירה לעיכוב לכן אם מסרה ראשונה לשנייה וכל אחד ואחד לחברתה בלא עדי מסירה גובית ותנשא בו ולפ"ז א"צ גם להרמב"ם שיהיו עדי מסירה לפנינו כי מ"ש ותנתן לכל אחד בעדי מסירה ר"ל לכתחלה ימסר כל אחד בעדי מסירה לחברתה וכשראינו הגט יוצא מתחת ידה ואומרת שבדין בא לידה א"צ לבדוק אחריו ותולין שבדין וכדת באה לידה שהרי אף אם לא היו שם עדי מסירה כלל כשר והעיקר בדברי הרמב"ם הוא סיפא וכאילו אמר אע"ג דלכתחלה בעינן שימסר לכל אחת בעדי מסירה מ"מ אף אם אין עדי מסירה כלל לפנינו כולן גובות שאותן שהמגילה תצא מתחת ידה מגורשת והרי כל אחת נותנת לחברתה וזהו פשוט לא הוצרך נכתבו לדעת ב"י וע"ז מסיק וכתב שמדברי רבינו נראה שלא פירש דברי הרמב"ם הכי שמ"ש הרמב"ם ותנתן לכל אחת ואחת ע"י עדי מסירה אינו ר"ל שכך הדין שינתן לכל אחת ואחת בעדי מסירה ושאינה גובה עד שהגט יוצא מתחת ידה · אלא ה"פ אף שאין הגט יוצא אלא מתחת יד האחת מהן כיון דאיכא לפנינו שמעידין שכבר נמסר ליד כל אחת מהן תו א"צ לראות הגט יוצא מתחת ידו אלא כולן גובות כתובתן ונשאין ע"י עדי מסירה המעידים שכבר נמסר הגט ליד כל אחת מהן ואם אין עדי מסירה לפנינו או אין גובה כתובתה עד שרואין שתצא הכתובה מתחת ידה כן הבין רבינו לדברי ב"י את הרמב"ם ומש"ה כתב רבינו על הרמב"ם ז"ל ולמאי דבעינן למכתב כו' ר"ל אם אין ידוע לנו שלא היו עדי מסירה א"צ להיות שתוציא הכתובה מיד כל אחד אלא גובה כולן כתובתן אף אם הכתובה יוצא מתחת יד אחת מהן ואם ידוע לנו שלא היה מתחלה עדי מסירה או אפילו זו שהגט יוצא מתחת ידה לפנינו אינה גובה כתובתה · כן נלע"ד כוונת בית יוסף בפירוש דברי הרמב"ם ורבינו · ואני שמעתי ולא אבין דלעד"נ אין כוונת הרמב"ם לא הוא ולא אותו ומעולם לא סלקא דעתך דרבינו לחלוק על רישא דדברי הרמב"ם כדס"ד הבית יוסף דרישא דדברי הרמב"ם אינו אלא פירוש דברי המשנה דפרק המגרש שהביא רבינו לפני זה שכתב בה כולם כשרים וינתן לכל אחת ואחת ורצה לומר אע"פ שבגט כל חמשה נשים כתובים על המגילה אחד לא נקראת בזה לה ולא לה ולחברתה אלא כולן כשרים וינתן לכל אחד ופי' הרמב"ם דהאי נתינה הוא על ידי מסירה כדינא לכתחילה בכל גט · ואחר כך בא הרמב"ם לחדש ולומר דאם הגט כבר הוא ביד אחת מהנשים ואין עדי מסירה לפנינו ואין אנו יודעין היאך בא לידה וגם אם כבר ניתן ליד כל אחד ואחד או לזו בלבד או אינה נשאת בו ולא גובה כתובתה כי אם זו שהמגילה יוצא מתחת ידה לבד · ודאי אם הבעל עדיין לפנינו היינו לכתחלה שאמר שכבר נתגרשה בו זו לוקח המגילה מידה ונותנו לכל אחת מהנשארות אבל אם אין הבעל לפנינו סבירא ליה להרמב"ם שאינה מגורשת בו אלא זו שהמגילה יוצאה מתחת ידה לפנינו ואינו מועיל במה שהנשים מעצמן תמסר לכל אחת ואחת והאי טעמא דהרמב"ם סבירא ליה דאין עדי חתימה מורים שנמסר גם כן על ידם ומש"ה דוקא זו שהיא תופסת בהגט אף שהיא הראשונה כיון שזמן אחד לכולן וגם נכתב בו ופלוני בוי"ו והרי כאילו חתום בו העדים לפנינו על גט של זו שהוא יוצא מתחת ידה וידוע שעל ידי עדי חתימה אין מתירין להנשא כי אם כשהגט יוצא מתחת ידה ורבינו לטעמיה וסבירא ליה שהחתימה עומד במקום עדי מסירה וכאילו עדי מסירה של כל הגיטין לפנינו הואיל והחתימה קאי על כולן ואם עדי מסירה לפנינו אין צריך שהגט יוצא מתחת ידה ומש"ה כתב שהאחת תתפוש בשביל כולן רצה לומר איזה מהן שתרצה להנשא או לגבות כתובתה הרי מראים עדי חתימה שנחתמו ע"ג גיטה שהיא חברתה והרי כאילו עד מסירה מעידים עליה · ואם ידוע שלא היו כלל עדי מסירה או אף גם זו שהמגילה יוצא מתחת ידה אינה מגורשת ודו"ק וזה נלע"ד ברור בפירוש דברי הרמב"ם ורבינו ולא כמו שהבינו הב"י ז"ל : [ו] **חתום** אין צריך כו' הכי נמי אין צריך כו' כן הוא גירסת בית יוסף וכן מוכרח להגיה דהא בסימן קל"ג כתב רבינו דמשרואין העדים חתומים בגט תולין שבודאי נמסר

כראוי

והוה ליה כאילו כתב יוסף עד : ולא יחתמו (לב) אלא זה בפני זה ואם חתמו זה שלא בפני זה פסול ומיהו כתב ר"ת חתמו שנים זה בפני זה (לג) ורוצה להחתים בו שלישי שלא בפניהם שפיר דמי נכתב הגט בכתב עברי ועדיו חתמו בכתב יונית או איפכא או שעד אחד חתם עברית (לד) והשני יונית כשר וכתב הרמב"ם ז"ל והוא שיהו העדים (לה) מכירין [ו] לשון הכתב והכתיבה אבל אם היה קצת הגט בלשון אחד (לו) ומקצתו בלשון אחר פסול : עדים שאין יודעים לקרות

כראובן וכו' וכן בדבור שאחריו עיין שם : **ולא** יחתמו אלא זה בפני זה בפרק קמא דגיטין (דף י') אמר רב פפא זאת אומרת עידי הגט אין חותמין זה בלא זה מאי טעמא אמר רב אשי גזירה משום כולכם ופירש רש"י דעידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה וכך כתב הרי"ף והרא"ש לשם וכ"כ הרמב"ם בפרק א' וכך כתב רבינו ולפי זה ודאי כשם שהראשונים אין חותמין אלא בפני האחרונים כך האחרונים אין חותמין אלא בפני הראשונים אבל בעל המאור היה מדקדק בלישנא דרב פפא דאמר אין חותמין זה בלא זה דה"פ דאם הלך אחד למרחוק אין חבירו חותם עד שיהא חבירו ג"כ כאן ויהא מזומן לחתום גזירה משום כולכם שמא ישמט אחד מהם מלחתום והרי הגט בטל ולכן צריכין כל העדים שיהיו מזומנים לחתום זה אחר זה ביומיה ואין צריכין לחתום דוקא בפניו אלא אפי' שלא בפניו ובשחתמו הראשונים יכולים האחרונים לחתום ביומו אפי' כשמטו הראשונים והלכו להם למרחוק שאין האחרונים בחתימתן צריכים לראשונים אלא הראשונים צריכין לאחרונים שיהיו מזומנים בשעת חתימתן שלא ישמט אחד מלחתום וכתב וכך קבלתי פי' שמועות הללו ולפי זה אין צריך לדחוק ולפרש הא דאמרינן בפרק ב' (דף י"ח) דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים שיחתמו האחרונים במעמד הראשונים אלא אפי' שלא בפניהם ודלא כמו שכתבו התוספו' לשם ועיין לעיל במה שכתבתי בסי' ק"כ סימן ז' וח' · מיהו לענין הלכה נקטינן כרוב פוסקים דלא יחתמו אלא זה בפני זה :

ומ"ש ואם חתמו זה שלא בפני זה הגט פסול נראה דלפי דמשמע דאין זה אלא איסור לכתחילה משום גזירה אבל דיעבד כשר והכי משמע פשטא דתלמודא פ' ב' דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים לא"ד משום תנאי כשר דסתמא קאמר כשר ואין צריך שיהא במעמד כולם בדיעבד כמו שפירשו התוספות דאינו כשר אלא במעמד כולם ולכן ביאר רבינו דאינו כן אלא כדעת התוספות דאינו כשר אפילו בדיעבד אלא במעמד כולם וכ"כ הרמב"ם בפ"א דאם חתמו זה שלא בפני זה הרי זה פסול אבל מדברי הר"ן בפ"ק נרא' דמפר' לפי פירוש רש"י דכשר בדיעבד אם חתמו זה שלא בפני זה ע"ש ולחומרא נקטינן :

עדים שאין יודעין לקרות וכולי בפ"ב דגיטין (דף י"ט) תניא עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להן נייר חלק וממלא את הקרעים דיו ושאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמין ארשב"ג בד"א בגיטי נשים (שלא תהא עגונ') אבל בשטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין אמר רבה הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג (בקריאה) והב"י הביא לשון הרא"ש והקשה על דבריו וכתב ליישבה בשני דרכים וראשון דחאו והשני יש להקשות עליו כמ"ש בסמוך ולפע"ד הדבר פשוט דכך הוא הלעת הרא"ש תחלה כתב דמשמע דהלכה כרבנן בקריאה כרב גמדא ולפי זה צריך לפרש לרבנן דבעינן שנים קורין לפניו בין בגיטין בין בשטרות דאין לפרש דסומכין על אחד שקורא לפניו דאם כן קשיא הילכתא אהילכתא דהא אסיק התם תלמודא דוקא רב נחמן דהוה ראש בית דין וספרי דדייני דאית להו אימתא קורין לפניו אבל ר"נ וספרי אחריני ספרי דדייני ואינש אחרינא לא אלא בעל כרחך רבנן דמכשרי בקריאה והלכתא כוותייהו לא מכשירי אלא בשנים בין בגיטין בין בשטרות ורשב"ג לא מכשיר בשנים אלא בגיטין אבל בשטרות אפילו שנים לא ואין הלכה כרבי שמעון בן גמליאל ולפי זה הא דאיתא התם דרבי אליעזר קרו קמיה וחתים אף על גב דלא היה ראש בית דין כר"נ שנים היו קורין לפניו וכשר אפילו בשטרות כרבנן וכתב הרא"ש וכן פסק ר"י והוא מה שכתבו התוספות בפרק קמא (דף ט') בד"ה קורין לפניהם ולפי פסק זה אף בגיטין בעינן שנים אבל בית יוסף כתב בדרך השני דלרב גמדא דהלכה כרבנן צריך לדקדק שלא יכשיר בקריאה בפחות משנים דומיא דרב פפא דמכשיר בשני עכו"ם מל"ת ומ"ה כתב הרא"ש ובעינן שיהו שנים קורין לפניו עכ"ל ושרי ליה מאריה דמאי קאמר דומיא דרב פפא והא לא דמיא אלא כי אוכלא לדנא דבעכו"ם ודאי בעינן שנים אבל בישראל במילתא דעבידא לגלויי איכא למימר דלא בעינן שנים אלא נ"ל כדפרישית דאם לא כן קשה הא דקאמר תלמודא דוקא ר"ג וכו' והכי משמע מלשון התו' בפרק קמא ומלשון הרא"ש כאן שכתבו ובעינן שנים קורין או אפי' יחיד כר"ג וכו' אבל לרב אלפס שפסק כרשב"ג ליכא לפרש דפליגי בשנים קורין ולרשב"ג בשטרות אפילו שנים אין קורין לפניו דאם כן קשיא דרב פפא דמכשיר אפי' בשני עכו"ם מל"ת כ"ש שמכשיר בשני ישראלי' אלא צריך לומר דלרבנן אפי' בחד קורא לפניו כשר בין בגיטין ובין בשטרות ורשב"ג לא מכשיר בחד אלא בגיטין אבל בשטרות לא מכשיר אלא בתרי או אפי' יחיד כר"ג ודבר זה פירש גם ב"י והוא האמת ורבינו סובר דמסקנת הרא"ש כרב אלפס מדהביאו באחרונה אבל הר' ירוחם פסק לחומרא וכמו שפסק ר"י דהלכה כרב גמדא ולענין מעשה נראה דאין להקל כנגד פר"י והר"ר ירוחם ואף בגט אין לסמוך על אחד אלא צריך שיהיו שנים קורין לפניהם:

וכתב

אביהן אין לחוש לזה כלל כי אין צריך עד רק כשאין מזכיר שם אביו בחתימה אלא שמו בלבד או שמזכיר שם אביו ולא שמו ואז אם לא יכתוב עד הוא פסול לפי שנראה' שלא חתם לשם עדות אבל כשחתם שמו ושם אביו אף אם לא כתב עד כשר דלהכי כתב שמו ושם אביו לפי שמכוון לעדות ומשנה שלימה שנינו בפרק המגרש איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלי' כותבין ר"ל שהיו מפרשים שמם ושם אביהם אף בלא עד ובוחרים בזה יותר משיכתבו עד עם שמם לבד או עם שם אביהם לבד כדי שהרוצה לקיים חתימתן ידע מי הם וילך אחר קרוביהם ושכיניהם לקיים חתימתן עכ"ל (ט) :

ולא יחתמו אלא זה בפני זה וכו' בפ"ק דגיטין (דף י:) גמרא כל גט שיש עליו עד כותי פסול אמר רב פפא זאת אומרת עידי הגט אין חותמין זה בלא זה מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם ופרש"י דתנן א"ל כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולן חותמין ואי לא חתמי כולהו הוי פסול לפיכך תקנו אפילו היכא דלא אמר כולכם שיהו כל העדים נקבצים שמה בשעת חתי׳ כלומר דכיון שיהיו נקבצים ודאי יחתמו כולם : ואם אמר להו כתבו גט ולא אמר כולכם דשנים משום עדים ואינך משום תנאי אם לאשתי צריכים לחתום זה בפני זה אם לא כתבתי בסי' ק"כ :

ומיהו כתב ר"ת חתמו שנים זה בפני זה ורוצה להחתים בו שלישי וכו' כ"כ התוס' בס"פ הזורק (פג · בד"ה לא) בשם רבינו משולם דהא דאמרינן דאין עידי הגט חותמים זה בלא זה היינו בשנים או שזימן ג' יחד שאין הגט יכול להיות בפחות אבל כשהגט נגמר בשנים ולא היה אז בדעתו להחתים יותר כשחזר והחתים ג' אין נפסל בכך כיון שנגמר על ידי הראשונים ורבינו תם הביא ראיה לדבר מהגמרא וכתבו שרש"י ורבינו אלחנן פוסלין משום דכיון שבא להחתים שלישי גילה בדעתו שלא יהא גט עד שיחתום הג' וחתימתו אינה כלום כיון שלא חתמו זה בפני זה (י) וכתב הר"ן על זה ונראה שזהו ע"ד מי שסובר בההיא דבפרק השולח (לב :) שאם ביטל הגט בפירוש מבוטל ושוב אינו חוזר ומגרש בו דאלו למאן דס"ל שגט הנכתב בהכשר א"א לבטלו אין גילוי הדעת כלום כיון שהוא חוזר ומגרש בו ורבינו ירוחם כתב בח"ב ויש שכתבו שהוא ספק שהוא כמו בטלו · והרא"ש לא הזכיר אלא דברי ר"ת ורבינו משולם לבד ולכן רבינו לא הזכיר סברא אחרת (יא) :

נכתב הגט בכתב עברי ועדיו חתמו בכתב יונית וכו' משנה בהמגרש (דף פז ·) גט שכתבו עברית ועידיו יונית יונית ועידיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד יוני ועד אחד עברי כשר וכתב הרמב"ם בפ"ד והוא שיהו העדים מכירים ה וכו' וכתב ה"ה דבירושלמי איתא להא בשהיו יודעין לקרות ולא היו יודעים לחתום או שהיו יודעין שניהם וחתמו באחד מהם שירצו · ואיפשר דהרמב"ם לטעמיה דבעינן שידעו העדים לקרות הגט דאל"כ אין יכולין לחתום על סמך אחר שיקרא לפניהם אבל למי שסובר שיכולין לחתום ע"י שיקרא אחר לפניהם וכמו שכתב רבינו בסמוך לא בעינן שיכירו לשון הגט והכתיבה אע"פ שקשה בעיני היאך איפשר שום מפרש יכשיר באין מכירין לשון הגט אחר דבירושלמי משמע בהדיא דבעינן שיכירו לשון הגט וכמו שהכתוב בסמוך בס"ד ושמא אשתמיטתיה לרבינו הירושלמי (יב) :

אבל אם היה מקצת הגט בלשון אחד וכו' ז"ל הרמב"ם בפ"ד אחד מן העדים חתם בכתב והעד השני בכתב לשון אחרת כשר אבל אם היה מקצת הגט כתוב בלשון אחד ומקצתו בלשון אחרת פסול והראב"ד השיג עליו שלא הוזכר פיסול בתוספתא' אלא בגט שכתבו בה' לשונו' וחתמו עליו עדים בה' לשונות אבל אם חתמו עליו באחד מן הלשונות לא שמענו ואיפשר שחתימה מצרפן וה"ה שם גם הר"ן בהמגרש אמתני' דגט שכתבו עברית ועדיו יונית הליצו בעד הרמב"ם והרשב"א השיג על הרמב"ם למה הכשיר עד אחד בלשון אחד ועד שני בלשון אחר וכ"ל דס"ל דכל חתימה ענין לעצמו וכיון שכל חתימת העד בלשון אחד כשר אבל הגט כולו ענין אחד וצריך שלא יהא כתוב בב' לשונות וכמ"ש הר"ן ז"ל : עדים שאין יודעים לקרות

דרכי משה

גט עליהן צ"ע אם יש להכשירו עכ"ל : (ט) וכתב בת"ה סימן רכ"ח דמאחר דא"צ לכתוב רק יוסף עד וא"צ לכתוב בן יעקב א"כ אין חסרון וטעות פוסל בו דהוי כשינה בדבר שא"צ לכתוב בגט דאינו פוסל כמו שיתבאר לעיל סי' קכ"ח אבל בפסקיו סי' קצ"ד משמע דפסק דפסול וצ"ע ועי"ל היכי נקטינן להלכתא וכ"ע בת"ה סי' רל"ד עד שנשתנה שמו ע"י הולי יחתום בשניהם בלא מתקרי וא"צ לחתום שום כינוי אפילו יש לו חניכה ידועה ורגילה וע"ש וכן הוא בסדר גיטין סי' נ"ד וכתב סי' ב' אם אבי העד רב או חכם לא יחתום רק פלוני בן פלוני וע"ל סי' קכ"ט דאין לחתום על הגט מי שהוא בן מומר וכ"ל דה"ה לכל דבר שיש לספק בו כיצד כותבין שמו כגון אליהו אליה ובדומה וכן נוהגין : (י) וכ"כ שם המרדכי : (יא) ולעיל נתבאר מה דין כשעד הגט חתם בטעות : כתב הרשב"א בתשובה סי' תרס"ג עדי הגט שיכולים לקיים חתימת הא' ועל הב' אינו רק אחד המכיר חתימתו לא אמרינן שיהא זה העד שקיימו חתימתו כעד שני דהרי עדי הגט אין חותמין רק זה בפני זה ובודאי גם העד הראשון חתם דהא לא אמרינן וצריכין לקיים שניהם ועיין בתשובת הרא"ש כלל מ"ה סי' ג' אם הסופר וא' מן העדים אומרים שהבעל לא צוה לעדים לחתום נאמנים אע"ג דכתב ידם יוצא ממקום אחר וע"ש : (יב) וכ"כ בסדר גיטין שלנו סי' נ"ז והרב המסדר יסדר

לעדים

דרישה

כראוי בעדי מסירה כו' ואם כן איך כתב רבינו בכאן דצריכין שיהיו עדי מסירה לפניו הא כיון דכתבו כל ה' בכלל · דחתימות ידי העדים אכלהו קאי אלא ודאי צריך לנגיה ברישא ובסיפא א"כ : [ו] **לשון** הכתב והכתיבה ז"ל בית יוסף נ"ל דלהרמב"ם לטעמיה דבעי שידעו העדים לקרות הגט דאם לא כן אין יכולין לחתום על סמך אחר שיקרא לפניהם כמ"ש בסמוך אבל לרבינו שכתב בסמוך יכול לחתום על ידי אחר לא בעינן שיכירו לשון הגט והכתיבה אבל קש' בעיני היאך אפשר שיתיר בלא הכרת לשון הגט אחר שבירושלמי משמע בהדיא דבעינן כן ואפשר דאשתמיטתיה לרבינו הירושלמי עד כאן לשונו פירוש לדבריו כשאין קורא אחר לפניו בעינן שידע לקרות הוא עצמו

פרישה

גם כן על הראשוני נלע"ד דוקא הכא צריך להאי טעמא דכיון דהשני כשר לנפשיה הוה ליה כאילו חתם לנפשיה מתחלה בן יעקב עד ואם כן נראה דקאי שם ראובן לנפשיה אגט ראשון בלא שם אביו מה שאין כן לעיל בכתב ב' גיטין כו' דכתב אם שמם תחת סימני ושם אביהן תחת השמאלי סימני כשר · דהם איירי בדלא כתב עד דאם לא כן גם השמאלי הוה כשר וכמו שכתב כאן וכיון דהשמאלי פסול פשיטא דקוראין יחד ראובן בן יעקב כיון דבן יעקב אינו עדות בפני עצמו ומשום הכי אין צריך לעיל טעם כשרותו דהימיני וכאן הולך לטעם ולגומר דעד הנכתב לבסוף חוזר גם כן על הראשון : (לב) **אלא** זה בפני זה כו' גמרא מאי טעמא אמר רב אשי משום כולכם דאם אמר כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולן חותמין ואי לא חתמי כולן פסול (ואו ע"כ צריכין שיחתמו זה בפני זה דאם לא כן יש לחוש שמא כשיהיו שנים מהם חתומים יתנוהו לה להתגרש בו ואין הגט נעשה כמצות הבעל ופסול כ"פ) לפיכך תקנו אפילו אי לא אמר כולכם שיהיו כל העדים נקבצים שם בשעת חתימה ואז ודאי יחתמו כולן ומה שכתב רבינו לעיל בסימן ק"ך דאם אמר כולכם כתבו אחד כותב במעמד כולם צריך לומר דכולכם כתבו הסופר כאן ל"ד אלא שאמר גם כן חתמו וכ"כ בית יוסף סי' ק"ך : (לג) **ורוצה** להחתים בו שלישי רצה לומר כשהגט נגמר בשנים ולא היה דעתו להחתים יותר כשחזר וירצה להחתים ש"ד : (לד) **והשני** יוונית כשר משנה בפרק המגרש דף פ"ז ופירש רש"י שם על ענין אחר דחתימת יוונית משונה משל עברית שהם חותמין של אביהן תחלה ושם העד לבסוף כשחותם יוסף בן יעקב רצה לומר בן של יוסף היה יעקב ואפ"ה כ"ל כיון ששם שני העדים חתומים על הגט אע"פ שהאחד עברי והשני יוונית כשר והיותר נראה דכאן איירי שחתמו שניהם בשם יוסף בן יעקב אלא שאחד חתם בכתב עברית והשני בכתב יוונית דומיא דרישא גט עברית והעדים יוונית וק"ל : (לה) **מכירין** הכתב פי' שצריכין שידעו לקרות הכתב ושיבינו הלשון של אותו הכתב וכשקורא אחד לפניו אין צריך שיודע לקרות הכתב ומכל מקום צריך שיבין הלשון שיקרא לפניו לדעת הרמב"ם. דבסמוך עד"ר : (לו) **ומקצתו** בלשון אחר פסול דהוי כמו שני ספרים ורחמנא אמר ספר אחד ולא שנים ואע"ג דשני החתימות בשני לשונות כשר ה"ט משום

דכל

חדושי הגהות

ה וגם סגמ' גיטין (יט :) גבי דאי עשרא פרכאה וכו' משמע כן ומצאתי בכה"ג בשם הראנ"ה דלכך בחר לו להביא מירושלמי שהוא מפורש יותר שהביאו על משנה זו לפרש אותה :

גם

לקרות אחד קורא בפניהם והם חותמים וכתב הרמב"ם והוא שיכירו לשון הגט ונראה דאפילו אין מכירין לשונו אם הקורא לפניהם מתרגמו לפניהם שפיר דמי ודוקא בגיטי נשים הקילו בכי האי גוונא משום עיגונא אבל בשאר שטרות לא יסמכו על אחד שיקרא לפניהם עד שיהו שנים או ראש ב"ד וסופר שלו כההיא דר"נ שהיה דיין מומחה וסופר ב"ד קורא לפניו וחותם ואם אין העדים יודעים לחתום רושמין להם צורת האותיות על הגט באבר או בדבר אחר שאין רישומו ניכר שפסול לכתוב בו והם ממלאים אותו בדיו אבל אין רושמין להם בדבר שכשר לכתוב שא"כ כתב העליון אינו כלום ולא הקילו לעשות כן אלא בגיטי נשים אבל בשאר שטרות דיין המחתים אותם בכי האי גוונא (לז) מנגדינן ליה והשטר כשר והרמ"ה כתב דאפילו בגט לא שרי' לכתחלה אלא לקרוע להם נייר חלק אבל לצייר להם אפי' ברוק לא וכ"ש באבר או במי מילין (לח) אפי' על גבי מי מילין דלא דכיון שרישומו ניכר לפי שעה גזרינן אטו סיקרא וביוצא בו ודוקא לכתחילה אבל בדיעבד שציירו להם ברוק או באבר או במי מילין כשר ותתגרש בו (לט) לכתחילה אבל ציירו להם במיא דאברא

לקרות וכו' ברייתא בפ"ב דגיטין (דף יט ·) גמ' בכל כותבין בדיו בסם וכו' עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו ושאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמין ארשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין א"ר אלעזר מ"ט דרשב"ג כדי שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבה הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג ואלא כמאן כרבנן והא הכוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא תרגמא אקריאה ואמרינן בתר הכי דרבי אלעזר קרי קמיה וחתים ורב נחמן קרי קמיה ספרי דדייני וחתים ודוקא רב נחמן וספרי דדייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וספרי אחריני ספרי דדייני ואיניש אחרינא לא וכתב הרא"ש והרי"ף לא הביא הא דאמר רב גמדא אין הלכה כרשב"ג וכו' תרגמא אקריאה פרש"י תרגמא להא דרב גמדא אקריאה והכוא דנגדיה רב כהנא אחתימה הואי וכן לעיל מייתי לה אחתימה ומייתו עלה דרבי אלעזר קרו קמיה וחתים דהיינו כרב גמדא בעינן שיהו שנים קורין לפניו דאין לסמוך על אחד או כגון רב נחמן וספרי דדייני דדחילי מיניה לשקורי במילתא דעבידא לאיגלויי וכן פירש ר"י והרי"ף שלא הביא הכיא דרב גמדא ס"ל כיון דסתמא דתלמודא קאמר דרבא אמר הלכה כרשב"ג סמכינן עלה יותר מאהא דאמר רב גמדא משמיה דרבא הלכך הלכה כרשב"ג בין בקריאה בין בחתימה ולפי דבריו צריך לפרש הא דקאמר ת"ק קורין לפניהם וחותמין אפילו באחד קורא לפניו סגי דכיון דמילתא דעבידא לאיגלויי הוא מירתת דאי בשנים קורין בהא לא הוה פוסל רשב"ג דאפילו בשני עכו"ם מסיחים לפי תומם מכשר רב פפא ורשב"ג פסל בחד אם לא רב נחמן וספרי דדייני ולכך לא הביא הך דרבי אלעזר דהוה קרי קמיה חד וחתים עכ"ל : ומ"ש ובעינן שיהו שנים קורין לפניו וכו' וכן פירש ר"י כן כתבו התוס' בפ"ק (ט : ד"ה קורין) גמרא זו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים וכו' ויש לדקדק בל' הרא"ש שכתב ולפי דבריו צריך לפרש הא דקא' ת"ק קורין לפניהם וכו' דמשמע דלמאן דפסק כרב גמדא דאין הלכה כרשב"ג בקריאה אין צ"ל כן ואמאי והרי גם לפוסקים כרב גמדא צריך לפרש כן כי היכי דלא תקשי לן היכי פסיל רשב"ג בשנים קורין דהא אפילו בשני עכו"ם מסיחים לפי תומם מכשר רב פפא ונראה לי דתרי מילי נינהו ולא תלו חד באידך חדא אי הלכה כרב גמדא או כלישנא קמא דרבא וחדא בפירושא דת"ק אי מכשר בשנים קורין דוקא או אפילו באחד ובתחלה נטה לפסוק כרב גמדא וא"כ כתב מאי דמשמע לכאורה בפי' דברי ת"ק דלא הכשיר אלא בשנים דוקא וכן פר"י וא"כ כתב דהרי"ף שלא הביא הכיא דרב גמדא טעמו משום דטפי עדיף למיסמך אלישנא דתלמודא מאלישנא דרב גמדא וא"כ כתב ומאחר שלא פירש דעתו בדברי ת"ק צ"ל דלת"ק בחד קורא לפניהם סגי ומש"ה פליג רבן שמעון בן גמליאל ואמר בד"א בגיטי נשים וכו' דאילו לפר"י קשה היכי פסיל רשב"ג בשנים הא אפילו בשני עכו"ם מסיחים לפי תומם מכשר רב פפא מיהו ק"ל על פי' זה דלשון לפי דבריו צריך לפרש אינו מדוקדק דהא לא תלי האי פירושא במה שפסק הלכה כרשב"ג לכן נראה לי שבתחלה נטה הרא"ש לפסוק כרב גמדא וא"כ הלכה כת"ק צריך לדקדק בדברי ת"ק שלא יכשיר בפחות משנים דומיא דרב פפא דמכשר בב' עכו"ם מסיחים לפי תומם ורשב"ג פליג ופסל בשטרות ולא קיימא לן כותיה ומש"ה כתב ובעינן שיהו שנים קורין לפניו אבל לדברי הרי"ף שפסק כרשב"ג צריך לדקדק דלא ליפלוג ארב פפא דקי"ל כותיה ולפיכך צריך לפרש דת"ק מכשר אפי' בחד ומש"ה פליג רשב"ג ואומר דלא הכשירו בחד אלא בגיטי נשים לבד ומשום עיגונא · ולכאורה משמע מדברי הרא"ש דס"ל דהלכה כרב גמדא וא"כ ס"ל כפר"י דאפילו בגיטין בעינן שנים קורין לפניו או כגון רב נחמן וספרי דדייני וכ"כ רבי' ירוחם בח"ב דבעינן שנים קורין לפניו או כגון רב נחמן וספרי דדייני ודרכו להמשך אחר סברת הרא"ש מן הסתם משמע דס"ל שדעת הרא"ש היא כן אבל רבינו משמע ליה דהרא"ש ס"ל דהלכה כרשב"ג כדעת הרי"ף דכיון דסתמא דתלמודא קאמר דרבא אמר דהלכה כרשב"ג סמכינן עליה יותר מההא דרב גמדא וא"כ בגיטין אפילו בחד קורא לפניהם סגי ולפיכך פסק רבינו כאן וברמזים דבגיטין באחד קורא לפניהם סגי ובחושן המשפט סי' מ"ה כתב דלחתום בשטרות בעינן שנים שיקראו לפניהם · ומדברי הרמב"ם בפרק ראשון מה' גירושין אין הכרע שהוא תפס לשון הברייתא כמנהגו וכתבו התוס' בפרק קמא דגיטין גמרא זו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים שאע"פ שאין העדים רואים מה שכתוב בגט חותמין ע"פ מה שקורין אחרים לפניהם ולא הוי עד מפי עד שאינו מאמין אחרים בעיקר העדות אלא לומר שכך כתוב בשטר וזה אינה עדות אלא גלוי מילתא בעלמא דהא מילתא דעבידא לאיגלויי היא וכן כתבו הרשב"א והר"ן בפרק ב' גבי הא דתניא עדים שאין יודעים לקרות קורין לפניהם וחותמין :

וכתב הרמב"ם בפרק א' והוא שיכירו לשון הגט ואיפשר שאם תרגמו הקורא לפניהם שפיר דמי אלא דהרמב"ם לא נחת למיתני אלא בשקראו בל' שהוא כתוב וביותר נראה לומר דבדוקא נקט הרמב"ם שיכירו לשון הגט דאז לא הוי אלא כעין גילוי מילתא בעלמא אבל אם אינם מכירים לשון הגט ה"ל כעד מפי עד וכן נראה שפירש דבריו רבינו וג"כ נראה מדברי הרשב"א שכתב בפרק ב' דגיטין דברי הרמב"ם ומשמע דס"ל דבדוקא קאמר דבעינן שיכיר לשון הגט ואיפשר דיליף לה מדגרסינן בפרק ב' דגיטין (יט ·) גמרא בכל כותבין בדיו וכו' אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי והא לא ידעי למקרייה בדידעי ואם איתא לוקמא בלא ידעי וכגון שקראו אחר לפניהם וקמ"ל שסומכין עליו אע"פ שאינם מכירים הלשון ואחר כך מצאתי דבהדיא איתא להא בירושלמי וכתבו הרשב"א בהמגרש גבי עד אחד עברי ועד אחד יוני אמר רב הדיינים חותמים אע"פ שאין יודעין לקרות ואין העדים חותמין אלא א"כ יודעין לקרות מתני' פליגא על רב גט שכתבו עברית ועידיו יונית וכו' פתר לה כשהיו יודעין לקרות ולא היו יודעין לחתום או שהיו יודעין את שניהם וחתמו באי זה מהם שרצו עכ"ל ועל כרחך הא דקורין לפניהם היא דאל"כ היכי קתני הדיינין חותמין אע"פ שאין יודעין לקרות ואפילו הכי קתני דאין העדים חותמין אא"כ יודעין לקרות :

ואם אין העדים יודעים לחתום רושמין להם צורת האותיות וכו' בפ' ב' דגיטין (שם) איתמר עדים שאין יודעין לחתום אמר רב מקרעין להם נייר וממלאים את הקרעים דיו ופירש רש"י מקרעין · מסרטין ושמואל אמר באבר באבר ס"ד והתני רבי חייא כתב באבר כשר כלומר וכיון דכתב גמור הוא ה"ל כדיו ע"ג סיקרא דאסרינן ליה ל"ק הא באברא הא במיא דאברא ופרש"י באבר · לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחיר אינו כתב : במיא דאברא · מים שנרה בהם שחיקת אבר · רבי אבהו אמר במי מילין כלומר מים שנרה בהם עפצים שחוקים והתני רבי חייא כתבו במי טריא ואפצא כשר ל"ק הא דאפיץ הא דלא אפיץ כלומר כשהקלפים עפוצים רושמין לעדים במי מילין דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר ומתניתא בדלא אפיצא רב פפא אמר ברוק וכן אורי ליה רב פפא לפפא תוראה ברוק וה"מ בגיטין אבל בשטרות לא דהכוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא תניא כותיה דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו ולכאורה משמע דכיון דתניא כותיה דרב דוקא במקרעים מכשרינן אבל לא לרשום בשום דבר וכן משמע מדברי הרי"ף שלא הזכיר אלא דברי רב לבד אבל מדברי הרא"ש משמע דה"ה באבר ורוק כשר שהזכיר דברי שמואל וכתב עליהם אבל לא במיא דאברא דקי"ל כתבו במי אבר כשר גם רבינו ירוחם בח"ב כתב שרושמין להם בנייר וחותמין והרשימה צריכה שתהיה בדבר שאינו נקרא כתב גם הרמב"ם בפ"א כתב ואם אינם יודעין לחתום רושמין להם ברוק וכיוצא בו מדבר שאין רישומו מתקיים והן כותבין על הרושם גם רבינו הלך בעקבותיהם וכתב רושמין להם צורת האותיות על הגט באבר וכו' ויש לדקדק דכיון דתניא כותיה דרב משמע דדוקא מקרעין אבל לא רושמין וכדמשמע מדברי הרי"ף ואפשר דס"ל דרב ושמואל מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והא דמייתי תניא כותיה לאו לאפוקי מדשמואל מייתי ליה אלא לומר דאשכחן הכי בהדיא בברייתא אי נמי ס"ל דמקרעין עדיף מרושמין ומש"ה לא מכשר שמואל אלא ברושמין אבל לא במקרעין ורב מכשר במקרעין וכ"ש ברושמין ותניא כותיה דרב אלא שלפי זה ה"ל להרמב"ם לכתוב מקרעין ומדלא כתב אלא רושמין משמע שהוא מפ' דכ"ש מקרעין והרמ"ה שכתב דלכתחלה אין רושמין ובדיעבד כשר אפשר דס"ל דלרב מקרעין ולא רושמין ות"כ והכי קי"ל מיהו כיון דאשכחן דר' אבהו כמי ס"ל דרושמין ורב פפא דבתראה איהו ס"ל הכי ועביד בה כמי עובדא ע"כ אית לן לאוקמי ברייתא בלכתחלה דוקא והא דרב פפא אורי ליה ברוק לאו לכתחלה אורי אלא גט בא לפניו שרשמו לעדים ברוק ואורי להכשיר : ומ"ש רבינו ולא הקילו לעשות כן אלא בגיטי נשים אבל בשאר שטרות וכו' והשטר כשר זה דעת הרשב"א אבל הרמב"ם בפכ"ד מהלכות מלוה כתב דפסול כמי הוי ויתבארו דבריהם בח"מ סי' מ"ה בס"ד : ומ"ש עוד רבינו אבל ציירו להם במיא דאברא וכו' אינו גט ואם נתגרשה בו פסולה לכהונה מפשט הלשון משמע דאינו גט לשום דבר אלא לענין פיסול כהונה לבד ותימא דהא בפ"ב דגיטין (יט ·) משמע דספק מגורשת הויא גבי דבעא ר"ל מר' יוחנן עדים שאינם יודעים לחתום מהו שיכתבו להם בסקרא ויחתמו ואסיק וכי מפני שאנו מדמים נעשה מעשה ועוד שאם אינו גט כלל מהי תיתי ליה דפסולה לכהונה ואפשר דה"ק אינו גט להתירה לינשא ומיהו מידי ספיקא לא נפקא הלכך פסולה

לכהונה

וכתב הרמב"ם והוא שיכירו לשון הגט ונראה דאפי' אין מכירין וכו' הדבר פשוט בסוגיא כדברי רבינו דסתמא קאמרינן קורין לפניהם דמשמע אפי' אין מכירין הלשון אלא שקורא מתרגמו לפניהם: ומ"ש ב"י דבהרמב"ם משמע מדמוקי להא דאמימר בדידעי למקרייה ולא מוקי לה בדקרא' אחר לפניהם וכו' שתי תשובות בדבר חדא דניחא ליה לאוקמי הא דאמימר לכ"ע אף לרשב"ג דאין קורין לפניהם עוד דטפי ניחא ליה לדחויי לקושיא דאין לה התחלה דפשיט' דאמימר איירי בדידעי אבל האמת הוא מ"ש בית יוסף בסוף דיבור זה דהרמב"ם למד להורות כך מהירושלמי ורבינו איסתמיטתיה להך ירושל' וכ"כ ב"י לעיל בסמוך וה' המגיד הקשה על דברי הרמב"ם ופירשם בדרך רחוק וכבר סתר כל דבריו בספר כסף משנה שלו ע"ש :

ואם אין העדים יודעים לחתום רושמין להם וכו' בפ"ב דגיטין (ד' י"ט) איכא אמוראי דמכשרי ברשימ' ובגמ' מפרש דוקא ברשימה שפסול לכתוב בו אבל בדבר שכשר לכתוב בו אפילו אינו כשר אלא דיעבד כגון כתבו באבר בשחור בשיחור להרמב"ם כדלעיל ריש סי' קכ"ה אין רושמין להם ועל רשימה זו שפסול לכתוב בו קאמר דאי עביד דיין הכי בשאר שטרות מנגדינן ליה אבל לקרוע להן נייר חלק מותר לכתחילה ואפי' בשאר שטרות כרב ותניא כוותיה אבל לגבי גט אף ברשימה שפסול לכתוב בו כשר לכתחיל' ואין לחלק בין קריעת נייר לרשימה אלא בשאר שטרות כדפי' ואמוראי ל"פ אלא מר מודה למר ומר מודה למר כנ"ל לדעת רבי' ואין כך לדעת הרמב"ם דבפ"א מה"ג כתב דאפי' ברשימה כשר ובפכ"ד ממלוה כתב דאפי' במקרעין לו מנגדינן ליה דס"ל דרשימה וקריע' נייר דינן שוה והכא רבותא קמ"ל והכא רבותא קמ"ל ודו"ק · והרמ"ה מפרש דאפי' גבי גט לא שרינן לכתחלה אלא לקרוע וכו' רשימה זו שפסול לכתוב בו לא שרו אמוראי אלא בדיעבד וגם לדידיה אמוראי לא פליגי :

אבל ציירו להם וכו' עד אינו גט ואם נתגרשה בו פסול לכהונ' שם בעא מיני' ר"ל מר"י עדים שאין יודעין לחתום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב א"ל והלא למדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת א"ל וכי מפני שאנו מדמים

נעשה

דרכי משה

לעדים ולסופר ולבעל הפירוש מהו לשמה ולשמו וכן מלות הגט שיוכלו לקרותו להבינם מה פירושם וכתב בשם מהרי"ל דלא היה רוצה להחתים על הגט רק מי שהיה יכול לקרות

ולהבין

פרישה

דכל חתימה ענין לעצמו וכיון שכל חתימות העד בלשון אחד כשר אבל הגט כולו ענין אחד וצריך שלא יהא נכתב בשני לשונות (וה"ה חתימה אחת קצת בלשון אחד וקצת בלשון אחר פסול כ"פ) ר"ן : (לז) **מנגדינן** ליה והשטר כשר בח"מ סי' מ"ס מסיק וכתב בשם הרמב"ם דהשטר

)*(

פסול ומשום דכאן אין מקום דיני שטרות קיצור ולא כתב אלא מה שנ"ל להלכה אלא שקשה דמייתי שם דברי הרמב"ם לבסוף משמע דהכי סבירא ליה : (לח) **אפי'** על גבי מי מילין ר"ל שהנייר גם כן מעופץ ואינו ניכר כ"כ (כמ"ש ר"ס קכ"ס) : (לט) **לכתחלה** אבל ציירו כצ"ל :

פסולה

דאברא או בעפצא על גב מגילתא דלא עפיצא וכל כיוצא בזה שהתחתון כתב וחתמו עליו אע"פ שהעליון ניכר יותר אינו גט ואם נתגרשה בו (מ) פסולה לכהונה ופי' מקרעין הנייר פי' הרמ"ה (מא) לא שישרטו להם צורת האותיות של שמותיהן על הנייר של הגט והם ימלאו השרטים דיו אלא חותכים צורת האותיות של שמותיהן בנייר חלק בפני עצמו ונותנין אותן על גב הגט במקום שיש להם לחתום והם ממלאים הקרעים דיו והוא עובר דרך הקרעים ונרשם בגט וכן פר"ח גט שחתמו בו (מב) כותיים או שאר פסולים או אפילו אחד כשר ואחד פסול ה"ז פסול אפילו יש כאן עידי מסירה שהרי הוא מזוייף מתוכו (מג) חתם בו הסופר שכתבו ועד אחד עמו פסול לדעת התוס' לפיכך אם אמר לשנים כתבו גט ותנו לאשתי לא אמר כלום כי הסופר היה צריך לחתום עם הב' וזה א"א ואם חתמו בו ב' והסופר כתב א"א הרא"ש ז"ל לכתחילה אין לעשותו אבל בדיעבד

כשר

לכהונה וה"ה לכל חומרות ספק מגורשת מיהו הלשון דחוק לפי' זה : ופירוש מקרעין הנייר פי' הרמ"ה לא שישרטו להם צורת האותיות וכו' גם הר"ן בפ"ב דגיטין הסכים לפי' זה ודחה פרש"י והעיטור דמקרעין היינו משרטין גם התוס' בפ"ק דגיטין (ט :) גמרא זו אחת מהדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים הקשו על פרש"י וכתבו פר"ח והרשב"א כתב שם בפ"ק דגיטין שמה שהקשו בתוס' על פרש"י דחקיקה כתיבה הוא א"כ כשממלאין אלו הקרעים הו"ל כתב ע"ג כתב אינו קשה דרושם אינו כתב ואינו כחקיקה וכן מצאתי בירושלמי הרושם על העור כעין כתב פסול' אלמא רשימה אינה כתיבה וכתב עוד שגם לפרש"י מרחיבין להם השריטה כדי שלא יהא כתב של ראשוני' ויוכל להתקיים בחותמיו כדאמרי' בירושלמי שאכתוב בסמוך ובמרדכי כתוב שר"י מאורליינ"ש ורבינו יואל פירשו כפר"ח וראבי"ה משמע שמפרש כפרש"י : כתבו התוספות בפ"ק דגיטין גמרא זו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים וכו' דפריך בירושלמי אהא דמקרעין להם נייר והלא כתב הראשונים הוא כלומר ואין הגט יכול להתקיים בחותמיו ומשני בשהרחיב להם הקרעים והעדים אין ממלאין לגמרי כל רוחב הקרע וכן כתב הרשב"א וגם רבינו ירוחם כתבו בח"ב והמרדכי כתב זה הירושלמי בפ"ב דגיטין וכתב בו שני פירושין (יג) כתב הרמב"ם בפרק ראשון העדים שחותמין על הגט צריכין להיות יודעים לקרות ולחתום אם אינם יודעים קורעים לפניהם וכו' ואם אינם יודעים לחתום רושמין להם הנייר ברוק וכו' ואין עושין כך בשאר שטרות קל הוא שהקלו בגיטין כדי שלא יהו בנות ישראל עגונות הואיל וחתימת העדים בגט מדבריהם וכמו שביארנו עכ"ל : גט שחתמו בו כותיים או שאר פסולין וכו' פיסול הכותיים בפ"ק דגיטין (דף י :) גמרא כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים כתבו הרי"ף והרא"ש והאידנא כל עד כותי פסול בין בגיטי נשים בין בשאר שטרות · דגרסינן בפ"ק דחולין (ו ·) לא זזו משם עד שעשאום כעכו"ם גמורים וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה' עבדים וכתב רבינו ירוחם בח"ב שצדוקים וביתוסים בזמן הזה כמו כותים קודם שגזרו עליהם ואם היה חתום צדוק וביתום תחלה בגט וא"כ חתם ישראל הגט כשר דאי לאו דצדוקי חבר הוא לא הוה מחתים ליה ישראל מקמיה כדאמרינן בפ"ק דגיטין גבי כותיים קודם שגזרו עליהם וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות עבדים (יד) ולענין גט שחתומים עליו עדים פסולים שהוא פסול אפי' בעידי מסירה בפ' זה בורר (כח :) הכיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי ואסיקנא דלא קנה כלום ואפי' לר"א דאמר עידי מסירה כרתי לתודה ר"א במזוייף מתוכו ואפי' בעד אחד כשר ועד אחד פסול כתב בנ"י בשם הרי"ף דפסול וכ"כ הרמב"ם בפ"א ובפ"ג מה' גירושין וכתב בפ"ג שי"א שאם היה אחד מעדיו פסול או שהיה בו עד אחד בלבד כשר אע"פ שנמסר בעדים ה"ז גט בטל ולא יראה לי דבר זה אלא כמזוייף ודאי והואיל ונמסר בעידי מסירה כשרים ה"ז פסול מדבריהם עכ"ל · ודין גט שחתומים בו שנים כשרים וא' פסול נתבאר בסי' ק"כ : חתם בו הסופר שכתבו וכו' בס"פ התקבל (דף סו :) אמרינן בגמרא דמאן דמכשר באומר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו פסל בחתם סופר ועד כלומר שאם הסופר עצמו חותם בעדות הגט עם עד אחר פסול דאי אמרת כשר נפיק מיניה חורבה דזימנין דאמר בעל אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו משום כיסופא דסופר שלא יתבייש לומר שאין מקבלין אותו בעד מחתמי ליה כלומר שאומר לו שהבעל אמר כן ובעל לא אמר הכי ונמצא הגט בטל ומאן דפסל באומר אמרו משום דמילי לא מימסרן לשליח תו ליכא למיחש להך חורבא דלעולם אין השליח רשאי לומר לעדים חתומו ולעולם אין הסופר חותם אא"כ שומע מפי הבעל ופסקו הרי"ף והרא"ש בס"פ התקבל דאומר אמרו פסול ולפי זה משמע דס"ל דחתם סופר ועד כשר וכן כתב בהמגרש מתני' דכתב סופר ועד כשר ומאי דאתמר עלה א"ר ירמיה חתם סופר שנינו וכתב הר"ן בפרק התקבל שכן דעת בה"ג ור"ח להכשיר חתם סופר ועד וגם הרמב"ם בפ"ט הכשיר בחתם סופר ועד שכתב אמר להם כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי אחד מהם כותב ושנים מהן חותמין ואחד מהם נותנו לה ואפי' היה הכותב אחד משני העדים שחתמו בו והוא השליח שנתנו לה ה"ז כשר אבל דעת ר"י לפסול בחתם סופר ועד דהא כל הנך אמוראי דס"פ התקבל דפליגי בכשר ולא תיעשה סברי דחתם סופר ועד פסול וכתב הרא"ש בהמגרש אפיסקא דכתב בכתב ידו ואין עליו עדים דעת ר"י וכתב שתמה ר"י על ר"ח שפסק הלכה כרבי יוסי שפוסל באומר אמרו ודלא ככל הנך אמוראי דמכשרי ואפשר שלא פסק הגאון כוותיה בין לקולא בין לחומרא לפסול אומר אמרו ולהכשיר חתם סופר ועד אלא לחוש לדברי שניהם ככל הני אמוראי לפסול חתם סופר כיון דמכשרי באומר אמרו ולפסול אומר אמרו כהיא דמי שאחזו (עב ·) דתניא כותיה דרב אשי עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייק תלמודא ישמעו לאפוקי ממאן דמכשר באומר אמרו ואין זה תרי פסקי דסתרי אהדדי דכיון דאינו מבורר ראוי להחמיר כדברי שניהם עכ"ל וכ"כ בספר התרומה גט סופר ועד כר"ן בפרק התקבל כתב דעת ר"י שהיא לפסול בשניהם ושכן דעת הרמב"ן ולזה הסכים הר"ן ז"ל וכן דעת סמ"ג וסמ"ק וכ"כ הרשב"א בתשובה ח"א סי' אלף רכ"א וז"ל ר"י הזקן בעל התוס' נסתפק בדבר והלכך אזלינן בתרווייהו לחומרא ופסלינן מספק אומר אמרו עד שישמעו מפי הבעל ויאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו וכ"כ דפסלינן מן הספק חתם סופר ועד ואנו צריכין לחוש לדברי ר"י הזקן להחמיר בערוה החמורה ועוד שהוא רב גדול מובהק עכ"ל · והמרדכי בפ' התקבל כתב דברי ר"י וא"כ כתב ויכול להיות דהרי"ף ור"ח דפסקי כמאן דפסלי באומר אמרו לא לגמרי פסקו כמותן בין לקולא בין לחומרא אלא דיש לחוש לדברי שניהם עכ"ל · ותימא הוא לפרש כן דברי הרי"ף דא"כ היכי כתב מתני' דכתב סופר ועד כשר וא"ר ירמיה חתם סופר שנינו ושמא דעת המרדכי שכתבה להכשיר בדיעבד וכמ"ש רבינו ירוחם שקיבל מרבותיו שלא הכשיר הרי"ף חתם סופר ועד אלא דיעבד דוקא וגם להרא"ש צ"ל כן שהרי כתב דברי ר"י ולא חלק עליהם וכ"פ רבינו ברמזים כדברי ר"י והרא"ש בעצמו כתב בתשובה כלל מ"ה סי' ח' דחתם סופר ועד פסול כדברי ר"י ובסוף הכלל הנזכר כתב שכל רבותיו היו מורים כדברי ר"י ז"ל א"כ ע"כ לומר דלא כתב המשנה ומאי דאיתמר עלה חתם סופר שנינו אלא להכשיר בדיעבד דגם ר"י עצמו הכשיר הולד בדיעבד בחתם סופר ועד כדאיתא במרדכי ר"פ מי שאחזו וגם דברי הרמב"ם יש לפרש דלא מכשיר בחתם סופר ועד אלא בדיעבד וכ"כ הגהות בפ"ט ומיהו לכתחלה לא יחתום סופר ועד מדאמר רב בהמגרש (פו :) מי דמי התם חתים סופר לכתחלה ולשון המשנה משמע כן כתב הסופר בדיעבד עכ"ל רבינו שמחה · כתב המרדכי ר"פ מי שאחזו על חתם סופר ועד שכתב ר"י בתשובתו כדי הוא ר"ח לסמוך עליו בשעת הדחק על מעשה שהיה ונשאת וילדה והכשיר הולד מיהו לא נתברר אלי אם גם בלא נשאת או נשאת בלא ילדה מה יאמר רבינו הזקן בהם עכ"ל וכתב הריב"ש בסי' ר"ה שאפי' לדעת האומר חתם סופר ועד פסול אם נשאת לא תצא אלא שהוא פסול אף אם נתגרשה בו ולא תנשא לכתחלה שכן הוא בכל הפסולין דרבנן משום תקנתא או משום גזירה דידהו כמ"ש רבינו האי בתשובה והרמב"ן כתב שנראה לו מסוגיא דפרק המגרש דכל פסולי דרבנן אם נשאת תצא כשאין לה בנים כבר כתב בסוף דבריו שבטל דבריו לדעת הגאון וכן דעת הרמב"ם בפי' ולזה הסכים הרא"ש ז"ל עכ"ל · וכתב בסי' ד"ש על קהל שתיקנו שכל שטר שלא יהיה מכתב ידי הסופר והתום בחתימתו יהא בטל שאין גט אשה בכלל (טו) וכתב עוד שם שהיה כתוב בתקנות שגט אשה צריך הסופר ליטול רשות מהמוקדמים טרם כתיבתו וגם ימתין מלכתבו ט"ו יום ובזה אין עונש מקנס ממון ולא נדוי ולא ביטול גט אלא שהסופר עושה שלא כהוגן שעובר על תקנת הקהל ומ"מ יש כ"מ בשעת הדחק כגון בש"מ או במפרש ויוצא בשיירא ובדומיהן אפשר להקל משום עגונה עכ"ל : ואם חתמו בו שנים והסופר כתב א"א ז"ל לכתחלה אין לעשותו וכו' דברי הרא"ש הם בתשובה כלל מ"ה תשובה א' דלכתחלה נכון שלא לעשותו גזירה אטו חתם סופר ועד אחד אבל בדיעבד אין לפסלו דלא שייך ביה חורבה וכ"כ הר"ן בפרק התקבל והביא ראיה מדתקן כולהם כתובו אחד כותב וכולם חותמין

אלמא אע"ג דאיכא

חתם

נעשה מעשה (להקל) והקשה ב"י למה אמר רבינו פסול' לכהונה בלבד והלא תשמע דספק מגורשת הויא לכל דבר ואפשר דלפי שאמר ר' יוחנן דאינו כתב וא"כ אינו גט ומותרת לחזור לבעלה לכך אמר ופסולה לכהונה דאף לבעלה אסור' אם כהן הוא ואצ"ל דלעלמא אסורה לכל חומרא כיון דאינו כתב ועיי' פ' כל הגט סוף (ד' כ"ז) עוד נראה ע"פ הגה"ת אשיר"י שכתב שם וז"ל עדים שאין יודעים לחתום וכתב להם בסיקר' והם חותמין למעלה ע"ג הכתב אם נתגרשה בזה הגט לא ידענא מאי אידון ביה מא"ז עכ"ל וקשיא לי בגויה אמאי קאמר לא ידענא מאי אידון ביה הלא בעיא דאיפשטא היא דלא נעשה בה מעשה להקל אלא להחמיר ונראה דקשיא ליה אהך דר"ל ורבי יוחנן דהא תנן בכל כותבין בדיו בסיקרא אלמא דסיקרא הוי כתב וא"כ כתב עליון ודאי לא הוי כתב ויש ליישב בשני ישובים ומפני הספק אמר לא ידענא מאי אידון ביה והוא די"ל דסיקרא דר"ל ור"י אין זה סיקרא דמתני' דקמפרש בה רבב"ח סקרתא שמה אי נמי י"ל אע"ג דכתב גט בסיקרא כשר דהוי כתב אפ"ה היכא דכתב בדיו ע"ג סיקרא דדיו מוחק הוא לסיקרא שתחתיו השתא כתב עליון הוי כתב והגט כשר והלכך אמר לא ידענא מאי אידון ביה ולפי זה האי ספיקא איתא ג"כ בכל מה שציירו במיא דאברא וכו' וחתמו עליו בדיו דלא ידענא מאי אידון ביה ומיהו הא ודאי דריא הגט פוסל לכהונה ואסורה אף לבעלה אם כהן הוא ועי"ל דלפי דהרמב"ם בפ"ג גבי כתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס כתב דאינו גט ופי' ה' המגיד דאינו פסלה מן הכהונה אבל הכא אינו גט כלומר ספק מגורשת היא ופסולה לכהונה מן התורה כנ"ל ליישב דברי רבינו : **גט** שחתמו בו כותים וכו' פי' כותיים בזמן הזה שעשאום כעכו"ם גמורים ודיניהם ככל שאר הפסולים כשחתמו על הגט דהגט פסול · ומ"ש או אפי' אחד כשר ואחד פסול וכו' הכי משמע מפשוט' של משנתינו פ"ק דמכשר בגיטי נשים כדחתם עליו כותי אחד דאי לאו דכותי חבר הוא לא מחתם קמיה ישראל מכלל דאם הכותי פסול הוא הגט פסול אפי' חתם עליו ג"כ עד כשר והו דבחתם עליו עד אחד פסול מזוייף מתוכו הוא וכך כתב הרמב"ם בפ"ה : **חתם** בו הסופר וכו' בסוף פרק התקבל אמרינן דמאן דמכשיר באומ' אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום פוסל חתם סופר ועד ומאן דפוסל באומר אמרו מכשר בחתם סופר ועד ולעיל בסימן ק"ב כתב רבינו דבאומר אמרו לא יכתבו וכאן כתב דחתם הסופר ועד נמי פסול לכך היא דעת התוספות דאזלינן בתרווייהו לחומרא אבל הרמב"ם והרמ"ה פוסקים דבאומר אמרו לא יכתבו דלפ"ז בחתם סופר ועד כשר ועיין ב"י שהאריך :

נעשה

דרכי משה

ולהבין פירוש הגט וכן משמע מתשובת הרא"ש כלל מ"ה סי' י"ו : (יג) כתב בת"ה סי' רכ"ח כל הפסול בכתיבה פסול בחתימה כגון חק תוכות או שאר פסולין אפי' לר"א דאמר עידי מסירה כרתי מיהו אם כבר נשאת אפשר להקל אליבא דרבי אלעזר וע"ש : (יד) וע"ל ריש סי' זה מה שכתבתי שם אי מומר או אנוס חתום על הגט ודין התומים בו שנים כשרים וא' פסול ע"ל סי' ק"ך בא"ז תשובת ר' שמרה בעדים שאינן יודעים לחתום שיכולין לעשות שליח לחתום בשמן כמו שהבעל עושה שליח לכתוב הגט והא"ז חולק עליו ופוסל אותו הגט והאריך שם בתשובותיהן וסוף דבריו אם בא מעשה לידי אני פוסלו להנשא בו עכ"ל : (טו) וסיים שם דבלשון בני אדם נקרא גט ולא שטר ועוד דודאי לא כוונו בתקנתן לקלקלה לחתום סופר בגט עכ"ל · כתב הרשב"א סי' אלף קנ"ו במקום שנהגו להכשיר החתם סופר ועד ובשאר ארצות נוהגין בו איסור גט הבא משם לכאן אפשר דגם כאן יש לנהוג בו היתר אמנם

טוב

פרישה

(מ) **פסולה** לכהונה כתב בית יוסף אפשר דס"ק אינו גט להתירה לינשא ומיהו מידי ספיקא לא נפקא הלכך פסולה לכהונה וה"ה לכל חומרות ספק מגורשת מיהו הל' דחוק : (מא) **לא** שישרטו כו' ל"ע דבחושן משפט סימן מ"ה כתב כהאי גוונא בגט כשר ויש ליישב דהם לא אתא לאשמעינן דין דגט אלא דין חתום שאר שטרות · והכי קאמר אפילו כמאן דמפרש דמקרעין והיינו רש"י כמו שכתבתי שם דהיינו לומר שישרטו אפילו הכי דוקא בגיטין כשר ולא בשאר שטרות וק"ל : (מב) **כותיים** דעשאום כעכו"ם גמורים בפרק קמא דחולין : (מג) **חתם** בו הסופר כו' פרק המגרש דאמרינן התם כמאן דמכשיר באומר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו פסל בחתם סופר ועד דאי אמרת כשר נפיק מיניה חורבא דזימנין דאמר בעל אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא שלא יתבייש (הסופר) לומר שאין מקבלין אותו בעד מחתמו לו כלומר שיאמרו לו שהבעל אמר כן והבעל לא אמר כן לפי האמת ונמצא גט בטל כו' ופסק בו בתרווייהו לחומרא ופסל אומר אמרו וגם חתם סופר ועד וכתב עליו הרא"ש ואין זה תרי פסקי דסתרי אהדדי דכיון דאינו מבורר ראוי להחמיר כדברי שניהן : (אבל הרמב"ם מכשיר חתם סופר כו' דסבירא ליה לדידן דפסול אומר אמרו כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ך אלא שהבעל בעצמו צריך לומר לסופר כתוב ולעדים חתמו אם כן כשר חתם סופר ועד דלא שייך תו חורבא דנפיק כ"פ) : (שמות עדי כותים מובהקים כו' רצה לומר ולא שייך מזוייף מתוכו משום דליכא למיחש כו' כ"פ) :

והראב"ד

כשר אבל הרמב"ם מכשיר חתם הסופר ועד וכן פסק הרמ"ה : נעשה בערכאות של עכו"ם ועידי עכו"ם חתומים עליו פסול אפילו כתבו ישראל ונמסר בעדי מסירה ישראל ושמות עדי העכו"ם החתומים בו מובהקים וניכר לכל שהם עכו"ם וליכא למיחש דילמא אתי למסמך עלייהו אפילו הכי פסול (מד) והראב"ד מכשירו אפי' לכתחלה ור' חננאל פוסלו לכתחילה ומכשירו בדיעבד וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה אבל אשה שמביאה גט לפנינו שנתגרשה בו לינשא בו ושמות עדיו כשמות עכו"ם אם הם שמות שאין דרך ישראל לקרות בהן כלל תנשא בו שודאי ישראל הן שלא היו טועים מחתימי הגט להחתים שמות כאלו אם לא שידעו שישראלים הם ואם הם שמות שדומין קצת לשמות ישראל חיישינן שמא טעו מחתימי הגט והם סבורין שהם ישראל ושמא עכו"ם היו ולא תנשא בו גט שאין עליו עדים אפי' ניכר שהוא כתב יד הבעל או שאין עליו אלא עד

אחד

חתם סופר ועד כיון שהוא מרבה בעדים ליכא למיחש לכיסופא דסופר דמידע ידע דבעל קפיד לרבות וגם המרדכי בפרק התקבל כתב בשם רבינו יואל להכשיר ובר"פ מי שאחזו כתב בשם ר' אביגדור שבא מעשה לידו ורצו להכשירו ולא שמעו לכן והוצרכו לכתוב גט אחר כהלכתו מיהו ה"מ היכא דאפשר כלומר דהוה אפשר להכתיב גט אחר אבל אי לא הוה אפשר להכתיב גט אחר כגון שהלך הבעל למ"ה כשר כרבינו והר"ן והרא"ש ז"ל : נעשה בערכאות של עכו"ם ועידי עכו"ם החתומי' עליו פסול אפי' כתבו ישראל וכו' אפ"ה פסול והראב"ד מכשירו אפילו לכתחלה ור"ח פוסל לכתחלה כך מצאתי מוגה בדברי רבינו להדיא משנה בפ"ק דגיטין (דף י :) כל שטרות העולין בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהם עכו"ם כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדי' ר"ש אומר כולם כשרים לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט ופריך בגמרא לר"ש הא לאו בני כריתות נינהו ומשני דהא דמכשר ר"ש בעידי מסירה דוקא וכר"א דאמר עידי מסירה כרתי והאמר ר' אבא מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול כלומר כשיש בו עדים פסולים דלמא אתי למיסמך עלייהו הב"ע בשמות מובהקין דעכו"ם דלא שכיחי דמסקי ישראל בהנהו שמהתא וכתבו הרשב"א והרא"ש והר"ן שהראב"ד פוסק כר"ש משום דאיתא בגמרא דבעי ריש לקיש מרבי יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותם כשמות העכו"ם מהו א"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנום כלומר מפני שהם שמות מובהקים דעכו"ם והא כר"ש אתיא וכתבו עוד שכתב ר"ח יש מי שאומר מדאוקימנא לרבי שמעון כרבי אליעזר דהלכתא כותיה בגיטין אי מזדמן לן כרבי שמעון לא פסלינן ליה כלומר דנהי לכתחלה בעיא עידי חתימה כשרים בדיעבד מיהא כשר בעידי מסירה וכתב עליו הר"ן אין בזה הכרע דת"ק נמי כרבי אליעזר ס"ל ושמות מובהקים בלחוד הוא דאיכא בינייהו וכתב עוד הר"ן שמדברי הרי"ף שכתב המשנה כפשטה ולא יותר משמע דלא קיימא לן כר"ש וההיא בעיא דרבי יוחנן דאתיא כר"ש לא מכרעא דלישנא בתרא איכא בגמ' דלא מכרע כר"ש גם מדברי הרא"ש משמע דס"ל דלא קי"ל כר"ש שהרי פי' הבעיא בענין דלא אתיא כר"ש כמו שיתבאר בסמוך ובהדיא כתב שאין לקבוע הלכה כיחידאה בלא ראיה ברורה גם מדברי הרשב"א נראה דס"ל דלא קי"ל כר"ש גם ה"ה בפ"ז כתב דהרמב"ם ס"ל כת"ק ודלא כר"ש ולזה הסכים רבינו ירוחם בח"ב וכתב הר"ן הילכך גיטין העולים בערכאות שלהם אפילו בשמות מובהקים ובעידי מסירה פסולים כת"ק וכתב רבינו ירוחם דאפי' כתבו ישראל פסול ופשוט הוא וכתב עוד הר"ן ומיהו קדושין תופסין בהם שגט גמור הוא מן הדין ואין פיסולו אלא משום גזירה ולפיכך דנין כדין הספיקות וכן פירש"י אמאי דאמרינן מודה ר"א במזוייף מתוכו דפסול מדרבנן דלמא אתי למימסריה באפייהו ומיסמך עלייהו וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"א היו עדיו מתוכו פסולים הרי זה פסול שנמצא כמזוייף מתוכו והיינו פסול מדבריהם כמו שביאר בפ"י : אבל אשה שמביאה גט לפנינו וכו' שם (דף יא·) בעא ר"ל מר' יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותם כשמות עכו"ם מהו א"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנום ודוקא לוקוס ולוס דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו אבל שמהתא אחריני דשכיחי ישראל דמסקי דכוותייהו לא והרא"ש והרשב"א כתבו בשם רשב"ם דה"פ עדים החתומים על הגט וכו' מי חיישינן שמא עכו"ם הם והשליח או הבעל לא דקדקו יפה והיו סבורים שישראל הם או שמא ידעו שעכו"ם הם והחתימום במתכוין וטעו בין גט לשאר שטרות שחותמותיהן עכו"ם כשרים או אזלינן בתר רוב שמות כאלו שהם עכו"ם ופסלינן להאי גט כרבנן דמתני' דקי"ל כותייהו או דלמא זיל בתר גיטין דלא שכיח להחתים עליהם עכו"ם ותלינן להו בישראל וכשר א"ל לא בא לידינו אלא גט שהיו חתומים עליו לוקוס ולוס והכשרנוהו דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח או הבעל להחתים אנשים כאלה שדומים בשמותם לעכו"ם עד שחקר ופשפש אחריהם ונודע לו שישראל הם והחתימם אבל שמהתא אחריני שדומים קצת לשמות ישראל שיכולים מכתבי הגט לטעות בהם משום דשכיחי ישראל אחד מני אלף דמסקי בשמייהו לא נכשרינהו דחיישינן שמא טעו והחתימום בתורת ישראל עכ"ל · והרא"ש נראה שהוכשר בעיניו פירוש זה אבל הרשב"א כתב עליו וק"ק דהיאך אפשר שיעמדו לפני הבעל והסופר ולא יכירו אם עכו"ם הם או ישראלים ויבואו לסמוך עליהם ולהחתימם בגט ורבינו כתב כמו שפי' הרא"ש בעיא הנזכרת: **גט** שאין עליו עדים אפילו ניכר שהוא כתב יד הבעל וכו' בהמגרש (דף פו ·) תנן ג' גיטין פסולים ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ובגמרא (שם) זימנין אמר רב תנא וזימנין אמר רב לא תנא הא כיצד יש לה בנים לא תנא אין לה בנים תנא לוי אמר לעולם לא תנא וכן אמר רבי יוחנן וידוע דרב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן וכ"ש הכא דלוי מסייע ליה וכן פסקו הרי"ף והרא"ש : ואמרינן תו בגמרא אמר רב כתב ידו שנינו והייא אלימתא ארישא וכולי אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ודוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד לא ושמואל אמר אפי' כתב סופר ועד שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר ורב מי דמי התם תנשא לכתחלה הכא דיעבד ושמואל לא קשיא הא בספרא מובהק הא בספרא דלא מובהק וכן אמר רבי יוחנן כתב ידו שנינו ופרש"י ודוקא כתב ידו ועד. הוא דאמרו הולד כשר : שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר · כלומר כתב סופר וחתום עד א' כשר : ורב · אמר לך מי דמי התם כשר לכתחלה משמע דהתם חתם סופר עם העד שנינו כדמתרץ לה רבי ירמיה לקמן ושמואל לית ליה דרבי ירמיה אלא כתב סופר ולא חתם והיינו טעמא דכשר לכתחלה בספרא דמובהק ובקי בתורת גיטין ולא יכתבנו אא"כ שמע מפי הבעל וכן א"ר יוחנן כרב דאמר כתב ידו שנינו אבל כתב סופר הולד ממזר ובודאי דלא קי"ל כשמואל לגבי רב ורבי יוחנן וכן כתבו הרי"ף והרא"ש וא"כ כתב סופר לא מהני מידי ואפילו בסופר מובהק וכ"כ הר"ן וגם התוס' כתבו כן לפרש"י וכן דעת הרמב"ם דבכתב הסופר ועד הולד ממזר כרב שכתב בפ"א ומנין שיתננו לה בפני עדים וכו' לפיכך אם נתן לה גט בינה לבינו ואפי' בעד אחד אינו גט כלל בד"א בשהיה הגט בכתב יד הסופר אבל אם כתב הבעל הגט בכתב ידו וחתם עליו עד אחד ה"ז גט פסול ופוסל לכהונה וכ"כ הרי"ף בהמגרש גבי מ"ש ומהא נמי שמעינן דלא בעי' עידי מסירה וכולי וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב דכתב סופר ויש עליו עד אחד אינו גט כלל ואם נשאת תצא והולד ממזר וא"כ קשה היאך כתב רבינו נשאת לא תצא אהיכא דאין עליו אלא עד אחד אפי' ניכר כתיבת הגט שהיא כתיבת יד סופר ב"ד דהא כל כה"ג תצא והולד ממזר הוא דדוחק לומר דמאי דקאמר ומיהו אם נישת בו לא תצא לא קאי אהיכא דניכר כתיבת הגט שהיא כתיבת יד סופר ב"ד ואין לומר דרבינו מפרש כאידך פי' דתוספות שכתבו ועי"ל דלרב כתב סופר מובהק ועד כשר לכתחלה אבל בסופר שאינו מובהק ועד פסול אפי' בדיעבד שהרי רבינו לא

מפליג

נעשה בערכאות וכו' משנה פ"ק דגיטין דף י') כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהם עכו"ם כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רש"א אף אלו כשרים לא הוזכרו (בב"ה לפסול) אלא בזמן שנעשו בהדיוט (ע"י עכו"ם הדיוטות שאין דיינים) ובגמרא מפרש דטעמא דר"ש דמכשיר בחותמיהם גוים אע"ג דלאו בני כריתו' נינהו ולאו בני עדות נינהו ולאו בני שליחו' נינהו ועוד דבעי לשמה ועכו"ם מדעתיה דנפשיה קא עביד משום דעידי מסירה כרתי כר"א ואע"ג דמודה ר"א במזוייף מתוכו דפסול מדרבנן כמו שפירש רש"י ריש (דף יא) דלמא אתי למימסרה לגט באפייהו ומיסמך עלייהו הכא ר"ש קאמר בשמות מובהקין דעכו"ם לא שכיחי ישראל דמסקי בהנהו שמהתא דתו לא אתא למיסמך עלייהו דמידע ידעי דעכו"ם הן ומיהו דוקא כשכתבו ישראל דבעינן שיכתוב לשמה ועכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד וכיון דרבנן פליגי עלייהו הלכתא כוותייהו ואפ"ה פסול דגזרה בשמות מובהקים אטו שאינן מובהקים כך פסק הרא"ש (דף כ"ח ע"ב) דלא כהראב"ד דפסק כר"ש וטעמו וטעם ר"ח מפורש בדברי הרא"ש לשם · והך פי' רש"י דילמא אתא למימסרה לגט באפייהו כתבו הרשב"א בפרק קמא (דף ג) בד"ה ולענין עידי מסירה וכו' בשם התו' והקשה דאטו כי קיימי קמן מי לא ידעינן בהו דעכו"ם נינהו והיאך נסמוך למימסר קמייהו בלא עידי מסירה ופי' הוא דה"ק שאם הלכו להם עידי מסירה ויצא עליו עוררין דבשמות שאינן מובהקין אפשר דיתקיים בחותמיו ויצא מידי מזוייף ואמרינן בודאי במצותו ניתן לידה בעדי מסירה ואין להקשות דמאן דמסהיד אחתימות ידייהו יסהיד עלייהו נמי דעכו"ם נינהו ולא אתי למיסמך עלייהו דאיכא למימר דלמא מקיימינן להו בשני שטרות ר"ל שתי שדות של מכר שאוכלים בעליהם בשופי וכו' : **אבל** אשה שמביאה וכו' כך כתב הרא"ש על שם הרשב"ם בפירוש הך בעיא דבעא ר"ל מרבי יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותם כשמות העכו"ם מהו וכו' והביאו גם הרשב"א לשם (דף י"א) וגם כאן כתב הרשב"א וז"ל וק"ק דהיאך יבאו לסמוך עליהן ולהחתימם בגט ולא יכירום שעכו"ם הם ומביאו ב"י יש לדקדק דכאן כתב וק"ק משום דבאשה שמביאה גט בידה ואזינן בה ריעותא דחותמיהן דומין קצת לשמות ישראל חיישינן שמא טעו וכו' ולא היו שם עידי מסירה אלא סמכו עלייהו וכו' אבל גט כשר שכתבו ישראל ונמסר בעידי מסירה אע"פ שחותמיהן עכו"ם דומין קצת לשמות ישראל איכא למימר דאין לפוסלו משום גזירה שמא אתו למיסמך עלייהו בזימנא אחריתי דלא שכיח הוא שלא יכירוהו שהוא עכו"ם ולכך כתב הרשב"א עלה דהכיא וזה דוחק וכאן כתב וקצת קשה אבל הרמב"ם והרא"ש לא קשיא להו הך קושיא ואזלו לחומרא דלמא אתא לידי טעות וכו' ונראה דמ"ש רבינו אבל אשה שמביאה גט וכו' לאו דוקא אשה דה"ה שליח שהביא גט וכ"כ הרשב"ם להדיא בפירושו כמ"ש הרא"ש והרשב"א בשמו ע"ש : גט שאין עליו עדים וכו' משנה בפרק המגרש (דף פ"ו) ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר ובגמרא קא מפרש רב דסיפא דתנא יש בו זמן ואין בו אלא ע"א דוקא דכתב ידו ועד הוא דהולד כשר ולא תנשא לכתחלה אעפ"י דאיכא עד עם כתב ידו ובריש' אשמועינן דאפילו בכתב ידו בלא עד הולד כשר אבל כתב הסופר ועד הולד פסול ושמואל אמר אפי' כתב הסופר ועד הולד כשר שהרי שנינו סוף (דף פ"ז) בסיפא דסיפא כתב סופר ועד כשר ורב אמר לך מי דמי התם כשר לכתחלה משמע דהתם חתם הסופר עם העד שנינו דתנשא לכתחלה הכא דיעבד קתני הולד כשר ודוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד הולד פסול ושמואל אית ליה כתב סופר ועד שנינו דתנשא לכתחלה והיינו בספרא מובהק בקי בתורת גיטין דלא יכתבנו אלא א"כ שמע מפי הבעל והכא דלא תנשא לכתחלה בכתב סופר ועד והולד כשר בסופר שאינו מובהק וכן א"ר יוחנן בכתב ידו שנינו ופסקו הפוסקי' כרב ור' יוחנן דבכתב סופר ועד הולד פסול ותמה ב"י על רבינו דמדבריו משמע דפוסק בכתב סופר ועד נמי הולד כשר והאריך ליישב בכמה דרכים ולא עלה בידו והניח בצ"ע ועי"ק לע"ד כיון דפשטא דסוגיא משמע דלרב אין חלוק בין סופר לסופר ובכתב סופר ועד הולד פסול אפי' בכתב סופר מובהק כמ"ש התוס' בד"ה אמר רב לפי' הקונטרס ורבינו פסק איפכא דאין חלוק בין סופר מובהק לאינו מובהק ובין כך ובין כך הגט פסול לכתחילה ואם ניסת לא תצא אם כן לא ה"ל לרבינו להזכיר סופר ראש בית דין אלא ה"ל לומר בסתם סופר ולכן נלפע"ד דרבינו מפרש בסוגיא אע"ג דרב לא סבירא ליה דשמואל דבכתב יד סופר מובהק ועד תנשא לכתחילה מיהו ודאי אע"ג דלא תנשא לכתחילה מכל מקום הולד כשר ואם ניסת לא תצא דאין לנו להפליג כל כך מחלוקתם דלשמואל תנשא לכתחלה ולרב תצא והולד פסול וכיוצא בזה כתב הראב"ד בהשגות פ"א דה"ג אלא לשמואל תנשא לכתחילה ולרב לא תנשא ואם ניסת לא תצא ולא אמר רב בכתב סופר ועד הולד ממזר מדרבנן אלא בסתם סופר אבל בסופר מובהק ועד הולד כשר ולא תצא והא דלא מוקי רב לסיפא בכתב יד סופר מובהק ועד היינו משום דמתני' סתמא קתני ולא מפליג בין סופר לסופר אלמא דמשנתינו בהך סיפא לא איירי אלא בכתב ידו וסיפא דסיפא חתם סופר ועד כשר שנינו ותנשא לכתחלה אפי' סופר שאינו מובהק ומהאי טעמא לפי' בתרא דכתבו התוס' ועי"ל דלרב כתב סופר מובהק ועד כשר לכתחלה אבל בסופר שאינו מובהק ועד

פסול

פרישה

(מד) **והראב"ד** מכשירו כו' פירוש אם כתבו ישראל ונמסר בעדי מסירה ישראל ושמות הגוים החתומים עליו הם מובהקים :

ומיהו

אחד אפי' ניכר כתיבת הגט שהיא כתיבת יד סופר ב"ד או אפילו שהיא כתיבת יד הבעל פסול (מס) [י] ומיהו אם ניסת בו לא תצא (מו) אפילו אין לה בנים :

צריך

פסול אפילו דיעבד עכ"ל לא כתבו התוס' כך אלא משום דנראה להו דוחק לפרש דפליגי רב ושמואל גם בכתב סופר מובהק דאין לנו להוסיף פלוגתא שאינה מפורש' בתלמוד אלא מסתמא גם רב מודה דבכתב סופר מובהק ועד תנשא אפילו לכתחילה ולא פליגי אלא בכתב סופר שאינו מובהק ועד דלשמואל הולד כשר לא תצא ולרב הולד פסול אפי' דיעבד והא דלא מוקי רב לסיפא דסיפא בכתב סופר מובהק ועד דתנשא לכתחלה היינו משום דמתני' סתמא קתני ולא מפליג בין סופר לסופר כדפי' זו היא דעת התוס' ועד"ז הם דברי רבינו אלא שהכריע בין פי' קמא דתו' לפי פי' הקונטרס דמחמיר דלרב בכתב סופר ועד אפי' סופר מובהק הולד ממזר ובין פי' בתרא דתוס' דמיקל דלרב נמי תנשא לכתחלה ורבינו ז"ל מפרש דלא תנשא לכתחלה ואם ניסת לא תצא ולכן כתב דבע"א וכתב יד סופר מובהק דהיינו סופר ראש ב"ד או אפי' כתב יד הבעל הגט פסול לכתחלה ואם ניסת לא תצא ומשמע מדיוקא דבסופר שאינו ראש ב"ד תצא וממילא נמי הולד פסול דהא בהא תליא וס"ל לרבינו דמ"ש הרי"ף והרא"ש והרמב"ם דבכתב יד הסופר ועד אין הולד כשר היינו דוקא בסתם סופר שאינו מובהק אבל בסופר מובהק ועד הולד כשר ולא תצא וכן עיקר · כתב ב"י דלהרא"ש ורבינו כי פסלי רב ור' יוחנן כתב סופר ועד הולד ממזר אליבא דר"מ היא דכיון דליכא שני עדי חתימה ולא עידי מסירה אינו גט כלל דהכל יודעין דאין דבר שבערוה פחות משני' וכתב בכת' ידו דכשר אפי' אין עדים כלל ה"ט דכתב ידו הוי כמאה עדים כמ"ש התו' רפ"ק (דף ג') בד"ה ג' גיטין וכ"כ בפרש"י במשנה דג' גיטין פסולין ולשמואל דבכתב סופר מובהק ועד נמי תנשא לכתחלה צ"ל כיון דסופר מובהק הוא הוה ליה כחתומים עליו כמה עדים אבל אנן קי"ל כרב דאפילו במובהק נמי הולד ממזר כיון דאין כאן לא שני עדים בחתימה ולא במסירה אבל לר"א דעידי מסירה כרתי אם לא נתנו לה בעדי מסירה הולד ממזר אפי' כתב בכתב ידו ואם נתנו לה בעידי מסירה לכתחילה לא תנשא כיון דליכא עדי חתימה דתקנו חכמים מפני תקון העולם וכמו שיתבאר בסי' קל"ג ורבי' סתם כאן הדברים לדעת הרא"ש ומיירי הכא בשמסרו לה בפני עדים ומש"ה בכתב סופר ועד או כתב ידו ועד א"כ כתב ידו ואין עליו עדים כלל לא תצא דעידי מסירה כרתי מיהו לכתחלה לא תנשא עד שיהיו עדים חתומים עליו והקשה ע"ז דהא להרא"ש בפרק השולח בדליכא עידי מסירה לכתחלה אכשר ר"א אפילו אין עליו עדים כלל וכאן פוסלו לכתחילה ואם נפשך לומר דרבינו מיירי הכא באשה המביאה גט לפנינו וכל שעדי' חתומים עליו מחזקינן ליה שניתן לה בעדי מסירה אבל בכתב ידו וע"א לכתחלה לא תנשא דלא מחזקינן לה שניתן ליה בעדי מסירה ובדיעבד מחזקינן כיון דאיכא ע"א וכתב ידו אכתי קשה דא"כ באין עליו עדים כלל אמאי כתב אם ניסת לא תצא הא הגט בטל הוא דמחזקינן ליה שלא ניתן בעידי מסירה עכ"ד וכל זה תמוה דמה שפי' תחלה דרבינו מיירי הכא דמסרו לה בפני עדים וכו' דמלבד מה שהקשה בעצמו על זה עוד קשה טובא דהיאך יעלה על לב דמשנתינו דג' גיטין דמדברת באשה המביאה גט לפנינו ואין שם עידי מסירה ורבינו מעתיקם בחבורו בסתם שיהא מדבר היכא שניתן לה הגט בפנינו בעידי מסירה דלא כענין משנתינו אלא הדבר ברור דרבינו נמי מיירי בדליכא עידי מסירה לפנינו כפשט המשנה וכל הסוגיא ודברי הרב ורבי יוחנן אלא דהאשה היא המביאה גט לפנינו ואמרה שהיו שם עידי מסירה כשניתן לה הגט וכיון שכתב בכתב ידו אף על פי שאין עליו עדים כלל אפי' הכי כיון דחזינן דלא היה כאן זיוף כיון שנכתב בכתב ידו דכק' עדים דמי לא תצא אבל לכתחילה לא תנשא כיון שאין כאן עדים כלל וה"ה בכתב ידו וע"א אבל בכתב ידי סופר ועד לרב הולד ממזר דלא חשיב כתב ידי סופר סתם כק' עדים כיון שאין כאן שני עדים הולד ממזר אף לרבי אליעזר ורבינו דכתב דבכתב ידי סופר לא תצא אינו אלא בסופר ראש בית דין כדפירש ואין חילוק בין אם נפרש דברי רב ורבי יוחנן דקיימי עלה דמתניתין כדמוקים לה כדרבי מאיר או כדמוקים לה כדר"א דלא כמה שעלה ע"ד ב"י לחלק בכך והאריך על זה אלא כדפי' הוא הנכון והמעיין יבחר :

מפליג בין סופר מובהק לשאינו מובהק דבין כך ובין כך פסול ואם ניסת לא תצא גם אין לומר דס"ל כדעת ר"ח שכתבו התוס' דגרים דוקא כת"י ועד הוא דפסול ואם נשאת הולד כשר אבל כתב סופר ועד תנשא לכתחלה ושמואל אמר אפי' כתב סופר ועד דוקא בדיעבד כשר והתניא כתב סופר ועד כשר ומשני התם בסופר מובהק שהרי הם עצמם העידו דגירסא זו ליתא בשום ספר ועוד דפשיטא דלא אתיא כדברי רבינו דהא לרב כתב סופר ועד תנשא לכתחלה ורבי' כ' דלכתחלה פסול ולשמואל מפלגינן בין סופר מובהק לשאינו מובהק ורבינו לא מפליג בינייהו וצ"ל דס"ל לרבינו דכי פסלו רב ורבי יוחנן כתב סופר ועד וסברי דהולד ממזר ההיא מתניתין דקיימי עלה ר"מ היא דמכשר בעידי חתימה בלא עידי מסירה ובכתב סופר ועד כיון דליכא עידי חתימה וגם נמסר בלא עדים הולד ממזר ואף ע"ג דבלא עידי מסירה עסקינן כתב בכתב ידו כשר כדפרש"י משום דכתב ידו הוי כק' עדים וכ"כ התוס' בריש גיטין (ג: ד"ה ג') או כדכתב הר"ן דטעמא דמכשרינן בכתב ידו משום דהא איכא חתם שמו שהרי צריך הוא לכתוב שמו בגט ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד כשר וכדאוקימנא בסופר מובהק דכיון דמובהק הוא ה"ל כחתומים עליו כמה עדים דאנן סהדי דלא כתבו אא"כ שמע מפי הבעל ולפיכך אע"ג דליכא עידי מסירה מכשר אבל לר"א דאמר עידי מסירה כרתי ל"ש לן בין כתב ידו לכתב סופר מובהק או שאינו מובהק או אין עליו עדים כלל דבכולהו אם לא נתנו לה בעידי מסירה הולד ממזר לדעת הרא"ש שאע"פ שעדים חתומים על הגט פסול עד שימסרנו לה בפני עדים וכמו שיתבאר בסימן קל"ג ואם נתנו לה בעידי מסירה לכתחלה פסול מפני שצריך שיהו עדים חתומים עליו מפני תיקון העולם ורבינו סתם כאן הדברים לדעת הרא"ש דאילו לדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דבעידי חתימה לחודייהו כשר כמו שכשר בעידי מסירה לחודייהו קי"ל כההיא דרב ור' יוחנן כפשט דבריהם שהיא בדליכא עדי מסירה ואפ"ה בכתב ידו כשר בדיעבד וכתב סופר ועד אפילו סופר מובהק הולד ממזר דה"ל כאין עדים חתומים עליו דלא קי"ל כשמואל וכיון דאין עליו עדי חתימה וגם נתן שלא בעדי מסירה הולד ממזר וכמו שכתבתי שמפרש רבינו כן נראה שהוא דעת הרא"ש שכתב בהמגרש גמרא ג' גיטין פסולים וכולי כתב הרי"ף דשמעינן מהא דלא בעינן עידי מסירה אלא היכא דאין עידי חתימה דהא רב הונא דאמר אם נשאת בעד אחד וכתב ידי סופר שהולד ממזר והוא דאמר הלכה כר"א בגיטין ואי סלקא דעתך בעינן עידי מסירה היכא דאיכא עידי חתימה השתא דליכא עידי חתימה כלל מכשר רב היכא דאיכא עד אחד ועידי מסירה פסול ומשוי לולד ממזר וכ"ל מה שמדקדק מילתיה דרב אמילתיה דרב לאו דקדוק הוא דהא דאמר רב כתב ידו שנינו אבל כתב סופר ועד לא אמתניתין קאי דאתיא כרבי מאיר ושמואל דייק מסתם מתני' דלקמן דר"מ סבר כתב סופר ועד כשר ואין מכאן ראיה אליבא דהלכתא דקי"ל כר"א דאמר עידי מסירה כרתי ואיהו לא דריש וכתב דקרא וחתם הלכך מצריך עידי מסירה והא דפליגי רב ור' יוחנן ולוי אמתני' דג' גיטין אם תצא אם לא תצא אע"ג דאתיא כר"מ וקי"ל כר"א היכא למימר משום דהוי מג' גיטין פסולין אין בו זמן וההא לא פליג ועוד אני אומר דבכולהו איכא נפקותא גם לר"א דהא דאמרינן לדידיה שהעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם והיכא שהגט חתום ביד האשה כהלכתו אינה צריכה להביא לפנינו עידי מסירה שאנו תולין שבדין נמסר לה הלכך ל"מ בכשרות עידי חתימה לרבי אליעזר כמו לר"מ עכ"ל ולפ"ז רבינו מיירי הכא כשמסרו לה בפני עדים ומש"ה בכתב סופר או אין עליו עדים כלל לא תצא דעידי מסירה כרתי מיהו לכתחלה לא תנשא עד שיהיו עדים חתומים עליו מיהו קשה על זה דא"כ לא היה לרבינו לכלול כתיבת יד הבעל עם גט שאין עליו עדים דהא לרב כתב ידו חשובה חתימה וגבי דתקן ביה פסול לכתחלה היינו לר"מ ובדליכא עדי מסיר' אבל לר"א ובדאיכא עידי מסירה משמע ודאי לכתחלה נמי תנשא (טו) ועוד קשה דכ' הרא"ש בפ' השולח דלכתחלה מכשר ר"א בעידי מסירה והא דתקן התקין ר"ג שיהו העדים חותמין על הגט לא שיהא צריך לעשות כן לכתחלה אלא תיקן וליתד לעשות כן כדי שלא יהא צריך לעידי מסירה אבל אם ירצה לסמוך לכתחלה על עידי מסירה יש לסמוך וכן פירש רש"י בפ"ק (ג:) דרבי אלעזר מכשיר אפילו לכתחלה וכן כתבו שם התוס' גם כן והיכי פסל רבינו לכתחלה באין עליו עדים ואפילו בניכר שהוא כתב יד הבעל · ואם נפשך לפרש דברי רבינו באשה המביאה גט לפנינו וכל שעדים חתומים בו מחזקינן ליה שניתן לה בעדי מסירה ובכתב ידו ועד אחד לכתחלה לא מחזקינן ליה שנמסר בעידי מסירה ובדיעבד מחזקינן ליה קשה דא"כ באין עליו עדים כלל אמאי כתב אם ניסת לא תצא הא כל שאין עדים חתומים עליו מחזקינן ליה שלא ניתן בעידי מסירה וגט בטל הוא ולכן דברי רבי' צ"ע · כתוב בהל' הגט דמרדכי בשם ה"ז שלא יטלו עידי הגט שכר אא"כ שכר בטלה דמוכח כדאיתא פ' שני דייני גזירות (קה ·) גבי דייני דכי היכי דהנוטל שכר לדון דיניו בטולים ה"ה לעדים וכ"כ בקונדריסים (יז) : ואידנא שנוטל הסופר שכר הרבה יש ליזהר שלא יהיו העדים קרובים לסופר דא"כ אין כאן עדות כלל ואין דבר שבערוה פחות משנים כך כתוב בקונדריסים ואין הוראה זו נראית בעיני דהטו עדים החותמים על הגט על הסופר הם מעידים על מה שצוה הבעל הם מעידים ומה ענין זה לענין הסופר (יח) אם עידי חתימה מוחזקים בשנים די משום דעידי מסירה כרתי ובשעת מסירה יש כמה עדים גדולים כ"כ בקונדריסים בשם רפ"א וסמ"ק וכלבו בסוף הל' הגט · צריך שייבש הגט טרם יחתמו העדים כ"כ בקונדריסים (יט) כתב סמ"ג בסדר הגט וז"ל ויצוה הבעל בפני עדים כשרים שאין קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם לכתוב גט לאשתו עד שיהא טוב לדעתו או לדעת חכם שעומד בעיר ואם הסופר אינו קרוב די בעד אחד עמו וצריך ב' עדים שיכתבו בפניהם לשמה שיודעין שכותבין לשם פלונית אשת פלוני ואח"כ יאמר הבעל לעדים כשרים לחתום הגט ואע"פ שהם ג' כתות עדים שצוה הבעל לכתוב ועידי כתיבה לשמה ועידי חתימה לשמה אין בכך כלום ואין נקרא חצי דבר מאחר שכל כת מעידה על כל מה שצריך לראות בשעת ראייה דומיא (ב"ב נו :) דג' כתות דעידי חזקה כולי ולא כפירוש הרי"ף דמפרש שם דאינו קרוי חצי דבר וכולי אמנם להסתלק מן המחלוקת טוב לעשות הכל בבת אחת שיאמר הבעל בפני עדים כשרים לסופר לכתוב גט לאשתו ואותם העדים יהיו בשעה שכותבו ויאמר להם הסופר שכותבו לשם פלונית אשת פלוני ולאותם עדים יאמר הבעל לחתום בגט (כ) ואם אין שם

עדות

דרכי משה

טוב ליזהר שלא יהא נוהגין כן מכאן ולהבא וליכא הוצאת לעז על גיטין הראשונים שהרואה אומר בעדים אלו ניחא להו ולא באותו סופר עכ"ל : (טז) וכתבו הגהות דף תרי"ח ע"א דאם נתברר דהסופר בשליחות דבעל עביד הוי ככתיבת יד הבעל דאם נשאת לא תצא אפילו בלא עידי מסירה ומה שכתב ב"י דמיירי כאן בעידי מסירה ואפ"ה לא תנשא לכתחילה בכתב סופר ועד כן נראה מדברי הגהות אשירי פ"ב דגיטין דמשמע שם בשם א"ז דפסול ואפי' אם כבר ניתן ואפשר שאם נשאת לא תצא וזהו כדעת הטור וע"ש אמנם מדברי הרי"ף פרק המגרש והרמב"ם פ"א נראה דהגט כשר בדיעבד אם ניתן לפני עידי מסירה וכ"כ ב"י בשמם : (יז) וכן הוא במרדכי פ"ב דייני גזירות ע"ג דר"י מפריז עשה מעשה כזה וכתב בסדר הגט סי' נ"ז בשם מהרז"ק דהיה רגיל להתנות עם העדים שאם יקלקלו הגט בהתימותיהן ישלמו השכר לסופר שיכתוב אחר ומעכשיו מותרים ליטול שכר החתימה ועוד טעם אחר דמפסידין בחתימתן שאסורים לישא הגרושה לכן צריכין ליתן להם שכר וע"כ היה מחזיר אחר עדים שלא היו כהנים כי כהן בלא"ה אסור עכ"ל וע"ל סי' י"ב אם העד החתום אסור לישא הגרושה : כ"ע שם דיש רבוותא נוהגים לשכור הרב והרב ישכור העדים ע"י הבלעה עכ"ל משמע מכאן דברב אין לחוש אם הוא כשר או פסול דאינו עושה מאומה רק שמלמדן סדר הגט אך בסי' כ"ז כתב שם מצאתי שלכתחלה לא יהיו העדים והסופר קרובים לרב עכ"ל וא"כ נראה דמכ"ש לא יהא קרוב לאיש ולאשה ואינו נראה כתב מהרא"י בפסקיו סי' ר"ן דא"צ להחמיר בעדות הגט בקרוב ונתרחק כגון מי שמתה אשתו אע"פ שיש לו בנים ממנה והותם לכתחלה אמנם בסדר הגט מחמיר בזה בשם מהרי"ל וכ"ע בשמו דמהרי"ל היה מדקדק שהעדים לא יהיו קרובים זה לזה ולא לאיש ולא לאשה ולא לסופר שום קורבא בעולם ואפי' ריח קורבא ואפי' רביעי ברביעי או ע"י חיתונים עכ"ל : (יח) כ"ע בסדר גיטין בשם מהרי"ל דלא רצה להניח לחתום בעל מום כי אומר שבעל מום לא יתיר א"א לעלמא וכן היה מהדר אחר העדים וסופר מהוגנים ובשעת הדחק לא היה מקפיד על הסופר וכ"ע שם מהרי"ל לא היה רוצה לכתוב גט אע"פ שהיה מחותן רק עם האשה וכך כתב גדול אחד שאפי' הסופר לא יהיה קרוב לפי שגם הוא מעיד שכתב לשמו ולשמה וכמדומה שאין העולם נזהרין בכך עכ"ל וכל זה חומרות בעלמא דהרי הבעל או האשה בעצמה יכולין לכתוב הגט ובמהרי"ק שורש ק"ו דטוב להדר אחר סופר שאינו קרוב לאיש או לאשה אבל היכא דלא אפשר אין קפידא כלל עוד כתב בסדר גיטין סי' ס"א ולא יהא אחד מן העדים חשוד בעריות דהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ומקרי חשוד כשחושדין אותו בערוה אע"ג דלא ידעינן שבא עליה עכ"ל : (יט) וכ"ה בסדר גיטין : (כ) וכן הוא בסדר הגט דהמרדכי וכן נוהגין ודלא כסברא אחרת המוזכרת שם בסדר גיטין סי' ס"ו שיש להקפיד שלא ליקח עידי חתימה לעידי מסירה וע"ש הטעם וע"ל ס"ס קל"ג עוד מדין זה עוד שם סי' ס"ג דהדיו והקולמוס שחותמים בו העדים יהיה ג"כ של בעל ויתחיל הקשיש שבעדים לחתום תחלה :

וכתב

דרישה

עצמו שכתב וגם כן יבינו : [י] (ומיהו אם נשאת בו לא תצא כתב ב"י ומיירי בדאיכא עדי מסירה ואפילו הכי לכתחלה לא תנשא דאם לא כן בכתב סופר ועד אפילו אם נשאת תצא והולד ממזר מיהו צ"ע אי מיירי בדאיכא עדי מסירה אמאי לא תנשא לכתחלה בכתב יד הבעל

דלא

פרישה

(מס) **ומיהו** אם ניסת בו לא תצא כו' ומיירי בעדי מסירה ועיין בבית יוסף שהאריך בזה :

(מו) **אפי'** אין לה בנים דאז ליכא למיחש שמא יבאו להוציא לעז ממזרות על בניה אפילו הכי לא תצא :

לשם

קלא **צריך** שתהא כתיבת הגט וחתימתו (א) לשם האיש והאשה (א) לא שנא טופס ל"ש תורף לפיכך לא יכתוב הסופר טופסי גיטין כדי שיהו מצויין אצלו בכל עת שירצה וכשיבאו להתגרש כותב התורף לשמו ואפילו בדיעבד (ב) שכתבו כבר כתב הרמב"ן (ג) שפסול לגרש בו וכן כתב הרמ"ה ואפי' אם ניסת תצא (ד) [א] והרמב"ם מכשירו אפילו לכתחלה לגרש בו אם כתבו (ה) וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל ולי נראה דלא נפסל אלא לכתחילה אבל בדיעבד שכתבו כבר כשר לגרש בו ומ"מ טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם הבעל לפנינו לא נכתב לשמו פסול לכך צריך ליזהר כשהבעל מצוה

לסופר

עדות בשעת כתיבה נראה שהוא כשר דמסתמא כיון שהבעל צוה לסופר לכותבו מסתמא כתבו לשמה כהכשר דרוב בקיאים הם ואמרינן נמי (גיטין ג:) דסתם ספרי דדייני מגמר גמירי ולא הצריכו חכמים להיות בשעת כתיבה כי אם לשליח המוליך גט לאשה וכולי ואף על פי כן נהגו העם להצריך עדים בשעת כתיבה ואין לשנות המנהג עד כאן לשונו וכ"כ בהלכות הגט דמרדכי ובספר הגט דספר התרומה' ובסי' שאחר זה אבאר יותר: כתוב בקונדריסים ולא ירחיקו משטה אחרונה יותר משטה אחת ויש שמשרטטין י"ג שורות ואותה שורה אחרונה מחלק אותה לב' שורות קצרות אשר בה יחתמו שעדים זה תחת זה · כתוב עוד בקונדריסים והכתיבה מהעדים גם כן תהיה תמה ונכרת ושלא יהיו דבוקים האותיות כמו הגט עצמו והיינו לכתחלה דוקא · ישראל מומר שחתם בגט עם ישראל אחר כתבו בהגהות בפרק ג' בשם מר כהן צדק דכשר וכתבו שנראה להם שלדברי הרי"ף פסול ומשמע . מדבריהם דלא פסל הרי"ף אלא כשאינו משמר שבתו בשוק

"בדק הבית והדברים תמוהים הם דאפילו משמר שבתו בשוק פסול לעדות ואפי' לרבי אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי מודה דמזוייף מתוכו דהגיטין דפסול כדאיתא בפ"ק דגיטין (ד ·)

גט שלא חתמו העדים בכתב ידן אלא הסופר חתמו כתוב בהגהות אשירי פרק ב' דגיטין בשם א"ז שהשיב רבי' שמחה דכשר אפי' לר"מ דלא הוי מזוייף מתוכו דכיון דאמרו לסופר חתום שמינו כשר כיון שחותמין לפניו והבעל נותנו לאשה כשר וכן המביא גט ממ"ה יכול לומר בפ"נ על חתימת הסופר ואין נראה בעיני כלל אלא כל גט שאין חתומים העדים בכתב ידם הרי זה פסול גמור אם בא מעשה לידי אני פוסלו עכ"ל · בעל שמינה סופר ועדים שלא בפניהם כתב הר"ן בס"פ התקבל שהרא"ה מכשיר והרמב"ן פוסל ושדעתו מסכמת לדברי הרא"ה דלא פסל רבי יוסי אלא באומ' אמרו מדעתכם משום דמילי לא מימסרן לשליח והרשב"א לא כתב אלא דברי הרמב"ן שכתב דטעמא דרבי יוסי דפליג אף באומר אמרו אע"ג דבעלמא עושה שליח שלא בפניו משום דגט שאני דכיון דבעינן לשמה ובעינן וכ' לה כלומר שיכתוב לה הבעל אף הסופר והעדים עומדים במקום בעל אלא אם ישמעו הם מפיו של בעל : אחד מהעדים שחתם אני פלוני סופר ועד והוא לא היה סופר כתוב במרדכי בפרק התקבל שהשיב רבינו יואל דכשר אך ימחקו סופר מתוך הגט כתב המרדכי בפרק התקבל בשם רבינו יואל דכשאין חתומים בגט רק ב' עדים וא' מהם הוא הסופר שיחתום הסופר אני פלוני סופר ועד וכ"ל שרבינו יואל סובר דחתם סופר ועד כשר ואומר אמרו פסול ומצריך שיחתום פלוני סופר ועד כדי שיתנו ב"ד לב לדעת אם חתם במאמר הבעל אם לאו וכבר נתבאר בסימן זה דין חתם סופר ועד גט שכתבו הסופר וחתם עליו עד אחד לבד אם נתנו לה שלא בעידי מסירה תצא והולד ממזר ,כ"ע ואם נתנו לה בעידי מסירה דעת הרי"ף דכשר בדיעבד וכתב דגאון חולק ואומר דהולד ממזר אפילו לרבי אלעזר משום דהוי כמזוייף מתוכו והרמב"ם בפ"א מהל' גירושין כתב שאם נתן לה גט בינו לבינה ואפילו בעד אחד אינו גט כלל משמע שאם נתנו לה בפני ב' הגט כשר כדברי הרי"ף גט שכתבו הבעל וחתום עליו עד אחד ונתנו לה בינו לבינה לדברי המכשירים בעידי חתימה לחוד כמו שיתבאר בסימן קל"ג פסול ואם נשאת הולד כשר דהיינו מתניתין דפרק המגרש ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר וחד מינייהו יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ואמר רבא עלה כתב ידו שנינו אבל כתב סופר ועד לא והרמב"ם פסק כהרי"ף שכתב בפ"א מהלכות גירושין שהרי זה גט פסול ופוסל לכהונה וסמך אמאי דכתב בפ"ג שכ"מ שהוא מזכיר פסול אם נשאת לא תצא והולד כשר ופסולה לכהונה מן התורה :

קלא **צריך** שתהא כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש והאשה ל"ש טופס תורף וכולי משנה פרק כל הגט (כו·) הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום מלוה וכו' ר"י פוסל בכולן ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנא' וכתב לה לשמה ובגמרא (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל צריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ואמרינן בתר הכי א"ר זירא א"ר אבא בר שילא אמר רב הלכה כרבי אלעזר כלומר דגזר טופס אטו תורף וכתב הר"ן הילכך נקטינן דבגיטי נשים לא התירו לכתוב אפי' טופס ולפיכך השמיט הרי"ף מאי דאמרינן בגמרא דצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם משום דלא איתמר אלא אליבא דת"ק שמתיר לכתוב טופס אבל אנן דקי"ל כרבי אלעזר אפילו טופס לא שרי אבל הרמב"ם כתב בפ"ג מהלכות גירושין מפני תקנת הסופר התירו חכמים לסופר שיכתוב טופסי גיטין וכו' נראה שהוא סובר דאע"ג דרב פסיק הכא כרבי אלעזר לא קי"ל הכי דדחינן לה מקמי דרב יהודה אמר שמואל ורב הונא אמר משמיה דעולא דאוקמוה למתניתין דהכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חש"ו בשייר מקום התורף כדאיתא בפרק המביא תניין (כג·) אלמא סבירא להו דלא גזרינן טופס אטו תורף וככר כתבתי שם שיש לחלק ביניהם ולקיים שתיהם עכ"ל · וגם הרא"ש השמיט ההיא דצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם וכתב הא דאמר רבי זירא אמר רב הלכה כרבי אלעזר וכתב עוד יש מפרשים דדוקא לכתחלה גזר רבי אלעזר טופס אטו תורף אבל בדיעבד אף לכתחלה תנשא כדאמרינן (גיטין כח·) גבי מחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר והרמב"ן כתב ובדיעבד נמי פסול ולא דמי למחובר דלא שייך כולי האי אבל כתיבת טופס שלא לשמה גזירה מצויה היא דאם יתירו לסופרים לכתוב טופס שלא לשמה בטרדייהו מנסי וכתוב אף תורף הילכך פסלוהו אף בדיעבד וכ"כ הרמ"ה מדקאמר רבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפוסל בגיטי נשים ולא נהירא מדקא מכשר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפסול בגיטי נשים מה שמכשיר בכולן והיינו לכתחלה מ"מ טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם הבעל לפנינו עכ"ל וגם דעת הרשב"א בספ"ב דגיטין נוטה לפסוק כרבי אלעזר דפסל בגיטי נשים וכתב שכן דעת ה"ג וכ"כ משמע בירושלמי : **ודע** דבדברי הרמב"ם פ"ג יש נוסחאות חלוקות שיש גורסים בו כדגרים ביה הר"ן שמתיר לכתחלה לכתוב טופסי גיטין כת"ק ויש גורסים בו שאם כתב טופסי גיטין פסול וכן נראה מדברי רבינו ירוחם שהיה גורס בדברי הרמב"ם אבל דעת זו שכתב רבינו דלהרמב"ם לא יכתוב טופסי גיטין לכתחלה ואם כתב כשר לגרש בו לא ראיתי מי שיגרום כן ומצאתי שהוגה בספר רבינו הרמב"ן במקום הרמב"ם (וקשה א דהא לעיל כתב בשם הרמב"ן דבדיעבד נמי פסול) ומ"מ הגירסא האמיתית בדברי הרמב"ם נראה שהוא כדגרים ביה הר"ן דהכי משמע ממ"ש בסוף אותו פרק שלא התירו לכתוב טופסי גיטין שלא לשמה לכתחלה אלא מפני תקנת הסופר כמו שביארתי : **לא** נכתב לשמו פסול ריש פ"ג (כד·) כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול והאי פסול היינו לומר שהוא בטל וכ"כ הרמב"ם בפ"ג ובסמוך יתבאר : לכך צריך ליזהר כשהבעל מצוה לסופר לכתוב שיאמר כתוב לשם פלונית אשתי כ"כ סמ"ג. וז"ל הבעל הכותב גט לאשתו צריך שיאמר לשם פלונית אשתי אני כותב שתהיה מתגרשת בו ואם אמר לכתבו ע"י אחר צריך שיאמר לסופר כתוב לי גט לשם גרושי פלונית אשתי והסופר יכוין לכתבו לשמה וכ"כ המרדכי בפ"ב דגיטין בשם ספר התרומה והגהות מיימון בשם סמ"ג ומשמע לרבינו שצריך הסופר ג"כ להוציא בפיו לשם מי כותבו ולא סגי במחשבה כדאשכחן בס"ת דבעינן שיוציא בשפתיו שכותבו לשם ס"ת וכ"כ בספרים הגו' וז"ל טוב הדבר לעשות הכל בבת אחת שיאמר הבעל לסופר בפני עדים כשרים לכתוב גט לאשתו ואותם העדים יהיו בשעת כתיבה ויאמר להם הסופר שכותבו לשם פלונית אשת פלוני ולשמו של פלוני וכתבו בקונדרסים שגם כל אחד מהעדים יוציא בפה שהוא חותם לשם

פלוני

קלא **צריך** שתהא כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש והאשה ל"ש טופס ול"ש תורף וכו' משנה פרק כל הגט (דף כ"ו) פליגי בה תנאי ופסק רב הלכה כרבי אליעזר שפוסל בטופסי גיטין גזירה משום תורף ומ"ש ואפי' בדיעבד שכתבו כבר כתב הרמב"ן שפסול לגרש בו פי' אעפ"י שכתבו כבר הגט כולו דהיינו טופס כתב שלא לשמו ואח"כ כשבא הבעל לגרש כתב גם התורף ושלחו ליד האשה והבעל הלך בדרך למקום רחוק נמי פסול לגרש בו וזהו משמעות הלשון שכתב כבר כלומר כשהיה בעל כאן כתבו כבר ועכשיו אי אפשר לחזור ולכתבו וה"ה אם גירשה בגט זה לא תנשא אלא שקיצר דכל היכא דפסול הגט לגרש בו מדרבנן באם עבר וגירשה ולא תנשא וכ"כ הרא"ש בשם הרמב"ן והרמ"ה ומ"ש רבינו ע"ש הרמ"ה ואפי' אם ניסת תצא לא נמצא כך בדברי הרא"ש כאן אלא בפרק המגרש (דף קי"ד ע"א) כתב ע"ש הרי"ף דכל היכא דתני פסול אם ניסת תצא בר מהני ג' גיטין פסולין וזה היה דעתו של הרמ"ה כאן דלא כרב האי והרא"ש לקמן בסימן ק"ן ומ"ש והרמב"ם מכשירו אפי' לכתחילה לגרש בו אם כתבו אין זה לשון הרמב"ם בפ"ג שכך כתב מפני תקנת הסופר להתירו וכו' אלא לשון רבינו הוא שמפרש כך לשון הרמב"ם שאין התקנה שיכתוב טופסי גיטין כדי שיהיו מצויין אצלו וכו' אלא היתרא הוא שהתירו לו לגרש בו אם רוצה לכתוב שאינו עובר על דברי חכמים אם כתבו לטופס שלא לשמו דלא גזרו טופס אטו תורף ומאי רבינו שכך כתב הרא"ש ולי נראה וכו' פירוש דהרא"ש לאחר שהביא דברי הרמב"ן כתב עליו וזה לשונו ולי נראה וכו' עד הבעל לפנינו ורבינו הכי קאמר הרמב"ן כתב דפסול לגרש בו אפי' אין הבעל לפנינו כדפרישית אבל הרמב"ם מכשיר אפי' לכתחילה אפי' כשהבעל לפנינו וכ"כ הרא"ש וכו' ומ"מ טוב להחמיר וכו' ומה שהביא רבינו כל לשון הרא"ש שכתב ולי נראה וכו' ולא הספיק לו במ"ש וכ"כ א"א הרא"ש הוא לפי דהיה מובן דכל משא ומתן דהכי גדולים אינו אלא כשהבעל לפנינו אבל מדמסיק הרא"ש טוב להחמיר כשהבעל לפנינו כלומר דאם אין הבעל לפנינו אין להחמיר כהרמב"ן מכלל דלהרמב"ם פסול לגרש בו אפי' אין הבעל לפנינו וה"ה אם גירשה בו לא תנשא כדפי' והכ"י הבין דלפי לשון הרמב"ם שהביא רבינו משמע דלא יכתוב טופסי גיטין לכתחלה ואם כתב כשר לגרש בו וכן הוא להרא"ש שהביא רבינו בשמו ותימה דאין זה נקרא דיעבד אם כתבו שלא כדין הלא יש בידו לכתוב גט אחר אבל למאי דפי' ניחא דמיירי דהבעל הלך בדרך למרחוק ואכתי קשה לי טובא בלשון הרא"ש שהביא רבינו דבדיעבד שכתבו כבר כשר לגרש בו דלשון הרא"ש לא משמע הכי דהא בתחלה כתב וי"א דלכתחלה גזר טופס אטו תורף אבל בדיעבד אף לכתחילה תנשא דר"ל לכתחילה פסול הגט לגרש בו אבל בדיעבד אם גירשה בגט זה תנשא לכתחילה והרמב"ן כתב דבדיעבד נמי אף על גב שגירשה בגט זה פסול הוא ולא תנשא בו לכתחילה וכ"כ הרמ"ה ולי נראה דבגיטי נשים פוסל לכתחילה וכו' עכ"ל משמע דר"ל נמי דפסול לגרש בו לכתחילה אבל אם גירשה בגט זה תנשא לכתחילה כך משמע פשט לשון הרא"ש ורבינו כתב בשמו דלא נפסל גט זה אלא לכתחילה דגזרינן בטופס אטו תורף אבל אם כבר נכתב כשר לגרש בו אף לכתחילה ונראה דס"ל לרבינו אע"ג דלי"מ ר"ל דלכתחילה פסול לגרש בו ובדיעבד אם גירשה בו תנשא לכתחילה מ"מ להרא"ש גופיה שכתב ולי נראה כו' אין דעתו כן אלא ר"ל לכתחלה אין לכתבו ואם כתבו בדיעבד כשר לגרש בו ומוכח הכי מדכתב בסוף ומ"מ טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר מכלל דקודם זה אמר דא"צ לכתוב גט אחר אלא גט זה כשר לגרש בו כיון שכבר נכתב ותו מוכח הכי מדהביא ראייה מרבי יהודה שכולל שטרות וגיטין יחד ואומר פוסל בכולן על כרחך בשטרו' לא פסל בדיעבד אם כתב הטופס עכ"ל כלומר וכיון דבשטרות פשיטא דכשר השטר בדיעבד אפי' לא נכתב אלא הטופס בלחוד ויכול לכתוב גם הטורף ומתניס גם למלוה וללוקח וזוכה במעות ובשדה ה"ה בגיטי נשים יכול לגרש בו לכתחילה כיון שכבר נכתב הטופס מדכלל ר' יהודה שטרות וגיטין יחד וטעמא דמילתא דמשום תקנת סופרים שלא יפסידו שכרם כיון שנכתב כבר הכשירוהו לגרש בו ולא גזרו טופס אטו תורף : **לא** נכתב לשמו פסול לכך צריך ליזהר וכו' משנה

ר"פ

דרכי משה

קלא (א) וכתב בסדר גיטין שלנו ואפשר שהשרטוט א"צ לשמן ובתיקון ישן מצאתי יש מחמירין דתיקון הקלף והתיכת הקולמוס צריך להיות לשמן עכ"ל וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל

ועיין

פרישה

סי' קלא (א) **לשם** האיש והאשה שנאמר וכתב לה (וכאי לה מיותר דמצי לכתוב וכתב ספר כריתות ונתן בידה כ"פ) לשמה : (ב) **שכתבו** כבר רלה לומר טופס :

(ג) **שפסול** לגרש בו דגזרינן טופס אטו תורף דגזירה מצויה היא דאגב טרדייהו מנסי ויכתוב אף תורף שלא לשמה : (ד) **והרמב"ן** מכשירו אפילו כו' כנ"ל ולפני זה צ"ל כתב הרמב"ם שפסול ועיין בדרישה : (ס) **וכ"ב** א"א הרא"ש ז"ל ול"נ דלא נפסל כו' כל זה סוף מדברי הרא"ש וכ"כ בהדיא בפסקיו (ומה שכתב ול"נ קאי אדברי הרמב"ם והרמ"ש שסברי שפסול לגרש בו וכן הוא בהדיא בפסקיו : כשהבעל מצוה לסופר שיאמר כו' גם לעדים צ"ל הבעל

לשם

דרישה

דלא גרע מאין עליו עדים כלל כמ"ש הרא"ש פרק השולח ע"ש כ"פ) :

סימן קלא [א] **והרמב"ן** מכשירו אפי' כו' וכ לשון בית יוסף ודע דבדברי הרמב"ם פ"ג

חדושי הגהות

קלא א גם הכה"ג תמה על זה ועיין בב"ח שיישב הדברים בפשטן : ב עיין ב"ד ס' רע"ד

הכה"ג

ר"פ כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד וכולי אף על גב דנכתב שלא לשם האיש נמי פסול וכך כ' הרמב"ם רפ"ג נקט התנא אשה טפי חדא משום דקרא כתיב באשה וכתב לה לשמה וילפינן מיניה איש ועוד דבסיפא נקט יתר מכן ל"ל ב' נשים דלא שייך אלא באשה ומ"ש ולכך צריך ליזהר וכו' כלומר דאם הבעל כותב הגט בעצמו הא קא חזינן דכותב שמו ושמה ופשיטא דכשר אלא כשמצוה הסופר לכתוב את הגט לגרש בו אשתו אינו כשר אא"כ שמפרש ויאמר כתוב לשם פלונית אשתי דשמא יכוין לאשתו שאינה נקראת בשם זה · כיצד שלא לשמה וכולי שם במשנה ריש הפרק :

אמר

לסופר לכתוב (ו) שיאמר כתוב לשם פלונית אשתי (ז) וכן יאמר הסופר בפיו כשמתחילו לכתוב והעדים החותמים צריך שיהיו שם בשעה שהסופר כותבו (ח) ושיכירוהו שזהו הגט שכתב הסופר לשמה ומיהו אפילו אם אינם שם אלא בתחילת הכתיבה ושמעו שמתחיל לכתוב לשמה שפיר דמי כיצד שלא לשמה סופר שהיה כותב גטין להתלמד וכתב שם איש בעלמא ושם אשתו ושם עירם ובא האיש שנכתב בשמו לגרש בו פסול ויותר מכאן (ט) אפילו צוה א' לכתוב גט לגרש אשתו ונמלך ומצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לו לגרש בו כיון שלא נכתב לשמו ואפילו יש לו ב' נשים ששמותיהן שוין וצוה לכתוב לגרש בו אחת מהן לא יגרש בו השנייה ואפילו אמר לסופר כתוב ואיזו שארצה אגרש בו וכתב הסופר על דעת זה פסול כיון שלא פירש לשם איזו הוא כותבו (י) ואפילו תלה בדעת אחרים שאמר לו כתוב לאיזו שתצא בפתח תחילה אגרשנה בו פסול (יא) דאין ברירה ובכולן לא הוי גט כלל דאפילו (יב) לכהונה לא נפסלה אם נתגרשה בו חוץ מאיזה שארצה אגרש או לאיזה שתצא בפתח תחילה [ג] שהוא גט לפוסלה לכהונה ואם נכתב שלא לשמה (יג) והעביר עליו קולמוס לשמה לא מהני ואפילו אם נכתב לשמה אם לא חתמו העדים לשמה פסול (ד) (יד) כתב הרמב"ם יש אומרים שהוא בטל לגמרי מפני שהוא מזוייף מתוכו (טו) [ג] ויראה לי כיון שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם שאינו מזוייף ממש הואיל ונמסר בעדים הוי גט פסול מדבריהם :

אמר

פלוני ולשם אשתו פלונית (ב) : והעדים החותמים צריך שיהיו שם בשעה שהסופר כותבו וכולי כ"כ המרדכי ברפ"ב דגיטין בשם ספר התרומה וז"ל והעדים צריכים שיהיו שם כשיכתוב הסופר שידעו שזהו הגט שצוה הבעל לכתוב שנכתב לשמה אמנם אפילו לא היו העדים אלא בשעת כתיבת הגט שטה ראשונה וידעו שהיתה לשמה והלכו להם לא"ה כשר די"ל כמו שהתחיל לשמה כן גמרו לשמה ורש"י פירש דלאו דוקא שטה ראשונה ממש אלא שטה שיש בה שם האיש והאשה והזמן אבל אם היה בסופו של גט ולא בתחלתו פסול כדתנן שם בפ"ב תליו פסול ומוקי לה בתליו אחרון עכ"ל וכ"כ בהגהות פ"ג בשם סמ"ג וכ"כ בסמ"ק וג"כ כתוב בכלבו בטופס רבי יצחק ז"ל ויש לדקדק על זה דהתם בפ"ב דגיטין לא איירי לענין עדים שחותמין בגט אלא בשליח שצריך לומר בפ"כ ובפ"ג ומנ"ל להשוות דין עדים החתומים על הגט לדין השליח ועוד שהרי פסק הרי"ף בריש גיטין כרבה אשי דאמר אפילו לא שמע אלא קול קולמוס יכול לומר בפני נכתב וכולי ודלא כרבי אלעזר דמצריך שיכתוב שטה ראשונה וא"כ אפילו נשוה דין עידי חתימה לדין השליח לא נפקא לן מידי במאי דפרש"י על דברי רבי אלעזר ואיפשר שדעת סמ"ג והתרומה לומר דמדמקשה ברפ"ב מדרבי אלעזר משמע דהכי קי"ל וא"כ צריכין אנו לחוש לפרש"י וגם נראה להם דדין עידי חתימה שוה לדין השליח מיהו היינו לחוש קצת אבל לקושטא דמילתא אין ענין עידי חתימה לענין שליח שכ"כ בסדר הגט דסמ"ג ודספר התרומה ובהל' הגט דמרדכי וז"ל ואם אין שם עדים בשעת כתיבת הגט נראה שהוא כשר דמסתמא כיון שהבעל צוה לסופר לכתבו לשמה בפני עדים מסתמא כותבו כן לשמה והכשר אפילו אינו מכיר כתיבת הסופר דרוב בקיאים הם ולא הצריכו חכמים להיות בשעת כתיבת הגט אלא למי שכ"כ בפני נכתב שלא להוציא הבעל לעז על הגט אבל כשהבעל עצמו נותנו אין לחוש שמא לא כתבו לשמה ואעפ"כ טוב הדבר להיות עדים בשעת כתיבת הגט וכן עמא דבר עכ"ל ודקדק רבינו לכתוב והעדים החותמים צריך שיהיו שם בשעה שהסופר כותבו לומר דלכתחלה בפני העדים עצמם שחותמין על הגט צריך לכתוב הגט וכ"כ בסדר הגט דסמ"ק והתרומה והל' הגט דמרדכי כמו שכתבתי בסי' שקודם זה · וכתב רבינו ושיכירוהו שזהו הגט שכתב הסופר לשמה כלומר שאחר שכתבו הסופר לפניהם לא יתחלף להם באחר ולא יתעלם מעיניהם עד שלא ידעו אם הוא זה שכתב הסופר לשמה אם לאו כתוב בהגהת אשר"י פ"ב דגיטין ז"ל בירושלמי אם כתב כל הגט שלא לשמה ושם האיש והאשה לשמה כשר ומשמע אפי' כתב הרי את מותרת לכל אדם שלא לשמה כשר ופליג אדשמואל דפרק כל הגט דלדידיה גם הרי את מותרת לכל אדם צריך לכתוב לשמה מא"ז · וכבר כתבתי על זה בסי' קכ"ג (ג) : כיצד שלא לשמה סופר שהיה כותב גיטין להתלמד וכו' משנה רפ"ב דגיטין כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד שמע קול סופרים שהיו מקרים איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו יתר מכאן כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו יתר מכאן יש לו ב' נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה יתר מכאן אמר ללבלר כתוב ואי זו שארצה אגרש פסול לגרש בו · ומ"ש ואפילו תלה בדעת אחרים שאמר לו כתוב לאי זו שתצא בפתח תחלה וכו' שם (כה ·) בעי מיניה רב הושעיא מרב יהודה אמר ללבלר כתוב לאי זו שתצא בפתח תחילה מהו א"ל תניתוה אמר ללבלר כתוב ואי זו שארצה אגרש פסול לגרש בו ומדאמר אפילו שתצא בפתח תחלה יהא הגט לשמה ושמותיהם היו שוין : **ובכולן** לא הוי גט כלל דאפילו לכהונה לא נפסלה וכו' שם על המשנה הנזכרת אמר רב כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פוסל וזעירי אמר כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי ורבי יוחנן אמר אף אחרון נמי אינו פוסל ופסקו הרי"ף והרא"ש כזעירי וכתבו טעם למה הלכה כמותו וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מהלכות גירושין דהלכה כזעירי וכתב רבינו דלאי זו שתצא בפתח תחלה שפוסל לכהונה כמו אמר ללבלר כתוב ואי זו שארצה אגרש משום דכיון דבגמרא פשטה מהאי מלתא דינם שוים לגמרי : **ובהא** דאמרינן כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון כתב הר"ן נראה לי דאחרון לאו פוסל לכהונה בלחוד הוא אלא אם בא אחר וקדשה חוששין לקידושיו דכיון דקיימא לן דבדרבנן יש ברירה כדאיתא בפרק משילין (לח) משמע דמאי דאמרינן דבדאורייתא אין ברירה היינו משום דלחומרא אין ברירה אבל לקולא וד"י לא אמרינן דאין ברירה ולפיכך אמר ללבלר כתוב לאי זו מהם שארצה לגרש וגירש הרי זה ספק גירושין וכ"כ הרמב"ם בפרק ג' מהלכות גירושין עכ"ל · ולפי זה גם באומר לאי זו שתצא בפתח תחלה הוי ספק מגורשת דהא דינן שוה לאומר ללבלר כתוב ואי זו שארצה אגרש וכמו שכתבתי בסמוך : **ואם** נכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס וכו' בפ"ב דגיטין (דף כ' ·) גמרא בכל כותבין אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלי"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר אמר רב אחא בר יעקב דילמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן התם דבעינן זה אלי ואנוהו וליכא אבל הכא לא וכתב הרא"ש והלכה כחכמים וגם הר"ן כתב דכרבנן קיימא לן וכן דעת הרמב"ם בפ"ג והרשב"א כתב וז"ל ולענין פסק הלכה כתב רבינו חננאל כיון דלא אמר בהדיא לא כשר ולא פסול חיישינן ליה אבל הרמב"ם כתב דאינו גט לומר דאין חוששין לו ולא פסלה מן הכהונה ונראים דברי רבינו חננאל דהא לדברי רב אחא גט כשר לכולי עלמא ואע"ג דלקולא לא עבדינן כוותיה לחומרא מיהא לחוש חוששין לו ושמא הזקיקו לרב לומר כן מפני שבמקומו בפרק הבונה (קד:) גבי מתני' כתב על גבי כתב פטור אמרינן עלה מתני' דלא כר' יהודה דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם וכו' ולא איתמר התם הא פלוגתא דפליג עליה רב אחא דלמא הא דרב חסדא עיקר ודרב אחא דחייה בעלמא הוא : **ואיכא** למידק לרב חסדא דאמר דלרבנן לא הוי כתב מאי קאמרי ליה אין זה השם מן המובחר דמשמע מן המובחר אינו הא כתב מיהא מעליא הוי ומצאתי בירושלמי בפרק הבונה שהקשו כן ופריקו בשיטתו השיבוהו כשטתך שאתה אומר כתב הוא אף הוא אינו מן המובחר עכ"ל : **ואפילו** אם נכתב לשמו אם לא חתמו העדים לשמו פסול בריש גיטין (דף ד ·) כי לא בעי רבי אלעזר עידי חתימה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי דא"ר אבא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול ופרש"י היכא דליכא עדים כלל · כלומר כי לא חתימי סהדי עליה כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושלא לשמה דה"ל מזוייף מתוכו : **כתב** הרמב"ם י"א שהוא בטל לגמרי וכו' בפ"ג מהלכות גירושין ואע"פ שהוא ז"ל מכשיר וכיולא כשנתנה בעידי מסירה כגון שהרחיק העדים מן הגט שני שיטין בגיטין הפסולים בעידי מסירה שאני התם שפיסול הגט ניכר על עידי חתימה אבל הכא שאין הפיסול ניכר דמנא ידעינן שחתמו שלא לשמה חיישינן שמא אתו למסמך על עידי חתימה ולפיכך פסול מדרבנן :

אמר

דרכי משה

ועיין בהר"ן פרק כל הגט : (ב) וכן נוהגין גם הבעל צריך לומר לעדים שיחתמו לשמו ולשמה ולשם גירושין כתב בסדר גיטין סי' ד' הסופר צריך לכתוב הגט בקביעות ולא בסירוגין דחייב לכתוב כל הגט לשמו ולשמה וכן כשהתחיל יוכר שכתבו לשמה צריך לגמרו בקביעות ולא בסירוגין אבל כשכתבו בסירוגין איכא למיחש שמא שכח לכתבו לשמו עכ"ל מיהו בדיעבד אם כתבו בסירוגין כשר וכן הוא בהגה"ת אלפסי פ"ק דגיטין דף תכג"ה : (ג) וצ"ל דלמאן דפסיל בטופס להוד כמו שנתבאר ריש הסי' כ"ש בכה"ג : (ד) בת"ה סי' רכ"ח ובתשובת מהרי"ו סי' כ"ז מעשה באחד שרהם כתם ואדר שרתם מקצת שמו נזכר שלא אמר לשמו ולשמה ואמר אני חותם לשמו כו' והכשירו התתימות הדא דעד אומר

שחתמו

דרישה

יש נוסחאות מלוקות וכו' עד כדגרסינן ליה הר"ן כו' עכ"ל אבל בדברי רבינו א"א לומר שהוא גורס בדברי הרמב"ם גם כן כמו הר"ן שמותר להתחילה לכתו' כו' דא"כ היאך כתב וכ"כ א"א וכ"כ כ' והא אינו שוה זה לזה דהרמב"ם מכשיר להתחילה והרא"ש דוקא בדיעבד וגם ב"י שהביא לשון הרא"ש צריך להיות רמב"ם במקום רמב"ן ע"ש :

[ג] **שהוא** גט לפוסלה מן הכהונה כו' ה"ה אם קדשה אחר צריכה ממנו גט מספק ר"ן פרק כל הגט כ"פ) : [ג] **ויראה** לי כיון כו' זה לשונו מ"ו לדעת המחבר שכתב דין זה דהרמב"ם לפסק הלכה אף על פי שסובר שגט אינו כשר כלל בלא עידי מסירה איירי שהגט יוצא מתחת ידה בלא עדים מסירה לפנינו אבל אמרה שהיו שם עידי מסירה ומשום הכי לא תצא דאמרינן מסתמא היו שם עידי מסירה וניתן כהוגן אבל מכל מקום פסול שהרי אין עדים כפנינו אבל אם יש עידי מסירה לפנינו נראה שהוא כשר (ולפי מ"ש ב"י לחלק כיון שאין פסולם ניכר וידוע פסול טפי יש לומר דגם רבינו מודה בכה"ג דפסול אף שיש עידי מסירה כמו להרמב"ם וק"ל) וכן הטור כתב לעיל שדוקא בעדים פסולים הוא דפסול משום דמזוייף מתוכו אבל בלא עדים כלל כשר וק"ל עכ"ל :

זמן

פרישה

לשם שיחתמו לשמה ולשם גירושין בית יוסף בשם קונטרס כ"פ) : (ו) **שיאמר** כתוב לשם פלונית אשתי לשון המשנה דר"פ כל הגט נקט דתנן שם כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול (וכן הוא משמעות התורה וכתב לה לשמה אלא שהתורה משמע שהבעל בעצמו כתב וכמ"ש א"מ"ו ז"ל בסמוך כ"פ) והאי פסול ר"ל שהוא בטל וכ"כ בית יוסף והא דלא קאמר נמי שיאמר לסופר שיכתוב לשמו דבעל משום דמסתמא כיון שהוא מצוה לסופר לכתוב כתבו לשמו א"נ משום דלפעמים הבעל עצמו כותב ואז ודאי כתבו לשמו ואין צריך להזהירו כי אם שיכתבנו לשם אשתו · ועיין בב"י שמביא לשון הסמ"ג שכתב גם כן כלשון רבינו וגם בלשון הסופר שאינו אומר כ"א שכתבו לשם פלונית אשת פלוני וכמ"ש רבינו גם כן אסופר ובשם קונטרסים כתב ב"י שיאמר העדים לשם האיש ולשם אשתו וסיומא נראה דהשכותבין לשם אשתו שתהא מגורשת בו ממנו היינו לשמו ומש"ה התחיל רבינו בתחילת הסימן שצ"ל לשמה ולשמו ולא הזכיר כ"א בלשמה וק"ל : (ז) **וכן** יאמר הסופר בפיו ולא סגי במחשבה כדאשכחן בס"ת דבעינן שיוציא בשפתיו : (ח) **ושיכירוהו** שזהו הגט כו' כלומר שאחר שכתבו הסופר לפניהם לא יתחלף להם באחר ולא יתעלם מעיניהם עד שלא ידעו אם הוא זה שנכתב הסופר לשמה אם לאו : (ובא האיש שנכתב בשמו ר"ל אפילו בו ביום שנכתב דאל"כ הוי מוקדם כ"פ) :

(ט) **אפי'** אם צוה אחד כו' ר"ל אע"ג שכתבו לשם גט : (י) **ואפי'** תלה בדעת אחרים כו' ר"ל כשתלה בדעת עצמו וי"ל שאינו מועיל דשמא שינה דעתו ממה שהיה בשעת האמירה אבל אם תלה בדעת אחרים דליכא למימר הכי ה"א דיועיל לכן כתב ואפי' תלה כו' : (יא) **שאין** ברירה רצה לומר מש"ה אינו גט ודאי דבדאורייתא לא אמרינן ברירה אבל בדרבנן יש ברירה ומש"ה נפסלה לכהונה וכדמסיק רבינו דלחומרא הוי גט וכמ"ש רבינו בהלכות ערובין במניח שני עירובין בערב שבת משני צדדין ואומר למחר לאיזה צד שארצה אלך וכן לענין הזמנה ביום טוב דבערב יום טוב אומר על כלי מלא עופות למחר איזה שארצה מהן אטול משום דבדרבנן יש ברירה אלא שהחמירו משום שמא ימצאו כולן כחושות וכמ"ש הר"ן וב"י הביאו בהלכות יום טוב סימן תל"ג ע"ש : (יב) **לכהונה** לא נפסלה כו' פירוש אם הבעל כהן אינה אסורה עליו או אם ימות הבעל מותרת לינשא לכהן : (יג) **והעביר** עליו קולמוס פירוש שהעביר על כל אות ואות הקולמוס עם דיו לשמה לא מהני דהתורה אמרה וכתב לה וזה אינו נקרא כתיבה כ"פ) : (יד) **כתב** הרמב"ם י"א שהוא בטל לגמרי כו' כתב ב"י וז"ל ואע"פ שהוא ז"ל מכשיר בגיטין וכו' כמבואר בב"י : (טו) **ויראה** לי כו' גם זה מדברי הרמב"ם וגם בדברי הרמב"ם כתוב ולא יראה לי והיא היא ועיין בדרישה :

ומן

קלב אמר לסופר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה וכנס וגירשה בו הוי גט כיון שבידו לגרשה עתה בד"א שכתב בו זמן הנתינה אבל אם כתב בו (א) [א] זמן הכתיבה פסול צוה לכתוב גט לגרש בו אשה בעלמא לכשיכנסנה (ב) כתב הרמב"ם שאין גט (ג) וליבמתו הוי ספק מגורשת וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפי' לאשה דעלמא הוי גט (ד) למ"ד אדם מקנה דשלב"ל שנים ששמותיהם שוין ושמות נשותיהן שוין ושלחו ב' גיטין ונתערבו זה בזו (ה) נותנין שניהם לזו ושניהם לזו בעדי מסירה דממה נפשך יגיע לכל אחת גיטה בידה ואם נאבד אחד מהן גם (ו) השני בטל וכתב בעל העיטור ש"מ ספק נערה ספק בוגרת ונותן גט לאביה ואח"כ נותן לה מתגרשת ממ"נ (ז) ואיני יודע מה צריך ליתנו ליד אביה שגם נערה מקבלת גיטה כדלקמן : המביא גט ונפל ממנו במקום

קלב אמר לסופר כתוב גט לארוסתי וכו' ביבמות פרק ר"ג (דף נב ·) אמר רמי בר חמא הרי אמרו אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה ולאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה ופרש"י הרי זה גט · ואם נתנו משכנסה מגורשת הואיל ובידו לגרשה משנכתב : לאשה בעלמא · וכנסה וגירשה בו אינו גט שכשנכתב לא היו ראוי לגרושין : בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דילמא כיון שלא עבד בה מאמר לא תיקו וכתבו התוספות ה"ו גט תימה דבפרק כל הגט (כו ·) אמרינן דאינו גט שלא יאמרו גיטה קודם לבנה ובקונטרס פי' דה"נ לא קאמר דהוי גט אלא בדיעבד שכבר נתגרשה בו ואין נראה דהתם דקאמר אינו גט משמע דלא הוי גט כלל ואור"ת כשכ' בו זמן שאחר נישואין שהוא זמן נתינה דאפילו גט ישן לא הוה שלא נתייחד עמה אחר זמן הכתוב בגט עכ"ל ומ"ש דבההיא דבפרק כל הגט אינו גט כלל לאו למימר' דהוי גט בטל דהא מדרבנן הוא גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אלא לומר דאם נתגרשה לא תנשא בו לכתחילה כדין גט ישן דפסול הוי מדרבנן וכן משמע מדברי הרא"ש וכתבו שם התוס' והרא"ש דההיא דכל הגט מיירי שכתב בו זמן של יום הכתיבה ופסול שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אע"ג דגט ישן כשר בדיעבד שאני גט ישן דליכא אלא ייחוד בעלמא אבל התם דכנסה איכא ודאי ביאה ולפיכך פסלוהו לגמרי וכתב הרשב"א בפרק כל הגט דמדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות גרושין משמע שהוא מפרש לזו אינו גט משום גט ישן כדברי רש"י והרי זה גט דהתם לומר שאם גרשה בו כשר : **צוה** לכתוב גט לגרש בו אשה דעלמא לכשיכנסנה כתב הרמב"ם דאינו גט בפ"ג מה' גירושין כבר כתב בפ"י דכ"מ שכתב אינו גט היינו שהוא בטל לגמרי וכתבו התוס' ולאשה בעלמא אינו גט ואפי' כתב בו זמן דאחר נישואין כיון דאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח ונראה לר"י דהיינו דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אבל למ"ד מקנה הוי גט כי היכי דמהני לענין שיחרור בלוקח עבד ע"מ לשחררו וכתב לו הרי גופך קנוי לך מעכשיו כדמוכח בהאשה רבה (צג :) ובקדושין פרק האומר (סג ·) וגט שחרור וגט אשה שוים דהא ילפינן לה לה מאשה והרא"ש כתב דברי התוס' ותמהני על הרא"ש ועל רבינו שכתבו דברים הללו שאינן עולין כדין כלל דהא בהאשה רבה ובהאומר אוקימנא בשטה להנך רבנן דסברי אדם מקנה דבר שלא בא לעולם והתוס' כתבו בהאומר דלא קי"ל כמ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וה"נ משמע בפרק איזהו נשך (סו :) דר"נ דקי"ל כותיה בדיני אמר דמוכר פירות דקל לחבירו אף משבאו לעולם יכול לחזור בו וכ"ה רבינו בח"מ סי' ר"ט דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואין לומר דכיון דאמרינן באיזהו נשך גבי מוכר פירות דקל דמודה רב נחמן דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה דמשמע דמספקא ליה אי קנה אי לא קנה והילכך לענין איסורא נקטינן לחומרא שהרי פרש"י שם דטעמא משום דכל זמן שלא חזר מחל על אכילתו משמע דמטעם מחילה הוא דאמר הכי דאילו מטעם קנין אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובהדיא פסק הרא"ש בהאומר כהאי מתני' דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי וכו' אינה מקודשת משום דהוי דבר שלא בא לעולם וא"כ למה לו לכתוב מאי דסבר בדין זה מ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כיון דלא קי"ל כותיה וצ"ע ורבינו ירוחם כתב דין זה ולא הזכיר דברי התוס' מפני שהם דלא כהלכתא כמו שכתבתי : **שנים** ששמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים ושלחו שני גיטין וכו' משנה בפרק המגרש (דף פו :) וכתב הר"ן דכי תנן אם אבד אחד מהם הרי השני בטל לא בטל ממש קאמר אלא דכיון דלא ידעינן למאן ניהו לא יכתן לא לזו ולא לזו אבל אם ניתן לאחת מהם או לשתיהן ה"ז ספק גירושין וכ"כ הרב המגיד בפ"ג : **וכתב** בעל העיטור וכו' ואיני יודע מה צריך ליתנו ליד אביה וכו' גם ה"ה כתב כן על דברי בעל העיטור בפ"ג מהלכות גרושין ובאמת דבריו תמוהים הם · ואיפשר דבעל העיטור סבר א דהלכה כרבי יהודה דאמר גבי נערה (בגיטין סד :) אין שתי ידים זוכות כאחד אלא אביה מקבל את גיטה בלבד : **המביא** גט ונפל ממנו במקום שהשיירות מצויות וכו' בפרק כל הגט (דף כז·) תנן המביא גט ואבד הימנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול מצאו בסימן מובהק ונקב בכלל אות פלוני או שאמרו עדים מעולם לא התמנו אלא על גיטא של יב"ש וכך הם דברי רבינו שכתב או אפי' במקום שאין השיירות מצויות וכולי וקאי אהיכא דמצאו לאלתר כשר אפילו במקום שהוחזקו ואין השיירות מצויות דיותר יש להכשיר בשיירות מצויות דלא הוחזקו מאילו אינן מצויות והוחזקו והטעם כתב הרא"ש דיותר יש לחוש שאותו המלוי בעיר עבר דרך שם אפילו במקום שאין השיירות מצויות ממה שניחוש שבא אחד מעיר אחרת ועבר דרך שם אך

קשה

קלב אמר לסופר כתוב גט לארוסתי כו' בפרק ר"ג (דף נב) קאמר רמי בר חמא הרי זה גט מפני שבידו לגרשה והתוס' לשם הקשו מפרק כל הגט סוף (דף כו) דבברייתא תניא דאינו גט ואור"ת דבפר"ג מיירי שכתב בו זמן הנתינה אפי' גט ישן לא הוי שלא נתייחד עמה אחר זמן הכתוב בגט והרי זה גט דקאמר היינו לגרש בו לכתחלה והיינו דכל הגט שכתב זמן דקודם נישואין וגרע טפי מגט ישן דבגט ישן ליכא אלא ייחוד בעלמא ולכך אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה אבל התם דכנסה ואיכא ודאי ביאה אינו גט כלל עכ"ל איכא לתמוה אדברי רבינו שכתב דכנכנס וגירשה הוי גט כיון שכתב בו זמן הנתינה וכפר"ת הלא אפילו לכתחלה כשר לגרש בו ואפשר דלפי דהרא"ש בפר"ג לא כתב פירוש לגרש בו לכתחלה דלא כתב אלא לשון התוס' דבפרק כל הגט דכתב בו זמן הנתינה אפי' גט ישן לא הוי לכך גם רבינו סתם דבריו ולא פירש לגרש בו לכתחילה ועוד אפשר דכיון דכתב וכנס וגירשה בו הוי גט ממילא משמע דכשר לגרש בו אף לכתחילה אבל העיקר כ"ל דרבינו חשש לחומרא כפי' רש"י בפר"ג וכדברי הרמב"ם בפרק ג' דסבירא להו דבפר"ג לא קאמר אלא דהוי גט בדיעבד אם נתגרשה בו ובפרק כל הגט לא קאמר אלא דאינו גט לגרש בו לכתחלה דומיא דגט ישן אבל בדיעבד כשר ומיהו סובר רבינו דמה שמחלק ר"ת דבכותב בו זמן הכתיבה פסול לגמרי אפילו דיעבד אמת הוא אע"ג דתלמודא לא איירי בהכי לפרש"י והרמב"ם והיינו דפרק ר"ג ובכל הגט דלכתחילה לא ובדיעבד הוי גט מיירי כשכתב בו זמן הנתינה והכי נקטינן : **צוה** לכתוב לו גט לגרש בו אשה בעלמא וכולי כתב הרמב"ם שאינו גט וליבמתו הוי ספק מגורשת תימא אמאי כתבו על שם הרמב"ם הלא תלמוד ערוך הוא בפר"ג דלאשה בעלמא אינו גט וליבמתו קא מיבעיא ליה ואסיקנא בתיקו וא"כ ה"ל ספק מגורשת ועוד הקשה ב"י מאי דהביא רבינו דברי הרא"ש דלאשה בעלמא הוי גט למאן דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כיון דהלכ' רווחת בישראל דאין אדם מקנה דשלב"ל ועל הרא"ש נמי קשה למה הביא דברי ר"י הללו בפסקיו כיון שאינן הלכה ולפע"ד יש ליישב דסבירא להו לרבינו אעפ"י דאינו גט לענין שאר חומרות מ"מ פסולה היא לכהונה מדרבנן דריח הגט מיהא הוי ביה וכדלעיל בסימן ק"ל סט"ז וכדלקמן בסימן קל"ד ומה"ט כתב רבינו דין זה בשם הרמב"ם דמדכתב דאינו גט אלמא דסובר דלגמרי אינו גט ואינו פסולה אף מן הכהונה אבל הרא"ש סובר כיון דאיכא מאן דאמר דאדם מקנה דשלב"ל קנתה האשה גט זה במקצת דפסלה מן הכהונה : **שנים** ששמותיהן שוין וכו' משנה פרק המגרש סוף (דף פו) ובנימוקי יוסף פרק ג"פ הקשה דמשמע הכא דאם לא נתערבו נותנין ומתגרשות ואמאי לא חיישינן דילמא הזיל וממטא גיטה לאיתתא דהיאך ותירץ דשאני הכא דשניהם במעמד אחד נתנו גיטין לשליח והוא מכירן וגם מכיר נשותיהן שזו אשתו של זה וזו אשתו של זה וליכא למיחש למידי כמו שהיו בעיר אחת זה בפני זה או אם זה עומד בירושלים וזה בטבריא ויודע בבירור עכ"ל ומ"ש שיתננו לה בעידי מסירה פירוש אף לרבי אליעזר דעידי מסירה כרתי ל"ק הא לא ידעי עידי מסירה בהי מינייהו מגרשה ואין זו נתינה לשמה מבוררת ור"א כיון דחתימה לשמה לא בעינן ע"כ לשמה דכתיב בקרא אכתב ונתן קאי דאביי משני להך קושיא וקאמר איתור דבעי ר"א כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי ולפיכך אף לרבי אליעזר דשניהן מתגרשות בעידי מסירה כשנותנין שניהן לזו ושניהן לזו ועיין בתוס' ר"פ כל הגט (דף כד) בד"ה בעידי מסירה · כתב מהרש"ל נראה שאין ליתן שני הגיטין ליד האשה בבת אחת דאם כן איכא תיובתא אלא נותנין לכל אחת שני הגיטין בזה אחר זה וכן נוהגין היכא דאיכא ספק בשם האיש והאשה ונותנין ב' גיטין דאין נותנין אותן ביחד אלא בזה אחר זה עכ"ל : **וכתב** בעל העיטור שמע מינה ספק נערה וכו' ואיני יודע וכו' ואפשר דב"ה לאו דוקא ספק נערה קאמר אלא ר"ל דאיכא נמי ספק שמא היא קטנה : **המביא** גט ונפל ממנו וכו' משנה בפרק כל הגט ריש (דף כ"ז) ובגמרא איכא תרתי אוקימתא ופסק האלפסי בפרק קמא דמציעא לחומרא דלא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות ואע"ג דלא הוחזקו וכתב הרא"ש עלה וכ"ש אם הוחזקו אעפ"י שאין השיירות מצויות אא"כ

דרכי משה

שחתמו לשמו אע"פ שלא אמר בפירוש ונאמן העד על זה ותו דרא לא גמר התימתו שלא לשמה ומאחר שגמרו לשמה חגט כשר ותו דאפילו כתב כל שמו שלא לשמו ולשמה מ"מ כתב אח"כ בן פלוני לשמו ולשמה ובהכי סגי עכ"ל והר"ד כהן האריך בתשובה בית א' סימן י"ג במי שכתב מקצת אות שלא לשמו וגמרו לשמו ודעתו לפסול וע"ש :

וע"ש

פרישה

סי' קלב (א) **זמן** הכתיבה פסול שמא יאמרו גיטה קודם לבנה (ר"ל שמא תתעבר כשיכנסנה ויאמרו גיטה קודם לבנה שיהיו סבורין שנתנו לה ביום שנכתב ויאמרו בלא קדושין וכתובה נתעברה ופגם הוא למשפחה כ"פ) ובעד"ר אבל לא מטעם שמא יחפה עליה כשתזנה דזה אין שייך לומר אלא בזמן כשהיתה כבר אשתו דחיישינן שמא כבר זינתה ויאמר שגירש כבר אבל בכאן דלא שייך לומר דכבר זינתה שהרי אינו כותב הזמן אלא מהיום ולא אמרינן שכתב כן שאם תזנה אמר כן וק"ל : (ב) **כתב** הרמב"ם שאינו גט ר"ל גט לומר אפילו אם כתב בגט זמן של נתינה הועיל ואין בידה עתה לגרשה : (ג) **וליבמתו** הוי ספק כו' איבעיא היא בגמרא מי אמרינן כיון דאגידא ביה כארוסה דמי ור"ל לומר ואם אמר לסופר כתוב גט ליבמתי וכשאכנסנה אגרשנה הוי גט או"ד כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו : (ד) **למאן** דאמר אדם מקנה כו' (ר"ל דכשנותן גט הוא קונה את עצמה מהבעל וכאן מקנה להאשה את גופה והיא עדיין אינה קנויה לו נקרא דבר שלא בא לעולם) כ"פ וכתב בית יוסף ותמהני על רבינו שכתב דין זה שאנן קיימא לן אין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם וכן פסק בחושן משפט סימן ר"ט ור"י (ואין לחלק בין איסור לממון דהא קיימא לן בהאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' אינה מקודשת בית יוסף כ"פ) : (ה) **נותנין** שניהן לזו כו' זה לשונו מ"ו נראה לי דלא נותניי בבת אחת דאם כן הוי מגילה אלא זה אחר זה וכן אנו נוהגין בספק שני גיטין : (ו) **השני** בטל פירש הר"ן דלאו בטל ממש קאמר דאם נתנו לשניהן הויין שניהם ספק מגורשת אלא הכי קאמר בטל ואין ראוי לכלות דהא לאיזה היא שיתנו לא יתגרש בו :

(ז) **ואיני** יודע מה כו' וכתב בית יוסף דאפשר דב"ה סבר דהלכה כרבי יודא דאמר

נערה

דרישה

סימן קלב [א] **זמן** הכתיבה פסול שמא יאמרו גטה קודם לבנה גמרא בפרק כל הגט ד' כ"ו ע"ב ואף על גב דבגט ישן (בפרק הזורק דף עט) דהיינו כהאי גוונא בדיעבד כשר שאני התם דליכא אלא יחוד אבל הכא דכנסה איכא ודאי ביאה ולפיכך פסלוהו לגמרי אבל כשכתוב בו זמן הנתינה כשר דהרי לא נתייחד עמה עד אחר זמן תוס' ואשר"י ואם תאמר תיפוק ליה דבלא טענות דשמא יאמרו גיטה קודם לבנה פסול הוא משום דהוי מוקדם ותטרוף הפירות מלקוחות שקנו מבעל אחר נישואין שלא כדין כדאמרינן לעיל בסימן קכ"ז וכן הקשו התוס' בפרק הנ"ל והניחו בקושיא וי"ל דמיירי אפי' בכנסה בו ביום ורוצה לגרש בו מיד אחר שהכניס' דא"כ הכתיבה והנתינה זמן אחד לכן ואין שייך לומר שיכתוב דוקא זמן הנתינה ושמא י"ל דהגמרא נקט זה הטעם דשמא יאמרו כו' אפילו היכא דמגרש על ידי שליח דאית ליה קלא שנכתב קודם שנמסר לר"י כמבואר לעיל בסימן קכ"ז ולהרמב"ם שהשליח מביא הגט ממדינת הים דלא שייך למימר שתטרוף שלא כדין לכן נקט הטעם משום דשמא יאמרו כו' א"כ שאין חיישינן שתטרוף שלא כדין אלא היכא שאמר לעדים ולסופר סתם שיכתוב ויחתמו לו גט אבל היכא שאומר בפירוש שאינו רוצה לגרשה אלא אחר כך כשיכנוס או יש קול שאין הגט ניתן מיום הזמן שכתוב בו וכי תבא לטרוף הלקוחות יאמרו לה שתביא ראיה אימת בא הגט לידה :

וכן

חדושי הגהות

קלב א הכה"ג בשם הרש"ך תמה ע"ז דהא בעל העיטור פסק בהדיא כרבנן וכמ"ש ה"ה בשמו ע"ש בכ"ה שכתב ליישב דעת בעל העיטור וכ"כ הב"ח ומשנה למלך דלאו דוקא ספק

נערה

(ח) במקום שהשיירות מצויות או אפילו במקום שאין השיירות מצויות (ט) ובעיר שנכתב הגט הוחזקו שנים ששמותיהן ושמות נשותיהן שוין אם מצאו לאלתר (י) שראה שלא עבר שום אדם שם משעה שנפל עד שמצאו או אפילו לא מצאו לאלתר ויש לו סימן מובהק או טביעות עין בגט או אפילו אין לו סימן וטביעות עין בגט אלא שמצאו בכלי שהיה בו הגט ויש לו סימן או טביעות עין בכלי

מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר ובגמרא ורמינהו מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם הא אמר תנו נותנים ואפילו לזמן מרובה (אמר רבה) ל"ק כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון רבי זירא רמי מתניתין אברייתא ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי שהוחזקו הוא דלא להדר והיינו דרבה ואיכא דאמרי אע"ג דלא הוחזקו לא להדר ופליגא דרבה רבי ירמיה אמר כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט א' של יוסף ב"ש רב אשי אמר כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלוני דהוי ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה סימנין אי דאורייתא אי דרבנן · ובשיעור לאלתר איפליגו תנאי בברייתא בגמרא ובתר הכי איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רבי יצחק בר שמואל הלכה שלא עבר אדם שם :

ואמאי דתנן מצאו בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו כשר כתב הר"ן מצאו בחפיסה כלי ויש לו בכלי סימן והוא שלו אם מכירו גם לגט כשר אבל בלא חפיסה אפילו מכירו לא דלא סמכינן אטביעת עינא אלא לצורבא מרבנן (כך) כתב רש"י וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות גירושין ולא מחוור דכיון שיש לו סימן בחפיסה למה צריך שיכיר הגט דהא קי"ל (ב"מ כז·) דחמור בסימני אוכף מהדרינן ועוד דכולהו איגשי ודאי קים להו בטביעות עינא ועדיף טפי מסימנא וכי אמרינן בגמ' ודיקא לצורבא מרבנן לאו משום דע"ה לא קי"ל בטביעות עינא אלא משום דכיון דמצאוהו אחרים והוא בידינו חיישינן שמא משום הפסד שכרו הוא משקר אבל הכא שהוא עצמו מצאו למאי ניחוש לה אלא ודאי תנא תרתי קאמר מצאו בחפיסה ויש לו סימן בה או שמכירו לגט בטביעות עינא כשר וכן כתבו התוס' והרא"ש והרשב"א והמרדכי כדעת הר"ן וגם בפירושי רש"י שבידינו כתוב כדבריהם וז"ל אם הכירו כשר מילתא באפי נפשה ואו או קתני או שמכירו ואפי' מצאו בכל מקום כשר וזה שלא כפי מה שהעידו עליו הרשב"א והר"ן והרב המגיד ז"ל וכתבו התוס' והרא"ש והרשב"א דהא דסמכינן אהכרתו אע"פ שאינו צורבא מרבנן הייני במגו דאי בעי אמר לא נאבד מעולם ולפי זה אם יש עדים שנאבד גטו לית ליה מגו ולא סמכינן אטביעות עינא אלא א"כ הוא צורבא מרבנן אבל ה"ה בשכתב שיטה זו בפ"ג תלה הטעם מפני שעד אחד נאמן באיסורין בטביעות עינא ולפ"ז איפשר לדון ולהכשיר אפילו ידעו אחרים או ראו שאבד ממנו כיון שאח"כ מצאו הוא עצמו : **ובמצאוהו** אחרים דלא מהדרינן ליה בטביעות עינא אלא אם כן צורבא מרבנן שכתב הר"ן הטעם דחיישינן דילמא משקר משום הפסד שכרו כתב הרשב"א עוד טעם אחר והוא דלא ב ליהוי למרי גיטא תרעומת עליה וטעם זה עולה אפילו כשאינו נוטל שכר :

ואמאי דמכשרינן במצאו בחפיסה כתבו התוס' וא"ת וניחוש לשאלה כדאמרינן בפרק בתרא דיבמות (קכ:) וי"ל דקים ליה בנפשיה שלא השאילה לשום אדם א"נ ביודע שבחפיסה אבדו ומ"מ צריך שיהא מכיר חפיסה או דלוסקמא

קשה דבפרק ג"פ סוף (דף קע"ב) קאמר אביי דלנפילה דלחד לא חיישינן ולנפילה דרבים חיישינן א"כ בשיירות מצויות דאיכא איגשי טובא דמביאין גיטין מכ"ש טובא ודאי חיישינן לנפילה דרבים אף על פי דלא הוחזקו משא"כ באין השיירות מצויות אע"ג דהוחזקו דכיון דאין לחוש אלא לנפילה דיחיד לא חיישינן ויש לייסב דאין הלכה כאביי אלא כרבא דפליג עליה ולא מפליג בין נפילה דיחיד לנפילה דרבים : **אין** אפי' במקום שאין השיירות מצויות ובעיר שנכתב הגט הוחזקו שנים וכו' איכא להקשות דבפירוש רש"י משמע דהוחזקו ולא הוחזקו דקאמר בגמרא היינו דבאותה העיר שנפל לשם הגט הוחזקו שני יב"ש ואפילו מעיר אחרת שלא נכתב בו הגט ואמאי שינה בו רבינו ואמר דבעיר שנכתב הגט הוחזקו וכו' ויש לומר דרש"י מיירי להיכא שאין כותבין שם עירו ושם עירה בגט אבל רבינו דבזמנו היו כותבין שם עירו ועירה כדלעיל בנוסח הגט בסימן קכ"ו ולפי זה צריך לפרש דהוחזקו שני יב"ש בעיר שנכתב הגט דאל"כ הלא נודע משם עירו ועירה שנכתב בגט דתמנו נפל ולא מיב"ש דבעיר אחרת ובהשגות הראב"ד פרק ג' כתב וז"ל והוחזקו שני יב"ש בעיר אחת ר"ל באותה העיר הכתובה בגט יב"ש דממתא פלוני עכ"ל : וה' המגיד כתב על זה ומ"מ אפשר שאין כתוב בגט שם עירו ושם עירה כלל עכ"ל כלומר דלפי זה אפשר לפר' ג"כ הוחזקו שני יב"ש בשני עיירות וכדפירש"י בד"ה והוא שהוחזקו וכו' וא"ת לפי דעת רבינו במקום שהשיירות מצויות ולא הוחזקו שני יב"ש בעיר שנכתב בו הגט אמאי פסול לזמן מרובה הלא נודע משם עירו ושם עירה שנכתב בגט שלא נפל מיב"ש דבעיר אחרת וי"ל דבשיירות המצויות חיישינן ג"כ לב' עיירות ששמותיהן שוות ואיכא בכל אחת יב"ש ששמות נשותיהן שוות וה"א בגמ' חיישינן לשני שווירי : **ומ"ש** שנים ששמותיהן ושמות נשותיהן שוות כפירש"י בפרק כל הגט בד"ה והוא שהוחזקו וכו' וכ"כ התוספ' בפרק גט פשוט (דף קס"ז) בד"ה וליחוש לשני וכ"כ סמ"ג בה' גירושין אבל בשלטי הגיבורים פ' כל הגט (דף תקס"ז) כתב ע"ש ר"י אחרון דאעפ"י שאין שמות האנשים שוות חוששין שמא קידש זה אשה אחרת ששמה כשם אשתו של זה וכתב לה גט זה והכי נקטינן בשני יב"ש בעיר אחת דאין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה אעפ"י שאין שמות נשותיהן שוות דחוששין שמא קידש וכו' :

אם מצאו לאלתר וכו' או אפילו אין לו סי' וט"ע בגט וכולי כתבו התוס' בריש (דף כח) בד"ה מצאו בחפיסה דדוקא כשמצאו הוא בעצמו איירי דנאמן בהכרתו אף על גב דלאו צורבא מרבנן הוא במגו דאי בעי אמר לא אבדתי ואינו נאמן אלא בטביעת עין או בסימן מובהק דאם אינו סימן מובהק אין סומכין על הסימן לגרש בו דסימנים לאו דאורייתא שמא אין גט זה של אשה זו מיהו היכא דאיכא תרתי למעליותא דיודע דבכלי אבדו וגם יש לו סימן בכלי אעפ"י שאינו מובהק חשוב כאילו היה בו סימן מובהק כך נראה מדברי התו' והרשב"א לשם ונראה לפע"ד לדייק כך מלשון רבינו שכתב תחלה ויש לו סימן מובהק או ט"ע בגט וכו' ואח"כ כתב אלא שמצאו בכלי שהיה בו הגט ויש לו סי' או טביעות עין בכלי ולא כתב ויש לו סימן מובהק משמע דאפי' אין לו סימן מובהק כיון שיודע שאבדו בכלי ויש לו בו סימן הני תרתי למעליותא חשוב כסימן מובהק

ולמד

בכלי ויודע שלא השאילו לאחר או שמצאו (יא) קשור בכים או בארנקי ובטבעת שלו או שמצאו (יב) בביתו בין כליו כשר ולא חיישינן שמא אחר הוא ולא נכתב לשם זה האיש (יג) אבל לא מצאו לאלתר כגון שאינו יודע אם עבר אדם שם אם לאו ואין לו טביעות עין וסימן בכלי ולא בגט פסול דשמא לא זהו הגט שנאבד אלא אחר ששמו כשמו של זה כתבו ונפל ממנו ואפילו אם עדים מעידים שהאחר שהוחזק כשמו של זה לא היה בעיר (יד) כשנכתב הגט פסול וכן אם ראה שעבר אדם שם פסול אפילו לא שכיחי שיירות ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון (טו) ואפי' היה עכו"ם שעבר שם אא"כ עדי הגט אומרים מעולם לא חתמנו על גט אחר ששמו כשם האיש הזה אז הוא כשר אפי' אם אינם מעידים (טז) שזה התובעו הוא

ועדיין לא שהה אדם מן העוברים או שמצאו בכלי שהניחו בו ויש לו טביעות עין בארכו ורחבו של גט שהיה כרוך בו הרי הוא בחזקתו ונתגרש בו הוחזק באותו המקום איש אחד ששמו כשמו שבגט חוששין שמא גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא הואיל ועבר אדם שם אע"פ שלא שהה והרב המגיד מפרש דבריו דכי קתני הוחזק באותו המקום איש אחד ששמו כשמו אשיירות מצויות קאי ומשום דאיכא תרתי לריעותא פסק דבעבר אדם שם אע"פ שלא שהה חוששין ומיישב דבריו כמו שיישב הר"ן לדעת הרי"ף (א) דלא ראה לפסוק לחומרא כלישנא בתרא דר' זירא דאע"פ שלא הוחזקו ונפסול בזו גם בעבר אדם שם דדילמ' גם ללישנא בתרא דרבי זירא סבירא ליה כמ"ד הלכה כל שלא שהה אדם שם אבל כשאין שיירות מצויות בין הוחזקו בין לא הוחזקו מחזירין אפי' לזמן מרובה אבל הרשב"א מפרש דברי הרמב"ם דכי קתני הוחזק באותו המקום איש אחר ששמו כשמו קאי גם להיכא דאין שיירות מצויות ותמה עליו ויש לתמוה על ה"ה שהזכיר שהרשב"א כתב שלא ידע טעם לדברי הרמב"ם ולא הזכיר איך הרשב"א הפליג דעתו לדעת אחרת · ורבינו בסוף סי' זה כתב דברי הרמב"ם כלורתן ולא ביאר דעתו איך היה מפרשם ומעתה יתבאר דברי רבינו מ"ש המביא גט ואבד ממנו במקום שהשיירות מצויות וכו' הוא כשיטת הרא"ש דבשיירות מצויות אע"ג דלא הוחזקו לא מכשרינן לזמן מרובה וכל שכן אם הוחזקו אע"פ שאין שיירות מצויות ופירש בהוחזקו ב' יוסף ב"ש שגם שמות נשותיהם שוים דאל"כ ע"פ שם האשה יתברר של מי הוא גט זה והו"ל כלא הוחזקו ובשיעור לאלתר כתב ג"כ כשטת הרא"ש דהוי שלא עבר אדם שם ולא חילק בין שיירות מצויות לשאינן מצויות ולא בין הוחזקו ללא הוחזקו ובמכיר הגט אע"פ שאינו מכיר הכלי או במכיר הכלי אע"פ שאינו מכיר הגט הכשיר אפי' שלא לאלתר כדברי המפרשים מתני' דמצאו בחפיסה וכו' ומכירו דתרתי קתני ודלא כהרמב"ם לסבר דחדא קתני · ואם היכר הוא ע"י סימן התנה שיהיה מובהק דאם אינו מובהק לאו כלום הוא כדאמרינן גבי אוקימתא דרב אשי ודוקא נקב בצד אות פלוני דהוי סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה סימנין אי דאורייתא אי דרבנן וכיון דמחמת ספיקא הוא משמע שאם היה מכירו בסי' שאינו מובהק ונתגרשה בו הויא ספק מגורשת (ב) : **ומ"ש** ויודע שלא השאילו לאחר הוא כדברי התוספות שכתבתי בסמוך ומ"ש או שמצאו קשור בכים ובארנקי ובטבעת שלו ברייתא בפרק כל הגט

ולמד כך מדברי התוספות כדפרישית : **אין** שמצאו קשור בכים או בארנקי ובטבעת שלו האי שלו אכולהו קאי ומיירי כשהוא בעצמו מצאו קשור בכים שלו או בארנקי שלו או בטבעת שלו ומכירו בטביעת עין ובהכי לא בעינן דידוע שלא השאילן לאחר דמסתמא לא אושלינהו דטבעת חיישי לזיופא וכים וארנקי מנחשי איגשי ולא מושלי כדאיתא פרק בתרא דיבמות (דף ק"ב:) וכיון שאמר שהגירו נאמן במגו אבל אם אחר מוצאו והוא נותן סימן קודם שיראה הגט שהוא קשור בכים אין קשירת זה סימן דדילמא גט אחר הוא שהוא קשור ג"כ בכים וכך הוא משמעות פירש"י בפרק כל הגט ובתו' לשם גם כן כתבו דהכי הוא למסקנא אלא דביבמות קס"ד מעיקרא למידק מינה דסימן דאורייתא אפי' כשמצאן אחר מהדרינן ע"י סימן זה דקשור בכים וכו' ואין זה סימן למסקנא אלא דוקא כשמצאו הוא בעצמו ובמכירו וכמ"ש רבינו : **אין** שמצאו בביתו בין כליו בברייתא תניא או שמצאו בין כליו ורש"י פי' בין כלי ביתו ורבינו כתב בביתו בין כליו דתרתי בעי בביתו לאפוקי בחצרו אעפ"י שמצאו בין כליו שבחצרו ובין כליו שבביתו לאפוקי בקרקע ביתו ואינו בין כליו דאיכא לחוש ליב"ש אחר שהוא בביתו ונפל ממנו וכן פי' התו' ומביאו ב"י ונראה פשוט דכיש לו סימן מובהק בגט או בכלי או קשור בכים וכולי בכל הני הגט כשר אפילו שכיחי שיירות וגם הוחזקו שני יב"ש וכ"כ הר' ירוחם וכ"כ הרשב"א ומביאו ב"י ולזה האריך רבינו בלשונו ואמר כשר ולא חיישינן שמא אחר הוא ולא נכתב לשם זה האיש ולא הספיק לומר כשר בלחוד אלא לישנא יתירא אתא לאורויי דלא חיישינן כלל אפילו שכיחי שיירתא וגם הוחזקו : **ואפילו** אם עדים מעידים שהאחר שהוחזק בשמו של זה לא היה בעיר וכולי בפרק האשה שלום (דף קי"ו) בההוא גיטא דאשתכח בסורא כתוב ביה אכא ענן בר חייא וכולי והוה ענן בר חייא אחרא בנהרדעא אמר רבא הכא חיישינן הואיל והוחזק איש אחר בעירו כשמו אעפ"י שלא היה עמהם בעירו כשנכתב הגט חיישינן שמא אמר לעדים במקום אחר ליכתוב גט לאשתו והם לא כתבו אותו עד שהגיע לאותו העיר שהגט כתוב בו ושמא ליב"ש אחר הוא זה הגט שהוא בן עירו : **אבל** לא מצאו לאלתר כגון שאינו יודע וכולי וכן ראה שעבר אדם שם פסול אפילו לא שכיחי שיירות ולא הוחזקו ב' יב"ש משמע דרבינו מחלק שלשה חילוקים בדין זה הא' הוא דבשכיחי שיירות ולא

בטביעות עין כשמלאו אחר והבעל או השליח תובעו כיון שאין לו מגו חוששין דאעפ"י שאומר שהוא שלו דמכירו בטביעות עין אינו אומר כן אלא לפי שסובר דפשיטא שהוא שלו דאין לחוש ליב"ש אחר שנפל ממנו ג"כ ולכך הוא אומר שמכירו בט"ע אעפ"י שאינו מכירו אבל כשעדים אומרים מעולם לא חתמנו וכולי ודאי קושטא קאמר דהוא שלו דאינו חשוד לשקר במזיד וכ"כ התו' והרא"ש להדיא וכן כתב רבינו בסמוך אבל בטביעות עין אין מחזירין אותו לתובעו וכולי :

ומ"ש וכתב הרמ"ה אע"ג שאינן מעידין בפירוש וכו' נראה דהרמ"ה תפס פרש"י שזה התובעו הוא אותו שחתמו לו ולכך צריך לומר דמיירי שאינן מעידין שזהו חתימת ידם ולזה חתמו דאם היו מעידין שזהו חתימות ידם ולזה חתמו פשיטא שיחזיר וכ"כ התוספות לשם בד"ה מעולם :

והרמב"ם חילק וכולי עד סוף הסימן ולפעד"נ דהרמב"ם דקדק בדברי הרי"ף דכתב בפרק כל הגט ומסתברא לן דהכי הא מילתא דהיא איסורא לחומרא עבדינן שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם דהוחזקו שני יב"ש חיישינן שמא ממנו נפל וכולי דאף למה שמיישב הראב"ד דבריו בזה דר"ל שהוחזקו שני יב"ש ולא שכיחי שיירתא אכתי קשה טובא דאין מקום פסק הלכה זו כאן אלא בפ"ק דמליעא דמביא הרי"ף פלוגתא דרבה ורבי זירא ופסק כרבי זירא דבשיירות מצויות ולא הוחזקו הגט פסול ה"ל לרי"ף לפסוק שם וה"ה בהוחזקו ב' יב"ש ולא שכיחי שיירתא אלא ודאי דעת הרי"ף דבשכיחי שיירות ולא הוחזקו דלא שרינן לזמן מרובה אינו אלא בשהה שם אדם אבל כאן דפסק הרי"ף לחומרא דלא שרינן אפילו בעבר שם אדם ולא שהה וקאמר הרי"ף דהך חומרא לא מחמרינן אלא דוקא בהוחזקו אף על גב דלא שכיחי שיירתא דטפי יש לחוש בהוחזקו כמו שכת' הרא"ש וכדפירש' לעיל בסעיף ד' וכן משמע ממה שכתב הרבי' ירוחם דנראה מדברי הרמב"ם כמו שכתב הרי"ף ועיין שם :

קלג צריך שיהיו שני עדים וכולי עד אינו גט פירוש אינו גט כלל ושריא לחזור לבעלה כהן ואמר עוד דתקנת חכמים להחתים עליו ב' עדים וכולי ופירשו התוס' דאם לא החתים עליו אינו פסול אלא תקנה זו כעין עצה טובה היא וכפי' ב"י לדבריהם וכתב עוד ב"י שמ"ש רבינו בפני שניהם כלו' שיהיו שניהם יחד בשעת מסירה לאפוקי אם מסרו לה בפני אחר וחזר ומסרו לה בפני אחר עכ"ל ודין זה צ"ע אם הגט בטל לגמרי או פסול הוא בלבד :

ויש

הוא אותו שחתמו לו וכתב הרמ"ה אע"ג שאינן מעידים בפי' שזהו חתימת ידם כגון שאין הגט עתה בפנינו (יז) אפילו הכי כשר וכגון דלא איתחזק דאיכא עדים אחרים ששמם כשמם של אלו אבל אם יש עדים אחרים ששמם כשם אלו אינו כשר עד שיעידו שזהו חתימת ידם או שיאמרו העדים אנו מכירים הגט שיש לנו בו סימן מובהק שיש בו (יח) נקב בצד אות פלוני ואפי' אינם אומרים הסימן (יט) עד אחר שיראו אותו ואם התובעו אומר הסימן אינו מועיל אא"כ יאמר אותו קודם שיראה הגט אבל בטביעות עין אין מחזירין אותו לתובעו שאין מועיל טביעת עין להכשירו אלא (כ) כשמוצאו אותו בעצמו שאבד לו והיכא שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ולא שכיחי שיירות מחזירין אותו בלא סימן אפי' שהה כדי שיעבור אדם שם וכל זה (כא) כשהבעל מודה שנתנו לאשה (כב) או שהיא נותנת בו סימן מובהק הא לאו הכי אין מחזירין לה כדלקמן בסימן קנ"ג בד"א דמחמירין לפסול בחד צד לריעותא בהוחזקו שנים ששמותיהם שוין או בשיירות מצויות בגט מפני שאפשר לכתוב אחר (כג) אבל לענין מיתה כמו שמעידים על יוסף בעל פלונית שמת אשתו מותרת אא"כ שיירות מצויות וגם הוחזקו באותה העיר שנים באותו השם (כד) והרמב"ם חילק שבמקום שהשיירות מצויות חשיב לאלתר כל שלא שהה אדם שם אע"פ שעבר שם ובמקום שהוחזקו שנים ששמותיהן שוין לא חשיב לאלתר אא"כ לא עבר אדם שם ואינו נראה כן אלא אין חילוק ביניהם כדפרישית (כה) [ג] וכן השיג עליו הראב"ד :

קלג צריך שיהיו שני עדים כשרים בשעת מסירת הגט (א) שימסרנו לה בפני שניהם מסרו לה שלא בעדים או אפילו בעד אחד או שנמצאו עדי מסירה פסולין אינו גט ואע"פ שצריך למוסרו לה בעדים תקנו חכמים להחתים עליו ב' עדים שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לקלקלה לכך תקנו עידי החתימה ומשרואין אותן חתום בו (ב) תולין שבודאי נמסר כראוי בעידי מסירה אבל אם ידוע שלא נמסר בעדים אינו גט כלל ורב אלפס

כדברי התוספות והרמב"ם והרא"ש ושלא כדברי רש"י והר"ן ומ"ש בשם הרמ"ה הם מילי דסברא · ומ"ש או שיאמרו העדים אנו מכירים הגט וכו' היא אוקימתא דרב אשי : ומ"ש ואפי' אינו אומר הסימן עד אחר שיראו אותו ואם התובעו אומר הסי' וכו' הם דברי התוספות והרא"ש ומ"ש אבל בטביעות עין אין מחזירין אותו לתובעו כו' הם דברי התוס' והמפרשים אמתני' דמלאו בחפיסה וכו' ואע"ג דבגמרא פרק כל הגט אמרינן דלצורבא מרבנן מהדרינן בטביעות עינא לא כתב כן רבינו וגם הרמב"ם בפרק ג' לא חילק בין אינש דעלמא לצורבא מרבנן וכתב ה"ה שהטעם לפי שאין מצוי צורבא מרבנן בדורות הללו ויבא הדבר לכלל מחלוקת מי הוא צורבא מרבנן ורצה להחמיר באיסור ערוה ומ"ש והיכא שלא הוחזקו שני יוסף ב"ש וכו' היינו ברייתא דרמי רבי זירא אמתני' מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ומשמע אפי' לזמן מרובה כדאמרינן בגמרא ואוקמה במקום שאין השיירות מצויות ואליבא דלישנא בתרא דפסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כותיה בעינן נמי שלא הוחזקו שני יוסף ב"ש : בד"א דמחמירין לפסול בצד אחד וכו' בפרק כל הגט אחר שכתב הרא"ש דברי הרי"ף שפסק לחומרא כלישנא בתרא דרבי זירא כתב וגרסינן בפרק האשה שלום (קטו :) יצחק ר"ג הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב מי חיישינן לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישי' רבא אמר לא חיישינן וע"כ מיירי התם דלא הוחזקו ושכיחי שיירתא ופליגי אביי ורבא בפלוגתא דרבה ורבי זירא ורבא סבר כרבה דאמר לא חיישינן עד דאיכא תרתי שיירתא והוחזקו ופסק שם הרי"ף כרבא ואיפשר דהכא פסק הרי"ף לחומרא במילתא דאיסורא ולא מהדרינן גט לבעל לגרש בו כיון דאיפשר שיכתוב גט אחר אבל בעובדא דיצחק ר"ג אי חיישינן לתרי יצחק צריכה להתעגן כל ימיה ופסק לקולא כמו שמצינו שהקילו הרבה קולות בעדות אשה ועל חומר שהחמירו בסופה סמכו והקילו בתחלתה משום דאשה דייקא ומינסבא : והרמב"ם חילק שבמקום שהשיירות מצויות וכולי כבר נתבארו בסמוך דברי הרמב"ם ובמה שפירש בו ה"ה אין מקום להשגת הראב"ד :

קלג צריך שיהיו שני עדים כשרים בשעת מסירת הגט שימסרנו לה בפני שניהם כלומר שיהו שניהם יחד בשעת מסירה לאפוקי אם מסרו לה בפני אחד וחזר ומסרו לה בפני אחר : מסרו לה שלא בעדים או אפילו בעד אחד וכו' בפרק המגרש (דף פו ·) תנן א רבי אליעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואמרינן בגמרא (שם) דהלכה כרבי אליעזר בגיטין וכתב הרי"ף דמהא שמעינן דלא בעינן עידי מסירה היכא דאיכא עידי חתימה והיינו דתנן בהשולח

ויש מהגאונים שהורו שהוא פסול כתב ב"י כלומר מדרבנן וכן פי' מהר"ן בהשולח דלהגאונים פסול מדרבנן ולדברי הרא"ש משמע דבטל נמי הוי ורבינו כתב שהרא"ש סובר כדברי הגאונים כלומר שאינם מכשירים בעידי חתימ' לחודייהו ולא נחת רבינו לדיוקי תיבת פסול על מה מורה עכ"ל וכ"כ מהרש"ל דלהרא"ש לאו דוקא פסול כדברי הגאונים אלא הגט בטל והבנים ממזרים וכן פסקו התוס' דלר"א עדי מסירה כרתי ולא עדי חתימה ואינו גט כלל בלא עדי מסירה וכן עיקר עכ"ל :

קלד צריך ליבטל כל מודעא וכולי פירוש כל מי שבא ליתן גט לאשתו ולא ידעינן אם מגרש מרצונו או מחמת אונס חיישינן דילמא אנוס הוא ומסר מודעא בפני ב' והגט בטל והולד ממזר ולכן מן הסתם צריך שיבטל כל מודעא קודם שיתן הגט דאילו היה נודע שמגרש מרצונו א"צ לבטל מודעא דאינו חשוד שמסר מודעא שיקלקלה בידי שמים כמו שכתב בסמוך ע"ש הרא"ש והא דכתב רבינו דצריך שיבטל מודעא מן הסתם לא אשכחן לה מפורש בתלמודא ולא באלפסי ובאשיר"י וברמב"ם אבל ה' המגיד כתב בסוף פ"ו וז"ל ומ"מ נהגו להצריך ביטול כל מודעות לכתחלה מפני קלקול הדור ומפני הרמאין וכן ראוי לעשות ואף מדברי הגאונים נראה שהיו נוהגין כן עכ"ל לפי זה משמע דאף במגרש מרצונו צריך שיבטל כל מודעות דלא כהרא"ש :

ומ"ש אעפ"י שלא לקח בקנין כ"כ הרמב"ם בפ"ו וכתב ה"ה פשוט הוא שלא נזכר בהן קנין בכל התלמוד ולא שייך בהו עכ"ל ומ"מ קצת ק' מהיכא תיתי שצריך קנין עד שהוצרכו לפרש דלא צריך קנין ולפעד"נ דלפי דבקדושין ר"פ האומר קא מקשה ר' יוחנן לריש לקיש דקאמר במקדש אשה בתוך ל' יום וחזרה בה דאינה חוזרת משום דנתינת מעות ליד האשה כמעשה דמי ולא אתי דבור ומבטל מעשה דהא תנן השולח גט לאשתו והגיע בשליח וכולי והא נתינת גט ליד השליח דכי נתינת מעות ליד האשה דמי וקתני ה"ז בטל ומשני התם

אלפס ז"ל כתב ודאי לכתחלה צריך עדי מסירה ועידי החתימה אבל בדיעבד שלא היו אלא עדי מסירה או עדי החתימה או שנמצאו עדי מסירה פסולים סגי בעדי חתימה ולא אמרינן עדיין היא א"א הואיל ואיכא עדי החתימה והם כשרים והגט יוצא מתחת ידה גט מעליא הוא וכ"כ הרמב"ם חתמו בו שנים ועבר ונתנו בינו לבינה או שנמצאו עדי מסירה פסולין ה"ז כשר הואיל ועדים שבו כשרים והרי הוא יוצא מתחת ידה [א] ויש מהגאונים שהורו (ג) שהוא פסול וא"א ז"ל כתב כדברי הגאונים :

קלד צריך שיבטל כל מודעה קודם שיתן הגט שאם מסר מודעה בפני ב' ואמר גט זה שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל (א) הרי הוא בטל אע"פ שלא לקח בקנין (ב) אע"פ שאין מכירין את אונסו ואפילו אינו אומר אמת שאינו אנוס כיון שבטלו אינו גט ואע"פ שנותנו אח"כ לא אמרינן שבטל המודעא שמסר (ג) עד שיאמר בפירוש שמבטל

כדעת התוספות וכן דעת סמ"ג והתרומה והמרדכי · ומה שמזכירים תוספות והרא"ש עדים חתומים בו היינו לומר שמכירים חתימות ידי העדים דאל"כ לא מחזקינן ליה שנמסר בהכשר כיון דאכתי לא נתקיים בחותמיו וכ"כ רבינו בהדיא בסי' קמ"א גבי הא דכתב הרמב"ם שאם גט יוצא מתחת יד שליח קבלה אין צריך עדים אבל הר"ן מסכים לדעת הרי"ף וכן נראה שהוא דעת הרשב"א מתוך מה שכתב בהמגרש אע"ג דבריש גיטין ובפרק התקבל משמע דס"ל כדעת התוס' וכתבו ג"כ שהרמב"ן הסיב להעמיד דברי הרי"ף וכתב הרשב"א שגם הראב"ד פסק דאף עידי חתימה כרתי לרבי אלעזר וגם רבינו ירוחם בח"ב מסכים לדברי הרי"ף וכן דעת הרמב"ם בפ"א מהלכו' גירושין וכתב הרשב"א בפרק התקבל שכתב בעל העיטור הא מני ר' אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי ואין גט כשר בלא עידי מסירה כסתמא דמתני' ב' שאמרו בפנינו קבל אפילו איכא עידי חתימה לא נראו דבריו כלל ואיפשר שגם הוא לכך נתכוון כמ"ש עכ"ל כלומר דמשמע מפשט דברי בעה"ע שאם לא באו עידי מסירה לפנינו אפילו איכא עידי חתימה לא מתכשר וכתב הרשב"א שאיפשר דה"ק אם לא ניתן הגט בעידי מסירה אפי' איכא עידי חתימה אינו כשר וכדעת התוס' וסייעתם והוי יודע שכתב רש"י בריש גיטין דלרבי אלעזר אפילו לכתוב לכתחלה ולתת לה בעידי מסירה בלא עידי חתימה מכשיר וכתבו שם התוספות והרשב"א שכן נראה מדתנן בפ"ב (כא :) אין כותבין על נייר המחוק ועל הדפתרא מפני שיכול להזדייף וחכמים מכשירים וחכמים היינו ר"א דאמר עידי מסירה כרתי כדאמר התם מדאמר ת"ק אין כותבין ואיהו קא מכשר משמע דמכשירים לכתוב וליתן קאמר והא דתנן בהשולח התקין ר"ג שיהו העדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם לאו למימרא שיהא צריכין לכך לכתחלה אלא תיקון ולמד דעת את העם לעשות כן שלא יצטרכו לעידי מסירה אבל אם באים לסמוך לכתחלה אעידי מסירה סומכין וכ"כ גם הרא"ש בהשולח ולפי זה כשכתב רבינו תקנו חכמים להחתים

המודעא דאתי דיבור האחרון ומבטל דיבור הראשון וזהו שכתב הרא"ש ואם מסר מודעי וכו' עד ועל כל התנאים שהתנה דהכל הולך אחר דבורו האחרון וזהו כמי דעת הרמב"ם שסובר דאם דבורו האחרון הוא וכל דבר שאבטל בו מודעא זו ה"ז בטל וכתב אח"כ הגט ונתנו לה וכולי הרי הגט בטל אבל אם דבורו האחרון קודם כתיבת הגט שמבטל כל הדברים שגורמין בטול הגט ואחר כך כותב הגט וחותמו ונותן הגט לידה ה"ז גט כשר ולא יניחוהו לצאת כי שמא יחזור מדעתו ויבטל כל הבטולים ואתי דיבור האחרון ויבטל הראשון ולא יהא גיטו גט כלל ולא ידעתי למה כתב הרא"ש דלא כהרמב"ם דלפע"ד אין כאן מחלוקת כלל בין הפוסקים וכך פירש המגיד לדעת הרמב"ם שאחר דברי האחרון אנו הולכי' וכולי אלא דקשה לפי זה הא דמשמע מדברי הרמב"ם דמחלק בין שהיה ביטול המודעא בלשון פרט ובין שהיה בלשון כלל ואם אחר דברי האחרון אנו הולכים מה לנו בין שהוא בלשון פרט ובין שהוא בלשון כלל וגם הרשב"א לא נתיישב לו חילוק זה שמחלק הרמב"ם בין לשון כלל ללשון פרט ומביאו בית יוסף ולכן נראה דשני חילוקים ניגהו דבזה ודאי התיישב על נכון והוא דפשיטא דאין חילוק בין לשון כלל ללשון פרט לעולם אנו הולכין אחר דברי האחרון ומיהו אין זה אלא היכא דהמודע' ביטל המודעא ומסירת המודעא על הביטול וכשחוזר ומבטל המודעא על הביטול עד סוף כל מודעי דמודעי הכל הוא בלשון פרט או הכל הוא בלשון כלל התם הוא דהכל הולך אחר דבורו האחרון דאתי דיבור האחרון ומבטל דבור הראשון אבל כשהמודעא בלשון כלל והביטול בלשון פרט ה"ז גט בטל ואם המודעא בלשון פרט והביטול בלשון כלל הגט כשר ובזו אין הולכין אחר האחרון אלא אחר לשון כלל וכך הבין הריב"ש כמ"ש בתשובה סימן תפ"ב ומביאו ב"י : **ומ"ש** לכתחלה טוב הוא וכו' נראה דה"ק דאף על פי דאין צריך לבטל מודעא דאין חוששין כשמגרש מרצונו שיקלקלה בידי שמים אפ"ה טוב הוא

שמבטל המודעא ואז היא בטילה וא"צ קנין כתב א"א הרא"ש ז"ל ואם מסר מודעא ואמר אף אם אבטלנה לא תבטל (ד) אם בטל מודעא ומודעא דמודעי עד סוף כל מודעי הכל בטל כשם שמועיל ביטולו על מודעא אחת כך מועיל על כמה מודעות ועל כל תנאין שהתנה וכן עמא דבר דלא כהרמב"ם שכתב אמר גט זה שאכתוב לאשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעא ז' הרי זה בטל וכתב אחרי כן גט ונתנו לה אף ע"פ שביטל המודעא קודם שיכתוב הגט ויתנו לה הרי הגט בטל (ס) [א] אם כן מה תקנת דבר זה שיאמרו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו שכל דברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל גט זה הרי הם בטלים והוא אומר כן ואח"כ אומר להם לכתוב ולחתום וליתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה (ו) כדי שלא יבא לבטלו ולא המוסר מודעא ולא המבטל מודעא צריך קנין ע"כ והמגרש אשתו מרצונו אין כאן חשש אם לא יבטל מודעא דכיון דמדעתו מגרש אינו חשוד לקלקלה (ז) בידי שמים עכ"ל א"א הרא"ש ז"ל ומ"מ לכתחלה טוב הוא

בו אונס אין בדבריו כלום מה שכתבנו נראה עיקר וכך מכוון דברי הרמב"ם ז"ל וכמ"ש וכן נמי כל היכא דידעינן באונסיה אע"ג דלא מסר מודעא גיטו ומתנתו בטלים עכ"ל · והריב"ש בתשובה האריך בדיני מודעא וביטול הגט וכתבתיה בסי' קמ"א : **כתב** א"א ז"ל ואם מסר מודעה ואמר אף אם אבטלנה לא תבטל וכו' דברי הרא"ש הם בפ' השולח וכתב עוד שם על דברי הרמב"ם ז"ל ולדבריו לא הבנתי תקנתו שמא מתחלה מסר מודעא למודעא ואולי שכך פירש דבריו מתחלה כתב אע"פ שביטל המודעא שהגט בטל היינו שביטל המודעא בסתם אז מודעא דמודעא קיימא לפיכך אין ביטולו מועיל אבל כשא"ל אמור בפנינו שכל דברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותם הדברי' לבטל זה הגט הרי הן בטלים ואמר הן אז ביטל כל מודעי דמודעי ומועיל הבטול עכ"ל ועיין דבריו בתשובה כלל כ"ב בסי' ח' בסוף דיני יבמים וכ"י כתב בפרק חזקת כתב ה"ר יונה אם אנסוהו עד שביטל המודעא שמסר מכרו קיים וכן הדין בגט ומתנה ואם המוכר מוסר מודעא על המכר ועל הביטול שיבטל המודעא באונס כיון שאנסוהו לבטל כל המודעות הרי נתבטלו ביטולו ואגב אונסו גמר וביטלה ואין כח מסירת המודעא על הביטול יותר מכח מסירת מודעא על המכר שאנו דנין בו ואומרים כשמבטל מודעא מתוך האונס גמר בלבו והקנה וכן דעת רבותי ולענין גט יש לחוש בדבר ולהחמיר עכ"ל ודברי תימה הם היאך עלה על דעת לומר כן הדין בגט ומתנה דהא א תלויה ויהיב או גירש לאו כלום הוא והרשב"א בהשולח כתב דברי הרמב"ם וכתב עליהם ול"נ שאם מסירת מודעא על ביטול מודעא מבטלת ביטול מודעא גם כשיאמר לשון זה (מה) הועיל דדילמא אף הוא מסר מודעא אף על ביטול כזה וא"ת כיון שהוא מבטל עכשיו כל מה שיגרום לבטל גט זה אף הוא מבטל כל מודעא שקדמה לו בלב שלם אף אנו נאמר דאפי' כשיאמר הריני מבטל כל מודעא שמסרתי יועיל שהרי מבטל עכשיו בלב שלם כל מודעא שמסר ואני אומר להוציא מיד כל ספק שיבטל כל מודעא ועוד שיפסול כל עד שיעיד שמסר מודעא לפניו וא"ת ומה יועיל לענין איסורא אם יעידו עדים כבר העידו אני אומר כל שהוא פוסל עדיו אף הוא מבטל כל מודעא לגמרי וכאותה שאמרו (גיטין עו :) באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי ב באומר נאמנת עלי לומר שלא פייסתי אלמא כל שהוא מאמינה אינו טורח לבא ולא לפייס וטעמא דמילתא דכיון שאינו יכול לקלקלה בב"ד אינו מצוי לקלקלה בידי שמים וכדאיתא בירושלמי וה"נ כיון שהוא פוסל עדיו ואינו יכול לקלקלה בב"ד אף הוא גומר בלבו ומבטל כל המודעות שקדמו לו שאינו מצוי לקלקלה בידי שמים כנ"ל עכ"ל וכתב ה"ה בפ"ו על דברי הרשב"א ודע שקושייתו על דברי רבינו אינה מוכרחת ולא מכרעת לפי שאחר דבריו האחרון אנו הולכים וכיון שהוא כולל כל מה שקדם כל מה שאמר נכלל בדבריו האחרונים והכל בטל גם הר"ן כתב שכמה שהזכיר הרמב"ם נראה שהוא מספיק לכל מודעות שמסר ומ"מ כתב ה"ה נהגו בארצותינו לפסול עדים כמו שכתב הרשב"א (ב) וז"ל תיקון הגט להרשב"א שכתוב בסוף גיטין להר"ן וצריך שיבטל הבעל קודם כתיבת הגט כל מודעא שמסר על הגט ויאמר כן הריני מבטל כל מודעא שמסרתי על גט זה וכן אני מבטל כל דבר שגורם כשיתקיימו אותם דברים ביטול לגט זה וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתי שום דבר על הגט שיבטל הגט מחמתו והרי אני פוסל כל עדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבוטל מחמתו גט זה או שיורע כחו של גט זה מחמת אותה מודעא או אותו דבר ויכתבו העדים בשטר בפני עצמו להעיד שהוא ביטל בפניהם בענין זה כל מודעא או דבור שאמר או שמסר על הגט שכתב לאשתו פלונית עכ"ל והר"ן כתב בפרק חזקת על דברי הרשב"א דתקנת ביטול מסירת מודעא לענין מכירה הוא דפוסל עידי ביטול ואני אומר שאם מסר מודעה אף על פיסול עדים זה אכתי לא מהני שאם פיסול זה מחמת אונסו הוא שפוסל וכבר קדם ומסר מודעא עליו לפיכך נראה לי דכל דידעינן באונסיה ומסר מודעא על המכר ועל כל הביטולין שיעשה ואף על פיסול עדים הרי המכר בטל ואין לו תקנה עכ"ל וכן כתב נמוקי יוסף בשמו : **והריב"ש** בתשובה בסימן תפ"ב כתב על דברי הרמב"ם שהם אמת ונכון ואחר כך כתב דברי הרשב"א ואח"כ כתב ובנדון זה כבר פסל כל עדים שיעידו על מסירת מודעא וא"כ המודעא בטלה אם לא היתה בלשון כולל ואף אם הביטול לא היה בלשון כולל ואם המודעא היתה בלשון כולל אם הביטול היה ג"כ בלשון כולל המודעא בטלה ג"כ והחליצה קיימת וכשרה וכ"ש שפסל עדים שאין כאן בית מיחוש לדברי הכל אמנם אם המודעא היה בלשון כולל שמוסר מודעא על כל ביטול והביטול אינו במאמר כולל שיכלל בכללו ביטול כל מ"ש קודם אז המודעא קיימת והביטול אינו מועיל ונמשך מזה שהחליצה פסולה וכל זה במי שלא ידענו שהוא אנוס אבל אם ידענו שהוא אנוס חליצתו פסולה ואע"פ שביטל המודעא והמודעא כאילו אינה כיון שביטל מ"מ האונס במקומו עומד ופוסל החליצה עכ"ל ועיין עוד בתשובותיו סימן שכ"ח : **והר"ן** בתשובה סימן מ"ח כתב על דברי הרשב"א שראייתו מדתנן בפרק מי שאחזו ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום ואקשינן ליחוש שמא פייס ומתרץ באומר נאמנת עלי שלא פייסתי וזו הראיה אפשר למי שגורס בה כל זמן אבל למי שגורס בה ע"מ והיא גירסת הגאונים יש לדון הרבה אחר ראיה זו וכו' וידעתי שלא הודו לו כל סייעתו ואף חכמי הדור שלפנינו לא סמכו עליו עכ"ל : **ועל** מ"ש הרמב"ם ולא יניחוהו לילך עד שיגיע גט לידה כדי שלא יבא ויבטלו והזכירו רבינו בסמוך כתב ה"ה והטעם לפי שאם יבטלנו אפי' אחר אמירת דברים אלו בטל הוא שהכל הולך אחר דבריו האחרונים וזה פשוט וה"ה אפי' אם פסל עדים כדברי הרשב"א ואחר כך בטלו בטל הוא ומ"מ לכתחלה טוב הוא שיבטל מודעא ואפילו בהמגרש מרצונו כ"כ ג"כ המרדכי בהשולח וגם ה"ה בספ"ו על מ"ש הרמב"ם שהכותב לאשתו גט ונתנו לה אין אומרים שמא מסר מודעא על גט זה אלא הרי הוא בחזקת כשרות ותנשא בו כתב ומ"מ נהגו להצריך ביטול כל מודעות לכתחלה מפני קלקול הדור ומפני הרמאין וכן ראוי לעשות ואף מדברי הגאון נראה שהיו נוהגין כן עכ"ל (ג) עיין בתשובת הרשב"א

דרכי משה

מהלכות גירושין : (ב) אבל אנו נוהגין כדברי הרא"ש וצריך עיון למה הביא רבינו בעל הטור דברי הרא"ש והרמב"ם כאילו היתה מחלוקת ביניהן דהרי הרא"ש פרק השולח פירש דברי הרמב"ם דס"ל כוותיה ועיין בדיני מסירת מודעא בח"ה הלכות מכירה : (ג) מצאתי כתוב בשם מהרי"ל פעם אחת שכח לבטל המודעא ואמר אח"כ מה בכך ידעתי שזה הגט ניתן

דרישה

סי' קלד [א] **אם** כן מה תקנת דבר זה כו' וכתב הרא"ש ולדבריו לא הבנתי תקנתו כולי ואולי שכך פירוש דבריו כו' עד ומועיל הביטול וקשה לי אם כן למה כתב דלא כהרמב"ם הא גם להרמב"ם מועיל ביטול מודעי דמודעי כמו להרא"ש לפי מה שמחלק הרא"ש בדבריו בשלמא להרא"ש לא קשיא כ"כ די"ל שה"ק הרא"ש שמתחלה כתב דלא כהרמב"ם דמשמע מדבריו דביטול מודעי דמודעי אינו מועיל ואחר כך כתב שדברי הרמב"ם בעצמו סתרי אהדדי ואולי שכך פירוש דבריו כו' וממילא אין אני מחולק עמו אבל לרבינו קשה שמביא דברי הרא"ש הראשונים שמשמע שהרא"ש אינו סובר כהרמב"ם ולא מביא דבריו האחרונים שמשמע מהם שאינו מחולק עמו ומדלא הביאה משמע שאף לפי האמת יחלוק הרא"ש עם הרמב"ם והדרי קושיא לדוכתא למה והא לפי המסקנא שמסיק הרא"ש יש להשוות דעתן והוא מוכרח לומר מכח דה"ס לא כן סתרי דבריו דהרמב"ם אהדדי וא"ל דלהרא"ש ורבינו קשיא להו קושיתו של הרשב"א שאכתוב לקמן ולכך כתבו דלא כהרמב"ם ולא בא הרא"ש אלא ליישב שלא תקשה דברי הרמב"ם שסותרין זא"ז וזה אינו דהא קושייתו של הרשב"א גם על דברי הרא"ש ורבינו יש להקשות ואין תקנה אלא א"כ שיפסול העדים וכמ"ש הרשב"א וגם לא הצריכו שיפסול העדים ואדרבה משום דמשמעות הרמב"ם הוא דאין מועיל ביטול מודעי דמודעי משום הכי כתב הרא"ש דלא כהרמב"ם משום דס"ל לקולא דמועיל ביטול באומרו עד סוף כל מודעי אבל לאחר שכתב הרא"ש ישוב לדברי הרמב"ם א"כ שניהם ס"ל בדין שוה ואין חילוק ביניהם אלא במבטל בלשון שהרי כתב הרא"ש דדוקא בביטול מודעי סתם אינו מועיל הא אם אינו ביטול סתם אלא ביטל כל מודעי דמודעי מועיל · ומש"ה ג"כ א"ל דמ"ה לא כתב רבינו ישוב הרמב"ם משום דס"ל דאף לפי האמת דברי הרא"ש אינם כדברי הרמב"ם שהרמב"ם מיקל בתקנה ואינו מצריך לומר עד סוף כל מודעי דז"א שהרי משמעות לשון הרא"ש דכתב שלא כדברי הרמב"ם הוא משום דמדברי הרמב"ם משמע שאין מועיל ביטול מודעי דמודעי ושמא י"ל שרבינו סובר שאפי' לפי ישוב שכתב הרא"ש על דברי הרמב"ם אפ"ה לא ישוו דעתם שבלא"ה דברי הרמב"ם צריכין ביאור שכתב וז"ל אמר גט זה כו' וכל דבר שאבטל מודעי זו כו' ואח"כ כתב אע"פ שביטל המודעי קודם שיכתוב הגט כו' הגט בטל דיש להקשות פשיטא שהגט בטל דהא הוא בשעת מסירת מודעי אמר "וכל "דבר "שאבטל בו מודעא כו' ובשעת מעשה לא ביטל אלא המודעא גופה אלא ע"כ אנו צ"ל דה"ק אע"פ שביטל המודעא ר"ל שאמר המודעא יהא בטל מה שאמרתי וכל דבר שאבטל בו כו' גם כן יהא בטל אינו מועיל וזה שדקדק בלשונו וכתב אף על פי שביטל "המודעא "בהא ר"ל המודעא שניכר דהיינו מודעי דמודעי אפ"ה אינו מועיל עד שיאמר כל הדברים שמסרתי שגורמין כו' או העדים יאמרו כן והוא יאמר כן דזה מועיל יותר ולכן כתב הרא"ש דלא כהרמב"ם כו' ר"ל אני סובר שאם בטל מודעי דמודעי דמהני וזה הוי דלא כהרמב"ם שהרמב"ם סובר שאם מבטל כך אינו מהני לבטל מודעי דמודעי עד שיאמרו העדים אמור בפנינו שכל דברים כו' דדוקא דזה מועיל לבטל מודעי דמודעי · וז"ל הב"י הרשב"א כתב על דברי הרמב"ם ז"ל ול"נ דאם מסר מודעא על ביטול מודעא מבטל ביטול מודעא גם כשיאמר וכו' מבואר בב"י עד שאני אומר שכל שפוסל עדיו הוא מבטל מודעא לגמרי עכ"ל וכן המנהג לפסול העדים כמ"ש הרשב"א (ואנו נוהגים כדברי הרא"ש ד"מ כ"פ) אבל דע שקושייתו על דברי רבינו אינו מוכרח לפי שאחר דבריו האחרון אנו הולכים וכיון שהוא כולל כל מה שקדם כל

פרישה

שאנוס הוא אלא שהוא מסר מודעא ואמר שאנוס הוא בזה שומעין לו כשאמר כך מבטלה אותה מרצונו שטוב : (ד) **אם** ביטל מודעא כו' יש מצריכין לומר בביטולו שדעה פעמים לשון מודע' (אבל לא יאמר הרי אני מבטל מודעי עד עולם דהוי משמע דלעולם תהא המודעא בטל ולכן צריך לומר גם כן מודעי "דמודעי דאז משמע דלעולם קאי על בטולי דביטול מודעי ר"ן פרק הכותב דף תקי"ג כ"פ) : (ס) **אם** כן מה תקנת דבר זה שיאמרו העדים כו' וכתב הרא"ש בפ' השולח וז"ל ולדבריו לא הבנתי תקנתו שמא מתחלה מסר מודעא למודעי ואולי שכך פירושו שמתחלה כתב אע"פ שבטל המודעא שהגט בטל היינו שביטל המודעא סתם או מודעא דמודעא קיימת לפיכך אין בטולו מועיל אבל כשאמר ליה אמור בפנינו שכל דברים שמסרת שגורמים כו' ואמר הן אז ביטל כל מודעי דמודעי ומועיל הביטול עכ"ל ועד"ר : (ו) **כדי** שלא יבא לבטלו שאע"פ שכבר אמר דברים הנ"ל מ"מ הכל הולך אחר דברים אחרונים : (ז) **בידי** שמים ר"ל בדבר עבירה :

חדושי הגהות

קלד א הא דתליוה ויהיב או גירש מבואר ברי"ף ורא"ש פרק חזקת הבתים (מח ·) : ב כל אחד תי' בפ"ע הוא בגמרא אמנם בגמרא דידן ליתא להך נאמנת שלא פייסתי אבל גירסת הרי"ף

הרשב"א סי' תקע"ג : **והא** דאינו גט כשהוא אנוס דוקא כשאנסוהו שלא כדין וכו' בס"פ המגרש (שם) תנן גט המעושה בעכו"ם פסול ובישראל כשר מפרש בגמרא (דף פח :) דהא דבישראל כשר היינו דוקא כשאנסוהו כדין אבל אנסוהו שלא כדין פסול ולשון רבינו שכתב והא דאינו גט כשהוא אנוס אינו מיושב דמשמע דקאי אמאי דקאמר לעיל שאם מסר מודעא ואמר דעו שאני אנוס אינו גט והא קאמר דהיינו כשאנסוהו שלא כדין אבל אנסוהו כדין הוי גט אע"פ שלא ביטל המודעא והא ליתא דאפילו אנסוהו כדין צריך שיבטל המודעא בפירוש כדתנן בערכין בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני והיינו ודאי באותן שכופין כדין ומפרש רב ששת דעד שיאמר רוצה אני היינו שיבטל המודעא בפירוש אלמא דאפילו אנסוהו כדין כל שלא ביטל מודעתו בפי' אינו גט לכן יש לפרש דברי רבינו דלפי שהזכיר לעיל שאם אמר גט זה שאני נותן דעו שאני אנוס בו ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל הרי זה בטל דמשמע שאם נאנס עליו אינו גט כתב דהיינו דוקא באנסוהו שלא כדין ואפילו אמר רוצה אני אבל אנסוהו כדין עד שיאמר רוצה אני ואם מסר מודעא אנסוהו עד שביטל הוי גט אחר כן מצאתי להר"ש בר צמח בסי' א' שכתב בתשובה שלשון זה שכתב רבינו הוא מסודר שלא על נכון דמשמע מדבריו שכל מ"ש למעלה היינו בלא ביטל לא הוי גט ובביטל הוי גט איירי במי שאנסוהו שלא כדין וליתא שאם אנסוהו שלא כדין אפילו ביטל מתוך האונס לא הוי גט כשר דהוי גט מעושה בישראל שלא כדין ועוד דמשמע מדבריו דכדין אפילו לא ביטל הוי גט וזה טעות ג"כ דכדין בעינן דמבטל למודעא ואע"ג דארצו והכי ה"ל למיכתב ה"מ כי מסר מודעא אבל בדלא מסר מודעא אם אנסוהו שלא כדין פסול וכדין כשר ומצוה לכופו וכו' סוף דבר סידור עניניו אלו בזה המקום אינו נכון כלל וטעות סופרים הוא ואין ללמוד ממנו עכ"ל : **ומצוה** על כל בית דין שבכל מקום וכו' בס"פ המגרש (שם) אביי אשכחיה לרב יוסף דהוה מעשה אגיטי א"ל והא אנן הדיוטות אנן כלומר שאין מומחין אנא סמוכים דמיקרו אלהים ודיינים ואין סמוכין בח"ל א"ל שליחותייהו דבני א"י עבדינן וכתב הר"ן ואפילו בזמן שאין מומחים בארץ ישראל מסתמא שליחותא דקמאי עבדינן : **ואם** מסר מודעא תחלה כדי לבטלו משמתינן ליה בפ"ק דקידושין (יב :) וביבמות בפרק ר"ג (דף נב ·) דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה וכו' ואמאן דמסר מודעא אגיטא וכתבו התוס' בפרק ר"ג דמסר מודעא אגיטא אפילו היה מבטל כל מודעות מ"מ היה מלקה אותו משום מוציא לעז על הגט דאיכא דשמע במודעא ולא שמע בביטול ורש"י פי' בפרק ר"ג דמסר מודעא כגון גט המעושה בישראל ומוציא לעז על בניה וכתב ה"ה בפ"ו שלא ידע למה הוצרך לכך שהרי מודעא אפילו בלא אונס הוא וכ"ל דלרבותא נקט רש"י גט המעושה דהא ודאי כפוהו עד שביטל המודעא בפירוש דלא הועילו מעשיו ואפ"ה מנגדינן ליה מטעם שכתבו התוס' וכ"ש בגט שאינו מעושה דמסתמא לא א"ל שיבטל המודעא דאהנו מעשיו והגט בטל דפשיטא דמנגדינן ליה א"כ אורחא דמילתא נקט דבכל שמגרש מרצונו א"ל למסור מודעא ומהאי טעמא נמי כתב רבינו דין זה גבי גט מעושה אע"ג דבכל ענין שמסר מודעא מנגדינן ליה מיהו תמיהא לי למה כתב רבינו משמתינן ליה ובגמרא לא אמרינן אלא מנגדינן ליה וכ"כ הרמב"ם בפ"ו וידוע דשמתא חמירא מנגידא כדאיתא בפרק מקום שנהגו (נב·) ועוד שכ' הרא"ש שם דהאידנא נהוג עלמא כנהרדעי דאמרי לא מנגיד רב אלא אמאן דמקדש בביאה ובשל סופרים הלך אחר המיקל ולמה רבינו סתם כאן דבריו דלא כהרא"ש היפך מנהגו וגם על רבינו ירוחם יש לתמוה שכתב בהא שהסכימו כל הפוסקים דמנגדין ליה כרב ולא כנהרדעי מצאתי בתשובות הרא"ש כלל כ"ג על אחד שנדוהו ב"ד על שמסר מודעא על החליצה והשיב יפה ויפה עשו לו ב"ד שנדוהו על שהוציא לעז על החליצה שלא כדין כדאמרינן דרב מנגיד אמאן דמסר מודעא אגיטא ואם אנסו אדם שלא כדין לתת גט ומסר מודעא בכה"ג לא הוה רב מנגיד ליה כי יפה עשה שמסר מודעא לבטל הגט כיון שאנוס היה אלא מיירי בגט מעושה כדין והלך ומסר מודעא ובשעת נתינת הגט בטל כל מודעא אותו היה רב מנגיד משום דילמא איכא איניש דידע במודעא ומוציא לעז על הגט וכן בנדון זה כיון דידע שהוצרך לבטל כל המודעות שעשה לא ה"ל למסור מודעא תחלה ולא עוד אלא שהוסיף על חטאתו פשע והחביא עצמו ושלא כתב ידו לב"ד וידע שאינה כלום כיון שביטל כל המודעות שעשה אלא שכיון להוציא לעז על החליצה שלא כדין ויפה עשו לו ב"ד בנידוי ובהכרזה ובכל מה שיכלו להחמיר עליו עכ"ל ואולי כי על תשובה זו סמך רבינו ואין משם ראיה דמשמע מינה שדרך קנס וחומרא כתב כן להחזיק ביד הדיינים שנידוהו אבל שורת הדין אינו חייב לרב אלא נגידא ולא שמתא ולישנא דנהרדעי אינו חייב לא זה ולא אותו : **ואפילו** אנסוהו שלא כדין שאינו גט להתירה וכו' בסוף פרק המגרש (דף פח ·) תנן גט המעושה בעכו"ם פסול ובישראל כשר ובעכו"ם חובטים אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך ובגמרא אמר רב נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול ופוסל ובעכו"ם כדין פסול ופוסל שלא כדין אפילו ריח הגט אין בו ופרש"י פסול · להתירה לינשא ופוסל מן הכהונה משום ריח גט : ושלא כדין · בישראל דאמרינן פסול היינו כשאמר רוצה אני וגם שביטל המודעא או לא מסרה דאי מסרה ולא בטל אפילו כדין אינו גט כלל כמו שכתבתי בסמוך וכן בעכו"ם למ"ד פסול מדרבנן כמו שיתבאר בסמוך היינו נמי כשאמר רוצה אני וגם ביטל המודעא או לא מסרה דאי מסרה ולא בטל גט בטל הוא אפילו בישראל · וגרסינן תו בגמרא (שם) מה נפשך אי עכו"ם בני עשוי ניהו ליתכשר אי לאו בני עשוי ניהו מיפסל נמי לא ליפסל אמר רב משרשיא דבר תורה גט מעושה בעכו"ם כשר ומ"ט אמרו פסול שלא תהא כל אחד תולה עצמה בעכו"ם ומפקעת עצמה מיד בעלה אי הכי שלא כדין נמי אפי' ריח הגט אין בו ונהוי שלא כדין דישראל ולפסול אלא הא דרב משרשיא בדותא היא וטעמא מאי כדין בכדין דישראל מיחלף שלא כדין בכדין דישראל לא מיחלף פרש"י בדותא היא · דודאי לאו בני עשוי ניהו : כדין · דעכו"ם עכו"ם שעישוהו וכדין תורה אע"ג דלאו גיטא הוא גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמיחלף בכדין דישראל ואתו למימר ישראל שעישוהו כדין לא פסיל והוא גיטא מעליא הוא עכ"ל משמע בהדיא דכדין דעכו"ם מדאורייתא נמי מיפסל ולישנא דרב נחמן נמי הכי דייק דקאמר פסול ופוסל דמשמע דלית ביה שום צד גט אלא שפוסל בכהונה ולפיכך יש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ב דכדין בעכו"ם פסול הוא ולא בטל ואיפשר דס"ל דאע"ג דאמרינן הכא דהא דרב משרשיא בדותא היא כיון דחזינן דבפרק חזקת (מח :) פריך תלמודא ממתניתין דגט המעושה ומשני הא איתמר עלה אמר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעכו"ם כשר וכו' קי"ל כותיה ומ"מ קשה דאמאי דאיתמר הכא כדוכתא דבדותא הוא אית לן למסמך טפי ואפילו איבעיא למיחש להאי דפרק חזקת הויא לה ספק מגורשת ולמה כתב פסול דהיינו פסול דרבנן ואם נשאת לא תצא כדין פסול הנזכר באותם הלכות כמבואר בדבריו בפ"י ואמאי דתנן ובעכו"ם חובטין ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך כתב הרא"ש פר"ת האי דקאמר ובעכו"ם חובטין אותו קאי אהא דקאמר ובעכו"ם פסול לאשמועינן דאפילו בכהאי גוונא פסול דלאו בני עשוי ניהו ושוב חזר בו ופירש בעכו"ם כיצד יעשו שיהיה כשר חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך דלפניהם ולא לפני עכו"ם היינו כשהעישוי ע"פ דייני עכו"ם אבל אם העישוי ע"פ דייני ישראל אפילו אם עכו"ם כפוהו לא מיקרי לפני עכו"ם וכן פי' בה"ג וכן נראה עכ"ל וכ"כ התוס' ורשב"א דכיון שהעכו"ם אינם חובטין אותו אלא ע"פ ישראל כשר וכן משמע בירושלמי וכן פי' רשב"ם בפרק חזקת וכן דעת הרמב"ם בפ"ב מהלכות גירושין : מי הם אותם שכופין להוציא יתבאר בסי' קנ"ד : **בענין** לשון מסירת מודעא כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' גירושין מי שאמר לשנים גט שאני כותב לאשתי בטל הוא וכתב אחר כן גט ונתנו לה בפני שנים אחרים הרי זה בטלו וזו היא מסירת המודעא על הגט וכן אם אומר להם כל גט שיכתוב לי פלוני בטל או כל גט שאכתוב בב"ד פלוני ה"ז בטל או כל גט שאכתוב מכאן

הוא שיבטל מודעא ואפילו במגרש מרצונו והא דאינו גט [ב] כשהיה אנוס דוקא כשאנסוהו שלא כדין אבל אנסוהו כדין כגון שהוא חייב להוציא ואינו רוצה ואנסוהו ב"ד עד שהוציאה הוי גט ומצוה על כל ב"ד (ח) שבכל מקום ובכל זמן לכופו לגרשו [ג] ואם מסר מודעא תחילה כדי לבטלו (ט) משמתינן ליה ואפילו אנסוהו שלא כדין שאינו גט להתירה פוסלתה מיהא מן הכהונה (י) ואם אנסוהו עכו"ם לגרש אפילו אנסוהו כדין שחייב להוציא אינו גט להתירה אלא לפוסלה

הוא דשמא אנוס הוא ואיכא אינשי דידעי באונסיה וכל היכא דאנסי ליה אע"ג דלא מסר מודעא ואנן נמי לא ידעינן באונסיה הגט בטל וכדכתב הר"ן בפרק חזקת ומביאו ב"י ולפיכך טוב הוא שיבטל מודעי לכתחלה אפילו במגרש מרצונו אעפ"י שאינו צריך וכבר כתבתי בסוף סעיף א' דלה' המגיד לעולם צריך לבטל לכתחלה אפילו במגרש מרצונו : **והא** דאינו גט כשהוא אנוס דוקא כשאנסוהו שלא כדין וכולי כתב ב"י דלשון רבינו אינו מיושב דמשמע דקאי אמאי דקאמר לעיל וכולי עד סוף הדיבור אבל למאי דפרישית בסמוך הוא מיושב ומסודר על נכון והוא דהאי דכתב דלכתחלה טוב הוא שיבטל מודעי ואפילו במגרש מרצונו משום דיש לחוש דילמא אנוס הוא ואע"ג דלא מסר מודעא הגט בטל על זה אמר והא דאינו גט כשהוא אנוס אפי' לא מסר מודעא דוק' כשאנסוהו שלא כדין אבל אנסוהו כדין הוי גט דכיון דלא מסר מודעא אין צריך ביטול מודעא וכיון שאנסוהו כדין אין כאן בית מיחוש : **ואם** מסר מודעא תחלה כדי לבטלו משמתינן ליה תמה ב"י למה כתב רבינו משמתינן ליה דהא בגמרא לא קאמר אלא דמנגדינן ליה ותו דלעיל בסימן כ"ו כתב ע"ש הרא"ש דאין מלקין אלא על המקדש בביאה ולא באיך וכיון שאין מלקין כל שכן שאין משמתין דחמירא מנגידא ועוד לקמן בסימן קמ"א כתב על שם הרמב"ם דמכין אותו מכת מרדות ונראה דרבינו לאו מדין התלמוד קאמר דמשמתינן דפשיטא דפטור אפילו ממלקות אלא מפני קלקול ופריצות הדור קאמר דיש להחמיר עליו ומשמתינן ליה וכמו שכתב הרא"ש בתשובה ומביאו ב"י :

העדים

פרישה

(אבל אנסוהו כדין פירוש כגון שהיה מאותם שמחייבין אותו להוציא כ"פ) : (ח) **שבכל** מקום ובכל זמן ר"ל אפילו בח"ל דליכא מומחים ואפילו בזמן הזה דליכא מומחין אפילו בארץ ישראל מ"מ אנן שליחותייהו דקמאי שהיו בארץ ישראל עבדינן ר"ן : (ט) **משמתינן** כו' הב"י תמה על רבינו שכתב משמתינן ליה ובגמרא לא נזכר אלא מלקות שהוא קיל משמתא וטעם מפני שגורם להיות ממזרים שהרי הגיע הגט לידה ותנשא ואחר זמן יבאו עדים שביטל בפניהם או שמסר מודעא בפניהם קודם שנכתב הגט ונמצא הולד ממזר ואפילו ביטל המודעא בשעת הנתינה אפילו הכי מנגדינן ליה דיש לחוש שמא איכא דידעי במודעא ולא ידעי בביטול ועד"ר : (י) **ואם** אנסוהו כו' אלא לפוסלה לכהונה פי' משום דעכו"ם אינן מן התורה לכוף את ישראל בדין לגט כדכתיב לפניהם ולכן אינו גט להתירה לאחר ומה שפוסלה לכהונה משום דגזרו אנסוהו כדין דעכו"ם משום אנסוהו בדין דישראל דלאתי למימר דשם נמי אינו פסול לכהונה והתם אפילו גיטא מעליא הוא אבל שלא כדין משום כדין דישראל דלא מחליף שלא כדין אטו דכדין ואי אמרת מחליף בשלא כדין דישראל אתי למימר התם נמי דלא פסול לכהונה ובאמת פסול לכהונה · דשלא כדין דישראל גופיה גורם אטו כדין דישראל וגורם לגורם לא גזרינן · ושלא כדין דישראל וכן כדין דעכו"ם דפסול לכהונה איירי נמי שאמר רוצה אני וגם ביטול המודעא אם מסר מתחילה רק שאנסוהו ע"ז דאל"כ לא הוי אפי' ריח הגט כ"פ) :

ואם

דרישה

כל מה שאמר נכלל בכלל דבריו האחרונים הכל בטל עכ"ל : [ב] **כשהוא** אנוס דוקא כו' ז"ל הר"ש בר צמח בתשובה על דברי רבינו ל' זה אינו מסודר על נכון דמשמע מל' שכל מ"ש למעלה דבלא ביטול לא הוי גט ובביטול הוי גט איירי במי שאנסוהו שלא כדין וליתא דאפי' ביטול מתוך האונס לא הוי גט כשר דהוי גט מעושה בישראל שלא כדין ועוד דמשמע מדבריו דבדין אפי' אם לא ביטל הוי גט וזה טעות ג"כ דבדין בעינן שיבטל המודעי אע"ג דארצי והכי ה"ל למכתב ה"מ כי מסר מודעא אבל בדלא מסר מודעא אם אנסוהו שלא כדין פסול וכדין כשר ומצוה לכופו כו' וב"י יישב לשונו בדוחק דלפ"ק לפי שהזכיר למעלה שאם אמר גט זה שאני נותן דעו שאני אנוס כו' דמשמע שאם נאנס עליו אינו גט כתב דהיינו דוק' באנסוהו שלא כדין ואפי' אומר רוצה אני אבל אם אנסוהו כדין עד שיאמר רוצה אני ואם מסר מודעא אנסוהו עד שביטל הוי גט עכ"ל וע"ש ואף אחר שכתב ב"י יישוב זה הביא ל' הרשב"ץ והעלה שטעות סופר נפל בסידור לשון רבינו ואין ללמוד ממנו עכ"ל היינו לענין שילמוד כפי משמעות לשונו לפי הנראה שקאי אמסירת מודעא ואביטול מודעא אבל לפי האמת יישוב ב"י עולה כהוגן ולא קאי אמסירת מודעי כלל אלא אהא שכתב הר"ש שאומר לפני עדי' דעו שאני אנוס כו' דמשמע כשהוא ידוע שהוא אנוס אינו גט ואפי' לא מסר מודעא מעולם היינו דוקא שאנסוהו שלא כדין ואז לא מהני ביטול מודעא והא דקאמר לעיל דמהני היינו דוקא כשהוא אומר כן שאנסוהו שלא כדין ואין אנו יודעין מאמת אבל כשאנסוהו כדין והוא לא מסר מודעי או מסר מודעי וביטל מודעי גיטו גט ומצוה לכופו כו' · והא דסתם רבינו דבלא"כ צ"ל לתרץ וליישב מ"ש בריש הסימן ז"ל ואמר גט זה שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל הרי הגט בטל כו' עד ואפי' אינו אומר אמת שאינו אנוס כיון שבטלו אינו גט דקשה כיון דאינו אנוס ואפילו הכי הוי מודעא למה כתב רבינו שתולה המודעא באמרו שהוא אנוס אפילו לא אמר שהוא אנוס אלא אומר בפני ב' דעו שהגט שאני רוצה ליתן לא יהא גט ואין דעתי לגרשה דודאי נמי לא הוי גט ונראה דזה פשיטא ליה לרבינו דבשלא אונס נמי הוי מודעא ולכן השמיטו אלא דרבותא קמ"ל דאף על גב דתלה המודע' וביטול הגט [illegible] וס"ס דהוי ביטול הגט באונס דלא אמר אין זה גט כאילו אמר ש"מ דהוי מודעא [illegible] לא הוי גט דוקא כשהוא אנוס שלא כדין אבל כדין הוי גט פירוש כשלא מודעא תדע שהרי סיים רבינו וכתב ז"ל ואם מסר מודעא תחלה כדי לבטלו משמתינן ליה ש"מ דמיירי בשלא מסר מודעא ומש"ה מסיק וקאמר דאם מסר מודעא משמתינן ליה עד דמבטל המודעא וכמ"ש בסמוך ודו"ק : [ג] **ואם** מסר מודעא מתחלה כדי לבטלו משמתינן ליה עכ"ל · תמה ע"ז ב"י בכמה תמיהות ח"ל בפרק קמא דקידושין וביבמות פרק ר"ג דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה כו' ואמאן דמסר מודעא אגיטא וכתבו התוספות ואפילו היה מבטל כל מודעות כו' וכ' ס"ם וכו' עד ולמה רבינו סתם כאן דלא כהרא"ש הפך מנהגו כו' עכ"ל ב"י · ואני

מוסיף

לכל בעל ברית שלא לענן בנות ישראל א"כ לצאת ידי הבריות שנכנסו מפסרים ופייסוני לגרש וגנאי הדבר אם לא אעמוד בדבורי או כיוצא בזה ולפ"ז המשמעות אין הגט בטל ולפי שהיה הלשון סתום רצה ה"ר יצחק שיפרש לו כונתו ופירשה לטוב שבלשונות לקיום הגט וכיון שהוא פירש דעתו במה שאמר שאינו רוצה בביטול הגט אלא בקיומו לא נתבטל הגט כלל וכעין ראיה יש לזה דתנן בפ"ב דנדרים (ח :) סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל וכו' וכיון שכן הרי הוא נאמן במה שפי' איתו דבור שר"ל שאם היא איננה רוצה אותו שהוא ג"כ אינו רוצה אותה והרי הן כבעל התל ובעל החרין (עיין מגילה) · ועוד שאפי' בלא פירש אין במשמע דבריו מסירת מודעא שלא אמר אלא לשון שמשמעו כעין גלוי הדעת שאינו חפץ בו אבל לא הזכיר בגט שום בטול אלא שאפשר שמתוך דבריו יהא נלמד וכיון שלא אמר כן בפי' הוי גלוי דעתא בגיטא ולאו מלתא היא וגדולה מזו אני אומר שאפילו היה במשמע דבריו מסירת מודעא ממש כיון שחזר בו ופירשה על ענין אחר שאין משמעות מודעא מהני מדין ביטול מודעא והפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא שאין אנו צריכים לזה עכ"ל · והריב"ש בתשובה סי' קכ"ז כתב והאריך בדיני מודעא בכמה חילוקים עיין עליו · ומ"ש שאפילו הוציאו בנו להריגה אם לא יגרשנה אין זה גט מעושה תמהני עליו שהיאך יעלה על הדעת שממון יהא חמיר מחיי בנו (ט) כתב מהר"י קולון שורש ס"ג על דבר הגט שמתחלה נמסר הביטול ולבסוף הותר וגירש בביטול מודעות לפי דעתי באנו למחלוקת שני גדולי הדור בימים שעברו וכו' והיכא שהאנס מאנס לעשות ד"א ושוב מתיר מאותו אונס ולאחר מבקש ממנו לעשות אותו מעשה עצמו אשר עליו אנס אותו מתחלה מאן לימא לן דלא חשיב אונס כיון שבידו לחזור ולאנס אותו כבתחלה וכל שכן באיסור א"א החמור ואמנם שמעתי שיצא הדבר בהיתר ע"פ רוב חכמי אשכנז אשר היו בימים ההם ובאולי לא היה מעשה כזה ממש כי אני בעניותי לא ראיתי לפוס ריהטא ראיה ברורה שיוכלו לסמוך עליה על מעשה כזה להתיר איסור כזה וזה שהתיר בודאי שלבו גם בהוראה מאד : **כתב** ע"ש אם הוא השליש ממון ביד שליש לכך ואין השליש רוצה ליתן לו המעות עד שיגרש לא מיקרי אונס דלא מיקרי אונס אלא הבא לאדם מחמת אחרים ולא כשהביא הוא האונס עליו :

וכתב עוד אשר שאלת היכא שאנסו לאחד ליתן גט ויהיה מאותם שאין כופין להוציא ואח"כ נתפייס ליתן גט אם מחמת ממון אם מחמת יראה ומכירין אנו שמגרש לאונסו במה יודע שנסתלק האונס כ"ל דודאי עומד הוא בחזקתו הראשונה עד שיתברר לנו שנסתלק הענין כלומר שאין ביד האנס לאנסו כבתחלה דאז אין לתלות ול מר מחמת אונס הראשון עשה כיון שנסתלק הענין חשוב כדברים שבלב אם באנו לתלות ולומר שעוד ירא פן יאנסו פעם אחרת כיון שסבה ראשונה הלכה לה ואע"ג דאפשר לומר שעדין יש כח ביד האנס לאנסו מ"מ כיון שתשש כחו בקצת אין לנו לבדות מלבנו אונס אחר כדי לבטל המעשה הנעשה בפנינו דחשיב כדברים שבלב וכתב ע"ש ואשר דקדקת מלשון רבינו משה בענין כפיית המומרים

מכאן ועד עשרים שנה בטל הרי זה גט בטל עכ"ל : **כתב** הר"ן בריש הכותב עד עולם לא סגי שמה שכותבין בשטרות בביטול כל מודעות אע"ג דכתב וצריך למיכתב בביטול כל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם דאי לא מפרשינן דעד עולם לא קאי אלא אביטול מודעי אבל לא אמודעי דמודעי ואי מסר מודעא על ביטול מודעא עדיין לא נתבטלה עכ"ל ויש ללמוד מכאן לגיטין לדעת הרא"ש אבל לדעת הרמב"ם והרשב"א אע"פ שלא ביטל מודעי דמודעי לית לן בה שכיון שביטל כל הדברים הגורמים לבטל הגט להרמב"ם או פסל עדים להרשב"א שוב אינו צריך להזכיר מודעי דמודעי כנ"ל (ד) :

כתוב בסמ"ג בהשולח שכיון שהשליח שנטל הגט להוליך לאשה שיכול הבעל לבטל עד שיגיע ליד האשה ואף לאחר שבטלו קי"ל כרב נחמן דאמר חוזר ומגרש בו כשירצה ומפרש שם הטעם נהי דבטליה לשליחותיה דשליח גט גופיה מי בטיל לפי לשון התלמוד שאומר כן משמע שאין כח לבטל גוף הגט עצמו ובקידושין פרק האומר כתוב שם בכל הספרים בטעמו של ר"ן נהי דבטליה מתורת שליח מתורת גט לא בטליה משמע אבל אם בטל הגט בפירוש

לפוסלה לכהונה ואם אנסוהו שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו לפוסלה לכהונה אבל אם ב"ד של ישראל כופין אותו ע"י עכו"ם ואומרים לו עשה מה שב"ד ישראל אומרים לך וכופין אותו על כך הוי גט וכתב הרמ"ה דוקא בזה הלשון אבל אם עכו"ם כופין אותו ואומרים לו תן גט אע"פ שישראל אומר להם לכופו פסול ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל דכיון שישראל אומר להם לכופו אפי' אם העכו"ם אומרין ליתן גט כשר :

העדים

פירות העולם עלי אם איני מגרשך היעלה על הדעת כשיגרשנה שנאמר שהיה אנוס בעבור הקונס אין לנו לומר כן כיון שברצונו נדר כל שכן בנדון זה שכל זמן שאינו מגרש (מחזירה) לא נתחייב בקנס לא יחזירנה ואם יגרש לא יפרע ואמרינן בפרק מי שאחזו (עד :) ע"מ שתתני לי ק"ק זוז הרי זו מגורשת ותתן ופסקו המפרשים אפילו לקח המעות בע"כ אין זה אונס שכבר נתרצה בזה כל שכן בנדון זה ומ"ש רבותינו הצרפתים שאם נשבע ליתן גט צריך שיתירו לו קודם שלא יהיה דומה לאונס סבירא ליה דמתני' דקונס כיון שתלה נדרו בדבר אחר שאמר כל פירות העולם וכו' אין בזה אונס כלל כשגיר' אבל בנשבע לגרש דומ' לאנוס שתל' הגט בשבועתו ובנדון זה כמי תלה גיטו בדבר אחר ואין אונס ועוד אמרינן בפ"ק דכתובות (ב:) דאין אונס בגיטין משמע דכל שיתחייב ברצונו אין כאן אונס עד כאן לשונו (ז) : ועיין בתשובת הריטב"א שאכתוב בסוף סי' קנ"ד ועיין ברבינו ירוחם נכ"ד ח"א (ח) : בתשובת הרשב"א שאלת ראובן בעל לאה וקרובי לאה היו בהסכמה שיגרש ראובן את לאה אשתו ונאותו זה לזה בקנס אלף דינר ושיגרש לזמן קבוע ואחר נתחרט ראובן ומיאן בדבר והללו מתרין בו מצד הקנס עד שה

קלה העדים שנותנין הגט לפניהם צריכין לקרותו קודם נתינה ולאחריה (א) [א] ואם קראוהו אחר הנתינה ולא לפניה

דרכי משה

בטל כל מודעא בכתם תשובה אילו מסר זה מודעא על שליחותו ואמר כל שמוסרים ליד שליח קבלה הריני מבטל אותו שליחות או אותו נתינה בבירור לא יועיל ביטול מודעא אח"כ [illegible] מודעא על השליחות ולא על הגט אבל זה שאומר שמסר מודעא על הגט שמסר ליד השליח כל מודעא שמסר לבטל הגט הכל בטל שהרי בטל כל מודעי שמסר בביטול ביטול הגט תולה בשליחות עכ"ל : (יא) ועיין תשובה ארוכה בריב"ש סי' קנ"ז בדין מסירת מודעא גם שם סי' רל"ב הרבה דינים מדין מסירת מודעה ועיין שם לקמן סי' קנ"ד בסדר הגט :

חדושי הגהות

קלה א כוונת הקושיא שם הוא לפי מה דס"ד שם דאם נתנו לה גט פסול או דבר אחר אף שהיא סברה שהוא גט כשר ה"ז לא תצא משני :

לא

לפניה הוי גט (ב) ותנשא לכתחילה לא קראוהו כלל ונאבד והוא אומר שלא היה גט מה שנתן לה אלא שטר בעלמא לא תינשא ופסולה לכהונה ואם ניסת לא תצא והרמב"ם כתב אפילו אומר הבעל גט כשר היה הרי זו ספק מגורשת (ב) קראוהו ונתנוהו לבעל והכניסו לבין ידיו לכתחילה צריך לקרותו פעם שנית קודם שיתנהו לה לא קראוהו ונתנו לה והוא אומר שהחליפו ונתן לה שטר אחר ונאבד הרי זו מגורשת ותינשא לכתחילה כיון שקראוהו פעם אחת (ג) ואם הגט בידו ומראה אותו נאמן (ד) כל זמן שלא נישאת כדלקמן (ה) נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטך אם לא בדקו הנייר (ו) במי נירין לראות אם היה שום דבר כתוב בו או אם יבדקו (ז) ותפלוט הכתיבה (ח) הרי זו ספק מגורשת ואם יבדקוהו ולא תפלוט הכתיבה אין כאן חשש גירושין (ט) וכתב הרמ"ה ואם נשרף ונאבד קודם בדיקה אין חוששין כלל ושריא אף לכהונה זרק לה בפני עדים בין החביות ואמר לה ה"ז גיטך ובקשוהו ומצאו מזוזה או שטר אחר אין חוששין לגירושין שזה ודאי שנמצא (י) הוא ודוקא שלא קראוהו אבל אם לאחר שקראוהו שהיה גט ביד הבעל ולקחו מידה וזרקו ונמצא מזוזה הוי ספק מגורשת (יא) נמצאו ב' או ג' מזוזות חוששין שמא גט שזרק גררוהו עכברים והרי זו ספק מגורשת :

נותן

חדושי הגהות

ב לא אבין תמיה זו שהרי גם בעייליה לבי ידיה אם קראוהו קודם שנתנוהו ליד הבעל ה"ז מגורשת אפי' אם הבעל אומר שהחליפו וכ"ש הכא דקראוהו קודם נתינת לבעל והבעל לא אמר כלום אחר כך וצ"ע : ג גם בש"ע בהג"ה כתוב כן אמנם לענ"ד טעות המעתיקים הוא בשניהם וצ"ל או יעיינו בטוב שזהו גיסה וכ"ה בסמ"ג ובהמ"ר :

ניסת לא תצא ומאי שנא ולהרמב"ם ניחא דגם בכאבד ולא קראוהו כלל ה"ז ספק מגורשת אבל לרבינו דמחלק ביניהם קשיא וצריך לומר דלא דמי כאבד ודאי דליכא אלא חששא דשמא גררוהו עכברים שזה חששא רחוקה קצת הילכך מחמרינן ביה טפי :

קלו נותן לה גט הוא או שלוחו לידה או ליד שלוחה ר"פ האיש מקדש תני' ושלח מלמד שהוא עושה שליח ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח : **ואומר** בשעה שנותנו לה הרי את מגורשת ממני בגט זה פ"ק דקידושין סוף (דף ה') אמר שמואל בגירושין נתן לה וא"ל הרי את משולחת הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם ה"ז מגורשת ומשמע דבחדא מהני תלתא לישני סגי לכתחלה ורבי' דמצריך תרתי הרי את מגורשת ממני בגט זה ומותרת לכל אדם ומ"ש או הרי את משולחת ממני ר"ל דמשולחת הוה לשון טוב כמו מגורשת אבל ודאי כי היכי דבמגורשת ממני צריך לומר נ"כ והרי את מותרת לכל אדם הכי נמי במשולחת ממני צ"ל והרי את מל"א דאל"כ מ"ש הא מהא כמשך אחר דברי התוס' בפרק הזורק (דף ע"ח) בד"ה אינו גט דר"י היה מצריך לנותן גט לאשתו לומר הי גיטך וגם הרי את מותרת לכל אדם כדמשמע בהמגרש שהיו רגילין לומר גם כן ודין פירוש דבריהם דבהמגרש סוף (דף פ"ה) משמע מדקאמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא לכתוב ודין דמשמע ודין אלא ודן וקשה דבריש נדרים קאמר אביי דידים שאינם מוכיחות הווין ידים ולא צריך לכתוב ודין ותירצו התוס' דלסופרא דשטרא היו כותבין ודין לאביי ולמד מכאן ר"י ז"ל דכיון שהיו רגילים לכתוב גם כן ודין לאביי אעפ"י שאינו צריך לכותבו כ"ש דהרי את מותרת לכ"א דהוא גופו של גט דיש לאומרו ולכך אעפ"י דמדינא סגי בחדא מהני תלתא לישני כדקאמר שמואל מכל מקום לסופרא דשטרא היה מצריך ר"י לומר הי גיטך וגם הרי את מל"א : **וצריך** שתדע וכו' כתב ב"י לשון זה אינו מדוקדק וכו' ונרא' ליה מאריה דלשונו מדוקדק ע"פ דברי התוס' בפרק הזורק בדבור המתחיל אינו גט (דף ע"ח) שכתבו וז"ל ר"י היה מצריך וכולי ומיהו ק' דבהניזקין ריש (דף נ"ה) משמע דאפילו לא אמר כשר גבי מעדותו של ר"י בן גודגדא וכולי פי' דהתם קאמר רבא באמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר לה כנסי ש"ח זה ה"ז מגירשת מי לא אמר ר"י בן גודגדא לא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מה"ד כיון דאמר כנסי ש"ח זה בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דקאמר הכי משום כיסופא והשתא הקשו התו' היאך החמיר ר"י כך כל שצריך שיאמר הא גיטך וגם הרי את מותרת לכ"א והלא גט כשר אפילו לא אמר כלום שהוא גט אלא כנסי ש"ח זה ולא הודיעה שהוא גט אלא שאמר לעדים שלא בפניה ראו גט זה שאני נותן לה ותירצו התוס' דהתם נמי אח"כ יגידו לה העדים שהיא גט מגורשת אעפ"י שהאשה מתגרשת בעל כרחה מ"מ צ"ל לה הא גיטך והרי את מותרת לכ"א שתדע שהיא מגורשת ולא תהא חוזרת דבעינן שיהא משלחה ואינה חוזרת עכ"ל מבואר מדברי התוס' דאעפ"י דבגט כשר אפילו לא הודיעה לה שהוא גט אלא שאמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה מ"מ כיון דאפילו בדיעבד אינו כשר אא"כ שהעדים יגידו לה שהיא מגורשת שלא תהא חוזרת לפיכך לכתחלה צריך שתדע בשעה שמקבלת את גיטה שהוא גיטה ושהיא מקבלת את גיטה להתגרש בו והטעם דחיישינן שמא ישכח מלומר לה אח"כ ה"ז גיטך או העדים לא יגידו לה אח"כ שהיא מגורש' ותהא חוזרת אליו וזהו שדקדק רבינו וכתב וצריך שתדע בשעה שמקבלת גיטה וכולי דכך צריך לכתחלה שתדע בשעה שמקבלת את גיטה והאריך רבינו ואמר שהיא גיטה ושהיא מקבלת אותו להתגרש בו לאורויי שזה טעמו של ר"י שמצריך לומר הי גיטך וגם הרי את מותרת לכ"א דהי גיטך צריך לומר לה שתדע בשעה שמקבלת את גיטה שהוא גיטה והרי את מותרת לכ"א צריך שיאמר לה גם כן כדי שתדע שהיא מקבלת אותו להתגרש בו שלא תהא חוזרת אבל אם נתנו לה בחזקת שהוא ש"ח אינה מגורשת וכולי כלום אבל אסור לעשות כך לכתחלה כיון דאינה מגורשת אא"כ יאמר לה אח"כ ה"ז

קלו נותן לה גט הוא או שלוחו לידה או ליד שלוחה ואומר בשעה שנותנו לה (א) הרי את מגורשת ממני בגט זה ומותרת לכל אדם או הרי את משולחת ממני ואם שלוחו נותנו לה אומר הרי את מגורשת מפלוני בעלך [א] (ב) וצריך שתדע בשעה שמקבל' גיטה שהוא גיטה ושהיא מקבלת אותו להתגרש בו אבל אם נותנו לה בחזקת שהוא שט"ח אינה מגורשת אא"כ יאמר לה אח"כ ה"ז גיטך או שיודיענו לעדים תחלה כדלקמן נתנו לה בשתיקה והיה מדבר עמה על עסקי גיטה והיו עדיין עסוקים באותו ענין הוי גט ואם לאו אינו גט ואם אמר לה איני אישך איני בעלך אינו גט אפילו לפוסלה לכהונה (ג) אפילו היה מדבר עמה על עסקי גיטה דכתיב ושלחה ולא שישלח את עצמו אמר לה הרי את לעצמך ה"ז גט אבל אמר לה (ד) הרי את בת חורין לא אמר כלום ואם יש אחד בעיר ששמו כשמו ושם אשתו כשם אשתו אינו יכול לגרש אלא בפני האחר שמא יכתוב גט (ה) ויתננו לאשת האחר ששמו

כשמו

קלו נותן לה גט הוא או שלוחו וכו' ואומר בשעה שנותן לה הרי את מגורשת ממני וכו' בהזורק (דף פח) תנן אמר לה כנסי שטר חוב זה וכו' אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך וכתבו התוס' ר"י היה מצריך לנותן גט לאשתו לומר הרי זה גיטיך וגם הרי את מגורשת ומותרת לכל אדם כדמשמע בהמגרש שהיו רגילים לומר וכו' ומיהו קשה דבהנזקין משמע שאפילו לא אמר כן כשר גבי מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא כשמע אמר לעדים וכו' וי"ל דהתם נמי אח"כ יגידו לה העדים שהיא מגורשת והמרדכי כתב בר"פ המגרש כשהוא עוסק בנתינת הגט מצריך לנותן גט לומר הרי זה גיטיך והרי את מותרת לכל אדם ומיהו אין צריך לומר כן אלא לרווחא דמילתא כדאמרינן בהנזקין מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא כשמע וכו' : (ב"ה) והרמב"ם כתב בפ"א ה"ל המגרש צריך שיאמר לה כשיתן הגט הא גיטיך או הוא גיטיך וכיוצא בזה שאם נתן בידה ולא אמר כלום ה"ז גט פסול בר"א כשלא היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקרושיה וכו' :

כתב סמ"ג בסדר הגט ויאמר לה בשעת נתינה התקבלי גיטיך ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם ובקונדריסי' בסוף הסדר כתב בשם הרי"ף וכה יאמר לה כשיתן הגט ה"ז גיטיך והתקבלי גיטיך זה והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וי"א מעכשיו (א) : **וצריך** שתדע בשעה שמקבלת גיטה שהוא גיטה וכו' לשון זה אינו מדוקדק שאע"פ שלא ידעה כן בשעה שקבלה הגט כיון שאמר לה אח"כ או שהודיע לעדים תחלה סגי וכך הל"ל וצריך שיתננו לה בתורת גירושין וכן כתב הרמב"ם בפ"א ולמד כן מדכתיב ספר כריתות ונתן בידה שיתן אותו בתורת ספר כריתות והשתא אפי' אמר לה כנסי שטר חוב כיון שהודיע לעדים שהוא נותנו לה בתורת גירושין מיקרי שפיר שהוא נותן בתורת ספר כריתות : **נתנו** לה בשתיקה והיה מדבר עמה על עסקי גיטה כו' תנן במסכת מעשר שני ומייתי לה תלמודא בפ"ק דקידושין (ו·) היה מדבר עם האשה על עסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו רבי יהודה אומר צריך לפרש אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שעסוקים וכן א"ר אלעזר א"ר אושעיא ופרש"י והוא שעסוקין כו' · הא דקאמר רבי יוסי אומר דיו הוא שהיו עסוקים בדיבור עסקי קדושין עד שעת נתינה אמר רב הונא אמר שמואל הלכה כרבי יוסי וכתב רבינו והיו עדים עסוקים באותו ענין לומר דלאו דוקא היה מדבר עמה דה"ה אם היה מדבר עם העדים או עם אחרים בפניה וכמ"ש המרדכי בפ"ק דקידושין ויותר נראה להגיה והיו עדיין במקום והיו עדים (ב) והוי יודע דהתם בפ"ק דקידושין איפליגו תנאי בעסוקין מענין לענין באותו ענין אי מהני דאמרינן התם כתנאי רבי אומר והוא שעסוקין באותו ענין ר' אליעזר ב"ר שמעון אומר אע"פ שאין עסוקים באותו ענין ואי לאו דעסוקין באותו ענין מנא ידעה מאי קא"ל אמר אביי מענין לענין באותו ענין ופירש רש"י מענין לענין שפסקו לדבר בקידושין ממש והיו מדברים בדברים אחרים ומיהו לדברי צורך זיווגם כמו כמה יש לך נדוניא וכמה שדות יש לך להתפרנס מהם עכ"ל ורש"י נקט לה לענין קדושין וכיוצא בזה יש לפרש לענין גיטין שפסקו מלדבר בגט ממש והיו מדברים בדברים אחרים ומיהו דברים הנוגעים לענין גט הם כגון שמדברים במה תקבל כתובתך או מי ידחה מפני מי ופסק הר"ן דלא מהני דקי"ל כרבי מחבירו וגם דרב יהודה אמר שמואל משמע דכוותיה אתיא וכ"כ רבינו ירוחם בח"א וכך משמע מדברי הרי"ף והרא"ש שם וגם מדברי הרמב"ם בפ"ג מהל' אישות ובפ"א מהלכות גירושין שכתבו סתם והוא שעסוקים באותו ענין וכתב ה"ה בפ"ג מהלכות אישות שכן דעת העיטור ושהרשב"א חלוק בדבר : **והיכא** שלא היה מדבר כלל בעסקי גיטה ונתן לה גט ולא פירש כתב רבינו דאינו גט אבל הרמב"ם בפ"א כתב הרי זה גט פסול ואע"פ שכתב באותו פרק שאחד מי' דברים שהם עיקר גירושין מן התורה הוא שיתננו לה בתורת גירושין משמע דהיינו שלא יאמר דברים שאינם ענין גירושין כגון כנסי שטר חוב זה וכיוצא אבל כל שנתן לה סתם אינו יוצא מתורת גירושין ולפיכך אינו מעכב מן התורה כנ"ל : **ואם** אמר לה איני אישך וכו' מימרא דשמואל בריש

ופריך בגמרא וליחוש לשני יוסף בן שמעון בעיר אחת דילמא כתב גיטא ואזל ממטי לאיתתיה דהיאך אמר להו רב אחא בר הונא הכי אמר רב שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהם אלא זה בפני זה וכתב רבינו ירוחם בח"ה פירוש ואיכא מגורשת אפי' הוציאה גט עד שתביא ראיה שגרשה בפני האחר ששמו כשמו או יבואו עידי מסירה ויעידו שזהו המגרש וזו היא המגורשת : (ב"ה) כתב הריטב"א בספ"ק דמציעא קשיא לי כיון שהוחזקו בעיר שני יוסף בן שמעון היאך כותבין גט לאיש כשאין אשתו עמו לשלחו ביד שליח וי"ל דהתם כשאין מכירין העדים את האשה אבל אם מכירים אותה ודאי יכול לגרשה שלא בפני אשת חבירו אלא שאין העדים כותבים ונותנים לו שיגרשנה בפניהם והכא משום עיגונא אקילו רבנן שאם שליח מכירה לתת לו וסמכו עליו כשנים והיינו דאמרינן התם שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת הא כשאינם דרים בשעת הגירושין אקילו רבנן לגרשה ע"י שליח המכירה או שלא יתנהו לה אלא בפני עדים המכירים אותה כך נראה לי וכן הורה לנו רבינו עכ"ל :

כשמו (ו) ויאסרנה על בעלה אין מגרשין בשבת ואם השעה צריכה לכך כגון שכיב מרע שתקף עליו החולי ורוצה לגרש כדי שלא תיזקק ליבום אם הגט ברשותו (ז) יתן לה הרשות ותזכה בו ובגט שבתוכו אבל לא יטלטל הגט ליתנו לה מפני שהוא מוקצה ואם אי אפשר בלא טלטול כגון שאין הגט מונח ברשותו יטלנו בידו ויתננו לה (ח) שלא העמידו דבריהם במקום שכיב מרע :

קלז צריך שיתירנה היתר גמור שתהא מותרת לכל אדם אבל אם אמר לה הרי את מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם חוץ מפלוני שתהיה אסורה לו או שאומר (א) אלא לפלוני (ב) [א] אינו גט (ג) ויטלנו ממנו ויחזור ויתננו לה ויתירנה לכל אדם אבל אם אמר לה ע"מ הרי הוא (ד) [ב] כשאר תנאי גט והגט גט והיא תקיים התנאי בין א"ל ע"מ שלא תנשא לו (ה) או ע"מ שלא תבעלי לו או על מנת שלא תהיה מותרת לו והרמ"ה כתב ע"מ שלא

תהיה

אין שמות נשותיהן שוות : ומ"ש רבינו ויאסרנה על בעלה הוא על פי גירסת הרשב"ס בפרק ג"פ וליחוש דילמא כתב גיטא ואזיל וממטי לה לאתתיה דהיאך ומגרש לה ומתפיס להתירה ליגשא שלא כדין עכ"ל ולפי דק' על זה הלא כשיהא נודע אח"כ שלא קיבלה גט מיד בעלה צריך השני להוציאה וכיון שלא תעמוד בהיתירא למה לו לכוין להתירה שלא כדין לכך פירש רבינו דעיקר כוונתו איננה אלא לאוסרה על בעלה דתצא מזה ומזה וכא רבינו להוציא ממ"ש לשם בתוס' דנתכוין להוציא כתובתה מבעלה ול"נ ומגרש לה אלא העיקר כגירסת רשב"ס :

קלז צריך שיתירנה וכולי פלוגתא דרבי אליעזר וחכמים ר"פ המגרש והלכה כחכמים דבין אלא ובין חוץ הוי שיור ואינו גט עד שיטלנו ממנ' וכולי והלכה נמי כרבי יוחנן דאע"ג דהלכה כרבי לעיל בסימן קל"ו דבא"ל כנסי ש"ח זה וא"ל אח"כ הרי זה גיטך ה"ז גט וא"צ ליטלו הימנה אלא באמירה בעלמא סגי שיאמר לה ה"ז גיטך שאני התם דבמאמר כנסי ש"ח לא זכתה בגט לשום דבר אבל הכא בא"ל חוץ מפלוני דזכתה בגט וקנאתו לפסול בו לכהונה הילכך אי לאו דהדר שקיל ליה מינה לא מהני אמירה שהרי כבר זכתה בו ע"מ תנאי ראשון כך פרש"י (דף פ"ד) :

ומ"ש אבל אם א"ל ע"מ ה"ה כשאר תנאי גט וכולי כך כתבו התוס' בדבור ראשון פרק המגרש וכתבו דלפי טעם זה אפילו א"ל שלא תנשאי וגם לא תבעלי דלא הותרה אצלו לא בנשואין ולא בזנות נמי הוי גט דה"ה כשאר תנאי וא"כ קש' אמאי כתב רבינו בין א"ל ע"מ של' תנשאי לו או ע"מ שלא תבעלי לו עדיפא מיניה ה"ל לאשמועינן דאפילו א"ל ע"מ שלא תנשאי וגם לא תבעלי לו ונראה דהיינו מ"ש רבינו או ע"מ שלא תהיה מותרת לו כלומר או אפילו א"ל לשון שלא התירה לפלוני לא לקדשה בכסף ולא לבעילת זנות כגון שא"ל ע"מ שלא תהא מותרת לו ורבינו כתב כך על פי דברי הרא"ש שכתב לשון זה במסקנתו דכיון שהזכיר ע"מ תנאה הוי ושריא לעלמא מידי דהוה אכל תנאי דעלמא מדלא מפליג בע"מ אלמא כל ע"מ שריא עכ"ל הרא"ש והביא רבינו על זה מ"ש הרמ"ה בספרו ע"מ שלא תהיה מותרת לפלוני לא הוי גט כלום דכיון דלא התירה כלל לא בנשואין ולא בזנות הוי שיור וכמה שכתבו התוס' דהכי משמע לכאורה ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל שהרי הרא"ש כתב להדיא דכל ע"מ שריא אפילו אמר ע"מ שלא תהיה מותרת לפלוני הוי גט והשתא הא דכתב הרא"ש ורבינו הך חלוקה דא"ל ע"מ שלא תהיה מותרת לפלוני שלא נזכרה בגמרא ובתו' אלא בע"כ דבמקום מ"ש התוס' שא"ל ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נקט הרא"ש ע"מ שלא תהיה מותרת לפלוני בלשון קצרה שכולל נישואין וגם זנות ואחריו נמשך רבינו :

היה

אין מגרשין בשבת תוספתא בפרק בתרא די"ט והכי איתא בת"כ פרק י"ה : **ואם** השעה צריכה לכך וכו' מעשה בריש הזורק (דף עז :) בההוא ש"מ דתקיף ליה עלמא טובא ואמר רבא ליקנייה ניהלה להוא דוכת' דיתיב ביה גיטא ותיזול איהי ותימוד ותפתח ותחזיק ביה דתנן נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה ואמרינן בגמ' דאע"ג דמה שקנתה אשה קנה בעלה שאני הכא דגיטה וחצרה באין כאחד ופרש"י תקיף ליה עלמא והיה ירא פן ימות ותזקק ליבם ואסור לטלטל גט בשבת ולמוסרו לה וכתבו התוס' אע"ג דבתוס' פרק משילין תניא אין מגרשין בשבת בש"מ הקילו דלא תפול קמי יבם ולא הוי כמו טלי גיטיך מעל גבי קרקע דכיון דהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאילו נתנו לה וכן כתבו הרא"ש והרשב"א והר"ן שהגט היה אסור לטלטלו וכתב הרא"ש והרשב"ס פירש שהגט היה מותר לטלטל אלא שלא היו יכולים להביאו אצל החולה דרך ר"ה ולא נהירא שהרי היה יכול לעשות שליח וילך שם ויתן לה הגט ואע"פ שאסור לקנות בשבת גבי ש"מ התירו וכתב הר"ן שדעת בעל העיטור כדעת רשב"ס' מיהו בזמן הזה שניתנה תורה שבעל פה ליכתב לכ"ע מותר לטלטל גט שהרי אדם יכול ללמוד הימנו כמה הלכות הגה"ה וכן כתבו המרדכי וסמ"ג והגהות : ב"ה ויש לתמוה עליהם שהרי ההוא ש"מ דתקיף ליה עלמא בימי רבא היה ובימיו כבר ניתנה תורה שבע"פ ליכתב : **כתבו** הרשב"א והר"ן דהא דאורי להו רבא בחזקה ה"ה דאפי' בחליפין שרי אלא כיון דאפשר אורי להו בהכי דלא מינכרא מילתא דמיחזי כנועל ביתו לשמרו : **ואם** אי אפשר בלא טלטול כגון שאין הגט מונח ברשותו וכו' כן כתבו שם הרא"ש והרשב"א ז"ל : שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת וגירש אחד אשתו בינו לבינה ואינו ניכר מתוך הגט מי הוא מהשנים ועידי הגט אומרים שלא כתבו גט ליוסף בן שמעון אחר היא מגורשת תמלא ברבינו ירוחם ח"כ : גט הניתן בלילה או ביום אחר שהתפללו ערבית פסול כן כתוב בתרומת הדשן סימן רמ"ח ושמעתי הטעם משום דנתינת גט הוי דין ואין דנין בלילה ואיני יודע מה ענין דין לגט וגם אחד מהפוסקים לא חילק להקפיד בכך (ג) · כתבו התוספות בריש פרק כל הגט (כד :) דאין עידי מסירה צריכין להכיר שזו היא אשתו כיון שמכירין שמו ושמה והם כתובים בגט וכשבאה לפני ב"ד להתירה ליגשא שואלי בית דין לעידי מסירה אם היו שם שני יוסף בן שמעון (ד) :

קלז צריך שיתירנה היתר גמור וכולי אבל אם אמר לה הרי את מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם חוץ מפלוני וכולי ר"פ בתרא דגיטין (דף פג ·) המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרים כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ובעי בגמרא לקמן (פד :) מאן תנא כלומר דצריך ליטלו הימנה ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם רשב"א היא דתניא א"ר שב"א כיצד יעשה יטלנו ממנה ויתננו לה ויאמר לה ה"ז גיטיך כלומר דבאמר לה כנסי ש"ח ס"ל לרבי דבאומר לה בתר הכי הא גיטיך סגי ורשב"א פליג ואמר דלא סגי עד שיטלנו ממנה וכולי כדאיתא בהזורק (עח ·) ובההיא קי"ל כרבי דסתם מתניתין התם כותיה ואמר חזקיה דמתני' דהכא כרשב"א אתיא ולדידיה משמע דלית הלכתא כסתם מתני' דהכא דמדאמר רשב"א היא משמע דמהלכתא מפיק לה ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבי היא שאני הכא דאי לא וקנאתו בו לפסול בו לכהונה ולענין הלכה כתב הר"ן ופרש"י דרבי יוחנן בחיי חזקיה רבו נחלק עליו ולפ"ז אפשר דלא קי"ל כסתם מתניתין לפי שאין הלכה כתלמיד במקום הרב אבל לדעת ר"י לאחר פטירת חזקיה נחלק עליו ולפי זה הלכה כר' יוחנן וכן דעת הרשב"א וכתבו הרשב"א והר"ן שכן דעת הרי"ף שכתב מתניתו כצורתה וגם הרא"ש שהלך בדרכו וכתב מתניתו כצורתה משמע דהכי נמי סבירא ליה וכן דעת הרמב"ם בפ"ח מהלכות גירושין וכן דעת רש"י שכתב בהזורק אמתני' דאמר לה כנסי ש"ח זה וכולי אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך ואפילו לאחר שבא לידה אמר לה כן ודיו וכתב עוד הר"ן דמתניתין דוקא קתני שיאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואע"ג דבעלמא בהא גיטיך סתמא סגי הכא שאני דכיון דמעיקרא אמר בהדיא אלא לפלוני אי אמר בתר הכי הא גיטיך סתמא לא מבטל מאי דאמר מעיקרא בהדיא ואין כן דעת הרמב"ם שכתב בפרק א' אם נטלו ממנה וחזר ונתנו לה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם או ה"ז גיטיך ה"ז מגורשת אלמא דס"ל דמתני' לישנא בעלמא נקט ולאו דוקא ובגמרא איבעיא להו האי אלא חוץ הוא ובחוץ הוא

דרכי משה

(ג) ועי"ל סי' קכ"ג : (ד) כתב חדושי אגודה פרק כל הגט דנוהגין ליתן גט בחצר בית הכנסת כדי שיראה כל העולם אם יש שם יוסף ב"ש אחר יבא ויראה עכ"ל כתב בסדר גיטין סי' צ"ש ב' יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת אע"פ שאין שמות נשותיהן שוות אפ"ה צריך לכתוב כנוייהן או שם אבי אביהם לסי' עד כאן לשונו וכתב בפסקי מהרא"י סי' ו' דאם אחד מהן כהן אע"פ שישראל הוא המגרש ואינו ניכר בגט אין צריך לכתוב יותר דזה הוי סי' ועיין שם :

וכתב

תהיה מותרת לפלוני לא הוי גט [ג] ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל : היה אותו פלוני (ו) שהוציא מכלל גט אסור לבא עליה משום ערוה כגון שהוא אביה או אחיה לא הוי שיור והגט גט כיון דבלאו הכי לא תפשי בה קדושין אבל אם שייר מי שתופשין לו בה קדושין אפי' בעבירה כגון חייבי לאוין הוי שיור התירה לכל חוץ מפלוני (ז) והוא קטן הוי שיור ואינו גט (ח) ולדברי ר"ח הוי ספק מגורשת שייר בעל אחותה מיבעיא אי הוי שיור כיון שראויה לו אחרי מות אחותה או ששייר מי שעתיד עדיין לילד (ט) או שאמר לה חוץ מזנותיך פירוש שתהיה מותרת להנשא אבל בזנות תהיה באיסור א"א או שתהיה מותרת לכל מי שיבא עליך כדרך כל הארץ אבל שלא כדרך הרי את באיסור אשת איש או שתהיה מותרת להתקדש בכסף אבל לענין (י) שטר וביאה תהיה באיסור א"א או שאמר לה תהא מותרת לכל אלא שישאר לי רשות עליך להפר נדריך וליורשיך בכולהו מיבעיא ולא איפשיטא והויא ספק מגורשת א"ל הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה (יא) [ד] בשעה שמסר לה הגט לראובן ושמעון מיבעיא אם נאמר שחזר ממה ששייר ומתירה אף (יב) לראובן ושמעון או נאמר שלא רצה להתירה אלא לראובן ושמעון (יג) או אם חזר ואמר בשעת מסירה לראובן ולא הזכיר שמעון או לשמעון ולא הזכיר ראובן או אם אמר אף לשמעון (יד) [ה] בכולהו מבעיא אי הוי שיור ולא איפשיטא והויא ספק מגורשת והרמב"ם כ' דלראובן ושמעון ודאי הוי גירושין (טו) לראובן אינה מגורשת לשמעון או שאמר אף לשמעון (טז) הוי ספק מגורשת אמר לה ה"ז גיטך והרי את מגורשת ממני היום ולמחר את אשתי כתב הרמב"ם שאינה מגורשת וא"א הרא"ש ז"ל כתב (יז) שהיא מגורשת :

אע"ג

היה אותו פלוני וכולי משנה בהמגרש (דף פ"ה) : התירה לכל חוץ מפלוני והוא קטן כולי בעיא דאפשיטא לשם ולגי' ר"ח לא איפשיטא והוי ספק מגורשת: או אם אמר אף לשמעון וכולי שם ריש (דף פ"ג) וכתבו התוס' נראה דאף לראובן נמי מספקא ליה עכ"ל ומ"ש ע"ש הרמב"ם דלראובן ושמעון ודאי הוי גירושין טעמו דפסק כאת"ל מאי דאסר שרא וכן באמר לראובן פסק כאת"ל לראובן דוקא ולא לשמעון אבל בהך בעיא דאמר ליה לשמעון או אף לשמעון בעיא דלא איפשיטא היא והויא ספק מגורשת : א"ל ה"ז גיטך וכולי עד סוף הסימן מבואר ב"י טעם מחלוקת הרמב"ם והרא"ש בזה והנכון דהוי ספק מגורשת וכן פסק ה' המגיד והכי נקטינן :

אע"ג

הוא דפליגי רבנן עליה דר"א דהא שייר לה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דילמא ע"מ הוא ובע"מ פליג ר"א אדרבנן אבל בחוץ מודה להו דהא שייר בגט אמר רבינא ת"ש כל הגטים מטמאות וכולי אלא ש"מ חוץ הוא ש"מ וכתבו הרי"ף והרא"ש ופסק רבינא דחוץ הוא אבל בע"מ מודו ליה וכן כתב הרשב"א וכ"כ שהוא דעת התוספות וכן דעת הרמב"ם בפ"ח מהלכות גירושין וכן כתב הר"ן וכתב עוד אבל אחרים אומרים דמדלא מסקינן בפשטא דבעיין ש"מ חוץ אבל ע"מ מודו ליה משמע דאכתי מספקא אי פליגי נמי בע"מ וראיה לדבר דהא בגמרא אמרינן שלאחר פטירתו של ר"א נכנסו ד' זקנים להשיב על דבריו וכולי ולפיכך הדבר נראה להחמיר ולומר דאפילו בע"מ לא מודו רבנן לר"א ומידי ספיקא מיהו לא נפיק עד כאן לשונו והזכיר סברא זו רבינו ירוחם בח"א והרשב"א כתב סברא זו בשם הרמב"ן (א) : וכתבו התוס' אבל בע"מ מודו ליה לכאורה היה נראה דדוקא בעל מנת שלא תנשאי מודו דלא הוי שיור משום דהותרה אצלו בזנות אבל בעל מנת שלא תבעלי ולא תנשאי הוי שיור כמו חוץ ומיהו נראה לר"י דאפילו בעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי מודו רבנן דלא הוי שיורא דכיון דאין אוסרה אלא בלשון תנאי הוי כאילו הותרה לכל וכן דעת הרא"ש והר"ן ז"ל ורש"י כתב אבל בעל מנת מודו ליה דבגט לא שייר שהרי התירה במסירת הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה על מנת שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא : ורבינו ירוחם תפס דבריו כפשטן שלא הזכיר אלא על מנת שלא תנשאי כלומר אבל על מנת שלא תבעלי הוי שיור שכן כתב בח"א דעל מנת שלא תבעלי לפלוני אינו גט לדעת רש"י אבל הר"ן כתב דרש"י לישנא דברייתא נקט אבל אה"נ דאפילו אומר ע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי אמרינן דמודו לר"א והרמב"ם בפ"ח כתב ג"כ ע"מ שלא תנשאי ואפשר לומר דלישנא דברייתא נקט אבל ה"ה לע"מ שלא תבעלי וכמ"ש הר"ן לדעת רש"י מיהו כתבו התוספות בריש המגרש גבי הא דתניא שר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש דבע"מ שלא תבעלי לפלוני לא תנשא לכתחלה דחיישינן שמא יבא עליה באונס אבל בע"מ שלא תנשאי ליכא למיחש שישאנה בע"כ דנישואין א"א בעל כרחה וכתבו רבינו בסימן קמ"ג · ומדברי ר"ח שהזכיר הרשב"א משמע דאפילו בע"מ שלא תנשאי לא תנשא עד שימות אותו פלוני שכתב וז"ל ואסיקנא בחוץ פליגי אבל ע"מ תנאה הוי ולכשימות זה שנאסרת עליו הרי היא מותרת לכל אדם שהרי נתקיים התנאי עכ"ל משמע דקודם שימות זה אינה מותרת לכל אדם ע"כ : כתב הרמב"ם בפ"ח דכי אמרינן בע"מ שלא תנשאי לפלוני דכשר היינו בקוצב זמן שאומר ע"מ שלא תנשאי לפלוני עד חמשים שנה אבל אם אמר לה סתם ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט וכתב ה"ה שיש חולקים עליו ומתירים אפי' באומר סתם ע"מ שלא תנשאי לפלוני ונתבאר בדברי רבינו סימן קמ"ג : היה אותו פלוני שהוציא מכלל הגט אסור לבא עליה וכולי משנה שם (דף פב) הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך ולאחי ולאחיך לעבד ולעכו"ם ולכל מי שאין עליו קידושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכולי ולכל מי שיש עליו קידושין אפילו בעבירה פסול והיינו לומר דאינו גט כיון דהוי שיור ואינו כריתות וכ"כ הרמב"ם בפ"ח : התירה לכל חוץ מפלוני וכולי שם בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקדושי אביה אמאי והא תניא ויצאה והיתה אלא אתיא לכלל הויה הכי נמי אתיא לכלל הויה כך הוא גירסת הספרים ולפי זה בעיין איפשיטא וכן גירסת הרא"ש וכ"כ מדברי הרמב"ם בפ"ח וכתב הרשב"א אבל ר"ח נראה שאינו גורס בהא תניתוה דהאי נמי סלקא בתיקו : שייר בעל אחותה וכולי כל הני בעיי דלא איפשיטו שם בהמגרש : אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וכולי שם בריש המגרש (דף פג:) בעי אביי הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר וא"ל לראובן ושמעון מהו מי אמרינן מאי דאסר שרא או דילמא מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר את"ל מאי דאסר שרא לראובן מהו לראובן וה"ה לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה או דילמא לראובן דוקא את"ל לראובן דוקא לשמעון מהו לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר לשמעון משום דסליק מיניה או דילמא לשמעון דוקא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דילמא אף אעלמא קאי תיקו ופרש"י אף לשמעון מהו · א"ל חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר אף לשמעון מהו אם תמצא לומר היכא דחזר ואמר לשמעון ולא אמר אף דוקא לשמעון קאמר הכא מאי כיון דאמר אף ודאי התירה לשניהם דהאי אף אראובן קאי ואע"פ שלא הזכיר שמו או דילמא לשמעון ולא לראובן והאי אף אעלמא קאי וכתב הר"ן ויש מי שאומר דנקטינן בכל הני בעיי לחומרא ככל תיקו דאיסורא אבל הרמב"ם ז"ל פוסק בפ"ח דמאי דאתמר ביה אם תמצא לומר כאילו איפשיטא בהדיא וכן דרכו בכל מקום ובתרי בעיי בתראי פוסק שהיא ספק מגורשת וכתבו התוס' דכי היכי דמיבעיא לרב אשי באומר אף לשמעון ה"נ מיבעיא ליה באומר אף לראובן ולא הזכיר שמעון ובדין חזר ואמר לה הרי את מותרת לראובן ושמעון שכתבה רמב"ם ה"ז מגורשת כתב ה"ה פירוש כגון שחזר ונטלו הימנה ונתנו לה וא"ל הרי את מותרת לראובן ושמעון ויתבאר למטה שכל שהתנה בשעת נתינה צריך לחזור וליטלו הימנה וכבר נתבאר זה בראש סימן זה · והרא"ש בתשובה כלל ל"ה סימן ח' דהא דבעי אביי הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מיירי דחזר ואמר קודם מסירת הגט לידה דאי אחר מסירת הגט מאי קאמר או דילמא מאי דשרא אסר כיון דכבר בא הגט לידה לאו כל כמינה לאסרה למי שהתירה כבר עכ"ל: **אמר** הרי זה גיטיך והרי את מגורשת ממני היום וכולי גם זה שם בריש המגרש (דף פג :) בעיא דרבא ופשט רב נחמן דכיון דפסקה פסקה כלומר כיון דפסקה מיניה היום לגמרי אבל כל אדם פסקה לעולם ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הילכך אין תנאי זה כלום והרא"ש כתב בעיא ופשיטותא דידה אבל הרי"ף השמיטה והרמב"ם כתב בהדיא בפ"ח שאינה מגורשת וכתבו הר"ן והרב המגיד שהוא מדאמרינן בפ' הנזכר (פה : פו') גמרא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם אתקין רב

בגיטי

דרכי משה

קלז (א) וכתב המרדכי ריש המגרש בשם רב נטרונאי גאון המקנא לאשתו ורוצה לגרשה והוא הושד אותה בשום אדם כיצד יעשה אם תמצא לומר יאמר לה ע"מ שמא תעבור ונמצא גט בטל ובניה ממזרים אלא אומר לב"ד והם מוחים בידיהם שלא ישאו זה את זה לעולם והוא יגרשנה בלא תנאי עכ"ל :

וצ"ע

פרישה

מותר להתאחם וגם לזנות ולשאר כל דבר חוץ שלא תנשא לו אלא אפי' ע"מ שלא תבעלי דמשמע אפילו בזנות תהיה אסורה עליו ול"מ זה אלא אפילו שלא תהיה מותרת לו דאסירה לו אפילו לשאר צרכים ומש"ה פליג הר"מ אהא כיון שהיא אסורה לו מכל וכל וק"ל :

(ו) **שהוציא** מכלל כו' ר"ל בלשון חוץ : (ז) **והוא** קטן הוי שיור דאתי לכלל גדלות : (ח) **ולדברי** ר"ח הוי כו' ופלוגתתם תלוי בגרסת הגמרא : (ט) **או** שא"ל חוץ מזנותך כו' נ"ע מ"ש חוץ מזנותיך ממוך מפלוני בנישואין ומתיר לה עמו הזנות דמדחלק לעיל בא"ל ע"מ שלא תנשא לו או ע"מ שלא תבעלי לו משמע דבא"ל חוץ מנשואי פלוני דלא אסר לה אלא בנשואין עליה אבל בזנות ממילא מותרת לו ואפ"ה סתם לעיל ואמר דחוץ אינו גט ויש לומר כיון דכריתות דגיטין אנישואין קאי צריכה שתהיה פטור ממנו מנשואיו ומותרת להנשא לכל אדם והא ליכא דהא אמר חוץ מנשואי פלוני משא"כ כשהוא מתירה להנשא לכ"ע אלא שא"ל חוץ מזנות דמ"מ איכא כריתות גט שמותרת לכ"ע בנשואין ודוקא : (י) **שטר** וביאה ר"ל להיות מקודשת בשטר וביאה : (יא) **בשעה** שמסר דאילו לאח"כ לא שייך למימר דבא לאוסרה למי שהתירה תחילה דלאו כל כמיניה כיון שכבר בא הגט לידה ועד"ר : (יב) **לראובן** ושמעון פירוש ואמר לה הרי את מותרת לראובן ושמעון : (יג) **או** אם חזר ואמר כו' לראובן כו' ר"ל את"ל מה דאסר שרא היכא שחזר ואומר לראובן ושמעון אבל היכא שאמר לראובן לחוד מהו לראובן וה"ה לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה א"ד לראובן דוקא את"ל לראובן דוקא לשמעון מהו לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר לשמעון משום דסליק מיניה א"ד לשמעון דוקא כך בעי אביי ואח"כ אמרינן בגמרא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אראובן קאי א"ד אף אעלמא קאי ופרש"י דהאי אף אראובן קאי ואע"פ שלא הזכיר שמו א"ד לשמעון ולא לראובן והאי אף אעלמא קאי . (יד) **בכולהו** מיבעיא כו' עיין בדרישה : (טו) **לראובן** אינה מגורשת פי' אינה מגורשת כלל כיון כה בלשון חוץ שייר לשמעון : (טז) **הוי** ספק מגורשת פירוש שהוא אזיל לשיטתיה דמאי דאתמר ביה בתת"ל כאילו איפשיט בהדיא הלכך כשאמר לראובן הא אמר בתת"ל דשייר לשמעון כנ"ל אבל בשמעון סלקי האבעיא בתיקו דרב אשי בעיא בפני עצמו היא הלכך ספק בשניהם כסתם תיקו והוי ספק מגורשת וכ"כ הר"ן : (יז) **שהיא** מגורשת דכיון דפסק היום ממנו לגמרי אבל כל אדם פסק לעולם (ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הלכך אין תנאי זה כלום כ"פ) :

ונתן

דרישה

ע"מ שלא תבעל אע"ג דהוי שיור גמור דאסרה עליו אפי' זנות כיון דלא שייר במסירת הגט מקרי שפיר ונתן לה ספר כריתות וכן בתוס' : [ג] **ולא** נהירא לא"א הרא"ש ז"ל נ"ע דלא מצאתי מזה דבר שם לא באשר"י ולא בתוס' דלא הזכירו אלא שלא תבעלי מיהו אפשר לומר כיון שהרא"ש כתב שם דבאם נאמר דבחוץ פליגי ובע"מ כ"ע מודו דבכל ענין מיירי כו' ע"ש בהאי כללא נכלל ג"כ אם אמר שלא תהא מותרת לו ע"ש אלא דאעיקרא דמלתא ק"ק מ"ש דהרמ"ה לחלק דבשלא תהא מותרת לו אינו גט ומ"ש שאסורה לו אפילו לשימוש אין זה תלוי בכריתות דגירושין : [ד] **בשעה** שמסר דאילו לאחר כך כו' כ"כ הרא"ש בתשובה כלל ל"ה סי' ח' הביאה ב"י כאן ומש"ה כתב ג"כ בש"ע בשעה שמסר לה · וק"ק היכי דייק הרא"ש כן דאילו לאחר שמסר לה לאו כל כמיניה כו' · למה הא כיון דאמר חוץ גיטו לאו גט וכאילו לא נתן דמי ואינה מותרת עדיין לשום אדם וי"ל דה"ק זה שחזר בתנאו הראשון ומתנה שתהא אסורה לעלמא ומותרת לפלוני ע"כ דמחשב גט בכך וא"כ אי כבר מסר לה מה עלה בדעתו לאסור מי שהתיר לו כבר כיון שלדעתו מתגרשת כבר בקבלתה אף שאמר חוץ א"כ ה"ק לצריך לחזור וליטלו מידה אי כבר נתנו לה ורוצה לחזור בתנאו הראשון ולמה סתם הגמ' באבעייתו אלא ודאי דהגמרא מיירי דאכתי לא מסרה לידה · אלא שק' א"כ מריסא דמילתא ה"ל להרא"ש לדייק כן דקא בעי אי רצה לומר שתהא מותרת אף לראובן ושמעון היאך יכול לחזור בתנאו כל זמן שלא חזר ונטלו מידה כיון דאל הגט קלט במסירתו לידה שהרי אסורה לכהונה וכמ"ש לעיל : [ה] **בכולהו** מיבעיא אי הוי שיור ולא אפשיטא והוי ספק מגורשת והרמב"ם כו' ותימא למה כתב רבינו על כולן דהוי ספק מגורשת וכבר נתבאר ברבינו לעיל בסי' י"ז ול"א ובסי' ק' ובסי' ע"ה ובסי' קכ"ב ובכמה דוכתי ס"ל להרא"ש נמי דאת"ל הוי פשיטותא לאבעוי' קמייתא ובאבעיו' הללו איתא בגמרא בהדיא את"ל בכולן חוץ בלשמעון מהו גם באף לשמעון שאבעיא רב אשי בפני עצמו ואף שכתב רש"י ג"כ את"ל מ"מ כיון דהגמרא לא קאמר בהדיא את"ל לא הויא מינה פשיטותא וכמ"ש ב"י לעיל סי' י"ז וק' · ויותר תתמה דדברי רבינו בכוון על אדני דברי הרא"ש והרא"ש לא כ"כ שם פרק המגרש דף ק"ג ע"ב וז"ל שם בעי רב אשי אף לשמעון כו' תיקו כתב ר"מ ז"ל דסך אבעיא דרב אשי סלקא בתיקו ועבדינן ביה לחומרא והרמב"ם כתב דלראובן ושמעון מגורשת בתת"ל אבל לראובן אינה מגורשת וכן לשמעון דהא לא אפשיטא עכ"ל הרי לפנינו דלא כתב בשם מאן לומר דלראובן ושמעון לא תהא מגורשת אלא אדרבה הוסיף בשם ר"מ לומר דכולן אפשיטא חוץ מאבעי' רב אשי האמרונה · ונרא' דהיינו טעמא משום דסבירא ליה כיון דאבעיא ליה בתת"ל כמ"ש רש"י אף שלא נזכר האת"ל בגמרא מכל מקום ס"ל פשיטותא לאבעיא קמאי · ומ"ש בשם הרמב"ם ז"ל אבל לראובן אינה מגורשת וכן לשמעון

דהא

חרושי הגהות

וליטלו דקנאתו בנתינה קמייתא ליפסל בו לכהונה הלכך אי לאו דהדר שקיל ליה מינה לא מהני אמירה שהרי כבר זכתה בו ע"מ תנאי ראשון אבל ההוא דהזורק לא זכתה בו לכלום:

קלח **אע"ג** דכתיב וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה אינו דומה נתינת הבעל לקבלת האשה דנתינתו צריך שתהא מידו ממש או מיד שלוחו אבל קבלה אינה צריכה שתקבלנו בידה ממש אלא לרשותה מדלא כתיב (א) ונתן לה אלא בידה דרשינן לרשותה כיצד אמר לה טול גיטך מע"ג קרקע אינו כלום או אפילו היה מונח ע"ג ידו והיה קרובה אליו ולקחתו משם [א] אינו גט כיון שלא סייע בנטילתו או אפי' היתה ידו סגורה והגט בתוכה ופתח הוא ידו ולקחתו מתוכו שסייע בנטילתו אפ"ה אינו גט כיון שלא קירב הגט אליה אבל אם אוחז הגט בראש האחד ומושיטו לה (ב) והיא לקחה אותו בראש השני הוי גט וכן אם הגט תחוב לו תחת חגורתו על מתניו וצמצם מתניו ונתחלחלו והטה עצמו לצדה ונטלתו קרינן ביה שפיר ונתן אבל אם צמצם מתניו ולא הטה עצמו אליה או שהטה עצמו ולא צמצם מתניו (ג) לא הוי נתינה (ד) והרמב"ם כתב בזה שהוא גט וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה

בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדבעא רבא מרב נחמן והם מפרשים לאפוקי מדבעא מיניה וכולי לומר שאין אומרים כיון דפסקה פסקה אלא שאינה מגורשת כל זמן שאמר לה בפירוש ולמחר את אשתי הילכך מן התקנה צריך לומר ולעלם ומיהו מדינא סתמו כמפורש לעלם דמי ודעת רש"י כדעת הרא"ש דקיימא לן כפשיטותא דרב נחמן שכתב דאף על גב דפשטינן כיון דפסקה פסקה אפילו הכי תיקן דלא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט וכן דעת הרשב"א שכתב ז"ל ואפשר לפרש נמי דהא דאמרינן אתקין רב בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדבעא רבא מרב נחמן כלומר לכך הוצרך לתקן כך כדי שלא יוציאו לעז על הגט לומר שאינה מגורשת אלא ליום אחד ומיהו קיימא לן כרב נחמן דכיון דפסקה פסקה ובמקום יבם חולצת ולא מתייבמת ואפשר נמי דאפילו אם נשאת לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן לה כדאמרינן בסמוך והרמב"ם שכתב דאינה מגורשת כלל לא נראו דבריו עכ"ל והר"ן כתב גם כן שאינו מחוור דעת הרי"ף והרמב"ם דמידי ספק מגורשת מיהא לא נפקא דאיבעיא לא מיפשטא לרב דתיקון לעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן שפיר שייך למימר לאפוקי גם הרב המגיד כתב ויש מי שפסק שהיא מספק מגורשת וכן ראוי להחמיר בכל דבר שבערוה עכ"ל :

קלח **אף** ע"ג דכתיב וכתב לה ספר כריתות וכו' אבל קבלה אינה צריכה שתקבלנו בידה ממש אלא לרשותה מדלא כתיב ונתן לה וכולי בר"פ הזורק (דף עז·) הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת בעי בגמרא מה"מ דת"ר ונתן בידה אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מנין ת"ל ונתן בידה מ"מ ופרש"י ת"ל ונתן מ"מ ודרשינן ליה באנפי נפשיה מדלא כתיב ובידה יתננו משמע לן נתינה כל דהו וידה דכתב רחמנא דבעינן דומיא דידה דמשתמרת לדעתה עכ"ל ולפי זה מידה לא מתרבי רשותה דאדרבה משמע דוקא ידה ומונתן מרבינן רשותה ורבינו שכתב דרשותה ילפי' מדלא כתיב ונתן לה אלא בידה דרשינן לרשותה נ"ל דה"ק דאי הוה כתיב ונתן לה לא הוה דרשינן ונתן מ"מ משום דלא משתמע לה ממש ולא משתמע כלל לרשותה אבל השתא דכתיב ידה דרשינן שפיר ונתן מ"מ דידה משתמע נמי רשותה כדכתיב (במדבר כא) ויקח את כל ארצו מידו כנ"ל : **ביצד** אמר לה טול גיטך מעל גבי קרקע אינו כלום או אפילו היה מונח על ידו והיא קרובה אליו וכולי בהזורק (דף עח·) תנן אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחריו קוראה והרי הוא גטה אינו גט עד שיאמר הא גיטיך ופריך בגמרא כי א"ל הא גיטיך מאי הוי טלי גיטיך מעל גבי קרקע הוא ואמר רבא טלי גיטיך מע"ג קרקע לא אמר כלום פרש"י משום דבעינן ונתן אימא שנפלתו מאחריו ופרש"י שהיה תחוב בין חגורו למתניו ושלפתו משם ופריך תו שנפלתו נמי הא בעינן ונתן בידה וליכא לא צריכא דעייק לה חרציה ושלפתיה ופרש"י דעייק לה חרציה עקם לה מתניו להקריב לה הגט וכתב הרשב"א דעייק לה חרציה כלומר וכיון שהוא מקרבו לה ומסייעה בלקיחתו ונתן בידה קרינן ביה ומדפרכינן והא בעינן ונתן בידה שמעינן שאם תפס הבעל גט ופתח ידו ולקחתו מתוך ידו לא קרינן ביה ונתן אלא א"כ נתנו הוא לתוך ידה או שיקרבהו לה שהוא מסייע בלקיחתו' וכ"כ הר"ן וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות גירושין אבל אם הרכין לה בגופו או הטה ידו עד שנשלפה הגט מעליו וא"ל הרי זה גיטיך הרי זה גט והרא"ש כתב לא צריכה דעייק לה חרציה פירוש עקם מתניו לקרב אליה הגט והוי כאילו קירב לה את ידו והיא לקחה הגט מתוכה אבל אם היתה ידו פתוחה והגט מונח עליה ולקחתו משם והוא לא קירב ידו אליה אין זו נתינה ואינה מגורשת אבל אם אוחזו בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראש השני הרי זה גט דהוי כשלפתו דהכא ור"ח פירש כגון שהיה הגט דבוק במתניו בדוחק וצמצם מתניו ונתחלחלו ונטלתו והוי כאילו נתנו לה הוא ונראה דגם הוא צריך לומר לפירושו שקירב עצמו אליה דאל"כ אם היה הגט סגור בידו ופתח ידו ונטלתו הוי גיטא וכך פירושא אם היתה ידו פתוחה וקרבה אליה ונטלתו לא הוי גיטא דבעינן תרתי שסייעה בנטילתה וגם שיקרב הגט אליה עכ"ל · ולא ידעתי למה כתב רבינו שהרא"ש כתב כדעת ר"ח שהרי הוא ז"ל כתב שני הפירושים ולא הכריע ביניהם ואע"פ שרבינו סבור דהרא"ש כר"ח ס"ל כתב שאם אחז הגט בראש האחד והושיטו לה והיא לקחה אותו בראש השני הוי גט משמע דלר"ח נמי הוי (גט) דאע"ג דלר"ח בעינן תרתי שיסייענ' בנטילתה וגם שיקרב הגט אליה ה"מ היכא דצריכה לתרתי אבל אם אינה צריכה סיוע בנטילתה כגון הא כשיקרב הגט אליה סגי ודייקי הכי לישנא דהרא"ש שכתב ולכך פירושא אם היתה ידו פתוחה וקרבה אליה ונטלתו לא הוי גיטא ואם איתא עדיפא מינה הוי ליה לאשמועינן דלההוא פירושא אם אוחזו בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראשו השני אינו גט אלא ודאי כדאמרן דבהא אפילו ר"ח מודה דהוי גט ומהטעם שכתבתי ועוד אכתוב בסמוך דעת התוס' וסמ"ג בדין זה :

קלח **אע"ג** דכתיב כו' תימה למה לו לרבינו לומר האי אע"ג דכתיב וכו' לא יאמר רק נותן לה גט מידו או מיד שלוחו לידה או ליד שלוחה או לרשותה וכו' וכר' דהקדים כל זה נ"ק"ל אמאי החמירו טפי בנתינה דבעינן שיסייע בנטילתו דעייק לה בחרציה ושלא יהא החוט קשור בו עדיין בידו ובקבלתה הקילו דאפילו זרק לרשותה והגיע לאויר מיד מגורשת ושאר קולות כמ"ש בסימן קל"ט והלא כמו שכתב קרא ונתן דמשמע נתינה גמורה כ"כ בידה דמשמע נמי קבלה גמורה ולכן אמר דלא דמי דמע"ג דנתינה גמורה בעינן מידו ממש מ"מ קבלה בידה דקאמר קרא לאו בידה ממש אלא לרשותה לבד קאמר כמו ויקח את כל ארצו מידו ואע"ג דבריש פרק הזורק ת"ר ונתן בידה אין לי אלא ידה גגה וחצרה וקרפיפה מניין תלמוד לומר ונתן מ"מ ופרש"י מדלא כתיב בידה יתננו משמע לן נתינה כל דהו וידה דכתב רחמנא דבעינן דומיא דידה דמשתמרת לדעתה עכ"ל דמשמע דידה ממש משמע אלא מדלא כתיב ובידה יתננו דרשינן ונתן מ"מ לרבות אף נתינה לרשותה דקדק רבינו דאי אפשר לפרש כן דא"כ אתה מוציא המקרא מידי פשוטו דמשמע ונתן בידה ממש דהא בידה ממש משמע אם לא שתפרש דקרא ה"ק לכתחלה צריך שיתן בידה ממש ומ"מ אם נתן לרשותה נמי הוי גט דאל"כ הוה ליה לכתוב ובידה יתננו דמשמע דוקא ידה מדכתב ונתן מ"מ שמעינן דלרשותה נמי הוי גט בדיעבד ורבינו ס"ל דליתא להאי פירושא דא"כ קשיא למה כתיב ידה ה"ל למיכתב ונתן לה דלא משמע שיתן לה הגט באבר אחד מאברי גופה ולמה פרט ידה וכשהיה כותב ונתן לה נמי הוה משמע אף לרשותה דמדלא כתיב לה יתננו אלמא ונתן לה מ"מ אפילו נתינה כל דהו לרשותה נמי הוי גט דיעבד אלא בע"כ הא דכתב בידה אינו אלא כדי למידרש דהאי בידה הוי נמי רשותה ואתא קרא לאשמועינן דרשותה חשוב כמו ידה דאף לכתחלה נותן הגט לרשותה כמו לידה ומיהו ודאי קרא דבידה משתמע נמי מיניה דומיא דידה דמשתמרת לדעתה ממשמעותיה ולא מייתורא כנ"ל :

ביצד אמר לה טול גיטך מע"ג קרקע אינו כלום וכולי פירוש ל"מ בהא דאינו כלום דליכא הכא שום ענין דדמי לנתינה אלא אפילו היה מונח ע"ג ידו ולקחתו משם אע"ג דלא הוה נתינה בידו מ"מ דמי לנתינה בידו כיון דלקחתו מע"ג ידו אפ"ה כיון שהיא קרובה אליו ולא סייעה בנטילתו אין זה ונתן בידה ול"מ הא אלא אפילו היתה ידו סגורה וכו' שסייע בנטילתו אפ"ה אינו גט כיון שלא קירב הגט אליה אבל אם אוחז הגט בראש האחד וכולי דאיכא תרתי דבמה שהוא מושיטו לה קירב הגט אליה וגם סייע בנטילתו שאוחזו בראש האחד כדי שתקח אותו בראש השני פשיטא דהוי גט וכן אם הגט יתחוב לו וכולי אף בזו איכא נמי תרתי דבמה שצמצם מתניו הוי מסייע בנטילתו ובמה שהטה עצמו אליה הוי קירב אליה והוא מפירוש רבי' חננאל שהביא הרא"ש וכתבו רבינו בסתם ואח"כ הביא דהרמב"ם כתב בזה פירוש בזה כשהטה עצמו הוי גט ומדכתב בסתם אלמא דבהטה אליה בלחוד בלא צמצם נמי הוי גט אבל הרא"ש כתב כסברת הראשונה שהוא פירוש ר"ח ואיכא להקשות שהרי הרא"ש כתב תחלה בסתם פי' עקם מתניו לקרב אליה הגט וכולי דהיינו כמ"ש הרמב"ם דלא הזכיר צמצם מתניו משמע לכאורה דלא בעינן תרתי אלא בקירב אליה הגט בלחוד הוי גט ואח"כ כתב ור"ח פירש וכולי דבעינן תרתי וא"כ לא הכריע בין הפירושים ולמה כתב דהרא"ש הסכים לסברא הראשונה וכן פרש"י שם ונראה אמת דרבינו הכריח מדלא הזכיר הרא"ש כשכתב פירוש עקם מתניו וכולי שכך פי' הרמב"ם דנשמע מיניה שהביא ב' פירושים אלמא דלא הביא הרא"ש אלא פי' אחד של ר"ח והוא דבתחלה לא כתב אלא לפרש הא דמשני לא צריכא דעייק לה חרציה פירוש עקם מתניו וכולי ואחר כך הביא מה שהוסיף ר"ח לפרש דמיירי שהיה הגט דבוק במתניו בדוחק וצמצם מתניו וכולי ולכן כתב רבינו מדלא הביא הרא"ש אלא פר"ח אלמא דהסכים לפירושו דלא כהרמב"ם וכל זה דלא כמו שעלה ע"ד ב"י שהרא"ש כתב שני פירושים ולא הכריע והא ליתא עוד כתב ב"י דאף על גב דלר"ח דבעי תרתי ה"מ היכא דצריכה לתרתי אבל אם אינה צריכה סיוע בקירב אליה סגי ומשום הכי ס"ל לרבינו דר"ח מודה היכא דאוחזו בראשו האחד כולי דנמי הוי גט אע"ג דליכא תרתי והא ליתא דא"כ מנ"ל דהרמב"ם חולק על פר"ח הלא איכא לפרש דלא מיירי הרמב"ם אלא בדלא צריך לסיוע בנטילתו וכדמשמע פשטא דסוגיא והילכך בקירב אליה סגי ותו דבידו פתוחה וקירב אליה נמי ליהוי גט כיון דלא צריכא לסיוע בנטילתו אלא העיקר דלר"ח אינו גט היכא דלא עביד תרתי אעפ"י דאינה צריכה לתרתי דבעינן דקעביד תרתי דוקא והך דאוחזו בראש האחד אית ביה תרתי כדפירש' ואדרבה אית ביה טפי תרתי מאילו היה תחת מתניו וצמצם מתניו וקירב אליה כדמשמע מלשון וכן שכתב רבינו כדאמרן :

נתן

גרסינן בגמרא תניא נמי הכי א"ל כנסי שטר חוב זה או שנפלתו מאחוריו אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך דברי רבי רשב"א אומר לעולם אינו גט עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך וכבר כתבתי בתחלת סימן קל"ז שדעת הפוסקים דהלכה כרבי שאינו צריך ליטלו ממנה אלא בעודה בידה אומר לה הא גיטיך (א) :

וכתב

דרכי משה

קלח (א) וצ"ע דבגמרא משמע דעיקר תניא נמי הכי דמייתי התם לא מייתי רק הרשב"א מכלל דהלכתא כוותיה וכן משמע מדברי הפוסקים שכתבו סתמא דאם לא סייע בנתינת הגט לא הוי גט מכלל דס"ל כרשב"א דצריך ליטלו ממנה ולחזור וליתן לה ומדברי הר"ן שם דף תקנ"ח ע"א משמע דבשהיה מתחלה נתינה מעלייתא רק שאמר כנסי ש"ח

או

פרישה

סי' קלח (א) **ונתן** לה דהוי משמע לה ממש ז"ל ב"י בריש פרק הזורק ת"ר ונתן בידה אין לי אלא ידה וכו' פירש רש"י וכו' עד דידה משתמע נמי רשותה כדכתיב ויקח את כל ארצו מידו עכ"ל ב"י והא דנקט קרא ל' בידה משום דבעינן שיהא רשותה משומר לדעת כידה כדלקמן : (כיצד אמר לה כו' קאי אמ"ש דנתינתו צריך שתהא מידו ממש בא לבאר כיצד ובסי' שאחריה מבאר כיצד קבלתה וכתב הר"ן דעסוקין באותו ענין מיירי ואפ"ה לא הוי גט כ"פ) : (ב) **והיא** לקחה אותו בראש השני ר"ל שמסייעתו לקבלת הגט אצלה : (ג) **לא** הוי נתינה ואע"ג דס"ל כר"ח דבעינן תרתי שיסייע בנטילתה וגם שיקרב אליה הגט ואפ"ה כתב רבינו לעיל שאם אוחז הגט בראש א' ומושיטה לה והיא לקחה אותו מידו דהוי גט די"ל ה"מ היכא דצריכי לתרתי אבל אם אינה צריכה סיוע בנטילתה כגון הא כשיקרב אליה הגט סגי ב"י : (ד) **והרמב"ם** כתב בזה שהוא גט נראה שדקדק לכתוב בזה משום דסבירא ליה דוקא בזה האמרון דהיינו שהטה עצמו ולא צמצם מתניו

הוי

דרישה

דהא לא אפשיטא נ"ל דלא במדה מחתא מחתן ליה אלא ה"פ אבל אמר לראובן אינה מגורשת ודאי דהא איכא בגמרא את"ל וכן לשמעון ר"ל ג"כ אינה מגורשת ודאי אבל עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא דהא לא אפשיטא וליכא את"ל בגמרא :

סי' קלח [א] **אינו** (גט ר"ל אלא צריך לחזור וליטלו ולתנו לה ויאמר ה"ז גיטך דדוקא כשהיתה מתחילה נתינה מעלייתא או א"צ לחזור וליטלו הימנה אלא אומר ה"ז גיטך כמ"ש רבינו למטה בסמוך אבל כאן הנתינה גרוע לא סגי בהכי כ"כ בד"מ ולא כמ"ש ב"י כ"פ

קלח א בגמ' איתא דעריך לה חרציה וכ"ה גירסת הרי"ף אמנם גירסת הרא"ש היא דעייק :

ראשונה נתן הגט לידה ונשאר החוט שהוא קשור עדיין בידו אם הקשר אמיץ עד שיכול לנתקו (ס) ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת : ואם הקשר אמיץ שהיה יכול לנתקו ולהביאו אצלו אילו לא קפצה ידה אלא מחמת שקפצה ידה אינו יכול לנתקו ולהביאו אצלו בזה כתב ר"ת דלא הוי נתינה כיון שנגמר הנתינה היתה מכח שקפצה ידה (ו) [ג] ור"י כתב דהוי שפיר נתינה כיון שהתחיל בנתינה וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לדעת ר"ת נתנו לה כשהיא ישנה וננערת והגט הוא בידה אומר לה ה"ז גיטיך וא"צ לחזור וליטלו ממנה וליתנו לה אבל אם לא אמר ה"ז גיטיך אפילו אמר לעדים ראו גט (ז) שאני נותן לה אינו כלום כיון שהיא היתה ישנה וכן אם נפל מידה בעודה ישנה אף על פי שחזרה ולקחתו אינו

וכתב הר"ן אמתני' דאמר לה כנסי שטר חוב זה וכולי דבעסוקין בענין גירושין עסקינן דאי לא מאי איריא א"ל כנסי שטר חוב זה או מצאתו מאחריו אפילו נותנו לה נתינה מעלייתא אלא שלא פירש אינו כלום אלא הכא בעסוקין בענין גירושין מתחלה עסקינן ואילו נתנו לה נתינה מעליא בסתם מהני אבל כשא"ל כנסי שטר חוב זה הרי נתבטל כל מה שהיו עסוקין באותו ענין מתחלה כיון שלא אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה וכן נמי כשמצאתו מאחוריו אינו גט שאין עסוקין באותו ענין מועיל כשנתנו סתם אלא היכא דאיכא נתינה מעלייתא אבל כזו שהיא נתינה גרועה כדמוקי לה בגמרא דעייק לה חרציה ושקלתיה לא מהני ומיהו כי א"ל בתר הכי הא גיטיך אפילו אחר שבא לידה מהני דונתן בידה קרינן ביה אע"ג דנתינה ראשונה לאו כלום היא עכ"ל :

נתן הגט לידה ונשאר החוט שהוא קשור עדיין בידו וכו' שם בזורק גמרא וכן לענין קידושין אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא וכתבו התו' נראה דלא מיירי כשהיתה ידה פתוחה ולאחר שנתן הגט בידה קפצה ידה דא"כ אפילו אינו יכול להביאו אצלו אינה מגורשת כיון דבשעת נתינה היה יכול להביאו אצלו ומה שקופצת ידה אח"כ זה אינו עושה הבעל אלא היא וה"ל כטלי גיטיך מע"ג קרקע ואינו גט אלא נראה לר"י דמיירי שכבר היתה ידה קפוצה ונתן הגט לידה ואם תפס כל כך בחוזק עד שאינו יכול להביאו אצלו הויא מגורשת ור"ת מפרש דבידה פתוחה מיירי שפיר ואם אינו יכול להביאו אצלו היינו כשהגט כבד ואם ימשיך המשיחה אצלו ינתק המשיחה וצריך ליזהר שתהא היד פתוחה עד שיניח כל הגט בידה דאם תקפוץ ידה בעוד שהבעל אוחז ראש הגט בידו לא הוי גט דהוי כמו גט בידה ומשיחה בידו ונראה דכשר דלא גרע מעייק לה חרציה ושלפתו דהוי גט אף על גב דבעיד הבעל להדק מתניו שנה תטול והמחמיר תבא עליו ברכה עכ"ל ומדברי ספר התרומה נראה שמה שכתבו וצריך ליזהר שתהא ידה פתוחה וכולי הוא בין לפר"י בין לפר"ת ומ"ש ונראה דכשר וכולי הוא דלא כפר"י ולא כפר"ת אלא מקיימים הפי' שדחו תחלה אבל הרשב"א כתב בשם התוספות דלר"ת כל שהוא גט כבד ומשיחה דקה שתפסק במשיכתו מגורשת אבל אם המשיחה חזקה שיכול למשכו ולא תנתק המשיחה אינה מגורשת אפילו קפצה האשה ידה ביותר וכחה יפה משל בעל אינה מגורשת דאין זו נתינה אלא כעין גזילה וכעין זה פירשו משמו של רשב"ם אבל ר"י ז"ל פירש דכיון שנתנו הבעל לידה וקפצה היא ידה מרצון הבעל עד שאין הבעל יכול לנתקו ולהביאו אצלו אע"פ שאם לא קפצה ידה היה יכול להביאו אצלו מחמת המשיחה שבידו הרי זו מגורשת כיון שקפצה ידה מרצון הבעל דלא גרע מעייק לה חרציה ושלפתיה שאין הבעל נתנו ממש לידה ואפ"ה מגורשת ואעפ"כ הורה להחמיר כדברי הראשונים והצריך לתת הגט בידה פתוחה או לתוך חיקה שהבעל גומר נתינת הגט לגמרי דבזה אין לפקפק כלל עכ"ל והר"ן כתב דברי הרשב"א וגם ה"ה כתבם בפ"ה וגם הרא"ש כתב כדברי הרשב"א דלר"י אם קפצה ידה ומחמת זה יפסק החוט כשהוא מושך מידה שפיר נתינה איכא דכיון שהוא התחיל הנתינה קרינן ביה שפיר ונתן אע"פ שהיא גמרה הנתינה והביא ראיות לדבריו ודחה הרא"ש ראיותיו ואע"פ שכתבתי בסמוך דלהרא"ש אוחז הגט בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראשו השני מגורשת אפי' לר"ת שאני התם שהניח הגט בידה אבל הכא שעדיין המשיחה בידו לא גמרה נתינה ואח"כ כתב שאם פסק המשיחה אפי' אחר שקפצה ידה מגורשת דבלאו קפיצת ידה הא איכא נתינה מעלייתא מידו לידה וקנת משמע כן מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ה אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת עד שתפסוק המשיחה כג"כ אך בתוספתא שכתבתי לעיל וגם בספר התרומה משמע שאם הבעל אוחז הגט בראשו ונותנו בידה והוחזתו בראשו השני וסוגרת ידה בחוזק קודם שיניח הבעל ראש הגט שבידו דמי לגט בידה ומשיחה בידו ופסול אם לא נפרש דגם בגט בידה ומשיחה בידו אם קפצה היא ידה עד שאינו יכול להביאו אצלו מחמת קפילתה מגורשת וכודאי דאפי' בהניח הגט אחר שסגרה ידה מיירי ואפ"ה קאמר דהיינו גט בידה ומשיחה בידו וא"כ הרא"ש דס"ל דכל כה"ג בגט בידה ומשיחה בידו אינה מגורשת היאך כתב רבינו בשמו להכשיר כשאוחז הגט בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראשו השני וצריך עיון (ב) : וספר מצות גדול וספר התרומה כתבו דגט בידה ומשיחה בידו שאם קפצה ידה ומחמת זה יפסק החוט כשהוא מושך מידו הוי נתינה והמחמיר תבא עליו ברכה וכן כתבו הגהות בפ"ה בשם :

נתנו לה כשהיא ישנה וננערת והנה הוא בידה וכו' משנה שם בזורק נתן בידה והיא ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך ובגמרא נתנו בידה והיא ישנה וכו' אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך דברי רבי רשב"א אומר עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך וכבר כתבתי בתחלת סי' קכ"ז דהלכה כרבי שאינו צריך ליטלו ממנה אלא בעודו בידה כשתקיץ משנתה אומר לה הא גיטיך וכתב הרא"ש דטעמא דישנה הוא משום דלית בה דעת כלל וגריעא מחרשת והרשב"א כתב דאין הענין משום דעת אלא לפי שאין לה יד כלל וה"ז כנשתטית או שאינה יודעת לשמור גיטה דאינה יכולה להתגרש

נתן הגט לידה ונשאר החוט וכולי מימרא דרב חסדא שם סוף (דף ע"ח) גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מ"ט בעינן כריתות וליכא ונראה דה"פ דכיון דבשעה שנתן הגט בידה היתה המשיחה בידו והיה יכול לנתקו ולהביאו א"כ אין זה גט כריתות בשעה שנתן בידו ואע"פ שאח"כ סילק ידו מן המשיחה והניחה לאשה אינה מגורשת דעכשיו שהניח המשיחה ליכא נתינה אלא כבר מונח בידה והוה כמו טלי גיטך מע"ג קרקע ופשוט הוא : ומ"ש רבינו ע"ש ר"י דאם קפצה ידה וכולי הוי שפיר נתינה ולר"ת ולהרא"ש לא הוי נתינה כך הוא מפורש באשיר"י וכן כתב הרשב"א והר"ן וה"ה בפ"ה ומביא ב"י לשון הרשב"א בשם התוס' שכתבו דר"ת ור"י פליגי בהא אבל בתוס' שלנו משמע דלא פליגי ר"ת ור"י בהא שהרי כתבו נראה דלא איירי בקפצה ידה דא"כ אפי' אינו יכול לנתקו אינו גט אלא נראה לר"י דמיירי שהיתה ידה קפוצה וכולי ור"ת פי' שאינו יכול לנתקו ולהביאו אצלו מפני שהגט כבד וכולי וצריך ליזהר שתהא יד האשה פתוחה וכו' דאם תקפוץ ידה כולי לא הוי גט דהוי כמו גט בידו ומשיחה בידה ונראה דכשר וכולי משמע להדיא דלפי שראה לר"י דבקפצה ידה הוי כמו טלי גיטך מע"ג קרקע לכן פי' דמיירי שכבר היתה ידה קפוצה וכולי ור"ת פירש מטעם קושיא דמיירי דהיה הגט כבד ולכן צריך ליזהר שתהא יד האשה פתוחה וכולי ואח"כ כתב בעל התוס' ונראה דכשר וכו' היפך דעת ר"י ור"ת דפוסלין בפתיחת ידים וב"י כתב שכך נראה מדברי סה"ת שמ"ש וצריך ליזהר הוא בין לפר"י ובין לפר"ת : ומ"ש ונראה דכשר וכולי הוא דלא כפי' ר"י ודלא כפר"ת אלא מקיימים הפירוש שדחו תחלה עכ"ל ב"י ותימה הלא בסה"ת לא הביא דבר משם ר"י אלא הוא עצמו כשא והן בדבר שיש לפרש דבקפצה ידה הוי גט אלא דקשה דה"ל כמו טלי גיטך מע"ג קרקע ור"ת פי' דאם אינו יכול להביאו אצלו לפי שהגט כבד כולי אמנם הפי' הראשון אמת וטוב כולי אבל ממ"ש התוס' משמע ודאי דבין לר"ת ובין לר"י אם אינו יכול להביאו אצלו לפי שקפצה ידיה אינו גט כלל דלא כמו שכתב הרא"ש בשם ר"י דבקפצה ידה הוי גט וצ"ל כיון שכתב הרא"ש כך בשם ר"י וכ"כ הרשב"א בשמו בודאי שהוא כך כתוב מפורש בשם ר"י בתו' שנ"ן האחרונים דר"י ור"ת פליגי בהא וצ"ל לפי זה דכך הוא ג"כ הנעת התוס' שלנו דמ"ש נראה דלא מיירי שהיתה ידה פתוחה ולאחר שנתן הגט בידה קפצה ידה וכולי רצונו לומר לכאורה נראה דלא מיירי בהכי אלא נראה לר"י דמיירי שכבר היתה ידה קפוצה וכולי ור"ת מפרש וכולי ולפ"ז צריך ליזהר כו' אבל נראה דכשר וכולי כלו' אעפ"י דלכאורה היה נראה לר"י דבקפצה ידה פסול מיהו אחר העיון נראה לר"י דכשר דלא גרע מעייק לה חרציה וכולי דהשתא אתי ונראה דכשר הוא ג"כ דברי ר"י סתם דברי התוס' כמו נראה הראשון דהוא ג"כ דברי ר"י שחזר בו ממה שהיה נראה לו מתחלה דהשתא לר"י בתר חזרה אין צריך ליזהר שלא תקפוץ ידה דאפילו תקפוץ ידה הוי גט דבגט בידו ומשיחה בידה ולא יכול להביאו לפי שקפצה ידה נמי כשר לר"י ומיהו לרבינו תם ודאי צריך ליזהר שלא תקפוץ וכולי ומה שקשה לב"י דכיון דהרא"ש הסכים לר"ת וצריך ליזהר שלא תקפוץ וכולי דאם תקפוץ ידה בעוד שהבעל אוחז בראשו הגט בידו לא הוי גט כמו גט בידה ומשיחה בידו וקפצה ידה דלא הוי גט אפילו הניח גט בידה אחר שסגרה ידה אם כן היאך כתב הרא"ש באוחז הגט בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראשו השני דהוי גט דאעפ"י שהניח גט בידה מ"מ לא עדיף מגט בידה ומשיחה בידו דפסול וצ"ע ולפעד"נ אין כאן מתחלה לקושיא דדוקא בהניח הגט בידה לאחר שתקפוץ ידיה לא הוי גט אבל באוחז בראשו האחד והושיטו לה והיא לקחה אותו בידה בראש השני אין שם לא פתיחת יד מתחלה ולא קפיצת יד בסופה אלא נתינה מידו לידה והוא קירב אליה וסייעה בנטילתו ולא דמי לגט בידה ומשיחה בידו וקפצה ידיה אלא כדדמי אוכלא לדנא ולר"ת והרא"ש דמי הך דאוחז בראש אחד והושיטו לה וכולי להך דעייק לה חרציה דהיינו דלמאס מתניו והטה עצמה לצדה ונטלתו כפר"ת דלא כר"י דמביא ראייה מהך דעייק לה חרציה להכשיר בגט בידה ומשיחה בידו וקפצה ידה דלר"ת והרא"ש דמופסין פר"ת אין משם ראייה לקפצה ידה והכי נקטינן : **נתנו** לה כשהיא ישנה וכו' משנה וגמרא בפרק הזורק לשם · אבל אם לא אמר ה"ז גיטך אפילו אמר לעדים ראו גט וכולי וקשה דלפי' ר"י בא"ל כנסי ש"ח זה דהגט כשר באומר לעדים ראו גט שאני נותן וכולי לפי שהעדים יגידו לה אח"כ שהיא מגורשת כמו שכתב' בסימן קל"ו ס"ג דה"ל כאילו אמר לה הבעל אחר כך ה"ז גיטך ומ"ש גבי ישנה דגרע אפילו כשאמר להו לעדים ראו גט כולי דלא הוי גט אע"פ שיגידו לה אח"כ שהיא מגורשת ואי איירי הכא בשלא הגידו לה העדים שהיא מגורשת א"כ מאי איריא ישנה אפילו נעורה נמי אינו גט כיון דמשלחה וחוזרת וצ"ע ועיין במ"ש ב"י בשם הרשב"א בסוף סימן זה : ומ"ש וכן אם נפל מידה וכולי נראה דה"ק ל"מ בדלא נפל מידה דהוי גט כשא"ל הא גיטך ואף א"צ לחזור וליטול הימנה אלא נפל מידה נמי הוי גט מיהו דוקא כשיחזור ויטלנו הימנה וכולי :

אמר לעדים ראו גט וכולי מימרא דרבא פרק הנזקין (דף נ"ה) הבאתיו בסימן

וגם הר"ן כתב דאע"ג דלא בעינן דעתא דידה מקום המשתמר מיהו בעינן וכשהיא ישנה לא מיגטר : **אבל** לא אמר לה ה"ז גיטיך אפי' אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה אינו כלום כיון שהיא היתה ישנה זו היא הגירסא האמיתית בספרי רבינו המדוייקים ודין זה כ"כ הרשב"א ופירש הטעם משום דלאו בת גירושי היא לפי שאין הגט שמור בידה כדאיתא בגמ' אבל אם לא אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה למה לי ישנה דבקט אפי' נתן בידה והיא נעורה אינו גט כדאמרינן בגמ' בפ"ק דקידושין דבזמן שאין עסוקין באותו ענין צריך לפרש וזו אינה עסוקה באותו ענין שהרי ישנה ורבינו ירוחם כתב בח"ה בשם התוס' דמיירי הכא בהיה מדבר עמה תחלה על עסקי גיטה ואילו היתה נעורה היתה מגורשת אבל מפני שהיא ישנה הוא דאינה מגורשת וכיוצא בזה כתב הר"ן ז"ל וכן אם נפל מידה בעודה ישנה וכו'

דרכי משה

או נתנו לה בתורת פקדון אזי אין צריך לחזור וליטלו הימנה אלא אומר הרי זה גיטך ואם לא היה נתינה מעלייתא צריך לחזור וליטלו הימנה כנ"ל מדברי הר"ן שם וכ"נ דעת העיטור דהרי למטה כשנתן לה והיא ישנה כתב דא"צ לחזור וליטלו ממנה ובכאן לא כתב כן מכלל דבכאן לא סגי בהכי כיון שהנתינה בעצמה היתה גרוע וכדעת הר"ן וכן משמע באשר"י ואולי ב"י לא נ"ל לפרש כן דברי הר"ן ולכן כתב מה שכתב : (ב) ונ"ל דס"ל לרבינו בעל הטור דהרא"ש מחלק בין אם קפצה ידיה מרצון הבעל או שלא מרצונו דכל זו מיירי כשהבעל לא צוה לה לקפוץ ידיה והחזיק בגט והיא מהזקת בגט שלא מרצונו ולכך לא הוי נתינה אבל כשהבעל מצוה אותה להחזיק בגט הוי נתינה שהרי כתב הטור בתחלה דאם

אוחז

דרישה

כ"ט) : [ג] ור"י כתב דהוי שפיר נתינה כיון שהתחיל בנתינתו עיין באשר"י שכ"כ בשם ר"י וגם הרשב"א בשמו וב"י הביאם. שהתוס' שם בפרק הזורק וב"י ג"כ הביאן לפום ריהטא משמע דלא ס"ל כן לדעת ר"י שהרי כתבו וז"ל נראה דלא מיירי כשהיתה ידה פתוחה ולאחר שנתן הגט לידה קפצה ידה דאם כן אפילו כו' עד אלא נראה לר"י דמיירי דכבר היתה ידה קפוצה ותפס הגט לידה ואם תפס כ"כ בחוזק עד שאינו יכול להביאו אצלו הויא מגורשת כו'

הרי

פרישה

הוי גט שהרי כ"כ בפ"א מה"ג הרכין לה גופו ופשט ידו עד שנלפפה הגט מעליו ומ"ל הרי זה גיטך הרי זה גט וכו' והוא אמת בגמ' בגוף קמייתא בגמם מתניו ונפל הסט עצמו אליה שלא גילה בזה הרמב"ם לדעתו איכו מספר לומר דס"ל לרבינו דשוין הן ומ"ש הוה ר"ל גם בזה ס"ל לרמב"ם דהוי גט וכ"ש בעניין יותר דהרכין וגם לאמס נפשו : (ס) ולהביאו אצלו אינה מגורשת מ"ט בעינן כריתות וליכא גמ' : (ו) ור"י כתב דהוי כו' עיין בדרישה : (ז) שאני נותן לה אינו

כלום

אינו גט עד שיחזור ויתננו לה ויאמר ה"ז גיטיך כתב הרמ"ה (ח) דה"ה אם מסר מודעא על הגט ונתנו לה ואח"כ בטל המודעא מרצונו וא"ל תתגרשי בגט שנתתי לך כבר אין צריך להזור וליטלו ממנה כיון שמכח נתינת הבעל באה לידה אע"ג דמעיקרא לא הוה בדעתו ליתנו לה בתורת גירושין אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי ואמר לה בשעה שמסרו לה כנסי שטר חוב זה ה"ז גט אע"פ שלא אמר ה"ז גיטך ולא אמרינן שבטלו אח"כ שהרי הודיע לעדים שנותנו לה בתורת גירושין ולא אמר כן אלא מפני הבושה או שהיה ירא שלא תקבלנו וכתב הרמ"ה דוקא שלא אמר להו לעדים מעיקרא קמה ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שטר חוב (ט) ש"מ בטולי בטליה וכל כה"ג עבדינן לחומרא וצריכה ממנו (י) גט שני ואם קבלה קידושין מאחר צריכה גט מזה ומזה ואם מת אע"פ שלא נתן לה גט אחר פסלה מן הכהונה ע"כ אבל אם לא אמר תחילה ראו גט זה שאני נותן לה (יא) ואמר לה כנסי שטר חוב זה צריך שיאמר לה ה"ז גיטך אבל אין צריך ליטלו ממנה ולהחזיר וליתנו לה וכתב הרמ"ה דוקא דאמר כנסי דמשמע (יב) לשם פקדון בעלמא אבל אם אמר לה מעיקרא זכי בשטר חוב זה (יג) מגו דקנתה ליה בנתינה קמייתא לצור על פי צלוחיתה אע"ג דאמר לה בתר הכי הרי זה גיטך לית לה תקנתא עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה :

קבלתה

ז"ל הרא"ש שם בהזורק וכתב הרמ"ה ואם אין הגט בידה בשעה שנעורה אינו גט עד שיטלנו מידה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך וכן מסתבר דמה שנתן בידה בשעה שהיא ישנה אינה נתינה כיון שנפל מידה בשעה שנערה עכ"ל :

כתב הרמ"ה דה"ה אם מסר מודעא על הגט וכו' כלומר כשם שנתן בידה והיא ישנה אינו צריך לחזור ליטלו ממנו כן הדין במוסר מודעא וכו' ודברי הרמ"ה אינם במוסר מודעא קודם כתיבת הגט דאז הגט עצמו בטל ואינו יכול לגרש בו וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ו אלא כשנכתב הגט בכשרות ואח"כ מסר מודעא על נתינתו ונתנו בהא קאמר הרמ"ה דכשביטל המודעא אינו צריך ליטלו ממנה אלא באומר לה תתגרשי בו הגי ולא כתב כאן שאומר לה הא גיטיך כלישנא דברייתא משום דהתם דלא נתנו לה בתורת גירושין אלא בתורת שטר חוב או שהיתה ישנה שייך לומר אח"כ הא גיטיך אבל במוסר (מודעא) שכשנתנו לה אמר לה הא גיטיך לא שייך לומר אח"כ הא גיטיך אלא תתגרשי בגט שנתתי לך : אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וכו' בהניזקין (דף נה :) תנן העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ובגמ' אמר רבא מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא נלמוד אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא א"ר יוחנן לא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר והאי דקאמר הכי משום כיסופא : **וכתב** הרמ"ה דווקא שלא א"ל לעדים מעיקרא קמה וכו' דברי הרמ"ה כתבם רבינו ירוחם בחלק ה' וכן משמע מדברי רש"י שכתב בפרק הניזקין אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה והיא לא שמעה ומדברי הרמ"ה שכתב וצריכה ממנו גט שני נראה דס"ל כדברי האומרים שיכול לבטל גט הכתוב שלא יוכל לגרש בו עוד דאל"כ למה לי גט שני יאמר לה הא גיטיך כמו נותן בידה והיא ישנה או בשלפתו מאחריו ואיפשר דלא נחת לפלוגי בהכי וכל שצריך לומר לה הא גיטיך גט שני קרי ליה וכפי מה שכתב רבינו ירוחם בח"ה משמע דמספקא ליה להרא"ש כשבטל הגט אם יכול לחזור ולגרש בו שכתב וז"ל וכתב הרא"ש בתוס' כי דוקא בשלא בטלו בפירוש וחזר ואמר לה הא גיטך או מגורשת דהוי הוכחה דלא בטלו מאחר שאח"כ אמר כן הא גיטיך אבל אם בטלו בפירוש יש להסתפק אם כשחזר לומר הרי זה גיטיך אם תהיה מגורשת כי נראה דאינה מגורשת עכ"ל :

אבל אם לא אמר תחלה ראו גט זה שאני נותן לה וא"ל כנסי שטר חוב זה וכו' משנה בהזורק (עח.) אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחריו וכו' אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך וכבר כתבתי ברוש סימן קכ"ז דהלכה כר' דאמר אינו צריך שיטלנו הימנה אלא אומר לה הא גיטיך וכו'. וכתבו הרשב"א והר"ן בעסוקין באותו ענין עסקינן דאל"כ מאי איריא א"ל כנסי שטר חוב זה אפי' נתנו לה סתם נמי אינו גט (ג) וכתב הרשב"א דטעמא דאינו גט משום דבטולי בטליה כלומר בטל נתינה זו שלא תהא כנתינת גט אלא רצה לשחק בה שתהא לה כנתינת שטר חוב דאינו מגרש וה"נ משמע מדאמרינן מהו דתימא בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לסהדי הוה אמר אלמא כי אמר לסהדי מעיקרא ראו גט שאני נותן לאשתי הוא דאמרינן דלא בטליה דאם איתא כיון דא"ל לסהדי מעיקרא ראו גט שאני נותן לאשתי הבתא הוא מודע להו הא לאו הכי כי א"ל כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה ומיהו לא בטליה מתורת גט שלא יהא כשר לגרש בו דהא לא אמר כלום בגופו של גט אלא לדידה קאמר שטר חוב והילכך כי א"ל הא גיטיך מתגרשת בו והרמב"ם כתב בפ"א מהלכות גירושין כלשון הזה ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גירושין שנאמר ספר כריתות ונתן בידה שיתן אותו בתורת ספר כריתות אבל נתנו לה בתורת שטר חוב או מוזה וכו' אינו גט ובספרי תנא ונתן בידה ושלחה מביתו מכאן אמרו כתב לאשתו ואמר לה כנסי שטר חוב זה אינו גט וא"ת ותיפוק לי משום דיכמא בטולי בטליה איכא למימר אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר וכדאמרינן בהניזקין וכאו טעמא התם משום דמעיקרא אמר להו ראו גט שאני נותן לאשתי דוקא אלא משום דכיון דאיכא סהדי בסהדי הוה מודע ביניו לבינה והא דא"ל הכי משום כיסופא דידה הוא לעולם עד דמפרש דמבטל ליה עכ"ל : **וכתב** הרמ"ה דווקא דאמר כנסי שטר חוב דמשמע לשם פיקדון וכו' נראה לי שלמד כך ממה דתנן במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואוקמוה רבי יוחנן אפי' כרבי דאמר באומר לה כנסי שטר חוב זה וכו' אין צריך ליטלו ממנה הכא שאני הואיל וקנאתו ליפסל בו לכהונה ופרש"י דקנאתו בנתינה קמייתא ליפסל בו לכהונה הילכך אי לא הדר שקיל לה אינה לא מהכינו אמירה שהרי כבר זכתה בו ע"מ תנאי ראשון אבל הכא דזורק לא זכתה בו לכלום : **כתב** הרשב"א בהזורק אמתני' דנתן בידה והיא ישנה כיישב קצת סוגיות שבגמרא הנראות כחלוקות זו על זו דדעת בעיא אבל דעתה דווקא לא בעינן אלא או דעתה או דעת העדים והיינו אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה אעפ"י שחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה דמגורשת וישנה אע"פ שיש כאן דעת עדים דאינה מגורשת אין הענין משום דעת אלא לפי שאין לה יד כלל והרי זו כנשתטית או שאינה יודעת לשמור את גיטה דאינה יכולה להתגרש וזרק לה גט בחצרה והיא בטבריא וחצרה בציפורי אע"פ שאינה יודעת בשעת זריקתו דהויא מגורשת לרבי הושעיא או נעולה בחצרה הסמוכה לה התם היינו טעמא משום דחצרה משום ידה אתרבאי וכיון שהיא יכולה להתגרש על ידה בכענין זה שאם נתנה בידה סתם היא נעורה ואמר לעדים ראו גט שאני נותן לה מגורשת ה"נ בחצר שהרי יש כאן דעת עדים ודיו אבל מה שכתב הרשב"א ז"ל דאפי' זרקו לה בחצרה והיא ישנה דמגורשת הא ודאי צריך עיון ומסתברא דאינה מגורשת דלא עדיפא חצרה מידה ועד דאתו עדים ואמרי בההיא שעתא נעורה היתה אינה מגורשת ומיהו אף כשתמצא לומר דחצרה כיון שהיא משתמרת לדעתה אע"ג דהיא ישנה בשעת זריקת הגט הרי זו מגורשת מ"מ בחצר המשתמרת זרקו לה ולא דמי לישנה דאינו משתמר כלל ושוטה לא דמי דכיון דאין לה יד כלל ולאו ב סמיה בידן הילכך אין לה חצר אבל ישנה אע"ג דהשתא אין לה יד מ"מ ראויה להיות לה יד דלאו מחוסרת מעשה וסמיה בידן הילכך אפילו השתא יש לה חצר כיון שהיא משתמרת מ"מ הכאי לא תקשה לן דכיון שהיא משתמרת ואיכא דעת עדים הרי זו מגורשת עכ"ל : **והר"ן** דעתו כמ"ש הרשב"א דמסתברא ליה דבחצרה כיון דבעינן שתהא עומדת בצד ביתה או בכל חצרה כל שהיא ישנה אינה מתגרשת על ידי חצרה : **כתב** הר"ן בהזורק אמתניתין דנתן בידה והיא ישנה דטעמא דלא הוי גט היינו משום דבעינן מקום המשתמר וכשהיא ישנה לא מינטר וכיון דמהאי טעמא הוא אין ספק שאם נתנו לשליח קבלה שלה בשעה שהיא ישנה שמתגרשת דהא מינטר עכ"ל ונראה דגם לדעת הרא"ש שפירש דטעמא משום דישנה לית בה דעת כלל שנמצא שליח קבלה הרי ידו כידה וכיון דיש לו דעת מגורשת ועל כן י"ל כן לדברי הכל שאם לא היה לנו להכשיר שליח קבלה אא"כ ידענו שהיתה נעורה בשעת קבלת הגט ואם אין הבעל במקום האשה דבר שאי אפשר לעמוד עליו וסתם שליח קבלה כשאין הבעל והאשה הוא צריך וכהדיא תנן התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול הרי הוא במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר כשר :

קבלתה

בסימן קל"ו ס"ג ושם הארכתי בפירושו : ומה שכתב בשם הרמ"ה הכי משמע מפרש"י שכתב אמר לעדים ראו גט וכולי והיא לא שמעה : ומה שכתב וכל כה"ג עבדינן לחומרא וצריכה גט שני פי' דחיישינן לחומרא דילמא בטליה לגט גופיה ודילמא הלכה כמאן דאמר דמצי לבטליה לגט שלא יוכל שוב לגרש בו ולכן צריכה גט שני : **וכתב** הרמ"ה דאמר כנסי כולי למד כך ממה שכתב בפרק המגרש (דף פ"ד) אפילו תימא רבי שאני הכא הואיל וקנאתו לפסול בו לכהונה כדאמרינן לעיל ריש סימן קל"ז עיין שם וכן כתב ב"י ופשוט הוא :

קבלתה

דרכי משה

אוחז בראש הגט ומושיטו והיא לקחה אותו בראש השני דהוי גט וכאן פסק דלא הוי גט לכן ע"כ צריכין לחלק כמו שכתבתי ופשוט הוא בעיני אפל ב"י מגמגם בדבר זה והניח ה הקושיא בצ"ע : (ג) אמנם בנ"י פרק הרש דף תמ"ט ע"א משמע דעסוקין באותו ענין הוי גט וע"ש :

וע"ל

פרישה

כלום משום דלאו בת איגרושי היא לפי שאין הגט שמור בידה רשב"א : (ח) **דה"ה** כלומר כשם שנתן בידה והיא ישנה א"צ לחזור וליטלו ממנה כן הדין במוסר מודעא כו' ודברי הרמ"ה אינם במוסר מודעא קודם כתיבת הגט דאז הגט עצמו בטל ואינו יכול לגרש בו וכמ"ש הרמב"ם בפ"ו אלא כשנכתב הגט בכשרות ואח"כ מסר מודעא על נתינתו ונתנו ב"י ע"ש שהאריך עוד : (ואמר לה תתגרשי בגט שנתתי לך כו' דלא כתב לישנא דלעיל שאמר לה הרי זה גיטך וכן בסי' קל"ו ס"ב משום דשם לא נתן לה בתורת גירושין אלא בתורת שטר חוב או שהיתה ישנה שייך לומר הרי זה גיטך אבל במוסר מודעא שכבר א"ל ה"ז גיטך כשנתנו לה תו לא שייך אח"כ לומר ה"ז גיטך אלא תתגרשי בו בגט שנתתי לך כ"פ) : (שלא א"ל לעדים קמה פירוש שאמר כן בפני עדים ושלא בפניה שהיא לא שמעה שאמר לה כן כ"פ) : (ט) **ש"מ** בטולי בטליה ז"ל מ"ו ואף לטעם השני שמתיירא שלא תקבלנו ג"כ לא היה לו לומר תחלה קמה שמא תברח כדי שלא לקבל וק"ל עכ"ל ועיין בגמרא דף נ"ה פרק הניזקין ע"א דשם בגמ' לא קאמר אלא טעם הראשון מפני הבושה ומ"ש לא הזכיר הרמ"ה טעם השני : (י) **גט** שני ל"ד אלא כל שצריך לומר לה ב"י : (יא) **ואמר** לה כנסי שטר חוב זה כו' (אע"פ שהיו עסוקין באותו ענין כ"פ) ה"ה כשנתנו לה סתם נמי צריך שיאמר לה הרי זה גיטך אלא נקט ואמר לה כנסי כו' דאפילו בכה"ג א"צ ליטלו ממנו כו' : (יב) **לשם** פקדון בעלמא דאו לא זכתה כלל בנתינה קמייתא וכן כל כה"ג דלא הוי נתינה לשום דבר כשמסרו לידה : (יג) **מגו** דקנתה ומס"ט כתב לעיל ר"ס קל"ו כשאומר חוץ מפלוני דצריך לחזור וליטלו ממנה כו' דשם ג"כ זכתה בנתינה דשון שהרי אסרה אותם כתובה למפלו לכהונה (כמבואר לעיל סי' ו' וכן הוא בגמרא בפרק המגרש דף פ"ד כ"פ) וכן כתבתי לעיל בריש סי' קל"ז :

דרישה

הרי לפנינו דלא סתיר אלא בהיתה קפוצה מתחלה לק"מ שהרי מסקי התוס' בסוף וכתבו שם ז"ל ונראה דכשר דלא גרע מעייק לה חרציה ושלפתו כו' ומסיק בסה"ת דהוא דלא כפר"י ור"ת ור"ל דלא כמ"ש בשם ר"י ור"ת תחלה לאסור בקפצה אחר כך ואינו ר"ל דר"י ס"ל ג"כ במסקנא כמ"ש תחלה לאיסור אלא ר"ל ר"י חזר בו וכמ"ש בשמו התוספות ונראה דכשר כו' דסתם תוס' אולי אליבא דר"י וכמ"ש הרא"ש והרשב"א בשם ר"י וכבינו ראיה מהסיה דעייק לה חרציה כמ"ש התוס' במסקנא [illegible] דס"ל דהסוה מסקנא אליבא דר"י אזלא ומ"ש בראשונה לאיסור דרך שקלא וטריא כתביה אבל ר"ת שפירש הגמרא דא ירי בגט כבד ודאי גם במסקנא קאי הכי דלא מצינו דהדר מההוא פירושא · ולפ"ז קשה אהב"י שמביא מ"ש סה"ת ועוד כתב אבל הרשב"א כתב כאילו פליגי בשם ר"י אהדדי וז"א וכמ"ש ודו"ק :

אסיר

ונק

ב כלומר שאין רפואתה בידינו משא"כ ישנה רפואתה בידינו להקיצה משנתה עיין גיטין (ע :)

ר"ל · Tur Tom I Część 2. 11 יא [טור אה"ע ח"ב]

קלט **קבלתה** כיצד (א) זרק לה הגט בחצרה בין שהוא קנוי לה או שאול (ב) או מושכר הרי זו מגורשת בד"א (ג) [א] שהיא עומדת בחצרה והוא משתמר לדעתה אבל אם אינה עומדת שם אע"פ שהוא (ד) [ב] משתמר לדעתה אינה מגורשת כתב הרמ"ה אם נתן הגט בחצרה ואח"כ בא שם ואמר לה ה"ז גיטך אע"פ שעדיין הגט שם אינה מגורשת (ה) עד שתטלנה משם או עד שיטלנו משם ויתננו לה להתגרש בו דבעינן שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכה (ו) וכן בגיטה וחצירה באין כאחד בעינן שעומדת בצד החצר בשעת נתינה (ז) ואע"ג דאזלה בתר הכי והדר אתיא ואקניה החצר בתר דאתיא ואמר לה ה"ז גיטך מגורשת כיון שהיא סמוכה לחצר תחלה וסוף וה"ה בחצר דידה (ח) בעינן דתהוי סמוכה לה בעידן דלימא לה ה"ז גיטך ואי לא סמוכה לה (ט) מתחילה ועד סוף מספקא לן לחומרא עבדינן בה ע"כ : היתה עומדת על גגה וזרקו לה לראש הגג אם יש לו מעקה כיון שהגיע לאויר תוך מחיצת המעקה או אפילו אין לו מעקה והגיע

קלט **קבלתה** כיצד וכולי משנה וגמרא ר"פ הזורק ור"ל בחצרה שהוא נכסי מלוג שלה ואף על גב דאף בנכסי מלוג שלה קנה הבעל פירות וקנין פירות כקנין הגוף דמי לרבי יוחנן סוף פרק השולח אפ"ה הוי גט דקי"ל דגיטה וידה באין כאחד ופי' רש"י ע"י הגט באה ידה לה עם נתינתו : ומ"ש בד"א שהיא עומדת בחצרה וכולי הלשון משמע שהיא עומדת בתוכו דהשתא הוי כידה אבל חוצה לה לא וכ"כ ה' המגיד בפי"ז מה' גזילה ועומד בתוך שדהו יש שפירש עומד בצדו ובתוכו אבל בצדו וחוצה לו לא : כתב הרמ"ה אם נתן הגט בחצרה ואח"כ באת שם וכו' פי' דס"ל דכיון דחצר אתרבאי מידה סמוכה לה בעינן בשעת נתינה כמו שהיד סמוכה לגוף בשעה שנותן הגט בידה וכיון דלא היתה האשה בחצרה בשעת נתינה צריך שתטלנו בידה או הבעל יטלנו משם ויתננו לה ובין כך ובין כך צריכה שתתכוין בשעת נטילה שהיא נוטלת אותו להתגרש בו ואז מהני כשיאמר לה ה"ז גיטך לאפוקי לשם פקדון : **ומ"ש** דבעינן שתהא סמוכה לחצר וכולי קאי לרישא שאמר אפילו א"ל ה"ז גיטך אינה מגורשת דה"ט דבעינן שתהא האשה סמוכה לחצר בשעת נתינה ואז חשבינן לה כאילו נתן בידה אבל אם לא היתה האשה שם אינו חשוב כאילו נתן בידה וצריך שתטלנו משם לידה או הבעל יטלנו משם ויתננו לידה דהשתא חשוב הוא כאילו מתחלה נתן בידה וא"ל ה"ז גיטך דנתינה הראשונה שנתן הגט בחצרה ואם נטלתו בידה נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה וכדאיתא בירוש' הביאו ב"י אבל אמירה ראשונה כשבאת בחצרה וא"ל ה"ז גיטך אינו כלו' כיון דאין כאן נתינה לידה ולכן צריך שיחזור ויאמר ה"ז גיטך כשתטלנו בידו וז"ש הרמ"ה בסוף דבריו וה"ה בחצר דידה בעינן דתיהוי סמוכה לה בעידן דלימא לה ה"ז גיטך וכולי : **ומ"ש** וכן בגיטה וחצרה באין כאחד פירוש דכשנותן לה נמי גט בחצרו ומקנה לה חצרו עם נתינת הגט ובאין כאח' כמה שכתב רבינו בסוף הסימן בעינן נמי שתהא עומדת בצד החצר כו' דכיון דבאין כא' א"כ בשעה שנתן הגט בחצרו והקנה לה חצרו עם הגט דקנתה החצר גם הגט קנתה באותה שעה והוי ליה כאילו היה הגט בחצרה א"כ צריכה שתהא עומדת בצד החצר בשעת הנתינ' דאז חשוב כאילו נתן הגט בידה הא לאו הכי לא הוי גט : **היתה** עומדת על גגה וכולי משנה פרק הזורק ריש (דף ע"ט) הית' עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת הוא למעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף ה"ז מגורשת ופרכינן ארישא והא לא מנטיר אויר הגג דאתי זיקא ושדי ליה מקמי דלינח ואפילו לא אתי זיקא אלא נמחק או נשרף באויר אמאי קתני מגורשת מן האויר הא בעינן אויר שסופו לנוח דבפ"ק דמציעא קמיבעיא לן באויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ולא איפשט ולפחות אינה מגורשת ודאי כמו שיתבאר בסמוך בדין זרק לה לרשותה ועבר כל רשותה וכולי ופרקינן בגג שיש לו מעקה

עסקינן

קלט **קבלתה** כיצד זרק לה הגט בחצרה וכו' בפרק הזורק (דף עז:) הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת ופירש"י והיא בתוך ביתה של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע הרי זו מגורשת דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה ומה שכתב רבינו או שאול או מושכר כ"כ הרמב"ם בפרק ה' וטעמא משום דשאלה ושכירות לזמנייהו מכר הוא וכן משמע שם בגמרא גבי ההוא שכיב מרע דתקיף ליה עלמא דאמרינן דליקני ניהליה ההיא דוכתא דיתיב ביה גיטא וגם בעובדא דההוא דזרק גיטא לדביתהו אזל גיטא נפל בפסלא אמרינן לה צריכא דאושלה מקום :

במה דברים אמורים שהיא עומדת בחצרה והוא משתמר לדעתה וכו' שם על המשנה שכתבתי בסמוך אמר עולא והוא שעמדה בצד ביתה או בצד חצר' ורבי אושעיא אמר אפי' היא בטבריא וחצרה בציפורי כיון דחצר משתמרת לדעת' היא מגורשת · וכתבו הרי"ף והרא"ש והלכתא כעולא דהכי אסקא רב אשי בפ' שנים אוחזין (י:) דחצר אתרבאי מידה ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו והילכך בעינן והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק ה' ופי' הר"ן גבי גט דחוב הוא לה לא אפשר לחצרה שתקנה לה מתורת שליחות אלא מתורת יד ומשום הכי אפי' משתמרת בעינן שתהא עומדת בצד חצרה דכיון דמידה גמרינן סמוכה לה בעינן עכ"ל · ומה שכתב רבינו והוא משתמר לדעתה פשוט הוא דכיון דמידה גמרינן מה ידה משתמר לדעתה אף חצרה המשתמר לדעתה לאפוקי אם היא חצר גדול שכשהיא עומדת במזרחו אין מערבו משתמר לדעתה וזרק לה הגט במערבו דאינה מגורשת ובגמ' פריך חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה כלומר וא"כ אכתי לא נפיק גט מידיה דבעל ואסיק רבא דגטה וחצרה באים כאחד :

וכתב הר"ן דבעומדת בצד ביתה וזרק לה גיטה מגורשת אפי' בע"כ אבל אינה עומדת בצד ביתה אפי' זרקו לה מדעתה מסתברא דאינה מגורשת דליכא למימר דכיון שהיתה מחזרת להתגרש זכות הוא לה ומגורשת דהא איכא למימר שמא חזרה בהו כדאמרינן בירושלמי וכ"כ בחידושי הרשב"א :

כתב הרמ"ה אם נתן הגט בחצרה ואח"כ בא שם ואמר לה הרי זה גיטיך וכו' מ"ש ואי לא סמוכה לה מתחלה ועד סוף לאו דוקא דבתחלה וסוף סגי אע"פ שבאמצע לא היתה שם כמ"ש בסמוך ודברי הרמ"ה הם מסברא והרשב"א והר"ן חלוקים עליו שכתב הר"ן וז"ל וכתוב בחידושי הרשב"א כלשון הזה אבל אם נתנו כבר בחצרה שהיא משתמרת וא"ל הא גיטיך בחצריך ואמרה תזכה לי חצרי בזו נראה דמגורשת ומצאתי בירושלמי דמכלתין פ"ק נתן לה את גטה ואמרה תזכי לי חצרי שבעכו א"ר חנינא נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה אלמא בענין זה זכתה לה חצרה ומגורשת אא"כ תדחה דרבי חנינא כרבי אושעיא ס"ל והראשון נראה עיקר ולא עוד אלא אפי' לא נתנו שם עדיין אלא שאמרה היא זרוק לי גיטי בחצרי ותזכה לי חצרי משמע לי דמגורשת דהא חצר לא גרע משליחות ובשליח דכוותה מגורשת במתנה שליח לקבלה ע"כ ול"ל ירושלמי דקאמר נעשית כמו שהיתה ידה ארוכה בכהאי גוונא בתרא הוא שאמרה היא מתחלה זרוק לי גיטי ותזכה לי חצרי ואח"כ זרקו לה שם דאילו בההוא גוונא קמא שהרב מחשב יותר דהיינו שנתנו לה כבר בחצרה ואח"כ אמרה תזכי לי חצרי שבעכו לא ידעתי היאך היא מתגרשת דהא בשעה שזרקו שם חצר לא הוי לא שליח דידיה ולא שליח דידה ואין לך לומר שיהא אלא כאילו נתנו בידה לפקדון ובתר הכי כי אמרה תזכה לי חצרי שבעכו היכי מתגרשת והא בעינן שיאמר לה הרי זה גיטך ואם כשאמר לה כן לאחר שאמרה תזכה לי חצרי ואח"כ זרקו לה (הרי הוא כאומרת מתחילה תזכי לי חצרי ואח"כ זרקו לה) דהיינו האי גוונא בתרא שבדברי הרב ז"ל עכ"ל הר"ן ובהדיא כתב הר"ן (שם) בהזורק אמתני' דא"ל כנסי שטר חוב שאם נתנו לה לשם פקדון או שנתנו בחצרה לשם גירושין ואח"כ א"ל הא גיטיך ועומדת בצד חצרה מגורשת כיון שמיד הבעל בא לידה או לחצרה ומיהו אם דאתו הרוח ונתנו בחצרה אע"פ שאמר לה הא גיטיך אינה מגורשת דהוה ליה כטלי גיטיך מעל גבי קרקע דאמרינן בגמ' דאינה מגורשת משום דליכא נתינת בעל עכ"ל משמע בין להרשב"א בין להר"ן לא בעינן שתהא סמוכה לחצרה בשעת נתינת הגט לתוכה ושלא כדברי הרמ"ה ז"ל : ודברי הרשב"א כתבם ה"ה בפ"ה וגם רבינו ירוחם בח"ה וכתב דלא פשיטא ליה להרשב"א אלא ספוקי מספקא ליה בכל הני שהזכיר וכן משמע מדברי הרשב"א שכתב בסוף כל דבריו וכל זה צריך עיון · כתב עוד הרשב"א שם בהזורק והיכא דנתנו בחצרה שלא מדעתה ואינה עומדת בצד ביתה במקום יבם מסתברא דהויא ספק מגורשת דהא מספקא לן בפרק האשה שלום (קיח:) מזכה גט לאשתו אי מהני א דלילמא זכות הוא לה והיכא דקיימה בצד ביתה וזרקו לה בתוך ביתה שלא מדעתה איפשר לומר דמגורשת אי זרקו לה בפני עדים ואמר להם ראו גט שאני נותן לאשתי דומיא דידה וכעדות של רבי יוחנן בן גודגדא עכ"ל · וגם זה כתב הר"ן בפרק הזורק וה"ה בפ"ה ורבינו ירוחם בח"ה (א) : **היתה** עומדת על גגה וזרקו לה וכו' בהזורק (דף עט.) תנן היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא למעלה והיא למטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג ונמחק או נשרף הרי זו מגורשת ומוקי לה בגמרא רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה ופריך בגמרא ארישא והא לא מינטר ופרש"י והא לא מינטר · אויר הגג דאתי זיקא ושדו ליה מקמי דלינח וכי לא שדייה זיקא ואירע לו דבר אחר שבא כלב וקלטו

או

דרכי משה

קלט (א) וע"ל ס"ס קל"ח דחצירו כידה :

דרישה

סי' קלט [א] **שהיא** עומדת בחצרה כו' בריש פרק הזורק פריך אחצרה הא מה שקנתה אשה קנה בעלה פירות ואפילו אם הוא נכסי מלוג הא יש לבעל פירות ואפילו הוא מתנה שאין לבעל פירות מ"מ כיון שאינה יכולה למוכרה הוי כשלו ומשני דגיטא וחצרה באין לה כאחד ועיין בב"י ור"ל באין כאחד שכשנותן לה גט בחצרה שתהא מגורשת ממנו או אין לו חלק בחצרה לעניין פירות דהרי כשהגט בא אינה עוד אשתו שיאכל פירות של נכסי מלוג שלה נמצא שבאין לה כאחד ממילא בלי שום דיבור והקנאה לה מה שאין כן כשנותן הגט בחצרו דאז בעינן שיקנה לה חצרו בהדיא ואז באין כאחד באמירת הקנאתו :

[ב] **משתמר** לדעתה פרש"י כלומר על פיה ובצוויה כו' ולפ"ז א"ש מ"ש רבינו אבל אם אינה עומדת שם אע"פ שהוא משתמר לדעתה ר"ל על פיה ובצווייה אבל בית יוסף כתב משתמרת לדעת לאפוקי אם הוא חצר גדול שכשהיא עומדת במזרחו אין מערבו משתמר לדעתה וזרק לה הגט במערבו דאינה מגורשת ולפ"ז לא א"ש מ"ש רבינו אבל אם אינה עומדת שם אע"פ שהוא משתמר לדעתה דאם אינה עומדת שם היאך הוא משתמר לדעתה ונ"ל דב"י סובר דרבינו ס"ל דשני הפירושים הנ"ל נכללים במשתמר לדעתה ומוכרח הוא בדברי רבינו מדאמר אבל אם אינה עומדת שם אעפ"י כו' משמע דס"ל כפרש"י ומדאמר בתחלה שהיא עומדת בחצרה והוא משתמר לדעתה משמע דסבירא ליה פירוש של ב"י דאי פרש"י למה לו לרבינו לכתוב והוא משתמר כו'

פרישה

סי' קלט (א) **זרק** לה גט בחצרה של נכסי מלוג רש"י ריש פרק הזורק : (ב) **או** מושכר דהוי כמכר ליומיה (וכן הדין בשאלה כ"פ) : (ג) **שהיא** עומדת בחצרה כו' דגט שהוא חוב לה א"א לחצירה שתקנה לה מתורת שליחות (דאין חבין לאדם שלא בפניו כ"פ) אלא מתורת יד הלכך בעינן דומיא דידה שהיא סמוכה לגופה גם מה ידה משתמר לדעתה אף חצרה כן כתב ר"ן ועד"ר : (ד) **משתבר** לדעתה פרש"י כלומר על פיה ובצוויה נראה דר"ל לאפוקי נתן גט ביד עבדה כפות דאינו גט דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה שהוא משמר עצמ' מדעתו ועיין בדרישה : (ה) **עד** שתטלנה משם לכאורה קשה מאי מהני כשתטלנה משם הא בעינן שיבא הגט לה או לרשותה מידו ממש כדלעיל בריש סימן קל"ח וכשנותנו לרשותה בעינן שתהא סמוכה בו בשעת נתינה וכמ"ש הרמ"ה מיד אחר זה ושמא יש לומר הואיל שבתחלה בא הגט לרשותה מידו ואע"פ שאינה מגורשת באותה נתינה הואיל שהיא לא היתה עומדת שם מ"מ כשאמר כך תטלנו מחצרה חשיב כמידו דהא הרשב"א והר"ן סוברים דאפילו אם אינה מוזרת ונטלתו משם רק מיד כשבאת לחצרה מגורשת · מיהו אכתי קשה הא דמסיק הרמ"ה וכתב ז"ל או שיטלנו הוא ויתננו לה מאי או שיטלנו כו' דקאמר הא כ"ש הוא אי נטילתה מהני כ"ש נטילתו ומחזר ונתנו לה דמהני · שוב מצאתי שהב"י כתב בס"ס זה ז"ל וכתב עוד הרמב"ם שאם אינו כפות ונעור אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה משמע דס"ל שאם נטלתו מן העבד מגורשת וכתבו הה"מ והר"ן שהרשב"א מסתפק אם צריך שיטלנו הבעל ויתננו לה כשנטלתו דלמא הוה לה כטלי גיטיך מעל גבי קרקע עד כאן לשון ב"י והנה לכאורה נראה שגם הרמ"ה נסתפק בזה מש"ה כתב עד שתטלנו משם או שיטלנו הוא כאילו אמר בלא נטילה משם על כל פנים אינה מגורשת לא בעינן לאמות נטילתה ואפשר דבעינן גם שיטלנו הוא משם ויחזור ויתננו לה · ויותר נראה לומר דמה שמסיק וכתב ויתננו לה להתגרש בו קאי נמי אמ"ש עד שתטלנו משם ור"ל שאם תטלנו משם והוא אומר יהיה בידך להתגרש בו מהני ובזה נתיישבו שתי הקושיות דאם נטלתו מהני כיון שא"ל ג"כ הרי בידך להתגרש בו · וקאמר או עד שיטלנו כו' ללמדנו דגם בכה"ג צריך שיאמר לה בשעה שיתנו לידה שנותן לה להתגרש בו וק"ל : (ו) **וכן** בגיטה וחצירה באין כאחד אע"ג דגם מ"ש בתחלת דבריו אם נתן הגט בחצרה כו' פירושו גיטה וחצירה באין כאחד דאל"כ אין חצרה קונה לה כמ"ש בדרישה · י"ל מ"ש כאן וכן בגיטה וחצירה כו' היינו שהוא נותן לה חצירו במתנה ותרי גווני גיטא וחצרה באין כאחד אתא לאשמעינן ועד"ר : (ז) **ואע"ג** דאזלה כו' ר"ל דאם היתה שם בתחלה בשעת נתינה אע"ג דאזלה משם קודם שאמר לה הרי זה גיטיך ולאחר זמן חזר וא"ל ה"ז גיטיך מגורשת ומסיק וה"ה בחצר דידה בעינן שתיהוי ג"כ שם תחלה וסוף : (ח) **ומ"ש** בעינן דתיהוי שם בעידן דא"ל ה"ז גיטך ר"ל גם סוף ומה שצריך להיות שם בתחלה כבר אמר זה בריש דבריו ז"ל אם נתן גט בחצרה כו' עד אינה מגורשת : (ט) **מתחלה** ועד סוף ל"ד אלא אפי' שם באמצע אינה שם ב"י ול"נ להגיה ולמחוק

חדושי הגהות

קלט א ר"ל משום דרכן הוא לשנוא את היבם ועי' גט פוטרה מיבום :

לתוך ג' טפחים סמוך לקרקעית הגג הרי זו מגורשת אפילו נשרף קודם שנח והוא שקדם גט לדליקה שהרי ראוי לנוח אלמלא האש שבא אחר שזרקו אבל אם קדם האש לא שלעולם לא היה ראוי לנוח ברשותה ומדברי הרמב"ם יראה שאם נשרף אפילו אחר שהגיע תוך ג' טפחים סמוך לגג אינה מגורשת אפילו קדם הגט לדליקה ואינו נראה כך בגמרא היה הוא בגגו וזרקו לה לחצרה אם מחיצות החצר גבוהות מהגג בענין שמיד כשזורק הגט מאויר הגג (י) נכנס לאויר מחיצות החצר מגורשת אפילו נמחק קודם שהגיע לארץ וכגון שנמחק (יא) לאחר שהתחיל לירד דכשזרקו מידו כדי להעבירו המעקה צריך לזורקו כלפי מעלה ואם נמחק בעודו דרך עלייה אפילו יצא מתוך מחיצות הגג ונכנס לאויר מחיצות החצר לא הוי גט אא"כ הוא דרך ירידה לאחר שהתחיל לירד (יב) היה לה קנה נעוץ בחצרה והוא עולה למעלה ממחיצות החצר וזרק הגט עליו

עסקינן דאויר שסופו לנוח הוא א"כ אפילו אין לו מעקה והגיע הגט בתוך ג' טפחים לקרקעית הגג דהוי כמאן דנח ואח"כ נשרף דכיון שהגג גבוה עשרה ה"ל חצר המשתמרת לכל דנייח בגויה והא דתנא בסיפא נמחק או נשרף ה"ז מגורשת ברישא נמי הא דתנא כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת בנמחק או נשרף באויר קאמר דאם לא כן לאיזה צורך קאמר כשהגיע לאויר מגורשת דמאי נ"מ לן באויר הלא היא מגורשת כשהגיע לקרקעית הגג אלא בע"כ דאתא לאשמועינן דאפילו נמחק או נשרף באויר קודם שנח מגורשת וכל שכן בנשרף ונמחק לאחר שכבר נח : ומ"ש ומדברי הרמב"ם יראה שאם נשרף וכולי ברפ"ה כתב כך בפי' אלא לפי שאפשר לומר דלא קאמר דאינו גט אלא בדקדם דליקה לגט לכך אמר רבינו דיראה מדבריו דאפילו קדם הגט לדליקה נמי אינו גט דאל"כ אמאי קאמר דאינו גט בין שינוח ממש ובין הגיע לפחות מג"ט ונשרף או נמחק בפחות מג"ט ה"ל לחלק בין קדמה דליקה לגט ובין קדם גט לדליקה אלא יראה דאפילו קדם גט לדליקה נמי אינו גט אם נשרף ונמחק בהגיע לפחות מג"ט ולא נח בקרקעית הגג וכתב רבינו ואינו נראה כך בגמרא משום דא"כ קשה הא דתני רישא כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת הלא להרמב"ם אינה מגורשת בנמחק או נשרף באויר ויש ליישב דהרמב"ם דמדקתני בסיפא נמחק או נשרף ה"ז מגורשת ולא תני לה ברישא אלמא דברישא לא הוי מגורשת אא"כ דנח תחלה בקרקעית הגג והא דקתני ברישא כשהגיע לאויר ה"ז מגורשת נפקא מיניה אם קדשה אחר מקמי שינוח או אם מת בנתים או בטלו בנתים דכיון דהגיע לסוף בקרקעית הגג ונח לשם הויא מגורשת למפרע משעה שהגיע לאויר אבל בנמחק או נשרף קודם שנח אינה מגורשת ברישא ואף עפ"י דבסיפ' מגורשת מן האויר אפילו נמחק או נשרף מקמי שנח שאני התם דזרק לה הגט מלמעלה למטה דהגט הגיע לרשותה דרך ירידה הלכך אף בהגיע לאויר רשותה קודם שנח חשוב כאילו כבר נח דהא אין ספק שיהא נח ברשותה כיון שזרק הגט לרשותה דרך ירידה ולפיכך אפילו אם נמחק ונשרף באויר ולא נח כלל חשבינן ליה כאילו נח כבר אבל בזרק לה הגט מלמטה למעלה דאינו ודאי שיהא נח ברשותה דשמא אין כח הזריקה כ"כ שיגיע הגט לאויר הגג הילכך אפילו הגיע לאויר הגג אינו גט עד שינוח והיינו דקאמר בגמ' ל"ש דנמחק הוי גט אלא שנמחק דרך ירידה פי' שזרקו מלמעלה למטה אבל נמחק דרך עלייה פי' כשזרקו מלמטה למעלה לא מ"ט מעיקרא לאו למינח קאי פי' כשזרקו אינו ודאי שיהא נח בקרקעית הגג שהוא למעלה וכיוצא בזה פי' ה"ה והר"ן וב"י הביא דבריהם והאריך ולפעד"נ קרוב לשמוע כמו דפרישית : היה הוא בגגו וכולי היינו סיפא דמתני' : ומ"ש וכגון שנמחק לאחר שהתחיל לירד וכולי כך פירש"י בהא דקאמר ל"ש אלא שנמחק דרך ירידה : גרסינן בגמרא היתה עומדת על ראש הגג וכולי במאי עסקינן אילימא בגג דידה חצר דידה למה לי אויר הגג וכולי ואסיקנא רישא בגג דידה וחצר דידיה וסיפא בגג דידיה וחצר דידה וכמ"ש רבינו וכ"כ הרמב"ם בפ"ה והקשה הרשב"א בחדושיו דמאי פריך למה לי אויר הגג דבאויר חצרה לחיד מתגרשת הלא הזריקה היתה מן החצר דרך עלייה ואינו חשוב כנח באויר דרך עלייה דמאחר שאין סופו לנוח בחצר אלא בגג אויר שאין סופו לנוח הוא ולא הוה גט אפילו לא נמחק ונשרף וי"ל דהכי פירושו אמאי נקט אויר הגג דמשמע שאינה יכולה להתגרש עד שיגיע לאויר הגג ודרך ירידתו אפילו בחצר עצמה דרך ירידת' מגורשת עכ"ל משמע מפירושו דאם זרק הגט לחצרה מלמטה למעלה אם לא זרקו דרך ירידתו לנוח לאויר החצר אלא לרשות שאינה שלה מגורשת :

ומ"ש רבינו ואם נמחק בעודו דרך עלייה אפילו יצא מתוך מחיצות הגג וכולי קשה טובא דמשמע מלשונו דאם לא נמחק הוי גט מיד כשהגיע לאויר מחיצות החצר דהאויר שסופו לנוח הוא דרך ירידתו בחצר וצ"מ אם קידשה אחר מקודם שהגיע דרך ירידתו דהוי קידושין וכולי וזה דלא כפי' רש"י שכתב וז"ל דרך עלייה אף עפ"י שיצא מאויר הגג לאויר החצר ומחיצות התחתונות עודפות אינה מגורשת דדרך סלוקו לא מיקרי נתינה אלא דרך הנחתו לבא לרשותה עכ"ל ומביאו ב"י לפי זה ודאי אפילו לא נמחק ולא נשרף אלא נח לבסוף דרך ירידתו אפ"ה אינה מגורשת בעודו באויר דרך עלייה דאין זה מקרי נתינה וכשקידשה אחר באותה שעה וכולי אינה מקודשת ונראה דרבינו נמשך אחר לשון הגמרא דקאמר ל"ש אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עלייה לא וכולי אם לפרש"י אינו גט דרך עלייה אפילו לא נמחק ולא נקט נמחק דרך עלייה אלא איידי דנקט לא שנו אלא שנמחק דרך ירידה גם לרבינו נפרש כן לשונו דאפילו לא נמחק אינה מגורשת בהגיע באויר החצר דרך עלייה אעפ"י שסופו לנוח מיהו מדברי הרשב"א שכתבתי בסמוך מוכח להדיא דמגורשת היא בהא דלא כפי' רש"י ולענין הלכה נקטינן דספק מגורשת היא :

היה לה קנה נעוץ וכולי שם (דף עט) דאף ע"ג דלגבי שבת אפילו בלא טרסקל אם זרק מר"ה ונח ע"ג קנה חייב אבל גט אפי' בראשו טרסקל שהוא רחב קלט ונח עליו משום אנטורי הוא והוא לא מינטר דרמי ליה זיקא חוץ למחיצות

או גשמים ומחקוהו אמאי קתני מגורשת מן האויר הא בעינן אויר שסופו לנוח אמר רב יהודה אמר שמואל בגג שיש לו מעקה עסקינן עולא בריה דרב מנשיא אמר הכא בפחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' לגג כגג דמי ופירש"י פחות מג' וכו' אויר דמתני' בהכי עסקינן דהוי כמאן דנח והלכך קנאתו בהנחתו דכיון דהגג גבוה י' הוא ה"ל כחצר המשתמרת לכל דנייח בגוה ומשמע דרב יהודה ועולא לא פליגי אלא באוקימתא דמתניתין אבל לענין דינא שוין דבין בגג שיש לו מעקה בין בפחות מג' סמוך לגג מגורשת ולכן כתב הרא"ש דברי שניהם וגם הרמב"ם בפ"ה כתב דבין שיש לו מעקה בין בפחות מג' סמוך לגג מגורשת ונמשך רבינו אחריהם ופריך בגמרא אסיפא נמי והא לא מינטר ופרש"י דקס"ד שהגג גבוה מחומת החצר והיכי קתני כיון שיצא מרשות הגג מגורשת הא אין סופו לנוח אפי' לא באת דליקה דאתי זיקא ושדי ליה חוץ למחיצות א"ר יהודה אמר שמואל כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכן א"ר אלעזר א"ר אושעיא וכן אמר עולא א"ר יוחנן ופרש"י שהיו מחיצות התחתונות של חצר עודפות על מעקה של גג דכי נפיק מגג מטא לאויר מחיצות חצר · ומ"ה בעינן עודפות דהאי דקאי בתוך מחיצת מעקה הגג · וזרקו כלפי מעלה כדי שיעבור את המעקה יפול לחצר · ואמאי דתנן נמחק אמרינן בגמרא ל"ש אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עליה לא מ"ט מעיקרא לאו למינח קאי ופרש"י דרך ירידה · כשזרקו כלפי מעלה כדי להעבירו את המעקה לא נמחק עד שהגיע לחזור ולירד אבל נמחק דרך עלייה אע"פ שיצא מאויר הגג לאויר חצר ומחיצות התחתונות עודפות אינה מגורשת דדרך סלוקו לא מיקרי נתינה אלא דרך הנחתו לבא לרשותה · ואמאי דתנן נשרף אמרינן בגמרא ל"ש אלא שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא מאי טעמא מעיקרא לשריפה קא אזיל ופרש"י שקדם גט לדליקה שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתהא הדליקה באויר החצר · וכתב ה"ה בפ"ה שדעת הרמב"ן והרשב"א כדעת רש"י דהא דאמרינן ל"ש אלא דרך ירידה וכו' אסיפא דמתניתין קאי ובזה מפליג בין דרך עליה לדרך ירידה וכולם כתבו דאפי' ברישא דמתניתין אם נמחק או נשרף אחר שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת וכל שלא קדמה דליקה לגט דומיא דסיפא והא דקתני לה במתניתין אסיפא ולא ארישא כתב הרמב"ן דאורחא דמילתא נקט דבחצר שכיח אש ומים וזה דעת הרמ"ך בהשגות עכ"ל אבל הרמב"ם כתב בפ"ה וז"ל היתה עומדת בראש הגג שלה והוא מלמטה בחצירו וזרקו לה למעלה כיון שהגיע לאויר מחיצות המעקה או לפחות משלשה טפחים סמוך לגג נתגרשה ובלבד שיהא יורד לנוח אבל אם נמחק או נשרף קודם שיגיע לה אע"פ שנמחק לאחר שהגיע לאויר מחיצות או אחר שהגיע לפחות מג' טפחים סמוך לגג כגון שנשבר הרוח והעלתהו ונמחק או נשרף הואיל ואינו הולך לנוח אינו גט ולא נתגרשה היה הגג שלו והוא מלמעלה בו והיא מלמטה בחצר שלה וזרק לה גיטה כיון שיצא הגט ממחיצות הגג והגיע למחיצות מקומה שהיא עומדת בו נתגרשה זרקו לרשותה לתוך האש ונשרף או תוך המים ונמחק או נאבד אינו גט אבל הגיע לרשותה ונח ואח"כ בא האש ושרפתהו ה"ז גט עכ"ל וכתב הר"ן שתמה על הרמב"ם על מ"ש אבל אם נמחק או נשרף קודם שיגיע לה וכולי הואיל ואינו הולך לנוח אינו גט שזה א"א שאם כדבריו היכי תנן מגורשת כיון שנשרף או נמחק אינה מגורשת והר"ן כתב ליישב דברי הרמב"ם שהוא סובר דברישא דמתניתין דהיתה עומדת בראש הגג איכא דרך עלייה ודרך ירידה דדרך עלייה היינו קודם שהגט מתחיל לירד ודרך ירידה היינו משהגט מתחיל לירד ומ"ה לא תנא ברישא דמתני' נמחק או נשרף ה"ז מגורשת משום דאיכא גוונא דלא הויא מגורשת דהיינו נמחק או נשרף דרך עליה אבל בסיפא דהוא למעלה והיא למטה מסתמא לעולם הוא דרך ירידה וכי אוקימנא כגון שהיו מחיצות תחתונות עודפות לאו משום דאית ביה דרך עלייה אלא לפי שה"א לנמכס אוקימנא בעודפות וכי אמרינן ל"ש אלא שנמחק דרך ירידה אבל דרך עלייה לא הכי מפרש לה ז"ל ל"ש דנמחק או נשרף מגורשת אלא דרך ירידה כסיפא דמתניתין אבל דרך עלייה כרישא דמתני' אינה מגורשת ומ"ה לא תני ברישא נמחק או נשרף ה"ז מגורשת משום דלאו מילתא פסיקתא היא שאילו נמחק קודם שירד לנוח אינה מגורשת ומיהו ודאי אם נמחק לאחר שהיה יורד לנוח מגורשת עכ"ל ולפ"ז מ"ש הרמב"ם אבל אם נמחק או נשרף וכו' אע"פ שנמחק לאחר שהגיע לאויר מחיצות או אחר שהגיע לפחות מג' טפחים סמוך לגג וכו' אינו גט כשהגיע לאויר מחיצות או לפחות מג' טפחים סמוך לגג דרך עליה הוא דאינו גט וזהו שכתב הואיל ואינו הולך לנוח כלומר לפי שהוא בדרך עלייה אבל אם הגיע דרך ירידה לאויר מחיצות וכו' ונמחק או נשרף ה"ז מגורשת · וה"ה מיישב דברי הרמב"ם ע"פ דרך הר"ן דדרך ירידה היינו סיפא דמתני' אבל בדרך עליה מפרש דהיינו רישא דמתני' דקתני הוא למטה והיא למעלה אינה מגורשת בכל גוונא בין נמחק בדרך עליה בין נמחק בדרך ירידה וטעמא משום דכיון שהבעל היה צריך להעלות הגט שלא כדרך תנועתו הטבעית מעיקרא לאו למינח קאי פי' שלא היה כח הבעל דרך הנחתו שהוא בירידה וא"ת א"כ כיון דברישא כל היכא דנמחק או נשרף אינו גט ואפי' נמחק אחר שהגיע לאויר מחיצות וכו' דרך ירידה נמצא שאינו גט עד שינוח וא"כ היכי תנן ה"ז מגורשת כבר יישב ה"ה דנ"מ אם קדשה אחר משהגיע לאויר מחיצות הגג קודם שינוח א"כ אם מת הבעל או בטלו בנתיים והרי"ף לא כתב משנה זו ולא מאי דאיתמר עלה מפני שהם דברים שאינם מצויים כתב הרשב"א בהזורק (עח:) אהא דאמר רב יהודה היתה ידה עשויה קטפרס וכו' ופריך בגמרא ותיגרש מאוירא דד' אמות שיש מפרשים דכל תוך ד' אמות דידה הוה מינטר ומתני' דאוקימנא בגג שיש לו מעקה הא לאו הכי אינה מגורשת משום דלא מינטר איכא למימר דמיירי כגון שלא נכנס לתוך ד' אמות וכ"כ התוס' בחד תירוצא : **היה** לה קנה נעוץ בחצרו וכו' גם זה שם בהזורק גמרא היתה עומדת בראש הגג וכו' אמר רבא ג' מדות בגיטין וכו' הא

דאמר

פרישה

וי"ו של ועד ולגרוס מתחלה עד סוף · ור"ל ואם לא סמוכה לה מתחלה אלא עד בסוף : אם יש לו מעקה דאל"כ לא הוי משתמרת באויר הגג דאתי רוח ושדי ליה מקמיה דלינח וא"כ אף כי לא שדי הרוח לא היתה מגורשת כשנשרף דבעינן אויר שסופו לנוח · ובהגיע ג"ט סמוך לגג הוי לבוד וכמו בגג דמי : שקדמה הגט לדליקה פירוש שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתהא הדליקה באויר החצר כ"פ) : (ואפילו אחר שהגיע תוך ג"ט סמוך לגג אינה מגורשת והטעם כיון דזריקה היא מלמטה למעלה א"כ לא מונח מכח הבעל דאין כח הבעל אלא בזריקתו דרך עלייה וכשיורד לנוח כבר פסק כח הבעל לא מקרי נתינה כ"פ) : (אם מחיצות החצר אינן גבוהות מהגג ר"ל גבוה ממעקה של הגג דאז היא מגורשת מיד בצאת הגט מן אויר הגג אבל אם מחיצות החצר אינן גבוהות מן הגג אינה מגורשת כלל אע"ג דאויר רה"י עולה עד לרקיע אינו מועיל לענין גיטין כי בעינן אויר דמנטר והשתא לא מנטרא ולא מקרי סופו לנוח דאפשר דאתי זיקא ושדי ליה חוץ למחיצות וכמבואר בגמ' ובפרש"י ונראה דמ"מ היא מגורשת בבואו לתוך אויר החצר שלה כ"פ) : (י) **נכנס** לאויר מחיצות שהמחיצות גבוה מהמעקה : (יא) **לאחר** שהתחיל לירד כו' (אבל דרך עלייה לא מקרי נתינה כ"פ) והא דלא מחלק בין עלייה לירידה לעיל כשהיתה עומדת על גגה נראה דהתם א"צ לאשמעינן דפשיטא הוא דבעינן שנשרף לאחר שהתחיל לירד הואיל שאינו באויר המחיצות שלה (מיהו גם לעיל רמזו באמרו כיון שהגיע לאוירו תוך מחיצות המעקה ואינו יכול להגיע תוך מחיצת המעקה אם לא דרך ירידה) אבל הכא הואיל שתכף שיוצא מהגג הוא בתוך האויר מחיצות שלה ס"ד דאין חילוק בין עלייה לירידה קמ"ל דהכא איירי שהגג של בית עומד באמצע החצר ודפנות חצר גבוהין מסבבין בקלפה החצר מבחוץ ומיד שזורקו מהגג אפילו דרך עלייה הוא בא לאויר המחיצות הגבוהין המסבבין מבחוץ · והא דקאמר ברישא נשרף ובסיפא נמחק משום דבסיפא איירי בגובה ואין דרך האש להיות בגובה האויר לכך אמר נמחק כגון מימי הגשמים : (יב) **היה** לה קנה נעוץ כו' בגמרא וכראשו טרסקל :

שאינו

חדושי הגהות

ב ר"ל היאך תנן מגורשת סתם כיון שנשרף כו' :

עליו אינה מגורשת (יג) שאינו משתמר שם זרקו לה לרשותה ועבר כל רשותה (יד) [ג] ויצא חוץ לרשותה אינה מגורשת אע"פ שהיה בתוך ג' טפחים סמוך לקרקע בתוך רשותה כיון שלא היה סופו לנוח ברשותה שתי הצרות (טו) זו לפנים מזו החיצונה שלו והפנימית שלה וכותלי החיצונה גבוהות מכותלי הפנימית וזרקו לה לפנימית כיון שהגיע כנגד אויר הפנימית אפי' למעלה ממחיצותיה (טז) והוא בתוך אויר מחיצות החיצונה מגורשת ובקופה כי האי גוונא וזרקו לה לפנימית אינה מגורשת עד שיגיע לתוך חלל מחיצות הפנימית ומיהו כשיגיעו לחללן מגורשת אע"פ שעדיין לא נח בשוליה כיון שסופו לנוח ומיירי שאין לחיצונה שולים ונמצא שעומד הפנימית ע"ג הקרקע שאם היה לה שולים הוי ליה כליו של לוקח ברשות מוכר והויא ספק מגורשת והרמב"ם כתב שאינו גט [ד] (יז) עד שינוח בשוליה היתה בחצרו וזרקו לה שם אינה מגורשת אפילו היא יושבת במטה ונפל הגט (יח) במטה אינה מגורשת אלא א"כ הגיע לידה או לכלי מן הכלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומו כגון

צלוחית

דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י וברא שו טרסקל וזרק ונח ע"ג חייב אפי' גבוה ק' אמה ה"מ לענין שבת אבל הכא משום איכטורי הוא והא לא מינטר ופרש"י ה"מ דהוי כמונח לארץ לענין שבת אבל אם היה חצר של אשה וקנה נעוץ גבוה מן המחיצה אינה מגורשת שאין סופו לנוח לארץ דרמי ליה זיקא חוץ למחיצות וטעמא דגיטא משום חצר המשתמרת הוא דומיא דידה והא לא מינטר והקשה הרשב"א דהא משמע בגמרא דכי נח ממש ברשותה אע"ג דלא מינטר מחמת רשותה אלא מחמת דמנטרה ליה מגורשת ואם כן כי נח בטרסקל שלה ממש כי לא מינטר מאי הוי הא נח ממש ברשותה וי"ל דטרסקל שאני שהוא קצר ביותר ואזיל מיניה אפי' ברוח מצויה ולא מינטר כלל וכמאן דלא נח דמי עכ"ל : ורקו לה לרשותה ועבר כל רשותה ויצא חוץ לרשות' אינה מגורשת וכו' כך הם דברי הרמב"ם בפ"ה מהל' גירושין וכ' ה"ה דאע"ג דבפ' קמא דמציעא (יב :) בעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ולא איפשיטא סבור הרמב"ם דלגבי גט בודאי אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי מדאמרינן בגמרא גבי נמחק אבל דרך עלייה לא מ"ט מעיקר' לאו למינח קאי וה"נ איגלאי מילתא דמעיקרא לאו ברשותה קאי וכ"כ הר"ן בהזורק גבי הא דאמר ר"ל ב"י ל"ש אלא שקדם גט לדליקה וכו' שדעת הרמב"ם דבעיין איפשיטא מדאמרינן אבל דרך עלייה לא מאי טעמא מעיקרא לאו למינח קאי וכתבו הר"ן וה"ה שהרמב"ן והרשב"א מחלק'ם בין הכא בעיא למאי דאמרינן מעיקרא לאו למינח קאי ולדעתם הויא ספק מגורשת : שתי חצרות זו לפנים מזו וכו' (שם :) בהזורק גמרא היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה אמר אביי ב' חצרות זו לפנים מזו פנימית שלה וחיצונה שלו ומחיצות החיצונות עודפות על הפנימיות וזרקו לה כיון שהגיע לאויר מחיצות החיצונות הרי זו מגורשת מ"ט פנימית גופה במחיצות החיצונה מינטרא משא"כ בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפי' הגיע לאויר פנימית אינה מגורשת מ"ט דהא לא נח וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר היא הב"ע בקופה שאין לה שולים ופרש"י דהא לא נח ואין מחיצות כלי עשויין לאוירן לשמור דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו וכתבו התוס' נראה מפרש"י דאויר כלי אינו קונה ואין נראה דבפרק בתרא דעכו"ם (עא') משמע דאויר כלי קונה אלא נראה דה"פ דהא לא נח באויר כלי אבל גבי חצרות אע"ג דלא נח תוך מחיצות הפנימיות כיון שהוא תוך מחיצות החיצונות מגורשת כיון דמחיצות החיצונות הם קבועות וגרסינן גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחיצות הפנימית פי' כנגד הפנימית למעלה ממחיצותיה ותוך מחיצות חיצונה וגבי קופות גרסי' אפי' הגיע לאויר פנימית פי' ולמעלה ממחיצותיה דאי הוי בתוך חלל קופה הפנימית הויא מגורשת כדפרישית ואית ספרים דגרסי גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחיצות חיצונות ולפי גירסא זו כיון דגבי קופות נקט פנימית הוי משמע אפי' מונח בחלל פנימית אינה מגורשת עד שינוח בשוליו כדפירש"י ולא יתכן דאויר כלי קונה כדפרישית עכ"ל · והרשב"א והר"ן כתבו כדברי התוס' וכך הם דברי רבינו אבל הרמב"ם נראה שמפרש כרש"י דליסנא דנח הוי דוקא הא לא נח ממש אע"פ שהגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת ומ"מ מ"ש רבינו בשם הרמב"ם שאינו גט עד שינוח בשוליה הוא שלא בדקדוק שלשון הרמב"ם בפ"ה כך הוא כיצד שתי קופות זו לפנים מזו וכו' אינה מגורשת עד שינוח על גב הקופה הפנימית בד"א כשהיתה מוטה על צדה ואין לה שולים אבל יש לה שולים אפי' נח בקרקעיתה אינה מגורשת שכלי האשה ברשות הבעל אינו קונה לה גט אא"כ אינו מקפיד על מקומו וכבר ביאר ה"ה שטת הרמב"ם עיין עליו כי לא רציתי להאריך לפי שהוא בלתי מצוי : היתה בחצרו וזרקו לה שם וכו' משנה שם (דף עז') זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצירו אפי' הוא עמה במטה אינה מגורשת בתוך חיקה או לתוך קלתה ה"ז מגורשת אפי' הוא עמה פי' אפי' הגט עמה במטה אינה מגורשת וקלתה סל שהנשים נותנות בו מחטים וצנורות ובגמרא (דף עח') לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת אמאי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא אמר רב יהודה כגון שהיתה קלתה תלויה בה וכו' ר' יוחנן אמר מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ותניא נמי הכי זרקו לתוך חיקה וכו' :

וכן

למחיצות על הארץ והא דמוקי תלמודא לרישא אף בגג שאין לו מעקה ומגורשת אפילו מן האויר בפחות מג"ט לגג דחשבינן ליה כנח בקרקעית הגג וקשה הלא כיון שאין מחיצות בגג לא מינטר ומה שכתב מטרסקל תירץ הרשב"א שאני גג דמינטר הוא קצת מתוך שהוא רחב ול"ע עכ"ל ומביאו ב"י : ורקו לה לרשותה וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ה וכתב ה"ה לשם והר"ן בפ' הזורק דאע"ג דבפ"ק דמציעא (דף י"ב) בעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ולא איפשטא וכ"כ רבינו בח"מ סוף סימן רמ"ג לענין ממון דספיקא היא מכל מקום לענין גט בודאי אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי מדאמרינן אבל דרך עלייה לא מ"ט מעיקרא לאו למינח קאי וה"נ אגלאי מילתא דמעיקרא לאו ברשותה קאי ומביאו ב"י מיהו למאי דפירש"י דדרך עלייה לא הוי מגורשת משום דדרך סלוקו לא מיקרי נתינ' כמו שכתבתי בסמוך אין ראיה משם לכאן ותו דבסמוך ס"ט הביא ב"י מ"ש הר"ן לענין בעיין כליו של לוקח ברשות מוכר כיון דלא איפשטא בהדיא משום הוכחה בעלמא לא נפקא מידי ספיקא וה"נ הכא אבל אפשר להביא ראייה מדפריך תלמודא ארישא והא לא מינטר ומשני בגג שיש לו מעקה א"כ אין לו מעקה ובפחות מג' סמוך לגג עסקינן אלמא דפשיטא לתלמודא דבגיטין בעינן אויר שסופו לנוח ואי אין סופו לנוח לא הוי גט מיהו גם זה יש לדחות דה"פ כיון דמיבעיא ליה לרבא ולא איפשטא א"כ ספק מגורשת היא ואמאי תנא רישא כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת וכמו שפי' בסמוך בתחלת סעיף ג' ולכן נראה לפע"ד דודאי כיון דלא אפשיטא ספיקא הוי בין לענין ממון ובין לענין גיטין והרמב"ם שכתב אינה מגורשת עד שינוח ברשותה נמי כך רצונו לומר אינה מגורשת ודאי עד שינוח ברשותו והכי דייק לשון הרמב"ם דבהיתה עומדת על ראש גגה כתב אבל אם נמחק וכו' אינו גט ולא נתגרשה וכן זרקו לרשותה לתוך האש וכולי אינו גט וכן זרקו על גבי קנה אינו גט וכאן לא כתב אינו גט אלא אינה מגורשת עד שינוח ברשותה תשמע דר"ל אינה מגורשת ודאי אלא ספק הוא ומה שלא הזכיר הרב דין זה לא בהפקר ולא במתנה היינו לפי דממה שכתב גבי גט נלמד ג"כ להפקר ומתנה ורבינו שכתב בח"מ גבי ממון ספיקא היא בגט כך כוונתו דאינה מגורשת ודאי אלא ספק וכן כתב ה"ה על שם הרמב"ן והרשב"א ומביאו ב"י ואין כאן מחלוקת : וה"כ : **שתי** חצרות וכו' שם מימרא דאביי (דף ע"ט) והתו' כתבו ומיירי שהמחיצות החיצונות מפסיקות בין חיצונה לפנימית דאי אין מפסיקות אין הפנימית חשוב חצר המשתמר מפני בני חיצונה ור"ל ועי"ל דמיירי שפיר באין מפסיקות כזה מחיצות החיצונות מפסיקות ומיירי שהאשה עומדת בלד חצרה המשתמרת על ידי מחיצות החיצונות דלא לשדיי' זיקא לר"ה וכולי ורבינו כתב בסתם. ומ"ש והוא בתוך אויר מחיצות החיצונה מגורשת וכולי משמע דאם הוא למעלה מאויר מחיצות החיצונה אינה מגורשת ואע"ג דאויר רה"י עולה עד לרקיע היינו לענין שבת אבל לענין גיטין בעינן אויר המינטר דלא לישדיי' זיקא לר"ה וכדפי' גבי היה לה קנה נעוץ וכולי ומ"ש והרמב"ם כתב שאינו גט עד שינוח בשוליה בספרי הרמב"ם שבידינו לא כ"כ וע"ש וכמה שפי' בו ה"ה : **היתה** בחצרו וכולי שם משנה וגמרא ריש (דף ע"ח) ופרש"י דבגבוה עשרה דהוי רשותא לנפשיה לא חשיב הוא אוירא רשות מוכר לבטל את רשות הכלי ואעפ"י דתקום כרעי המטה שלה מונחים לארץ של רשותו אמקום כרעי לא קפדי אינשי הואיל וגבוה מן הארץ שנוח להשתמש תחתיה וכן כתב הרשב"א ומסיים ואמר וה"ל כאומר קני דהתם כליו של לוקח ברשות מוכר עכ"ל ועיין בח"מ סימן ר' ס"ז ועוד כתב הרשב"א אמקום כרעי של אשתו לא קפדי אינשי וכ"כ התוס' אמקום כרעי לא קפדי אינשי

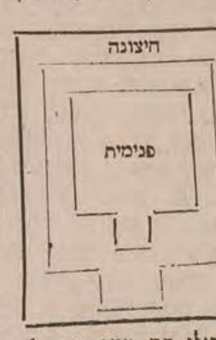

כתב המרדכי נהגו העם שלא לגרש ע"י נתינת גט תוך ביתה או חצרה ואפי' בתוך קלתה או מלבושה והטעם פירש רבינו יחיאל לפי שלפעמים מלבושיה שאולים ואולי הבעלים מקפידים על כך וא"כ לא הוה גיטא כיון דלאו להכי אושלינהו לכך טוב ליתן הגט לידה ממש וידה תהיה פתוחה מתחלת הנתינה עד גמר הנתינה וכ"כ רבינו פרץ בן רבינו אליה עכ"ל וכ"כ בסמ"ק וכלבו ובהגהות מיימון פ"ה :

פרישה

(יג) **שאינו** משתמר שם (פירוש דשדי ליה רוח חוץ למחיצת החצר דהרי היא גבוה ממחיצת החצר כ"פ) אע"פ שנח ברשותה ובגמרא משמע דמנח ברשותה אע"ג דלא מנטר מחמת רשותה אלא מחמת דמנטריה ליה מגורשת די"ל דשאני הכא גבי טרסקל דהוא קצר ביותר ואזיל מיניה אפילו ברוח מצויה ולא מנטר כלל וכמאן דלא נח דמי רשב"א : (יד) **ויצא** חוץ לרשותה כו' עיין בדרישה : (טו) **זו** לפנים מזו ר"ל שהחצר שלה באמצע חצרו ומחיצות חצירו הם סביב מד' רוחות של שלה : (טז) **והוא** בתוך אויר מחיצות החיצונה גמרא דף ע"ט ע"ב מ"ט פנימית גופה במחיצות החיצונים מנטרא וכיון שהם משועבדים לחצר הפנימי (וכתבו התוס' דל"ד קאמר משועבד דאם כן אדמחלק בין חצרות לקופה לחלק בחצר גופה בין משועבד לה או לא וע"ש מ"ש עוד) והם קבוע מגורשת לאפוקי גבי קופה שאינה קבוע ויכול לסלק החיצונה מפנימית תו' : (יז) **עד** שינוח בשולים (וטעמו משום דס"ל דאין מחיצות כלי עשוי לאוירן לשמור דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו כ"פ) ועיין בדרישה : (יח) **במטה** (פירוש שהיא שלה ואינה גבוה עשרה ובעינן בגמרא אי כליו של קונה ברשות מוכר קניא אי לא כ"פ) אינה מגורשת ודאי אלא ספק ולמורא בית יוסף :

שהוא

דרישה

כו' והא היא עצמה עומדת שם : [ג] **ויצא** חוץ לרשותה אינה מגורשת כו' עיין בב"י שכתב ע"ז וז"ל כך הם דברי הרמב"ם בפ"ה מה"ג וכתב המ"מ אע"ג דבפ"ק דב"מ וכו' עד לאו למינח קאי ולדעתם הוי ספק מגורשת עכ"ל ב"י ותמה אני על דבריו ז"ל דקיצר ושינה בלשון המ"מ · דהמ"מ לא כתב שהרמב"ן והרשב"א חלוקו בין זרק הגט דרך רשותה לההיא דנמחק דרך עלייה ואדרבא מסקנת המ"מ ודעתו הם שדעת הרמב"ם וראייתו היא משם אלא שכתב שי"א לפשוט האבעיא דזורק ארנקי מההיא דזורק גט לאשה ונשרף וקדם האש לדליקה דאינה מגורשת וע"ז כתב שהרמב"ן והרשב"א מחלקין דשאני התם כיון דקדם האש מעולם לא היה ראוי לנוח משא"כ בזורק דרך רשותה דהיה אפשר לנוח אבל בנמחק דרך עלייה ואמר כך ירד דאינה מגורשת מההיא כתב המ"מ דדעת הרמב"ם ללמוד משם דה"ה בזורק גט דרך רשותה דאינה מגורשת ולא חילק ביניהם וגם הר"ן שם כתב בדף תקל"ט ע"ב האי חילוק בין קדמה דליקה לבין זרק גט דרך רשותה בשם הרמב"ן ומסיק דאבל דעת הרמב"ם ללמוד ממנו א"כ מההיא דנמחק דרך עלייה אע"ג דאפשר לחלק ביניהן עכ"ל הרי שלא כתב אלא "אפשר לחלק ביניהן · וכ"ל דהאי "אפשר כתב על בין נמחק דרך עלייה לזורק דרך רשותה דהם אין חילוק ברור ביניהן וכמ"ש המ"מ בפשיטות ללמוד מהם ולא כמו שכתב בית יוסף בשם הר"ן והמ"מ שכתבו איך שהרמב"ן ורשב"א מחלקין ביניהן · ועכ"פ נשאר עלינו ליישב דעת רבינו הטור מ"ש גט דסתם וכתב כאן בפשיטות בדברי הרמב"ם דאינה מגורשת בזורק דרך רשותה ומ"ש בזורק ארנקי דרך רשות חבירו דכתב בס"ס רמ"ג בח"מ דהאבעיא דלא אפשיטא היא בשלמא הרי"ף והרמב"ם השמיטו דין האבעיא שם ולא כתבוהו כמו שכתב המ"מ די"א דהרמב"ם סבירא ליה דנפשטא אותו אבעיא מדין נמחק כנ"ל · וכ"ל בדעת רבינו דשאני גט דהקפידה התורה "אנתינה כמו שכתוב וכתב ונתן לה וכמו שפירש רש"י על ההיא דדרך עלייה לא · זה לשונו דדרך סילוקו לא מקרי נתינה משום הכי לא נסתפקה הגמרא כלל בדרך עלייה וקאמר דאינו גט אפילו לקולא וה"ה בזורק דרך רשותה מה שאין כן במתנה דזורק ארנקי דלא בעינן נתינה כולי האי · ובלא"ה מבואר בסימן קל"ט דבעינן בגט שתהא עומדת בחצרה ומשתמר לדעתה מאי דלא בעינן במתנה כולי האי כמו שכתוב בחושן משפט סימן רס"ח ורס"ט וזה שדקדק המ"מ נמי וכתב וזה לשונו ואפשר שהוא סובר "דלגבי "גט ודאי אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי כו' דקדק לכתוב "לגבי "גט ורצה לומר בגט "ודאי פשיטא ליה ובארנקי מספקא ליה ודו"ק שוב מצאתי שהתוספות כתבו שם דף ע"ט סוף ע"א וזה לשונו דרך עליה אינה מגורשת מאי טעמא מעיקרא לאו למינח קאי · ולא דמי להא דבעי רבא בפרק קמא דבבא מציעא זרק ארנקי בפתח זה כו' דהכא דבדרך עלייה אין דומה כ"כ שהיא עומד לנוח אי נמי התם בבית מקורה דומה יותר עומד לנוח עד כאן לשון התוספות · ולפי זה אפשר ליישב גם כן דעת רבינו ומה שכתב כאן בזרק לרשותה ועבר כל רשותה דאינה מגורשת מיירי בזורק דרך חצירה דאינה מקורה ומ"ש בח"מ בזורק ארנקי מיירי בזרקו דרך אויר הבית דכמאן דמליא דמי וכמ"ש התוספות ואפשר שכן הוא דעת הרמב"ם אלא שאם כן לא ה"ל לרבינו והרמב"ם לסתום אלא לפרש ולחלק בזה ועיין מ"ש עוד בישוב קושיא זו בח"מ ס"ס רמ"ג בהגהות עוד קושיות אחרים הנופלים שם בדברי רבינו : [ד] **עד** שינוח בשולים כתב ב"י שזה בלא דקדוק שלשון הרמב"ם כך הוא עד שינוח על גב הקופה הפנימית ולע"ד נראה דרבינו כתב בשולים בטעם והוא שהרמב"ם כתב שם בפ"ה אפילו הגיע לאויר הפנימי אינה מגורשת עד שינוח ע"ג הקופה הפנימית בד"א כשהיתה מוטה על צדה ואין לה שולים אבל יש לה שולים אפילו נח בקרקעיתה אינה מגורשת שכלי האשה ברשות בעלה אינה קונה גט אלא אם כן אינה מקפיד על מקומו עכ"ל הרמב"ם וכתב המ"מ שם פירושו ז"ל שהרמב"ם פי' מ"ש בגמרא בקופה שאין לה שוליים ר"ל לפנימית אין

לה

צלוחית או כפיפה קטנה וכיוצא בהן וכן אם נפל למטה שלה שהיא גבוה י' טפחים מגורשת (יט) שהיא חלקה מקום לעצמה (כ) ואין הבעל מקפיד על מקום רגלי כרעי המטה שלה השאיל לה הבעל חצרו וזרק לה לתוכו מגורשת היה בחצר מקום (כא) חלוק לעצמו שיש בו ד"א על ד"א או אפילו אין בו ד' על ד' והוא גבוה עשרה טפחים או אפילו אין בו ד' על ד' ולא גבוה י' והוא חלוק בשם לעצמו חשוב מקום לעצמו ואינו שאול לה בכלל החצר ואם נפל הגט שם אינה מגורשת אבל אם השאיל לה גגו ונפל הגט על גג אחר שיש לו אצלו מגורשת כיון שאין דיורין קבועין בגג אינו מקפיד עליו ומדברי הרמב"ם יראה שאפילו נפל לה הגט על גג של כל אדם והיא יכולה ליטלו משם שהיא מגורשת שכתב היתה עומדת על גגה וזרקו לה ונפל על גג אחר הסמוך לו (כב) אם יכולה לפשוט ידה וליטלה מגורשת שאין בני אדם מקפידין על מקום זה [ה] היתה עומדת בר"ה וזרקו לתוך ד' אמותיה מגורשת בד"א (כג) שאין הבעל עומד עמה בתוך ד' אמותיה אבל אם עומד עמה בתוכה אפילו קדמה היא (כד) וזכתה בהן אינה מגורשת עד שיגיע לידה וכן אם זרקו לה ברשות הרבים והוא רחוק ממנה אפילו אם היא יכולה לשמרו ולא הוא אינה מגורשת (כה) עד שיגיע לידה שנים אומרים הגיע לתוך ד' אמותיה ושנים אומרים לא הגיע הוי ספק מגורשת

ור"ח

וכן אם נפל במטה שלה שהיא גבוה עשרה טפחים וכו' ג"ז שם אפי' הוא עמה במטה אינה מגורשת אמר רבא ל"ש אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת ובמטה שלה מגורשת כליו של לוקח ברשות מוכר הוא שמעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא דגביהא עשרה והא איכא מקום כרעי אמקום כרעי לא קפדי אינשי · ומאחר דבעיין דכליו של לוקח ברשות מוכר לא איפשיטא כשאינה גבוה י' ה"ל ספק מגורשת ואפי' לדעת הר"ן שכתב גבי הא דא"ר יוחנן אין אדם מקפיד על מקום חיקה וכו' דאע"ג דבהספינה לא איפשיטא בעיין דכליו של לוקח ברשות מוכר סוגיין דהכא מוכחא דלא קנה מכל מקום כיון דלא איפשיטא בהדיא משום הוכחה בעלמא לא נפקא מידי ספיקא : **השאיל** לה הבעל חצרו וכו' היה בחצר מקום חלוק לעצמו וכו' בריש הזורק (דף עז :) ההוא גברא דזרק גיטא לדביתהו וכו' אזלא גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף חזינן אי הוי ד' אמות על ד' אמות פלג רשותא לנפשיה ואי לא חדא רשותא היא במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי אלא בחצר דידיה כי לא הוה ד' אמות מאי הוי לא צריכא דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי לא מושלי אינשי ולא אמרן אלא דלית ליה שם לווי אבל אית ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה י' ואע"ג דלא הוי ד' אמות ופרש"י פיסלא חתיכת עץ : שם לווי · כולהו פיסלא מיקרו ואי הוי להאי שם לעצמו ה"ל חשוב ולא בטל וכתב הרמב"ם בפ"ה דנח על גבי סלע דינו כנח על גבי פיסל' וז"ל הרמב"ם בפ"ה השאילה הבעל מקום בחצרו ולא ייחד לה וזרק לה גט והגיע לד' אמות שלה שהיא עומדת בהן ה"ז מגורשת נתגלגל ונפל ע"ג קורה או ע"ג סלע רחוק ממנה אם המקום שנפל עליו אין בו ד' אמות על ד' אמות וכו' ומפשט דבריו נראה שאם הפסל הוא בתוך ד' אמותיה מגורשת דכל תוך ד' אמותיה חד מקום מיקרי וכ"כ הר"ן בהזורק שכן נראה שהוא דעת הרמב"ם וש"ע מנין לו זה וכבר השיגו הראב"ד וה"ה כתב שאיפשר שפירש דבריו כך ושיותר נראה לי לפרשם בע"א והוא שאם זרקו לה ברחוק ד' אמות שהיא עומדת בהם לא נתגרשה ומ"ש שאם המקום שנפל עליו אין בו ד' אמות על ד' אמות וכו' הוא בתחלתו נח תוך ד' אמות שהיא עומדת ואח"כ נתגלגל ונח באותו מקום ומ"ש נתגלגל ונפל וכו' לומר שאם מתחלה נח ברחוק ד' אמות אינה מגורשת ויהיה הטעם מפני שהשאלת מקום בחצרו אין קונה לה אלא בקירוב מקום שהיא עומדת בו שהרי בחצר שלה אינה קונה בגט אלא בעומדת בצדה ואם נפל ברחוק ממנה נמצא שאותו מקום מושאל ושאר החצר אינו מושאל לה ונמצא שאינה בצד המקום המושאל לה והיאך תתגרש בו דלא עדיף ודאי מחצרה שאינה מתגרשת אלא בעומדת בצדה עכ"ל וכתב עוד ואי זו שתהיה כוונתו לא ידעתי מאין הוציא מ"ש לד' אמות שלה שהרי לא הזכירו זה כלל : **אבל** אם השאיל לה גגו ונפל הגט על גג אחר וכו' ג"ז שם בהזורק גמרא (דף עט') היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה אמר רבא שלש מדות בגיטין הא דא"ר קלוטה כמי שהונחה וכו' והא דא"ר יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו וכו' ה"מ לענין שבת אבל לענין גט משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי ודברי רבינו בה כפרש"י וכן דעת הראב"ד בהשגות אבל הרמב"ם בפ"ה כתב היתה עומדת על גגה וזרקו לה וכו' וטעם דבריו ביאר הרשב"א בהזורק ומכל מקום הוא ז"ל הסכים לפרש"י : **היתה** עומדת בר"ה וזרקו לתוך ד' אמותיה מגורשת בד"א שאין הבעל עומד עמה בתוך ארבע אמותיה וכו' ג"ז שם בהזורק (דף עח') משנה היתה עומדת בר"ה וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ובגמרא (שם) ה"ד קרוב לה וה"ד קרוב לו א"ר ד' אמות שלה זהו קרוב לה ד' אמות שלו זהו קרוב לו ה"ד מחצה על מחצה אמר רב שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהם עומדים בד' אמות וליחזי הי מינייהו קדים רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בב' כיתי עדים עסקינן אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה רבי יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפי' ק' אמה קרוב לו שנינו אפי' אמה אמה היכי דמי מחצה על מחצה אמר רבי שמעון בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו זהו קרוב לו היא יכולה לשומרו והוא אינו יכול לשומרו זהו קרוב לה שניהם יכולים לשומרו או שניהם אין יכולין לשומרו זהו מחצה על מחצה ות"כ דר' יוחנן א"ל שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא הכי ואצרכוה חליצה ופרש"י כגון שהיו שניהם עומדים בד"א זו מכאן וזה מכאן שכל הגט מונח בתוך ד' אמות שלו ותוך ד' אמות שלה והוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו פרש"י אע"פ שקרוב לה מלו אם יש הפסקת נהר או גבשושית בינה לגט שאילו היה בא כלב ונטלו אינה יכולה לשומרו הימנו אבל הוא יכול לשומרו אינה מגורשת ובכדי שתשוח ותטלנו פי' כדי שתשוח ותטלנו הוא דהויא קורבה דמתניתין ואפ"ה את לא תעביד עובדא להתירה ליבמא עד דמטי גיטא לידה גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב וכתבו התוספות דלרבי יוחנן בד' אמות שלה אפי' יכול לשמור כמוה מגורשת וחוץ לד' אמות צריך שתהא היא יכולה לשומרו ולא הוא ובשניהם אין יכולים לשומרו פירשו אין יכולים לשומרו כל א' לבדו אלא שניהם יחד אבל אם אין יכולין לשומרו פשיטא דאינה מגורשת כלל וכתב הרשב"א ע"ז וצ"ע דמכל מקום כיון שהבעל צריך בשמירתו אגיד ביה הוא ועוד דא"כ שניהם יכולים לשומרו היינו שכל אחד מהם יכול לשומרו בלא שמירת חבירו ואם כן בזו אמאי אינה מגורשת כיון שהוא אינו צריך בשמירתו וגם הר"ן כתב קושיא ראשונה בשם הרמב"ן דכיון שהבעל צריך בשמירתו אגיד ביה הוא ותירץ הוא ז"ל דלא שייך למיפרך הכא הא אגיד ביה וכתבו התוס' עוד דרב אשי אית ליה בפ"ק דמציעא (י') דבר"ה לא תקנו ד' אמות והכא תנן היתה עומדת בר"ה קרוב לה מגורשת וי"ל דהתם באין יכולים לשומרו והכא ביכולה לשומרו א"נ י"ל דהכא לאו דוקא נקט ר"ה אלא בסימטא או בצידי ר"ה וכ"כ הרשב"א וכתב עוד א"נ רב ס"ל כמ"ד התם קונות לו אפי' בר"ה אי נמי גט שאני דתקינו ליה רבנן אפי' בר"ה משום תקנת עגונות :

וכתב

אינשי לכל הפחות באשתו וכן באויר המטה עד כאן לשונו · ומ"ש שאין הבעל מקפיד מקומו כגון צלוחית וכולי הכי מוכח התם דקאמר אין אדם מקפיד על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולא על כל דבר שהוא כקלתה ופרש"י שמיוחד להשמישה תמיד להיות כלי תשמישים קטנים עמה עכ"ל משמע דתרתי בעינן כלים קטנים ושמשתמש בהם תמיד וז"ש רבינו כגון צלוחית וכולי : **השאיל** לה הבעל חצרו וכולי שם עובדא דאתא לקמיה דרב יוסף (סוף דף ע"ז) אבל אם השאיל לה גגו וכולי שם (דף עט) וע"פ פי' רש"י ומשמע דוקא בשני גגין שאין דיורין קבועין בהן לא קפדי אבל גג ובית או גג וחצר קפדי אינשי וה"א התם דקאמר התם אגג וחצר דידיה אלא לאו דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי והרשב"א ז"ל לא נתיישב לו וכתב וצ"ע כיון דבגגין לא קפדי אינשי משום דאין רגילין להשתמש בהן מ"ט כי מושל לה חצר אמאי קפיד אגג עכ"ל : היתה עומדת בר"ה וכו' משנה שם היתה עומדת בר"ה וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ופליגי בפירושא רב ור' יוחנן ודעת רבינו דלא פליגי אלא בחוץ לד' אמות דלרב אפי' היא יכולה לשומרו ולא היא אינה מגורשת ולר' יוחנן מגורשת אבל תוך ד' דמגורשת אפי' יכולה לשמור כמוה לא פליגי והלכה כרבי יוחנן לגבי רב וכמ"ש בח"מ סימן ק"כ בס"ד מיהו אע"ג דמדינא הכי הילכתא מ"מ כיון דשמואל אמר לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה וא"ל רב מרדכי לרב אשי הוי עובדא הכי ואצרכוה חליצה אלמא דאע"ג דהלכה כרבי יוחנן ראוי להחמיר אם שניהם עומדים בד' אמות אעפ"י שקדמה האשה לתוכן וזכתה בהן שאינו גט אלא אם כן קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שפעמים שהאיש יקרב לתוך ד' אמות וכן אם הוא חוץ לד' אמות והיא יכולה לשומרו ולא הוא אין לסמוך ע"ז שלפעמים הוא יכול לשומרו ולא היא או שניהם יכולין לשומרו ובקל יבא לידי קלקול שיאמרו על רחוק שהוא קרוב ומש"ה ראוי לגזור ולהחמיר עד שתשוח ותטלנו ואתה תחמיר יותר עד שיגיע גט לידה והלכה כשמואל מיהו אם זרקו לתוך ד' אמותיה והוא עומד חוץ לד' אמות בהא מודה שמואל דמגורשת דלא גזרינן הכא כיון דליכא קלקול שיאמרו על חוץ שהיא תוך וכל זה דוקא בר"ה אבל בחצרה א"צ שיגיע לידה וכמו שמוכיח מעובדא דרבא בש"מ ר"פ הזורק וכדלעיל סוף סי' קל"ו אבל ר"ח ס"ל דאעפ"י דמדינא דגמרא ודאי דלא החמירו אלא בר"ה ורב מרדכי נמי קאמר דאף במקום יבם אצרכוה חליצה אינו אלא בר"ה אבל בחצרה אין צריך שיגיע לידה כדמוכח מעובדא דרבא בש"מ מ"מ הגאונים שאחר התלמוד החמירו יותר דאף בחצרה לא יתעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה ולפ"ז כ"ש דיש להחמיר בזרק לה בר"ה בתוך ד' אמותיה והוא חוץ לד' אמות · והכי נקטינן כר"ח דדבריו דברי קבלה וכ"כ בערוך דכך קבלו רבותינו ודהכי איתא בירושלמי · ומ"ש רבינו כאן היתה עומדת לשון המשנה נקט ולאו ר"ה גמורה קאמר אלא צידי ר"ה או סימטא וכמ"ש בח"מ סימן רס"ח דלא תקנו שיהיו קונים ד' אמות בר"ה או בשדה חבירו וכ"כ רבינו לעיל בסימן ל' דאין ד' אמות קונות בקידושין אלא בסימטא או צידי ר"ה ולכן כתב רבינו כאן לשון המשנה מפני שסמך על מ"ש לעיל בקידושין דה"ה בגירושין וכן בח"מ סי' ק"כ כתב בסתם ואפילו ר"ה לא הזכיר מפני שנסמך על מ"ש בסימן רס"ח ועיין במ"ש לעיל בסימן ל' ס"ג ולשם בארתי דעת הרמב"ם בזה : ומ"ש רבינו עד שיגיע גט לידה כלומר לא סגי כשהגט לפניה בכדי שתשוח ותטלנו ואעפ"י שאינה נוטלתו אלא צריך שתשוח ותטלנו וכ"ש אם הבעל עצמו יטלנו ויתננו בידה וה"ה אם הגט רחוק ממנה במקום שזרקו לה והלכה לשם ונוטלתו נמי מגורשת כיון שהגיע גט לידה מיד לאחר שזרקו לה במקום שהיא יכולה לשומרה ולא היא דאילו בזרקו במקום שהוא יכול לשומרו ולא היא דאינה מגורשת אפי' נוטלתו אחר כך אינו גט דה"ל

כטלי

פרישה

(יט) **שהיא** חלקה רשות כו' ולא חשיב ההוא אוירא לבטל רשות כלי שלה רש"י : (כ) **ואין** הבעל מקפיד כיון שהוא יכול להשתמש תחתיה רש"י : (כא) **חלוק** לעצמו כגון קורה או סלע : (חשוב מקום לעצמו כלומר והכא הוא דחד מקום מושלי אינשי תרי לא מושלי אינשי כ"פ) : (כב) **אם** יכולה לפשוט ידה וליטלו כו' פירוש דאז מחשב כרשותה כיון דאין דרך בני אדם להקפיד אבל אם לא היתה יכולה ליטלה בפשיטת ידה (דהוי כאילו מונח ברשות אחר ושם אין נותנין לה ד' אמות כ"פ) הוה ליה כטלי גיטיך מעל גבי קרקע וק"ל : (כג) **שאין** הבעל עומד עמה בתוך ארבע אמות וגם הוא לא עומד בתוך ארבע אמות של הגט כ"פ) : (כד) **וזכתה** בהן אינה מגורשת ר"ל מדרבנן ולחומרא אבל מדינא מגורשת אם קדמה (וגמלת לא תנא) אלא משום שבקל יבא לידי קלקול וטעות שאמרו ב"י ע"ש : (כה) **עד** שיגיע לידה ל"ד אלא ה"ה לתוך ד' אמותיה ואינה מגורשת מדרבנן :

עד

דרישה

לה שוליים ועומדת בחצר של האיש והואיל ואין לה שוליים אינה ראוי לתשמיש משום הכי אין הבעל מקפיד עליה וכיון שכן אם היתה הקופה מוטה על צדה ונח הגט על צדה מגורשת דכליה קונה לה משא"כ כשיש לה שוליים דראוי לתשמיש הבעל מקפיד עליו מש"ה אף אם נח הגט על שוליים ה"ל כליו של אשה ברשות בעל ואינה קונה כיון שמקפיד עכ"ל המ"מ ורבינו פירשו הסוגיא דמיירי בעומד הקופה בחצר שאינו של שניהן או בסימטא אלא כיון שקופה פנימית של העומדת בתוך קופה שלו מקרי כליה בשל בעל אם לא שהקופה החיצונה אין לה שוליים ובכהון כזה אין קפידא בשוליים של פנימית אלא שלשיטת הרמב"ם אין כליה קונה באויר שהרי כתב בהדיא אע"פ שבא לאויר פנימית אינו קונה לה כליה וכמ"ש רש"י וי"ל דס"ל דאויר כלי אינו קונה ומש"ה סבירו רבינו לפי שיטתו בקיצור דלפי שיטת רבינו אין חילוק בין גט בצידו או בשוליים וכשאינו מוטה על צדו אין דרך של גט לנוח ע"צ כ"מ בשוליים לכך נקט בשוליים וק"ל :

[ה] **היתה** עומדת בר"ה וזרקו תוך ד' אמות כך הוא לשון המשנה פרק הזורק וכתבו שם התוס' דרב אשי אית ליה בפ"ק דב"מ דבר"ה לא תקנו ד' אמות והכא ל"ד נקט ר"ה (אלא ר"ל צידי ר"ה וכמ"ש גם כן לעיל גבי קידושין סי' ל') א"כ גט שאני דתקינו ליה רבנן אפילו בר"ה משום תקנות עגונות עכ"ל · וע"ל בסימן ל' לענין קידושין ובח"מ סימן ק"ך לענין זריקה

פת

ור"ח כתב אפילו זרק לה גט בחצרה לא משתריא לעלמא (כו) [ו] עד דמטי לידה ותמה א"א הרא"ש ז"ל על דבריו וכאשר כתבתי היא הסכמתו

וכתב הרא"ש דרבי יוחנן לא אתא לאיפלוגי אדרב דשפיר אית ליה דאם זרק (לה) גט לתוך ד' אמותיה שהיא מגורשת דהא רבי יוחנן גופיה אמר הכי בפ"ק דמציעא אלא דלשון דקרוב לה וקרוב לו לא משמע ליה לפרושי בד' אמות דמשמע אפי' רחוק ממנה הרבה וגם מחצה על מחצה אינו מתפרש יפה אליבא דרב לכך נראה לו לפרש קרוב לה אפי' ק' אמה ומשום עיגונא תקנו חכמים בגיטין וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ושמואל לאו לפרושי מתני' אתא ומודה הוא שאם זרק לה תוך ד' אמותיה והוא עומד חוץ לד' אמותיה שהיא מגורשת דליכא מאן דפליג אהא דד' אמות קונות לו וגם לא פליג שמואל אדרבי יוחנן אלא שאמר לתלמידיו שראוי להחמיר אם שניהם עומדים בתוך ארבע אמות ואעפ"י שקדמה האשה לתוכן וזכתה בהם שאינו גט אלא קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שפעמים שהאיש יקרב לתוך ארבע אמות וגם אם הוא (שם) חוץ לד' אמות אלא שהיא יכולה לשומרו ולא הוא אין לסמוך על זה שלפעמי' הוא יכול לשומרו ולא היא או שניהם יכולים לשומרו ובקל יבא לידי קלקול הלכך ראוי להחמיר בכל אלו עד שתשוח ותטלנו ואתא תחמיר יותר עד שיגיע גט לידה והלכה כשמואל דמחמיר בשניהם עומדים תוך ארבע אמות או חוץ לד' אמות אבל אם זרקו לתוך ארבע אמותיה והוא עומד חוץ לד' אמותיה בהא מודה שמואל דמגורשת כך נראה לפרש שטה זו אבל הרי"ף כתב ה"ד קרוב לה א"ל שמואל לרב יהודה וכו' ולא הביא דברי רב ורבי יוחנן משמע דס"ל דשמואל לפרושי מתניתין קא אתי תימא היכי פסק כשמואל והא קי"ל כרב (באיסורי) וכו' לכך אני אומר שהרי"ף כתב ה"ד קרוב לה וכו' ודילג דברי רב ור"י משום דסבירא ליה הלכה כשמואל שמחמיר ולא בא לפרש המשנה ולא חשש להאריך בדברי האמוראים המפרשים המשנה עכ"ל ולפי שטה זו כל שהיא יכולה לשומרו אפי' ק' אמה וכן אם קדמה היא תוך הארבע אמות וזכתה בהם אפי' בא הוא ונכנס בתוך ארבע אמותיה וזרק לה גט בתוכה לא מפסיל אלא מדרבנן אבל אם קדם הוא בתוך ארבע אמות ואחר כך נכנסה היא בתוכה וזרק לה הגט בתוך אותן ד' אמות משמע דאינה מגורשת כלל · וכ"כ הר"ן שכל שהיא יכולה לשומרו אפי' ק' אמה אם נשאת לא תצא וכתב גם כן דמדאמרינן וליחזי הי מינייהו קדים שמעינן שכל הקודם לבא בד' אמות זכה בהם ואין לחברו הבא אח"כ זכות בהם כלל והרמב"ם כתב בפ"ה וז"ל זרקו לה בר"ה או ברשות שאינו של שניהם קרוב לו אינה מגורשת היה הגט מחצה על מחצה וממחצה על מחצה עד שיהיה קרוב לה הרי זו ספק מגורשת היה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו ה"ז פסול עד שיגיע גט לידה ואח"כ תנשא בו לכתחלה כיצד הוא קרוב לו הוא היה יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו זהו קרוב לו שניהם יכולין לשומרו או שניהם אין יכולין לשומרו זהו מחצה למחצה בא הוא תחלה ועומד ואחר כך עמדה היא כנגדו וזרקו לה אם היה הגט בתוך ד' אמות שלו אינה מגורשת אע"פ שאם תשוח ותטלנו עמדה היא תחילה ובא הוא ועמד כנגדה וזרקו לה אע"פ שהוא מחצה למחצה הואיל והוא בתוך ארבע אמות שלה ה"ז גט פסול עד שיגיע הגט לידה עכ"ל והרשב"א בהזורק תמה עליו שפסק כרבי יהודה דאם היתה עשויה קטפרס אינה מגורשת ואם נח תוך ד' אמות דידה מגורשת דהלכתא ס"ל דרבי יהודה למעשה אמרה ואע"ג דלא מטא גיטא לידה ודוקא תוך ארבע אמות וכ"כ הא דאמר רבי יוחנן הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה וכו' וכן כתב הא דא"ל שמואל לרב יהודה כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה דמשמע שאינה מגורשת לעולם אע"פ שנח בתוך ד' אמות שלה ואפי' בתוך פישוט ידיה עד שיגיע גט לידה ממש ולכאורה דבריו נראים כסותרים זה את זה ופירש הרשב"א דברי הרמב"ם בשטת סוגיית הגמרא קצת בשטת הרא"ש וז"ל ונראה שהוא ז"ל מפרש דהא דאמר שמואל לרב יהודה כדי שתשוח ותטלנו לא בא לפרש קרוב לה דמתני' כמו שפרש"י ויפה פי' דאם איתא ה"ל לשמואל למימר וכו' ומסתברא דה"פ לפי שטתו של רבינו ד' שלה כגון שבאה היא ועמדה זכתה בד' אמותיה ואם עמד הבעל חוץ מד' אמותיה וזרקו לה תוך ד' אמותיה זהו קרוב לה וה"ז מגורשת גמורה לכ"ע דלא גרע גט משאר דברים דד' אמות קונות לו בכל מקום וכי זרק לה אפי' חוץ לד' אמות שלה והיא יכולה לשומרו והוא אינו יכול מגורשת גמורה נמי הויא כרבי יוחנן ורבי יונתן וכדתניא כוותייהו ומשום תקנת עגונות ובהא אפי' שמואל מודה בה ואתא שמואל וחדש בה דאם באה היא תחלה ועמדה אע"פ שזכתה בד' אמותיה אם בא הבעל כנגדה ונכנס בתוך אותן ד' אמות שלה וזרקו לה אם נפל הגט בתוך כדי שתשוח ותטלנו הויא מגורשת אע"פ שהגט בתוך ד' אמות שלו נמי אבל למעבד בה עובדא לא עבדי הואיל והבעל בתוך ד' אמות שלה עד שיגיע גט לידה אבל אם בא הבעל ועמד וזכה בד' אמותיו ואע"פ שבאה היא בתוך ד' אמות וזרקו לה אפי' בתוך כדי שתשוח ותטלנו אינה מגורשת כלל דזהו קרוב לו דכיון שקדם הוא אין לה באותן ד' אמות ולא כלום דכאילו לא יצא הגט מרשות הבעל כלל דמי ואפי' ספק מגורשת לא הויא וה"ה דחה שטת הרשב"א בדברי הרמב"ם וקצת דחיותיו הם דחיות וקצתם הם מתיישבות מתוך דברי הרשב"א וה"ה כתב שהכ"ל בדעת הרמב"ם שהוא מפרש הא דשמואל דבדין קרוב לה אתא לאיפלוגי שהוא בגיטין כדי שתשוח ותטלנו ומכל החומרא אמרו כן ועוד רצה להחמיר שמואל ואמר שלא לעשות מעשה עד שיגיע גט לידה ממש וקי"ל כרבי יוחנן ורבי יונתן לענין דינא וזהו שכתב רבינו כן בדין הקידושין פ"ד מה"א ומיהו לענין גיטין קי"ל כשמואל שאינה מגורשת ודאית אלא כדי שתשוח ותטלנו ואפ"ה הוי גט פסול עד שיגיע לידה דהא הוה עובדא וחשו לה לדשמואל ואצרכוה חליצה : וכל שהוא אינו יכול לשומרו והיא יכולה לשומרו והוא רחוק מכדי שתשוח ותטלנו הוי ספק מגורשת והטעם דשמואל פירש לה שחכמים החמירו בגט שלא לדונה בודאי מגורשת עד כדי שתשוח ותטלנו מיהו ספק מגורשת הויא דלא גרע משניהם יכולין לשומרו או אין יכולים שכתב שהיא ספק מגורשת ולפי שזה שכתבתי דחוק קצת יש לי לומר שאף רבינו סובר בדין קרוב לה בגט מה שכתב בקדושין אלא דבגט חוששין עד שיגיע לידה ומ"ש היה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו הוא אפי' בשניהם יכולי' לשומרו ושמואל אמחצה על מחצה קאי ולא פליג כלל אדרבי יוחנן ורבי יונתן אלא דין חדש קאמר וקי"ל כוותיה וגם זה רחוק ולא נתברר לי כוונת רבינו עכ"ל · והר"ן בהזורק כתב שדברי הרמב"ם ז"ל תמוהים שהוא פוסק כשמואל ואעפ"כ אינו דוחה דברי רבי יוחנן שהרי כתב ששניהם יכולין לשומרו מגורשת ואינה מגורשת ואם הרב סובר דשמואל לא פליג אדרבי יוחנן מדינא אלא דמחומרא בעלמא אמר כדי שתשוח ותטלנו ומחמיר עוד לומר דאפי' בכה"ג אינה נשאת אלא לאחר שיגיע הגט לידה מ"מ ה"ל לכתוב דבכל שהיא יכולה לשומרו שהגט פסול מדבריהם וכ"מ שאם נשאת לא תצא ובודאי שהוא כך סבור דשמואל לא פליג אדרבי יוחנן וא"כ פליג כדרבי יוחנן נקטינן שהרי לענין קדושין הוא פוסק כמותו בפ"ד מה"א וכיון שכן למה לא כתב דבכל שהיא יכולה לשומרו והוא אינו יכול שאינו פסול אלא מדבריהם בלבד וכ"ל שהוא סובר דכיון דהא דרבי יוחנן לאו מדינא אלא מתקנתא שהרי אין קניה תלויה בשום מקום בשמירה הלכך אע"ג דשמואל מודה לרבי יוחנן כיון דעקר לה לתקנתא דמתניתין לחומרא הדר דינא לדוכתיה דביכולה לשומרו אינה מגורשת גמורה דאורייתא ולפיכך כל שהוא מקרוב לו עד קרוב לה דהיינו כדי שתשוח ותטלנו פסק ז"ל דה"ל ספק מגורשת ובכלל זה קרוב שיכולה לשומרו והוא אינו יכול ועדיין לפי זה היה ראוי לומר כיון דשמואל עקר לה לתקנתא דקרוב לה מגורשת ביכולה לשומרו משום חומרא דגיטין אף בקדושין הוי ראוי לומר כן שהרי לא אמרו בקדושין אלא משום לתא דגיטין ולמה פסק בקדושין דבהכי יכולה לשמור והוא אינו יכול דמקודשת ודאי אבל נראה שהוא סבור דכיון דשמואל מודה לרבי יוחנן אלא דבגיטין עקר לתקנתא דיכולה לשומרו לענין שאינה מגורשת גמורה דאורייתא בקדושין שבקינן אתקנתא קיימא וכל שהיא יכולה לשמור מקודשת גמורה משום דלא חזינן דמיעקרא תקנתא בקדושין כלל זה נראה לי לדעת הרב עכ"ל · והדרך היותר מתישב אצלי לדעת הרמב"ם הוא דרך הר"ן דוק ותשכח :

ועוד מה שכתב הרמב"ם ר"ה לרשות שאינה של שניהם כתב ה"ה שכך הם מוקשים בדיני ממונות אבל הר"ן תמה עליו בפרק הזורק שהרי הוא ז"ל כתב בפי"ז מהלכות גזילה שאין ד' אמות קונות בר"ה אלא בסימטא ואם כן כשבאה היא תחלה בתוך ד' אמות למה כתב שהוא פסול דמשמע מדבריהם בלבד והרי כל שאינו בכדי שיעור שתשוח ותטלנו אינו אלא ספק מגורשת מטעם יכולה לשומרו ובודאי דשיעור שתשוח פחות מד' אמות הוא כדמשמע בפ' מי שהוציאוהו (מח:) וכיון שכן כיותר מכדי שתשוח ואפי' תוך ד' אמות בר"ה מגורשת ואינה מגורשת וצ"ע :

והר"ן פי' דרבי יוחנן ושמואל פליגי בפירושא דמתני' כפרש"י ורבי יוחנן לאו מדינא קאמר אלא מפני תקנת עגונות ואפשר שבשעת הגזירה היה והיינו דא"ל שמואל לרב יהודה ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה ואי לאו דמתניתין בשעת הגזירה נשנית היכי קאמר דלא לעביד בה עובדא וכתב שאפשר לפרש ע"ד פרש"י דשמואל בר"ה ממש מוקי למתניתין וס"ל דמדינא ד' אמות אין קונות בר"ה אלא מפני תקנת עגונות התקינו שכל שהוא קרוב לה בכדי שתשוח ותטלנו שתהא מגורשת והיינו קרוב לה דתקן במתני' ומ"מ א"ל דכיון שאין ד' אמות קונות בר"ה מן הדין דלא לעביד בה עובדא ומיהו במקום שהם קונות מן הדין מסתברא דעבדי בה עובדא ואע"ל בחצרה שהיא זוכה לה ואשכחן לרבא דהוא בתרא דעבד עובדא ואמר דלקנייה להוא דוכתא ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח אלא שראוי לחוש לדברי ר"ח וכו' והרי"ף שכתב בהלכות עובדא דרבא נראה שלהלכה כתבו ולענין הלכה הרי"ף לא הביא בהלכות אלא הא דשמואל ובודאי דלענין דלא נעביד בה עובדא עד שיגיע הגט לידה מסקנא דשמעתין היא דהוה עובדא ואצרכוה חליצה אלא מיהו לענין פלוגתא דשמואל ור' יוחנן לענין קרוב לה כ"ל דקי"ל כרבי יוחנן וכ"מ שכל שהיא יכולה לשומרו ואפי' ק' אמה אם נשאת לא תצא עכ"ל :

ורבינו ירוחם בח"ה כתב וז"ל כתב הרמ"ה ובחצר שלה מגורשת אפי' קרוב לו וחוץ לד' אמות שלה ובר"ה דוקא בד' אמות שלה אבל חוץ לד' אמות לא מיגרשא (ובחצר שאינה של שניהם לא מיגרשא) אפילו תוך ד' אמות שלה פשוט בפ"ד אחין עכ"ל · ומ"ש בחצר שאינה של שניהם היינו שהיא של איש אחר דאילו אינה של שניהם ולא של איש אחר היינו סימטא והיאך כתב דלא מיגרשא תוך ד' אמותיה דהא עיקר קנין ד' אמות בסימטא הם כדאיתא בפ"ק דמציעא (יב:) ואע"פ שלא הזכיר הרמ"ה סימטא בהדיא אפשר דבכלל ר"ה היא ואפשר עוד דלסימטא קרי ר"ה אבל ר"ה עצמה אין ד' אמות קונות בה וצ"ע : **ור"ח** כתב אפילו זרק לה גט בחצרה וכו' כ"כ הערוך בשמו בערך גט ותמהו התוספות והרא"ש בפרק הזורק וגם ספר התרומה ודחו ראיותיו ודבריו וכ"כ הה"ה בפ"ד מהלכות גירושין וגם הרשב"א והר"ן תמהו עליו בפרק הזורק ומ"מ כתבו שראוי לחוש לדבריו שהם דברי קבלה :

כתב הריב"ש בתשובה סימן ר"ה על מי שזרק גט לאשתו בבית הכנסת תוך ד' אמותיה ולא נתנו לידה שאם נשאת לא תצא (ב) שלא נאמרו הדברים אלא דוקא להשיאה לכתחלה שאין זה אלא חומרא בעלמא כדקאמר ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה וכ"ש שבשטר המסירה כתוב שנפל על בגדיה וזו הרי היא כמטא גיטא לידה ואע"פ שהעד לא חתם ברצונו אם לא היה כן לא היה חותם על שקר ובאמת שאם נשאת שלא ברצון דייני העיר היה

דרכי משה

(ב) וע"ל בסימן כ"ז שאם היה מנהג להנשא בגט זה תנשא לכתחילה וע"ש שהאריך בחלוקים:

וצריך

דרישה

מוב כתב נמי דפירוש קרוב היינו כל שיכול לשמור וכאן בגט שמיר מדא"ל שמואל לרב יהודה כדי שתשוח ותטלנו וע"ש בק"ש : [ו] **עד** דמטיא לידה ז"ל בגמרא דפרק הזורק אמר ליה שמואל לרב יהודה ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה דפירש ר"ת דקאי אפי' אזורק גט במקרס והרא"ש פירש דקאי אשניהם עומדים בתוך ד' אמות אפילו היא קדמה שאמר שראוי להחמיר כו' וגם הרשב"א והר"ן תמהו על פירוש ר"ת ומ"מ כתבו שראוי לחוש לדבריו שהם דברי קבלה והמרדכי כתב נכונו פעם שלא לגרש על ידי נתינת הגט לתוך ביתה ואפילו בתוך קלתה (פירוש סל) ומלבושיה והטעם פירש רבי יחזקאל לפי שלפעמים מלבושים שאולים ואולי הבעלים יקפידו על כך ואם כן לא הוי גיטא כיון דלאו להכי אושלינהו לכך טוב ליתן הגט לידה כו' (וידה תהיה פתוחה מתחילת הנתינה עד סוף הנתינה ע"כ כ"פ) :

פרישה

(כו) **עד** דמטיא לידה כו' פלוגתא זו תלוי בפירוש דברי שמואל בגמרא ועיין בדרישה :

קטפרס

היתה

הסכמתו [ז] **היתה** ידה (כז) קטפרס וזרקו לתוכה ונפל לארץ אם נח בתוך ארבע אמותיה מגורשת לא נח בתוכו אלא נתגלגל מיד מתוכו לחוצה להן מיבעיא אי אויר של ד' אמות קונות ולא אפשיטא והוי ספק מגורשת ואם עומדת על שפת הים או אצל האש שמיד כשנפל מידה נפל למים או נשרף אינה מגורשת נתנה ביד עבדה ורגליו קשורות בחבל שאינו יכול להלך והוא ישן שמשתמר לדעתה ה"ז גט וי"א שאם ידיו ורגליו קשורות בחבל והיא אוחזתו בידה ומשמרתו י"א שהוא גט אפילו ניעור וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאינו גט (כח) אא"כ הוא ישן ורגליו כפותו' (כט) וכן ירא' דעת הרמב"ם שכ' נתן הגט ביד עבדה והוא נעור והיא משמרתו אפילו היה כפות (ל) אינו גט נתנו ביד עבדה והוא ישן והיא משמרתו [ח] הרי זה גט פסול היה כפות ה"ז מגורשת ע"כ נתנו ביד עבדו והוא ישן וכפות ונתן לה העבד במתנה כיון שזכתה בעבד זכתה גם בגט והיא מגורשת וכן אם נתנו בחצירו ונותן לה חצירו זכתה בשניהם אבל אם נתנו בחצירו של כל אדם והאחר נתן לה החצר (לא) או שקנאתו ממנו אינה מגורשת :

קמ **האיש** עושה שליח להוליך גט לאשתו וזהו שנקרא שליח להולכה (א) ואינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך יכול

היה ראוי להוכיח הנושא והנשאת ולייסר בסילוא דלא מבע דמא לפי שעברו והקלו בספק ערוה החמורה עכ"ל : **היתה** ידה קטפרס וזרקו לתוכה ונפל לארץ וכו' ג"ז שם בהזורק (דף עח :) גמרא וכן לענין קדושין מימרא דרב יהודה ושקלא וטריא בגמרא עלה וכתב הר"ן דהא דלא איפשיטא לן אויר ד' אמות אי קני אי לא קני היינו במקום שאינו רשותה דכיון דד' אמות תקנתא דרבנן ניהו כי היכי דלא ליתי לאנצויי אפשר דארעא תקון אוירא לא תקון אבל ברשות הקנויה לאדם פשיטא שיש לו אויר דהא שלו הוא מתהום ארעא עד רום רקיע (ג) : **כתב** עוד דהא דמשמע לן דפשיטא דבתוך ד' אמות מגורשת ה"מ במקום שד' אמות קונות אבל בר"ה לדידן דקי"ל שאין קונות אלא בסימטא אינה מגורשת דהא אסבריה שמואל רביה לרב יהודה דבר"ה שאינן קונות דוקא כדי שתשוח ותטלנו מפני תקנת עגונות וכמו שכתבתי למעלה והיכי נפרוך אליביה דגמרא והא כי נפל בד' אמות דידה נפיל אלא ודאי כדאמרן עכ"ל: **נתנו** ביד עבדה ורגליו קשורות וכו' גם זה בהזורק (שם ·) אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו הרי זה גט נעור אינו גט דהוה ליה חצר המשתמרת שלא לדעתה ופרכינן ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכ"ת ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות ופרש"י והלכתא בכפות · שאילו ראוי להלך בההוא קאמר רבא דהוי גט כלומר הכי קאמר רבא דישן ומשמרתו הוי גט בכפות קאמר דתרתי בעינן כפות כדי שלא יהא חצר מהלכת וישן כדי שיהא משתמר לדעתה וכן כתבו התוספות בפ"ב דגיטין (כא ·) וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן כאן בהזורק וגם הוא דעת הרמב"ם לגירסת רבינו דגרים ביה נתן הגט ביד עבדה והוא נעור אפילו היה כפות אינו גט אבל בספרים דידן ה"ג נתן ביד עבדה והוא נעור אם היה כפות ה"ז גט וכן גורסים הרשב"א והר"ן וה"ה וגירסתם בדברי הרמב"ם נראה עיקר דבכפות סגי דומיא דנתנו ביד עבדו שכתב בסמוך דסגי בכפות אלא שלגירסא זו יש לדקדק למה חזר וכתב ואם היה כפות הרי זו מגורשת אכתן ביד העבד והוא ישן דהא אפילו בהיה נעור הכשיר ברישא וצ"ע ודע שעוד חילוק אחר בין דברי המפרשים לדברי הרמב"ם והוא היכא דישן ואינו כפות דלשאר פוסקים אינו גט ולהרמב"ם פסול מדרבנן ומדאורייתא מיהא מגורשת וכבר תמה עליו הר"ן בהזורק וה"ה ישב סוגיית הגמרא לדעתו בפ"ה מה' גירושין : **וכתב** הרא"ש שאם היו ידיו ורגליו כפותים וקשור בחבל והיא אוחזתו משמע דלא בעינן ישן דעתה משתמר לדעתה וגם אינו מהלך וכן ראיתי כתוב בשם רשב"א ולי נראה דאפ"ה חצר המשתמרת חשיב שלא לדעתה כיון דנעור ויש לו דעת לעצמו : **נתנו** ביד עבדו והוא ישן וכפות וכו' בפ"ב דגיטין (דף כא·) אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה והלכתא בכפות ודעת הרמב"ם בפ"ה לפרש דבכפות לחוד סגי ואין כן דעת רש"י והתוספות והרא"ש והרשב"א והר"ן אלא דישן נמי בעינן כי היכי דליהוי משתמרת לדעתה והא דלא מדכרינן הכא ישן כלל משום דלא אקשינן אלא ממהלכת אבל אה"נ דבעינן נמי ישן דהא שמעתא דרבא היא בהזורק בהדיא : **וכתב** עוד הרמב"ם בפ"ה שאם אינו כפות ונעור אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה משמע דס"ל שאם נטלתו מן העבד מגורשת וכתבו ה"ה והר"ן שהרשב"א מסתפק אם צריך שיטלנו הבעל ויתננו לה דכשנטלתו הוא דילמא הוה ליה כטלי גיטך מעל גבי קרקע (ד) : **כבר** כתבתי בסמוך גבי נתן ביד עבדה דס"ל להרמב"ם דישן בלא כפות לא מפסיל אלא מדרבנן וה"ה בנתן ביד עבדו : **ומ"ש** וכן אם נתנו בחצרו וכו' של כל אדם והאחר נתן לה החצר או שקנאתו ממנו אינה מגורשת גם זה בפ"ב דגיטין (שם) אמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו וצריכא דאי אשמועינן עבד ה"א דוקא עבד אבל חצר ליגזר משום חצרה הבאה לאחר מכאן ופרש"י חצרה הבאה לאחר מכאן · כגון נתן גט בחצר חבירו והלך בעל חצר ומכר לה החצר או נתנו לה במתנה והא ודאי אינה מגורשת דמאן מגרש לה כשנתן הבעל הגט בחצר לא שלה היתה דתקני לה חצרה וכי אתא האי חצר לידה לאו מכח הבעל אתא לה דניהוי נותן החצר והגט ביחד : ולענין אם צריכה לעמוד בצד החצר בעת נתינת הגט נתבאר בתחלת סימן זה :

קמ האיש עושה שליח להוליך גט וכו' ואינו גט עד שיגיע לידה לפיכך יכול לחזור בו וכו' משנה בריש פרק התקבל (דף סב :) :

ומ"ש

כטלי גיטך ע"ג קרקע : **היתה** ידה קטפרס וכולי מימרא דרב יהודה שם סוף (דף עח) ופירש רש"י קטפרס מדרון ראש אצבעותיה מטין לקרקע שלא פשטה ידיה זקופה כדרך פושטי יד ופרכינן והא כי נפיל לד' אמות דידה נפל ומה לי אי אין ידה ראויה לקבל בפשיטותא ומשני בדלא נח לארץ אלא כשנפל מתוך ידה נשרף וקבלה שבא לידה לאו קבלה היא ופרכינן ותיגרש מאוירא דד' אמות ומדקאמר דאינה מגורשת תפשוט דאין לכן אויר והיא בעיא דר"א ומשני הב"ע בעומדת ע"ג נהר דמעיקרא לאיבוד קאי ואויר שאין ראוי לנוח לא קני ונתבארו דברי רבינו אבל הרב המגיד הקשה דהכא קאמר דאם נח בתוך ד' אמותיה מגורשת ולעיל קאמר דאפילו זרקו קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו אינה מגורשת עד שיגיע לידה · ותירץ דהכא שזרק הגט והגיע על ידה כבר אף על פי שהיא קטפרס כיון שנח תוך ד' אמותיה הרי הוא כנח בידה והרשב"א גם הוא הקשה קושיא זו בד"ה א"ל שמואל לרב יהודה ותירץ דהא דאמר עד שיגיע גט לידה היינו דגם הוא תוך ד' אמותיה אפילו קדמה היא וזכתה בכן אבל בקטפרס דהכא דקאמר אם נח בתוך ד' אמותיה דמגורשת היינו כשהוא חוץ לד' אמותיה וכמו שכתב רבינו בסמוך לחלק בהכי · ומ"ש לא נח בתוכו אלא נתגלגל מיד מתוכו וכולי הקשה הרשב"א בד"ה היתה ידה דבפ"ק דמציעא קאמר גבי לגבי שבור דמתגלגל כמונח דמי ותירץ דגט שאני דכתיב ביה ונתן בידה דמשמע שיהא נתון ממש ברשותה וינוח בה או אפילו נח באויר מחיצות או נח בפחות מג' סמוך לקרקע דחשיב כמו נח ממש להכי קמיבעיא ליה הכא במתגלגל אבל לפרש"י דהכא מיירי בנפל מידה ונשרף מיד אין צריך לחלק בנתגלגל בין גט לבעלמא ודו"ק : **נתנו** ביד עבדה וכולי מימרא דרבא פרק הזורק דתרתי בעינן כפות כדי שלא יהא חצר מהלכת וישן כדי שיהא משתמר לדעתה · ומ"ש וי"א שאם ידיו ורגליו וכולי כ"כ הרא"ש בשם הריצב"א ומה שמצריך שיהיו גם ידיו קשורין נראה דס"ל דאם אין ידיו קשורים אעפ"י שרגליו קשורים יכול לצאת ולהלוך כמו הקטע שיושב על כסא ונסמך על ידיו ועל שוקיו וה"ל חצר מהלכת · ומ"ש וכן נראה דעת הרמב"ם שכתב וכולי איכא למידק דבכפות ואינו ישן קאמר דאינו גט כלל וכשרה אף לכהונה והולד ממזר מן השני מן התורה א"כ כ"ש בישן ואינו כפות דה"ל חצר מהלכת ואע"פ שהוא ישן כדאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה וא"כ אמאי כתב ה"ז גט פסול דמשמע פסול מדרבנן בלחוד וברמב"ם שלנו כתוב איפכא דבכפות בלחוד מגורשת וביישן בלחוד הוי גט פסול דכפות עדיף מישן ומ"מ שאר הפוסקים חלוקים עליו דתרתי בעינן · **נתנו** ביד עבדו וכולי פלוגתא דאביי ורבא בפ"ב דגיטין (דף כ"א) ופסק הלכה כרבא וע"ש : **קמ האיש** עושה שליח וכו'

האשה

דרכי משה

(ג) וצריך לחלק לפי זה בין הא די עיל דאמרינן שאם זרקו דרך רשותה ולא נח דאינה מגורשת וצ"ל דשאני התם דע"מ כן זרקו משא"כ כאן דזרקו ע"מ לנוח ואם לא נח מ"מ רשותה קניא לה : וכתב בסדר גיטין שלנו סי' צ"ג אשה שנפל הגט מידה לפני דגליה צריך לגרשה שנית דהואיל ולא נח בידה הוי כקטפרס דאינה מגורשת רק מכח ד"א שלה ולדידן אין מועיל ד"א עכ"ל ועוד כתב שם דצריכה האשה להגביה ידיה ואצבעותיה כשמקבלת גיטה שלא תהא ידה כקטפרס עכ"ל : (ד) כתב בסדר גיטין סי' כ"ו דנוהגין שהאשה המכנסת הגט תחת סרבלה או בגדיה וגם תסגור ידיה לאחר שנתן לה הבעל הגט וע"ש בסי' ס"ט הטעם עוד שם ויזהר שלא יהיו ידיה קרובות לארץ ג' טפחים דהוי כלבוד עוד שם בסי' מ"ח שצריכה ליזהר שלא יהיה בידיה שום דבר כמו טבעת או שאר דברים וכן הוא בסמ"ג ולא יגע שום דבר בידה בשעה שמקבלת גטה ואם נגע צריך לחזור ולגרשה ומעשה אירע לפני הרי"ף באשה שסייע לה אשה אחרת לקפוץ ידיה והצריכה הרי"ף לקבל הגט פעם שנית עד כאן לשון סמ"ק ומטעם זה צריכים להסיר כל דבר מידה דשמא יהא צר לה בידה ותקפוץ ידיה משום זה והוי כקפצה על יד דבר אחר עד כאן לשונו בסדר הגט :

קמ (א) ובסדר גיטין סי' פ"ח כתב דבעל יכול לומר לסופר כתוב גט לאשתי וכן לעדים לחתום וישלחוה לה וכשר ואין כותבין באותו גט העומדת היום וע"ש וכתב המרדכי פ' התקבל ע"א

פרישה

(כז) **קטפרס** פרש"י מדרון (ראש אצבעותיה מטין לקרקע שלא פשט ידה זקופה כדרך פושטי יד כ"פ) ועד"ר : (שמיד כשנפל מידה כו' פי' דאויר שאין סופו לנוח לא קני כ"פ):

(כח) **אלא** אם כן הוא ישן ורגליו כפותות · ישן דאם לא כן הרי יש לו דעת (ומשתמר לדעת העבד) ואינו משתמר לדעתה · וכפות דאל"כ המהלך לא קנה רש"י ואשר"י :

(כט) **וכן** יראה מדעת הרמב"ם הא דכ' וכן יראה אע"ג דמוכח כן בהדיא לפי' הגירסא האמיתית שלפנינו · ה"ט מפני שיכול לומר שהרמב"ם מודה לסי"א שכתב רבינו דאם ידיו ורגליו קשורות והיא אוחזתו בידו מהני והא דכתב הרמב"ם דאפילו כפות אינו גט איירי באינה אוחזתו בידה לשמרה קמ"ל דלא יראה כן וגם הרא"ש ס"ל דאין כ"מ באחיזה ומש"ה גם במ"מ סימן ר"ב לא הזכירו : (ל) **אינה** גט רצה לומר אינו גט כלל הואיל שהוא נעור אינו משתמר לדעתה אבל אם הוא ישן ואינו כפות עדיף מנעור והוא כפות דאם הוא ישן הרי הוא כמו כפות ולכן כתב שהוא גט פסול ואינו בטל לגמרי כנ"ל לפי גרסת ספרים שלנו ועד"ר מה שאכתוב בשם מ"ו שהוא סובר שהסברא איפכא : והאחר נתן לה החצר פירוש אחר שכבר נתן הבעל הגט שם נותן לה האחר כ"פ) : (לא) **או** שקנאתו כו' דמאן מגרש לה כשנתן הבעל הגט בחצר לא שלה היתה דתקנה לה חצרה וכי אתא האי חצר לידה לאו מכח הבעל קאתי דליהוי נותן הגט והחצר ביחד :

אמר

דרישה

[ז] **היתה** ידה קטפרס כו' עד מיבעיא אי אויר ארבע אמות קונות ולא אפשיטא והוי ספק מגורשת · ואם תאמר מ"ש הכא דמסיק רבינו דמגורשת מספק ומאי שנא בזורק דרך רשותה ועבר כל רשותה ולא נח דפסק הרמב"ם ורבינו דאינה מגורשת וכמ"ש לעיל מזה בארוכה (ובד"מ תירץ דשאני התם דעל מנת כן זרקו כ"פ) ואין לומר דשאני הכא דנח קצת על ידה וגם היה מונח קצת על גבי קרקע תוך ארבע אמות אלא שנתגלגל משם דהא הגמרא ורבינו לא תלו אבעייתו בהא אלא אי באויר קונה · ויש לומר דשאני אויר ארבע אמות דאין לו חלק בכן ואפילו הכי תקנו חכמים ז"ל למהוי לו דין רשותו ואיכא למימר דגם באוירו תקנו וכיוצא בו תירצו התוספות שם דף ע"מ אקושיא אמריתי שהקשו זה לשונו ואיך יקנה לה באויר ואע"ג דלא מנטר עשאוהו כמנטר כמו שעשו ד"א רשותו אע"ג שאינו רשותו עכ"ל התוס' וה"נ לענין נדון דידן הכ"ל · ומש"ה דקדק הגמ' ורבינו בלשונן וכתבו בהאבעיא אי אויר ד"א קונות ולא כתבו אי הוי כמונח דמי ודאי לאו כמונח דמי דומיא דלעיל בזורק דרך רשותה ושאני הכא דדלמא רבנן תקנו דהאויר ד"א יש לו דין ד"א על הארץ (ועיין בב"י מ"ש בשם הר"ן דדוקא בד"א הוא דמיבעיא אבל ברשותה ודאי אויר קונה כ"פ) : [ח] **ה"ז** גט פסול כו' ז"ל מ"ו פירוש פוסלה ואוסרה לכהונה (פירוש אם בעלה כהן או אם מת בעלה ראשון) ועי"כ נ"ל כן דאם לא כן אלא תאמר פסול שאסורה לינשא לאחרים אבל לבעלה הראשון מותרת אף אם הוא ככן קשה מאי אשמעינן פשיטא דבישן לחוד אסורה לינשא לאחרים ק"ו מכפות דהא אפילו כפות לחוד אינו גט היינו להתירה לינשא והא דקאמר ישן גט פסול היינו דוקא לפוסלה על הכהונה משום ר"מ גט וק"ו כפות אבל מ"מ קשה והלא כתב הרמב"ם בכללים כל מקום שנאמר שאינו גט היינו שמותרת אפי' לכהן וכל מקום שנאמר גט פסול אם נשאת לא תצא ע"כ נראה דגירסא זו משובשת גם בספרי הרמב"ם שלנו כתוב לבדיה כפות לבד מועיל וישן הוי גט פסול ואינו קשה מידי דכפות עדיף מישן מכל מקום פלגו עליו כל האחרונים אלא אף בישן לא הוי גט כלל עד כאן לשונו ועיין בבית יוסף :

דאילו

יכול לחזור בו עד שיגיע גט לידה וכל דין האיש עם האשה בענין נתינת הגט בקריאתו ודבורו כן דין שלוחו עמה כתב בעל העיטור (א) אמר לשליח הולך גט זה לאשתי בפני עדים ואם יאבד תכתוב גט אחר עד שיבא הגט לידה לית ליה רשות למימר לספרא למכתבי' [א] (ב) דמילי לא ממסרי לשליח ואם כתב הוא בעצמו ונתנו לה (ג) בפני עדים כשר ותנשא בו לכתחילה (ד) דעדי מסירה כרתי בדיעבד ע"כ : האשה עושה שליח (ב) לקבלה והיא מגורשת בקבלתו מיד כשיגיע הגט לידו ובהא מספקא לן אם דינו כדין האשה לכל דבר לענין שאם (ה) זרק לחצרו או לתוך ד' אמותיו שתהי' מגורשת (ו) ומסתברא שדינו כדין האשה לכל (ג) דבר ובין אמרה לו התקבל לי גיטי [ב] או טול לי או יהא לי בידך כולן לשון קבלה הן ויכולה ג"כ לעשות שליח להובאה שתאמר לו הבא לי גיטי ודין זה כדין שליח הולכה של הבעל שאינו גט עד שיגיע לידה אבל האיש אינו יכול לעשות שליח קבלה שאינו יכול לעשות שליח לחובתה שלא מדעתה : ואפילו אם היה קטטה ביניהם ואמר לאחר זכה בגט זה בשבילה אינו כלום דלעולם חובה הוא לה : עשאתו שליח לקבלה וכשבא לבעל אמר איני רוצה שתהיה שליח לקבלה אלא להולכה נתבטלה שליחות הקבלה שאין הגט גט אלא כפי רצון הבעל ואפי'

לא

לא אמר לו איני רוצה שתהיה שליח לקבלה אלא אמר לו הולך גט זה או תן לה לא הוי כזכי ולא נתגרשה עד שיגיע לידה (ז) [ג] אבל אמר לו הולך לה גט או זכי לה בגט זה או התקבל והיא עשאתו שליח לקבלה נתגרשה (ח) מיד בקבלתו (ט) ומדברי בעל העיטור יראה היכא דאמר ליה זכי לה או התקבל לה והיא רצה בו שנתגרש' מיד בקבלתו אפילו לא עשאתו שליח לקבלה שכתב על שם הגאונים אמר לו זכי לה בגט זה ובא לחזור אינו יכול ופירש הוא דבריהם כיון דא"ל זכי לה (י) והיא רצונה בו מתגרשת אבל בעל כרחה אינה מתגרשת ואין נראה אלא כל זמן שלא עשתה אותו שליח אין יכול לזכות לה שחוב הוא לה וא"כ יכול לחזור בו : לא עשאתו שליח לקבלה והבעל אומר (יא) תתקבל לה או הולך לה לכשיגיע לידה מגורשת שאדם יודע שאין בידו לעשות שליח לקבלה (יב) והתקבל והולך לה קאמר עשאתו שליח להביא לה גיטה ובא לבעל ואמר אשתך עשאתני שליח לקבל לה גיטה והוא אמר הילך כמו שאמרה היא אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת שהרי הוא עוקר שליחותו ממה שנתרצה להיות שליח להובאה מפני שיש בו טורח יותר שצריך להגיע גט לידה והבעל ג"כ לא עשאו שליח להולכה כיון שאמר לו הילך כמו שאמרה היא נמצא שאין כאן שליחות כלל ואפילו נמלך אח"כ להוליכו לה אינו כלום כיון שלא בא לידו בתורת שליחות : ודוקא שאמר לו הילך כמו שאמרה אבל אמר לו הולך (יג) או זכי לה ודאי עתה עשאתו שליח להולכה ואדעתא דהכי קבלו וכשיגיע לידה מתגרשת : עשאתו שליח לקבלה ובא לבעל ואמר אשתך עשאתני שליח להובאה וא"ל הילך כמו שאמרה היא כיון שהגיע

גט

גט לידה מגורשת שהרי לא עקר שליחותו אלא נתרצה להיות אפי' שליח להובאה ואם נשרף הגט או אבד קודם שהגיע לידה הויא (יד) ספק מגורשת :

האשה

הגיע גט לידה אינה מגורשת דייקינן בסמוך בגמרא ש"מ אדיבורא דידיה קא סמיך דאי אדבורא דידה מכי מטא גיטא לידה מיהא תיגרש כלומר ותיפשוט מאי דאיבעיא לן בהאומנים בכה"ג אי אמרינן דסמיך אדיבורא דשליח או אדיבורא דמשלא אמר רב אשי הכי השתא בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה אמר ר"נ כיון שהגיע גט לידו מגורשת אלמא אדיבורא דידה קא סמיך א"נ לידה אדיבורא דידיה קא סמיך אלא הכא משום דעקריה שליח לשליחותיה לגמרי הוא וכו' ומאחר דתלי רב אשי טעמא דעקריה שליח לשליחותיה ממילא משמע דהתקבל לי גטי ואשתך אמרה הבא לי גטי והוא אומר הילך כמו שאמרה דלא עקר לשליחותיה לגמרי דכיון שהגיע גט לידה מגורשת ממ"נ אי אדיבורא דידה קא סמיך מכי מטא ליד שליח איגרשא לה ואי אדיבורא דידיה סמיך כי מטא לידה מיהא נתגרשה וכן פסקו הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפרק ו' וכתב הרב המגיד שכן פסק בה"ג וכן פסקו מן האחרונים ז"ל :

ומ"מ היכא דלא מטא גיטא לידה כיון דבעיא דהאומנין לא אפסיטא מספקא לן אי אדיבורא דידיה סמיך ואינו גט או דילמא אדיבורא דידה סמיך ומגורשת בקבלתו והלכך ספיקא הוי ואם מת בעל חולצת ולא מתיבמת כן כתב הר"ן בריש פרק התקבל ורבינו ירוחם בה"ג וזהו דעת רבינו שכתב ואם נשרף הגט או אבד קודם שהגיע לידה הרי זו ספק מגורשת :

ואם אמרה לו התקבל לי גיטי והוא אומר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי והבעל א"ל התקבל ולא אמר כמו שאמרה כתב הר"ן בריש פרק התקבל דגם בזו כשהגיע גט לידה מגורשת דהתקבל והולך קאמר :

כתב הריב"ש בתשובה סימן שכ"ט שנשאל על ראובן שליח קבלה שיצא אצל הבעל וא"ל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא כתב לו שטר הולכה ונתנו בידו וחזר ונתן לו שטר קבלה והשיב דברים סתומים אני רואה כאן שאם הבעל בשטר האחרון היה דעתו שיהיה שליח לקבלה למה לו לעשות שטר שליחות והלא שליח קבלה אין על הבעל לעשותו וה"ל לומר לשליח בשעת נתינת הגט התקבל גט זה לאשתי ומיד שהגיע ליד השליח הרי היא מגורשת בכח שליחות האשה ולא בכח שליחות הבעל אם היה דעתו בשטר קבלה לומר התקבל והולך למה לו לכתוב שני שטרי שליחות הולכה ומ"מ אני מוצא שהכל תלוי בשעת נתינת הגט ליד השליח שאם בשעה שנתן הבעל להשליח שטר שליחות הולכה הראשון מסר לו הגט הרי נתבטלה שליחות הקבלה שעשתה האשה ובשחזר ונתן לה שטר שליחות קבלה אם היתה כונתו שתתגרש מעתה צריך שיטלנו מן השליח ויחזור ויתננו לו והנה כבר נתבטל שליחות ההולכה וגם שליחות קבלה שעשתה האשה נתבטל מכיון שמסר הגט הבעל ליד השליח בתורת הולכה ואם כן אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת שכיון שנתבטל שליחות האשה לקבלה וגם שליחות הבעל להולכה מעתה אין שליחות הבעל לקבלה כלום ואף אם רמז הבעל מחמת שליחות האשה לקבלה שהרי מכיון שקבל השליח הגט מידי הבעל להולכה נתבטל שליחות האשה לקבלה כי האשה היה דעתה בשליח שיקבלנו השליח במסירה הראשונה בתורת שליחות קבלה והיה צריך שתעשה האשה שליחות קבלה מחדש אבל אם בשעה שמסר הבעל שטר שליחות הולכה עדיין לא מסר הגט בידו הרי לא נתבטל שליחות האשה לקבלה שאין ביד הבעל לבטל שליחותה אלא שאינה מתגרשת אלא על פי דיבורו שבשעת נתינת הגט אבל שלא בשעת נתינת הגט אין שליחות האשה מתבטל מפני דיבורו של בעל וגם מפני רצון השליחות להיות שליח הולכה לא נתבטל שליחות הקבלה דאי הוי שליח להולכה כ"ש דהוי שליח לקבלה דהא א"א להולכה בלא קבלה וא"כ כשחזר הבעל ועשה שליחות קבלה על דרך שליחות האשה לקבלה עשאו ומכי מטא גיטא לידיה דשליח הויא מגורש' דכיון שהוא יודע שהיא עשאתו שליח לקבלה ולא נתבטל שליחותה א"כ כשאמר התקבל ע"ד שליחות לקבלה אמר עד כאן לשונו :

כתב רבינו בסוף סימן קמ"ה ש"מ שנתן גט ליד אחד וא"ל זכה בגט זה לאשתי כדי שלא תפול לפני יבם ומת קודם שהגיע לידה הוי ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת עכ"ל וטעמו משום דבפרק האשה שלום (קיח :) איבעיא לן דין זה ולא אפסיטא ומיהו לענין מומר שאמר זכה בגט לאשתי ומת קודם שהגיע גט לידה כתב רבינו ירוחם בה"ג שגדולי האחרונים כתבו דמגורשת דודאי זכות הוא לה וכ"כ בתשובת ה"ר יהודה בן מורי הרא"ש ז"ל דודאי שניא לה כדאמרינן גבי עבד דאין יכול לחזור בו אע"ג דחוזר באשה עכ"ל וכן כתב בהגהו' מרדכי דמסכת גיטין וז"ל השיב הר"י מלונדרש היכא שאנו יודעים בודאי דזכות הוא לאשה שיוכל אדם אחר לקבל גיטה בלא דעתה ומעשה בימי רש"י על אשת מומר שנתרצה לתת גיטה והורה רש"י לאחר לקבל הגט שלא מדעתה עכ"ל ובספר אגודה כתוב פעם אחת אמרתי למומר לזכות גט לאשתו שהיתה במקום רחוק וא"ל אשר יפה עשיתי עכ"ל אלא שמהרי"ק כתב בשורש קמ"א שאיפשר לפרש דברי ספר אגודה משום שהיה ירא פן היה המומר מתחרט ומבטל הגט טרם יגיע ליד האשה (ה) ומשום כך אמר ליה לזכות לה על ידי אחר והודו לו רבותיו אבל לא להתירה בגט זה עד שיגיע לידה דסבירא ליה למהרי"ק דכי איבעיא לן בפרק האשה שלום מהו לזכות גט לאשה במקום יבם ובמקום קטטה לדעת הרי"ף לענין אם יוכל הבעל לחזור הם אבל לא להתירה בגט זה עד שיגיע לידה ובסימן קמ"ה כ"ה אכתוב נגד דבריו ובתרומת הדשן סימן רל"ו כתב כמה תשובות וכמה דקדוקים אהם להקל ולומר שתתגרש מיד בקבלתו של זה ומהם להחמיר ולומר דלא מהני זיכוי זה אלא לענין שלא יוכל לחזור אבל לעולם אינה מתגרשת עד שיגיע גט לידה ובסוף דבריו העלה שנראה שאם אשת המומר בקשה מכמה בני אדם מי שיוכל לפתות את המומר או לשחדו שיתן לה גט זה עושה לה טובה ורצון ואח"כ אירע שאחד מאותם ששמעו בקשת האשה נזדמן אל המומר ופתה אותו לתת גט לאשתו כה"ג מצינו למיסמך אהנהו גאונים דסבורים דדי בקבלה לחוד דהא חזינן הכא דודאי זכות הוא לה להתגרש וכעין זה כתב אשירי בפ"ק דקדושין לענין קדושין ואע"ג דגרסינן בירוש' דאפילו בכוונת להתגרש אני אומר שמא חזרה בה כלו' ואף על פי שגם עכשיו כשאומרים לה שגרשה שמחה בדבר אכתי איפא למיחש שמא בשעת נתינת הגט חזרה אינה למימר דשאני הכא דכיון דמומר הוא מסתמא לא חזרה בה אי נמי הכא דירוש' בכוונת להתגרש ומיהו אינה ממנה שליח כלל אבל זאת שבקשה מבני אדם לפתותו לגרשה ה"ל כאילו אמרה כל השומע דברי יפתה אותו שיגרשני וכאילו מינתה אותם שלוחים לקבל לה גטה דמיא כנ"ל עכ"ל (ו) ומ"מ בסוף דבריו כתב שצ"ע בה"ז : והר"ן בתשובה סימן מ"ג כתב שהר"פ הכהן כתב כלשון הזה יש טעם אחר בזה הגט שאינו יכול לבטלו שכתב בשטר השליחות זכה בגט זה לאשתי והוליכהו לה ואם זכות הוא אינו יכול לחזור ולבטלו שכבר זכתה בו ואע"פ שנאמר שלא נתגרשה עד דמטי גיטא לידה מ"מ יועיל לגבי שלא יוכל לחזור כדאמרינן גבי עבד דזכות הוא ואם רצה האדון לחזור לא יחזור נהי דעד דמטי לידה לא משתחרר לדעת רש"י ואף ע"ג דאיבעיא לן המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו ומסקינן אפילו הכי חוב הוא לה דטב למיתב טן דו מ"מ כבר כתבו הראשונים דהיכא דידוע לכל שהוא זכות כגון בגט דמומר דזכות הוא דבהא לא שייך למימר טב למיתב טן דו שהכל יודעים שלא תרצה לחזור עמו וטוב לה המות ממנו ודאי זכות הוא לה וזכין לה שלא בפניה וכן יש לנו לומר בנדון זה שאנו יודעים ששאלה הגט כמה פעמים ואנו רואים שמחשיבתו כזכות מאי למזכי שליח בשבילה כשיאמר לה הבעל זכי בגט עכ"ד והר"ן אנק עליו וכתב דכיון דאסיקנא בגמ' דאפילו במקום קטטה חוב הוא לה סתמא אמרינן ואפילו תובעת להתגרש והכי איתא בהדיא בירוש' פרק התקבל וכ"כ בחדושי הרשב"א מפורש שאפילו אשת מוכה שחין או שהיתה קטטה בינו לבינה ותובעת להתגרש אין חוששין לה ככל אלא חולצת או מתיבמת עד כאן לשונו :

ולענין שכיב מרע שיש לו אח מומר וזיכה גט לאשתו כדי שלא תפול לפני המומר איפשר לצרף סברת המתירים לזכות לה מבעל מומר משום דזכות הוא עם סברת המתירים יבמה שנפלה לפני מומר :

ושמעתי שאשתו של מה"ר שמואל נגריש ז"ל נטה למות ולא היה לו זרע והיו לו אחים מומרים בפורטוגאל ואשתו היתה בדרך רחוקה והורה מורי הרב הגדול הריב"ר נר"ו לזכות לה ע"י אחר והתירה לשוק ויש לדקדק אי איגלאי מילתא דבשעת זיכוי הגט כבר שבו בתשובה מה היה אמר בה הרי"ב מי אמרינן כיון דשבו חוב הוא לה או דילמא כיון שבהוראה שעה לא נודע לה ששבו דעתה היה להתגרש וזכות הוא לה וזה נראה יותר ומתוך הוראה זו שמעינן שאע"ג שהמיר באונס כל שמוצא שעת הכושר ולא נמלט מומר מיקרי גם לענין גט דהא בני פורטוגאל הכי הוו וקצת משמע כן מדברי תרומת הדשן שכתב שאין לחלק בין מומר שהמיר בלא שום אונס להמיר מחמת שהמנאפים פיתוהו : **אבל** אם המיר באונס ולא מצא שעת הכושר להמלט איכא לספוקי אם נאמ' שאינו זכות לה דהיום או למחר ימצא שעת הכושר ויצא מבין העכו"ם או דילמא זכות הוא לה דדילמא לא ימצא שעת הכושר לעולם או שמא יטמע בין העכו"ם ועיין בתשובת ריב"ש א' והעתיק' פה : אחר זמן באה לידי תשובת מהרי"ל סימן ק"ה והביא בה דברי ספר אגודה ואח"כ כתב כלשון הזה ועדיין לבי נוקפו לחלק דפעמים יש מומרים אגב שטות והסתת מנאפ' לזאת מתפתים וכשימצאו מקום לחזור ודאי יחזרו דזמנין דרחמו ליה וחוב הוא כי אפנים לנפות אחריהם כמה שנים כי ההיא דיבם קטן דמספק אני"ה דרפיה בידיה פרק האשה שלום ושמא עובדא דאגודה ורש"י שהמירו בלי שום אונס ועבדי להכעיס או פקרי טובא דניכר מחשבתם מתוך מעשיהם שכופרים בכל ואין סופם לשוב ואי בכה"ג הוי עובדא דמר נראה דבר פשוט דיש לסמוך אהני רבוותא וכדאי הם דבריהם לסמוך עליהם ואפילו שלא בשעת הדחק כ"ש משום עיגונא

דרכי משה

(ה) ועי"ל סי' קמ"א בסופו מומר המגרש כיצד עושין שלא יבטל הגט : (ו) וכ"כ בפסקיו סי' מ"ג :

ונראה

פרישה

שהרי אינו יכול לעשות שליח אלא להולכה כמו שאמרינן לעיל בסמוך גבי התקבל וגם השליח אסיק אדעתיה שהכי כוונתו מטעם שכתבתי ומקבלו בתורת שיהא שליח להולכה וקשה מ"ש מהא דכתב רבינו לעיל וז"ל אבל א"ל הילך גט או זכי לה בגט זה והיא עשתה שליח לקבלה נתגרשה מיד בקבלתו : אע"ג דגם שם אמר ליה השליח איך שהיא עשאתו שליח לקבלה כדאיתא בהדיא בגמרא ולא אמרינן מדהוה ליה למימר הא לך כמו שאמרה היא ואמר ליה זכי לה שעקר שליחותה ועבדינן שליח להולכה · לכן נראה דלעולם בלשון זכי לה רצה לומר זכי לה בכל מה שהוא זכותה לכן לעיל בעשתה היא שליח לקבלה וגם השליח אמר ליה כן משום הכי מגורשת מיד דזה הוא זכותה אם שאין כן כאן דעשתה שליח להולכה והוא עקר אותו השליחות תו אין כאן זכותה כי אם כשנעשה שליח של בעל מאדם להולכה והבעל ודאי כיון לזכותה בכל אופן המועיל והשליח אדעתא דהכי קבל הגט מהבעל וק"ל : (יד) **ספק** מגורשת משום דמספקא לן אי אדבורא דידה קא סמכינן במאי שאמר ליה הילך כמו שאמרה היא לפי שלא האמין לשליח דלמא עשאתו שליח לקבלה ולכך מגורשת א"ד אדבוריה דשליח קא סמיך דהאמין לו דשליח להולכה עשאתו ואדעתא דהכי יהבינן ליה ואינה מגורשת בשלמא היכא שעשאתו שליח להולכה ואמר לבעלה שעשאתו שליח לקבלה והוא אמר הילך כמו שאמרה דאינה מגורשת כלל משום דהתם בין שכוונתו של בעל עשאתו שליח להולכה או לקבלה מכל מקום השליח עקר שליחותו ואינה שלוחם וגם הוא לא עשאו שליח להיות שלוחו שהרי לא אמר ליה אלא הילך כמו שאמרה רצה לומר אני נותן לך הגט על דעת שליחות שהיא עשאך וכיון שהשליח כבר עקר שליחות האשה והוא לא חזר ועשאו שליח ממדם במה תתגרש דודאי היכא שהבעל אומר הולך או זכי לה ולא אמר כמו שאמרה היא אמרינן שהבעל עשאו שליח להולכה אבל הכא בהיפך שהשליח לא עקר שליחותו אלא הוסיף עליה ולכן אם נשרף הוי ספק מגורשת וק"ל :

הרי

חדושי הגהות

קמ א למען שמור פקודת רבינו הב"י העתקתי דברי הריב"ש אמנם היות כי האריכו בדיו שמה לכן בהרתי ללקוט אך שרשי האמרים השייכים הנה · ז"ל שם בסי' י"א ואשר שאלת מאשה אנוסה שנתגרשה מבעלה אנוס ועידי נתינת הגט וקיימו כולם אנוסים ונסתפק לך אם האנוסים ההם בגדר רשעי ישראל שהם פסולי עדות מן התורה אחר שהוברר וכו' ואת"ל להחמיר אם יהיה כן באיסורא כמו בממונא ובפרט בעדות אשה משום עגונא כמו שהכשירו בזה עכו"ם מסל"ת או נאמר שגרע עדות אלו האנוסים מעכו"ם מסל"ת ויהיה חבל שוה לאיסור וכו' תשובה דע שמי שעבר על כל מצות התורה באונס ואפי' עבד עכו"ם שהדין הוא שיהרג ואל יעבור אם עבר ולא נהרג לא נפסל לעדות כיון שעשה כן באונס ומפני אימת מות נפלו עליו שהרי אין ב"ד עונשין אותו לא במיתה ולא במלקות דאונס רחמנא פטריה מולנערה לא תעשה דבר וכו' גם הרשב"א ז"ל כתב בתשובה ישראל שהמיר מחמת יראה אע"פ שחטא ישראל הוא ואע"פ שה"ל ליהרג ואל יעבור מדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל מ"מ כיון שמחמת יראה הוא ר"ל מפחד שלא יהרגוהו כיון שאין עליו חיוב ב"ד בשביל כך וכתיב וחי בהם ולא שימות בהם ישראל הן ושחיטתן מותרת ואין אוסרין יין במגען ע"כ · אמנם ראוי להבין שזהו במי שכשהוא בינו לבין עצמו נזהר מכל עבירות שבתורה בכל יכלתו אבל אם אפי' בינו לבין עצמו שלא במקום שיראוהו עכו"ם אם עובר על אחת מכל הלאוין שבתורה שחייבין עליהם מלקות כגון שאוכל נבילות וטריפות בין לתיאבון בין להכעיס אע"פ שאינו בעכו"ם גמור כיון שאינו עובד כו"ם או מחלל שבת בפרהסיא ברצון מ"מ פסול הוא לעדות דקי"ל כאביי (סנהדרין כז ·) דלא בעינן רשע דחמס ואפי' אוכל נבילות להכעיס דלאו רשע דחמס הוא פסול ואצ"ל במומר לתיאבון דלכ"ע פסול דרשע דחמס הוא משום דכפין אכול וכפין סהיד וכו' ולכן באלו האנוסים שעבר עליהם חרב השמד עמדו ימים רבים בין העכו"ם גוזרי השמד ולא מלטו נפשם אל ארץ אחרת שיעבדו השם שבכי פחד ראוי לחקור הרבה בענינם כי יש מהם שהיו יכולת בידם לצאת מן הארץ ההיא

ולמלט

קמא האשה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה בד"א שעשתה שליח אחר לקבלו ממנו אבל אם אמרה לשליח הבעל לפני עדים תהיה גם שלוחי לקבלה (א) הרי זו ספק מגורשת ואם מת חולצת ולא מתייבמת ובספר התרומה כתב (ב) שאינה יכול' לעשות שליח לקבלו מיד שליח בעלה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונ' נערה המאורסה אע"פ שמתגרשת בקבלת גיטה ליד' כמו בקבלת אביה (ג) אינ' יכול' לעשות שליח לקבל' אבל אביה יכול לעשות שליח לקבלה בד"א כשיש לה אב אבל אין לה אב או שנישאת יכול' לעשות שליח לקבלה (ד) קטנה אפי' אין לה אב

עיגונ' אלא דלא בעינא שתסמוך עלי לחוד אלא א"כ שיסכימו אחד או ב' מרבותינו בעלי הוראה שוב מצאתי תשובת מהר"מ דלא כותיה וז"ל אשה שהמיר בעלה מותר לכל אדם לקבל גיטה שלא מדעתה דאנן סהדי דזכות הוא לה לפי דברי הגאוני' דפטרו אשה יבמה שנפלה לפני יבם מומר בלא חליצה משום דאדעתא דהכי לא נתקדשה וכולי אבל רש"י שחולק על הגאונים דכתב שצריכה חליצה א"כ ע"כ צ"ל דגם בזה שייך לומר טן דו וכולי אינו יכול לקבל גטה דשמא אינה זכות לה וכן נוהגים עכ"ל מהר"ם :

כתוב בתרומת הדשן סי' רל"ז שמי שהמירה אשתו ורוצה לישא אחרת מזכה לה גט ע"י אחר משום חשש תקנת ר"ג ואם תחזור בתשובה לאחר זמן מגורשת היתה בקבלה זו ונראה לפי שדעתו שכן הוא המנהג וכתב גם בשם א"ז דבאשה הנאסרת על בעלה יזכה גט והרי היא מגורשת בקבלתו של זה מיד והיינו ע"כ מטעם זכין לאדם שלא בפניו כדמשמע התם ומהרי"ק בשורש קמ"א כתב דלדעת רש"י ותוס' ודאי מתגרשת בקבלתו של זה אבל לדעת הרי"ף אינה מתגרשת עד שיגיע גט לידה ויתבארו דבריו סימן קמ"ה בס"ד :

מומר המגרש את אשתו כתוב בתרומת הדשן סי' רל"ז דמצא כתוב ע"ש אחד מהגדולים שהיה חושש שמא יבטל הגט וה"נ משמע בתשובה קדמוניות וכתב הוא וז"ל תקנה לצאת בה ידי כל החששות הטוב שנוכל והוא שהיה אומר למומר צריך אתה לתת הגט על ב' דרכים הראשון עיקר והשני לרווחא דמילתא וככה תעשה תמסר הגט ליד פלוני שיקבלו ויזכה בו לאשתך ומתגרשת בו מיד בקבלתו של זה ואולי יש קצת גמגום בדבר אם תועיל קבלה ולכך תחזור ותקח הגט ותמסרנה ליד השליח להולכה ובדרך זה מתוקנים כמעט כל הספיקות דממ"נ אם יש בקבלה די כמו שסוברים הרבה גאונים תו לא צריכי למידי אפילו אם אינו די מ"מ המומר אסח דעתיה מלבטל השליחות כי יאמר שנסמוך על הקבלה לחוד בשעת הדחק ומיהו למיעבד איפכא שימסור להולכה בתחלה ואח"כ בקבלה ודאי לא ש"ד שאם אין הקבלה כלום גם ההולכה לא היתה כלום בדרך זה שהרי בטל לפנינו את השליחות במסירתו לקבלה וק"ל עכ"ל : ב"ה וכן ראוי לנהוג :

קמא האשה יכולה לעשות שליח לקבל גטה מיד שליח הבעל בד"א שעשה שליח אחר לקבלו ממנו וכו' בפ' התקבל (סג :) אמר רב אין האשה עושה שליח לקבל גטה מיד שלוחו של בעלה ור' חנינ' אמר אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שלוחו של בעלה וכתב הרי"ף דאיכא מאן דפסק כרב ואיכא מאן דפסק כרבי חנינא והוא ז"ל הסכים לדברי מי שפסק כרבי חנינא וזה דעת רבינו האיי ז"ל וכן א דעת הרא"ש וכתב הרשב"א שכן דעת ר"ח וכן הסכים גם הוא וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות גירושין וכתב ה"ה שכן עיקר אבל בעל הלכות ורבינו שמואל בן חפני כתב הרשב"א שפסקו כרב וזה דעת בעל התרומה וכ"כ בקונדרסים בשם ר"ת וגם הר"ן כתב חיישי' לדרב אין האשה עושה שליח לקבל גטה מיד שליח בעלה ואם עשאת חולצת ולא מתייבמת ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים להכשיר ונלוו אליהם עוד רבינו האי והרשב"א וה"ה הכי נקיטי' · ומיהו היכא דאיפשר ראוי לחוש לדברי הנוטים לסברת רב מפני חומר אשת איש : **וכתב** הריב"ש בסי' כ"ה אי זה טוב יותר אם למנות אשה שליח שיקבל גיטה מיד שליח בעלה ולסמוך על הפוסקים כרבי חנינא או שישלחנו לה שליח הבעל על ידי עכו"ם כמו שכתב רבינו בסימן זה בשם הרא"ש שנהגו באשכנז ובצרפת והשיב שיותר ראוי לסמוך על הפוסקים כר' חנינא וכ"ש אם בשטר השליחות מזכיר שיתן הגט לידה או ליד שלוחה שכן נהגו בכל שטרי שליחות ולמאן דאית ליה טעם האיסור משום ביזיון דבעל הכא איהו לא קפיד שהרי מזכירין שהיה לו כח מן הבעל במינוי שליח זה ואע"פ ששטר השליחות אינו מקויים כיון דקיום שטרות דרבנן פסקינן לקולא עכ"ל עיין בתשובת הרשב"א שאכתוב בסימן זה בסוף : **אבל** אם אמרה לשליח הבעל לפני עדים תהיה גם שלוחי לקבלה ה"ז ספק מגורשת וכולי שם בפרק התקבל ההוא גברא דשדר גטא לדביתהו אשכח' דקא לייש' א"ל הא גיטיך א"ל ליהוי בידך ופרש"י ותהיה אתה שליח לקבלה אמר רב נחמן אם איתא לדרבי חנינא עבידנא בה עובדא א"ל רבא ואם איתא לדרבי חנינא עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל ופרש"י שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לא ניתק משליחות הראשון עד שלא היה שהות לחזור אצל שלוחו ולומר לו עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות ואסיקנא דספיקא הויא וחולצת ולא מתייבמת וכתב הר"ן אמר להוי פקדון בידך זו היא גירסת הרי"ף אבל בנוסחאות בגמרא כתוב א"ל להוי בידך כלומר ותהא את שלוחי לקבלה ובודאי דבהך נוסחא לי גרסי אבל אמרה להוי בידך בלא לי לא מהני דלא משמע דאיהי עבדא ליה שליח קבלה והכי מוכח בירושלמי ובתוספתא וכן משמע במתני' ובריית' ולהוי פקדון בידך שגורס הרי"ף כיהא לי בידך דמי דבעלה לאו לפקדון יהביה ניהליה וכ"כ הרשב"א וכתב שזה גם כן דעת הרמב"ן וכן יראה מדברי הרמב"ם שכתב בפרק ו' הבעל ששלח גט לאשתו וכולי אמרה לו בפני עדים יהיה גט זה פקדון אצלך או שא"ל הרי את שליח לקבלו לי הרי דביאה פקדון לא כתב לי וכהרי אתה שליח לקבלו כתב לי וכ"ש באומרת יהא בידך שצריכה לומר לי ומ"מ במה שכתב לי בהרי אתה שליח לקבלו נראה שחלוקים עליו הרמב"ן והרשב"א שכתב הרשב"א עוד ומיהו התקבל סתם כתב הרמב"ן דנראה דמשמע לי ולא בעי לי ודבר פשוט שאמירה זו צריכה להיות בפני עדים וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל : **נערה** המאורסה אע"פ שמתגרשת בקבלת גטה שנערה המאורסה מתגרשת בקבלת גיטה לידה או ליד אביה מבואר משנה פרק התקבל (דף סד :) נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גטה רבי יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחד אלא אביה מקבל את גטה בלבד וידוע דהלכה כתנא קמא ופרש"י היא ואביה או היא או אביה ופשוט הוא · ומ"ש אינה יכולה לעשות שליח לקבלה פשוט בפרק האיש מקדש (מד :) בעא מיניה רבא מרב נחמן נערה מהו שתעשה שליח לקבל גטה מיד בעלה א"ל אין עושה שליח ופרש"י מהו שתעשה שליח לקבל גטה בחיי אביה וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפרק התקבל וה"מ בחיי אביה אבל לאחר מיתת אביה כיון שהביאה ב' שערות עושה שליח לקבלה וכן פשוט שם בסוגיא פ' האיש מקדש וממילא משמע דכשנשאת דינה כמי שאין לה אב וכדתנן בפ' נערה (מח :) משנשאת אין לאביה בה רשות : **קטנה** אפילו אין לה אב או שנשאת אינה יכולה לעשות שליח וכולי ג"ז משנה בפרק התקבל (סה ·) קטנה שאמרה התקבל לי גטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה הבעל להחזיר יחזיר שאין הקטן עושה שליח אוקימנא בהאיש מקדש בשאין לה אב דאי בשיש לה אב אפילו נערה נמי אינה עושה שליח וכדפשט ליה רב נחמן לרבא וכבר כתבתי בסמוך דנשאה דינה כאין

לה

לי גטי אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכא דמיגרש דלכי מתוודע ליה דלא מצי לשוייה שליח לקבלה ניחא ליה דלהוי שליח להולכה וזכי לה נמי זכי והולך קאמר וכן התקבל והולך קאמר לה אבל בשא"ל הילך כמו שאמרה גרע טפי דאין כאן שליחות ולא אמרינן הכא כיון שנתן עיניו לגרשה וכו' כנ"ל העולה מפשט הסוגיא למסקנא וכ"כ ה"ה בשם ב"ה דאם א"ל התקבל מכי מטא גיטא לידה מיגרשא ומביאו ב"י וכתב עוד הרשב"א לחלק דאפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת ועיין בחדושי הרשב"א במ"ש בד"ה ולענין פסק הלכה וכולי וכש"ע פסק דמיגרשא :

קמא האשה יכולה לעשות שליח וכו' פלוגתא דרב ורבי חנינא בפרק התקבל סוף (דף ס"ג) ופסקו רוב פוסקים כר' חנינא דאשה עושה שליח לקבל לה גיטא מיד שליח בעלה וסה"ת פסק כרב דאין האשה עושה שליח לקבל לה גיטא מיד שליח בעלה מ"ט דרב א"א משום בזיון דבעל קסבר קלותי בעיני שאינה מקבלתו בעצמה דאילו כי עבדה שליח לקבל מיד הבעל אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד א"א משום חצרה הבאה לאחר מכאן לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דהוא לאו גיטא הוא דבעינן ונתן בידה או בחצרה וזה בשעה שנתן לא היה החצר שלה וגזרינן שלא יקח שליח האשה מיד שליח בעלה דדמי להא שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואח"כ עשתה היא שליח לקבלו ואתו נמי למימר חצר הוי שליח הבעל ופסקנאתו היא נעשה החצר עכמו שלוחה מאי בינייהו דקדמה איהי ושויא שליח מעיקרא קודם שמסר הבעל הגט ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצר' הבאה לאחר מכן עכ"ל וכתבו התו' הנ"ל דאיכא בינייהו היכא דלא קפיד הבעל וכ"כ הרשב"א וכתב עוד היכא דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא משום חצרה הבאה לאחר מכאן ליכא משום בזיון דבעל איכא ואע"ג דאיהי לא איכוונה לבזותו דהא מעיקרא שויא ליה איהי שליח מ"מ בשעה שמסרו בעל לשליח מיקפד קפיד דלא לימסריה שליח אלא לידה ולא ליד שלוחה משום בזיון · והיכא דשמע הבעל ולא קפיד משום חצרה הבאה לאחר מכאן איכא ומשום בזיון ליכא דהא שמע ולא קפיד ואפשר דלמ"ד משום בזיון הוי גט בטל דאורייתא דבקפידא דבעל תליא מילתא ואנן סהדי דקפיד וכיון דקא קפיד ה"ז גט בטל ומתייבמת אבל למ"ד משום חצרה הבאה לאחר מכאן ד"ת כשר והוי גט פסול מדבריהם וחולצת ולא מתייבמת עכ"ל ורבינו דכתב בשם סה"ת בסתם שאינה יכולה לעשות שליח לקבלו ולא כתב הני חלוקי דינים נראה דטעמו משום דאזלינן לחומרי הכא והכא משום דלא נודע לנו איזה טעם עיקר אליבא דרב וכך כתב הגהת מיימונית פרק ו' והכי נקטינן לחומרא באיסור א"א והויא ספק מגורשת :

נערה המאורסה וכולי משנה פרק התקבל (דף ס"ד) פליגי בה ת"ק ור"י והלכה כת"ק דהיא או אביה מקבלין את גיטא ומה שכתב שאינה יכולה לעשות שליח וכולי פשוט פרק האיש מקדש :

קטנה אפי' אין לה אב וכולי משנה פרק התקבל (דף ס"ה) שאין קטן עושה שליח ואוקימנא בהאיש מקדש בשאין לה אב דאי ביש לה אב מאי איריא קטנה אפילו נערה נמי אינה יכולה לעשות שליח :

ומ"ש

פרישה

סי' קמא (א) **הרי** זה ספק מגורשת (ר"ל עד שיגיע הגט לידו ואז תתגרש ודאי כ"פ) משום דהוי שליחות שאינה חוזרת אצל הבעל גמרא ופירש רש"י שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה שהות לחזור אצל שלוחו ולומר לו עשיתי שליחותך ושליחות שאינו ראוי לחזור ולהגיד אינה שליחות ואסיקנא שם בגמ' דספיקא הוא (ועוד סברא הוא דכתיב ונתן בידה שיהיה הנותן והמקבל שני גופים כן הביא רמ"י כ"פ) : (ב) **שאינה** יכולה לעשות כו' רצה לומר אפי' ספק לא הוי (והטעם משום בזיון הבעל שיאמר שקל הוא בעיניה שאינה רוצה בעצמו לקבלו ומקפיד על כך כ"פ) : (ג) **אינה** יכולה לעשות שליח כו' דלא אלימי ידה כיד אביה לענין זה גמרא בפרק האיש מקדש דף מ"ד ע"ב אבל אביה יכול לעשות שליח לקבלו : (או שנישאת כו' דשוב אין לאב רשות בה כ"פ) : (ד) **קטנה** אפי' כו' דאין שליחות לקטן ולקטנה : (ושוב חזר בו רש"י כו' ז"ל הר"ן וטעמא דמילתא דכיון דנערה נמי ברשות אביה היא אעפ"י כן היא עצמה מקבלת גיטה ה"ה קטנה כל שיש לה דעת מצי זכייא לנפשה כ"פ) :

וכן

חדושי הגהות

ולמלט נפשם מן השמד אלא מאחר שנשתמדו אף אם תחלתם באונס אח"כ פרקו עול שמים נתקו מוסרות התורה מעליהם ומרצונם הולכים בחוקות העכו"ם ועוברים על כל מצות התורה ולא עוד אלא שרודפים אחר היהודים האומללים אשר ביניהם להעלילם כדי להכחידם מעם ולא יזכר שם ישראל עוד וכו' הנה אלה וכיוצא בהם אין להם חלק באלקי ישראל ואין צריך לומר שהם פסולים לעדות אלא הם פחותים מן העכו"ם ומורידין אותם ולא מעלין אע"פ שהיה תחלתם באונס ויש אחרים שהיו יוצאים בלב שלם ובנפש חפיצה מן השמד אלא שאין יכולת בידם לא יספוק אשר בידם אל ההוצאת המרובית שיש להם לעשות להוציא עצמם ונשיהם ובניהם וטפם ואולי יספוק להם להוציא עצמם אבל הם יראים פן בהניחם אנשי ביתם בין העכו"ם יתערבו בהם וילמדו ממעשיהם ולא יצאו משם לעולם והם בוחרים להתעכב שם למען הביא את בני ביתם בכפל רכן התורה ומצותיה עד ירחמו עליהם מן השמים ויפתחו עליהם שער הצלה ובבתיהם הם נזהרים מלהתגאל בטומאת העבירות זולתי בשעת הסכנה ובמקום סכנה · ואלה אף אם לפי האמת כל שאפשר להם להציל עצמן חייבין להציל אף אם יעזבו בניהם ובני ביתם שאהבת השם ותורתו קודמת לכל ואח לא פדה יפדה איש וגו' עם כל זה נ"ל שאינם פסולין להעיד שהרי אין חושבין לעושי עבירה בעכבתם כיון שעושין כן כדי שלא יטמעו בניהם בין העכו"ם ודמיא לדרא דפרק זה בורר (כו :) הנהו קבוראי וכו' · ולכן בגט האשה אשר עדיו מן האנוסים אשר נשארו בארצות השמד ראוי לחקור הרבה בענינם מאיזה מין הם וכו' ואם הם ממין שהם כשרים להעיד לפי הדרכים שכתבתי למעלה מכשירין הגט ומתירין האשה להנשא אבל אם הם ממין הפסולין לפי מה שכתבתי אין מתירין אותה לינשא ע"כ : **קמא א** ע' בתשובה כלל מ"ח סי' ט' (כה"ג) :

הך

)*(

אב או שנישאת אינה יכולה לעשות שליח לקבלה אבל היא בעצמ' מקבלת אותו בד"א שאין לה אב או שנישאת אבל אם יש לה אב והיא ארוסה בהא איכא פלוגתא דרש"י פירש בתחלה דוקא אביה מקבל גיטה ולא היא וכן פירשו רבינו האי והרי"ף ושוב חזר בו רש"י ופירש שהיא בעצמה יכולה לקבלו (ה) וכן פר"י וכתב א"א הרא"ש ז"ל וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא ראוי לנו להחמיר שלא תקבלנו אלא ע"י אביה והא דקטנה מתגרשת ע"י עצמה כשיש בה דעת להבחין בין גיטה לחפץ אחר כגון בת ו' ובת ז' דהיינו (ו) בפעוטו' שמקחן מקח וממכרן ממכר ומפרשי ליה כבר ו' וכבר ז' כל חד וחד לפום חורפיה (ז) אבל פחות מכאן אינה יודעת לשמור גיטה ואינה מתגרשת בו ופירש רש"י אפילו בקבלת אביה אבל רבינו חננאל פירש דוקא בקבלתה אינה מתגרשת אבל אם יש לה אב והיא

עדיין

ומ"ש אבל היא בעצמה מקבלת אותו כד"א שאין לה אב וכולי הא דכתב דבאין לה אב או שנישאת דמקבלת את גיטה בעצמה לד"ה הוא פשוט במשנה קטנה שאמרה התקבל לי גטי אינו גט עד שיגיע גט לידה דאף למאי דמשני בפרק האיש מקדש כשאין לה אב שמעינן דאם הגיע גט לידה מגורשת אלא דביש לה אב איכא פלוגתא כמו שכתב רבינו וכתב ב"י וגם הרא"ש כתב בפרק התקבל שכן עיקר כפרש"י בתר חזרה ולפיכך יש לתמוה על רבינו שכתב בשמו וכיון דאיכא פלוגתא דרבוואתא ראוי להחמיר וכולי לכך נ"ל שצ"ל ולכתוב וכ"כ א"א הרא"ש דהשתא מ"ש רבינו וכיון דאיכא פלוגתא דרבוואתא ראוי להחמיר וכולי דברי עצמו הן ולא דברי הרא"ש עכ"ל ותימה גדולה הלא הרא"ש עצמו כתב במסקנתו וכיון דפליגי בה רבוותא ראוי להחמיר וצ"ל שהב"י הבין כיון דכתב הרא"ש תחלה שכן עיקר כפרש"י א"כ בע"כ הא דכתב בסוף דבריו וכיון דפליגי בה רבוותא ראוי להחמיר מדברי ר"י ב"ר מאיר הוא דלאחר שהביא ראייה לפי' רש"י כתב וכיון דפליגי בה וכולי וליתא דא"כ אמאי כתב רבינו האי כיון דפליגי בה וכולי ע"ש עצמו ה"ל לכתבו ע"ש ריב"ס אלא האי וכיון דפליגי וכולי הוא מסקנת הרא"ש עצמו ומ"ש תחלה שכן עיקר כפר"י אין זה אלא לשון התוס' שהעתיק הרא"ש וז"ל מוכח מתוך פרש"י וכולי עד נותן לה יד האב שכל זה כתבו התוספות בד"ה נערה המאורסה וכולי שכתבו שכן עיקר כפרש"י לבתר חזרה ור"י ב"ר מאיר הביא ראיה וכולי ואחר כך כתב הרא"ש מסקנתו וכיון דפליגי בה רבוואתא ראוי להחמיר וכ"ז נלפע"ד אמת דלא כפי' ב"י ופסקו והכי נקטינן להחמיר כהרא"ש והרמב"ן כתב טעם הגון לחלק בין נערה לקטנה בזה דבנערה הויא כאילו היא שליח האב דירדה תורה לסוף דעתו של אב שהוא רוצה שתכניס עצמה לרשותו ואין לו קפידא בגירושין כיון שכן בע"כ שלא מדעתו משא"כ בקטנה דאין שליחות לקטן ע"כ: **והא** דקטנה מתגרשת ע"י עצמה וכו' בפרק התקבל (דף ס"ד וס"ה) וע"פ גירסת רש"י והתו' שהסכים אליהם הרא"ש דלא כגי' האלפסי דגורס איפכא משום דלהפקיע קידושי דאורייתא ע"י גט בעינן דעתא רבתא בת ו' ובת ז' כלומר אבל לענין שתהא מתקדשת למיאון אפילו פחותה מבת ו' כגון צרור וזרקו אגוז ונטלו נמי מתקדשת וצריכה מיאון כדלעיל בסימן מ"ג דכיון דקידושין מדרבנן נינהו לא בעינן דעתא רבתא · ומ"ש כגון בת ו' ובת ז' בסוף הנזקין קאמר במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפיה ורבינו לא הביא אלא כבר ו' כבר ז' לאורויי דבפחות מכן אפילו חריפא ביותר אינה יודעת לשמור גט ואינה מתגרשת ופי' רש"י אפי' בקבלת אביה שם משום דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת וזו כיון שחוזרת הלכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת אבל ר"ת מפרש דכיון דיש לה אב הוא שומרה מלחזור :

וכשהיא

אב : ומ"ש אבל היא בעצמה מקבלת אותו יתבאר בסמוך בס"ד : **בד"א** שאין לה אב או שנשאת אבל אם יש לה אב והיא ארוסה בהא איכא פלוגתא וכולי בפרק התקבל (דף סד :) תנן נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה ופרש"י או היא או אביה היא יש לה יד דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היא מהוה את עצמה והיא מקבלת את גטה והשתא נמי ל"ש אלמא דסבירא ליה דוקא נערה אבל קטנה אינה מקבלת גטה וכ"ד הרי"ף בהדיא בפרק התקבל גבי הא דאמר רבא ג' מדות בקטן וכתב הר"ן בהאיש מקדש שזה דעת רבינו האי ז"ל :

ב"ה ונראה דבריו שכן דעת הרמב"ן וכתב דהכי משמע בירושלמי :

וכן דעת הרמב"ם בפ"ב וכן דעת הראב"ד במסכת קידושין בפרק האיש מקדש (דף מג :) איתא להא מתני' ופרש"י נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גטה ה"ה לקטנה והא דנקט נערה להודיעך כחו דרבי יהודה וכתבו התוס' שכן עיקר דה"ה לקטנה וכתבו בפרק התקבל ראיה לדבר וכתב הר"ן וטעמא דמילתא דכיון דנערה נמי ברשות אביה היא אע"פ כן היא עצמה מקבלת את גטה אף בקטנה יש לומר כל שיש לה דעת דמאי זכיה לנפשה כן דעת הרז"ה ז"ל וכן דעת בעל העיטור ז"ל (וגם הרא"ש כתב בפרק התקבל שכן עיקר ולפיכך יש לתמוה על רבינו שכתב בשמו וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא ראוי לנו להחמיר וכולי לכך נראה לי שצריך להגיה ולכתוב וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל דהשתא מה שכתב רבינו וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא ראוי להחמיר וכולי דברי עצמו הן ולא דברי הרא"ש) (ב"ה כ"ז צריך למחוק ולכתוב במקומו ומ"ש רבינו בשם הרא"ש כיון דאיכא פלוגתא רבותא ראוי לנו להחמיר כולי בפרק התקבל : ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת א' וכמה רבוותא הכי ס"ל נקיטינן כוותיהו ב ומיהו כל היכא דאיפשר ראוי לחוש לדברי החולקים עליהם (א) ב"ה ע"ז צריך להעביר הקולמוס :

כתבו התוספות בפ"ק דקידושין (דף י' ·) גבי הא דאיבעיא לן ביאה נשואין עושה או אירוסין עושה ונראה לר"י שאין האב יכול לקבל גט לבתו קטנה משנשאת והביא ראיה לדבר מהירושלמי וכן כתב הר"ן בפ' התקבל:

כתוב בתשובת הרשב"א (סי' תשפ"ט) מעשה בא' שהשיא בתו קטנה וקבל קדושין כשהיא קטנה ולא נשאת ועכשיו רוצה להתגרש מן האירוסין ונסתפקו מי יקבל גיטה לפי שאין אנו יודעים אם היא עדיין קטנה ואביה ולא היא מקבל גטה או אם נערה ובין היא ובין אביה מקבלין גטה דהלכה כרבנן או גדולה ויצאה מרשות אביה והיא ולא אביה והעולה בידינו שתעשה היא שליח לקבלת אביה ויקבל גטה על ענין זה שאם היא גדולה תהא מגורשת מתורת שליחות כדאיתא בירושלמי גבי משנת התקבל לי גיטי צריכי שני כיתי עדים הדא אמרה קרוב נעשה שליח ואם היא קטנה או נערה שאינן יכולות לעשות שליח תהא מגורשת מחמת שהיא ברשותה זאת ועוד אחרת שיאמר האב לסופר לכתוב שני גיטין ולעדים ולחתום ויתן אחד לה ואחד לאביה וממה נפשך מגורשת :

תשובה כל מה שאמרת יפה אמרת שאפשר לאביה לקבל גטה בשליחותה וממ"נ מתגרשת או לכתוב שני גיטין אילו היה הענין צריך לכך אבל אין צורך לכל מה שאמרת שאני רואה שאתם סוברים כי קטנה שאינה יכולה לקבל גטה היינו שאין לה יד כלל ואפי' קבלה גטה מדעת אביה וזה אינו כלל ואינו צריך לפני' אלא אם קבלה גטה מדעת אביה מתגרשת היא בלא ספק ולא נחלקו רבי יהודה וחכמים אלא בנערה שקבלה גטה מדעת עצמה שלא מדעת אביה והיינו דאמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת ואילו לדעת האב אין כאן ב' ידים זוכות אלא יד האב שמדעתו הוא מקבלתו ועוד דבפרק האיש מקדש נחלקו ר' יוחנן ור"ל אם כמחלוקת בגירושין כך מחלוקת בקידושין אם לאו ורבי יוחנן סבר מחלוקת בגירושין אבל בקידושין ד"ה אביה ולא היא ואילו במקבלת מדעת אביה אפי' בקדושין ד"ה אפי' קטנה מקודשת וכדאית' בהדיא בפ"ק דקידושין (יט ·) ועוד ראיה דהא קא מפר' התם טעמיה דר"י דמחלק בין קדושין לגרושין ואמר גרושין דמכנסת עצמה לרשו' אביה בין היא בין אביה קידושין דמפקעת עצמה מרשות אביה אביה ולא היא כלומר אינה יכולה להפקיע עצמה מרשות אביה אלא מדעת אביה ואקשינן והרי מאמר דמפקעת עצמה מרשות אביה ותניא קטנה מן האירוסין אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה והנערה בין מדעת אביה בין מדעת עצמה הנה מבואר כי על ידה ועל יד אביה היינו מדעת עצמה בלא דעת אביה ועל דעת אביה שלא מדעתה ומעתה אין צריכי' אתם לכל כך אלא נותן גטה על ידה ג מדעת אביה מחשש קטנה ושפיר דמי :

(ב"ה) (ב) אח"כ מצאתי יה"ר לוי ן' חביב ז"ל שכתב על תשובה זו כלשון הזה ראיתי להודיע למעיין בתשובה זו שלא יסמוך עליה לעשות מעשה לכתחילה שתקבל הקטנה גט ע"י עצמה אפי' מדעת אביה ואע"פ שדברי הרשב"א כתבם ג"כ הרמב"ן פ"ק דקדושין עם כל זה אין לעשות מעשה על פיהם באיסור א"א לכתחילה אפי' להר"ן וכתב שם דדוקא בקדושי כסף אומר אדם לבתו צאי וקבלי קדושיך לא בקדושי שטר והביא ראיה לזה וא"כ לדעתו ה"ה בגט שלא תתגרש הקטנה ע"י קבלתה הגט בעצמה אע"פ שיהיה לדעת האב ואפילו במאמרו שאמר לה צאי וקבלי גיטך וכמו שאינה מתגרשת ע"י עצמה שלא לדעת אביה אם היא קטנה שאינה יודעת לשמור את גיטה לדעת כל הפוסקים או אפי' יודעת לשמור את גיטה לדעת הרי"ף והנמשכים אחריו כמו כן אינה מתגרשת ע"י עצמה אפילו ע"י אביה ואפילו במאמרו ויותר מזה כתב ב"י בפרק הנזכר בהסכמת הראב"ד והריטב"א שאין קטנה מתגרשת על ידה אע"פ שאמר לה אביה צאי וקבלי גיטך עכ"ל הר' לוי ן' חביב ז"ל : כתב הר"ן בפ"ק דקדושין מהא דאמר רבא אמר רב נחמן כתב לו על הנייר או על החרס בתך מקודשת לי וכו' ולפ"ז אף הקטנה המתגרשת ע"י אביה צריך לכתוב בגט בתך פלונית זהו מה שאני הוכך כזה להחמיר עכ"ל ושמעתי כי בפני הרב ה"ר אליה מזרחי ז"ל נתגרשה קטנה ע"י אביה וצוה להכתיב ב' גיטין א' בנוסח הפשוטה וא' שהנוסח שלו כמדבר עם האב ותרוכית ית ברתך פלונית דהות ארוסתי מקדמת דנא וכדו פטרית ותרוכית יתה דתהוי רשאה ושלטאה בנפשאה למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין וכן כל שאר רשונות הגט בלשון נסתר לאשה בלשון נוכח לאב וכ"כ הרב רבי לוי ן' חביב ז"ל ששמע בשם הרב הנזכר וכל זה לכתחילה אבל בדיעבד אם לא כתב אלא נוסח של הגט הפשוט שריא וכ"כ מהר"ר איסרלן ז"ל בכתביו סי' מ"ו וכ"כ מהר"ל ן' חביב ז"ל בתשובה :

והא דקטנה מתגרשת על ידי עצמה כשיש בה דעת וכו' ג"ז משנה בפ' התקבל (שם) וכל שאינה יכולה לשמור את גטה אינה יכולה להתגרש ומפרש בגמרא איזו היא קטנה שיודעת לשמור את גטה כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר ואיתא תו בגמרא שם (דף סה ·) אמר רבא שלש מדות בקטן צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר (במטלטלי) וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה הגיעו לעונות נדרים נדריהם נדר וכו' והרי"ף והרשב"א מחליפין הגירסא דבמדה ראשונה גורסין וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה ובמדה שנייה גורסי' וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון וכתב הרא"ש דטפי מסתבר כגי' רש"י וכן דעת התוספו' שכתבו כל שמבחנ' בין גטה לדבר אחר היינו בפעוטות כדאמרי' לקמן וכנגדן בקטנה מתגרשת : **וכתב** הר"ן שכן גורס הרז"ה והרמב"ם בפ"ב סתם דבריו וכתב אם מבחנת בין גטה לדבר אחר הרי זו מגורשת משיגיע הגט לידה ומ"מ נראה שדעתו נוטה לגי' רי"ף [illegible] אילו היה גורס כפירוש רש"י ה"ל לפרושי דהיינו כבת שש או בת שבע שהוא עונת הפעוטות וגם בפ' ד' מהלכות אישות גבי קטנה המתקדשת למיאון משמע שנוטה קצת לגרי"ף ואף על פי שגם שם דבריו סתומים ה"ה כתב לדעתו גירסת הרי"ף זכרונו לברכה ורבינו סתם דבריו כדעת הרא"ש ושיעור הפעוטות מפורש בסוף הניזקין מחוי רב יהודה כבר שית כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר ט' כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפיה : **ופרש"י** אפי' בקבלת אביה שם בפרק התקבל תנו רבנן קטנה שיודעת לשמור גטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גטה אינה מתגרשת ופרש"י אינה מתגרשת דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת הילכך אפי' בקבלת אביה אינה מתגרשת וכתבו התו' ור"ת מפרש דעל ידי אביה מתגרשת והורה כך הלכה למעשה דהא לר' ינאי דדריש התם מונחן בידה וכו' וטעמא כיון שיש לה אב הוא שומרה מלחזור ובפרק

חרש

דרכי משה

קמא (א) ונראה מדברי ב"י דקטינן לחומרא וכן נראה מדברי המרדכי פרק האיש מקדש ע"ד ובהגהות מרדכי דף תרי"ו ע"ג וכ"נ מדברי הר"ן פרק האיש מקדש דף תר"ם ותרמ"א ופרק התקבל דף תקפ"ד ע"ב ובמרדכי פרק התקבל ע"ג משמע להקל וכב"י דיש להחמיר לכתחלה מיהו במקום דאי אפשר יש לסמוך אדברי המקילין : (ב) ועיין בתשובותיו סי'

פרישה

(ה) **וכן** פר"י וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל וכן סגיה ב"י) ומ"ש אמר כך וכיון דאיכא פלוגתא דברי עצמו ולא דברי הרא"ש כ"פ) :

(ו) **כפעוטות** עיין לקמן בח"מ סי' רל"ה : (ז) **אבל** פחות מכאן כו' דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחו ואינו חוזרת ורבינו תפס סבירא ליה כיון שיש לה אב הוא משמרה מלחזור (יש לה תורת חצר כו' דחצר משום ידה אתרבאי מדכתיב ונתן בידה וידה רשותה משמע כדכתיב ויקח את כל ארצו מידו ובסג"מ דה"ה דיש לה גם כן ד' אמות כמו גדולה כ"פ) :

צריכה

חדושי הגהות

ב הך ומיהו כל היכא דאפשר וכו' אין לו הבנה כלל דכיון שכתב לפסוק כהרי"ף ורמב"ם שמחמירים היאך שייך תו לומר ראוי לחוש וכו' הא קולא היא וראיתי שכבר עמד ע"ז הרב בעל עצמות יוסף (קידושין מג ·) והנה באמת הרב"י בבד"ה מחקו מן הכפר אמנם בד"מ העתיק שהב"י פסק דיש להחמיר לכתחלה ובמקום דא"א יש לסמוך אמקילין מזה נראה שהיה לפניו הגי' להיפך ומיהו כל היכא דאי אפשר ראוי לסמוך אדברי החולקים וכ"נ ג"כ מדברי ב"י בש"ע בסי' קנ"ד ע"ש : ג כבר חזר הרב"י בעצמו מדברים אלו כמבואר בבד"ה

עדיין ברשותו מתגרשת בקבלה ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל וכל היכא שיש לקטנה יד לקבל גיטה יש לה תורת חצר (ד) לקבלו שאם זרקו לתוכו מגורש' כשהיא עושה שליח לקבל' (ס) צריכ' לעשותו בפני ב' עדים (ט) וצריך השליח לקבל הגט בפני שנים אפילו אם השנים המעידים על השליחות הם המעידים על קבלת הגט או אחד מעיד על השליחות ואחד מעיד על הקבלה ואחד מצטרף עם כל אחד להיות מעיד על זה ועל זה כתב בעל העיטור מה שצריך שנים על הקבלה דוקא כשאין השליח כשר אבל אם הוא כשר (י) מצטרף עם עד אחר כתב הרמב"ם בד"א כשאבד הגט או נקרע (יא) אבל אם יוצא מתחת יד שליח קבלה אין צריך עדים (יב) אפי' נתנו לה הבעל בינו לבינה כשר אע"פ שלכתחלה לא יתן לו אלא בפני עדי מסירה (יג) וכ"כ בשליח הובאה שלכתחלה נותנו לה בפני שנים עבר ונתנו לה בינו לבינה (יד) יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ואם מת הואיל והגט יוצא מתחת ידה מקויים בחותמיו ה"ז גט כשר ולמאי דכתבינן לעיל דאף באשה עצמה אם לא נמסר לה (טו) בפני עדים פסול א"כ הוא הדין נמי בשלוחה המקבל אותו ומיהו הא דבעינן שצריך שתביא שני עדים שנמסר לה בפניהם מיירי כשאין מכירין חתימת העדים החתומי' על הגט (טו) אבל אם נתקיימו חתימ' העדים שעל הגט אין צריך שתביא עדי מסירה בפנינו רק שיאמר השליח שקבלו בפני שנים ומתירין אותה על פי הגט שחתום בעדים שאנו תולין שבא לידו כראוי כדפירשתי לעיל ובשליח הובאה והולכה כתב הרמב"ם שאין צריך לעשותו בעדים (יז) שאין מקום לעדים (יח) בשליחות זה אלא להודיע אמיתת הדבר לפיכך אם

הודו

חרש הסכים הרא"ש לדעת ר"ת וכתב הרשב"א שכן דעת רבי' האי וכה"ג וכן דעת הרמב"ם בפרק ב' מהלכות גירושין שכתב המקדש קטנה על ידי אביה וכולי אביה מקבל גיטה ולא חילק וכשמתגרש' על ידי עצמה חילק בין מבחנת בין גיטה לדבר אחר לאם אינה מבחנת (ג) :

וכל היכא שיש לקטנה יד לקבל גיטה וכו' פשוט בפ"ק דמציעא (דף י') : **כשהיא** עושה שליח לקבלה צריכה לעשותו בפני שני עדים וכו' גם זה בפרק התקבל (דף סג :) משנה האשה שאמרה התקבל לי גטי צריכה שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע אפי' הם הראשונים והם האחרונים או א' מהראשוני' וא' מהאחרונים ואחד מצטרף עמהם : **וכתב** בעל העיטור לקמן בסמוך גבי גט שליח הולכה משמע מדברי הרא"ש שהוא חולק על בעל העיטור (ה) שפירש הירושלמי שאמר ואין השליח משם השנים שהרי הוא בא במקום בעל משמע דכל היכא שבא במקום בעל דבר אינו עולה לעד ואם כן שליח קבלה שבא במקום האשה אינו עולה לעד אבל להרמב"ם דסבירא ליה דשליח הולכה עולה במקום עד אחד איפשר לומר דהוא הדין לשליח קבלה :

כתב הרמב"ם בד"א כשאבד או נקרע וכו' בפ"ז מהלכות גירושין וכתב ה"ה דנפקא ליה ממה שאמרו בפ' התקבל (סד·) מי נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמני' ואע"פ שהסוגיא נאמרה לרב חסדא דאמר גבי בעל אומר לפקדון ושליח אומ' לגירושין השליח נאמן ופליג אדרב הונא דאמר בעל נאמן דעת רבינו כדעת ההלכות שפסקו כרב חסדא כמ"ש בפי"ב ואף רב הונא פירשו ז"ל שלא אמרו אלא כשהאיש והאשה בעיר אחת ומ"מ יש מי שפסק כרב הונא ולדבריהם כל שהבעל ואשתו בעיר אחת צריך השליח שיביא עדים שקבלו ואף ע"פ שהוא קיים בידו ובתשובות להרי"ף מבואר כדברי רבינו עכ"ל וכדברי הרב המגיד משמע מדברי הרשב"א דכי פריך מדתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים ואמאי ליהמניה לשליח לא פריך אלא לרב חסדא וא"כ כי שני מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמניה כלומר שכבר הגט קרוע האי שינויא ליתיה אלא לרב חסדא אבל לרב הונא אפי' בדנפיק גיטא מתותי ידיה צריך שני כיתי עדים אבל הרא"ש כתב דכי פריך וליהמניה לשליח פריך גם לרב הונא דאמר בעל נאמן דמכל מקום מתני' איירי בגט שהוא ביד שליח ואין בעל מכחישו ולפי זה כי שני מי נפיק גיטא מתותי ידיה אפילו לרב הונא איתיה ואפשר ד דהרמב"ם מפרש כדברי הרא"ש ודבריו הם כב"ע דכי נפיק גיטא מתותי ידיה שלם כל שאין הבעל מכחישו שליח נאמן אפילו לרב הונא : **ודע** שמה שכתב הרמב"ם שאם יוצא מתחת יד שליח קבלה אין צריכין עדים היינו דוקא עידי קבלה אבל לעולם צריך עידי אמירה וכן כתבו רש"י והתוספות בפרק התקבל וכן משמעות דברי הרמב"ם דבעידי קבלה דוקא הוא דאמר דאין צריך : **וכן** כתב בשליח הובאה וכו' גם זה בפ"ו בין בשליח קבלה ובין בשליח הובאה אזלא לטעמיה שכתב בפ"א שאם עדים חתומים על הגט אפילו נתנו לה בינו לבינה כשר בדיעבד ושליח קבלה שהוחזק בעדים שא"ל קבל לי גיטי כיד האשה דמי וכל שיוצא מתחת ידו חתום בחותמו אפילו נודע לנו שנמסר שלא בעדים כשר בדיעבד · ובסימן קל"ג נתבאר דעתו ודעת חולקים עליו וזהו שכתב רבינו · ולמאי דכתוב לעיל דאף באשה עצמה אם לא נמסר לה בפני עדים פסול וכו' ומה שכתב רבינו רק שיאמר השליח שקבלו בפנינו שיעורו כך רק שיאמר השליח בפנינו שקבלו :

(ב"ה) ומצאתי נוסחא שכתוב בה רק שיאמר השליח שקבלו בפני שנים ומ"ש רבינו ומיהו הא דבעינן שצריך שתביא שני עדים שנמסר לה בפניהם מיירי כשאין מכירים חתימת העדים החתומים על הגט אבל אם נתקיים חתימת העדים החתומים על הגט א"צ שתביא עדי מסירה בפנינו יש לתמוה עליו שהרי בסי' קמ"ב גבי האשה עצמה מביאה את גיטה ואומרת בפני נכתב ובפני נחתם וכו' כתב שאם לא התנה עליה כך אינה צריכה לומר דבר כיון שגיטה יוצא מתחת ידה ועדים חתומים עליו ומתירים אותה להנשא אע"פ שאין מכירים חתימת העדים שעדים החתומים על הגט כמי שנחקרה עדותם בב"ד דמי כל זמן שאין מערער וכ"כ הרמ"ה עכ"ל ואע"פ שכתבתי שם שהראב"ד והרשב"א חלוקים בדבר מ"מ כיון שרבינו לא כתב שם חילוק לא הוה ליה לכתוב כאן סתם בהפך ואע"ג דהתם לענין שאינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אתמר והכא לענין להחזיקו שנמסר בעדי מסירה אתמר שטעם כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי עולה לכאן ולכאן · ועוד יש לדקדק עליו שאין לשונו מכוון שכתב ומיהו הא דבעינן שצריך שתביא שני עדים שנמסר לה בפניהם מיירי בשאין מכירים חתימת העדים וכו' והא לא נזכר לעיל שצריך שתביא ב' עדים שנמסר לה בפניהם דהא לא איירי לעיל אלא בידוע שלא נמסר לה בעדים ולדעת החולקים על הרמב"ם פסיל כשאין ידוע אם נמסר לה בעדים אם עדים חתומים בו מחזי שנמסר בעדי מסירה וכיון דלעיל לא הזכיר שצריך שתביא ב' עדים שנמסר לה בפניהם היכי שייך לומר על זה ומיהו הא דבעי שצריך שתב"א ב' עדים שנמסר לה בפניהם :

ובשליח הולכה והובאה כתב הרמב"ם בפ"ו ואין שליח הולכה והובאה צריך עדים וטעמו דכיון דנפיק גיטא מתותי ידה בדין הוא שיהא נאמן דהא הימניה בעל וכן כתב הר"ן בקידושין ריש האומר : **ומ"ש** רבינו שאין מקום לעדים בשליחות זה וכו' הוא לשון הרמב"ם בפרק שלישי מהלכות אישות

לענין

וכשהיא עושה שליח לקבלה וכולי משנה שם סוף (דף ס"ג) וכתבו וא"ת מאי אפילו אדרבה הכי עדיף טפי דלא הוי חצי דבר וי"ל משום דבכת אחת דומה לשקר דהיכי מתרמי שהיו בשעת אמירה ובשעת קבלה וכולי ועוד האריכו ע"ש בד"ה אפילו גם הרשב"א כתב שלשה יישובים בקושיא זו ע"ש : **כתב** הרמב"ם בד"א כשאבד הגט או נקרע וכולי ברפ"ז מה"ג כ"כ והכי משמע במשנה שם דתני בה צריכה ב' כתי עדים ב' יאמרו בפנינו אמרה וב' שיאמרו בפנינו קבל וקרע וכולי אלמא דדוקא בקרעו בעינן ב' עדים על הקבלה והכי משמע בגמרא דמשני הא דצריכה ב' עדים על הקבלה היינו דוקא בקרעו דאעפ"י דהקרעים בידו בפנינו אין נקרא שליש דליהמניה אא"כ שהשליש בידו דמיגו אי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר נאמן נמי על אמירתו אבל זה שקרעו אין בידו למוסרו בידה כמו שפירש רש"י אבל בדלא קרעו אלא יוצא שלם מתחת יד השליח ואין הבעל מכחישו אף רב הונא מודה דהשליח נאמן ואין צריך עדים על הקבלה והתוספות כתבו וז"ל דהנך קרעים שבידו שמא מצאו באשפה דדוק' כשהגט שלם בידו דהימני' הבעל ומסרו לו נאמן עכ"ל וזאת היא דעת רבינו דלקמן בסעיף ל"ג פסק כרב הונא דהבעל נאמן כשמכחישו לשליח וכאן הביא דברי הרמב"ם דביוצא שלם מתחת יד שליח קבלה א"צ עדים על הקבלה אלא ודאי דהכא דקאמר הרמב"ם כשאין הבעל מכחישו אף רב הונא מודה דאין צריך עדים על הקבלה וכמ"ש הרא"ש להדיא לשם ועל זה נתכוין ב"י במ"ש וז"ל ואפשר דהרמב"ם מפרש כהרא"ש ודבריו הם ככ"ע וכולי כלומר דדברי הרמב"ם הללו שהביא רבינו כאן דבלא נקרע אין צריך עדים על הקבלה אפשר לקיימם גם לשיטת הרא"ש דפסק כרב הונא דמודה כשאין הבעל מכחישו דהשליש נאמן כשיוצא שלם מתחת ידו אבל הרמב"ם גופיה פסק כרב חסדא דאפילו הבעל מכחישו השליש נאמן כמה שכתב להדיא בפרק י"ב ונראה דלהרא"ש ורבינו אע"ג דפוסקים כרב הונא אפ"ה בקרעו לא בעינן אלא שיעידו ב' עדים לפני ב"ד שבפנינו קבל וקרע אף על פי שאין מעידים שנתנו לו לגירושין דאף רב הונא מודה דהשליש נאמן כשאין הבעל מכחישו כדפי' וכתבו התוס' הא דקאמר בגמרא דצריכה ב' עדים על הקבלה משום דקי"ל כר"א דעידי מסירה כרתי מיירי שאין עדים חתומים על הגט אבל אם עדים חתומים בו כשר אם ראוהו בידו שלם דמסתמא נמסר בפני עדים ונעשה כדין וכולי וכמו שכתב רבינו בסמוך דלא בעינן עידי מסירה אלא כשאין מכירין חתימת העדים החתומים על הגט דחשבינן ליה כאילו אין עדים חתומים בו וכיון דאין השליש נאמן אלא מטעם מגו שהיה יכול למוסרו לאשה וכשאין מכירין העדים החתומים בו אפילו היה ביד האשה לא הוי גט בלא עדי מסירה וכמ"ש הרשב"א ולפ"ז הא דכתב הרמב"ם דכשהגט שלם ביד השליח א"צ עדים על הקבלה היינו דוקא כשמכירין חתימת העדים החתומים בו וע"ל בסימן קל"ג כתבתי דהאי פסול דקאמר רבינו לאו דוקא אלא ר"ל אינו גט גם כאן לשון פסול לאו דוקא הוא אלא אינו גט כלל :

ובשליח הובאה והולכה וכולי מבואר ברמב"ם רפ"ו דכשהבעל עושה שליח להוליך גט לאשתו זהו הנקרא שליח הולכה וכשהאשה שולחת שליח להביא לה גט מיד בעלה זהו נקרא שליח הובאה ובשניהם אינה מתגרשת עד שמגיע גט לידה ועיין במ"ש ה"ה דמביא ראיה

שאשה

דרכי משה

סי' תשפ"ט וכן הוא בתשובת מוהר"ם פדוה סי' ג' וע"ש : (ג) וכ"פ בהגה"מ דגיטין דף תרי"ז ובמרדכי פרק התקבל דף תקפ"ז כתב בשם ר"ת שעשה הלכה למעשה כדבריו ובהגהות שם וגדולי הדור לא סמכו על הוראתו והצריכו לה גט אחר כשהיה גדולה עכ"ל · כתב הר"ן פ"ק דקדושין דף תרכ"ה ע"ב דכשמגרש קטנה ע"י אביה צריך לכתוב בגט בתך פלונית וע"ש אבל מהרא"י כתב בפסקיו סי' מ"ו דכותבין כמו בשאר גט המערער על זה הוי בחרם ר"ת שמוציא לעז על גיטין כו' וכ"כ מוהר"ם פדוה סי' ג' וע"ש ובסי' א' שם · וכב"י בש"ע שלו דיש ליתן ב' גיטין וכן נ"ל כי מהרא"י ומהר"ם לא ראו דברי ר"ן כמבואר בתשובותיהן · וכתב מהר"ם סי' א' דיש לגרש הקטנה בדעת אביה ואז אין צריך לשנות בנוסח הגט : (ד) ובהג"מ פ"ה דה"ה דיש לה ג"כ ד"א כמו גדולה : (ה) כתב המרדכי ריש התקבל בשם תשובת מוהר"ם אע"ג דצריכה עדים מ"מ הבעל' יכול ליתן הגט לשליח אע"ג דלא ידע אי הוי שלוחה ולא חיישינן לב"ד טוען שישאוהו בלא עדים שעשאתו שליח לקבלה ומיהו משום חשש לעז יש להחמיר להצריך לברר שליחתן קודם נתינת הגט לידו עכ"ל הר"ם וע"ל

בסימן

פרישה

(ס) **צריכה** לעשותו בפני שני עדים אע"ג דלעיל בסימן ל"ה כתב רבינו בשם הרא"ש בקידושין שאפי' האשה יכולה לעשות שליח בלא עדים היינו משום דיש לחלק בין גט שבא להתיר ובין קידושין שבאו לאסור : (ט) **וצריך** לקבל הגט בפני שנים היינו עדי מסירה : (י) **מצטרף** עם עד אחר הרא"ש חולק על זה במה שפירש הירושלמי שאמר שאין השליח משם שניים כמו שכתב רבינו בסמוך בית יוסף (סעיף יט) : (יא) **אבל** אם יוצא מתחת יד שליח קבלה אין צריך עדים כו' כתב ב"י אבל מ"מ עדים שעשתה שליח קבלה בעינן אלא שאין צריך עדים שקבלו בפניהן : (יב) **אפי'** נתנו לה הבעל בינו לבינה הרמב"ם לטעמיה אזיל דסבר עדי חתימה למודים כרתי בדיעבד (כמ"ש רבינו בסי' קל"ג) : (יג) **וכ"כ** בשליח כו' רצה לומר שצריך ליתנו לה בפני שני עדים : (יד) **יטלנו** ממנה ויחזור הואיל ואפשר לתקן מחשב כלכתחילה : (טו) **בפני** עדים פסול וי"ל מ"ו האי פסול לאו דוקא אלא כלומר אינו גט וכדפרישית לעיל בסי' קל"ג עד כאן לשונו : (טו) **אבל** אם נתקיימו כו' והא דלעיל סימן קל"ג שאם גוף הדין לא כ"כ היינו משום דשם איירי שהעדי' חתימה בפנינו אבל כאן איירי בשליח שהביא גט ממקום אחר : (יז) **שאין** מקום לעדים ז"ל הרמב"ם בפ"ג מהלכות אישות דין ט"ו בעושה שליח לקדש לו אשה שאין מקום לעדים בשליחות האיש אלא להודיע אמיתת הדבר לפיכך אם הודו השליח והמשלח אין צריך עדים כמו שליח הגט כו' עד בכל דבר שלוחו של אדם כמותו ואין צריך עדים ובפ"ו דהלכות גרושין כתב שם דשליח קבלה שעושה האשה צריך לעשותו בעדים ואחר כך כתב דשליח הולכה או הובאה אין צריך לעשותו בעדים (וכתב ב"י דהא דלרמב"ם אין שליח האיש צריך עדים דוקא כשמסר לה גט שחתומים עליו עדים אבל אם אין עדים חתומים בו והלך השליח ומסרו לה בפני עדים ה"ז ספק מגורשת כמ"ש הרמב"ם סוף פ"ט כ"פ) : (יח) **בשליחות** זה ר"ל לאפוקי שליחות של קבלה וכמ"ש רבינו לעיל סתם ומשנה היא בפרק

המקבל

חדושי הגהות

ד ע' בב"ח שביאר היטב דברים אלו :

אמר

דבר והיינו נאמן על עצמו ה: **כתב** א"א ז"ל בין שליח האיש בין שליח האשה אין צריך שישמעו מפיהם וכו' כס"פ התקבל וכן כתבו הרשב"א והר"ן בפ' הנזכר בשם הרמב"ן ובה"ג ז"ל: (ב"ה) ובגמרא פרק כל הגט (ל׳) פשטינן דמצי משוי שליח שלא בפניו וכתבו הרמב"ם בפ"ז וכתב ה"ה בשם בה"ג דאפי' שליח קבלה מצי משוי שלא בפניו ושכן הוא דעת הרמב"ם:

בעה שעשה שליח להולכה וכו' או לשון שמשמעו שיגרשנ' כמו גרשוה או שלחוה וכו' עד אינו כלום משנה פ' התקבל (דף סה:) ומשמע מדברי רש"י דכי תנן לא אמר כלום היינו לומר שאין כותבין גט על פי אותם הדברי' אבל אם כתבו ונתנו לה ה"ז ספק מגורשת דהנך לישני מגמעם נמי לגט כמו לדברי' אחרים אבל הרמב"ם כתב שאם כתבו ונתנו לה הרי זה גט בטל והם הם דברי רבינו ובגמרא מפליג ר' נתן בין פטרוה לפטרוה כלומר בין פ"א בחירק או בפתח א"נ בין פ"א בדגש או ברפי ונקא לידן דבר ארץ ישראל לא מפליג בהכי ואע"ג דאן כתר בני בבל גרירן השמיטוה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם משום דבלשון קדש ליכא פלוגתא בינייהו ואנן השתא לא משתעינן בלשון ארמי הרי אנו לענין זה כבני ארץ ישראל:

אמר להם עזבוה הוציאוה וכו' שם בפרק התקבל בעיא ולא איפשיטא: **אבל** אמר כתבו גט לאשתי ולא אמר תנו וכו' כד"א בבריא אבל בחולה וכו' ג"ז שם בפ' התקבל משנה בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף היוצא בשיירא והמפרש בים ר' שמעון השזורי אומר אף המסוכן וכתבו הרי"ף והרא"ש והלכה כרבי שמעון השזורי כדאיתא בפרק בהמה המקשה (עה:) וכן פסק הרמב"ם בפ"ב ופרש"י יכתבו ויתנו דאגב פחדיה עביד ולא פירש וביוצא בקולר כתב הרמב"ם דאפי' ביוצא על עסקי ממון וכתבו הרא"ש והרשב"א דהכי איתא בירושל' ולא סוף דבר ו בקולר של סעה אלא אפי' בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה ויוצא בשיירא פרש"י למדברות ומשמע מדבריו שאם אינו יוצא למדברות אלא הולך

ומ"ש וצריך שיקיים חתימתו קודם שיתן מהני קיום לאחר חתימת הגט והכי מ התחימות אחר נתינת הגט כגון בנשתתק דלקמן שיקיים וכולי שכתב רבינו אינו אלא לכתחילה

שחתום עמו על השליחות (כס) צריך שיתקיים חתימתו קודם שיתן השליח גט לאשה. בד"א בא"י אבל בהוצה לארץ (כו) [ג] א"צ כדלקמן: כתב א"א הרא"ש ז"ל בין שליח האשה בין שליח האיש אין צריך שישמעו מפיהם שממנים אותו שליח לפיכך בין האיש בין האשה יכולים לעשות בפני עדים שליח העומד במקום אחד והעדים כותבין וחותמין שמינה לפלוני שליח: בעל שעשה שליח להולכה צריך שיאמר לו תן גט זה לאשתי או שיאמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו גט ויתנו לאשתו או לשון שמשמעו שינרשנה כמו גרשוה (כז) או שלחוה או שבקוה או תרכוה או כתבו אגרת ותנו לה אבל אם אמר פטרוה פרנסוה עשו לה כדת עשו לה (כח) כנימוס עשו לה כראוי אין כלום ואם כתבו ונתנו לה אינו כלום אמר להם (כט) עזבוה הוציאו' התירוה הניחוה הועילו לה ה"ז ספק אם משמעות מלות אלו הוא לשון גירושין או לשון דבר אחר לפיכך לא יכתבו ויתנו ואם כתבו ונתנו לה הרי זו ספק מגורשת אבל אמר כתבו גט לאשתי ולא אמר תנו יכתבו ויתנוהו לידו אבל לא יתנוהו לידה שלא עשאם שלוחים אלא לכתוב ולא לגרש בד"א בבריא אבל בחולה לאחר ג' ימים או תוך ג' ימים ונתחזק עליו החולי אע"פ שלא אמר אלא כתבו כותבין ונותנין שדעתו לומר תנו אלא שהוא בהול מחמת החולי וכן הדין ביוצא בשיירא ומפרש בים וביוצא בקולר (ל) בין על עסקי ממון בין על עסקי נפשות שנותנין אע"פ שלא אמר אלא כתבו: בריא שאמר כתבו וכתבו ונתנו לה ואח"כ המית את עצמו כגון שעלה לגג ונפל ומת ה"ז גט שדעתו לומר תנו

דמשמע מפרש"י דכי תנן לא אמר כלום היינו משום הוא שלא תהא זקוקה ליבם או לורכי מלבוש וכסות ונתנו לה ה"ז ספק מגורשת אבל הרמב"ם כתב דהגט שאמר אינו כלום ואם כתבו ונתנו לה אינו כלום דאמ ונתנו לה אינה ספק מגורשת אלא ודאי אינו כלום ו דכיון דהנך לישני נמי משמע לדברים אחרים בודאי

שאשה יכולה לעשות שליח הובאה: **אבל** בירושלמי יש עשה להוליך לה גט צריך להחזיקו בפני שנים ואין השליח משם השנים וכו' ליתנו לה בפני שנים ואין השליח משם השנים וא"א הרא"ש הביאו לפסק הלכה וכולי כך היא הנוסחא בספרי רבינו המדוייקים ומבואר באשיר"י ר"פ השולח דעל מ"ש בירושלמי דהשליח צריך ליתנו לה בפני שנים קמפרש דהא דאין השליח משם השנים ה"ט שהרי הוא עומד במקום הבעל ועל כן השיג עליו רבינו מדקי"ל אמר לשנים גרשו את אשתי הן הן שלוחיו הן הן עדיו דלמה יגרע שליח אחד ואחר עמו שלא יהיו כשרים להעיד שניתן הגט לידה אעפ"י שאין שניהם שלוחים ועל זה הביא ראיה ממ"ש הרמב"ם פ"ג דאישות דמשוה שליח שהביא קידושין לאשה לשליח שהביא גט לאשה דשליח נעשה עד אלמא משמע מדבריו דבין בקידושין ובין בגירושין בשליח ואחר מצטרף עמו הן הן עדיו שניתנו הקידושין או הגט ליד האשה וא"צ שנים מלבד השליח:

ומ"ש רבינו עוד הלכך נראה שהוא עד אחד ואם השני שחתום בו עמו על השליחות הגי וצריך וכולי כצ"ל ונראה דכאן בפסק דינו הלכך נראה שהוא עד א' אתא לומר דאף להחזיקו בשליחות לפי שיטתו דהלכה כירושלמי ג"כ א"צ שנים אחרים אלא השליח ואחר מצטרף עמו דלשון הירושלמי שאמר ואין השליח משם פירושו דבין ברישא ובין בסיפא ר"ל שאינו במקום שנים אבל

לענין קידושין · ועיין בתשובת הריב"ש שאכתוב בסי' זה: **ודע** דהא דלהרמב"ם אין שליח האיש צריך עדים דוקא כשמסר לו גט שחתומים עליו עדים אבל אין עדים חתומים בו והלך השליח ומסרו לה בפני עדים הרי זו ספק מגורשת וכמבואר בדברי הרמב"ם סוף פ"ט מהלכות גירושין וכתב הגהות מיימוניות בפ"ג מהלכות אישות ואם המשלח כופר אחר נתינת הגט והקידושין הוה ליה ספיקא ואזלינן לחומרא הסרי ילא שלישותו מתחת ידו ולרמב"י"ה נראה שאינן קדושין כלל כדאמרי' התם מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה עכ"ל: אבל בירוש' יש עשה וכו' בפרק השולח והרשב"א בריש השולח פירש שבמקום שצריך להתקיים בחותמיו עסקינן שצריך ליתנו לה בפני שנים והוא כדי שיהיו ב"ד ויתקיים בפניה' ואיצטריך לאשמועי' דאע"ג דבעידי קיום שטרות דעלמא בעינן שנים ובגט השליח עולה משום שנים לענין דייני קיום אינו כן אלא לענין דייני קיום אין השליח עולה משום שנים אלא שנים מלבד השליח בעי' אבל כל היכא שאינו צריך ליתנו לה אלא בפני שנים לבד אז ודאי שליח עולה משום

הודו השליח והמשלח אין צריך עדים אבל בירושלמי יש עשה שליח להוליך לה גט צריך להחזיקו בפני שנים ואין שליח (יט) משם השנים (כ) וא"א הרא"ש ז"ל הביאו לפסק הלכה [א] ופירש אותו אין השליח משם השנים (כא) שהרי הוא בא במקום הבעל עכ"ל ויראה מלשונו דאפי' במקום א' אינו עול' כיון שנתן טעם לדבר שהוא במקום הבעל ונ"ל שעולה במקום אחד שהירושלמי אינו אומר אלא שאינו במקום ב' (כב) אבל עולה במקום עד אחד הלכך נראה שעולה במקום אחד דהא קי"ל (קדושין מג.) אמר לשנים גרשו את אשתי הן הן שלוחיו הן הן עדיו הה"נ אמר לא' עולה במקום א' וא' מצטרף עמו (כג) וכן דייק לישנא דירושלמי דקאמר אינו עולה במקום שנים אבל במקום א' עולה וכן דקדק בעל העיטור לשון הירושלמי (כד) [ב] וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהשליח הוא עד אחד הילכך נראה שהוא עד אחד והשני שחתום

ב' דהא לכולי עלמא שליח נעשה עד כדאי' בריש מכילתין (ה:): **ומ"ש** וא"א ז"ל הביאו לפסק הלכה וכו' בריש פ' הנזכר ואע"ג דס"ל להרא"ש דכל שנאמן השליח לומר בפ"נ וכו' נאמן ג"כ לומר שהבעל עשאו שליח ואין צריך לא שטר ולא עדים וכמו שכתוב בפסקים בריש גיטין ובתשובה כלל מ"ה סימן י' וכתבו רבינו בסימן שלאחר זה וגם בסימן זה כתב כן משם הרי"ף מ"מ ס"ל שצריך לעשותו בעדים ונאמנות השליח הוא לומר שעשאו הבעל שליח בעדים (ו) אבל אומר שעשאו הבעל שליח בינו לבינו לאו כלום היא כדאמרי' בירושלמי וכן משמע מדברי רבינו בסימן שאחר זה שכתב וכמו שאין צריך לקיים עידי הגט כשאומר בפ"נ ובפ"נ כך אין צריך לקיים עידי השליחות וכו' אלא נאמן לומר שהבעל עשאו שליח בעדים וכתב עוד שם או אפילו אין לו שם שום עדות בשליחות אלא שאמר שהבעל עשאו שליח כראוי נאמן וכראוי היינו לומר שעשאו שליח בעדים והכי נמי משמע ממה שכתבו הגהות מיימון פ"ה בשם סמ"ק וז"ל דין שליח להולכה בעדים אף אין צריך להביא לא עדים ולא שטר שהבעל עשאו שליח להולכה וכן כתוב בכמ"ג בשם ר"י וז"ל אמת הדבר שאין שליח להולכה המביא גט לאשה צריך לא חתימת ב"ד ולא חתימת עדים להודיע שעשאו הבעל שליח להולכה שהרי גט שבידו מוכיח אבל צריך למנות שליח בפני שני עדים כשרים עכ"ל אבל הר' ירוחם כתב בה"ג וז"ל וכתבו בתוס' דכמו שנאמן לומר בפ"נ ובפ"נ ואינו מועיל אח"כ ערעור הבעל לומר מזוייף הוא כך נאמן לומר עשאני שליח ואין צריך עדים לשליחות אפילו כופר הבעל שלא עשאו שליח ומ"מ מוכח מן הירושלמי דלכתחלה צריך להחזיקו בפני עדים כלומר לעשותו שליח בפני שנים ואחר כך כתב הירושלמי ופירשו שאין השליח ממנין העדים וכדברי הרא"ש ז"ל ותימה היא שמפרש לשון צריך שר"ל לכתחלה ודע שבקצת ספרי רבינו יש כאן חסרון הניכר

ונראה דכאן בפסק דכתב רבינו בסתם אף להחזיקו בשליחות דבעינן ב' עדים אחרים אלא השליח עולה במקום אחד ואין השליח משם השנים לא ישתנה במקום שנים אבל עולה במקום אחד שליחות הוא עמו בלבד שני והרב ב"י אפילו במקום א' אינו עולה וכו' ועד לשליח בשליחותו ולכן תמה על רבינו הלא הרמב"ם כתב דשליח הולכה אין ב"ס בפרק ג' מפורשים דלא קאמר או לגרש דאין צריך שנים אחרי' מלבד ן דין זה לדין החזקת השליח בשליחותו כתוב לפניו בבא זו דאיתא בירושלמי מ משם השנים שהביאו הרא"ש ועל ויראה דאפילו במקום א' אינו עולה לאשה ה"ל בעל דבר ואינו נאמן על סוף דברי רבינו בפסק חוזרים גם בואו דברי רבינו על נכון במה שהביא אשתו דעולה במקום אחד מיהו איכא דנראה עיקר פשט לשון ואין השלוח עיקר דאפילו במקום אחד אינו עולה

הרמב"ם דה"ז ספק גט אינו אלא היכא דלא ידעינן אם מיד נפל אבל בודאי דמיד נפל אעפ"י שהוא ספק תלינן דמעצמו נפל והוי גט כיון דאיכא הוכחה מתחילה דאמר כתובו כדפי' בסמוך וז"ל הירושלמי ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו מהו נשמעינה מן הדא רשב"ג אומר אם על אתר נפל ה"ז גט ואם לאחר זמן נפל אינו גט והוא על אתר לאו ספק הוא הדא אמרה ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו ה"ז גט פי' פשטינן דספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו ה"ז גט דכי היכי דאם נפל מיד נ"כ ספק הוא ואפ"ה הוי גט דרגלים לדבר כיון דמתוך בוריו אמר כתובו דהיה רוצה להפיל את עצמו ה"נ בספק נפל מעצמו, ספק הרוח דחפתו אף על פי שלא נפל מיד כל שאינו לאחר זמן נמי הוי גט ודוקא לאחר זמן מרובה לא הוי גט כיון דליכא רגלים לדבר ומ"ש ב"י לפרש בירושלמי דה"ק והכוה על אתר על כרחך בדמספק' לן אי מעצמו נפל דאי בדידעינן שמעצמו נפל מאי מוריה על אתר וכו' ננפע"ד דליתיה ואין להאריך בזה : **וכן** מי שהוא מושלך בבור וכולי משנה שם (דף סז) וכתבו התוס' שמה דוקא באומר כל השומע קולו דיהודי יחדיה כאותו ששומע קולו והוי שלוחו אבל אם אמר כל הרוצה לכתוב גט לאשתי יכתוב לא הוי שלוחו כיון דלא יחדיה עיין שם ·

ספק אם הרוח דחפו וכו' הרשב"א והר"ן כתבו תוספתא ז"ל ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפו אם לאלתר נפל כותבין ונותנין ואם לאחר זמן נפל אין כותבין ונותנין שמא הרוח דחפתו וכתב עוד הרא"ש ירוש' ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו מהו נשמעי' לה מן הדא ז דרשב"ג אומר אם על אתר נפל ה"ז גט ואם לאחר זמן נפל אינו גט והכוא על אתר ח לאו ספק הוא הדא אמרה ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו ה"ז גט והרמב"ם כתב בפ"ב ספק מעצמו נפל ספק דחפתו הרוח ה"ז ספק עד שיודע בודאי שהרוח דחפתו והשיג עליו הראב"ד ואני אומר זה הספק להקל ע"פ הירושלמי שהבאתי עכ"ל ובספרים דידן כתוב בהרמב"ם ה"ז גט וכן היה גורס הרשב"א ותמה עליו היאך פסק הפך התוספת' ועוד ספק איסור' היא ולחומרא ושמא טעות ידי סופר בחבורו של רבינו וחסר ממנו אם מיד נפל ה"ז גט כדברי התוספת' אח"כ מצאתי בהגהת הראב"ד שהשיג עליו כך ואמר זה הספק להקל בירושלמי מצאתי אומר אם על אתר נפל ה"ז גט ואם לאחר זמן נפל אינו גט ע"כ וכך הוא לשון הירושלמי ספק מעצמו נפל וכו' נשמעינה מן הדא רשב"ג אומר אם על אתר נפל וכו' וכ"ל דכשמצא הרשב"א דברי הראב"ד נתישבה דעתו לומר דאין כאן טעות סופר ומה שהשיג עליו הראב"ד הוא לומר דהכי דבירושלמי מיקל ואמר דספק מעצמו נפל וכו' ה"ז גט מיהו ה"מ

תנו אלא שהיה בהול אבל אם עלה ודחפו הרוח ונפל ומת אינו גט ספק אם הרוח דחפו או מעצמו נפל כתב הרמב"ם שהוא ספק גט עד שיודעים בודאי שהרוח דחפו והראב"ד השיג עליו וכת' שהוא ודאי גט והכי איתא בירושל' וכך היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכן מי שהוא מושלך בבור ואומר כל השומע קולו (ט) יכתוב גט לאשתי ופירש שמו ושם אשתו ושם עירו ושם עירה יכתבו ויתנו אע"פ שהעלוהו ולא הכירוהו (לא) שזהו שעת הסכנה שכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין וכגון דחזו ליה (לב) בבואה דבבואה הא לאו הכי חיישינן שמא שד הוא ואין כותבין וה"מ במושלך (לג) בבור או בשדה במקום ששדים מצויים אבל אדם שאומר (לד) בלילה כתבו גט לאשתי לא חיישינן שמא שד הוא וכותבים ונותנים אע"ג דלא חזו ליה בבואה דבבואה (לה) כתב הרמב"ן שאם היו שם ג' ואומר (לו) כל השומע קולי וכולי אחד כותב ושנים חותמים ואין צריך במעמד כולם אע"פ שאמר כל השומע שלא כיון לרבות בעלים אלא (לז) ליתן רשות לכל שנים איזה שירצה רשאי היו רבים עומדים ביחד ואמר הוליכו גט לאשתי איזה מהם שירצה יוליך אותו בשביל כולם

ומ"ש וכגון דחזו ליה בבואה דבבואה וכו' שם בגמרא ולעיל בסימן י"ז ס"ה האריכתי בדין זה בס"ד ע"ש : כתב רמב"ן שאם היו שם ג' וכולי פי' אעפ"י דאמר כל לא הוי כאומר כולכם כתובו וצריך לכתוב במעמד כולכם כמו שנתבאר בסימן ק"כ וכ"כ ב"י ופשוט הוא · במקצת ספרי רבינו חסר כאן בבא שכימה וכן מי שהורה וכולי ובסוף סימן קכ"א כתבו ג"כ רבינו ע"ש :

הין רבים עומדים ביחד וכולי בס"פ התקבל ת"ר אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי אחד כותב על ידי כולם כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם ולעיל בסימן ק"ך סעיף ז' גבי דיני כתיבת הגט הביא רבינו רישא דברייתא' כאן גבי דיני הולכת הגט כתב סיפא דברייתא והך בבא דאם אמר שנים מכם יוליכוהו ויוליכו שנים אפי' היה בכללם אב ובנו וכולי ומייתא בגמרא גבי דין כתיבה בעובדא דההוא גברא דעל לבי כנישתא וכולי דמסיקנא אמר רבה היכלתא משוי אינש ברא שכיחא במקום אבא והקשה ב"י דאמאי שינה רבינו וכתב מעשה זה כאן לענין הולכה ולא כתב לעיל בסימן ק"ך לענין כתיבה' כדאיתא בגמרא וע"ק דבעשאם שלוחים לכתוב ודאי צריך שהאב או הבן יצטרפו עם העד האחר דאב ובנו פסולין להעיד ביחד אבל אם עשאן שלוחים להוליך אב ובנו יכולין להוליכו עכ"ל ואפשר דמיירי הכא באומר שנים מכם יוליכוהו והן הן שלוחיו והן הן עדיו דהשתא אין האב והבן יכולין להיות שלוחין והם עדים וכן צריך לצרף עד כשר עם האב או הבן ומהרש"ל כתב וז"ל דאעפ"י דהאב ובנו כשרים

אב ובנו מצטרפין : **והאידנא** תקון חכמים שהאומר במקום מעמד רבים הוליכו גט לאשתי וכו' גם זה בס"פ התקבל ונתבאר בסימן ק"כ : מדברי הר"ף מה שכתוב בתיקון שטרות שטר הרשאה בשולח גט ממקום למקום נראה דא"צ כן כ' הרא"ש בריש גיטין ובתשובותיו כלל מ"ה סימן י' וכן כתב סמ"ג וסמ"ק והגהו' מיימון פ"ה ובפרק ו' והמרדכי בפרק התקבל והגהות מרדכי בסוף גיטין וכן נראה בהדיא מדברי הרשב"א בתשובה וגם בסי' שאחר זה כתב רבי' דברי הרא"ש וכתב שם שהרמ"ה כתב שאף בא"י שאין צ"ל בפ"נ ובפ"נ נאמן על השליחות לומר שהבעל עשהו שליח וק"ל שכתב הרא"ש בתשובה וכתבה רבינו בס"ס זה ראובן עשה לבנו שליח וכו' תשובה אם יש עדים ששמעון בנו היה שליח של הבעל וכו' ולמה לי עדים שהיה שליח הרי נאמן בכך ואיפשר דה"ק אם עשאו שליח בעדים דאם עשאו שליח שלא בעדים אף על פי שהשליח והמשלח מודים בשליחות לא מהני מידי לדעת הרא"ש וכמו שכתב רבינו לעיל בסימן זה אי נמי דהרא"ש פליג אהרמ"ה וס"ל דבכל היכא שאין אנו סומכים על דברי השליח שאומר בפני נכתב ובפני נחתם כגון בא"י או בח"ל ולא נכתב ונחתם בפניו והוא מתקיים בחותמיו אינו נאמן לומר שהוא שליח הגט וקצת הוכחה יש לזה בדברי הרא"ש בריש גיטין (יא) ומש"ה כתב באותה תשובה אם יש עדים ששמעון בנה היה שליח של הבעל לומר דאפי' לא נכתב בפניו אלא שמתקיים בחותמיו לא יועיל ביטול הבעל · כל דברי הר"ף שכתב כאן רבינו עד לכך נכון להחמיר שלא לעשות שליח קבלה הכל כתוב בסמ"ק ובכלבו ובהגהות מיימון פ"ה ובפ"ו וקצת דברים אלו הם ג"כ בהל' הגט דמרדכי ודע דבספרי דפוס יש טעיות הרבה בספרי רבינו והגהתים על פי ספרים כתובים [illegible] וז"ל א"ח הגיה הר"פ רבינו ברוך כתב דלענין שליח קבלה צריך להושיב ג' שיכירו חתימות העדים התתומים בשטר קבלה וכן נראה דהא קיום שטרות בג' ואע"ג דאמרינן בפרק התקבל (סג:) במתני' דלא צריך כי אם ב' שיאמרו בפנינו קבל ה"מ כשהעדים הראשונים שאמרה בפניהם התקבלי לי גיטי הם עומדים שם בשעת נתינת הגט ליד השליח אבל ע"י שטר צריך קיום ג' הילכך קודם שיקבל הגט השליח קבלה יושיבו

כולם ואם אמר ב' מכם יוליכוהו יוליכוהו ב' אפילו היה בכללם (לח) אב ובנו דעתו גם על הבן ונעשה הבן שליח במקום האב והאב או הבן (לט) יצטרפו עם אחד מהם להיות שלוחים אמר לחבורה כולכם הוליכוהו אינו גט עד שיוליכוהו כולם והאידנא תקון חכמים שהאומר במקום מעמד רבים הוליכו גט לאשתי שיפרש בהדיא הוליכוהו א' מכם ואפילו אמר סתם ולא פירש אחד מכם סגי בהד (מ) כדפי' לעיל בכולכם. כתובו (מא) [ד] מדברי הר"ף מ"ש בתקון שטרות שטר הרשאה בשולח גט ממקום למקום (מב) נראה שאין צריך אלא לפי שכתוב בה שנותן הבעל לשליח רשות (מג) לעשות כמה שלוחים ואפילו לא יחלה ולא יאנס (מד) ע"כ בתשובה והורגלו עתה לעשות הרשאה לשולח גט וז"ל :

בפנינו עדים חתומי מטה בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין בו (מה) כאן (יב) במתא פלוני מסר פב"פ לפב"פ גט להוליך לאשתו פב"פ וכך אמר לפנינו פב"פ לשליח פב"פ הולך גט זה לאשתי פב"פ ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ונותן אני לך רשות (יג) [ה] לעשות שליח ושליח שליח (מו) עד מאה ליתן גט זה לאשתי פב"פ כל מקום שתמצאנה אתה או (יד) שלוחך או שליח שלוחך והגט שנעשה עליו פב"פ שליח להוליכו ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם בפלונית מתא בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם ועדיו החתומין בו פב"פ ופב"פ ובפנינו (טו) בטל פב"פ הבעל כל מודעות שמסר על גט זה וגם בפנינו קבל עליו פב"פ הבעל בחרם (טז) שלא לבטל את הגט ואת השליחות ומה שראינו ונעשה בפנינו (יז) כתבנו וחתמנו :

וימסרנו הבעל לשליח (יח) בפני עדים ויקראוהו לפני מסירה ולאחר מסירה וכך יאמר הבעל לשליח הולך גט זה לאשתי פלונית בת פלוני ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי (מז) ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וקודם מסירתו לשליח יבטל (יט) כל מודעי דאית ליה וגם יקבל עליו (כ) חרם שלא לעשות שום ביטול בגט (מח) והשליח אומר לאשה (כא) הילך גט מפלוני בעלך המכונה פב"פ והתקבלי גיטך והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ואם הבעל רך בשנים טוב

מכם יוליכוהו לא אמרינן מן הסתם שהיה דעתו על אב ובנו כאחד מאחר דאיכא אחר בהדייהו ובהא איכא ליישב נמי הקושי' הראשונה דבגמרא איתא הך עובדא לענין כתיבה ורבינו כתבו לענין שליחות די"ל דמ"ה כתבו לענין שליחות לאורויי דאף בשליחות לא יהיו שלוחים אב ובן ביחד מן הסתם אלא האב או הבן יצטרפו עם א' מהם : **מדברי** הר"פ וכולי ואפילו לא יחלה ולא יאנס והגו העולם בלא שום שטר הרשאה אמנם הורגלו וכו' כן צריך להיות ותהא מגורשת בו ממנו וכו' הילך גט זה מפלוני וכולי והתקבל גיטך זה וכו' כן צריך להיות : ואם הבעל רך בשנים וכולי כתב מהרש"ל וז"ל ותימה מה צריך לדקדק אחריו דאם קטן הוא אם כן אין קידושיו קידושין ואין נשואיו נשואין אפילו מדרבנן הינו כלום ואין צריכה הימנו גט עד שיגדיל ויבעול או מתייחד עמה כדלעיל בסימן מ"ג וצריך עיון עכ"ל · אבל למאי דפרישית לעיל בסימן א' ס"ג לחלק בין נושא אשה לדעתו דאין נשואיו נשואין כלל כיון שהוא קטן ובין כשהאב משיא לבנו תוך י"ג דמצות חכמים היא להשיאן סמוך לפרקן מתורצת קושיא זו בבקטן שהשיאו אביו תוך י"ג קאמר דצריך לדקדק אחריו אם הביא סימנים דכיון דנשואיו נשואין מדרבנן אף על פי שהוא קטן אם כן אינו עושה שליח ועוד יש לומר דמיירי הכא בביאת קטן ביבמה דהוי כמאמר בגדול וצריכה גט וחליצה וכדלקמן ריש סי' קס"ז וקאמר דאינו עושה שליח להוליך לה גט

גט דאין קטן עושה שליח : **ולא** יטיל בו שום תנאי הקשה ב"י ומ"ש ממגרש לאשה עצמה ומה שתירץ על זה אינו מתקבל לע"ד והנכון דכיון שעשתה אותו שליח לקבלה בסתם מצי אמרה אם הייתי מעלה על דעתי שבעלי יהא מתנה תנאי כזה בגט לא הייתי עושה שליח קבלה ולפ"ז אם האשה תפרש שיהא שלוחה לקבלה בין יתן גט סתם בין יתנה היזה תנאי שהשתא ודאי רשאי להטיל

יושבו ג' שיכירו החתומים וטוב שיהיו האנשים ידועים כי הם יעידו בכתב ידם על נתינת הגט והגירושין לשלוח למקום האשה להודיע לה מכאן נראה שאין לסמוך ע"פ שלוחים דקני לה שרגילים לעשות קיום חותמיו מעיר לעיר לפי שאין רגילות להיות באותו קיום ג' בני אדם ידועים ומוכרים במקום הנתינה שיכירו עידי השטר לקבלה כי כן צריך לשלשתן יחד כדפי' וטוב לחזור אחר שליח הניכר שהוא גדול ע"י בנים או ע"י זקן בין לקבלה בין להולכה שאל"כ אפילו יוחזק לשנים היה נראה שצריך לבדקו לכל הפחות ע"י עד א' מכל שכן דהלכה ומיהו בעידי חתימה אין להקפיד כיון שהוא מוחזק בשנים דקי"ל דעידי מסירה כרתי ובשעת נתינת הגט יש כמה עדים גדולים שהרי רגילות ליתנו במנין עכ"ל הר"ף ובהגהות גיטין דמרדכי כתוב בשם רבינו יחיאל נוסח הרשאה שליח הולכה בפנינו א"מ וכולי א"ל הולך גט זה לאשתי פב"פ ואם עשה תנאי יפרש התנאי יפה ותהא ידך כידי וכו' ונותן אני לך רשות לעשות שליח ושליח שליח אפי' עד ק' אפילו בלא אונס וליתן גט לאשתי ובשעת נתינתו לשליח יקראוהו תחלה לפני עדים ויאמרו לו בפניהם הולך גט זה לפלונית אשתי בת פלוני ואם יש תנאי יפרשנו ויאמר תהא מגורשת ממני משעה שיגיע גט זה לידה בתנאי כך וכך ואם לא יהא כך וכך לא תהא מגורשת ותהיה ידך כידי וכו' ושלוחך כשלוחי ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח שליח עד ק' ואפילו בלא אונס ותהא היא מגורשת ממני

טוב להצריך (כב) לדקדק אחריו אם הביא סימנים כשעושה שליח (מט) [ו] שאין קטן עושה שליח (ג) ומיהו אם לו זקן יש בפניו אין לחוש : שליח קבלה צריך שטר הרשאה וז"ל

זכרון עדות שהיתה בפנינו חתומי מטה בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן (נ) במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני המכונה פלונית בת פלוני העומדת היום במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני מינתה בפנינו את פב"ב להיות שליח לקבל גיטה מיד פלוני בעלה המכונה פב"ב ובפנינו אמרה לזה פב"ב שלוחה התקבל לי גיטי מיד פב"ב בעלי [ו] ותהא ידך כידי וקבלתך כקבלתי ותזכה לי בו ותקבלהו לי ומיד כשיגיע הגט לידך אהיה מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם (כג) ומה שנעשה בפנינו ושמענו וראינו כתבנו וחתמנו לראיה על מינוי שליחות קבלת גיטה והכל שריר וקיים :

ויחתמו בו ב' עדים כשרים וצריך שיהיו בני אדם ידועים שתהיה חתימתן ניכרת במקום הנתינה ואף אם יקיימוהו בהנפק צריך שתהיה חתימת הדיינין ניכרות וידועות לבני מקום הנתינה וגם צריך ליזהר ולדקדק שתהיה האשה שעושה שליח לקבלה גדולה בשנים ובסימנים ואם אין השנים ידועות (נא) כי אם על פי האב צריך רבוי שערות שחורות וגדולות כדי לכוף ראשן לעיקרן ובשעת נתינת הגט ליד השליח יושיב הבעל בית דין כשרים שאין קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ולא לשליח קבלה ויראו שטר ההרשא' אם החתימות ניכרות ואחר שיכירו החתימות ההרשאה יביא הבעל הגט ויקראוהו קודם הנתינה ויחזירוהו לו ויבטל כל מודעא ויתנהו ליד השליח ויאמר לו התקבל גט זה לפלונית אשתי המכונה פלונית בת פלוני והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם (כד) ולא יטיל בו שום (כה) תנאי ויקראוהו אחר הנתינה והדיינים יכתבו עדותן וימסרנו ליד השליח וזה לשונו :

בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין בו כאן במתא פלוני דיתבא על נהר פלוני אנו ב"ד חתומי מטה כמותב תלתא כחדא הוינא ובא פלוני המכונה פלוני בן פלוני (נד) העומד היום בפלוני

וכו' וזה הגט מרצון נפשי אני נותנו לה ואני מבטל כל מודעות על הגט זה והנני מקבל עלי בתוקף חרם שלא אבטל לא את הגט ולא את השליח ויקראוהו ויחזרוהו לשליח והשליח יאמר לאשה ה"ז גיטיך וכו' וגט זה בפ"ב ובפ"ב ויפרש התנאי אם יש תנאי וישבו ג' דיינים לקבל עדות השליח ויקראו הגט קודם נתינתו בידה ואח"כ יתננו לה אחר השלום כל דבריו עכ"ל וקצת דברים הם כתובים בדברי רבינו ומ"מ טוב ויפה לפרשה כנוסח רבינו יחיאל בפרט מ"ש ונותן אני לך רשות לעשות שליח וכו' אפילו בלא אונס נ"ל שצריך לפרשו שאל"כ לא יכול לעשות שליח כל שלא נאנס וכמ"ש רבינו לקמן בסי' זה וגם רבינו כתב בסמוך בשם הר"ף שאין צריך לכתוב שטר שליחות אלא לפי שכתוב בה שנותן הבעל רשות לשליח לעשות כמה שלוחים ואפי' לא יחלה ולא יאנס ע"כ ואם כן תימה היאך לא כתב כן בנוסח שטר השליחות ואיפשר דכיון דע"י חולי או אונס מאי משוי שליח מן הסתם כל שפירש בשליחות שנותן לו רשות לעשות שניה ושליח שליח עד ק' דרשינן לישנא יתירא לומר דאפילו בלא אונס מרשיהו למנות שניה וכן משמע מדברי ה"ה בפ"ז שהוא דעת הרמב"ם ומ"מ יותר טוב לפרש ולכתוב ואפי' בלא אונס כמו בנוסח רבינו יחיאל :

ודע דתמיה לי מילתא טובא שחבר בלשון שטר שליחות זה וכיון שיגיע גט זה ליד אשתי פב"ב מידך או מיד שלוחך או שליח שלוחך כנזכר תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם והגט שנעשה עליו פב"ב וכו' ומצאתי כמהר"ר ישראל בס"י תמה עליו חכם אחד על שכתב ממש לשון סמ"ק ולא כ' וכשיגיע גט זה לידה והשיב דאין לומר דכל סמ"ק שנתפשט בגולה נפל בהם טעות והחיבור הרב הגדול מהרר"י מולן נוסח ההרשאה כסמ"ק ועל זה אני סומך טפי מכל מנהגכם ומדורכם וגראה טעם וסברה דכל מה שנוכל למעט ההרשאה טפי עדיף משום דאיכא למיחש שמא יארע קלקול מרוב הכתיבה ומתבטל השליחות והכי אמרינן בריש גיטין (ג:) אתי למינצי' ומה בכך הי מינצי ומתבטל השליחות הכא משום עיגונא חשו להכי עכ"ל. ולע"ד נראה הטעם שלא נכתב בסמ"ק הוא לפי שאם נתנה על תנאי צריך להוסיף בו דברים ולכן הניחו אנק כדי שכל אחד יכתוב כפי מה שיזדמן לו אם בתנאי ואם בלא תנאי וראיה מה' גט דמרדכי שכתב ויאמר לו בפניהם הולך גט זה וכו' ואם יש תנאי יפרשנו ויאמר תהא מגורשת ממני משעה שיגיע גט זה לידה וכו' הרי שהבעל צריך שיאמר כן לשליח ושטר שליחות סיפור דברי הבעל הם . ומ"ש שכל מה שנוכל למעט בהרשאה טפי עדיף משום דאיכא למיחש משום שמא יארע קלקול מרוב הכתיבה ומתבטל השליחות אומר אני דלגבי דבר זה שהוא עיקר השליחות לא אמרינן הכי והיא דריש גיטין אין ענינה לכאן דהתם דתקנת חכמים היא מה שיאמר השליח ואם חיסר ה"ל משנה ממטבע חכמים והולך אחר לפיכך קצרו הדיבור אבל שטר שליחות לא תקנוהו חכמי התלמוד אלא מסרוהו לכל אחד שיסדרהו כפי נחות לשונו וכל שיכתוב עיקר השליחות בין בדרך ארוכה בין בדרך קצרה שפיר דמי ולא נפיק מיניה חורבה כלל ולפיכך נ"ל שצריך לכתוב ונותן אני לך רשות לעשות שליח וכו' עד ק' וליתן גט לאשתי פב"פ וכו' או שליח שלוחך ותכף שיגיע גט לידה מידך או מיד שליח או מיד שליח שלוחך תהא פב"פ מגורשת ממני ומותרת לכל אדם והגט שנעשה עליו פלוני בר פלוני שליח וכו' וכל שלא כתב כן קרוב אני לומר שעיקר השליחות חסר מן הספר : **בנוסח** שטר שליח קבלה יש בהל' הגט במרדכי נסחאות אחרות ולא ראיתי להעתקם לפי שנוסח זה שכתב רבינו בשם הר"פ עולה על כולם וזולתי שצריך להוסיף בו בין בלשון שאומר בשעת נתינה בין בלשון השטר והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם גם צריך להוסיף בשטר ונתן גיטה ליד פב"פ שעשאתו אשתו שליח בעדים כי כן כתוב בהגהות מיימון פרק ו' ובא"ח :

וכתוב בעיטור אות שי"ן בהרשאת שליח קבלה איך פלו' אמרה לנא הוו עלי סהדי וקנו מינאי וכתובו וחתומו וכו' וקנינא מפלונית לפלוני שליחות ככל מאי דכתוב ומפורש לעיל וכתב עוד שיש מי שכתב בשליחות אגב ד' אמות קרקע לשופרא דשטרא ומסתברא דלא שייך ביה עד כאן לשונו (כז) והרמב"ם כתב בפ"ה מהל' מכירה שנהגו להקנות לעושה שליח ולשאר דברים כיוצא בזה להודיע שאינו אומר דברים אלו כמשחק וכמהתל אלא שגמר בלבו ואח"כ אמר לפיכך אם אמר בלב שלם הני אמרתי וגמרתי לעשות דבר זה אינו צריך דבר אחר עכ"ל : **כתוב** עוד בעיטור בשטר שליח קבלה ויהא ליה רשותא לשוויי שליחא ושליחא דשליחא אחרינא עד דתתקבל לי גיטי ותיתי ותמטי לידא דפלוני שליחא דידי דאנא פלונית מניתי ואורשיתיה דידיה בהרמנותא דידי וקבילית יתיה עלי כחומר כל שטרי אשלטתא והימנותא דנהיגין בישראל דלא כאסמכתא וכולי משמע מדבריו שיכולה היא להרשות לשליח קבלה שיעשה שליח לקבל הגט מיד הבעל אבל אין האשה מגורשת עד שיגיע הגט ליד שלוחה דידה דשליח זה שהוא יכול לעשות אינו אלא כעין שליח הובאה ועוד אכתוב בדין זה גבי שאלה לגאון שכתב רבינו לקמן בסימן זה : (ב"ה) על מ"ש הר"ף שהב"ד לא יהיה קרוב לשליח אין לו טעם ששליח אינו נוגע בדבר כדי שיפסל ב"ד הקרוב לו ואפשר שהטעם מפני ששליח קבלה הוא במקום

במקום האשה השש בדבר לכתחילה : ועל מ"ש הר"ף כשמגרש על ידי שליח קבלה לא יטיל תנאי בגט אתהכי אמאי דמ"ש מכשמגרש לאשה עצמה ואפשר דחיישינן דלמא איכא עדים דידעי שקבל הגט ולא ידעי בתנאי ואזלי ומסהדי שהגיע גט ליד שלוחה ואזלה ומנסבא אפומייהו ונמצא גט בטל ובניה ממזרים : **ועל** מ"ש בסוף דבריו וצריך לקיים כל ג' בגט דקיום שטרות בג' יש לתמוה שנראה מדבריו שהוא מפרש קיום שטרות בג' שג' עדים החתומים בשטר צריך לקיימם ומעולם לא ראינו מי שפי' כן אלא ה"פ קיום שטרות צריך להיות בפני ג' שהם ב"ד . ועוד שהדין ג"כ אינו כן דג' החתומים בשטר כשיקיים ב' מהם סגי דנהי דעד ודיין אין מצטרפין כדאיתא בפרק ב' דכתובות (כא.) מ"מ בקיום ב' עדים או שני דיינים סגי גם מלת בג' שכתב איני יודע לקשרה עם הענין (כו) :

כתוב בא"ח זהו לשון שליחות שטר הולכה כשהבעל עצמו מוליך גט לאשתו בעיר אחרת הנה פב"ב מוליך גט לאשתו פב"ב ונכתב ונחתם כהלכתו לדעתו ואין סומכין בו מקום כלל לפי שלא היתה האשה במקום כתיבת הגט והוא נכתב ונחתם כהלכתו בפני הבעל כדי שיוכל לומר בפ"נ ובפ"נ כיון שהבעל עצמו מביאו . כדאמרינן בפ"ק דגיטין הבעל עצמו וכו' כי בעונותינו אין אנו בני תורה כמו הראשונים וזה הל' שיאמר הבעל בשעת הנתינה קודם שיתן הגט לאשתו התקבלי גיטיך זה ממני והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וגט זה בפ"נ ובפ"נ ויתנהו לה בפני ג' ויבטל כל המודעות ויקראוהו קודם נתינה ואחר נתינה ויקבל חרם שלא יוציא לעז על הגט ועל החתימות וכל החתימות שבגט ידועות לנו עכ"ל ומ"ש בסוף דבריו וכל החתימות שבגט ידועות לנו לא ידענא מאי קאמר דכיון שאומר בפ"נ ובפ"נ א"צ שיהיו החתימות ידועות לנו . הר"ש בר צמח בתשובה כתב שהיה נראה לומר דאין דיין יכול לעשות מעשה ב"ד להתיר אשה על פי עדות קרובו שהוא אחד מעידי מסירה אלא שבירושלמי שהביא בעל העיטור והפוסקים אחרים משמע דמצטרף ומ"ש הר"פ שצריך שיהיו העדים רחוקים לשליח קבלה לכתחלה הוא (כז) :

הכל כשרים לשליחות הגט וכו' אחד האיש ואחד האשה כך פשוט בר"פ התקבל (סג:) : **חוץ** מחש"ו עבד ועכו"ם ספ"ב דגיטין (ד' כג.) תנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחש"ו סומא ועכו"ם ורבינו לא הזכירו סומא בסי' זה ופירש דינו בסימן קמ"ב ובגמרא א"ר אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין וכן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ודעת רש"י דדי הולכה והובאה כדין קבלה שאין חילוק טעם ביניהם וא"כ כי היכי דלרבי יוחנן מיפסל לקבלה מיפסיל נמי להולכה והובאה כן דעת התוספות והרא"ש וכתב הרשב"א שכן דעת הרי"ף וכן דעת הרמב"ם בפ"ו וכתב הר"ן דהכי מוכח בירושלמי וכתבו הרשב"א והר"ן שהר"י ן' מיגאש חולק ואומר שלא פסלו עבד אלא לקבלה אבל להובאה כשר כדמוכח דיוקא דמתניתין ומ"מ כתב הרשב"א דלענין פסק הלכה כרש"י והרי"ף עבדינן ולחומרא משמע דספוקי מספקא ליה וא"כ אם עבר והביא והיא אשת כהן נפסלה מן הכהונה מספיקא וכן אם פשטה וקבלה קידושין חוששין לקדושיו : **ואם** הביא הגט אחד מאלו אע"פ שנתקיים הגט בחותמיו אינו כלום דהא פיסלייהו משום דלאו בני שליחות נינהו : **היה** השליח קטן כשניתן לו והגדיל וכו' עד כיון שתחלתו וסופו בכשרות משנה שם : **כתב** הרמב"ם בפ"ו הנשים והקרובים כשרים ואפי' הפסולים

בפלוני מתא דיתבא על נהר פלוני וגירש לאשתו פלונית בת פלוני ה"פ (ולא יכתוב שם מקומה כיון שאינה עומדת שם לקבל גיטה מפלוני בעלה) ונתן גיטה ליד פב"ב שעשאתו אשתו שלוחה לקבל גיטה מיד בעלה פלוני בן פלוני ואמר לו התקבל גט זה לאשתי פלונית המכונה פלונית בת פלו' והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וקודם נתינתו בטל לפנינו כל מודעי דהוה ליה שאם יש שום מודעא שתהא מבוטלת ולא נתן לה שום תנאי בגירושין אלא גירשה גירושין גמורין והגט קראנוהו וראינוהו כשר כדת וכהלכה ומחמת שראינו גירושי פלונית בת פלוני מר' פלוני בן פלוני בעלה שנתן גט ליד שלוחה לקבלה כתבנו לה שטר זה להיות בידה לראיה והכל שריר וקיים

פלוני בן פלוני דיין
פלוני בן פלוני דיין
פלוני בן פלוני דיין

וגם הבעל יכתוב תחת החתימות כך

אני פלוני החתום מטה המכונה פלוני בן פלוני העומד היום בפלוני מתא דיתבא על נהר פלוני גירשתי אשתי פלונית בת פלוני וגירשתיה בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני ביד פב"ב שלוחה בפני ב"ד פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני החתומים בשטר של מעלה וגירשתיה גירושין גמורין בביטול כל מודעי ובלא שום תנאי ככל הכתוב למעלה ושמהם וחתימתם היא אמיתי ובעבור שהכל אמת כתבתי גם אני שטר זה להיות לה גם כתב ידי לראיה ולזכות שלא יהא לי פתחון פה לערער על דבר זה והכל שריר וקיים : פלוני בן פלוני · ע"כ מדברי הר"ף הנה הפליג להחמיר ואחר כל זה כתב הנה פירשנו דין שליח לקבלה אבל נכון שלא תעשה אשה שליח לקבלה (נה) שאין אדם יכול לצאת ידי חובתו נקי כי ברוב הפעמים אינו מצוי שיהיו ג' בני אדם ידועים וחתימתן ניכרת במקו' כתיבת הגט ט עדים שיכירו חתימת כל השלשה דיינים וצריך שהג' דיינין (נו) שהן בשעת נתינה שיכירו החתימות שחתמו בשטר שעשתה אותו שליח קבלה ולא סגי בחתימות שיקיימוהו מעיר לעיר דשמא לא יכירו החתימות מבולם (נז) [ח] וצריך לקיים כל שלשה בגט דקיום שטרות בג' לכך נכון להחמיר (נח) שלא לעשות שליח לקבלה ע"כ הכל כשרים לשליחות הגט בין לקבלה בין להולכה אחד האיש וא' האשה (נט) חוץ מחש"ו (ס) עבד ועכו"ם שהם פסולים לכל ענייני שליחות בין לקבלה בין להולכה וה"ר יוסף ן' מיגאש כ' דעבד אינו פסול אלא לקבלה אבל להולכה שרי וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה היה השליח קטן כשנתן לו והגדיל והביאו או חרש ונתפקח שוטה ונשתפה עבד ונשתחרר עכו"ם ונתגייר פסול אבל אם ניתן לו הגט כשהוא פקח ונתחרש חזר ונתפקח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר כיון שתחילתו וסופו בכשרות כ' הרמב"ם יא הקרובים (סא) כשרים לעדות זה וכן הפסולים

להטיל בו תנאי כפי רצונו : **וצריך** לקיים כל שלש: בגט דקיום שטרות בשלשה וכולי כתב ב"י איכא לתמוה דנראה שהוא מפרש קיום שטרות בג' שג' עדים החתומים בשטר צריך לקיימם ומעולם לא ראינו מי שפי' כן וכו' עכ"ל · ושרי ליה מאריה דגם הר"פ מפרש קיום שטרות צריך להיות בפני ג' שהם בית דין ולא אמר אלא שאותן שלשה דיינים שמקיימין לחתימת העדים צריך שיכירו חתימות כל הג' דיינים שאם לא יכירו אלא שנים מהם אם כן אין כאן קיום בג' דאף על גב דאפילו באין מכירין אלא שנים מהם סגי היינו דוקא דיעבד ובדבר שבממון אבל בגט ראוי להחמיר טובא דצריך להכיר כל הג' חתימות של דיינים דאם לא כן לא הוי קיום בשלשה ופשוט הוא :

הכל כשרים וכולי משנה בפרק ב' (דף כג) ובגמרא תש"ן דלאו בני דעה נינהו ופי' רש"י וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן מויקחו להם איש שה לבית אבות אחד לוקח לכולן עכ"ל ומ"ש בין לקבלה בין להולכה כך פרש"י אבל דעת אבן מגא"ש מדתנן דעכו"ם פסול להולכה מכלל דעבד כשר להולכה דאי לא ליתני עבד וכ"ש עכו"ם דלא שייך במילות כעבד אלא ודאי עבד אינו פסול אלא לקבלה כיון דבקבלה האשה מגורשת מיד דאתי הגט מיד בעלה ליד שליח קבלה שייך למיפסלה בעבד משום דליתיה בתורת גיטין וקידושין דהא עבד לאו בני גירושין נינהו אבל להולכה דלא מיגרשה עד דמטא גיטא לידה לא שייך למיפסליה כולי האי משום דליתיה בתורת גיטין וקידושין דהא בשליחות איתנהו כ"כ הרשב"א בשם הרמב"ן לדעת אבן מגא"ש וא"ת לפרש"י ודעימיה קשיא מתני' ליתני עבד דפסול וכ"ש עכו"ם כבר כתבו התוספות לשם בד"ה אין העבד דר"ת פי' דנקט עכו"ם לאשמועינן עכו"ם ונתגייר פסול אע"פ שבאותה שעה היתה דעתו להתגייר דהוי כעכו"ם רבותא טפי מבעבד שאין בידו להשתחרר עד כאן לשונו וכ"כ הרא"ש לשם :

כתב הרמב"ם הקרובים כשרים לעדות זה וכולי אין זה לשון הרמב"ם אלא כ"כ הפ"ו הכל כשרים לשליחות הגט חוץ מן החמשה העכו"ם וכו' אבל הנשים והקרובים כשרים ואפי' הפסולים וכו' אלא כיון שרבינו התחיל במ"ש

דרכי משה

(כו) וע"ל ס"ס זה מה שכתב ב"י בשם הרשב"ץ : (כז) כתב ריב"ש סי' ש"ץ העדים שנמסר הגט לפניהם יכולים להיות דיינים בדבר ולא אמרינן בכה"ג אין עד נעשה דיין וע"ש עוד מצאתי שם אם חיישינן לב"ד טועין :

(סב) הפסולים מדבריהם בעבירה כשרים לעדות זה אבל הפסולים מדברי תורה פסולים להביא הגט (סג) ואם הביאו ה"ז פסול (סד) בד"א (סה) כשנתקיים בחותמיו אבל אם לא נסמך בו אלא על דברי הפסולים (סו) בעבירה מן התורה אינו גט כלל (סז) [ט] ואין דעת א"א הרא"ש ז"ל כן שכתב כל הפסולים מדברי סופרים יכולין להביא הגט אפילו בח"ל ואם היו פסולים מדברי תורה פסולים להביאו וכתב הרמ"ה שפסולים בין בארץ בין בח"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין פסולים אלא בח"ל ואם היו פסולים כשנתמנו שלוחים וחזרו בתשובה קודם שנתנוהו לאשה כ' הרמ"ה שכשרין וכן מסתברא (סח) דבני כריתות נינהו ואינן פסולים אלא דחשדינן להו דמחמת ממון קא מסהדי שיקרא וכיון שעשו תשובה מהימני דלא בעי תחלתן וסופן בכשרות (סט) ואם הגט מקויים אפילו לא עשו תשובה כשר דבני כריתות נינהו ולשיקרא ליכא למיחש ועוד כתב אדוני אבי ז"ל על מה שכתבו הגאונים בגט שכרכוהו בבגד ונתן הבגד לעכו"ם ואמר לו הולך בגד זה לישראל ויתננו לאשתי שלא תינשא בגט זה ואם ניסת לא תצא אע"פ שלא מינה העכו"ם שליח לגירושין וכתב הוא ז"ל ודאי אם עשה הבעל את העכו"ם שליח וא"ל שימנה הוא ישראל במקומו הוי פסול דאין שליחות לעכו"ם וגם לא הוי בר כריתות אלא כיון שלא עשה העכו"ם אלא מעשה קוף בעלמא (ע) ומינה הבעל בכתב שליח לישראל שבאותו מקום למה יפסל הגט וכן נוהגין באשכנז ובצרפת ע"פ ר"ת לשלוח גט קידושין ע"י עכו"ם וממנה בכתבו ישראל שבאותו מקום שליח (כט): השולח גט לאשתו ואין השליח מכירה יתנהו לה ע"פ ב' שיעידו בפניו שהיא זאת אשתו אמר לשליח הולך גט לאשתי ואמר לו איני מכירה או כיוצא בזה שאמר לו אני מתבייש[ל]יתננו לה ואמר א"כ

תנהו

הפסולים מדברי סופרים כשרים לשליחות הגט אבל הפסולים בעבירה מן התורה וכו' ורבינו כתב עדות במקום שליחות אולי היה כן בנוסחתו:

ואין דעת א"א ז"ל כן שכתב בפ"ב דגיטין וכל הפסולים מדברי סופרים כשרים להביא את הגט ואפילו בח"ל כמו שכשרים לעדות אשה ואם היו פסולים מן התורה פסולים להביא את הגט בח"ל ואם היה מקויים אפילו לא עשו תשובה כשר דבני כריתות נינהו ולשיקרא ליכא למיחש ודלא כמ"ש הרמב"ם ז"ל הפסולים בעבירה מדברי תורה פסולים להביא הגט וכו' והראב"ד השיג עליו בזה עכ"ל כלו' דכמאי דפסל הרמב"ם ז"ל גט שהביאו פסולי' מן התורה ונתקיים בחותמיו חלוקי' עליו הראב"ד והרא"ש דכיון דאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אמאי מיפסיל בהבאתו דהא בר דעה הוא ושייך בגרושין וכך יש לפרש דברי רבינו שמ"ש ואין דעת א"א הרא"ש כן לא קאי אלא אהביאוהו פסולים מן התורה ונתקיים בחותמיו שפסל הרמב"ם וא"א הרא"ש כתב שאין פסולים אלא בחוצה לארץ שצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם אבל בארץ ישראל שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכן בחוצה לארץ אם נתקיים בחותמיו כשר ודעת הרמ"ה נראה שהוא כדעת הרמב"ם ז"ל והיינו דפסל אפילו בארץ כלומר דבארץ אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש בו שום ערעור יתקיים בחותמיו והכי קאמר פסולים בין בארץ שאין סומכין עליו אלא על קיום חותמין בין בחוצה לארץ שסומכים על עדותו שמעיד בפני נכתב ובפני נחתם וזו ואצ"ל זו קתני וא"כ יש עירבוב בדברי רבינו דאחר דברי הרמב"ם הוה ליה לכתוב וכ"כ הרמ"ה ומ"מ כוונת דבריו הוא כמו שכתבתי (כח) ודע שכשם שהראב"ד והרא"ש חלוקין על הרמב"ם בדין זה כן כתב ה"ה שהרבה מהמפרשים חלוקים עליו ושלא ידע טעם לדבריו וגם הרשב"א תמה עליו בריש גיטין והר"ן תמה עליו בסוף פרק ב' דגיטין. ועל מה שכתב עוד הרמב"ם אבל אם לא נסמוך בו אלא על דברי פסול בעבירה מן התורה אינו גט. כתב ה"ה שאין סומכין בעדות הגט על דבר פסול בעבירה מן התורה ברור הוא שהרי אפי' בעדות אשה שמת בעלה אינו נאמן וכן נראה מן הגמרא קצת וכ"כ הרשב"א בריש גיטין מיהו תמהו עליו הראב"ד והרשב"א הגט למה יבטל דילמא כשר הוא ויתקיים למחר ע"פ חותמיו וכתב ה"ה דא"כ שאם נתקיים בחותמיו כשר גם לדעת הרמב"ם ולא כתב שהוא בטל אלא אם אין בגט עדות אחרת:

ואם היו פסולים כשנתמנו שלוחים וכולי עד ולשיקרא ליכא למיחש הוא לשון הרא"ש בסוף פ"ב דגיטין ודבר פשוט הוא ומה שכתב בסוף דבריו ואם הגט מקויים אפי' לא עשו תשובה כשר הוא דעת הרא"ש ולא דעת הרמ"ה שהרי לעיל בסמוך כתב בשמו שפסולין בין בארץ בין בח"ל ובארץ היינו לומר אפי' נתקיים בחותמיו וכמו שכתבתי לעיל: **ועוד** כתב א"א ז"ל על מה שכתבו הגאונים וכו' ה"ה בפ"ו והרשב"א והר"ן בספ"ב דגיטין כתבו וז"ל כתוב בה"ג בעי רבנן קמי מר רב חנינא גאון בכל רבתי דעכו"ם לא הוי שליח לקבל את הגט להוליך את הגט מהו למברכיה לגיטא בחד מנא ומימר לעכו"ם אמטי האי מנא לישראל פלוני וליתביה לאתתי ואמר להו לרבנן לא ונתן בידה או ביד שלוחה ישראל אבל עכו"ם לא דבעינן דכי נפיק גיטא מידא דבעל לידה דאיתתא או לידא דשליח ישראל דקאי במקום בעל או לידא דשליח קבלה דשויתיה אתתא גופה דקאי במקום אתתא גופא אבל ביד עכו"ם לא ורבנן דהשתא אמרי אע"ג דאתיא עכו"ם לגיטא אי יהביה לישראל והוא ישראל יהביה לאתתא בעידי מסירה לכתחילה לא מנסבינן לה משום דעכו"ם לאו בן כריתה הוא ואי אינסיבא לא מפקינן לה משום דר"ש דתנן ר"ש אומר כולם כשרים ואומר ר' זירא ירד ר"ש לשטתו של רבי אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי וק"ל כרבי אלעזר עכ"ל וכתב הר"ן ולא ידעתי מאי שייטא דר' אלעזר הכא וה"ה אחרי שכתב דברי ה"ג בפ"ו כתב בעיטור כתוב ואנן דכתבינן דרבי אלעזר מכשיר אפי' לכתחלה מסתבר הכי נמי אם נתגרשה תנשא לכתחלה בעידי מסירה עכ"ל · וגם הרא"ש בסוף פ"ב דגיטין כתב דברי ה"ג וכתב עליהם ודבריו תימא דודאי אם עשה הבעל את העכו"ם שליח ואמר ליה שימנה הוא את הישראל במקומו הוי פסול דאין שליחות לעכו"ם וגם אינו בר כריתה אבל הכא כיון דלא עשה העכו"ם אלא מעשה קוף בעלמא ומינה הבעל בכתבו את ישראל שבאותו מקום שליח למה יפסל הגט וכן נוהגים באשכנז וכו': **השולח** גט לאשתו ואין השליח מכירה וכו' כ"כ הרשב"א והרא"ש והמרדכי בסוף פרק כל הגט גבי עובדא שאכתוב בסמוך וכן התוספות והר"ן בסוף פ"ב דגיטין וה"ה פ"ז גבי סומא וכ"כ בסמ"ג ובהגהות מיימון פ"ט ורבינו ירוחם בח"ג והחילוק שבין סומא לפקח בדין זה כתבו רבינו בסי' קמ"ב: **אמר** לשליח הולך גט לאשתי וא"ל היני מכירה וכו' בס"פ כל הגט (דף כט:) ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו אמר שליח לא ידענא לה אמר ליה זיל יהביה לאבא בר מניומי דאיהו ידע לה וליזיל ליתבי' ניהלה אתא ולא אשכח לאבא בר מניומי אשכחיה לרבי אבהו ורבי חנינא בר פפא ור' יצחק נפחא א"ל מסור מילך קמן דכי ייתי אבא בר מניומי נתביניה ניהליה וליזיל וליתביניה לה ופרש"י מסור מילך קמן אמור דברי שליחותך בפנינו ותן לנו הגט

דאמור

כמ"ש הרמב"ם הקרובים כשרים הוצרך לשנות לשונו ואמר כשרים לעדות זה כלומר לעדות שאומר השליח בפ"נ ובפ"נ בח"ל וכן הפסולים כו' ומ"ש אבל הפסולים מד"ת וכו' עד ה"ז פסול פי' ואם נשאת לא תצא ומ"ש אינו גט כלל ואפי' אם נשאת תצא ומ"ש ואין דעת א"א הרא"ש כן שכתב כל הפסולים וכולי עד ולשיקרא ליכא למיחש כלומר אלמא דחולק על הרמב"ם במ"ש דהפסול מד"ת שהביא הגט ונתקיים בחותמיו הגט פסול אלא הגט כשר לדעת הרא"ש אלא שהכניס רבינו דברי הרמ"ה בתוך דברי הרא"ש במקום שחולק עם הרא"ש ובמקום שהסכים עמו וז"ש רבינו שכתב הרא"ש כל הפסולים מד"ס יכולין להביא הגט אפילו בח"ל אפילו שמעידים בפ"נ ובפ"נ כמו שכשרים לעדות אשה ואם היו פסולין מן התורה פסולים להביאו וכתב הרמ"ה דפסולים אף בא"י אע"פ שאין מעידים בפני נכתב ובפ"נ כל היכא דלא נתקיים בחותמיו בדלא אתא בעל ומערער וחולק עליו הרא"ש דאין פסולין אלא בח"ל שמעידים בפ"נ ובפ"נ כי היכי דפסולין לעדות אשה אבל בארץ דאין מעידין כלום כשר בכל ענין דאם לא אתא בעל ומערער אע"פ שלא נתקיים בחותמיו כשר הוא דהא מודה בעל דהעדים שחתמו על הגט כשרים הם מדלא קא מערער ואם אתא בעל ומערער ויתקיים בחותמיו נמי כשר הוא אף על פי שהביאו הפסול מן התורה דבני כריתות נינהו ולשיקרא ליכא למיחש כיון דמקויים בחותמיו א"נ עשו תשובה דבזה הסכים הרא"ש עם הרמ"ה וחולק על הרמב"ם וכמ"ש הרא"ש להדיא בפ"ב (דף ק"ב) ריש ע"ב ואין דברי רבינו כמעורבבים אלא ישרים ונכוחים דלא כמ"ש בית יוסף דהרמ"ה סובר כהרמב"ם דליתא אלא כדפי' ומ"ש הרמ"ה וכיון שעשו תשובה מהימני דלא בעינן תחלתו וסופו בכשרות ה"א התם דפיתח ונסתמא אף על פי שלא חזר ונתפתח כשר דלא בעינן תחלתו וסופו בכשרות וה"ה בפסולים מחמת עבירה דדמיא לסומא אלא דהוי איפכא דתחילתו בפסול וסופו בכשרות:

ועוד כתב א"א הרא"ש על מ"ש הגאונים וכולי וכתב ב"י על שם הרשב"א והר"ן דרבנן דהשתא קאמרי דאי אנסיבא לא מפקינן לה דקיימא לן כר"א דעדי מסירה כרתי וכתב הר"ן ולא ידעתי מאי שייטא דר"א הכא עכ"ל ואפשר דהכי קאמר דכשהישראל מסר לעכו"ם הבגד עם הגט בפני עדים שיודעים שהגט כרוך בתוכו הם מעידים שהבעל עשאו לישראל שליח ליתן הגט שבתוך הבגד לאשתו וה"ל עדי מסירה וכרתי לר"א:

השולח גט לאשתו וכו' כ"כ המפרשים סוף פרק כל הגט אבל בשהשליח סומא לא מהני כשהנים אומרים לו שהיא אשתו וכתבו התוס' בפרק ב' דגיטין (דף כג) בד"ה מאי נוטלו דהטעם כיון דבסומא יכול להטעותו יש לחוש יותר שמא יטעוהו עכ"ל · וכ"כ המרדכי לשם:

אמר לשליח הולך גט זה לאשתי וא"ל איני מכירה וכולי עובדא דהכא גברא ס"פ כל הגט (סוף דף כ"ט) ופסק כלישנא בתרא ע"פ פרש"י וכן פסק הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ט דלא כפי' התו' דראשון נמי הוי שליח לגירושין והרשב"א כתב דנקטינן לחומרא דספק מגורשת הוי · ומ"ש רבינו או כיוצא בזה וכולי נראה דטעמו משום דבעובדא דבתר הכי דאמר לשליח לא תיתביה ניהליה

עד

תנהו לפלוני שהוא מכירה ויתנהו לה ראשון לא נעשה שליח לגירושין רק להוליך הגט לאותו פלוני לפיכך אין יכול ליתן הגט לאשתו (עא) ולא לעשות שליח אחר להוליך הגט לאותו פלוני ואותו פלוני הוא שליח לגרש ונותנו לה או משלחו לה ביד אחר אם נאנס או חולה אבל אם עשה שליח ליתן גט לאשתו לאחר ל' יום ואירעו אונס שאינו יכול ליתנו לה לאחר ל' יום יכול לעשות שליח בתוך ל' שיתנהו לה לאחר ל' יום אע"פ שאינו עתה שליח לגירושין כיון שלאחר ל' יום יהיה שליח לגירושין ובלבד שיאמינה (עב) שאפילו אם יאמר שבטל הגט תוך הזמן שתהא נאמנת לומר שלא בטלו שכל מי שנותן גט כה"ג לאחר זמן אינו גט אלא א"כ יאמינה בכך (עג) כדלקמן וכתב הרמ"ה דוקא שלא יתן מיד הגט ליד שליח הב' אלא ימסור שליחותו לב"ד והם לא יעשו לשני שליח אלא עד לאחר ל' יום אבל לא יתנו לשליח אע"פ שמתנה עליו שלא יתננו לה עד לאחר ל' יום שמא לא ידקדק בשליחותו ויתנו לה קודם: השולח גט ע"י שליח ואמר לו אל יתנהו לה אחר אלא אתה ונתנו לאחר ונתנו לה פשיטא שאינו גט שהרי פירש שלא יתנוהו לה אחר אלא אפילו אמר ליה הולך לה סתם לא ישלח לה ביד אחר כל זמן שיכול להוליכו חלה או נאנס שאינו יכול להוליכו ישלחנו ביד אחר ואפילו אמר ליה אתה הולך כיון שלא פירש שלא יוליכנו אחר ור"ח פירש דבהולך סתם יכול לשלחו ע"י אחר אע"פ שלא חלה ובאתה הולך לא ישלחנו אלא א"כ חלה ורב אלפס כתב כסברא ראשונה וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והשליח שיעשה שליח יכול ג"כ לעשות שליח אחר אם אירע לו אונס אפילו עד מאה והרמ"ה כתב דשליח שני יכול לעשות שליח אפילו בלא אונס דדוקא שליח ראשון דתלה בקפידא דבעל יש חילוק בין חלה ללא חלה אבל בשליח שני אין חילוק (עד) ורב אלפס כתב דוקא שאירעו אונס כמו הראשון (לא) (עה) וא"צ לומר אם פירש שיעשה שליח אחר שעושין כמה שלוחים אפילו עד ק' אפילו שלא בפני ב"ד (עו) אם הוא בא"י או הגט מקויים רק שיעשו זה לזה (עז) שליח בפני עדים ואפי' מת השליח הראשון לא נתבטל השליחות (עח) כל זמן שהבעל קיים מת הבעל בטלו כולם כתב הרמ"ה שאם מת השליח השני לא נתבטל בכך שליחות של ראשון ויכול ליטול מיורשיו של ב' ויוליכנו לה או

ישלחנו

ואמור בפני נכתב ובפני נחתם ואנו כמסרנו לו ויהיה שליח ב"ד אמר רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אכסיף ופרש"י השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי הילכך לאו במקום בעל קאי למוסרו ביד אחר אמר רבא קפחינהו רב ספרא לג' רבנן סמוכו אמר רב אשי במאי קפחינהו מי קא"ל אבא בר מניומי ולא את איכא דאמרי אמר רבא קפחינהו רב ספרא לג' סבי בטעותא אמר רב אשי מאי טעותא מאי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את ופרש"י איכא דאמרי דרבא אמר שהשיג' תשובה אלא בטעות קפחם ואמר ליה רב אשי מאי טעותא שפיר קפחינהו מאי קאמר ליה בעל אבא בר מניומי יגרשנה ולא את מאחר שאינה מכירה הוא יהא שליח מעתה ולא את בלישנא קמא גרסינן מי א"ל בלישנא בתרא גרסינן מאי קאמר ליה ולפי זה קיימא לן כרב אשי וכלישנא בתרא וכן דעת הרי"ף והרא"ש שלא כתבו אלא לישנא בתרא וכן דעת הרמב"ם בפ"ט אבל הרשב"א והר"ן בשם ר"ח והתוספות בשם ר"ת כתבו דבכולהו לישני גרסינן מי קאמר ליה ורב אשי בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא סבירא ליה בטעותא קפחינהו ושליח שניתן לגירושין הוא דמי קא"ל אבא בר מניומי ולא את ואיכא דאמרי אמימריה דרבא קאי ולא אדרב אשי ורב אשי כיון דקם ליה בכולהו לישני בחדא שיטתא דשליח שניתן לגירושין הוא קיימא לן דיכול למנות שליח והוא עצמו יכול ליתנו לה ומ"מ העלו הרשב"א והר"ן דאנן כחומרי הגירסאות נקטינן הוא עצמו אינו מגרשה וכ"ש שאינו עושה שליח אחר תחתיו ומיהו אם גרשה הוא או שלוחו הוה ליה ספק מגורשת:

אבל אם עשה שליח ליתן גט לאשתו לאחר ל' יום ואירעו אונס וכו' גם זה בס"פ כל הגט ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו א"ל לשליח לא תיתביה ניהלה עד ל' יום איתניס בגו ל' יום אתא לקמיה דרבא אמר ליה מסור מילך קמן דלבתר ל' יום משוינא שליח ויהיב ליה ניהלה א"ל רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא ופרש"י שליח שלא ניתן לגירושין בתוך ל' יום א"ל כיון דלבתר ל' יום מצי מגרש כשליח שניתן לגירושין הוא וליחוש שמא פייס מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש וכו' והוינא בה וניחוש שמא פייס ואמר רבה בר רב הונא באומר נאמנת עלי שמא פייסתי אכסיף לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי אמר רבא אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה ופי' רש"י וליחוש שמא פייס · שמא בא בעל אצלה בתוך ל' יום ונתיחד עמה ופייסה ובעל והוי גט ישן ופרטי דיני השתא שמא פייס כתבם רבינו בסי' קמ"ד: וכתב הרמ"ה דוקא שלא יתן מיד הגט וכו' נ"ל שדקדק כן מדאמר רבא דלבתר ל' יום משוינן שליח ולא אמר ליה דליפוי שליח מיד: **השולח** גט ע"י שליח וא"ל אל יתנהו לה אחר וכו' אלא אפי' א"ל הולך סתם וכו' בפרק כל הגט (דף כט·) תנן המביא גט בא"י וחלה ה"ז משלחו ביד אחר ותו תנן המביא גט תמ"ה וחלה עושה ב"ד שליח ומשלחו וא"ר כהנא דמתני' דקתני חלה בדוקא קתני הא לאו הכי לא ישלחנו ביד אחר היכי דמי אי דא"ל הולך אע"ג דלא חלה נמי ואי דא"ל את הולך אפי' חלה נמי לא דתניא הולך גט זה לאשתי הרי זה משלחו ביד אחר את הולך גט זה לאשתי ה"ז לא ישלחנו ביד אחר רשב"ג אומר בין כך ובין כך אין השליח עושה שליח אבע"א את הולך והוא דחלה ואבע"א את הולך וחלה שאני ואבע"א רשב"ג היא וחלה שאני וכתב הרי"ף שיש פוסקים כלישנא מציעאה דאתי כרבנן דברייתא ויש פוסקים כלישנא בתרא וכן הדעת נוטה כלומר משום דמתניתין סתמא קתני ואיירי בין בהולך בין באת הולך וכן דעת הרא"ש וכן פסק הרמב"ם בפ"ט וכתב ה"ה שכ"ד הרמב"ן והרשב"א ולזה נוטה דעת הר"ן ור"ח פוסק כלישנא מציעא וכתב הר"ן שכך דעת הראב"ד (ל) שכתב דהא דבהולך לא בעינן חלה דוקא בארץ ישראל אבל בח"ל אפי' הולך דוקא חלה דכיון דצריך לעשות שליח בב"ד איפשר דבעל קפיד אא"כ חלה: והשליח שיעשה שליח יכול ג"כ לעשות שליח אחר וכו' כך פשוט בפרק כל הגט מדתנא אין השליח האחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם מכלל דשליח משוי שליח וכתבו הרי"ף והרא"ש דדוקא חלה הא לאו הכי לא דלא עדיף משליח ראשון שזה בא מכחו וכן דעת הרמב"ם בפ"ז והר"ן כתב דהיה אפשר לומר דבשליח שליח כיון שאין הבעל יודע בהם לא איכפת ליה בין שני לג' ובדברי הרמ"ה אלא שהרי"ף החמיר וכתב דוקא חלה: ואצ"ל אם פירש שיעשה שליח אחר וכו' ארישא דמילתיה קאי שכתב והשליח שיעשה שליח יכול לעשות גם כן שליח אחר ואין צריך לומר אם פירש וכו': אפי' שלא בפני ב"ד אם הוא בא"י בפ' כל הגט (סס:) אמר רבה שליח בא"י עושה כמה שלוחים כלומר ראשון לשני ושני לשלישי וכן לעולם ופרש"י והרי"ף ואין צריך ב"ד הואיל ואין הראשון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם האחרון נמי אין צ"ל שליח ב"ד אני וכתב הר"ן ומינה נמי דכל שנתקיים בחותמיו כיון שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך ב"ד וכ"כ הרמב"ם בפרק ז' וכתב הרב המגיד שכן הסכים הרשב"א וכן כתב הרא"ש בריש גיטין גבי הא דתניא כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה וכו' וכן כתב רבינו ירוחם בח"ג · וכתב הרא"ש בפרק כל הגט ובלבד שיעשנו בפני עדים דאין דבר שבערוה פחות משנים (ולכן כתב הטור דיעשו זה לזה בעדים): ואפי' מת השליח הראשון וכו' ג"ז בפרק כל הגט אמר רב אשי אם מת ראשון בטלו כולם ונחלק עליו מר בר רב אשי ואמר אילו מת בעל מידי משתא אית בהו כולהו מכח בעל קאתו איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו אבל ראשון לא איכפת לן בין מית ללא מית וכתבו הרי"ף והרא"ש דהלכה כמר בר רב אשי וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות גירושין: כתב הרמ"ה יג שאם מת השליח השני לא נתבטל בכך שליחות של ראשון ויכול ליטול מיורשיו של

שני

עד שלשים יומין וכתב רבינו בסמוך פריך בגמרא נמי והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא בתוך שלשים יום ומשנינן כיון דלבתר תלתין יומין מצי למיגרש כשליח שניתן לגירושין ה"נ אלמא כל היכא דלא מצי לגרש לא ניתן לגירושין הוא ולאו דוקא באין שליח מכירה אלא ה"ה כיוצא בו:

השולח גט וכולי שם במשנה ותלתא אוקימתא איכא בגמרא ורב אלפס פוסק אוקימתא דאפי' בהולך סתם והוא דחלה משום דלפעמים קפדי אינשי שלא ישלח ביד אחר וכי שמא בעל מבטל שליחותיה מה שאין כן בחולה ושאר אונס דלא קפיד שום אדם בעולם ור"ח פסק כאידך אוקימתא לקולא דבדאמר סתם ישלח ביד אחר לא קפיד דאי הוה קפיד הוה אמר אתה הולך:

והשליח שיעשה שליח וכולי והכי אסיקנא התם וכל שליח צריך שיהא נעשה בב"ד של ג' לפי שהן כעין דיינים לקבל עדות השליח ראשון שאומר בפ"נ ובפ"נ כל אחד שאומר שליח ב"ד אני וכשבא האחרון ליתן הגט לאשה אומר גם כן שליח ב"ד אני: ומ"ש אפילו שלא ב"ד אם הוא בא"י או הגט מקויים רק שיעשו זה לזה שליח בפני עדים וכולי כן צריך להיות וה"א התם הואיל דבא"י אין הראשון צ"ל בפ"נ ובפ"נ וכן בח"ל אם הגט מקויים האחרון נמי אין צ"ל שליח ב"ד אני וכתב הרא"ש לשם דמ"מ צריך שיעשה זה לזה שליח בפני עדים דאין דבר שבערו' פחות משנים וב"י הביא מ"ש הריב"ש דשליח שני כשבא ואמר שליח ב"ד אני גם כן אין צריך לשטר שליחות ולא לעדים ואם יש בידו שטר שליחות אין צריך לקיימו ואם נתקיים בחותמיו אפילו לא נתנו זה לזה גט בפני בית דין אלא כינס לבין עצמם עד שהגיע גט לידה הרי זה גט כשר ע"כ: וכתב ב"י מכאן נראה דאם לא נמנה שליח שני בפני ב"ד צריך לקיים שטר שליחותו או יתקיים הגט בחותמיו עכ"ל · מיהו כשנמנה בבית דין אף על פי שנתמנה שלא בפניו אמרי' דנעשה בהכשרו דהראשון אמר בפני בית דין בפ"נ ובפ"נ והשני אומר שליח בית דין אני וכשר:

שאלה

ישלחנו ביד אחר ולא נאמר בזה כבר עשה שליח שליחותו (עט) כדאמרינן גבי עדים שחתמו בשטר ונאבד השטר לפי שלא נגמרה שליחות זה עד שיגיע גט לידה : שאלה לגאון אשה עשתה שליח לקבלה וחלה השליח אותו שליח עושה שליח אחר או לא עד דאמר לו בפירוש שוי שליח בתר שליח והיכא דשויתיה (פ) שליח להולכה ולא פירשו מי מצי שוי שליח בתר שליח או לא ואי נמי שויה ב' שלוחים לקבלה ואמרה איזה מכם שיגיע אצל הבעל תחילה וכן אם הגיעו ביחד איזה מכם שיתבענו יהא שליח לקבלה יש מן הדין ליחד אחד מהם אי לא וכן אם עשתה שליח לקבלה והחשה שמא לא ימצאנו אותו שליח ועשתה שליח אחר לקבלה מי אמרינן נתבטל שליח הראשון או לא והסכימו דעתו עם חכמי הדור נהי שירו כידה לענין קבלה לענין שוי שליח לא מצי משוי עד דאמרה ליה בפירוש ודוקא לקבלה אבל להולכה מצי משוי דשליח הולכה מכח בעל קא אתי וכאילו בעל בעצמו עשאו שליח ובעל העיטור כתב על דברי הגאון ומסתברא דבמקום שהבעל עושה שליח ושליח שליח (פא) [ו] גם האשה עושה שליח ושליח שליח ואם שלחה ב' שלוחים או שליח אחר שליח כיון שלא בטלה בפירוש קבלת השליח (פב) כיון שהגיע הגט ליד הראשון מגורשת והרמ"ה כתב ושליח קבלה אינו יכול לעשות שליח אפילו חלה ואפילו אמרה לו התקבל סתמא שלא אמרה התקבל אתה ולא עוד אלא אפילו נתנה לו רשות לעשות שליח אחר אינו יכול (פג) דלא מסרה לו אלא מילי ומילי לא מימסרן לשליח וכתב עוד בין אם עשתה ב' שלוחים לקבלה בזה אח"ז או שעשה הבעל ב' שלוחים להולכה זה אחר זה בטל שליחות הראשון בעשיית השני אם לא שגילו דעתם כשעשאו השני שעדיין חפצים בראשון (פד) ואין דעת א"א ז"ל כן שכתב בתשובה אשה שמנתה שליח לקבל גיטה מיד בעלה בכל מקום שימצאנו וכאשר ארכו לה הימים עשתה שליח אחר (פה) ג"כ לבקשו ואח"כ בא שליח ראשון והביא הגט ואין ידוע אם הגיע לידו קודם מנוי הב' אם לאו ונסתפקת אם מנוי שליחות הב' הוי ביטול שליחות הראשון דע כי לא נתבטל שליחות הראשון בכך ושניהם שלוחים ואיזה מהם שמביא הגט היא מגורשת בו ע"כ וגם מ"ש שאפילו אם נתנה רשות לשליח קבלה לעשות אחר שאינו יכול לעשותו משום דמילי לא מימסרן לשליח לא נהירא דלא אמרינן מילי לא מימסרן לשליח אלא כשמוסר לו דבר לעשותו אינו יכול למוסרו לאחר כגון מי שעשה שליח לחתום גט שאינו יכול לומר לאחר לחתמו אבל כשאמר לו בהדיא (פו) [יא] לומר לאחר לחותמו יכול לעשותו

שאלה לגאון וכולי וסיכא דשויתיה שליח להולכה ולא פירשה מי מלי וכו' כלומר דהאשה שויתיה שליח להובאה שאמר לו הבא לי גטי דדין זה כדין שליח להולכה של הבעל שאינו גט עד שיגיע לידה כדלעיל בסימן ק"מ ומ"ש רבינו וגם מ"ש שאפילו אם נתנה רשות לשליח קבלה וכולי עד כדאמרינן לקמן באומר לשנים אמרו לפלוני ויכתבו ולפלוני ופלוני ויחתמו דלא הוי מילי תמה אני מביא ראיה מכך דאמרו לפלוני וכולי דהתם מינהו לפלוני שליח בפירוש ואעפ"י שמינהו שלא בפניו כשר אבל הכא שלא ייחדה לפלוני אלא נתנה רשות לשליח לעשות שליח אחר מדעתו ולא מנתה היא לאותו פלוני שיהיה שליח ה"ל מילי וכ"כ הר"ן ע"ש הרמב"ן חלוק זה בפרק התקבל ודלא כרבינו דאינו מחלק ומביא ראיה מזה לזה ועיין בב"י הביא דברי הר"ן וז"ל מהרש"ל הא דאמר רבינו אבל כשאמר לו בהדיא וכולי כדאמרינן לקמן וכולי לא מצאתו בספרו זה לקמן כ"א בח"מ כתב לענין מתנה בסימן רמ"ח ולא כתב לשם אמרו לפלוני וכו' אלא אפי' בסתם אומר אמרו דכשר במתנה מ"מ ש"מ דאומר אמרו לא מקרי מילי ומשום הכי כשר במתנה והיא דעת הרמב"ן דכיון דאומר אמרו לא הוי מילי לפיכך דוקא בגט הוא דפסול מטעמא אחרינא דכיון דלא שמעו מפי הבעל לא הויין במקום הבעל ואינו מקויים וכתב לה אבל רבינו לא ס"ל כהרמב"ן אלא בגט פסול מטעם אחר דיש ס חששא דכיסופ' דסופר מחתמי ליה כדלעיל בסימן ק"כ ומש"ה כשר במתנה בכל ענין א"כ יש לפרש דס"ל לרבינו כהרמב"ן לפסול גבי גט בכל ענין · ומ"ש רבי' אבל כשאמר לו בהדיא וכו' ה"ק יכול לעשותו ולא הוי מילי אלא שפסול גבי גט משום טעם אחר דבעינן וכתבו לה וכולי אבל דוחק

שני וכו' : כתב בתשובת הריב"ש סימן כ"ג תקנה אחת היא שכמו שהשליח הראשון נאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם ונתקיים הגט ע"פ ונאמן לומר שליח לגירושין אני בלא עדים ובלא שטר כך השליח הב' שהגט בידו נאמן לומר נתקיים הגט הזה בפני ב"ד ע"י שליח הראשון שאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואני שלוחו ושמינה אותי בפני ב"ד אמנם אין צריך לומר ולהאריך רק שליח ב"ד אני (לב) וממילא ידעינן שכך הוא ואין צריך לשטר שליחות ולא לעדים וכ"ש כשבידו שטר שליחות לא בעי קיום אלא מדרבנן וכן יראה מפסקא דמתני' דתקן אין השליח האחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני וכן נראה מדברי הרמב"ם ואם נתקיים הגט בחותמיו אע"פ שנתנו שליח לשליח אחר בינם לבין עצמם עד שהגיע גט לידה הרי זה גט כשר ע"כ ומכאן נראה בהדיא שאם שליח ראשון מינה שליח שני ולא מנאו שליח שני בפני ב"ד בשעה שאמר שליח ראשון בפני נכתב ובפני נחתם צריך לקיים שטר שליחותו אע"פ שהגט יוצא מתחת ידו אלא אם כן נתקיים הגט בחותמיו (לג): שאלה לגאון אשה שעשתה שליח לקבלה וכו' בעיטור אות שי"ן ונ"ל שמה שמתיר העיטור לשליח קבלה למנות שליח אחר היינו שיהא שליח להביאו לידו של שליח ראשון אבל לשתתגרש בקבלתו של ב' לא ודייקינן לה מדכתב באות הנזכר בשטר שליח קבלה ויהא עליה רשותא לשווי שליחא ושליח דשליחא אחרינא עד דתתקבל לי גיטא ותיתי ותמטי לידה דפלוני שליחא דידי · ואם איתא הל"ל וכיון דימטי גיטא ליד שלוחיה או שליח שלוחיה אהא מגורשת מפלוני בעלי אלא שאם כן דבריו כאן סתומים ביותר · ומ"ש אם שלחה שני שלוחים או שליח אחר שליח וכו' כיון שהגיע הגט ליד הראשון מגורשת נראה דלרבותא נקט ליד הראשון לומר דלא נתבטל שליחות הראשון מחמת שליחות השני אבל אם הגיע ליד השני פשיטא דמגורשת ואעפ"י שאין תיבת כיון מכוונת לפי זה ע"כ לפרש כן :

ומה שכתב רבינו ואין דעת א"א הרא"ש כן כלומר על מה שכתב בסוף דבריו דמסתמא ביטל שליחות הראשון בעשיית השני הרא"ש חלוק עליו שכתב בתשובה כלל מ"ה סימן ה' (לד) :

וגם מה שכתב שאפי' נתנה רשות לשליח לקבלה לעשות אחר איכו יכול משום דהוה ליה מילי ולא מימסרן לשליח ולא נהירא לי דלא אמרינן מילי ולא מימסרן לשליח וכו' ומביא ראיה דאומר לשליח שיוכל לעשות שליח לא הוי מילי מדאמרינן באומר לפלוני ויכתוב וכו' לא הוו מילי : " '(ב"ה) לשון זה קשה מאוד שהרי רבינו כתב בסי' ק"ך שאפי' אמר להם הבעל אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו והיאך כתב כאן אבל כשאמר לו בהדיא לומר לאחר לחתמו יכול לעשותו שזה הפך מה שקדם ומה שחתם דברי' כדאמרינן לקמן באומר לשנים אמרו לפלוני וכו' דלא הוו מילי לשון זה לא נמצא כלל לא לקמן ולא לקמיה דלקמן והרב ה"ר דוד הכהן ז"ל נדחק מאד ליישב זה וחילק בין כתיבה לחתימה לענין אומר אמרו וכתב שכדאמרינן לקמן שכתב רבינו הוא בטור ח"מ סימן רמ"ד האומר לשנים כתבו וחתמו ותנו לפלונית שטר מתנה שאני נותן לו וכו' עד הרמב"ן כתב דלא אמרינן מתנה הרי הוא כגט וכו' אבל באומר אמרו לכתוב ולחתום כשר לכ"ע במתנה והכי מסתברא עכ"ל וה"ר משה אלשקר ז"ל השיגו דאין בדברי רבינו בסימן הנזכר חילוק בין כתיבה לחתימה כלל וגם בעיני יפלא לפרש כדאמרינן לקמן ושירמוז אל טור אחר זולת הטור שהוא עסוק בו ולי נראה שתיבת לקמן צריך למחוק והכי קאמר יד כדאמרינן בגמ' בס"פ התקבל דאע"ג דר"י סבר מילי לא מימסרן לשליח מודה באומר אמרו משמע דאומר אמרו לא הוי מילי :

ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש שכתב וז"ל אם עשתה שליח וחזרה ועשתה שליח ואפי' עשרה זה אחר זה או שעשתה עשרה בבת אחת כל שהגיע הגט ליד אחד מהם מגורשת דלא שייך בכי הא ברירה · אבל אפשר שאם אמרה כל מי מהם שירצה הבעל ליתנו לו יהא שלוחו לקבלה שנאמר בזה אין ברירה כענין לאיזו שארצה אגרש בו דאין ברירה עכ"ל : ולענין למנות שליח קבלה שליח אחר דעת הרשב"א בסוף פרק התקבל שאם נתנה לו רשות לעשות שליח אחר שיכול שכתב וז"ל

דרכי משה

כאן במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני ופלוני ועל מי מעינות במותב ג' כחדא הוינא ואתא לקדמנא פב"פ ובידו גט נכתב ונחתם בכך וכך בשבת בכך וכך לבריאת עולם וחתום עליו פב"פ עד ופב"פ עד וכך אמר בפנינו פב"פ הנ"ל גט זה מסר בידי פב"פ ה"פ ועשאני שליח להולכה להוליך גט זה לאשתו פב"פ ה"פ הנזכרת כפי הנזכר בהרשאה חתומה ומקויימת בהנפק ב"ד חתומים עליה שהם פב"פ ופב"פ אשר ראינו ביד פב"פ נכתב ונחתם במתא פלונית בכך בשבת שנת כך לבריאת עולם וחתום עליה פב"פ ופב"פ ומכח הרשאה הנזכרת מינה השליח פב"פ הנזכר את פב"פ להיות שליח במקומו להוליך גט ששלח הבעל פב"פ ה"פ ליד אשתו פב"פ ה"פ ופב"פ השליח מסר הגט אשר שלח הבעל פב"פ ביד פב"פ לגרש בו אשתו פב"פ ליד פב"פ ובתוך כדי דיבור אמר בפני נכתב ובפני נחתם ושאלנו אותו אם נכתב לשם פב"פ הבעל ולשם אשתו פב"פ ואמר הן וכך אמר השליח פב"פ לפב"פ הנ"ל הוליך גט זה לפב"פ ה"פ ותניהו לה בכ"מ שתמצאנה ותהא ידך כידי ופיך כפי ומיד שתגיע אתה או שליחך או שליח שלוחך הגט ליד פב"פ אשתו של פב"פ תהא בו מגורשת ומותרת לכל אדם ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושלוחך שליח עד ק' שלוחים ליתן גט זה ליד פב"פ אשת פב"פ הנ"ל בכ"מ שתמצאנה אתה או שלוחך ושליח שלוחך ובפנינו קבל פב"פ הנ"ל בח"ה שלא לבטל השליח ומה שנעשה בפנינו ושמענו וראינו כתבנו והתמנו והכל שריר וקיים עכ"ל : (לב) והרא"ש בסדר גיטין וז"ל הרשאה משליח שני לשליח ג' · בפנינו הדיינים הח"מ כך וכך בשבת כך וכך לירח פ' שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני ופלוני ועל מי מעינות בא פב"פ ובידו גט ששלח פב"פ לגרש בו אשתו פב"פ והביא לפנינו הרשאה מתוקנת כתיקון חכמים שנתמנה שליח ע"פ ב"ד ולפני ב"ד להוליך גט זה לפב"פ אשתו של פב"פ ה"פ במקומו של פב"פ שעשאתו פב"פ שליח בעדים להוליך גט זה לאשתו פב"פ ה"פ ופב"פ מינה על פינו ולפנינו לפב"פ להיות שליח במקומו ובפנינו מסר הגט ליד פב"פ הנ"ל להוליך אותו ליד פב"פ אשתו של פב"פ ה"פ הנ"ל ובתוך כדי דיבור אמר שליח ב"ד אני וכך אמר בפנינו ח"מ פב"פ לפב"פ הנ"ל הולך גט זה לפב"פ ה"פ אשתו של פב"פ ה"פ ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח שליח עד ק' שלוחים ליתן גט זה ליד פב"פ אשת פב"פ בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך ומיד שתגיע אתה או שליח שלוחך הגט לידה תהא מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם והגט שנעשה עליו פב"פ שליח ב"ד להולכה ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם בפ' מתא בכך בשבת וכך וכך לירח פ' שנת כך וכך לבריאת עולם ועדיו החתומים בו פב"פ ופב"פ ובפנינו קבל פב"פ שליח ב"ד הנ"ל בח"ח ושד"א שלא לבטל השליח ומה שראינו ושמענו כתבנו וחתמנו והכל שריר וקיים פב"פ דיין פב"פ דיין : ונראה שלא לכתוב בהרשאה מתחלה ח"מ דהוי לשון עדות רק במותב תלתא וכן מצאתי בשם מהר"ט מיהו בדיעבד כשר אפי' בכה"ג כמו שכתבתי לעיל בשם ריב"ש וכ"כ ב"י לקמן בשם תשובת הר"ש בן הרשב"ץ : (לג) ונראה דה"ה משליח ב' לשליח ג' אפי' לא נתקיים בחותמיו דלגבי שליח שני דאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אין לחלק ונראה דסברת הריב"ש הוא לדברי הרמב"ם דסבירא ליה דאין צריך למנות שליח בעדים כמו שנתבאר לעיל ריש סי' זה אבל דעת החולקים על הרמב"ם צריך עדים ועיין בריב"ש : (לד) וכן הוא במרדכי ריש השולח תשובת רש"י עוד כתוב במרדכי ריש השולח דאפי' אם הביא שליח שני

פרישה

(עט) **כדאמרינן** גבי עדים שחתמו כו' בחושן משפט סי' מ"א ודומה לזה כתב לעיל סי' קכ"ג : (פ) **שליח** להולכה רצה לומר להובאה : (פא) **גם** האשה עושה שליח כו' עיין בדרישה : (פב) **כיון** שהגיע גט ליד הראשון וכל שכן ליד השני וכ"כ בית יוסף : (פג) **דלא** מסרה לו אלא מילי וצריך לומר דהיינו דוקא בשליח לקבלה דאין כאן אלא מילי לאפוקי בשליח שהבעל עושה להוליך לה גט דתיכף הגט ומסירת השליח לשליח לא מקרי

דרישה

אלא ודאי פסולין רצה לומר פסול ואינו בטל : [ו] **גם** האשה עושה שליח ושליח שליח ז"ל ב"י ומסתבר דאינו מתיר כו' עד אלא שאם כן דבריו כאן סתומים ביותר עכ"ל :

[יא] **לומר** לאחר לחותמו כו' כדאמרינן לקמן כו' זה לשון מ"ו לא מצאתו לקמן בספרו אלא כו' עיין בח"מ לענין מתנה בסי' רמ"ד ואף שלא כתב לשם אמרו לפלוני כו' אלא אפי' בסתם אמר

מילי למוד ובאשה שעשתה שליח להובאה כבר נתבאר הטעם משום דהשליח השני או השלישי הוא שליח הבעל שעשאו שליח מחדש במסירתו הגט לידו וגם צ"ל שמ"ש הרמ"ה כאן דאין שליח יכול לעשות שליח משום דמילי כו' היינו דוקא שאם עשה כן יכול להיות שהגט פסול אבל מכל מקום אינו בטל שהרי רבינו כתב בשמו לעיל סי' ק"ך דאפי' באומר אמרו לסופר לכתוב כו' דאינו בטל ע"ש : (פד) **ואין** כן דעת א"א הרא"ש ז"ל כלומר על מה שכתב בסוף דבריו דמסתמא ביטל שליחות הראשון בעשיית השני הרא"ש חולק עליו ב"י : (פה) **גם** כן לבקשו פירוש להבעל : (פו) **לומר** לאחר לחותמו יכול כו' והא דכתב לעיל בסי' ק"ך שאפילו אמר אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום לא יכתוב כו' ומסיק שם שאינו גט כלל כבר כתבתי שם בשם מהר"ד הכהן בתשובותיו דהתם עיקר קפידא הוא משום הכתיבה אם אמר

חדושי הגהות

אמר בפ"ג יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה הרי דאפי' כשנותנו להאשה לא נתבטל שליחותו ויוכל לחזור וללקחו כ"ש כשנתנו רק לשליח ולמדתי דברים מהרב בית שמואל בסי' קמ"א א"ק כ"ה ועיין בט"ז א"ק כ"ו הטעם על דברי הרמ"ה : יד גם זה תמוה לפרש כן דמאי ראיה מייתי מרבי יוסי שמודה באומר אמרו

לעשותו (לה) כדאמרינן לקמן באומר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב בו לפלוני ופלוני ויחתמו דלא הוי מילי · השליח ששינה בשליחותו ממה שאמר לו הוא או היא אין הגט גט כיצד א"ל תנהו לה במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר (פז) אל תתנהו לה אלא בעליה ונתנו לה בבית או איפכא אל תתנהו לה אלא בימין ונתן לה בשמאל או איפכא אינו גט (פח) כתב הרמ"ה אל תגרשנה אלא בימינך הוה ליה כאילו אמר לו את הולך ואינו יכול לעשות שליח שני אא"כ חלה ונראה דאפילו חלה נמי אינו יכול לשלחו ביד אחר דהויא ליה כאילו פירש לא יגרשנה אחר אלא אתה אבל אם אמר לו תן גט זה לאשתי והרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר ה"ז גט שאין זה קפידא אלא מראה לו מקומה (פט) כתב הרמב"ם א"ל תנהו לה ביום פלוני ונתנו לה בתוך הזמן אינו גט אל תתנהו לה אלא ביום פלוני ונתנו לה בין מלפניו בין מלאחריו אינו גט שהרי הקפיד על עצמו של יום ומשמע מדבריו אבל כשאומר לו תנהו לה ביום פלוני יכול לאחר ובלבד שלא יקדים וכך היא שאמרה לשליח קבל גיטי במקום פלוני וקבלו במקום אחר אינו גט אבל אם אמרה (צ) הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו ממקום אחר הוי גט אמרה לו התקבל לי גיטי במקום פלוני (צא) ופעמים תמצאנו במקום אחר בכ"מ שיקבלנה הוי גט ובלבד (צב) לכשיגיע למקום שאמרה היא אמר הבעל לשליח טול ממנה חפץ פלוני אם לא הקפיד שיטול ממנה החפץ תחילה אפילו הגיע הגט לידה תחילה ואח"כ נטל החפץ הויא גט לפיכך יכול השליח לשלחו

וז"ל אבל שליח קבלה אינו עושה שליח לקבלה אלא א"כ אמרה כפי' שימנה שליח אחר תחתיו דמילי נינהו ולא מימסרן לשליח אבל הר"ן כתב גם בס"פ התקבל וז"ל ומיהו מסתברא שאין שליח קבלה עושה שליח דה"ל מילי ולא מימסרן לשליח אלא באומר אמרו מנתו היא שליח שלא בפניו דהתם טעמא אחרינא הוא כדפרישית עכ"ל :

(ב"ה) וכ"כ ה"ה בפ"ז בשם הרמב"ן : עיין בתשובת הר"ש בן הר"ש בר צמח שהכתוב לקמן בסי' זה : השליח ששינה בשליחותו וכו' בפרק התקבל (דף סה ·) תנן תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול ובפרק כל הגט (כט ·) גמ' ואם א"ל טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר וכו' אמר ר"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל וכו' אלא זמנין דניחא נמי לא הוי דנעשה כמי שא"ל אל תגרשנה אלא בבית וגירשה בעליה אל תגרשנה אלא בימין וגרשה בשמאל :

'(ב"ה) כתב הרמ"ה אל תגרשנה אלא בימינך וכו' טעמו משום דסבירא ליה כר"ט דברתה הולך לא ישלחנו ביד אחר אא"כ חלה ומ"ש רבינו דאפי' חלה לא ישלחנו ביד אחר דברי טעם תם קצת :

אבל אמר לו תן גט זה לאשתי והרי היא במקום פלוני וכו' משנה בפ' התקבל : **כתב** הרמב"ם אמר ליה תנהו לה ביום פלוני וכו' בפ"ט וכתב הרב המגיד שהיא תוספתא : וכך היא שאמרה לשליח קבל גיטי במקום פלוני עד הוי גט משנה בפרק התקבל וכתב הרב המגיד בפ"ט ופשוט הוא שאף כאשה אם א"ל הרי הוא במקום פלוני שאינה אלא מראה מקום לו וכן בבעל וכתב עוד כדין הבא לי בהשנה ובספרים שלפנינו כתב הבא לי גיטי ממקום פלוני ורבינו גורס למקום פלוני ושני הדברים אמת : אמרה לו התקבל לי גיטי במקום פלוני ופעמים תמצאנו במקום אחר וכו' שם בפרק התקבל משנה התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ופריך בגמ' וגיטא מיהא הוי והאמרת רישא לא הוי גיטא לא קשיא דאמרה ליה התקבל לי גיטי במתא מחסיא וזמנין דמשכחת ליה בבבל והכי קאמרה ליה מישקל כל היכא דמשכחת ליה שקיל מיניה גיטא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא ופרש"י דהכי קאמר לא תהא שלוחו לקבלה להתגרש אני על ידך עד דמטית התם וכתבו התוס' וא"ת ואם אינה רוצה שיהא גט עד מתא מחסיא גם כשיגיע למתא מחסיא לא יהא גט דהא אינו מקבלו שם מיד הבעל והוי כמו טלי גיטך מע"ג קרקע וא"י מיירי כשהבעל עושהו שליח להולכה עד מתא מחסיא ושם הוי שליח לקבלה וכא לא חזרה שליחות אבל הבעל וי"ל דמיירי דא"ל הוי שליח להולכ' עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח להולכה וקבליה (כו' אי) נמי מבבל ועד מתא מחסיא הוי הכא שליח לקבלה והוי כאומר לאשה הרי זו גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום · והר"ן כתב התירוץ הב' לבד וכתב עוד שלדעת האומרים שהאשה עושה שליח להולכה ולקבלה את ספיר שמשעה ראשונה נעשית שליח להבאה מחמת האשה וכי מטי מתא מחסיא הוי שליח (קבלה שלה) ורבינו סתם הדברים כתם ולא פי' כדברי תירוץ ראשון אי משום דס"ל כתירוץ ב' שמתיישב יותר ואי משום דסבירא ליה שהאשה עושה שליח להבאה כמבואר בסי' ק"מ :

אמר הבעל טול ממנה חפץ פלוני אם לא הקפיד שיטול מנה החפץ תחלה וכו' בפרק כל הגט (דף כט) תנן המביא גט וחלה הרי זה משלחו ביד אחר אם אמר ליה טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ואמרינן בגמ' דכולי עלמא היכא דנפקא לאפיה ויהבא ליה חפץ והדר שקלא מיניה גיטא כ"ע לא פליגי דגיטא מעליא הוא כי פליגי היכא דאמר ליה שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהיב לה גיטא והדר שקל חפץ רבי יוחנן פוסל בו וכל שכן בשלוחו וריש לקיש מכשיר בשלוחו וכל שכן בו ופירש רש"י ויהבא ליה חפץ . להכוא שליח שני : דכולי עלמא לא פליגי · דהוי גיטא דאע"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליחותא דגיטא לא בטל בכל שלוחי גיטין שיכולין לעשות שליח דהגט לא קפיד בעל לדבר זה דגט אינו תלוי בחפץ דאפשר שילך ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר הלכך אפי' שינה בחפץ אין זה שנוי בגט שהרי קבל החפץ ואח"כ נתן : ואזל איהו ויהיב לה גיטא ברישא · דכי א"ל שקול חפץ ברישא קפיד איהו שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו החפץ ולרדותה בעיגונא עד שתתן הלכך הגט תלה בחפץ בדבר זה וזה אם שינה נעשה כמי שא"ל אל תגרשנה אלא בבית וגירשה בעליה הלכך ר' יוחנן פוסל בו בשליח ראשון וכ"ש בשלוחו הילכך תנא במתני' לא ישלחנו ביד אחר שמא כשימסור ראשון

דוחק הוא עכ"ל : **השליח** ששינה בשליחותו וכו' משנה פרק התקבל (דף ס"ה) כיצד תנהו לה במקום וכו' פירש רש"י דאין רצונו שילעיזו עליו שם וקפידא היא עכ"ל ולפיכך אפילו לא א"ל אל תתן לה אלא במקום פלוני הויא קפידא אבל גבי עליה ובימין אם אמר סתם בעלייה יכול ליתנו בבית דליכא קפידא בסתמא אלא מראה מקום הוא לו וכן תנהו לה בימין אא"כ בדא"ל אל תתנהו אלא בעלייה אלא בימין שכל שהוא מקפיד אפי' בדברי הבאי קפידותיה קפידא כדאיתא בפרק כ"ה (דף כט) : כתב הרמ"ה אל תגרשנה אלא בימינך וכו' פי' דאם לא נתכוין אלא שלא לגרשה בשמאל ה"ל לומר אל תגרשנה אלא בימין מדקאמר בימינך משמע כמו ולא בימין אחר ולאו לחוד לא נתכוין דא"כ הל"ל אלא בידך אלא ש"מ תרתי ומיהו בחלה ודאי לא קפיד ורבינו חולק דבחלה נמי קפיד דה"ל כאילו פירש לא יגרשנה אחר אלא אתה : וכך היא שאמרה וכו' פלוגתא דת"ק ור"א במשנה שם ופסק כת"ק דאף בשליח קבלה נמי האשה מקפדת ולא עשתו שליח קבלה אלא לקבלו במקום פלוני דלא כר"א דקאמר הוסי דבע"כ מתגרשת מראה מקום היא לו :

כתב הרמב"ם א"ל תנהו לה ביום פלוני וכולי ומשמע מדבריו וכולי וטעמא דמסתמא קפיד שלא יקדים דעדיין חשק בה שתהא אשתו עד אותו זמן שקבע ולאח"כ לא תהא אשתו אלא יגרשנה וכן יכול לאחר אבל לא להקדים שהרי גילה דעתו שאותו זמן והלאה יגרשנה ולא קודם : **אבל** אם אמר הבא לי גיטי וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ט והכי תנן בפ' התקבל וכתב ה"ה בפ"ו שהטעם לפי שהאשה מתגרשת בהגעת גט לידה אפי' בע"כ וכיון שהיא מקבלתו אפילו הביאו ממקום אחר כשר עכ"ל ר"ל אעפ"י שלא ידעה האשה בשעת הגעת הגט לידה שהביאו ממקום אחר אפילו הכי כיון שקבלתו הויא מגורשת דלא גרע טעותה ממי שמגרש את אשתו בע"כ דמגורשת בהגיע גט לידה וה"כ דכותה שהרי דין שליח הובאה כדין שליח להולכה וכמו דמי לשליח קבלה דמתגרשת בקבלת השליח וכא כיון לה דיכעיזו עליה במקום אחר הלכך הגט פסול אם קבלתו במקום אחר כיון דמקפדת שלא יקבל אלא במקום פלוני : אמרה לו התקבל לי גיטי ממקום פלוני ופעמים וכולי שם אוקימתא דתלמודא פי' ואע"פ שהזכירה גם כן המקום האחר כגון התקבל לי גיטה במתא מחסי' וזימנין דמשכחת ליה בבבל וה"ה התם והתוספות הקשו דהך כשיגיע למקום שאמרה היא למה יהא גט הלא ה"ל טלי גיטך מע"ג קרקע דאינו רוצה שיהא גט עד שיגיע למקום שאמר היא והיא מקבלו שם מיד הבעל וי"ל דמיירי דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח להולכה וקבליה כדאמר בפ' ב' (דף כד) עכ"ל פי' כי מטית התם תהא שליח אחר להולכה ואח"כ תקבלה מיד האחר שאז תהא שליח קבלה שני אבל רבינו ודאי לא ס"ל תירוץ זה דאם כן ה"ל לפרש שכך אמרה האשה לשליח אלא ס"ל כתירוץ השני דתו' דמ"מ שיקבלנו עד שיגיע למקום שאמרה היא הוי הבעל שליח לקבלה :

אמר הבעל לשליח טול ממנה חפץ פלוני וכולי משנה וגמרא פרק כל הגט (דף כט) וע"פ פי' התוס' והרא"ש דלא כפי' רש"י דמיקל דאפי' הקפיד הבעל ואמר שיטול החפץ תחל' אם שלח הגט ביד אחר ונטל החפץ תחלה ואח"כ נתן הגט כשר ומביאו רבי' בסמוך דלית' ומה שקשה דכאן מחלק תלמוד' בין הזכיר החפץ תחל' והדר הב לה גיטא ובין הזכיר הגט תחלה ובפ' הכותב ריש (דף פ"ה) מסיק בין כך ובין כך משלם דה"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי תירצו התוספות בפ' כל הגט דשאני התם שפרעון המעות תלויין בשטר ובהזכר' לקיחת השטר גלי דעתיה שירא שלא יאמרו סיטראי נינהו עכ"ל והר"ן ע"ש הרמב"ן כתב תירוץ אחר ע"ש כתב הרמ"ה ה"ה נמי בכל תנאי וכו' משמע מלשונו שאם לא שינה השליח השני הגט כשר וכן פרש"י לגבי טול חפץ הימנה ומ"מ קשה דהא איתא דהרמ"ה מפר' כפרש"י ה"ל לרבינו להביא דבריו לאחר שהביא דברי הרמב"ם ופרש"י אלא נ"ל דלגבי חפץ תופס הרמ"ה כפי' התוספות והרא"ש אלא לגבי שאר התנאים דלא שייך לומר בהו אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ס"ל להרמ"ה דאם לא שינה השליח השני הגט כשר אלא דלכתחלה לא ישלחנו ביד אחר שמא לא ידקדק השני וכו' ס"ל לרבינו

דרכי משה

שני גם פסול ואחר כך חזר הראשון והביא גם כשר הרי היא מגורשת וע"ש : (לה) פי' דלא הוי מילי ומצד זה יכול לעשותו אבל מכל מקום אומר אמרו פסול מטעם אחר דהיינו

פרישה

השליח לאחר שיכתוב ולא הגט בטל מטעם שכתב הרמב"ן דכתיב וכתב לה אבל בחתימה דאינו אלא מדרבנן כמו שכתב רבינו לעיל בסימן קל"ג אין הגט נפסל אם אמר לאחרים שיחתמו אותו ואפילו לכתחלה היה מותר אלא שלכתחלה גזרינן חתימה אטו כתיבה והא דכתב הכא אבל כשאמר לו בהדיא כו' יכול לומר לאחר לחותמו דמשמע אפי' לכתחלה הכי קאמר מן הדין מצד חתימה יכול לומר לאחר לחותמו דלא חשיב מילי כדאמרינן לקמן בחושן משפט סי' רמ"ד לענין מתנה באומר לשנים אמרו כו' אלא שהכא בגט אע"ג שגבי חתימה לא חשיב מילי מכל מקום גזרינן חתימה אטו כתיבה ואם כן ה"ה גבי שליח קבלה נמי יכול לעשות שליח אחר ולא חשיב מילי ועיין בדרישה מה שכתוב בשם מ"ו : (פז) **אל** תתנהו לה אלא בעלייה ונתנו לה בבית הא דהוצרך לומר אלא בעלייה משום דקיימא לן האומר לחבירו בית אני מוכר לך יכול ליתן לו עלייה וכמו שכתב רבינו בחושן משפט ס"ס רי"ד ומש"ה הכי נמי לא הוי שנוי מעליה אם לא דא"ל אלא : (פח) **כתב** הרמ"ה אמר ליה אל תגרשנה אלא בימינך הוה ליה כאילו אמר ליה את הולך גם בכאן צריך לומר כמו שכתבתי לעיל דלולי דאמר ליה את הולך הוה יכול לעשות שליח ולא אמרינן דמילי לא ממסרן להרמ"ה הנ"ל דשאני הכא דהגט בידו ומוסרו שליח שני לא מקרי מילי : (פט) **כתב** הרמב"ם אמר לה כו' המ"מ כתב שהוא תוספתא : (צ) **הבא** לי גיטי ממקום כו' הוי גט משנה הוא בפרק התקבל דף ס"ה ע"א והרמב"ם כתב כמו דין זה בפרק ט' מהלכות גירושין וכתב המ"מ בתחלת פ"ו והטעם לדין המשנה לפי שהיא מתגרשת בהגעת גט לידה אפילו בע"כ וכיון שהיא מקבלתו אפילו הביאו ממקום אחר כשר ככ"ל עכ"ל ור"ל דהוי כאילו הבעל עשאו שליח להולכה והר"ן כתב כיון דאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר : (צא) **ופעמים** תמצאנו במקום אחר פירוש שהזכיר גם כן אותו מקום גמ' : (צב) **לכשיגיע** למקום שאמרה היא וז"ל הגמרא בפרק התקבל והכי קאמרה ליה משקל כל היכא דמשכחת ליה שקול מיניה · גיטא לא הוי עד דמטי לאותו מקום שאמרה ר"ל מאמר שאמרה אח"כ ופעמים תמצאנו במקום אחר מכלל דלא קפדה אם מקבל ליה במקום אחר

דרישה

אמר אמרו דכשר במתנה ש"מ שמעינן מיניה דאומר אמרו לא מקרו מילי ומשום הכי הוא כשר במתנה (דאי הוה מילי אפילו במתנה פסול כ"פ) והוא דעת הרמב"ן דסבירא ליה דכל האומר אמרו מאמר דלא הוי מילי אמרינן דוקא בגט הוא דפסול. ומשום טעמא אחרינא כמו שנתבאר שם לעיל סי' ק"ך אבל הטור גופא שכתב אבל כשאומר לו בהדיא כו' שיכול לעשותו לא סבירא ליה כמותו כדפרי' לעיל וסבירא ליה טעמא אחריתי דמשום חששא דכסופא דסופר מחתמי ליה כדלעיל ומשום הכי כשר במתנה בכל ענין וק"ל א"כ יש לומר שסבירא ליה למחבר כדעת הרמב"ן דפסול גבי גט בכל ענין ומה שכתב אבל כשאומר לו בהדיא כו' הכי קאמר יכול לעשותו ולא הוי מילי אלא שפסול גבי גט משום טעם אחר דבעינן וכתב לה כו' כדלעיל אבל דוחק הוא ודו"ק עכ"ל וע"ל בסימן ק"ך שם כתבתי תשובת מהר"ד כהן והארכתי בזה (ואחר קראתי את כל תשובת מהר"ד כהן ולא הנלותי להדפיסה וסמכתי על המעיין שיעיין בתשובותיו אחר שכתב האריך אמ"ו ז"ל בביאורו שם ועיין בתשובת הר"מ אלשקר דף מ' ע"ב ודף מ"ו ע"ב מה שמתמה על רבינו ועל הרר"ד כהן ע"ש כ"פ) : וע"ל ריש סימן ק"מ מ"ש רבינו בשם בעל העיטור ומ"ש שם פירושו מענין

חדושי הגהות

אמת הא אבן לא ס"ל כן להלכה אלא גם באומר אמרו פסול · והנה ראיתי בבה"ג שתמה ע"ז וכתב וז"ל ולכן נ"ל שכוונת הרב בעל המאור ז"ל כדעת הרמב"ן ז"ל הביאו הר"ן בס"פ התקבל

לרבינו דכאומרא זו מודים גם התוס' והרא"ש אכן בתשובת הריב"ש שהביא ב"י תפורש דהרמ"ה מפרש כפרש"י וצ"ע : וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה כתב ב"י דמדברי הרא"ש משמע דס"ל דמתני' דקתני לא ישלחנו ביד אחר דוקא בדא"ל שקול חפצא והב גיטא היא הא אילו א"ל הב גיטא ושקול חפצא הרשות בידו לשלחו ביד אחר עכ"ל ותימה הלא אמרו בגמרא זו תינוקות של בית רבן יודעין דאין השואל רשאי להשאיל וכו' וכ"כ הרא"ש פ' המפקיד ובח"מ סי' רצ"א דלכתחלה אסור להשאיל ואפשר דאעפ"י דבסתמא אסור להשאיל לכתחלה הכא דאמר הב גיטא ושקול חפצא גלי דעתיה דלא קפיד אחפץ שיהא ביד האשה לאחר נתינת הגט לידה וה"ה דלא קפיד אם יהא ביד השליח השני ודוחק אלא נראה דהרא"ש אינו חולק בדין זה אדברי הרמב"ם אלא במאי דס"ל להרמב"ם כפרש"י חולק עליו הרא"ש וע"ז בלבד אמר רבינו וא"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה דהיא דעת התו' ודלא כהרמב"ם ופרש"י : **שליח** המביא גט מח"ל וכו' ה"א פ"ק דגיטין (דף ט') ופ"פ דברי

לשלחו ביד אחר (לג) אבל אם הקפיד לומר שיטול החפץ תחילה אינו גט אא"כ יגיע החפץ לידו תחילה (לד) לפיכך לא ישלחנו ביד אחר שאפי' אם תתן החפץ ליד השליח הב' תחילה אינו גט כיון שלא הגיע ליד השליח הראשון תחילה ואפי' אם אחר שקבל השני החפץ ונתן לה הגט בא ליד השליח הראשון אינו גט כיון שלא הגיע הגט לידה בתורת גירושין אלא יקחנו הראשון מידה ויחזור ויתננו לה בתורת גירושין אחר שהגיע לידו החפץ כתב הרמ"ה הוא הדין נמי בכל תנאי שהתנה הבעל עם השליח כגון אל תגרשנה אלא בבית או בעלייה שאינו יכול לשלחו ביד אחר שמא לא ידקדק השני בשליחותו ויתבטל הגט והרמב"ם כתב שאם הגיע החפץ ליד השני קודם שנתן לה הגט שהוא גט וכן פרש"י וכתב עוד שאפילו א"ל תן לה הגט ואח"כ קבל החפץ שלכתחלה לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ואם שלחו ביד אחר הוי גט וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה [יב] כתב הרמב"ם אפילו לא אמר קח החפץ תחילה ואח"כ תן הגט אלא אמר קח החפץ ותן הגט הוי קפידא שיקח החפץ תחילה ואם שינה אינו גט והרמ"ה כתב בזה שהיא ספק מגורשת ולא תנשא ואם נשאת לא תצא : שליח (לה) המביא גט מא"י נותנו לה ומתגרשת בו וניסת (לו) אע"פ שאין מכירין חתימת העדים וגובה כתובתה מבני חרי
אבל

ראשון שליחות לשני לא ימסור לו דברים כהוייתן או השני לא יהיה מדקדק בהם ויהא משנה ומיפסל גיטא ור"ל אכשר וכו' קסבר לאו קפידא היא אלא אורחא דמילתא קא"ל עכ"ל גם הרי"ף כן פי' דכ"ע היכא דאמר ליה טול כי ממנה חפץ פלוני ותן לה גט זה ושלח השליח גט ביד אחר והלך אותו האחר ונפקא אתתא לאפי' ויהבא ליה חפץ והדר שקלא מיניה גיטא כ"ע לא פליגי דגיטא מעליא הוא וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ט דאין חולק בינו ובין שלוחו דאף שלוחו אם נטל החפץ תחלה ואח"כ נתן לה הגט כשר והתוספות הקשו על פי' זה והעלו שנראה לריב"א דכשאמר שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא שתולה שליחות הגט בחפץ פוסל רבי יוחנן נמי כשמשלה ביד אחר אפי' אם לא שינה שליח השני מדעת הבעל ונטל ממנה החפץ קודם נתינת הגט דכיון שתולה נתינת הגט בחפץ כל מה שמשנה מדעת הבעל בחפץ נפסל הגט וה"פ רבי יוחנן פוסל בו בשליח ראשון כששינה וכ"ש בשלוחו ואפי' בלא שינוי ולא ישלחנו ביד אחר אפי' לא ישנה דקפיד הבעל שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר פי' ביד השליח השני וגם הרא"ש הקשה על פרש"י והעלה כפי' ריב"א והרחיב ביאור הדברי' יותר שכתב וז"ל ופי' ריב"א היכא דנפקא לאפיה של שליח ראשון ויהבה ליה חפץ והדר שקלה גיטא משליח שני ולכך יצטרך לקראת הראשון ונתנה לו החפץ כדי שלא יעכב השני מלתת הגט עד שתתן לו החפץ ואז יפסל הגט דכ"ע לא פליגי דגיטא הוי כי פליגי כלומר בין בו ובין בשלוחו היכא דא"ל שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא אם שינו ונתנה הגט תחלה רבי יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו ומתני' מיירי כגון דשקיל מינה חפץ והדר יהיב לה גיטא בו כשר ובשלוחו פסול לפי שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ונמצא שלא נתקיים שליחות החפץ עד שיגיע החפץ ליד השליח הראשון ובההיא שעתא כבר הגט בידה ואינו גט כיון שלא היתה מגורשת כשהגיע הגט לידה ויקחנו מידה ויחזור ויתננו לה אחר שהגיע החפץ ליד השליח הראשון עכ"ל וכתב עוד הרמב"ם בפ"ט שאפי' א"ל תן לה וקבל ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ורבינו הוסיף בדברי הרמב"ם ואח"כ קבל ממנה החפץ לפי שכיון שהטעם שלא ישלחנו לכתחלה ביד אחר הוא כדי שלא יהא פקדון ביד אחר הפי' באומר בפי' ואח"כ קבל ממנה החפץ היה ופשוט הוא : **ומ"ש** רבינו ואדוני אבי ז"ל כתב כסברא ראשונה חוזר על סברא שכתב תחלה דכי יהבה חפץ לשלוחו אע"פ שלא שינה אינה גט אבל מענין מ"ש בשם הרמב"ם שאפי' א"ל תן לה הגט ואח"כ קבל החפץ שלכתחלה לא ישלחנו ביד אחר אין הוכחה ברורה בדברי הרא"ש שחולק על זה אלא מדלא פי' כן בדבריו אלא כתב ומתני' מיירי כגון דשקיל מינה חפץ והדר יהיב לה גיטא משמע ליה דמתני' דקתני לא ישלחנו ביד אחר דוקא בדא"ל שקול חפצא והב גיטא היא הא אילו אמר ליה הב גיטא ושקיל חפצא הרשות בידו לשלחו ביד אחר : ב"ה ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה ה"ה בכל תנאי שהתנה הבעל עם השליח וכו' כן נלמד ממ"ש רש"י : **כתב** הריב"ש בתשובה סי' ש"ו שנשאל על שטר שליחות שכתוב בו שהבעל צוה לשלוחו שלא יתן הגט לאשה אלא אחר שתמחול לו כל זכות שיש לה אצלו מחיוב כתובתה ולפי פי' הרמ"ה והרא"ש היה איפשר לומר שלא היה יכול שליח הבעל לעשות שליח אחר עם שלפי פרש"י והרי"ף והרמב"ם אין חשש בדבר וגם לדברי הרמ"ה והרא"ש יש לחלק והחילוק נראה לעינים לפי שבנדון זה הרי ביאר ונתן רשות לשלוחו לעשות שליח ושליח שליח עד כמה והשיב יש אתי פרטי דברים דפריט הרמ"ה במסכת גיטין ובביאור כתב דבכל שהקפיד הבעל ואמר טול ממנה והדר הב לה גיטא לא ישלחנו ביד אחר שמא ישנה אותו שני ואם שלח ביד אחר ולא שינה השני הוי גיטא והיינו דאמרינן בגמרא היכא דנפקא לאפיה וכו' דכולי עלמא לא פליגי דגיטא מעליא הוא ופי' הוא ז"ל לאפיה דשליח שני כפרש"י וכתב עוד וכן הדין בכל תגרשנה אלא בימין דאי שוי שליח ואזל שליח שני ויהיב בימין בקפידיה דבעל הוי גיטא אמנם בנדון זה אין אנו צריכין לזה כיון שהבעל נתן רשות לשליח למנות כמה שלוחים דכיון דאיהו לא קפיד אנן לא קפדינן כמו שכתבתי ואין כאן בית מיחוש ומטעם זה לא היה צורך לצוה ולא כאונס אחר ואפי' עד כמה שלוחים דכולהו מכח בעל קא אתו וכן אף אם השליח הראשון לא צוה לשני בביאור לבלתי תת הגט עד ישיג מחילת הכתובה כמו שצוה הבעל אין בכך כלום שהרי הוא ממנה אותו מכח שטר שליחותו של בעל המזכיר מחילת הכתובה והרי הוא כאילו הזכיר לו כן השליח הראשון לשני ועוד שכיון שהבעל לא הקפיד בהתנות בזה ר"ל שיצוה כן השליח הראשון לשליח השני שימנה תחתיו אלא נתן לו רשות בסתם למנות שליח שני גיטא מעליא הוא כל שהשליח הב' קיים קפידתו דבעל ונראה שאף במי שלא נתן רשות בפירוש לשליח למנות אחר כדינא דמתני' וא"ל שקול מינה חפץ והבא גיטא שאין בו למנות שליח לכתחלה שמא לא יזכור לצוות כן השליח הראשון לב' וכן שמא ישנה השליח הב' מ"מ אם מינה השליח הראשון שליח וא"ל הב לה גיטה ותת דבר החפץ לא הגיד לו או שהגיד לו והחליף וא"ל הב גיטה ושקול חפץ עכ"ז גיטא מעליא הוי כל שהשליח השני נטל החפץ ואח"כ נתן הגט וזהו לשון הגמרא היכא דנפקא לאפי' ויהבא ליה חפץ ה"ל למימר היכא דשקיל מינה חפץ אלא שהכוונה היא שאפי' אם השליח השני לא ידע כלל מענין החפץ כפי שהשליח הראשון לא הגיד לו דבר ממנו או שהחליף והקדים בין מוקדם ומאוחר אלא שהאשה מעצמה נתנה לו החפץ ראשונה מיראתה פן הקפיד הבעל בזה גיטא מעליא הוא שהרי נתקיימה קפידתו של בעל מ"מ עכ"ל : **וכתב** עוד שם בסי' ש"ו מה שאמרת אם יש בכלל הכתובה מתנה לחוד ואם תקרע הכתובה אם יקיים רצון הבעל תשובה הלא ידע מחלוקת המפרשי' במה שאמרו בר"פ אע"פ (נ"ד) תנאי כתובה ככתובה דמי ובנדון זה נראה שהנדוניא בכלל אפי' לדעת הרמב"ם אע"פ שדעתו שאפי' במוחלת כתובתה אין הנדוניא בכלל כתובתה וכוונת לשון זה כל מה שנתחייב לה בשטר כתובתה אבל מתנתה אינו בכלל אלא התוספת לפי שבנדון זה הצריך לומר כל זכות שיש לה אצלו מחמת חיוב מנכסי מלוג זה נ"ל ברור בדין שבין האשה והבעל בענין ממון אבל לענין הגט להוציא מידי כל ערעור טוב שתמחול האשה קודם קבלת הגט בתוך לשון בעצמו הכתוב בשטר השליחות ושיעשה מזה שטר לראיה ויזכירו כן במעשה ב"ד מהתרת האשה וכן אני נוהג לעולם בתנאים כאילו לקיימם בכתבם וכלשונם ואחר נתינת הגט תוכל האשה לתבוע מתנתה על נכסי בעלה ומה שאלתם אם יתקיים רצון הבעל בקריעת הכתובה נ"ל דלא נתקיים רצון הבעל מב' טעמים האחד שאע"פ שתקרע הכתובה קרע ב"ד כיון שלא מחלה אותו עדיין תוכל לתובעו בגט כדין מלוה ע"פ ואע"פ שבמקום שכותבין כתובה מפני שיכול לטעון פרעתי ובכאן אינו יכול לטעון כן אח"כ ירצה לשקר ועוד שהיא יכולה להשביעו על זה שבועת היסת והב' שאף אם נאמר שנמחלה הכתובה בקריעה מ"מ עדיין ישאר לה זכות עליו מחמת חיוב מזונות מכל אותם שנים שעמד בא"ה אם פסקו לה מזונות ולותה והכלה שיש לו לפרוע חובה ומחמת תנאו שהתנה שתמחול כל זכות שיש לה עליו מחמת חיוב כתובה צריכה למחול הכל שהרי מה שנתחייב לה בכתובה הוא חיוב זה עכ"ל : **כתב** הרמב"ם אפי' לא אמר קח החפץ ואח"כ תן הגט אלא אמר קח החפץ ותן הגט הוי קפידא וכו' ואם שינה אינו גט כך מצאתי בגירסא ישנה ואע"פ שלא כתב הרמב"ם בלשון הזה מכל מקום מאחר שכתב דבקח החפץ ותן הגט אם שינה אינו גט תפס רבינו כוונתו כתוב ובגירסאות דידן כתב הרמב"ם אפי' לא אמר קח החפץ ותן הגט הוי קפידא וכו' כלומר אפי' אמר תחלה תן גט וקח החפץ כל שהזכיר לו החפץ דעתו שיקח החפץ תחלה אא"כ א"ל בהדיא ואח"כ טול החפץ דומיא דהב זוזי ושקול שטרא דפ' הכותב (פה:) ולפי זה אין לגרוס הרמב"ם דהא איפכא כתב בפ"ט דכל שהזכיר נתינת הגט תחלה ה"ל כאילו אמר ואחר כך שקול חפצא אלא הרמב"ן כגון גרסינן שסברא זו כתב בשמו הר"ן בפרק כל הגט וה"ה בפ"ט מה' גירושין אע"פ שאין דברי הר"ן מבוררים שם וכמדומה שטעות סופר יש שם מ"מ משמע מתוך דבריו שסברת הרמב"ן היא דאפי' הב לה גיטה ושקול חפצא הויא קפידא אבל דעת התוס' בפרק כל הגט דבאומר הב גיטא ושקול חפצא ליכא קפידא כיון שהזכיר נתינת הגט תחלה וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין דלא הויא קפידא לעכב אלא דוקא באומר שקול חפצא והב לה גיטא ומדברי הר"ן בפרק כל הגט משמע דאפי' בא"ל שקול חפצא והב לה גיטא לא הוי קפידא עד שיאמר והדר הב לה גיטא ודייק כן מדאמרינן בגמרא והדר הב לה גיטא : **שליח** המביא גט מא"י נותנו לה ומתגרש' בו וכו' משנה פ"ק דגיטין (ד' כ') המביא גט בא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו ופרש"י אם יש עליו
עוררים

דרישה

טעמין מילי : [יב] (כתב הרמב"ם אפי' לא אמר קח החפץ כו' הנה בנוסחאות דידן בהרמב"ם משמע דסבירא ליה איפכא דאפילו אמר תחלה תן גט וקח החפץ אפילו הכי דעתו שיקח החפץ תחלה אלא אם כן אמר ליה בהדיא ואחר כך טול החפץ ולכן אין לגרוס הרמב"ם אלא הרמב"ן
כגון

פרישה

אמר והם דקבעי מקום מתחלה הכי קאמר לא תהא פי' כ"פ) ופירש רש"י שהכי קאמר ליה לא תהא שלוחי לקבל להתגרש אלא על ידך עד דמטית התם ומשני התוספות דממקום שקיבל השליח עד אותו מקום שאמרה היא הוי הכל שליח לקבלה והוי כאומר לאשה הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום כו' : (לג) **אבל** אם הקפיד לומר שיטול כו' פירש רש"י שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו החפץ ולרדותה בעינוגים עד שתתן הלכך הגט תלה בחפץ בדבר זה וזה שאם שינה נעשה כמו שאומר לו אל תגרשה כו' : (לד) **לפיכך** לא ישלחנו ביד אחר כו' וז"ל הרא"ש לפי שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ונמצא שלא נתקיים התנאי עד שיגיע החפץ ביד השליח ובשעה שעתא כבר הגט בידה ואינו גט כיון שלא היתה מגורשת כשהגיע הגט לידה ויקחנו מידה כו' : (לה) **המביא** גט מארץ ישראל כו' דבארץ ישראל א"צ השליח שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ועדים מצויין לקיימו כדלקמן בסימן שאחר זה : (לו) **אע"פ** שאין מכירין חתימות העדים דלא חיישינן לזיופא לפי שהבעל אינו חשוד לקלקלה בידי שמים והיא עצמה לא תזייף לקלקל עצמה אבל להוציא ממון מיתומים ולקוחות חיישינן לזיופא אבל לענין פרעון כתובה נאמנין לנכסי דכיון דשריא לינשא גבייא נמי
כתובתה

חדושי הגהות

התקבל והרב"י בסי' ק"ך דטעמא דר"י דפסל באומר לג' תנו משום דהוה מילי ומילי לא ממסרן לשליח אבל מאי דפסל באומר אמרו לא הוי טעמא משום דמילי לא ממסרן לשליח דלאו מילי מסר איהו אלא הרי הוא עושה שליח שלא בפניו אלא ה"ט דכיון דבגט בעי' לשמה ובעינן וכתב לה כלומר שיכתבנו הבעל ואין הסופר והעדים במקום הבעל אלא כששמעו מפיו הם וכל שלא שמעו מפיו אפי' אינו אומר אמרו מדעתכם אלא שהבעל ממנה אותו שליח בכל מקום פסול ע"כ ולהיות סברת הטור היא זאת הקשה על הרמ"ה דלא הוי מילי שהרי באומר אמרו וכו' לא פסלינן ליה מטעם מילי אלא מטעם לשמה וכיון דלא שייך לטעם זה ודאי דאם נתנה לו רשות יכול לעשות שליח אלא שקשה קצת לזה איך כתב כדאמרינן בגמרא ובגמרא לא הוזכר מזה כלום אלא שהרמב"ן ז"ל פירש כן בדברי הגמרא ואין דרך לומר על מה שלא פי' בגמרא אלא שאיזה מפורש שפי' כן כדאמרינן בגמרא ושמא מדשמואל נשמע לדידן דכי היכי דשמואל אומר מודה ר"י באומר אמרו דלא הוי מילי אלא הטעם כמ"ש הרמב"ן ולא פליג שמואל ומסקנת הגמ' אי הוי מילי או לא דכולהו
מודו

עוררים שהבעל מערער שהוא מזוייף ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר ובגמ' ערער כמה אילימא ערער חד והא א"ר יוחנן אין ערער פחות מב' ואלא ערער תרי ותרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כלומר ואפי' נתקיים בחותמיו מאי הוי הא תרי ותרי נינהו ואוקי אתתא בחזקת נשואה אלא ערער דבעל וכתבו התוספות וה"ה ערער דלקוחות שבאה לטרוף כתובה מהם כדאיתא בירושלמי ומשמע מדברי הרא"ש שאין ערעור דלקוחות האומרים מזוייף הוא מעכבה מלינשא שכתב שם בפ"ק דגיטין וז"ל וה"ה ערער דלקוחות אם באת לטרוף כתובה מהם כדאיתא בירושלמי ומיהו בשביל ערעור דלקוחות לא אסרינן לה להנשא אבל בערעור דבעל אסורה לינשא עד שיתקיים בחותמיו אבל בלא ערעור דבעל מותרת לינשא ולא חיישינן לזיופא לפי שהבעל אינו חשוד לקלקלו בידי שמים והיא עצמה לא תזייף לקלקל עצמה אבל להוציא ממון מיתומים ולקוחות חיישינן לזיופא אבל לענין פרעון כתובה נאמנין לנכסי דכיון דשרי לינשא גבי נמי כתובתה מבני חרי דמספר כתובתה נלמוד לכשתנשאי לאחר תטלי מ"ש ליכי עכ"ל : ומשמע לרבינו דכיון שכתב הרא"ש דלהוציא מעות מיתומים ולקוחות חיישינן לזיופא משמע דאפי' לא ערערו לקוחות אנן טענינן להו וליתמי דילמא מזוייף הוא ולכן סתם רבי' דבריו וכו' אבל לא ממשעבדי וכן דעת הר"ן דאנן טענינן ללקוחות וליתמי אפי' אם אינם עוררים · כתב הרמב"ם בפ"ז בא הבעל ואמר לא גרשתי מעולם וגט שהובא לה מזוייף הוא יתקיים בחותמיו ואם לא נתקיים ולא נודעו עידיו כלל תצא והולד ממזר שהרי אינה מגורשת אבד הגט ה"ז ספק מגורשת וכתב ה"ה משמע דכשלא נתקיים מחזיקה הרב כא"א גמורה והולד ממזר גמור מן התורה ונראה שהוא סבור דאע"ג דקיום שטרות דרבנן הכא שהבעל מערער וטוען בברי מזוייף והיא אינה יודעת בזה דבר וחתימת העדים אינה מצויה העמידנה על חזקתה שהיא א"א אבל כשאבד הויא ספק מגורשת דדילמא אי הוה גט קיים היה מתקיים בחותמיו ויש מי שכתב דבכל גוונא דיינין ליה בספק מגורשת עכ"ל וכ"ל דכשלא נתקיים אין דעת הרמב"ם שיהיה בטל לגמרי דא"כ ה"ל לכתוב סתם ה"ז בטל אלא כוונתו לומר שהוא קרוב לודאי בטל כיון שחזרנו על קיומו ולא נודעו עידיו כלל ומ"מ כיון שאיפשר שיתקיימו עידיו אינה ודאי א"א וכ"מ לאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר דחיישינן לה : **לפיכך** נשים שהם בחזקת ששונאות וכו' בפ"ב דגיטין (כג:) תנן שהנשים הללו נאמנות להביא את גיטה ופריך בגמרא והתניא אינן נאמנות ושני אביי כאן בא"י כאן בח"ל בארץ דאי אתי בעל מערער מסגחינן ביה דאיכא למימר לקלקולא קא מיכוונה לא מהימנה בח"ל דאי אתי בעל · לא מסגחינן ביה מהימנא ואע"ג דרב יוסף פליג התם ואמר איפכא כאביי קי"ל דתניא כותיה ורב אשי נמי אמר דמתני' כותיה דיקא וכן פסקו הפוסקים : כתב הרמב"ם בפ"ז וצרתה אפי' היתה צרתה נשואה לאחר וכתב ה"ה שכן נלמד ממתני' דהאשה שלום טו וכ' עוד הרמב"ם ויבמתה אפי' היתה אחותה וכתב ה"ה דהכי איתא בירושלמי : וכתב הרמ"ה ואם אומרת בפני נכתב ובפני נחתם וכו' הר"ן בספ"ג כתב שדעת הרמב"ן כדעת הרמ"ה ושהרשב"א חלוק עליו דאיהי לאו דינא גמירא וכיון דכולהו כי אתו בארץ לא קפדינן בין אמר ללא אמר וכי אתי בעל מסגיחינן ביה אף זו סבורה שאע"פ שאמרה בפני נכתב וכו' אין בכך כלום ואי אתי בעל ומערער אכתי מסגיחין ביה וסבור לקלקולא הילכך בין כך ובין כך לא מהימנא וה"ה כתב ג"כ שתי הסברות בפ"ז ולא הכריע : עשתה שליח לקבלה בעדים והגט יוצא מתחת ידו וכו' כך כתב הרמב"ם בפי"ב וכתב ה"ה שכן נמצא להרי"ף בתשובה שאין השליח נאמן אלא כשמודה הבעל שכתבו אלא שבתורת פקדון נתנו לו אבל כפר בגט ואמר לא כתבתיו אין מתקיים אלא בעידי חתימה שהקבלן ידו כיד האשה וכשם שהאשה אינה נאמנת בלא עידי חתימה ומסירה אם טען הבעל מזוייף הוא כך שליח אינו נאמן וכ"כ הרשב"א ג"כ בפרק התקבל : **ואם** הוא מודה שכתבו אלא שאומר שלא נתנו לו בתורת גירושין וכו' בפרק התקבל (סד.) איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגרושין מי נאמן רב הונא אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שליש נאמן רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה ורב חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה ומודה רב הונא דאי אמרה קמי דידי יהביה ניהליה לגירושין מהימנא מגו דאי בעיא אמרה לדידה יהביה ניהלה בעל ופרש"י בעל אומר לפקדון · גט שנתון ביד שליש ובעל אומר לפקדון הפקדתי בידך ושליש אומר לגירושין נתתו לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי כתב הרשב"א ואין כוונת הרב לומר שהוא נאמן לומר שליח קבלה אני דע"כ עדים שיאמרו בפנינו אמרה צריכה אלא כוונת הרב לומר דרב הונא ורב חסדא בשהגט יוצא מתחת ידו ובשליח קבלה ושליח אומר שליח קבלה אני ואלו עידי ולגרושין קבלתי (לו) והר"ן נראה שתפס דברי רש"י כפשטן דבאין עדים שהוא שליח קבלה מיירי ולפיכך כתב שהקשו עליו ופירשו דאפי' רב חסדא לא קאמר אלא בדאיכא סהדי שהוא שליח קבלה וכ"כ התוספות והרא"ש דמיירי בשיש שנים שמעידים דשויתיה האשה שליח קבלה וכן משמע מדברי רבינו דבעינן עדים שהוא שליח קבלה עסקינן שמ"ש ואם הוא מודה שכתבו וכו' ארישא דמילתא קאי דהיינו עשתה שליח לקבלה בעדים וכ"כ רבינו ירוחם בפ"ג ונסתפק הר"ן לרב חסדא דאמר שליש נאמן דהא הימניה אם הוא לומר שתהא מגורשת בקבלתו מעשה שידענו שהאשה היתה עמו מתוך שבידו ליתנו לה אבל לענין שתתגרש מעשה ראשונה ואע"פ שאין האשה עמו ודאי לא דהא לא הימנה אלא מה שבידו או שמא אין הבעל מדקדק בשעות אלא כיון שהוא יודע שבידו ליתנו לה כשימלאנה אף מעכשיו גומר ונותן שאם הוא שליח קבלה שתתגרש מעתה וכתב עוד וכן לדברי רש"י יש לי לומר שכיון שבשעה שבאו לב"ד קודם שאמר הבעל לפקדון היה יכול ליתנהו לאשה והאשה היתה מקבלתו מידו נאמן לומר שליח קבלה הייתי ולקבלה נתתו לי ונאמן בכך להתגרש מעשה זו אבל מעשה ראשונה ודאי לא עכ"ל ופרש"י דהב"ע כשהאיש והאשה יחד בעיר וכ"כ התוספות והרא"ש והרשב"א משום דאי לא תימא הכי לרב הונא דאמר בעל נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן במביא גט ממ"ה דצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם משום דאי אתי בעל ומערער לא מסגחינן ביה אלא ודאי הכא בשהאיש והאשה יחד בעיר ומ"ה אמר רב הונא בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ואפי' בכי הא אמר רב חסדא דשליש נאמן וכתבו עוד דרבא ורב ששת דמצרכי לומר בפני נכתב ובפני נחתם מערסא לערסא או משכונה לשכונה ס"ל כרב חסדא דאמר שליש נאמן אפי' בעיר אחת א"כ התם איירי כשהבעל אומר כתבו ותנו והלך לדרכו דליכא למימר לדידיה הוה יהיב לה והר"ן ג"כ כתב כדבריהם דכשהאיש והאשה בעיר אחת עסקינן וכתב עוד א"נ דכי אמר רב הונא בעל נאמן דוקא בשליח קבלה דאיכא ריעותא דכיון שידו כידה הוה מסר אבל בשליח הולכה ליכא ריעותא שלא רצה למסור לה שתתגרש מיד א"נ דכי קאמר רב הונא בעל נאמן דוקא שהוא עדיין ביד שליח אבל משהגיע הגט לידה שוב אין הבעל נאמן אע"פ שאינה טוענת ברי עכ"ל וחילוק אחרון שכתב הר"ן לחלק בין כשהוא עדיין ביד שליש לכשהגיע לידה הזכירו הרשב"א
וכתב

(לז) אבל לא ממשעבדי ואם בא עד אחד וערער לומר שהוא מזוייף (לח) אין שומעין לו באו שנים וערערו (לט) אפי' נשאת כבר תצא בא הבעל וערער יתקיים בחותמיו (מ) ואם לא יתקיים תצא (מא) אבד הגט הרי זו ספק מגורשת לפיכך נשים שהן בחזקת ששונאות זו את זו והן חמותה וצרתה ויבמתה ובת חמותה ובת בעלה אינן נאמנות להביא גיטה בא"י דשמא מזוייף הוא והן מכוונות לקלקלה שתינשא ותיאסר על בעלה אבל בח"ל נאמנות (מב) כדלקמן וכתב הרמ"ה ואם אומרת בפני נכתב ובפני נחתם אפילו לא"י כשרות להביאו שאז אין הבעל יכול לערער ונמצא שאין יכולה לקלקלה עשתה שליח לקבלה בעדים והגט יוצא מתחת ידו והבעל אומר מזוייף הוא (מג) יתקיים בחותמיו וכיון שנתקיים בחותמיו או בעידי מסירה כשר (מד) ואם הוא מודה שכתבו אלא שאומר שלא נתנו לו בתורת גירושין אלא
בתורת

דברי הרא"ש לשם (דף כ"ז ע"ד) ומביאו ב"י ומ"ש לפיכך נשים וכולי ספ"ב דגיטין סוף (דף כ"ג) כאביי דתניא כותיה ולא כרב יוסף דאמר איפכא אבל לא ממשעבדי דהימנוהו לגבי נכסי דבעל אבל לא לגבי לקוחות : ומ"ש וכתב הרמ"ה ואם אומרת בפ"נ ובפ"נ כו' פי' דאם אותן ה' נשים מביאים גיטא בא"י ואומרות בפ"נ ובפ"נ דשוב אינה יכולה לקלקלה כשרות להביאו וס"ל להרמ"ה דהא דאמר אביי דבא"י אינן נאמנות דיקא כשאין אומרת בפ"נ ובפ"נ ועיין בחידושי הרשב"א מ"ש ע"ז דכ"ל דאפילו אמרה בפ"נ ובפ"נ לא מהימנא וכ"כ הר"ן על שמו ומביאו ב"י : **עשתה** שליח לקבלה בעדים בפרק התקבל ריש (דף סד) איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין וכו' מי נאמן רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ניהלה רב חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה ופירש"י דשליח אומר דשליח קבלה אני נראה דס"ל דאם אמר שליח הולכה אני מודה רב הונא דהשליח נאמן דהא הימניה דליכא למימר הכא דלדידה הוה יהיב לה שהרי לא רצה למסור לה שתתגרש מיד כ"כ הר"ן ומביאו ב"י ולפ"ז קשה הא דכתב רבינו שאם הבעל טוען שעשאו שליח להולכה ורצה לחזור בו קודם שיגיע לידה אינו נאמן דאמאי אינו נאמן הלא כאן נמי איכא למימר אי איתא דשליח קבלה הוי לדידה הוי יהיב לה וצ"ל דס"ל דאין הטעם דהיה דלדידה הוי יהיב ליה אלא כשהבעל אומר לפקדון הא דלא נקט בעל אומר להולכה ושליש אומר לקבלה משום דלא שייך האי טעמא דקאמר דאם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב לה אלא כשהבעל אומר לפקדון עכ"ל אלמא דלא ס"ל כתוספות הא דכתב הר"ן דבשליח להולכה ליכא ריעותא שלא רצה למסור לה שתתגרש מיד אלא כיון דמודה דלגירושין נתנו לו להולכה תו ליכא למימר הבעל נאמן מטעמא דאי איתא דלקבלה לדידה הוי יהיב לה דהא סוף סוף לגירושין יהיב לה וז"ש רבינו בסמוך דבטוען שעשאו שליח להולכה ורצה לחזור בו קודם שיגיע לידה אינו נאמן והיינו כדברי התוס' ומה שקשה למה לא פירש"י ושליש אומר לגירושין דשליח הולכה אני יש ליישב בטוב טעם דא"כ לא הוה פליג רב הונא ואמר בעל נאמן משום דאי איתא דלקבלה לדידה הוי יהיב לה כיון דאיכא למימר בשליח להולכה אפילו בשלשתן בעיר אחת דמשום כיסופא דמגרשה בע"כ לא יהיב לדידה אלא ע"י שליח להולכה זאת היא דעת רבינו ודלא כהר"ן ועיין בסמוך סעיף ל"ג · ומ"ש רבינו עשתה שליח לקבלה בעדים ה"ט דאינו נאמן לומר שליח קבלה אני כשאין עדים שמעידים בפנינו אמרה וכמו ששנינו במשנתינו וכ"כ הרשב"א ומביאו ב"י ומ"ש לחלק בין מודה שכתבו לטוען מזוייף הוא כ"כ הרמב"ם בפי"ב ומ"ת יהא הבעל נאמן במודה שכתבו דלפקדון נתנו אפילו אינו בעיר אחת במגו דאי בעי אמר מזוייף וי"ל דהאי לאו מגו הוא דאפשר דלא מצי טעין מזוייף
כגון

דרכי משה

דהיינו משום גזירת חתם סופר ועד כדאיתא בגמרא פרק התקבל ובאשירי פרק המגרש ולכן פסק לעיל סי' ק"ך דאומר אמרו אינו גט כלל : (לו) ובתשובות ריב"ש סי' נ"ג משמע כדברי

פרישה

כתובתה מבני חרי דמספר כתובתה נלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי עד כאן לשון הרא"ש בפ' שני דגיטין : (לז) **אבל** לא ממשעבדי דלא המכוסו לגבות ממשעבדי : (לח) **אין** שומעין לו דאין ערעור פחות משנים : (לט) **אפי'** נשאת כבר תצא אע"ג דנתקיים בחותמיו תרי ותרי נינהו ואוקי אתתא בחזקת נשואה : (מ) **ואם** לא יתקיים תצא וכ"כ הרמב"ם תצא והולד ממזר וכתב המ"מ ואע"ג דקיום שטרות מדרבנן מכל מקום כיון שחזרנו על קיומו ולא נודעו עדיו והבעל טוען ברור מזוייף הוא והיא אינה יודעת מזה כלום העמדנוה על חזקתה שהיתה א"א וכתב בית יוסף אבל אם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר חיישינן לה (כיון שאפשר שיתקיימו עדיו אינה וודאי א"א ואין דעת הרמב"ם שיהיה בטל לגמרי כ"פ) דאם לא כן הוה ליה לכתוב סתמא הגט בטל : (מא) **אבד** הגט רצה לומר והבעל מערער הרי זה ספק כו' דאז אינה יכולה לקיימו : (לפיכך נשים כו' רצה לומר כיון דסתם הבא מארץ ישראל ממוקינן ליה דכשר הוא ואין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כ"פ) : (מב) **כדלקמן** בסי' קמ"ב דשם אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם ואז אין הבעל נאמן לערער מה שאין כן בארץ ישראל דיכול לערער הואיל שלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם : (מג) **יתקיים** בחותמיו דשליח הקבלה אינו עדיף מאשה וכשם שהאשה אינה נאמנת בלא עדי חתימה ומסירה אם טוען הבעל מזוייף הוא כך השליח אינו נאמן עכ"מ : (מד) **ואם** הוא מודה שכתבו כו' ארישא דמילתא קאי דהיינו עשתה שליח לקבלה בעדים ב"י :
שליח

חדושי הגהות

מודו דלא הוי אלא מטעמא דכתב הרמב"ן ז"ל פסול אפי' באומר אמרו והשתא דאתינן להכי אפשר להעמיד דברי הרב ז"ל בבר"ה בכלל דברינו ע"כ ועיין בט"ז ששלח ידו להגיה בטור דהך כדאמרי' לקמן צ"ל כדאמרינן לשמואל ע"ש : טו ר"ל ממה דאיתא פרק האשה שלום (קיח:) האשה שהלכה היא ובעלה למ"ה ובאה ואמרה מת בעלי תנשא וצרתה אסורה
חדי

כגון דמאי לקיומו בחותמיו א"כ איכא עדי מסירה וע"ל בסימן קנ"ב : **ומ"ש** אם שלשתן בעיר אחת הבעל נאמן וכו' משמע דנאמן לגמרי ואם מת שרי לכהן וע"ל בסימן קנ"ב ומ"ש דאם איתא דבתורת גירושין יהביה ליה לדידה הוה יהיב לה יש להקשות דהכי היכי דבאמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהלה מהימנא במגו דאי בעי אמרה לדידה יהביה ניהליה בעל ולא חיישינן להך סברא דאם איתא וכולי במקום מגו הכי נמי הכא איכא מגו דאי בעי יהיב לה שליש לגיטא ליד האשה ותירצו התוס' דלא חשיב מגו דהא אין ביד שליח למוסרו לאשה דשמא האשה לא תתרצה לקבל הגט כיון דבעלה אומר לפקדון עכ"ל :

ומ"ש דאם איתא דבתורת גירושין יהביה ליה לדידה הוה יהיב ליה ואם תאמר דילמא משום כיסופא הוא דלא יהיב לה לדידה כדאמר בהניזקין ריש (דף נה) י"ל דהכא שעשתה שליח לקבלה ורצתה להתגרש ליכא כיסופא הרשב"א פי' דבהניזקין דמגרש לה בע"כ איכא כיסופא ולהכי קאמר לה כנסי ש"ח זה והרי היא מגורשת אבל במגרש לה מדעתה ליכא כיסופא ואע"ג דלגבי ממונא שליש נאמן אפילו בעיר אחת ולא אמרינן הך סברא דאם איתא וכו' שאני ממון דניתן למחילה וכיון דהאמינו לשליש ומסרו בידו אמרינן דהימניה על כל מה שיאמר אעפ"י שיפסיד ממון דמחיל ליה משא"כ באיסורא כגון בגירושין חיישינן לכך סברא דאם איתא וכו :

ומיירי שאומר שמסרו לו בפני עדים כ"כ הרא"ש (דף ק"י ע"ד) דבעדים חתומים עליו כשהשליח אומר הבעל נתן לי בפני עדי מסירה מתירין האשה לינשא ועיין במ"ש הר"ן ע"ז :

והרמב"ם כתב שהשליח נאמן בכל ענין פי' אפילו שלשתן בעיר אחת נמי השליח נאמן דפסק כרב חסדא דלא ס"ל הא דר"ה קאמר בעיר אחת הבעל נאמן משום דאם איתא דלגירושין יהביה לדידה הוה יהיב לה ומ"ש אפי' אין הגט בידו וכו' כ"כ בפרק י"ב שליח קבלה שקיבל גט לאשה ושלחו לה בפני שני עדים והגיע הגט לידה ונטלתו והרי הגט יוצא מתחת ידה והיא אינה יודעת אם בעלה שלחו לה או שליח קבלה שלה או שלוחו של בעלה הרי זו מגורשת עכ"ל אלמא היכא דשלחו לה בפני עדים דראוהו יוצא מתחת יד השליח קבלה אעפ"י שאינה יודעת אם בעלה שלחה לה וכו' מהני נאמנות השליש אפי' אין הגט ביד השליח קבלה וכולי ה"ה לשם וב"י כתב מה שכתב ולא נהירא :

ומ"ש ומ"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה פי' דפסק כרב הונא דאין השליח נאמן אלא כשאין בעיר אחד דלא כהרמב"ם דהשליח נאמן בכל ענין אבל במאי דס"ל להרמב"ם דנאמן השליח אפי' אין הגט בידו רק שיש עדים שראוהו בידו ע"ז לא נחלק הרא"ש ולכן הביא רבינו בסמוך דברי הרמב"ם הללו לפסק הלכה ולא כתב שהרא"ש נחלק עליהם ומ"ש ואם היא אומר' בפני קבלו וכולי כגמ' (דף ס"ד) וי"א דוקא שהגט ביד האשה וכולי וא"א הרא"ש כת' דאפי' הוא ביד השליח עיין בחסיר"י לשם האריך בזה :

נאבד הגט וכולי שם מימרא דר' יוחנן (דף ס"ד) ומוקמתא דגמרא וע"פ פי' רש"י דבשליח להולכה איירי ואומרת שקבלתו מיד השליח כראוי בפני עדי מסירה והלכו למ"ה ונתגרשה עתה ע"י קבלתו שקבל השליח גט להולכ' והויא ספק מגורשת משום דלא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו אלא לחומרא אבל לא לקולא כדאיתא בגמרא וע"ל בסימן קנ"ב : וכתב ב"י דרבינו ירוחם כתב דין זה בשליח לקבלה ולא דק עכ"ל ואפשר ליישב דאף על גב דבסוגיא משמע דתלמודא איירי הכא בשליח להולכה מ"מ מבחוץ איכא למימר דלמסקנ' ה"ה בשליח לקבלה נמי ה"ל ספק מגורשת דכיון דחזקה דשליח עושה שליחותו להולכה ה"ה בשליח קבלה אעפ"י שאין בידו שהבעל יכתוב גט לאשתו וימסור לו מ"מ עושה שליח מאי דאפשר ומשתדלו לבעל בדברים של טעם למסור גט בידו ולפוטרה דלמה יחזיק באשתו בעל כרחה כיון שסונאתו וכיוצא בזה צריך לפרש הא דמייתי תלמודא דא"ר יצחק האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו ואף ע"ג דאינה בידו להתקדש שמא לא תתרצה דאין אשה מתקדשת אלא לרצונה וכ"כ התוס' לשם בד"ה אסור בכל הנשים אלא בע"כ דעל מה שישתדל לו אשה בפתותה בדברים קאמר חזקה שליח עושה שליחותו ה"נ גבי שליח לקבלה ולפיכך הוי ספק מגורשת

בתורת פקדון והשליח אומר שקבלו בשבילה שתתגרש בו אם שלשתן בעיר אחת הבעל נאמן דאם איתא דבתורת גירושין יהבי לו לדידה הוי יהיב לה ודוקא כשטוען שלפקדון נתנו לו אבל אם טוען שעשאו (קה) שליח להולכה ורצה לחזור בו קודם שיגיע לידה אינו נאמן ואם אינן בעיר אחת (קו) השליח נאמן (קז) ומיירי שאומר שמסרו לו בפני עדים ועל כן טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאשה שניהם בעיר כיון דמצי מיפק מיניה חורבה שאם יטעון שלא נתנו לו בגירושין שהוא נאמן [יג] והרמב"ם כתב שהשליח (קח) נאמן בכל ענין אפילו אין הגט בידו רק שיש עדים שראוהו בידו וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה (לח) ואם היא אומרת בפני קבלו השליח לגירושין נאמנת וי"א (קט) דוקא שהגט ביד האשה ואומרת שהשליח קבלו לגירושין (קי) ואח"כ נתנו לה וכן כתב הרמב"ם וא"א הרא"ש ז"ל כתב (קיא) דאפילו אם הוא ביד השליח נאמנת נאבד הגט (קיב) והיא אומרת שקבלתו מיד (קיג) השליח כראוי ונתגרשה בקבלתה אע"פ שהבעל והשליח שניהם מודים שבא ליד השליח כדי שיתננו ליד האשה שתתגרש בו (קיד) אינו גט כיון שאין עדים שראו הגט ביד האשה ואין כאן ב' עדים אלא השליח

וכתב שאינו מחוור בעיניו ולפי דבריו משמע דפלוגתא דרב הונא ורב חסדא בין בטוען שליש שהוא שליח קבלה בין בטוען שהוא שליח הולכה הוא וק"ל שכתב הר"ן אבל נמצא להרי"ף בתשובה שפירש שמועתינו בשליח הולכה ובשהגט יוצא מתחת יד האשה ואפ"ה כרב הונא בעל נאמן ומאי קמ"ל הר"ן לדעת הרי"ף הא כל שאר מפרשים נמי הכי ס"ל ואיפשר דלהרי"ף בתשובה פלוגתייהו בשליח הולכה אבל בשליח קבלה לכ"ע שליש נאמן ולשאר מפרשים פליגי בתרווייהו וכ"כ רבי' ירוחם דאיפשר דלדברי הרי"ף בתשובה בשליח קבלה מודה רב הונא ועי"ל דמשום דהר"ן מתרץ כאחד מהתירוצים דרב הונא לא פליג עליה אלא בשליח קבלה אבל בשליח הולכה מודה לרב חסדא וכמו שכתבתי בסמוך מש"ה כתב דהרי"ף בתשובה כתב דבשליח הולכה פליגי (לז) ואמאי דאמר רב חסדא שליש נאמן דהא הימניה פרש"י דנאמן משום דאי בעי עביד ביה מאי דקאמר שיכול למוסרו לאשה והתוס' והרא"ש חלקו עליו וכתבו דאפי' בדליכא מגו הימנו רבנן לשליח ואפי' אומר הבעל שנתנו לו בפני עדים מ"מ סמך עליו דזימנין דמייתי עדים או אזלו למדינת הים ומשמע מדברי הרשב"א שלדברי התוס' אפי' עדים מעידים דלפקדון יהביה ניהליה שליש נאמן דכיון שהיה יכול שליש למסרו לה ותלך ותנשא בו הוא מאמינו אפי' במקום עדים וכאילו אמר נאמן עלי כאומר לגירושין מסרתיו יותר מק' עדים ופסל העדים לגבי דידיה כל זמן שאמר הוא לגירושין קודם שבאו העדים וכ"כ הוא ז"ל בהדיא בתשובה דשליש נאמן אפי' במקום עדים דהא הימניה וגם רבינו ירוחם בח"ג כתב בשם התוספות דאפי' יש עדים דלפקדון נתנו לו נאמן שליש וכ"כ התוס' והרא"ש ומיהו כתב דמילתא דתמיה הוא אי מהימן אפי' במקום עדים ואמאי דאמרינן בעל אומר לפקדון כתבוה התוספות הא דלא נקט בעל אומר להולכה ושליש אומר לקבלה משום דלא שייך האי טעמא דקאמר דאם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב לה אלא כשאומר הבעל לפקדון משמע מדבריהם דבהא אפי' רב הונא מודה דשליש נאמן כיון דלא שייך טעמא דאם איתא דלגירושין יהביה לדידה הוה יהיב לה וזהו שכתב רבינו ודוקא כשטוען דלפקדון נתנו לה אבל אם טוען שעשאו שליח להולכה ורצה לחזור בו וכו' ובעיקר מחלוקת רב חסדא ורב הונא פסק הרי"ף כרב חסדא וכן דעת הרמב"ם בפרק י"ב (דבעל) (דהשליש) נאמן בין גט יוצא מיד שליש בין שהוא יוצא מיד האשה וכתב הרא"ש שאין נ"ל ראיית הרי"ף ושכך הקשה עליו רבינו אפרים ומשמע לרבינו דהרא"ש ורבינו אפרים ס"ל דהלכה כרב הונא ועוד שכתבו הרשב"א והרא"ש שהרמב"ן העיד שראה בנסחא ראשון של הרי"ף מכתיבת ידו שהלכה כרב הונא שכיון שלא נתגלה לנו טעמו של הרי"ף ראוי להחמיר כדבריו הראשונים וכמו שפסק ר"ת ולפיכך סתם רבינו הדברים כדעת רב הונא :

ב"ה ומ"ש רבינו שלכן טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאשה שניהם בעיר וכו' מתבאר מדברי התוס' והרא"ש והרשב"א שכתבתי דבשליח הולכה נמי טוב ליזהר :

ומ"ש רבינו דלהרמב"ם שליח נאמן אפי' אין הגט בידו לא מצאתי לו שכתב כן בהדיא ואעפ"י שכתב בפי"ב שליח קבלה שקבל הגט לאשה ושלחו לה בפני עדים וכו' בא הבעל וערער שלא נתנו יתקיים בחותמיו שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יוצא מתחת יד שלוחה וכו' וכתבו רבינו בסמוך איפשר דשאני התם שהוא טוען מזוייף הוא או שלא נתנו אבל אם היה טוען לפקדון נתתיו אנ"ל דסבר הרמב"ם דשליח נאמן אע"פ שה"ה כתב על לשון זה דהיינו כרב חסדא וכיון שיש עדים שהיה הגט בידו אין בו חשש כלום אבל לרב הונא איכא למיחש שלא יאמר הבעל לפקדון מסרתי בידו מ"מ אינו מוכרח ולפי האמת לדעתי לא היה צריך רבינו לכתוב דלהרמב"ם שליח נאמן אפי' אין הגט בידו רק שיש עדים שראוהו בידו כיון דשליח נאמן כך לי גט יוצא מתחת ידו כמו עדים שראוהו : ומ"ש עוד רבינו וי"א דוקא שהגט ביד האשה וכו' כ"כ הרא"ש שם בפרק התקבל וטעמא משום דאם אינו בידה ליכא מגו ואי משום שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת כיון דאיכא שליש דמסייע לה מעיזה והקשה הרא"ש על פירוש זה וכתב ואיפשר דאפי' הגט ביד שליש מהימנא דכיון דלא מסייע לה אלא שליש לחודיה אינה מעיזה והאי דקאמר מגו דאי בעיא אמרה לדידי יהביה ניהלי ה"ק נתנו לי והפקדתיו ביד שליש ואע"פ שהרא"ש כתב פי' שני בלשון איפשר מאחר שראה רבינו שהקשה על פי' ראשון משמע ליה דסבר דפי' שני עיקר אבל רבינו ירוחם בח"ג כתב דפי' ראשון עיקר : נאבד הגט והיא אומרת שקבלתו מיד השליח כראוי וכו' גז"ש בפרק התקבל בעל אומר לגרושין ושליש אומר לגרושין והיא אומרת נתן לי ואבד הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות מב' אמאי וליהמניה לשליש מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה להימניה ולהימניה לבעל דא"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי וכימא חזקה שליח עושה שליחותו כי אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא אבל לקולא לא ולהימנה מדרב המנונא דאמר האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת ה"מ היכא דליכא דמסייע לה אבל היכא דמסייע לה מעיזה ומעיזה ופרש"י דבשליח להולכה עסקינן וע"כ צ"ל כן דאי בשליח קבלה מאי משני מי קאמר גרשתי הא כיון דאמר דמסרו לשליח קבלה הרי הוא אומר גרשתי ועוד מאי פריך וכימא חזקה שליח עושה שליחותו ורבינו ירוחם שכתב בח"ג פי' ויש עדים ששליח הוא השליח לקבלה לא דק ואע"פ שקבלתו מיד השליח כראוי הוא כעידי מסירה לדעת התוס' והרא"ש כמבואר בסי' קנ"ג צ"ל לדעתם שעידי מסירה הלכו למ"ה או מתו שאם לא כן יבואו ויעידו : ב"ה ומ"ש רבינו כיון שאין עדים שראו הגט ביד האשה כלומר דא"כ כי אבד מאי הוי כיון שיש עדים שראו אותו בידו הוי כיוצא מתחת ידה :

ומ"ש

דרכי משה

כדברי הר"ן וע"ש דה"ה כשאומר שליח ב"ד אני : (לז) כב"י לקמן סי' קמ"ב ב' א"ח אע"ג שכתבו התוס' ריש גיטין דבזמן הזה דאין אנן קבועין במקום אחד אפי' המביא גט באותו העיר הוי כמביא מעיר לעיר היינו דוקא לחומרא להצריכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל לא להקל ולכן אף בזמן הזה יש ליזהר שלא ליתן גט ע"י שליח אם הבעל בעיר : כתב מהר"ם פדוא סי' ג' בתשובות דעכשיו דנוהגים שהשליח יש לו הרשאה מן הבעל אין קפידא אם הבעל בעיר וע"ש ולי נראה עוד יש להקל בזמן הזה דהרי עכשיו אין עושין רק שליח להולכה ולא לקבלה וכבר נתבאר דבשליח הולכה ליכא למיחש כולי האי ומיהו לדעת הרי"ף והרשב"א אין לחלק וכמו שכתבתי : (לח) משמע מדברי הטור דס"ל דלדברי הרא"ש

דרישה

בגון ב"י כ"פ) : [יג] **והרמב"ם** כתב שהשליח נאמן כו' רק שיש עדים שראהו בידו עיין בב"י שהקשה דלא היה צריך לכתוב דין זה דכיון דשליח נאמן כך לי גט יוצא מתחת ידו כמו עדים שראהו · ונראה דנק"מ דהא השליח כשלוחה דאינו נאמן אלא כל זמן שהניסות בידו כמ"ש בח"מ סי'

פדוא עכשיו שנוהגים דהשליח יש לו הרשאה מן הבעל אין קפיד אם הבעל בעיר כ"פ) : נאמנת במגו דאי בעי אמרה לדידי יהיב ליה דאם אינו בידם ליכא מיגו ומי משום שאמרה ומ"מ הרמ"ם ז"ל כל"כ לאפוקי במקלת ספרים שכתוב בהן וכ"כ הרמב"ם: (קיח) **דאפי'** בשליח הולכה מיירי וכן פירש רש"י : (קיג) **השליח** כראוי ר"כ בעדי מסירה ומומרת סוקיל שאין הגט תחת ידו : (קיד) **אינו** גט כיון כו'

פרישה

(קה) **שליח** להולכה כו' אינו נאמן דהא לומר שהבעל דליכא למימר דאם איתא דבתורת גירושין יהבו לו לדידה הוה יהיב דהא הבעל מודה שמסר שמוקה זו דהא אמר שעשאו שליח : (קו) **השליח** נאמן דהא אף לפי דבריו שאמין לשליח : (קז) **ומיירי** שאומר שמסרו לו כו' ר"ל שהשליח אומר שמסרו לו בפני עדי מסירה : (טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כתב מהר"ם (קח) **נאמן** בכל עניין ר"ל אפי' בעיר אחד ואמר שלפקדון נתנו לו : (קט) **דוקא** שהגט ביד האשה דאז לבעלה גרשתני נאמנת כיון דליכא שליש דמסייע לה מעיזה : (קי) **ואח"כ** נתנו לה הרמב"ם: (קיא) **דאפי'** אם הוא ביד השליח כו' דכיון שאין מסייע לה אלא השליש לחוד אינה מעיזה מהר"י : (קיב) **והיא** אומרת שקבלתו ר"כ בעדי מסירה ומומרת שהלכו למדינת הים או מתו שאם לא כן יבאו ויעידו ב"י · ונתגרשה בקבלתו והשתא אין השליש נאמן ואע"ג

חדושי הגהות

הרי דאפי' אם נשאת זו חשודה לקלקל עצמה עם חברתה כ"ש הכא שאינה מקלקלת עצמה והרב"י בב"מ כתב שאין ראיה משם דהתם בשעת עדותה היא לה צרה משא"כ כאן אמנם כתב שדברי הרמב"ם מבוארים להדיא בירושלמי דיבמות וכ"כ בבה"ג : טז ר"ל שימותו העדים :

ומ"ש עוד רבינו דהוי ספק מגורשת ואם בעלה כהן אסורה לו וכו' כ"כ שם הרי"ף והרא"ש מדאמרינן דחזקה שליח עושה שליחותו לחומרא וכתב הרמב"ם אפי' אמרה בפני נתנו לשליח לגירושין וכו' בפרק י"ב ופשוט הוא :

ב"ה והוא נלמד מדאמרינן ולהימנה מדרב המנונא וכו' ה"מ היכא דליכא דמסייע לה :

השליח לבד ומ"מ (קטו) כיון שחזקה שליח עושה שליחותו הויא ספק מגורשת ואם בעלה כהן אסורה לו ולעלמא לא משתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואם מת אסורה לכהן ואם יש לה יבם חולצת ולא מתייבמת (קטז) וכתב הרמב"ם אפילו אמרה בפני נתנה לשליח לגירושין ונתנו לה הואיל והשליח והבעל מסייעים אותה אפשר שתעיז פניה ושמא עדיין לא נתגרשה כתב הרמב"ם שליח קבלה שקבל הגט לאשה ושלחו לה בפני עדים והגיע הגט לידה (קיז) ואינה יודעת אם בעלה שלחו (קיח) או שליח קבלה שלחו (קיט) או שלוחו של בעל ה"ז מגורשת בא הבעל וערער (קכ) שלא נתנו (קכא) ה"ז יתקיים בחותמיו (קכב) [יז] שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת יד שלוחה שידו כידה ואע"פ שהיא אינה יודעת הרי העדים יודעין

כתב הרמב"ם שליח קבלה שקבל הגט לאשה ושלחו לה וכו' ג"ז בפי"ב ומדברי ה"ה נראה דהרמב"ם לטעמיה דפסק כרב חסדא דאילו לדברי הפוסקים כרב הונא אם שלשתן בעיר אחת איכא למיחש שמא יאמר הבעל לפקדון נתתיו לו בתשובות הרשב"א סי' אלף רכ"ח שאלתם באשה שעשתה שליח קבלה והגיע לידה ע"י אחר שהעיד שבפניו נכתב ונחתם לשמה ובא ליד אותו שליח קבלה והביא שטר חתום בב' עדים שבא הגט ליד שליח קבלה ושהשליח קבלה מסרו לזה להגיעו לידה אבל אין אנו מכירין עידי השטר אבל הגט נתקיים בפנינו על פי שליח זה ועד א' שעמו שהעיד על חתימת עידי הגט תשוב' מסתברא שהגט כשר ומותרת לינשא בו דלשמא לא נתנו הבעל לגירושין לא חיישינן דכל שמסור ביד זה והוא אומר לגירושין ניתן לי הוא נאמן לכ"ע ולא עוד אלא אפי' בא הבעל וערער ואמר לא מסרתיו אלא לפקדון זה שהגט בידו נאמן דקי"ל כרב חסדא דאמר שליש נאמן ולשמא לא נכתב ונחתם לשמה לא חיישינן דאין אדם עשוי לקלקל את אשתו בידי שמים וכדאיתא בירושלמי פ"ק דגיטין וכיון שכן למה נחוש לקיום לא חיישינן דהא איכא תרי דמקיימי ליה בחותמיו לשמה לא חיישינן לפקדון לא חיישינן ואילו הביאו שליח קבלה היה נאמן לומר לגרושין נתנו לי כמו שאמרה היא ואע"פ שלא הביאו השליח קבלה זה נאמן דלא גרע משליח הולכה שאילו רוצה לומר שליח הולכה אני נאמן להתירה השתא נמי נאמן לומר השליח קבלה נתנו לי להביאו לידה ועוד שמעיד ואומר בפני נכתב ובפני נחתם ונמסר ליד השליח קבלה שהוא נאמן משום האי מגו וכענין שאמרו בריש גיטין (ה·) בעא שמואל מרב הונא ב' שהביאו גט וכו' א"ל אין צריכין מה אלו אמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני וה"פ אף אנו נאמר כן אילו רצה זה לומר הבעל מסרו לי ובפני נכתב ונחתם מי לא מהימנא ואע"פ שאינו אומר שהבעל מסרו לו שליח הקבלה כאן לענין זה כבעל שהרי זה מעיד שנמסר לידו מיד מי שהיה בידו להחזיקה גרושה עכ"ל כתב ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח ז"ל בתשובה על אשה שמינתה שליח לקבל גיטה מיד בעלה בארץ רחוקה והשליח עשה שליח וקבל וקרע ושלח שטר עדות ליד האשה וחתימו ביה דייני איך קבל וקרע אלא שלא נתקיים השטר לנו בחותמיו דעתי שאין הקיום מעכב בשטר זה משום דקיום שטרות דרבנן הוא ומחלוקת ראשונים היא אי מעשה ב"ד צריך קיום וכיון שבמחלוקת היא תלויה והירושלמי אומר דמעשה ב"ד לא צריך קיום אע"פ שקצתם דחו ירושלמי זה מפני שהוא חולק על גמרתינו מההיא יז דעד ודיין אין מצטרפין כיון שהרי"ף והרמב"ם מפרשים אותה באופן שלא תקשה על הירושלמי על פי דרכם למדנו שאין מעשה ב"ד צריך קיום ונוספו עליהם רבוותא אחרים שסוברים כמותם ומחזרים לתרץ הירושלמי וגמרתינו כמו שתמצא בתשובות להרשב"א בחדושי קצת תלמידיו בפ"ב דכתובות אע"פ שמגדולי הראשונים סוברים דמעשה ב"ד צריך קיום כגון ר"ח והרמב"ן והרשב"א תלמידו בשעת הדחק כזו כדאי הם הרי"ף והרמב"ם ז"ל ובפרק קמא דנדה כתבו רוב המפרשים דכל כדרבנן ואיכא פלוגתא דרבוותא אמרי מעשה ב"ד אין צריך קיום ומקילין עלה משום עיגונא ואע"פ שבחשן משפט כתוב שקיום ב"ד צריך קיום ההוא לענין ממונא איתמר דה"ל קולא לנתבע ואע"פ שהר"ף כתב שבשליחות שהאשה עושה לקבל גיטה מיד בעלה שצריך לקיים השטר והפליג להחמיר אף אנו נודה שלכתחלה ולרווחא דמילתא טוב הוא להתקיים אם איפשר אבל היכא דלא איפשר לא מעגנינן אשה מש"ה ובזה איפשר לקיים מה שכתב א"א ז"ל אלא שלפי זה שכתבתי דוקא במעשה ב"ד ולפי מה שכתב אדוני אבי ז"ל אף בשטר שאין בו מעשה ב"ד ולענין מעשה הייתי מניח סברתי וסומך על סברתו שכבר הורה זקן ומה שהשליח מינה שליח כתב הגאון שאין השליח יכול לעשות שליח אלא אם כן ניתן לו רשות כן כתבו תלמידי הרשב"א בפ"ב דקדושין עוד הוסיף הגאון דבשליח קבלה אפי' נתנה לו רשות אינו ממנה שליח וכ"כ הרמ"ה דשליח קבלה אינו יכול למנות שליח ואפי' נתנה לו רשות דמילי ניכהו ומילי לא מימסרן לשליח אבל הרמב"ם כתב בפ"ו מהלכות גרושין דשליח ממנה שליח ולא פירש ולא חילק כלל בין שליח האשה לשליח האיש והרב העיטור באות שי"ן ג"כ חולק על הגאון וכתב דכמו דשליח הבעל ממנה שליח אף שליח האשה ממנה שליח אפי' עד כמה ואף גדולי האחרונים חלקו על טעמו של הרמ"ה וכתבו דלא אמרינן מילי ניכהו ומילי לא מימסרן לשליח אלא כגון שא"ל לחתום בגט שאינו יכול לומר לאחר לחתום אבל למנות השליח שליח אחר לא אמרינן הכי ולע"ד אני אומר דלא גרע אשה שאמרה התקבל לי גיטי מאשה שאמרה התקבל לי קדושי מיד פלוני וכשם שהיא יכול' למנות שליח לקבל קדושיה והשליח שליח מדרשת ושלח ושלחה כדאיתא בפ"ב דקדושין (מא:) הכי נמי יכולה למנות שליח לקבל גיטה והשליח שליח דכולהו מדרשת דחד קרא נפקי ואיתקש הויה ליציאה כדאיתא התם ומאחר שהרמב"ם והעיטור והאחרונים מסכימים להתיר ראוי לסמוך עליהם אפי' לא היתה לנו ראיה כל שכן שראיה מבוארת היא לסמוך עליה · ואע"פ שכתוב בשטר שנמסר הגט ביד השליח והוא לא נמסר אלא ביד שליח השליח אין לפסלו בזה כדאיתא בפרק כל הגט (כט:) כולהו מכח בעל קא אתו ה"נ אמרינן כולהו מכח אשה קא אתו שאילו בטלה האשה שליחות משליח הראשון אין שליחותו של שני כלום והא דמצרכינן בשליח דשליח הבעל שיתמנה בב"ד מהשליח הראשון התם היינו טעמא משום דצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל בנדון שלפנינו שאינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אין צריך למנותו בב"ד ואע"ג דבשליח דבעל תנן דאינו ממנה שליח אא"כ תלה בנדון זה אע"ג דלא תלה היה יכול למנות שליח דבשליח דבעל הוא דמצרכינן הכי משום דחיישינן לקפידא דבעל משום דאיכא איניש דקפדי ואי שמעי מבטלינן שליחותייהו אבל הכא אנן סהדי דניחא לה שיקבלהו כל מי שירצה ובכל מילי דבעל חיישינן לקפידא משום דאמרינן בעי לצערה וכדאמרינן בפרק מי שאחזו (עד:) גבי מעשה דלידן אבל באשה כזו שהיא עגונה ומבקשת לימלט כצפור מפח אין לחוש לקפידתה בזה והרשב"א כתב בפרק התקבל דבענין שליחות האשה היכא דקי"ל שהיא רוצה בדבר לא בעינן שמיעת קולה והביא ראיה לדבריו (לט) ואע"פ שכתוב בשטר הלשון בלשון עדים וחתמו דיינין לא מחזי כשיקרא שהרי בפ' השולח (לה:) גבי בפני כמה מבטלו אמרינן לא שנא כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים ל"ש כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים וא"א ז"ל כתב בתשובה דאף בדיינים שייך לשון עדות מההוא דאמרינן בפ"ב דכתובות (כא:) מאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא עוד ראיתי אחד מהגדולים נסתפק בגט כזה שכתב הב"ד שנמסר ביד שליח האשה שמא העדים עצמם שחתמו בגט צרפו ג' עמהם וחתמו במעשה ב"ד וחשש לזה שאין עד נעשה דיין ושאל על זה את פי הר"ן ולא זכינו לתשובתו אבל לע"ד נראה דלא שייך בזה עד נעשה דיין לפי שבמעשה הזה א"צ ב"ד ולא אמרינן הכי אלא בקידוש החדש דבעי ב"ד אבל בנדון זה א"צ ב"ד כלל אלא הודעת עדים שקבל וקרע וכל היכא דלא צריכי לב"ד לא חיישינן לעד נעשה דיין ואחר כך מצאתי א"א שהאריך בתשובה להראות פנים שאפי' במקום שצריך ב"ד אין חוששין בנדון כזה לעד נעשה דיין ועוד אני אומר שאפי' היה בדבר חשש כל עוד שלא יודע לנו בפירוש שכן עשו אין בודקין אחריהם דב"ד בתר בי דינא לא דייקי והריב"ש כתב בתשובה סי' שפ"ח שפ"ט ש"ן על מעשה ב"ד שהוצאה לפניו על שליח קבלה שקבל הגט בפניהם וקרעוהו והתירוה לינשא ויש בשטר טעיות מדקדוק הלשון מורה שאין הב"ד יודעים בטיב גיטין וקדושין ונסתפק שמא הדיינים היו עידי מסירת הגט כנראה מפשט לשונו ואין עד נעשה דיין ושטר מעשה ב"ד זה כאילו אינו ואין למדין ממנו כלל וכתב ע"ז להר"ן ז"ל והשיב לו דבכי הא אפי' לדברי המחמירים יכולים להיות דיינים דהא אמרינן בפ"ב (קיג:) ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו עושים דין ולמ"ד דבדיני מתנות בעינן הגדה הכא ע"כ היינו טעמא דכיון שהבעל דין מוכה בפניהם מעשה הבעל דין עצמו חשוב כהגדה ואף כאן כיון שהבעל גירש בפניהם הגדה מיקרי ויכולין הב"ד מעצמם לדון עליה ומה שאמרת שאע"פי כן יש לחוש שמא נמסר בלילה שהוא שעה שאינו ראוי לדון ואם אינם נעשים דיינים לב"ד טוענין לא חיישינן אבל דעתו שהביא לחוש מפני שאפשר שהדיינין מוחזקים שאינן יודעין בטיב גיטין וקדושין כראוי וכמו שכתבתי שלשונם מוכיח עליהם ובכגון זה יפה חששת שלא לראותו בלילה בלבד יש לחוש אלא לכמה פיסולים שאפשר להזדמן בגט ואני לא אתיר אשה ע"פ מעשה ב"ד כזה שהיאך אסמוך על בני אדם שאינן יודעין בטיב גיטין מפני שהם כותבין שנתברר להם שכל עניני הגרושין נעשו כהוגן וכתיקון חכמים להתיר אשה העומדת בחזקת איסור ואנחנו היודעים ועדים שאינם כדאי שהיו הענינים הצריכים בגט מתבררים להן ע"כ :

בעל

דרכי משה

הרא"ש אין השליח נאמן אלא בעוד הגט בידו ולא מהני מה שראו אותו בידו ודלא כדברי הרמב"ם וכן משמע לקמן בח"ה סימן נ"ו דאין שליש נאמן אלא בעוד שלישותו ביד ושלא כדברי ב"י שכתב דאין חלוק בדבר : (לט) וכן כתב הר"ן סוף פרק כל הגט וסוף פרק התקבל :

פרישה

ואע"ג דאמרינן דאשה שאומרת לבעלה גרשתני נאמנת הכא שהבעל והשליח מסייעתן אותה מעיזה ומשקרא : (ואין כאן שני עדים אלא השליח כו' ר"ל שהבעל אינו אומר שגירשה אלא אומר שבא ליד השליח להוליכה לאשתו ואם כן לא הוי אלא שליח לבד ואין דבר שבערוה פחות משנים כ"פ) : (קטו) **כיון** שחזקה שליח עושה שליחותו ז"ל הגמרא כי אמרינן חזקה שליח כו' לחומרא אבל לקולא לא : (קטז) **וכתב** הרמב"ם אפי' אמרה בפני כו' ז"ל מ"ו ובאמת שאין חדוש גדול בדבריו מאחר שהבעל מודה שנתן ליד השליח לגירושין עכ"ל ר"ל שאין חדוש במה שכתב "אפי' "אמרה "בפני נתנו לשליח הואיל שגם הבעל מודה שנתנו לידה : (קיז) **ואינה** יודעת רצה לומר בשעה שהגיע הגט לידה אינה יודעת אם בעלה שלחו רצה לומר בעלה לא היה רוצה שלוחה יהא שליח לקבלה או שלוחה עצמו לא היה רוצה שיהא שליח לקבלה אלא שבעלה היה עושה לזה שהביא גט שליח להולכה : (קיח) **או** שליח קבלה שלחו רצה לומר ששלוחו קבל גט מיד הבעל בתורת שליחות לקבלה כאשר עשתהו ושלח הגט בשליח זה : (קיט) **או** שלוחו של בעל ר"ל הבעל עשה לשלוחה שליח להולכה שהיה הגט לידה הרי זו מגורשת רצה לומר אעפ"י שאינה יודעת בשעה שקבלתו איך הגט בא לידה וכ"מ באלו ספיקות לענין לאפוקי אם יטעון נתתי לו לשם פקדון כבר נתבאר שאינו נאמן אם אין האשה בעיר וגם כאן מיירי באינה בעיר שבשם גט טומר לשליח אלא הוא בעצמו מלאו והעדים מעידים רק שראוהו בידו אבל אינם יודעים היאך בא לידו : (קכ) **הרי** אלא מלאו במגו דמזוייף כדאמרינן בשאר שטרות מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו כמבואר בח"מ סימן מ"ו ובספרי הרמב"ם שלנו שהוא גט בעל יתקיים בחותמיו כו' אבל גרסת רבינו שגרס שלא נתנו יותר נכון שלפי זאת הגרסא מתפרש מ"ש שהרי עדים מתחת יד שלוחה כו' והא דלא קאמר שהאשה נאמנת הואיל שהגט יוצא מתחת ידה כדאמרינן בכל מקום היינו משום שהאשה אבל השליח יכול לטעון ברי שהבעל נתנו לו ואע"ג שהשליח אינו בפנינו מ"מ אמרינן הואיל אילו הוה בפנינו היה טוען טענת ברי והיה מהימן הואיל שעדים מעידים שראו הגט בידו השתא נמי

דרישה

סי' נ"ו וכ"כ אמ"ו ז"ל בסמוך לכך צריך להשמיענו וזה פשוט כ"פ) : [יז] **שהרי** עדים מעידים שהגט בא לידו כו' וכתב ב"י דמדברי המגיד משנה נראה דהרמב"ם לטעמי' דפסק כרב חסדא (דסבר דאפילו בעיר אחת השליח נאמן) דאלו לדברי הפוסקים כרב הונא אם שלשתן בעיר אחת איכא למיחש שמא יאמר הבעל לפקדון נתתיו עכ"ל ואע"ג דרבינו כתב לעיל דבעיר אחת אינו נאמן מכל מקום כתב רבינו דין הרמב"ם ונפקא מינה דאם אינה בעיר אחת הוי דין של הרמב"ם אמת אף לפי סברתו וי"א דאפילו אינה בעיר אחד אין השליח נאמן אלא כשהגט בידו כדין שליש כדאיתא בח"מ סימן נ"ו עיין בב"י ובס"ע (ואפשר לומר דגם רבינו איירי כאן אפילו בעיר אחד והא דכתב לעיל דהבעל נאמן היינו כשהוא טוען לפקדון נתנו אבל אם הבעל מכחישו ואומר שלא נתנו לו כמו בכאן אפשר דגם רבינו מודה דאין הבעל נאמן אלא אם יתקיים בחותמיו

האשה לשלוחה שליח להולכה וסוף שלח הגט בשליח זה כל זה מספקא לאשה בשעה שהשליח וכ"מ באלו ספיקות לענין אם יבא בעל ויערער אח"כ ויאמר מעולם לא נתתיו לו וכדמסיק באינה בעיר שמא גט ע"י שליח מיירי שאין האשה בעירו : (קי) **שלא** נתנו רצה בא לידו : (קכ) **הרי** זה יתקיים בחותמיו אבל כשאינו מקוים נאמן דלא נתנו לשליח מ"ו ובספרי הרמב"ם שלפנינו כתוב בהן בפי"ב מהלכות גירושין בזה הלשון שלא כתבו או מתפרש מ"ש "שהרי "עדים "מעידים כו' כפשוטו : (קכא) **שהרי** עדים מעידים כו' יצא מקום היינו משום שהאשה אינה יודעת בברור שהבעל נתנו לשליח ואינה יכולה לטעון ברי בפנינו היה טוען טענת ברי והיה מהימן הואיל שעדים מעידים שראו הגט בידו השתא נמי

חדושי הגהות

יז לענ"ד צ"ל מההיא דעד ודיין מצטרפין (כתובות כא ·) ע"ש בתוס' ר"ה עד וכו' :

)*(

אבל

מגורשת וה"נ : **בעל** שכתב גט לאשתו ואח"כ נתייחד' עמו כו' משנה פרק הזורק (ד' ע"ט) פלוגתא דב"ש וב"ה והלכה כלישנא בתרא דאם נתגרש' ותנשא לכתחלה וע"ל ריש סימן קמ"ח ובאשיר"י (דף קי"ב ע"ג) כיון שהשולח וכולי והוא חייב במזונותיה וכו' אם מת וכולי כנ"ל וכל זה מבואר ר"פ השולח במשנה ובגמרא : ומ"ש אבל בדיעבד אפי' בטלו בפני שנים אחרים הוא בטל וא"צ לבטלו בפני שלשה פי' דבדיעבד בטל הוא אפילו בפני ב' וא"צ ב"ד של ג' דליהוי ליה קלא אבל בפני אחד מן השוק אינו בטל אפי' בדיעבד ומיהו אינו יכול לבטלו לכתחלה אפי' בפני ג' דאית להו קלא דביטלו בפניהם ולא מינסבא אפ"ה אסור והיינו טעמא דאצרכוה רבנן לבעל לילך בעצמו אחר השליח או לשלוח שליח והוא לא יטרח בכל אלה כדי לבטלו ונמצא שתהא מגורשת ולא תתעגן וז"ש בגמרא משום תקנת עגונות :

שלחו ע"י עשרה וכולי שם ברייתא פלוגתא דרבי ורשב"ג והלכה כרבי דיכול לבטל זה שלא בפני זה ואינו עובר על תקנת ר"ג הזקן שלא לבטלו לכתחלה מפני תיקון העולם דהא הכא לא נפיק מיניה חורבא דזה שביטל בפניו לא יהיב לה גיטא וזה שלא ביטלו אם יהיב לה גיטא ומינסבא שפיר אינסבא וליכא איסורא : ומ"ש ודוקא שלא יבטל שליחות כולן כו' פירוש כשבטל שליחות כולן אע"ג דלא נפיק מיניה חורבא דאזלי הנך דלא ידעי וכתבי גיטא ויהבי לה שהרי בשביל שליחות כולן זה שלא בפני זה כולן ידעי דלא הוה גיטא אפ"ה כיון דהיכא דבטל לכולהו שלא בפניהם אלא בפני שנים מן השוק דהוה בטל ונפיק מיניה חורבא וכולי יש לאסור אף כשבטל שליחות כולן זה שלא בפני זה אף על פי דלא נפיק מיניה חורבא גזירה הא אטו הא : **ומ"ש** ומיהו אם עבר ובטל כולן הוי בטל חוזר אבטל כולן זה שלא בפני זה דאף על פי דלכתחלה אסור דגזרינן אטו בטל כולן שלא בפניהם מכל מקום בדיעבד הוא בטל אבל כשלא בטל אלא מקצתן זה שלא בפני זה אף על פי דאיכא למיגזר נמי אטו כשבטל מקצתן שלא בפניהם דהתם זימנין דאיכא נמי חורבא מאותן שבטל שלא בפניהם מכל מקום כיון דליכא חורבא כלל ממקצתן שלא בטל שלא בפניהם לא חששו לגזור בשביל אותן מקצתן דאיכא בהו חששא דחורבא כיון דליכא חששא דחורבא מכולן ולמד רבי' להורות כך ממ"ש הרא"ש ר"פ השולח והוא מדברי התוס' לפי פי' רש"י וז"ל והא דקאמר יכול לבטל זה שלא בפני זה היינו אפילו לכתחלה ואינו עובר על תקנת ר"ג כי לא נמנה לתקן ע"ז לפי שאין הדבר יכול לבא לידי קלקול דקסבר רבי עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואי אזלי הני וכתבי ויהבי ליתבי עכ"ל משמע דאינו מותר לכתחלה אלא כשבטל מקצתן זה שלא בפני זה אבל אין לבטל כולן זה שלא בפני זה ואף על גב דהאי נמי ליכא חששא דחורבא אפי' הכי אסור לכתחלה ובע"כ דה"ט דכיון דבטלה כולה

בעל שכתב גט לאשתו ואח"כ נתיחדה עמו וכו' כדלקמן סי' קמ"ח : אבל אם יה שלחו לה על ידי שליח ונתייחד עמה וכו' : כיון שהשולח גט ע"י שליח וכו' הוא חייב במזונותיה וכו' כן כתב הרמב"ם בסוף פ"ו ופשוט הוא בפ' אלמנה ניזונת (לז:) ומי שאחזו (עד·) : **ואם** מת קודם שיגיע לידה לא יתנהו לה זה פשוט בכמה מקומות דאין גט לאחר מיתה ואחד מהם בס"פ מי שאחזו (דף עו·) בטלו קודם שיגיע לידה הוי בטל פשוט במשנה בפרק השולח (דף לב·) נוסח ביטול שליחות גט כתב רבינו ירוחם בנכ"ד ח"ג : ומשבא לידה אינו יכול לבטלו ג"ז משנה שם · ומ"ש אפי' חזר בו תוך כדי דיבור הוא ממאי דאסיקנא בפרק יש נוחלין (דף קכט·) דבכל התורה כולה תוך כדי דיבור כדיבור דמי בר ממגדף ומקדש ומגרש וכ"כ הרשב"א בריש השולח והרמב"ם בפ"ו :

ולכתחלה אין לו לבטלו אלא בפני שליח וכו' משנה בפרק השולח בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו התקין ר"ג הזקן שלא יהיו עושים כן מפני תיקון העולם כלומר שהשליח שאינו יודע בביטולו מוליכו והיא ניסת בו : אבל בדיעבד אפי' בטלו בפני שנים אחרים הוא בטל ג"ז שם בברייתא (לג:) פלוגתא דרבי ורשב"ג ואמר רבא אמר ר"נ דהלכה כרבי ואסיקנא דהלכתא כרב נחמן : וא"צ לבטלו בפני ג' ג"ז שם בפני כמה מבטלו רב נחמן אמר בפני שנים ורב ששת אמר בפני ג' וכתבו התוס' והרשב"א והר"ן דנ"מ לדידן דקי"ל כרבי דאם בטלו מבוטל וכתבו הרי"ף והרא"ש דקי"ל יש כרב נחמן וכ"פ הרמב"ם בפ"ו וכן דעת הרשב"א ז"ל · ומשמע מהכא שאם בטלו בפני א' שאינו מבוטל וכן כתבו התוס' והרשב"א וכן משמע גם מדברי הרמב"ם בפ"ו מיהו ה"מ כמבטל בפני אחרים אבל במבטל בפני השליח בין על ידי עצמו בין ע"י שליח או כמבטל בפני האשה מבוטל הוא אפי' אין שם שום עד כן משמע מדברי הרמב"ם בפ"ו וכ"כ רבינו בסמוך וכ"כ התוס' שם לחד תירוצא גבי רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה וכ"ל דהיינו כשהשליח או האשה מודים שבטלו הא לאו הכי פשיטא דאין בעל נאמן (מ) אבל רבינו ירוחם כתב בח"ג שאם הלך השליח לבטל שליחות הגט צריך לבטל בפני ב' אחרים כי השליח הוא במקום בעל משמע דס"ל דבין כשמבטל בפני השליח בין כשמבטל שלא בפניו לעולם צריך לבטל בפני שנים ובירושלמי בריש השולח הלך השליח לבטל הגט צריך לבטלו בפני ב' והשליח עולה משם השנים וזה שלא כדמשמע מדברי הרמב"ם ודוחק לפרש דבשהלך השליח לבטל וביטלו שלא בפני האשה ושלא בפני שליח הגט : שלחו ע"י עשרה יכול לכתחלה לבטל זה שלא בפני זה וכו' ג"ז שם בפרק השולח (שם) ת"ר אמר ליה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה · ואיתא תו התם ברייתא אחריתא אמר לשנים תנו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי ר' רשב"ג אומר אינו יכול ואוקמה רב אשי בעידי הולכה ואמר רבה א"ר נחמן הלכה כרבי בשתיקן ואסיקנא דהלכה כרב נחמן ופרש"י יכול מותר לבטל ולומר לשנים מהם אל תכתבוהו ואינו עובר על תקנת ר"ג משום דכיון דלא אמר כולכם אחד כותב ושנים חותמים וכשאותם שלא בטלם יכתבו ויתנו גט שפיר דמי ואמרינן בגמרא במאי קא מפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה רבי סבר לא בטלה כולה ואי אזלי הנך כתבי ויהבי לה ליכתבו וליתבו ורשב"ג סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והנך לא ידעי וכתבי ויהבי ושרו א"א לעלמא וכ"כ התוס' והרשב"א והר"ן והרא"ש דיכול לבטל זה שלא בפני זה אפי' לכתחלה ואינו עובר על תקנת ר"ג כי לא נמנה לתקן על זה לפי שאין הדבר יכול לבא לידי קלקול אבל להרמב"ם בפ"ו שכתב אמר ליה כתבו גט ותנו לאשתי יכול לבטל גט זה שלא בפני זה ואפי' בפני שנים אחרים נ"ל דלאו לכתחלה קאמר אלא לומר שאם בטלו מבוטל מדכתב ואפי' בפני ב' אחרים והא ודאי אינו מותר לבטלו בפני שנים אחרים ושלא בפני השליח" :

ב"ה ומיהו הרמב"ם כתב עוד שם שלח הגט ביד שנים ה"ז יכול לבטל זה שלא בפני זה ופשט לשון זה משמע דלכתחלה יכול לבטלו וכתב עוד הרמב"ם אפי' י' היו משביטלו בפני אחד מהם בטל הגט :

ופירש רש"י דברייתא דאמר לשנים תנו גט לאשתי פליגי נמי בשליחות שבטלה מקצתה אם בטלה כולה וכ"כ הר"ן : **ואפי'** לא בטל כל אחד ואחד בפני שנים מן השוק אלא שבטלו בפני שליח לבדו מותר לכתחלה כבר כתבתי בסמוך שכך הוא דעת התוס' לחד תירוצא וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו ושרבינו ירוחם חולק על זה וסובר דאפי' בטלו בפני השליח עצמו אינו יכול לבטלו לכתחלה אלא בפני שנים אחרים : אותן שבטל שליחותן בטל וכו' פשוט הוא : ודוקא שלא יבטל שליחות כולן זה שלא בפני זה וכו' נפיק מיניה חורבא דזימנין דבטיל לכולהו שלאבפניהן וכו' לשון זה קשה בעיני דמאי איריא לבטל את כולן שלא בפניהם אפי' אחד מהם שלא בפניו אסור לכתחלה משום דנפיק מיניה חורבא ואין לפרש דהכ"ע בשא"ל כולכם כתובו ומאי שלא יבטל שליחות כולם דקאמר שלא יבטל שליחות דכולכם דאם כן מאי דכיון דאפי' אם בטל לכולן וזימנין דבטל לכולהו ומיהו אם עבר וביטל כולן דקאמר למה לי ביטול כולן הא בביטול אחד מהם נתבטלו כולם : ול"ש עשאן שלוחים

יודעין ואם לא יתקיים בחותמיו אינה מגורשת בעל שכתב גט לאשתו ואח"כ נתייחדה עמו דקי"ל שלא תתגרש בו שזהו גט ישן (קכג) כדלקמן ואם נתגרשה בו תינשא לכתחלה היינו דוקא כשהגט ביד הבעל ונתנו מידו לידה אבל אם שלחו לה ע"י שליח ונתייחד עמה אחר שנתנו ליד השליח ונתנו לה השליח (קכד) לא תינשא בו ואם נישאת לא תצא כיון שהשולח גט לאשתו ע"י שליח אינו גט עד שיגיע גט לידה הוא חייב במזונותיה ובכל תנאי כתובה עד שיגיע לידה (קכה) ואם מת קודם שיגיע לידה לא יתנהו לה [טו] ואם בטלו קודם שיגיע לידה הוי בטל ואם בא גט לידה אחר שבטלו אינו גט ומשבא לידה אינו יכול לבטלו (קכו) אפילו חזר בו תוך כדי דיבור ולכתחילה אין לו לבטלו (קכז) אלא בפני שליח ששלח או בפניה אבל בדיעבד (קכח) אפילו בטלו בפני ב' אחרים הוא בטל וא"צ לבטל בפני ג' שלחו ע"י י' יכול לכתחילה לבטל (קכט) זה שלא בפני זה ואפי' לא בטל כל אחד ואחד בפני ב' מן השוק (קל) [טז] אלא שבטלו בפני שליח לבדו מותר לכתחלה (מא) ואותם שבטל שליחותן בטל ואינם יכולין ליעשות שלוחים אלא אם כן יתמנו פעם אחרת (קלא) [יז] ודוקא שלא יבטל שליחות כולן זה שלא בפני זה דכיון דאפילו אם בטל לכולן שלא בפניהם הוי בטיל נפיק מינה חורבה דזימנין דבטיל לכולהו שלא בפניהם ולא ידעי ואזלי ויהבי לה גיטא ומנסבא בה (קלב) ומיהו אם עבר ובטל כולן הוי בטל ול"ש עשאם שלוחים

דרכי משה

(מ) וכ"כ בהגהות אשר"י ומרדכי ריש השולח : (מא) אבל בפני שנים מן השוק שלא בפני השליח אסור לבטל אפי' לבטל רק מקצת השלוחים דמאחר דיכול לבטל זה בלא זה ויש לחוש דאותן המקצת שלא ביטל לא שמעו מן הביטול ויתנו הגט לאשה מיהו אם

דרישה

[illegible]

פרישה

[illegible]

שלוחים לכתוב וליתן הגט וכו' כבר כתבתי בסמוך דאיפסקא הלכתא בגמ' בהדיא כר' בא"ל כתבו גט לאשתי דעדות שבטלה מקצתה (לא) בטלה כולה וס"ל לרבי' דה"ה לפלוגתא דשליחות שבטלה מקצתה דמאי שנא וזה דעת הראב"ד בהשגות ודעת הרמב"ם שכתב דכיון שבטלה שליחות קצתם נתבטלו כולם היא לומר דאף על גב דבעדות שבטלה מקצתה קי"ל כרבי בשליחות שבטלה מקצתה לא קי"ל כותיה דכיון דאפשר לאיפלוגי בין עדות לשליחות כיון שהוצרכו רבי ורשב"ג לחלוק בשניהם לא נקטינן כר' במקום רשב"ג אלא היכא דאתמר כך כתב הר"ן : ומ"ש רבינו אפי' עשאם כולם שלוחים ביחד מפורש שם בברייתא דכשעשאם שלוחים זה אחר זה אפי' לרשב"ג יכול לבטל זה שלא בפני זה וא"כ לא פלוגי אלא בעשאן שלוחין ביחד וקי"ל כר' : וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונ' לא כ"כ בהדיא שהרי לא כתב פלוגתא דרבי ורשב"ג באומר לשנים תנו גט לאשתי וגם לא כתב פלוגתא דעדות שבטלה מקצתה אלא רבינו דייק מדשתק דאם איתא דשאני ליה בין עדות שבטלה מקצתה לשליחות שבטלה ה"ל לפרושי בהדיא : בד"א שהוא בטל כשבטלו בפירו' אבל גלה דעתו שחפץ בבטולו וכו' שם בפרק השולח (דף לד·) פלוגתא דאביי ורבא ואסיקנא דהלכתא כאביי דאמר גילוי דעתא בגיטא לאו כלום הוא : ומ"ש ולא עוד אלא אפי' היה מחזר לרוץ אחר השליח וכו' פשוט שם בראש הפרק (לב·) דתנן אם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו פריך בגמרא פשיטא ומשני לא צריכא דמהדר עליה מעיקרא לבטולי מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דבטולי בטליה קמ"ל : כתב הר"ן בתשובה סי' מ"ג על בעל המגרש ע"י שליח ושלח כתב לאביו שלא יתן הגט והיה בלשון הכתב שלא תלא לאמיתות וזה הכתב ראה אותו קריסקאש שלמה וברורי העבירות ושהיה מתלה פני קריסקאש שלמה שלא יתן רשות שיתן הגט וכדומה לפי דברי כתבו שר"ל שזה הכתב נראה לנזכר קודם נתינת הגט וא"כ הוא יש לחוש בגט זה דודאי ביטול השליחות מתוך הכתב מהני והאריך בדבר ובסוף דבריו כתב וכיון שכן זה הלשון שבא בכתבו שלא תהא לאמיתות לא ידעתי במה נקשר כי קרוב הדבר לפרשו ולומר דה"ק שאם תהא אשתי מגורשת שלא תהא מגורשת לעולם וה"ל כהיום אי את אשתי ולמחר את אשתי דאע"ג דאסיקנא בפרק המגרש (פד·) כיון דפסקא פסקא הא אמרי' בתר הכי (פה:) אתקין רב בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מהאי בעיא ונחלקו בה המפרשים שהרמב"ם כתב שאינה מגורשת כלל ויש מי שכתב שחולצת ולא מתיבמת עכ"ל: ובאיזה לשון מבטלו אמר בטל הוא וכו' הכל פשוט שם בר"פ השולח (דף לב·) וכלל הדברים הם שלבטל הגט צריך שיאמר לשון שמשמעו להבא וגם שמשמעו שהוא מבטלו ולא לישתמע שהוא מעצמו פסול או כחרם או אינו מועיל : ואם אמר בטל ולא אמר הוא ג"ז שם בטל מהו תיקו ופרש"י דמי אמרינן כיון שלא אמר הוא לשעבר משמע ואינו מבוטל והרמב"ם כתב בפ"ו אמר גט זה בטל שמשמעו פועל שעבר כגון (ש"ה ה) חמק עבר ה"ז ספק · כתב הרא"ש שאם אמר גט זה חרם לא אמר כלום : והא דאמרינן פסול שאינו מועיל פרש"י שאינו מועיל לבטל הגט וכו' גבי אינו מועיל כתב כן ואפשר דה"ה לאומר פסול הוא ורבינו משמע ליה דה"ה לכל אינך לישני : השולח גט ובטלו יכול לחזור ולגרש בו וכולי שם בריש השולח (לב:) אסיקנא דהלכתא כרב נחמן דאמר דאע"פ שבוטל הגט חוזר ומגרש בו ואקשינן דהא קי"ל כותיה דרבי יוחנן דאמר גבי קדושין חוזר ומשני הכי השתא התם אתי דיבור ומבטל דיבור הכא דבטליה לשליחותא גיטא גופיה מי קא בטול וכתבו התוס' דמתוך הלשון משמע שאפי' ביטלו בפירוש אינו מבוטל אבל בקדושין בריש האומר (נט:) כתוב בכל הספרים גבי דבטליה מתורת שליחות מתורת גט לא בטליה משמע דאם בטלו בפירוש מודה רב נחמן דבטל וכן כ"ל דגט לא חשיב מעשה כל זמן שלא הגיע ליד האשה דאי לאו הכי תקשי לרב ששת כדפירשנו לעיל ובריש האומר כתבו שצ"ל מתורת גט לא בטליה דה"ק אתה סבור שהגט יכול ליפסל בביטול ולא היא דמאחר שהגט כתוב כהלכתו אינו יכול לבטלו ודעת הר"ן והרשב"א שאינו יכול לבטלו וכתב הרשב"א וכן דעת רבותינו הצרפתים אלא שחשו ואמרו דלמעשה אין להקל בדבר אלא חוששין לו ולכתחלה לא יגרש בו · גם הרא"ש כתב בפרק השולח ויש להשוות פי' השתי גורסאות דפ"ק מתורת גט מי בטליה כלומר אין בו כח לבטלו מתורת גט דכתיבת הגט לשמה חשיב מעשה מיהו אין לסמוך על זה לעשות הלכה למעשה אלא אזלינן ביה לחומרא וכתב ה"ה בפ"ו שגם הרמב"ן סבור שאינו יכול לבטלו וסמ"ג יש לחוש בדבר והרמב"ם בפ"ו כתב וז"ל השולח גט ביד השליח וביטל הגט הרי זה חוזר ומגרש בו כשירצה שלא בטלו מתורת גט אלא מתורת שליחות לפיכך אם

כולה איכא למיגזר אטו בטל כולן שלא בפניהם בפני שנים מן השוק כדפירש' ודו"ק והב"י כתב ודוקא שלא יבטל וכו' לשון זה קשה בעיני וכו' ולמאי דפי' ל"ק ולא מידי : **ול"ש** עשאם שלוחים וכולי זאת היא דעת הראב"ד בהשגות פ"ו דכיון דקי"ל כר' דאמר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ה"ה שליחות להאי הוא דבטיל לאחריני לא בטיל ומביאו רבינו בסמוך אבל דעת הרמב"ם לשם דאיכא לחלק בין עדות לשליחות כ"כ ה"ה והר"ן ורבינו · מיהו בלשון הרמב"ם לא משמע הכי שכתב וז"ל שלח הגט ביד שנים ה"ז יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפי' היו עשרה משבטלו בפני א' מהם בטל הגט עכ"ל ואי איתא דר"ל משבטל א' מהשלוחים בטל את כולם ה"ל לומר משבטל אחד מהם בטל את כולן אבל מדכתב משבטלו בפני אחד מהם בטל הגט משמע להדיא דה"ק ואפילו היו עשרה משבטלו לגט בפני אחד מהם בטל הגט ולא צריך לבטלו בפני כולם או בפני מקצתם אלא אפי' משבטלו בפני אחד מהם נמי הגט בטל אבל כשבטל מקצת השלוחים מודה הרמב"ם דלא בטל את כולן שאין לחלק בין עדות לשליחות דלא כמו שהבינו רבינו והר"ן וה"ה מדברי רבינו והכי נקטינן להלכה אבל למעשה יש לחוש להחמיר וכן משמע בש"ע :

ובאיזה לשון מבטלו אמר בטל הוא וכולי פי' קמץ תחת בי"ת וציר"י תחת הטית ואמרינן בגמרא בטל הוא שתי לשונות במשמע גבי גט לישנא דמהני ביה קאמר דליבטיל גבי מתנה לישנא דמהני ביה קאמר דבטל כבר בטילה היתה מקמי דקבלתיה וקמיבעיא ליה בטל מהו תיקו ופרש"י ולא אמר הוא אלא בטל בלא · הוא אבל בטל לא קמיבעיא ליה דפשיטא דלשעבר משמע אין זה ביטול בין אמר הוא בין לא אמר הוא · אבל הרמב"ם דמפרש דקמיבעיא ליה בטל מהו בין אמר הוא ובין לא אמר הוא ה"ל ספק מגורשת אבל בטל בלא הוא לא קמיבעיא ליה דפשיטא דשמע דליבטיל ונקטינן לחומרא כב' הפי' :

כתב הרמ"ה אמר יהא פסול וכו' וכ"ל דלא דמי וכו' נראה דרבינו לא אתא אלא לדחויי לדברי הרמ"ה דס"ל דהגט בטל דליתא דכיון דלא דמי ליהא כחרם וכו' איכא למימר דאין הבטול כלום מיהו אע"ג דלא דמי ממש ליהא כחרם אכתי ספק מגורשת היא · והא דאמר פסול שאינו מועיל פירש רש"י וכו' כצ"ל וז"ל הרשב"א פסול הוא אינו גט לא אמר כלום דאינו אלא כאומר שאין זה גט ואנו רואין אותו שהוא גט ושהוא פסול שאינו נכתב כתיקונו באותיות ובלשונות ואנו רואין אותו כתוב כהוגן ואינו אלא כמשנה את הידוע וק"ל דילמא פסול שנכתב במחובר או שלא לשמה או שהוא מזוייף קאמר דמהימן במגו דאי בעי מבטל ליה וי"ל דאי להכי נתכוון פרושי הוה מפרש ואמר פסול משום כך ומשום כך : **השולח** גט לאשתו נותנים אותו וכולי משנה פרק כל הגט : ומ"ש

שלוחים לכתוב וליתן גט ול"ש עשאם שלוחים להולכה אם בטל מקצתם לא נתבטלו כולם ול"ש עדות ול"ש שליחות שנתבטלו מקצתן לא נתבטלו כולם אלא שכשעשאם שלוחים לכתוב וליתן הגט צריך שישאר (קלג) שליחות של שנים קיים דאי אפשר ליתנו לה בפחות משנים אבל כשעשאם שלוחים להולכה אפילו לא נשאר קיים אלא שליחות של אחד מהם יכול ליתנו לה אפילו עשאם כולם שלוחים ביחד כ"ש אם עשאם שלוחים בזה אחר זה והרמב"ם כתב כיון שבטל שליחות קצתם נתבטלו כולם וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה וכן השיג עליו הראב"ד בד"א שהוא בטל כשבטלו בפירוש (קלד) אבל גילה בדעתו שחפץ בבטולו כגון שבא אליו השליח ואמר לו לא נתתיו לה עדיין ואמר לו ברוך הטוב והמטיב דגילה בדעתו שהוא חפץ במה שלא נתנו לה וכיוצא בזה אינו בטל ולא עוד אלא אפילו היה מחזר לרוץ אחר השליח (מב) לבטלו ולא הספיק להגיע אליו עד שנתנו לה לא הוי בטל ובאיזה לשון מבטלו (קלה) אמר בטל הוא אי אפשי בו לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח לא ינרש יהא חרם הרי הוא כחרם באחד מאלו הלשונות שאמר הרי הוא בטל אבל אם אומר פסול הוא אינו גט אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרם הוא כחרם הוא (קלו) אינו לשון ביטול (קלז) ואם אמר בטל ולא אמר הוא מיבעיא אי הוי לשון ביטול ולא אפשיטא ואם נתגרשה בו הוי ספק מגורשת (קלח) והרמב"ם פירש דמיבעיא בבטול שמשמעותו פועל עבר כתב הרמ"ה אמר יהא פסול הוא בטל אע"פ שאינו יכול לפסול גוף הגט כיון שאמר יהא לשון להבא רוצה לומר יהא פסול לגרש בו מידי דהוה איהא חרם אע"ג דחזינן דלאו חרם הוא אמרינן כיון דמודה דלאו חרם הוא אמרינן יהא כחרם לענין גירושין קאמר ה"נ יהא פסול לגירושין קאמר (קלט) וכ"כ ה"ר מאיר כהן בהרי הוא פסול דמהני מידי דהוה אהרי הוא כחרם ונ"ל דלא דמי דשאני יהא חרם או הרי הוא כחרם דשם זה אי אפשר להתקיים על הגט כלל לפיכך צריכין לפרש דבריו שיהא כחרם לענין שלא להתגרש בו וכיון שלהבא משמע דבריו קיימים אבל יהא פסול או הרי הוא פסול כיון ששם זה יכול להתקיים על הגט ר"ל שיהא פסול וזה אינו פסול שאינו יכול לפוסלו מעתה הלכך (קמ) אינו כלום והא דאמרינן פסול שאינו מועיל פירש"י שאינו מועיל לבטל הגט אבל ערעור הוא לפוסלו וצריך שיתקיים בחותמיו וכן פירש הרמ"ה בכל הנך דלא הוי לשון ביטול שהוא ערעור לפוסלו וצריך לקיימו בחותמיו ודאי אם גילה דעתו מעיקרא שרוצה לבטלו ואמר אחד מאלו הלשונות אינו כלום שאינם לשון ביטול אבל לא גילה דעתו מעיקרא שרוצה לבטלו ואמר אחד מאלו הלשונות כיון שנוכל לפרש דבריו שרוצה לערער עליו אם לא נתקיים בחותמיו הוא נאמן ואם נתנו השליח אח"כ ליד האשה אינו כלום אבל נתקיים בחותמיו כשר : השולח גט ובטלו יכול לחזור ולגרש בו בד"א בסתם שאז לא בטל אלא השליחות אבל אם מפרש שמבטל הגט

דרכי משה

[illegible]

פרישה

[illegible]

ומ"ש אבל הניחו גוסס וכו' שם רוב גוססין למיתה ותימה על מ"ש רבינו לעיל סוף סימן קכ"א ע"ש רש"י ור"ח דגוסס חשוב כמת ואינו מוציא את אשתו דהא הכא משמע שרוב גוססין סופן למות אלמא דבעוד שהוא גוסס חי נקרא ויכול לגרש ואפשר שהם מחלקים דבשעה שהוא גוסס אינו מוציא את אשתו ע"י רמיזה אבל הגט שנתן לשליח בחליו קודם שהיה גוסס שאז היה מדבר יכול השליח ליתנו בשעה שהוא גוסס דחי הוא ואין זה גט לאחר מיתה ועיין במ"ש לשם : והרשב"א בשם הר' יואל מבונה ז"ל כתב דגוסס כמת הוא חשוב והך דפ' כל הגט ה"פ אם נתנו לשליח קודם שהיה גוסס ולא הספיק שליח ללכת עד שהגיע גוסס אינו יכול ליתן בחזקת שנתרפא משום דאין רוב גוססין לרפואה ולחיים אלא למיתה ולא נתרפא ועדיין גוסס הוא או מת עכ"ל :

שאלות

הגט (קמא) או שמבטל גט שבידו אינו יכול לחזור ולגרש בו [יח] כתב הרמב"ם השולח גט ומבטלו בפני ב' אחרים או המוסר מודעה על הגט מכין אותו מכת מרדות שמרבה ממזרים בישראל שהיא לא תדע ותנשא ונמצא בניה ממזרים השולח גט לאשתו נותנין אותו (קמב) בחזקת שלא בטלו ובחזקת שהוא קיים אפי' הניחו זקן או חולה (מד) והרמ"ה כתב דוקא בזקן שהוא פחות מבן שמונים (קמג) או מבן ק' שנה ולמעלה אבל מבן פ' עד בן ק' לא ואם נתנו לה תנשא לכתחילה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה שאין חילוק אבל הניחו גוסס לא שמא כבר מת אבל כל זמן שהוא חי יכול לגרש (קמד) כדפרישית לעיל (קמה) ואם נתנו לה הוי ספק מגורשת : וכן עיר שהקיפוה חיל מאותו מלכות והיו במצור וספינה המטורפת בים והיוצא לידון בדיני נפשות הם בחזקת חיים ואם גט של אחד מאלו ביד השליח יתנהו לאשתו והיא בחזקת מגורשת אבל עיר

שכבשוה

אם היה הגט ביד הבעל ובטלו כגון אמר גט זה בטל הוא אינו מגרש בו לעולם והרי הוא כחרס ואם גירש בו אינה מגורשת וכן אם פירש בעת שבטלו והוא ביד השליח ואמר גט ששלחתי הרי הוא בטל מלהיות גט אינו מגרש בו לעולם עכ"ל וכיון דפלוגתא דרבוותא היא דלשאר מפרשים חוזר ומגרש בו אלא שחשו לה להחמיר אם נתגרשה בו ה"ל ספק מגורשת והריב"ש כתב בדינים אלו בתשובה סי' תפ"ב (מג) וכתב עוד בסי' רל"ב על מי שקדש במרמה ותפשוהו על שעבר על הסכמת הקהל שלא לקדש אלא בעשרה והסכים לגרש ולא ביטל מודעות ונמצא שאמר בפני שנים זה שלא בפני זה קודם נתינת הגט תהיה עד שאני מוכרח בתפיס' עד שאגרש ואני מבטלו מעכשיו והשיב מודעא זו מורכבת משני דברים האחד מ"ש שהוא אנוס ומוכרח בתפיסה עד שיגרש וזו היא מסירת מודעא על הגט דאע"ג דלא ידעינן באנסיה הרי הוא נאמן שנאנס על זה כדאמרינן בפרק חזקת (מט:) והשני הוא מה שאמר שהוא מבטל מעכשיו שאף אם אינו אנוס מ"מ כיון שביטלו בפירוש אינה מגורשת אלא שבזה הדרך השני רבו הסברות כי יש מי שאומר שאינו יכול לבטלו קודם הכתיבה דאין ביטול בדבר העתיד אלא בטענת אונס משום דאי מבטל שליחות סופר ועדים הרי כשחזר אח"כ ואמר להם כתובו חזר ועשאן שלוחים וקי"ל דאתי דיבור ומבטל דבור אבל לאחר כתיבה יכול לבטל הגט שנכתב דאע"ג דקי"ל כרב נחמן דאמר חוזר ומגרש בו היינו בההיא דהתם שהגט ביד שליח דאמרי' דלא ביטל אלא שליחות השליח אבל אם הגט בידה ובטלו דהשתא על כרחו דעתו על הגט עצמו או אף אם הוא ביד שליח וביטלו בפירוש מתורת גט אינו מגרש בו לעולם וגרסינן התם נהי דבטליה לשליחותא דשליח גיטא גופיה לא בטליה והרמב"ם סובר שאף קודם כתיבה יכול לבטל ואם אמר כל גט שאכתוב מכאן ועד עשרים שנה בטל הוא הרי זה בטל וזו היא מסירת מודעא על הגט נראה שדעת הרב ז"ל שכל דבור הבא לבטל הדבר העתיד קרוי מסירת מודעא ואפי' בלא טענת אונס והרמב"ן והרשב"א סוברים דאחר כתיבה אינו יכול לבטל הגט עצמו וגרסינן התם גיטא מי קא בטיל וכ"ש קודם כתיבה שאינו יכול לבטל שלא בטענת אונס משום דשליחות סופר ועדים אין יכול לבטל קודם כתיבה דכשחזר ועשאן שלוחים אתי דיבור ומבטל דיבור ואם נאמר שמבטל הגט עצמו מעכשיו ולאחר שיכתוב והלא אפי' אחר שיכתוב אין יכול לבטל לפי סברתם וכן נמי אין יכול לבטל נתינת הגט העתידה משום דכשנותן אח"כ הרי הנתינה מבטלת הדיבור אא"כ תלה באונס אמנם גם הרמב"ן והרשב"א כתבו שיש לחוש בדבר למעשה בביטול הגט עצמו אחר כתיבה מלגרש בו לעולם לכתחלה וכן כתב חכמי הצרפתים וכן חזר והודה הרמב"ן בפרק השולח לסברת הרמב"ם דכל המבטל בעתיד מודעא היא עד דמבטל למודעיה וא"כ בנדון זה שיש שני דברים ר"ל שני מיני מודעא שאמר שהוא אנוס וכן שאמר קודם כתיבה שהוא מבטלו אם באנו לדון עליו מכח הביטול לבד היה אפשר לומר שאין כאן ביטול כיון שלא ביטל בפני שנים זה בפני זה מדתנן בפרק השולח היה עושה ב"ד ומבטלו ואע"ג דקיימא לן כרב נחמן דאמר בפני שנים מ"מ כיון דקרי להו ב"ד משמע דבעינן זה בפני זה דלא שייך לאכשורי זה שלא בפני זה אלא גבי עדות וכרבי יהושע בן קרחה אבל אם נדון עליו מכח מה שאמר שהוא אנוס ומוכרח בתפיסה אין צריך כלל ב"ד אלא כל שיש עדות שאמר כן סגי וא"כ לא בעינן זה בפני זה דהא קי"ל כרבי יהושע בן קרחה דלא בעינן שיראו שניהם כא' כדאיתא בפרק זה בורר (ל׳) ובפ' השולח (לג:) מדמי גיטין לדיני ממונות לגבי הא דר' יהושע בן קרחה דמאן דאית ליה הא דר' יהושע מכשר בעידי כתיבה לומר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו שיחתמו בגט וא"כ המודעא שעשה בטענת אונס אפי' זה שלא בפני זה מהניא וכ"ת הרי האונס שתלה בו מודעתו אינו אמת שהרי הרב אומר שלא לזה לתפסו כי אם על שפרץ הגדר וכיון דטעמא דמודעא דגיטא אע"ג דלא ידעינן באונסיה משום דמהימנינן ליה השתא דידעינן דלאו קושטא הוא ליכא להימוניה יש להשיב שאף אם הדין יהיה שלא להאמינו היכא שאנו יודעים בבירור שאינו אנוס מ"מ בנידון זה שא"א לדעת זה אלא מפי הרב מה היתה כוונתו הנה הבעל נאמן יותר כיון שהאמינוהו חכמים ועוד שהרי זה היה תפוס לעינינו ויודע שכשיגרש יתירוהו ממאסרו א"כ הרי הוא כאילו נאנס לגרש כיון שמסר מודעה קודם לכן מחמת זה האונס ואע"פ שאין אונס זה מספיק לבד לבטל הגט מדין גט מעושה היכא שלא מסר מודעא מתחלה כיון שלא נתפס עד שיגרש מכל מקום כשמסר מודעא מתחלה אף אם נאמר שאין מסירת מודעה מועלת אלא ע"י אונס אפ"ה קצת אונס מועיל להחשיב המודעא אע"פ שאינו אונס גמור מצד עצמו וראיה לדבר מדאמרינן בפ' חזקת (מ:) גבי מתנה טמירתא וכו' אנ"ל שהרבה מהמחברים כתבו דאפי' נמצא האונס שתלה בו מודעתו אינו אמת אפ"ה המודעא קיימת דגלויי מילתא בעלמא הוא כיון שיכול לבטלו אפי' בלא אונס כדעת הר"ם דכל המבטל לעתיד בגט ומתנה די לו כשיגלה דעתו שאינו חפץ בדבר ההוא וכ"כ בעל העיטור ובספר אבן העזר · ואפי' מצד הביטול יש לומר דלא בעינן שנים זה בפני זה דע"כ לא אדכרו ב"ד במתני' דהשולח אלא דמי שבטל שליחות השליח שנעשה כבר ומבטל שלא בפניו אבל דמי שמבטל הגט קודם כתיבה או אחר כתיבה שמבטל מלגרש בו לעתיד הרי זה כמוסר מודעא כמו שכתב הרמב"ם ולא מצינו במודעא לשון ב"ד כי אם לשון עדות דבעינן בפני ב' דומיא דקנין וכיון שכן אפי' זה שלא בפני זה מצטרפים עכ"ל : **כתב** הרמב"ם השולח גט ומבטלו בפני שנים אחרים וכו' בפ"ו והיינו דאמרינן בפ"ק דקדושין (ד' יב:) דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא ואמאן דמסר מודעא אגיטא ופרש"י אפילו למי שמבטלו בפני השליח מנגיד דשמא יתנו לה השליח אחר שבטלו והקשו התוס' דאטו ברשיעי עסקינן אלא במבטל שלא בפניו הוא דמנגיד וכדברי הרמב"ם והרא"ש כתב דהאידנא נהוג עלמא כלישנא דנהרדעי דאמרי דלא מנגיד רב אלא אמאן דמקדש בביאה : **השולח** גט לאשתו נותנין אותו בחזקת שלא בטלו כן כתב הרמב"ם בפ"ו ופשוט הוא דאל"כ א"א ליתן שום גט על ידי שליח דניחוש שמא ביטלו : ומ"ש ובחזקת שהוא קיים משנה פ' כל הגט (דף כח.) המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים ובגמרא (שם) אמר רבה לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס שרוב גוססין למיתה לא ופרש"י לגבורות פ' שנה איתיביה אביי המביא גט והניחו זקן אפילו בן ק' שנה נותן לה בחזקת שהוא קיים תיובתא ואי בעית אימא כיון דאיפליג איפליג ופרש"י כיון דאיפליג משאר דרך כל הארץ שהאריך שנים עד ק' שנה איפליג ואינו כשאר האדם להיות קרוב למות אבל בן פ' ואחד או יותר עד צ' קרוב למות הוא וכתב הרשב"א וקי"ל כאביי וכסתמא דמתניתין ומתניתא ואף על גב דאמרינן ואי בעית אימא כיון דפליג פליג סיגויא הוא ולא סמכינן עלה וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש שלא הביאו מדברי רבה אלא ל"ש אלא חולה אבל גוסס לא וסיירו להגיע לגבורות וכתב הרשב"א שכן נראה מהירושלמי וכן דעת הרמב"ם בפ"ז והרמ"ה רצה לחוש לכתחלה למימרא דרבה וכשנויא דאיבעית אימא ומפרש בן פ' ובן ק' כפשוטו' ושלא כדברי רש"י והגהות בפ"ה כתבו שראב"ד כתב להחמיר כרבה אבל כל זמן שהוא חי יכול לגרש כדפי' לעיל סי' קכ"א ואם נתנו לה הוי ספק מגורשת כ"כ הרמב"ם פ"ו : וכן עיר שהקיפוה חיל מאותו מלכות וכו' משנה בפרק כל הגט (שם) ג' דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפוה כרקום ועל ספינה המטורפת בים ועל היוצא לדון שהם בחזקת קיימים אבל עיר שכבשוה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהם חומרי חיים וחומרי מתים ומה שחילק רבינו בין כרקום של אותה מלכות לשל מלכות אחרת הוא מהירושלמי שכתבו הרשב"א והרא"ש אמתני' ובלבד כרקום של אותה מלכות אבל של מלכות אחרת כליסטים הם וכ"ל דה"פ דבכרקום של אותה מלכות כ"ז שלא נכבשה יושביה בחזקת קיימים דאין לחוש שמא עשו תחבולות כדי להשחית העיר ויושביה כגון להפיל עליהם פתאום החומה וכיוצא בענינים אלו לפי שהם חסים על העיר שהיא שלהם אבל כשהכרקום של מלכות אחרת הרי הם כליסטים שאינם באים אלא לבוז בז ולהחריב העיר וחומותיה דכיון שאינם שלהם אינם חסים על חומותי' ומש"ה חיישינן שמא יפלו החומה פתאום על יושבי העיר לפיכך אע"פ שלא נכבשה נותנין עליהם חומרי מתים ותמהני על הרי"ף והרמב"ם שלא הזכירו הירושלמי

הזה

אמרינן ביטל גט הראשון : (מג) וע"ל סי' קל"ד מדינים אלו : (מד) מצאתי כתוב בהגהת אלפסי דף תקפ"ח ע"א דוקא חולה בידי שמים אבל אם הוכה ונעשה טריפה חיישינן שמא מת וע"ש

דרישה

בפרישה לק"מ : [יח] **כתב** הרמב"ם השולח גט ומבטלו בפני שנים אחרים או המוסר מודעא על הגט מכין אותו מכות מרדות כו' עיין בב"י שכתב דהיינו הא דאמרינן בפרק קמא דקידושין דרב מנגיד אמאן דמבטל אגיטא ואמאן דמסר מודעא והרא"ש כתב דהאידנא נהוג עלמא כלישנא דנהרדעי דאמרי דרב לא מנגיד אלא אמאן דמקדש בביאה עכ"ל בית יוסף וקשה אם כן למה סתם רבינו להביא דעת הרמב"ם נגד דעת הרא"ש וכבר הקשה ב"י זה לעיל סי' קל"ד כיוצא בזה והעלהו בצ"ע ואני ישבתי שם אותה קושיא בדירוק קושיא אחרת בטוב טעם ע"ש ונשאר עלינו ליישב בפרט שרבינו בעצמו כתב כלישנא דנהרדעי לעיל ס"ס כ"ו וכמו שכתבתי מזה ג"כ לעיל בסימן קל"ד ישובו שם ונראה לי ליישב זה כשנתעורר עוד קושיא אחרת על רבינו למה סתם וכתב דברי הללו בשם הרמב"ם כאילו מפיו אנו חיים בדברים הללו וה"א לדעת הבית יוסף שדברי רב הן ואי בא לומר שהרמב"ם פסק כלישנא קמא דרב הוה ליה לרבינו להביא לשון הגמרא ולכתוב עליו שכ"פ הרמב"ם כדרכו וכמו שכתב כן בעינו לעיל ס"ס כ"ו עיין שם דלכן נלע"ד דודאי רבינו סבירא ליה דמה שכתב כלישנא קמא דגמרא דרב מנגיד אמאן דמסר מודעא היינו בגט מעושה על ידי ישראל שכפו אותו לגרש וכמו שכתב רש"י בהדיא וכבאתי לשונו לעיל סימן קל"ד ומיירי גם כן שכבר ביטל המוסר מודעא ואפי' הכי קאמר רב דמנגיד אותו ובהא דוקא פליגי נהרדעי מסמיך דרב ואמרי כיון דכבר ביטל המודעי תו לא נגדי וכמו שכתבתי לעיל באריכה בשם התוספות שפירשו כן וטעמייהו ונימוקייהו שכל כתבתי שם ע"ש אבל כאן איירי במאן דמגרש בלא אונס כלל וכבר מסר מודעא על הגט ועדיין לא ביטל המודעא בכה"ג לא אמרינן דלממתינכו עד שיבטל המודעא וכמ"ש רבינו לעיל בסי' קל"ג דדוקא במאן דכפינן להוציא דינא הכי אבל זה כיון שמסר מודעא כלומר שיחזור לקמתו לאשתו וידור עמה כאורח כל ארעא אלא שמנגדים אותו על שיש לחוש שירבה ממזרים וכמ"ש הרמב"ם בטעמו ובכה"ג הרא"ש ורבינו מודים שמנגדים אותו כי בזה לא איירי נהרדעי לדעתייהו · ואף שלדעת הרמב"ם יכול להיות שגם בזה איירי לישנא קמא ולמאי דנהרדעי מסמיך דרב שהרי שמ"מ תמה על רש"י שפירש דמיירי בגט מעושה וכמ"ש לעיל בס"ס קל"ד מ"מ רבינו הביא לשון הרמב"ם כאן מפני שסובר בשם כוותיה ולא מטעמיה אלא כמ"ש . ומ"ש רבינו לשון הרמב"ם לנגד מאן דמבטל גיטא אע"ג דס"ל להרא"ש דקי"ל כלישנא דנהרדעי כ"ל דס"ל לרבינו כיון דחד טעמא הוא ובמוסר מודעא מנגדינן משום חשש ממזרות ה"ה במבטל גיטא בפני ב' ובוודאי גם בכה"ג מודו נהרדעי ומ"ש נהרדעי דרב לא מנגיד כ"א אמאן דמקדש בביאה ור"ל לא למאן דמבטל גיטא שלא רש"י פי' דרב איירי במבטל אפי' בפני השליח ויכול להיות שדוקא בכה"ג דמבטלו בפני השליח פליגי נהרדעי ומטעם שכתבו התוס' דלא משדינן ליה דיתן הגט כשבטלו בפניו אבל כשבטלו שלא בפניו בפני שנים אפשר דמודו נהרדעי דמנגדינן כיון שיש חשש ממזרות א"כ אגב דהוצרך רבינו להעתיק לשון הרמב"ם במאן דמוסר מודעא שמוסר הקדים להעתיק ג"כ מ"ש מאן דמבטל גיטא וליה לא סבירא ליה · ואע"ג שאין דין מוסר מודעא שייך כאן ולעיל

פרישה

שלשונות אינן מועילים לביטול כ"פ) : (קמא) **או** שמבטל גט שבידו דהשתא לא נוכל לומר שכוונתו על השליחות : (אינו יכול לחזור ולגרש בו ואם גירש הרי זו ספק מגורשת דלא בריכא לן אם יש בדיבורו לבטל מעשה כתיבת הגט ותמימות העדים כ"פ) : (קמב) **בחזקת** שלא בטלו דאל"כ א"א ליתן שום גט ע"י שליח דניחוש שמא בטלו ב"י : (שהוא פחות מבן שמונים שנה כו' פירוש שעדיין לא הגיע לגבורות עדיין אינו זקן ובחזקת שהוא קיים כ"פ) : (קמג) **או** מבן ק' שנה ומעלה כיון דאפליג משאר דרך כל הארץ שהאריך שנים עד ק' אפליג ואינו כשאר כל אדם להיות קרוב למות רש"י : (קמד) **כדפי'** לעיל סי' קכ"א פירוש שם מבואר דאעפ"י שהוא גוסס יכול לגרשנו הוא עצמו כיון שהוא עצמו חי : (קמה) **ואם** נתנו לה פירוש השליח שהניחו גוסס :

וספינה

שכבשוה כבר או עיר שהקיפוה (קמו) חיל ממלכות אחרת וספינה שטבעה ומי שגררתו חיה (קמז) או מי ששטפו נהר והיוצא ליהרג בדיני ישראל (קמח) אפילו יצא אחר פסק דין או בדיני עכו"ם קודם שחתמו עליו פסק דין הם ספק חיים ואם גט של אחד מאלו ביד השליח לא יתנהו לאשתו ואם נתנו הוי ספק מגורשת (קמט) [יט] אבל היוצא ליהרג בדיני עכו"ם אחר פסק דין חשוב כמת (קנ) ובלבד שעדי ישראל מעידים שיצא ליהרג והרמ"ה כתב שגם ביוצא ליהרג בדיני עכו"ם חשוב כספק חי אפילו אחר פסק דין וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת ראובן מינה שליח להוליך גט לאשתו בכל מקום שימצאנה ואמר לשליח אם תאבה האשה ללכת אחריך ולבא אלי לאשביליא אקיימנה ואם לא תאבה פטור אותה בגט והשליח הביאה עמו לאשביליא והוא מקום שנמסר בו השליחות ובבואם שמה השליח והאשה כבר הוחזק ראובן בדרך והאשה תובעת שיגרשנה בזה הגט ונסתפקת אם יכול לגרשה תשובה הגט כשר לגרש בו כי לא בטלו הבעל ולא נתבטל בשביל שבאה לאשבילא כי התנה אם תבא אלי אקיימנה והיא לא באתה אליו אלא לאשבילא כי פנה משם טרם בואם ואפילו אם היה עדיין ראובן באשבילא כשבאו שמה האשה והשליח ולא היה רוצה להתפייס עמה היה יכול השליח ליתן הגט כי לא הטיל תנאי במינוי השליחות שיתבטל אם תבא האשה לאשבילא אלא דברים בעלמא אמר אם תבא עמך אקיימנה וגלוי דעתא בגט לאו מילתא הוא וששאלת בענין השליח לאחר שנתן הגט ליד האשה ואמר בפני נכתב ובפני נחתם ועדי הגט לא היו בעיר אם יכול לישאנה תשובה לא ישאנה אע"פ שנכתב הגט ונחתם באשבילא כיון שלא היו העדים בעיר בשעת נתינת הגט ולא נתקיימה חתימתן א"כ ב"ד שהיו בשעת נתינת הגט לא יתנו אותו בלא קיום החתימות אם לא אמר בפ"נ ובפ"נ וכיון דאדיבורא דידה סמכינן אסורה לו (קנא) ואפילו אם היו העדים בעיר בשעת נתינת הגט אם לא היו במעמד נתינת הגט צריך השליח לומר בפ"נ ובפ"נ ואסורה לו ואפי' אם ניסת כבר תצא ואע"ג דקיימא לן בהא אם כנס לא תצא ה"מ בדיעבד אבל זה שהתרית בו ועבר על התראה וכנסה מפקינן מיניה ומכין אותו מכת מרדות וששאלת לשון מינוי השליחות קנינא מר' יונה שנתן ד' אמות קרקע בחצרו לר' שלמה ואגבן מינהו שליח להוליך גט לאשתו וכו' אלא שאחר כן כתב זה הלשון ויותר על זה ר' יונה זה מינה עוד שליח בעדו בגט הנזכר לסופר הנזכר הכותבו בענין שיתנהו בעדו לר' שלמה זה ואמר ר' יונה לסופר תן בעדי הגט הנזכר מידך ליד ר' שלמה והתכף שיגיע מידך לידו תהיה מגורשת ממני ומותרת לכל אדם מי אמרינן בטל שליחות הראשון או לא תשובה אע"ג דלכאורה משמע שבטל שליחות ההולכה ועשאו שליח לקבלה שהיה סבור שיש בידו למנות שליח לקבלה יראה לי שאין לתלות בזה שחזר בו משליחות ההולכה אלא ודאי תלינן הענין בטעות הסופר שזה המגרש לא רצה להמתין עד שיכתוב הגט ומינה לר' שלמה שליח ליתנו ומינה עוד לסופר שליח שיתננו בשליחותו לר' שלמה בשביל שמינה שליח על שליח טעה ואמר מיד לכשיגיע הגט ליד השליח תהיה מגורשת ממני וכך היה לו לומר לסופר תנהו לשליח שיתנהו לאשתי ומיד לכשיגיע לידה תהיה מגורשת ממני והשמיט הבעל זה או אמר והסופר השמיטו הלכך לא תלינן שחזר בו ועשאו שליח לקבלה דאדם יודע

שאין

הזה : ומ"ש ומי שגררתו חיה וכו' ירוש' כתבוהו הרשב"א והרא"ש על המשנה הנזכר הוסיפו עליהם את שגררתו חיה ושטפו נהר ואת שנפלה עליו מפולת וכתבו הרמב"ם בפ"ז וחסר בלשון רבי' מי שנפל עליו מפולת אולי ט"ס הוא : ועל היוצא ליהרג איתא בגמרא (שם) אמר רב יוסף ל"ש אלא בב"ד של ישראל אבל בב"ד של עכו"ם כיון דגמרי דינא לקטלא מיקטל קטלי ליה כלומר ואין נותנין עליו חומרי חיים א"ל אביי והא מקבל שוחדא א"ל בתר דחתום פורסי שמנג לא שקלי ופרש"י פורסי שמנג פסק דין ור"ח פי' דיין גדול שלהם איכא דאמרי אמר רב יוסף ל"ש אלא בב"ד של עכו"ם אבל בב"ד של ישראל כיון דנפק ליה דינא לקטלא קטלי ליה והרי"ף לא כתב שום מימרא וכתב ברייתא דתני בה שמע מב"ד של ישראל איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו וכתב עליו הרא"ש ויראה דס"ל דבב"ד של ישראל הלכה כלישנא קמא לחומרא דנותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים דברייתא מסייע ליה דמשמע שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אבל יוצא ליהרג לא הילכך פסיק כלישנא קמא ובב"ד של עכו"ם איפשר דלא פליגי הני תרי לישני לישנא בתרא בדלא חתים פורסי שמנג ואף אם פליגי הלכה כלישנא קמא לקולא כיון דתניא כוותיה בבית דין של ישראל ובלבד שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג עד כאן לשונו ומה שהצריך שיהא ישראל מעיד עליו אף על גב דעכו"ם נאמן לעדות אשה במסיח לפי תומו הוא מדתניא שם בפרק כל הגט (כח') שמע מקומנטריסים של עכו"ם איש פלוני נהרג לא ישיאו את אשתו ופריך ואמאי לא הא קיימא לן מסיח לפי תומו מהימני ומשני ה"מ במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבידי לאחזוקי שקרייהו ופרש"י דשייכי בה. כי הכא שמתפארים שהרגו כדין עבידי לשקר ולומר נהרג ואע"פ שלא ראוהו אלא יוצא לידון אבל הרשב"א כתב דכיון דלא איפסיקא הלכתא נקטינן לחומרא וכין בב"ד של ישראל וכין בב"ד של עכו"ם נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים ואפי' חתום פורסי שמנג דהא ללישנא בתרא לא שאני לן בין חתים פורסי שמנג ללא חתים והרמב"ם נראה שפסק כלישנא בתרא דדוקא בב"ד של עכו"ם אבל בב"ד של ישראל לא דכיון דנגמר הדין לא חיישינן דילמא חזו ליה זכותא דמילתא דלא שכיחא היא שכ"כ בפ"ו והיוצא ליהרג מב"ד של עכו"ם נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים ודעת הרמ"ה כדעת הרשב"א : ששאלת ראובן מינה שליח וכו' עד וגלוי דעתא לאו מילתא היא כלל מ"ה : וששאלת בענין השליח וכו' כלל ל"ב וכתב עוד בסוף דבריו המתירים לא יפה כיוונו באף אם יאמר לא עברתי על התראת ב"ד לאו כל כמיניה חדא שהדבר ידוע שאין באשבילי' ובכל פרובינצ' אדם שיוכל (לחלוק) על הוראתם אף כי היית אתה מיקל והם מחמירים היה לו לשמוע לך כ"ש שהם מקילים לא היה לו לזלזל בהוראותם וראוי לנזיפה ומוציאין אותה ממנו עכ"ל ועיין בירושלמי שכתבתי בסוף סי' י"א בשם תשובת הרשב"א ודברי ה"ה שכתבתי בס"ס ו' : לשון מינוי שליחות וכו' עד סוף הסימן כלל מ"ה כתב הר"ש בן הר"ש בר צמח שליחות גט שנכתב בלשון צואה כשר מצאתי כתוב מעשה באחד שבא עם גט בידו ואמר שהוא שליח להולכה והשטר שהוציא מידו לאמת דבריו היה שטר מעשה ב"ד שהיה כתוב בו אנו ב"ד ח"מ במותב תלתא הוינא יתבי ובא פלוני וגירש לאשתו פלונית וא"ל התקבל גט זה לאשתו פלונית וה"ה מותרת לכל אדם ובא זה השליח לפני הה"ר אליה מזרחי וכשראה דבריו שהיה אומר שהוא שליח להולכה והשטר של מעשה ב"ד מוכיח שהיה שליח לקבלה שעשאו הבעל מעצמו בלי רשות האשה רצה בתחילה להתיר מאותה תשובה שהביא הטור בסוף סימן קמ"א שמתחלה לשום מינוי שליחות קנינא מרבי יונה וכו' וכך היה נראה לומר בנדון זה שאותו ב"ד עמי הארץ היו וחשבו שיש בידו של בעל לימנות שליח לקבלה וליפות כח האשה נתכוונו אם תועיל שליחות הקבלה שתתגרש בו מיד ואם לאו ישאר שליחות ההולכה במקומו אחר כן התבונן בענין וראה שאין הנדון דומה לראיה מכמה אנפי חדא שאותו השטר של ר' יונה היה כתוב בו ויותר על זה ר' יונה זה מינה וכו' והלשון הזה מוכיח שרבי יונה זה לתוס' נתכוין ולא לבטל ועוד שגם באותו שטר עצמו שהיה כתוב שליחות ההולכה היה כתוב גם הלשון המורה על שליחות הקבלה וכדי שלא יסתור קצתו לקצתו יש לנו לדחוק ולפרש הדברים שלא יסתרו זה לזה אבל בנדון דידן שדברי מביא הגט סותרים דברי השטר שהביא נהי שהוא נאמן על שליחותו היכא שאין עדים מכחישים אותו היכא שהעדים מכחישים אותו מי מהימן אחר כך אמר שאם השליח הזה יקיים גם דברי השטר כשיאמר שעשו המעשה הכתוב בשטר שבידו וגם אמר ליה הבעל אחר המעשה ההוא תהיה שליח להולכה להוליך גט זה לאשתי יש לנו לומר שליפוי כח האשה נתכוונו שתתגרש ממה נפשך שאם לא יועיל המעשה ההוא יועיל השליחות להולכה כמו באותו מעשה של ר' יונה אז קרא לשליח ושאל לו מזה וא"ל שלהד"מ רק מסר לו הבעל הגט שיהיה שליח להולכה ואז הרב הנזכר פסל שליחותו מטעם שהעדים מכחישים אותו גם פסל הגט עצמו מכיון שהיו עמי הארצות שלא ידעו אם יכול הבעל למנות שליח לקבלה אם לאו דכל כה"ג אין לסמוך על גיטיהם ויש לחוש דכמה מיני פיסולים שנעשו בו כדכתב הר"ן והריב"ש שפסלו גט מפני שראה לשון השטר ב"ד שהי' לשון הדיוטות כ"ש בכה"ג שטעו בהדיא בדין השליחות ואין זה צריך לפנים עכ"ל (מה) כתב הרשב"א בתשובה על אחד ששלח גט לאשתו וביטל השליחות שלא בפניו ואח"כ נמלך לבטל הביטול ושיהיה שליח לגרש כמו שהיה אפשר לומר שאם הגיע הגט מיד שליח זה ליד שליח האשה ה"ז מגורשת שכל מקום שצריך שליח לדעת המשלח אינו יכול ליחד שליח אלא כל שאמר סתם כל מי שישמע קולי יכתוב ויתן כל מי שכתב ונתן הרי זה מגורשת וכיון שכן זה שעשאו שליח לחבירו אע"פ שביטל שליחותו זה אילו אמר כל הרוצה יטול ויתן לה ועמד אחר ונתנו לה ה"ז גט א"כ אף זה בשעת נתינתו כבר חזר בו המשלח ונתרצה שיתנו לה ואם נפשך לומר שאינו גט שצריך שישמעו מפיו הא לא אמרינן אלא בכתיבת הגט ובחתימתו וזה קרוב בעיני אלא שראוי להחמיר עכ"ל (מו) · עוד השיב וז"ל עוד כתבת

אם

שאלות וכולי עד סוף הסימן בכלל מ"ה ובכלל ל"ב ולבא אלי לאשבילא אקיימנ' וכו' כן הוא בספרי המדוייקים : תשובה לא ישאנה אעפ"י וכו' כנ"ל ואפי' אם היו העדים בעיר וכו' הקשה מהרש"ל תימה כיון שלבסוף אתו העדים א"כ איגלאי מילתא למפרע דליכא חשד עכ"ל וי"ל דלא פלוג רבנן וכיון דבשעה שהיה השליח צריך לקיים הגט ולומר בפ"נ ובפ"נ אסורה עליו לא חזרה ומותרת לו : **ומ"ש** אבל זה שהתרית בו ועבר וכו' ע"ל ריש סימן קע"ו כתב רבינו גם כן כיוצא בזה : ומ"ש דאדם יודע שאין בידו לעשות שליח קבלה ה"א ר"פ התקבל גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור דמפרש בגמ' דאצטריך לאשמועינן אע"ג דלא שויתה איהי שליח לקבלה ובעל נמי לאו בר שוייה שליח לקבלה הוא אלא להולכה ואיהו לא אמר הולך וסד"א דלא ליהוי גיטא

אפי'

דרכי משה

וע"ש : (מה) קצת יש לתמוה אדברים אלו דמשמע דאם השליח היה אומר דנעשה ג"כ שליח לקבלה היה ההרשאה כשירה והגט כשר דהיינו אומרים דלייפות כח השליח עשאו ג"כ שליח לקבלה וא"כ אמאי נחזיק הב"ד החתומים על הרשאה לטועים כשהשליח מכחישן הלא אין דבריו של אחד במקום שנים והיה לנו להחזיק הב"ד לכשרים והשליח למשקר ונאמר דודאי עשאו שליח לקבלה ולהולכה והשליח משקר והגט היה להיות כשר אע"ג דהשליח משקר : (מו) כתב בהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ז ע"ב על גט מומר ע"י שליח והיו יראין שהמומר יבטל השליח וצוה לומר לשליח זכה גם זה לאשתי ותו לא מצי הדר ביה עכ"ל ובתשובות מהרי"ו סימן קכ"ז דמהרי"ל אוסר לעשות שליח להולכה ממומר · אמנם מהרא"י

כתב

פרישה

וספינה המטורפת פירוש ועדיין לא טבעה כ"פ) : (קמו) **חיל** ממלכות אחרת ז"ל בית יוסף נראה לי דה"פ דבכרקום של אותו מלכות כל זמן שלא נכבשה יושביה בחזקת קיימים לפי שהם חסים על העיר שהיא שלהם (אבל על סדרים בתוכה אינן חסים שהרי באים עליה למלחמה ומש"ה כתב דאם כבר נכבשה אפי' בחיל של אותו המלכות הן בספק חיים) אבל כשהכרקום של מלכות אחרת הרי הם כליסטים שאינן באים אלא לבוזו ולהחריב עיר וחומותיה ומש"ה חיישינן שמא יפלו החומה פתאום על יושבי העיר : (קמז) **או** מי ששטפו נהר ז"ל ב"י וחסר בספרי רבינו מי שנפלה עליו מפולת אולי טעות סופר הוא : (קמח) **אפי'** יצא לאחר פסק דין דדלמא חזו ליה זכותא ומהדרי : (קמט) **אבל** היוצא ליהרג כו' והרמ"ה כתב דגם הוא חשוב בספק מי (אפי' לאחר פסק דין משום דמקבלי שוחדא ואיכא למיחש שמא לא הרגו כ"פ) עבד"ר : (קנ) **ובלבד** שעדי ישראל מעידים כו' ואע"ג דעכו"ם נאמן בעדות אשה במסיח לפי תומו ה"מ במילי דלא שייכי בה אבל במילי דשייכי בה כי הכא שמתפארים שהרגו בדין עבידי לשקר ולומר נהרג אע"פ שלא ראוהו אלא יוצא לידון רש"י (וע"ל בסי' י"ז כ"פ) : (וששאלתם בענין השלוח כו' ע"ל סי' י"ב כ"פ) י (קנא) **ואפי'** אם היו העדים בעיר ז"ל מ"ו ותימה כיון שלבסוף

דרישה

לעיל סימן קל"ד הוה ליה להביאו יש לומר דמוסר מודעא שייך גם כן אחר כתיבת הגט קודם נתינתו ומ"ש הביאו כאן דאפי' בלאו מוסר מודעא אנתינת הגט דיכול לסור בו אפי' הכי מנגדינן ומכ"ש מאן דמוסר מודעא אכתיבת הגט דאמר שנכתב אין לו תקנה דמנגדינן ודו"ק : [יט] **אבל** היוצא ליהרג בדיני עכו"ם אחר פסק דין חשוב כמת והרמ"ה כתב דגם הוא חשוב בספק מי והרא"ש כתב כסברת ראשונה צ"ע למה כתב כאן דעת הרא"ש בראשונה ובאחרונה לעיקר ולעיל סי' י"ז לא כתב אלא סתם להחמיר ומשמע דגם היוצא ליהרג בדיני עכו"ם חשבינן ליה בספק מת וכמ"ש ב"י שם בדף מ"ז ע"ב שרבינו סתם שם להחמיר כדעת הרשב"א עיין שם וסוף

כדעת

מפו

אפי' כי מטא גיטא ליד' דהא לאו להולכה שוויה שליח קמ"ל דהתקבל דקאמר לה התקבל והולך קאמר דאדם יודע שאין בידו לעשות שליח קבלה כו' וכמ"ש לעיל סי' ק"מ ס"ו: ומ"ש ואפי' את"ל שהיה ע"ה וכו' כלו' אעפ"י דאיכא למימר דוקא באדם שאינו ע"ה אמרי' ודאי אדם יודע וכו' אבל במי שהוא ע"ה ודאי לא אמרינן שהיה אדם יודע וכו' שהרי יודע שאינו יודע אי נמי היכא דליכא הוכחה אמרינן בסתמא אדם יודע וכו' אבל הכא מעשיו מוכיחין דע"ה הוא ואינו יודע:

קמב המביא גט ממ"ה וכו' מסכ' בריש גיטין המביא גט ממ"ה צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ ופליגי בה מ"ט רבה אמר לפי שאין בקיאין לשמה רבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ופסקו הפוסקים כרבה ובגמרא מפורש דכל ח"ל קרי ליה מ"ה בר מבבל דהוי כא"י לגיטין דכיון דאיכא מתיבתא מצויין לקיימו כדאיתא בגמ' ריש (דף ו') וה"ה במביא גט בח"ל עצמה ממדינה למדינה אבל מעיר לעיר במדינה אחת בח"ל א"צ"ל בפ"נ ובפ"נ וכתבו התוס' הא דלא נקט תנא המביא גט מח"ל לאורויי דוקא במביא ממקום רחוק לאפוקי רקם וחגר שהם ח"ל וסמוכים לא"י וקאמר בגמ' (דף ג') דלקיומיה לגיטא סגי באומר בפני נחתם אלא דמש"ה אצרכוהו לומר בפני נכתב דלא ליתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא ולמימר דב"ד סהדא נמי מקיימי ולא אקילו רבנן דחד סהדי מקיים לגיטא אלא באשה משום עיגונא · ומ"ש ואז לא נחוש לערעורו של בעל ה"א בגמ' ריש (דף ג') ובספ"ב דגט סוף (דף כ"ג) דכל היכא דאמר השליח בפ"נ ובפ"נ אי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה ודוקא בשליח להולכה אבל שליח לקבלה א"צ"ל בפ"נ ובפ"נ דכיון דנתגרש מיד בקבלת השליח ודאי לא יערער דגומר ומגרשה מיד משא"כ בשליח דלא נתגרשה עד שיגיע הגט לידה ומיהו ודאי אי אתא בעל ומערער אף בשליח לקבלה צריך לקיים בחותמיו כדין המביא גט בא"י וכ"כ הר"ן והכי משמע ממ"ש רבינו והבעל עשאו שליח להוליכו ומ"ש אבל בא"י פירוש בא"י מתירין אותה לינשא אע"פ שלא נתקיים וכן פרש"י במשנה ראשונה דאם אין עליו עוררים מסתמא כשר

שאין בידו לעשות שליח לקבלה ואפי' אם תמצא לומר שהיה עם הארץ ולא ידע זה למה יש לנו לתלות בחזרה יש לנו לומר דליפות כחו נתכוון אם הועיל שליחות הקבלה שתתגרש בו מיד ואם לאו ישאר שליחות ההולכה במקומו והלשון שכתב ויותר על זה שר' יונה מינה עוד שליח וכו' משמע שלהוספת נתכוון ומימר אמר תתגרש כל היכי דמיגרשה לכן הן אם נתלה הדבר בטעות הן אם נתלה בתוספ' אין כאן בטול שליחות ההולכה: ראובן עשה לבנו שליח להוליך גט לאשתו וכשבא לאמו לא רצה ליתנו לה אא"כ תתן לו כך וכך אמר לו א' מהזקנים כלום אתה עושה זה אלא כדי שלא תינשא בלא דעתך תמסור לנו הגט וכשתרצה לינשא נודיעך ונתנו להם ע"פ הדברים האלה לאחר זמן בא בעלה ועדיין היה הגט ביד הזקן (קיב) ובטל הגט ונתייחד עמה (קיג) ואמר הזקן שהוא שליח לקבלה ונתגרשה בקבלתו ושני חביריו הזקנים עדים בדבר תשובה (קיד) אם יש עדים ששמעון בנה היה שליח של הבעל ובעדים נתנו ליד הזקן ושהיה הזקן שליח האשה לקבלה בעדים הגט גט ואין ביטול הבעל מועיל אחר שבא ליד שליח לקבלה ומה שנתייחד אח"כ עמה ודאי לא בעל לשם קידושין כי היה סבור שהיה גט בטל ובעל אדעתא דקידושין הראשונים הלכך מותרת לעלמא או יקיימנה:

קמב המביא (א) גט ממ"ה והבעל עשאו שליח להוליכו לאשתו צריך שיעמוד על כתיבתו וחתימתו (ב) ויאמר בפני (א) נכתב ובפני נחתם (ג) אבל מא"י אין צריך וטעמא משום דבחוצה לארץ אין עדים מצויין לקיימו ואם תנשא בו היום או מחר יבא הבעל ויערער ולא תוכל למצוא עדים לקיימו לכך תקנו שלא תתגרש בו [א] עד שיאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם (ד) והאמינוהו ואז לא נחוש לערעורו של הבעל אבל בא"י (ה) שתוכל לקיימו תינשא בו אע"פ שלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם (ו) ומטעם זה אפי' חמש נשים שאין נאמנות להביא גט בא"י כדפרישית לעיל נאמנות להביאו בח"ל ולומר בפני נכתב ובפני נחתם דליכא למיחש שמא מכוונות לקלקלה כיון שאין הבעל יכול לערער במה דברים אמורים כשמערער בלא ראיה

אפילו

אם הבעל מסר מודעא בשליח קבלה ואמר כל גט שאתן ביד שליח קבלה יהא בטל וכשצוה לכתוב בטל כל מודעי בסתם וכל הדברים הגורמים לבטל ואח"כ נתן הגט ליד שליח קבלה אם יועיל אותו הביטול למסירת מודעא על השליח · תשובה אילו מסר זה מודעא על השליחות ואמר כל שאמסור ליד שליח קבלה הריני מבטל אותו שליחות או אותה נתינה בבירור לא יועיל ביטול מודעא זו שהרי הוא מוסר מודעא על השליחות ולא על הגט וכשביטל לא ביטל אלא מודעא שמסר לביטולו של גט לא על השליחות אבל זה שמסר מודעא לבטל הגט כל שימסרנו ליד שליח כל שמבטל כל מודעא שמסר לבטל הגט הכל בטל שהרי בטל כל מודעא שמסר בביטולו של גט וביטול הגט תלה בשליחות כתב הרשב"א בסי' אלף ור"ז שאלת האשה שעשתה שליח לקבל גיטה מיד בעלה ואמר הבעל לסופר כתוב ולעדים חתומו ואחר שנכתב אמר הבעל לעדים תנוהו לשליח קבלה זה מה ספק במסירה זו מפני שראינו חוששין שמא האשה עשאתו שליח לקבלו מיד הבעל ממש ולא מיד שלוחו וקפידא הוי תשובה רואה אני את דברי החושש באומרת התקבל לי גיטי מיד בעלי שמא מקפדת בדבר זה ודוקא באומרת התקבל לי גיטי מיד בעלי אבל לא באומרת התקבל לי גיטי מבעלי וכן האיש שעשה שליח הולכה ואמר תן גט זה לאשתי ואפי' לרבי חנינא ולא נחלקו הם אלא בהולך גט זה לאשתי ואע"פ שלא פירשו כן בשום מקום שמא לפי שאינו צריך דלא כרוכלא לימני וליזול דהא תנן הקפדה בין בגיטין בין בקדושין וממנה דכל שאומר בין הוא בין היא מיד בעלה או ליד אשתי דילמא בהקפדה אמרי' ועוד דלכשת"ל דהלכה כרב ומשום ביזיון דבעל דילמא אף כאן משום ביזיון דידה כאילו הבעל מבזה אותה שלא ליתנו אלא ע"י שליח ולא ע"י עצמו וא"ת אחר שאני חושש לדבר זה מפני מה חילקתי בין התקבל לי מבעלי להתקבל לי מיד בעלי וכן בבעל בין תן גט זה לאשתי להולך גט זה לאשתי לפי שע"כ יש לנו לומר דבהולך גט זה לאשתי לאו בהקפדה אמר דהא לרבי חנינא הועיל ולרב נמי לא הוי טעמא לחד מלישניה אלא משום גזירת הרה הבאה לאחר מכאן ואם קדמה איהי ושוייה שליח אפי' לרב הועיל אלא שאני אומר דהתם בשלא אמר תן גט זה ליד אשתי אלא הולך גט זה לאשתי וקרוב אני בעיני שאם אמר תן גט זה ליד אשתי דהוי קפידא ודאי וממנה לאשה שאמרה התקבל לי מיד בעלי אבל אם אמרה התקבל לי לא הוי קפידא לכשתמ"ל הלכה כר' חנינא או אפי' כרב ללישנא דגזירה משום הרה הבאה לאחר מכאן מ"מ איפשר לומר בנדון שאמרה שהיה הבעל במעמד וצוה לסופר לכתוב ולעדים לחתום והיה שם שליח קבלה ואמר לעדים אחר שחתמו תנו לו שזה כאילו קבלו מיד הבעל ועם כל זה טוב ליזהר עכ"ל:

קמב המביא גט ממדינת הים והבעל עשאהו שליח וכו' משנה בריש גיטין (דף ב') המביא גט ממ"ה צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ובגמרא (שם) מ"ט רבה אמר לפי שאין בקיאין לשמה רבא אמר לפי שאין עדים מצויים לקיימו ובגמרא מפרש כמה מילי דאיכא בינייהו וכתב הר"ן שהראב"ד פסק כרבה אבל הרי"ף והרא"ש כתבו דסוגיין כרבא דהיכא דאיכא עדים מצויין לקיימו לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכן דעת הרמב"ם בפ"ז (ב) ואמרינן בגמרא ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויים לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי כדר"ל דאמר עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ורבנן הוא דאצרוך והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן ובהדיא אמרו בגמרא (ג:) ובפ"ב דגיטין (כג:) דכל היכא דאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם לא מהני ערעור הבעל וכ"כ רש"י והרשב"א בריש גיטין וכתב שם הרשב"א דהכי איתא נמי בירושלמי וכ"כ הרמב"ם בפ"ז וכתבתי כל זה לפי שמצאתי שעלה על דעתו של הרשב"א בריש גיטין לגמגם קצת בדבר ומייתי לה מדיוקא דמתניתין ולא היה צריך דבהדיא אמרינן הכי בספ"ב דגיטין דכל היכא דאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם אי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה: אבל בא"י שתוכל לקיימו תנשא בו אע"פ שלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם כלומר ומתירין אותה לינשא אע"פ שלא נתקיים דאל"כ מאי רבותא דא"י ממ"ה וכ"כ הרשב"א בתשובה ופשוט הוא: ומטעם זה אפי' ה' נשים שאינן נאמנות להביא גט וכו' משנה וגמרא ספ"ב דגיטין (ד' כג') וכבר כתבתי' בסי' הקודם לזה: **בד"א** כשמערער בלא ראיה ואפי' מביא עד אחד זה פשוט מדאמרינן בכמה דוכתי בפ"ק דגיטין דהימנו רבנן לשליח האומר בפני נכתב ובפני נחתם כבי תרי ופשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים:

אבל

דרכי משה

כתב בת"ה סימן רל"ז ובפסקיו סימן מ"ב דיש לעשות שליח להולכה והיה משביע המומר בקללות הכתובות בתורה אם יבטל הגט וקודם שעשאו שליח להולכה היה מזכה לה לאותה אשה הגט על ידי אותו שליח ואומר המומר לשליח זכה בגט זה לאשתי פלונית ובו תהא מגורשת ממני כו' ואח"כ נוטל ממנו ואומר הילך גט זה כו' אבל איפכא שיעשנו תחלה שליח להולכה ואחר כך לקבלה לא עכ"ל ובסדר גיטין האריך בדבר זה:

קמב (א) בגמרא ריש גיטין פירש"י דמיירי בשליח להולכה משמע אבל לקבלה לא צריך וכ"פ הר"ן שם בהדיא וכ"נ מדברי כל הפוסקים: (ב) וכן הוא בהגהת מרדכי ריש התקבל בתשובת ר"ת וכ"כ התו' ריש גיטין אם אפשר לקיים עדי הגט א"צ לומר וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכ"כ הטור לקמן בסימן זה א"כ בזמן הזה דנהיגין לכתוב בהרשאה מי ומי הם עדי הגט ומקיימים הגט בהרשאה א"כ לא היה צריך לדידן למימר בפני נכתב ובפני נחתם וכן משמע במרדכי ריש התקבל ובתשובת הרשב"א סימן תקס"א אמנם לא נהיגין כן וכ"כ

דרישה

כדעת הרמ"ה שכ"כ רבינו בשמו כאן ולכאורה היה נלע"ד ליישב מפני שגוף דינים הללו נשנו בפרק כל הגט ושם בגמרא מימראות ע"ז כולן איירי לענין אם שלא גט אי משבינן ליה במוקת מי ומפני שכאן בדין זה גופן של הדברים נאמרו מש"ה כתב רבינו כאן כל הדינים משא"כ לעיל סימן י"ז דשם נלמד מכאן מש"ה קיצר וסתם שם להחמיר וכנ"ל כמה פעמים בדברי רבינו שמש"ע קיצר במקום אחד והאריך במקום אחר · אלא שקשה עוד שבכאן כתב שאי מלוקא בין כרקום של איתה מלכות למלכות אחרת דנותנין לו כל המומרות ושם בסימן י"ז סתם וקיצר לקולא דמשמע דלכולן מחשב במיים ואין נותנין לו גם מומרי מתים · ונלע"ד ביישוב קושיא ראשונה דודאי מסתברא ליה דברי הרמ"ה דיולא ליהרג בדיני כותים אמר פסק דין מחשבין לו כמת ומש"ה כתבו רבינו כאן ולא חשש ליתן עליו גם מומרי חיים שאם בת כהן לישראל שלא תאכל בתרומה כיון דאף אם תאכל שלא כדין אין בו איסור כרת ומיתה לא חשש להחמיר ואי משום שמא תבא להתייבם וה ודאי לא תעשה כיון שהגט לפניני וגם מסתמא אשה סני ליבם כדאמרינן בכס"ג בגמרא בפרק האשה רבה וכיון שמותרת לעלמא כיון דחשבינן ליה כמת למה לה לעשות איסור להתייבם אלא תמלון משא"כ לעיל בסי' י"ז אי אמר חשוב כמת או ודאי היתה נשאת לאמר כדי שלא תתעגן · ובקושיא שנייה מה שמחלק כאן בין כרקום של מלכות אחרת דמספקינן במת ולא חילק כן לעיל בסימן י"ז ה"ט נמי דשם אי מספקינן בנויתה היא אמרי בדדמי ודאי מת ותבא ותנשא מה שאין כן הכא דליכא למיחש לענין נשואין דממ"נ מותר להנשא דאי הוא חי הרי היא מגורשת בגיטא ואי מת הוא גם כן מותרת ואי משום דתנשא לעלמא בלא חליצה להא לא חשדינן לה בלדי וגם דאתי להתייבם לא חיישינן כמ"ש כיון דמותרת ממ"נ לעלמא על ידי חליצה למה לה למעבד איסורא ומשום תרומה לא רצו להחמיר כמ"ש:

סי' קמב [א] **עד** שיאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם והאמינוהו כו' ובגמרא פריך הואיל שטעם אקילו בה רבנן ועיין בדרישה: (ה) **שתוכל** לקיימו תנשא בו כלומר ומתירין אותה לינשא אעפ"י שלא נתקיים דאם לא כן מאי רבותא דארץ ישראל מש"ס בית יוסף: (ו) **ומטעם** זה

אפילו

פרישה

אתו עדים א"כ איגלאי מלתא למפרע דליכא חשדא ובספרי הארכתי בפרק שני דיבמות ע"ב:

(קיב) **ובטל** הגט ונתייחד עמה פירוש שאמר בפירוש שהגט יהא בטל דאין לפרשו דמלשון הרא"ש שוה או השואל כתב שביטל הגט במה שנתייחד עמה · דו"א דהרי מסיק הרא"ש דאינו בטל הגט וגם השואל שאל אם בטל אם לא ועוד שהרי מסיק הרא"ש וכתב כי סבור שהגט בטל והיינו משום שבטלו: (קיג) **ואמר** הזקן שהוא שליח לקבלה ר"ל וקבלה על תנאי שמקויימת לפיים בכס כמו שהבטיחה מתחילה ושבן היה מפוים לפ"ע והשאלה היה בשביל יסוד הבעל וביטולו לגט א"כ כיון שהבן שאל שלא כהוגן אפשר דגם כן בכה"ג מותר לשטעותו כמו בקליקה כמו שנתבאר לקמן סי' ועיין בס"ם קמ"ג שאשה שמטעה אשתו לקבלו ע"מ שיתן לה ר' זוז ואין צריך ליתן לה כלום ואף שאינו דומה לזה ממש מ"מ רמז לדבר מיהא איכא:

(קיד) **אם** יש עדים ששמעון בנה כו' כתב ב"י בסימן זה ריש דף ק"ף דמכאן מוכח להרא"ש פליג אדברי הרמ"ה שכתב רבינו בסמוך ר"ס קמ"ב שס"ל דאפי' בארץ ישראל נאמן על השליחות דאם כן למה הצריך הרא"ש כאן בתשובה עדים ע"ז אלא ס"ל דבא"י או בח"ל במקום שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כגון שנתקיים בחותמיו אינו נאמן על השליחות אלא אם יש עדים וכתב עוד ואפשר דהכי קאמר אם עשאו שנים בעדים דאם עשאו שליח שלא בעדים ואע"פ שהשליח והשתא מודים בשליחות לא מהני לדעת הרא"ש וכמ"ש רבינו בשמו בסי' זה עכ"ל:

סי' קמב (א) **המביא** (גט ממ"ה דהיינו ממקום למקום בח"ל או מח"י לח"ל או מח"ל לא"י ועיין בסמוך סעיף ל"ד ה"פ: (ב) **ויאמר** בשעת הבאתו בפני נכתב ובפני נחתם: (ג) **אבל** מא"י ר"ל בא"י גופא מעיר לעיר וכ"ש א כתב בהדיא אבל בארץ ישראל (ד) **והאמינוהו** כו' זה לשון הגמרא בפרק קמא דגיטין דף ג' ע"א ליבעי תרי · מידי דהוו אקיום שטרות דעלמא · בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא לבעי דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ורבנן הוא דאצרוך והכא משום עגונא

אבל אם מביא שני עדים שהוא מזוייף הרי הוא בטל שלא האמינו לשליח וכו' וכ"כ הרמב"ם בפ"ז וכתב ה"ה דהכי אמרינן בפרק קמא דגיטין (ט') אמילתא אחריתי אלא ערער תרי תרי ותרי ניהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כלומר ואפי' נתקיים בחותמיו אמאי כשר וכל שכן במקום שליח דלא יפה כחו יותר מקיום גמור:

ובארץ ישראל נמי אם אומר בפני נכתב וכו' גם זה בריש גיטין (דף ו') דרב כהנא אייתי גיטא וא"ל לא צריכת למימר בפני נכתב ובפני נחתם ואי אמרת אהני דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה: **וכמו** שאין צריך לקיים עידי הגט כשאומר בפני נכתב ובפני נחתם כך אין צריך לקיים עידי השליחות כו' או אפי' אין שום עדות בשליחות וכו' כ"כ הרא"ש בריש גיטין וגם בתשובותיו כלל מ"ה סי' י' וכ"כ סמ"ג וסמ"ק ומרדכי ר"פ התקבל והגהות מרדכי דגיטין והגהות מיימון בפ"ה ופרק ו' וכ"כ רבינו בסימן שקודם זה בשם הר"פ ז"ל וכ"כ הרשב"א בתשובה בא"ה סי' תקס"א וכתב דשכיר נמי נאמן וכתב רבי' בסימן שלפני זה דאיתא בירושלמי עשה שליח להוליך לה גט צריך להחזיקו בעדים והרא"ש כתבו לפסק הלכה וכבר כתבתי שם דאע"ג דסבירא ליה להרא"ש שאינו צריך עדים על שליחותו מכל מקום בעת שימנה אותו הבעל לשליח צריך שימנה אותו בפני עדים אבל אם הוא אומר שמינהו בינו לבין עצמו או אפי' בפני עד אחד אין בשליחותו ממש ודייקתי כן מלשון רבי' שכתב כאן ושכן משמע מהגהות פ"ה ושכן כתב סמ"ג וכתבתי שם דעת רבינו ירוחם והרשב"א בפי' הירושלמי וכבר כתב שם רבינו דעת הרמב"ם דשליח הולכה ושליח הובאה אין צריך למנותו בעדים · עיין בתשובת הריב"ש סי' כ"ג וכתבתי בסימן שקודם זה אבל דיני שליח שממנה שליח: **וכשנותנו** ליד האשה כשמביאו ממ"ה צריך שיתננו לה בפני ג' אלא שאם הוא ראוי לדון וכו' גם זה בריש גיטין (דף ה:) איתמר בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני ב' וחד אמר בפני ג' ואסיקנא דבהא קא מיפלגי דמר סבר כיון דאשה כשרה להביא גט זימנין דמייתי ליה אתתא וסמכי עלה ופרש"י וסמכי עלה · לאכשורי נמי בשנים ואשה לא חזיא לאיצטרופי בהדייהו לתלתא ומר סבר אשה מידע ידעי ולא סמכי עלה ותניא כמ"ד בפני שנים וכתב הר"ן דה"ה לקרוב המביא גט שצריך ליתנו בפני ג' וי"א דדוקא אשה דלאו בת דין היא כלל אבל הקרובים מצטרפין לג' שהקילו להכשירן כאן: **וכתב** עוד שם הר"ן שאם מביאו בא"י אינו צריך ליתנו בפני ג' ופשוט הוא והכי דייק לשון רבינו שכתב כשמביאו ממ"ה מיהו בפני שנים לעולם צריך לכ"ע לכתחילה ולדעת הרבה פוסקים אם עבר ומסרו שלא בעדים אינה מגורשת וכמ"ש בסי' קל"ג (ד): והר"ף מחמיר וכתב אע"ג דקי"ל כרבי יוחנן וכו' עד אבל בדיעבד אין לחוש אם עמדו כן כתבו הגהות בפרק ו' בשם סמ"ק (ה): ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שנותנו ליד האשה וכו' בריש גיטין (שם) תניא המביא גט ממ"ה ונתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ וחכמים אומרים אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם וכתבו התוס' מכאן משמע דצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בשעת נתינה מדקאמר יטלנו ממנה וה"ה לאחר נתינה תוך כדי דיבור מהני מדקאמר לעיל שנתנו לה כשהיה פקח וכו' אבל לאחר כדי דיבור מספקא לר"י אי מהני כל זמן שעוסקים באותו ענין או לא או קודם נתינה מספקא לר"י נמי אי מהני ודברי התוס' כתבום הרא"ש והרשב"א והר"ן והמרדכי בריש גיטין והגהות בפ"ז בשם ספר התרומה והמלות וכתב הרמב"ם בפ"ז דאפי' לאחר שנשאת יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם וכתב שאם נתנו לה בינו לבינה דינו שוה לנתנו לה בלא שאמר בפני נכתב ובפני נחתם ופשוט הוא דכיון דאין עדים שאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם אע"פ שאמר כלא אמרו דמי וכתב הרא"ש הילכך טוב ליזהר שיאמר בשעה שרוצה ליתן גט לאשה (ו): ומ"ש לפיכך נתנו לה ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכו' בפ"ק דגיטין (דף ט') תנן המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו ואמרינן בגמרא הכ"ע כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש וכתב הר"ן (דף תקנ"ז ע"א) וא"ת ולוקמה באלם י"ל דאלם יכול הוא להגיד מתוך הכתב שהרי האמינו בעדות אשה מתוך הכתב כדאיתא במי שאחזו (ע"א) וכ"ש הכא דכתב הגט מוכיח כדאיתא בשלהי פרק ב' (כד') אבל התוספות כתבו בריש גיטין (ה') דמ"ה לא אוקמה באלם דא"כ הל"ל ולא אמר משמע דס"ל דאלם נמי פסול וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ז שכתב נשתתק וכן כתב רבינו (ז) וצ"ל לדעתם דדוקא בעדות אשה שמת בעלה אקילו בה משום חשש עיגונא אקילו מפני שאינו מצוי כל כך שיבואו עדים שמת בעלה ולפיכך סמכו על קרוב ואשה ועל אלם המעיד בכתב אבל בגט שאיפשר להתקיים בחותמיו או שאיפשר לשליח לומר לבעל שישלח גט אחר ע"י שליח שיאמר בפני נכתב לא רצו להקל בו לסמוך על כתב ידו של זה טפי מבשאר עדיות ולא דמי לאמאי דאמרינן בשלהי פ"ב דעדיף גט ממיתה מפני שהכתב מוכיח דהתם לענין נאמנות נשים המעידות איתמר ובודאי דטפי איכא להימוניהו בגט מפני שהכתב מוכיח אבל הכא לא משום נאמנות הוא באלם שכתב בכתב

ידו

(ז) אפילו מביא עד אחד אבל אם מביא ב' עדים שהוא מזוייף הרי הוא בטל שלא האמינו לשליח שאומר בפני נכתב ובפ"נ אלא לדחות ערעורו אבל במקום שמכחישין אותו (ז) לא האמינוהו ובא"י נמי אם אומר בפני נכתב ובפני נחתם מועיל לדחות ערעורו של בעל (ח) [ב] אע"פ שלא היה צריך וכמו שאין צריך לקיים עידי הגט כשאומר בפ"נ ובפ"נ כך א"צ לקיים עדי השליחות אלא נאמן לומר שהבעל עשאו שליח בעדים אף על פי שאין מכירין חתימת עדי השליחות או אפילו אין לו שום עדות בשליחות אלא שאמר שהבעל (ט) עשאו שליח כראוי נאמן (י) והרמ"ה כתב דאף בא"י שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם נאמן (ג) על השליח לומר שהבעל עשאו שליח וכשנותנו ליד האשה כשמביאו ממדינת הים צריך שיתננו לה בפני ג' שיהיו דיינין אלא שאם הוא ראוי לדון שאינו לא קרוב ולא אשה מצטרף עם שנים ואם לאו צריך ג' זולתו והר"ף מחמיר וכתב אע"ג דקי"ל כר' יוחנן דאמר (יא) בפני ב' טוב ליתנו בפני ג' שלא יבאו לטעות כשהשליח קרוב או אשה וכתב עוד אין צריך שישבו (ה) הג' אע"פ שהן כעין דיינין לקבל עדות השליח שאומר בפני נכתב ובפני נחתם (יב) והשליח צריך לעמוד כשאומר בפני נכתב ובפני נחתם אמנם שמעתי ממורי ה"ר מנחם בר' שמואל שהיה מצריך להושיב הג' דיינין לקבל עדות השליח ואולי לא אמר אלא לכתחילה אבל בדיעבד אין לחוש (יג) אם עמדו: ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שנתנו ליד האשה או סמוך לו מיד בתוך כדי דיבור לפיכך נתנו לה ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם (יד) עד שנשתתק פסול ולא תנשא בו אא"כ יתקיים בחותמיו (טו) ואם איחר יותר לאומרו לא מהני אא"כ יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר בשעה שנותנו לה בפני נכתב ובפני נחתם

כשר וכ"כ התו' לשם באריכות: **וכמו** שא"צ לקיים עדי הגט וכו' כ"פ הרא"ש בריש גטין · ומ"ש והרמ"ה כתב נראה מדברי רבינו דהסכים לדעת הרמ"ה ודלא כמ"ש בסימן קמ"א סי"ב בסתם בד"א בא"י צריך לקיים עדי השליחות וכו' דכאן חזר בו וכתב דעת הרמ"ה במסקנתו דאעפ"י דבא"י לא תקנו לשליח לבדו לומר בפ"נ ובפ"נ לדחות ערעורו של בעל אפי' הכי על השליחות נאמן לבדו כיון דהגט יוצא מתחת ידו ועי"ל דרבינו תופס סברא ראשונה עיקר ולכן כתב בסי' קמ"א בסתם כסברא ראשונה אלא דכאן בסימן זה דכתב כל דיני בפני נכתב ובפני נחתם הביא גם כן דעת הרמ"ה דמיקל בארץ ישראל בשליח שאומר שהבעל עשאו שליח בעדים ובמקום עיגון יש לסמוך אדעתו אף בא"י:

וכשנותנו ליד האשה וכולי בריש גטין (דף ג') בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ורבי חנינא חד אמר בפני ב' וחד אמר בפני ג' ואסיקנא דכ"ע בעינן תלתא דכיון דהשליח אתא למימר בפ"נ ובפ"נ לקיומיה בעינן ג' דקיום שטרות בג' היא כדאמרינן פ' ב' דכתובות וכיון דקי"ל דבדרבנן עד נעשה דיין גם השליח מצטרף עם ב' אלא דבהא קמיפלגי מ"ס כיון דאשה כשרה להביא גט זימנין דמייתי ליה איתתא וסמכי עלה לאכשורי נמי בשנים ואשה לא חזיא לאצטרופי בהדייהו לתלתא ומ"ס אשה מידע ידעי ולא סמכי עלה ותניא כמ"ד בפני ב' ומה שקשה אמאי כשרה אשה או קרוב להעיד ולומר בפ"נ ובפ"נ ואינן כשרים להצטרף לדייני קיום עיין בחדושי הרשב"א פ"ק דגטין דף ז' במ"ש ליישב זה: **ואומר** בפ"נ ובפ"נ בשעה וכו' פ"ק סוף (דף ז') ובתוספות והרא"ש האריכו בזה · ומ"ש ואם איחר יותר וכולי כתבו התוס' פרק המגרש (דף פ"ד) בד"ה אמר חזקיה דלא דמי הך דהכא להא דאמר פרק הזורק (דף ע"ח) דקא"ל כנסי ש"ח וכולי דלרבי סגי בדא"ל אח"כ הא גיטך וא"כ ליטול הימנה ולחזור וליתן לה דהתם לא זכתה בו לכלום הלכך באמירה סגי וע"ל בסוף סימן

דרכי משה

וכ"כ בסדר גיטין וכ"כ בריב"ש סי' ש"ח דהרשאה לא מקרי קיום דאיכא למיחש שאותו הגט נאבד או נשרף וזה מזוייף וע"ש: (ג) והר"ן סוף פ"ב דגיטין כתב דהרשב"א פליג בזה: (ד) מיהו נראה דאם השליח כשר לעדות עולה לשנים וכן הוא שם בהגהות אלפסי דף תק"ג ע"ב וכתב בסדר גיטין סי' פ"ו דמהרא"י לא רצה להיות אחד מן הג' דיינים משום שנטל שכר מן הגט אך הושיב ג' בחורים והוא שאל כל השאלות יש נוהגין ליטול עוד ב' לעדי מסירה עוד שם סי' צ"ד שהדיינים לא יהיו קרובים לעדי הגט וכתב בתיקון ישן ועדי מסירה לא יהיו קרובים לא לדיינים ולא לאיש ולא לאשה: וכ"ה בסדר גיטין סי' ע"ג: (ה) וכתוב בהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ח ע"א דיכול ליתנו לה בלילה דלא דמי לדין מיהו כתב בבנימין זאב סימן קכ"ב מיהו לכתחלה יתנהו לה ביום: (ו) וכתב בסדר גיטין דה"ה שליח ב"ד צריך למימר תוך כדי דיבור לנתינה שליח ב"ד אני: (ז) וכתב בסדר גט סימן ע"ז דאם השליח ע"ה יכולין להקרותו מלה במלה וצ"ע אי יכולים לאומרו בלשון לע"ז או בלשון אשכנז עד כאן לשונו ולא ידעתי למה אין לאומרו בלשון לע"ז דנראה בעיני דאין לספק בדבר מיהו לקמן בסדר הגט כתבתי דיש להקפיד לומר דוקא בלשון חכמים בביוצא בזה וכ"כ הרא"ש ריש פ"ק דגיטין מ"מ נ"ל דלשון הקודש אינו דוקא רק הענין שתקנו חכמים ונ"ל

דבדיעבד

פרישה

אפי' חמש נשים כו' עד כיון שאין הבעל יכול לערער ואם תאמר הא אכתי יכול לערער בעדים ושמא הני נשי זייפו הגט ומעולם לא נתן הבעל להן הגט ויביא הבעל עידי חתימה ויאמרו מעולם לא חתמנו אגט זה ויש לומר דהא כאשה דהגט יוצא מתחת ידה יכולה לומר מאן לימא דהני עדים ניהו דלמא אמרינן שהשם כשמם הוי וחתמו ומתו או הלכו להם למדינת הים והיותר נראה דלא חששו למילתא דלא שכיחא כולי האי דהרי גם בשליח דעלמא חששו שמא יערער הבעל ומ"ה הצריכו לשליח לומר בפני נכתב ואף כשאומר בפני נכתב כו' אם מביא הבעל עדים ערעורו ערעור ואפ"ה התירוהו לינשא על פי השליח ולא חששו שיביא עדים ויערער:

(ו) **אפי'** מביא ע"א דהימנוה לשליח כבי תרי ופשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים ב"י:

(ז) **לא** האמינוהו דלא עדיף מקיום גמור דאמרינן מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ואוקמוה במוקת א"א: (ס) **אעפ"י** שלא היה צריך פירוש לאומרו ולא אמרינן לא דקדק השליח במה שאומר ועיין בדרישה: (ט) **עשאו** שליח כראוי פירוש שמינה אותו בפני שנים והא דכתב בס"ס שקודם זה בשם הרא"ש שאין צריך עדים על השליחות כבר כתבתי שם בשם בית יוסף שמיירי בארץ ישראל או במוכח לארץ ונתקיים בחותמיו שאז אינו אומר בפני נכתב ובפני נחתם ופליג אהרמ"ה: (י) **והרמ"ה** כתב כו' נאמן על השליחות כו' מ"מ גם הרמ"ה סבר בשעה שממנהו להיות שליח צריך להחזיקו בפני עדים אלא שסבר שבשעת נתינתו הגט לאשה אין צריך להביא ראייה ע"ז: (כשמביאו ממ"ה צריך שיתננו לה בפני שלשה כו' פירוש דוקא ממ"ה דצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם מ"ה צריך ג' דקיום שטרות צריך שלשה אבל אם מביאו בארץ ישראל אין צריך ליתנו בפני שלשה אבל שנים צריך וע"ל סימן קל"ג כ"פ): (יא) **בפני** שנים רצה לומר אם השליח כשר והוא מצטרף עמהן: (יב) **והשליח** צריך לעמוד כדין שאר עדים שצריכין לעמוד בעת הגדת עדותם כמו שנתבאר בחושן משפט סימן י"ז: (יג) **אם** עמדו ע"כ כנ"ל: (יד) **עד** שנשתתק פסול כו' ולא סמכינן שיכתוב שליחותו בכתב דדוקא בעדות אשה שמת בעלה אקילו בה (כמ"ש לעיל סימן י"ז) משום חשש עיגונא מפני שאינו מצוי כל כך שיבאו עדים שמת בעלה אבל בגט שאפשר להתקיים בחותמיו או שהבעל יעשה שליח אחר שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לא רצו להקל בו לסמוך על כתב ידו (ואע"ג דלענין עדות ה' נשים דפסולים בעדות אשה ולענין גט כשרות כמ"ל שאני גט דליכא למיחש לקלקלה ולערעור הבעל מאחר שאומרים בפני נכתב ובפני נחתם מה שאין כן בעדות אשה שמת בעלה איכא למיחש לקלקלה אבל לענין נשתתק בכתב ידו לאו משום נאמנות הוא אלא כדי שלא נחלק בין עדות לשאר עדיות כ"פ) והא דאמר ולא הספיק לומר עד שנשתתק רבותא קאמר שאע"פ שבשעת נתינה היה ראוי שיכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפ"ה אינו מועיל בכתב ומכ"ש אלם מעיקרא: (טו) **ואם** איחר יותר אדלעיל קאי שכתב שיאמר בתוך כדי דיבור:

דמסרים

דרישה

שהטעם שצריך לומר כך משום שאין עדים מצויים לקיימו אמאי צריך לומר בפני נכתב · בפני נחתם סגי ומשני משום וכו' ופירש"י ותוס' הכל מבואר בב"י: [ב] **אע"פ** שלא היה צריך ע"ל סימן ק"ד שכתב רבינו וי"ל ואם הכרוז בדבר שאין צריך הכרזה או בשעה או במקום שאין מכריזין כתב הרי"ף דכמאן דליתא דמי כו' והרא"ש כתב כיון שהכריזו אעפ"י שלא היו צריכין דינו כבמקום שצריך הכרזה וכ"כ בח"מ סי' ק"ט · וכ"ל שגם בכאן קמ"ל דס"ה כיון שהוא מקום שלא תקנו בו חכמים תקנותיהן מפני שיש לו בירור על קיום ה"מ דלא מהני קא משמע לן ואפשר דאפי' להרי"ף מהני דשאני התם כיון דאין דרך להכריז יוכלו למימר לא שמנו לבינו על הכרזתו

נחתם והרמ"ה כתב אי איתנהו לעדי מסירה קמן או אפילו ליתנהו כלל ואיכא עדים דידעי בהאי שליח (טו) דמסריה להאי גיטא ניהלה בעדים אין צריך ליטלו ממנה וליתנה לה פעם אחרת אלא אומר לה בפני עדי מסירה (יז) או לפני העדים שיודעים שהוא מסרו לה בעדים גט שנתתי לה בפניכם או בפני פלוני ופלוני בפני נכתב ובפני נחתם וכי קאמר שצריך ליטול ממנה ולהזור וליתנו לה (יח) מיירי שאין כאן עדי מסירה ולא שיודעין שמסרו בפני עדים וכתב עוד (יט) וצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם בפני האשה ומסתברא [ג] דאי אמר להו לסהדי (ח) ולא אמר לדילה וליתיה לשליח להזור ולומר לא מצרכי לה מידי אחרינא (כ) וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה אם עושה השליח שליח כגון שחלה או נאנס יעשנו בפני ב"ד ואומר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שנותנו לשליח וכן אחר לאחר עד ק' וכל אחד יאמר לפני ב"ד שליח ב"ד אני ואין צריך שלשה אלא שנים (כא) והוא מצטרף עמהם (כב) וכן יאמר האחרון כשנותנו לידה וכשבא לעשות שליח אחר אין צריך שיהיה בפניו

סימן קל"ח : **והרמ"ה** כתב אי איתנהו לעדי מסירה כולי כ"כ המרדכי בפ"ק בשם הר"מ מקולי וכ"כ הרא"ש על שם הר"י מקינון דבאיתנהו לעדי מסירה א"צ ליטלו הימנה וכתב עליו ולא נהירא דלישנא דברייתא בסתמא קתני דמשמע דאין תקנה אחרת אלא אפילו איכא עדי מסירה צריך ליטלו הימנה וזהו שכתב רבינו וא"א כתב כסברא הראשונה דבאם איחר יותר מכדי דבור לא מהני אלא אם כן יטלנו הימנה וכו' :

אם עושה השליח שליח וכו' משנה וגמרא בפרק כ"ה (דף כ"ט) דהראשון עושה שליח שני בב"ד כדי שיקבלו העדות לקיים הגט שמעיד הראשון ואומר בפ"נ ובפ"נ לפי שהאחרון שנותן הגט ליד האשה לא יוכל לומר והשני יאמר ג"כ בפני ב"ד שליח ב"ד אני ומסתמא ב"ד עשו הדבר בהכשרו דהיינו שאמר הראשון בפניהם כשעשה שליח בפ"נ ובפ"נ וכן שני לשלישי וכן לרביעי עד ק' כ"א יאמר לפני ב"ד שליח ב"ד אני דאם לא יאמר כ"א שליח ב"ד אני איכא למיחש דילמא שקורי קמשקרי ולא אמר הראשון בפ"נ ובפ"נ בפני בית דין ולא נתקיים הגט אבל כשאומר שליח ב"ד אני ובפני ב"ד ודאי לא משקר כדאמר בריש גיטין ריש (דף ג') דשליח מידק דייק ומתקיים הגט :

ומ"ש וא"כ ג' אלא ב' והוא מצטרף עמהם הקשה ב"י דלמה חזר רבינו וכתבו כאן הלא כתב כן כשנותן הראשון ליד האשה דמצטרף עם שנים ואפשר לייסב דבראשון כיון שאומר בפ"נ ובפ"נ דמעיד בפי' על קיום הגט וקיום שטרות מדרבנן הוא ובדרבנן קי"ל דעד נעשה דיין דין הוא דמצטרף אבל שני ושלישי וכן כולם דלא מקיימים הגט בפירוש אלא אומרים שליח ב"ד אני וצריך שיאמרו כך כ"א לפני ב"ד הוה אמינא דצריך ב"ד של ג' בלא השליח דלא ליתי לאחלופי בעלמא ולמימר דשנים הם ב"ד קמ"ל דסגי בשנים דכיון דכל עצמו שצריך שיאמר שליח ב"ד אני אינו אלא כדי לקיים הגט ודנימא דמסתמא ב"ד עשו הדבר בהכשרו ושאמר הראשון בפ"נ ובפ"נ א"כ כל אחד שאמר שליח ב"ד אני אינו אלא בכלל מקיימי גיטא ולכן מצטרף שליח עם ב' בין בראשון בין בשני ושלישי וכולם

ידו אלא כדי שלא לחלק בין עדות זו לשאר עדיות כנ"ל : והרמ"ה כתב אי איתנהו לעדי מסירה קמן וכו' המרדכי בריש גיטין כתב שם בשם הר"ס מקוצי דאף לאחר זמן מרובה אם ימלא עידי המסירה יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל לא בפני עדים שלא מן המסירה דה"ל אלי עדות והכא שמצריך ליטלו וכו' לפי שלא מצא עידי מסירה וקצת משמע כן בירושלמי וכיוצא בזה כתב הרא"ש גם בריש גיטין בשם הר"י מקינון וכתב עליו ולא נהירא דלישנא דברייתא בסתמא קתני דמשמע שאין תקנה אחרת ומ"ש הרמ"ה או לפני עדים שיודעי' שהוא מסרו לה בעדים כ"ל דהיינו שהיו הם שם כשנמסר לה דאל"כ מנא ידעי ואי מפני ששמעו מעידי מסירה שנמסר בפניהם ה"ל עד מפי עד ולאו מידי הוא ומ"ש שצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם בפני האשה לא ידעתי מנ"ל אם לא מדקתני יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואי משום הא אין הכרע דאיכא למימר דאורחא דמילתא נקט אבל אה"נ דכשיאמר לעדים סגי דומיא דאומר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וא"ל כנסי שטר חוב דמגורשת דאלמא אמירה דעדים כאמיר' לאשה אבל מ"מ ע"כ צריך שיאמר בפני האשה בפ"נ ובפני נחתם שהרי בשעת נתינה צריך לאומרו כמו שנתבאר בסמוך וא"כ קשה מאי האי דקאמר הרמ"ה דאי אמר להו לסהדי ולא אמר לדילה וכ"ל דה"פ שאף ע"פ שכשאמר בפניה בפני נכתב ובפני נחתם לא אמרו כמדבר עמה אלא כמדבר עם העדים ומיהו תמיהא לי מאחר שאמר בפניה בפני נכתב ובפני נחתם מנ"ל להצריך לכתחלה מיהא שיאמר לה · כתב הריב"ש בתשובת סי' מ"ג על שליח שנתן גט לאשה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם ומת הבעל אין תקנה בשיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם דכיון שמת הבעל בטל השליחות ומעתה אין השליח נאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא צריך שיתקיים בחותמיו כתוב בא"ח כ"ל בפני נכתב ובפני נחתם אפילו מבית לעליה כדפי' ר"ת מידי דהוה אבני מחוזא דניידי ופי' ר"ת דהאנו כבני מחוזא דניידי ודמיין להו דאין אנו קבועים והא דבפרק התקבל פירשו התוס' שהבעל והאשה בעיר שיגרשנה הבעל בעצמו ולא ע"י שליח בין בהולכה בין בקבלה משום דאי עביד ע"י שליח מהימן הבעל לומר לפקדון נתתיו לשליח כדאמר רב הונא בפרק התקבל דפסק ר"ח כמותו ואע"ג דלבני מחוזא דהכשיר ר"ת ע"י שליח אע"ג דשניהם בעיר משום דניידי כדפירשו התוס' פרק התקבל מ"מ אנן לא ניידינן כ"כ ואע"ג דפי' ר"ת דהאידנא כולהו ניידי אין לסמוך ע"ז להקל דאיהו להחמיר אמרה ויש ליזהר שלא לעשות שום שליח כשניהם בעיר אחת וכן עיקר ע"כ ואפי' מבית לעליה וצריך לקרותו :

אם עושה השליח שליח וכו' יעשנו בפני ב"ד פרק כל הגט (דף כט ·) פשטינן מדתנן אין השליח האחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני דשום שליח אינו מתמנה אלא בב"ד ואפי' שליח דשליח מיהו ה"מ בגט שצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם הוא גט מקויים או אם הוא בא"י שכיון שאין השליח הראשון צריך ב"ד לפי שאינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם גם השליח האחרון אין צריך לומר שליח ב"ד אני ולפיכך כששליח עושה שליח א"צ לעשותו בפני ג' מיהו בפני שנים צריך וכמ"ש בסי' שקודם זה וכבר נתבאר בסי' שקודם זה אם יכול למנות שליח אפי' לא חלה ולא נאנס :

אין צריך ג' אלא ב' והוא מצטרף עמהם כבר כתב רבינו זה לעיל בסימן זה שהשליח הוא מכלל הג' שהם ב"ד והוא שלא יהא קרוב או פסול ולא ידעתי למה חזר רבינו לכתבו כאן וכן אם אמר האחרון כשנותנו לידה כלומר שיאמר שליח ב"ד אני וזה פשוט במשנה פרק כל הגט (כט·) אין השליח האחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני · כתב הריב"ש בתשובה סימן שי"ח ומה שחששת מפני שהשליח הג' אין מזכיר בשטר שליחותו שנתמנה בב"ד איברא בגמרא מר אמר דשליח שליח משוי כמי שליח ודוקא בב"ד אבל לכאורה היה נראה לומר דהיינו דוקא בשליח שנתמנה סתם ולא נתן לו הבעל רשות מפורש למנות שליח ושליח שליח דבכה"ג מיירי מתניתין ומ"ה בעינן חלה ואז צריך למנות שליח בב"ד אבל כשנתן לו הבעל רשות מפורש לעשות שליח ושליח שליח עד כמה שלוחין כולם ממנין אפי' שלא בב"ד זולת הראשון שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל א"א לומר כן שאם כן אף שליח המביא גט בארץ ישראל דלא משוי שליח ולא שליח שליח אלא בחלה ה"ל למימר דליבעי ב"ד ובמתני' לא תנן הכי אלא הרי זה משלחו ביד אחר דכל שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כגון בארץ ישראל או בחוץ לארץ גט מקויים אין צריך ב"ד במינוי שליח אחר וכבר פירשו הרמ"ה והרשב"א טעם צריכות הב"ד שמא טעה השליח הראשון ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם וכל שהשליח השני אומר שליח ב"ד אני ודאי עשו ב"ד הדבר כתקנו וכן בשליח הג' כשנתמנה בב"ד ודאי חקרו שהשני נתמנה גם כן בב"ד והם עשו הדבר כתקנו שאמר בפניהם שליח הבעל בפני נכתב ובפני נחתם וכן לעולם מב"ד לב"ד ולזה בנדון זה כיון שהוצרכנו לשליח ראשון לומר בפני נכתב ובפני נחתם צריך שהשליח האחרון יתמנה בב"ד כדי שיאמר שליח ב"ד אני ומקבלין ממנו שהרי שטר שליחותו לא מעלה ולא מוריד דכיון שהגט בידו נאמן הוא על השליחות ואם לא נתמנה בפני ב"ד היה נראה לכאורה שהיה צריך שיחזיר הגט שליח זה לשליח הב' שמינה אותו ויחזור למסרו ולמנותו שליח בפני ב"ד כדי שיוכל לומר שליח ב"ד אני אבל נראה שאינו צריך לזה בנדון זה דכיון שנתמנה בפני ג' כמו שנראה משטר השליחות הרי השליח עצמו מצטרף עמהם להיות ב"ד דהא קי"ל דשליח נעשה עד ועד נעשה דיין בדרבנן ויכול זה עתה לומר שליח ב"ד אני (ח) וכן נראה מלשון הרמב"ם בפ"ז ואע"פ שמזכיר בשטר השליחות שהם עדים ואין מזכיר שהיו ב"ד אין חשש בזה לפי שכבר נראה מתוך לשונם שהיו ג' עם השליח וכבר הם ב"ד בצירופו אלא שהם חותמין עתה עדים על מה שנעשה בפניהם בהיותם ג' בצירוף השליח ואע"פ שנראה מעדותם של אלו הוא שמינה את זה ולא הם וזה צריך שיאמר שליח ב"ד אני נראה דלאו דוקא שליח ב"ד אני אלא שליח הנעשה בפני ב"ד אני וכן נראה מלשון הגמרא דאמרינן כי משוי שליח בפני ב"ד משמע שאין ב"ד ממנין אותו אלא השליח עצמו ממנה אותו בפניהם ובזה יוכל לומר שליח ב"ד אני וכן נראה מלשון הרמב"ם ועוד איפשר לומר דכיון שכבר נראה משטר השליחות שביד זה שכבר אמר השליח הראשון בפני נכתב ובפני נחתם א"צ שליח זה שיתמנה בפני ב"ד ולא לומר שליח ב"ד אני דהא אין צריך לזה אלא משום חששא אם אמר הראשון בפני נכתב ובפני נחתם כפי מה שכתבו המחברים וכיון שנודע כבר זה מצד אחר די בזה ואע"פ שכתבתי למעלה שאיפשר שאין הגט מתקיים במה שכתבו בשטר שליחות הבעל שמסר בידו גט כשר ועידיו פלוני ופלוני דעדיין אפשר שזה גט אחר הוא יש לומר דהיינו לענין צריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם שהוא קיום הגט עצמו אבל לענין מינוי השליח האחרון בב"ד כיון שאינו אלא משום חששא אם אמר הראשון בפני נכתב ובפני נחתם אם לאו יש להקל משום עיגונא עד כאן לשונו :

וכשבא לעשות שליח אחר א"צ שיהיה בפניו וכו' וכן יכול למסור לב"ד לעשות שלוחים בסוף פרק כל הגט (דף כט : ל ·) אמר רבה הא ודאי קא מיבעיא לי כי משוו ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו ופירש"י כי משוי ב"ד שליח מי בעי בפניו דשליח קמא או אפי' שלא בפניו כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו וכתב הר"ן ומינה ודאי שהבעל יכול למנות שליח שלא בפניו והרי"ף גורס כי משוי שליח בב"ד בפניו או שלא בפניו וה"פ שליח כי משוי שליח בב"ד מי בעינן שיהא שליח שני שהוא ממונה באותו מעמד או אפי' שלא בפניו יכול למנותו ופשט דאפי' שלא בפניו

וכן

דרכי משה

דבדיעבד אינו מעכב : (ח) נראה דר"ל אע"ג דאם היו כאן עדי מסירה א"צ ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה מ"מ צריך לאומרו לכתחלה בפני האשה מיהו אם לא אמרו בפני האשה אלא אמרו בפני העדים מהני ולכן כתב וא"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה כלומר דצריך ליטלו ממנה ולהחזירה ולתנו לה ולומר בשעת נתינה וא"כ כל חלוקים שכתב הרמ"ה בזה בטלים כן נראה פי' בבא זו ופשוט הוא ולא באתי אלא להוציא מלבו של ב"י שפירש כאן פי' זר ולא נראה כלל לכן לא כתבתי דבריו בזה : (ח) וכן מצאתי בתיקון ישן :

בסדר

דרישה

מה שאין כן כאן שאומר השליח בהדיא בפני נכתב ובפני נחתם וק"ל : [ג] (**דאם** אמר לסהדי ולא אמר לדילה כו' נראה דר"ל אע"ג דאם היו כאן עידי מסירה א"צ ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה מ"מ צריך לאומרה לכתחלה בפני האשה מיהו אם לא אמרו בפני האשה אלא אמרו בפני העדים מהני ולכן כתב וא"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה כלומר דצריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה ויאמר בשעת נתינה ואם כן כל החילוקים שכתב הרמ"ה בזה בטלים כן נראה פירוש בבא זו ופשוט הוא ולא באתי אלא להוציא מלבו של ב"י שפירש כאן פירוש זר ולא נראה כלל עכ"ל

פרישה

(טו) **דמסריה** להאי גיטא ניהלה בעדים כ"ל דהיינו שהיו הם שם כשנמסר לה דאם לא כן מנא ידעי ואי מפני ששמעו מעידי מסירה שנמסר בפניהם ה"ל עד מפי עד ולאו מידי הוא ב"י : (יז) **או** לפני העדים שיודעים כו' ולא חשיב אלי דבר משום הואיל וראו המסירה מיחשב כאילו הם עדי מסירה : (יח) **מיירי** שאין כאן עדי מסירה ר"ל שהלכו לדרכם : (יט) **וצריך** שיאמר כו' בפני האשה וכתב ב"י ע"כ צריך שיאמר בפני האשה בפני נכתב ובפני נחתם שהרי בשעת נתינה צריך לאמרו כמו שנתבאר בסמוך ואם כן קשה מאי האי דקאמר הרמ"ה דאי א"ל לסהדי ולא אמר דילה וכ"ל דה"פ שאע"פ שכשאמר בפניה בפני נכתב ובפני נחתם ולא אמר כמדבר עמה אלא כמדבר עם העדים ומיהא תמיה לי מאחר שאמר בפניה בפני נכתב ובפני נחתם מנ"ל להצריך לכתחלה מיהא שיאמר לה עכ"ל וי"ל שאף על פי שהצריכוהו לומר כן בתוך כדי דיבור מכל מקום אפשר שיהפך פניו בתכ"ד וידבר כן עם העדים בלחישה : (כ) **וא"א** הרא"ש כתב כסברא הראשונה רצה לומר שאם בתחלה בשעת נתינה לא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם לא מהני שיאמר אחר כך לעדי מסירה דברייתא סתמא קתני יטלנו מידה ויחזור כו' משמע שאין תקנה אחרת אסר"י : (וכל אחד אומר בפני ב"ד ר"ל בשעת נתינה או תוך כדי דיבור כ"פ) : (כא) **והוא** מצטרף עמהן פירוש אם הוא כשר וכתב ב"י כבר כתב רבינו זה לעיל בסימן זה שהשליח הוא מכלל הג' ולא ידעתי למה חזר רבינו לכתבו כאן עכ"ל ונראה דכתבו כאן משום שליח שני ושלישי עד ק' ואפשר שאתא לאשמעינן להר"ף שמחמיר לעיל וליתנו לעולם בפני שלשה היינו דוקא בשליח ראשון דמלתא דשכיח הוא ומיסינן שלא יבאו לידי טעות דלעיל אבל בשליח דאינו שכיח כ"כ גם הר"ף מודה דהשליח מצטרף אם הוא כשר ולא חיישינן לטעות : (כב) **וכן** יאמר האחרון כו' כלומר שיאמר שליח בית דין אני ב"י וכתב עוד

דכל

ומ"ש וכי מטית להתם הוי שליח להולכה וכו' ה"ה נמי בא"ל וכי מטית להתם הוי שליח לקבלה דיכולה לעשותו וכשר דהא דדחי תלמודא להך אוקמתא היינו משום דלא הוי ניחא למאן דאמר אין אשה עושה שליח לקבל גט מיד בעלה גזירה משום חצרה הבאה לאחר מכאן אבל למאי דקיימא לן כמאן דאמר דאשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה כמו שכתב רבינו ריש סימן קמ"א נמי ניחא אלא כיון דלשה"ת אינה יכולה לעשות שליח קבלה לקבל מיד שליח בעלה לא כתבו רבינו כאן : ומ"ש דהשתא הוי כמו שליח שעושה שליח וכולי כתב הר"ן דאתא לאשמועינן אף על פי דאילו רצתה האשה לומר כבר נתגרשתי בגט שבידי לא היתה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו הכי עכשיו שאומרת שנעשית שליח צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מיפטרא במגו דאמרה גרשתני עד כאן לשונו :

ומ"ש שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שיצא הגט מידו כך הכריע הרשב"א : וכתב עוד דאם לא אמרה כך בשעה שיצא הגט מידה ועשתה שליח שני להולכה שוב לא מהני ליטלו ממנו ולחזור וליתנו לו ולומר בפני נכתב ובפני נחתם כי כבר נגמרה שליחותה ושוב אינה שלוחו ע"ש וז"ל התוספות וא"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא כדאמר בפ' כל הגט גבי ההוא גברא דשדר גיטא וכולי וכתבו רבינו בסימן קמ"א סכ"ה וי"ל דהתם כיון שלא ניתן לגירושין אין לו לעשות אלא כמ"ש לו הבעל ליתנו לאבא בר מניומי אבל הכא הרי צוה לה לעשות שליח להולכה עכ"ל :

ומ"ש שאם לא התנה עליה כך אינה צריכה לומר דבר כיון שגטה יוצא מתחת ידה וכו' פי' אף על גב דהאשה שהיא בחזקת אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת שאני הכא כיון דהגט בידה אמרינן ד

לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם (לב) וכי מטית להתם שוי שליח להולכה וקבלי את גיטיך מיניה דהשתא הוי כמו שליח שעושה שליח שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שיצא הגט מידו אי נמי דאמר לה הוי שליח עד דמטית בבי דינא פלונית וכי מטית להתם אימא בבי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ולשוו אינהו שליח ליתנו לך (לג) שאם לא התנה עליה כך אינה צריכה לומר דבר כיון שגיטה יוצא מתחת ידה ועדים התומים עליו ומתירין אותה לינשא אע"פ שאין מכירין חתימת העדים שעדים החתומים על הגט כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי כל זמן שאין מערער וכן כתב הרמ"ה שהאשה המביאה גיטה ואומרת שבעלה נתנו לה במקום פלוני להתגרש בו מיד נאמנת ואינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואע"ג שאין מכירין החתימות ואפילו אמר לה אל תתגרשי בו אלא בב"ד פלוני תנאה הוי כאילו אומר לה אל תתגרשי בו אלא עד ל' יום וכשיגיע ל' יום או לכשתבא לב"ד פלוני והגט ברשותה מתגרשת בקבלה ראשונה ואינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם : (לד) כתב הרמב"ם נכתב בארץ ישראל ונחתם בחוצה לארץ צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם נכתב בחוצה לארץ ונחתם בא"י אין צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ור"ת כתב דהאידנא בכל המקומות (לה) חשיבי ניידי וצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אין צריך שיעמוד השליח על כל כתיבתו רק שיתחיל הסופר לכתוב

אומר לה שהיא עלמה תעשה שליח ולליכנא בתרא אמר לה שלא תעשה שליח אלא נותנתו לב"ד וב"ד עושין לו שליח עד כאן לשונו וכן נראה שהיא דעת הרא"ש שכתב ל' הגמרא סתם ולא כתב דברי התוספות משמע דס"ל דשליח זה שוה לשאר שלוחים דעלמא וכולם בשעה שהגט יוצא מידו צ"ל בפ"נ ובפ"נ ולכן רבינו לא כתב דברי התוספות : ומ"ש רבינו ומתירין אותה לינשא אף על פי שאין מכירין חתימת העדים כן כתב הרמב"ם בפ"ז והראב"ד השיג עליו לומר שאעפ"י שלא קרא עליו ערער יתקיים בחותמיו והרב המגיד כתב ליישב דעת הרמב"ם וגם הר"ן בריש גטין גבי הא דתניא נתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם כתב כדברי הרמב"ם לפי שכל שהוא נתנו לידה או ליד שליח קבלה הרי בשעה שהגט יוצא מתחת ידו גומר ומגרש כיון שאין לחוש שמא יבא בעל ויערער הרי האשה מותרת לינשא אף על פי שלא נתקיים הגט דכל היכא דליכא למיחש לערעור דבעל אין האשה צריכה לקיומו של גט מיהו אם בא בעל וערער יתקיים

שאין להכשיר סומא ע"י קן קולמוסא משום דמיחזי כשקרא אם יאמר בפ"נ ואם יאמר שמעתי קן קולמוסא אינו מועיל דבעינן שיאמר בלשון שתקנו חכמים מדבריהם למדנו שאינו צריך שיכיר הקלף ויכירהו כי מסתמא כיון שאמרו לכתוב בשעה שתקנו הקלף לשמה כן עשו מ"מ בקלף זה מ"ל בקלף אחר ומיהו אם שמע שאמרו לכתוב גט לשמה ולא שמע קן קולמוסא או קן מגלתא לא מהני דשמא לא כתבו מיד אלא לאחר זמן וכתבוהו לשם אחר ששמו כשמו עכ"ל הרא"ש וכתב עוד רש"י ולי נראה קן קולמוסא קול הקולמוס כשהוא כותב וקיל הירועה שהוא נשמע כמו שאומר קן קן וכתבו הרא"ש בסוף דבריו וכ"כ הרמב"ם בפ"ז ובהגהת אשירי בריש גיטין כתוב בשם א"ז שר"ח פי' שאמר הבעל כתוב גט לאשתי פלונית שאני מגרשה וראה שלקח הסופר הקולמוס והמגלה לכתוב בה הגט לשמה ודיו רבינו האי פי' שמע חיתוך הקולמוס והמגלה שחתך הסופר לכתוב בה הגט עכ"ל וגם בריש גיטין גבי בר הדיא בעא לאיתויי גיטא א"ל לא צריכת פי' רש"י לא צריכת אלא בשטה ראשונה ולטעמיה אזיל דקן קולמוסא היינו שישמע הקולמוס כשהוא כותב ובשטה ראשונה בעינן כמו שיתבאר בסמוך :

(ב"ח) ומ"ש רבינו אבל בחתימתו כ"מ וכו' עד מתחלה ועד סוף משנה ריש פ"ב דגיטין) :

תנן בר"פ"ב דגיטין שאם אמר השליח בפני נכתב חציו פסול ופריך בגמרא הי חציו אילימא חציו ראשון והא א"ר אלעזר אפי' לא כתב בו אלא שטה אחת שוב אינו צריך ופרש"י שטה אחת · שטה ראשונה שבו שם האיש והאשה והזמן אלא אמר רב אשי חציו אחרון וכתב הרשב"א ואפי' לרב אשי דאמר דאפילו בקן מגלתא וקן קולמוסא סגי מ"מ בעינן קן קולמוסא וקן מגילתא בחציו ראשון דהוא עיקרו של גט שבו שם האיש והאשה והזמן וכן כתב ר"ח וכן דעת הרמב"ם והרב המגיד בפ"ז ומשמע שאין צריך לעמוד על כתיבת כל השטה אלא כיון שעמד על קצתו די בכך ורבינו מאחר שכתב רק שיתחיל הסופר לא חש לבאר יותר דהא בהדיא

לכתוב בפניו או אפילו לא ראה מהכתיבה כלל אלא כשתקן הקלף והקולמוס לכותבו אמר לכתוב בו הגט לשמו ולשמה סגי ואין צריך שיראה אח"כ ויכירנו אם הוא אותו שתקן כי מסתמא כיון שאמר לכתוב את הגט בשעה שתקן הקלף כן עשה ומיהו אם שמע שאומר לכתוב את הגט לשמה ולא ראה תיקון הקלף והקולמוס לא מהניא דשמא לא כתבוהו מיד וכתבוהו לאחר זמן לשם אחר ששמו כשמו ורש"י פירש לא ראה שום דבר אלא שמע העברת הקולמוס על קלף שקולו נשמע בשעת הכתיבה סגי וכל זה דוקא בכתיבת הגט אבל בחתימתו כל מקום שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם (לו) צריך שיראה כל החתימות מתחילה ועד סוף וכן אם היה בבית כשהתחיל הסופר הגט ויצא הסופר לחוץ והשלימו כשר ולא חיישינן (לז) שמא מצאו אדם אחר ואמר ליה לכותבו לשמו ואם בא להחמיר (לח) ולבוין על כתיבת כולן אין שומעין לו שלא להוציא לעז על כתיבת גיטין הראשונים : אמר בפני נכתב ולא אמר בפני נחתם או אמר בפני נחתם ולא אמר בפני נכתב או שאמר (לט) בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כולו בפני או שאמר בפני נכתב כולו ונחתם חציו אינו כלום (מ) אפי' הוא בעצמו העד השני אבל אם הוא ואחר עמו מעידים על חתימת העד השני (מא) [ס] שלא חתם בפניו שפיר דמי ואין צריך לומר אם שנים אחרים מעידים עליו (מב) ואם היו ג' חתומים בו (מג) והחתמו שנים בפניו ואחד שלא בפניו כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שהוא כשר (מד) ואם ב' שלוחים להביאו א"צ לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא

ומ"ש או אפילו לא ראה מהכתיבה כלל וכולי שם אהך דר"א קאמרינן רב אשי אמר אפילו קן קולמוסא וקן מגילתא משמע דה"ק דאפילו שיטה אחת לשמה אין צריך אלא אפי' תקון הקלף והקולמוס לשמה בלחוד נמי סגי וכן פרש"י ומ"ש וא"צ שיראה אח"כ ויכירנה וכו' כך העלה הרא"ש במסקנתו פ"ק והיכא לתמוה טובא דמשמע מדברי ר"א ורב אשי והרא"ש ורבינו דבעינן דהשליח שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם שיהא מעיד על שיטה ראשונה לפחות או קן קולמסא דנכתבת לשמה וזה הפך משמעות הסוגיא ודעת הרא"ש עצמו וגם הפך דעת שאר כל הפוסקים זולתי הראב"ד דהלכה כרבה דאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא משום דאין עדים מצויין לקיימו אבל לשמה אין בקיאין לשמה לא חיישינן וכמו שנתבאר בתחלת סימן זה ומה שתירץ ב"י אינו מתקבל לע"ד · אבל הרשב"א בחידושיו כתב ליישב זה דהא דאמר אפי' שיטה אחת לשמה לאו למימרא דחיישינן דנכתב שלא לשמה ושיהא השליח צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם משום חשש שלא לשמה אלא דלפי דודאי לשמה בעינן קאמר שיטה אחת לשמה ור"א ה"ק א"צ לעמוד על כולו אלא אפי' לא נכתב מגט זה שצוה הבעל לכתוב לשם אשתו אלא שטה אחת חזקת אותו שהתחיל הסופר לכתוב הוא שמסר לו ולא אחר ועוד האריך ע"ש (בדף ט') והרא"ש ורבינו נמשכו אחר ליסנא דתלמודא ודעתם נ"כ כפי' דהך ליסנא כמו שפי' הרשב"א ופשוט הוא : וכן אם היה בבית וכו' כפ"ק ריש (דף ו') פי' רבותא אשמועינן דאפילו בהך דאעפ"י שהיה אבל התחלה מכל מקום כיון דיצא הסופר לחוץ אינא למיחש טפי שמא מצאו אדם אחר וכו' וא"כ לא מצי לקיימו ולומר בפ"נ וקמ"ל דאפ"ה לא חיישינן וכו' :

אמר בפני נכתב ולא אמר בפני נחתם וכו' משנה וגמ' ריש פרק ב' דגיטין וטעם חציו האחרון דפסול היינו משום דעל חציו הראשון אין כאן עדות אבל אם מעיד על חציו הראשון כאילו מעיד על כולו דמסתמא כמו שהתחיל כך סיימו ואפילו לא העיד אלא על שיטה ראשונה :

אלא ינתן לה אע"פ שאינו מקויים בחותמיו ותנשא בו ומ"מ כשיבא הבעל [ו] יכול לערער ולומר מזויף הוא וצריך שיתקיים בחותמיו ואין צריך שיהיו שניהם (מה) אדוקין בגט אלא אפילו הוא ביד האחד ואמר שהבעל עשה שניהם שלוחים להוליך גט זה לאשתו (מו) והאחר נתנו במעמד חבירו (מז) ואפילו לא עשה שליח אלא א' והשני מעיד על שליחותו אין צ"ל וכ"כ הרמ"ה (מח) [ז] וכתב עוד היכא ששניהם שלוחים דלא סגי דלא מסרי לה תרווייהו ומקיימת כולה מילתא בבת א' אבל חד דמייתי אע"ג דאיכא תרי דמסהדי אשליחותיה א"נ חד דמצטרף בהדיה לא איפסיקא מילתא לאבשורי ביה סתמא דהא ודאי צריך ליתנו לידה בפני עדי מסירה ואי לא מסר לה באפי עדי שלוחי' גופייהו אף על גב דמסר לה באפי סהדי אחריני לא מתכשר דהוה ליה שליחות דכל כת וכת חצי דבר (מט) ובהא אפילו רבנן מודו דלא מצטרפות ע"כ (נ) לפיכך שנים שמביאים גט ואחד אמר בפני נכתב וא' אמר בפני נחתם אם אין שניהם שלוחים (נא) לא ינתן דכל זמן שלא אמר אחד בפני נכתב ובפני נחתם לא אמר כלום ואמירתו כמאן דליתיה דמי ואם שניהם שלוחים ה"ז ינתן (נב) דכל אחד אמירתו כמאן דליתיה (נג) הרי יש כאן ב' שלוחים וכן אם שנים אומרים בפנינו נכתב (נד) וא' שלישי אומר בפני נחתם אם אין שליח אלא א' לא ינתן ואם ב' מהם שלוחים ינתן אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם אם האומר בפני נכתב הוא שליח אפילו אם הוא לבדו ה"ז ינתן

דכיון

הקשה מהרש"ל אגב חורפיה לא עיין בה דהאי ומזוייף הוא שכתב הרא"ש קאי אלא שלחתים כלומר דלא מצי לומר לא שלחתים בגט זה אלא הם זייפוהו וכתבוהו וחתמוהו דכיון דעדים מכחישין אותו שנתן הבעל גט זה חתום בשני עדים לידם ועשאן שלוחים הם נאמנים להכחישם אבל אם הבעל מודה ששלחם ונתן בידם גט זה אלא שמערער לומר דמזוייף הוא שהחתימו בעדים פסולים דבזו אין עדים מכחישין אותו כיון דאין מכירין את החתימות ודאי יכול לערער ויתקיים בחותמיו והכי נקטינן דלא כמ"ש הרמב"ם דאין הבעל יכול לערער אלא כפי' ריב"א שהביאו התוספות והרא"ש בפ"ק ודה"א בירושלמי וכמ"ש רבינו וכן מפורש כמ"ש הר"ן ריש פ"ק דבשני שלוחין ודאי שהבעל החתימו ולא חיישינן דבמזיד יחתום פסולין דמסתמא כיון דשלח לה גט כדין עשאו וכו' אלמא משמע דאם הבעל מערער שבמזיד היה מזייפו והחתימו בפסולין יכול לערער כיון שאין העדים יכולין להכחישו ודו"ק : **וכתב** עוד היכא ששניהם שלוחים וכו' פירוש דהכא דהן הן עדי מסירה הן הן שלוחיו דהלא צריך האחד למסרו לגט לאשה במעמד חבירו ונעשה הכל בכת אחת לאו חצי דבר הוא אבל אם אין שם אלא אחד שהוא שליח אז יש לחלק דאם אותן שני עדים שמעידין שעשאו לזה שליח הן גם כן עדי מסירה לאו חצי דבר הוא אבל אם נמסר הגט ליד האשה בפני עדים אחרים אז כל כת וכת חצי דבר הוא דכת זו מעידה שהבעל עשאו לזה שליח וכת זו מעידה שהשליח מסר הגט ליד האשה : ומ"ש ובהא אפילו רבנן מודו דלא מצטרפי פי' דבפרק חזקת (דף כ"ו) פליגי ר"ע ורבנן באכלה שנה ראשונה בפני שנים שנייה בפני שנים שלישית בפני שנים דלרבנן מצטרפים והוי חזקה דלא מקרי כל כת וכת חצי דבר וכמ"ש בח"מ סימן ק"מ אבל הכא מודו דלא מצטרפינן דהתם הוי כל כת וכת דבר שלם לשלומי פירי אף על פי דלא הוי דבר שלם לגבי חזקה וכמ"ש הרי"ף והרשב"א לשם וכ"כ התוספות בד"ה אלא אבל הכא לא הוי דבר שלם לשום ענין :

ומ"ש לפיכך שנים שמביאים וכו' ברפ"ב (דף י"ו) וז"ל רש"י ואי קשיא כיון דס"ס שנים הן מה לי שניהם שלוחים מה לי אחד מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק באלה דלא מוכחא מילתא ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים הביאוהו מילתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אחמור בה רבנן עכ"ל :

ומ"ש דדל כל אחד אמירתו כמאן דליתיה וכו' פי' דדל כל אחד אמירתו וכו' ונראה דהסופר השמיט תיבת כל : ומ"ש וכן אם שנים אומרים וכו' משנה פלוגתא דר' יודא ורבנן והלכה כרבנן וכלישנא קמא דבשנים שלוחים דוקא ינתן אבל בשליח אחד לא ינתן דלא כר' יהודא ואעפ"י דשנים מעידים במקומו של שליח על הכתיבה והשליח שהגט יוצא מתחת ידו מעיד על החתימה אפ"ה גזרינן דילמא אתא לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א :

ומ"ש א' אומר בפ"כ ושנים אומרים בפ"נ וכו' שם במשנה תני בסתמא כשר ובגמרא מפרש כלישנא בתרא דהיא הלכתא דאפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה א"צ שיאמרו בפ"כ ובפ"נ וא"צ"ל כשהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה דהשליח נאמן כשנים ונעשו כשנים ע"ז וכשנים ע"ז ודעת רבינו דהא דאסיקנא דאפי' יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר היינו דוקא שיוצא מתחת ידי שניהם דשניהם הביאוהו ונעשו שלוחים וכדמשמע מפרש"י דאם לא היה אלא שליח א' א"כ זה השליח שאומר בפ"כ ולא אמר ג"כ בפ"נ אין בעדותו ממש להכשיר את הגט דאע"ג דהשני שאינו

שליח

שם התוס' ואם אחד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט לחבירו להוליך לאשתו לרבא כשר דמה אם יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן וז"ל הרמב"ם בפ"ז שנים שהביאו גט בח"ל אע"פ שלא נכתב ונחתם בפניהם הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו הרי אלו נותנים לה ותהיה מגורשת שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אע"פ שאינו מקויים שהרי שלוחיו הם עדיו שאלו אמרו השנים בפנינו נתגרשה מי לא מהימני אע"פ שאין שם גט בד"א בזמן שהגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל אם אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם עכ"ל וכתב הרשב"א אבל הרמב"ם כתב בפ"ז שנים שהביאו את הגט אין צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובלבד שיהא הגט יוצא מתחת ידי שניהם וכ"כ הרב בעל ההלכות ז"ל ואיפשר שאף הם ז"ל לא נתכוונו אלא להוציא שליח אחר שבא בחבורתו שאז צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אע"פ שיש כאן ב' לא קרי ליה מצויים לקיימו אבל יוצא מתחת ידי שניהם ואחד שליח ואחד מעיד שבפניו עשאהו הבעל שליח חד דינא וחד טעמא אית להו עכ"ל וכתב דבריו ה"ה ז"ל ומיהו הרמ"ה חולק בדין זה וב"ה להצריכו נמי שימסר לו בפני עדי השליחות עצמם וכמ"ש רבינו בסמוך וכתב רבינו ירוחם בח"ג דהא דשנים שהביאו גט ממ"ה אינן צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם דוקא כשהם רחוקים אבל אם הם קרובים זה לזה או לבעל או לאשה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דמ"ט אמרינן שאינם צריכים לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום שאם יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני וכיון שהם קרובים ליכא האי טעמא : ומ"ש רבינו ומ"מ כשיבוא הבעל יכול לערער ולומר מזוייף הוא תמיהא לי שהרא"ש כתב שם דכיון שיש ב' עדים לא יוכל לומר לא שלחתיו ומזוייף הוא ואין לומר דס"ל לרבינו דהא דקאמר לא יוכל לומר לא שלחתיו ומזוייף הוא לא קאי אלא אהיכא שהאחד שליח והשני מעיד שבפניו עשאו שליח ולא אהיכא דשניהם שלוחים דהא כל שכן הוא ואעפ"י שמדברי הר"ן איפשר לדקדק קצת שאם בא הבעל וערער ערעורו ערעור אלא דמילתא דלא שכיחא היא שיהא מזוייף כיון ששנים מעידים עליו מ"מ דברי רבינו תמוהים למה סתם דבריו הפך דעת הרא"ש ומדברי הרמב"ם שכתבתי בסמוך נראה בהדיא שסובר כדעת הרא"ש שכתב שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה : וכתב עוד היכא ששניהם שלוחים וכו' :

(ב"ה) נראה דהכי פירוש היכא ששניהם שלוחים פשיטא ששניהם ימסרוהו דלא סגי בלא"ה דא"כ לא עשו שליחותן אבל היכא שהאחד לבדו שליח ואחד או אחרים מעידים על שליחותו דהשתא מטעם שליחות כשמסרו בפני אחרים עשה שליחותו מ"מ משום דבר ולא חצי דבר צריך למוסרו בפני עדי שליחות ומ"מ דבריו צריכים תלמוד דכשמסרו בפני עדים אחרים אמאי קרי ליה חצי דבר הרי עדי שליחות לחוד ועידי מסירה לחוד :

לפיכך שנים שמביאים גט ואחד אומר בפני נכתב וכו' כבר נתבאר בסמוך וכן אם שנים אומרים בפנינו נכתב וכו' גם זה משנה ופרש"י בריש פרק שני דגיטין (טו.) דטעמא דפסול משום דכיון דעד אחד מעיד על החתימה ולא על הכתיבה אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא להכשיר בעד אחד : ומ"ש ואם שניהם שלוחים ינתן ג"ז שם אלא מעתה רישא דקתני ב' אומרים בפ"כ ואחד אומר בפ"נ פסול טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא הגט יוצא מתחת ידי שניהם כשר א"ל אין ואע"ג דאיכא לישנא אחרינא לשון זה עיקר כדמשמע בגמרא וגם רבה בר בר חנה הכי ס"ל כדאיתא בגמרא ויוצא מתחת ידי שניהם היינו ששניהם שלוחים וכמו שנתבאר בסמוך : אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם וכו' ברפ"ב דגיטין תנן ב' אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם

פסול

דכיון דשנים מעידים על החתימה הרי מתקיים בחותמיו (נה) [ח] אבל אם אחד מהאומרים בפני נחתם הוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו (נו) :

המגרש

פסול ורבי יהודה מכשיר א' אומר בפני נכתב וב' אומרים בפנינו נחתם כשר ובגמרא אחד אומר בפני נכתב וב' אומרים בפנינו נחתם כשר א"ר אמי א"ר יוחנן לא שנו אלא שהגט יוצא מתחת ידי עדי כתיבה דנעשו כשנים על זה ושנים על זה ופרש"י דהשליח נאמן כשנים אבל מתחת ידי עדי חתימה פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובתר הכי הדר ביה ואמר דאפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ודברי רבינו צריכין ישוב שכתב אם האומר בפני נכתב הוא שליח וכו' דמשמע הא אינו שליח אלא שעדי חתימה הם שלוחים פסול כלישנא קמא ובגמרא אמרינן בהדיא דלית הלכתא אלא כלישנא בתרא ורבינו בעצמו פסק בסמוך כלישנא בתרא דשנים שהביאו גט ממ"ה אין צריכין שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם ונ"ל דה"פ דהיכא דב' שלוחים לא איצטריך השתא לרבינו לאשמועינן דכשר דכבר אשמועינן בסמוך אלא מאי דאתא לאשמועינן הוא כשאחד לבדו הוא שליח שאם הוא האומר בפני נכתב כשר שחשוב כשני עדים לגבי הכתיבה מאחר שהוא שליח ועל החתימה כבר יש ב' עדים אבל אם השליח הוא א' מהאומרים בפנינו נחתם פסול משום דלא מסהיד אכתיבה אלא עד אחד וזה נלמד מתוך הסוגיא שכתבתי בסמוך דאמרינן אפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר דאל"כ הל"ל אפי' גט יוצא מתחת יד עדי חתימה כשר ולפי זה צריך להגיה בלשון רבינו אבל אם אחד מהאומרים בפנינו נחתם הוא שליח לבדו לא ינתן עד שיהא אחר עמו וכן מצאתי בגירסא ישנה אבל ק"ל דכיון דאיכא ב' שאומרים בפנינו נחתם בכל גוונא כשר משום דמתקיים בחותמיו הוא ואפילו אינו יוצא אלא מתחת יד עד אחד מהאומרים בפנינו נחתם וגם אין מי שיעיד בפני נכתב וכבר כתבו התוספות דלא אצטריך למיתני אחד אומר בפני נכתב אלא אגב רישא דתני אחד וכי אמרינן אפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר מתחת יד א' מעדי חתימה קאמר הילכך נ"ל דגירסא דידן שהוא עיקר אבל אם אחד אומר בפני נחתם והוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו וה"פ כשאחד אומר בפני נכתב וב' אומרים בפנינו נחתם אפילו אם האומר בפני נכתב הוא לבדו שליח כשר ויתקיים בחותמיו אבל אם אחד אומר בפני נחתם ושנים אומרים בפנינו נכתב והאומר בפני נחתם הוא לבדו שליח פסול וכדתנן ב' אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ואוקימנא בגמ' בשאין גט יוצא מתחת ידי שניהם כלומר לא מתחת יד אחד מהם ולפי זה כשכתב רבינו אבל אם אחד אומר בפני נחתם היינו בששנים אומרים בפנינו נכתב ומיהו קשה לפי זה אמאי נקט ברישא אם האומר בפני נכתב הוא שליח דטפי רבותא הויא כי מכשרינן כשהאומר בפני נחתם הוא השליח כדמשמע בגמרא אחר זמן רב שכתבתי זה באו לידי קונדריסים ה"ה כמה"ר יעקב חביב והר"ר לוי בנו ז"ל וכתוב שם על לשון זה שהנוסחא האמיתית ומסכמת עם מ"ש ברמזים היא אבל אם אחד מהאומרים בפנינו נחתם הוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו וכתב על זה ודבריו תמוהין איך אמר כן והלא כיון ששנים אומרים בפנינו נחתם כבר נתקיים הגט והלכתא כרבא דאמר טעמא לפי שאין עדים מצויים לקיימו הא אם מצויים אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם א"כ כיון ששנים אומרים בפנינו נחתם אע"פ שלא יהיה שליח רק האחד כשר שאפי' אם נחשיב דברי השליח האומר בפני נכתב כמאן דליתא מפני שלא השלים לומר בפני נכתב ובפני נחתם כתקנת חכמים אפ"ה הגט כשר כיון שנתקיים מפי ב' שראו חתימתו ועלינו לעמוד על שורש דין זה בפסקי הרי"ף והרא"ש ז"ל ולראות מאין למד דין זה וימצא כתוב שם על משנתינו שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ב' אומרים בפנינו נחתם וא' אומר בפני נכתב כשר רב אשכחיה לרב אמי דיתיב וקאמר אמר רבי יוחנן אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם וכן הלכתא ע"כ ולא חשו ללישנא קמא דאמרינן בגמרא א"ר אמי אר"י ל"ש אלא שהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה דנעשו כשנים על זה וכשנים על זה אבל מתחת ידי עדי חתימה פסול · פירש"י עד כתיבה דהשליח נאמן כב' פסול ואע"פ ששניהם הביאוהו ע"כ ואתמר בגמרא על זה המאמר לרבי יוחנן אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה צריכין שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם והלשון הזה נדחה בגמרא מפי ר' אמי עצמו שהשיב לרבי אסי על מה שא"ל והא זמנין לא אמרת לן הכי א"ל יתד היא שלא תמוט ופרש"י ולשון אחרון אמת ע"כ לא כתבוה הרי"ף והרא"ש ואע"ג דלענין דינא אין אנו צריכין ללישנא קמא עכ"ז אנו צריכין אליו להבנת לישנא בתרא דהלכתא כותיה וכיון שרש"י כתב בפירוש לישנא קמא פסול ואע"פ ששניהם הביאוהו מינה משתמע דבלישנא בתרא דאמר אלמא קסבר ב' שהביאו גט אין צריכים שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם הוא בתנאי ששניהם יהיו שלוחים וכן יתקיים זה ממ"ש רש"י בתחלת הסוגיא על רישא דמתני' ב' אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם וכו' ב' שהביאו גט אין צ"ל וכו' דטעמא משום דאין עדים מצויים לקיימו והרי עדים מצויים לקיימו ואי קשיא כיון דסוף סוף ב' הם מ"ל שניהם שלוחים מ"ל אחד מהם הרי עדים מצויים לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק באלה דלא מוכחא מילתא ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים הביאוהו מילתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אחמור בה רבנן עכ"ל רש"י ולפי זאת השטה לכ"ע צדקו דברי רבינו יעקב באומרו ואם אחד מהאומרים בפני נחתם הוא לבדו שליח פסול עד שיהא שליח אחר עמו אך אמנם כאשר נעמוד על כוונת הרי"ף והרא"ש יראה שאין זה מספיק שהרי שניהם כתבו בתחלה הסוגיא בפ"ק וסוגיין כרבא דהיכא דאיכא עדים דמקיימו ליה לא מצריך למימר בפני נכתב ובפני נחתם ע"כ וימשך מזה בהכרח כי ב' אומרים בפנינו נחתם אין צריכין להיות שלוחים כי די בזה לקיים הגט ולפי זה עדיין הקושיא במקומה כנגד רבינו יעקב וא"ת והלא מן ההכרח אנו לומר כדברי רבינו יעקב כפי הסוגיא שכתבתי לעיל על סיפא דמתני' ב' אומרים בפנינו נחתם וכו' ועלה קאמר אלמא קסבר ב' שהביאו גט אין צ"ל וכו' הנה הר"ן תיקן זה בפירושו לזאת הסוגיא וז"ל אפי' גט יוצא מתחת ידי עידי חתימה כלומר אפי' מתחת יד אחד מהם ואע"ג דמ"ד בפ"כ כיון שאינו שליח כמאן דליתיה דמי שהרי נתקיים הגט ע"פ שנים ולרבא בהכי סגי וקא דייק דכיון דלקיום הגט סגי ש"מ נמי דשנים שהביאו גט אינם צריכים לומר בפ"כ ובפ"נ שכיון שהם מעידים שהבעל מסרו להם תו ליכא למיחש לזיוף ומהני כעידי קיום עכ"ל והפי' הזה העתיקו מדברי הרמב"ן בחידושיו וז"ל והא דאמר ר"י אפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר ודייקי קסבר ב' שהביאו גט ממ"ה אין צריכין וכו' לאו דמתניתין בשהביאוהו ב' היא דאי הכי ברישא נמי בשנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם משכחת לה דכשר ביוצא מתחת ידי השנים אלא ביוצא מתחת יד אחד מעדי חתימה קאמר וקא דייק כיון דבקיום הגט סגי ש"מ נמי דב' שהביאו אין צריכין דבעדי קיום הוא כדפרישית בפ"ק עכ"ל הרמב"ן והפי' הזה הוא הפך דברי רבינו יעקב וראוי לכל מעיין להשתדל לתת מציאות לדבריו ולחוות דעי בזה אומר ראשונה כי קשה לי בדברי הרמב"ן מה שאמר לאו דמתני' בשהביאו שנים היא דאי הכי ברישא נמי בשנים אומרים בפנינו נכתב וכו' משכחת לה דכשר ביוצא מתחת ידי השנים כפי קוצר דעתי אין ממש בזאת הקושיא ותשובתה בצדה בשנא' ההפרש שיש בין רישא לסיפא הוא דברישא כל זמן שהשליח יחידי הגט פסול אבל בסיפא פעמים שהגט כשר אפי' בשליח יחידי והוא כשיהיה השליח האומר בפני נכתב שלא נחשבהו כאילו יש שנים עדים על הכתיבה דשליח מהימן כבי תרי נשארו שנים מעידין על קיום הגט שאומרים בפ"נ והגט כשר מטעם שכבר נתקיים הגט בחותמיו והאמת יורה דרכו כי זאת היא כוונת המשנה בכלל · הניח יסוד ראשון ואמר ר"ל שהמביא הוא יחידי ועל זה היסוד יבואו כמה חלוקות אמר בפני נכתב ולא נחתם או נחתם ולא נכתב וכו' או בפני נכתב חציו וכן אחד אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם ואפי' שנים אומרים בפנינו נכתב אם אחד אומר בפני נחתם הגט פסול בין שיהיה השליח האומר בפני נכתב בין שיהא האומר בפני נחתם כיון שלא אמר כתקנת חכמים בפ"כ ובפ"נ הרי הגט פסול אבל בשנים אומרים בפנינו נחתם ואחד אומר בפ"כ אם זה האומר בפ"כ הוא לבדו שליח הגט כשר שהרי יש ב' עדים מקיימי הגט באמרם בפנינו נחתם ואע"פ שהדברים האלה לא יועילו מטעם שהשנים אנשים הללו אומרים כתיקון חכמים אעפ"י כן יועילו מטעם קיום כי כל גט שנתקיים בחותמיו אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם עכ"ל · כתב הרשב"א כתבת כיון דקיימא לן דעדי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה אם נתקיים עד אחד מהם בשנים עדים והב' לא נתקיים אלא בעד אחד על פה הנאמר שנצרף חתימת העד שנתקיים לעד שמעיד על פה שהרי הוא כאילו מעיד עליו שהרי יודע שאם לא חתם בפניו שלא היה הוא חותם וכענין שאמרו (גיטין י:) בכותי דאי לא כותי כשר הוא לא הוי מחתים ליה קמיה :

תשובה אין הנדון דומה לראיה דהתם אינו אלא לדעת שהוא כשר ומדוקדק ובקי במה שכתוב ושהחזיקו בו הכותים ואליבא דר"א ומש"ה

מכשירין

שליח אומר ג"כ בפ"כ וכך אמר בפני ב"ד מ"מ כיון דבשעה שהשליח מוסר הגט ליד האשה אינו אומר לה אלא בפ"כ אתא לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א דלא מוכחא מילתא בשעת מסירה דאיכא עוד אחד דמעיד בפ"כ וכמו שפרש"י הבאתיו בסמוך דהיכא דליכא אלא א' שאומר בפ"כ דאעפ"י שגם השני יודע לקיים כיון שאין שם אלא אחד החמירו חכמים דאתא לאחלופי וכו' ה"נ הכא דאעפ"י דגם השני אומר בפ"כ כיון שאין שם אלא שליח אחד שמוסר לאשה ואומר בפ"כ אתא לאחלופי וכו' וא"כ בע"כ הא דאסיקנא דאפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אינו אלא היכא ששניהם שלוחים והיינו דקא דייק תלמודא וקאמר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריך שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם ודלא כפירוש הרמב"ן והר"ן שהובאו בבית יוסף ע"ש מהר"י ומהר"ל חביב ומה שהקשו הם ז"ל דכיון דשניהם אומרים בפנינו נחתם כבר נתקיים הגט ואף על פי שלא יהיה אלא שליח אחד כשר כיון שנתקיים מפי שנים שראו חתימתו וכך הקשה ב"י והאריכו ע"ז ולא העלו ארוכה ליישב זה · ולפע"ד דרבינו מיישב זה בסברא ישרה ואמתית והוא דאע"ג דסוגיא דפ"ק (סוף דף ד' ודף ה') כרבא דהיכא דאיכא עדים דמקיימי ליה לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם היינו דווקא דהשליח אינו אחד מעדי הקיום אלא מוסר גט לאשה וא"ל ה"ז גיטך שלח ליך בעליך וכו' ואינו אומר כלל בפני נכתב ובפני נחתם דהשתא לא אתא לאחלופי וכו' שהרי אין הגט מתקיים אלא על ידי עדי קיום שהם שנים אבל היכא דהשליח הוא אחד מעדי קיום ואומר בפני נחתם איכא למטעי ולומר דמקיימין בעד אחד דאין מבחין ובודק דאיכא עוד אחד דמכיר חתימות העדים דלא מוכחא מילתא ואתא לאחלופי וכו' כדפי' והשתא ניחא הא דכתב רבינו אבל אם אחד מהאומרים בפני נחתם הוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא שליח אחר עמו דכיון דהוא לבדו שליח ואומר לאשה בשעה שמוסר גט לידה בפ"כ אתא לאחלופי וכו' ואף ע"ג דאיכא עוד אחד שיודע לקיים החתימות לא מוכחא מילתא ופסול עד שיהא שליח אחר עמו דבשני שלוחים ליכא חששא דאחלופי וכו' :

המגרש

קמג המגרש על תנאי וכו' כדפירש בה' קידושין ע"ש בסימן ל"ח: ולכשיתקיים התנאי מתקיים הגט למפרע וכו' משנה פרק מי שאחזו (דף ע"ד) כרב הונא דלא כרב יהודה דמפרש דאם נתקרע הגט או אבד צריכה גט שני דלא חל הגט אלא לכשתתן וכבר אזיל ליה גיטא:

ומ"ש ומכל מקום לאחר לא תנשא עד שתתן ברייתא שם: ואם נישאת כתב הרמ"ה שיוציא וכו' נראה דאין פי' שיוציא אותה בגט אלא אמרינן ליה שיפרוש ממנה ושלא יבא עליה עוד עד שיתקיים התנאי ותעמוד בבית בעלה אם תקיים וז"ש ואם קיימה התנאי יקיים ולא אמר יחזור וישאנה אלא יקיים משמע דיקיים אותה בביתו שלא גירשה מתחלה ועיין במ"ש לקמן סכ"ב: והרמב"ם כ' שיכולה לינשא מיד וכו' כ"כ רפ"ח ומה שהשיג עליו רבינו מדתניא בהדיא בברייתא דלא תנשא הוא לפי שהיה מפרש דברי הרמב"ם דמדבר בכל תנאי אף באומר על מנת שתתני לי מאתים זוז אבל יש ליישב דמדכתב הרמב"ם סתם דלא מדבר אלא בתנאי שבידה לקיימו באין ספק כגון על מנת שלא תנשאי לפלוני בסמוך סי"ו שאי אפשר לה לינשא לו אלא מדעתה הלכך מותרת לינשא מיד וכתב הרב ואין חוששין שמא לא יתקיים הואיל והיה התנאי במעכשיו או בעל מנת פי' דכיון דמגורשת למפרע הוא ואינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על תנאו משהגיע גט לידה ועל כן היא נשאת מיד דבטוחה היא שיתקיים התנאי בפועל כיון שבידה לקיים אין כאן איסור כלל ולכתחלה נמי שרי אבל בעל מנת שתתני לי ר' זוז לאחר שלשים יום דאין בידה לקיים פן תפסיד כל אשר לה וכמ"ש התוספות בשם ה"ר אלחנן ריש פרק המגרש בד"ה שר"א מתיר וכ"כ רבינו סי"ט והרשב"א בפרק המגרש (דף פ"א) כתב ט"א דבעל מנת שתתני לי ר' זוז לאו בידה היא דנתינה בע"כ לא שמה נתינה ואפילו התנה כפי' שתתן לו ואפי' בע"כ דילמא אזיל לעלמא ולא מצי יהיב ליה ועוד האריך מודה בזה הרב רבינו משה בר מיימוני שלא תנשא לכתחלה: ומ"ש רבינו בדברי הרמב"ם ולא חיישינן שמא לא תתן לא נמצא לשון זה בדבריו אלא דרבינו הבין כך דכיון שכתב בסתם אלמא דאף בתנאי דעל מנת שתתן לי ר' זוז קאמר דתינשא לכתחלה וק"ל:

ואם לא נתנה לו בחייו וכולי ברייתא שם פליגי בה ת"ק ורשב"ג והלכה כת"ק דעל מנת שתתן לי משמע לי ולא ליורשי וכיון שלא נתנה לו בחייו אינו גט

המגרש על תנאי ה"ז כשאר כל מעשה שנעשה על תנאי שאין המעשה מתקיים אא"כ יתקיים התנאי ואם לא יתקיים התנאי אין כאן גט כלל ואפי' אם הוא כהן (א) מותרת לו ובלבד שיהא כהלכתו (ב) שיהא כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר (א) ושיוכל להתקיים המעשה על ידי שליח ושיהיה בדבר שתוכל לעשותו כדפירש (ב) בהלכות קדושין אבל אם לא נעשה כהלכתו התנאי בטל והגירושין קיימין ולכשיתקיים התנאי מתקיים הגט למפרע משעת נתינה לפיכך מת הבעל או נשרף הגט או נאבד קודם קיום התנאי הוי גט בד"א שאומר מעכשיו או ע"מ דהוי כמעכשיו כיצד אמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז לאחר ל' יום חל הגט מיד ולכשתתן לו תהיה מגורשת למפרע אפילו אם נשרף הגט ומ"מ לאחר (ג) לא תנשא עד שתתן ואם נישאת כתב הרמ"ה שיוציא עד שיתקיים התנאי (ד) ואם קיימה התנאי יקיים והרמב"ם כתב שיכולה לינשא מיד ולא חיישינן שמא לא תתן כיון שהיה התנאי במעכשיו או בעל מנת (ה) ולא נהירא דבהדיא קתני בברייתא על זה ולאחר לא תנשא עד שתתן (ו) ואם לא נתנה לו בחייו שוב לא תוכל לקיים התנאי (ז) אפי' אם תתן ליורשיו דע"מ שתתן לי משמע לי ולא ליורשי וכיון שלא תוכל לקיים התנאי (ח) בטל הגירושין וחולצת או

מכשירין ליה אפי' בעד אחד ישראל שהחתימו בענין אבל בקיום חתימה לא מתכשר אלא בקיום על פה שמעידין בפי' על חתימתו או בשנתקיימה חתימתו מתוך כתיבת שטרות אחרים עכ"ל:

כתב הריב"ש בתשובה סי' שי"ח מה שאתה חושב דכל שיש עדים בשליחות ה"ל כאתיוה בי תרי אינו מוסכם מן הכל שהרי מבואר בפ"ב דגיטין דמסקנא ששנים שהביאו גט ממ"ה שאין צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם וזהו כשהגט יוצא מתחת ידי שניהם וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם ורש"י פי' ששניהם אדוקים בו ושניהם שלוחים בהבאתו ואע"פ שבודאי שאדוקי' בו לאו דוקא אלא ששניהם אומרי' שהבעל עשאם שלוחים ונתנו האחד במעמד שניהם אבל מ"מ צריך לפי פירושו ששניהם יהיו שלוחים ויש קצת הוכחה לדבריו וכו' ואיפשר שטעמו שכל שהם עצמם שלוחי הגט מסתמא חתמו העדים בפניהם או ידעו בחתימתן אבל עדי השליחות אין להחזיק הגט בעדים מצויים לקיימו מחתמם ואף אם נאמר לדעתו שאם באו עדי השליחות או א' מהם עם השליח מהני דחשבינן לי' מצויים לקיימו דמסתמא גם עדי השליחות מכירים חתימתם של עדי הגט וכן לרבה נמי הוי מילתא דלא שכיחא חד דמייתי גיטא ויבואו עמו עדי שליחותו או אחד מהם מ"מ בנידון זה שעדי השליחות נשארו במקום הבעל אין כאן במקום האשה מצויין לקיימו וגם למה שכתבו הרשב"א והתוס' דאפי' באחד שליח ואחד שמצטרף עם השליח להעיד על השליחות לרבא דקי"ל כוותיה ואינו צריך לומר בפ"נ ובפ"נ דהוי כאתיוה בי תרי דכיון שיש שני עדים שהוא שליח גט זה לגרשה שוב אין הבעל יכול לערער ולומר מזויף הוא מ"מ אפשר דהיינו דוקא כשהעד המצטרף עם השליח הוא בכאן עתה עם השליח ומכיר הגט בטביעות עינא או בסימן מובהק ומעיד שבעל גט זה נעשה שליח ואז הוי כאילו נתקיים גט זה בחותמיו כיון שמיד הבעל בא לו וכן נזכר תמיד בלשונם גט זה אבל בנדון זה אע"פ שיש שטר שליחות ביד השליח שהבעל מינה אותו שליח ומסר בידו גט כשר ועידיו פלוני ופלוני מ"מ אין זה קיום על זה הגט שלפנינו ואף אם עידיו הם אותם הנזכרים בשליחות שהרי אפשר שאותו גט נאבד או נשרף וזה מזוייף הוא ואע"פ שאין חוששין לזה מ"מ אין גט זה מקויים לא בקיום הגט ולא בתקנת חכמים והרמ"ה שהוא מבעלי סברא זו דכל שיש עדים על השליחות הוי כאתיוה בי תרי אמנם הוסיף להחמיר והצריך שיהו עדי השליחות עצמם עדי מסירת הגט מיד השליח ליד האשה ואז הוי כאילו אמרו בפנינו גרסה כיון שהם מעידין על מסירת הגט מיד הבעל ליד השליח ומיד השליח ליד האשה אבל אם עדי מסירת הגט ליד האשה אינם עדי השליחות לא מהני סהדותייהו וצריך שיאמר השליח בפני נכתב ובפ"נ משום דכל כת וכת מעידה על חצי דבר ולא דמי לשליחות קבלה דלא בעינן שיהו עדי השליחות הם עדי מסירת הגט כדתנן בפ' התקבל ולא חשבינן ליה חצי דבר דהתם כיון שהיא עשתה יד השליח כידה וכו' ואחרי ראותי את כל אלה הצרכתי לומר בפ"נ ובפ"נ · ועוד אחרת היתה ולא ראיתי לסמוך עליה והוא שהיה אפשר לקיים הגט בחותמיו מתוך שטר השליחות שהיה מקויים ועידיו היו העדים עצמם החתומים על הגט אלא שחששתי לסברת הרמ"ה בפ"ב דכתובות (כא:) דאפי' הוחזק בב"ד דוקא בשקרא עליו ערער דאז דקדקו בקיומו אבל לא קרא עליו ערער לא וכן נראה דעת הרמב"ם וכ"ש ששניהן יוצאין מתחת ידי השליח:

קמג המגרש על תנאי הרי זה כשאר כל מעשה שנעשה על תנאי וכו' זה כדעת הרמב"ם בפ"ו מהלכות אישות ובפ"ח מה' גירושין שפסק כר"מ דאמר בקדושין פרק האומר (סא:) כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי וכן דעת הרא"ש בפרק מי שאחזו גבי הא דאתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי יהא גט וכו' והאריך בזה בתשובה כלל מ"ו סי' ג' אבל הר"ן כתב בקדושין פרק האומר שלדעת הרי"ף בתשובה לא קי"ל כר"מ ומיהו בגיטין וקדושין חיישינן להו לחומרא וגם ה"ה כתב בפ"ו מהלכות אישות שדעת הרי"ף וקצת מן האחרונים דמדינא לא בעינן תנאי כפול אלא דלהחמיר חיישינן ליה בגיטין וקדושין והיכא דלא כפל התנאי ולא נתקיים חוששין לה ואין מחזיקין אותה לא במגורשת ולא במקודשת ולא באינה מגורשת ולא באינה מקודשת והולכין בה להחמיר מדברי חכמים וכן נראה שהוא דעת הרמב"ן והרשב"א: עוד דקדק הרמב"ן אי בעינן בדיני ממונות הן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ושיהיה בדבר שאיפשר לקיימו והעלה ז"ל דלא בעינן הן קודם ללאו אלא הרי הוא כדין הכפל בין בממון בין בגיטין וקדושין ועל הדרך הנזכר למעלה אבל תנאי קודם למעשה ודאי בעינן בכל דוכתא שהרי משנה סתומה היא בפרק הפועלים (צד·) גבי הלכתא פסיקתא ושיהיה דבר שאפשר לקיימו בדוק מוסכם מן הפוסקים בכל דבר ודעת רבינו שהלכה כר"מ גם בתנאי כפול ובהן קודם ללאו וזה דעת הגאונים הראשונים ולזה הסכים בעל העיטור ע"כ ורבינו כתב דיני התנאי בסי' ל"ח וגם כתבתי עליו

'ב"ה ומ"ש רבינו ואם לא יתקיים התנאי אין כאן גט כלל ואפי' אם הוא כהן מותרת לו משנה בפרק הזורק (פא·) וכב"ה

ובאומר מעכשיו או ע"מ דהוי כמעכשיו דעת הרמב"ם בפ"ו מה"א שאין צריך תנאי כפול ולא להקדים התנאי למעשה אלא אע"פ שהקדים המעשה תנאו קיים אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו וכ"כ הרי"ף בפרק מי שאחזו גבי הא דת"ר ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שני שנים וכו' ז"ל ואע"ג דבעינן תנאי כפול ה"מ כאם תשמשי אם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו בני גד ובני ראובן ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דש"מ אבל בע"מ לא וקי"ל דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי · וכתב כן הרא"ש בשם רבינו האי והראב"ד ז"ל בפרק הנזכר אבל הוא ז"ל חולק על סברא זו והעלה שלדעת ר"ת גם במעכשיו בעינן כל תנאי התנאי וכן הסכימו חכמי ארצות ושכן עמא דבר וכ"כ גם בתשובה כלל מ"ו סי"ג וכן דעת התוס' בפרק מי שאחזו (עה·) גבי הא דת"ר ה"ז גיטך והכייר שלי וכו' ואמרינן עלה לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי וכתב עוד הרא"ש בכלל פ"א ג"כ אע"פ שפסק הרי"ף דלא בעינן תנאי כפול בע"מ משום דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי הרי נחלקו עליו ר"ת ור"י וראיותיהם נכוחות למבין וכתב רבינו תשובה זו בטור ח"מ סי' רמ"א וגם הר"ן בפ' הנזכר כתב שאין שטת הרי"ף והרמב"ם מחוורת והאריך בדבר ה"ה כתב על דברי הרמב"ם זה דעת כל הגאונים והכריחם לזה לשון המשניות שהם בעל מנת שהוא כמעכשיו ולא הזכירו כפילת התנאי ובעלי התוס' חלוקים בזה והרמב"ן והרשב"א הניחו הדבר בצ"ע וקבלת הגאונים תכריע עכ"ל: **ולכשיתקיים** התנאי מתקיים הגט למפרע לפיכך מת הבעל וכו' בד"א שאומר מעכשיו או ע"מ דהוי כמעכשיו וכו' בפרק מי שאחזו (עד·) תנן ה"ז גיטך על מנת שתתני לי ר' זוז ה"ז מגורשת ותתן ובגמרא מאי ותתן רב הונא אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו א"ב שנתקרע הגט או שאבד רב הונא אמר והיא תתן אינה צריכה ממנו גט שני רב יהודה אמר לכשתתן צריכה ממנו גט שני ופרש"י שנתקרע הגט קודם מתן מעות והיא תתן תנאי בעלמא הוא וכי מקיימא ליה איגלאי מילתא דמשעת נתינה גיטא הוי דכל ע"מ מעכשיו הוא וכן מתבאר שם בסוגיא דלא א"ר הונא אלא באומר ע"מ דהוי כאומר מעכשיו וכתבו הרי"ף והרא"ש דהלכה כרב הונא וכ"פ הרמב"ם בפ"ח מהלכות גירושין · והרמב"ם כתב שיכולה לינשא מיד וכו' כ"כ בפ"ח מהלכות גירושין ככר הליץ בעדו שם ה"ה וגם כתב סברות אחרות בדין זה והר"ן ג"כ האריך בדין זה בפרק מי שאחזו (דף תקכ"ז ע"א) ההא דאמר רב הונא והיא תתן ות"ר הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז וכו' ולאחר לא תנשא עד שתתן ובסוף דבריו העלה והמחוור שבדברים אלו דבתנאי שבידה והוא כשב ואל תעשה לא חיישינן שמא תעבור עליו אבל אם הוא בקום עשה חוששין שמא לא תקיימנו וכל תנאי שהוא תלוי באחרים בין שיש בו קום עשה בין שהוא שב ואל תעשה חוששין שמא לא יתקיים וכן כתב הר"ש בר צמח בתשובה: 'ב"ה ועיין במ"ש רבינו לקמן בסימן זה גבי ע"מ שלא תבעלי לפלוני: ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה שאם נשאת יוציא לא יוציא בגט קאמר דאם כן הא אחר כך אמר אם קיימה יקיים לא הוה ליה למימר אלא ואם קיימה התנאי יחזור הלכך על כרחין לפרש דמאי יוציא דקאמר יפריש וזו היא הנכונה והמדוייקת שבסברות: **ואם** לא נתנה לו בחייו שוב לא תוכל לקיים התנאי וכולי ברייתא בפרק מי שאחזו גמרא ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז וכו' פלוגתא דת"ק ורשב"ג ופסק הרמב"ם בפ"ח כת"ק דאמר לי ולא ליורשי משמע שכך כתב א"ל ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז ולא קבע זמן ומת קודם שתתן אינה יכולה ליתן ליורשיו ורבינו שכתב דלהרמב"ם

דרכי משה

קמ"ג (א) והמרדכי פרק מי שאחזו הביא תשובת הגאונים בזה ע"ש : (ב) כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ה סימן ח' דכל המתנה בתחילת המעשה ובשעת גמר המעשה לא הזכיר תנאי

פרישה

סי' קמג (א) **ושיוכל** להתקיים על ידי שליח ע"ל בסי' ל"ח ובח"מ סי' רמ"א שלא כתב ע"י שליח גם לא חשב בח"מ תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר : (ב) **בהלכות** קדושין בסי' ל"ח (ושם נתבאר הכל כ"פ) : (ג) **לא** תנשא עד שתתן ומיהו בתנאי שהוא בידה והוא בשב ואל תעשה לא חיישינן שתעבור עליו ומותר לינשא מיד ר"ן : (ד) **ואם** קיימה התנאי קיים ולא קנסינן ליה שנשאת בתחלה באיסור :

(ה) **ול"נ** דבהדיא קתני בברייתא ע"ז כו' עיין בפ"מ סס"ג. בסמ"מ שכתב שהרמב"ם דמה ולא הברייתא מקמי סוגיא דהמגרש וע"ש בכ"מ שכתב ג"כ מזה וטעם הרמב"ם שתנשא מיד הואיל שבידה לקיים התנאי אמרי' אי לא הוי' יודעת בודאי שתוכל לקיים התנאי לא הוה מכנסת את עצמה בספק איסור א"א : (ו) **ואם** לא נתנה לו בחייו פי' שמת בתוך ל' : (ז) **אפי'** אם תתן ליורשיו פי' בתוך ל' : (ח) **בטל** הגירושין פי' בטל מיד בשמת וחולצת או מתייבמת

דלהרמב"ם חולצת ולא מתייבמת נראה מדבריו שהוא סובר כדעת הרמב"ם שהיא ספק מגורשת ומ"ה כתב דלא נהירא ולפי האמת גם להרמב"ם אינו גט ולא כתב (לא) תנשא לזר עד שתחלוץ אלא מפני שלא קבע לה זמן ובין נתנה ליורשים בין לא נתנה חולצת ולא מתייבמת דנתינה ליורשים אינה מועלת כלום וזה ברור בדברי הרמב"ם שם וכבר נתן ה"ה טעם לדבריו :

אבל לא אמר לה על מנת אלא הרי זה גיטך אם תתני ק"ק זוז וכו' זה דעת הרמב"ם בפ"ח וכתבו רבינו בס"ס זה ובסי' קמ"ד כתב שאם מת תוך הזמן להרמב"ם אינו גט כלל ומתייבמת ולהראב"ד הוי גט ומותרת לשוק והרמ"ה חולק על פה שלא נכתב התנאי בגט אינו גט כלל ומתיבמת ואם כתב התנאי בגט הוי ספק וחולצת ולא מתיבמת וכן דעת התוספות שחולצת עכ"ל ושם בסימן הנזכר אבאר דעותיהם בס"ד : א"ל ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ולא רצה לקבלה וכו' בפרק מי שאחזו (עד :) תנן התם בראשונה היה נטמן יום י"ב חדש וכו' אמר רבא מתקנתו של הלל נשמע ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת בע"כ אינה מגורשת איכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל נשמע ה"ז גיטך על מנת שתתני לי ק"ק זוז ונתנה לו בין מדעתו ובין בע"כ הויא נתינה וכתבו הרא"ש והר"ן שבעל העיטור כתב בשם רבינו האי דהלכה כלישנא בתרא דרבא וכתב עוד הרא"ש ז"ל והרמב"ם כתב דספק מגורשת הוי וטוב להחמיר עכ"ל והם הם דברי רבינו ואפשר שכך היו גורסים בספרי הרמב"ם אבל בנוסחאות שלנו כתוב בפ"ח ה"ז גט פסול עד שתתן מדעתו והיינו מדרבנן כמבואר בדבריו פי' דכל מקום שכתב פסול היינו מדרבנן וכן הוא גירסת ה"ה וגם הר"ן כתב בפ' מי שאחזו בשם הרמב"ם כדבר ה"ה וכתבו הם ז"ל שדעתו כדעת רבינו האי אלא שרצה להחמיר בערוה החמורה והרשב"א כתב דהויא ספק מגורשת וכתב הרשב"א נראה לי דאפי' למ"ד נתינה בע"כ שמה נתינה היינו דוקא שהנותן נפטר בנתינתו וזכה במה שבידו בקיום תנאו והיינו טעמא דגט והיינו טעמא דבית בבתי ערי חומה וזכתה האשה בגט שבידה וזכה הלה בבית בקיום תנאה וה"ה לנשבע ליתן לחבירו ונותן לו בע"כ ונפטר אבל שתהא נתינה לגבי מי שנתן להם בע"כ לא שא"א לזכות לאדם בע"כ והיינו טעמא דמתני' וה"ה והוא הטעם לאומרת תן לי מנה ואתקדש אני לך ונשבע הלה ליתן לה ונתן לה בע"כ יצא הלה ידי שבועה והיא אינה מקודשת עכ"ל והוי יודע שמורי הרב הגדול הריב"ר נר"ו כתב בתשובה דלמ"ד נתינה בע"כ הויא נתינה אפי' שלא קבל אין חשש בזה שאין החיוב אלא על הנותן ליתן וכן משמע מלשון התוספות שהקשו וז"ל מכלל דבעלמא נתינה בע"כ לא הויא נתינה וא"ת דהשתא לא מפליג בין בפניו וכו' עד וגם אם היה בפניו יעשוהו ב"ד לקבלם בע"כ עד כאן לשונו ואם איתא דלמ"ד נתינה בע"כ לא הוי נתינה עד שיקבלם מדעתו מה תירצו יעשוהו בית דין לקבלם בע"כ והרי סובר דלא שמה נתינה אם כפוהו לקבל אלא ודאי לכולי עלמא אם קבלם המקבל אפי' על ידי כפיה שמה נתינה והטעם כמו שכתבו התוספות לקמן דיש חילוק בין מתנה דעלמא לנדון שלפנינו שבמתנה צריך דעת הנותן ודעת המקבל אבל בנדון שלפנינו שאמר ע"מ שתתני לי תלה הדבר בדעת הנותן וכן נראה בפי' מלשון הרמב"ם שכתב בפ"ח מהלכות גירושין וז"ל הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז מכאן ועד שלשים יום וכו' נתנה לו בע"כ והוא אינו רוצה לקבל הרי זה גט פסול עד שתהא מדעתו הרי בפירוש שהגט הוא גט גמור מד"ת אלא שהוא פסול מד"ס שרצה להחמיר בערוה החמורה ואפי' שלא קבלם שכ"כ והוא אינו רוצה לקבל וכו' וראיתי מי שהשיג עליו וז"ל הכלל העולה מדבריו דליתא בין לישנא קמא ללישנא בתרא אלא דללישנא קמא אם לא קבל המעות בידו בפועל לא הויא נתינה ואם קבל בידו אפי' ע"כ הויא נתינה וללישנא בתרא אפי' לא קבל המעות בידו אלא כל שאמרה שקול זוזא אפי' שלא רצה לקבל בפועל הויא נתינה ודברים הללו קשה לשמעם ומה שרצה לדקדק מדברי התוס' ליתיה דמה ענין עשו ב"ד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ומחזיר הבית לבעלים לנתינה בע"כ אי הויא נתינה קבל בפועל או לא קבל בפועל דאפי' אי הוי דינא דנתינה בע"כ לא הויא נתינה קבל או לא קבל ב"ד יכול לכוף אותו לכך וכמ"ש הרשב"א כשהביא דבר זה בשם התוספות ז"ל וא"ת לרבא מפני מה היה נטמן כיון דנתינה בע"כ הויא נתינה י"ל שאם לא היה נטמן היו ב"ד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני כיון שיש עליו מן הדין לקבלם ע"כ הלכך כיון שיש עליו לקבלם מן הדין דין הוא לכוף אותו כ"ש דסוף סוף כשאמר רוצה אני נמצא שקבלן מדעתו והוי תחלתו באונס וסופו ברצון ומיהו הראיה על שאין צריך לקבל בפועל למ"ד הויא נתינה היא כתובה באותו דיבור עצמו של תוס' וז"ל וכן בזהב כי א"ל שקול זוזך לא הוי אפי' כש"ח וע"כ דמיירי בשלא רצה האחר לקבל ונשארו בידו דהיכי שייך למיהוי עלייהו כש"ח אם קבלם האחר בעל כרחו בפועל והכי נמי מוכח בתוספות דפרק הגוזל (קד' ד"ה הכי) ומהמרדכי פרק מי שאחזו עוד רצה להוכיח דבר זה מדברי הרמב"ם שכתב נתנה לו בע"כ והוא אינו רוצה לקבל ה"ז פסול עד שתתן מדעתו וכו' עד שכך כתב והוא אינו רוצה לקבל עכ"ל · ואין משם ראיה דמ"ש הרמב"ם והוא אינו רוצה לקבל לאו למימרא שהוא אינו רוצה לקבל ונשארו ביד האשה דלאו להכי נחית אלא לומר דלא הוי פסול עד שתהיה הנתינה בעל כרחו וגם הקבלה אבל אם נתנו לו המעות בעל כרחו כגון שזרקו אותם לתוך חיקו או שהכניסו אותם בידו בעל כרחו ואחר כך נתרצה דוגמת תחלתו באונס וסופו ברצון בכהאי גוונא לא הוי פסול ודייקא נמי דקאמר נתנה לו בע"כ והוא אינו רוצה לקבל ולא קאמר נתנה לו והוא אינו רוצה לקבל משמע שהיה שם בפועל ועוד דאי בשלא קיבל המעות מיירי נמצאו דבריו כסותרים זה את זה דמשמע מהכא מאומרו והוא אינו רוצה לקבל וכו' דלא הוי פסול אלא בכה"ג דלא רצה לקבל המעות ולא באו לידו אבל אם באו לידו הוי נתינה ומאומרו בחתימת דבריו עד שתתן מדעתו או עד שיקבל מדעתו כפי גירסת הספרים המוגהים מכתיבת ידו נראה להפך שאפי' קבלן בפועל לא הויא נתינה אם לא יהיה מדעתו ולפי דברי הרב המשיג הכי הל"ל נתנה לו בע"כ והוא אינו רוצה לקבל הרי זה פסול עד שיקבל בידו והוי לישנא דיקא ורווחא טפי עכ"ל החכם המשיג ואיני יורד לסוף דעתו שבתחלה כתב דדברים אלו קשה לשמעם ואח"כ דקדק מדברי התוספות שכתבו וכן בזהב כי אמר ליה שקול זוזך דלמ"ד נתינה בע"כ הוי נתינה אפי' לא קבלם נמי הוי נתינה ומ"מ נ"ל דאפשר להכריע סברת התוספות בזה ממ"ש לקמן אמתני' דקתני כלל ארשב"ג כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט הקשה ה"ר אלחנן א"כ אמאי אמר רבא לעיל דנתינה בע"כ לא הויא נתינה ולא הוי גט והא עכבה אינה מתנה והלכה כרשב"ג דמשנתינו וי"ל דהכא ודאי להרווחא בעלמא עשה כן וכיון שמת ולא איצטריך הוי כאילו נתקיים התנאי אבל התם ע"מ שתתני לי ר' זוז בדעתו שיקבלם ולבסוף כשאינו רוצה לקבלם לא נתקיים התנאי עכ"ל משמע דבשאינו מקבלם לבסוף מיירי וכמ"ש מורי נר"ו דאל"כ הכי הל"ל ולבסוף כשמקבלם ע"כ לא נתקיים התנאי:

או מתייבמת (ט) [א] והרמב"ם כ' חולצת ולא מתייבמת ולא נהירא אבל לא אמר ע"מ אלא ה"ז גיטך אם תתן לי מאתים זוז לאחר ל' יום לא חל עד שעת נתינה ואם נקרע או נאבד קודם נתינה אינה מגורשת אמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ולא רצה לקבלם נתנה לו בעל כרחו (י) כתב רב האי דהוי גט והרמב"ם כתב (יא) [ב] דהויא ספק מגורשת וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל אמר לה ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומחל לה עליהם לא הוי כאילו נתנם לו

גט כלל וחולצת או מתיבמת : **ומ"ש** והרמב"ם כתב חולצת ולא מתייבמת בפ"ח כתב כן אלא שמחלק דדוק' בדלא קבע זמן התם הוא דאין מחזיקין הגט בבטל כדי שתוכל להתייבם כיון דאי אפשר להיות מבוטל בפועל אבל בקבע זמן על מנת שתתני לי ר' זוז מכאן ועד שלשים יום ומת בתוך שלשים יום הואיל ושלמו השלשים יום ולא נתנה אינה מגורשת משמע דאינו גט כלל וחולצת או מתייבמת דהגט מבוטל בפועל הואיל ולא נתנה לו תוך שלשים שקבע לה לקיים התנאי ולא קיימו וכך פירש ה' המגיד לשם גם רבינו בסימן קמ"ד הביא דברי הרמב"ם דחולצת או מתייבמת גבי תנאי דאם לא באתי תוך שלשים יום ובסמוך סעיף ו' הביא רבינו חילוק זה שמחלק הרמב"ם בין קבע לו זמן ללא קבע לו זמן והשיג עליו ואמר ואיני מבין וכו' ותימה על דברי רבינו שכתב כאן תחלה כיצד אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ר' זוז לאחר שלשים יום וכו' דעליו קאי מה שאמר ואם לא נתנה לו בחייו וכו' ועל"ז כתב הרמב"ם חולצת ולא מתייבמת והא ליתא דבקבע לה זמן שתתן לאחר ל' ולא נתנה לזמן שקבע לה גם הרב רבינו משה בר מיימוני מודה דמבוטל הגט וחולצת או מתייבמת כדפי' וכמו שמפורש במ"ש ה"ה ועל דברי ב"י איכא לתמוה טובא שכתב לפרש דברי הרב רבינו משה בר מיימוני דבלא קבע לה זמן אינה ספק מגורשת אלא אינו גט ואפ"ה חולצת ולא מתייבמת ודברים אלו קשים כחומץ לשניים דהא ודאי בע"כ ספק מגורשת היא דאי ודאי אינו גט אמאי לא מתייבמת ותו דהלא מפורש אמר הרב רבינו משה בר מיימוני בכך דלא קבע לה זמן ולא בטל הגט וכו' ורבינו גורס בסמוך ולא בטל התנאי והיא היא ואין ספק דשגגה היא שיצאה מלפני השליט ואיכא למידק דלקמן בסימן קמ"ד הביא רבינו דברי הראב"ד דבקבע זמן ביאתה עד י"ב חדש הוי גט ומותרת לשוק משום דזמנו של שטר מוכיח עליו כאילו אמר בפירוש מעכשיו א"כ לפ"ז גם בתנאי דע"מ שתתן לי מאתים זוז דהכא להראב"ד הוי גט ולמה לא כתב כן רבינו בשמו וכן להרמ"ה דחולק לשם בין תנאי דעל פה לתנאי הכתוב בגט ודאי דה"ה הכא בתנאי דמאתים זוז יש לחלק ולמה לא כתבו כך וצ"ע: **אמר** לה ה"ז גיטך על מנת שתתני לי ר' זוז ולא רצה לקבלם ונתנה לו בע"כ כתב רב האי דהוי גט ספק כלישנא בתרא פרק מ"ש (דף עה) מיהו דוקא בפניו אבל שלא בפניו נתינה בע"כ לא הוי נתינה ולא הוי גט וכו' לד"ה הכי מוכחא סוגיא דתלמודא מיהו לחומרא בין בפניו בין שלא בפניו הוי ספק מגורשת כהרמב"ם : א"ל על מנת שתתני לי ר' זוז ומחל כו' שם וטעמא משום דלצעורא קא מיכוין והא לא ציערה אבל על מנת שתתן לי איצטליתך ומתרצה בקבלת דמים הוי גט דכיון דיהבה דמי וציערה על גוף האצטלית יכול למחול והא דנקט ואבדה לרבותא נקט הכי דאעפ"י דליתיה לאצטלות' בעיניה אצטלותא דוקא קאמר לרבנן וה"א בגמרא (דף עה) ודע דאף על פי דמדברי רבינו וכן שאר פוסקים משמע דאינו גט כלל דלצעורא מיכוין אבל מפרש"י שם בד"ה דלצעורה משמע דספק מגורשת היא וצ"ע והנוסחא בספרי רבינו כך היא אף על פי דאילו מחל לה עליה לא הוי גט כלומר אף על פי דאילו מחל לה עליה לגמרי בלא דמים לא הוי גט כיון דלא ציערה מכל מקום כשנתנה לו דמיה יכול למחול על גוף האצטלית דהא ציערה דיהבה ליה דמיה וכ"כ הרא"ש והרש"ל הקשה על דבריו דאמר דלרבנן כי מתרצה הוי גט א"כ פלוגתא דרבנן ורשב"ג באצטלית דלרבנן אצטלית דוקא קאמר ולא הוי גט בקבלת דמים איירי באינו מתרצה אם כן קשה תפשוט מדקי"ל כרבנן דנתינה בעל כרחיך לא הוי נתינה והרשב"א פי' להדיא דאפילו מתרצה בקבלת דמים לא איקיים תנאה ולא הוי גט עכ"ל ונראה לי דאין זה קושיא דאף על גב דנתינה בע"כ הוי נתינה הכא שאני דלצעורא קא מיכוין ואצטלית דוקא קאמר לה ועיין במ"ש הרשב"א בחדושיו (דף ק"ב

פרישה

מתייבמת אפילו בתוך שלשים : (ט) **והרמב"ם** כתב חולצת ולא מתייבמת פי' בתוך ל' ואע"ג שהרמב"ם נמי סבר דע"מ שתתן לי משמע לי ולא ליורשי כמ"ש הסמ"מ בפ"מ מהל"ג וכ"כ ב"י מדכתב בפרק הנזכר ורבינו מביאו בסמוך ז"ל לא קבע זמן לנתינתו ומת קודם שנתנה אינה יכולה ליתן ליורשיו כו' ואם כן אי אפשר בשום פנים שיתקיים התנאי עוד מ"מ סבר הרמב"ם הואיל שזה שלא יוכל להתקיים לא בא מחמת האשה שהרי מצדה יוכל להתקיים אם היה המקבל בעולם ואם כן הואיל שהתנאי אינו בטל בפועל אין מחזיקין הגט בבטל עד לאחר שלשים יום שאז הוא בטל בפועל שהרי לאחר שלשים יום גם היא לא תוכל לקיימו אפילו אם היה המקבל בעולם ולפי זה שכתב רבינו בשם הרמב"ם חולצת ולא מתייבמת היינו אם באה לישא בתוך שלשים דאילו לאחר שלשים אפי' מתייבמת דהא אין הגט גט כלל ועיין בסמ"מ שפירש כן בהדיא על מ"ש הרמב"ם לא קבע זמן לנתינה ומת קודם שנתנה כו' ואכתוב דבריו בסמוך ורבינו שכתב ולא נהירא רצה לומר הואיל שא"א בשום פנים שיתקיים התנאי כיון שמת ואף על גב דמצדה לא יבצר מ"מ יהיה איך שיהיה הואיל שלא יוכל להתקיים בשום צד הגט בטל ומתייבמת אפילו בתוך ל' ועיין בדרישה : (י) **כתב** רב האי דהוי גט כיון שתלה בדעתה ע"מ שתתני לי והרי נתנה : (יא) **דהויא** ספק מגורשת דאיכא תרי לישני בגמרא (כתב ב"י בנוסחאות שלנו כתוב בדברי הרמב"ם הרי זה גט פסול ופירש פסול מדרבנן ודעתו כרב האי רק רצה להחמיר מדרבנן

דרישה

סי' קמג [א] **והרמב"ם** כתב חולצת ולא מתייבמת כו' הרמב"ם לא כתב זה בשום מקום אלא ממה שכתב ורבינו מביאו בסמוך וז"ל 'מת בתוך שלשים יום כיון שהשלמו שלשים יום ולא נתנה לו אינה מגורשת משמע שבתוך שלשים יום אין הגט בטל לגמרי אע"ג שמת וחולצת ואינה מתייבמת מטעם שכתבתי בפרישה ודומה לדין שאם לא קבע זמן לנתינתה כו' שכתב בסמוך לדין זה ומה שכתב רבינו ול"נ הוי מעין קושיא שכתב בסמוך וז"ל 'ואיני 'מבין 'דבריו 'כיון 'שאינה יכולה כו' אלא שקיצר דבריו בכאן עד שכתב גוף הדין ושם ביאר דבריו וזה לשון ב"י ורבינו שכתב דלהרמב"ם חולצת ולא מתייבמת נראה מדבריו שהוא סבר בדעת הרמב"ם שהיא ספק מגורשת ומ"ה כתב דלא נהירא ולפי האמת גם להרמב"ם אינו גט כו' ע"ש אבל נראה שרבינו הבין דברי הרמב"ם כמ"ש בפרישה : [ב] **דהוי** ספק כ' הר"ן בשם הרשב"א דאפילו למ"ד נתינה בע"כ שמה נתינה היינו דוקא שהנותן נפטר בנתינתו וזכה במה שבידו בקיום תנאי

חדושי הגהות

קמג א מה שיש לתמוה ע"ז דאם להרמב"ם אינו גט למה חולצת ולא מתייבמת מבואר הוא בב"ה וע"ש שהאריך :

ז"ל

ק"כ ע"א) : **על** מנת שתתן לי ר' זוז בתוך שלשים יום וכו' משנה שם (ד' עד): כתב הר"ם כהן אפילו וכו' דעד ל' יום שלמים קאמר פי' והרי לא עברו ל' יום שלמים כיון שנתנה בסוף יום ל' דעדיין יום הוא ושפיר נתקיים התנאי כאילו נתנה תוך ל' ואף על פי כן אם אמר לה בתחלת יום ראשון לחדש כו' איכא לספוקי דאי בעי ל' יום מעת לעת נתקיים התנאי דעדיין לא עברו שלשים יום מעת לעת והוי גט ואי לא בעי שלשים יום מעת לעת אלא כדאמרי אינשי דלא קפדי בההיא ליליא דעבר לה מיומא קמא אם כן לא נתנה המעות אלא לאחר שלשים יום ולא נתקיים התנאי ואינה מגורשת וכיון דמספקא לן הלכך אם חי הוא צריכה גט שני ואם מת חולצת ולא מתייבמת :

כתב הרמב"ם מת בתוך ל' כו' תימה דלעיל בס"ג הביא קצת דברי הרמב"ם ונחלק עליו כמ"ש חולצת ולא מתייבמת אלא בטל הגט ומתייבמת וכאן הביא עוד קצת דבריו וגם כן נחלק עליו בהשגה זו ולמה עשה מזה ב' חלקים הלא הכל השגה אחת ועיין במה שכתבתי לעיל:

התנה עמה שתעשה דברים ולא פירש וכו' משנה וגמרא לשם (דף עה) וב"י הביאו ע"ש מבואר טעם מחלוקת הפוסקים וז"ל הרשב"א (דף קו ע"ד) ולענין תנאי שבממון שכיוצא בזה אם א"ל בית זה נתון לה במתנה ע"מ שתזון את בני

לו (יב) ולא הוי גט ע"מ שתתן לי (יג) איצטליתי ואבדה אפילו אם נתנה לו דמיה אינו גט אלא אם כן הוא מתרצה בקבלת הדמים [ג] אבל כי מתרצה מיהא (יד) הוי גט אע"פ דאילו מחלה עליה (טו) לא הוי גט על מנת שתתני לי מאתים זוז בתוך שלשים יום נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת לא נתנה לו תוך ל' יום אינה מגורשת (טז) כתב הר"ם כהן אפילו לא נתנו לו עד ל' יום בסופו מגורשת דעד ל' יום שיהו שלמים קאמר ואם אמר לה בתחילת יום ראשון לחדש ונתנה לו המעות בסוף ליל ראשון לחדש שני הויא ספק מגורשת דמספקא לן (יז) אי בעינן ל' יום מעת לעת או ל' יום כדאמרי אינשי דלא קפדי בהדי ליליא דעבר לה מיומא קמא וצריכה גט שני ואם מת קודם שיתן לה גט שני חולצת ולא מתיבמת כתב הרמב"ם מת בתוך ל' יום (יח) כיון ששלמו שלשים יום ולא נתנה לו אינה מגורשת לא קבע זמן לנתינתה ומת קודם שנתנה אינה יכולה ליתן ליורשיו שלא התנה עליה אלא שתתן לו (יט) [ד] ולא בטל התנאי שהרי לא קבע לו זמן לפיכך (כ) אע"פ שאבד הגט או נקרע קודם שימות הרי זו מגורשת מספק ולא תנשא לאחר עד שתחלוץ (כא) ואיני מבין דבריו כיון שאינה יכולה לקיים התנאי לעולם (כב) א"כ למה לא יתבטל הגט : התנה עמה שתעשה דברים ולא פירש כמה כגון ע"מ שתעשה לי מלאכה או שתשמשי את אבא

או

בדלא אמר ליה אלא מחולין לך לבד היא אבל אם א"ל ליהוי גיטך בלא תנאי ה"ז גט ואינו צריך ליטול ממנו בהאי אמירה לחוד סגי וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכ"כ שם ה"ה : ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה וכו' גז"ש כמי שאחזו משנה וגמרא פלוגתא דרשב"ג ורבנן ולא קי"ל כרשב"ג לפי שזה אחד מהמקומות שאין הלכה כמותו כדאמרינן (עה ·) כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה וכ"כ שם הרי"ף והרא"ש וכן פסק הרמב"ם בספ"ח וכתב הרא"ש וז"ל הילכך איצטלית דוקא בעי למיתן ליה ואי אבדה אע"ג דיהיב ליה דמי דידה לא הוי גיטא ויראה דמדעתו הוי גט ואע"ג דמחולין לך לא הוי גיטא שאני התם דלא ציערה אבל הכא דיהבה דמי וציערה על גוף הטלית יכול למחול ורבינו ירוחם בח"א כתב על דברי הרא"ש וכ"כ הרמב"ם וכ"ל שאין ענין זה לזה שדברי הרמב"ם בפ"ח כך הם ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי כלי פלוני וכו' אינו גט עד שתתן אותו כלי או אותו בגד בעצמו או עד שיבטל התנאי עכ"ל כלומר שיאמר ליהוי גיטא בלא שום תנאי וכן פי' ה"ה וכל שאומר כן אפילו במחולים לך מהני וכמ"ש שם ה"ה אבל דברי הרא"ש הם ברוצה בקיום התנאי אלא שהוא נוטל דמים תמורת האצטלית ובכי הא לא שמעינן ליה להרמב"ם דאמר : על מנת שתתני לי ר' זוז וכו' גם זה משנה בפרק מי שאחזו : כתב הרמב"ם זכרונו לברכה מת בתוך שלשים יום וכו' בפ' ח' וכמ"ש רבינו שאינו מבין דבריו כבר הלין בעדו ב שם ה"ה : **התנה** עמה שתעשה דברים ולא פירש כמה וכו' גז"ש בפרק מי שאחזו משנה (ד' עה:) הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ע"מ שתניקי את בני כמה היא מניקתו ב' שנים ופרש"י שיהיה לולד שתי שנים שכך הוא זמן הנקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו ותנן תו מת הבן או שמת האב הרי זה גט ופרש"י מת הבן · קודם הזמן או מת אב הרי זה גט דכיון דלא פירש מידי ולא איכוון אלא להרווחה כל ימים שהוא צריך ומכאן ואילך אינו צריך ותנן תו ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני ב' שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשיני שלא בהקפדה אינו גט רשב"ג אומר כזה גט כלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט ופרש"י שלא בהקפדה · היא לא הכעיסתו ואפ"ה שאין העכבה הימנה אינו גט וגמרא עד כמה היא מניקתו שתי שנים ומי בעינן כולי האי ורמינהו שמשתו יום אחד הניקתו יום א' הרי זה גט אמר רב חסדא ברייתא רשב"ג מתני' רבנן כלומר ברייתא רשב"ג דמיקל בתנאי ואמר התם גבי אצטלית תתן לו את דמיה וקאמר נמי כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט רבה אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש ופרש"י מתני' דאמר ב' שנים תניקי בסתם וברייתא במפרש יום אחד רב אשי אמר כל סתם נמי כמפרש יום אחד דמי ואוקימתא לרב אשי רישא דמתני' דקתני כמה היא מניקתו שתי שנים דה"ק יום א' מב' שנים לאפוקי לאחר ב' שנים ופרש"י יום אחד מב' שנים של תינוק לאפוקי שאם הניקתו לאחר שעברו ב' שנים של תינוק דלא דאין זו הנקה ואותבינן על רב אשי מדתנן הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב שלא בהקפדה אי אפשי בשימושך אינו גט בשלמא לרבה רישא בדלא פירש סיפא בדפירש אלא לרב אשי מ"ש רישא ומ"ש סיפא קשיא ופרש"י בשלמא לרבה · דאוקי רישא דמתניתין ב' שנים ממש ואע"ג דסתם רישא דקאמר מת הבן בתוך ב' שנים ה"ז גט בדלא פריש ב' שנים והרי הניקתו כל צרכו : סיפא דפריש · ע"כ דווקא קאמר דהא לא אצטריך לפרושי ופריך אלא לרב אשי דאמר רישא דמתני' יום אחד קאמר ע"כ מת הבן או האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הרי לא נתקיים כלום מהתנאי והתום' כתבו דאין נראה דלכ"ע מת הבן היינו שלא הניקתו כלל ונראה לר"י לפרש בשלמא לרבה וכולי וסיפא בדפריש דהואיל ופירש שתי שנים ודאי לצעורה קא מכוין ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי כיון דרישא נמי הוי כמפרש יום א' הרי נמי נתכוון לצעורה כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גט כמו בסיפא והרשב"א כתב תחלה כדעת התום' דמת הבן אפילו קודם שהתחילה להניקו הוי גט לפי שלא נתכוון זה אלא שתניק את הבן כל זמן שיצטרך להניק והא לא אצטריך וחזר ונסתפק בדבר מפני שמצא שהוא מחלוקת בירושלמי ומ"מ כתב שדעת התום' נ"ל עיקר ומיהו במפרש יום אחד גם התוספות מודים שאם לא מת ולא הניקתו ולא שמשתו כלל דאינו גט וכן כתבו בהדיא והרא"ש כתב כפי' רש"י דמת הבן או האב היינו דווקא אחר הנקה ושימוש ושכן מפרש בירושלמי וכן דעת הרמב"ם בפ"ח ודעת הרי"ף לפסוק כרב אשי אע"ג דאסיקנא בקשיא כיון דלא אסיקנא בתיובתא וכן פסק הרמב"ם בפ"ח והרא"ש כתב דראוי לפסוק כרבה לחומרא משמע דספוקי מספקא ליה וכמאי דאיכא בין רבה לרב אשי הוי ספק מגורשת ומ"ש הרא"ש דהרמב"ם פסק כרבה נ"ל דטעות סופר הוא וצריך להגיה הרמב"ן כנו"ן דאילו הרמב"ם בהדיא פסק כרב אשי וכתב הר"ן ונמצינו למדין לפי שטת רש"י שלדברי מי שפוסק כרבה מת הבן קודם שהתחילה להניק אינו גט לרב אשי ה"ז גט אבל ר"י סובר דאפילו לרבה מת קודם שהתחיל להניק ה"ז גט והכי קאמר בשלמא לרבה וכולי ונמצא לפי שטה זו דבין לרבה בין לרב אשי מת קודם שהתחילה להניקו הרי זה גט והרמב"ם פסק בפ"ח מהלכות גירושין כרב אשי אלא שכתב מת האב או הבן קודם שתניק או תשמש אינו גט והוא מן התימה דמשמע דלרב אשי אע"פ שלא התחילה להניקו כלל כיון שמת הרי זה גט על הדרך שפירשנו ונראה שהוא ז"ל היה מפרש כך בין לרבה בין לרב אשי בעינן שיתקיים התנאי בהנקה ומ"ה בשלמא לרבה רישא כיון דלא פריש והתחילה להניקו הרי נתקיים וסיפא דפריש כיון שמתו האב והבן בתוך הזמן לא נתקיים אלא לרב אשי ע"כ רישא בהניקתו יום אחד עסקינן דאי לא הניקתו כלל אפילו ברישא לא הוי גט שהרי לא נתקיים וכיון שכן מ"ש רישא ומ"ש סיפא כלומר כיון דברישא לא הוי גט אלא כשנתקיים בסיפא נמי אילו נתקיים הוי גט ואמאי תנא ברישא הרי זה גט ובסיפא אינו גט דכאן וכאן נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים אינו גט רב אשי אמר לך אה"נ וכי תנן מת הבן או מת האב הרי זה גט אתא לאשמועינן דסתם כמפרש יום אחד דמי והכי קאמר כל שהתחילה להניקו מת הרי זה גט וה"ה נמי לא מת אלא דתנא הכי אגב סיפא ונמצא לפי שטה זו בין לרבה בין לרב אשי כל שלא התחילה להניקו ומת אינו גט עכ"ל · וכדברי הר"ן פירש גם ה"ה דברי הרמב"ם · וכתב עוד הר"ן ומ"מ לדברי כולם יום א' לאו דוקא אלא אפילו שעה אחת ותוכל ללמוד זה ממה שפרש"י כמאי דפרכינן אלא לרב אשי מ"ש רישא ומאי שנא סיפא דאיום א' לא הוה פריך לפי שיטתו וכן נראה מדברי הרשב"א ואפילו לדעת הרמ"ה שהזכיר רבינו שצריך שתניק ותשמש יום א' כליל שבת ויומו התם שאני שפירש יום א' ובפלוגתא דת"ק ורשב"ג בעכבה שאינה הימנה פסק הרי"ף דאין הלכה כרשב"ג וכ"ד הרמב"ם בפ"ח והרא"ש כתב שר"ת ור"י פוסקים כמ"ש כרשב"ג וכתב הרשב"א דמשמע ליה דע"כ לא אמרו רבנן דאינו גט אלא כשאומר על מנת שתשמשי את אבא ב' שנים וכדקתני סיפא הא באומר ע"מ שתשמשי את אבא סתם ולא קבע לה זמן דומיא דרישא אם אמר אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה מגורשת דמשום הרווחה הוא והא לא אצטריך מדלא התנה עליה זמן ידוע ויש לבעל דין לחלוק ובתוספתא שנויה במחלוקת וצ"ע

דרישה

תנאי דומיא דגט אשה דזכתה האשה במה שבידה אבל שתהא נתינה לגבי מי שנותן להם בע"כ לא שא"א לזכות לאדם בע"כ ע"ש עוד כ"פ) : [ג] **אבל** כי מתרצה מיהא הוי גט וז"ל מ"ו זה תוכן דברי הרא"ש ולא יראה כן מתוך דברי התלמוד דאם כן פלוגתא דרשב"ג ורבנן באצטלית איירי בקבלה דמים בע"כ אם כן תפשוט דנתינה בע"כ הוי נתינה והרשב"א פירש להדיא דאפי' מתרצה בקבלת דמים אפילו הכי לא איקיים תנאה ולא הוי גט ע"ש : [ד] **ולא** בטל הגט הרי כו' עפ"ר וק"ק מהא דכתב רבינו בסמוך בשם הרמב"ם והרי"ף דפסקו כחכמים בפירוש ע"מ שתשמש את אבא או תניק את בני שני שנים ומת בתוך הזמן שאין העכבה מצדה אפי' הכי סבירא להו לחכמים דאינו גט דמשמע דאפי' מתייבמת אף א"ת דשם איירי בשכבר עברו ב' שנים מ"מ קשה הא לא קבע זמן לשמוש האב ודומה ללא קבע זמן ומת דסבירא ליה להרמב"ם דלעולם הוא ספק

פרישה

מדרבנן בערוה החמורה ועפ"ר כ"פ) : (יב) **ולא** הוי גט שהרי בשעת נתינה על מנת לצעורה אכוין והא לא צערה וכתב הרשב"א דהני מילי בדלא א"ל אלא הרי הן מחולין לך לבד אבל א"ל להוי גיטך בלא תנאי הרי זה גט ואין צריך ליטלו ממנו דבהאי אמירה לחוד סגי עד כאן : (יג) **אצטליתי** פירוש מלבוש : (יד) **הוי** גט עיין בדרישה : (טו) **לא** הוי גט דשאני התם דהרי לא צערה כמו שכתבתי לעיל אבל הכא כשנתנה לו דמים הרי צערה : (טז) **כתב** הר"ם הכהן כצ"ל : (בסוף ליל ראשון לחודש השני אע"ג דזהו גם כן סוף שלשים מעת לעת אינה אלא ספק מגורשת כ"פ) : (יז) **אי** בעי' שלשים יום מעת לעת דלפי זה לומר והרי עדיין הוא בתוך שלשים : (דעבר לה מיומא קמא רצה לומר דלא היתה כוונתו אלא עד סוף החודש הוא קודם שיתחיל חודש השני כ"פ) : (יח) **כיון** ששלמו לה שלשים יום ולא נתנה לו אינה מגורשת פי' אינה מגורשת כלל והוי גט בטל וחולצת · או מתייבמת והא דקאמר ומת בתוך ל' הא בלא מת נמי דינא הכי הא קמ"ל דדוקא לאחר ל' אינה מגורשת כלל והוי גט בטל הא בתוך שלשים אע"פ שמת ואי אפשר לתנאי להתקיים מכל מקום לא הוי גט בטל וחולצת ולא מתייבמת כמו שכתב רבינו לעיל בסמוך בשם הרמב"ם או שנקט מת לרבותא דאע"ג דבתוך שלשים לא הוי גט בטל מטעם שכתבתי מכל מקום לאחר שלשים הוי גט בטל : (יט) **ולא** בטל הגט שהרי לא כו' כן צריך להיות וכן הוא במיימוני פ"ח והטעם כתב המ"מ וז"ל אע"פ שאי אפשר שיתקיים התנאי בשום פנים כיון שמת הבעל אין מחזיקין הגט בבטל כדי שתוכל להתייבם עד שיהיה התנאי מבוטל בפועל ואי אפשר להיותו מבוטל בפועל כיון שלא קבע לו זמן לפיכך חולצת ולא מתייבמת וזה דקדוק נפלא מורה על שכל רבינו עכ"ל ורצה לומר בין נתנה ליורשיו או לא נתנה כלל אפילו הכי לא תנשא בלא חליצה ואסורה ליבם דאע"ג דלא נתנה והגירושין היה על תנאי שתתן והרי היא עומדת ואינה רוצה ליתן וגם אינה יכולה ליתן לו כיון שכבר מת מכל מקום כיון שהתנאי דנתינה לא בטל מלידה בפועל כיון דלא קבע זמן לנתינה והכתה לקיים התנאי אם היה קיים שם גירושין עליה ואסורה לייבם וזה הטעם נמי שייך שאם קבע זמן לנתינתה שבתוך הזמן אין הגט בטל לגמרי כמ"ש לעיל ועפ"ר : (כ) **אע"פ** שאבד הגט כו' קודם שימות כו' פי' וכ"ת הואיל שנאבד או נקרע בחייו לא יחול כלל אפ"ה ה"ז ספק מגורשת : (כא) **ואיני** מבין דבריו כיון שאינה יכולה לקיים כו' וה"ה שקושיא זו קשה גם כן אמ"ש כיון ששלמו שלשים יום ולא נתנה לו אינה מגורשת דמשמע הא בתוך שלשים לא הוי גט בטל לגמרי אלא שניחא ליה לקשות אגוף הדין ולא אדיוק : (כב) **אם** כן למה לא יתבטל הגט פירוש ותנשא לכהן או להוי מותרת להתייבם ולמה

כתב

חדושי הגהות

ב ז"ל ה"ה שם על דברי הרמב"ם ויגעתי לבקש מאין לו זה ומצאתי סברת רבינו שהיתה בזה ממה שנתבאר בפ"ט שהאומר ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת תוך י"ב חודש שאע"פ שא"א שיבוא וה"ה מגורשת לא תינשא במקום יבם עד אחר הזמן כשיתקיים התנאי וזה הדין היא בעיא דלא איפשטא בגמרא דילן (עו :) אם היא מותרת תיכף שמת או לאחר זמן והולכין בו להחמיר ואף בירושלמי נראה שהוא במחלוקת ואיכא מ"ד אסורה לינשא ומתבאר מזה שאע"פ שא"א שיתבטל התנאי בשום פנים דכיון שמת ודאי לא יבא אעפ"כ אינה מותרת ואין מחזיקין אותה בגרושה עד שיהיה מקוים בפועל ואף כאן אף ע"פ שא"א שיתקיים התנאי בשום פנים כיון שמת הבעל ואין מחזיקין הגט בבטל כדי שתוכל להתייבם עד שיהא התנאי מבוטל בפועל וא"א להיות

מבוטל

ול"ע עכ"ל · ומה שכתב רבינו על דברי הרמב"ם וכן הוא דעת ר"י נ"ל שצריך להגיה רי"ף ומ"ש עוד ותוך הזמן אינה רשאה לינשא הרמב"ם חולק בזה אם הוא תנאי במעכשיו או על מנת כמ"ש בסי' זה ומ"ש על דברי הרמ"ה ולא נהירא לא"א ז"ל אלא אפילו לא ג הניקתו אלא שעה אחת וכו' : ומ"ש עוד וכ"ל שאם אמר לה ע"מ שתניק וכו' אין דבריו מוכרחים: א"ל לפני ב' כשאמסור וכו' בפ' מי שאחזו (עו ·) ת"ר אמר לה בפני ב' הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא ב' שנים וחזר וא"ל בפני ג' על מנת שתתני לי ר' זוז לא בטל דבריו האחרונים את הראשונים רצתה משמשתו רצתה נותנת לו ר' זוז אבל אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ר' זוז וחזר וא"ל בפני ג' על מנת שתתני לי ש' זוז בטל דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מהאחרונים ואחד מהראשונים מצטרפין אכויא אלימתא אסיפא הרי ביטל אלא ארישא פשיטא מהו דתימא כל לקיומיה תנאה מצטרפין קמ"ל ופרש"י אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו איגרשה לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר לה בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו אלא על מנת כן וחזר וא"ל בפני ב' וכו' ומסרו לה לא ביטל וכו' שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני לי ר' זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דבריו הראשוני' בפני אלו אלא הכי קאמר לה או תנאי הראשון או ר' זוז ש' זוז ודאי עקר לתנאיה קמא וכתב הר"ן (פרק מי שאחזו דף תקכ"ב) שע"ד זו שנויה בתוספ' אמר לשנים תנו גט זה לאשתי על מנת שתתן לי ג' שנים וכו' ונראה ממנו דלאו בשנתן לה גיטא בתנאו הראשון עסקינן ועוד נראה ממנו דאפילו בשעה שאמר תנאי שני לא מסרו אלא לאחר מכאן שלא כדברי רש"י שכתב וחזר ואמר לה בפני שנים ומסרו לה ואפשר דבכה"ג תנאי דבשעת מעשה מבטל דבריו הראשונים ולפיכך לפי דרכו של רש"י כך יש לאומרו שאמר בפני ב' הראשונים ע"מ כן אתן לה ולא מסר לה וכן בפני האחרונים ולא מסר לה וכשמסר לה אחר כך מסרו לה בפני כולם סתם ועל תנאים הראשונים מסר והא דקתני הרי זה גיטך על מנת לאו דאמר הכי בפירוש אלא דהוא כמאן דפריש וכן העמידה ד רב אחא משבחא

בדלא

או תניקי את בני כתב הרמב"ם דהוי כמפרש יום אחד ואם עשתה עמו מלאכה יום אחד או ששמשה את אביו יום אחד או הניקה את בנו יום אחד (כג) בתוך הזמן שהתינוק יונק שהוא כ"ד חדש דהוי גט (כד) וכן הוא דעת ר"י אבל לדעת א"א הרא"ש ז"ל צריכה לשמש את אביו (כה) כל ימי חייו ולהניק את בנו עד שישלמו כ"ד חדשים ללידתו וכ"כ הרמ"ה (כו) ותוך הזמן אינה רשאה לינשא שמא לא תקיים התנאי וה"מ דלא בעי ב' שנים שלימים אלא עד שיהא לולד ב' שנים היכא דאתני מקמי דשלמו ליה ב' שנים אבל לאחר ששלמו ב' שנים ע"כ לאו לשיעורא (כז) זוטא דהיינו ב' שנים איכוין אלא לכל זמן שהתינוק ראוי לינק כרבי יהושע דאמר אפילו ג' וד' שנים ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא אפילו לא הניקתו אלא שעה אחת קיימה תנאה כיון ששלמו ב' השנים כתב עוד הרמ"ה אמר לה ע"מ שתשמשי את אבא ושתניקי את בני יום אחד אם שמשתו והניקתו יום אחד (כח) בליל שבת ויומו ה"ז גט ואם לאו אף על פי ששמשתו והיניקתו מעת לעת ומת הבן או האב אינו גט (כט) והוא שיהיה יום אחד בתוך ב' השנים של הנקת הולד ע"כ [ה] ונ"ל שאם אמר לה על מנת שתניק לבני ו' חדשים רואים אם נשאר לזמן הנקת העובר דהיינו עד שתהיה לו ב' שנים (ל) יותר מו' חדשים אז ודאי לאו לצעורה מיכוין אלא להקל מעליה שלא תניק עד שישלימו כ"ד חדשים ואם כן אם מת הבן תוך ו' חדשים אחר שהניקה מעט הוי גט אבל אם לא נשארו ששה חדשים להנקת העובר אז ודאי כיון שפירש ו' חדשים לצעורה קא מכוין ואם מת תוך ו' חדשים אינו גט (לא) מת האב או הבן אחר שהתחילה להניק או לשמש (לב) אפילו יום אחד הוי גט אבל מתו קודם שהתחילה כלל אינו גט [ו] פירש ע"מ שתשמשי או תניק ב' שנים מת בתוך הזמן שאין העכבה מצדה או שאמר האב איני חפץ בשימושך לא מפני שהכעיסתו אלא (לג) שהעכבה תלויה בו קאמר רשב"ג שהוא גט כיון שהעכבה אינה מצדה (לד) וחכמים אומרים אינו גט ופסק ר"י כרשב"ג והרי"ף כחכמים וכ"כ הרמב"ם א"ל לפני ב' כשאמסור

לך

בני או תשמש את אבי ולא פירש זמן איכא למימר נמי לרבה כדאית ליה ולרב אשי כדאית ליה ואיכא למימר דלכ"ע כמפרש כל ימי חייו דמי דלא פליג רב אשי אלא לגבי גיטין משום דלצעורה קא מיכוון והא נצרה יום אחד או שעה אחת כו' והניחו בצ"ע אבל בתשובת הרא"ש משמע איפכא דלגבי ממון אין כונתו אלא שעה אחת ע"ש כלל ו' דין י"ז עוד כתב הרשב"א (ד' ק"ה ע"ג) דבירושל' איתא באם התנ' עליה ה"ז גיטך ע"מ שתתן שכר הנקה לכ"ע לצעורה קא מכוין ובדוקא התנה שתתן שכר זמן הנקת הבן דהיינו ב' שנים דה"ל כאילו התנה ע"מ שתתן ר' זוז כו' : **כתב** עוד הרמ"ה א"ל ע"מ שתשמשי את אבא ושתניקי את בני יום א' וכו' בליל שבת ויומו כו' ולא קשיא ממ"ש רבינו בסמוך בשם הרא"ש אפילו לא הניקתו אלא שעה אחת קיימה תנאה דהתם בשאמרה סתם ע"מ שתניקי את בני דסתמא משמע אפילו שעה אחת ויום אחד דנקט הכא בגמרא לאו דוקא אבל הרמ"ה דמיירי במפרש דתניקי את בני יום אחד הלכך יום אחד דוקא בליל שבת ויומו כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והשתא ניחא הא דקאמר רבא ל"ק כאן בסתם כאן במפרש פי' ברייתא דתנא בה הניקתו יום א' ה"ז גט במפרש יום א' דקשה הא פשיטא כיון דמפרש יום א' ה"ז גט ומאי קמ"ל אבל להרמ"ה ניחא דאתא לאשמועינן דיוקא דוקא יום א' כליל שבת ויומו הוא דהוי גט לאפוקי שעה א' או אפי' מעת לעת אינו גט אבל התוספות לא פי' כן וא"ת הלא בנודר שלא לאכול יום א' הוי יום א' מעת לעת כמ"ש רבינו בי"ד ריש סי' ר"ן וי"ל דבנדרים הולכים אחר לשון בני אדם אבל הכא גבי תנאי הולכים אחר לשון המקרא ומ"ש דבמע"ל דהוי כמת תוך הזמן אינו גט קשה דבסמוך כתב רבינו דר"י פסק כרשב"ג במפרש ב' שנים ומת תוך הזמן הוי גט כיון שהעכבה אינה מצדה וה"נ אעפ"י דאינו כליל שבת ויומו מ"מ העכבה אינה מצדה וצ"ל דהרמ"ה פוסק כחכמים וכהרי"ף והרמב"ם דאינו גט א"כ ס"ל להרמ"ה דהכא ביום אחד אפי' רשב"ג מודה דלצעורה קא מכוין דלמה לו שתניק יום א' ותו לא משא"כ במפרש שתי שנים דלהרווחה קא מכוין ולפיכך אם מת תוך ב' שנים הוי גט כיון שאין העכבה מצדה אבל הרשב"א בחדושיו סוף (דף ק"ה) בשם התוספות לא פירש כן ע"ש :

ונ"ל שאם א"ל ע"מ שתניק לבני ו' חדשים וכו' אז ודאי לאו לצעורה קא מכוון וכו' משמע דס"ל לרבינו דלכ"ע דינא הכי דאע"ג דבמפרש יום א' אם מת תוך הזמן לא הוי גט להרמ"ה דבעינן כליל שבת ויומו שאני התם דלמה לו שתניק יום א' ותו לא אלא לצעורה מכוין אבל הכא מוכח דלהקל בא ולהרווחה קמכוין ולא לצעורה מדלא התנה שתניק כל צרכו של תינוק אלא פחות ממנו מיהו התוספות בסוף (דף ע"ה) בד"ה ברייתא כתבו דבמפרש יום א' סד"א כיון שהיקל עליה כ"כ שלא הצריכה אלא יום א' אעפ"י דמת ולא הניקתו כלל ליהוי גט קמ"ל דלא עכ"ל ואפשר דאע"ג דאיכא סברא למימר הכי מ"מ לפי האמת איפכא מסתברא דהיכא דמפרש יום אחד ודאי לצעורה קא מכוין דאל"כ למה לו שתניק יום אחד ותו לא כדפי' ומ"ש אבל אם לא נשאר ו' חדשים וכו' נראה דאפילו לר"י דפסק כרשב"ג במת תוך הזמן דהוי גט כיון שאין העכב' מצדה מודה הכא בלא נשאר ו' חדשים דמוכחא ודאי לצעורה קא מכוין :

מת האב או הבן וכו' קאי אדלעיל באומר בסתם על מנת שתניקי את בני ולא פי' כמה דלהרא"ש צריך להניק עד כ"ד חדש כשהיא חי אבל במת אפי' ליום א' הוי גט אבל להרמב"ם דאפי' הוא חי סגי ביום א' לא איצטריך ליה במתני במת דסגי ביום א' דליכא למימר דבחי בעינן יום א' בדוקא ובמת אפילו בשעה א' הוי גט דהא אפי' בחי נמי לאו דוקא יום א' קאמר אלא אפי' שעה א' סגי כיון דאמר בסתם כדפרישית בסמוך ס"ח וכ"כ הר"ן וב"י מביאו וכ"כ התוס' (בדף ע"ה) בד"ה ורמינהי וא"ת כיון דלהרא"ש בסתם צריך להניקו עד כ"ד חדש בע"כ דטעמו משום דלצעורה קמכוין וביום א' לא הוי צער א"כ במת כיון דליכא צערא ביום א' נמי נימא הא כיון לצערה ולא ציערה כדלעיל ס"ה גבי על מנת שתתן לי ר' זוז ומחל לה עליהם דאינו גט וי"ל דהתם אמר בפי' ע"מ שתתן לי ר' זוז אבל הכא לא אמר בפי' ע"מ שתניקי את בני שתי שנים אלא סתם אמר ע"מ שתניקי את בני אע"ג דסתם נמי כפריש שתי שנים דמי אפ"ה אין דעתו לצעורה בהכי אלא לכשיצטרך להניקו וכיון דמת וא"צ להניקו נתקיים התנאי והוי גט מאחר שאמר בסתם וכ"כ הרשב"א (דף קו ע"ב) שכך פר"י וכ"כ התוס' היש (דף ע"ו) בד"ה בשלמא ומ"ש אבל מתו קודם שהתחילה כלל אינו גט כך פרש"י והסכים הרא"ש עמו אבל התוס' בשם ר"י פסקו דהוי גט וכך הסכים הרשב"א ומביאו ב"י : פירש ע"מ שתשמשי או שתניק ב' שנים וכו' נראה דבר שנים דנקט משום דבהנקה הוי שיעורה בסתם ב' שנים ואם מת אחר שהניקה יום א' אם הוי גט ובמפרש ב' שנים ומת בתוך הזמן אינו גט דנתכוון לצעורה כיון דפי' ב' שנים והשתא לפ"ז נמי בע"מ שתשמשי לאבא בסתם דכל ימי חייו משמע ואם מת האב לאחר ששמשה יום א' הוי גט מ"מ אם פירש ואמר ע"מ שתשמשי כל ימי חייו אם אביו אינו חפץ בשימושה אינו גט ואע"ג דאיכא למימר דלא נתכוון לצעורה שהרי אמר ע"מ שתשמשי כל ימי חייו דמשמע דאמר כך לפי שאביו צריך שישמשו אותו כל ימי חייו אפילו הכי אין לחלק בין זה לזה אלא מסתמא לצעורה נתכוון אלא שלא נתכוון לצערה בחנם אלא לכשיצטרך ואפ"ה כיון דלא היה צריך לפרש ופירש כל ימי חייו אינו גט : **ומ"ש** קאמר רשב"ג שהוא גט כיון שהעכבה אינה מצדה וכו' איכא להקשות לעיל בס"ד דנתינה בע"כ להרמב"ם להרא"ש הוי ספק מגורשת והא העכבה אינה ממנה ולרשב"ג הוי גט והרא"ש כתב שר"ת ור"י פוסקים בכל מקום כרשב"ג ומביאו ב"י ועוד מ"ש מת האב או הבן ממחולין לך דאפילו לרשב"ג אינה מגורשת ועיין בתוספות (דף ע"ה) בד"ה כלל אמר : **א"ל** לפני שנים כשאמסור לך גיטך וכולי כלומר דלא מסרו לה בפניהם עכשיו דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאי ותו לא מצי לאתנויי

פרישה

כתב ה"ז מגורשת מספק : (כג) **בתוך** הזמן שהתינוק יונק לאפוקי אם הניקה אותו לאחר כ"ד חודש : (כד) **וכן** הוא דעת הרי"ף אבל כצ"ל : (כה) **כל** ימי חייו כמלא שאינו גט עד שימות האב : (כו) **ותוך** הזמן לא תנשא שמא לא תקיים התנאי וזה לא הוי כדעת הרמב"ם דלעיל בתחלת הסימן דמתיר לינשא מיד : (כז) **זוטא** דהיינו ב' שנים רצה לומר עד שיהיה לולד ב' שנים מלידתו דהא כבר הוא בן שני שנים : (כח) **בליל** שבת ויומו פירוש שהלילה קודם ליום (לאפוקי אם התחילו באמצע היום או בתחלת היום כ"פ) ויש בו כל הלילה וכל היום וקי"ל מ"ו ונקט ליל שבת ויומו דבליל שבת בעינן דקדק בתחלת כניסתה בשקיעת החמה וכן ביציאתה השבת וקי"ל (דהוי זמן ארוך כ"פ) : (כט) **והוא** שיהיה רצה לומר שאינו גט עד שיהיה יום אחד כו' : (ל) **יותר** מששה חדשים או כו' נראה דה"ה אם לא נשאר עד שתי שנים אלא ששה חדשים מכומצמים נמי הוי דינא הכי דאם לא כן סתרי דיוקא דרישא וסיפא אהדדי : (לא) **מת** האב או הבן כו' אדלעיל קאי היכא שהתנה עמה סתם וזה הוי אליבא דכ"ע (בין להרמב"ם דס"ל כמפרש יום אחד הוי ובין להרא"ש דסבירא ליה דצריכה להניקה ב' שנים ולשמש כל ימי חייו כ"פ) : (לב) **אפי'** יום אחד כו' ל"ד אלא אפילו שעה אחת ר"ן : (לג) **שהעכבה** תלויה בו פירוש הוא עכבה ולא היא גרמה : (לד) **וחכמים** אומרים אינו גט ולא דלצעורה קא מכוין (דמאחר שפי' ב' שנים דוקא קאמר כ"פ) :

דרישה

ספק מגורשת : [ה] **ונ"ל** שאם א"ל כו' ק"ק למה לא כתב ולי נראה בלשון פלוגתא דהא משמע שס"ל גם כן אם אמר על מנת שתשמשי את אבא יום אחד הוי דינא הכי דאם מת במלי היום מתגרשת דלאו לצעורה קא מכוין אלא להקל מעליה שלא תשמש אלא יום אחד ופליג אהרמ"ה הנ"ל בסמוך מיהו י"ל דל"פ דשאני הנקת תוך כ"ד שהוא דבר הכרחי לתינוק ובו דוקא אמרינן דלאו לצעורה קא מכוין מה שאין כן בשימוש לאב שאינו הכרחי אמרינן דלמא לצעורה קא מכוין והוא שסיים הרמ"ה וכתב אע"פ ששמשתו מעל"ע ול"ק נמי והניקה מעל"ע ואע"ג דקמסיים שם מיד וכתב ומת הבן או האב והוא שיהיה יום אחד בתוך שתי שנים של הנקה מ"מ י"ל דדין זה של הנקה איירי כי דינו שלצעורה קא מכוין דומיא דשימוש האב והרמ"ה לא נסירא לחלק בהכי ומש"ה לא כתבה רבינו בלשון פלוגתא · והאי מילתא בדין הנקה לשימוש נ"ל בסמוך וכמו שכתב בסמוך בדרישה : [ו] **פירש** על מנת שתניק או תשמש את אבא שתי שנים ומת בתוך הזמן כו' עד ור"ף פסק כחכמים וכ"כ הרמב"ם נ"ע מ"ש מהא דכתב רבינו לפני זה דאם אמר

על

חדושי הגהות

מבוטל בפועל כיון שלא קבע זמן להיפך חולצת ולא מתייבמת וזה דקדוק גדול מורה על שכל רבינו זהו מה שנראה לי לדעתו ז"ל עכ"ל : ג טעמו של הרא"ש נ"ל דס"ל דאע"ג דרבא פליג עליה דרב אשי וס"ל דסתם לאו כמפרש דמי היינו משום דנקטינן דלהרווחה הוא עושה כן וע"כ היה כוונתו כל זמן שיצטרך ולכן אין צריך לפרש דאנן בקיאין בהרווחתו דאי היה כוונתו אך יום או יומים ה"ל לפרש שלא נטעה בכוונתו שהוא להרווחה ולא להרווחתו כל ימי חייו והיינו טעמא דשימוש אביו שהרווחתו כל ימי חייו והיינו טעמא דהנקה שהרווחתו עד ב' שנים משא"כ לאחר ב' שנים שאז אין כאן הרווחה אך שרצונו להניק יותר ואנן לא ידעינן כוונתו אם ג' שנים או ד' או ה' ה"ל לפרש אלא ע"כ היה כוונתו אהנקה כל דהו ואין להקשות א"כ כדמקשה בגמרא המשנה אברייתא ה"ל לשנויי דהברייתא מיירי לאחר הב' שנים ולכן אפי' בסתם א"צ אלא יום א' כבר יישב ע"ז הרב המחבר מכתב מאליהו דא"א לומר כן דמ"מ יקשה אשימוש אביו למה יום א' ותו לא דהא התם ידעינן בהרווחתו שהוא כל ימי חייו : ד פ' מסעי סי' קכ"ה וע"ש בשם שאילת שלום סי' קל"ה :

*)

הרב"י

לך גיטך יהיה ע"ת שתשמשי את אבא ב' שנים (לה) ולא מסרו מידו לידה אח"כ א"ל בפני עדים אחרים ע"מ שתתני לי ר' זוז ומסרו לה בפני כולם בסתם (לו) לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים אלא הוי כאומר לה עשי אחד מאלו הדברים אם תרצה תשמשי את אבא או תתני לי ר' זוז ואין אחד מהראשונים ואחד מהאחרונים (לז) מצטרפין להעיד ע"ת אלא יתקיים בחותמיו בלא תנאי עד שיהו שנים הראשונים או שנים האחרונים אבל אם אמר לה תחילה ע"מ שתתני לי ר' זוז וחזר ואמר ע"מ שתתני לי ש' זוז (לח) בטלו דבריו האחרונים את הראשונים וצריכה ליתן ג' מאות זוז (לט) [ז] וכ' הרמ"ה ה"ה איפכא שאמר תחילה ג' מאות זוז ואח"כ אמר מאתים : ה"ז גיטך (מ) ע"מ שתחזיר לי הנייר מגורשת ותקיים תנאה ה"ז גיטך (מא) והנייר שלי אינה מגורשת לא שנא אמר על הנייר של עיקר הגט לא שנא על הנייר שבין השיטות ל"ש אם אותיות הגט (מב) מעורות ודבוקות זו בזו לא שנא אם אינן דבוקות זו בזו התנה על דבר שאי אפשר לקיימו כגון ע"מ שתעלי לרקיע או שתרדי לתהום או שתבלעי קנה של ד' אמות אינו תנאי והגט גט אע"פ שלא תוכל לקיימו שלא כיון אלא (מג) להפליגה בדברים בד"א בדברים שאי אפשר לה לקיים כלל אבל דבר שאפשר לה לקיימו אפילו באיסור כגון ע"מ שתאכלי בשר חזיר הוי תנאה שאפשר לה שתאכלנו ותלקה ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שאינו מתנה שתאכלנו עכ"פ שאם לא תאכלנו לא תתגרש בד"א כשהאיסור תלוי בה לעבור עליו אבל אם תלוי באחרים שא"ל ע"מ שתבעלי לאבא לא הוי תנאי (מד) שאביו לא ישמע לה לעשות איסור אמר לה ע"מ שלא תבעלי לאבא ונבעלה לא הוי גט אבל כ"ז שלא

נבעלה

לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו אלא ע"מ כן וחזר וא"ל בפני שנים ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז ומסרו לה בסתם דלא אמר לה שתתני מאתים זוז תוספת ע"ת הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דבריו הראשון בפירוש בפני אלו לא בטלו וכולי וכמ"ש רש"י ומ"ש רבינו ומסרו לה בפני כולם נרא' דאתא לאשמועי' דלא תימא דברייתא לא איירי אלא במסרו לה בפני האחרונים בלבד התם הוא דלא בטלו וכולי אבל במסרו לה בפני כולם דהיינו בפני הראשונים ובפני האחרונים ודאי דביטל דבריו הראשונים מדלא הזכיר תנאי הראשון גם בפני הראשונים בשעה שמסרו לה הגט קמשמע לן דאין צריך לחזור ולהזכירו בפניהם בשעת מסירה דכיון שהזכירו בראשונה ועכשיו לא ביטל דבריו הראשון בפי' אלמא דה"ל כאילו אמר עשי אחד מאלו הדברים באם ירצה וכו' כנ"ל לפרש דברי רבינו ע"פ פרש"י שמסרו לה בשעה שאמר התנאי השני אבל הנכון דפי' דברי רבינו הוא דאף בשעה שאמר תנאי השני לא מסרו לה הגט אלא ג"כ א"ל בפני ב' כשאמסרנו לה ע"ת כך וכך אמסרנו ואחר זמן מסרו לה בסתם בפני ב' כתי עדים הראשונים והאחרונים התם הוא דאמרינן רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים אבל אם התנאי השני היה בשעת מסירה בכל גווני ביטל את הראשון וזה דעת הרמב"ן שלא כדברי רש"י כמ"ש ה"ה בפ"ח וכ"כ הר"ן ומביאו ב"י וזה דעת רבינו גם כן שתנאי השני א"ל בפני עדים אחרים ואחר זמן מסרו לה בסתם בפני כולם ושלא כפי' רש"י ומ"ש וכתב הרמ"ה וה"ה איפכא וכולי נראה דה"ק לא תימא דכיון דאמר תחלה ש' זוז ואח"כ ר' זוז לא הוי ביטול אלא מוסיף הוא ר' על ש' שאמר בתנאי הראשון ואע"ג דלא אמר כפי' ע"מ שתוסיף לי ר' זוז בודאי לתוספת נתכוין דאי לעקור תנאי הראשון הוא בא אין דרך לעקרו ולהפסיד מתנאו הראשון וכאן ודאי מפסיד דש' הוא יותר מר' מה שאין כן כשהתנאי הראשון הוא על מנת שתשמשי את אבא ב' שנים ותנאי השני ע"מ שתתן לי ר' זוז דאין ידוע אם מפסיד או מרויח ואיכא למימר דלעקור הוא בא אי נמי יברור לו או זה או זה אבל בש' ור' ודאי מפסיד וכ"ש שאין דרך לומר אם תרצה תתן לי ש' זוז אם תרצה תתן לי ר' זוז דפשיטא דתתן לו ר' זוז ולא יותר ואם כן בע"כ דלתוספת נתכוין קמ"ל דלבטל תנאי הראשון נתכוין ואינה צריכה לתת לו אלא ר' זוז ובזה נתיישב מה שהיה קשה לב"י ואמר לא ידענא מאי אתא לאשמועינן וכו' ע"ש : **ה"ז** גיטך ע"מ שתחזיר לי הנייר מגורשת וכולי ברייתא שם (דף ע"ה) ומביאו פ"ב דגיטין (דף כ') ומפרש רב אשי דאע"ג דבתנאי ומעשה בדבר אחד המעשה קיים והתנאי בטל מ"מ הכא כיון דאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אם כן כשהחזירתה לבסוף דאז נתקיים התנאי אז הוי גט משעה שבא לידה וז"ש רבינו מגורשת ותקיים תנאה כלומר אין הטעם הכא דמגורשת משום דתנאי ומעשה בדבר אחד הוא והתנאי בטל והמעשה קיים אלא מגורשת היא כשתקיים התנאי דתחזירהו לבסוף ותהא מגורשת למפרע משעה שקבלה הגט מידו אבל אם לא תקיים התנאי אינה מגורשת אבל תימה דאם כן סותר רבינו את מסקנתו שכתב בסימן ל"ח בר"ח והרא"ש דאפי' במעכשיו ובע"מ לא הוי תנאי עד שיהא בו כל דיני תנאי ואם כן לפ"ז הכא דהתנאי והמעשה בדבר א' הוא המעשה קיים ואינה צריכה לקיים התנאי הפך מ"ש כאן מגורשת ותקיים תנאה ואעפ"י דאיכא לחלוק בינה בין שאר דיני תנאים דא"צ לקיים התנאי אפילו בע"מ לתנאי ומעשה בדבר אחד דצריך לקיים התנאי בע"מ ובמעכשיו מטעם שפי' רש"י והתוספות שם בפ' מ"ש ופ' המביא מ"מ מדברי הרא"ש בפ' כשהביא דברי ר"ח ושכן עמא דבר משמע דכל דיני תנאים שוה והכי מוכח ממ"ש הרא"ש פ' י"כ וצ"ע : **ה"ז** גיטך והנייר שלי אינה מגורשת פרש"י כיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום דנמצאו אותיות פורחות באויר עכ"ל ומ"ש לא שנא וכולי כלומר דאי הוה טעמא משום ספר אחד אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים היה כשר אם היה אומר ע"מ שהנייר בין שטה לשטה שלי כשהיו מעורות ודבוקות זו בזו דהוי ליה ספר אחד אבל השתא דטעמא משום כיון שהנייר שלו לא חשיב שנתן לה כלום דנמצאו אותיות פורחות באויר קא מיבעיא לן בין שטה לשטה שלי ואף על פי שהיו מעורות מ"מ לא חשיב נתינה גמורה ואסיקנא בתיקו והויא ספק מגורשת ורשב"א כתב וזה לשונו ראיתי מפרשים דמשום דשייר בגיטא קמיבעיא ליה ומשום כרות גיטא עכ"ל :

אמר

בדלא מטא גיטא לידה מתנאי קמא אבל אחרים פירשו דהכא כשנתן לה גיטא וא"ל ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים ואח"כ אמר ע"מ שתתני לי ר' זוז וכה"ג לא ביטל אלא רצתה משמשתו רצתה נותנת לו ר' זוז שכיון שלא קיימה תנאי ראשון נמצא הגט לא בטל ומתגרשת בתנאי שני מאמירה שניה וסיפא דקתני בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ה"ה הוא דכיון דאמר הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי ש' זוז וקבלה עליהם הרי בטלו שניהם תנאי ראשון וכיון שהסכימו שניהם לבטלו אפילו נתקיים אינו כלום ומתגרשת מנתינה זו על תנאי זה השני ובודאי שזה מן התימה שכיון שנתנו לה בע"מ שהוא כאומר מעכשיו היאך הוא ביד שניהן לבטלו עכ"ל : והרמב"ם בפ"ח כתב הנותן גט לאשתו ע"מ שתתן לו ר' זוז וחזר והתנה עליה תנאי אחר בפני עדים וכו' וכתב ה"ה מדברי רבינו נראה בבירור שדבריו הם כשמסר לה גט בשעת תנאי הראשון ואח"כ התנה עליה תנאי שני וא"כ דבריו הן בהכרח באחד מב' פנים או שהתנאי הוא באם ולא בע"מ ולא במעכשיו שבתנאי כזה יכול לבטל ולהוסיף על התנאי כמ"ש בראש הפרק או אם בתנאי שבע"מ או במעכשיו הוא בשהתנאי הב' הוא מדעתה ורצונה וע"ד זו פירש הרמב"ן שכיון שהיא מתרצה בתנאי הב' קודם שנתקיים התנאי הראשון שוב אינה יכולה לחזור בה אבל א"א שיהיה דברי רבינו בתנאי שבע"מ ושיתנה עליה תנאי אחר נתינת הגט לידה שלא מדעתה שכבר ביאר רבינו זה שאינו יכול לבטל הגט ולהוסיף על תנאו בתנאי שבע"מ כיון שהגיע גט לידה וזה ברור והקרוב אלי בכוונת רבינו הוא שהתנאי הוא באם ואע"פ שהברייתא היא בע"מ סבר ז"ל שהוא כמ"ד כל האומר על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי ולא קי"ל הכי אלא ע"מ כמעכשיו הוא ומיהו נפקא לן מדינא דברייתא במתנה באם ויש בפי' הברייתא שטה אחרת שרש"י פירש כגון שלא מסרו וכו' וי"א שאם התנאי השני היה בשעת מסירה בכל גווני ביטל את הראשון ושאמרו לא בטל כגון שלא מסרו בשעת התנאי הב' אלא שאמר לה כשאמסרנו לה ע"ת כך אמסרנו אחר זמן מסרו לה סתם בפני ב' כתי עדים וזה דעת הרמב"ן לענין הדין עכ"ל :

וכתב הרמ"ה ה"ה איפכא וכו' לא ידענא מאי אתא לאשמועינן דכל כה"ג אפילו נימא דלא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים אלא שאיזה מהם שתרצה תעשה כשתתן לו ר' זוז סגי : ה"ז גיטך ע"מ שתחזיר לי את הנייר וכו' בפ"ב דגיטין גמרא בכל כותבין (כ:) ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזיר לי את הנייר ה"ז מגורשת בעי רב פפא בין שטה לשטה ובין תיבה לתיבה מאי תיקו ותיפוק ליה דספר א' אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים לא צריכא דמעורה ופרש"י אינה מגורשת · דכיון שהנייר שלו לא נתן לה כלום דנמצאו אותיות פורחות באויר : ה"ז מגורשת ותחזיר דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה · נייר שבין שטה לשטה שלי מהו : דמעורה · מעורה במקצת שהיו בו אותיות ארוכות המגיעים משטה לשטה בראשי כל תיבה ותיבה · וכתב הר"ן ותיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים כלומר דכיון דלקציצה קאי כקצוץ דמי ולא הוי גיטא ומפרקינן ל"צ דמעורה כלומר שמעורה במקצת שהיו בו אותיות ארוכים המגיעים משטה לחבירתה והוי ספר אחד :

ב"ה ומה שכתב רבינו בכולם אינה מגורשת אינו מכוון דה"ל לומר על הנייר שבין השטות שאם היו אותיות הגט מעורות זו בזו שהיא ספק מגורשת דהא סלקא בתיקו :

התנה על דבר שא"א לה לקיימו וכו' בפ' המגרש (פד ·) פלוגתא דיהודה בן תימא ורבנן ואמר ר"נ א"ר הלכה כיהודה בן תימא וסתם מתני' בס"פ הפועלים (צד·) כיהודה בן תימא : אבל דבר שאפשר לה לקיימו אפי' באיסור וכו' ג"ז שם פלוגתא דאביי ורבא וידוע דהלכה כרבא דאמר הכי · ומ"ש שאין זה מתנה על מ"ש בתורה שם בגמרא : אבל אם תלוי באחרים שא"ל ע"מ שתבעלי לאבא וכו' גם זה שם דבהא מודה רבא : א"ל ע"מ שלא תבעלי לאבא וכו' ג"ז ברייתא שם ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אינו גט ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם ופי' רש"י כלומר מותרת לינשא מיד ואי חוששין שמא תבעל להם ויבטל הגט אבל א"ל ע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו וכתב הר"ן (פרק מי שאחזו דף תקנ"א) ואין לשון אין חוששין שמא נבעלה להם נוח בכך והרמב"ן פירש דברים כפשטן רישא קתני נתקיים התנאי בפני עדים מגורשת ואם לאו אינה מגורשת שכל תנאי שהיא בקום עשה עליה להביא ראיה שקיימתו וסיפא קתני אין חוששין שמא נבעלה להם ואע"פ שהבעל מכחישה ואמר לה בבריאה שעברה נאמנת היא לומר לא עברתי שכל תנאי שבידה והוא כשב ואל תעשה עליו להביא ראיה שבטלתו וגם הרשב"א כ"כ בשם הרמב"ן אלא שיש בדבריו תוספת דברים דבע"מ שתבעל לפלוני אם לא ראוה שנבעלה

אע"פ

דרישה

על מנת שתניק ו' חדשים ונשאת לב' שנים יותר מששה חדשים או ודאי לא לצעורא קמכוין ואם מת תוך הזמן הוי גט ה"נ נימא הכי דזמן שימוש של אביו הוא כל ימי חייו והוא מיעט לה בתנאי ולא שצריכה אלא שתי שנים ואם כן לאו לצעורא קא מכוין ואם כן נימא נמי דאם מת תוך שני שנים דהוי גט · מיהו י"ל דשאני ע"מ שתניק את בנו ששה חדשים דשם סתם בנים צריכין הנקה כ"ד חודש לכך אמרינן דלאו לצעורא קמכוין מה שאין כן באומר ע"מ שתשמש את אבא שני שנים דאפשר לו בלא שימוש ומעיקרא לצעורא קא מכוין ואע"ג דקאמר נמי או ע"מ שתניק את בני ב' שנים מסתמא לק"מ דיש לומר דמיירי כשאין הבן צריך להניק עוד ב' שנים ומתחלת התנאי נראה דלצעורא קא מכוין : [ז] **וכתב** הרמ"ה ה"ה איפכא כו' ז"ל בית יוסף לא ידענא מאי אתא וכו' עד כשתתן לו ר' זוז סגי עכ"ל ונראה דהוצרך לאשמעינן דס"ד דצריך לקיים לו שניהם

דנשלמא

פרישה

(לה) **ולא** מסרו מידו לידה דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא רש"י (וכן בשעת תנאי שני לא מסרו לה מיד דאז פשיטא דביטל הראשון אלא אמר כך מסרו בפני כולם כ"פ) : (לו) **לא** בטלו דבריו האחרונים כו' ז"ל רש"י לא בא להוסיף מדלא אמר להו שתתני לי ק"ק זוז תוספ' ע"ת הראשון · ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דבריו הראשונים בפני אלו אלא ה"ק לה או תנאי הראשון או ק"ק זוז : (לז) **מצטרפין** להעיד ע"ת פי' כשהגט יוצא מתחת יד האשה ואין אנו יודעין משום תנאי ואלו באין להחזיר התנאי ואחד אומר בפני ולפני עוד אחד התנה עמה תנאי פלוני וכן שני קאמר שהתנה עמה לפניו עם אחר תנאי אחר אע"פ ששניהן מעידין שלא נתן לה הגט סתם ולאו בהכחשה נמי היא שהרי ר"ל או זה או זה כמ"ש הדין הכא אפ"ה לא מחזקין ריעותא אגיטא אלא יתקיים בחותמיו כו' : (לח) **בטלו** דבריו האחרונים כו' דש' זוז ודאי עקר לתנאי קמא : (לט) **וכתב** הרמ"ה ה"ה אפכא כו' עיין בדרישה : (מ) **על** מנת שתחזור לי הנייר כו' דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה : (מא) **והנייר** שלי אינה מגורשת דנמצא לא נתן לה כלום (וסתורה אמרה ונתן לה כ"פ) והאותיות פורחות באויר רש"י : (מב) **מעורות** ודבוקות פי' דמעורות במקצת שהיו בו אותיות ארוכות המגיעות משיטה לשיטה בראשו כל תיבה ותיבה דאז הכל ספר אחד דאם לא כן פשיטא דפסול דספר אחד אמר רחמנא ולא ב' או ג' ספרים ובלשון לא שנא לא שייך לומר זו ואצ"ל זו (ור"ל לא מבעיא אם אינן דבוקות ומעורות פשיטא דאינו גט משום דכתיב ספר כריתות ספר אחד אמר רחמנא ולא ב' ושלשה ספרים וכאן מאחר שהנייר שבין השיטות שלו אם כן הוי כמה ספרים אלא אפילו אם הם מעורות כו' כ"פ) : (או שתבלעי קנה של ארבע אמות כן הוא בגמרא כ"פ) : (מג) **להפליגה** בדברים בר"ה כנ"ל ופירש רש"י דוחה אותה כדי לצעורי בדברי הבאי : (מד) **שאביו** לא ישמע לה ובודאי להפליג איכוון :

ולא

נבעלה לו מותרת לינשא (מו) ולא חיישינן שמא תבעל אמר לה ע"מ שלא תינשא לאבא וניסת לו הוי גט שאין לו בה נישואין אמר לה ע"מ שתנשא לפלוני ונשאת לו הוי גט כשאר תנאי אבל אמרו חכמים לא תנשא לו לאותו פלוני ולא לאחר לאותו פלוני לא שמא יאמרו מחליפין נשותיהן (ג) זה לזה במתנה לאחר לא תנשא כל זמן שלא נתקיים התנאי בנשואי פלוני ואם ניסת לאותו פלוני לא תצא ניסת לאחר (מז) קודם שניסת לאותו פלוני תצא (מח) ואם תקיים התנאי שתנשא לאותו פלוני הוי גט למפרע ואם לא תקיים התנאי הוי בניה ממזרים כתב הרמ"ה דתצא ולא יחזיר עולמית ואפילו לאחר מיתת הבעל אפילו נתן לה הבעל (מט) גט שני לאחר נישואי שני (נ) דאי לא יתקיים תנאה דגט ראשון ולא מצי לאהדורה דכי אינסבה ליה מעיקרא באיסור אשת איש אינסבא ליה ואיתסר עליה איסור עולם כמו סוטה שאסורה לבועלה אפילו לאחר מיתת הבעל ה"נ כיון דלא איקיים תנאה דגט ראשון לא מצי לאהדורה אפי' לאחר מיתת הבעל נמי לענין חשש דאיסורא כחיי הבעל דמי (נא) דכי היכי דבחיי הבעל תצא משום דחיישינן דילמא לא תקיים תנאה לאחר מיתת הבעל נמי תצא חיישינן דילמא לא תקיים תנאה ופגע באיסור סוטה אבועל (נב) ואי אקיים תנאה נמי אסורה אשני לאהדורה דהא לא משכחת שני דמקיימת תנאה בחיי (נג) אא"כ גירשה וניסת לבעל התנאי ותו לא מצי שני לאהדורה דהוה ליה מחזיר גרושתו מן הנשואין (נד) וה"מ שניסת לשני (נה) אבל נתקדשה תצא ולא יחזיר אלא לאחר מיתת הבעל או שיתן לה הבעל גט שני בלא תנאי (נו) אבל בתר דמקיים התנאי בגט ראשון לא מצי לאהדורה (נז) דהוה ליה מחזיר גרושתו מן הארוסין (נח) אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני ה"ז גט ומותרת לינשא מיד כיון שבידה לקיימו שאי איפשר לינשא לו אלא מדעתה ואין תקנה להתירה לו אא"כ יקדשנה המגרש ויחזור ויגרשנה סתם אבל אין תקנה להתירה במה שיטלנו מידה ויחזור ויתננו לה סתם כי כבר אינם ברשותו שגט גמור נתן לה אלא שהטיל בו תנאי ואם נישאת לאחר וגירשה האחר אפי' סתם לא הותרה עדיין לאותו פלוני ואם נישאת לו בטל הגט ובניה ממזרים

מן

אע"פ שראוהו שנתיחדה עמו אינו גט ובעל מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אע"פ שנתיחדה עמהם אין חוששין שמא נבעלה להם ורבינו כתב כפרש"י ז"ל : א"ל על מנת שלא תנשא לאבא ונשאת לו וכו' תוספתא כתבוה התוס' בריש המגרש (פג') א"ל ע"מ שתנשאי לפלוני ונשאת לו וכו' עד נשאת לאחר קודם שתנשא לאותו פלוני תצא שם בהמגרש ברייתא ומסקנא דרבא וכתב הר"ן לאחר תצא משום דבעינן לקיומי תנאי ומ"מ צריכה גט גמור מדאורייתא מאחר זה דשמא תקיים התנאי ותנשא לאותו פלוני שהתנה עמה שתנשא לו ונמצא הגט קיים ובניה מאותו אחר כשרים אבל הרמב"ם בפ"ח כתב נשאת לאחר קודם שתנשא לו בטל הגט ותצא והולד ממזר וצריכה גט משני כלומר מדבריהם ודבריו תמוהין למה בטל כיון שהתנאי יכול להתקיים וכבר השיגו הראב"ד וה"ה כתב דממה שלא סיימו בגמרא לאחר תצא ותנשא לאותו פלוני כדי שלא יהיה גטה בטל למפרע דקדק הרמב"ם שכל שנשאת לאחר תחלה עברה על תנאה ובטל הגט דעל מנת שתנשאי לפלוני תחלה משמע דאי לא הוה ליה למיתני תקנתא ומ"מ כתב שהרשב"א הסכים לדעת הראב"ד זכרונו לברכה :

כתב הרמ"ה דתצא ולא יחזיר עולמית וכו' ה : **א"ר** על מנת שלא תנשאי לפלוני ה"ז גט ומותרת לינשא מיד וכו' בריש פרק המגרש תנן המגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני ר' אלעזר מתיר וחכמים אוסרים ובגמרא איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דרבי אלעזר דהא שייר ליה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאים דעלמא או דילמא ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליג רבי אלעזר אדרבנן אבל בחוץ מודה דהא שייר בגיטא ואסיק רבינא ת"ש כל הכתים מטמאין וכו' אלא ש"מ חוץ הוא ש"מ וכתבו הרי"ף והרא"ש ופסק רבינא דחוץ הוא אבל בעל מנת מודו ליה וכ"כ הרשב"א בחידושיו וגם בתשובה הסכים לכך שכתב וז"ל אלמא לכאור' אין ע"מ פוסל ואפי' על מנת שלא תנשאי לפלוני ואף על פי שיש מקצת מגדולי האחרונים שכתבו דבתרתי פליגי ויש לדבריהם קצת ראיות לראשונים שומעים שיש לדבריהם ראיות חזקות ועוד שקבלת הגאונים תורה היא עכ"ל וכן נראה שהוא דעת התוס' וכן דעת הרמב"ם בפ"ח אלא שהוא סובר דהיינו דוקא באומר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני עד כ' שנה אבל אם אמר סתם ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט כיון שכל ימיה אגידא ביה ויתבאר בסי' זה דעתו ודעת החולקים עליו וכבר כתבתי בסימן קל"ז שיש חולקים בזה לומר דאכתי מספקא לן אי פליגי בע"מ מ"מ רבינו סתם הדברים לדעת הרא"ש ואינך רבוותא דס"ל דבע"מ מודו : וכתב הר"ש בר צמח בתשובה שמה שכתב הרמב"ם חמשים שנה לאו דוקא אלא שתפס לרבותא היותר זמן רחוק שאפשר שהם ימי שנותינו בהם שבעים שנה והאשה המתגרשת ע"י עצמה יש לה יותר מי"ב שנה קרובה לעשרים ואי אפשר לחיות אחר זה לפי מנהגו של עולם שהם שלש יותר מנ' שנה ומ"ש ומותרת לינשא מיד וכו' כ"כ התוספות שם (פג:) ד"ה שרבי גבי הא דתניא שרבי אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש אבל מדברי ר"ח שכתב שם הרשב"א משמע דלא תינשא עד שימות אותו פלוני : ומ"ש ואין תקנה להתירה לו אא"כ יקדשנה המגרש וכו' בתשובת הרא"ש כלל מ"ה סי' כ"ו : ומ"ש ואם נשאת לאחר וגירשה האחר אפי' סתם לא הותרה עדיין לאותו פלוני ואם נשאת לו גט בטל ובניה ממזרים מן הראשון כ"כ הרא"ש בתשובה הנזכר ודברים פשוטים הם ודע שכתבו התוס' בפ' המגרש (פג :) ד"ה ועמדה גבי ד' זקנים שנכנסו להשיב על דבריו של ר"א דאומר ע"מ שלא תנשאי לפלוני ועברה ונשאת לו דאמרינן דגט בטל ובניה ממזרים היינו דוקא בעברה ונשאת לו אחר מיתת המגרש אבל אם עברה ונשאת לו בחיי המגרש לא נתבטל הגט בכך דאין נישואין חלין שהרי אסורה עליו משום אשת איש אבל הרב המגיד כתב בפרק שמיני שיש מי שהקשה כן דהיכא

דנשאת

אמר לה על מנת שתנשא לפלוני וכו' לאחר לא תנשא כל זמן שלא נתקיים התנאי בנשואי פלוני כלומר אבל אם נשאת לפלוני ומת או גירשה כיון שנתקיים התנאי שוב רשאי היא לינשא לאחר ועיין פ' המגרש (דף פ"ד) ומ"ש ואם לא תקיים התנאי הוי בניה ממזרים פירוש דכיון דא"א לה לקיים התנאי כשנשאת לאחר דאיתתא לבי תרי לא חזיא וגם אין בידה לכוף אותו שיגרשנה כדי שתקיים התנאי דאין איש מגרש אלא לרצונו ואפילו היה מגרשה אין בידה לאינסובי לאותו פלוני דשמא לא יחפוץ לישאנה הלכך בניה ממזרים אבל לעיל בתחלת סימן זה באומר ה"ז גיטך על מנת שתתן לי ר' זוז לאחר ל' יום דלכתחלה לא תנשא לאחר כיון דאין בידה לקיימו ואפי' הכי אם ניסת לא תצא שאני התם דאפשר לקיים התנאי דעודה תחתיו אעפ"י שאין בידה לקיימו כדפי' לשם ע"ש התו' ועיין בפרק המגרש ריש (דף פד) ובמ"ש לשם התו' ומ"ש ואם תקיים התנאי שתנשא לאותו פלוני וכו' פי' כגון דשחדא ליה בממון שיגרשה כדי שתנשא לאותו פלוני :

כתב הרמ"ה דתצא ולא יחזיר עולמית וכו' דהא לא משכחת דמקיימה תנאה בחיי שני וכו' הקשו התוספות הלא כיון שאינה יכולה לקיים תנאה בודאי שהאשה לא תהא מתרצה לזה שנשאת לו עכשיו להיות אצלו באיסור אשת איש ותלך ממנו ותינשא לזה שהתנה עליו כדי לקיים תנאה בלא גירושין משני ואם כן שפיר משכחת דמקיימה תנאה בחיי השני וי"ל דמ"מ אינה יכולה לקיים תנאה בלא גירושין משני מספק שמא יתקיים תנאה ותנשא גם לשני ע"י שימות בעלה הראשון או יחזור ויגרשנה בעלה גט שני בלא תנאי ע"כ עוד כתבו התוספות היאך אפשר לקיים תנאה הלא אסורה לו לינשא לו שמא יאמרו נשיהם ניתנים במתנה וי"ל דכיון דנישאת לאחר בנתיים לא שייך לומר נשיהם נותנים במתנה ע"כ . ועי"ל דלא אמרו דאסורה משום שמא יאמרו כו' אלא דלכתחלה אסורה וכו' והכא איירי הרמ"ה כשעבר ונשאה לאחר ומ"ש אבל בתר דמקיים תנא' בגט ראשון לא מצי לאהדורה וכו' פי' לפי שא"א שתקיים התנאי שהתנה הראשון בשעה שמסר הגט לידה אלא עד שיגרשנה השני דאם לא יגרשנה ותקיים התנאי א"כ בקיום התנאי חל הגט למפרע והוי א"א של שני ויוצאה ממנו בלא גט ואסורה לבעל התנאי אלא בעל כרחך שגירשה השני וכולי :

א"ר ע"מ שלא תינשאי לפ' וכו' בר"פ המגרש הסכימו התו' בשם הר' אלחנן וכ"כ הרא"ש לשם דבע"מ שלא תינשא לפ' ה"ז גט וכו' וא"ת ומ"ש מהא דמייתי התם ריש (דף פ"ד) קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר דאמר רב יהודה אל יישן היום שמא יישן למחר דבתנאה לא מזדהר אינש וב"ד פסק כמותו דלא כרב נחמן דמתיר ליישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר ואם כן הכא נ"כ ניחוש שמא לא תהא זהיר בתנאה ותנשא לפלוני תירץ הרשב"א לשם (דף קכ"א סוף ע"א) דאיסור א"א שאני דמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה וכו' מזדהרא טפי ולא עבדה אתנאה שאינה עשויה לקלקל עצמה ולעשות בניה ממזרים עד כאן לשונו : **ואין** תקנה להתירה לו וכולי כ"כ הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סימן כ"ו ויש להקשות דבכלל מ"ו סימן ב' כתב דאפי' בע"מ ובמעכשיו אם לא יבא עד זמן פלוני יכול לבטל התנאי ומותרת לינשא לאלתר ומביאו רבינו בסוף סימן זה וי"ל דבע"מ שלא תינשאי לפלוני דלצעורה קמכוין אינו יכול לבטל התנאי כי היכא דקאמר בע"מ שתתן לי ר' זוז לזמן פלוני ובטל התנאי תוך זמן ואמר מחולין לך דאינו גט כיון דלצעורא קא מכוין והא לא ציערה ולא אמר הרא"ש דיכול לבטל תוך הזמן אלא היכא דלא מכוין לצעורא כגון שאמר ה"ז גיטך מעכשיו אם לא אבא תוך ג' שנים כמ"ש בסוף סימן זה דאדרבה לטובתה נתכוין התם יכול לבטל תוך הזמן כמבואר לשם בתשובה באורך · ומ"ש ואם נשאת לאחר וגירשה האחר וכו' ג"ז בתשובה כלל מ"ה סימן כ"ו

דרכי משה

תנאי כגון שאמר הריני מגרש אשתי על תנאי זה וכפל לתנאו ואחר כך נתנו לה סתם לא אמרינן דמחל לתנאו אלא אמרינן דעל דעתו הראשונה הוא עושה : (ג) בהגהות מרדכי דקדושין דף תרס"ג ע"ד על עסק ראובן שנתן ממון לשמעון לגרש אשתו וגם מעלה לה מזונות והכל כדי שיקחנה ופסק דלא תנשא לו כלל דה"ל כמוררין נשותיהן זו לזו עכ"ל :

ובמרדכי

פרישה

(מו) **ולא** חיישינן שמא תבעל והא דאמרינן לקמן בסמוך שאם א"ל על מנת שלא תבעלי לפלוני כו' דחיישינן שמא תבעל לו באונס שאני הכא שהוא איסור ערוה לא חיישינן שתבעל באונס : (מז) **קודם** שניסת לאותו פלוני תצא ומ"מ צריכה ממנו גט גמור מדאורייתא דשמא תקיים תנאה ותנשא לאותו פלוני שהתנה עמה שתנשא לו ונמצא הגט קיים ובניה מאותו אחר כשרים דמה שהתנה ע"מ שתנשא לפלוני אינו רצה לומר תחלה אלא אימת שישאנה וקיים התנאי : (מח) **ואם** תקיים התנאי שתנשא לאותו פלוני פירוש לאחר שגירש' זה השני : (מט) **גט** שני לאחר נשואי השני רצה לומר דהשתא אין כאן איסור אשת איש אפ"ה תצא מיד ולא יחזירנה עולמית בין אם יתקיים התנאי או לא יתקיים · והשתא מפרש דאי לא יתקיים התנאי לא מצי לאהדורי רצה לומר כשנשאה מתחלה קודם שמת או גרשה ראשון שנית דפסקינן תצא שתצא אח"כ כשמת או גרשה שנית לא מצי לאהדורי לביתו : (נ) **דאי** לא יתקיים כו' לא מצי לאהדורי כו' (ויש מפרשים דמה שכתב ולא מצי לאהדורי שהוא כמו שמציין במה שכתב תצא ולא יחזור עולמית וכבר דיבר דתצא כ"פ) דהוה ליה מחזיר כו' כן צריך להיות : (נא) **דכי** היכי דבחיי בעל תצא רצה לומר מיד משום דחיישינן דלמא לא תקיים תנאה והא דלא קאמר דתצא משום איסור סוטה משום דאי תקיים תנאה הוי גט למפרע ולא הוי כאן איסור סוטה ולכן הוצרך לומר הטעם דתצא משום דחיישינן דלמא לא תקיים תנאה כלומר ולא אמרינן שיקיימנה שני או שלשה שנים ואחר כך יתן לה גט ותנשא לאותו פלוני שהתנה הבעל עליה ותקיים תנאה ויהיה גט למפרע דחיישינן דלמא לא תקיים תנאה ולכן תצא מיד : (נב) **ואי** אקיים תנאה כו' רצה לומר ואו לא אין כאן איסור סוטה : (נג) **אלא** אם כן גירשה וניסת דאי לא גרשה אין קידושין תופסין לבטל התנאי ואם כן לא נתקיים התנאי שהרי התנה על מנת שתנשא לאחר דמשמע דרך קידושין : (נד) **וה"מ** שניסת לשני רצה לומר ה"מ שתצא ולא יחזור היינו שניסת לשני ואז אסורה עליו משום איסור סוטה אפילו אחר מיתת בעל · (נה) **אבל** נתקדשה ולא בא עליה דאז אין כאן איסור סוטה תצא משום דלמא לא תקיים תנאה ואסורה עליו משום איסור אשת איש ויחזיר אותה אחר מיתת הבעל דאז אין כאן שום איסור : (נו) **אבל** בתר דמקיים תנאה כו' רצה לומר שהבעל לא מת והשני נתן לה גט וניסת לבעל התנאי : (נז) **דהוה** ליה מחזיר גרושתו כו' פירוש כי לפי שאי אפשר שיקויים התנאי דגט ראשון אם לא שיגרשה השני שהרי אם תנשאי לבעל התנאי חל הגט למפרע והוי אשת איש של שני ודוק מ"ו : (נח) **א"ל** על מנת שלא תנשא לפלוני כו' הרמב"ם פליג בסמוך

ומפרש

דרישה

דנשלמא גבי אם אמר מתחלה ע"ת שתשמשי את אבא ב' שנים כו' ואמר כך אמר ע"ת שתתן לי ר' זוז התם מן הסברא הוא שכוונתו או זה או זה דאילו להוסיף ה"ל לומר לשון תוספת ואילו לעקור ה"ל לבטל דבריו הראשונים אלא ע"כ או או קאמר דדרך בני אדם הוא שיאמרו תשמישי את אבא ב' שנים ואם תרצה תתן לי בשביל התשמיש מעות אבל שבשני תנאים הם במעות אין דרך לומר תן לי ש' ואם תרצה תן ל' בשביל ש' ר' וא"כ כי היכי דאין סברא לומר שהוסיף מדלא אמר לשון הוספה ה"נ אין סברא לומר שביטל או או קאמר ולכן צריך הרמ"ה לאשמעינן שגם בזה אמרינן ביטל דבריו האחרונים כו' והטעם משום דאף דאו או לא שייך

הכא

חדושי הגהות

ה הרב"י לא הערה עליו כמה פעמים כאשר הניח מקום לבאים אחריו ולפי שעה לא אדע די באר הענין הלזה אם אזכה הנני לבארו במהדורא בתרא אי"ה :

כד

ו״ז : **ע״מ** שתבעלי וכו׳ כך כתב הרשב״א דלאו דוקא שתבעלי לו בזנות קאמר אלא כל שנבעלת לו בין בהיתר בין באיסור נתקיים התנאי והא דלא קאמר ע״מ שתנשאי לפלוני לאו למעוטי בעילה בנשואין אלא לרבות לה אפילו בעילת זנות וכו׳ : **ומ״ש** ובירו׳ קאמר וכו׳ הקשה הרשב״א (בדף קכ״ד ע״א) מ״ש ע״מ שתבעלי לפ׳ מע״מ שתבעלי לאבא ולאביך דכאן וכאן לכתחלה איסור ערות אשת איש איכא ולא הוי תנאי כיון שתלוי באחרים ולא ישמעו לה לעשות איסור ערוה לכתחלה ואפשר דהכא כיון שאפשר שימות הבעל ולא תהיה עליו ערוה ואפשר לקיים התנאי לאחר שימות הלכך ה״ז גט ולא דמי לע״מ שתבעלי לאבא ולאביך דאי אפשר כלל לקיימו וכ״כ רשב״א בדף זה ריש ע״ג בשם התוס׳ ועי״ל דאף להירושלמי וכו׳ דלכתחלה הוי איסור ערוה מ״מ בסוף הוי בעילת היתר ולא דמי לאבא ואביך דבסוף נמי הוי ביאת איסור ומ״ש והרשב״א כתב כיון דקי״ל וכו׳ נראה דאיירי כשבא עליה דרך נשואין דדרך זנות ודאי דאסור לכתחלה משום איסור פנויה · ואכתי קשה להא דירושלמי הא דלעיל דקאמר לא תנשא לו כדי שלא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה תיפוק לי׳ דבתחלת ביאה באיסור שעודה א״א ותירץ הרשב״א התם ע״מ שתנשאי לו קאמר וכיון שנכנס׳ לחופה נתקיים התנאי דחופה עושה נשואין ובחופה ליכא איסורא והלכך צ״ל דאסור ליכנס אפי׳ לחופה שלא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה וכולי אבל ה״ה פ״ח בדין

מן הראשון זנתה עמו הולד כשר והגט כשר שלא התנה אלא על נישואין ע״מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי שנבעלה לו בין בזנות בין בנשואין ה״ז גט ובירושלמי קאמר לכתחילה לא תבעל לו דהא אינה מגורשת עד שתבעל לו נמצא תחילת ביאה באיסור שעודה א״א והרשב״א כתב כיון דקי״ל האומר ע״מ כאומר מעכשיו דמי א״כ כשבועל פנויה היא דלכשיתקיים הגט (נט) פנויה היא למפרע על מנת שלא תבעלי לפלוני הויא גט ולא תנשא עד שימות אותו פלוני [ז] דחיישינן שמא תבעל לו באונס (ס) ומטעם זה נמי ע״מ שתתני לי מאתים זוז לא תנשא עד שתתן שמא לא תתן שלא יהיה לה ממה ליתן וצריך שלא יתנה עליה תנאי שעומדת בה כלימיה כגון ע״מ שלא תאכל בשר ולא תלכי לבית אביך כל ימי חייך שאם התנה כך (סא) אין זה כריתות אבל ע״מ שלא תאכלי בשר עד זמן קצוב הוי גט ותנשא מיד שהרי בידה לקיימו שלא תאכל בשר ולא תכנס לבית אביה כל אותו הזמן ואפי׳ אם הרחיק הזמן יותר מכדי חיי האדם כיון שהוא דבר פסוק : כתב הרמב״ם אמר לה ע״מ שלא תנשא לפלוני אין זה כריתות כמו על מנת שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך ולא נהירא דכיון שאפשר (סב) שימות אותו פלוני בחייה ויתבטל התנאי הוי שפיר כריתות ולא דמי לשלא תלכי לבית אביך [ח] שאפי׳ לאחר מיתתו אסורה ליכנס בו שנקרא על שם אביה

דנשאת לו בחיי המגרש היאך גט בטל הרי נשואים עמו אינם נשואים ותירץ הרמב״ן שכל שנשאת לו דרך נשואין בטל דהכי אתני עלה וכן נראה מדברי הרא״ש בתשובה כלל מ״ה סימן י״ז דאפילו עברה ונשאת לו בחיי המגרש גט בטל ובניה ממזרים (ועיין בהר״ן ד׳ תקל״ט ע״א) וכתב הר״ש בר צמח בתשובה מי שגירש אשתו ואסרה על שמעון ונשאת ללוי והיו לו בנים ממנו ונתאלמנה ומת המגרש ונשאת אח״כ לשמעון שנאסרה עליו לדעת התוס׳ גט בטל ובניה ממזרים אבל בה״ג כתב גבי על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני ופליגי רבנן ואמרו כיון דבחייו לא עברה עלויה תנאיה ולאחר מיתה הוא דעברה כיון דמית ליה בטיל ליה תנאה ולא בטיל ליה גט למפרע עכ״ל ואם לא נשא׳ לשום אדם עד שמת המגרש פשיטא דמותרת לשמעון אבל יש דקדוק בזה שאם נתאלמנה משמעון שנאסרת עליו אם מותרת לכהונה כיון שנתבטל הגט או אסורה דתנאי נתבטל גט לא נתבטל והכי משמע עכ״ל ולענין הדין הראשון דהיינו שנשאת לשמעון לאחר מיתת המגרש עיין בהגיד משנה פרק ח׳ :

ב״ה כתב הרשב״א בתשובה כל מי שכופין אותו לגרש מן הדין אינו רשאי להתנות על מנת שלא תנשאי לפלוני :

ונתה עמו הולד כשר וכו׳ שם בריש המגרש אמרינן בגמרא בעל מנת שלא תנשאי לפלוני הרי הותרה אלא בזנות : ע״מ שתבעלי לפלוני וכו׳ ג״ז שם ברייתא בריש המגרש הרי זה גיטך על מנת שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט

ע״מ שלא תשתי יין זה לעולם וכבוד הרב במקומו מונח שאין דבריו נוחים במקום זה כלל חדא דאם כן לישמועינן תנא ברייתא יין זה וכ״ש יין סתם ועוד דא״כ הא דאמרינן בריש המגרש בחוץ הוא דפליגי אבל בעל מנת מודו ליה רבנן דוקא בעל מנת שלא תינשאי מכאן ועד ל׳ יום קאמר וא״א לומר כן למי שמעיין אפי׳ עיון מועט באותה סוגיא דכולה ע״מ דומיא דחוץ נסבה ועוד שמצאתי בתוספתא דקתני על מנת שלא תעלי באילן זה על מנת שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן ונסתר הכותל הרי זה גט וזה מבואר שלא כדבריו עד כאן לשונו :

וכתב עוד הרמב״ם על מנת שלא תשתי יין זה לעולם ונשפך היין וכו׳ לא כתב כן הרמב״ם אבל נלמד הוא מתוך דבריו כמו שכתב הרשב״א בתשובה שכתבתי בסמוך וכן כתב עוד בפ׳ המגרש וכן כתב ה״ה בפ״ח שכך הוא דעתו של הרמב״ם ובתוספתא איתא בהדי׳ בהיפך זה כ״כ הרשב״א בפ׳ המגרש והאריך בדבר וכבר כתבתי בסמוך דבריו בזה בתשוב׳ : כתב הרמב״ם בפ״ח כל תנאי שאינו במעכשיו או בע״מ וכו׳ ומה שתמה עליו רבינו במה שהתיר ליגשא מיד בתנאי דמעכשיו כבר כתב בזה ה״ה בפ״ח והלין בעד הרמב״ם וכתב שוש סברות

אביה וכתב עוד הרמב״ם ע״מ שלא תשתי יין זה לעולם ונשפך היין אין זה כריתות משום שלא הותרה במה שנאסרה ובתוספתא איתא בהדיא בהפך זה דקתני ע״מ שלא תעלה באילן זה לעולם ונקצץ האילן ה״ז גט כתב הרמב״ם כל תנאי שאינו במעכשיו או בע״מ אלא אמר לה אם תעשה כך וכך יהא גט יכול הבעל לבטל התנאי או להוסיף על התנאי או להתנות תנאי אחר כל זמן שלא נתקיים התנאי ראשון אע״ג שהגיע הגט לידה אינה מגורשת ואם מת הבעל או נאבד הגט קודם שיתקיים אינה מגורשת ולכתחלה לא תנשא עד שיתקיים (סג) ואם נישאת לא תצא אבל אמר מעכשיו או ע״מ כיון שנתקיים התנאי חל הגט למפרע משעת נתינה ואינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף · על התנאי משיגיע גט לידה ואם אבד הגט או נשרף אפילו מת הבעל קודם שיתקיים ה״ז מקיימת התנאי אחרי מותו וכבר היא מגורשת משהגיע הגט לידה ויכולה להנשא אע״פ שעדיין לא נתקיים התנאי ואין לחוש שהיא לא תקיים הואיל והוא

וכתב עוד הרמב״ם על מנת שלא תשתי יין זה וכו׳ ובתוס׳ איתא בהדיא בהפך וכו׳ נראה דדעת רבינו שאין פי׳ דברי הרמב״ם במ״ש בע״מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אינו גט כמו שפי׳ הרשב״א בחידושיו (דף קכג ע״א דמיירי כדא״ל שלא תלכי לבית זה של אביך דלעולם אסורה בו אפי׳ מכרו או שמת וכ״כ הר״ן דאחרים דוחין ומפרשים כך ומביאו ב״י דהא ליתא דמדכ׳ הרמב״ם שני הלכות אלו סמוכין וגבי יין כתב יין זה וגבי בית אביך לא כתב בית זה של אביך אלא סתם אלמא דלא מיירי בדאמר זה של אביך ולכך על ע״מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין להשיג מטעם התוספתא דבע״מ שלא תעלי על אילן זה ונקצץ דהוי גט דהתם היינו טעמא דמדאמר אילן זה משמע להדיא דאם נקצץ דאין שמו אילן זה חשוב כאילו נתקיי׳ התנאי אבל בבית של אביך לעולם אע״ג דלא אמר זה משמע ודאי דאעפ״י דכשימות האב א״א לה לעבור על תנאה שהרי אינו בית אביה כדאמר בנדרים קונם לביתך שאני נכנס מת או שמכרו ה״ז מותר דאינו שוב בית אביה מכל מקום

עצמה אם כן ה"ל כאילו כבר נתקיים וכבר כתבתי זה לעיל בס"ב ומ"ש וכן יראה מדברי רב אלפס וכו' כלומר דלא כתב כך בפי' אלא ירא' כך מדכתב כדי שלא יוכל לבטלו דרצונו לומר שיתנה עמה תנאי במעכשיו או בע"מ בשעה שיגיע גט לידה והתנאי יהא תלוי בדידה דיש בידה לקיימו ואז תנשא אעפ"י שעדיין לא נתקיים התנאי כיון שלא יוכל לבטלו כדפי' :

ונראה דמה שחילק בין תנאי דמעכשיו לתנאי דאם וכו' יפה חילק תימה דלא חילוק זה מבואר בפ' מי שאחזו (בדף ע"ד) וגם מ"ש רבינו ריש סימן זה דאפילו בתנאי דעל מנת שתתני לי ר' זוז דאין בידה לקיימו ה"ל גט למפרע אפי' נשרף או נתקרע וכ"ש בתנאי דיכול לקיימו ואפשר דהתם אשמועינן דאפילו יכול לקיימו אינו גט אם נתקרע או נשרף בתנאי דאם ועי"ל דעל מ"ש הרמב"ם אפי' מת הבעל קודם שיתקיים הרי זה מקיימת התנאי אחרי מותו וכו' שזה אינו מפורש בגמרא ואיכא סברא לומר דניחוש שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה קמ"ל דלא חיישינן והוי גט גמור ע"ז אמר רבינו דיפה חילק ומ"ש רבינו אבל מ"ש דבמעכשיו יכולה ליכנס מיד אעפ"י שלא נתקיים התנאי נ"ל שאינו תלוי בזה וכו' פי' דכיון דכתב בסתם משמע דהוא תלוי במעכשיו לחוד דיכולה ליכנס מיד במעכשיו אפילו אין בידה לקיימו והא ליתא דפשיטא היא דאם אין בידה לקיימו אפי' א"ל מעכשיו והגט חל למפרע אסורה ליכנס מיד שמא לא יתקיים התנאי אלא הדבר תלוי גם בתנאי שיש בידה לקיימו דכיון דא"ל מעכשיו וגם יש בידה לקיימו יכולה ליכנס מיד אבל ליכא תרתי אלא חדא אסורה ליכנס מיד וע"ז השיג דפשוט הוא דדברי הרמב"ם אינן אלא בתנאי שבידה להיים וכ"כ ה"ה דדבריו אינן אלא בתנאי

מתקיים על כרחך והיאך יבטלו אותו וכ"כ הרב בחידושיו עכ"ל ודע שהר"ן כתב דברי הרמב"ן וז"ל ואני תמה אם איתא שהיא יכולה לבטל התנאי לומר שאע"פ שנתקיי' יהא כאילו לא נתקיים ולבטל הגט בכך היכי אסיקנא לעיל כי אמר מחולין לך דאינה מגורשת נהי דמעיקרא לגעורה איכוון למה לא יהא כאילו לא נתקיי' ולפיכך אני אומר שבכל גט הניתן במעכשיו או בע"מ אין ביד שניהם לבטל התנאי אלא דוקא במתנה להכנסת' של אשה כי ה"א אבל במתנה עמה ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתגרשה במעכשיו ודאי לא כל הימינה לומר שאפי' קיימה תנאה שלא תהא מגורשת עכ"ל ואלה דברי הר"ן האחרונים קרובים לדברי הרא"ש בתשובה כתב הרשב"א בתשו' וז"ל ומה שנסתפק לך בגט שכתב לאחר כתיבת כו' התורף אם לא מתי מחולי זה לא יהא גט כיון שלא הזכיר מחולי זה. באם מתי אם יש חשש בדבר לא ידעתי אי זה ספק יש בזה כיון שמת מאותו חולי שהם באת להסתפק כיון שלא אמר מחולי זה באם מתי ולומר שלא נכפל התנאי במחולי זה כ"ש שהתנאי בטל מאחת שלא נכפל ואין בדבריו כלום דאכן קושטא דמילתא לא קי"ל כר"מ דבעי תנאי כפול ולאפוקי מספיקא כ"ד טועים אתקין ולא עוד אלא כר"מ נמי מסתברא דתנאי כפול יש כאן דכיון דפתח בחולי באם לא מתי ועוד חזר לבסוף והזכיר אותו תנאי בודאי מה שאמר בתחלה אם מתי מוכח מילתא דנגרר הוא אחר לשון התנאי שלפניו ושל אחריו עכ"ל כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ה סי' מ"א הא דגרסינן בהמדיר (עב:) גבי פלוגתא דרב ושמואל בקדשה ע"מ וכנסה סתם לא תימא טעמיה דרב כיון דכנסי' סתם אחולי אחליה לתנאיה כלומר ותלמד מכאן דכל המתנה בתחלת המעשה ובשעת גמר המעשה לא הזכיר תנאו שמחל התנאי ובטלו כגון אמר בפני ב' עדים גט זה אני רוצה ליתן לאשתי זאת ע"ת זה בפניכם

והוא במעכשיו או בע"מ ע"כ וכן יראה מדברי רב אלפס שכתב בתשובה (סו) נתן גט על תנאי צריך שימסור הגט ליד האשה בכדי שלא יוכל לבטלו ור"ל משהגיע הגט לידה שוב אינו יכול לבטלו ונראה דמה שהילק בין תנאי דמעכשיו לתנאי דאם דבמעכשיו תהא מגורשת למפרע אפי' מת הבעל או נשרף הגט מה שאין כן בתנאי דאם יפה הילק אבל מ"ש דבמעכשיו יכולה לינשא מיד אע"ג שלא נתקיים התנאי נ"ל שאינו תלוי בזה דאע"פ שחל למפרע מ"מ אינה יכולה לינשא (סס) בתנאי שאין בידה לקיימו אע"פ שהוא חל למפרע אם יתקיים שמא לא יתקיים ולא יחול הגט לעולם [יא] כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה באחד שנתן גט במעכשיו אם לא יבא תוך שתי שנים (סו) שיכול לבטל התנאי ותנשא מיד כי בביטול התנאי חל הגט למפרע משעה שיבא הגט לידה וכתב הוא הדין בכל תנאי שמתנה בשעה שנותן הגט ומבטלו אח"כ קודם שיתקיים התנאי שהוא בטל אע"פ שהתנאי לטובתה ולא היתה מקבלת הגט אלא בתנאי זה ואינו רוצה בביטולו אפ"ה יכול לבטלו דכיון שבא הגט לידה מגורשת דלא בעינן דעתה וכ"כ בעל העיטור שיכול לבטלו כל זמן שלא יתקיים :

קמד **בשם** שקיום הגט תלוי בתנאי שתולה באשה כמו שביארתי כן הדין (א) בתנאי שמתנה עליו שאם יתקיים התנאי יתקיים הגט ואם לאו לא יתקיים כיצד אמר לה הרי גיטך מעכשיו אם לא אבא בתוך ל' יום או שאומר על מנת שלא אבא בתוך שלשים יום אם בא בתוך ל' יום נתבטל הגט לא בא נתקיים הגט למפרע אע"פ שנאנס ולא יכול לבא כגון שחלה או שעבבו נהר אין שומעין לטענת אונס שלו אפילו עומד וצווח ראו שאני אונס כיון שלא התנה הוץ מאם יקראנו אונס וכן אמר הרי זה גיטך על מנת שאם לא אפייסך שתתרצי בתוך שלשים יום יהא גט

והתנה וכפל תנאו ואח"כ נתנו לה בפניהם סתם ולא הזכיר התנאי שמחל התנאי ודאי לא אמרינן הכי אלא על דעת הראשונה הוא עושה ואינו מוחל לתנאי אלא היינו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות :

קמד בשם שקיום הגט תלוי בתנאי שתולה באשה כן הדין בתנאי שמתנה עליו וכו' כיצד א"ל זה גיטך אם לא אבא בתוך ל' יום וכו' זה פשוט ומתבאר מתוך המשניות שבפ' מי שאחזו (עו:) : אע"פ שנאנס ולא יכול לבא כגון שחלה וכו' בריש כתובות (ג :) אמר רבא ולענין גיטין אינו כן אלמא

נתפייסה : וכן הכישו נחש או אכלו ארי וכו' כתב רבינו סוף סי' קמ"ה ושם יתבאר בס"ד : ואם לא אמר מעכשיו אלא אם לא באתי וכו' בס"פ מי שאחזו (עו:) תנן ה"ז גיטיך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך יב"ח אינו גט ופרש"י דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר יב"ח יהא גט והרי מת בתוך הזמן ואמרי' בגמ' דר' יהודה בשיאה התירה ליכנס משום דס"ל כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו כלומר שמאחר שכתוב זמן בשטר ה"ל כאילו א"ל ה"ז גיטך מהיום ודעת הרמב"ם דלא קי"ל בגיטין כר' יוסי ולפיכך כתב ברפ"ח שהמגרש על תנאי כשיתקיים התנאי תהיה מגורשת בשעה שיתקיים לא בשעת נתינת הגט לידה ואם מת הבעל או אבד הגט או נשרף קודם שיתקיים התנאי אינה מגורשת והראב"ד כפי מה שמעידי' עליו רבינו וגם הרשב"א הוא פוסק כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ומדברי התוס' בפרק מי שאחזו (ד"ה ולא) ובפ"ב דעכו"ם (לו .) משמע קצת דמספקא להו אם הלכה כרבי יוסי וגם מספקא להו אי פליגי רבנן עליה בין בתנאים דבע"פ בין בתנאים בשטר או אי לא פליגי עליה אלא דוקא בתנאי דבע"פ אבל בתנאים דבשטר מודו ליה והלכך בכל גווני חולצת וזהו שכתב רבינו וכן דעת התוספות שחולצת כלומר כן דעתם כדעת הרמ"ה במ"ש הוא חולצת אך במ"ש הוא ז"ל מתיבמת אין כן דעתם דגם בזו ס"ל דחולצת והר"ן בפ' מי שאחזו כתב שהתוספות פוסקים כר"י ואפי' בתנאי' דבע"פ והרשב"א סוף פ' מי שאחזו כתב שר"ת פוסק כר"י אבל ר"י ספוקי מספקא ליה ובהגהת אשרי"י פ' יש נוחלין כתוב כר"י פוסק כר' יוסי בין באיסור בין בממון והלכה למעשה כרבי יוסי וה"מ בתנאי הכתוב בשטר אבל בתנאי דבע"פ מספקא ליה והרי"ף כתב בס"פ מי שאחזו והלכה כרבנן דפליגי אר' יוסי ובנ"נ נוחלין כתב דהלכה כרבי יוסי ואע"ג דאתקין רב בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי הכא ממונא והתם איסורא וטעמא דמסתברא הוא ורב נחמן פסק גם בממון דלא כרבי יוסי וכתבו הרשב"א והר"ן בפרק מי שאחזו שלפי מה שסמך עליו הרי"ף בפרק י"ב כהי דמתחרינן בגיטין

גט ופייסה ולא נתרצית הוי גט אע"פ שהוא אנוס שהרי פייסה בהרבה פיוסים ולא נתרצית ואפשר שתתרצה אם היה לו ממון הרבה והוא אנוס שאין לו אפילו הכי (ב) [א] אין אונס בגיטין בד"א באונס של חולי או שלא היה יכול לעבור הנהר דשכיח קצת אבל אונס דלא שכיח כלל כגון אכלו ארי או הכישו נחש כיון דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתיה להתנות עליו ומבטל הגט והיא זקוקה ליבם ואם לא אמר מעכשיו אלא אם באתי בתוך ל' יום יהא גט ואם לא באתי בתוך ל' יום לא יהא גט כתב הרמב"ם (ג) שלא חל הגט עד תשלום שלשים יום בשלא בא לפיכך אם מת בתוך הזמן אינו גט כלל ומתייבמת (ד) והראב"ד כתב דהוי גט ומותרת לשוק (ה) והרמ"ה חילק וכתב על פה שלא כתב התנאי בגט אינו גט כלל ומתייבמת ואם כתב התנאי בגט הוי ספק חולצת ולא מתייבמת (ו) וי"א שלעולם הוי ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת וכן דעת (ב) התוס' שחולצת ובמעכשיו אם לא אבא תוך י"ב חדש אע"פ דחל למפרע משעת נתינת הגט אם מת בתוך י"ב חדש לא תנשא עד סוף י"ב חדש ואם באה לינשא בתוך י"ב חדש צריכה חליצה ולא מדינא אלא משום (ז) [ג] דגזרינן מת אטו לא מת כיוצא בזה נתן לה גט בלילה ואמר לה ה"ז גיטך ע"מ שיזרח השמש ומת בלילה כשיזרח השמש הוי גט למפרע ואם אמר לה אם יזרח השמש ומת בלילה לדברי הרמב"ם אינו גט ולדברי הראב"ד הוי גט גמור (ח) ולדברי הרמ"ה ספק ואם אמר (ט) לכשתזרח השמש ומת בלילה לכ"ע לא הוי גט אמר לעדים (י) אם לא באתי עד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי

הוא ז"ל מתייבמת אין כן דעתם דגם בזו ס"ל היה כתוב לפני ב"י וי"א שלעולם הוי ספק מגורשת מובן שמ"ש וכן דעת התוס' שחולצת היינו לומר ש לפרש כך אבל לספרינו מובן כפשוטו שכן דעת ועיין במ"ש בח"מ סי' רנ"ח לפרש דברי הרמ"ה

לאשתי או שאמר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי עד י"ב חדש אין כותבין תוך י"ב חדש אפילו לא ירצה ליתנו עד אחר י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט כתבו ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם מיתה קדמה לגט לא הוי גט (יא) ואם גט קודם למיתה הוי גט ספק איזה קודם חולצת ולא מתייבמת כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע לא יכתבו ויתנו עד שיעברו שני השמיטה הזאת שעומדים בה ושנה ראשונה של שמיטה שאח"כ ואם אמר אם לא אבא עד אחר השנה לא יכתבו ויתנו עד שיעבור חדש משנה שנייה ואם אמר אם לא אבא עד אחר חדש לא יכתבו ויתנו עד שיעברו ז' ימים מחדש השני: ואם אמר אם לא אבא עד אחר השבת לא יכתבו עד שיעברו א' ב' ג' ימים בשבת שנייה ואם אמר אם לא אבא עד אחר הרגל לא יכתבו ויתנו (יב) [ג] עד שיעבור ט"ו ימים אחר הרגל ובכולן אין מקדימין ממה שאמר אבל אם אחרו אין בכך כלום וכן הדין אם נתן הגט בידה ואמר לה ה"ז ניטך אם לא אבא אחר השבוע אינו גט עד שיעבור שנה שמינית וכן אחר השנה חדש ואחר החדש שבת ואחר שבת א' ב' ג' ור"ח פירש שאם נתן גט לאשתו ואמר (יג) ה"ז גיטך אחר השבוע אינו גט (יד) עד שיעבור שנה ראשונה של שמינית (טו) וחדש ראשון של שנה שניה (טז) וכן באידך וכתב א"א הרא"ש על דבריו שהיא מתגרשת מיד אחר השבוע ולא דמי לאומר ה"ז גיטך אם לא אבא לאחר השבוע (יז) דלא מצי למימר שיהא גט אם לא בא בתוך שבוע דאם כן הוה ליה למימר אם לא באתי בתוך שבוע זו אלא ודאי מדתלה זמן ביאתו בלאחר השבוע על כרחך ר"ל אם לא יבא בזמן הנקרא אחר השבוע והיינו שנה משנת שבוע הבאה ובשנה חדש אחד מחדשי השנה הבאה ובחדש שבת אחד משבתות חדש שני ובשבת לישנא דעלמא להלק ימי השבוע חציין נקראין אחר שבת שעברה והציין נקראין קודם שבת הבאה אבל הנותן גט לאשתו שתתגרש לאחר שבוע למה לא תתגרש מיד לאחר שתעבור השמיטה כי קביעות הזמן היה (יח) כדי שלא תתגרש בתוך השבוע ואם היה בדעתו עד שתעבור שנה שמינית (יט) היה אומר אחר השבוע ע"כ כתב הרמב"ם אמר כתבו ותנו גט לאשתי לאחר השבוע אין כותבין אלא עד שנה של אחר השבוע (כ) ובשנה אין כותבין ונותנין עד חדש של אחר השנה ובחדש אין כותבין ונותנין אלא עד שבת שבחדש השני אמר כתבו ותנו לה לאחר השבת נותנין מיום שבת עד יום ג' אמר כתבו ותנו לה קודם השבת כותבין לה מיום ד' עד סוף יום ששי אחרו הזמן שאמר ואח"כ כתבו ונתנו לה כמו שאמר אחר החדש וכתבו ונתנו לה (כא) אחר ב' שבתות מחדש השני (כב) ה"ז פסול ע"כ וכתב א"א הרא"ש ז"ל על דבריו גם פירוש זה אינו נכון דאם צוה לכתוב וליתן אחר השבוע כותבין מיד אחר השבוע ע"כ [ד] ויראה שהוא מפרש דברי הרמב"ם שרוצה לומר (כג) שלא יכתבו עד שנה אחר השבוע ואינו נראה כן מדבריו אלא אדרבה ר"ל שיכתבו מיד אחר השבוע (כד) ואין להם זמן לכותבו אלא בתוך השנה (כה) וכן באינך אמר לה ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום שלא אראך יהא גט אע"פ שהיה הולך ובא ה"ז גט כשר וראוי להתגרש בו לכשיתקיים התנאי דהיינו שיהא שלשים יום שלא ראה אותה (כו) אע"פ שהיה הולך ובא לא חיישינן שמא נתייחד

מי שאחזו (דף עו: עז.) : כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע וכו' בס"פ מי שאחזו ת"ר לאחר שבוע שנה וכו' ודברי הרא"ש הם שם ג"כ ודברי הרמב"ם הם בפ"ט מהלכות גירושין ונראה לי שנוסחא משובשת נזדמנה להרא"ש בדברי הרמב"ם שהיה כתוב בה אין כותבין עד לאחר שבוע שניה וכן היה כתוב בכולן אין כותבין עד לאחר חדש אין כותבין עד לאחר שבת כי כן כתוב בפסקים גבי שנה ולפיכך פי' בו מה שפי' אבל הנוסחא האמיתית היא כמ"ש רבינו ופירושו בה ברור וכן פירש הרב המגיד וגם הר"ן בפ' מי שאחזו אלא שתמה עליו על שכתב שאם אחרו לאחר הזמן שאמר ואח"כ כתב שהגט פסול כלומר מד"ס ואם נשאת לא תצא ואמאי והא מידי ספיקא לא נפיק ואפי' נשאת תצא :

(ב"ה) ואפשר לומר שטעמו של הרמב"ם דכל שהוא אומר שבוע אפי' מופלג לא נפיק מכלל אחר השבוע וכן באחר שנה ובאחר חדש אלא שחכמים חששו להזהיר מלכתוב אלא בזמן דלישתמע שהוא אחר ממש סמוך לו והילכך לית בה אלא פסולא דרבנן ויש בדברי רבינו בדעת הרמב"ם מטעות סופר חסרון תיבת אלא אצל ובשנה צ"ל אין כותבים ונותנים אלא אחר חדש שלאחר השנה :

ומ"ש אם לא אבוא אחר הרגל בס"פ מי שאחזו לא איפסיקא כמה הוי ולפיכך לא הזכירו הרמב"ם והרא"ש והרשב"א והר"ן כתבו בשם ר"ח דאפילו לא עברו אלא ט"ו יום דיו וכתבו דלא ידעו מנין לו וכו' הר"ן בשם הרמ"ה דכי היכי דלאחר השבת הוי מחצית הזמן שבין שבת לשבת ה"נ לאחר הרגל מחצית הזמן שבין רגל לרגל (ג) וכ"כ הרי"ף בתשובה וכתבו הרשב"א והר"ן ולפני שנה חדש ושבוע לא איתפרש ולכאורה מדמה דלפני שלו כלאחריו כדאמרינן לגבי שבת אבל בירושלמי לא משמע הכי בנותן גט לשליח ליתנו לאשתו ע"מ שאם לא יבא מאותו יום עד ב' שנים יהא גט ואם יבא תוך ב' שנים לא יהא גט והאשה לא רצתה לקבלו עד שעברו יותר מו' חדשים אחר השתי שנים עשה מעשה בזה ה"ר יהודה ן' בולאט ז"ל וצוה ליתנו לה והתירה מיד וכתב על זה פסק וגם על ידינו היה מעשה פה צפת תוב"ב והתרנו בכנופיא :

א"ל ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום וכו' גז"ש בסוף פרק מי שאחזו משנה ה"ז גיטך כ"ז שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה ה"ז גט ופריך בגמרא והא לא עבר שהרי היה הולך ובא תוך ל' יום ושני ר"י מי קתני ה"ז מגורשת ה"ז גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו ל' יום הוי גיטא ופרש"י ה"ז גט קתני דאין הגט נפסל משום גט ישן הואיל ולא נתייחד עמה ולכי מקיים תנאיה הוי גיטא תניא כותיה דרבי יוחנן ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום וכו' ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתיחד עמה ופריך וליחוש שמא פייס ופרש"י שמא פייס ונתיחדה עמו ובעל וה"ל גט ישן ואע"ג דקי"ל שאם נתגרשה בו תנשא לכתחילה ה"ק היכי אמרת הרי זה גט דמשמע גט שראוי להתגרש בו לכתחלה

וכו' דהוי מעשה קודם לתנאי דהתנאי בטל והמעשה קיים ואם כתבוהו תוך י"ב חדש ונתנוהו לידה ודאי דהוי גט וי"ל דתנאי דהוי ע"י שליח לא מצי השליח לשנותו ומי שני בתנאים לא עבד כלום אפילו אמר המעשה קודם וכ"פ הרשב"א והר"ן : **וכתבו** גט ותנו לאשתי אם לא באתי וכו' עד אבל אם אחרו אין בכך כלו' טעמו שהרי לא התנה אלא שלא יכתבו הגט אלא כשלא יבא לאחר השבוע אבל אם יבא מקודם לא יכתבו כלל אבל לא קבע זמן לכתיבה דאינו מקפיד אימתי יכתבוהו ואפילו אם יאחרו מלכתבו כמה חדשים ויותר כשר הגט ונותנים לאשתו ומזה הטעם נ"כ התירו בצפת באחד שמסר גט לשליח ליתנו לאשה ע"ת שאם לא יבא מאותו יום עד שתי שנים ולא נתנו עד ששה חדשים לאחר שתי שנים דכשר שהרי לא קבע זמן לנתינתו אלא קבע זמן לביאתו ועיין בב"י אבל בדברי הרמב"ם בסמוך שקבע זמן לכתיבת הגט שאמר כתבו גט ותנו לאשתי לאחר השבוע אין כותבין אלא עד שנה שלאחר השבוע ואם אחרו הזמן שאמר ואח"כ כתבו וכולי הגט פסול :

ואם אמר אם לא אבא עד אחר הרגל כו' בס"פ מי שאחזו תניא ר' אומר לאחר הרגל ל' יום וקאמרינן דלית הלכתא כותיה דר' וכתב הרא"ש וכתב ר"ח אפילו לא עברו עליו אלא ט"ו יום דיו ואפשר שהוא מחלק הל' יום כמו ג' ימי השבוע שהן נמנין אחר השבת אף על פי שאינו דומה עכ"ל וסובר רבינו דאעפ"י שלא נתברר להרא"ש טעמו של ר"ח וגם רשב"א בחדושיו לשם כתב ע"ש הרמב"ן דאין טעם זה מחוור מכל מקום כיון דדבריו דברי קבלה ניכהו לא דחינן להו מהלכה והכי נקטינן :

א"ל ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך וכולי משנה שם וכר' יוחנן דפניך ממש שלא ארחק וקאמר דה"ז גט כשר לכשיתקיים התנאי שלא יהא רואה אותה ל' יום רצופים ולא חיישינן שמא נתייחד עמה אחר שנתן הגט לידה ואעפ"י שהיה הולך ובא דאין הגט נפסל משום גט ישן אא"כ דאיכא עדים שנתייחד עמה ודלא כרב הונא דמפרש מאי פניך תשמיש והרי קיים התנאי דל' יום רצופים הוי בלא תשמיש כדקתני הואיל ולא נתייחד עמה ומ"ה ה"ז גט אבל במתנה שלא ארחק אינו גט כיון שהיה הולך ובא ועוד כתבו התו' דלר' יוחנן אם נתייחד עמה לא הוי אלא גט ישן אבל לרב הונא אם נתייחד עמה בטל הגט לגמרי עכ"ל וז"ש רבינו שאעבור מכנגד פניך ל' יום שלא אראך וכו' כלומר לאפוקי מה"ד מאי פניך תשמיש וגם כתב לא חיישי' שמא נתייחד עמה בנתיים והוי גט ישן וכולי דלרב הונא בטל הגט לגמרי : **ומ"ש** וראוי להתגרש בו וכולי כלומר וא"צ גט שני לכתחלה כיון שהאמינ' אבל אם לא האמינ' חוששין לגט ישן וצריך ליתן לה גט שני לכתחלה כשלא נתקיים התנאי אבל אם כבר

דרכי משה

(ג) ובהגהות אלפסי שם האומר לאחר י"ב חדש דינו כאומר לאחר שנה והאומר לאחר שלשים יום נותנין לו יום א' אח"כ · וכ"ע דלאחר הרגל אין נותנין לו רק שבת אחד : וכן

דרישה

הבעל בתוך י"ב חדש ולכך לא תנשא אבל לעיל סימן קמ"ג התנאי תלוי בה ולכן לא שייך למגזר מידי דהא לא תקיים תנאה : [ג] **עד** שיעבור חמשה עשר יום כ"כ הרא"ש והר"ן בשם רבינו חננאל וכתבו דלא ידעו מניין לו אבל הרמ"ה פליג וכתב דכי היכי דלאחר שבת הוי מחצית הזמן שבין שבת לשבת הכי נמי לאחר הרגל הוי מחצית הזמן שבין רגל לרגל וכ"כ הרי"ף בתשובה זה לשונו ראובן נשבע לשלם שמעון אחר הפסח רואין כמה יש בין פסח לעצרת ויש לו מחצית ימים שבנתיים כמו בשבוע שמחלקין מקצתו לפניו ומקצתו לאחריו ולפי זה אם ישבע לפרוע לאחר הסוכות יש לו זמן חמשה חדשים ולפני שנה ולפני חדש ושבוע לא אתפרש ולכאורה משמע דלפני שלו כלאחר וכדאמרינן גבי שבת אבל בירושלמי לא משמע הכי עד כאן לשונו הר"ן ס"פ מי שאחזו עיין שם ונראה לי שדעת הרי"ף הוא כדעת רבינו חננאל שבסמוך אבל הרא"ש חולק ארבינו חננאל וסבירא ליה שאם אמר הרי זה גיטך אחר השבוע שמתגרשת מיד אחר השבוע הוא הדין לענין השבועה צריך לפרוע מיד אחר הרגל : [ד] **ויראה** שהוא מפרש דברי הרמב"ם כו' עד ואינו נראה כו' באמת שיש לתמוה על המאור הגדול הרא"ש איך לא שם לבו למשמעות לשונו דהרמב"ם ולכאור' היה נראה שגם הרא"ש מפרש דברי הרמב"ם כמו שמפרשם רבינו אלא שהרא"ש הבין דברי הרמב"ם שכוונתו שיכולין לכתוב כל השנה השמינית ואין להם לכותבו משם ואילך ועל זה פליג הרא"ש שפירוש זה אינו נכון כו' רצה לומר שאינו נכון שיכתבו כל השנה אלא יכתבו מיד ואינן רשאין לכתוב כל השנה כך היה נראה לכאורה שכך הוא כוונתו ואם כן אין בהשגת דרבינו ממש · אלא דרבינו דייק לשון הרא"ש קצת דאין לשונו משמע שכך כוונתו שאם כן הוה ליה לומר ואין כותבין אלא מיד אחר השבוע אבל מדכתב כותבין מיד אחר השבוע משמע שהוא מפרש דברי הרמב"ם שאין רשאין לכתוב כל זמן שלא יעבור שנה ראשונה אחר השבוע ועל זה כתב דאם צוה לכתוב כו' כותבין מיד ואין צריכין להמתין

פרישה

וכמו שכתב מיד אחר זה אמר אם לא אבא עד אחר שנה כו' : (יא) **ואם** גט קודם למיתה פירוש שכתבו ונתנו לה קודם שמת : (יב) **עד** שיעבור חמשה עשר ימים כו' עיין בדרישה : (יג) **הרי** זה גיטך לאחר השבוע פירוש שלא תלוהו בביאתו : (יד) **עד** שיעבור שנה ראשונה של שמינית פירוש שנה ראשונה של שמיטה שנייה שהיא שנה שמינית : (טו) **וחדש** ראשון כו' רצה לומר אם אמר אחר שנה ולא אינו גט עד שיעבור חדש ראשון של שנה שנייה : (טז) **וכן** באידך פירוש אם אומר אחר חדש או אחר שבת כל אחד כדינו הנ"ל : (יז) **דלא** מצי למימר שיהא גט כו' רצה לומר דלא מכוין למימר דכוונתו היה שיהא גט אם כו' : (יח) **כדי** שלא תתגרש בתוך השבוע רצה לומר ואי אפשר לו לומר הרי זה גיטך בתוך השבוע דאם כן היה משמע שתתגרש בתוך השבוע ודעתו שלא תהיה מגורשת עד אחר השבוע : (יט) **היה** אומר לאחר אחר השבוע כו' כן הגיה מ"ו וכן הוא [באשר"י ס"פ מי שאחזו : (כ) **ובשנה** אין כותבין ונותנין אלא עד כו' כצ"ל : (כא) **אחר** שני שבתות ל"ד אלא ה"ה מיד אחר שבת ראשון וכ"כ סמ"ג ומ"ו (ובכ"מ פ"ט דגירושין כתב ע"ז וזה לשונו ונראה לי לדחוק ולומר דהכי קאמר וכתבו ונתנו לאחר הזמן שאמר דהיינו בשתי שבתי' מחדש כלומר בשבת שניה של חדש שני כ"פ) : (כב) **הרי** זה פסול הר"ן תמה עליו על זה דמשמע פסול מדברי סופרים ואם נשאת לא תצא ואמאי והא מידי ספיקא לא נפקא ואפילו נשאת תצא עד כאן לשונו וכ"ה בשלחן ערוך (ועד"ר) : (כג) **שלא** יכתבו עד שנה אחר השבוע רצה לומר שאין רשאין לכתוב כל זמן שלא עבר השנה שאחר השבוע : (כד) **ואין** להם זמן לכתבו אלא בתוך השנה זה לשון מ"ו פירוש לאפוקי בשנה התשיעית דהוי כמו אחרו ופסול ואפשר דאף הטור מודה בזה ומה שכתב לעיל אבל אם אחרו אין בכך כלום היינו גבי אם לא באתי כו' אבל הכא שצוה לכתבו אחר שנה דקדק אזמן דוקא ודו"ק עכ"ל ורצה לומר דלעיל דקאמר כתבו ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע לא קפיד עד כמה שיכתבו רק שאמר שיכתבו אם לא יבא לאחר השבוע דלאחר השבוע קאי אביאתו ולא קפיד אלא שלא יכתבו קודם זמן הנ"ל אבל הכא שאמר כתבו ותנו גט לאשתי לאחר השבוע משמע דקפיד דוקא אזמן זה דהא הזמן קאי אכתיבה וק"ל ועיין בדרישה : (כה) **וכן** באינך ר"ל בשנה ובחדש ובשבת כל אחד לפי זמנו המפורש לעיל : (דהיינו שיהא שלשים יום שלא ראה אותה רצה לומר שלא תנשא עד שיהיו שלשים יום רצופין שלא ראה אותה כ"פ) : (כו) **ואף** על פי שהיה הולך ובא כו' רצה לומר שהיה הולך ובא אחר הכתיבה קודם שנתקיים התנאי ולא שהה שלשים יום ולא נתקיים התנאי והיה לנו למיחש שמא אז כשהיה הולך ובא אחר הכתיבה בא עליה והוי גט ישן ועל זה כתב אפילו הכי לא חיישינן שמא כו' :

מעכשיו

נתייחד עמה בנתיים [ס] והוי גט ישן והוא שהאמינה תחילה שאף אם יאמר שנתייחד עמה שתהא נאמנת להכחישו ולומר שלא נתייחד עמה ולא תנשא עד שיעברו ל' יום רצופים שלא יראנה וכתב הרמ"ה ודוקא שאמר כל זמן שאעבור ולא אמר מעכשיו אבל אמר לה (כז) [ו] מעכשיו אם לא אעבור (כח) או ע"מ שלא אעבור כשלא עבר חל הגט למפרע (כט) ואינו יכול לבטל תנאו ואין צריך להאמינה ולפי [ב] מה שכתבתי בשם א"א הרא"ש ז"ל דאף בתנאי דמעכשיו יכול לבטל אין חילוק וכן כל מי שנותן גט לזמן קצוב שאם לא יבא לאותו זמן שיהא גט אינו גט אא"כ יאמינה להכחישו ולומר שלא בא אף אם אמר שבא בד"א (ל) במגרש מן הנשואין אבל במגרש מן האירוסין א"צ להאמינה וכתב א"א ז"ל בתשובה אם כשהתנה תלה ביאתו בעדות שלא יתבטל הגט בבואו אא"כ יעידו עליו עדים שבא ועבר הזמן ואין מעידים עדים שבא הרי הוא גט אע"פ שלא האמינה כתב הרמב"ם דוקא כשהוא עמה במדינה ונתן לה גט לאחר זמן חיישינן שמא פיים עד שיאמר נאמנת עלי שלא פייסתי וכן בכל התנאים שתלויין ברצונה ואם רצתה מחלה אותה לבעלה בטל הגט דחוששין שמא פיים עד שיאמר נאמנת עלי אבל אם אינו במדינה ואמר ה"ז גט אם לא באתי בתוך י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסתם שאין דרך בני אדם לבא בסתם ואם תם הזמן ולא בא ה"ז מגורשת ול"נ לא"א הרא"ש אלא בכל ענין צריך (ד) להאמינה וכ"כ הראב"ד :

שכיב

לכתחלה ליחוש שמא יבא בעל ויערער ויאמר שפייסה והוה ליה גט ישן אמר רבא באומר נאמנת עלי שלא פייסתי ופרש"י באומר · בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כק' עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתייחדתי ופייסתי ואמרינן תו בגמרא ואיכא דמתני לה אמתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט וליחוש שמא בא אמר רבה באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מאן דמתני לה אמתניתין כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין לא אם לא באתי קאמר והא לא אתא ופרש"י כ"ש אברייתא. שהיה הולך ובא אבל אמתניתין דאמר בתוך י"ב חדש ולא ראינו שבא בעיר מסילא לא חיישינן שמא בא ואכי' לא הימניה עליה מעיקרא הוי גט דהא לא אתא וכו' הר"ן הרי"ף כתב לשונות הללו סתם ונראה שהוא פוסק כלישנא בתרא ואפי' אמתניתין בעינן נאמנת עלי וה"נ מוכח בפרק כל הגט וכן דעת ר"ח והראב"ד בהשגות אבל הרמב"ם כתב בפ"ט מהלכו' גירושין הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסתם וטעמו לפי שהוא סובר דחשש דשמא פייס וכא מדרבנן בעלמא הוא שכך כתב בפרק זה ומפני חשש זה יהא הגט פסול וכבר ביאר בפ"י שכל זמן שהוא מזכיר פסול אין פיסול אלא מד"ס ולפיכך הוא פוסק כלשונות הללו להקל והרא"ש כ' ג"כ שדעת ר"ח והרי"ף לפסול כלישנא בתרא לחומרא ותמה על הרמב"ם ז"ל למה פסק לקולא באיסור תורה וכמה שכתב הר"ן א אין מקום לתמיהתו · וחילוק שבין ארוסה לנשואה מפורש בגמרא סוף פרק כל הגט דאמרו בגמרא אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה ודברי הרא"ש הם בתשובה כלל מ"ה :

ומ"ש הרמ"ה ודוקא שאמר כל זמן שאעבור וכו' אבל אמר לה מעכשיו אם לא אעבור וכולי ואינו יכול לבטל תנאו וכולי כבר נתבאר בסי' קמ"ג שזה דעת הרמב"ם ושכתב הרב המגיד שזה דעת כל הפוסקים חוץ מבעל העיטור ונתבאר שם שדעת הרא"ש כדעת בעל העיטור ושדברי הר"ן נוטים לדברי בעל העיטור גם כן : **ודע** שדברי רבינו בוליחוש שמא פייס הם כדברי רש"י אבל הרשב"א והר"ן כתבו שאין נראה להם אלא כמו שפירש הרי"ף בתשובה דה"ק ליחוש שמא פייס בדברים ומחלה התנאי וכ"כ הרמב"ם בפ"ט חוששין שמא פייסה כשהיה הולך ובא ומחלה לו וחזר וביטל הגט כשפייסה ומפני חשש זה יהיה הגט פסול לאחר שלשים יום וכתב עוד וכן כל התנאים שהם תלוים ברצונה אם רצתה ומחלה אותם לבעלה בטל הגט חוששין לה שמא פייס עד שיאמר נאמנת עלי עכ"ל : **כתב** הר"ש בר צמח בתשובה היכא גווני דלא חיישינן בהו לפיוס כההיא דפ"ב דגיטין (יח·) דהמשלים גט לאשתו ולא חיישינן דליכא רגלים לדבר דבעי לפייסה אלא משום הבחנת זרע קאמר הכי כמו שכתבו המפרשים ומהא נלמוד למהיום אם מתי שאין לחוש לפיוס דמה מועיל ביטול הגט לענין שיחזור עתה אם ימות נתפרדה חבילה ואי קאי דידיה היא ואם כן אינו צריך לומר נאמנת עלי שלא פייסתי אלא שמזהירים אותה שלא יתיחדו שמא יבא עליה עכ"ל : **כתב** ה"ר יוסף בן זמרון שקבל מרבו הר"ש בן הר"ש בר צמח כמי שמקניט אשתו שנותן לה גט לזמן והוא בא בתוך הזמן וחזר והולך ומעגנה שיש לגדור בדבר זה שמכריחין האיש עד שיצוה לסופר ולב' עדים שכל זמן שיתעכב ל' יום או יותר מזה ולא יבא שהסופר יכתוב גט כשר לאשתו ויחתמוהו העדים וימסרוהו לה ושיהיו העדים נאמנים שלא בא בתוך הזמן וכל מי שיעיד בביטול השליחות של הסופר והעדים עדותו תהיה בטלה מעכשיו ושתהיה היא נאמנת שלא פייסה לבטל השליחות כשנתיחד עמה ובדרך זו אפילו ילך מאה פעמים ויתיחד עמה וילך כל זמן שלא יתעכב הזמן שקבע היא אשתו ואם יתעכב יותר יכתבוהו ויתנוהו לה הסופר והעדים בעצמם ואם יבטל השליחות בפני הסופר והעדים יחזרו ויכריחו אותו כבראשונה עכ"ל :

כתב הרשב"א שאלה ראובן כתב גט זמן לאשתו והפקיד הגט ביד שליש וא"ל אל תתנהו לה עד שנה תמימה והלך לו ראובן לעיר אחרת ולאחר ג' חדשים שלח משם כתב חתום בעדים לשליש שיתן הגט לאשתו מיד שיראה כתב זה ונתקיים הכתב הזה ונודע בבירור שראובן שלחו מהו שיתננו לה כיון דליכא למיחש לשמא פייס ובטל הגט כיון שבטל כל מודעא שמסר ושימסור וכ"ש לשמא פייס ובא עליה תשובה כזה גט ואין כאן חשש דאע"ג דמסרו ליד שליש ואמר שלא ליתנו עד י"ב חדש ואילו לא צוה עכשיו ליתנו לה היינו חוששין לשמא פייס וביטל אלא א"כ כתב נאמנת עלי שלא באתי או שלא פייסתי כדאמרינן בפרק כל הגט וס"פ מי שאחזו אבל כאן ששולח ליתנו לה מיד אין חוששין שהרי הודה שלא פייס ושלא ביטל

כבר נתקיים התנאי א"צ גט שני ותנשא לכתחלה וכמ"ש לקמן בסימן קמ"ח והקשה הר"ן דאע"ג דהאמינה מ"מ אכן ניחוש לגט ישן ותירץ דכל היכא דלא אתא בעל ומערער אכן לא חיישינן וכיון דהימנה תו לא אתא בעל ומערער ועיין במ"ש בסימן קמ"ח ומ"ש והוא שהאמינה וכו' שם קא פריך תלמודא וליחוש שמא פייס ופירש"י כשהיה בא אצלה פייס הקטטה שביניהם ונתייחד עמה ולאחר זמן אתי בעל ומערער ואמר פייסתי עכ"ל ומשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי וז"ש רבינו והוא שהאמינה תחלה שאף אם יאמר שנתייחד עמה וכו' דהיינו כפי' רש"י ותימה הא יכול לערער ולומר שבתוך ל' יום ראה אותה ולא היו ל' יום רצופים ובודאי צ"ל שהאמינה גם בזה וה"ל לרבינו לפרש וי"ל דכיון שמסרו הגט לידה על תנאי זה דוקא כשלא יראה את פניה ל' יום רצופים ואם יהא רואה אותה תוך ל' יום אינו גט פשיטא היא דצריך שיהא נודע ומפורסם ע"פ עדים שנתקיים התנאי ואפילו האמינה אינה נאמנת ולא צריך לפרש אלא שעל הייחוד עמה שלא היה התנאי עליו אלא דאכן חיישינן שמא נתייחד עמה א"כ כשאומר נאמנת עלי לומר שלא נתייחד עמה סגי דכיון שהאמינה לא אתי בעל לערער דכסיפא ליה מילתא להוציא לעז לאחר שהאמינה כמ"ש התוס' בפרק ב' (דף י"ח) ולא תנשא וכולי וקשה הא פשיטא היא דאפי' במעכשיו לא תנשא כ"ש בלא מעכשיו וי"ל דלא אתא רבינו אלא לאורויי דבעינן ל' יום רצופים דלא תימא אפילו הולך ובא והולך ובא ובין הכל מה שלא ראה את פניה הוי ל' יום הגט כשר ושריא לאנסובי לפיכך כתב ולא תנשא עד שיעברו שלשים יום רצופים וכמו שפי' רש"י דאין התנאי מתקיים עד שיעברו שלשים יום רצופים וכדמוכח מדפריך אהא דתנן היה הולך ובא הולך ובא וכולי והא לא עבר ע"ש :

וכתב הרמ"ה ודוקא שאמר וכו' כלומר הך סוגיא דתלמודא דמועיל פייס ויכולין שניהם לבטל התנאי ולכן צריך להאמינה לא איירי אלא בתנאי דאם בלא מעכשיו ובלא ע"מ אבל א"ל מעכשיו וכו' ומשמע אע"פ דשניהם מבטלים התנאי אינו בטל וכ"כ ב"י ס"ס קמ"ג בשם הרשב"ץ · וכתב ב"י שזה דעת הרמב"ם אבל ה"ה פרק ט' הלכה ט' כתב ע"ש הרמב"ן דבמעכשיו נמי שניהם יכולין לבטל ושכן הוא דעת הרמב"ם וא"ת למה ליה לתלמודא לומר וליחוש שמא פייס בלאו הכי נמי ניחוש דלמא ביטלו התנאי וי"ל דלא חיישינן שמא ביטל דלא שכיח אם לא דפייסה תחלה ובמגרשה מן הנשואין שכיח הוא דמפייסה ואיכא למידק דמעיקרא כתב רבינו ע"פ פרש"י דהחששא היא משום גט ישן כפירוש רש"י ומדברי הרמ"ה משמע כפי' התו' דהא במעכשיו ליכא חששא דגט ישן לכ"ע כמו שכתוב ריש סימן קמ"ח : **ומ"ש** ולפי מ"ש א"א הרא"ש וכולי נראה דתנאי זה נמי להרא"ש הוי לטובת' שאם יראה פניה תוך ל' שישוב אליה ועיין במ"ש סוף סימן קמ"ג : **וכתב** א"א הרא"ש בתשובה אם כשהתנה תלה ביאתו בעדים וכולי בכלל מ"ה דין י"ב מבואר דטעמו דבהאמינה כיון דליכא אלא משום לעז שיערער הבעל ויאמר פייסתי ובטל הגט או בטל הגט בדבורו או בא בתוך הזמן וכיון שהאמינה שוב לא יוציא לעז דמיכספא ליה מילתא כמו שפי' ר"י פ"ב וכן לפרש"י נמי יש לפרש דלעז בעלמא קאמר שמא פייס ונתייחד א"כ בנדון זה נמי שתלה ביאתו בעדים ונתן לה גט במעכשיו ליכא למיחש נמי שמא ביטל הגט בדבורו וכולי והלכך אפילו לעז ליכא מיהו לעיל ס"ט כתבתי דבתלה בעדים פשיטא דטפי הם נאמנים מאילו האמינה ע"ש :

כתב הרמב"ם דוקא כשהוא עמה במדינה וכו' טעמו דפסק כלישנא קמא דמתני לה אברייתא אבל אמתני' באומר מעכשיו אם לא באתי ולא אתא שבא לא חיישינן שמא פייס ואפילו לא האמינה אלמא דוקא כשאינו בעיר אבל כשהיא בעיר לד"ה חוששין וכן פי' ה"ה אבל הרא"ש פסק כלישנא בתרא דמתני לה אמתני' דבמעכשיו אם לא באתי צריך להאמינה דאם לא כן חיישינן שמא פייס אפילו אינו עמה במדינה וכמו שכתוב להדיא בפרק מי שאחזו עיין שם :

ש"מ

דרכי משה

(ד) וכן משמע במרדכי פרק כל הגט ע"ב ע"ש :

פרישה

(כז) **מעכשיו** אם לא אעבור פירוש אם אעבור שלשים יום לא יהא גט אם אראה אותך תוך שלשים יהיה גט ועיין בדרישה : (כח) **אף** על מנת שלא אעבור זה הוי נמי כמו שאמר מעכשיו אם לא אעבור : (כט) **ואינו** יכול לבטל התנאי נ"ל דהרמ"ה חולק עם רבינו בפי' של שמא פייס הנזכר בגמרא דרבינו מפרש אותו כפי' רש"י ר"ל דחיישינן שמא פייס ובא עליה והוי גט ישן והרמ"ה מפרש אותו כהרשב"א והר"ן דה"ק שמא פייס בדברים ומחלה התנאי וביטל הגט כמו שכתבתי בדרישה וע"ש והשתא א"ש דרבינו מיירי לפני זה בגט ישן ומביא דברי הרמ"ה על דבריו דאיירי בביטול תנאי ביטול תנאי מאן דכר שמיה אבל לפי מ"ש א"ש דשניהם קאי אפירוש דשמא פייס · ולפ"ז צ"ל דמ"ש רבינו ולפי מ"ש בשם א"א כו' אין חילוק א"נ דבלא"ה אין חילוק שהרי להרא"ש איכא למיחש משום גט ישן אף בתנאי דמעכשיו אלא שכ"כ אפילו להמפרשים שמא פייס כמו שפירש הרי"ף ולא חיישינן לגט ישן כיון שאם כבר גירש בגט ישן נשאת לכתחלה אפילו הכי אין חילוק וק"ל : (ל) **במגרש** מן הנשואין דלבו גס (ומניבה עליו לחזור אחריה לפייסה ולבעול אותה כ"פ) :

דרישה

להמתין עד שיעבור שנה ראשונה : [ס] **והוי** גט ישן זה לשון סמ"ג וליחוש שמא פייס ופירש"י שמא פייס ונתייחד עמו ובעל וה"ל גט ישן ואע"ג שאם נתגרשה בו תנשא לכתחילה כמו שיתבאר ריש סימן קמ"ח הכי קאמר היכי קאמרינן הרי זה גט דמשמע גט שראוי להתגרש בו לכתחלה ליחוש שמא יבא הבעל ויערער ויאמר שפייס והוה ליה גט ישן אמר רבה באומר נאמנת עלי שלא פייסתי וכפירוש זה פירש רבינו אבל הרשב"א והר"ן כתבו דאין נראה להם אלא כמו שפירש הרי"ף בתשובה דהכי קאמר ליחוש שמא פייס בדברים ומחלה התנאי ורצה לומר שאף אם יעבור שלשים יום מכנגד פניה לא איכפת לה ואיננה מבקשה להתגרש ממנה וזה וביטל הגט וכ"כ הרמב"ם עד כאן לשון בית יוסף ונראה שזה שכתב בשם הרמב"ם בסמוך זה לשונו ואינו יכול לבטל התנאי ואין צריך להאמינה כו' שגם כן ס"ל דאביטול התנאי פייס דאם לא כן ביטול תנאי מאן דכר שמיה : [ו] **מעכשיו** אם לא אעבור וקשה למה שינה הרמ"ה את לשונו דמתחלה אמר כל זמן שאעבור ומסיים ואמר א"ל מעכשיו אם לא אעבור כו' ונראה ליישב קצת דהרמ"ה הוצרך דמלתא נקט דסתם מי דמגרש במעכשיו ודאי איזה שנאה יש ביניהם שאינם יכולין לדור יחד לכן תלה הגט באם יבא ויראה פניה ורצה לומר הואיל

הרי

שנאה ביניהם אין דרך שנאה להתבטל אלא שאם ירחיק ממנה דאז דרך שנאה להתבטל ולכן קאמר אם אראה פניך בתוך שלשים יום יהא גט דאז ודאי לא יתבטל השנאה ואם לא אראה פניך

חדושי הגהות

קמד א לא ידעתי מאי כונתו בזה דבהר"ן לא כתוב יותר ממ"ש הב"י לעיל דהך שמא פייס מדרבנן הוא אמנם בכה"ג מצאתי שכתב והן דברי ה"ה ועיינתי בה"ה ומצאתי שכתב שם וז"ל על הך עניגא ורבינו פסק לקולא ואודיעך טעמו הוא ז"ל סבר שאין חששות אלו דשמא פייס ושמא בא מדאורייתא מפני שבדין תורה העמד דבר על חזקתו וכיון שנתגרשה אין חוששין לדבר אחר שאין אנו רואין אותו ואין ספק מוציא מידי וודאי א"א שחכמים חששו בערוות החמורות וזהו שכתב רבינו למעלה יהיה הגט פסול וידוע בדבריו שכ"מ שהוא מזכיר פסול הוא מדבריהם וכיון שכן כו' הלך אחר המיקל עכ"ל ולולי דמיסתפינא ה"א שט"ס הוא בב"י וצ"ל ובמ"ש ה"ה אין מקום לתמיהתו : ב לבי נוקפי דשמא יש כאן ט"ס דצ"ל ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אפי' התנאי שהוא מעכשיו צריך להאמינה דאין חילוק בזה (כה"ג בשם רשד"ם) :

*)

היות

קמה ש״מ שאמר וכו׳ משנה פרק מ״ש (דף ע״ב) וכן אם אמר ה״ז גיטך מחולי זה שיש במשמע לכשיפסוק חולי זה וימות פי׳ דליכא למימר לכשיפסוק חולי זה ויבריא דא״כ הו״ל לומר בסתם הרי זה גיטך והתקבלי גיטך זה דמשמע דמגרשה לגמרי בין ימות בין יחיה וכן זה גיטך אם מתי לאחר מיתה משמע מדלא אמר מהיום אם מתי: **וטוב** לעשות וכו׳ שם בתוס׳ בשם ר״ת והרמ״ה כתב דמהיום כמעכשיו דמי כ״כ התוס׳ בשם ה״ר אלחנן ובחדושי הרשב״א ס״פ מ״ש (דף קט ע״ב) כתב בשם הרמב״ן דהקשה עליו דא״כ רב דעביד תקנתא מיומא דנן ולעלם אמאי לא אתקין מעכשיו ולעלם משום ש״מ דמאית ביומיה דהא רובא כי תקיף להו עלמא טובא יהבי גיטא אלא אותו יום עצמו בכלל מהיום הוא עכ״ל והר״ן תירץ דרב תיקן לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמ״ש מוכיח עליו ואי הוה תיקן מעכשיו לא הוה ידעינן דטעמיה משום לאפוקי מדר״י אלא ה״א דתיקן מעכשיו משום האי טעמא דשמא ימות בסוף היום וס״ל כר׳ יוסי עכ״ל ומ״ש ודוקא שיש עדים וכו׳ פי׳ דאם אין עדים אעפ״י דודאי דנמסר כהלכתו וגם הגט לידה בחייו אפ״ה כיון שאינו מוכיח מתוכו שנתן לידה באותו יום בחייו לא הוי גט דבעדי חתימה בעינן דמוכח מתוכו כדלעיל בסימן קכ״ד וצ״ל לפ״ז דהרמ״ה סובר כהרי״ף והרמב״ם דבעדי חתימ׳ לחוד נמי סגי אפי׳ מסרו בינו לבינה כמ״ש בסי׳ קל״ג ומש״ה בעינן דמוכח מתוכו אבל לרבינו לשם דתלינן דבודאי נמסר בפני עדים כהלכתו וכתב כאן דברי הרמ״ה ודוקא דיש עדים וכולי צ״ל דס״ל דבש״מ דוקא שמת קודם שיעבור היום התם הוא דחיישינן טפי דלמא כד תקיף עליה עלמא ולא היה שהות לחזור אחר עדי מסירה מסר לה הגט בינו לבינה בלא עידי מסירה וה״ל ספק מגורשת אבל בעלמא דאיכא שהות לחזור אחר עדי מסירה תלינן דנמסר כהלכתו בפני עדי מסירה: **אמר** מהיום או מעכשיו ולאחר מיתה הוי ספק וכולי משנה שם מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה״ז גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת ופרש״י מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממ״ש מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום דבשלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי ואי משום תנאה ה״ל למימר מהיום אם מתי עכ״ל ודעת רבינו דלאו דוקא במהיום ולאחר מיתה הוי ספק דה״ה במעכשיו ולאחר מיתה נמי הוי ספק וכדמשמע מדתנא מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה״ז גט דאין לחלק בין מהיום למעכשיו אבל דעת הרמ״ה מדלא תנא בסיפא נמי מעכשיו ולאחר מיתה גט ואינו גט אלמא דבלא מספקא לן אי תנאה אי חזרה אלא מהיום ולאחר מיתה דכיון דלא אמרו בלשון תנאי איכא למימר דחזר׳ היא ואע״ג דבמעכשיו ולאחר מיתה נמי לא אמרו בלשון תנאי אפ״ה כיון דאמר מעכשיו דמגרשה מיד באותה שעה שמוסר לידה מסתברא טפי לומר דתנאה הוא ולא חזרה משא״כ באומר מהיום ולאחר מיתה דכיון דלא גמר בדעתיה לגרשה מיד באותה שעה שמסר לידה אלא מאותו יום ואילך חיישינן נ״כ דילמא הא דאמר ולאחר מיתה חזרה היא אבל באומר מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי כיון דאמרו בלשון תנאי אם מתי אין חלוק בין אמר מהיום ובין אמר מעכשיו בודאי תנאה קאמר ודעתו לגרשה מיד בשעה שמוסר הגט לידה ובמהיום נמי מגורשת אפילו במת קודם שיעבור היום: **והיכא** דאמר מעכשיו וכו׳ שם סוף (דף ע״ב) אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עומד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר רבה ורבא לא ס״ל הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וכתבו התוס׳ פירש״י ור״ח מה מתנת ש״מ בלא שום תנאי אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי ומסיק דרבה ורבא לא ס״ל הא דרב הונא כו׳ פי׳ ס״ל דאם נתן גט סתם ועמד אינו חוזר אם לא שהתנה אם מתי כדאתקין שמואל בתנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה וכ״כ הרא״ש וז״ל אמר רב הונא גט ש״מ שמצוה מחמת מיתה כמתנתו וכו׳ ולית הילכתא כרב הונא דהא אסיקנא רבה ורבא לא ס״ל הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה הלכך אם עמד אינו חוזר אלא היכא עביד כדאתקין שמואל עכ״ל וז״ש רבינו והיכא דאמר מעכשיו וכולי דמקשר דין זה עם מ״ש תחלה בש״מ שאמר זה גיטך מעכשיו אם מתי דמצוה מחמת מיתה דהוי גט לאו דוקא כשמת הוי גט אלא אפילו לא מת נמי הוי גט אא״כ פירש בפירוש שאם יעמוד לא יהא גט דאם לא פי׳ גזירה שמא יאמרו כיון שאם עמד אינו גט ואם מת אז חל הגט א״כ יש גט לאחר מיתה אבל אם התנה בפי׳ ליכא למגזר ולכך צריך נמי תנאי כפול דאם לא כפל דהתנאי בטל ה״ל כאילו לא התנה ואיכא למגזר וצ״ל דרבינו נמשך כאן לדעת הרא״ש דאף במעכשיו בעינן תנאי כפול דלא כהרמב״ם כמ״ש למעלה בסימן ל״ח ודין נתינת גט ש״מ עכשיו בזמן הזה צריך לגרש לגמרי בלי

שום

קמה **שכיב** מרע שאמר לאשתו (א) [א] ה״ז גיטך לאחר מיתה אינו כלום שאין גט לאחר מיתה וכן אם אמר ה״ז גיטך מחולי זה שיש במשמע לכשיפסוק חולי זה וימות וכן אם מתי לאחר מיתה משמע אמר מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט וטוב לעשות שיאמר מעכשיו אם מתי שאם אמר מהיום שמא אין דעתו אלא מסוף היום ואילך ואם מת קודם שיעבור היום אין גט לאחר מיתה (ב) [ב] והרמ״ה כתב דמהיום כמעכשיו דמי ואם מת קודם שיעבור היום מגורשת (ג) ודוקא שיש עדים שהגיע הגט לידה בחייו אבל אם אין עדים מתי יבא לידה אע״פ שכתוב בו זמן וכתוב בו מהיום כיון דלא משתרי׳ אלא בעדי חתימה לא הוו גירושין דעדי חתימה אינם עושים אותו גט (ד) אלא אחר היום וכיון שמת קודם לכן הויא ספק גרושה וחולצת ולא מתיבמת אמר מהיום או מעכשיו ולאחר מיתה הוי ספק שמא חזר בו (ה) ממה שאמר מהיום או לא וחולצת ולא מתייבמת (ו) והרמ״ה כתב שאין מעכשיו כמו מהיום דאע״ג דמהיום ולאחר מיתה הוי ספק מעכשיו ולאחר מיתה הוי גט והיכא דאמר מעכשיו דהוי גט אפילו לא מת בחוליו אלא עמד הוי גט אף על פי (ז) דגבי (ח) מתנה אינו כך אלא מיד כשעמד נתבטלה המתנה בגט הוי גט אא״כ פירש בפירוש שאם יעמוד שלא יהא גט לכך צ״ל בשעת

מסירת

ביטל וה״ז כגיטין הבאים ממ״ה שאין חוששין להם וכן היא דאמר ברוך הטוב והמטיב (גיטין לד׳) דלא חיישינן שמא ביטל מפני שהוא מודה שלא ביטל בפירוש אלא שאמר ברוך הטוב והמטיב עכ״ל: כתב הריב״ש בתשובה סי׳ שנ״ח שנשאל על הא דאמרינן הכא במאמינה לומר שלא באתי אם היא אומרת לא בא ויש עדים שבא מה דינה והשיב נ״ל דאם לא אמר בפירוש תהא נאמנת כבי תרי לומר שלא באתי אינה נאמנת כל שיש עדים כנגדה דהא לא האמינה אלא עליו אבל לא כנגד עדים אבל אי הימנה בפירוש כנגד עדים נאמנת היא אפילו באו עדים דהא הימנה והרי הוא כאילו אמר יהא גט אפילו אם באתי כל שתאמר היא שלא באתי והלשון הכתוב בסמ״ג מתרץ באומר נאמנת עלי שלא באתי שאפילו באתי ה״ה היא שלא באתי יהיה הגט גט ע״כ ואין נראה שתהיה כוונתו שאף באומר נאמנת עלי לבד תהיה נאמנת כנגד עדים אלא דוקא בלא עדים ומאי שאפילו באתי ר״ל שאפילו אני אומר שבאתי · ואם ר״ל שתהיה נאמנת אפילו כנגד עדים צריך שיאמר כל הלשון ההוא בעצמו שכתוב בספר והכל מלשון תנאי הבעל וכן נראה מתוך שאומר שאף אם באתי שאם היה מלשון המחבר הל״ל שאף אם בא והגמרא שאמרה באומר נאמנת עלי ר״ל שיאמר לה הבעל לשון מבואר שיהיה משמעו שהיא תהיה נאמנת לעולם אבל אין ספק אצלי שבאומר נאמנת עלי לבד לא האמינה אלא עליו ולא כנגד עדים שכן משמעות הלשון:

קמה ש״מ שאמר לאשתו ה״ז גיטך וכו׳ עד ה״ז גט משנה בפרק מי שאחזו (דף עב ׳) ולדברי הפוסקים כר״י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו כשאמר ה״ז גיטך אם מתי מחולי זה או לאחר מיתה הוי כאומר מהיום וחולצת ולא מתיבמת והיינו לפי׳ התוס׳ בפרק מי שאחזו גבי הא דאמר אביי הכל מודים היכא דא״ל לכשתצא חמה מנרתקה וכולי וכן לפרש״י בפ״ב דעכו״ם על האי מימרא דאביי אבל לפרש״י בס״פ מי שאחזו כתב הר״ן שאפילו נחוש לדברי רבי יוסי הרי זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום ובאם מתי ודאי לדעת הפוסקי׳ כר״י היינו באומר מהיום אם מתי והוי גט ומ״מ לא איתברר לן אם הלכה כר״י אם לאו שיש פוסקים כרבנן ויש פוסקים כר״י וכמ״ש בסימן קמ״ב והלכך מידי ספיקא לא נפקא וחולצת ולא מתיבמת: **וטוב** לעשות שיאמר מעכשיו וכו׳ בפרק מי שאחזו אמתניתין דהרי זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה וכו׳ כתבו התוספות בשם רבינו תם מהיום אם מתי אם מת בו ביום לא ידענא מאי אדון בה ולרבינו אלחנן נראה דמהיום הוי כמו מעכשיו ומ״מ נכון להחמיר עד כאן לשונו והרא״ש לא כתב אלא דברי רבינו תם לבד · והר״ן כתב שהרמב״ן הקשה על דברי רבינו תם ורבינו ירוחם בח״ד כתב שכמה פסקים כתבו כדברי הרמב״ן ז״ל: **ודוקא** שיש עדים שהגיע הגט לידה בחייו וכו׳ דברים הללו מכלל דברי הרמ״ה הם: **אמר** מהיום או מעכשיו ולאחר מיתה וכו׳ משנה וגמרא בפרק מי שאחזו: **והיכא** דאמר מעכשיו דהוי גט אפי׳ לא מת בחוליו אלא עמד הוי גט וכו׳ שם במי שאחזו א״ר הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופרש״י ור״ח מה מתנת ש״מ בלא שום תנאי חוזר אף גיטו נמי אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי ואסיקנא דרבה ורבא לא ס״ל הא דרב הונא אלא אם עמד אינו חוזר ופרש״י לא ס״ל הא דרב הונא דהיכא דלא אמר לה אם מתי ס״ל דאם עמד אינו חוזר:

(ב״ה) וביאור לשון רבינו היכא דגירש ש״מ סתם בלא תנאי שמשמעו שתהיה מגורשת מיד כשאר המגרשים סתם לא תימא כיון שהוא ש״מ סתמו כפירושו שאינו מגרש אלא אם ימות ואם עמד חוזר כמו שהוא כן מתנת ש״מ שאם נתן סתם בלא תנאי חוזר שאין דין הגט כדין המתנה שבגט אם עמד אינו חוזר:

ומה שכתב לכן צריך לומר בשעת מסירת הגט אם לא מתי לא יהא גט וכו׳ גז״ש אתקין

פרישה

ס׳ קמה (א) **הרי** (זה גיטך לאחר מיתה ר״ל כדי לפוטרה מן היבום אינו כלום שאין גט לאחר מיתה שמיד שימות נופלת לפני היבם כ״פ) : (ב) **והרמ״ה** כתב כו׳ גם התוספות בפרק מי שאחזו בשם רבי אלחנן דמהיום כמו מעכשיו אלא דטוב להחמיר לומר מעכשיו ולא כרבינו תם שכתב במהיום ומת באותו יום לא ידענא מאי אידון ביה כו׳ עיין שם ובית יוסף הביאו : (ג) **ודוקא** שיש עדים שהגיע הגט לידה בחייו כו׳ כתב בית יוסף שגם אלו מדברי הרמ״ה הם · נלע״ד דבאומר מעכשיו גם כן הדין כן והכל מודים בו ולא כתב בית יוסף שמדברי הרמ״ה הם אלא מפני שכתב וכתב בו מהיום ולדברי התוס׳ ורבינו הנ״ל בכתב בו מהיום אף כי איכא עדים אימת בא הגט לידה אי מת באותו היום אינה מגורשת שמא דעתו היה לסוף היום אבל להרמ״ה א״ש ומשום דהרמ״ה השוה מהיום למעכשיו ואלה דברי הרמ״ה שמה משום הכי חדא מנייהו נקט וק״ל : (ד) **אלא** אחר היום דאין כותבין שעות בגט : (ה) **ממ״ה** שאמר מהיום וסמכא דעתו על לאחר מיתה : (ו) **והרמ״ה** כתב שאין מעכשיו כו׳ עיין בדרישה : (ז) **דגבי** מתנתו אינו כך בחושן משפט ריש סימן ר״ן : (ח) **מתנתו** אינו כך אלא מיד כשעמד נתבטלה המתנה בגט אינו כך אלא כן צריך להיות (והטעם דלאי אמרת אי עמד חוזר אמאי למימר לא הוי גט עד דמיית וכי הוי דכי

מיית

דרישה

פניך שלשים יום לא יהא גט כי אולי יתבטל התנאי אבל אם לא אמר לה מעכשיו מסתמא אינו מגרשה מכח התנאי אלא שהוא רוצה לילך לדרך רחוקה והיא מבקשת שישב אצלה ולא תשב עגונה כ״כ ולכן קאמר לה שלא ירצה לעגן אותה ואם לא יבא עד זמן פלוני יהא גט ותנשא לאחר כדי שלא תשב עגונה:

סימן קמה [א] **הרי** (זה גיטך לאחר מיתה אינו כלום כתב ב״י לדברי הראב״ד שכתב רבינו בסימן קמ״ד דסבירא ליה דהזמן של גט מוכיח עליו כאומר מהיום אם כן כשאמר ה״ז גיטך לאחר מיתה או אם מתי מחולי זה הוי כאומר מהיום ולאחר מיתה והוי ספק גט וחולצת ולא מתייבמת כ״פ): [ב] **והרמ״ה** כתב שאין מעכשיו כמו מהיום דאף על גב דמהיום לאחר מיתה הוי ספק מעכשיו ולאחר מיתה הוי תנאי ואם תאמר למה כתב רבינו כאן בגיטין מחלוקת הרמ״ה ולא כתבו לעיל בסימן מ׳ גבי קידושין אלא סתם וכתב זה לשונו אמר לה מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה תוך שלשים יום אסורה לשניהם לעולם כו׳ והתם הוי טעם נמי משום דמספקא לן ויש לומר משום דסבירא ליה להרמ״ה לחלק בין גיטין לקידושין וכדאיתא בקידושין פרק האומר סוף דף נ״ט דשם אפליגו רב ושמואל במקדש במעכשיו ולאחר שלשים יום דלשמואל תנאה הוה ולרב מספקא ליה וקאמר גם הגמרא עלה זה לשונו ופלוגתא דהני תנאי דתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר הוה גט · ונימא רב הלכה כרבנן ונימא שמואל הלכה כרבי צריכא דאילו אמר רב הלכה כרבנן ה״א התם לרמוקא קאמי אבל הכא דלקרובי קאמי אימא מודי ליה לשמואל דתנאה הוה ואי אמר שמואל הלכה כרבי ה״א התם הוא דאין גט לאחר מיתה אבל הכא דיש קידושין לאחר שלשים אימא מודי ליה לרב צריכא עד כאן לשון הגמרא אלא שקשה כיון דבגמ׳ קאמר בהדיא דרב ושמואל דפליגי במעכשיו דקידושין הוה ליה כפלוגתא דמהיום בגיטין ושוי מהיום למעכשיו וגיטין לקידושין מנ״ל להרמ״ה לפלוגי בין מהיום למעכשיו ולסברת הרמ״ה הוה לה להגמרא לתרץ דמשום הכי לא פסק רב כחכמים לאשמעינן דאף על גב דבגיטין דוקא מהיום הוא ספק ולא במעכשיו קא משמע לן הוא דבקידושין אפילו במעכשיו מספקא ליה ומטעם כיון דיש קדושין לאחר שלשים משא״כ בגט דאין גט לאחר מיתה ואיכא לייסב בדוחק ולומר דהרמ״ה ס״ל מדפליגי תנאי בגיטין במהיום ש״מ דבמעכשיו הכל מודים ובגמרא דקאמ׳ פלוגתא דהני תנאי ר״ל כמו שפליגי במעכשיו בקידושין כן פליגי תנאי במהיום בגיטין וכה דלא תירץ הגמרא כן כדריכותא משום דכל כמה דלא ידעינן הני חלוקים משום דאין גט לאחר מיתה או גיטין כן לרמוקי כו׳ לא מצי הגמרא לתרץ ומשום הכי תירץ הגמרא הקיצור :

(עה:) אתקין שמואל בגיטא דש״מ אם לא מתי לא יהא גט וכו׳ אם לא מתי לא יהא גט לא מקדים פורענותא לנפשיה כלומר ומש״ה מתחיל באם לא וכו׳ אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט בעינן הן קודם ללאו: **ומ״ש** רבינו ואז הוא בטל כשיעמוד כלומר מיד כשיעמוד בטל הגט אעפ״י שלא יאמר חוזרני בי וכן כתב הרא״ש כמו שאחזו: **כתוב** בתשובות הרשב״א סי׳ אלף ורמ״ח שנסתפקת בגט שכתוב בו לאחר כתיבת כל התורף אם לא מתי מחולי זה לא יהא גט כיון שלא הזכיר מחולי זה אם מתי אי זה ספק יש בזה כיון שמת מאותו חולי שאם באת להסתפק כיון שלא אמר מחולי זה אם מתי ולומר שלא נכפל התנאי במחולי זה כ״ש שהתנאי בטל לדעת ר״מ והגט קיים אלא אם מת מחולי אחר והיא באת לפטור עצמ׳ מהיבם אומרת שהתנאי בטל מחמת שלא נכפל אין בדבריה כלום דאנן בקושט׳ דמילתא לא קי״ל כר״מ דבעי תנאי כפול ושמואל לאפוקי מספק ב״ד טועין אתקין כן ולא עוד אלא לר״מ נמי מסתברא דתנאי כפול יש כאן כיון שפתח בתנאי דחולי זה באם לא מתי ועוד חזר לבסוף והזכיר אותו תנאי בודאי מה שאמר באמצע אם מתי מוכחא מילתא דנגרר הוא אחר התנאי שלפניו ושל אחריו עכ״ל: **כתב** הר״ש בר צמח בתשובה שאע״פ שכתוב בספר עיטור סופרים דהא דלא אדכר שמואל בגיטא דש״מ מהיום משום דהא כתיב בגיטא מן יומא דנן ולעלם לא נמצא זה לאחד מן האחרונים והצריך לתת טעם למה לא נסמך על דברי עיטור סופרים בזה ובסוף דבריו כתב שאם לא אמר מהיום לא הוי גט בטל ואם מת חולצת ולא מתיבמת מאחר שכתוב בגט מן יומא דנן (א) :

מסירת הגט (ט) [ג] אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא (ב) גט מעכשיו ואם לא מתי לא יהא גט (י) ואז הוא בטל כשיעמוד ואם ירצה שלא יתבטל מיד כשיעמוד אלא עד זמן יאמר אם מתי עד זמן פלוני יהא גט מעכשיו ואם לא מתי עד זמן פלוני לא יהא גט : עמד מחוליו והלך בשוק בלא משענת כדרך הבריאים אע״פ שחזר וחלה ומת מהחולי הראשון (יא) בטל הגט כיון שנתרפא בינתים לא הלך בשוק אפילו ניתק מחולי לחולי והלך בינתים בביתו בלא משענת ה״ז גט (יב) ואין צריך אומר שודאי מחולי זה מת ואם עמד והלך בשוק על משענתו אם לא ניתק מחולי לחולי אלא שהכביד עליו חליו ומת אפילו היקל בינתיים א״צ אומד שודאי מחולי הראשון מת ואם ניתק מחולי לחולי כיון שעמד והלך בשוק על משענתו

אומדין

שום תנאי כמו שתיקן ר״י מפרי״ש ומביאו הרב בהגהת ש״ע ועיין בח״מ ע״ז באורך סוף סימן קמ״ח: **עמד** מחליו וכולי דין זה חוזר אדלעיל באומר ה״ז גיטך מעכשיו אם מתי מחולי זה ועביד כשמואל ועמד מחליו דמודה רבה ורבא דאם עמד חוזר כיון שהתנה בפירוש אם לא מתי לא יהא גט וכדפי׳ בסמוך וצריך לאוקמא אליבייהו נמי הא דתנן דאם עמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה״ז גט ואם לאו אינו גט דה״ק אם עמד מחולי זה וניתק לחולי אחר והלך בשוק על משענתו אומדין אותו וכו׳ אבל הלך בשוק בלא משענת אפי׳ חזר וחלה ומת מהחולי הראשון בטל הגט מיד כשנרפא לגמרי כנתים כמו שהתנה לא הלך בשוק וכולי דאעפ״י דחלוקים אלו אוקמוה בגמרא לרב הונא דאמר בש״מ שנתן גט סתם ועמד חוזר ולית הילכתא כרב הונא היינו דוקא בנתן גט סתם ליתא לדרב הונא אבל בנתן גט ע״ת ופירש אם לא מתי לא יהא גט מודים רבה ורבא דאם עמד חוזר כמו שהתנה והשתא איכא מקום להני חלוקים · כדפי׳ וכמו שפי׳ ב״י ופשוט הוא :

לא

עיטור סופרים בזה ובסוף דבריו כתב שאם לא אמר מהיום לא הוי גט בטל ואם מת חולצת ולא מתיבמת מאחר שכתוב בגט מן יומא דנן (א) :

עמד מחליו והלך בשוק בלא משענת וכו׳ ג״ז בפרק מי שאחזו אהא דאמר רב הונא גיטו כמתנתו פריך מדתנן ה״ז גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה״ז גט ואם לאו אינו גט ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי חזר אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי והא עמד קתני עמד מחולי זה ונפל בחולי אחר והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו והא קא משמע לן דהלך על משענתו הוא דבעי אומדנא אידך אומדנא נמי לא בעי ופרש״י שנתק מחולי לחולי · ואין זה עמידה אא״כ בא לכלל רפואה שעה אחת : על משענתו · כשטן על מקלו ולעולם חולה הוא והא דנקט הלך לאו משום דעמידה היא דתילף מינה אם עמד אינו חוזר אלא הא קמ״ל טעמא דהלך הוא דבעי אומדנא אם מחמת חולי הראשון מת דאיכא למיחש הואיל והלך ניצל מאותו החולי ימות מחולי אחר והוא אמר מחולי זה : אידך · מי שלא הלך בשוק מסתמא אע״פ שניתק לחולי אחר יש בו מחולי ראשון ולא בעי אומדנא · ואע״פ שדברים הללו נאמרו לדעת רב הונא דלא קי״ל כוותיה סובר רבינו דגם לדעת רבה ורבא צ״ל כן על פי פרש״י דרבה ורבא לא פליגי ארב הונא אלא במגרש סתם אבל באומר אם מתי מודו דאם עמד חוזר וא״כ אף לדידהו קשיא מתני׳ דקתני הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה וכו׳ אומדין אותו וכו׳ ולמה לי אומדנא הא כיון דמתי מחולי זה דאם עמד חוזר וע״כ צריכי לאוקמה בשניתק מחולי לחולי וכו׳ וכדאמר מר בריה דרב יוסף ותדע דהא מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דפליג ארב הונא קאמר לה אלא ודאי רבא אמר הכי לשנויי מתני׳ אליביה וכי פריך תלמודא לרב הונא הת״ל ולטעמיך ולא תו לאמרו בהדיא דכיון דשני ליה כשינויא דרבא ה״ל כאילו אמר האי פירכא לכ״ע איתא דהא רבא אע״ג דלית ליה דרב הונא שני מתניתין בשניתק מחולי לחולי ובההוא שינויא אתי מתני׳ שפיר נמי לרב הונא ומעתה כל החילוקים שהזכיר רבינו מפורשים בגמרא דמדאוקימנא מתניתין דקתני עמד והלך אומדים בניתק מחולי זה לחולי אחר וגם הלך על משענתו משמע הא אם לא ניתק מחולי לחולי כיון שלא הלך בשוק אלא על משענתו לא בעי אומד וכן נמי משמע הא אם לא הלך בשוק כלל אע״פ שניתק לחולי אחר ודאי יש בו מהחולי הראשון ולא בעי אומדנא וכפרש״י על אידך אומדנא נמי לא בעי : והליכה בבית אפי׳ בלא משענתו ודאי לא חשיבא כלל ואפי׳ אומדנא לא בעי דאל״כ אדתני והלך בשוק דהיינו במשענתו ליתני הלך בבית בלא משענת · ומדאקשינן ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא וקס״ד דעמד לגמרי מחליו והלך בשוק בלא משענת ומתמה דלמה לי אומד שמעינן בהדיא דכל כה״ג אפי׳ חזר וחלה מחולי הראשון ומת בטל הגט כנ״ל לדעת רבינו ודרך ישרה היא בעיני ואע״ג שהרא״ש לא כתב האי שינויא דמר בריה דרב יוסף דילפי מיניה כל הני הלכתא איפשר שסמך על שהם מפורשים בגמרא וכיון שהרי״ף לא כתבו לא חש גם הוא לכתבו ודוחק · ועיין בתשובות הריב״ש סי׳ של״ח ודע שעל מה שפרש״י ואידך שלא הלך בשוק על משענתו אע״פ שניתק מחולי לחולי לא בעי אומדנא דמסתמא יש בו מחולי הראשון כתב הרשב״א שאינו מחוור והקשה עליו כמה קושיות והעלה דנראה לו דטעמא דניתק מחולי זה משום דיש חולי שמפיל לחולי אחר וכל שמת מאותו חולי השני רואין אותו כאילו הפיל לזה והמיתו ולפיכך אף ניתק מחולי לחולי בעי אומדנא לגבי גט שהתנה בחולי זה לידע אם מחמת הראשון או לא דשמא אף בשניתק מחמת הראשון מת ואינו חוזר ושמא לא מחמת הראשון וחוזר ואומדין אותו דקתני במתניתין בין אעמד בין אהלך קאי שאילו ניתק מחולי לחולי אחר ואמדוהו שלא נפל מחולי הראשון לשני זה שהמיתו אינו גט דבחולי זה התנה ולא במתוך חולי זה והא דקאמרינן הא קמ״ל דהלך הוא דבעיא אומדנא כלומר אף כשהלך על משענתו הוא דבעיא אומדנא אבל אידך שהלך בלא משענת לא בעיא אומדנא כרב הונא ומיהו לשון אידך משמע טפי כפרש״י ובתשובותיו סי׳ אלף ורמ״ב כתב אף לפי שטתו מ״מ אם החולי הראשון כבד כמו שאמרת ולא סר ולא הקל וראוי להמיתו בלא זה שניתק לו בזה יראה שא״צ אומדנא שהרי לא ניתק מן הראשון ולא עמד ממנו ואנן עמד מחולי זה ונפל לחולי אחר אמרינן עכ״ל וכתב בסי׳ תשל״א ש״מ שכתב גט לאשה מהיום אם מת ועמד והלך בלא משענת ומת ואמרו הרופאים שמת מהחולי הראשון הרי אשתו מותרת ליבם ואינה זקוקה ליבם וכן נראה פשוט מדעת ר״ת בפרק מי שאחזו וכן נראה ממ״ש הרמב״ן בסוף גיטין כן הסכים מורי הרשב״א עכ״ל : **ומ״מ** צריך לעמוד על דעת הרי״ף שלא כתב אלא מתניתין כצורתה ומימרא דרב הונא לבד ורבה ורבא לא ס״ל דרב הונא והשמיט מאי דאקשינן לרב הונא ממתניתין ושינויא דמר בריה דרב יוסף משמע דס״ל דלדידן דלא קי״ל כרב הונא כל שמת מחולי הראשון אפי׳ הלך בשוק בלא משענת הרי זה גט דמתני׳ דקתני אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט אעמד והלך בשוק קאי וסתם הלך בלא משענת משמע וכן כ׳ רבינו ירוחם בח״ד שכן נראה דעת הרי״ף דאומר הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק בין במשענת בין בלא משענת וחזר וחלה ומת אומדין אותו אותו אם מחמת חולי הראשון מת וכו׳ וכן נראה שהוא דעת הרמב״ם שכתב בפ״ט הרי זה גיטך מעכשיו אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת וכו׳ ולא חילק בין הלך במשענת להלך בלא משענת ולפי זה צ״ל דס״ל להרי״ף והרמב״ם דההוא שינויא דמר בריה דרב יוסף ליתיה אלא אליבא דרב הונא דאמר דש״מ המגרש סתם כיון שעמד חוזר משום דאמדינן דעתיה דמסתמא ש״מ המגרש אינו מגרש אלא מפני אימת מות א״כ כשאומר אם מתי מחולי זה ודאי אינו מגרש אלא מפני שהוא ירא למות מאותו חולי והילך מכיון שהוא סבור שנתרפא דהיינו שעמד והלך בשוק בלא משענת אנן סהדי הא ודאי דמיד חזר בו ואע״ג דאיגלאי מילתא למפרע שכשהלך בשוק עדיין לא נרפא לגמרי אנן בתר אומדן דעתיה אזלינן וכל שהלך בשוק בלא משענת שהוא סבור שנתרפא לגמרי ומ״ה קשיא ליה מתניתין דהלך בשוק למה לי אומדנא ואליביה איצטריכינן לאוקומי מתני׳ בניתק מחולי לחולי והלך בשוק על משענתו אבל לרבה ורבא ד״ל כוותייהו אתיא מתני׳ כפשטא דכל שהלך בשוק בין במשענת בין בלא משענת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט משום דהליכה הליכה לאו כלום היא ודאי לא נתרפא לגמרי כיון שמת מאותו חולי ואיפשר לומר דאומדין אותו דקתני היינו לדעת אם נרפא לגמרי אם לאו דכל שנרפא לגמרי אע״פ שאח״כ חלה חולי הראשון ומת אינו גט דהא לא מת מחמת אותו חולי עצמו וכל שלא נרפא לגמרי מת מחמת חולי הראשון הוא ודיקא נמי דקתני אם מחמת חולי הראשון מת ולא קתני אם מחולי הראשון מת דהוי משמע אע״פ שנרפא לגמרי מאחר שחולי זה כחולי הראשון ה״ז גט וכיוצא בזה כתב הר״ן שם בשם הרמב״ן ז״ל דרב הונא אזיל בתר אומדנא בגט כדאזלינן אנן גבי מתנה ולגבי מתנה כל שעמד והלך בשוק בלא משענת חזרה מתנתו אע״פ שמת מאותו חולי לפי שכיון שנתחזק סבור הוא שכבר ניצל מאותה מיתה של אותו חולי וכן בגט לרב הונא בין בסתם אם מתי בין במפרש אם מתי מחולי זה בכולן כיון שהלך בלא משענת בטל גיטו אבל לדידן אפי׳ באומר אם מתי אין הגט בטל עד שיתרפא מאותו חולי לגמרי לפיכך האומר הרי זה גיטך אם מתי והלך בשוק וחלה ומת אע״פ שלא מת מראשון הרי זה גט עד שיבריא מאותו חולי ראשון לגמרי כמו שהיה קודם שחלה ונפל ממנו למשכב הילכך כשאמר מחולי זה אע״פ שעמד אומדין אותו אם מת מאותו חולי ראשון מפני תנאי אע״פ שאינה נקראת עמידה עד שיתרפא ממנו לגמרי כמתחלה וגם פי׳ דברי רש״י ע״פ דרך זו וכתב הר״ן ולפי שטה זו נ״כ באומר אם מתי אפי׳ שהלך בלא משענת כל שמת אח״כ קודם שנתרפא לגמרי גיטו גט ואינו אומר כן אלא רבה ורבא באם מתי מודו ודברי רש״י מדוקדקים דהכי דכי פרכינן עליה דרב הונא ממתני׳ הכי בעיא למימר דאפי׳ באם מתי עמד אינו חוזר ומ״ה לא פריך וליטעמיך אפ״ה רבה ורבא לא פליגי אלא בסתם משום דבכה״ג איכא למיחש לשמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וכו׳ אבל באומר מהיום אם מתי או מהיום אם מתי מחולי זה מודה לרב הונא שכל שהלך בלא משענת בטל הגט שלא יאמרו כשמת שיש גט לאחר מיתה שהרי הזכיר בפירוש מהיום ואע״פ שלא אסמוך על סברתי להקל מ״מ אין הדבר יוצא מידי ספק באומר מהיום אם

מתי

דרכי משה

קמ״ה (א) במרדכי פרק מי שאחזו דף תרי״ז ע״ג כתב בשם תשובות מוהר״ם שמצריך שיהא גט קיים בשעת מיתת הבעל ותשובת מוהר״ם איתא בתשובת מיימוני סוף הלכות אישות סי׳ ל׳ וע״ש שהאריך בדינים אלו וכתב דאם לא היה הגט קיים בשעת מיתה תצא וכ״כ בסדר גיטין וע״ל ס״ס קמ״ג דהרבה פוסקים חולקים וס״ל דכל שאומר מעכשיו אפי׳ אם נאבד או נשרף הגט כשר וע״ש : (ב) ובמרדכי ס״פ מי שאחזו ע״ד כתב שיאמר ואם מתי יהא גט מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם וכו׳ וכתב ר״י שאם נתנו ע״מ

פרישה

מיית הוי גט יאמרו יש גט לאחר מיתה כ״פ) : (ט) **אם** לא מתי לא יהא גט דלא מקדים איניש פורענות לנפשיה כלומר לכך מתחיל באם לא מתי ואמר כך בעינן תנאי כפול והן קודם ללאו אם מתי ואם לא מתי כו׳ ועד״ר : (י) **ואז** הוא בטל כשיעמוד כלומר מיד אעפ״י שלא יאמר חוזרני בי אסרי : (יא) **בטל** הגט כיון כו׳ רצה לומר חולצת או מתייבמת ואם (יב) **ואין** צריך אומד שודאי מחולי כו׳ והוי גט :

דרישה

[ג] **אם** לא מתי לא יהא גט ק״ק כיון דע״כ צריך לומר דמיירי הא דאיתא בגמרא אם לא מתי ואם מתי כאומר מעכשיו דאם לא כן לא הוה גט אף אם כפלו מ״מ דאין גט לאחר מיתה וכיון דמיירי בדאמר מעכשיו למה תקנו לכפלו לרי״ף ולהרמב״ם דסבירא להו במעכשיו אין צריך תנאי כפול כמו שכתב רבינו בשמם לעיל סימן ל״ח וגם בסמוך סימן קמ״ו הביאו בית יוסף ודוחק לומר דמשום דעכ״פ צריך לכפול ולומר אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט כדי שלא יתחיל בלשון פורענות וכדי שלא נטעה לומר שמועיל תנאי כפול בלאו מקודם לכן מ״ה תיקן כפל עוד ולומר אם לא מתי לא יהא גט אע״ג דמן הדין לא היה צריך כיון ואמר מעכשיו ודו״ק :

פסרי

אומדין אותו אם מהולי הראשון מת ה"ז גט (יג) ואם לאו אינו גט לא עמד מחליו וגם לא מת מחמת החולי אלא נשכו נחש או נפל עליו הבית ומת לא הוי גט שלא התנה אלא על מיתה כדרכה אבל אונס כי האי לא שכיח ולא אסיק אדעתיה ולא הוי גט בין שיאמר מהיום אם לא אעמוד מחולי זה בין אם אמר בסתם אם מתי מחולי זה ור"ח פסק מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו הבית (יד) או נשכו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית או נשכו נחש הוי גט והרמב"ם כתב שאם לא אעמוד מחולי זה דהוי ספק מגורשת ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל (טו) אלא בתרווייהו לא הוי גט ש"מ שנתן גט ליד אחד ואמר לו זכה בגט זה לאשתי כדי שלא תפול לפני יבם ומת קודם שיגיע לידה (טז) הוי ספק מגורשת וחולצת ולא מתיבמת :

קמו (א) **כתב** הרמב"ם יש דבר שדומה לתנאי ואינו תנאי כגון המגרש לאחר זמן שקבע שאמר לה ה"ז גיטיך ולא תתגרש בו עד לאחר ל' יום ה"ז דומה לתנאי שאינה מגורשת עד לאחר ל' יום ואם מת הבעל תוך ל' יום או נשרף הגט או נאבד אינה מתגרשת ואינו תנאי (ב) שהמגרש ע"ת מגרש מיד אלא שמטיל תנאי וזה אינו מגרש עד שיגיע אותו הזמן לפיכך המגרש ע"ת צריך לכפול תנאו וזה א"צ לכפול תנאו ולא לשאר משפטי התנאים: הניח הגט בצדי רה"ר בסוף ל' יום ונגנב משם

לאחר ל' יום הרי זו מגורשת הואיל והיה קיים (א) ביום שהיתה מתגרשת בו ויחדה אותו במקום שאינו רה"ר שצדי רה"ר אינו כרה"ר וכן אם תלה הגירושין במעשה דינו כדין המגרש אחר זמן כיצד אמר לה ה"ז גיטך ולא תתגרשי בו עד שתתני לי ר' זוז מתגרשת אחר שתתן ר' זוז וא"צ לכפול תנאו ולא לשאר משפטי התנאים שהרי לא פירש ע"ת אלא שתלה הגירושין בעשיית המעשה ואחר המעשה תתגרש (ד) ומה יש בין המגרש על תנאי לזה שקובע זמן לגירושין או שתלאן בעשיית מעשה שהמגרש ע"ת יש שם גירושין ואינם גומרים עד שיתקיים התנאי לפיכך כשמתקיים התנאי מגורשת (ה) אפילו אין הגט ברשותה וא"צ לחזור וליטלו אחר שיתקיים התנאי שהרי כבר הגיע לידה בתורת גירושין (ו) ואם ניסת קודם שיתקיים התנאי לא תצא אבל התולה גירושין בזמן או בעשיית מעשה לא בא הגט לידה בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד זמן שקבע או עד שנעשה המעשה לכך צריך שיהא הגט ברשותה או שתחזור ותטלנו או שיהיה במקום שיחדה אותו ואם ניסת קודם הזמן שקבע או קודם שנעשה המעשה תצא והולד ממזר שהרי הוא עדיין אשת איש גמורה (ז) הנותן גט לאשתו בידה ואומר לה אם לא תתני לי מאתים זוז אין זה גט או אין את מתגרשת לא אמר כלום שאין כאן גט לא על תנאי ולא גט התלוי במעשה מי שנתגרשה על תנאי וקדשה אחר קודם שתקיים התנאי (ח) אם נתקיים התנאי מקודשת ואם לאו בטל הגט (ט) ואינה צריכה גט משני אבל אם נשאת ולא נתקיים התנאי בטל הגט וצריכה גט משני ע"כ והראב"ד כתב כמדומה לי שהוא מדמה זה לאשה שהלך בעלה למ"ה ואמרו לה מת בעלך שאם נתקדשה מותרת לחזור לו (י) ואם נשאת אסורה לחזור לו ואין הנדון דומה לראיה דלעולם אסורה לחזור לראשון דמאן מוכח שלא נתקיים התנאי (יא) [א] שהרי בידה לקיימו והיא מגורשת גמורה ואסורה לחזור לראשון הילכך בין כך ובין כך צריכה גט משני ואסורה לראשון :

קמז **המטיל** תנאי בגט (א) צריך שלא יכתבו בגט אלא יאמר אותו לה בשעה שמוסר לה גט דכל תנאי שנכתב בגט קודם התורף דהיינו והרי את מותרת לכל אדם (ב) פרש"י שהוא פסול (ג) אפי' אם נתקיים ואם נכתב אחר התורף (ד) כשר אם יתקיים (ה) ומוסיף עליה תנאי דחוץ מפלוני (ו) שאפי' אם כתבו אחר התורף פסול אפי' אם חזר ומחקו (ז) ואם אמר אותו על פה לפני התורף פסול ולאחר התורף כשר אם חזר ובטלו אבל ר"י פי' דשאר כל תנאי בר מחוץ מפלוני אפי' נכתב קודם התורף (ח) אם לא נמחק ונתקיים כשר אבל אם נכתב לפני התורף ונמחק פסול אע"פ שבטלו וכגון שלא נתקיים דגזרינן אטו חוץ מפלוני דבההיא לא מהניא ביה מחיקה

דרכי משה

קמו (א) והמ"מ פ"ט כתב דרשב"א מסתפק בדבר וס"ל דהוי ספק גירושין וע"ש :

פרישה

דרישה

חדושי הגהות

מחיקת (ט) כיון שלא נכתב לשם כריתות והוא פסול אם נכתב בו אפילו אם נמחק אבל לאחר התורף (י) אין שאר תנאי פסול אפילו אם נכתב בתוכו אם נמחק אפילו אם לא נתקיים כיון שמבטלו וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה פי' זה נאה ומקובל אלא שלא מלאני לבי להקל כי ראיתי שהחמיר בו הרמב"ם שכתב כיצד מגרש אדם על תנאי לא שיאמר כתבו גט לאשתי ע"ת או כתבו ותנו לה ע"ת ואצ"ל שלא יכתבו בגט על תנאי זה נירש פלוני לפלונית אלא יאמר לסופר ולעדים לכתוב ולחתום גט בלא תנאי ואח"כ נותן לה הגט ויאמר לה ה"ז גיטך ע"מ כך וכך או יאמר לשליח תן לה הגט ע"מ כך וכך כתב תנאי בגט אחר שנגמר לכתוב תורף הגט ה"ז כשר בין שכתבו קודם חתימת העדים בין אחר חתימת העדים אבל כתבו קודם התורף (יא) אפילו כתב על מנת כך וכך הרי זה ספק כריתות שהרי נשאר לו זכות בגט וכן אם התנה ע"פ קודם כתיבת התורף ה"ז ספק גירושין (יב) [א] כל המגרש על תנאי (ב) שמבטל הגט (יג) כגון חוץ מפלוני או שהתנה עליה שאר תנאי קודם כתיבת התורף אם היה התנאי כתוב בגט וחזר ומחקו ונתנו לה הרי זו ספק מגורשת (יד) ואם היה התנאי על פה הרי זה נוטל הגט ממנה וחוזר ונותנו לה בתנאי כשר או בלא תנאי כלל עכ"ל : (טו) ויותר מזה מחמיר רב אלפס שכתב בתשו' הנותן גט ע"ת צריך שימסור הגט

וכרבא דבחוץ כע"פ ולפני התורף דברי הכל פסול אבל לאחר התורף וכע"פ פליגי והלכה כחכמים דלא גזרינן אטו לפני התורף וכשר אם חזר ובטלו דאם לא בטלו צריך נקיימו אבל ר"י הקשה ע"פ פירש"י דמה שייך לגזור בתנאי דר' זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור וכו' ועוד הקשה על פירושו כמה קושיות כמ"ש בתוספות בד"ה כל התנאים סוף (דף פד) ולכן פי' דבשאר תנאים ודאי אם נתקיימה אפילו נכתבה בגט קודם התורף נמי כשר דאין שייך כאן לגזור אטו חוץ דפסול אפילו נתקיים כיון דאיכא שיור בגט אבל אם נכתבו שאר תנאי' לפני התורף ונמחק אעפ"י שבטלו אין מחיקה מועלת בהם כי היכי דאין מיעלת מחיקה בחוץ דגזרינן מחיקה דשאר תנאי' לפני התורף אטו מחיקת חוץ דפסול מן הדין ודוקא כשנמחק ובטלם הוא דגזרינן כיון שלא נתקיים התנאי אבל נתקיים אף על פי שנמחק לא שייך למיגזר אטו חוץ דהתם פסול אפילו נתקיים התנאי משום דאין זה כריתות כדפי' וכל זה בלפני התורף אבל בלאחר התורף בשאר תנאים ונמחק כשר אפילו לא נתקיים כיון שמבטלו במה שנמחק ולא גזרינן אטו לפני התורף ונמחק כיון דהיא גופה גזירה כחכמים דלא כרבי אבל אם לא נמחק היה פסול אף לאחר התורף כשלא נתקיים כשנתקיים כשר אפי' בלפני התורף בין נמחק בין לא נמחק כדפירש ופי' דברי הרמב"ם האריך בו ה"ה ועיין בב"י : **ומ"ש** כל המגרש על תנאי וכו' עד או בלא תנאי כלל אינו מדברי הרא"ש בתשובה אלא רבינו הוא שמביא לדבריו וצריך שתדע שכתב ה"ה שמ"ש הרמב"ם ואם היה התנאי על פה ה"ז נוטל הגט ממנה ונותנו לה כו' רצונו לומר שהיה התנאי ע"פ בשעת נתינת הגט לידה דאם לא כן היו דבריו סותרין מ"ש בהותו פרק שאף בעל פה בתנאי שמבטל הגט פוסלו כשאמרו לפני התורף ומביאו ב"י : **ויותר** מזה מחמיר רב אלפס וכו' פי' שהרי אפילו לכתוב התנאי מאחריו קאמר דאינו רשאי כ"ש לאחר התורף בתוכו דפסול

ומ"ש

גזרינן אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני התורף ד"ה פסול ופסקו כרבא ופרש"י כל התנאים פוסלים בגט אם כתבו בתוכו ואפי' נתקיים התנאי וכתבו התוספות שאין נראה לר"י דמה שייך לגזור בע"מ שתתני לי ק"ק זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כמו בחוץ ולא היה שייך בשאר תנאים לגזור אטו חוץ אם לא ע"מ שלא תנשאי לפלוני גרידא דהוי שיור ולכן פריך דהך ברייתא קיימא אמתני' דקתני אם כתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול וקתני עלה בברייתא כל התנאים נמי שכתבו בגט וחזר ומחקן וביטל התנאי פסול הגט אם לא נתקיים התנאי כאילו לא נמחק דאין מחיקה מועלת בתנאי לבטל ולעשות כאילו לא נכתב דגזרו ע"מ אטו חוץ ובחוץ לא מהניא מחיקה דלא נכתב לשם כריתות ורבנן לא גזרי ואכשרי בע"מ אם חזר ומחקו אבל אם נכתב ולא נמחק כשר לכ"ע ומ"ש רבינו שקודם והרי את מותרת מיקרי לפני התורף כ"כ הרא"ש בתשובה שהזכיר רבינו בסמוך אבל הרשב"א כתב בתשובה סי' אלף רמ"ה דלא מיקרי תורף מדאמרינן בפ' ב' דגיטין (כ ·) גבי ההוא גברא דשקל ס"ת ויהיב לדביתהו והא בעינן שמו ושמה וכו' ולא קאמרי והרי את מותרת לכל אדם ואף על פי שיש לדחות ולומר דהדא מינייהו נקט דהא לא אמר נמי זמן ובטופס גיטין דראשונים לא נמצא והרי את מותרת לכל אדם ומיהו כתב מ"מ אף לכשת"ל שצריך יהא תכלל תורפו של גט עכ"ל : **כתב** א"א ז"ל בתשובה כלל מ"ו סי' כ"א : **ומ"ש** כי ראיתי שהחמיר בו הרמב"ם שכתב כיצד מגרש אדם וכו' דברי הרמב"ם הם בפ"ח ומ"ש שאם התנה שום תנאי קודם כתיבת התורף שהוא ספק מגורשת הוא ממה שאמרו בריש המגרש ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבי גיטין שתקוה שתוקי לבעל עד דכתביתו לתורף דגיטא ופי' רש"י שתקוה שתיקי גזפי · בו שלא יזכיר שום תנאי וכן דעת התוספות שכתבו וז"ל שתקוה שתוקי לבעל וכו' בכל שאר תנאים איירי בדפירש בקונטרס ורבא לטעמיה דלפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי ומ"מ אין מכאן הכרע דאפשר לפרש דכי אמר שתקוה לבעל הוא מפני שלא יזכיר דבר הפוסל בגט כתנאי דחוץ או שלא יגוה להם לכתוב התנאי בגט אבל בע"מ אפי' לפני התורף כשר הוא וזה דעת הראב"ד והרמב"ן והרז"ה וכמ"ש בשמם ה"ה בפ"ח וזה גם כן דעת הר"ן בהמגרש (דף תקכ"ט) והרשב"א כתב שזה ג"כ דעת העיטור והרמ"ה ודבריו נוטים לסברא זו וכ"כ בתשובה ח"א סימן אלף רמ"ד שדעת כל הגאונים דאין ע"מ בע"פ פוסל אפי' לפני התורף דכולי האי לא גזרינן וג"ל ראיה ממה ששנינו בתוספתא פרק מי שאחזו אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי שתי שנים וחזר ואמר לג' תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי ק"ק זוז לא בטלו דבריו המאוחרים את הראשונים רוצה תתן רוצה ממתנת אלמא אע"פ שאמר להם לכתוב ליתן גט לאשתו על תנאי כשר דתנו דקאמר הייני לכתוב וליתן וכאותה ששנינו בפרק התקבל (סו) אמר לשנים תנו גט לאשתי וכאותה שאמרו פ"ק דגיטין (יא :) האומר תן גט זה לאשתי ועוד מדקאמר וחזר ואמר לשנים ולא שלקחו מיד הראשונים ונתנו לאחרונים שא"כ כבר ביטל שליחות הראשונים אלא ודאי משמע דלעדים הוא שאמר לכתוב וליתן על תנאי וש"מ דע"מ בע"פ אפי' לפני התורף אינו פוסל עכ"ל ור"י ודאי דמכשר דהא אפי' בנכתב נמי מכשר אם נתקיים מיהו לכתחלה אין כותבין על שום תנאי כלל ואפי' בע"פ שכ"כ הר"ן בהמגרש שעכשיו נהגו ליזהר שלא לכתוב שום תנאי בגט לא להזכירו בשעת כתיבת הגט וכשר הדבר לפי שאין הכל בקיאין לחלק בין תנאי לתנאי ובין אחר התורף ללפני התורף גם ה"ה כתב שראוי שלא להזכיר שום תנאי וכדברי הרמב"ם (א) ולענין גט הנכתב על תנאי בע"פ ראיתי הלכה למעשה שהוא לפני מהר"ר אליהו מזרחי ז"ל גט שהיה כתוב סתם כהלכתו אלא שבשטר שליחות היה כתוב והגט הנזכר נכתב על תנאי כך וכך וכו' ופסלו הרב הנ"ל ואעפ"י שהבעל הלך למ"ה ולא היה אפשר להביא גט אחר אף על פי שרבו הפוסקים המתירים אמר הרב ז"ל שלא היה רוצה לסמוך עליהם להקל ו"ל שהפריז על מדותיו שמאחר שרבו המתירין כדאי הם לסמוך עליהם בדיעבד מיהא וכ"ש בשעת הדחק ואפילו אם היה כמידי דאורייתא כ"ש בדבר זה שהוא דרבנן לדעת רוב המפרשים כמו שיתבאר בסמוך · ולענין מ"ש הרמב"ם דהוא ספק מגורשת כתב ה"ה שיוצא לו מהירושלמי שבפ' כל הגט שפיסול תנאים הוי מפני שאין אומרים יש ברירה דאע"פ שנתקיימו מ"מ בשעה שנכתב הגט לא היה ספר כריתות והוא ז"ל סבור דגמרא דידן לא פליגא בהא דלא אדכריה בגמרא גזירה בדינים אלו אלא לדברי רבי אבל לרבנן דקי"ל כוותיהו לא הזכירו כלל וכולהו פיסולי דרבנן דינא ניגהו מחשש ברירה וה"ל ספק מגורשת זהו דעתו ז"ל אבל דעת הרבה מהמפרשים הוא דליכא מאן דפסול מדינא אלא חוץ בכתב ולפני התורף ושאר הפסולים הם משום גזירה אטו האי וכל מה שנזכר כאן כולן כשנתקיימו התנאים או שחוזר ומבטלן בשעת נתינה אין בהם מן שפוסל מן הדין ויש מוסיפין לפסול מן הדין חוץ לפני התורף אפילו ע"פ והשאר מן הגזירה עכ"ל ודעת הרשב"א והר"ן בהמגרש שלא כדברי הרמב"ם שסובר דגמרא דידן לא פליגא אירושלמי בטעם פיסול התנאים : **ויותר** מזה מחמיר הרי"ף שכת' בתשובה הנותן גט ע"ת וכו' אבל לכתוב התנאי בתוך הגט או מאחריו אינו רשאי ואפילו לאחר התורף נמי פסול מטעמא דקאמר דאית לבעל זכותא בגויה ומ"ש בשם הרמב"ם כל המגרש ע"ת שמבטל הגט כגון חוץ מפלוני וכו' או שהתנה עליה

שאר

דרכי משה

קמז (א) וכ"כ בסדר גיטין שלנו שיש ליזהר בגט ש"מ וכרומת שלא להזכיר שום תנאי עד שעת נתינה : (ב) ע"ל סימן קמ"ג איזה תנאי מבטל הגט :

ובהר"ן

דרישה

ביה לקיימה יאמרו בודאי קיימה ועתה כשמוחרה יאמרו שמחיר גרושתו משנשאת מה שאין כן באשה שהלך בעלה למדה"י שהם באמת לא גירשה ומ"מ כל זמן שלא ניסת לא יאמרו בודאי גרשה הראשון דהא באמת שאינה גרשה ועדיין לא נשאת שיאמרו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות א"ל שגרשה הראשון ויחלו הקידושין בשמיעתו שמת וכמ"ש לעיל וכזה מ"ש דרבינו סעתיק הסג' הראב"ד ולא הסיב עליו כי בודאי יש טעם להשגתו בזה וכמ"ש אלא אי קשיא הא קשיא למה כתב הראב"ד על הרמב"ם כמדומה דמדמה זה לאשה שהלך כו' שאם נתקדשה מותרת לו כו' מנא ליה הא דלמא הרמב"ם גם כן מודה שלאן אסורה למזור לו לראשון עכ"פ ומ"ש ואם לאו בטל הגט וא"כ גט מהשני לגופה איכפת ומאשמעינן דלא חיישינן שאמרו איך תלא זו מהשני בלא גט אבל אסורה לראשון לעולם ולעולמא אסורה אם לא שיגרשה הראשון והכי ה"ל להקשות אמאי מתיר הרמב"ם לגמרי מהשני ולהנשא לעלמא בלא גט מהשני דלמא יאמרו כבר נתקיים התנאי והרי קידושי שני קידושין גמורין ואף אם יחזור ויגרשה הראשון לא לקני וי"ל אי משום הא לחוד סגי ולמלבוש יאמרו בודאי לא נשאת אינם דעלמא בקומר א"א כל זמן שלא נתברר לו שלא נתקיים התנאי או שגרשה השני ואם כן אין כאן רינון ומשום ואם כן מאי קמ"ל הרמב"ם במאי דתלא מהשני בלא גט ומותרת לעלמא אלא ודאי אתא לאשמעינן דמותרת לראשון ומשום הכי השיג עליו שפיר ודו"ק :

סימן קמז [א] כל המגרש ע"ת וז"ל מ"ו כל זה אינו מלשון הרא"ש בתשובה אלא הוא מתוך דברי הטור שסבירא דברי הרמב"ם ואין כאן מקומו אלא בסוף הסימן מקומו ואינו שייך לדברי הרא"ש כלל עכ"ל (תנאי שמבטל הגט ע"ל סימן קמ"ט איזה תנאי מבטל הגט כתב ב"י דאותן התנאים דינן שוה לתנאי חוץ מפלוני ואפילו נתנו לאחר התורף הגט פסול ד"מ כ"ס) :

פרישה

אלא נמחק ובטלו שייך למגזר אטו חוץ דאתי לאכשורי נמי במחיקה : (ט) כיון שלא נכתב לשם כריתות כיון דאגידא ביה לאסור לאותו פלוני מחמתו : (י) אין שאר תנאי פסול כו' דליכא למגזר למידי כמ"ש לדעת רש"י ובתנאי דחוץ פסול אפילו לאחר תורף שגזרינן אטו לפני תורף וכזה אין מחלוקת בין רש"י לר"י וכ"כ התוס' לקדים וכן מוכח בגמרא דפסול :

(יא) אפי' כתב ע"מ כך וכך כו' לאפוקי תנאי דחוץ ה"ז ספק כריתות כתב המ"מ שיצא לו מהירושלמי שבפרק כל הגט שפיסול התנאים הוי מפני שאין אומרים יש ברירה (ר"ל דכשנתקיים התנאי אמר כך או אפילו בטלו ומחקו נתברר הדבר למפרע שגט זה היה כריתות מעליא בשעת נתינה זה לא אמרינן כ"פ : (יב) ראף על פי שנתקיימו מכל מקום בשעת שנכתב הגט לא היה ספר כריתות והוא ז"ל סבר דגמרא דידן לא פליג בהא כו' :

(יג) כגון חוץ מפלוני ר"ל אפילו לאחר התורף אפילו מחקו וקודם כתיבת התורף שכתב אחר זה לא קאי אלא אשאר תנאי' ב"י : (יד) ואם היה התנאים פירוש שנכתב הגט סתם ובשעת נתינה נתנו לו בתנאי שמבטל הגט (אפילו אמר בע"פ תנאי דחוץ כ"פ) כמ"ש בסימן קמ"ג · הרי זה נוטל מימנה אבל אם התנה על פה בשעת כתיבה אי אפשר לגרש בו כיון שנכתב ע"ת ואפי' בשאר תנאים כמבואר בדבריו ב"י וכ"כ מ"ו : (טו) ויותר מזה מחמיר הרי"ף כו' רצה לומר דהרי"ף סבר אפי' לאחר התורף נמי פסול שהרי כתב וז"ל אבל לכתוב התנאי בתוך הגט או מאחוריו אינו רשאי כו' ואינו כריתות וכתב ב"י דאפי' לאחר תורף נמי פסול מטעמא דקאמר דאית לבעל זכות בגויה כדי שלא יוכל לבטלו ומיירי בתנאי דמעכשיו כמ"ש בסימן קמ"ג על דברי הרי"ף

כל

חדושי הגהות

עליו ולדבריהם אפי' באומר לאחר ל' יום ומת תוך הזמן חולצת ולא מתייבמת דה"ל כמעכשיו ולאחר שלשים יום ואם נקרע הגט או שנאבד משמע ג"כ שלדעת זו הוי ספק מגורשת עכ"ל והכ"מ כתב שם אחך ההלכה והניחתו בצידי ר"ה וכו' בפרק הכותב כתב הר"ן לא ירדתי לסוף דעת הרמב"ם שכתב בפ"ט מה' גרושין דבלא מעכשיו מגורשת ובמשוך פרה זו כתב בפ"כ מהלכות מכירה דבלא א"ל מעכשיו לא קנה עכ"ל וכמ"ש ה"ה נתיישב זה אלא שיש לגמגם במ"ש ה"ה אבל גט בכתב היא מגורשת והכתב עדיין הוא קיים ביום ל' דהא גם בגט אינה מגורשת אלא בנתינה שיתן לה הבעל גט ולאחר שלשים יום כבר כלתה נתינתו כשם שאתה אומר בפרה לאחר ל' יום כבר כלתה משיכתו וצ"ל דבגט אע"ג דלא אמר מעכשיו אידו הניחתו ברשותה עד לאחר שלשים פשיטא לן שהיא מגורשת בקבלה ראשונה שכיון שלא יצא מרשותה לא הוי כמלי גיטיך מע"ג קרקע משום דהכא הא איכא נתינה לשם גרושין אלא שאינו רוצה שיחולו הגירושין עד לאחר שלשים יום ואיבעיא לן בצידי ר"ה אי כר"ה ממש הן שאפי' ממון גמור שלו יוצא בו מרשותו או דילמא אינו יוצא בהם מרשותו ופשטינן לה מדר"נ דאמר משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום קנה ואפי' עומדת באגם ואע"ג דההיא בדאמר מעכשיו ובעיין בדלא א"ל מעכשיו מ"מ שמעינן מיניה דאגם וצידי ר"ה לא כר"ה שאילו היו כר"ה גבי משוך פרה אפי' אמר מעכשיו לא קני מטעמא שכתב ה"ה שכבר כלתה משיכתו ואינו קונה אלא בשאחר שלשים יום היא ברשותו וכיון דהוזכן דאגם חשיב ברשותו מיניה נילף לגט שאם לאחר שלשים יום הוא בצידי רשות הרבים חשיב כאילו הוא ברשותה ואין זה כמלי גיטיך מעל גבי קרקע מטעמא דאמרן ואע"ג דלא אמר מעכשיו מגורשת כנ"ל לדעת רבינו ע"כ :

הגט לאשה כדי שלא יוכל לבטלו ולא ימסור ליד שליש ושטר התנאי ביד הבעל או ביד השליש אבל לכתוב התנאי בתוך הגט או מאחריו אינו רשאי שאם כתבו בתוכו ה"ל לבעל זכות בגוה (טז) ואינו כריתות (יז) ואם בא הבעל בתוך הזמן (יח) אפי' ריח הגט אין בו ומ"מ הורה א"א הרא"ש ז"ל הלכה למעשה בגט שהיה כתוב מעכשיו אם מתי מחולי זה קודם התורף ולא נכפל (יט) וחזר וכתב אחר התורף אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעת שאני בעולם והכשירו (כ) משום דלא חשיב תנאי מ"ש מעכשיו אם מתי מחולי זה אלא הוה כאומר מעת שאני בעולם מעכשיו ושעה א' קודם למיתתו דהכי מפרש ליה תלמודא נעשה כאומר מעת שאני בעולם והוי כאומר לאשתו ה"ז גיטך לאחר ל' יום דלא חשיב תנאה ואפילו את"ל תנאה הוי כיון שלא נכפל לית ליה דינא דתנאה והגט קיים אע"פ שלא נתקיים התנאי נמצא שאין כאן תנאי קודם התורף ולכך כפלו התנאי אחר התורף וכ"ש דאפילו תנאה ליכא אלא קביעות זמן למתי יחול הילכך הגט כשר :

קמח לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן ונקרא גט ישן (א) [א] כל שנתיחד עמה בין כתיבה (א) לנתינה ואם נתגרשה בו תנשא לכתחלה [ב] והוא שנתן הגט (ב) מידו לידה כדפרישית לעיל (ג) לפיכך (ב) שכיב מרע שכתב גט לאשתו מעכשיו אם מתי

לא

שאר התנאים קודם כתיבת התורף וכו' קודם כתיבת התורף דקאמר לא קאי אלא אשאר תנאים אבל תנאי דחוץ אפילו כתבו אחר כתיבת התורף נמי פסול ואפילו מחקו את"כ וכדתנן ואם כתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול ואמר רבא ל"ש אלא לאחר התורף וכו' ומ"ש ואם היה התנאי על פה לא אשעת כתיבה קאי דכל כה"ג כיון שנכתב ע"ת א"א לגרש בו ואפילו בשאר תנאים וכמבואר בדבריו והא ודאי דאפילו בטל התנאי ונתנו לה סתם לא מהני דכיון דגט זה נכתב שלא לשם כריתות שוב א"א לגרש בו אלא אשעת נתינה קאי כלומ' שנכתב הגט סתם ובשעת נתינה נתנו לה בתנאי המבטל הגט כגון חוץ מפלוני או שלא תשתה יין כל ימי חייה וכבי הא קאמר ה"ז נוטל הגט ממנה וחוזר ונותנו לה וכולי וכדתנן המגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני וכו' כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה וכו' ופי' זה מוכרח בדברי הרמב"ם וכ"כ ה"ה ודע שתנאים המבטלים הגט הם שלא תשתה יין כל ימי חייה וכיוצא בזה כמו שנתבארו בסימן קמ"ג · כתב הרשב"א בהמגרש וז"ל וחוץ או על מנת שאמרנו שפוסלים בגט דוקא כשאומר חוץ מן הכשרים לה או שיש להם קידושין בה אבל חוץ מאבא ואביך וכל מי שאין עליה קידושין אינו שיור ואף על פי שלא מחקו כמו שהם מפורשים במשנתינו ובגמ' שעליה וכן אם התנה עליה בין בכתב בין בע"פ ואפילו לפני התורף בתנאי שא"א לקיימו אינו פוסל דתנאי זה כמי שאינו וכדתניא בתוספתא על מנת שתעלי לרקיע וכולי ואפילו לפני התורף כשר דלאו תנאי הוא כלל וליכא למיגזר אטו חוץ עכ"ל :

ומ"מ הורה א"א ז"ל הלכה למעשה בגט שהיה כתוב מעכשיו אם מתי וכולי בתשובה כלל מ"ו סימן ג' וא"ת מאחר שבתחלת התשובה כתב שלא מלאו לבו לחלוק על הרמב"ם בענין נכתב התנאי בתוך הגט היאך מלאו לבו לחלוק על הרי"ף והרמב"ם והראב"ד כמה שאמרו דתנאי מעכשיו לא בעי כפילא יש לומר דשאני הכא דכל חכמי אשכנז ורפת עושים מעשה להצריך תנאי כפול אפילו בתנאי דמעכשיו וכמ"ש בהדיא בתשובה ועוד שלא על טענה זו בלבד סמך שדעתו לומר שאין זה תנאי אלא קביעות זמן מתי יחול הגט ומשום חשש שמא יחלוק שום אדם ויאמר דהוי תנאי בא עליו מגד אחר בטענה שלא נכפל וכל כה"ג אפילו שיהיה נגד גדולי הפוסקים שפיר דמי לאסתיועי מסברת החולקים עליה ואף על פי שמה שפירש דאומר מעכשיו הוי כאומר מעת שאני בעולם לא קי"ל הכי לדעת הרי"ף והרמב"ם וכמ"ש בסימן קמ"ח דלא אמרינן הכי אלא לרבי יהודה ורבי יוסי אבל לחכמים דסברי דהוי מגורשת לכל דבר אתיא מתני' כפשטא דמשעת נתינת הגט היא מגורשת ובלבד שימות והלכה כחכמים ומ"מ כיון שגם בטענה זו מסייעי ליה ר"י ור"ת וגם גירסת הספרים ועוד שהוא מכריע מן הגמרא שהיא הגירסא הנכונה לא נמנע מלסמוך עליהם נגד הרי"ף והרמב"ם ז"ל : כמ"ש הרא"ש דלא חשיב תנאי מה שכתב מעכשיו אם מתי מחולי זה אלא הוי כאומר מעכשיו ושעה א' קודם למיתתו דהכי מפרש ליה תלמודא וכולי כתב מרדכי פרק מי שאחזו בתשובה המתא ולא ידבה כרוב ע"פ הארץ מורי הר"פ דבמעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש לא שייך לפרש כן :

קמח לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן וכולי משנה בהזורק (ד' עט ·) ב"ש אומרי' פוטר אדם את אשתו בגט ישן וב"ה אוסרין איזהו גט ישן כל שנתיחד עמה אחר שכתבו לה ובגמרא שם במאי קא מיפלגי ב"ש סברי לא גזרינן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ה סברי גזרינן ופרש"י גיטה קודם לבנה · שמא ישהה הגט שנתים בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו תוך הזמן הזה ואח"כ יגרשנה בו ולימים כשיצא הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויהיו סבורים שניתן לה משעת כתיבה ויאמרו מהפנויה נולד משגרשה והוי פגם : **ואם** נתגרשה בו תנשא לכתחלה שם בגמרא איכא תרי לישני וכתב הרא"ש והלכתא כלישנא בתרא דאם נתגרשה תנשא לכתחלה כן פסק הרמב"ם בפ"ג מהלכות גירושין ומלאתי לרש"י שפי' אם נתגרשה בגט ישן והלך בעלה למ"ה תנשא לכתחלה משמע הכי מדבריו דהיכא דאפשר מצריכין גט אחר ולא משמע הכי מדברי הרמב"ם : **והוא** שנתן הגט מידו לידה כדפרישית לעיל כלומר שכתב בסי' קמ"א בעל שכתב גט לאשתו ואח"כ נתיחדה עמו וכו' היינו כשהגט ביד הבעל וכו' אבל אם שלחו לה ע"י שליח ונתיחד עמה אחר שנתנו ליד השליח ונתנו לה השליח לא תנשא בו ואם נשאת לא תצא והוא דעת הרמ"ה כתבו הרא"ש בהזורק וטעמו משום דכשנתנו לה הבעל אחר הייחוד י"ל דאם איתא דבא עליה הוה חייש לפגמא דבריה וכתב לה גיטא אחרינא ומשום הכי תנשא לכתחלה אבל היכא דיצא הגט מתחת ידו קודם הייחוד ונתנו לה השליח לאחר ייחוד לא תנשא לכתחלה דאי הוה ממליך ביה שליח היה מצוה לכתוב גט אחר והביא ראיה לדבריו מהגמ' : **לפיכך** ש"מ שכתב גט לאשתו מעכשיו אם מתי

לא

ומ"ש שאין למסור הגט ביד השליש היינו כדי שלא יוכל לבטל התנאי הגט בעוד שהוא ביד השליש ומ"ש ואם בא הבעל בתוך הזמן אפילו ריח הגט אין בו קאי אהיכא שקבע זמן לתנאו שאמר ה"ז גיטך מעכשיו אם לא אבא תוך י"ב חדש דאם בא בתוך י"ב חדש אפילו ריח הגט אין בו ושריא לכהונה · וצריך שתדע שמ"ש רבינו לחלק בין שאר תנאים לתנאי חוץ מפלוני בכלל שאר תנאים הוי נמי תנאי דע"מ שלא תנשאי לפלוני דכי היכא דבשאר תנאים אין בהם שיור אף בתנאי זה לא שייך כלום דהלא היא מותרת בגט זה אף לאותו פלוני ואינו אוסרה אלא בלשון תנאי שמתנה עמה שהיא לא תתן דעתה לינשא אליו דאין אשה מתקדשת או נישאת אליו כדעתה והכי מפורש בסוגיא :

קמח לא יפטור וכו' ואם נתגרשה בו תנשא לכתחלה פסק כלישנא בתר' בפרק הזורק סוף (דף עט) וכן פסק הרא"ש ומיהו בפרק כל הגט כתבו התוספות ע"ש ר"ת דבגט ישן לא תנשא לכתחלה אלא כשאין שם אלא ייחוד בעלמא אבל היכא דודאי בעל משמע דאינו גט כלל ע"ש (דף כ"ו) בד"ה לכשתכנסנה והכי משמע ממ"ש רבינו בסמוך והוא שנתן גט מידו לידה וע"ל ריש סימן קל"ב : **ומ"ש** והוא שנתן הגט מידו לידה כדפרישית לעיל בסי' קמ"א שמ"א והוא מ"ש הרא"ש בפרק הזורק בשם הרמ"ה דכשנתנו לה הבעל בודאי לא בא עליה דאי בא עליה בין כתיבה לנתינה הוה חייש לפגמא דבריה וכתיב לה גיטא אחרינא אבל ע"י שליח לא תנשא לכתחלה דשמא השליח נתנו לה לאחר הייחוד והבעל לא ידע דלכתוב לה גט אחר והכ"מ הלכה ה' פ"ג כתב דאין נראה כן מדברי הרמב"ם מדלא חילק עכ"ל · וה"ה פ"ט הלכה כ"ה האריך בדין זה נתייחד עמה אחר שאמר לעדים לכתוב ולחתום וכו' עיין שם : **לפיכך** ש"מ וכולי משנה ובריית' בפרק מ"ש סוף (דף ע"ג) לפי גירסת הרא"ש דחכמים דברייתא ס"ל דמגורשת והיא מגורש' והיא כאשתו לכל דבר וחייב גם במזונותיה אלא שהבא עליה הוא בחשש תלוי והיינו רבי יוסי דמתני' ולא יתיחד עמה כיון שהיא ספק מגורשת דמספקא כן וכולי דכך כתבו התוספות לשם דפר"ת דבמעכשיו אם מתי נמי הוי ספק מגורשת וכ"כ הרא"ש ושאר מפרשים וכן פירש"י בפרק כל גט (דף כ"ה) דאינו כפרש"י בפרק מי שאחזו במעכשיו אם מתי ודאי לכי מיית אגלאי מילתא דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור וגם אם היתה מתייחדת עמו לאחר שנתן גט לידה לית לן בה כיון דכבר נתגרשה והיא פנויה ואי לא מיית הרי היא אשתו וז"ש רבינו לפיכך ש"מ שכתב גט לאשתו מעכשיו אם מתי וכולי כלומר דגם במעכשיו אם מתי איכא ספק לאפוקי מפרש"י דליכא ספק אלא באומר מעת שאני בעולם :

ומ"ש

דרכי משה

קמח (א) ובהר"ן סוף פרק הזורק משמע דאם נתייחד עמה קודם כתיבה לאחר שצוה לסופר לכתוב ולעדים לחתום הגט פסול וע"ש · וכתב הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סימן י"ד אם אמר לסופר לכתוב גט לאשתו ונתאחר הענין שבוע או שנים והיו דרים ביחד בעיר לא חיישינן שמא נתייחד עמה כל זמן שלא ראינו שנתייחד עמה או שבטלו עכ"ל : (ב) כך מצאתי הגירסא בספרים ודחוק הוא דאין זה לפיכך ולא נתינת טעם לומר עליו דקי"ל דהא אף אם קי"ל כמאן דפליג אר' יוסי אפ"ה אסור להתיחד עמה במה נפשך אלא נראה לגרוס וקיימא לן ומלתא באפי נפשיה היא כצ"ל :

וכתב

פרישה

הרי"ף שרבינו מביאו שם : (טז) ואינו כריתות פירוש להיות מותרת לאחרים אבל מ"מ אסורה לבעלה אם היה כהן : (יז) ואם בא הבעל בתוך כו' נראה דהרי"ף קאי אתנאי שהתנה אם לא אבא בתוך שלשים יום וכיוצא בזה : (יח) אפי' ריח גט אין בו ר"ל לומר ומותרת לכהן : (יט) וחזר וכתב אחר התורף אם לא כו' אע"ג דבעינן הן קודם ללאו ולכך כתב לעיל דצריך לחזור ולכתוב לבסוף אם לא מתי לא יהא גט שאני הכא דכבר התחיל וכתב מתחלה מעכשיו אם מתי לכך כתב בסוף ע"ז אם לא מתי לא יהא גט אלא כדי לתקוף הענין טוב וכתב ואם מתי יהא גט : (כ) משום דלא חשיב תנאי מ"ש מעכשיו כו' משום תרי טעמי יהד הכשיר משום ס"ט ועוד דאפילו את"ל תנאי הוי כו' כמ"ש בסמוך ועיין בב"י שתירץ כן כדי שלא תקשה מאחר שבתחלת התשובה כתב שלא מלאו לבו לחלוק על הרי"ף והרמב"ם והראב"ד שס"ל דתנאי דמעכשיו לא בעי כפילא (כמ"ש רבינו לעיל בסימן ל"מ כ"פ) ועוד דמ"ש דאמר מעכשיו הוי כמו שאומר מעת שאני בעולם לא קי"ל הכי לדעת הרי"ף והרמב"ם כמ"ש בסימן קמ"ח דלא אמרינן הכי אלא לר' יודא ור' יוסי אבל לחכמים אין הדין כן כו' ע"ש :

סי' קמח (א) כל שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה והטעם מפרש בגמרא שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ופרש"י ישהה הגט שנתיים או ג' שנים בין כתיבה לנתינה ויהיה לה בנים ממנו תוך הזמן הזה ואח"כ יגרשנה בו ולימים כשיתפשט הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויאמרו מהפנויה נולד משגרשה והוי פגם עכ"ל פי' שמא יאמרו שהולד נולד מאחר בזנות או מבעלה בזנות ועד"ר : (ב) מידו לידה כדפרי' לעיל ר"ל בסימן קמ"א (סעיף כ"א) שכתב שם בעל שכתב גט לאשתו ואח"כ נתייחדה עמו כו' היינו כשהגט ביד הבעל כו' אבל כששלח לה הגט ע"י שליח ונתייחד עמה לאחר שנתנו ליד השליח לא תנשא לכתחלה כו' והטעם משום דכשנתנו לה הבעל אחר היחוד ר"ל דאם איתא דבא עליה הוה חייש לפגם דבריה וכתב לה גיטא אחרינא ומ"ה תנשא לכתחלה אבל היכא דיצא הגט מתחת ידו קודם יחוד ונתנו לה השליח לאחר יחוד לא תנשא לכתחלה דאי הוה ממליך ביה שליח היה מצוה לכתוב גט אחר אשר"י : (ג) לפיכך ש"מ שכתב גט לאשתו אם מתי לא יתייחד עמה אלא בעדים משך דברי רבינו כך הם דמתחלה כתב דלא יגרש אדם לאשתו בגט ישן ור"ל כל אדם שמן

בסתם

דרישה

סימן קמח [א] כל שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה עפ"ר עד פירוש שמא יאמרו שהולד נולד מאחר בזנות או מבעלה בזנות ואין לומר הא אית לן לומר ולתלות שהולד מבעל ובודאי בעל לשם קידושין דאין עושה בעילתו בעילת זנות א"כ לא יהיה הולד פגום מ"מ יהיה פסול אחריני אם יאמרו כך דהיינו שאם נשאת לאחר תהיה א"א והבנים משני יהיו ממזרים דהא לא נתן לה גט שני ובלא"כ לק"מ דהא כתב רבינו בסמוך בסימן זה ובסימן שאחר זה דאינה צריכה גט שני כשנתייחד עמה אא"כ נתייחד עמה בעדים וס"ט דאף אם בא עליה לשם קידושין לא מהני קידושין דאין דבר שבערוה פחות מב' כמ"ש לעיל סי' וא"כ יאמרו מדלא נשמע עליה דנתייחד' בעדים דכל עדים יש לבן קול וכאן בזו אין קול ולא בצפוף ודאי בלא עדים נתיחדה וא"כ לא תפסו בה הקידושין והבן בן פנויה · ועוד יכתוב רבינו בסימן שאחר זה בשם תשובת הרא"ש ז"ל דאע"ג דאמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה לא מחזקינן לה בוודאי א"א א"כ כיון שאינה נחשבה בודאי א"א איכא לעז שיאמרו לא ודאי נתקדשה אלא ספק מפנויה וקי"ל : [ב] (והוא שנתן הגט מידו לידה כדפרי' לעיל כתב הר"ש בשם כתשובה דף ר"ח ע"ד וז"ל ויש לתמוה עלה דהא מ"ש כדפרי' לעיל כוונתו ומ"ש בסימן קמ"א בעל שכתב גט לאשתו וא"כ נתייחדה עמו דקי"ל שלא תתגרש בו שהוא גט ישן כו' היינו דוקא כשהגט ביד הבעל ונתנו מידו לידה ע"כ וא"כ יש לתמוה על הטור דהא כתב לעיל סי' קכ"ו דהרא"ש סובר כדברי ר"י דכל הגט שלא נמסר ביום הכתיבה אין תקנה לכשרו אלא שימסרנו גם ע"י שליח דבהכי אית ליה קלא ע"ש והכא א"כ קשה דאע"ג דמטעם גזירת גט ישן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה מותרת לינשא לכתחלה משום דאיכא למימר אם נתגרשה בו אכתי קשיא אי ניתנו מידו לידה לא תנשא לכתחלה אע"פ שנתנו הבעל מידו לידה הגי וליכא למיחש למידי משום דקלא אית לה לכו כיון שצריך למסרו בעידי מסירה עדים מפקי לקלא שלא נמסר ביום הכתיבה ומידע ידעי אינשי זמן המסירה וכפי התירוץ הראשון שכתב הרא"ש פ"ב דגיטין גבי הסיא דכותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו אכתי קשיא לי דאם איתא דטעמא דלא חיישינן למידי בגט שלא נמסר ביום הכתיבה אם כן אמאי לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן לכתחלה כיון דעדי מסירה

ספקי

ומ״ש לא יתיחד עמה אלא בעדים פירוש שיהיו העדים בחדר שמתייחד עמה שם ורואין שלא בא עליה כל שעת הייחוד ולאו דוקא עדים דאפילו על אחד נמי סגי כמ״ש בסוף סימן זה אבל בשעדים רואין אותו מבחוץ שמתייחד עמה אמרינן הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה וצריכה גט שני מספק אבל ע״א אינו כלום : **ומ״ש** ואם חל מיד ה״ה ככל אדם המתייחד וכו׳ כלומר דאם מתייחד גרושתו בפני עדים צריכה גט שני מספק כדפי׳ ואצ״ל היכא דידעינן שבא עליה בודאי דחיישינן שמא בא עליה לשם קידושין . כמ״ש בסימן קמ״ט אבל לא נתייחד אלא בפני ע״א א״צ גט שני אבל משום גט ישן איכא אפילו לא נתייחד עמה אלא בע״א וא״ת אמאי מספקא לן הלא לרבי יוסי זמנו של שטר מוכיח עליו דמגרשה מעכשיו וי״ל דהכא דאמר אם מתי דמגלה דעתו דאינו מגרשה אלא מפחד מיתה כי היכי דלא תפול קמיה יבם רצונו של אדם זה ודאי לאחר הגירושין בכל מה שיוכל ואעפ״י שאמר בפירוש מהיום מספקא לן שמא לא היה בדעתו אם ימות שיחול הגט מהיום ונעשה כאומר מעת שאני בעולם וה״ק מהיום יחול תנאי זה אם ימות שיחול הגט שעה א׳ קודם למיתה או שמא מהיום ממש קאמר · וכן באומר בפי׳ מעכשיו אם מתי איכא למימר דה״ק מעכשיו שאני חי בעולם וסמוך למיתה וכמ״ש הרא״ש בתשובה הביאה רבינו בסוף סימן הקודם וכ״כ בפסקיו פרק מי שאחזו וא״כ זמנו של שטר לא עדיף טפי מהיכא דאומר בפירוש מהיום או מעכשיו דמספקא לן :

ואם פירש בפי׳ וכו׳ או שנתן לה גט על תנאי וכו׳ כתב ב״י א״א לפרש דבתנאי דמעכשיו קאמר דבכל כה״ג גיטא חייל מיד ומקיימא תנאי ואזלא כדאית׳ בפרק מ״ש גבי הרי זה גיטך ע״מ שתתני לי ר׳ זוז מכאן עד ל׳ יום וכתבו רבי׳ בסימן קמ״ג אבל בתנאי דאם אפשר לומר דס״ל דכיון דאין הגט חל עד שעת קיום התנאי ליכא למיחש לקידושין כשנתייחד וכו׳ ותימה דהא בריש סימן זה כתב רבינו דאף בתנאי דמעכשיו אם מתי שעדיין לא נתקיים חיישינן כשנתייחדה עמו שמא בעל לשם קידושין וצריך גט שני מספק אלא נראה דרבינו מחלק בין ש״מ דמגרש במעכשיו או במהיום ותלה תנאו במיתה לבין שאר תנאי במעכשיו או במהיום ולא תלאו במיתה דבלא תלאו במיתה מעכשיו ממש קאמר ואפילו נתקרע או נשרף חל הגט למפרע משעה שהגיע לידה כמ״ש רבינו בסימן קמ״ג על דברי הרמב״ם דיפה חילק בין תנאי דמעכשיו לתנאי דאם דבמעכשיו חל הגט מיד והויא מגורשת אפי׳ נשרף וכולי אבל כאן בש״מ שאמר מעכשיו אם מתי קי״ל כר׳ יוסי דמספקא לן כו׳ דכיון דתלאו במיתה דבקושי קא מגרשה והקרוב לומר שדעתו לאחר הגט כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שעה אחת סמוך למיתתו והלכך מספקא לן וצריך גט שני מספק וכך מפורש בתשובת מהר״ס שבמרדכי פרק מ״ש המתחלת ידגה לרוב ע״פ הארץ מהר״ר פרץ כתב עוד ב״י ואזדא לטעמיה דס״ל דגם בתנאי דאם וכו׳ אבל מדברי הרי״ף נראה דטעמו דבמהיום אם מתי אף לרבי יהודה דהוי כאומר מעת שאני בעולם אפ״ה אם נתייחד חוששין לקידושין מיהו מלשון הרמב״ם שאמר שמא בעלה ובטל הגט כמו שיתבאר בהלכות אלו משמע דאין טעמו שמא בעל לשם קידושין אלא ר״ל שבעלה ופייסה בדברים וביטל הגט וכ״כ הרמב״ם פ״ט הלכה כ״ה שמא בעל ולא אמר שמא בעל לשם קידושין אלא ר״ל בעל ופיים ובטל הגט ומ״מ דוקא בשאר תנאים אבל במעכשיו אם מתי אמרו בגמרא דטעמא משום חששא דבעל לשם קידושין נ״ל דס״ל כמו שפירש הרמב״ן דבמהיום אם מתי דהתנאי אינו לא בידה ולא בידו אלא מתקיים בעל כרחן לא מצי לבטל הגט כמ״ש הרשב״א וה״ה משמו אך קשה דאם דעת הרמב״ם משום שמא פייסה וביטל הגט אמאי הצריך שיראו העדים כאחד אפי׳ לא ראו כאחד חיישינן שמא פייסה וצ״ע :

כתב בסמ״ק בס׳ גירושין ומ״ר יחיאל מפרי״ש היה רגיל להצריך בגט ש״מ לגרש לגמרי בלא שום תנאי כדי לאפוקי נפשיה מכל ספיקא וגמגום אך

(ד) לא יתיחד עמה אלא בעדים דקי״ל כר׳ יוסי שהימים שבין גט למיתה היא ספק מגורשת דמספקא לן אם חל הגט מיד (ס) [ג] או בשעת מיתה לפיכך היא כאשתו וחייב במזונותיה אלא שהבא עליה הוא באשם תלוי כיון שהיא בספק מגורשת לפיכך לא יתיחד עמה שאם אין גט חל עד שעת מיתה הרי הוא גט ישן ואם חל מיד הרי הוא ככל אדם המתיחד עם גרושתו שצריכה ממנו גט דשמא בעל לשם קדושין לפיכך אם נתיחדה עמו (ו) צריכה גט שני מספק ודוקא מן הנשואין שלבו גס בה אבל מן הארוסין לא (ז) והוא שראו ב׳ עדים ביחד שנתיחדו אבל אם ראו הא׳ בבקר והא׳ בערב אין מצטרפין ואם פירש בפירוש שלא יחול הגט אלא עד שעת מיתה (ח) ונתיחד עמה בנתיים בעדים או שנתן לה גט על תנאי

לא יתיחד עמה אלא בעדים וכו׳ משנה בפ׳ מי שאחזו (ד׳ עג׳) לא תתיחד עמו אלא בפני עדים אפי׳ עבד ואפי׳ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כא״א לכל דבר רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ופריך בגמ׳ (סס :) ולכי מיית הוי גיטא והא קי״ל דאין גט לאחר מיתה ופרש״י בין לר׳ יוסי בין לר׳ יהודה ודאי לכי מיית הוי גיטא הא לדידהו לא הוי גט למפרע משעת מסירה א״כ לא הוי גט עד לאחר מיתה ומשני אמר רבה כאומר מעת שאני בעולם ופרש״י מתני׳ לאו כאומר מהיום אם מתי דהכיא ודאי לכי מיית איגלאי מילתא דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור אלא כאומר מעת שאני בעולם ליהוי גיטא הלכך לר׳ יהודה סמוך למיתה ה״ל גיטא ומעיקרא א״א היא ור׳ יוסי סבר משעת נתינה מספקא לן דילמא זו היא שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע״ג דחיי טפי אין ברירה והתוס׳ הקשו על זה דלישנא דמה היא באותם הימים משמע דקאי אמאי דאיירי לעיל ולא לדבר שלא הוזכר כלל ועוד דבתוספתא משמע דקאי אמהיום אם מתי לפיכך כתבו דנראה כמ״ש בפר״ח נעשה כאומר מעת שאני בעולם כלומר מהיום דקאמר היינו מחיים שדעתו לאחר הגט כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שעה אחת סמוך למיתתו הילכך סבר ר׳ יהודה שהיא כא״א לכל דבריה שהרי הגט אינו חל אלא סמוך למיתתו ור׳ יוסי מספקא ליה אי מהיום ממש קאמר והרי היא כפנויה או מעת שאני בעולם והויא א״א עד שעה אחת סמוך למיתתו הילכך ה״ל מגורשת ואינה מגורשת והרשב״א והרא״ש הסכימו לדברי התוס׳ דמה היא באותן הימים וכו׳ קאי אמאי דתנן לעיל מהיום אם מתי וכו׳ וכתב הרא״ש בתשובה שכ״כ הרי״ף בהלכותיו וגרסינן תו בגמ׳ ת״ר ימים שבנתיים בעלה זכאי במציאתה וכו׳ דברי ר״י ר״מ אומר בעילתה תלויה ר׳ יוסי אומר בעילתה ספק וחכמים אומרים מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות ופריך חכמים היינו ר׳ יוסי איכא בינייהו דר׳ זירא דאמר מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה כך היא גירסת ספרים שלנו והיא גירסת הרא״ש ופרש״י כלומר איכא בינייהו מזוני וכדר״ז ולא דפליגי בדר״ז דתרוייהו אית להו דר״ז ומש״ה לא קרי לה ר׳ יוסי מגורשת ואינה מגורשת דקסבר לית לה מזוני ואע״ג דר״י דמתני׳ תנא מגורשת ואינה מגורשת תרי תנאי אליבא דר׳ יוסי והיינו חכמים דברייתא והרא״ש פי׳ דלרבנן אית לה מזוני ולר׳ יוסי לית לה ולפ״ז הלכה כחכמים והיינו ר׳ יוסי דמתני׳ ועל פי זה כתב הרא״ש בתשובה דלרבי יוסי היחוד אסור מתרי טעמי אם חל הגט משעת נתינה אסור משום חשש קדושין ואם אינו עד שעת מיתה אסור משום גט ישן ודברי רבינו הם כדברי הרא״ש אבל הרי״ף גורס וחכ״א מגורשת לכל דבר ובלבד שימות והלכה כחכמים ולפי זה מאחר שמשעת קבלת הגט היא מגורשת אם ימות טעמא דלא תתייחד עמו הוא משום דבעל לשם קדושין וצריכה גט שני וכן פרש״י וכ״כ הרמב״ם בפ״ח וכתב עוד רש״י ולמאן דלא חייש שמא בעל מכל מקום פנויה היא ואסור להתיחד עם הפנויה וכתב ה״ה בפ״ח דממ״ש פנויה היא משמע שאפילו אין שם עידי יחוד אסור להתיחד עמה וזהו דעת הרמב״ם :

ודוקא מן הנשואין וכו׳ פשוט במשנה פרק הזורק (ד׳ פא :) והוא שראו ב׳ עדים ביחד וכו׳ תוספתא כתבה הרי״ף בפרק מי שאחזו והרמב״ם בפרק י׳ מהלכות גירושין וכתב שם ה״ה בשם הרשב״א מסתברא כגון שראה הוא את העדים אבל אם ראו אותו שנים מן החלון והם רואים ואינם נראים לו אינה צריכה ממנו גט שני לפי שאדם יודע שהמקדש בינו לבין עצמו אינה מקודשת ואע״פ ששניהם מודים הילכך כשבעל זה לא לשם קדושין בעל אלא לזנות בעלמא וכ״כ גם הר״ן בפ׳ מי שאחזו (דף ק׳ וס״פ הזורק) ונראה שגם היא צריכה לראות את העדים שאם לא כן אמרינן דמשום דידעה דקדושין בלא עדים לאו כלום נינהו נתיחדה עמו לשם זנות וכן מצאתי בתשובת הרשב״א ז״ל (סי׳ אלף רמ״ג) כ״ל שאפילו היו כמה עדים מבחוץ כל שלא ידעו הם שיש עדים וכגון שנתיחד ואח״כ באו עדים אין חוששין להם שאדם יודע שאין קדושין בלא עדים ואפילו שניהם מודים וכ״ל עוד שאם ראו הוא והיא את העדים בשעה שנתיחדה אע״פ שלא ראוה אח״כ בשעת בעילה חיישינן לקידושין דאשעת ייחוד הוא דאמרינן דחיישינן וכדאמר בס״פ הזורק (סס :) בשלא ראוה שנבעלה מחלוקת אי אמרינן הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה כלומר ולב״ה הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה וכיון שראוה שנתייחדו ה״ל עידי ייחוד וסגי בהכי :

ואם פירש בפי׳ שלא יחול הגט עד שעת מיתה וכו׳ זה פשוט דה״ל כמו באומר מהיום לר׳ יהודה דאמר הרי היא כא״א לכל דבר וכתבו התוספות דלא שייך אליביה חשש קדושין כיון שעדיין אינה מגורשת אלא טעמא דלא תתיחד הוי משום גט ישן : ומ״ש או שנתן לה גט ע״ת וכו׳ א״א לפרש דבתנאי דמעכשיו קאמר

בתנאי דאם אפשר לומר דס״ל דכיון דאין הגט חל עד שעת קיום התנאי ליכא למיחש לקדושין כשנתיחד וזה שלא כדברי הרמב״ם שכתב בפרק ח׳ דבין בתנאי דמעכשיו בין בתנאי דאם כל שלא נתקיים התנאי אם נתיחד עמה חיישינן שמא בעל לשם קדושין ואזדא לטעמיה דס״ל דגם בתנאי דאם שייך למימר דמיד הייל גיטא שהרי כתב שם שאם נשאת עד שלא נתקיים התנאי לא תנא וכבר כתבתי בס״ס קמ״ג שתמהו עליו מיהו מה שכתב רבינו ומכל מקום לא תתגרש בו לכתחלה וכו׳ קשה בעיני דכיון דכבר קבלה גיטה ואינו מחוסר אלא קיום התנאי ליכא למימר לא תתגרש בו אלא שהוא ז״ל סבר דכיון דלא חל הגט עד שעת קיום התנאי ה״ל כאילו היא מתגרשת בשעת קיום התנאי ושפיר שייך לומר לא תתגרש בו : **ויכול** להתיחד עמה וכו׳ משנה בפרק מי שאחזו (ד׳ עג·) לא תתיחד עמו אלא בפני עדים ואפי׳ עבד ואפי׳ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה ומ״כ בפני עדים לאו דוקא דבעד א׳ סגי וכדקתני סיפא ואפי׳ עבד ואפי׳ שפחה ומאי עדים עדים דעלמא וכ״כ הרמב״ם

אך היה מזקיקם לקבל עליהם חרם של תקנת הקהלות לחזור ולישא אותה מיד כשיעמוד מחליו עכ״ל · ומביאו במרדכי פרק מי שאחזו ונראה מדהצריך וכתב להצריך בגט ש״מ לגרש לגמרי בלי שום תנאי אלמא דס״ל דאע״ג דבשאר גיטין מדינא א״צ להזהיר לדקדק על הבעל שיאמר בפירוש דמגרש בלא תנאי דאין לנו לחוש מן הסתם דמגרש ע״ת מ״מ בגט ש״מ שמפייסין אותו שיגרשה כדי שלא תפול לפני יבם ולפי הנהגת שאר מלכיות מגרשין ע״ת כדאתקין שמואל וכדין התלמוד ויהיו העולם סבורין דמגרשה ע״ת ואיכא לעז מכמה ספיקות ונמגומים בלשון התנאים הלכך צריך לדקדק להצריכו שיאמר הבעל בפירוש דמגרש׳ לגמרי בלי שום תנאי לאפוקי נפשיה מכל ספק ומגמגום וכ״כ הרא״ש בפרק השולח לגבי בטול מודעא דהמגרש אשתו מרצונו אין כאן חשש אם לא יבטל מודעא דכיון דמדעתו מגרשה אינו חשוד לקלקלה בידי שמים עד כאן לשונו אלמא דכל היכא דאינו מגרשה מרצונו דאיכא למיחש טפי למסירת מודעא צריך לדקדק טפי שיבטל מודעות וכן הוא לענין התנאים דבש״מ דאיכא למיחש טפי שיהא מגורשת ע״ת צריך לדקדק הרבה שיאמר בפירוש דמגרשה בלי שום תנאי לאפוקי נפשיה מכל הואת לעז · והרב בהגהת ש״ע כתב בסוף סימן קמ״ה וז״ל ויש אומרים דלכתחלה אין לגרש ע״י תנאי רק יגרש סתם ולקבל בחרם הקהלות או ליתן משכנות שכשיעמוד יחזרו וישאו זא״ז עכ״ל נראה דא״כ להזקיקו לש״מ שיאמר בפירוש שמגרשה בלא שום תנאי אלא מגרש בסתם וכבר עשה גדול א׳ מעשה בזה ע״פ לשון בהגה״ה זו ולפע״ד אינו נכון לכתחלה דלשון הסמ״ק לא משמע הכי אלא לכתחלה צריך לשואלו לש״מ אם מגרש על תנאי ויסיב שמגרשה לגמרי בלי שום תנאי שכך נוהגים לשאול לבעל המגרש אפילו איננו ש״מ כמ״ש בסדרי גיטין כ״ש שצריך לשאול כן לש״מ שלא יגיע לשום לעז מיהו בדיעבד ודאי במגרש סתם נמי הגט כשר כיון שלא פירש שום תנאי למה לנו לחוש לתנאי מן הסתם עוד נ״ל פשוט דאף הרב בהגהת ש״ע מודה דצריך לשואלו לש״מ קודם שימסור הגט לידה אם דעתו לגרש ע״ת ויסיב שמגרשה לגמרי בלא שום תנאי ומ״ש רק יגרש סתם וכו׳ על שעת מסירת גט ליד האשה קאמר שיגרש סתם שיאמר ה״ז גיטך וכו׳ כמו שאר מגרשי ולא יאמר אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט כו׳ רק יגרש סתם והנה זה לערך כ״ה שנה נעשה מעשה בק״ק ווינא שגדול אחד היה מסדר גט לש״מ והיה מגרש בסתם וקבלו עליהם בחרם ובנתינת משכנות שיחזרו וישאו זא״ז ואחר כך חזרה בה האשה וקם גדול אחד והאריך בפסק שלו ואמר שהקישורים בחרם ובמשכנות חשוב הוא כאילו התנה אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט וחלקו עליו כל הגדולים שבדור ומלבד שכל דבריו נשברים ונסתרים והם הפך האמת כמבואר באורך בתשובה שחברתי ע״ז עוד הוכחתי על פניו והוא עצמו בעל כרחו צריך להודות שלפי מנהגנו היא מגורשת גמורה בלא תנאי שהרי לפי תקנת ר״י מפרי״ש נוהגים בגט ש״מ לקורעו אחר הנתינה ככל שאר גיטין ולר״ת דגרסינן כאומר מעת שאני בעולם ר״ל דבאומר מהיום אם מתי אין הגט חל אלא שעה אחת לפני מיתתו שדעתו לאחר הגט כל מה שיכול וכן פי׳ ר״ח והרא״ש והרשב״א והר״ן וגם רש״י גופיה פי׳ כך בפרק כל הגט (דף כ״ה) דלא כמה שפירש״י בפרק מי שאחזו א״כ לפי דבריו של גדול זה הקישור של ר״י מפרי״ש שתיקן בגט ש״מ חשוב כאילו גירשה ע״ת כמי אין הגט חל אלא שעה אחת לפני מיתתו שהרי בקושי הוא מגרשה א״כ לפ״ז היה צריך שלא יקרעו הגט אלא יהא קיים עד סמוך למיתה שאז יחול הגט אלא בע״כ לתקנת הר״י מפריש חל הגט מיד לאחר שמסר לידה ולכן מקרעין אותו

תנאי ועדיין לא נתקיים אז ליכא למיחש (ט) שמא בעל לשם קדושין ומ״מ (י) לא תתגרש בו לכתחלה אבל נתגרשה בו תנשא אפילו לכתחלה ויכול להתייחד עמה אפילו ע״פ עד אחד (יא) אפילו הוא עבד ושפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה :

קמט **המגרש** אשתו בין מן הארוסין בין מן הנשואין ובא עליה אח״כ בעדים (א) קודם שנשאת לאחר צריכה ממנו גט שני (א) שודאי בעל לשם קדושין שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם לא ראוה עדים שבא עליה אלא שנתייחד עמה אם היא מן הנשואין צריכה ממנו גט ב׳ שעדי יחוד הן עדי ביאה ובעל לשם קידושין ואם היא מן הארוסין אינה צריכה ממנו גט שני [א] שאין לבו גס עליה ולא אמרינן שבעל לשם קדושין כתב א״א הרא״ש ז״ל בתשובה באחד שגירש ונתיחד עמה אח״כ וקודם שנירשה פעם שנית קדשה אחר לשם פלגש ושהתה עמו לשם פלגש (ב) שאסורה לשניהם וצריכה גט משניהם שודאי השני בא עליה ונאסרה עליו כיון שהיא א״א משום יחוד של ראשון וצריכה גט משניהם ואע״ג דאמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה לא חשבינן לה א״א ודאי לצאת מן השני בלא גט כתב הרמב״ם (ג) הורו הגאונים שאפילו הבא על אשה בעלמא בעדים שצריכה ממנו גט שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (ג) והוא כתב שאינה

ב״ה וכתב עוד שם הרמב״ם דבנה קטן דינא בשפחתה שאינה בושה מלשמש בפניהם והיא תוספתא כתבה הרב אלפסי בפרק מי שאחזו :

כתב הרשב״א סי׳ אלף רמ״ג וז״ל עוד שאלת אם אחר נתינת הגט נשארה האשה עם הבעל והוא מסוכן וכמעט שאינו שולט באיבריו ושנטרפה דעתו ורבים נכנסים ויוצאים לפניו לשמשו אלא שלא העמידו שם עדים בינו לבינה במתכוין מה דינו : תשובה אפילו משום חשש קדושין היה נראה דליכא הכא חדא דלמי שהוא גוסס היה נראה דאין לחוש וכמו שאמרת דאפילו לבעול אין פנאי אלא שבירושלמי פרק מי שאחזו אמרו תני אף המסוכן אמר רבי יעקב בר אחא מעשה היה כיון שבעל מת ועוד דאפי׳ בס״ת דעלמא אין לחוש בכי הא שאין צריכין עדים מזומנים להיות אצלם כל זמן שתכנס היא אצלו אלא כל שיש עמהם מי שאין לבה גס בהם אין חוששין לה משום קדושין וכמו ששנינו בפרק מי שאחזו וכל שזה נכנס וזה יוצא אין לחוש בדבר :

קמט המגרש אשתו בין מן האירוסין בין מן הנשואין וכו׳ משנה וגמ׳ בס״פ הזורק (דף פא·) ואיכא מ״ד התם דר׳ יוחנן סבירא ליה כי האי תנא דאמר לא נחלקו ב״ש וב״ה על שלא ראוה שנבעלה שאינה צריכה ממנו גט שני כלומר ואע״פ שראוה שנתיחדה על מה נחלקו על שראוה שנבעלה שב״ש אומרים אדם עושה בעילתו בעילת זנות וב״ה אינו עושה וכתב הר״ן (דף תקפ״ז) שיש שפסקו כי האי תנא אבל הרי״ף והרא״ש פסקו כמתניתין דבלא ראוה שנבעלה מחלוקת אבל בראוה שנבעלה ד״ה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וקי״ל כבית הלל דאמרי הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה כלומר דאנן סהדי דמאחר דגייסי אהדדי ודאי בא עליה וכן דעת הרמב״ן בפ״י מהלכות גרושין וכתב הר״ן בשם הרשב״א דמן האירוסין אף על גב דאיכא עידי ייחוד לא חיישינן להו מפני שאין לבו גס בה מיהו היכא דחזינן להו דגייסי אהדדי צריכה ממנו גט שני והביא ראיה מפ״ב דכתובות (כח·) ומהירושלמי :

ב״ה וכ״כ ה״ה פ״י מה׳ גרושין בשם הרשב״א ז״ל : והא ודאי פשיטא דלא חיישינן לעידי ייחוד אלא בשראו שניהם כאחד ושהוא והיא רואים אותם הא לאו הכי לא חיישינן להו ואפי׳ ראוה שנבעלה וכמ״ש בסימן קמ״ח : **כתב** א״א הרא״ש ז״ל בתשובה כלל ל״ה סימן י׳ : כתב הרמב״ם בפ״י מהלכות גירושין : וכ״כ

ייחוד וכו' לא חשבינן לה א"א ודאי אבל בראוה שנבעלה הויא א"א ודאי וכדלקמן בסימן קנ"ה וע"ש :

קן כתב הרמב"ם כל גט שפסול מד"ת וכו' בפ"י מה"ג ומ"ש וכל שהיא ספק מגורשת וכו' וא"צ לחדש הנישואין ולברך ז' ברכות ולכתוב לה כתובה עד שתתגרש גירושין גמורים משמע אבל צריך לקדש קדושין שניים וכ"כ ה"ה וכ"כ בכ"מ דלא כמ"ש מהרי"ק בסוף שורש קע"א דאינו צריך לחזור ולקדש אלא צריך לחזור ולקדש וכ"כ ב"י כאן וע"ל סימן ס"ב ובתשובה הארכתי בס"ד :

קנא כתב הסופר השובר וכו' משנה פרק הזורק (דף פ) וכתב הרא"ש פ"ב (דף קא סוף ע"א) דבפרק האשה רבה מקשה אמאי תלא מזה ומזה מאי ה"ל למיעבד ומשני איבעי לה לאקרויי גיטא וקשה דאי לא קרייה אפילו נתן הבעל הגט לאשה לא הויא מגורשת כדאיתא התם וכדלעיל סי' קל"ה וי"ל התם בדקרייה ובתר הכי עיילוה לבי ידיה ואפקיה ומאחר דעיילוה לבי ידיה איבעי לה למיהדר ואקרויה ומיהו אין אותה קריאה כ"כ חמורה שתיאסר בכך ליגשא דלא חיישינן לאחלופי עד דידעינן דמיחלף וכו' עכ"ל : ומ"ש

וכ"כ א"א ז"ל בס"פ הזורק וכ"כ שם הר"ן בשם הרשב"א שלא אמרו חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא באשתו אבל בשאר נשים מן הסתם בעילתו בעילת זנות עד שיפרש שהוא לשם קדושין · וכ"כ הריב"ש בסי' ו' וכתב ואם יאמר אומר אפי' הרמב"ם לא אמרה אלא בפנוי הבא על הפנויה בדרך מקרה אבל זה שנכשלה בחקי העכו"ם והתנה עמה להיות אשתו ה"ל כמדבר עמה על עסקי קידושיה בשעה שנתיחד עמה וה"ל כמי שפירש ואמר לעידי יחוד שדעתו לבעול לשם קדושין יש להשיב ולומר דאדרבא איפכא מסתברא דאפילו לדעת אותם הגאונים שסוברים דבסתם אמרינן דלשם קדושין בעל בנדון זה לא בעל לשם קדושין דכיון שהתחילה בנשואין כחקות העכו"ם הרי הוא כאילו פירשו שאין דעתם לשם קדושין כדת משה ויהודית אלא כדרכי העכו"ם שאינם בתורת גיטין וקדושין ואם כן אינה כנשואה אלא שהיא אצלו כמו פלגש בלי כתובה וקידושין עכ"ל · וכ"כ בתרומת הדשן סימן ר"ט וגם ה"ר דוד הכהן בתשובה בית כ"ד כתב להתירו וכתב עוד שם ריב"ש והראב"ד כתב שדברי אותם הגאונים קיימים במוחזקי' בכשרות אבל בחשודים לפריצותא דערויות אין חוששין לקידושין וכיוצא (ג) בזה כתב הרמב"ם בפ"ד מה' נחלות גבי מי שהוליד בן משפחתו ואמר זה בני ומשוחררת היא ובנדון זה ודאי אין לך פרוצים יותר מאלו ההולכים לפני עכו"ם להשתחוות שם ומעשיהם מוכיחים בפריצות ועוד שזו לא טבלה לנדתה שהרי לא היה לאנסים אחר הגזירה מקום טהרה ואם לאיסור כרת התיר עצמו בביאתו איך יחוש לאיסור קל של פנויה וכתב וכר מן דין לפי מה שנראה מן השאלה לא היה כאן אפילו עדי יחוד ולכ"ע אין חוששין לקידושין וגם צריך שיראה הוא את העדים ואע"פ שבקטנה שלא מיאנה והגדילה ונשאת לאחר דאמר רב אינה צריכה גט משני ואמרו בשם הרא"ה דאפי' עידי יחוד אינה צריכה כיון שאשתו היא ועומדת תחתיו כ"ע ידעי שנתיחד עמה ובא עליה וזהו דעת יחיד שכל הראשונים כתבו שצריכה לעידי יחוד ועוד דליכא למינקט כל חומרי הסברות לעגן את זו עכ"ל · ובתרומת הדשן סימן ר"ט על איש שמוליך עמו אשה ממקום למקום ונתעברה ואמרה שממנו נתעברה כתב דאפילו הוא מודה לא חיישינן לקדושין והאריך בדבר וכ"כ מדברי תשובת הרא"ש שכתב רבינו בסי' כ"ו כתוב בתשובה להרמב"ן סי' קל"ה על משודך שהיה נכנס לבית חמיו להתיחד עם משודכתו ולאכול יחד ונתיחד עמה יומם ולילה ויצא קול בעיר פלונית נשאת לפלוני מה שאמרת שמתייחדים לילה ויומם לא ידעתי אם הכונה לומר שלנה עמו בלילה ביחוד שאם אין הכוונה לומר אלא שאכלו יחד ולא לנה עמו אין כאן חשש אבל אם לנה עמו ונתייחדה בלילה בפני עדים כיון דגייסי אהדדי ועכ"ז כל שלא ראוה שנבעלה אין חוששין לקדושין אלא ככל המתייחד עם אשה דעלמא ואת"ל שהבעל לא נתכוין אלא לזנות שלא אמרו אלא באשה שנתגרשה א"נ באשה שקדשה בפחות משוה פרוטה או קדשה קידושי טעות שכבר יש ביניהם עסק קדושין אבל באשה בעלמא שאינה אפי' ארוסה ואפי' ראוה שנבעלה כפי מ"ש הרמב"ם ואם מפני הקול שיצא בעיר שהיא נשואה אין כאן חשש נישואין כי מה שהוציאו קול אינו אלא מחמת אותו שייכות שראו ביניהם בלבד ועוד שאילו עשו נישואין אין דרכן של בני אדם לזלזל ולעשות נישואין בענין שלא יקראו בני אדם ביום חתונתם וביום שמחת לבם ועוד דאמרינן בהמגרש (פט:) יצא קול בעיר מקודשת ואינה מקודשת אא"כ הוחזק בב"ד עכ"ל ועיין בכתבי מה"ר איסרלן סימן ל"ז כתוב בס"ם קמ"א בשם תשובת הרא"ש על אחד שבטל הגט ונתיחד עמה ואח"כ נתברר שכבר הגיע לידה קודם ביטולו שאינה צריכה ממנו גט שני דודאי לא בעל לשם קדושין כי היה סבור שהגט היה בטל ולא בעל אלא אדעתא דקדושין הראשונים ולפ"ז אפי' ראוה שנבעלה לא חיישינן לה כתב הר"ן בגיטין בס"פ הזורק וז"ל כתב הרמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין נתיחדה עמה אחר שאמר לכתוב ולחתום וליתן לה גט הרי אלו לא יכתבו וק"ו הדברים אם הגט שנתן לידה כשנתיחד עמה נפסל הגט שמא בעל ק"ו לזה שלא נכתב ואם כתבו ונתנו לה אחר שנתיחד עמה אינו גט ע"כ ודבריו תמוהין שאין זה ק"ו של כלום דבשמעתין איכא למיחש לקדושין ובנדון שלו ליכא למיחש להכי ועוד היאך פסק בפירוש דאינו גט דהא בשמעתין ספוקי בעלמא מספקי להצריכה גט שני וכודאי לשמא פיים ובטל השליחות הוא דאיכא למיחש להכי אבל אין מקום לומר שיהא הגט בטל לגמרי וכן דעת הרמב"ן ז"ל עכ"ל :

שאינה צריכה וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל :

קן **כתב** הרמב"ם כל גט שפסול מדברי תורה אם נתגרשה בו עדיין היא כאשת איש ואם נישאת בו תצא והולד ממזר וצריכה גט משני מדבריהם ומהראשון מן התורה להתירה לעלמא (א) ואסורה לשניהם לעולם וכל י"ג הדרכים (א) שנוהגין באשה שהלך בעלה למ"ה ונישאת נוהגים בה אבל אם לא נישאת עדיין אלא נתקדשה מותרת לבעלה (ב) ואינה צריכה גט משני ואם היה בעלה כהן לא נאסרה עליו משום גרושה חוץ מהמגרש אשתו וא"ל (ב) הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם שאע"פ שמן התורה אין כאן גט כלל (ג) פסולה לכהונה וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה וכל גט שפוסל מדבריהם לא תנשא בו לכתחלה (ד) ואם נישאת לא תצא והולד כשר וכותבין לה גט אחר (ה) והיא יושבת תחת בעלה ואם אי אפשר לכתוב לה גט אחר (ו) והיה הבעל ותיק וגירש מעצמו הרי זה משובח בד"א שאין לו בנים ממנה אבל אם יש לו בנים ממנה לא יוציא (ז) מפני שמוציא לעז על הבנים (ג) וכל שהיא ספק מגורשת בין מחמת פסול שבגט (ח) או מצדה או מצד התנאי לא תנשא ואם ניסת תצא (ט) והולד ספק ממזר מי שגירש אשתו בגט שיש בו פסול מדבריהם או שיש בו צד ספק ורוצה להחזירה [א] (י) הרי זו מותרת לבעלה (יא) וא"צ לחדש הנישואין ולברך ז' ברכות ולכתוב לה כתובה עד שתתגרש גירושין גמורין ורב אלפס כתב דאפילו גט פסול דרבנן תצא והולד ספק ממזר חוץ מכתב ידו ואין עליו עדים או שיש עליו עדים ואין בו זמן או כתב ידו ועד אחד ויש בו זמן שבאלו הג' אם ניסת לא תצא אפילו אין לה בנים ורב האי כתב כסברא ראשונה כל פסולי גט דרבנן שוין אם ניסת לא תצא חוץ מגט ישן שתנשא בו לכתחלה [ב] ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל :

קנא **כתב** הסופר השובר והגט (א) וטעה ונתן השובר לאיש והגט לאשה (ב) ונתנום זה לזה וכמדומה להם שנתגרשה ולאחר זמן ערער הבעל לומר שלא נתגרשה שלא נתן לה

קן כתב הרמב"ם כל גט שפסול מדברי תורה וכולי כל זה הוא בפ"י מהלכות גירושין וה"ה ביאר דבריו כמנהגו ועיין עליו כי אין צורך לכפול הדברים וזה לבד ראיתי לכתוב על דבריו שפירש דברי הרמב"ם שכתב דבגט פסול או ספק א"צ לחדש הנישואין דהיינו ז' ברכות אבל קידושין מיהא בעיא ונתן טעם לדבריו וגם הרא"ש כתב בתשובה כלל מ"ג סי' י' דבספק גירושין אם היה בא להחזירה היתה צריכה להתקדש (מ"מ) ב"ה תיבה זו צריך למחוק ולכתוב במקומה אע"פ שהיה אפשר לומר דאפילו קדושין נמי לא בעינן דלכה"ג סמכינן על שנאמר דמסתמא יבעול לשם קדושין : ב"ה כבר הורו זקנים ז"ל : כתוב בכתבי מה"ר איסרלן סי' ר"ן מקום שאמרו אם נשאת לא תצא היינו אפילו לא נבעלה ורי"ף כתב דאפילו גט פסול דרבנן הולד ספק ממזר וכו' הר"ן והרא"ש כתבו בהמגרש שכן כתוב בתשובה ושהרמב"ן כתב שאיפשר שלא אמר הרי"ף כן אלא כהני דפ"ק אם לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם דאיכא למיחש לזיופא בזה רצה להחמיר ודברי רבינו האי הזכירם גם הר"ן והרא"ש (שם) והסכימו להם : וכתב ה"ה בפ"י שהרמב"ן כתב שהוא מבטל דעתו לדעת רבינו האי גאון ז"ל מיהא כתב הר"ן שם דבגט מוקדם דקי"ל דפסול איכא מ"ד אם נשאת לא תצא בגט שאין בו זמן מיהו לדברי האומרים דכל דלא נפל אינה צריכה להביא ראיה אימת מטא גיטא לידה גט מוקדם פסול דהא אתיא למטרף לקוחות שלקחו פירות שלא כדין ואפי' למ"ד דאע"ג דלא נפל צריכה להביא ראיה יש להחמיר ולומר דכיון דמוקדם בשאר שטרות פסול בגט נמי פסול ואפי' נשאת תצא כל שאין לה בנים (ד) :

קנא כתב הסופר השובר והגט ונתן השובר לאיש וכו' משנה בפרק הזורק (דף פ·) כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה לאחר זמן

דרכי משה

וצ"ע דלא משמע כן דעת שאר הפוסקים דאף על גב דהרא"ש כתב דאינה מקודשת ודאי מן הראשון מ"מ מידי ספק לא נפקי : (ג) אמנם בתשובת ת"ה סי' ר"ש משמע דיש להחמיר בפנוי הבא על הפנויה וע"ש שהאריך מאוד בדבר וחילק בחלוקים וכתב דאם הבועל פרוץ בעריות לא חיישינן לכ"ע וכדברי ריב"ש וע"ל סי' ל"ג כתבתי מקצת דינים אלו :

קן (א) וכתב המ"מ פ"י דגירושין דנ"ל דבעלה הראשון יורשה : (ב) בהגהות אלפסי החדשים דה"ה גט שיש עליו עידי חתימה ונמסר בלא עדים דאע"ג דפסול מדאורייתא מכל מקום פוסל מן הכהונה : (ג) וכתב מהרי"ו בפסקיו סימן כ"א מיהו בנתינת גט אחר ליכא הוצאת לעז על הבנים כו' : (ד) כתוב בתשובת ריב"ש סימן ר' ואם נישאת בגט שהוא פסול מדרבנן אם עשתה שלא על פי חכם ראוי לקנסה ואם עשתה על פי חכם לא תצא וע"ש ועיין במרדכי ריש מי שאחזו תשובה אם יש להתיר פסול דרבנן בשעת הדחק שתנשא לכתחילה באותו גט ובפרט בדבר שאפשר שמדינא כשר רק שאנו מחמירין בו וכתב מהרי"ו בתשובה סימן כ"ב הרבה דברים אנו מחמירין בו לכתוב בגיטין לכתחילה מיהו אם לא נכתב הגט כשר גם מהרא"י בפסקיו סימן כ' וב"ח האריך באלו הדינים והר"ן פ"ק דגיטין דף תקנ"ה ע"ב :

אבל

דרישה

סימן קן [א] **הרי** זו מותרת לבעלה ישראל וז"ל המ"מ בפ"י דגירושין לא הוצרך לומר כן דהא אפילו בנתגרשה בגט גמור רשאי להחזירה כל זמן שלא נתקדשה לאחר ולא כ"כ הרמב"ם אלא מפני שרצ"ל ואין צריך לחדש הנישואין ולברך כו' ומטעם שהיא כספק מגורשת ואין מברכין על הספיקות ומדוע כתובה הוא משום דהמגרש את האשה והחזירה סתם על כתובתה הראשונה החזירה ומכל מקום בגירושין גמורין צריך לחדש ולכתוב לה כתובתה אבל בספק מגורשת שלא היתה יכולה לגבות כתובתה א"צ לחדשה עכ"ל כ"פ) :

[ב] **ולזה** הסכים א"א הרא"ש ז"ל עיין בתשובת מהרי"ו סימן כ"ג דהרבה דברים אנו מחמירין בו לכתוב בגיטין לכתחלה מיהו אם לא נכתב הגט כשר גם מהרא"י בפסקיו סימן ד' וכ"א האריך באלו הדינים והר"ן פרק קמא דגיטין דף תקכ"ה דרכי משה כ"פ) :

שאפשר

פרישה

סי' קן (א) **ואסורה** לשניהם לעולם דכיון שנאסרה לבעל כך נאסרה לבועל (שהלך בעלה למדינת הים ונישאת ואח"כ בא בעלה שנתבארו לעיל סי' י"ז כ"פ) : (ב) **ואינה** צריכה גט משני דקידושין אין להו קול ולא אמרינן דליחוש שמא יאמרו דהראשון גירשה והוא קדשה ואשת איש יוצאה בלא גט : (ג) **פסולה** לכהונה זה לשון הרמב"ם בפרק י' פסולה לכהונה מדבריהם שנאמר ואשה גרושה מאישה אמרו חכמים אפי' לא נתגרשה אלא מאישה ולא הותרה לכל נאסרה לכהונה : (ד) **ואם** נשאת לא תצא כתב בת"ה סימן ר"ן דכל שאמרו אם נשאת לא תצא היינו אפילו לא נבעלה : (ה) **והיא** יושבת תחת בעלה פירוש עם השני : (ו) **והיה** הבעל ותיק רצה לומר השני : (ז) **מפני** שמוציא לעז על הבנים מיהו כשהראשון נותן גט אחר כשר אין בזה משום לעז בנים דשני דנתינת גט אין לו קול כ"כ ועוד דהכל יודעין דאם איתא דהגט הראשון היה בטל או פסול מן התורה היתה אסורה לישב תחת השני וירגשו דאין בו אלא חשש פסול מדרבנן וליכא לעז : (ח) **או** מצדה (רצה לומר שלא קבלה הגט כדינו כ"פ) כגון שהיא עכשיו חרשת : (ט) **והולד** ספק ממזר ואסורה בממזרת ובישראלית : (י) **הרי** היא מותרת לבעלה ר"ל אם הוא ישראל : (יא) **וא"צ** לחדש הנישואין וכתב המ"מ דקידושין מיהא בעי ונתן טעם לדבריו ע"ש וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל מ"ג סי' י' :

סי' קנא (א) **וטעה** ונתן השובר לאיש כו' רצה לומר הבעל טוען כך (והיא טוענת הגט נפל ממני והוא אלו וכן השובר נפל ממנו ואני אלו כ"פ) : (ב) **ונתנום** זה לזה כו' פירוש שהבעל והאשה מסרו זה לזה מה שנתן הסופר לכל אחד בידו הבעל סבור שהגט מסר הסופר לידו וניתן לה להתגרש בו והיא סבורה שהשובר מסר הסופר לידה ולתנה לו כשיפרע כתובתה וזה שאמר רבינו וכמדומה להם שנתגרשה כ"פ) :

אפילו

זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש והשובר מתחת ידי האשה תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו · בה ר"א אומר אם לאלתר יצא אינו גט אם לאחר זמן ה"ז גט דלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני ובגמ' (שם:) היכי דמי לאלתר והיכי דמי לאחר זמן א"ר יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אמר לא נשאת זהו לאלתר נשאת זהו לאחר זמן וכתבו הרי"ף והרא"ש מדקא מפרשינן דברי ר"א ש"מ הלכתא כוותיה ומסתברא כדקא פירש רב אדא בר אהבה דדייקא מתניתין כוותיה וכ"פ הרמב"ם בפרק י' מהלכות גירושין :

קנב הבעל שאומר גרשתי את אשתי אינו נאמן אפילו מכאן ולהבא וכו' מסקנא דגמרא פרק יש נוחלין (ד' קלד :) גמרא האומר זה בני נאמן ופי' אפי' מכאן ולהבא דל"מ כשאומר זה ל' יום גרשתי את אשתי שאינו נאמן להחזיקה כמגורשת למפרע שאם יבואו עדים אח"כ ויעידו שזנתה היום ט"ו יום דהאי ודאי תידון בחנק אלא אפי' אם אמר גרשתי את אשתי סתם א"כ עכשיו גרשתי שאין נפקותא בדבריו אלא מכאן ולהבא לא אמרינן דנהמניה משום דמה לו לשקר הא אי בעי מגרש לה השתא אלא ספיקא הויא וחולצת ולא מתייבמת בין היכא דאמר זה כמה ימים גרשתיה ובין היכא דאמר עכשיו גרשתיה וכתב הרמב"ם אפי' הודית לו שגרשה אינו נאמן וכו' בפי"ב מה' גירושין : ואם היא אומרת לו גרשתני והוא מכחישה נאמנת וכו' מימרא דרב המנונא הובאה בכמה מקומות בתלמוד מהם בסוף גיטין (פט:) ובפרק האשה שלום (קטז:) ובפרק התקבל (סד:) ובפ"ב דכתובות (כב:) ובסוף נדרים (צא·) וכתבו התוס' והרא"ש בפ' האשה שלום דהלכה כרב המנונא וכ"כ הר"ן בסוף נדרים וכ' הר"ן בפ"ב דכתובות דף תע"ט ע"א ובפרק התקבל דף תקפ"ה ע"א דמשמע דאפי' לינשא לכתחלה א"ר המנונא דנאמנת ושלא כדברי המפרשים דאינה נאמנת להתירה לינשא לכתחלה אלא לענין שאם נשאת לא תצא וגם שלא כדברי הראב"ד בפ"ד מה"א שכתב אני אומר אינה נאמנת אלא שתופסין בה קדושין אבל לא לינשא ולא ליטול כתובה וגם ה"ה כתב בפרק הנזכר נגד הראב"ד ושכבר הכריעו הרמב"ן והרשב"א בראיות שנאמנת לינשא וכן דעת הרמב"ם בפי"ב מהלכות גירושין שנאמנת לינשא לכתחלה ומשמע בס"פ המגרש (פט:) שהארוסה והנשואה דין אחד להם לענין זה וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תקס"ח ועיין במ"ש שם בדינים אלו בתשובה להרמב"ן סי' קמ"ח ועיין במ"ש בסי' י"ז וכתב הרמב"ן בפ"ב דכתובות דהואיל ומהימנינן לה לינשא לכתחלה ה"ה דמהימנינן לה ליטול כתובה שמספר כתובה נלמוד שכותב לה לכשתנשאי תטלי מה שכתוב ליכי ומיהו דוקא בעיקר כתובה כדמוכח בהכותב ובפ"ד מה"א כתב ה"ה שזה ג"כ דעת הרמב"ן שנוטלת כתובה ולא תוספת (א) ועיין במהרי"ק שורש ע"ב : ומ"ש רבינו אבל שלא בפניו מעיזה וכו' אפילו אם נשאת וכו' ואינה צריכה גט משני הכי אמרינן בסוף גיטין (דף פח) לדעת שמואל ואע"ג דרב הונא פליג עליה התם פסקו הרי"ף והרא"ש כשמואל ובסי' י"ז נתבאר כל זה באורך וכתב הרשב"א בתשובה סי' אלף ורנ"ג אע"פ שהתחילה לומר שלא בפני הבעל אין אומרים מתחילתה לא היתה נאמנת השתא עבידא לאחזוקי שקרא וכדמוכח בפ"ב דכתובות (כב :) גבי הא דת"ר ב' אומרים מת וב' אומרים לא מת וכו' ומי מהפכא כולי האי והא א"ר המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת וכו' כלומר אף על פי שהתחילה להעיז פניה שלא בפני בעלה אינה עשויה להחזיק שקרא דהשתא בפני בעלה (ב) : ואפילו אם היא בפניו אם היה קטטה ביניהם או שתובעת כתובתה וכו' בס"פ האשה שלום כתב הרא"ש אהא דרב המנונא וא"ת והא אמרינן בשילהי הכותב גבי הוציאה גט אמר רבה הכ"ע בשאין שם עידי גירושין דמגו דיכול לומר (לא) גרשתיה יכול לומר גרשתי ונתתי לה כתובתה והיאך יכול לומר כן כיון דמעיזה פניה לומר גרשתני מהימנא וי"ל כגון דהוה קטטה בינייהו דאז לא מהימנא א"נ מאחר שתובעת כתובתה אינה נאמנת דשמא מחמת חימוד ממון היא אומרת כן כדאמרינן לקמן בהא לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא מתירים ונותנין לה כתובה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירים אותה וכ"כ התוס' : ואם ב' עדים אומרי' שנתגרשה וכו' בפ"ב דכתובות (דף כב :) א"ר יוחנן ב' אומרים מת וכו' ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תנשא ואם נשאת תצא ופריש רבה טעמא משום דגרושיה יכולה מכחישתו כלומר אם יבא ויאמר לא גרשתיך תאמר היא גרשתני הילכך אי שריית לה סמכא אהכחשה ומינסבא ע"פ עדים הללו מספק ולא מרתתה למידק שפיר ומקשי תלמודא ומי תליפא כולי האי והאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת ה"מ היכא דליכא דמסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דמסייעי לה מעיזה ומעיזה וכפ' התקבל (דף סד ·) גם כן אמרו דאפילו לרב המנונא היכא דאיכא עדים דמסייעי לה מעיזה ומעיזה : ומ"ש רבינו ואנ"ל אם זנתה תחילה וכו' כלומר דמשום שלא תחזיק עצמה שזנתה תחת בעלה מעיזה ומעיזה ודוגמת זה כתב הרא"ש בתשובה כתבתיה בסי' י"ז : ומ"מ אם נישאת לא תצא אפילו נשאת אחר שבאו אותם שאומרים לא נתגרשה וכו' שם (דף כב:) ת"ר ב' אומרים מת וב' אומרים לא מת ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תנשא ואם נשאת לא תצא ר' מנחם ב"ר יוסי אומר תצא א"ר מנחם ב"ר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נישאת אבל נישאת ואח"כ באו עדים לא תצא וידוע דהלכה כת"ק ופריך בגמ' מכדי תרי ותרי נינהו הכא עליה באשם תלוי קאי אמר רב ששת כגון שנשאת לאחד מעידיה היא גופה באשם תלוי קאי באומרת ברי לי וגרסינן תו התם (שם) א"ר יוחנן ב' אומרים מת וכו' ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תנשא ואם נישאת תצא

מ"ש

ומ"ש לא ערער הבעל עד אחר שניסת וכו' פסק כרב אדא בר אהבה וכתב הרשב"א בפרק הזורק דלאו דוקא ניסת אלא אפי' נתארסה דהא טעמא הוי דלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכות הראוים לשני ופרש"י משילתה מלפני העדים בחזקת מגורשת וכתב לינשא לשני דאמרינן קנוניא היא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שניסת ולהכי טעמא אפי' נתארסה כן כדאיתא בירושלמי וכו' והקשו התוס' ריש (דף פ"א) בד"ה לא כל דמה קנוניא שייך דכיון דניסאת לשני לא מצי להחזירה דתלא מזה ומזה וי"ל דפעמים דאין הבעל שם על לבו שאסור להחזירה ועושה קנוניא עכ"ל ולפע"ד הוא דוחק אלא אעפ"י שיודע שאסור להחזירה עושה היא קנוניא כדי שתיאסר על בעלה לפי שהיא שונאה אותו אבל יש לתמוה למה כתב רבינו שאנו תולין שנפל ממנה והוא מצאו ולא כתב דחיישינן לקנוניא כפרש"י וכל המפרשים וכן קשה אדברי הרמב"ם פ"י הלכה י"א שכתב ג"כ כמ"ש רבינו ואפשר דלא נראה להו שיעשו קנוניא כיון שאסור להחזירה וכמו שהקשו התוס' ולכך פירש דאעפ"כ היא בחזקת גרושה לפי שאנו תולין שנפל ממנה והוא מצאו ואע"ג שהשובר ביד האשה פשיטא דלא תלינן גם כן שנפל מן האיש והיא מצאתו דזה רחוק אלא תלינן דעדיין לא פרע לה כתובתה ומ"ש אינו נאמן לאוסרה דמשמע דחיישינן דמערער כדי לאוסרה על בעלה אלא שאינו נאמן ואף על גב דאסור להחזירה ולא חיישינן לקנוניא היינו דוקא דליחוש שהחליפו השטרות בכוונה כדי לאוסרה לא חיישינן אבל אם נפל ממילא ומצאו חיישינן שאומר כך לאוסרה על בעלה :

קנב הבעל שאמר גרשתי את אשתי וכו' מסקנא דגמ' פרק יש נוחלין סוף (דף קל"ד) לא מיבעיא למפרע שאומר גרשתיה זה ל' יום דאינו נאמן אם יבואו עדים שזינתה תוך ל' ותידון בחנק שהרי אין בידו עכשיו לעשות לה גט שתתגרש בו למפרע מקודם ואין כאן מגו אלא אפי' אמר גרשתי את אשתי ולא כ"מ אלא לפוטרה מכאן ולהבא בין לזנות בין ליפטר מיבם בין לינשא לאחר ואיכא מיגו דאי בעי מגרש לה בפנינו אפ"ה לא אמרינן מגו דרגלים יש לדבר שלא גירשה דאי גירשה קלא ה"ל למילתא ומיהו מדאמר אביי ואשיגוא ניקוס ונסמוך ורבא נמי קאמר לר' נתן בר אמי חוש לה אלמא דספיקא הוא וחיישינן לה וחולצת ולא מתייבמת וה"ה דלא תידון בחנק : ומ"ש או שמא תעיזה פניה כיון שהוא מאמינה נראה דכתב כן דלא תקשה הלא היא לבדה נאמנת לומר גרשתני אעפ"י דהוא מכחישה א"כ כ"ש כשהוא מודה לה שגירשה לז"א אדרבה עכשיו מעיזה כיון שהוא מאמינה אבל אם היה מכחישה אין אשה מעיזה בפני בעלה וקושטא קאמרה :

ואם ב' עדים אומרים שנתגרשה וכו' בפ"ב דכתובות (דף כ"ב) וכתב ה"ה ע"ש הרשב"א דהיכא דאיכא תרי בהדי תרי התם הוא דאמרינן אם אמת גרשך היום הראה גיטך אבל בדליכא אלא תרי דאמרי היום נתגרשה וא"ל אחוי גיטך ואמרה נאבד או נקרע ה"ז תנשא לכתחלה וכ"כ הרמב"ם פי"ב הלכה ב' ונראה דכדי להציל האשה מחשש לעז כשתאבד הגט ביום נתינה לכך נוטלין הגט מידה מיד וקורעין אותו ועוד כתבו ע"ז טעמים והא דלא תנשא לכתחלה לאחד מעדיה כשאומרת ברי לי שגרשני היינו לומר שאם באת לשאול מורין לה שלא תנשא כיון דתרי ותרי ספיקא דאורייתא היא אבל אם נשאת כבר לא תצא : ומ"ש אבל אם היא אומרת שנתגרש' היום וכו' פי' כיון שאומרת שגרשה היום א"ל הראה גיטך דבשעתא פורתא לא מהימנא לומר אירכס לי ולפיכך אפי' ניסאת לאחר ג' חדשים תצא דאילו תוך ג' חדשים אפי' ודאי נתגרשה תצא דקי"ל כל הנשים צריכות להמתין

ג'

לה אלא השובר והרי הגט עדיין בידו אם לא נישאת עדיין נאמן ויגרשנה ותהא מותרת מעתה ואם לא גרשה ועמדה ונישאת תצא מזה ומזה וכל הי"ג דרכים בה לא ערער הבעל עד אחר שנישאת אינו נאמן לאוסרה והרי היא בחזקת גרושה שאנו תולין שנפל ממנה והוא מצאו :

קנב **הבעל** שאומר גרשתי את אשתי אינו נאמן (א) אפילו מכאן ולהבא וחוששין לדבריו שאם מת חולצת ולא מתיבמת וכתב הרמב"ם אפילו הודתה לו שגירשה אינו נאמן (ב) שמא מכוין לקלקלה או גירשה בגט פסול והיא אינה יודעת או שמא תעיז פניה כיון שהוא מאמינה לפיכך אומרים לו אם אמת הדבר הרי אתם קיימים גרשה עתה בפנינו ואם היא אומרת לו גרשתני והוא מכחישה נאמנת שאין האשה מעיזה פניה לומר לבעלה גרשתני אבל שלא בפניו מעיזה ואינה נאמנת אפי' אם ניסת או נתקדשה וכשבא מכחישה החזיקה בדבריה ואומרת לו שגרשה אינה נאמנת שלהחזיקה דבריה אומרת כן ואינה צריכה גט מהשני ואפי' אם היא בפניו אם היה קטטה ביניהם או שתובעת כתובתה דאיכא למימר שאומרת כן כדי לגבות כתובתה אינה נאמנת ואם ב' עדים אומרים שנתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה (ג) הרי היא בחזקת אשת איש ואפילו אם הבעל לפנינו ואומרת לו גרשתני אינה נאמנת כיון שעדים מסייעין לה חיישינן שמא מעיזה פניה וא"צ"ל זנתה תחלה שאינה נאמנת ומ"מ אם נישאת לא תצא אפי' אם נישאת אחר שבאו אותם שאומרים שלא נתגרשה בד"א כשאומרת שנתגרשה זה כמה ימים (ד) דאיכא למימר אבד גיטה (ה) ונישאת לאחד מעידיה ואומרת ברי לי שגרשני אבל אם היא אומרת שנתגרשה היום אפילו אם נשאת תצא שאומרים לה אם אמת שגרשך היום הראה גטך וכן אם נשאת לאחר שאינו מעדיה (ו) או שאינה אומרת ברי לי שגרשני אפילו אם ניסת תצא כיון שהיא

דרכי משה

קנב (א) אבל בהגהות מיימון פ"ב דגירושין דאינה נוטלת כתובה וכן משמע בתוספות סוף הכותב ובתשובת מהרי"ק שורש ע"ב האריך בזה ומשמע שם דמסקנתו שגובאת כתובתה וע"ש ובתוס' שלהי נדרים מדמי הא מילתא לטענת ישנן על ביתו ולא יעמוד וכן מדמין להו תשובה הנ"ל ולקמן סימן קנ"ד דבאותו טענה אין לה כתובתה וה"ה הכא וכן הוא בהדיא בתשובת הרא"ש כלל מ"ג סי' י"ב דלא מפקינן ממון מיניה בחזקה זו דאין אשה מעיזה בפני בעלה : (ב) ובבנימין זאב סי' קנ"ז משמע דלא בעינן בפניו ממש אלא כל שבעלה בעיר וסופו לידע ובתשובת מהרי"ק שורש ע"ב דיש חולקים בזה וע"ש שהאריך בחלוקים רבים בדינים אלו ובתשובת בר ששת סי' קכ"ד חולק בכל זה וס"ל דאינה נאמנת

אלא

פרישה

סי' קנב (א) **אפילו** מכאן ולהבא פירוש ל"מ אי אמר גרשתי זה שלשים יום שאינו נאמן להחזיק וכו' כמבואר בב"י : (ב) **שמא** מכוין לקלקלה או גירשה כו' רצה לומר שאף הוא מכוין לקלקלה והיא הודתה לו וע"ז אמר שום מלינו בשני פנים או שגרשה בגט פסול והיא אינה יודעת בפסול שלו ולכך הודתה לו או שלא גרשה כלל ולכך הודתה לו מפני שהיא רוצה להנשא לאחר והיא תעיז פניה כו' ושם במיימוני מסיים עוד וכתב וז"ל או שמא תעיז פניה מפני שהוא מאמינה והיא אינה יודעת כובד האיסור שלה לפיכך כו' וזה ראייה למ"ש דהאי שמא תעיז פניה כו' קאי ארישא דבריו שמא יכוון לקלקלה והיא מודה לו אע"ג דלא גרשה כלל בשום גט ועיין בדפוס מיימוני עם כסף משנה שיש שם חסרון הניכר : (נאמנת שאין האשה מעיזה ובתשובת הרא"ש כלל מ"ג סימן י"ב דבטענה זו אין לה כתובה דלא מפקינן ממון מיניה בחזקה זו ור"ן בסוף נדרים : (אינה צריכה גט משני ור"ן פ"ב דכתובות דף תע"ט ע"ב דצריכה גט משני לאומרת כ"פ) : (ג) **הרי** היא בחזקת א"א דאוקי תרי להדי תרי ואוקי אשה אחזקתה : (ד) **דאיכא** למימר אבד גיטה כו' וז"ל הגמרא בפ"ב דכתובות דף כ"ב מכדי תרי ותרי נינהו הכא עליה באשם תלוי קאי אמר רב ששת כגון שנשאת לאחד מעדיה · היא גופה דאשם תלוי באומרת ברי לי שגרשני זה כמה ימים אבל זמן פורתא לא מהימנא לומר אירכס לי גיטא : (ה) **ונשאת** לאחד מעדיה הוא והיא יודעים בודאי שגרשה ומוקים היא שאין מקלקלין עצמה לא תצא : (ו) **או** שאינה אומרת ברי לה והא דנשאת משום דסמכא

דעתה

שהיא ספק א"א והולד ספק ממזר : שנים אומרים ראינו שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינו שנתגרשה (ז) אפילו אם הב' שאומרים לא ראינו דרין עמה בחצר ה"ז (ח) לא תינשא ואם ניסת לא תצא והולד כשר (ד) (ט) [א] שאפשר שגרשה בצנעה (י) אחד אומר נתגרשה (יא) ואחד אומר לא נתגרשה לא תנשא ואם נישאת אם היתה בהזקת א"א (יב) תצא בכל ענין ואם לא היתה בחזקת א"א אלא על פיהם אם יש הכחשה בעדותן כגון שאחד אומר נתגרשה ואחד אומר מעולם (יג) לא היו בה ספק גרושין תנשא לכתחילה ואם אין הכחשה בעדותן כגון שזרק לה גט (יד) אחד אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה (טו) אם נישאת תצא לא היתה בחזקת אשת איש ובאה לפנינו ואומרת אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת כתב הר"ר יונה דוקא בתוך כדי דבור אבל לאחר כדי דבור לא מהימנא אא"כ נותנת אמתלא לדבריה והרמ"ה כתב שא"צ תוך כדי דבור ומ"מ צריך שתאמר כן קודם שיסתלקו מאותו ענין כל זמן שתעסוק בו בתוך כדי דיבור של דיבור אחרון ונ"ל שא"צ לא לזה ולא לזה כיון שאינה עוקרת דבריה הראשונים אלא מוספת עליה לומר נתגרשה וכיון שלא ידענו שהיתה אשת איש (טז) אלא על פיה נאמנת ואם יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת ואם נשאת תצא ואפילו אם נשאת קודם שבאו העדים שהעידו שהיא אשת איש אבל (יז) פסולה לכהונה על פיה לעולם ואם מת חולצת ולא

מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי תרגמא בעד א' וכו' רב אשי אומר כגון דאמרו עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורא גירושין איכא לברורא דאמרי' לה אם איתא דהכי הוי אחוי לן גיטך ופרש"י דבשעתא פורתא לא מהימנא לומר אירכס לי וכתבו הרי"ף והרא"ש ושמעינן מהא דרב אשי דהיכא דמסהדי לאחר זמן היכא דמכחשי אהדדי לא תנשא ואם נישאת לא תצא · וכו' ה"ה בפ' י"ב מהלכו' גירושין בשם הרשב"א כל היכא דליכא הכחשה אלא תרי אומרים נתגרשה עכשיו ואמרינן לה אחוי גיטך ואמרה נאבד או נקרע לא חיישינן לה (ג) : ב' אומרים ראינו שנתגרשה וכו' ברייתא וגמ' שם (ד' כו) :

אחד אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה וכו' גם זה שם פ"ב דכתובות ת"ר ב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי תרגומא בעד אחד עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרווייהו בפנויה קמסהדי והאי דקאמר נתקדשה ה"ל חד ואין דבריו של א' במקום ב' סיפא ע"א אומר נתגרשה וע"א אומר לא נתגרשה תרווייהו בא"א קא מסהדי והאי דקאמר נתגרשה ה"ל חד ואין דבריו של אחד במקום ב' ומדאמר אביי תרווייהו בא"א קא מסהדי משמע דלא ידעינן שהיא א"א אלא על פיהם ואפ"ה אם נשאת תצא וכתבו התוס' תרווייהו בפנויה קא מסהדי לא הוה צריך לה דאפילו ליכא אלא ההוא דאמר נתקדשה לא תצא דאין דבר שבערוה פחות מב' אבל תימה אמאי לא תנשא לכתחלה דהוה לן לאוקמה אחזקתה וי"ל כגון שאנו יודעין שזרק לה קדושין מספקא לן אי קרוב לו אי קרוב לה והכי תרי סהדי חד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה דכיון דודאי זרק לה הקדושין לית לן למימר אוקמה אחזקתה להתירה לכתחלה ולמד מהם רבינו דסיפא דקתני שנים אומרים נתגרשה וכו' היינו שהם מעידים שזרק לה גיטה אלא שזה אומר קרוב לו וזה אומר קרוב לה ומ"ה תצא דתרווייהו בא"א קא מסהדי אבל אם אחד מהם אומר לא נתגרשה כלל תנשא לכתחלה דמוקמינן לה אחזקתה ב"ה וכיוצא בזה כתב הרשב"ם פ"ב מהלכות גירושין : והיכא שהיא מוחזקת לנו בא"א פשיטא דבכל גווני תצא דהא איכא כמה סהדי דמסהדי שהיא א"א ואין דבריו של אחד במקומם · דברים דשייכי לסימן זה עיין ברבינו ירוחם נכ"ג ח"ג : **לא** היתה בחזקת א"א ובאה לפנינו ואמרה אשת איש הייתי וכו' משנה בפ"ב דכתובות (ד' כב·) האשה שאמרה א"א הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר וע"ש במרדכי : כתב ה"ר יונה דוקא תוך כדי דיבור וכו' ה"ה בפי"ב מהלכות גירושין כתב שהרמ"ך השיג על הרמב"ם שה"ל לפרש והוא שאומר בתוך כדי דיבור וג"כ ראיתי לקצת מפרשים שכתבו דרך פשיטות דמשנתינו בתוך כדי דיבור הוא :

ומ"ש רבינו ונ"ל שא"צ לא לזה ולא לזה כיון שאינה עוקרת וכו' התוספות כתבו בפ"ב דכתובות גבי הפה שאסר הוא הפה שהתיר שאומר רבינו יצחק דבעינן זה שאינו סותר דבריו הראשונים ולא בא אלא לפרש דבריו הראשונים מהימן אף על גב דליכא מגו ואיפשר שמשם למד רבינו זה שכתב דכל שאינה סותרת דבריה הראשונים אפילו אחר כדי דיבור נאמנת ונראה לי דשאני התם שדבריו האחרונים הם פי' לדבריו הראשונים דרישא קאמר את כתי נתתי ואחר כך מפרש למי נתנה אבל הכא שאין דבריה האחרונים פירוש לדבריה הראשונים אלא תוספת איפשר דבעינן שתאמר כן תוך כדי דיבור ומ"מ דעת ה"ה כדברי רבינו שהרי כתב בפי"ב מה' גירושין שקצת מפרשים כתבו דמתניתין תוך כדי דיבור היא ולולי שהם אמרו כן ולא מצאתי מי שכתב בביאור שאפילו לאחר כדי דיבור הוא הייתי אומר דודאי משנתינו בכל גווני היא והאריך בטעמו וטעמם (ה) ובסוף דבריו כתב ומצאתיו בשם ה"ר יחיאל שהאומרת א"א הייתי ולאחר זמן אמרה פנויה אני א"צ אמתלאה ונאמנת דא"א הייתי משמע דעכשיו פנויה היא וזה מסכים לדברי שאין דין המשנה דוקא תוך כדי דיבור עכ"ל · אשה שבאה לעיר ויעצוה שתאמר שהיא א"א כדי שלא יתעללו בה ואחר כך באו עדים מכירים אותה ואמרו ששמעו שהיתה מגורשת וגם היא אומרת כן עיין בתשובת הריב"ש סימן קמ"ה : ואם יש עדים שהיתה א"א אינה נאמנת וכולי בפ"ב דכתובות שם סוף המשנה שכתבתי בסמוך ובגמרא איכא מ"ד דמאי דתנן בסיפא דמתניתין אם משנשאת באו עדים לא תצא קאי נמי ארישא דאם יש עדים שהיתה א"א והיא אומרת גרושה אני ואיכא מאן דאמר דלא קאי אלא אאם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אבל ביש עדים שהיתה א"א אפילו אם נשאת תצא ואמרינן בגמרא דלכ"ע אית להו דרב המנונא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר כי אתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומ"ס שלא בפניו נמי אינה מעיזה וכתבו הרא"ש והר"ן שנראה מדברי הרי"ף דס"ל כמאן דאמר דלא קאי אלא אשבויה אבל בדין א"א תצא וגם ה"ה כתב בפי"ב מה' גירושין דהכי משמע מדברי הרי"ף והרמב"ם וכן פסק ר"ת ולזה הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכתב הר"ן עוד ומיהו לחומרא איכא למימר דחיישינן למאן דסבירא ליה בשמעתין דהא דרב המנונא אפי' שלא בפניו הוא להצריכה גט משני וכדאמרינן בסוף גיטין דסבירא ליה לרב הונא שלא בפניו נמי מעיזה ומ"ה אמרינן א"א שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אפילו שלא בפני בעלה מקודשת להצריכה גט ומ"ד הכא לא תצא ס"ל נמי דאפי' שלא בפניו אינה מעיזה הילכך חיישינן להו לחומרא וזה דעת הרמב"ן ז"ל בתשובה ה"ר דוד הכהן בית ח' האריך בדינים אלו : ומ"ש רבינו אבל פסולה לכהונה על פיה לעולם וכו' כך כתב הרמב"ם בפי"ב מהלכות גירושין וכתב ה"ה שהוא פשוט דהא שויא נפשה

חתיכה

ג' חדשים כ"כ הרא"ש לשם (דף קכ"ד סוף ע"א) : ומ"ש שנים אומרים ראינו שנתגרשה וכו' עד שגרשה בצנעא שם ופרש"י ואפ"ה לכתחלה לא תנשא משום לזות שפתים עכ"ל ונראה דמדקאמר בסתם משמע דאין חלוק בין אחד מעדיה דכיון דקי"ל דעבידי אינשי דמגרשי בצנעא לא מצי למימר ברי לנו שלא נתגרשה דלא ראינו אינה ראיה והלכך אפילו אם נישאת לחד מינייהו נמי לא תצא :

אחד אומר נתגרשה וכו' אם היתה בחזקת א"א תצא בכל ענין וא"ת הא פשיטא היא דכשהיא בחזקת א"א דתצא בין שמעיד כך בפני הבעל שנתגרשה ובין שמעיד כך שלא בפני הבעל ואפי' אין שם אלא ע"א שמעיד שגירשה והיא אומרת ג"כ גרשתני אינה נאמנת דכיון דעד מסייעה מעיזה כדלעיל ריש סימן י"ז וכ"ש כשמעיד כך שלא בפני הבעל שאינו נאמן ותצא כיון שהיא בחזקת א"א ולא היה צריך לכותבו ונראה דרבינו אשמועינן דאעפ"י שזה שאומר לא נתגרשה אומר שאינו יודע ג"כ שהיא נשואה לאיש אלא אפשר שהיא פנויה וסד"א כיון שזה מעיד שנתגרשה והיא פנויה וזה ג"כ שמעיד שלא נתגרשה אינו יודע משום נשואין וגירושין ה"ל כאילו ב' עדים מעידין שהיא פנויה קמ"ל כיון דאצל אחרים היא בחזקת א"א תצא דאין כאן אלא ע"א דמעיד שהיא פנויה וזה שמעיד שאינו יודע שיש בה שום גירושין חשוב כמאן דליתיה וכן מ"ש בסמוך ואם לא היתה בחזקת א"א וכו' ואחד אומר מעולם לא היה בה שום ספק גירושין וכו' היינו נמי שאומר אפשר שהוא פנויה לגמרי כי לא שמע שנשואה לאיש ושנתגרשה או לא נתגרשה כי לא היה בה שום ספק גירושין ולפיכך תנשא לכתחלה : ואם אין הכחשה בעדותן כגון שזרק לה גט וכו' פי' דהשתא דתרווייהו מסהדי דזרק לה גיטה וא"ל ה"ז גיטך וכו' באשת איש קמסהדי הלכך אם תנשא תצא :

לא היתה בחזקת א"א וכו' משנה שם (דף כ"ב) האשה שאמרה א"א הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הפה שהתיר ולאו דוקא שאמרה בלשון זה א"א הייתי וגרושה אני דלהר' יונה אפי' אמרה אשת איש אני ובתוך כ"ד אמרה גרושה אני ולהרמ"ה תוך כ"ד בעסוקים באותו ענין אמרה גרושה אני נאמנת ולא נקט האי ליסנא א"א הייתי אלא משום סיפא דאם יש עדים שהיתה א"א אפי' אמרה א"א הייתי וגרושה אני אינה נאמנת וכו' : ומ"ש ונ"ל שא"צ לא לזה ולא לזה וכו' כיוצא בזה כתבו התוס' בשם ר"י בד"ה מנין להפה דכשלא בא אלא לפרש דבריו הראשונים מהימן אעפ"י דליכא מגו וכתב ב"י ואפשר דמשם למד רבינו דכל שאינה סותרת דברים הראשונים אפי' אחר כ"ד נאמנת ונ"ל דשאני התם דדברים האחרונים הם פי' לדבריו הראשונים אבל הכא אינם פי' אלא תוספת אפשר דבעינן שתאמר כן תוך כ"ד עכ"ל מיהו נראה דרבינו קאי על לשון המשנה א"א הייתי דמשמע להדיא דדברים האחרונים הם באים לפרש דמ"ש א"א הייתי כבר ומה היא עכשיו ופירשה שעכשיו גרושה אני : ומ"ש אבל פסולה לכהונה לעולם פי' אף זו שמעידין עליה שהיא אשת איש לפלוני דאינה נאמנת לומר גרושה אני מכל מקום חוששין לחומרא דילמא גרושה הוא ופסולה לכהונה על פיה לעולם פי' אף

לאחר

דרכי משה

אלא אם אמרה בפעם ראשון לפני הבעל ממש אבל אם פרסמה תחלה הדבר לפני רבים אע"פ שבעלה בעיר ונודע לו הדבר ואחר כך כפרה ממש בפניו אינה נאמנת דמחזקת שקרא ועיין ריש סי' י"ז הארכתי בדינים אלו : (ג) וכן הוא בהר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ח ע"ב : (ד) ובת"או נתיב כ"ג ח"ג כתב הרשב"א בתשובה שאם אמרו שהיו כולם במעמד אחד כשנתגרשה אותן שאמרו לא ראינו שנתגרשה הוה הכחשה דכולי האי לא עבדי בצנעה עכ"ל ועוד האריך בדינים אלו ע"ש : (ה) אבל בהר"ן פרק האומר דף תרצ"א ע"ב משמע ע"ל כדברי הרמ"ה וע"ש :

דרישה

סימן קנב [א] **שאפשר** שגרשה בצנעה ז"ל הרמב"ם בפרק י"ב דגירושין וכתב לשונו גם כן בשלחן ערוך סעיף ד' אמרו שנים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה (אפי' · כ"כ בשלחן ערוך ובמיימוני ליתא) אם היו כולם שרויים בחצר אחד הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא והולד כשר שבני אדם עשויים לגרש בצנעה עד כאן לשונו ולכאורה נראה דמה שכתב אם היו כולם שרויים בחצר אחד ל"ד דהא אף אם אותן שאמרו ראו שנתגרשה אינן שרויין עם הבעל והאשה בחצר רק שאמרו שנזדמנו והיו שם באותו רגע או שראו הגירושין מרחוק גם כן שייך האי טעמא דעביד אינש דמגרש בצנעה וכן משמע מדברי רבינו שכתב אפילו אם השנים שאומרים לא ראינו דרין כו' משמע דלרבותא להנך שאומרים לא ראינו דוקא קאמר והמיימוני דנקט כולם שרויין לשון הגמרא תפס שכן איתא בפ"ב דכתובות דף כ"ג וזה לשונו פשיטא לא ראינו אינה ראייה ל"ל דדיירי בחצר אחד מ"ד אם איתא דמתקדשה קלא אית לה למלתא קמ"ל דעבדי אינשי דמקדשי ומגרשי בצנעא עכ"ל ואיכא למימר דהגמרא והמיימוני לא באו לומר אלא אפילו גם אלו שאומרים לא ראינו דרין שם מיהו איכא למימר דגם בשביל הני דאומרים שראו שגרשה גם כן לרבותא קאמר וקמ"ל דאף על גב דכולן דרין בחצר אחד וכ"ש דאם איתא שראו באמת דגרשה הוו מוציאין הקול והוו שמעי ביה גם הנך כיון דדרין יחד בחצר אחד קא משמע לן דדלמא המקדש או המגרש בקש מהן דלא יוציאו הקול דאיכא דרוצין שיהיה צנעא בדבר ולא ידעו בו כ"א העדים · א"כ מש"ה קאמר כולם דרין שם דה"א ליהוי כעדות מוכחשת וכמ"ש הרשב"א והביאו רמ"א בש"ע ו"ל

וי"א

פרישה

דעתה אעדים שא"ל שהגט נפל קרוב לה או שא"ל שנתגרשה ע"י שלוחה שעשתה לקבלה וק"ל :
(ז) **אפי'** אם השנים שאמרו לא ראינו כו' ל' אפי' דקאמר ר"ל אפ"ה אם ניסת לא תצא והולד כשר : (ח) **לא** תנשא פרש"י משום לזות שפתיים : (ט) **שאפשר** שגרשה בצנעה ר"ל לאפוקי בפרהסיא בפני כל אבל מ"מ השני עדים שאומרים שגרשה היו שם :
(י) **אחד** אומר נתגרשה ר"ל נתגרשה בפני שנים דאין דבר שבערוה פחות משנים :
(יא) **ואחד** אומר לא נתגרשה לא תנשא ואפילו אם לא היו כאן אלא ע"א שאומר נתגרשה נמי לא תנשא ולא נקט ואחד אומר לא נתגרשה אלא משום סלוקי דינים שבאים אחר זה : (יב) **תצא** בכל ענין דהא איכא כמה סהדי דמסהדי שהיא א"א ואין דבריו של אחד במקום ב' :(יג) **לא** היו בה שום ספק גירושין תנשא לכתחלה הואיל שמכחישין זה את זה הוי חד מנייהו רשע ופסול לעדות והוי כאילו אין כאן אלא ע"א שהיא א"א ואין דבר ערוה פחו' מב' והוא כפנויה ולכך תנשא לכתחלה : (יד) **אחד** אומר קרוב לו זה לשון מ"ו כל אחד אומר כיודעה לי וק"ל פירש ואין אחד מהן עד שקר (שכל אחד מעיד לפי אומד דעתו כ"פ) מה שאין כן כשמכחישין זה"ז דאחד מהן ודאי עד שקר ולכך גם לענין להחשיבה לא"א אין מחשיבין עדותו לכלום כדפרישית : (טו) **אם** נשאת תצא דהא תרווייהו בא"א מסהדי ואין דבריו של אחד שאמר קרוב לה במקום ב' : (טז) **אלא** על פיה נאמנת דהפה שאסר הוא הפה שהתיר והמ"מ כתב בשם ר"י שהאומרת א"א הייתי משמע דעכשיו פנויה אני ע"כ ונמצא כשאומרת אח"כ גרושה אני אינו אלא פי' דבריו הראשונים : (יז) **פסולה** לכהונה על פיה לעולם דהא שויא נפשה

חתיכה

ולא מתייבמת שחוששין לדבריה יש לה שני עדים שנתגרשה מתירין אותה לינשא על פיהם אפילו אינה מוציאה גיטה וכן אם מוציאה גיטה מתירין אותה לינשא על ידו ואם יבא הבעל ויערער ויאמר לא נתתיו לה אלא ממני נפל (יח) אינו נאמן כיון שמודה שכתבו והרי הוא יוצא מתחת ידה : ערער לומר שנתנו על תנאי ולא נתקיים או בתורת פקדון או שהוא מזוייף ולא כתבו מעולם (יט) יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה ואם לא יתקיים אינה מגורשת להיות מותרת לאחרים אבל פסולה לכהונה על פיה כתב בעל העיטור אפילו אם יתקיים בחותמיו (כ) אם העדים מערערים עליו פסול הוא עד שיתברר (כא) דתרי ותרי נינהו ואיני יודע מה בירור יש [ב] אחרי הקיום (כב) כיון דחשיב כתרי ואפילו אם תביא מאה כתרי דמי (כג) [ג] אלא ודאי אין אחרי הקיום כלום דבתר בי דינא לא דייקינן : שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת על גט שהוא מקוים במעשה ב"ד וז"ל במותב תלתא (כד) הוינן כדנפקא פלוני קדמנא גט כשר ועדיו כשרים ועדיו פלוני ופלוני ומערערים עתה על הגט לפוסלו שמביאים עדים שמעידים על אחד מעידי הגט שגנב ויש עדים שעשה תשובה והתשובה שראוהו מתענה ומניח תפילין וגם שבאה שבועה לידו ולא רצה לישבע ועוד עד אחד מעידי הגט אומר שכשצוה הבעל לכתוב הגט לא צוה לחתום וגם הסופר מעיד כן תשובה אם באו עדים שגנב הרי זה פסול והגט אינו גט (כה) ואע"פ שלא הכריזו עליו שהוא פסול מקודם שחתם ומה שאמרו עליו שעשה תשובה שהתענה ולא רצה לישבע כל זה אינו תשובה להכשירו עד שיעשה תשובה בממון שגנב והדיינין שכתבו שהגט ועדיו כשרים ישאלו למה כתבו שהגט ועדיו כשרים דאם יאמרו ידענו שגנב וגם ידענו שעשה תשובה והחזיר הממון שגנב (כו) הרי הגט כשר אבל אם יאמרו לא ידענו שגנב או שמא עשה תשובה הרי לא העידו על כשרותו והגט פסול ועוד כיון שהעיד הסופר שלא צוה לחתום וכן עד אחד אומר כן הגט פסול ואפי' אם כתב יד העד יוצא ממקום אחר (כז) נאמן לומר לא צוני לחתום ולבטל עדותו :

קנג המוצא גט אשה בשוק אם האשה נותנת סימן כגון שאומרת נקב יש בצד אות פלוני ואומרת שכבר נתגרשה בו וממנה נפל יחזירוהו לה אפי' אם הבעל מכחישה ואומר שממנו נפל ולא גרשה מעולם אלא שצוה לכתבו ולא נתנו

עדיין

חתיכה דאיסורא : יש לה ב' עדים שנתגרשה מתירין אותה לינשא על פיהם אפי' אינה מוציאה גיטה וכן אם מוציאה גיטה מתירין אותה לינשא על ידו וכו' עד אבל פסולה לכהונה על פיה הם דברי הרמב"ם בפי"ב מהלכות גירושין וביאר דבריו ה"ה ונתן להם טעם ובפרק הנזכר וגם בפ"ז דחה דברי הראב"ד שכתב שהאשה המוציאה גט יתקיים בחותמיו אף על פי שלא קרא עליו ערער ודעת הרשב"א בספ"ב דגיטין כדעת הראב"ד וכתב עוד ה"ה בפי"ב דהא ודאי כשקרא עליו ערער ואמר מזוייף הוא יתקיים בחותמיו : כתב בעל העיטור אפי' אם יתקיים בחותמיו וכו' וכתב רבינו ואיני יודע מה בירור יש אחר הקיום וכו' והא פשיטא דלטענין טענת מזוייף הדין עם רבינו אבל דברי העיטור יש ליישבם שהם על טענת פקדון ותנאי דבכה"ג קיום אינו מוציאתו מידי ספק עד שתביא עדים שנתנו לה לשם גירושין בלא שום תנאי כתב הרש"ב בר צמח בתשובה אשה שיש בידה מעשה ב"ד ב"ה עיין בח"מ סי' קמ"ב אינה יכולה להנשא בו עד שיוכרו חתימת ידי הב"ד : שאלה להרא"ש כלל מ"ה סי' ג' : ב"ה ומ"ש שנאמן העד לומר לא ציוני לחתום דבר תימה הוא היאך יהיה על עצמו נאמן לומר שחתם שקר וי"ל שמאחר שבפניו צוה לכותבו לא משמע להו לאינשי דליהוי חתימת שקר א"נ שאני הכא שגם הסופר מעיד כך :

קנג המוצא גט אשה בשוק אם האשה נותנת סי' וכו' בפ' אלו מציאות (ד' כח·) הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה במאי אילימא במדת ארכו ורחבו דילמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה אלא נקב יש בו בצד אות פלוני ופרש"י ינתן לה · שהוא נתנו ויודע סימנין אבל היא אם לא נתן לה מהיכן ידעה וגרסי' תו התם (שם) הוא אומר סימני החוט כלומר חוט שהגט קשור בו והיא אומרת סימני החוט ינתן לה במאי אילימא בחיורא וסומקא ודילמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה אלא במדת ארכו הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו מ"ט מידע ידעה דכל דאית ליה בחפיסה מנח ליה וכתב הרא"ש וז"ל כתב הרי"ף דווקא בנקב יש בו בצד אות פלוני ונראה לי דלא בעינן הכא סי' מובהק דודאי להחזירו לבעל לגרש בו הוא דבעינן סי' מובהק שלא יגרשנה בגט שנכתב לשם אשה אחרת אבל להחזירו לאשה כשהיא אומרת שהבעל נתנו לה וממנה נפל לא בעינן סי' מובהק דליכא כאן חשש שמא נכתב לשם אשה אחרת כיון שבא לידה קודם נפילה אלא דלא ידעינן הי מנייהו קושטא קאמר וכיון דעדיפי סימנין דידה מסימנין דידיה יהבינה לידיה ואי משום דמיגרשא בגט זה ואיכא איסורא דאורייתא אפי' בלא גט נמי האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה ולא אמרינן הכא כיון דאיכא גיטא מעיזה כיון דסימני' מסייע לה הילכך אפי' בסי' שאינו מובהק מהדרינן לה ומ"ש בספרים אילימא דאריך וגוץ הא אמר אין מעידין דאמרה נקב יש בו בצד אות פלוני לאו דוקא נקב יש בו בצד אות פלוני דה"ה נמי כך וכך אצבעות אורך הגט או כך וכך רחבו הוי סימן דהא אמרינן דמדת אורך החוט הוי סימן וה"ה כי אמרה בצמצום אורך מדת הגט או רחבו והאי דקאמר דאריך וגוץ לא הוי סימן היינו בשלא צמצמה מדת רחבו או ארכו אלא אמרה הגט הוא ארוך או קצר דומיא דההוא דקאמר אין מעידין (יבמות קכ :) דהיינו גופו ארוך וגוץ שלא צמצמה מדת ארכו וכן חפיסה אי לאו משום דידעה דכל מאי דאית ליה מנח בחפיסה היו נותנים אותה לה והיתה מתגרשת אע"ג

דלא

לאחר שמת פלוני דשויה נפשה חתיכה דאיסורא ואזלינן נמי לחומרא שאם מת פלוני חולצת ולא מתייבמת דחיישינן שמא גרושה היא ואסורה להתייבם ושמא אינה גרושה וזקוקה ליבם הלכך חולצת ואינה מתיבמת וא"ת הלא בריש סימן זה כתב רבינו דשלא בפניו אינה נאמנת ואינה צריכה גט משני וי"ל דהתם שאני דאם היתה צריכה גט משני היתה נאסרה על בעלה הראשון משום מחזיר גרושתו ולאו כל כמינה לאוסרה עצמה על בעלה כשהבעל מכחישה אבל לפוסלה לכהונה וליבם חוששין לחומרא כיון שהכהן והיבם אינם יכולים להכחישה ולפ"ז כשאמרה גרושה אני שלא בפניו ונתקדשה לאחר ואח"כ מת בעלה מקמי שהחזירה אינה מותר לעלמא עד שתקבל גט מאותו שנתקדשה לו דשויא נפשה חתיכה דאסורא לגבי כולי עלמא דאינם יכולים להכחישה :

כתב בעל העיטור אפי' אם יתקיים בחותמיו אם העדים מערערי' עליו פסול הוא עד שיתברר וכו' פי' הא דקיום בחותמיו מהני היינו דוקא היכא שהבעל לבדו מערער אבל בשני עדים מערערין כל תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ופסול : ומ"ש ואיני יודע מה בירור יש אחרי הקיום כיון דחשוב כב' כתב ב"י והא פשיטא דלטענין טענת מזוייף הדין עם רבינו אבל דברי העיטור יש לפרשם שהם על טענת פקדון ותנאי דבכה"ג קיום אינו מוציאתו מידי ספק עד שתביא עדים שנתנו לה לשם גירושין בלא שום תנאי עכ"ל ואיכא לתמוה דאכתי קש' דמה בירור הוא כשיבאו עדים ויעידו שנתנו לה בלא תנאי כיון דאיכא שנים עדים מערערין ואומרים שהיה שם תנאי תרי כמאה אבל לפע"ד אין מקום למה שהקשה רבינו דהבירור הוא על ידי שיבאו עדים ויפסלו את העדים המערערים בגזלנותא ונמשך שכל עירעורם תנאי ופקדון או מזוייף הכל שקר והגט כשר :

שאלה לא"א הרא"ש וכו' ואעפ"י שלא הכריזו עליו וכו' פי' לפי דפסולי עדות דאורייתא אינן צריכין הכרזה מקודם משא"כ פסולי עדות דרבנן צריכין הכרזה כדאיתא בפ' זה בורר ובח"מ סימן ל"ד : **ומ"ש** ואפי' אם כתב יד העד יוצא ממקום אחר נאמן וכו' קשה מהא דתנן בפ"ב דכתובות (דף י"ח) העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסי' היינו קטני' היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שכתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים יש לומר התם הוי טעמא דהכל יודעים שהוא רשע וכיון דאדם קרוב אצל עצמו אין אדם משים עצמו רשע אבל הכא אין אדם משים עצמו רשע בזה אלא שטעו דסבורים הסופר והעדים כיון שא"ל כתבו גט ותנו לאשתי א"צ לומר ג"כ חתמו ואעפ"י דהבעל והאשה מידק דייקי שיהיו הסופר והעדים בקיאין שלא יטעו וכדאמר התם בגמרא פסולי עדות מלוה גופיה מידק דייק ומחתם מ"מ כתב הרא"ש בתשובה שם דשכיח הוא דמתעסקין בטיב גטין וקדושין אעפ"י שיודעין בהם מעט וגם לפי שלא אבו הבעל והאשה שיהא נעשה הגט בפרסום לכך לקחו להם סופר ועדים מן הבא בידם ותו דאין העד פסול אלא כשהוא רשע דחמס אבל בדבר שבערוה כדהכא אינו פסול : ומ"ש והדיינים שכתבו וכו' עד הרי הגט כשר פי' משום הך חששא לחוד היה הגט כשר אלא דמ"מ פסול כיון שהסופר והעד מעידים שלא צוה לחתום :

קנג המוצא גט אשה בשוק וכו' בפ' אלו מציאות ריש (דף כ"ח) הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה ומוקמינן

לה

פרישה

חתיכה דאיסורא (וחוששין לדבריה להצריכה גט משני כ"פ) (וכן אם מוציאה גיטה מתירין אותה כו' הרמב"ם בפ"ו דגירושין כתב הטעם שהאשה נאמנת שאין האשה מקלקלת עצמה וע"ש בה"מ בשם הר"ן כ"פ) : (יח) **אינו** נאמן כיון שמודה שכתבו כו' ואין לה אמינו במגו דאי בעי היה אומר דמזוייף הוא ואז היתה צריכה לקיימו הואיל שהגט יוצא מתחת ידה הוי כמגו במקום עדים דבשתמא הוא נתן לה ולא חיישינן לנפילה שאינו שכיח : (יט) **יתקיים** בחותמיו ואז אין לו מיגו (וע"ל סי' קמ"א וקמ"ב כ"פ) : (כ) **אם** העדים מערערים ר"ל העדים החתומים עליו וכן מוכח מל' העדים "בכל סידעה : (כא) **דתרי** ותרי נינהו ר"ל דעדי הקיום חשובים להו כתרי דהא ג' דיינים לא ידעי מאומה כ"א מה שהעידו לפניהם שני עדי הקיום על החתימה דהחתומים : (כב) **כיון** דחשיב כתרי ר"ל דמן הסברא לא ה"ל להחשיב הקיום כתרי המערערים שהמערערים מעידים על גוף הדבר שהוא שקר ועדי הקיום לא העידו אלא על החתימה וכמה פעמים מזייפין החתימה אבל כיון שהבעל העיטור ס"ל דמחשבינן כתרי וקי"ל בכל דוכתא דתרי כמאה ה"נ מאי ברור שייך דאף אם יבא כמה עדים ג"כ לא יחשב כ"א כתרי המערערים וק"ל ובזה נלע"ד שנדחו דברי הב"י שכתב שבה"ע לא כתב כ"א מטענת פקדון ותנאי דא"כ למה כתב תרי ותרי נינהו הא לא הוי מחשיב עדי הקיום לתרי ודו"ק : (כג) **אלא** ודאי אין אחר הקיום כלום ז"ל מ"ו ותימה הא מ"ש משנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דלא תנשא לכתחלה כדלעיל הטעם דכל תרי ותרי ספיקא דרבנן כ"ש היכא שהיא בחזקת א"א וה"ל הכא שאני מאמר שהגט מסייעה והרי הוא יוצא מתחת ידה ודו"ק עכ"ל (ולפי מ"ש רבינו דבתר בי דינא לא דייקינן א"ש דאין עדים החתומים נאמנים לערער ולק"מ כ"פ) ועיין בדרישה ומ"ש אין אחר הקיום כלום דבתר בית דין לא דייקינן ק"ק הא כתב ב"ה דיתקיים בחותמיו דמשמע פתח אחר הערעור יתקיים ועדיין לא בא לכלל בית דין לקיימו ולכאורה היה נלע"ד דאין בערעור שאמר פקדון או תנאי היה כלום דאם כן היה לו לירא לנפשו שמא תלך לב"ד לקיים החתימות ואז כשכבר נתקיים בתר בית דין לא דייקינן ולמה יאמין לה הגט אלא ודאי שקר הוא מ"ש שהפקדון או תנאי היה ומש"ה אף שעדיין לא נתקיים בבית דין אם יכול לקיימו אין שומעין לו ולפי זה נתיישב גם כן הקושיא מ"ש בסימן קמ"א דלא מהני קיום לערעור העדים דשאני התם דשלחו על ידי שליח ויכול לתרץ דבריו ולומר שהאמנתי לשליח שלא יתנהו לה כ"א כשיתקיים התנאי או כשאכנו בפקדון והשליח עבר והרי יש לי עדים ודו"ק ועיין במ"ש בדרישה : (כד) **הוינן** כדאפקתא פלונית כצ"ל : (כה) **ואע"ג** שלא הכריזו עליו שהוא פסול כו' פירוש דפסולי דאורייתא אין צריכין הכרזה מקודם לאפוקי פסולי עדות דרבנן צריכין הכרזה מקודם כדאיתא בסנהדרין ובח"מ סימן ל"ד וק"ל עכ"ל מ"ו : (כו) **הרי** זה גט כשר פירוש מהך חששא לחוד אבל לעולם פסול משום חששא אחרינא מאחר שהסופר והעד מעידים שלא צוה לחתום כדלקמן עכ"ל מ"ו : (כז) **נאמן** לומר לא צוני כו' פירוש משום דאין אדם משים עצמו רשע בזה (שיכול לומר לא ידעתי הדין שהבעל צריך לומר לעדים לחתום ואמר כך שמעתיו כ"פ) וגם אינו דבר שבממון אלא דבר שבערוה ודוק מ"ו :

דרישה

וי"א שאם אמרו שהיו כולם במעמד אחד וב' אומרים לא ראינו הוי הכחשה דכולי האי לא עבדי בצנעה וקמ"ל דבמקום אחד לא הוי הכחשה : [ב] **אחרי** הקיום כיון דחשיב כתרי רצה לומר אף על גב דשלשה הם ואפילו הכי אתה מחשיבם כתרי ואם כן אפילו תביא מאה עדים נמי לא מחשבינן להו אלא כתרי דמה לי שלשה או מאה אלא ודאי אין אחר כו' :
[ג] **אלא** ודאי אין אחר הקיום כלום וכתב מ"ו שלכך אמרינן הכי הואיל שהגט יוצא מתחת ידה כמו שכתבתי בפרישה וצ"ע הא כתב רבינו לעיל בסימן קמ"א זה לשונו שליח שהביא גט מארץ ישראל נתנו לה ומתגרשת בו וניסת אף על פי שאין מכירין החתימות באו שנים וערערו שהוא מזויף אפילו אם נשאת כבר תצא בא הבעל וערער יתקיים בחותמיו כו' ומוכח שם בגמרא דבערערו ב' לא מהני קיום בחותמיו משום דתרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ואוקי אתתא בחזקת אשת איש ואף על גב דהם כן שם הגט בידה ונלע"ד דשאני התם דאין ידעינן דהגט בא לידה על ידי השליח וליכא חזקת בית דין והוי כאילו אין בידה גט מ"ה אזלינן בתר תרי המערערים אבל הכא שהיא אומרת דנתגרשה לפני בית דין בזה מהימנינן לה ולא דייקינן בתר בי דינא ולפי מה שכתבתי בפרישה דיתקיים בחותמיו ר"ל יקיימנו בבית דין לפי זה י"ל נמי דהכא מיירי שכבר נתקיים והשתא א"ש דסיים וכתב זה לשונו אין אחרי הקיום כלום דבתר בי דינא לא דייקינן ר"ל הבית דין שחתמו על הקיום ואמרינן דודאי דייקי שפיר וכיון שמתחת ידן יצא כשר שוב אין שומעין לערעורו של העדים ולעיל בסי' קמ"א איירי דעדיין לא נתקיים בשעה שבאו לערער ומש"ה שפיר אמרינן תרי ותרי נינהו ואוקימינהו אחזקת א"א אלא דלשון לעיל יתקיים בחותמיו דהוא לשון להבא לא א"ש מיהו יש לומר דסירכא דלישנא דלעיל מינה נקט ול"ד קאמר · וז"ל ב"י הא פשיטא דלטענין טענת מזויף וכו' עד שהם בלא שום תנאי עכ"ל (ור"ל שהביא עדים שא"כ נתנו לה בלי שום תנאי ובזה לא יתכחשו עדים החתומים דלא הוי תנאי כ"פ) וכ"כ מ"ו שהטור על טענת מזויף דיקא כתב אין אחר הקיום כלום ולפי זה י"ל ומה שמשמע לעיל בסימן קמ"א דהקיום אינו מועיל מיירי בערעור דפקדון או תנאי וק"ל :

אפילו

אפילו

לה בנקב יש בו בצד אות פלוני ופרש"י הוא אומר סימני הגט ואומר שנתגלגלתי שלא ליתן והיא אומרת סימנים וממני נפל שנתנו לי וגרשני שהוא נתנו ויודע סימנים אבל היא אם לא נתן לה מהיכא ידעה רבינו כלשון הגמ' כגון שיש נקב וכו' ובסוף הסימן כתב כמו שפי' הרא"ש דאפילו אינה אומרת שיש נקב וכו':

ומ"ש ואם אינה נותנת בו סימן וכו' פירוש כיון דאינה נותנת סימן א"כ איכא ספק שמא אין זה גט של בעלה אלא של איש אחר ששמו כשמו ושמה כשמה ונפל ממנו ולפיכך לא יתנוהו לא לו' כדי שיגרשנו בו מעתה ולא לה שמא תנשא בו וה"א בברייתא ספ"ק דמציעא (דף י"ח) מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ומייתי לה בפרק כל הגט (דף כ"ז) וע"ש בפרש"י כתב פי' אחר ובסמוך יתבאר:

ואם הבעל מודה שכתבו וכו' פירוש אינו מודה אלא שכתבו אבל לא גירשה אלא עכשיו רוצה לגרשה ואומר שיתנוהו לה להתגרש בו ותטרוף פירות

עדיין (א) אפילו אם גם הוא נותן בו סי' ואם אינה נותנת בו סימן והבעל מכחישה לא יתנוהו לא לו ולא לה ואם הבעל מודה שכתבו ואומר שיתנוהו לה להתגרש אם נמצא במקום ובשעה שראוי להחזיר דליכא למיחש (ב) שמאחר נפל כדפרישית לעיל יתנוהו לה ותתגרש בו מעתה ואם לאו לא יתנוהו לה ואם הוא מודה שנתגרשה בו והיא שואלת אותו לגבות בו כתובתה כההיא דתנן הוציאה הגט ואין עמו כתובה גובה כתובתה והוא אומר שכבר פרעה והחזירתו לו (ג) וממנו נפל מהזירו לה (ד) [א] אפי' אינה אומרת נקב יש בו בצד אות פלוני רק כשאמרה סימן מובהק כגון שאומרת כך וכך אצבעות באורך הגט או ברחבו או שאומרת מדת אורך החוט הקשור בו אבל אם אמרה הגט היה ארוך (ה) או קצר ואינה מכוונת מדתו או החוט לבן או שחור או שאמרה שהיה מונח בחפיסה או בדלוסקמא אינו סימן להחזירו לה על ידו:

קנד (א) **אלו** שכופין אותן בשוטים להוציא וליתן כתובתה מוכה שחין וריח הפה וריח החוטם (ב) והמקבץ צואת כלבים והבורסקי (ג) והמחתך נחשת מעיקרו (ד) ואפילו היו בו קודם שנשאה וידעה שהיו בו בד"א שניסת לו סתם אבל אם התנה עמה תחילה צריכה לעמוד בתנאי ואינה יכולה לומר סבורה הייתי שאני

דלא הוי סי' מובהק דדרך להניח חפצים בכלים והאי דקאמר יתנן לו לא שיוכל לגרש בו אלא לאפוקי שלא יתנן לה עכ"ל:

ומ"ש רבינו ואם אינה נותנת בו סי' וכו' בספ"ק דמציעא (דף יח') ת"ר מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה וכתבו הרי"ף והרא"ש

שאני יכולה לקבל (ה) חוץ ממוכה שחין שאפילו התנה עמה תחילה כופין אותו להוציא והרמ"ה כ' דאפי' בסתם נמי אם ידעה בהם אין כופין אותו להוציא דסברה וקבילה ואם היו בו אחד מאלו הדברים ומת ונזקקה לאחיו ליבם וישנו גם באחיו יכולה לומר (ו) לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך אי איפשי לקבל וכל הני אי אמרה חפצה אני בו שומעין לה חוץ ממוכה שחין שאפילו חפצה בו אין שומעין לה לפי שתשמיש קשה לו לפיכך אם אמרה יהיה בעדים עמי שלא יקרב אלי שומעין לה [א] (ז) האומר איני זן ואיני מפרנס או שאינו רוצה לשמש כופין אותו (ח) ויוציא מיד ויתן כתובה אם תרצה היא (ט) אבל מפני מומין שבו אין כופין אותו להוציא לא שנא נולדו בו אחר שנשאה ולא שנא היו בו קודם ואפילו מומין גדולים כגון נסמית עינו אי נקטעה ידו או נשברה רגלו בד"א בעין אחד או יד אחד או רגל אחת אבל נסמו ב' עיניו או נקטעו ב' ידיו (י) או ב' רגליו כופין אותו להוציא וליתן כתובה: שאלה לא"א הרא"ש ז"ל באיש המשתטה מדי יום יום ואומרת אשתו אבי עני הוא ומחמת דוחקו השיאני לו וסבורה הייתי לקבל ואי אפשי לקבל כי הוא מטורף ויראה אני פן יהרגני בכעסו אין כופין אותו לגרש שאין כופין אלא באותם שאמרו חכמים שכופין אלא תפייסנו לגרש או תקבלנו ותזון מנכסיו: מי ששואלת גט בטענה שאינה ראויה לבנות ממנו אין שומעין לה ואם באה בטענה שחפצה לילד (יא) שיהיה לה בן שתשען עליו ואומרת שהוא גורם [ב] (יב) שאינו יורה כחץ שומעין לה אפי' יש לו בנים מאשה אחרת דשמא אח"כ נתקלקל וכופין ויתן מנה ומאתים

ואם טוענת שאין לו גבורת אנשים וכו׳ דכיון שטוענת טענה שהבעל יודע וכו׳ כתב כן כדי ליישב דלא דמי לטוענת שאין יורה כחץ דאינה נאמנת תוך י׳ שנים משום דכיון שטלה לא ידע בה דמשקרה חיישינן שמא משקרה ומעיזה אבל הכא ידע דמשקרה אינה מעיזה ונאמנת : **אשה** שטוענת שאין הבעל שוכב עמה וכו׳ יש לנו לפרש דבריה בענין שלא יסתרו וכו׳ כלומר דאם היו סותרים לא היינו כופין אותו מספק דשמא טענה הראשונה אמת אבל כיון שאפשר לפרש שאינן סותרין אלא כראשונה נמי כיונה לומר שלא בא עלי׳ כלל כופין אותו וכתב ב״י ואיני יודע למה הוצרך לפרש דבריה ישאלוה והיא בעצמה תפרש׳ עכ״ל ואין זה קושיא דאם לא היה נראה בעיניו לפרש דברים בענין זה לא היינו מקבלין פירוש זה שהוא שקר ׳ ועוד דכיון שילאת חוץ לב״ד לא היינו מקבלין פירושה ולפיכך הוצרך לומר דבעיני ב״ד נראה שיש לפרש דבריה שאינן סותרים : **שאלה** ראובן שהה עם אשתו כ׳ שנה וכו׳

ומאתים (יג) אבל לא תוספת ויתן נדוניתה מה שהכניסה בד״א כשאין לחוש שמא עיניה נתנה באחר כגון ששהתה עמו י׳ שנים ולא ילדה אבל לא שהתה עמו י׳ שנים אין כופין אותו ואם ידוע שהוא עקר (יד) והיא באה בטענה יוציא מיד ויתן כתובה ואפילו שהתה עמו י׳ שנים אם תובעת כתובתה שיש לחוש שתובעת גט כדי לגבות כתובתה או שיש לתלות בשום דבר אחר למה שואלת גט אין כופין אותו להוציא אלא כשאין לתלות בשום דבר ואם טוענת שאין לו גבורת אנשים לבא עליה כדרך כל הארץ ושואלת גט והוא מכחישה נאמנת היא וכופין אותו להוציא מיד אפילו בתוך י׳ שנים (טו) דכיון שטוענת טענה שהבעל יודע [ג] אם הוא אמת אם לאו (טז) לא היתה מעיזה פניה בפניו אם אינו אמת א אבל לא יתן כתובה כיון שהוא מכחישה (יא) ואם מגרשה מעצמו בלא כפייה יתן לה כתובה בד״א כשאין תובעת כתובתה אבל אם תובעת כתובתה אינה נאמנת ואף להוציא אין כופין שאלה לא״א הרא״ש ז״ל אשה שטוענת שאין הבעל שוכב עמה בשום ענין כדרך שהבעל שוכב עם אשתו כדרך שאפנה ממנו ואינו יכול לבא עליה כדרך כל הארץ כדי שיהיו לה בנים וכשנשאה כדי שיהיו לו בנים נישאת לו ואינו יכול להוליד בשביל מה שכבר אמרה והאריך בתשובה והיוצא מכלל דבריו אע״פ שנראה כאילו טוענת שתי טענות שמתחלה טענה בשביל שאינה ראויה להיבנות ממנו (יז) ובטענה זו לא היינו כופין אותו להוציא ואחר כך אמרה שאינו יכול לבא עליה כדרך כל הארץ ובטענה זו כופין אותו להוציא (יח) יש לנו לפרש דברים בענין שלא יסתרו זו את זו שגם בתחילת דבריה כוונה לומר שלא בא עליה כלל וכופין אותו להוציא (יט) ויתן כתובה מנה ומאתים ונדוניא שהכניסה לו אבל לא תוספת דאדעתא למישקל ומיפק לא אוסיף לה שאלה ראובן שהה עם אשתו כ׳ שנה ולא ילדה והוא כדי לידע אם העכבה ממנו לקח אשה אחרת בקידושין ונתעברה ממנו ושוב הכניסה לחופה ועיקר דירתו עם הראשונה וכאשר ילדה השנייה נתן לה שכר היניקה מהולד ומת הולד ופסק מלזונה ותבעתו בדין והשביעוהו הדיינין להיות עמה ולזונה וזה לשון השבועה שישים בית דירה לפלונית ושידור עמה ביום ובלילה וכל מה שירויח שיביא לבית שהוא דר עמה ויוציאנו ביציאתה בצורך אכילה

נכ״ג ח״ח בשם הרי״ף והרמב״ם אינם מכוונים : בד״א בשאין לחוש שמא עיניה נתנה באחר וכו׳ : ב״ה כ״ב הרמב״ם בפ׳ ט״ו והרא״ש בפ׳ הבע״י : ואם ידוע שהוא עקר והיא באה בטענה וכו׳ גם זה מדברי הרא״ש בסוף פרק הבא על יבמתו ובתשובה כלל מ״ג ועי׳ בתשובת מהרי״ק שורש ע״ב : ואפילו שהתה עשר שנים ואם תובעת כתובתה וכו׳ וכ״כ בתשובת הרא״ש כלל מ״ג : **כתוב** בתשו׳ הרשב״א סי׳ אלף קל״ב דמשמע בגמרא דאפילו באה מחמת טענה אין כופין אותו בשוטים לגרש אלא כותבין עליו אגרת מרד ומוסיף לה על כתובה ג׳ דינרים בשבת ואין כופין אותו אלא בגביית כתובתה כלומר שכופין אותו ליתן לה כתובתה עכשיו ואם לא רלה והוא מורד מוסיף והולך וע״ל ס״ס זה מדין כפיית שוטים : כתב המרדכי בסוף פרק הבע״י דה״ה אי תרוויהו לא קים להו אי יורה כחץ אם היא באה מחמת טענה כייפינן ליה להוליא וליתן כתובה : ואם טוענת שאין לו גבורת אנשים וכו׳ התוס׳ כתבו בס״פ הבע״י שם בד״ה כי הא שאם לא היתה תובעת כתובה היא מסייעתא מדרב המנונא וכ״כ הרא״ש בתשובה כלל מ״ג ועיין עוד בתוס׳ שם כי האריכו בדבר וגם בתשובה שבסוף ספר נשים ׳ ומרדכי פרק י׳ יוחסין : כתב הרשב״א בתשובה והיא בתשובה להרמב״ן סימן קמ״א על האומרת על בעלה שאינו יכול כ״ל דהכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה וע״ד כן נשאת לו הלכך אפילו טוענת סתם כיון שאינו יכול יוליאנו בגט שומעין לה וכ״ש בבא מחמת טענה דאמרה בעינא חוטרא לידא וכו׳ ועיין בתשובה להרמב״ן סי׳ קל״ט ובתשובה אחרת כתב בטוענת אינו יכול בעניותינו אין בידינו ראיה מכרעת אם כופין אותו להוליא למשנה אחרונה אם לאו לפי שמשנה ששנינו בה השמים ביני לבינך פי׳ בירושלמי בטוענת שאינו יכול וכ״כ מן ההגדה שאמרה שרה לאברהם השמים ביני לבינך ר״ל שרחקה מחמת הגר לפי זה למשנה אחרונה אין כופין אבל למקצת מפרשים ומכללם ר״י השמים ביני לבינך ר״ל שאינו יורה כחץ שאין מכיר בו אלא שמים והא אין כופין אבל באינו יכול כופין להוליא ואפי׳ באה בלא טענה שזה מעיקר הזווג שלא ע״ד כן נכנסה ועוד שהוא עובר על מ״ע ואפילו באומר הוא בבגדו והיא בבגדה כופין אותו להוליא כ״ש מי שאינו זוקק לה כלל ובדברים אלו וכיוצא באלו אין לדיין אלא מה שעיניו רואות והוא שיהיה ב״ד חשוב וראוי לסמוך על הכרעתו עכ״ל ועיין בתשובותיו סי׳ תרל״ג כתב הרשב״ץ בתשובה דכל שלא באו איש ואשתו יחד לדין ולא העיזה כן בפניו אע״פ שאמרה כן שלא בפניו ונתפרסמו הדברים אינה נאמנת בכך דכל שלא בפניו מעיזה ומעיזה דאפילו בפניו קשה הדבר להאמינה (ח) אלא שהר״י כ״כ בתשובה והסכימו עמו האחרונים ז״ל אע״פ שהרמב״ן נראה שמסתפק בדבר בחדושי יבמות שלו אבל מ״מ לריכין אנו קודם שנאמין אותו שנשמע שתאמר כן בפני בעלה אבל שלא בפניו באיזה ענין שיהיו לא והכי דלא נוסיף עלה ועוד אפי׳ העיזה בפניו אי נמי הודה מעלמו כן אפ״ה לא היה הדין נותן לכופו לאלתר אי טען איזיל ואבדוק נפשאי כשאכנס עמה לסתר זמן אחר או אם טען שזה מום עובר ע״י רפואות קרובות להועיל וכמה טענות אחרות וכיון שכן אם כפוהו קודם טענותיהם בב״ד ועמדו זה אלל זה הוי גט מעושה שלא כדין עכ״ל ׳ וכ״כ הריב״ש בסי׳ קכ״ז והאריך הרבה בדינים דשייכי לענין זה ועיין עליו : תנן בסוף נדרים השמים בינו לבינה יעשו דרך בקשה ואמרינן בגמרא דהיינו שטוענת שאינו יורה כחץ ובירושלמי משמע שטוענת שאינו משמש עמה לפי שאינו יכול או לפי שאינו רוצה וע״ש בדברי התוס׳ והר״ן ובדברי התו׳ בס״פ הבע״י ובתשובת הרשב״א סי׳ תרכ״ח ובדברי הרמב״ם וה״ה בפי״ד מה״א : ובתשובות אחרות כתב הרשב״א וז״ל הטוענת על בעלה שאינו יכול והיא רוצה להתגרש ממנו מחמת כך שואלין ממנה ב״ד ואומרים לה תפרש מה שאמרת שאינו יכול אם אומרת שהוא משמש אבל אינו יורה כחץ אינה נאמנת אבל אם אמרה שאינו יכול כלל נאמנת ומ״מ ב״ד באין עליה דרך בקשה ואומרים לה תני דעתיך על בעליך שמא מתוך איבה אין אתם נכנסים לחדר ועושים להם סעודה שמא מתוך כך יתנו דעתם זה על זה ואם איבה רוצה ואינה שומעת להם אלא שרוצה להתגרש מפני טענה זו מבקשים מן הבעל לגרש ואם לא רצה כופין אותו ליתן כתובה אבל אין כופין אותו לגרש אלא יכולים ב״ד לאיים עליו בדברים ובלבד שלא יכוהו ולא יבזוהו ולא יצערו אותו בגופו (ט) ויש מגדולי רבינו לרפת שאומרים שזה שאנו אומרים שאם לא רצה לגרש כופין ליתן כתובה היינו דוקא כשאינה מזכרת פירעון כתובה אבל אם אמרה אינו יכול לשמש ע״כ יגרשני ויתן לי כתובתי אינה נאמנת ולענין כתובה אמרו שאינו נותן לה תוספת אפי׳ תפסה מוליאין מידה עכ״ל (י) עיין בתשובות להרמב״ן סימן קל״ט : כתוב בא״ח אשה שלא יכול הבעל לבעול אותה ואחר ממנו אפילו יכול לבעול אחרות גובה כתובתה שאומרת מסרתי לך עלמי ומה אעשה לך יותר : **ומ״ש** ואם מגרשה מעלמו בלא כפיה וכו׳ הוא בתשובת הרא״ש כלל מ״ג סי׳ י״א : **ומ״ש** בד״ה שאינה תובעת כתובתה בתוס׳ ס״פ הבע״י ובתשובת הרא״ש כלל מ״ג סי׳ ב׳ וסי׳ י״א : שאלה להרא״ש אשה שתובעת שאין הבעל שוכב עמה וכו׳ ואיני יודע למה הוצרך לפרש דבריה ישאלוה והיא בעצמה תפרש כלל מ״ג סי׳ ד׳ ועיין בכלל ל״ג סי׳ ב׳ וג׳ : **שאלה** ראובן שהה עם אשתו כ׳ שנים ולא ילדה וכו׳ כלל

דרכי משה

בהוי״א כלל מ״ג סימן י״א וכ״ש בכה״ג כנ״ל : (ח) וכמו שכתבתי לעיל סי׳ קנ״ב לענין אשה שאומרת לבעלה גרשתני וע״ל וכתב המרדכי פרק עשרה יוחסין תשובת מהר״ם דבדורות הללו שיש נשים הצופות ועזות לא מהימני וכן הוא בתשובת מיימון שבסוף ספר נשים דבדורות הללו אינם נאמנות אלא עושין דרך בקשה ובתשובת מהרי״ק שורש ע״ב דבמקום דידעינן שהיא אומרת אמת כגון ששהתה עמו זמן רב אע״ג דלא שהתה עמו י׳ שנים ויש אמתלאות לדבריה נאמנת וע״ש שהאריך בזה : (ט) וכ״כ הטור לקמן בשם הרמב״ם : (י) ועי׳ בתשובת ריצב״א בתשובת מיימון שבסוף הלכות אישות דכתב דאם לא יוכל לבא עליה לגמרי יש לה תוספת אבל אם יכול לבא עליה קצת אלא שלא יוכל למרק אין לה תוספת מ״מ נדונייתה שנתנה לו צריך להחזיר וע״ש שהאריך בחלוקים ועיין בתשובת בנימין זאב סי׳ קי״ז בענין נדוניות : (יא) ומשמע בתשובת הרשב״א סי׳ תרכ״ח דאף הנדונייתא אינו נותן לה במכחישה ובתשובת מיי׳ סוף ה״א תשובת ריצב״א דאם הבעל מודה לדבריה צריך להוציאה ולתת לה כתובתה ודוקא שמודה שאין לו גבורת אנשים אבל אם אינו יכול לבוא עליה מחמת שרחמה צר ומחכת בתוליה אם המתין כבר שלש שנים ימתין עוד שנה והאריך שם בדבר ריב״ש בתשובה סי׳ קפ״ז דבתולות צריכין להמתין

פרישה

(יג) **אבל** לא תוספת משום דלדעתא דלמשקל ולמיפק לא כתב וכמו שכתב רבינו בסמוך :

(יד) **והיא** באה בטענה יוליא מיד כן הוא הגירסא בדפוס ב״י אבל בס״ח כתב בטענת ילדים אבל יותר נכון כשתיבת ילדים אינו משום דטענת ילדים סתם אינו מועיל דהא אינו מכוון על פריה ורביה אלא אם באה בטענת שאינו יורה כחץ ... דמ״ס אין צריך להוליאה דהא על כל פנים גבורת אנשים יש לו :

(טו) **דכיון** שטוענת טענה שהבעל יודע כו׳ למפוקי טוענת טענה שאינו יורה כחץ ...

(יח) **יש** לנו לפרש דברים בענין שלא יסתרו כו׳ ז״ל ב״י ואיני יודע למה לריך לפרש דבריה ישאלוה והיא בעצמה תפרש ...

(יט) **ויתן** לה כתובה מנה ומאתי׳ ...

דרישה

עכ״ל וקאי אמה שפירש בסמוך שמיירי בששהתה עמו עשרה שנים ...

חדושי הגהות

קנד א זהו מדברי הרא״ש בתשובה כלל מ״ג, סי׳ ה׳ ותימה שבתשובה שם סימן ד׳ העתיקה הטור בסמוך כתב ויתן כתובה מנה ומאתים ותוספת וכו׳ (כה״ג בשם רלב״ח) וע״ש ועיין בפרישה אות י״ט ולק״מ : פי׳

כלל ח׳ ס״ו : שאלה על התשובה הראשונה וכו׳ שם : ובטענת מאים עלי אם כופין אותו להוליא כתב א״א ז״ל בתשובה כלל מ״ג סי׳ ו׳ וכבר כתבתי בסימן ע״ז דעת הפוסקים בדין זה ועיין בתשובת הרא״ש כלל מ״ג סי׳ י״ב וכתוב בתשובת הרא״ש כלל כ״ה סי׳ ח׳ על אלמנת ת״ח ובת גדולים שהיה מלמד תינוקת דר בביתה וקדשה ואין זה כבוד בעלה הראשון והיא אומרת שמואסת בו אם יראה לרבותי הקרובים הדבר שהמקדש אינו אדם ראוי והגון לידבק בבת טובים ובכלל ובתרמי׳ פתוח קרוב הדבר לדמותו לעובדא דגרסינן בפרק כ״ש (קי ׳) משום שעשה שלא כהוגן הפקיעו הקדושין ג״ז שעשה שלא כהוגן נהי דקדושין לא נפקיע מ״מ יש לסמוך בנדון זה על דברי קצת רבותינו שפסקו בדינא דמורד דכופין אותו לגרשה אמנם יש לנסות אם יוכלו לפייסו במנה כסף ואם לא יאות אני נגרר אחריהם לכופו לגרשה עכ״ל : **ואם** ג היא ארוסה ואינה רוצה ליכנס בטענת מאים עלי וכו׳ : **וששאלת** אשה שיראה מבעלה שילך לארץ אחרת וכו׳ כלל מ״ג סי׳ י״ג ובסי׳ ח׳ כ׳ וז״ל ואם דעתו לענגה ראוי הוא שתסמוך על מנהגיכם בעת הזאת לכופו ליתן גט לזמן : וששאלת

אכילה ושתייה ושאר הוצאות הצריכין לה ושיתן לה מלבושים כפי יכלתו ועמדה עמו כמו ו׳ חדשים ולא נתן לראשונה כלום ואין בידו לפרנס שתיהן ותובעת הראשונה שאר כסות ועונה (כ) ואם היה יכול להיות עם הראשונה מצד הדין יראה שלא נשבע לבטל עונתה אף כי נשבע שידור עם השנייה ביום ובלילה מ״מ לא קבל עליו שלא יצא מהבית אלא יצא לקיים עונתה ויחזור אמנם על המזונות יראה שנשבע לעבור מה שקבל עליו כי לא היתה ידו משגת לפרנס שתיהן ויראה שלא תחול השבועה אמנם לפי תנאי הכתובה שכותבין אם עבר ונשא וכו׳ שיתן לה גט וכתובה יראה שחלה השבועה (כא) ויוציא הראשונה אמנם אם רוצה לישאל על השבועה הורני אם יכול לעשות בלא דעת השנייה כי עשתה לו טובה (כב) כי נתחייב לה מעות ממזונותיה ופטרתו בשביל שבועה זו גם הוא מתחרט על שבועתו ואומר שאיימו עליו ליתנו בבית הסוהר על מה שנתחייב לה מתוך הדחק נשבע לה עד הנה אני נושא ונותן אם היתה הראשונה בת בנים הואיל ואינו כך (כג) בלאו הכי חייב להוציאה מדרך הגמרא (כד) אמנם אין נוהגין כן אבל בנדון זה שכבר נשא אחרת וגם נשבע הורני מה אעשה אם נאמר לו לגרש הראשונה הואיל ואין לו ספק לשתיהן (כה) ואם יגרשנה מה יתן לה מנה ומאתים או יותר או גם נדוניתה וצריך לעשות שטר עליו כי אין בידו מאומה ופועל ידיו לא יספיק להוצאתו א״כ מתי יפרענה תשובה עונתה יכול לקיים אע״פ שנשבע שידור עם השנייה ביום ובלילה יכול ליכנס לבית ראשונה ולשמש עמה כי לא נשבע שלא יכנס לבית הראשונה (כו) אלא שיהיה עיקר דירתו עם השנייה (כז) וגם אם אינו יכול להיות עמה בקבע ביום ובלילה (כח) בשביל זה לא יוציא דלא אשכחן אלא האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה הלכך בשבועה זו אינו ביטול עונתה והלתה השבועה לדבר זה אבל מה שנשבע שיוציא עם השנייה כל מה שירויח [ד] (כט) לענין זה לא חלתה השבועה כי כבר היה מחוייב לראשונה לפרנסה מכל מה שיזדמן ומחוייב נמי לפרנס השניה (ל) אע״פ שהראשונה קדמה [ס] הלכך כל מה שיותר על כדי חייו יתן חצי לזו וחצי לזו ואין היתר לשבועתו כיון שנשבע לה על טובה (לא) שעשתה לו במחילת המזון ואם הראשונה תובעת גט צריך לגרשה כיון שאין לו לפרנס שתיהן ויכתוב שטר עליו ככל הכתוב בשטר כתובתה כתובת נדוניא ותוספת וכאשר תשיג ידו יתן לה (לב) שאלה על התשובה הראשונה אינה שואלת גט אלא מזונות ורואה אני שאינה מגרע כחה אף כי אין בת בנים (לג) וכי אינה ב יולדת ושאלתיך למה לא תחול השבועה על הממון הואיל ויכול לקיים השבועה (לד) ולקיים תנאי הראשונה שאם עבר ונשא וכו׳ ועוד שאלתיך למה מחוייב לפרנס השניה הואיל והיה מחוייב לראשונה תשובה (לה) אין לגרוע כח הראשונה במה שאין לה בנים כיון שלא הוחזקה בג׳ אנשים וכן מוכח בפ׳ הבע״י (לו) דלא גרע כחה בין לענין מזונות בין לענין כתובה אע״פ שיש לו בנים מאשה אחרת כל זמן שלא הוחזקה בג׳ אנשים וששאלת למה לא תחול השבועה על הממון וכו׳ מה קיום התנאי הוא אחר שאין לו לפרוע הכתובה כי התנאי הוא שיוציאנה בגט ויתן לה כתובה וששאלת למה חייב לפרנס השנייה הואיל והיה משועבד לראשונה מה קדימה שייך במזונות ופרנסה יכול לשעבד עצמו לכמה נשים דגופו של אדם יכול לשעבד עצמו לכמה חובות דלא שייך קדימה אלא בשיעבוד מקרקעי ובטענת מאיס עלי אם כופין אותו להוציאה כתב א״א הרא״ש ז״ל בתשובה אע״פ שהרמב״ם כתב כי אמרה מאיס עלי כופין אותו להוציא ר״ת ור״י כתבו שאין כופין אותו להוציא וראייתם ברורות וחזקות וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא למה נכניס ראשינו בין ההרים הגדולים ולעשות (לז) גט מעושה שלא כדין ולהתיר א״א (לח) וכל המעשה בטענה זו (לט) מרבה ממזרים בישראל ועל להבא אני אומר אבל אם לשעבר סמכו על דברי הרמב״ם מה שעשו עשוי ואם היא ארוסה ואינה רוצה לינשא בטענת מאים עלי ואביה פסק ליתן עליה ממון והארוס שואל מה שפסק ודאי כיון שבתו אינה רוצה לינשא לו [ו] (מ) אינו חייב ליתן שלא פסק לו אלא ע״מ שתנשא לו והיא אינה ברשותו (יב) לכופה שתנשא לו וששאלת אשה שיראה מבעלה שילך לארץ אחרת ושואלת

וכו׳ כי עשתה לו טובה וכו׳ וזהו ג״כ שאמר בסמוך על טובה שעשתה לו במחילת המזון כלומר שמחלה לו מה שכבר נתחייב לה בעד המזון : וכס״ה כתוב במחילת הממון : ומ״ש תשובה אין לגרוע כח הראשונה וכו׳ פי׳ אין לגרוע כחה לא לענין פרעון כתובה ולא לענין מזונות

דרכי משה

להמתין כי יש שאינו יכול לבעול בתולה מכח חולשה או רכות שניו וצריכין לרפואות כו׳ וע״ש שהאריך בזו : (יב) ובתשובת מיי׳ סוף אישות דף שי״ד ע״ג פשיטא דאין כופין אותו

פרישה

(כ) **ואם** היה יכול להיות עם הראשונה מלד הדין ר״ל אם הדין נותן שאינו לריך להוליאה אותה :

(כא) **ויוציא** הראשונה ועל הכתובה יתן ש״מ כמבואר לקמן :

(כב) **כי** נתחייב מעות מזונותיה ופטרתו פי׳ ממזונות שכבר נתחייב לה כדבסמוך : ...

(כג) **בלא״ה** היה חייב להוליאה מדרך הגמרא ...

(כד) **אמנם** אין נוהגין כן ...

דרישה

[ד] **לענין** זה לא חלתה השבועה כי כבר היה מחויב לראשונה לפרנסה כו׳ ...

... [ס] **הלכך** כל מה שיותר על כדי חייו יתן חצי לזו וחצי לזו ...

... [ו] **אינו** חייב ליתן שלא פסק כו׳ עיין בתשובת רשב״א והביאו ב״י לעיל סימן כ׳ עכ״ל

חדושי הגהות

ב פי׳ דבר זה וכן כל ביאור דברי התוס׳ הלא המה בכתובים בפרישה : ג ואם היא ארוסה וכו׳ והארוס שואל וכו׳ כיון שבתו אינה רוצה וכו׳ דברים אלו נלמדים מדברי הרשב״א

⁂

מזונות ולכן מה שיותר על כדי חייו יתן חצי לזו וחצי לזו : ומ"ש ואפילו אומרת דיירנא בהדיה בסהדי וכו' ה"א ס"פ המדיר ומפרש הרמב"ם בפט"ו דאישות וכ"כ רבינו דכל זמן שלא נשא אחרת צריך לגרשה לזו ולא יועיל כשתאמר האשה לא אתייחד עמו כלל או האיש אומר לא אתייחד עמה כלל וא"כ למה אגרש אותה כיון שעדים מעידים שלא אתייחד עמה ולא אבא אליה וא"כ בודאי היום או מחר אשא אשה אחרת לביתי אפ"ה כל זמן שלא נשא אחרת צריך לגרשה לזו כי לא נאמין לו שישא אשה אחרת :

הפילה וכו' משנה ס"פ הבע"י והיא אומרת שלא הפילה היא נאמנת שם בגמרא דאי איתא דאפילה נפשה בעקרתא לא מיחזקא : ומ"ש מ"מ מותרת לינשא לאחר טעמו משום דלא איתרעי גופא שלעולם לא יגמור הריונה אלא תולין בעונש הבעל שלא זכה הוא לבר קיימא ממנה : ומ"ש והיא אומרת שהפילה עד ג' פעמים נאמנת שם דאי איתא דלא אפילא נפשה בנפלים לא מחזקא ואע"ג דמותרת לינשא לאחר מ"מ אין לה קופצים אחרי שהוחזקה לנפלים הרא"ש : בא להוציא תוך עשר שנים כו' ס"פ הבע"י הוא אמר מינה וכו' וע"ל סעיף ה' :

ואם הוא אומר אשא אשה אחרת ואבדוק עצמי וכו' שם אמר איהו איזיל איכסיב איתתא איבדוק נפשאי א"ר אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה וכו' רבא אמר נושא אדם כמה נשים וכו' : ואם ילדה האחרת יוציא הראשונה בלא כתובה וכו' ותימא דלעיל הביא תשובת הרא"ש שפסק אין

ושואלת שיגרשנה או שישבע שלא ילך תשובה אם ידוע שדעתו לילך ישביעוהו שלא ילך או יכפוהו שיגרשנה לזמן קודם שילך וששאלת מי שטוענת שיכפוהו לבעלה שיגרשנה מפני שהוא מוכתב למלכות והוא בורח ממקום למקום ואינו רשאי לעמוד במקום אחד מפני סכנת נפשות תשובה דבר זה תלוי בחקירת הדיינין אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשאת מפני סכנת נפשות אין לך טענה גדולה מזו כיון שאינו רשאי לישאר אצלה והיא אינה חייבת לילך אחריו לארץ אחרת וכופין אותו לגרשה ואם רשאי להיות בעיר אע"פ שהוא מוכתב למלכות בעיר אחרת אין כופין אותו להוציאה נשא אשה ושהה עמה י' שנים (מא) ולא ילדה יוציא ויתן כתובה או ישא אשה אחרת שראויה לילד ואפי' אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שלא אתייחד עמו (מב) או שהוא אומר כן אין שומעין לה אלא יוציא ויתן כתובה הפילה תוך י' שנים מונין לה י' שנים משעה שהפילה הוא אומר הפילה תוך עשר שנים ורוצה למנות משעה שהפילה והיא אומרת (מג) שלא הפילה היא נאמנת הפילה ג"פ יוציא מיד ויתן כתובתה שהוחזקה להפיל מ"מ מותרת לינשא לאחר ואם הוא אומר שלא הפילה אלא ב"פ ואינו רוצה להוציאה והיא אומרת שהפילה (מד) עד ג"פ נאמנת וכתב הרמב"ם ועל כל זה משביעה שבועת היסת שלא הפילה או שהפילה ג"פ שבטענה זו יתחייב ליתן לה כתובה יש דבר ליתלות בו מה שאינה יולדת כגון שהיה הוא או היא חולים באלו י' שנים או שהיה חבוש בבית האסורים אין עולים להם מן המנין ופי' א"א הרא"ש ז"ל לא בחולי שמנעם מלשמש ולהוליד איירי דבהא לא הוה צריך למימר דפשיטא שאין עולין להם מן המנין אלא מיירי שהוא או היא חולה ומשמשין מטותיהן וראויין להתעבר אלא שאינן כשאר בני אדם וכן חבושים בבית האסורים ומשמשין מטותיהם בבית האסורים אפ"ה אין עולין להם מן המנין שאנו תולין להם העון שגרם להם להיותם חולים או חבושים גם מנעם מלהוליד : [ו] (מה) אין ישיבת ח"ל ממנין י' שנים כתב א"א הרא"ש ז"ל י"א שבח"ל אין כופין להוציא אחר י' שנים דתלינן בעונש דירתו בח"ל [ח] (מו) כדחזינן באברהם שישיבת ח"ל לא עלתה לו מן המנין ולא מסתבר להורות כן שיבטל אדם מפ"ו בסברא רעועה כזאת דהא חזינן רובא דאינשי שפרין ורבין בח"ל ומה שלא עלה לאברהם ישיבת ח"ל לפי שצוהו הקב"ה לך לך מארצך (מז) ונתעצל ולא הלך לפיכך נענש וה"ה כל כיוצא בו שיש לתלות הדבר בשום עונש כמו בחולי או שחבושים בבית האסורין כדפי' תולים בו אבל כשאין שום דבר לתלות בו אין חילוק בין בארץ בין בח"ל והרמב"ן כתב שכך אנו לומדין מאברהם שאם שהה אדם י' שנים בח"ל ואח"כ נכנס לארץ אין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין ונותנין לו י' שנים מעת ביאתו לארץ אולי בזכות הארץ יבנה אבל מי שלא נכנס לארץ ודאי גם הוא יוציא אחר י' שנים בא להוציא תוך י' שנים בלא כתובה ואומר שהיא גורמת והיא אומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ נאמנת וצריך ליתן לה כתובה אם ירצה להוציאה וגם לאחרים שכופין אותם להוציא אם בא להפטר מכתובה שאומר שהיא גורמת (מח) והיא אומרת שהוא גורם נאמנת וצריך ליתן לה כתובה וכתב הרמב"ם ויש לו להחרים על מי שטוענת דבר שאינה יודעת בודאי ואם הוא אומר (מט) אשא אשה אחרת ואבדוק עצמי שומעין לו דאמר רבא נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר בסיפוקייהו ואם ילדה האחרת (נ) יוציא הראשונה בלא

כתובה

וששאלת מי שטוענת שיכפוהו לבעל שיגרשנה וכו' : **נשא** אשה ושהה עמה וכו' משנה ובריית' בס"פ הבע"י (ד' סד) : **ומ"ש** או ישא אחרת וכו' אפילו אמרה דיירנא בהדיה בסהדי וכו' פשוט בגמרא ס"פ המדיר (דף עז :) כתב הריב"ש בתשובה סי' ט"ו דעת קצת מפרשי' דדוקא קתני מתניתין שהתה י' שנים ולא ילדה הא אם ילדה ולד של קיימא אף ע"פ שעדיין לא קיים מצות פריה ורביה אין כופין להוציא מיהו היינו בזו שלא הוחזקה עקרה עדיין ואיפשר שתלד לו עוד שהרי כבר זכה ליבנות ממנה אבל בזקנה שאין לה תקנה אף ע"פ שילדה לו כיון שאין לו בנים כשיעור הצריך לקיום המצוה כופין אותו להוציא ונ"ל לדעת מי שאומר דשהתה עשר שנים ולא ילדה ארישא קאי כלומר שלא ילדה ולד קיימא השיעור הצריך עד כאן לשונו (יג) ועיין בתשובות הרשב"א שאכתוב בסימן זה ב"ה כתב ה"ה בפט"ו שכתב הרשב"א בשם הירושלמי היו לו בנים ומתו מונה משעה שמתו : כתוב במישרים נכ"ג ח"ח וז"ל כתב הרא"ש יש מחלוקת במי ששהא עם אשתו י' שנים ולא ילדה אם כופין אותו בשוטים וכיון שנחלקו בו הגדולים ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים דלא להוי גט מעושה עכ"ל :

הפילה תוך י' שנים וכו' משנה בס"פ הבא על יבמתו (דף סה :) הוא אומר הפילה תוך י' שנים וכו' ג"ז שם מימרא דרבי אמי (דף סה :) הפילה ג"פ יוציא מיד וכו' ג"ז שם : הפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים וכתב הרא"ש ואם הפילה ג' פעמים תצא שלא בכתובה ואם הפילה ב' פעמי' אליבא דרב תצא בכתובה ולא תנשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה אם לא הכיר בה כך הוה מסתבר לי לפרושי דחזקה זו שהוחזקה להיות מפלת אתרעי גופה שלעולם לא יגמור הריונה וה"ל כמו אשה שהוחזקה אצל ב' אנשים שאנו מחזיקים אותה עקרה ורש"י ז"ל לא פירש כן וכן הרי"ף אלא יוציא ויתן כתובה ואין לו להמתין עד י' שנים דכיון שהוחזקה אצלו בנפלים שמא לא זכה ליבנות הימנה ומותרת לינשא לאחר דאין תולין בה אלא בעונש הבעל ודברי אף ע"פ שדברי טעם הם בטלים הם כנגד דברי רבותינו עכ"ל : ואם הוא אומר שלא הפילה אלא ב"פ וכו' פשוט בס"פ הבע"י שם : וכתב הרמב"ם ועל כל זה משביעה שבועת היסת וכו' בפט"ו : יש דבר לתלות בו מה שאינה יולדת כגון שהיה הוא או היא חולים וכו' פשוט בס"פ הבע"י (דף סד ·) : אין ישיבת ח"ל עולה ממנין י' שנים בס"פ הבע"י שם : כתב א"א ז"ל י"א שבח"ל אין כופין להוציא וכו' ג"ז בס"פ הבע"י ועיין בפירוש התורה להרמב"ן פרש' לך לך ובמהרי"ק שורש ע"ב ובמרדכי ס"פ הבע"י ובהג' מיימון פט"ו מה' אישות (וכ"כ נ"י דף ת"ה) : בא להוציא תוך י' שנים וכו' מימרא בס"פ הבע"י (ד' סה ·) : וכתב הרמב"ם ויש לו להחרים וכו' בפט"ו : ואם הוא אומר אשא אשה אחרת כו' בס"פ הבע"י (שם) פלוגתא דרב אמי ורבא ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבא : ומ"ש ואם ילדה האחרת יוצא הראשונה בלא כתובה ואם גם האחרת

אומרת

דרכי משה

אותו לגרשה ומ"מ השתא דאיכא תקנת הגאון ר"ג שאינו יכול לישא אחרת והוא לא קיים פ"ו כופין אותו לגרש כדי לקיים פ"ו כך נראה מדינא אבל קשה הדבר שא"כ עשינו תקנה לפרוצות גם לכופה להנשא לו אינה טובה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת הילכך יעשה הב"ד כפי ראות עיניהם עכ"ל מכאן משמע דבמורדת אפילו ארוסה אין מתירין לו לישא אחרת וע"ל סימן א' וסימן ע"ד מדין זה ובהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ח ע"א דאע"ג דאין כופין אותו לגרש גבי מורדת מ"מ אם נתפס בידי עכו"ם וכדומה יכולין לומר לו אין אנו נעזור לך עד שתתגרש וזה לא מקרי כפייה עכ"ל וכבר כתבתי זה לעיל סימן קל"ד : (יג) וכ"כ נ"י פרק הבע"י וכתב שם דיש חולקין וכ"כ ב"י בשם תשובת הרשב"א וכ"ע שם נ"י דאם היה לו כבר בנים מאשה אחרת אין כופין אותו להוציא מיהו אם היה לו בנים ומתו ונשא אשה אחרת ולא ילדה הייבינן ליה להוציאה וצריך לתת

לה

דרישה

שכ"כ אפי' נשתעבד בקנס פטור מן הקנס וכ"כ רמ"א שם עי' שם הטעם ויש להביא ראייה ג"כ ממ"ש בסימן ע"ז בדין טוענת מאיס עלי דמה התם שכבר נשאה ואפי' הכי צריך להחזיר הממון שהכניסה לו וליתן לה הגט דהיינו הנכסי צאן ברזל מכ"ש שאין בידינו לכפות האב לכתחלה ליתן נדוניא לבתו כדי שישאנה מאחר שטוענת מאיס עלי ומ"ה פטור האב מן הקנס ובלבד שלא יקח רמאות בדבר : [ו] **ז"ל** הגמרא בפרק הבא על יבמתו דף סד ע"א ת"ר נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות ממנה אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורים אין עולין לו מן המניין פרש"י מקץ עשר שנים בא על הגר והא דלא נסיב לה בהנך שני קמאי עד שלא בא לארץ כנען שהיו שנים מרובים בפדן ארם ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו דלמא משום עון חו"ל הם עקורים . לפיכך הואיל וקא חזינן שאין ישיבת ח"ל מן המנין דתליא בכל דבר המונען מן ההריון חלה הוא או חלה היא כו' . ודברי הרא"ש על כל הנ"ל כתבו רבינו והנה שיטת הי"א שכתבו הרא"ש ורבינו בשמם הוא כפשטא דפרש"י דמשמע דלכל אדם מטא ח"ל גירס אבל הרא"ש דייק לשון הגמרא דקאמר אין ישיבת ח"ל עולה לו דלאו דוקא קאמר משום דהוא חטא במה שלא עלה כדבר ה' אליו והרמב"ן דייק ג"כ לו וה"ק לו וכיוצא בו שעולין מח"ל לא"י אמרינן שמא הזכות והמצוה דעולין לידן בעלייתן יגרמו דיזכה לבנים בא"י אבל מי שאינו עולה פשיט דצריך להוציא בסוף י' שנים ולשון רש"י הנ"ל דכתב מפני עון ח"ל הם עקורים ודאי דלא כפרש"י ודו"ק : [ח] **כדחזינן** באברהם כו' עיין בפי' התורה להרמב"ן ופסק רמ"א בש"ע סי' זה סעיף י' דבזמן הזה אין נוהגין לכוף כלל (וכמ"ש רבינו לעיל בסמוך שגם הגאון כתב שאין נוהגין כן) ונאמן האיש לומר שיודע בעצמו שאינו מוליד ואין כופין אותו לישא אשה וכ"פ הריב"ש בתשובה והאריך בתשובה ועי' בב"י שהביאה :

וכתב

פרישה

בדרישה : (מא) **ולא** ילדה יוציא ויתן כתובה משמע אפילו אם הוא מכחישה ולעיל אמרינן אם הוא מכחישה אין צריך ליתן לה כתובה ומשמע לפי מה שכתבתי לעיל בשם מ"ו בשאלה ותשובה המתחלת אשה שטוענת שאין הבעל שוכב עמה בשום ענין כו' שאפילו לאחר עשרה אינו צריך ליתן לה כתובה אם מכחישה וי"ל דלעיל מיירי שיש לו כבר בנים מאשה אחרת ומצדו אינו חייב לגרשה (ומה גם שהיא טוענת ורוצית לצאת ולהוציא הכתובה כ"פ) ולכן אינו חייב ליתן לה כתובה אם מכחישה אבל הכא מיירי שאינו קיים מצות פריה ורביה וב"ד כופין אותו להוציא ואף אם היא אינה טוענת כלום ולכן הואיל שאין הכפייה מצדה צריך ליתן כתובה . אף אם אומר שהיא גורמת :

(מב) **או** שהוא אומר כן פירוש ובודאי אמר כך אשא אחרת אפילו הכי אין שומעין לו כו' אלא צריך לגרשה או שישא אחרת עליה מ"ו כ"כ הרי"ף בפרק הבע"י גם הרא"ש ע"ש בדף קל"ח ע"ג והטעם דלמא לא ישא אחרת וגם שמא אין שום אשה תרצה להנשא לו כל זמן שהאשה הואת בביתו ובודאי אם ימצא אשה שתרצה להנשא לו והוא כונס לפנינו מותר לקיים הראשונה :

(מג) **שלא** הפילה היא נאמנת דאם איתא דאפילה לא הוה מחזקה נפשה כעקרה גמ' ס"פ הבע"י :

(מד) **עד** שלשה פעמים נאמנת דודאי קושטא קאמרה דאם לא כן לא הוה לה למרעה נפשה לאחזוקי בחזקת מפלת : (מה) **אין** ישיבת ח"ל מן מנייני' שנים זה לשון גמרא בפרק הבע"י אלא שדין זה די' שנים נלמד מאברהם ומזה יש רוצים ללמד כמו שבאברהם לא היה ישיבת חוץ לארץ מן המנין כך דנין לכל אדם ע"ש והרא"ש ואפשר משום דסטור ס"ל כהרמב"ן שמביא לדבריו כאן לבסוף לפיכך סתם וכתב כן וגם לדברי הרא"ש יש כ"מ בשיש לתלות כו' :

(מו) **כדחזינן** באברהם עיין בדרישה : (מז) **ויתעצל** ולא הלך וגם אמר הליכתו חוץ לארץ כ"כ הרא"ש בפרק הבע"י : (מח) **והיא** אומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ נאמנת כו' אבל אם היא אינה טוענת כן היה היא נאמן הואיל שטוען ברי כגון שמפלטת ש"ז כמ"ש בשם מ"ו : (מט) **אשא** אשה אחרת ואבדוק עצמי כו' אדלעיל קאי שאומר שהיא גורמת ואם אין אתם מאמיני' לי הריני אשא אשה אחרת ותראו שהחסרון מצדה כן נ"ל לפי מ"ש בסמוך בשם מ"ו : (נ) **יוציא** הראשונה בלא כתובה ז"ל מ"ו דהכא איירי שהבעל בא להוציאה וטען טענת ברי לי שאינה יולדת כגון שמפלטת שכבת זרע וכ"כ האשרי אבל מ"ש לעיל בשאלת תשובה דלא

גרעה

חדושי הגהות

הרשב"א בתשובה ח"א סי' תשע"א הביאה הב"י לעיל סימן ג' ע"ש :

אין לגרוע כח הראשונה במה שאין לה בנים כיון שלא הוחזקה בג' אנשים וכן מוכח בפרק הבע"י דלא גרע כחה בין לענין מזונות בין לענין כתובה אף עפ"י שיש לו בנים מאשה אחרת כ"ז שלא הוחזקה בג' אנשים ואע"ג שילדה האחרת שנשא וכאן פסק בהפך דאם ילדה האחרת יוציא הראשונה בלא כתובה ופשיטא דה"ה אם לא יוציא דאינו חייב במזונות ובתשובת הרא"ש פסק דאם אינו מוציא בגט יש לה מזונות ואפשר לומר דתשובת הרא"ש היא ע"פ ההוכחה דדייק מדקבעי תלמודא נשאת לג' ולא ה"ל בנים מהו דליתבעוה הנך קמאי מי מצי א"ל איגלאי מילתא דאת הוא דגרמת ומדלא מיבעיא ליה אם נשאו הראשון והשני וילדו מהו דליתבעוה כתובה דאיגלאי מילתא דאת גרמת אלמא דלא אמרינן איגלאי מילתא אא"כ הוחזקה בג' אנשים דתלינן שמא לא זכו ליבנות ממנה ואעפ"י שר"י תירץ וכו' וכתב וקצת י"ל דמיירי בשיש לו בנים מאשה אחרת הלכך אין לתלות בעונש שלו אלא אית לן למימר דאיהי לא זכתה ליבנות ממנו וכו' לא סמכינן אהאי שינויא דאית תמן שינויא אחרינא וכו' ובפסקיו נמי כתב שינויא דר"י וז"ל ומיהו שמא י"ל דכיון דקיים פריה ורביה אין לנו לתלות בעונש שלו אלא אית לן למימר אדרבה איהי הא לא זכתה וכו' ואחר כך כתב והר"ש בר חיים תירץ דמיירי כששהתה עם השלישי י' שנים וכו' ויש מתרצין דבנדרים איירי כשהיא באה להפקיע עצמה מתחת בעלה בע"כ הלכך חיישינן שמא נתנה עיניה באחר אבל הכא דמיירי שהבעל רוצה לגרשה ובכתובה הוא דפליגי ולא שייך הכא שמא עיניה נתנה באחר ורב אלפס מפרש דהאי הוא אמר מינה קאי אשהה עמה עשר שנים והוא טוען ברי מינה הוא דלאו בת אולודי היא כגון שהיא מפלטת שכבת זרע (הגה"ה מדברי ה"ה הוא טוען ברי שהיא מתקש' בשעת תשמיש) אלא שאינו יכול לברר בעדים ורוצה לישבע ואין מוציאין ממנו כתובה כיון שטוען טענת ברי אלא שהיא אומרת ומה בכך שהיא אינה ראויה לילד גם הוא אינו ראוי לילד והיא טוענת ברי שאינו יורה כחץ והוא אינו יכול להכחישה דלא קים ליה ביורה כחץ וקמ"ל רבי אמי דהיא נאמנת ולמאי דפי' אפילו בתוך עשר נמי והוא בא לגרשה בלא כתובה שטוען ברי שאינה ראויה להוליד והיא אומרת מיניה איהי מהימנא דלעיניה נתנה באחר ליכא למיחש כיון דהיא אינה תובעת להתגרש עכ"ל הרא"ש ולפ"ז ניחא הא דכתב רבינו ואם ילדה האחרת יוציא הראשונה בלא כתובה היינו דוקא כשהיא באה להפקיע עצמה מתחת בעלה בע"כ והוא אומר אבדוק עצמי וכו' הלכך אם ילדה האחרת יוציא הראשונה בלא כתובה ואע"ג שלא הוחזקה בג' אנשים כיון דטוען ברי שהיא מתקשה בשעת תשמיש או שמפלטת שכבת זרע אבל לעיל בתשובת הרא"ש הבעל לא בא בטענת ברי שאינה יולדת אלא שבא לידע אם העכבה אינה ממנו לא נגרעה כח האשה לא לענין כתובה ולא לענין מזונות וכיון שאין הבעל בא להוציאה וגם היא אינה תובעת גט ואע"ג דלדינא דגמרא כופין אותה להוציא מ"מ אין המנהג כך כמ"ש לשם בשאלה וגם התנה עם הראשונה שכאשר יגרשנה יתן לה כתובה ותוספת ונדוניא וא"כ אם לא יגרשנה חייב במזונותיה כ"ז שלא הוחזקה בג' אנשים כיון שאינו טוען ברי : **ומ"ש** והרמ"ה כתב וכו' פירוש חולק הוא אמ"ש ואם גם האחרת אומרת שאינו יורה כחץ יוציא מיד ולא ישהה עמה י' שנים ע"ז חולק הרמ"ה שצריך שישהה עמה י' שנים : **גרשה** הראשון כו' שם בברייתא עברה וניסת לו ולא הכיר בה תצא מיד ואין לה כתובה כתב הרא"ש אבל מן הב' יש לה כתובה אע"ג דס"ל להאי תנא דבתרי זימני הוי חזקה מדאסר לה לשלישי היינו דווקא לענין איסורא אבל לענין ממון בעיא חזקה תלתא זימני וכו' עכ"ל : **כתב** הרמב"ם אשה שבאה לב"ד וכו' איכא לתמוה דלעיל ס"ו כתב רבינו בדין זה דכופין אותו להוציא מיד אפי' תוך י' וכאן הביא דברי הרמב"ם דאין כופין וי"ל דלעיל כיון דמכחישה כופין מדרב המנונא דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ובודאי קושטא קאמר' וכמ"ש התוס' ס"פ הבע"י סוף דבור המתחיל שבינו לבינה ודברי הרמב"ם בשאינו מכחישה והא אמרינן בנדרים יעשו דרך בקשה :

סדר

(יא) כתוב' ואם גם האחרת אומרת שאינו יורה כחץ יוציא מיד ויתן לה כתובה וגם לראשונה רוצה לבדוק עוד בשלישית שומעין לו ואם גם השלישית אומרת שאינו יורה כחץ הוחזק ויוציא כולן ויתן לה כתובה והרמ"ה כתב שבקינן ליה למבדק נפשיה באחריתי ורשאי לשהות עמה י' שנים אם ילדה תצא הראשונה בלא כתובה ואם לאו יוציא שתיהן ויתן כתובה או ישא שלישית והוא דאפשר למיקם בסיפוקייהו ע"כ וכאשר כתבתי כן נראה שאם גם השנייה אומרת שאינו יורה כחץ שיוציא מיד כיון ששהה עם הראשונה י' שנים (ג) או אפילו לא שהה כיון שהוא בא להוציא את הראשונה מדעתה דליכא למיחש שנתנה עיניה באחר כולן יוציא מיד כדין הראשונה ואם מבקשת תוך העשר שיוציאנה בטענה זו אינה נאמנת אלא לאחר היא נאמנת (נא) וכגון שבאה בטענה זו כדפירשית לעיל גרשה הראשון יכולה לינשא לשני נישאת לשני ושהתה עמו י' שנים ולא ילדה דינה עמו כדין הראשון ולאחר שתצא ממנו לא תנשא (יב) לשלישי אם לא קיים פריה ורביה עברה וניסת לו ולא הכיר בה תצא מיד ואין לה כתובה הכיר בה יש לה כתובה ואם שהתה עם השלישי י' שנים ולא ילדה לא אמרינן כיון שהוחזקה עקרה תחזיר מה שנטלה משנים הראשונים דשמא עתה חלתה ומ"מ אם עדיין לא גבתה מהם אינה (יג) מוציאה מהם ואם ניסת לרביעי וילדה אחר שהוציאה הג' בלא כתובה אינה יכולה לגבות כתובה משלישי דשמא עתה נתרפאת (נב) כתב הרמב"ם אשה שבאת לב"ד ואומרת בעלי אינו יכול לשמש עמי שמוש כדרך כל הארץ שמוש שמוליד או שאינו יורה כחץ יעשו הדיינין פשרה ביניהם (יד) ויאמרו לה ראוי לך שתתנהגי עם בעלך עדיין עד שתשהי עשר שנים ולא תלדי ואחר כך תתבעי ומגלגלין עמה בדבר ואין כופין אותה לשבת עמו ולא דנין אותה כדין המורדת אלא מאריכין בדבר זה עד שיעשו פשרה ע"כ כל הנושא בעבירה בין באיסור דאורייתא כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר בין באיסור דרבנן כגון שניות כופין אותו (טו) בשוטים להוציא [ט] (נג) וכתב רב אלפס דה"ה בכל הנך דקתני בהו יוציא

שכופין

אומרת שאינו יורה כחץ וכו' [illegible] : ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה כ"כ במישרים בשמו : גירשה הראשון יכולה לינשא לשני משנה שם (דף סד :) : נשאת לשני ושהתה עמו י' שנים וכו' ולאחר שתצא ממנו לא תנשא לג' וכו' ג"ז בס"פ הבא על יבמתו שם סד ב מתני' כר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה : עברה ונשאת לו וכו' ג"ז שם ת"ר ניסאת לאח' ולא היו לה בנים לג' לא תנשא אלא למי שיש לו בנים נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה וכתבו התוספות והרא"ש שכתוב בה"ג דבלא הכיר בה איירי אבל הכיר בה יש לה כתובה : ואם שהתה עם הג' י' שנים ולא ילדה וכו' גם זה שם בעיא דאיפשיטא : ומ"ש ומ"מ אם עדיין לא גבתה וכו' כ"כ הרא"ש שם : ואם נשאת לד' וילדה וכו' גם זה שם בעיא דאיפשיטא :

כתב הרמב"ם אשה שבאה לב"ד וכו' בפט"ו דין מתנה עם אשתו שלא ישא אחרת עליה אם הוא כמתנה ע"מ שכתוב בתורה כתוב בתשובת הרא"ש רבי' בסי' קי"ח כתב הריב"ש בסט"ו על אדם שאין לו בנים ורצה לישא זקנה בת ל' שנה לשם ממון שורת הדין שב"ד מוכיחים אותו מלישאנה אבל מה נעשה שלא ראינו מימינו ולא שמענו מכמה דורות בית דין שנזקק לזה לכוף ולהוציא באשה ששהתה עם בעלה י' שנים ולא ילדה או שהיא זקנה ואף אם אין לו בנים וכן לא ראינו ב"ד שנזקקו למחות במי שנושא קטנה ואע"פ שהדינים שוה לזקנה כמ"ש הרמב"ם ואפילו מי שיש לו בנים אין לו לישא קטנה כמו שאמרו בפרק כל היד (יג :) הני דנסבי קטנות מעכבים את המשיח וכן אמז"ל (קידושין מא·) אסור לאדם שיקדש את בתו קטנה ומימינו לא ראינו מי שמיחה בזה וכן בבת כהן ובת ת"ח לע"ה ולזה אם היו ב"ד נזקקין לדקדק בשורש הדין הגמור בעניני הזיווגים ובאו לכפותם היו צריכים לכפות את כולם ורוב הנשים הבאות בימים היו יוצאות ונוטלות כתובה וליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא ותרבה הקטטה והמריבה ולזה העלימו חכמי דורות עיניהם בעניני הזיווגים שלא למנעם ואנ"ל שלא להפרידם כל ששניהם רוצים ואין בנישואי ההם משום ערוה ולא משום איסור מצוה ולא משום קדושה עכ"ל והאריך עוד בדבר : כל הנושא בעבירה וכו' בס"פ המדיר (דף עז) אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות כגון אלמנה לכ"ג וכו' אבל נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אין כופין אותו ורב תחליפא אמר אפילו נשא ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו להוציא : וכתב הרי"ף דה"ה בכל הנך וכו' בס"פ הבע"י כתב דהיכא דנשא אשה ושהה עמה י' שנים שכופין אותו להוציא בשוטים וכן פירש רש"י שם ומ"מ מ"ש רבינו בשם רב אלפס דה"ה לכל הנך דקתני בהו יוציא לא מצאתי לרב אלפס שכתב כך וצ"ל שיש להגיה ולכתוב ר"י במקום רב אלפס שסברא זו בשם ר"י כתבו התוספות והמרדכי בר"פ המדיר ושם כתבו ג"כ סברת ר"ח ומ"מ אפשר לקיים גירסת הספרים דגרסי כתב הרי"ף דה"ה בכל הנך כו' ממ"ש הרא"ש בפרק הבע"י ומיהו בתוס' תני מקמץ ומצרף נחושת ובורסי יוציא ויתן כתובה והיינו על כרחו כופין כדתנן בפרק המדיר ופרש"י כתב בשמעתין שכופין אותו ב"ד וכ"כ רב אלפס עכ"ל :

ור"ח

דרכי משה

לה כתובתה דדילמא הוא לא זכה לבנות ממנה וכ"ע דאם הוא אומר שמכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד נאמן ואינו צריך להוציאה דבכל המצות כאלו שאין הוכחה שעושה אותן דרך מרד נאמן הוא על עצמו וכן שמע מרבו עכ"ל ובהגהות מרדכי פרק הבא ע"י דף תס"ד ע"ד תשובת ר"ג דאפילו אשה שאין לה וסת קבוע כל זמן שלא שהתה עמו י' שנים אין לגרשה ולא אמרינן דמינה הוא הואיל ואין וסתה קבוע וע"ש . כתבו בהגהות מרדכי בפרק הבע"י דף תס"ג ע"ד דיש לספק אם שהה עמה י' שנים אם יוכל לגרשה בעל כרחה בזמן הזה שגזר הגאון ר"ג שלא לגרש אשה בע"כ ובהגהות מיי' פט"ו דאישות כתב ראבי"ה דבזמן הזה אין כופין אותו לגרש וע"ש וכן כתב ריב"ש סימן ט"ו דלא ראה שנוהגין לכוף להוציא בכה"ג וע"ל סי' כ' כתבתי דברי הריב"ש בארוכה וע"ש בסי' א' אם מותר לישא אחרת : (יא) וצ"ע דהא לעיל בסימן זה כתב בתשובת הרא"ש דלא גרע כחה אותה שאינה בת בנים כו' אע"ג שהיה לו בן עם השנייה דידוע שאין העכבה ממנו אפ"ה יש לה כתובה ואין נראה לחלק דכאן שטוען ברי שהוא ממנה אין לה כתובה וכיוצא בזה כתב הרא"ש בפרק הבע"י לענין שהתה עמו י' שנים ולא ילדה דאית לה כתובה עד שתחזיק בג' אנשים אע"פ שיש לו כבר בנים דחיישינן שמא נתקלקל אח"כ דלא חילק הרא"ש התם אלא לרבי אמי דאמר היא נאמנת ולא יוכל למבדק נפשיה והקשה שם ממ"נ דאי לא שהתה עמו י' שנים ניחוש שמא עיניה נתנה באחר ואי שהתה עמו י' שנים הלא מחוייב לגרשה ותירץ שם דמיירי דרוצה לגרשה אלא שאינו רוצה ליתן כתובה משום דטוען ברי שהוא מינה ולכן הוצרך רבי אמי לומר שהיא נאמנת אבל למ"ד התם דמהני ליה בדיקה שישא אחרת ואם יהיה לו בן יוציאנה בלא כתובה אין נראה לחלק בין טוען ברי או לאו דהא הבדיקה מוכחת שהיא מינה לכן נראה דתשובה דלעיל ס"ל דכאן איירי בבעל שלישי דאם שהתה עמו י' שנים ולא ילדה אין לה כתובה ולכן אם טוענת עמו שאינו יורה כחץ צריך למיבדק נפשיה ואם יהיה לו בנים מאשה אחרת אין לה כתובה וכ"כ התוס' והאשר"י תירץ זה התם בשם הר"ש וע"ש א"נ נראה לחלק דלעיל מיירי בבא מחמת טענה ולא טענה שאינו יורה כחץ דלא מהני בדיקה בשנייה דשמא לא זכה ליבנות ממנה וכנ"ל : (יב) וכתב ריב"ש בתשובה סימן ט"ו דכופין אותו שלא לנושאה ובמרדכי פרק הבא על יבמתו ע"ג כתב דלכתחלה אף לשני לא תנשא אלא למי שיש לו בנים : (יג) ועיין בב"י פרק הבא על יבמתו דף תכ"ה דלא כ"כ : (יד) ואם אין יכולין להתפשר בכך נתבאר דינו למעלה וריב"ש סי' קכ"ז האריך בדבר : (טו) כתב בבנימין זא"ב

סי'

פרישה

גרעה כחה לענין כתובה מ"ל בג' אנשים היינו היכא שהבעל לא בא להוציאה כלל שהרי לא בא בטענת ברי שאינה יולדת אלא שבא לידע שהעכבה אינה ממנו ודוק עכ"ל : (ג) **או** אפילו לא שהה כו' כיון שהוא בא כו' פירוש שבתוך עשרה שנים אין כופין אותו אלא מדעתו מגרש אותה :

(נא) **וכגון** שבאה בטענה פירוש בין שתטען עליו : (הכיר בה יש לה כתובה אפי' לא קיים פריה ורביה וכן אם קיים פריה ורביה אפילו לא הכיר בה יש לה כתובה כ"פ) :

(נב) **כתב** הרמב"ם אשה שבאה כו' ז"ל מ"ו תימה למה כתב זה כאן שלא כבר כתב לעיל איך היא שמסתפקא ע"כ (ואפשר לומר דבא להשמיענו דאין כופין אותה לשבת עמו כ"פ) :

(נג) **וכתב** רב אלפס כו' סתם' כ"כ בשם ר"י עיין בב"י ועד"ר :

סדר

דרישה

[ט] **וכתב** רב אלפס דה"ה בכל הנך דקתני בהו יוציא שכופין אותו בשוטים וכן פרש"י כו' בס"פ המדיר גרסינן אמר רב יהודה א"ר אסי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר אבל נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אין כופין אותו להוציא ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אפי' נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו . תנן אלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין כו' . בשלמא לרב אסי דרבנן קתני (הני דאיסורא דידהו לא כתיב באורייתא כגון מוכה שחין כו' קתני) דאורייתא לא קתני (ומ"ה לא נקט המשנה ג"כ הני דרבי אסי דכופין לפסולים שהן דאורייתא) אלא לרב תחליפא בר אבימי ליתני נמי נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אמר רב נחמן לא קשיא הא במילי והא בשוטי . מתקיף לה רבי זירא בדברים לא יוסר עבד אלא אמר רבי אבא הא והא בשוטים הכא (גבי הני דמתניתין מוכה שחין כו') כי אמרה הוינא בהדי בסהדי שבקינן לה הכא אע"ג

דאמרה

ד אמרה הוינא בהדיה בעסדי לא שבקינן לה כו' ע"ש עכ"ל הסוגיא הצריכה לענייננו. והנה יש לדקדק ביה תרתי חדא במאי דקאמר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה כו' אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותה מאי קמ"ל שמואל בהאי אבל כו' הא בהדיא רבי אסי אמר אין מעשין אלא לפסולות דמשמע דוקא לפסולים ולא לאחריני. השני בדברי רב תחליפא בר אבימי דאמר דאף בנשא אשה ושהה עמה י' שנים אמר שמואל דכופין. אף דתאמר דכוונתו לפלוג אמימיה דשמואל אדרב יודא א"ר אסי הנ"ל דאמר אין מעשין אלא לפסולות והוא אמר דשמואל אמר דמעשין גם לשאר דברים. מ"מ יש לדקדק לפי זה אשמואל גופיה למה פרט ונקט זה דשהה עם אשתו ולא ילדה דכופין ולא אמר סתם דאף לשאר דברים כופין ואי לאשמועי דוקא קאמר שמואל קשה מ"ש הא משאר דברים דמשמע בהו בגמרא דכופין בהו כגון אשה שהלא בטענה בעינא מוטלא לידא כו' דס"פ הבא על יבמתו וסיפא דמוזרין על הגדול לומר או חלוץ או יבם דפרק החולץ כיון דס"ל דכופין אפי' לדברים דלית להו פסולין נ"ל למנקט הני נמי דמ"ש הני מהני ונראה לייסב הני דקדוקים כשנאמר דגם רבי תחליפא סבר דלא פליג שמואל אגוף הדין דקאמר ר"י משמיה דרב אסי דאין מעשין אלא לפסולות אלא בטעם סדבר פליגי דרבי יודא אמר כי אמריתא קמיה דשמואל אמר כו' ור"ל דשמואל ס"ל דלפסולות דוקא מעשין משום דעבר בהתלת בשעת קידושין ונישואין אמ"ש בתורה או חכמים אבל כששהה עם אשתו ולא ילדה דכנישואין היו בהיתר אין מעשין. ורב תחליפא משמיה דשמואל ס"ל דטעם דמעשין על הפסולים הוא משום דעובר בכל יום אמ"ש בתורה או דברי חכמים וי"ל ומהאי טעמא נמי כופין למי ששהה עם אשתו ולא ילדה דכיון דמצוה האיש על פריה ורביה וכל ששוהה עמה אינו נושא אחרת או שאין הנשים רוצין להכנסה לו להיות אשתו הראשונה לרתה (וכדאמרי' ביבמות פרק אף על פי גבי יבם כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה אחריתי) כופין אותו להוציא ולישא אחרת אם לא שישא עוד אחת לפנינו דמעיקון לו גם את זו כדמוכח שם בפרק הבע"י וכ"כ הרמב"ם בפט"ו דאישות דכתב יוציא ויתן כתובה או ישא אשה אחרת כו' ע"ש והעתיק לשונו המחבר ש"ע בסימן קנ"ד ס"ס ע"ש ובזה נתיישב גם כן דקדוק הראשון שהולך שמואל לומר אבל נשא אשה כו' כדי לאפוקי מדעת רבי תחליפא משמיה דשמואל דאמר דגם זו בכלל מהא דאמר רבי אסי מעשין על הפסולות דהדא טעמא להו. ונתיישב גם כן לשון כגון דקאמר ור"ל כגון הני דפסולות מעיקרא בשעת נישואין דוקא קאמר ולא הני דיש איסור בנשיאתה אלא דהא דבטול פריה ורביה זמן על ידם וקי"ל :

ובזה שכתבתי הוא מיושב תמיהת הרא"ש באשרי דבפרק הבא על יבמתו שם דף ס' סוף ע"ב וריש ע"ד כתב פסקה הנ"ל דנחלקו בו הגאונים דהיכא דמוזכר במשנה או בגמרא לי' יוציא ויתן כתובה אי ר"ל יוציא בלא כפיית שוטים או אפילו בכפיי' שוטים ומסיק וכתב שם וז"ל ורש"י פירש בשמעתין שכופין ב"ד לזה ששהה ולא ילד להוציא וכ"כ רב אלפס ז"ל והיכא דשהה עמה י' שנים ולא ילדה ולא קא בעי לאפוקה ולמיתב איתתא אחריתא מפקינן ליה מיניה בע"כ ואפילו בשוטי ואפילו אמרה איהי דיירנא בהדיה בעסדי (פירוש ולא אתייחד עמו וה"ל כאילו הוציאתי וממילא ודאי ישא עוד אחרת) לא שבקינן לה אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן בפרק המדיר ותמהני היאך נכוף כיון דאמר בירושלמי דאין כופין כו' עכ"ל הרא"ש · ולפי מ"ש לק"מ דרש"י והרי"ף ס"ל דהלכה כרב תחליפא הנ"ל ואליבא מ"ש בירושלמי דאין כופין אלא על הפסולות בכללו נמי הוא הא דנשא אשה ושהה כו' וכמ"ש · והאי לוה דשם בירושלמי בס"פ אלמנה ניזונית אשה דאמר שמואל אין מעשין אלא כגון אלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכ"ה פריך והא תנינן שנים ומשני כגון דא אמר שמואל עכ"ל ור"ל הני ל"ד אמר שמואל אלא כגון ור"ל הני וכיוצא בו · ופס"ט נ"ל נמי דהאי נמי דנשא אשה ושהה עמה ולא ילדה הוא בכלל כגון דא דאמר דגם בה יש עבירה בשהייתו אצלה וכנ"ל · וזהו הנראה לע"ד נכון ביסוב דעת הרי"ף ורש"י וסייעתייהו דלא תקשי להו מהירושלמי בפרט דבלא"ה כמו אנו רואים דהרי"ף פסק כרב תחליפא דאליביה מסיק הגמרא בס"פ המדיר הנ"ל דמפקינא מיניה בשוטי אפילו אי אמרה דיירנא בהדיה בעסדי והיינו כל' הרי"ף הנ"ל בפ' הבע"י וכ"פ בהדיא בס"פ המדיר ע"ש וקי"ל · והרא"ש מסיק שם ביסוב דרש"י והרי"ף הנ"ל וכתב וז"ל ושמא סמכו ע"ז דגרסינן בגמרא דידן בס"פ המדיר בכל הספרים האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ול"ג כופין אותו (ור"ל לאפוקי מגי' ר"ת שכתבו התוספות בשמו שם ובס"פ המדיר דגרס כופין במקו' יוציא ע"ש) ומדפריך עלה שמואל עד שיכופוהו להוציא יכפוהו לזון אלמא שסתם יוציא היינו בכפייה או שמא איכא למימר דהכי פריך שמואל לרב אותה כפייה שאתה אומר שעושין לו כדי שיוציא דהיינו נדוי אותה כפייה עצמה יעשו לו לזון (ור"ל וכיון דנוכל לפרש דברי שמואל דהכי פריך א"כ אין ראייה מזה דסתם יוציא ר"ל בכפיית שוטים אלא ר"ל בנידוי וס"ל דנידוי לא בכלל איסור כפייה וכ"כ הרא"ש שם עוד לפני זה וז"ל ואי כפייה הוא במילי משכחת ביה תוספת כתובה כגון שנדוהו ויעמד במרדו אבל אי אמרינן כופין בשוטי כו' ע"ש · אבל הרא"ש במרדכי ר"פ המדיר כתב דאין כופין בנדוי דס"ל בכלל אמרם נקטה בכופסים עד דשבקי לגלימא · ויסובו זה דהרא"ש לרש"י והרי"ף הוא דחוק מאוד בעיני דא"כ ל"ל דס"ל לרש"י והרי"ף דכל מקום שנזכר בפ' המדיר ובאינך מקומות ל' יוציא ס"ל דיוציא בכפיית שוטים קאמר וק' א"כ למה לא אשתמטי הרי"ף ורש"י לכתוב ולפרש בחד מכל הנהו מקומות דל' יוציא דקאמר ר"ל בכפיית שוטים וגם לא כתבו כן רש"י והרי"ף את סברייתא דפ' הבע"י דקתני בשהה י' שנים ולא ילדה דיוציא ויתן כתובה דיוציא פי' בכפיית שוטים אלא בסוף שמעתתא כ"כ שם לפיסקא דדינא ומסיק וכתב שם כדאמרי' בהמדיר הרי לפנינו דלא מכח הא דקתני בברייתא יוציא פסק כן כ"א מכח הא דאמרינן בהמדיר והיינו הא דכתיבנא לעיל בשם רב תחליפא ועוד דהא הרי"ף כתב שם בפרק המדיר אחר דברי דרב תחליפא וז"ל וכולהו בין הני דרבנן דתנן במתני' שכופין אותן להוציא (ר"ל מוכה שחין ובעל פוליפוס פי' ריח הפה או ריח החוטם כ"ם) כו' המוזכרין שם במשנה לפני זה ובין הני דאורייתא כגון אלמנה לכ"ג כו' כולהו כייפינן להו בשוטים ואי אמרה דיירנא בהדיה בעסדי במוכה שחין שבקינן ומי שנשא אשה ושהה כו' לא שבקינן לה כו' עכ"ל הרי"ף ושמעינן מיניה תרתי חדא מדפרט להני דאורייתא ודרבנן דכופין משמע דדוקא אותן ומשום דקתני ואמור בהו בהדיא כופין הוא דס"ל דכופין בשוטים ולא באינך מקומות שאמור בהן יוציא ויתן כתובה סתם והשני מדמזכיר שם בהדייהו הא דנשא אשה ושהה כו' משמע דס"ל דהוא בכלל מעשין על הפסולות דהתחיל ביה והיינו כמ"ש וזה נלע"ד ברור · אבל הרא"ש מסיק שם על זה וכתב וז"ל וכיון דפליגי בה רבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים דלא ליהוי גט מעושה עכ"ל ונראה מדבריו דמסקנתו הוא דגם בהשא דנשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה ס"ל דאין כופין בשוטים וטעמו כיון דאיכא ביה פלוגתא בגמרא בס"פ המדיר אי כופין בו או לא כנ"ל ובברייתא בס"פ הבע"י ד' ס"ד ע"א קתני בה סתם יוציא ויתן כתובה ובסתם יוציא פליגי רבוותא אי ר"ל כופין בשוטי או לא וכנ"ל מ"ה מסתבר ליה דברי שמ"ד בגמ' דאין כופין בו בשוטים · ובעקבי דברי הרא"ש הנ"ל נמשך והלך רבינו שהרי כתב וז"ל כל הנושא בעבירה בין באיסור דאורייתא כו' עד וכתב הרי"ף דה"ה בכל הנך דקתני בהו יוציא שכופין אותו אפילו בשוטים וכן פרש"י כשנשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה ב"ד כופין אותו להוציא ור"ח כתב כו' עד אבל לכפות בשוטים לא אם לא שמפורש בו שכופין אותו להוציא כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן ואיני מפרנס וכתב א"א הרא"ש ז"ל וכיון דאיכא פלוגתא כו' הרי לפנינו דכתב דהרי"ף ס"ל דכל הני דאמור בהן יוציא ויתן כתובה ר"ל כפיית שוטים ושכן ס"ל לרש"י וזה לא מלינו בדבריהן דס"ל כן אם לא מכח ישובו דהרא"ש להרי"ף ורש"י מהסיא דירושלמי וכנ"ל וכבר כתבתי דלעד"נ התמיה מעיקרא ליתא וישובו דהרא"ש נדחה מדברי הרי"ף עצמו וכנ"ל : **ואגב** אכתוב מה שיש עוד לתמוה טובא על רבינו בהאי עניינא הנ"ל והוא דמ"ש דלר"ח אין כופין בשוטים אם לא במאי דמפורש בו שכופין כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן ואיני מפרנס כו' דמשמע ומוכח מדבריו דגם לר"ח כופין בשוטים להאומר איני זן ואיני מפרנס וזה אינו דהא גרסינן בס"פ המדיר וז"ל אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזל רבי אלעזר ואמרה לשמעתתא קמיה דשמואל אמר אכסוה שערי לאלעזר (פירוש האכילוהו שעורים כבהמה כל דבר שנאכל שלא כדרכו קרי להו כוסס) עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון ע"כ וכתב שם הרי"ף ע"ז וז"ל והלכתא כשמואל ואף על גב דאתמר נמי משמיה דרבי יוחנן כוותיה דרב הא דמייה רבי זירא ואמר על דא אכסוה שערי לאלעזר בבבל עכ"ל הרי"ף וכתב הר"ן דגם ר"ת פסק כשמואל כו' ע"ש וכ"כ המ"מ בהדיא בשם ר"ת בפי"ב דאישות ע"ש הרי לפנינו דר"ת כהרי"ף ס"ל בהאי דהאומר איני זן ואיני מפרנס דאין כופין אותו בשוטים להוציא אלא לזון אותה אם לא שכפו אותו ורצו ושוא עני ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון דהוא כתבו שם הר"ן והמ"מ בשם הרשב"א דלכ"ע כופין אותו להוציא בכה"ג ושכ"כ הרמב"ם · ודוחק לומר דגם רבינו דוקא אהני כ"כ דא"כ לא ה"ל לסתום ולכתוב והאומר איני זן כו' דכופין אותו דהוא איירי כדברי רב דהא איירי בידו לזונו וכדמוכח מדא"ל שמואל יכפוהו לזון ולכאורה נראה דכתב רבינו כן בשם ר"ת מדמלא דכתב הרא"ש שם בפרק הבע"י אמר שכויאו לר"ת דלמד מדברי הירושלמי דאין כופין אלא היכא דמפורש בהדיא שכופין וכנ"ל ע"ז מסיק וכתב שם הרא"ש ז"ל והסיא דלאיני זן ואיני מפרנס כופין אותו ויוציא ויתן כתובה כו' דמוס משמע לכאורה דגם לר"ת ס"ל דכופין בשוטים להוציא מיד אבל י"א למעיין שם בדברי הרא"ש מדא דא"כ יהיו דברי הרא"ש סותרין וא"ו דהתחיל לכתוב דלר"ת לא מפרשינן סתם יוציא דר"ל כפייה בשוטים וסיים וכתב מיד עלוי דהסיא דלאיני זן כו' דאמר בו רב יוציא ויתן כתובה סתם פירושו כפייה בלי טעם וריח למה מפרשינן לר"ת האי יוציא כפייה טפי מאינך יוציא ועוד דמסיק וכתב שם מיד אחר זה וז"ל והסיא דהחולץ דמוזרין אבל גדול למכפייה היינו בשביל שמונע ממנה כל עניני אישות אבל משום תשמיש המט'

למוד או משום מזונות למוד אין כופין כו' עכ"ל הרי דמור וכתב דמשום מזונות למודא אין כופין אותו בשוטים להוציא מיד ובהסיא דאיני זן ואיני מפרנס ג"כ אינו מונע ממנה אלא מזונות ולמה כתב דבו כופין אותו ויוציא ויתן כתובה ועוד דכמעט כל מ"ש הרא"ש שם הוא מדברי התו' בשם ר"י שכ"כ בר"פ המדיר ובפ' הבע"י ד' ס"ד ע"ש והתו' כתבו בב' המקומות אחר דברי ר"ם הנ"ל לתרץ דל"ת עליו מהא דאמר רב דהאומר איני זן כו' יוציא ויתן כתובה וקא"ל שמואל עד שכופין אותו להוציא כו' דמוכח מינה דפי' יוציא דרב ר"ל כפייה · ע"ז כתבו דר"ם גרס בדברי רב כופין במקום יוציא והיינו דוקא לרב דס"ל דכופין אבל שמואל קמ"ל דיכפוהו לזון ולא להוציא וכותיה פסק ר"ם וכנ"ל וא"כ ע"כ א"א לפרש דברי הרא"ש כפשוטו וכדס"ד דדברי רבינו אלא נ"ל דט"ס הוא שם בהרא"ש וכנ"ל ובהסיא דאיני זן ואיני מפרנס גרים כופין אותו ויוציא כו' והיינו כמ"ש התו' ב' פעמים דר"ם גרים כופין ומשמע דמלאו שכ"כ ר"ם בספרי. וראייה לסג"ה זו היא ממ"ש אח"כ הרא"ש בעצמו בישובו דרש"י ורי"ף הנ"ל דכתב וז"ל ושמא סמכו ע"ז דגרסי' בגמרא דידן בכל הספרים האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ולא גרסי' כופין אותו כו' ור"ל ולא כר"ם דגרים כופין אותו . הרי מוכח קצת מדברי הרא"ש עצמו דס"ל דלר"ם גרסי' כופין . ואם תרקק נפשך מלהגי' דברי הרא"ש צ"ל דס"ק מ"ש רב בהאומר איני זן ואיני מפרנס יוציא כו' וקא"ל שמואל עד שכופין להוציא . לא דס"ל דשמואל דלרב כופין אותו בשוטי להוציאה ולגרשה מיד קאמר אלא ה"ק עד שאמר רב לכפותו ויתן כתובה דלנתינת כתובה כופין אותו אפי' בשוטים וכמ"ש התו' והמרדכי בר"פ המדיר ע"ש · וכאילו אמר עד שכופין אותו בשוטין ליתן לה כתובה בשעה שא"ל להוציא' נכוף אותו לזונה ותשארה אצלו בלא נתינת כתובה וגם פי' זה עולה יפה לדברי הרא"ש הנ"ל ודו"ק . וסדר קושיתינו לדוכתא מאין איפה אנה ראה רבינו לכתוב בשם ר"ת דכופין בשוטין להאומר איני זן ואיני מפרנס ואין בידו ליישבו כ"א כמ"ש דר"ל עני האומר איני זן ואיני מפרנס ואינו רוצה להשתכר כפשו דבזה כ"ע מודו והוא דוחק גדול וכנ"ל . או שנא' דאף דהתחיל בדברי ר"ת מ"מ מאי דסיים וכתב כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן כו' אין כוונתו דר"ת ס"ל הכי אלא רבינו נקט בלשונו ע"פ מאי דס"ל כהרא"ש דפסק שם בפ' המדיר כרב דכופין אותו להוציאה מיד ולא לזונה ואפילו בשוטין שהרי הביא שם דברי הירושלמי דכתב ע"ז מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש . ומסיק הרא"ש וכתב ע"ז וז"ל וכן מסתבר דאשה בושה לבא לב"ד כל פעמים ותמות ברעב כו' וכיון דלהרא"ש מפורש האי כפייה בגמרא מ"ה כתבה רבינו בה "כגון הנ"ל וקיצר ולא דק כולי האי בלשונו משום דכל כוונתו אינו אלא ללמדינו הדין דלהרא"ש גם בזה כופין בשוטין אפי' לסברת ר"ת ודוק. עדיין נשאר עלינו חובת ביאור במ"ש הרא"ש הנ"ל (ורבינו אחריו) אהא דקשה' שם הגמ' אדרב תחליפא הנ"ל תנן אלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין כו' בשלמא לרב אסי דרבנן קתני דאורייתא לא קתני אלא לרב תחליפא כו' והנ"ל וכתב הרא"ש שם הכא דאמר דרבנן קתני (קשה הא שניות לעריות דגם דרבנן הוא וכופין אותו להוציאן וכדאיתא בירושלמי דמייתי שם ולא קתני להו במשנה בהדי מוכה שחין ואינך דרבנן) דר"ל מה שתקנו חכמי' להוציא מפני טובת האשה ולא מחמת איסור דתני אבל שניות חשיבי כדאורייתא עכ"ל הרא"ש וקשה א"כ מאי פריך מזה אדרב תחליפ' דס"ל למתני במשנה נשא אשה ושהה עמה י' שני' ולא ילדה דהא גם זה לא לטוב' האשה והאש' תקנוהו דהרי כן כופין זה בזה ורוצין לעמוד יחד וסכ"ד בע"כ מוציאין מהדדי משום לד איסור דאורייתא קיום פריה ורביה . בו ואם כן י"ל דמ"ה לא תני לה במשנה כמו דלא תני שניות . ויש ליישבו בדוחק ולומר דס"ל להמקשן דגם כפייה זו דמי שנשא אשה כו' אף דיש בו קיום מלות הבורא קיום פריה ורביה מ"מ הא מלוה גופא יש בו טובת האיש כדי שלא ימחה שמו ויזכרו ומשולם אלא יוליד בנים ויקומו תחתיו ומ"ה הקשה שפיר דלרב תחליפא ה"ל למתני זה במשנה בהדי הנך שכפייתן הוא לטובת האשה ודו"ק :

ולענין הלכה נלע"ד דכופין לדינא דגמרא גם בנשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה מאחר שרש"י והרי"ף וגם הרמב"ם פרק י"ב דאישות כ"כ בהדיא . ואין לדחוק ולומר דאין ראייה משום דהן פרשו דכל יוציא הנזכר בגמרא ר"ל כפייה בשוטים ואנן קי"ל כתוספ' והרא"ש והמרדכי דמסקי דיש להחמיר כר"ת שלא לכפות אם לא במקום שנזכר בהדיא לשון כפייה וי"א דהא כבר כתבתי והוכחתי מלשון הרי"ף ורש"י דלא פרשו יוציא לשון כפייה ומ"ה לא הזכירו שום כפייה בכל הנך יוציא הנזכרים בפרק המדיר ובאינך מקומות זולת בהסיא דנשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה והוא מטעם דפסקי כרב תחליפא משמיה דשמואל דפירש דבריו ואמר דכופין בה משום ביטול פריה ורביה ואין זה נגד הכלל דאמר רב אסי והוא מסקנת הירושלמי דאין מעשין אלא לפסולות דהא כתבתי דלרב תחליפא גם זה דעובר על מלות פריה ורביה בכללו הוא וגם הרמב"ם דהלך בשיטת רבו דרכו ברוב פסקיו גם כן מה"ט לא הזכיר בכל הני דינים דאמור בהן יוציא בפרק המדיר ובאינך מקומות זולת בהסיא דנשא אשה כו' ע"ש בפ' י"ב דאישות וכנ"ל . ואף דהרא"ש והטור אחרונים הן ומימיהם אנו שותין ופוסקין כוותן על הרוב וכן פסקו דאין כופין גם בזה מ"מ בזה דאנו רואין מקור דבריהן מסוגיא דירושלמי ומפסקו דר"ת וכבר הוכחנו דאין סתירה לדבריהן מסוגיא דירושלמי וגם ר"ת יכול להיות דמודה בזה דהלכה כרב תחליפא משמיה דשמואל הנ"ל ושהוא בכלל אמרם מעשין על הפסולות אם כן בודאי עלינו לשמור ולעשות כפסק רש"י והרי"ף והרמב"ם וסייעתייהו הנ"ל ואף שאינני כדאי להכריע בין הגאונים ואין משיבין לארי אחרי מותו וגם אינני בגדר החכמים שכתב עליהן הרא"ש בתשובה והביאו רבינו בטור ח"מ סימן כ"ה שכל הדברים שאינן מבוארי' בתלמוד יכול כל חכם לסתור ולבנות אפילו דברי הגאונים אם יביא ראייה המקובלת לבני דורו כו' וכ"ש בדברים המוזכרים בתלמוד ויש בהו פלוגתא כנדון זה . מ"מ סעד לדברי מדברי הגאונים המפורסמים בתרלאי דבתרלאי שמכריעים ש"ע הגאון מהרי"ק ז"ל והגאון מור"ם ז"ל שנראה מדבריהם שפסקו ג"כ כך בסוף סימן קנ"ד דשם בסעיף י' כתב ז"ל נשא אשה ושהתה עמו י' שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה או ישא אשה הראוי' לילד ואם לא רצה כופין אותו עד שיוציא כו' הרי דכתב בה לשון כופין וגם מור"ם לא כתב עליו אלא דבזמן הזה אין נוהגין לכוף כלל כו' משמע הא מדינא דגמרא מודה דכופין ע"ז . ואף שלכאורה יש לדקדק מדכתב סתם כופין ולא כתב כופין בשוטים ור"ל הרמב"ם שהעתיק ממנו וזה משמע דמ"ה כתב לשון כופין סתם כדי לפרשו לכל מר כדאית ליה וסמך אמ"ש בסוף הס' דשם כתב הפלוגתא שיש בסתם יוציא הנאמר בגמרא וקאי גם ע"ז . אבל י"א דאם כן לא הוה ליה למימר לשון כופין כלל אלא לשון יוציא דבו דוקא פליגי ולא בלשון כפייה דבו כולי עלמא מודים דר"ל כפייה בשוטים והא דלא כתב בהדיא כופין בשוטים מזה אין ראייה שהרי במוכה שחין ובורסקי וכיוצא בהן דפשוט הוא לכ"ע דכופין אותו בשוטים וגם בהן כתב המחבר ש"ע ברים סימן קנ"ד סתם לשון כופין . ועוד דהא לפני זה בס"ס כתב המחבר בסתמא שאין כופין אותו לגרש שאין כופין אלא באותם שאמרו חכמים עד כאן לשונו . וסתם פשוט דרצה לומר בשוטים וכדמוכח בטור ובלשון המחבר בס"ס זה הרי לפנינו דסתם כופין המוזכר שם בדברי ש"ע ר"ל כופין אותו בשוטים והא דכתב המחבר ש"ע בס"ס קנ"ד כל אלו שאמרו להוציא כופין אותן בשוטים וי"א שכל מי שלא נאמר בו בפירוש בתלמוד כופין להוציא אלא "יוציא בלבד אין כופין בשוטים כו' אל תטעה לומר דמ"ש "כל "אלו כו' והי"א החולקים דאכל הני הכתובים לעיל מיניה קאי בסימן זה ובכללם הוא גם הא דהנושא אשה ושהה עמה כו' אלא קאי דוקא אכל הני הנאמרים במשנה וברייתא וגמרא בפרק המדיר דקתני בהו יוציא ויתן כתובה ואינו מפורש אחריו דרצה לומר כפייה בהן למוד חולקין הי"א וסבירא ליה דלא כפינן להו בשוטים כגון המדיר את אשתו "ממזונות למוד או מתשמיש המטה למוד או ממיני קשיטים ושאר עניני' הנימנים ונאמרים בפרק המדיר וכתבן הטור גם כן בא"ע בסימן ע"ב וע"ד ע"ש . ולשון התוספות והרא"ש והמרדכי נקט הש"ע שכתבו בס"פ המדיר ובפרק הבע"י הנ"ל ג"כ דרך כלל אכל אלו דאיתו הפ' והפרקים אחרים הנאמרים בהן "יוציא אי ר"ל כופין בשוטים או לא ע"ש . גם הרי"בם בתש' סימן ע"ו פסק כן בפשיטות ולא הביא דברי הרא"ש והטור כלל בזה ע"ש וגם בתרלאי דבתרלאי בעלי ש"ע הגאונים מהרי"ק ומור"ם ז"ל ס"ל הכי ואף שהרי"בם ומור"ם ז"ל הביאו שם בסימן קנ"ד גם בסימן א' כתב דבזמן הזה אין הב"ד מוקקין לכפות למי שנשא אשה וקינה שאינה מולדת או ששהה עמה י' שנים ולא ילדה להוציא' ולישא אחרת בת בנים · הא תשובתו וטעמו שם בלידו שכתב שם ז"ל כיון דעל כמה עניני נשואין וזיווגי' הזהירו חכמים כגון שלא לישא זקנה או קטנה או ת"ח לבת ע"ה ולגרש לאשה ששהה עמה עשר שנים ולא ילדה לו והמה פרוצים ועוברי' ואם היו ב"ד מוקקין לדקדק ע"פ שורת הדין בענין הזיווגי' ובאין לכפותן היו צריכין לכפות את כולן ורוב הנשים הבאים בימים היו יוצאות ונוטלות כתובה ונדוניא וליכא כתובה דלית בה תיגרא ותרבה הקטטה והמריבה' ולכך העלימו חכמי הדורות את עיניהם בעניני הזיווגי' שלא למנעם ואמ"ל שלא להפרידם כל ששניהן רוצים ואין בנישואין לא משום ערוה ולא משום איסור מלוה ולא משום איסור קודש כו' עד גם אפשר שבאלו האחרונות אין כופין להוציא אשה שאינה בת בנים כדי שימלא אחרת לכל כמה דאגיד' ביה לא יהבי ליה אחריתי. שהרי באלו האחרונות אין מקפידין בזה כ"כ ואדם נושא שתים ושלש נשים ואין מבלי' שכך נהגו ואין צריך רשות מלך קלין סוטר ומושל אמנם אם תרצו להחמיר עליו כו' הרי דכתב תרי טעמי למה נוהגין שלא להוציא האשה מתחת יד מי ששהה עמה עשר שנים ולא ילדה ושניהן לא שייכות בנדון דידן דהא בזמנינו נוהגין לקיים חרם דר"ג שלא לישא שתי נשים גם יש בנישואין אלו לד איסור מלוה ואיסור קודש כנ"ל לכן גם קלקי אמרה נפשי שאם לא ירצה לגרשה מרצונו שיכפוהו בשוטים ע"י כותים ואפי' על ידי ישראל אם ידינו תקיפה עליו עד שיגרשנה (ועיין עוד בתשובת מה"ו ז"ל שהאריך בדינים אלו כ"פ) :

והסיאם

דרכי משה

סי' פ"ח שמצא בתשובה דה"ה כל העובר על תקנת חכמים מענשין וכופין אותו לגרש כדין הנושא נשים בעבירה וכן משמע בתשובת מהרי"ק שורש כ"ט ובתשובת מהרי"ק שורש קל"ה כתב דיכולין להחרים על כל ישראל שלא לישא וליתן עמו ובכל חומר שירצו ב"ד כו' וכ"כ ב"י סי' פ"ח דיכולין להחמיר עליו שלא ימולו לו בניו ולא יכניסן לבית הספר

ולא

ור"ח כתב כל היכא דאמור רבנן יוציא ויתן כתובה וכולי דברי ר"ח וטעמו ב"ה צריך להגיה ולכתוב כלשון הזה כתבו התוספות בפרק המדיר והרא"ש בס"פ הבא על יבמתו כתב הרא"ש והתוספות בס"פ הבא על יבמתו : וכתב א"א ז"ל גם זה שם וכן כתבו התוספות בר"פ המדיר וכתבו המרדכי בר"פ המדיר בשם הר"מ כל היכא דתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אלא בראיה ברורה מ"מ נפיק ממונא מידיה ויהיבנא לה מנה מאתים ונדוניא דהנעלת ליה אבל תוספת איכא פלוגתא דרבוותא ודין מוכה שחין לענין ממון עיין בתוספות פרק הבא על יבמתו כתב המרדכי בפרק המדיר בכל הני דקתני כופין שיוציא ויתן כתובה לא כפינן אלא בדברים בעלמא ולא בשמתא דחמירא מנגידא ואמרינן בפרק שבועת הדיינין (מא') גבי שמתא האי לינקוט בסובסי' הוא אבל הר"ס הכהן בשם ר"ת כתב דיכול לעשות שנקבל גזרה שלא ליסא וליתן עמו עד שיקבל ליתן גט אבל לנדות לא וכן עשה ר"ת מעשה באחד שלא היה אותם שכופין להוציא ונדוהו עד שנתן ופסל אותו גט וצוה לעשות לו גט אחר עכ"ל : ב"ה סדר הגט ונתינתו רא"א הרא"ש ז"ל וכו' בפסקיו בסוף גיטין :

כתב הרשב"א (ח"ג סי' ש"מ) בתשו' דהא דאמרינן הפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים לא אמרו אלא במי שלא ילדה בן קיימא הא ילדה ראויה היתה זו אלא שלאחר מכן נתקלקלה וסדהו הוא דנסתחפה והגע עצמך אם ילדה ועמדה מללדת הכאמר שיגרש הא ודאי לא יגרש דסדהו הוא דנסתחפה ולא אמרו במשנתינו אלא שלא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים אלא יתעסק עד שיהיו לו ובאשה זו אם ירצה יקח אשה אחרת על אשתו אם עמדה מללדת אבל לגרש לא אמרו אלא כששהה עמה עשר שנים ולא ילדה ומשמע שלא ילדה כלל הא ילדה לא וטעמא כדפרישית דאיהו הוא דנסתחפה שדהו : וכתב עוד כל שילדה ודאי נראה דקלקול חולי הוא שנתקלקלה בית ולד שלה וכל מחמת חולי אין זמן עשרה שנים עולה לו כדאיתא בפ' הבא על יבמתו וכל שהוא מחמת חולי סופו להבריא ועוד תדע דלא אמרו כששהה י' שנים אלא שבזמן שניכר שהוא עקרה שהרי שנותו אם הפילה מונה משעה שהפילה והטעם בזה דמ"מ כיון שנתעברה ניכר שאינה עקרה אלא שוהה עמה עוד עשרה שנים דשמא כיון שאינה עקרה עוד תלד ולד של קיימא אבל אם לאחר שהפילה לא ילדה חוששין שבית ולדה שלה מקולקל שלא לגמור ולד של קיימא או שלא לקבל הזרע ומ"מ לא אמרתי אלא שלא לכוף בשוטי' להוציא כמו שכופין למי ששהה עמה עשרה שנים ולא ילדה אבל הוא מלוה שלא יתבטל מפ"ו ואם לא מזו ישא אחרת ותדע דבאותה שלא ילדה קאמרינן דהא כששהא עמה עשרה שנים אפילו אמרה דיירנא בהדיה בעסדי לא שבקינן לה כדאמרינן בהמדיר מפני שהיא מוחזקת בעקרה שלא תלד אבל זו שילדה יצאה מכלל עקרה ולמה לא תשב עמו הרבה נשים עמדו מללדת אחר שילדו מחמת מקרה שקבל בית הולד שלהן ואחר ילדו ע"י רופא ושמא זו אם תשב אצלו עוד תלד לו והולך יקח אשה על זו ותשב זו עוד תחתיו ולא בעדים אלא אדרבא תזקק לו ועוד אילו הי' לו בנים ומתו דקי"ל כר' יוחנן (יבמות סג ·) דלא קיים פ"ו הכאמר שאלו אשר מתו אחר אשר זקנה אמס שנכוף אותו בשוטי' לגרש אם הבנים ויקח אשה אחרת ומי שילדה לו בנים ונמצא אחד מהם סרים שלא קיים פ"ו הנאמר שיגרש את אשתו הזקנה ואם לא רצה הנאמר שישא אשה אחרת ויוציא זו אשר ילדה לו זה אין השכל מקבלו אלא שחייב לישא אשה על אשתו ותלד לו עכ"ל ועיין בתשובות הריב"ש שכתבתי בסימן זה : **מ"ב** בשם ספר אגודה בפרק הבע"י פעם אחת בא מעשה לידי לאה טוענת על ראובן שהיה רועה זונות והוא כופר ופסקתי שאם תביא עדים שהוא כן יוציא ויתן כתובה אי בעית אימא קרא ואב"א סברא ואבע"א גמרא קרא דכתיב (בראשית לא) אם תקח נשים על בנותי גמרא דאמרי' הכא הא דאיפשר בסיפוקייהו ובנדון זה יאבד הון דגרע מכל הנהו דפרק המדיר ודוקא שיש עדים שראו אותו עם המנאפים אבל אם הביאו לו הזרים בנים עבור זה לא כפינן ליה שראינו כמה נתפסים בעלילות ודוקא שיכולה האשה לבקש עדים שיעידו מעצמה אבל לא פסקתי להחרים על ככה דכל ישראל בחזקת כשרות עד שיודע פיסולו גם אמרתי שיעידו עדים זה שלא בפני זה ויחקרו אותם בדרישה וחקירה כמו על דיני נפשות ואחרי שפסקתי הפסק שלחו קרובי האשה תשובת הרמב"ם ז"ל והאריך בו מאד וכתב כל הני טעמי שכתבתי וסוף דבריו היכא דאיכא עדות או כשהודה מעצמו כייפינן ליה להוציא עכ"ל כתב המרדכי בפרק אע"פ אף אם זה האיש שוחק ומאבד ממונו בשחוק לא מצינו שתוכל אשתו למרוד בו לא מתשמיש ולא ממלאכה כיון שלא החזיק להעבירה על דת לשמש באיסור עכ"ל (טו) מצאתי בתשובת רבינו שמחה המכה את אשתו מקובלני שיש יותר להחמיר מבמכה את חבירו דבחבירו אינו חייב בכבודו ואשתו חייב לכבדה יותר מגופו והעושה כן יש להחרימו ולנדותו ולהלקותו ולענשו בכל מיני רדוי ואף לקוץ ידו אם רגיל בכך ואם הוא רוצה לגרש יוציא ויתן כתובה ואח"כ כתב תטילו שלום ביניהם ואם לא יעמוד הבעל בקיום השלום שאם יוסיף להכותה ולבזותה אנו מסכימים להיות מנודה ויעשוהו ע"י עכו"ם לתת גט או עשה מה שישראל אומרין לך ואפי' לשמואל שאמר בפרק המדיר עד שיכופוהו להוציא יכפוהו לזון ה"מ מזונות שיש תקנה בידינו לירד לנכסיו ולזון אותה אבל להכותה ולבזותה שעניה זו מסורה בידו ואין בידינו לעשות תקנה לדבר אפילו שמואל מודה ואפי' בהסוא גופא דזן ומפרנס כרב קי"ל ואפי' קבלה עליה יכולה לומר איני יכולה לקבל שאין הכאות שאין להם קצבה וכן כתב בהגהות אשירי פרק המניח את הכד בשם א"ז וז"ל אסור לאדם להכות את אשתו וגם חייב בנזקיה אם הזיקה הוא ואם רגיל תמיד להכותה ולבזותה ברבים כופין אותו להוציא וליתן כתובה וכן השיב רבינו שמחה שיעשוהו ע"י עכו"ם עשה מה שישראל אומרין לך עכ"ל ועיין בתשובה להרמב"ן סימן ק"ב וכתבתי בסוף סימן ע"ד (טז) ומ"מ נ"ל דאין לסמוך על דבר ספר אגודה ורבינו שמחה ומ"ז לכפות להוציא על דברים כיון שלא נזכרו בדברי שום אחד מהפוסקים המפורסמים (יז) ועי' בתא"ו נכ"ג ח"ה : **מ"ב** ד בשם רבינו ברוך כ"ל דכל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מ"מ נפיק ממונא מיניה דכיון דחייבוהו חכמים בממון זה לתת הולכך מפקינן מיניה כתובה ויהבינן לה מנה ומאתים ונדוניא דהכנעלת ליה אבל תוספת איכא פלוגתא דרבוותא ר"ת כתב בר"פ אע"פ (נד :) דתוספת נמי אית לה דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה דמי

שכופין אותו אפילו בשוטים וכן פרש"י כשנשא אשה ושהה עמה עשרה שנים ולא ילדה ב"ד כופין אותו להוציא ור"ח כתב כל היכא דאמור רבנן יוציא ויתן כתובה אין כופין אותו להוציא אלא אומרים לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא אם לא שמפורש בו שכופין אותו להוציא כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן ואיני מפרנס וכתב א"א ז"ל וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים כדי שלא יהא גט מעושה :

סדר הגט ואם הבעל שולח וכו' לריך השליח המביא הגט להיות אלל הסופר וכו' ולעיל בסי' קמ"ב כתב שא"צ להיות השליח אלל כל הכתיבה ואדרבא אם

(נד) **סדר** כתיבת הגט ונתינתו לא"א הרא"ש ז"ל הרוצה לגרש את אשתו יזמין לו סופר וב' עדים ויאמר לסופר כתוב גט זה לשם אשתי ויאמר לעדים חתמו עליו לשם אשתי ויאמר להם לכתוב ולחתום גט אחר גט כמה גיטין עד שיזדמן להם אחד שיהיה לפי רצונם ולא יכתוב הסופר ויחתמו העדים עד שישמעו מפי הבעל שצוה להם לכתוב ולחתום ולא מפי השליח ואפילו אמר לג' (נה) אמרו לפלוני שיכתוב ולפלוני ולפלוני שיחתמו לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו קולו והסופר יתן הקלף והדיו לבעל במתנה ושכר הסופר יתן הבעל (נו) ואם נתנה האשה הגט כשר ויאמר הבעל קודם נתינת הגט שמבטל כל מודעות ודברים שמסר שגורמים לבטל הגט ושהוא מגרש מדעתו בלב שלם בלי שום אונס ותנאי וטוב הוא שיהיה הבעל אצל הסופר והעדים עד שיכתוב ויחתום וינתן הגט כדי שלא יצא וימסור מודעא או יבטל הגט ואם יצא אין לפסול הגט בשביל זה כל זמן שלא שמענו שביטל ואם אין האשה בעיר וצריך לשלוח לה הגט טוב הוא שישביעו את הבעל בשבועת התורה שלא ימסור מודעא ושלא לבטל הגט ויחתוך הסופר הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו שום דבר אחר כתיבת הגט ויהיה ארכו יתר על רחבו (נז) ונקרא ארכו דרך קריאתו מתחילתו לסופו וישרטטו בו י"ב שיטין כמנין גט ובתחלת כתיבתו יאמר הסופר אני כותב גט זה לשם פלונית אשת פלוני ויהיו שם ב' עדי חתימה בשעה שמתחיל לכתוב הגט כדי שידעו שנכתב לשמה ויכירוהו בשעת חתימה ויאמרו העדים שחותמין לשמה ויחתמו זה בפני זה ולא יחתום הסופר בגט ויתחילו בראש השיטה שלא יניחו חלק בגליון מימין (נח) לפני החתימה ואם ירצו יחתמו זה אחר זה בשיטה אחת ואם ירצו יחתמו זה תחת זה בשני שיטות ואחר שיחתום יתנהו ליד הבעל ויתנהו ליד האשה כשהיא פתוחה ידה ויקראוהו העדים קודם נתינת הגט ואחר נתינתה ואם לא קראוהו קודם נתינה וקראוהו אחריה או קראוהו קודם נתינה ולא אחריה כשר אבל לכתחלה צריך לקרותו קודם נתינה ואחריה וכשיתן הבעל גט ליד האשה יאמר ה"ז גיטך הרי את מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם ואם הבעל שולח הגט לאשתו מחוץ לעיר צריך השליח המביא הגט להיות (נט) אצל הסופר והעדים כשכותבין וחותמין כדי שיוכל לומר בפ"נ ובפ"נ וכשיתן הגט ליד האשה (ס) יאמר תכף נתינת הגט לידה ה"ז גיטך ששלח ליך בעליך והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ואם ש"מ מצוה לכתוב גט לאשתו יזהר הסופר שיהיה החולה שפוי ומיושב בדעתו מתחילת כתיבת הגט עד גמר כתיבתו שאם תטרף דעתו בינתים אע"פ שחזר לדעתו הגט פסול ובשעה שנותן הגט לידה

יאמר

דרכי משה

ולא יקברו אותו אם ימות אם לא יגרש מרצונו כי אין זה כפייה על הגט לקיים מה שמחוייב לעשות כו' וכ"כ ב"י ריש סימן זה בשם ר"י בן הרא"ש : (טו) ועי' לעיל סימן ע"ז איש המאבד כל אשר לו בשחוק וכדומה וכו' : (טז) מצאתי במרדכי פרק נערה בדפוס החדש תשובת מוהר"ם היכא שהבעל מכה אותה והיא בקשה להבטיח שלא להכות עוד ולא רצה להבטיח אך רוצה להוסיף חטא על פשע דבר פשוט הוא שאם יצאת ממנו ולוותה ואכלה שצריך לשלם מאחר שלא רצה להכניע אפילו בדיבור לומר לא אעשה עוד מאחר שלא רצה לנהוג עמה דרך כבוד ולכן אם אינו רוצה להבטיח שלא יעשה עוד יוציא ויתן כתובה ומיהו אמלוכי ביה בעינן או יוציא ויתן כתובה או תקח ממנו ממקום שתרצה והוא חייב לשלם ואינו יכול להכריחה להיות בביתו בבזיון ולדור עם נחש בכפיפה עכ"ל ועוד האריך שם וכתב דיש להחמיר הרבה על מי שמכה אשתו ועון גדול הוא ואין מדרך בני עמנו להכות נשותיהן רק הוא דרך עכו"ם ועוד פרק הבא ע"י קא דחיק תלמודא ימצוא תקנה לאשה רעה ולא קאמר שיסרנה בשוטים וחלילה לכל בני ברית מעשות כדבר הזה ועוד האריך בדבר זה וכ"כ ב"י ובנימין זאב סימן פ"ח בשם תשובת רבי שמריה להחמיר על האיש המכה את אשתו ואם א"א למצוא לה תקנה כופין אותו להוציא ויתן כתובה ואפי' קבלה עליה יכולה למימר סבורה הייתי לקבל ואיני אוכל לקבל : (יז) ואיני רואה בזו דבריו כלל דכדאי הם הגאונים לסמוך עליהם כ"ש שרמב"ן ומהר"ם הסכימו בתשובותיהן

בענין

פרישה

(נד) **סדר** כתיבת גט ונתינתו לא"א הרא"ש ז"ל והיא כתובה אחר סוף פסקיו למסכת גיטין : (נה) **אמרו** לפלוני ולפלוני כו' ע"ל סי' ק"כ מה שכתבתי שם : (נו) **ואם** נתנה האשה כשר ע"ל סימן ק"ך מה שכתבתי שם : (נז) **ונקרא** ארכו דרך קריאתו מתחלתו לסופו בסדר הגט שכתב בתשובת הרא"ש ז"א ובסדורי הגט דר"י מרגליות מביא פלוגתת הגאונים דיש מפרשים אותו מלמעלה למטה נקרא דרך ארכו וי"א כי אורך השורה נקרא ארכו אבל מהרי"ל הסכים שמלמעלה למטה נקרא אורך : (ויהיו שם עידי חתימה בשעה שמתחילי' לכתוב הגט ר"ל לכתחלה צריך לראות שיהיו העדים והסופר במקום א' וע"ל ר"ם קכ"ח ועיין בתשובת הרא"ש כלל ל"ה סי' כ"ב וע"ל כ"ל ר"ם כ"ם) : (נח) **לפני** החתימה ואם ירצו יחתמו זה אחר זה ואם ירצו כו' כן צריך להיות וכן הוא באשר"י : (נט) **אצל** הסופר והעדים כשכותבין כו' ולעיל סימן קמ"ב כתב שאין צריך להיות השליח אצל כל הכתיבה ואדרבא אם בא להחמיר אין שומעין לו ע"ש מ"ו : (ס) **יאמר** תכף אחר הנתינה או קודם הנתינה בלי הפסק בפני נכתב ובפני נחתם ויאמר בשעת נתינה וכן הוא בהדיא בסדר הגט להרא"ש :

אם

חדושי הגהות

ד לא הבנתי למה כפל הדברים וכתבם בשם מצאתי כתוב ולעיל כתב דברים אלו בשם המרדכי : ה רצוני היתה לבאר מקור כל אלה ואיה מקום מוצא הדינים באיזה סימן אמנם היום כי סדר הלזה הוא קיצור אך מדברי הרא"ש אמרתי לעשות ביאור הלזה לקמן בסוף הספר על סדר הד"מ אשר האריך יותר :

עברין

אם באו להחמיר אין שומעין לו ע"ש סעיף י' : **וצריך** לדקדק שיהא כל הגט יבש וכו' פירוש שאם לא יהיה יבש ה"ל כתב שיכול להזדייף :

קנה קטנה שאין לה אב וכו' כתב ב"י בפ"ב ש לדעתה כבת י' כבת י"א שלא לדעתה כבת ה' כבת שש כו' וז"ל הרמב"ם בפי"א מה"ג אינו היא קטנה שצריכה למאן מבת שש ועד בת עשר שנים בודקין אותה לפי יופי דעתה אם יודעת לשמור קדושיה ושאין קידושין לא שתשמור אותן כדרך שמשמרת האגוז ותמרה וכיוצא בהן ה"ז צריכה מיאון ואם אינה יודעת לשמור קדושיה א"צ למאן אלא הולכת לבית אמה כאילו לא נתקדשה מעולם ופחותה מבת שש אפילו יודעת לשמור א"צ מיאון ויתירה על בת י' אפילו סכלה ביותר צריכה מיאון עכ"ל וע"ל בסי' מ"ג ובב"י לשם שהביא דברי ה"ה בפ"ד דאישות :

והמיאון

יאמר ה"ז גיטך והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם על תנאי זה (סא) אם לא אמות לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו ואם לא מתי לא יהא גט ולא יתייחד עמה אחר נתינת הגט אם לא שיהיה אחר עמהם ואפילו עבד או שפחה חוץ משפחתה מפני שלבו גס בה ושליח המביא גט ואומר בפני נכתב ובפ"נ א"צ להביא שטר שליחות שהבעל מינהו שליח אלא כמו שהאמינוהו על קיום הגט כך הוא נאמן על השליחות ומאד יש לכל אדם ליזהר (סב) שלא ישתדל בענין גיטין אם לא שיהיה בקי בהלכות גיטין כי רבו בהן הדקדוקין ובנקל יכול אדם לטעות בהן והוא פסול ממזרות וצור ישראל (סג) יצילנו משגיאות כתב ה"ר פרץ שגם הקולמוס צריך שיתן הסופר לבעל קודם הכתיבה וצריך לדקדק שיהיה כל הגט יבש היטב בשעת הנתינה וצריך לשום חרם על כל העומדים שם שלא יוציאו לעז על הגט ואם נשבע הבעל ליתן גט (סד) צריך שיתירו לו קודם שלא יהא דומה לאונס (סה) אך ערבון יתן אם ירצה שאין זה דומה לאונס :

דמי ור"ח כתב דוקא להני מילי דמייתינן בפרק אע"פ אמרי' תנאי כתובה ככתובה דמי למידי אחריכא לא ומספיקא לא מפקינן מיניה התוספת כיון דאיפליגו ביה רבוותא ז"ל עכ"ל : **מ"כ** ראובן חלה ונתן גט לאשתו מהיום אם מתי מעכשיו ונפטר ולא הניחו לאשתו ליגע אליו ואפילו לבכותו ולא לצאת אחר מטתו כי אמרו שאם תעשה אחד מהן תבטל הגט ונראה שאי' ממש בדבריהם דלא מיבעיא הספד וב' יה דלא מבטלי גיטא אלא אפילו היה היא מבטלת הגט לא ביטל דאין בטל אלא באיש שהאשה מתגרשת שלא לדעתה משא"כ באיש וכ"ש דלאחר מיתה ליכא למימנע על זה ועל זה ועל כיוצא בזה אמרו חכמים כל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק בהם : **כתב** הריטב"א בתשובה על איש שנשבע לגרש את אשתו וגירשה קודם שיתירו לו ואח"כ היה מערער לפסול הגט מפני כך והשיב זו אינה טענה לפסול הגט בדיעבד שלא מצינו שיהא חשוב אונס בה. אלא באונס שבא לו שלא מעצמו אבל שבועה זו הוא הביאה על עצמו שהרי מרצון עצמו חייב עצמו בשבועה לגרש לפי שגמר דעתו לגרש עכ"פ לזרוזי נפשיה ואם נתחרט אחר שבועה ואינו מגרש אלא מחמתה ה"ל לבקש לד להיות נקי משבועתו או לגלות דעתו למסור מודעא בכך : **ומ"ש** ה"ר פרץ שצריך שיתירו לו וכו' לי' דעתי לא כתב אלא שצריך כן לכתחלה לעשות גירושין ברורים לא שיהא פוסל הגט בזה בדיעבד וכמו שכתב שם בהלכות הכס דברים הרבה דרך חומרא ולמעשה מובחר וכ"כ מלשונו שכתב כאן כדי שלא יהא דומה לאונס הרי שלא כתב רבינו שיהא זה אונס וזה נראה ברור וכמדומה לי שכך דן הרב ז"ל וכן הסכים עכ"ל ב"ה וכ"כ בתשובת הריב"ש והרא"ש שכתבתי בתחלת סימן זה : וה"ר לוי ן' חביב ז"ל עשה מעשה כמי שנדר נזירות שמשון לגרש את אשתו וגירשה בבית דינו וכתב על זה פסק ארוך והביא כמה ראיות לדבריו וכתב בסוף דבריו על ה"ר משה קשטרו ז"ל ואנהריכהו לעיינין מפרק הסולה (מה:) המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר וכו' א"ר יוסי מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשיך וגירשה וכו' :

הלכות מיאון

קנה קטנה שאין לה אב או שיש לה אב [א] (א) והשיאה אביה ונתארמלה או נתגרשה שאין לו עוד רשות בה (ב) והשיאוה אחיה או אמה (ג) לדעתה כיון שקדושיה דרבנן אם אינה חפצה בבעלה אינה צריכה גט אלא יוצאת ממנו (א) במיאון אבל השיאוה שלא לדעתה או אפי' לדעתה (ד) ואינה יודעת לשמור קדושיה אפילו מיאון אינה צריכה (ב) (ה) ולעיל בהלכות קדושין פירשנו

קנה קטנה שאין לה אב או שיש לה אב והשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה שאין לו עוד רשות בה והשיאוה אחיה או אמה לדעתה כיון שקדושיה דרבנן אם אינה חפצה בבעלה אינה צריכה גט אלא יוצאת ממנו במיאון דין יתומה קטנה שיוצאה במיאון מבואר בכמה מקומות מהן פ' ב"ש (דף קז קח) ומה שכתב או שיש לה אב והשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה וכו' כ"כ הרמב"ם וכתב ה"ה שהוא מבואר בפ' האיש מקדש (מד:) ורבינו ירוחם כתב שכן

כמטלטלין וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון אלמא דקודם לכן אינה מתקדשת למיאון לכך פירש הכא שיכולה לשמור קדושיה היינו שיכולה לשמרם במקחה וממכרה שלה תתאנה והיינו שהגיעה לעונת הפעוטות והריטב"א תירץ לפי פירוש הראשון דהכא קאי ארישא שנתקדשה על ידי אחיה ולהכי סגי לה בשהגיעה שיודעת להבחין בין קדושין לדבר אחר והוא דהתם בשנתקדש' על ידי עצמה ובעיא שתהיה כפעוטות עכ"ל. כתב הרשב"א בתשוב' ח"א סי' אלף ר"נ דקטנה והיא חרשת נמי ממאנת דלא פלוג רבנן בין פקחת לחרשת לענין מיאון : **והמיאון** הוא שתאמר אי אפשי בפלוני בעלי ואי אפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי ברייתא שם (דף קח ·) ונראה דלאו או קתני דבין שאמרה אי אפשי בפלוני בעלי בין שאמרה אי אפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי באיזה מהם שתאמר הוי מיאון וכן משמע לישנא דברייתא וכך מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל : **ומ"ש** ואפילו לא מיאנה אלא שנתקדשה לאחר אינה צריכה מיאון אחר ומבטלת מעשה הראשון אפילו אם היתה נשאת כבר ברייתא שם קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה משום ר"י בן בתירא אמרו הן הן מיאוניה ואסיקנא דהלכה כר"י בן בתירא ואפילו בנישואין דקמא : **וממאנת** בין מן האירוסין בין מן הנשואין אפילו שלא בפני הבעל ושלא בפני ב"ד שם פלוגתא דב"ש וב"ה במתני' (קז ·) והלכה כב"ה דאמרי דבכל גווני הוי מיאון : **ומ"ש** רק שיהיה בפני שנים שיעידו על הדבר שם בברייתא ב"ש אומרים בפני ב"ד וב"ה בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ואלו ואלו מודי' שצריך ג' ר"י בר"י יהודה ור"א בר"ש מכשירים בשנים אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה כאותו הזוג וכתבו התוספות מכשירין בב' ה"ה בחד אלא שצריך לעדות שמיאנה : **ומ"ש** בשם ר"ת כן כתבו התוס' בשמו משום דמכשירין דיעבד משמע וז"ל ה"ה יש מי שכתב דלכתחלה בעינן ג' ואין כן דעת רש"י ודעת רבינו ועיקר כתב ב"י שכתב הרשב"א על דברי ר"ת נראה מדבריו דאפילו דיעבד דוקא בשנים אבל בפני אחד אפילו דיעבד לא ואין נראה כן מדברי רש"י שפי' לקמן אפילו שגרה בבעלה אבל התנוני אין לך מיאון גדול מזה כלומר דהלכתא אפילו בפני אחד מיאונה מיאון עכ"ל : **וממאנת** כל זמן שהיא קטנה אפילו ד' וה' פעמים וכשם שממאנת בבעל כך ממאנת ביבם אם מת הבעל ולא מיאנה בו שם במשנה פלוגתא דב"ש וב"ה והלכה כב"ה דאמרי הכי :

פירשנו דין קטנה שנשאת שלא לדעת אביה אם צריכה מיאון והמיאון הוא שתאמר (ו) אי אפשי בפלוני בעלי ואי אפשי בקדושין שקידשוני אמי ואחי ואפי' לא מיאנה אלא שנתקדשה לאחר (ז) אינה צריכה מיאון אחר ומבטלת מעשה הראשון אפילו אם היתה נישאת כבר וממאנת בין מן האירוסין בין מן הנשואין אפילו שלא בפני הבעל ושלא בפני ב"ד (ח) רק שיהא בפני שנים שיעידו על הדבר ור"ת כתב דלכתחילה בעינן ג' ובדיעבד כשר בפני שנים וכן כתב בעל העיטור וממאנת כל זמן שהיא קטנה אפילו ד' וה' פעמים וכשם שממאנת בבעל (ט) כך ממאנת ביבם אם מת הבעל ולא מיאנה בו והשנים שמיאנה בפניהם כותבין לה גט מיאון וחותמין לה ואינו כגט גירושין להיות נתינתו (ג) מגרשת (י) לפיכך אין צריך (יא) לא כתיבה ולא מסירה ולא דבר ממשפטי הגט (יב) ואין כותבין בו טופס הגט שלא יראה כגט גמור ואתי לאיחלופי בגט וזהו נוסחו :

בבך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני שנת כך וכך למנין פלו' מיאנה פלונית בת פלוני בפנינו ואמרה אמי או אחי הטעוני וקדשוני או השיאוני ואני קטנה לפלוני בן פלוני ועתה גליתי דעתי קדמיכון דלא צבינא ביה ולא קאמינא עמיה והשתא בדקנו פלוני' ואתברר לנא דעדיין קטנה היא וכתבנא וחתמנא ויהיבנא לה להיות לזכות ולראיה בידה :

ואלו שממאנת בפניהם צריכין שיכירו (יג) אותה ואת בעלה לפיכך (יד) כל מי שיראה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב לה גט מיאון להתירה אע"פ שאינו מכירה שודאי הכירוה אותן שמיאנה בפניהם קטנה שממאנת אין לה כתובה מנה או מאתים (טו) אבל יש לה תוספת ואין לה מזונות ופירות כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה (טז) או פדתה עצמה ואח"כ מיאנה אינו חייב לשלם אבל בעודה תחתיו חייב לזונה ולפדותה וכן אם יוצאה במיאון והוא ליקט פירות אפילו הם מונחים בעין הוא נוטלן

ונכסים

והמיאון הוא שתאמר אי איפשי בפלוני בעלי ואי אפשי בקידושין וכו' פירש הרמב"ם לאו דר"ל או או בין מן האירוסין בין מן הנשואין וכו' בפ' ב"ש פליגי בה ב"ש וב"ה והלכה כב"ה דאף בזמן נשואין דסד"א דלאו אדעתא דהכי נסבה דתמאן ותהא בעילתו בעילת זנות קא משמע לן דאין כאן חששא דבעילת זנות כיון שעל ידי קדושין ונשואין בא עליה כ"כ התוס' בפרק הזורק (דף פ"א) בד"ה ב"ש : **ומ"ש** רק שיהא בפני שנים שיעידו על הדבר פירוש אע"ג דבחד נמי סגי אפ"ה צריך שנים כדי שיעידו על המיאון דע"א אינו נאמן וכ"כ התוספות ולכן הוסיף רבינו בלשונו ואמר שיעידו על הדבר : ומ"ש וכשם שממאנת בבעל וכו' כלומר ל"ת הואיל וזיקתה הגיע מנשואי הבעל ולא מיאנה בו שוב אינה יכולה למאן ביבם קמ"ל : ומ"ש לפיכך א"צ לא כתיבה ולא מסירה וכו' כלומר א"צ לא כתיבה של בעל ולא מסירה של בעל כמו בגט : קטנה שממאנת אין לה כתובה ק' או ר' אבל יש לה תוספת וכו' פרש"י פ"ם אלמנה ניזונת אבל תוספת יש לה דמתנה בעלמא יהיב לה בחיבת ביאה

ונכסים שהכניסה לו אם הם בעין בין של מלוג בין של צאן ברזל נוטלתן (יז) ואם אינם בעין צריך לשלם ומותרת בקרוביו וכשרה לכהונה (יח) ואינה צריכה להמתין שלשה חדשים מלהנשא ואם נשאת לאחר וגרשה או מת (יט) מותרת לחזור לראשון : וקטנה שנתגרשה יש לה כתובה (כ) ואסורה בקרוביו ואסורה לכהונה אבל גירשה והחזירה בעודה קטנה וממאנת בו וניסת לאחר אחר שמיאנה בזה וגירשה השני מותרת לחזור לראשון שכיון שיצאה ממנו במיאון אחרי גירושין נתבטלו גירושין הראשונים אבל אם מיאנה בראשון ואח"כ החזירה וגרשה ונשאת לאחר וגרשה השני אסורה לחזור לראשון ולקרוביו (כא) אע"פ שיוצאה מן השני במיאון שכל שיוצאה ממנו במיאון לבסוף מותרת לחזור לו וכל שיוצא' ממנו בגט לבסוף אסורה לחזור לו הממאנת ביבם אסורה לאביו (כב) מפני שנראית לו ככלתו בשעה שמת בנו אבל מותרת בשאר קרוביו [ב] (כג) לפיכך מיאנה מאחד מהיבמים מותרת לשאר האחין : עד מתי הקטנה ממאנת עד שתביא ב' שערות או עד שתלד שאם ילדה חשובה כגדולה אבל כל זמן שלא ילדה ולא הביאה ב' שערו' יכולה למאן עד שתהא בת כ' שנה שכ"ז שאינה בת כ' ולא הביאה ב' שערות חשובה כקטנה אפילו נולדו לה סימני אילונית (כד) אבל אם היא בת כ' ונולדו בה סימני אילונית חשובה כגדולה ואינה יכולה למאן

כיאה עכ"ל : ואם אינם בעין א"צ לשלם כצ"ל וכ"כ הרמב"ם בפ' כ"ד מה' אישות ולפני הב"י היה כתוב ואם אינן בעין צריך לשלם ופי' מה שפירש וספר מוטעה נזדמן לידו ומיהו אם כולן בבת אחת כגון שמכרן ואכל דמיהן דזהו קרנא מקרי חייב לשלם וע"ל בסי' ק"ו : ואינה צריכה להמתין ג' חדשים וכו' דליכא למגזר אטו גדולה כיון דאין מיאון בגדולה משא"כ בגרושה דגזרינן קטנה גרושה אטו גדולה : **הממאנת** כונס אסורה לאביו וכו' פי' אף על גב דבסמוך כתבתי דממאנת בבעל מותרת בקרוביו דבכל קרוביו מותרת אף לאביו דעקרתיהו לנשואין והוי כאנוסה ומפותה אבל אם מת בעלה ולא מיאנה בו ומיאנה ביבם אע"ג דנפקא בלא חליצה דעקרי לנשואי קמאי אפ"ה אסורה לאביו מפני מראית העין דבשעת נפילה דאהנו נשואי קמאי למיפל קמי יבם ולהצריכה מיאון לגבי יבם נראית ככלתו של חמיה וסובר רבינו דה"ט דשמואל דאמר מיאנה יבמה באח' מן האחין יבמין מותרת לשאר אחין דלאביו דוקא כיון דבשעת נפילה נראית ככלתו דאסורה לו לא הותרה לו לאחר המיאון מפני מראית העין אבל ליבמין דבשעת נפילה הותרה לכל האחד מהאחין הלכך אף לאחר שמיאנה באחד מן האחין נשארה בהיתרה לכולהו דאמרת לא רעינא בך ולא צבינא בך בך הוא דלא רעינא הא בחברך רעינא כדאיתא התם וז"ל רבינו לפיכך מיאנה מאח' מהיבמים מותרת לשאר האחין דהקשה ב"י ע"ז וז"ש ולשון רבינו שכתב לפיכך אינו מכוון יפה דהא הני תרי דיני לא תלו הא בהא עכ"ל אבל למאי דפי' ניחא דרבינו ס"ל דלא הותרה הממאנת אלא לקרובי היבם דהיינו האחין שהותרה לכן בשעת נפילה ודאי דאחר המיאון נמי אסורה אבל לקרובי המת דהיתה אסורה לכן בשעת נפילה ודאי דאחר המיאון נמי אסורה כי היכי דאסורה לאביו ולכן אמר רבינו לשון לפיכך לאורויי דמ"ש אבל מותרת לשאר קרוביו אינו אלא לומר דמותרת לשאר קרוביו של יבם ולפיכך אינה מותרת אלא לשאר אחין בדוקא לאפוקי לקרוביו של מת היא אסורה כשם שהיא אסורה לאביו וזהו נ"כ דעת הרמב"ם בפי"א שכתב גם כן לשון זה דלפיכך כמ"ש רבינו ותימה גדולה אמאי נתקשה לשון רבינו לב"י יותר מלשון הרמב"ם אין ספק דתקפה עליו משנתו אבל לפע"ד לשון זה וזה מכוון מאד שאין הממאנת מותרת אלא לאחין בלבד וכ"כ הריטב"א כמ"ש ב"י ומה שהבינו מדברי הרמב"ם שמתיר אפי' לקרובי המת והשיגו עליו כל הגדולים וכ"כ ה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א ומביאו ב"י נלפע"ד דאין כאן מחלוקת אלא גם הרמב"ם הכי ס"ל ככל גדולי עולם דאינה מותרת אלא ליבמין והכי נקטינן :

עד מתי הבת ממאנת וכו' אבל כל זמן שלא ילדה וכו' מדהאריך רבינו בלשונו זה נראה שהוא סובר כמ"ש הה"ה פ"ב דאישות שאיפש' לקטנה שתתעבר ולא תמות אבל כל זמן שילדה הרי בנים כסימנין מעת העיבור ואפילו מקודם זמן נערות ואינה יכולה למאן . והרמב"ם כתב וכו' בפרק ב' דאישות וכ"ל דט"ס הוא וכו'

אפילו הם מונחים בעין הוא נוטלן כ"כ התוספות והרא"ש ז"ל בס"פ אלמנה ניזונת וככר נתבאר כל זה בסימן מ"ג ובסי' ק"ו : **ומ"ש** ונכסים שהכניסה לו וכו' זה פשוט ומיהו מ"ש שאם אינם בעין צריך לשלם בנכסי מלוג היינו דווקא כשאבד הוא הא לאו הכי לא דהא תנן יבמות (סו.) בעבדי מלוג אם מתו מתו לה (ד) : **ומ"ש** ומותרת בקרוביו וכשרה לכהונה משנה בפ' ב"ש (דף קח.) : ומ"ש ואינה צריכה להמתין שלשה חדשים מלהנשא מימרא דשמואל סוף פ' ד' אחין (דף לא.) וסוף פרק אלמנה ניזונת (ד' קז:) : **ומ"ש** ואם נשאת לאחר וגירשה או מת מותרת לחזור לראשון וכו' משנה בפרק ב"ש (דף קח.) : ומ"ש וקטנה שנתגרשה יש לה כתובה בס"פ אלמנה ניזונת (דף קח:) פלוגתא דרב ושמואל ופסקו הפוסקים הלכה כשמואל דאמר ממאנת אין לה כתובה אבל יוצאה בגט יש לה כתובה ומ"ש ואסורה לקרוביו ואסורה לכהונה וכן מ"ש אבל גירשה והחזירה בעודה קטנה ומיאנה בו ונשאת לאחר שמיאנה בזה וגירשה השני מותרת לחזור לראשון וכו' אבל אם מיאנה בראשון ואח"כ החזירה וכו' הכל במשנה פרק ב"ש (ד' קח) : ומ"ש אף על פי שיוצאה מן השני במיאון וכו' שם פלוגתא דאמוראי ופסקו הפוסקים כרב דאסר : **הממאנת** ביבם אסורה לאביו מפני שנראית לו ככלתו בשעה שמת בנו אבל מותרת בשאר קרוביו (שם ד' קו:) תני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו ומפרש טעמא משום דבשעת נפילה נראית ככלתו ומ"ש לפיכך אם מיאנה באחד מהיבמים מותרת לשאר האחים שם אמר רב מיאנה בזה אסורה לזה מידי דהוה אבעלת הגט בעלת הגט כיון דאיתסר לה לחד לא איתסר לה לכולהו ה"נ ל"ש ושמואל אמר מיאנה בזה מותרת לזה ולא דמיא לבעלת הגט בעלת הגט הוא דקא עביד בה הכא היא עבדה ביה דאמרה ליה לא רעינא בך ולא צבינא בך בך הוא דלא רעינא הא בחברך רעינא ופרש"י בעלת הגט אם נתן לה האחד גט פסלה על כולם וכתבו הרי"ף והרא"ש הלכתא כשמואל דקאי ר' יוחנן כותיה וכן פסק הרמב"ם בפי"א מהל' גירושין ול' רבינו שכתב לפיכך אינו מכוון יפה דהא הני תרי דיני לא תלוי הא בהא ב"ה והרי הרמב"ן והרשב"א שאוסרים בשאר קרובים כמו באב ומתירים בשאר האחים וכתב נ"י בשם הריטב"א דכיון דמהאי טעמא הוא שנראית בשעת נפילה כאשתו של ראשון דוקא לקרובי המת היא נאסרה אבל לא לקרובי היבם דהא פקעה מיניה בלא כנוס אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב שמותרת לשאר קרובים כמו שהיא מותרת לשאר האחים כשמיאנה בא' מהיבמים וכתבו עליו דאינו מחוור דטעמא דשריא לשאר האחין היינו משום דלא דחיה נפשה מכולה בית אלא מזיקתו של זה ועדיין נראית כאשת המת הילכך שריא לאחים משום יבום אבל לשאר הקרובים ודאי אסורה כשם שהיא אסורה לאב וגדולה מזו כתב הרי"ף לקמן שהממאנת באחי אמו אסורה לו משום שנראית בשעת מיתה כאשת אחי אמו ואע"פ שאינה לזה אלא שניה של דבריהם וכי"ש לשאר הקרובים שהיא ערוה להם דבר תורה וכ"כ בעל הלכות כדברי הרי"ף אע"פ שיש מי שכ"ל שאין ראיה מאשת אחי אמו עכ"ל וגם ה"ה כתב שהרמב"ן והרשב"א חלקו על הרמב"ם וכתבו דכי היכי דאסורה לאביו ה"נ אסורה לקרובים אחרים וכתב עוד ודע שאפילו לדעת רבינו אם לא נשאר שם יבם אחר מיתה אינה יכולה למאן והרי היא אסורה בקרוביו וכתב עוד שם אמרו שאם היתה אשת אחי אמו שהיא שניה לו ונשאה אחיו מאביו אינה ממאנת עכשיו לעקור נישואין הראשונים כדי שתתייבם וכן פסקו בהלכות ופירשו דהע"ג דקי"ל דיש מיאון אחר מיתה כמו שנתבאר שהיא ממאנת כיבם הכא בשניה לא לפי שבשעת מיתת אחי אמו נראית כאשת אחי אמו . ולמדנו שיש שניות ג"כ בנשואי קטנה תמהני למה לא כתב דין זה באשת אחי אמו בהלכות יבום עכ"ל : עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות משנה בפרק בא סימן (דף נב :) ואע"ג דפליג התם ר' יהודה ואמר עד שירבה השחור ואיכא אמוראי בגמרא דסברי דהלכתא כותיה כתבו הרי"ף והרא"ש דלא קי"ל כותיה דגרסינן בפ' מי שמת (דף קנו.) למיאונין לאפוקי מדר' יהודה דאמר עד שירבה השחור : ומ"ש או עד שתלד שאם ילדה חשובה כגדולה בפ"ק דיבמות (ד' יב) תני רבה בר שמואל דמי התה יכול לומר בחמותו שהיא ממאנת וקאמר רב ספרא בגמרא דבנים הרי הם כסימנים ופרש"י הילכך אין לך יולדת ממאנת אפילו היא קטנה וכתב רבינו ירוחם שכן פסק הרמ"ה וכתב שי"מ שלפעמים תלד בלא סימנים והוי לפי זה אם ילדה ולא נמצאו לה סימנים הוי ספק גדולה וכן פירשו בתוספות ואינה יכולה למאן מ"מ לענין קדושין ונשואין הוי ספק גדולה עכ"ל ועיין בדברי הרמב"ם וה"ה בפ"ב מה"א (ה) : ומ"ש אבל כל זמן שלא ילדה ולא הביאה ב' שערות יכולה למאן עד שתהא בת כ' שנה שכל זמן שאינה בת כ' ולא הביאה ב' שערות חשובה כקטנה אפילו נולדו בה סימני אילונית וכו' בס"פ יוצא דופן (דף מז :) תנן בת כ' שנה שלא הביאה ב' שערות תביא ראיה שהיא בת כ' והיא אילונית לא חולצת ולא מתייבמת וכן בן כ' שנה שלא הביא ב' שערות יביא ראיה שהוא בן כ' והוא הסרים לא

חולץ

דרכי משה

(ד) וע"ל סי' ג' הממאנת אם צריכה להחזיר כסף קדושין שלה : (ה) אם אפשר לקטנה שתלד ובא"ז כתב דמשעת הריון הוי גדולה :

אמנם

דרישה

אי סבירא ליה כהרי"ף והרמב"ן והרשב"א צריך לומר דרצה לומר שאז צריכה מיאון על כל פנים ומה שכתב אחר כן וממאנת בין מן הארוסין בין מן הנשואין לגדדין קתני ודוק : (אינה צריכה למאן הרשב"א פי' דהא דקאמר א"צ למאן לומר שאם מתה אינו יורשה ואינו מטמא לה ואינו זכאי במציאותיה ובהפרת נדרים כ"פ) : [ב] **לפיכך** מיאנה באחד מהיבמים מותרת וכתב ב"י ולשון רבינו שכתב לפיכך אינו מכוון יפה כו' וזה הלשון כתב גם כן הרמב"ם בפרק י"א מהלכות גרושין ונראה ליישב קצת דאמרינן בפ' ב"ש דף ק"ד ע"ב תני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו דבשעת נפילה נראית ככלתו ובתר הכי גרסינן אמר רב מיאנה בזה אסורה לזה מידי דהוה אבעלת גט (פירש רש"י אם נתן לה האחד גט פסולה על כולם) בעלת הגט כיון דאיתס' לה לחד לא איתסר נמי לכולהו ה"כ ל"ש ושמואל אמר מיאנה בזה מותרת לזה ול"ד לבעלת הגט בעלת הגט הוא דקא עביד בה (ר"ל הוא דלא רצה לבנות קרינן בכולהו כיון שלא בנה שוב לא יבנה כ"פ) הכא היא קעבדא ביה דאמר לא רעינא בך ולא צבינא בך בך הוא דלא רעינא הא בחברך רעינא ולא אפסקא הלכתא בהדיא כדברי מי וסבר הרמב"ם ורבינו מדקתני רמי בר יחזקאל אסורה לאביו משמע דוקא לאביו הא לשאר קרוביו מותר וכן שמעינן מיניה בפלוגתא דרב ושמואל דהלכתא כשמואל וכל שכן הוא דהא הרשב"א והרמב"ן סברי דכי היכי דאסורה לאביו אסורה נמי לשאר קרוביו שנראים בשעת מיתה באשת קרובים ואפ"ה סבירא להו דלשאר אחים מותר משום דלא דחיא נפשה מכולא ביתא אלא מזיקתו של זה ועדיין נראית כאשת המת הלכך שריא לאחין משום יבום (אבל הב"י כתב דהלכ"כ מוכח שם בגמרא דמותרת לשאר אחין דהא רבי יוחנן קאי כוותיה ומתיר גם כן) אבל מדברי הש"מ לא משמע הכי שכך יהא כוונת הרמב"ם וז"ל הש"מ שם מדברי הרמב"ם ונחלקו שם אם מיאנה באחד מן היבמים אם מותרת לאחר ושנו בהלכות כדברי האומר מיאנה בזה מותרת לזה ומשם

למד

פרישה

פירותיה : (יז) **ואם** אינם בעין אין צריך לשלם פירוש במתו או נאבדו מאליהן אבל אבדם הוא צריך לשלם ובס"א כתוב כאן צריך לשלם וכתב עליו ב"י דהיינו כשאבדם הוא הא לאו הכי לא דהא תנן בעבדי מלוג אם מתו מתו לה והיא היא . (וע"ל סימן ס') ולפ"ז צ"ל לפי גירסת הספרים שכתב בכן א"צ לשלם דאפילו בנכסי צאן ברזל הדין כן דאם נאבדו מעצמן אין צריך לשלם כיון שמיאנה בו אדעתא דהכי לא קבלן עליו באחריותו וקשה דבש"ע סעיף י' כתב דבנכסי צאן ברזל אפי' נאבד מהן צריך לשלם . והיא כתב כן לפי גירסתו וצ"ע ודוק : (יח) **ואינה** צריכה להמתין שלשה חדשים ולא דמי לקטנה גרושה דגזרינן אטו גדולה אבל במיאון ליכא למיגזר דליכא מיאון בגדולה וקי"ל מ"ו : (יט) **מותרת** לחזור לראשון דמיאון עוקר קידושי שנתקדשה לו הויא כאלו לא היתה אשתו מעולם : (כ) **ואסורה** בקרוביו כו' דגזרינן משום גרוש' דעלמא : (כא) **אף** על פי שיוצאה מן השני במיאון ולא אמרינן דאתא מיאון דהשני ומבטל גיטא דידיה כמו שאמרינן במיאון דידיה . והסותר נראה דס"פ דמתחלה אמר דאם גירשה גם השני פשיטא דאסורה לראשון מטעם מחזיר גרושתו אלא אפילו מיאנה בשני דעקר' במיאונה דשני נשואין דשני וה"ל כאילו לא נשאת ומותרת לראשון מה"ט דאינה בכלל מחזיר גרושתו משנשאת אפילו הכי אסור והטעם משום דהזיל ומשבש לה שהרי היא מוסבת אותו ולא מיאנה בו אלא שהוא גירשה (כדלעיל סי' ו) מ"ו פירש לאפוקי אם יוצאת ממנו במיאון לבסוף שהודאי פייס שלא תמאן בו ולא נתפייסה לו תו ליכא למיחש שישבשנה בקירובתו ב"י ד' תמ"ג ע"ב : (כב) **מפני** שנראה ככלתו בשעה שמת בנו פי' רש"י משום מראית עין דמשעת נפילה דאהני נשואי קמאי למיפל קמי יבם ולהצריכה מיאון לגבי יבם נראית כלתו של חמיה : (כג) **לפיכך** מיאנה מאחד מהיבמי' מותרת כו' וכתב ב"י ז"ל ולשון רבינו שכתב לפיכך אינו מכוון יפה דהא הני תרי דינא לא תלוי זה בזה ועיין בדרישה : או עד שתלד ובא"ז כתב דמשעת הריון הוי גדולה כ"פ) : (כד) **אבל** אם היא בת כ' ונולדו בה סימני אילונית חשובה כגדולה כו' ואם הביאה סימני אילונית כשהיתה בת כ' נעשה גדולה למפרע מבת י"ב שנים ויום אחד והלא' לפי שעתה נתברר שהיתה סרים' ממעי אמה ולכך לא הביאתה שתי שערות והא דבעי' לגדלות שתי שערות היינו דוקא במי שעתיד להביאם אבל זו שהיא סריסה ממעי אמה ואינה עתיד להביאם ה"ז גדולה מבת י"ב שנה ויום א' ריב"ש (סי' ק"ס) ורבינו כתבו בח"מ סי' רל"ו ואע"פ שהם כתבו הדין בקטן שנולדו בו סימני סרים נלע"ד דה"ה בקטנה שנולדו בה סימני אילונית אלא שצ"ע אם מיאנה ונשאת לאחר ואח"כ נודע שהיתה גדולה למפרע נמצא שבניה ממזרים ויש לומר שאף אם נשאת לאחר בגדותה אם לא בא בעלה הראשון

עליה

למאן והרמב"ם כתב היתה בת כ' פחות ל' יום ונולדו בה סימני אילונית הרי היא אילונית ע"ב (כה) ונ"ל דטעות סופר הוא אלא כך יש לו להיות אם היא בת י"ט שנה ול' יום דקי"ל דלא בעינן עשרים שנה שלמים כיון דלא תני בת כ' שנה ויום אחד כי היכי דתני ג' שנים ויום אחד ול' יום בשנה חשיב שנה אבל אין שום טעם לומר כ' שנה פחות ל' יום ואם היא בת כ' שנה ולא נולדו בה סימני אילונית ולא הביאה שתי שערות חשובה כקטנה עד שתביא שתי שערות או עד שתגיע לרוב שנותיה (כו) שהן ל"ו שנה אז חשובה כגדולה ואינה יכולה למאן אף על פי שלא הביאה שתי שערות וסימני אילונית (כז) יתבאר לקמן בעזרת השם בהל' יבום אין שתי שערות סימן גדלות אא"כ באו מי"ב שנה ואילך אבל אם באו קודם לכן אפילו תוך שנת שנים עשר חשיבי כשומא ואינה נחשבת גדולה על ידם אא"כ הביאה אחרות אחר י"ב שנה ומיהו כשמוצאין לה ב' שערות אחר הזמן מחזיקין לה בגדולה (כח) ואפי' לחליצה ולא חיישינן שמא באו קודם הזמן [ג] (כט) ואפילו נשים נאמנות לומר שהביאה שתי שערות אחר י"ב ור"ת כתב שאם הביאה שתי שערות (ל) ביום האחרון של שנת י"ב חשיבה שפיר גדולה : [ד] שתי שערות אין צריך שיהיה לכל אחד גומא אלא אפילו שנים יונקות מגומא אחת וכן ג"כ אם יש לה ב' גומות (לא) אפילו בלא שערות חשובה גדולה וקאמרי חכמים שצריך שיהיו שתי שערות במקום אחד ב ור' ישמעאל אומר אפי' (לב) אחד בנבה ואחד בכריסה או אחד (לג) בקשרי אצבעותיה של

יד

חולץ ולא מיבם ובגמרא שם ורמינהו אחד לי בן ט' שנים ויום אחד ואחד לי בן כ' שנה שלא הביא ב' שערות אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב והוא שנולד בו סימני סרים עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו ואיתא נמי להא בס"פ הא"שה רבה (דף צו:) ופירש"י והוא שנולדו בו וכו' הא דקתני דחשבינן ליה כגדול כגון שנולדו לו סימני סרים דמוכחא מילתא דהאי דלא מייתי משום דסרים הוא אבל כל כמה דלא חזינן ביה סימני סרים תלינן בקטנות עד כמה נדון כקטן ואע"ג דגבי סרים הוא דאתמר הכי משמע דה"ה לאילונית וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ב מה"א וז"ל הגיעה לי"ב ויום א' ולא הביאה ב' שערות אף ע"פ שנראו בה סימני אילונית עדיין קטנה היא עד עשרים שנה וכשהביאה ב' שערות אפי' בשנת כ' תהיה נערה ו' חדשים ואח"כ תקרא בוגרת היתה בת כ' שנה פחות ל' יום ולא הביאה ב' שערות ונראו בה סימני אילונית הרי היא אילונית ואם לא נראו בה סימני אילונית עדיין קטנה היא עד שתביא ב' שערות או עד שתהיה בת ל"ה שנה ויום א' הגיעה לזמן הזה ולא הביאה ב' שערות הרי זו נקראת אילונית אע"פ שלא נראה בה סימן סימני אילונית עכ"ל . ומ"ש עד ל"ה שנה מבואר שהוא מדתני ר' חייא עד רוב שנותיו ומשום דימי שנותינו שבעים שנה כל שהוא יותר על ל"ה אפי' יום א' מיקרי רוב שנותיו : **כתב** ריב"ש בסי' ק"ט הנה נתבאר שאף בן כ' שלא הביא ב' שערות עדיין קטן הוא עד שיביאם או שיולדו לו סימני סרים אמנם יש הפרש בין הבאת ב' שערות לסימני סרים דבהבאת ב' שערות אינו נעשה גדול למפרע אלא משעה שיביאם ואילך ובסימני סרים אם בן כ' נעשה גדול למפרע מבן י"ג שנה ויום אחד לפי שעתה נתברר שהוא סרים ממעי אמו ומה שלא הביא שתי שערות היה בסבת זה והא דבעיא שתי שערות זהו במי שעתיד להביאם אבל זה שהיא סרים ממעי אמו ואינו עתיד להביאם הרי הוא גדול מי"ג שנה ויום א' כי כ"כ רמ"ה ז"ל עכ"ל ורבי' כתב דברים אלו בטור ח"מ סימן רל"ו : ומ"ש בשם הרמב"ם היתה בת כ' פחות ל' יום וכו' הוא בפ"ב מהל' אישות וטעמא מדתניא בס"פ יוצא דופן (דף מז :) שנת עשרים שיצאו ממנה ל' יום הרי הוא כשנת כ' לכל דבריו ומפרש ז"ל דהיינו לומר שעתידים לצאת ממנה ל' יום דכיון דאינה חסרה אלא ל' יום הרי הוא כאילו נשלמה ומ"ש עליו רבינו דט"ס הוא טעמו משום דלישנא דיצאו ממנה ל' יום משמע ודאי דלא עברו ממנה אלא ל' יום שנמצאת שהיא בת י"ט שנה ול' יום חשובה כבת כ' דל' יום בשנה חשובים שנה ולא לומר שלא נשאר משנת כ' אלא ל' יום כדמפרש הרמב"ם דהוה לאו שיצאו מיקרי דהא הנהו ל' יום עדיין לא יצאו וה"ה ג"כ כתב שכל המפרשים פירשו דהיינו לומר שאע"פ שלא נכנסה בשנת כ' אלא ל' יום חשובה כבת כ' וכמו שפי' רבינו ושכן נראה עיקר וכן הוא דעת הראב"ד בהשגות : ומ"ש וסימני אילונית יתבאר לקמן בהלכות יבום הוא בסימן קע"ב : אין שתי שערות סימן גדלות אלא א"כ באו מי"ב שנה ואילך אבל אם באו קודם לכן אפילו תוך שנת י"ב חשיבי כשומא ואינה נחשבת גדולה על ידם וכו' בפ' יוצא דופן (מז :) איפליגו אמוראי תוך זמן או הוי כלפני זמן או כלאחר זמן ואסיק רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן וכתב הרא"ש על זה ואינה גדולה עד שתביא ב' סימנים מי"ב שנה ואילך ואם נראו בה שערות קודם י"ב שנה אינה גדולה עד שתביא ב' שערות אחרות משתהא בת י"ב ונראה שטעמו מדאמרי' בפרק בא סימן (עח :) בשלמא לפני הפרק בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו ומשמע מדברי רבינו דלגמרי קאמר דשומא נינהו ואפילו לענין מיאון שאם אחר י"ב לא הביאה שערות אחרות אלא אותם שהביאה בתוך י"ב אף על פי שעודם עליה ממאנת דשומא נינהו הכל רש"י פירש דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו ולא חללה וכתבו התוספות שהדין עמו דליכא לפרושי שומא נינהו ותמאן דהא קתני בסיפא דאינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן ומדברי הרמב"ם נראה כדברי רבינו שסתם וכתב בפ"ב מה' אישות הבת שהביאה שתי שערות בתוך י"ב שנה וכן הבן שהביא בתוך י"ג שנה שניהם שומא אע"פ שאותם שערות במקומן הן עומדות לאחר י"ג לזכר ולאחר י"ב לנקבה אינו סי' וכתב ה"ה שם בשם הרמב"ן דקטנה שלא נודעה אם הגיעה לכלל שנותיה והביאה סימנים לא מינכו בגמרא דינה מפורש וי"א שמטילין אותה לחומרא כדין כל שאר הספיקות עכ"ל ומה שכתב ומיהא כשמוצאין לה שערות אחר הזמן מחזיקין לה לגדולה ואפילו לחליצה ולא חיישינן שמא באו קודם הזמן כ"כ הרמב"ם בפ' הנזכר וכן משמע מהא דפרק בא סימן שכתבתי בסמוך דקאמר לפני הפרק בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו משמע בהדיא דהיכא דלא בדקוה לפני הפרק כי משתכחי אחר הפרק לא חיישינן שמא לפני הפרק באו דאל"כ אמאי בעיא בדיקה לפני הפרק משום דאי משתכחי לפני הפרק אמרינן שומא נינהו הא בלא נבדקה נמי אמרי' שומא נינהו אלא ודאי כדאמרן וכ"כ התוס' שם ומ"ש ואפילו נשים נאמנות לומר שהביאה ב' שערות אחר י"ב פלוגתא דתנאי ר"פ בא סי' (ד' מח :) ופסק הרא"ש הלכה כמ"ד דנבדקת ע"פ נשים בין להקל בין להחמיר וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מה' אישות וז"ל כשבודקין הבת בין בתוך זמן שהוא כל שנת י"ב בין קודם זמן זה בין לאחר זמן בודקין ע"פ נשים כשרות ונאמנות ואפי' אשה אחת בודקת ושומעין לה אם הביאה ואם לא הביאה וכתב ה"ה שכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל (ו) כתב המרדכי בפ' מצות חליצה מ"כ שהשיבו לרבי' משולם כיון דנשים אינן ראויות להעיד והכא מהימני מה לי קרובות מה לי רחוקות ורפיא בידי שוב מצאתי בספר אבי"ה ור"ת פסק אפילו הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות בבדיקה דאין לך כתב מוכיח גדול מזה דעביד לאיגלויי וכ"פ ראבי"ה דהנשים קרובים בודקין את החולץ ונשים קרובות בודקים אותה ע"כ (ז) אם נשים נאמנות לומר שהממאנת היא בת י"א וכן אם אמה נאמנת במספר שנותיה בתשובת המיימ' דשייכי לספר נשים ובמרדכי פרק אלמנה לכהן גדול ומתחיל מצות חליצה ואכתוב בזה בסי' קס"ט ומ"ש בשם ר"ת שאם הביאה ב' שערות ביום האחרון של שנת י"ב חשיב שפיר גדולה בפרק בא סימן אהא דתניא ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין נשים בודקות אותן שאין משיאין ספיקות ע"פ נשים רש"א אף תוך הפרק נשים בודקות אותן ונאמנות נשים להחמיר אבל לא להקל כתבו התוס' והרא"ש קשה לר"ת על כל הני דמפרשי דתוך הפרק ותוך זמן חדא מילתא נינהו חדא אמאי קרי ליה לעיל תוך זמן והכא קרו ליה תוך הפרק ועוד דפרק משמע סמוך לגדלות ממש ופי' ר"ת דפליגי ביום אחרון של שנת י"ב לנקבה וי"ג לזכר ואותו יום קרוי תוך הפרק לר' יהודה הוי זמן הבאת שתי שערות מתחלת היום ולר"ש בסוף היום והלכה כר' יהודה ע"כ ואין כן דעת הרמב"ם ז"ל שבהדיא כתב בפ"ב מהלכות אישות אם הביאה שתי שערות והיא מבת י"ב שנה ויום אחד ולמעלה נקראת נערה ובתשובות הרשב"א סי' אלף ורי"ו כתוב על אשה שנסתפקו במספר שנותיה ונתקדשה ונבדקה ולא מצאו לה סימנים איפשר שגם בזו אנו חוששים שמא נשרו אלא שיש להחישב בזה לפי שיש לומר בזה ב' ספקות ספק הגיעה לכלל שנותיה ספק לא הגיעה ואפי' ת"ל הגיעה ספק הביאה סימנים ונשרו ספק לא הביאה וכל ספק ספיקא אפילו בשל תורה לקולא ואפ"ה איני רואה בזה להקל כי יש עוד להתיישב בדבר עכ"ל (ח) : וב' שערות אין צריך שיהיה לכל אחד גומא וכו' וכן ג"כ אם יש לה שתי גומות אפילו בלא שערות חשובה גדולה בפרק בא סימן (דף נב :) אמר רב הונא ב' שערות שאמרו צריך שיהיה בעיקרן גומות רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה גומות אע"פ שאין שערות אמר רב אשי אמר לי מר זוטרא קשה בה רב חנינא מסורא לא לישתמיט תנא לאשמועינן גומות אי אשמועינן גומות ה"א עד שיהו ב' שערות בב' גומות קמשמע לן דאפילו ב' שערות בגומא אחת וז"ל הרמב"ם בפ"ב מה' אישות ב' שערות צריך שיהא בעקרן גומות ואפי' שתיהן בגומא אחת הרי אלו סימן נמצאו ב' גומות זו בצד זו ואין בהם שיער הרי אלו סי' חזקה אין גומא בלא שיער שערות היו בהם ונשרו וכתב ה"ה דעת רבינו דרב הונא ורב מלכיו לא פליגי אהדדי וכן נראה שם ע"כ : ב"ה כתב רבינו בסי' קס"ט אם יש להם ריבוי שערות או שהן ארוכות חזקה שבאו לכלל שנים וע"ז סומכים שא"צ לבדוק אם יש בהם גומות דאע"ג דקי"ל שצריך שיהיו בעיקר גומות אם יש ריבוי שערות או שהן ארוכות א"צ לבדוק על הגומות :

וקאמרי חכמים שצריך שיהיו ב' שערות במקום אחד ור' ישמעאל אומר אפילו אחד בנבה ואחד בכריסה וכו' שם א"ר יהודה אמר שמואל ב' שערות

שאמרו

וכו' גם הראב"ד השיג עליו וכתב ה"ה שכן פירשו כל המפרשים ושכן עיקר : ומ"ש שהן ל"ו שנה פי' ל"ה שנה ויום אחד וכ"כ הרמב"ם לשם דאפילו ביום אחד בתוך ל"ו הגיע לרוב שנותיו : **אין** ב' שערות סימן גדלות וכו' ואפילו לחליצה וכו' פי' לא מבעיא דמחזיקין לה כגדול' לענין מיאון לחומרא שלא תמאן אלא אפי' לקולא מחזיקין לה כגדולה שתחלוץ לכתחלה אף ע"פ שקידשה אביה דקידושיה דאורייתא ומת בעלה ולא חיישינן שמא באו תוך הזמן : ומ"ש ור"ת כתב וכו' פי' לסברא הראשונה ביום אחרון של שנת י"ב נמי שומא היא והיא דעת הרמב"ם לשם

ומביאו

דרכי משה

(ו) אמנם מוהר"ם כתב תשובה והיא תשובת מיימון ס"פ אישות סי' נ"ד והביאה המרדכי פ' ב"ש דדוקא אם לא בעל לאחר י"ב שנה אז נשים נאמנות להעיד עליה שלא הביאה ב שערות או שעדיין אינה בת י"ב שנה דמאחר דלא בעל לאחר י"ב שנה אינם אלא קידושין דרבנן ולכן אשה מהימנא אבל אי בעל אחר י"ב שנה אם היתה גדולה הוי קידושין דאורייתא ולכן אשה לא מהימנא : (ז) ובתשובת מוהר"ם בתשובה משמע דקרובים לא מהימני וע"ל סי' קס"ט : (ח) ונראה דמיירי דבעל לאחר י"ב שנה אבל בלא בעל לא חיישינן שמא נשרו כדלקמן סוף סי' זה :

ולקמן

פרישה

עליה משנת י"ב והלא' אין קידושי' מדאורייתא דאף על גב דקידושיה נתגדלה עמה מכל מקום לא הוי אלא קידושי דרבנן ואם כן הואיל ואין כאן אלא חשש איסור דרבנן לא חיישינן כמו שלא חיישינן שמא נשרו כדלקמן : (כה) **ונ"ל** דט"ס הוא כו' וכן השיג הראב"ד והסכים עמו הה"מ בפ"ב מה"א מ"ו : (כו) **שהן** ל"ו שנה דימי שנותנו שבעי' שנה והא דקאמר ל"ו שנה נראה דל"ד דבל"ה שנים ויום אחד נמי הוי רוב שנותיה וכן לשון הרמב"ם בפרק הנזכר עד שתהי' בת ל"ה שנה ויום אחד : (כז) **יתבאר** לקמן בע"ה בסי' קע"ב : (כח) **ואפילו** לחליצה (ר"ל אע"ג דלענין חליצה צריכה להיו' גדולה כמ"ש בסימן קס"ט בהכי מחזיקין לה בגדולה כ"פ) פירוש וכגון שקידש' אביה קדושי דאורייתא ומת בעלה ולא איירי כאן במיאון : (כט) **ואפילו** נשים נאמנות (ואפילו אשה אחת נאמנת רמב"ם ואפילו היא קרובה כ"פ) דמילתא דעביד לגלויי לא משקרי : (ל) **ביום** האחרון של שנת י"ב כו' דס"ל דזמן הבאת שערות הוא מתחלת יום האחרון דשנת י"ב : (לא) **אפילו** בלא שערות חשובה כו' דמוקה אין גומא בלא שערות דשערות היו בהן ונשרו : (לב) **אחד** בנבה תחת אותו מקום רש"י ועיין מ"ש בשם י"מ (דנבה וכריסה הכל הוא בערוה ונבה הוא מקום תפוח של הערוה וכריסה הוא שפתי הערוה ולקמן מדברי ספר התרומה לא משמע הכי כ"פ) : (לג) **בקשרי** אצבעותיה דגם שם אינה מביאה עד שתגדיל רש"י :

דרישה

למד רבינו דס"ס לשאר קרובים וגם מדברי המחבר"א לא משמע הכי : [ג] **ואפילו** נשים נאמנות כתב המרדכי בשם מהר"ם הא דנשים נאמנות דוקא אם לא בעל לאחר י"ב שנה או שעדיין אינה י"ב שנה דקידושיה אינה דרבנן ולכן אשה מהימנא אבל אם בעל אחר י"ב שנה אם היתה גדולה הוי קידושין דאורייתא לכן אשה לא מהימנא וע"ל סימן קס"ט כ"פ) : [ד] **ושתי** שערות אין צריך שיהיה לכל אחד גומא אלא אפי' שנים יונקות מגומא אחת וכה"א דכתיב

על

חדושי הגהות

ב בגמרא איתא שמעון בן יהודה משום ר"ש והנך חכמים שכתב הטור איתא בגמרא רבנן אמרי רב חסדא :

ומביאו ב"י אבל ר"ת חולק וטעמו מפורש בב"י : **ולענין** שיעור אורך השערות וכו' והרמב"ם כתב משיהיו ניטלת בפי הזוג חשוב' גדולה כלומר שהרמב"ם לא כתב כסברא הראשונה להחמיר משיהיו נקרצין בצפורן עד שיהיו כדי לכוף ראשן לעיקרן אלא כתב להחמיר משיהיו ניטלות בפי הזוג עד שיהיו כדי לכוף ראשן לעיקרן ויראה מדבריו שהוא קודם קריצתן בצפורן דאילו לסברא הראשונה שהוא פרש"י קריצתן בצפורן הוא שיהיו ניטלות בפי הזוג ותימא הלא קי"ל דבין כך ובין כך להחמיר שלא תמאן ולא תחלוץ הואיל ולא הגיעו לכוף ראשן לעיקרן וא"כ מאי נ"מ אם זה קודם או זה קודם וכך הקשה מהרש"ל ונלפע"ד ליישב דלא קי"ל להחמיר שלא תמאן ושלא תחלוץ אלא לכתחלה הואיל ולא הגיע ראשן לעיקרן אבל בדיעבד קי"ל אין הלכה כיחיד במקום רבים והשתא לפרש"י דקריצתן בצפורן הוא קודם אפי' בדיעבד אם חלצה בכדי קריצה בצפורן חליצתה פסולה דקי"ל כרבי ישמעאל ור"ע דפליגי אר"א דבכדי לקרוץ בצפורן לא חשיבי שערות ולגבי מיאון חשוב מיאון בדיעבד כיון דלא חשיבי שערות אבל בחלצה משיהיו ניטלות בפי הזוג חליצתה כשרה דקי"ל כר"ע ור"א דפליגי אר' ישמעאל דלא בעינן כדי לכוף ראשן לעיקרן ולענין מיאון איכו מיאון דגדולה היא ולהרמב"ם הוי איפכא דבחלצה משיהיו ניטלות בזוג הויא חליצתה פסולה ואם מיאנה הוי מיאון בדיעבד אבל בחלצה בכדי לקרוץ בצפורן החליצה כשרה כר"ע ור"א דתרוייהו פליגי אר' ישמעאל דלא בעינן כדי לכוף ראשן לעיקרן ולענין מיאון איכו מיאון אפי' דיעבד דגדולה היא ולענין הלכה נקטינן כדברי כולן להחמיר אפילו בדיעבד בפלוגתא דרבוותא אבל כשיהיו כדי לכוף ראשן לעיקרן חולצת לכתחלה כנ"ל וכל זה לדינא דגמרא אבל עדיין צריכין אנו למודעי היאך יש לנהוג בזמן הזה כי בסימן קס"ד כתב בפי' סדר חליצה ש"ז וז"ל ולענין שיעור אורך השערות שסומכים עליהן כתוב בקונטרסים שהוא כרוחב אצבע שקורין אמה עכ"ל ולכאורה קשה דכאן מפורש דלהיותר מחמיר סגי בדבריו בכדי לכוף ראשן לעיקרן לחלוץ לכתחלה וכ"פ כאן בש"ע סי"ח ולא בעינן כרוחב אצבע ולכאורה היה נראה דאידי ואידי חד שיעורא הוא ומילתא דפסיק' נקט בקונטרס דבאורך רוחב אצבע אין בו ספק דודאי יש בו כדי לכוף ראשן לעיקרן וגם דלפי דטורח הוא לבדוק ראשן לעיקרן ועוד דאין אנו בקיאין בכפיפה זו על כן נתנו האחרונים גבול באורך רוחב אצבע דכל אדם יוכל להבין אם יש בהן אורך רוחב אצבע אם לאו ואין ספק שכך היא הקבלה מהגדולים הקדמונים ולאו דבעינן רוחב אצבע בצמצום מדינא אלא כדי לאפוקי נפשין מלעז שאין אנו בקיאין בכפיפה זו הניחו גבול זה דאורך אצבע לכתחלה אבל בדיעבד ודאי כשרה אף באין בו אלא כדי לכוף ראשן לעיקרן ואין בהן כדי רוחב אצבע מיהו ביבם שאינו אלא בן י"ג שנה ויום אחד ולא נמצא לו אלא ב' שערות בלבד והן באורך אצבע לא ראיתי מרבותי שעשו כך מעשה לכתחלה וגם אנחנו לא עשינו מעשה בזה מעולם והוא דכיון דקי"ל דב' שערות צריך לבדוק בעיקרן אם יש בהן גומות ואין אנו בקיאין להכיר הגומות א"כ אפי' יש בהן כדי כפיפה או אפי' רוחב אצבע אין לחלוץ לכתחלה בפרק שערות בלחוד דשמא אין לחלוץ אא"כ יש רבוי שערות או ב' שערות ארוכות הרבה כמו שרגילות לאיש גדול ולאשה גדולה וכ"כ בסמ"ג ע"ש ...

ולענין שיעור אורך השערות גדולה כלומר
...
שאמרו אפילו אחד על הכף ואחד על הכליס תניא נמי הכי שתי שערות שאמרו אפילו א' בגבה ואחד בכריסה אחד ע"ג קשרי אצבעותיה של יד ואחד על גבי קשרי אצבעותיה של רגל דברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום ר"ש ורבנן אמר רב חסדא עד שיהא ב' שערות במקום א' ופרש"י על הכף. גובה שעל האבר למטה מן הכרס : אפי' אחד על הכף וכו'. ואע"ג דאינן במקום אחד : אחת בגבה. תחת אותו מקום : בין קשר אצבע אינה מביאה שיער עד שתגדיל והרי"ף הביא סוגיא זו בס"פ ב"ש ופסק שם הלכה כרבנן וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"א וכתב ה"ה מפרש רבינו שמקום אחד הוא בית הערוה בדוקא אבל קצת המפרשים פירשו דרבנן לא נחלקו אלא שיהיו במקום אחד אבל כיון שהם במקום אחד אפילו בקשר אצבעות יד או רגל הן סימן אבל ודאי גבה וכריס' הכל הוא בערוה וגבה מקום תפוח שעל הערוה וכריסה שפתי הערוה אבל גבה וכריסה ממש ודאי אין מועילין אלו דבריה' ז"ל ולזה הסכימו הרמב"ן והרשב"א זכרונם לברכה עכ"ל : ב"ה וזה לשון הרמב"ם בפ"ג מהל' אישות ב' שערות צריכות שיהיו במקום הערוה וכולי וצריכות להיות במקום אחד דקאמר שאם וכו' וכתוב שם ג בכסף משנה (ט) : ומ"ש רבינו ור"י פסק כדברי שניהם להחמיר וכו' כ"כ שם הרא"ש בשם ר"י והתוס' כתבו כן בשם ר"ת ונראה מדבריהם דטעמא משום דגבי שיעור ב' שערות אסיקנא הלכה כדברי כולם להחמיר וכדבסמוך משמע להו ז"ל דבהאי פלוגתא נמי הוי דינא הכי וכתבו עוד שם התוספות בשם ר"ת דמשהגיעה לכלל שנותיה לא תמאן בזמן הזה דאע"ג דהיכא דלא בעל פסקינן בפרק יוצא דופן דלא חיישינן שמא נשרו אין אנו בקיאין לבדוק בכל גופה שלא יהא לה שערו' דאפי' אחת בגבה ואחת בכריסה ובקשרי אצבעותיה מצטרפין או גומות גרידא עכ"ל וכבר הזכיר רבינו סברא זו לקמן בסמוך בשם ספר התרומות ומ"ש רבינו ממסקנת הרא"ש ז"ל כדברי ר"י איני רואה הכרע בדברי הרא"ש לכך : ולענין שיעור אורך השערות פליגי בהו תנאי וכו' במשנה בפרק הנזכר (שם) ואיפסיקא בגמרא הלכה כדברי כולם להחמיר ומ"ש רבינו משיהיו נקרצות בצפורן לא תמאן וכו' כן פרש"י והרא"ש ז"ל ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"ב מה"א :

ומ"ש ויראה מדבריו שהוא קודם קריצתן בצפורן כלומ' שנראה מדברי הרמב"ם ז"ל שסובר שניטלות בזוג הוא השיעור המועט שבכולן וכן כתב ה"ה

ופשוט

יד ואחד בקשרי אצבעותיה של רגל ופסק רב אלפס כרבנן וכ"כ הרמב"ם שתי שערות צריכין שיהיו במקום בית הערוה ובית הערוה כולו ממקום סימנים בין מלמעלה בין מלמטה בין (לד) על איברי הזרע עצמן (לה) וצריכין להיות במקום אחד ושיהיו בעיקרן גומות ואפילו שתיהן בגומא אחת הרי אלו סימנין ע"כ [ה] ור"י פסק כדברי שניהם להחמיר אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו שניהם במקום אחד וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ולענין שיעור אורך השערות פליגי בהן תנאי ר' ישמעאל אומר כדי לכוף ראשן לעיקרן ורבי אליעזר אומר (לו) כדי לקרוץ בצפורן ורבי עקיבא אומר כדי שיהיו [ו] (לז) ניטלות בזוג (לח) וקי"ל כדברי כולן להחמיר משיהיו כדי לקרוץ בצפורן לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו כדי לכוף ראשו לעיקרן (לט) והרמב"ם כתב משיהיו נטלות בפי הזוג חשובה גדולה (מ) ויראה מדבריו שהוא קודם קריצתן בציפורן

בד"א

ופשוט הוא : **במה** דברים אמורים שיכולה למאן אחר י"ב שנה שבדקו אותה ולא הביאה שערות אבל סתמא משיש לה י"ב שנה אינה יכולה למאן וכו' ובד"א שיכולה למאן כשבודקין אותה ולא הביאה כשלא בעל אחר היות לה י"א שנה ויום אחד וכו' בפ' יוצא דופן (דף מו ·) אמר רבא קטנה כל י"ב שנה ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת הא גופא קשיא אמרת ממאנת אלמא גדולה היא אי גדולה היא תחלוץ וכ"ת מספקא ליה והאמר רבא קטנה שהגיע לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים הני מילי בסתמא אבל היכא דבדקו ולא אשכח לא א"ה תמאן חוששין שמא נשרו הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר ה"מ לענין חליצה אבל לענין מיאון חוששין מכלל דמ"ד חוששין חולצת והא חוששין בעלמא קאמר אלא לעולם דלא בדקה ולענין חליצה חיישינן וכי קאמ' רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו וה"מ דקדשה בתוך זמן ובעל לאחר זמן דליכא ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא ופרש"י אלא לעולם אינה ממאנת · דרבא בדלא בדקוה הילכך מסתמא אמרינן כיון שהגיעה לכלל שנותיה ודאי אית לה ואינה צריכה בדיק' ובעיא גט ולענין חליצה חיישינן כלומר ולענין חליצה מ"ה אינה חולצת דחיישינן שמא לא הביאה סימנין ודקא קשיא לך הא אמר רבא חזקה הביאה סימנים ל"ק כי אמר רבא חזקה למיאון דלא ממאנת מסתמא אבל לחליצה בעיא בדיקה חוששין שמא נשרו ואם הגיע' לכלל שנותיה ובדקו ולא אשכחו לא ממאנת : דקדיש תוך זמן. יתומ' מדעת אמה ואחיה לדעת': ובעל לאחר זמן . דאיכא ספיקא דאשת איש דאורייתא דבשעת בעילה דלאחר זמן שמא הביאה וה"ל ביאה זו קדושין גמורים דהא גדלה ושוב אינה יוצאה במיאון: אבל מעיקרא · דמכי עברה שתא די"ב ולא בעל לא חיישינן שמא נשרו דהא דלא הוו בה קדושין גמורים דאין מעשה קטנה כלום אא"כ קבל אביה קדושין הלכך מספיקא לא מחמרי עלה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנים אף על גב דקדושין קמאי לא הוי קדושין אלא מדרבנן לא תיקנו רבנן מיאון בגדולה דילמא ...

במהר"ר פינחס טוירליגן ז"ל : **בד"א** שיכולה למאן וכולי כל הסוגיא בפרק יוצא דופן (דף מ"ו) ובפרק בית שמאי (סוף דף ק"ט) ומפורש היטב בב"י : ובסה"ת החמיר וכו' מבואר דלא החמיר אלא אחר י"ב שנה דסתמא איכא גומות אבל קודם י"ב שנה אפי' איכא גומות לאו כלום הוא דהא לעיל קאמר דאין שערות סימן גדלות אלא כשבאו מי"ב שנה ואילך וכשיש להן גומא אלמא דקודם י"ב שנה אפי' אית להו גומא שומא נינהו דאי בגדלות להו גומא אפילו לאחר י"ב שנה לאו סימן גדלות הוא אלמא דקודם י"ב שנה אפילו אית להו נמי גומא לאו סימן גדלות הוא ומיאונה מיאון וכן עשה מהר"י פולק מעשה בימיו ומביאו בהגהת ש"ע : **הביאה** סימנין אחר י"ב ולא בעל אחר כך הוי ספק קידושין וכו' פי' הוי ספק קידושין דרבנן דשמא אף על גב דקידושי קטנה לאו כלום הן מ"מ כי גדלה דיש לה סימנים ושנים אמרינן דקידושין גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל דנקדשה השתא אפ"ה תפסי קידושין דמעיקרא מדרבנן א"ד לא תפסי כלום אפילו גדלה כיון דקידושי קמאי לאו כלום נינהו ואם בא להוציאה צריכה גט מדרבנן אבל בב"י פרק בית שמאי כתב וז"ל אברייתא המקדש את הקטנה קידושי' תלויין דתלמודא מפרש לה בתרי גווני או לומר קידושין תלויין עד שתהיה גדולה ואז גמרי הקידושין דה"ל בשעה שנתן לה כסף קידושיה כאילו התנה עמה הרי את מקודשת לי לאחר גדלות וכאותה ששנינו הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום שאם לא חזרה בה בתוך ל' הויא מקודשת לו דאורייתא לאחר ל' יום אעפ"י שנתאכלו המעות משום שנשאר עליה שעבוד הדינר והכי נמי כיון דתקינו רבנן נשואין ה"ה משתעבדת בכסף קידושיה ולפיכך כשגדלה גדלי קידושיה בהדה ד"ת וה"ה מקודשת גמורה לראשון וא"כ א"צ גט משני או ר"ל תלויין דאי בעל לאחר שגדלה ה"ה אשתו גמורה ולא תפסי בה קידושי שני כלל ואי לא בעל לא צריכה גט משני עכ"ל משמע דספק דאורייתא הוא דלא כמ"ש רבי' וצריך עיון : **ומ"ש** ומיהו ואם לא גירשה וכו' כ"כ בשם הרי"ף והרא"ש וכתב הרמ"ה דוקא היכא שלא בעל

בד"א שיכולה למאן אח' י"ב שנה שבדקו אותה ולא הביאה שערו' אבל סתמא משיש לה י"ב שנה אינה יכולה למאן הזקה שהביאה שערו' מ"מ לא תחלוץ עד שיבדקו אותה שהביאה שתי שערות ובד"א שיכולה למאן כשבודקין אותה ולא הביאה כשלא בעל אחר היות לה שנים עשר שנה ויום אחד אבל אם בא עליה אחרי כן אינה יכולה למאן שאע"פ שאין מוצאין לה סימנים חוששין (מא) שמא נשרו קודם שהוא ספק דאורייתא שאם היה ידוע שהיה לה שערות קודם שבא עליה הוי קדושין גמורים שודאי בעל לשם קדושין ואם קדשה אחר אינה צריכה ממנו גט וכיון שהוא ספק דאורייתא חיישי' שמא הביאה סימנין קודם שבעל וצריכה גט מספק (מב) ואם מיאנה בו אחר שנבעלה ונבדקה ולא נמצא לה ונתקדשה לאחר (מג) צריכה ממנו גט מספק ואסורה לחזור לו (מד) ואם ניסת תצא מזה ומזה והולד ספק ממזר ובסה"ת החמיר וכת' (מה) דבזמן הזה אינה (י) ממאנת אחר י"ב שנה אע"פ שלא בעל משום דקי"ל גומות אע"פ שאין שערות ואין אנו בקיאין להבחין בדבר הזה שלא יהו בו גומות ועוד שמא הביאה ב' שערות אפילו אחד בגבה ואחד בכריסה או על קשרי אצבעותיה ומי יוכל לבדוק כל הגוף ולעמוד על אמיתת דבר זה הביאה סימנים אחר י"ב (מו) ולא בעל אח"כ הוו ספק קידושין ואם בא להוציאה צריכה גט מדרבנן ומיהו אם לא גירשה ועמדה ונתקדשה לאחר (מז) צריכה גט משניהם ואם ירצו מגרש ראשון ונושא שני אבל לא יגרש שני ונושא ראשון שמא יאמרו (מח) מחזיר ראשון גרושתו משנתארסה וכתב הרמב"ם דוקא היכא שלא בעל אחר שגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מהשני ואסורה לחזור לראשון אבל בעל אחר שגדלה ונתקדשה לאחר אפילו גט אינה צריכה מהשני

ומותרת

... ומ"ש שאם היה ידוע שהיה לה שערות קודם שבא עליה הוו ... מקדשה לה עכ"ל : ... (דף קט ·) איתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ...

בעל וכו׳ אע"ג דכמ"ש רבינו קודם זה נמי משמע הכי שהרי אמר שאם היה ידוע שהיה לה שערות קודם שבא עליה הוו קידושין גמורין וכו׳ מ"מ הביא כל לשונו של הרמ"ה משום סוף דבריו דאם חטפה דרך אונס וכו׳ שפסק כרב אשי ודלא כהרי"ף והרמב"ם והרא"ש שהשמיטוהו ובמקצת ספרים כתוב הרמב"ם במקום הרמ"ה וטעות הוא : **וכתב** רב אלפס וכו׳ כתב ב"י דבר פשוט הוא דלא קאי אמאי דסמיך ליה אלא למ"ש לא בעל ראשון אחר שגדלה ונתקדשה . לאחר ראשון מגרש ונושא שני עכ"ל ופשוט הוא :

קנו כי ישבו אחים יחדיו וגו׳ מ"ע היא וכו׳ פי׳ כשהוא אחיו מאביו לחוד נמי חולץ או מייבם אבל אחיו מאמו ולא מאביו לא וה"א רפ"ב דיבמות מימרא דרב יחדיו המיוחדין בנחלה הראויין לירש זא"ז פרט לאחיו מן האם רבה אמר יליף אחוה אחוה מבני יעקב וכו׳ וסוגיא בפ"ב אהא דתנן מי שיש לו בן מ"מ וכו׳ אתיא כרבה וכפרש"י בריש יבמות ומ"ש אפי׳ הי"ל זרע ומת פשוט דלא ומתה כתיב וכשמת הזרע הרי שמו מחוי ועוד דכתיב ובן אין לו ולא כתיב ולא היה לו בן משמע אין לו בשעת מיתה קאמ׳ והכי מוכח בפרק יש מותרות דפריך ולא נעשה מתים כחיים לענין ייבום מק"ו ת"ל דרכיה דרכי נועם וה"א בפ׳ האשה רבה האשה שהלך בעלה ובנה למ"ה ובאו וא"ל מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ואחר כך א"ל חלוף וכו׳ ובפרק האשה שלום האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למ"ה ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני

ומ"ש ואפילו לא בעל אחר שגדלה ונתקדשה שצריכה גט מהשני ואסורה לחזור לראשון אם חטפה אחר דרך אונס וקדשה בביאה אינה צריכה גט מהשני ומותרת לחזור לראשון נראה שכתב כן מדגרסי׳ בפ׳ ב"ש (דף קי) אהא דאמרינן קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ומי אמר רב אי בעל אין אי לא בעל לא והא הויא עובדא דהוה בנרש ואיקדישה כשהיתה קטנה וגדלה ואותבוה אבי כורסייא ואתא אחרינא וחטפה מיניה ורב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו התם ולא אצרכוה גיטא מבתרא אמר רב פפא בנרש מינסב נסיבי והדר מותבי אבי כורסייא רב אשי אמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן אפקעינהו רבנן לקדושי מיניה א"ל רבינא לרב אשי תינח קדיש בכספא קדיש בביאה מאי שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות משמע ליה דהכא דאמר רב אשי קי"ל דבתר׳ הוא אבל הרי"ף והרמב"ם והרא"ש השמיטו זה משמע דס"ל דכיון דלשינויא דרב פפא לא מפלגי בין חטפה ללא חטפה ה"ל ספיקא ומספיקא לא מפקעינן לקדושי מיניה ואע"ג דרב אשי דהוא בתרא אמר הכי איפשר דטעמייהו דרב ברונא ורב חננאל קאמר וליה לא ס"ל (יא) : ומ"ש בשם הרי"ף דוקא שלא בא עליה שני קודם גירושי ראשון אבל אם בא עליה שני קודם גירושי ראשון אסורה לשניהם וכו׳ דבר פשוט הוא דלא קאי אמאי דסמיך ליה אלא למה שכתב לא בעל ראשון אחר שגדלה ונתקדשה לאחר מגרש ראשון ונושא שני וכבר העתקתי בסמוך דברי הרי"ף ומ"ש שסיים הרמב"ם אבל אם בא עליה ראשון קודם גירושי שני הולד ממזר פשוט הוא דכיון דנישואי ראשון אינה אלא מדרבנן כשקדשה שני לאחר שגדלה תפסי קדושין מדאורייתא וה"ל א"א דאורייתא והלכך אם בא עליה ראשון הוי כאילו בא עליה אחר ומ"ש וא"א ז"ל התיר אפילו בא עליה שני קודם גירושי ראשון וכתב על דברי רב אלפס כדאי הוא הרב לסמוך עליו וכו׳ ט"ס יש כאן וצריך להגיה ולכתוב והראב"ד ז"ל התיר במקום

[ז] (מט) ומותרת לחזור לראשון ואפי׳ לא בעל אחר שגדלה ונתקדשה שצריכה גט מהשני ואסורה לחזור לראשון אם חטפה אחר דרך אונס (נ) וקדשה בביאה אינה צריכה גט משני ומותרת לחזור לראשון (נא) וכתב רב אלפס דוקא שלא בא עליה שני קודם גירושי ראשון אבל אם בא עליה שני קודם גירושי ראשון אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם כאשה שהלך בעלה למ"ה ונשאת לאחר שאסורה לשניהם וצריכה גט משניהם אבל ממזר לית בה דנשואי דרבנן נינהו ולא נשואי תורה וכ"כ הרמב"ם וסיים עוד אבל אם בא עליה ראשון (נב) קודם גירושי שני הולד ממזר והראב"ד ז"ל התיר אפילו בא עליה שני קודם גירושי ראשון וכתב על דברי רב אלפס כדי הוא הרב לסמוך עליו אף אם יאמר (נג) על המותר אסור כי בכאן אין איסור המור ולא לגזור בה משום אשה שהלך בעלה למדינת הים שאם גזרו במקום שיש ערוה או איסור לאו דבר תורה נגזור במקום שאין איסור ערוה ולא איסור לאו דבר תורה הלכך אם יש כאן מי שמורה להיתר נשמע לו וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל :

הלכות יבום וחליצה

קנו כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה מצות עשה היא משמת אחיו מאביו בלא זרע אפילו היה לו זרע ומת שייבם את אשתו או יחלוץ לה ולקמן יתבאר (א) איזה מהן קודם לא שנא אשת אחיו (ב) מן האירוסין או אשתו מן הנישואין ובלבד שהיה להן ישיבה אחת בעולם (ג) ושלא תהיה היבמה ערוה עליו אבל אם היתה ערוה עליו (ד) או שנולד אחרי מות אחיו מותרת לזר בלא חליצה ולא יבום ואם הניח אחיו זרע (ה) ל"ש בן או בת או זרע הבן או זרע הבת עד סוף כל הדורות אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום (ו) ואפי׳ הניח זרע עובר עבירה (ז) או ממזר פוטר נשיו מן החליצה ומן היבום חוץ מבן שיש לו (ח) מן השפחה והכותית שאינו

בעל לשם קדושין ואמרו בשם הרמ"ה דאפילו עדי יחוד אינה צריכה כיון שאשתו היא ועומדת תחתיו ע"כ ידעי שנתיחד עמה ובא עליה וזהו דעת יחיד שכל הראשונים כתבו שצריכה לעידי ייחוד עכ"ל :

הלכות יבום וחליצה

קנו כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכו׳ מ"ע היא מי שמת אחיו מאביו בלא זרע אפילו היה לו זרע ומת שייבם את אשתו או יחלוץ לה לקמן יתבאר איזה מהם קודם : **ומ"ש** לא שנא אשת אחיו מן האירוסין או אשתו מן הנשואין פשוט בכמה מקומות : **ומ"ש** ובלבד שהיה להם ישיבה אחת בעולם כריש פ"ב דיבמות (דף יז) ומייתי לה בגמרא מדכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם : **ומ"ש** שלא תהיה היבמה ערוה עליו וכו׳ בריש יבמות (דף ב ׳) ומייתי לה בגמרא מקרא : **ומ"ש** ואם הניח אחיו זרע ל"ש בן או בת או זרע הבן או זרע הבת עד סוף כל הדורות אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום בפ"ב דיבמות מייתי לה התוס׳ והרא"ש מקראי : ומ"ש ואפילו הניח זרע עובר עבירה או ממזר פוטר נשיו

דרכי משה

(יא) ובב"י פרק ב"ש כתב דאם חטפה אע"פ שנתרצית אח"כ אפי׳ הכי מותרת לחזור לראשון : א"ו

דרישה

מיניה וכ"כ כל המפרשים עכ"ל : [ז] **ומותרת** לחזור לראשון כו׳ ז"ל ב"י איני יודע מה מלמדינו רבינו בזה וכו׳ עד לא הוה ליה לכתבו בשם הרמ"ה עכ"ל ושמא י"ל שבא לחדש בדבריו היכא שבעל אחר שגדלה כו׳ דמותר לחזור לראשון הוה לא נכתב קודם לכן ואף על גב שהוא פשוט שהיא מותרת לחזור לראשון הואיל שאינה צריכה גט משני מכל מקום דרך רבינו להשמיענו כל חלוקי דינין אף על פי שהם פשוטים ויותר נראה דמה שמסיים רבינו וכתב זה לשונו ואפי׳

פרישה

(מט) **ומותרת** לחזור לראשון דהואיל שלא משני בלא גט לא יאמרו שהראשון גירשה דאי גירשה היתה צריכה גט משני ועד"ר : (נ) **וקדשה** בביאה א"צ גט מהשני כו׳ ז"ל הגמרא הוא עשה שלא כהוגן (ר"ל שחטפה בע"כ) לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה א"ל רבינא לרב אשי תינח קדיש בכספא (וי"ל דספקה ב"ד ספקה) קדיש בביאה

נשיו מן החליצה ומן היבום חוץ ממה שיש לו מן השפחה ומן הכותית שאינו נקרא זרע ואינו פוטר משנה פ"ב דיבמות (ד׳ כב ׳) מי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו מן החליצה ומן היבום חוץ ממה שיש לו מן השפחה ומן הכותית ובגמרא שם מ"מ לאתויי מאי אמר רב יהודה לאתויי ממזר מ"ט דאמר קרא ובן אין לו עיין עליו וכתב הרמב"ם דאפילו היה עובד כו"ם פוטר את אשת אביו · דין המזנה עם אשה ונתעברה ממנו אם פוטר את אשתו כתב רבינו לקמן בסימן זה דעת הרמב"ם ודעת הרא"ש . ובנו מן השפחה ומן הכותית ממעט להו התם מקראי דלא מיקרו בניו וז"ל הרמב"ם בפרק א׳ מהלכות יבום בנו מן השפחה ומן הכותית אינו פוטר את אשתו שזרע הבא מן השפחה עבדים והבא מן הכותית עכו"ם וכאילו אינם הרי הוא אומר בשפחה האשה וילדיה תהיה לאדוניה מלמד שולדה כמותה ובכותית הוא אומר כי יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מלחשב בקהל ואע"פ שנשתחרר בנו מן השפחה או נתגייר בנו מן הכותית הרי הן כשאר הגרים והמשוחררים ואינם פוטרים את אשתו עכ"ל (א) : **ומ"ש** רבי׳ בשם רב נטרונאי כתבוהו הרי"ף והרא"ש בפי"ב דיבמות ומה שחילק בין שפחתו לשפחת חבירו א הטעם משום דמסתמא אמרינן שחררה קודם שבא עליה דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות : ומ"ש דגאון אחד מספקא ליה בהאי מילתא ואזלינן ביה לחומרא וכו׳ גם זה כתבו שם הרי"ף והרא"ש : **ומ"ש** שהרמב"ם לא חילק בין שפחתו לאחרת שכתב שאפילו יש לו בן משפחתו אשתו מתיבמת ז"ל בפ׳ הנזכר הרי שהיה לו בן מן השפחה שלו ושחררו ושחררה ונשאה ומת בלא זרע הרי זה תתיבם לאחיו ואע"פ שבנה

ממזר קשה מנ"ל זרע עוברי עבירה ויש לומר דמסברא אתא דהרי בנו הוא ולא אשכחן דנתבטל שם בן מרשעים והא דפליגי ר"מ ורבי יהודה בספ"ק דקדושין ומשמע דהלכה כרבי יהודה דאם אין נוהגים מנהג בנים אין קרויין בנים אינו אלא לומר שאין קרוין בנים למקום ב"ה אבל ודאי דהוי בן לאביו המולידו אפילו היה רשע גמור תדע דהא לר׳ יהודה אפי׳ סכלים לא מקרי בנים אע"פ דאין בכן אלא שטות ואינן רשעים אלא שאין מתנהגים בדרך ישר ותו דאם כן נתת דבריך לשעורין אימתי הוא ע"ע כל כך עד שאינו נקרא בנו ותו דילמא הרהר תשובה בלבו כדאמר פ׳ האיש מקדש וכ"כ התוס׳ פ"ב דיבמות דשאם בן הוי אפי׳ ממזר לא איצטריך וכן אין לו עיין עליו אלא משום דלא נילף אחוה אחוה מבני יעקב דלא זקיק דמה התם כשרים ול׳ פסולין וכו׳ ומדלא זקיק מיפטר נמי לא פטר אבל לענין עובר עבירה ליכא למילף מבני יעקב כיון דאינה מפורש בקר׳ שלא היו ע"ע למילף מה התם וכו׳ דהתם גופה לא ידעינן ומדרבה אשכחן בקרא ראובן ויהודה שעברו אלא שהודו ועשו תשובה ותו דהרי כולם נשתתפו במכירת יוסף ואע"פ שנפרש ע"ע דקאמר על עון ע"ז קאמר והשבטים כולם היו מאמינים בה׳ אחד כדאית׳ פרק מקום שנהגו אפסוק ויקרא יעקב אל בניו וכו׳ וגילף מה

שאינו נקרא זרעו ואינו פוטר וכתב רב נטרונאי גאון דוקא בן שיש לו משפחה שאינה שלו (ט) אבל בן שיש לו משפחתו פוטר (ב) שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות בודאי שחררה קודם שבא עליה וגאון אחד כתב דמספקא ליה בההיא מלתא ואזלינן ביה לחומרא שאם אין לו זרע אלא בן שיש לו משפחתו ויש לו אשה ומת בלא בנים חולצת ולא מתייבמת [א] ולענין ממונא (י) אזלינן ביה לקולא ולא ירית (יא) אבל איהו גופיה לא מצי מזבנא ליה ירתי ואינו יכול לישא לא שפחה ולא בת חורין ואם קדש בת חורין צריכה גט והרמב"ם לא חילק בין שפחתו לאחרת שכתב שאפי׳ יש לו בן משפחתו אשתו מתייבמת (יב) [ב] וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לדברי רב נטרונאי ואפי׳ היה הזרע גוסס או פצוע מכות שא"א לו לחיות פוטר מן החליצה ומן היבום ואפי׳ זרע שיולד אחרי מותו כגון שמת והניח אשתו מעוברת פוטר ודוקא לאחר שיולד ויהיה בר קיימא כגון שידוע שנולד לט׳ חדשים (ג) ולא משכחת לה אלא כשפירש ממנה אחר טבילתה ולא קרב אליה אחר כך או אפילו אין ידוע והיה שלשים יום אחר שנולד והוא

התם לאו עע"ז וכו׳ אפ"ה לא שייך לומר מה התם וכו׳ כיון דאינו מפורש בקרא אלא מדרשא ותו דאפילו לענין אשת אחיו שלא היה בעולמו כתוב בתו׳ לשם דאין סברא למילף מבני יעקב דלא מקרי אחים אלא א"כ הם בעולם אחד כבני יעקב דפשיטא דמקרי אחים ומי לאו דמיעט קרא בהדיא לא הוה שייך למילף מבני יעקב לענין הך מילתא עכ"ל וא"כ כל שכן הוכא דלענין אח שהוא עע"ז אין סברא למילף

קא חיי והתניא בן ח' ה"ה כאבן ואסור לטלטלו ומשני הכ"ע כשגמרו סימניו דתניא איזהו בן ח' כל שלא כלו לו חדשיו ר' אומר סימנים מוכיחים עליו שעריו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן האי בר ז' הוא ואישתהויי הוא דאישתהי אלא הא דעבד רבה תוספאי עובדא באשה שהלך בעלה למ"ה ואשתהי עד י"ב ירחי שתא ואכשרי' כמאן כרבי דאמר אשתהי ומשני כיון דאיכא רשב"ג דאמר אשתהי כרבים עבד דתניא רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל כך היא גירסת רש"י והתוס' והרא"ש וכתבו התוספות וז"ל והתניא בן ח' אסור לטלטלו ואם יכול להיות בר קיימא לא היה אסור לטלטלו ומשני הכ"ע שגמרו סימניו דע"י סימנים יש היכירא להוציאו מתורת נפל בעשרים שנה וכו' ס"ל להתוס' דהסוגיא מוכרחת דכל שיכול להיות בר קיימא אינו אסור לטלטלו וטעמא דאיסור טילטול מדרבנן הוא ואין סברא נאסרו היכא שיכול להיות בר קיימא ומ"ה פריך אדרבי מהכא דאמר דבן ח' יכול להיות בר קיימא מדתניא ה"ה כאבן ואסור לטלטלו ולפי זה למאי דמשני הא דאסור לטלטלו בדלא גמרו סימניו אף

גמרו שערו וצפרניו וגם אין לומר דמשמע ליה הכי מדכתב הרא"ש בפרק הערל טעמא דלא גמרו סימנים הא גמרו אמרי' בר ז' הוא ואשתהויי אשתהי וולא מידי נפל בל' יום אליבא דר' כמו לרשב"ג ע"כ דאיכא למימר רבי אית ליה דרשב"ג אבל רשב"ג לית ליה דר' דנסי דלר' אע"פ שגמרו שערו וצפרניו אינו יוצא מידי נפל עד ששהה ל' יום לרשב"ג גמרו שערו וצפרניו אינם מעלים ולא מורידים ואין הדבר תלוי אלא בשהה ל' יום באדם בלבד וגם הרמב"ם בפ"א מה' יבום לא הצריך אלא שיכלו חדשיו ויחיה ל' יום ולא הזכיר שם גמר שערו וצפרניו ולכן דברי רבינו צ"ע : ומ"ש אבל אם ילדה ולא חיה ל' יום אחר שנולד אפי' מת ביום ל' בר"פ החולץ ובפ' ר"א דמילה אתמר מת ביום ל' ועמדה ונתקדשה רבינא משמיה דרבא אמר אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת ומ"ש לא שנא מת מחמת חולי לא שנא נפל מן הגג או אכלו ארי ומת בפרק ר"א דמילה שם אהא דתניא רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה ואת"ל פליגי עלה הלכה כמותו או לא ת"ש דאמר רב יהודה

(יג) [ג] **והוא** שגמרו צפרניו ושערו אבל אם ילדה ולא חיה ל' יום (יד) אחר שנולד אפילו מת ביום שלשים או אפי' חיה ל' ולא נגמרו צפרניו ושערו הרי זה ספק נפל ספק קיימא וחולצת ולא מתיבמת ל"ש מת מחמת חולי ל"ש נפל מן הגג או אכלו ארי ומת ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו (טו) אלא על פיה אינה נאמנת להיות מותרת לזר אם מת תוך ל' יום (טז) ואם הפילה נפל אחרי מותו מתיבמת (טז) וה"ר פרץ כתב היכא דאיכא

(ב"ה) דאינן טענה זו כלום דאע"ג דתיהוי מתני' כיחידאי הא קיימא לן דהלכה כסתם משנה וכן הלכה כר' יהודה לגבי ר' שמעון ומ"מ איני יודע למה הניח תלמוד ערוך שבר"פ החולץ מפורש בענין יבום וחליצה והדר למילף מנזיר :

כתוב בתשובת הרב שלמה בן הר"ש בר צמח שמכלוף נפטר בח' לאלול והניח אשתו מעוברת ובאחד לאייר ילדה בן שלם בשערו וצפרניו ולבסוף ח' ימים מת והיה למכלוף הנזכר אח במ"ה והתיר את אשתו מפני שביום ט' באב היה חולה כשבא לביתו כי כשהלך מביתו היה כ"ו לתמוז ויש עד אחד מעיד שאז אמר שהיה חושש שאשתו מעוברת ולא אמר זה אלא על שהגיעה זמנה לראות ולא ראתה כשילא הוא הניחה בחזקת טהורה אפילו שנאמר שמיד כשילא הוא ראתה נחשוב י"ד ימים על כ"ו לתמוז יצא לי"א יום לאב והרי הוא היה חולה ובני אדם נכנסים לבקרו והנשים אומרות שאתו ביום ובלילה עמו מיום שחלה עד שמת מסתמא לא טבלה אשתו א"כ ע"כ לומר שמקודם נתעברה כמו שאמר הוא וסומכין עליו דאיהו קים ליה בגוה ונאמן הוא לומר יש לי בן ומטעם שני מפני

דאיכא לאיסתפוקי (יז) שמא כלו חדשיו או אפי' ילדתו מת אסור להתיבם וחולצת כדמוכח בנזיר גבי אהא נזיר כשיהיה לי ולד והפילה (יח) דהוי נזיר ספק לר' שמעון **שאלה** לא"א הרא"ש ז"ל על יבמה שנישאת לשוק בחזקת שהיה לה ולד של קיימא והוציאו עליה לעז שלא היה של קיימא והביאה ב' עדים שחיה יותר מל' יום תשובה כיון שהביאה ב' עדים (יט) אפילו אם עדים אחרים מעידים שלא חיה ל' יום מותרת לבעלה ואינה צריכה חליצה ואם אין העדים האחרונים מעידים עדות ברורה אלא הוציאו קול ולעז אפי' אי ליכא עדים שחיה ל' יום לא אסרינן לה בקלא דבתר נישואין **האומר** זה בני או יש לי בנים נאמן לפטור אשתו מן היבום אפי'

יבום היא דלא הוי ולד כלל אבל אי איכא לאסתפוקי שמא כלו לו חדשיו אסורה להתייבם דחשיב ולד בכלו לו חדשיו כדמוכח בנזיר וחולצת ומיהו אם לדין יש תשובה דנזירות שאני דבנדרים הלך אחר משמעות הלשון אבל לגבי יבום נפקא לן מלהקים שם ומלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי וכילדתו מת שמו מחוי ועי' בתוס' ר"פ החולץ בד"ה והא ל"ל (דף ל"ה) ותו דבפרק יוצא דופן תנן להדיא בן יום אחד פוטר מן היבום ומסיק הכ"ע דבן יום א' בן קיימא דקים ליה שכלו חדשיו אלמא דאפי' קים ליה שכלו חדשיו אינו פוטר אא"כ חי שעה א' :

שאלה לא"א הרא"ש וכו' כלל כ"ב וברור הוא דאיירי דידוע היה דנגמר שערו וצפרנו דאל"כ אפילו חיה שלשים הוי ספק נפל להרא"ש אם אינו ידוע שנולד לט' חדשים. ודין נולד לט' חדשים דהוי בר קיימא לא ביארו רבינו ויש בזה מחלוקת בגמרא ובפוסקים דלרבי יהודה בפרק בנות כותים ומייתי לה בסוף פרק הערל דאמר דיה חדשה וקסבר שיפורא גריס וקסבר יולדת לט'

פרישה

(יז) **שמא** כלו חדשיו או אפילו כן הוא בדפוס ב"י אבל יותר נכון גירסת הספרים דל"ג או וכמ"ש (ועיין בתשובת בן לב ס"ג ד' מ"א ע"א שהאריך בזה כ"פ) : (יח) **דהוי** נזיר לרבי שמעון ואע"ג דר"ש יחידאי הוא וכו' עד ויקם כ"ע להאמיר ב"י וע"ש שכתב עוד תירוץ אחר (ויש להקשות היכי יליף יבום מנזירות דבנזירות הוא נדר ובנדרים הולך אחר לשון בני אדם ולישנא ובני דבני אדם לאו ולישנא דתורה לחוד במה שאמרה ובן אין לו כ"פ) : (יט) **אפילו** אם עדים אחרים מעידים שלא חיה שלשים יום כו' וז"ל בתשובה כלל כ"ב הרי יש כאן עדות מוכחשת שהם מעידים שחיה שלשים יום ושנים מעידים שלא חיה שלשים יום וקי"ל כמו שכתב ר"י ז"ל דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ולא אמרינן אוקמה אחזקתה ועוד אמרינן אזלינן בתר רוב נולדים שהם של קיימא ועיין בב"י שהביא תשובה זו והאריך יותר ובזה נתיישב דל"ת מאי שנא משני כיתי עדים המעידים בא"ס וגירושין דכ"ל דאזלינן לחומרא ותלא דשאני הכא דהוה ספיקא דרבנן דהא מכל מקום היה אף שלא חי שלשים יום : (מותרת ואין צריך חליצה בטעם כתב הרא"ש דאם היו מחמירין עליה להיות חולצת מספק היינו מוציאין לעז על בניה ע"ש בתשובה וע"ל בסימן קס"ד

אפילו הוחזק באחים (כ) (ואפילו באו אח"כ עדים שיש לו אחים מותרת) אבל אם יש עדים שיש לו אחים אינו נאמן לומר יש לי בנים להתירה אמר בשעת קידושין יש לי בנים (כא) וחזר ואמר בשעת מיתה אין לי בנים אינו נאמן לאוסרה (כב) והרמ"ה כתב שחולצת ולא מתיבמת כתב הרמב"ם [ד] (כג) עד אחד נאמן להעיד שנולד בן לבעלה להתירה וכתב עוד מי שזינה עם פנויה או עם

א"א

לומר יש לי בנים כי אתי בתר הכי סהדי דאית ליה אחי מאי הוי הרי כיון שהאמינו אותו שיש לו בנים מותרת היא : ומ"ש אבל אם יש עדים שיש לו אחים אינו נאמן לומר יש לי בנים להתירה כן משמע מדברי רשב"ם שכתב שם הכא אתי לאשמועינן דאע"ג דבמוחזק לן בגויה חזקה בעלמא בלא עדים אי אמר זה בני נאמן לפוטר' מייבום ע"כ משמע בהדיא דדוקא משום דלא הוה אלא חזקה בעלמא הא אי הוו עדים לא הוה מהימן לומר זה בני והטעם דכיון שקדמו עדים דאית ליה אחי ולא הוה מוחזק דאית לי' בנים הרי היתה בחזקת איסור ותו לא אתיא אמירתו דאית ליה בנים ושריא לה וכן כתב רבינו ירוחם וז"ל אם ידוע לנו בודאי בעדים שיש לו אחים אע"ג דאמר בשעת קדושין שיש לו בנים אינו נאמן דלא אמרינן מה לו לשקר כיון שיש לו עדים שיש לו אחים עכ"ל אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם שסתם וכתב רפ"ג האומר זה בני או שאמר יש לי בנים ה"ז נאמן ופוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום : **אמר** בשעת קדושין יש לי בנים וחזר ואמר בשעת מיתה אין לי בנים נאמן לאוסרה כך היא הגירס' בספרי רבי' ויש ספרים שכתוב בהם אינו נאמן לאוסרה ונראה שזו היא הגירסא הנכונה דתניא בקידושין פ' האומר (דף סד :) בשעת קידושין אמר יש לי בנים ובשעת מיתה אמר אין לי בנים נאמן להתיר ואין נאמן לאסור כלומר נאמן במ"ש בשעת קידושין ואינו נאמן במ"ש בשעת מיתה דברי ר' רבי נתן אומר אף נאמן לאסור ומשמע דהלכה כרבי מחבירו וכן פסק ברמזים וכתב הר"ן דרבותא קמ"ל דאע"ג דאיכא למימר דמאי דאמר בשעת קדושין לא אמר אלא כדי שתתרצה אשתו בקידושיו ובשעת מיתה דלא איכפת ליה במידי קושטא קאמר אפ"ה נאמן להתיר משום דאיכא למימר מה לו לשקר כדאמרינן לקמן ואינו נאמן לחזור בו מדבורו הראשון ולאסור עכ"ל ועוד יתבאר בדינים אלו בסי' שאחר זה : יש קצת ספרי רבי' שכתוב בהם והרמ"ה כתב שחולצת ולא מתיבמת ואפשר שטעמו משום דמספקא ליה אי הלכה כר' או כרבי נתן ופסק לחומרא ורבינו ירוחם כתב שהרמ"ה פסק כר' נתן ונראה שטעמו מדמתמה תלמודא בפרק האומר לימא מתני' דלא כרבי נתן ודחיק לאוקמה כר' נתן ואין זה הכרע דהכי אורחא דתלמודא למהדר לאוקמי מתני' ככ"ע: **כתב** הרמב"ם עד אחד נאמן להעיד שנולד בן לבעלה להתיר' זה לשונו בפרק שלישי נאמן עד אחד להעיד ליבמה שמת בעלה ומתיבמת על פיו או שמת יבמה או שניתן לבעלה בן להתירה לזר אפי' עבד או אשה או עכו"ם מסיח לפי תומו מעיד במיתת היבם כמו שמעיד בא"א להתיר כמו שבארנו בהלכות גירושין ע"כ והרב רבינו אברהם בר דוד השיג על הרמב"ם במה שכתב שעד אחד נאמן להעיד שנולד בן לבעלה והרב המגיד כתב שהרב בעל המאור סובר כדברי הרמב"ם ז"ל וכן הכריע הרשב"א ז"ל ע"כ ודברי הרא"ש שכתבתי גבי שאין האשה נאמנת לומר שכלו חדשיו נוטים לדברי הראב"ד ז"ל (ו) : וכתב עוד מי שזינה עם פנויה או עם א"א ונתעברה וכו' בפ' הנזכר וכן כתב רבינו ירוחם בשם ספר המצות (ז) וכתב ה"ה זה ברור בא"א שרוב בעילות אחר הבעל אבל בפנויה היה נראה לחלק בין אם חשודה ממנו או אם חשודה מאחרים שאם אינה חשודה מאחרים אלא ממנו בלבד הא אמרי' פ' אלמנה לכ"ג (סט :) כהן שבא על בת ישראל וילדה תאכל בתרומה ואיכא לישני בגמרא לישנא קמא דוקא דלא דיימא מעלמא ולישנא בתרא אע"ג דדיימא מעלמא ודעת רבינו פ"ז מהלכות תרומות כלישנא קמא וכיון דלענין תרומה דאיכא ג"כ איסורא דאורייתא שדינן הולד בתר דידיה גבי יבום נמי מאי לא נהמניה וכ"ש ללישנא בתרא והרשב"א ז"ל כתב בתשובה דכל שראינו שבא עליה או שהוא מודה שבא עליה בתר דידיה שדינן ליה והוא שלא ידענו שבא עליה אחר אבל אם ידענו שבא עליה אחר בכי הא לא אמרינן לשדייה בתר קמא דהוה ליה כספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון דמספקא מילתא ולא שדינן ליה בתר קמא עכ"ד ונראה בדעתו ז"ל שהוא פוסק כלישנא בתרא דכל דלא ידעי' בבירור שבא עליה אחר אף על גב דדיימא מעלמא בתר דידיה שדינן ליה ובזה נראה להחמיר דה"ל ספיקא דאורייתא ונקטינן חומרי דלישני אבל בדלא דיימא מעלמא איני רואה טעם נכון לחלק בין דין זה לדין התרומה ואפילו בדדיימא אפשר שהלכה כלישנא בתרא דסוגיין בפ"ק דכתובות (יג :) אתיא כי ההוא לישנא עכ"ל ונמוקי יוסף בס"פ אלמנה לכ"ג כתב דפנויה שילדה ואמרה מפלוני הוא אף ע"פ שנאמנת עליו להכשירו אינה נאמנת עליו לירושה ואפילו בפלגש המיוחדת לו אינה נאמנת עליו (ח) :

ומ"ח

וכך פירשב"ם בפרק י"ג והוצרכו לפרש כך דאי לאו הכי קשה מה לנו לנאמנותו הלא כיון דלא הוחזק לן באח אינה זקוקה ליבום אלא ודאי אתא לאשמועינן אפי' אתי אח לאחר מכאן וכו' והרא"ש בפרק האומר כתב ואפילו אתו סהדי דאית ליה אח מותרת לשוק עכ"ל ולפ"ז ודאי הך דיש נוחלין דהאומר זה בני נאמן דמוקמינן לה בדמוחזק לן באח ונאמן הואיל דבידו לגרשה ומה לו לשקר וכדאמר התם רב יוסף היינו נמי אפילו אי אתי אח לאחר מכאן וכו' אי נמי אפי' אתו סהדי דאית ליה אח נמי מותרת לשוק דהא הך די"ג דמוקמינן בדמוחזק לן באח בגונא דהאומ' היא דמוקמינן בדלא מוחזק לן דאית ליה אח וכי היכי דהתם אפילו אתו סהדי ה"נ דכוותא ולכן כתב רבינו תרוייהו אפי' הוחזק באחים ואפי' אם באו אח"כ עדים שיש לו אחין כפי הנוסחאות המדוייקות בספרי רבינו : **ומ"ש** אבל אם יש עדים שיש לו אחים וכו' פי' כיון שקדמו עדים דאית ליה אחי ולא היה מוחזק דאית ליה בני לא אמרינן מה לו לשקר הואיל דבידו לגרשה דלא אמרינן מה לו לשקר כי עדים דמי ואתו עדים ועקרי לחזקה ודין זה הוא ע"פ דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש גבי היה מוחזק באחין ואמר אין לי אחין וכו' דאינו נאמן דלקמן בסי' קנ"ז ס"ו אבל להרז"ה שחולק דנאמן להתיר לעולם ופסק כשינוי' דאביי בפרק האומר והלכה כרבי דמ"ל לשקר כי עדים דמי ואתו עדים ועקרי לחזקה א"כ לפי זה האומר זה בני נאמן אפילו אי קדמו עדים דאית ליה אחי ולא הוה מוחזק דאית ליה בנים אפ"ה אין כאן אלא חזקה לייבום ואתא מ"ל לשקר ועקרי לחזקה ונאמן וצ"ע הבין מדברי הרמב"ם רפ"ג דסובר כך ותימה דהלא לא פסק הרמב"ם כאביי אלא ודאי אינו נאמן ס"ל ולפי דפשוט הוא לפי שיטתו סתם דבריו ולא פירש . כתב רשב"ם בפרק י"ג דהא דקתני זה בני נאמן אע"ג דמוחזק לן באח ה"ה נמי אם אמר יש לי בנים נאמן להתירה אלא משום סיפא איצטריך ליה למיתני הכי וכו' וכ"כ הרמב"ם רפ"ג האומר זה בני או שאמר יש לי בנים ה"ז נאמן ואחריהם נמשך רבינו ודקדקו ג"כ שכתבו בסתם לאורויי לן דהא דתנן בפ' האומר מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן לאו דוקא בשעת מיתתו ודלא כתירוץ האחרון של תוס' לשם בד"ה רבי סבר שכתבו די"ל דאי מוחזק לן באחי לא יהא נאמן במ"ש בשעת מיתתו יש לי בנים דבשעת מיתה' לא שייך למימר מ"ל לשקר אי בעי פטר לה בגט דשמא אין לו כח עכ"ל דלפ"ז מתני' די"ג דמוקמינן לה בדמוחזק לן באחי דנאמן מטעם מ"ל לשקר אינו אלא בדאמר כך קודם מיתתו ומ"ה תנן התם בסתם האומר זה בני נאמן אבל בס"פ האומר דאיירי בדלא מוחזק לן באחי תנן מי שאמר בשעת מיתתו : **אמר** בשעת קידושין יש לי בנים וכו' ברייתא בפרק האומר פליגי בה רבי ור' נתן והלכה כרבי מחבירו דאינו נאמן לאוסרה וס"ל לרבינו דהך פלוגתא איירי בדלא מוחזק לן בבני כלומר דלא ידעינן אי אית לי' בני אם לאו הלכך לרבי נאמן לומר יש לי בנים אפי' מוחזק לן באחין כדמוקמינן בפרק י"ג ותו לא מהימן לומר בשעת מיתה אין לי בנים ורבי נתן פליג דנאמן אף לאסור לחומרא דמילתא דעבידא לאיגלויי הוא ויחיישינן לדברי הבעל והכי הוה סלקא אדעתיה מעיקרא בפרק האומר דבהא פליגי רבי ורבי נתן וכתב הרא"ש לשם דהכי הוה לפי המסקנא והסוגיא דפרק י"ג ודלא כשינויא דאביי פרק האומר וה"ה נמי בפלוגתא דר' ור' נתן באומר בשעת קידושין אין כי אחים ובשעת מיתה אמר יש לי אחים נמי בכה"ג היא בדלא מוחזק לן באחי ואע"ג דמוחזק לן דלית ליה בני אפילו הכי לרבי נאמן לומר אין לי אחים הואיל ובידו לגרשה ומ"ל לשקר ולפיכך אם חזר ואמר בשעת מיתה יש לי אחים אינו נאמן לחזור מדבורו ור"נ פליג דנאמן אף לאסור לחומרא והלכה כרבי אבל בדמוחזק לן דאית ליה אחי ואמר אין לי אחין אינו נאמן לסתור החזקה להרא"ש כמ"ש בסי' קנ"ז . וממילא נמי בדמוחזק לן דלית ליה בני אינו נאמן לומר יש לי בנים לסתור החזקה ואיכא לתמוה למה לא כתב רבינו שני דיני' אלו בפירוש ואפשר דס"ל לחלק דבחזקה דלית ליה בני כיון דאפשר דיש לו בן ולא ידעינן ליה לפיכך נאמן לעולם לומר יש לי בנים ואינו דומה לאומר אין לי אחין דהתם ודאי אפשר דאית ליה אחין והוא לא ידע דלא ראיתי איכה ראיה כנגד חזקה דאית ליה אחים וכך חילק ה"ה בפ"ג דיבום אבל מ"ש הרמב"ם דעד אחד נאמן להעיד שנולד בן לבעלה וכ"כ בסמ"ק דנאמן לומר יש לי בנים אפילו מוחזק לן בלא בנים אלא דהראב"ד והרשב"א ס"ל דאין חלוק ולעולם אינו נאמן לסתור החזקה ע"ש ומ"ה ג"כ לא היה צריך רבינו לפרש בדלא מוחזק לן באחי ואמר בשעת קידושין אין לי אחים וחזר ואמר יש לי אחים דאינו נאמן דזה נלמד במכ"ש דכיון דאף במוחזק לן באחי ואמר יש לי בנים אינו נאמן לחזור מדבורו בשעת מיתה ולומר דאין לו בנים כל שכן בדלא מוחזק לן לא בבני ולא באחי ואפשר דיש לו בן ואמר בשעת קידושין אין לי אחין דאינו נאמן לחזור מדבורו בשעת מיתה ולומר יש לי אחין ועוד דהוי בכלל מ"ש בסימן קנ"ו לא היה מוחזק באחים ואמר יש לי אחים אינו נאמן אלמא דאפי' היכא דלא אמר תחלה אין לי אחים אינו נאמן א"כ כ"ש דאינו נאמן אם חוזר מדבורו שהרי בתרווייהו איירי דלא מוחזק לן בבני כנ"ל לייסב דברי רבינו : **והרמ"ה** כתב שחולצת ולא מתייבמת טעמו דפסק כר"נ ואע"ג דקי"ל כרבי מחברו שאני רבי נתן דרביה דרבי ורביה דאבוה הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד דסוגיין דעלמא דמ"ל לשקר לאו כעדים דמי ומפרש דר"נ ה"ק דכיון דמרע ליה לדבוריה בשעת מיתה עקריה מ"ל לשקר לגמרי וקמה לה בחזקה דמעיקרא והלכך אי מעיקרא הוה מוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני ודאי חולצת ולא מתיבמת דשמא יש לו בן כדבריו הראשונים ואפילו אי מעיקרא לא הוה מוחזק לן לא באחי ולא בבני ובחזקת שאינה זקוקה ליבם היא מ"מ כיון דהשתא אתא אח ואמר אחוה דמיתנא אנא או אתו סהדי דאחוה דמיתנא הוא חיישינן נמי שמא יש לו בן וז"ש ר' נתן אף נאמן לאוסרה כלומר דבריו האחרונים שקולים כמו הראשונים ולא ידעינן הי מינייהו שיקרא לפיכך חולצת ולא מתיבמת ועיין במ"ש הר"י בנכ"ה ח"ג . מיהו נראה דאף להרמ"ה בדמחזוק לן בבני ואמר אין לי בנים אינו נאמן להוסרה אפילו אתא חד ואמר אחוה דמיתנא אנא ואפילו אתו סהדי ואמרי דאית ליה אח וטעמא דמילתא דהשתא ליכא למימר מ"ל לשקר והוציאה מחזקתה : **כתב** הרמב"ם ע"א נאמן וכו' בפ"ג והראב"ד השיג עליו וכתב ה"ה שהרשב"א ובעל המאור הסכימו לדעת הרמב"ם גם הסמ"ג והסמ"ק פסקו כן אבל בתשובה הרשב"א חלק רכ"ב כתב איני רוצה להכנים ראשי בין המחלוקת מעפ"י שנראה לפשוטן של דברים כדברי הרמב"ם וסוף דבריו ומ"מ אפילו לדברי הראב"ד חוששין לעד וחולצת ולא מתייבמת וכו' נראה דאעפ"י דלהלכה הסכים הרשב"א לדעת הרמב"ם כמ"ש ה"ה מ"מ אמר הלכה ואין מורין כן ושלא תנשא לשוק עד שיחלוץ לה יבמה וע"ל בסימן קנ"ח בע"א שמעיד שמת יבמה לשם נאריך בזה בס"ד : **וכתב** עוד מי שזינה וכו' בס"פ אלמנה לכ"ג איתמר הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי פרש"י ספק ממזר וקאמר רבא בלישנא קמא דרב דאמר ממזר דדיימא מעלמא פי' השודה מאחרים אבל לא דיימא מעלמא בתר דידיה שדינן ליה אמר רבא תנא אמינא לה דקתני במתני' בכהן שבא על אשה באונס או בפתוי וילדה תאכל בתרומה משום בנה דמחזקינן ליה בכהן וה"ד אילימא דדיימא מעלמא אמאי תאכל אלא לאו דדיימא מיניה לאודיה ולא דיימא מעלמא וקא שדינן ליה אבתריה וכ"ש ארוסה א"ל אביי לעולם אימא לך כל היכא דדיימא מיניה אע"ג דלא

דיימא

דרכי משה

(ו) וע"ל ריש סי' קס"ט : (ז) וכן כתב המרדכי בריש פרק כיצד אם לא שהיו חבושים בבית האסורים שבודאי בנו הוא : (ח) וע"ל סי' ד' ובח"מ סי' רע"ח נתבאר דין זה בעה"ע ועיין

דרישה

כו' ע"ש ואני מצאתי שכתב בעל נ"י בפרק הערל דף תכ"ד ס"ב שרשב"ג תרתי בעי ופליג אדר' דסגי ליה בגמר סימנים (דהיינו לפרקיו ושערו כ"פ) וכבר איפסקא הלכתא כרשב"ג עכ"ל : כתוב בתשובת הר"ש בן הרשב"ץ דבזמן הזה אפילו לא נכנס בחודש ט' רק יום אחד כו' עיין בב"י שהביאו וכן הרמ"א בש"ע : [ד] **עד** אחד נאמן להעיד שנולד כו' צ"ע דכאן סתם רבי' וכתב דעת הרמב"ם דעד אחד נאמן להתירה לשוק ולקמן בסימן קנ"ח כתב רבי' פלוגתא הרמב"ם והרא"ש דלהרא"ש שאינו נאמן עד אחד כ"א להתיר ליבם ולא להתירה לשוק ואפשר

לחלק

פרישה

קס"ד כ"פ) : (כ) **ואפילו** באו אחר כך עדים וכו' פי' בב"י : (כא) **וחזר** ואמר בשעת מיתה אין לי בנים כו' וכתב הר"ן דרבותא קמ"ל כמבואר בב"י : (כב) **והרמ"ה** כתב שחולצת ולא מתייבמת דפלוגתא דתנאי היא : (כג) **עד** אחד נאמן להעיד שנולד כו' וז לשונו בפרק ג' נאמן עד אחד להעיד ליבמה שמת בעלה ומתייבמת על פיו כו' או שניתן לבעלה בן להתירה לזר אפילו עבד או אשה (ומדברי הרא"ש הנ"ל משמע דאשה אינה נאמנת וע"ל סי' קנ"ח כ"פ) או כותי מסיח לפי תומו מעיד במיתת היבם כמו שמעיד בא"א להתיר עכ"ל ועיין בדרישה :

א"א ונתעברה ואמרה זה העובר ממנו הוא ואפלו הוא מודה לה אע"פ שהוא בנו לענין ירושה ה"ז ספק לענין יבום שכמו שזנתה עמו כך זנתה עם אחר ומאין יודע הדבר שזה בנו ודאי והרי אין לו חזקה ולעולם ספק הוא ולהחמיר דנין בו ולא מתיבמת ע"כ וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה על אחד שהיה לו משרתת בביתו והיתה מיוחדת לו וילדה (כד) ואמר שהוא בנו שפוטר את אשתו מן היבום אף על פי שלא רצה ליכנס למילה כשמלוהו והביא דברי הרמב"ם וכתב דבריו תמוהין מאחר שקורהו ספק למה כתב שירשו ומוציא הממון מחזקת היורשין הודאין [ס] ואי משום שהאב נאמן על בנו כרבי יהודה א"כ לענין חליצה נמי יהא נאמן ואף לפי דבריו בנדון זה שהיתה מיוחדת לו בביתו וילדה ואומר שהוא בנו אפשר דבכה"ג לא קאמר שתחלוץ כי הוא לא כתב אלא זנות באקראי (כה) פנויה דומיא דא"א האשה שהלך בעלה ובנה למ"ה ובאו ואמרו לה מת בעלך מותרת לינשא לזר שנעמיד הבן בחזקת שהוא קיים (כו) הלכה היא ובעלה ובנה ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ בני נאמנת ומותרת לזר מת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת שתתיבם אלא חולצת ולא מתייבמת : (כז) הלכה היא ובעלה לבד ובאה ואמרה ניתן לי בן במ"ה ומת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת ומתייבמת מת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת וחולצת ולא מתיבמת וכתב הרמב"ם בד"א כשהיתה פסולה מתחלה לכהונה כגון שהיא גרושה או חללה (כח) או שאמרה במערה היינו כשמתו אבל אם אין הדבר כן אינה חולצת שמא יבואו עדים ויעידו שהדבר כן כמו שאמרה שהבעל מת תחילה נמצא שחליצה זו אינה כלום (כט) ותנשא לכהן ויאמרו חלוצה מותרת לכהן (ל) לפיכך לא תחלוץ ולא תתיבם אלא תשאר בחזקת זקוקה כמו שיצאת עד שיבואו עדים האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ואין לה בנים ובאו עדים שמת בעלה לא תתיבם (לא) ולא תנשא לעולם עד שתדע אם ילדה צרתה או לא ילדה (לב) ולא אמרינן שתחלוץ אחר ט' חדשים למיתת הבעל ותנשא ממה נפשך שאם ילדה צרתה הולד פוטר ואם לא ילדה החליצה פוטרת דשמא ילדה ולד של קיימא והחליצה כמי שאינה (לג) ואולי תנשא לכהן ויאמרו חלוצה מותרת לכהן לפיכך אם היא גרושה או חללה תחלוץ אחר ט' חדשים ותנשא אבל לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא אפי' אחר

תשעה

וא"א ז"ל כתב בתשובה על אחד שהיה לו משרתת בביתו והיתה מיוחדת לו וילדה ואמר שהוא בנו שפוטר את אשתו מן היבום וכו' כלל פ"ב סימן א' ועיין בתשובות הרשב"א סי' תר"י ועיין בנמוקי יוסף בס"פ אלמנה לכ"ג כמ"ש שם בשם הריטב"א : האשה שהלך בעלה ובנה למ"ה ובאו ואמרו לה מת בעליך מותרת ליכשא וכו' הלכה היא ובעלה ובנה ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת ומותרת לזר מת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת שתתיבם אלא חולצת ולא מתיבמת ויש בקצת ספרי רבי' חסרון הניכר וכאשר כתבתי כך היא הגירסא הנכונה וכך מבואר במשנה פרק האשה שלום (קיח :) והטעם מבואר דכיון שבשעה שהלכה היתה בחזקת היתר לזר כי אמרה מת בעלי ואח"כ מת בני הרי היא מעמדת עצמה על חזקתה ולפיכך נאמנת אבל כי אמרה מת בני ואח"כ מת בעלי שמוציאה עצמה מחזקתה נאמנת להחמיר ואינה נאמנת להקל ולפיכך חולצת ולא מתיבמת ומ"ש הלכה היא ובעלה לבד ובאה ואמרה ניתן לי בן במ"ה ומת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת ומתיבמת מת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת וחולצת ולא מתיבמת גם זה משנה שם והטעם מבואר כמו שכתבתי בסמוך : ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"ג והוא מבואר בגמ' פרק האשה בתרא (דף קיט :) דאמרי' התם אמתני' אחריתי דאיכא חולצת גזירה שמא ימלא הדבר שאינה צריכה חליצה ונמצאת מצריכה כרוז לכהונה ואיכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואמרי הא שרו חלוצה לכהן ומותיב מהאי מתני' דאמרינן בה חוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת וליחוש דילמא אתו עדים ואמרי כדקא אמרה ונמצא אתה מצריך כרוז לכהונה אמר רב פפא בגרוש' רב חייא בריה דר"ה אמר באומרת אני והוא נשבאנו במערה ופרש"י בגרושה שהיתה גרושה כבר מאיש אחר שפסולה לכהונה אני ובעלי נשבאנו במער' ואין איש עמנו לבא ולהעיד הילכך ליכא למיחש דילמא אתו סהדי עכ"ל ולפי שראה רבינו שבפרק האשה שלום שהוא מקום משניות אלו לא איתמר עלייהו בגמרא מידי ולא נזכר שבמקום אחר העמידום באוקמתות אלו לכך כתב אלה הדברים בשם הרמב"ם ויש בלשון רבינו כדברי הרמב"ם חסרון וכך הוא לשון הרמב"ם ז"ל שמא תחלוץ ויבואו עדים ויעידו שהדבר כמו שאמרה והבעל מת תחלה נמצאת חליצה זו אינה כלום ותנשא לכהן ויראה הרואה אותה שחלצה ונשאת לכהן וידמה שהחלוצה מותרת לכהונה ואינו יודע בעדים שבאו לפיכך לא תחלוץ ולא תתיבם וכו' : **האשה** שהלך בעלה וצרתה למ"ה ואין לה בנים ובאו עדים שמת בעלה לא תתיבם ולא תנשא עד שתדע אם ילדה צרתה או לא ילדה משנה פ' בתרא דיבמות (שם) ומ"ש ולא אמרינן שתחלוץ אחר ט' חדשים למיתת הבעל ותנשא ממ"נ וכולי שם פלוגתא דאמוראי ופסקו הפוסקים כמ"ד הכי כתוב בספר רבי' ירוחם נסתפק לר"ש אם יש לדבר פתח היתר כשתדור אשה זו ע"ד רבים שלא תנשא לכהן שכל עצמנו לא חששנו אלא מטעם הצרכת כרוז ואחר שתדור נסתלקה חששא זו והאריך שם בזה ומ"ש לפיכך אם היתה גרושה או חללה תחלוץ אחר תשעה חדשים מבואר שם ב כתוב בספר רבינו ירוחם : ומ"ש אבל לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא אפילו אחר ט' דשמא מעוברת היתה צרתה והפילה וכיון שהיתה צרתה מעוברת לא היתה חליצה זו חליצה הכי איפסק' הלכתא כר"פ החולץ (דף לה :) כר"ל דאמר חליצת מעוברת לאו שמה חליצה וכתב הרמב"ם בספ"ג אבל זו הצרה שהיתה עם בעלה כשמת תמתין צ' יום כשאר היבמות ותחלוץ או תתיבם ולא תחוש לצרתה שבמדינה אחרת הואיל ולא היה בעלה עמה ופשוט הוא

דיימא מעלמא אמר רב הולד ממזר מ"ט דאמרינן מדאפקרה נפשה לגבי ארוס אפקרה נפשה לעלמא ומתני' שהיו שניהם חבושים בבית האסורים ומפרש הרמב"ם דהך סוגיא אתיא כמ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא ולפיכך ס"ל לאביי ורבא דתרומה דאורייתא דינו שוה לשאר איסורא דאורייתא אבל למאי דקי"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן וכמ"ש הרמב"ם בפ"א דתרומו' וכתבתיו בארוכה בי"ד סי' של"א בס"ד נשתנה דינם ולענין תרומה פסק הרב כלישנא קמא ולקול' כרבא וז"ש לשם בפ"ו מה' תרומה וז"ל ואע"פ שהדבר ספק הואיל ובלא קידושין הוא שמא מאחר נתעברה הרי הולד בחזקת זה שבא עליה והוא שלא יצא עליה קול עם אחר אלא הכל מרננין אחריה עם זה הכהן ע"כ אבל לענין איסור יבמה לשוק דאורייתא פסק לחומרא וז"ש הרמב"ם אלא לעולם ספק הוא ולהחמיר דנין בו דמשמע לשונו הוא דמכח חומרא דנין בזה והיינו כדדחי אביי וס"ל להרמב"ם דאפשר דאפילו רבא מוד' בייבום דלהחמיר דנין בו ואפ"ה לענין ארוסה שעיברה פסק הרב בפט"ו מהא"ב כרבא דלא הוי ספק ממזר אלא בדדיימא מעלמא וטעמו כיון דלהאי איסורא ולהאי היתירא יש להקל בדדיימא מיניה לאודיה אע"ג דאיסורא דאורייתא היא ובתר דידיה שדינן ליה וכמו שנתבאר לעיל בסי' ד' ובזה נתיישבו דברי הרמב"ם על נכון וה"ה נתקשה בהם . והקשה המרדכי בפ"ב דיבמות על דברי הרמב"ם מהא דתנן מי שיש לו בן מ"מ לאתויי ממזר פוטר אשת אביו מן היבום אלמא דלא חיישינן לשמא זינתה עם אחר ותירץ דמיירי הך מתני' שהיו שניהם חבושים בבית האסורין וכדמוקי אביי למתני' דס"פ אלמנה לכ"ג כדפי' ואכתי איכא למידק בלשון הרמב"ם שאמר ואמרה זה העובר ממנו הוא ואפי' הוא מודה לה אף ע"פ שהוא בנו לענין ירושה וכו' דמאי ואפילו דקאמר דמשמע לא מיבעיא באינו מודה לה והלא באינו מודה לה פשיטא דאינו בנו כלל לשום דבר כדלעיל בסימן ד' ואפשר לומר דאינו מודה לה אין פירוש שהוא מכחישה אלא דהוא שותק או שהוא אלם או שהלך לו אבל העיקר הוא דה"ק ל"מ באינו מודה לה אלא מכחישה דהוי ספק לענין יבום וחולצת ולא מתייבמת אלא אפי' הוא מודה נמי הוי ספק לענין ייבום אבל מ"ש אעפ"י שהוא בנו לענין ירושה וכו' לא קאי אלא על מ"ש מקודם ואפילו הוא מודה לה כלומר אע"פ שהוא מודה לה דאז הוא בנו לענין ירושה דבמה שנוגע בממון פשיטא דכיון שמחזיקו בבנו דיורש הוא נכסיו דלא יהא אלא אחר אילו בעי למיתב לי' מתנה מי לא מצי יהיב וכדאיתא בפי"ב אבל לענין איסור יבמה לשוק לאו כל כמיניה לשוויה בנו ולעולם ספק הוא דמדאפקרה נפשה לגבי דידיה דילמא אפקרא נפשה לעלמא וחולצת ולא מתייבמת : **האשה** שהלך בעלה ובנה למ"ה וכו' כ"פ הרמב"ם בפ"ג ונראה מדבריו שם שלמד כך מדין היה לה חמות דר"פ האשה בתרא דכיון דהתם אינה חוששת שמא ילדה חמות' וכבר ניתן לה יבם במ"ה מפני שלא גזרו בדבר זה אלא נעמיד אותה על חזקתה ה"נ הכא אמרינן העמד אותה על חזקתה ודין ה"ל חמות כתבו רבינו בסוף סימן קנ"ז : **הלכה** היא ובעלה ובנה וכו' משנה ס"פ האשה שלום והטעם בכולן דאינה נאמנת להוציא עצמה מחזקתה שהיתה בו בשעת הליכה להקל אלא להחמיר וחולצת ולא מתייבמת . ומ"ש וכתב הרמב"ם בד"א וכו' בפ"ג והכי מוקי לה בפרק האשה בתרא אבל הרי"ף והרא"ש השמיטו אוקימתא זו מפסקיהם ונראה דס"ל דדוקא באשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה דכתב רבינו בסמוך התם הוא דאיכא למיחש לשמא ילדה צרתה ולד של קיימא דהא שכיח טובא ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה וכו' ומ"ה תנן בר"פ האשה בתרא לא תנשא ולא תתייבם פי' לעולם וכאוקימתא דר' חנינא התם אבל בהלכה היא ובעלה וכו' דתנן בסתמא חולצת ולא מתייבמת משמע פשטא דלעולם שריא בחליצה ולא חיישינן הכא לדילמא אתו סהדי ואמרי כדקא אמרה איהי ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה דאין לנו לחוש מעצמנו דילמא איכא סהדי אא"כ שיצא קול בכאן דאיכא סהדי כמ"ה כמו שהוכיחו התוספות בפרק יש נוחלין (דף קלה) ולפ"ז הכי אוקימתא דפרק האשה בתרא דרב פפא מוקי לה בגרושה ורב חייא בריה דרב הונא אמר באומרת אני והוא נשבאנו במערה אינו אלא לפי סברת המקשה שהשוה דינים אלו וקאמרי דאף לדידה לא קשיא אבל לאו דסמכא נינהו הני אוקימתא דקושטא הוא דדיניהם חלוקים וכפשטא דמתני' דאיכא לחלק שפיר בין חששא דדלמא ילדה דשכיח ובין חששא דלמא אתי סהדי דלא שכיח כנ"ל דעת הרי"ף והרא"ש ומיהו לענין מעשה יש להחמיר כהרמב"ם ורבינו שהביא דבריו : **האשה** שהלך בעלה וצרתה וכולי עד לא היתה זו חלוצה בריש פרק החולץ אפסיקא הילכתא כריש לקיש דפסולה מדכתיב ובן אין לו עיין עליו פירוש הואיל ובאותה שעה היה ראוי להתקיים אינה בת יבום וחליצה ולפי טעם זה

אפי'

פרישה

(שהוא בנו לענין ירושה ע"ל סימן ד' ובח"מ סימן רע"ח נתבאר דין זה כ"פ) : (כד) **ואמר** שהוא בנו שפוטר את אשתו מן היבום ולא דמי למה שכתב בסמוך האומר זה בני כו' דאם יש עדים שיש לו אחים אינו נאמן להתירה דהכא הואיל שהיתה מיוחדת לו שיש רגלים לדבר שממנו הוא : (כה) **פנויה** דומיא דא"א ר"ל שכתב מי שזינה עם פנויה או עם א"א דפנויה הוא דומיא דא"א ובא"א בודאי אינה מזנה עמה אלא באקראי : (כו) **הלכה** היא ובעלה וכו' ובאה ואמרה כו' דכיון שבשעה שהלכה היתה בחזקת היתר לזה כי אמרה מת בעלי ואח"כ מת בני הרי היא מעמדת עצמה על חזקתה אבל כי אמרה מת בני ואח"כ מת בעלי שמוציאה עצמה מחזקתה נאמנת להחמיר (שתאסר לשוק דהויא נפשה מתיבה לאיסורא) ולא להקל להיות מותרת לייבמה כ"פ) ואינה נאמנת להקל ולפיכך חולצת ואינה מתייבמת ב"י וז"ל מ"ו והטעם בכולן משום דאינה נאמנת להוציא מחזקתה שהיתה בשעת הליכה עכ"ל : (כז) **הלכה** היא ובעלה לבד דהשתא היא בחזקתה שלא היתה במוקתה שתוכל להתיבם ולכן כשאמרה ניתן לי בן נאמנת אבל כשאמרת מת בעלי ואח"כ מת בני שתרצה להוציא את עצמה מחזקתה להיות מותרת לשוק אינה נאמנת : (כח) **או** שאמרה במערה היינו כשמתו ר"ל שאז א"א לבא עדים ולהגיד שקרי לא היה שום אדם במיתתם : (כט) **ותנשא** לכהן ויאמרו חלוצה כו'. וא"ל יתקנו חכמים שלא תנשאו לכהן די"ל דאם יבאו עדים ויאמרו שאמת הוא כמו שאמרה לא תשמע לתקנת חכמים שתאמר הואיל ובנה היה חי בשעת מיתת הבעל פשיטא שהיא מותרת לכהן והחליצה שלא כדין היתה : (ל) **לפיכך** לא תחלוץ ולא תתיבם ויראה הרואה אותה שחלצה ונשאת לכהן וידמה שחלוצה מותרת לכהונה והוא אינו יודע בעדים שבאו לפיכך לא תחלוץ כו' : (לא) **ולא** תנשא לעולם עד שתדע כו' אבל צרתה זו שהיתה עם בעלה כשמת תמתין צ' יום כמבואר בב"י : (לב) **ולא** אמרינן שתחלוץ אחר ט' חדשים אבל לא בתוך ט' כמ"ש בסמוך : (לג) **ואולי** תנשא לכהן פירוש אחר שתדע שנולד בן לצרתה :

ובלבד

דרישה

לחלק ולומר דכאן דאומר דנולד בן כו' דהוא מילתא דעבידא לגלויי דלמקר אם נולד לבעלה בן ובכו' לא עבידא למשקר וא"כ לקמן בסימן קנ"ח דשם קאי אאומר מת בעלך ואח"כ בנך דאף אם מת הבן קודם שבעל דאז היא זקוקה ליבם לא עבידא לגלויי מי מת תחלה ויכול להיות דמשקר לכן אינה נאמנת להתירה ועי' מ"ש שם עוד מזה : [ס] **ואי** משום שהאב

נאמן

חדושי הגהות

ב לא אדע כוונת הרב"י בזה שהתחיל כתב רבינו ירוחם ולא סיים דבר והנה חפשתי ברבינו ירוחם למען מצוא כוונתו כאשר מצאתי כמה פעמים (עיין בא"ח סי' קל"ד בב"י בסוף הסימן ובחדושי הגהות ובי"ד בסי' קצ"ה בחידושי הגהות א"ק ו') אמנם ראיתי כי לא כתב שם כלל מזה דהיתה גרושה או חלוצה וכפי הנראה להמעיין יש חסרון בספרי הרב"י ירוחם שלפנינו אולי לפני הרב"י היה כתוב יותר :

לא

⁂

תשעה דשמא מעוברת היתה צרתה והפילה וכיון שהיתה צרתה מעוברת לא היתה חליצה זו חליצה :

קנז מי שיש לו אח מכ"מ אפי' הוא ממזר (א) זוקק אשת אחיו ליבום בין קטן בין גדול אפי' הוא גוסס או פצוע מכות שאינו יכול לחיות מהן לא תנשא כ"ז שהוא חי (א) ובלבד שנולד בחייו אפי' לא יצא אלא ראשו ורובו לאויר העולם קודם שימות (ב) ואפי' עבד או שפחה נאמנים להעיד עליו שהוא אחיו מאביו אבל אם נולד אחרי מותו או שהוא אחיו מאמו אינו זוקק אשתו ליבום גרים שנתגיירו ועבדים שנשתחררו הרי הם כזרים ואין להם אחוה זה עם זה לענין יבום אפי' אח' מהם הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה (ג) ואפי' הם תאומים ונולדו בקדושה הרי הם כזרים ואין להם אחוה עד שיהיו שניהם הורתם ולידתם בקדושה כתב רב שרירא גאון נפלה לפני מומר כיון שהורתו

ולידתו

הוא (ט) דין אשה שהלך בעלה למ"ה ומת שם ונשארה זקוקה ליבם ויצא קול שהיה לבעלה אשה אחרת לשם אם מתירים אותה לחלוץ כתב הריב"ש בתשובה סימן תק"ט :

קנז מי שיש לו אח מ"מ אפילו הוא ממזר זוקק את אשת אחיו לייבום משנה וגמרא פ"ב דיבמות (דף כב) : מ"ש בין קטן בין גדול משנה פרק יוצא דופן (דף מג : מד ·) תינוק בן יום אחד זוקק ליבום : ומ"ש אפי' הוא גוסס או פצוע מכות שאינו יכול לחיות וכולי משנה פרק קמא דאהלות אפילו גוסס ואפילו מגוייד זוקק ליבום : ומ"ש ובלבד שנולד בחייו כלומר שנולד יבם זה בחיי אחיו דאל"כ אינו זוקק ליבום דהוה ליה אשת אחיו שלא היה בעולמו ואינה זקוקה לייבום דכי ישבו אחים יחדו כתיב שהיתה להם ישיבה אחת בעולם כדאיתא ברפ"ב דיבמות (דף יז :) ובפ' יוצא דופן (מד ·) : ומ"ש אפי' לא יצא אלא ראשו ורובו לאויר העולם קודם שימות אחיו כ"כ הרמב"ם בפ"א : ומ"ש ואפי' עבד ואפילו שפחה נאמנין להעיד עליו שהוא אחיו מאביו כ"כ הרמב"ם בפ"ד והוא מדאמרי' בפ' החולץ (ד' לט :) דאפילו קרוב ואשה נאמנים בזה משום דגלויי מילתא בעלמא הוא ומשמע דה"ה לעבד ושפחה דמ"ש (ב) וכתב הרמב"ם דה"ה לקטן שהוא מכיר ונכון כתב הרי"ף דה"מ דקרוב ואשה נאמנים היכא דליכא חשדא אבל היכא דאיכא חשדא לא וכתב הריב"ש בסימן קפ"ב שנראה לו לפי לשון הרי"ף שאין אשה וקרוב נאמנים לומר זה אחיו של פלוני כשמעידין כן בשעת מעשה אלא שאם אמרו כן קודם מעשה שאין מעידין לא על ממון ולא על איסור הוחזק על פיהם ע"כ ואין נראה כן מדברי הפוסקים אלא אפילו לא אמרו כן אלא בשעת מעשה סומכים עליהם וגם בהגמ"י פ"ד כתוב דמשמע מדברי הרי"ף דלא סמכינן אהני אא"כ הם מסיחים לפי תומם וכתבו דאין נראה לראבי"ה אלא אפי' במתכוונים להעיד נאמנים וכ"כ במרדכי פרק מצות חליצה : **ומ"ש** אבל אם נולד אחר מותו כבר נתבאר ומ"ש או שהוא אחיו מאמו ברפ"ב דיבמות מייתינן מקראי דאינו זוקק ליבום אלא אחיו מאביו אבל אחיו מאמו ולא מאביו לא : **גרים** שנתגיירו ועבדים שנשתחררו הרי הם כזרים ואין להם זה ע"ז יבום אפילו אחד מהם הורתו שלא בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה משנה בפרק נושאין (דף צז :) ומ"ש ואפילו הם תאומים ונולדו בקדושה כלו' אבל הורתם היתה שלא בקדושה הרי הם כזרים ואין להם אחוה עד שיהיו שניהם הורתם ולידתם בקדושה ברייתא שם :

כתב רב שרירא גאון נפלה לפני מומר וכולי ורב יהודאי כתב אי כד נסבה בעלה הוי יבם מומר לא בעי חליצה מיניה ואם היה הבעל מומר ויושבת תחתיו וכולי עד ואינה זקוקה לחליצה כל זה כתוב במרדכי פרק החולץ שהעתיק מספר העיטור אלא שבמקום שכתוב בספרי רבינו ורב יהודאי כתב שנראה שבא לחלוק על דברי רב שרירא כתוב שם וכתב רב יהודאי שנראה שאינו חולק על דברי רב שרירא אלא מפרש דבריו וה"א בפ"א מהלכות יבום העתיק דברי רב שרירא ודברי רב יהודאי כמו שכתבם המרדכי וכתב שהרשב"א תמה על כל דברי רב יהודאי ושמדברי הרמב"ם נראה שלא כדברי רב יהודאי שכתב מי שיש לו אח מ"מ אפילו ממזר או עובד כו"ם הרי זה זוקק את אשתו לייבום ולא חילק בין אם היה עובד כו"ם בשעת הנישואין בין המיר אח"כ וכ"ש בבעל מומר ואח כשר שאם מת שהיא זקוקה לחליצה ולייבום וכמ"ש הרשב"א ז"ל עכ"ל (ג) :

ומ"ש

אפילו היתה צרתה מעוברת בשעת חליצה של זו נמי לא פטרה ההיא חליצה כיון דההיא שעתא לא הוית שייכא ההיא חליצה הואיל ואחת מהן מעוברת ואיכא הכא עיון והכי מבואר בסוגיא ובפירוש רש"י למאי דמייתי סייעתא לריש לקיש מהאשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה וכו' ואף על גב דדחינן להכוא סייעתא עיקר דבריו דחלוצה לא פטרה הואיל ואחת מהן מעוברת לא נדחה ע"ש (בדף ל"ו ע"א) :

קנז מי שיש לו אח מ"מ וכו' משנה ואוקימתא דגמרא פרק ב' דיבמות (דף כ"ב) ועי' לעיל במ"ש ריש סימן קנ"ו : ומ"ש אפילו לא יצא אלא ראשו ורובו וכו' כך כתב הרמב"ם בפרק א' וטעמו מדקאמרינן בסתמא שהיתה להם ישיבה אחת בעולם אלמא דאין לו שיעור אפי' שעה אחת בלחוד וכל שיצא ראשו ורובו חשיב ילוד בפרק המפלת וה"ל כמי ישיבה יחד שעה אחת בעולם :

ומ"ש ואפילו עבד וכו' בפרק החולץ אפסיקא הילכתא דאפילו אשה וקרוב נאמנים גלויי מילתא בעלמא ניכהו והרמב"ם בפ"ד מבאר דה"ה עבד דדינו כאשה לכל דבר ורבינו כתב דה"ה שפחה אע"ג דאיכא תרתי אשה והיא שפחה דטעמא דאינן אלא מגלי דהדין גברא פלן והיא ניהי איתתא פלונית כדכתב הרי"ף לשם אבל עדות עכו"ם מל"ת לא ואע"ג דהרמב"ם ז"ל כתב לשם שטעם דין זה שוה לטעמו של דין עדות אשה אפ"ה לא התיר כאן עדות עכו"ם כיון דלא אשכחן בגמרא דהתירו אלא אשה וקרוב אין לנו להוסיף אלא מאן דדמי להו ושאני עדות אשה דהוחזקו כבר להשיא ע"פ עכו"ם מל"ת מטעם דמתוך חומר וכו' ועי' במ"ש לקמן על דין זה בסימן קס"ט : **כתב** רב שרירא גאון וכו' כ"ז כתוב במרדכי פרק החולץ וגם כתב שרש"י חולק וס"ל דזקוקה ליבם דאעפ"י שחטא ישראל הוא וקידושיו קידושין וחולץ ולא מייבם ונראה להר"ם להביא ראיה לדברי הגאונים מפ' הגוזל בתרא דבנפלה לפני מוכה שחין ה"א דתיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה מעיקרא אי לאו מטעמא דמינח נייח לה דטב למיתב טן דו וכו' אבל לגבי מומר ליכא למימר הכי דאנן סהדי דלא ניחא לה כי יעבירנה על דת לבא עליה כל זמן שהיא נדה ובהגהות מרדכי כתב דלמהר"ם אין חלוק בין אם היה מומר בשעת נשואי אחיו אם לאו דבכל ענין אדעתא דהכי לא קדשה נפשה עכ"ל מיהו לפעד"נ דאף למהר"ם יש לחלק דכיון דלא התנה האשה בפירוש שלא תהא זקוקה לו אלא דאנן סהדי דכך היה דעתה מתחלת נשואיה ליכא למימר אנן סהדי בהא אא"כ דהיה מומר בשעת נישואיה דכיון דסתמא דמילתא הכי הוא לא בעי לאתנויי וכמ"ש התוס' פרק האיש מקדש ופרק אלמנה נזונית דיש דברים כן אבל כשלא היה מומר בשעת נישואין דאיכא תרתי ספיקי שמא לא ישתמד יבמה ואת"ל ישתמד שמא לא ימות בעלה בחיי מומר בלא בנים אפשר דמכנסת עצמה לספק שאפי' ימות בעלה תיזקק לייבום גם מ"ש בהגמ"ר לשם כמו השגה על מהר"ם ממ"ש התוספות בפ' הגוזל דדוקא מן האירוסין דלא ה"ל ממנו טוב טובה אמרינן אדעתא דהכי לא קדשה נפשה אבל לא במן הנשואין נלע"ד ליישב דמהר"ם מפרש דדוקא במוכה שחין איכא למימר האי סברא אבל במומר הדעת נותנת שאינה מכנסת עצמה בשום ספק מחמת חבת בעלה ואף במן הנשואין מיהו למ"ש מהרא"י בת"ה בסימן רנ"ג נראה דעת הגאונים ביותר זה אינו מטעם שכתב מהר"ם אלא מטעמא דנשואין מפילין כיון שהיה מומר בשעת נשואי אחיו לא חיילא עליה זיקה ולפ"ז אם לא היה מומר בשעת נשואי אחיו חיילא עליה זיקה ההיא שעתא ושוב לא פקעה אפי' היה מומר בשעת מיתה ולפר"ת דפסק מיתה מפלת אפילו לא היה מומר אלא בשעת מיתה נמי פטורה מן החליצה ומן הייבום וכבר השיב מהרא"י עליהם בטוב טעם ולפעד"נ ראיה ברורה לאיסור מדקאמר תלמודא בממזר כיון דלענין ייבום מיפטר פטר מזקק נמי זקיק א"כ מומר נמי דהכל מודים דמיפטר פטר כדלעיל בסימן קנ"ו מזקיק נמי זקיק דאחיו הוא ואיכא לתמוה למה לא שתו לב הגדולים שלפנינו לראיה זו המפורשת לאיסור ואפשר דאיכא למדחי ולומר דממזר שאני דכיון דנקרא אחיו שהרי אחיו הוא במצות אלא דסלקא אדעתין למילף מאחוה דיעקב הלכך השתא דילפינן מבן אין לו עיין עליו דלא ילפינן מאחוה דיעקב ולא בעינן כשרין דאפילו פסול נמי פוטר הלכך מסתמא נמי זקיק ולא ילפינן מאחוה דבני יעקב כיון דאחיו הוא במצות אבל במומר אפילו לא נילף מאחוה דבני יעקב נמי לא זקיק כיון דלא נקרא אחיו במצות ואע"ג דמיפטר פטר היינו משום דכתיב ובן אין לו עיין עליו אבל לענין זיקה אינה זקוקה לו ומ"ה ס"ל דאם לא היה מומר בשעת נשואין זקוקה לו כיון דנשואין מפילין ואז היתה זקוקה לו ושוב לא פקעה זיקה אף לאחר שנעשה מומר וזה טעם רב יהודאי דפוטר גם אשת מומר משום דלאו אחיו הוא במצות וכל זה דוחק דודאי הויא דמומר נמי נקרא אחיו כמו ממזר ובנ"י כתב ראיה לאיסור מדתנן חוץ מן האח שיש לו מן השפחה ומן הנכרית משמע דוקא הא אבל מומר זוקק דאי משום דפלח ע"ז הא ולד נכרית נמי פלח לע"ז ואפילו הכי אי לאו דלאו אחיו הוא היה זוקק לייבום עכ"ל . מיהו נראה דאין זה ראיה כלל דהולד שפחה ונכרית שנתגיירו נמי איירי דאעפ"י שנוהגים כמנהג ישראל לכל דבר אפ"ה אינו זוקק ואינו פוטר וכך מבואר ברמב"ם פ"א להדיא אבל הראיה שכתבתי אין ספק בה והכי משמע מלשון הרמב"ם דכתב אפילו היה לו זרע ממזר או עע"ז ה"ז פוטר וכו' מי שיש לו אח מ"מ אפי' ממזר או עע"ז וכו' מדסידר דינים אלו סמוכין ותכופין זה עם זה משמע דטעמו דכיון דלענין יבום מיפטר פטר מיזקק נמי זקיק וס"ל דמומר נמי אחיו מקרי דעצמו ובשרו הוא . ולענין הלכה למעשה מהר"ם גופיה כתב דאע"פ שהבאתי ראיה לדברי הגאונים לא מלאני לבי לעבור על דברי רש"י כאשר מזה בא מעשה לידי ע"כ . ותו נראה כיון דהגאונים עצמם פסקו להתיר מטעם ראיה אחרת כמ"ש ועליה חלקו הבאים אחריהם מעתה אין כח לנו להתיר מטעם ראייתו של מהר"ם כיון שהוא עצמו לא נסמך עליה וכן כתב מהרא"י דאפילו היכא דהוא מומר גמור בשעת קידושין ומיתה אין להקל מדברי רש"י ומהר"ם לפוטרו מחליצה ועוד דהרמב"ם והסמ"ג כתבו להדיא דעע"ז זוקק אשת אחיו ליבום וכיון דסתמא קאמרי משמע אפילו היה עע"ז בשעת נשואי אחיו גם אין להקל ולחלק דאיכהו מיירי בעע"ז ומקיים שאר כל המצות אבל מומרים לכל התורה כאותו שלפנינו מודו דאינו זוקק דסתם עע"ז דקאמר תלמודא היינו שהוא כופר בכל התורה מיהו מהרא"י כתב תקנה לזה מה שנהגו להתנות בשעת קידושין שלא תיזקק לייבום אם תפול לפניו ומתנה כן בתנאי כפול דהשתא כשהיבם מומר נתבטלו הקידושין למפרע והוו מתנה בעלמא ונראה דתקנה זו יש לה סמוכות מההיא דריש כתובות דתקינו רבנן לגבי גיטין דלא מהני טענת אונס משום צנועות ומשום פרוצות ופרכינן ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גט ומשום צנועות ומשום פרוצות שרינן אשת איש לעלמא אין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות והשתא כל שכן ה"נ דמתנה בפירוש שלא תיזקק לייבום וכו' דפשיטא דנעקרו הקידושין למפרע כשתפול לפניו והוו מעות מתנה כדכתבו התוס' לשם להדיא וממילא יהיו כל בעילותיו בעילת זנות למפרע והא עדיפא דאין גורמין בידים אלא ממילא הוא וגם לא הוי מתנה על מ"ש בתורה והא דכתב המרדכי פרק הפועלים דאיתא בירושלמי המתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל כמו אם מתי לא תיזקק לייבום ומייתי ליה בת"ה יש לחלק דדוקא באומר אם מתי לא תיזקק לייבום אעפ"י שכפל תנאו ה"ל מעמ"ש בתורה כיון שהוא רוצה בקידושין

אלא

דרכי משה

(ט) ועיין סוף סי' קנ"ז אימת חוששין לבן שהוא במדינת הים :

קנז (א) מיהא אחיו מן הכותית ומן השפחה אינו זוקק ליבם כן הוא בהדיא במשנה פ"ב דיבמות ועיין בזו בתשובת הרשב"א סימן אלף ר"מ כתב ב"י שם דף מ"ג דאם המת ממזר אשתו זקוקה ליבם ופשוט הוא : (ב) וכ"כ בב"י פרק גט פשוט : (ג) וכ"כ ב"י פרק ב' דיבמות :

ודלא

דרישה

נאמן כו' ואפשר לחלק ולומר דבאמת אין כאב נאמן על בנו אך לענין ירושה נאמן לומר שהוא בנו מטעם מיגו שאם היה רוצה נותנו לו במתנה ועיין במ"מ בפ"ד דנחלות שכתב ענין כזה ע"ש שהאריך כ"פ) :

למה

פרישה

סי' קנז (א) **ובלבד** שנולד בחייו רצה לומר שנולד יבם זה בחיי אחיו דאם לא כן אינו זוקק ליבם כ"פ) כדלעיל בסימן קנ"ו דבעינן שיהיה להם ישיבה אחת בעולם : (ב) **ואפי'** עבד או שפחה כו' כתב הרמב"ם דה"ה לקטן שמכיר ונכון (שראוי לסמוך על דבריו כ"פ) והטעם משום דגלוי מילתא בעלמא הוא : (או שהוא אחיו מאמו דכתיב כי ישבו אחים יחדיו ודרשו רז"ל יחדיו המיוחדים בנחלה שראוין לירש זה את זה כ"פ) : (ג) **ואפי'** הם תאומים רצה לומר שהורתה בלא קדושה (דאין להם יחוס אחר אביהם שהזריעם בגיותו אלא אחר אמם שילדתם בקדושה ודומה לשני אחים מן האם כ"פ) : (נפלה לפני מומר כו' וזקוקה ליבם שמעתי הטעם דחיישינן שמא יהרהר תשובה בלבו והוי ישראל גמור אבל אם היה הבעל מומר

מת

ולידתו בקדושה זקוקה ליבם ומתעגנה עד דחליץ לה (ד) ורב יהודה כתב אי כד נסבה בעלה (ה) הוי יבם מומר לא בעי חליצה מיניה ואם היה הבעל מומר ויושבת תחתיו ומת בהמרותו בלא בנים אינה צריכה יבום דהא לאו אחיו הוא ואין זקוק לה חליצה ע"כ ולא ידענא [א] (ו) למה לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבם (ז) וגם מה חילוק יש בין אם היה יבם מומר כשנישאת או לא : (ח) לא היה מוחזק באחין ואמר יש לי אחין אינו נאמן בא אחד ואמר אני אחיו

אינו

ומ"ש רבינו ולא ידענא למה לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבום ודאי קושטא דמילתא הכי דאשת מומר זקוקה לייבום ואפילו קדשה אחר שהמיר ואפי' בנו או בן בנו עד כמה דורות אע"פ שנשארו בהמרתם כ"ז שהם בני ישראליות או מומרות קדושיהן קדושין ונשותיהם הישראליות או המומרות זקוקות ליבום כדמשמע בספ"ק דיבמות אהא דאמר רב אסי עכו"ם שקידש בזמן הזה חוששין לקדושיו חיישינן שמא מי' השבטים הוא ואסיקנא דלא היא משום דגמירי דכנתי דהוא דרא אנטרויי אנטרו משמע הא לאו הכי הוה חיישינן לקדושיו וזה דבר פשוט כביעתא דכותחא וכבר כתב כן מהר"י קולון ז"ל בשורש פ"ה ויש לתמוה על מי שעלה על דעתו היתר זה ועל רב יהודאי שנכתב בשמו איני תמה משום דגמירי דמאור עינים הוה ולפעמים היו תלמידיו כותבין בשמו מה שלא עלה על דעתו וכמבואר אך על תלמידיו הכותבים כן יש לתמוה ועל בעל העיטור שהעתיק דבריה' יש לתמוה למה לא רדפם וכתתם עד החרמ' דדבר פשוט הוא דאין לדברים אלו שורש וענף ולא שום צד סמך כלל ואוי לו למי שמיקל בזה ודבר פשוט הוא שאין דברים הללו אמורים אלא בבן ישראלית או מומרת אבל בן עכו"ם או שפחה אפילו מישראל שלא המיר כבר נתבאר דינו בסימן שקודם זה : ומ"ש רבינו דלא ידע מה חילוק יש בין אם היה יבם מומר כשנשאת או לא זה נתבאר בהגהות מרדכי פרק החולץ דטעמא משום דס"ל דנשואין מפילין וכיון דבשעת נישואי אחיו היה מומר היה אסור לה באותה שעה ושוב אינה נופלת לפניו וכתוב שם שיש סוברים דאפילו לא היה מומר בשעת נישואי אחיו כיון שהיה מומר בשעת מיתה אינה זקוקה דס"ל דמיתה מפלת וכתוב בת"ה סי' רכ"ג דהיכא שהיבם נאנס בקטנותו ונטמע בין העכו"ם ונתגדל ביניהם עד שנעשה גדול בשנים ואף על פי כן לא חזר לדת האמת אם בעודו בקטנותו בין העכו"ם נתקדשה יבמתו לאחיו ודאי זקוקה היא אפילו לדברי האומרים דנשואין מפילין דהוי כמו נתקדשה בעודו יהודי ואח"כ המיר דכל מעשה קטן עד שיהא בן שלש עשרה שנה ויום אחד לא חשיב וכשגדל ועמד בהמרותו הוי כהמיר אז וכיון דנישואין מפילים הרי היא זקוקה לו וז"ל המרדכי בפרק החולץ כתוב בתשובת הגאונים יבמה שנפלה לפני מומר פטורה מן החליצה ומן היבום היכא דליכא יבם אחר אלא הוא ולא הביאו שום ראיה לדבריהם וכתב רש"י בתשובות דלא סמכינן עלייהו כלל ואע"פ שחטא ישראל הוא ואם קדש קדושיו קדושין וחולץ ולא מייבם ונראה לה"ר מאיר להביא ראיה לדברי הגאונים מדפריך פ' הגוזל (קי :) וכו' וכ' הר"ם אע"פ שהבאתי ראיה לדברי הגאונים לא מלאני לבי לעבור על דברי רש"י כאשר בא מעשה לידי ושאלו להר"מ על יבמה שהיו לה שני יבמים הגדול מומר והקטן הלך למדינת הים אם הגדול המומר יכול לחלוץ מפני תקנת העיגון והשיב שלא לעשות מפני שיש לה יבם ישראל ואזלינן הכא לחומרא והכא לחומרא עכ"ל ובת"ה כתב שאחד מהחכמים שהיו בימיו כתב שיש לסמוך על דברי המתירים וחכם אחד כתב דלית לן לאסוקי אדעתא להקל נגד דברי רש"י שהרי מהר"ם אע"פ שהביא ראיה לדברי הגאוני' כתב דעבדינן הכא לחומרא והכא לחומרא ונראה מדברי ת"ה שכך היא דעתו לאסור כדברי רש"י ומהר"ם ז"ל (ד) והאריך הרבה בדבר עיין עליו ועיין בהגהות מרדכי פרק החולץ ומהרי"ק ז"ל כתב בשורש קע"ז על יבמה שנפלה לפני יבם מומר ועד אחד מעיד שמת אותו מומר שהיא מותרת כיון שרוב הפוסקים מתירין יבמה ע"פ עד אחד ואפילו אם היה המנהג כדברי האוסרים מ"מ פשיטא שבזיקת יבם מומר שרבו הפוסקים המתירים אותה בלא חליצה ואף ע"ג דפשיטא שאין לסמוך על דבריהם וחלילה להקל בשל ערוה שלא כדעת רש"י אשר כל ישראל שותים מימיו הנאמנים וכמ"ש הר"מ עצמו שלא מלאו לבו לעבור על דברי רש"י מ"מ איכא תרי רובי להתיר אשה זו על דא אמינא דאתתא דא שריא עכ"ל הרי כל האחרונים מסכימי' לאסור יבמה שנפלה לפני מומר . אשה שנפלה לפני יבם מומר ונשאת לזר כתבתי משפטה בסי' קנ"ט : כתוב בת"ה סי' רכ"ג יש נוהגים להתנות בשעת קדושין שלא תזקק ליבם אם תפול לפניו וצ"ע בדבר דבמרדכי פרק הפועלים מייתי ירושלמי דהמתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל כמו אם מתנה שלא תזקק ליבום אמנם בתלמודא דידן לא משמע הכי מדפריך בפ' הגוזל אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה וכו' מ"מ גילוי דעת הוא דאין בדעתו לחול הזיקה שתתיבם מחמת הנישואין כמו שמחלקין התוס' דדוקא מן האירוסין אמרינן דאדעתא דהכי לא נתקדשה ולא מן הנשואין והאידנא רגילין לעשות קדושין ונשואין יחד בשעת חופה וכיון דבההיא שעתא מתנה אנישואין כמי מתנה ועיין בפ' המגרש (פד :) בגמרא ובתוס' פ' אע"פ (נו :) דהתם מפרש כמה חילוקין במתנה על מ"ש בתורה עכ"ל · ואני תמה ע"ז מאחר שאין ההיתר מבואר בתלמודא דידן ובתלמוד ירושלמי מבואר לאיסור היאך אפשר להקל בדבר וע"כ נשתקע הדבר ולא ראינו ולא שמענו מי שהתנה כן (ה) : **לא** היה מוחזק באחין ואמר יש לי אחין אינו נאמן בא אחד ואמר אני אחיו אינו נאמן וכו' בקדושין פרק האומר (סד ·) תנן מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן ובגמרא (שם) אלמא נאמן להתיר ואין נאמן לאסור נימא מתניתין דלא כר' נתן דתניא בשעת קדושין אמר יש לי בנים בשעת מיתה אמר אין לי בנים בשעת קדושין אמר אין לי אחים בשעת מיתה אמר יש לי אחים נאמן להתיר ואין נאמן לאסור דברי רבי ר' נתן אומר אף נאמן לאסור אמר אביי מתני' דלא מחזיק לן באחי ולא מחזיק לן בבני אמר יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן לאו כל כמיניה לאסור לה אכולי עלמא ברייתא דמחזיק לן באחי ולא מחזיק לן בבני דאמרי' מה ליה לשקר מאי קאמר מיפטרא מיבם מגו אמר פטרנא לך בגיטא רבי סבר מה לי לשקר כי עדים דמי ואתו עדים עקרי חזקה ור' נתן סבר מה לי לשקר כי חזקה דמי לא אתי חזקה ועקרא חזקה ופרש"י דלא מוחזק לן האי גברא לא באחי ולא בבני וקיימא הך אתתא בחזקת שאינה זקוקה ליבם הילכך אמר יש לי בנים בחזקה קמייתא הוא דקא מוקים לה הילכך נאמן ואי אתי אח לאחר מכן ואמר אחוה דמיתנא אנא לאו כל כמיניה דאהני דיבורא לחזקה אמר יש לי אחים ואין לי בנים לאו כל כמיניה דתפיק לה מחזקה . ברייתא דקאמר ר' נתן נאמן לאסור עליו דמוחזק לן האי גברא באחי וכו' עד ואילו ה"ל אחי הוה הדר ביה בשעה מיתה וכתב רבינו ירוחם אם יש לו עדים בודאי שיש לו אחים אינו נאמן כשאמר יש לי בנים אפילו לדברי ר' דע"כ לא קאמר ר' אלא במקום חזקה אבל במקום עדים לא וכ"כ מורי ה"ר אברהם בן אסמעאל עכ"ל וכתב הרא"ש בתשובה (כלל כ"ב סי' ה) שנשאל על אשה שנשאת לבעל ומעולם לא נשמע ולא נודע שהיה לו אח אמנם אחי האשה אמר שהיה באשכנז וראה שם אחד שאמר שהיה אחיו ועתה מת בעלה והיא רוצה לינשא והשיב הא מילתא דפשיטא כיון שהאשה זאת עומדת בחזקת שאין אחים לבעלה אינה נאסרת לשוק על מאמר אחיה דתנן בפרק האומר מי שאמר בשעת מיתתו יש לי אחים אינו נאמן ואמרינן עלה בגמרא נימא מתני'

דלא

אלא שלא תיזקק לייבום אבל במתנה בפירוש שאם תיזקק לייבום שלא תהא מקודש' למפרע אין זה מעמ"ש בתורה כיון שאם מת בלא בנים לא היתה אשתו מעולם ולא קשיא א"כ בעילותיו למפרע הווין בעילות זנות כדאיתא להדיא פ' השולח ופ' האשה רבה דקא משני אין שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות כ"ש כשהוא מתנה בפירוש שלא תהא מקודשת אם תפול לפני יבם דלית לן למיחש לבעילת זנות כיון דבשעת ביאה לא נתכוין לזנות . שוב מצאתי תשובת מהרא"י כ"י שכתב למהרר יונה והר"ר ידידיה שכך נהגו בנוישטט לאחר יום הרג רב להתנות בכה"ג ותשובה אחרת השגה עליו מפרק המדיר דקדשה על תנאי וכנס' סתם וכו' דלדברי התוס' אפילו קדש וכנס על תנאי ואח"כ בעל סתם צריכה גט ולהרי"ף והרמב"ם אפי' בעל לאלתר אתולי אתליה לתנאה וצריך גט ומהרי"ח מוסיף דאפילו בעל ע"ת צריכה גט דמסתמא התנאי לא היה אלא משום כתובה אא"כ יתנה בפירוש אף לענין גט וא"כ בעינן תנאי בשעת ביאה וא"כ מסתברא נמי לפ"ז דבעינן תנאי על כל ביאה וביאה ואם לא התנה צריכה גט דאין לומר כיון שהתנה בבעילה ראשונה דליהוי בעילת זנות אם לא יתקיים התנאי גם כל בעילותיו יהיו בחזקה זו מן הסתם דאדרבה יש לנו לומר אטו מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום כו' ועוד אפילו יהא מתנה כך בכל ביאה וכו' מ"מ לכתחלה אסור לעשות כן ע"כ בקיצור וכל זה יש ליישב דאין דומה תנאי זה לשאר תנאים דכיון דהעונות גרמו לגזירו' שנטמעו בין העכו"ם א"כ מוטל עלינו לתקן שלא יתערבו יותר בין העכו"ם כי מי ירצה להתחתן עם זה על ספק שתתעגן כל ימיה וע"י כך ילך וישא נכרית ויטמע בין העכו"ם ולפיכך לא נקרא זה לכתחילה אלא כמו דיעבד הוא דמאחר דאחיו מומר צריכין אנו לתקן לזה שישא ישראלית וגם לא נקראו בעילותיו בעילות זנות שהרי היא אשתו ומיוחד' לו כל ימיו והויא למפרע כפלגש דשריא ולא נקרא בעילת זנות ועוד דאיהו ודאי בועל לשם נשואין אלא דאיהי רוצה בכך שלאחר מותו אם תפול לפני יבם שיהיו כל בעילותיו למפרע שלא לשם קידושין ואדעת' דהכי נתקדשה ונשאת לו אבל איהו גופיה ודאי בשעת ביאה בועל בלי תנאי שהרי הוא לא התנה עמה כלום ואינו דומה לקדש על תנאי וכו' דצריך שיתקיים התנאי בחייו ואם לא יתקיים יהיו בעילת זנות גם לשם הוא התנה עמה ובועל לשם זנות אם לא תקיים התנאי ואינו דומה להכא כל עיקר אחר שכתבתי זה ראיתי למהר"ר דוד הכהן בתשובה בית תשיעי שכתב ג"כ סברא זו דלא הויא בעילות זנות והאריך גם התיר אפילו בלא תנאי אלא שאותו נדון לא היה סתם מומר גם כתב דהרמב"ם ר"ל דוקא עע"ז לחוד ולא מומר לכל התורה אבל אין נראה כלל לחלק בכך כדכתבתי לעיל : **ולא** ידענא למה לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבם כתב ב"י ודאי קושטא דמילתא הכי דאשת מומר זקוקה לייבום ואפילו קידשה אחר שהמיר וכו' : **ומ"ש** ואפי' קידשה אחר שהמיר וכו' טעמו דלא מיבעיא קידשה קודם שהמיר דלמ"ד נישואין מפילין פשיטא דזקוקה לייבום אלא אפילו קידשה אחר שהמיר דאינה זקוקה לייבום למ"ד נשואין מפילין אפ"ה יש להחמיר כיון דלמ"ד מיתה מפלת זקוקה היא ליבום אבל לפעד"נ דאיפכא מסתברא דבקידשה אחר שהמיר ודאי דקידושיו קידושין דכיון דאין אשה מתקדשת אלא לדעתה והיא פשטה ידה וקיבלה קידושין מן המומר א"כ רצונה בכך ומקודשת דאעפ"י שחטא ישראל הוא אבל היכא דקידשה ואח"כ המיר אנן סהדי דלא קיבלה קידושין ממנו ולא נישאת לו אלא ע"ד שיחזיק בדת ישראל אבל היכא שיהפוך דתו ע"ז לא היה רצונה ולא היה דעתה שיהיו קידושין אלא המעות יהיו מתנה ונמשך שכל בעילותיו למפרע יהיו בעילות זנות וכדפי' לעיל ועי"ל טעם אחר דמומר לא נקרא בשם אחיו דהא אין מצווין להחיותו ואי נקרא אחיו קרי כאן וחי אחיך עמך ומ"ה שרי להלוותו ברבית דלגבי נשך כתיב אחוה והא דאמר אע"פ שחטא ישראל הוא היינו בדברים דלא כתיב אחוה כגון קידושין וגיטין ומטעם דילמא הרהר תשובה בלבו אבל לעניין ייבום לא מהני טעם זה דסוף סוף לא נקרא אחיו כיון דלאו אחיו הוא במצות וכ"כ בהגה"מ מרדכי לדעת ר"ח ואם כן טעם זה מספיק נמי להיכא דהבעל מומר . מיהו כיון דב"י כתב אוי לו למי שמיקל בזה נהגינן לאיסור אבל לקדש ולהתנות אם יש לו אח מומר כדלעיל כתב בהג"ה ש"ע בשם מהר"י ברי"ן דשרי לכתחלה וכך עשה מעשה . ונראה דה"ה מי שהיה לו אח שהלך מפניו ולא נודע ולא נשמע ממנו אם חי אם מת שיכול גם כן לקדש ולהתנות בתנאי כפול שאם ימות בלא בנים ולא יהא נודע אם האח הוא חי או מת כי יהיה בחזקת אבוד כמו עכשיו או יהא נודע שהוא מומר במקום פלוני שלא תהא מקודשת ושרי להתנות כך אפילו לכתחלה : **לא** היה מוחזק באחין וכו' משנה בקידושין פרק האומר מי שאמר יש לי אחים אינו נאמן ומוקמינן לה התם וכן בפרק י"כ דמיירי בדלא מוחזק לן באחי ובחזקת שאינה זקוקה ליבם היא ולאו כל כמיניה דמפיק לה מחזקתו אפילו ע"א נמי אינו נאמן כנגד חזקה כמו שהביא הרא"ש ראיה לזה בתשובה הביאו ב"י :

היה

דרכי משה

(ד) ודלא כדברי מהר"י מינץ בתשובה סימן י"ב שצדד להקל בדבר וע"ש וע"ל סי' קנ"ח אם יש עוד צד להתיר יש לצרף היתר זה דמומר :

(ה) ומהר"י ברי"ן כתב אע"פ שאין להתנות שלא תהא זקוקה ליבם דהוי כמתנה על מ"ש בתורה מ"מ אם מקדשה בתנאי כפול שלא תהא מקודשת אם תפול לפני יבם ש"ד עי' בפסקי מהרא"י

דרישה

סימן קנז [א] **למה** לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבם וז"ל ב"י ודאי קושטא דמילתא הכי סוף כו' ע"ש שהאריך :

בין

פרישה

מת בהמרותו כו' דלא ליכא למיחש להרהור תשובה אין זקוק לה חליצה . דישראל ומומר אין חשבינן לאחין וכמ"ש רבינו בסמוך כ"פ) : (ד) **ורב** יהודה כתב שמרדכי בפרק החולץ כתב דברים הללו וכתב שהעתיקם מספר העיטור ולא כתב ורב יהודה כתב דמשמע דפליגא אדלעיל אלא וכתב רב יהודה שנראה שמפרשו בית יוסף : (ה) **הוי** יבם מומר לא בעי חליצה ועיין בתשובת מהר"י מינץ שחולק גם כן בזה והאריך עיין שם : (ו) **למה** לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבם עי' דרישה : (ז) **וגם** מה חילוק יש בין אם היה יבם כו' כתב ב"י ז"ל בהגהות מרדכי בפרק החולץ נתבאר דטעמא וכו' : (ח) **לא** היה מוחזק באחין כו' אינו נאמן להוציאה

ממוחזקת

היה מוחזק באחין וכו' שם בברייתא אמר בשעת קידושין אין לי אחי' ובשעת מיתה אמר יש לי אחים נאמן להתיר ואינו נאמן לאסור דברי רבי רבי נתן אומר אף נאמן לאסור ומוקי לה אביי בדמוחזק לן באחי ואפילו הכי סבירא ליה לרבי דנאמן להתיר ולא לאסור וסבירא ליה להרז"ה דכיון דהלכה כרבי מחבירו א"כ נקטינן דאף במוחזק באחין ואמר אין לי אחים דנאמן וס"ל להרז"ה דזו היא דעת האלפסי אבל הרא"ש ע"ש הרמב"ן כתב דלא קי"ל כשינויא דאביי ואף רבי לא קאמר דנאמן להתיר אלא דוקא בדלא מוחזק לן באחי אבל במוחזק לן באחי אינו נאמן לסתור החזקה לגמרי והיא דעת הרי"ף ז"ל לדעתו וכן כתב הרמב"ם והסמ"ג והסמ"ק ונראה דלמה שכתב רבינו בסימן הקודם בדין האומר בשעת קידושין יש לי בנים וכו' דאינו נאמן לאוסרה והרמ"ה חולק וחולקת ה"ה כאן בלא הוחזק באחים ואמר בשעת קידושין אין לי אחים וחזר ואמר בשעת מיתה יש לי אחים דאינו נאמן לאוסרה אפילו בא את אח"כ ואמר אחוה דמיתנא אנא פטורה

דלא כר' נתן וכו' הרי אנו רואים שהבעל אינו נאמן לומר יש לי אחים היכא דלא מוחזק לן באחי אפילו לר' נתן דלאו כל כמיניה דבעל להוציאה מחזקתה ולאסרה לעלמא ואע"פ דאליבא דרבי דהלכתא כוותיה דנאמן להוציאה מחזקתה (ולהתירה לשוק אפ"ה לאוסרה אין נאמן היכא דלא מוחזק לן באחי אליבא דכ"ע וכ"ש אחיה שאינו נאמן להוציאה מחזקתה) ולאסרה לעלמא ואפילו עד כשר לא הייתי חוששין לעדותו דכל היכא דאתחזק איתרא ואמר עד אחד שהיא אסורה אינו נאמן כדאיתא בפרק הניזקין (נד:) ת"ר היה עושה עמו בטהרות וא"ל טהרות שעשיתי עמך נטמאו וכו' היה עושה עמו בזבחים וכו' שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן רבא אמר כגון דאשכחיה ולא אמר לי' ובתר הכי אשכחיה וא"ל ועוד בכגון זה אין זה אומר שהוא

אינו נאמן ואפילו עד אחד מעיד עליו שהוא אחיו אינו נאמן להוציאה מחזקתה (ט) היה מוחזק באחין ואמר אין לי אחין או שאמר על מי שהוא מוחזק שהוא אחיו אינו אחי (י) כתב ה"ר זרחיה הלוי שהוא נאמן להתירה והרמב"ם כתב שאינו נאמן וכן דעת רב אלפס וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (יא) לא היה מוחזק באחין ויצא קול שיש עדים במדינת הים שיודעים שיש לו אחין הרי זו חוששת (יב) ותמתין עד שיבואו העדים ויעידו (יג) אשה שאין לה בן ולא אחין לבעלה

יודע שהוא אחיו אלא שא"ל הלה שהוא אחיו של מת ואילו היה עומד בפנינו ואומר אני אחיו של מת לא היינו משגיחים על דבריו אא"כ מביא עדים שהוא אחיו כדתנן בפרק יש נוחלין (קלד.) האומר זה אחי אינו נאמן וכן עובדא דמרי בר איסק

שיעידו שיש לבעלה אחים והעדים במדינה אחרת אפילו אמר הוא בשעת מיתתו אין לי אח הרי זו חוששת ותמתין עד שיבואו העדים שאמרו וישאלו וכתב ה"ה בפ' יש נוחלין דהוה מוחזק דלית ליה אחי וכו' וכתב הרמב"ן דלאו בקול בעלמא אסרוה אלא בדאמרי דאיכא עדים כלומר שהוחזקו קול בב"ד וכן נראה דעת הרשב"א ויש מהמפרשים אומרים דלא בעינן קול מוחזק בב"ד וזה דעת רבינו ע"כ לשונו (ז) : **אשה** שאין לה בן ולא אח לבעלה וחמותה וחמיה במ"ה ומת בעלה בכאן

דרכי משה

מהרא"י סי' קל"ה איזה נקרא מומר כתב בתשובת בר ששת סי' א' ב' יבמים אחד גדול היה אונס והקטן היה ישראל פסק חליצת הקטן היא עדיפא משל גדול מיהו אם קדם הגדול וחלץ ודאי הותרה לשוק כו' וע"ש שהאריך ונראה דדוקא באונס הוא דקאמר הכי אבל במומר גמור כבר נתבאר בדברי מוהר"ם דאין חליצתו פוטרת במקום יבם ישראל א' : וכתב (ו) וכ"כ המרדכי פרק מצות חליצה : (ז) ועיין בתשובת מהרי"ו סי' כ"ה אם עד אחד יכול לבטל הקול :

פרישה

מחזקתה דדוקא ע"א שאומר שמת בעלה נאמן דמשום עיגונא הקילו : (ט) **היה** מוחזק באחין ואמר ר"ל בשעת מיתתו : (י) **כתב** הר"ר זרחיה הלוי שהוא נאמן להתירה דמה לו לשקר אי בעי לפטורי מיבם הא מצי למפטרי בגיטא אבל הרי"ף והרא"ש סברי דלא מועיל מה לו לשקר במקום חזקה : (יא) **לא** היה מוחזק באחין כו' אפילו הבעל גם כן אמר בשעת מיתתו אין לי אחים כן מוכח בגמרא וכן כתב הרמב"ם בהדיא (ועיין בתשובת מהרי"ו סי' פ"ח כ"ס) : (יב) **ותמתין** עד שיבאו העדים ויעידו אזי' לד"ה דכיון דנפסק למיקם עליה דמילתא מפומיה דסהדי נטרינן לה ר"ן : (יג) **אשה** שאין לה בן ולא אחין ס"א אשה שאין בן ולא אחין לבעלה : ומת

חדושי הגהות

קנז א לא הבנתי למה כתב על הך דב"ב דקי"ל ועל פרק האשה איבעיא לן דהא גם בב"ב איבעיא ולא איפשיטא :

בכאן מותרת לינשא וכו' משנה ר"פ בתרא דיבמות (קיט.) וטעמא משום דכולי האי לא חיישינן שמא נתעברה וילדה וזכר היה : ומ"ש רבינו ומת בעלה בכאן לאו דוקא בכאן אלא אידי דאמר דחמיה וחמותה במדינת הים אמר דבבעלה לא צריכין למימר שהיה במ"ה דאפילו מת בכאן נמי הוי דינא הכי : ומ"ש יצתה חמותה מכאן מעוברת חוששין שמא ילדה זכר שם במשנה פלוגתא דתנאי והלכה כת"ק דאמר הכי וכן פסק הרמב"ם והלא כלכתב רבינו יחוס בשם הרמ"ה והלכה כרבי יהושע (ח) :

נאמן דלא כרבי נתן אבל בהאומר יש לי בנים וחזר ואמר אין לי בנים דלא תנא בה מידי חשש רבינו וכתב מחלוקת הרמ"ה דהולכת ולא מתייבמת כר"נ מטעמא דקמה לה בחזקה דמעיקרא דאין לו בנים וה"ה באומר אין לי בנים בלבד כיון דאף בלא אמירתו היא עומדת בחזקה שאין לו בנים אבל בכאן שעומדת בחזקה שאין לו אחים ואינו אמר יש לי אחים אינו נאמן להוציאה מחזקתה ודלא כר' נתן כנלע"ד :

לבעלה וחמותה וחמיה במדינת הים (יד) ומת בעלה בכאן (טו) מותרת לינשא ולא חיישינן שמא ילדה חמותה זכר והיא זקוקה לו (טז) יצתה חמותה מכאן מעוברת חוששין שמא ילדה זכר :

קנח

כשם שהאשה נאמנת לומר מת בעלה שתנשא (א) כך נאמנת לומר מת בעלה שתתיבם (ב) והיבם נכנס לנחלה על פיה אבל אינה נאמנת לומר (ג) מת יבמה שתנשא לשוק ואין האיש נאמן לומר מת אחי ואיבם את אשתו לפיכך הלכה היא ובעלה ויבמה למ"ה ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי (ד) או מת יבמי ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת הלכה היא ובעלה לבד ובאה ואמרה ניתן לי יבם ומת (ה) בין שאומרת מת בעלה ואח"כ מת יבמה או יבמה ואח"כ מת בעלה נאמנת כתב הרמב"ם שעד אחד נאמן ביבמה להעיד שמת בעלה שתתיבם או שמת יבמה שתנשא לשוק (ו) ואפילו עבד ושפחה או עכו"ם מל"ת נאמן להעיד במיתת היבם כמו שנאמן במיתת הבעל ודין עדות זה לענין עדים המכחישין זה את זה במיתת היבם כדין עדים המכחישין זה את זה במיתת הבעל וכן כתב רב אלפס דעד אחד נאמן ביבמה בין להתירה ליבם בין להתירה לעלמא ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב (ז) להתירה ליבם דוקא

קנח כשם שהאשה נאמנת לומר מת בעלה שתנשא כך נאמנת לומר מת בעלה שתתיבם משנה ריש פרק האשה שלום (ד' קיד:) : ומ"ש והיבם נכנס לנחלה על פיה מימרא דרב חסדא שם (ד' קיז) ומ"ש אבל אינה נאמנת לומר מת יבמה שתנשא לשוק ואין האיש נאמן לומר מת אחי ואייבם את אשתו לפיכך הלכה היא ובעלה ויבמה למ"ה וכולי משנה שם (דף קיח:) ז"ל הרמב"ם בפ"ג מהלכות יבום אף על פי שהאשה נאמנת לומר מת בעלי ותנשא או תתיבם אין היבמה נאמנת לומר מת יבמי שתנשא לזר הואיל והוא איסור לאו שמא

קנח כשם שהאשה. נאמנת וכו' משנה ריש פרק האשה שלום וכא דכתב רבינו כשם ט' נראה דרצה לומר שהטעם שוה בשניהם דכשם דלא חיישינן בדאמר מת בעלה שתנשא דקאמרה בדדמי משום דחיישינן לקלקולא שמא יבא בעלה לאחר שניסת לשוק ותהא מקולקלת הכי נמי חיישא כאומרת מת בעלה שתתיבם :

ומ"ש והיבם נכנס לנחלה על פיה שם מימרא דרב חסדא ריש (דף קי"ז) מדכתיב יקום על שם אחיו לנחלה אמר רחמנא והרי קם . ומ"ש אבל אינה נאמנת לומר מת יבמה וכולי כתב הרמב"ם בפ' ג' הואיל ואינו אלא איסור לאו שמא יהא קל בעיניה וכן אין היבם נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו שמא עיניו נתן בה וכו' ופשוט הוא לשם במשנה בסוף הפרק ותו נראה דהא אפי' המביא גט ממדינת הים כיון שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישאנה משום חשד

וכדלעיל סימן י"ב גבי שכן במעיד מת אחי כדי שייבם את אשתו דלא ישאנה . ומ"ש לפיכך הלכה היא ובעלה ויבמה וכו' גם זה פשוט במשנה סוף הפרק והני בין לא איצטריך דפשיטא היא דאין חלוק אלא אידי דברישא תנא דאיכא לחלק וכדלעיל בסימן קנ"ו . תנא בסיפא דאין חלוק : **כתב** הרמב"ם וכולי טעם מחלוקת זה מבואר בב"י כהוגן ולענין הלכה אעפ"י שהרמב"ם השוה מידותיו דכשם דע"א נאמן במיתת הבעל כך נאמן ביבמה להעיד שניתן לו בן

להתירה לעלמא לא מהימן בין אם אומר מת יבמיך בין אם אומר מת בעליך ואחר כך מת בנך ולא כספרים דגרסי מת בעליך ואח"כ יבמיך והגירסא בעצמה מוכחת

דרכי משה

(ח) וכתב מהרי"ו בתשובה סימן פ"ח אם היה לו בן במ"ה אין חוששין שמא מת ואין אשה צריכה חליצה וע"ש ועיין בתשובת ריב"ש סימן תק"ט מי שהלך למ"ה ויצא קול שנשא שם אשה אי מותר ליבמה או אם חיישינן שמא ילדה לו שם ושם אי כופין להלוץ בכה"ג וע"ש שהאריך בדין זה ע"ר סוף סימן ק"ט אם יבם מותר לדור עם חלוצתו : וכך

פרישה

(יד) **ומת** בעלה בכאן ל"ד אלא אידי דנקט דחמיה וחמותה וכו' : (טו) **מותרת** לינשא וכו' דכולי האי לא חיישינן שמא נתעברה וילדה וזכר היה . ול"ד להיכא שהרתה במ"ה שאסורה להתייבם דחיישינן שמא הרתה ילדה דהתם אף אם לא ילדה אלא בת אסורה להתייבם ולכך חיישינן דלא הוי אלא ספק אחד אבל הכא הוי ס"ס דאף אם ילדה חמותה בת מותרת לינשא וק"ל : (טז) **יצתה** חמותה מכאן מעוברת כו' דלא הוי אלא ספק אחד :

סי' קנח (א) כך (היא נאמנת לומר מת בעלה וכ"ש הוא שנאמנת שהרי יש כאן תרתי איסור א"א ואיסור אשת אח במיון כ"פ) : (ב) **והיבם** נכנס לנחלה על פיה יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם גמרא : (ג) **מת** יבמה שתנשא לשוק הואיל והוא איסור לאו שמא יהא קל בעיניה (ושמא משום דלא מרתתא ליה ליבמה אמרה בן כ"פ)

וכן אין היבם נאמן לומר מת אחי שאייבם את אשתו שמא עיניו נתן בה שלא כהמינו ע"א אלא משום התרת עגונה כ"כ הרמב"ם בפרק ג' מהלכות יבום : (ד) **או** מת יבמי ואחר כך מת בעלי רצה לומר אף על גב שלפי דבריה לעולם לא היתה זקוקה ליבם אפילו הכי אינה נאמנת להוציא את עצמה מזיקת יבום : (ה) **בין** שאומרת מת בעלה ואחר כך מת יבמה ואף על גב שלפי דבריה היתה זקוקה ליבם אפילו הכי נאמנת ותו דמוקמה אחזקתה הראשונה דהשתא שאסר הוא הכא שהתיר רש"י : (ו) **ואפי'** עבד או שפחה או כותי כו' (וה"ה עד מפי עד כ"פ) שכיון שעד אחד נאמן לדעתו הרי הוא כעדות מיתת הבעל : (ז) **להתירה** ליבם דוקא נאמן דהא אפילו האשה עצמה נאמנת לומר שמת בעלה להתייבם מטעם דהוי איסור חמור :

דוקא נאמן (ס) ובין אם אומר מת בעלך ובין אם אומר מת בנך ואח"כ בעלך אבל להתירה לעלמא לא מהימן (ט) בין אם אומר מת יבמך [א] (י) בין אם אומר מת בעלך ואח"כ בנך: חמש נשים שאינן נאמנות להעיד לאשה שמת בעלה (יא) כדפרישית לעיל אינם נאמנות ג"כ להעיד לה שמת יבמה: לפיכך נשי ב' אחים שבאות וכל אחת ואחת אומרת מת בעלי ואין להם בנים כל אחת אסורה מפני בעלה של חבירת' שהיא יבמה והיא זקוקה לו ואף ע"פ שאשתו נאמנת להעיד עליו שמת לגבי עצמה (יב) אין עדותה מועיל לזו שהיא יבמה ואם יש לזו עדים שמת בעלה ולזו אין עדים את שיש לה עדים אסורה משום יבמה ושאין לה עדים מותרת שעל בעלה נאמנת ועל יבמה יש עדים יש לזו בנים ולזו אין בנים ולשתיהן אין עדים את שיש לה בנים מותרת ושאין לה בנים אסורה היו להם כאן שני יבמין ונתיבמו להן שהאשה נאמנת לומר מת בעלי שאתיבם ולענין יבום לא הוצרכו זו לעדות זו (יג) ומתו היבמין אסורות לינשא לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו דשמא עדיין הם חיים והרי הן זקוקות ליבום אע"פ שכבר נתייבמו בחזקת שמתו בעליהן נאמנות הן אצל עצמן אבל אי אפשר להתירה לזר אלא בעדות יבמתה שמעידה לה שמת יבמה ואין יבמות מעידות זו לזו שום צד היתר (יד) נתיבמו ונתגרשו הרי אלו מותרות לזר:

קנט

קנט אע"פ שהיבמה אסורה לזר קודם שתתיבם או תחלוץ אם קדשה זר (א) תפסי בה קידושין וצריכה גט (ב) ואם קדשה במזיד קנסינן ליה לאוסרה עליו אף אם ירצה היבם

לחלוץ

קנט אע"פ שהיבמה אסורה לזר קודם שתתיבם או שתחלוץ כלומר אבל לאחר כך מותרת לזר ולגדדין הוא דלאחר שתתיבם מותרת לזר אם מת היבם או גירשה אבל כשיחלוץ לה מותרת לזר מיד אחר החליצה ומ"ש אם קדשה זר תפסי בה קידושין וצריכה גט כתב ב"י כלומר דלא תפסי בה קידושין אלא לענין שצריכה גט אבל לא לענין שיהו קידושין גמורין שהרי אין קידושין תופסין בה אלא מספק כדאיפסק' הלכתא כשמואל בפרק האשה רבה (דף כ"ב) ועי' לעיל בסימן ו': **ומ"ש** ואם קדשה במזיד וכו' כ"כ לשם התוספות והרא"ש ומביאו ב"י וכתב בת"ה בסימן רכ"ב על מעשה שיצא קול שמת היבם ונתקדשה לזר ואח"כ בא היבם וחלץ לה מדעתו וניסאת אח"כ למקדש ואוסרה לבעלה אפילו לדעת ר"ת וכתב עליו ב"י ואין דבריו נראים בעיני וגם בעיני יפלא הפלא ופלא להוציא אשה מבעלה בפלוגתא דרבוותא במידי דרבנן דהא פשט התוספות הוא דר"ת מפרש הסוגיא דאף בנתקדשה מזיד כיון דלא עבדא איסורא שהרי חלץ לה מקמי שניסאת למקדש שריא להיכנסה למקדש ואע"פ שכתבו אח"כ וכן הורה ר"ת הלכה למעשה באשה שלא ידעה שהיה לה יבם וכו' לאו למימרא דוקא דלא ידעה אלא אפילו ידעה נמי ונתקדשה מזיד היה מתיר ר"ת ליטא אותה לאחר שחלץ לה יבם אלא המעשה שהיה כך היה בכה ידעה ועוד נראה דהתוס' נקטו לא ידעה לאורויי דיוקא דוקא נתקדשה אבל נשאת אפילו לא ידעה אלא דעבדא איסורא קנסינן לה והכי מוכח להדיא בסמ"ג דכתב תחל' דר"ת מתיר בנתקדש' ואח"כ כתב דה"ג ור"ת אוסרין מיהו דברי ר"ת עיקר וכתב אחר כך דבנתקדשה שוגג אף לה"ג שריא דלא אסרה למקדש אלא משום שלא יהא חוטא נשכר מכלל דלר"ת דשריא למקדש אפילו נתקדשה מזיד שריא ותו איכא לתמוה על מ"ש הרב דכך אתתא דהשגיאה לקול ונתקדשה חשיבה מזידה דכיון דאשכחן בדוכתא טובא דחיישינן לקלא לחומרא כדאיתא פ"ב דכתובות דאמרינן כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפיק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתינן ליה וכו' וכן בסוף גיטין דאמרינן חיישינן לקלא לחומרא בקלא דלא פסיק אע"ג דלקולא דבתר נשואין לא חיישינן מעתה אין לתמוה על מה שטעתה האשה ותסבה דבכל דוכתא חיישינן לקלא בין לקולא בין לחומרא ולא נקראת מזידה אלא שוגגת והכי משמע בסמוך

מוכחת דמשובשת היא דהא במת יבמה אטו מי שאני לן בין מת קודם מיתת הבעל או אחריו ודברים פשוטים הם ורבינו ירוחם כתב אמר ע"א מת היבם אינו נאמן כך פשוט פרק האשה רבה וכך הסכימו רוב הפוסקים וכ"כ הרמ"ה אבל הרי"ף כתב בשם הגדולים דקי"ל כרב ששת וכרבא ותמהו עליו עכ"ל נראה מבין דיסי עיניו דהרי"ף יחיד הוא בדבר זה ואין הדבר כן שהרי הרמב"ם פסק כמותו ומדברי הראב"ד שכתבתי בסימן שקודם זה על מ"ש הרמב"ם להתיר בע"א מעיד שניתן לבעלה כן משמע שסובר דע"א נאמן לומר מת יבמה להתירה לשוק וכ"ש שהרשב"א ובעל המאור מתירים בזו דהא בעדיפא מינה שרו ומעתה יש לתמוה על מ"ש רבינו ירוחם שרוב הפוסקים הסכימו דאינו נאמן דאדרבה רוב בנין ורוב מנין הסכימו דנאמן שגם הרא"ש לא גזר אומר לאסור בהדיא ולא כתב אלא שקשה הדבר להקל הילכך כהכך רבוותא דשרו נקטי' (א) עי' בתשובת הרשב"א סי' אלף ורנ"ב כי שם כתב דברים דשייכי לסי' זה א וכתב בסימן הנזכר שכל שהאמינו בו ע"א אפי' עד מפי עד וכל אותם שנאמני' במת בעלה נאמנים כאן וכך הם דברי הרמב"ם בפרק ג': חמש נשים שאינן נאמנות להעיד לאשה שמת בעלה אינן נאמנות ג"כ להעיד לה שמת יבמה כן משמע בפשיטו' במשנה פ' האשה שלום (ד' קיז) דבתר דקתני האשה שהלכה היא ובעלה למ"ה ובאה ואמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם קתני הכל נאמנים להעידה חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה ומ"ש כדפרישי' לעיל הוא בסי' י"ז: ומ"ש לפיכך נשי שני אחים שבאות וכל אחת אומרת מת בעלי ואין להם בנים כל אחת אסורה מפני בעלי' של חבירתה כו' משנה פ' בתרא דיבמות (קיט:) ומ"ש היו להן כאן יבמין ונתיבמו כו' שם במשנה נתייבמו ומתו היבמים אסורות לינשא ר' אליעזר אומר הואיל והותרו ליבמים הותרו לכל אדם וידוע דהלכה כת"ק ודבר פשוט הוא דהיינו דוקא כשמתו היבמים האלו בלא בנים אבל אם היו להם בנים מותרות לינשא לעלמא שהרי עכשיו אין שום אחת מהן זקוקה לעדות חבירתה שאפילו היה בעל חבירתה קיים היתה אסורה להתייבם לו כיון שיש לה בנים מאחיו וכן משמע מפרש"י וכ"כ ה"ה בפ"ג ומ"ש נתיבמו ונתגרשו הרי אלו מותרות לזר כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג ופשוט הוא מהטעם שכתבתי בסמוך דשוב אין שום אחת מהן זקוקה לעדות חברתה שאפילו אם היה בעל חברתה קיים היתה אסורה לו מפני שהיא גרושת אחיו:

קנט אע"פ שהיבמה אסורה לזר קודם שתתייבם או תחלוץ אם קדשה זר תפסי בה קידושין וצריכה גט בפרק האשה רבה (ד' כב:) אמר ר"י אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה הויה לזר ושמואל אמר בעגיותינו צריכה גט מספקא לשמואל האי לא תהיה אשת המת אי כלאו הוא דאתא אי דלא תפסי בה קידושין הוא דאתא א"ל רב מרי בר רחל לרב אשי הכי אמר אמימר הלכתא כוותיה דשמואל ודייק רבינו לכתוב תפסי בה קידושין וצריכה גט לומר דלא תפסי בה קידושין אלא לענין שצריכה גט אבל לא לענין שיהיו קידושין גמורים שהרי אין קידושין תופסין בה אלא מספק: ומ"ש ואם קדשה במזיד קנסינן ליה לאסרה עליו וכו' שם אמר שמואל אם היה יבמה כהן חולץ לה ושריא ליה איתגורי איתגר אם כן מצינו חוטא נשכר אלא אם היה יבמה ישראל נותן לה שני גט והותרה לו וכתבו התוס' ודוקא היכא דבעי יבם ליבומי הוא דאסורה לשני אבל אי לא בעי ליבומי חולץ לה ושריא ליה להאי שקדשה דבקידושין לא קנסינן אפי' בא"ה אלא דוקא בנשואה וכן הורה ר"ת הלכה למעשה באשה שלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה והתירה למקדש אחר חליצת היבם והא דפריך הכא איתגורי איתגר היינו משום דקאמר חולץ לה יבם ושריא לבעלה דמשמע חולץ בע"כ שכופין אותו ואע"פ שברצונו היה מייבם אלו לא קדשה ומ"ה פריך איתגורי איתגר אבל אם מדעתו היה חולץ היתה מותרת לו ואין זה איתגורי איתגר והא לא איצטריך ליה לרב אשי לאשמועינן וא"ת והשתא נמי מאי קמ"ל דקאמר נותן שני גט לאשמועינן דבעיא גט גם לא איצטריך דכבר פסק אמימר בהדיא הלכה כשמואל ואומר ר"ת דקמ"ל דכופין אותו ליתן גט כדי שלא

דרכי משה

קנח (א) וכך פסק מוהר"ם פדוא בתשובותיו סימן כ"א וכ"ב דמאחר שהר"ן והמגיד משנה מסכימין לדברי הרמב"ן יש לסמוך עליהו ולהקל במקום עיגון ולהאמין עד אחד ביבמה וה"ה עד מפי עד כו' וע"ש שהאריך וכן הוא בתשוב' מהרי"ו סימן פ"ח וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן אלף רנ"ב וכ"כ מהרי"ק שורש קע"ו דהמנהג כדעת הרשב"א ואפילו לדעת הרא"ש דמחמיר מ"מ אם היבם מומר מודה דיש לסמוך אעד אחד ועיין בתשובת מהרי"ו סימן פ"ח כתב הרמב"ם פ"ג נאמן ע"א להעיד ליבמה שנולד בן לבעלה כמו שנאמן שמת היבם והראב"ד השיג עליו בזה וכתב דדוקא גבי מיתה דמלתא דעבידא לגלויי לא משקר אבל על בנים אינו נאמן והמ"מ כתב בשם הרשב"א ובעל המאור כדברי הרמב"ם ועיין בתשובת

פרישה

דרישה

חדושי הגהות

קנח א ר"ל שהרשב"א כתב עוד בסימן הנזכר :

לחלוץ לה (ג) אלא יגרשנה ומותרת ליבם אם הוא ישראל וחפץ בה ואם הוא כהן אסורה לו (ד) והולץ לה ומתירה ואם קדשה בשוגג שלא ידע שהיתה זקוקה ליבם אם ירצה היבם ליבם כופין את המקדש לגרש ואם לא ירצה ליבם הולץ לה ומותרת למקדש (ה) וצריך לקדשה פעם אחרת אחר שתחלוץ (ו) כתב הרמב"ם אם חזר המקדש וקדשה אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה ממנה (ז) ומשמע מדבריו אפילו אם קדשה תחלה במזיד [א] (ח) וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה [ב] ואם נשאת לזר (ט) בין במזיד בין בשוגג בין שיש לו בנים ממנה בין שאין לו בנים ממנה תצא (י) וכתב בעל העיטור אפילו מת היבם תצא ואפילו חזר ונשאה אחר שחלץ לה היבם תצא ודינה כדין האשה שהלך בעלה למ"ה וניסת ואח"כ בא בעלה שתצא מזה ומזה (יא) וכל י"ג דרכים בה וי"א אע"פ שדינה שתצא אין הולד ממזר וכ"כ הרמב"ם האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ואמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך וניסת ואח"כ אמרו לה חלוף הדברים תצא והולד כשר וכאשר כתבתי תחלה כן היא

שלא יהיה חוטא נשכר עכ"ל וכתב הרא"ש שבעל הלכות כתב שומרת יבם שנתקדשה נותן לה גט ומותרת ליבם אבל למקדש אסורה עולמית שלא יהא חוטא נשכר ושכן כתב ר"ח מיהו דברי רבינו תם ז"ל עיקר דהיכא דלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה בשוגג דמותרת למקדש שאף לדברי בעל הלכות מוכח כך שלא אסרה למקדש אלא משום שלא יהא חוטא נשכר והיינו דוקא במזיד ע"כ וכתב יש לפסוק הלכה למעשה: ב"ה וכ"כ הריב"ש סי' תפ"ב על יבמה שחלצה והלכה ונתקדשה לאחר ואח"כ נודע שהיבם מסר מודעה והשיב שכופין ליבם לחלוץ ותנשא לשני: ועיין ברבינו ירוחם וז"ל ה"ה בפרק כ"ה אהא דאסיקנא אם היה יבמה ישראל נתן לה שני גט והותרה לו פירשו הגאונים למקדש ודאי בכל גוונא אסור' כדי שלא יהא חוטא נשכר ואפילו חלץ לה היבם מדעת אסורה וכתב הרמב"ן ז"ל וזה תימה בעיני שנחמיר בזו יותר מן האשה שהלך בעלה למ"ה ונתקדשה שמותרת לחזור לבעלה ואם נתגרשה מותרת נמי למקדש ושמא י"ל התם הוא נתקדשה ברשות הכא שלא ברשות נתקדשה ע"כ וכ"כ הרשב"א שהטעם הוא מפני שהוא במזיד עכ"ל וגם נ"י כתב בשם הרשב"א שהסכמתו והסכמת כל רבותיו שאם נתקדשה בשוגג מותרת לשניהם למקדש או ליבם אם רצה היבם חולץ ומותרת למקדש וכן אם היה היבם כהן חולץ לה ומותרת למקדש דליכא למקנסיה וגם ליכא למקנסה כיון שעשתה בשוגג והיא איכא חטא היא שמת יבמה כי כן יצא הקול ונתקדשה לאחד מן השוק ואח"כ בא היבם וחלץ לה ונשאת למקדש ודקדק להחמיר לאסרה לבעלה אפי' לדעת ר"ת ואין דבריו נראים בעיני וכתב עוד דלדעת בה"ג דשומרת יבם שנתקדשה אסורה למקדש אפילו נשאת אחר שחלץ לה היבם תלא ודייק לה מדכתב אסור' למקדש עולמית ואין הכרע גמור: ומ"ש וצריך לקדשה פעם אחרת אחר שתחלוץ פשוט הוא דכיון דאינה מקודשת אלא מספק צריך לחזור ולקדשה קידושי ודאי: וכתב עוד נ"י דהא דאמרינן אם היה יבמה כהן כו' פרש"י שנשאת לשוק בעד אחד או בשני עדים שאמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך הגאונים ז"ל לא פירשו כן אלא כשנתקדשה ובמזידה גמורה שנתקדשה בלא שום עדים ואפ"ה קס"ד שאם היה יבמה כהן חולץ לה ושריא למקדש כיון דלא עבד איסור ביאה ולא כניסה לחופה ופרכינן דא"כ מצינו חוטא נשכר דכיון דבלא שום עדות קדשה חוטא הוא אלא ה"ק אם היה יבמה ישראל נותן לה גט והותרה לו כלומר שחוזרת ליבם ואע"פ שנתקדשה במזיד דלמקדש הוא דקנסינן אבל ליבם לא קנסינן כיון דליכא אלא קידושין וכן פירש הראב"ד ז"ל דהא קמ"ל דאף ע"פ דנתקדשה במזיד הותרה ליבם אבל למקדש לא שריא לה לעולם וכדברי הגאונים ז"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל: ומ"ש רבי' בשם הרמב"ם ז"ל אם חזר המקדש וקדש אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה ממנו בפ"ג ומדסתם ולא חילק משמע לרבינו דבכל גוונא מיירי אפילו קדשה תחלה במזיד: וכתב הרשב"א בתשובות סי' תת"ב על יבמה זקוקה לכהן שהלכה ונתקדשה לאחר לענין אם נדונת כמורדת איפשר לדעת הרי"ף גבי נודר' הכלה מיבמה אחר מיתת בעלה שהיא נדונת כמורדת וכן דעת הרמב"ם אבל אין נראה כן לדעת מקצת שאר הגדולים ולדברי האחרונים דעתי נוטה ועל מה שהיא טוענת שיחלוץ לה כיון שאינה רצויה לו אין נ"ל לכופו לחלוץ אע"פ שנאסרה לו שהוא נתנה הנבע בין שיניה. ואם טוענת שהיא מעוברת אם הוא אחר ג' חדשים בודקין אותה ואם אין העובר ניכר דבריה שוא שמ"מ שנה יהא ניכר אחר ג' חדשים ואם עוברה ניכר והיבם אומר שאינה מעוברת מאחיו אלא מאותו שנתקדשה לו ולנה עמו בחצרה תולין את הולד בראשון ולא בחרום ואפילו לנה עמו בבית אחד ונכנסה עמו לבית הסתר דקי"ל רוב בעילות אחר הבעל ועל מה שתפסה מנכסי בעלה אע"פ שהיא מעוברת ממנו כיון שנתקדשה לאחר הפסידה מזונותיה ומקבלת כל שתפסה בחשבון כתובתה עכ"ל: ואם נשאת לזר בין במזיד בין בשוגג בין שיש לו בנים ממנה בין שאין לו בנים ממנה תלא בפ' האשה רבה (שם) אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב יבמה קידושין אין בה נישואין יש בה מא"ט דמחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים וכתב הרי"ף פי' קידושין אין בה אם נתקדשה לאחר קודם שיחלוץ לה יבמה אינה נאסרת על יבמה אלא אם נשאת נאסרה על יבמה משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למ"ה וכתב דמיתמר משמיה דרב יהודה גאון שאם נשאת לישראל ויש לה בנים ממנו חולץ לה היבם ויושבת תחת בעלה כדי שלא להוציא לעז על בניה והוא ז"ל חלק עליו ופסק דאפי' היו לה בנים תלא ואסורה לחזור לו לעולם והכריע כן מהירושלמי וכ"פ הרא"ש שם וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב: ומ"ש רבינו בין בשוגג בין במזיד כ"כ הרא"ש שם וכתב הרמב"ם בפ' הנזכר ונשאת לאחר ובעל לוקה הוא והיא ומוציאה בגט ואפילו היו לו כמה בנים ממנה ונאסרה עליו ועל יבמה ומשמע דוקא בשבעל אבל אם לא בעל אע"פ שנשאה לא נאסרה עליהם ויש לדחות דלא נקט בעל אלא משום מלקות (א): ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור ואפי' מת היבם פשוט הוא דכיון שנאסרה על זה ועל זה כדין האשה שהלך בעלה למ"ה כי מת יבם מאי הוי: ומ"ש רבינו ואפילו חזר ונשאה אחר שחלץ לה היבם תלא ג"ז פשוט מהטעם הנזכר וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב: ומ"ש ודינה כדין האשה שהלך בעלה למ"ה וניסת ואח"כ בא בעלה שתלא מזה ומזה וכל י"ג דרכים בה ארישא דמילתא קאי דקאמר ואם נישאת לזר כו' תלא ומסיים השתא ונשאת כך הם כאשה זו. והכי סתם לן תנא בפרק הזורק (פ) אע"ג דבפרק האשה רבה (דף פז:) גבי אשה שהלך בעלה למ"ה אומר אין קידושין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה כתבו התוס' בשם ר"י דהפי' כרבנן הוי ממזר מדרבנן משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למ"ה וכ"כ הרא"ש פ' האשה רבה הלכה למעשה דיבמה שנשאת לשוק תלא וכל הדרכים האמורים בה בסוגיא דפרק הזורק וכתרי נישני כתנאי דרב גידל וי"ג דרכים הללו נתבארו בדברי רבינו סי' י"ז: ומ"ש וי"א אע"פ שדינה שתלא אין הולד ממזר לפי שם' מי"ג דרכים הנזכר הוא שהולד ממזר מזה ומזה כתב סי"א דבזו אין הולד ממזר וכן כתב הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ג האשה שהלך בעלה ובנה למ"ה ואע"ג דסתם מתני' בפרק האשה רבה בהניא דהאשה שהלך בעלה ובנה למ"ה וכו' דהולד ממזר

בסמוך אבל נתיבמה בטעות שעל ידי שמועה ששמעה שמת בעלה נתיבמה ותו דמה שנסמך הרב על מ"ש בא"שירי בלשון ה"ג דאם נשאת תלא מן המקדש לשון זה לא נמצא בספרי' שלנו לא בתוס' ולא בא"שירי אלא כך הוא הלשון אבל בנתקדשה תלא מן המקדש וכך הוא הנכון וא"כ משמע ודאי דלא אסרינן לה אלא שלא תנשא לכתחלה אבל אם נשאת לא תלא ותו דמה שנסמך הרב על מ"ש ה"ג דאסורה למקדש עולמית אין זה כלל הוכחה דאפשר דהכי קאמר דאף ע"פ דגירשה המקדש וחלץ לה אחר כך יבמה אפ"ה אסורה למקדש עולמית ור"ל דאפילו חזר המקדש וקדשה אחר שחלץ לה יבמה מוציאין אותה ממנו ובא להוציא מלב סברת הרמב"ם שכתב דאין מוציאין בזו וכמ"ש רבינו לדעת הרמב"ם דאפילו קידשה תחלה במזיד אין מוציאין ולכן כתב ה"ג אסורה עליו עולמית דכיון דקידש מזיד מוציאין אותה ממנו אפילו חלץ לה יבמה כל זמן שלא נשאת אבל בנשאת לאחר שחלץ לה יבמה הכל מודים דלא תלא דלא קאמר ה"ג ור"ת תלא בדנישאת אלא בנישאת מקמי שחלץ לה דעבדה איסורא אבל בדנישאת לאחר שחלץ לא מפקינן לה מבעלה דלא אמר תלא דתלא מן המקדש ולא תנשא לו לכתחלה אבל בדיעבד כשנשאת לא תלא כיון דלא עבדה איסורא אע"פ שנתקדשה מזיד ואין בזה מחלוקת ואנ"ל היכא דהוה קלא דלא פסיק דמת היבם דפשיטא דלא חשיבא מזידה אלא שוגגת וכן נראה ממ"ש מהרי"ו בתשובה סי' כ"ד וסי' ס"ג דבנשאת לאחר שחלץ לה יבמה אפי' נתקדשה מזיד אין מוציאין אותה מבעלה וכן פסק ב"י בש"ע בסתם דאם חזר ונשאת אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה מידו דהלכתא דאפילו קידשה מתחלה במזיד אין מוציאין כשנשאת לאחר שחלץ ומ"ש בהגהת ש"ע די"מ דבקדשה מתחלה במזיד אפי' נשאת אח"כ מוציאין מידו וכתב כן לדעת ר"ת נלפע"ד דאינו כן וכ"ש מה שהביאו אחר כך דעת מהרמ"י ביצא קול שמת יבמה וכו' דתלא אפילו נשאת דנראה דס"ל דיש להורות כך לאיסור לא נהירא אלא כדפי' דאפילו קדשה מתחלה במזיד לא מפקינן לה כשנשאת אח"כ ולא הסכים הרא"ש לסברא הראשונה לאסרה למקדש כשקידשה מתחלה במזיד אלא דוקא כשחזר וקידש לאחר שחלץ לה יבמה דאסור לו ליטא אותה לכתחלה אלא צריך לחזור ולגרשה אבל אם עברה ונשאת אין מוציאין אותה מידו ודוק: **ואם** נשאת לזר וכו' חוזר אמ"ש בתחלת הסי' אם קדשה זר וכו' מקמי שחלץ לה דאיכא חלוק בין מזיד לשוגג ובשוגג מותרת במקדש וקאמר השתא דאם נשאת לזר מקמי שחלץ לה אפילו בשוגג תלא והוא מימרא דרב גידל בפ' האשה רבה (ד' לב): ומ"ש ודינה וכו' פי' זו שנישאת מקמי שחלץ לה דקאמרינן דתלא

דרכי משה

קנט (א) ובתשובת ריב"ש סימן תפ"ב דהרבה גאונים מתירין אפילו נשאת אם חלץ לה היבם אח"כ אפילו למאן דמחמיר אם אין היבם ברור אלא שיצא קול שיש לה יבם לא תצא וכ"ב

פרישה

ברשות והכא שלא ברשות אסר"י בשם רמב"ן: (ג) **אלא** יגרשנה ומותרת ליבם כו' ולא חיישינן שיאמרו שהיבם חלץ לה מתחלה דא"כ היאך קידשה הזר ויאמרו שמותר ליבם אחר שחלץ לה משום דקידושין אין לכן קול ולא ידעי דנתקדשה לזר: (ד) **והולץ** לה ומתירה ר"ל לעלמא: (ה) **וצריך** לקדשה פעם אחרת כו' דשמא קידושין שקידש קודם שחלצה לא היו תפסי בה כלדעיל (ורמ"י כתב בלבוש שטוב יותר להחמיר שהמקדש יגרש קודם ויחלוץ לה היבם ואח"כ יחזור ויקדשנה קידושי ודאי ע"ש כ"ס): (ו) **כתב** הרמב"ם אם חזר המקדש וקדש אחר כו' בספרי הרמב"ם שלפנינו כתוב בפרק שני דהלכות יבום בלשון זה חזר שגירשו מן הקידושין ונשאה אחר כו': (ז) **ומשמע** מדבריו אפילו אם קדשה כו' מדסתם ולא חילק משמע בכל גוונא מיירי ב"י ואין לומר דבלא"ה מוכח דהרמב"ם במזיד איירי

דרישה

סי' קנט [א] **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה

דתלא דינה גם כן שכל י"ג דרכים בה והולד גם כן ממזר ואע"ג דאינו ממזר מן התורה מן היבמה שאינו בכרת אלא לאו גרידא כתבו התוספות בשם ר"י דמכל מקום הוי ממזר מדרבנן משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למ"ה ולי"א והרמב"ם הא דאמרינן בגמרא אין ממזר מיבמה רצה לומר אינו ממזר כלל אפילו מדרבנן אלא כשר לגמרי ועיין בב"י : **זינתה** מותרת ליבם כתב ה"ר ירוחם דוקא אם היבם ישראל אבל אם היבם כהן אסורה לו שאחר שנבעלה לפסול לה . נתיבמה בטעות וכו' בפרק האשה רבה סוף (דף כ"ה) מוקי לפלוגתא דרב ושמואל כגון שקדש אחיו את האשה והלך למ"ה ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו רב אמר הרי היא כאשת איש נסת בע"א שאסורה לבעלה וזו נמי אסורה לראשון שהוא עכשיו יבמה דאמרי אינשי תנאה ה"ל בקידושין ולא נתקיים ומותרת לשני ועכשיו יוצאה בגט ונשאה ראשון ונמצא נושא את אשת אחיו ושמואל אמר אינה כא"א ושריא לראשון וכו' והלכה כרב באיסורי דבארוסה אסורה לחזור לבעלה אבל בנשואה מותרת לחזור לבעלה כיון דאינה צריכה גט מהשני ואע"פ דבא"א הניסת ע"פ ע"א אפי' היתה נשואה אסור' לראשון שאני התם דכיון דניסאת ע"פ ב"ד יאמרו העולם בודאי הראשון גירשה ונשאה השני ומש"ה צריכה גט מהשני שלא יאמרו א"מ יוצאה בלא גט ומאחר שצריכה גט מן השני אסורה לחזור לראשון שלא יאמרו מחזיר גרושתו משנשאת אבל גבי יבמה ליכא למימר שאחיו גירשה והוא נשאה דכ"ע ידעי שגרושת אחיו אסורה ובודאי יאמר דבטעות יבמה ע"ש :

אחר מיתת הבעל וכו' פלוגתא דאמוראי ריש פרק ב' דיבמות והלכה כמ"ד יש זיקה אפילו מתה קודם שייבם ולא אמרינן דמיתה פקעה הזיקה ואפילו נפלה לפני שני אחין וכו' דהוה אמינא כיון דלא ידיע קמיה מאן מינייהו רמיא לא דמיא ככנוסה ולא חשיב למיסר קרובות :

ממזר הא איתמר עלה בגמרא זו דברי ר"ע אבל חכמים אומרים אין הולד ממזר ומשמע להרמב"ם דאין הולד ממזר כלל ואפי' מדרבנן דא"כ לא הוה סתים לה תלמודא סתומי וכ"כ שהיה דעת הרי"ף ז"ל : ומ"ש רבי' וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל מתוך מ"ש בסמוך בשם הרא"ש יתבאר לך שט"ס יש כאן וצריך להגיה וכאשר כתבתי תחלה כן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל . מצאתי כתוב אשה שנפלה לפני יבם מומר והתירוה בית דין להנשא ע"פ עדות שהעידו שהיבם מת ואחר כך נודע שהיבם חי כתבו גדולים להתירה כיון שנשאת לא תצא כתב מהר"י ווילא (סי' כ"ד) על אשה שנפלה לפני יבם מומר והיתה סבורה שמת ואח"כ בא המומר והלכה לו הא דאמרו חכמים היכא דנשאת בלא חליצה מוציאין אותה מבעלה אינו אלא קנסא מדרבנן והכא לא קנסינן לה כיון דלגאונים ומהר"ם אפילו לכתחלה יכולה להנשא אבל בדיעבד נסמוך עלייהו (ג) כיון דליכא איסורא אלא מדרבנן ועוד דפ"ב דיבמות (כד:) אהא דתנן ב' שקדשו ב' אחיות וכו' ספק חלוצה לא גזרו רבנן ובפ' החולץ (לו:) מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חוללת אלמא כיון דלא הוי אלא איסור דרבנן לא מפקינא לה מבעלה כאן ואין לומר שאני הכא דאליבא דרש"י הוי איסורא ודמי דהא בפרק החולץ גבי מעוברת חבירו דאוקימנא ככהן בשלמא התם כיון דאיכא רבנן דפליגי ארשב"ג גבי הא דלא איפסר עבדינן אבל הכא כמאן נעביד וכו' אלמא אי משכחן שום תנא דסבר דמותר עבדינן כוותיה היכא דלא איפסר אע"ג דאיכא ודאי איסורא כמידך תנא כיון דלא הוי אלא איסורא דרבנן ולא איפסר עכ"ל ואני ראיתי אשה נשואה ונודע שהיה לה יבם מומר והורה מורי הה"ר יעקב בי רב ז"ל שאין מוציאין אותה מבעלה (ג) כתב בתשובות המיימוני דשייכי לספר נשים מעשה בא לפני ר"ת ביבמה שמת בעלה ולא ידעה שהיה לה יבם והלכה ונתקדשה לשוק ולא היה יודע המקדש שהיא זקוקה ליבם ובעודה ארוסה נודע ולא נשאה המקדש שהיא זקוקה ליבם ושאלו את פי ר"ת אי קנסינן למקדש להוציא והשיב כי לא מצינו קנס בשומרת יבם שנתקדשה לשוק אלא א"כ נשאה ונמצאו הכרות עריות איכונית עכ"ל ובמרדכי פרק האשה רבה (עיין בגיטין פ:) מסיים בה שאם היבם רוצה לחלוץ מותרת למקדש ואם לא ירצה לחלוץ לא יחלוץ ואף השני לא יכנוס : כתב ר"י בשם הרמ"ה הא דתנן האשה שהלך בעלה למ"ה ואמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ונשאת ואחר כך אמרו לה שהבן מת תחילה והיתה זקוקה ליבם תצא דוקא שהזימום עדים אחרונים כראשונים אבל אם הכחישום לא תצא וכן מוכח מסוגית הגמרא וכתב עוד הא דתנן אמרו לה מת בנך ואחר כך מת בעליך ונתיבמה ואח"כ א"כ איפוך היו הדברים תצא והולד ממזר מוכח שם דדוקא שבא עד אחד תחלה ואח"כ באו שנים וכו' וע"ש : זינתה מותרת ליבם בס"פ ב' דסוטה (דף יח.) אמרי במערבא לית הלכתא כרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וכתב רבינו ירוחם דהיינו דוקא אם היבם ישראל אבל אם היבם כהן אסורה לו מאחר שנבעלה לפסול לה ודבר פשוט הוא (ד) : נתיבמה בטעות כגון ששמעה שמת בעלה ונתיבמה ואח"כ בא אם היתה נשואת אחיו אינה צריכה גט מהיבם ומותרת לחזור לבעלה וכו' בפרק האשה רבה (דף כד:) תנן אמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואח"כ באת אשתו מותרת לחזור לו בגמרא ואף על גב דאזיל אשתו וגיסו כמ"ה דמהני הני נשואין דקא מיתסרא אשת גיסו אגיסו אפילו הכי אשת גיסו אסורה אשתו שריא ולא אמרי' מתוך שנאסרה אשת גיסו תאסר אשתו עליו נימא מתני' דלא כר"ע דאי ר"ע ה"ל אחות גרושתו דתניא כל עריות שאמרו אין צריכות ממנו גט חוץ מא"א שנשאת ע"פ ב"ד ור"ע מוסיף אף אשת אח ואחות אשה וכיון דאמר ר"ע בעיא גט מיכא מיתסרא עליה דה"ל אחות גרושתו ולמו איתמר עלה א"ר גידל א"ר חייא בר יוסף אמר רב הכי אשת אח ה"ד כגון שקדש אחיו את האשה והלך למ"ה ושמע שמת אחיו ועמד וכנס את אשתו דאמרי אינשי הך קמא תנאה ה"ל בקדושין והא שפיר נסיב והאי אחות אשה נמי ה"ד כגון שקדש אשה והלכה למ"ה אלא נשואין מאי איכא למימר תנאה ה"ל בנשואין ופרש"י מי איכא למימר תנאה ה"ל בנשואין הא כ"ע ידעי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכתב הרי"ף ז"ל הלכך ה"ל מתני' כותיה וכיון דמתני' כותיה הלכתא כותיה וכתב הרא"ש עמקו ממנו דברי רב אלפס שפסק כר"ע נגד רבים משום דדחיק לאוקומי מתני' כותיה דכ"ש דאתיא כרבנן הן בקדושין הן בנשואין ומי משום דתלמודא שקיל וטרי לאוקומי מתני' כוותיה אורחא דתלמודא בכל דוכתא למהדר לאוקומי המשניות אליבא דכלהו תנאי אע"ג דלית הלכתא כוותייהו וכ"ל להביא ראיה דהלכה כר"ע מהא דאמר לקמן יבמה רב אמר הרי הוא כא"א ושמואל אמר אינה כא"א ומוקי רב הונא פלוגתייהו כגון שקדש אחיו את האשה והלך למ"ה ושמע שמת אחיו ועמד ויכנס את אשתו רב אמר הרי היא כא"א ואסורה ליבם משום דבעיא גט דאמרי אינשי תנאי היה לו לאחיו בקדושין והאי מוקימתא דרב הונא עיקר אע"ג דפריך תלמודא דלמא ליתיה לדרב הונא ובדרב המנונא קמ מיפלגי לא מסתבר דפליגי בדרב המנונא דהא בסוטה פסיק תלמודא דלמא ליתא לדרב המנונא וגם לא מסתבר דפליגי בקידושין תופסין ביבמה דהא איפלגינו בה בכר חדא זימנא והלכתא כרב באיסורי אלמא חיישינן לתנאי קדושין כר"ע עכ"ל וכ"פ הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"י מהל' גירושין האשה שנשאה ונמצא הגט בטל או בא בעלה אחר ששמעה שמת אין הבעל הראשון והאחרון זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה וכו' וכן הדין באחיו שקדש אשה והלך ושמע בו שמת ויבם את אשתו ואח"כ בא תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה : ב"ה ומ"ש רבינו שאם היתה נשואת אחיו מותרת לחזור לבעלה דהיינו מההיא שכתבתי בסמוך יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ואוקמא רב הונא דקדש אחיו את האשה וכו' ופירש רש"י שאלמלא נשאה ראשון תרוייהו מודו דמותרת להזור לו דליכא למימר מחזיר גרושתו הוא דהא הכל יודעים שטעות היתה שאם גירשה לא היתה נשאת לאחיו עכ"ל . נראה מדבריו שהטעם שאמרו בהלך בעלה למ"ה ואמרו לה מת בעליך ונשאת שנאסרה על בעלה הראשון לא מן התורה נאסרה עליו שהרי הוא כמו אנוסה אלא משום דכיון דצריכה גט משני חיישינן שמא יאמרו שהוא מחזיר גרושתו משנשאת וכיון דבנשואת אחיו ליכא למימר הכי לא אסרוה על הראשון ואע"פ שבדברי רש"י בראש הפרק גבי תצא מזה ומזה אינם בדרך זה מ"מ לימדנו הרב שם דלא נאסרה על הראשון אלא מדרבנן ומעתה יש לנו לעיין ולכוון דבריו אלה עם אלה ומ"מ לענין מעשה יש להתיישב בדבר לראות אם הפוסקים שם מסכימים בדבר שהרי"ף השמיט הא דרב והרמב"ם שכתבה אפשר דלא כתבה לענין נשואת אחיו אלא לענין שצריכה גט כשקידשה אחיו אבל לענין ליאסר עליו דא ודא אחת היא דאי הוה סבירא לן כפירש"י לא הוי שתיק מלאגמורן :

אחר מיתת הבעל נזקקה אשתו לאחיו וזו היא שנקראת שומרת יבם ומחמת אותה הזיקה חשובה כארוסתו ליאסר בקרובותיה אפי' מת קודם שיחלוץ או ייבם ואפי' נפלה לפני ב' אחים שאין ידוע איזה מהם ייבם או יחלוץ בה אפ"ה שניהם אסורי' בקרובותיה לפיכך אם קדש אחד מהם אחות זקוקתו אסור לו לכונסה שהוא כאחות ארוסתו עד שייבם אחיו או יחלוץ לזקוקה ותפקע הזיקה ברפ"ב דיבמות (ד' יז:) א"ר הונא א"ר שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר אין זיקה ורב יהודה אמר שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר יש זיקה א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא דתנן שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה ואמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירא ופרש"י עד שיעשה אחיך מעשה. עד שיבם אחיך את היבמה ותפקע זיקתה ממך ופסקו הפוסקים הלכה כשמואל ורב יהודה וכתב הרא"ש אע"ג דהלכתא כרב באיסורי בהא קי"ל כשמואל דאמוראי בתראי שקלי וטרו לתרוצי אליבא דמ"ד יש זיקה : **ומ"ש** בשם ר"י דוקא כשקדש אחותה כו' אבל אם כנסה לחופה א"צ להמתין מלבעול כו' ודוקא קדשה לאחר שנזקקה לו כו' אבל אם קדשה קודם לכן וכו' לא גזרו רבנן כ"כ התוספות בפרק הנזכר בשם ר"י והביאו הרא"ש בפסקיו פרק החולץ (ו) :

מת אחיו שלא נשארה זקוקה מוציא את הארוסה בגט וכו' ט"ס יש כאן וצריך להגיה שלא נשארה זקוקה אלא לו והדין הוא מבואר במשנה פרק החולץ (דף מא.) שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירא אמרו המתן עד שיעשה אחיך מעשה מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו

היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (יב) זינתה מותרת ליבם נתיבמה בטעו' כגון ששמעה שמת בעלה ונתיבמה ואח"כ בא אם היתה נשואת אחיו (יג) אינה צריכה גט מהיבם ומותרת לחזור לבעלה ואם היתה ארוסה צריכה גט מהיבם (יד) שמא יאמרו תנאי היה לאחיו בקדושין ולא נתקיים ובדין נשאה זה וצריכה גט (טו) ולכך אסורה לחזור לבעלה אחר מיתת הבעל נזקקה אשתו לאחיו וזו היא שנקראת שומרת יבם ומחמת אותה הזיקה חשובה (טז) כארוסתו ליאסר בקרובותיה אפי' מת קודם שייבם או יחלוץ ואפי' נפלה לפני שני אחין שאין ידוע איזה מהם ייבם אותה או יחלוץ אפ"ה שניהם אסורים בקרובותיה לפיכך אם קידש אחד מהם אחות זקוקתו אסור לו לכונסה (ה) שהיא באחות ארוסתו עד שייבם אחיו או יחלוץ לזקוקה ותפקע הזיקה (יז) ופירש ר"י דווקא כשקדש לאחותה משום שבשעת נישואין הוי כנושא אחות זקוקתו אבל אם כנסה לחופה אין צריך להמתין מלבעול דבשעה שכנסה אשתו גמורה היא ופקעה לה זיקה לגמרי ודווקא קדש לאחר שנזקקה לו שקדשה באיסור אבל אם קדשה קודם לכן כיון שלא היתה אחות זקוקתו מעולם (יח) לא גזור רבנן מת אחיו שלא נשארה זקוקה אלא לו (יט) מוציא את ארוסתו בגט

אחיו בחליצה ופרש"י את היבם ולא נותר לו אח אלא זה ואת אשת אחיו בחליצה אבל ייבומי לא דאחות גרושתו היא : ומ"ש מתה ארוסתו חוזרת היבמה להיתרה הראשון וכו' שם פלוגתא דאמוראי ופסקו הפוסקי' כאמוראי דשרו . מעשה שנהרג יהודי אחד והניח אשה ובן קיימא וביום שנהרג מת הולד וספק איזה מת תחלה ועמד האח וחלץ לאשה מספק והנה אותו אח רוצה ליקח אחות זקוקתו וספק אחות חלוצתו מדרבנן כתב המרדכי פרק החולץ שהשיב רבינו ברוך אע"פ שיש למנות ולהתיר אינו רשאי לעשות מעשה לכתחלה (ז) :

קם היבמה שלשה חדשים נזונת משל בעלה מכאן ואילך אינה נזונת לא משל בעלה ולא משל יבם ברייתא בפרק החולץ (דף מא:) ופרש"י שלשה חדשים הראשונים שאינה יכולה להנשא מחמת בעלה נזונת משל בעלה שכך כתב לה את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך מכאן ואילך אינה נזונת לא משל בעלה ולא משל יבם ואינה דומה לשאר אלמנה דהתם כל זמן שלא נשאת לאחר ואומרת מחמת פלוני שכבודו גדול עלי יש לה מזונות אבל הך אגידא ביבם לפיכך אין לה על נכסי בעלה מזונות ולא משל יבם עד שתכנס לחופה . כתב הרא"ש בתשובה כלל נ' סי' ד' באותם ג' חדשים שהיא נזונית מעשה ידיה ליבם בכל מה שתרויח בין במלאכה ובסרסרות ובכל דבר ואינה יכולה לקנות חפצים ומלבושים במעשה ידיה בלא רשות היבם ואם קנתה ונשתמשה בהם הבלאות של היבם עכ"ל . ועי' במה שאכתוב בסמוך אבל עמד בדין וברח : עמדה בדין ותבעתו לייבם או לחלוץ ונתרצה לייבם ואירעו אונס שחלה כו' שם בברייתא עמד בדין וברח נזונת משל יבם וכתבו התוספות והרא"ש לאו בברח בשבילה איירי שרוצה לעגנה ואין רוצה לא לייבם ולא לחלוץ דהא בפרק בתרא דכתובות (קז:) פריך מינה לשמואל דחייש לצררי ואם בשבילה ברח אמאי אית לן למיחש לצררי אלא דברח מחמת מרדין או מחמת ממון איירי ולאו דוקא ברח דה"ה חלה דכיון דלא בשבילה ברח אלא מחמת אונס שאירעו לו מה לי ברח

בגט (כ) ואת היבמה בחליצה (כא) מתה ארוסתו חוזרת היבמה להיתרה הראשון רצה חולץ רצה מייבם :

קם היבמה ג' חדשים הראשונים (א) ניזונת משל בעלה מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם עמדה בדין ותבעתו ליבם או לחלוץ ונתרצה ליבם ואירעו אונס שחלה או שהוצרך לברוח מחמת ממון או מחמת מרדין חייב במזונותיה וכתב א"א הרא"ש ז"ל דווקא ברח יש לה מזונות אבל לא ברח אפי' אירע הדבר שנתאחר זמן מועט מליבם לא תקנו לה מזונות דלא שכיח שיתאחר מלייבם כיון דאיתיה קמן ונתרצה ואין לה מזונות אם לא שתבא בפני ב"ד (ב) ותתבע ממנו שייבם או שיתן לה מזונות : ואפי' אם ברח לא מחייב אלא כשנתרצה ליבם דכיון דסופו ליבם הרי היא כאשתו וחייב במזונותיה (ג) אבל לא נתרצה ליבם אלא לחלוץ ואירעו אונס שהוצרך לברוח לא מסתבר שתקנו לה מזונות משל יבם ע"כ (ד) והרמב"ם אינו מחלק בין ליבם או לחלוץ ומחייב אפי' בלא נתרצה שכתב תבעתו לדין ליבם או לחלוץ וברח או חלה או שהיבם במדינה אחרת הרי זו ניזונת משל יבם בלא שבועה (ה) הניחה מעוברת ה"ז ניזונת עד שתלד ילדה ולד של קיימא הרי זו ניזונת כל ימי אלמנותה כשאר כל הנשים ע"כ נפלה לפני יבם קטן (ו) אין לה מזונות עד שיגדיל (ז) [א] מעשה ידיה שלה לעולם אפילו היא ניזונת : נפלו

קם היבמה ג' חדשים הראשונים וכו' ברייתא פרק החולץ סוף (ד' מ"א) ופרש"י ג' חדשים הראשונים שאינה יכולה להנשא משמת בעל' ניזונית משל בעלה וכו' כלומר דצריכה להמתין ג' חדשים דלא תתייבם תוך ג' שמא היא מעוברת ויהיה בר קיימא ויקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא וגם לא תחלוץ דכתיב אם לא יחפוץ וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה ולמסקנא אפי' שאר כל הנשים צריכות להמתין ג"ח כדי להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני וכיון דמחמת בעלה מעוכבת מלהנשא ניזונת משל בעלה מכאן ואילך שאינה מעוכבת מחמת בעלה אינה ניזונת משל בעלה וגם משל יבם אינה ניזונית דכיון שלא כנסה לא עדיפא מארוסה שאין לה מזונות : עמדה בדין וכו' פי' תבעתו בבית דין בהגעת הזמן לייבם או לחלוץ דהיינו אחר ג"ח ונתרצה לייבם ונתאחר עד שאירעו אונס חייב במזונותיה דה"ל לכונסה לאלתר קודם שאירע לו אונס אבל אם לא תבעתו בבית דין ואירעו אונס אפי' תבעתו בינו לבינה אינו חייב במזונותיה ונראה מדברי רבינו שהיה גורס עמדה בדין פי' תבעתו בב"ד אבל בכל הספרים גרסי' עמד בדין משמע דאפילו תבעתו בב"ד אינו חייב אלא א"כ שבא לפני ב"ד ועמד בדין וכך כתב הרמב"ם פ' י"ח דאישות ע"ש : **ומ"ש** וכתב א"א הרא"ש דוקא ברח וכו' פי' אף על פי שתבעתו בתחלה לייבם או לחלוץ ונתרצה לייבם ונתאחר אינו חייב במזונות אם לא שחזרה ותבעתו בב"ד שייבם או יתן לה מזונות ופסקו ב"ד לה מזונות אם לא ייבם מיד ולפ"ז נראה ודאי דאם מתחילה תבעתו בהגעת הזמן שייבם או יחלוץ או יתן לה מזונות ונתרצה לייבם ופסקו לה ב"ד שאם לא יהא מייבם מיד שנתן לה מזונות חייב מיד במזונות ואינה צריכה לתבעו שנית : **והרמב"ם** אינו מחלק וכו' שכתב תבעתו לדין לייבם או לחלוץ ועמד בב"ד וברח וכו' כצ"ל דתרתי בעינן דתבעתו וגם עמד בדין ופסקו לו דין שחייב לזונה מיד אם לא ייבם או

קנס לפי שלא פטרה כמו שפסקו לו ב"ד וכמו שפירש רש"י להדיא דקנסינן ליה אבל בג' חדשים הראשונים ביבמה וכן כל אלמנה דניזונת מדינא משל בעלה מתנאי ב"ד גם מעשה ידיה של יורשים דמשעבדא להו משעה שנכנס לחופה עם בעלה וכדלעיל בסימן צ"ה וכן ביבמה בג"ח הראשונים כמ"ש הרא"ש בתשוב' ומביאו ב"י ועיין בתוס' לשם בד"ה עמד וברח :

נפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם מוכרת ונותנת וכו' משנה פרק החולץ (דף לח) ומשמע מדכתב רבינו בסתם דבין נפלה כשהיא ארוסה ובין נפלה כשהיא נשואה מוכרת וכו' דרבה ואביי ורבא כולהו ס"ל דרישא איירי אפי' בנשואה דמוכרת ונותנת וקיים ואפילו לעולא דמוקי רישא דוקא בנפלה כשהיא ארוסה אבל נשואין לא היינו דוקא לב"ש אבל לב"ה דפליג בסיפא בדנפלה כשהיא נשואה וס"ל דנ"מ בחזקתן היינו נמי שמוכרת ונותנת וקיים : ומ"ש ואפילו עשה בה מאמר ה"א התם לאוקמתא דאביי רישא דלא עבד בה מאמר קודם שנפלו לה נכסים הלכך זיקה לא מהני ולא מידי אף לב"ש ומוכרת ונותנת וקיים סיפא דעבד בה מאמר ומאמר לב"ש קני ועושה ספק נשואין וחולקין ולב"ה אפילו מאמר לא קני ומוכרת ונותנת בנ"מ וקיים ולא אשכחן מאן דפליג עליה דאפשר דעולא ורבה ורבא מודה לאביי בהא דאפי' עשה בה מאמר לב"ה לא קני מידי בנ"מ וכך כתב הר"ן ומביאו ב"י :

בד"א בנ"מ אבל נצ"ב וכו' הקשה ב"י דמאי מלוג ומאי צאן ברזל שייך בנכסים שנפלו לה בעודה שומרת יבם וצ"ע ותימה הלא בתוספות לשם בד"ה ובית הילל מחלקין ג"כ בשומרת יבם שנפלו לה נכסים בין נ"מ לנצ"ב ורבינו לא כתב פסקיו אלא על פי מסקנת הרא"ש שהיא כמ"ש התו' לר"ת אבל הדבר פשוט שגם בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם אפשר שהיבמה קודם שנתייבמה עשתה עם היבם מעמד באלו הנכסים שנפלו לה עתה שהשדות כך וכך יקבל עליו אחריות ויהיו נצ"ב ושדות כך וכך יהיו נ"מ ויאכל בהם פירות ואין זה דוחק כלל וכך מוכח בסוף סימן זה : **ואם** מתה וכו' עיין בב"י מבואר טעם מחלוקת רש"י ור"ת ע"פ דברי התוספו' והרא"ש ולשם מבואר דל"ק לר"ת דהכא כולהו ליורשי הבעל ולעיל בסימן צ' כתב דיחלוקו דהתם גבי נפל הבית עליו ועל אשתו אם הבעל מת תחלה חשובה האשה כאילו גבתה כתובת' אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לה כלום עד אחר חליצה עכ"ל ומביאו ב"י : ומ"ש וכי היכא וכו' הם בגמרא א"ל רבה לעולא אדמיפלגי בגופה ולאחר מיתה ליפלגו בחייה ולפירות אלמא דחד דיכא היכא דאית ליה פירות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אם מכרה מוציא היבם מיד הלקוחות דהא זכה בנכסים לאכול הפירות

נפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם מוכרת ונותנת וקיים שאין ליבם בהם כלום עד שיכנוס (ח) ואפי' עשה בה מאמר (ט) [נ] בד"א בנכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל לא תמכור (י) שיש ליבם זכות בהם (יא) ואם מתה כתובתה בחזקת יורשי הבעל ונ"מ בחזקת יורשי האשה ובנכסי צאן ברזל איכא פלוגתא דרבוותא לרש"י יחלקו בהן יורשי הבעל ויורשי האשה וכ"כ הרמב"ם (יב) ולר"ת כולם בחזקת יורשי (ד) הבעל כמו הכתובה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (יג) וכי היכי דאיכא פלוגתא

ברא"ש סימן זה כתב שבג' חדשים שהיא נזונת מעשה ידיה של יבם ושמא י"ל דשאני ג' חדשים מדין עמד בדין וברח :

נפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם מוכרת ונותנת וקיים שאין ליבם בהם כלום עד שיכנוס משנה בפרק החולץ (ד' לח·) ופרק האשה שנפלו (ד' פ:) ומ"ש ואפילו עשה בה מאמר כ"כ הר"ן בפרק האשה שנפלו כ"מ שנפלו לה כשהוא שומרת יבם מוכרת ונותנת וקיים ואפילו עשה בה מאמר דמאמר לב"ה אינו עושה ספק נשואין וכדאמר עולא בריש סוגיא דפרק החולץ ולא אשכחן מאן דפליג וכ"נ מדברי הרמב"ם בפכ"א מה"א : ב"ה וכתב הה"מ ה"ה אם נשארה אלמנה מהאירוסין שאפילו נפלה לה א בעודה ארוסה שמוכרת דלא עדיף יבם מבעל :

ומ"ש בד"א בנכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל לא תמכור שיש ליבם זכות בהם דברים תמוהים הם דנכסים שומרת יבם מאי מלוג ומאי צ"ב שייך בהו ודוחק לומר דבעודה שומרת יבם הכניסתם לו בנ"מ או בנכסי צ"ב ואין לפרש דבנכסים שהכניסה לבעלה הראשון במלוג או בצ"ב מיירי דא"כ מאי בד"א דקאמר דמשמע דאנפלו לה בעודה שומרת יבם קאי ועוד דאי בנכסים שהכניסה לבעלה הראשון מיירי הכא כתב דמוכרת ונותנת וקיים ולקמן בסימן זה כתב דאפילו בנ"מ נמי לא תמכור וצ"ע : **ואם** מתה כתובתה בחזקת יורשי הבעל בנ"מ בחזקת יורשי האשה ובנכסי צ"ב איכא פלוגתא דרבוותא כולי בפרק החולץ שם ובפרק האשה שנפלו תנן גבי שומרת יבם מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה ב"ש אומרי' יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל וב"ה אומרי' נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב ופרש"י בכתובתה בנדוניא שהכניסה לו ושמאתן לו בכתובת' וקבל עליו אחריותן : ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה · הן נ"מ שאין שמין אותן עליו ואינו רשאי להוציאן אלא כשנכנסה לרשותו נכנסין עמה וכשהיא יוצאה יוצאין עמה : יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב · בנ"מ אבל יורשי האב לא יחלוקו בכתובות הבעל ואע"ג דנקט רישא מה יעשה בכתובתה תניא ושבקה : וב"ה אומרי' נכסי' · דנ"ב בחזקתן ובפרק מי שמת מפרש בחזקת מי הם : כתובת' בחזקת יורשי הבעל · ק"ק ותוספת הראויים לבא לה משל בעלה בחזקת יורשי הבעל וכתב הרא"ש בפרק החולץ וז"ל בפרק מי שמת תנן כי הא מתני' גבי מי שנפל הבית עליו ועל אשתו ופליגי בגמרא בחזקת מי רבי אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל בר קפרא אומר יחלוקו ופרש"י בפרק האשה שנפלו דכי היכי דפליגי התם פליגי הכא ובפרק מי שמת פסק רב אלפס כבר קפרא דהוה רביה דרבי יוחנן ועוד דהויא מסקנא דשמעתא · ור"ת אומר דלא דמיא הכוא דהתם לדהכא דהכא לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנ"מ דוקא כדקאמר בגמרא דכתובתה שיירא ודייק מדתנן יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אבל התם קתני סתמא יחלוקו ומשמע דבכתובתה נמי איירי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כאילו גבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לה כלום עד אחר חליצה ועוד את"ל דפליגי הכא בנצ"ב כי התם א"כ למ"ד בחזקת יורשי האשה הוי נצ"ב בחזקת יורשי האשה לב"ש טפי מנ"מ דבנכסי מלוג יחלוקו ובנכסי צ"ב מודו ב"ש לב"ה ולקמן בפרק אלמנה ובכמה דוכתי מוכח איפכא אלא הכא כ"ע מודו שהם בחזקת יורשי הבעל ורבינו מאיר נדחק ליישב פרש"י ומ"מ לפי' ר"ת רווחא שמעתתא הוא עיקר עכ"ל : ומ"ש רבינו שהרמב"ם פסק כרש"י הוא בפכ"ב מה"א וכתב ה"ה שהרשב"א כתב דלשטת רש"י הא דנ"מ בחזקת יורשי האב דוקא בשנפלו לה ועוד' שומרת יבם אבל בנפלו לה בחיי בעלה ונתאלמנה מן הנשואין דינם כנצ"ב וחולקין בהן ורבינו אינו מחלק בנ"מ בין נפלו לה בעודה שומרת יבם לנפלו לה מחיים דבעל אלא בכל גווני הם דיורשים ויש בזה שטה אחרת לקצת גאונים ז"ל והם גורסים במשנה כתובה בחזקת יורשי הבעל ואינם גורסים וכתובה וזהו פירושם נכסים בחזקתן כיצד הכתובה ר"ל העיקר ותוספת ונכסי צ"ב בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסים והיוצאים ר"ל נ"מ בחזקת יורשי האב ודוקא נפלו לה בעודה שומרת יבם אבל נפלו לה בחיי בעלה ונתאלמנה מן הנשואין דינן כנצ"ב ואם מתה יורשי הבעל יורשים אותה וזה דעת קצת מפרשי אחרונים ולר"ח שטה אחרת בהשגות שהוא סבור שנצ"ב כולם ליבם ונכסי מלוג שנפלו תחתיו דבעל יחלוקו ושנפלה לה בעודה שומרת יבם כולם שלה ולבד דעות אלו מן הגמרא יארכו הדברים וכבר פירש הרמב"ן הסוגיא ביבמות לדעת רבינו ונראה שהוא מסכים לדעתו ודע שאין המאמר מועיל בזה כלום וכ"כ רבינו בפ"ג מה' נחלות עכ"ל · והר"ן כתב שיטות אלו בארוכה בפ' האשה שנפלו ודקדק מדברי הרי"ף בפ' הכותב שהוא מפרש משנה זו כפירוש הגאונים שכתבתי בסמוך (ה) וכתב הר"ן בתשובה סימן מ"ו אחר דברי רש"י ודברי הגאונים ואנו בעניותינו שאין לנו להכריע כך אני דן שנצ"ב שהאשה באה להוציא מיד יורשי הבעל לא כל היומנה שאין עושין מעשה להוציא כנגד הגאונים אבל נ"מ אפילו נפלו לה תחת הבעל כל שהם קיימים בזה נותנים מקלתה ליורשיה כדברי רש"י כיון שאותם נכסים ממש הוחזקו למשפחת בית אביה (ו) עכ"ל ובסימן כ"ט כתב על ענין תנאי השיור אינו אלא אם תמות אשתו בחייו אבל בחיי יבם אין לנו (וע"ל סי' קי"ח) : ומ"ש וכי היכא דאיכא פלוגתא לאחר מיתה ה"נ איכא פלוגת' בחייה ובפירות לרש"י חולקין בהן היא ויבם ולר"ת הוא נוטל הכל והרמב"ם ז"ל כתב בפרק כ"ב מה"א אין ליבם פירות אפילו בנצ"ב שהכניסה לאחיו אין לו פירות עד שיכנוס וכתב ה"ה מ"ש ואין ליבם פירות כולי בנ"מ הוא מפני שאין היבם חייב לפדותה כנזכר פרק י"ח וכבר נתבאר פרק י"ב שפדייתה כנגד אכילת פירות נכסיה ועוד שאם מתה יורשי אביה יורשים נ"מ שלה כנזכר בסמוך אבל מ"ש שאפילו בנצ"ב אין לו פירות הוא תמוה למה לא יזכה במחליתן כמבואר בסמוך ואולי שהוא סובר שאין לו זכות אלא בגוף הקרקע ליורשה אם תמות אבל לא בפירות ולא ידעתי מאין הוציא זה והרבה מן המפרשי' חלוקים עליו בזה ודעת הרמב"ן ז"ל ביבמות שבפירות יש לו המחלית עכ"ל והר"ן ג"כ בפרק האשה שנפלו כתב על דברי הרמב"ם ז"ל שהרמב"ם ז"ל חולק על מה שכת' שאפי' בנצ"ב שהכניסה לאחיו אין לו פירות עד שיכנים וזה ודאי תימא למה לא יזכה במחלית כיון שאם מתה יורש מחליתן עכ"ל וז"ל ריב"ש בתשובה סי' ק"ד אע"פ שהרמב"ם כתב שאין ליבם פירות כבר דחו דבריו וגם מגיד משנה לא מצא לו זכות בפירות נצ"ב ובתשובה אחרת סימן שפ"ה כתב אין בכל הפוסקים שראיתי דבריהם שיהיה דעתו שאין לו פירות כלל זולתי הרמב"ם שכתב כן ונדחו דבריו מההיא דאמרינן בפרק החולץ אדמיפלגי בגופה לאחר מיתה ליפלגו בחייה ולפירות ואף הרב בעל מ"מ המהפך בזכותו של הרמב"ם בכל מה שאפשר לא מצא לו זכות בנצ"ב כי אם בנ"מ ואמר כי היה דעת הרמב"ם בנ"מ מפני שפרקונה תחת פירות נ"מ וכיון שאין היבם חייב לפדותה אין לו פירות ול"נ שמפני טעם זה אין לנו לדחות אותה סוגיא שבפרק החולץ דמה שתקנו פרקונה תחת פירות היינו תחת כל פירות ר"ל נ"מ שנפלו לה קודם שנשאת ושנפלה בעודה תחתיו אבל יבם אין לו פירות בנכסי מלוג שנפלו לה בעודה זקוקה אלא בפירות נכסים שנפלו לה בעודה תחתיו

דרכי משה

המעות לידה כ"כ הר"ף בר אליה עכ"ל : (ד) הל' משמע דיורשי הבעל הם יורשין וכל הקודם בירושתו יורשים נכסי אלו ואם האב קיים האב יורשן וכ"כ מהרי"ק שורש צ"א וכ"נ קצת מדברי מהרא"י בת"ה סי' ר"ך אמנם בהר"ן פרק האשה שנפלו דף תק"י ותקי"א משמע דהיבם יורשן וכ"נ מדברי מוהר"ם פדוא בתשובה סי' י"ז וכ"פ מהרי"ו בהדיא בתשובה סי' מ"א וצ"ע דלשון יורשי הבעל לא משמע כן וראיתי מי שחלק דאין היבם יורש אלא מה ששייך לאשה כגון נכסי צ"ב או כתובה משום דזקוקה היא לו ויורש כחה אבל אם היו שם נכסים אחרים היותרים על הכתובה האב יורשן וליתא כדפריך בכתובות פרק האשה שנפלה אמתניתין דשומרת יבם שמתה ולימא אח אני יורש אשתו אני קובר ש"מ דהיבם יורש אחיו ולא השומרת יבם וע"ש בתוס' דמפרש שם הא דקאמר אח אני יורש דר"ל מכח אח אבל יוכל להיות דהיבם יורש השומרת יבם וכן משמע בירושלמי שם דהיבם הוא יורש אותה : (ה) וכ"כ נ"י בפרק החולץ דף תע"ו ע"ב דנכסים שנפלו לה בעודה ארוסה אין ליבם רשות בהן לא בחייה ולא לאחר מיתה וכתב ג"כ דנכסי מלוג שנפלו תחת הבעל והיא נשואה הם בחזקת יורשי הבעל : (ו) וכן הוא מסקנת הטור לקמן כתב מהרי"ק שורש צ"א הא דנכסים בחזקת יורשי הבעל היינו במקום שאין כופין לחלוץ אבל במדינות הללו שנוהגין

דרישה

באבעיא דבת יבמה אי מתוגא כו' (עי' בר"ן פ' האשה שנפלו) שכתב בשם רשב"א דכיון דאין לה כתובה ליבמה על היבם גם אין לה עליו תנאי כתובה כו' ומיהו יש לחלק בין תנאי כתובה למזונות שהוא בכלל שארה שהוא דאורייתא גם בפרק החולץ דף ל"מ מסיק במסקנה זה לשונו כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון עכ"ל המשנה כל זה אינו דהרי בפרק ר"ג ד' ר"ב גרסינן ז"ל שטר כתובת יבמין כיצד כותב לה אנא פלוני בר פלוני קבלית ית פלונית יבמתי לזון ולפרנסה כראוי ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון כו' ש"מ דאף ע"פ שכתובתה על בעלה הראשון מכל מקום מזונותיה ופרנסתה על נכסי היבם . ועיין מ"ש רבינו בסימן קס"ו מזו גם כן ועי' מ"ש שם ושם באורתי כדאיתא בראיות ברורות דמדין תורה לא היה כותב לה כתובה כלל רק רבנן דתקנו שיעשה בה מאמר כמבואר שם תקנו נמי שיכתוב לה כתובה ע"ש : [נ] **בד"א** בנכסי מלוג כו' זה לשון ב"י דברים תמוהים הם דנכסים שנפלו לה בעודה שומרת יבם מאי מלוג או מאי צאן ברזל שייך בהו ודוחק לומר

פרישה

אשר"י ודוקא לאחר שלשה חדשים אם ברח או מלה לאחר שהעמידתו בדין אבל בתוך שלשה חדשים למיתת הבעל כתב הרא"ש בהדיא בתשובה (כלל כ' דין ד') שמעשה ידיה ליבם שהוא היורש בית יוסף ועיין בדרישה : (ח) **ואפילו** עשה בה מאמר פירוש שקידש אותה ואף על גב דאמרינן לעיל בסימן ל' שהנכסים שנפלו לה בעודה ארוסה אינה יכולה למוכרן לכתחלה הכא אין המאמר עושה אותה כמו ארוסה דמן התורה אין המאמר קונה בה : (ט) **בד"א** בנכסי מלוג כו' עיין בדרישה : (י) **שיש** ליבם זכות בהם שהרי הוא אוכל פירות שקיבל עליו באחריותו : (יא) **ואם** מתה כתובתה דלא לומר מנה ומאתיים (ותוספת הראוי לבא לה משל בעלה כ"פ) : (יב) **ולר"ת** כולם בחזקת יורשי הבעל כו' אף על גב דלעיל בסימן צ' גבי נפל הבית עליו ועל אשתו כתב דיחלוקו לכולי עלמא היינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כאילו גבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לה כלום עד אחר חליצה : (יג) **וכי** היכי דאיכא פלוגתא בנכסי צאן ברזל כו' אבל בנכסי מלוג כ"ע מודו שהם שלה שהרי הנכסים

חדושי הגהות

קס א וכתב הלחם משנה וז"ל קשה דהא כשנפלה לה בעודה ארוסה לא תמכור לכתחלה כדקאמרינן בגמרא כתובות וא"כ היאך קאמר דמוכרת משום דלא עדיף מבעל ואולי י"ל דמאי דקאמר הרב המגיד לא הוי אלא בדיעבד או נאמר דכיון דשם בדיעבד מכור כאן מעלין ליה דרגא דאפילו לכתחלה ולשון דלא עדיף קשה לזה עכ"ל :

בפרק

הפירות וכ"כ ב"י על שם הר"ן בשם הרשב"א : **נפלו** לה הנכסים בעודה תחת בעלה וכו' שם אוקמה אביי רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם הלכך מודים ב"ש דמוכרת לכתחלה סיפא דנפלו לה כשהיא תחת בעלה הראשון וקסבר אביי ידו כידה פי' נשואה ידו כידה ולא יותר וכשמת ואין ליבם אלא זיקה ידו גרועה מידה ונ"מ בחזקתן לב"ה ואין ליבם בהם כלום ולב"ש נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת ידו כידה ויחלוקו ופליג עליה רבא ואמר לב"ה נמי נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת ידו כידה ויחלוקו בנ"מ והלכה כרבא כדכתב הרא"ש וסכך הוא דעת האלפסי וז"ש רבינו שחציים של נ"מ הם ליבם ולפ"ז משמע דכך הם פי' דברי רבינו נפלו לה הנכסים בעודה תחת בעלה וכו' א"צ לומר שלא תמכור בנצ"ב בין נצ"ב שהכניסה לבעל הראשון קודם כניסה לחופה ובין נכסי צאן ברזל מאותן נכסי' שנפלו לה בעודה תחת בעלה כשקבל הבעל עליהם באחריותו שהרי היבם אוכל כל פירותיה אלא אפילו נ"מ מאותן נכסים נמי לא תמכור שגם בהם יש חלק ליבם וכו' כלומר לא תמכור כולם אבל חציין ודאי יכולה למכור וכמ"ש ב"י בשם הרשב"א והר"ן אבל הב"י הבין מלשון רבינו שהיבמה אינה יכולה למכור כלל בנ"מ ותמה עליו ואין כאן קושיא וע"ל דאפילו נאמר דדעת רבינו שלא תמכור כלל בנ"מ ודלא כהרשב"א והר"ן נמי ניחא דס"ל לרבינו דאע"פ שחציין שלה אפ"ה לא תמכור בלא רשותו דכיון דידו כידה יש לו זכייה בכל הנכסים וצריכין לחלוק בפני ב"ד וכל זמן שלא עשו חלוקה בפני ב"ד לא תוכל למכור ואם מכרה אינה מכירה וז"ש אצ"ל שלא תמכור בנצ"ב אלא אפילו נ"מ נמי לא תמכור דמשמע הלשון דכי היכי דבנצ"ב לא תמכור כלל ואם מכרה אינה מכירה ה"נ בנ"מ כל הדין כמו בנצ"ב : **ומ"ש** ואם מתה יחלקו בהם יורשיה ויורשי הבעל זה פשוט דכיון דבחייה אין ליבם בהם אלא חציים א"כ אף אם מתה אינן יכולין לירש אלא החצי' ול"ד לנפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם דכיון דהכל מודים דבחייה מוכרת כל הנכסים ונותנת וקיים דאין ליבם בהם כלום א"כ אם מתה הכל ליורשיה וכן בנצ"ב בנכסים שנפלו בעודה תחת בעלה כיון שהבעל קבל עליו אחריות בעודה נשואה חשובים הם כנצ"ב שקבל עליו אחריות בשעה שכנסה לחופה ואם מתה הם בחזקת יורשי הבעל ול"ד לנצ"ב שקבל עליו היבם אחריות בנכסים שנפלו לה בעודה שומרת יבם דכתב לעיל לרש"י דזיקת נשואה עושה ספק נשואה וחולקין דשאני הכא דבאים הנצ"ב מכח ודאי נשואה שנפלה לה בעודה תחת בעלה וקיבל עליו אחריותו דאף רש"י מודה שהכל ליורשי הבעל וב"י לא נתיישב לו דברי רבינו ולפע"ד דבריו נכונים אין בהם גמגום כי כל דבריו ע"פ סוגית הגמרא והרמב"ם כתב וכולי ולא נהירא עיין בב"י שהאריך בזה מדברי האחרונים כולם תפסו על הרמב"ם בזה :

קסא מי שהיו לו נשים רבות וכו' משנה וגמרא פרק החולץ (דף מ"ד) וכתב ב"י דמ"ש ואינו חולץ אלא א' מהן כדי נסבא שסבר כתב שחליצתה של א' מהן פוטרת את כולן ושרי ליה מריה דא"כ מ"ש דאינו יכול ליבם אלא אחת מהן נמי כדי נסבא שסבר כתב דביאה של א' מהן פוטרת את כולן אלא צריך לפרש דלאו כדי נסבא דלעיל קאמר דפוטרת את כולן ואין צריך לייבם עוד וכאן אשמועינן דאיסורא קא עביד דבית א' הוא בונה ואינו בונה ב' בתים והויא אשת אח שלא במקום מצוה כדאיתא התם וא"כ בחליצה נמי איסורא דאוריתא היא לחלוץ יותר מאחר כדאיתא התם בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ ב' בתים וכך מבואר לשם בתוספות בד"ה ונייבם לחדא דאסור ד"ת לחלוץ ב' בתים ועיין עוד בתו' בפ"ק סוף (דף י"ב) בד"ה איהו כתבו כך בפי' ולפ"ז הא דכתב רבינו ואין היבם יכול ליבם אלא אחת מהם ולא חולץ אלא אחת מהן הא דכתב ואין היבם יכול חוזר גם על מ"ש ולא חולץ אלא אחת מהם דגם לחלוץ אינו יכול כלומר אינו רשאי דאיסורא דאורייתא היא דלא כמה שפי' ב"י

ב"י

פלוגתא בנכסי צאן ברזל לאחר מיתה ה"נ איכא פלוגתא בחייה ובפירות (יד) לרש"י חולקים בהם היא והיבם ולר"ת הוא נוטל הכל נפלו לה הנכסים בעודה תחת בעלה ומת ונפלה לפני יבם אצ"ל שלא תמכור בנכסי צאן ברזל (טו) שהרי היבם אוכל כל פירותיה (טז) אלא אפילו נכסי מלוג נמי לא תמכור שגם בהם יש חלק ליבם בפירותיהן שחציים שלו והחצי שלה (יז) ואם מתה יחלקו בהם יורשיה ויורשי הבעל וכתובה ונכסי צאן ברזל הם בחזקת יורשי הבעל והרמב"ם כתב שאפילו נכסים שנפלו לה תחת הבעל ומת אין ליבם בהם פירות (יח) ואפילו בנכסי צאן ברזל ולא נהירא :

קסא מי שהיו לו נשים רבות ומת ולו אח ביאתה או חליצתה של אחת מהם פוטרת כולן (א) ואין היבם יכול ליבם אלא אחת מהם [א] ולא חולץ אלא אחת מהן היו בהן כשרות לכהונה ופסולות כמו גרושה או חללה בא ליבם מיבם לאיזו שירצה בא לחלוץ חולץ לפסולה ולא לכשרה כדי שלא לפסלה לכהונה בחליצה

תחתיו דבעל משום דיבם במקום בעל קאי עכ"ל : כתב רב סעדיה בתשו' שאין היבם חייב ברפואתה בק"ו מפרקונה ולענין קבורתה הא איפשיטא בר"פ אלמנה נזונת שאין ב"ה טעות סופר יש כאן וצריך להעביר הקולמוס על תיבת שאין וכך צריך לכתוב הא איפשטא בפרק האשה שנפלו (פא) שהיבם חייב בקבורתה היבם חייב בה (ז) דינים דשייכים לסימן זה עי' במישרי' נכ"ג ח"ב :

וכתב עוד הר"ן ז"ל בפרק הנזכר כתב הרשב"א דנ"מ שנפלו לה תחתיו דבעל דאמרי' בהו יחלוקו אם רצתה למכור מחציתן מוכרת ונותנת דהא אין ליבם במחציתן כלום והרי זה במחציתן כמי שנפלו לאחר שנעשית שומרת יבם אבל המחצית האחר לא תמכור שהרי הוא יורשה אם מתה ואין היבם מוציא מיד הלקוחות עד שתמות לפי שאין היבם אוכל פירות קודם כניסה כלל דבגופו של קרקע הוא שיש לו זכות שאם מתה יירשנה אבל פירות בחייה לית לה כלל דהא לא תקינו פירות ליבם ואפילו לבעל לא תקנו אלא משום פרקונה ויבם אינו פודה וכדתניא בפרק ב נערה שנתפתתה ונראה היה לומר דאין היבם אוכל פירות נ"מ שלה ואפילו לאחר שכנס שהרי אין לה כתובה עליו וכיון דאין לה כתובה עליו תנאי כתובה נמי אין לה עליו דמההיא דפרק החולץ משמע דאית ליה כדאמרינן התם אדמיפלגי בגופה של קרקע ולאחר מיתה ליפלגו מחיים ולפירות :

והר"ן ז"ל כתב דודאי ההיא דהחולץ מוכחא בהדיא דאותו זכות עצמו שיש ליבם בגופה של קרקע יש לו באכילת פירות ויישב מה שהוקשה להרשב"א ז"ל על זה נפלו לה נכסים בעודה תחת בעלה ומת ונפלה לפני יבם אצ"ל שלא תמכור בנצ"ב שהרי היבם אוכל כל פירותיה אלא אפילו נ"מ נמי לא תמכור שגם בהם יש חלק בפירותיהן שחציים שלו והחצי שלה דברי רבינו בכאן תמוהים שכ' שנ"מ נמי לא תמכור שגם בהם יש חלק ליבם בפירותיהן שחציין שלו ולפי טעם זה חציין מיהא יש לה רשות למכור וכמו שכתבתי בסמוך בשם הרשב"א : ב"ה והיאך כתב שלא תמכור דמשמע שלא תוכל למכור כלל : והר"ן ז"ל וגם מ"ש וסתם ואם מתה יחלקו בהן יורשיה ויורשי הבעל וכתובה ונצ"ב הם בחזקת יורשי הבעל והרי בסמוך במחלוקת שנאה שרש"י והרמב"ם חולקים ואומרים דנצ"ב נמי יחלוקו ואם נתכוון לסתום דבריו כר"ת ללמדנו דהלכה כוותיה כבר כתב בסמוך שהרא"ש הסכים לדעת ר"ת וכבר נודע שדעת רבינו מסכמת לדעת הרא"ש אביו ורבו ז"ל וכן יקשו על מ"ש וסתם אין צ"ל שלא תמכור בנצ"ב שהרי היבם אוכל כל פירותיה והיינו לדעת ר"ת אבל לדעת רש"י והרמב"ם אינו אוכל אלא חציים ואין לומר דלעיל מיירי בנכסים שנפלו לה בעודה שומרת יבם וקודם שיכנום הכניסתם לו בתורת נ"מ או נצ"ב והתם הוא דאיפלגו רבוותא אבל בנפלו לה בעודה תחת בעלה ומת ונפלה לפני יבם לד"ה נצ"ב כולם לבעל דא"כ תחלה ה"ל להשמיענו זה ואח"כ הוה ליה להשמיענו דין המכירה : ומ"ש בשם הרמב"ם ז"ל כבר נתבאר בסמוך (ח) כתב הרשב"א בתשו' סי' תפ"ו על ראובן שמת ולו שתי נשים ונשארו זקוקות ליבם ומתה אחת מהן אין ליבם שום טענה בנכסים לפי שהשניה בפניו ואם יבם סילק זיקת יבום מעל זו ואינו יורשה וכן אם חלץ סילק זיקת יבום מעל כל הבית ואם עדיין לא יבם ולא חלץ מ"מ כיון שזו לפניו ומצוה עליו לחלוץ או ליבם לזו שהראשונה כבר מתה וכבר נסתלקה זיקתו מהראשונה ועמדה על זו מה שאין כן בשומרת יבם אחת שמתה שכיון שהיתה זקוקה לו ואין אחרת שיחול זיקתו עליה ה"ה יורשה כפי הדינים שנאמרו בגמרא (ט) כ' הר"ש בר הר"ש בר צמח על ראובן שייבם יבמתו ולו בנים במ"ה ומתו הוא ובניו ואין ידוע אם האב מת תחלה או הבנים ואח"כ מתה האשה ולוי אחי ראובן רוצה לירש והשיב כיון שהוא ספק אם מת ראובן קודם בניו או אח"כ יורשי האשה הם ודאי בירושה ולוי היבם הוא ספק ואין לספק במקום ודאי כדאיתא בפרק החולץ · ומה שלוה ראובן שימכרו הספרים ויקנו ס"ת וגם הניח הקדשות אחרות ופרעה האשה מקצתן ועכשיו יורשיה אינם רוצים למכור הספרים לקנות ספר תורה מן הדין היה שכיון שהנכסים מטלטלים ותפסתם האשה לאחר מיתת בעלה הרי הם בחזקת יורשיה בפרעון כתובתה ואם יש קרקעות כיון שלא נשבעה האלמנה ימכרו הקרקעות ויקנו ס"ת וישלימו ההקדשות אבל אם הדבר ברור שכשהתחילה לפרוע ההקדשות היה בדעתה להשלים צוואת בעלה אלא שקפלה עליה מיתה הרי היא כמו שהודית בשעת מיתה שנשארו בנכסי בעלה לקיים מצותו וחייבים היורשים לקיימה אפילו ממטלטלי ואם אין הדבר ברור אין מוציאין מיורשים (י) :

קסא מי שהיו לו נשים רבות ומת ולו אח ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת את כולן משנה בפרק החולץ (דף מג מד ·) ובגמרא מייתי לה מקרא : ומ"ש ואין היבם יכול ליבם אלא אחת מהן פשוט הוא דכיון דבביאת או חליצת אחת מהן נפטרו כולן אם היה בא אח"כ על צרתה ה"ל אשת אח שלא במקום מצוה ובפרק הנזכר מייתי לה מדכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים : ומ"ש ולא חולץ אלא אחת מהן כלומר א"צ לחלוץ אלא אחת מהן וכדי נסבה שלא היה צריך לכתוב זה שכבר כתב שחליצתה של אחת מהן פוטרת את כולן : היו בהן כשרות לכהונה ופסולות כו' בא ליבם מיבם לאיזו שירצה בא לחלוץ חולץ לפסולה ולא לכשרה שם במשנה וכתב ר"י בשם הרמ"ה כופין אותו לחלוץ לפסולה ואם עבר על דברי המזהירים על כך מנדין אותו

דרכי משה

שנוהגין לכוף לחלוץ א"כ אין הנכסים בחזקת יבם ולכך אם מתה אינו יורשה וע"ש וקצת משמע כן מדברי תשובת הרשב"א שכתבתי סוף סימן זה וצ"ע בת"ה סי' ר"ך : (ז) ודבריו צ"ע דהא אדרבה בגמרא פרק האשה שנפלו איתא שהיבם חייב לקבורה ואולי טעות נפל בספרים כמו שנפל טעות במה שכתב שהבעיא היא באלמנה ניזונית והוא פרק האשה (ועי' בב"ה) : (ח) דבפירות נצ"ב כל האחרונים דחו דברי הרמב"ם אבל בפירות נ"מ כתב המ"מ פי"ח דהרמב"ם אזיל לטעמיה דס"ל דאין היבם יורש בנכסי מלוג שנפלו לה תחת בעלה ולכן אינו אוכל פירותיהן : (ט) כתב מוהר"ם פדו"ה בתשובותיו סימן י"ז אם נתן היבם מתנה ליבמה אם מתה אינו יורש אותה מתנה אע"ג דלא כתב לה אם מתה איני יורשה וע"ש שהאריך בזה : (י) ע"ר סי' קס"ח דין הנכסים של בעל בעודה שומרת יבם ומי שולט בנכסים בעת ההיא :

ע"ל

פרישה

הנכסים הם בחזקתם לענין ירושה : (יד) **לרש"י** חולקין בהן היא והיבם . והא דכתב לפני זה דבמתה לרש"י חולקין בהן יורשי הבעל כו' ול"ק היבם ה"ט דבשהיא מתה או בעל היבום ולא עדיף היבם משאר האחין (עיין בד"מ ובש"ע שהביא כמה דיעות שהיבם יורש השומרת יבם כ"פ) ולכולן דין אחד מה שאין כן כשהיא חיה דאז היבם עומד למוד לירש הכל וק"ל : (טו) **שהרי** היבם אוכל פירותיהן נ"ל דסבירא ליה דנפלו לה בעודה תחת בעלה כולי עלמא מודו שהיבם אוכל כל הפירות וכן אם מתה היבם יורש הכל ואף על גב דפליגי בשנפלו לה בעודה שומרת יבם וכתב ב"י ואם כן תימא הס"ל לרבינו להשמיענו תחלה זה ואח"כ הוה ליה להשמיענו דין המכירה ע"ש שהאריך : (טז) **אלא** אפילו נכסי מלוג נמי לא תמכור פיר' כולם והשתא ישולק קושיא בית יוסף שהקשה שרבינו כתב שגם בהם יש חלק ליבם בפירותיהן שחציים שלו ולפי טעם זה חציים מיהא יש לה רשות למכור : (יז) **ואם** מתה יחלקו בהן יורשיה ויורשי הבעל לכאורה נראה דגם זה מטעם הנ"ל דבנפלו לה בעודה תחת בעלה כ"ע ס"ל כרש"י הנ"ל דיחלקו : (יח) **ואפילו** בנצ"ב ול"כ ז"ל כריב"ש גם המ"מ המהפך בזכותו של הרמב"ם בכל מה דאפשר לא מצא לו זכות בנכסי צאן ברזל כו' ומסיק כדברי הטור :

סי' קסא (א) **ואין** היבם יכול ליבם אלא א' מהן כו' שהנשארות הם אשת אח שלא במקום מצוה . ובגמרא יליף לה מדכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו בית א' הוא בונה ואין בונה ב' בתים (ר"ל מזה נלמד שביאה א' פוטרת כולן וחליצה נלמד ממ"ש בית חלוץ הנעל בית א' הוא חולץ ואין חולץ ב' בתים כ"פ) : (ומצוה על הגדול שבהם כו' ילפינן מדכתיב

דרישה

לומר דבעודה שומרת יבם הכניסתם לו בנכסי מלוג או בנכסי צאן ברזל (ונראה דאמ"ש רבינו ואפי' עשה בה מאמר קאי דלאו בשעת קידושין מדרך העולם לפסוק ולעשות שטרי פסיקתא כמה הוא מכניס לה וכמה היא לו וכמ"ש רבינו לעיל נ"א כמה אתם נותנין לבנך כו' עמדו וקדשו כו' גם ביבמה כיון דעשה בה מאמר כדרך שאר נשים יש לומר נמי שפסקו אהדדי ולא סמכו אדין שנכנסה אנכסי בעלה הראשון ואכתובתו ותנאי עמהם) ואין לפרש וכו' עד נמי לא תמכור וצ"ע עכ"ל :

ס' קסא [א] **ולא** חולץ אלא אחת מהם כלומר אין צריך לחלוץ אלא אחת מהן וכדי נסבה שהרי כבר כתב שחליצה של אחת מהן פוטרת את כולן ב"י ויש ליישב דקמ"ל

מדכתיב

חדושי הגהות

(ב) בפרק נערה שנתפתתה (נב ·) איתא רק שאין היתומים חייבין לפדותה לפי שאין קורין לי לאינתו וס"ל דה"ה ליבם דלא שייך ביה ואותבינך לי לאינתו :

עי'

בחליצה היו לו אחין רבים ונפלו נשותיו לפניהם אחד מיבם או חולץ לאחת מהיבמות והותרו שאר הצרות ומצוה על הגדול שבהם ליבם (א) או לחלוץ לא רצה חוזרים על כל האחין זה אחר זה דרך גדילתן לא רצו חוזרים אצל גדול ואומרים לו עליך המצוה או חלוץ או יבם וכופין אותו לחלוץ (ב) אבל אין כופין אותו ליבם אמר הגדול המתינו עד שיגדל הקטן או שהיה אחיו חרש ואמר המתינו עד שיבריא אין שומעין לו (ג) אלא אומרים לו עליך המצוה או חלוץ או יבם וכן אם היה גדול במדינה אחרת (ד) אין הקטן ממנו בשנים שהוא כאן יכול לומר על אחי הגדול המצוה המתינו לו עד שיבא אלא אומרים לזה שבכאן חלוץ או יבם : לא רצה הגדול ליבם אלא לחלוץ והקטן ממנו רוצה ליבם (ה) ביאת הקטן עדיפא (ב) אבל אם שניהם אין רוצים ליבם אלא לחלוץ חליצת הגדול עדיפא מהקטן אע"פ שמצוה בגדול ליבם קדם הקטן ויבם זכה היו לו אחים רבים ומתו ונפלו נשותיהם לפניו (ו) אם אפשר לו ליבם את כולם מיבם ואם לאו חולץ (ז) למי שירצה מהן ומיבם למי שירצה מהן אחת מכל בית ובית :

קסב הכונס את יבמתו (א) נאסרו צרותיהן עליו ועל שאר האחין ואם בא הוא או אחד משאר האחין על הצרה (ב) אין עוברין אלא בעשה (ג) לפיכך תפסי בה קדושין ואין הולד ממנה ממזר (ד) החולץ ליבמתו נאסרה חלוצה היא וצרותיה עליו

אותו ואם התרו בו למלקות מלקין אותו עכ"ל : היו לו אחים רבים ונפלו נשותיו לפניהם א' מיבם או חולץ לא' מהיבמות והותרו שאר הצרות ומצוה על הגדול ליבם או לחלוץ לא רצה חוזרין על כל האחין כו' כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו המדוייקים ובקצתם יש חסרון הניכר ומ"ש היו לו אחים רבים ונפלו נשותיו לפניהם א' מהם מיבם או חולץ לאחד מהיבמות והותרו שאר הצרות מתבאר במקומות הרבה ממסכת יבמות ומ"ש מצוה על הגדול ליבם או לחלוץ לא רצה חוזרין על כל האחין וכו' משנה בפרק החולץ (ד' לט·) מצוה בגדול ליבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו חוזרין אצל הגדול אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם : ומ"ש רבינו מצוה על הגדול ליבם או לחלוץ נ"ל דהיינו דווקא כשאין הקטן רוצה ליבם אלא לחלוץ אבל אם הקטן רוצה לייבם ביאת קטן עדיפא מחליצת גדול כמ"ש לקמן בסמוך · והא דמצוה בגדול מייתי לה מקרא בפרק כילד (ד' כד) :

ומ"ש חוזרין על כל האחין דרך גדילתן זה אחר זה יב"ה יתבאר בדברי ה"ה שכתבתי בסי' קס"ה : ומ"ש וכופין אותו לחלוץ ואין כופין אותו ליבם כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב ועי' עוד שם ובתשובת הרשב"א סי' אלף וקס"ה כ' הר"ש בן הר"ש בר צמח אם האח הגדול במ"ה וכתב שאינו רוצה ליבם הרי הוא כמי שאינו ואם האח הגדול השני אינו רוצה ליבם ולא לחלוץ חוזרת המצוה אצל הקטן ואם רוצה ליבם אין כופין אותו לחלוץ ומ"ש הרמב"ם והטור כופין אותו לחלוץ ואין כופין אותו ליבם אינו אלא כמי שלא רצה לא לחלוץ ולא ליבם כי איך יכופו אותו ליבם ואין אדם דר עם נחש עכ"ל : ומ"ש אמר הגדול המתינו עד שיגדיל הקטן או שהיה אחיו חרש ואמר המתינו עד שיבריא אין שומעין לו כו' וכן אם הי' הגדול במדינה אחרת אין הקטן ממנו בשנים שהוא כאן יכול לומר על אחי הגדול המצוה המתינו לו עד שיבא כו' משנה בפרק החולץ (דף לט·) ומפרש טעמא בגמרא (שם) משום דשהויי מצוה לא משהינן ודבר פשוט הוא שמ"ש וכן אם היה הגדול במדינ' אחרת אין הקטן ממנו בשנים שהוא כאן יכול לומר וכו' היינו לומר דקטן זה אינו קטן ממש דא"כ לאו בר חליצה ויבום הוא וע"כ לומר דגדול הוא מבן י"ג ומעלה והביא ב' שערות אלא שהוא קטן בשנים מאחיו הגדול : לא רצה הגדול לייבם אלא לחלוץ והקטן ממנו רוצה לייבם ביאת קטן עדיפא אבל אם שניהם אינם רוצים לייבם אלא לחלוץ חליצת גדול עדיפא מהקטן שם איתמר ביאת קטן וחליצת גדול פליגי בה רבי יוחנן וריב"ל חד אמר ביאת קטן עדיפא וח"א חליצת גדול עדיפא איכא דאמרי בביאה דכ"ע לא פליגי דביאת קטן עדיפא כי פליגי בחליצת קטן והכי איתמר חליצת קטן וחליצת גדול פליגי בה רבי יוחנן וריב"ל חד אמר חליצת גדול עדיפא וח"א כי הדדי נינהו ופסק רבינו כלישנא בתרא דאמר דכ"ע ל"פ דביאת קטן עדיפא ובפלוגתא דחליצת קטן וחליצת גדול פסק כמ"ד חליצת גדול עדיפא וז"ל ר"י כ' הרמ"ה כיון דלא איפסיקא הלכתא עבדינן לחומרא וכל היכא דאיפשר בגדול עושין ואם לא ירצה הגדול אין כופין אותו כיון דאיכא קטן שרוצה לחלוץ (ג) ודבר פשוט הוא דהאי קטן היינו לומר שהוא צעיר מאחיו אבל הביא שתי שערות והוא בן י"ג שנה ויום אחד דאל"כ לאו בר חליצה ויבום הוא : אע"ג שמצוה בגדול ליבם קודם הקטן ויבם זכה משנה בפרק החולץ (דף כב) : **היו** לו אחים רבים ומתו ונפלו נשותיהם לפניו אם איפשר לו ליבם את כולם מיבם וכו' משנה וגמרא בפרק החולץ (דף מג :) ומ"ש אם איפשר לו כלומר אם עשיר הוא ויכול לזונן וכן פרש"י כתב הריב"ש בתשובה סימן א' שנשאל על יבמה שנשארה זקוקה לב' אחים והגדול הוא מאנוסי הזמן והשני יהודי מי קודם לחלוץ וכן אם קדם הגדול וחלץ אם צריכה לחזור גם על השני לחלוץ ממנו · והשיב היהודי קודם לחלוץ שלעולם יש לחזור אחר חליצה מעולה וכיון שיהודי יכול לחלוץ או ליבם חליצתו מעולה אמנם אם הגדול קדם וחלץ ודאי הותרה לשוק ואינה צריכה חליצה מן השני שהרי אין כאן חליצה פסולה דישראל הוא לענין גיטין וקדושין ואם בא עליה קנאה ויוצאה בגט ואינה צריכה חליצה ובסימן קנ"ט כתב שנשאל על יבמה שנפלה לפני ב' יבמין וקפץ הגדול ונשבע שלא ייבם ולא יחלוץ והשני אומר עליך המצוה כי אתה הגדול והשיב שמנדין אותו עד שיפטור אותה לכל הפחות בחליצה אם לא ירצה בייבום ואם ירצה ביבום יהיה נשאל על שבועתו וייבם או יחלוץ וטוב לו זה להסיר כל ספק ולא יחשדוהו כעובר על שבועתו דלאו כ"ע דינא גמירי ואין כופין כלל את הקטן כיון שהגדול הוא בעיר ונתבאר בתשובה זו שאם היו ג' יבמים והגדול אסור בה מפני שהוא נשוי אחותה ה"ל כמאן דליתי' והשני נכנס תחתיו והוא הגדול (ד) :

קסב הכונס את יבמתו נאסרו צרותיהן עליו ועל כל שאר האחין פשוט הוא בפ"ק דיבמות (י :) ואם בא הוא או א' משאר האחין על הצרה אין עוברין אלא בעשה לפיכך תפסי בה קידושין ואין הולד ממנה ממזר שם (יא) : **החולץ** ליבמתו נאסרה החלוצה היא וצרותיה עליו ועל שאר האחין ואינה אלא בעשה לפיכך תפסי בהו קדושין ואין הולד ממזר בפרק החולץ (דף מ :) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר מאי טעמא באיסורא קיימא וכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל וליתא להא דשמואל דגרסינן בפרק קמא איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אר"ל הוא אינו

חייב

ב"י ולא חולץ אלא אחת מהן כלומר א"צ לחלוץ אלא אחת מהן דאלמא דליכא איסור' דליתא אלא איסורא דאורייתא הוא כדפירש' ונראה דאם עבר וחלץ לב' בתים אעפ"י דשנייה מותרת לכהן כיון דלא היה צריך לחלוץ לה אפ"ה אסורה מדרבנן לינשא לכהן שמא יאמרו חלוצה מותרת לכהן כדלעיל בסוף סימן קנ"ו :

ומצוה על הגדול שבהם וכו' משנה וגמר' לשם (ד' ל"ח) ואע"ג דבמשנה תנן מצוה בגדול לייבם לא רצה לייבם מהלכין על כל האחין אין פירושו לא רצה לייבם אלא לחלוץ דהתם אין מהלכין על כל האחין אלא כיון שהגדול רוצה לחלוץ חולץ והא דאמרינן ביאת קטן עדיפא מחליצת גדול היינו דוקא כשנשיהם לפניו והגדול רוצה לחלוץ והקטן רוצה לייבם אבל הכא איירי דלא ידעינן מאי דעתיה דקטן דבתחלה חייבת היבמה לתבוע את הגדול לייבם או לחלוץ כדכתיב בקרא והיה הבכור ואז אם אינו רוצה לייבם אלא לחלוץ חולץ דעל הבכור קאמר קרא אם לא יחפוץ וגו' ואינה צריכה לילך אל הקטן ולשאול את פיו אם רוצה לייבם אלא כיון שהגדול רוצה לחלוץ חולץ וכ"כ הרמב"ם בפ"ב : ומ"ש לא רצה חוזרין על כל האחין דרך גדילתן בפרק כילד (דף כ"ד) תני אביי קשישא מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכין אצל אחיו לא רצה חוזרין אצל גדול ופרש"י הולכין אצל קטן משמע קטן הימנו וגדול משאר אחיו אלמא מהדרינן אגדול דגדול קודם וכו' כ"כ התוס' לשם יותר בביאור והיא דעת הראב"ד בהשגות פ"ב וגורס בכך דאביי קשישא מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכין אחר גדול אלמא כל הגדול מחבירו הוא קודם למצוה וכך היא דעת הרשב"א כמ"ש ה"ה לשם משמו דלא כדעת הרמב"ם לשם דמאחר שנסתלק הגדול שוב אין דין קדימה לאחד על השאר וז"ש רבינו חוזרין על כל האחין זה"ז דרך גדילתן והכי נקטינן :

וכופין אותו לחלוץ ואין כופין אותו לייבם וכ"כ הרמב"ם לשם ואעפ"י דלהרמב"ם מצות יבום קודמת אפ"ה אין כופין לייבם דאין אדם דר עם נחש ב"י בשם הר"ש בן הרשב"ץ וכן אם היה גדול במדינה אחרת וכו' אע"ג דבמשנה נקט מדינת הים לאו דוקא מ"ה אלא לכל מקום רחוק קרו לה מ"ה שלא נמצא גבול לריחוק וה נקט רבינו מדינה אחרת שכל שהוא מדינה אחרת דהיינו דחלוקים בלשונם ה"ל מקום רחוק ואיכא למיחש לענין אם תמתין עליו וכ"כ נ"י שהויי מצוה לא משהינ' ולא נעגן אותה עכ"ל וכ"כ הרמב"ם וכן אם היה הגדול במדינה האחרת דס"ל דלמדינ' אחרת שהוא מקום רחוק קרו לה מ"ה וכ"כ התוס' ריש גיטין בהא דתנן המביא גט ממ"ה דפרש"י כל ח"ל דלהכי נקט ממ"ה דמשמע רחוק כמו האשה שהלך בעלה למ"ה פרעתיך בפני פלוני ופ' והלכו למ"ה לאפוקי רקם וחגר דפליג בהו ר"ג עכ"ל לפ"ז משמע להדיא דדוקא מדינה אחרת אבל היה הגדול בעיר אחת מאותה הארץ שאינם חלוקין בלשונם שפיר יכול לתלות בגדול או תלך היא אליו ויחלוץ לה לשם ואשכחן דקרי לה מדינה אחרת בחלוקים בלשונם לעיל ריש סימן ע"ה : **היו** לו אחים רבים וכו' משנה פרק החולץ סוף (דף מ"ג) ואיכא למידק דבגמ' לשם מסיק דאעפ"י דאפשר לו לפרנס את כולן דעשיה הוא עצה טובה קמ"ל דלא לייבם אלא ד' ולשאר יחלוץ אבל טפי מד' לא לייבם כי היכי דנמטייה עונה בחדש ואמאי לא כתבו רבינו כאן ולא הרמב"ם בפ"ב דייבום ויש לומר דהרמב"ם נסמך על מ"ש בפי"ד דאישות שלא ישא אדם יותר על ד' נשים דבכלל זה גם כן שלא ייבם יותר מד' גם רבינו נסמך על מ"ש דברי הרמב"ם בזה לעיל בסימן ע"ז :

קסב הכונס את יבמתו נאסרות צרותיה וכו' עד אלא בעשה בפ"ק (דף י) איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה פליגי בה ר"ל ור' יוחנן ר"ל אמר בין הוא בין האחין חייבין על צרתה כרת ועל החלוצה הוא אינו חייב כרת והאחין חייבין עליה כרת ור"י אמר בין הוא בין אחין אינן חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת ומפרש התם פלוגתייהו (ובדף י"א) איתמר הבא על יבמה ובא א' מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר כריש לקיש וחד אמר בעשה כרבי יוחנן וקי"ל כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכן כתב האלפסי והרא"ש פרק החולץ ופרש"י בעשה בית א' הוא בונה ואינו בונה ב' בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה עכ"ל והא דקאמר איתיביה ר"י לר"ל החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחים בשלמא לדידי דאמינא חייבי לאוין נינהו וכו' היינו לומר חייבי לאוין הבאים מן העשה אבל התוספות בד"ה חד אמר בעשה הקשו על גרסת הקונט' ור"ת גורס חד אמר בלאו וכן פי' ר"ח וכו' וכן כתבו עוד התוס' בפרק ואלו נערות בד' ל' בד"ה אי לאפוקי אבל רבינו נמשך אחר גירסת רש"י והרי"ף והרא"ש מיהו קשה תינח בבא על יבמתו ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה דאינו אלא בעשה כדפי' אבל בחולץ לה ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה דקאי עלה בלאו דלא יבנה כיון דלא בנה שוב לא יבנה דהוי לאו גמור ואפ"ה כתב רבינו דאינו אלא בעשה וצ"ע :

כגון

דרכי משה

קסא (א) ע"ל סי' קנ"ז אם הגדול מומר יחלוץ הקטן : (ב) כתוב בת"ה סי' ר"ך היינו דוקא היכא שהיא ג"כ חפיצה ביבום אבל אם אינה חפצה ביבום אפילו למ"ד מצות יבום קודם אפ"ה אין כופין אותה ליבום כיון דגדול האחין חפץ בחריצה : (ג) ועיין בתשובת מהרא"י סימן ר"ך אי חלץ לה הקטן אי הוי חליצה או אם הגדול רוצה ממון הרבה אם מותרת לקבל חליצה מן הקטן : (ד) וכתב הרא"ש בתשובה כלל י"א סימן ו' מי שנשבע שלא ליבם ורוצה לחלוץ לא מקרי נשבע לבטל המצוה וצריך לקיים שבועתו :

במרדכי

פרישה

מדכתיב והיה הבכור מכאן שמצוה בגדול לייבם ופרש"י הכי דריש ולקמה לו לאשה ויבמה והיה הבכור שמייבם יהיה הבכור עכ"ל בגמרא דיבמות דף כ"ד ע"א כ"פ) : (ב) **אבל** אין כופין אותו ליבם כי אין אדם דר עם נחש בכפיפה : (ג) **אלא** אומרים לו עליך המצוה כו' משום דשהוי מצוה לא משהינן גמרא : (ד) **אין** הקטן ממנו בשנים שהוא כאן כו' נ"ל בקטן שאמור אינו קטן ממש דאם כן לאו בר יבום וחליצה הוא אלא שהוא מבן י"ג שנים ולמעלה והביא שתי שערות אלא שהוא קטן בשנים (מאחיו הגדול) ב"י : (ה) **ביאת** הקטן עדיפא היינו בימיהם שמצות יבום היתה קודמת למצות חליצה וע"ל בסימן קס"ה (שכתב רבינו היינו אם יודעין בבירור שמכוין לשם מצוה ע"ש כ"פ) : (ו) **אם** אפשר לו ליבם את כולן דיש סיפוק בידו לזון את כולן רש"י : (ז) **למי** שירצה מהן ומייבם למי שירצה מהן כן צריך להיות :

סי' קסב (א) **נאסרות** צרותיה עליו כצ"ל : (ב) **אין** עוברין אלא בעשה דכתיב אשר לא יבנה כו' דבית א' הוא בונה כו' ולאו הבא מכלל עשה עשה והרמב"ם דרש מדכתיב יבמה יבא עליה ולא על צרתה : (ג) **לפיכך** תפסי בה קידושין כו' לאפוקי היכא כאשת אחיו שיש לו בנים דהיא בכרת ולא תפסי בה קידושין וממילא הוי הולד ממזר : (ד) **החולץ** ליבמתו נאסרת החלוצה כו' דכתיב אשר לא יבנה (דהל"ל אשר לא בנה

בלשון

עליו ועל שאר האחין ואינה אלא בעשה לפיכך תפסי בהו קדושין ואין הולד ממזר וכשם שהחולץ אסור בחלוצה כך אסור בכל קרובותי' (א) כגון באמה ובבתה והיא אסורה (ה) בבנו ובאחיו ואפילו באיסור שניות כגון אם אם אמה ובת בן בנו כמו בגרושתו [א] לפיכך מתה מותר באחותה (ו) והאחין מותרין בכל קרובות החלוצה (ז) החולץ מותר באחות צרת החלוצה ובשאר קרובותיה (ח) ואסור בצרת אחות החלוצה ופרש"י אפילו אם נשואה לאיש נכרי ור"י פירש אם היא נשואה לאיש נכרי מותרת ואינה אסורה לו אא"כ נשואה לאחין וכן היא מסקנת א"א ז"ל :

קסג (א) המיבם זוכה בנכסי המת ועומד במקומו ליטול חלקו בנכסי אביהן ודוקא במוחזק כגון שמת אביהם ואח"כ מת אחיו קודם שחלקו אז נוטל חלק אחיו בנכסי אביהם (ב) אבל לא בראוי כגון אם מת אחיו ואח"כ אביהם לא יטול חלק אחיו ואפי' במוחזק לא יטול אלא בגוף הנכסים (ג) אבל אם ישביחו הנכסים אינו נוטל חלק אחיו באותו שבח אפילו אם שבחו אחר יבום קודם חלוקה (ד) החולץ הוא כאחד משאר האחין לנחלה (ב) ואם האב קיים (ה) הוא יורש הכל ואם מת יחלקו האחין ביניהם [א] יבם היבם לסוף ב' חדשים למיתת אחיו וילדה לסוף ט' חדשים

ספק

חייב על חלוצתו כרת והאחין חייבים על חלוצתו כרת בין הוא ובין אחין חייבין על צרתה כרת ור"י אמר בין הוא בין האחין אין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת ואמרי' מ"ט דר"ל אמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב אינו בונה איהו הוא דקאי בלא יבנה הא אחין באיסור אשת אח כדקיימי קיימי ועלה דידה הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימי קיימי ור"י מי איכא מידי דמעיקר' אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ ואי בעי להאי מייבם ואי בעי להאי מייבם והשתא קאי עלה בכרת אלא איהו שליחותא דאחין קא עביד איהי נמי שליחותא דצרה קא עבדת ואמרינן תו איתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מ"ד בעשה כר"י ומ"ד בכרת כר"ל וקי"ל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכ"ש הכא דקאי ר"י כותיה ופרש"י בעשה דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה והרמב"ם כ' בפ"ח דעשה היינו מדכתיב יבמה יבא עליה ולא על צרתה ולאו הבא מכלל עשה עשה ודע שהרמב"ם כתב בפ' הנזכר גבי חולץ ליבמתו נאסרה היא וכל צרותיה עליו ועל שאר האחין וכולן אסורות עליהן מד"ס כשניות שמאחר שמת אחיו נסתלק איסור ערוה מעל כל נשיו וה"ה תמה עליו דהא משמע בגמרא דלר"י בלאו קיימא ושהרבה מפרשים כתבו כן שהראב"ד השיג על הרמב"ם בזה : וכשם שהחולץ אסור בחלוצה כך אסור בכל קרובותיה כגון באמה ובבתה והיא אסורה בבנו ובאביו משנה בפרק החולץ (שם) : ומ"ש ואפילו באיסור שניות כגון אם אם אמה ובת בן בנו כמו בגרושתו שם בעיא דאיפשיטא : ומ"ש לפיכך מתה מותר באחותה משנה שם יבמתו שמתה מותר באחותה וכבר אמרו בגמרא דמשנה דאינה צריכה היא דזיל קרי בי רב הוא דאפילו אשתו גמורה לא נאסרה אחותה עליו אלא בחייה ולשון לפיכך שכתב רבינו אינו מכוון וצריך לדחוק ולפרש דה"ק לפיכך כיון שהוא אסור בקרובותיה אינו מותר באחותה אא"כ מתה : ומ"ש והאחין מותרין בכל קרובות החלוצה משנה שם : החולץ מותרת באחות צרת החלוצה ובשאר קרובותיה ואסור בצרת אחות החלוצה משנה שם מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו ובגמרא (שם) מאי שנא האי ומ"ש האי הך דאזלא בהדה לב"ד גזרו בה רבנן הך דלא אזלא בהד' לב"ד לא גזרו בה רבנן ופרש"י מ"ש. רישא קרובת צרת חלוצה דשריא ומ"ש סיפא צרת קרובת חלוצתו שאסרוה נכריות היא וצרתה ונשואות לנכרי וקתני אסור : הא דאזלא בהדה לבית דין . כשלאה חולצת מוליכה אחותה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי הי מינייהו יבמתו ואיכא דסבר דלרחל חלץ וכי נסיב צרת רחל דהיינו צרת קרובת חלוצתו אמרי צרת חלוצתו נסיב ואינהו סברי שרחל וצרת נשי אחיו הוו שהרי לרחל חלץ : הא דלא אזלא בהדה לב"ד . כשהיבמה חולצת אין צרתה הולכת עמה הילכך כי נסיב אחות הצרה לא אמרי אחות חלוצתו נסיב עכ"ל והתוס' תמהו על פירושו והקשו עליו כמה קושיות ונראה לר"י דגרסי' הא דאזלא בהדה לב"ד פי' שהולכת לחלוץ וכיון דחלצה דמיא לגרושה טפי ואסרו גם צרת קרובתה כשנשואה לאחיו דדמיא לצרת ערוה אבל כשחולצת צרת לאה ולא לאה לא דמיא לאה לגרושה הילכך קרובתה שריא : ומ"ש וכן היא מסקנת א"א ז"ל שם :

קסג המיבם זוכה בנכסי המת בפרק החולץ (דף מ :) ומייתי לה בגמרא מדכתיב יקום על שם אחיו · ומה שכתב ודוקא במוחזק כו' ואפילו במוחזק לא יטול אלא בגוף הנכסים כו' בפרק יש בכור (דף נא : נב ·) תנן דיבם אינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק ויהיב טעמא בגמרא משום דבכור קרייה רחמנא דכתיב והיה הבכור ובכור מייתי התם מקראי דאינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק · ומ"ש אפילו אם שבחו אחרי יבום קודם חלוקה שם פלוגתא דאביי ורבא והלכה כרבא דאמר הכי. כתב הריב"ש בתשוב' סי' ת"ע על מי שמת והניח ג' בנים וציוה שתהא אשתו ראשה ושלטאה בכל נכסיו ומת אחד מהם ויבם השני את אשתו שהוא נוטל חלק אחיו המת כולה ולא נגרע כחו מפני מ"ש לאשתו שתהא ראשה ושלטאה בנכסים ומיהו בשטרות אינו נוטל חלק המת יתר על החי משום דמלוה הוי ראוי ואינו נוטל בראוי (א) כדבסמוך עיין במישרים נכ"ג חי"ב לענין שבחו נכסים אחרי יבום קודם חלוקה : החולץ הרי הוא כאחד מן האחים לנחלה ואם האב קיים הוא יורש הכל משנה בפרק החולץ (שם) ובגמרא קרי הוא כאחד מן האחין פשיטא סד"א הואיל ואפסדה מייבום ליקנסיה קמ"ל · אם יש אב נכסים של אב דאמר מר האב קודם לכל יוצאי יריכו לנחלה : ומ"ש אם מת יחלוקו האחים ביניהם פשוט הוא : יבם היבם לסוף ב' חדשים למיתת אחיו וילדה לסוף ט' חדשים ספק אם הוא בן ט' חדשים לראשון או בן שבעה לשני ותובע הספק נכסי המת שאומר שהוא בנו והיבם אומר אני יורשו כי אתה בני כו' בפרק החולץ (דף לז :) ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא ונכסי דידי הוא ויבם אמר את ברא דידי את ולית לך ולא מידי בנכסי' הוי ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין וכתב הרא"ש ואפילו רבנן דפליגי עליה דסומכוס מודו הכא שאין שייך כאן המע"ה שאין זה מוחזק יותר

מזה

כגון באמה ובבתה לאו דוקא דה"ה באחותה נמי אסור כיון שחלץ לה ואם לא חלץ לה היה מותר באמה ובבתה ובאחותה וכן מ"ש והיא אסורה בבנו ובאחיו היינו מפני שחלץ לה דאי לא חלץ לה היתה מותרת לבנו ולאחיו דאחיו היה מיבם אותה אבל לאביו אסורה אפילו לא חלץ לה שהרי היא כלתו אשת המת וכלשון רבי' כ"כ הרמב"ם בפ"א ה"ג כגון אם אם אמה ובת בן בנה דבהני תרתי אסור החולץ כמו בגרושתו וי"ס גורסין ובן בן בנו וקאי אחלוצה דהיא אסורה לבן בן בנו וכ"כ הרמב"ם בפ"א : לפיכך מתה מותר באחותה הלשון מגומגם וב"י נדחק בפירושו ואפשר דלפי שהתוס' הקשו על פרש"י בסמוך שפירש דאפילו בנשואות לאיש נכרי אסור בצרת אחות החלוצה דסברי אינשי דחזו דאזלא אחותה עמה לבית דין דלאחותה חלץ וקנסיה צרת חלוצתו דא"כ אפילו מתה נמי ליתסר באחותה ומכח קושיא זו הסכי' הרא"ש לפר"י כמו שכתב רבינו בסמוך לכן הקדים לומר לפיכך מתה מותר באחותה להוציא מפרש"י ולפ"ז יותר מתוקן היה לגרום האי לפיכך מתה מותר באחותה בסוף פירוש ר"י :

קסג המיבם זוכה בנכסי המת וכו' ומ"ש קודם שחלקו כלומר אף על פי שעדיין לא חלקו חשוב מוחזק דאם כבר חלקו נכסי המת ממש הן ולא איצטריך לאשמועי' דזכה בהן היבם דפשיטא דלא גרעי משאר נכסיו אלא מיירי קודם שחלקו דנקראו עדיין הנכסים על שם אביהם ואפי' הכי חשוב מוחזק דמיד שמת אביהם נפלו לפני בניו זכה כל אחד בחלק ירושתו אף על פי שלא חלקו וה"ל מוחזק וכן מה שאינו נוטל בשבח מיירי דוקא בשבח ששבחו קודם חלוקה דבהא לא זכה בשעה שנפלו הנכסים לפני יורשים שלא היו בעולם ולא נקרא מוחזק אבל בנכסי המת ממש זכה בין בגוף בין בשבח וה"ה דזכה בשבח ששבח חלקו בנכסי אביהם לאחר חלוקה דנכסי המת נקראו כדפרישית :

יבם היבם לסוף ב' חדשים פי' דלא הגיע עדיין חדש שלישי אפילו יום אחד בחדש ולא היה ניכר עיבורה תלינן דבן שני הוא מדכתיב ויהי כמשלש חדשים וגו' דאלמא דהעובר ניכר מיד כשהגיע חדש שלישי אלא מיירי שייבמה לסוף ב' חדשים מקמי שהתחיל השלישי ומכ"ש אם ייבמה בתוך חדש השני או בתוך חדש הראשון דספק הוא ואף ע"פ דבעינן ג' יום כמ"ש לקמן בריש סימן קס"ד היינו לכתחלה אזלי' לחומרא אבל מדינא סגי ברובו של ראשון ורובו של שלישי ואמצעי שלם דהיינו ג' חדשים ויום אחד וכן היה מעשה כדאיתא בפ' החולץ (דף מ"ג) :

ומ"ש

דרכי משה

קסב (א) במרדכי ריש פרק החולץ ע"ד בתשובה ואפילו נתן לה חליצה מספק אפילו הכי אסור בקרובותיה דאע"ג דהוא מדרבנן מ"מ לפעמים החמירו אפי' בספק ספיקא וכו' :
קסג (א) וע' במרדכי ריש יש נוחלין בדין ראוי וכ"ע הריב"ש בתשובה סי' ת"ע דכל מה שהוא ראוי לגבי בכור הוי ראוי לגבי יבם אמנם מהרי"ו סימן מ"א פסק בתשו' דיבם גובה ממלוה הבעל ומשאר ראוי מלבד מנכסי אבא דאבא כו' : (ב) כתב בת"ה סימן ר"ך דמדינא דגמרא אע"ג שהוא חפץ ליבם והיא לא רצתה וחלץ לה לא זכה החולץ בנכסים יותר משאר אחים כו' וע"ל סימן קס"ח כיצד נוהגין בנכסים כשחולצים כתב מהרי"ק שורש ע"ג דאם האב תפס הנכסים לאחר מיתת הבעל ואמר קים לי כרבותינו שפוסקים

מצות

פרישה

בלשון עבר כ"פ) כיון שלא בנה שוב לא יבנה : (ה) **בבנו** ובאביו ובאחיו כו' כגון אם אם אמה כצ"ל . ובן בן בנו פירוש אסורה לו וי"ס דגרסי ובת בן בנה וקאי על היבם :
(ו) **והאחין** מותרין כו' אף על גב שאחיהם החולץ שליחותייהו קעביד וכאלו הם חלצוה מ"מ לא החמירו מגרושת אחיה' החולץ שמותרים בקרובותיה כ"פ) : (ז) **החולץ** מותר באחות צרת החלוצה ולא אמרינן צרה כחלוצה לאסור בקרובותיה רש"י : (ח) **ואסור** בצרת אחות החלוצה (ל"ד אחותה אלא ה"ה שאר קרובותיה כן מוכח במשנה כ"פ) פירש רש"י בריש דף מ' ע"ב כגון ראובן חלץ ללאה ורחל אחותה נשואה לנכרי ולה צרה ומת הנכרי אסורה הצרה לראובן וטעמא מפורש בגמרא עכ"ל וז"ל הגמרא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ומפרש הך דאזלא בהדה לב"ד גזרו בה רבנן כו' ה"ג רש"י ומפרש כשלאה חולצת מוליכה אחותה עמה לבית דין וכולי עלמא לא ידעי הי מנייהו יבמתו וסברי דלרחל חלץ וכי נסיב צרת רחל יאמרו היינו צרת חלוצתו דסברי שרחל וצרתה נשי אחיו הוו מ"ה גזרו אבל כשלאה חולצת אין צרתה הולכת עמה ומשום הכי כי נסיב אחות הצרה לא אמרינן אחות חלוצתו קא נסיב עד כאן לשונו אבל התוספו' והרא"ש הקשו עליו כמה קושיות וכתבו לכך נראה דגרסינן הך "דאזלא "בהדיה לבית דין כו' ומפרשי דחלוצה דאתעבד בה מעשה לפני בית דין ודמיא טפי לגרושה אסרו גם צרת קרובתה כשנשואה לאחין (ר"ל כגון שיש להיבם שני אחים ולכל אחד יש לו אשה שהן בנות איש אחד ומאמר שמת אח אחד שנשא לאה ונתן לה חליצה אינו רשאי לייבם אחר כך צרת אחות לאה שהיא אשת אחיו ג"כ ולא היה לו בנים מטעם דהוי כערוה דאחות גרושה שגזרו שיהיה דין החלוצה כמו גרושה כמו שנתבאר בסי' קע"ד כ"פ) דדמיא לצרת ערוה . אבל צרת חלוצתו דלא איתעבד בה מעשה לא דמיא לגרושה הלכך קרובותיה שריא עד כאן לשונו וזה כוונת רבינו בשם ר"י . פירוש לפירושו אחות גרושתו אסורה לו מן התורה ואחות חלוצתו אינה אסורה אלא מדרבנן (כמ"ש לקמן סי' קע"ד כ"פ) ומכל מקום כיון דהאי חלוצה איתעבד בה מעשה לפני בית דין ומגלויי איסורה עשאה לאחותה כאילו היא אחות גרושה ואסור מן התורה וכ"מ שאם היתה נשואה לאחיו ומת פוטרת גם צרתה מן החליצה והיבום כדין צרת ערוה אבל אם אינה נשואה לאחיו אלא לאיש נכרי ומת אותו נכרי אף שאחות גרושתו אסורה עליו למה לא ישא צרתה שלא אסרו צרת ערוה אלא דוקא כשנשואה לאחיו שהרי אשת אחיו אסורה מן התורה עליו אם לא במקום מצות יבום והיינו היכא שכל נשיו ראויים ליבום אבל אחות צרת החלוצה אף שהיא נשואה לאחיו ומת מותר לוה ליבמה אף שצרת החלוצה אסורה לו ליבם מכל מקום לא מיחשב אחותה כאחות גרושתו דכיון דלא איתעבד בה מעשה לפני בית דין דייה שנאסרה היא להתייבם ולא נאסרה אחותה מחמתה אפילו נשואה לאח ומכל שכן לאחר וק"ל :

סי' קסג (א) **המיבם** זוכה בנכסי המת כו' דכתיב יקום ע"ש אחיו דר"ל היבם קאי בנחלת המת (דלמדוהו בג"ש כתיב יקום ע"ש אחיו וגבי בני יוסף כתיב ע"ש אחיהם יקראו בנחלתן כ"פ) וכמ"ש בסימן קס"ו : (ב) **אבל** לא בראוי דבכור קריה רחמנא דכתיב והיה הבכור (וכמ"ש בסימן קס"ח) ובכור נוטל דוקא במוחזק (כמ"ש בח"מ סי' רע"ח כ"פ):
(ג) **אבל** אם ישביחו הנכסים כו' דזה הוי נמי ראוי : (ד) **החולץ** הוא כאחד משאר האחין לנחלה ז"ל הגמרא פשיטא סד"א הואיל ואפסדה מייבום לקנסיה קמ"ל :
(ה) **האב** יורש הכל פירוש אם חולץ אחד מהן דאילו מייבם אחד מהן כבר נתבאר דהוא עומד במקום המת ונוטל הכל אפילו במקום אביו והטעם שהאב יורש הכל בחולץ אחד

מהן

דרישה

דקמ"ל דאין היבם רשאי לחלוץ אלא אחת מהן כדי שלא יאסרה על כהן וכדמסיק (ועיין מ"ש לעיל סימן קנ"ו כ"פ) :

סי' קסב [א] **לפיכך** מתה מותר באחותה כתב ב"י לשון לפיכך שכתב רבינו אינו מכוון וצריך לדחוק ולפרש דה"ק לפיכך כיון שהוא אסור בקרובותיה אינו מותר באחותה אלא א"כ מתה עכ"ל ול"נ דה"ק לפיכך ר"ל הואיל שאסרו הקרובים מטעם שהחליצה כמו גרושה ולכן קאמר שפיר לפיכך אם מתה מותר באחותה לאפוקי אם הוי הטעם שאסור בקרובותיה משום שקרובותיה הולכים עמה לחליצה וכולי עלמא לא ידעי הי מינייהו חלץ ולכך קרובותיה אסורים וכעין שפרש"י בסמוך על צרת אחות חלוצה דלפי זה הטעם אפילו אם מתה היה אסור באחותה משום שיאמרו היא החלוצה והוא מזה ונושא חלוצתו וכן הקשו על פי' רש"י לפי טעם זה ממתניתין למה מותר באחותה כשמתה אשתו :

סי' קסג [א] **יבם** היבם לסוף ב' חדשים וילדה לסוף ט' חדשים למיתת הראשון כו' דדוקא קאמר לסוף שני חדשים דאלו לסוף חדש אחד וילדה לסוף ט' חדשים הוה תלינן ודאי בראשון דאלו לשני לא הוה כי דבן ח' חדשים הוה ולא הוה אמרינן בברי בן שני הוא ובן ז' היה ראוי להיות אלא דאשתהי ואי ילדה בן ח' הוה אמרינן דודאי בן שני מס"ט גופא וק"ל :

ומת

ומ"ש אם אבי המת קיים וכו' כך כתב הרא"ש לחלק בכך וכתב טעמו ומביאו ב"י : ומ"ש אם מת ספק קודם חלוקה וכו' כ"כ הרא"ש וטעמו דלאחר חלוקה חשובים הנכסים שהגיעו לחלק הספק מן המת כשאר נכסי הספק ממש דחולקין בהן הסבא והיבם ולא יגיע לסבא אלא רביע מנכסי המת אבל כשמת הספק קודם חלוקה אז חולקין הסבא והיבם בנכסי המת בשוה ומגיע לסבא מחצה בנכסי המת וכן ליבם מחצה : ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא וכו' פירש רש"י בגמרא כיון דיבם אמר את בראי דידי ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי יורש ויודע מנה מי הוא בא ומוחזק בנכסים וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ולא דמי לספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי המת דספק אמר אני בן המת ונכסי כולהו דידי הוא ובני יבם אמרי אחינו אתה ואין לך אלא חלק כאחד ממנו ואפ"ה לא אמרינן דהספק הוי ודאי יורש ובני יבם ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי דהתם אע"ג דספק אית ליה זכייה בנכסי ממ"נ אפ"ה לא חשיב ודאי דלא ידע מנה מי הוא בא לירש ע"כ שיטת רש"י ואכתי קשה בספק וסבא בנכסי יבם אמאי חולקין נימא כמי האב ודאי יורש והספק ספק כבר נשמר רש"י לשם מקושי' זו שכתב וז"ל וא"ל האב ודאי מוחזק דאם זה בנו אין כאן לאב כלום וכיון דאיכא ספק דילמא כולהו דהאי או כולהו דהאי חולקין עכ"ל פי' לפי' דלא אמרינן הכא אין ספק מוציא מידי ודאי אלא דבאיכא תרתי חדא דהוא ודאי יורש לזה ויודע מנה מי הוא בא וגם מי דודאי מגיע לו עכ"פ מקצת נכסיו ממ"נ אבל אם הוא ודאי יורשו ויודע מנה מי הוא בא אלא דאיכא ספק דילמא אין מגיע לו כלום א"כ מגיע לו ודאי דאית ליה זכייה בנכסים אבל אינו טוען טענת ודאי דאינו יודע מנה מי הוא בא לירש אין זה ודאי אלא מידי ואידי ספיקא נינהו ודו"ק :

ספק אם הוא בן ט' חדשים לראשון או בן ז' לשני ותובע הספק נכסי המת שאומר שהוא בנו והיבם אומר אני יורשו כי אתה בני (ו) אם אבי המת קיים אז יחלקו היבם והספק ביניהם (ז) אפילו אחד מהם מוחזק אין שומעין לו להחזקתו אלא חולקין ואם מת הסבא אז יטול היבם הכל ואם הסבא קיים דהוי דינא דיחלוקו הספק והיבם (ח) [ב] ומת הספק קודם חלוקה יחלקו הסבא והיבם (ט) ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי המת הוא אומר אני בן המת ואטול הכל והם אומרים אחינו אתה ואין לך חלק אלא כאחד ממנו החלק שהם מודים לו יטול הכל והשאר יחלקו ביניהם ויטול הוא החצי והן כולם החצי ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם לאחר שחלק היבם בנכסי המת ואומ' הספק ממ"נ אם אחיכם אני תנו לי חלק עמכם (י) ומה שלקחתי בנכסי המת עם אביכם אחזיר ונחלוק הכל ואם אינני אחיכם תחזרו לי נכסי אבי שלקח אביכם מנכסי המת בזה מחלוקת בין הפוסקים י"א שהדין עמו (יא) וי"א שהדין עם בני היבם (ג) וכתב א"א ז"ל כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינן מבני יבם [ג] (יב) ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ואומר הספק אני בן המת ויש לי ליטול החצי אין שומעין לו ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי הסבא אומר הספק אני בן המת ויש לי ליטול החצי והם אומרים לא כי אלא אתה אחינו ואין לך אלא השליש כאחד ממנו בחצי שהוא מודה להם יטלו הם והשליש שהם מודים לו יטול הוא והשתות הנשאר שהם חולקים עליו יחלקו ביניהם ויטול הוא חציו והם חציו סבא ויבם בנכסי ספק (יג) [ד] או ספק וסבא בנכסי יבם חולקים :

מזה והוי כמו הללו באים לירש והללו באים לירש דאמרי' במי שמת (קנח:) יחלוקו ואפילו אחד מהם מוחזק בנכסים אינה חזקה כיון דנכסי בחזקת מיתנא הוו ותרוייהו אתו בטענת ספק ואם הוא כדברי אחד מהם אין לשני זכיה בהם הילכך הוי ספק וחולקין ותימה ולימא היבם דל מהכא הייבום שזכיתי בנכסים מכח היבום מ"מ אני יורש דמיתנא ואתה ספק ותנן (יבמות ק:) הוא אינו יורש אותו אלא הקרוב קרוב יורש כי הוחזקה הנחלה לאותו השבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק וצ"ל דמיירי שהסבא קיים הילכך מכח קורבה אין היבם זוכה בנכסים כי האב קודם והוא צריך לזכות מכח טענה דאת ברי דידי וזו טענת ספק הוא ומ"מ הסבא נסתלק מן הנכסים בין שהוא בר מיתנא בין שהוא בן היבם הילכך חולקין הנכסים ביניהם ואם מת ספק מקמי חלוקה וסבא אמר בר מיתנא היה ונכסי דידי נינהו חולקין עכ"ל : **ה"ג** ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי המת ספק אומר אני בן המת

המיבם

קסד היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהיו לה תשעים יום ממיתת הבעל כו' משנה בפרק החולץ (ד' מא) היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהיו לה ג' חדשים וכן שאר כל הנשים לא יתארסו עד שיהיו להן ג' חדשים ומסיק בגמרא צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארס' בו : חלצה או נתיבמ' תוך ג' חדשים ולא נמצאת מעוברת הרי זו פטורה ואינה צריכה כלום אבל לא תנשא לאחר אע"פ שחלצה עד שיהו לה ג' חדשים ומיהו כשישלמו ג' חדשים למיתת הבעל תנשא ואע"פ שאין לה ג' חדשים אחר החליצה בפרק החולץ (שם) ת"ר יבמה שחלצו לה אחין בתוך שלשה צריכה נהמתין ג' חדשים לאחר ג' אין צריכה להמתין ג' חדשים הוי ג' חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצת היבם : אם חלצה תוך ג' חדשים למיתת בעלה אם א צריכה לחזור על כל האחים עיין בהגהות מרדכי דסוף גיטין (א) : ומ"ש אבל אם מת היבם תוך ג' חדשים או אפילו אחר ג' צריכה להמתין ג' חדשים אחר מיתתו כ"כ שם התוספות ז"ל והרא"ש והמרדכי בשם ר"ת דדוקא הכן שהחליצה מוכחת שלא בא עליה מידי דהוה כממאנת לפי שמיאונה מוכיח עליה שהיא קטנה אבל אם מת היבם אחר ג' חדשים צריכה להמתין ג' חדשים דיותר קרובה היבמה לביאה מארוסה דגזרינן אטו נשואה וכתוב בת"ה סימן רכ"ד דהיינו דוקא היכא שאין שם אלא יבם אחד אבל אם היו ב' יבמים ומת אחד מהם מותרת להתיבם לשני תוך ג' חדשים למיתתו של ראשון :

חלצה ונמצאת מעוברת וילדה אם הולד של קיימא אין החליצה כלום ומותרת לכהונה ומותר בקרובותיה משנה ר"פ החולץ (דף לה.)

קסד היבמה

לא תחלוץ ולא תתיבם (א) עד שיהיו צ' יום ממיתת הבעל חוץ מיום המיתה (ב) ויום היבום ויום החליצה חלצה או נתיבמה תוך שלשה חדשים ולא נמצאת מעוברת הרי זו פטורה ואינה צריכה כלום אבל לא תנשא לאחר (ג) אע"פ שחלצה עד שיהיו לה ג' חדשים ומיהו כשישלימו לה ג' חדשים למיתת הבעל תנשא אע"פ שאין לה ג' חדשים אחר החליצה אבל אם מת היבם תוך ג' חדשים או אפילו אחר הג' (ד) צריכה להמתין שלשה חדשים אחרי מיתתו חלצה ונמצאת מעוברת וילדה אם הולד של קיימא אין החליצה כלום ומותרת לכהונה ומותר בקרובותיה ואם הפילה (ה) או ילדה ולא חיה ל' יום צריכה חליצה אחרת [א] שחליצת מעוברת לא שמה חליצה וכתב הרמב"ם וחולץ לה או הוא או אחד משאר האחין וא"א הרא"ש ז"ל כתב שלא יחלוץ לה הוא אע"ג דחליצה קמייתא לאו כלום היא מ"מ חורעה זיקתו והרי הוא כאילו נתן גט ולא מצי חליץ חליצה כשירה ע"כ וכן ביאת מעוברת לא שמה ביאה לפיכך הכונס (ו) או חולץ ליבמתו (ז) תוך ג' חדשים ולה צרה [ב] לא תנשא עד שתלד זו דשמא תפיל ולא היתה הביאה והחליצה כלום והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם (ח) היבמה לא תתיבם בעת נדותה אבל חולצת היא ואם עבר ויבם ובא עליה בעת נדותה קנאה הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת (ט) מפרישין אותה ממנו (י) ואם הפילה יחזור ויקיים (יא) ואם ילדה ולא שהה הולד שלשים יום (יב) הרי זו ספק וצריכה גט וחליצה

והרמ"ה

היבמה לא תחלוץ וכו' הכי אסיקנא פ' החולץ (דף מ"ג) וחומרא מדרבנן הוא דלא צריך מדינא אלא ב' חדשים ויום אחד כמ"ש בסימן קס"ג ס"ב : **כתב** בהגהות מרדכי סוף גיטין דבחלצה תוך ג' חליצה פסולה היא וצריך לחזור על כל האחין או יחלוץ לה החולץ פעם שנית ולא תחזור על האחין משמע דאפילו למ"ד א"צ לחזור על כל האחין מ"מ החולץ צריך שיחלוץ לה פעם שנית לאחר ג' ותימה על מ"ש הרמב"ם בפ"א ורבינו דאין צריך כלום אלמא דאין צריך לחלוץ לה פעם שנית וצ"ע :

חלצה ונמצאת מעוברת וכו' פי' ובשעת חליצה לא היה ניכר כלל עוברה ונראית חליצה מעולה ואפילו הכי אם ילדה בר קיימא לא פסלה מן הכהונה ואם הפילה צריכה חליצה אחרת ומ"ש שאם הפילה צריכה חליצה אחרת כ"כ הרמב"ם ספ"א וכתב ה"ה לשם דאסור בקרובות בחליצה זו אע"פ שאינה פוטרת ואף רבינו סבר כן וקצר בלשונו כמנהגו הטוב עכ"ל : ומ"ש לפיכך הכונס או חולץ ליבמתו תוך ג' חדשים ונמצאת מעוברת ולה צרה וכו' והולד אינו פוטר וכו' ריש פ' החולץ ריש (ד' ל"ו) אסיקנא דברייתא הכי קתני הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת ה"ז לא תנשא צרתה שמא לא יצא ולד בן קיימא וחליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן ולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם : **הכונס** יבמתו ונמצאת מעוברת מפרישין

ודו"ק : **והרמ"ה** כתב כיון דספק הוא אין מוציאין ממנו פי' כיון דפליגי בה רשב"ג ורבנן דלרשב"ג לא שהה ספיקא הוא אי הוו בר קיימא ולרבנן ולד מעליא הוא ולא איפסקא הילכתא מאי אמר קים לי כרשב"ג ואין מוציאין ממנו ובסמוך נמי היכא דילדה ולא שהה ונתיבמה אח"כ אין מוציאין מה"ט דמצי אמר קים לי כרשב"ג ורבינו ס"ל דכיון דגבי כהן אין מוציאין אלמא דסמכינן אדרבנן שהם רבים ודבריהם עיקר ולכן השיג על הרמ"ה בסמוך ואינה השגה דלגבי כהן מצי אמר קים לי כרבנן ולגבי יבם מצי אמר קים לי כרשב"ג דהא לא איפסקא הילכתא לא כמר ולא כמר ומה שלא השיג רבינו על הרמ"ה הכא בנתיבמה ונמצאת מעוברת ה"ט דכיון דבשעה שכונסה לא הוכר עוברה ואנוס היה שפיר הוא דאין מוציאין ממנו כיון דלא איפסיקא הילכתא ומצי אמר קים לי כרשב"ג אבל בכונסה לאחר שילדה ולא שהה דבמזיד עבר אדרבנן סבירא ליה לרבינו דכיון דגבי כהן סמכינן אדרבנן הכא נמי סמכינן אדרבנן ולא מצי אמר קים לי כרשב"ג ומוציאין אותה ממנו כנ"ל לפרש דעת הרמ"ה ודלא כפי' ב"י ואח"כ חזר ותמה עליו והניחו בצ"ע גם נתיישב אמאי השיג רבינו אהרמ"ה גבי ילדה ולא שהה ונתיבמה ולא השיג עליו בייבמה ונמצאת מעוברת וילדה ולא שהה וסברא זו לחלק בכך ס"ל לב"י שהבאתי בסמוך ס"ג ע"ש :

(יב) והרמ"ה כתב כיון דספק הוא אין מוציאין אותה ממנו ואם שהה ל' יום ה"ז של קיימא (יג) ויוציא ואינה צריכה כלום ואם יש לספקו בראשון כגון שכנסה לסוף ב' חדשים וילדה לסוף ז' ספק אם הוא בן ט' לא' (יד) או בן ז' לשני יוציא בגט והולד כשר ואם בא עליה אח"כ וילדה (טו) הוי ספק ממזר יבמה שילדה אחר מיתת הבעל ומת הולד בתוך ל' יום או ביום ל' חולצת ולא מתיבמת ואם עמדה ונתקדשה לשוק (טז) אם לישראל נתקדשה חולצת ואם לכהן (ד) נתקדשה שתיאסר עליו אם תחלוץ לא תחלוץ ואם נתייבמה [ג] כ' הרמ"ה כיון דספיקא הוא אין מוציאין אותה ממנו ולא נהירא דהא טעם דשרינן לה לכהן מספק משום דסמכינן אדרבנן דאמרי אע"פ שלא שהה הוי בר קיימא והיא מותרת לשוק וא"כ אדרבא [ד] מהאי טעמא נמי תצא מיבם דלרבנן הוי בר קיימא והוי אשת אחיו שלא במקום מצוה :

קסה רב

אלפס פסק (א) שמצות יבום קודמת למצות חליצה וכ"כ הרמב"ם (ב) ורש"י כתב שמצות חליצה קודמת ומכל מקום אם שניהם לפנינו ורוצין ליבם שומעין להם ולא חיישי' (ג) שמא אינם מכוונים לשם מצוה אבל אם אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים הנכרים אם יכולין להטעותו שיאמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מנה (ד) מטעינן ליה ואי לא כייפינן ליה וחליץ (ה) בכל אפתלא שתתן לדבריה ורבינו תם כתב דמצות חליצה קודמת

מן הייבום כנזכר למעלה וסבור ג"כ רבינו שא"כ צריכה גט לביאתו דדמיא לכונסה וכן לדעת קצת המפרשים וכ"כ שהסכים הרמ"ה ז"ל עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ב בשם הרמ"ה כיון דספק הוא אין מוציאין אותה ממנו · ואם שהה ל' יום ה"ז של קיימא ויוציא ואינה צריכה כלום זה פשוט דכיון שהיא ערוה עליו אינה צריכה לא גט ולא חליצה . וכתב ה"ה בפ"א דה"ה אם נודע בבירור שכלו לו חדשיו שיוציא ואינה צריכה כלום (וע"ל סי' קנ"ו) : **ומ"ש** ואם יש לספקו בראשון כגון שכנסה לסוף ב' חדשים וכו' יוציא בגט והולד כשר דמספיקא צריכה גט והולד כשר ממ"נ והכי איתא במתני' פ' החולץ (דף לה :) : **ומ"ש** ואם בא עליה אח"כ וילדה הוי ספק ממזר כלומר הבנים שהוליד ממנה הוו ספק ממזרים דהו"ל ספק אשת אח והכי איתא בברייתא בפרק הנזכר : יבמה שילדה אחר מיתת הבעל ומת הולד בתוך ל' יום או ביום ל' חולצת ולא מתיבמת ואם עמדה ונתקדשה לשוק אם לישראל נתקדשה חולצת ואם לכהן נתקדשה שתיאסר עליו אם תחלוץ לא תחלוץ בפרק החולץ (ד' לו :) ובפר' ר"א דמילה (קל"ה .) אמר רבינא משמיה דרבא אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת ורב שרביא אמר אחד זו ואחד זו חולצת וכ' הרי"ף בפרק החולץ וקי"ל כרבינא דכיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמרי אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא גבי אשת כהן דלא איפשר דאי חלוץ לה מיתסרא על בעלה עבדינן כרבנן ולא מצרכינן לה חליצה ולגבי ישראל דלית בה פסידא עבדינן כרשב"ג הילכך חליץ לה ועיילא לה לגבי גברא ומי כשנתקדשה מותבינן לה תותי גברא כ"ש אם נשאת דלא מפקינן לה מתותי גברא והך דמתרינן התם לענין שומרת יבם שנשאת בלא חליצה לא שייך בהא מילתא דהתם ודאי בעיא חליצה אבל הכא כיון שמת תוך ל' יום ספיקא הוי ומספיקא לא מפקינן איתתא מתותי גברא וכ"כ שם הרא"ש ז"ל : (ב"ה וכן פי' הרמב"ם בס"פ שני ועיין עוד שם :) וכתב עוד הכא דאמר גבי אשת כהן דאי חלצה מיתסרא על בעלה עבדינן כרבנן ולא מצרכינן לה חליצה ואע"ג דהשתא נשארת תחת בעלה בספק יבמה לשוק דאורייתא ואם היתה חולצת ונשארת תחת בעלה היתה עומדת בספק חליצה דרבנן מ"מ הא עדיפא טפי דאי חלצה אמרי קמו רבנן בולד דנפל הוא ולהכי הצריכוה חליצה ואתי למשרי חלוצה לכהן אבל כי לא מצרכת לה חליצה אמרי קמו רבנן בולד דולד מעליא הוי ולהכי לא אצרכוה רבנן חליצה ולא אתי למשרי יבמה לשוק עכ"ל: **ואם** נתיבמה כתב הרמ"ה כיון דספיקא הוא אין מוציאין אותה ממנו ולא נהירא דהא טעם דשרינן לה לכהן מספק משום דסמכינן אדרבנן וכו' וא"כ אדרבא

ומ"ש רבינו ע"ש ר"ת בידוע שמכוין לשם מצוה והיא ממאנת וכו' רצונו לומר אם יש לה טענה דכופין אותו בשוטים להוציא כופין אותו נמי בשוטים לחלוץ ואם אין לה טענה אע"ג דידוע שמכוין לשם מצוה אין כופין אותה ליבום דפשיטא דאף עכשיו בזמן הזה לאבא שאול היכא דידוע שמכוין לשם מצוה ה"ל כמשנה ראשונה דאין כופין ליבום שהיא עיקר המצו' לפי פר"ת וכמ"ש התו' בפרק אע"פ (ד' ס"ד) בסוף ד"ה מאי שנא מיהו במילי ודאי כופין כיון דידוע דנתכוין לשם מצוה וכדאתקין רב יהודה אי צבית לייבומי וכו' והשתא מדיוקא משמע דהיכא דידוע דאינו מכוון לשם מצוה לאבא שאול דקי"ל כמותו וקאמר כאילו פגע בערוה וקרוב להיות ממזר ודאי דכופין אותו בשוטים לחלוץ וכדפירש' דלזה נתכוין ר"ת במ"ש אין מניחין אותה לייבם אלא אדרבה כופין אותו לחלוץ ועוד דהלא אפי' כשהיא תובעת אותו לפוטרה והוא אינו חפץ לא לייבם ולא לחלוץ כופין אותו בשוטים לחלוץ כל שכן היכא דידוע שאינו מכוין לשם מצוה דפוגע בערוה והיה לו לרבינו לפרש זה ולבארו אלא שקיצרותו דמתוך תשובת הרא"ש וספר המצות שהביא רבינו

קודמת ואפילו אם שניהם רוצים ליבם אין שומעין להן אא"כ ידוע שמכווני' לשם מצוה כגון שבא לב"ד לחלוץ ואמרו לו אי צבית ליבומי יבם מאז ודאי אי מייבמים מכוונין לשם מצוה כיון שבא לחלוץ מתחלה (ו) וכיוצא בזה אם רוצה לייבם וידוע שמכוין לשם מצוה והיא ממאנת אם יש לה טענה (ז) שהיתה מועלת לה אפילו כנגד בעלה כגון שהוא מאותן שכופין אותו להוציא כופין אותו נמי לחלוץ ואם לאו אם יכולין להטעותו שיחלוץ לה הרי טוב ואם אין יכולים להטעותו אין כופין לחלוץ [ה] וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכתב עוד בתשובה על יבמה שנפלה לפני יבם נער ולא רצתה להתיבם בטענה שאמרה שהוא נער ובער ואין לו במה לפרנסה והוא לא רצה לחלוץ עד שיתנו לו דבר קצוב וכתב שאם יכולים להטעותו שיחלוץ מטעין ליה ואם לאו (ח) כופין אותו לחלוץ בחנם ובספר המצות כתב שאם יש לו אשה אחרת שכופין אותו ומנדין אותו עד שיחלוץ

בסמוך דכופין בשוטים לחלוץ לה כשהוא נער ובער או יש לו אשה ורוצה בייבום ואין זה אלא לפי דבידוע הוא שאינו מכוין לשם מצוה אלא לשם ממון האריכתי בכל זה לפי שהב"י כתב וז"ל דמאי דמשמע מדברי רבינו כאן ולקמן בסי' זה דלר"ת כופין כשאינו מכוין לשם מצוה כפיית מילי הוא עכ"ל דמשמע מלשונו אפילו ידוע שאינו מכון לשם מצוה והא ליתא דבידוע שאינו מכוין לשם מצוה כופין בשוטים כדפי' וכמ"ש ב"י גופיה בד"ה מלאתי כתוב והכי נקטינן מיהו אעפ"י דמדינא הכי הוא לר"ת והרא"ש וגם רש"י וההולכים בשיטתן מודים בהא מ"מ אין לכוף כלל לחלוץ אפילו בידוע שאינו מכוין לשם מצוה דדילמא הלכה כרבנן דמצות ייבום קודמת ואפילו ידוע דאינו מכוין לשם מצוה דיבמה יבא עליה כתיב מ"מ וכרבנן ואסור לכופו לחלוץ הילכך נהגינן לפשר ביניהם כדי שיחלוץ ברצון ואע"פ שנתקשר בק"ס ובחרם קודם החופה לחלוץ לה בחנם ובשעת חליצה אינו רוצה לחלוץ אלא תבעה להתייבם אין כופין אותו לחלוץ משום דאם מצות יבום קודם ה"ל מתנה על מ"ש בתורה ויכול לחזור בו ולתבוע הייבום ועיין בתשובת מהר"ס פדו"אה סי' י"ח גם נראה דלהר"א ממי"ץ שהיה מתיר חרם דר"ג מ"ה שלא לישא ב' נשים כשהיה נשוי אשה ובא לחלוץ כדי שיהא ראוי ליבמה ומדעולה לייבום עולה נמי לחליצה דאל"כ הויא חליצה פסולה וצריכה לחזור על כל האחין לפ"ז צריך ג"כ להתיר השבועה והחרם שנתקשר בו לחלוץ לה בחנם אלא שלא נהגו כהרא"ש וע"ל בפי' סדר חליצה סמ"ו ולעיל סוף סי' א' הבאתי להבוא דהרא"ש :
מתוך

מתוך שפסק רב אלפס שמצות ייבום קודמת משמע וכו' הקשה ב"י לא היה צריך ללמוד זה בדרך ילפותא שמבואר הוא בדבריו פרק אעפ"י וכו' עכ"ל ולפעד"נ דמ"ש רבינו משמע וכו' רצונו לומר דלרב אלפס משמע ליה כיון דמצות יבום קודם דלא כמשנה אחרונה משמע נמי דהויא מורדת וכותבים עלה אגרת מרד דלא כשמואל ומסיק רב אלפס בפרק אעפ"י דחולקין בפסק זה תרתי מתיבתא והכריע הוא כהך מתיבתא דהויא מורדת וז"ש משמע וכו' דלרב אלפס משמע ליה הכי: **ומ"ש** וכ"כ הרמב"ם יבמה הראויה וכו' עד אין זה מורדת מאחר שנסתלק הגדול וכו' מיהו לעיל בסימן קס"א ס"ב כתבתי דהתוס' והראב"ד ורשב"א ורבינו חולקים אהרמב"ם בזה דאפילו נסתלק הגדול חוזרין עליהן דרך גדילתן והכי נקטינן דלא כהרמב"ם ע"ש:

יבמה שנדרה הנאה וכו' משנה ס"פ ב"ש (דף קי"ב) ופרש"י בחיי בעלה ולא נתכונה לפטור עצמה הימנו לאחר מיתת בעלה אלא שהיה לה כעס וע"ז עכ"ל פירוש בא ליישב אמאי תנן בחיי בעלה כופין שיחלוץ הא בעל כרחך נתכונת לפטור עצמה דאל"כ למה היתה נודרת הנאה ומיישב דאיכא למימר שמתוך כעס שהיה להם זה עם זה נדרה הימנו משמע דאם ידוע שהיה להם שלום זה עם זה בשעה שנדרה בחיי בעלה אין ספק שלא נתכונה בנדרה אלא לפטור עצמה הימנו ואין כופין אותו שיחלוץ לה ודו"ק ונראה דהיינו דוקא כשלא מצאה פתח לנדרה אבל מצאה פתח לנדרה מתייבמת וכ"כ ב"י בשם הרשב"ץ בתשובה: ומ"ש

שיחלוץ מתוך שפסק רב אלפס שמצות יבום קודם [ג] משמע שיבמה שאינה רוצה להתייבם שדינה כדין מורדת וכ"כ הרמב"ם יבמה הראוי להתייבם ולא רצתה להתייבם דינה (ט) כדין מורדת על בעלה וכופין אותו לחלוץ (ו) ותצא בלא כתובה (י) הניח אחיו נשים רבות כל מי שתובע היבם ליבם ולא רצתה (יא) היא המורדת וחולץ לה ותצא בלא כתובה ושאר צרותיה שלא נתבעו נוטלות כתובתן כשאר האלמנות היו היבמים רבים ותבע אותה הגדול ליבם והיא אינה רוצה בו ורוצה באחיו אין שומעין לה שמצוה בגדול ליבם אמר הגדול איני רוצה לא ליבם ולא לחלוץ הרי אחי לפניך ותבע אותה אחד מן האחין ליבום והיא אומרת איני רוצה בו (יב) ורצתה באח אחר והוא רוצה בה אין זה מורדת מאחר שנסתלק הגדול שמצוה בו כולן שוין (יג) הואיל והיא רוצה באחד מהן והוא רוצה בה הרי לא מרדה ולא עוד אלא אם היה אחד מהם במדינה אחרת ואמרה הריני ממתנת עד שיבא ויבם אותי אבל זה איני רוצה בו אין זו מורדת ואומרים לזה שאינו הגדול ותובע אותה אם תרצה לחלוץ וליתן לה כתובה חלוץ ואם לאו הרי רצתה שתשב עד שיבא אחיך הואיל ואין לך דין קדימה עליו בא אותו שתלתה בו ולא רצה בה חוזרין אצל זה שתבע אותה ליבם והיא אינה רוצה ואומרים לה אין כאן מי שירצה ליבם אלא זה ומצות יבום קודמת או תתייבם או תצא בלא (ז) כתובה כדין כל מורדת ע"כ אבל לר"ת שמצות חליצה קודמת אין לה דין (ח) מורדת אלא כופין אותו לחלוץ אם הוא מאותן שכופין ואם לאו מטעין אותו אם יוכלו ואם לא יוכלו להטעותו אין כופין אותו אם ידוע שמכוין לשם מצוה אלא תשב לעולם: יבמה שנדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה (יד) שיש הוכחה שלא כיונה לאסור עצמה

על

בו המצוה יותר ובו משיאין עצה ומבקשים אע"פ שאינו גדול לדעת מורי הרא"ה אבל לכופן בכך לא מצינו ומ"מ זה שלא קיים שבועתו מעצמו עונשין אותו על עבירותו השבועה מדין שבועת ביטוי או מדין שבועת שוא ממ"נ דאת"ל שזה נשבע לקיים את המצוה למ"ד מצות חליצה קודמת מ"מ הא קי"ל שנשבעין לקיים את המצוה ושבועה חלה כדאית' בפ"ק דנדרי' (ח.) ואת"ל דמצות יבום קודמת ונשבע לבטל את המצוה הוא א"כ הו"ל שבועת שוא אע"ג דלדידיה לא חשיב נשבע לבטל את המצו' כיון דבדידיה תלא רחמנא עכ"ל (ה): **מתוך** שפסק רב אלפס שמצות יבום קודם משמע שיבמה שאינה רוצה להתייבם שדינה כדין מורדת לא הי' צריך רבינו ללמוד זה בדרך ילפותא שמבואר הוא בדבריו פרק אע"פ דליתא לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם משום דאתיא כמשנה אחרונה וליתא למשנה אחרונה מדקאמרי' בפרק החולץ חזרו לומר מצות יבום קודמת משום דסברוה כרבנן וכיון דלבסוף סברוה כרבנן נפקא לה משנה אחרונה מהלכתא ובטיל לה מימרא דשמואל מהלכתא וכ"כ עוד בס"פ ב"ש: ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"ב וז"ל יבמה הראוי' להתייבם ולא רצתה להתייבם דינה כדין מורדת על בעלה וכופין אותו לחלוץ ותצא בלא כתובה: הניח אחיו נשים רבות כל מי שתובע היבם ליבם ולא רצת' היא המורדת וחולץ לה ותצא בלא כתובה ושאר צרותיה שלא נתבעו נוטלות כתובתן כשאר האלמנות היו היבמים רבים ותבע אותה הגדול ליבם וכו' ובקצת ספרי רבינו חסר בבת הניח אחיו נשים רבות וכו' וט"ס הוא שדילגו מתצא בלא כתובה הכתוב בבבא ראשונה עד תצא בלא כתובה בבבא שניה ועוד יש ט"ס בספרי רבינו שכתוב בהם הואיל והיא רוצה באחד מהם והוא לא רוצה בה הרי לא מרדה וצריך למחוק תיבת לא וכבר כתב ה"ה שבקצת ספרי הרמב"ם כתוב תיבת לא והוכיח שהיא גירסא משובשת: **וכתב** ה"ה מ"ש הרמב"ם ז"ל יבמה הראויה לייבום שלא רצתה להתייבם דינה כדין מורדת על בעלה כך העלו בהלכות פרק אע"פ וכן דעת המפרשים האחרונים ז"ל וכתב רבינו וכופין את היבמה זהו כפי דעתו ז"ל שכתב בה' אישות פי"ד שכופין את הבעל לגרש את אשתו כשהיא מורדת ואומרת מאיס עלי וכ"ש יבמה שכופין את היבם לחלוץ לה ומה שאמרו א מבקשים בקצת מקומות הוא בנתינת הכתובה אבל אם היא מפסדת כתובתה כופין הבעל לגרש והיבם לחלוץ וזה דעתו ז"ל וכבר הארכתי שם בדעות החולקים עליו וכתבתי שאין לסמוך ע"ז ומקצת מפרשים כתבו שאם היה היבם שאינו הגון שאין כותבין אגרת מרד וכ"כ עיקר שלא על זה אמרו מצות יבום קודמת ומ"ש הניח נשים רבות וכו' דינים אלו לא נתבארו בפרט בגמרא אבל הם יוצאי' מהיקש סברא כמו שאבאר בכל א' מהם: ומ"ש שאותה שהיבם תובע ליבם היא המורדת הוא ברור שכיון שא"א ליבם אלא א' והרשות בידו ליבם איזו שירצה כמו שנתבאר אותה שהוא רוצה היא המורדת שהרי הדבר תלוי בו: **ומ"ש** יחלוץ לה ר"ל שכופין אותה לחליצה והיא כפי דעתו שכתבתי בסמוך: **ומ"ש** היו היבמים רבים תבע וכו' זה מתבאר ממ"ש למעלה מצוה בגדול ליבם וכיון שהיא אינה רוצה להתייבם למי שהמצוה בו ה"ז מורדת: ומ"ש אמר הגדול איני רוצה וכו' ג"ז מהיקש סברא שכיון שמצוה בגדול והוא אינו רוצה ליבמה אין כאן בחירה לאחד משאר האחים שהרי היתה מזומנת למי שהמצוה בו והעכוב בא מחמתו לא מחמתה וכתב רבינו מאחר שנסתלק הגדול שמצוה בו כולם שוין וע"ז כתוב בהשגות א"א ואיך יאמר שכלן שוין ואני רואה בגמרא דתני אביי קשישא מצוה בגדול אלמא לא רצה הולכין אחר גדול כל הגדול מחבירו הוא קודם למצוה ע"כ. והא דתני אביי קשישא הוא בפרק כיצד (כד.) ויש שם גרסאות חלוקות וגרסת רבי' היתה מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכין על כל האחים לא רצו הולכין אצל הגדול וכ"כ שהיתה גירסת ההלכות שלא הביאוה כלל וסמכו לפי שכתבו המשנה שבפרק החולץ הנזכר למעלה אבל רש"י גורס כגירסת הראב"ד ואמר דאל"כ מתני' דפ' החולץ היא ולמה לן אביי קשישא ולגירסא זו הסכים הרשב"א ז"ל וז"ל הרשב"א בתשובה ח"א סי' אלף קס"ה יבמה שנפלה לפני ב' או ג' יבמין והיא רוצה באחד מהם והוא אינו רוצה בה אי אפשר שאין דינה דין אותה כמורדת מאחר שהיא רוצה באחד מהם מיהו אם הגדול רוצה ליבם והיא אינה רוצה הרי היא כמורדת: **ומ"ש** בא אותו שתלתה בו וכו' יש לזה סמך בגמרא ממה שאמרו בגמרא ביאת קטן וחליצת קטן ביאת קטן עדיפא וכיון שכן כיון שיש כאן מי שרוצה ליבם ושאר האחים אינם רוצים בין שיהיה גדול או קטן ה"ז מורדת שהרי מצות יבום קודמת עכ"ל ועי' בתשוב' הרשב"א סי' אלף וקס"ה: ומ"ש רבי' אבל לר"ת שמצות חליצה קודמת אין לה דין מורדת אלא כופין אותו לחלוץ אם הוא מאותן שכופין וכו' פשוט הוא וכתב הרא"ש בפרק אע"פ אהא דכתב רב אלפס דליתא למשנה אחרונה הילכך ליתא נמי לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם אני כתבתי בפרק החולץ בשם ר"ת דהלכה כמשנה אחרונה ואיתא נמי להא דשמואל וכן עמא דבר עכ"ל: וז"ל הריב"ש אם היבם תובע אותה בבית דין והיא אינה רוצה כותבין עליה אגרת מרד דהא קי"ל דמצות יבום קודמת כפסק הרי"ף והרמב"ם וכל האחרונים כמו שהוכיחו זה בראיות ברורות עכ"ל וכ"כ עוד בתשובה אחרת וכתב עוד שם דבין שאומרת בעינא ליה ומצערנא ליה בין שאומרת מאיס עלי כותבין עליה אגרת מרד וכתב עוד דאפילו שמואל דאמר אין כותבין לאו בדאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה כלומר שאינה רוצה לא ביבום ולא בחליצה דא"כ אמאי אין כותבין שתבא ליבם ואפילו למשנה אחרונה דאף ע"ג דמצות חליצה קודמת מיהו גם ביבום יש מצוה שהרי אמרו קודמת למצות יבום וכיון שהוא רוצה בייבום שיש בו מצוה והיא אינה רוצה לא ביבום ולא בחליצה כותבין ושם הארוך וכתב בדין יבמה המורדת מה הפסידה בסימן שמ"א ושמ"ב וז"ל הר"ן בתשובות סימן פ"ט על יבמה שאינה רוצה לחלוץ ולא להתייבם הרי זה כדין המורדת שמכריזין עליה ד' שבתות ואח"כ אם לא רצתה להתיבם הפסידה כתובתה אלא שמשהין אותה י"ב חדש דאי בעיא למהדר תהדר ולאחר זמן זה אע"פ שהפסידה כתובתה נראים הדברים שכופין אותה בנידוי וגם בכפיות אחרות עד שתתרצה לחלוץ או להתיבם לפי שהיבם מעוכב ליקח אשה מחמתה כדאמרי' בפרק אע"פ (סג.) כמה דאגידא ביה לא יהבו ליה אחריתי וכך נראה דברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל וכתוב בת"ה סי' ר"כ דאפי' נשוי נמי אית ליה האי טענה דכל כמה דאגידא ביה אפי' איתתא דידיה מרגלא ביה קטטה ודילמא אימרדא ביה (ע) מי ששידך אשה וקודם שכנס נפלה לו יבמה בהגהות מרדכי דכתובות: **יבמה** שנדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה שיש הוכחה שלא כיונה לאסור עצמה

על

דרכי משה

בתשובה איטת אין יכולה למימר אחר כך שלא ליתן מה שנדבה לו וע"ל סוף סימן קפ"ט כתבתי תשובת הרשב"א בדין זה : (ה) וע"ל סוף סימן קנ"ד כתבתי הרבה תשובות בזה לענין גטין וממנו תלמוד לחליצה ועיין לקמן סי' קס"ט מדין חליצה מוטעת וחליצה מעושה כתוב בהגהות מרדכי פ' החולץ דף תס"ג ע"ג בשם מוהר"ם דאין היבם יכול למנות אנטלר נגד היבמה התובעת לחלוץ או ליבם והוא ממאן דהשתא מכין אותו עד שתצא נפשו אנטלר משוי עכ"ל כתב עוד בב"י פרק מצות חליצה דף ת"ס ע"ב דאין כופין לחליצה לעולם אלא כשהיא פסולה לו וע"ש : (ו) ועיין במ"מ פ"ב מה' יבום שהאריך בדעת הרמב"ם ובתשובת ריב"ש סי' שס"א עד סי' שס"ו שהאריך בדין זה לדעת הרי"ף והרמב"ם ובסימן י"ט פסק שם דאין כופין אותו לחליצה אף אם היא מורדת עליו וכ"כ המ"מ פ"ב דיבום וכבר נתבאר זה סי' ע"ז דאין כופין לגרש במורדת וה"ה לחלוץ ועיין לעיל וע"ל סי' קנ"ט כתבתי תשובת הרשב"א אם היה יבמה כהן והלכה ונתקדשה לאחר : (ז) ובמרדכי פרק החולץ דף תנ"ז ע"ד משמע דאיכא למ"ד דאף אם מצות יבום קודם אפ"ה אין לה דין מורדת ואית לה כתובה וכ"פ בהגהות אלפסי דף ת"ח ע"ב וכן הוא מסקנת האשיר"י וכמו שכתב הטור למטה : (ח) כבר נתבאר ריש סימן זה כיצד נקטינן וכתבתי דדעת הריב"ש לפסוק דמצות יבום קודם לכן כתב בתשובה דבין שאומרת בעינא ליה ומצערינא ליה בין שאומרת מאיס עלי כותבין עליה אגרת מרד : (ט) ובמרדכי פרק החולץ דף תנ"ז ע"ד כתב דאין כופין

אותה

פרישה

(ט) **כדין** מורדת על בעלה וכופין אותו לחלוץ (מאחר שתצא בלא כתובה כ"פ) כתב המ"מ ע"ז והו כפי דעתו שסבירא ליה שכופין בעל לגרש כשטוענת אשתו עליו מאיס עלי וכל שכן שכופין לחלוץ היבם וכבר כתבתי שהרבה חולקים עליו בזה כו' : (י) **הניח** אחיו נשים רבות ואסור לו ליבם אלא אחד מהן והדבר תלוי בו : (יא) **היא** המורדת וחולץ לה רצה לומר בעל כרחו : (יב) **ורצתה** באח אחר והוא רוצה בה אבל כתוב בסמ"ג מ"ע סימן כ"א גדול גדול קודם וכ"ע וכן דעת כל הפוסקים דלא כהרמב"ם אלא גדול גדול קודם וכן ירא' מדברי הטור בסימן קס"א ס"ו וכ"כ המ"מ על דברי הרמב"ם וכתב שהיה להרמב"ם גירסא אחרת בגמרא עיין בב"י שהביאו : (יג) **הואיל** והיא רוצה באחד מהן והוא רוצה בה הרי לא מרדה כן צריך להיות וי"ס דגרסי והוא לא. רצה וקאי אגדול אבל ב"י מחק תיבת לא וכ"כ המ"מ שהיא גירסא משובשת : (יד) **שיש** הוכחה שלא כיוונה לאסור עצמה כו' אלא שהיה

לה

דרישה

שהאריך בזה אימת אזלינן בתר המנהג ד"מ כ"פ) : [ג] **משמע** שיבמה שאינה רוצה כו' כתב ב"י ז"ל לא היה צריך רבינו ללמוד זה בדרך ילפותא שבהדיא כ"כ בסוף פרק אע"פ כו' ע"ש עכ"ל ובעיני כפלאי דהא ע"ז כתב רבינו גופה בסמוך אדין נדרה מהיב' אחר מיתת הבעל כו' שהרי"ף כתב שדינה כדין מורדת וא"כ ה"ה וכ"ש הכא ושם בהדיא הדין כ"כ בהדיא בס"פ ב"ש · וכלע"ד ליישב דאי מהתם אין ראייה דה"א דל"ק אלא דכותבין עליה איגרת מורדת אבל להיות כדין מורדת בכל דיניה לא הוי אמרינן כיון דלתקנה אחרונה אפילו איסור איכא ביבום . דהא במורדת גופא נתבאר בפרק אף על פי וכתב רבינו לעיל סימן ע"ז כמה תקנות ושתקנה שנייה היה שמכריזין עליה ד' שבתות והיינו כמו אגרת מרד דהכא ושוב תקנו שימתין לה י"ב חדש ואח"כ יוציאה בלא כתובה ושוב תקנו שכופין אותו להוציאה ושלא ליתן לה כתובה . וה"א שלא להחמיר בה כולי האי אלא שימתינו לה י"ב חדש או יתן לה כתובה קמ"ל דדינה כדין מורדת לגמרי

וזהו

חדושי הגהות

קסה א ר"ל מה שאמרו יבמות (קיא:) במשנה הנודרת הנאה וכו' וכן שם (קיב.) יבמה שאמרה לא נבעלתי לישנא דמבקשין ממנו שיחלוץ :

במשנה

על היבם או שנדרה הנאה מן העולם בחיי בעלה כופין אותו לחלוץ ונותן לה כתובה נדרה הנאה מהיבם אחר מיתת הבעל וכו' כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו ובקצת ספרי' יש חסרון הניכר ודינים אלו משנה ס"פ ב"ש (ד' קיא:) הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם נתכונה לכך אפילו בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה . ופרש"י בחיי בעלה. ולא נתכונה לפטור עצמה הימנו לאחר מיתת בעלה אלא שהיה להם כעס זה עם זה וכתב ה"ה בפ"ב פירוש לפירושו שכל שהיה שם כעס חוששין שמא נתכונה לכך ואין כופין אותו לחלוץ שמה ששנינו במשנה ואם נתכונה לכך אינו ר"ל כשידוע בבירור שלכך נתכונה אבל כל שיש לומר שלכך נתכונה ורישא דקתני כופין אותו משום דאמרי' דלא מסקא אדעתה דמיית בעלה וכדאיתא בגמרא ע"כ: **ומ"ש** רבינו או שנדרה הנאה מן העולם שם (דף קיב.) איבעיא להו נטולה אני מן היהודים ליבם מהו מי מסקא אדעתה דמיית בעלה ונפלה קמי יבם או לא רב אמר יבם אינו כבעל ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל ומסקנא דגמרא כרב ופירש רש"י ליבם מהו . מי אסירא ליבם מפני נדר זה שנדרה בחיי בעלה ומדברי הרי"ף נ"א שהוא מפרש דלא משום איסור נדר קאמר אלא לענין אי הויא כנדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה שכופין אותו לחלוץ לה שכתב יבם אינו כבעל וכופין אותו לחלוץ וכ"מ דלא הויא מורדת וטעמא דנדרה בחיי הבעל (אבל) לאחר מיתת בעלה הויא מורדת ושמע מינה דליתא לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ע"כ וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק שני יבמה שנדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה או שנדרה הנאה מכל היהודים כופין אותו שיחלוץ לה ותיטול כתובתה ואם נדרה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם לא רצה הרי זו מורדת וכן אם נתכוונה בנדרה אפי' בחיי בעלה כדי שלא ייבם אותה אין כופין אותו לחלוץ אלא א"כ מרדה ותצא בלא כתובה ע"כ: כתב הר"ש בן הר"ש בר צמח בתשובה מה שאמרו בנודרת הנאה מיבמה מבקשין ממנו וכופין אינו אלא כשהנדר קיים אבל אם מצאה פתח לנדרה מתיבמת ולא אמרינן בה דליבמה שאין אני קורא בה יבמה יבא עליה בשעת מיתה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים והביא ראיה לדבר (י) וה"ה אם היה בעל מום בשעת נפילה ונתרפא שהוא מיבם . וכתב עוד שם דיבם שהיה נכפה בחיי אחיו וטוען שנתרפא עליו להביא ראיה וכיון דנכפה הוי מומין שבסתר וא"א להביא ראיה הרי הוא בחזקת בעל מום ואין חוששין אותה: **כתב** הרשב"א סימן אלף ר"ב שאלת העושה מאמר ביבמתו וחזרה וקבלה מאמר מאחיו ואסרה עצמה על שניהם או שרקקה וקי"ל דנאסרה איבמה מי דיינינן לה כמורדת כמי שנדרה הנאה מיבמה אחר מיתת בעלה . תשובה כל כה"ג לא מצינו שכותבים עליה אגרת מרד אלא כדי שתחזור בה ותתייבם לו אבל זו שנאסרה על האחים לעולם למה כותבין עליה והא א"א לה להתייבם מעתה ותדע שאין לך גורמת לאסור על בעל יותר מן המזנה ואפילו הכי אין דנין אותה כמורדת שהרי לא הפסידה בלאותיה ועוד דהכא דנודרת שאומרת באמת כי הרי"ף למד ממנה למורדת ואין הכל מודים לו שהר"א תלמידו חלוק עליו ואמר דכופין ומבקשין שאמרו שם בשלשה בית שמאי בפלוגתא דרב ושמואל לא שייך במורדת כלל דאם כן קשיא דשמואל אדשמואל אלא לא שמענו ממנה אלא לאחר מיתת בעלה אין כופין לחלוץ בפשטא דמתניתין ועוד שרש"י פירש אותה שמועה בע"א והוא הנכון לפי דעתי וכל שכן בשרקקה דהא אפילו לא נתכונה אסורה עליו ואם אתה מפסידה כתובתה לקתה מדת הדין בכך ע"כ (יא) וכתב הרב המגיד מ"ש רבינו או שנדרה הנאה מכל היהודים הוא ממה שאמרה נטולה אני מן היהודים מהו וכו' ויש לזה פירוש אחר ולזה הסכים הרמב"ן ז"ל וכן עיקר: ומ"ש א"כ מרדה ותצא בלא כתובה הוא לפי דעתו שנתבאר למעלה שהיבמה מורדת כופין יבמה לחלוץ לה ומפסדת כתובתה ומה שאמרו כאן מבקשין הוא כשאינה רוצה להפסיד כתובה אבל בהפסד כתובה כופין על החליצה וכבר כתבתי למעלה שאין לסמוך על דברי רבינו בזה והראב"ד ז"ל נראה שמודה לו בדין המורדת בין ביבם בין בבעל אבל כתב שאין זו כדין המורדת וז"ל א"א אין הדעת מודה בזה שאמרו או כופין או מבקשין לחלוץ נראה שאינה מורדת שהמורדת אין חוששין להתירה אלא לאחר כמה שנים אבל כאן כופין מיד או מבקשים מיד לפי שאין מורדת לכתחילה ע"כ ולא נתחוורו לי דבריו שהרי לפי שטה זו נ"כ יש מורדת שכופין לאלתר והוא באומרת מאיס עלי ונזכר פרק י"ד מהלכות אישות וזו הנודרת מיבמה אין לך אומרת מאיס עלי גדול מזה ומ"מ עיקר הדין שאין כאן כפיה לא לאלתר ולא לאחר כמה שנים שלא כדעתם ז"ל עכ"ל : ומ"ש רבי' בשם הראב"ד כבר נתבאר בסמוך וכ"כ הרא"ש בשמו סוף פ' ב"ש: **ומ"ש** וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל דאפילו למאן דאית ליה מצות יבום קודמת אין לה דין מורדת שתפסיד כתובה אפשר שכתב כן רבינו ממה שכתב הרא"ש ס"פ ב"ש בשם ה"ר אפרים ז"ל אע"פ שאין זה מבואר כ"כ בדבריו: **כתב** הרשב"א בתשובות סי' אלף ורמ"ז על ש"מ שגירש ויש ספק בגט והיבם רוצה לענגה כל שיש ספק בגט ונאסרה עליו כופין אותו מן הדין לחלוץ כדי שלא לענגה וכ"ש בבאה מחמת טענה דבעיא חוטרא לידא ומרא לקבורה ואפילו במותרת ליבם ואינו רוצה לחלוץ ולא ליבם וכדאיתא בפרק אף על פי (סד.) דאפילו תבעה היא ובאה מחמת טענה כותבין לה אגרת מרד על היבם ובאסורה לו כופין אותו לחלוץ כדאיתא בפרק מצות חליצה (קו.) גבי עובדא דבתי עמודי: **כתב** הרמב"ם יבמה שתבעה היבם לחלוץ וכולי עד סוף הסימן הכל בפ"ב וכתב הרב המגיד יבמה שתבעה היבם וכולי בסוגיא פרק אף ע"פ (סד:) ודעת רבינו דאפי' למסקנא דקי"ל כמשנה ראשונה דמצות יבום קודמת כשהוא תובע לחלוץ נזקקין לו והסוגיא קושטא היא אפילו למסקנא דגמרא והרשות בידו אם רצה ליבם מיבם ואם רצה לחלוץ חולץ ויש מן המפרשים חולקים בזה ואומרים דכיון דמצות יבום קודמת אם תבע היא לחלוץ והיא רוצה להתיבם אין כופין אותה לחלוץ והיא סוגיא דלא כמשנה ראשונה היא ויש מי שסובר כדעת רבינו עכ"ל : **ועל** מה שכתב הרמב"ם כל יבמה שדינה שתחלוץ ולא תתיבם הרי זו נוטלת כתובתה אם יש לה כתובה וכו' כתב ה"ה זה מתבאר בפרק יש מותרות (פה.) כמו שאכתוב בפרק זה : **ומ"ש** וכן אם היה יבמה מוכה שחין מימרא פרק א' דיבמות (ז:) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה וכו' ומתבאר בפרק המדיר במשנה שכל המומין כן ונזכר שם שאפילו היו המומים ההם בבעל יכולה היא לומר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל וכבר נתבאר זה בפרק כ"ה מהלכות אישות ושם נזכרו פרטי המומין שהיא יכולה לטעון בהם: ומ"ש נולדו בה מומין זה פשוט ונלמד מדין האשה שנולדו בה מומין אחר שנתארסה כנזכר שם עכ"ל :

על היבם או שנדרה הנאה מכל העולם בחיי בעלה כופין אותו לחלוץ ונותן לה כתובה נדרה מהיבם אחר מיתת הבעל או אפילו בחיי בעלה ונתכוונה בנדרה כדי לאסור עצמה על היבם מבקשין ממנו לחלוץ [ג] ואם אינו רוצה אין כופין (טו) וכתב רב אלפס שדינה כדין מורדת וכ"כ הרמב"ם שתצא בלא כתובה והראב"ד כתב שאין כופין אותו לחלוץ ומ"מ אין לה דין מורדת שתצא בלא כתובה (טז) וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל דאפילו למאן דאית ליה מצות יבום קודמת אין לה דין מורדת שתפסיד כתובתה כתב הרמב"ם יבמה שתבעה היבם לחליצה והיא אומרת איני חולצת ולא נוטלת כתובה אלא אשב בבית בעלי כשאר כל האלמנות אין שומעין לה אלא רצה מיבם (יז) רצה חולץ ונותן לה כתובה ולא עוד אלא אפי' אומרת אני ניזונת משלי ואשאר עגונה כל ימי אין שומעין לה שהיבם אומר כל זמן שאת זקוקה לי אין נותנין לי אחרת ואפילו היה נשוי אפשר שישא אשה אחרת או שתהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה כל יבמה שדינה שתחלוץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת (יח) כתובתה אם יש לה כתובה כשאר כל האלמנות וכן אם היה יבמה מוכה שחין או שיש בו שאר מומי אנשים חולץ לה ונוטלת כתובתה (יט) נולדו בה מומין כשהיא שומרת יבם נסתחפה שדהו ואם אינו רוצה ליבם חולץ לה ונותן לה כתובה ע"כ :

ומ"ש וכן היא מסקנת א"א הרא"ש וכן נראה דלעיל גבי סתם יבמה שאינו רוצה להתיבם כתב רבינו דלהרא"ש דמסיק כר"ת דמ"ח קודמת אינה מורדת אבל אי מצות יבום קודמת הויא מורדת אבל יבמה שנדרה אפי' מצות יבום קודמת לא הויא מורדת וכהראב"ד והר' אפרים הביאו בעל המאור והרא"ש ס"פ ב"ש: **מצאתי** בין הגהות וז"ל מעשה באחד ששידך בת ישראל וקודם שנשאה נפלה יבמתו לפניו והשיב מה"ר יחזקיה אמת הדבר דקי"ל יש זיקה אפי' בתרי אחי (כדלעיל בסוף סי' קנ"ט) אם כן יש לחוש דשייך כאן חרם דר"ג מ"מ שלא לישא שני נשים או דילמא הכא לא גזר ר"ג מלישא אשה דזכו לו מן שמיא דלא גזרו אלא שלא לישא מעצמו ודבר זה תלוי בקבלה ועוד מאחר שכבר שידך קודם נפילתה איך תיאסר עליו משום חרם הגאון עכ"ל הרי התיר מהררי"ח בשידך כבר ונראין דבריו ודוקא לכתחלה הוא דאסור לשדך משום דמכוער הדבר מפני מראית העין תשובת מהר"ם מ"ץ ועיין בגוף התשובה דמהר"ר חזקיה על זה בהגהות מרדכי דכתובות המתחיל אלכה לי אל הגדולים גם שם תשובת מהר"ר אביגדור כהן על זה באורך :

מצות

דרכי משה

אותה רק מוציאין כל הממון מידה מלבד נדונייתא שהכניסה לבעלה וכ"מ שלה כשאר מורדת וכתב בת"ה סימן ר"ך הא דמניחין לה נכסיה היינו דוקא שממאנת לחלוץ משום בושה או כדומה לזה אבל אם אינה עושה אלא משום ממון מוציאין הכל מידה וכותבין עליה אגרת מרד כו' ומיהו משמע שם דנ"מ שלה נותנין לה וע"ש : (י) וכיוצא בזה כתב הרא"ש ריש יבמות לענין יבמה שהיתה נדה בשעת מיתת הבעל : (יא) וכן הוא בתשובות שם סימן אלף י"ב וסימן תת"ב וכתבתי אותה תשובה לעיל סי' קנ"ט וע"ש עוד חילוקים בזה וכן כתב בב"י פרק ב"ש וכתב מיהו אין כופין אותו לפטרה אלא אם תשב עגונה כל ימיה מאחר שהיא גרמה האיסור וכן הוא בתשובת הרשב"א סימן אלף רנ"ז ועי' לקמן סוף סימן קע"ג מי שנתן עיניו באשת אחיו בהיותו אסור אחר כך לייבמה וכופין להלוץ וע"ש : (יב) כתב המרדכי פרק החולץ דף תנ"ז ואם תתרצה היבמה והיבם בחליצה תקנות

הקהילות

פרישה

לה כעס עליו פירוש רש"י : (ונתכוונה בנדרה כדי לאסור כו' אינו ר"ל שידוע בבירור שלכך נתכוונה אלא שיש לומר שלכך נתכוונה דינא הכי וזה שכתב לעיל שיש הוכחה כו' וכן מבואר במ"מ שהביא ב"י כ"פ) : (טו) **וכתב** רב אלפס שדינה כדין מורדת כ"כ בהדיא ס"פ ב"ש ואף על גב שכבר [illegible]

דרישה

והו שדקדק רבינו וכתב ז"ל מדפסק הרי"ף שמצות יבום קודמת משמע שדינה כדין מורדת והביא ע"ז מ"כ הרמב"ם שכופין אותו לחלוץ והיינו כתקנה אחרונה שכופין אותו לגרש וה"נ דיל' כתקנה אחרונה שאף על פי שמגרשה מיד אין נותן לה כתובה כן הדין נמי בזו דחולץ לה מיד ואין נותן לה כתובה ודו"ק : [ג] (**ואם** אינו רוצה אין כופין וא"ז מה הוא מפסיד אם הוא חולץ לה [illegible]

חדושי הגהות

ב במשנה שם איתא להנך מומין כנגד הבעל וגבי יבם לא נזכר רק הך דבורסי שיכולה לומר לאחיך הייתי יכולה לקבל וכו' אלא דממילא נלמד בו דכיון דאפילו בבעל יכולה למאן כ"ש כשלא חזו בבעל וגם מבואר דאין לחלק בין בורסי לשאר מומין :

הרב"י

קסו מצות יבום וחליצה כך היא שתלך היבמה אחר היבם וכו' בס"פ זה בורר אפי' מטברי' לצפורי משמע מלשון אפי' דאתא לאשמועי' אפילו מב"ד הגדול לב"ד הקטן דבשאר משפטים כתיב צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה אבל ביבמה צריכה היא לילך אחריו אפי' מב"ד הגדול לב"ד קטן ומיהו דוקא בדאיכא ב"ד בעירו וכדהוה בצפורי וכדכתיב וקראו לו זקני עירו אבל אם אין לשם ב"ד אין היבמה חייבת להביא ב"ד עמה לעירו אלא חייב הוא לילך אחריה לפני ב"ד שבעירה ואי ליכא ב"ד לא בעירו ולא בעירה אזי חייבים שניהם לילך לפני ב"ד הסמוך לעירו: בא לייבם ד"ת וכו' עד על נכסי היבם כלומר כל זה דין תורה וא"צ לכתוב לה כתובה אבל חכמים תקנו שלא יבא עליה עד שיקדשה וכו' ואינו קונה קנין גמור לפוטרה שוב בגט בלחוד אלא צריכ' גט למאמרו וחליצ' לזיקתו ועוד תקנו שכותב לה כתובה כדין כל הנושא אלמנה דעלמא פי' מלבד כתובתה מאתים כשהיתה בתולה שיש לה מבעלה הראשון ועל נכסי בעלה הראשון ואם אין לראשון נכסים כתובתה על נכסי היבם דתקינו לה מנה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כלומר דיש לה כך מתנאי ב"ד אבל בתר דתקנו שלא יבא עליה עד שיקדשה תקנו ג"כ שיהא כותב לה כתובה מנה לשעבד לה נכסיו כדין כל הנושא אלמנה דעלמא דאע"פ דאם היו לראשון נכסים כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואין נכסים של יבם משועבדים ויכול למוכרם בכל עת שירצה אבל עכשיו שכותב לה כתובה אין רשאי למוכרם וכן אפי' לא קדשה אלא בא עליה דקונה ק"ג לפוטרה בגט בלחוד תקנו חכמים שכותב לה כתובה מנה כדי שישתעבדו נכסיו ולא יכול למוכרם וע"ל ריש סי' קס"ח:

כתב הרב המחבר נראה דלשון בעל העיטור הוא שאמר על הרב שהיה מחבר ספר אחד וכתב בחבורו לברך ברכה בשעה שכונס ליבמה דיברך אקב"ו

על

קסו מצות יבום וחליצה כך הוא שתלך היבמה (א) אחר היבם למקום שהוא שם אפילו מב"ד הגדול לקטן ממנו ובאה לדיינים והם קוראין לו ונותנין לו עצה ההוגנת לשניהם (ב) אם הוא עצה לייבם שייבם ואם הוא עצה לחלוץ כגון שהוא זקן והיא ילדה או איפכא שיחלוץ בא לייבם דבר תורה א"צ לקדש שמן השמים הקנוה לו אלא בא עליה וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין לראשון נכסים (ג) כתובתה על נכסי היבם וחכמים תקנו שלא יבא עליה עד שיקדשה קדושין גמורים (ב) בפני עדים (ד) ובשוה פרוטה וזהו שנקרא מאמר (ה) ואינו קונה קנין גמור כדלקמן ואין עושין בה מאמר אלא מדעתה כמו שהאשה אינה מתקדשת אלא מדעתה (ו) וקטנה שנתאלמנה מן האירוסין (ז) אין עושין בה מאמר (ח) אלא מדעת אביה [א] וכותב לה כתובה כדין כל הנושא אלמנה דעלמא ואם בא עליה בלא מאמר קונה קנין גמור וא"צ (ג) לחזור ולקדש ומכין אותו מכת מרדות כדין מקדש אשה דעלמא בביאה וכותב לה כתובה ואם נולד לו בן ממנה (ט) א"צ לקרותו על שם אחיו המת [ב] מדברי בעל העיטור כתב

הרב

קסו מצות יבום וחליצה היא שתלך היבמה אחר היבם למקום שהיא שם אפילו מבית דין הגדול לקטן ממנו בסוף פרק זה בורר (ד' לא:) היבמה הולכת אחר היבם להתירה עד כמה אמר רבי אמי אפי' מטברי' לצפורי אמר רב כהנא מאי קרא וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה ומשמע לרבי' דאפילו מטבריא לצפורי היינו לומר דאפילו מטבריא שהיו שם כמה בתי דינים חשובים לצפורי שלא היו הבתי דינים שבה חשובים כמו אותם שבטבריא אפילו הכי היבמה הולכת שם וכן פירש בנמוקי יוסף והרמב"ם בפ"ד סתם דבריו וכתב היבמה הולכת אחר היבם במקום שהוא שם ויש בכלל דבריו דברי רבינו:

וכתוב בנמוקי יוסף כתבו בשם הרא"ה דדוקא שמקום דירתו בצפורי אבל אם הלך לעיר אחרת אין היבמה הולכת אחריו אלא כופין אותו לבא אחריה דלא מיקרי זקני עירו אלא במקום דירתו ובירושלמי כמו משמע הכי וכדכתיבנא בפרק החולץ עכ"ל (א):

ומ"ש ובאה לדיינים והם קוראים לו והם נותנים עצה ההוגנת לשניהם אם הוא עצה לייבם שייבם ואם הוא עצה לחלוץ כגון שהוא זקן והיא ילדה וכו' משנה בסוף פרק מצות חליצה (דף קו:) ואיתא נמי בריש ההיא פירקא (דף קא:):

בא ליבם א"צ לקדש שמן השמים הקנוה לו אלא בא עליה מבואר פרק ר"ג (ד' נב.): ומ"ש וכתובתה על נכסי בעלה הראשון משנה בפרק החולץ (ד' לח·) ומפרש בגמרא (דף לט.) מ"ט אשה הקנו לו מן השמים ופי' רש"י אשה הקנו לו ליבם מן השמים ולא שעבד נכסיו לכתובתה ויכול למוכרם בכל עת שירצה:

ומ"ש ואם אין לראשון נכסים כתובתה על נכסי היבם שם בגמרא ויהיב טעמא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה:

ומ"ש וחכמים תקנו שלא יבא עליה עד שיקדשה קידושין גמורים בפני עדים ובשוה פרוטה וזהו הנקרא מאמר ברייתא וגמרא בפרק ר"ג (דף נב.) ומתבאר שם בגמרא שהמאמר ג"כ אפשר בשטר כדין קדושי אשה וכתבו ה"ה בפ"א: ומ"ש ואין עושין בה מאמר אלא מדעתה וכו' בפרק האיש מקדש (ד' מד.) תניא העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה וידוע שהלכה כחכמים והכי תניא בפרק כילד (ד' יט:) כרבנן ודלא כרבי וכתב הריב"ש בתשובה סי' א' שיכול לעשות בה מאמר ע"י שליח דומיא דקידושי אשה. ובסימן קס"ב כתב שאם בא על יבמתו ולא עשה בה מאמר קנה קנין גמור ואינו צריך לקדשה אחר הבעילה אלא שמכין אותו מכת מרדות משום דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה וכתב עוד שם על יבם שעשה מאמר ביבמתו ובלשון הקידושין אמר לה הרי את מקודשת לי בקידושי אחי ובטבעת זו נהי שאם לא נתן לה טבעת אלא שקדשה בקידושי אחיו לבד לא עשה כלום ואפילו היה בעין הדבר שקדשה אחיו בו מ"מ כיון שקדשה גם בטבעת הרי אלו קידושין דדעתה אטבעת דומיא דמלוה ופרוטה דדעתה אפרוטה: ומ"ש וקטנה שנתאלמנה מן האירוסין אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה ברייתא שם ופרש"י מן האירוסין דעדיין רשות אביה עליה כל זמן שלא השיאה: ומ"ש וכותב לה כתובה כדין כל נושא אלמנה דעלמא בפרק ר"ג (ד' נב.) תניא שטר כתובת יבמין כילד כותב לה אנא פלו' בר פלו' קבילת ית פלונית יבמתי עלי לזון ולפרנסה כראוי וכו': ומ"ש ואם בא עליה בלא מאמר קונה קנין גמור וא"צ לחזור ולקדש ומכין אותו מכת מרדות וכו' בפרק ר"ג (שם): ומ"ש ואם נולד לו בן ממנה א"צ לקרותו על שם אחיו המת ברייתא בפ"ב דיבמות (ד' כד·) יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם יוסף יוחנן קורין אותו יוסף יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן לנחלה אף שם האמור כאן לנחלה: מדברי בעל העיטור א כתב הרב המחבר הכונס את יבמתו מצוה רבה

היא

דרכי משה

הקהילות שחולקין הממון שהניח המת בשוה חצי' לה וחציה ליבמים כו' ומנכין לה מחלקה כל מה שבזבזה והפסידה בפשיעה בין בחיי בעלה בין במותו ובשבועה מה שנתן הוא במתנת ש"מ אין מנכין לה מחלקה דכתובה נגבית ממתנת ש"מ עכ"ל . ועוד האריך שם בזה וכתב בת"ה סי' ר"ך ובפסקיו סי' רס"ג דכשחולקין הממון החולץ נוטל חצי הממון ולא האב ושאר האחין ואפילו תפסו מוציאין מידן וע"ל סי' קס"א אם האח הגדול רוצה ממון הרבה אם יכולה לקבל חליצה מקטן וכתב עוד בת"ה סימן ר"ך דאפילו במקום דאסור ליבם אפ"ה זכה החולץ במקצת הנכסים הא דיחלוקו דוקא שלא חפצה האשה ביבום אבל אם חפצה האשה ביבום וגם האיש חפץ ביבום רק שאסור לו ליבם מחמת שנשוי כבר אין לאשה כלל בנכסים ואבדה כתובתה וכתב עוד ונראה דתקנות הקהילות כן הם דכל המותר מן הכתובה נוטלין יורשי המת בראשונה ומה שהוא נגד הכתובה חולקין החלוצה עם היבם וכתב בפסקיו סימן רס"ג דאפילו מה שהכניסה לו צריכה לחלוק עמו . וכתב עוד בת"ה סימן ר"ך אמנם בני ריינס נוהגים עכשיו שהברירה ביד יבמה או שתטול חצי כל הנכסים שהניח ודוקא שאין חצי הנכסים יותר מכתובתה דפשיטא דאינה נוטלת יותר מכתובתה ועיין בפסקיו סימן רס"ב ורס"ג ורס"ד שהאריך בזה . וכתב מהר"י מינץ בסדר חליצה שלו דהתקנת הקהילות הוא שאשה נוטלת תחלה בראש נ"מ שלה ואח"כ חולקין נכסי המת וכתב מוהר"ם פדוה סימן י"ז וסימן כ"ג אחד שנתן שטר חליצה ליבמתו לחלוץ לה בלי ערעור ופקפוק ופסק דאין בלשון זה לבטל תקנת הקהילות עד שיכתבו לה שיחלוץ לה בחנם וע"ש שהאריך . כתב במרדכי פרק מצות חליצה ע"ב בשם ראב"ן הא דאית לחלוצה כתובה היינו כשהמניעה ממנו ושאינו מייבם אבל כשהיא שונאתו לית לה כתובה כתב הרד"ך בתשובותיו סימן כ' דלמ"ד מצות חליצה קודם אע"ג דאין כופין ליבם לחלוץ מ"מ אם אינה חפיצה בו צריך לתת לה כתובתה מיד וכ"כ בהגהות אלפסי דף תק"ו דכשפסולה לו ליבם צריך לתת לה הכתובה מיד אמנם בתשובת מהרי"ו סימן קע"ט לא משמע כן . כתב בתשובת ריב"ש סימן ש"ב דחלוצה יש לה דין אלמנה לענין שומת בגדיה בכתובתה ולא דין גרושה . כתב מהר"י מינץ בסדר חליצה שלו דאין המנהג להשביע יבמה על כתובתה כי מתפשרי' בנכסים טרם שיחלוץ מיהו אם רוצה להשביעה טרם שיחלוץ לה הרשות בידו כתב בא"ז בתשובה יבם שנשבע שלא לחלוץ אם רצונה לייבם מייבם ואם לאו הוי חליצה מצוה עליו והוי כנשבע לבטל את המצוה ואפילו קבע זמן לשבועתו יש בו משום ביטול פריה ורביה ויש לחוש לעגונה ואין לעבור על המצות ומלקין אותו וחולץ מיד :

קסו (א) כ' בהגהת אלפסי פ' מצות חליצה דתמ"א ע"א דאם היבם דר בין העכו"ם או בין הדיוטות שאינן יודעין סדר חליצה אין לדיינים לילך אחריו אלא כופין אותו לילך למקום הוועד ויפטור יבמתו עכ"ל : (ב) וכן כתב בהגהות מרדכי דיבמות דף תס"ג ע"ג וז"ל ויקדשנה בכסף ויכנס עמה לחופה על כוונת להקים לאחיו שם עכ"ל : (ג) ובהגהות פרק

ב"ש

דרישה

סי' קסו [א] וכותב לה כתובה כדין כל הנושא אלמנה דעלמא וכו' וכותב לה כתובה כו' קשה דברי רבינו אין להם סדר איך תלוי דין זה שכותב לה כתובה בדין

פרישה

סי' קסו (א) אחר היבם למקום שהוא שם דכתיב וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה וכתב ב"י (ס"פ זה בורר) ודוקא למקום דירתו היא מחוייבת לילך אחריו אבל אם הלך לעיר אחרת אין כופין היבמה לילך אחריו (אלא כופין אותו לילך אחריה כ"פ) : (ב) **אם** הוא עצה לייבם כו'

היא ומברך אקב"ו על בעילת יבמה וכו' : **טופס** כתובת יבמין ביום פלו' כך וכך וכו' זה הטופס שכתב רבינו יש בו תוספת דברים והטופס המכוון כתבוהו הרי"ף והרא"ש ז"ל סוף פרק מצות חליצה והרמב"ם בפ"ד מה' יבום : ומ"ש וצריך לשרטט אותה בשביל הפסוקים שכותבין בתוכה הכי אמרינן בסוף פ' מצות חליצה (דף קו:) וכתבו הרמב"ם בפ"ד : והבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד וכו' כרפ"ו דיבמות (דף נג:) תנן הבא על יבמתו בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד אפילו הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס קנה ולא חלק בין ביאה לביאה ופרש"י שוגג· כסבור שהיא אשתו או אשה אחרת : מזיד . לשם זנות ולא לשם מצוה : קנה . וזכה בנחלה ומוציאה בגט אם בא להוציא וגמרא תני רבי חייא שניהם שוגגים שניהם מזידים שניהם אנוסים אנוס דמתני' ה"ד אילימא דאנסוהו עכו"ם ובא עליה והא אמר רבא אין אונס לערוה כפי שאין קשוי אלא לדעת אלא בישן והא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו אלא בנתקע והא אמר רבה נפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנה אלא שנתכוין באשתו ותקפתו יבמתו ובא עליה . שניהם אנוסים דרבי חייא היכי דמי כגון שנתכוין לאשתו ותקפוהו עכו"ם ודבקום זה בזה ובא עליה תניא יבמה יבא עליה כדרכה ולקחה שלא כדרכה גופא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו דאמר קרא יבא עליה עד דמכוין לשם ביאה והא תניא בין ער בין ישן בין ערה בין ישנה הב"ע במתנמנם מתנמנם ה"ד אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר אמר רבא נתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה דהא קמכוין לשם ביאה בעולם : **ודע** שהנוסחא האמתית בספרי רבינו כך היא או שנתקשה לאשתו ונפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנה וכן אם הדביקוהו ביבמתו בלא קשוי באבר מת לא קנה ודין זה כתבו התוספות והרא"ש שם אהא דאקשינן והא אמר רבא אין אונס בערוה שאין קשוי אלא לדעת יש לדקדק מכאן דאין יבמה נקנית אלא בקשוי מדלא משני כגון שהדביקוהו עכו"ם על יבמתו בלא קשוי ואיכא למימר דאתיא הך סוגיא כמ"ד (המשמש) מת בעריות פטור ולכך איכא נקנית אלא בקשוי דילפינן קיחה קיחה מעריות א"נ אפילו למ"ד (חייב) בעי' ביאת יבום דרך הקמת שם וגרע מהעראה ושלא כדרכה דאין דרך ביאה בכך ע"כ : ומ"ש דשכור שאינו מכיר כלום לא קנה כ"כ הרמב"ם בפ"ב וכתב ה"ה השוה רבינו שכור לנפל מן הגג ונתקע וישן והוא שיגיע לשכרותו של לוט וזהו שכתב שאינו מכיר כלום ובפ"ד מה"ח כתב דאין קדושיו קדושין ומתייבשין בדבר זה עכ"ל : והא דביאת שוגג קונה ביבמתו בכל דרך דוקא כשנפלה לו מן הנישואין אבל אם נפלה לו מן האירוסין אינו קונה בביאת שוגג אלא לירש בנכסי אחיו וכו' שם בגמרא (נו) הכא דתנן אחד המערה ואחד הגומר קנה מאי קנה רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפוטרה מן הייבום מן הנשואין ד"ה אכלה דהא הות אכלה מעיקרא כי פליגי מן האירוסין רב אמר אוכלת דהא רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד ושמואל אמר כי רבי רחמנא לאוקומי במקום בעל לאלומי מבעל לא ואיכא דאמרי מן האירוסין ד"ה לא אכלה דהא לא אכלה בחיי בעל כי פליגי מן הנישואין רב אמר אוכלת דהא הות אכלה מעיקרא ושמואל אמר אינה אוכלת כי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד לדברים האמורים בפרשה אבל לכל מילי לא ופסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל כרב אליבא דלישנא בתרא וכתבו התוספות והרא"ש לענין תרומה לאו דוקא דה"ה ליורשה וליטמא

לה

הרב המחבר לעניות דעתי הכונס יבמתו מצוה רבה היא ומברך אקב"ו על בעילת יבמה ככל המצות דאע"ג דפליגי (י) גבי מצות בעילה דלאו דיבמה איכא מ"ד (יא) דלא צריכה ב לברוכי ביבמה דברי הכל דצריך לברך ואיכא למ"ד דעל כניסת יבמה כשקדש יבמתו צריך לברך על כניסת יבמה וליתא דהא בריך ברכת אירוסין ואי משום דמוסיף מצות יבום הא ליתא למצוה אלא בביאה [ג] (יב) ואנן כתבינן דכל מצוה התלויה באחר לא מברכינן עובר לעשייתן ע"כ : (יג) טופס כתובת יבמין

ביום פלוני כך כך לשנת פלוני וכו' איך פלוני בר פלוני אתא קדמנא וכך אמר לנא אחי דמן אבא שכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק וכר וברת מורית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק ושבק הדא אתתא דשמה פלונית בת פלוני דאמתא פלונית דהות נסיבא ליה וחזי לי מן דאורייתא לייבומה כדכתיב בספר אורייתא דמשה יבמה יבא עליה ואנא אפלח ואזון ואפרנס יתיכי כהלכות גוברין יהודאין דפלחין ומוקרין וזנין ומפרנסין ומכסין ית נשיהון בקושטא ויהיבנא ליכי (יד) [ד] כסף עשרין וחמשה זוזי דחזו ליכי כדהוו כתיבי בכתובה דכתב לך בעלך קדמאה ועלי מזונייכי וכסותייכי וסיפוקייכי ומיעל עלייכי כאורח כל ארעא וצביאת פלונית בת פלוני דנא ואתייבמת לפלוני בר פלוני יבמה כדי לאוקמי שמיה בישראל כדכתיב (טו) והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ודא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוה כך וכך וצבי הוא ואוסיף לה מדיליה כך וכך וקבל עלוהי פלוני דנא אחריות תוספת כתובה דנא עלוהי ועל ירתוהי בתריה מקרקעי ומטלטלי ואפילו מן גלימא דעל כתפיה : וכו' כדכתבינן בשאר כתובה דעלמא וצריך לשרטט אותה בשביל הפסוקים שכותבין בה והבא על יבמתו [טז] [ה] בין בשוגג בין במזיד בין באונס כגון שאנסוהו עכו"ם והדביקוהו ביבמתו בעל כרחו ע"י קישוי בין ברצון בין שהיה הוא מזיד והיא שוגגת או אנוסה בין שהיתה היא מזידה והוא שוגג או אנוס בין שהיא ערה או ישנה בין כדרכה בין שלא כדרכה אפילו בהעראה קנה בד"א כשנתכוין לשום ביאה בעלמא ואפילו לא נתכוין אלא לביאת בהמה ובא על יבמתו קנאה אבל לא נתכוין לשם ביאה כלל כגון שהוא ישן (יז) או שכור שאינו מכיר כלום או שנתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו או שנתקשה לאשתו ונפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנה וכן אם הדביקוהו ביבמתו בלא קישוי באבר מת לא קנה והא דביאת שוגג קנה ביבמתו בכל דרך דוקא כשנפלה לו מן הנישואין (יח) אבל נפלה לו מן האירוסין אינו קונה בביאה שוגג אלא לירש בנכסי אחיו ולהוציאה בגט ולפטור צרתה אבל אינו קונה ליורשה ולטמא לה ולהפר נדריה (יט) אבל בהעראה קונה לכל דבר [ו] אף כי נפלה לו מן האירוסין :

פחות

על בעילת יבמה דאע"ג דאיכא פלוגתא גבי בעילת מצוה דהיינו כשנושא אשה בין בתולה בין אלמנה דבביאה ראשונה שהיא נקראת בעילת מצוה לפי שכנסה בחופה וקדושין לבא עליה דאיכא למ"ד דיברך אקב"ו על כניסת אשה בחופה וקידושין בשעת בעילת מצוה ואיכא למ"ד דא"צ לברך דנפטר בז' ברכות שמברכין בחופה אבל ביבמה ד"ה דצריך לברך דאין ז' ברכות שבחופה שייך כלל ליבמה ואיכא למ"ד דעל כניסת יבמה כשקידש יבמתו צריך לברך על כניסת יבמה וליתא דהא בריך ברכת אירוסין כשעשה בה מאמר דכך היתה תקנת חכמים שיקדש יבמתו וינהג עמה מנהג שאר נשים שנישאו לאנשי' בחופה ובקידושין דמברכין ברכת אירוסין וז' ברכות ותו לא צריך לברך עוד על כניסת יבמה כשעושה בה מאמר ואי משום דמוסיף וכו' ולפי דכתב המחבר דמברך על בעילת יבמה דמשמעו להכא אלמא דסבירא ליה שיברך עובר לעשייתו לכך כתב בה"ע ואנן כתבינן דכל מצוה התלויה באחר כגון הכא דתלויה ביבמה דאיכא לחוש שמא לאחר הברכה תהא מסרבת והויא ברכה לבטלה לפיכך אינו מברך אלא לאחר בעילה ומברך אקב"ו לבעול יבמה :

קטן

דרכי משה

ב"ש דף תמ"ה ע"ב דבעינן עדים לא כמו גבי קדושין אבל בלא עדים אינו קונה קנין גמור וצריכה גט וחליצה:

כתב

פרישה

ע"ש אחיו לנחול אותו ולא יחלקו אחיו עמו כלל גמרא ורש"י שם : (י) **גבי** בעילת מצוה דלאו

דרישה

סכי : [ג] **ואנא** כתיבנא דכל מצות התלויים באחר כו' לעיל סימן ל"ד מ"ו עכ"ל ואף על גב

קסז קטן פחות מבן תשע שנים אין ביאתו כלום ומבן תשע שנים ואילך ביאתו ביאה (א) וקונה ביבמתו (ב) ודוקא ביבמתו ביאתו ביאה אבל באשה דעלמא לא לפיכך נשא אשה ולו אח אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום ואפילו ביבמתו אין ביאתו קונה בה (ג) קנין גמור אלא כמאמר לפיכך בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה אבל אינו יכול לפוטרה בגט עד שיגדיל ויבא עליה אחר כך ואם לא בא עליה אח"כ ובא להוציאה (ד) צריכה גט וחליצה ואם בא עליה כשהוא קטן ומת קודם שהגדיל או מת אחר שהגדיל אבל לא בא עליה משהגדיל (ה) ולו אח חולצת ולא מתייבמת ואם משהגדיל נשא אשה אחרת ולא בא על יבמה משהגדיל ומת (ו) שתיהן חולצות ולא מתיבמות (ז) קטן אינו חולץ עד שיגדיל ויבדקוהו שהביא ב' שערות אחר שהגדיל אבל אם היו לו שערות קודם שהגדיל אינו נחשב גדול על ידם אא"כ יביא אחרות אחר שהגדיל ומ"מ אם מוצאין לו ב' שערות אחר שהגדיל לא חיישי' שמא היו לו קודם לכן : קטנה מבת ג' שנים ויום אחד ביאתה ביאה לכל דבר ואם בא עליה יבם קנאה קנין גמור שיכול להוציאה בגט אבל אינה חולצת עד שתגדיל ויבדקוה אם הביאה ב' שערות יבם קטן שבא על יבמה קטנה (ח) יגדלו זה עם זה היבמה שנתייבמה

ובא

לה ולהפר נדריה ובביאת שוגג פליגי דוקא אבל בהערמה לא פליגי דביאה היא לכל דבר וקני כמי בעלמא אבל בשוגג דרבי רחמנא דוקא הכא פליגי ואע"ג דקבעו מחלוקתם על אחד המערה ואחד הגומר לאו משום דקאי עלה אלא משום דמסיים בה קנה וקאי כמי אשוגג ומזיד ובירושלמי משמע דפליגי בהערמה עכ"ל ומשמע לרבינו ממה שכתבו דבהערמה לא פליגי דביאה היא לכל דבר דאף מן האירוסין קנה לכל (ד) ומכל מקום יש לתמוה עליו דכיון שכתבו בירושלמי משמע דפליגי בהערמה מידי ספיקא מיהא לא נפקא ולא ה"ל לפסוק סתם דקונה לכל דבר אף כי נפלה לו מן האירוסין והרמב"ם לא הזכיר דבר מזה בהלכות יבום משמע דסבירא ליה דלענין תרומה דוקא הוא דאיפליגו אבל לשאר דברים אפילו מן האירוסין קנה :

קסז קטן פחות מבן ט' שנים אין ביאתו כלום ומבן ט' שנים ואילך ביאתו ביאה וקונה וכו' משנה פרק יוצא דופן (ד' מה ·) בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל : ומ"ש ודוקא ביבמתו ביאתו ביאה אבל באשה דעלמא לא לפיכך נשא אשה ולו אח אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום משנה בסוף פרק האשה רבה (ד' צו .) : ומ"ש ואפי' ביבמתו אין ביאתו קונה בה קנין גמור אלא כמאמר לפיכך בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו קנאה אבל אינו יכול לפטרה בגט עד שיגדיל ויבא עליה אח"כ ואם לא בא עליה אח"כ ובא להוציאה צריכה גט וחליצה בפרק יוצא דופן (דף מה) אמתני' שכתבתי בסמוך דקתני בן ט' שנים שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל פריך בגמרא ולכשיגדיל בגט סגי לה והתניא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו אף ביאת בן ט' צריך גט לביאתו וחליצה לזיקתו א"ר ה"ק לכשיגדיל יבעול ויתן גט ופי' רש"י קנאה. וזכה בנכסי אחיו ואע"פ שאין קנין לקטן הרי קנויה לו ועומדת : אינו נותן גט עד שיגדיל. אם בא לגרשה דקדושי אחיו קדושין גמורים וגירושין של זה אינם גירושין דאינו בן דעת : וחליצה לזיקתו . דאין קדושין גומרין ביבמה לקנות כאשתו לצאת בגט בלא חליצה אבל ביאה גומרת בה דכתיב יבמה יבא עליה : לכשיגדיל יבעול . והך ביאה הוי קנין גמור ואם בא לגרשה אינה צריכה חליצה דכתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר : ומ"ש ואם בא עליה כשהוא קטן ומת קודם שהגדיל או מת אחר שהגדיל ולא בא עליה משהגדיל ולו אח חולצת ולא מתיבמת ואם משהגדיל נשא אשה אחרת ולא בא על היבמה משהגדיל ומת שתיהן חולצות ולא מתיבמות משנה ס"פ האשה רבה (דף צו .) בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת נשא אשה ומת ה"ז פטורה בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת אם לא ידע הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתיבמת השניה או חולצת או מתיבמת ופרש"י בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת שיש עליה זיקת שני יבמים שבמאמר זה לא יצאה מידי זיקת נפילה ראשונה וחלה עליה זיקת נפילה שניה ותנן בפ"ד אחין מי שיש עליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמים . נשא אשה שאינה יבמתו ולו אחים ה"ז פטורה . אע"ג דביאתו ביאה קדושיו אינן קדושין ואין קנין קטן כלום עד שיביא ב' שערות אבל יבמה הואיל וזקוקה לו שויוה רבנן כמאמר אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה חולצת ולא מתיבמת דזיקת שני יבמים עלה הואיל ולא ידעה משהגדיל ולא יצאה מידי נפילה ראשונה ובגמרא (שם) פריך אהא דקתני השניה או חולצת או מתיבמת ויעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ותדחה צרה מיבום ופרש"י ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול לדחות אשתו גמורה מיבום כי ההיא דפ"ד אחין דקתני הרי אלו חולצות ואפילו אשתו גמורה נדחית מפני שהיא צרת זיקת ב' יבמים ואמאי קתני מתני' שניה או חולצת או מתיבמת א"ר לא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ושמואל אמר עשו ועשו וכן אר"י עשו ועשו תנאי היא הך תנא דפרק ד' אחין גזר משום צרה ואשמועינן בגדול והוא הדין בקטן וכו' והאי תנא דהכא סבירא ליה לא גזר משום צרה וכו' וכתב הרא"ש נראה דהלכה כר' יוחנן וכתנא דפרק ד' אחין דהא רבא מפרש אליביה דקאמר בשמעתין הא דקאמרי רבנן זיקת יבמין חלוצי מחלצה יבומי לא מיבמה לא תימא ה"מ היכא דליכא צרה וכו' וכן לעיל פרק ד' אחין אמר רבא נתן גט למאמר והותר צרתה עכ"ל וכ"כ שהוא דעת הרי"ף שהשמיט משנה זו בסוף פרק האשה רבה ובפרק ד' אחין כתב הא דאמרי רבנן זיקת יבמין חלצה מיחלץ יבומי לא מיבמה לא תימא ה"מ היכא דליכא צרה כו' וכ"כ מדברי הרמב"ם בסוף פרק ו' : קטן אינו חולץ עד שיגדיל ויבדקוהו שהביא ב' שערות אחר שהגדיל אבל אם היה לו שערות קודם שהגדיל אינו נחשב גדול על ידו אא"כ יביא אחרות אחר שהגדיל ומ"מ אם מוצאין לו ב' שערות אחר שהגדיל לא חיישינן שמא היו לו קודם לכן בפרק מצות חליצה (דף קה :) אמרינן דבין לר"מ בין לחכמים איש כתוב בפרשה : **ומ"ש** אבל אם היו לו שערות קודם שהגדיל וכו' ומ"מ אם מוצאין אחר שהגדיל וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ב מה"א והוא מבואר פרק בא סימן (מח :) וכתבתיו בסימן קנ"ה וגם נתבאר דין קטנה שלא נודעה שהגיעה לכלל שנותיה והביאה סימנין שמטילין אותה לחומרא :

קטנה מבת שלשה שנים ויום אחד ביאתה ביאה לכל דבר ואם בא עליה יבם קנאה משנה בפרק יוצא דופן (דף מד :) ופי' רש"י קנאה וזכה בנכסי אחיו לירושה וליטמא לה : ומ"ש שיכול להוציאה בגט אבל אינה חולצת עד שתגדיל ויבדקוה אם הביאה שתי שערות מסקנא דגמרא בפרק מצות חליצה (דף קה :) והלכתא עד שתביא שתי שערות כתב הרב המגיד בפרק י"א פירוש ואפי' בדיעבד אין חליצת קטנה חליצה :

יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה משנה בסוף פרק ב"ש (דף קיא :) ופי' רש"י יגדלו זה עם זה ואם בא לגרשה אינו יכול עד שיגדיל דגט קטן אינו גט : היבמה שנתייבמה ובא להוציאה ואמר שעדיין לא בעל וצריכה חליצה והיא אומרת שנבעלה ודי לה בגט וכו' משנה בסוף פ' ב"ש (שם) יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום מבקשים ממנו שיחלוץ לה ובזמן שהוא מודה אפילו לאחר י"ב חדש כופין אותו שיחלוץ לה ובגמרא (דף קיב ·) עד שכופין אותו לחלוץ נכפנו ליבם א"ר בשגיטה יוצא מתחת ידה כלומר שכיון שנתן לה גט קודם בעילה פוסלת ע"י עצמו מיתיבי יבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי בין שהוא אומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זו יוצאה בגט הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה א"ר אמי צריכה חליצה עם גיטה רב אשי אמר התם גט לזיקתו הכא גט לביאתו הנהו שניהם מודים דאתו לקמיה דרבא א"ל רבא חלוצו ושרו לה תיגרא א"ל רב שרביא לרבא והתניא צריכה גט וחליצה א"ל אי תניא תניא · ופרש"י היבמה שאמרה בתוך ל' יום . שכנסה היבם לא נבעלתי לו ליבם וגט יבמין יוצא מתחת ידה כדמפרש בגמרא והוא אומר בעלתיך ודייך בגט כופין אותו לחלוץ דהיא נאמנת דעד ל' יום מוקי איניש נפשיה מלבעול [לאחר ל' יום הוא נאמן דלא מוקים איניש אנפשיה מלבעול] ומיהו איהי לא משתריא דשויתה [לנפשה] חתיכה דאיסורא ובעיא חליצה ומבקשין הימנו אבל כופין לא דהא בעל ובגמרא פרש"י היא אומרת נבעלתי . לאחר ל' יום קאי : יוצאה בגט . אם בא להוציאה דייה בגט דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקים נפשיה מלבעול : צריכה גט לביאתו . משום דאמר בעלתי ולאחר ל' יום איהו מהימן : וחליצה . משום דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ומדקאמר צריכה גט מכלל דבאין לה גט עסקינן ואמאי קתני רישא כופין לחלוץ נכפינהו ליבם א"ר אמי לעולם בשגיטה בידה והכי קאמר צריכה חליצה עם גיטה ואע"ג דקתני אמבקשין קאי והכי קאמר אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי למימר כופין הואיל ומודה אפילו הכי אין כופין אלא צריכה חליצה ואי לא בעי למיחלץ לא כייפינן דסמכינן אדיבוריה [קמא] הואיל ולאחר ל' יום הוא : רב אשי אמר . לעולם צריכה גט אחר לבד גט הראשון דהתם גט לזיקתו ונפסלה עליו לפיכך לא נכנסו ליבם וכיון דאמר בעלתי צריכה גט לביאתו דיש ביאה אחר הגט והשתא מסתברא אע"פ דקתני והכי קאמר אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי ואיכא למימר לא תיבעי גט אלא חליצה אפ"ה בעי גט : שניהם מודים · שלא נבעלה ומעיקרא אמר בעלתי עכ"ל : והשתא מ"ש רבינו היבמה שנתיבמה ובא להוציאה ואומר שעדיין לא בעל וכו' והיא אומרת שנבעלה ודי לה בגט בתוך ל' יום נאמן וכו'

היינו

קסז קטן פחות מבן ט' שנים אין ביאתו כלום ומבן ט' ואילך וכו' פי' קטן לא תקינו ליה רבנן נשואין ולא קדושין דאין קנינו קנין ובג' דרכים שהאשה נקנית בהן בכסף בשטר ובביאה אינה נקנית לקטן ויוצאה ממנו בלא גט ובלא מיאון אלא דביבמה כיון דהקנו לו אשה זו מן השמים עשו רבנן ביאת קטן שיהא קונה כמאמר בגדול וכשיגדיל ולא בא עליה צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו אבל מיהו קנאה לענין שזוכה בנכסי אחיו : **ואם** בא עליה כשהוא קטן ומת וכו' משנה ס"פ האשה רבה (דף צ"ו) ופסק הלכה כרבי יוחנן דכי היכי דיבמה שיש עליה זיקת שני יבמין אינה מתייבמת כך אשתו שנשאת משהגדיל כיון שהיא צרת זיקת שני יבמין גם כן חולצת ולא מתייבמת והב"י הביא כל הסוגיא : **יבם** קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה משנה סוף פרק ב"ש ואין הטעם דכיון דשניהם אינן בני עונשין לא חיישינן שמא ימצא הוא סרים או היא תמצא איילונית והוה אשת אח שלא במקום מצוה דקי"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו האי טעמא ליתא דא"כ קשה הא דתנן בא על יבמה גדולה תגדלנו הא כל ביאה וביאה דאיסורא הוא אלא אתא לאשמועינן דאעפ"י דכתיב להקים שם אחיו והאי לאו בר הכי אפ"ה יגדלו זה עם זה דיבמה יבא עליה כל דהו קאמר גמרא לשם : היבמה שנתייבמה וכו' עד סוף

הסי'

דרכי משה

(ד) כתב הר"ן פ"ק דקידושין דף תרכ"ז ע"א דהעראה קונה ביבמה אע"ג שנתכוין לגמור ביאה וע"ש : ועיין

פרישה

סי' קסז (א) **וקונה** (ביבמתו ר"ל שקונה בנכסי אחיו מדרבנן כ"פ) : (ב) **ודוקא** ביבמתו ביאתו ביאה אבל באשה דעלמא כו' משנה ס"פ האשה רבה ופירש רש"י אע"ג דביאתו ביאה קידושיו אינן קידושין דאין קנין לקטן עד שיביא שתי שערות אבל ביבמה הואיל וזקוקה ליה שוויה רבנן כמאמר : (לפיכך אם נשא אשה ולו אח ר"ל שקטן נשא אשה ומת בקטנותו ולו אח כו' כ"פ) : (ג) **קנין** גמור אלא כמאמר רצה לומר במאמר בגדול למוד (פירוש כגדול שעושה מאמר ביבמתו לבד ולא בא עליה דאם בא לפוטרה צריכה גט מכח מאמר וחליצה לזיקתו מאמר שלא בא עליה וכתיב יבמה יבא עליה כן ביאת שקטן אינה אלא כמאמר וצריכה גט ואינה פטורה מחליצה עד שבא עליה אחר שהגדיל ואז אין צריך אלא גט לבד כ"פ) כמו שנתבאר לקמן סימן ק"ע ובסמוך : (ד) **צריכה** גט וחליצה גט לביאתו וחליצה לזיקתו : (ה) **ולו** אח חולצת ולא מתיבמת לפי שיש עליה שני יבמים שבמאמר זה לא יצתה מידי זיקת נפילה ראשונה וחלה עליה זיקת נפילה שנייה ותנן בפרק ד' אחין מי שיש עליה זיקת יבם אחד ולא זיקת שני יבמין רש"י (דהתורה אמרה כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם משמע דוקא כשיש עליה זיקת יבם אחד כ"פ) וכמו שנתבאר לקמן סי' קע"ד : (ו) **שתיהן** חולצות ולא מתיבמות דאף זו שנשאת בגדלות לא מתייבמת מפני שעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול לדחות אשתו גמורה מיבום כיון שהיא צרה של יבמה זו שחלה עליה זיקת שני יבמין : (ז) **קטן** אינו חולץ עד שיגדיל דאיש כתיב בפרשת חליצה (דכתיב ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו וגומר דהיינו בן שלשה עשר שנה ויום אחד כ"פ) ואשה נמי בעי גדולה כאיש דאתקש לה דכתיב בהדיה קרא ועלתה יבמתו השערה : (לא חיישינן שמא היו לה קודם לכן ע"ל סימן קנ"ה : הקנאה קנין גמור פירש רש"י שקנאה לירש בנכסי אחיו ויורש' ומטמא לה : אינה חולצת עד שתגדיל שתהא בת שתים עשר שנה ויום אחד ואפשר דבדיעבד אין חליצת קטנה חליצה מגיד משנה כ"פ) : (ח) **יגדלו** זה עם זה (ואם בא לגרשה אינו גט עד שיגדיל דגט קטן אינו גט כ"פ) ולא חיישינן שמא ימצא אחד מהן סרים או איילונית ונמצא פוגעין בערוה שלא במקום מצוה הואיל דשניהם אינם בני מצוה דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו :

בתוך

ובא להוציאה ואמר שעדיין לא בעל וצריכה חליצה והיא אומרת שנבעלה ודי לה בגט (ט) בתוך ל' יום נאמן וצריכה חליצה וכיון שהיא אומר' שבעל [א] (י) ולפי דבריה צריכה גט אין די לה בחליצה ומבקשין אותו שיתן גט אבל אין כופין אותו ואם היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר שבעל (יא) נאמנת וכופין אותו לבעול או לחלוץ ואם גט יוצא מתחת ידה והוא אומר שבעל קודם הגט ודיה בגט והיא אומרת שלא בעל עדיין והשתא א"א לו לבעול כיון שלפי דבריה (יב) פסלה עליו בגט קודם שבעל כופין אותו לחלוץ ואם אחר ל' יום אומר לא בעלתי וצריכה חליצה והיא אומרת נבעלתי (יג) נאמנת ודיה בגט ואם היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר שבעל נאמן ואין כופין אותו לחלוץ ומ"מ היא שויתה עצמה חתיכה דאיסורא להצטרך חליצה ומבקשין אותו שיחלוץ לה ואפילו אם חזר והודה לדבריה שלא בעל ודי לה בחליצה (יד) אין שומעין לו וצריכה גט וחליצה ואפילו אם יש לה גט ממנו והוא אומר שנתנו לה (טו) קודם שבעל צריכה גט שני וחליצה ולענין איסור הצרה לדעת ר"י אינו נאמן לאוסרה אפילו הוא והיא אומרים שלא בעל אפילו תוך ל' יום ולדעת א"א הרא"ש ז"ל תוך ל' יום אם הוא אומר שלא בעל נאמן לאסור הצרה (טז) ואפילו אם היא אומרת שבעל אבל לאחר ל' יום אפי' אם שניהם אומרים שלא בעל אינם נאמנים לאוסרה :

משיבם

היינו מדתניא היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זו יוצאת בגט ופירש רש"י דלאחר שלשים יום קאי ומ"ש דיה בגט וכו' משמע הא בתוך ל' יום דליכא למימר כולי האי לא מוקים אנפשיה אין די בגט וצריכה נמי חליצה : ומ"ש ומבקשין אותו שיתן גט אבל אין כופין אותו הטעם דכיון דלפי דבריו אינה צריכה גט אין כופין אותו : ומ"ש ואם היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי שנאמנת וכופין אותו לבעול או לחלוץ ואם גט יוצא מתחת ידה והוא אומר שבעל קודם הגט וכו' כופין אותו לחלוץ היינו מתניתין דקתני יבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה ואוקימנא בשגיטה יוצא מתחת ידה הא לאו הכי כופין אותו ליבם או לחלוץ : ומ"ש ואם אחר ל' יום אומר לא בעלתי וצריכה חליצה והיא אומרת נבעלתי נאמנת ודיה בגט היינו דתניא היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זה יוצאה בגט ופירש רש"י דבתוך ל' יום מיירי : ומ"ש ואם היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר שבעל נאמן ואין כופין אותו שיחלוץ לה וכו' ומבקשין אותו שיחלוץ לה היינו מתני' דקתני לאחר ל' יום מבקשים ממנו שיחלוץ לה : ומ"ש אפילו חזר והודה לדבריה שלא בעל ודי לה בחליצה אין שומעין לו וצריכה גט וחליצה היינו דתניא הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה : ומ"ש ואפילו יש לה גט ממנו והוא אומר שנתנו לה קודם שבעל צריכה גט שני וחליצה היינו מאי דאמר רב אשי התם גט לזיקתו והכא גט לביאתו . ויש לתמוה על רבי' למה השמיט סיפא דמתני' דקתני ובזמן שהוא מודה אפילו לאחר י"ב חדש כופין אותו שיחלוץ :

והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב בלשון הזה יבמה שנתיבמה ואמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי ואע"פ שהוא אומר בעלתי וגרשה כופין אותו שיחלוץ לה הואיל וקדם וגרשה בגט ואם עדיין לא גרש כופין אותו שיבעל או יחלוץ ויוציא בגט גרשה לאחר שלשים יום והיא אומרת לא נבעלתי מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם היה מודה שלא בעל כופין אותו לחלוץ היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אינה צריכה חליצה שאין זה נאמן לאוסרה על כל אדם אחר שנכנסה עכ"ל · וכ' ה"ה דעת רבינו מ"ש יבמה שנתיבמה וכו' דין המשנה שהעמידוה כשהגט יוצא מתחת ידה ופירשו ז"ל דהגט הזה נתן עכשיו דאי קודם כניסה אפי' לאחר ל' יום היתה היא נאמנת לומר לא נבעלתי דכיון דאיכא איסורא מוקי נפשיה מלבעול וכתב רבינו ואם עדיין לא גירש שכופו אותו לבעול או שיחלוץ ויוציא בגט כך הוא עיקר הנוסחא ויש ספרים שכתוב בהן או יוציא בגט וט"ס הוא דודאי דגט בלבד אינו פוטר כיון שאומרת לא נבעלתי אלא תרתי בעינן והטעם לזה דכיון דאיהו אמר בעלתי חיישינן לה וצריכה גט וכיון דאיהי אומרת לא נבעלתי צריכה חליצה דלענין איסורא ספיקא הוא לדידן וזהו דין הברייתא דקתני הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצ' וי"מ אותה לאחר ל' יום ונראה מדבריה' דתוך ל' יום אינה צריכה אלא חליצ' אבל לאחר ל' יום צריכה גט לפי שהוא נאמן לומר בעלתי וחליצה משום דאיהי שויא אנפשה חתיכה דאיסורא ואין נראה מדברי רבינו כן אלא תרי בבי דסיפא (דברייתא) בכל זמן הן בין בתוך ל' בין לאחר ל' ועוד י"ל שמה שאמר הנהו שניה' מודים וכו' שהוא אפילו תוך ל' יום ואע"פ שלא אמר מעיקרא בעלתי (שלא כדברי רש"י ז"ל שפירש ומעיקרא אמר בעלתי והטעם דכל שכנסה אינה יוצאה אלא בגט אע"פ ששניהם מודים שלא בעל משום דכיון שכנס מסתמא בעל שמא יאמרו יבמה שנתיבמה יוצאה בחליצה וכ"ל ראיה לזה ממה שאמרו שם בעא מיניה הון בריה דרב נחמן מרב נחמן צרתה מהו א"ל וכי מפני שאנו כופין ומבקשים תאסר צרה ופרש"י דאע"ג דאמרה יבמה לא נבעלתי צרתה ודאי לא מיתסרא דחזקה כונס את האשה בועל לאלתר (אלמא אפילו לקולא אמרינן שנבעלה) ואם כן היאך תהיה מותרת לאלתר בלא גט וזה נראה דעת רבינו שכתב או יחלוץ ויוצאה בגט ומשמע דבכל גוונא צריכה גט שאם דוקא כשהוא אומר בעלתי ה"ל ככתוב אע"פ שחזר ואמר (לא) בעלתי וכן נראה מן ההלכות שאם כפירוש רש"י לא היו צריכין להביא ההוא דהנהו שניהם מודים כיון שכבר כתבו הברייתא כן נראה לי : ומ"ש רבינו גרשה לאחר ל' הוא מבואר במשנה והטעם דאיהי שויא אנפשה חתיכה דאיסורא ולפיכך צריך חליצה : ומ"ש היא אומרת נבעלתי הוא בברייתא ונראה שרבי' מפרשה אפילו תוך ל' יום וזהו שכתב שאין זה נאמן לאוסרה על כל אדם אחר שכנסה ולא כתב אחר ששהה ל' יום אבל רש"י פירשה דוקא לאחר ל' ודברי רבינו נראין לי עיקר דחזקת כונס בעולה וכיון שהיא אומרת נבעלתי נאמנת ולא גרעה מצרה שאמרנו שהיא מותרת בחזקה (זו) לא נתבאר לי למה לא נזכר דין הצרה בהלכה ובדברי רבינו עכ"ל : ולענין איסור הצרה לדעת ר"י אינו נאמן לאוסרה וכו' שם בעא מיניה הון בריה דר"נ מרב נחמן צרתה מהו א"ל וכי מפני שאנו כופין ומבקשים תאסר הצרה ופרש"י צרתה מהו יבמה שנכנסה היבם ונפטרה צרתה ואמרה יבמה לאחר זמן לא נבעלתי מהו ליאסור צרתה מפני דבור של זאת : מפני שאנו כופין ומבקשין . לצרתה דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא נאסרה צרתה ודאי לא מיתסרא דחזקה כונס את האשה בועל לאלתר וכתב הרא"ש משמע מתוך פירושו אע"פ שהיא אומרת לא נבעלתי וגם הוא אומר לא בעלתי לא מהימני לאסור הצרה מדפירש שאחר הסתירה הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה צרתה ודוקא לגבי דידה אהני דבורא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא אבל לא לגבי צרה וכ"ל לדקדק מתוך פרש"י דאם אמר בתוך ל' יום לא בעלתי דהצרה אסורה שהרי פירש שהיא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט דלאחר ל' יום איירי ולכך לא בעיא חליצה דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקים נפשיה אבל תוך ל' יום דהוא נאמן ובעיא חליצה ומדנאמן לאוסרה אע"פ שהיא מכחישתו כ"ש שהוא נאמן לאסור הצרה ומה שפירש"י דכיון שנסתרה הרי היא בחזקת בעולה הכופין בתוך ל' ומבקשין אחר ל' קאי דמיירי כשהוא אומר בעלתי והא קאמר שהיא נאמנת לשוייה נפשה חתיכה דאיסורא אבל לא הצרה אבל לאחר ל' אפילו שניהם מודים צרה מותרת דלא מוקים אנפשיה כולי האי עכ"ל : ומתוך לשון זה יתבאר לך שמה שכתוב בספרי רבינו בדעת הרא"ש נאמן לאסור הצרה ואפי' אם אומר שבעל ט"ס הוא וצריך להגיה ואפילו אם היא אומרת שבעל : ומ"ש רבינו דלדעת הרא"ש אינו נאמן לאוסרה וכו' מדברי התוספות נראה שתופסים דברי רש"י כפשוטה דצרה שריא בכל גווני וכתבו שכן פר"ח וכחד לישנא מפרש ר"י כוותייהו בענין צרה ופליג עליה רש"י במה שפירש

דברייתא

הסי' שם במשנה ובגמרא וכמו שפי' רש"י ע"ש ומביאו ב"י : ומ"ש בתוך ל' יום הוא נאמן וצריכה חליצה כצ"ל :

ומ"ש וכיון שאומרת שבעל ולפי דבריה צריכה גט וכו' הקשה מהרש"ל כיון שכנסה ועשה בה מאמר א"כ אף לדבריו שלא בעל צריכה גט למאמרו ויש לתרץ דמשנתינו זו מדברת ביבמה שנתייבמה מה"ת דא"ל לקדשה כדלעיל בתחילת סימן הקודם ומיהו אפי' את"ל דמיירי הכא בשעשה בה מאמר כתקנת חכמים אפ"ה איכא נפקותא דלפי דבריו א"צ ליתן בגט אלא להפקיע מאמרו שאינו קונה אותה בו אלא מדרבנן אבל לפי דבריה אינה נפטרת ממנו אלא א"כ נתכוין בגט לפטור את אשתו שהיא קנויה לו מן התורה בביאתו ודו"ק : ומ"ש ומבקשין אותו שיתן גט אינו מפורש בסוגיא ורבינו למד להורות כך מדין חליצה לאחר ל' דמבקשין שיחלוץ דה"ה נמי תוך ל' לגבי גט דמבקשין אותו שיתן גט ויש. לדחות דלאחר ל' שאני כיון דלא מוקים אנפשיה ודאי נאמן הוא דבעל הלכך מבקשין שיחלוץ אבל תוך ל' דאינו ודאי דלא בעל דאפשר דבעל כופין אותו שיתן גט כיון שהיא אומרת נבעלתי : **ואם** היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר שבעל נאמנת וכופין אותו לבעול או לחלוץ כך הוא לשון הרב רבינו משה בר מיימוני ולשטתו הלשון מתוקן דר"ל שכופין אותו לבעול דמצות יבום קודמת ואם לא חפץ ביבום כופין אותו שיחלוץ אבל לרבינו דמסקנת הרא"ש כרש"י ור"ת דמ"ח קודמת אין כופין אותו לבעול אלא שיחלוץ והכי מוכח בסוגיא דקא מקשה אהא דתנן היא אמרה לא נבעלתי תוך שלשים דנאמנת וכופין אותו שיחלוץ ועד שכופין אותו שיחלוץ נכפינו לייבם וכו' וכתבו התוס' לא בעי לאוקומי הך משנה כמשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת וכו' אלמא למ"ד מ"ח קודמת אין כופין אותו לבעול אלא כופין שיחלוץ לה וי"ל דרבינו נמי ה"ק כופין אותו לבעול למ"ד מצות יבום קודמת או כופין לחלוץ למ"ד מ"ח קודמת והאי כופין לחלוץ לדדין קאמר דאם רוצה לבעול כפינן ליה בחילי לחלוץ ואם אינו רוצה לא לבעול ולא לחלוץ אלא ליתן גט בלחוד לפי שאומר בעלתי כופין אותו בשוטים לחלוץ ועי' בת"ש בסי' קס"ה ס"ב · ונראה מדלא כתב רבי' או לחלוץ ויוציא בגט בלשון הר"ר משה בר מיימוני אלמא דא"ל גט וכ"כ התוס' לפי פרש"י בד"ה היא אומרת אבל למ"ש לשם התוס' בשם ר"י צריכה ג"כ גט ואפילו שניהם מודים שלא בעל : **ומ"ש** ואם אחר ל' יום וכו' עד וצריכה גט וחליצה וכו' משמע מלשון רבינו דאף לאחר שהודה לדבריה מבקשין ואין כופין לחלוץ דסמכינן אדיבוריה קמא הואיל שהוא לאחר ל' וכן פי' רש"י להדיא אבל התוספות כתבו דבחזר והודה כופין לחלוץ ועוד כתבו דאפי' מתחלה הודה שלא בעל צריכה נמי גט : **ומ"ש** ולענין איסור הצרה לדעת ר"י וכו' פירוש משום דאף בתוך שלשים בחזקת שבא על יבמתו ונפטרה צרתה ואינו נאמן לאוסרה וכו' אלא דכשאומרת היא שלא נבעלה חוששין לדבריה בתוך שלשים יום וכופין שיחלוץ דתלינן דמוקי איניש אנפשיה מלבעול עד שלשים יום :

ומ"ש ואפילו אם יש לה גט ממנו והוא אומר שנתנו לה קודם שבעל וכו' נראה דהיינו לומר שנתן לה גט לזיקתו קודם כניסה ואחר כך כנסה ובעל

פרישה

(ט) **בתוך** שלשים יום נאמן כצ"ל דעד שלשים יום מוקים איניש אנפשיה מלבעול : (י) **ולפי** דבריה צריכה גט כו' (דשויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא · אבל אין כופין אותו מאחר שהוא נאמן ולפי דבריו א"צ גט כ"פ) ועי' דרישה : (יא) **נאמנת** וכופין אותו דבתוך ל' מסתמא לא בעל : (יב) **פסלה** עליו בגט כו' דהגט קלים לזיקתו והרי היא עליו באם לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה : (יג) **נאמנת** ודיה בגט דלאחר ל' מסתמא בעל דלא מוקים איניש נפשיה כ"כ מלבעול : (יד) **אין** שומעין לו וצריכה כו' הואיל שאמר מתחילה שבעל (והוא אחר ל' דלא מוקים איניש נפשיה כ"פ) : (טו) **קודם** שבעל צריכה גט שני וחליצה דהא הוא מודה שהגט אינו כלום שנתנו לה קודם שבעל וגם היא אומרת שלא נבעלתי מכ"ש שהגט אינה מועיל לה כלום ולכך צריכה גט שני שהרי הוא אומר שבעל (דיש ביאה אחר הגט כ"פ) וחליצה שהיא אומרת שלא נבעלתי : (לדעת ר"י אינו נאמן כו' דמוקים דכונס את האשה בועל לאלתר ואינו נאמן אלא לגבי אשתו וגם הטעם משום דלגבי אשתו אינו מעיז לומר שלא בעל אם בעל : וטעם דהרא"ש מדנאמן לאוסרה בלא חליצה אף על פי שהיא מכחישתו כ"ש שהוא נאמן לאסור הצרה כ"פ) : (טז) **ואפי'** אם היא לבדה אומרת שבעל אבל אם היא לבדה אומרת שלא בעל אינה נאמנת לאוסרה דחשש אשה שונאה את צרתה ומסתמא מחמת שנאה

אומרת

דרישה

סי' קסז [א] **ולפי** דבריה צריכה גט כו' תימה שהלא אף לפי דבריו צריכה גט למאמרו מאחר שכנסה והארכתי בפרק ב"ש סימן כ"ו וע"ש עכ"ל מ"ו . ולפע"ד דלק"מ דמיירי שלא עשה בה מאמר וה"ק לה שעדיין לא בעל וגם לא עשה בה מאמר ואינה צריכה אלא חליצה וזה רימז במה שאמר "וצריכה "חליצה ר"ל אינה צריכה אלא חליצה . והא דכתב רבינו דינו כמי שלא עשה מאמר כדי ללמדינו שאף אין כופין על הגט כיון שלפי דבריו אינה צריכה גט מה שאין כן כשעשה בה מאמר ואומר שלא בעל בעל או אמרינן ליה או בעול או תפטור אותה בחליצה וגט ואפילו בע"כ וק"ל :

אין

חדושי הגהות

וכדי שלא נטעה לפרש הך איכא מ"ד דלא צריך דאבעילה עצמה קאי כלומר דבחופה לבד קנאה (עיין סי' כ"א) לכן קאמר דאברכה קאי :

קסז א הגה הוכיח לו דאף כשלא אמר בתחלה בעלתי רק שאמר לא בעלתי להוד צריכה גט וגם לעיל גבי שלא כדברי רש"י כ"כ ולא הבנתי דהא לעיל בתחלת דבריו משמע דוקא

כשאמר

ובעל דיש ביאה אחר הגט וצריכה גט שני לביאתו כ"כ הרי"ף שנתן לה גט קודם בעילה פסלה על עצמה וכ"כ הרא"ש כשהגט יוצא מתחת ידה ואח"כ יבמה שע"י הגט פסלה על עצמו אבל ה"ה כתב דפירשו ז"ל דהגט נתן עכשיו דאי קודם כניסה אפילו לאחר ל' היתה היא נאמנת לומר לא נבעלתי דכיון דאיכא איסורא מוקי אנפשיה מלבטול עכ"ל ומביאו ב"י ויש לדחות ולומר דאף ע"ג דאיכא איסורא דילמא לא מצי מוקים אנפשיה :

קסח משיבם היבם היבמה ה"ה כאשתו לכל דבר משנה פרק החולץ (דף ל"ט) ואמרינן פשיטא דמגרשה בגט הואיל וכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה עדיין יבומין דראשון עליה אע"פ שלקחה קרי לה ויבמה כחליצה אין בגט לא קמ"ל ומחזירה פשיטא סד"א מצוה דרמיא עליה עבדה השתא תיקום עליה באשת אח קמ"ל ואימא ה"נ אמר קרא ולקחה לו לאשה ל"ל דכתב לאשה ש"מ ה"ה כאשתו וקרא ויבמה לכדרבנן ויבמה בעל כרחה :

וכתובתה על נכסי בעלה הראשון וכו' עד אלא יהיו כולם קיימין לשיעבוד כתובתה כלומר דאע"פ דנכסי הראשון מרובים הרבה יותר מכדי כתובתה חיישינן דילמא ישתדפו מקצתם ותצטרך לחזור אחר הלקוחות הוא בפרק האשה שנפלו (ד' פ' ז') בד"ה הרוצה שימכור : גרשה והחזירה וכו' עד סוף הסימן הכל בפרק האשה שנפלו (דף פ"א) וכתב הר"ן דקשה וכי חוב זה שחייב לאחיו עדיף טפי שאם מכרו לה דהם חוזר ומחלו מחול וה"נ למחול לנפשיה דמי לחייבו לשלמו

קסח משיבם

היבם היבמה (א) הרי היא כאשתו לכל דבר שיכול להוציאה בגט ולהחזירה (ב) ולא אמרי' כיון שכבר קיים מצות יבום חזר איסור אשת אח למקומה (ג) וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין נכסים לראשון יש לה כתובה מנה משני כדין אלמנה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל כ"ז שיש לראשון אפילו הן ביד לקוחות אין לה מנכסי שני כלום גרשה והחזירה קודם שפרע לה כתובתה דינה כאשה אחרת שגרשה והחזירה שאין לה אלא כתובה אחת שהמגרש אשתו והחזירה (ד) על דעת כתובתה הראשונה הוא מחזירה וכיון שכתובתה על נכסי המת [א] אין היבם רשאי למכור כלום מנכסי אחיו אלא יהיו כולם קיימין לשיעבוד כתובתה ואם מכר או נתן מהם מעכשיו בטלים לא שנא אם מכר או נתן קודם יבום או אחרי יבום (ה) ואפילו אם הניח מטלטלין כגון מעות או פירות תלושין ימכרם וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והגוף יהיה קיים לשיעבוד כתובתה ואפי' היה הוא חייב לאחיו מנה לא יאמר הואיל ואני יורשו אחזיק במה שבידי אלא מוציאין אותו מידו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות (ו) והראב"ד כתב בזה שאין מוציאין אותו מידו והרמב"ם ז"ל כתב דאפילו בשאר מטלטלין שהניח אחיו משתמש בהן כמו שירצה ואינה יכולה לעכב עליו כיון שאין כתובה נגבית ממטלטלין אלא מתקנת הגאונים אין כח בתקנה זו למונעו מנכסי אחיו לאוסרו באחריות זו שלא ישא ויתן בהם ע"כ ורב אלפס כתב כסברא ראשונה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל

דברייתא דקתני היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דלאחר ל' קאי ובהדיא ליתנא פליג עלייהו בענין צרה וקאמר דלא שריא צרה אלא לאחר ל' דוקא ובסוף דבריהם כתבו ומתחת ב' הלשונות הספר"י נראה לאסור הצרה עד לאחר ל' אף אם יודו שניהם שבעל ולהצריך גט לכונסה. אפילו תוך ל' אפי' שניהם מודים שלא בעל עכ"ל (וכ"ד המ"מ) ורבי' כתב בשם ר"י כלישנא דשרי ולא היה ראוי לכתוב כן בשמו כיון דאיהו גופיה ספוקי מספקא ליה. והרי"ף והרמב"ם ז"ל השמיטו דין זה דצרה וצריך טעם למה והרא"ש תמה על הרי"ף למה השמיטו והניח הדבר בתימה ולע"ד נראה שהם ז"ל מפרשים כפר"ח וכדמשמע מפשטא דפרש"י דצרה בכל גוני שריא ומפני כך לא הזכירוהו דכיון שלא נזכר מהי תיתי לן לאוסרה : (ב"ה) וכיון דמהרי"ף והרמב"ם משמע דשרי ורבינו חננאל סבר הכי ודברי רש"י כפשטן הכי מוכחי ומה שרצה הרא"ש לפרש דבריו לאסור אינו מוכרח כדבריו ויש לדחות ונקטינן להתיר ואע"ג דר"י משמע דמספקא ליה לא שבקינן פשיטותא דכל הני רבוותא משום ספיקא דידיה :

קסח משיבם היבם היבמה הרי היא כאשתו לכל דבר שיכול להוציאה בגט ולהחזירה ולא אמרינן דכיון שכבר קיים מצות יבום חזר איסור אשת אח למקומו בפ' החולץ (ד' לט ·) ובס"פ האשה שנפלו (דף פב :) ומייתי לה מדכתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר : ומ"ש וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין נכסים לראשון יש לה כתובה מנה משני וכו' שם (לח ·) במשנה כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ובגמ' (לט :) מ"ט אשה הקנו לו מן השמים ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ופרש"י אשה הקנו לו מן השמי'. ולא שיעבד נכסיו לכתובה ויכול למוכרם בכל עת שירצה : ואי לית לה מראשון. דלית ליה נכסי : **ומ"ש** רבינו יש לה כתובה מנה משני פשוט הוא וכ"כ הרמב"ם בפכ"ב מה' אישות : ומ"ש אבל כל זמן שיש לראשון אפי' הן ביד לקוחות אין לה מנכסי שני כלום התוס' הקשו אהא דאמרי' מאי טעמא אשה הקנו לו מן השמים ואי מה מרויח בכך היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה משני יבי תימא שאם מכר הראשון נכסיו טורפה מלקוחות אע"פ שיש בני חורין לשני א"כ תהא קלה בעיניו להוציאה ואומר ר"י דנפקא מינה שיכול היבם למכור שדותיו ואפי' אשתדוף שדותיו של מת לא טרפה ממשעבדי אי נמי נפקא מינה אם גירשה ואח"כ אשתדוף שדותיו של מת דלא גבי מבני חרי לשני והר"ן כתב אי נמי נפקא מינה לענין נדוניא דאפילו ליכא נכסים משני אין לה על השני אלא עיקר כתובה אע"פ שהוציא נכסים משל אחיו שהיו מספיקים לנדוניתא ע"כ (א) ורבינו כתב כתירוצא קמא דתוספות ולא חש לחששא דתהא קלה בעיניו להוציאה ולא ידעתי למה ועיין בר"י :

גרשה והחזירה קודם שפרע לה כתובה דינה כדין אשה אחרת שגרשה והחזירה שאין לה אלא כתובה אחת כו' משנה וגמרא בסוף פרק האשה שנפלו (דף פ :) אם תפסה האלמנה מנכסי בעלה נתבאר בסימן ל"ג : וכיון שכתובתה על נכסי המת אין היבם רשאי למכור כלום מנכסי אחיו וכו' שם (דף פא) תניא רבי אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד הוא עושה אם הוא כהן יעשה סעודה ויפייס אם ישראל הוא מגרש בגט ויחזור הוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעא אחוה למיפסליה בגיטא מיניה א"ל מאי דעתיך משום נכסי בנכסי פליגנא לך אמר רב יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבון איניש אע"ג דזבין לא הוי זביניה זביני ופרש"י ומה שעשה זה שהתנה עמו לחלוק לו וקנו מידו הרי הוא כמוכר ומסיק התם דבין יבם ואחר כך חלק בין חלק ואחר כך יבם לא עשה כלום וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפכ"ב מהל' אישות : וכתבו התוס' הרוצה שימכור בנכסי אחיו לפי שאינו יכול למכור ומכר בטל לאלתר אפילו קודם שתבא לידי גבייה דהחמירו חכמים ביבמה לפי שלא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתה לכך תקנו שאינו יכול למכור כלל שלא תצטרך לחזור ולטרוח ולטרוף מהלקוחות ואפילו ישייר לה כנגד כתובתה אינו רשאי למכור השאר דחיישי' שמא יאבדו או ישתדפו השדות שישאר עכ"ל : ומ"ש ואפילו אם הניח מטלטלין כגון מעות או פירות תלושים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכו' משנה שם (דף פ ·) ופרש"י דקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה :

ומ"ש ואפילו אם הוא חייב לאחיו מנה לא יאמר הואיל ואני יורשו אחזיק במה שבידי אלא מוציאין אותו מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ברייתא שם (דף פא ·) ואמר ר"נ עלה זו אינה משנה מ"ט אילימא משום דהוה ליה מטלטלי ומטלטלי לכתובה לא משתעבדי דילמא ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואלא משום דה"ל לאו בעל דברים דידי את דילמא רבי נתן היא דאמר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו לא מסתבר תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה והרי"ף הביא ברייתא זו וכתב עליה הא מתניתא ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואע"ג דלית הלכתא כוותיה וכיון דתקינו רבנן השתא למגבי כתובה ממטלטלי עבדינן כוותיה וכתב הרא"ש תמה הראב"ד איך הביא הרי"ף ז"ל ברייתא זו לפסק הלכה הא אמרינן דזו אינה משנה ולא עבדינן תרי חומרי בכתובה ואי משום דתיקנו רבנן בתראי בכתובה גבי ממטלטלי מי עדיפא תקנתא דבתראי ממילתא דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפ"ה אמרי' דדוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות היורשים אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן מלוה בע"כ ויהבינן לאשה בכתובתה מדר' נתן דלא מחמירין תרי חומרי בכתובה וכ"ש שהיורש גופיה הוא הלוה דלא כייפינן ליה למפרע הנהו זוזי ולא ידענא מאי קשיא ליה דהא דחשיב תלמודא להא מתניתין טעות לפי שודאי מעצמו שגאה התנא ומשבשתא היא לפי שא"א לקיימה אם לא שנעשה המחלוקת תרי זוגי תנאי ר"מ וכר פלוגתיה ורבי נתן וכר פלוגתיה אפילו אי ס"ל הלכה כר"מ וכר' נתן תרי חומרי בכתובה לא מחמרי' אף כי ר"מ סבר כר' נתן ור"נ כר"מ מודו תרוייהו דלא עבדינן כהך ברייתא אבל השתא דתיקנו רבנן כתובה דגביא ממטלטלין יחזרו המטלטלין להיות כמקרקעי ואין כאן אלא חומרא אחת כרבי נתן עכ"ל וגם הר"ן כתב כדברי הרא"ש ז"ל ומ"ש רבי' בשם הרמב"ם ז"ל הוא בפכ"ב מה' אישות וכתב ה"ה שהרמב"ן והרשב"א ז"ל כתבו כדעת הרי"ף ובעיטור כתב בשם גאון כדעת הרמב"ם ז"ל וכתב עוד הרב המגיד דאפילו לדעת רבינו אם כתוב בכתובה מטלטלי אגב מקרקעי שלוקחין קרקע מן המטלטלין שהניח האח שהרי הן משועבדים לה מן הדין ולא מן התקנה כנזכר פי"ז עכ"ל וכ"כ הריב"ש דעכשיו שכותבים בכתובות שיעבוד מטלטלין הדין עמה שיוציאו כל הנכסים מידן וילקח בהם קרקע שיהיה קיים לשעבוד כתובתה והיבם אוכל פירות ואפילו כתובתה אינה אלא מנה והנכסים הם ק' מנה הדין כן כמו שמפורש בברייתא עכ"ל : וכתב עוד הנכסים שביד היבמה מבואר שהדין הוא להוציאם מידה שהרי אין לה עליהם אלא שיעבוד כתובה והיבם אוכל פירות אבל לאחריות כתובתה ילקח בהם קרקע וכתב הרשב"א בתשובה הטעם לשומרת יבם שהוא מעכב ביד היבם לרדת לנכסים ולאכול ולמכור ולהתעסק בהם לפי שאינה יכולה לכוף את היבם לפרוע לה כתובתה עכשיו לפי שהיא שומרת יבם ועוד שאין לה אחריות על נכסי היבם ואפילו לאחר שנשאה אלא על נכסי הבעל הראשון · וכתב עוד שומרת יבם הדין הוא שיעמדו הנכסים המטלטלים מחמתה ומחמת היבם ביד ב"ד או אפוטרופין עד שילקח בהם קרקע ויאכל היבם את הפירות אבל הקרקעות שנשארו מן המת לא תרד בהם האלמנה וגם לא האפוטרופא בשבילה וגם לא תאכל היא הפירות אלא היורש לפי שאין מזונות לשומרת יבם אלא ג' חדשים הראשונים בלבד או אם עמד בדין וברח עכ"ל : ובקצת ספרי רבינו כתב קודם סברת הרמב"ם כלשון הזה והראב"ד כתב בזה שאין מוציאין אותו מידו : ואפי'

דרכי משה

קסח (א) ועיין בדברי הר"ן פרק האשה שנפלו דף תקי"א ע"ב ועוד כתב הר"ן פרק נערה שנתפתתה דף ת"ג ואם היה ליבם בנות עם היבמה אם כתובתה על נכסי בעלה הראשון אין בנותיה ניזונות מן האחים ואם לא היו נכסים להראשון דכתובה על נכסי בעלה השני ניזונות מן האחין והאלמנה ניזונת מ"מ כל זמן מיגר אלמנותה מבעל השני (עכ"ל) ממ"ג

דרישה

סי' קסח [א] **אין** היבם יכול למכור כלום כו' ז"ל התוספות ומכר בטל לאלתר וכו' כמבואר בב"י עד דחיישינן שמא יאבדו או ישתדפו השדות שישאר' עד כאן לשונו ואפילו אם ירצה היבם לכתוב לה אחריות על נכסי אפילו הכי לא יוכל למכור אם לא שתתרצה האשה כמ"ש בסמוך : [שכת' ז"ל וה"ה אפילו בלא גירושין אם מתרצה האשה למכור ע"מ שיכתוב לה אחריות כו' משמע דבלא רצונה אסור וכן מוכח מדברי הרמב"ם שכתב שם רבינו אמר

פרישה

סי' קסח (א) **הרי** היא כאשתו לכל דבר כו' ד' כתיב ולקחה לו לאשה (דהו"ל למימר ולקחה לו ויבמה אלא כיון כו' כ"פ) כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר : (ב) **ולא** אמרי' כיון כו' קאי אולהחזירה : (ג) **וכתובתה** על נכסי בעלה הראשון (ע"ל סימן קס"ו כ"פ) מאי טעמא אשה הקנו לו מן השמים גמרא וממילא יש לה מאתים ואם נשתדפו השדות נשתדפו לה : (ד) **על** דעת כתובה הראשונה הוא מחזירה רצה לומר וכתובתה על נכסי בעלה הראשון אם לא שיתנה כמו שנתבאר בסמוך : (ה) **ואפילו** אם הניח מטלטלין כו' איירי בזמן הזה שתקנו הגאונים שהכתובה נגבית ממטלטלים : (ו) **והראב"ד** כתב בזה ר"ל אם הוא חייב לאחיו שאין מוציאין אותו מידו דתרי חומרי לא עבדינן חדא דמן הדין אין הכתובה נגבית ממטלטלין ועוד דהיבם יכול לומר (ר"ל מן הדין כ"פ) לאו בעל דברים דידי את והיינו צריכין לומר שנוציא מדרבי נתן (כמ"ש בח"מ סי' פ"ו כ"פ) וכולי האי לא מחמרינן והרא"ש כתב דאף על גב דאמרינן בגמרא דתרי חומרי לא עבדינן

חדושי הגהות

כשאמר בתחלה בעלתי ומצאתי בה"מ שם וז"ל כתב ה"ה והטעם לזה דכיון דאיהו אמר בעלתי וכו' קשה דהא בסוף הלשון כתב לדעת רבינו דאפילו דשניהם אומרים לא בעלתי צריך גט משום דחזקה דאחר שכנסה בעלה ואיך כתב כאן דמשום דאמר לא בעלתי צריך גט וי"ל דלא כתב ה"ה כן אלא לסתור הגי' שגורס בדברי רבינו שיכפו אותו לבעול או

ואפילו גרשה וכנסה אח"כ סתם אינו יכול למכור דכיון שכנסה סתם לא נתחייב לה בכתובה אא"כ יתנה בשעה שמחזיר שכתובתה על כל נכסיו ואז יכתוב לה כתובה באחריות על כל נכסיו ושקנה ושיקנה ואז יכול למכור כ"כ התוספות והרא"ש ז"ל בפ' האשה שנפלו ב"ה ומפורש הוא בברייתא הנזכרת אם נתן הוא יעשה סעודה ויפייס : על הברייתא שכתבתיה בסמוך הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד יעשה וכו' ומ"ש וה"ה נמי בלא גירושין אם מתרצה לו שימכור על מנת שיתחייב לה באחריות כתובתה וכו' ג"ז כתבו שם התוס' והרא"ש ז"ל : כתב הרמב"ם יבמה שלא היה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ויכול למכור וליתן כחפצו וכשיכנוס יבמתו יכתוב לה מנה וכו' בפרק כ"ב מהלכות אישות וכתב הרב המגיד דהיינו מדתנן פרק החולץ ופרק האשה שנפלו כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ובגמרא אי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה ע"כ וכבר כתב רבינו זה בסי' זה ולא חזר לכתבו אלא כדי לסמוך דברי הרמב"ם ז"ל שכתב לקמן בסמוך לדברים אלו וכתב עוד יבמה שלא היה לה על בעל כתובה מפני שהיבמה אסורה עליו והרי היא מותרת לאחיו אם רצה היבם כונס ואין לה כתובה (ב"ה בפ"ב מיבום ועי"ש בדברי ה"ה) :

ז"ל ואפילו גרשה וכנסה אח"כ סתם אינו יכול למכור דכיון שכנסה סתם לא נתחייב לה בכתובה אא"כ יתנו בשעה שמחזיר שכתובתה על נכסיו ואז יכתוב לה כתובה באחריות על כל נכסיו שקנה ושיקנה ויכול למכור (ז) וה"ה נמי בלא גרושין אם מתרצית לו שימכור ע"מ שיתחייב לה באחריות כתובתה שיכתוב לה אחריות על כל נכסיו שקנה ושיקנה יכול למכור : כתב הרמב"ם יבמה שלא היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ויכול למכור וליתן כחפצו וכשיכנוס יבמתו יכתוב לה מנה ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה כשאר כל הנשים וכתב עוד יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה (ח) מפני שהיבמה אסורה עליו והרי היא מותרת לאחיו אם רצה היבם ליבם כונס (ט) ואין לה כתובה (י) כדרך שלא היה לה על בעלה (י) ודינה עם יבמה בתוספת כמו שהיה לה על בעלה אבל לא כתב לה בעלה כתובה או שמכרה לו או שמחלה צריך היבם לכתוב לה כתובה כדרך כל האלמנות :

הלכות חליצה

קסט בא

לחלוץ יוועדו ג' דיינים לחלוץ בפניהם (א) שמצות חליצה בג' דיינים (ב) ישראלים כשרים שלא יהו קרובים זה לזה ולא ליבם ויבמה ואפי' הם הדיוטות (ג) רק [א] שידעו להקרות את היבם והיבמה [ב] נמצא אחד מהם קרוב או פסול או גר (ד) אפילו היה אביו גר ואמו מישראל פסול [ג] עד שיהא אביו ואמו

הלכות חליצה

קסט בא לחלוץ יועדו ג' דיינים. ומ"ש יוועדו יתבאר בסמוך : ומ"ש ג' דיינים שמצות חליצה בג' דיינים משנה בר"פ י"ב דיבמות (דף קא ·) ומ"ש ישראלים הוא לאפוקי עכו"ם כדבסמוך : ומ"ש כשרים שלא יהיו קרובים זה לזה ולא ליבם וליבמה נראה דתרתי קתני חדא שיהיו כשרים דהיינו שלא יהא בהם שום פסול ועוד שלא יהיו קרובים זה לזה והטעם משום דחליצה היא דין כמו שיתבאר בס"ד וכתוב בת"ה סי' רכ"ו דאפילו אם נשואים ב' בנות אחים או ב' בנות אחיות או אשה ובת אחותה יש להקפיד מפני מראית העין (א) ורבותא זו היא לדעת הרא"ש דסבר דלא אמרינן תרי בעל כאשתו אבל להרי"ף דסבר דאמרינן תרי בעל כאשתו מדינא נמי פסולים וכתב בכתבי מהר"ר איסרלן בסי' רט"ז דשני ושלישי שפיר דמי (ב) : ומ"ש ואפילו הם הדיוטות משנה ר"פ י"ב דיבמות (שם) מצות חליצה בג' דיינים אפילו שלשתן הדיוטות :

ומ"ש רק שידעו להקרות את היבם ואת היבמה שם מצות חליצה בג' שיודעין להקרות כעין דיינים ופרש"י שיודעין להקרות לא חפצתי לקחתה מאן יבמי ככה יעשה לאיש וכו' וכתבו התוספות שאפילו אינם בקיאים בשאר דברים שרי מאחר שבקיאים בקריאה וטעמא מפני שאר דברים אם לא עשו כטוב יוכלו לשאול לבקיאים ונראה מדבריהם דכי תנן הדיוטות הדיוטות ממש קאמר אבל בב"י כתוב בשם המפרשים דלא קרי להו הדיוטות אלא משום דלא בעי' סמוכים אבל צריך שידעו הלכות חליצה דכי קאמר בגמרא שיודעים להקרות כעין דיינים בכלל זה הלכות קריאה וחליצה שיודעים הדיינים ע"כ · ודברי רבינו נראה שהן כדברי התוספות : **נמצא** אחד מהן קרוב או פסול או גר ואפי' היה אביו גר ואמו מישראל פסול עד שיהא אביו ואמו מישראל פרק מצות חליצה (דף קב ·) אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל שנאמר ונקרא שמו בישראל ופרש"י בישראל משמע שיהא ישראל מכל

לשלמו מדינא דגרמי כיון דאין כונתו להזיק אלא כדי לפטור לעצמו וכדלעיל בסי' ק"ה ובח"מ סימן ס"ו ובמרדכי ס"פ האשה שנפלו תירץ דכיון שנשתעבד מקודם לכתובתה אלים שיעבודא ולא מצי מחיל דבכל היכא דחב לאחרים לא מצי מחיל מדרבי נתן ע"ש . והראב"ד כתב בזה כלומר בזה שחייב לאחיו וטעם מחלוקת זה הביא ב"י ע"ש : **כתב** הרב רבי' משה בר מיימוני יבמה שלא היה לה כתובה וכולי בפרק כ"ב מאישות כ"כ ואף ע"ג דאסור לאדם שישהה עם אשתו בלא כתובה אפי' מחלה לו כתובתה ואפילו התנה בשעת קידושין שלא יהא לה כתובה וכדלעיל בסי' ס"ו אפ"ה כתב הרב רבינו משה בר מיימוני דין יבמה זו שבעלה עבר עבירה ושהה עם אשתו בלא כתובה דהיבם זכה בנכסי אחיו וכו' וכת' ה"ה דהיינו מדתנן כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה משני עכ"ל ואע"ג דבריש סי' זה כתב רבינו ע"פ פרש"י דאי לית לה מראשון היינו שאין נכסים לראשון חזר והביא דברי הרמב"ם דמפרש ואי לית לה מראשון כגון שעבר ושהה עם אשתו בלא כתובה או שמחלה לו כתובתה ולא כתב לה אחרת סבירא ליה לרבינו דב' הפירושים אמת : **וכתב** עוד יבמה וכו' בפ"ב מהלכות יבום כ"כ והוא בעיא דאיפשיט' מברייתא בפרק יש מותרות (דף פ"ה) דהכי קתני כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה משני ואם היתה שנייה לבעל אפי' מיבם אין לה ואפשר דמכאן הוציא הרמב"ם דדוקא בהיתה שנייה אבל בהיתה כשרה אלא דהבעל עבר עבירה ולא כתב לה כתובה אית לה מיבם כמ"ש בפרק כ"ב דאישות שהביא רבינו קודם זה דאל"כ למה תני שנייה ה"ל לאשמועי' דאפי' כשרה נמי אם לא ה"ל כתובה מבעל אין לה נמי מיבם ומיהו קצת קשה כיון דדין שנייה מפורש בגמרא אמאי כתבו רבי' ע"ש הרמב"ם ואפשר ליישב דה"ה כתב דהרמב"ן והרשב"א פירשו דאפילו היתה שנייה אם לאחר שכנסה היבם הוא בא לשהות עמה הא קי"ל שאסור לאדם לשהות עם אשתו בלא כתובה אלא הכא כשבא עליה וקנאה והוא בא להוציאה קודם שיכתוב לה קאמר דלית לה עכ"ד אבל מלשון הרמב"ם שכתב מייבם ואין לה עליו כתובה כדרך שלא היה לה על בעלה משמע ליה לרבינו דאפילו הוא בא לשהות עמה אין לה כתובה ולא עבר עבירה דלא אסרו לשהות עם אשתו בלא כתובה אלא באשה שקנאה לו לדעתו שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל זו שלא היה לה כתובה מבעלה והקנוה לו מן השמים ושלא תהיה לה כתובה גם ממנו אינה קלה בעיניו להוציאה א"כ איפכא באשה כשרה חששו שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל זו שנישאת לאחיו באיסור ולא היתה לה כתובה ממנו ומדינא מיבם נמי לית לה כתובה אין לנו לחוש אם תהא קלה בעיניו להוציאה דלא כהרמב"ן והרשב"א והשתא ניחא הא דכתב רבינו דין זה ע"ש הרמב"ם ומה שהקשה ב"י בריש סימן זה על מ"ש רבינו דכ"ז שיש לראשון אפילו הן ביד לקוחות אין לה מנכסי שני כלום דאם כן תהא קלה בעיניו להוציאה וכמו שהקשו התוספות בפרק החולץ י"ל דרבינו ס"ל דביבמה שיש לה כתובה מנכסי ראשון שביד הלקוחות כיון דעכ"פ יש לה כתובה שוב אינה קלה בעיניו להוציאה ולא חשש לקושיית התוספות בפרק החולץ לפי דבתוספות פרק האשה שנפלו (דף פ"ה) בד"ה הרוצה שימכור כתבו כך בדברי רבינו קושיא זו אלא למסקנת התוספות דביבמה אינה קלה בעיניו להוציאה : ומ"ש בגמרא תקינו לה משני שלא תהא קלה בעיניו להוציאה היינו דוקא דלית ליה נכסים מראשון כלל לא בני חורין ולא משועבדים :

קסט בא לחלוץ וכו' ישראלים כשרים שלא יהיו קרובים כו' פירוש ישראלים ולא גרים כשרים ולא פסולים מחמת עבירה ושאר פסולים שפוסלים את הדין ושלא יהא קרובים וכו' אח"כ אמר נמצא אחד מהם קרוב או פסול או גר כו' החליצה פסולה כיון דליכא אלא ב' דיינים ומיהו חליצה פסולה מיהא הוי אפילו ביחוד ואפילו בינו לבינה לפסולה על האחין : **ומ"ש** אפי' היה אביו גר ואמו מישראל פסול וכו' כך הוא משמעות פשט הסוגיא בפ' מ"ח ריש (דף ק"ב) וכך פרש"י בישראל משמע שיהא ישראל מכל צדדין ומ"ש ובסמ"ק הכשיר אמו מגרים רק שיהא אביו מישראל כ"כ התוספות בפרק מ"ח אבל בסמ"ק שלנו כתוב בסימן קפ"ה וצריך שלא יהא אחד מהדיינים גר ואם היתה אמו מישראל כתב ב"י דכ"כ בספר כל בו וט"ס הוא וצ"ל אביו במקום אמו וכ"כ בפירוש סדר חליצה

דרכי משה

ממ"ג דאי כתובה על נכסי בעלה הראשון שפיר קרינן ביה כל ימי מיגר אלמנה בביתי שהרי מחמתו היא אלמנה עכשיו ואי לית ליה נכסי לראשון כ"ש שיש לה מזונות דהא אית לה כתובה מב' : (ב) וכתב המ"מ בפ"ב דיבום ודוקא אם לא כתב לה אבל אסור לשהות בלא כתובה ואם היא שניה ליבם ולא לבעל אית לה כתובה מנכסי בעלה הראשון דלא ירושלמי עד כאן לשונו :

קסט (א) דהא איתא במרדכי דלכתחילה לא יחתמו על השטר משום מראית העין וכ"ש לענין דין : (ב) עוד כתב בת"ה סימן רכ"ז דלא מהני בחליצה אם קבל היבם והיבמה לקריבים

פרישה

עבדינן היינו בימיהן שחכמים פליגי עם ר"מ וסברי דאין כתובה נגבית ממטלטלין ואז אם תאמר שנחמיר כרבי מאיר דאמר כתובה נגבית ממטלטלין וגם נחמיר כרבי נתן דאמר מוציאין מזה ונותנין לזה מיחשב כתרי חומרי אבל בזמנינו דתקינו הגאונים דכתובה נגבית ממטלטלין יחזרו המטלטלין להיות כקרקע ולא מטעם חומרא ואין כאן אלא חומרא דר"נ : (ז) **וה"ה** בלא גירושין אם מתרצית לו אבל אם לא נתרצה לא יוכל למכור אפילו אם יכתוב אחריות כתובה על נכסיו כמ"ש לעיל בסמוך : (ח) **מפני** שהיבמה אסורה עליו פירוש כגון שהיא שנייה לבעל ולא ליבם או כגון שהבעל הוא כהן ונשא גרושה שהקידושין תופסין בה ונזקקת ליבם והיבם הוא חלל שמותר בגרושה או כגון שהבעל הוא כהן גדול ונשא אלמנה : (ט) **ואין** לה כתובה כדרך כו' הואיל שהזיקה בא מכח הבעל ולבעל לא הוא בת כתובה ולא דמי להיכא שמחל כתובתה לבעל הראשון דהתם בת כתובה היא לבעל ואי הוה משהה עם בעלה הראשון היה צריך לכתוב לה כתובה מדהם אף שהבר מחלה : (י) **ודינה** עם יבמה בתוספת כתובה כו' רצה לומר כמו שנתבאר לעיל בסימן ק"ו :

סי' קסט (א) **שמצות** חליצה בשלשה דיינים דכתיב וזקנים שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד א' גמרא בר"פ מ"ח : (ב) **ישראלים** כשרים ישראלים לאפוקי עכו"ם וכתב ב"י ונראה דתרתי קתני חדא שיהיו כשרים היינו שלא יהא בהם שום פסול ועוד שלא יהיו קרובים זה לזה והטעם משום דחליצה הוא דין עכ"ל וכן נראה לי דתיבת כשרים בא לאורויי ולא פסולים דהא אחר כך תכף כתב נמצא אחד מהם קרוב או פסול כו' משמע דלפניו יותר שצריך שלא יהיו פסולים דאם כן פסול מאן דכר שמיה . ולפי זה נראה לי דצריכין להגיה וי"ו אתיבת שלא יהיו כו' וצריך להיות ושלא יהיו קרובים כו' : (ואפילו הן הדיוטות דאין במשמע מומחין אלא היכא דכתיב אלקים וכאן כתיב זקנים משמע אפי' הדיוטות כ"פ) : (ג) **רק** שידעו להקרות כו' פירש רש"י שיודעים להקרות לא חפצתי לקחתה מאן יבמי ככה יעשה לאיש כו' ועיין בדרישה : (ד) **אפילו** היה אביו גר ואמו מישראל כו' אף על גב דמותר לדון לישראל בכהאי גוונא כדלקמן בחושן משפט סי' ז' לענין חליצה לא מהני דכתיב ונקרא שמו בישראל משמע שיהא ישראל מכל צד ועד"ר : רק

דרישה

אמר זה דדוקא במי שלא היתה לה כתובה (וק"ל) הואיל שתקנו חכמים שלא יוכל למכור מטעם הנ"ל אע"ג דאמר שכתב לה אחריות על נכסיו אזיל הטעם מכל מקום לא חלקו חכמים בתקנתם :

סי' קסט [א] **שידעו** להקרות כו' פירש"י שיודעים להקרות לא חפצתי כו' וכתבו התוס' שאפי' אינן בקיאין וכו' עי' ב"י : [ב] **נמצא** אחד מהן קרוב אבל שני בשלישי ש"ד בכתבי מהרא"י בסימן ה' ור"ל לאפוקי שני בשני תרי בעל דאסורין משום מראית עין דהא איתא במרדכי דלכתחלה לא יחתום על השטר משום מראית עין וכ"ש לענין חליצה ודוקא לג' דיינים שבחליצה אסורים אבל כשרים הן לאותן שנים שמוסיפין לפרסומי מילתא כ"כ בת"ה סימן רכ"ה ונפסקיו סימן רי"ב כ"פ) : [ג] **עד** שיהא אביו ואמו מישראל והא דקאמר אפי' היה אביו גר ואמו מישראל פסול הו"ל לנקוט רבותא טפי אפי' אמו גיורת ואביו מישראל פסול ונראה דהכי קאמר דאפי' אם אמו מישראל פסול אליבא דכ"ע אפילו לדברי ספר המצות ואינו כשר אליבא דכ"ע עד שיהא אביו ואמו מישראל וכן דרך רבינו בהרבה

חדושי הגהות

או יוציא בגט וטעמי' יהו דמהמני' ליה להך דאמר בעלתי ועדיין לא נחית ה"ה לבאר פי' זה בלשון רבינו דאחרי כן חידשו ולמד ועוד שמה שאמרו הנהו שניהם וכו' השתא רצה לדחוק הגי' עם הפירוש שפי' רוב המפרשים ולא רצה ליכנס עצמו בזה עד לבסוף ודוחק ע"כ :

⁂

ואמו מישראל ובספר המצות הכשיר אמו מגרים (ס) רק שיהא אביו מישראל ומיהו חליצה פסולה מיהא הוי לפוסלה על האחים אפילו ביחיד ואפילו בינו לבינה (ו) נמצאו עמי הארץ שאין יודעין אפילו להקרות החליצה כשרה ולכתחילה מצוה שיוסיפו שנים על הג' (ז) [ד] לפרסומי מילתא (ח) ואפילו הן ע"ה חלצה בג' חליצה כשרה כתב בעל הלכות צריכין למיתב חמשה בההוא בי דינא (ט) וכד כתבי גיטא לכתבו (י) במותב תלתא הוינא וכן אמר רב צמח גאון (יא) [ה] ויקבעו מקום תחיל' לומר נחלוץ במקום פלוני וכתב אבי העזרי רבותי אומרים בההוא יומא ואני ראיתי לאבא מורי שקבע מקום (יב) בערב ביום שלפניו : כתב הרמב"ם (יג) צריכין הדיינין לקבוע מקום ואח"כ תהלוץ לפניהם לא נועדו ולא קבעו מקום אלא

נקרה

חליצה ס"ה דנראה ט"ס בסמ"ק וככל בו שאין לישנא ע"פ הגמרא גם מהרש"ל הגיהו וכן הגיהו בכל בו כדפוס וויניציאה שנת ש"ז אכן ספרי הסמ"ק הישנים שבכולן כתב דאמו מישראל כשר וכמ"ש ב"י בשמו ובשם הכל בו לא הניחו דעתי להסכים ולומר דט"ס הוא אלא נראה דתפס לו דרך אחר בסוגית הגמרא דרך ישר בלי מכשול ובלי דוחק והוא דה"א התם אמר רבא גר דן את חברו ד"ת שנא' שום תשים עליך מלך וגו' עליך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו גר ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל שנא' ונקרא שמו בישראל ומפרש"י והתוס' מבואר דמפרשים והא דקאמר ולענין חליצה וכו' פירושו ולענין חליצת ישראל אלא דלפרש"י בעינן תרוייהו מישראל ולפי' התוספות סגי באביו לחוד מישראל אלא שהקשו מנ"ל דבעינן אביו מישראל בחליצת ישראל דילמא סגי באמו מישראל בלחוד כיון דהוי מקרב אחיך וקרא דנקרא שמו בישראל לא אתא אלא ללמד דלחליצת גרים צריך שיהא ישראל מעלמא דהיינו שהיתה הורתו ולידתו בקדושה כדקאמר תלמודא בפרק נערה שנתפתתה (דף מ"ד) ואור"י כיון דחליצת גרים לא משכחת לה אלא בשני אחים דהורתן ולידתן בקדושה דהוו ישראל מעליא וקרינן בהו עליך א"כ בלא ונקרא שמו בישראל נפקא לן דפסול גר לחליצת בני גרים דבעינן מקרב אחיך עד שתהא אמו מישראל אבל בהורתו ולידתו בקדושה אעפ"י דישראל מעליא הוא וקרינן בהו עליך מכל מקום לא קרינן בהו מקרב אחיך אם אין אמו מישראל וא"כ בע"כ דאייתר בישראל לאצרוכי אביו מישראל ולפ"ז הא דרב שמואל בר יהודה דלא רצה ליתב בב"ד של חליצה לפי שהיה גר ותניא בישראל בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים צ"ל דהיתה אמו מישראל דהא לא איצטריך לאתויי לברייתא למיפסליה אלא באותו שאמו מישראל עכ"ל וכ"כ בפרק נערה ופירוש זה הוא סותר מה שפי' רש"י והנה גר גר הנה הוא ואביו נתגיירו וסותר ג"כ מ"ש התוספות לשם בשם ר"ת בד"ה והנה גר הנה דרב שמואל בר יהודה היה בן רב יהודה הינדואה דגר שאין לו יורשין הוה דנתגייר הוא ובניו ומפני סתירות אלו ס"ל לסמ"ק ליישב מה שהקשו התוספות לפרש דהקושיא שהקשו התוספות הוא בעצמו פשט הסוגיא וה"ק רבא בשאר דינים גר דן את חבירו גר ולישראל אינו דן אלא אם כן באמו מישראל שנאמר מקרב אחיך וגומר וה"ה אם הורתו ולידתו בקדושה דקרינא ביה מקרב אחיך ולענין חליצה בין חליצת ישראל בין חליצת גרים עד שיהא אביו או אמו מישראל ולשון אביו ואמו דקאמר פי' אביו או אמו כמו מכה אביו ואמו ומייתי מקרא ונקרא שמו בישראל דכל שהוא מישראל או אביו או אמו בישראל קרינן ליה וליכא למימר דקרא בישראל אתא לאורויי דלחליצת גרים סגי בהורתו ולידתו בקדושה דישראל מעליא הוא דא"כ ונקרא שמו בישראל ל"ל הא ודאי כיון דישראל מעליא הוא מקרב אחיך נמי קרינן ליה ודלא כמה שכתבו התוספות אלא בע"כ אתא קרא ללמד איפכא דבעינן אמו מישראל או אביו מישראל ואף בחליצת גרים לא סגי בהורתו ולידתו בקדושה אלא בישראל דוקא ולפ"ז חליצת גרים וחליצת ישראל שוין הן דבאביו או אמו בלחוד כשר והשתא ניחא הא דהשיב רב שמואל לרב יהודה תניא בישראל וכו' דאף להושיבו בחליצת גרים נמי פסול דגר הנא :

ומ"ש רבינו בסברא הראשונה דאפילו היה אביו גר ואמו מישראל פסול עד שיהא אביו ואמו מישראל כך הוא לשון הרמב"ם בפ"ד וקשה דה"ל לאשמועינן בריש' רבותא טפי דאפילו באביו מישראל ואמו מגר פסול וי"ל דלישנא דרבא בגמרא נקיטו דקאמר דגר אינו דן לישראל אלא אם כן דאמו מישראל דאשמועינן רבותא דהיתירא בשאר דינים דאפילו באמו מישראל לחוד כשר והדר קאמר ולחליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל ולא סגי באמו מישראל כשאר דינים והוא הדין באביו בלחוד מישראל נמי לא סגי בחליצה וכדקאמר עד שיהא אביו ואמו מישראל דמשמעות הלשון דבעינן תרוייהו מישראל ופשוט הוא :

ולכתחילה מצוה שיוסיפו שנים על הג' לפרסומי מילתא ה"א ר"פ מ"ח ופירש רש"י לפרסומי דחלוצה היא ולא ליבסבא לכהן אי נמי דליתו איכסי וליקפלו עליה עד כאן לשונו ונראה דבגרושה לא צריך לפרסומי דמפורסם הוא כיון שהגט בידה ועוד דביבמה סברי איכסי דעלתה ליבום צריך לפרסם דחלוצה היא והעיקר נראה דבגרושה דאין צריך דיינים דסגי בשני עדים לא הצריכו פרסום אבל יבמה דכתיב זקנים ואיכא רבי יהודה דאמר בחמשה אף על גב דהלכה כרבנן דאמרו בשלשה הצריכו חמשה לפרסומי מילתא מדכתיב זקנים : חלצו בשלשה חליצתן כשרה כתב ב"י משמע דוקא דיעבד והא ליתא דאפי' לכתחלה סגי בשלשה כדאיתא בס"פ מ"ח וכן כתב רבינו גופיה שמצות חליצה בשלשה דיינים עכ"ל ונראה ליישב דה"ק דלכתחלה יוסיפו שנים על השלשה ואפילו הן עמי הארץ דליכא למיגזר שמא יושיבו עם הארץ גם בתוך הג' כיון דבדיעבד כשר אם נמצאו עם הארץ בתוך הג' ומכללא נשמע אבל קרובים ופסולים אין להושיב בתוך השנים דכיון דהחליצה פסולה אם הושיבום בתוך הג' איכא למיגזר וקאמר השתא חלצו בשלשה חליצה כשרה כלומר דבדיעבד אפילו הוסיפו בתוך השנים קרובים או פסולים כיון שהשלשה כשרים חליצתן כשרה בדיעבד אף על גב דלאו שפיר עבדי לכתחילה והכי נקטינן : **ויקבעו** מקום וכו' כתב הב"י בפי' סדר חליצה סימן י"ב ודע שכתוב בקונטרסים ויאמרו זה לזה נלך למקום פלוני ונקבע מקום לחליצה של

פלוני

מכל לדדין . וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ד אם אחד מהג' גר פסול ואפי' היה אביו גר ואמו ישראלית לא תחלוץ עד שיהא אביו ואמו מישראל : ומ"ש רבי' בשם ספר המצות להכשיר אמו מגרים רק שיהא אביו מישראל כ"כ התום' שם משום דאפילו לענין יחס כהונה סגי באביו מישראל כדאמרי' בפ' י' יוחסין (עז :) וסמ"ק והכל בו כתבו דאפילו היתה אמו לבדה מישראל כשר ע"כ וט"ס הוא וצריך להגיה אביו במקום אמו : ומיהו חליצה פסולה מיהא הוי לפסלה על האחין אפילו ביחיד אפילו בינו לבינה : נמצאו עמי הארץ שאין יודעים אפילו להקרות החליצה כשרה כ"כ הרמב"ם בפ"ד ויש לתמוה ע"ז דכיון דאינם יודעי' להקרות א"כ לא קראו היבם והיבמה והיאך תהיה כשרה החליצה ואפשר דהכ"ע כשהיבם והיבמה יודעים לקרות בעצמם מבלי שיקרא להם אחר א"נ אפילו לא קראו כלל החליצה כשרה דיעבד כל שאינם חרשים או אלמים כמו שיתבאר : ולכתחילה מצוה שיוסיפו שנים על הג' לפרסומי מילתא מעשיה בפרק מצות חליצה שחלצו בה' לפרסומי מילתא כלומר דאלו מדינא בג' סגי ואפילו לכתחלה חולצת בג' כדאמרינן התם בסוף פירקין ורבי' שכתב חלצו בג' חליצתן כשרה דמשמע דוקא בדיעבד איני יודע לו טעם ועוד שכבר כתב מצות חליצה בג' דיינים ופרש"י לפרסומי מילתא דחלוצה היא ולא ליבסבא כהן א"נ דליתי איכסי וליקפלו עלה . ומ"ש ואפילו הן עמי הארץ כ"כ הרמב"ם ז"ל ופשוט הוא וכתב נ"י בשם הריטב"א שאם הזמינו ג' לב"ד בפירוש וקראו האחרים למילי בעלמא אפילו גרים ואפילו פסולים נמי ומיהו דייק מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב אפי' עמי הארץ דפסולים לא וכ"כ בהגהות וכן יש לדקדק מלשון רבינו וכן דעת ת"ה ודחק דברי א"ז שמכשיר פסולים בשנים וכ"ל דהיינו לכתחלה אבל בדיעבד כיון שהג' המיוחדים לדיינים כשרים לא נפסלה החליצה מפני פסול השנים שהוסיפו וכתוב בת"ה דקרובים קורבה שאינה פוסלת מן הדין מותר בשנים הנוספי' . כתב ב"ה צריכי למותב ה' בההוא ב"ד וכדכתב גיטא לכתבו במותב תלתא כחדא הוינא וכן אמר רב צמח גאון זה פשוט דכיון דלכתחלה נמי חולצת בג' אין לכתוב אלא במותב תלתא הוינא שהשנים הנוספי' אינם אלא לפרסומי מלתא : ויקבעו מקום תחלה לומר נחלוץ במקום פלוני בפרק מצות חליצה (דף קא :) אמר רבא צריכי דיינים למקבע דוכתא שנאמר ועלתה יבמתו השערה ופרש"י השערה מקום מזומן לכך משמע : וכתוב בת"ה סי' רכ"ו דשנים הנוספים לא צריכי למקבע דוכתא אבל בהגהות מרדכי כתוב ויאמרו הג' דיינים אל השנים נלך ונשב במקום פלוני וכ"כ מדברי רבינו שכ' תוספת השנים קודם קביעת מקום (ג) ומצאתי כתוב בשם מה"ר ישראל דיברונא דאע"ג דכתב אשירי יקבעו דוכתא ויאמרו נלך במקום פלוני לחלוץ אין צריכים כולם לומר כן אלא החכם שבהם וכן משמע בגמרא א דא"ל רבא לרב פפא תא לזירזא דקני וכו' לא אשכחן שהם אמרו כלום אע"ג דנקט לשון רבים ה"נ נקט לקמן מקרין ליבמה אע"ג דלא מקרי לה אלא אחד עכ"ל ובהגהות מרדכי שכתבתי נראה שכל הג' צריכים לומר כן (ד) : ועוד מצאתי בשם מה"ר ישראל דיברונא משמע דלקביעות מקום א"צ לישב שם כלל אבל ראיתי רבותי שהלכו שם ואמרו בכאן נשב לחלוץ למחר אמנם בא"ז משמע דאפילו הליכה כלל לא צריך רק אמירה בעלמא אכן נכון לעשות מעשה שתהא מוכח לשם מצוה עכ"ל : וכתב אבי"ה רבותי אומרים בההיא יומא ואני ראיתי לאבא מרי שקבע מקום בערב ביום שלפניו כך כתבו המרדכי והגהות מיימוניות ומשמע קצת מדברי בעל תרומת הדשן סימן רכ"א דלא אמרינן דדוקא ערב יום שלפניו לאפוקי שחרית יום שלפניו דכל שקובעים ביום שלפניו ואפילו בשחרית שפיר דמי ומיהו דבריו נוטים דנכון לקבוע בערב דוקא ולי נראה דאין קפידא בדבר ואם באנו להקפיד בדבר איפשר דטפי עדיף קביעות בו ביום מקביעות יום שלפניו ואבי"ה איפשר דה"ק רבותי אומרים בההוא יומא כלומר דווקא בההוא יומא דמוכחי טפי וראיתי לאבא מרי שלא הקפיד בכך וקבע מקום מערב יום שלפניו (ה) : עוד מצאתי כתוב בשם מה"ר ישראל מווירנא שאם אירע עיכוב שלא יוכלו לחלוץ באותו יום בטל קביעות הלילה וצריך לקבוע פעם שנית וכן שלישית ורביעית וכן ראיתי רבותי עושים כן עכ"ל עוד כתוב שם דנ"ל דאפילו בלילה יכולים לזמן המקום דאין כאן משום תחילת דין אלא כאילו בונה מקום להיות מזומן לב"ד : וכתוב בת"ה סימן רכ"א שאם החליצה ביום ראשון אין קובעין מקום ביום השבת משום דמחזי כבונה ומתקן אלא מע"ש קובעים : ומ"ש שאם קובעים מקום בשבת מחזי כבונה ומתקן אין לו טעם (ו) כתוב בספר התרומה ובהגהות מרדכי בשם סיפרי שהמקום שיקבעו לחלוץ שם צריך שיהיה בגובה של עיר ויליף לה מדכתיב ועלתה ובהגהות מרדכי פי' בגובה של עיר כלומר מקום מפורסם :

כתב הרמב"ם ז"ל צריכים הדיינים לקבוע מקום וכולי לא נועדו ולא קבעו מקום חליצתה כשרה בפ"ד אין חליצה כשרה אלא ביום חלצה בלילה

חליצתה

דרכי משה

לקרובים אע"ג דמהני בשאר דין : (ג) ואין הכרע בדבריו דלא קאמרי הגהות אלו שאמרו הג' יאמרו לשנים שרוצים לילך לקבוע מקום כדי לפרסם הדבר בפני השנים אבל אינו ר"ל שילכו גם השנים ואפשר שמטעם זה ג"כ כתב רבינו התו' השנים קודם הקביעות מקום כי הם צריכין לדעת שקבעו מקום ויפרסמו הדבר כמו שאר כל החליצה וכן נ"ל ולקמן בסדר חליצה של הרא"ש משמע בהדיא דא"צ השנים לקביעות מקום שהרי כתב ומוסיף עוד שנים כו' לאחר שכתב שקבעו מקום : (ד) ואיני יודע איך משמע טפי מדברי הגהות ממה שמשמע מדברי האשיר"י שנקרא גם כן לשון רבים ואפ"ה כתב מהר"י ברי"ן דלאו דוקא נקט והדין עמו כמו שמצינו בכל מעשה ב"ד שהגדול שבהן מדבר על שם כולן ובכלל דבריו דבריהם עכ"ל : (ה) ואין המנהג כדבריו אלא קובעין מקום מיום שלפניו והכי עדיף טפי דיותר מקרי קביעות מקום מיום לחבירו מבאותו יום עצמו : (ו) ונ"ל דאסור בשבת שהרי אין

חולצין

דרישה

בהרבה מקומות לנקוט הפסול והכשר אליבא דכ"ע : [ד] **לפרסומי** מילתא כו' עפ"ר ואם תאמר לפי טעם זה הוי לן נמי ליתן הגט בפני ה' כדי שלא תנסבא לכהן וי"ל גבי גט ליכא למיחש להכי דהא הבעל קיים לפנינו וכ"ע ידעי כשתבא ליסבא שהיא גרושה ולטעם השני נמי י"ל שבגט אין לפרסם בשביל זה ואדרבה אנו חפצים שלא תנשא שאסור לשכנים דשעה לביתו : [ה] **ויקבעו** מקום תחלה לומר כו' כתב הגהות מרדכי שכל הה' יקבעו שם מקום

וכן

פרישה

(ס) **רק** שיהא אביו מישראל שגם לענין יחוס כהונה סגי בהכי : (ו) **נמצאו** עמי הארץ שאין יודעין אפילו להקרות כו' ,ז"ל ב"י ויש לתמוה על זה דכיון דאינן יודעין וכו' : (ז) **לפרסומי** מילתא דחלוצה היא ולא ליבסב' לכהן אי נמי דליתו איכסי וליקפלו עלה רש"י ועד"ר : (ח) **ואפי'** הן עמי הארץ אבל פסולים לא ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אין צריך לחזור ולחלוק בשביל פסול שני' שהוסיפו ב"י וע"ש (בת"ה סימן רכ"ו שכתב דאילו השנים יהיו נמסכים מעט רחוק מן השלשה שהם ב"ד שלפעמים הם קרובים כ"פ) : (ט) **וכד** כתבי גיטא רצה לומר גט דחליצה כמ"ש בס"ם זה : (י) **במותב** תלתא הוינא דהשנים אינם אלא לפרסום : (יא) **ויקבעו** מקום תחלה לומר כו' דכתיב ועלתה יבמתו השערה מדכתיב השער' בה"א הידיעה משמע מקום מזומן כבר לכך ועיין בדרישה : (יב) **בערב** ביום שלפניו פירוש וכל שכן באותו יום עדיף טפי : (יג) **צריכין** הדיינים לקבוע מקום ר"ל שישבו בו :

אין

חדושי הגהות

קסט א גם הבית שמואל העתיק כן ובגמרא שלפנינו לא מצאתי אלא שאמר רב יהודה לרב כהנא תא סק לזירוזא דקני וכו' פירש"י זירוזא דקני חבילה של קנים שהלכו לישב

שם

נקרה מקרה והקרו הוא והיא לפניהם וחלצה חליצתם כשרה ע"כ (יד) אין חליצה כשרה אלא ביום חלצו בלילה חליצתה פסולה וצריך שיכירו אותו שאומר שהוא היבם שהוא אחי המת ושהיה בעולמו ושזאת היא אשת המת ומיהו אפילו אין כאן אלא עד אחד שמעיד עליהם שפיר דמי (טו) ואפילו הוא עבד או שפחה וצריך שידעו הדיינים (טז) שיש שלשה חדשים ממיתת הבעל ויבדקו היבם והיבמה אם הביאו ב' שערות ואם הוא בן י"ג שנה ויום אחד ואם היא בת י"ב שנה ויום אחד והיא נבדקת ע"פ נשים (יז) ואם רואים שנגדלו דדיה ושנתמלא זקנו א"צ לבדוק יותר כתב הרמב"ם (יח) אין סומכין

במנין

פלוני וילכו וישבו שם לשם חליצה שנאמר ועלתה יבמתו השערה ויעקרו ממקומם הראשון וילכו למקום השני לחלוץ שם עכ"ל והבין הב"י מדקאמר וילכו למקום השני לחלוץ שם דעכשיו הולכים שם לחלוץ מיד בו ביום שקבעו מקום והבין עוד שרוצה לומר שצריכין לקבוע מקום שילכו לישב בו כדי שמשם יקבעו המקום שיחלצו בו כדמשמע מפשטא דלישניה אלא דכתב דדוקא כשהם עומדים ולהכי צריך שישבו במקום קבוע כדי שמשם יקבעו מקום לחליצה כדי שיעקרו משם וילכו למקום שקבעו ואז יהיה היכירא לקביעו' שאם היו קובעים מקום לחליצה ועודם עומדים ובו ביום ילכו וישבו שם ויתנו חליצה מיד לא מינכרא מילתא שהיו קובעים מקום אבל אם היו יושבין כבר או במקומם יקבעו מקום פלוני לחלוץ שם שיאמרו זה לזה נלך וכו' ויעקרו ממקומם וילכו למקום ההוא ויחלצו שם מיד דהא איכא היכירא במה שעקרו ממקומם הראשון והלכו למקום אחר וכל זה כשחולצין בו ביום שקבעו מקום אבל אם קובעין מקום ביום שלפני החליצה אפשר דאפי' הם עומדים יכולים לקבוע דשפיר מינכרא מילתא דקביעותא כיון שקבעו מיום לחבירו :

וכתב עוד דכשקובעים ביום שלפני החליצה אין צריך שישבו במקום אחד ויקבעו מקום אחר אלא יכולים לקבוע המקום שיושבים בו עכשיו שיאמרו זה לזה במקום הזה שאנחנו יושבים בו עכשיו אנו קובעים לחלוץ בו למחר ושפיר איכא היכירא לקביעות כל זה הוא דעת הבית יוסף לשם כמבואר למדקדק בלשונו ותימה גדולה לפ"ז חדא הא דמחלק בין עומדים ליושבין כשקובעין מקום ביום שחולצין בו לקובעין מקום ביום שלפניו דאין רמז לחלוקים אלו בתלמודא ולא בפסקי הגאונים ועוד דלפי פירושו דמה שכתב בתחלה ויאמרו זה לזה נלך למקום פלוני וכולי היינו לומר שצריכין לקבוע מקום שילכו לישב בו כדי שמשם יקבעו מקום שיחלצו בו ואין זה אלא כשהם עומדים הוא תמוה מאוד דלמה הוא קורא למקום הראשון שישבו בו קביעות מקום הלא אין יושבין בו אלא כדי לקבוע מקום אחר לחליצה ועוד היאך אמר על מקום הראשון וילכו וישבו שם לשם חליצה הלא אין ישיבתם לשם אלא כדי לקבוע מקום אחר לחליצה ועוד דמביא על מקום הראשון קרא ועלתה יבמתו השערה ומקרא זה לא נאמר אלא על מקום שחולצין בו לא על מקום הראשון שמשם קובעין מקום אחר לחליצה לפיכך נראה ודאי דאין חלוק בין עומדים ליושבים ובין קובעין מקום ביום שחולצין ובין קובעין מקום ביום שלפני החליצה ולשון קונטרסים הכי פי' ויאמרו זה לזה נלך למקום פלוני ונקבע מקום לחליצה של פלוני לחלוץ שם וילכו וישבו שם לשם חליצה לחלוץ בו ומביא קרא ועלתה יבמתו השערה דמשמע מקום מזומן לכך כדאיתא בריש פר' מ"ח וכפרש"י אלמא שצריך לקבוע מקום לחלוץ בו והאי ויאמרו זה לזה וכולי בין עומדים בין יושבים קאמר דיאמרו זה לזה נלך וכו' ויקבעו מקום לחלוץ בו כפי רצונם לחלוץ בו ביום או למחר : **ומ"ש** אח"כ ויעקרו ממקומם הראשון וכו' ה"ק אל יעלה על דעתיך דלאו דוקא קאמינא שיאמרו זה לזה נלך למקום פלוני וכו' וישבו שם לשם חליצה דה"ה כשהם אומרים במקום הראשון שעומדים בו או יושבים בו דבאמירה בעלמא שאומרים אנחנו קובעין מקום פלוני לחלוץ בו היום או שאומרים לחלוץ בו למחר שפיר קא עבדי דה"ל קביעות מקום דאפילו הליכה לא צריך אלא באמירה סגי לכך אמר דליתא אלא צריך שיעקרו ממקומם הראשון בין שהיו עומדים לשם או יושבים בו יעקרו משם וילכו למקום השני דהיינו שיאמרו זה לזה נלך וכו' וילכו וישבו שם לשם חליצה לחלוץ שם כפי רצונם בו ביום או למחר אלא דאם יחלצו בו ביום אין חולצין בשעה שישבו לשם קביעות מקום אלא עומדין משם לאחר שקבעו מקום והולכים לביתם ולאחר שעה או שתים חוזרים והולכים שם לחלוץ בו דמדכתיב השערה אלמא דבעינן מקום מזומן לכך קודם שחולצין ואם היו חולצין מיד בשעה שישבו וקבעו מקום לא היה המקום מזומן לכך מקמי חליצה . וקרוב בעיני דגם הב"י חזר בו מדבריו הראשונים שהרי בסי"ג לשם כתב וז"ל אחר שכתבתי זה ימים רבים מ"כ בשם מהר"י ברונא וז"ל דלקביעות מקום א"צ לישב שם כלל וכולי אכן נכון לעשות מעשה שתהא מוכח לשם מצוה עכ"ל נראה דר"ל דלפ"ז גם מ"ש בקונטרסים כך פירושו דנכון לעשות מעשה שתהא מוכח לשם מצוה ולכן יעקרו ממקומם הראשון וילכו למקום השני לחלוץ שם ויאמרו זה לזה נלך למקום פלוני וכו' ובלא הליכה וכדפי' ופי' זה הוא האמת ואין חלוק בין עומדים ליושבים ובין חולצים בו ביום ובין חולצין למחר מיהו בכל הקהלות נוהגים לקבוע מקום ביום שלפני החליצה דטפי משמע השערה מקום מזומן לכך כשהוא מזומן ביום שלפניו אבל לקבוע מקום שילכו לישב בו כדי שמשם יקבעו מקום לחליצה נלפע"ד דאינו נכון אלא אומרים זה לזה נלך למקום פלוני ונקבע מקום לחליצה של פלונית וילכו וישבו שם לשם חליצה ושפיר דמי אפילו אם היו עומדים במקום הראשון ואפילו רצונם לחלוץ בו ביום וכן נוהגין בכל הקהלות שאומר הגדול לחביריו נלך למקום פלוני וכו' ואפילו עומדים . ובבואי לקראקא אמרו לי שמנהגם הוא שאין פותחין דלת בית הכנסת עד שיתאספו הקהל להתפלל מנחה ואז יבואו הדיינים לאולם בית הכנסת ויושבים שם ואומרים זה לזה נלך למקום פלוני ונקבע מקום לחליצה של פלונית והולכים ויושבים שם לשם חליצה ומנהג זה ודאי אינו אלא עפ"י פי' הב"י בתחלה במ"ש בשם הקונטרסים ואף על פי שכתב דבקובעין ביום שלפני החליצה אפשר שאפילו הם עומדים וכו' כיון שלא כתב כך אלא בדרך אפשר חששו והצריכו שיהיו יושבים כדי לקבוע משם מקום אח' לחליצה ואף על פי שנראה פשוט לפע"ד שדבר זה אינו צריך כלל כדפרישי' לא בטלתי המנהג כיון שאין בזה חששא דאיסורא : **כתב** בת"ה שאם החליצה ביום ראשון אין קובעין מקום ביום השבת משום דמחזי כבונה ומתקן אלא בערב שבת קובעין וכתב עליו ב"י דמה שכתב דמחזי כבונה ומתקן אין לו טעם עד כאן לשונו . אבל לפע"ד דיש לו טעם כעיקר והוא דבפרק כירה (דף מ"ב) בהא דאין נותנים כלי תחת הנר לקבל שמן המטפטף משום דמבטל כלי מהיכנו פירש רש"י דהוי כקובע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלאכה עד כאן לשונו אלמא דבקובע מקום לדבר הוי ליה כאלו עושה מלאכת בנין והכי נקטינן דאין קובעין מקום בשבת אלא בין מנחה למעריב כמו בחול ויש מקומות שקובעין מקום קודם תפלת מנחה בין בחול בין בשבת וכך נוהגין בקראקא : **ויבדקו** היבם והיבמה אם הביאו שני שערות ואם היא בן י"ג שנה ויום אחד וכו' פירוש דתרתי בעינן שני שערות ושני גדלות בלחוד נמי לאו כלום הוא ואפילו איכא תרתי לא מהני אלא אם כן דהביא שערות לאחר שהגיעו לכלל שנים וכל זה התבאר לעיל בסימן קנ"ה וסימן קס"ז ע"ש : **ומ"ש** ואם רואים שגדלו דדיה וכו' כ"כ הסמ"ק וכתב עוד דהבדיקה ע"פ נשים כיון שהוחזקה גדולה בשנים וכו' ומשמע דאם אין עדות כשרים ולא הוחזקה בשנים אין לה היתר בעדות נשים אלא בודקין בהטיית דדין ע"פ אנשים וטוב הדבר בלא גנות וכ"כ בסה"ת ובתוס' קידושין (דף סג) כתב ע"ש ר"י דסמכינן אקומה כשהיא בעלת קומה כדרך נשים גדולות וחשוב כאילו

היו

חליצתה פסולה אע"ג דתנן בפרק מצות חליצה (דף קד .) חלצה בלילה חליצתה כשרה רבי אליעזר פוסל בההוא עובדא דמייתי התם (שם) דחלץ במוק ביחיד ובלילה אמרינן בשנויא בתרא דכולהו כמי יחידאה קתני להו ופסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל כההוא שינויא למימרא דחליצה בלילה פסולה וכ"פ הרמב"ם ז"ל וטעמא מפרש בגמרא משום דחליצה הוי כתחלת דין זה ואין דנין בלילה ופי' נמוקי יוסף דחליצה דיני ממונות היא שגובה כתובתה (ה) בפ' משילין (לו :) תנן אין חולצין בשבתות ולא בימים טובים ומיהו בחול המועד שפיר דמי דהא תניא בפ' א"מ (יד :) דנין דיני נפשות ודיני ממונות במועד כתוב בתרומת הדשן סימן רכ"ז שאין חולצין בערבי שבתות וימים טובים (ו) וכ"ל שאין לדבר זה עיקר : וצריך שיכירו אותו שאומר שהוא היבם אחי המת ושהיה בעולמו וזאת היא אשת המת בפ' החולץ (דף לט :) אמרי' ואשתמודעינהו דאחוה דמיתנא הוא וכס"פ מצות חליצה (דף קו) אסקינן אין חולצין אא"כ מכירין (ז) ורבינו ירוחם כתב שה"ר אברהם בן אשמעאל השיב שא"צ שיכירו שזאת היא אשת המת והוא הסכים לדעת האומרים שצריך וכ"כ הרמ"ה וכ"כ הרמב"ם ז"ל וכ"כ הרא"ש בסדר חליצה שלו וכן נראה מדברי הרי"ף : ומ"ש ואפילו אין כאן אלא ע"א שמעיד עליהם שפיר דמי ואפילו עבד או שפחה בפרק החולץ אסיקנא דאפילו אשה או קרוב מהימני משום דלא אמילתא דאיסורא ולא אממונא קא מסהדי אלא גלויי מילתא בעלמא הוא דהאי גברא הוא פלוני והא איתתא איהי פלוניתא וכמו שכתבו שם הרי"ף והרא"ה ז"ל והרמב"ם ז"ל כ' דה"ה עבד או קטן שהוא מכיר ונבון נאמן בכך ועי' במה שאכתוב לקמן בסימן זה ובמה שכתבתי בסימן קכ"ז ונראה שגם להעיד שהיה להם ישיבה אחת בעולם סגי בחד מהני דהא נמי גילוי מילתא הוא וכן משמע מדברי רבינו ומדברי סמ"ק : וצריך שידעו הדיינים שיש שלשה חדשים ממיתת הבעל כ"כ ספר התרומה וסמ"ק וטעמא משום דתנן בפרק החולץ (דף מא .) היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהיו לה ג' חדשים כלומר דתוך ג' חדשים איכא למיחש שמא מעוברת היא ואסיקנא בר"פ החולץ (לה :) דהלכה כר"ל דאמר חליצת מעוברת לאו שמה חליצה וכמו שנתבאר בסימן קס"ד ונראה דגם בזה מהני עדות אשה או קרוב דגלויי מילתא בעלמא הוא : ויבדקו היבם והיבמה אם הביאה ב' שערות ואם הוא בן י"ג שנים ויום אחד טעמא משום דחליצת קטן או קטנה פסולים כדתנן בפרק מצות חליצה (דף קד .) החולצת לקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה ואסיקנא דאינה חולצת עד שתביא שתי שערות ויש קיצור בדברי רבינו דהוה ליה למיכתב שצריך גם כן שידעו אם היבמה בת י"ב שנה ויום אחד משפט ב' שערות נתבאר יפה בסימן קנ"ה ובסימן קס"ז : ומ"ש והיא נבדקת ע"פ נשים נתבאר ג"כ בסי' קנ"ה (ח) כתבו התו' בפרק בא סי' (מט .) ד"ה והבע"א יבם קטן או קטנה שבאו לחלוץ טוב להתחלה לבדקם לפני הפרק אם יש להם שתי שערות וכן לאחר הפרק ואם הן אותן שהביאו קודם כמתין עד שיביאו שערות אחרות אבל יבם גדול ויבמה גדולה דלא אפשר עוד לברר חלצה שפיר אם יש להם שערות ולא חיישינן שמא לפני הפרק באו עכ"ל וכן נתבא' בדברי רבי' בסי' קנ"ה וסי' קס"ז : ומ"ש ואם רואים שגדלו דדיה ושנתמלא זקנו אין צריך לבדוק יותר כ"כ הרא"ש ז"ל בסדר החליצה שכתב בס"פ מצות חליצה גם הרשב"א כתב בתשו' אפילו בסימן העליון די כלומר אם יש לה דדים וז"ל ספר התרומה אם ירצה יבדוק האשה בדדין אם הטו הדדין גדולה היא ומסתמא יש לה שערות כדתנן בפרק בא סימן שזהו סימן העליון וא"א לבא העליון עד שיבא התחתון ע"כ וכך כתבו התו' בפרק בא סימן וז"ל ואם יש ליבמה דדים גדולים א"צ לבדוק אחר השערות דהא אמרינן לעיל אי אפשר שיבא העליון עד שיבא התחתון : ומ"ש שאם רואים שנתמלא זקנו א"צ לבדוק יותר בס"פ הערל (דף פ) כתבו התוס' אומר ר"י דאין חשוב בהבאת ב' שערות לבד יש לו זקן אא"כ נתמלא זקנו : כתב הרמב"ם ז"ל אין סומכין במנין השנים לא ע"פ קרובים וכו' בפ"ב מהלכות אישות וכתב ה"ה ז"ל זה נלמד מהסוגיא שבפרק האומר בקדושין

דמשמע

דרכי משה

חולצין בשבת וא"כ הוי כמכין משבת לחול : (ה) עוד כתב מהר"י מינ"ץ דאסור ליקח שכר מחליצה דהוי דין והנוטל שכר דיניו בטלין וכ"נ מדברי מהרא"י שכתבתי לעיל ריש סימן קמ"ב לענין ג' המקבלים גט ולא ראיתי מי שחשש בזה ואפשר דאין נוטלין רק שכר בטילה דמוכח שזה מותר כמו שנתבאר בח"ה סימן ט' אבל בזמן הזה נוהגין שהרב נוטל ממנה שכר גדול ולא ידעתי טעם ההיתר אם לא שנאמר שמוכר לו המנעל בעד השכר ההוא וא"כ כשאין המנעל של רב היה אסור גם הדיינים האחרים היו אסורין ליטול שכר כי אין להתיר מטעם שנוטלין עדי הגט שכר כמו שנתבאר לעיל סי' ק"ל כי אותן הטעמים כולם אינן שייכים כאן גבי חליצה לכן צריך דיקדוק גדול באותן שנוטלין שכר החליצה ושומר נפשו ירחיק מהם ונראה דוקא אותן שלשה דיינים אבל הב' הנוספים לעדים ליכא למיחש כנ"ל : (ו) וכ"כ מהר"י מינץ פ"א בא מעשה לפניו שרצה לילך לדרכו ואפ"ה לא רצה לסדר חליצה בע"ש : (ז) וכתב בא"ז דבשעת הדחק כגון שהיבם רוצה לילך למדינת הים ואין כאן עדים המכירין אותו יחלצו אע"פ שאין מכירין ואחר כך תחזור אחר העדים המכירין : (ח) כתב המרדכי פרק מ"ח דאפי' נשים שאינן נאמנים לומר מת בעלך נאמנים בבדיקה זו :

כתב

פרישה

(יד) **אין** חליצה כשרה אלא ביום כתחלת דין שהחליצה דיני ממונות היא שגובה בה כתובה כ"י (ועוד דכתיב ועלתה יבמתו השערה ושער תרע ביה דינא משמע כ"פ) :

(טו) **ואפי'** הוא עבד או שפחה משום דלאו אמילתא דאיסורא ולא אממונא קא מסהדי אלא גילוי מלתא בעלמא הוא דהאי גברא הוא פלוני והא איתתא היא פלונית : (טז) **שיש** ג' חדשים ממיתת הבעל דחליצת מעוברת לא שמיה חליצה (כמ"ש בס' קס"ד כ"פ) (אם הביאו ב' שערות ע"ל בסימן קנ"ה ובסימן קס"ז ושם ג"כ נתבאר כ"פ) : (יז) **ואם** רואין שגדלו דדים ר"ל עד שהטו את עצמן רשב"א : (יח) **אין** סומכין במנין השנים כו' אבל לענין שערות

גם

דרישה

וכן נראה מדברי רבינו מדסידר דין תוספת שנים קודם קביעות מקום ודלא כת"ה שכתב שא"צ אלא שלשה דיינים ב"י ומה שכתב שנראה מדברי רבינו מדסידר דין כו' כ"ל אי משום הא לא

איריא

להלוין ואם אמר שרוצה לחלוין יאמרו לו לבטל כל מודעות שמסר כמו גבי גט שאם מסר מודעא תחלה החליצה פסולה מי שכופין אותו לחלוין בדין ומסר מודעא תחלה (כד) ולא בטלה משמתינן ליה (כה) ויתנו לו מנעל החליצה במתנה שצריך שיהא שלו אע״פ שמחזירו אח״כ קרינן ביה שפיר שלו וי״א שצריך שיהלך בו מעט כדי שיהא נראה כשלו ואם לא נתנוהו לו כשר (כו) והמנעל צריך שיהא כולו של עור לפיכך צריך לתופרו בעור [ז] אבל רצועותיו א״צ שיהא מעור וכתב בסה״ת צריך שיהיה העור קשה קצת (כז) שיהיה דומה קצת לסנדל (כח) שמן הדין לא היה ראוי לחלוץ אלא בסנדל אלא

במנין השנים לא ע״פ קרובים ולא ע״פ נשים אלא ע״פ עדים כשרים להעיד (יט) ובסה״ת כתב אם אין השנים ידועות אלא ע״פ האב כגון שבאו ממקום אחר ואין מכירין אותו [ו] אינו נאמן להחזיקו בגדול אבל במקום שהוא דר והוחזק בעיני השכנים שלא על פי האב שבא לכלל שנים או שיצא עליו קול שבא לכלל שנים נאמנים להחזיקו בגדול אם הביא ב׳ שערות ולא חיישינן שמא עדיין לא בא לכלל גדול ושומא נינהו ואפילו בלא חזקת השכנים (כ) אם יש להם ריבוי שערות או שהן ארוכות חזקה שבאו לכלל שנים ועל זה סומכין שא״צ לבדוק אם יש בהן גומות אע״ג דקי״ל שצריך שיהיו בעיקר גומות אם יש רבוי שערות או שהן ארוכות א״צ לבדוק על הגומות וישבו הדיינין כמו שצריכין לישב בדין ויעמדו לפניהם היבם והיבמה (כא) שמצות חליצה מעומד לא עמדו אלא (כב) חלצו מוטין או יושבין חליצתם כשרה וישאלוהו (כג) אם ירצה ליבם או לחלוץ

חדושי הגהות

ר ראייתו הוא מדאמר לרב כהנא סק לזירזא דקני להצטרף לחמשה ע״כ דכבר היו יושבים שם ד׳ ואי ס״ד דהנך ג׳ צריכים כולם לומר רו כולם כן) אעפ״כ כשהושיבו את רב כהנא להיות מתנוספים ה״ל לומר כולם ולא מצינו שאמרו אך רב יהודה לבדו : ב וכגון שאין קרוב ליבמה : ג לא הבנתי מאי או דקאמר דהרי התחיל כשיש להם ריבוי שערות ומצאתי בכה״ג שכתב וז״ל ולכאורה קשיא רישיה פרשים הילכך אם יש להם ריבוי שערות ובריבוי שערות משתמע או שהן ארוכות הרבה אע״פ שאין להם ריבוי שערות או ריבוי שערות שיש חילוק בין ריבוי לריבוי ובהכי הוי א״ש ג״כ מ״ש בעה״ת אם יש ריבוי שערות וגם גדולות דתרתי בעינן ריבוי שערות וארוכות אבל אין וכתב כמ״ש הטור אם יש ריבוי שערות או שהן ארוכות ע״כ : ד ומ״ש וע״ז סומכין שא״צ לבדוק אם יש גומות וכו׳ כל זה שם בסה״ת ב סה״ת גופיה דא״ן אנו בקיאין בגומות כמ״ש רבינו בשמו בסימן קנ״ה א״כ וודאי לא סמכינן אחזקת השכינים או קול עם ב׳ שערות וכן אין ב׳ שערות דאפילו בעדים כשירים שמעידין על השנים שהוא בן י״ג שנה ויום אחד והיא בת י״ב שנה ויום אחד לא סמכינן על ב׳ שערות ריבוי שערות או ארוכות כדרך שהם באיש גדול ובאשה גדולה ואם יהיו ריבוי שערות או ארוכות מסתמא הגיע לכלל שני גדולות וא״צ וא בריבוי שערות וארוכות והשתא קשה כיון דרבינו כתב כבר בסימן קנ״ה דבז״הז אינן בקיאין להבחין בגומות לא היה צריך לכתוב כאן יש ליישב דלא נמנע רבינו מלכתוב כל הדרכים שסומכין עליהם כשבקיאין בגומות וכן מה שסומכין עליו בז״הז שאין בקיאין בגומות ועיין בט״ז סי׳ קנ״ה ובב״ש בסי׳ זה : ה עיין ביבמות (קו .) ברש״י ד״ה ישיבתה זו היא עמידתה : בגמרא

וכתב בספר המצות וכו' ושלא יהא לו לשון וכו' הקשה ב"י דהלא בגמ' מפורש דבמנעל אף על פי שכופלין רצועות על אזניו אין בו משום מעל דמעל ואפילו לכתחילה הוי כשר מדינא אלא דאסרו לכתחלה גזירה משום מנעל המרופט ול"ד למ"ש בסמוך דאם נעל מנעלו על בתי שוקיים הוי מעל דמעל דהתם שאינן תפורין יחד ודאי אפילו בדיעבד פסול דלא דמי לסנדל של עץ מחופה עור דכשר דיעבד דהתם תפורין יחד והוו מנעל אח' וכ"כ ב"י לקמן ע"ש המרדכי וסה"ת ול"ד לשני מנעלים היכא דשליף לתרוייהו דכשר' בדיעבד דהתם גם התחתון הוא של עור אבל מנעל שכופלין רצועותיו על אזניו דתפור הכל יחד והוי מנעל אחד וכולו של עור אפילו לכתחילה כשר וכ"י כתב ואפשר דע"כ לא מכשר אלא דיעבד וכו' ושרי ליה גזריה דעל מה שאי אפשר אמר דאפשר אלא לפע"ד דספר המצות לא כתב דמדינא ה"ל מעל דמעל דהא ודאי אף לכתחלה כשרה כדפי' אלא כיון דמיחזי כמעל דמעל וכדקס"ד בגמרא דקאמר חיכימא משום דהוית סנתא מעל והרקתא מעל דמעל א"ה אפילו דיעבד נמי לא וכו' הלכך מחמרי' דלכתחלה לא

בשמו ואומרתא פי' הערוך הוא כעין טבעת כמו לולאות ורבינו ירוחם פירש שהוא קשר עגול שנקרא לאזו"ו ונכנס בעקב הרצועה שבצד האחת וכך הם דברי רבינו וסמ"ק וכלבו בשם הרי"ף והמרדכי בשם הגהת סמ"ק כתבו שצריך קרסים וכן נראה מדברי סה"ת וקרסים הם אומרתא וכל הני רבוותא כתבו שצריך שיהיו במנעל רצועות לקשרו בהם וסמ"ק וכלבו בשם מהר"ף כתבו שהרצועה האחת באזן מכאן והאחת באזן מכאן (יח) ונראה שדעת כל הני רבוותא לפרש דהכי אמרינן והכי דיקן אע"ג דאית ביה אומרתא קטרינן ביה מיתנא ה"ה נמי מיתנא בלא אומרתא לא סגי דקרווייהו צריכי להדוקי ליה שפיר ואין כן דעת הרשב"א בתשובה שכתבו הקוב' שלא הזכיר אומר' כלל אלא רצועה משמע דס"ל דהכי אמרינן אע"ג דאית ביה אומרתא קטרינן ביה מיתנא היינו לומר דבלא מיתנא לא סגי אבל אומרתא זו לא מעלה ולא מורדת וזה דעת הרמב"ם ז"ל שלא הזכיר קרסי' כלל אלא רצועות וכן דעת סמ"ג שכתב ומשמע הלשון שהרצועות עיקר ואפשר דהכך רבוותא נמי הכי ס"ל אלא דלרווחא דמילתא הצריכו לשום בו קרסים ורצועות

באזנו האחת שיכניסוה בנקב שיהיה לו באזנו השנית כדי להדקו יפה וכתב בסה"מ צריך (לג) שיהו הרצועות (יז) לבנות (לג) [ו] ושלא יהיה לו לשון כמו שרגילין לעשות במנעלין כדי שלא יהא מעל דמעל ושיהיה התפירה מבחוץ ושיהיה עשוי לצורת הרגל הימנית (יט) (לד) וינעלנו ברגלו הימני ויהיה למדת רגלו שלא יהיה גדול עד שאין ראוי להלוך בו ולא קטן עד שאין מכסה רוב רגל ולא יהיה קרוע עד שאינו יכול להלוך בו [יח] היה בגד פשתן תפור בו מבפנים או שתפירותיו בפשתן או שהוא של עץ או של סיב או שעם ומחופה עור או שהוא גדול ממדת רגלו ויכול להלוך בו או שהוא קטן ממדת רגלו ומכסה רוב הרגל ויכול להלוך בו או היה שלו או שהוא עשוי בצורת רגל שמאלי ונועלו בימין (לה) או שחלץ באנפיליא של עור או (לו) בסמיכת הרגלים (לז) [יט] או במוך החליצה

דאפילו בדיעבד פסול וליתא אלא כדפרישית : ומ"ש אלא שאינו מצוי פי' דכיון דאין סנדל מצוי במקומותינו נהגו לחלוץ במנעל לכתחילה וכ"ה בירושלמי מביאו הרא"ש פרק מ"ח (דף קמ"ג ע"ב) אלא דמ"מ צריך לעשותו שיהא דומה לסנדל בכל מאי דאפשר וכ"י האריך בזה ע"ש : **ומאיזה** עור שיהיה הסנדל שפיר דמי ולא כר"ת וכו' כלומר שפיר דמי דהחליצ' כשרה דיעבד ולא כר"ת שכתב שצריך שיהיה עור בהמה טהורה דוקא דמדהוסיף לומר דוקא משמע דאפי' בדיעבד פסול דאי צריך לכתחילה קאמר ה"ל לומר בסתם צריך שיהיה עור בהמה טהורה ואע"פ דבתוס' ואשיר"י לא כתב דוקא אלא בסתם הנה רבינו ראה אף דברי ר"ת שכתב דוקא וטעמו דכי היכי דאם כולו אינו של עור פסול דלאו תחש הוא ה"ה בכולו של בהמה טמאה נמי פסול דלאו תחש הוא והכי נקטינן לחוש לר"ת ואפילו בדיעבד פסול כדמשמע מדברי רבינו אליבא דר"ת כ"ל וב"י הבין מדברי רבינו דאפילו לכתחילה לא צריך בהמה טהורה ותמה עליו למה לא חשש לדברי ר"ת ע"ש ולא נהירא אלא כדפי' הוא העיקר : **ויהיה** לו רצועו' וכו' וגם כמין קשר וכו' בפ' מ"ח (דף ק"ב) אמר רב אי לאו דחמיתיה לרבי דחלץ

אע"ג דלליסנא קמא הוא היינו משום דמתני' דקתני חלצה במנעל חליצתה כשרה אתיא שפיר לדידיה דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא והידך ליסנא צריך לשנויי בדוחק כדאיתא בגמרא א"כ משום דאמרינן בגמרא (שם) דמנעל לכתחלה תנאי היא דר' יוסי אמר מה ראה ר"מ לומר חלצה במנעל חליצתה כשרה ורבי יעקב אומר משמו של רבי מאיר חולצין במנעל לכתחלה והלכה כר' יוסי דאמר דר"מ לא מכשיר במנעל אלא דיעבד [ח] ואין לומר א"כ אפילו בדיעבד תהא פסולה דהכי משמע דס"ל לר' יוסי כדמוכח מדקאמר מה ראה ר"מ לומר חליצתה כשרה דכיון דלא חלק רבי יוסי בהדיא אלא מתמה ואמר מה ראה ר"מ לומר וכו' לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לר"מ משום מאי דמתמה רבי יוסי ותלמודא נמי משמע דהכי ס"ל דקאמר תנאי היא דלרבי מאיר אליבא דרבי יוסי חליצה כשרה היא בדיעבד דוקא ואליבא דרבי יעקב לכתחלה נמי ולא אשכחן אמורא דס"ל דאפילו דיעבד חליצתה פסולה אלמא דר"י ודאי לא חלק על ר"מ וליכא לן לספוקי אלא אי ס"ל לר"מ חליצתה כשרה או אי ס"ל חולצין לכתחלה וכר' יוסי נקטינן דלר"מ דיעבד כשרה אבל לא לכתחלה ולענין חלוק שבין מנעל לסנדל רש"י פי' במתני'

אלא שאינו מצוי לכך צריך שיהא דומה קצת לסנדל (כט) ולא יהיה תפור בו בגד בפנים ומאיזה עור שיהיה הסנדל שפיר דמי [ט] (ל) ולא כדברי ר"ת שכתב שצריך שיהיה עור בהמה טהורה דוקא (לא) ויהיה לו רצועות לקושרו בהן ולהדקו על הרגל וגם כמין קשר באזנו

החליצה כשרה בדיעבד והרמ"ה כתב דבמנעל התפור בפשתן (כא) פסול אפילו בדיעבד אבל חלצה בשל עץ או של שעם שאינו מחופה עור או ברגל שמאל או שיהיה המנעל גדול עד שאינו יכול להלך בו או קטן שאינו מכסה רוב רגלו או קרוע שאינו יכול להלך בו או בסנדל שאין לו עקב (כב) או באנפיליא של בגד חליצתה פסולה [יג] כתב הרמב"ם חלצה במנעל של בגד אינה חליצה כלל אפילו לפסול על האחין : (לח) מנעל של עכו"ם שמניחין אותו ברגלי הדמות כו"ם לא תחלוץ בו ואם חלצה בו חליצתה כשרה (לט) אבל סנדל של תקרובת עכו"ם או של עיר הנדחת (מ) [יד] או שנעשה למת שנקבר בו אם חלצה חליצתה פסולה (מא) שהרי אינו עשוי להלוך בו כתוב בסה"מ (מב) אפי' אטר חולץ בימין של כל אדם אע"פ שהוא

עכ"ל ואיכא למידק אנפיליא של עור אמאי אינה כשרה אלא דיעבד וי"ל דצורת אנפיליא משונה מצורת מנעל וסנדל ומש"ה לכתחלה אנפיליא לא אע"פ שהיא של עור ורבינו ירוחם כתב דאנפיליא הוא מנעל החופה עד למעלה מן הפרק ויש לתמוה על רבינו שכתב סתם במוק חליצתה כשירה דיעבד ולא פירש שהוא של לבד דרבותא רבה היא שאע"פ שאינו של עור חליצתה כשרה וכן יש לתמוה עליו אמאי השמיט דין קב הקיטע ומצאתי לרבינו ירוחם שכתב מוק הוא מנעל גבוה שחופה את הרגל ואת השוק עד הארכובה אבל שהוא גורס במוק פסולה ועל מה שאמרו בסמיכת הרגלים כשרה כתב רבי' ירוחם כל אלו שאמרו שכשרה דוקא שיש להם עקב ויש להן רצועות וכ"כ הרמ"ה ומ"ש בשם הרמ"ה דבמנעל התפור בפשתן פסול אפילו דיעבד דבר פשוט שהוא ז"ל מפרש הא דסנדל התפור בפשתן כפי' שני דרש"י וסובר דדיעבד נמי פסול ליה כדמשמע דמייתי לי' מקרא דואנעלך תחש ומ"ש אבל חלצה בשל עץ או של שעם שאינו מחופה עור ברגל שמאל או שהיה המנעל גדול שאינו יכול להלוך בו או שהוא קטן שאינו מכסה רוב רגלו או קרוע שאינו יכול להלוך בו או בסנדל שאין לו עקב או באנפיליא של בגד חליצתה פסולה הכל מבואר שם במשנה ובגמרא : ומ"ש בשם הרמב"ם ז"ל שאם חלצה במנעל של בגד אינה חליצה כלל אפילו לפסול על האחין כתב ה"ה ז"ל שטעמו משום שהוא סבור דכיון דאסיקנא בפרק מצות חליצה דלר"מ דסבר דשל שעם ושל סיב אע"פ שאינם מחופים עור חליצתן כשרה מודה דבשל בגד דחליצתה פסולה משום דלא מגין לדידן דקי"ל כרבנן דבשל שעם ושל סיב שאינם מחופים עור חליצתן פסולה אע"פ שמגינים בשל בגד נמי כיון דלא מגין מעלין ליה דרגא ואמרינן דאינה חליצה ומתני' דקתני באנפיליא חליצתה פסולה ר"מ היא דסתם מתני' ר"מ היא ולא קי"ל כוותיה זה נראה בדעתו ז"ל ואינם דברים מוכרחים אבל הרשב"א ז"ל כתב שכולם שוים ובשל בגד נמי חליצה פסולה הויא דכולהו לרבנן ממעטינן להו מדכתיב נעלו ואנעלך תחש אלמא עור בעינן הילכך כולן שוין ור"מ היא דהוה מפליג בינייהו דלית ליה האי דרשא אלו דבריו ז"ל ולמטה בפ' זה מתבאר החילוק שיש בין חליצה פסולה לאינה חליצה עכ"ל : מנעל של עכו"ם שמניחין אותו ברגלי הדמות כו"ם לא תחלוץ בו ואם חלצה בו חליצת' כשרה אבל סנדל של תקרובת עכו"ם או של עיר הנדחת או שנעשה למת שנקבר בו אם חלצה בו חליצתה פסולה כולו בפ' מ"ח (ד' קג :) אמר רבא הלכתא סנדל של עכו"ם לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה כשרה של תקרובת כו"ם ושל עיר הנדחת ושל זקן העשוי לכבודו לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה פסולה ופרש"י של עכו"ם . הואיל ולהילוכא עבידא ומשמשי עכו"ם לאו לשריפה קיימי דאית להו תקנתא בביטול ואי משום הנאת חליצה לאו הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו : של תקרובת כו"ם . שהקריב ומסרו לפניו לשם דורון וקי"ל (ע"ז נ) תקרובת עכו"ם אין לה ביטול עולמית דאיתקש למת הילכך לית לה תקנתא וכתותי מכתת שיעוריה : של זקן העשוי לכבודו . לתכריכי מיתה הואיל ולאו להילוכה עבדי לאו נעל הוא וכתבו התוספות סנדל של עכו"ם פירש רש"י דמיירי בשל עכו"ם וקודם ביטול דכיון דרמוי לבטל לא מכתת שיעוריה וא"ת והא מכי אגבהה ה"ל דישראל ויש לומר כגון שהגביהו על מנת שלא לקנותו דהא תנן במנעל שאינו שלו חליצתה כשרה ורבינו תם מפרש דאחר ביטול מיירי ולכתחלה לא תחלוץ דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליו שם עכו"ם ואמרינן בגמרא אהאי מימרא דרבא אמר ליה רבינא לרב אשי מ"ש זקן העשוי לכבודו דלאו להילוכא עביד דבי דינא נמי לאו להילוכא עביד אמר ליה אילו מסגי ביה שליחא דבי דינא מי קפיד עליה דיינא :

כתב בספר המצות אפי' אטר חולץ בימין של כל אדם אע"פ שהוא שמאלו ז"ל סמ"ק צריך ליתנו ברגל ימין אבל בשל שמאל פסול ואפי' איטר ע"כ וז"ל סמ"ג תנן חלצה ברגל שמאל חליצתה פסולה שאנו למדים רגל רגל ממצורע שכתוב בו רגלו הימנית כתב מורי אפילו הוא אטר חשוב כימין מאחר שהצריכה תורה ימין בפירוש תדע שהרי בחוז אזן לרציעה (יבמות קד ·) שאנו למדין ימין שם אין שייך לחלק שהרי אין כח בזו יותר מבזו ע"כ : ומ"ש

ודוק ועיין בת"ש לעיל ס"ז : **ומ"ש** בשם הרב רבינו משה בר מיימוני דבמנעל של בגד אינה חליצה כלל אפי' לפסול על האחין האריך בטעמו ה' המגיד והרשב"א חלוק עליו דכולן שוין לפסול מן האחין ותימה הלא תלמוד ערוך הוא בפרק כל הגט במערבא אמרי משמיה דר"א שמאל ולילה פסולות ופוסלות קטן ואנפליא כשרות ואינן פוסלות אלמא דאנפליא אינה חליצ' כלל ואינה פוסלת מן האחין והתוס' לשם הביאו בפירוש מפרק האשה רבה ומפ' מ"ח דפשוט הוא דלרבנן אין חליצת קטן כלום וא"כ ה"ה באנפליא דדמיא ליה וכדפרש"י דאיש ונעל כתובים בפרשה והיאך חולק הרשב"א על זה וצ"ע וכתב במרדכי פ' מ"ח היאך קאמר קטן ואנפליא אינה פוסל' הלא רקקה ופוסלת ברקיקה בכל האחין ותירץ ברקיקה לבד פסולה על כל האחין דהא לשם חליצה איכוונא אבל היכא דרקק' לשם חליצ' קטן ואנפליא אינה כלום עכ"ל כלומר באנפלי' וקטן כ"ע ידעי דלאו כלום הוא אבל ברקיקה לחוד סברי מדרקקה ודאי חלצה ברישא ובהך רקיקה איכוונא לחליצה ואי שריקן לה להתייבם אמרי דחלוצה שריא להתייבם : **ומ"ש** רבינו או שהוא של עץ או שהוא של סיב או שעם ומחופה עור שם בגמ' מוקמינן הא דכשר בסנדל עץ לרבנן היינו דוקא במחופה עור דלא כר"מ דמכשר אפילו בלא עור השתא לפ"ז של סיב ושעם דהוא גם כן עץ אינו כשר לרבנן אלא במחופה עור ודכותא קאמר תלמודא באנפליא לרבנן לא כשר אלא בשל עור אבל בשל בגד פסול אבל במוק דלא אדכר תלמודא מידי משמע ליה לרבינו דאף לרבנן כשר אפילו אינו מחופה עור וטעמו משום דהמוק הוא לבד קשה ומגין כפרש"י וחשוב הוא כמנעל של עור וחליצתה בו כשרה . ומיהו צריך לומר דהמוק נעשה מצמר ומשער של בהמה ונקרא בשם מנעל ואעפ"י דאינו עור קרינן ביה ואנעלך תחש שהרי אפילו כולו של שער כמי הי לאו דקורקא מקרי הוה כשר א"כ מוק דמקרי בשם מנעל ודאי דכשר דלא דמי לבגד אף על גב דנעשה כולו מתחש ונקרא בשם אנפליא דהוא לשון מנעל מ"מ לאו קשה ולאו מגין הוא זהו דעת רבינו שפסק בסתם מוק כשר ולא פירש דבשל לבד שהוא קשה כשר אפילו אינו מחופה עור דאי איתא דאינו כשר לרבנן אלא במחופה עור ה"ל לתלמודא לפרושי לרבנן כי היכי דקא מפרשי לסנדל עץ ולאנפליא אלא בע"כ סתמא משמע דכשר אפילו אינו מחופה עור ואפילו לרבנן והא דקאמר התם רבה בר חייא קטוספאה עבד עובדא במוק ביחידי בלילה ופסק האלפסי והרא"ש למימרא דלית הילכתא כותיה נראה דלגדדין אפסיקא הילכתא דביחידי ובלילה החליצה פסולה דיעבד אבל במוק לכתחלה לא אבל דיעבד כשרה כסתמא דברייתא דמוקמינן לה דאתיא כמי כרבנן וכשרה דיעבד ואעפ"י דרבא מוקים הא דמפליג בין קב הקיטע לאנפליא של בגד כר"מ וכאינו מחופה בעור מ"מ הך דמוק מוקים לה דאתיא אפילו לרבנן כי היכי דכל הינך מילי דקתני ברישא דכשרה דאתיא אפי' לרבנן ומה שהקשה ב"י דה"ל לרבינו לפרושי דמוק כשר אפי' בלא עור אינה קושיא דמסתמא הכי משמע ועוד כיון דתלמודא נקט סתמא מוק כשר ולא פירש' כלום אף רבינו לא פירש כלום ומה שהקשה עוד ב"י אמאי השמיט דין קב הקיטע אינה קושיא כלל דקב הקיטע דהוא של עץ היינו סנדל של עץ דהכי מוכח בגמרא דקאמר כסנדל של עץ מאן תנא אמר שמואל ר"מ דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דר"מ ר' יוסי אוסר אבוה דשמואל אומר במחופה עור ודברי הכל כנ"ל דעת רבינו אבל מדברי הרי"ף והרמב"ם משמע להדיא דמפרשים דבמוק דתניא סתמא בברייתא' דכשר ר"מ היא וכדאסיק רבא דקב הקיטע ר"מ ה"ה נמי מוק ר"מ היא ולכך לא כתב הרב רבינו משה בר מיימוני בפ"ג דבמוק חליצתה כשרה וכך הוא משמעות שאר פוסקים והכי נקטינן : מנעל של עכו"ם שמניחין אותו ברגלי הדמות נראה דאפי' אין מניחין וכו' וכדין שופר ולולב של עכו"ם אלא נקט מניחין כלומר שלא הובא לשם דורון לעכו"ם דאז דין תקרובת עכו"ם יש לו כמ"ש בסיפא ומ"ש שהרי אינו עשוי להלוך בו קאי אהיכא שנעשה למת וכפרש"י אבל התוספות הקשו בסנדל של ע"ז של עכו"ם מכי אגבהה ה"ל ע"ז של ישראל ומכתת שעורי' ופסול לחליצה וי"ל שהגביהו על מנת שלא לקנותו עכ"ל וקושיא זו ופירוקה אינו אלא בדהוי של הפקר אבל איכא לפרש בענין אחר דקושיא מעיקרא ל"ק דמיירי בסנדל של ע"ז של עכו"ם דלא אפקריה דאע"ג דאגביה ישראל לא קני ליה כיון דעכו"ם לא אפקריה ולא קא מייאש מיניה ה"ל ע"ז של עכו"ם וכמ"ש בא"ח בה' ר"ה : **כתב** בספר המצות אפילו אטר וכו' וב"י בפירוש סדר חליצה סימן מ' כתב לחלוץ בשתי רגליו בבת אחת ורבותי לא נהגו כמותו אלא חולצת בזה אחר זה ותקנה למה שחשש ב"י שמא תהא חליצה פסולה הוא שיזהירו הדיינים ליבם שיהא דעתו בשעת חליצה שבאותו חליצת רגל שהדין הוא לחלוץ בו הוא מכוין לפטור בו יבמתו וכן היבמה תהא דעתה וכונתה שלא להיות פטורה מזיקתה אלא באותו חליצת רגל שהדין נותן לחלוץ בו הן הדין הוא לחלוץ ברגל ימין הן הדין הוא לחלוץ ברגל שמאל דהשתא אין כאן חששא שמא תהא החליצה פסולה דכיון דשניהם

נתכונו

דרכי משה

זו לזו וכ"כ בהגהות מרדכי סוף יבמות והכלבו וכתב עוד דבעינן שיהא האזנים על שוקו ולא על סנדלו ושיהא לו עקב בורט קצת ושפה תפורה ומהרא"י בכתביו סימן ר"ס האריך בצורת המנעל וע"ש גם בדברי רבינו ירוחם כתב מהר"י מינץ בסדרו והנקב המקבל הקשר יתפור במנעל מצד חוץ עכ"ל כתב בהגהות מרדכי דף תפ"ד ע"א וטוב שלא לעשות הלולאות מן המנעל עצמו כ"א רצועות המחוברות בראשי האזנים וצריך שיהא האזנים קצרים שלא יגעו זה בזה שלא יהיה הקרסים ולולאות על המנעל והוי מעל דמעל ודפ"ז נראה לעשות הלולאות והקרסים מן המנעל עצמו עכ"ל ועי' בפסקי מהרא"י סימן ר"מ : (כא) וא"ז האריך בזה וכתב דיש פוסלין אותו אם אינו תפור בפשתן כשאר מנעלים שלנו וכן עשה ריב"א מעשה לחלוץ במנעל שהולכים בו מיהו כתב דכל הקדמונים חולקים עליו וכתבו לתופרו בעור מיהו בדיעבד אם חלץ במנעל שתפור בפשתן כשר והאריך עוד בזה כבר כתבתי מזה לעיל סימן זה : (כב) כתב ב"י פמ"ח בראשו עקב הוא הנקרא כל דבר שמעכב הרגל בתוך המנעל הן שו"א הן עקב ממש :

בתשובת

פרישה

פירוש של לבד קשה רש"י ועד"ר : (לח) **מנעל** של עכו"ם שמניחין אותו כו' פירש רש"י של ע"א הואיל ולהילוכא עביד' למשמשי ע"א ולאו לשריפה קיימי דאית להו תקנתא בביטול ואי משום הנאת חליצה לאו הנאה היא דמצוה לאו ליהנות ניתנו עד כאן לשונו ומשום הכי בדיעבד חליצתה כשרה והא דכתב שמניחין אותו ברגלי הצור' היינו לומר לאפוקי של תקרוב' ע"א שאין משמשין בו : (לט) **אבל** סנדל של תקרובת ע"א או של עיר הנדחת פירש רש"י תקרובת שהקריב ומסרו לפניו לשם דורון וקיימא לן תקרובת ע"א אין לה ביטול עולמית דאיתקש למת הלכך לית ליה תקנת' וכתותי מכתת שיעוריה וכן של עיר הנדחת עומד לשריפה ומכתת שעורי' : (מ) **או** שנעשה למת כו' הואיל דלאו להליכה עבידי לאו נעל הוא והולכך לטעם זה דלאו להליכה עבידי ולא סגי בטעם שכמה שנקבר בו מת נאסר בהנאה דהא כבר כתבתי כיון דמצות לאו ליהנות ניתנו אין לפוסלו מהאי טעמא ועיין בדרישה : (מא) **שהרי** אינו עשוי להלך בו על של מת קאי : (מב) **אפילו** איטר חולץ בימין כו' מאחר שהצריכה תורה ימין בפירוש תדע שהרי באוזן אוזן לרציעה שאנו למדין ימין שם אין שייך לחלק שהרי אין כח בזו יותר מבזו עכ"ל

סמ"ג

דרישה

דמה שפירש"י על הסיפא דמוק שהוא של לבד הוא לפי המסקנא דמוקי בגמרא כר' מאיר דסבר של שעם ושל סיב אע"פ שאינם מחופים עור חליצתן כשרה אבל לדידן דקי"ל כרבנן דבשל שעם ושל סיב שאינם מחופים עור חליצתן פסולה אע"פ שמגינים לפי זה מוק של לבד נמי אם אין מחופה עור חליצתה פסולה ולכך כתב רבינו סתם במוק ולא פירש שהוא של לבד משום דמיירי דוקא בשל עור ובזה מיושב מה שהיה לדקדק בדברי רבינו דלעיל בריש סימן זה כתב חלצה בלילה חליצתה פסולה אפי' בדיעבד וכאן במוק פסק דבדיעבד חליצתה כשרה ומאי שנא והלא תרווייהו גבי הדדי כיתני בגמרא בפרק מ"ח דף ק"ד ע"א וקאמר דכולן יחידאי נינהו וכו' והביאו בית יוסף ר"ס זה ולפי מה שפירשתי א"ש דכאן מיירי במוק של עור ולכך שרי בדיעבד והא דקאמר בגמרא כולן יחידאי היא ושיב ג"כ מוק משמע דבדיעבד נמי פסול מיירי במוק של לבדים וק"ל כנ"ל : ב"י בד"ה או שהוא גדול כו' תמה על דברי רבינו אמאי השמיט דין קב הקיטע ולפע"ד דלק"מ דקב הקיטע לא מצי למימר כיון דקי"ל כרבנן ובקב הקיטע של עור לא איצטריך לאשמועינן דסמך אמה שכתב בסמיכת הרגלים דמיירי גם כן של עור ואף על גב דתנא דברייתא קתני תרווייהו האי טעמא כיון דאוקמינא כר"מ דמכשיר אפי' בשל עץ איצטריך לאשמועינן תרתי של עור ושל עץ אבל אנן דקי"ל כרבנן דלא מכשירין אלא בשל עור הוי בכלל סמיכת הרגלים וגוף דין של הקיטע שאין לו רגלים כתב לקמן בפלוגתת רש"י ותוספות והרי"ף ואין ענין לכאן ולכך השמיט רבינו וק"ל : **מ"ש** ב"י שם בשם רבי ירוחם מוק הוא מנעל גבוה שחופה את הרגל וכו' וכתב שהוא גורס במוק פסולה כו' . ולפע"ד דר"י לא קאי אמתני' ולא לגירסא כ"כ אלא להלכה והטעם דלא הוי השאר מנעלים ואין עליו שם מנעל כלל וק"ל : [יג] (**כתב** הרמב"ם חלצה במנעל של בגד אינה חליצה כלל תימה הלא אנפליא גרע מסנדל וממנעל דמ"ה אינה כשר רק בדיעבד ואפי' הכי אמרינן דאנפליא של בגד חליצתה פסולה והיינו דרצה לומר שפסולה מיהא על האחין וגבי מנעל של בגד כתב דאינה חליצה כלל ולהרמב"ם לק"מ דבאמת הוא פליג גם כן באנפליא של בגד דאינה חליצה אפי' לפסול על האחין וכמ"ש ב"י אבל על רבינו קשיא דה"ל לכתוב והרמב"ם כתב דהוי משמע דפליג . ומ"כ בשם סמ"ו ז"ל שמחלק בין אנפליא שהיא של לבד ומגין לכך הוי חליצתה פסולה משא"כ במנעל של בגד שאין מגין כלל לכך אינה חליצה כלל ודוק כ"פ) : [יד] **או** שנעשה למת כו' בגמרא פריך

מ"ט

שהוא שמאלו וי"א שהוא חולץ בשתיהן במנעל של ימין לימין ובמנעל של שמאל בשמאל אבל אם שולט בשתי רגליו וכן היא בשתי ידיה (מג) אז יעשו בשל ימין וי"א [טו] שאטר חולץ בימין שלו שהוא שמאל של כל אדם והכי מסתברא דבכה"ג אמרינן בתפילין שמניח בשמאלו שהוא ימין של כל אדם וינעול המנעל על רגלו כשהוא יחף ולא על בתי שוקים (מד) שלא יהא מעל דמעל ומטעם זה יש מדקדקים (מה) שלא יהא טיט דבוק במנעל בפנים שלא יהא מעל דמעל ויקשרנו קשר גמור ולא בעניבה וי"א שצריך שני קשרים זה על זה וכתוב בספר המצות צריך שיהא הקשר על בשר שוקו (מו) ולא על אזני המנעל לכך כתב [טז] בספר המצות שצריך שיחתוך ממנו לפניו ולאחריו כמו פגימה [יז] (מז) ויכוין שיבא הקשר באותו מקום ולא באזני המנעל כדי שיהיה על בשרו (מח) ויכנים הקשר שבאזנו בנקב שבאזנו השנית וצריך שיקראו אותה בעמידה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואפי' אם היא מאותן שחולצות ולא מתיבמות שלא התירו להתייבם (מט) אפ"ה צריכה קריאה ויקראו אותה מלה במלה (כג) זו אחר זו בלשון הקדש (נ) רק לא אבה צריך שיקראוהו בנשימה אחת בלא הפסק והרמב"ם כתב מלמדין אותה שתהא רגילה לקרות לא אבה בנשימה אחת שלא יהיה משמע דבריה אבה יבמי ומאחר שתהיה רגילה לקרות אע"פ שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין על זה

אבל

ומ"ש רבינו וי"א שהוא חולץ בשתיהן במנעל של ימין בימין ובמנעל של שמאל בשמאל כ"כ במרדכי שי"א כן ובסמוך אכתוב דברי הר"ן בדין זה : ומ"ש אבל אם שולט בשתי רגליו וכן היא בב' ידיה אז יעשו בשל ימין כ"כ המר' בשם אבי"ה והוא פשוט דהכי אמרינן (מנחות לז :) גבי תפילין דשולט בב' ידיו דינו ככל אדם : ומ"ש רבינו וי"א שאטר חולץ בימין שלו שהוא שמאל של כל אדם והר"ן כתב בר"פ גיד הנשה איכא לספוקי ביבם אטר אי חולץ בשמאלו שהוא ימינו וניזיל בתר דידיה או בימינו שהיא שמאלו וניזיל בתר מיניה ולפ"ז חולץ בשתיהן וסגי בהכי אלא דאיכא ספיקא אחרינא במילתא מדתנן בס"פ מומין אלו (מה·) ת"ר אטר בין ביד בין ברגל פסול ופרש"י משום דבעי ימין כדגמר יד יד לקמיצה ממצורע ווה אין לו ימין וכ"ת תינח אטר ביד אבל אטר ברגל למה הוא פסול כבר פרש"י שם מדכתיב לעמוד לשרת בעינן שיעמוד כדרך שאר עמידות שעיקרן בימין וכיון דאטר אין לו ימין יבם אטר אין לו תקנה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל אחרים אומרים דאטר משום מום הוא נפסל ולא מפני שאין לו ימין ולפ"ז חולץ בשניהם משום ספיקא אי אזלינן בתר דידיה או בתר מיניה עכ"ל ובנמוקי יוסף פמ"ח הביא סברות אלו וכתב שהרשב"א ז"ל הניח הדבר בצ"ע (כד): וינעל המנעל על רגלו כשהוא יחף ולא על בתי שוקים שלא יהא מעל דמעל כ"כ המרדכי בפרק מ"ח וכתב ואע"ג דסנדל של עץ כשר ומוקי לה בגמרא במחופה עור וכן אנפילות של בגד היינו לפי שתפורי' יחד והוי מנעל א' אבל מנעל על בתי שוקים איקרו מעל דמעל עכ"ל וכ"כ בסה"ת ומ"ש ומטעם זה יש מדקדקים שלא יהיה טיט דבוק במנעל מבפנים שלא יהא מעל דמעל כ"כ שם המרדכי בשם אבי"ה ומטעם זה כתב עוד וצריך לרחוץ רגלו הימיני יפה יפה וכתוב בהגהות מרדכי שהיבם קושר סגף המכנסים למעלה משוקו כדי שתהא ראיית הדיינים היטב שלא יהא חציצה בין רגלי ובין המנעל : ויקשרנו קשר גמור ולא בעניבה וי"א שצריך ב' קשרים זה על זה ז"ל סמ"ג יכרוך הרצועות סביב למנעל ברגלו ויקשור שניהם יחד שני קשרים ומפרש בירוש' כיצד היה עושה כדי שיוכל להלוך בו וא"כ קאמר רבי חנינא בריה דרבי הלל עונבו כדי שתוכל להתיר באחת מידיה כיצד הוא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררתו בימין כדי שתהיה חליצה והתרה בימין ויש שעושים קשר ועניבה על הקשר לקיים דברי הירוש' עכ"ל והתוספות והרא"ש ז"ל כתבו בריש פרק מ"ח אהא דאמרינן והאי דידן אע"ג דאית ביה חומרתא קטרינן ביה מיתנא כי היכי דתיהוי חליצה מעלייתא ירושלמי כיצד הוא עושה קושרו כדי שיהא יכול להלך בו מאליו רבי חנינא בריה דרבי הלל אומר עונבו כדי שיהא יכול להתירו באחת מידיו כו' ונהגו האידנא לקשרו בקשר גמור עכ"ל וסיים בה הרא"ש דקי"ל דבעניבה לאו קשירה הוא לענין שבת ע"כ והמרדכי כתב זה הירושלמי וכתב עליו נראה דרבי חנינא עיקר א"כ לא יהדק הקשר השני ע"כ (כה) וסמ"ק כתב שם בשם ר"פ כשקושר צריך שני קשרים זה על גב זה ע"כ וז"ל סה"ת ויש שעושין קשר ועניבה על הקשר לקיים דברי הירושלמי וטוב יותר לעשות ב' קשרים זה ע"ג זה שהם שאוסר בירוש' עניבה היינו כדי שתוכל להתיר בקל בידה אחת בימין וכתוב בספר המצות צריך שיהא הקשר על בשר שוקו ולא על אזני המנעל כן כתוב בסמ"ק ונראה שהטעם כי היכי דלא ליהוי מעל דמעל ובהגהת מרדכי כתוב כורכין הרצועות סביב למנעל ה' קשרים סביב השוק ואויר גדול בין כרך וכרך ומיהו אין קפידא בכרכים אם הם זה ע"ז וגם על המנעל דלאו היינו מעל דמעל ע"כ ולכתחלה ודאי יש לעשות כדברי הסמ"ק ורבינו והגהות הנזכרים כתבו אח"כ וז"ל וכ' הרצועות יסבבם פעמים סביב לשוק עד שישובו ראשי הרצועות על השוק לפנים ממעל לאזני המנעל דהיינו על שוקו ערום עכ"ל. ומ"ש לכך כתב בספר המצות שצריך שיחתוך לפניו ולאחריו כמו פגימה כו' דבר זה לא מצאתי לא בסמ"ג ולא בסמ"ק אלא במרדכי פרק מ"ח בשם אבי"ה כתוב בלשון הזה יחתוך ממנו מעט לפניו ולאחריו כדי שתהא הרצועה החוזרת דבוקה ממש על רגלו יחף וכן בצדיו ויכוין הקשר של הרצועה שיהיה מלפניו ומלאחריו ממש על בשרו עכ"ל ומ"ש רבינו ויכנים הקשר שבאזנו בנקב שבאזנו השנית פשוט הוא : וכתב בקונדריסים יהיו הקשרים על צידי השוק החיצונות על פני השוק ולא מאחוריו : וצריך שיקראו אותו בעמידה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי כבר נתבאר בסימן זה שמצות חליצה לכתחלה מעומד : ומ"ש ואפילו היא מאותן שחולצות ולא מתיבמות שלא התירו להתייבמה אפ"ה צריכה קריאה כ"כ בתשובת הרא"ש כלל נ"ב סימן ב' ז"ל ושאלתם נשים שחולצות ולא מתיבמות אם צריכות קריאה משום דלא חפצתי לקחתה משמע דאי בעי יבם והא לא מצי לייבומי פשיטא שצריכות קריאה אע"ג דקריאה לא מעכבא מ"מ לכתחלה כל דין חליצה בעינן וכל החולצות ולא מתיבמות כגון איסור מצוה ואיסור קדושה מדאורייתא עולה לייבום אלא משום גזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה וכן עריות שיש בהן ספק קידושין הלכה עומדת בחזקת היתר ליבם הילכך כולם עולים ליבום מדאורייתא ולא פלוג חכמים בכל החולצות וצריכות קריאה עכ"ל וגם בתשובה להרמב"ן ז"ל כתוב שאלה יבמה שאינה רוצה ביבם והוא רוצה בה איך איפשר שתאמר מאן יבמי תשובה אחר שנותנים לו עצה ההוגנת אם הוא ילד והיא זקנה או הוא זקן והיא ילדה שאומרים לו כלך אצל הראויה לך ואל תכניס קטטה בתוך ביתך ויוצאה בזה והוא שומע לכך ומתרצה שכבר גמר בדעתו למאן ושלא יבם כלל א"כ יכול הוא שיאמר לא חפצתי לקחתה והיא יכולה לומר מאן יבמי דמ"מ מתבטלים הן היבומים וחולצין הם וגזרת הכתוב שכל חולצת תקרא מאן יבמי ושיקרא הוא לא חפצתי לקחתה עכ"ל : **ויקראו** אותה מלה במלה זו אחר זו בלשון הקדש רק לא אבה צריך שיקראו בנשימה אחת בלא הפסק מ"ש שהקריאה תהיה בלשון הקדש מבואר במשנה בסוטה פ' אלו נאמרים (לב ·) ומ"ש רק לא אבה צריך שיקראוהו בנשימה אחת בלא הפסק ס"פ מ"ח (ד' קו :) אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא ליקרי לדידה לא לחודיה ואבה יבמי לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי ולא ליקרי לדידיה לא לחודיה חפצתי לחודיה דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה רבא אמר אסוקי מילתא היא ואסיק מילתא לית לן בה רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקמצטער ומקרי לה לא אבה יבמי א"ל לא ס"ל למר להא דרבא א"ל מודה רבא בלא אבה יבמי ופרש"י דמקרי · גט חליצה המקרא את האשה בשעת חליצה : מודה רבא בלא אבה יבמי . דבעינן שלא יפסיק דאי מפסיק משמע דהאי לא ארישא קאי דאמר מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא כלומר לא מאן אלא אבה יבמי אבל בלא חפצתי לקחתה שהיא פתיחת קריאתו ליכא למימר הכי לא לעיל קאי ואי מפסיק לית לן בה עכ"ל והרי"ף גורס א"ל מודה רבא בלא אבה יבמי כרבי זירא דאמר (קד :) כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו הכא נמי אם ראויה למיקרייא בבת אחת אין קריאתה מעכבתה ואי לא מעכבא ופירש נמוקי יוסף מודה רבא בלא אבה ה"ה

בלא

נתכונו שלא תהא נפטרה : וזיקתה כלום בחליצת אותו רגל שאינו כדין אינה חליצה כלל וכאילו לא חלץ לה ולא פסלה על האחין בחליצה זו והכי נקטינן וכך אני נוהג : **וינעור** המנעל על רגלו וכו' עד כמו פגימה וכו' וז"ל הראב"ן בספרו (דף קכ"ג) הא דקאמ' בפ' מ"ח דאין חולצין במנעל לכתחלה מ"ט אילימא משום דהוי פנתא מעל וארקתא מעל דמעל וכו' פנתא הוא עור המנעל עצמו שנוגע לרגל וארקתא הוא הרצועה שקושרין בו המנעל והוא על הפנתא שעל הרגל וקרא כתיב וחלצה נעלו מעל רגלו ולא מעל הפנתא ולהכי ראיתי זקנות שהיו נוקבים המנעל נקבים נקבים סמוך לרגל לקיים וחלצה מעל רגלו שהתרת הרצועה אתחלתא דחליצה היא דאמר ר' ינאי בין שהתיר הוא ובולי וקושרין הרצועה למטה במנעל סמוך לרגל ומותכין מן הגובה של מנעל ומן השפה של פיו שיהא מקצת רגלו גלוי שם ושם כנגד הבשר תהא קשר הרצועה וקושרין קשר ולא עניבה דוחלצה נעלו מעל רגלו בעינן גם התרת הרצועה עם שמיטת הרגל שלא יהא דבר חוצץ בין רגלו לקשר הרצועה ולא בין מנעל לרגלו אלא המנעל וקשר הרצועה יהיו על בשר רגלו עכ"ל : **רק** לא אבה צריך שיקראוהו בנשימה אחת בלי הפסק ס"פ מ"ח קאמר רב כהנא לרב אשי מודה רבא בלא אבה יבמי ופרש"י דאי מפסיק משמע דהאי לא ארישא קאי דאמר מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא כלומר לא מאן אלא אבה יבמי אבל בלא חפצתי לקחתה שהיא פתיחת קריאתו ליכא למימר הכי לא לעיל קאי ואי מפסיק לית לן בה עכ"ל אלא דמאי דמשמע מגירסא זו דבכל ג' תיבות לא אבה יבמי צריך לקרות בנשימה אחת וזהו דעת האחרונים גם בלא חפצתי לקחתה לקרות כל הג' בנשימה אחת אבל הרב רבינו משה בר מיימוני וסה"ת וסמ"ג וסמ"ק כתבו דלא בעינן לכתחלה בנשימה אחת אלא לא אבה וכך כתבו התוס' לא אבה כתיב בספרים מדוייקים והכי נקטינן דאם אי אפשר להם לקרות בטוב כל הג' תיבות בנשימה אחת אז סגי בלא אבה מיהו צ"ע היאך מקרין לא אבה בלי הפסק הלא צריך ליתן ריוח בין הדבקים ואפשר דהכא חששו חכמים שלא להעלות קריאה פסולה בחליצה והקילו שלא צריך ליתן ריוח בין הדבקים ואפשר שלכונה זו כתב רבינו שתי לשונות צריך שיקראוהו בנשימה אחת בלי הפסק דבנשימה אחת הוה משמע דמ"מ צריך הפסק וריוח בין הדבקים ולכן אמר עוד בלי הפסק דאף בין הדבקים

דרכי משה

(כג) בתשובת הרשב"א סימן אלף קס"ט אף ע"ג דהיבם רצה ליבם ולא לחלוץ אפ"ה קוראת הפסוקים מאחר שלבסוף חולץ וכתב עוד סימן ב' דכל הנשים אף שאינן ראוין ליבום קוראין הפסוקים וכן כתב ב"י מתשובת הרא"ש : (כד) ובסדר חליצה שלנו פסק לחלוץ בשתיהן : (כה) וכן הוא שם בהגה"ה דף תס"ד ע"א ובסדר חליצה שלנו פסק דיעשה קשר ועניבה ומהר"י מינץ כתב ויש סדרים שכתוב בהן שעושה קשרים ואחר כך עניבה על גבו והקשר השני אל יקשור בחוזק שתוכל להתירו וביד ימין וכן עשה מהרי"ל עד כאן לשונו וכן משמע בסמ"ג

פרישה

סמ"ג : (מג) **אז** יעשו בשל ימין דהכי אמרינן גבי תפילין (בא"ח סי' כ"ז כ"פ) : (מד) **שלא** יהא מעל דמעל ואף על גב דסנדל של עץ המחופה עור כשר היינו משום שתפורין יחד : (מה) **שלא** יהא טיט דבוק במנעל כו' וכן נמי מהאי טעמא רוחצין הרגל של ימין מטיט שעליו מרדכי : (י"א שצריך ב' קשרים ומהר"י מינץ כתב שעושין ג"כ עניבה והקשר השני אל יהדק שתוכל להתירו בימין כ"פ) : (מו) **ולא** על אזני המנעל שלא יהא מעל דמעל : (מז) **ויכוין** שיבא הקשר באותו המקום עיין בדרישה : (מח) **ויכנים** הקשר שבאזנו כו' הוא הקשר שעושין באזן המנעל הנ"ל : (שיקראו אותה בעמידה שנאמר ועמד ואמר כ"פ) : (מט) **אפי'** הכי צריכה קריאה והטעם כתב הרא"ש בתשוב' כמבואר בב"י : (בלשון הקודש מדכתיב ואמרה מאן יבמי וכן גבי ואמר לא חפצתי משמע שהוא צווי לדבר בזה הלשון כ"פ) : (נ) **רק** לא אבה צריך כו' כ"ל יבמי אין צריך וכן בסמ"ג מ"ו (וכן משמע בס"ע ובפירו' סדר חליצה שם סעיף ס"ו אבל רמ"א כתב בלבוש שכ"ט בשם י"א וכוה מסדר חליצה מהר"י מרגליות שכל השלשה מלות צריכין לקרות בנשימה א' שאם תחלוק היה משמע לא אבה כמו שאמרת מאן יבמי אלא רוצה ליבמי ע"ש כ"פ) : (ואחר שתהא רגילה לקרות אף על פי שלא קראה רצה לומר כיון דראויה לקרות בבת אחת בלי הפסק אינו מעכב אם לא קראה בבת אחת

דרישה

מ"ט משום דלא להילוכא עביד דבי דינא נמי (פירוש סנדל שהיה לבית דין ומיוחד לחליצה כ"פ) לאו להילוכא עביד ומתרץ אילו מסגי ביה שלוחא דבי דינא מי קפיד עלה דיינא וכתבו התוס' אם תאמר סנדל של ע"א הא מכי אגבהה הוה ליה דישראל (ור"ל ושל ישראל אין לה ביטול עולמי') ויש לומר כגון שהגביהו על מנת שלא לקנותו דהא תנן במנעל שאינו שלו חליצתה כשרה : [טו] (**שאטר** חולץ בימין שלו כתב בא"ח שצריך שיעבור החולץ בפני הדיינים מרום לרום עד שיראו באיזה רגל יפסיע בו תחלה שזה הוא ימינו ובו חולץ . ובמרדכי דס"ה אם היא איטרת יד תחלוץ בימין דידה כ"פ) : [טז] **בסמ"ג** ולא בסמ"ק אלא במרדכי פ' מ"ח ב"י כ"פ) : [יז] **ויכוין** שיבא הקשר באותו מקום נלע"ד מה שאנו נוהגין לחתוך מאחריו שני פגימות ה"ט משום שבמקום שפוגעין בו שני הרצועות הארוכות מלפניו ולאחריו כופלין אותו זה ע"ז ומשלשלין משם והלאה של צד ימין לצד שמאל ושל שמאל לצד ימין אותו מקום הכפילה מחשב ג"כ קשר ומשום הכי צריך שיהיה אותו הכפילה במקום בשר שוקו ולא מעל רגלו אבל מה שמשם

והלאה

הדבקים לא יפסוק כלל ולא יתן שום ריוח כנ"ל: וכן יראה מדברי רב אלפס וכולי כתב בית יוסף בע"כ דס"ק אם בשעת קריאה לא קראה כאחת אבל מ"מ צריכה שתהיה רגילה לקרותו כאחת דתהוי ראויה לבילה ומ"מ לשון אינו מעכב אינו מדוקדק דהא אפילו לא קראה כלל חליצתה כשרה עכ"ל ולא קשה מידי דהלא הרי"ף כתב וז"ל מודה רבא בלא אבה יבמי כדר' זירא דאמר כל הראוי לבילה וכו' ה"נ אם ראוייה למיקרייה בבת אחת לא מעכבא קריאתה ואי לא מעכב עכ"ל ורצונו לומר דמעכבא לכתחלה קאמר דמצריכים אותה שתהיה רגילה לקרותה כאחת ואם אינה רגילה אין חולצין לה עד שתהא רגילה אם כן לשון מעכב מדוקדק שפיר: וכיצד היא חולצת המנעל וכו' ותתפוס רגלו בידה השמאלית וכו' פי' בשעה שתתפוס בידה הימנית בעקב המנעל לחלוץ אותו אז תתפוס בידה השמאלית עוצי בשר השוק באויר כדי שלא יזוז ויזוז ותשמיט המנעל מן העקב בידה הימנית ותחלוץ אותו ואפשר שמ"ש רבינו בשם ר"ת שולפתו בימין ושמאל מסייעתה ר"ל ג"כ שהשמאל מסייעתה כמה שאוחז' בו בבשר השוק שלא יזוז באויר ותוכל לחלוץ אותו מן הרגל בימינה בטוב אלא לפי שאפשר לפרש לשון ר"ת כפשוטו דמתיר לכתחלה שהשמאל תהא מסייע בחליצה ממש לכן הביא רבינו עליו הא דכתב בסמ"ק שכל החליצה תהא בימין דהיינו התרת קשר הרצועו' וקשר הלולאות וחליצת המנעל הכל בידה הימנית כדמוכח בירושלמי ואח"כ ממילא צריך לפרש דברי ר"ת דלא תהא שמאל מסייעה אלא לאחוז בבשר השוק בלחוד כדפי' וצ"ל דגירסת הסמ"ק בירושלמי היא ושומטת העקב הימין וגוררתו בימין כמו שגורסים סה"ת

אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע ע"כ וכן יראה מדברי רב אלפס [יח] שאם (כא) אינה יודעת לקרות כאחת אינו מעכב וא"א הרא"ש ז"ל כתב שצריך שתקרא אותו בלי הפסק ויקראוהו מעומד לא חפצתי לקחתה ואין לחוש (כב) אם יפסיק בין לא חפצתי (כג) וידחוק רגליו בקרקע ותגביה היא בידיה רגלו מעל הקרקע [יט] (כד) ותחלוץ המנעל ויעמוד היבם אצל הכותל או אצל עמוד וישען עליו כדי שיוכל לדחוק רגליו בקרקע וכיצד הוא חליצת המנעל שתתיר היא קשירת המנעל בידה הימנית (כה) ותתפוש רגלו בידה השמאלית ותחלוץ המנעל בידה הימנית כדי שתהא התרה וחליצה בידה הימנית [יט] ר"ת כתב שולפתה בימין ושמאל מסייעתה ובספר המצות כתב שצריך שיהא הכל בימין בלא סיוע השמאל ואם עשתה בשמאל או אפילו בשיניה כשרה ונדמת חולצת בשיניה לכהחילה התיר הוא הקשר ושמטה היא המנעל מרגלו או שהתירה היא ושמט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמוט וכתב א"א הרא"ש ז"ל הא דפסיל כשהתיר הוא דוקא שהוא בענין שלא היה יכול להלוך בו אם לא שהוא קשור לפי שהתרתו הוי כאילו שמטו כיון דסופו ליפול מעצמו אבל מנעל שיכול לעמוד ברגלו ולהלוך בו בלא קשירה וחלץ בו (כו) כשרה בדיעבד בלא קשירה לשון הרמב"ם ינעץ בארץ רגלו והיא יושבת ופושטת ידה בב"ד ומתרת רצועות המנעל וחולצת המנעל ומשלכת אותו לארץ ע"כ. (כז) ואיני יודע למה כתב ויושבת והלא מצות חליצה מעומד ועיקר חליצה התרת המנעל וחליצתה ועוד למה הצריכה להשליכו לארץ

בלא חפצתי מטעמיה דרבי זירא והא דנקט בלא אבה משום שאין דרכן של נשים לידע לקרות וכולן אינן ראויות לבילה חשיבי עד שילמדם אבל סתמן של אנשים יודעים הם וראויים לבילה מיקרו עכ"ל וז"ל הרמב"ם ומלמדין אותה ואת היבם לקרות עד שהוא והיא יהיו רגילין ותהיה יכולה לקרות לא אבה בנשימה אחת ואח"כ תאמר יבמי כדי שלא יהא משמע דבריס אבה יבמי ומאחר שתהיה רגילה אע"פ שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין ע"ז אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע וכתב ה"ה ומלמדין אותה כולי אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא לקרי לא לחודיה אבה לחודיה וכולי עד א"ל מודה רבא בלא אבה יבמי כדר' זירא דאמר כל הראוי לבילה בילה מעכבת בו ופי' זה מבואר בהלכות כדברי רבי' וכתב הרשב"א ז"ל וכפי דבריהם אפי' בלא חפצתי לקחת' צריך שידע לומר לא חפצתי בבת אחת והא דנקט בלא אבה משום דאין דרכן של נשים לקרות ואינן ראויות עד שילמדו' ראויים הם לקרות והוא ז"ל הקשה עליהם וכתב שיש גירסא אחרת בזה והראשונה נוסחת הגאונים והספרים וכן הוא בעיטור עכ"ל והרא"ש כתב א"ל מודה רבא בלא אבה יבמי פרש"י משום דאיכא לפרושי לא אדלעיל מיני' קאי אבל לא חפצתי תחלת דבור הוא וגירסת רב אלפס ז"ל אינה נכונה דמה ענין רבי זירא לכאן מ"מ יש לטעות בפירוש דבריהם עכ"ל ויש בדברי הרמב"ם שכתב רבינו חסרון הניכר והוא ט"ס כי בקצת ספרי רבינו המדוייקים כתוב כתקנה: ומ"ש רבינו וכן יראה מדברי רי"ף אם אינה יודעת לקרו' כאחת אינו מעכב עכ"ל צ"ל דס"ק אם בשעת קריאה לא קראה כאחת אבל מ"מ צריכה שתהיה רגילה לקרותו

המנעל והכל מעומד או מוטה ולא יושב וכ"כ סמ"ג וז"ל סמ"ק ונכנסה יבמתו מעומד או תכוף עצמה ולא מיושב ולא על ברכיה ע"כ ומה שתמה רבי' על הרמב"ם למה ט הצריכה להשליך המנעל לארץ יש לומר דהרמב"ם אוחא דמילתא נקט ולא משום דבעינן השלכה לארץ: **אמר** אמימר מאן דחליץ צריך למדחפיה לכרעיה בפרק מ"ח (דף קג) ומ"ש ופירש רב אלפס שאם לא עשה כן החליצה פסולה שהוא מדמה אותו לאידך דאמימר דאמר דמאן דמסגי אלוחת' דכרעיה וחלץ חליצתו פסולה שפי' טעמא דלא חלץ מאן דמסגי אלוחתא משום דבעי למדחפיה אארעא כולי אין דברי הרי"ף מבוארים שאם לא עשה כן החליצה פסולה דהא איכא למימר דהא דכתב דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה חליצתו פסולה משום דבעי למדחפיה לכרעיה אארעא היינו משום דאינו ראוי למידחפיה אבל מי שהוא ראוי למדחפיה אע"ג דלא דחיף חליצתו כשרה וכמ"ש ה"ה ז"ל וכן נראה מדקדוק לשון הרמב"ם ז"ל שכתב היתה רגלו עקומה לאחור וכולי שהחולץ צריך לנעוץ עקבו בארץ וזה אינו יכול ואם חלצה למי שרגלו כך הרי חליצתה פסולה דמשמע בהדיא דלא פסל אלא דוקא בחלצה למי שרגלו כך לפי שאינו יכול לנעוץ עקבו הא אם חלצה למי שאין רגלו כך אע"פ שלא נעץ עקבי חליצתו כשירה כיון שהוא יכול לנעוץ עקבו דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבתו ומ"מ מדכתב הרא"ש שהראב"ד כתב על דברי הרי"ף הני תרתי שמעתת' דאמימר לאו חד טעמא נינהו דהא דאמר צריך למדחפיה כרעיה אארעא אי לא

לארץ אמר אמימר מאן דחליץ צריך למדחפיה לכרעיה פירוש צריך לדחוק רגלו בארץ [כ] ופירש רב אלפס שאם לא עשה כן החליצה פסולה שהוא מדמה אותו לאידך דאמימר דאמר דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה וחלץ חליצתו פסולה פירוש מי שרגליו הפוכות (נח) שכף רגלו למעלה ודורס על עליונו (נט) שפי' טעמא דלא חליץ מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה משום דבעי למידחפיה אארעא וכיון דלא מצי למדחפיה לא חליץ (ס) וכן כתב הרמב"ם היתה רגלו עקומה לאחור או הפוכה על צדה או שמהלך על אצבעות רגלו אינו חולץ שהחולץ צריך לנעוץ עקבו בקרקע וזה אינו יכול חלצה למי שהולך כך חליצתה פסולה (סא) והראב"ד כ' שאין טעם שתי מימרות דאמימ' אחד דטעמא דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה פסולה לפי שנעלו נחלצת מעל כף רגלו (סב) ולא מעל רגלו וגם כשהוא הולך ראש נעלו הולך למטה מרגלו אבל אי לא דחיף לכרעיה לא מיפסיל החליצה בהכי וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל (סג) טעם שצריך לדחוק רגלו אינו אלא כדי שתהא טורחת לחלוץ רגלו דלפעמים מנעל של ב"ד גדול ממדת רגלו ונראה כיוצא מאיליו אם לא ידחוק רגלו בקרקע (סד) חלצה מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה פירש רב אלפס דאקשירה קאי שאם יהיה הקשר למעלה מן הארכובה הרי החליצה פסולה וכן כתב הרמב"ם (סה) ולדבריהם לא מצינו חליצה לקיטע אפילו נקטעה רגלו מן הארכובה

חליצה שלא תהא עוד זקוקה לו וכן הוא: ופי' רב אלפס שאם לא עשה כן החליצה פסולה הרא"ש אבל בדברי הרי"ף גופיה איכא לפרש דאינה פסולה בדיעבד גם בדברי הרמב"ם אפשר לפרש דאין דעתו לפסול בדיעבד אם לא נעץ עקבו בארץ כיון שהוא יכול לנעוץ בארץ דכל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת וכן כתב ב"י ודבריו נכונים מיהו צריך ליזהר הרבה שיהא מבורר להדיינים שנועץ רגלו בארץ וגם כשהוא הולך ראש נעלו הולך למטה מרגלו והתורה אמרה וחלצה נעלו מעל רגלו אבל אי לא דחיס וכו' כצ"ל אבל באשר"י כתב וז"ל וגם כשהוא הולך נעלו הולך למטה ברגלו והתור' אמרה וכו' וזה עיקר: **חלצה** מן הארכובה וכו' פירוש רב אלפס דאקשירה קאי וכו' כלומר כיון דלדבריהם לא איירי תלמודא בקיטע לאפלוגי בין קיטע למטה מהארכובה ובין קיטע למעלה מהארכובה א"כ אין לנו ראיה דחולצין לקיטע ומסתמא ודאי אין חולצין לקיטע דהא כתיב וחלצה נעלו מעל רגלו וזה אין לו רגל והא דתני בברייתא' סוף (ד' ק"ב) בקב הקיטע חליצתה כשירה היינו שנותן לאחר לחלוץ בו וכ"כ הרא"ש ומיהו קשה דבספרי הרי"ף שבידינו כתוב וז"ל דס"ל לאמימר דמאן דאיפסקא רגליה מארכובה ולמטה דבעי לתרוצי לשארא על ארעא וחליץ וכן נמי בדלא אפסיקא רגליה דבעי לתרוצי לרגלי' על ארעא וחליץ וכו' אלמא דמפרש הרי"ף בדאמימר דקיטע נמי חליץ והו קשה טובא דאח"כ כתב הרי"ף ומתניתין דקתני מן הארכובה ולמטה חליצתה

אמר אמימר מאן דחליץ וכו' וכו' כך הוא מבואר בפסקי

הארכובה ולמטה וכ"כ בסה"ת דקיטע פסול לחלוץ (סו) [כא] ור"ח פירש דאנקטעה רגלו קאי שאם נקטעה מהארכובה ולמטה חולץ מהארכובה ולמעלה אינו חולץ (סז) [כב] ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וכתב דוקא שישאר כל כך משוקו שיכול להכנים המנעל בשוקו ולקושרו למטה מן הארכובה אבל אם נחתך שוקו סמוך לארכובה (סח) שאינו יכול לקשור המנעל בשוקו אלא למעלה מהארכובה פסולה קרעה המנעל מעל רגלו או ששרפתו פסולה היה לבוש שני מנעלים זה על גב זה וחלצה שניהם כשרה קרעה העליון בענין שחלצה התחתון ונשאר העליון במקומה חליצתה פסולה ותרוק בארץ [כג] כנגד פניו (סט) רוק הנראה לדיינים כשיוצא מפיה כתב הרמב"ם לא ראו הדיינים הרוק שיצא מפיה כשרה רקקה וקלטתו הרוח קודם שהגיע נגד פניו כגון שהיא ארוכה ממנו צריכה לרוק פעם אחרת אבל לאחר שהגיע הרוק כנגד פניו (ע) אפילו לא הגיע לארץ כשרה לפיכך אם הוא ארוך והיא קצרה קרינן ביה שפיר בפניו יבמה שרקקה דם אינה צריכה לרוק פעם אחרת וכתב רב אלפס דוקא במוצצת דאז אי אפשר לה בלא צחצוחי רוק אבל אם שותתת

צריכה

נחתך רגלו מן הארכובה ולמטה חולצת בשוקו דמעל רגלו קרינן ביה וכ"כ הר"ן וכ"כ העיטור והראב"ד וכ"פ הרשב"א בחידושיו וז"ל הילכך אם נקטעה רגלו חולץ בשוקו כל שהוא מן הארכובה עכ"ל ומ"ש הרמב"ם ספר מוטעה נזדמן לו שהיה כתוב בו ואם חלצה בשמאל חליצתה פסולה אבל בנוסחי דידן בספרי הרמב"ם אין כתוב תיבת בשמאל ואפי' לפי נסחתו אין דקדוקו דקדוק דאיכא למימר דה"ק בימין לא שייך חליצה כיון שרגלו חתוכה ואם חלצה בשמאל דשייך ביה חליצתה פסולה מפני שהוא בשמאל ועי"ל לפי נסחתו דמ"ה כתב בשמאל לומר דמ"ה חליצתה פסולה ולא בטלה אבל אם חולץ בימנית החתוכה אינה חליצה כלל (כו) וככר ביאר בסוף אותו הפרק מה בין אמרו חליצתה פסולה לאמרו אינה (חליצה) . ואף לפי נוסחתינו הדין הזה דין אמת שאם חלצה בשמאל חליצתה פסולה ואם חלצה בימנית החתוכה אינה חליצה :

קרעה המנעל מעל רגלו או שרפתו פסולה שם (דף קב ·) בעי רבי ינאי קרעהו מהו שרפתו מהו גלויי כרעא בעינן והא איכא או דילמא חליצה בעינן והא ליכא תיקו וספיקא דאורייתא לחומרא וכ"כ הרמב"ם ז"ל : ומ"ש היה לבוש שתי מנעלים זה ע"ג זה וחלצה שניהם כשרה קרעה העליון בענין שחלצה התחתון וכו' שם בעא מיניה ר' נחמיה מרבה ב' מנעלים זה ע"ג זה ה"ד אילימא דשלפתיה לעילאי וקאי תתאי מעל אמר רחמנא ולא מעל דמעל לא צריכא דקרעתיה לעילאי ושלפתיה לתתאי וקאי עילאי מאי חליצה בעיא והא איכא או דילמא גלויי כרעא בעינן וליכא וכתב הרא"ש ז"ל ולא איפשיטא אבל אם חלצה שניהם כשרה ואין בו משום מעל דמעל והרמב"ם ז"ל נראה שהי' לו גירסא אחרת בגמרא שכתב היה לבוש ב' מנעלים וחלצה העליון אע"פ שקרעה התחתון עד שנגלית רגלו חליצתה פסול : **ותרוק** בארץ כנגד פניו רוק הנראה לדיינים כשיצא מפיה בס"פ מ"ח (דף קי :) תנן וירקה בפניו רוק הנראה לדיינים ובגמרא שם אמר רבא צריכי דייני למיחזי רוקא היכא דנפיק מן פומא דיבמה דכתיב לעיני וירקה ומשמע דיליף רבא הכי מדלא כתיב וירקה לעיני דאז הוה משמע שאחר שיצא הרוק מפיה יראוהו דמהאי טעמא לא בעינן דלחזי בעלה כי נפיק רוק מפומה דכתיב וירקה בפניו אבל גבי דייני' דכתיב לעיני וירקה בעי' דלחזי כי נפיק רוק מפומה :

כתב סמ"ק רוקקת רוק גדול הנראה להדיינים משעה שיצא הרוק מפיה עד שיגיע לפני היבם : כתב הרמב"ם לא ראו הדיינים הרוק כשיצא מפיה כשרה כתב ה"ה שלמד כן מדאמר רבא צריכי דייני למיחזי רוקא ולא אמר אי לא חזי דייני רוקא לאו חליצה היא כמו שאמרו בהיא דאכלה תומא הסמוכה לה : רקקה וקלטתו הרוח קודם שהגיע נגד פניו כגון שהיא ארוכה ממנו צריכה לרוק פעם אחרת אבל לאחר שהגיע הרוק נגד פניו אפילו לא הגיע לארץ כשרה לפיכך אם הוא ארוך והיא קצרה קרינן ביה שפיר בפניו כך היא הגירס' הנכונה בספרי רבי' המדוייקים ואיתא שם בס"פ מ"ח (קו :) אמר אביי רקקה וקלטתו הרוח לא עשה ולא כלום מ"ט וירקה בפניו בעי' וליכא הילכך היא ארוך והיא גוצא וקלטתו הרוח הא איכא בפניו היא ארוכה והוא גוץ בעי' עד דמטי רוק לאפי דידיה והדר אזיל וכתבו התוס' והא דאמרי' בחולץ ורקתה קדמנא רוקא בב"ד דמתחזי על ארעא ובכל הספרים איתיה וכן בסנהדרין בירושלמי שמא למצוה מן המובחר בעי' הכי : כתב ב"י בשם הרמ"ה דהא דאמרי' דקלטתו הרוח אינו כלום וצריכה לחזור ולרוק בפניו דוקא לכתחלה אם עומדת שם אבל אם נתפזרו והלכו להם כשרה :

יבמה שרקקה דם אינה צריכה לרוק פעם אחרת וכתב רב אלפס דוקא במוצצת כו' (שם דף קה ·) שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שא"א לדם בלא נצוח רוק מיתיבי יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ת"ל זובו טמא הוא טמא ואין הדם היוצא מפיו טמא אלא טהור לא קשיא כאן במוצצת כאן בשותתת ופרש"י מוצצת א"א בלא נצוח רוק ופסקו כן הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכתב ה"ה ז"ל בשם הרשב"א אם רקקה ואינה שותתת ואינה מוצצת איכא למימר דאף היא אפשר שתרוק דם בלא נצוחי הרוק עכ"ל ועיין בר"י : ודע דמקמי הכי אמרי' בגמרא דלוי שאיל בי מדרשא יבמה שרקקה דם מהו א"ל מי כתיב וירקה רוק והא דשלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ ואוקימנא במוצצת כתב הרא"ש ז"ל ואני כתבתי כדפירשתי דהנהו דבי מדרשא דאמרי מי כתיב וירקה רוק סברי דאפילו שותתת דלא בעינן נצוחי הרוק וכ"כ הראב"ד ז"ל דטעמא דמסתברא הוא דהא רוק לא כתיב באורייתא וגבי זב נמי דכתיב וכי ירוק הזב אי לאו זובו טמא ה"א דם היוצא מפיו טמא וכתב דלא פליגי אהדדי דלעיל דלא בעי לנצוחי הרוק כשרקקה במקום חליצה דסגי לה בהכי והך ברייתא דבעי נצוחי הרוק כשרקקה שלא במקום חליצה דלפוסלה מן הייבום אי איכא נצוחי הרוק הוא דפסלה דגזרינן משום רקיקה דבתר חליצה אבל לית בה נצוחי הרוק לא גזרינן עכ"ל ורבינו סתם וכתב יבמה שרקקה דם אינה צריכה לרוק פעם אחרת ולא חילק בין מוצצת לשותתת ווהו כדעת הרא"ש ז"ל ואח"כ כתב שרב אלפס כתב דוקא במוצצת כו' לומר שרב אלפס חולק על זה

והוא

כשמו ופשוט הוא : **ומ"ש** ור"ח פי' וכן רש"י דאנקטעה רגלו קאי וכו' ולפ"ז לא איירי תלמודא בלא נקטעה רגלו ולאפלוגי בין היה הקשר למעלה מן הארכובה ובין היה למטה מהארכובה ומשמע דאפי' קשר למעלה מהארכובה חליצתה כשירה והכי משמע להדיא מדברי הרא"ש דבלא נקטעה רגלו לעולם כשרה החליצה ומביאו ב"י ואיכא לתמוה למה לא כתב כך רבינו לפי דעת ר"ח ופירש"י והסכמת הרא"ש דבלא נקטעה רגלו יכול לקשור אף לכתחלה למעלה מן הארכובה : **ותרוק** בארץ כנגד פניו וכו' עד שפיר בפניו כ"ז בסוף פרק מ"ח ויליף לה מדכתיב לעיני וירקה ומדברי התוס' משמע דדרשא גמורה היא ואם לא ראו הדיינים הרוק שיצא מפיה חליצתה פסולה דהך בריתא דהחולצת מן הסומא חליצתה כשיר' בריש (ד' ק"ג) הקשו התוס' מהיכא ס"ד למעוטי סומא וי"ל מדכתיב לעיני הזקני' וה"א ה"ה לעיני היבם א"כ משום דכתיב וירקה בפניו דהוי כמו לעיניו קמ"ל דלא עכ"ל השתא כיון דמן הסומא אינה כשרה אלא דיעבד אלמא דבדיינים אם לא ראו הרוק חליצתה פסולה אפי' דיעבד וה"א דה"ה מן הסומא נמי פסולה דיעבד קמ"ל דלא אבל להרמב"ם בפכ"ד דמכשיר בלא ראו הדיינים הרוק היוצא מפיה ס"ל איפכא דבדיינים שלא ראו הרוק פשיטא דהחליצה כשרה דהך דרשא לעיני וירקה אסמכתא בעלמא היא וזהו שלא אמר רבא לשם אי לא חזו דייני רוקא לאו כלום הוא כמ"ש בההוא דאכלה תומא הסמוכה שם אלא אמר צריכי דייני למחזי דוקא דמשמע דצריך לכתחלה אבל אם לא ראו כבר עשתה חליצה כהלכתא שהרי רקקה בפניו וכמ"ש ה"ה לשם והברייתא אתא לאשמועינן דאפי' היה היבם סומא שאינו רואה הרוק וכתיב וירקה בפניו דמשמע פשוטו שיהא רואה הרוק אפ"ה חליצה כשרה אלא שאינו חולץ לכתחלה אם יש שם אחר שיחלוץ וכמ"ש הרב רבינו משה בר מיימוני והראב"ד וה"ה בפ"ד ומביאו רבינו בסמוך . והנ"י תפס לו שיטה שלישית וז"ל בסוף מ"ח והא דאמרינן דבעינן שיהא הרוק בפניו מדכתיב וירקה בפניו מסתברא דלא קאמר אלא שיהא כנגד פניו בין שאינו רואה ואפי' סומא חולץ לכתחילה ודוקא לב"ד הוא דבעינן שיראו הרוק מדכתיב לעיני הזקנים והא דתניא החולצת מן הסומא כשרה בדיעבד משום סיפא דקתני פסולה נקט הכי אלא שהרמב"ם כתב דאין סומא חולץ לכתחלה עכ"ל משמע דס"ל דב"ד צריך שיראו לכתחלה הרוק יוצא מפיה אבל דיעבד כשר אפילו לא ראו דלעיני הזקנים אינו אלא אסמכתא דבהא מודה הרב נ"י להרמב"ם ולא נחלק עליו אלא לענין זה דהיבם א"צ לראות הרוק אפילו לכתחלה ואפילו הוא סומא דוירקה בפניו לא משמע אלא כנגד פניו ואפילו אינו רואה דלא כהרמב"ם ואפשר דאף התו' תופסי' שיטת נ"י וקושייתם איננה אלא הלא פשיטא דסומא כשר לחלוץ אפילו לכתחלה דמהיכא ס"ד למעוטי סומא ותירצו מדכתיב לעיני הזקנים וכו' דה"א כי היכי דב"ד צריך לכתחלה לראות הרוק יוצא מפיה ה"נ גבי יבם קמ"ל דלא דוירקה בפניו משמע אפי' אינו רואה ואפילו סומא נמי לכתחלה חולץ אלא דלפ"ז היו דבריהם סתומים וה"ל לפרש ועוד דבריש מ"ח כתבו התו' בד"ה זקני דב"ד אם לא ראו הרוק אפי' בדיעב' החליצה פסולה ובסומא כשרה בדיעבד ע"ש ולפיכך נראה דדעת התו' כדפי' לעיל ולענין מעשה נראה דאזלינן לחומרא הכא והכא דבב"ד אפילו בדיעבד החליצה פסולה כמו שנראה פשט התו' ואפי' את"ל דאינה פסולה מדאוריתא דלעיני הזקנים לאו דרשה גמורה היא אפ"ה פסולה מדרבנן וביבם אפילו הוא סומא כשרה בדיעבד ואם אין אח אחר כשרה אפילו לכתחלה דהיינו דיעבד דלא תתעגן כיון שאין נוהגין בייבום ואם אינו סומא נראה ממה שכתב הרב בפי' סדר חליצה דמסתפק אם היבם צריך לראות את הרוק אם לאו ואע"ג דבסדר חליצה סי"ז כתב צריך שלא יהא היבם החולץ סומא אם יש לו אח שאינו סומא וכה"ג כת' קודם זה סמ"ח שאני סומא בשתי עיניו שאינו יכול לראות כלל אבל מי שאינו סומא כלל או אפילו סומא באחד מעיניו שיכול לראות אפשר שחולץ אפי' לכתחלה וא"צ לראות הרוק וכדר' זירא דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאני ב"ד מדכתיב לעיני הזקנים ומ"מ מאחר שאפשר דהיבם פשיטא דצריך לראות את הרוק דפשטיה דוירקה בפניו איבם קאי וכו' וכדכתב ב"י הלכך לכתחלה צריך להזהיר לחולץ שיהא נותן דעתו לראות את הרוק והכי נקטינן : **יבמה** שרקקה דם וכו' עד צריכה לרוק פעם אחרת כך היא גי' ב"י ולכן פי' ורבינו

סתם

דרכי משה

בסמ"ג : (כו) כתב המרדכי ריש מ"ח בשם סה"ת אי הוי מנעל ארוך עד למעלה מן הארכובה חליצה פסולה וע"ש שהאריך בזה :

ובסדר

פרישה

שכבר ממילא הוא פסול לחליצה מסבר' הואיל שאין לי רגל : (סו) **ור"ח** פי' כו' וכן רש"י פי' כן ועד"ר : (סז) **ולזה** הסכים א"א הרא"ש ז"ל וחולק נמי בהא שאם לא נקטעה רגלו אפי' קשרה למעלה מהארכובה כשרה (אחר שראוי לקשירה שלמטה מהארכובה כ"פ) וכ"כ האשר"י וז"ל בדף קמ"ג ע"א תימה לומר לפסול חליצה אם נתקשרו רצועות בסנדל מן הארכובה ולמעלה דמ"מ היכן דנתקשרו הרצועו' רק שחלצה נעלו מעל רגלו עכ"ל ועד"ר : (סח) **שאינו** יכול לקשרו בשוקיו אלא כו' דבעי' שיהא מקום שיהא ראוי לקשירה : (קרעה המנעל כו' הטעם דחליצה בעי' והא ליכא : וחלצה שניהם כשרה דאין בו משום מעל דמעל : בענין שחלצה התחתון ונשאר העליון כו' פסולה דצריך חליצה בענין שהכרעים יהיו ג"כ מגולה והא ליכא כ"פ) : (סט) **רוק** הנראה לדיינים כשיוצא מפיה ויליף לה בגמרא מדכתיב לעיני וירקה רצה לומר דכתיב ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה את נעלו וירקה בפניו וגומר וכתב ב"י דיליף מדלא כתיב וירקה לעיני דאז הוי משמע שאחר שיצא הרוק מפיה יראוהו דמה"ט לא בעינן דלחזי יבמה כי נפיק רוק מפומה דכתיב וירקה בפניו אבל גבי דיינים דכתיב לעיני וירקה בעינן דלחזי כי נפיק רוק מפומה ועד"ר : (לא ראו הדיינים כו' כשרה מדלא כתיב לעיני גבי וירקה לא משמע לעיכובא : צריכה לרוק פעם אחרת שנאמר וירקה "בפניו כ"פ) : (ע) **אפי'** לא הגיע לארץ כשרה לפיכך אם הוא ארוך והיא קצרה כו' ר"ל הואיל שלא בעי' שיגיע הרוק לארץ הלכך אם הוא ארוך והיא קצרה כשרה בכל ענין אף אם קלטתו הרוח מיד כשיוצא

מפיה

דרישה

[כא] (**ור"ח** פירש דאנקטעה רגלו קאי כו' ואף על גב דאמר אמימר לעיל הא מאן דמסגי אלומתיה דכרעיה דפסול אפי' בדיעבד שאני הכא דכי נחתך רגלו קם ליה שוקו במקום רגלו ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו אבל לעיל לאו רגלו הוא רש"י ור"ת פי' דלעיל כיון דמסגי אלומתיה דכרעיה לא יכול למתרץ כרעיה . דעל גביה הוא לתחת ולתחת דידיה הוא לעיל וכיון דאיתא לכרעיה ולא תריצא ה"ל כמו שאינה ראויה לבילה שבילה מעכבת אבל היכא דהוה תריץ כרעיה מעיקרא ואי לא פסיקא היה יכול למתרצי' אע"ג דאיפסק חליץ למטה מן הארכובה כו' עיין עוד בב"י כ"פ) : [כב] **ולזה** הסכים א"א הרא"ש ז"ל ב"י הביא דברי הרא"ש שכתב על הסיא ירושלמי דמוקי מתני' דמן הארכובה ולמטה מיירי בקושר מן הארכובה ולמטה וכו' וחילק הרא"ש בין סנדל שלהם שלא היה יכול להלוך בלא קשירה וכו' ואח"כ הקשה הרא"ש וז"ל והא דקאמר בירושלמי כיני מתני' בקושר מן הארכובה כו' נראה דהכי פירושו משום דקשה ליה למאי דדחיק ומוקי בירושלמי מתניתין לענין קשירה ומיירי במנעלים גדולים ולא מוקי לענין קיטע ובכל מיני מנעלי' וה"א רבא למעוטי קיטע משמ"כ בל"ז דאף לא מינו ראייה דקיטע חולץ מ"מ אין לפנינו מיעוט דממעט קיטע מחליצה ומ"ה כתב רבינו ל' לא "מינו כו' ומ"ה כתב הרא"ש דגם הירושלמי לא בא למעוטי קיטע אלא לאשמעינן דבעינן שתהא אף הקשירה מן הארכובה ולמטה כו' אבל מדברי הרי"ף משמע בהדיא דקיטע פסול לחלוץ ע"ש לכך א"א לפרש כמו דברי ירושלמי : [כג] **כנגד** פניו ומ"ת צריך שתהא החלוצה עומד או נגדו כדי שתרוק כנגדו

סמ"ק

(עא) צריכה לרוק פעם אחרת אמר רבה יבמה שאכלה שום (עב) או גרגישתא וירקה לאו כלום הוא ורב אלפס לא הביא דברי רבה אולי רוצה לומר משום שאי אפשר בלא צחצוחי רוק שיוצא עם מה שאכלה ונהגו למונעה מלאכול כלום ע"כ והרמב"ם כתב אכלה שום וגרגיר (עג) [כז] וכיוצא בו או מדברים המזיבין הרוק והיה רוק זב מפיה אינו כלום עד שיהיה הרוק מעצמה יראה מדבריו שאין לחוש אלא בדברים ידועים המזיבין הרוק (עד) [כח] ובספר התרומה כתב שצריך שלא תאכל כלום (כז) ואחר כך מקרין אותה ככה יעשה (כח) לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל (עה) ומצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל שלשה פעמים נמצא סדר חליצה קוראה מאן יבמי וקורא לא חפצתי לקחתה וחולצת ורוקקת וקוראה ככה יעשה לאיש ואין הסדר מעכב שאפי' לא קראו תחילה לא היא ולא הוא (עו) או שהקדימה רקיקה לחליצה (עז) או שקראוה ואח"כ רקקה חליצתה כשרה ולא עוד אלא (עח) אפי' לא קראה ולא רקקה אלא שחלצה בלבד החליצה כשרה · צריך שיכוונו היבם והיבמה שתהא מותרת לזר בחליצה זו נתכוין הוא ולא היא או היא ולא הוא לא הותרה (עט) ומיהו חליצה היא לפוסלה על האחין לפיכך יבמה שגדלה בין האחין וראינו שחלצה נעלו של אחד מהם אסורה להתייבם (פ) שמא כיוונו לשם חליצה אבל כל זמן שלא ראינו שחלצה לאחד מהם מותרת להתייבם ולא חיישינן

שמא

והוא מחלק בין מוצצת לשותתת : **אמר** רבה יבמה שאכלה שום או גרגישתא וירקה לאו כלום הוא בס"פ מ"ח שם ומפרש טעמא משום דבעינן וירקה מעצמה וליכא ומ"ש ורב אלפס לא הביא דברי רבה אולי ר"ל מפני שא"א בלא נצוחי הרוק וכו' ז"ל הרא"ש שם רב אלפס לא הביא הא מילתא דרבה אולי ס"ל דלא גרע מרקקה דם ולא דמי להא דהא אפי' נצוחי הרוק מעצמה אין כאן אם לא נאמר א"א בלא נצוחית רוק ואותו מעט יצא עם רוק זה ונהגו העם למונעה מכל מאכל קודם חליצה עכ"ל ונראה שיש חסרון לשון בדברי רבינו וצריך להגיה וא"א הרא"ש ז"ל כתב רב אלפס לא הביא דברי רבה אולי ר"ל כולי : ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם וכיוצא בו מדברים המזיבים הרוק נראה דט"ס הוא וצריך להגיה המרבים במקום המזיבים ומ"ש בשם סה"ת ז"ל יזהרו ב"ד שלא תאכל האשה עדיין באותו יום דשמא אכלה דברים הגורמי' רוק לבא דאמר רבה אכלה תומא או גרגישתא לא הועלת דכתיב וירקה מעצמה וה"ה רימונים יב כדאיתא בפרק אע"פ ושאר דברים שאין עולין על לב אדם עכ"ל . וככר כתבתי בסמוך שגם הרא"ש כתב שנהגו למונעה מלאכול כלום וכ"כ סמ"ג וסמ"ק :

כבר נתבאר בסמוך בסימן זה שמצות קריאה ורקיקה לכתחלה מעומד וז"ל סמ"ק ובשעת הרקיק' תעמוד היבמה נגד היבם עכ"ל והטעם שצריכה לעמוד נגד היבם כדי שתרוק נגד פניו :

ואח"כ מקרין אותה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל משנה ס"פ מ"ח (שם) וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ע"כ היו מקרין וכשהקרא רבי הורקנוס תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה הוחזקו להיות גומרין כל הפרשה : ומ"ש ומצוה לכל העומדים שם לומר חלוץ הנעל ג"פ שם במשנה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינים ולא מצוה בתלמידים רבי יהודה אומר מצוה לכל העומדים שם לומר חלוץ הנעל ג"פ ובגמרא שם תניא אמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבים לפני רבי טרפון ובאת יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל וכתב הרי"ף והרא"ש ז"ל להאי ברייתא משמע דס"ל דהכי הלכתא כיון דמייתי לה הלכה למעשה וכן פסקו שאר הפוסקים ז"ל · וכתב בסמ"ג בשם ר"י גאון שגם היבמה אומרת ג' פעמים חלוץ הנעל וכ"כ המרדכי :

נמצא סדר חליצה קוראה מאן וכולי עד או שקראה ואח"כ רקקה חליצתה כשרה מימרא וברייתא שם : ומ"ש ולא עוד אלא אפילו לא קראה ולא רקקה אלא שחלצה בלבד החליצה כשרה משנה שם (דף קה ·) חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשרה קראה ורקקה אבל לא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה רבי אליעזר אומר חליצתה פסולה רבי עקיבא אומר חליצתה כשרה א"ל ר"א ככה יעשה כל דבר שהוא מעשה מעכב א"ל רבי עקיבא משם ראיה ככה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעשה באיש ופירש רש"י דכתיב ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב דכי כתיב ככה דמשמע עיכוב אמעשה כתיב וקריאה דיבור בעלמא הוא : מעשה באיש . חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה באיש הוא ובגמרא (דף קה ·) תניא חלצה ולא רקקה ולא קראה חליצתה כשרה ואוקימנא כר"ע וידוע דהלכה כמותו : וכתב הרמב"ם אהא דאמרינן דקריאה לא מעכבא בד"א כשהיו יכולים לדבר שהרי הן ראויים לקרות אבל אלמת או אלם אינם חולצין ואם חלצו חליצתן פסולה ואינן כחרש וחרשת שחלצו שלא עשו כלום לפי שהחרש או החרשת אינן בני דעת עכ"ל : צריך שיכוונו היבם והיבמה שתהא מותרת לזר בחליצה זו נתכוין הוא ולא נתכוונה היא או נתכוונה היא ולא נתכוין הוא לא הותרה ומיהו חליצה היא לפוסלה על האחין בסוף פרק מ"ח (דף קו ·) אמר ר' יוחנן אני שונה בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחת : ומ"ש לפיכך יבמה שגדלה בין האחים וראינו שחלצה נעלו של אחד מהן אסורה להתייבם שמא כיוונו לשם חליצה אבל כל זמן שלא ראינו שחלצה לאחד מהם מותרת להתייבם שמא וכו' בר"פ מ"ח (דף קב :) אמר רב יבמה שהגדילה בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהם טעמא דלא חזינא הא חזינא חיישינן והא תניא בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד ה"ק אע"ג דחזינא אין חוששין שמא כיונו וא"ד טעמא דלא חזינא הא חזינא חוששין ודקאמר תנא בעי כונה ה"מ לאישתרויי לעלמא אבל לאחין מיפסלא וידוע דהלכה כלישנא בתרא : ב"ה ויש לתמוה על הרמב"ם ורבינו גבי יבמה שגדלה בין האחים שמא כוונו לשם חליצה מאי איריא שכוונו אפילו לא כוונו נמי מיפסלא על האחים וצ"ל דרווחא דמילתא

סתם וכתב וכו' עד לשותתת אבל במדוייקים כתוב אחר זה וכ"כ הרב רבינו משה בר מיימוני ז"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו בשותתת אינה צריכה לרוק פעם אחרת ולפי נוסחא זו פי' ולא סתם : **צריך** שיכוונו היבם והיבמה וכו' בפרק מ"ח (ד' ק"ב) א"ר יהודה אמר רב יבמה שהגדילה בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן טעמא דלא חזינא הא חזינא חיישינן והא תניא בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד (פי' דמדקתני עד שיתכוונו שניהם כאחד משמע דבעינן שנדע ששניה' מתכוונין לחליצה וכשלא נדע אינה חליצה ומותרת לינשא לאחד מהן והא דקאמר חליצתה פסולה לאו דוקא פסולה קאמר אלא כלומר אין בחליצה זו כלום כאילו לא חלצה כלל ומותרת לינשא לאחד מהן) ה"ק אע"ג דחזינן אין חוששין שמא כיונו ואיכא דאמרי טעמא דלא חזינן הא חזינא חוששין ודקא תנא בעי כונה ה"מ לאישתרויי לעלמא אבל לאחין מיפסלא ופסק רבינו כלשון האחרון אלא דלפי זה צריך להגיה שמא כיונה לשם חליצ' דלהך לישנא אפי' לא כיון הוא אלא היא כיונה חליצה פסולה היא וכן כתב האלפסי והרמב"ם כלשון אחרון וכתב חיישינן שמא כיונה וכ"כ הרא"ש כלשון הרי"ף וכן ראיתי בספרי רבינו שהגיהו כיונה במקום כיונו ולפי עניות דעתי דאין צורך להגיהו דרבינו נקט כיונו לאורויי בחזינא דחלצה לאחד מהן אע"פ דידעינן ביבמה דלא כיונה חיישינן שמא היבם נתכוון וכן בדידעינן דהיבם לא כיון חיישי' שמא היבמה כיונה ולכן אמר שמא כיונו לשם חליצה פי' בשניהם חוששין שמא נתכוין אחד מהם אכן איכא לתמוה במ"ש הרא"ש אחר כך (דף קמ"ד ע"א) ומביאו ב"י וז"ל יבמה שרקקה תחלוץ מכלל דמיפסלא מאחין קשיא לי אמאי אדחיקו הנך אמוראי להטעותו יאמרו לה שתרוק בפניו ונפסלה לו ואח"כ יכפוהו לחלוץ וכ"ל משום דלא מהניא רקיקה ליפסל כיון דידעינן ביבם שלא היה רוצה לחלוץ וכדמסיק בלישנא קמא דכי חזינא חיישינן שמא כיונו שניהם וכשידעינן דאחד מהן לא כיון לא נפסלה החליצה עכ"ד אעפ"י שאין זה לשונו ואיכא להקשות דעדיין קושייתו במקומה עומדת ללישנא בתרא . ותו קשה דאיהו גופיה הביא לשון הרי"ף דפסק כלישנא בתרא ואם כן כך הלכה וכאן כתב כלישנא קמא כדי לתרץ קושייתו והוא סותר מ"ש מתחילה ונראה דדעת הרא"ש היא לתרץ דהני אמוראי דנטרחו להטעותו ולא אמרו ליבמה לרוק בפניו כדי שתיפסל עליו סבירא להו כלישנא קמא אי נמי חששו ג"כ לחומרא דלישנא קמא דכיון דאינה נפסלת ברקיקה זו א"כ אינו בדין לכופו לחלוץ מיהו ודאי קי"ל כלישנא בתרא דחליצה פסולה היא בנתכוין אחד מהם

לפוסלה

דרכי משה

(כז) ובסדר חליצה וה"ה שתיה וגם לא תנקרה שיניה קודם חליצה ולא תרוק דם וגם כתב ראבי' שיש לה למעט בדיבור כדי שיבא הרוק מעצמו וזהו מתקריא וירקה שפיר עכ"ל :

(כח) וז"ל המרדכי ע"ג ומ"מ אם לא קראה היטב לא מעכבה רק שיהא ראוי לקרות עכ"ל :

בהגהות

פרישה

מפיה ומ"ה נראה להגיה שהיא קצרה "קלטתו "הרוח דע"ז דוקא קאי תיבת לפיכך ואשמעינן דהיא קצרה מלתא דפסיקא היא דהחליצה כשרה בכל ענין וכן הוא בגמרא : (יבמה שרקקה דם א"צ כו' ואין חילוק בין מוצצת לשותתת שנא' וירקה סתם ולא כתיב וירקה רוק וזהו כדעת הרא"ש כ"פ) : (עא) **צריכה** לרוק פעם אחרת וכ"כ הרמב"ם ז"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו בשותתת אינה צריכה לרוק פעם אחרת כנ"ל וטעמא דסבר הרא"ש דהא רוק לא כתיב באורייתא וגבי זב נמי דכתיב וכי ירוק הזב אי לאו זובו טמא ה"א דם היוצא מפיו טמא אסרי"י והא דכתב רבינו לקמן בסמוך (בסעי' ע"ד) דוקא כשרקקה רוק אבל רקקה דם אינה נפסלת בכך כו' היינו משום דהרא"ש כ"כ לתרץ שני מימרות דבגמרא שלא תקשה אהדדי וכתב דכשרקקה במקום חליצה (פירוש בשעה שחולצת מנעל היבם) אין צריך רוק מעורב בו אבל כשרקקה שלא במקום חליצה אינה נפסלת מן היבום עד דאיכא נצוח רוק דאז גזרינן משום רקיקה דבתר חליצה שהמנעל עכ"ל ורצה לומר בשאין רוק מעורב בו אין מוכח שרקקה משום חליצה וליכא למגזר מידי : (יבמה שאכלה שום כו' הטעם דבעי' וירקה מעצמה וליכא כ"פ) : (עב) **או** גרגישתא "ארזולי במעבי האדמה מתרגמי' בגרגישתא דארעא : (עג) **וכיוצא** בו מדברים "שמרבים הרוק כן הגיה ב"י ועיין דרישה : (עד) **ובספר** התרומה כתב שצריך שלא תאכל כלום נמצא שלשה מחלוקות בדבר רב אלפס סבר שתוכל לאכול קודם החליצה מה שתרצה והרמב"ם סבר שיש למונעה מדברים המרבים רוק וסה"ת סבר שלא תאכל שום דבר ועיין דרישה : (עה) **ומצוה** על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל (ע"ש שנאמר ונקרא שמו בישראל כ"פ) בסמ"ג כתב שגם החולצת תאמר שלשה פעמים חלוץ הנעל וכ"כ המרדכי ועיין מה שכתבתי בדרישה (סעי' כ"ס) טעם שלשה פעמים : (עו) **או** שהקדימה רקיקה לחליצה כו' וכ' לשון הרמב"ם ולמה לא תחזור ותרוק על הסדר שמא יאמרו רקיקה לבדה אינה כלום ואינה פוסלת על האחין עד כאן לשונו וכן הוא בגמרא שם פרק מ"מ ד' ק"ה ע"א וע"ש ברש"י : (עז) **או** שקראוה ואחר כך רקקה רצה לומר שקראה ככה יעשה לאיש ואחר כך רקקה : (עח) **אפילו** לא קראה ולא רקקה כו' משום דכל הראוי לבילה כו' לאפוקי אלם ואלמת : (אלא שחלצה בלבד כשרה ילפינן מדכתיב ככה יעשה לאיש משמע המעשה שהאשה עושה בגופו של איש דהיינו החליצה הוא מעכב אבל רקיקה וקריאה דלאו מעשה בגופו של איש הם אינן מעכבין כ"פ) : (עט) **ומיהו** חליצה היא לפוסלה כו' רצה לומר כשמכוין אחד מהן לחליצה : (פ) **שמא** "כיוונה לשם חליצה צ"ל דכן צריך להיות וכן באלפסי ורמב"ם וזהו לפיכך

אבל

דרישה

סמ"ק : [כז] **וכיוצא** בו מדברים המרבים רוק כו' ויראה מדבריו שאין לחוש אלא לדברים ידועים המרבים רוק יש להקשות במאי שכתב "ויראה "מדבריו והלא בגמרא גם כן נקט רבא שום שהוא מרבה זיבה וע"ק והלא בהדיא כתב הרמב"ם דברים המרבים רוק ולמה כתב "ויראה ונראה דה"פ בשלמא בגמרא דנקיט שום וגרגישתא ותו לא דבר פשוט הוא דדוקא קאמר אבל לישנא דהרמב"ם דנקיט כיוצא בו מדברים כו' ה"א כיון דשום וגרגישתא לאו דוקא ה"ה שאר דברים אע"ג דלא מרבים רוק מ"ה קאמר ויראה מדבריו שאין לחוש אלא לדברים ידועים ועוד יש לומר דהכי קאמר כיון דהרמב"ם נקט בלישניה והיה רוק זב מפיה ה"א כיון דלא רקקה מעצמה הוי ריעותא טובא ואפילו אכלה שאר דברים חיישינן משום הכי קאמר יראה מדבריו רצה לומר אף על גב דהרוק זב מפיה מעצמו אפילו הכי לא חיישינן אלא בדברים המרבים זיבה וק"ל : [כח] **ובספר** התרומה כתב שצריך שלא תאכל שום דבר לכאורה יש לדקדק גם הרא"ש כתב ונהגו שלא לאכול כלום ומדברי ב"י משמע דלא הוי גרים בדברי רבינו ונהגו שלא לאכול כו' שכתב זה לשונו ואני כתבתי למעלה בשם הרא"ש שנהגו שלא לאכול כלום מדכתב ואני כתבתי משמע דלא היה גרים בדברי רבינו כן ולפי זה א"ש אבל לפי גירסא שלנו נראה לומר דלעיל לא כתב מתורת דין אלא שנהגו כן וספר התרומה כתב שצריך שלא לאכול רצה

לומר

חדושי הגהות

הרי"ף דמתני' לאו בנקטעה רגלו אלא כגון שקשר וכו' וכמ"ש בעל המאור לשם דאח"כ הגיה הרי"ף והמדפיסים טעו ושמו בהעתק ב' הפירושים הראשון והאחרון והם סותרין והאחרון הוא מה שהגיה הרי"ף וכתבו כך כל המפרשים בשמו ופשוט הוא ע"כ : יב לא אדע הכונה בזה דבפרק אע"פ לא מצאתי מענין רמונים אך ההיא עובדא דההוא רומאה דא"ל לההיא איתתא מינסבת לי וכו' ע"ש בגמרא (סא :) דשם מבואר דאם אחר אוכל רימונים בפניה ואינו נותן לה מעלה רוק אבל לא כשהיא עצמה אכלה . והנה עיינתי בסה"ת עצמו שכתב שם וז"ל וכן יש דברים אחרים שגורמים רוק כגון רימונים כדאיתא בפרק אע"פ וכו' לשון זה שפיר יש לפרש דה"ק שיש דברים אחרים שגורמים רוק דאין כוונתו כשיאכלם הם גורמים רוק אלא מי שיראה אחרים אוכלים אותם מעלה רוק וע"ז כיון במה שאמר כדאיתא בפרק אע"פ ר"ל המעיין שם יראה שהרמונים גורמים רוק בענין שאמרו

שם

לפוסלה על האחין ולפוסלה לכהונה ואזלו הכא והכא לחומרא : **וכן** אם רקקה דלאו לפני היבם בפני ב"ד וכו' פירוש לא מיבעיא בראינו שחלצה דכיון דאורח ארעא הוא שתהא אשה חולצת המנעל מרגל איש אם לא שמכוונת לפטור עצמה ממנו מזיקתה הלכך חיישינן שמא כיונה לשם חליצה ואסורה להתייבם אע"פ שלא חלצה בפני ב"ד אבל ברקיקה דאורח ארעא לרוק לפני איש ואין אשה יכולה ליזהר מזה לא חיישינן שכיונה לשם חליצה אלא ברקקה בפני בית דין : ומ"ש ומיהו דוקא כשרקקה רוק וכו' כ"כ הרא"ש בשם הרמב"ד (דף קמ"ד סוף ע"א) דברקקה דם במקום חליצה לא בעינן לאנוחי רוק דמי כתיב באורייתא וירקה רוק אבל ברייתא דמרבה לאנוחי רוק הוא דוקא כשרקקה שלא במקום חליצה דלפוסלה מן היבום משום דגזרינן שמא יאמרו מדרקקה ודאי חלצה לה ברישא ואפי' הכי הדרא ומתייבמה ואתא לאשרי חלוצה לאחין כי איכא לאנוחי הוא דגזרינן אבל לית בה לאנוחי רוק לא גזרינן : **חרש** וחרשת וכו' משנה פ' מ"ח (דף ק"ד) החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת לקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא תגלה חליצתה פסולה ומם זגת הגמרא דרבנן ה"ק השתא דאמרת חרש וחרשת פסולה דהיינן באומר ואמרה אלם ואלמת נמי פסולה ומתני'

דמירתא נקטו הכי אבל אין ה"נ דאפירו לא כיונו נמי מיפסלא על האחים ועי"ל דהא דמיפסלי היינו משום דחיישינן יג שמא נתכוונה היא אבל אם היה ידוע לנו שגם היא לא נתכוונה לא מיפסלא : ומ"ש וכן אם רקקה לפני היבם בפני בית דין אסורה להתייבם שם (דף קד ·) שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ מכלל דאיפסלא לה מן האחין ואוקימנא כר"ע דאמר רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה קראה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש. ופרש"י חליצתה פסולה. ופוסלת על האחין אין כאן בית מיחוש ואפי' מייבום לא פסלה: ומאי שנא רקיקה ומאי שנא קריאה קריאה דאיתא בין בתחלה בין בסוף לא מיחלפא ליה רקיקה דבתחלה ליתא ולבסוף איתא מחלפא ליה ואתי למישרי חלוצה לאחין ופרש"י קריאה. בין קודם חליצה אמן יבמי בין לאחר חליצ' ככה יעשה א"כ אמרי' תתייב' לא מיחלפא לאינשי בחלוצה דליכא למימר הך בתר חלוצה אתייבם דאמרי' הך קריאה דמקמי חליצה הואי אבל רקיקה דליתא אלא בתר חליצה מחלפא לאינשי ואמרו הך מדרקקה ודאי חלצה לה ברישא ואפ"ה הדרא ומתייבמה ואתי למשרי חלוצה לאחין : ומ"ש רבינו דדוקא ברקקה בפני ב"ד הוא דאסורה להתייבם מתבאר ממה שכתבתי בסמוך דטעמא משום דמחלפא להו לאינשי ואתו למשרי

שמא חלצה וכן אם רקקה לפני היבם ^(פא) בפני בית דין אסורה להתייבם ומיהו דוקא כשרקקה רוק ^(פב) אבל רקקה דם לפניו אינה נפסלת בכך אא"כ יהא רוק מעורב בו ^(פג) ואם קראה לבד לא נפסלה בכך מלהתייבם ^(פד) הסומא לכתחלה לא יחלוץ ואם חלצה מהסומא חליצתה כשרה והראב"ד כתב שאם אין אח אלא הוא חולצת לכתחלה חליצת חרש וחרשת ^(פה) ואלם ואלמת פסולה ופוסלת אבל שוטה וקטן אין חליצתם כלום אפילו לפסול על האחין קטנה שחלצה לגדול נפסלה על האחין

וא"א הרא"ש השוה חליצת קטנה לחליצת קטן כתב ב"י לא מצאתי כן בדברי הרא"ש אלא בדברי התו' שכתבו וא"ת כיון דתנא פסולה אמאי תני תחלוץ משתגדיל ועוד דלא תני ליה גבי קטן וי"ל דלאו לא הוה תני גבי קטנה ה"א דחליצתה פסולה מדרבנן דהא דמקשינן אשה לאיש אינו אלא מה"ת להכי תני תחלוץ משתגדיל ייתור לשון אתא לאשמועי' דחליצת קטנה אינה כלום כמו חליצת קטן ע"כ ומ"מ יש לתמוה היאך כ' רבינו כן בשם הרא"ש כיון שלא נמצא כן בדבריו ועוד שגם התוס' לא כתבו כן לקושטא דמילתא שהרי כתבו אח"כ ומיהו בירושלמי גרסי' בסדר המשנה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשרה ע"כ וכיון שהם מסופקים מי גרסי' חליצתה כשרה היאך אפשר לכתוב בשמם דחליצת קטנה אינה כלום כמו חליצת קטן עכ"ל ושרי ליה מאריה במה שהיה מפרש דבריהם שאמרו אינו כלום היינו שמותרת להתייבם דהכא לפרש דברי ר"מ כמו התוס' ומפורש בגמרא דלר"מ חליצת קטן וקטנה שוין ופוסלין על האחין דאסורה להתייבם אלא דעת התוס' לייסב הייתור לשון גבי קטנה כר"מ והוא דגבי קטן פשיטא דאליכא אינה כלום מן התורה דאיש כתוב בפרשה אבל באשה סד"א דאשה בין גדולה בין קטנה וכא מקשינן אשה לאיש מן התורה אלא דס"ל כר"מ דמדרבנן מקשינן אשה לאיש וחליצת קטנה פסולה מדרבנן להכי נקט ייתור לשון דחליצת קטנה נמי אינה כלום מן התורה כמו חליצת קטן מיהו ודאי ר"מ כטעמיה דחליצת קטן וקטנה פסולים ופוסלים מדרבנן אלא דמן התורה אינו כלום וכן מ"ש אחר כך ומיהו בירושלמי גרסי' וכו' הוה לתרץ הייתור לשון גבי קטנה דכיון דחליצתה כשרה כרש דהעמ"י דחליצתה כשרה בדיעבד מ"מ לכתחלה תחלוץ משתגדיל אבל בקטן דחליצתו

אומרים איש כתיב בפרשה אבל אשה בין קטנה ובין גדולה רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא ב' שערות וכיון דאסיקנא דעד שתביא שתי שערות משמע דכל שחלצה קודם לכן הויא פסולה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל : **ומ"ש** רבינו וא"א ז"ל השוה חליצת קטנה לחליצת קטן לא מצאתי כן בדברי הרא"ש אלא בדברי התוס' שכתבו וא"ת כיון דתנא פסולה אמאי תני שתחלוץ משתגדיל ועוד דלא תני ליה גבי קטן וי"ל דאי לא הוה תני גבי קטנה ה"ו דחליצתה פסולה דהא מקשינן אשה לאיש מן התור' להכי תני תחלוץ משתגדיל ייתור לשון לאשמועינן דחליצת קטנה אינה כלום כמו חליצת קטן ע"כ ומ"מ יש לתמוה היאך כתב רבינו כן בשם הרא"ש כיון שלא נמצא כן בדבריו ועוד שגם התוספות לא כתבו כן לקושטא דמילתא שהרי כתבו אח"כ ומיהו בירושלמי גרסי' בסדר המשנה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשרה ע"כ וכיון שהם מסופקים מי גרסינן חליצתה כשרה היאך אפשר לכתוב בשמם דחליצת קטנה אינה כלום כמו חליצת קטן ודע שגירסת רב אלפס כגירסת הירושלמי ומ"מ כיון דאסיקנא דהלכתא עד שתביא שתי שערות משמע דקודם לכן חליצתה פסולה (כח) : **חליצה** מוטעת כשרה ה"ד חליצה מוטעת שאומרים לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך כך וכך ברייתא בפרק מ"ח (דף קו ·) ומ"ש אפילו אינה נותנת לו כלום כך עירש"י וכתן טעם כלמפרש בפרק המדיר (עב ·) דכל תנאי שתנאי בני גד ובני רבון ילפינן ליה שהיה אפשר לעשות ע"י שליח וכל שא"א כעשות על ידי שליח כגון חליצה אין תנאי מועיל בה ואע"פ שלא נתקיים התנאי המעשה קיים וכ"כ הרא"ש ז"ל וכ"פ הרמב"ם ז"ל שאע"פ שלא נתנה וכא נתקיים התנאי חליצתה כשרה : וכתב ר"י ואפי' התנה בתנאי כפול ופשוט הוא וכן כתב הרא"ש

האחין ^(כו) וא"א הרא"ש זכרונו לברכה השוה חליצת קטנה לחליצת קטן החליצה מוטעת כשרה היכי דמי חליצה מוטעת שאומר לו חלוץ לה על מנת שתתן לך כך וכך החליצה כשרה ^(כז) ^(פו) אפי' אינה נותנת לו כלום ואע"פ שהחליצה כשרה אף אם לא תתן לו מ"מ היא חייבת ליתן לו מה שהתנה כשאר שוכר שכיר לעשות מלאכתו שצריך ליתן לו שכרו אבל אם יש טענה שאינה חפצה בו והוא חייב להלוץ אלא שאינו רוצה וצריכים להטעותו כדי שיחלוץ לה יכולה לומר משטה אני בך ^(פז) ואינה צריכה ליתן לו כלום ^(כח) אמרו לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה אינה חליצה להתירה כיון שלא כיון להתירה ומ"מ נפסלה בכך להתייבם ^(פח) וכופין אותו להלוץ חליצה כשרה חליצה מעושת שלא כדין ע"י דייני ישראל שטעו וכפו להלוץ פסולה ופוסלת ^(פט) ואם בדין כפו כשרה ועכו"ם שכפו מעצמו אפילו כדין פסולה ופוסלת כפוהו שלא כדין אינו כלום אפילו לפוסלה כפוהו דייני ישראל על ידי עכו"ם שכפוהו עכו"ם לעשות מה שישראל אומרים לו כשרה והרמב"ם כתב עכו"ם שכפו מעצמן אם הדין שיחלוץ חליצתה כשרה ולא נהירא

חליצה

חליצה פסולה אע"פ שהיא פסולה פוסלה על האחין ופוסל לכהונה (כ) ואוסרת עליו קרובותיה ואינה נישאת לזר עד שתחלוץ חליצה כשרה (כא) עברה ונשאת לזר קודם שתחלוץ חולץ לה חליצה כשרה והיא תחת בעלה ואין מוציאין אותה ממנו : לאחר שחלצה כותבין לה ב"ד שחלצה בפניהם גט חליצה להתירה לינשא ואם לא כתבוהו לה כל שנים שראו החליצה יכולין לכותבה אע"פ שאינם מכירים לא היבם ולא היבמה שב"ד לא היו חולצין להם אם לא שהיו מכירי' אותם וצריכין לשרטטו מפני מקראות שבו לשון א"א הרא"ש ז"ל סידור חליצה מצות חליצה בג' שיודעים להקרות (כב) ויקבעו דוכתא (כג) שאומרים נלך למקום פלוני ונחלוץ שם ומוסיפין עליהם עוד ב' אפילו עמי הארץ לפרסומי מילתא וחולצין ביום ולא בלילה בב"ד של ישראל ולא בב"ד של עכו"ם וצריכים הדיינים שיכירו שהיא אשת המת והוא אחי המת מאביו והכרה זו סגי בקרובים ונשים וצריכים לידע שהיא בת י"ב שנה ויום אחד והוא בן י"ג שנה ויום אחד ושהביאו ב' שערות והיבמה נבדקת ע"פ נשים ואם רואין שגדלו דדיה ושנתמלא זקנו אין צריכין בדיקה וצריך שישבו הדיינים והיבם והיבמה יעמדו וראיתי לרבותי שהעמידו היבם אצל הכותל או עמוד (כד) כי היכי דמצי למדחסיה לכרעיה [כט] ואומרים ליבם אם ירצה ליבם ואם אומר שרוצה לחלוץ אומרים לו בטל מודעא כמו בגט דחליצה מעושה פסולה ונותנים לו ב"ד המנעל שיהא שלו (כה) ואחר החליצה יחזור ויתנהו לדיינים (כו) והמנעל צריך שיהא בו

שתי

ישראל ע"י דייני עכו"ם שכפוהו עכו"ם לעשות מה שישראל אומרים לו כשרה כל זה נתבאר בסי' קל"ד לענין גט ובפמ"ח שם ת"ר חליצה מוטעת כשרה גט מוטעה פסול חליצה מעושת פסולה גט מעושה כשר ה"ד אי דאמר רוצה אני אפי' חליצה נמי ואי לא אמר רוצה אני גט נמי לא ה"ק חליצה מעושית וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני ומדהשוו חליצה מעושית לגט מעושה משמע דשוים הם לכל דיניהם וכן פסק הרמב"ם ז"ל ומ"ש רבינו שהרמב"ם חולק בדין כפו עכו"ם מעצמם והדין נותן שיחלוץ נסחא משובשת נזדמנה לו בדברי הרמב"ם :

כתב בתשובות הרשב"א בסי' אלף ור"מ מדברי בעל הלכות נראה דכל שהיבמה אינה רוצה להתיבם וב"ד רואים שיכניס קטטה לתוך ביתו כאותה שאמרו ב"ד קורין אותו ונותנים לו עצה ההוגנת לו וכו' שאם לא יקבל מהם כופין אותו שיאמר רוצה אני אלא שדברים אלו אינם ברורים בעיני עכ"ל . והרא"ש בתשובה חולק על זה (לג) :

דין מי שחלץ ואח"כ הראה מודעא שמסר קודם לכן כתב הרא"ש בתשובות סוף כלל נ"ב עיין בתשובת הריטב"א שכתבתי בסימן קס"ט :

חליצה פסולה אע"פ שהיא פסולה פוסלת על האחין ופוסלת לכהונה ואוסר' עליו קרובותיה ואינה נשאת לזר עד שתחלוץ חליצ' כשרה עברה ונשאה לזר קודם שיחלוץ חולץ לה חליצה כשרה והיא תחת בעלה ואין מוציאין אותה ממנו כך היא הנסחא האמתית בספרי רבינו המדוייקים וכך הוא לשון הרמב"ם ז"ל ומ"ש דחליצה פסולה פוסלת על האחים ופוסלת לכהונה ואוסרת עליו קרובותיה ואינה נשאת לזר עד שתחלוץ בפרק כל הגט (דף כד :) יד א"ר נחמן אמר שמואל כל מקום ששנו חכמים גט פסול ופסול חליצה פסולה פסולה ופוסלת ופרש"י פסולה . להתיר' לשוק אבל פוסלת מן האחים שלא תתייבם להם עוד ואע"ג דבגט לא קי"ל כשמואל דאמוראי טובא פליגי עליה התם בחליצה משמע דהלכתא כותיה ואף אם נאמר דהלכה כרבי אלעזר דפליג עליה התם הא לא פליג אלא בקטן ואנפליא בלבד ואע"ג דנקט במילתיה שמאל ולילה פסולים ופוסלים לאו דוקא הני ולדוגמא נקטינהו ולפי' כתב הרמב"ם בכולם חליצה פסול' ופוסלת ובקטן ואנפליא כתב שאינה חליצה כלל : טו וכתב הריב"ש בתשובה בסימן תפ"ב על המוסר מודעא על החליצה אפילו נאמר שהמודעא קיימת אין החליצה בטלה לגמרי אלא שהיא חליצה פסולה דומיא דחליצה מעושת וחליצה מוטעת ואף על פי שהרמב"ם כתב בפ"ו מהלכות גירושין דמוסר מודעא על הגט הגט בטל וכל מקום שכתב בטל ר"ל בטל לגמרי ואפילו ריח גט אין בו כמו שכתב בפרק י' כבר כ' בפ"ד מה' ייבום שהמוסר מודעא על החליצה חליצתה פסולה ושחליצה מעושית על ידי ישראל שלא כדין או ע"י עכו"ם שאנסוהו מעצמם כדין פסולה וע"י עכו"ם שלא כדין אינה חליצה וכתב בסמוך כל מקום שאמרנו אינה חליצה לא נאסרו עליו קרובותיה ולא נפסדה מן הכהונה ומותרת להתיבם הנה שאינו משוה דין החליצה לדין הגט בזה שאע"פ שהמוסר מודעא על הגט רוצה שיבטל בטל הוא ואינו כלום אין כן בחליצה אלא חליצה פסולה היא ומועלת לפוסלה מן האחים ולאוסרה בקרובותיה ופסול מן הכהונה ונראה לי שטעם החילוק הזה לדעתו הוא וכו' עכ"ל וכתב עוד שם חליצה אינה יכול לבטלה קודם חליצה בלא אונס שהרי כשאומר אני רוצה שכל חליצה שאחלוץ תהיה בטלה וידענו שאינו אנוס או שהוא מודה בזה אין בדבריו כלום דהא אתיא מעשה החליצה ומבטל דבריו הראשונים ואם נאמר שדעתו לומר שהוא מבטלה מעתה לאחר שתחלץ הרי לאחר החליצה אינו יכול לבטלה שכבר הותרה לשוק אבל מודעת החליצה היא שיאמר שהוא אנוס ואנו מאמינים אותו בזה משום דגלויי מילתא בעלמא הוא דומיא דגט או מתנה או אף אם לא יאמר שהיה אנוס אלא שהוא מבטלה סתם נאמר שאומר כן מפני שהוא אנוס על החליצה שאם לא כן מה לו לחלוץ ושיצטרך לבטל קודם לא יחלוץ ולא יבטל וכיון שאין מודעת החליצה אלא מחמת אונס אין החליצה בטלה מחמתה אלא שהיא חליצה פסולה ופוסלת כמו בחליצה מעושית עכ"ל ועיין עוד שם : וכתב הרב המגיד מ"ש שאם עברה ונשאת בחליצה פסולה שאין מוציאין אותה מידו נראה ודאי שהרי משמע בגמרא במקצת מקומות שהזכירו חליצה פסולה שמן התורה אינה כלום ואם פשוטים הם בעיני שהרי לא בא הרמב"ם ז"ל אלא ללמדנו שאין אוסרים אותה עליו אף על פי שעברה ונשאת בלא חליצה כשרה אבל דבר פשוט הוא דכיון שהיא צריכה לחלוץ שמפרישין אותה עד שתחלוץ חליצה כשרה : **לאחר** שתחלוץ כותבים לה בית דין שחלצה בפניהם גט חליצה להתירה לינשא ואם לא כתבוהו לה כל שנים שראו החליצה יכולים לכתבו אע"פ שאינם מכירים וכו' מימרא דרבא בסוף פרק מצות חליצה (דף קו :) :

וצריך לשרטטו מפני מקראות שבו שם מר זוטרא משרטט וכתב לה לכולא פרשתא : **לשון** א"א ז"ל סדור חליצה מצות חליצה בשלשה שיודעים להקרות לדיינים וכו' עד סוף הסימן הכל בפסקים ס"פ מצות חליצה : ומ"ש ואחר החליצה יתנהו לדיינים היינו לומר שחוזר ונותנו להם במתנה כדי שיוכלו להקנותו

להקנותו

דחליצתו פסולה א"צ לפרש דפשיטא דצריך שתחלוץ משיגדיל כ"ז כתבו התוס' לר"מ אבל לחכמים שהם רבי יוסי דאשה בין גדולה בין קטנה ומן התורה חליצתה כשרה אלא דהאמוראים החמירו דמדרבנן עד שתביא ב' שערות איכא ספק אם חלצה מקמי שתביא ב' שערות דשמא חליצה פסולה היא דהא מן התורה לר' יוסי אפילו חליצה גמורה היא או שמא האמורא' הכריעו דמקמי ב' שערות אינו כלום ומותרת להתייבם כר"מ וספק זה אינו מתברר לא במ"ש התוספות ולא במ"ש הרא"ש לכאורה מיהו נראה לפע"ד ליישב דברי רבינו דהיה מדקדק בדברי הרא"ש דלא היה צריך להביא בפסקיו הא דאמר רב יהודה אמר רב זו דר"מ דאמר מקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה ובין קטנה דכיון דקיימא לן עד שתביא ב' שערות אם כן לית הילכתא כחכמים אדרבה הלכה כר"מ דאמר דמקשינן אשה לאיש ועד שתביא ב' שערות וכ"כ סה"ת וסמ"ג וזה לשונו וצריך שיהא היבם והיבמה גדולים דאיש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש וקאמרינן והלכתא עד שתביא ב' שערות אלא בע"כ משום דסד"א דמקמי שתביא ב' שערות חליצה פסולה היא כר"מ לכך הביא דרב יודא אמר רב זו דברי ר"מ וכו' לאורויי דהלכה כחכמים דליכא חליצה פסולה לא בקטן ולא בקטנה דבקטן אין חליצתו כלום ומותרת להתייבם ובקטנה החליצה כשרה לגמרי ובכאו האמוראים והחמירו עד שתביא ב' שערו' לא אתו לדחות לדחכמי' ולומר דמקמי שהביאה ב' שערות חליצה פסולה היא כר"מ דודאי קי"ל כחכמים דליכא חליצה פסולה אלא או כשרה או אינו כלום ולא באו האמוראים אלא להחמיר דלכתחילה לא תחלוץ עד שתביא ב' שערות וכרבי מאיר אבל אינה חליצה פסולה אם חלצה בעודה קטנה כר"מ זה נראה דלמד רבינו מדברי הרא"ש ואע"ג דגם מדברי הרי"ף איכא ללמוד כך שלא כתב הרא"ש בזה אלא כלשון הרי"ף אפי' הכי תלאו רבינו בהרא"ש לומר דאע"פ דהרמב"ם ראה דברי הרי"ף וכתב שלא כדבריו אפי' הכי הרא"ש שבא אחריו וראה דבריו לא הכריע כך אלא השוה קטנה לקטן בזה וכדעת הרי"ף ולא כהרמב"ם ולענין הלכה נקטינן כדברי הרמב"ם המפורשין דחליצה פסולה היא ואף הרי"ף והרא"ש כך דעתם שהביאו לדרב לאורויי דאע"פ דהחמירו האמוראים דעד שתביא ב' שערות אפ"ה קודם ב' שערות חליצה פסולה היא שהרי לחכמים חליצה פסולה זו יש בה ממש וכשרה לגמרי וא"כ פשיטא דע"י חליצה זו אסורה להתייבם ונפסלה על האחין וכדפי' בסמוך דזהו העיקר בדעת הרמב"ם והכי נקטינן ודלא כרבינו :

לאחר שחלצה כותבין לה ב"ד וכו' עד שב"ד לא היו חולצין להם אם לא היו מכירין אותם נראה דרבינו כ"כ ע"פ גי' רש"י דגרס בדרבה ס"פ מ"ח אין חולצין אא"כ מכירין לפיכך כותבין אעפ"י שאינן מכירין דלא חיישינן לב"ד טועין ופי' דעדים שראו שחלצה יכולין לכתוב לה גט חליצה ואעפ"י שאין מכירין דלא חיישינן שמא טעו ב"ד הראשון בהלכה זו לומר אעפ"י שאין מכירין ושחלצו לה ממי שאינו יבמה ולכן אמר רבינו שב"ד לא היו חולצין להם וכו' כלומר דאלו שכותבין להם גט חליצה אין להם לחוש שב"ד הראשון טעו וחלצו להם אעפ"י שאין מכירין דלא חיישינן לב"ד טועין וכ"כ הרי"ף אך קשה הלא התו' הקשו על גירסת רש"י ופירושו וגורסי' איפכא ורבא הוא דקאמר דחיישינן לב"ד טועין פי' דנותן טעם על מה שב"ד ראשון אין חולצין אלא אם כן מכירין משום דחיישינן שמא יטעו ב"ד האחרון להשיאה ויאמרו שלא עשו ב"ד הראשון כי אם ע"י הכרה וכ"כ הרא"ש

לשם

דרכי משה

וכך הם דברי רבינו בעל הטור : (לג) כתב א"ז דיש לבטל מודעא בחליצה כמו בגט וכבר נתבאר לעיל בדברי הטור : סדר חליצה תמצא בסוף הספר :

וז"ל

דרישה

הפסול וכ"כ בנ"י בהדיא וגם הרא"ש כתב אהאי עובדא דאיתא שם בגמרא דהיא יבמה דאתיא לפני רבי חייא וא"ל שהיבם הוא ממון גבה ודעתיה לכלותה וא"ל רבי חייא חלוץ לה ובכך אתה כונסה וכתב ע"ז הרא"ש הא דהאמין לה רבי חייא משום שהיתה כעורה ובודאי לא כיון ליבמה אלא לכלות הממון . ש"מ בהדיא לולי זה לא היה רבי חייא אמר ליה לכתחלה כן כתוס לה ובכך אתה כונסה וק"ל : [כט] **ואומרים** ליבם אם תרצה ליבם ייבם כצ"ל וכן הוא באשר"י וכה דלא אמרו לו גם כן אם תרצה לחלוץ חלוץ משום דמצוה דיבום ופותחין במצוה ועיין בח"מ סימן י"ב במ"ש שם דמצוה להתחיל בפשר ויאמר להם במה אתם רוצים יותר בפשר' או בדין דשם דאף על גב דמצוה להתחיל בפשרה מ"מ גם כן דין זין שמצוה ולכך מזכירין יחד שניהן אלא שמתחילין בפשרה משא"כ הכא דעיקר המצוה היא היבום . והיותר נראה דל"ד קאמר הכא אלא גם כן שואלין אותו אם ירצה לחלוץ (רמ"א כתב בהגהות סעיף כ"ט ז"ל דשואלים אותו אם ירצה ליבם אע"ג דמצות חליצה קודמת מ"מ שואלים אותו כדי שיאמר שרצונו לחלוץ ויראו שכבר יהיה מרוצה לחלוץ ויאמר שמפן בחליצה כו' כ"פ) :

ולמ"ד

פרישה

(כ) **ואוסרת** עליו קרובותיה ר"ל אף על גב שלא חלץ לה אמר כך חליצה כשרה : (כא) **עברה** וניסת לזר כו' ואין מוציאין אותה ממנו וכתב המ"מ על דברי הרמב"ם שכתב גם כן כן דמ"מ מפרישין אותה מבעלה עד אחר שיחלוץ לה חליצה כשרה וכתב ב"י ע"ז דפשוט הוא . ודוקא הכא אמרינן שאין מוציאין אותה ממנו הואיל שנחלצה קודם אע"פ שהיתה פסולה אבל אם לא נחלצה כלל ונשאת אפילו בשוגג אמרינן לעיל בסימן קנ"ט דתצא אפי' יש לה בנים ממנו : (כב) **ויקבעו** דוכתא עיין מ"ש לעיל ריש סימן זה : (כג) **שאומרים** נלך למקום פלוני ונחלוץ שם משמע דבאמירה סגי ולא בעי' שילכו וישבו שם וכ"כ מהר"י ברונ"א ומסיק אכן נכון לעשות מעש' שיהא מוכח לשם מצוה עכ"ל והביאו ב"י בר"ס זה : (כד) **כי** היכי דמצי למדחסיה לכרעיה לטעמיה אזיל שכתב רבינו לעיל בשמו שדוקא לכתחלה צריך למדחסיה לכרעיה : (כה) **ואחר** החליצה יחזור ויתנהו לדיינים היינו לומר שחוזר ונותן להם במתנה כדי שיוכלו להקנותו לאחרים א"נ מפני שמתחלה לא נתנוהו לו אלא על מנת שיחזירהו להם ואם לא יחזירהו להם נמצא שלא זכה במתנה והוה ליה חולץ במנעל שאינו שלו ב"י ואף על גב שנתנו לו סתם הא כתב רבינו בח"מ ר"ס היכא דהדבר ידוע שעל דרך כן עשה אין צריך תנאי ע"ש : (כו) **והמנעל** צריך שיהיה בו שני רצועות כו' מדלא כתב שהרצועות צריכין שיהיה של עור שמע מינה דסבירא ליה דעושין הרצועות מכל דבר וכמו שדקדק הבית

יוסף

חדושי הגהות

כדי לתרץ קושיתו והוא סותר למ"ש תחלה ונראה דדעת הרא"ש היא לתרץ דהני אמוראי דנטרחו להטעותו ולא אמרו ליבמה לרוק בפניו כדי שתפסל עליו ס"ל כלישנא קמא א"נ חשש ג"כ לחומרא דל"ק וכו' ואזלו הכא והכא לחומרא : יד לפנינו ליתא אלא אמר שמואל כל מקום וכו' : טו גם הכ"מ בפ"ד הלכה ט"ז כתב דברים אלו בשם הריב"ש אלא ששם כתב גם הך ואע"ג דבגט לא וכו' ג"כ בשם הריב"ש ע"ש ובאמת הפשתי בריב"ש עצמו ומצאתי כי כל דברים אלו אמורים שם ככתבם וכלשונם

ז"ל

רצועות לקושרו בהן על רגלו אע"ג דאית ליה חומרתא כמין קשר עגול ומכניס' בחור של רצועה וצריך שיהו כל תפירות המנעל ברצועות ולא בפשתן ונועלו ברגלו וקושרו ברצועות על רגלו בקשר ולא בעניבה וברגל של ימין ומקרין ליבמה בלשון הקדש מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי מלה במלה זו אחר זו (כז) רק לא אבה יבמי (כח) יקראוה בפעם אחת (כט) ומקרין ליבם לא חפצתי לקחתה והיא מתרת בימינה קשר המנעל ושולפתו מעל רגלו בימינה וזורקה רוק מפיה לפניו וצריכים הדיינים לראות הרוק כשיוצא מפיה ולא תאכל היבמה כלום קודם חליצה ומקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל וכל הנמצאים שם אומרים חלוץ הנעל ג' פעמים ומשרטטים קלף וכותבין לה :

ביום פלוני כך וכך (לד) לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין בו כאן במקום פלוני (ל) אנחנא דייני דמקלנתנא חתימי למטה במותב תלתא כחדא הוינא וסליקת קדמנא פלונית בת פלוני ארמלת פלוני בר פלוני והקריבה לקדמנא חד גברא דשמיה פב"פ וכך אמרת לנא פלוניתא דא פב"פ דנא אחוהי דפלוני' בעלי מאבוהי הוא דהוינא נסיבנא ליה ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת וירית ומחסין ומוקים שמו בישראל לא שבק ופרין פלו' אחוהי חזר ליבומי יתי וכען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי ליבומי יתי ייבם ואי לא (לא) ליטלע לי קדמיכון רגליה דימינא ואשרי מסאנא מעל רגליה (לב) ואירוק באפוהי ואישתמודעינוה לפלונית דא דהיא אנתתיה' דפלוני מיתנא ואישתמודעינוהו דפלוני דנא אחוהי דפלוני מאבוהי הוא ואמרינן ליה אי צבית ליבומי יתה ייבם ואי לא איטלע לה קדמנא רגלך ימינא ותשרי סינך מעל רגלך ותירוק באנפך ועני ואמר לנא לית אנא צבי ליבומי יתה מיד אקרינוה לפלונית דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואף להאי פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואטלע לה רגליה דימינא ושריא סיניה מעל רגלוהי ורקת באנפוהי רוקא דאיתחזי לנא בפומה על ארעא ותוב אקרינוה לפלונית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו וקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ואנחנא דייני וכל דהוו יתבין תמן עניגא בתרה חלוץ הנעל תלתא זימנא ומדאיתעבידא עובדא דנא קדמנא שריוה לפלוני' דא למהך להתנסבא לכל גבר די תיצביין ואינש לא ימחה בידה מן יומא דנן ולעלם ובעת מיננא פלונית דא גיטא דחליצתא דנא וכתבנא וחתמנא ויהיבנא לה לזכות ולראיה כדת משה וישראל : וחתמין עליה תלתא ולא בעיא לאמתוני (לג) לבתר חליצה תלתא ירחא אלא שריא לאלתר לאינסובי לכל מאן דבעיא :

קע אע"פ שמן התורה גט לא מעלה ולא מוריד ביבמה תקנו חכמים (א) שכל גט שפוסל באשתו לכהונה כיוצא בו ביבמתו מועיל (ב) שאם א' מהאחין נתן לה גט פסלה ואת כל צרותיה עליו ועל כל האחין ואינה ניתרת בו לזר עד שיחלצו לה וכן המאמר שתקנו בה חכמים אינה קונה בה קנין גמור שאם בא להוציא אחר המאמר אינו יכול להוציאה בגט לבד שלא נפקעה הזיקה ע"י המאמר אלא צריכה גט למאמרה והליצה לאפקועי הזיקה וכיון שאין מאמר קונה קנין גמור ולא גט דוחה דחייה גמורה לפיכך

מועיל

להקנותו לאחרים אי נמי מפני שמתחלה לא נתנוהו לו אלא על מנת שיחזירהו להם ואם לא יחזירהו להם נמצא שלא זכה במתנה והוי ליה חולץ במנעל שאינו שלו · ומה שאמר וחותמין עליה תלתא כתב רבינו ירוחם בשם הרמ"ה ואם לא יחתמו אלא שנים עדות הוא וכשר : וכתב הרשב"א בתשובה יחתמו הג' שנעשו ב"ד ולא השנים שנתוספו (לה) : ומ"ש ולא בעיא לאמתוני לבתר חליצה ג' ירחי כ"כ ר"י והטעם מפני שאינה חולצת עד שיעברו ג' חדשים ממיתת הבעל כמבואר בראש סי' זה : כתב הריב"ש סי' שפ"ב על גט חליצה שזמנו מוקדם שהיה זמנו שנת ה' אלפים וקל"ד וחסר ממנו ל' וכתב וק"ד ורצה לפסלו והאריך בדבר וכתב על זה להר"ן בתשובות הר"ן סי' י' כתוב שהשיב להתיר ומיהו כתב בסוף דבריו ומ"מ אם הדבר מזדמן שיתוקן המעשה ב"ד קודם שתנשא הנה מה טוב ואם אין אין ראוי לעגנה בשביל זה והריב"ש סי' שפ"ה כתב לחכם אחד ע"ז וז"ל ואתה האדון הפרות על מדותיך והכשרת מוקדם בגט חליצה אפילו הקדימוהו לדעת לפי שלדעתך אין בהקדמתו תועלת והפסד ואפילו בעל הריב לא אמר להתיר אלא מפני שתולה שנעשה בשכחת הסופר אבל להתיר מוקדם לדעת ראה זה חדש הוא ומה שכתבת שיש לחוש שגט חליצה זה נעשה בזמנו לאשה אחרת ששמה כשמה ושם היבם ובעלה כשם אלו זה ודאי אמת ויציב אין ספק בו וגם אני הרגשתי בטענה זו ובספק הזה כתב לי החכם אחי כי הוא ודון חסדאי עוררהו לרבינו הר"ן והודה בו להצריך בדיקה אם ימצא שם מי ששמה כשמה ושמו כשמו מן היום ההוא והלאה והתנצל על התירה סתם בתשובתו לשואל ולא אמר להצריכה בדיקה זו באמרו כי לרוב פשיטותו לא היה צריך לבאר זה ואין בזה די התנצלות כבודו במקומו מונח עכ"ל וכתב עוד שם דגט חליצה לעולם צריך קיום אף בלא ערער אפי' יוצא מתחת ידה אף לנוי שאינו מצריך בגט אשה משום דליכא טעמא להאמינה משום חומר שהחמרת בסופה וא"כ בכדון זה שהיא יבמה ובמקום שאין עדים מצויים לקיימו דהא ממדינה למדינה הוא צריכה היא קיום וכ"ש למ"ש הרשב"א בשם ר"ת דהאידנא כל שבא מחוץ לעיר הוי כמו ממדינה למדינה דדיינינן להו כבני מחוזא דנוידי עכ"ל :

קע אע"פ שמן התורה גט לא מעלה ולא מוריד ביבמה תקנו חכמי' שכל גט שפוסל באשתו לכהונה כיוצא בו ביבמתו מועיל כולי וכן המאמר שתקנו בה חכמים אינו קונה בה קנין גמור כו' כל זה פשוט בפרק ר"ג (ד' כ :) ואמרו שם מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי גט להוציאה וחליצה להוציאה ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהני ואתי למיבעל אחר חליצה ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא מהני ביאה נמי לא מהני ואתי למיבעל אחר ביאה ופרש"י מ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני לאסור חבירתה עליו ואתו למיבעל אחר ביאה וה"ל כונס ב' בתים דאיסורא דאורייתא ומה שתלה רבי' הדבר בגט שפוסל באשתו לכהונה שם (דף כב :) בעא מיניה אביי מרבה נתן לה גט וא"ל הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם מהו גט יבמה דרבנן הוא גט שמהני בא"א מהני ביבמה גט דלא מהני בא"א לא מהני ביבמה או דילמא אתי לאיחלופי בגיטא מתקיף לה רבה בר חנן אלא מעתה יהיב לה נייר' בעלמא הכי נמי דפסלה א"ל התם לא פסיל בכהונה הכא קפסיל בכהונה דתניא אשה גרושה מאישה לא יקחו אפי' לא נתגרשה אלא מאישה לא יקחו היינו ריח הגט שפוסל בכהונה ומשמע דלמיפשט בעיא אמר רבא הכי וכן כתב הרא"ש וז"ל א"ל חיישינן דילמא אתי לאיחלופי בגיטא דגט ביבמה אינו אלא לפסול וגט זה הואיל ופוסל בכהונה אי לא פסיל הכא אתי למימר דגט מעליא נמי לא פסיל וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה :

וכיון שאין מאמר קונה קנין גמור ולא גט דוחה דחייה גמורה לפיכך מועיל המעשה שנעשה אח"כ בין גט אחר גט או מאמר אחר מאמר או גט חליצה וביאה אחר המאמר או מאמר וביאה וחליצה אחר גט בין ביבם אחד וב' יבמות בין ביבמה אחת וב' יבמין בין בב' יבמין וב' יבמות כיצד יבם שנתן גט ליבמתו

וחזר

לשם גירסת התו' ונראה דרבינו סובר דכיון דאין חלוק בין הגרסאות בעיקר הדין כמ"ש ה"ה בספ"ד דייבום ולפי האמת תרווייהו איתנהו לרבא והוא דהעדים כותבין אעפ"י שאין מכירין משום דאין חוששין דב"ד הראשון טעו כדפי' וב"ד הראשון דאין חולצין אא"כ מכירין היינו משום דחוששין שמא יבואו ב"ד האחרון לטעות ולומר דב"ד הראשון לא חלצו אא"כ הכירו ויסמכו עליהם ויתירוה וכדאית' להדיא בפ' י"כ דילפינן מדרבה דחיישינן לב"ד טועים וכ"כ נ"י לפיכך לא דק רבינו וכתב לשונו ע"פ גירסת רש"י והרי"ף כיון שאף התוס' והרא"ש מודים דכך הוא האמת מיהו קשיא לי לרבא אמאי לא תהא הלכה שב"ד ראשון לא יחלצו אף על פי שאין מכירין וגם העדים יכתבו אעפ"י שאין מכירין כיון דליכא חורבה דאע"פ שתראה גט זה לב"ד אחר לא יתירוה לינשא כיון דלא כתב בו ואישתמודעינהו שאין ב"ד האחרון טועין לומר שאין ב"ד הראשון חולצין אא"כ מכירין כיון דהלכה היא דחולצין אפי' אין מכירין וי"ל דכשהלכה היא דאין חולצין אא"כ מכירין ודאי לא חיישינן דב"ד טעו וקעבדי איסורא לחלוץ אפי' אין מכירין אבל אם הלכה היא דרשאין לחלוץ אפי' אין מכירין ודאי דאין זה אלא היכא דהיבם רוצה לילך למ"ה ומפני הדחק צריכין לחלוץ אעפ"י שאין מכירין שלא תתעגן אבל ודאי כל ב"ד יפה מהדרין שיכירו היבם והיבמה קודם שיחלצו לה ומצוה מן המובחר הוא שיכירום לכתחלה ולפיכך חיישינן דב"ד האחרון יהיו טועים לומר דב"ד הראשון לא חלצו אא"כ הכירו דעשו מצוה מן המובחר :

קע אע"פ שמן התורה וכו' משנה ר"פ ר"ג ומפרש בגמר' מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי גט להוציאה' וחליצה להוציאה ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהניא ואתי למיבעל אחר חליצה וא"ת והיאך יטעו דחליצה לא מהניא הא בהדיא הצריך הכתוב חליצה וי"ל דיאמרו דחליצה צריך מלבד הגט שהוא בכל הנשי' דמדגט לחודה לא מהני חליצה לחודה נמי לא מהני ולא קשה השתא יאמרו מדחליצה לחודה מהני גט לחודה נמי מהני בהא לא טעו דבהדיא הצריך הכתוב חליצה כ"כ התוס' (דף כ') בד"ה מדגט : ומ"ש פסלה ואת כל צרותיה כ"כ הר"ר משה בר מיימוני בפ"ה והוא דעשאוהו לגט כמו חליצה ואם חלץ לאחת קמה היא וצרותיה בלא יבנה על כל האחין :

ומ"ש שכל גט הפוסל באשתו לכהונה וכו' כך כתב הרב רבינו משה בר מיימוני פ"ה והוא בעיא דאיפשיטא לשם דאם לא כן אתי למימר דגט מעליא נמי לא פסיל וכן פסק הרא"ש לשם : **וכן** המאמר שתקנו חכמים וכו' כלומר כבר כתבתי בסימן קס"ו שתקנו מאמר ביבמה לקנותה וצרתה אסורה עליו וגם היא אסורה על שאר אחין מיהו אינו קונה קנין גמור וכו' ומ"ש אלא צריכה גט למאמרה פי' שיפרש שהגט הוא למאמרה אבל בסתם אינו גט אלא לזיקתה וצריך לחזור וליתן גט למאמרה כמ"ש בסמוך · ודע דה"ה דאינו קונה קנין גמור שתפטר במיתתו אלא עדיין היא זקוקה לשאר אחין וחולצת ולא מתייבמת כיון שיש עליה זיקת ב' יבמין כמ"ש בסוף סימן קע"ד ולא היה צריך לפרש זה כאן דפשיטא היא דגט ומיתה שוין : וכיון שאין מאמר קונה ק"ג וכו' פסק כחכמים במשנה לשם דיש גט אחר גט ויש מאמר אחר מאמר דלא כר"ג וכן פסקו כל הפוסקים

דרכי משה

(לד) וז"ל המרדכי ריש מ"ח סוף ע"ב נהגו לכתוב גט חליצה לפרסומי מילתא ומיהו אפילו לא כתב לה מותרת לשוק עכ"ל ופשוט הוא דאין התרת האשה תלוי בגט זו ואינו אלא לראייה בעלמא וכתב מהר"י מרגלית סוף סדרו דאנו אין נוהגין לכתוב גט חליצה ואפשר משום דמאחר דחולצין בזמן הזה ברבים לפני הקהל ועדה אין צריכין לפרסם עוד יותר : (לה) כתב בא"ז דאין חילוק בשטר חליצה אם כתבו במותב תלתא כו' או שיכתבו אנחנו ח"מ וחתימו תלתא כתב הרשב"א בתשובה סימן ר"ש יבם מותר לדור בחצרו עם חלוצתו ואפילו בבית אחד מותר ואם לבו גס בה אסור והר"מ פדו"ה סי' י"ו וי"ז האריך בזה וצידד להקל ומ"מ כתב דלא מלאו לבו לחלוק על דברי רשב"א ומ"מ

קודם

פרישה

יוסף גם כן מדברי רבינו לעיל בסימן זה וטעם כתבתי שם בפירוש סוגיית הגמ' : (כז) **רק** שלא אבה יבמי ל"ד כדפרי' לעיל דאין צריך בנשימה אחת אלא [כח] אבה . יבמי א"ל וכן כתוב בתוס' בסוף פרק מ"מ בד"ה מודה רבא עיין שם (וכן משמע בשלחן ערוך ופירוש סדר חליצה שם סעי' ס"ו אבל רמ"י כתב בלבוש סכ"ט בשם י"מ והוא סדר חליצה ממהר"י מרגליות שכל השלשה מלות צריכין לקרות בנשימה אחת שאם תפסיק היה משמע לא אבה כמו שאמרת מאן יבמי אלא רוצה ליבמה עיין שם כ"פ) : (כח) **יקראוה** בפעם אחת רצה לומר בנשימה אחת : (כט) **ומקרין** ליבם לא חפצתי לקחתה כ"ל דמ"ה כתוב בתורה לא חפצתי לשון עבר משום דהיבם מודה להיבמה במ"ש מאן יבמי כו' וע"ז משיב ואמר אמת כדבריה כן הוא שלא רציתי כשדברה עמי וגם הב"ד דברו עמו לקחתה : (ל) **אנחנא** דייני דמקלנתנא חתימי לתחת נ"ע מאי דמקלנתנא דהא כתב בסמוך ז"ל וחתמין עליה תלתא ודוחק לומר דקאי אשנים שמוסיפין דהם לא מקרי דיינים . ומיהו גם הסמ"ק נקט בלשונו על כל המעשה ל' דיינים והביאו ב"י ר"ס ע"ג בד"ה ותרוק בארץ כו' ז"ל כתב בסמ"ק רוקקת רוק גדול שנראה לדיינים כו' ע"ש : (לא) **ליטלע** לי קדמיכון רגליה ר"ל יפשט רגלו קדמיכון לפני כדי שאחלוץ אותו ואינו ר"ל בשעת חליצה יגיע רגלו אליה דהא צריך למדחסיה בארץ כמ"ש לעיל אלא ר"ל יוציא רגלו לפניכם ליתן לי רשות לחללו : (לב) **ואירוק** באפוהי ואשתמודעינוה דפלונית דא דהיא אנתתיה דפלוני מיתנא ואשתמודעינוהי כו' כצ"ל : (לג) **לבתר** חליצה תלתא ירחא כו' אלא שריא כו' מפני שאינה חולצת עד שיעברו ג' חדשים ממיתת הבעל כמ"ש בר"ס זה ב"י : סי' קע (א) **שכל** גט שפוסל באשתו לכהונה כו' ר"ל אפי' גרסה (פירוש אפי' גרסה רק בגט כוס וכ"ש בגט מעליא כ"פ) וא"ל הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם שגט כזה אינה מגורשת בו בעלמא אבל לכהונה פוסל כמ"ש לעיל (סי' ו) דילפינן מדכתיב ואשה גרושה לא יקחו (אפי' לא נתגרשה אלא מאישה לא יקחו כ"פ) פוסל נמי ביבמה וכתב הרא"ש הטעם כיון דגט זה דיבמה אינו אלא לפסול וגם זה הואיל ופוסל בכהונה אי לא פסיל הכא אתי למימר דגט מעליא נמי לא פסל : (ב) **שאם** א' מהאחין נתן לה גט פסלה כו' ז"ל הגמ' בפרק ר"ג מ"ט אמרו רבנן גט ביבמה מהני וכו' ע' ב"י : [illegible] בקרובות שתיהן דהוי

כאילו

מועיל המעשה שנעשה אח"כ בין גט אחר גט או מאמר אחר מאמר או גט חליצה וביאה אחר המאמר או מאמר וביאה וחליצה אחר גט בין ביבם אחד וב' יבמות בין ביבמה אחת ושני יבמין בין בשתי יבמות וב' יבמין: כיצד יבם שנתן גט ליבמתו וחזר ונתן גט לצרתה נאסר בקרובות שתיהן או שני יבמים שנתנו שניהם גט ליבמה אחת זה אחר זה שניהם נאסרו בקרובותיה או שני יבמין ושתי יבמות כל אחד נתן גט לאחת כל אחד נאסר בקרובות של אותה שנתן לה גט וכשבאים להוציאה (ג) למ"ד (ד) חליצה פסולה צריך לחזור על כל האחין (ה) בב' יבמין ויבמה אחת צריכה חליצה מכל אחד ואחד (ו) וכתב הרמב"ן והוא הדין נמי ביבם אחד וב' יבמות ונתן גט לשתיהן שצריך לחלוץ לשתיהן א מדברי רש"י יראה דאפי' אם נאמר בשני יבמין ויבמה אחת צריכה חליצה מכל אחד ואחד (ז) ביבם אחד ושתי יבמות נפטרה אחת בחליצת חבירתה [א] ולמ"ד חליצה פסולה אינה צריכה לחזור על כל האחין בין בשני יבמין ויבמה אחת בין ביבם אחד וב' יבמות סגי בחליצה אחת וכן הוא דעת א"א הרא"ש ז"ל וכן יש מאמר אחר מאמר שאם עשה מאמר בזו ואח"כ בזו (ח) או אחין בה או בחברתה כל אחת צריכה גט למאמרה (ט) וחליצה לאחת מהן לפטור שתיהן וכן אם עשה מאמר בזו ואחר כך נתן גט או חליץ לה (י) או לצרתה או שבא על צרתה או שאחר המאמר שלו נתן לה אחיו גט או חליץ לה או לצרתה או שבא עליה או על צרתה מועיל מה שנעשה אחר מאמר לאסור בעלת המאמר וליאסר בקרובותיה כמעשה שנעשה אחר המאמר ולהצריך גט למאמר וביאה שנעשה אחריו וזה תקנתם (יא) עשה בה מאמר ונתן לה גט צריכה חליצה (יב) עשה בה מאמר וחליץ צריכה גט עשה מאמר בזו (יג) ונתן הוא או אחיו גט לזו נותן גט לבעלת המאמר והוא או אחיו חולצין לאחת מהן לאיזו שירצה ותפטר האחרת דקי"ל בעלת גט ובעלת המאמר כי הדדי נינהו ופרש"י כי הדדי נינהו וחולץ לאיזו שירצה ותפטר צרתה והריב"ם פירש ששתיהן צריכות חליצה וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לפרש"י עשה מאמר בזו ובעל הוא או אחיו צרתה (יד) צריכות ב' גיטין וחליצה לאחת מהן (טו) עשה מאמר בזו וחלץ הוא או אחיו לזו בעלת המאמר צריכה

צריכה גט וכן אם נתן לה גט ואח"כ בא עליה (טז) או עשה בה מאמר או בחבירתה או שחלץ לחבירתה או שאחר הגט שלו עשה בה אחיו מאמר או בא עליה או חלץ לה או לחבירתה מועיל מה שנעשה אחר הגט ליאסור בקרובותיה ולהצריך גט למאמר שנעשה אחריו וזה תקנתא נתן לה גט ואח"כ בא עליה או עשה בה מאמר צריכה גט וחליצה נתן לה גט ואח"כ בא הוא או אחיו על צרתה או שעשו בה מאמר זו שבא עליה או שעשו בה מאמר צריכה גט וחליצה לאחד מהן לפטור שתיהן הבעילה קונה קנין גמור וכן חליצה דוחה דחייה גמורה לפיכך אין המעשה שנעשה אחריהן מועיל לא לפסול את זו ולא לאסור בקרובות (יז) כיצד בא על יבמתו וחזר הוא או אחיו וחלץ לה או לצרתה (יח) אין אותה החליצה כלום וכן אם אחיו חזר ונתן לה גט או לצרתה אינו כלום (יט) וכן אם חזר ועשה בה מאמר או בעל אינו כלום שכבר היא אשתו של אחיו ואין הקירושין תופסין באשת איש (כ) [ב] אבל אם בא הוא או אחיו על צרתה או עשו בה מאמר צריכה גט וכן אם חלץ ליבמתו וחזר הוא או אחיו וחלצו לצרתה (כא) אין אותה חליצה כלום לאסור בקרובותיה או ב' יבמים שחלצו ליבמה אחת זה אחר זה אין חליצת האחרונה כלום ומותר בקרובותיה אבל אם אחר שחלץ ליבמתו בעל או קדש הוא או אחיו אותה (כב) או צרתה תפשי להו בהן קדושין וצריכה גט בין קדשה לשם אישות כגון שקדשה סתם בין לשם יבמות כגון שאמר לה הרי את מקודשת לי לזיקת יבמין

והראב"ד

כרב ומפרש רבינו דבקדשה סתם הוי לשם אישות וה"ל קידושי דאורייתא ולשם יבמות היינו במפרש הרי את מקודשת לי לזיקת יבמין ואעפ"י דלאחר שחלץ לה פקעה זיקה מ"מ רבנן תקינו לה קידושין ה"א כאשיר"י גם דברי הראב"ד והרמב"ן והרי"ף לשם מבוארים : **עשה** מאמר ביבמתו וכו' פסק כלישנא בתרא דרבה פ"ד אחין (דף לב) וכמ"ש הרא"ש לשם ובפרק ר"ג ופרש"י והרא"ש דוקא שפי' למאמרו ולא לזיקתו אבל סתמא

הללו אלא לדברי רבי עקיבא שהיה עושה חליצה כערוה אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ואני אומר אימתי בזמן שקדשה לשם אישות אבל קדשה לשם יבמות אין אחר חליצה כלום תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשם אישות צריכה הימנו גט אבל קדשה לשם יבמות אינה צריכה הימנו גט וחכ"א בין שקדשה לשם אישות בין שקדשה לשם יבמות צריכ' הימנו גט אמר רב יוסף מ"ט דרבי עשאוהו כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני א"ל אביי מי דמי התם לא קא מכוין למיקני הכא קא מכוין למיקני הא לא דמיא אלא לעודר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הוא דקני אלא אמר אביי הכ"ע כגון דא"ל התקדשי לי במאמר יבמין רבי סבר מאמר עילוי זיקה קא רמי ואתיא חליצ' אפקעת' לזיקה ורבנן סברי האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מעיקרא אילו א"ל התקדשי לי במאמר יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני רבא אמר אי דאמר לה

(כג) [ג] והראב"ד כתב קדשה לשם יבמין אינו כלום ואינה צריכה גט וכ"כ הרמב"ם ורב אלפס כתב כסברא ראשונה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל והא דאין מעשה מועיל אחר ביאה דוקא בביאה כשרה שלא קדם לה מעשה אחר אבל ביאה פסולה כגון שנתן גט לזו (כד) או עשה מאמר בזו ובעל את זו מועיל מעשה שיעשו אחריה שאם יחלוץ הוא או אחיו לשלישית יאסרו בקרובותיה (כה) וגם היא לא סגי לה בגט דאכתי נשאר בה זיקה (כו) אבל חליצה אפילו היא פסולה שקדם לה מעשה אחר כגון שנתן גט בזו או מאמר בזו ואח"כ חלץ לה או לצרתה (כז) אפ"ה אין מועיל אחריה כלום עשה מאמר ביבמתו (כח) ואח"כ נתן לה גט לזיקתו פסלה עליו ועל כל האחין וצריכה גט למאמרה וחליצה לזיקתה נתן גט למאמרה ולא לזיקתה (כט) נשארה זקוקה כמו שהיתה (ל) ופרש"י שאינה מותרת אלא לשאר האחין אבל המגרש אסור בה וכן כתב הרמב"ם (לא) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שהיא

במאמר יבמין כ"ע ל"פ דמהני והכ"ע כגון דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמים רבי סבר יש זיקה והאי חליצה אפקעתיה לזיקה ורבנן סברי אין זיקה מעיקרא אילו א"ל התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני · רב שרביא אמר בחליצה כשרה אי דא"ל התקדשי לי בזיקת יבמין כ"ע ל"פ דלא מהני והכא בחליצה פסולה קמיפלגי מר סבר חליצה פסולה פוטרת ומ"ס אינה פוטרת רב אשי אמר דכ"ע חלוצה פסולה אינה פוטרת והכא ביש תנאי בחליצה קמיפלגי מ"ס יש תנאי בחליצה ומ"ס אין תנאי בחליצה רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה והכא בתנאי כפול קמיפלגי מ"ס בעינן תנאי כפול ומ"ס לא בעינן תנאי כפול ופירש"י אימתי יש אחר חליצה חפיסת קדושין : בזמן שקדשה לשום אישות · בקדושין גמורין ולא במאמר יבמים דודאי קדושין תופסין בחייבי לאוין : אבל קדשה לשם יבמות אינם קדושין . שהרי אין כאן צד ייבום וה"ל קידושי טעות : יש זיקה . האי דתפיס מאמר בעלמא בכי האי לישנא משום דיש זיקה והשתא אתאי חליצתה פקעתה וליכא למימר הכי : אין זיקה . אין כח לזיקה ואפ"ה הוי מעיקרא מאמר : רב שרביא אמר אי דא"ל בזיקת יבמין כ"ע ל"פ דלא מהני . דיש זיקה ואתאי חליצתה ואפקעתה : והכא בחליצה פסולה . כגון שחלץ אחר הגט המיפלגי רבנן סברי לא אפקעתה ספיר ויש אחריה כלום הילכך קני מאמר וכתב הרי"ף בהך פלוגתא דרבי ורבנן קא שקלי וטרו טובא לפרושי פלוגתייהו וכולהו טעמי דאיתאמרו בהאי פלוגתא לא סמכינן עלייהו דלאו אליבא דהלכתא נינהו אלא אוקימתא בעלמא נינהו וליתא לדרבי דק"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו הילכך בין שקדשה לשם אישות בין שקדשה לשם יבמות צריכה הימנו גט כרבנן עכ"ל : וכתב הרא"ש ע"ז כתב הראב"ד ז"ל האי פיסקא לא מחוורתא ספיר דהני אוקמתות איכא מינייהו דהלכתא כרבי דהכא ודאי לכולהו דא"ל התקדשי לי בזיקת יבמין עסקינן ופליגי רבי ורבנן אי אית בה זיקה אחר חליצה אי לאו הילכך לרבא דאמר דפליגי ביש זיקה או לא הא קי"ל דיש זיקה ובתר חליצה ודאי אין זיקה וכי א"ל התקדשי בזיקת יבמים לאו כלום הוא ולדברי רב שרביא נמי הא קי"ל דהאי חליצה פסולה פוטרת כשמואל הלכך בתר חליצה אין כאן זיקה כלל ולדברי רב אשי נמי דאמר ביש תנאי בחליצה פליגי הא קי"ל דאין תנאי בחליצה ל"ש כפול ולא שנא שאינו כפול וחליצה מעלייתא היא ואין כאן זיקת יבמין הילכך קידושין לאו כלום הוא עד כאן לשונו : והרמב"ן הודה לדבריו ואני אומר שהדין עם הרי"ף ז"ל ומה שהקשה עליו לרבא דאמר דפליגי ביש זיקה הא קי"ל דיש זיקה ובתר חליצה ודאי אין זיקה אני אומר דהך פלוגתא אי יש זיקה או אין זיקה לא כפלוגתא דיש זיקה ואין זיקה דאיפלגינו בה תנאי ואמוראי לעיל אלא ה"פ רבי סבר יש זיקה כלומר כיון דלא הזכיר מאמר אלא אמר התקדשי לי בזיקת יבמין לא הוי קדושין אי לא דיש זיקה ואתאי חליצה ואפקעיה לזיקה הילכך אי אפשר לקדושין שיחולו אחר שפקעה הזיקה ורבנן סברי אין זיקה אע"פ שלא הזכיר מאמר אלא זיקת יבמין אפילו אין זיקה התקינו רבנן קדושין ביבמה דהא זקוקה ועומדת היא לו ומעיקרא אילו אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא מהני אע"פ שאין הזיקה גומרת לו שיחול השתא נמי מהני אע"ג דפקעה הזיקה וגרסינן רב שרביא אומר אי א"ל התקדשי לי בזיקת יבמין כ"ע ל"פ דמהני וכן כל האוקמתות על דרך זה לכ"ע מהני והשתא ד אין נפקותא בכולהו אליבא דרבנן ומה שהקשה דק"ל לדברי רב שרביא דהא חליצה פסולה פוטרת כשמואל לא קשה מידי דהקשי לך רב אשי דאמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת ואתי קאמר דהני תנאי סברי דלא כהלכתא דכיון דמצי למימר דכולהו סברי דפוטרת והכא לא מיירי בחליצה פסולה אלא ביש תנאי בחליצה קא מיפלגי וכן רבינא דאמר דכולהו סברי יש תנאי בחליצה ופליגי בתנאי כפול אמאי דחיק לאוקומי פלוגתייהו דלא כהלכתא דקי"ל דאין תנאי בחליצה אלא נראה להני אמוראי דבסברא מועטת אמרינן דלרבנן מהני מאמר יבמין או זיקת יבמין ואף אחר החליצה הילכך לרבא אע"ג דרבנן סברי יש זיקה הכא אין הקדושין תופסין מכח הזיקה כדפרישית הלכך מהני אף אחר חליצה ורב שרביא אמר דבזיקת יבמין אף ר' מודה ופליגי בחליצה פסולה דרבנן סברי דאינה פוטרה לענין זה שלא יועילו בה קדושין לשם יבמות אחריה דבכל אמרינן דמהני קדושין לשם יבמות אחר חליצה ורב אשי אמר דבחליצה פסולה אף רבי מודה ופליגי ביש תנאי בחליצה דרבנן סברי דיש תנאי בחליצה לענין זה שנשאר אחריה זיקה לתפוס בה קדושין לשם יבמות ורבינא אמר דאף בזה מודה ר' ופליגי בתנאי כפול עכ"ל וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ה דבין שקדשה לשם אישות בין קדשה לשם יבמות תפסו בה קדושין כרבנן ועיין בר"י : **והא** דאין מעשה מועיל אחר ביאה דוקא בביאה כשרה שלא קדם לה מעשה אחר אבל ביאה פסולה כגון שנתן גט לזו או בעל לזו או עשה מאמר בזו ובעל את זו מועיל מעשה שיעשה אחריה שאם יחלוץ הוא או אחיו לשלישית יאסרו בקרובותיה וגם היא לא סגי לה בגט ואכתי נשאר בה זיקה אבל חליצה אפי' היא פסולה שקדם לה מעשה אחר כגון שנתן גט בזו או מאמר בזו ואח"כ חלץ לה או לצרתה אפ"ה אין מועיל אחריה כלום בפרק ר"ג (דף נ:) תנן אין אחר חליצה כלום בין בתחלה בין באמצע בין בסוף והבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום באמצע ובסוף יש אחריהן כלום נחמיה אומר אחת חליצה ואחת ביאה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריהם כלום וידוע דהלכה כת"ק ופירש רש"י בין בתחלה בין באמצע . בין מאמר לגט כגון גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה בה מאמר או בבעלת הגט לא מהני מאמר ולא בעי' גט למאמרו : בסוף . אחר גט ומאמר חלץ אין אחריה כלום וחליצה גמורה היא ומי הדר עביד מאמר לא בעיא גט דחליצה גירושין גמורים היא וקמה עליה בלאו גמור ואע"ג דחליצה פסולה הוא : הביאה באמצע. כגון גט לזו ובעל לזו וחזר ועשה מאמר בשלישית אסור בקרובותיה : בסוף . גט לזו ומאמר לזו וחזר ובא על האחת יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיא חליצה ולא סגי לה בגט : והא דפרש"י דאחר חליצה לא מהני מאמר כבר נתבאר דהיינו לר"ע דסבר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל לרבנן דפליגי עליה מהני מאמר אחר חליצה ולפיכך סתם רבינו דבריו וכתב אבל חליצה אפילו היא פסולה כו' אפ"ה אין מועיל אחריה כלום וסמך על מ"ש קודם לכן דהיינו דוקא בחזר הוא או אחיו וחלץ לה או לצרתה אבל אם בעל או קדש תפסי בה קדושין אחר חליצה כשרה וכ"ש אחר חליצה פסולה :

עשה מאמר ביבמתו ואח"כ נתן לה גט לזיקתה פסלה עליו ועל כל האחים וצריכה גט למאמרה וחליצה לזיקתה נתן גט למאמרה ולא לזיקתה נשארה זקוקה כמו שהיתה ופרש"י שאינה מותרת אלא לשאר האחין וכו' בפרק ד' אחין (ד' לב ·) אמר רבא נתן גט למאמרה הותרה צרתה אבל היא אסורה דמחלפא בבעלת הגט איכא דאמרי אמר רבא נתן גט למאמרה הותרה אפי' היא מ"ט מאי דעבד בה שקליה ופרש"י מאי דעביד שקליה · ודוקא שפי' למאמרו ולא לזיקתו אבל סתמא קיימא בלא יבנה אכולהו אחים . וכתב הרא"ש ז"ל ואזלינן לקולא ב"ל סופרי' כלישנא בתרא והוא שפירש למאמרו ולא לזיקתו ובפ' ר"ג (ד' נב :) גר' בעי רב חנניא כתב גט למאמרו ולא לזיקתו לזיקתו ולא למאמרו מהו מאמר עילוי זיקה רמי וה"ל כמגרש חצי אשה ולא עשה כלום או דילמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי והפשוט ליה מדרבא דאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה לרבא פשיטא ליה לרב חנניא מיבעיא ליה וכתב הרא"ש ז"ל ומדפשיטא ליה לרבא עבדינן כוותיה ומהני אם נתן גט למאמרו ולא לזיקתו לזיקתו ולא למאמרו דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי : ורש"י פי' אם נתן גט למאמרו . ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבדיה שקליה ופש לה זיקה כדמעיקרא והתוספות כתבו דאין חילוק בין לו ובין אחיו דממ"נ להאי לישנא דאמר רבא הותרה אפילו היא א"כ ה"נ שריא אפילו לדידיה ולהך לישנא דאמר רבא דהיא אסורה משום דמחלפא בבעלת הגט א"כ ה"נ אסורה אפילו לאחיו דהא אם נתן גט ליבמתו אסרה על כל האחין ולא דמי להא דשרי רבא צרתה כשנתן גט למאמרו דהתם בב' יבמות הבאות מב' בתים איירי שאפילו היה נותן גט אף לזיקתה היתה האחרת מותרת לו ומיהו ב"ה יש חילוק אם נתן גט למאמרו חולץ לה ושריא ואם נתן לזיקתו צריכה עוד גט שני למאמרו כי הגט הראשון לא הפקיע המאמר עכ"ל : ומ"ש רבינו שהרמב"ם כתב כפרש"י ז"ל הרמב"ם בפ"ה נתן מאמר ליבמתו וחזר ונתן גט למאמרו מה שעשה הרי בטלו והותרה ויראה לי שלא הותרה אלא לאחיו אבל זה שנתן הגט אסורה היא לו נתן גט לזיקתו ולא למאמרו פסלה עליו ועל שאר האחין כמו שביארנו וצריכה גט למאמרו וחליצה להתירה לזר עכ"ל : וכתב ה"ה נתן מאמר ליבמתו כו' בפ"ד

דרישה

[ג] **והראב"ד** כתב קדשה לשם יבמין אינו כלום ונראה דה"ה לעיל בסמוך בבא על יבמתו וחזר הוא או אחיו כו' שהראב"ד נמי מחלק כמו הכא והא דלא כתב דבריו דין דלעיל

פרישה

בחייבי עשה הבא מכלל לאוין כו שהיתה מותרת תחלה אלא שנאסרה מכח שחלץ ועומד בהיתר שלא בנה שוב לא יבנה : (כג) **והראב"ד** כתב קדשה לשם יבמין אינו כלום כו' שהרי אין כאן צד יבום והוה ליה קידושי טעות ונראה דה"ה לעיל בסמוך בבא על יבמתו וחזר הוא או אחיו ובא על צרתה או עשו בה מאמר כו' שהראב"ד נמי מחלק כמו הכא ועד"ר : (כד) **או** עשה מאמר בזו ובעל את זו דהוי ביאה פסולה מכח ביאה אחר הוא בונה כו' : (כה) **וגם** היא לא סגי לה בגט כו' ר"ל לומר קודם שחלץ הוא או אחיו לשלישית לא סגי אפי' לשנייה בגט אף על פי שבעל דאכתי נשאר בזיקה מכח שעשה מאמר בראשונה הוי הביאה של שנייה ביאה גרועה מטעם בית אחד הוא בונה כו' : (כו) **אבל** חליצה אפילו היא פסולה שקדם רצה לומר למה היא פסול לפי שקדם לה כו' : (כז) **אפילו** הכי אין מועיל אחריה כלום (אף על גב דביאה עדיפא מחליצה . ביאה פסולה שייך למיגזר טפי דאם נתן גט ובעל גזרו שיהא מעשה זו שאחר הביאה מועיל משום ביאה אחר החליצה שאם לא יועיל והביאה תהא ביאה גמורה ותסגי בגט לבד אתיא למימר מדקניא ביאה שאחר גט יבמו לבעול אפי' אחר חליצה והוה ליה איסור דאורייתא . ובביאה אחר מאמר יש לגזור משום ביאה אחר ביאה בשתי יבמות דכשם שביאה אחר קנין מאמר מהני אתי למעבד ביאה אחר ביאה אבל אחר חליצה פסולה ליכא למיגזר מידי כ"פ) ודוקא בחזר הוא או אחיו וחלץ לה או לצרתה אבל אם בעל או קדש תפסי בה קידושין אחר חליצה כשרה וכל שכן אחר חליצה פסולה ב"י : (כח) **ואחר** כך נתן לה גט לזיקתו ר"ל שכיונתו שהגט יפקע הזיקה כמו חליצה שמפקעת הזיקה (בגמרא בפרק ד' אחין פירש רש"י דאם נתן לה גט סתמא הוי כאילו פירש אף לזיקתו כ"פ) ולכן צריכה גט למאמרה שהמאמר עדיין במקומו עומד שלא היה כוונתו בגט לבטל המאמר וחליצה לזיקתה שאין הגט מפקיע הזיקה : (כט) **נשארה** זקוקה כמו שהיתה דמאמר דעביד שקליה ופש לה זיקה כדמעיקרא : (ל) **ופירש** רש"י שאינה מותרת אלא לאחין אבל המגרש אסר בה דמחלפא בבעלת הגט רצה לומר אם נתן גט ליבמתו בתחלה בלא מאמר אבל לא מחמרינן כולי האי לאוסרה לאחין שאינן עשו מעשה הואיל שאין האיסור אלא משום דמחלפא : (לא) **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב שהיא מותרת אף למגרש דלא דמי לבעלת הגט דהתם נותן הגט להפקיע הזיקה ודומה לחליצה ואיכא למיגזר משום חליצה כמו שכתב לעיל בריש הסי' אבל הכא נותן הגט לבטל

חדושי הגהות

דצריכה חליצה אחר ביאה זהו מפני גט שלפניו שעושה הביאה שלאחריה ביאה פסולה וביאה פסולה גזרו בה רבנן (ב"ח) : ד ר"ל עתה לפי סברא זו אין נפקותא בכולהו שינויי אליבא דרבנן

כפ"ד אחין אמר רבא נתן גט למאמרו כו' ופסק כלישנא בתרא להקל בשל דבריהם ופרש"י הותרה אפילו היא לאחין אבל לא לדידיה וזה כדעת רבינו וכהשגות א"ח בגמרא בלישנא בתרא אמרינן הותרה לו אפילו היא ע"כ סובר הרב ז"ל שכיון שאמרו סתם הותרה לו אפילו היא משמע אפילו לדידיה וכבר דחו טעם זה ואמרו דהתם קאי אמתני' דג' אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת א' מהן ועשה בה הב' מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות כפי שיש אחת מהן שיש עליה זיקת ב' יבמין ועלה קאמר רבא שאם נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא לאח הנשאר ויכול ליבמה אם ירצה ומ"ה לא איצטריך לפרושי דלדידיה אסורה וזה דעת הרשב"א ז"ל וכ"כ מדברי הרמב"ן ז"ל עכ"ל ועיין בר"י :

ביאת בן ט' כמאמר בגדול ברייתא סוף פרק החשה רבה (דף צו ·) ומ"ש לפיכך בא על היבמה פסלה על כל האחין ואם אחר שבא עליה חזר אחיו הגדול ובא על צרתה או שנתן לה גט או חלץ לה או לצרתה פסלה על הקטן וכן אם חזר הקטן ובא על צרתה או שאחיו בן ט' בא עליה או על צרתה פסלה עליו כדין מאמר אחר מאמר וכן אם עשה הגדול מאמר ביבמה וחזר אחיו בן ט' ובא עליה או על צרתה פסלה עליו כדין מאמר אחר מאמר ומאמרו של בן ט' אינו חשוב כמאמר הגדול ואינו מועיל אלא בתחלה אבל לבסוף לא כיצד עשה קטן מאמר מועיל לפוסל' על האחין אבל אם עשה הגדול מאמר וחזר בן ט' ועשה בה מאמר או בצרתה אינו מועיל לפסלה על האח הגדול אבל מאמרו של בן ט' אחר מאמר בן ט' איכא למימר שמועיל כיון שמאמר הראשון מבן ט' וגט וחליצה אין לקטן כלל אלא בתחלה ולא בסוף בסוף פרק החשה רבה (שם) תנן בן ט' שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י אחין והאחין פוסלין על ידו אלא שהוא פוסל תחלה והאחין פוסלין תחלה וסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסל ע"י אחין באו עליה אחין עשו בה מאמר נתנו גט או חלצו פסלו ע"י בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא אחיו שהוא בן ט' שנים ויום אחד עליה פסל על ידו ר"ש אומר לא פסל בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה פסל ע"י עצמו ר"ש אומר לא פסל וידוע דהלכה כת"ק ופרש"י פוסלין על ידו דביאתה לא קניא לגמרי אלא כמאמר בעלמא והא קי"ל דיש מאמר וגט וביאה וחליצה אחר מאמר : פסלה על ידו . דה"ל כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעי' גט משני קם כוליה ביאה עליה דכיון שלא בנה שוב לא יבנה ובכגון דביאתה שני שגגה דאי במזיד הא קי"ל ביאתו ביאה ונהרגת עליו : פסלה צרתשונ'· על עצמו כ"ש לשנים דבית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים וכיון דאין ביאתו כראשונה קנין גמור מהניא ביאת שניה להצריכה גט וכיון דצריכה גט הם כולה ביאה בנה יבנה ובגמרא (שם) בן ט' שנים ויום אחד תחלה פסיל בסוף לא פסיל והא תניא רב זביד בר אושעיא העושה מאמר ביבמתו ואח"כ בא אחיו בן ט' שנים ויום אחד עליה פסלה אמרי ביאה פסיל אפילו בסוף מאמר תחלה פסיל בסוף לא פסיל וביאה אפי' בסוף פסיל והא קתני אלא שהוא פוסל תחלה וכן תחלה וסוף כה

שהיא מותרת אף למגרש וכן כתב הראב"ד ביאת בן ט' במאמר הגדול לפיכך בא על היבמה פסלה על כל האחין ואם אחר שבא עליה [ד] חזר אחיו הגדול ובא על צרתה או שנתן לה גט או חלץ לה או לצרתה פסלה על הקטן (לב) וכן אם חזר הקטן ובא על צרתה או שאחיו בן ט' בא עליה או על צרתה פסלה עליו כדין מאמר אחר מאמר וכן אם עשה הגדול מאמר ביבמה וחזר אחיו בן ט' ובא עליה או על צרתה פסלה עליו כדין מאמר אחר מאמר ומאמרו של בן ט' אינו חשוב כמאמר הגדול ואינו מועיל אלא בתחילה אבל לא בסוף כיצד עשה קטן מאמר מועיל לפוסלה על האחין אבל אם עשה הגדול מאמר וחזר בן ט' ועשה בה מאמר או בצרתה אינו מועיל לפוסלה על האח הגדול אבל מאמרו של בן ט' אחר מאמר בן ט' איכא למימר שמועיל כיון שמאמר הראשון מבן ט' וגט וחליצה אין לקטן כלל לא בתחילה ולא בסוף גדול שעשה מאמר ביבמה או נתן לה גט ולה צרה כשבא לחלוץ א' מהן ולהתירן אין חליצת בעלת הגט (לג) או בעלת מאמר פוטרת הצרה אבל חליצת הצרה פוטרת לבעלת הגט לגמרי ולבעלת המאמר מחליצה וצריכה עוד גט למאמר ואם עשה מאמר בזו ונתן גט לזו חולץ לאיזו שירצה ופוטר השנייה (לד) כדפרישית לעיל וכתב הרמב"ם וכן אם נפלו לפניו איסור לאו או איסור עשה וצרתה חלץ לאסורה

סתמא הוי לזיקתו וכ"כ לקמן בסי' קע"ד וכאן סתם דבריו : **ביאת** בן תשע וכו' משנה וברייתא וגמר' ס"פ החשה רבה וע"פ דברי הרא"ש ומביאו ב"י אלא דהקשה ב"י אמ"ש רבינו ואם אחר שבא עליה חזר אחיו הגדול ובא על צרתה או שנתן לה גט או חלץ לה או לצרתה פסלה על הקטן ממאי לא כתב חזר אחיו הגדול ובא עליה או על צרתה ואפשר דממילא משמע דכיון דאפי' בא על צרתה פסלה על הקטן כ"ש אם בא עליה בעצמה עכ"ל ואע"ג דבהדיא תנן כיצד בן ט' ויום א' שבא על יבמתו פסל ע"י אחין באו עליה אחין עשו בה מאמר נתנו גט או חלצו פוסלין ע"י ומ"כ בא ה"ל להשמיטו כיון דתני ליה תנא בהדיא גם הרמב"ם בפ"ה לא השמיטו יש לתרץ דמ"מ כיון דמסקינן חסורי מחסרא וכו' אם כן לא איירי תנא בביאת אחיו אחר ביאת בן ט' ותו דאף מקמי דידעינן חסורי מחסרא שפיר קתני מתני' ביאת אחיו אחר ביאת בן ט' כיון דלא תני בהדה ביאת אחיו על צרתה אבל רבינו דכתב כאן דין בא אח"כ אחיו הגדול על צרתה דפסלה על הקטן תו לא צריך לכתוב בא אחיו הגדול עליה דשמעינן לה במכ"ש כדפי' ב"י מיהו אכתי קשה למה השמיט שאם עשה בה אחיו הגדול מאמר פסל' על הקטן כדתנן בהדי' וגם הרמב"ם בפ"ה השמיט זה ויש לתמוה עליהם עכ"ל ב"י :

גדול שעשה מאמר וכו' פשוט רפ"ד אחין . וכתב הרמב"ם וכן אם נפלו לפניו איסור לאו וכו' בפ"ז כתב כן וכתב ה"ה דאיכא לתמוה דבפרק שני דיבמות (דף כ) היאך ברייתא איסור מצוה ואיסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטר' צרתה דאין לפרש דצרתה כיוצא בה קאמר דהא בפ"ה מייבום כתב בהדיא דחליצה פסולה אינה פוטרת אפילו כיוצא בה ע"כ וכפעד"נ דכ"ק כלל דברייתא נפטרה צרתה דבר תורה קאמר דמדאורייתא לייבום נמי רמיא דהא תימא חייבי לאוין לחליצה רמיא לייבום לא רמיא דהא כתיב יבמה כדקס"ד התם מעיקרא קמ"ל דלא הנא ביאה וחליצה שוין בה ויבמתו נפקא כן כהכאמנה לכ"ג מן הנשואין דאיכא עשה ול"ת דלחליצה רמיא ולייבום לא רמיא אבל א"כ גריעה לביאה נמי רמיא ונפטרה צרתה וזהו דבר תורה אבל ודאי דרבנן עבוד תקנתא דכל חליצה פסולה דלא חזיא לייבום צריכה לחזור על כל האחין או אינה פוטרת צרתה כדעת הרמב"ם והלכך באיסור לאו ועשה ג"כ דלא חזיא לייבום מטעם גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה אינה פוטרת צרתה דהויא לה חליצה פסולה ופסולה כיון דלא חזיא לייבום אלא דבריית' לא מיירי בהכי מיהו אם עבר ובא עליה קנאה ונפטרה צרתה לגמרי ואף מדרבנן נפטרה דכיון דכבר ייבמה ומדאורייתא חזיא לייבום אע"ג דעבר אדרבנן לכתחלה א"ש נפטרת ואינו דומה לביאה פסולה דגזרו בה וצריכה חליצה אחריה דהתם שייך גזירה ביאה אחר מאמר אטו ביאה אחר ביאה אבל הכא ביאה גרידא היא וליכא למיגזר וזאת היא דעת הרמב"ם ובריש סימן קע"ד יתבאר עוד בס"ד :

שלם

כיצד בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו כו' חסורי מחסרא וה"ק בן ט' שנים ויום א' הוא פוסל תחלה והם פוסלים תחלה וסוף בד"א במאמר אבל ביאה פוסל אפי' בסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד הבע"י פסל ע"י אחין ומי אית ליה מאמר בכלל ע"י אחין והתניא בן ט' שנים ויום אחד הוא פוסל בדבר אחד והאחין פוסלין על ידו בד' דברים הוא פוסל ע"י אחים בביאה והאחין פוסלין על ידו בביאה במאמר בגט ובחליצה ביאה דפסלה בין בתחלה בין בסוף פסיקא ליה מאמר דבתחלה פסיל בסוף לא פסיל לא פסיקא ליה איתמר נמי א"ר יהודה אמר שמואל יש לו גט וכן א"ר תחליפא בר אבימי יש לו מאמר תנ"ה יש לו גט ויש לו מאמר דברי ר"מ וסבר ר"מ יש לו גט והתניא עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ר"מ אומר עשו חליצת בן ט' כגט בגדול ואם איתא ליתני כגיטו א"ר הונא בריה דרב יהושע אית ליה וזוטא לר"ג דאמר אין גט אחר גט ה"מ בגדול אחר גדול וקטן אחר קטן אבל קטן אחר גדול מהני כרבנן דאמרי יש גט אחר גט ה"מ בגדול אחר גדול וקטן אחר קטן אבל ביאה אבל לרבנן דוקא ביאה יש לו אבל חליצה אין לו כלל ומתני' וברייתא דלעיל דקתני בן ט' פוסל ע"י אחין בכלל וכ' הרא"ש נראה דלר"מ דאמר יש לו חליצה כ"ש הוא דלר"מ חליצה פוסלת תחלה וסוף כגט של גדול והשתא לר"מ יש לו גט וכ"ש מאמר אבל לרבנן מאמר יש לו כדמוכח לעיל דמאמר פוסל אבל בגט שהוא במקום חליצה לא והא דקאמרי רבנן כמאמר בגדול ולא אמרו עשו ביאתו כמאמרו י"ל דאית ליה מאמר וזוטא כדשני בגט לר"מ ונראה דהלכה כרבנן וביאתו פוסלת תחלה וסוף ומאמרו דוקא תחלה ומהאי טעמא נמי לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו וחליצה וגט אין לו [illegible] תימא מדקאמר כגט בגדול אלמא קטן אין לו גט וכן הא דאמר יש לו מאמר [illegible] דלא תימא מדקאמר כמאמר בגדול אלמא קטן אין לו מאמר [illegible] וגם בעל המאור כ' שכן הדברים מוכיחים דע"כ לא קאמר בגמר' יש לו גט אלא לטעמיה דר"מ [illegible] וגם הרמב"ם בפ"ה פסק כת"ק דברייתא דפליג על ר"מ וכתב ה"ה שכן נראה מן ההלכות ע"כ ונתחברו דברי רבינו ור"י כתב סברא אחרת בשם הרמ"ה ואיכא למידק במ"ש רבינו [illegible] כמה לא כתב חזר אחיו הגדול ובא עליה או על צרתה ואפשר כיון דכתב שאם חזר אחיו הגדול ובא על צרתה פסלה על הקטן כ"ש אם בא עליה בעצמה ומיהו אכתי איכא למידק למה השמיט שאם עשה בה אחיו הגדול מאמר פסלה על הקטן כדתנן בהדיא וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ה השמיט זה ויש לתמוה עליהם :

גדול שעשה מאמר ביבמה או נתן לה גט ולה צרה כשבא לחלוץ אחד מהם והתירן אין חליצת בעלת הגט או בעלת המאמר פוטרת הצרה אבל חליצת הצרה פוטרת לבעלת הגט לגמרי ולבעלת המאמר מחליצה וצריכה עוד גט למאמרה בר"פ ד' אחין (דף כו .) אמר שמואל חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת הגט חלץ לבעלת המאמר לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת מאמר ופירש"י לבעלת גט . ב' יבמות מאח א' ונתן יבם גט לא' מהן שוב אין חליצתה הוגנת כ"כ דקלישא זיקתה ואם חלץ לה לא נפטרה צרה : חלץ לבעלת מאמר . עשה מאמר באחת מנשי המת ואח"כ חלץ לה לא נפטרה צרה שחליצה זו אינה פוטרת לגמרי שעדיין צריכה גט למאמרו כדתנן בפרק ר"ג ואע"ג דיהיב לה גט אחר דחליץ לה הוא דמהנים אבל צרתה צריכה חליצה אבל חלץ לצרה נפטרה בעלת המאמר מחליצה ואינה צריכה אלא גט למאמרו : ומ"ש ואם עשה מאמר בזו ונתן גט לזו חולץ לאיזו שירצה ופוטר השניה שם בעיא ואיפשיטא דכי הדדי נינהו ור"י פירש דהיינו לומר ששתיהן צריכות חליצה אבל רש"י פירש דהיינו לומר שחולץ לאי זו שירצה ותפטר צרתה . וכבר כתב רבינו כן בראש סימן זה ולפי שהרא"ש הסכים לפרש"י סתם רבינו הדברים כפרש"י : וכתב הרמב"ם ז"ל וכן אם נפלו לפניו איסור לאו או איסור עשה וצרתה כו' בפ"ז כתב כן גבי חלץ לאחיות ולא נפטרו צרות כו' וז"כ יראה לי שכך הדין בשתי יבמות הבאות מבית אחד והאחת מהן אסורה על יבמה משום שניה או מחייבי לאוין או מחייבי עשה שאם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה חלץ לצרה הותרה האסורה : וכתב ה"ה סברת רבינו בזה נראית נכונה שהרי חליצה פסולה הנזכרת בסמוך היא מפני שאין האחיות מתייבמות משום דהויא כל חדא אחות אשה בזיקה ואין זה אלא מדרבנן ואעפ"כ אין חליצתה פוטרת צרתה וא"כ מ"ש שניה או חייבי עשה וחייבי לאוין שכולן אינן עולות לייבום ולמה תפטור חליצתן צרותיהן אלא משמע דכולן שוות אבל בה"ג ז"ל כתב מי שהיה נשוי ב' נשים שניה ליבם ואחרת כשהוא מיבם לאחרת כשהוא חולץ לשניה ע"כ

פרישה

לבטל המאמר ולהתיר הזיקה ואינו דומה לחליצה וליכא למיגזר מידי . (ביאת בן תשע ויום אחד כמאמר בגדול אף על גב דאין קנין לקטן כיון דביאת בן תשעה לענין ערוה הוי ביאה שהיא כסרג עליו אם היה גדולה מדרבנן כמאמר בגדול כ"פ) : (לב) **וכן** אם חזר הקטן ובא על צרתה כו' פירש רש"י משום דבית אחד הוא בונה כו' וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור מהני ביאה שנייה להצריכה גט וכיון דצריכה גט הם כולי' ביאת בלא יבנה וזו הטעם אם בא אחיו עליה או על צרתה : ואינו מועיל אלא בתחלה דלא גזרינן מאמר בן ט' משום ביאת בן ט' : כיון שהמאמר הראשון מבן ט' והוי כמו מאמר אחר מאמר בשניהם גדולים כ"פ) : (לג) **או** בעלת מאמר פוטרת הצר' דנקלשו זיקה בעלת הגט ובעלת המאמר ולכך אין חליצתה פוטרת את הצרה שיש לה זיקה גמורה : (לד) **כדפרי'** לעיל בריש סי' זה וסיינו כדעת רש"י

דרישה

דלעיל משום דהדין דלעיל דיש ביאה אחר ביאה לא נאמר בפירוש בגמרא שהרי"ף והרא"ש כתב דכמו שמסיק בגמרא דביאה או מאמר מהני אחר חליצה מהני גם כן אחר ביאה וכן הפלוגת' בין שקדשה סתם או לשם זיקת יבמין מפורש בגמרא אדין חליצה לכך כתבו הרא"ש ורבינו סברת הראב"ד אדין חליצה וממילא ס"ה שמחלק נמי הכי בביאה שאין סברא נחלק בין ביאה לחליצה בענין זה : [ד] **חזר** אחיו הגדול ובא על צרתה או שנתן לה גט או חלץ לה או לצרתה פסלה צ"ע למה לא נקט נמי שעשה בה מאמר או לצרתה וכן הרמב"ם בפ"ה מהלכות יבום כתב בזה הלשון בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו וחזר אחיו הגדול ובא עליה או חלץ או נתן גט או בעל לה או לצרתה הרי זה פסלה על הקטן אבל במשנה בסוף החשה רבה נזכר מאמר בהדיא שבא עליה קטן אבל לא נזכר בצרתה וזה לשון המשנה בן ט' שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י האחין

לאסורה לא הותרה הצרה (לה) חלץ לצרה הותרה האסורה ג' אחיות יבמות שנפלו לפני ב' אחין יבמין אם נפלו כאחד שלא הספיקה ראשונה לחלוץ עד שנפלה שניה ושלישית קאמר רב (לו) ששלשתן צריכות חליצה מכל אחד מהאחין ואם נפלה האחת תחילה וחלץ לה א' מהם (לז) כשתפול השנייה יחלוץ השני וכשתפול השלישית צריכה חליצה (לח) מכל אחד ואחד שחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין [ס] ושמואל אמר בין שנפלו כאחד בין בזה אחר זה חולץ לכולן (לט) ואיכא תרי שנויין בגמר' לשינויא קמא אחד חולץ לאחת והשני לשנייה ואחד מהם איזה שירצה חולץ לשלישית (מ) דכל היכא דמצי למיחלץ חליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה ולאידך שינויא (מא) אחד חולץ לכולן אפילו בתחילה (מב) דלפטור נפשה פטרה אפילו בחליצה גרועה ופסק הרמ"ה כרב וכ"פ הרמב"ן [ו] והרמב"ם כתב יבמות רבות שנפלו מבית אחד (מג) שנבעלה

אחת

ע"כ וזה הפך מדברי רבינו ויש מן המפרשים סוברים כן ואומרים שלא אמרו חליצה פסולה אינה פוטרת אלא כגון שנעשה עליו בזיקה כגון זו דאחיות או שעשה בה מאמר או נתן לה גט או חליצת מעוברת או המשנה שהלך נענה למ"ה ושמע שמת ולא מת כמו שאכתוב בפ"ט אבל בשניה וכיוצא באלו שאין אסורות מתחלתה חליצה כשרה הוא ופוטרת צרתה אלו דבריהם ואין בחלוק זה טעם נכון אלא שסמכו על התו' דקתני היתה הא' אסורה על א' מן האחין איסור ערוה וחלץ לה לא עשה כלום ולא פטר צרתה אלא או היא או צרתה מתיבמת לשאר אחין. פי' הספ"ג מתיבמת היתה איסור מצוה ואיסור קדושה פי' שניות וחייבי לאוין חלץ לה או בא עליה נפטרה צרתה ע"כ ואפשר שדעת רבינו דהך ברייתא אתיא דלא כשמואל וכיון שלא הקשו ממנה בגמר' לשמואל לא סמכי' עלה דאם איתא ה"ל לאתויי בגמר' וא"ת שיש חילוק ביניהן ושמואל מודה בזו ה"ל לפרושי והברייתא הנזכרת פרק כיצד איסור מצוה ואיסור קדושה בא עליה או שחלץ לה נפטרה צרתה י"ל דצרתה שהיא [כיוצא בה] קאמר אלא שאין זה מספיק לתרץ דברי רבינו לפי דעתו שהוא סובר דחליצה פסולה אינה פוטרת כיוצא בה כמ"ש בפ"ה וברייתא זו צריכה תלמוד לפי דבריו ז"ל עכ"ל: ג' אחיות יבמות שנפלו לפני ב' אחים יבמים נפלו כאחת שלא הספיקה ראשונה לחלוץ עד שנפלה שניה ושלישית כו' ברפ"ד אחין (דף כו.) אמר ה' רבה בר רב הונא אמר רב ג' אחיות יבמות שנפלו לפני ב' אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמצעית צריכה חליצה משניהם א"ל רבא מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם קסברת יש זיקה וה"ל חליצה פסולה וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין אי הכי קמייתא נמי אי דנפול בבת אחת הכי נמי לא צריכא דנפול בזו אחר זו נפלה חדא חלץ לה ראובן נפלה אידך חלץ לה שמעון נפלה אידך חלץ לה האי מפקע זיקתו חלץ לה האי מפקע זיקתו והאמר רב אין זיקה לדברי האומר יש זיקה קאמר ושמואל אמר אחד חולץ לכלן מכדי שמעינן לשמואל דאמר חליצה מעליא בעינן דאמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות הכא דקיימא חליצה דשמעון כשרה חלץ לה ראובן חליצה פסולה מאי אחד חולץ לכולן נמי דקאמר אאמצעית והא כולן קאמר כיון דרובא גביה קרי ליה כולן ואב"א כי קאמר שמואל חליצה מעליא בעינן ה"מ למיפטר צרתה אבל מפטר נפשה פטרה ופרש"י מדקאמר צריכה חליצה קסבר יש זיקה וה"ל חליצה פסולה וחליצה פסולה צריכה לחזור וכו' כלומר מדקאמרת צריכה חליצה משניהם קסברת אימא מצות זיקת יבמין כמרמי אתרווייהו והך חליצה ע"כ חליצה פסולה היא כלומר גרועה שאם רצה ליבם אינו יכול דאחות חלוצתו היא הילכך לא מעלייתא היא וצריכה לחזור על כולן דלא מפקעא זיקה דתרווייהו בחליצה דחד משום דאלימא זיקה ורמי אתרווייהו: קמייתא. ב' ראשונות נמי ניבעו חליצה משניהם דחליצתן נמי לא מעלייתא היא דאי בעי ליבומי לא מצי הואיל ויש זיקה: בבת אחת. כלומר אם באו לחלוץ כאחת שלא הספיקה הראשונה לחלוץ עד שנפלה גם השניה והשלישית ה"נ דכולן צריכות לחזור אחר כל האחין הכא דנפלו זו אחר זו נפילתה של זו אחר חליצתה של זו נפלה לה חדא חלץ לה ראובן וחליצה כשרה היתה שאם רצה יכול ליבם נפלה אידך חלץ לה שמעון וגם זו כשרה שאם רצה מייבם ואין כאן אחות זקוקה שכבר חלצה אחותה קודם נפילה זו נפלה שלישית אי בעי ליבומי לא מצי דאחות חלוצת שניהם היא ובולת כלום נמי לא נפקא דאחות חלוצה אינה אלא מד"ס הילכך חלץ האי חליצה כל דהו ולאו מעלייתא היא שאם אפן לא ייבם ומיהו חליצתו וזיקתו שוות שתיהן כגרוע ופקעה זיקתו בחליצתו וחלץ האי מפקע זיקה: היכא דקיימא חליצה דשמעון חליצה כשרה. כחלוץ לשניה שהוא אחר כראשונה חלץ לה ראובן חליצה פסולה בתמיה ראובן שחלץ לראשונה והוית הך אחות חלוצתו ולא חליצה מעליא היא כדשמעון דזיקה גרידתא היא: אאמצעית. כלומר השלישית כאמר שחלץ שמעון לשניה שהיא על שניהם אחות חלוצה ושניהם שוין בה וקסבר חליצה פסולה אין צריכה לחזור על כל האחין: כיון דרובא גביה שהחולץ לשלישית חלץ לשתים: למפטר צרה. כדקאמרי' לא נפטרו צרות: אבל נפשה פטרה. בחליצה כל דהו הילכך א' חולץ לג' היכא דליכא צרות בהדייהו: וכתב נמקי יוסף והכי הלכתא כשמואל ואע"ג דבעלמא הלכתא כרב באיסורי שאני הכא דלרב חליצה דנפשיה כשרה דאיהו סבר אין זיקה ולא אמרה כמינתיה אלא אליבא דשמואל דסבר יש זיקה וכיון דלשמואל שרי ניחא וכתב הרא"ש רב אלפס לא הביא שינויא קמא מאי אחד חולץ לכולן אמצעית משום דחשיב לשינויא בתרא עיקר ופטרה נפשה בחליצה גרועה ומיהו צריכה לחלוץ משניהם ונראה דשינויא קמא עיקר כי הוא חליצה דרב אשי כמו שהקשה ר"י וכו' הילכך האי שינויא עיקר ודוקא אמצעית חולצת מאחד אבל שתים הראשונות אי נפול בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת עכ"ל ובתר הכי אהא דאמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות כו' וכתב הרי"ף ענה פסקי רבוותא הלכתא כשמואל כתב הרא"ש וז"ל כתב הראב"ד ז"ל הני פיסקא כשמואל לא הוה צריכה הכא מילתא דהא ליכא פלוגתא עילויה אלא אפלוגתא דלעיל קאי דפליג בהדי רב בחליצה פסולה דא"ר צריכה לחזור על כל האחין ופסקו כותיה דשמואל מיהו ה"מ גבי אמצעית אבל בתרתי קמייתא כיון דאיכא ב' יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דכל מאי דאפשר לאהדורי בתר חליצה כשרה מהדרינן ואפי' למפטר נפשה ואם עבר וחלץ נמי חד לכולהו מאי דעבד עבד וסריין בעצמה עכ"ל הראב"ד ז"ל והרמב"ן ז"ל כתב דלדברי רב אלפס הלכה כרב דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין דהכי קיימא לן הלכתא כרב באיסורי והוצרכו לפסוק באימורא בתרייתא דשמואל באמי דאמר חלץ לצרות נפטרו אחיות דלא תימא כל חליצה פסולה צריכה לחזור ואלו שתיהן חלוצות פסולות ניהו קמ"ל דכי אמרינן חליצה פסולה מחזרת ה"מ כששתי החליצות שוות אז צריכות לחזור על כל האחין וכ"ש על כל שאר הצרות אבל אם אחת מהן מעולה מחברתה אע"פ שהיא נמי פסולה כגון חליצות צרות במקום אחיות המעולה שבהם פוטרת והגרועה אינה פוטרת וזה דבר צריך וכן הוא וכ"פ הרמ"ה ז"ל דחליצה פסולה צריכה לחזור ויראה מתוך דברי התוס' דאין הלכה כרב כי הקשו הא דאמר רבי יוחנן לקמן אתה שניה מותר בראשונה כו' ותירצו משום דרב ס"ל חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין כו' ומה שלא דקדק התלמוד לדרבי יוחנן גיטני הכי משום דמוכחא מילתא דסבר ר"י אין צריכה לחזור והאי שינויא דמסכת הוא כי א"ת לתרץ קושיה זו בע"ה וכיון דר"י סבר כשמואל הלכתא כשמואל עכ"ל:

ואיכא למידק היאך כתב רבינו שהראב"ד פסק כשמואל וכשינויא בתרא וכזה הסכים הרא"ש שהרי נתבאר בדברי הרא"ש שהוא סובר דשינויא קמא עיקר ומיפטר כותר דלא כתב וכזה הסכים הרא"ש אלא לענין דהלכה כשמואל ולאפוקי מהרמ"ה והרמב"ן ז"ל שפסקו כרב אבל לענין לישנא קמא ולישנא בתרא לא אמר אבל מ"מ קשה היאך כתב שהראב"ד פסק כשינויא בתרא דאפילו לפטור נפשה אם אפשר בחליצה כשרה לא תחלוץ גרועה דהא ללישנא קמא הוא דמשמע הכי וכמו שכתב בו רבינו דכל דמצי למיחלץ חליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה דאילו ללישנא בתרא הרי כתב דלפטור נפשה פטרה בחליצה גרועה לכן נ"ל שט"ס יש כאן וכן יש להגיה וכשינויא קמא במקום שינויא בתרא והשתא אתי שפיר ומ"ש וכזה הסכים הרא"ש על מ"ש וכשינויא קמא: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם ז"ל בקצת ספרים יש חסרון הניכר וט"ס הוא והילך לשון הרמב"ם ז"ל יבמות רבות הבאות מבית אחד כיון שנבעלה אחת מהן בעילה ראויה או שנחלצה חליצה מעולה הותרה הכל ונסתלקה זיקת היבום מעליהן ואם נבעלה אחת מהן בעילה פסולה או נתן לה מאמר פסול נאסרו כולן לייבם וצריכה זו שנבעלה או שנתן לה מאמר גט וצריכה אחת מהן חליצה להתירן כורים שאין זיקת היבום מסתלקת בבעילה פסולה נחלצה אחת מהן חליצה פסולה הותרה להנשא לזר

אותה

שלש אחיות וכו' רפ"ד אחין ומ"ש אם נפלו כאחת וכולי פי' אם נפלו כאחת דאינן ראוין לייבום דכל אחת ה"ל אחות זקוקתו דאלימא מצות זיקת יבמין על כל אחד מהאחין כאילו היא אשתו וכי מייבם אחותה כאילו נסיב אחות אשתו א"כ ה"ל חליצה פסולה כיון דאי בעי לייבם לא מצי לייבומי וחליצה גריעא צריכה לחזור על כל האחין דלא מפקעא זיקתה דשאר אחין בחליצה דחד משום דאלימא זיקה ורמי אכולהו אבל בנפלו זה אחר זה ראובן שחלץ תחלה חליצה כשרה היא שאם רצה יכול ליבם נפלה אידך חלץ לה שמעון וגם זו כשרה שאם רצה מייבם נפלה שלישית והיא אחות חלוצה של שניהם וכיון שאין אחד מהם יכול לייבמה ה"ל חליצה פסולה וצריכה לחלוץ משניהם ושמואל סבר אין חליצה פסולה צריכה לחזור אלא אחד חולץ לכולן מיהו ללישנא קמא מודה שמואל בנפלה בזה אחר זה וחלץ ראובן חליצה כשרה לראשונה יחלוץ שמעון לשנייה שנפלה אחר כך חליצה כשרה ולא יחלוץ ראובן לשנייה חליצה פסולה וכשנפלה שלישית יחלוץ אחד מהם חליצה פסולה דהא לשניהם לא חזיא ליבום כיון דהיא אחו' חלוצתו וא"צ לחזור ולאידך שינויא אחד חולץ לכולן אפי' בתחלה דלא מיבעיא היכא דכבר חלץ לכולן דפטרה נפשה בדיעבד אלא אפילו בכתחלה יכול ראובן לחלוץ לשלשתן אע"פ שנפלו בזה אחר זה דלמיפטר נפשה פטרה לכתחלה אפי' בחליצה פסולה וז"ל רש"י אבל נפשה פטרה בחליצה כל דהו הילכך אחד חולץ לשלשה היכא דליכא צרות בהדייהו עכ"ל ור"ל אפי' בנפלו בזה אחר זה כדפי' אבל הרא"ש כתב ללישנא קמא דוקא אמצעית חולצת מאחד אבל ב' הראשונות אי נפול בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת עכ"ל וכך מביאו ב"י והוא תמוה ואין ספק דט"ס הוא וצ"ל אי לא נפיל בבת אחת וכו': והרמב"ם כתב יבמות רבות וכו' בפ"ה כתב כן וה"ה נשם הבין מדבריו דאם אחת מהיבמה נחלצה חליצה פסולה כגון שחלץ לבעלת המאמר או לבעלת הגט לא נפטרה צרתה וכן בחלץ לצרתה לא נפטרה בעלת הגט ובעלת המאמר וכנתן האחד מאמר לאחת או נתן לה

גט

דרישה

שאמין ושאמין פוסלים על ידו אלא שהוא פוסל גמגה ושאמין פוסלין תחלה וסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסל על ידי אחין באו עליה אחין עשו בה מאמר נתנו גט או חליצה פסלו על ידו עד כאן לשונו ונראה שהיה שבמשנה נקט מאמר באותה שבא עליה קטן ה"ה נמי בצרתה דאין סברא לחלק בזה בין אותה שבא עליה הקטן לצרתה ואחר כך עיינתי בב"י שהקשה גם כן קושיא זו וזה לשונו ואיכא למידק במ"ש רבינו ואם אמר וכו' עד ואפשר ליישב גם את זה דסמך על מ"ש שאם נתן לה או לצרתה גט וחליצה פסלה על קטן ומכ"ש שמאמר פוסל שהרי יתבאר בסמוך דגט וחליצה אין לקטן אפי' בתחילתה ומאמר יש לקטן בתחילתה ש"מ דמאמר חשיב יותר לפסול מגט וחליצה כ"ש: [ס] **ושמואל** אמר בין שנפלו כאחת בין וכו' אחד חולץ לכולן כן הוא הנוסחא המדוייקת ובדפוס ב"י כתב אחד חולץ לכולן ובאמת שכן הוא לי הגמרא שם פ"ד אחין אבל כיון שהגמרא סובר לתרץ ונדחוק בכ' "לכולן דקאמר דשם כמו לכולן חולץ כדמסיק רבינו ומ"ש עדיף טפי שלא לגרסו בדברי רבינו וק"ל: [ו] **והרמב"ם** כתב יבמות רבות כו' וצריכה אחת מהן חליצה להתירם לשוק כו' כתב בית יוסף וכתב ה"ה כיון שנבעלה אחת מהן כו' עיקר הנוסחא בדברי רבינו וצריכה חליצה "כל אחת מהן להתירן לזר כו'. וכ"כ ס"ס בפרק ו' מהלכות יבום ע"ש וקשה על זה ה"ס ש"מ דהרמב"ם סובר דלא כשמואל דאמר שחליצה מועלת פוטרת צרתה (מת) שבא עליה ביאה פסולה וכו' נראה מה שכתבנו כוס הוא לפי שהיה כתוב בגירסת הספרים דהרמב"ם שלו "להתירן והולך להגיה נמי כל אחת וכו' דהא ודאי בחליצה פסולה אינן מותרין כולן וכפי זה

קשה

פרישה

רש"י שהסכים הרא"ש לסברתו ולא כדעת ר"י: (לה) **חלץ** לצרה הותרה האסורה וז"ל הא"מ סברת רבינו נכונה כו' וע"ש וב"י מביאו: (לו) **ששלשתן** צריכות חליצה מכל אחד מהאחין דכל א' מהן הוי חליצה פסולה דאין יכולין ליבם אחת. דכל אחת מהן היא אחות זקוקתו ואחליצתה פסולה כלומר גרועה שהרי אין אחד מהן יכול ליבם לא מיפקע זיקה שיש לכל אחד מהאחין בחליצת אחת מהן שהרי הן צריך בעצמו ליפקע זיקתו שיש לו בכל אחת ואחת: (לז) **כשתפול** השנייה יחלוץ השני דאין זה חליצה פסולה לפני דאין הא דאי בעי מייבמי דאין כאן אחות זקוקתו שהרי כבר חלצה אחותה קודם נפילה זו והשלישית עדיין לא נפלה לשניהן: (לח) **מכל** אחד ואחד שחליצה פסולה כו' כיון שאי בעי מייבמי לא מצי דאחות חלוצת שניהם היא ובולת כלום נמי לא נפקא דאחות חלוצה אינה אלא מדרבנן הלכך חלץ לה האי חליצה כל דהו ופקע זיקתו אף ע"ג דלאו חליצה מעליא היא כיון דזיקה וחליצה שוין שתיהן לגרוע וכן אידך חולץ כל דהו ומפקע זיקתו רש"י: (לט) **ואיכא** תרי שנויין בגמ' פי' אליבא דשמואל: (מ) **דכל** היכא דמצי למיחלץ חליצה כשרה כו' ואע"ג דהראשון והשני נמי לא הויא חליצה כשרה לגמרי שהרי כל א' הוי אחות זקוקתו מ"מ הכי עדיף טפי מלחלוץ אחד לכולן דאז השנייה הויא אחות חלוצתו ואחות זקוקתו וק"ל: (מיהו שירצה חולץ לשלישית ומ"ש אחד חולץ לכולן כ"ט): (מא) **א'** חולץ לכולן "אפי' לכתחלה כנ"ל: (מב) **דלפטור** נפשה פטרה אפי' בחליצה גרועה פי' לאפוקי למיפטר בחליצתה ג"כ צרתה: (מג) **שנבעלה** א' מהן ביאה פסולה

פי'

חדושי הגהות

דרבנן דלכל האוקמתות אתיא כרבנן אליבא דהלכתא (ק"ג): ה כ"ה גי' הרא"ש אבל בגמרא רבא בר רב הונא: ו ובגמרא אמר ליה רבה:

אחת מהן ביאה פסולה (מג) או שניתן לה מאמר פסול כולן נאסרות ליבום וצריכה גט אותה שנבעלה או שניתן לה המאמר (מד) וצריכה אחת מהן חליצה להתירה לשוק נחלצה אחת מהן חליצה פסולה הותרה לינשא לזר אותה שנחלצה אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלצו כל האחין לאותה שנחלצה חליצה פסולה שאין חליצה פסולה מסלקת היבום עד שתחזור על כל האחין (א) ע"כ ויראה מדבריו (מה) שפוסק כשמואל וכשינויא קמא דלפטור נפשה פטורה בחליצה גרועה והראב"ד פסק ג"כ כשמואל וכשינויא בתרא דאפילו לפטור נפשה אם אפשר בחליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה הילכך לכתחלה זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואחד מהם לשלישית ואי עבד חד וחלץ לכולהו מאי דעבד עבד ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל כתב הרמב"ם שני יבמין שיבמו שני יבמות הבאות מבית אחד ולא נודע מי יבם תחילה [ז] שניהם יוציאו בגט ויותרו לזרים ואסורות ליבמיהם לפיכך ראובן שהיה בירושלים ולו ב' נשים אחת בעכו ואחת בצור ושמעון אחיו בעכו ולוי אחיו בצור ושמעו שמת ראובן לא ייבם אחד מהם עד שידע מה עשה אחיו קדם אחד מהם ויבם אין מוציאין מידו (מו) עד שיודע שאחיו יבם תחלה [ח] רצה לחלוץ קודם שידע מה שעשה אחיו אין מונעין אותו:

קטנה

אותה שנחלצה אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלצו כל האחין לראשונה שנחלצה החליצה הפסולה שאין חליצה פסולה מסלקת זיקת יבום מבית זה עד שתחזור על כל האחין או עד שתחלוץ כל אחת מהן עכ"ל: וכתב ה"ה כיון שנבעלה א' מהן וכו' עיקר הנסחא כדברי רבינו בכאן צריכה חליצה כל אחת מהן להתירן לזר שהוא סובר שחליצת אחת מהן אינה פוטרת צרתה וכמו שביאר בסמוך במ"ש נחלצה אחת מהן חליצה פסולה כו' ודעתו בזה צל"ע שהוא ז"ל סבור שאם נתן האחד מאמר לאחת או נתן לה גט ואח"כ בא עליה אחיו ואחד מהן חלץ לאחרת שלא נעשה בה מעשה שאין חליצתה של זו פוטרת זיקת היבום של שניה וצריכה השני' גט וחליצה והטעם לפי שזו חליצה פסולה ואינה פוטרת חברתה ואע"פ שיותר היא פסולה זו שנעשה בה מעשים אלו מ"מ אין חליצתה של שניה אע"פ שמעולה פוטרתה ונמצא שהוא ז"ל פוסק דלא כשמואל דאמר חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה נפטרה בעלת הגט חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה נפטרה בעלת המאמר והוא ז"ל סבור שאין חליצת אחת מהן פוטרת צרתה וסבור דלפטור עצמה פוטרת וכן הוא ז"ל סבור שאם נחלצה האח' מהן מכל האחין נפטרה הצרה ואיני יודע מהיכן יצא לו זה ואיני יכול להלום הסוגיות לפי שטתו וכבר נחלקו עליו הרמב"ן והרשב"א ז"ל בדין זה ודעת הרשב"א שכל שהן שוות כגון שיש לשניהם מאמר או גיטין שחליצת אחת מהן פוטרת צרתה ואם הא' בעלת גט או מאמר חליצת האחרות פוטרתה אבל חליצה של זו אינה פוטרת האחרת ואפילו חלצו לה כל האחין עכ"ל: ומ"ש רבינו יראה שפוסק כשמואל אע"פ שלכאורה נראה שפוסק כרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין שהרי כתב שאין חליצה פסולה מסלקת היבום עד שתחזור על כל האחין לא משמע לרבינו הכי משום דא"כ אמאי כתב שאם נחלצה אחת מהן חליצה פסולה הותרה לזר הא לרב לא הותרה אפילו היא עד שיחלצו לה כל האחין אלא ודאי כשמואל ס"ל ומה שאמר שאין חליצה פסולה מסלקת היבום עד שתחזור על כל האחין היינו דוקא למפטר צרתה אבל למפטר נפשה אינה צריכ' לחזור וכדשמואל ועל מה שאמר רבינו וכשנויא קמא דלפטור נפשה פטורה בחליצה גרועה יש לתמוה דהאי לשנויא בתרא הוא דאילו לשנויא קמא כל היכא דמצי למיחלץ חליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה נ"ל דט"ס יש כאן וצריך להגיה וכשנויא בתרא במקום וכשנויא קמא: והה"ר דוד הכהן ז"ל בתשובה בית ל"ג כתב ע"ז ופלפל מאד והאריך ליישב גרסת הספרים דגבי הרמב"ם כתב כשנויי' קמא וגבי הראב"ד כתב כשנויא בתרא כתב הריב"ש בתשו' סימן קכ"ט שנשאל על מי שמת בלא בנים והניח ב' אחים וב' נשים והקטן שבהם עשה מאמר באחת מהן והשניה הוציאה גט ואומרת שנתגרשה בו אך ניכרים הדברים שלא נתגרשה בו אם צריך לחלוץ לשתיהן או אם מספיק בחליצת אחת מהן והאריך שם בתשובה עיין עליו כתוב בת"ה סימן רכ"ה על יבמה שנחלצה ואח"כ נמצא שהיתה קטנה דאפילו למ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין הכא אינה צריכה לחזור וכיון שנחלצה לאחד מהיבמים משתגדיל הותרה: כתב הרמב"ם ב' יבמים שיבמו ב' יבמות הבאות מבית אחד ולא נודע מי יבם תחלה שניהם יוציאו בגט כו' עד סוף הסימן הכל בפ"ה:

ב"ה על מ"ש הרמב"ם שאם רצה אחד מהם לחלוץ קודם שידע מה עשה אחיו אין מונעים אותו יש לתמוה מ"ש מהאשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה ואמרו לה מת בעלך לא תתרוץ דחיישינן שמא צרתה מעוברת ותלד ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה: ובתשובת

הגאונים

גט ואחר כך בא עליה אחיו ואחד מהן חלץ לאחרת לא נפטרו עד שיחלצו לכולם ותמה עליו מן הסוגיא ע"ש ולמלבד תמיהתו איכא תמיה דא"כ הוא דוחה הך דשמואל דאמר חלץ לבעלת הגט לא נפטרה לצרה נפטרה בעלת הגט ובפ"ז פסק בהדיא כשמואל דחלץ לצרות נפטרו אחיות ומ"ש הא אהא אלא נראה עיקר דהרב פוסק כשמואל בכל דבריו ומ"ש בפ"ה דצריכה אחת חליצה להתירה לזרים היינו דוקא באותה שלא נעשה בה מעשה וכדשמואל דחלץ לצרה נפטרה בעלת הגט ומ"ש נחלצה אחת מהן חליצה פסולה הותרה היא וכו' היינו נמי כשמואל דאמר חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרתה ומשמע אבל היא גופה נפטרה וכשינויא בתרא דלמיפטר נפשה פטרה ולפ"ז בעל כרחך הא דאמר שמואל חליצה מעליא בעינן וממילא דמודה שמואל דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין וכדמשמע בסוגי' דלשינויא בתרא כי היכי דלמיפטר צרתה לא פטרה כיון שאין החליצה מעולה ובעינן לחלוץ לכל אחת ה"ה דבעינן לחזור על כל האחין כיון שאין החליצה מעולה כל זה אינו אלא משום צרת' דלא נפטרה צרתה אלא א"כ בחוזרת על כלם אבל היא נפשה נפטרת מיד ומ"ש הרמב"ם עוד אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא היינו לומר דבחלץ מתחיל' לבעלת הגט שוב לא נפטרה צרתה עד שתחלוץ גם היא אבל אם חלץ בתחלה לצרתה בודאי דנפטרת בעלת הגט לגמרי כדשמואל וכמו שפסק בפ"ז וה"ה הבין מדבריו אלא שר"ל דלעולם אין חליצת א' מהן פוטרת צרתה מאחר שנעשה מעשה פיסול באחת מהן ומ"ה הגיה בלשון הרמב"ם צריכה חליצה כ"א מהן להתירן וכו' ולא נהירא אלא כדפי' דדוקא בחלץ מתחלה לבעלת הגט הוא דלא נפטר צרתה עד שתחלוץ כל א' וא' וה"ט דהחליצה פסולה אינה עוקרת הזיקה אלא במקצת ולא לגמרי הילכך כל א' וא' צריכה חליצה בפני עצמה משא"כ בחלץ מתחלה לצרתה דעוקרת הזיקה לגמרי וזהו דעת רבי' שאמר ויראה מדבריו שפוסק כשמואל וכשינויא בתרא דלמיפטר נפשה פטרה בחליצה גרוע גם מ"ש ה"ה בפ"ז דדעת הרמב"ם דחליצה פסולה אינה פוטרת כיוצא בה עכ"ל לכאורה איכא למימר דדוקא בחלץ לבעלת הגט הוא דס"ל להרב דאינה פוטרת צרתה אבל כיוצא בה פוטרת אלא דמלשונו פ"ה שכתב לפיכך גט אחר גט ביבמה וכו' וכן ב' יבמין שנתנו ב' גיטין ליבמה אחת זא"ז ה"ז כגרושה לשניהם ושניהם אסורין בקרובותיה וא' מהן חולץ וכו' מדכתב זה כאן ולא כתבו מקודם ביבם א' וב' יבמות וכן לאחריו בב' יבמין וב' יבמות יש ללמוד דדעתו דבב' יבמות צריכה חליצה לכל אחת דחליצה פסולה אינה פוטרת כיוצא בה אבל בב' יבמין ויבמה דחוזרת על כל האחין אינו אלא משום צרתה לדעתו כדפי' וזו שאין לה צרה די בחליצת אחד מהן וכו' ודו"ק: **ומ"ש** יראה מדבריו שפוסק כשמואל וכשינויא קמא וכו' והראב"ד פסק גם כן כשמואל וכשינויא בתרא וכו' הקשה ב"י הלא מדברי שניהם משמע דאיפכא ס"ל ולכן כתב דט"ס הוא וצריך להגיה בדברי הרמב"ם וכשינויא בתרא ובדברי הראב"ד וכשינויא קמא גם מהרש"ל הגיה כך ומ"מ קשה היאך אמר דהראב"ד פסק כשינויא קמא דהלא דבריו אינן לא כקמא ולא כבתרא דלקמא אם יכול לחלוץ חליצה כשרה וחלץ חליצה פסולה אפי' דיעבד לא הויא חליצה ולבתרא אפי' לכתחלה חולץ חליצה פסולה למיפטר נפשה ואילו הראב"ד מחלק בין לכתחלה לדיעבד אבל הר' ירוחם כתב וז"ל נראה מדברי הראב"ד שמפרש דלאותם שפסקו כשמואל פסקו כתרי תירוצי דשמואל כתירוץ הראשון דצריך לעשות לכתחלה ובדיעבד אם עשה כתירוץ השני דאחד חולץ לכולן מותר עכ"ל ואפשר דכך היא דעת רבינו ולפי דהרמב"ם פסק כשינויא בתרא אלמא דליפטר נפשה פוטרת בחליצה פסולה לכתחילה כתב עליה הראב"ד חושש נמי לשינויא קמא אליבא דשמואל דלכתחלה צריך לחלוץ חליצה כשרה אבל בדיעבד מאי דעבד עבד ולזה הסכים א"ה הרא"ש והא דכתב הרא"ש מתחלה דשינויא קמא עיקר סובר רבינו דהיינו דוקא להחמיר לכתחלה אבל בדיעבד דאי אפי' בדיעבד לא נפטרה ה"ל להרא"ש לפרש ודלא כהראב"ד מדכתב בסתם דברי הראב"ד ואחר כך הביא דברי הרמב"ן והשיג עליו משמע שתופס שיטת הראב"ד לכתחלה לחלוץ חליצה פסולה כיון דאפשר בכשרה אבל דיעבד ודאי כשרה והא דקאמר מכדי שמעינן ליה לשמואל דאמר חליצה מעליא בעינן דקאמר היכא דקיימא חליצה דשמעון חליצה כשרה וכו' משמע דבעי למימר דאפי' דיעבד לא נפטר כי היכי דבחלץ לאחיות לא נפטרה צרה י"ל שאני התם דחליצת צרה כשרה טפי דלא אלימא זיקה לשוויה צרה כערוה וכדרב אשי אבל הכא חליצת כולן שוה לגריעותא אינו בדין לפוסלה בדיעבד מינה דמדחזינן דשמואל קפיד אחליצה מעלי' דבדאיכא כשרה טפי בצרות מבאחיות אפי' דיעבד לא נפטרה א"כ הכא דחליצת כולן שוה לגריעותא אין לנו להקל לכתחלה ומשני אאמציעתא התם הוא דחולצת לכתחלה מאחד אבל ב' הראשונות אי נפל בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת לכתחלה אבל בדיעבד מאי דעבד עבד כיון דחליצת כולם שוה לגריעותא וכן פי' הרא"ש להדיא דלשינויא קמא נ"ל דס"ל כרב אשי וכדפי' וא"כ שפיר כתב רבינו דהראב"ד פסק כשמואל וכשינויא קמא ולכתחלה אסור אבל בדיעבד שפיר דמי ולזה הסכים הרא"ש אבל לשינויא בתרא נ"ל דס"ל כאידך שינויא דהתחיל ולא התחיל ואין חלוק בין צרה לערוה דחליצת כולם שוה לגריעותא ואפ"ה אף דיעבד לא נפטרה צרתה ושמואל דאמר חולץ אפי' לכתחלה היינו למיפטר נפשה וכן עיקר ודלא כהר"ר ירוחם בהא מילתא ודו"ק: **כתב** הרמב"ם ב' יבמין וכו' בפ"ה כתב כך וכל זה פשוט אלא שהב"י הביא תשובת הגאונים שהאמירו שצריך גם כן לחלוץ לאחת מהן ע"ש

ובכסף

דרכי משה

קע (א) וכ' א"ז ודוקא חליצה פסולה שקלשה הזיקה קצת ע"י והיתה זקוקה מעיקרא ליבם לגמרי אבל אם היתה חליצה פסולה מעיקרא אינה צריכה לחזור על כל האחין וע"ש שהאריך בזה: ובב"י קודם החליצה מותר ליבם לדור עם היבמה בביתו וכ"כ מהר"ם וכן מוכח בגמרא:

פרישה

פי' כגון שקודם לכן נתן לא' מהן גט או עשה מאמר בא' מהן חוץ מזו: (מג) **או** שניתן לה מאמר פסול מיירי גם כן כהאי גוונא דפרישית: (מד) **וצריכה** אחת מהן חליצה להתירה לשוק שאין הזיקה נפקעת מבעילה פסולה רמב"ם: (מה) **שפוסק** כשמואל וכשנויא קמא כו' והראב"ד פסק גם כן כשמואל וכשנויא קמא כן צריך להיות וכן הגיה בית יוסף ובתשובת מהר"ר דוד כהן האריך ליישב גירסא שלפנינו ע"ש. ומה שכתב ויראה מדבריו שפוסק כשמואל רצה לומר דאי כרב אמאי כתב שאם נחלצה אחת מהן חליצה פסולה הותרה לזר הא לרב לא הותרה אפי' היא עד שיחלצו לה כל האחין ומה שכתב שאין חליצה פסולה מסלקת היבום עד שתחזור על כל האחין היינו דוקא למפטר צרה אבל למפטר נפשה אין צריך לחזור וכדשמואל ומה שכתב וכשנויא בתרא דאילו לשנויא קמא כל היכא דמצי למיחלץ חליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה כו': (מו) **עד** שיודע שאחיו יבם תחלה פי' תחלה לאו דוקא אלא שמשמע שאין מוציאין

מידו

דרישה

הקשה מה שהקשה ע"ש אבל לפי גרסת הספרים שלפנינו דגרסינן "להתירה "בהא ולא להתירן "בכון אתיא שפיר ולא צריכין לכל זה ופירושו הכי וצריכה אחת מהן רצה לומר אחת מהיבמות להתירה לשוק פירוש אותה שנבעלה ביאה פסולה להתירה לשוק דלא נימא הואיל ונבעלה תהא מותרת לשוק קא משמע לן אף על גב דנבעלה הואיל וביאה פסולה היא צריכה אחת מהיבמות חליצה כדי להתירה לשוק אותה שנבעלה ביאה פסולה לשוק ובשאר היבמות לא דיבר בהם עדיין כלום רק מבאר והולך וכתב ונתן לאחת מהן חליצה פסולה פירוש לאותה שנבעלה ביאה פסולה או היא לבדה מותרת ואם נחלצה אחת מהאחרות או כולן מותרות ומ"ש אח"כ אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא אינו ר"ל דאם נחלצה שהיא לבדה מותרת לשוק אלא ה"ס נמי שאר היבמות מותרות רק בא להשמיענו שצרתה גופה שלא ניתרת בחליצת פסולה: [ז] **שניהם** יוציאו בגט כו' בתשובת הגאונים כתב דאחת מהן צריכה גם כן חליצה דמאמר דלא ידעינן מי יבם תחלה יש לחוש שמא אחד עשה בה מאמר ואחר כך בא אחיו על השנייה והוי בעילה אחר מאמר שאינה קונה לגמרי וצריך שני גיטין וחליצה ואף על גב שבעל המאמר בא אחר כך על הראשונה שעשה בה מאמר מ"מ ביאתו פסולה שקדמו ביאת אחיו וע"ל ר"ס וה מדין בעילה אחר מאמר כ"פ: [ח] **רצה** לחלוץ קודם שידע מה שעשה אחיו אין מונעין אותו וכו' יש לתמוה על זה מאי שנא מהאשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ואמרו לה מת בעלך לא תחלוץ דחיישינן שמא תהא צרתה מעוברת ותלד ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה עד כאן לשונו והוא

מ"ש

קעא

קטנה יתומה שהשיאוה אחיה (א) קידושיה דרבנן כדפירשתי לעיל וכן חרשת קידושיה הרבנן מ"מ אין קידושי שתיהן שוות אלא קידושי הקטנה הם בספק (ב) אם קונין קנין גמור או אם אין קונין כלל וקידושי החרשת קונין במקצתה (ג) ומשיירים במקצתה לפיכך מי שהיה נשוי יתומה והחרשת ומת ונפלו לפני אחיו ליבום (ד) אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וכיצד תקנתן (ה) דהחרשת לאו בת חליצה היא ואם ייבם אותה ויחלוץ לקטנה לכשתגדיל (ו) תאסר עליו החרשת בחליצה דאידך שאין ביאת החרשת ביאה גמורה להפקיע כל הזיקה ונשאר עדיין זיקה בקטנה (ז) וחליצתה חליצה וקאמר רב חסדא (ח) כונס החרשת ומוציאה בגט (ט) וחולץ לקטנה לכשתגדיל וכ"פ הראב"ד ורב אלפס פסק כר"א (י) שמלמדים הקטנה שתמאן וייבם החרשת ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ואם יראה אחר כן לגרש החרשת הרשות בידו היו שתיהן חרשות או קטנות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה אחת גדולה ואחת קטנה ביאת גדולה או חליצתה פוטרת הקטנה (יא) ואין ביאת הקטנה פוטרת הגדולה אחת פקחת ואחת חרשת ביאת הפקחת או חליצתה פוטרת החרשת ואין ביאת החרשת פוטרת הפקחת ואם שתיהן קטנות ובא יבם על אחת מהן וחזר ובא הוא

וכסף משנה כתב וז"ל רצה א' לחלוץ קודם שידע מה עשה אחיו אין מונעין אותו יש לתמוה על זה מ"ש מהא דמעשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה ואמר לה מת בעליך דחיישינן שמא תהא צרתה מעוברת ותלד ונמצא אתה מצריך כרוז לכהונה עכ"ל ורבינו כתב דין זה לעיל סוף סימן קנ"ו ולפע"ד יש ליישב דלא דמי דהתם ליכא אלא חדא ספיקא שמא תהא צרתה מעוברת ותלד אבל הכא איכא תרתי ספיקי חדא שמא אחיו בכור לא שמע כלל שמת אחיו בירושלים ואם תמצא לומר שמע מיתתו שמא לא עשה מעשה ביבמתו כלום הילכך אין מונעין את זה מלחלוץ בעכו מחששא שמא אתה מצריכה כרוז בדוכתא דאיכא ס"ס :

קעא קטנה יתומה וכו' משנה וגמרא בפרק ב"ש (דף ק"י) : ומ"ש לפיכך וכו' פירוש ביאת קטנה אינה פוטרת לחרשת דשמא אינה קנויה כלל לאחיו ונכרית היא וביאת חרשת נמי אינה פוטרת לקטנה כיון דביאתה לא דחיא זיקה לגמרי דנשארה מקצת זיקה אבל הקטנה אם קנויה היא : וכיצד תקנתן, כצ"ל כונס את החרשת ומוציאה בגט משמע דלאחר שכנס מיד חייב להוציא' בגט אבל אינו רשאי לדור עמה עד שתגדיל הקטנה ויחלוץ לה גזירה שמא יבא על החרשת לאחר שיחלוץ לקטנה ויעבור על לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה . ורב אלפס פסק כר"א וכו' פירוש דהוא ז"ל גורס במשנ' (דקי"א) ר"א אומר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן וקאי נמי אקטנה וחרשת דתני ברישא ואפסיקא בגמרא הלכה כר"א אבל הראב"ד גורס התם ר"א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ולא קאי אלא אגדולה וקטנה דתני בסיפא דמלמדין כדי לקיים בחברתה ייבום דאורייתא אבל בקטנה וחרשת דייבום דדבריהם הוא אין מלמדין דחוששין שמא לכשתגדיל מתחרטה בה ועיין בב"י : **היו** שתיהן חרשות או קטנות וכו' משנה שם שתיהן קטנות ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה וכן שתי חרשות ורבינו הקדים בלשונו חרשות לקטנות משום דבמשנה לא אמר וכן ב' חרשות לענין חליצה דחרשת לאו בת חליצה היא כקטנה דבת חליצה היא לכשתגדיל אלא אביאת חרשת קאמר דפוטרת צרתה כמו בשתיהן קטנות וכדמוקי לה התם בגמרא וכיון שרבינו לא נקט כאן ב' חרשות אלא לענין ביאה לכך הקדים חרשות לקטנות כיון דבקטנות אף גבי חליצה פוטרת את צרתה ולא נקט במשנה ולא בפוסקים ב' גדולות משום דדבר פשוט הוא דבגדולות ביאת א' או חליצת א' מהן פוטרת את חברתה אבל בב' חרשות וב' קטנות סד"א כיון דאין זיקת קטנה ודאי ואין זיקת חרשת בלא שיור א"כ זיקה קלושה היא וצריכה חליצה מכל א' וא' קמ"ל : ומ"ש אלא מלמדין אותה שתמאן וכו' זה אינו מפורש לא בפירוש רש"י ותוס' ולא בהשיר"י ואפשר לומר דכאן אין מלמדין אותה שתמאן שמא תתחרט אלא יוציאנה בגט כשיהא בה דעת לשמור גיטה אבל לכתחלה אחר לשון הרמב"ם שכ"כ מלמדין וכו'

הגאונים כתב שצריך ג"כ לחלוץ לאחת מהן ואע"ג דאין לאחר בעילה כלום ה"מ היכא דאיתא בתחלה דלא הוה קמה מאמר באחרת והכא אילו הוה ידעי' דחדא מינייהו איבעילא קמי כל (דלא) איתעביד מאמר באידך בודאי הות ביאה פוטרת צרתה השתא דאיכא למימר דילמא ההיא דאיבעלה קמי צרתה הוה איתעביד מאמר בצרתה קמי דתבעיל וה"ל ביאה בתר מאמר ולא ידעינן הי מינייהו היא צריכה ב' גיטין וחליצה כדפרישית דעבדינן לחומרא ולא תסתבר לך דכיון דבא האח נמי על השניה ליכא חליצה אלא איפשר דתרווייהו ביאות פסולות חדא ביאה אחר מאמר וחדא ביאה אחר ביאה וכי הא ביאה יש אחריה כלום עכ"ל :

קעא קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה קידושיה דרבנן כדפירשתי לעיל בסי' מ"ג וכן חרשת קידושיה דרבנן מ"מ אין קדושי שתיהן שוות אלא קדושי הקטנה הם בספק אם הם קונים קנין גמור או אם אין קונין כלל וקידושי החרשת קונין במקצתה ומשיירין במקצתה לפיכך מי שהיה נשוי יתומה וחרשת ומת ונפלו לפני אחיו ליבום אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וכיצד תקנתן כו' בפרק ב"ש (דף קי :) תנן קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ובגמרא כיצד תקנתן א"ר חסדא א"ר כונס החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אמר רב חסדא ש"מ קסבר רב חרשת קנויה ומשויירת קטנה קנויה ואינה קנויה דאי ס"ד חרשת קנויה ואינה קנויה קטנה קנויה ומשויירת חרשת אמאי כונס ומוציאה בגט תיתיב גביה ממ"נ אי קנויה הוא הא קנויה היא ואי לא קנויה היא אמאי נכרית בעלמא היא' וכ"ת קטנה אמאי תמתין תיתיב גביה אי קנויה היא הא קנויה היא אי לאו קנויה היא נוכריתא בעלמא היא א"כ חרשת במאי תיפוק ופרש"י כיצד תקנתן. דקטנ' וחרשת הואיל ואין הא' פוטרת צרתה וחרשת לאו בת חליצה היא דניפוק תרווייהו בחליצה ואי מייבם לה וחליץ לקטנה כשתגדיל מיפסיל קמייתא דקם ליה בלא יבנה דהא ביאה דחרשת לא דחיא זיקה דנימא אין אחריה כלום : כונס את החרשת ומוציאה בגט · דחליצת קטנה פסל לה : חרשת קנוי' במקצת ומשויירת קטנה. ספק קנויה כולה ספק אינה קנויה דכשתיהן קנויות ומשויירות ליכא למימר דממתני' שמעינן לה דא"כ תפטר חדא בביאת חברתה ושתיהן ספק נמי ליכא למימר מדקתני סיפא דמתני' בא על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנה בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת ואם שתיהן ספק קמייתא תיתיב גביה ממ"נ דהא אחרונה לא פסלה לבא עליה דאם שתיהן קנויות אין האחרונה פוסלת הראשונה דאין אחר ביאה כלום ואם זו קנויה וזו אינה קנויה אינן צרות זו לזו אלא חדא קנויה ומשויירת וחדא ספק ומדרב שמעינן דחרשת היא הקנויה והמשויירת וקטנה ספק מ"ה תלא החרשת בגט דילמא קטנה קנויה היא לגמרי ועדיפא מחרשת ופסלה חליצה עליה : הא קנויה היא . ותו ליכא זיקא אבתרייתא :

נכרית בעלמא היא · ולא פסלה לה חליצת קטנה וכי תימא אמאי תמתין ותחלוץ ישנה מתחלה ותשב אלמנה ממ"כ : חרשת במאי תיפוק. הא לאו בת חליצה היא ורב תקנתא לתרווייהו קתני ואי קשיא מתני' דקתני בא על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל קטנה אמאי פסל הואיל ונסבה ברישא תיפוק חרשת בגט וקטנה תיתיב גביה ממ"כ כדאמרן ואיכא תקנתא לתרווייהו תריץ משום גזירה דילמא אתי למיבעל חרשת ברישא תחלה וה"נ מתרץ לה בברייתא לקמן עכ"ל. ורב אלפס כתב על הא דמ"ר חסדא אמר רב ולר"א מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומייבם לחרשת וכן הלכה עכ"ל. כלומר דר"א אמר התם במתני' הכי וכתב הרא"ש על פסק הרי"ף כתב הראב"ד ז"ל זו אינה מחוורת דלא אר"א מלמדין את הקטנה למאן אלא כדי לקיים בחברתה מצות יבום דאורייתא אבל הכא יבום דחרשת דרבנן הוא והא קיים לה בביאה ראשונה הלכך אין מלמדין אותה למאן מטעמא א דאמרינן לעיל וכנוסחא דילן ל"ג בדברי ר"א בכולן מלמדין את הקטנה למאן ור"א אבתרייתא לחוד קאי דאיכא גדולה וקטנה בהדדי וסוגיא דשמעתין (קיא :) נמי הכי משמע דקאמרת ואי אשמעינן בהא משום דגדולה רמי קמיה מעיקרא וכו' ע"כ והרמב"ן ז"ל כתב למה לא תמאן הא טעמיה דבר קפרא משום דילמא גדלה ומיחרטא בה וזו יוצאת עכ"פ למה תתעגן עד שתגדיל ותחלוץ ותפסל מן הכהונה שופך מי בורו ואחרים צריכים לו ותאסר חרשת על בעלה שכנסה ביתר וע"כ לא הוצרכו לומר בגמרא ואי אשמעינן אלא בסיפא דמתני' דבא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה דאיקיים מצות יבום והוא פוסלן על עצמו בפשיעה לפיכך היה ראוי שלא לחזור ולהתירו לו כלום וכן ברישא משום דגדולה לא רמיא קמיה דמעיקרא באחות אשה דמיא ומוטב שתלא משתתייבם אבל הכא שאין תקנה אלא להוציא שתיהן למה לא ילמדוה למאן לתקנתה ולתקנת חבירתה וכ"ש שנמצא בנוסחאות בכולן מלמדין את הקטנה והכי איתא בתוספתא וגרסינן דבריו עכ"ל. וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מלמדין את הקטנה שתמאן וכונס את החרשת ואם רצה לגרשה כותב לה גט אחר שיבוא עליה ותותר לזה וכתב ה"ה בהשגות א"א זה המחבר גמר ועשה מדעת עצמו כי בגמרא אמרו תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ולא התירו למאן ביבם ולא אפילו בעל הנה כדי לקיים מצות ייבום של תורה ע"כ סובר הרב ז"ל שלא אר"א בכולן מלמדין בו אלא באחת גדולה ואחת קטנה שייבום הגדולה מן התורה ועל זה נפסקה ההלכה כמותו אבל כאן ששניהם מדבריהן לא אמרו בקטנה שתמאן ודעת רבינו כדעת ההלכות דרב דאמר אליבא דר"נו דלר"א בכל גווני מלמדין את הקטנה והדבר צריך לי הכריע עכ"ל ואני אומר שכבר כתבתי שהרמב"ן ז"ל הכריע כדברי הרי"ף וכיון שהרי"ף והרמב"ם ז"ל והרא"ש והרמב"ן ז"ל הסכימו שמלמדין את הקטנה שתמאן וייבם לחרשת הכי נקטינן ואין לפקפק בדבר :

היו שתיהן חרשות או קטנות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה אחת גדולה ואחת קטנה ביאת גדולה או חליצתה פוטרת הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה אחת פקחת ואחת חרשת ביאת הפקחת או חליצתה פוטרת את החרשת ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת משנה בפ' ב"ש (שם) : ואם שתיהן קטנות ובא יבם על אחת מהן וחזר ובא הוא או אחיו על השניה לא פסל הראשונה עליו אבל אסור לו לקיים את השניה אלא מלמדים אותה שתמאן ויקיים הראשונה וכן אם שתיהם חרשות אין ביאת השניה פוסלת את הראשונה והשניה אסורה לו ויוציאנה בגט ג"ז משנה שם (ד' קיא) מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת בא היבם על הראשונה וחזר ובא על השניה או שבא אחיו על השניה לא פסל את הראשונה וכן ב' חרשות ופרש"י לא פסל את הראשונה . שהרי ביאתם שוה ואי ראשונה קנויה היא

דרישה

מ"ש רבינו לעיל בס"ס קנ"ו ול"נ ליישב דשאני הכא דהיא עצמה לא תנשא לכהן שתחוס לבניה שלא יפסלוהו ומפני שאין לה לברר בפני העולם בוודאי לא תנשא לכהן אבל לעיל הנ"ל ויש לה בירור בפני הבריות שצרתה כריסה בין שיניה וירא והולד שנולד מצרתה תחשוב שיהיה הוא ויש לי בירור בודאי לא יפסלוהו בניו ותנשא לכהן וה"ה נמי באשה שהלכה בעלה והיא למ"ה והיא באה ואמרה נולד לי בני ומת בעלי ואח"כ בני נמי לא יחלוץ שמא יבואו עדים ויאמרו כדבריה אע"ג דאין לה אמתלא בפני העולם ונימא שתחלוץ שבודאי לא תנשא לכהן כדי שלא יפסלוהו לבניה וי"ל דלמא לא יאמרו עדים רק מת בעלה קודם ולא יאמרו שמת גם בנה ותחשוב היא הואיל והעדים אין אומרים שמת בני א"כ ודאי הוא מי יש לי לתלות בו שיבא גם הוא וירא שלא הייתי צריכה לחליצה ותנשא לכהן : כתב

פרישה

מידו אלא שידעי' בודאי שאחיו יבם תחלה ולעיל מיניה כתב שאף אם הוא ספק מי יבם תחלה מוציאין מידו אלא נראה דס"ק שאין מוציאין מידו עד שיודע תחלה שאחיו יבם ואז אם יודע שהוא יבם אף אם לא ידעינן מי יבם תחלה מוציאין מיניה ולא אתי אלא לאפוקי אם לא שמעו שיבם אחיו כלל דאין מוציאין מן הספק :

סי' קעא (א) **קידושיה** דרבנן כדפרי' לעיל בסי' מ"ג וקנ"ה : (ב) **אם** קונין קנין גמור כו' וקידושי החרשת קונין במקצתם כו' כן מוכיח רב חסדא בפרק ב"ש דף ק"י מדברי רב ע"ש וב"י מביאו : (ג) **ומשיירין** במקצתם לענין שאם קדשה אחר אמר כך צריכה ממנו גט או לענין שאר דברים המוזכרין כאן : (ד) **אין** ביאת אחת מהן פוטרת צרתה דחרשת אין לה אלא קני זיקה וקטנה דלמא אין לה זיקה כלל : (ה) **דהחרשת** לאו בת חליצה היא פי' שתאמר שיחלוץ לשתיהן לחרשת יחלוץ עתה וקטנה כשתגדיל : (ו) **תאסר** עליו החרשת בחליצה דאידך דשמא קידושי קטנה קונות ונמצא היא זקוקה גמורה ונמצאת החרשת צרת' חלוצתו ואסורה עליו : (ז) **וחל צתה** חליצה אבל אי אפשר לומר שיכנוס הקטנה תחלה ותמאנ' וחאזר אלא ממ"כ או קנאה אם כן אין צריך החרשת לשום דבר שנפטרת ביבום הקטנה ואי לא קנאה נמצאת כנכרית דאם כן החרשת במאי תיפוק שהרי היא לאו בת חליצה וצריכה תיקון דאי אפשר לצאת בלא כלום דשמא קטנה אינה קנויה ולייבומי א"א כיון שכבר כנס הקטנה ושמא הקטנה קנויה והרי היא אשת אח שלא במקום מצוה : (ח) **כונס** החרשת ומוציאה בגט ר"ל עתה מיד : (ט) **וחולץ** לקטנה כו' אבל אין מלמדין הקטנה שתמאן דאמר בר קפרא בגמ' לעולם יתרחק אדם מן המיאונין דלמא גדלה ומתחרטה בה ולא אמר ר"א מלמדין את הקטנה אלא בגדולה וקטנה כדי לקיים מצות יבום מן התורה אבל הכא יבום דחרשת דרבנן הוא והא קיים לה בביאה ראשונה הלכך אין מלמדין אותה למאן : (י) **שמלמדין** הקטנה שתמאן וייבם החרשת וז"ל הרמב"ן למה לא תמאן הא טעמא דבר קפרא וכו' כמבואר בב"י עד סוף עכ"ל אבל אח"כ סבירא ליה שאם ירצה לגרשה יעשה כרב חסדא אלא שזה עדיף טפי מטעם שכתב הרמב"ן : (יא) **ואין** ביאת הקטנה פוטרת הגדולה דלמא אין הקטנה קנויה לו ותצא הגדולה בלא כלום

חדושי הגהות

קעא א ר"ל מדאמר בר קפרא (יבמות קט) שיש להתרחק מן המיאונים דילמא גדלה ומיחרטא :

הוא או אחיו על השניה (יב) לא פסל הראשונה עליו אבל אסור לו לקיים השנייה (יג) אלא מלמדין אותה שתמאן ויקיים הראשונה וכן אם שתיהן חרשות אין ביאת השנייה פוסלת את הראשונה והשנייה אסורה לו ויוציאנה בגט אחת קטנה ואחת חרשת בא על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת (יד) לרש"י פסל הקטנה עליו וכן פירש הראב"ד (טו) ולפי זה יוציא שתיהן בגט (טז) והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ (יז) אבל לגירסת רב אלפס לא פסל הקטנה עליו וכן היא גירסת א"א הרא"ש ז"ל וכן כתב הרמב"ם (יח) ויוציא החרשת בגט בא על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה (יט) [א] כתב הרמב"ם דפסל החרשת עליו ומלמדין את הקטנה שתמאן ויוציא החרשת בגט והשיג עליו הראב"ד (כ) דכיון ששתיהן יוצאות למה מלמדין אותה שתמאן (כא) ויראה מדבריו שסובר שהחרשת תצא בגט והקטנה תשאר אצלו (כב) ול"נ אלא מלמדין הקטנה שתמאן ותשאר החרשת אצלו (כג) וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל אחת פקחת ואחת חרשת בא על הפקחת וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל הפקחת (כד) והחרשת תצא בגט בא על החרשת וחזר (כה) ובא הוא או אחיו על הפקחת פסל החרשת והחרשת תצא בגט והפקחת בגט וחליצה אחת גדולה ואחת קטנה ובא על הגדולה וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה לא

היא הרי היא אשתו ואחרונה ביאת זנות ואי לאו קנויה היא הרי שתיהן נכריות אפילו שלא היתה קנויה לאחיו : ומקיים את הראשונה . שלא נפסלה עליו אבל אחרונה לא דילמא קנויות הוו ומשנה על הראשונה קמה הך עליה באיסור שתי בתים : אחת קטנה ואחת חרשת בא על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לרש"י פסל הקטנה עליו וכן פי' הראב"ד ולפי זה יוציא שתיהן בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אבל לגירסת רב אלפס לא פסל הקטנה עליו וכן היא גירסת א"א הרא"ש ז"ל וכ"כ הרמב"ם ויוציא החרשת בגט שם במשנה קטנה וחרשת בא היבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת פסל את הקטנה ופרש"י פסל את הקטנ'. משום גזירה דילמא קדם ובעיל חרשת ברישא וכדאמרינן בגמרא ואע"ג דממ"כ היא שריא ליה הואיל וראשונה היא אי קנויה הוא הא קנויה היא אי לא קנוי' היא נכרית בעלמא היא עד כאן לשונו אבל הרא"ש גורס במשנה לא פסל את הקטנה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה וז"ל קטנה וחרשת שבא היבם תחלה על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל את הקטנה והחרשת צריכה גט שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת שהקטנה ראויה היא לאחר זמן לפיכך יקיים הקטנה שנבעלה תחלה עכ"ל : וכתב נ"י שכן אמרו הגאונים וכן הרי"ף ז"ל בהלכותיו וגם ה"ה כתב על דברי הרמב"ם ז"ל שם קטנה וחרשת בא היבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הקטנה כך היא הגירסא בספרים ובהלכות וכן הן דברי רבינו אבל רש"י ז"ל גורס פסל את הקטנה והביאו לזה הברייתא שהזכירו שם בא היבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת נאסרו שתיהן עליו ואמרו שהטעם דלמא קדים ובעיל חרשת ברישא וזהו דעת הראב"ד בהשגות שכתב א"א טעות הוא זה שהרי נאסרו שתיהן עליו דילמא קדים ובעיל חרשת ברישא עד כאן ואיפשר שרבי' וההלכות סוברים דהך ברייתא פליגא אמתני' וה"ל הלכה כסתם מתני' והרשב"א ז"ל הכריע כדברי רש"י והרא"ה ז"ל עכ"ל · ואני אומר דמאחר שהגאונים והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל מסכימים דלא פסל את הקטנה הכי נקטי' הלכה למעשה : בא על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה כתב הרמב"ם דפסל החרשת עליו ומלמדין את הקטנה שתמאן ויוציא החרשת בגט בפ"ה ואין לשון רבינו מכוון דמשמע מיניה דהרמב"ם הוא שחידש וכתב דפסל את החרשת והא ליתא דמשנ' שלימה היא בסוף המשנה הנזכר ופרש"י פסל את החרשת שמא קטנה קנויה כולה וקנין החרשת משויירת עכ"ל · ומה שחידש הרמב"ם אינו אלא שמלמדין את הקטנה שתמאן בו וכך ה"ל לרבינו לסדר לשונו בא על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה פסל את החרשת וכתב הרמב"ם ומלמדין את הקטנה שתמאן ויוציא החרשת בגט : ומ"ש שהשיג עליו הראב"ד ז"ל בהשגות א"א לא אמרו זה אלא כדי שתתקיים מצות יבום שהוא מן התורה ולעולם יתרחק אדם מן המיאונים ועוד דהא איתא מ"ד ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו עכ"ל וז"ל ה"ה כתב רבי' מלמדין את הקטנה שתמאן והוא כדברי ההלכה שכתבתי למעלה דלר"א בכל גווני תלמדין שתמאן והר"א חלוק בזה בסכנה ולדבריו תמתין עד שתגדיל ותצא בגט וחליצה : ומ"ש בכאן דהא איכא מ"ד ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו אינה קושיא שכבר פסקו בהלכות כעולא דאמר ממאנת אף לזיקתו כמו שנתבאר פ"א מהלכות גירושין עכ"ל : ומ"ש על דברי הראב"ד ולדבריו תמתין עד שתגדיל ותצא בגט ובחליצה אפשר דהיינו לומר דקטנה תשאר אצלו וכמ"ש רבי' שנראה מדבריו וקאמר שאם בא להוציאה משתגדיל צריכה גט וחליצה או אפשר שהוא מפרש דברי הראב"ד שאינו רשאי לקיימה ושלא כדברי רבי' : ומ"ש רבינו וכן יראה מדברי הרא"ש ז"ל איני יודע מהיכן למד כן מדברי הרא"ש שהרי לא כתב אלא המשנה סתם ולא פירש בה דבר ולא עוד אלא דמשמע דהוא סובר כדברי הרמב"ם שהרי כתב ה"ה שטעמו של הרמב"ם משום דס"ל דלר"א בכל גווני מלמדין שתמאן וכדברי הרי"ף ז"ל כבר נתבאר בסימן זה שגם דעת הרא"ש כן וכתב נ"י על המשנה הנזכר וז"ל כתב הרשב"א ז"ל למ"ד ממאנת אף לזיקתו בא היבם על החרשת וחזר ובא בין הוא בין אחיו על הקטנה מלמדין את הקטנה שתמאן בו ותשאר החרשת עמו שהרי עוקר הזיקה במיאוניה לגמרי וכמו שלא היתה צרתה כלל וקי"ל ממאנת אף לזיקתו וקי"ל כר"א דאמר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו אבל הרמב"ם ז"ל כתב בא היבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה מלמדין הקטנה למאן והחרשת יוצאה בגט וזה תימה שהרי עקרה זיקתה לגמרי אחר שמיאנה בביאה ובזיקה ועוד שהוא ז"ל כתב גבי גדולה וקטנה בא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה מלמדין את הקטנה שתמאן ויקיים את הגדולה שבעילה זו קונה קנין גמור ע"כ ואם איתא דחרשת יוצאה בגט מפני שנפסלה תחלה דקטנה ואין יציאתה בקטנה התירה מ"ש והלא אפילו הגדולה נפסלה בביאת הקטנה תחלה ואם מיאונה מתירה אף בחרשת כן ול"ע עכ"ל הרשב"א ז"ל בהלכ' ב"ש : אחת פקחת ואחת חרשת בא על הפקחת וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל את הפקחת משנה שם פקחת וחרשת בא היבם על הפקחת וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הפקחת בא היבם על החרשת וחזר ובא על הפקחת או שבא אחיו על הפקחת פסל את החרשת והנך רואה שבבא שניה חסרה בלשון רבינו ואין ספק שט"ס הוא : ומ"ש והחרשת תצא בגט והפקחת בגט וחליצה הוא מקושר עם בבא שניה דאילו בבא ראשונה פקחת אמאי צריכה חליצה הא כיון דנבעלה תחלה ביאה כשרה היא כבר נסתלק משם זיקת יבום וכי נבעלה אח"כ החרשת מאי הוי וכך צריך לגרוס אחת פקחת ואחת חרשת בא על הפקחת וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל הפקחת והחרשת צריכה גט בא היבם על החרשת וחזר הוא או אחיו ובא על הפקחת פסל את החרשת והחרשת יוצאה בגט והפקחת בגט וחליצה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בספ"ה וכתב ה"ה כתב רבינו שהחרשת צריכה גט והטעם שאע"פ שביאת הפקחת פוטרתה מן הזיקה כמו שנזכר למעלה מ"מ כבר נתבאר שיש ביאה אחר ביאה אפילו בשתי פקחות להצריכה גט והוא שבא עליה לשם אישות או לשם יבמות בא היבם על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הפקחת כו' פירש רבינו שהחרשת יוצאה בגט ופשוט הוא שביאתה ביאה כשרה היתה ומספיק לה בגט וכן פירש שהפקחת צריכה גט וחליצה והטעם מפני שביאתה היתה ביאה פסולה עכ"ל : אחת גדולה ואחת קטנה כו' וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה וכולי ג"ז שם במשנה גדולה וקטנה בא יבם על הגדולה וחזר

וכו' ע"ש פ"ה : **אחת** קטנה ואחת חרשת וכו' לרש"י פסל הקטנה עליו וכו' שם במשנה (דף קי"א) כתב רש"י פסל את הקטנה משום גזירה דלמא קדים ובעיל חרשת ברישא וכו' כלומר דאם בעל חרשת ברישא ה"ל ביאה דקטנה ביאה פסולה דקם עליה באיסור ב' בתים ולא סגי לה בגט אלא צריכה חליצה ג"כ וכדאיתא התם ואף על גב דטפי מתוקן ללמד את הקטנה שתמאן אפ"ה כאן שכתב לרש"י והראב"ד דס"ל אין מלמדין בייבום דדבריהם צריך שיוציאו שתיהן בגט והקטנה תחלוץ כשתגדיל : ומ"ש אבל לגירסת רב אלפס וכו' פי' דגרס במשנה קטנה וחרשת בא על הקטנה וכו' לא פסל הקטנה עליו דממה נפשך היא שריא הואיל וראשונה היא אי קנויה היא הא קנויה היא אי לאו קנויה היא נכרית בעלמא היא ורש"י דגרס במשנה פסל את הקטנה אע"ג דמדינא שריא ממ"נ אפ"ה אסורה משום גזירה דלמא קדים ובעיל חרשת ברישא וכו' כדפי' :

בא על החרש' וכו' והשיג עליו הראב"ד דכיון ששתיהן יוצאות למה מלמדין אותה שתמאן פי' כיון דלא קי"ל הלכה כר"א דמלמדין אותה שתמאן אעפ"י שאינו הגון ללמדה שמא כשתגדיל מתחרט' אלא מלמדין כדי לקיים ייבום דאורייתא כגון גדולה וקטנה ובא על הגדולה וכו' דכתוב בסוף סימן זה דמלמדין שתמאן ויקיים הגדולה אבל הכא שכתב הרמב"ם יוציא החרשת בגט א"כ כשהקטנה תמאן אין כאן ייבום כלל ודאי דקשה דלמה מלמדין אותה שתמאן שהוא דבר שאינו הגון והבין רבינו דרצונו לומר כיון דעכ"פ יוציא החרשת בגט לא הי' לנו לעשות דבר שאינו הגון בתכס ללמדה למאן אלא הקטנה תשאר אצלו ותימה גדולה היאך אפשר לדון את הראב"ד בדברי טעות כזה הלא בהדיא אמרו לשם דדילמא קדים ובעיל חרשת ברישא וה"ל ביאה דקטנה ביאה פסולה וקם עליה באיסורא דב' בתים כדפי' בסמוך אלמא דפשוט הוא דאם בא על החרשת ברישא ואחר כך בא על הקטנה דקטנה אסורה עליו ותו דהא לעיל בסמוך בבא על הקטנה תחלה ואח"כ על החרשת כתב רבינו דלרש"י והראב"ד שתיהן יוציא בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ואע"ג דהקטנה שריא מדינא ממ"נ אפ"ה אסורה גזירה דלמא קדים ובעיל לחרשת ברישא דאז גם הקטנה אסורה עליו וצריך שיוציא שתיהן בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ כדפי' לשם וא"כ היאך יפרש הראב"ד כאן בהפך בבא על החרשת תחילה ואחר כך על הקטנה דהקטנה תשאר אצלו ואין ספק דמה"ט כתב רבינו ולא נהירא וכו'. אבל מ"מ לא יצא רבינו נקי היאך עלה על דעתו להבין מדבריו טעות גדול כזה ולהשיג עליו מכחו ועוד הלא הדבר פשוט וברור דהראב"ד ה"ק דלמה מלמדין אותה שתמאן שהוא דבר שאינו הגון בתכס הא ודאי דאף להרמב"ם דשתיהן יוצאות הלא גם הקטנה יוציאנה בגט כשיהא בה דעת לשמור גיטה וגם יחלוץ לה כשתגדיל : ומ"ש וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל כתב ב"י איני יודע מהיכן למד כן וכו' ואפשר מדכתב הרא"ש

פרישה

כלום וכל שכן שאין החליצה של קטנה פוטרת הגדולה וכה"ג בפקחת וחרשת : (יב) **לא** פסל הראשונה עליו לאפוקי גבי חרשת וקטנה שהשנייה אוסרת הראשונה כדבסמוך והטעם שהכא לא פסל שהרי ביאתן שוה אם הראשונה קנויה לו הרי היא אשתו ואחרונה ביאת זנות ואם לא קנויה היא הרי שתיהן נכריות אצלו שלא היו קנויה לאחיו אבל אסור לקיים השנייה דלמא קנויה היא וקיים עליה כך באיסור שתי בתים רש"י : (יג) **אלא** מלמדין אותה שתמאן כו' רבינו לטעמיה אזיל שסובר כרב אלפס וכהרא"ש שבכל מקום מלמדין אותה שתמאן כדי שלא לפוסלה מכהונה כמו שכתבתי בסמוך בשם הרמב"ן וה"ה אם לא תמאן יכול לגרשה בגט בשיש בה דעת לשמור גיטה כמו שמפורש לעיל בריש סימן קמ"א : (יד) **לרש"י** פסל הקטנה עליו ואף על גב דמן הדין אינה נפסלת עליו ממ"נ אם הקטנה קנויה היא אין אחר ביאה כלום לפסול ואם אינה קנויה היא הרי היא כנכרית מכל מקום גזרינן דלמא קדים ובעל חרשת ברישא (דאז הקטנה צריכה חליצה דביאת חרשת לא מפקעת זיקה וקאי בלא יבנה כ"פ) כדבסמוך ועיקר מחלוקתם של רש"י ורי"ף תלוי בגרסת הגמרא שרש"י גרס שם במשנה פסל הקטנה והרי"ף גורס אינו פוסל הקטנה : (טו) **ולפי** זה יוציא שתיהן בגט הקטנה מכח גזירה הנ"ל והחרשת מטעם שתי בתים : (טז) **והקטנה** תמתין עד שתגדיל ותחלוץ הואיל שחשבינן לביאתה ביאה פסולה צריכה חליצה : (יז) **אבל** לגירסת רב אלפס לא פסל הקטנה עליו מכח ממ"נ שכתבתי בסמוך והרמב"ם כתב הטעם שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת שהקטנה ראויה היא לאחר זמן לפיכך יקיימה שנבעלה תחלה : (יח) **ויוציא** החרשת בגט דלמא קנויה היא ולא הקטנה ואם כן החרשת נאסרה עליו משום שתי בתים וצריכה גט בין שהקטנה קנויה היא או אינה קנויה וק"ל : (יט) **כתב** הרמב"ם דפסל החרשת עליו דשמא הקטנה קנויה כולה וקנין החרשת משויירת רש"י ועיין דרישה : (כ) **דכיון** ששתיהן יוצאות למה מלמדין כו' ר"ל לפי דברי הרמב"ם וזה לשון הראב"ד בפ"ה מהלכות יבום אמה שכתב הרמב"ם ומלמדין את הקטנה שתמאן כתב הוא לא אמרו זה שמלמדים אותה שתמאן אלא כדי שתתקיים מצות יבום שהוא מן התורה ולעולם יתרחק אדם מן המיאונים עד כאן לשונו ורבינו לא העתיק לשונו ולא הזכיר לא אמרו שמלמדין אותה שתמאן כמו שכתבתי לעיל בסמוך : (כא) **ויראה** מדבריו ר"ל מדברי הראב"ד שסובר שהחרשת תצא בגט כי אמר ולמה יקיים אותה אבל בזה אמר ויוציא החרשת בגט אינו חולק עליו דאם לא כן הוה ליה לפרש דבריו מכח מצות יבום כלל לא משמע שאינו משיג עליו אלא בזו "למה מלמדין כו' אלא יקיים אותה בשם הרמב"ם דביאת הקטנה מעולה מהחרשת שקטנה ראויה היא לאחר זמן לאפוקי החרשת אינה קנויה אלא במקצת ועיין בבית יוסף שהמ"מ פירש להראב"ד כמו שכתב רבינו ושיש לפרש בע"א : (כב) **ול"נ** אלא מלמדין הקטנה שתמאן כו' דסבירא ליה לרבינו דמה שכתב הראב"ד כמו שכתב רבינו ושיש לפרשו מעיקרא וממילא תהא החרשת בהיתר אבל שפיסולה שפסלה הקטנה אותה הואיל במיאון' כמ"ש בסמוך בסי' וזה עדיף טפי מלהוציא את שתיהן אבל מלמדין אותה שתמאן כדי לעקור קידושיה סובר הראב"ד אינו כ"ל לרבינו הואיל שכבר נאסרו שתיהן משום שתי בתים : (כג) **וכן** יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל עיין בב"י שכתב שאינו יודע מהיכן למד כן : (כד) **והחרשת** תצא בגט דיש ביאה אחר ביאה אפי' בשתי פקחות (ר"ל דקידושין תופסין בשניים כמ"ש בסימן ק"ע) כשבא עליה לשם אישות או לשם יבמות לאפוקי לשם זנות כ"פ) להצריך לשניים גט : (כה) **ובא** הוא

דרישה

סי' קעא [א] **כתב** הרמב"ם דפסל החרשת עליו כתב ב"י וז"ל ואין לשון רבינו מכוון וכו' : מלמדין

***

הרא״ש המשנה בסתם רבי אלעזר אומר בכולן מלמדין הקטנה שתמאן בו משמעו דבקטנה וחרשת נמי קאמר שתמאן בו כדי שתשאר החרשת אצלו כי היכי דקאמרי׳ בגדולה וקטנה שתמאן כדי לקיים הגדולה הכי נמי בקטנה וחרשת ודלא כרמב״ם דשתיקן יוצאות :

קעב יש יבם ויבמה וכו׳ לשון זה כתב הרמב״ם ריש פ״ו דייבום וכך הוא בברייתא כתבוה הרי״ף והרא״ש ספ״ק דיבמות ת״ר יש חולצות וכו׳ ור״פ יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן וכו׳ וע״ש בתוספות דכן דרך התנא וכו׳ : היה לאיילונית צרה מותרת להתייבם מסקנא דגמרא פ״ק (דף י״ב) ואפילו הכיר בה הבעל ואפילו צרת בתו איילונית וע״ש בפירש״י הביאו ב״י ובתוס׳ (דף ח׳) בד״ה תרי איסורי ויתבאר בסי׳ קע״ג : ומ״ש ודוקא איילונית ודאית וכו׳ איכא למידק הא פשיטא היא דמאשר תלד לא אימעיט אלא איילונית ודאי שאינה יולדת ותו דבסרים נמי ה״ל לפרש דוקא סרים ודאי כדילפינן מלא ימחה דאימעיט סרים ששמו מחוי ודאי אבל ספק סרים שלא ניכרו הסימנים יפה חולץ ולא מיבם ונראה דרבי׳ ה״ק דוקא איילוני׳ ודאי אפי׳ הכיר בה כיון דאינה בת חליצה וייבום צרתה מותרת אבל ספק אפילו לא הכיר בה חולצת ולא תימה אפי׳ בספק נמי פטורה לגמרי דלא דמי לשאר מומין דאפילו קדשה ע״ת וכנסה סתם דאיכא מ״ד דבעינן גט משום דאיכא דמחיל אבל באיילונית אין אדם מוחל והוי מקח טעו׳ ולא בעיא גט וא״כ ג״כ פטורה לגמרי ואפי׳ חליצה אינה צריכה לכך אמר רבינו דליתא אלא דוקא איילונית ודאי וכו׳ וכמ״ש הרא״ש רפ״ק דיבמות ע״ש התוספות והוא מ״ש רבינו למעלה בסימן מ״ד דספק איילונית אפי׳ לא הכיר בה בעיא גט ולכן חולצת ולא נפטרת לגמרי והשתא לפ״ז פשיטא היא דבספק סרים אין סברא כלל שלא יהא חולץ דהא ודאי דצריכה חליצה דשמא אינו סרים ואסורה לשוק בלא חליצה : ודוקא סרים חמה וכו׳ במשנה פרק הערל (דף ע״ט) אפליגו ר״א ור״ע והעיד ריב״ב על אחד שהיה סרים אדם וייבמו את אשתו לקיים דברי ר״ע ועוד דר״א שמותי הוא ועוד מחלוקת ואח״כ סתם משנה באותו פרק הוא וכ״כ הפוסקים ועוד בר״פ יש מותרות קאמר תלמודא סייר פצוע דכא והיינו כר״ע ומ״ש אבל סרים אדם חולצי׳ לאשתו או מיבמין אע״ג דר״ע לא אמר אלא חולץ וחולצין לאשתו מ״מ מעדות של ר״י בן בתירה שמעינן דה״ה מיבמין אלא דר״ע איידי דנקט חולץ אבל יבומי לא משום דאסור לבא בקהל נקט נמי חולצין וכ״כ התוספות (דף עט) בד״ה א״ה יבומי וכן מבואר בר״פ יש מותרות דקאמר סייר פצוע דכא וכו׳ ועיין במ״ש התוספות לשם : **ואלו** הן סימני סרים וכו׳ שם בברייתא ואיתא תו התם וי״א כל שזרעו דוהה ופרש״י שאינו קשור אלא צלול כמים וכן נמצא בהלכות הרי״ף וכ״כ הרמב״ם בפ״ב מאישות וכ״כ הסמ״ג בה׳ מיאון אבל רבינו

רבינו

וכן על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה בא יבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה או שבא אחיו על הגדולה פסל את הקטנה ר״א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ופרש״י מלמדין את הקטנה שתמאן בו ותעקור נישואיה ויקיים את הגדולה עכ״ל ואיפסק בגמרא הלכה כר״א וטעמו של ר״א מבואר דבריש׳ כיון שבא על הגדולה תחלה קיים מצות יבום וכשחזר ובא על הקטנה קנאה כמו שנתבאר דיש ביאה אחר ביאה ואסור לקיים את השניה ולפיכך מלמדין אותה שתמאן ובסיפא אע״פ שבא על הקטנה תחלה כיון שלא קיים מצות ייבום מן התורה כשבא אח״כ על הגדולה קנאה קנין גמור מן התורה ונדחית הקטנה מפניה ואסור לקיימה ולפיכך מלמדין את הקטנה שתמאן :

קעב יש יבם ויבמה שאינן בני חליצה וייבום מפני שינוי שבגופם ומהם מפני איסור שעליהם ובאותם ששינוי בגופם מהם לא מיבמין ולא חולצין ומהם מיבמין ולא חולצין ומהם חולצין ולא מייבמין ובאותם שהאיסור עליהם מהם מיבמין ולא חולצין ומהם חולצים ולא מייבמים כל זה מתבאר והולך בסימן זה ומה שלא כתב גבי מפני איסור שעליהן שיש שמיבמין ולא חולצין כמו שכתב גבי שינוי שבגופם הטעם מבואר דכיון שיש איסור עליהם א״א להתיבם : ומ״ש כיצד הסרים והאילונית אינם בני חליצה ויבום לפיכך אילונית שחלצה לא נפסלה בכך לכהונה וכן הסרים שחלץ או שחלצו לאשתו אינו כלום כלומר לא נפסלה בכך לכהונה וכל זה מבואר במשנה פרק הערל (דף עט׳) וטעמא דסרים פרש״י מדכתיב ולא ימחה שמו מישראל פרט לסרים ששמו מחוי ואילונית אמרינן בגמרא בפ״ק (יב׳) דטעמא משום דכתיב והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת · ומ״ש היה לאילונית צרה מותרת להתיבם בפ״ק דיבמות (דף יב׳) אמר רב אסי צרת אילונית אסורה ואסיקנא הלכתא צרת אילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו אילונית ופרש״י ואע״ג דהכיר בה · אחיו וקיימא והויא אשתו לא מיתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילונית היא דבלאו ערוה נמי לא חזיא לייבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכך מפרש בס״ג עכ״ל ודוקא אילונית ודאית שיש בה סימני אילונית אבל ספק אילונית חולצת ולא מתיבמת פשוט הוא : ודוקא סרים חמה שלקה ממעי אמו אבל סרים אדם שהיה לו שעת הכושר חולצין לאשתו או מייבמין במשנה פרק הערל (דף עט :) איפליגו ר״ע ור״א במילתא ופסקו הפוסקים כר״ע דאמר סרים אדם חולץ וחולצין לאשתו שהיתה לו שעת הכושר סרים חמה לא חולץ ולא חולצים לאשתו שלא היתה לו שעת הכושר ומשמע דאפי׳ סרים אדם מיבמין את אשתו אם ירצו ואיידי דנקט בדידיה חולץ דלא הוה מצי למיתני ביה מייבם משום דפסלו לבא בקהל נקט נמי בדידהו חולצין וכך הם דברי רבינו · ומ״ש ואם עבר ובא עליה קנה ומוציאה בגט שם בברייתא קתני דאם בעל קנה ואסור לקיימה מפני שהוא אסור לבא בקהל ודבר פשוט דכיון שהוא קונה אותה קנין גמור שהוא מוציאה בגט וא״צ חליצה ואמרי׳ בגמרא פרק הערל שם ה״ד סרים חמה כל שלא ראה מעולם שעה אחת בכשרות מנא ידעינן כלומר שהרי אין סימני סירוס ניכרים בקטנותו אמר אביי כל שמטיל מים ואינו עושה כיפה כלום׳ וסימן זה ניכר בקטנותו ואע״ג דבהביא שתי שערות בזקן מודה רבי יוחנן דבעינן כולהו כיון שסימן זה ניכר מיד ושאר הסימנים ניכרים כל אחד בזמנו הראשון הוכיח על האחרים שממעי אמו היה לקוי אלא שלא היו האחרים ראויים להכיר סמוך ללידתו ומקשים בתר הכי וליחוש שמא הבריא כלומר והרי היתה לו שעת הכושר ומשני כיון שתחלתו וסופו לקוי לא חיישינן וכתב הריב״ש בתשובה סימן תע״ד נראה מסוגיא זו דלא דיינין ליה בודאי סרים ממעי אמו אלא אם כן היה לו זה הסימן מתחלת לידתו אבל אם מתחלת לידתו לא היה בו סימן זה שלא נבדק בו איכא למיחש שמא אינו לקוי ממעי אמו ואף על פי שנולדו בו אחר כך סימני סרים ומכל מקום ספק סרים הוא דכיון שנולדו בו סימני סרים אח״כ הרי איפשר וקרוב שלקוי היה ממעי אמו וכי אמרינן מנא ידעי׳ היינו לשוויי סרים ודאי אבל בלאו הכי הוי ספק וכ״כ הרא״ש וז״ל הא דבעי׳ לעיל שיהא בו סימני סרים משנולד היינו ליחשב כודאי סרים אבל ספק סרים הוי אע״פ שלא ניכרו בו סימנים בקטנות ולא נתבררו עד שהגדיל ע״כ : **ואלו** הן סימני אילונית כל שאין לה דדים וכו׳ שם בפ׳ הערל (פב :) בברייתא אלו הן סימני אילונית כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רשב״ג אומר כל שאין לה שיפולי מעים כנשים רשב״א אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה לאיש ופרש״י מתקשה בשעת תשמיש · תשמיש קשה לה : שיפולי מעים . כמין כף למעלה מאותו מקום כדאמר בפרק יוצא דופן עכ״ל וכתב הרמב״ם בפ״ב מהלכות אישות בסימני אילונית ד׳ סימנים אלו וכתב ה״ה פסק רבינו כדברי כולם וסובר שכל אחד מוסיף על דברי חבירו ומ״ש ובאחת מאלו חשובה כאילונית איפשר שלמד כן מדין סימני סרים שיתבאר בסמוך אבל הרמב״ם בפ״ב מהלכות אישות אע״פ שבזכר כתב אם נראה בו אחד מסימני סרים הרי הוא סרים ואם לא נראה בו סימן מסימני סרים עדיין קטן הוא גבי אילונית כתב נראו בה סימני אילונית הרי היא אילונית ואם לא נראו בה סימני אילונית עדיין קטנה היא וכתב ה״ה כתוב בקצת ספרי רבינו יש כל סימני אילונית ואע״פ שיש באיש חילוק סובר רבינו דבאילונית בעינן כולהו עכ״ל ול״נ דלא[ק] לספרים דלא גרסינן כל נמי כיון דלא כתב באילונית כדכתב בסרים משמע דבאילונית כולהו סימנים בעיא : ואלו הן סימני סרים כל שאין לו זקן ושערו לקוי ורך או שמחליק בשרו ורך כבשר האשה או כשמטיל מים בגומא אינו מעלה קצף או שאינן מחמיצין כששוהים לעמוד מעט בכלי או שאינו עושה כיפה פירוש שאין קילוח השתן הולך ועושה כיפה כשמטיל מים כלפי מעלה אלא יורדין מיד או שאין בשרו מעלה הבל כשיוצא בימות הגשמים מן המרחץ או שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה שם בברייתא אלו הן סימני

סרים

(כו) לא פסל הגדולה [נ] (כז) ומלמדין הקטנה שתמאן בא על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על הגדולה מלמדין הקטנה שתמאן ותעקור קדושין הראשונים ויקיים הגדולה :

קעב יש

יבם ויבמה שאינן בני חליצה ויבום מפני שינוי שבגופם ומהן מפני איסור שעליהם ובאותם ששינוי בגופם מהם לא מיבמין ולא חולצין ומהן מיבמין ולא חולצין ומהן חולצין ולא מיבמין (א) ובאותם שהאיסור עליהם מהם לא מיבמין ולא חולצין ומהם חולצין ולא מיבמין כיצד (ב) [א] הסרים והאילונית אינם בני חליצה ויבום לפיכך אילונית שחלצה לא נפסלה בכך לכהונה וכן הסרים שחלץ או שחלצו (ג) לאשתו אינו כלום (ד) היה לאילונית צרה מותרת להתיבם ודוקא אילונית ודאית שיש בה סימני אילונית אבל ספק אילונית (ס) חולצת ולא מתיבמת (ו) ודוקא סרים חמה שלקה ממעי אמו אבל סרים אדם שהיה לו שעת הכושר חולצין לאשתו או מיבמין והוא חולץ ואינו מייבם מפני שפסול לבא בקהל (א) ואם עבר ובא עליה קנאה ומוציאה בגט ואלו הן סימני אילונית כל שאין לה דדין או שתשמיש קשה לה או שקולה כקול האיש או שאין לה בשר גבוה ועגול כמין כף למעלה מאותו מקום ובאחת מאלו השובה כאילונית ואלו הן סימני סרים (ז) שערו לקוי ורך או שמחליק בשרו ורך כבשר האשה או כשמטיל מים בגומא אינו מעלה קצף או שאינן מחמיצין כששוהין לעמוד בכלי

בכלי

דרכי משה

קעב (א) ובב״י פרק הערל ד׳ ת״ל ומיהו אם אשת אחיו גיורת אז מותרת לפצוע דכא להתיבם עכ״ל: וע״ש

דרישה

פרישה

סרים חמה כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהודה בן יאיר כל שאין מימיו מעלין רתיחות ויש אומרים כל המטיל מים ואינו עושה כיפה וי״א כל שאין שכבת זרעו דוהה וי״א כל שאין מימי רגליו מחמיצין אחרים אומרים כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רשב״א אומר כל שקולו לקוי ואינו ניכר בין אשה לאיש ופרש״י לקוי. רך : מחליק. חלק כבשר האשה דרך בשר האיש להיות שעיר : רתיחות. אשקומא : כיפה. קילוח ארוך למרחוק : דוהה. שאינו קשור אלא צלול כמים : מחמיצין. מסריחין כששוהין בכלי הבל חמימות כעין עשן וכתב הרמב״ם ז״ל בפ״ב מה׳ אישות כל סימנים אלו משמע דס״ל דהני תנאי לא פליגי אלא כל אחד מוסיף על דברי חבירו כמו שפירש גבי סימני אילונית : ומ״ש עוד רבינו או שלא נתמלא זקנו אפי׳ הביא ב׳ שערות בערוה ואין לו בזקנו כלל אפי׳ אין בו אלא א׳ מאלו הסימנים חשוב סרים אבל אם יש לו ב׳ שערות בזקנו לא חשיב סרים עד שיהיו בו כל הסימנים אבל אם יש בו כל הסימנים חשיב סרים אע״פ שיש לו ב׳ שערות בזקן אע״פ שאם יש לו ב׳ שערות בכל הגוף במקום א׳ מצילין אותו מחזקת סרים היינו טעמא לפי שבמקום הזקן רגיל להיות שם שער לכך אינו יוצא על ידם מכלל סרים שאם יש לו כל סימני סרים נדון כסרים ואע״פ שהביא ב׳ שערות בזקן חשוב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו כך הוא הגירסא בספרי רבינו המדוייקים ובקצת ספרים יש בהם קצת חסרון ודברים אלו הם בפרק הערל שם איתמר סימני סרים רב הונא אמר עד שיהיו כולם רבי יוחנן אמר אפי׳ בא׳ מהם היכא דהביא ב׳ שערות בזקן כ״ע ל״פ דעד שיהיו כלן כי פליגי בשלא הביא אלא הא דא״ל רבה בר אבוה לרבנן עיינו ביה ברב נחמן אי בשרו מעלה הבל איתיב ליה ברתא כמאן כר״ה לא רב נחמן סיכי דיקני הוי ליה וידוע דהלכה כר׳ יוחנן ופרש״י איתיב ליה ברתא . אלמא כיון דליתנהו כולהו סימני סרים דבצר ליה האי (לא) מחזקינן ליה כסרים : סיכי דיקנא. יתדות הזקן כלומר (בכמה) מקומות ה״ל שער בזקנו וכתבו התוספות דהיכא דהביא ב׳ שערות בזקן כ״ע ל״פ עד שיהא בכולן וא״ת והא אמרת לעיל בן כ׳ שנה ולא הביא ב׳ שערות וכו׳ הא הביא ב׳ שערות קודם כ׳ לא חשיב ודאי סרים אע״פ שיש בו סימני סרים וא״כ מאי קאמר עד שיהא בכולן אפי׳ כולן אין מועילין דהא הביא ב׳ שערות בזקן ואור״י דשערות דזקן אין מועילין לדין הבאת ב׳ שערות אע״ג דבכל שאר מקומות בגוף מועילין וא״ת כיון דהביא ב׳ שערות בזקן מאי קאמר עד שיהא בכולן והלא אחד מן הסימנים הוא שאין לו זקן והרי יש לו זקן ואור״י דאין חשוב בהבאת ב׳ שערות לבד יש לו זקן אא״כ נתמלא זקנו עכ״ל וכ״כ הרא״ש ז״ל היכא דהביא ב׳ שערות (בזקן) כ״ע ל״פ דעד שיהו כולן וב׳ שערות בזקן לא חשיבי שערות לגדלות לאפוקי מידי סרים אף על גב דבשאר מקומות בגוף מועילים לפי שמקומות הזקן רגיל להביא שערות לכך אינו חשוב גדול על ידם ואם הביא כל סימני סרים חשבינן ליה סרים ואף על פי שהביא ב׳ שערות בזקן חשיב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו עכ״ל . והרמב״ם ז״ל כתב בפ״ב מה״א וז״ל הגיע לזמן הזה ולא הביא ב׳ שערות למטה ולא הביא ב׳ שערות בזקן אם נראה בו א׳ מסימני סרים הרי הוא סרים ודינו כדין הגדול לכל דבר ואם לא נראה בו סימן מסימני סרים עדיין קטן הוא עד שיביא ב׳ שערות למטה במקום הראוי להן או עד שיהיה בן ל״ה שנה ויום אחד וכתב ה״ה חלוק זה שכתב רבינו שאם הביא ב׳ שערות בזקן בעי כל סימני סרים ואם לא הביא א״צ אלא א׳ הוא כר״י פרק הערל וא״ת והלא שאין לו זקן הוא אחד מסימני סרים וא״כ זה שהביא ב׳ שערות בזקן היאך אפשר שיהיו כל סימני סרים בו והלא חסר זה מהם (כבר) תירצו בתוס׳ דאין לו זקן (ר״ל לא) נתמלא זקנו ומ״מ הלשון שכתב רבינו ולא הביא ב׳ שערות בזקן אם נראה בו אחד מסימני סרים השיג עליו הרא״ש ז״ל ואמר דכיון דלא הביא ב׳ שערות בזקן הרי יש לו סימן אחד מסימני סרים וא״צ יותר וי״ל לדעת רבינו שאע״פ שלא הביא ב׳ שערות בזקן אכתי בעי סימן אחר ולשון הגמרא מוכיח כן דקאמר דפלוגתייהו בלא הביא וקאמר ר״י באחד מהם ואם לא היה צריך לסימן אחר הל״ל הרי הוא כסרים ולדעת הרא״ש ז״ל לא משכחת לה שאר סימני סרים יועילו כלל אלא הכל תלוי בהבאת ב׳ שערות בזקן כמו שיתבאר בסמוך בדעתו ז״ל וזה תמה שא״כ למה הוזכרו שאר סימנים עכ״ל : בד״א שע״י הסימנים נדונים כסרים ואילונית כשיהיו בהם הסימנים אחר שהם בני ך׳ שנה אבל קודם לכן לא אפי׳ יש בהם סימני סרים ואילונית ולא הביא ב׳ שערות אין נידונים כסרים ואילונית אלא תולין הדבר במה שהם קטנים ודינן כקטן בפחות מבן כ׳ אבל מבן כ׳ ואילך אם יש בהם סימני סרים ואילונית נדונין כסרים ואילונית אפי׳ הביא אח״כ שערות ואם אין בהם סימנין וגם לא הביאו ב׳ שערות אין נדונים כסרים ואילונית אלא חשובים כקטנים עד רוב שנותיהם ומרוב שנותיהם נדונין כסרים ואילונית אפי׳ אין להם סימנים כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו המדוייקים ובקצת ספרים יש חסרון הניכר ודינים אלו בס״פ יוצא דופן (דף מז׳) דתנן התם בת עשרים שלא הביאה ב׳ שערות תביא ראיה שהיא בת עשרים והיא אילונית לא חולצת ולא מתיבמת בן עשרים שלא הביא ב׳ שערות יביאו ראיה שהוא בן כ׳ והוא סרים לא חולץ ולא מייבם אלו דברי בית הלל בית שמאי אומרי׳ זה וזה בני י״ח וידוע דהלכה כבית הלל . ובגמרא ורמינהו אחד לי בן ט׳ ויום אחד ואחד לי בן עשרים שלא הביא ב׳ שערות אמר רב שמואל בר יצחק אמר רב והוא שנולדו בו סימני סרים ואם לא נולדו בו סימני סרים עד כמה תני רבי חייא עד רוב שנותיו ופרש״י ורמינהו אחד לי בן ט׳ שנים וכו׳ . שניהם דין אחד להם וביאתו כמאמר בגדול כדאמרי׳ לעיל אלמא קטן הוא ובעיא אמתוניה : אמר רב שמואל . מתני׳ כגון שנולדו בו סימני סרים המפורשים בפ׳ הערל עכ״ל : וז״ל הריב״ש בתשובה סי׳ תע״ד ידוע שסימני סרים צריך שיהיו בו והוא בן כ׳ שנה אבל קודם לזמן הזה אין נקרא סרים אפי׳ יש בו כל סימני סרים ולא הבי שתי שערות כדאמר רבי אבהו בפ׳ הערל (פ.) סימני סרים וסימני אילונית אין עושין בהם מעשה עד שיהא בן כ׳ ותנן נמי בפרק יוצא דופן בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא סרים לא חולץ ולא מייבם ואתמר עלה והוא שנולדו בו סימני סרים וכן אמרינן עלה נמי בפרק הבא על יבמתו ובפרק האשה רבה (דף לז) ואיכא למידק מינה הא פחות מבן עשרים שלא הביא שתי שערות אע״פ שנולדו בו סימני סירוס לא דיינינן ליה כסרים אלא אמרינן עדיין קטן הוא וכן אם הוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות לא דיינינן ליה כסרים אע״פ שנולדו בו סימני סירוס אח״כ אלא אמרינן דכיון שהגיע לעשרים ולא נולדו בו סימני סירום לאו סרים הוא ומה שלא הביא שתי שערות עד עתה לפי שעדיין קטן היה ומשעת הבאת סימנים ואילך הוא גדול ואם אח״כ נולדו בו סימני סירום חולי הוא ואין זה סרים חמה שהוא לקוי ממעי אמו ואם הוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות ונולדו בו סימני סרים אע״פ שהביא שתי שערות לאחר מכאן הרי הוא כסרים לכל דבריו כדאיתא בברייתא בפרק הערל דכיון שהוא בן כ׳ וקדמו סימני סירוס להבאת ב׳ שערות כסרים דיינינן ליה ואם הגיע לרוב שנותיו שהם ל״ו שנים ולא הביא ב׳ שערות אע״פ שלא נולדו בו סימני סירוס הוי סרים ואפי׳ הביא ב׳ שערות לאחר מכאן שכיון שנתאחרו כ״כ ודאי סרים הוא כדאמרינן בפ׳ יוצא דופן וכי לא נולדו בו סימני סירוס עד כמה עד רוב שנותיו ובכגון זה אם ראובן הגיע לרוב שנותיו וידוע שלא הביא ב׳ שערות במקום הערוה שהוא מקום הבאת ב׳ שערות וכמ״ש הרמב״ם אף אם לא היו בו סימני סירוס כלל הרי הוא סרים ואין אשתו חולצת ולא מתיבמת אלא שא״א לנו לידע זה בבירור ואפי׳ בבדיקה שאפי׳ אם נבדק ולא נמצאו בו ב׳ שערות קי״ל בפרק יוצא דופן דחוששין שמא נשרו ובפ׳ בא סי׳ אמרינן גומות אע״פ שאין שער והביאוה הרי״ף והרמב״ם ומי יוכל לבדוק במקום הבאת שערות שלא יהא שם לא שער ולא גומא וע״כ צריכה חליצה מספק שמא הביא ב׳ שערות ולאו סרים הוא ואינה מתיבמת דדלמא לא הביא ונמצא פוגע באשת אח שלא במקום מצוה דכיון שנבדק לאחר רוב שנותיו ולא נמצאו לו שערות איתרע ליה רובא ואיכא למיחש לסרים וכ״ש בזה שנמצאו בו קצת מסימני סרים אבל אם לא נבדקו כלל ולא ידענו אם הביא שתי שערות ולא הביא סימני סירום בזה ודאי אשתו מתיבמת דכיון דע״כ גדול הוא בין הביא ב׳ שערות בין לא הביא לא

דיינינן

רבינו נמשך אחר פסקי הרא״ש שלא כתבו וצ״ע למה. ומ״ש או שלא נתמלא זקנו אפילו הביא ב׳ שערות בערוה ואין לו שערות בזקנו וכו׳ ע״ש הוא וכך צריך להגיה אפי׳ הביא ב׳ שערות בזקנו ואם אין לו שערות בזקנו וכו׳ ה״א לשם איתמר סימני סרים רב הונא אמר עד שיהו כולם רבי יוחנן אמר אפי׳ אחד מהם היכא דהביא ב׳ שערות בזקן כ״ע ל״פ דעד שיהו כולן כי פליגי בשלא הביא וכת׳ הרי״ף והרא״ש וקי״ל כר״י ודעת רבי׳ דבאיילונית נמי לרבי יוחנן אפילו באחד מהן דמאי שנא וסרים דנקטי לאו דוקא ותו דבסוגיא קרי לה לאיילונית נמי סרים דה״א התם אבל חלב מבן י״ב ויום אחד עד בן י״ח וכולדו בו סימני סרים וכו׳ ואתקותא קאי כדמוכח התם ותו משמע ודאי ה״ה איילונית אלא דנקט סרים משום דתני לה ברישא בברייתא ומשמע דכי היכי דפליגי ברישא בסרים ה״ה פליגי בסיפא באיילונית ומשמע לפי זה דכי היכי דגבי איילונית סגי בסימן אחד ה״ה בסרים סגי בשלא הביא ב׳ שערות בזקן ולא בעינן עוד סימן אחר וז״ש רבינו בתחלה שערות לקוי ורך וכו׳ או שלא נתמלא זקנו אפי׳ הביא ב׳ שערות ואחר שכתב הסימנים חזר ומבאר החילוק שביניהם ואמר דאם אין לו שערות בזקנו כלל אפי׳ אין בו אלא אחד מאלו הסימנים דהיינו שאין בו כלל מן הסימנים כ״א סימן זה דזקן בלבד חשוב סרים אבל אם יש לו וכו׳ וכמו שצריך לפרש דברי ר׳ יוחנן כך הם פי׳ דברי רבינו שכתב כלשונו וכ״כ התוספות סוף (דף פ׳) וז״ל כי פליגי בשלא הביא והא דקאמר ר״י אפי׳ בא׳ מהן לא שיצטרך סימן בהדיה האי אלא בהאי לחודיה חשוב סרים ואין לתמוה על הלשון דבכה״ג אמרינן בסא״ט וכו׳ ובתשובת הריב״ש סימן תע״ד כתב כן בשם הרא״ש ע״ש ומסתמא כך היא דעת רבינו כהרא״ש אביו אלא שלא ביאר אבל ברמב״ם ובסמ״ג משמע להדיא שחולקין אכל זה וס״ל דבאיילונית בעינן כל הסימנים ובסרים באין לו ב׳ שערות בזקן בעינן עוד סי׳ אחר בהדי האי וע״ש : **ומ״ש** אבל אם יש לו ב׳ שערות וכו׳ כ״כ לשם התוספות והרא״ש ומביאו ב״י וכתבו עוד התוספות (בדף פ׳) בד״ה עד שיהא אע״ג דבעינן שיהא לקוי ממעי אמו ויש סימנים שאין יכולין להיודע משנולד מ״מ כיון שנכר מיד שאין עושה כיפה ושאר סימנים נכרים כל אחד כשהוא בזמנו הוכיח הראשון על האחרים שממעי אמו הוא לקוי אלא שלא היו ראויין שיהו נכרים סמוך ללידתן עכ״ל וכך פי׳ ב״י בהא דקאמר בגמרא מנא ידעינן ומתשובת הריב״ש בסי׳ תע״ד העתיק פי׳ זה ומדברי התוספות למדהו : **בד״א** שע״י הסימנים נידונים כסרים וכו׳ משנה וגמרא בפ׳ יוצא דופן . וה״א בפרק הערל מימרא דר׳ אבהו (דף פ׳) וכתב הריב״ש דבן עשרים והביא אח״כ ב׳ שערות אפי׳ נולדו בו סימני סרים לאחר שהביא ב׳ שערות לא דיינינן ליה כסרים אלא הוא גדול מהבאת ב׳ שערות ואילך ומה שנולדו בו אח״כ סימני סירוס חולי הוא כו׳ עכ״ל נראה מדבריו דבלא הביא ב׳ שערות אפי׳ לא נולדו בו סימני סירום אלא לאחר כ׳ ה״ה סרים חמה מיהו כיון דבעינן שיהא לקוי ממעי אמו צ״ל שלא היה עושה כיפה מתחלת לידתו דהשתא אעפ״י דסימנים אחרים לא היו נכרים אלא לאחר כ׳ אמרינן הוכיח הראשון וכו׳ כדפי׳ בסמוך בשם התוספות אבל אם הסימנים האחרים לא נולדו בו אלא לאחר כ׳ וקודם כ׳ בידוע היה שבשרו היה מעלה הבל ומי רגליו מחמיצין וכן בשאר סימנים השתא ודאי מה שנשתנה שאין מעלה הבל ושאין מי רגליו מחמיצין שינוי זה מחמת חולי הוא ודאי ואינו סרים חמה ואפי׳ לא הביא ב׳ שערות כלל :

ומ״ש

בכלי או שאינו עושה כיפה פירוש שאין קילוח השתן הולך למרחוק ועושה כיפה כשמטיל מים כלפי מעלה אלא יורדין מיד או שאין בשרו מעלה הבל כשיוצא ממרחץ בימות הגשמים או שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה או שלא נתמלא זקנו (ח) אפילו הביא שתי שערות בערוה ואין לו שערות בזקנו כלל אפילו אין בו אלא אחד מאלו הסימנין חשוב סרים אבל אם יש לו ב׳ שערות בזקנו לא חשיב סרים עד שיהיו בו כל הסימנים אבל אם יש בו כל הסימנים חשיב סרים אע״פ שיש לו ב׳ שערות בזקן אע״פ שאם יש לו ב׳ שערות במקום אחד בכל הגוף מוציאין אותו מחזקת סרים היינו טעמא לפי שבמקום הזקן רגיל להיות שם שער לכך אינו יוצא על ידו מכלל סרים שאם יש לו כל סימני סרים נדון כסרים ואע״פ שהביא שתי שערות בזקן חשוב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו בד״א שע״י הסימנין נידונית כסרים ואילונית כשיהיו בהם הסימנים אחר שהם בני כ׳ שנה אבל קודם לכן אפילו יש בהם סימני סרים ואילונית ולא הביאו שתי שערות אין נידונין כסרים ואילונית אלא תולין הדבר (ט) במה שהם קטנים ודינן כקטנים בפחות מבן עשרים אבל

מבן

פרישה

(ח) **אפי׳** הביא שתי שערות בזקנו ואם אין לו שערות בזקנו כן צריך להיות כן הגיה מ״ו וכן הוא מוכרח (ור״ל מתחלה אמר שכל אחד חשיב סימן וכל שלא נתמלא זקנו חשיב סימן אחד מסימני סרים אף על פי שיש לו שתי שערות בזקנו ועכשיו מסיק ואמר ואם אין לו שערות כו׳ ומפרש אימתי די בסימן א׳ ואימתי צריכין כל הסימנים אבל שתי שערות בערוה מוציא ממש מסרים כדמסיק רבינו כ״פ) : (ט) **במה** שהם קטנים ולכן לא הביאו שני שערות : (עד

רוב

דרישה

מתוקמי׳ במכילתין לקמן בגדול האמין ומהכא נפקא לן דמצוה בגדול ליבם מכל מקום דרשינן מאשר תלד פרט לאילונית דקרא יתירה הוא כיון דבבכור שיבם גופא משתעי עד כאן לשונו :

דינו

מבן כ' ואילך אם יש בהן סימני סריס ואילונית נדונין כסריס ואילוני' אפי' הביאו אחר כן שערות ואם אין בהן סימנים וגם לא הביאו ב' שערות אין נידונים כסריס ואילונית אלא חשובים כקטנים עד רוב שנותיהן ומרוב שנותיהן נידונין כסריס ואילונית אפילו אין להם הסימנין והרמב"ם כתב (י) דמשהגיע לעשרים שנה פחות ל' יום ולא הביאו ב' שערות ויש בו הסימנין חשוב כסריס וכתב עוד בד"א בסריס חמה אבל מי שנחתכו או ניתקו גידיו או ביציו הוא הנקרא סריס אדם כשיהיה בן י"ג שנה ויום אחד נקרא גדול (יא) שאינו מביא סימנים לעולם (יב) אנדרוגינוס כתב הרמב"ם (יג) שדינו כסריס חמה שאינו בר חליצה ויבום וכן הוא לדעת רב אלפס אבל לדעת ר"י [ב] דינו כזכר גמור לכל דבר וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וטומטום כתב הרמב"ם חולץ ולא מיבם מפני שהוא ספק ואם נקרע ונמצא זכר רצה חולץ רצה מיבם וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפילו אם נמצא

זכר

זכר שמא הוא סריס הלכך אם יש לו אחים אחרים (יד) וחליץ הוא פסל עליהן ואם אין לו אחים אלא הוא חולץ ולא מיבם (טו) אחים מן האם וגר ועבד משוחרר אפילו הם תאומים והורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה אינם לא חולצין ולא מיבמים (טז) פצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם והזקן (יז) לאו בני יבום נינהו אבל חולצין לפיכך מתו ולהם אחין מיבמים או חולצין לנשותיהן מתו אחיהם הם חולצין ולא מייבמים ואם בעלו קנו ופצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם (יח) יוציאו בגט (יט) חרשת קטנה ושוטה לאו בני חליצה הן אבל מתיבמות לפיכך אחת מאלו שנפלו לפני יבם אינו יכול לחלוץ אבל כונס [ג] ומוציא בגט אם ירצה וכן חש"ו לאו בני חליצה הם אבל מיבמים והחרש אינו יכול להוציא לעולם (כ) שאין גירושיו גירושין בד"א כשנפלה לו מאחיו פקח אבל נפלה לו מאחיו חרש כשם שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא ברמיזה והקטן יוציא בגט (כא) אם בא עליה לאחר שהגדיל ב' אחין אחד פקח וא' חרש נשואין לשתי נשי' נכריות

פקחות

פקחות מת חרש בעל פקחת אחיו הפקח רצה חולץ רצה מיבם מת פקח בעל פקחת אחיו החרש כונס (כב) ואינו יכול לחלוץ ואינו מוציא' לעולם שני אחין פקחין נשואין ב' נשים נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת (כג) אחיו פקח כונס ואינו יכול לחלוץ ואם ירצה יוציא בגט מת פקח בעל פקחת אחיו רצה חולץ רצה מייבם ב' אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין לשתי נשים אחת פקחת ואחת חרשת פקח לפקחת והחרש לחרשת מת חרש בעל חרשת אחיו הפקח כונס ואם ירצה יוציא בגט מת פקח בעל פקחת אחיו החרש כונס (כד) ואינו מוציאה לעולם (כה) הסומא מיבם ואינו חולץ ואם חלץ חליצתו כשרה (כו) אשת הקטן והשוטה פטורין מן החליצה ומן היבום אבל אשת החרש (כז) והזקנה והעקרה הרי הן כשאר כל הנשים וחולצות ומתיבמות :

קעג היבמה שהיא אסורה ליבם והיא מחייבי כריתות או מיתות ב"ד אינה זקוקה ליבם ומותרת לזר בלא חליצה כיצד הרי שאחיו מאביו היה נשוי בתו או בת בתו או חמותו או אחת מכל העריות ומת ונפלה הערוה לפניו (א) פטורה מן החליצה ומן היבום וכשם שהיא פטורה כך צרתה פטורה שאם היה נשוי עוד אחרת אע"פ שאינה ערוה על היבם פטורה כמו הערוה וכן צרת צרתה כגון שמת ראובן ולו ב' נשים ואחת מהן היא ערוה על שמעון אחיו ולו עוד את לוי שאין אחת מהן ערוה עליו והלך לוי ויבם אותה שהיא צרת ערוה לשמעון ולו אשה אחרת ומת ונפלו שתיהן לפני שמעון שתיהן פטורות מן החליצה והייבום האחת שהיא צרת ערוה לשמעון והשנייה משום צרתה וכן עד עולם שאם נשאת צרת הצרה לאח רביעי ומת (ב) אבל אחת מכל העריות שהיא נשואה לנכרי [א] שאינו אחיו מאביו ומת מותר לישא צרתה (א) היבמה שהיא ספק ערוה ליבם (ג) כגון שקדש אשה בספק קדושין ואחותה נשואה לאחיו מאביו ומת אחיו ונפלה אשתו לפניו שהיא ספק אחות ארוסתו הרי זו חולצת ולא מתיבמת ומוציא אשתו בגט מספק ושתיהן אסורות יבמתו שהיא ספק אחות (ד) ארוסתו וגרושתו שהיא ספק א אחות חלוצתו היתה היבמה באיסור ערוה על הבעל כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפלה לפני אחיו אין זו אשתו שאין קדושין תופסין לו בה ולא שייך בה לא חליצה ולא יבום ואם היה לה צרה חולצת או מתיבמת וזו שהיתה לבעל באיסור ערוה היא ליבם (ה) כמו אשה נכרית ומותר בה ראיתי בדברי הרמב"ם שאם היתה היבמה בספק ערוה לבעל שחולצת ולא מתיבמת

קעג היבמה שהיא אסורה ליבם וכו' משנה ריש יבמות והתוספות והרא"ש כתבו טעם למה נדה יבמה אינה פוטרת וע"ש : **ומ"ש** אבל אחד מכל העריות שהיא נשואה לנכרי וכו' משנה שם שש עריות חמורות מאלו ומוסר שלהן הוא שאינן יכולים להכנסה לאחיו מאביו אלא לאחרי' ואם מתו בעליהן שהן נכרים אבל זה צרותיהן מותרות להכנסה לו וסובר רבינו דלאו דוקא שש עריות דה"ה נמי כל העריות וכדקאמר התם ומאי איריא דתנא פוטרות ליתני אוסרות ומשני כיון דבמקום מצוה הוא דאסורה צרה ושלא במקום מצוה שריא מ"ה תנא פוטרות אלא נקט שש עריות לאשמועי' דכיון שהם חמורו' שאינן יכולין להכנסה לאחין מן האב הלכך אם עבר אחיו ונשא אחת מהם צרותיהן מותרות כמו אילו היו נשואות לנכרים דכיון דלא תפסי בה קידושין אין זו אשתו כמ"ש בסמוך : **היבמה** שהיא ספק ערוה וכו' כך פסק הרמב"ם בפ"ו וצ"ע מאין הוציא דספק אחות חלוצתו אסור' דאי מהברייתא שהביא הרי"ף והרא"ש בספ"ק דיבמות הספיקות כגון שקידש אחת מב' אחיות ואינו ידוע איזה מהן קידש חולצין ולא מייבמין התם כל אחת שמא אינה יבמתו אלא אחות זקוקתו שהיא אחות אשתו והכי תנן בפ"ב מי שקדש אחת מב' אחיות וכו' וכן בפ"ד אחין וכולן שהיה להן קדושין וכו' דספק איסורא הוא וכן בפ' החולץ תנן שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה מת יבם יוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה התם אשתו היא אחות חלוצה ודאית אבל ספק א"ח כיון דאיסורא דרבנן אימא לך דשריא ובפרק החולץ במרדכי כתב דשאל רבינו שלמה מדרוי"ש לרבינו ברוך על ספק אחות חלוצה ודעתו היה להתיר והשיב ר"ב דשאל את פי רבותיו ואמרו שאין רשאין להתיר לעשות מעשה משמע דמן ההלכה אין ראיה לאיסור ואפשר לומר דמדתנן בפ"ב דיבמות קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ותנא שילא ואפי' שניהם כהנים מ"ט חלוצה דרבנן וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן משמע דוקא בקדמו וכנסו אבל לכתחלה אסור לכנוס דאל"כ לאשמועינן רבותא דאפי' לכתחלה שריא ולמדנו מכאן דה"ה לאחות חלוצה נמי אסור לכתחלה אפי' בספק ומיהו אם קדם וכנס אין מוציאין כנ"ל : **היתה** היבמה באיסור ערוה על הבעל וכו' ומותר בה כך פסק הרמב"ם בפ"ו אלא שחילק דאם היתה היבמה באיסור ערוה על בעלה בלבד ומותרת ליבם צרתה מותרת להתייבם וזו שהיתה ערוה על בעלה היא ליבם כמו אשה נכרית ומותר בה אלא דבאחותו מאביו שהיא ערוה גם על היבם ס"ל להרמב"ם דצרתה חולצת ולא מתייבמת ונראה דטעמו דמפרש הך דשש עריות וכו' דלא כפרש"י אלא ה"פ שש עריות חמורות מאלו שאינן יכולין ליכנס לאחין שלא בעבירה ומפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אבל אם היו נשואות לאחין צרותיהן אסורות ואע"ג דד"ת צרותיהן שריין אפ"ה אסור מדרבנן כיון דהיא צרת ערוה גזירה אטו צרת ערוה דעלמא גם הרי"ף גורס במשנה ומפני בוי"ו משמע להדיא כדפי' והא דקאמר התם תני לוי אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת כיצד היתה אמו נשואה אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא שאינה פוטרת צרתה לאו למימרא דמותרת להתייבם אלא אין פוטרת קאמר ובעיא חליצה ואעפ"י דבפי' המשניות במשנה דשש עריות פי' להדיא דאפי' נשואות לאחין צרותיהן מותרות בחבורו חזר בו : **ראיתי** בדברי הרמב"ם שאם היבמה וכו' ויראה שהוא ט"ס וכו' ותימה דה"ל לרבינו להקשות עליו

מוציא לעולם הכל משנה שם בפרק חרש וגם דברים מבוארים בהקדמה מה שנתבאר בסימן זה בדין החרש והחרשת : **הסומא** מייבם ואינו חולץ ואם חלץ חליצתו כשרה כבר נתבאר בסימן קס"ט דמדתניא בפ' מ"ח (קג.) חולצת מן הסומא חליצתה כשרה למד הרמב"ם דלכתחלה לא יחלוץ ונתן טעם לדבר משום דכתיב וירקה בפניו ואין זה רואה הרוק ומהם יש ללמוד דשפיר מייבם ואפילו לכתחלה דהא ליכא טעמא למעוטי כלל : **אשת** הקטן והשוטה פטורות מן החליצה ומן הייבום בסוף האשה רבה (צו :) תנן גבי ט' שנים ויום אחד נשא אשה ומת ה"ז פטורה ופרש"י נשא אשה שאינה יבמתו ולו אחין הרי זו פטורה ואע"ג דביאתו ביאה קדושיו אינם קדושין ואין קנין כלום עד שיביא ב' שערות ובגמרא תניא לה לדת"ר שוטה וקטן שנשאו ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז דטעמא משום דכתיב לא תהיה אשת המת פרט לאשת שוטה וקטן שאין להם אישות כלל : ומ"ש אבל אשת החרש והזקנה והעקרה הרי הן כשאר כל הנשים וחולצות ומתיבמות דין אשת החרש מבואר במשנה פרק חרש ודין זקנה ועקרה מבואר בברייתא שכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל בספ"ק דיבמות וכתב בנ"י דטעמא משום דהא כמה עקרות וזקנות מצינו שנפקדו וראויות להקים שם (ד) משא"כ באילונית והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו דטעמ' דזקנה ועקרה מפני שהיתה להם שעת הכושר :

קעג היבמה שהיא אסורה ליבם והיא מחייבי כריתות או מיתות ב"ד אינה זקוקה ליבם ומותרת לזר בלא חליצה כיצד הרי שאחיו מאביו היה נשוי בתו או בת בתו כו' וכשם שהיא פטורה כך צרתה פטורה וכו' וכן צרת צרתה כגון שמת ולו ב' נשים ואחת מהן היא ערוה על שמעון אחיו וכו' וכן עד עולם שאם נשאת צרת הצרה לאח רביעי ומת וכו' הכל מבואר במשנה בריש יבמות ומייתינן לה בגמרא (ג :) מקראי וסוף לשון רבינו יש בו קצת קיצור ומ"מ המכוון מדבריו הוא מבואר : אבל אחת מכל העריות שהיא נשואה לנכרי שאינו אחיו מאביו ומת מותר לישא צרתה גם זה מבואר שם במשנה שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו כו' :

היבמה שהיא ספק ערוה ליבם כגון שקדש אשה בספק קדושין ואחותה נשואה לאחיו ומת אחיו כו' קצת דין זה מתבאר ממה דתניא בברייתא שכתבו הרי"ף והרא"ש ספ"ק דיבמות הספיקות כגון שקדש אחד מב' אחיות ואינו יודע אי זה קדש חולץ ולא מייבם ותנן בפ"ב מי שקדש אחד מב' אחיות ואינו יודע אי זו קדש מת ולו אח אחד חולץ לשתיהם וכן מתבאר בפ"ד אחין (ל) וכולן שהיו להן קדושין או גירושין בספק חולצות ולא מתיבמות וז"ל הרמב"ם ז"ל בפ"ו יבמה שהיא ספק ערוה על היבם או ספק ערוה על בעלה ה"ז חולצת ולא מתיבמת לפיכך מי שקדש אשה בספק קידושין ואח"כ מת אחיו שהיה נושא אחותה ונפלה לו לייבום שהיא ספק אחות אשתו ה"ז חולצת ולא מתיבמת ומוציא את אשתו בגט מספק ושתיהן אסורות עליו יבמתו מפני שהיא ספק ערוה וארוסתו מפני שהיא ספק קרובת חלוצתו שהיא בשניה כמו שביארנו עכ"ל וכתב ה"ה זה פשוט שספק ערוה ליבם חולצת ולא מתיבמת : ומ"ש שאשתו אסורה עליו ג"כ פשוט כפי מה שנתבאר והכל מתבאר בפ"ד אחין ונלמוד כיוצא בזה ממשנת שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה שבפ' החולץ (מא ·) שאמרו בסוף המשנה יוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה עכ"ל : היתה היבמה באיסור ערוה על הבעל כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפלה לפני אחיו אין זו אשתו שאין קידושין תופסין לו בה ולא שייך בה לא חליצה ולא ייבום ואם היה לה צרה חולצת או מתיבמת וזו שהיתה לבעל באיסור ערוה היא ליבם כמו אשה נכריה ומותר בה בפ"ק דיבמות (י ·) תני לוי אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים שאין פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאין פוטרת צרתה ופרש"י היתה אמו נשואת אביו . ונשאת לאחיו מאביו ומת לא תפסי בה קדושין שהרי אשת אב בכרת ואין קידושין תופסין בחייבי כריתות דברי הכל הלכך כשמת רשע זה לא נפלה זו לפני בנה דלאו אשת אח היא ואין פוטרת צרתה : ומ"ש ראיתי בדברי הרמב"ם שאם היתה היבמה בספק ערוה שחולצת ולא מתיבמת הוא הלשון שכתבתי בסמוך יבמה שהיא ספק ערוה על היבם או ערוה על בעלה ה"ז חולצת ולא מתיבמת

ומ"ש

דרכי משה

מקרי כחוש או בריא לא כתבוהו ומ"מ ספר א"ז הביאו לפסק הלכה : (ד) וצ"ע דלמה לא מהני האי טעמא ג"כ לגבי זקן כמו בזקינה שהרי זקן אסור לייבם כמו שנתבאר לעיל ועוד שכתבתי לעיל אפי' פצוע דכא יכול לייבם כשהאשה מותרת לו וצריכין לחלק דאלו ראויות לביאה משא"כ בזקן שתש כחו שאינו ראוי לביאה כלל :

משמע

קעג (א) וכ"כ בא"ז צרת אמו או שאר עריות מותרות ואינן אסורות רק במקום יבום :

דרישה

סי' קעג [א] **שאינו** אחיו מאביו לא תידוק שצרת אחיו מאמו מותרת לו אלא רבותא נקט דצרת אחיו מאמו פשיטא שהיא אסורה לו דהא אפי' אם היה נשוי לנכריות

פרישה

לאחר שהגדיל דלאחר שהגדיל קנאה בביאתו דבר תורה קנין גמור וא"כ תו לחליצה כיון שנעשה אשתו לכל דבריו (וע"ל סימן קס"ז כ"פ) : (כב) **ואינו** יכול לחלוץ דלאו בן חליצה הוא . ואינו מוציא לעולם הואיל שזקוקה לו מאחיו זיקה דאורייתא : (כג) **אחיו** פקח כונס ואינו יכול לחלוץ דחרשת לאו בת חליצה היא : (כד) **ואינו** מוציאה לעולם כמ"ש לעיל דלא אלים גטו לספקיע זיקת יבם דאורייתא : (כה) **הסומא** מייבם ואינו חולץ משום דכתיב וירקה בפניו (דהוא כמו לעיניו כמ"ש בסי' קס"ט כ"פ) ואין זה רואה הרוק : (כו) **אשת** הקטן ואע"ג דביאתו ביאה קידושיו אינם קידושין שאין לו קנין והרמב"ם כתב דטעמא משום דכתיב לא תהיה אשת המת פרט לאשת שוטה וקטן שאין להם אישות כלל : (כז) **והזקנה** והעקרות מפני שאינו כמה עקרות וזקנות שנפקדו והרמב"ם כתב הטעם מפני שהיה להם שעת הכושר ועד"ר : סי' קעג (א) **פטורה** מן החליצה ומן היבום וכשם שהיא פטורה כך צרתה כו' בגמרא יליף לה מקראי : (ב) **אבל** אחת מכל העריות שהיא נשואה לנכרי כו' דדוקא במקום שהעריה נופלת לפניו בזיקת יבום אמרינן מאחר שזאת נאסרה זאת נמי נאסרה עליו אבל במקום שלא נפלו לפניו ליבום כל אחת עומדת לעצמה להנשא ואין לא' שייכות בחברתה ועיין בדרישה : (ג) **כגון** שקדש אשה רצה לומר היבם קדש אשה : (ד) **ארוסתו** וארוסתו שהיא כן צריך להיות וכן הוא ברמב"ם : (ה) **כמו** אשה נכרית ומותר בה ולא אמרינן שתהא אסורה לו

חדושי הגהות

כשנחלק עמו לאחר מיתה אדרבה קי"ל כבתראי כמ"ש הר"ן בפ"ק דסוכה בשם הגאונים וס"ל להרא"ש דהכא לא נחלק ר"י עם אביו בחייו אלא לאחר מיתה והכי משמע לישנא דתניא ר"י בר יהודה אומר שלא חלק על אביו בחייו (כה"ג) :

קעג א וצ"ע דאחות חלוצה מדרבנן למה אסר בס"ס דרבנן ובפ' כיצד (כד :) אמרו דספק חלוצה לא גזרו רבנן (כה"ג) ולא אבין קושייתו דל"ד כלל דהתם איסור לאו להינשא לכהן והכא

מתיבמת (ו) ויראה שהוא טעות סופר דממה נפשך תתיבם שאם לא היתה עליו ערוה הרי היא זקוקה ליבם ואם היתה עליו ערוה לא תפסי לו בה קידושין והרי היא ליבם כאשה נכרית (ז) היה לאחיו בערוה ספק קידושין או ספק גירושין כגון שזרק לה קידושין או גיטא ספק קרוב לו ספק קרוב לה (ח) או שגירשה בגט שכתב בכתב ידו ואין עליו עדים או שיש עליו עדים ואין בו זמן או שיש בו זמן ואין בו אלא עד אחד והוא כתב ידו ולו אשה אחרת ומת הצרה חולצת ולא מתיבמת מתה הערוה בחיי אחיו או גירשה או שהיתה הערוה קטנה ומיאנה באחיו ומת מותרת צרתה להתיבם ואפילו כנס הצרה קודם שגירש הערוה כיון שלא היתה צרת ערוה בשעה שנפלה ליבום אבל אם לא מיאנה בו בחייו (ט) ומיאנה בו אחרי מותו צרתה חולצת ולא מתיבמת ספק אם מתה הערוה בחייו אם לא כגון שאחיו היה נשוי בתו ונפל הבית על שניהם ואינו יודע איזה מהם מת תחלה ולו אשה אחרת חולצת ולא מתיבמת היתה הערוה אילונית צרתה מתיבמת ולא מיבעיא אם לא הכיר בה דהוי מקח טעות שנמצא שלא היתה אשתו מעולם ואינה צרת ערוה אלא אפילו הכיר בה מתיבמת הצרה דכיון דאילונית לאו בת יבום היא הרי הוא כמי שאינה ולא נפלה הזיקה אלא על הצרה לבד [ב] יבם הצרה שהיה סבור שהערוה אילונית ואח"כ נמצא שאינה אילונית תצא מיבמה בלא גט והולד ממזר ניסת הצרה לזר שהיתה סבורה שאין הערוה אילונית ואח"כ נמצאת אילונית (י) תצא מהבעל ומהיבם

וצריכה

ומ"ש רבינו ויראה שהוא ט"ס דממ"נ תתיבם כו' מבואר דקאי למ"ש או ספק ערוה על בעלה דכיון שהיא מותרת ליבם תתיבם ממה נפשך ואפשר לדחוק ולפרש דברי הרמב"ם דה"ק או שהיתה ג"כ ספק ערוה על בעלה כמו שהיא ספק ערוה על יבמה שנמצא שהיא ספק ערוה לשניהם והכי מוכח מדמסיים בה לפיכך מי שקדש אשה בספק קדושין ואח"כ מת אחיו שהיה נושא אחותה וכו' והיינו ספק ערוה על היבם ואילו ספק ערוה על הבעל שבקה אלא ודאי כדאמרן שכשכתב שהיא ספק ערוה על הבעל כשהיא גם כן ספק ערוה על היבם מיירי וכן מה שכתב גבי היתה היבמה ערוה על בעלה ואם היה לה צרה חולצת ולא מתייבמת כשהיתה ערוה גם על היבם היתה וכדמוכח בהדיא מדמסיים בה ואם היתה זו שהיא ערוה על הבעל מותרת ליבם ורצה היבם לישא אותה וליבם צרתה הרשות בידו משמע דעד השתא כשהיתה ערוה גם על היבם מיירי ב"ה ומיהו בזו מצאתי מוגה ואם היה לה צרה חולצת או מתיבמת : היה לאחיו בערוה ספק קדושין או ספק גירושין כגון שזרק לה קידושין או גיטא ספק קרוב לה ספק קרוב לו כו' משנה ס"פ ד' אחין (ל :) וכולן שהיו להן קידושין או גירושין מספק הרי אלו צרות חולצות ולא מתיבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק קידושין כיצד ספק גירושין כת' בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד א' זהו ספק גירושין ופרש"י וכולן ט"ו עריות שהיה לאחיו המת ספק קידושין או ספק גירושין הויא צרתה ספק צרת ערוה דילמא איגרשה ערוה ולגבי קידושין דילמא לא מיקדשה הרי אלו הצרות חולצות ולא מיפטרן בלא כלום דלמא לאו צרת ערוה היא ולא מתיבמות דילמא צרת ערוה היא עכ"ל ודבר פשוט הוא שמה שכתב היה לאחיו בערוה ספק קידושין או ספק גירושין היינו לומר שהיא מותרת לבעלה וערוה על היבם וכתב רבי' ירוחם בשם הרמ"ה לא תימא דוקא בב' כיתי עדים ואחת אומרת קרוב לה ואחת אומרת קרוב לו דהוי ספק דאורייתא אלא אפילו בכת אחת דספק דרבנן היא בעיא חליצה מתה הערוה בחיי אחיו או גירשה או שהיתה הערוה קטנה ומיאנה באחיו ומת צרתה מותרת להתייבם ואפי' כנס הצרה קודם שגירש הערוה כיון שלא היתה צרת ערוה בשעה שנפלה ליבם משנה בריש יבמות ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהם מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו כו' וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו צרותיהן מותרות כו' כיצד פוטרות צרותיהן כו' כיצד אם מתו הן צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת הוא צרתה מותרת ובגמרא כיצד אם מתו הן כו' ואפי' כנס ולבסוף גירש ורמינהו ג' אחים שנים מהם נשואים לשתי אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש זהו שאמרו אם מתה או מיאנו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח"כ כנס אבל כנס ואח"כ גירש לא א"ר ירמיה תברא מי ששנה זו לא שנה זו מאי תנא סבר מיתה מפנת והאי תנא סבר נישואין הראשונים מפילים רבא אמר לעולם חד תנא הוא וזו וא"צ לומר זו קתני ופסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל כרבא וכן פסק הרמב"ם בפ"ו : ומ"ש אבל אם לא מיאנה בו בחייו ומיאנה בו לאחר מותו צרתה חולצת ולא מתיבמת שם במשנה וכל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת פירש"י וכל שיכולה למאן . שהיא קטנה הערוה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינם אלא מדרבנן (ספק) וזיקת נפילתה ספק (מדרבנן) אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם אסורה כדמפרש טעמא בגמרא שנראית צרת ערוה עד כאן ובגמרא ותמאן השתא ותתייבם לימא מסייע ליה לרבי אושעיא דאמר ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו לא צרת ערוה שאני משום דמשעת נפילה נראית כצרת בתו ופרש"י ותמאן. הערוה השתא ותאמר אי איפסי בקדושין שקדשני אמי ואחי לבעלי המת תעקור קדושין הראשונים : ותתייבם · צרתה : משעת נפילה . שנזקקה הבת ליבם למאן בו מחמת קדושי ראשון נראים נישואים גמורים למהוי אשת המת וצרתה צרת הבת ומי שרית ליה אתי למשרי צרת הבת דעלמא :

עליו מדברי עצמו דכיון דכתב דיבמה שהיתה ערוה על בעלה בלבד יכול לישא אותה וליבם צרתה א"כ למה יגרע ספק ערוה שלא לישא אותה בלחוד אבל לפע"ד שכל דברי הרמב"ם חוזרין על בבא זו שכתב דיכול לישא את שניהם דהיינו לישא אותה ולייבם את צרתה דאין זה אלא ביבמה שהיא ערוה על בעלה בלבד ומותרת ליבם אבל אם לא היתה רק איסור עשה או לאו על בעלה ומותרת ליבם ה"ז מותרת ליבם היא בלבד מותר' אבל צרתה אסורה דבית אחד הוא בונה וה"ה אם מייבם צרתה אסורה היא חוץ ממחזיר גרושתו משנשאת ומת דאע"פ שאינה אלא איסור לאו היא עצמה חולצת ולא מתייבמת ואז צרתה אסורה ואם רצה מיבם את צרתה והיא אסור' והכי אסיקנא בפ"ק (ד' י"ב) וע"ז אמר וכן יבמה שהיא ספק ערוה על היבם דאז בין היא בין צרתה חולצת ולא מתייבמת דשמא פוגע בערוה או בצרתה דצרת ערוה גם כן ערוה עליו משום אשת אחיו שהרי אין לו עליה זיקה וכשהיא ספק ערוה על בעלה ה"ז ג"כ חולצת ולא מתייבמת בכה"ג אחד כלומר דכשרוצה לישא אותה ממ"נ אז אינו מייבם צרתה דשמא לא היתה היא ערוה על בעלה ונמצא עובר על בית אחד הוא בונה אבל צרתה צריכה חליצה דשמא היתה היא ערוה על בעלה וצרתה זקוקה אבל לא משכחת דלישא אותה ולייבם גם את צרתה אלא היכא דהיבמה היא ודאי ערוה על בעלה לבד ומותרת ליבם כללו של דבר דהא דכתב הרב דאם היבמה היתה ספק ערוה לבעלה דחולצת ולא מתייבמת אצרתה קאמר דחולצת עכ"פ אע"פ שכבר נשא היבם ספק ערוה דשמא היתה ערוה לבעלה ועדיין צרתה זקוקה כנ"ל לפרש דברי הרמב"ם ברווחא ודלא כמו שנדחק ב"י : **היה** לאחיו בערוה ספק קידושין וכו' פי' יבמה שהיא מותרת לבעלה וערוה על היבם והיה לאחיו בה ספק קידושין והוא משנה פ"ד אחין ודקדק רבינו ע"פ מסקנת הגמרא דבגירושין נמי זרק לה גיטה ספק קרוב לו וכו' ספק גירושין הוא אבל אין עליו זמן אינו אלא ספק בגירושין אבל כשר הוא בקידושין וכתב הרא"ש דה"ה כתב בכתב ידו ואין עליו עדים דפסול דידיה משום זמן הוא כשר בקידושין ודלא כר"י בתוס' דמספקא ליה ולפ"ז הא דפסקינן בפרק בתרא דגטין דיש זמן ואין בו אלא ע"א כתב ידו וע"א שכינו פשיטא דכשר הוא בקידושין דהא בכתב ידו אפי' ליכא עדים כלל כשר ולכן כתב רבינו או שגירשה בגט שכתב בכתב ידו וכו' וכתב ג"כ אבל עד אחד והוא כתב ידו וכדלעיל סוף סי' ק"ל דהני תלתא לא הוו ספיקא אלא בגירושין אבל בקידושין הוו ודאי קידושין : מתה הערוה וכו' עד ומיאנה בו אחרי מותו צרתה חולצת ולא מתייבמת פי' רש"י שתאמר אי אפשי בקידושין שקדשוני אמי ואחי לבעלי המת ותעקור קידושין הראשונים עכ"ל משמע להדיא דאם מיאנה ביבם בלבד שאמרה אי אפשי ביבם אינו כלום עד שתאמר אי אפשי בקידושין הראשונים וכו' וז"ש רבינו ומיאנה בו אחרי מותו פי' בו בבעלה ודו"ק : **היתה** הערוה אילונית צרתה מתיבמת וכו' משנה ריש יבמות וכרבא (ד' י"ב) דאפי' הכיר בה דלא כרב אסי וקשיא לי דהרא"ש ריש יבמות כתב ע"ש התו' דבאיילונית כיון דלא בעיא גט אפי' מדרבנן הלכך צרתה מותרת שזה למאי דקי"ל כרבא דאפי' הכיר בה צרתה מותרת דבהכיר בה ודאי בעיא גט וצ"ל דלא כתב הרא"ש כן בשם התו' אלא לרב אסי דאין צרתה מותרת אלא בלא הכיר בה דהיינו טעמא דקידושי טעות נינהו ולא בעי גט דלדידיה ליכא לפרש כמ"ש רש"י בשם בה"ג (דף י"ב) אליבא דרבא דכיון דאיילונית בלאו ערוה לא חזיא לייבומי הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה דא"כ אפילו הכיר בה נמי מתייבמת לפי טעם זה אלא לרב אסי הוא טעמא דבלא הכיר בה לא בעיא גט דלאו אשתו היא וכיון דלרב אסי לא בעיא גט ה"ה לרבא דהכא לא פליגי אבל לגבי צרתה דמתייבמת קי"ל כרבא דאפי' הכיר בה ובעיא גט נמי מתייבמת מטעם שפי' בה"ג ודו"ק ונראה דגם הרמב"ם פוסק דאפי' הכיר בה אעפ"י שאינו מפורש כך בדבריו המדכתב בפ"ו (הלכה כ"א) טעמו של בה"ג וכמ"ש רבינו דאי הוה ס"ל לחלק בין הכיר בה ללא הכיר בה הוי קידושי טעות ולא בעיא גט וק"ל : **יבם** הצרה וכו' כ"כ הרב רבינו משה בר מיימוני בפ"ו ניסת הצרה לזר כו' משנה בזורק כל העריות שאמרו צרותיהם מותרות הלכו הצרות האלו וניסאו

ספק אם הערוה מתה בחייו אם לא כגון שאחיו היה נשוי בתו ונפל הבית על שניהם ואין ידוע איזה מהם מת תחלה ולו אשה אחרת חולצת ולא מתייבמת משנה בפרק אלמנה לכ"ג (דף סז ·) נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע איזהו מהם מת תחלה צרתה חולצת ולא מתיבמת ופרש"י נפל הבית עליו ועל בת אחיו . שהיא אשתו ספק הוא מת תחלה ונפלו שתיהן לפני אחיו ופוטרת צרתה משום צרת הבת ספק בת אחיו מתה ראשונה ובשעת נפילה ליבום לא הוי צרתה צרת ערוה דתנן וכולן אם מתו או מיאנו צרותיהן מותרות צרתה חולצת ולא מתיבמת : היתה הערוה אילונית צרתה מתיבמת ולא מיבעיא אם לא הכיר בה דהוי מקח טעות שנמצא שלא היתה אשתו מעולם ואינה צרת ערוה אלא אפילו הכיר בה מתיבמת הצרה דכיון דאילונית לאו בת ייבום היא הרי היא כמי שאינה ולא נפלה הזיקה אלא על הצרה לבד בריש יבמות גבי ט"ו נשים שפוטרות צרותיהן תנן וכולן אם מתו או מיאנו או שנתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ובגמרא אמר רבה צרת אילונית אפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו אילונית ואלא הא דקתני . שנמצאו תני שהיו ופרש"י הלכתא צרת אילונית מותרת ואע"ג דהכיר בה אחיו וקיימא והויא אשתו לא מיפסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרי והא כיון דאילונית היא דבלאו ערוה נמי לא חזיא לייבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה : יבם הצרה שהיה סבור שהערוה אילונית ואח"כ נמצאת שאינה אילונית תצא מיבמה בלא גט והולד ממזר כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו וכתב ה"ה זה פשוט דכיון שהיא צרת ערוה הוה ליה אשת אח שלא במקום מצוה : ניסת הצרה לזר שהיתה סבורה שאין הערוה אילונית ואחר כך נמצאת אילונית תצא מהבעל ומהיבם וצריכה גט מהבעל וחליצה מהיבם להתירה

פרישה

לו משום מראית עין דמיחזי כבונה שתי בתים : (ו) **ונראה** לי שהוא טעות סופר וז"ל הרמב"ם בפ' ו' ויבמה שהיא ספק ערוה על היבם או ספק ערוה על בעלה הרי זו חולצת ולא מתייבמת ונראה מה שכתב רבינו ויראה לי שהוא טעות סופר רצה לומר שצריך למחוק שבבא השנייה וב"י כתב שאפשר לדחוק ולפרש דברי הרמב"ם דהכי קאמר או שהיתה גם כן ספק על בעלה כמו שהי' ספק ערוה על יבמה שנמצא שהיא ספק ערוה לשניהם ע"ש : (ז) **היה** לאחיו בערוה רצה לומר בערות יבם (ומותרת לבעלה) : (ח) **או** שגירשה בגט שכתב בכתב ידו שלשה דינים אלו לעיל בס"ס ק"ל : (ט) **ומיאנה** בו אחרי מותו כו' (פירש רש"י שהואיל וקידושיה וזיקת נפילתה אינה אלא מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם אסורה שנראית צרת ערוה כ"פ) אע"ג דמצי למעקרה לקידושין הראשונים במיאונה למפרע מכל מקום כיון דבשעת נפילה שנזקקה הבת ליבם למאן בו מחמת קידושין ראשון נראים נשואים גמורין למהוי אשת המת וצרתה צרת הבת ומי שרית ליה אתי למשרי צרת הבת דעלמא : (י) **תצא** מהבעל ומהיבם תצא מהבעל כדאמרינן לעיל

דרישה

לנכריו' היו אסורות לאחיו משום איסור אשת אח אלא אפי' צרת אחיו מאביו שאם היה נשוי לנכרית היתה מותרת לו מכח מצו' יבום וה"ק שהיא נשואה לאדם שאין בו איסור מצדו וכן אחיו מאביו גם כן אין איסור מצדו מכח מצות יבום ולכן קאמר שאינו אחיו מאביו ר"ל אף על גב שגם כן אין בו איסור מצדו וק"ל : [ב] (**יבם** הצרה כו' תצא מיבמה בלא גט והולד ממזר וכ"כ הרמב"ם

חדושי הגהות

והכא באיסור ערוה נגעו בה ועוד דהתם לא קאמר אלא אין מוציאין וכו' דהיינו דיעבד אבל לכתחלה לא והכא מיירי לכתחלה דהא קאמר שלא ישא אותה אח"כ מצאתי בב"ח שכתב על הך דינא שהוא מדברי הרמב"ם פ"ו וז"ל וצ"ע מאין הוציא דספק אחות חלוצתו אסורה דאי מהברייתא שהביא הרי"ף והרא"ש בספ"ק דיבמות הספיקות כגון שקידש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזה מהן קידש חולצין ולא מייבמין התם כל אחת שמא אינה יבמתו אלא אחות זקוקתו שהיא אחות אשתו והכי תנן בפ"ב מי שקידש אחת מב' אחיות וכו' וכן

בפ'

(יא) וצריכה גט מהבעל והחליצה מהיבם להתירה לזר ואם נתקדשה לזר מותרת ליבם כדפרישית לעיל ביבמה שנתקדשה לזר · מי שזנתה אשתו תחתיו בעדים וברצון ומת בלא זרע ונפלה לפני אחיו דינה כדין הערוה (יב) והיא וצרתה פטורות מן החליצה ומן היבום בד"א שזנתה בודאי אבל אם ספק זנתה (יג) אם לאו היא חולצת (יד) וצרתה חולצת או מתיבמת · אשת אחיו שלא היה בעולמו אינה בת יבום דכתיב כי ישבו אחים יחדו שהיה להם ישיבה אחת בעולם וכיון שאינה בת יבום הרי היא כאשת אחיו שלא במקום מצוה שהיא ערוה (טו) ופוטרת צרתה כיצד ראובן שמת ונפלה אשתו לפני שמעון אחיו ואח"כ נולד לוי אחיו בין אם נולד קודם שיבם שמעון אשת ראובן שמת (טז) בין אם נולד לאחר שיבמה שמעון ומת אסורה על לוי לעולם וכשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה כגון שהיה לשמעון אשה אחרת כתב הרמב"ם עשה שמעון מאמר באשת ראובן ומת קודם שכנסה הרי לוי (יז) חולץ לצרתה [ג] ולא מיבם שהיא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במאמר שקנה קצת וא"א ז"ל כתב דאפילו מת בלא מאמר צרתה חולצת ולא מתיבמת

דקי"ל

להתירה לזר משנה פרק הזורק (דף פ') : ומ"ש ואם נתקדשה לזר מותרת ליבם כדפרישית לעיל ביבמה שנתקדשה לזר : מי שזנתה אשתו תחתיו בעדים וברצון ומת בלא זרע ונפלה לפני אחיו דינה כדין הערוה והיא וצרתה פטורות מן החליצה ומן היבום בפ"ק דיבמות (דף יא) א"ר יהודה א"ר צרת סוטה אסורה טומאה כתיב בה כעריות ופרש"י צרת סוטה אסורה. היה נשוי ב' נשים וזינתה האחת תחתיו ויש עדים ומת בלא בנים היא וצרתה פטורות אף מן החליצה מאי טעמא טומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה : כעריות. דכתיב אל תטמאו בכל אלה : **ומ"ש** בד"א שזינתה בודאי אבל ספק אם זנתה אם לאו היא חולצת וצרתה חולצת או מתיבמת שם מתיב רב אשי נכנסה עמו לסתר ושהתה כדי טומאה אסורה לביתה ואסור' לאכול בתרומה ואם מת חולצת ולא מתיבמת וכל דינים אלו מבוארים בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ו וכך הם דברי הרי"ף ואע"פ שהראב"ד פסק דסוטה ודאית בעיא חליצה או היא או צרתה משום דאילו איתיה לבעל לא בעיא גיטא השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמוה כבר סתר הרא"ש דבריו וכתב דדוקא גבי ספק הוא דאיתמר הכי בפ"ק דסוטה (ה:) והראב"ד לא עלה בלבו לחלק בין סוטה ודאי לסוטה ספק ולסברתו פליגי סוגיא דסוטה אסוגיא דשמעתין ופסק הלכה כסוגיא דסוטה לחומרא אבל לפי מה שחלקת בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק אין אנו צריכים לכל זה ולא פליגי אהדדי עכ"ל :

ראובן שהמירה אשתו ונשאת לעכו"ם והלך ראובן ונשא אחרת ולא גירש את המומרת ומת בלא בנים אם פטורה צרתה מהחליצה ומהיבום משום צרת סוטה עיין בת"ה סימן רי"ט ובמרדכי ריש יבמות (ג) :

אשת אחיו שלא היה בעולמו אינה בת יבום דכתיב כי ישבו אחים יחדו שהיה להם ישיבה אחת בעולם וכיון שאינה בת יבום הרי היא כאשת אחיו שלא במקום מצוה ופוטרת צרתה כיצד ראובן שמת ונפלה אשתו לפני שמעון אחיו ואח"כ נולד לוי אחיו וכו' משנה ביבמות רפ"ק (ב:) ורפ"ב (יז:) ומ"ש בין אם נולד קודם שיבם וכו' בין אם נולד לאחר שיבמה שמעון וכו' משנה ר"פ ב' ואע"ג דפליג התם ר"ש ידוע דהלכה כת"ק : כתב הרמב"ם עשה שמעון מאמר באשת ראובן ומת קודם שכנסה הרי לוי חולץ לצרתה ולא מייבם בפ"ו והוא מבואר במשנה ר"פ ב' : כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו ב' אחין ומת אחד מהן נולד להם אח ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתיבמת ופרש"י עשה בה זה שמת מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת שניה חולצת ולא מיפטרא משום צרת ערוה דלאו צרת' ממש היא ולא מתיבמת דמאמר קונה במקצת והויא צרת ערוה במקצת מדרבנן · ומ"ש בשם הרא"ש דאפי' מת בלא מאמר צרתה חולצת ולא מתיבמת וכו' שם א"ר יהודה אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור בחמה אלמא קסבר יש זיקה וכו' הרא"ש וכן הלכתא ואע"ג דרב פליג עליה ואמר שומרת יבם שמתה מותר בחמה דאין זיקה וקי"ל הלכתא כרב באיסורי בהא קי"ל כשמואל דאמוראי בתראי שקלי וטרי כתרוצי אליבא דמאן דאמר יש זיקה דפריך בשמעתין ממתני' עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתיבמת טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר שניה יבומי נמי מיבמה ואי אמרת יש זיקה ה"ל צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה אמר רבה ה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה והא דקתני מאמר לאפוקי מדבית שמאי דאמרי מאמר קונה קנין גמור ע"כ וה"ה כתב בפ"ו נשנית היתה היבמה אסורה על יבמה איסור לאו או איסור עשה כולי יש לדקדק למה לא ביאר רבי' שאפי' בלא מאמר צרתה חולצת ולא מתיבמת למאמר דקתני מתניתין לאפוקי מדבית שמאי [מדר"ש] היא וכדאיתא בגמרא ואנן קי"ל יש זיקה ואפילו בלא מאמר ולא נזכר זה בהל' וגם רבי' לא כתב זה אבל הרשב"א ז"ל כ"כ ומבואר הוא בגמרא עכ"ל · ודברים אלו אינם ענין להבא זו שכתבו עליה בספרים שלנו אלא ודאי על מ"ש הרמב"ם בבית דין אשת אחיו שלא היה בעולמו עשה שמעון מאמר באשת ראובן ומת קודם שכנסה הרי לוי חולץ לצרתה ולא מייבם כתב ה"ה דברים אלו ומה שהעיד ה"ה שלא נזכר זה בהלכות אני אומר דהשתמיטתי' להרב המגיד דברי ההלכות בפ' ד' אחין אמתני' דג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית וכו' עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיבמת שכתב עליה וה"ה אע"ג דלא עשה בה מאמר ומת נכרית מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה דהויא אחות אשה בזיקה והא דקתני מאמר לאפוקי מדבית שמאי דאמרי מאמר קונה קנין גמור ואפילו חליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דצריכה חליצ' עכ"ל ומשם נלמוד לכאן לדעת הרי"ף וכן נ"ל שהרמב"ם העתיק פה לישנא דמתני' דקתני עשה בה מאמר כו' ואין ה"נ דבלא מאמר נמי חולצת משום דהוה ליה צרת ערוה בזיקה ולא חשש לבאר זה כאן לפי שסמך על מ"ש גבי ג' אחים ב' מהם נשואים שתי אחיות ואחד מהם נשוי נכרית כו' ולא עוד אלא אפילו גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו אחר שמת הנשוי נכרית ומת המגרש הרי

הנכרית

וניסאו ונמצאו אלו איילונית תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה זו דר"מ שאמר משום ר"ע אבל חכ"א אין ממזר מיבמה וכיון דקי"ל כחכמים דאין ממזר מחייבי לאוין וקידושין תופסין בה לפיכך צריכה גט מהבעל וחליצה מהיבם להתירה לזר דחכמים נמי מודו דתלא מזה ומזה אלא דאין הולד ממזר ומדר"מ לגבי יבמה לשוק דהוי ממזר מחייבי לאוין נשמע לחכמים כיבם הנרה כשנמצא אח"כ שהערוה אינה אילונית דה"ל הנרה אשת אח שלא במקו' מצוה דהולד ממזר וכל הדרכים האלו בה דבהא לא פליגי ומכאן למד הרמב"ם ורבינו הדין הראשון שכתב כאן יבם הנרה שהיה סבור וכו' ומשמע נ"כ מלשון המשנה מדתני בה ונמצאו אלו איילונית שאפי' לא הכיר בה שהיא איילונית אלא עכשיו לא אמרינן מאי ה"ל למיעבד משום דאיבעי לה אמתוני וכדאיתא בפ' האשה רבה ודברי הכל היא וה"ל התוס' בפ"ק (דף י"ב) בד"ה תני שהיו דלרבא אע"פ דלא הכיר בה עד אחר מיתת הבעל דסד"א דאסורה משום דבשעת נפילה נראית כצרת ערוה כדאמרי' בצרת ממאנת יש לחלק דהתם מיחסרא מיאון והכא לא מיחסרא מידי א"נ ממאנת אין לה קול ובשעת מיאון נראה כצרת ערוה אבל איילונית יש לה קול וידוע שלא היתה צרת ערוה עכ"ל ועיין לעיל סוף סי' י"ז עוד מבואר במשנה דה"ה בלא ערוה אלא כונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו שנתייבמה איילונית ואין יבומה יבומין וצרתה לא נפטרת מזיקתה ונשאת לשוק בלא חליצה דתלא מזה ומזה ואין הולד ממזר : **מי** שזינתה אשתו וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ו וכך הם דברי הרי"ף והרא"ש בפ' קמא דיבמות דסוטה ודאית הוי כערוה והיא וצרתה פטורה לגמרי אבל מתני' דריש סוטה דחולצת ולא מתייבמת מיירי בספק סוטה עלמה ומפרש התם רבא דק"ו הוא אם נאסרה לבעלה שהיתה מותרת לו ליבם שהיתה אסורה לו לא כ"ש וכתבו התו' בפ"ק דיבמות סוף (דף י"א) דהאי ק"ו לא אלים אלא לאוסרה לייבום דלפוטרה מן החליצה לא מהני אלים ק"ו אפי' להיא גופה ומשמע דלצרתה לא אלים ק"ו לאוסרה לייבום מדקא מיבעיא במחזיר גרושתו משניסת אי אלים ק"ו למדמי צרה לאוסרה לייבום או לא ואסיקנא דצרת מחזיר גרושה שריא ליבומי אלמא דלא אלים האי ק"ו לגבי צרה אפי' לענין ייבום וזאת היא דעת הרמב"ם דמתיר צרת ספק סוטה להתייבם וכדכתב רבינו ודלא כהראב"ד דאינו מחלק בין ספק לודאי דאידי ואידי חולצת ולא מתייבמת מיהו בת"ה סימן רי"ט כתב שכך היא דעת מהר"ם דצרת סוטה בעיא חליצה ע"ש גם מהרש"ל כתב דאפי' בודאי סוטה היא או צרתה חולצת דלא שייך לומר הכא חליצה פסולה וכמ"ש התו' (בדף י"א) בד"ה או היא עוד נלפע"ד מדאמרינן ריש יבמות מנייא דרישא ודסיפא למעוטי דרב דאמר צרת סוטה אסורה ודרב אסי דאמר צרת איילונית אסורה וכיון דסתמא דתלמודא קאמר הכי וקי"ל דלא כרב אסי ה"נ קי"ל דלא כרב ובמרדכי כתב ג"כ מספקא לן אי הלכה כרב בצרת סוטה ולהלכה למעשה נקטינן כמאן דמחמיר : ומ"ש שזינתה תחתיו בעדים וברצון היינו משום דאם היה אונס כגון שהשיאוה ב"ד ע"פ ע"א ואח"כ בא בעלה ומת ואיכא אלא סוטה דרבנן אף לרבנן דפליגי אדר"ש בריש האשה רבה דחולצת ולא מתיבמת ל"פ אלא אדידה אבל בצרתה מודו דמתייבמת וכדין ספק סוטה דאורייתא וכ"פ רש"י בסוגיא דצרת סוטה (דף י"א) וז"ל צ"י צרת סוטה אסורה ברצון מיירי ובאשת ישראל אבל באשת כהן היכא דנאנסה צ"ע אי אסרינן לה ואם מת חולצת עכ"ל אבל בפרק הע"י משמע דבין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליו משום טומאה דכתיב בה אחרי אשר הוטמאה ע"ש (בדף כ"ב) וכן פסק רבינו לעיל בסי' ו' ואיכא למידק אמאי מיקל תלמודא בספק סוטה טפי משאר ספק דאורייתא וי"ל דכיון דבסוטה ודאי כתב טומאה בלשון לאו כי היכי דכתיב בעריות וגבי סוטה כתיב טומאה דידה בלשון עשה אף ע"ג דאסירא משום ספק טומאה גלי לן קרא דלא חשיב טומאה דידה למיהוי אפי' כספק ערוה וכ"כ הרא"ש בתחלת פרק קמא דיבמות והאריך ע"ש : **אשת** אחיו שלא היה בעולמו וכו' בין אם נולד קודם שיבם שמעון וכו' משנה רפ"ק ורפ"ב פליגי בה ת"ק ור"ש והלכה כרבנן דאפי' ייבם ואח"כ נולד דכי אשכחה בהיתירא אשכחה שלא נזקקה עליו שעה אחת שהרי לא נזקקה מכח הראשון שלא היה בעולמו כלום אלא נזקקה מכח השני שהיה עמו בעולמו ואפ"ה אסורה לו וז"ל רש"י רפ"ק כגון ראובן שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה ועמד שמעון וייבם אשתו וכו' עכ"ל וקצת מדלא כתב רש"י ואח"כ עמד שמעון וייבם וכו' כלשון המשנה ר"פ שני אלא כתב סתם ועמד שמעון וייבם אשתו אלמא דרצונו לומר בין שעמד וייבם לאחר שנולד בין שכבר עמד וייבם מקמי שנולד לוי בכל ענין אסורה לו וכדמסיק ר"פ שני בב"י רפ"ק במ"ש בשם המפרשים מבואר שהבינו מפרש"י דפי' בנולד ואח"כ ייבם והוקשה להם למה לא פי' על פי האמת דאפי' ייבם ואח"כ נולד נמי אסורה לו ודחקו ליישב זה אבל לפע"ד האמת הוא כדפי' ואין כאן שום התחלה לקושיא : **כתב** הרמב"ם שעשה שמעון מאמר וכו' טעם מחלוקתם בסוגיא ר"פ שני ומפורש בב"י

דרכי משה

(ב) משמע דס"ל דנקטינן כדברי הראב"ד וע"ש מצאתי בהגהות אלפסי פרק האשה שהלך

דרישה

פרישה

(יח) דקי"ל יש זיקה (יט) קטנה שהיתה נשואה לאחיו מאמו (כ) או לאחי אמו ומת ונשאה אחיו מאביו ומת ונפלה לפניו ליבום ועודנה קטנה אינה יכולה למאן (כא) לעקור נישואין הראשונים כדי שתתיבם (כב) וצרתה חולצת ולא מתיבמת (כג) ונראה שאף היא חולצת אם תמאן היה אחיו נשוי קטנה שאינה ערוה עליו ומת ומיאנה הקטנה ביבם אסורה לו (כד) ומותרת לזר בלא חליצה [ד] ודוקא היא (כה) אבל צרתה מותרת לו (כו) ואפילו היא מותרת לשאר האחין שלא מיאנה בהן היה לאחיו באשתו ספק גירושין ומת ונפלה לפניו ליבום חולצת ולא מתיבמת דשמא הוו גירושין והרי היא גרושת אחיו שהיא בכרת (כז) אבל אם היו לאחיו בה ספק קידושין מתיבמת שאם היו בה קידושין הרי היא זקוקה לו ואם לא היה קידושין הרי היא נכרית המגרש אשתו גדולה או קטנה שהשיאה אחיה והחזירה ומת ונפלה לפני יבם מותרת לו (כח) אע"פ שהיתה אסורה לו בחיי אחיו משום גרושת אחיו משום שהיתה אשת אחיו שמיתת אחיו מזקיקין אותה לייבום ובאותה שעה לא היה לה שום איסור אבל קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה בקטנותה ע"י אביה והחזירה (כט) ומת בעודה קטנה אסורה ליבם שגירושיה גירושין גמורים (ל) ואין חזרתה חזרה גמורה וחולצת וכן הדין במגרש הפקחת (לא) ונתחרשה והחזירה (לב) ומת והיא חרשת ולענין צרתה כתב הראב"ד שהיא (לג) כמותה וחולצת ולא מתיבמת

ורב

הנכרית חולצת ולא מתיבמת הואיל ונעשית צרת אחות אשתו בזיקה שעה אחת כו' שהרי ביאר שם דצרת ערוה בזיקה אסורה ומינה נשמע לכל איכך : קטנה שהיתה נשואה לאחיו מאמו או לאחי אמו ומת ונשאה אחיו מאביו ומת ונפלה לפניו לייבום כו' בפרק ב"ש (דף קח:) הרי שהיתה אשת אחי אמו שהיא שניה לו ונשאה אחיו מאביו ומת מהו שתמאן השתא ותעקרינהו לנשואין קמאי ותתייבם צרתה יש מיאון לאחר מיתה במקום מצוה או לא שכרו ב' בני אדם בת' זוז ובאו ושאלו את ר"ע בבית האסורין ואסר את רבי יהודה בנכיבין ואסר וכתב הרא"ש פירוש אע"ג דקי"ל דיש מיאון לאחר מיתה הכא בשניה לא דהא בתו לא ממאנת לאחר מיתה ותתייבם צרתה משום דרמי בר יחזקאל דאמר כיון דבשעת נפילה נראית כצרת ערוה אסורה ה"נ אי שרית להאי שניה למאן לאחר מיתה אתי למשרי צרת בתו עכ"ל : מ"ש וצרתה חולצת ולא מתיבמת שאפילו היא חולצת פשוט הוא : היה אחיו נשוי קטנה שאינה ערוה עליו ומת ומיאנה הקטנה ביבם אסורה לו כו' בר"פ ב"ש (ד' קז:) א"ר מיאנה בזה אסורה לזה מידי דהוה אבעלת גט בעלת גט כיון דאיתסרא לחד לא איתסרא לכולהו ושמואל אמר מיאנה בזה מותרת לזה ולא דמיא לבעלת הגט בעלת גט הוא דקעביד בה הכא איהי קעבדא ביה דאמרה לא רעינא בך ולא נכינא בך בך הוא דלא רעינא הא בחברך רעינא : ופרש"י מיאנה בזה אסורה לזה. מיאנה יבמה באחד מן האחין יבמין אסורה לכולם ופסקו הרי"ף והרא"ש הלכה כשמואל משום דקאי רבי יוחנן כותיה : ומ"ש רבי' אסורה לו טעמא משום דמדמי לה לבעלת הגט לגבי ההוא דמיאנה ביה ומ"ש ומותרת לזר בלא חליצה היינו בדליכא אחין אחריני דאילו איכא אחריני אע"ג דמיאנ' בזיקתו של זה הרי לא בזיקת דאחרים : ומ"ש ודוקא היא אבל צרתה מותרת לו זה פשוט דהא אפילו נתן גט לזו לא נאסר צרתה : ומ"ש ואפילו היא מותרת לשאר האחין שלא מיאנה בהן כבר נתבאר דפלוגתא דרב ושמואל היא והלכתא כשמואל וז"ל הרא"ש והרי"ף ז"ל בפ"ק אהא ד"י אתא רבין א"ר יוחנן אחת צרת ממאנת פי' ממאנת ביבם ואח' צרת אילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו משנשאת כולן מותרות ודוקא צרותיהן אבל איהו גופייהו בדליכא בהדייהו צרות כל חדא מינייהו אית לה דינא באנפי נפשי וכו' כמו שאכתוב בסי' קע"ד : ב היה לאחיו באשתו ספק גירושין ומת ונפלה לפניו לייבום חולצת ולא מתייבמת דשמא הוו גירושין וכו' אבל אם היו לאחיו בה ספק קידושין מתיבמת כו' · המגרש אשתו גדולה או קטנה שהשיאה אחיה והחזירה ומת ונפלה לפני יבם מותרת לו משנה בפרק ב"ש (ד' קח:) המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם ר"א אוסר המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם ר"א אוסר וידוע דהלכה כת"ק ומ"ש אבל קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה בקטנותה ע"י אביה והחזירה ומת בעודה קטנה אסורה ליבם כו' שם משנה קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב והחזירה דברי הכל שאסורה ליבם ופרש"י והחזירה בקטנותה אסורה ליבם אם מת בקטנותה ואפי' לרבנן דגירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה דקידושי קטנה אינה כלום הואיל ופקע זכות אב והיא אין לה יד וה"ל כגרושה ועומדת :

ומ"ש וכן הדין במגרש הפקחת ונתחרשה והחזירה ומת והיא חרשת כן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז וכתב ה"ה זה פשוט לפי מה שנתבאר שנישואי החרשת שוין לנישואי הקטנה וכולן מדבריהם ויש סמך לזה בירוש' פרק חרש פשוט הוא עכ"ל :

ומ"ש ולענין צרתה וכת' הראב"ד שהיא כמותה כו' שם (דף קט:) בעא מיניה רבא מרב נחמן צרתה מהו ומסקנא צרתה או חולצת או מתייבמת וכתב הרא"ש

בב"י ע"ש ועיין לעיל בסימן קע"ה : **קטנה** שהיתה נשואה לאחיו מאמו וכו' בפ' ב"ש סוף (דף ק"ח) הרי שהיתה אשת אחי אמו שהיא שנייה לו ונשאה אחיו מאביו ומת מהו שתמאן השתא ותעקרינהו לנישואין קמאי ותתיבם יש מיאון לאחר מיתה במקום מצוה או לא ואסיקנא דאסור כך היא גירסת רש"י ופי' אבל באיסו' דערוה כגון אשת אחיו מאמו קטנה ומת ונשאה אחיו מאביו פשיטא לן דלא אתא מיאון דלאחר מיתה למשרי ערוה ליבומי עכ"ל וכך היא גי' הרי"ף והרא"ש וכך כתב רבינו אינה יכולה למאן כדי שתתיבם אלמא דמפרש דבהיא גופה קמיבעי' לן אם יכולה למאן כדי שתתיבם ואסורה אבל התוס' גורסי' ותתיבם צרתה וגרסינן נמי יש מיאון אחר מיתה באחיו או לא ואסרוה וכתבו עוד דוקא באיסור שנייה קמיבעיא ליה אבל באיסור ערוה דאורייתא' תכן כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת עכ"ל ורבינו חשש לחומרא גם לגירסת התו' דאף בצרת שנייה אסרוה לייבם כשתמאן השנייה וקצת קשה לאיזה צורך כתב רבינו דין זה בערוה גופה כשהית' נשואה לאחיו מאמו דפשיטא היא כמו שפרש"י ותוס' דאי לאורויי דאפי' בערוה דאורייתא אין צרתה פטורה לגמרי אלא חולצת כבר כתב רבינו דין זה לעיל בסוף ס"ה . ונראה ליישב דלפי דהרי"ף והרא"ש כתבו לשם וז"ל ואע"ג דקי"ל דיש מיאון לאחר מיתה הכא בשנייה לא דהא בתו לא ממאנת לאחר מיתה ותתיבם צרתה משום דבשעת נפיל' נראית כצרת ערוה ה"נ אי שרית להאי שנייה למאן לאחר מיתה אתו למשרי צרת בתו עכ"ל וזאת היתה דעת רבינו שכתבה בערוה כדי למיתב טעמא דהא דאסרוה בשנייה אינו אלא כי היכי דלא ליתו למשרי נמי בערוה ולכך גזרו אף בשנייה והכי משני תלמודא התם בריש (דף ק"ט) האי מאי למימרא פשיטא אלא הא קמ"ל טעמא דרבי אליעזר דגזר הנך משום האי ע"ש : **ונראה** שאף היא חולצת אם תמאן משמע דבין בערוה ובין בשנייה קאמר אם תמאן לעקור נשואין הראשונים בלבד אבל לא תמאן בנשואי אחיו מאביו א"כ זקוקה היא לו מדרבנן מכח נשואי אחיו מאביו וצריכה חליצה מדרבנן לעקור זיקתה והיינו באם אין לה צרה דאם יש לה צרה דזיקתה דאורייתא ולא נפטרה בחליצה זו שאינה אלא מדרבנן וכיון דצרה בעיא חליצה א"כ נפטרה גם הקטנה בחליצת צרתה ולא צריך לחליצת הקטנה אבל צרתה לעולם חולצת ולא מתייבמת בין תמאן היא בין לא תמאן : **היה** אחיו נשוי קטנה שאינה ערוה עליו וכו' בפ"ק דיבמות (דף י"ב) אמר שמואל צרת ממאנת אסורה ליבם גזירה משום צרת בתו ממאנת ואסיקנא דשריא הצרה ליבם דלא כשמואל אבל ממאנת גופה אסורה ליבם משום דמיאון עקר לה לזיקה וקאי עליה כאשת אח ואעפ"י דמיאון עקר לנשואין קמאי והרי היא נכרית אצלו גזרינן הואיל ולא מיאנה בראשון מכח נשואין שלו נפלה לפניו נראית כאשת אחיו ובריש פרק ב"ש איתא רב אמר מיאנה בזה אסורה לזה ושמואל סבר מיאנה בזה מותרת לזה ורב אסי סבר מיאנה בזה מותרת אפי' לו ופסקו הרי"ף והרא"ש לשם דהלכתא כשמואל דקאי ר' יוחנן כותיה דאמר מיאנה בזה מותרת לאחין דלאחין הוא דשריא הא לדידיה אסירא : **ומ"ש** ומותרת לזר בלא חליצה שם אמר עולא אף ממאנת לזיקתו ופי' הרי"ף והרא"ש ולא בעיא חליצה מ"ט נשואין קמאי קא עקרה והלכתא כעולא ומשמע דאפי' איכא אחין ומיאנה בזה מותרת לזר כיון דעקרה לנשואין קמאי אבל מלשון הרי"ף והרא"ש פרק קמא דיבמות לא משמע הכי שכתבו ממאנת ביבם דלית לה צרה אף על גב דלגבי יבם דמיאנה בו לאו בת חליצה וייבום נינהו לגבי אחיו של יבם שריא וחולצת או מתייבמת דאמר שמואל מיאנה בזה מותרת בזה עכ"ל וזהו טעמו של ב"י שכתב לפרש הא דמותרת לזר בלא חליצה היינו בדליכא אחין אחריני ותימה דמדשמואל לא שמעינן אלא היתירא לאחין אבל לא שמעינן מיניה איסורא לזר בלא חליצה וכך מבואר מדברי הרמב"ם פ"י דה"ג שכתב דמיאנה ביבם אסורה לאביו אבל לשאר קרובים מותרת לפיכך אם מיאנה באחד מן היבמין מותרת לאחין עכ"ל וכיון דבמה שמיאנה ליבם בלבד מהני לעקור נשואין הראשונים להתירה לשאר קרובים ה"ה דמותרת לזר מה"ט גופיה דאל"כ בדאיכא אחין דצריכה חליצה אף לשאר קרובים אסורה דאין לפרש דלא שרינן לקרובים אלא בדליכא שאר אחין דא"כ ה"ל להרמב"ם לפרש חלוק זה כ"ש רבינו שדרכו לפרש לא ה"ל לכתוב בסתם דמותרת בזר בלא חליצה אלא ודאי דשריא לזר בלא חליצה ולשון הרי"ף והרא"ש שכתבו דחולצת אינו לומר דצריך חליצה אלא לומר דחליצתה פסלה ואינה כחליצת סרים ואיילונית דאינה כלום דהכא כיון שמותרת לאחין אע"ג דאסורה לאביו דאלמא דאיכא מצות ייבום א"כ שייך כאן ג"כ חליצה ופסלה אבל לזר שריא בלא חליצה כנ"ל ליישב דברי הרי"ף והרא"ש עם דברי הרמב"ם ורבינו ומיהו לענין מעשה עדיין צריכין אנו למודעי ולעיין בה : **היה** לאחיו באשתו ספק גירושין וכו' בפ' החולץ (דף מ"א) הספיקות חולצות ולא מתיבמות מאי ספיקות

איליימא

פרישה

דרישה

חדושי הגהות

ורב אלפס כתב שהיא מתיבמת וכ"כ הרמב"ם ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל החזירה כשהיא קטנה או חרשת (לד) ונתגדלה או נתפקחת אצלו ואח"כ מת מותרת להתיבם אחות גרושתו היא אסורה לו מן התורה כאחות אשתו לפיכך נפלה לפניו ליבום פטורה היא וצרתה מן החליצה ומן היבום :

קעד יבמה שהיא אסורה ליבם בלאו או בעשה או באיסור שניות דרבנן (א) היא חולצת (ב) וצרתה או חולצת או מתיבמת ואין חליצתה פוטרת צרתה אבל חליצת צרתה פוטרת אותה (ג) כדפרישית לעיל ואם עבר ובא עליה (ד) קנאה ונפטרת צרתה (ה) ומוציאה בגט היתה אסורה לבעלה באיסור לאו או עשה או איסור דרבנן ומותרת ליבם הרי היא זקוקה לו דכיון שלא היתה אסורה לבעלה (ו) אלא בלאו תפסי בה קידושין וכיון שמותרת ליבם יכול ליבם אותה חוץ ממחזיר גרושתו משניסת שאם

הרא"ש תמיה לי למה כתב רב אלפס בעיא זו שהיא אליבא דר"א דלא כהלכתא ויש הלכות רב אלפס שכתוב בהן וה"ה לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן והשיב עליו הראב"ד ז"ל הא מילתא לא מחוורא שפיר משום דלר"א גופיה הא לא שרית לצרה אלא משום דהיא גופיה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה אבל יתומה בחיי האב בין לר' אליעזר בין לרבנן ערוה היא מן התורה הילכך צרתה נמי צרת ערוה הן ושתיהן חולצות ולא מתייבמות ולכאורה היה נראה כדבריו דהיינו דתנן בפ"ק וכל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת ה"נ צרתה של ערוה קטנה היא ומיהו נוכל לקיים דברי רב אלפס ז"ל דשאני ערוה זו שיש לה היתר לעצמה אם גדלו אצלו הילכך לר"א דגזר אפילו בגדולה דעלמא אטו יתומה בחיי האב שמא יטעה אדם לומר דקדושי קטנה כלום כ"ש דגזר בצרה דידיה אבל לרבנן דלא גזרו אפילו בדידה אם גדלה אצלו כ"ש דבצרתה לא גזרו ומתייבמת וכ"כ הרמב"ן ז"ל ופלוגתא היא בירושלמי עכ"ל: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם ז"ל שמתייבמת בפ"ז וכתב ה"ה בהלכות הביאו בעיא דצרתה ואמאי דאסיקו בה או חולצת או מתייבמת לומר דכי היכי דלרבי אליעזר בגדולה צרתה מתיבמת ה"ה קטנה לרבנן וזהו דעת רבינו ויש חולקין בזה וכבר הכריע הרמב"ן כדברי ההלכות וזהו דעת הרשב"א ז"ל עכ"ל : החזירה כשהיא קטנה או חרשת ונתגדלה או נתפקחה אצלו ואח"כ מת מותרת להתיבם שם בברייתא בגמרא מודים חכמים לרבי אליעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא כיתומה בחיי האב והחזירה שאסורה ליבם מפני שגירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה בד"א שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה א"נ החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתייבמת ומה שהשוה דין החרשת לדין הקטנה כ"כ הרמב"ם בפ"ז וכבר נתבאר בסמוך : אחות גרושתו היא אסורה לו מן התורה כאחות אשתו לפיכך נפלה לפניו לייבום פטורה היא וצרתה מן החליצה ומן הייבום משנה בפרק החולץ (מא·) המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה ופרש"י פטורה. אף מן החליצה משום אחות אשה הואיל ואשתו קיימת ואחות גרושה מד"ת דכתיב עליה בחייה כל שבחייה :

קעד יבמה שהיא אסורה ליבם בלאו או בעשה או באיסור שניות דרבנן היא חולצת כו' משנה בפ"ב דיבמות (דף כ·) כלל אמרו ביבמה כל שאיסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתיבמת איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתיבמת · איסור מצוה שניות מדברי סופרים · איסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ופרש"י שניות שניות לעריות שגזרו סופרים עליהם : אלמנה לכ"ג. שמת אחיו ההדיוט ונפלה אלמנתו לפניו : גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. שעבר אחיו המת ונשא חלוצה וגרושה ובשמת צריכה חליצה שהרי קידושין תופסין לו בה דקידושין תופסין בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי אסורה לו לזה שהוא כהן ואפטורי בלא כלום לא דלא אלים לאו למיפטרה דילפינן מאחות אשה בפ"ק עכ"ל :

ומ"ש רבינו וצרתה או חולצת או מתיבמת כ"כ נ"י אמתני' וז"ל איסור מצוה ואיסור קדושה כו' דוקא היא אבל צרתה מתיבמת שאין צרה פטורה אלא מערוה וכדנפקא לן בפ"ק (ג:) מאחות אשה דכתיב בה לצרור וכן איתא בירושל' להדיא עכ"ל : **ומ"ש** ואין חליצתה פוטרת צרתה אבל חליצת צרתה פוטרת אותה כדפרישי' לעיל בסימן ק"ע כ"כ בשם הרמב"ם ז"ל וגם נתבאר ומ"ש ואם עבר ובא עליה קנאה ונפטרה צרתה ומוציאה בגט בפ"ב דיבמות (דף כ:) תניא פלוע דכא וכרות שפכה שמתו אחיהם ועמדו הם ובעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמר לא יבא פלוע דכא פרש"י אם בעלו קנו. ויוצאת בגט בלא חליצה ומ"ש רבי' שנפטרה צרתה פשוט הוא דכיון שאם בעלו קנו ויוצאת בגט בלא חליצה א"כ בביאה זו נעקרה זיקה לגמרי מבית זה ופשיטא דנפטרה צרתה וכך מפורש שם בברייתא איסור מצוה ואיסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה והא דקתני דאם חלץ לה שפיטרת צרתה ורבינו כתב בסמוך שאם חלץ לה לא נפטרה צרתה כבר נתבאר בדברי ה"ה שכתבתי בסימן ק"ע ז"ל הרמב"ם בפ"ג היתה היבמה אסורה על יבמה איסור לאו או איסור עשה או שהיתה שניה הרי זו חולצת ולא מתיבמת ומפני מה צריכה חליצה מפני שיש בה לקוחין הואיל וקדושין תופסין בהן הרי הן זקוקות ליבם ומן הדין היה שיתייבמו שהייבום מצות עשה וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה יבא עשה וידחה את לא תעשה אבל חכמים גזרו שלא יתייבמו חייבי לאוין ולא שניות גזירה שמא יבא עליה פעם שניה והרי ביאתה אסורה ואין שם מצוה שאין מ"ע אלא ביאה ראשונה בלבד לפיכך אם עבר ובעל יבמתו האסורה לו משום לאו או משום עשה ואפי' שניה ה"ז קנה קנין גמור ומוציאה בגט והיא וכל צרותיה מותרות לזר שהרי נפטרו עכ"ל וטעם זה שכתב שהוא גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה היא מסקנא דרבא בפרק כיצד (שם) היתה אסורה לבעלה באיסור לאו או עשה או איסור דרבנן ומותרת ליבם הרי היא זקוקה לו דכיון שלא היתה אסורה לבעלה אלא בלאו תפסי בה קידושין וכיון שמותרת ליבם יכול ליבם אותה מבואר במשנה פרק יש מותרות (דף פד·) : ומ"ש חוץ ממחזיר גרושתו משניסת שאם החזיר אחיו גרושתו משניסת ומת חולצת ולא מתיבמת בפ"ק דיבמות (דף יא:) בעי ר"י המחזיר גרושתו משניסת צרתה מהו ת"ש המחזיר גרושתו משניסת היא וצרתה חולצת היא וצרתה ס"ד אלא או היא או צרתה ולאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתיבמת

אילימא ספק קידושין אמאי לא מתייבמת תתייבם ואין בכך כלום וכתבו התו' בספק גירושין ה"מ לאוקמי דלא מתייבמת שמא הוא גרושת אחיו ע"כ :

קעד יבמה וכו' וצרתה או חולצת או מתייבמת ירושלמי הביאו הרי"ף והרא"ש פ"ב דיבמות תחלתו תני בר קפרא וכו' עד צרת שנייה או חולצת או מתייבמת ומשמע דה"ה בחייבי לאוין ועשה שהרי במתניתין השוו מדותיהם כלל אמרו ביבמה כו' וכ"כ בנ"י פ"ק דיבמות : ומ"ש ואין חליצתה וכו' כדפי' לעיל ע"ל בסימן ק"ע סי"ג כתבתי דמדרבנן הוא דמחמרי' דחליצתה אינה פוטרת אבל ד"ת כי היכי דאם בא עליה קנאה ונפטרה צרתה ה"ה חלץ לה כדתניא להדיא פ"ב (דף כ) ע"ש : היתה אסורה לבעלה וכו' חוץ ממחזיר גרושתו וכו' בפ"ק (ריש ד' י"ב) אסיקנא תריץ הכי מחזיר גרושתו משניסת היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת וכך פסקו הרי"ף והרא"ש לשם ואע"ג דליכא בה שום איסור לאו ועשה על היבם אפי' הכי מתייבמת מק"ו במותר לה נאסרה באסור לה לא כ"ש ומ"מ לא אלים האי ק"ו למיפטרה מחליצ' היא גופה אבל צרת' אף לייבום דאין זו צרת ערוה דטומאה דכתיב בה מוקים לה בסוטה ודאי ואתעקר ממחזיר גרושתו כאילו לא כתב בה טומאה וכדמוכח בסוגיא ועיין כמ"ש לעיל סי' קע"ב ס"ח : **כתב** הרמב"ם בפ"ו יבמה שהיא אלמנה מן הנשואין ובא עליה כ"ג לא נפטר צרתה שאין עשה דוחה ל"ת ועשה והואיל דלא קנה מן התורה קנין גמור לא הותרה צרתה לזר עד שתחלץ עכ"ל וטעמו דפסק כרב גידל בפ"ב (דף כ) דדריש יבמתו יתירא דחייבי לאוין עולה לחליצה ואינו עולה לייבום ואע"ג דדחיקן דה"ל מדאורייתא שריא אף לייבום היינו ח"ל גרידא אבל אלמנה מן הנשואין לכ"ג דאיכא ל"ת ועשה אינה עולה לייבום ד"ת ואפ"ה עולה לחליצה ולפ"ז אם עבר כ"ג ובעל לא נפטרה צרתה וכ"כ ה"ה לשם בשם בה"ג ולמד ה"ה מכאן דבמחזיר גרושתו משניסת נמי אם עבר ובא עליה היבם לא נפטרה הצרה הואיל ולא קנאה מן התורה מק"ו דלעיל אבל הב"י כאן וכן בכ"מ השיג על ה"ה וז"ל ונראה מדברי ה"ה דמחזיר גרושתו משניסת עובר בעשה ול"ת מדמדמי ליה לאלמנה לכ"ג מן הנשואין ואיני יודע מניין לו שאינו מוצא בה אלא לאו בלבד עכ"ל ושרי ליה מאריה דהא באלמנה לכ"ג איסור לאו ועשה על היבם היא ובמחזיר גרושתו משניסת אין שם לאו ולא שום איסור עשה על היבם אלא מק"ו הוא נלמד וכאילו כתב קרא בפי' דאינו עולה לייבום והלכך אין צרתה נפטרת בביאתה ולא דמי לח"ל דקי"ל דעשה דוחה ל"ת ולפ"ז ספק סוטה נמי דמק"ו הוא נלמד אין צרתה נפטרת בביאתה . עוד כתב ה"ה דצרת מחזיר גרושתו משניסת נפטרת בחליצה והקשה עליו ב"י לשם ממ"ש הרמב"ם פ"ז דב' יבמות מבית א' והאחד מהן שנייה על היבם או ח"ל או חייבי עשה שאם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה וצ"ע עכ"ל וגם זה אינו קשה כלל דהא מעיקרא קס"ד דלאו היא או צרתה חולצת וכל אחת נפטרה בחליצת חבירתה דלאו חליצה פסולה היא השתא ודאי דגם למאי דמסיק היא חולצת צרתה או חולצת או מתיבמת מ"מ הא דצרתה נפטר' בחליצתה לא אידחיא לה וכ"כ התו' לשם וברפ"ד אחין בד"ה וחליצה פסולה דמחזיר גרושתו משניסת אף ע"ג דאסורה להתייבם כיון שהזיקה שלימה פוטרת ואינו דומה לשאר חליצה פסולה ואף להרמב"ם דבח"ל ועשה ושניות הויא כמי חליצה פסולה אף על פי דהזיקה שלימה מ"מ לא דמי למחזיר גרושתו משניסת דדוקא ח"ל ועשה ושנייה כיון דד"ת עולה לייבום אלא דרבנן עבוד תקנתא דלא ליבומי גזירה ביאה ראשונה אטו שנייה ומ"ה ה"ל חליצה פחותה ופסולה הדור עבוד רבנן תקנתא דלחזור על כל האחין אף על פי שהזיקה שלימה אבל מחזיר גרושתו משניסת דד"ת אינה עולה לייבום מק"ו ולחליצה עולה ד"ת מקרא דיבמתו ופטרה צרתה כיון שהזיקה שלימה אם כן חליצה מעולה ד"ת היא אף על פי שאינה עולה לייבום אין להם לרבנן למיעבד תקנתא בכדי דלחזור על כל האחים ולהוסיף על התורה וכן בספק סוטה דמדאורייתא אינו עולה לייבום נפטרה צרתה בחליצתה אבל סוטה דרבנן דמדאורייתא עולה ליבום אלא דרבנן גזרו שלא תתיבם ה"ל חליצה פסולה כמ"ש התו' בשם הירושלמי רפ"ד אחין בדבור הנזכר וה"ה הביא הירושלמי פ"ח מה' יבום ע"ש ומ"מ קשה מאין למד ה"ה מדברי הרמב"ם דבמחזיר גרושתו משניסת נפטרת צרתה בחליצתה שזה לא נשמע מדברי הרב ואפשר דס"ל להחמיר דלא נפטרה צרתה כיון דבעיא זו לא נפשטא בגמרא וצ"ל דס"ל לה"ה כיון דהרי"ף פסק להקל מסתמא

שאם החזיר אחיו גרושתו משניסת ומת (ז) חולצת ולא מתיבמת אחות חלוצה אסורה מדרבנן לפיכך נפלה לפני יבם חולצת ולא מתיבמת (ח) [א] וכן צרתה אסורה מדרבנן וחולצת ולא מתיבמת (ט) [ב] מי שיש עליה זיקת שני יבמין היא וצרתה חולצות ולא מתיבמות כיצד ג' אחין נשואין (י) [ג] ג' נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה אחד מהנשארין מאמר ביבמתו ומת קודם שכנסה בין שיש לה צרה (יא) או אין לה צרה היא או צרתה חולצת ולא מתיבמת נתן לה גט ופי' שהוא למאמרו הרי בטל המאמר שעשה ואין עליה אלא זיקת יבם אחד ומתיבמת אבל אם נתן הגט סתם אסורה קטן שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת שאין ביאתו קונה קנין גמור ויש עליה זיקת שני יבמין מי שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה (יב) וקדשה שמעון אחיו ומתו שניהם ונפלה לפני לוי אחיהם מתיבמת לו שאינה אשת שני מתים (יג) שאם קדושי ראובן קדושין אין קדושי שמעון כלום ואם קדושי שמעון קדושין אין קדושי ראובן כלום :

קעה יבמה שאינה ראויה להתיבם בשעת נפילה משום איסור ערוה אסורה עולמית אפילו אם יפקע האיסור כגון ב' אחין שנשואין ב' אחיות ומת אחד מהם ונפלה אשתו לפני השני שנשוי אחותה אפילו אם תמות אשתו אח"כ שפקע איסור אחות אשה אפ"ה אסורה ואפילו נפלה לפניו פעם אחרת אחרי מות אשתו כגון שהיה להם אח שלישי שלא היתה ערוה עליו וכנסה ומתה אשתו של זה שהיה נשוי אחותה ומת השלישי שכנסה

פירוש והיא נפטרת בחליצתה או בביאתה וצרתה נפטרת בחליצתה של זו אבל לא בביאתה (א) אם עבר ובא עליה כדין אלמנה מן הנשואין לכ"ג וכ"כ הרשב"א ז"ל דממעטי לה מההיא דרב גידל דלעיל וזהו שלא הזכיר רבינו איסור בצרתה עכ"ל: ומ"ש מההיא דרב גידל היינו דבפרק כילד (כ·) אהא דתנא שאם היתה היבמה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט חולצת ולא מתיבמת הקשו בגמרא קא פסיק ותנא ל"ש אלמנה מן הנשואין ול"ש מן האירוסין בשלמא מן הנישואין אין עשה דייבום דוחה את לא תעשה דאלמנה לא יקח ועשה דוהוא אשה בבתוליה בתולה ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה אלא אלמנה מן האירוסין אמאי יבא עשה וידחה את לא תעשה ותירץ רב גידל בשם רב דאמר קרא ואם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו ועלתה יבמתו כו' שאין ת"ל יבמתו מה ת"ל יבמתו יש לך יבמה אחת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ואי זו זו חייבי לאוין והקשו ע"ז מן הברייתא דקתני גבי חייבי לאוין ואם בעלו קנו ואסור לקיימה ואי ס"ד מדאורייית' חייבי לאוין לחליצה רמיה לייבום לא רמייה אמאי אם בעלו קנו ואסיקו דלאו מדאורייי' אלא מדרבנן אמרו שאינן עולות לייבום גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ולפיכך אם בעלו קנו וכתב ה"ה שם כל זה על דברי הרמב"ם ז"ל וכתב עוד וז"ל וכתב בה"ג והא דרב גידל א"ר מקיימה באלמנה מן הנשואין דאע"ג דמדאורייתא לאו בת יבום היא רבייה רחמנא לחליצה עכ"ל. ונרא' מדברי ה"ה דמחזיר גרושתו עובר בעשה ול"ת מדמדמי לה לאלמנה לכ"ג מן הנישואין ומייתי לה מדרב גידל ואיני יודע מנין לו שאיני מוצא בה אלא לאו בלבד ועוד יש לתמוה עליו שכתב וצרתה של זו נפטרת בחליצה של זו אבל לא בביאתה שהרי כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז יראה לי שכך הדין בב' יבמות הבאות מבית אחד והאחת מהן אסורה על יבמה משום שניה או מחייבי לאוין או מחייבי עשה שאם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה וצ"ע : אחות חלוצה אסורה מדרבנן לפיכך נפלה לפני יבם חולצת ולא מתיבמת וכן צרתה אסורה מדרבנן וחולצת ולא מתיבמת כך כתוב בספרי רבינו המדוייקים ובקצת ספרים חסר כל בבא זו והוא ט"ס שהרי דין זה הוא מבואר בפרק החולץ (דף מא·) דתנן התם החולץ ליבמתו ונשא אחיו את

מסתמא היא גם דעת הרמב"ם ודו"ק : **אחות** חלוצה אסורה מדרבנן וכו' משנה וגמרא פרק החולץ ריש (דף מ"א) ולעיל סי' קע"ג כתב רבינו דאף ספק אחות חלוצה אסורה לכתחלה ע"ש : מי שיש עליה זיקת שני יבמין היא וצרתה חולצות ולא מתייבמות כילד וכו' משנה וגמרא פ"ד אחין ריש (דף ל"ב) והכי פי' מדאורייתא מאמר לא קני וה"ל ב' יבמות מב' בתים ותרווייהו מצי ליבומי ורבנן הוא דגזרו שלא יאמרו כיון דעשה בה מאמר גם זו אשתו היא וא"כ מייבם ב' יבמות הבאות מבית אחד וצריך לחלוץ לשתיהן כיון דמשתי בתים הם באים : ומ"ש בספרי רבינו בסמוך היא או צרתה חולצות וכו' ט"ס הוא וצ"ל היא וצרתה חולצות כמ"ש בתחלה וקאמר בגמרא דאפי' חליץ לאחת מהן אסור גזירה וכו' והרי"ף והרא"ש כתבו עוד דאפי' לית לה צרה דליכא גזירה אפ"ה לא פלוג רבנן בתקנתם וא"ת מאי איריא דעשה בה מאמר אפי' כנסה ליבמה ומת נמי נימא דאיכא עליה זיקת ב' יבמין וי"ל דבכנסה פקעה זיקה דקמא וכי מיית לא הוה עלה אלא זיקת שני וכן אי לא עבד בה מאמר לא הוה עלה אלא זיקת ראשון אבל אי עבד בה מאמר ומת הוי עלה זיקת ב' יבמין : ומ"ש נשואין ג' נשים נכריות כתבו התוס' ה"מ למינקט ואחד מופנה. ומ"ש בין יש לה צרה כלומר בין יש לה צרה כגון ג' אחים נשואין ג' נשים נכריות שכתב בסמוך בין אין לה צרה כגון שלשה אחים אחד נשוי אשה ושנים פנויים אי נמי כגון קטן שבא על יבמתו דבסמוך :

קעה יבמה שאינה ראויה להתייבם וכו' משנה פרק ד' אחין (דף ל"ב) ואפי' נפלה לפניו פעם אחרת וכו' משנה שם (דף ל') ופרכינן בגמ' למה לן למתני הך דב' אחים דכיון דאפילו בג' אחים דבנפילה קמייתא לא אידחיא לה לגמרי דהא קא נשוי נכרית שזקוקה לייבום וקורא אני בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה אפילו הכי חשבינן לה לגבי בעל אחותה כאשת אח שיש לה בנים לאתסורי עליה אפי' לאחר מיתת אחותה גבי ב' אחים דקא מידחיא מהאי ביתא לגמרי בשעת נפילה דאין כאן זיקת יבום עליה מבעיא ומשני תנא הך דשני אחין תנא

שכנסה וחזרה לפניו אסורה (א)[א] ל"ש מתה אשתו קודם שכנס השלישי ל"ש מתה אחר שכנס (ב) אע"פ שלא היתה אסורה עליו בנפילה אחרונה אפ"ה אסורה לו היא וצרתה כגון שהיתה אשה אחרת לאח הג' כיון שהיתה אסורה לו בשעת נפילה ראשונה אבל אם מותרת לו בשעת נפילה אפילו אם תיאסר אח"כ אם פקע האיסור חוזרת להתירה כיצד ג' אחין ב' מהם נשואין ב' אחיות ומת אחד מהם ונזקקה אשתו לשלישי שאינו נשוי אחותה ולא הספיק לכונסה עד שמת האח הב' שהי' נשוי האחרת (ג) והרי שתיהן אסורו' עליו מתה האחרונה חזרה הראשונה להתירה כיון שהיתה מותרת בשעת נפילה אע"פ שנאסרה בנתים אבל אם מתה הראשונה לא הותרה האחרונה כיון שהיתה אסורה בשעת נפילה (ד) וכן אם היו שם עוד אחים (ה) וקדם אחד מהם וחלץ לאחרונה (ו) או שהיתה הראשונה (ז) אסורה לא' מן האחים ויבם את האחרונה (ח) שהרי היא מותרת לו הותרה הראשונה לשאר אחין שהרי האחרונה שאסרה אותה עליהם נחלצה או נתיבמה למותר לה אבל אם האחרונה אסורה לאחד מהם משום ערוה הרי הוא מותר ליבם הראשונה (ט) ושאר האחין אסורים בשתיהן וחולצות ולא מתיבמות ד' אחים ב' מהם נשואים לב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות בבת אחת (י) או בזה אחר זה קודם שהספיקו ליבם לראשונה (יא) שתיהן חולצות ולא מתיבמות שא"א לשום אחת מהן להתייבם משום איסור אחות זקוקה קדמו וכנסו אין מוציאין אותן מידם

היתה

ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ואח"כ מת נשוי נכרית ה"ז אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אח' : ומ"ש ל"ש מתה אשתו קוד' שכנס השלישי ל"ש מתה אחר שכנס אע"פ שלא היתה אסורה עליו בנפילה אחרונה אפ"ה אסורה לו (שם) אמר רב יהודה א"ר כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה מאי קמ"ל תנינא ה"ז אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת מהו דתימא ה"מ היכא דלא איחזיא לה בנפילה ראשונה אבל היכא דאיחזיא לה בנפילה ראשונה אימא תשתרי קמ"ל ופרש"י שעה אחת· בנפילה ראשונה כשנפלה מאחיו הראשון : הרי היא כאשת אח כו'. ואע"ג דהדר איחזיא : בנפילה ראשונה · כל זמן נפילה ראשונה היתה אשתו קיימת שהיא אחותה : אבל היכא דאתחזי בנפילה ראשונה · כגון שמתה אשתו אחר מיתת אחיו ולא כנסה נשוי נכרית עכ"ל : ומ"ש רבינו אע"פ שלא היתה אסורה עליו בנפילה אחרונה כו' כלומר שלא היתה אסורה עליו בשעת נפילה אחרונה שמתה אשתו קודם שכנס נשוי נכרית את היבמה אפילו הכי אסורה לו כיון שהיתה אסורה לו בשעת נפילה ראשונה : ומ"ש אסורה לו היא וצרתה כגון שהיה אשה אחרת לאח הג' כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ז ודבר פשוט הוא דכיון דהיא אסורה משום אשת אח ה"ל צרתה צרת ערוה וכתב ה"ה הדבר פשוט דל"ש בנכרית אם היה נשוי אותה האח השני בשעה שכנס יבמתו ל"ש נשאה אח"כ דכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בני' ואסורה כדאית' התם וצרתה ה"ל צרת ערוה עכ"ל : ומ"ש אבל אם מותרת לו בשעת נפילה אפילו אם תיאסר אח"כ אם פקע האיסור חוזרת להיתירה כיצד ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות ומת אחד מהם כו' ברפ"ד אחין (כז:) אמר ר"ה אמר רב ב' אחיות יבמות שנפלו לפני יבם א' חלץ לראשונה הותרה לשניה מתה הראשונה מותר בשניה וא"צ"ל מתה שניה שמותר בראשונ' משום דהויא יבמה שהותר' ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון ר' יוחנן אמר מתה שניה מותר בראשונה אבל מתה הראשונה אסור בשניה מ"ט שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה ה"ז כאשת אח שיש לה בנים ואסורה ורב ה"מ היכא דקאי בחפה איסור אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן היא ופרש"י ור' יוחנן אמר מתה שניה מותר בראשונה . הואיל ובשעת נפילה היתה ראויה לו וידוע דרב ור' יוחנן הלכה כר"י ודע שיש בקצת ספרי רבי' חסרון הניכר והגירסא הנכונה בספרים המדוייקים כך היא מתה האחרונה חזרה הראשונה להיתירה הראשון כיון שהיתה מותרת בשעת נפילה אף על פי שנאסרה בנתים אבל אם מתה הראשונה לא הותרה האחרונה כיון שהיתה אסורה עליו בשעת נפילה : וכן אם היו שם עוד אחין וקדם א' מהם וחלץ לאחרונה שם איתיביה ר' יוסי בר חנינא לר' יוחנן ד' אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואמאי ליקום חד מינייהו ולחלוץ לשנייה ותיהוי הראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה הראשון א"ל אחיות איני יודע מי שכאן ופרש"י כלומר זו איכא משנה ודקדק רבינו לכתוב וקדם אחד מהם וחלץ לאחרונה דמשמע דלכתחלה לא אמרי' להו לחלוץ השניה וליבם הראשונה דגזרי' דילמא אתי למעבד איפכא באלו הצרות עצמן וכ"כ שם התוספות אהא דפריך על מאן דאמר אחיות איני יודע מי שכאן ולימא ליה גזירה דילמא קדים וחליץ לראשונה ברישא וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ז כ"כ אם קדם אחד מן האחין וחלץ לאחרונה הותרה הראשונה לשאר אחין דמשמע דדוקא בדעבד וחלץ קאמר דהותרה ראשונה אבל לכתחלה לא מורינן להו לחלוץ לאחרונה כדי שתותר הראשונה : ומ"ש או שהיתה הראשונה אסורה לאחד מן האחין ויבם האחרונה שהרי היא מותרת לו הותרה הראשונה לשאר אחין שהרי האחרונה שאסרה אותה עליהם נחלצה או נתיבמה למותר לה אבל אם האחרונה אסורה לאחד מהם משום ערוה הרי הוא מותר ליבם הראשונ' ושאר האחין אסורים בשתיהן וחולצות ולא מתיבמות שם (דף כח·) תנן היה א' מהן אסורה על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן ס"ד דנפלה חמותה ברישא וכו' ותיהוי חמותה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אמר רב פפא כגון דנפלה הך דאין חמותה ברישא ומתוך דברים הללו יתבאר לך שמ"ש או שהיתה הראשונה אסורה לא' מן האחין היינו לומר שהיא אסורה לו משום ערוה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז והא דכתב רבינו ושאר האחים אסורין בשתיהן וחולצות ולא מתיבמות סיים הרמב"ם ז"ל ואם קדמו וכנסו כל אחד אחת מן האחיות מוציאין אותו מהם . כתב עוד הרמב"ם ז"ל בפ"ז ב' מן האחים נשואין לב' אחיות ומתו שניהם ולא נודע איזה מהם מת ראשון הואיל ואי אפשר ליבם שתיהן והרי זיקה נפלה על שתיהן שתיהן חולצות ולא מתייבמות ואפילו היתה אחת מהן אסורה על היבם משום שניה או מחייבי עשה או מחייבי לאוין הרי אלו חולצות ולא מתיבמות אבל אם היתה אחת מהם ערוה עליו כגון שהיתה אם אשתו או בתה הרי אחותה מותרת לו רצה חולץ רצה מייבם שהרי לא נפלה זיקתו על שתיהן שאין זיקה על הערוה וכ"כ מדאמרינן בגמרא אהא דאמר רבי יוחנן אחיות איני יודע מי שכאן ולימא ליה דלא ידעינן הי נפיל ברישא אי הכי היינו דקתני קדמו וכנסו יוציאו בשלמא ראשון אמרי' ליה מאן שרי לך אלא שני יאמר חבראי שניה יבם אנא ראשונה מייבם היינו דקא"ל אחיות איני יודע מי שכאן משמע בהדיא דכל היכא דלא ידעינן הי נפיל ברישא חולצות ולא מתיבמות : ד' אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות בבת אחת או בזה אחר זה קודם שהספיקו ליבם לראשונה שתיהן חולצות ולא מתיבמות כו' ר"פ ד' אחין (כו·) ב' מהם נשואין ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות: ומ"ש בבת אחת או בזה אחר זה קודם שהספיקו ליבם לראשונה פשוט הוא שכל שלא הספיקו ליבם לראשונה עד שנפלה שניה כנפלו שתיהן כבת אחת דמי : ומ"ש קדמו וכנסו אין מוציאין אותם מידם שם במשנה הנזכר ואם קדמו וכנסו ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו וב"ה אומרי'

יוציאו

זו אף זו : **ומ"ש** ל"ש מתה אשתו וכו' (שם בדף ל') מימרא דרב ואשמועינן רבותא דלא מיבעיא היכא דמתה אחר שכנס השלישי דלא הוית חזיא ליה כל זמן נפילה הראשונה כיון דאשתו היתה קיימת שהיא אחותה אלא אפי' מתה ואח"כ כנס השלישי דאיכא למימר דאיחזיא ליה בסוף נפילה הראשונה כשמתה אשתו מקמי דכנסה השלישי ואפ"ה אסורה עליו אף לאחר שנפלה לפניו פעם אחרת ה"א בגמרא ופרש"י ורבינו דכתב אע"פ שלא היתה אסורה עליו בנפילה אחרונה הוא תמוה דכתב הפך הגמרא והב"י בפירושו הוסיף תימה על תימ' שכתב כלומ' שלא היתה אסורה עליו בשעת נפילה אחרונה שמתה אשתו קודם שכנס נשוי נכרית את היבמה וכו' עכ"ל דהלא אע"פ שמת' אשתו לאחר שכנס נשוי נכרית את היבמה אם מתה מקמי שמת נשוי נכרית נמי לא היתה אסורה עליו בנפילה אחרונ' כיון שכבר מתה אשתו שהיא אחות' כשנפלה באחרונה ולבי אומר לי דט"ס הוא וצ"ל בנפילה ראשונ' ורצונו לומר בסוף נפילה ראשונה הוית חזיא ליה ואפ"ה אסורה כיון שהיתה אסורה לו בשעת נפילה הראשונה וזהו ששינה הלשון דבתחלה כתב בנפילה הראשונה כלומר בסוף נפילה וכאן כתב בשעת נפילה הראשונה כלומר מיד בתחלת נפילתה וכדאיתא בגמרא ואם לאו ט"ס הוא יש ליישב ולומר דמה שכתב רבינו תחלה לא שנא מתה אשתו קודם שכנס השלישי וכו' פירושו כדקאמר בגמרא ופרש"י דהרבותא הוא אע"פ שמתה אשתו קודם שכנס השלישי : **ומ"ש** אחר כך אף על פי וכו' הוא רבותא אחרת וקאי אהיכא שמתה אחר שכנס השלישי והכי קאמר לא מיבעיא במתה לאחר מיתת השלישי דהיתה אסורה עליו מיד בשעת נפילה אחרונה דפשיטא דאסורה דלא עדיפא נפילה אחרונה מנפילה הראשונה אלא אעפ"י שמתה אשתו ואח"כ מת השלישי דלא היתה אסורה עליו בשעת נפילה אחרונה אפ"ה אסורה : **ומ"ש** אפ"ה אסורה לו היא וצרתה וכו' כ"כ התוס' (דף ל') בד"ה ונאסרה וז"ל ה"מ למינקט ואחד מופנה אלא נקט הכי משום דנכרית נמי מיתסרא לפי שהיתה צרת אחות אשה שעה אחת עכ"ל ונראה דלאו דוקא קאמרי דבעינן שתהא צרת א"א שעה אחת דהא מדרב שמעינן דאפי' מתה ואח"כ כנס השלישי נמי אסורה היא וצרתה ואעפ"י שלא היתה צרת א"א אפי' שעה אחת אלא נאסרה כיון דה"ל צרת ערוה בשעת נפילה אחרונה וכ"כ ה"ה בפ"ז אלא דהתו' בפי' למתני' דמדברת במתה אחר שכנס השלישי כתבו ג"כ בהך לישנא דהיתה צרת אחות אשה שעה אחת אבל למסקנא דרב בכל ענין אסורה היא וצרתה ופטור אף מלחלוץ והכי משמע מדברי רבינו · מיהו נראה פשוט דכל זה דוקא במת אחד מן האחין הנשוי א' מן האחיות תחלה אבל במתה אחת מן האחיות ואח"כ מת בעלה של שנייה שריא להתייבם מיד אף לאח שהיה נשוי אחותה כיון דבשעת נפילה לא היתה ערוה עליו וקי"ל דמיתה מפלת ועוד פי' התו' לשם דאפי' למ"ד נשואין מפילין ומתה אחד מן האחיות תחלה ואח"כ מת בעלה של שנייה וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת שמותרת לראשון ואפי' מיד היתה מותרת לו דלא אמרינן בכה"ג נשואין מפילין ע"ש : **ומ"ש** אבל אם מותרת לו בשעת נפילה וכו' שם (דף כ"ז) הכל מודים בזה : ומ"ש אבל אם מתה הראשונה וכו' שם פליגי בה רב ור"י והלכה כר"י לגבי רב דאחרונה לא הותרה להתיבם מיהו חליצה בעיא : וכן אם היו שם עוד אחין וכו' שם בסוגיא אליבא דר' יוחנן ומביאו ב"י : ומ"ש וקדם וחלץ דמשמע אבל לכתחלה לא כך מבואר לשם לפרש"י גזירה דילמא אתו למיעבד איפכא באלו הצרות עצמן וכ"כ התו' בשם ר"י ושחור ממה שפי' תחלה לאסור אפי' בדיעבד : ומ"ש ושאר האחין אסורין בשתיהן וכו' פי' ואפי' אם קדמו וכנסו נמי מוציאין מידם כמ"ש בסמוך : **ארבעה** אחין וכו' משנה רפ"ד אחין : ומ"ש קודם שהספיקו וכו' פי' דאילו הספיקו ליבם לראשונה כבר פקעה זיקה ואף השנייה מתייבמת : **ומ"ש** קדמו וכנסו אין מוציאין אותה מידם ואיכא לתמוה כיון דהרי"ף והרא"ש הביאו סתם מתני' דאם קדמו וכנסו

יוציאו

דרישה

סי' קעה [א] **לא** שנא מתה אשתו קודם שכנסה השלישי ואם כן למ"ד נשואין מפילין ליבום זה השלישי בשעה שנשאה לא היתה אסורה מידו לשני ליבמה וכל שכן כשמתה אחר שכנסה דאז גם מנפילת השלישי יש לך איסור למ"ד נשואין מפילין דהא בשעת נשואין דהשלישי עדיין היתה אחות אשתו דהשנייה ולזה נתכוין הב"י במה שכתב וזה לשונו ומ"ש רבינו אף על פי שלא היתה אסורה עליו בנפילה האחרונה כו' כלומר שלא היתה אסורה עליו בשעת נפילה אחרונה שמתה אשתו קודם שכנס נשוי נכרית את היבמה כו'. נראה דבא לומר

דהרבותא

פרישה

סי' קעה (א) **לא** שנא מתה אשתו קודם שכנס השלישי רבותא אשמעינן דאע"ג דבכל זמן שהיתה נשואה לאח זה לא היתה אחות אשתו שהרי אשתו מתה קודם שכנסה אחיו אפ"ה אסורה לו ועיין בדרישה : (ב) **אע"פ** שלא היתה אסורה עליו בנפילה אחרונה שהרי כבר מתה אשתו קודם נפילה אחרונה : (שהיתה אשה אחרת לאח השלישי פירוש שהיתה צרת ערוה בעת שנפלה לפני היבמה בנפילה אחרונה כ"פ) : (ג) **והרי** שתיהן אסורות עליו משום אחות זקוקתו : (ד) **וכן** אם היו שם עוד אחין פירוש גם בלא מיתת השנייה מצינו היתר יבום לראשונה : (ה) **וקדם** אחד מהן וחלץ כו' דוקא קדם אבל לכתחלה לא אמרינן להו לחלוץ האחרונה וליבם הראשונה דגזרינן דלמא אתי למיעבד איפכא וכ"כ התוספות והרמב"ם ב"י והא דכתב דקדם אחד מהן וחלץ ולא קתני וקדם אחד מהן ויבם כדקתני בבבא שאחר זה ואם קדמו וכנסו אין מוציאין אותם מידם דשאני התם שכבר קדמו תרוויהו וכנסו מש"ה אין מוציאין אותם מידם כיון דכבר נפקע זיקה דתרווייהו מכל מקום אח"כ כשקדם אחד מהן והשנייה עדיין זקוקה לו דאז מוציאין מידו נ"ל : (ו) **או** שהיתה הראשונה כו' פירוש ואפילו לכתחילה : (ז) **אסורה** לאחד מן האחין פירוש משום ערוה : (ח) **שהרי** היא מותרת לו דאיכא אחות זקוקתו הואיל שהראשונה אסורה עליו (לא נפלה זיקתו עליו ואין על האחרונה אחות זקוקה כ"פ) : (ט) **וישאר** האחין אסורין בשתיהן פירוש שהרי קודם שיבם זה לראשונה נאסרו עליהן שתיהן שאחת היא אחות זקוקתו של חברתה ולאחר שייבם זה הראשונה נאסרה השנייה על האחין באיסור שכיון שבשעת נפילה נאסרה שוב לא תבא לידי היתר : (י) **או** בזה אחר זה קודם כו' שכל שלא הספיקו ליבם לראשונה עד שנפלה השנייה כנפלו שתיהן בבת אחת דמי ב"י : (יא) **שתיהן** חולצות ולא מתייבמות ואע"ג דכבר אשמעינן דין זה במ"ש

לפני

היתה אחת מהן אסורה לאח' מהיבמין משום איסור ערוה כגון שהיא בתו או אחת משאר כל העריות מותר בשנייה שהרי אין הערוה זקוקה לו ונמצא שאין לו זקוקה אלא אחת והשני אסור בשתיהן היתה אחת מהן אסורה לזה משום ערוה והשניה אסורה לב' משום ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה שכל א' אין זקוקה לו אלא א' אבל אם אין אסורות עליהם אלא באיסור לאו או עשה לא נדחית הזיקה מהם (יב) כיון שמן התורה הן בני חליצה ויבום וחולצות ולא מתיבמות ג' אחין ב' מהם נשואין ב' אחיות ומת אחד מבעלי האחיות ועשה הג' מאמר ביבמתו ואח"כ מת בעל אחות השניה ונפלה גם האחות הב' לפני האח השלישי אינה נדחית מפני הראשונה שהיא אחותה כיון שלא עשה בה אלא מאמר שאינו קונה קנין גמור וגם אין יכול לכנוס הראשונה (יג) שהאחרונה אוסרתו ושתיהן אסורות עליו ויוציא בעלת המאמר בגט ובחליצה והאחרונה בחליצה וכתב הרמב"ם מת זה שעשה מאמר והיה לו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני בעל האחות השניה בעלת המאמר פטורה מן החליצה ומן היבום שהיא אחות אשתו והאשה האחרת חולצת ולא מתיבמת (יד) שאין המאמר קונה קנין גמור שיפטור צרתה וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפילו לא עשה הג' מאמר באחת מן האחיות אלא אחר שמת אחד מנשוי האחיות מת הג' ונפלה אשתו לפני בעל נשוי האחות האחרת אשתו חולצת ולא מתיבמת (טו) כיון שהיא צרת אחות אשתו בזיקה · ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית וגירש אחד מבעלי אחיות ומת אחיו נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת מותרת לאח הנשאר שלא היתה מעולם צרת ערוה שהרי גירש אחיו הערוה קודם שנזקקה לו הנכרית אבל אם מת נשוי נכרית קודם שגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו (טז) אפילו אם לא כנס הנכרית ומת (יז) שנמצא שהיתה צרת ערוה בזיקה (א) אסורה לאח הנשאר (יח) אפילו גירש הערוה קודם

שמת

יוציאו וכתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה העיקר אצלנו ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ר"ל כל זמן שתמצא ב"ש מקילין וב"ה מחמירין וזה הפך המפורסם מסברתם לפיכך תדע שהמשנה מוטעת והדבר המיוחד לב"ש הוא אמנם הוא חוץ מן המקומות המנויים שהם מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ולפיכך פסק הלכה בכאן יקיימו עכ"ל וקשה לן על דבריו דהא כיון דב"ש מקילין וב"ה מחמירים ר"א הוא דקאמר לה ואילו סתם מתניתין קתני לה סתמא אם קדמו וכנסו יוציאו הכי איבעי לן למפסק הלכה. ואפשר שזה הי' דעת הרמב"ם ז"ל בחיבורו שכתב אם קדמו וכנסו כל אחד אחת מן האחיות מוציאין אותן מהם · ורבינו איפשר טעמו מדתניא בגמרא ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו וב"ה יוציאו ר"ש אומר יקיימו אבא שאול אומר קל היה להם לב"ה בדבר זה שב"ש אומרי' יוציאו וב"ה אומרים יקיימו ר"ש כמאן אי כב"ש היינו ר"א אי כב"ה היינו אבא שאול ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה והשתא כיון דאבא שאול סבר דלב"ה יקיימו ור"ש סבר דלדברי הכל יקיימו הכי נקטינן : היתה אחת מהן אסורה לאחד מהיבמים משום איסור ערוה כגון שהיתה בתו או אחת מהעריות מותר בשניה שהרי אין הערוה זקוקה לו ונמצא שאין זקוקה לו אלא אחת והשני אסור בשתיהן היתה הא' מהן אסורה לזה משום ערוה והשניה אסורה לשני משום ערוה האסורה לזה מותרת לזה שכל א' אין זקוקה לו אלא אחת אבל אם אין אסורה עליהם אלא באיסור לאו או עשה לא נדחית הזיקה מהם כיון שמן התורה הם בני חליצה וייבום וחולצת ולא מתייבמת הכל שם במשנה : ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות ומת אחד מבעלי האחיות ועשה השלישי מאמר ביבמתו כו' משנה שם ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות ואחת מופנה מת אחד מבעלי האחיו' ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלה תצא משום אחות אשה וב"ה אומר' מוציא את אשתו בגט וחליצה ואשת אחיו בחליצה :

שמת וכ"ש אם לא גירש הערוה ומת (יט) [ג] **אבל** אם כנס בעל האחות את הנכרית וגירש הערוה ומת ל"ש גירש קודם שכנס הערוה ל"ש אח"כ מותרת הנכרית לאח הנשאר ב' אחים פקחים נשואים ב' אחיות קטנות או חרשות ומת אחד מהן תצא משום אחות אשה שהרי נשואי שתיהן שוות אחד נשוי פקחת ואחד נשוי חרשת מת בעל החרשת תצא משום אחות אשה מת בעל הפקחת בעל חרשת מוציא את אשתו בגט לפי שקדושי הפקחת לפקח שהן דאורייתא אוסרות את אשתו עליו משום אחות זקוקה שאין כח בקדושי אשתו לדחות הפקחת משום אחות אשה לפיכך מוציא את אשתו בגט (כ) ואת אשת אחיו בחליצה היתה אחת גדולה ואחת קטנה מת בעל הקטנה תצא משום אחות אשה מת בעל הגדולה היא אוסרת הקטנה עליו כדפי' גבי פקחת וחרשת ומלמדין הקטנה שתמאן בבעלה וייבם הגדולה ב' אחין א' פקח וא' חרש נשואין לב' אחיות פקחות או אחת פקחת ואחת חרשת והפקחת נשואה לפקח (כא) מת חרש בעל חרשת או חרש בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת החרש בעל החרשת או בעל הפקחת מוציא את אשתו בגט שאחותה הפקחת אוסרתה עליו (כב) ואשת אחיו אסורה לעולם שאינו יכול להלוץ לה כיון שחרש הוא ב' אחין חרשים נשואין לב' אחיות פקחות או חרשות או אחת פקחת ואחת חרשת וכן ב' אחיות חרשות נשואין לב' אחין פקחין או חרשין או אחד פקח ואחר חרש ומת אחד מהם תצא משום אחות אשה דכיון דב' האחין חרשין או ב' אחיות חרשות קדושיהן שוות וכמו שהן הקדושין כך היא הזיקה ויוצאת משום אחות אשה ואם היו נכריות יכניסו ואם ירצו להוציא בגט יוציאו דכמו שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא גם הוא ברמיזה ב' אחין אחד פקח ואחד חרש והחרש נשוי ב' נשים פקחות ואחת מהן ערוה על הפקח ומת החרש שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום שאם נישואי הערוה נישואין הרי השניה צרתה ופטורה ואם אין נישואי הערוה נישואין גם אין נישואי הצרה נישואין ואינה זקוקה לו היו שניהם פקחין ואחד מהם נשוי ב' נשים אחת פקחת ואחת חרשת והחרשת היא ערוה על אחיו השני הפקחת חולצת ולא מתיבמת שאין נישואי החרשת שהיא ערוה נישואין גמורים שתחשב זאת צרת ערוה :

מי

בגמרא אמתני' טעמא דגירש ואח"כ מת אבל מת ואח"כ גירש אסורה אמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה אפילו בתרי אחי ומ"ש וכ"ש אם לא גירש הערוה ומת פשוט הוא : ומ"ש אבל אם כנס בעל האחות את הנכרית וגירש הערוה ומת ל"ש גירש קודם שכנס הערוה (הנכרית) ל"ש אח"כ מותרת הנכרית לאח הנשאר שם אהא דאמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה אפילו בתרי אחי כתב הרא"ש וקודם שגרשה היתה זקוקה לב' אחים נשואים ב' אחיות וה"ל צרת אחות אשה בזיקה הלכך אסורה עליו עולמית וא"ת היאך כנסה המגרש הא הויא לכל אחד ואחד צרת אחות אשה בזיקה וי"ל דלא שייך למיקרי צרת ערוה אלא כשהיא והערוה נופלים בבת אחת כשמת המגרש היתה היא צרת אשתו ונפלו שתיהם בבת אחת לפני האח הג' אבל כשהוא חי לא : ומ"ש בס"ג אם מת ולא גירש אסורה לתרוייהו לא שתאסר להם בחייהם אלא לכל אחד כשימות אחיו תהיה אסורה לו דהויא צרת אחות אשה בזיקה וכ"כ הרי"ף ז"ל דלא אסורה נכרית אלא אחר שמת המגרש עכ"ל ובפ"ק אהא דתנן כיצד אם מתו הן צרותיהן מותרות היתה בתה או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומתה בתו או שנתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת אמרינן בגמרא אליבא דרבה דל"ש גירש ולבסוף כנס ל"ש כנס ולבסוף גירש צרתה מותרת וכן פסקו הפוסקים ז"ל : שני אחים פקחים נשואים ב' אחיות קטנות או חרשות ומת אחד מהם תצא משום אחות אשה שהרי נישואי שתיהן שוות : אחת פקחת ואחת חרשת מת בעל החרשת תצא משום אחות אשה מת בעל הפקחת בעל חרשת מוציא את אשתו בגט לפי שקידושי הפקחת לפקח שהן דאורייתא אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקה שאין כח בקדושי אשתו לדחות הפקחת משום אחות אשה לפיכך מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו המדוייקים ויש קצת ספרים שיש בהם חסרון הניכר והבבא הראשונה היא משנה בפרק ב"ש (דף קט׳) והבבא השניה היא משנה בפ' חרש (ד' קיב:) : ומ"ש היתה' אחת גדולה ואחת קטנה מת בעל הקטנה תצא משום אחות אשה מת בעל הגדולה היא אוסרת הקטנה עליו כדפרישית גבי פקח וחרשת : ומלמדים את הקטנה שתמאן בבעלה וייבם הגדולה משנה בפ' בית שמאי (ד' קט׳) ב' אחים נשואים ב' אחיות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא משום אחות אשה מת בעלה של גדולה ר"א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלה משום אחות אשה ר' יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה ומסיק בגמרא הלכה כר"א ופרש"י תצא הלה משום אחות אשה. ופטורה מחליצה ומיבום : מת בעלה של גדולה . ונפלה לפני בעל הקטנה זיקתה של גדולה שהיא מן התורה אוסרת הקטנה עליה דנישואיה מדרבנן ולא אלימי לאפקועי זיקה דאורייתא והוה ליה אחות זקוקתו : ר' אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ותעקור נישואיה ויהא מייבם את הגדולה וכו' ר"י בשם הרמ"ה ואם לא מיאנה הקטנה והגדילה ל"ש בא עליה לאחר שהגדילה ל"ש לא בא עליה מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה דקי"ל יש זיקה : ב' אחים אחד פקח ואחד חרש נשואים לב' אחיות פקחות או אחת פקחת ואחת חרשת כו' עד דכמו שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא גם הוא ברמיזה הכל מבואר במשנה (פ' חרש קיב) : ב' אחים אחד פקח ואחד חרש והחרש נשוי ב' נשים פקחות ואחת מהן ערוה על הפקח כו' עד סוף הסי' ירושל' בפ' חרש וכתבו הרמב"ם ז"ל בספ"ז ואיתא תו בירושלמי בתו חרשת נשואה לאחיו חרש צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום וכו' ה"ה שהשמיטו הרמב"ם ז"ל לפי שהוא מתבאר במ"ש :

מי

דגזרינן גירש אטו לא גירש והיינו כרב אשי כדפי' וז"ש וכ"ש אם לא גירש הערוה ומת : ומ"ש אבל אם כנס כו' היינו כרבא דאמר מיתה מפלת . מיהו קשה שכל זה דלא כמ"ש הרא"ש וז"ל טעמא דגירשה ואח"כ מת וכנסה המגרש ומת הוא דשריא אבל מת ואח"כ גירשה וכנסה המגרש ומת אסורה אמר רב אשי זאת אומרת וכו' דכת' כפרש"י דבכנסה קאמר רב אשי דאסורה וגם קשה בדברי הרא"ש שסותר מ"ש בפ"ק כרבא דל"ש כנס ולבסוף גירש ל"ש גירש ולבסוף כנס צרתה מותרת ונראה ליישב דהרא"ש סובר מדכתב הרי"ף במסקנתו לחלק בין צרת ערוה דעלמא דאם גירש הערוה דצרתה מותרת ולא גזרינן גירש אטו לא גירש והכא גזרינן דהיינו טעמ' דהתם גבי ערוה כיון דגירש' מקמי דנפלה לה קמיה יבם מהני בה גירושין דכי נפלה צרה קמיה יבם בהיתירא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני בה גירושין ולא מידי והאי טעמא טפי עדיף ומסתבר מההוא קמא ע"כ השתא ודאי לא קשיא דאף על פי דהכא גבי נכרית בכנסה המגרש אסורה אפ"ה הלכה כרבא בצרת ערוה דעלמא דשריא צרתה אעפ"י דכנסה ואח"כ גירש הערוה משום דכי נפלה בהיתירא נפלה וס"ל להרא"ש דבמת ואח"כ גירש ולא כנס' כלל ומת אף הרי"ף מודה דהנכרית מותר' דלא חשבינן לה צרת ערוה כיון דלא כנסה כלל וכמו שפירש"י לרב אשי וסובר נמי דלרבא ג"כ זו היא למעוטי מת ואח"כ גירש וכנסה ומת דאסורה כרב אשי ואף ע"פ דסובר בצרת ערוה דעלמא מיתה מפלת הכא שאני מאחר דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה ודלא כפרש"י בזה גם ה"ה כתב ע"ש הרשב"א דאף לדעת הרי"ף אם לא כנס הנכרית נכרית מותרת ושיטה זו ברורה וסברא נכונה היא ולא ידעתי אמאי לא הביא רבינו דעת הרא"ש בזה ולפע"ד שהוא העיקר גם הר' ירוחם לא הביאו כי אם דעת הרא"ש ע"ש : **היתה** אחת גדולה ואחת קטנה וכו' משנה בפ' ב"ש פליגי בה תנאי והלכה כר"א דמלמדין את הקטנה שתמאן בו וכת' הר"ר ירוחם בשם הרמ"ה אם לא מיאנה הקטנה והגדילה ל"ש בא עליה לאחר שהגדילה ול"ש לא בא עליה לאחר שהגדילה מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה דקי"ל יש זיקה וליכא דמפקע לה לזיקה ע"כ ומביאו ב"י ונראה דכתב כך ע"פ פרש"י פ"ב (דף י"ח) ובפ' ב"ש (דף ק"ט) דטעמא דר"ג דאמר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה משום דס"ל אין זיקה אבל ר' יהושע דאמר אוי לו על אשתו וכו' ולא יתבה תותיה משום אחות זקוקתו ס"ל יש זיקה וא"כ אנן דקי"ל יש זיקה אם לא מיאנה עבדינן כרבי יהושע ומוציא אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה וקשיא לי דבפ"ד אחין (דף כ"ט) אמתני' דב' אחין ב' נשואין ב' אחיות ואחד מופנה וכו' זו היא שאמרו אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו קאמר בגמרא זו היא למעוטי הך דרבי יהושע דלא עבדינן כותיה אלא אי כר"ג אי כר"א וי"ל דהרמ"ה מפרש דה"ק אי כר"ג למ"ד אין זיקה ואי כר"א למ"ד יש זיקה ור"ל דלכתחילה עבדינן כר"א אבל בדיעבד אם לא מיאנה בע"כ צריכין למיעבד כרבי יהושע דקי"ל יש זיקה מיהו נלפע"ד דמ"ש הרמ"ה אינו אמת אלא תלמודא כפשוטו קאמר דעבדינן כר"א או כר"ג דלכתחלה עבדינן כר"א דמלמדין אותה שתמאן ואם לא מיאנה כר"א עבדינן כר"ג דתמתין עד שתגדיל ואע"ג דקי"ל יש זיקה אפ"ה הקילו בקידושי קטנה טפי מבבעלת מאמר כדכתבו התו' לשם בד"ה אי כר"ג משום דכנוסה היא אצלו מזמן גדול והא דקאמר בפ"ב (דף י"ח) ואי אין זיקה תבטל דהא ר"ג אמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין דתנן ר"ג אומר אם מיאנה וכו' אין פירושו דמהאי מתני' שמעינן לר"ג דאין זיקה מדשרי קטנה עליה כדפירש רש"י דהא ליתא אלא אפי' למ"ד יש זיקה שריא קטנה כדפי' אלא ממאי דקאמר ר"ג בפרק ר"ג (דף נ"א) שמעינן דס"ל אין זיקה וכ"כ רש"י בפ"ב ותו' דבפ' הערל (סוף דף ע"ט) קמותיב אביי לרבה וליתי איסור פלוע דלא וידחה עשה דייבום מי לא תנן ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה וכו' מדקא מותיב מיניה לרבה ורבה בפ"ב לשם (דף י"ח) יש זיקה ס"ל אלמא דאף למ"ד יש זיקה עבדינן כר"ג בקטנה והכי מוכח בתוס' פ' ב"ש ריש (דף ק"י) בד"ה קסבר שמואל שכתבו וז"ל וברפ"ב משמע דשמואל אית ליה מילתא דר"ג דפריך ממילתיה ואי אין זיקה תיבטל דהא אר"ג וכו' והשתא אי איתא דהתוספ' ס"ל כפרש"י דטעמיה דר"ג משום דאין זיקה א"כ אי אפשר לומר דשמואל ס"ל כר"ג דהא ברפ"ב איתא להדיא דשמואל יש זיקה ס"ל אלא בע"כ דעת התוס' דהך דר"ג הילכתא היא אף למ"ד יש זיקה משום דכנוסה היא אצלו מזמן גדול כמ"ש התוס' בפ"ד אחין והא דפסק שמואל הלכה כרבי אליעזר דמלמדין את הקטנה שתמאן היינו לכתחלה אבל דיעבד אם לא מיאנה עבדינן כר"ג דתמתין עד שתגדיל והכי נקטינן ודלא כהרמ"ה :

מי

דרישה

דהרבותא דל"ש כו' היא היינו שמתה אשתו קודם היבום נשוי נכרית שאותה כניסה איכא למאן דאמר שגורם אח"כ שנפילה לפני יבם והכינוס קורא נפילה שהוא הגורם היבום לאמר שימות אבל יש לומר דלדעת ב"י במה שכתב שמתה קודם שכנס ל"ד אלא חדא מינייהו נקט ודוק :

[ג] **אבל** אם כנס בעל האחות את הנכרית וגירש הערוה ומת לא שנא גירש קודם שכנס לא שנא אחר כך מותרת הנכרית לאח הנשאר תימא ליתסר משום צרת אחות אשתו בזיקה דמאי מועיל שכנס דלא ליהוי צרת אחות אשתו בזיקה (גם בלבוש תמה ע"ז וע"ש כ"פ) וע"ק דלדברי רבינו עצמם סותרין אהדדי שמתחלה כתב אבל אם מת נשוי נכרית כו' אפי' אם לא כנס הנכרית ומת כו' מלשון "אפי' שכתב משמע מכ"ש אם כנס הנכרית שהיא אסורה ואחר כך כתב אבל אם כנס כו' מותרת הנכרית כו' . ועוד שהוא נגד הגמרא ופרש"י והרא"ש אביו והא לך לשון המשנה והגמרא שלשה אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית כנסה המגרש ומת זו היא שאמרו אם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות ובגמרא טעמא דגירש ואחר כך מת הא מת ואחר כך גירש אסורה אמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה ואפי' בתרי אחי ופירש רש"י טעמא דגירש בעל האחות תחלה ואחר כך מת נשוי נכרית דלאפי'

פרישה

(יט) **אבל** כנס בעלי אחות את הנכרית כו' דכיון דכנס אזלא הזיקה הראשונה ועד"ר : (תצא משום אחות אשה ר"ל ופטורה מן החליצה והיבום כ"פ) : (כ) **ואשת** אחיו בחליצה שהרי אסור לקיימה משום שתיהוי עליו כאיסור אחות גרושתו וכן אין לומר לחלוץ את זו ראשונה ויקיים אשתו דהא מ"מ אסורה עליו משום אחות חלוצה : (כא) (**מת** חרש בעל החרשת כו' תצא משום אחות אשה ר"ל קדושי אחותה הפקחת שהם לפקח קדושין גמורין הוא לה אחות אשה כ"פ) : (כב) (**ואשת** אחיו אסורה לעולם פירוש אסורה לו משום אחות גרושתו ולאחרים אסורה עד שימות החרש שהרי היא זקוקה לו ואינו יכול לחלוץ כו' כ"פ) :

שלא

חדושי הגהות

קעה א והא דנקט הרא"ש שנפלו שתיהן בבת אחת אע"ג דהב' כבר גירש לערוה קודם מיתתו וא"כ בשעת מיתתו אין כאן אלא אחת מצאתי מבואר בספר ק"נ דלהכי מחלקים בין כנסה ללא כנסה דאם לא כנסה הב' נמצא כשמת אינה נופלת אלא אחת לפני הג' דהיינו הראשונה ומזיקת האח הא' אבל הערוה כבר גרשה הב' ואין לחשוב הראשונה

צרת

קעו

מי שקדש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזו קידש אפילו לא הוכרו מעולם (א) שלא נתנו לביאה הוו קידושין וצריך גט לכל אחת ואחת מת ולו אח חולץ לשתיהן שאינו יכול ליבם לא' ולחלוץ לשניה שמא ישא אחות זקוקתו ולא לחלוץ לאחת ולייבם לשנייה שמא ישא אחות חלוצתו היו לו ב' אחין אחד חולץ ואחד מיבם לשניה שאם היא זקוקתו הרי טוב ואם אינה זקוקתו היא לו כאשה נכרית ואחות זקוקה אינה שהרי כבר חלץ אחיו לאחותה קדמו ב' אחין וכנסו את שתיהן אין מוציאין אותן מידן שכל אחד ואחד יאמר הזקוקה נזדמנה לי ואפילו לא נזדמנה לי הזקוקה פקע האיסור כשיבם אחיו וכתב א"א הרא"ש ז"ל (ב) דוקא היכא שכל אחד ואחד אומר כנסתי הזקוקה אבל מי שעבר ויבם אחות זקוקתו בודאי יוציא כיון שבא עליה באיסור בודאי צריך להוציא (ג) ואפ"ה דוקא שקדמו וכנסו קודם שנמלכו בבית דין אבל אם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלוץ האחד וייבם הב' והלכו שניהם ויבמו יוציאו כיון שעברו על דברי ב"ד ב' שקדשו ב' אחיות זה אינו יודע איזו קדש וזה אינו יודע איזו קדש ומתו ולזה אח ולזה אח כל אחד חולץ לשניהם ואין שום אחד מהם יכול ליבם כדפי' לעיל לזה אחד ולזה ב' היחיד חולץ לשתיהן והשנים אחד הולץ לאחת תחלה

ואח"כ

קעו מי שקדש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזו קידש כו' משנה בפ"ב דיבמות (כג:) מי שקדש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזו קדש נותן גט לזו וגט לזו מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו ב' אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ובגמרא שם ש"מ קדושין שאינם מסורין לביאה הוו קדושין הב"ע כשהוכרו ולבסוף נתערבו וכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל האי קושיא והאי פירוקא אליבא דרבא הוא דסבר קדושין שאינם מסורה לביאה' לא הוו קדושין ולית הלכתא כותיה דקי"ל כאביי ביע"ל קג"ם והא חדא מינייהו הילכך בין הוכרו ולבסוף נתערבו בין לא הוכרו כלל נותן גט לזו וגט לזו כפשטא דמתניתין עכ"ל ומ"ש רבי' בשם הרא"ש דוקא בשכל אחד ואחד אומר כנסתי הזקוקה כו' שם הא דתנן קדמו וכנסו אין מוציאין מידם מתיב בגמרא ומ"ש מהא דתנן ד' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות' התם משום זיקה הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא ליה וכתב הרא"ש מזה יכול לדקדק דוקא משום דאימור דידיה קא מתרמי ליה אבל המייבם אחות זקוקתו יוציא וכ"ל שיש עוד לדקדק דוקא קדמו וכנסו שלא נמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואמר להם שיחלוץ הא' וייבם האחד והלכו שניהם ויבמו מוציאין מידן ואע"ג דאימר כל חד וחד דידיה מתרמי ליה כיון שעברו על דברי ב"ד מוציאין וכך משמע מתוך פי' רש"י ז"ל עכ"ל : שנים שקדשו ב' אחיות זה אינו יודע איזו קדש וזה אינו יודע איזו קדש ומתו ולזה אח ולזה אח וכו' עד וקדמו השנים האחרונים וכנסו אחר שחלצו שנים הראשונים אין מוציאין מידם משנה וגמ' שם :

מי

קעו מי שקדש אחת מב' אחיות וכו' משנה פ"ב (דף כ"ג) ומ"ש מת ולו אח וכו' כן פרש"י לשם ומשמע דביבומי ברישא ליכא משום אחות חלוצתו ולהכי קאמר דאיסוריה משום אחות זקוקתו וקשה דא"כ אמאי לא תני ברישא באח אחד אם קדם וכנס לאחת וחלץ לשנייה דאין מוציאין כי היכי דתני בסיפא בשנים דהא ברישא נמי אם קדם וכנס לאחת וחלץ לשנייה ליכא משום אחות חלוצתו אלא דאיכא ספק אחות זקוקתו וחזינן לקולא ואמרי' דפקע זיקה למפרע כשחלץ לשנייה וי"ל דבבא אחד כיון שע"י עצמו שחלץ לשנייה פקע זיקה למפרע לא הקילו אבל בב"י מפורש דדוקא בחלץ תחילה הוא דמוציאין כיון דאיכא ספיקא דהיא באיסור תחתיו דהיינו איסור אחות חלוצתו אבל בכנס תחלה ואח"כ חלץ דפקע זיקה למפרע אין מוציאין מידו והכי מסתבר טפי ולא קשה א"כ אמאי לא תני ברישא באח אחד קדם וכנס אין מוציאין מידו דיש לתרץ דלא פסיקא ליה כיון דבקדם וחלץ ואח"כ כנס אסירה ליה להכי שבקה ותני להך בבא בסיפא קדמו וכנסו דממילא שמעינן דברישא נמי היכא דליכא איסורא אלא משום ספק אחות זקוקתו אין מוציאין כיון דפקע זיקה למפרע ולא משמע הכי מדברי שאר פוסקים שסתמו וכתבו כלשון המשנה וכמ"ש רבינו : ומ"ש וכתב א"א הרא"ש דוקא וכו' ע"ל בס"ס י"ח וכמ"ש בסם ועיין עוד בס"ס קמ"ח ובסימן קע"ס :

שנים שקדשו ב' אחיות וכו' משנה שם ופירש"י דכל חד וחד מוקמינן אסור ליבומי דדלמא באחות זקוקתו פגע עכ"ל כלומר אפילו היכא דליכא למיחש ליבמה לשוק כגון דחד חליץ לשתיהן מעיקרא ואחות חלוצתו נמי לא הויא כיון דייבם לחדא ברישא ולכי חליץ בתר הכי לשנייה פקע זיקה למפרע ואפי' הכי אסור ליבומי לכתחלה דדלמא קעביד איסורא מעיקרא דפגע באחות זקוקתו ומשמע דבקדם וכנס לא מפקינן מינה כיון דליכא אלא ספק אחות זקוקתו והא דלא תני לה הכא קדם וכנס משום דלא פסיקא שהרי בחלץ תחלה איכא איסורא כדלעיל : **לזה** אחד ולזה שנים וכו' משנה שם :

ומ"ש

פרישה

סי' קעו (א) **שלא** (נתנו לביאה פירוש אע"ג דיש מ"ד דהוי קידושין דלא נמסרו לביאה ולא הוי קידושין לא קי"ל הכי כ"פ) : (ב) **דוקא** היכא שכל אחד ואחד אומר כנסתי הזקוקה אבל מי שעבר כו' מלשון זה משמע אפי' אם נפקע אח"כ הזיקה מאחותה כגון שאם ד' כנסה או חולץ לה אפ"ה מוציאין אותה ממנו והקשה הא כתב לעיל בסימן קע"ה ד' אחין שנים מהן נשואין לשני אחיות ומתו הנשואין את האחיות וכנסו אין מוציאין אותה מידם מטעם שכבר נפקע זיקה מכל אחת ואחת וי"ל דלעיל איירי דמתחלה קודם שכנסו אותה עשו מוסכם בהדדי שכל אחד ייבם אחת כדי שתפקע הזיקה מכל אחד ולכתחילה נתכוונו אבל הכא איירי שאחד כנס אחת ולא עשה מוסכם עם אחיו שהוא יכנס השנייה ולאיסורא נתכוון לכן אמרינן שיוציאנה : (ג) **ואפ"ה** דוקא שקדמו כו' קאי אשלפניו אמ"ש קדמו שני האחין וכנסו כו' שאין מוציאין : יוציאו כיון שעברו על דברי ב"ד

דומה

דרישה

דלאפי' בזיקה לא נעשית צרה מעולם הא מת נשוי נכרית והזקוקה נכרית לבעל אחות ואחר כך גירש ונשאה לזו הוציל וקודם שגירש נעשית צרתה בזיקה אסורה על אחיו כשימות המגרש משום צרת אחות אשה בשלמא אי לא כנסה הוי מותרת לזה משמת זיקת אחיו הראשון אבל משכנסה ועכשיו זקוקה לזה מכח בעל הערוה אסורה ולע"ג דלא היתה צרתה אלא בזיקה עכ"ל וז"ל הרא"ש טעמא דגירשה ואח"כ מת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת הוא דשריא אבל מת ואח"כ גירשה "וכנסה המגרש ומת אסורה אמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה ואפי' בתרי אחי וקודם שגירשה היתה זקוקה לשני אחין נשואין שתי אחיות והויא לה צרת אחות אשה בזיקה הלכך אסורה עליו עולמית עכ"ל הא לך בהדיא דאם מת נשוי הנכרית ואח"כ גירשה וכנסה ומת שאסורה ומכל שכן שאם גירשה אחר שכנסה שאסורה . שוב מצאתי בטור של הקלף שלא כתב שם תיבת "אפי' אם לא כנס ואם כן לא קשיא לדברי רבינו אהדדי דלעיל איירי דוקא בלא כנס ומ"ש אסורה ובסיפא קאמר דהכא אם כנסה או מותר בכל ענין דבשכנס אזי נתבטל נפילה ראשונה שנפלה בשעת שהיה עליה שם זיקת צרת ערוה משא"כ כשלא כנסה אזי נשארה כמו שהיתה בשעת נפילה . וגם יש ליתן טעם שכן לזה הרא"ש רבו ואביו ונגד פירוש רש"י ומשמעות משנה וגמרא כנ"ל . שוב דקדקתי בסוגיא הנ"ל ומצאתי שדברי רבינו ... אלא שקשה מנ"ל לרבינו הך סברא ולכתוב נגד נתינת טעם לשבח . והנה אקדים להביע לפניכם מה שראוי להקדים ומתוכו יבואר דברי רבינו מדוקדקים היטב מתוך סוגיות הגמרא ועל פי הסברא שכתבתי ובאתי הנשוי נכרית ואח"כ גירש ומת . נכרית מתכן מלכה כו' משום דהויא לה נכרית צרת אחות אשה בזיקה . והוא שהתוספות והרא"ש כתבו על דברי רב אשי הנ"ל דאמר דאם מת בזיקה (דהא יש זיקה אפי' בתרי אחי כ"פ) וי"ל דלא חשיב צרות אחות אשה בזיקה אלא כשמת אחיו ונפלו לפניו . וזה לשונו ואם תאמר אם כן היאך כנסה המגרש והא הויא לה צרת אחות אשתו צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת . ובר"פ קמא דיבמות במשנה כיצד אם מתו ע"ז ואפי' כנס האשה אחרת ואח"כ מתו או גירש הערוה מותרת ורמינהו שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות אשתו . ובגמרא ריש דף י"ג גרסי' וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו אם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח"כ כינס . אבל כנס ואחר כך גירש לא . אמר רבא זו ואין צריך לומר זו וקתני פירש רש"י זו דקתני מתה בתו או נתגרשה דמיירי דכנס ולבסוף גירש ומותרת ואין צריך לומר דשלשה אחין דגירש ולבסוף כנסה כ"פ) עד כאן לשון הגמרא והביאו גם כן הרי"ף והרא"ש בהלכותיהן ופסקו כרבא דאפי' כנס ואחר כך גירש צרתה מותרת . והנה לכאורה קשיא דברי רבא ורב אשי אהדדי דרבא סבירא ליה דאפי' בכנס ואחר כך גירש מותרת ורב אשי הנ"ל דייק מהמשנה דשלשה אחין הנ"ל טעמא דגירש ואחר כך מת הא מת ואחר כך גירש אסורה . דשמע מינה דאף על גב דעדיין לא כנסה קודם שגירש אפי' הכי כיון שנפלה קמיה בזיקה קודם שגירש הערוה הוי זו אסורה וכ"ש אם כנסה קודם שגירשה . והרי"ף והרא"ש הביאו דברי שניהן להלכה בפסקיהן . והרי"ף בעצמו הקשה קושיא זו וכתב שם אחר דברי רב אשי הנ"ל וזה לשונו ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין דהא כיון דגירש לערוה או שמתה ואח"כ מת משתרי צרתה ולא גזרינן משום הך דלא נתגרשה . התם גבי ערוה כיון דגרשה מקמי דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה קמי יבם בהיתירא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני גירושין ולא מידי . עוד משני שם הרי"ף בשנויא אחרינא אבל אהך שנויא הנ"ל כתב שהוא עיקר ע"ש . והנה נראה פשוט דמ"ש דהאי הכא כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה אינו רוצה לומר נפילה ראשונה שנפלה מחמת השלישי ואחר כך כנסה זה השני האחות לאחר שלא רצה לומר כיון דמשעה שמת השלישי בתורת יבום נפלה לפני נושא האחות הראשון והוא לא כנסה ונשאר עדיין באותה נפילת יבום עד שעה שמת ונפלה לפני נושא האחות השנייה דאם לא כן קשה ממ"נ מי חשיב ליה הרי"ף נפילה קמייתא נפילת איסור ערוה אם כן אפי' לכונסה לנושא האחות הראשונה נמי לאתסרה וכמו שכתבו התוספות והרא"ש הנ"ל וא"כ צריך לומר כמו שכתבתי לעיל דלא מחשב נפילת זיקת ערוה עד אחר מות (נושא אחות) הראשון ואי איירי הכא כשכבר כנסה הראשון הלא הודא לה נפילת יבום הראשון שהרי מהאי טעמא לא מקרי נפילת ערוה אלא על כרחך צריך לומר דמיירי בדלא כנסה הראשון וכיון דבשעת מותה נפילת יבום ראשונה היתה וזקוקה לשלושה ונשארת כך באותה נפילה עד שמת ג"כ השני נפילה ראשונה ליבום ועד סוף היתה בתורת זיקת ערוה ואף על פי שלא היתה עם שום שם ערוה מחמת עצמו ונוסף עליה איסור זיקת אחות אשה לאח הנשאר ... ולא נמצא מתחלה משעת תרוויהו קמי אח הנושא אחות השנייה וק"ל והנה נראה ברור בכוונת הרי"ף וכן הוא דעת רבינו שפסק כדברי רבא בדלא כנסה מכל מקום נקרא ערוה על שם סופה כאילו באותה שעה נפלו רב אשי דדייק דמיירי דוקא בגירש תחלה ואחר כך מת שהשני נכרית דלא היתה מעולם צרת ערוה אבל אם מת כו' עד אם לא כנס כו' וכתב עוד דברי שכתבתי . ואח"כ מתחיל רבינו לכתוב דברי רבא הנ"ל וכתב וז"ל אבל אם כנס בעל האחות את הנכרית וגירש כו' לא שנא כו' והיינו ממש כדברי הרי"ף אליבא דרב אשי וכמו דכתבו הא לא שנא בעינן וק"ל . וא"ת איך יוכל לומר דרב אשי דדייק וכתב הא מת ואחר כך גירש דאסור מיירי בלא כנס הא במשנה בכנס ... יש לומר ודאי המשנה דמיירי מהיתר יבום דקא משמע לן דאף על גב דכנסה והולך לשנות כנס הא ממשנה פשיטא דמותר ליבם כיון דמתחלה בשעת נפילה כבר גירש ומעולם לא היתה צרת האחות . ומשום הכי קאמר דמיירי דוקא שלא כנס . ורש"י והרא"ש דכתבו גם בדיוק כנס היינו משום דודאי פשטא דדברי רב אשי הכי משמע וכמו שדייק נמי ... אבל שדייק דמיירי באיסור סבירא ליה לרי"ף ורבינו הנ"ל דרמי מינה אהמשנה דריש יבמות ודייק גירש ואחר כך כנס אין הא כנס ואחר כך גירש לא ורבא ישב וקאמר דה"ה מכנס ואחר כך גירש מיירי זו ואין צריך לומר זו וקתני ואם כן ממילא משמע לכולהו לרש"י והרא"ש דרב אשי דבא לומר דהמשנה דוקא קתני מדקדק נמי כמו שדקדק מקשן דרבא הנ"ל ... מאי שמסיק הגמרא דרבא סבירא ליה כרב אשי דיש זיקה ואם כן כדי שלא תקשה פסקיהן אהדדי על כרחך צריך לומר ... אבל לפי כך גירש דאסור מיירי בלא כנס . ורבא דסבירא ליה דהמשנה ל"ד קתני ... שאמרו צרותיהן מותרות למעוטי מאי . דהא ליכא למימר דאתא למעוטי מת ואחר כך גירש ובלא כנסה וכדמוקי לה רב אשי ... ואחר כך גירש . כללא דמילתא לפי המסקנא דמסיק דרבא לא אתיא אלא כרב אשי ... ולבסוף גירש מותר ליבם הכא משום דמיתה מפלת ... ואחר כך גירש מותרת ליבם וע"כ צ"ל דדיוקו דרב אשי לא הוה אלא במת ואחר כך גירשה ולא כנסה כלל דבזו ס"ל דאסור ליבמה דגזרינן גירש אטו לא גירש כלל ובלא גירש כלל ומת סבירא ליה דפשיטא דאסור ליבם משום דהוה ליה צרת ערוה בזיקה גם בשעת מיתה ... בכה"ג מותרת ליבם אלא דהמשנה נקט דבר היותר פשוט בדרך זו ואין צריך לומר זו . ומשום הכי תירץ הגמרא ... שאמרו וכולן שמתו או נתגרשו צרותיהן מותרות דדייקינן דוקא נתגרשה הא לא נתגרשה אע"ג דלא כינס הנכרית אפי' הכי אסורה לייבם . אבל לדינא גם כן רבא מודה לרב אשי דגזרינן בלא כנסה נכרית אפי' נתגרשה האחות אטו לא נתגרשה . ורב אשי לא ניחא ליה למימר דהמשנה זו ואין צריך לומר זו קתני ויהיו כל דברי המשנה בלא חידוש ומשום הכי קאמר דגם מרישא איכא למילף דבמת ואחר כך גירש ולא כינס הנכרית ומת דאסורה ליבם מכח הגזירה הנ"ל דגזרינן גירש אטו לא גירשה כלל וכן משמע לשון הרי"ף דכ"כ בקושייתו הנ"ל וכ"ת מאי שנא מערוה דלא גזרינן אטו "כך דלא "נתגרשה כו' משמע לטעמו דרב אשי דאסורה הוא מפני דגזרינן אטו לא נתגרשה . והרא"ש דפרשו דיוקו דרב אשי דאוסר במת ואחר כך גירש דמיירי בכינס אחר כך הנכרית היינו דוקא מתחלה קודם שמסיק הגמרא דרבא אתיא כרב אשי וקודם שידעינן דזו היא ממעטת לרבא לא גרשה כלל ... רב אשי לדייק שהמשנה דוקא קתני וכמו שס"ד דהמקשן דפ"ק כנ"ל וכמו שמוקמה רבי ירמיה דקאמר תברא (פירוש קשיין אהדדי כ"פ) ומוקי ליה להאי משנה דלא אתיא כהלכתא וסבירא ליה דנישואי קמייתא מפילין . אבל לפי המסקנא ניחא לרי"ף ורבינו לומר דרב אשי נמי מוקי להאי משנה אליבא דהלכתא ... דלא גרשה כלל ומת . ולרבא המשנה נקט ברישא ובסיפא כל דבר הפשוט יותר להיתר ולאיסור וכמו שברישא קתני גירש ואחר כך מת וכנס דמותרת ליבם ול"ד קתני דה"ה נמי מת ואחר כך גירש וכנס דמותר ה"ה סיפא דזו היא שאמרו כו' דממעט לא גרשה כלל ל"ד אלא אפי' גרשה כיון דלא כנסה הנכרית . והא דלא מוקי לה הגמרא אליבא דרבא לדיוקי דסיפא דזו היא כו' דמיירי אפילו במת ואחר כך גרש כיון דלא כנסה שלא כתבתי דמרישא ליכא לדיוקי אליבא דרבא דהא אליביה הרישא ל"ד קתני ובסיפא דמיירי במת ונתגרשה בהדיא אתא בדומה לו למימר הא

לא

ואח"כ מיבם הב' לשניה אבל לא ייבם קודם שיחלוץ היחיד (ד) אפי' אחר חליצת אחיו שמא יפגע ביבמה לשוק קדמו השנים וכנסו (ה) אחר שחלץ היחיד אין מוציאין מידם (ו) אפי' שניהם כהנים שכל אחת אינה אלא ספק חלוצה שחליצת אחת מהם אינה כלום וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן היו לזה ב' אחין ולזה ב' אחין אחיו של זה חולץ לא' ואחיו של זה חולץ לאחרת ואח"כ בא האח הב' של זה ומיבם חלוצתו של זה והאח הב' של זה מייבם חלוצתו של זה ואם קדמו ב' האחים של האחד והלצו לשתיהן לא ייבמו הב' האחין האחרים של הב' לשתיהן אלא אחד חולץ וא' מיבם לשנייה קדמו הב' האחרונים וכנסו אחר שחלצו ב' הראשונים אין מוציאין מידם מי שהלך בעלה למ"ה ושמעו שמת וניסת ואח"כ בא בעלה ומתו שניהם ולזה אח ולזה אח (ז) אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מיבמין · האשה שהיו לה בנים ולכלתה בנים וילדה היא וכלתה ב' זכרים במחבא ונתערבו הבנים וגדלו התערובות ונשאו נשים ומתו (ח) בני הכלה חולצין לשתיהם תחלה ולא מיבמין שכל אחת משתיהן ספק אם היא אשת אחיו שהיא מותרת לו או אם היא אשת אחי אביו שהיא ערוה לו ובני הזקנה אחר חליצת בני הכלה חולצין או מייבמין שאם היא אשת אחיו הרי היא יבמה ואם היא אשת בן הכלה הרי היא אשת בן אחיו ומותרת לו שכבר נחלצו מתו הבנים הודאין של הזקנה והכלה והספקות קיימין הספקות לנשי בני הזקנות חולצין ולא מיבמין שהיא ספק אשת אחי אביו ולנשי בני הכלה אחד מהספקו' חולץ לה תחילה והשני מיבם ממה נפשך אם זה שחלץ בן הכלה הוא הרי חלץ לאשת אחיו ואם בן הספק השני הוא בן הזקנה ומותר לו לישא אשת בן אחיו אחר שנחלצה מיבמה ואם זה שחלץ תחלה הוא בן הזקנה הרי חלץ לאשת בן אחיו ולא עשה ולא כלום א"כ הספק השני הוא בן הכלה והרי הוא מיבם את אשת אחיו מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים וניסת וילדה ואין ידוע אם הוא בן ט' לראשון או בן שבעה לאחרון והיו לה בנים מן הראשון ומן השני וגדל הספק ונשא אשה ומת בנים מן הראשון ומן השני חולצין ולא מיבמים שלכל אחד מהם הוא בספק שמא אחיו הוא מן האם ולא מן האב וכן הספק לנשותיהן חולץ ולא מיבם היו לראשון ולשני לכל אחד בן אחד מאשה אחרת ומתו זה הספק חולץ או מיבם לנשותיהם שאם הוא אחיו מאביו הרי היא יבמתו ואם אינו אחיו נכרית היא לו ומותר בה כיון שאין לה יבם אחר שתהא זקוקה לו מת הספק אחד מב' הבנים הודאי חולץ לה תחילה (ט) והשני מיבם ממה נפשך אם הוא אחיו הרי היא יבמתו ואם אינו אחיו נכרית היא לו וכבר נחלצה מהאח האחד שהוא יבמה ה' נשים שהיה לכל אחת (י) בן ידוע ונתערבו חמשתן וילדו כאחת במחבואה וגדלו התערובות ונשאו נשים ומתו ונפלו נשותיהן לפני ה' הבנים הודאין שאין אחת מהם יודע איזו היא אשת אחיו זו היא תקנתם ארבעה מהודאין יחלצו לאחת והה' ישאנה אחר שנחלצה ד' חליצות שאם היא אשת אחיו הרי היא יבמה ואם אינה אשת אחיו נכרית היא לו וכבר נחלצה מיבמה שאחד מאלו הד' שחלצו לה היה יבמה (יא) וכן השניה חולצין לה ד' והה' ישאנה נמצא שחמשתן נושאין ה' נשים אחר שנחלצה כל אחת ואחת ד' חליצות וה"ה נמי שאחד יכול לישא כלן אחר שיחלצו לה הד' אלא שזה יותר טוב שמא יזדמן לכל אחד ליבם את יבמתו ואם מת אחד מהבנים הודאין ד' הספקות יחלצו לה והה' ייבם היו קצת הודאין כהנים וקצתם אינם כהנים הכהנים חולצים ולא מיבמים שמא יפגעו בחלוצה ושאינם כהנים מיבמים היו קצת הודאין שיש להם באלו הספקות אחים שהם אחים מן האם שלא מן האב וגם יש לו בהן אחים מן האב חולצים ולא מיבמין כגון יעקב נשא לאה והיה לה בן מבועז ואשה אחרת שיש לו לבועז ילדה עם לאה אשת יעקב ועם שלש אחרות במחבואה נמצא שבן בועז מלאה יש לו בתערובות אח מאם שלא מן האב שהוא בן לאה מיעקב ובן בועז מאשתו האחרת הוא אחיו מן האב לפיכך אינו יכול ליבם לשום אחת שמא היא אשת אחיו מאמו מקצתם כהנים ומקצתם שיש להם אחים מן האם אלו ואלו חולצים ולא מיבמים :

הלכות אונס ומפתה

קעז המפתה (א) או מאנס בתולת ישראל קונסין אותו נ' סלעים כסף בין אם היתה בת גדול שבישראל או בת קטן שבישראל ואיזהו מפתה ואיזהו מאנס מפתה לרצונה מאנס שלא לרצונה וכתב הרמב"ם כל הנבעלה בשדה היא בחזקת אנוסה ודנין בו דין אונס עד שיעידו עדים שלרצונה נבעלה וכל הנבעלת בעיר היא בחזקת מפותה מפני שלא צעקה עד שיעידו שהיתה אנוסה (ב) [א] כגון ששלף חרבו ואמר לה אם תצעק אני אהרוג אותך וכתב הראב"ד חזקה

זו

מי שהלך למ"ה ושמעו שמת וניסת ואח"כ בא בעלה ומתו שניהם ולזה אח ולזה אח אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין משנה פרק האשה רבה (ד' פז) ובגמרא (דף צא :) אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן אחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מייבם לא מדאורייתא ולא מדרבנן ופרש"י ולא מייבם מדרבנן · רבנן קנסוה : אחיו של שני חולץ . דמדאורייתא לא קא רמיא עליה ורבנן הוא דאצרכוה חליצה משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כדאמרינן לגבי גט : האשה שהיו לה בנים ולכלתה בנים וילדה היא וכלתה שני זכרים במחבא ונתערבו הבנים וגדלו התערובות ונשאו נשים ומתו וכו' עד א"כ הספק השני הוא בן הכלה והרי הוא מיבם את אשת אחיו משנה שם בפ' נושאין (ד' לט) :

מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים וניסת וילדה ואין ידוע אם הוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון והיו לה בנים מן הראשון ומן השני וכו' עד וכבר נחלצה מן האח האחר שהוא יבמה ג"ז משנה שם (דף ק·) :

חמש נשים שהיה לכל אחת בן ידוע ונתערבו חמשתן וילדו כאחת במחבואה וכו' עד סוף הסימן גם זה משנה שם :

הלכות אונס ומפתה

קעז המפתה או מאנס בתולת ישראל קונסין אותו נ' סלעים כסף א מפורש בכתוב : ומ"ש בין אם היא בת גדול שבישראל או בת קטן שבישראל משנה בפרק יש בערכין (ד' יד :) : ואיזהו מפתה ואיזהו מאנס מפתה לרצונה מאנס שלא לרצונה פשוט הוא : כתב הרמב"ם כל הנבעלת בשדה היא בחזקת אנוסה כו' וכל הנבעלת בעיר היא בחזקת מפותה וכולי בתחילת הלכות נערה בתולה :

ומ"ש בשם הראב"ד חזקה זו איני יודע מה תועלת יש בהם וכו'

שם

ומ"ש ואפילו שניהם כהנים שם תני שלא ואפילו שניהם כהנים וכו' ואע"ג דבגמרא איתא להא ברייתא אפיסקא דסיפא דהיו לזה ב' ולזה ב' כתבה רבינו בהיו לזה א' ולזה ב' דבמציעתא משום דלפי הטעם אין חילוק ותלמודא דקבעה לה אסיפא היינו משום דס"ל דממשנה יתירה דסיפא דייק שילא הכי אבל במציעתא איכא למימר איידי דתני אחד חולץ ואח' מייבם תני נמי אם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם אבל בסיפא דהך בבא דקדמו ב' וחלצו לא ייבמו השנים אלא א' חולץ ואחד מיבם לא איצטריכא ליה כלל דהיינו מציעתא בע"כ דלא תני לה אלא משום הך דקדמו וכנסו וכו' לאשמועינן דאפי' שניהם כהנים אין מוציאין וממילא שמעינן דאף במציעתא נמי הכי דינא אלא דמסיפא מוכח הכי : היו לזה ב' אחין וכו' משנה שם ובסמוך כתב דאפי' שניהם כהנים וה"ה הכא :

מי שהלך בעלה למ"ה וכו' משנה ר"פ האשה רבה ובגמרא אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן דרבנן קנסוה דה"ל למידק אחיו של שני חולץ מדרבנן לא מייבם לא מדאורייתא ולא מדרבנן ופסק הרי"ף והרא"ש לשם דבין נשאת ע"פ ע"א ובין ניסאת ע"פ ב' עדים בכל ענין קנסוה ולא אמרינן כניסה ע"פ ב' עדים מאי ה"ל למיעבד ולפיכך כתב רבינו בסתם ושמעו שמת וכו' לומר דבכל ענין הוה דינא הכי ודלא כרב פסק לעיל בסי' י"ז :

חמש נשים וכו' עד סוף הסי' בפ' נושאין ויש להקשות אמאי תנן חמש נשים וכדפריך בריש ד' אחין א"כ תלתא נמי ויראה לי דלרבותא תני חמש נשים להיכא שיש למקצתן כהן אחין מן האם שלא מן האב דל"מ ד' דהתם ודאי כיון דחדא כי מתייבמה עדיין נשארו ג' ואיסורא ברובא איתא וכי מתייבמה תו חבירתה ונשארו שתים נעשית גוף האיסור והלכך אפי' מתייבמת תו שלישית נשארה הרביעית באיסורה קמא אבל בחמש נשים סד"א דכי מתייבמת שלישית איסורה ברובא איתא והמיעוט הנשארים מותרים לייבם אחר שחלצו לה הד' קמ"ל דלא והכא מתישב מאי דהדר תני בברייתא מקצתם כהנים ומקצתן אחין מן האם אלו ואלו חולצין ולא מייבמין דלכאורה בבא שאינה צריכה היא דהא תני לה רישא מקצתן כהנים וכו' אבל למאי דפי' אתי שפיר דאתא לאשמועינן דלא תימא דדוקא במקצתן אחין מן האב בלבד התם הוא דאמרי' דאחין מן האם חולצין ולא אמרי' כיון דאיכא ה' נשים דבג' שנפרשו לשם הוא האיסור דאיסורא ברובא איתיה שהרי אין שם אלא פרישה בעלמא אבל במקצתן כהנים ומקצתן אחין מן האם דאיכא למימר כיון דכהנים חולצין ולא מייבמין ושריא לעלמא ה"ל כאילו נאבדה מן העולם ואיסורא ברובא איתיה והשנים הנשארים מותרין להתייבם לאחר שחלצו לה הד' ולא חיישינן דילמא נסיב אשת אחיו מן האם קמ"ל דלא ודוק . ועיין בי"ד סי' ק"י :

קעז המפתה או מאנס וכו' עד מפתה לרצונה ומאנס שלא לרצונה כ"כ הרמב"ם רפ"א מה' נערה בתולה ונראה דבאו להורות דמפתה דכתב קרא לאו דוקא דשידלה בדבריו אלא כל שהיה לרצונה מפותה קרי לה אעפ"י שלא פיתה אותה אלא תבעה והיא נתרצית מיהו ודאי צריך שאירע הדבר מקרה שלא מדעת אביה ולא הכינה עצמה לכך דאם הכינה עצמה לכך ה"ז קדשה ואין לה קנס כמ"ש הרמב"ם גופיה ומביאו רבי' בסוף סי' זה וכן מאנס אפי' פיתה אותה ושידלה בדבריו כיון שלא לרצונה נבעלה מאנס קרי לה : ומ"ש וכתב הרמב"ם כל הנבעלת וכו': וכתב הראב"ד חזקה זו איני יודע וכו' תירץ

כמ"ע

דרישה

לא מת או לא נתגרשה כלל ודוק היטב ותמלא דברי רבינו כנים ושגם הרא"ש ס"ל הכי :

סי' קעז [א] **כגון** שלפא חרבו כו' עפ"ר ולעד"נ דלפי תירוץ שכתבתי בסמוך בשם מגדל עוז

דהרמב"ם

פרישה

דומה לזה כתב לעיל ס"ס קמ"א כ"פ) : (ד) **אפי'** אחר חליצת אחיו פי' ואז לא הויא אחות זקוקתו : (ה) **אחר** שחלץ היחיד אין מוציאין מידם מטעם שכתב לעיל שכל אחד ואחד אומר כנסתי זקוקתי : (ו) **אפי'** שניהם כהנים פירוש אע"פ שהיחיד חלץ לשתיהן : (ז) **אחיו** של זה ושל זה חולצין ולא מייבמין בגמרא אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן שקנסוה . אחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מייבם מדאורייתא דמדאורייתא לא קא רמיא קמיה ורבנן הוא דאצרכוה חליצה משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה (ע"ל סי' קע"ג כ"פ) : (ח) **בני** הכלה ר"ל הודאין : (ט) **והשני** מייבם פירוש אותה שחלצה עצמה : (י) **בן** ידוע ונתערבו חמשתן כצ"ל : (יא) **וכן** השנייה חולצין לה ד' וכו' וי"ל וכן לכולן :

סי' קעז (א) **המפתה** או מאנס קונסין אותו חמשים סלעים לקמן בסימן זה יתבאר דאין קנסן שוה דבאונס צריך לכנוס עכ"פ ומפתה דוקא כשאינו כונסה בין שהמניעה מצידו דמפתה בין שהמניעה מצידה או מצד אביה : (ב) **כגון** ששלף חרבו פירוש ול"צ לומר שאם אנסה ממש ודוק מ"ו ועיין דרישה ויותר נראה דבאונס אחר היה

לה

חדושי הגהות

צרת ערוה בזיקה שהרי מעולם לא היתה זקוקה עם הערוה ביחד מאיש א' דהא לא נשאה הב' משא"כ אם כנסה הב' אע"פ שכבר גירש מ"מ איגלאי מילתא למפרע דמיד כשמת הא' היתה זקוקה לזה ואע"פ שגירש אח"כ ה"ל גרושין דבתר זיקה ולא מהני :

קעז א חמשים כסף מפורשים בכתוב (דברים כ"ב) אך גבי אונס אבל במפותה כתיב (שמות כ"ב) כסף ישקול כמוהר הבתולות ודרשינן (כתובות י·) שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר

זו איני יודע מה תועלת יש בה אם יש עדים יבאו ויעידו (ג) [ב] ואם אין עדים אין שם קנס (ד) ואם לענין שלשה דברים אם יש טענה ביניהם כלל גדול בדין המע"ה והעיר והשדה שוים הם דין נ' סלעים הם הם קנס על המעשה הרע שעשה אבל מלבד זה צריך ליתן לה במפותה בושת ופגם אבל לא צער שאין למפותה צער ובאנוסה שיש לה צער צער ובושת ופגם ואלו אינן שוין בכל אדם אלא הכל לפי מה שהוא בושת הכל לפי המבייש והמתבייש שאינו דומה המבייש נערה חשובה ממשפחה מיוחסת למבייש בזויה ועניה ואינו דומה המתבייש מאדם חשוב למתבייש (ה) מאדם בזוי ונקלה לפ"ז רואין ב"ד מעלתו למעלתה ושמין כמה הי' נותן אביה ומשפחתה ולא יארע להם דבר זה מאדם זה וכמוהו יתן לו · פגם רואין כמה שוה פחות ממה שהיתה שוה תחלה ושמין אותה כשפחה הנמכרת בשוק [ג] לפי יפיה ולפי משפחתה כיצד מי שיש לו עבד שחשוב בעיניו וחביב עליו עד שירצה להשיאו אשה יפה ומיוחסת כזאת כמה יוסיף ליתן לה כשהיא בתולה מבעולה · צער רואין לפי קטנו וקטנותה (ו) ולפי בריאותה כמה נצטערה וכן יתן מותר על חמשים של קנס (ז) וקונסין המאנס שצריך לישא אותה אפילו היא חגרת או סומא ואינו רשאי להוציאה לעולם אלא לרצונה (ח) לפיכך א"צ לכתוב לה כתובה ואם עבר והוציא כופין אותו להחזירה דה"ל לאו הניתק לעשה דכתיב ולו תהיה לאשה (ט) אע"ג דכתיב קודם לא יוכל לשלחה כל ימיו הכי פירושו לא יוכל לשלחה שלוחים שתהיה בה כל ימיו אלא יחזירנה לפיכך אם עבר וגירש כופין אותו להחזירה ואינו לוקה מתה גרושתו קודם שיחזירנה

או

שם בהשגו' וכבר תירץ בעל מגדל עוז דהב"ע שיש עדים שראו נבעלת ממקום רחוק אבל לא ידעו ולא ראו אם ברצון אם באונס היא אומרת אנוסה הייתי ויש לי צער והוא אומר מפותה הייתי ואין ליך צער סמכינן אחזק' בשדה אנוסה וכפשטיה דקרא צעקה ואין מושיע לה ובעיר מפותה ומעניינא דקרא על דבר אשר לא צעקה בעיר אם כדבריה כן הוא ע"כ :

דין נ' סלעים הם קנס על המעשה הרע שעשה אבל מלבד זה צריך ליתן לה במפתה בושת ופגם אבל לא צער שאין למפותה צער ובאנוסה שיש לה צער ובושת ופגם נותן לה צער ובושת ופגם כך היא הגירסא הנכונה לאפוקי ממקצת ספרים שיש בהם חסרון הניכר ודברים אלו הם מבוארים במשנה פ' אלו נערות (דף לט) :

ומ"ש ואלו אינן שוין בכל אדם אלא הכל לפי מה שהוא בושת הכל לפי המבייש והמתבייש כו' שם במשנה (ד' מ') איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה ובגמ' (שם) פגם רואין אותה כאלו היא שפחה כו' היכי שיימי' לה ואסיקנא אומדים כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו וכתבו התוספות תימה דמה שומא היא זו וכי אשה חשובה ממשפחה גדולה אינה נפסדת בפגמה אלא שוה שפחה הניסת לעבד וי"ל דכל אשה שמין לפי מה שהיא בענין זה כמה רוצה ליתן בין בתולה לבעולה להשיא לעבדו אשה כזאת הנפגמת והא דנקט שפחה אורחא דמלתא נקט דאין דרך להשיא לעבדו אשה בת מלכים עכ"ל : ומ"ש צער רואין לפי קטנו וקטנותה ולפי בריאותה כמה נצטערה וכן יתן על כ' של קנס פשוט הוא וז"ל הרמב"ם ז"ל בפ"ב צער לפי קטנותה ובנין גופה ולפי שניו וגופו אומדין כמה האב רוצה ליתן ולא תצטער זו מזה ויתן עכ"ל : **וקונסין** המאנס שצריך לישא אותה מפורש בתורה (דברים כב) ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו : ומ"ש אפי' היא חגרת או סומא משנה בפ' אלו נערות (ד' לט :) : ומ"ש ואינו רשאי להוציאה לעולם מפורש בתורה ולא יוכל לשלחה כל ימיו : ומ"ש אלא לרצונה דמשמע דלרצונה מיהא מפיק לה וכן מ"ש לפיכך א"צ לכתוב לה כתובה בפרק אלו נערות (שם) תניא אע"פ שאמרו אונס כשיוציא הוא אין לה עליו כלום · כשיוציא מי מצי מפיק לה אימא כשתוציא היא אין לה עליו כלום מת יצא כסף קנסה בכתובתה ר' יוסי ב"ר יהודה אומר יש לה כתובה מנה במאי קמיפלגי רבנן סברי טעמא מאי תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה ור"י ב"ר יהודה סבר הוא נמי מצי מצער לה עד דאמרה היא לא בעינא לך וידוע דהלכה כת"ק : **ואם** עבר והוציאה כופין אותו להחזירה דהוה ליה לאו הניתק לעשה דכתיב ולו תהיה לאשה אע"ג דכתיב קודם לא יוכל לשלחה כל ימיו הכי פירושו לא יוכל לשלחה שלוחין שתהיה בה כל ימיו אלא יחזירנה לפיכך אם עבר וגירש כופין אותו להחזירה ואינו לוקה בסוף חולין (דף קמא·) ובפ' בתרא דמכות (דף יז·) תנן זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה ובפ' בתרא דמכות (דף יד :) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו ואקשינן עליה מדתניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אמאי ל"ת שקדמו עשה הוא ואסיקנא אלא אמר רבא כל ימיו בעמוד והחזיר קאי וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כל ימיו בעמוד והחזיר קאי ופרש"י אם ישראל הוא . שיכול לקיים העשה ויחזירנה מחזיר ואינו לוקה : ואם כהן הוא . שאסור בגרושה לוקה ואינו מחזיר : אלא אמר רבא · הא דתניא באונס מחזיר ואינו לוקה טעמא משום דע"כ לאו שניתק לעשה הוא דאמר קרא כל ימיו לא ה"ל למכתב אלא לא יוכל לשלחה מאי כל ימיו ה"ק לא תהא בשלוחיה כל ימיו אלא יחזירנה ע"כ עמוד והחזיר קאמר והכי קאמר ולו תהיה לאשה אם שלחה שלא יהו שלוחיה לכל ימיו הרי העשה אחר העברת הלאו : ומ"ש רבינו מתה גרושתו קודם שיחזירנה או שנתקדשה לאחר או שהוא כהן שאסור בגרושה ה"ז לוקה כבר נתבאר דבפרק בתרא דמכות שם תניא אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר ואיתא נמי בפ"ק דתמורה (דף ה) והא דמתה גרושתו או שנתקדשה לאחר מדברי רש"י משמע דאינו לוקה דבפ"ב דמכות אהא דא"ר יוחנן כל ל"ת שקדמו עשה לוקין עליו ואמרינן הניחא למ"ד בטלו ולא בטלו אלא למ"ד קיימו ולא קיימו מאי איכא למימר מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן הא א"ל ר"י לתנא תני בטלו חייב לא בטלו פטור דתני תנא קמיה דר"י כל מל"ת שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור בטל עשה שבה חייב א"ל מאי קאמרת קיים פטור לא קיים חייב ביטל חייב לא ביטל פטור תני בטלו ולא בטלו ור"ל אמר קיימו ולא קיימו ופרש"י הניחא למאן . דתני לקמן בלאו הניתק לעשה ביטל את העשה חייב על הלאו לא ביטל את העשה פטור שהלאו תלוי בביטול העשה ואינו נגמר עד שיבטל העשה בידים ביטול עולם שלא יוכל להתקיים עוד איכא למימר כל ימיו יש לו תקנה בחזרה שאין מבטל את העשה אא"כ מדירה שלא תהנה ממנו נדר שאין לו הפרה כדלקמן : אלא למאן דתני . קיים את העשה פטור לא קיימו חייב שהעשה תיקונו של לאו הוא ואין הלאו תלוי בביטול העשה שמשעה שעבר הלאו נגמר אבל העשה ניתן לעקור המלקות ולכשיבא לב"ד או יקיים העשה ויפטר או ילקה ליכא למימר בעמוד והחזיר קאי כדקאמרת שאם לא יחזירנה מיד כשיבא לבית דין ילקוהו דהא ליכא למימר קיים לאחר זמן דהא"כ לא קיים ה"ד לעולם הוא יכול לומר אני מקיים : מידי הוא טעמא אלא לר"י . מי הוצרך לדרוש כל ימיו בעמוד והחזיר ר"י שאמר לא תעשה שקדמו עשה לוקים עליו וקשיא ליה אונס שגירש דקתני אינו לוקה והוצרך לעשותו לאו שניתק לעשה : הא א"ל ר"י לתנא . לקמן תני בטלו חייב לא בטלו פטור אבל ר"ל דתני קיימו ולא קיימו לא דריש ליה לעמוד והחזר אלא לפני הגירושין לומר כל ימיו תהיה לו לאשה ולא ישלחנה ולדידיה לאו שקדמו עשה ולאו שניתק לעשה שוין ואין לוקין עליהם אלא יקיים העשה מיד כשהזהירו ב"ד להחזיר : א"ל מאי קאמרת אי בקיים תתני פטור בלא קיים תתני חייב ואע"פ שלא ביטל ואי בביטול תתני חייבא ע"כ תתני פטורא בלא בטול אע"פ שלא קיים ה"נ תני בטלו ולא בטלו בטל עשה שבה חייב לא בטל עשה שבה פטור קיימו קיימו פטור לא קיימו כשאומרים לו קיים מלקין אותו ור"י מוקים לה למתניתין בלאו הניתק לעשה דאילו בלאו שקדמו עשה ס"ל דלוקין ולר"ל בין ניתק בין קדמו עשה שוין עכ"ל והשתא כיון דר"י דהלכתא כוותיה סבר בטלו חייב לא בטלו פטור דהיינו לומר שהלאו תלוי בביטול העשה ואינו נגמר עד שיבטל העשה בידים ביטול עולם שלא יוכל להתקיים עוד ומתה גרושתו או נתקדשה לאחר כיון שהוא לא ביטל העשה בידים אינו לוקה אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ"א מהלכות נערה בתולה דמתה גרושתו או נתקדשה לאחר לוקה וטעמו משום שהוא גורם כגירסת רי"ף דגרים תני תנא קמיה דר"י כל מל"ת שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור בטל עשה שבה חייב א"ל ר"י מאי קאמרת קיים פטור לא קיים חייב בטל חייב לא בטל פטור תני קיימו ולא קיימו כלומר אע"פ שלא בטלו לעשה כיון שלא קיימו לוקה אלא תעשה ופי' ר"י כלומר תפום רישא דוקא דאם לא קיימו חייב דמיד כשהתרו בו

כ"ד

כמ"ע שהעדים ראו מרחוק ששכב עמה ולא ידעו אם באונס אם ברצון היה בעיר חזקה שהיא מפותה אם לא צעקה ולא העידו ששלף חרבו וכו' ואם הוא בשדה חזקה שהיא אנוסה וכ"כ ב"י והיינו לומר דבעיר לא מיבעיא כשעמדו מרחוק ושמעו שצעקה דפשיטא שהיא בחזקת אנוסה אלא אפילו היו ברחוק קצת שהיו יכולין לשמוע אם היתה צועקת ולא שמעו צעקתה אפי' הכי אם ראו ששלף חרבו נמי מחזקינן לה באנוס' ואין פירושו ששמעו העדים שא"ל אם תצעקי אהרוג אותך אלא שהיא טוענת שא"ל כך ונאמנת כיון שראו העדים ששלף חרבו ומ"ש הראב"ד לגבי קנס אם אין עדים אין שם קנס ולגבי ג' דברים כתב המע"ה היינו משום דגבי קנס אפי' היה מודה דאנסה אם אין עדים מודה בקנס פטור אבל לגבי ג' דברים דממון הוא אם היה מודה חייב בהן ואם אינו מודה המע"ה :

ומ"ש בושת הכל לפי המבייש וכו' עד וכמוהו יתן לו כ"כ גם הרמב"ם לשם אבל רש"י לא פי' כן ועיין במ"ש בח"מ סי' ת"כ סי"ז : ומ"ש פגם וכו' כשפחה וכו' כיצד מי שיש לו עבד וכו' בגמ' (דף מ') נקט בסתם בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאו לעבדו וכו' אלא שהתוס' פירשו דשמין לפי יפיה ומשפחתה להשיאה לעבדו ואיכא להקשות אמאי נקט שפחה ועבד הלא אף להשיאה לעצמו הוא נותן יותר בעד בתולה מבבעולה וי"ל דנקט חומר' למאנס דבעד בתולה יפה ומיוחסת כדי להשיאה לעבדו צריך ליתן הרבה יותר מאילו היתה בעול' משא"כ בבא להשיאה לעצמו : צער רואין וכו' אבל הרמב"ם בפ"ב כתב וז"ל אומדין כמה האב רוצה ליתן ולא תצטער זו מזה ויתן דקדק שאין פי' כמה אדם רוצה ליקח להצטער בכך ותימה דבח"מ לשם הביא רבינו דברי הרמב"ם שכתב גבי צער כמה אדם רוצה ליקח להצטער והרא"ש חולק דאין אדם רוצה ליקח שום ממון כדי לקבל צער וכו' ע"ש וכאן כתב בסתם ואפשר לטעות דמשמעו כמה אדם רוצה ליקח וי"ל דכאן קיצר וסמך על מ"ש בח"מ : **מתה** גרושתו וכו' ה"ז לוקה כ"כ הרמב"ם פ"א לפי גירסת הרי"ף בפ' אלו הן הלוקין דמיד

שהתרו

פרישה

לס לצעוק והיו מצילין אותה משא"כ בזה יראה שיהרגנה מיד : (ג) **ואם** אין עדים אין קנס דהמודה בקנס פטור כדלקמן בסימן זה . והכי הוא הלשון דברי הראב"ד דאין לומר דטענתן לענין קנס שהיא אומרת אנסתני ונפקא מינה לענין אם כונסה דאפי' הכי חייב ליתנו קנס לענין קנס מה חזקה שייך הא בעינן עדים · אבל לא מצינן למימר גם לענין חזקת המוציא מחבירו עליו הראיה דקנס אינו ממון שבין אדם לחבירו אלא רחמנא קנסו :

(ד) **ואם** לענין שלשה דברים דהיינו צער בשת ופגם וכמו שכתב בסמוך וכלע"ד דל"ד קאמר שלשה דברים דהא לענין בושת ופגם אין חילוק בין אונס למפתה . א"כ כ"מ כשהיא בוגרת או ממאנת דהרמב"ם ס"ל באלו דבאנוסה חייב בהן אף שאין להן קנס משא"כ במפותה מוחל ואין להן קנס וכמו שכתב רבי' בשמו בסי' זה ואף שרבינו השיג עליו שם מ"מ כתב כאן לסברת הרמב"ם דלמא הרמב"ם לטעמיה דס"ל כשהיא טוענת אנסתני והוא טוען נתפתתה לי דצריך לשבע שבועה דאורייתא וקאמר דבשדה היא נאמנת ואף אם ירצה לשבע שבועה דאורייתא לא מסמכינן ליה ובעיר הוא נאמן בש"ד וכמ"ש רבינו בשמו לקמן בסי' זה דצריך שבועה דאורייתא . דס"ל לראב"ד מדכתב כל הנבעלת בעיר היא בחזקת מפותה משמע דנאמן הוא בטענתו שלא בשבועה דאורייתא וא"כ שבועה דאורייתא היכי משכחת לה והרמב"ם מצריך שבועה דאורייתא בטענות אלו : (ה) **מאדם** בזוי ונקלה וכ"כ הר"ן בפרק ואלו נערות ד' תפ"ג ע"א אבל רש"י פירש שם אדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב וכתב עליו הר"ן ז"ל ובודאי במילי אמרינן הכי הוא אבל באונס ומפתה נראין הדברים [illegible] כדברי רש"י והר"ן דשמיכן ס"ל דבמילי דעלמא המתבייש מאדם בינוני בושתו קשה מאדם זולל שכל שהוא זולל יותר בשתו מרובה עכ"ל ועי' בח"מ סי' ת"ך שפירש שם רבי' הכל לפי המבייש כמו שפירש כאן [illegible] זו מזה (ר"ל מזה מצער מכח זה אבל אינו ר"ל [illegible]) : (ו) **ולפי** בריאותה כמה נצטערה הרמב"ם מסיק אומדין כמה האב רוצה ליתן ולא תצטער וכמ"ש רבינו) וכך יתן אבל אין משערים כמה רוצה ליקח [illegible] רבינו לקמן בח"מ סי' ת"כ לענין צער דעלמא : (ז) **וקונסין** המאנס שצריך ליקח אותה כמ"ש בקרא ולו תהיה לאשה וגו' : (ואינו רשאי להוציאה כו') [illegible] דטעמא מאי תקינו לה רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה כו' והכא איכא למיחש (גמרא) וק"ל מ"ו : (ח) **לפיכך** א"צ לכתוב לה כתובה [illegible] : (ט) **אע"ג** דכתיב קודם לא יוכל לשלחה כו' פירוש העשה נכתב קודם

לא

⁂

דרישה

דהרמב"ם מיירי שהעדים עומדים במקום רחוק וקאמר דאם הוא בעיר הוא בחזקת מפותה עד שיעידו עדים שהיתה אנוסה . וכדי שלא תקשה כיון דמיירי שעומדים במקום רחוק איך יכולין להעיד שהיתה אנוסה וגם פשיטא הוא אם עומדים אצל המעשה וראו שאנסה שדין אונס יש לה שמוס לא דיבר הרמב"ם כלום מ"ה הוצרך לומר דמיירי שראו מרחוק ששלף חרבו עליה . ואז מסתמא אמרינן שכיון שאם תצעק יהרגנה ומ"ש ואמר לה אם תצעק נראה דל"ד קאמר ששמעו העדים שא"ל כן כמ"ש דהא עמדו מרחוק אלא מסתמא ומאומדן הדע' אנן אמרינן דלהכי שלף חרבו שא"ל כן אם תצעק כו' אבל א"ל דכ"כ משום דה"א יש גוים ולא עביד ואף אם שלף חרבו לא הוה ליה למקרי אונס דו"א דהא מ"מ ראו שאנסיה וקשה פשיטא אלא ודאי מיירי שעמדו מרחוק וכמ"ש וק"ל : [ב] **ואם** אין שם עדים אין קנס ובעל מגדל עוז ישב זה דהב"ע שיש עדים וכו' כמ"ש בב"י : [ג] **לפי** יופי' ומשפחתה וי"ל התוס' ד' מ' ע"ב תימה דמה

שומא

(י) או שנתקדשה לאחר או שהוא כהן שאסור בגרושה הרי זה לוקה שהרי עבר על לא תעשה ואין יכול לקיים עשה שבה ומיהו אם היא אסורה לו אפילו אינה אלא חייבי לאוין ועשה (יא) או אפילו שנייה דרבנן א"צ לישא אותה (יב) וכן אם נשאה ומצא בה ערות דבר יכול לגרשה ואם היא או אביה אינם חפצים שישא אותה יכולין לעכב אבל הוא אינו יכול לעכב בד"א במאנס (יג) [ד] אבל במפתה בין הוא או היא או אביה יכולין לעכב (א) הנישואין ואם כנס המפתה אינו נותן נ' כסף אלא נותן לאביה בשת ופגם וכותב לה כתובה כמו לשאר הבתולות אבל מאנס אף על פי שכונסה צריך ליתן מיד הקנס ובושת צער ופגם ומיהו אם מת או מוציאה לרצונה א"צ ליתן לה כתובה [ה] שכסף קנסה יוצא בכתובתה כתב הרמב"ם אין האונס והמפתה חייב בקנס עד שיבא עליה כדרכה ובעדי' (יד) וא"צ התראה באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה אם הראשון בא עליה שלא כדרכה חייב בבושת ופגם ולא בקנס ואם הוא האחרון אינו חייב אלא בבושת שכבר נפגמה וזה שבא עליה כדרכה בין הראשון או אחרון חייב בקנס ובשאר הדברים אבל אין בושת ופגם של בת שלא נבעלה כלל כבושת ופגם של זו שנבעלה שלא כדרכה ע"כ . וא"א הרא"ש ז"ל כתב שחייב בקנס אפי' שלא כדרכה ואם באו עליה הרבה זה אחר זה שלא כדרכה כולם חייבים בקנס (ב) וכן כתב הראב"ד מאימתי יש לה קנס משתהיה בת ג' שנים ויום אחד (טו) עד שתבגר בין אם יש לה אב (טז) או אין לה אב אבל קודם ג' שנים ולאחר שתבגר אין לה ור"ח פסק שאין קנס לקטנה אלא משנעשית נערה עד שתבגר וא"א הרא"ש ז"ל (יז) הסכים לסברא ראשונה גיורת ושבויה ושפחה שנתגיירו ונפדו ונשתחררו (יח) בת ג' שנים או [ו] פחות יש להן קנס ואם נתגיירו או נפדו או נשתחררו מבת ג' שנים ולמעלה אין להן קנס

נתארסה

ב"ד לתקן הלאו ולא תיקן שוב אין לו תקנה לתקן אותו ולוקה ואע"פ שכתב הרא"ש על דברי הרי"ף רש"י גורס תני בטלו ולא בטלו וכל הסוגיא מתפרשת ומתיישבת לפי גירסתו והיא עיקר עכ"ל משום דלא נפקא לן בזמן הזה דאין לנו דיינים להלקות העתיק דברי הרמב"ם ז"ל לבד ולא חשש לכתוב דעת הרא"ש ז"ל:

ומיהו אם היא אסורה לו אפי' אינה אלא חייבי לאוין ועשה וכו' וכן אם נשאה ומצא בה ערות דבר יכול לגרשה משנה בפרק אלו נערות (דף לט·) נמצא בה דבר זמה או שאינה ראויה לבא בקהל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה אשה שהיא ראויה לו : ומ"ש דחייבי עשה או אפילו שניה דרבנן א"צ לישא אותה כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א וחייבי עשה איכא למימר דבכלל אינה ראויה לבא בקהל הם ותניא בפרק א"נ (כט :) ולו תהיה לאשה שמעון התימני אומר אשה שיש בה הויה רש"א אשה הראויה לקיימה מאי בינייהו ממזרת ונתינה איכא בינייהו ומסקינן דאפי' חייבי עשה אין ראוי לקיימן אבל שניה קשה כיון דמדאורייתא שריא אשה שהיא ראויה לו היא ואפשר דכיון דמדכתיב ושמרתם את משמרתי מצאו חכמים מקום לאסור שניות שפיר איכא למימר דשניה אימעיטא מולו תהיה לאשה ובלא"ה כיון דכל מילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור שפיר איכא למימר דשניה אימעיט' מולו תהיה לאשה: ואם היא או אביה אינם חפצי' שישא אותה יכולין לעכב אבל הוא אינו יכול לעכב בד"א באונס אבל במפתה בין הוא או היא או אביה יכולין לעכב הנישואין מבואר בפ' אלו נערות (לט :) בברייתא וגמר' : ומ"ש שהמפתה יכול לעכב (שם·) במשנה : ואם כנס המפתה אינו נותן נ' כסף אלא נותן לאביה בושת ופגם וכותב לה כתובה כמו לשאר הבתולות אבל לאונס אע"פ שכונסה צריך ליתן מיד הקנס ובושת וצער ופגם משנה וברייתא שם : ומ"ש אם מת או מוציאה לרצונה א"צ ליתן לה כתובה שכסף קנסה יוצא בכתובתה שם פלוגתא דתנאי בברייתא והלכ' כת"ק דאמר הכי וכבר נתבאר לעיל בסי' זה : כתב הרמב"ם ז"ל אין האונס והמפתה חייב בקנסה עד שיבא עליה כדרכה כו' בפ"א וכתבו הגהו' דהכי איתא בפ' א"נ (מ :) דאמרי' אלו באו עליה שנים א' כדרכה וא' שלא כדרכה יאמרו בעל שלימה נותן נ' בעל פגומה נותן נ' וה"פ בעל שלימה דעלמא נותן נ' בעל פגומה כגון זה שבא עליה כדרכה והיא כבר נבעלת שלא כדרכה וכן משמע מתוך פרש"י ומיהו אח"כ כתבו ע"כ מחייב קנס אביאה שלא כדרכה כדאמר בהדיא פ"ק דקדושין (ט :) באו עליה י' ב"א שלא כדרכה ועדיין היא בתולה וכו' וקאמר דמודה ר' לענין קנס שכולם חייבין וכן מוכיח בפרק הבע"י (נט·) : ומ"ש דצריך עדים פשוט הוא דאין לחייבו קנס אלא על פי עדים : ומ"ש שא"צ התראה פשוט הוא דלא צריך התראה אלא למיתה או למלקות : ומ"ש באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה וכו' בפ"ב : ומ"ש את שבא עליה שלא כדרכה חייב בבושת ופגם ולא בקנס פשוט הוא שחייב בבשת ופגם : ומ"ש שאינו חייב בקנס כבר נתבאר טעמו : ומ"ש ואם הוא האחרון אינו חייב אלא בבשת שכבר נפגמה פשוט הוא : ומ"ש וזה שבא עליה כדרכה בין הוא ראשון או אחרון חייב בקנס ובשאר דברים ג"ז פשוט : ומ"ש אבל אין בושת ופגם של בת שלא נבעלה כלל כבושת ופגם של זו שנבעלה שלא כדרכה ג"ז פשוט הוא : ומ"ש בשם הרא"ש שחייב בקנס אפי' שלא כדרכה כ"כ בפ' א"נ מההיא דפ"ק דקדושין ודפרק הבע"י : ומ"ש בשם הראב"ד ז"ל בהשגות בפ"ה מהלכות נערה בתולה : **מאימתי** יש לבת קנס משתהיה בת ג' שנים ויום אחד עד שתבגר בפרק א"נ (כט·) תניא קטנה מבת יום אחד ועד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא ב' שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דר"מ וחכ"א קטנה מבת ג' שנים ויום אחד יש לה קנס ואע"פ שר"ח והראב"ד פסקו כר"מ הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל פסקו כחכמים ב ובריש פרק נערה אמרינן בהדיא דבוגרת בושת ופגם וצער אית לה קנס לית לה · וז"ל הרמב"ם בפ"א מאימתי יהיה לבת קנס מאחר ג' שנים גמורות עד שתבגר נבעלה בתוך ג' שנים אין ביאתה ביאה בא עליה משבגרה אין לה קנס שנא' נערה בתולה לא הבוגרת עכ"ל : ומ"ש בין אם יש לה אב או אין לה אב כך כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א והיא ברייתא בפרק הנזכר (מד :) אם מאן ימאן אביה לרבות יתומה לקנס דברי ר"י הגלילי ואע"ג דדחו לה בגמרא האי דרשא לדעת ר"י הגלילי דחייב בעלמא הוא : **גיורת** ושבוייה ושפחה שנתגיירו ונפדו ונשתחררו

בת

שהתרו בו ב"ד לתקן הלאו להחזירה ולא תיקן שוב אין לו תקנה ולוקה ואף על גב דלגירס' רש"י והרא"ש אינו לוקה אם לא קיים העשה אא"כ בטל העשה בידים כגון שלא תשלח האם וביטל העשה שסיבר כנפיה שלא תוכל לפרוח וא"כ הכא שמת גרושתו שלא בטלו בידים אינו לוקה רבינו ראה דהעיקר כגירסת הרי"ף והרמב"ם ועיין בת"ש ב"י : ומ"ש ומיהו אם היא אסורה לו וכו' וכן אם נשאה וכו' פי' דבאסורה לו א"צ לישא אותה כדתנן נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו וכיון שא"צ לישא אותה א"כ בין שהיא אסורה לו מדאורייתא ובין שאינה אסורה לו אלא מדרבנן אסור לישא אותה אבל כשנמצא בה דבר זמה וערוה צריך הוא לכנסה דכיון שהיא עכשיו פנויה אינה אסורה לו ושמא תסור מדעתה אלא דאם נמצא בה דבר זמה וערוה לאחר שכנסה ה"ז יגרשנה וכך מפורש בדברי הרמב"ם וס"ל דמה ששנינו אינו רשאי לקיימה דמשמע דלכתחלה צריך לכנסה לא קאי אלא אנמצא בה דבר ערוה אבל אשה שאינה ראויה לו אפי' לכתחילה לא יכנסנה כיון שאסורה לו . ולשון וכן שכתבו הרמב"ם ורבינו ה"פ ל"מ באסורה לו דכיון דא"צ לישא אותה פשיטא דאסורה לו לישאנה אלא אפי' נמצא בה דבר זמה דצריך לכונסה לכתחילה אפ"ה אם חזרה לסורה ונמצא בה דבר זמה לאחר שכנס' צריך לגרשה אלא דקשה בלשון רבינו שכתב יכול לגרשה דמשמע דרשאי לקיימה ותנן להדיא אינו רשאי לקיימה וכ"כ הרמב"ם ה"ז יגרשנה ונראה דרבינו סובר דאף על גב דתנן אינו רשאי לקיימה היינו לומר דמצוה לגרשה אבל אין כופין אותו לגרשה אם אינו רוצה לקיים את המצוה ולכן אמר יכול לגרשה אבל אין כופין וע"ל בסי' קט"ו כתב רבינו בעוברת על דת אין כופין אותו להוציאה אלא דמצוה עליו שיוציאנה ובריש סי' קי"ט נמי כתב דאם נמצא בה ערות דבר או פריצות מצוה לגרשה וכו' משמע מצוה הוא אבל אין כופין וזאת היתה דעתו במ"ש כאן יכול לגרשה : **ואם** היא כו' אבל במפתה בין הוא וכו' פ' אלו נערות סוף (דף לט) פריך מכדי מגמרי גמרי מהדדי אונס ממפתה להא מילתא שיהיה מפתה נושא על כרחו נמי ליגמרי מהדדי אמר קרא מהר ימהרנה לו לאשה לו מדעתו וכתבו התוס' וא"ת ולו תהיה לאשה נדרוש נמי לו מדעתו והא דכתיב לא יוכל לשלחה היינו היכא דכבר נשאה וי"ל דאין סברא שיהיה מדעתו כיון שאם נשאה לא יוכל לשלחה עכ"ל : **כתב** הרמב"ם אין המאנס והמפתה חייב בקנס עד שיבא עליה כדרכ' בפ"א באו עליה שנים וכו' בפרק ב' וטעמו דבפ' אלו נערות (דף מ) מקשינן ואימא נ' סלעים אמר רחמנא מכל מילי א"ר זירא אילו באו עליה שנים א' כדרכה וא' שלא כדרכה יאמרו בעל שלימה חמשים בעל פגומה חמשים ופרש"י מהכא מסתברא שאין בושת בכלל חמשים דא"כ אין הפרש בין בעל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא כדרכה והיכן הוא הפרש שביניהם ש"מ גבי בשת שזו שנפגמה כבר אין בושת רב כשלימה עכ"ל פי' לפירושו דא"כ אין הפרש בין בעל שלימה דעלמא דנותן נ' לבעל פגומה כגון זה שבא עליה כדרכה והיא כבר נבעלה שלא כדרכה עכ"ל דאלמא דזה שנבעלה לו שלא כדרכה אינו חייב קנס אלא זה שבעלה אח"כ כדרכה הוא דחייב קנס ותלמודא ה"ל למנקט בריש' שלא כדרכה אלא דרך התלמוד כן כמ"ש לשם התו' אלא שחולקים אפרש"י ומפרשים דבבתולה אחת קאמר אילו באו עליה שנים א' שלא כדרכה וא' כדרכה דכל א' מהם חייב קנס וכדעת הרא"ש והראב"ד : **מאימתי** יש לבת קנס משתהיה בת ג' שנים ויום א' נראה דלאו דוקא יום א' אלא כל

שהיא

דרכי משה

קעז (א) וכתב הר"ן פרק אלו נערות דף תפ"ג ע"א דיש חולקין וס"ל דאינה יכולה לעכב אם אביה והוא חושקים בדבר אלא דאינו מצוה לכונסה מאחר שהיא אינה חפיצה וכן פטור מקנס במפותה והאריך עוד : (ב) וכן משמע בהר"ן סוף אלו נערות ומשמע שם דהיא יכולה לברר איזה מהן שתרצה שישאנה כו' כתב מהרי"ק שורש קכ"ט אם

נטענה

דרישה

שומא הוא זו וכו' וב"י הביאו והא דנקט הגמרא דבר זה בעבד ולא נקטיה בבנו או בעצמו ונראה דאין דרך דאדם נותן ממון לאשה שתהא נשאת לו ואדרבה דדרך העולם שהאשה נותנת נדוניא לאיש שישאנה לכן נקט עבד שהוא נותן ממון לאשה שתהא נשאת לו . ושיותר נראה דמשום חומרא להמאנס ומפתה נקט עבד דאפי' להשיאו לעבד צריך ליתן לו דזה פשוט דניחא לאשה בבתולים ובכבודה להבעל לאיש מכובד מלהבעל לעבד וק"ל : [ד] **אבל** במפתה בין הוא או היא כו' דאמר קרא מהר ימהרנה לו לאשה לו מדעתו והקשו התוס' וז"ל וא"ת ולו תהיה לאשה נדרש נמי לו מדעתו והא דכתיב לא יוכל לשלחה היינו היכא דכבר נשאה וי"ל דאין סברא שיהיה מדעתו כיון שאם נשאה לא יוכל לשלחה עכ"ל : [ה] **שכסף** קנסה יוצא בכתובתה אע"ג דלהרא"ש כתובה הן מאתיים דינרים צורי ובאונס ומפתה כתיב נ' כסף ושקל דהיינו שקלים ושקל הוא חצי סלע שהן שני דינרים הא קיי"ל דשקל דאורייתא הוה כפול נמצא דכל שקל הוי"ל סלע וע"ל סימן ס"ו : [ו] **פחות** מג' שנים כו' עפ"ר מיהו מדסיים רבינו וכתב

נתגיירו

פרישה

לא יוכל לשלחה פי' ובפרק בתרא דמכות אמר רבה בב"ח אר"י כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו שאני הכא דע"כ ניתק לעשה הוא דלא הו"ל למיכתב אלא לא יוכל לשלחה מאי כל ימיו אלא ה"ק לא יהיה שלומיה כל ימיו אלא יחזירנה ע"כ הרי העשה אחר העברת הלאו : (כופין אותו להחזירה ואינו לוקה הטעם דכל לאו הניתק לעשה משמע שהעשה הוא עונשו של לאו וכן כאן משמע שזה הוא עונשו של לאו שיחזירנה לו ולא מלקות כ"פ) : (י) **או** שנתקדשה לאחר פירוש דלאו אסור לו להחזירה : (יא) **או** אפי' שנייה מדרבנן אע"ג דהיא מדאורייתא ראוייה לו אפשר כיון דכתיב ושמרתם את משמרתי מצאו חכמים מקום לאיסור השניות שפיר איכא למימר דשנייה אמעיטא מולו תהיה לאשה (דמשמע אשה הראויה לקיימה בהיתר דוקא כ"פ) ובלא"ה כיון דכל מילי דרבנן אסמכוה אלאו דלא תסור שפיר א"ל דגם שנייה אמעיטא מולו תהיה לאשה ב"י : (יב) **וכן** אם מצא בה ערות כ"ל דר"ל ערות ממש ולא כמו שמפרש ב"ה ערות דבר דקרא דר"ל דבר אפי' שקדימה תבעילו : (יג) **אבל** במפתה בין הוא או היא כו' אע"ג דכתיב בפרשת משפטים וכי יפתה איש בתולה אשר לא אורסה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה אם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקול כמוהר הבתולות ופרש"י כמהר הבתולות המפורש בפרשת כי תצא אצל התופס את הבתולה ומאנס נ' כסף יתן לאבי הנערה ומדכתיב אם מאן ימאן אביה וגו' משמע אם האב רוצה כופין את המפתה שישאנה תירץ בגמרא בריש ד' מ' אמר קרא מהר ימהרנה לו לאשה לו מדעתו והא דכתיב אם מאן ימאן וגו' נראה שמסתמא הוא רוצה לישאנה כדי שלא יצטרך ליתן חמשים כסף ועיין בדרישה : (יד) **ואין** צריך התראה דא"צ התראה אלא למיתה או למלקות : (טו) **עד** שתבגר דנערה כתיב בפרשת ולא בוגרת (והטעם דאמר שבגרה אינה נקראת בתולה דבתולים פוטרין וקודם ג' שנים אין ביאתן ביאה כ"פ) : (טז) **או** אין לה אב דכתיב אם מאן ימאן אביה לרבות יתומה שאין לה אב לקנס : (יז) **הסכים** כסברא ראשונה דנערה כתיב חסר ה' וקרינן נערה בה"א לרבות קטנה שאתיא לכלל נערות : (יח) **פחות** מג' שנים יש להם קנס כן הוא במיימוני

פרק

חדושי הגהות

ומוהר הבתולות כזה פי' רש"י הקיש הכתוב קנס המפתה לקנס האונס מה קנס האונס נ' כסף אף קנס המפתה חמשים : ב שם לא אמרינן בהדיא אלא דבמתני' מבואר

ממילא

(יט) נתארסה ונתגרשה מן האירוסין יש להם קנס נתגרשה מן הנשואין אע"פ שהיא בתולה כגון (כ) שנכנסה לחופה ולא נבעלה אין לה קנס מי שיצא עליה שם רע כגון שבאו שנים והעידו עליה שתבעתם לזנות אין לה קנס אבל בשביל קול בעלמא על ש"ר שיצא עליה אינה מפסדת הקנס הבא על אסורה לו באיסור לאו כגון ממזרת נתינה וכותית או באיסור כרת כגון אחותו ואחות אביו ואחות אמו ואשת אחיו ואשת אחי אביו ונדה (כא) אם התרו בו לוקה ואינו משלם שאין אדם לוקה ומשלם ואם לא התרו בו משלם כיון שאינו חייב מלקות ואם בא על חייבי עשה או שנייה משלם לעולם כיון שאין בהן מלקות ואם בא על חייבי מיתות ב"ד כגון בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו בת בנה בת בתה (כב) אע"פ שלא התרו בו פטור מן הקנס (כג) כתב הרמב"ם הממאנת והבוגרת (כד) והאילונית החרשת ושוטה אין להם קנס [ז] ולא נהירא שהרי הוא פסק כרבנן שקטנה יש לה קנס והאילונית דינה כקטנה עד שתהיה בת כ' שנה ומשם ואילך דינה כבוגרת שמקטנותה יוצאת לבגר וכן בחרשת ושוטה השיג עליו הראב"ד וכתב יש לה קנס וכ"כ הרמ"ה ואפילו למוכת עץ ומדברי ר"י יראה שאין קנס לחרשת ושוטה ולא למוכת עץ כתב הרמב"ם כל בת שיש לה קנס יש לה בושת ופגם ואם היתה אנוסה יש לה צער וכל בת שאין לה קנס אין לה בושת ולא פגם אם נתפתתה (כה) וכן אם נאנסה חוץ מבוגרת וממאנת וחרשת ושוטה כיצד האונס את הבוגרת ואת הממאנת אף על פי שאין להם קנס יש להן בושת ופגם וצער והאונס השוטה והחרשת (כו) משלם את הצער בלבד (כז) אבל המפתה את כולן פטור מכולם עד כאן ואיני מבין דבריו דמה תלוי צער ובושת ופגם בקנס דאף על פי שאין להם קנס (כח) למה לא יהא להן שאר הדברים : (כט) בא עליה ומתה קודם שהעמידו האב בדין פטור כתב הרמב"ם ג' דברים

של

בת ג' שנים או פחות יש להן קנס ואם נפדו או נתגיירו או נשתחררו מבת ג' שנים ומעלה אין להם קנס משנה בפרק א"נ (דף כט · ל :) :

נתארסה ונתגרשה מן האירוסין יש לה קנס שם (לח ·) במשנה פלוגתא דתנאי ופסקו הפוסקים כר"ע דאמר הכי : נתגרשה מן הנישואין אע"פ שהיא בתולה כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה אין לה קנס נלמד ממה שנתבא' דכיון דנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה דינה כבעולה : מי שיצא עליה ש"ר כגון שבאו ב' והעידו עליה שתבעתם לזנות אין לה קנס אבל בשביל קול בעלמ' על ש"ר שיצא עליה אינה מפסדת קנס ברייתא וגמרא פ' א"נ (דף לה :) : הבא על אסורה לו באיסור לאו כגון ממזרת נתינה כותית או באיסור כרת כגון אחותו ואחות אביו ואחות אמו כולי אם התרו בו לוקה ואינו משלם שאין אדם לוקה ומשלם ואם לא התרו בו משלם כיון שאינו חייב מלקות בר"פ א"נ (דף כט ·) תנן הבא על חייבי לאוין וחייבי כריתות משלם קנס ובגמרא (דף לא :) רמי עלה מדתנן אלו הן הלוקין הבא על אחותו כו' וקי"ל דאין אדם לוקה ומשלם ושני רבי יוחנן כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו דקסבר ר"י כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם : ואם בא על חייבי עשה או שניה משלם לעולם כיון שאין בהם מלקו' כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א ופשוט הוא : אם בא על חייבי מיתות ב"ד כגון בתו ובת בתו כו' אע"פ שלא התרו בו פטור מן הקנס שם במשנה (דף לו :) אלו נערות שאין להם קנס הבא על בתו ועל בת בתו כו' וההוא פירקא (לה ·) אסיקנא כי אתא רבין אמר חייבי מיתות שוגגין כ"ע ל"פ דפטורי ופרש"י שוגגין שלא התרו בהן וז"ל הרמב"ם בפ"א היתה מחייבי מיתות ב"ד כגון בתו ואשת בנו וכיוצא בהן בין התרו בו בין לא התרו בו פטור מן הקנס שנאמר ולא יהיה אסון ענוש יענש הא אם היה שם אסון אין כאן עונש ואע"פ שהריגת האשה בשגגה שהרי לא נתכוונו לה שהרי כתיב כי ינצו אנשים יחדיו ונגפו אשה הרה הא למדת שלא חלק הכתוב באסון בין שוגג למזיד לפוטרו מתשלומין והרי הוא אומר מכה נפש בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת מה מכה בהמה לא חלק הכתוב בין שוגג למזיד לחייבו בתשלומין אף מכה אדם לא חלק הכתוב בין שוגג למזיד לפוטרו מן התשלומין וכן הדין לכל עבירה שיש בה מיתת ב"ד שאין בה תשלומין עכ"ל · ודרשא דלא יהיה אסון שם במשנה ודרשא דמכה נפש בהמה וכו' הוא דתני דבי רבי חייא ב"ה צריך להעביר הקולמוס על רבי חייא ולכתוב במקומו חזקיה : בפרק הנזכר : כתב הרמב"ם הממאנת והאילונית והחרשת והשוטה והבוגרת אין לכן קנס בפ"א והוא מדתניא בפרק אלו נערות (לה :) הממאנת והאילונית אין להם קנס ולא פתוי ופרש"י הממאנת בבעלה כגון יתומה שהשיאה אמה או אחיה ומיאנה בבעלה אין לה קנס שאינה בחזקת בתולה הואיל וניסת : אילונית . אין לה קנס לפי שאין קנס אלא לנערה וזו שלא תביא ב' שערות לעולם כל כ' שנה היא בחזקת קטנה ומשם ואילך היא בוגרת ואמרינן תו בגמרא (לו ·) אילונית אין לה קנס ולא פתוי ורמינהו החרשת והשוטה והאילונית יש להן קנס ויש להן טענת בתולים והא מאי רומיא הא ר"מ והא רבנן ודקארי לה מאי קארי לה משום דאיכא למירמא אחריתי עליה החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולים א"ר ששת ל"ק הא ר"ג הא ר' יהושע ופרש"י הא ר"ג . בפ"ק היא אומרת משארסתני נאנסתי הכי נמי אין להן טענת בתולים להפסידה כתובתה דאמרינן אי הות פקחת לטעון הוה טענה משארסתני ומהימנה : הא ר' יהושע . דאמר לא מפיה אנו חיין הכא יש לה טענת בתולים דא"כ הות טענה קמן לא מהימנינן לה עכ"ל וכיון דברייתא וחרשת ושוטה אין לה טענת בתולים אתיא כר"ג דקי"ל כוותיה ממילא משמע דאין לכן קנס דאין קנס אלא לבתולה ומ"ש רבינו ולא נהירא שהרי הוא פסק כרבנן שקטנה יש לה קנס והאילונית דינה כקטנה עד שתהיה בת כ' שנה ומשם ואילך דינה כבוגרת שמקטנות יוצאה לבוגרת הראב"ד והגהות מיימון השיגו עליו כן ואפשר לדחות ולומר דסבר הרמב"ם ז"ל דכיון דגבי קנס נערה כתיב אף ע"ג דלחכמים קטנה בכלל כיון דכתיב נערה חסר ה"א מפקינן לה כדאיתא בגמרא איכא למימר דהיינו דוקא קטנה דאתיא לידי נערות אבל אילונית דלא אתיא לידי נערות לא והיינו פשטא דברייתא דהממאנת והאילונית אין לכן קנס ואע"ג דתלמודא שני לה בגווני אחריני היינו למאי דס"ד דמקשה דאילונית לחכמים יש לה קנס אבל לפום קושטא לחכמים נמי לית לה קנס ומהרר"י קולון בשורש קל"ח כתב שי"ל שהרמב"ם ז"ל מפרש הא דקאמר פרק אלו נערות (שם) האי תנא סבר לה כר"מ בחדא ופליג עליה בחדא היינו לומר דסבר לה כר"מ באילונית ופליג עליה בחדא בקטנה שיש לה קנס : ובן בחרשת ושוטה השיג עליו הראב"ד וכתב יש לה קנס ז"ל הראב"ד השוטה והחרשת כו' א"א אף זו טעות דלהדיא לרבנן יש לה קנס ופתוי עכ"ל טעמו מדאמרינן בגמרא שכתבתי בסמוך אילונית אין לה לא קנס ולא פתוי ורמינהו החרשת והשוטה והאילונית יש לכן קנס ויש לכן טענת בתולים והא מאי רומיא הא ר"מ והא רבנן כלומר דברייתא דאילונית אין לה קנס כר"מ וברייתא דאילונית יש לה קנס כרבנן וכיון דבהיא ברייתא דאתיא כרבנן קתני דחרשת ושוטה יש לכן קנס הכי נקטינן זה נראה שהוא טעמו של הראב"ד וכבר כתבתי בסמוך טעמו של הרמב"ם ז"ל דבגמרא בסמוך מוקי ההיא ברייתא כרבי יהושע אבל לר"ג דקי"ל כוותיה חרשת ושוטה אין לכן טענת בתולים וממילא שמעי' דלית לכו קנס : וכן כתב הרמ"ה ואפילו במוכת עץ אפשר שטעמו משום דכיון דברייתא דאוקימנא כרבנן קתני החרשת והשוטה והאילונית יש לכן קנס ויש לכן טענת בתולים משמע דלא תלי קנס בבתולים דאל"כ הוה ליה למיתני יש לכן טענת בתולים בריפא וגבי דבדרוסת איש אין לה קנס במוכת עץ מיהא יש לה קנס : ומדברי ג ר"י יראה שאין קנס לחרשת ושוטה ולא למוכת עץ : כתב הרמב"ם כל בת שיש לה קנס יש לה בשת ופגם ואם היתה אנוסה יש לה צער וכל בת שאין לה קנס אין לה בשת ופגם אם נתפתתה וכו' בפ"ב ומ"ש רבינו ואיני מבין דבריו דמה תלוי צער ובשת ופגם בקנס דאע"פ שאין להם קנס למה לא יהא לכן שאר דברים גם בעיני יפלא וצ"ע ולענין בוגרת מפותה דאין לה בושת ופגם טעמא משום דמחלה וכ"כ מהרי"ק בשורש קס"ח : ב"ה וכן מפורש בגמרא נערה שנתפתתה (מב ·) וכ"ה הרא"ש והרי"ף :

בא עליה ומתה קודם שהעמידו האב בדין פטור בפרק אלו נערות (דף כט ·) אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי המתה ואע"ג דאמרינן התם מילתא דפשיטא לאביי מיבעיא ליה לרבה כתב הרא"ש דכיון דלאביי פשיטא ליה אזלינן בתר פשיטותיה : כתב הרמב"ם ז"ל ג' דברים של

מפתה

שהיא מבת ג' שנים ומעל' אפילו לא נכנסה בשנה רביעית אלא שעה אחת אלא לפי שאין דרך למנות לבן ולבת שעות אלא ימים נקט תלמודא בן י"ג ויום אחד בת י"ב ויום א' בת ג' ויום א' וכולהו לאו דוקא יום א' : **ומ"ש** נתארסה ונתגרשה מן האירוסין יש לה קנס פי' דוקא נתגרשה דבעודה ארוסה דחייב סקילה פטור מתשלומין דקים ליה בדרבה מיניה וכן פרש"י במשנה (דף לח) : הבא על אסורה לו וכו' ר"פ אלו נערות : ומ"ש ואם בא על חייבי מיתות ב"ד וכו' שם בברייתא ילפינן לה מקרא דולא יהיה אסון ומביאו הרמב"ם פ"א : כתב הרמב"ם הממאנת וכו' עיין בב"י מבואר

טעם

פרישה

בפרק ג' דהלכות נערה ובמשנה ובדפוס של בית יוסף כתוב בת שלש שנים או פחות שלשה והוא גירסת המיימוני בפ"א אבל יותר נראה גירסת המיימוני דפ"ג דאם עברו עליה ג' שנים שלימות אפי' רגע אחד י"ל דאין בתולים חוזרים ואע"ג דבכ"מ אמרו בת ג' שנים ויום אחד י"ל ל"ד נקט יום אחד אלא אפי' ברגע אחד נמי סגי ועי' בדרישה : (יט) **נתארסה** ונתגרשה אבל בעודה ארוסה קם לה בדרבה מינה : (כ) **שנכנסה** לחופה ולא נבעלה דכל שנכנסה לחופה כבעולה דמיא ב"י : (כא) **אם** התרו בו לוקה ואינו משלם (משום שנא' כדי רשעתו רשעה אחת אתה מחייבו ואין אתה מחייבו משום שתי רשעיות כ"פ) ובעדים זוממין הדין איפכא דמשלמין ואין לוקין היכא דאיכא תרי חובות עליהם שאני התם דבהדיא ריבתה התורה לתשלומין כמ"ש בח"מ בר"ס ל"ח ע"ש : (כב) **אע"פ** שלא התרו בו פטור מן הקנס ילפינן לה מדכתיב מכה נפש בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת מה מכה בהמה לא חילק בין שוגג למזיד לחייבו בתשלומין אלא בכל ענין חייב בתשלומין אף מכה אדם לא חילק בין שוגג למזיד לפוטרו מתשלומין וכן הדין בכל עבירה שיש בה מיתת ב"ד שאין בה תשלומין עכ"ל הרמב"ם והוא מלשון הברייתא : (כג) **כתב** הרמב"ם הממאנת כגון יתומה שהשיאוה אמה ואחיה ומיאנה בבעלה אין לה קנס שאינה בחזקת בתולה כיון שניסת : (כד) **והאילונית** כיון שלא תביא שתי שערות לעולם ועד עשרים שנה היא בחזקת קטנה ומשם ואילך היא בוגרת ואין קנס אלא לנערה ורבינו כתב דלא נהירא כו' דקטנה יש לה קנס וגם אילונית זו בגרותה שהתחיל בקטנותה נמצא דיש לאילונית דין קטנה ועיין דרישה : ומה שכתב והאילונית דינה כקטנה כו' ומשם ואילך דינה כבוגרת כו' רצה לומר בא לומר שיהא אפשר דאילונית יש לה דין קטנה ואם כן לעולם תהיה לה קנס שלעולם לא תביא שתי שערות וזה ודאי אין סברא לומר כן לכך כתב ויש לה דין קטנה עד עשרים דעד עשרים נחשבת כקטנה אף על גב שכבר נולדו בה סימני אילונית כמבואר לעיל בסימן קע"ב ומשם ואילך דינה כבוגרת כו' : (כה) **וכן** אם נאנסה חוץ מבוגרת כו' כיצד כו' רצה לומר כיצד הדין באונס לענין שלשה דברים במקום שאין לה קנס אבל במפתה סבירא ליה דבכל ענין פטור במקום שאין להן קנס וכדמסיק וכתב אבל במפתה את כולן פטור מכולם וק"ל : (ואת הממאנת כו' יש להן בושת ופגם וצער רצה לומר דהיינו שנכנסה לחופה ולא נבעלה דאז עדיין יש פגם וק"ל כ"פ) : (כו) **משלם** את הצער בלבד דשוטה וחרשת אין להן פגם ובושת דלאו בני בושת ופגם נינהו : (כז) **אבל** המפתה את כולן פטור כו' דמחלו על בושת ופגם . וצער אין שייך במפותה . והבוגרת אינה ברשות האב דליתבע בושתה ופגמה והממאנת אין לה אב כלל : (כח) **למה** לא יהא להן שאר דברים זה לשון ב"י וגם בעיני יפלא וצ"ע : (כט) **בא** עליה ומתה קודם כו' שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי המתה :

אבל

דרישה

נתגיירו כו' מבת ג' שנים ומעלה אין להן קנס ולא קאמר בת ג' שנים ויום אחד משמע דס"ל כמו דמבת ג' שנים ומעלה אפי' רגע אחד אין להן קנס וא"כ קשה לפי דפוס ב"י דברי רבינו אהדדי . לכן נ"ל דמ"ש בת ג' שנים ר"ל שהיא בת ב' שנים ושלשים יום ומעלה עד ג' שנים דל' יום בשנה חשוב שנה וכמ"ש רבינו על דברי הרמב"ם לעיל בסימן קנ"ה דמ"ש היתה בת כ' שנה פחות ל' יום ונמצא בה סימני אילונית הרי היא אילונית דהוא ס"ס אלא צ"ל אם היא י"ט שנה ושלשים יום דקי"ל דלא בעינן עשרים שלימים מדלא קתני בת עשרים שנה ויום אחד כי היכי דתני שלשה שנים ויום אחד ושלשים יום בשנה חשוב שנה עכ"ל ע"ש ש"מ דכתב הוא עצמו דלהכי אמרו שלשה שנים ויום אחד כדי לרמוז דבעינן שלשה שנים שלימות ואם כן צ"ל מ"ש בת שלשה שנים ופחות ר"ל משני שנים ושלשים יום קרוי בת שלשה שנים וה"ס עד שלשה שנים וכל שהוא למט' משני שנים ושלשים יום לא מקרי בת ג' שנים ומיד כשהיא בת ג' שנים ויותר אפילו שעה אחת הוי ליה כבת שלשה שנים ויום אחד וק"ל וזה נ"ל ברור : [ז] **ולא** נהירא כו' עפ"ר וב"י ישוב להרמב"ם דאף על גב דס"ל בעלמא דיש קנס לקטנה היינו דוקא קטנה דלבסוף

אתיא

חדושי הגהות

ממילא דיש לה בושת ופגם וצער ומקנס דלית לה לא הוזכר שם כלל אפס מבואר הוא בפלוגתא שהביא הרב"י ודע דעל מתני' (מ :) הבוגרת אין לה לא מכר ולא קנס כתבו הרי"ף ורא"ש וז"ל מהא דייקי הא בושת ופגם אית לה : ג ומדברי ר"י יראה שאין קנס לחרשת ושוטה ולא למוכת עץ נראה שלמד כן מדכתבו התוס' שם בד"ה החרשת וכו' דר"י לא גרס בברייתא ויש להן טענת בתולים אף יש להם קנס לבד מעתה בשלמא לגירסתינו אין אנו מוכרחים למ"ש הרב"י לעיל ליישב דברי הרמב"ם דכיון דנקטינן כר"ג והך ברייתא דאין להם טענת בתולים אתיא כר"ג א"כ ממילא דאין להם קנס די"ל שפיר כאן דבברייתא לא הוזכר קנס כלל גם ר"ג מודה דיש להם קנס וכאידך ברייתא דלמה לו לעשות

פלוגתא

של מפתה וארבע של אונס (ל) הם של אב נתארסה אחר שנתפתית אין האירוסין מוציאין מרשות האב והן שלו ואם אין לה אב הרי הן של עצמה והראב"ד כתב דצער לעצמה דכי היכי דאמרי' בשאר חבלות (לא) צערא דגופה לא אקני ליה רחמנא לאב ה"ה נמי הכא אפילו אם יש לה אב ואם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שבגרה או ניסת או מת הכל לעצמה אבל אם העמידו בדין ואחר כך בגרה או ניסת כבר זכה בו משעת העמדה בדין והוא שלו ואם מת מורישו לבניו (לב) נערה שנתארסה ונתגרשה (לג) קנסה לעצמה (לד) לפיכך המאנס אותה חייב והמפתה פטור שמחלה לו (ג) וכתב הרמב"ם שהקנס לבד הוא לעצמה (לה) אבל צער ובושת ופגם הוא לאביה וא"א הרא"ש ז"ל כת' שהכל לעצמה אין אדם משלם קנס ע"פ עצמו אלא ע"פ עדים לפיכך האומר אנסתי או פתיתי בתו של פלוני אינו משלם קנס אבל משלם צער ובושת ופגם כת' הרמב"ם אם הבת תבעתו ואומרת אנסת או פתית אותי והוא אומר לא היו דברים מעולם הרי זה נשבע שבועת היסת (לו) שאילו הודה היה משלם בושת ופגם וצער ע"פ עצמו (לז) אמרה לו אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיתי הרי זה [ח] נשבע שבועת התורה על דמי הצער ומשלם בושת ופגם שהרי הודה במקצת הטענה והראב"ד כתב שהצער לעצמה דצער דגופה לא אקני ליה רחמנא (לח) [ט] הלכך אינו מודה במקצת דהנך ג' דברים דאביה נינהו ומה שהודה לאביה הודה (לט) ומה שכפר לה כפר (מ) [י] ועוד אם טען אביה טענת שמא הוא · אונס ומפתה דנין אותו בג' (מא) לפיכך דנין אותו בכל זמן (מב) ואפי' שלא בזמן הבית

אבל

טעם מחלוקת זה : **נערה** שנתארסה ונתגרשה וכו' שם במשנה (דף לח) פליגי בה ר"י הגלילי ור"ע והלכה כר"ע ולעיל כתב רבינו בסתם נתארסה ונתגרשה מן האירוסין יש לה קנס משום דקודם לכן כתב מחלוקת הפוסקים בקטנה לכך כתב בסתם נתארסה ונתגרשה דלר"ח דוקא נערה ולשאר פוסקי' אפי' קטנה יש לה קנס כשנתגרשה מן האירוסין אבל נתגרשה מן הנשואין אפילו היתה נערה אין לה קנס דכל שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה דינה כבעולה אבל כאן כתב נערה דאף ע"פ דלמ"ד קטנה יש לה קנס אם נתארסה ונתגרשה נמי קנסה לעצמה נקט נערה משום דתני המאנס חייב והמפתה פטור שמחלה לו ובנערה דוקא מהניא מחילה אבל קטנה שאין לה דעת אין מחילתה מחילה : וכתב הרמב"ם שהקנס לבד הוא לעצמה וכו' עי' בב"י טעם מחלוקתם בזה : **אין** אדם משלם קנס ע"פ עצמו וכו' משנה ס"פ אלו נערות ובגמרא לא מיבעיא אנסתי דלא פגים לה דמהימנינן ליה למישקל מיניה בושת ופגם על פיו אלא אפילו פתיתי דלעז גדול הוא לה ולאביה ולכל המשפחה שנתפתתה וזינתה וסד"א דלא להימניה למישקל מיניה בשת ופגם להחזיק את הלעז ואע"פ דניחא לה ולאביה לשאת את הלעז ולהשתכר ממון לא ניחא ליה לאחד מבני משפחה במ"ה קמ"ל דמשלם ע"פ עצמו : **כתב** הרמב"ם אם הבת תובעתו וכו' פי' כיון שאילו הודה היה משלם א"כ כשכופר חייב לישבע דכל טענה שאפי' אם הודה לא היה חייב לשלם אם כופר א"צ לישבע כמ"ש רבינו בח"מ סימן פ"ז סל"ט : ומ"ש הראב"ד ועוד אם טען אביה טענת שמא הוא פי' ועוד את"ל דהצער

גם

מפתה וארבע של אונס הם של אב בפרק ג' ונתן טעם שכל שבח נעוריה לאביה ואם אין לה אב הרי הן של עצמה והוא משנה בפ' נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והצער בתפוסה : ומ"ש נתארסה אחר שנתפתית אין האירוסין מוציאין מרשות האב והן שלו ג"ז בפ"ב : ומ"ש בשם הראב"ד דצער לעצמה וכו' : ב"ה יש לתמוה עליו דהא תנן נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והצער בתפוסה ומשמע דצער נמי לאביה דקתני ברישא הוא וכן פירש"י : **ואם** לא הספיק האב להעמידו בדין עד שבגרה או ניסת או מת הכל לעצמה אבל אם העמידו בדין ואח"כ בגרה או ניסת כבר זכה בו משעת העמדה בדין והוא שלו ומורישו לבניו אם מת משנה בפרק נערה שנתפתתה (דף מא :) עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיק' לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמ' ופרש"י ולא הספיק לעמוד בדין וכו'. כיון דלא עמד בדין לאו ממון הוא להורישו ואמרינן לקמן אין אדם מוריש לבניו זכות שזכתה לו תורה בבתו ויליף לה מקרא : מת האב משעמדה בדין בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה הרי הן של אחים דכיון שעמד בדין זכה בהן האב ע"כ וניסת ידוע שדינה כדין בגרה שכך יוצאת מרשות האב בזה כמו בזה : נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה לפיכך המאנס אותה חייב והמפת' אותה פטור משנה בפרק אלו נערות (דף לח ·) נערה שנתארסה ונתגרשה רבי יוסי הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה וכבר נתבאר בסי' זה שפסקו הפוסקים כר"ע ותנן תו התם (דף מ ·) יתומה שנתארסה ונתגרשה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור ובגמרא שם אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה ממאי מדקתני יתומה פשיטא אלא למאן אלא הא קמ"ל דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה מה יתומה לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה א"ר זירא אמר רב הלכה כר"א ופרש"י בשיטת ר"ע רבו אמרה. דאמר במתני' נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה והך נתארסה ונתגרשה דר"א כשאביה קיים וקרי לה יתומה משום דפקע זכות אב מינה לגבי קנסה ממאי דכר"ע ס"ל מדקתני אונס חייב ומפתה פטור אלמא יש לה קנס ולעצמה הילכך מפתה פטור דמדעתה עבד ואונס חייב ואפילו אביה קיים דאי יתומה כדקתני פשיטא דמפתה פטור אלא הא קמ"ל וכו' : וכתב הרמב"ם ז"ל שהקנס לבד היא לעצמה וכו' בפ"ב וכתב הרא"ש בפרק אלו נערות איפשר דטעמיה תהא דאמרינן לקמן על בושת ופגם ואימא לדידה ומסיק דבושת ופגם לאביה משום דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין והאי טעמא שייך נמי כשנתארסה ונתגרשה וקרא דלא אורסה לא קאי אלא אקנסא דכתיב בקרא אבל בשת ופגם יליף מדכתיב ונתן האיש השוכב וכו' הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא בשת ופגם כמו בשאר חבלות אבל בהאי קרא לא כתיבי ומיהו נראה דגם בשתה ופגמה לעצמה מדקאמ' ר"א ביתומה שנתארסה ונתגרשה המפתה פטור ואם איתא דבשתה ופגמה לאביה לא ה"ל למיתני דמפתה פטור בסתם כיון דחייב בבשת ופגם והיינו טעמו משום דלענין גביית האב יש לבשת ופגם דין קנס משום דאיתקש לקנס דכתיב ונתן לאבי הנערה נ' כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה ודרשינן מהאי קרא מכלל דאיכא בשת ופגם ולענין גביית האב אתקיש דבמקום שהקנס לאב גם הוא לאב ומהאי טעמא תנן לקמן בפרק נערה לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה ואבשת ופגם נמי קאי מדקתני הרי הן אלמא בשת ופגם אע"ג דממונא הן אין מורישין לבניו משום דאיתקש לקנס לענין גביית האב הילכך נתארסה ונתגרשה כיון שנתמעט האב מלא אורסה מדין קנס נתמעט נמי מדין בושת ופגם והכל לעצמה עכ"ל : **אין** אדם משלם קנס על פי עצמו אלא על פי עדים לפיכך האומר אנסתי או פתיתי בתו של פלוני אינו משלם קנס אבל משלם צער ובשת ופגם משנה ס"פ א"נ (ד' מא ·). דין אשה שתחלתה באונס וסופה ברצון בביאה אחד או בשתי ביאות עיין במהרי"ק שורש קכ"ט ושם כתב דין אשה טוענת שאיש בא עליה בעת עילופה והבטיח אותה שישאנה והוא כופר : **כתב** הרמב"ם אם הבת תובעתו ואומרת אנסת או פתית אותי והוא אומר להד"מ הרי זה נשבע שבועת היסת וכו' אמרה לו אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיתך הרי זה נשבע שבועת התורה על דמי הצער וכו' בפ"ב והראב"ד כתב שהצער לעצמה וכו' הילכך אינו מודה במקצת דהנך ג' דברים דאביה נינהו ומה שהודה לאביה הודה ומה שכפר לה כפר אין זו השגה על הרמב"ם ז"ל דלטעמיה אזיל שכבר נתבאר בסימן זה שהוא סובר שהצער ג"כ לאביה : ב"ה וכך היא פשטא דמתניתין ומ"ש ועוד אם טען אביה טענת שמא הוא ז"ל דאפי' לפי מה שהוא י"ל סובר שהצער לעצמה לא קשיא דכיון דהני ג' דברים דידה אלא דרחמנא זכינהו לאב שפיר מיקרי איהו בעלת דבר : ד ועוד אם טען אביה טענת שמא היא : אונס ומפתה דנין אותו בג' לפיכך דנין אותו בכל זמן אפילו שלא בזמן הבית אבל צריך מומחין לפיכך אין דנין אותו בבבל אין לשון זה מקושר יפה ונראה בעיני שט"ס יש כאן : ומ"ש שדנין אותו בג' משנה בריש סנהדרין (ב ·) : ומ"ש דנין אותו בכל זמן ואפילו שלא בזמן הבית פשוט הוא :

ומ"ש

דרכי משה

נטענה משנים מראשון אינו אלא קול בעלמא והשני הוסיף לה פגם השני מצווה לכונסה ואם נטענה משניהם בשוה והא' נשוי והב' אינו נשוי מצוה על שאינו נשוי לכונסה וע"ש וע"ל סימן קכ"ב כתבתי דין אשה שטוענת על אחד שרודף אחריה לשכב עמה או אשה שטוענת על איש שבא עליה בשעת עלופה ונדר לה שישאנה וע"ש : (ג) והר"ן ס"פ אלו

נערות

דרישה

פרישה

[יא] אבל צריך מומחין (מג) לפיכך אין דנין אותו בבבל (מד) ולא עבדינן בהו שליחותייהו אבל מתקנת הגאונים (מה) מנדין אותו עד שיפיים לחבריה וכ"כ הרי"ף מנהג שתי ישיבות אע"פ שאין גובין בבבל מנדין אותו עד דמפיים לחבריה וכד יהיב שיעור מאי דחזי למיתב שרינן ליה לאלתר בין איפיים בין לא איפיים : וכן נשאל מרב צמח גאון אלו נערות שיש להן קנס מהו לגבותו כדי שלא יהא חוטא נשכר ושלא יהו ישראל פרוצים בנזיקין והשיב כבר אמרו חכמים אין גובין קנס בבבל אבל כדי שלא יהא הוטא נשכר ושלא יהו ישראל פרוצי' בנזיקין נהגו חכמי' האחרונים לנדותו עד שיפייסו בממון או עד שירבה עליו רעים ויפייסו בדברים כתב א"א ז"ל הנטען על הפנויה יש דעות הלוקות י"א שלא לכנוס משום לזות שפתים וי"א שמצוה לכנוס כדאשכחן באונס ומפתה ולו תהיה לאשה ואני אומר נהי דחייבתו תורה לכונסה אחר שפגמה ה"מ בודאי אבל בקול דעלמא (מו) אין להחזיק הקול לפגום שניהם כתב הרמב"ם אני אומר זה שאמרה תורה אל תחלל את בתך להזנותה שלא יאמר אדם הואיל ולא חייבה תורה אונס ומפתה אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי הבתולה לזה לבא עליה בממון בכ"מ שארצה או אניח לזה לבא עליה בחנם שיש לאדם למחול וליתן ממונו לכל מי שירצה לכך נאמר אל תחלל את בתך להזנותה שזה שחייבה תורה לאונס ומפתה ממון ולא מלקות כשאירע הדבר במקרה שלא מדעת אביה שדבר זה אינו מצוי אבל אם הפקיר את בתו הבתולה לכל מי שיבא עליה גורם שתתמלא הארץ זימה שנמצא אב נושא בתו ואח נושא אחותו שאם תתעבר ותלד לא יודע בן מי הוא והמכין בתו לכך הרי היא קדשה ולוקה הבועל והנבעלת משום לא תהיה קדשה ואין קונסין אותו שלא קנסה תורה אלא לאונס ומפתה על זו שהכינה עצמה לכך בין מדעתה בין מדעת אביה (מז) הרי זו קדשה ואיסור קדשה אחד הוא בין בתולה בין בעולה ולפיכך אמרו חכמים שהיוצא עליה ש"ר בילדותה אין לה קנס כמו שביארנו שהרי זו בחזקה שהפקירה עצמה לדבר זה לרצונה המוציא שם רע על בתולת ישראל ונמצא הדבר שקר (מח) לוקה ומשלם ק' סלעים כסף לאביה ואם היא יתומה הרי הוא של עצמה (מט) והמוציא שם רע על הקטנה ועל הבוגרת פטור מהקנס וכיצד הוא הוצאת שם רע בא לבית דין ואומר בעלתי כדרכה ולא מצאתי לה בתולים ומביא עדים שזינתה אם זינתה קודם אירוסין [יב] פטורה ואין לה כתובה ואם לאחר אירוסין זינתה סוקלין אותה (נ) הוזמו עדים לוקה ומשלם ק' כסף (נא) אבל אם לא הביא העדים אלא שהעידו מעצמן והוזמו הן נהרגין והוא פטור וכן אם הוציא עליה שם רע (נב) שזינתה שלא כדרכה והוזמו פטור לא בעל ואפילו אם בעל אלא שלא בעל כדרכה והוציא עליה שם רע (נג) אפילו שנבעלה כדרכה (נד) והוזמו עדיו אינו חייב (נה) אלא מכות מרדות מדרבנן ועוד יש בו דינין הרבה (נו) ואין רצוני להאריך בהן לפי שאינו נוהג עתה שאין דנין אותו אלא בבי"ד של כ"ג :

המקנא

גם הוא לאביה אפ"ה אין כאן שבועה על דמי הצער כיון דאביה אינו טוען ברי אלא ע"פ הבת ואין שם עדים אך קשה מהא דכתב רבינו בח"מ סוף סי' ע"ה ס"ל ע"ש הראב"ד דבטוען אבא א"ל שאתה חייב לו מנה דהוי טענה ודאי ונשבע עליה ור"ל דבטוען בשם אביו חשוב טפי טענת ודאי הואיל והיתה הנתינה מכח בן דעת משא"כ הבת ועי' בח"מ ריש סי' ע"ו : **המוציא** שם רע וכו' כל הסוגיא בפ' נערה שנתפתתה : ומ"ש אם זינתה קודם אירוסין פטורה ואין לה כתובה הקשה ב"י דבפרק נערה (דף מו) תניא כתובה מנה ותקפה עליו משנתו דלעיל בסי' ס"ז כתב ב"י בעצמו דאין לה כלל כתובה משום דקי"ל כרבא דמקח טעות הוא וכדכתב הרי"ף והרא"ש בפ"ק דכתובות וכ"כ עוד בפרק נערה ולית הלכתא כהך ברייתא דתני בה כתובתה מנה :

המקנא

ומ"ש אבל צריך מומחין שם בגמרא : ומ"ש לפיכך אין דנין אותו בבבל נראה דהיינו לומר דייני בבל כיון שאינם סמוכים אין דנין אותו אבל דייני סמוכים אף בח"ל דנין דיני קנסות וכן משמע בהדיא בפ"ק דסנהדרין (יד ·) דגרסי' התם אמר ריב"ל אין סמיכה בחוץ לארץ מאי אין סמיכה אילימא דלא דיינין דיני קנסות בח"ל והא תנן סנהדרין נוהגת בין בארץ בין בח"ל אלא דלא סמכי בח"ל : ומ"ש ולא עבדין בהו שליחותייהו בר"פ החובל (ד' פד :) אסיקנא דלא עבדי' שליחותייהו אלא בממונא ובמלתא דשכיחא ואית בהו חסרון כיס כמו הודאות והלואות אבל מילתא דלית בה חסרון כיס אע"ג דשכיחא א"נ לא שכיח אע"ג דאית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו ומהכא משמע בהדיא דבין בקנס בין בבשת ופגם לא עבדינן שליחותייהו והכי אמרינן בגמרא בהדיא : ומ"ש אבל מתקנת הגאונים מנדין אותו עד שיפייס חבירו וכ"כ הרי"ף מנהג ב' ישיבות אע"פ שאין גובין קנס בבבל מנדין אותו עד שיפייס את חבירו וכד יהיב שיעור מאי דחזי למיתב שרינן ליה כו' כך היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו ודברי הרי"ף הם בפרק החובל וכך הם דברי הרמב"ם זכרונו לברכה בפרק ה' מהלכות סנהדרין : ומ"ש וכן נשאל מרב צמח גאון אלו נערות שיש להם קנס מהו להגבותו כדי שלא יהא חוטא נשכר וכו' הרא"ש הביאו בר"פ החובל ועוד כתב שם הרא"ש דעת רב שרירא גאון בזה וכתבו רבינו בטור ח"מ סימן א' כתב הריב"ש בתשו' סי' מ"א אם תובעה ממנו הפנויה שכשבא עליה נדר לה איזה דבר באתננה חייב שבועת היסת על תביעה זו : **כתב** א"א ז"ל הנטען על הפנויה יש דעות חלוקות י"א שלא לכנוס כו' עד אין להחזיק הקול לפגום שניהם בפ"ב דיבמות כתב כן וכתב מהר"י קולון בשורש קכ"ט גם מתוך לשון המרדכי משמע קצת היותו נוטה שלא לכדברי ר"י (ד) ומ"מ בנדון זה יש להכריע כדברי האומר לכנוס כו' עד מ"מ פשיטא דאין לכופו אפילו לפי' דברי רבי' יצחק כדפי' לעיל ועיין עוד במהרי"ק סימן קכ"ט וסי' קל"ה : כתב הרמב"ם ז"ל אני אומר זה שאמרה תורה אל תחלל את בתך להזנותה שלא יאמר אדם הואיל ולא חייבה תורה אונס ומפתה אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי הבתולה כו' עד שהרי זו בחזקה שהפקירה עצמה לדבר זה לרצונה הכל בפ"ב מהלכות נערה בתולה : המוציא ש"ר על בתולת ישראל ונמצא הדבר שקר לוקה ומשלם ק' סלעים כסף לאביה בפ' נערה שנתפתתה (דף מו ·) ת"ר וענשו אותו זה ממון ויסרו זה מלקות : ומ"ש ואם היא יתומה הרי היא של עצמה שם (דף מד :) א"ר יוסי בר חנינא המוציא ש"ר על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב רבא אמר חייב מדתני אמי בתולת ישראל ולא בתולת גריס אא"ב בכה"ג בישראל מחייב אצטריך קרא למעוטי גריס אלא אי אמרת בישראל פטור השתא בישראל פטור בגריס מבעיא ומשמע דהלכה כרבא וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפרק ג' מהלכות נערה בתולה : והמוציא שם רע על הקטנה ועל הבוגרת פטור מהקנס שם אמר ר"ל המוציא ש"ר על קטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב ופרש"י נערה מלא דבר הכתוב בכ"מ דבר הכתוב נער וכאן כתב נערה מלא להוציא את הקטנה ע"כ : ומ"ש רבינו דעל הבוגרת נמי פטור כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות נערה בתולה ונראה מדבריו דמשמע ליה מדכתיב נערה למעט את הבוגרת ובפרק נערה שנתפתתה (דף מה :) תניא נערה בתולה המאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה ש"ר הוא אינו לוקה ואינו נותן ק' סלעים ופירש"י הוציא עליה ש"ר שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לב"ד הוא אינו לוקה אם כיחש ואינו נותן ק' סלעים דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו גורמין לו ליעשה ועקימת שפתיו בבוגרת הואי : **כיצד** הוא הוצאת ש"ר בא לב"ד ואומר בעלתי כדרכה ולא מצאתי לה בתולים ומביא עדים שזינתה אם זינתה קודם אירוסין פטורה ואין לה כתובה ואם לאחר אירוסין זינתה סוקלין אותה בפרק נערה שנתפתתה (מו ·) כיצד הוצאת ש"ר בא לב"ד ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא כתובתה מנה ויש לתמוה על רבי' שכתב אין לה כתובה ואפשר דאין לה כתובה מאתים קאמר : הוזמו עדיו לוקה ומשלם ק' כסף כבר נתבאר ומ"ש אבל אם לא הביא עדים אלא שהעידו מעצמן והוזמו הן נהרגין והוא פטור כ"כ הרמב"ם בפ"ג מהלכות נערה בתולה ופשוט הוא : **וכן** אם הוציא עליה ש"ר שזינתה שלא כדרכה והוזמו פטור לא בעל ואפילו אם בעל אלא שלא בעל כדרכה והוציא עליה ש"ר אפי' שנבעלה כדרכה והוזמו עדיו אינו חייב אלא מכות מרדות מדרבנן בפרק נערה שנתפתתה (שם) איפליגו תנאי אי בעינן שיוציא ש"ר אחר שבעל או אפילו קודם שבעל נמי ובמסקנא אמרי' שלא רב כהנא משמיה דרבי יוחנן אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא ש"ר כדרכה : **ועוד** יש בו דינים וכו' שאין דנים אותו אלא בב"ד של כ"ג במשנה ריש סנהדרין :

המקנא

דרכי משה

נערות כ' דיש חולקין וע"ש כ' מהרי"ק שורש קכ"ט באשה אחת שהיתה טוענת על א' שבא עליה בשעת עלופה ובייושה ופסק דאם יש עדים בדבר מקרי מאנסוב' עוד דאם מחלה לו קנס ובושת ופגם והוא הבטיחה שישאנה הוי מחילה ולא מקרי מחילה בטעות . וכ' עוד א' אנס אשה אחת ואח"כ פיתה אותה מ"מ חייב לשלם לה קנס ובושת ופגם מחמת האונס ולא אמרינן אח"כ מחלה לו וכ"ש אם היה הכל בביאה א' תחלה באונס וסופה ברצון וע"ש : (ד) וכתב מיהו במקום דיש לחוש שתצא לתרבות רעה אם לא יכנסה מותרלכונסה ודוקא בקול בעלמא אבל אם ודאי בא עליה מצוה לכונסה מיהו אין כופין אותו וע"ש שהאריך בזה שם גם בסימן קל"ה כ' הרא"ש כלל י"ח סימן י"ג בא' שזנתה עם עכו"ם וצוה

לחתוך

פרישה

דרישה

הלכות סוטה

קעח המקנא לאשתו ונסתרה ואינו יודע אם נטמאה בזמן שבית המקדש קיים מביאה אל הכהן ומשקה אותה מי המרים ונבדקת על ידן אם נמצאת טהורה מותרת [א] אבל אסורה לעולם עד שתבדק (א) כי רק ההיתר תלוי בהשקאת המים בזמן הבית אבל באיסור אחר הסתירה אינו תלוי בזמן הבית שאפילו א"א להשקותה כמו בזמן הזה או שאינה ראויה להשקותה שיש דברים רבים שמונעים השתיה ויש נשים רבות שאינן ראויות להשקות כולן אסורות ובכאן אין רצוני להאריך לא בדברים המונעים לה השתייה ולא בנשים שאינן ראויות לשתות כיון שכולן אסורות ובלבד שיהא הסתירה והקינוי כראוי כיצד הקינוי אומר לה בפני ב' אל תסתרי עם איש פלוני (א) אפילו הוא אביה או אחיה (ב) או עכו"ם (ג) או שחוף פי' שאינו מתקשה ואינו מוליד והוא שיהיה גדול אבל אם אמר לה (ד) אל תסתרי עם פלוני והוא קטן (ה) או עם בהמה לא הוי קינוי ומקנא לה (ו) בין אם היא ארוסה או נשואה או זקוקה ליבם כתב הרמב"ם קטנה שהשיאה אביה אם זנתה לרצונה אסורה לבעלה (ז) לפיכך מקנאין לה [ב] ולא להשקותה אלא להפסידה כתובת' (ח) אבל קטנה בת מיאון אין מקנאין לה (ט) לפי שאין לה רצון לאוסרה על בעלה (י) ואפילו אם הוא כהן אינה נאסרת עליו והראב"ד השיג עליו (ב) וכתב (יא) [ג] והלא אמרינן פיתוי קטנה אונס הוא (יב) ועוד התראה לקטנה אינה התראה שאין לה דעת (יג) אלא אם זנתה אסורה ודאי לבעלה כהן (יד) [ד] ולא מצאתי הפרש בין קטנה לקטנה לענין פתוי לומר בת מיאון אין לה רצון ויתן הצער כמו אנוסה אלא כולן שוין להתפתות בקלות הדעת ע"כ וכיצד היא הסתירה שנסתרה בפני עדים (ג) עם פלוני שקינא לה עליו ושהתה כדי טומאה שהיא שיעור (טו) כדי לצלות ביצה ולגומעה

קנא

קעח המקנא לאשתו וכו' אפי' הוא אביה או אחיה ואע"ג דלעיל בסימן כ"ב כתב דמותר האב להתייחד עם בתו וכן הבן עם אמו דאהנו אנשי כנסת הגדולה דסמיוה לעיני דיצה"ר דלא מיגרי בקרובות היינו מן הסתם אבל המקנא לאשתו דאל תסתרי עם איש פלוני דאין ספק דלפי שראה מיזה פריצות עם אותו האיש לכך מקנא לה ממנו א"כ אפי' הוא אביה או אחיה נמי הוי קינוי דאיתרע הכא חזקתייהו ומ"ש או עכו"ם נראה דאתא לאורויי דאע"פ דבזנותה עם עכו"ם אינה אסורה לו לאחר שנתגיירה כדלקמן סעיף ה' בשם ר"ת אפ"ה לבעל אסורה אף בזנותה עם העכו"ם ומ"ש או שחוף נראה דלרבותא נקט שחוף דאעפ"י שאינו מתקשה ומכ"ש סרים שמתקשה אלא דאינו מוליד וכן נראה ממ"ש התוספות בסוטה (דף כו) : **כתב** הרמב"ם קטנה שהשיא אביה וכו' עד אלא להפסידה כתובתה לאו דוקא כתובה דהוא הדין לאוסרה בעיא קנוי והתראה ואפשר דרבותא נקט דאפילו כתובתה הפסידה ומכ"ש דאסורה על בעלה כיון דקינא לה והתרה בה ועברה ונסתרה : גם מ"ש אבל קטנה בת מיאון כו' פי' כיון שאין קידושין תופסין בה מדאורייתא אלא מדרבנן ויכולה למאן ולצאת מבעלה בלא גט השתא ודאי אפי' זינתה תחת בעלה לרצונה אינה נאסרת על בעלה דכיון דאינה אשת איש מן התורה ה"ל כפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות דלא עשאה זונה ושריא אפילו לכהן כדלעיל בסימן ששי ומה שצריך לומר שאין לה רצון היינו שאם היה לה דעת ורצונה רצון אעפ"י דקידושיה מדרבנן היתה נאסרת על בעלה מדרבנן אבל השתא שאין לה רצון והויא כפנויה מה"ת שריא אפילו לכהן אפי' מדרבנן ודו"ק : **והראב"ד** השיג וכו' פי' וכיון דאונס הוא אפי' השיאה אביה וזינתה לרצונה אינה נאסרת לבעלה ישראל ועוד אפי' את"ל דאינו אונס אין כאן קינוי כיון שאין בה דעת לקבל הקינוי והתראה ולפיכך אם זינתה אעפ"י שהשיאה אביה לא נאסרה אלא לבעלה כהן כדין אשת כהן שנאנסה אלא מיהו לא חשיב פתוי קטנה אונס אלא לענין זה שאינה נאסרת על בעלה ישראל אפילו השיאה אביה אבל אם לא השיאה אביה והיא בת מיאון לא חשיב אונס ולומר כיון שאין לה רצון א"כ יתן הצער כמו לאנוסה אלא כולן שוות ולענין זה דכיון דנתפתת'

אין

קעח המקנא לאשתו ונסתרה ואינו יודע אם נטמאה בזמן שבה"ק קיים משקה אותה מי המרים ונבדקת על ידן אם נמצאת טהורה מותרת אבל אסורה לעולם עד שתבדק וכו' דברים פשוטים הם : ומ"ש ובלבד שיהא הסתירה והקנוי כראוי כיצד הקנוי אומר לה בפני ב' אל תסתרי עם איש פלוני אפי' הוא אביה או אחיה או עכו"ם או שחוף פי' שאינו מתקשה ואינו מוליד והוא שיהיה גדול אבל אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני והוא קטן או עם בהמה לא הוי קנוי בפרק ארוסה (כד .) תנן ע"י כל העריות מקנאין חוץ מן הקטן וממי שאינו איש ופרש"י ע"י כל העריות מקנאין אם קינא לה מאביה או מאחיה ומאחד מכל העריות שבתורה ונסתרה הוי קנויו קנוי ונאסרה עליו ושותה ובגמ' (ד' כו :) חוץ מן הקטן איש אמר רחמנא ולא קטן ושאינו איש למעוטי מאי אילימא למעוטי שחוף והאמר שמואל שחוף מקנאין על ידו ואלא למעוטי עכו"ם והאמר רב המנונא עכו"ם מקנאין על ידו אמר רב פפא למעוטי בהמה שאין זנות בבהמה : **ומקנא** לה בין אם היא ארוסה או נשואה או זקוקה ליבם ר"פ ארוסה (דף כג :) ושומרת יבם לא שותה ולא נוטלת כתובה שנאמר אשר תשטה אשה תחת אישה פרט לארוסה ושומרת יבם ובגמרא (דף כד .) מישתא הוא דלא שתיא הא קנוי מקני לה מה"מ דבר אל בני ישראל ואמרת לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי פרש"י ארוסה שקינא לה ארוס ושומרת יבם שקינא לה יבם : כתב הרמב"ם קטנה שהשיאה אביה אם זנתה לרצונה אסורה לבעלה לפיכך מקנאין לה ולא להשקותה אלא להפסידה כתובתה אבל קטנה בת מיאון אין מקנאין לה וכו' בפ"ב מה' סוטה : והראב"ד השיג עליו וכתב והלא אמרי' פתוי קטנה אונס הוא ועוד התראה לקטנה אינו התראה וכו' כבר כתב ה"ה בזה פ"ג מה' א"ב ומהרי"ק בשורש קס"ח : וכיצד היא הסתירה שנסתרה בפני עדים ושהתה כדי טומאה שהוא שיעור כדי לצלות ביצה ולגמעה במשנה בריש סוטה (דף ב) כיצד הוא מקנא לה אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני וכו' נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לביתה ותנן תו התם (ד' לא .) בפרק מי שקנא לאשתו ונסתרה אפי' שמע מן העוף הפורח באויר יוציא ויתן כתובה דברי ר"א ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה . ופירש רש"י מי שקינא לה ונסתרה אם אחר שקינא לה נסתרה אפי' שמע מהעוף הפורח שנסתרה יוציא ויתן כתובה ר"א לטעמיה דאמר בפ"ק סתירה לא בעיא עדות ואפי' עבד ואפי' שפחה נאמנים דהיינו כמי כעוף הפורח דאיתקש לטומאה דכולהו מהימני הלכך נאסרה עליו ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה כלומר משום סתירה שאין בה ב' עדים אינה נאסרת עליו רבי יהושע לטעמיה דאמר משקה ע"פ שנים מיהו כשישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה בפריצות מבוער הדבר ותלא דהא אפי' מיא תו לא בדקי לה כדתניא בפ"ק (ו :) וטהורה היא ולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה וידוע דהלכה כר' יהושע דלא סגי ליה בשמע מן העוף הפורח ולפיכך כתב רבינו שנסתרה בעדים הא דישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה כתבו רבינו לקמן שמע העם מרננים אחר הסתירה והקנוי עד שהנשים נותנות ונושאות בה וכו' וכך פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב וז"ל אם שמע העם מרננים אחריה אחר הקנוי וסתירה עד ששמע מהנשים הטוות לאור הלבנה נושאות ונותנות בה שזינתה עם האיש שקינא לה עליו ה"ז אסורה לקיימה ויוציא ויתן כתובה : ומ"ש שכדי טומאה הוא שיעור כדי לצלות ביצה ולגמעה בריש סוטה (דף ד .) איפליגו תנאי בשיעור טומאה ומסיק תלמודא דר"ע אמר כדי לצלות

ביצה

דרכי משה

לחתוך חוטמה מחמת קנס וכל כדומה לזה וע"ש :

קעח (א) ובתשובת הרא"ש כלל ל"ב סימן ט' דאסור להתייחד עמה ועוד האריך שם מדין סוטה : (ב) וכ"כ הר"ן פ"ק דכתובות דף תע"א ע"א בשם הירושלמי : (ג) וע"ל בסימן זה שה"ה אם היה העם מרננין אחריה שנסתרה וזינתה . וכתב מהר"י איסרל בת"ה סימן רמ"ר דאין חילוק בין בעלה בעיר או אינו בעיר או נסתרה במקום שהפתח פתוח לר"ה

דרישה

ויש לתמוה על רבינו שכתב אין לה כתובה ואפשר דאין לה כתובה מאתים קאמר עכ"ל . ותמיה גדולה בעיני איך נעלם מעיני הב"י דברי הרי"ף והרא"ש שכתבו בהדיא אהא ברייתא שם בפרק נערה שנתפתתה ו"ל הא דקתני הכא זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה ליתא דקיימא לן כרבא דאמר מקח טעות לגמרי משמע ולית לה כלום כדכתיב לעיל בפ"ק עכ"ל ע"ש ברי"ף ד' תפ"ה סוף ע"א ובאשי"רי דף קכ"ו ע"ד והניחם הבאו לדברי רבא דאמר מקח טעות

פרישה

סי' קעח (א) **אפילו** אם הוא אביה או אחיה פירוש אע"ג דאמרינן ביומא דמשעה דסמיוה לעיני דיצה"ר תו לא מגרי בקרובים אפ"ה אסור וע"ל ריש סימן כ"ב דכתב דאיסור יחוד לא שייך באביה אבל אחיה לא נזכר שם בפרק עשרה יוחסין דף פ' ילפינן מדכתיב כי יסיתך אחיך בן אמך דלכך כתב בן אמך ללמד לנו עניין אחר שהבן הוא שכיח אצל אמו לכם לומר ומותר ביחוד עמה וה"ה האב עם בתו אבל שאר עריות שבתורה אסורין : (ב) **או** כותי

(טז) קינא לה מב' שאמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני ונסתרה עם שניהם כאחד ושהתה כדי טומאה (יז) אפי' הם ב' אחים או אביה או אחיה אסורה עד שתשתה אמר לה בפני ב' אל תדברי עם פלוני אין זה קינוי ואפילו נסתרה עמו ושהתה עמו כדי טומאה מותרת או אמר לה אל תסתרי עם פלוני ודברה עמו בפני עדים מותרת שאין זו סתירה וכן אם נסתרה בפני עדים ושהתה כדי טומאה ולא קינא לה בפני עדים מותרת שאין אוסרין על הייחוד אפילו נסתרה יחד על דעת ערוה (יח) אא"כ קינא לה תחלה בפני ב' ומ"מ לא תתייחד אשה עם אנשים כדפרישית לעיל באיסור ייחוד [ה] כתב בס"ה לא יאמר אדם לאשתו (יט) בזמן הזה אל תסתרי עם פלוני (ד) (כ) דשמא הלכה כר"י דאמר קינא לה בינה לבין עצמו שלא בפני עדים הוי קינוי ועכשיו אין מי סוטה ותיאסר עליו לעולם בא ע"א והעיד לו שנסתרה עם אותו שקינא לה עליו ושהתה כדי טומאה אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו יוציאה ויתן כתובה ואם לאו מותרת לו ואם הוא בעצמו ראה שנסתרה עמו ושהתה כדי טומאה הרי זו אסורה עליו ויוציא ויתן כתובה שאינו יכול להשקותה ע"פ עצמו לא קינא לה ובא עד אחד (כא) ואמר לו זנתה [ו] והוא שותק אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו כשנים יוציאה ויתן כתובה ואם לאו מותרת לו כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה על אחד שהוציא קול על אשתו שזנתה ואמר שנתברר לו הדבר ואח"כ אמר אינו אמת אלא שמחמת הכעס שהכעיסתו הוציא עליה קול זה אם נתן אמתלא לדבריו מותרת לו (כב) ואם לאו אסורה לו עד כאן (כג) שמע העם מרננים אחר הקינוי והסתירה עד שהנשים נושאת ונותנות בה שזנתה מהאיש שקינא לה עליו אסורה (כד) ויוציאנה ויתן כתובה בעל שמחל על קינויו קודם סתירה קינויו מחול וכאילו לא קינא אבל לאחר

סתירה

אין לה צער ועי' במ"ש ה"ה פ"ג מה' א"ב וכ"ה פ"ב דסוטה : **קינא** לה משנים וכו' בגמרא פרק שני דכריתות (דף ט) יליף לה מזאת תורת הקנאות תורה אחת לקינויין הרבה דחמשה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה וחד מינייהו המקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה וכ"כ התוס' ספ"ק דסוטה בדיבור האחרון : ומ"ש וכן אם נסתרה בפני עדים ושהתה כדי טומאה ולא קינא לה בפני עדים מותרת וכו' כ"כ הרא"ש בפרק שני דיבמות והיינו דוקא באומרת טהורה אני אבל בשותקת היינו מודה ואסורה וכ"ש באומרת טמאה אני ומביאו ב"י : **כתב** בספר המצות לא יאמר אדם לאשתו בזמן הזה וכו' ברפ"ק דסוטה א"ר חנינא מסורא לא לימא איניש לאיתתיה בזמן הזה לא תסתרי בהדי פלוני דילמא קי"ל כר' יוסי ב"ר יהודה וכו' פי' דבזמן הבית דאיכא מי סוטה לא היתה אסורה עליו דלר"י ב"ר יהודה נמי כיון דקינוי ע"פ עצמו הוא היתה שותה ג"כ ע"פ אותו קינוי ומותרת לבעלה לאחר השקאה ואע"ג דלרבנן נמי דאינו קינוי אא"כ ע"פ עדים אם קינא לה בזמן הזה בעדים נמי אסורה עליו לעולם לא היה מזהיר שלא יקנא לה בזמן הזה בעדים דהא ודאי אם יקנא לה בעלה ותעבור על הקינוי בדין היא אסורה עליו לעולם וכופין אותו להוציא ע"פ עדים שיעידו שקינא לה ועברה אבל בקינוי על פי עצמו ותעבור על קינויו אפי' הבעל מודה בדבר ולא יגרשנה אין בידינו לכופו להוציא כיון דלרבנן אין קינויו קינוי ושמא הלכה כר"י בר"י דאסורה עליו לעולם והיה עמו באיסור כל ימיו ומכ"ש אם יתחרט על הקינוי ויכחיש ויאמר שלא קינא לה כלל ויש להקשות כיון דתלמוד ערוך הוא דהכי אמר רחמנא אמאי כתבו רבינו בשם סה"מ וי"ל דבתלמודא איכא לפרש דר"ח מסורא הוה מספקא ליה הילכתא כמאן שרי אמר שמא הלכה כר"י ב"ר יהודה ולכך הזהיר על זה אבל למאי דקי"ל כרבנן ולא מספקא לן השתא ליכא דחש להא דר"ח מסורא אבל מספר המצות שפסק כך למדנו דמפרש דר"ח מסורא נמי פוסק דבדיעבד הלכה כרבנן דאין קינוי אלא בפני שנים ואין כופין להוציא אלא דצריך לחוש לכתחלה לדר"י ב"ר יהודה דלא לימא לאתתיה וכו' דכל א' יחוש לעצמו לכתחלה שמא תהא אשתו עמו באיסור כל ימיו אליבא דר"י בר יהודה ודו"ק : **בא** ע"א והעיד לו שנסתרה וכו' גם בכאן מיירי באמרה טהורה אני ואפ"ה אם הוא נאמן בעיניו וכו' אסורה ואפי' לא היה שותק הבעל מתחלה דכיון דקינא לה רגלים לדבר שזינתה ובסמוך דכתב רבינו לא קינא לה וכו' דליכא רגלים לדבר כתב רבינו והוא שותק ואסורה עליו משום לזות שפתים מדרבנן ולכן אינה אסורה אלא בהוא שותק דאיכא לזות שפתים מדשתק הבעל ולא הכחישו אבל בקינא לה דאסורה מדאורייתא כיון דאיכא רגלים לדבר אפי' הכחישו הבעל אסורה עליו מדאורייתא ומ"ש בספרי רבינו והיא שותקת ט"ס הוא וצ"ל והוא שותק ולא כב"י לעיל בסי' קע"ו ולשם הארכתי בס"ד ע"ש ס"ו: שמע העם מרננים וכו' משנה ר"פ מי שקינא

לאשתו

ביצה וכל חד מסכך תנאי דאיפליגו עליה הוי יחידי לגביה וידוע דהלכה כר"ע מחבירו וכ"פ הרמב"ם בפ"א : קינא לה משנים שאמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני ונסתרה עם שניהם כאחד ושהתה כדי טומאה אפי' הם שני אחים או אביה ואחיה אסורה עד שתשתה כן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א : ב"ה והוא ירושלמי בריש סוטה ופסק כמ"ד הכי וצריך להעביר הקולמוס על מה דתנן בפ"ק דכריתות עד ושותה שנית : והוא מדתנן בפ"ק דכריתות (דף ט) המקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה ובגמרא תנ"ל דכתיב זאת תורת הקנאות תורה אחת לקנויין הרבה ובפ"ב דסוטה (דף יח :) ת"ר זאת תורת הקנאות מלמד שהאשה שותה ושונה וכו' עד ב' אנשים וב' בועלים ופירש"י וכו' והקשו בתוס' וא"ת הא דרשינן ליה בפ"ב דכריתות שאדם מביא קרבן א' אפילו קינא לאשתו ע"י אנשים הרבה וכו' עד ושותה שנית : **אמר** לה בפני שנים אל תדברי עם פלוני אין זה קינוי ואפי' נסתרה עמו ושהתה עמו כדי טומאה מותרת או אמר לה אל תסתרי עם פלוני ודברה עמו בפני עדים מותרת שאין זו סתירה בריש סוטה (דף ג .) תנן כיצד מקנא לה אמר לה בפני ב' אל תדברי עם איש פלוני ודברה עמו עדיין הוא מותרת לביתה ומסיק בגמרא דה"ק אל תדברי ודברה אל תדברי ונסתרה ולא כלום אל תסתרי ודברה עמו עדיין מותרת לביתה . וכן אם נסתרה בפני עדים ושהתה כדי טומאה ולא קינא לה בפני עדים מותרת שאין אוסרים על הייחוד אפי' נסתרו יחד על דעת ערוה אלא א"כ קינא לה תחלה בפני ב' הכי משמע בריש סוטה ובפרק ארוסה (כה .) דאין סתירה אוסרת אא"כ קודם קינוי וז"ל הרא"ש בפ"ב דיבמות נראה דבסתירה לחודה בלא קינוי אע"ג דאדעתא דניאוף אסתתרת כי הנהו עובדי דשילהי נדרים (צא :) שריא לבעלה אפילו כי ליכא טעמא כי התם למשרי דהא קי"ל אין אוסרין על הייחוד וסתירה כמי לא אשכחן בה דאיתסרא בה בלא קינוי אפי' בעדים והא דאיצטריך למימר התם טעמא דאיתתא שריא אי איתא דעבד אסורא אירכוסי הוה מירכס ואם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דליכול ולימות משום דהתם מיירי באומרת טמאה אני כי מתני' דהתם דעלה קאי או בשותקת ומודה ומ"ה איצטריך למימר טעמא דאיתתא שריא אבל לאומרת טהורה אני שריא אפי' בלא הני טעמי דהתם : ומ"ש ומ"מ לא תתייחד אשה עם אנשים כדפרישית לעיל בסי' כ"ב : כתב בספר המצות לא יאמר אדם לאשתו בזמן הזה אל תסתרי עם פלוני דשמא הלכה כר"י דאמר קינא לה בינה לבין עצמו שלא בפני עדים הוי קינוי וכו' הא דר"י בר יהודה בריש סוטה (דף ב :) וקאמר התם בגמרא א"ר חנינא מסורא לא לימא איניש לאינשי ביתיה בזמן הזה אל תסתרי בהדי פלוני דדילמא קי"ל כר"י בר יהודה דאמר קינוי ע"פ עצמו ומסתתרת וליכא האידנא מי סוטה למיבדקה וקא אסר לה עילויה איסור עולם ופירש"י לא לימא איניש . אפי' בינו לבינה : וז"ל הרשב"א בתשובה סי' תקנ"ז קרוב אני בעיני לומר דמי שאמר לאשתו לא תסתרי עם איש פלוני בלא עדים ונסתרה בפניו בלא עדים אף ע"פ שמדין תורה אינה מתגרשת מ"מ מצוה לגרשה (ה) : **בא** עד אחד והעיד לו שנסתרה עם אותו שקינא לה עליו ושהתה כדי טומאה אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו יוציא ויתן כתובה ואם לאו מותרת לו כן כתב הרמב"ם בפ"א וז"ל בא עד אחד והעיד לו שנסתרה עמו אחר קינוי ושהתה עמו כדי טומאה אם הוא נאמן לו ודעתו סומכת עליו יוציא ויתן כתובה ואם לאו הרי אשתו מותרת לו וטעמו מדגרסינן בקידושין פרק האומר (דף סו) ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל סדר שמואל שליחא אבתריה א"ל שליח אשתו זינתה אתא לקמיה דמר שמואל א"ל אי מהימן לך זיל אפקה ואי לא לא תפיק ופריש רבא דה"ק אי מהימן כבי תרי זיל אפקה ואי לא לא תפקה ומשמע דאשתו זינתה לאו דוקא דה"ה לאומר לו אשתו נסתרה עם פלוני אחר שקינא לה עמו שהרי אילו היו שני עדים בסתירה זו היתה אסורה לבעלה כאילו ראה שזינתה ממש ואם הוא בעצמו ראה שנסתרה עמו ושהתה כדי טומאה ה"ז אסורה עליו ויוציא ויתן כתובה שאינו יכול להשקותה ע"פ עצמו כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א ופשוט הוא : לא קינא לה ובא עד א' וא"ל זינתה והוא שותק אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו כשנים יוציא ויתן כתובה ואם לאו מותרת לו היינו עובדא דההוא סמיא שכתבתי בסמוך ועיין במה שכתבתי בסימן קע"ו : כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה על אחד שהוציא קול על אשתו שזינתה וכו' בכלל ל"ב סי' י"ב והביא ראיה לדבר מדאמר בפ"ב דכתובות (כב .) אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת הרשב"א בתשו' סי' אלף ורל"ו כתב דינים דשייכי לסי' זה . ועיין בדברי רבינו בסימן י"א : שמע העם מרננים אחר הקינוי והסתירה עד שהנשים נושאות ונותנות בה שזינתה מהאיש שקינא לה עליו אסורה לו ויוציאנה ויתן כתובה כבר נתבאר בסימן זה : בעל שמחל על קינויו קודם סתירה קינויו מחול וכו' מסקנא דגמרא פרק ארוסה

ומ"ש

דרכי משה

לר"ה דאחר הקינוי הכל מקרי סתירה וע"ש : (ד) וכתב בא"ז דאם עשה ימחול לה מיד קודם שתסתר דבעל שמחל על קינויו קינויו מחול כדלקמן בסמוך : (ה) ועי' ברבי' ירוחם נכ"ג ח"ב איתת [illegible]

פרישה

דרישה

סתירה אין קנויו מחול גירשה ה"ז כאילו מחל לה ואם החזירה צריך לקנאות לה פעם אחרת ואלו שב"ד מקנאין להם מי שנתחרש בעלה או נשתטה או היה במדינה אחרת או שהיה חבוש בבית האסורין ולא להשקותה אלא להפסידה כתובתה כיצד שמעו ב"ד שהעם מרננין אחריה קוראין לה ואומרים לה אל תסתרי עם פלוני באו עדים אח"כ שנסתרה עמו ושהתה כדי טומאה אוסרין אותה על בעלה לעולם וקורעין לה כתובתה וכשיבא בעלה או יבריא או יצא מבית האסורין יתן לה גט ואינו יכול להשקותה שהרי לא קינא בא עד אחד והעיד (כה) שנטמאה מאותו שקינא לה אינה שותה ותצא בלא כתובה אפילו עד הטומאה (כו) הוא עד אחד מעדי הסתירה (כז) ואפילו עבד או שפחה או אשה או קרוב כשר לעדות זה ואפילו נשים ששונאות זו את זו מעידות זו לזו לומר שנטמאה ונאמנת עליה לאוסרה על בעלה ושלא להשקותה אבל לא להפסיד כתובתה אבל נוטלת כתובתה ויוצאה בא עד אחד ואמר שנטמאה ואחר כך בא עד אחד ואמר לא נטמאה אין שומעין לאחרון שעד אחד בטומאת סוטה כשנים ואין דברי האחרון דוחין דברי הראשון שהוא כשנים באו שנים כאחד זה אומר נטמאת וזה אומר לא נטמאת או שבא אחד ואמר נטמאת ואח"כ באו ב' ואמרו לא נטמאת הרי זו שותה (כח) פי' בשעה שאתה אומר נטמאת ידענו שלא נטמאת לפיכך שותה שנתבטלו דברי האחד ואוקמה אחזקת ספק בא עד אחד כשר (כט) ונשים רבות כאחד העד הכשר אומר נטמאת והנשים אומרות לא נטמאת הרי זו שותה שעד אחד כשר ורבים פסולים כמחצה על מחצה דמי היו כולם פסולים הולכין אחר רוב דעות [ז] כתב הרמב"ם כיצד ב' אומרות נטמאת (ל) ושלש אומרות לא נטמאת הרי זו שותה ג' אומרות לא נטמאת וד' אומרות נטמאת

לאשתו פליגי בה רבי אליעזר ורבי יהושע והלכה כר"י עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה וה"פ אם קינא לה בעדים ונסתרה ועל הסתירה אין עדים אלא דהעם מרננים וכו' דהיינו דאין כאן אלא קול מפני שהנשים נושאות ונותנות בה שזינתה מהאיש שקינא לה אסורה לו וכו': **בא** עד אחד והעיד שנטמאת וכו' עד אפי' עד הטומאה הוא אחד מעדי סתירה כ"כ גם הרמב"ם בפ"א והקשה הכ"מ דהיכי תיסק אדעתין שיגרע מפני שהוא אחד מעדי סתירה עכ"ל ולפעד"נ דסד"א דכיון דראה הסתירה קאמר בדדמי דודאי נטמאה אע"ג דלא הוי אלא פריצות דבכה"ג חששו חכמים בעדים שראו לראובן שנטבע במים ואח"כ העלו אחד מן המים שהוא מת דאין נאמנין לומר שהוא ראובן דחיישינן דקאמרי בדדמי מאחר שראו שטבע כדלעיל בסי' י"ז וה"נ הכא סד"א דאינו נאמן מה"ט וקאמר דאפ"ה נאמן שנטמאה ולא חיישינן דקאמר בדדמי: **בא** עד אחד ואמר שנטמאה וכו' עד אחר רוב דעות משנה וגמרא פרק מי שקינא והכל מפורש בב"י אלא דהקשה הא דכתב בשם הרמב"ם ג' אומרות נטמאת וכו' דתלמוד ערוך הוא דהולכים אחר רוב דיעות בין לחומרא שתשתה בין לקולא שלא תשתה ולמה מביא אותו

(כה.) ומ"ש גירסה ה"ז כאילו מחל לה ואם החזירה צריך לקנאות לה פעם אחרת כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א והוא ירושלמי כתבוהו התוספות פ' היה מביא (יח:) ואלו שב"ד מקנאין לה מי שנתחרש בעלה או נשתטה או היה במדינה אחרת או שהיה חבוש בבית האסורים ולא להשקותה אלא להפסידה כתובתה. משנה בפ' ארוסה: ומ"ש כיצד שמעו שהעם מרננים אחריה קוראין לה וכו' הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' סוטה ומבואר שהם פירוש למשנה הנזכר: בא ע"א והעיד שנטמאת מאותו שקינא לה אינה שותה ותצא בלא כתובה משנה בפ' מי שקינא לה (דף לא.) אמר עד אחד אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה ולא עוד אלא אפי' עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנים אף לפוסלה מכתובתה ופירש"י לא היתה שותה. דעד א' נאמן להפסיד שרגלים לדבר ומקראי ילפינן לה לקמן במתני' עכ"ל: ומ"ש רבינו מאותו שקינא לה כ"כ הרמב"ם בפ"א וכ"כ מדברי רש"י שם וטעמא דמסתבר הוא דלא היה לנו להאמין עד אחד להפסידה כתובתה אם לא שיהיו רגלים לדבר היינו שקינא לה תחלה עם האיש שמעיד עד זה שזינתה עמו ועוד דמקרא דמייתי לה במתני' משמע דבמעיד עד זה שנטמאה מאותו שקינא לה הוא: ומ"ש אפי' עד הטומאה הוא עד א' מעידי הסתירה כ"כ הרמב"ם בפ"א ומייתי לה מדכתיב ועד אין בה והרי עד ומ"ש ואפילו עבד או אשה או שפחה או קרוב כשר לעדות זו משנה כתבתי בסמוך אמר עד אחד אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה ולא עוד אלא אפילו עבד אפילו שפחה הרי אלו נאמנים אף לפוסלה מכתובתה: ומ"ש ואפי' נשים שונאות זו את זו מעידות זו לזו לומר שנטמאת ונאמנות עליה לאוסרה על בעלה וכו' שם במשנה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה הרי אלו נאמנות לא לפוסלה מכתובתה אמרו אלא שלא תשתה ופירש"י הרי אלו נאמנות לה לעדות זו שהתורה האמינה כל עדות שיש בה ומיהו לא לפוסלה מכתובתה הואיל ושונאות אותה אלא שלא תשתה: **בא** עד אחד ואמר שנטמאת ואח"כ בא עד אחד ואמר שלא נטמאת אין שומעין לאחרון שעד אחד בטומאת סוטה כשנים ואין דברי האחרון דוחין דברי הראשון שהוא כשנים באו שנים כאחד זה אומר נטמאת וזה אומר לא נטמאת או שבא אחד ואמר נטמאת ואח"כ באו שנים ואמרו לא נטמאת הרי זו שותה כך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"א והוא מדתנן בפרק מי שקינא (שם:) עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת אשה אומרת נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת היתה שותה עד אחד אומר נטמאת וב' אומרים לא נטמאת היתה שותה ב' אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה שותה ופירש"י עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת. אוקי חד בהדי חד והרי היא בספיקא ושותה: וב' אומרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך שכשבאת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי היא בספיקא אם נטמאה קודם שבאו אלו ומצאום והיתה שותה: ובגמרא (שם) עד אומר נטמאת טעמא דקא מכחיש ליה הא לא קא מכחיש ליה עד אחד מהימן מה"מ דתנו רבנן ועד אין בה וכו' כיון דמדאורייתא עד אחד מהימן אידך היכי מצי מכחיש ליה והאמר עולא כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים אלא אמר עולא לא היתה שותה וכן א"ר יצחק לא היתה שותה ורבי חייא אומר שותה לר' חייא קשיא לעולא ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה תנן עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת היתה שותה הא חד וחד לא הוה שותה תיובתא דר"ח אמר לך ר"ח ולטעמיך אימא סיפא ב' אומרים נטמאת וא' אומר לא נטמאת לא היתה שותה הא חד וחד היתה שותה אלא כולה בפסולי עדות ור' נחמיה היא דתניא ר' נחמיה אומר כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו ב' נשים באשה א' כב' אנשים באיש אחד ואיכא דאמרי כל היכא דאתא ע"א כשר מעיקרא אפילו מאה נשים כע"א דמיין הב"ע כיון דאתאי אשה מעיקרא ותרצה לדרבי נחמיה הכי רבי נחמיה אומר כ"מ שהאמינה תורה ע"א הלך אחר רוב דעות ועשו ב' נשים באשה אחת כב' אנשים באיש א' אבל ב' נשים באיש א' כי פלגא ופלגא דמו. ופירש"י הרי כאן ב'. הרי הוא כב': קשיא דעולא. דכיון שהאמינה תורה הרי העמידתו במקום ב': כאן בבת אחת. מתני' כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור דבטלו דבריו מיד דלא נתקיימו עדותן בב"ד והיכא האמינתו תורה כשנים כגון אם העיד עדותו ויצא דתו לא מצי חד לאכחושיה: כ"מ שהאמינה תורה. הוציאתו לעדות זו מכלל כל עדיות שבתורה לפיכך פסולים וכשרים שוים בה והלך אחר רוב דעות המעידין בדבר: ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא. ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו ואח"כ באו ק' נשים כע"א דמיין וה"ל קמא שנים ואין דבריו של א' במקום ב' ואינה שותה: והב"ע. דקתני עד א' אומר נטמאת וב' אומר לא נטמאת היתה שותה ואוקימנא בפסולי עדות ובין בבת א' בין בזה אחר זה איצטריך עיקר לאשמועינן דאי בב"א מאי הלך אחר רוב דעות איכא כחד וחד נמי היתה שותה אלא בהכי עסקינן דהוא דאתא מעיקרא ואמר נטמאת אשה הוי הלכך אפי' בזה אחר זה אתו תרתי ומבטיל להם: ותרצה לר' נחמיה הכי וכו'. דהא דאמרן לעיל ועשו ב' נשים באשה אחת וכו' לאו סיפיה דמילתיה דר' נחמיה הוא אלא פי' דמילתיה הוא דאנן מפרשינן לה הכי: כי פלגא ופלגא. כלומר כי חד וחד ואי בב"א אתי אוקי תרי לבהדי חד ואוקמיה אספיקא ואי בזה אחר זה והוא דהאמינה תורה קדים ואתא בריש ה"ל כב' והנך כחד ואין דבריהם במקומו והיכא דשתים אומרות נטמאת ועד אומר לא נטמאת היתה שותה דכי חד וחד ניהו ומתני' דקתני לא היתה שותה כגון דההוא חד הוה פסול עכ"ל ומשמע דהלכה כרבי חייא דמוקי למתני' כדקתני היתה שותה ולא כעולא דמשבש לה ומתני לא היתה שותה ולפיכך כתבו הרמב"ם ורבינו בא עד אחד ואמר שנטמאת ובא עד אחד ואמר לא נטמאת אין שומעין לאחרון כו' באו שנים כא' זה אומר נטמאת וזה אומר לא נטמאת ה"ז שותה דהיינו מה שחלק ר' חייא בין בבת א' לזה אחר זה ומ"ש או שבא אחד ואמר נטמאת ואח"כ באו ב' ואמרו לא נטמאת ה"ז שותה פשוט הוא דאע"ג דכ"מ שהאמינה תורה עד א' הרי כאן ב' מ"מ כי אתו תרי ומכחשי ליה ה"ל כתרי ותרי והדרא לספיקה והיתה שותה: ומ"ש בא עד א' ונשים רבות כאחד העד הכשר אומר נטמאת והנשים אומרות לא נטמאת ה"ז שותה וכו' היינו כלישנא בתרא דאמרי כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפילו מאה נשים כעד אחד דמיין והכא במאי עסקינן וכו' אבל שני נשים באיש אחד כי פלגא ופלגא דמי: **ומ"ש** היו כולם פסולים הולכים אחר רוב דעות היינו דרבי נחמיה דאמר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו ב' נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם כיצד שתים אומרות נטמאת וכו' ודברים פשוטים הם ויש לתמוה למה הוצרך לתלות בשם הרמב"ם ואפשר לומר דמשום דהוה אפשר למטעי בדר' נחמיה ולומר דלא קאמר אלא שעשו שני אנשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל ג' נשים בשתי נשים כי פלגא ופלגא דמי לכך הוצרך לכתוב בשם הרמב"ם דליתא מצאתי כתוב בקצת ספרי רבינו אבל מ"ש לפיכך שותה שנתבטלו דברי האחד הגיהו וכתבו חמש נשים שונאות זו את זו מעידות זו את זו וכ"ל דהגה"ה בטעות היא שהרי דין חמש נשים הללו כבר נתבאר למעלה ולמה לו לחזור ולשנותן ועוד שאין כאן מקומן ואין להם קשר עם מה שלמטה ולא עם מה שלמעלה דוק ותשכח:

כל

דרישה

סומכת עליו כשנים. ק"ק למה לא אמר כן גם בבבא ראשונה בבא עד וסהיד שנסתרה אחר קינוי ושהתה כדי טומאה ויש לומר דהתם כיון דכבר קינא לה ויש רגלים לדבר אף אם אינו שותק ואומר מנין לך הא אינו מאמין כן על אשתו אינו יוצא ידי שמים עד שיוציאנה משא"כ בהא דלא קינא לה משום הכי בעינן שותק וסומכת עליו כשנים ועיין מה שכתבתי לעיל בסימן קט"ו ומזה: [ז] כתב הרמב"ם כיצד שתים אומרות נטמאת וכו' לשונו ב"י דברים פשוטים הם ויש לתמוה למה תלה בשם הרמב"ם ואפשר לומר משום דהיה אפשר למטעי בדרבי נחמיה כו' ע"ש:

פרישה

כולי האי נאסרה עליו אף על גב דאין עדות ממש ומכל מקום צריך ליתן כתובה כיון דליכא עדים ממש על הסתירה ב"י ע"ש: (כה) שנטמאה מאותו שקינא לה כו' דכתיב ועד אין בה הא יש בה אפי' עד אחד תצא בלא כתובה ודוקא שמעיד שנטמאה עם אותו שקינא לה שרגלים לדבר שזינתה עמו הא מעיד שנטמאה עם אחר אין עד אחד נאמן ב"י ע"ש. ומיירי נמי שיש עדים שנסתרה עם אותו פלוני אלא שאין יודעין בודאי שנטמאה וקאמר דאם יש עד אחד או אפילו א' מאותן שנים של הסתירה מעיד שנטמאה אינה שותה כו' והרמב"ם כתב גם כן ופי' בכ"מ שכתב שם על הרמב"ם פשיטא מהיכא תיתי שיהא גרע אחד מאותן עידי סתירה שמעיד על הטומאה: (כו) הוא עד אחד מעדי הסתירה דכתיב ועד אין בה (פירוש או משקה אותה אבל כאן הרי יש עד כ"פ) והרי עד: (כז) ואפי' עבד או שפחה כו' מפני שרגלים לדבר הוא האמינוהו. (ואפילו הנשים ששונאות זו את זו כגון חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה כ"פ: (כח) שנים כאחד כו' פירוש דאז בטלו דברי שאומר נטמאת מיד דלא נתקיימו עדותן בבית דין ולא האמינתו התורה כשנים אלא דוקא אם העיד ויצא כ"פ): (כח) פירוש בשעה שאתה אומר כו' דאם לא כן דלמא בשעה שאני אומר שנטמאה לא ראיתם אתם: (כט) ונשים רבות כאחד קאי נמי אבא עד אחד כשר ודוק: (ל) ושלש אומרות שלא נטמאת נ"ב למה אמר שלש אומרות לא נטמאת הל"ל ושנים אומרות כו' כמו שאמר הוא עצמו תיכף אחר זה היו מחצה על מחצה ועוד ק' למה נקט בבבא שניים ושלשה כמו בבבא ראשונה ויש לומר דמה שכתב היו מחצה על מחצה הרי זו שותה רצה לומר על דרך שנתבאר למעלה דאם באו כאחד הוי שותה ואם באו בזה אחר זה אזי הולכין אחר כת הראשון ותו לא שומעין לאחרונים כיון דהוין כן מה שאין כן כשאין שוות ובאו תחלה שנים ואומרות נטמאה ואחר כך באו שלשה ואומרות שלא נטמאה אזי דוחין דברי הראשונות מפני האחרונות. ולא מיבעיא בהא שהאחרונות אומרות לא נטמאת ובאו שלשה אזי שומעין להאחרונות כיון שהן רוב. ואגב ואוקמה אחזקתה ושיהא ראויה לשתיה כאילו לא באו עדים כלל. אלא אפילו אם הראשונות אומרות לא נטמאת והאחרונות מפקי לה מחזקתה אפ"ה שומעין להאחרונות שלשה אפילו היו הראשונות אף שלא יתוסף עליהן אלא אחד גם ברישא משמעינן להאחרונות דאף על גב דשנים כמאה הני מילי בכשרים אבל בפסולים לא ומשום הכי שומעין לשלשה אף במקום שכבר העידו שנים בסיפור מעדותן. והוא מ"ש לרבינו כתב בשם הרמב"ם מפני שהוא ביאור כל הצורך כל הרבותות הנ"ל וק"ל: (כמכחול

בשפופרת

חדושי הגהות

גם בזה התעורר אחרי כן בבד"ה וכתב ומ"ש ועוד אם שען וכו' והמדפיסים שגו וכתבו הך ועוד וכו' אחרי הגהת הבד"ה מבלי מבין הכוונה:

נטמאת אינה שותה היו מחצה על מחצה הרי זו שותה ע"כ כל שאינה שותה מפני עדי טומאה אסורה לעולם ותצא בלא כתובה כתב בה"ג שאין מוציאין על ידי עדי טומאה עד שיראה כמכחול בשפופרת ור"ח כתב שאין צריך רק שיראו אותם דבוקים זה בזה ונוהגין כדרך מנאפין (לא) וכ"פ רב אלפס ביבמות פרק כיצד וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל אשה שקינא לה בעלה (לב) ונסתרה ומת אינה נוטלת כתובתה כל שאסורה לבעל משום קינוי אסורה לבועל לפיכך האידנא שאסורה לעולם אחר קינוי וסתירה אסורה ג"כ לבועל ואם ניסת תצא ואם אין עדי טומאה אלא עדי כיעור פירשתי למעלה בסי' י"א [ח] כתב ר"ת ישראלית שהמירה ונישאת לעכו"ם ושוב חזרה בתשובה ונתגייר העכו"ם עמה ונירשה בעלה (לג) שמותרת לגר שנתגייר עמה וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל ואע"פ שבודאי אסור לבעל מותרת לעכו"ם (לד) כתב הרמב"ם מצות חכמים היא על בני ישראל לקנאות לנשותיהן שנא' וקינא את אשתו וכל המקנא לאשתו נכנסה בו רוח טהרה ולא יקנא לה מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מריבה ולא להטיל עליה אימה ואם עבר וקינא לה מתוך אחד מאלו הדברים הרי היא קנוי ואין ראויה לקפוץ ולקנאה בפני עדים תחלה (לה) אלא בינו ובינה בנחת ובדרך טהרה ואזהרה כדי להדריכה בדרך ישרה ולהסירה ממכשול וכל שאינו מקפיד על אשתו ובניו ומזהירן ופוקד דרכיהן תמיד עד שידע שהם שלימים מכל חטא נקרא חוטא שנאמר ופקדת נוך ולא תחטא:

אותו בשם הרמב"ם וי"ל דתלמודא לא קא מיירי אלא באחד ושנים דהולכים אחר השנים בין לקולא בין לחומרא דאף ע"פ דכולן פסולין אין דבריו של אחד במקום שנים כלום ומדברי הרמב"ם למדנו דגם בשנים וג' דאף ע"ג דבעלמא אמרינן דתרי כק' אפ"ה אמרו רבנן דכאן אזלינן בתר רוב דיעות וכג' אומרות לא נטמאת מחמרינן עליה שתשתה ולא חיישינן להני תרתי דאמרי נטמאת וכג' וארבעה אזלינן נמי בתר רוב דיעות ומקילין עלה דלא תשתה כהני ארבעה דאמרי נטמאת ולא חיישינן להני ג' דאמרי לא נטמאת ושונה הרב דנקט הכא ג' וד' לאורויי דכי היכי דאין חילוק בין אחד ושנים לבין שנים ושלשה הכי נמי אין חילוק בין שנים וג' לג' וד' לעולם הולכין בתר רוב דיעות והדר אשמעינן במחצה על מחצה כיון דליכא רוב דיעות אזלינן לחומרא דתשתה:

סליק

כל שאינה שותה מפני עדי טומאה אסורה לעולם ותצא בלא כתובה כן כתב הרמב"ם בפ"א ודבר פשוט הוא: כתב בה"ג שאין מוציאין ע"י עדי טומאה עד שיראו כמכחול בשפופרת ור"ח כתב שא"צ וכו' ז"ל הרא"ש בפ"ב דיבמות כתב בה"ג דאין מוציאין מהבעל עד שיראו העדים כמכחול בשפופרת והא ליתא דהא לענין חיוב מיתה הני אם ראוהו העדים כדרך המנאפים כדאיתא בפ' הפועלים (דף פא) ובספ"ק דמכות (דף ז.) במנאפים עד שיראו כדרך המנאפים ובכלאים עד שיכניס כמכחול בשפופרת וכיון דבדיני נפשות כתיב והצילו העדה הני בהכי כ"ש לאוסרה על בעלה וכ"פ ר"ח מראיה זו עכ"ל וכ"פ הרי"ף ז"ל ג"כ על איזה דברים מוציאים אשה מבעלה נתבאר בסימן י"א ואימתי כופין אותו להוציא ואימתי אין כופין עיין בר"ו כב"ג ח"ב: אשה שקינא לה בעלה ונסתרה ומת אינה נוטלת כתובה משנה בפ' הארוסה (דף כד.) מתו בעליהן עד שלא שתו ב"ש אומר נוטלות כתובה ולא שותות וב"ה אומרי' שותות או לא נוטלות כתובה ופירש"י מתו בעליהן. של כל סוטות הנסתרות וראויות לשתות ולא הספיקה לשתות וכו' דבעינן והביא האיש את אשתו וגו' ובגמרא במאי קמיפלגי ב"ש סברי שטר העומד לגבות כגבוי דמי וב"ה סברי לאו כגבוי דמי ופירש"י לאו כגבוי דמי. וה"ל היא תובעת מספק דדילמא זנאי הלכך אינהו ודאי ואיהי ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ועליה להביא ראיה שלא זינתה: **כל** שאסורה לבעל משום קינוי אסורה לבועל לפיכך האידנא שאסורה לעולם אחר קינוי וסתירה אסורה ג"כ לבועל ואם ניסת תצא משנה בפרק כשם שהמים וכו' כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל ומ"ש ואם ניסת תצא כן משמע בפ"ב דיבמות. וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' סוטה אם עבר ונשאה מוציאין אותה מתחתיו בגט אפי' היו לה כמה בנים ממנו וכן משמע קצת בפרק הנזכר ואם אין עדי טומאה אלא עדי כיעור פירשתי למעלה בסי' י"א ושם כתבתי גם אני וביארתי כל הצורך: כתב ר"ת ישראלית שהמירה ונישאת לעכו"ם ושוב חזרה בתשובה וכו' שמותרת לגר שנתגייר עמה כ"כ התוס' בריש כתובות (ג:) אהא דמקשה התם ולדרוש להו דאונס שרי וא"ת והא אמרינן בפ' בן סורר יהרג ואל יעבור חוץ מעכו"ם ג"ע וש"ד ותירץ ר"ת דאין חייבין מיתה על בעילת עכו"ם דרחמנא אפקריה לזרעיה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ומייתי ראיה דפריך בפרק בן סורר ומורה והא אסתר פרהסיא הואי ולא פריך והא אסתר ג"ע הואי משמע דמשום עריות לא הוה מחוייבת ומתוך כך התיר ר"ת לבת ישראל שהמירה ובא עליה עכו"ם לקיימה לאותו עכו"ם כשנתגייר דלא שייך למימר אחד לבועל ביאת עכו"ם דהויא כביאת בהמה ואין נראה לריב"ם דהא ע"י ביאת עכו"ם נאסרה לבעלה כדאמרינן הכא דליכא פרוצות ובפרק האשה שנתארמלה דברצון אסורה לבעלה אלמא לגבי בעלה ביאת עכו"ם לא חשיבא כביאת בהמה וה"ה לבועל והאריכו בדבר והרא"ש כתב ע"ז בפסקיו וצ"ל לקיים פסק ר"ת ולא מטעמיה אלא משום הא דאמרן ונטמאה ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל היינו היכא שלא היתה אסורה לבועל אלא ע"י ביאה זו אבל בביאת עכו"ם דבלאו הכי היתה אסורה לו לא קרינן ביה ונטמאה אחד לבועל וכי דנאסרה לבעל מ"מ לא נתוסף בה איסור לבועל בביאתו כיון דבלאו הכי היתה אסורה לו וכן מוכח בסוטה פ' ארוסה (כו:) גבי מקנאין ע"י עכו"ם עכ"ל ובא"ח כתוב דאין לסמוך על ר"ת שכל חכמי דורו נחלקו עליו (ו): כתב הרמב"ם מצות חכמים על בני ישראל לקנאות לנשותיהם כו' עד סוף סימן הכל בסוף הל' סוטה: ומ"ש כל המקנא את אשתו נכנסה בו רוח טהרה מסקנא דגמרא בריש סוטה (דף ג'.) אין אדם מקנא לאשתו אא"כ נכנסה בו רוח טהרה: **כתב** הריב"ש בתשובה סימן ע"ט על א"א שטענה על איש אחד שהוא רודף אחריה והוא מכחישה שאין להאמינה כדי לייסרו ולהעניש אבל כדי להפרישו מאיסור יגזרו עליו נידוי לבל ידבר עמה מטוב עד רע וכן שלא ידורו בשכונה א' ואם הוא מוחזק בעיניהם לחשוד על העריות ראוי לגעור בו בנזיפה ולאיים עליו שאם לא יתנהג כשורה יבדילוהו מבניהם לרעה וידחוהו בב' ידים כמו שארז"ל (קידושין פא) מלקין על לא טובה השמועה וכמו שכתב הרמב"ם בפ' כ"ד מהלכות סנהדרין יש לב"ד בכ"מ ובכל זמן להלקות אדם ששמועתו רעה וכולי וכיוצא בזה כתב מהרי"ק בשורש קכ"ט לענין הטוענת על איש שבא עליה בשעת עילופה והביאה אותה שישאנה וכתב בשורש קפ"ט אפי' היכא שעד אחד מעיד ובעל דבר מכחישו כתבתי כל זה בסימן ל"ב. גרסינן בפרק הערל (ע:) עבד רבה תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ושהתה עד י"ב ירחי שתא ואכשרה וכתב מהרי"ק בשורש ק"ג שכן דעת הפוסקים שהולד כשר והאשה מותרת לבעלה והרא"ש כתב בפרק עשרה יוחסין בשם ס"ג דאפי' שהה טובא נמי כשר דאמרינן שמא בא בעלה בלילה ושימש והכיא דפ' הערל דמשמע דבשהה יותר מי"ב חדש הוי ממזר מיירי שהבעל והאשה מודים שלא בא וכתב רבינו סברות אלו בסימן ד': מצאתי כתוב ראובן בא לעירו בתחלת חדש כסליו אחר שעמד חוץ לביתו קרוב לשנה ונתעברה אשתו ובסוף אדר הפילה נפל כבן ז' באיבריו ובכה מעט וחיה קרוב לי"ב שעות והיה קול בעיר שא"א שבפחות מט' חדשים שלימים ישמיע קולו וחששו בא"ל עד אחד שזינתה אמרינן אי לא מהימן לך לא תפקה וכ"ש בזו שלא נשמע עליה כלום אלא שחשש גדלות הנפל גרם לקול ולהראותכם כי אין כל חדש אכתוב לכם ענין יותר קשה מזה והתירוה לבעלה אם אינו חושש לה לזנות שראובן שהה חוץ מעירו זמן וחזר בו' בתמוז ואמר כי שמעון הוציא עליה קול שזינתה קודם בוא הבעל ובחדש כסליו ישלמו לה ט' חדשים ותלד וילדה בטבת י' ימים אחר שקבע שמעון וקודם לידתה כ' ימים ראה הבעל בה סימנים שהיה רואה לשהיתה מגעת לחדש הט' ודרך האשה ללדת לסוף הט' ולפעמים שוהה עד הי' ועכשיו ילדה לז' חדשים לביאת הבעל ואפ"ה השיב הרשב"א שאם חושש הבעל לדברי שמעון אסורה וכדאמרי' בפט"ו מהא"ב שהולד ממזר אם הוא בן קיימא ואם הוא ממזר היה נראה שתאסר לבעלה ואינו נאמן להכשירה עליו והרי היא כאילו זינתה בעדים וכ"כ ממאי דאמרינן בפרק עשרה יוחסין (עג:) גבי אסופי משום דליכא אלא מיעוט שהלכו בעליהן למדינת הים וכו' ולפי זה אם הדבר ברי שאין נפל של חמש חדשים נגמר באיבריו ובהשמעת קול אין מועיל חזקה דכשרות לבעלה שלא לאסרה עליו זהו לפי דעת הרמב"ם שכתבתי אבל בה"ג כתב בסוף הלכות גירושין אשה שהלך בעלה למדינת הים וילדה דלא חיישינן לממזרות דילמא אתא בעל בצינעא ושימש כי עובדא דאבוה דשמואל וזה נראה כסותר דעתו של הרמב"ם אלא שאיפשר לומר שהגאון לא אמר כן אלא כשאין הבעל בפנינו אבל אם הבעל לפנינו הולד ממזר כדעת הרמב"ם לפי זה מורה הדין כנדון זה אם איפשר לנפל בן חמשה חדשים להשמיע קול ושיהיה נגמר באיבריו כבן ז' וזהו מה שאני אומר בזה ידוע שהיולדת לז' יולדת למקוטעין ויולדת לט' אינה יולדת (אלא) למקוטעין כדאיתא א בהמפלת א"כ הרי חדש חמישי לבן ז' כחדש שמיני לבן ט' ואין ספק שנפל בן ח' בוכה ויונק עד קרוב לל' יום דכל שלא שהה ל' יום הרי הוא נפל כדאיתא בנדה (מד:) ובפרק רבי אליעזר דמילה (קלה:) ור"פ הערל (פ:) וכיון שבן ה' ליולדת לז' הוא כבן ח' ליולדת לט' א"כ כשם שבן ח' יכול להתקיים ולבכות הכי נמי בן ה' יכול להתקיים ולבכות דאמרינן בן ז' שיה ונגמר שערו ואף ע"פ שלענין שיהיה נגמר באיבריו הדבר ידוע שהנולדים לז' הם חלושי היצירה אבל כבר אמרתם בזה טעם נכון לפי שאביו ואמו רמי הקומה וא"כ נכון הדבר להחזיקה בכשרה ומותרת לבעלה עכ"ל:

נשלם ספר אבן העזר · בעזרת האל העוזר

דרכי משה

כופין אותו להוציא: (ו) והמרדכי פרק ד' מיתות פסק בשם ר"י כדברי ר"ת ומהרא"י בפסקיו סימן כ"ט האריך בזה וכתב על א' שבא על אחות אשתו והיא אשת איש ונתגרשה מבעלה שאסורה לבועל אחר מיתת אשתו דאמרינן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל אף ע"ג דבלאו הכי היתה אסורה לו ולא דמיא לאשה שהמירה וניסת לעכו"ם כו' ע"ל סימן ז' מדין אשה שהמירה וחזרה אם מותרת לבעלה:

פרישה

בשפופרת פירוש שפופרת קנה חלול שנותנין בו כחול לכחול העינים. מכחול הוא קיסם דק שבו נוטלים הצבע מתוך הקנה כ"פ): (לא) וכן פסק רב אלפס ביבמות פ' כיצד כו' ושם האריכו בספרי בביאור יפה כל הצורך בשמעתתא דרוכל ע"ש מ"ז: (לב) ונסתרה ומת אינה נוטלת כו' משום שהיתה ראויה לשתות ואינה שותה משום דכתיב והביא האיש את אשתו וגומר והיא תובעת כתובתה מספק דילמא זינתה וספוקא מקמינו עליו הראיה דאע"ג דשטר כתובה בידה לאו כגבוי דמי: (ואם ניסת תצא פי' בגט ואפי' יש לה כמה בנים ממנה כ"פ): (לג) שמותרת לגר שנתגייר עמה אע"ג דקי"ל שאסורה לבעל ולבועל דהאי ביאת כותי דרחמנא אפקריה לזרעיה כמו שכתוב וזרמת סוסים זרמתם וריב"ם סתר זה דהא ע"י ביאת כותי נאסרה לבעלה והרא"ש כתב דצ"ל כר"ת ולא מטעמיה אלא משום דאמרינן ונטמאה ונטמאה א' לבעל וא' לבועל והיינו היכא שלא היתה אסורה לבועל אלא ע"י ביאה זו אבל בביאת כותי דבלא"ה היתה אסורה לו לא קרינן ביה ונטמאה א' לבועל כו' (וכי דנאסרה לבעל מ"מ לא נתוסף בה איסור לבועל בביאתו כיון דבלא"ה היתה אסורה לו (מפני גיותו לא מתוסף לו איסור בביאה א וכיון דנתגייר מיגו דשותרו לו כל בנות ישראל שותרו גם זו במוכן כ"פ) ובא"ח כתב דאין לסמוך על ר"ת שכל חכמי דורו נחלקו עליו ב"י: (לד) כתב הרמב"ם מצות חכמים סוף הל' סוטה: (לה) אלא בינו ובינה כו'. וכ"ל דהרמב"ם דכתב שקינא לה בנחת ר"ל שיאמר לה בפני שלא על מנת לאסור אותך עלי אני מקנא לך אלא שתוסר מן הכיעור ומן הדומה לו ובזה גם הסמ"ג דבזמן הזה אתוכן זה לא נאסרה עליו א"כ שהרמב"ם מיירי שאינו מזכיר לה שום איש מיוחד אלא שמקנא לה שלא תסתרי עם שום איש ובזה גם הסמ"ג מודה דאינה נאסרה. ואף שיש לומר שהרמב"ם לא ס"ל כהסמ"ג ואזיל לטעמיה מאחר דפסק בפשיטות כרבנן דלקינוי וסתירה בעינן תרי עדים א"כ בינה ובינו לאו איסור הוא מ"מ רבינו שכתב לעיל לדברי סמ"ג וכאן דברי הרמב"ם נראה דעתו כמ"ש ודוק:

דרישה

[ח] כתב רבינו תם ישראלית כו' וריב"ם חולק והרא"ש הסכים לר"ת בדינא ולא בטעמיה עיין בפ"ק דכתובות מ"ז: עיין בב"י שהביא תשובה על אשה שילדה אחר שנים עשר חדש או שלא היה הבעל בבית ושאר כמה ענייני חסד:

חדושי הגהות

קעח א לא מצאתי בהמפלת אלא הך דיולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין אמנם בפרק בנות כותיים (לח.) מבואר הענין היטיב:

תם ונשלם שבח ליוצר עולם

סדר הגט של ר"י מרגליות אשר נוהגין במדינות אלו אחריו וכל דבר שלקטתי משאר הפוסקים אכתוב על שמם :

כתב מהרי"ו סי' פ"ה בא' שסדר גיטין ולא נטל רשות מרבותיו ואין אנו יודעין אם הוא מומחה ומוחזק בטיב גיטין נראה דאפי' בדיעבד אינו גט וכל גיטין שנתן פסולין הם דהרבה דקדוקים יש בגיטין ולא בחנם תקנו הקדמונים שמום אדם לא יסדר גיטין או חליצה אא"כ נטל רשות מגברא רבה דכ"ש האי גברא שסתרו בו כמה פעמים ועוד שעבר על חרם ר"ג שנשא ב' נשים א"כ נקרא עבריין ורשע ואמרינן פרק זה בורר החשוד על עריות פסול לעדות אשה ולכן כל גיטין שסדר פסולין אפי' בדיעבד וכ"כ שם סי' קכ"ח וכתב שם ואין לומר דדוקא לעדות או לדיינות חשוד פסול אבל לא לסדר גיטין איברא זה הוי יותר מדיינות כיון דצריך דקדוקים רבים: ומה שכתבו רבותא להתיר דיעבד נסתפק לי איזה מקרי דיעבד כיון דזה האיש עבר במזיד על תקנת הקדמונים שתקנו שלא לסדר גיטין רק מי שנטל רשות והורשה מחכם שתפס ישיבה א"כ גרע משאר דיעבד עכ"ל : וכתב ריב"ש ס"ס שפ"ט וז"ל מעיד אני על רבותי הר"ן והרי"ף שמעולם לא הניחו לתת גט זולתי בפניהם לפי שרוב מצויין אצל גיטין אינן מומחין ולא בקיאין בדקדוקי הגט עכ"ל וכתב סי' רע"א על ר"מ הלוי שגזר למחוז אשכנז שכל מי שלא יטול רשות מהר"ר ישעיה שהגיטין והחליצה יהיו פסולין וכתב שם ואם הגיטין נעשו כתיקון ובהכשר למה יהיו פסולין משום שלא נטל רשות והאריך שם בזה וכתב דהר"ם הלוי לא הורה כהוגן ועיין בתשו' הרא"ש כלל מ"ה סימן י"ו וכתבתי אותן לעיל ס"ס ק"ך כ' בת"ה סימן רס"ז דאל יתנו גט בע"ש מאחר דטרודין בצרכי שבת חיישינן שמא לא ידקדקו כל הצורך בו. וז"ל מהרי"ו מרגליות : בתחלה ישתדל הבעל עדים (א) כשרים (ב) וגדולים בחתימת זקן או בשנים ולא יהיו קרובים לא לאיש ולא לאשה ולא זה לזה ולא יצא עליהן שום קול (ג) שחשודים על העריות ולא שאר עבירות הפסולין לעדות : וגדול א' כתב שגם הסופר לא יהא קרוב מפני שמעיד קצת כששואלין אותו אם נכתב לשמו ולשמה וכמדומה שאין העולם נזהרין בכך ושם בשם מהרי"ל שהיה מדקדק אם היו קרובים שום קורבה בעולם אפי' ריח קורבה כגון רביעי או כה"ג מצד התואנים וכן לא רצה להחתים עד שאינו מבין הגט ואם היה העד דלא ידע לקרות מלמדין אותו וכן לא רצה להחתים עד שהיה בעל מום כי אמר שאין בעל מום כדאי להתיר א"א לעלמא. והיה מסדר אחר עדים וסופר מהוגנים ובשעת הדחק לא היה מדקדק בסופר : עוד שם דלכתחלה לא יהיו העדים והסופר קרובים אל הרב. כתב בסדר מוהר"ם יפה דטוב שיהרהרו העדים תשובה בלבם שמא עברו על איזה עבירה עכ"ל וכ"כ מהרי"ו מינ"ץ בשם ראבי"ה ואפי' היו צדיקים גמורים ויזכירם הרב על זה : מצאתי כתוב בתיקון ישן בשם מהר"ם נ"ל נכון שיהא הבעל שוה עם הסופר בעד שכרו ובעד כל דבר קודם כתיבה עכ"ל וע"ל סימן ק"ל טעם שנוהגין שאידנא שאף העדים נוטלין שכר : וידעו העדים (ד) לקרות ולחתום עוד מ"כ וז"ל נ"ל שהרב יסדר לעדים ולסופר ולבעל מהו פירוש לשמו ולשמה וכן מלות הגט שיוכל לקרות ולהבין מהו פי' הגט ויחקור הרב אחר שמות הבעל והאשה ואחר שמות אביהן ואם היה להן ב' שמות מחמת חולי או אם יש להם כינויים או אם הם כהנים או לויים גם יחקור אם (ה) אין ב' יוסף בן שמעון בעיר ויביא הסופר הדיו והקולמוס והקלף שרוצה לכתוב בו . וישאל הרב לסופר בפני עדים והבעל אם הדיו והקסת שהדיו בתוכו והקלף והקולמוס הן שלו . ויאמר הסופר הן . ולעיל סימן ק"ך נתבאר שה"ה שאר כלי כתיבה . ואח"כ ישאל הרב לבעל ויאמר לו בלשון זה פלוני ס"פ ב"פ ה"פ אם רצונך ליתן גט לאשתך פס"פ ב"פ ה"פ . והבעל יאמר הן . ויאמר לו הרב נדרת או נשבעת שום נדר או שבועה או חרם או קנין או שום דבר בכה"ג המכריחך ליתן גט ויאמר הבעל לא נדרתי ולא נשבעתי וכן לא דברתי שום דבר שמכריחני ליתן גט אלא אתן גט ברצון . ויאמר הרב אל הבעל אם נדרת או נשבעת נתיר לך ואם אמת הדבר שנשבע או נדר יש להתיר לו השבועה או הנדר וטוב להתיר לו קודם שיצווה לסופר לכתוב וכ"כ מהרי"ו וע"ל סימן קל"ד ובסוף סימן י' ובסדר גיטין דאם לא התיר לו הנדר או השבועה אפ"ה מגורשת וכבר הארכתי בזה לעיל סימן קל"ד : כתב בהגהות מהרי"ו בנדון דידן שנתקשר בשבועה בשטר ועדיין לא חלה השבועה שהרי אינו חייב ליתן לה גט עד מלאת לה שנה תמימה ונשבע שאין לו גבורות אנשים ואין מתירין נדר או שבועה שלא חלו א"כ צריכין שהיא תתיר לו כל מה שנשתעבד באותו השטר קישור במחילות עלמין שלא יצטרך לתת גט לעולם וגם לרווחא דמילתא יתירו לו השבועה עכ"ל וע"ש סי' ל"ו דבגט מומר לא היה שואל אם נדר או נשבע מאחר שכופין אותו להוציאה רק שאלתי אותו אם נותנו ברצון וכן האשה לא שאלתי רק אם מקבלה ברצון מאחר שמחוייבת קצת להתגרש ממנו עכ"ל : ואני כתבתי לעיל סי' קל"ד דאין כופין מומר לגרש מ"מ נראה דאין לשאול אם נשבע או נדר מאחר דמדינא אפי' אם נשבע או נדר הוי גט לכן אין ליתן לו מקום שיתלה עצמו בדבר ולא יגרש : ויאמר הרב לבעל (ו) אם דברת מעולם שום דיבור שיזיק ויגרום לבטל הגט כגון אם מסרת מודעא על הגט או באמרה שלא ליתן גט ברצון או כה"ג ויאמר הבעל לא מסרתי מודעא ולא אמרתי שום דיבור שיזיק לגט זה ויאמר לו הרב אבל אם אמרת מעולם שום דבר המבטל או מסרת מודעא או אם עשית שום פעולה המבטל גט או מזיק לו כל זה אתה צריך לבטל בפני העדים אלו שלא יהא כח לאותן דברים ולאותן מודעות ולאותן פעולות אלא יהא הכל בטלין ומבוטלין ויאמר הבעל הן מכל המעשים שעשיתי ודברתי שיגרמו לבטל הגט או להזיק לו הכל יהיה בטל ומבוטל וברצון ובנפש חפצה אני מצוה לכתוב הגט ולחותמו גם ברצון ובנפש חפצה אתן אותו לגרש בו את אשתי פס"פ ה"פ . ויאמר הרב לסופר שיתן במתנה גמורה לבעל הדיו והקסת והקלף והקולמוס שיהיה שלו וכן יעשה הסופר : ובבנימין זאב סימן קי"ח דה"ה המחוגה והסגן שמסרגלין בו וע"ל סימן ק"ך (ז) באיזה דבר פסול אפי' בדיעבד אם לא נתנו הסופר לבעל במתנה : ומצאתי בסדר הגט של מהר"ר איסרל"ן שיתן לו ידיעה שלימה אם יש לו דמאי יתקלקל הגט וישכחו מחמת טירדא לחזור ולהקנות לבעל הקלף וכלי הכתיבה פעם שני עכ"ל : וכשיתן הסופר לבעל הדברים הנ"ל יאמר לו בלשון זה אתה פלוני ב"פ ה"פ הילך הקלף והדיו והקסת והקולמוס ויהא שלך במתנה גמורה אני נותן לך ולפי מה שכתבתי יזכיר גם כן שאר כלי כתיבה וכן נוהגין שנותן לו הכל : ויקחם הבעל מהסופר ויגביהם הבעל כדי לזכותן בהגבהה ומכוון בדעתו לקנותן ואח"כ יחזור הכל ליד הסופר : ובתיקון ישן שהבעל בעצמו יתן דברים אלו לסופר ולא ע"י שליח : ויאמר הבעל לסופר בפני עדים בשעה שנותן אתה פ' ב"פ ה"פ הילך הדיו והקולמוס והקסת והקלף ולפי המנהג שמזכיר הסופר כל כלי הכתיבה גם כאן יזכירם הבעל כשמחזירם לסופר ויאמר לו כתוב גט בו לשמי פ' ב"פ ה"פ לגרש בו את אשתי פלונית ב"פ ה"פ לשמי ולשמה ולשם גירושין תכתוב וכתוב כ"כ גיטין עד שתכתוב אחד המקובל בעיני הרב או למי שמראה אותו ושיהא מקובל לשם הכתיבה והחתימה והכתוב כולן לשמי ולשמה ולשם גירושין : ויאמר הסופר כן אעשה : כתב בתשובת מהרי"ו סימן ק"ך דיכולין לומר כל הדברים אלו בל' אשכנז ופשוט הוא ואח"כ יאמר הבעל (ח) לשני העדים ביחד אתם פב"פ ה"פ ואתה פלוני ב"פ ה"פ תחתמו הגט שיכתוב פלוני בן פלוני המכונה פלוני לשמי פב"פ המכונה פלוני לגרש בו את אשתי פב"פ המכונה פלונית ותחתמו כ"כ הרבה גיטין עד שיהא אחד מקובל לרב ולכל מי שמראה לו ושיהא מקובל לשם הכתיבה והחתימה וכולם תחתמו לשמי ולשמה ולשם גירושין ויאמרו העדים כן נעשה ויצוה הרב לבעל שאל ידבר מאומה מעניני הגט עד אחר נתינת הגט פן ידבר דברים שמבטלין הגט : ומצאתי כתוב בסדר מהרא"י ובסדר מהרי"י מרגליות וטוב הוא שלא יניחו העדים הבעל להתעלם מעיניהם שלא יכול לבא אצל עדים אחרים למסור מודעא ומכל מקום אם אירע שיצא לחוץ ונתעלם אין קפידא ואם צריך לילך לחוץ מותר לכתחלה וכמו יש ליזהר עד כאן לשונו : כשהגט נכתב על ידי שליח יהיו כל הדברים הנ"ל לפני השליח כתב מוהר"ם יפה בסדרו נהגו להחמיר באם נפסל הגט לחזור ולצוות שנית לסופר ולעדים שמא הבעל שמח בעכוב הגט עכ"ל וכן הוא בהגהות מרדכי דף תרי"ז בשם מהרי"ק : כשרוצה הסופר להתחיל לכתוב אז (ט) יאמר הסופר לעידי החתימה תשמעו אלי וגם הבעל יאמר לעדים תשמעו מה שידבר אליכם הסופר : וכך יאמר הסופר לעדים אתם עדים פב"פ ב"פ ה"פ ופ' ה"פ ב"פ ה"פ תשמעו אלי אני פ' ה"פ ב"פ ב"פ אכתוב גט זה לשם פ' ה"פ ב"פ כדי לגרש בו אשתו פ' ה"פ ב"פ ה"פ ואני כותב לשמו ולשמה ולשם גירושין והבעל יצוה לעידי חתימה שיהיו אצל הכתיבה עד שיכתוב הסופר שם האיש והאשה והזמן והעדים יעשו כן ומהר"ם נהג שעדים ישבו אצל כתיבת הגט רק שיטה ראשונה ממש לאפוקי ע"פ הרב"י בו' כמו שם האיש והאשה והזמן ואני לבי מגמגם ואינו נוהג כן אלא כמו שפי' רש"י עכ"ל וכן הוא במרדכי ריש פ"ב דגיטין ובהגהות מיימון פ"ג וע"ל סימן ק"ל דבדיעבד אם לא היו העדים אצל הכתיבה הגט וכשנותן גט ע"י שליח צריך לראות השליח קצת כתיבת הגט וכל חתימתו כדי שיוכל לומר בפני נכתב ובפני נחתם וע"ל סימן קמ"ב כמה צריך לראות מן הכתיבה וקודם שילכו העדים (י) יקחו סימן מובהק בגט ובקלף ובכתב . וע"ל סימן קכ"א דצריך הגט לכתחלה שיהא ארכו יותר על רחבו וכן נוהגין וכתב בסדר מהרי"י מינץ ומהר"ם יפה ויתקן הקולמוס וישרטט הקלף וכל תיקונו לשמה ולשמו וטוב לאומרו בפירוש וע"ל סימן קל"א : וטוב לכותבו בקנה ולא בנוצה אם אפשר כן כתב במרדכי דגיטין ולא יכתוב (יא) אפי' אות אחת על הגליון ולא יכתוב הגט בסירוגין וע"ל סימן קל"א וז"ל סדר הגט של הרא"ש (יב) ויחתוך הסופר הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו שום דבר אחר כתיבת הגט בסדר גיטין סימן ד' : (יג) וישרטט בו י"ב שיטין ושני שיטות קטנות שיחתמו בהם העדים ויהיו סמוכין לגט גם ישרטט מימין ומשמאל בצידי הגט וישרטט בצד החוץ דהיינו לצד השיעור וישרטט בקנה וע"ל סי' קכ"ה וכתב מוהר"ם פדווא בתשובותיו סימן ו' אין חילוק אם הגליון למטה בגט יותר מתפיסת יד אבל בפתוח יש להקפיד קצת : ויתחיל הסופר לכתוב הגט נגד הבעל ויכוון לכתבו לשמו ולשמה ולשם גירושין : ויכתוב כתיבה תמה ניכרת בהיקף גויל : והסופר יקח נמי סימן מובהק בגט שידע שהוא הגט שכתב : והעדים כשרוצים לחתום הגט יראו אחר הסימן שלקחו בגט אם זהו הגט ובסדר מהר"ן ז"ל כתב שיקראו העדים הגט קודם חתימתן שידעו על מה יחתמו (יד) ולא יחתמו העדים עד שתתייבש הגט ויחתמו זה תחת זה (טו) גם העדים יחתמו כתיבה תמה ומוקף גויל ואל ירחיקו מן הגט רוחב שני שיטין ויתחיל (טז) הקשיש מן העדים ויחתמו ג"כ בדיו ובקולמוס של בעל : (יז) ויאמר העד הראשון לעד השני ראה פ' ב"פ שאני חותם ויאמר העד קודם שיחתום השני פ' ב"פ חותם גט זה לשמו זה לשם פ' ב"פ ה"פ כדי לגרש בו אשתו פ' ה"פ ב"פ ה"פ ואני חותם גט זה לשמו ולשמה ולשם גירושין והעד השני יעשה כמשפט הראשון וכל אחד מן העדים יכוין לראות היטב כשחותם חבירו כדי שיכיר חתימתו וכשחותמין העדים יחתמו פב"פ עד ולא יכתבו לא כינוין ולא כינוי אבותיהן ואם העד כהן או לוי יכתוב פב"פ הכהן עד או הלוי עד אבל לא כן מהר"ר או בן הקדוש רק פב"פ לא בעדים ולא בבעל כן הוא המנהג פשוט ודלא כבלבו והג"ה אלפסי פרק הזורק דף תקל"ו שכתב דיש לכתוב בן מהר"ר או בן החבר וצ"ע למה נהגו שלא לכתוב מהר"ר או בן החבר כאשר עולה לס"ת שודאי שאינו מזיק בדיעבד כשאינו כותב מהר"ר או בן החבר דהאי לאו שם הוא כאשר כתוב בסדר גיטין סימן ק' מ"מ לכתחלה לא היה מזיק כשהיה כותבו כדי להכירו היטב כשם שעולה בו לס"ת וצ"ע טעם המנהג (יח) וכשיתייבש הגט עם החתימות יביאו הגט אל הרב והרב יעיין בו אם לא דלג בו תיבה אחת או אות אחת וידקדק בחסרות ויתרות ואח"כ בתיקון אותיות בכתיבה תמה והיקף גויל ואח"כ אם אין שום נקב באות או שום מחק או טישטוש או גרר או נקוד ואם אין האותיות עוברים חוץ לשיטה מימין או משמאל ואם לא הרחיקו העדים החתימות מן הכתב ואז ישלח הרב הגט אל החכמים שבעיר לדקדק בו ג"כ ויזהרו שלא יטשטש הגט בשליחותם . ובסדר מהרי"ו כתב שלא לשכות לקרותו נגד גט אחר כדי שאם ימצא בו טעות ירגיש בו : ואחר כך יחזור הבעל ויתן הקלף והדיו והקסת והקולמוס עם כל כלי כתיבה לסופר במתנה גמורה כדי שיוכל לכתוב בו גיטין אחרים דאל"כ לא היה של סופר אלא של בעל ולא היה יכול להקנותו לבעלים אחרים לצרכי גיטין : (יט) ויחקור הרב אם ב"י בן שמעון בעיר : ואח"כ יקרא השמש בני העיר להיות אצל נתינת הגט לפרסומי מילתא ובסדר מהרי"י מינץ כתב שיהא מנין אצל נתינת הגט ואפי' קרובים הם מן המנין : ולוקחין עידי חתימה לעידי מסירה כן נוהגין וכן כתבתי לעיל סימן קל"א ובסדר גיטין כתב דיש לוקחין תשובי הקהל לעדי מסירה ולא עדי חתימה . ובהגהות מרדכי דף תרי"ו ע"ב הגהות וז"ל ולי הדיוט נראה דאחרי דנהיגין ליתן גט במנין טוב יותר שלא לייחד שני עדי מסירה פן יצא עליהם שום ערעור פסול אא"כ אלא יאמר שמעו כל ההכשרים להעיד ויש ליזהר בזה מאוד כדי להוציא פסולים מן העדות שאם לא היה מייחד עדי מסירה ההכשרים רק היה נותנו שהם לפני העומדים שם ונמצא שאחד מהם קרוב או פסול אם נתכוין להעיד הרי זו עדות בטל לדברי קצת פוסקים ואיסור חמור יש לחוש מאוד עכ"ל : וטוב ליטול עדי חתימה למסירה כי אז ליכא למיחש למידי דאין לחוש שיצא עליהם קול פסול דא"כ בלאו הכי הגט פסול מכח חתימתן דהוי מזוייף מתוכו : ויעמוד הרב באמצע ועד הגדול בימינו ועד הקטן בשמאלו והסופר לפניו והבעל והאשה ג"כ מלפניו : בתיקון ישן ונוהגין הרב והעדים והאיש והאשה לעמוד שנאמר ועמדו שני האנשים וכן הוא בא"ז פרק זה בורר וז"ל ובגט צריכין לעמוד ומסתמא ע"כ נוהגין כל הקהל לעמוד שגם הם עדים שמגורשת ומותרת להנשא וגם שנפסלה לכהונה עכ"ל עוד מצאתי שם שמהר"ר בונא ז"ל כתב שלא קבלה בידו שלא יתן הרב גט תחת הגג ושם בביתו של הרב אל יתן עכ"ל ולא ראיתי שנזהרין בזה : בסדר מהר"ם יפה דיש ליזהר לבעל שלא ישיב הן הן או לאו לאו ב' פעמים ובסדר מהרי"י מינץ בשם מהר"ן דאם אמר הן הן הוי כמו לאו וצ"ע וכתב בסדר מהרי"י מינץ דטוב להזכיר בשעת נתינה שביטל מודעא קודם הכתיבה : יאמר הרב לבעל בזה הלשון אתה פלוני ב"פ ה"פ אם תרצה ליתן גט לאשתך פלונית ה"פ ב"פ ה"פ ברצון ובנפש חפצה ויאמר הבעל הן : ויאמר הרב אם קבלת עליך שום שבועה או חרם או נדר ליתן גט נתיר לך אני וחבירי ויאמר הבעל לא . ולעיל כתבתי אם אמת שנדר צריך שיתירו לו ויאמר הרב לבעל אם נתחרטת חזור בך ואז תמצא תיקון להתיר לך הקנין ויאמר הבעל לא נתחרטתי . ויאמר הרב לבעל אם עשית שום מעשה או שום פעולה או אם אמרת שום דבר המבטל הגט או אם מסרת שום מודעה על הגט שיהא נראה שלא תתן הגט ברצון · ויאמר הבעל לא . ויאמר הרב ואם מסרת תרצה לבטלה בפני עדים אלו ויאמר הבעל לא מסרתי ואם מסרתי שום מודעה או אם דברתי שום דבור או אם עשיתי שום מעשה או שום פעולה שמזיק לגט אני מבטל לפניכם בביטול גמור ואם הוא גט ע"י שליח יאמר הבעל כאן וגם אני מקבל עלי בחרם חמור ובכ"ד על דעתיכם שלא לבטל הגט ולא את השליח : ואחר כך ישאל הרב לאשה וז"ל את פ' ה"פ ב"פ ה"פ אם ברצון אתה רוצה לקבל גט מבעלך פ' ה"פ ב"פ ה"פ . ותאמר הן : ובגט ע"י שליח לא שייכא שאלה זו בכאן ואחר כך יקח הרב הגט מיד הסופר : (כ) ויאמר לסופר אתה פ' ה"פ ב"פ ה"פ כתבת גט זה . הן : אם אתה מכירו . הן : צוה לך הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ ליכתוב הגט . הן : צוה לך הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ ליכתוב לשמו ולשמה ולשם גירושין . הן : אמר לך פ' ה"פ ב"פ ה"פ אותם הדברים לפני העדים והשליח הן : נתן לך הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ הדיו והקסת והקלף והקולמוס בפני העדים והשליח ולעיל כתבתי שיש מזכירים כל כלי הכתיבה . הן . כתבת זה הגט לשמו ולשמה ולשם גירושין . הן . אמרת בפיך שאתה רוצה לכתבו לשמו ולשמה ולשם גירושין קודם שהתחלת לכתוב . הן . ואם אמרת קודם שהתחלת לכתוב אני פס"פ ב"פ ה"פ כותב גט זה לשם פ' ה"פ ב"פ ה"פ כדי לגרש בו אשתו פ' ב"פ כו' ואני כותב אותו לשמו ולשמה ולשם גירושין אמרת כך בפני העדים והשליח . הן : היו העדים והשליח אצלך כשכתבת לכל הפחות שיטה ראשונה . הן : כשמשלח הגט ע"י שליח כ"מ שכתבתי כאן עדים יש לו להזכיר ג"כ שליח כי צריך לשאלו אם אמר הדברים לפני השליח ואח"כ ישאל הרב לעדים ויאמר לשם אתם עדים מכירין אתם גט זה הן : ראיתם אתם שמסר הבעל הקלף והדיו והקסת והקולמוס ושאר כלי כתיבה לסופר פ' ב"פ וכו' לכתוב הגט הן . שמעתם יחד ושמעתם מפי הבעל פ' ה"פ וכו' שמגרש שצוה לסופר פ' ב"פ כו' לכתוב גט זה על הקלף זו ובדיו ובקולמוס של הבעל פ' ב"פ כו' לשמו ולשמה ולשם גירושין . הן : שמעתם מפי הסופר פ' ב"פ וכו' שאמר קודם שהתחיל לכתוב הנני כותב גט זה לשם פ' ה"פ כו' כדי לגרש בו אשתו פ' ה"פ כו' לשמו ולשמה וכו' אני כותב . הן : מכירים אתם שזהו הגט שכתב הסופר פב"פ על אותו הקלף ובדיו ובקולמוס שנתן לו הבעל פ' ה"פ כו' . הן . הייתם אצל הסופר פ' ה"פ כו' לכל הפחות עד שכתב שיטה הראשונה . הן . כתב מהרי"י מינץ בסדרו שישאל העדים אם היו אצל ביטול מודעות ואצל שאלות הנדרים . ויאמר הרב לעדים הקראו עמי הגט וכן יעשו ויקראו בדקדוק רב ובמתון ובקול רם וידקדק שלא יקרא בדרך שישתמע ללשון אחר כגון מ"ש מהרי"י מינ"ץ בסדרו שיקרא ודן בצירי ולא בפתח דמשמע ללשון דן דינא וכתב ויקרא לכל אדם בקמץ ולא בחולם ובסדר גיטין סימן מ"ג כתב דיש לקרות ברעות נפשא בע' דלא לשתמע ברעות בא' ועוד האריכו בתיקונים וסדר גיטין בזו ולכן כל אחד יזהר כפי יכולתו ולאחר קריאתן ישאל הרב לאחד מן העדים זהו חתימתך . הן : צוה לך המגרש פ' ה"פ וכו' לחתום זה הגט . הן . אמר לך המגרש פס"פ כו' לחתום הגט לשמו ולשם אשתו פ' ה"פ וכו' לשמו ולשם גירושין . הן : חתמת לשמו וכו' . הן : אמרת בפיך בשעת החתימה שתחתום זה הגט לשמו ולשמה ולשם גירושין . הן : ואיך אמרת הנני פלוני בן פלוני אחתום זה הגט לשם פ' ה"פ כו' כדי לגרש בו אשתו פ' ה"פ לשמו וכו' הנה חותם : אתה מכיר שזה חתימת חבירך . הן : שמעת מפי המגרש פ' ה"פ שצוה גם כן לחבירך פ' ה"פ שיחתום זה הגט לשמו כו' . הן : ראית שחבירך הב"פ חתם בפניך . הן : שמעת שאמר חבירך בשעת החתימה שיחתום זה הגט לשם המגרש פס"פ לגרש בו אשתו כו' . הן : היה חבירך אצלך כשחתמת . הן : ואחר כך ישאל הרב כל השאלות שישאל לעד הראשון גם לעד השני . כל הסדר הנ"ל שייך בין שנתן הגט ליד האשה עצמה או שמסרו ליד השליח ואין חילוק ביניהם רק במקצת דברים שכתבתי לעיל ומכאן ואילך הסדר משתנה ולכן אחלקם . והא לך סדר אם האשה מקבלת גיטה נהגו לכסות פני האשה משום צניעות . ויאמר הרב לאשה אם תקבלי גט ברצון הן . ויש שואלין אותה ג"כ אם נדרה או נשבעה או קיבלה חרם לקבל גט כדרך שנתבאר לעיל גבי בעל ומהרי"ו לא שאל לה מאחר דהאשה מקבלת גיטה בע"כ ואין בזה רק גזירות הגאון ר"ג ולכן די כשאומרת שמקבלו ברצון ויאמר לה הרב תדע שבגט זו תהיי מגורשת ממנו ותהא מותרת לכל אדם ותאמר על הכל הן . ואז יאמר הרב לאשה להחזיר לו הכתובה ולמחול לבעלה על כתובתה ומצאתי הטעם בסדר מהר"א מינץ שלא תחזור אחר שניסאת לתבוע הכתובה ואז אפשר שבעלה הראשון יוציא לעז ויאמר שע"מ כן לא גירש כמו שאמרו בפרק השולח במתניתין אמר רב יהודה שתיקותם כו' ויאמר הבעל לעדי חתימה שיהיו ג"כ עדי מסירה ויתנו העדים לדבר וע"ל שכתבתי שיש נוהגין לומר שכל הכשרים לעדות יהיו עדי מסירה אבל עיקר המנהג כסברא ראשונה ואז יגלו פני האשה כדי שיראו שאשתו מגרשת

חדושי הגהות

(א) מבואר בסימן ק"ל וכשרותן ופסלותן מבואר בח"מ סימן ל"ג ל"ד : (ב) גדול לא מיקרי אא"כ הוא בן י"ג שנה ויום אחד וגם בדקנוהו שיש לו ב' שערות אלא דאם יש לו חתימת זקן אזי א"צ לבדוק שוב אחר ב' שערות ואם לא הביא ב' שערות כלל אזי לא מיקרי גדול עד שיעברו רוב שנותיו דהיינו שיהא בן ל"ה שנים ויום א' וזהו כוונתו שכתב בחתימת זקן או בשנים ותמהני שלא הזכיר ג"כ הך תנאי שאם הוא בן כ' שנה ונולדו בו סימני סריס אזי גם כן כשר להעיד וכל אלה מבואר היטב בח"מ סימן ל"ה : (ג) אף על פי דלשאר עדות כשר לענין עדות אשה פסול כדאיתא בסנהדרין (כו :) מימרא דרבא : (ד) מבואר בסימן ק"ל וע"ש : (ה) שאם יש עוד אחד בעיר ששמו ושם אביו כשם המגרש עם אביו אינו יכול לגרש אלא בפני האחר כמבואר לעיל סימן קל"ו : (ו) כל זה מבואר בסימן קל"ד : (ז) ר"ל דבקלף ובדיו פסול אפי' בדיעבד משא"כ בשאר דברים : (ח) מבואר בסימן קכ"ב : (ט) מבואר בסימן קל"א : (י) גם זה שם : (יא) מבואר בסימן קכ"ה ומשמע שם דהיכא דאפשר יש לפסול אפילו בדיעבד : (יב) מבואר בסימן קכ"ד : (יג) כל זה עד וישרטט לצד חוץ מבואר בסימן קכ"ד : (יד) מבואר בסימן ק"ל : (טו) מבואר בסימן קכ"ה : (טז) פשוט בגמרא גיטין (י.) רווחא שביק למאן דקשיש מיניה : (יז) מבואר בסוף סימן קל"א : (יח) מבואר בסימן קל"ג : (יט) כבר כתב כן לעיל בהתחלת הענין ולא אבין הכפלתו שנית : (כ) כל זה מבואר בסימן קל"ה :

(כא) ויאמר הרב לאשה שתסיר טבעות וכל דבר החוצץ בידיה ולא יגע הרבלה או שום דבר בידה בשעה שמקבלה הגט ולא יסייע לה שום אדם לפתוח או לקפוץ ידיה ותסמוך שתי ידיה זו לזו למטה ותרחיבם למעלה ותגביה האצבעות שלא יהא קטפרס : והרב יזהיר אותה שלא תסגור ידיה עד שיצוה לה להסגיר ולא תפיל ידיה פחות מג' טפחים סמוך לקרקע ואז יפיל הרב הגט ויהיה הקצוות זה בתוך זה כמו אגרת וכן ראיתי נוהגין ויש נוהגים שלא לכפלו רק יתננו לה כך מגולה והכתב מתוך כדי שיהיה נראה לכל שמוסר לה הגט וכן משמע בסדר מהר"י מינץ ויתננו ביד הבעל ויאמר לה תחזיק הגט בידך עד שאומר לך ליתנו בידה ואז יאמר הרב לעדים ראו שהבעל ימסור לה הגט ותשמעו שהוא נותן לה לשם גירושין ואז יגביה הבעל ידו עם הגט למעלה מיד האשה וי"א דיש לומר לעדים שיקחו סימן בגט קודם שהכניסו תחת בגדיה שלא תחליפנו . ואז יאמר הרב אל הבעל אמור כך אל האשה הרי זה גיטך והתקבלי גיטך זה ובו תהא מגורשת ממני מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם כל זה יאמר הבעל לאשה וצריך שידע הבעל פי' המלות ויכוין לגרשה ואם הגט הוא על תנאי (כב) יזכיר התנאי בשעת נתינה ויאמר ובו תהא מגורשת ממני על תנאי כך וכך כגון בגט ש"מ יאמר אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם ואם לא מתי לא יהא גט עכ"ל מהרי"ו מרגליות : וכתב בסדר מהרי"י מינץ דבגט ש"מ יאמר בלשון תקנת חכמים אם לא מתי ואם מתי וכו' אבל לא יאמר אם אמות דלשון חכמים לחוד ולא משמע כך מדברי ב"י וע"ל מדין ש"מ סימן קמ"ה . ואז יניח הבעל הגט ביד האשה : וכשמסלק הבעל את ידו אז יאמר הרב אל האשה (כג) קמוץ את ידך והחזיקי את הגט והכניסי אותו תחת הסרבל . ובסדר מהרי"י מינץ בתחלה מעט אחר נתינת הבעל קודם שתסגיר ידיה : ואח"כ יאמר הרב אל האשה תשאיל לי גיטך זה (כד) לקרות אותו שנית ויקרא הרב עם העדים הגט פעם שנית כמשפט הראשון לכל דבר : ואח"כ ישאל הרב לסופר כל השאלות ששאל אותו קודם נתינת הגט וכן ישאל לעדים כל השאלות ששאל בראשונה : ואח"כ יחזור ויכפול הגט ויחתוך אותו לארכו ולרחבו קרע ב"ד ובהגהות אלפסי דגיטין דף תרי"ז הא דקורעין הגט מיד אחר הנתינה כדי שלא יוציאו לעז על הגט וכ"כ הרי"ו בשם רש"י עכ"ל : ומהרי"ו סימן פ"ו ומהרא"י בפסקיו סימן מ' דחקו עצמן בטעמים אחרים וע"ש : מצאתי גט שלא ניתן אין לקורעו כדרך הגט הניתן שלא יטעו בו שניתן בהכשר אלא יעשו בו סימני אחר בקריעה כדי שיהיה ניכר עכ"ל . ואז יחרים הרב ויאמר כך ר"ת ושאר גדולים גזרו בכנופיא והחרימו שלא להוציא לעז על שום גט וגם אנחנו גוזרים בחרם עמהם שלא להוציא לעז על גט זה ואם קשה לאחד דבר תימה בגט זה יגיד תמיהתו עכשיו בפנינו ולא ימתין עד לאחר זמן ויוציא לעז ובהגהות מרדכי בדפוס חדש דף תרי"ז ויאמר אח"כ מי שברך כו' לכל ישראל מלבד מי שעובר על החרם . ויזהיר הרב את האשה (כה) שלא תינשא חוץ לצ"א יום מלבד היום שנתגרשה בו ומלבד היום שנתארסה בו ועניין זה החרם שגזר ר"ת הוא במרדכי בסוף גיטין תרי"ז ע"א וכתב מהרי"ק שורש ל"ז דלא תיקן ר"ת אלא בדרך הוצאת לעז במילתא דלא פסיקא או שבא לקנתר ולפגום ואומר שהגט פסול אבל ת"ח שרואה בגט פסול פשיטא דמזה לא דיבר ר"ת דהדרגה מחוייב הוא להודיע על זה אפילו גדולים כדי לאפרושי מאיסורא עכ"ל וצ"ע בפסקי מהרא"י סימן מ"ו דמשמע דחולק על מהרי"ק וע"ש ועל כל פנים מי שהיה אצל נתינת הגט חייב לאמר מיד אם יש לו חשש ספק בדבר ולא להמתין ולהוציא לעז ולזה נהגו קדמונינו ז"ל בחרם זה כאשר כתבתי ועיין בהלכות גיטין ומהרי"ל כולך נהג וסדר מהרי"ל בקצרה :

סדר הגט לשליח הולכה

צריך ד' עדים ב' חתומים על הגט וב' חתומים על הרשאה עדי הרשאה הם עדי מסירה שיראו שיתן הבעל הגט לשליח ולפי מה שנוהגים שעידי חתימת הגט הם עדי המסירה לוקחין על ההרשאה ב' עדים אחרים : כתב הכלבו יש ליקח שליח שיש לו בנים או שיש לו זקן שברור הוא שהוא גדול . הבעל ייחד השליח קודם כל דבר בפני ב' עדי ההרשאה וזה יעשה קודם שיצוה לסופר לכתוב או לעדים לחתום כדי שיהא השליח בשעת הכתיבה והחתימה ויוכל לומר בפני נכתב ובפני נחתם בשליחות הבעל דלשליח סימנים רבנן ולא לאחר לכן צריך שיהא השליח בשעה שמצוה הבעל לכתוב ולחתום : השליח לא יהא קרוב לכתחלה לא לאיש ולא לאשה מיהו במקום שאין שליח אחר יכול קרוב להיות שליח דהא אשה עצמה מביאה גיטה כו' וצריך ליזהר שלא יהא פסול לעדות ולא יהא עדי הגט ועדי ההרשאה קרובים זה לזה לא לאיש ולא לאשה : וכך יאמר הבעל לשליח בפני עדי ההרשאה הנני פב"פ ה"פ ממנה אותך פלוני ב"פ להיות שלוחי להוליך גט לאשתי פלונית ה"פ ב"פ ה"פ אתה או שלוחך או שליח שלוחך ושליח אחר שליח אפי' עד מאה שלוחים ותן הגט בידה בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך ושליח אחר השליח אפילו עד מאה שלוחים ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ודיבורך כדיבורי ובו תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם . וטוב שיקבל הבעל עליו בשבועה החמורה שלא לבטל השליח כמ"ש בסדר הגט בכאן סי' קנ"ד ולעיל סי' קמ"א : ויסדר הרב בכתיבת הגט ככל הסדר שמסדרין אם האשה בפנינו וכמו שכתבתי לעיל וכן כל הדברים שאומרין קודם הנתינה לסופר ולעדים וכמו שכתבתי לעיל וע"ל בסדר הנ"ל עד מקום שכתבתי וסדרתי דיבורו של הרב אל האשה שאותו סדר אינו שייך לשליח ואח"כ יסדר סדר זו : ואז יכפול הרב הגט ויתננו לבעל ליד ימינו ויזכיר גם לעדי מסירה שיראו הנתינה ליד השליח ואז ישים השליח שתי ידיו זו לזו לקבל הגט כאשר יעשה לאשה המקבלת גיטה ויגביה ידו עם הגט למעלה מיד השליח ויאמר לשליח אתה פלוני ב"פ ה"פ הולך גט זה לאשתי פ' ה"פ ב"פ ה"פ ותהא ידך כידי ופיך כפי ודיבורך כדיבורי ועשייתך כעשייתי והנני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח אחר שליח עד ק' שלוחים ותן גט זה לידה בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך ובו תהיה מגורשת ממני ומותרת לכל אדם : וע"ל סימן קמ"א אם המגרש מומר כיצד יאמר לשליח : ויזהר הבעל שלא יזכיר לשליח שום מקום שהאשה שמא היא במקום אחר וכן בעניין ההכירות אל יזכיר שום מקום או מנין הפרסאות שמא היא במקום אחר או רחוק יותר : ואז יניח הגט ליד השליח ויגביה ידו לסגור ידיו ולהכניסו תחת בגדיו וכתב מהרי"י מינץ דהשליח יגביה ידו כשהבעל נותן לו הגט כדי שיהא מפורסם ואז יזהיר הרב ויקח הגט מיד השליח ויקרא אותו פעם שנית עם עדי החתימה . וישאל לסופר אם זהו הגט שכתב כולי כל השאלות ששאל קודם הנתינה וכן לעדים כמו שכתבתי בסדר דלעיל ואח"כ יחזור הרב ויכפול הגט וימסרנו לשליח לפני עדי מסירה ויזהיר הרב לשליח מאוד על נשמתו שלא יוציא הגט מידו ומרשותו אף אם יתנו במלון או בכה"ג לאיש אחר יקח בו סימן מובהק או בכלים שהגט בתוכו וכן יזהירנו על סימן מובהק שיש לו בגט : ומצאתי כתוב בשם מהרי"ל שהיה מגיד לשליח שאסור ליגע אותה אשה כי היא אסורה לו ונראה הטעם שלא יאמר השליח אח"כ אילו ידעתי לא הייתי שליח : ואז יגזור הרב שלא להוציא לעז על הגט כמו שכתבתי בסדר לעיל ואח"כ יכתבו ההרשאה ועיין נוסחא לעיל סי' קמ"א וכתב בסדר גיטין שלנו שמלבד ההרשאה יכתוב הרב המסדר הגט לרב שיסדר הגט מהשליח לאשה ויכתוב בו כל טעמי שינויי הנוהגין בעירו כגון אם כתב יוחנן באל"ף או בה"א וכה"ג כדי שלא ידחה נתינת הגט וכן נהג מהרי"ק :

זה סדר משליח ראשון לשליח שני

יושיב ג' אנשים שהם ב"ד ויאמר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם וכך יאמר השליח הראשון לפני ב"ד ולפני השליח הב' הנני שליח של הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ ממנה אותך פב"פ להיות שליח במקומי ובהרשאתי וידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ודיבורך כדיבורי ומיד כשתגיע אתה או שלוחך או שליח שלוחך גט זה ליד פלונית ה"פ ב"פ ה"פ אשתו של פ' ה"פ ב"פ ה"פ היא מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח שליח עד מאה שלוחים ליתן גט זה ליד פ' ה"פ ב"פ הנ"ל בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך עכ"ל דברי מהרא"י מרגליות בסדר שליח ראשון לשני ומאוד קיצר בדבר זה ובתיקונים ישנים האריכו בסדרים גם כאן . ובסדר מהרי"י מינץ כתב דשליח ראשון יקבל עליו בחרם שלא לבטל שליח שני ואח"כ יקראו אותו וישאלו אותו אם מכיר אותו ואם נכתב לשמו ולשמה ולשם גירושין עכ"ל : וכל זה אינו מספיק לי לכן נראה דיש לשאול לשליח בכל השאלות ששואלין אותו כשמוסרו לאשה עצמה וכמו שאכתוב למטה אע"פ כי השליח השני כשמסרו לשליח הג' או ליד האשה אנ"ל רק שליח ב"ד אני וכמו שנתבאר לעיל סימן קמ"א ולכן יש לשליח ראשון לומר בפני נכתב ובפני נחתם עם כל השאלות ששואלין אותו כשמסרו ליד האשה כנ"ל וע"ל סימן קמ"א ושם נוסח ההרשאה משליח ראשון לב' :

סדר נתינת הגט מיד השליח ליד האשה

השליח והאשה יבואו אל הרב וישב הרב וב' דיינים המבוררים לכך ישבו יחד וצריכין לישב ולא לעמוד וע"ל סימן קמ"א וישב הרב באמצע ושני הדיינים הגדול בימינו והקטן בשמאלו והרב יעיין בגט היטב עם שני הדיינים שנעשה כהלכותיו כמו שאר גיטין שבעל עצמו נותנו לאשה וידקדקו היטב שלא יהא השליח פסול עדות או קרוב כמו שכתבתי לעיל בסדר מינוי השליח ויש לספק אם השליח קרוב לדיינים אם יש להכשיר אפי' בדיעבד וע"ל סימן קמ"ב מהרא"י לא רצה להיות אחד מג' דיינים כי נטל שכר אבל שאל כל השאלות וע"ל סימן קמ"ב ת"ל דס"ס כל הג' דיינים אסורים ליטול שכר וע"ל סי' קמ"ב מדין זה ויש מצריכים עוד שנים אחרים שעומדים אצל הדיינים והם עידי מסירה משליח לאשה וכן נוהגין וכ"כ מהרי"ו מרגליות . והרב ושני הדיינים ישאלו השליח והאשה מה הם מבקשים ויאמר השליח הנני שליח של פ' ה"פ ב"פ שעשה אותי שליח להוליך גט זה לאשתו פ' ה"פ ב"פ ה"פ ולגרשה בגט זה והנני עומד בפניכם לעשות שליחותו וליתן לה הגט ששלח לה הבעל פ' ה"פ ב"פ ה"פ אז ישאלו הדיינים לשליח אם קבע לו הבעל זמן שיתן הגט לאשתו פ' ב"פ ששלח ויאמר לא קבע לי זמן . ואח"כ ישאלו לאשה אם רצונה לקבל גט מיד השליח פ' ב"פ ששלח לה בעלה פ' ה"פ ב"פ ה"פ לגרש בו ממנו ולהיות מותרת לכל אדם ותאמר האשה הן . ואח"כ ישאלו לשליח אם יש לו הרשאה שנעשה שליח מהבעל להוליך הגט לאשתו ויאמר הן . ויתן להם ההרשאה ויעיינו בהרשאה היטב שהוא כדינו ואם יש עליה הנפק או שמכירין חתימת העדים וטוב לדבר לשליח אם יודע שיש לבעל שום תביעות על האשה שימחול לה הכל גם היא תמחול כל התביעות שיש לה על בעלה : הרב יקרא ההרשאה זה עם הספק לענין כל : וישאלו השליח אם לא שמע שמת הבעל ואם היה הבעל בריא כשנתן לו הגט גם ישאלו לשליח אם לא ידע שביטל הבעל הגט או השליחות ויאמר השליח לא שמעתי וישאלו לאשה אם לא בא בעלה פ' ה"פ ב"פ ה"פ וביטל הגט או אם לא שלח אליה ע"י שליח שהגט יהא בטל וישאלו השליח אם לא ביטל הוא עצמו את שליחותו או אם לא עשה שליח אחר ליתן הגט ליד האשה : וישאלו לשליח אם עשה נדר או שבועה להיות שליח או אם לא מסר מודעא על השליחות ויאמר לא : וישאלו אם עשה הבעל שום תנאי בגט כשמסר לו הגט ויאמר לא : וישאלו לשליח אם מכיר האשה שהיא אשתו של המגרש פ' ב"פ ואם אינו מכירה צריכין עדים להעיד שהיא אשתו . וישאלו האשה אם נדרה או נשבעה לקבל גט שאינה חפצה להתיר לה ותאמר לא נדרתי ולא נשבעתי וכן שואלין אותה אם מסרה שום מודעה נגד הגט שמבטל הכל לפנינו שיהא כל דבר או פעולה שדיברה או שעשתה נגד הגט יהא הכל בטל ותאמר הן : ולעיל כתבתי שאין לדקדק גבי אשה בשאלות אלו . ויאמר אל השליח בוא לפנינו לגרש האשה הזאת פ' ה"פ ב"פ ה"פ עם הגט שמסר לך בעלה פ' ה"פ ב"פ ה"פ ויאמר השליח הן ויאמר לו הרב תן לנו הגט לקרותו ויקראו אותו בקול רם עם עדי מסירה וישאלו לשליח אם ראה שמסר הבעל פ' ה"פ ב"פ הקלף והדיו והקסת והקולמוס ליד הסופר ואמר לו בפניו כתוב גט לשמי פלוני ב"פ לגרש בו אשתו לשמי ולשמה ולשם גירושין תכתוב . הן . וישאלו לשליח אם ראה ושמע שאמר הבעל פ' ב"פ לעדים החתומים על הגט שיחתמו הגט ושאמר להם בפניו תחתמו זה הגט שיכתוב הסופר לשמי פ' ב"פ לגרש בו אשתי פ' ב"פ לשמי ולשמה ולשם גירושין תחתמו . הן . ואם זהו הגט שכתב לו הסופר וחתמו לו העדים . הן . וישאלו לשליח אם ראה שכתב הסופר לכל הפחות שיטה ראשונה ואם שמע שאמר הסופר קודם שהתחיל לכתוב הגט אני פ' ב"פ כותב גט זה לשם פ' ב"פ לגרש בו אשתו פ' ב"פ לשמו ולשמה ולשם גירושין אני כותב . הן . אם ראה שהיו עדים החתומים על הגט ביחד כשחתמו הגט עד גמירא ואם שמע שאמרו העדים שחותמין אותו לשם פב"פ לגרש בו אשתו פב"פ לשמו ולשמה ולשם גירושין . הן . וישאלו השליח אם ראה הגט שהיה יבש קודם שנתנו לו הבעל פ' ב"פ להיות שלוחו . הן . וישאלו לשליח אם הוא מכיר הגט בסימן מובהק שזהו הגט שכתב הסופר ושחתמו העדים לשמו ולשמה ולשם גירושין וגם שזהו הגט שמסר לו הבעל ועשאו שליח עליו להוליך וליתן אותו לגרש בו אשתו פ' ב"פ ה"פ הן . וכתב בסדר מהרי"י מינץ בשם מהרי"ק דיזהר השליח יעמוד ולא ישען כלל וכן מצאתי בסדר גיטין ישן וכתב עוד שם דאף אם היא ארוסה יאמר לה ה"ז גיטך ששלח לך בעלך וע"ל סימן קמ"א מה שכתבתי בזו : עוד שם והשליח ידבר נגד פניה של אשה בשעה שמוסר לה הגט ויכוין לגרשה ואז יאמר לאשה שהיא תתגרש בקבלת הגט ותהיה מותרת לכל אדם וישאל אותה אחר הכתיבה שתחזור לו או תמחול עליה כמו שכתבתי לעיל ואז יכפיל הרב הגט כמו אגרת ויתן הקצוות זו בזו ויתננו ליד השליח ויאמר אליו להחזיקו עד שיאמר לו ליתנו אל האשה ואז תשים האשה ידיה כאילו היתה מקבלת הגט מבעלה כמו שכתבתי לעיל ויזהירה הרב שלא תסגיר ידיה עד שיאמר לה להסגירן ואז יאמר הרב אל שני הדיינים שעמו ולב' עדי מסירה העומדים שם שמעו וראו מסירת הגט ומה שיאמר לה ואז יאמר הרב לשליח אמור כך ה"ז גיטך ששלח לך בעלך פ' ה"פ ב"פ ה"פ והתקבלי גיטך זה ובו תהא מגורשת ממנו מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם וגט זה כפ"ג וכפ"כ : בתיקון ישן מצאתי דאין חילוק בין אמר ששלח ליכי או לך וגם אם אמר שתהא מגורשת ולא אמר ובו תהא כו' : עוד בסדר מהרי"י מרגליות וז"ל ויניח השליח הגט בידה ויאמר הרב לאשה להסגיר ותקמוץ את ידה וכן תעשה ותכניס הגט תחת הסרבלה ואח"כ יאמר הרב אל האשה תשאיל לי גיטך זה ויקראו הרב עם הדיינים ועדי מסירה שנית כמשפט הראשון : ויחזור הרב וישאל לשליח אם מכיר זה הגט וכל השאלות ששאל לו תחילה קודם הנתינה יחזור וישאלנו ואח"כ יכפול הגט ויחתכנו קרע ב"ד לארכו ולרחבו ויחרים על הלעז כמו שכתבתי לעיל ויזהיר אותה שלא תנשא בצ"א יום כמו שכתבתי לעיל עכ"ל מהרי"י מרגליות בסדר גיטין שחיבר וכן נוהגים אחריו בכל המקומות שראיתי מסדרי גיטין אמנם האריך הרב במקצת שאלות ובכפל דברים שאינן צריכין ומ"מ אין לשנות לכתחילה ובדיעבד כבר כתבתי כל דין במקומו איזה דבר הוא מעכב : כתב בסדר מהרי"י מינץ אם נתן הגט על תנאי עד זמן פלוני יאמר השליח בשעת הנתינה התקבלי גיטך אם לא יעבור נגד פניך מכאן ועד זמן פלוני יהא גט מעכשיו ותהא מותרת לכל אדם ותהא נאמנת עליו שלא עבר נגד פניך ואם יעבור נגד פניך מכאן ועד זמן פ' לא יהא גט אם לא תאמרי שלא עבר נגד פניך וכפ"ג וכפ"כ עכ"ל עוד כתב שם ויפרש לה הרב מהו התנאי ותיזהר שיהא הגט קיים עד זמן שהתנה הבעל שיחול בו הגט וישאר שטר השליחות ביד הדיינים עד הזמן ההוא למען תהא לעדה על התנאי עכ"ל וכבר נתבארו דינים אלו לעיל כל אחד במקומו המיוחד לו ע"ש : (כשהבעל בעצמו מביא גט נראה שהנהגתו עם כתיבתו וחתימתו כאשר אם היתה האשה במעמד אך יש לדלג בגט שעומדת היום כו' וכן הוא בסמ"ק ואח"כ כתב טוב לשאול הבעל בפני העדים כל השאלות שיש לו לשאול כשהאשה במעמד וכן לסופר ולעדים עד נתינת הגט ליד האשה ואז ימסור הרב הגט ליד הבעל להביאו לאשתו וטוב שיקבל עליו בחרם שלא לבטל הגט ויאמר הרב לבעל שיקח סימן מובהק בגט שאם ימסרנו לאחר שלא יצטרך לחוש שמא אחר הוא ומצאתי כתוב בשם מהר"ף היכא שהבעל עצמו מביא גט צ"ל בפ"נ ובפ"נ לפי שעכשיו אינן בני תורה ואתי לאיחלופי בשליח אחר וכן הסכים הר"ר יחיאל עכ"ל ואם הוא גט ש"מ ע"ל סימן קמ"ה נתבארו כל דיניו ובסי' קמ"ח נתבאר שאסור להתייחד אחר הגט עם האשה ועיין בסדר הגט שכתב הטור ס"ס קנ"ד ועיין עוד קצת חידושים בסדר גיטין של מהרי"ל בענין נדרים הנ"ל :

ענין כתיבת השמות שמצאתי ולקטתי מסדר הגט וסדרתי אותם ע"פ א"ב וכתבתי אצל זה מדברי שאר המחברים

א אברהם המכונה עברמן או עברלן או אברליפא וי"א דבל מקום שיש ב' הברות שהכינויין דומי ללשון הקדש אין לכתוב הכינוי וא"כ לא היה צריך לכתוב הכנוין אלו וכן משמע ממה שכתבתי לעיל סי' קכ"ט שאין כותבין קיצור לשון אמנם הסוגיא מסדר הגט משמע דיש לכותבן וע"ל באות ק' : איכל אורי דמתקרי אסוביה ולא המכונה כך משמע בסדר גט סימן כ"א . אוגיא איסרל אליהו כו' וכתב בסדר גיטין סימן ל"א דכותבין אליהו בו' אם לא שידענו בודאי ששמו אליה אבל מסתמא כותבין אליהו וכן הוא בת"ה סימן רל"ג ובכתביו סי' ל"ט ובב"י ונראה דאם כתב אליה לא מפסיל דהרי הנביא אליהו נקרא כן בהרבה מקומות . ומצאתי כתב שהר"ר לעמל ז"ל כתב גט בפני מהר"ר שכנא ז"ל וכתב אליהו ואע"פ שהיה נקרא לס"ת אליה משום דרגילות לקרותו אליה אף כששמו אליהו עכ"ל ואני שמעתי בשם מהר"ר אברהם מפראג שכתב אליה בגט מפני שהיה יודע שהיה עולה לס"ת כך והיה שמו כך וכן ראיתי שעשו מעשה באחד שהיה שמו אליה בוועטשקי ועלה לס"ת כך בשם אליה ועשה זמר והתם שמו כראשי הזמר אליה המכונה בוועטשקי אליעזר המכונה ליברמן אלעזר המכונה לזן אבל כשהכינוי ליזר או לאזר א"צ לכתוב הכינוי דהוי קיצור לשון וכתב שם שמעתי כל מקום שהכינוי ליזר שם הקדש שלו אליעזר ביו"ד וכל מקום שהם הכינוי לזן שם הקדש שלו אלעזר בלא י' עכ"ל מצאתי כתוב אליקים (א) נ"ל ביו"ד כי כן הוא פסוק במלכים ב' סי' י"ח וי"ט ובישעיה סימן ל"ו ל"ז וכד"ה ב' ל"ו . אליקים המכונה גוללב אבישי אושעיה ה' לבסוף אשר המכונה אנשיל כתב מהרי"ו מינץ סי' ג' אביגדור הם בדברי הימים יש ספרים שהם מלאים ויש ספרים שהם חסרים ו' אורה הרגא בסדר גיטין יש לדקדק אי כותבין בגט אבשלום או אבישלום דלא אשכחן בשם אבשלום וכן הוא בתוספתא ריש פ"ב דכתובות : (ב) אליהו המכונה אליש מצאתי בתיקון ישן בשם מהר"א כ"ץ דאין לכתוב אלכסנדר המכונה סנדרמן ואפי' משה המכונה מושמן דכל שמקצר בראשו אין נפקותא אם מאריך בסופו אדל אושעיא :

ב בילא אל"ף לבסוף ואין צריך לכתוב המכונה בילתא או בעלטא דהוי קיצור לשון וכן בנימין א"צ לכתוב בונמא בנימין מלא כ"כ מהרי"ח בתשובה וכ"כ מהרי"ו ומהרי"י מרגליות וכ"כ דעת בעל המסדר סדר גט שלנו סימן כ"א אמנם מהרא"י כתב בסימן רל"ג בת"ה דיש לכתבו חסר וכ"כ מהרי"ו מינ"ץ בסדר גיטין שלו וכן דעת בעל המסדר הגט סי' ל"ב ונראה לכתבו מלא מטעם שאכתוב לקמן באות ה' : (ג) בלומא בונלין ברונלין הכל כתב יו"ד לבסוף וכל הדומה לזה בונפיט ברכיה בישוף בוניין בינדיט בונדיט בילקווא (ד) בלומא (ה) באלגשה (ו) בוקש : **ג** גניבא א' לבסוף גוטליף ולא כותבין גוטליפא גוטלין גולדא גודריכן גוטקינד גוללב וע"ל אות ל' : גרשם גרשון וכתב מהרא"י בפסקיו סימן י"ד דב' שמות נינהו כי גרשון בן לוי נכתב בכל התורה בנו"ן וגרשם בן

חדושי הגהות

(כא) מבואר בסי' קל"ט : (כב) מבואר בסי' קמ"ג וקמ"ד : (כג) מבואר בסי' קל"ט : (כד) עיין בסי' י"ג : (כה) כל דיני שליח הגט ושליח שליח וההולכה והקבלה מבוארים בסי' קמ"א וקמ"ב לכן לא הארכתי בציונה ובלא"ה כתב הרמ"א לסמוך על מ"ש כבר בפנים הספר : (א) היות כי הבית שמואל כבר ביאר כל הצורך בעניני השמות לא מצאתי און ברבות אמרים ודיוקים בדברי הד"מ לכן לא הארכתי בהם אך שמתי נקודות בין הדברים המעורבבים ועוררתי אך על הטעות אשר נפלו : (א) ר"ל בב' יודי"ן א' אחר הלמ"ד וא' אחר הקו"ף : (ב) היינו אם קורין איליש בחיריק אבל אם קורין בצירי א"צ לכתוב המכונה כמ"ש בעצמו אצל יצחק איס"ק : (ג) הך הכל בחד יו"ד לא קאי אבלומ"א שהתחיל דמאי יו"ד שייכא הכא ובב"ש כתב להדיא שאין לכתוב בלומ"א ביו"ד אם לא דטעות נפל וצ"ל בלימ"ל : (ד) תיבת בלומ"א מיותר שכבר הזכירו ולפמ"ש באות ג' א"ש : (ה) בב"ש איתא באלגוש"א : (ו) בב"ש איתא דמסתמא כותבין בוקיש ביו"ד :

בן משה נכתב כמ"ס וכתב מהרא"י שאם ידוע ששמו היה גרשם וכתב גרשון לא הוי גט כלל ותלא וכל י"ג דרכים בה ואם אין ידוע מה היה שמו לכתחילה לא תינשא אפי' לא אפשר אלא ע"י עדות ששמו הוא כמ"ש בגט וכתב בת"ס סי' רל"ג אם לא יוכל לידע כיצד שמו יתן כ' גיטין מאלתי אבי האשה אמר ששמו גדליה ולא גדליהו וכתב כן בגט בלא ו' גומפרעכט ולא בע' גומפרעכט ולא בכ' גומפרעכט אך בסי' ל"ה כתב שם דיש לכתוב גומפרעכט וכן משמע בת"ס סימן רל"ח וע"ל אות ד' גומרו גדליה המכונה גרוסמן גוטלין המכונה אלזונא בפסקי מהרא"י גוטליין געיילא גד ולא המכונה (ז) גדיל ולא געדיל : ד דוד חסר יו"ד כ"כ בת"ס סימן רל"ג דורנש כן הוא בתשובת מהר"י סימן קפ"ב : ה הינדא הוספה בה' לבסוף וי"ו בין ס' לשי"ן סימלטרוט הירלא בסדר גט סימן ל"ה בהגהות הילל ביו"ד ובפנים כתב תיבה שחסרה כגון הלל אין נקודות אם יכתוב מלא וכן כל כה"ג עכ"ל (ח) העגדיל הינדלין הושל אהרן המכונה העמרלין הגדל הנא וכן היה שמה לעולם ולא חנה הילטל (ט) המכונה הינדל הנלן המכונה הענדיל : ו ואלק וכתב בסדר גיטין בשם מהרי"ל ואלק אין לכתוב בה' לבסוף וכל כיוצא בזה רק אותן דגושין כותבין ה' לבסוף וכתיקון יש מפרש דבריו כגון בילא יוטא טריינא אבל ואלק וכיוצא בו אין כותבין ה' לבסוף ויבלין כותבין וואלבלין ולא וואלף וכתב בסדר גיטין סימן כ"ט דכן עשה מהרז"ק ומהר"א אומר לכתוב ואלבלין אע"ג דהיה נקרא וואלף בפ' רפה מ"מ לא היה נכתב וואלפלין בפ' ולי נראה דבמדינות אלו שקורין אותו וואלף יש לכתוב בגט כך וע"ל אות ל' וויבש ויבלין ויבלמן וכתב עוד בסדר גיטין סי' כ"ט זיינוויל בב' ווי"ן אם לא ע"י הקבלה כגון וינא ושמא אין נקודה בכינוי הלעז כשלא נמלא כתוב בשום מקום עכ"ל אמנם בטופס אחר מצאתי כל דבר כגון וינא כותבין בחד וי"ו וכן בגנו באויספרג לכתוב הנהר וערטוך לא ווערטוך עכ"ל ולפ"ז גם זנויל יש לכתוב בחד ו' דהא אין לחלק בין אם הוא בראש התיבה או באמצע דהא לעיל לא חילק בכך אלא כתב דכותבין וינא ע"י קבלה מ"מ דאין לחלק מיהו ברוב סדר גיטין משמע דיש לכותבו בב' ווי"ן וכן הוא בסימן כ"ד בסדר גיטין שלנו ויסלין וריידא ורומט ולייסל ורייזל : ז כבר כתבתי באות ו' שיש לכתוב זנוויל בב' ווי"ן אמנם בסדר מהר"י מינץ סימן כ"א דיש לכתוב זנביל בב' ונראה דעליו יש לסמוך בדיעבד ושמאן זסקינד בש' ולא בס' וכסדר גט של מהרי"ו זיסקינט בו' עם ס' ונראה דהולה בל' בני אדם ולפי מה שנקרא באותה מדינה וע"ל באות ל' זעליקמן ויש שכותבין בלא ע' זאקלין ולא זעקלין בע' זימלן זוסלין כתב בסדר הגט סי' כ"ח באשה א' שכתבו בגט זוסא בת יצחק המכונה זאקלין אע"ג דרובה דעלמא הוי קרו לה זוסלין מאחר שאמה קראה לה זוסא אחרי אם אמה ועוד דזוסא וזוסלין חדא הוא

הנקראים על שמו עכ"ל וכה"י לפ"ז לדידן דאנו קורין כמעשה דחנוכה מתתיה בלא וי"ו טוי איפכא וכתבינן בגט בלא ו' עכ"ל ונראה מזה דה"ה בשמות הכינויין דאין לנו אלא לפי הזמן והמקום שכותבין בו הגט וכאשר כתבתי לעיל מאניש מאיר וא"צ לכתוב המכונה מייאר מנחם המכונה מענדלין וכסימן ל' בסדר הגט כתב מנחם המכונה מנדל וא"כ כתב מנחם המכונה מנעלין ולא לכתוב מענדלין ולא מענדיל ולא מנדיל עכ"ל וכבר כתבתי דעתי לכתוב הכינוי כמו שמדברים אותו ואם כן כשנקרא מענדיל יש לכתוב כך אף על גב דעיקר הכינוי הוא מן ואם כן היה לכתוב מנעלין כי כמו שמדברים על גדול מן כן מדברים על קטן מענלין או מענכין וכדומה ומ"מ נ"ל לכתוב מענדיל כמו שקורין אותו כמו במדינות אלו שהכינוי הוא מענדיל וה"ה בכל מקום שקורין אותו כך אך דעת המסדר את הגט אינו כן כמו שכתבתי לעיל בשם גוללק ואפשר דבמדינותו היו מדברים כך כי לפי הנראה מה שכתבתי הוא נכון : מרדכי המכונה מערקיל מוקים מחייל ב' יודי"ן וכן הוא בסדר מהרי"ו מינא בהל"ף לבסוף מלכה מיינסטרל מנוחה מענגלין מיימלין משה המכונה קוס : מצאתי כתב מרדכי המכונה מארדום משה המכונה מוש או מושל והטעם משום דכל שנשתנה בנקודתו אות הראשון של כינוי משם של קודש נקרא כינוי וצריך לכתבו וכתב דלכן צריך לכתוב יוסף המכונה יוסל או יוזפא עכ"ל ולא נראה דהרי כבר כתבתי ביוסל ויוסף דא"צ למכתביה גם טעמו אינו נראה וראייה מבנימין בונמא וע"ל משה המכונה כוכא בן מאיר המכונה מהר"ם מירקל יוסף המכונה מון : נ נטרונאי נחמיה טרוסטלין לא כתבינן המכונה טרוסטלין כך מצאתי כתוב בסדר גיטין ור"ל דא"צ הכינוי רק נחמיה לחוד משום דהכינוי הוא פי' לעז של נחמיה וכבר כתבתי לעיל דכינוי כזה א"צ לכתבו ובסדר גיטין של מהרי"ל כתב נחמיה המכונה טרוסטלין נהמן המכונה נעביל נקן נח נפתלי המכונה הירש : ס סעדיה בה' לבסוף : ע עובדיה עמנואל עמינדב וכתוב בסדר גיטין דעמנואל כותבין ב' תיבות כחד שורה ועמינדב חד תיבה וכן הוא בפסקי מהרא"י סימן קפ"ח דעמינדב כותבין חד תיבה ומשמע מדברי ב"י דאם כתבו ב' תיבות לא נפסל בכך וע"ל אות כ' דאם כתב עמנואל חד תיבה לא הפסיד וכן הוא בסדר גיטין : עזריאל עקיבה בה' לבסוף ובהגהות שם כתוב וי"א באלף לבסוף וע"כ יש לכתוב ב' גיטין כמו שכתב בספר עץ חיים עכ"ל ומדברי ב"י שכתבתי לעיל סימן זה נראה דאין לחוש ענזין ענזכין ענזלין אשה א' היה נקרא שמה עלא וכתבו פה ק"ק קראקא כך בגט עלה ודלא כמקלת שסברו לכתוב אלא : פ פעורליין פורליין פנדירא עם י' אלל ד' פעסלין פינחס (יד) מלא כ"כ מהר"י מינץ סי' כ"ד פריגורס פדסלור תיבה א' וכ"כ מהרא"י סי' קפ"ח וכה"י

מן ומסררז"ק כתב נראה דא"צ לכתוב המכונה מן וטוב לכותבו ועיין לעיל באות ד' מנחם המכונה מענכין מתתיהו ולא מתתיה כן הוא בת"ס סימן רל"ג ובסדר גיטין אלא א"כ יודעין שעולה לס"ת או הותס עצמו מתתיה ומהרי"ו מסתפק בדבר והיה נותן ב' גיטין מתתיהו ומתתיה ובת"ס סימן רל"ג נתן טעם לכתוב מתתיהו אע"ג דמלינו בספר עזרא וכד"ה דתרי שמות ניניהו מתתיה ומתתיהו מ"מ הרוב נקראים ע"ש מתתיהו בן יוחנן שנעשה נס חנוכה על ידו והוא שגור בפי כל הבנים

ואז יאמר הרב שיעמדו והעמוד הוכמה לימין היבם כדרך הכלה שעומדת לימין החתן כמו שנאמר נלבה שגל לימינך משום דצריכין לשאול אם רצונם ביבום : וישאל הרב אם יש עדים שזה הוא היבם אחיו של מת מן האב ואפילו קרובים וגשים נאמנים בעדות זו . וישאל אם אין את גדול מזה במדינת היום ואם היבם יניק צריך לשאול אם היה בעולמו של מת ודוקא (א) שהוא י"ג שנה או צריך לשאול שאלה זו וישאל הרב אם יש עדים כשרים שהיבם בן י"ג שנים ויותר וכן על היבמה אם

חידושי הגהות

(ז) בב"ש דאם קורין גאדל בפתח צ"ל המכונה אבל אם קורין בקמ"ץ א"צ לכתוב המכונה : (ח) בב"ש הענדל בלא יו"ד : (ט) בב"ש איתא דמתקרי הינדל : (י) לא אדע מאי שייכות דווערזל הכא לאות זיין וגר' דצ"ל זוועגד"ל שהוא כינוי לזכריה : (יא) בב"ש ובמדינתינו כותבין יענטא בעי"ן : (יב) לענ"ד צ"ל יונלי"ן : (יג) צ"ל גוצלק עיין באות אל"ף : (יד) ר"ל ביו"ד בין פ"א לנון : (טו) המכונה בכ"ף ובב"ש איתא דמתקרי : (טז) ר"ל בין תי"ו ליו"ד לפי ששבתאי הוא שם של רוח רעה אבל שבתי הוא שם של בני אדם : כל סדר חליצה מבואר היטב בסי' קס"ט : (א) ר"ל דאם עברו י"ג שנים ממיתת אחיו בודאי שהיה כבר בעולם בשעת מיתתו דאל"כ היאך יוכל להלוץ אם אינו בן י"ג שנים :

עכסיו ורוקקת לפניו כלומר לא בשביל יפיו חמדתי לו וקוראה ככה וגומר לסלבינו שלא הקים לאחיו שם וכל העומדים אומרים חלוץ הנעל כדי לפרסם הדבר עכ"ל :

ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה.

מלכי ואלהי ישעי : אליך אתפלל :
שתשגבני בדרכי משה עבדך : כי בזאת יתהלל המתהלל :
השכל וידוע אותך : לא בגבורה חכמה ושלל :

קונטרס אחרון מהב"ח

א מצוה על האדם שישא אשה כשהוא בן י"ח שנים אבל המקדים לישא כשהוא בן י"ג מצוה מן המובחר וכו' פי' מהרו"ך וכ"פ ב"י דלדעת הרמב"ם ורבינו פי' סמוך לפירקן

ואשה היושבת לבה וכו' פי' אפילו קרא עליהם ערער לא הוזכרו וכו' פי' מהרו"ך דרש"י פ' ח' יוחסין (ד' עו) שפי' דוקא דלא איתחזק איסורא לא חשו לבדוק אחריה ליוחסין וכנן

להדיא לשם אשת איש שיצא עליה קול וכו' אבל כאן כתב בסתם אשה שיצא עליה שם מזנה וכו' וכמו שהוא בסוף גיטין דבפנויה מיירי כפירש"י ומה שהקשה מהרו"ך מדפירש"י שיצא עליה שם מזנה עם עבד או עכו"ם ודינן דעכו"ם ועבד שוים לכהן כמו א"א בישראל עכ"ל הרי ליה מאריה דמה בכך דאסורה לכהן בקול זה הלא הריא לישראל ולא דמי לא"א דבקול זה אוסרין אותה על בעלה ולבניה אוסרין לבא בקהל מספק ממזרות ורש"י לא בא אלא ליישב דלא קשה בפנויה אפי' את"ל דהיתה מזנה הלא לא נפסלה לכהונה אא"כ נבעלה לאחד מן העריות וכו' וע"כ פי' שיצא עליה שם מזנה עם עכו"ם ועבד דעשאה זונה ואפ"ה אין חוששין וכו' דתלינן דלא חזו אלא פריצותא בעלמא אבל יצא עליה שם מזנה בסתם בלאו האי טעמא פשיטא היא דאין חוששין לה לפוסלה חדא דאיכא ס"ס שמא לא זינתה ואת"ל זינתה שמא זינתה עם מי שכשר אליה ועוד כיון דרוב כשרים אצלה תלינן דזינתה עם מי שהוא כשר לה אבל יצא עליה שם מזנה עם עכו"ם ועבד וליכא אלא חד ספק שמא לא זינתה ואפ"ה אין חוששין לפוסלה דתלינן דפריצותא בעלמא הוא דחזו והוציאו עליה שם מזנה ולא חששו כיון דפנויה היא ודו"ק :

ז וכן גר עמוני וכו' הולד פגום והיא נתחללה בביאתו כ"כ בכל ספרי רבינו זולתי בספרי ב"י השמיטוה וכודאי ט"ס הוא דברייתא ערוכה היא בפ' אלמנה לכ"ג (דף פ"ח) והאלפסי והרא"ש לשם הביאו וכן פסקה הרמב"ם בפ"ה מהא"ב ורבינו בסי' ו' הביא דבריו וכ' ג"כ שהרא"ש נחלק עליו לענין זה בלבד דאע"פ דבחייבי לאוין נמי פסלה לכהונה אפ"ה לא עשאה זונה ללקות עליה משום זונה אבל בזה הכל מודים שפסולה לכהונה ורבי' שינה ל' הברייתא וכתב הולד פגום פי' כל אחד פגום לפי דינו כמו שפירש"י לשם וז"ל גר עמוני ומואבי הזכרים פסולין לבא בקהל מצרי ואדומי עד דור ג' בעשה כותי ונתין בלא תתחתן בהו דקסבר כיתים גירי אריות הן חלל פסול לכהונה עכ"ל ומהרו"ך כתב דב"י השמיט והסיר בבא זו וכן גר עמוני וכו' מספרו משום דהוי קשיא ליה לב"י היאך אפשר להראב"ד והתוס' והרא"ש לדחוק ברייתא זו כמ"ש בסי' ו' וז"ל ואיני יודע וכו' ואיכא לתמוה דאדרבה מטעם קושיא זו ודאי הלכה היא ולא הו"ל להשמיטה אלא ודאי לא השמיטה בכוונה אלא הסופר טעה והשמיטה וע"ל סי' ו' ס"ז במ"ש ליישב קושיית ב"י שהקשה ואמר ואיני יודע וכו' :

יג ואם ברח והרחיק נדוד וכו' מלשון רבינו דאף אם כנסה אם ברח סגי בלא גט וכתב מהרו"ך דאע"פ דגבי הכהנת לא סגי בברח אם כנסה וצריכה גט הכא סתם הרי איסורא משא"כ במניקה דלא הרי איסורא וכו' ולפעד"נ מדברי הרא"ש דשוין הן דגם במניקה אם כנס לא סגי בברח אלא צריך לגרשה הילכך אין להקל ועיין במ"ש בפנים :

טו או אם אבי אביו מותרת לו כבר כתבתי באריכות דזאת היא דעת הרמב"ם ושאר פוסקים דלא כשיטת פירש"י דאוסר ע"ש אבל מהרו"ך כתב דלרש"י נמי אם אבי אבי אביו שריא ולא כתב רש"י דהיא אסורה אלא משום דהיא אשת אבי אבי אביו ושרא ליה מאריה דהא אנן השתא בנייהו דאמו קיימינן אפי' אונה אשת אביו כגון שבא עליה בזנות בלא קידושין וניסואין ואפ"ה סובר רש"י דאסורה משום שנייה דגזרו אף עליהם ודלא כהרמב"ם ורבי' ושאר פוסקים :

יז והוא שראו צל צלו כו' זאת היא שיטת הרי"ף והרא"ב ור"ת אבל הרמב"ם לא הצריך שיראו צל צלו וכבר נתבאר טעם שניהם בפנים באר היטב ע"ש ומהרו"ך כתב דרבינו ס"ל כמ"ש הריטב"א דלמסקנא אפי' לא ראו צל צלו לא חיישינן לשד אלא דמ"מ אם לא ראו צל צלו הרי היא ריעותא לפנינו דאם היה אדם היו רואין צל צלו וכו' ופי' זה הוא לומר דס"ל לרבינו כהריטב"א דלמסקנא א"צ שיראו צל צלו ומסברת עצמו יחמיר דבעינן צל צלו אלא העיקר כדפרישית בפנים :

ואפילו שמעו מן התינוקות וכו' בין שלא כיונו לשם עדות כל"ל ור"ל דבשעה ששמע מן התינוקות לא נתכוין לבא לפני ב"ד ולהעיד מה ששמע מן התינוקות במל"ת וה"א בלא היה מדקדק בשמיעתו וקאמר דאפ"ה כיון שאח"כ בא לב"ד והעיד מה ששמע מן התינוקות בודאי דלא היה משנה מכל מה ששמע אבל הקטן ודאי אינו נאמן במכוין לעדות לדברי הכל אלא דוקא במל"ת וכגון שאומרים הרי אנחנו באין מקבורתו ואותו ששמע מן הקטן בא לב"ד והעיד אבל מהרו"ך כתב לפרש דקטן עדיף מאשה ופשיטא דמועיל עדותו אם אמרו בהתם מת פב"פ אלא דאפי' אומרים הרי אנו באין מקבורתו וכו' נמי מהני דמשיאים על פיהם ולא חיישינן דלמא היו משחקין והביא סמך לפי' מדברי מהרש"ל גם כתב פי' זר בלשון רבינו שהש"א שכתוב בהן בין כיונו שלא לשם עדות היינו שלא היה מכוין לבא להעיד לפני ב"ד להתיר האשה אבל נתכוין להודיע הדבר לבני ביתו ולפע"ד פשוט דכל זה אינו אמת אלא כפשט הסוגיא דקטן אינו נאמן כלל במתכוין להעיד אלא כמש"ל גם צריך למחוק הוי"ו ולהגיה אם שומעין ולהוסיף הוי"ו על אין סומכין ולהגיה ואין סומכין וכמו שנתבאר כל זה באריכות בפנים :

עכו"ם שמל"ת שמת פלוני וכו' עיין בפנים נתברר בעכו"ם שאומר מת פלוני ואינו אומר דברים אחרים אלא מת פלוני בלחוד אע"פ שמעצמו אומר כך לפי תומו אין להתיר האשה לכתחלה אא"כ שא"א להשתדל עדות אחר או משיאין אשתו זו כדי שלא תשב עגונה כל ימיה ע"ש באורך ולפ"ז ג"כ הא דכתב ב"י ע"ש רבינו משולם על ראובן שהלך בסחורה ולא חזר ושמעו שנהרג שם ולא בא אפי' עכו"ם מל"ת לומר אני ראיתיו הרוג כיון ששמעו מפי עכו"ם שנהרג מכיון שלא נשמע עליו שהוא קיים סומכין עליהם ומשיאין את אשתו עכ"ל היינו נמי דוקא כשאי אפשר להשתדל עדות אחר ומ"מ דוקא ששמעו כך מהעכו"ם לפ"ת שנהרג פלוני בודאי ואינו קול הברה ואז סומכין עליהם אע"פ שלא בא העכו"ם להסיח ל"ת לומר אני ראיתיו הרוג אלא סתם אמר שנהרג פלוני שם וכ"כ בסמוך הי"א דאין להקל בהוחזקו ולא שכיחי שיירתא אלא כגון שא"א להשתדל עדות אחר וכך מבואר בדברי הרא"ש פרק כל הגט ע"ש :

בא אחד ואמר א"ל כשתלך למקום פלוני וכו' ובא ואמר כן וכו' פי' לא מיבעיא דאם השליח עצמו מכיר אותו פלוני הידוע בשם זה ושהוא בעלה של אשה זו במקום פלוני הו"ל עדות שלם ולא תני דבר דפשיטא דאשתו מותרת אלא אפי' דהשליח אינו יודע מי הוא זה אלא שבא ואמר כן הלשון שאמרו לו פב"פ מת כאן אלא שאנו יודעים פלוני הידוע בשם זה וצריך לצרף העדות שאומר השליח עם מה שאנו יודעין ואפ"ה אשתו מותרת ואין חילוק בין אם בא השליח לפני ב"ד ובין אמר כך לפני אנשים והם הגידו מפיו לפני ב"ד וכ"כ הרמב"ם וז"ל בא אחד ואמר א"ל ב"ד או אנשים וכו' ופשוט הוא ולמהרו"ך נעשה לפניו הך לשון ובא ואמר כן כהר גבוה דלאיזה צורך כתבו ופי' דאתא ללמד שצריך שיבא לב"ד ולומר כן וצ"ע עכ"ל ואיפכא הו"ל לפרש דהלשון שכתב בסתם משמעו בין שבא לפני ב"ד ובין שבא לפני אנשים דאל"כ הו"ל לפרש דאינה מותרת אא"כ בא לפני ב"ד אלא פשיטא דאין חילוק : בד"ה בא אחד ואמר וכו' חסר שם במ"ש דרחוק הוא מאותו שיצא כבר וכו' עד שחזר ובא למקומו צריך להגיה כדלקמן סוף סימן קמ"ד שאין דרך בני אדם לבא בסתר :

יא ורב אלפס כתב אפי' שכיחי תרי בהאי שמא או שכיחי שיירתא משיאין עד דאיכא תרוויהו לריעותא וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל איכא לתקשות דלמאי שכתב הרא"ש בפרק האשה שלום דפלוגתא דאביי ורבא מיירי בדשכיחי שיירתא ולא הוחזקו וכמו שכתבו התוס' לשם והלכה כרבא דלא חיישינן בהא לתרי יצחק ר"ג משמע ודאי דבהוחזקו ולא שכיחי שיירתא אף לרבא חיישינן לתרי יצחק ר"ג וכמ"ש הרא"ש בפרק כל הגט דיותר יש לחוש שאותו המגוי בעיר עבר דרך שם אפי' במקום שאין השיירות מצויות ממה שנחוש שבא אחר מעיר אחרת ועבר דרך שם ואפי' במקום שהשיירות מצויות וא"כ למה כתב רבינו דרב אלפס והרא"ש מתירין אף בהוחזקו ולא שכיחי שיירתא עד דאיכא תרתי לריעותא ונראה דרבי' הכריח לפרש כן מדכתב הרא"ש בפרק כל הגט בסוף דבריו וז"ל אלא ודאי מיירי בשכיחי שיירתא ולא הוחזקו ופליגי אביי ורבא בפלוגתא דרבה ורבי זירא רבא סבר כרבה דלא חיישינן עד דאיכא תרתי שיירתא והוחזקו ואביי כר' זירא עכ"ל והשתא אי איתא דרבה ורבא מודו דבהוחזקו חיישינן אפי' לא שכיחי שיירתא למה ליה למימר עד דאיכא תרתי הלא אפי' ליכא תרתי אלא הוחזקו להוד נמי חיישינן אלא הו"ל עד דאיכא הוחזקו ובעל כרחך דהרא"ש מפרש דס"ל לרבה ורבא דכי הוכי דבשכיחי שיירתא ולא הוחזקו לא חיישינן לתרי יצחק ר"ג הכי נמי בהוחזקו ולא שכיחי שיירתא לא חיישינן לתרי יצחק ר"ג דאע"פ דסברא הוא דיותר יש לחוש שאותו המגוי בעיר עבר דרך שם וכו' מ"מ לענין הדין בתרוויהו לא חיישינן לתרי יצחק ר"ג ומשיאין את אשתו ולא מחמרינן בעיגונא דאיתתא ותו דאע"פ דהרא"ש כתב דיותר יש לחוש שאותו המגוי בעיר עבר דרך שם וכו' מ"מ הר"ן בפרק כל הגט כתב בהיפך דטפי איכא למיחש בשיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו ממאי דאיכא למיחש בהוחזקו כיון שאין השיירות מצויות ומיהו מסקנת הר"ן לשם דשוין הן לענין הדין הוחזקו לחודיה כמו שיירות מצויות לחודיה והוא דעת הרא"ש שכתב עד דאיכא תרתי וזה שכתב הרא"ש לשם כתבו לדעת רב אלפס ושכך הוא מסקנתו ע"ש וע"כ כתב רבי' לרב אלפס דלא חיישינן עד דאיכא תרתי לריעותא ושכך הוא מסקנת הרא"ש והוא האמת ומהרו"ך ז"ל מתוך קושיא זו כתב פי' זר דמ"ש רבי' דוקא בשלא הוחזק אחר באותו מקום באותו השם אין פירושו שהוא דר באותו מקום אלא דבאותו מקום אין ידוע שום אדם שנקרא באותו שם והאריך בזה א"כ לפי פירושו אם הוחזקו שהיו שנים בעיר אחת שנקראו בשם אחד חיישינן ואין משיאין את אשתו ונראה ליה מאריה בדברים כאלו לפרש פירושים מדעתו היפך משמעות הסוגיות בפרק כל הגט ופרק האשה שלום והיפוך פירש"י ותוס' ולהחמיר בעיגונא דאיתתא אלא כדפי' הוא האמת ולא קשיא מידי והכי נקטינן כרב אלפס והרא"ש ורבינו :

אין מעידין עליו אא"כ ראו פרצופו שלם וכו' עד יכולין להכירו בט"ע או ע"י סימנים מובהקין שיש לשם בגופו ושומא לא הוי סימן מובהק להכיר על ידה וכו' כתב מהרו"ך שנראה לו כיון שהתוס' והרא"ש כתבו יכולין להכירו בט"ע ע"י סימנים שהיה לו בגופו שכך צריך להגיה בדברי רבינו ולמחוק תיבת או ופי' סימנים מובהקין לפ"ז אינו ר"ל סימן מובהק ביותר אלא סימן מובהק קצת וכמו שצריך לפרש לקמן סוף סי' ק"ח בתשובת הרא"ש שהביא רבי' וכ"כ ה"ה בפי"ג מה"ג וכו' עכ"ל . ואין זה אמת דא"כ אמאי אמר רבינו ושומא לא הוי סימן מובהק דלפי דבריו ר"ל דלא מהני ט"ע ע"י סימן שומא דלא חשוב סימן מובהק כלל אלא סימן גרוע כמו ארוך וגוץ דלא מהני אפי' כד"מ והא ליתא דמדכתב הרמב"ם לשם דאין מעידין עליו אע"פ שיש לשם סימנין בגופו ובכליו ואפי' שומא וכו' מדכתב ואפי' שומא אלמא דאיכא סברא לומר דשומא חשיב סימן מובהק וכן הוא האמת דפליגי בה תנאי בברייתא ס"פ בתרא דיבמות אין מעידין על השומא אלעזר בן מהבאי אומר מעידין על השומא מ"ס שומא סימן מובהק הוא ביותר ומ"ס לאו סימן מובהק הוא ביותר והילכתא כמותו דלאו סימן מובהק הוא ביותר להכירו על ידה בלחוד אבל ע"י ט"ע שיש לו בו ע"י השומא ודאי מעידין עליו לפי פי' זה דליכא לפרש דלמר הוא סימן מובהק ביותר וסומכין עליו לבדו ולמר הוא סימן גרוע ואין סומכין עליו אפי' בצירוף ט"ע ופלוגתייהו רחוקים זו מזו כרחוק מזרח ממערב דא"כ אמאי כתב הרמב"ם ואפי' שומא וכך הוא מפורש בדברי הרב המגיד ובכסף משנה דשומא הוי בכלל סימנין שמחזירין עליהן אבידה שהן סימנין מובהקין קצת ואם כן קשה לדברי מהרו"ך ופירושו אמאי כתב רבינו דשומא אינו סימן מובהק קצת אלא סימן גרוע ואין מעידין עליו אפי' בצירוף ט"ע אלא האמת ברור כשמש כמ"ש רבי' או ע"י סימנין מובהקין ר"ל מובהקין ביותר דמעידים עליו אפי' לא הכירו בט"ע כלל כגון דנפח וא"א להכירו אלא ע"י סימן מובהק ביותר בלחוד ולכן כתב רבי' ושומא לא הוי סימן מובהק ביותר להכיר על ידה האריך ואמר להכיר על ידה לומר שאינו סימן מובהק ביותר להכיר על ידה לבדה כסברת אלעזר בן מהבאי דאין הלכה כמותו אלא כת"ק והכי נקטינן דט"ע לחודיה תוך ג' ימים או ע"י סימנים מובהקין בלחודיה מעידים עליו ובתוס' ובאשיר"י השמיט הסופר וי"ו וצריך להגיה וע"י סימנים וכמ"ש בפנים וע"ש כמ"ש עוד על דברי התוס' וגם על דברי הרא"ש ותמצא נחת :

בד"א שהוא משהה אבל אם היה במים וכו' אבל יש בו מכה או שלא ראהו מיד בעלייתו מן המים משתנה פי' ביש בו מכה המים מכבידין הכאב ונופל ומשתנה צורתו וכן באשתהי באויר העולם נופח ומשתנה ומה שפירש"י וז"ל היכא דאיכא מכה מקום המכה מרזו מכבידין הכאב ונופח עכ"ל בא ליישב דמאי נפקא לן מינה דמכביד הכאב של המכה עצמה מ"מ יכול כל אדם להכיר צורתו בט"ע ולכן פירש"י דה"ק מקום המכה הוא מכאיב כלומר לא המכה עצמה אלא המקום שבו הוא המכה דהיינו כל הגוף כולו הוא מכאיב ונופח ונשתנה צורתו ומהרו"ך הבין דמקום המכה בלחוד הוא מכאיב ואם אין המכה בפניו יכולין להכירו ומעידים עליו . ומ"ש דמיא מרזו מכה היינו מקום המכה בלבד הוא נופח ולא שאר הגוף . ומ"ש רבינו אבל יש בו מכה וכו' היינו דוקא בחבול בפניו ותפס דבר זה לדבר פשוט וכתב דקיי"ל הכי ולמד לומר לשון זה מן המרדכי פרק בתרא דיבמות בשם ר"י דכתב על הקושיות ליישבם ולחלק בין פרצוף פנים עם החוטם בלא שפתים והסנטר ובין נשאר גם השפתים והסנטר ושוב הקשה מן הסוגיא דגמרא דקאמר ה"מ דאיכא מכה ומחלק ופירש דמיא מרזו מקום המכה היינו במקום שנתחבו רגליו אבל פרצוף אינו מתקלקל במים אע"ג דאיכא מכה ולכן כתב מהרו"ך דקיי"ל הכי אבל לפירש"י אינו כן אלא כל הגוף הנופח ע"י מים אפי' אין שום מכה בכל הגוף אלא ברגליו וכך הוא משמעות לשון רבי' והרא"ש וכן שאר הפוסקים זולתי ר"י שבמרדכי ולכן נלפע"ד דלא קיי"ל הכי להקל מטעם זה בלחוד . ומ"ש רבי' ואפי' היה ניכרים אם אינו חבול בפניו מעידין עליו לאחר כמה ימים ע"י ט"ע של גופו וצורתו הוא ל' הרא"ש בסוף יבמות ונראה דבעי לצורות דכשהוא שלם בגופו ובפניו אין הכרח שיהא לו ט"ע בכל גופו וגם בצורתו אלא יוכלו להכירו בט"ע של גופו או בט"ע של צורתו כיון שאינו נחבל בפניו משא"כ בנחבל בפניו דאין יכול להכירו בט"ע של צורתו אלא בט"ע של גופו ואם אין לו ט"ע בגופו אלא בצורתו ודאי דפקודי קא מפקד דכיון דחבול בפניו א"א שיכירו בט"ע של צורתו והכי משמע מל' הרא"ש להדיא שכתב שיוכלו להכירו וכו' ע"ש אבל מהרו"ך כתב על קושיא זו דלמה הזכיר כאן גופו וצורתו יותר ממה שהזכירו מקודם ויצא מדבריו חילוקי דינים לא שערום הראשונים ע"ש :

אבל אם אינו שלם אלא פרצוף פנים עם החוטם לא סמכינן אט"ע לחוד בלא סימנים כלומר אלא בעינן ט"ע בהדי סימנים וכתב מהרו"ך דר"ל סימנים מובהקין ואז לא בעינן לאחר וכו' ונראה דלא דק דאי במובהקין לא היה צריך ט"ע בהדי סימנים דאסימנים מובהקין ביותר לחודייהו סמכינן בכל מקום ועיין במ"ש בפנים :

וכן אם נפל למים שאין להם סוף ובאו להעלותו והעלו ממנו אבר שא"א שינטל אותו אבר מן החי ויחיה וכו' היינו מעשה דעסיא שהעלו רגלו ממנו דמן הארכובה ולמעלה א"א שיחיה דטרפה אינה חיה י"ב חדש ומעידין עליו להשיא את אשתו שתהא מותרת להנשא לאחר י"ב חדש וכמ"ש בפנים ומהרו"ך כתב דפי' דברי רבי' הם שלא ע"פ הגמרא ומיירי שנטלו ממנו אבר שימות בו מיד כגון לבו ותימה דלמה לא יהא רבי' כותב כאן דבריו ע"פ הגמרא כמו בשאר מקומות :

וכן אם יש מלחמה בעולם ואומרת מת אפי' בסתם אינה נאמנת וכו' ואפי' לא ידענו שיש מלחמה אלא על פיה והיא אומרת מת במלחמה אינה נאמנת כבר כתבנו בפנים דרבי' דקדק שכתב תחלה ואומרת מת אפי' בסתם וכו' ואח"כ כתב והיא אומרת מת במלחמה וכו' ודהכי פי' רש"י ודלא כהרמב"ם ע"ש באורך אבל מהרו"ך כתב דמ"ש רבי' ואפי' לא ידענו וכו' והיא אומרת מת במלחמה אינה נאמנת דלאו דוקא קאמר אלא ה"ה מת סתם וכו' אשתמיטתיה מה שפירש"י בזה :

כא ואסור להתחמם באשה וכו' עיין במ"ש בפנים דנקטינן כב"י שכתב דאסור להתחמם בשפחות נכריות בבית המרחץ ודלא כהגהה ש"ע ומהרו"ך כתב לקיים דברי הגהות ש"ע ולהתיר איסור זה בסברות בלי ראיה והרי ליה מאריה דהאיסור גמור הוא כאשר מפורש במרדכי הארוך שהבאתי בפנים ע"ש :

והמחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן וכו' כלומר שאין לבו הומה לחבקן ולנשקן כגון אחותו הגדולה וכו' ואם כן אין לו שום הנאה כלל ואפ"ה ה"ז מגונה ומשמע ודאי דאם היה לבו נוקפו עליהן והיה לו בחבוקן הנאה פשיטא דאיסורא דאורייתא איכא בקריבה זו לערוה אפילו היתה קטנה דלא חילקה תורה בערוה בין גדולה לקטנה אלא דבסתם גדולה שאין לבו נוקפו עליהן ואין זה קריבה לערוה וליכא איסורא ד"ת מ"מ מגונה היא וז"ש ודבר זה אסור כו' אינו אלא היכא דלבו נוקפו כדפי' דבלבו נוקפו הוה קריבת ערוה אסור בין גדולה בין קטנה והכי משמע במ"ש הרמב"ם פכ"א דא"ב וז"ל מהרו"ך אע"ג דקטנה נמי מגונה כדמסיק נראה דמ"ש קאמר גדולה דאפי' בגדולה אינו אלא לבו נוקפו אליה ואין בה איסור ממש עכ"ל היפך הקערה על פיה ואין ספק דט"ס הוא וצ"ל דאפי' בגדולה דאין לבו נוקפו אליה ואין בה איסורא ממש ור"ל דאפ"ה מגונה הוא וכדפי' :

כב וא"א הרא"ש כתב שאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים בעיר ובשדה עם ג' אבל בפרוצים אפי' בעיר ובעשרה נמי לא ובעו"ה במלכותינו זה נהגו נשי עם הארץ לעבור על דברי חכמים ואין מקפידין להפריש בין עיר ובין שדה ובין כשרים לפרוצים ואע"פ שדורשין ברבים ומזהירין אותם על ככה לא יניחו מנהגם הרע ואין כח בידינו ליסרם על ככה ומהרו"ך כתב על המנהג שנהגו לצאת לדרך אף אם העגלון עכו"ם בשומר קטן או קטנה עמהם והאריך בסברות ובטעמים ליישב מנהג רע והרי ליה מריה דנתן מכשול לפני המון עם להקל באיסור ייחוד דאורייתא ומה יאמר הרב בשאר איסורים דאורייתא דנהגו להקל בעו"ה ואין בידינו למחות :

שני בתים וכו' מהרו"ך האריך לפרש דהך דשני בתים מיירי בפרוצים או בשני אנשים בלחוד ולפע"ד אינו אמת אלא יש לחלק בין כשמתייחדים יחד אנשים ונשים בחדר אחד התם הוא דיש חילוק בין ב' או ג' וד' משא"כ בב' בתים דאפי' היכא דאיכא אנשים מרובים בבית אחד ונשים מרובים בבית השני איכא למיחש שמא יפרוש א' מהאנשים וילך בהחבא בין הנשים עמ"ש בפנים ס"ה :

מי שאין לו אשה וכו' ונמצא מתגרה בנשים וכו' מהרו"ך האריך בכאן בדברים שאינם מתיישבים לע"ד ועיין במ"ש בפנים ויישוב הגון ואמת :

כו ואין הקדשה נחשבת א"א וכו' כלומר אינה נחשבת א"א אלא ע"י קידושין אבל בלא קידושין אינה אלא זונה ובין הראשון שבא עליה ובין הב' והג' כולם לוקין משום לא תהיה קדשה דכך הוא פשוטו של מקרא דלא תהיה קדשה פי' זונה ועליה לוקין אבל הבא על השפחה לשם זנות אפי' באו עליה ג' וד' ויותר והיא מופקרת אין בה מלקות כמ"ש רבינו לעיל ס"ה ט"ז בשם הרמב"ם ואע"פ שדרז"ל בשפחה ועבד דעוברים על לא תהיה קדשה ועל לא יהיה קדש וכמו שתרגם אונקלוס אין זה פשוטו של מקרא ועיקר הלאו ללקות עליו אינו אלא בבא על ישראלית לשם זנות ואפי' ייחדה לו בינו לבינה ואפי' איכא ע"א חשיב כמו בינו לבינה דע"א לאו כלום הוא וכן ביאותיו חשובים ביאת זנות כיון דלא קידשה בעדים וכופין אותו להוציא ודלא כמו שפי' מהרו"ך בשפחה דבשהוא מופקרת לוקה עליה דאין זה אמת עוד פירש על מ"ש רבי' והיא זונה האמורה בתורה דר"ל דמה שנקרא אצלינו זונה היא האמורה בתורה בשם קדשה ולפע"ד פי' כזה לא נוכל לאומרו אפי' בע"פ כ"ש לכותבו בספר אלא ה"ק הקדשה היא הזונה האמורה בתורה לפי פשוטו דהיינו שמכינה עצמה לזנות ואע"פ דאין זונה זו אסורה לינשא לכהן מ"מ גם זו נקראת זונה בתורה דלוקה עליה ישראל אם בא עליה לשם זנות ועי' במ"ש בפנים :

וכ"כ א"א הרא"ש וכו' מהרו"ך הביא לשון מהרש"ל שהקשה על דברי רבינו גם כתב לפרש דברי רבינו ולפע"ד אין פירושו נכון אבל האמת הוא כמ"ש בפנים ע"ש :

כז נתנה לו הוא וכו' מהרו"ך ז"ל האריך בפלפולו בדברי הרמב"ם ותפס דרכו של בית יוסף להקשות על דבריו ושל"ע ולפע"ד יתיישבו דבריו בטוב טעם ועיין במ"ש בפנים :

כח ואם יש לו מלוה אצל אחרים ויש לו משכון מהם וקדשה בו גם בזה כתב הרמב"ם כו' כמ"ש מהרו"ך שצריך להגיה כתב הרמב"ם שגם בזה וכו' נמשך אחר דברי ב"י ובעיני נראה פשוט דא"צ להגיה עוד כתב מהרו"ך דלהרא"ש במשכנו בשעת הלואה אינה מקודשת משום דאית סומכת דעתה כמו במשכון דילה וכו' וליתא להאי טעמא כלל אבל תלמוד ערוך הוא פ"ק (דף י"ט) דבמשכון דילה דמקודשת אפילו במשכון בשעת הלואה היינו משום דומיא דאמה העב

משא"כ

משא"כ במשכון דאחרים ועיין בכל זה במ"ש בפנים :

דקי"ל אין אומן קונה בשבח כלי וכו' האריך מהרו"ך ז"ל בפירושים דחוקים ורחוקים ועיין במ"ש בפנים ליישב הכל על נכון :

השואל חפץ מחבירו וקידש בו וכו' פי' היכא דגם האשה יודעת שהוא שאול והבעל צריך להחזירו למשאיל ואדעתא דהכי נתקדשה שתחזירנו איכא מ"ד דאינה מקודשת דמדמי לי' כאילו התנה עמה בפירוש בשעה שקידשה ע"מ להחזיר לו הקידושין ואיכא מ"ד דלא דמי שאלה למתנה ע"מ להחזיר דדמיא לחליפין אבל שאלה לא דמיא לחליפין וכיון דאינו יכול לתובעו מיד אלא לאחר ל' יום איכא ש"פ בהנאת קיבוץ ל' יום ומקודשת ומ"ד אינה מקודשת ס"ל דאפילו את"ל דשאלה לא דמיא למתנה ע"מ להחזיר מ"מ כיון דיכול לתובעו מיד לית בה הנאת ש"פ וכמ"ש בפנים ומהרו"ך האריך על זה ולפע"ד הדבר פשוט כמ"ש :

ל א"צ שיתן וכו' או לתוך חצרה המשתמרת לדעתה מקודשת וכו' הקשה ב"י למה כתב היפך דעת הרא"ש דפסק דלא בעינן חצר המשתמרת וכו' וכתב מהרו"ך ליישב בדוחק ולהגיה לדעתו וכו' ולפעד"נ דיש ליישב ברווחא בלא הגה"ה עיין במ"ש בפנים :

א"ל התקדשי לי במנה א"ל תנהו על הסלע וכו' ומפרשים התוס' וכו' כתב מהרו"ך דנ"ל עיקר דלדעת התוס' והרא"ש ורבינו אם אמרה תנהו על סלע שלה פשיטא דמקודשת אלא אפילו לא נתן על סלע כלל אלא לתוך תיקה נמי מקודשת והאריך בזה בדקדוק לשונות התוס' והרא"ש והרי ליה מאריה דהלא מבואר מדברי הרא"ש דאפי' אמרה תנהו על סלע שלו אין הדבר תלוי בקנין שהסלע קונה ע"י הסלע אלא שזה הלשון הוא מורה שהיא חפיצה בקידושין ושאם אח"כ נתן לתוך תיקה בתיקה מקודשת אבל לא נתן בתיקה אלא על הסלע שלה אע"פ שגילתה דעתה שחפצה היא בקידושין אפ"ה אינה מקודשת כיון שלא קיבלה הקידושין בידה או בתוך תיקה דלא חשיבא הנחה על הסלע קבלת קידושין כלל וכך הוא דעת התוספות דמאחר שהוכיחו מדקבעי סלע של שניהם מהו דליכא לפרש דבסלע שלה מקודשת דחצרה קונה לה כפירוש רש"י דא"כ מאי קמיבעיא ליה אלא אין הדבר תלוי בקנין חצרה אלא דבסלע שלה סמכה דעתה דכיון שגילתה דעתה שחפיצה בקידושין בודאי יתן לה הקידושין בתוך תיקה וכו' וכמו שמבואר בדברי הרא"ש ומפורש היטב בדברי רבינו כך הוא דעת התוספות ועיין במה שכתבתי בפנים :

לו וכתב הרמב"ם שהשליח אומר קידשתיה לך וכו' ואפי' שתק אם היו עסוקים באותו ענין וכו' הדבר פשוט דהאי ואפי' שתק חוזר על מ"ש ואומר הילך לשליח וכו' ובא לומר דאע"פ דהבעל לא אמר הרי פלונית בשלחה אותך וכו' אלא שתק ונתן לו בתיקה אם היו עסוקין באותו ענין דיו כמ"ש בפנים והכי משמע להדיא מלשון הרמב"ם בפ"ג ע"ש ומהרו"ך נדחק ופי' ואפי' שתק קאי אשלוחה ונתן קאי אמקדש ואיכא לתמוה טובא על פירושיו כאילו היפך האמת והיפך משמעות הלשון :

לז ומ"מ מצוה שלא יקדשנה עד שתגדל וכו' מה שהקשה שלא בפי' א' פסק דמצוה להשיאה סמוך לפירקן תירץ מהרו"ך דפירוש סמוך לפירקן ר"ל סמוך מלאחריו דהיינו לאחר שכבר הגיעו לפירקן ונעשו גדולים הבן לאחר י"ג שנה ויום א' והבת לאחר י"ב שנה ויום א' וכ"כ ב"י לעיל בסימן א' ולפע"ד דפי' זה הוא היפך האמת דלכל הפוסקים והמפרשים פירושו סמוך לפירקן מלפניו מקמי שנעשו גדולים וכמ"ש בסימן א' והקושיא יש לה יישוב בטוב טעם כמ"ש כאן בפנים ע"ש : בסוף הסי' הגה שאומר על בתו כעודה קטנה וכו' וכתב הר"ן דאינו נאמן אלא דוקא בתכ"ד וכתב ב"י דמדברי תשובת הרשב"א לא משמע הכי דכתב אב שאמר שקידש בתו ואח"כ קדשה לאחר ואמר קידושי ראשון בפסולי עדות ד"ת ואינם כלום נאמן משום דהפה שאסר הוא הפה שהתיר וכו' עכ"ל ולפע"ד דלא אמר הר"ן אלא בדאמר קידשתיה וגירשתיה דלאחר כדי דבור דהוחזקה א"א אינו נאמן לומר לאחר זמן גירשתיה דלא סימנים רחמנא בגירושין אבל בקדשה לאחר ואמר דקידושי ראשון בפסולי עדות דאורייתא הוו כיון דסימנים רחמנא בקידושין אפי' לאחר כ"ד נמי נאמן לומר דראשון לא הוו קידושין ולשני הוו קידושין והא דקי"ל דכל התורה כולה תוך כ"ד כדבור דמי בר ממקדש וכו' היינו לענין חוזר במקדש אשה בפני עדים ובתוך כ"ד אמר לא יהיו קידושין אין בדבריו כלום אבל הכא דהאב אומר לראשון לא היו קידושין ולשני היו קידושין פשיטא דנאמן אפי' לאחר כ"ד כיון דליכא עדים אלא דסימנים רחמנא הלכך נאמן בכל מה שיאמר דקידושי בתו וכן נראה שחזר בו ב"י ממ"ש כאן דמדברי הרשב"א לא משמע הכי ופסק בש"ע כדבריו בפנים ומטעמא דפי' ודלא כמ"ש בהגהת ש"ע לפרש דברי הרשב"א דמיירי נמי בדאמר כך בתכ"ד ומ"ה נאמן דלא משמע הכי כלל אלא כדפי' הוא העיקר והכי נקטינן ומהרו"ך התעורר בזה וכתב מ"ש עיין עליו ועיין במ"ש בפנים בריש סימן שאחר זה בפי' תוך כ"ד ועיין עוד במ"ש בקונטרס אחרון בסימן מ"ז ס"ב :

לח ומלשון הרמב"ם יראה שאם הכלים כל תנאו וכו' ולא נסירא וכו' כבר נתבאר דעת הרמב"ם בדבריו אלו וטעם השגת רבינו עליו דבר דבור על אופניו עיין במ"ש בפנים ומהרו"ך ז"ל האריך ופי' דהרמב"ם לא כתב דהתנאי בטל אלא באומר לה בשעה שנתן הדינר בידה הרי את מקודשת לי בדינר זה והכלים ואמר אם תתני וכו' אבל אם נתן הדינר בידה ולא אמר דבר אלא דאח"כ אמר אם תתני לי מנה הרי את מקודשת לי בדינר זה ואם לא תתני לו וכו' ה"ז תנאי גמור וצריך לקיימו ולפע"ד דזה דבר פשוט הוא דהוי תנאי לכ"ע אלא דאפילו הקדים אמירת מעשה לתנאי נמי תנאי הוא להרמב"ם וצריך לקיימו ולא אמרינן דהתנאי בטל אלא בהקדים מעשה בפועל שנתן לה הדינר וא"ל הרי את מקודשת לי בדינר זה והכלים וא"ל אם תתני לי וכו' התם הוא דהתנאי בטל והשיג עליו רבינו דא"כ אמאי אמרו חכמים דאין זה תנאי משום דהקדים מעשה לתנאי הלא הוא דבר פשוט הוא דאפי' הוה דינא בעלמא בהקדים מעשה לתנאי נמי צריך לקיימו כיון שהכל היה תוך כדי דבור אפ"ה גבי קידושין פשיטא דכיון שנתן בידה בלא תנאי וא"ל הרי את מקודשת לי בדינר זה ואח"כ א"ל אם תתני לי מנה וכו' ואפי' הכל היה תוך כ"ד המעשה קיים והתנאי בטל דקי"ל דכל התורה כולה תוך כ"ד כדבור דמי בר ממקדש וכו' וכדלקמן בסי' מ"ט : ומ"ש או בלא התנה בדבר אחר אם הדינר שאני מקדשך בו הוא שלי וכו' אע"ג דהם כמעכשיו או כאומר ע"מ ס"ל להרמב"ם דלא הוי תנאי עד שיהיה בו כל דיני התנאי כדמסיק רבינו בסמוך אפי' הכי כתב רבינו כאן היכא דאמר אם הדינר שאני מקדשך בו הוא שלי וכו' דכדאמר לשון אם פשוט דלכ"ע לא הוי תנאי כשהמעשה והתנאי בדבר אחד ואח"כ כתב מחלוקת הפוסקים בדאמר מעכשיו או ע"מ אם צריך שיהיה בו כל דיני תנאי וכך הוא דרכו של רבינו בדוכתי טובא בחיבורו זה ודלא כמ"ש מהרו"ך עיין עליו . ומ"ש רבינו ע"מ שתבעל לאבא וכו' ה"ה לאביך כדתנן פ' המגרש לגבי גיטין דמשם נשמע דה"ה לקידושין ומיהו דוקא לאבא ולאביך אבל ע"מ שתבעלי לפלוני אע"פ שעכשיו א"א לקיימו דאית בה ערוה דאשת איש אפ"ה הוי תנאי כיון שאיפשר לקיימו אם ימות הבעל דלא הויא עליו ערוה וכשתבעל לו תלו הקידושין למפרע ואסורה בקרוביו ולא דמי לאבא ולאביך דא"א כלל לקיימו וע"ל סי' קמ"ג סי"ח ומהרו"ך כתב ולאו דוקא לאבא ולאביך דה"ה אפי' לאדם בעלמא דאיכא איסור א"א נמי תנאו בטל ולא דק :

כתב הרמב"ם המקדש ע"ת כו' לפיכך המקדש ע"ת וכנס אח"כ סתם או בעל סתם צריכה גט וכולי הקשה ב"י בריש סי' שלשים ותמה דאמאי כתב רבינו לשם דאם קידש על תנאי ובעל סתם דצריכה ממנו גט ולא כתב ג"כ דבכנסה סתם ולא בעל נמי צריכה גט וכן הקשה מהרו"ך ול"ק ולא מידי כאשר פי' בפנים ריש סי' ל"ט ס"ג ליישב הגון עוד הקשה מהרו"ך דהוי זו ואצ"ל זו דכיון דבכנס ולא בעל בטל התנאי כ"ש בבעל אחר שכנס דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובלא כנס דהא בגמרא מפרש הטעם משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובלא כנס ודאי הוי בעילת זנות אם לא יתקיים התנאי עכ"ד וגם ליתא דכיון דבעל לאחר שקידשה על תנאי שפיר אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ודעתו לבטל אותה לשם אישות ולגרשה אם לא יתקיים התנאי אבל לא אחליה לתנאיה ופטור מלשלם הכתובה כאשר כתבתי בריש סי' ל"ט ס"ג עיין בפנים אבל מהרו"ך כתב לפרש מ"ש וכנס אח"כ סתם היינו לומר שקידשה ע"ת ואחר זמן מה כנסה ואח"כ בעל ג"כ ופי' או בעל היינו לומר דמיד לאחר שקידשה ע"ת כנסה ובעל מיד ואפי' הכי אמרי' דהתנאי בטל והאריך בדברים ובפיוסים ולא נהירא אלא כפשוטו הוא דבכנס ולא בעל או בעל ולא כנס נמי קאמר הרמב"ם דהתנאי בטל : בסוף הסימן ה"א הרי את מקודשת לי חוץ מפלוני וכו' אינה קידושין והרמב"ם כתב שהן ספק קידושין אבל גבי גט כתב רבינו לקמן ריש סימן קל"ז דחוץ מפלוני אינו גט ולא כתב דלהרמב"ם הוי ספק מגורשת אלמא דמודה הרמב"ם גבי גט דאינו גט כלל דבעינן כריתות וליכא אבל בקידושין בקנין כל דהו סגי לן ועיין במ"ש ב"י בכאן :

לט אבל כתובה אין לה וז"ל הרא"ש בפרק המדיר (דף קל"ד) ריש ע"ד ולענין כתובה עומד בתנאי כי היכי דאם נדרה אח"כ תצא שלא בכתובה עכ"ל והלשון מגומגם דליכא נפקותא במה שתדור אח"כ דאפי' לא תדור אח"כ תצא בלא כתובה אם היו עליה נדרים ועוד הו"ל לומר אם תדור אח"כ אלא ע"כ ט"ס הוא וצ"ל כי היכי דאם נודע אח"כ שנדרה תצא בלא כתובה ומהרו"ך כתב ליישב הלשון ולא נהירא :

אבל נתקדשה לו ע"מ שלא יהא בה מומין וכו' עיין בפנים דצריך לומר דאיכא כאן ט"ס וצריך להגיה שלא יהא בו מומין ואין שום רמז ראיה לחלק בין לשון שאין עליה מומין ובין לשון שלא יהא בה מומין דאם אתה אומר באיש שהתנה כך בלשון זה דאינה מקודשת אם ריפאן הרופא ה"ה אם האשה התנית כך באותו לשון נמי אינה מקודשת ואם באיש שהתנה כך באותו לשון וריפאן הרופא מקודשת ה"ה באשה אלא בקפידת המומין תליא מילתא כו' וכמ"ש התוס' כך הוא דעת הרא"ש ורבינו אבל מהרו"ך כתב ליישב נוסחאות שלנו ולא נהירא :

מא ולבעל הלכות אף נכריות אינן מקודשות אלא א"כ אמר הראויות מכם לביאה תתקדש לי ואז כל אחת מן הנכריות הוי מקודשות ואם אמר אחת מכולכם מקודשת לי כולן מקודשות מספק כך הוא הנוסחא האמיתית וכמ"ש בפנים וכך נדפסה הנוסחא מחדש בספרים ע"פ ב"י שהקשה על הנוסחא שכתוב בה אא"כ אמר הראויות מכם לביאה תקדשו לי ואז כל אחת מן הנכריות הוו מקודשות מספק עד כאן דקשה שלא ודאי קידושין נינהו וצריך למחוק מספק אבל לנוסחא כנדפסה מחדש ניחא דל"ק מידי והעיד ב"י שכך מצא נוסחא זו בספרי רבינו ומהרו"ך כתב ליישב ואמר דהראויה מכם לביאה היינו שאמר בפי' אחת מכם הראויה לביאה ושכך הוא פשוט בעיניו פשט הסוגיא דמקשה תלמודא לאביי וקאמר אלא דאמר להם אחת מכם וקתני אחיות אינן מקודשות וקשיא לאביי ומשני לאביי כדאמר הראויה מכם לביאה דהשתא כיון דמקשה הכריח דמתני' מיתוקמא בא"ל אחת מכם א"כ גם למאי דמשני כדאמר הראויה לי לביאה היינו נמי באחת מכם הראויה לי לביאה ולכן כתב רבינו דכל אחת מקודשת מספק עכ"ד ונראה דטעה בפשט הסוגיא דא"כ אמאי קאמר אחיות אינן מקודשות הא נכריות מקודשות הא ודאי דבדאמר אחת מכן בפי' אף נכריות אינן מקודשות אלא מספק ופשטא דתלמודא משמע דנכריות מקודשות ודאי ומהרו"ך גופי' העתיק לשון ה"ג ואוקימנא כגון דאמר הראויה לביאה תתקדש לי בכלכלה זו וקבלה אחת מהן ע"י כולן ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות אבל הנך אחרות מקודשות עכ"ל ומדלא כתב מקודשות מספק אלא סתם מקודשות אלמא דמקודשות ודאי קאמר ותו איכא לתמוה דאם היה פי' דאמר אחת מכם הראויה לי לביאה מקודשת אמאי אחיות אינן מקודשות כלל שלא כל אחת וא' לבדה היא ראויה לו לביאה והרי לא קידש אלא אחת מכולן ולא פי' איזה מהן וגם האחיות הן בספק אלא פשט הסוגיא היא דבין למאי דקס"ד דקשיא לאביי ובין למאי דמשני לאביי פשטא דסוגיא מיירי דוקא בדאמר כולכם מקודשות לי ותלמודא לא קשיא ליה בהכי דקאמר כולכם כלומר כפשטא דמתניתין דלא אמר אלא כולכם בלחוד ותו לא אמר מידי קני את והמור ולא אמר אלא דאמר ליה גם כן אחת מכם פירוש דאמר ליה כולכם ואחת מהתי אחיות מקודשות לי בכלכלה זו וקתני אין אחיות מקודשות וקשיא לאביי ותירץ בדא"ל כולכם והראויה לי לביאה מקודשות לי דהשתא כיון שאמר כולכם מקדש את כולם אלא לפי שחושש שיש בתוכן ב' אחיות וה"כ קני את והמור הוציא את האחיות ואמר הראויות לי לביאה לומר דאחיות שאינן מסורים לביאה לא יהיו בכלל כולכם והלכך אחיות אינן מקודשות כלל אבל נכריות כולן מקודשות וכך מבואר בלשון מגיד משנה רפ"ע דאיבעות שכך הוא פי' הסוגיא ואי איפשר לפרשה בדרך אחר וכך הוא משמעות דברי רבינו שאמר היו עמהן נכריות ואמר כולכם וכולי לרב אלפס וכו' ולבה"ג אף נכריות אינן מקודשות אא"כ אמר הראויות וכו' דרצונו לומר דאעפ"י שאמר כולכם אפ"ה אף נכריות אינן מקודשות אא"כ שאמר ג"כ הראויות וכו' דהוציא האחיות מכלל כולם לפי שאינן ראויין לו לביאה ואף הנכריות מקודשות ויותר מבואר בלשון הרמב"ם ריש פ"ע ולכן כתב רבינו וכ"כ הרמב"ם אבל למ"ש מהרו"ך תי' מהו זה שאמר וכ"כ הרמב"ם הלא הרמב"ם כתב בהיפך אלא אין ספק דפירושו זה טעות הוא ומה שדקדק הרב ביותר לשון כדרכו ולהקשות על האמת דס"ל לקצר ולומר ולבעל הלכות אף נכריות אינן מקודשות אלא לבא לבאר ולפרש שלא יבינו טעות ולפסוק דהא ממילא מובן דקאי אמ"ש דלרב אלפס אף נכריות אינן מקודשות ולבה"ג נכריות מקודשות גם ה"ל לומר ואז כל הנכריות מקודשות ומפני מה האריך ואמר ואז כל אחד מן הנכריות וכו' נלפע"ד דא"צ להשיב על קושיות אריכות לשון בפוסקים שלא באו אלא לבאר ולפרש שלא יבינו טעות מדבריהם זה מאריך וזה מקצר ואין כאן כלל קושיא ותו דבכך איפשר גם כאן ליישב דבייתור לשון זה מרהם לנו דיוקא וה"ק טעמא דאמר כולכם וגם אמר הראויים לי לביאה לפיכך אמרינן דאז כ"א מן הנכריות הוו מקודשות אבל מן האחיות אינה מקודשת אפי' אחת מהן אבל אם לא אמר כולכם אלא אמר הראויים לי לביאה וכו' בלחוד ה"ל כאילו אמר אחד מן האחיות מקודשת לי דכיון דאחת מהן ראויה היא לו א"כ אחת מהן ודאי מקודשת היא לו אלא דלא ידעינן על איזה אחת הן וה"ל קידושין שאינן מסורין לביאה דעל ידי הקידושין נאסרו לו כמו שפי' התוס' והלכה כאביי דה"ל קידושין ודו"ק :

מב כופין אותם ליקח גט פירוש אם היא סומכת על דבריה לינשא לאיש בלא גט כופין אותם כדין ישראל וכדא"ה שלא תינשא עד שתיקח תחלה גט ועיין בפנים ומהרו"ך גורס כופין אותו ולא נהירא :

מג ולאחר שיגדיל אין הקידושין כך הוא הנוסחא ברוב הספרים וכתבתי בפנים דר"ל שנשא והגדיל ובעל משהגדיל וכ"כ בס"א בפי' ואם בא עליה לאחר שהגדיל וכו' וכך נדפס בפנים ע"ש והוא מתוקן יותר וכ"כ מהרו"ך :

ומיהו תקנו לה קידושין ע"י אחיה ואמה וכו' כתב נ"י בפ' ב"ב דלא הצריכו מיאון בקידושין לאידייהו אלא כשהקטנה בעצמה קיבלה קידושיה אבל כשקדשוה אחיה ואמה והם בעצמם קיבלו קידושים אעפ"י שהיה לדעתה לא הוו קידושין וא"צ מיאון אבל כשהשיאוה והכניסוה לחופה לדעתה אעפ"י שקבלו הם הקידושין הוו קידושין וצריכה למאן והביאו מהרו"ך ע"ש :

מד וכן היבם שקידש צרת יבמה וכו' פי' אפי' יבם שקידש צרת יבמה דאיכא למ"ד בפ' החולץ דקיימא עליה בכרת ואין קידושין תופסין בה אלא דאנן לא קי"ל הכי אלא כמ"ד דליכא אלא עשה :

מז אמרה היא בעצמה נתקדשתי וכו' משנה פרק ב' דכתובות (דף כ"ב) האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואסיקנא בגמרא דלאו מקרא נפקא לן אלא דסברא היא ובתוס' לשם מפורש דנאמנת מטעם מגו דאי בעי הוה אמרה מעיקרא פנויה אני ולפיכך אינה נאמנת אלא תוך כדי דבור דאיכא מגו אבל לאחר כ"ד ליכא מגו וכ"פ לשם הרא"ש וכך פירש"י לשם (בדף י"ח) וכך הם דברי רבינו ומהרו"ך הקשה מהא דכתב רבינו בסי' מ"ט דלגבי קידושין לא הוי תוך כ"ד כדיבור ותירץ שאני התם דעביד מעשה שנתן המעות בידה ולא אתי דבור ומבטל מעשה אבל הכא לא הוי אלא דבור דאמרה נתקדשתי יכולה לחזור בה תוך כ"ד דאתא דבור ומבטל דבור עכ"ל וצ"ל דאעפ"י דבעלמא ודאי אמרינן דאתי דבור ומבטל דבור וכדאיתא ר"פ השולח (דף ל"ב) מ"מ כאן לא אמרינן הכי שהרי בפרק י"ג סוף (דף קכ"ט) קאמרינן והלכתא כל תוך כ"ד כדבור דמי לבר מע"ז וקידושין וכתבו התוס' דר"י פי' ע"א שא"ל אלי אתה וחזר בו תוך כ"ד דלא מהני מידי ולא אמרינן אתי דבור ומבטל דבור ודכוותא בקידושין היכא דלא הוה אלא דבור כגון שכבר מסר בידה פקדון והוא בעין וא"ל בפני עדים הרי את מקודשת לי בפקדון שלי שמסרתי בידך וחזר תוך כ"ד ואמר ליהוי מתנה דלא מצי חוזר ואע"ג דליכא מעשה אלא דבור אלא נ"ל דקי"ל הכי בע"א וקידושין מגזירת הכתוב כמ"ש התוס' בפרק י"ג א"נ תקנתא דרבנן הוא כמ"ש הרמב"ן בשם ר"ת ומביאו הר"ן סוף נדרים (דף פ"ז) והר"ן עצמו כתב טעם אחר ע"ש וכל זה דוקא לענין חוזר ממעות קידושין דקאמר תוך כ"ד דליהוי מתנה אבל הכא לא קא עסיק תלמודא אלא לענין נאמנות דמעיקרא קא שויא נפשה חתיכה דאיסורא וא"כ חוזר מדבורה תוך כ"ד ואמרינן דנאמנת מטעם מגו, ואינו ענין למקדש אשה וחזר בו תוך כ"ד ואמר דליהוי מתנה ודו"ק :

נ וכשמשלמת לו מנכה הכלים וכו' מהרו"ך ז"ל הבין דאין פוחתין שליש אלא במאכלים אבל סבלונות אעפ"י שעשויין לבלות אינו פוחת שליש דהכי משמע מתשובת הרא"ש שהביא רבינו בסמוך שכתב בסיפה הלכך כיון שחזרה בה חשבינן דמי הסבלונות מעיקרו החשבון וישבע שמעון וכו' ומשמע שאינו מנכה כלום והקשה ע"ז מתשובת הרשב"א דפסק דאף בסבלונות העשויין לבלות פוחת שליש ותירץ דאף הרא"ש כך היה כוונתו לחשוב דמי הסבלונות החשבון ולפחות שליש בעשויין לבלות והאריך ליישב סוגיית הגמ' ע"פ זה ע"ש . ולפעד"נ דאעפ"י דבגמ' דמיירי בקידשה בודאי אף בסבלונות דעשויין לבלות פוחת שליש מ"מ תשובת הרא"ש דמיירי בלא קידשה אלא כדמדיך בלחוד ס"ל להרא"ש דאינו פוחת שליש ואין חילוק בין מאכלים וסבלונות אם הכל צריך לבלם ואינו פוחת כלום כיון דלא קידשה אבל דעת הרשב"א בתשובה שאין חילוק בין קדשה ללא קדשה ובזה ודאי נחלק עליו הרא"ש ועיין בפנים מבואר על נכון :

כתב ר"י וכו' ואם כל אחד נותן משכון וכו' כתב מהרו"ך דלקושיית ב"י למה לא יתחייב במשכון בשידוכין כמו בלא משכון כיון דאין דין אסמכתא בשידוכין צריך לפרש דמ"ש ואם כל אחד נותן משכון וכו' לא קאי אשידוכין אלא אקניינים דעלמא אבל בשידוכין לעולם חייב שאין חילוק בין נותן משכון לאין נותן משכון וכתב על מה שכתב מהרש"ל דבמשכון אף בשידוכין איכא בזה טפי משום אסמכתא שהוא דוחק והאריך בזה ולפעד"נ דהאמת הוא כמ"ש מהרש"ל כאשר הבאתי ראייה לדבריו בפנים דבמשכון יש בו משום אסמכתא והכי נקטינן :

נב וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש הב"י הקשה על זה ומהרו"ך כתב מה שכתב כדי ליישבו אבל האמת יורה דרכו כמ"ש בפנים ליישב כל דברי הפוסקים בזה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והוא הנכון (עיין לסוף הסי') ונראה דהאי ואם רצה וכו' כך פירושו דאף אם יכול לכנס מיד אין האב רוצה ליתן בתחלה מה שפסק לבתו פן יחזור מדעתו ולא יכנוס וקשה לסוגיא מידו והחתן אינו רוצה ליכנס תחלה עד שיתן פן לא יתן אח"כ והאב רצה ליתן לו ע"י שליש עד אחר שיכנוס ואז יתן השליש ליד החתן מיד שיכנוס הרשות בידו דהכי הדין בין לוה ומלוה שאם הלוה אינו רוצה לפרעו עד שיחזיר השטר תחלה והמלוה אינו רוצה להחזיר השטר עד שיפרעו תחלה דנותן ביד שליש וכשיחזור השטר ליד הלוה יחזיר השליש המעות ליד המלוה אבל אין פירושו דהרשות ביד האב לומר אתן ליד השליש ולא אתן לידו עד ב' וג' שנים אלא צריך ליתן לידו מיד כיון דלא התנה בשעת פסיקה שיתן לו ע"י שליש עד זמן כך וכך וכך נוהגים דכשכתב בשטרי התנאי לשנים הנדוניא ק"ס דצריך ליתנו בידו ואא"כ כונס אח"כ דהיה מתנה בשעת פסיקה שלא יתן לידו עד מקץ שנים כך וכך אלא יהא ביד שליש עד אותו זמן וכל שלא התנה אלא כתב סתם ליתן ק"ס צריך ליתן בידו ואחר כך כונס או מניח ביד שליש עד אחר שיכנסנה לחופה ואחר החופה יתן מיד לידו . ע"כ חסר בפנים :

נג פסק הגאון וכו' מהרו"ך האריך בזה ומסקנתו דאם נתן מעות לבתו סתם שהניחה בו ומתה הבת דקנתה להוריש לבנה ולפע"ד אינו כך ועיין במ"ש בפנים :

נז מסרה האב וכו' והרמב"ם כתב יורשה אפי' נדונייתה בבית אביה תימה דלעיל בסימן נ"ג כתב רבינו פירש"י שהוא כדברי הרמב"ם ואח"כ כתב דברי ר"ת ומסקנת הרא"ש כדבריו אלמא דס"ל כר"ת וכאן כתב תחלה לדעת ר"ת ושהרמב"ם חולק עליו משמע דס"ל כהרמב"ם דלא כר"ת וי"ל דודאי ס"ל לרבינו דהלכה כר"ת היכא דליכא תקנה וכאן לא בא אלא לאודויי דבתקנה דבין לר"ת ובין להרמב"ם היכא דאיכא תקנה שהאב נוטל הכל אף להרמב"ם נוטל הכל

הכל והיכא דתיקנו דחולקין אף לר"ת חולקין ואין חולקין בין נכנסה לחופה מתה ובין מתה האב לשלוחי הבעל הולכין אחר התקנה אבל אם הלך האב עם שלוחי הבעל וכו' או נכנסה עמו לחצר שלה אפי' ליכא תקנה כלל האב יורשה מדינא אף להרמב"ם והשתא ניחא הא דלא כתב רבינו כאן הכא זו של הרמב"ם ע"ש פירש"י כמ"ש בסי' נ"ה אלא דאתא לאורויי דאעפ"י דהרמב"ם בפכ"ב דאישות לא כתב בפירוש החילוק בין חצר דידיה לחצר דידה אפ"ה נ"ל דס"ל להרמב"ם דאין הבעל יורשה אלא בחצר דידיה אבל בחצר דידה האב יורשה אפי' נדונייתה ביד הבעל וכמ"ש ה"ה שבאתיו בפנים ע"ש :

סב כתב הרמב"ם אם היה שם יין וכו' ור"נ כתב וכו' עיין במ"ש בפנים דפליגי בהא דלהרמב"ם אם אין שם לא יין ולא שכר מברך ברכת נישואין בלא כוס ולר"נ לא שני בלא כוס מיהו בברכת אירוסין דכתב רבינו לעיל בסימן ל"ד בשם הרמב"ם דמברך אותה על כוס של יין או של שכר ואם אין שם יין או שכר מברך אותה בפני עצמו וכאן כתב דלר"נ ברכת אירוסין אם לא ימצא יין אפי' יש שם שכר מברך בלא כוס ברכת אירוסין משמע דחולק על הרמב"ם וקשה טובא דה"ל לרבינו לכתוב מחלוקת זו בסמוכין זה עם זה או בסימן ל"ד או כאן ולא לכתוב דעת הרמב"ם לחוד בסימן ל"ד ולכתוב דעת ר"ן כאן כאילו ליכא מחלוקת ביניהן לכן נראה דאה"נ דליכא מחלוקת באירוסין דגם ר"נ מודה למ"ש הרמב"ם דהמנהג לברך ברכת אירוסין על כוס של יין או של שכר ואם אין שם יין או שכר מברך אותה בפני עצמו אבל ר"נ לא קאמר אלא היכא דלא נהגו דדינא הוא דמברכין ברכת אירוסין לכתחילה על כוס של יין ואם לא נמצא יין אפי' יש שם שכר מברך לכתחילה בלא כוס ברכת אירוסין כיון דאירוסין בלא נישואין לאו מצוה מן המובחר הוא דעיקר המצוה היא לקיים פריה ורביה וכיון דארוסה אסורה לבא עליה עד שתכנס לחופה אם כן אירוסין לאו מצוה מן המובחר הוא ולכן אין להקפיד שלא לברך אלא על כוס אלא כיון שאין שם יין מברך בלא כוס אעפ"י שיש שם שכר וגם הרמב"ם מודה בזה לדינא אלא היכא דנהגו לברך על שכר יש לברך ברכת אירוסין על שכר לכתחלה אם אין שם יין וק"ל :

סג ומותר לבעול לכתחלה בשבת מסקנא דגמרא בפ"ק דכתובות ובהגהת אשר"י שם הקשה ע"ז מהא דמשמע התם דלא שרי אלא משום דרוב בקיאין בהטייה ואנן דלא בקיאין בהטייה ודאי דאסור ומהרו"ך תירץ דהך סוגיא לא קאמר תלמודא אלא למ"ד דם חבורי מחבר אבל למ"ד דם מיפקד פקיד שרי אפי' אינן בקיאין בהטייה ונכון הוא . כתב בס"ג ברכת בתולים וכו' כ"כ הרא"ש במו פ"ק דכתובות וכתב עלה ואפשר שברכה זו תקנוה הגאונים וכו' עכ"ל . ואף על גב שהרא"ש השיג וכתב אברכה דתיקנו הגאונים בפדיון בכור דאין כח להוסיף ברכה אחר חתימת התלמוד כמ"ש רבינו בי"ד סימן ש"ה י"ל נהי דוקא דהברכה היא בשם ומלכות זה ודאי אסור אבל הך ברכה דבתולים דלית בה שם ומלכות שרי לברכה ע"פ תקנת הגאונים דאינו אלא שבח ותהלה לפניו על שבחר בזרעו של אברהם מיהו אין יישוב זה מספיק אלא להרא"ש גופיה שהביא ברכה זו בלא שם ומלכות אבל רבינו שהביאה בדאית בה שם ומלכות קשיא וי"ל דט"ס הוא וצריך לומר בלא שם ומלכות :

כתב בס"ע על ברכת בתולים וי"א דאין מברכין אותה בלא כוס וכ"כ ה"ר ירוחם בשם רבינו נסים ואין ספק שהבין דמה שהביא הרא"ש וז"ל ברכת בתולים כתב בס"ג ברוך אשר גנ אגוז בג"ע וכו' והורה רבינו נסים אם היה מקום שאין מצוי בו יין וכו' דכיון דאף באירוסין שאינו מצוה מן המובחר דאסור לבא עליה עד שתכנס לחופה צריכה כוס לכתחילה אם כן ברכת בתולים שמצוה מן המובחר הוא ונקראת גם כן בעילת מצוה משום דמאותו ביאה ואילך יקיים מצות פ"ו ורבו כ"ש דטעונה כוס לכתחילה וקצת משמע הכי מדברי הרא"ש דכתב להך דר"נ לאחר שכתב להך דברכת בתולים בשם בס"ג ולא קודם זה אלא ודאי אתא לאורויי הך דינא דבברכת בתולים נמי צריכה כוס לכתחלה כמכ"ש מברכת אירוסין כדפי' מיהו נראה דליתא להך פירושא דאדרבה דוקא ברכת אירוסין שהוזכרה בתלמוד וצריכה שם ומלכות טעונה כוס לכתחלה אבל ברכת בתולים דלית בה שם ומלכות אינה טעונה כוס כלל ולא קשה א"כ אמאי לא נברך גם ברכה שתיקנו הגאונים על פדיון בכור בלא שם ומלכות דאה"נ דאמאי בכך ולא השיג הרא"ש רק על מה שתיקנו לברך אותה בשם ומלכות ושטעונה ג"כ כוס דזה אסור אבל בלא שם ומלכות בלא כוס אין בו איסור דאינו אלא שבח ותהלה אלא שלא נהגו כן אבל ברכת בתולים נהגו עלמא לברך בלא שם ומלכות ומ"ש בפנים בשם מהרש"ל דלא נהגינן לברך ברכה זו היינו שלא נהגו לברך בשם ומלכות אבל בלא שם ומלכות ובלא כוס נהגינן לברך ולא אשכחן מאן דפליג אהא והכי נקטינן ודלא כמ"ש בס"ע לברך אותה בשם ומלכות כתב הרא"ש ומסתבר לברכה אחר שמצא בתולים עכ"ל ורבינו לא כתבו גם לא כתב לברך קודם בעילה כדי שתהא עוסק לעשייתן דכיון דאינה ברכה גמורה בשם ומלכות אלא שבח והודאה ותהלה יכול לברך אותה בין בתחילה בין בסוף ולכך כתב בסתם לברך אותה נ"ל :

סד ובזמן הזה שאין זמן קבוע וכו' הקשה מהרו"ך דאפי' בזמן שאינם קבועים אלא ביום ב' וה' יעשו נישואין ביום א' כשהכל מוכן ותירץ מה שתי' אבל לפעד"נ די"ל כיון דביום א' על הרוב אינו מוכן לפני השבת אלא ע"י הדחק משא"כ בה' דהכל מוכן ברווח לעולם תיקנו שלא תינשא אלא ברביעי אבל בשבתי דינים קבועים בכל יום דבכל יום הכל מוכן ברווח כמו ביום ה' אעפ"י דביום א' אין הכל מוכן מלפני השבת אלא ע"י הדחק לא חששו ליום א' בלחוד ואמרו דאשה נישאת בכל יום :

סה מעבירין את המת מלפני הכלה ליתן לה את הדרך פי' כיון דדבר זה תלוי בכבוד מי יהא נדחה מפני האחר קי"ל דכבוד החיים קודם לכבוד המתים ולא כתב הרב רבינו משה בר מיימוני מי שהיה לפניו מת וכלה מניח הכלה ומתעסק במת אלא בדברים שאינו מיעוט כבוד אלא להתעסק בצרכיהם זה אחר זה וצרכי המת קודמין דמת מצוה קודם לכל המצות כ"כ בי"ד ריש סימן ש"ס ודלא כמ"ש מהרו"ך דהרמב"ם מפרש מעבירין לשון ויעבר את השופר והא ליתא דא"כ ה"ל לומר מעבירין את המת לפני הכלה דמשמעו מקדימין את המת לפני הכלה מדקאמר מלפני הכלה כמ"ש אלמא דכפשוטו הוא :

סו וכתב הרמב"ם וכן אם העיד עליו עדים וכו' מהרו"ך הביא דברי הרב רבינו משה בר מיימוני ומ"ש עליו ה"ה והב"י וכתב ליישב ולחלק דהרמב"ם כתב לדינא דלדינא יש היתר טפי בקנין דאיכא שיעבוד קרקעות ודברי רבינו הוא לפי דהאשה סמכה דעתה טפי אייחוד מטלטלי ואין יישוביו מתקבלין לע"ד ועיין במ"ש בפנים יישוב נכון : **וכתב** ב"ה וכו' כתב מהרו"ך לפרש דבריו בדברים דחוקים ואינן אמת ועיין במ"ש בפנים הנכון והאמת :

כתב ר"ת דכתובת בתולה מן התורה וכו' כתב מהרו"ך לפרש לשון כתובות שלנו ולפעד"נ שאינו נכון אלא הכי פירושו דבתחלה כותב לבתולה ויהיבנא ליכי כסף זוזי מאתן וכו' ואח"כ ודין נדוניא דהנעלת ליה וכו' הכל קיבל עליו במאה זקוקים וכו' ורצונו לומר שמאתן זהובים דחזו ליכי והנדוניא דהנעלת ליה הכל קיבל עליו בק' זקוקים והוסיף לה מדיליה עוד מאה זקוקים ה"ה מאתים זקוקים עם המאתן דחזו ליכי ובקראקא וברוב מקומות במלכות זה גובין לבתולה ד' מאות זהובים פולים כי פי' זקוק שני זהובים פולים ובקצת מקומות אין הזקוק כי אם מח"ג פולים ואינה גובה אלא ג' מאות זהובים פולים ועשרים זהובים ובמדינת ליט"א פי' זקוק הוא שני זהובים פולים טו"ג פולים ומאתים זקוקים הן ת"ק זהובים פולים ועד"ז הוא פי' לשון כתובת האלמנה ואינה גובה בשער כתובתה אלא השמנה לפי מנהג המקומות שגובין לבתולה כך וכך גובין לאלמנה השמנה :

סט ואפי' היא אומרת איני נותנה לך פירות וכו' מהרו"ך ז"ל האריך בכאן מסוגיית הגמרא ועל בסי' ע"א במ"ש על זה דבר דבור על אופניו בס"ד :

ע ובירושלמי משמע וכו' פי' ש"מ דברשותו הוא ליתן לה מזונות וכו' על זה חולק הוא בירו' וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ועיין מ"ש בפנים ומהרו"ך האריך בזה . גם האריך לפרש מ"ש ופוסקין לה ג' סעודות בשבת וכו' ולא דק בפי' דג' סעודות דקאמר היינו לומר דבלאה פוסקין לה ג' סעודות ועוד פוסקין לה ג"כ בשר ודגים וכ"ל ובשר בוי"ו ועיין במ"ש בפנים בקצרה : **וא"א** הרא"ש הסכים לדעת רש"י דכיון שהוא מוחזק וכו' הקשה מהרו"ך בלא הך קושיא לפירש"י נמי קשה דהיאך נאמן הבעל בשבועתו להוציא מידה מה שמכרה מנכסיו ואשמיעתיה להרב הא דכתבו התוס' והרא"ש דה"ט דנאמן משום דאורחא דמילתא הוא לאתפוסה לגבי הלכך מוציא מידה בשבועה . עוד כתב מהרו"ך דעל מ"ש הרא"ש לדחות פרש"י שפי' בלוותה ואכלה דנאמן להשביעה שבועה משום דמילתא דפשיטא הוא מאחר שהוא מוחזק וטוען ברי שהאשה צריכה שבועה ומאי קמ"ל דקשה טובא הלא איכא למימר דאתא לאשמועינן דל"מ בלוותה ואכלה דפשיטא דנאמן אלא אפי' פסקו לה ב"ד ומכרה דהו"א דהיא מוחזקת נאמן להשביעה שבועה דנאמן קאי אתרוייהו בין לוותה ואכלה ובין פסקו לה ב"ד ומכרה מנכסיו דנאמן הבעל להשביעה שבועה עכ"ד ולפע"ד יש ליישב דדעת הרא"ש הוא לדחות פרש"י בקושיא זו משום דבברייתא דתני הם בהדה ואם בא בעלה ואמר פסקתי לה מזונות נאמן דהאי לאשמועינן רבותא דבתרוייהו נאמן ולפרש"י דנאמן להשביעה שבועה לא איצטריך בלותה ואכלה דפשיטא היא אלא איצטריך לחוד להיכא דפסקו לה ב"ד ומכרה אבל לפירש"י ניחא טפי דאיצטריך לאורויי דנאמן הבעל בשבועתו אף להוציא מידה מה שנתנו לה ב"ד וה"ה דאיצטריך לאורויי דנאמן בשבועתו אף עפ"י דלא תמצא שוב מי שילוה לה דבתרוייהו איכא רבותא עוד כתב מהרו"ך דליכא לפרש לפרש"י האי נאמן דתני בברייתא בדפסקו לה ב"ד ומכרה נכסיו קרקע או מטלטלי דא"כ היאך פרש"י דנאמן להשביעה שבועה דהלא במטלטלי ליכא שבועה בנק"ח אלא שבועת היסת ובימי תנאים דמשנה וברייתא לא הותקנה עדיין שבועת היסת עכ"ד גם בזה אומר אני אשמעיתיה להרב הא דפירש"י במשנה ר"פ הנשבעין גבי אמר לחנוני תן לי כדינר פירות וכו' ישבע חנווני פי' שבועת היסת ורש"י גופיה לשם סוף (דף מ"ח) כתב דשבועת היסת לא ניתקנה בימי התנאים דבימי ר"נ תיקנוה אלא צ"ל דלא היתה תקנה קבועה לכל כופר הכל עד שבא ר"נ אבל ודאי לפעמים ראו התנאים להשביע היסת גם בכופר הכל כגון היה דחנווני וכמ"ש בהאורך בס"ד בח"מ סוף סי' ע"א ע"ש ודכוותא מפרש ר"י הכא בברייתא דנאמן הבעל להשביעה שבועת היסת בפסקו לה ב"ד ומכרה מטלטלין אף עפ"י דכופר הכל כיון דאורחא דמילתא הוא לאתפוסה לגבי כל זה נלפע"ד פשוט וברור ודלא כמהרו"ך שכתב בזה פירושים מפוגים :

לא לוותה ולא מכרה אלא דהקשה עלמא וכו' כ"כ הרב רבינו משה בר מיימוני פי"ב דאישות ולא קשה הלא לקמן סימן פ' כתב רבינו דלרב האי גאון העדפה הוא לבעל אפי' העדפה שע"י הדחק וכ"כ הרב רבינו משה בר מיימוני פכ"א דאישות דאשי התם דכיון דניזונת משל בעלה דין הוא דהעדפה נמי לבעל אבל בהך לא"ה שהיתה ניזונית ממעשה ידיה ומן העדפה שע"י הדחק ואינו נותן לה מזונות הס"א דצריך לשלם לה מה שדחקה עצמה וכו' קמ"ל דאדרבה היא הנותנת דכיון דלא נתן לה מזונות א"כ זכתה היא במעשה ידיה כאילו אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ואין לה על זה כלום דאפי' עשתה והותירה הכל שלה כמ"ש ה"ה לשם ע"ש הרמב"ם ומהרו"ך כתב על קושיא זו כאן גם לקמן בסי' פ' כתב מ"ש ולא נהירא :

עא אבל מי שנשתטה וכו' עד שיגדלו וקשה שלא מתורת צדקה חייב לפרנס בניו ובנותיו אף לאחר שיגדלו דלא גרעי משאר קרוביו עניים דאין נופלין על הגבאי תחלה כדאיתא בירושלמי ופסק כן בי"ד בה' צדקה וכן הקשה מהרו"ך ותירץ מה שתירץ אבל האמת הוא כמ"ש בפנים דלרבינו במי שנשתטה זנין מנכסים אפי' אינו אמוד ובאינו אמוד ודאי אין זנין אלא עד שיגדלו דליכא שלא לדעת משתמא ניחא ליה שיהיו ניזונין מנכסיו אפי' אינו אמוד בעוד שלא הגיע לכלל גדלות :

עב כתב הרמב"ם בנדרה היא וכו' נראה דלפי דתלמודא קאמר התם יוציא ויתן כתובה והרמב"ם מפרש לחלק דדוקא בדלא הפר לה משום דאומר אי אפשי באשה נדרנית התם הוא דקאמר תלמודא יוציא ויתן כתובה בע"כ אבל אם הוא רוצה לישב עמה וכו' אין כופין אותו שיוציא לכך אמר רבינו כתב הרב רבינו משה בר מיימוני דאינו חולק על מ"ש תחלה אלא מפרש בלחוד הוא וזה פשוט לפע"ד ודלא כמ"ש מהרו"ך :

עד אסר הבעל כלי שבניו וכו' עד לפיכך תצא שלא בכתובה שמשיאתו שם רע בשכניו . וא"ת בלאו ה"ט תצא שלא בכתובה דמצי אמר דאי איפשי באשה נדרנית כמ"ש בסוף סי' ע"ב דהא אמר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה אלא לפי שהיה לו להתיר וקיים מרצונו אבל הכא באשה כלי שכניה דלא מצי להתיר א"נ ליתן כתובה מטעמא דאי אפשי באשה נדרנית וי"ל דלא מצי אמר אי איפשי באשה נדרנית אלא בנדרים דעינוי נפש או בדברים שבינו לבינה דקפיד וכו' וכ"כ הר"ן ריש המדיר ומביאו מהרו"ך :

נדרה שלא תלך לבית אביה וכו' ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי אם תלך לבית אביך יותר מחודש או יותר מרגל יוציא מיד אחר ז' ימים הקשה מהרו"ך אמאי לא אמרינן הכא שהאשה מותרת בתשמיש מיד ולא תלך לבית אביה עד חדש ואח"כ יוציא ויתן כתובה כדאמרינן גבי המדיר את אשתו מליהנות ממנו והאריך בזה ויישובו שכתב על קושיא זו אינו יישוב ולפע"ד אין כאן שהתחלה לקושיא דבהמדיר אשתו מליהנות לו לא תלאו בתנאי אבל הכא דהדיר אשתו ואסר עליו הנאת תשמישה ותלאו בתנאי אם תלכי לבית אביך יותר מחדש וכו' ליכא למימר שהאשה מותרת בתשמיש מיד ולא תלך לבית אביה עד חדש דבתנאה לא מוזהר אינים ואפי' למ"ד מוזהר הכא מודה דאשה לא מוזהרה כיון שלא נדרה וכמ"ש בפנים לעיל ריש סי' ע"ד ע"ש :

עה וכתב ר"מ מרוטנבורג אם הוא מיסודה וכו' הקשה מהרו"ך דמ"ש רבינו ע"ש מהר"ם הוא סותר למ"ש המרדכי בשם מהר"ם והאריך בדברים ולפע"ד דלא ניחא ליכתב בספר אבל הישוב הנכון לקושיא זו כתבתי מבורר בקצרה בפנים וביישוב זה מתיישב ג"כ מ"ש רבינו כאן בדברי מהר"ם ובסוף הסי' כתב דברי ר"מ דלכאורה מלוקים הם בדין זה ונתברר בטוב טעם דלדינא אין כאן מחלוקת ע"ש ודלא כמ"ש ב"י דחלוקים הם :

עו ומי שיש לו מלאכה וכו' מ"ש ב"י והשמך הלשון כך הוא וכו' כתבתי בפנים דט"ס הוא בלשונו ומהרו"ך נדחק ליישב לשונו ולא נהירא ע"ש :

עז כתב הרמב"ם אינה ואשתו וכו' עד ועושין פשרה איכא לספקות דלקמן סימן קנ"ד ס"ו כתב רבינו שאם טוענת שאין לו גבורת אנשים וכו' כופין אותו לסוגיא דנאמנת היא משום דחזקה אין אשה מעיזה בדבר שהבעל יודע אם הוא אמת אם לאו וי"ל דהכא מיירי בדבר שאין הבעל יודע כגון שטוענת שהוא מורד מתשמיש שאינו בא עליה אלא כמי שבא על השנואה ואינו משמש כרצון או הוא טוען עליה שאינה מתרצית לא בכפייה אלא שעליה לפי שטינתו שגם זו נקראת מורדת ולכן פסק הרמב"ם דעושין פשרה ואין כופין ואפי' אינה שואלת כתובה כלל ודלא כמה שפי' מהרו"ך לקמן בסימן קנ"ד :

פ וכן צריכה לעשות בצמר וכו' מה שקשה במ"ש רבינו כאן כשהיה כמ"ד שהבטלה מביאה לידי זמה ובסי' פ"א כתב שזאת היא דעת רב אלפס וכתב ג"כ דהרא"ש חולק ופסק כמ"ד דהבטלה מביאה לידי שיעמום ובי"ד סי' רל"ה כתב בסתם כהרא"ש עיין במ"ש יישובו בסוף סי' פ"א ובי"ד לשם בטוב טעם ומהרו"ך כתב ג"כ ליישב זה ועיין עליו ולא נהירא לפע"ד גם ביישובו אינו מתיישב הסתירה במ"ש בי"ד :

דחקה וכו' והרמב"ם כתב בהפסד וכו' הקשה מהרו"ך ממ"ש הרב רבינו משה בר מיימוני גופיה דהביאה רבינו לעיל בסי' ע' והאריך בזה כאן וכן למעלה כתב מזה ולפע"ד אין יישובו נכון אלא האמת כדפי' לעיל סימן ע' בקונטרס האחרון ע"ש :

פה מכר לה קרקע וכו' עד וכיון שנתגלו לו יקחם עם הקרקע הרב רבינו משה בר מיימוני חולק על זה ופסק בפכ"ב דאישות דאותן המעות שנראו ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות ולכן כתב אחר זה בהשה הרי שנמצאו מעות או מטלטלין ביד האשה והיא אומרת במתנה נתנו לי והוא אומר ממעשה ידיך הן השה שלי ה"ז נאמנת וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ומביאו רבינו בסמוך דמדכתב הרב רבינו משה בר מיימוני בהשה משמע דבין שהיו המעות גלויים ובין שהיו טמונים דין נכסי מלוג יש להן כמו שכתב בתחלת דבריו ודלא כמו שכתב רבינו כאן דבטמונים יקח המעות עם הקרקע . ול"ק א"כ למה הביא רבינו בסמוך דברי הרב רבינו משה בר מיימוני בהשה כיון דפליג עליה דהא ודאי אעפ"י דפליג עליה בטמונים מ"מ לא פליג עליה בגלויים בטענה זו בהיא אומרת במתנה נתנו לי והוא אומר ממעשה ידיך הן והשה שלי דהיא נאמנת וכו' דגם רבינו ס"ל דדין זה אמת בשהיו המעות גלויים ודלא כמ"ש מהרו"ך לחלק בין טענת ברי ושמא אי נמי בין מוחזק לאינו מוחזק דהרמב"ם משמע להדיא דבטמונים אינו טוען ברי גם המעות כיון שהיא לא נתנן לו אלא ע"ד מכר לא הורע כחה בכך ולא חשיב הבעל מוחזק בהם כמ"ש ה"ה לשם להדיא אלא העיקר כדפי' ועיין במ"ש בפנים . וה"ר יונה כתב דוקא דקא טען טענת ברי דידי אינון וכו' פי' אע"ג דגם היא טוענת ברי אינה נאמנת כיון דהיו טמונים אבל אם הוא טוען שמא צריך להחזירם לה ומ"ש הב"י דאיהי טוענת טענת ברי לא היה צריך לכותבו דפשיטא היא דמיירי דאיהי טוענת טענת ברי כמו בריחא דאם היה ספק אל האשה דשמא של בעלה הן פשיטא דהבעל מוציא מידה אפי' היה הבעל טוען שמא שלו הן דנגנבת דאינו שמא גרוע כיון דלא היה לו לידע דאשתו תגנוב ממנו דבר או תעלים ממנו מעשה ידיה אבל שמא שלה גרוע דהיה לה לידע אם הוא ברשותה של מי הוא גם בזה כתב מהרו"ך מה שכתב ולא נהירא :

כתב הרב רבינו משה בר מיימוני הרי שנמצאו וכו' ואם אומרת ע"מ כן נתנו לי שלא יהא לבעלי רשות בהן עליה להביא ראיה וכו' איכא לאקשויי ומ"ש מאומרת אחה נתנו לי במתנה דנשבעה האשה ולא אמרינן שכל ממון שנמצא ביד האשה בחזקת הבעל הוא פי' ה"ה דהיינו טעמא משום דחזקה שאין האשה מעיזה בפני בעלה בכל דבר שהוא יודע האמת כמו דאפי' אמרה לבעלה בפניו גרשתני נאמנת חזקה שאינה מעיזה מיהו כמ"ש הרב רבינו משה בר מיימוני באומרת ע"מ כן נתנו לי במתנה שלא יהא לבעלי רשות בהן דעליה להביא ראיה שנמצאו המעות והמטלטלין בידה והיא מוחזקת בהן ואפי' באינן טמונים משמע מדברי רבינו בסימן שאחר זה במ"ש בשם ר"י ורבינו שמשון והרא"ש דהשה שנמצא בידה מעות או מטלטלים שלא תפסה הבעל מידה אלא הם בידה דלדברי כולם אם טוענת שלי הם נאמנת ואין הבעל יכול להוציאם מידה בב"ד והוא מדברי התוס' בפ' ח"ה (דף נ"א) ולשון שלי הם פשוטו משמע דטוענת דמתנה נתנו לי ע"מ שלא יהא לבעלי רשות בהן והכל שלה קרן ופירות דנאמנת ודלא כהרא"ש והרמב"ן דלוקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות וכתב ה"ה לשם דכך הוא דעת הרשב"א דנאמנת דהכל שלה קרן ופירות ומהרו"ך ג"כ הביא בשם מהרש"ל שכתב כך להדיא אלא דנחלק עליו ושדי ליה מאריה לסתור דברי אמת בדברים שאין בהם ממש גם על הרב בהגהות ש"ע שכתב די"א הא דאינה נאמנת בטוענת מתנה נתנו לי ע"מ שלא יהא רשות לבעלי בהן אלא ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות אעפ"י שהמעות נמצאין בידה ומוחזקת בהן היינו דוקא במעות טמונים אבל במעות שאינן טמונים נאמנת לומר שלי הם כיון שנמצאו בידה דלא כהרמב"ם דכתב בסתם דאינה נאמנת אפי' במעות שאינן טמונים נחלק עליו והוציא לשון שלי הוא מפשוטו דרצונו לומר שלי הוא הקרן והבעל הוא שיאכל הפירות ושוו היה דעת התוס' והרא"ש ורבינו וכדעת הרמב"ם ומי ישמע לו להוציא לשון שלי הוא מפשוטו ומשמע דשלי לגמרי משמע קרן ופירות ומה שהאריך ביפוים לפרש משמעות הסוגיא דאין לחלק בין טמונים לאינן טמונים אלא במכר לה שדה שהבעל מוחזק במעות אבל במעות שהיא מוחזקת בהן אין חילוק בין טמונים לאינן טמונים זה ודאי יש לו פנים מאירות ליישב בהם דעת הרמב"ם אבל לעשות כוונים ללשון התוס' והרא"ש ורבינו ולומר דגם המה ס"ל כהרמב"ם הוא דבר בטל לפע"ד והכי נקטינן להוראה להוציא שלא לסוגיא מיד האשה בב"ד מעות שאינם טמונים בשטוענת שלי הם בסתם או שאומרת בפי' מתנה נתנו לי ע"מ שאין לבעלי רשות בהן וכו' ודלא כהרמב"ם ומה שהיה קשה למהרו"ך היאך הביא רבינו כאן דברי הרב רבינו משה בר מיימוני בסתם ולא ה"ל כמותו אין זה קושיא דלא הביא דבריו אלא לפי שתחלת דבריו וסופה הילכתא היא ולא ראה להשמיט אמצע דבריו וכתב לשונו ממש וסמך על מ"ש בסי' פ"ו דפסק כר"י והר"ש והרא"ש דבנמצא תחת ידה מעות שאינן טמונים ואומרת שלי הן דנאמנת ושלה הן קרן ופירות אף באומרת בפי' מתנה נתנו לי ע"מ שאין לבעלי רשות בהן וזה הוא דרכו של רבינו בחבורו כשמביא דברי הרמב"ם או דברי מחבר זולתו שמעתיק לשונו ואינו משמיט אמצע לשונו אע"ג דלאו הילכתא היא לדעתו וסמך על מ"ש דעתו במקום אחר ות"ש מהרו"ך שמ"ש הרא"ש ורבינו ע"ש ס"ל שמשון דלא בא הר"ש לחלוק אפר"י אלא לתרץ ולפרש דברי ר"י דלא קשיא הוא בודאי פי' נכון והאמת הוא :

ובמו שמשתמש וכו' מהרו"ך ז"ל נדחק בפי' דברי בעל העיטור והרא"ש ועי' במ"ש בפנים תמצא נחת .

גם בפי' ו"ר האם בעלמא וכו' נדחק בו ב"י ומהרו"ך ועיין במ"ש בפנים פירושו האמת :

פו קבר מן הקטן יקנה לו דקל ה"א בפרק חזקת לרבה בר רב הונא אבל בח"מ סימן רכ"ד כדין קטן שהכניסו בו אחרים כתב רבינו דלהרמב"ם יקנה לו דקל כרבה בר רב הונא ולהרא"ש יקנה לו ס"ת כרב חסדא וקשה למה פסק רבינו כאן דקל בסתם ונראה דרבינו נמשך אחר פסקי הרא"ש דבפ' המוכל הביא הך פלוגתא וכתב והילכתא כרב חסדא ובפרק חזקת הביא ג"כ הך פלוגתא ולא פסק כלום אלמא דהרא"ש לא פסק כרב חסדא אלא לגבי הכלה של קטן דמסתברא לקנות בדמים ס"ת שהיא מצוה דדמי הכלה דמיא למציאה אבל במעות קטן שירש מאבותיו וקטן פטור ממצות מסתברא טפי לקנות במעותיו דקל שיהא קרן שלו קיים ואוכל פירות דקל ובזה מתיישב הא דפליגי בתרווייהו דאי לא הוו פליגי אלא בהכלה ס"ת דגבי פקדון מודה רב חסדא דיקנה לו דקל קמ"ל דלא ואי לא הוו פליגי אלא בפקדון ס"ת דבהכלה מודה רבה בר רב הונא לרב חסדא קמ"ל דלא אלא פליגי בתרווייהו ומכל מקום אנן לגבי הכלה מסתבר לן טפי כדרב חסדא ולגבי פקדון מסתבר טפי טעמא דרבה בר רב הונא ומהרו"ך כתב יישוב אחר ולפע"ד נראה נכון מה שכתבתי :

צ כיון שהבעל יורש את אשתו וכו' עד וא"א הרא"ש כתב כשבת הראשונה . הקשה מהרו"ך מאי נפקותא איכא במחלוקת זו דהלא לדברי שניהם הבעל אוכל פירות וגוף הקרקע תלוי באם ימות הבעל תחלה או האשה ונדחק דנ"מ לענין כתיבת פרוזבול או לענין נפל הבית עליו ועל אשתו ולא ידעתי מי דחקו לזה דוקא שלא לכמה דברים איכא נפקותא לענין מציאה שזכתה לו רשותו ולענין משיכה שצריך שימשוך לרשותו ולענין כליו של מוכר ברשות לוקח או איפכא וכן לענין זרק לה גט לרשותה אם היה כלוקח אשה וכן לענין דינא דבר מצרא דהלוקח שדה אצל שדה זו מסלקו ללוקח מדינא דבר מצרא ועוד לכמה דברים . ומ"ש ויש מהגאונים שכתבו שהבעל צריך ליתן הדמים ללוקח כמו הכיר בה שאינה שלו הקשה מהרו"ך הלא בקונה מן הגנב ויודע שדבר זה גנבה הוא א"צ להחזיר הדמים ולא דק דפשיטא דלא מיירי הכא בהכיר בה שהיא גנבה והוא גנבו אלא הכיר בה שלא היתה שלו אלא דשמא קנאה זה ממי שהיתה שלו וצריך להחזיר לו הדמים משום תקנת השוק דומיא דהכא דקונה מאשה שיושבת תחת בעלה כבר ידעו הכל דכל הנכסים הם ברשות הבעל אלא דשמא האשה מוכרת על פי ציווי בעלה ועיין במה שכתוב בפנים :

צג מי שייחד לאלמנתו וכו' עד נוטלת מזונותיה משאר נכסיו . פי' מה שחסר לה משכר קרקע שייחד לה שתיזון ממנו נוטלת אותו החסר משאר נכסיו ומהרו"ך האריך בדבר פשוט :

כתב הרמב"ם לפיכך אם הניח נשים רבות וכו' . נראה דפירוש לפיכך כך הוא דלפי שכתב תחלה לחלק במטלטלין שאין האלמנה יכולה לעכב על היורשין מליטול ברשותה המטלטלים שלא תפסה והם יתנו לה מזונות ובמקרקעי יכולה לעכב ואמר ע"ז לפיכך גם בזה מקילינן במטלטלים דאם הניח נשים רבות זו אחר זו ניזונות בשוה ממטלטלין שאין דין קדימה במטלטלין כשלא תפסה שום אחת מהן אבל במקרקעי אף ע"פ שלא תפסה יש בו דין קדימה ויכולה לעכב על המאוחרת שלא תטול מזונותיה עד שתטול המוקדמת תחלה והראב"ד כתב דאפילו במקרקעי אין בו דין קדימה לענין מזונות ובספר הרמב"ם שבידינו לא כתוב לפיכך גם נמצאו מקצת ספרי הרמב"ם כתוב בהם שאין דין קדימה במזונות וכבר האריך בזה מהרו"ך ולפע"ד אין ספק בפי' זה שכתבנו לפי הנוסחא שהעתיק רבינו מחיבור הרמב"ם :

תפשה הרבה מטלטלין וכו' הנה מהרו"ך פירש דברי הר"ש וריב"א והרמב"ם ומהר"ם מרוטנבורק והרא"ש ותמה אני על פירושיו הזרים ולפע"ד הדברים ברורים ופשוטים כאשר תראה במ"ש בפנים בס"ד :

ואם טעתה אפי' בכל שהוא וכו' כתב מהרו"ך לדעת ב"י דאם טעתה לא קאי אלא בנקחה לעצמה אבל לא במכרה לאחרים וכו' אבל לע"ד בלקחה לעצמה שמקח בטל במכרה בינה לבין עצמה אפי' לא טעתה אלא דבמכרה לאחרים אינו בטל אלא היכא דטעתה ועיין במ"ש בפנים וכ"כ מהרו"ך ע"ש דרכי משה :

צה כתב רשב"ם אלמנה וכו' וכ' א"א הרא"ש משמע מתוך לשונו שאינה נוטלת בשבח כלום ולא נהירא וכו' מתוך לשון הרא"ש בפסקיו נראה דהשגת הרא"ש הוא על מ"ש רשב"ם בין על מ"ש בניזונית מנכסי יתומים דאפי' אמרה ראו מה שהניח לי בעלי אינה נוטלת בשבח כלום אפי' בשכר טירחא ובין באינה ניזונית והשביחה הנכסים בסתם דלא אמרה ר"י נמי אינה נוטלת בשבח כלום זולתי מה שנתחייב בעלה בכתובתה זה גובה מן השבח וכתב הרא"ש דלא נהירא אלא בין בזו ובין בזו נוטלת שכר טרחה וכו' דהיינו בניזונית נוטלת שכר טרחה בלחוד והמותר הכל ליורשים ובאינה ניזונית והשביחה בסתם שלא אמרה ראו וכו' ובנכסים מועטים נוטלת שכר טרחה ואח"כ גובה כתובתה והמותר ליורשים ורבינו הביא תחלה דברי הראב"ד שחולק על מ"ש רשב"ם דבניזונית הכל ליורשים אלא אדרבה הכל לעצמה ואח"כ הביא מ"ש רשב"ם באינה ניזונית והרא"ש חולק על כל זה דהיינו שחולק על רשב"ם ועל הראב"ד כמ"ש בניזונית וחולק גם על רשב"ם כמ"ש באינה ניזונית וכך הבין ב"י ולכן כתב בש"ע ג' סברות בניזונית די"א דהכל ליורשים ואפילו שכר טירחא אינה נוטלת והוא דעת רשב"ם וי"א שהשבח הוא לעצמה והוא דעת הראב"ד וי"א שנוטלת שכר טירחא והוא דעת הרא"ש ואח"כ כתב ואם אינה ניזונית ואמרה ראו וכו' דאפילו השביחה אף בכר הוא לעצמה דכיון דנתעללו הלכבוד כתובתה אמולי אתלי לה אבל אם השביחה הנכסים בסתם ולא אמרה ראו וכו' הכל ליורשים דאמולי אחולה לגבי יורשים אלא דנוטלת חוב שלה שכתוב בכתובה והוא ג"כ דעת רשב"ם וי"א שאפילו כתובתה לא תגבה ממנו אלא שנוטלת שכר טירחא והוא דעת הרא"ש וכ"כ מהרו"ך ע"ש הרב הגדול מהרש"ל שכתב דהרא"ש השיג על הרשב"ם גם איכא שניזונית מן היורשים דהשבח הכל ליורשים ואינה נוטלת אפי' שכר טירחא וקאמר הרא"ש דלא נהירא אלא נוטלת שכר טירחא וכן הוא האמת אבל מהרו"ך חלק על מהרש"ל ועל הב"י כמ"ש בש"ע לפי מה שהבין מדבריהם דהרא"ש לא קאמר דנוטלת שכר טירחא אלא בניזונית ועל זה האריך בדקדוקי קושיות ולשונות והביאוהו לפרש דאיפכא הוא דהרא"ש לא ס"ל דנוטלת שכר טירחא אלא באינה ניזונית ולא אמרה ראו וכו' אבל בניזונית אפילו אמרה ראו אינה נוטלת כלום אפי' שכר טירחא אבל למ"ש דהרא"ש חולק על מ"ש רשב"ם בין בניזונית ובין באינה ניזונית וכמו שמבואר בש"ע אין כאן קושיא ולא דקדוק כלל ע"ש ולענין הלכה כתבתי בפנים דאין להוציא מיד המוחזק ע"ש :

צו והרמב"ם כתב שצריכה לישבע ג"כ שלא מחלה לו כתובתה או שלא מכרה לו ונראה שאם כתובתה בידה אינה צריכה לישבע על זה וכו' . משמע דלהרמב"ם אפי' כתובתה בידה צריכה לישבע ע"ז וקשה דבסי' נ"ג ס"ג משמע דלהרמב"ם אפי' כתובתה בידה אינה צריכה לישבע שלא מחלה ושלא מכרה אלא תשבע לחוד שלא תפסה משל בעלה כלום וי"ל דס"ל להרמב"ם דכשבאה לפסוק לה מזונות הקילו עליה שלא תשבע שלא מכרה ושלא מחלה כיון שתשבע על זה לבסוף וגם לא שכיחא שתמחול לו או תמכור לו אבל תפיסה משל בעלה דשכיחא צריכה לישבע אף כשבאה לפסוק לה מזונות וכיוצא בזה כתב מהרו"ך ז"ל :

ואם אין עדים אינה נוטלת אלא מנה כתב הרמב"ם שהבעל צריך לישבע ש"ד וא"א הרא"ש כתב שאינו נשבע אלא היסת . ברפ"ב דכתובות כתב הרא"ש וז"ל ולא חשבינן ליה כמודה מקצת משום דס"ל כפירת שיעבוד קרקעות דכתובה שיעבוד קרקע הוא ואפילו לבתר דתקינו דכתובה גובה ממטלטלי לפי שאינו יכול לומר פרעתי וכו' הלכך האי מנה דמודה ביה ה"ל הילך וכו' עכ"ל ונראה דהא דקאמר ואפילו לבתר דתקינו וכו' ה"ק דל"מ מקמי דתקינו וכו' דפשיטא דה"ל כפירת שיעבוד קרקע ואין בה ש"ד אלא אפי' בתר דתקינו וכו' דהשתא אשה זו דטענה בתולה נשאתני כודאי דתמחול לו על שיעבוד קרקעות כדי להביאו לידי ש"ד שהרי יכולה לגבות כתובתה מן המטלטלין ותדע שהרי להרא"ש דס"ל שיעבודא דאורייתא לא מבטלה ש"ד אלא בדמחל לו על שיעבוד קרקע כמבואר בח"מ סי' פ"ח סל"ח וא"כ הכא נמי כודאי שהאשה היא מוחלת שיעבוד קרקע וגובה מן המטלטלין כדי להביאו לידי ש"ד וקאמר הרא"ש דליתא דאפי' תמחול לו האשה שיעבוד קרקע ליכא ש"ד הכא דכיון דאינו יכול לומר פרעתי ה"ל הילך ואינו נשבע אלא היסת . ומהרו"ך התעורר גם בזה עיין עליו ולפע"ד הנכון כדפי' :

מי שהיה נשוי וכו' לר"ת בין הניח רב בין הניח מעט הדין שיחלקו כל עזבון המת לשתי חלקים וכו' בפ' מי שהיה נשוי (דף צ"ג) קתני במשנה לחלק בין רב למעט . וקאמר בגמרא תניא זו משנת ר' נתן ר' אומר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה וכתבו התוס' פר"ת קי"ל בהא כהלכתא כר' דחולקות בשוה והיינו דכל מנה ומנה נוטלות בשוה דחולקין כל עזבון המת בשתי חלקים וכו' עכ"ל וזהו שכתב רבינו בין הניח רב או מעט כלו' ולאפוקי מדר' נתן דבהניח מעט דהיינו מנה בלחוד חולקים בשוה כל אחת נוטלת חלקין ותלתא ותילתא אבל אם הניח מאתים או שלש מאות אינן חולקות בשוה וגם אין כל מנה ומנה נוטלות בשוה ע"ש :

צז הבעל שמשביע אשתו על כתובתה יכול להשביעה ג"כ על כל שנתעסקה וכו' . עי' בפנים נתבאר דדעת רבינו הוא דבשתובעת כתובתה מבעלה לאחר שגירשה יכול להשביעה בטענת שמא הפסד משלו ואף על פילכה ועיסתה יכול להשביעה אף בטענת שמא אע"פ שאינו טוען ברי לי שפרעתי אבל אם אינה תובעת כתובתה אינו יכול להשביעה בטענת שמא אפי' על מה שמינה אותה הנוונית וכו' ודלא כדעת התוס' ולפ"ז מ"ש רבינו הבעל שמשביע אשתו על כתובתה וכו' נמי הכי קאמר הבעל שמשביע אשתו על כתובתה כשתובעת אותו לאחר שגירשה דאז יכול להשביעה אף בטענת שמא הפסד משלו יכול להשביעה ג"כ על כל שנתעסקה בו כל ימי היותו תחתיו אף על פילכה ועיסתה אף ע"פ דלא טען כלל ברי פרעתי אבל קודם שתובעת כתובתה אינו יכול להשביעה בטענת שמא אף על מה שמינה אותה הנוונית דתנן וכו' והלכה כר"ש ופשוט הוא ומהרו"ך הבין דמ"ש רבינו הבעל שמשביע אשתו על כתובתה וכו' היינו בטוען ברי פרעתי וקשיא ליה מסוף דבריו אתחלת דבריו ול"ק ולא מידי :

צח אבל לאפוטרופא שנעשית בחיי בעלה מופיל וכו' ב"י כתב כאן מ"ש ומהרו"ך האריך ליישב דברי רבינו ועיין במ"ש בפנים בקצרה התיישב הכל על נכון בס"ד גם בדעת רבינו בכתב לה נקי נדר וכו' שהאריך הרב ליישב קושיית ב"י וכבר התיישב הכל במ"ש בפנים דדברי רבינו נשקלים במאזני צדק ואמת :

ק ואם ממרום היורשים אחרי מותו גובה מהם ב"י הקשה ממ"ש התוס' בפ' נערה ומהרו"ך פי' דלא כתבו התוס' כך אלא לגבי מזונות האשה והבנות אבל לא לגבי כתובה וכך כתבתי ג"כ בפנים עיי"ש שנתבאר בס"ד על נכון :

והרמב"ם כתב שצריכה לישבע שמת עיין בפנים מ"ש ע"ז דלא משמע הכי ברמב"ם שוב ראיתי שגם בכ"מ תמה על רבינו בזה ומביאו מהרו"ך והכי נקטינן דא"צ לישבע שמת :

ובס"ה כתב ע"ש ר"י וכו' עיין במ"ש בפנים על זה עד ומיהו לענין מעשה צ"ע ועתה אוסיף לבאר כי קרוב לפרש לשונו שלא אמר הרב בהגה"ה שלא נהגו במדינות אלו לגבות בלא כתובה אלא על התוס' שהוסיף לה שליש כמנהג העשירים זה לחוד אין גובין בלא כתובה אבל הכתובות שנוהגים בה הכל לכתוב בשוה לבתולה מאתים זקוקים ולאלמנה מאה זקוקים בין עניים בין עשירים זה ודאי גובה אפי' אין כתובתה בידה כמו שהעיד מהרש"ל שנהגו כמ"ש ה"ה בשם ר"י וגם מהרש"ל מודה דמה שמוסיפים העשירים שליש וכותבין כתובה שניה על התוס' שאין לגבות תוס' זה אא"כ שכתובה בידה ועיין במ"ש מהרו"ך על זה :

קג ונרושה לא תמכור אלא בב"ד משנה ריש פ' אלמנה ניזונת ולמאי דפסקו הפוסקים כמ"ד דטעמא דאלמנה מן האירוסין לחכמים נמי מוכרת שלא בב"ד משום דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בגרושה לא איכפת ליה אעפ"י דלא נישאת ובאלמנה שנישאת ודאי דלא שייך לומר כלל אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד דכיון שנישאת אינה אשתו דדוקא אלמנה דמפני כבודו יושבת באלמנותה שלא נישאת לאיש אמרי' אין אדם רוצה וכו' והוא דבר פשוט לא היו הפוסקים צריכים לבארו ולא ידעתי מה היה דעתו של מהרו"ך לעורר קושיא ותמהון בדברים פשוטים גם בסוף הסי' במ"ש רבינו לרב אלפס שפסק במכור לי כורא וכו' כתב תימה מה ענין זה לדין טעתה האשה וכו' והוא דבר פשוט דהא"ג דכך אמר רבינו דבהא אפי' לא טעתה מכר כולה בטל דלא ניחא ליתומים לאפוקי שטרא עילוייהו ועוברת על דבריהם היא ולא כאן אפי' קצת קשה כל שכן בזה תמהון :

קיב וכתב הרמ"ה הא דלא מהני לה קנין וכו' אבל אי כתב להו שטרא באפי נפשיה א"נ קנו ממנו לאחר נישואין שהם קנין לכתיבה עומד וכו' פי' דאי כתב להו שטרא אעפ"י דלא קנו מיניה א"נ לא כתב שטרא אלא קנו ממנו לאחר נישואין שהם קנין לכתיבה עומד ואפי' לא כתב כלל שטרא אף לבסוף חשוב הוא כאילו כתב שטרא וז"ש הרמ"ה איבעי ליה למינקט שטרא מינה או למיכתב תברא עליה כלומר היכא דלא קנו מיניה אלא כתב שטרא איבעי ליה למינקט שטרא ואי לא כתב שטרא אלא קנו מיניה בלחוד איבעי ליה למיכתב תברא עליה ומהרו"ך הקשה דבח"מ סימן מ"ג מבואר דלהרא"ש ודעימיה לא מהני קנו מיניה לגבות ממשעבדי אלא היכא דכתב שטרא לבסוף וא"כ לא ה"ל לרבינו להביא כאן דברי הרמ"ה בסתם היפך דעת הרא"ש ול"ק ולא מידי דרבינו לא הביא דברי הרמ"ה אלא לענין זה דמחלק בין קנין דקודם נישואין לקנין דלאחר נישואין א"נ דכתב ליה שטרא אבל לא ללמוד מדבריו דלא בעי כתיבה לבסוף דאין כאן מקומו אלא בח"מ סי' מ"ג לשם עיקר מקום חלוקי סברות הפוסקים בזה גם נדחק לפרש דברי הרמ"ה כלדי כי הדבר פשוט כדפי' דהכי משמע מלשונו :

מי שלוה בשעת מיתה וכו' משנה וגמרא פרק מציאת האשה (דף ס"ח) וס"ל לרבינו דבין לגירסת רש"י ובין לגירסת רבינו האי לא פליגי בדין מזונות הבת דלכ"ע בלוה בשעת מיתה אין שומעין לו דהא אשתעבד בתנאי כתובה אבל בהכנסה בשעת נישואין הוי בכלל תנאי שבממון וקיים דלא פליגי אלא בפרנסת הבת בהכנסה בשעת נישואין דלרש"י נמי הוו בכלל תנאי שבממון וקיים אבל לרבינו האי אין שומעין לו ומ"ש כתב רבי' בריש סימן קי"ג דלרבינו האי אין שומעין לו בהכנסה בפרנסת הבת בשעת נישואין דאלמא דלגירסת רש"י שומעין לו אבל כאן במזונות כתב בסתם משום דבמזונות ליכא פלוגתא כדפי' ועי' ריש סי' קי"ג במ"ש לשם בס"ד :

קיג וכתב הראב"ד אפי' לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה וכו' מהרו"ך ז"ל האריך וכתב דהראב"ד ס"ל כגאונים דאומדין דעתו אפי' להוסיף על השיעור אבל דבר תימה הוא שהביא רבינו דברי הראב"ד בתחלה בסתם דמשמע דהכי נקטינן ואחר כך הביא סברת הגאונים דפליגי בהא והרא"ש מסיק דאין אומדין אלא לגרוע ודלא כהראב"ד ולכן נראה עיקר דאף להרא"ש נקטינן כהראב"ד בחד צד כמ"ש בפנים עיין שם :

קטו הוחזקה נדה בשכנותיה וכו' פי' והבעל לא ידע שהוחזקה נדה ולאחר שנישאו נודע לו שהוחזקה נדה יוצאה בלא כתובה ודוקא כשלא נתנה אמתלא אבל כשנתנה אמתלא לדבריה למה לבשה בגדי נדותה כיון דאפילו היכא דלא בא עליה ס"ל לרבינו בי"ד סי' קפ"ה דנאמנת ויכול לבא עליה לכתחלה כל שכן כשכבר בא עליה דנאמנת כשנותנת אמתלא לדבריה שלא תפסיד הכתובה ודלא כמ"ש מהרו"ך דמספק הסברא ועיין בי"ד קבעתי הסלכה כהרמב"ן דבלבשה בגדי נדה אינה נאמנת לבא עליה לכתחילה אעפ"י דנתנה אמתלא לדבריה מיהו כאן ודאי נאמנת בדיעבד ולא הפסידה כתובתה כשנותנת אמתלא לדבריה למה לבשה בגדי נדותה :

קכ ואפילו א"ל אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו . עיין בפנים שעליתי דלרבינו אפילו אמר ליה אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופ' ויחתמו נמי לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו וכמ"ש לקמן בסוף סי' קנ"ד בסדר הגט וכן כתב הרא"ש ואף על גב דמדינא כשר באומר אמרו לפלוני לכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וכמ"ש רבינו בסי' קמ"א סעיף כ"ז מכל מקום יש להחמיר שלא מן הדין והכי משמע מלשון רבינו שכתב בלשון אזהרה על הסופר והעדים דאפילו אמר ליה אמרו וכו' לא יכתוב הסופר כו' דהוה ליה לרבינו לומר ואפילו א"ל אמרו וכו' פסול הגט אלא דהא לומר אינו הגון לסופר לכתוב ולעדים לחתום עד שישמעו מפיו ונראה דדעת רבינו כהסכמת הרא"ש והר"ן שהביא ב"י דאינו פסול אלא כשא"ל אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו דאיכא למיחש דמשום כיסופא דסופר מחתמי ליה דכיון דלא מינה סופר פלוני אם כן אינו מקפיד מי יהיה הסופר אלא הם יאמרו לסופר כפי רצונם גם בעדים אינו מקפיד ומה שאמר לפלוני ופלוני ויחתמו אינו אלא כמראה מקום להם אבל כשממנה סופר ועדים דאמר ליה אמרו לסופר פלוני ויכתבו ולפלוני ופלוני ויחתמו הרי הוא עושה שליחות שלא בפניהם והגט כשר מן הדין דאין זה מילי דלא מימסרן לשליח אלא ממנה שלוחים לכתוב ולחתום שלא בפניהם וכמו שכתב הרמב"ן אלא דסבירא ליה להרמב"ן דבגט מטעם אחר פסול דאורייתא דבעינן וכתב לה ואין זה וכתב לה בממנה שלוחים שלא בפניהם וכבר חלקו עליו הרא"ש והר"ן והוא דעת רבינו דשפיר הוא ליה וכתב לה אף בממנה שלוחים שלא בפניו והגט כשר אלא דלרבינו יש להחמיר בדבר כיון דלהרמב"ן פסול מן התורה והדבר פשוט דכל שאמר ליה אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו אף על פי שלא אמר בפירוש דממנה אותם שלוחים אלא סתם אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו הוה ליה מינוי שליחות ולכן כתב ב"י דלהרא"ש והר"ן אם לא שינו מצות הבעל אלא אמרו לאותו סופר וכו' ולאותן עדים וחתמו נהי דפסול מדרבנן הוי מיהו בטל לא הוי וכו' ולהרמב"ן כיון שלא שמעו מפיו בטל הוא וכו' דלהר"א והר"ן כשר מן התורה דמינוי שליחות הוא שלא בפניהם וקרינן ביה שפיר וכתב אעפ"י שלא שמעו מפיו והא דאמר בפרק התקבל ושמעו לאפוקי ממאן דאמר מודה רבי יוסי באומר אמרו אינו אלא דוקא בדאומר אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני עדים ויחתמו דהוה ליה מילי ולא יכתוב עד שישמעו מפיו אבל באומר אמרו לסופר פלוני ויכתוב דמינוי שליחות הוא דממנה שלוחים שלא בפניהם לא צריך שישמעו מפיו כדפרישית ומהרו"ך חשב לשפוך סוללה על דברי בית יוסף שאמר דלהר"ן אם לא שינו מצות הבעל אלא אמרו לאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו דמדאורייתא כשר הוא דליתא אלא דוקא באומר ליה בפירוש אמרו לפלוני שמנותי אותו שליח שיהא כותב הגט לאשתי בשליחותי ולפלוני ופלוני שיחתמו העדים בשליחותי אבל באמר ליה בסתם אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו אינן שלוחיו ואיכא למיחש שלא מתחלה דברי הרמב"ן שהביא הרשב"א והר"ן ומביאו ב"י מבואר שאפילו בסתם נמי הוי להו שלוחיו דהאמירה זו שא"ל אמרו לפלוני ויכתוב וכו' עשאו שליח לכתוב וכן פלוני ופלוני ויחתמו בזה עשאן שלוחים לחתום דאל"כ אלא כמו שהבין מהרו"ך דדוקא באמר בפי' שממנה אותן שיהיו שלוחים א"כ לא הקשה הרמב"ן כלום לסוגיא דאמר אמרו פסול משום דמילי לא מימסרן לשליח הא לאו מילי מסר אלא הרי הוא עושה שליח שלא בפניו וכו' דמאי קושיא והלא אינו עושה אותן שלוחים בפי' ואיכא למימר שאין אדם יכול לעשות שליח שלא בפניו אלא באומר בפירוש בפני עדים שאני ממנה פ' ופ' שיהיו שלוחים אלא פשוט הוא דכמ"ש אמרו לפ' ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ה"ל מינוי שליחות כאילו אמר בפירוש הריני ממנה אותם שיהיו במקומי פלוני יכתוב ופלוני ופלוני יחתמו והכי מוכח להדיא מסוף דברי הרמב"ן שכתב דיכולה אשה לומר שהם שהוא כמ"ש הריני עושה אותו שליח לקבל לי גיטי וכו' ומסיים ומודה שמואל אפי' באומר אמרו שהם עכ"ל אלמא דלאו דוקא בממנה אותו בפירוש שיהיה שלוחו אלא אפי' באומר בסתם אמרו לפלוני ויכתוב וכו' נמי עשאן שלוחים ומהני אפי' שלא בפניו . ומהרו"ך לפי פירושיו נדחק בסוף דברי הרמב"ן אלו עיין עליו גם במ"ש רבינו בסימן קמ"א כדאמרינן לקמן באומר לשנים אמרו לפלוני פי' מהרו"ך דרצונו לומר כדאמרינן בגמרא וס"ק כדאמרינן בגמרא אליבא דשמואל דאומר אמרו בגט לא הוי מילי וכשר הגט כך לדידן כשר באומרת אמרו לשליח שיקבל גט במקומי אבל באומר אמרו לפלוני לכתוב וכו' פסול גם לדברי רבינו ואמר עוד שדעת רבינו כדברי הרמב"ן ולפע"ד דכל זה אינו אמת אלא כדפרישית ומה שהקשה מהרו"ך דאי איתא דס"ל לרבינו דאיכא לחלק בין א"ל אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו דפסול ובשאמר ליה אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו דכשר אם כן מאי מביא רבינו ראיה לקמן בסימן קמ"א מגט דמהני באומר אמרו ולא הוי מילי והשיג א"מ הרמ"ה דאם נתנה רשות לשליח קבלה לעשות שליח אחר דאינו יכול לעשותו שלא הרמ"ה מיירי בדלא פירש לשליח ראשון שיאמר לפלוני עכ"ד לא קשיא כלל דהא ודאי מדכתב הרמ"ה בסתם ולא אמר אלא אפילו נתנה לו רשות לעשות שליח אחר אינו יכול דלא מסר לו אלא מילי ומילי לא מימסרן לשליח ולא חילק בין אמרה בסתם לעשות שליח אחר ובין אמרה שיאמר לפלוני אלמא דאין חילוק דבכל ענין ה"ל מילי להרמ"ה והשיג עליו רבינו ואמר דכשאמרה שיאמר לפלוני לא ה"ל מינוי אלא מילי שליחות הוא שממנה לפלוני שיהא שליח קבלה ויכולה לעשותו שליח שלא בפניו כדאמרינן באומר לב' אמרו לפלוני וכו' ויש להעביר קולמוס על תיבת לקמן דט"ס הוא

מה א"ג יש להגיה במקומו כדאמרינן לעיל וכו' והוא מדכתב כאן בסי' ק"ב דדוקא בלומר שהם אמרו לסופר ויכתוב הוא דהוה מילי ולא יכתבו וכו' אבל כאמרו לסופר ויכתוב לא ה"ל מילי אלא מינוי שליחות והכשר מדינא ועיין במ"ש בפנים בסי' קמ"א הבאתי מ"ש מוהר"ר שלמה לוריא בזה וגם כתבתי קושיא זו דמאי מביא רבינו ראיה מזה לזה ע"ש אבל הנכון והעיקר כמו שכתוב ה"ן בפנים ובקונטרס אחרון זה כאן :

קכד ועבר שהוחזק בו שהוא שלו וכו' בפ"ב דגיטין סוף (דף כ') בעיא דאפשיטא דחזקתה אינה חזקה דאיכא למימר דמנפשיה עייל להתם וכתב ב"י דה"ה אם היו מוחזקין בפרה שהיא שלו וגט חקוק על קרנה והיא מוחזקת בו דלא הויא מגורשת ומהרו"ך הקשה ע"ז מהא דכתבו התוס' להם כד"ה ה"נ דאמר ר"ל דמשמע מדבריהם דבפרה דאיכא תרתי לטיבותא דלא ניילה מנפשה וגם איכא הוכחה שהגט שלה מדחקוק על קרנה לא מיבעיא ליה כלל ופשיטא דמגורשת ודאי עכ"ל ולפעד"נ דאע"ג דהכי משמע מדברי התוס' בשינוייא בתרא מ"מ למ"ש התוס' בשינויא קמא בשם הר"י מקורבי"ל מבואר דס"ל דאין חילוק בין עבד לפרה דבפרה נמי איכא למימר דשיילה מנפשה ולפיכך כי היכי דבעבד הויא ספק מגורשת ה"נ בפרה הויא ספק מגורשת ומה שהקשו התוס' על פי' זה דא"כ ה"ל לריש לקיש לפרושי בהדיא כיון דלא איצטריך לאשמועינן אלא בהכ"ג אין קושיא זו כדאי לדחות מפניה פי' הר"י מקורבי"ל גם התוס' לא הזכירו קושיא זו אלא כדי לומר שיש לפרש פי' אחר דלא קשיא אפי' הך קושיא אבל להלכה ודאי דאף בפרה הויא ספק מגורשת וכפי' הר"י מקורבי"ל והכי נקטינן ולא כדברי מהרו"ך דמיקל באיסור אשת איש כ"ל :

קכו כתב א"א בתשובה אם נתגרשה בגט מוקדם ולא נודע פסולו עד שקדשה אחר וכו' פי' מהרו"ך דכותא קאמר דאפי' לא נודע פסולו לא תפסי בה קידושי שני ע"כ ולפעד"ד דעמה אלא דוקא בלא נודע פסולו קאמר דלא תפסי בה קידושי שני דקידושי טעות נינהו דאי הוה ידע לא היה מקדשה ועיין בפנים :

ואין נראה כן מדברי הרמב"ם וכו' הב"י השיג על רבי' בזה ומהרו"ך כתב בשם מהרש"ל ליישבו ועוד כתב יישוב אחר ועיין במ"ש בפנים יישוב אחר והמעיין יבחר :

קכט בד"א לכתחלה אבל בדיעבד וכו' הב"י האריך בדבריו בפי' דברי רבינו ובהשגתו עליו ומהרו"ך האריך עוד למעניתו והעלה בידו מרגניתא ולפי דעתו הוא כפתור ופרח ואח"כ כתב דמה שפי' על מ"ש רבי' והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וחניכה דאית לי תרתי קאמר חדא הא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל לבדו בלא וכל שום אידך הא דצריך לכתחלה שיכתוב נמי בסי' וכל שום דוקא במגרש במקום שכתובה וכו' וכתב שהוא דוחק ורוצה לסבלו להאי דוחק משני יישוב כמה דוחקים עכ"ל ולענ"ד אין זה נקרא דוחק אלא אסור לאמרו אלא לתלמידים קטנים ע"ד לחדודי לפלוני הוא דבעי כ"ש לכותבו בספר אבל כל קושיותיו על רבי' לאפס ותוהו נחשבו כשתעיין במ"ש בפנים והוא האמת גם לפס כתבתי דבתשובת הרא"ש השמיט המדפיס בבא

ומ"ש אבל אם אינה עומדת שם אעפ"י שהיא משמר לדעתה אינה מגורשת היינו כגון שהיא בצפורי ואמרה בטבריה דאף על פי שמשתמר בטבריה לדעתה על פיה ובצוויה אם כיון שאינה עומדת שם אינה מגורשת וב"י כתב לדעתה לאפוקי חצר גדול והיא במזרחו וזרק לה גט במערבו ותימה מניין לו זה דהא בגמרא ופירש"י לשם לא משמע דפליג עולא אדרבי הושעיא והלכה כעולא דהוי לדעתה ואם עומדת בתוכו מגורשת :

זרקו לה לרשותה ועבר כל רשותה וכו' מהרו"ך השיג על מ"ש ב"י בדבור זה ואח"כ כתב לפרש דברי רבינו ולפע"ד אינו נכון אלא כמ"ש בפנים הוא האמת :

קמא אבל בירושלמי יש וכו' מהרו"ך האריך בפירושיו בדבור זה ולע"ד אין דבריו בזה ברורין גם מ"ש לחלק בין לשון משם הפנים ובין לשון משום הפנים לא ידעתי דעתו ועיין במ"ש בזה בפנים דברים ברורים וישרים :

מדברי הר"ם וכו' משמע שהחמיר מאד בשטר שליחות קבלה בענין הקיום לפי שמן הדין צריך ב' עדים שעשאתו האשה שליח קבלה וכן צריך ב' עדים מדינא שהבעל מסר הגט ליד השליח קבלה כמו שאמרה היא מש"ה בשטר שליחות הולכה דמן הדין נאמן השליח בעל פה לומר שנעשה שליח הולכה בעדים כשם שנאמן לומר בע"פ בפ"נ ובפ"נ א"כ אין להחמיר בקיום שטר שליחות הולכה דאפילו אין מכירין חתימות ג' דייני קיום נמי כשר ליתנו לכתחלה וגדול אחד הקשה על זה דהא אין מכירין חתימות דייני קיום א"כ אין כאן קיום ואיכא למיחש למזויף ואם סומכין על השליח בלא קיום גם כי יש להאמינו בלא שטר אלא בעל פה בלחוד ונראה ליישב דודאי יש להאמינו בע"פ בלחוד לכתחלה וכמו שהיו נוהגים בעולם מלפנים בלא שום שטר הרשאה אלא שהורגלו עתה לעשות הרשאה וזה לפע"ד לפי שאין עתה הזמן בני תורה ויראה בעיניהם דבר זר שהשליח יהא נאמן להעיד על עצמו שנעשה שליח בעדים ולכך הצריכו בגט אשה לכתחלה לכתוב שטר הרשאה בעדים כמו בשאר שטרות אלא דבקיום הקילו בדיעבד דכיון דמדאורייתא א"צ שום קיום בשום שטר בעולם דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי ולא חיישינן למזוייף דלא ה"ה אינש לזי' כמו שפירש"י בריש גיטין וקיום שטרות בכל דוכתא אינו אלא דרבנן הלכך בשטר שליחות הולכה דגט אשה כיון דאיהו גופיה לא צריך מדינא מחשש דלעז כדפי' גם שלא לחלק לכתחלה בין שליח הולכה דגט אשה לשאר שליח בשאר שטרות דמצריכין להיות שטר הרשאה בעדים א"כ יש להקל בקיום דידיה כיון דמן התורה לא צריך קיום בשום שטר וסמכינן בדיעבד אעדים דחתומים אשטר הרשאה דכמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי גם במה שהשליח אומר בע"פ שנעשה שליח בעדים וכשר אעפ"י שאין מכירין חתימות דייני קיום וכשר בדיעבד ליתנו לכתחלה ודו"ק . ועיין במ"ש בסמוך הס"ו ע"ש הריב"ש :

כתב הרמב"ם הקרובים וכו' ואין דעת א"א הרא"ש וכו' כתב ב"י שדברי רבינו נראה כמעורבבין וכו' ומהרו"ך כתב מ"ש ונראה כפוסח על שתי הסעיפים ועיין פירוש דברי רבינו היטבים

ואינו גט ודו"ק :

קלט בד"א שהיא עומדת בחצרה והוא משמר לדעתה וכו' וז"ל רש"י ר"פ הזורק (סוף דף ע"ז) חצרה המשתמרת לדעתה כלומר על פיה ועל צווים לאפוקי הא דאמר בפירקין נתן גט ביד עבדה נעור אינו גט דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעתה שהוא עשמר את עצמו

קנד אבל מה שנשבע שוגה עם השניים כל מה שירוית לענין זה לא תלתה השבועה וכו' והא דכתב סוף סימן קי"ח בתשובת הרא"ש דהשבועה תלתה היינו בעל שהתנה תלתה השבועה אבל לא תלתה על כל מה שירוית ועיין במ"ש מהרו"ך ע"ז עוד כתב והאריך בדין הנך דאמרו חכמים יוציא ויתן כתובה ע"ש :

קנה הממאנת בזכה אסורה לאביו וכו' מהרו"ך האריך בזה על מ"ש ב"י ועיין במ"ש בפנים ליישבו על נכון :

תם ונשלם

הגהות מתוספות י"ט על טור אה"ע

יען כי קצר מצע הגליון מהכיל את הכל במקום אחד . הצגנו את הנשאר מהגהות תוס' י"ט פה .

מה דמסיק :

פרט רמזי דיני טור אבן העזר והמחודשים מהר"י קארו ז"ל

א חייב אדם לישא אשה בילדותו ובזקנותו וכמה נשים נושא ומתי קיים פריה ורביה ואשה אינה מצווה והמחודשים :

נשאר לו מבן ובת בן מכל אחד אם קיים מצות פריה ורביה : בבן ממזר וכן בבן חרש ושוטה קיים המצוה : מי שקיים מצות פריה ורביה ונתאלמן ורוצה לישא אשה שאינה בת מריבה אבל אינה בת בנים או נמנע מלישא אם הוא רשאי : אם יש לו בנים אפי' מפניים רשאי לבטל : הרוצה לישא על אשתו מה דין אשתו הראשונה בכתובתה : במקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי לישא אשה אחרת עליה : חרם ר"ג לא היה על יבמה ולא על מי ששהתה עשר שנים ולא ילדה : תקנת ר"ג לא פשטה במקומות הרבה לא התקין ר"ג אלא עד סוף האלף הה' : ארוסה אין בה תקנת ר"ג : מי שהמירה אשתו אם מצריכים אותו לגרשה : טוב לעשות תקנה בחרמות ונדויים על מי שישא אשה על אשתו :

ב עונש הנושא אשה שיש בה שמץ פיסול :

ג מי שבא ואמר כהן אני או אם עד אחד מעיד עליו או אביו ומי שיצא עליו קול שהוא חלל . והמחודשים :

אם יעיד א' מהאנוסים שא' מהן מוחזק בכהונה מעלין אותו לקרות בתורה :

ד פיסול ממזר נתין עמוני ומואבי מצרי ואדומי ושאר פיסולין :

עכו"ם שבא על אמו והוליד ממנה בן ונתגייר מותר לבא בקהל : ארוסה שעיברה והבעל טוען שהולד כשר והיא מכחישתו : כותים אם מותרים לבא בקהל : מינים שפירשו מדרכי ישראל אם מקבלים אותם לבא בקהל : הקראים אסור להתחתן בהם :

ה איסור פצוע דכא וכרות שפכה בישראלית ובמי מותרים . והמחודשים :

ישראל שיש לו שור קטן מותר ליתנו לעכו"ם למתליה בכך אע"פ שהעכו"ם ודאי יסרסנו : אם מותר למכור לעכו"ם תרנגולים זכרים שהוא יודע שמסרסם :

ו איסור גרושה זונה וחללה לכהן :

אשה שנתגרשה מפני השאה בעלמא אם מותרת לכהונה : אשת כהן שיש בה ריח גט ויושבת תחת בעלה כופין אותו להוציא : כהן שנשא אשה פסולה כולד כופין אותו להוציא :

ז דיני שבויה ואיזו היא חללה :

אשת כהן שנתייחדה עם העכו"ם ויד העכו"ם תקיפה ויצאה עליה שם חשד בעיר : אשת כהן שנחבשה בידי עכו"ם וישראל נכנסים ויוצאים אצלה : אשת כהן שנחבשה מחמת גניבה ונתחייבה מיתה : אשה שהמירה אם מותרת לבעלה : אשת כהן שהלכה לבית העכו"ם ואמרה להמיר דתה והזרה בה . אם קודם שנתעברה היו הכל מרננים אחריה יש ספק להכשירו לכהונה :

ח כהנים לוים וישראל מותרין זה בזה והולד הולך אחר הזכר :

ט אשה שנישאת לשנים ומתו ואם נישאת לשלישי . והמחודשים :

נתגרשה משנים אם תינשא לשלישי . הבא לישא אשה קטלנית והתרו בו ועבר : נתאלמנה משנים ואחד מהם מת במגפה או בגזירה :

י אסור להחזיר גרושתו והמוציא משום שם רע . והמחודשים :

אשה שיצא עליה קול שנתקדשה והכריזוהו קרובים לגרש ונישאת לאחר וגירשה אם מותרת לחזור לראשון : כאותם שאמרו אם כנס לא יוציא אם קדש מהו : כשאמרו שאם התרו בו שלא יכנוס ועבר וכנס יוציא אם התרו בה ולא התרו בו לא יוציא : כשאמרו לא יכנוס ואם כנס לא יוציא אם גירשה אם מותר להחזירה : גרושת חרש שנישאת לאחר וגרושת פקח שנישאת לחרש ונתאלמנו או נתגרשו אם מותרות לחזור לבעליהן :

יא הנחשד על האשה או שפחה עכו"ם . והמחודשים :

הנפת הדלתות אינו יחוד עד שיהא בית נעול : הנטען על א"א וגירשה בעלה ואבי הנטען השביעו שלא ישאנה ויצא קול שקדשה מה דינו : עידי כיעור שלא ראו בב"א אם מצטרפין מי שהיה חושד אשתו מאיש א' וראה אותה נכנסת עמו לסתר וסמך אזנו לכותל ושמע קול נשימתם כדרך משמשים מטתם : אימתי אם נישאת לנטען תצא : עדים שמעידים על א"א שזינתה צריכים דרישה וחקירה : לאסור אשה על בעלה צריך דרישה וחקירה בפני בעל ובפני גדולי ישראל : ואם קבלו עדים שלא בפני בעל דין ראויים להעניש : אותם שאמרו חכמים לא יכנוס אפילו באותו מבוי ראויים שלא תדור : א"א שיצא עליה קול שנתייחדה עם אחד ואח"כ גירשה בעלה אם מותרת לדור בבית הנחשד : אפילו בא על שפחתו ועל העכו"ם בודאי אם כנס לא יוציא : בבא על שפחתו ואח"כ גיירה ולא פירש ממנה צריכים למחות בידו : אותם שאמרו לא יכנוס ואם כנס לא יוציא אם הוציא מהו להחזיר :

יב איסור לישא משום חשדא כגון המביא גט ממ"ה או מעיד על בעלה שמת או אסרה עליו משום נדר . והמחודשים :

כל אותם שאמרו שאסורים לישא משום חשד והיה לו אשה באותה שעה אלא שהיתה חולנית :

יג אסור לישא אשה תוך שלש חדשים למיתת בעלה או לגירושים ותוך כ"ד חדשים ללידת הולד : מותר לארס תוך שלש חדשים : מחזיר גרושתו א"צ להמתין ג' חדשים : זקוקה ליבם שמת היבם צריכה להמתין ג' חדשים : אשת סרים אדם צריכה להמתין ג' חדשים . המזנ' בתוך ג' יום אין קונסין אותה אלא מפני הזנות : פלגש מיוחדת לאיש הרוצה לינשא לאחר צריכה להמתין : דין מינקת חבירו בצריכה להמתין כ"ד חדש לענין מלואים והסרים ואם הבנה מעוברת : מניקה גרושה קודם שהכירה הולד : מניקה שנתעברה בזנות צריכה להמתין : דין מי ששכרו לה מינקת בחיי בעלה : אם פירשה מלהניקו שלשה חדשים בחיי בעלה : אלמנה מינקת ועדיין לא הכירה הולד : מת בעלה והניחה מעוברת וילדה ולא הניקתו אלמנה מינקת אע"פ שאסורה לינשא תוך כ"ד חדש ואינה רוצה להניק אלא בשכר ואם יכולה לתבוע כתובתה : קידשה תוך ג' והיא נדה וקודם שתטהר יעברו שלשה חדשים :

יד איסור אירוסין או נישואין והתירן תוך שבעת ימי האבל או תוך ל' :

טו אי זה עריות אסורות מן התורה ואיזה מדרבנן . והמחודשים :

המקדש אשה על תנאי ולא נתקיים התנאי מותר בקרובותיה : המקדש בתו שלא מדעתה ונמצאת בוגרת ונתבטלו הקידושין מותר בקרובותיה : אם מותר לישא אחות אשתו ע"פ עד א' שאמר לו שמתה אשתו . הבא על א"א והיא אחות אשתו ומתה אשתו וגם מת בעל האשה אם אסורה לו : דין פילגש ראובן מותרת בקרובותיו ואם אמרה קדשני בפני עדים :

טז איסור לבא על העכו"ם ושפחה עכו"ם ואימתי חייב עליה משום נשג"ז :

ביאת עכו"ם הוא בכלל יהרג ואל יעבור : נתפס עם שפחתו כולד היו מיסרים אותו :

יז היתה א"א שמת בעלה על פיה או ע"פ ע"א ואם נתקיים ואח"כ בא בעלה :

האשה שאמרה שלא בפני בעלה שגירשה ואחר כך אמרה כן בפני בעלה : ארוסה שאמרה לארוס גירשתני : האומרת לבעלה גירשתני והיתה קטטה ביניהם או שתובעת כתובתה : האומרת שלא בפני בעלה שגירשה : האומרת לבעלה גירשתני ואיכא דמסייע לה : האומרת לבעלה גירשתני אם נאמנת בזמן הזה : הא דאשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת באיזו ענין מיירי : אם היה בעלה בעיר ונתקדשה לאחר : אשה שהיתה בחזקת נשואה ונשאת לאחר ואח"כ בא בעלה ואמרה לו בפניו גירשתני

אשה שא"צ יעד א' מת בעליך : באתה לב"ד ואומרת מת בעלי . אם אח"כ בא אותו עד ואמר שלא אמר כן : אין לנו לסקל משום עיגונא אלא במקום שסקילו חכמים : למה סקילו חכמים באיסור א"א משום עיגונא : מומר לעכו"ם ולכל התורה כולה נאמן במל"ת : בשעת הגזירות מתירין נשים ע"פ עדים בעלי תשובה . ואם מוציאין ממון על פיהם . ריקים הפוחזים וחוזרים בתשובה שאינה שלימה מה דינם לעדות אשה : אם העד ריק ופוחז או אם תשובתו בעדות זו לא ימלא אדם להתיר ע"פ עדותו : בשעת הסכנה אם שמעו קול שאמר מת פב"פ והלכו ולא מצאו שם אדם : אם מצאו כתוב מת איש פלוני אם צריך קיום שידעו שהוא כתב ישראל : שמעו מפי עכו"ם שנהרג פלוני אבל לא אמר שום עכו"ם אני ראיתיו הרוג : שמעה שמת בעלה בקול הברה שיצא בעיר . שמע מן התינוקות שאמרו מת איש פלוני : שמע קול מקוננות שמכירתו בין המתים : אשה שנתעלם בעלה זה ואין עדות להתירה : יש לממות בה שלא התנהג באבילות : מהו גדר מסיח לפי תומו : עכו"ם שאומר פלוני מת ולא הקדים דברים אחרים אם נקרא מל"ת : יהודי שאמר לחבירו שמעת מה נעשה מפלוני והשיב עכו"ם אני מכיר מי הרגו : עכו"ם שאמר ליהודים למה אינכם מביאים אותו יהודי שנהרג במקום פלוני ואם תרצו אני מביאו בעגלה שלי : שוטים שהקרובים קול בכל העיירות מסביב והא עכו"ם מל"ת ואמר שנהרג : אפי' עכו"ם היודע שמצילין על פיו נאמן במל"ת : אם יש לחשב העכו"ם הרודפים מל"ת אע"פ שהשופט הגיד להם כל הענין : עכו"ם שאמר שמעת מה נעשה מפלוני והשיב הישראל לא שמעתי אמר העכו"ם דע שפלוני הרגו : עכו"ם מפי עכו"ם מל"ת אם הוא נאמן : עכו"ם שדנוהו למיתה ואמר מעולם לא פשעתי כי אם פ"א הרגתי יהודי א' : ועכו"ם שמל"ת ואמר הרגתי את פלוני נאמן : יש לחוש לדברי הרי"ף והרמב"ם שמצריכים לומר קברתיו : אם מצריך הרמב"ם לישראל לומר קברתיו או דוקא לעכו"ם : אם לא ראוהו שטבע או שמת במלחמה אלא מצאו מת או הרוג אם צריך שיאמר קברתיו : לא אמר קברתיו ונישאת ועיין לקמן : שהתירוה לינשא ע"פ עכו"ם מל"ת ואח"כ באו שני עכו"ם ואמרו לא מת : אימתי מצריך הרמב"ם שיאמר קברתיו : לא אמר קברתיו אבל אמר דברים שאין לספק בהם דאמר בדדמי : יש מקומות שצריך לדברי הכל שיאמר קברתיו : לדעת הרי"ף אם לא אמר קברתיו ונישאת : לדעת הרמב"ם במקום דחיישינן דאמרה בדדמי ולא אמר קברתיו ונישאת : העידו עליו שראוהו אחר שעלה מן הים ואחשבי אם נישאת תצא : אם התחיל ישראל לשאול לעכו"ם איה פלוני אע"פ שאמר אח"כ דברים שנראה שהוא מל"ת אינו כלום : עכו"ם ששאל לעכו"ם שלא בפני ישראל איה פלוני ואמר לו מת אי הוי מל"ת : באי זה ענין יהיה העכו"ם שייך בדבר שלא יהא נדון כמל"ת : אם העידו על מומר שהיה שמו כך שהיה דר במקום פלוני מת במקום פלוני אימתי מתירין אשתו : אמר מומר אחד לישראל שיש לו אח במקום פלוני שמו פלוני ואח"כ מת אותו מומר יבמתו מותרת : עד שמטורף בדעתו : נשי הקדושים הותרו ע"פ עכו"ם : עכו"ם מל"ת מאי זה טעם נאמן : יש לדיין לדקדק יפה בעדות עכו"ם מל"ת עכו"ם שאינו מל"ת שמכחים למי שאומר מת : העיד העד שמכלוף בן מלול נהרג קרוב לשא"ס אבל אינו יודע אם היה בעלה של אשה זו וגם לא העיד על שם מקומו . העידו שר' דוד בר שלמה מרוסיא מת ולא הזכירו שם עירו בפרטות : העידו פב"פ מת ולא היו מכירין אותו ולא יודעים שמו כ"א על פיו : העידו פב"פ ולא אמרו שם עירו וזכר : אחד שהיה נקרא אגבוניט ניכוע די מאיסטורי יצחק די ויגיד מת במקום פ' אלא שאמר שהיה נקרא שמו חיים : פי' מה ששנינו בתוספתא אין מעידים עד שמכירים שמו ושם עירו : אם לא העיד כפי' פלוני נהרג אלא אמר היהודי מעיר פלוני נהרג : עידי נשים המוכחשים בבדיקות : עד א' העיד שיבמה של זו שמו אברהם מת וע"א העיד שיבמה של זו שמו שמואל מת : עד שמעיד מת פלוני אם צריך לשאול לו ראית וכמה ידעת : אדם שהיה מעכב על אשה לומר שהיא זקוקה ליבם ואח"כ הוא עצמו העיד בפני ב"ד שנפטר זה זמן רב : מ"ש ר"ת שאם כל הגוף שלם אפי' אין שם פרצוף ופדחת וחוטם מעידין עליו על ידי טביעות עין יש חולקים עליו : סימנים מובהקים שמשיאין אשה על ידיהם מה הם : אם נישאת ע"פ סימנים דכליו וגופו שלא בפרצוף הפנים עם החוטם : עכו"ם שאמר פלוני מצאתי הרוג ויש בו סימן כך וכך : איזה הם סימנים מובהקים להשיא ע"פ כמה ישהה אחר עלייתו מן המים ולא יוכל להעיד עליו : אפילו לא שהה במים שלשה ימים בענין דהזוה בשעתיה : ספק אשתכי או לא אשתכי ונישאת : מל"ת אם נאמן להחמיר : מצאוהו הרוג ואין ידוע אם הוא תוך ג' : יצא קול איש פלוני מת ולאחר שלשה ימים מצאוהו מת : נפל תוך מדורה או לתוך יורה של מים : שני עדים שמעידים שמת במלחמה ולא אמר קברנוהו : אימתי בענין סימנים ולא סגי בטביעות עין : נהגו להתיר נשי אנשים שטבעו ע"י הכרה בטביעות עין בלא סימנים : הפרש בין ראה שטבע ממש לראה שנשברה הספינה בלב ים או מיטרפת בים : ראו אחד שנפל לים וע"י מלחים העלו רגל אחד מן הארכובה ולמעלה : נפל למים שאין להם סוף גובה כתובתה : מי שאבד זכרו אין אשתו נישאת : אשה שנתעלם בעלה והתירה רב אחד ונישאת ואח"כ בא רב אחר ואסרה : אשה אחת אומרת מת והתירוה לינשא ואח"כ באה אשה אחרת ואמרה לא מת : אשה אחת אומרת מת והתירוה לינשא או נישאת ואח"כ בא עד כשר ואמר לא מת . עד אחד אומר מת אם צריכה דרשת ב"ד : נישאת ע"פ עד א' בלא הוראת ב"ד ואח"כ בא ע"א ואמר לא מת : עדות אשה שהיה דעת הר"ן נוטה לסקל וכתב מ"מ צריך להרבות החקירות ודרישות : עד אחד אומר מת והתירוה על פיו ואח"כ באו נשים ואמרו לא מת : באו ב' עדים כאחד זה אומר מת וזה אומר לא מת ונישאת לאחד מעדים : עד מפי עד או נשים מעידים מפי נשים אם נאמנים לפסול עדות הראשון : במקום שאמרו אם נשאת לא תצא דוקא אם נשאת אבל אם התירוה לינשא תצא מהתירה : באו ב' עדים כאחד זה אומר מת וזה אומר לא מת ועברה ונשאת לא' מעדים : ב' מעידים ששמע כל א' מהן מפי אחד שמת פלוני ועד אחד מעיד מפי אחר שהוא חי : אשה אומרת לא מת ושתים אומרות מת או עשרה אומרות לא מת וי"א אומרות מת : כל הנהו דתני בהו אין מעידין אם נשאת תצא : נשאת בעדות שאינו מספיק להתירה תצא וכל הדרכים האלו בה וצריכה גט משני אף אם לא נבעלה : הנהו תלת ר"א בן פרטא דנותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתים אם נשאת תצא טבע במים שאין להם סוף אימתי אמרו שאם נשאת לא תצא : שבואה האשה עד אחד לב"ד שמת בעלה והיא תובעת כתובתה : אם באה ואמרה מת בעלה : עד שמעיד מת פלוני בשעת הדבר אם צריך שיאמר קברתיו : לענין מה הוא עד אחד האומר מת לאשה האומרת מת בעלי : אשה שנתקדשה לשמעון לשם פילגש ואח"כ נודע שקודם לכן נתקדשה לראובן : היכא דאיכא דבר מכוער וקלא דלא פסיק והנסה הנטען כולד מוציאין אותה מידו : אשה שחשבה שאינה מקודשת והלכה ונשאת :

יח איסור חייבי לאוין ועשה :

יט מלקין וסוקלין על החזקות :

כ באיזה ביאה חייב הבא על ערוה :

כא צריך להתרחק מן הנשים מאד ושלא לשאול בשלומם :

עונש המסתכל בא"א ובשכר אשר לא נשא עיניו אליה : תמור הרהור פנויה ממגעה : כשאר נשים שאין לנו גם כהן בהוטעת כלי מידו לידה וכיוצא בהן מותר :

כב איסור יחוד ועם מי אסור להתייחד :

אשת איש שטענה על איש א' שהוא רודף אחריה והוא מכחישה : ואם העיד ע"א כשר על אדם בדבר ערוה אשה שאמרה שנתעברה מפלוני : אימתי מלקין על לא טובה השמועה : הא דאשה מתייחדת עם ב' אנשים כשרים ה"מ ביום : אשה שהלכה עם שלש אנשים שאינם מוחזקים כ"כ בכשרות :

כג אסור להוציא שכבת זרע לבטלה :

אשה שיש לה אוטם ברחם ומתוך כך בעלה זורה מבחוץ : אסור לרכוב על בהמה בלא אוכף :

כד אם מותר להתייחד עם הזכר ועם הבהמה :

פל

על מה נהגו היתר להעמיד בהמות אצל עכו"ם :

כה מה יעשה אדם כדי להרחיק עצמו מדבר ערוה וכיצד יתנהג עם אשתו :

אסור לשמש לאור הנר אפי' ע"י האפלת טלית :

כו במה מקדש ואיסור ביאה עם פנויה :

על מה סמכו עכשיו התנים סדרים בבית חמיהם . המקדש אשה בדלא שדיך והקידושין אינן קידושין אם מלקין אותו . מי שאומר שקידש אשה בביאה בלא עדות ראוי לגעור בו :

כז שיעור קידושי כסף ושאר דיני קידושין :

המקדש את האשה ואמר לה הרי את נשואתי נתן לה כסף סתם ואח"כ אמר לה הרי את מקודשת לי והיא רתה :

ועיין בסימן שאחר זה :

לא דבר עמה כלל אלא בשעה שנתן לה היה בלבו לשם קידושין וגם היא קבלתה לשם קידושין . אמר לה הריני נותן לך זה בשביל אהבה וחבה . אמר לה הרי את אהובתי . אמר בשעה שנתן לה הטבעת הריני נותנו לך בתורת קידושין ולא אמר לי . אירוסים שנעשו בנמוסי העכו"ם . יהודי נשא כותית ונתגיירה עמו בלא קידושין וכתובה אם צריכה גט :

כח קידשה בגניבה או בגזל של אחרים או שלה או בפקדון או במלוה ובאיסורי הנאה :

האומר לאשה פלוני דינר על משכון זה ונתנה לו הדינר וכשנתן לה המשכון א"ל התקדשי לי בזה וקבלתו ושתקה . אשה שאמרה לאיש אחד שיתן לה טבעת יאמר הראה אם יכול אלבעך וא"ל הרי את מקודשת לי ואמרו לה העדים ראי מה את עושה והיא נרתעת ולעקה וחרפה האיש ההוא : הרוצה לקדש אשה ואין לו במה לקדשה ונתן לו חבירו טבעת לקדשה בו . בכור בזמן הזה אם מקדשין בו אשה . אם יכולים הקהל לתקן שכל מי שיקדש שלא בידיעת נאמני הקהל יהיו קידושיו מופקעים ובטלים . תקנה שלא יוכל שום אדם לטעון שקידש שום בת בלא דעת קרובים . נדרה הנאה מראובן ואח"כ קידשה . אשה שאמרה שכל שיגיע לי מפלוני הרי הוא הקדש ואח"כ קדשה אותו פלוני . נדרה הנאה מראובן וקדשה בשטר . קהל שעשו תקנה בחרם ששום בר ישראל לא יקדש בפחות מעשרה ועבר א' וקידש וכן המקדש שעובר על חרם ר"ג :

כט צריך שיתן הכסף במתנה גמורה יתן מנה לפלו' ואקדש לך או הילך מנה ואתקדש לך וביוצא בזה :

האשה שאמרה הלוה מנה לפלוני ואתקדש אני לך או הרויח לי זמן . לקח טורניא ואמר לאשה התקדשי לי במנה זה :

ל לאיזה מקום יתן הכסף או אמרה תנהו על הסלע או לכלב או לעני :

זרק לה קידושים לתוך חיקה ותוך כדי דיבור ונטעה בגדים להשליכה הקידושין ממנה תוך כדי דיבור : אמרה לאיש אחד בוא וקדשני וקידשה והשליכה הקידושין שלא נתכוונה אלא לשחוק ולהתלוצץ בו : אשה שאמרה לראובן תן לי מה שאתה חייב לי ונתן לה שלשה פשוטים וא"ל הרי את מקודשת לי וכששמעה כן השליכה המעות מידה ולעקה איני חפצה להתקדש :

לא אין מקדשין בפחות מש"פ :

המקדש בטבעת של כסף או נחשת או של כסף מלופה זהב . למה נהגו לומר בשעת קידושין טבעת זו שוה פרוטה . קדשה בדבר שאינו שוה פרוטה או שאיה אמרה לדידי שוה פרוטה . קדשה בהנאה לתת ואינה שוה פרוטה אם קדש אשה בקרקע :

לב בשטר כיצד :

שטר קידושין שכתבו מדעת שליח האשה ולא מדעתה . אם צריך להזכיר שם האשה בשטר הקידושין . שטר קידושין שכתבו במחובר או באיסורי הנאה :

לג בביאה כיצד :

המתייחד עם פנויה אם חיישינן לקידושין :

לד ברכת אירוסין ואם צריכה י' :

לה כל דיני מקדש ע"י שליח :

קידש אשה ע"י שליח וחזר וקדשה ע"י עצמו . אם השליח והאשה אומרים שנתקדשה לשליח ואין עדים בפנינו . העושה שליח לקדש לו אשה ידועה מאימתי הוא נאסר בקרובותיה . שליחות קודם שנגמר אם יכול לבטלו . העושה שליח לקדש לו אינו יכול לבטלו שלא בפניו ואם ביטלו מבוטל . אם עשה שליח אחר לקידושין ולא ביטל השליח הא' והלך כל א' מהם וקידש . אם האב יכול לעשות שליח ולהוליך קידושין לבתו בוגרת . עשה שליח לקדש לו אשה אין שליח זה יכול למנות שליח . העושה שטר שליחות לקדש לו אשה ושטר שליחות אשה לקבל קידושים :

לו דיני שליחות האשה לקבל קידושין :

לז האב זכאי בבתו לקבל קידושין וכל דיני קדושי קטנה :

אשה שנתקדשה ונסתפקו במספר שנותיה ונבדקה ולא מצאו לה סימנים . המקדש את בתו וכששמעה מיחתה אימתי מחזיקין את הבת בגדולה . לעדות שנים לא מכוונן אנשים . המקדש קטנה בפני אביה ואמר לה הרי בתך מקודשת לי . קטנה שנתקדשה שלא מדעת אביה . קטנה שנישאת ואביה במדינ' הים אם צריכה מיאון . מי שקיבל קדושי בתו קטנה ומת והבת חולנית והאחים רוצים לכנסה כדי ליורשה :

לח מקדש ע"ת וכל דיני תנאי :

קידש על תנאי ונאנס ולא קיים התנאי :

לט קדשה ע"ם שאין עליה נדרים או מומין :

הטוען על אשתו שהיא משתנת בשעת השינה . הטוען על אשתו שהיא מצורעת :

מ מקדש לאחר זמן או לאחר שתלד או שתתגרש :

מא מקדש ב' אחיות והיו עמהן נכריות :

מב קידושין צריכין להיות ברצון האשה ובפני העדים :

המקדש בשוטה ישן . המקדש בע"א והאשה מכחשת . ע"א מעיד שקדשה בפניו ובפני חבירו וחבירו מכחישו . יצא עליה קול שקדשה קידושין גמורים ואח"כ נודע שלא קדשה אלא בעד אחד . המקדש בפני ע"א בשחרית ובפני עד א' בערבית . ראו עדים שקידש וספק אם היא או ראו אותה . שנים שהיו עומדים אחר הגדר ושמעו שאמר ראובן ללאה התקדשי לי באתרוג ואח"כ ראו אתרוג יוצא מתחת ידם . אשה שהכניסה ידה בחור שבכותל החוצץ ביניה ובין מקום שהמקדש והעדים עומדים שם ונתן מעות בידה וקדשה בהם . אמר חוץ לבית דין שנתקדשה ולפני בית דין אמר שלא נתקדשה . על קול קידושין שאמר בפני ב"ד שאינו רוצה להעיד . אמר בפני ב"ד איני יודע מקידושין בזה תוכע ואח"כ אמר יש לי מוכחת . בודקין עידי קידושין וגירושין בדרישה וחקירה . עדים שהעידו שנתקדשה בפניהם ואח"כ חזר בו אחד מהם ונתן טעם אף ע"פ שייחד עדים בשעת קידושין . יכולים להעיד אותם שלא הוזמנו אם יש הכחשה בין ב' כיתי עידי קידושין . הוציאה שטר חתום בעדים שקידש את פלונית ואח"כ חזר המקדש עצמו ואמר שהוא שקר שטר חתום בעדים שקידש פלונית ולא נכתב מדעת המתקדשת :

ועיין לקמן בסימן זה

אמר שקידש את דינה ויש לו עדים ובאו והכחישוהו וחזר ואמר יש לי עדים אחרים והכחישוהו ג"כ . הוציאה שטר בעדים ובאו העדים ואמרו מזוייף הוא . המקדש בפני אנוסים . קידשה בפני רבים ונמצא אחד מהם קרוב וכו' מקודשת מספק שנתקדשה לאחר מקדש בפסולי עדות בענין מה פיסולן . מעשה באחת שהורה חכם להתירה וגזרו עליו נדוי שיחזור בו . האומר לאשה קדשתיך בפני עדים והלכו למ"ה ויצא קול והיא מכחשת . הוציא שטר בעדים שקידשה בפניהם ונתקיים . האומר לאשה קדשתיך בפני עדים שהם רחוקים מהעיר והיא מכחשת אם מתירין אותה מיד . דין טוען שקידש אשה בפני עדים והיא מכחשת . הטוען שקידש אשה פלונית וע"כ יצא קול בעיר שהיא מקודשת . המקדש קטנה שלא מדעת אביה והעדים קרובים זה לזה מצד האם כשמקבלים עדות פיסול עידי קידושין צריך לשלוח בעד שמקדש :

מג אין קידושין לקטן ודיני קטנה :

מי נאמן להעיד על הקטנות אם גדלו קטן שנשא בתולה אע"פ שהשהגדיל כבר היא בעולה כתובתה ק"ק . קטן בן י"א שקידש לו אביו אשה אם אסור להיות אשה לקטן קטנה יתומה שאינה יכולה לשמור קידושין שנתקדשה . קטן או קטנה שהגיעו לכלל שנותיהם ועכשיו נמצאו בהן סימנים :

מד קידושי חש"ו וסרים ואיילונית ושכור :

בן מומר ומומרת שקידש קידושיו קידושין . מומר שיש לו בת קטנה או נערה אם יכול אביה לקבל קידושיה או גיסה :

מה פירוש חוששין לסבלונות :

פירוש חוששין לכתובה . במקום שאין בה מנהג אם חוששין לסבלונות . פירוש מקדשי וסדר מסבלי . נתן סבלונות בשעת שידוכים וגם אח"כ שולח השולח סבלונות לקטנה או נערה שלא מדעת אביה . השולח סבלונות ע"י אביו : השולח סבלונות וקבלה אמה . אמר השולח שלא נתכוון לשם קידושין . נכרי שבא מארץ אחרת ונותן סבלונות . נעשה הקנין סמוך לשבת ושלח סבלונות בשבת נהגו הקדמונים שלא תקבל הקידושין הכלה . אנוס אירס אשה כפי נימוסיהם ואח"כ נתן לה סבלונות . הטוען שנתייחד עם ארוסתו לשם קידושין . הנותן סבלונות לארוסתו וקורין אותה איספוס"ה או נוביא . הנותן כסף לאשה סתם ודעת שניהם לקידושין . השולח סבלונות במקום שיש חרם שלא בפירסום גדול . הנותן טבעת למשודכתו במקום שנותנים הטבעת אלאש בנתינת קידושין אם יצא קול שאלה סבלונות אם הוא טוען שלשם קידושין שלח הסבלונות והיא אומרת לשם מתנה :

מו פנויה שיצא עליה קול שנתקדשה :

מי ראוי לקבל עדות על אשה נשואה קודם שנשאת היתה מקודשת לאחר . שמועה קול שקידש אשה צריך חקירה . משודכת לראובן שיצא לה קול בעיר שהיא ארוסתו ב' חלוקים מי קדש תחלה ושכרו הקרובים עידי שקר :

מז ב' כיתי עדים בקידושין בהכחשה ודיניו :

כשאומרים קדשני פלוני ולא הזכיר עדים :

מח דין אם הוא והיא מכחישים זה את זה בקידושין :

האומר קידשתי את פלונית והעד מכחיש אם נאסר בקרובותיה :

מט מקדש אחת מה' נשים ואינו יודע איזו :

נ מתי חוזרין הקידושין והסבלונות

המתאנת מחזרת כסף הקידושין אם קידש קידושי טעות :

קידשה ע"ת ולא נתקיים וקידושי ספק שלח סבלונות בלא שידוכין וחזרו בהם שולח מעות בסבלונות או מלבושים וקשורי פשתן ג' או ד' זוגות וחזרו בהם :

המשדך בתו להבירו ושלח לו בגדים ואחר כך נתבטלו השידוכין :

המשתעבד בקנס ליקח אשה ואחר כך נשתטית . שאמרה בחזקת שלא היו בה מומין וסוף נמצאו בה מומין משדך בתו לשמעון כנהוג ונמצא שהוא משתק ורצה חמיו לחזור בו . אם מתחלה היה יודע חמיו שהיה משתק אם מחזיר הסבלונות השטר לבחור :

שלח סבלונות למשודכתו ונישאת לאחר כיצד גובה זה הסבלונותיו :

המשדך אשה בקנס ממון על מנת שיכתבו שטרות ויתנו ביד שליש וחזר בו אחד מהם קודם שבאו השטרות ליד השליש :

שידוכי שעשה כל א' שטר על עצמו בקנס ונותנים ליד שליש :

המשדך בתו לשמעון כנהוג והבת מסרבת משדך אשה ואח"כ אומר שיקדשנה במקום אחר אם יזמינהו לו שם :

טענות שבין המשודך ועם המשודכת :

כתבתי בסימן ל"ח :

כשחוזרים בהם אם גובה השדכן שכרו :

נא דברים הנקנין באמירה בלא קנין :

מי שנדר בראש כל הקהל לתת לבת אחותו בשעת נישואיה מתנה מרובה :

נב הפוסק מעות לחתנו ולא רצה ליתן או היא פסקה ואינה נותנת :

אבי הקטנה שנשבע לתת הנדן לזמנים ותוך הזמנים הוציאו ערעור עליה שזינתה :

נג הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו :

הפוסק מעות לנדן בנו ונשארו בידו ומת :

נד נתן מעות ליד אחר שיקח בהם קרקע לבתו כשתינשא ומת :

נה דין ארוסה לענין מזונות וקבורה וירושה :

משודכת אין לה דין ארוסה : נישאת והמירה קודם שהגיעה נדוניא ליד הבעל והבעל תפס :

הכותב לארוסתו לידחק בערכאות :

נו ארוסה שתבעה הארוס או שתבענה היא את הארוס כמה זמן נותנים להם :

טעם למנהג להשיא בנות בקטנות . אלמנה מן האירוסין כמה זמן נותנים לה לפרנס עצמה :

נז אימתי קונה ייחוד ליורשיה :

לבטל מנהג הייחוד עם הארוסות :

מקום שנהגו להתיחד עם הארוסה אם מתו :

נח המשיא בתו סתם כמה יתן לה :

נט משיא בנו גדול בבית אימתי קנאו :

ס דיני שושבינות :

סא חופה קונה להיות כאשתו לכ"ד :

מה נקרא כניסה לחופה . נכנסה לחופה ולא בירך ברכת חתנים :

סב ברכת חתנים מתי מברכים :

ואם עושין שתי חופות כאחד : אין לעשות חופה ב' אחיות בשבוע אחת : עיר שאין בה י' בני אדם לברכת נישואין : השמשים האוכלים אחר סעודת נישואין אם מברכין ז' ברכות :

סג בעילת מצוה וברכתה :

סד זמן נשואי בתו וברכה ואלמנות :

סה מצוה לשמח חתן וכלה :

למה נמנעו מלתת אפר מקלה בראשי חתנים :

סו אסור להשהות אשתו בלא כתובה וכל דיני כתובה ודין נדוניא :

אם מותר להכניסה לחופה קודם שיכתוב כתובה . כתובה שנכתבה ביום וקנין או חתימה בלילה . אם רשאי אדם לתת ע"ק על כתובתה ולהתנות עמה שיהא הוא פטור . אם מותר לשהות אצל אשתו ע"י ק"ס על הכתובה ועדיין לא יחתמה . יכול לכתוב ויסיבנה ליכי מוהר בתולתי מאה מנה . מוסיף לאשתו אי כגי באמירה בעלמא כמה שיעור מנה ושיעור מאתים אם מגבין לאשה מנה או מאתים או מתנה לחוד מה שכותבים נדוניא גדולה לכבוד הכלה . עיר שהכשו עכו"ם ואבדו כתובותיהם . כמה יכתוב כל אחד לאשתו בכתובתה . הגולים צריכים לחדש כתובותיהן . אם הכניסה לבעלה סחורה בנדוניא דין נכסי מלוג אם אין הבעל רוצה לקבל אחריות הנדוניא . מקום שנוהגים לכתוב בכל הכתובות בשוה ובאחת כתוב בה יותר ע"פ עד א' . במקום שנהגו לכתוב בכל הכתובה בשוה ואין כתובתה בידה . נתן מעות בנדוניא לחתנו וייחד לו חובות ונפסדו . המתנים כשמייחדים בחובות אם לא יפרעו בזמנו הרי מוסיף על כל ליטרא ד' פשיטים בחדש . גר שבא לישא אשה ומעלה לו שם פנ"ש וכותבו בכתובה . מה שכותבים בכתובה ואפי' מגלימא וכו' . הנושא אשה ממקום אחר ע"מ שתדור עמו במקומו הולכים אחר מנהג מקומו . מתנה לחוד שאדם כותב לאשתו אם נגבית בעודה תחתיו . אימתי כותבים בכתובה בי נשא . אם יש לכתוב בכתובה יתומה מבית אביה . אלמנה שנתגרשה או גרושה שנתאלמנה כותבין בכתובה מתרכתא . עם הארץ שבא לגרש ואמר שלא הבין בשקרא החזן הכתובה והתנאים :

סז הרבה דיני כתובה מאירוסין ומנישואין :

אם אנשים שאינם ב"ד שהיא פקחת לחרש וכתבו לה כתובה על נכסיו . יתומה קטנה יש רשות לב"ד לפסוק על נכסי נדוניא הראויה לה :

סח אי זו בתולה יש לה טענת בתולים :

סט במה מתחייב האדם לאשתו :

ע כמה מזונות לאשתו ובניו :

אין לו מה לתת לאשתו ויש לו קרקעות שהם מיוחדים לכתובתה . נשא אשה ונשתטית אינו רוצה לזונה משל עצמו אלא מכתובתה . מי שהלך למ"ה ואשה תובעת ממי שמחזיק בקרקעות בעלה כדי שתמשכנו למזונותיה . מי שהלך למ"ה והפקיד כלים ביד אחר או שהאילה לו ואשתו תובעת מזונות . ראובן שהלך למדינת הים ותבעה אשתו מב"ד מזונות לה ולבתה כו' . האשה שאינה רוצה לדור במדור בעלה אם הוא חייב במזונותיה . אשה שעברה על תקנת הקהל שיש עליה קנס אם חייב הבעל לשלם . אם שהתה מלהתבוע מזונות אימתי הפסידה . אם לא נתן לה מזונות ועשתה ואכלה והותירה :

עא חייב לזון בניו ובנותיו הקטנים :

מי שנשתטה והמעות ביד קרובי האשה מי יזון אותם . מי שבא על הפנויה וילדה אם חייב לזון את הולד :

עב המדיר את אשתו מליהנות ממנו :

עג כמה דמי הכסות שחייב ליתן לאשתו :

מי שלוה על כתובת אשתו ואבדה בקוביא והאשה להוציא כסות מיד המלוה בלא כלום :

עד הדירה שלא תתקשט או נדרה היא שלא תתקשט וקיים לה :

בעל המכה את אשתו בכל יום וכו' . אם כותה מפני חמותה שמצערתה :

עה אלו הארצות לענין נישואין אימתי מותר להוציא מעיר לעיר ובשיש תנאים ביניהם :

אימתי אמרו שכופין לעלות לארץ ישראל . מי שעבר על הסכמת הקהל והוא במלכות אחרת שאין להם אותו גדר . אשה שמסרה מודעא שלא מתלה וכותבת שלא יוציאנה ממקום שנשאה שם :

עו חיוב עונתה כיצד מוטלת על כל אחד :

אם אדם רשאי לישא אשה על אשתו :

עז דין מורד ומורדת ומאיס עלי :

לבאר שמה שכתב הרמב"ם ואם השם שבעל אין מוציאין מידו דלא דק . קידש אשה בעיר אחת והיא ממקום אחר . אם הוא חייב להסתכן בתקנות אותה העיר . הטוענת מאיס עלי וקודם קידושין הייתי מואסת אותו . יש לד שאף לדעת הרא"ש כופין אותו לגרש אפי' במקום שנוהגים לדון ע"פ הרמב"ן כדין המורדת אין לדון כמותו . אם עשו מעשה על פי הרמב"ם וגירשו בכפייה לא תינשא ואם נישאת לא תצא . חילוק בין אומרת מאיס עלי ובין מורדת . אשה שהניחה בעלה בבית אביו והלך חוץ לעיר והלכה לבית אביה ולוותה למזונותיה ולרפואתה . מורדת אם יש לה מזונות . מכרה או מחלה כתובתה לבעלה יש לה מזונות בחייו . האומר לאשתו שמחלה לו מזונותיה או שטען שהתפיסה לרבי למזונותיה . המורדת על בעלה ותלתה . בעל שאומר למורדת להביא כתובתה ויפרענה והיא אומרת איני רוצה לתבוע עכשיו כתובה אלא גט . שאומרת מאיס עלי אם צריכה לתת אמתלא לדבריה . המורדת על בעלה תולה או שיש לו אשה אחרת . ארוסה שמרדה . הטוען שאמר ביבמתו והלכה וקבלה מאמר מאחיו . אשה שבראותה שהכביד שמולו על בעל נדרים הנאה מיבמים :

עח חייב בפדיונה ולא בפדיון אלמנותו :

עט דין חיוב רפואתה :

פ דין מעשה ידיה ואם אינה רוצה לעשות מניקה :

האשה שאמרה איני עושה אם דינה כאומרת איני ניזונת ואיני עושה . האשה שאמרה איני ניזונת ואיני עושה אם יכולה לחזור בה :

פא המקדיש מעשה ידי אשתו :

פב נדרה שלא להניק בנו : ואצל מי יהא הולד כשגירשה :

פג חבלת א"א למי הוא :

פד מציאת האשה לבעלה :

פה דיני נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל :

מתנה שכתב לה קודם שישאנה אם הבעל אוכל פירות : הרוצה לתת לבתו מתנה ורוצה שלא יהא לבעלה רשות כיצד יכתוב שיועיל : הנותן מתנה לבתו ע"מ שאין לבעלה רשות בה והיא בת יורשת ומה שאכל : נפלו לה כספים ואמר הבעל עבידנא בהו עיסקא ומרווחנא טובא : נכסי מלוג של אשה זו וכן מלבושים ותכשיטים שקנה לה אם יכול להשתמש בהם בבית אשה אחרת : בת שגנבה מאביה כסף וזהב ולא הכיר בהם הבעל ועכשיו תובע הבעל לגבות לו כל מה שיש לה נפלו לה נכסים במקום שהם דרים או נתנו לה במתנה או מלאה מציאה ומכרה או נתנה קודם שידע הבעל שנפלה לה . ואם נתנה בהבראתה : הודית שיש בידה מעות וטוענת שהם פקדון או שיתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בהם : אם אדם רשאי להחרים על כל מי שיש בידו כלים משל אשתו : בפקד שהחזיר לאשה אם יוכל הבעל להוציא מידה :

פו אין מקבלים פקדונות מנשים ועבדים וקטנים ואם עבר וקיבל למי יחזיר :

אשה שקנתה תפלים מבעלה ומעות טמונים . הנותן לבתו מעות או שטרי חובות ע"מ שאין לבעלה רשות בהם ומתה : היו אונות ושטרות יוצאות על שמה . אם מתה אשתו בלא בנים ויש שט"ח יוצאים על שמה וקרובים תובעים אותם : ראובן חלה והוציא עליו בנו הוצאות ואשת ראובן הפקידה מטלטלים ביד חנוך ורוצה לעכבם בעד הוצאותיו :

פז אין לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא אחר :

פח היוצאת מתחת בעלה בגט או במיתה נוטלת נכסים ודין השבח :

הוציא הוצאות על נכסי צאן ברזל ולא אכל : בעל שהוריד אריס בנכסי מלוג וגרשה . אם הבעל רוצה לפרוע בכלים : אם היא אומרת כלי אני נוטלת הדין עמה והוא הדין לקרקע שהכניס לה שום משלו . כיצד המנהג להגבות לאשה בנכסי צאן ברזל שפחתו :

פט כיצד חייב לקבורה ולהספידה :

צ הבעל יורש אשתו ואם עשתה הבריחה מקודם ודין סבירה היא או הוא או גם שניהם או סילק שיעבודא :

אשה שצוותה בשעת מיתתה לתת לפלונית ממלבושיה ונתרצה לה הבעל ורצה לחזור : הבעל יורש את אשתו המומרת : שכיב מרע שהניח קרקע לבתו ע"מ שאם תמות קודם נישואין ישאר הקרקע להקדש והאם חולי מות ומיזכרו ועשו לה שבע ברכות כדי שירושה ומתה אם נפקע כח ההקדש בכך : אם הבעל יורש מלווה אשתו . היו לה מעות ושיירתה לעצמה כפי' עד שלא תתארס שלא יהא לבעל בהם כלום מלוה שלה אצל הבעל אם יורש אותה . היה לו משכונות על הקרקע אם הבעל יורשה : שטר מברחת שכתוב בה מתנה הלוטה מתנת עלמין : נפלו או ניתנו לה נכסים או מלאה מציאה וקודם שידע הבעל מכרה או נתנה : אשה שהודית לבעל אחותה שאביה לוה לתת לו מאה דינרים : האיש שמכר בנכסי מלוג בחיי אשתו ומת בעל מוציא מיד הלקוחות : האשה שמכרה בנכסי מלוג ומת הבעל אין האשה מוציאה מיד הלקוחות . אין אדם יכול למשכן בגדי אשתו : אשה שלוותה על בגדים ותכשיטים ואח"כ הלך בעלה והוסיף ולוה עליהם יותר : עבד ומכר תכשיטים שעשה לה חמיה : אין אדם רשאי למכור נכסי אשתו שקנה לה : אבל כלי זהב וכדומה יכול למכור אם הוצרך להתפרנס מהם : תכשיטין ובגדים שנתנו לה קרובים יכול למכרם לפרנס עצמו : אשה שמחלה כתובתה ונדוניתה לבעלה וטוענת שמחלה לו מפני שהיה מגזם לה לגרשה או לישא אחרת כאיזה דברים מפני טענת נחת רוח עשיתי לבעלי :

צא המכנסת שטר חוב לבעלה ומחלתו או שאמר נכסי לך ואחריך לפלוני :

אימתי מפני טענת נחת רוח עשיתי לבעלי והאלמנה שנתחייבה לתת לחתנה בנדוניא כך וכך ועמדה ונישאת ורוצה לפטור עצמה בטענה לפי שבשעת החיוב עדיין לא נשבעה על כתובתה : אלמנה שנשאת ויצא עליה שטר חוב או מלוה ע"פ : אשה שכתב לה בעלה שט"ח על עצמו אם בעל חוב שלה גובה ממנו :

צב האיש שסילק עצמו מפירות נכסי אשתו ומירושתה :

כתב לה קודם שאירסה דין ודברים אין לי בנכסייך או תנאי דשלא ירשנה : הכותב שיור לאשתו והשערים וניכנסה בו ביום והחזירה סתם . הכותב שטר סילוק לאשתו בשעת החופה : העושה פיטור לאשתו אם יש במשמעות כל מיני תביעות וערעורים :

צג אלמנה או גרושה עד מתי ניזונית ואימתי הפסידה מזונותיה ואם תפסה :

ראובן הוציא הוצאות בחולי אביו וקבורתו ורוצה ליפרע מפקדון שהפקידה בידו האלמנה : הנושא אשה ממקום אחר על דעת שתדור עמו במקומו : ראובן מת והניח אשתו מעוברת וילדה יכולה היא לתבוע כתובתה קודם שתגיע זמן לשלשים יום : אלמנה שהדירה עצמה אם יש לה מזונות . מהנדוניא אם יש לה מזונות : אם לא מחלה התוס' אם יש לה מזונות : נותן או מוחל שטר שיש לו על חבירו מי קרוי בעל השטר : מחלה כתובתה ליורשים אם יש לה מזונות . כמה תפסה אשת איש מלתבוע מזונות ותפסידם : מתנת בריא השהיה מהיום ולאחר מיתה אם מוציאין ממנה למזונות כו' : אלמנה שתפסה שטר חוב : אלמנה שרוצה למכור מקרקעות למזונות והאפוטרופסין אומרים ליזון מהמטלטלין : אין לאלמנה תביעה למזונות על מעות שביד יתומים מקרקעות שמכרו ואם מוציאה מיד הלקוחות : תפיסת האלמנה אימתי הוי תפיסה : תיקון שלא תתפוס האלמנה נכסים מרובים מה שתפסה האלמנה אם מעמידין אותו ביד השליש : האידנא אם תפסה לכתובה אחר מיתת הבעל : אם יכולים היתומים לתקן שלא תזון האלמנה כי אם שלשה חדשים : למשכן אינה צריכה ב"ד הדיוטות : אם מוכרת למזונות יותר מכדי כתובתה : אם גובה מלקוחות שקנו מב"ד או מהאפוטרופסים : אם טוענת שהאפוטרופסים מכרו כדי להבריח ממזונותיה :

צד חיוב דירת אלמנה וכסותה :

אין משתמשת בכל הבתים רק לפ"כ אם מכר בית מדורו או נתנו במתנת בריא או במתנת שכיב מרע : אע"פ שאין לה מזונות ולא כתובה יש לה מדור :

צה מעשה ידי האלמנה ליורשיה :

אלמנה יכולה לומר איני מניקה אלא בשכר . אמרה ראו מה שהניח לי בעלי וכו' : אין הבעל יכול לכוף את אשתו להתעסק במלאכה רק בעשיית נמר : אמרה ראו מה שהניח לי בעלי וכו' אם צריכה לומר כן בפני בית דין :

צו אין אלמנה וגרושה גובה כתובתה אלא בשבועה :

כיצד מדירין או משביעין את האלמנה : מתה קודם שנשבעה אי קורעים הכתובה : אם יש בכתובה נאמנות ומתה ולא נשבעה אם משבענה האלמנה קודם שנשבעה אם נישאת האלמנה קודם שנשבעה אם גובה כתובתה מיתומים קטנים : נישאת לאחר והכניסה לו נדוניא ולא נשבעה : מי שלוה בפני אשתו ליתן לפלוני ופתקה וחזר לצוות ליתנו ואז מיתתה : אלמנה שנתנה מתנה קודם שגבתה כתובתה פרע לה היורש קצת כתובתה ועל השאר נתן שטר חוב ומתה קודם שתשבע : אלמנה שהיה לה בן ונישאת לבעל והכניסה לו קרקע ומתה . אלמנה שנסתלקה ובאה לגבות כתובתה . אלמנה שמחלה מאה ממנה עונה השבועה ומלאו לכסוף שהבעל מחל לה על כל מה שתפסה משלו : אלמנה הרוצה לישבע בפני בית דין ולא רצו היתומים לבא בזמן השבועה : האלמנה שקפלה ונשבעה . תבעה כתובתה בבית דין ונשבעה ומתה קודם הגבייה : יתום קטן שבא לערער על מה שהגבו בית דין כתובה לאמו לפי שלא העמידו לו אפוטרופוס : נשבעה בפני בית דין של ג' שאחד מהם קרוב לחבירו : אימתי לא חיישינן לגררי : אלמנה האומרת על המטלטלים שבידה בעלי נתנם לי במתנה : טוענת על שטר שבידה בעלי נתנו לי : טוענת בתים אלו נתן לי בעלי בכתובתי : אלמנה שיש בידה מעות ונכסים וטוענת שמשל בעלה הראשון היו : שטרות יוצאים על שמה ונתנה במתנה : ראובן קנה בתים ועשה השטר בשמו ובשם אשתו ומת והיא טוענת שמנכסי מלוג שלה נקנו הבתים : אב ובנו שהיו אוכלים על שלחן אחד ומתו מהיכן תגבה אלמנת הבן כתובתה : טעם שנהגו להשביע אלמנה בב"ד : אלמנה שיצאה מדעתה ויורשים תובעים כתובתה מיורשי בעלה : יעקב ואשתו מכרו כרם וקבלו ביחד מאתים ומת יעקב ורוצה היורש לנכות מאה זהובים בכתובתה : נוסח שבועת אלמנה : המשעבד עצמו בקנין שישבע הוא ואשתו : נוסח שבועת אלמנה שבעלה שוטה :

צז אינו יכול להשביע אשתו מספק :

צח פטרה בעלה שבועה או ייחד לה קרקע :

אם יש במשמעו נאמנות על שנשאה ונתנה אם מנהג להשביע אלמנה שיש בכתובתה נאמנות : נכסי נדוניתה עצמה או תמורתם נוטלתה בלא שבועה : אלמנה שהאמינה בעלה בכל מה שתאמר והלכה וקרעה שטרות שלו :

צט שמין לאשה בגדיה ולא לגרושה :

אלמנה שמין מה שעליה ואינם יכולים לסלקה מהם במעות . הנותן מתנה לאשתו ואח"כ נתגרשה . הנותן סבלונות תכשיטי כסף וזהב שמין אותם לדברי הכל ואפי' בגרושה . אם נתנו לה אחרים תכשיטין או מעות בשעת הנישואין או שמין אותם אפי' בגרושה . מלובש דינה כאלמנה :

ק כתובה ממה נגבית מדינא דגמרא :

נדוניא אינה נגבית אלא מן הזיבורית נכ"ב נגבין משבח שהשביחו לוקח . אלמנה שמת חמיה קודם בעלה אם יש לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת בעלה . אם כתובת אשה נגבית מהחובות מטלטלי דידן אי משתעבדי לכתובה לא כתב מטלטלי אגב כו' אלא מקרקעי ומטלטלי גובה מהיורשים אפי' ממטלטלים אם גובה האלמנה פירות שקדם היורש ותלש או שמכרם המוריש . ראובן הודה בכתב ידו לשמעון שכל מה שיש לו הוא משותף בין שניהם והאלמנה טוענת שאינה מאמינה שנכתב כתב הודאה זה קודם שנשאה . הודה מעצמו או כפ"י שיש לו פקדון מפלוני ומת ואין ספוק בנכסים לכתובה ולפקדון . אם יכולה האלמנה לעכב ליורש מלגבות חובות ואם קדם היורש וגבה החובות . גר שמת בלא בנים וקדם אחד וזכה בנכסיו אם תגבה אשת הגר כתובה מהם כל מה שהיה מקולי כתובה אין נכ"ב בכלל . תוס' שנהוג בימינו אם יש לו דין נכ"ב במקום שאין כותבים כתובה אינו גובה תוס' אם לא תביא ראיה . אשה שאבדה כתובתה כמה היא גובה . תוס' ונדוניא אינם בכלל הטוען אחר מעשה בית דין . בעידי הגט אינה גובה אפי' עיקר כתובה . במקום שכותבין כתובה אינה גובה אלא בשיש כתובה עמה . ראובן ושמעון קנו חצר ואח"כ גירש ראובן את אשתו והחזירה בלא כתובה חדשה ומת . כתב כתובתה ותוס' לארוסתו ומת או גירשה קודם שכנסה :

קא אלמנה עד אימתי גובה כתובתה :

קב אלמנה וב"ח הבאים לגבות באחד ואין הנכסים מספיקים :

אם כח ב"ח של אלמנה לטרוף מקרקע שמכרו ב"ד לכתובתה או למזונותיה . משעה שמת אפי' כע"א אם ימכרו בית דין הקרקע לכתובתה . הערב לאשה בנדוניא וגירשה בעלה . אפוטרופא או ב"ד דזבינו לא איבדו זכותם שיש להם על הקרקע ההוא מחמת חוב ושיעבוד :

קג אלמנה מוכרת לגבות כתובתה שלא בב"ד ושלא בהכרזה :

אם רצו היתומים להשביעה אם מכרה ביותר ממה ששמו לה הב"ד . אלמנה ששמה לאחרים בלא בית דין אפי' של הדיוטות :

קד ב"ד שמכרו לגבות כתובה וטעו :

מקום שנהגו בו שלא להכריז :

קה מוכרת או מוחלת כתובה לבעלה :

נאנסה ומחלה ויש עדים על האונס :

קו כותב כל נכסיו לבניו וכתב קרקע כל שהוא לאשתו :

ב"ח שחילק נכסי לבניו בפניו והוא שותק וכתב למלוה קרקע כל שהוא כינוסה . דין הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש אם איבדה תוספת :

קז הכותב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב מוקדם למתנה אם הפסידה כתובתה :

בריא שכתב כל נכסיו לאשתו בלשון מתנה וקנו מידו . כתב כל נכסיו לאשתו במתנת בריא ושייר לעצמו מקום ישיבתו בב"ה . הכותב כל נכסיו לאשתו ואחר כך קנה נכסים או קודם לכן קנה קרקעות . אשה שקנתה כל נכסי בעלה במתנה ויצא עליו שטר חוב . כתב כל נכסיו לשני בניו במקום שיש בנים אחרים . אם פירש בשטר שהוא מקני לה בקנאה גמורה וכיוצא בזה . הערים וכתב כל נכסיו לאשתו כדי להפסידה כתובתה . המלוה שכל ימי אלמנותו היא תחזיק בנכסים . כתב לשתי בנותיו חמשים זהובים לכל אחת ושאר נכסיו לאשתו :

קח ש"מ שאמר תטול אשתי כאחד מהבנים :

מתנת ש"מ או הודאתו אם האשה גובה כתובתה ממנה :

קט ש"מ שאמר תנו ק"ק לאשתי כראוי לה :

המחלק נכסיו לפני אשתו וא"ל האי אתתא מה תהא עליה וא"ל יהבנו ליך אלף זוז . זיכה לאשתו מחמת מיאוס שתדור בביתו כל ימי חייה וכמו כן זיכה לה אלפים זהובים מנכסיו :

קי כותבין שובר לאשה ואע"פ שאין בעלה עמה :

קיא כתובת בנין דכרין ממה נגבית ומתי :

אם מתו השתי נשים אחריו ולא נשבעו אין שם דין כתובת בנין דכרין ואין הבנים יורשים כתובת בנין דכרין עד שיהא שטר כתובה יוצא מתחת ידם אם נתן כל נכסיו לאחרים במתנת ש"מ בניו יורשים כתובת אמן שמתה בחיי בעלה . כתובת בנין דכרין קודמת למתנת ש"מ לכתובת הבנים . אין כתובת בנין דכרין נוהגת אלא א"כ יש בנים לזו ולא לזו :

קיב הבנות ממה ניזונות ועד כמה :

האומר בת ניזונת מן האחים אם הוא חייב במזונותיה :

קיג פרנסת הבת ממה נגבית :

אין הבת נוטלת פרנסה אלא לזמן נישואיה :

קיד דין פוסק לזון בת אשתו :

המקבל עליו לזון את חבירו ה' שנים דינו כבת אשתו . המקבל עליו לזון את חבירו כשהגיע כמה זמן יזונהו ויפטר אם יש בכלל מזונות מלבושים :

קטו אלו יוצאות שלא בכתובה :

נתכוונה להאכיל את בעלה דבר איסור אם הפסידה כתובתה . נודרת ואינה מקיימת בהבאת עדים שהיא עוברת על הדרה . אשה שאינה בת בנים ונודרת ואינה מקיימת . פרעה ראשה באקראי או שדברה עם הבחורים פעם אחת דרך מקרה . המקללת בעלה בפניו . אם ידוע שמתמיד להכותה וטוען שהיא גורמת : מי ששמע אשתו שמקללת יולדיו אם רשאי לגרשה . ואשה שרגילה להתייחד עם העכו"ם . אשה שזינתה ברצון והיא לא ידעה שיש איסור בדבר . נשים שהמירו בשעת הגזירה ואח"כ נשו ומלטו אם הפסידו כתובתן . מי שראה באשתו דברים מראים שזינתה אם תיקן בזה ר"ג שלא יגרשנה :

קטז הנושא אשה בעבירה מה דינה בכתובה ותנאיה ומזונות :

דין איילונית בדברים אלו ודין מיאת לבני ולפלוני ולא היו לה בנים . דין הנושא אשה איסור דרבנן . דין קטנה שיצאת במיאון . דין ממאנת בנכ"ב ובנכסי מלוג :

קיז דין כתובה באשה שאין לה וסת :

רואה דם מחמת תשמיש אסור להשהותה . הנושא אשה ונודע שהיא נכפית ורוצה לגרשה :

קיח תקנת הנישואים של תקנת טוליטולא . לא נתנה מתנה בצוואה לבתה וראובן בעלה שתק וב"ח בא לגבות חובו מאותו מתנה . המוציא שטר חוב על אשת איש . אלמנה שהכתבה כל הנכסים בכתובתה אינה חייבת בקבורת בעלה . שמעון שתובע מראובן מאה זהובים מכח חמותו שהיה חייב לחמיו . נוהגים שאם מתה הכלה תוך שנה ראשונה מחזיר כל הנדוניא נפלו לה כ"מ תוך שנה ראשונה . תקנה שכתוב בה שאם תמות האשה בחיי בעלה שיחלקו היא ויורשים הממון ויצאו עליו חובות . אם יכולה אשה לתת נכסים לאחר מיתה למי שתרצה . ראובן שטוען על כלתו שלקחה ספריו והיא טוענת שלקחתם בשביל נדונייתה . שמעון שהוא מוחזק בבית שהיו של אביו וגם אמו היתה מוחזקת בהם וראובן אביו תובע לשמעון שיחלקו עמו בהם . ראובן שנתן במתנת ש"מ מתנות עודפת על חצי נכסיו ונטלה אשתו קנין להפליס מנכסי שמת כל צוואתו . כתובה שהתנו בה שיור ליורשים אם לא ישאר ממנה ולד של קיימא ומתה היא ואח"כ מת הולד תוך ל' יום . ראובן ואשתו עשו תנאי בקניין שאם תפטר היא בחייו יחזיר כל מה שהכניסה ומאה זהובים יותר . אלמנה שהתפיסה שטר לראובן שהיא חייבת לו מנה אם תינשא לבעל עד זמן פלוני ועמדה ונישאת בתוך הזמן . אם הסר הפסה האלמנה והיורשים בעלילה על הנכסים ונתפשרו עמו והאלמנה תובעת כתובתה משלה . אם יש עדים שנסתלקה מכתובתה מיוחדים ואין שם שטר :

הלכות גיטין

קיט מה דבר יוצאו באשה שיכול לגרשה ואם נתחרשה או נשתטית :

המגרש אשתו ראשונה בעל כרחה מזבח מוריד עליו דמעות . אם רשאי לגרש כשאין לו לפרוע כתובתה . מותר לישא אשה לימים מספר ואחר כך יגרשנה . אשה שהיתה רגילה להיות מטורפת חדש או חדשים ואחר כך נתרפאה ונתגרשה . עתים שוטה עתים חלים אם מתגרשת . אימתי מחזיקין לה בשוטה . כהן שגירש לא תדור עמו במבוי . היכא דאמרינן לא תנשא בשכונתו או לא תדור במבוי מי נדחה מפני מי . כונס מניקת חבירו שכופין אותו להוציאה בגט אסור לדור עמה במבוי . יבם שחלץ ליבמתו אם רשאי לדור עמה . ראובן שגירש את אשתו ונשאה שמעון בעיר קטנה שאין יהודים אחרים דרים שם . ואם מותר לראובן ליכנס לבית שמעון . המגרש את אשתו והיו דרים במבוי א' או בחצר אחד שהם של שניהם . החולץ ליבמתו והם דרים בחצר א' :

קכ כלל ענינים הצריכים לגט :

אם מסירת דיו וקלף וקולמוס מעכבים . כתב לו הסופר גט ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו . ע"פ מי סומכים בהכרת האיש המגרש והאשה המתגרשת . שני יוסף בן שמעון דרים בעיר אחת אין מגרשים נשותיהם אלא זה בפני זה . מינה סופר לכתוב הגט ולעדים שיחתמו בו ואינם מצויים עמו . כתב בכתב ידו שהוא ממנה לסופר לכתוב הגט ולעדים לחתום בו . מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שכתב שיכתבו גט לאשתו . חתם פסול הגט ונתנו לה בעידי מסירה . הרי"ף והר"ן לא שניהו שיתן גם זולתי לפניהם לפי שרוב מצויים אצל גיטין אינם בקיאים . גט שניתן בפני עדים שאינם בקיאים בטיב גיטין :

קכא צריך שיהא בדעתו בשעת שמצווה לכתבו :

עתים חלים עתים שוטה שגירש . גט שנכתב בעודו שפוי ונשתטה ואחר כך נשתפה ונתנו לה כשהוא שפוי

שפוי או נתנו לה בעודו שוטה . ש"מ שמצווה לגרש אם צריך בדיקה . ש"מ שאמר כתבו גט ונשתתק מתוך חליו . נשתתק מתוך בוריו ואמר כתבו גט לאשתי . מי שנשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ולא בדקוהו . מדבר ואינו שומע שאמר כתוב גט אם צריך בדיקה . חרש שנשא פקחת וקדשה בביאה אם יכול לגרשה . חרש שנשא פקחת כשהוא מגרשה אם צריך בדיקה . מי שהוא חרש ונושא ונותן יפה ומבין כשמדברים עמו בקול רם . שוטה שנשא אשה ונשתפה וחזר ונשתטה . עתים חלים עתים שוטה שגירש . מי שדעתו דלה וחלושה שגירש · או זהו שוטה . גוסס שאינו מדבר אם יכול לגרש . שאמרו בו שנים או שהוא מגוויד ורמז ואמר כתבו גט לאשתי אם צריך בדיקה . נפל מן הגג ואמר כתבו גט לאשתי אם צריך בדיקה :

קכב אמר לעדים לכתוב הגט וטעו בכתיבתן או נאבד אם כותבין אחר :

גט ארוסה שכתוב בו דהוית אנתתי . השולח שליח להוליך גט לאשתו ונמצא פסול . האומר לסופר ועדים לכתוב גט ונמצא פסול מהחומרות שנהגו ואין להם שורש . אם נמצא בו פיסול שנזכר קודם חתימת העד השני . ב' בעיות שהם מתפרשות השנייה כאת"ל הראשונה אין פוסקין כאותו את"ל :

קכג מי ראוי לכותבו :

אין לשנות לבעל לכתוב הגט ולא לומר לסופר כתוב כך וכך · אם ירצה סופר שלא יהיה קרוב לאשה יותר טוב הוא :

קכד על מה נכתב ואם נחתם ממנו :

גט שכתבו על עלה בצלים או ירקות כותב גט על יד העבד ונתנו לה אם צריך שיהיה כפות . היו מוחזקים בעבד או בפרה שהם שלו וגט כתוב על יד העבד או על קרן הפרה ויוצאים מתחת ידה . כתבו על טס של זהב ונתנו לה ולא א"ל התקבלי כתובתיך . לא יתן לה הגט עד שתתייבש הכתיבה והחתימה יפה :

קכה אם כותבין הגט בכל דבר שרישומו ניכר או במי עפצים :

כתבו במי עפצים ע"ג מגילה עפוצה ואם רגלי ה"א או קו"ף נוגעים לגגם והפרידם . אם לא נעשה האות ע"י מחיקה לבד אלא ע"י שהוסיף לכתוב אי הוי חק תוכות . אם צריך לשרטט גם מן הצדדין . כמה משרטטין . אם משרטט מבחוץ או מבפנים . גט שנכתב בלא שרטוט או בפחות מי"ב שיטין או יותר אם תתגרש בו . מה שצריך להיות ארכו יותר על רחבו אם הוא עם הגליון . קיום מחקים בגט צריך להתבה קודם כדת משה וישראל . זמן אי הוי בכלל תורף כתב תיבה אחת פעמים והעביר הקולמוס על אחת מהן או נקדה . אי מהני קיום לטעות בשמו ושמה . גט שכתב בו יצחק בן אברהם ותיבת אברהם על המחק . אין כותבין גט בקולמוס של כסף . אם ראש הלמ"ד שבשטה התחתונה נכנס לתוך חלל ה"א או חי"ת של שטה עליונה רקם או ארג או עשה כמעשה מחט אותיות הגט . אם כותבים גט בכתב פרובינצאל או מידי ליטרא . אם כותבים ה"כ או אם כותבים כ"ה ביום ראשון של ר"ח היאך כותבין . אם כתב אדר סתם ולא כתב ראשון ולא שני . אם כתב דתיהוי את במקום דיתהוויין תלויה רגלי ההה"ן וקופין אם מעכבים בגט . אם שתי תיבות נקראות כאחת . יש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל וחתימת העדים בשטה אחת . אם כתוב בשטה אחרונה ספר תירוכין ואגרת שבוקין . אם היו בו אותיות יתירות בקצת תיבות כשיש ספק באות כיצד מראין אותה לתינוק ולאי זה תינוק מראין אותה . כתב בגט איר ביו"ד אחד ונתנו בכסליו אם יש שם לכתבו חסר יוד . אם במקום בשנים עשר כתב בי"ב . כתב למנין שאנו מנין באוקיא ולא כתב כאן . שאנו מונין אם כתב בוי"ו . בדלא אניסנא אם הוא בבי"ת או בכ"ף חילוק מקומות בדקדוקי סופרים היאך כותבים . אם יכתוב העומד קודם וכל שום או אחריו אם צריך לכתוב וכל שום בשם אביו . אם כתב בדלא אנים במקום בדלא אניסנא . אם כותבים ושביקת קודם ופטרית או אחריו . ותרוכית אם כותב וי"ו אחר הרי"ש : כיצד כותבין יתיכי ליכי . אם כותבים דהוית אנתתי או דיהוית אנתתי בלא יו"ד אחר האל"ף אם כותבים שבקית ופטרית ותרוכית . בנפשכי אם כותבין יו"ד אחר השי"ן . להתנסבא אם כותבים יו"ד אחר הס"א ואנש בלא יו"ד בידיכי בג' יודין ואם יש לכתוב מן שמי . נתן לה גט וא"ל היום אי את אשתי ולמחר את אשתי . אם לא כתב הרי את מותרת לכל אדם מותרת בוי"ו : אם כותבין דיוהוי אי דיהוי ואם כתב דהוי . מנאי אם כותבים יו"ד בין מ"ם לנו"ן תרוכין ושבוקי' ופטורים אם הם חסירי יו"ד ראשונה . אם כתב בגט ארוסה דהוית אנתתי או בגט אשה דהוית ארוסתי . הי"ן והי"ן שלא היו היודי"ן נוגעין בהם וכן היו"ד של האל"ף ושאחורי הדל"ת . גט שכתב ב' . רי"ש שבשם האשה הגג קצר מאד . אם חיסר הסופר ולא כתב להתנסבא אם במקום וכדו כתב וכד אין לכתוב בגט בביטול מודעי :

קכו נוסח לשון הגט וכמה שצריך לדקדק בענינין ובאותיות :

קכז טעם למה צריך לכתוב זמן בגט ואם הקדימו או איחרו :

גט שאין בו זמן שנתנו בעידי מסירה . גט שנכתב ביום ולא הספיקו לחתמו עד שחשכה מה תקנתו . גט מוקדם אם הוא פסול או בטל . גט מאוחר אם כשר לגרש בו לאלתר אם דילג הסופר לבריאת עולם אם דילג הסופר האלפים והמאות . אם כתב הכלל הגדול והפרט הקטן ודילג הפרט האמצעי . אם דילג ארבעת ולא כתב אלא אלפים :

קכח צריך להזכיר בגט מקום שהעדים עומדים שם בשעת חתימה ומקום עיקר דירת הבעל והאשה :

אשה שנולדה בנרבונא ונתרבתה במרסילי' וכתב בגט שנולדה במרסילייא . אין אנו משתמשים בגיטין אלא בשם שנהגו הראשונים . כתב בגט אנא פלוני הדרה בתלמסא"ן ובשעת כתיבת הגט לא היתה הדרה שם כבר · גט שיש בו לבונות מסופקים ואין הבעל מערער . כתב שם עירו ועירה בבלבול . כמה ישהא בעיר ויכתבו אותו בגט למקום דירתו . אם יקדים מתא לפלונית או אם יאחר . אם יש לעיר ב' שמות יכתוב דמתקריא . אם לא הזכיר בגט הנהר . אם יש בעיר שנים או שלשה נהרות . דיתבא כותבין לכתחלה בחד יו"ד נהר שהוא רחוק מהעיר ובני העיר מסתפקים ממנו . אם צריך לכתוב כל הנהרות שבתוך תחום העיר . נהר שמסתפקים ממנו לצורך כרמים . נהר שהוא חוץ לעיר וסיפוק העיר בתוך העיר . עיר שנתוסף בה נהר . אם העיר יושבת על חוף הים . עיר שספוקה ממי בארות או מעיינות או נהרות נובעים . אם יש רחוק מהעיר מעין והעיר מליאה בארות . עיר שאין בה אלא בארות ואגמים . ב' נהרות שקודם שיגיעו לעיר מתערבים . או הנהר יש להם שני שמות והולך הגט למקום אחר אם יש להם ב' שמות אי זה מהם כותבים : שם עיר או נהר שיש בהם כ"ף רפויה במקום שמזכירים חי"ת כמו כ"ף רפויה . שם עיר או נהר שצריך לכתוב חי"ת או ה"א אי זה מהם כותבים . ואם מאמינים אותו על שם עירו . מי שנולד במיורקא ואח"כ דר באושבילייא וכתב בגט אנא פלו' דממתא מיורקא :

קכט כותבין שם האיש והאשה בגט ואם יש לאחד מהם שני שמות :

אם לא כתב וכל שום וחניכה דאית לי . כתב שם הטפל תחלה ואחר כך שם העיקר . מומר דגירש בשם דעכו"ם . כתב חניכתו לבד צריך שיהיו עידי מסירה לא כתב שם המגרש אלא כתב אנא בן פלוני . מומר שנשתקע שם יהדות ממנו אם כותבין אותו בגט . אם לא כתב שם אביו בגט . גר המגרש או שתוקי ואסופי . אם לא כתב שם האיש והאשה בגט . על מי סומכים להכיר שם האיש והאשה או שם אביהם . אם עושים שם מקום הנתינה עיקר או שם מקום הכתיבה . אם כתב שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום שם דמקום כתיבה ונתינה . אם צריך לכתוב שום אוחרן וחניכה . מי שיש לו שני שמות וכתבם ולא כתב דמתקרי . מי שיש לו שני שמות ושם השני יוצא משם האחר יש בזה כמה חילוקים . מי שנשתנה שמו מחמת חולי . ע"י מה ניכר באיש שהוא שם מובהק כשנותנין שני גיטין לאשה צריך ליתן זה אחר זה · מי שנקרא בעת לידתו חיים ואח"כ קורין אותו ביבינ"ש ועולה לס"ת בשם ביבינ"ש אשה שנקראת בעת לידתה שמחה ואח"כ נקראת אליגריא"ה . מי שנשתנה שמו אם יש שם שני ונשתקע ממנו שם ראשון אם כותבו . ולא כתב בגט הכהן . שני יוסף בן שמעון באחד ישראל והשני כהן או לוי אם המגרש כהן ויש לו כינוי שהוא קיצור השם . אם המגרש כהן ויש לו כינוי אם יסמוך הכהן לשם או לכינוי . כינוי הבעל או האשה אין לכתבם בגט . גר המגרש יכתוב בן אברהם אבינו . האיך כותבים שם גרשום ואליהו ושמריה ומתתיהו ויונתן ודוד חזקיה והלל . ושבתי ובנימין ירחמיאל . אם נסתפק לאדם בשם מן השמות שלא יוכל לברר בדעתו היאך יכתוב אם יספוק שם א' לשנים . שם ידידיה ופדה צור ועמי נדב אם יכתבם תיבה אחת . שמות הנשים וכינוי האנשים אם יכתוב בסוף התיבה אל"ף או ה"א . וכינויים שבמקצת מקומות קורים חי"ת כמו כ"ף רפויה וכן כינויים שיש בהם טי"ת אם כותבים בטי"ת או בתי"ו . שני יוסף בן שמעון בעיר אחת שאחד מהם רוצה לגרש :

קל צריך שיחתמו בו עדים ובאיזה מקום חותמין :

המגרש בפסולי עדות . גט שחתם בו העד יוסף בן ראובן וטעה וחתם יוסף בן שמעון וחזר אח"כ וחתם יוסף בן ראובן . היאך משערין לראות אם יש שני שיטין בין הגט לעדים . אם כתב כדת משה וישראל בחצי שטה והעדים בחצי שטה שנשארת . אם כתב בשטה אחרונה אגרת שבוקין . אם כתב ודין די יהוי ליכי מינאי בשטה אחרונה . אם העדים מרוחקים מהגט מה תקנתו . כל גט שפסולו ניכר אם יש להכשירו בעידי מסירה . אפי' למ"ד חתם סופר ועד פסול אם נישאת לא תצא . אם כתב בתקנה שבגט אשה צריך הסופר ליטול רשות ממנה וגם ימתין מלכתבו ט"ו יום אם שעת הדחק בכלל . לא יטלו עידי הגט אלא שכר בטלה דמוכח . אם יש ליזהר שלא יהיו העדים קרובים להסופר . עידי מסירה אם צריך לבדקם שיהיו גדולים . צריך לייבש הגט קודם שיחתמו העדים . ציווי כתיבת הגט והכתבו וחתימתו אם הוא בפני ג' כיתי עדים או בפני כת אחת . אם אין עדות בשעת כתיבה . משרטטין י"ג שורות ושורה אחרונה חולקה לשתים לחתימת העדים . גט שלא חתמו העדים אלא הסופר חתמו . אם מינה הבעל סופר ועדים שלא בפניהם . חתם אני פלוני סופר ועד והוא לא היה סופר . כשאין החתומים בגט רק שני עדים ואחד מהם הוא הסופר . גט שכתבו הסופר וחתם עליו עד אחד :

קלא צריך שתהא כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש והאשה וב' ששמותיהן שוים :

העדים יוציאו בפיהם שהם חותמים לשם פלוני ולשם אשתו פלונית · אם כתב כל הגט שלא לשמה ושם האיש והאשה לשמה · הא דקי"ל דבדאורייתא אין ברירה דוקא לחומרא :

קלב אמר לסופר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה :

קלג צריך למסור בפני שני עדים כשרים :

אם מותר לכתחלה לתת גט בעידי מסירה בלא עידי חתימה . צריך שיהא הגט וגם החתימות יבשים בשעת נתינת הגט רגילים ליתן הגט במנין . טוב ליתן לה הגט בפני העדים שחתומים בו :

קלד צריך שיבטל כל מודעא :

אם מסר מודעא על ביטול מודעא מה תקנתו . אם צריך ביטול מודעא אף במגרש מרצונו כיצד לשון מסירת מודעא . טעם למה צריך לכתוב בביטול כל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם . אם ביטל הגט עצמו מלגרש בו אם יכול לחזור ולגרש בו . אם ביטל מודעות בשעת כתיבה אם צריך לחזור ולבטלם בשעת נתינה . אם צריך להשביע הבעל שלא ביטל ושלא מסר מודעא . מסר מודעא על הגט ונתנו לה ואח"כ ביטל המודעא ואמר לה התגרשי בגט שנתתי לך . בעל שאשה וקרוביה הסכימו שיגרשנה לזמן קבוע בקנס אלף דינר ונתחרט ועכ"ז גירש מחמת יראת הקנס ולא מסר מודעא . בעל שמסר מודעא בפני עידי הגט והם מעידים שלא ביטל המודעא ועדים אחרים מכחישים אותם ואומרים שביטל כל מודעא . אי זה דברים נקראו כפייה כדי שנאמר שגירש באונס . מגרש שאמר אני נותן בכח זה הגט אם מתחלה נאסר הבעל כדי שיגרש ואחר כך הותר וגירש בביטול מודעות . אם נתן מעות ביד שליש ואינו רוצה ליתן לו המעות עד שיגרש . אנסו לאחד ליתן גט ואחר כך נתפייס ליתן לה גט כמה יודע שנסתלק האונס . אם כופין לומר לגרש . קיבל עליו חרם שלא להכותה או שלא להקניטה ועבר אם כופין אותו להוציאה אותה כאמרו חכמים שיוציא ולא אמרו כופין . כיצד יעשה להם . יבמה המסרבת לחלוץ כיצד כופין אותו . אם יכולים לגזור שיבדלו מאדם אחד אם לא יגרש . בעל שמערער על גט שהלך ואמר שביטל אותו :

קלה צריך שיקראוהו קודם נתינה ואחריה :

אם לא קראו הגט בשעת נתינה ונישאת אם בשעה שהלכו לתתו היה ביד הבעל וא' מהעדים אומר שנעלם מעיניו ונתנוהו בלא קריאה . סדר קריאת הגט ושאלת העדים בשעת נתינה :

קלו מה אומר לה בשעת שנותנו לה הוא או שלוחו :

הדברים שיאמר לה בשעת נתינת הגט . היו עסוקים מענין לענין באותו ענין ונתן לה גיטה ולא פירש . נתן לה גיטה ולא פירש אם הוא בטל או פסול . כתב או אמר לאשה אין לי עסק בך . שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת וגירש א' מהם אשתו בינו לבינה ועידי הגט אומרים שלא כתבו גט ליוסף בן שמעון כי אם לזה . גט הניתן בלילה או ביום אחר תפלת ערבית . אם עידי מסירה צריכים להכיר שזו היא אשתו ·

קלז צריך שיתירנה היתר גמור :

קלח אינה צריכה שתקבלו בידה ממש אלא לרשותה :

זרק לה גט בחצרה והיא ישנה . נתן גט לשליח קבלה בשעה שהיא ישנה :

קלט זרק לה גט בחצרה שהוא קנוי לה או שאול או מושכר אם צריכה להיות עומדת שם :

נהגו שלא לגרש ע"י נתינת גט תוך ביתה או חצרה ואפי' בתוך קלתה ומלבושיה . ידה היא פתוחה מתחלת הנתינה עד גמר הנתינה . זרק לה הגט בבית הכנסת תוך ארבע אמותיה אם נישאת לא תצא :

קם דין שליח להולכה :

עשאתו שליח לקבלה וא"ל הבעל הולך גט זה לאשתי והיא ידך כידי ופיך כפי . שכיב מרע שנתן גט ליד אחד ואמר לו זכה בגט זה לאשתי : מומר שנתן גט ליד א' וא"ל זכה בגט זה לאשתי מי שיש לו אח מומר ואמר לאחד זכה בגט זה לאשתי כדי שלא תפול לפני השומר . מי שהמירה אשתו אם מזכה לה גט ע"י אחר . מומר המגרש ע"י שליח מה תקנה יעשו כדי שלא יוכל לבטלו :

קמא האשה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה :

אי זה טוב יותר אם למנות אשה שליח שיקבל גיטה מיד שליח בעלה או שישלחנו לה שליח הבעל ע"י עכו"ם . אין האשה יכולה לקבל גט לבתה הקטנה משניסת . שמתגרשת מן האירוסין והוא ספק קטנה או נערה או בוגרת : תמיהא על ג' שליחות הכתוב בפוסקים אם צריך קנין בשליחות . אם אשה עושה שליח קבלה כשעושה שליח לקבל גט מיד בעלה . המגרש ע"י שליח קבלה אם יכול לבטל תנאי בגט . ב' החתומים בשטר ונתקיימו שניה מהם לשון שליחות שטר הולכה כשבעל עצמו מוליך גט לאשתו לעיר אחרת . אם דיין יכול לעשות מעשה ב"ד . להוציא אשה ע"פ עדות קרובו שהוא א' מעידי מסירה . שליח שני שמכיר גט אם צריך לקיים שטר שליחותו . שטר שליחות שכתוב בו שלא יתן הגט לאשה אלא אחר שתמחול לו כל זכות שיש לו מחיוב כתובתה אם יכול השליח לעשות שליח אחר . בעל שאמר לשליח שקול מינה חפץ וסב לה גיטא ומינה השליח הראשון שליח שני וא"ל הב לה גיטא ואת דבר החפץ לא הגיד והשליח השני נטל החפץ ואח"כ נתן הגט . אם יש בכלל הכתובה מתנה לאחד לענין קיום התנאי הנ"ל . אם תקרע הכתובה אם נתקיים התנאי הנ"ל . שליח שעשה שליח וקבל הגט ושלח שטר עדות לאשה ולא נתקיים בחותמיו . קיום ב"ד אם צריך קיום . אם שליח קבלה ממנה שליח שליח בלא תלה ושלא בפני ב"ד . בענין שליחות האשה היכא דקי"ל שהיא רוצה בדבר לא בעיא שמיעת קולה . אם כתב השטר בלשון עדים וחתמו דיינים במקום שצריך אם מוסיפין בנדון זה לעד נעשה דיין . שטר שליחות גט שיש בו טעיות שמורה שאין הב"ד יודעים בטיב גיטין וקידושין אמר בפני שנים זה שלא בפני זה תהיה עד שאני מוכרח בתפיסה עד שאגרש ואני מבטלו מעכשיו . במסירת מודעא בפני עדים אפילו זה שלא בפני זה מהני והוא הדין לביטול הגט אם האונס שתלה בו מדעתו אינו אמת שליחות שנכתב בלשון לווא"ס כשר מי ששלח גט לאשתו וביטל השליחות שלא בפניו ואחר כך נמלך וביטל הביטול והגיע הגט מיד שליח זה לאשה . אמר כל גט שאתן ביד שליח קבלה יהא בטל ובשלוה לכתוב ביטל כל מודעי . חילוק בין האומרת התקבל לי גיטי מיד בעלי לאומרת התקבל לי גיטי מבעלי . חילוק בין האומר תן גט זה לאומר הולך גט זה לאשתי או אומר תן גט זה ליד אשתי . שליח שנתן גט לאשה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ ומת הבעל . נ"ל בפני נכתב ובפ"נ אפי' מבית לעלייה . לא יגרש ע"י שליח כשהנכנס בעיר אחת אפי' מבית לעלייה צריך לקרותו . שליח דשליח אם צריך לומר בפני ב"ד שלח גט ע"י איש שיתנהו ביד שלוחו אם נאמן לומר בנ"ב אם מתירים גט אשה בלא קיום לינשא לכתחלה כיון שאין עליו עוררין השולח גט מקויים ועד אחד מכיר חתימת העדים ועד אחד מכיר חתימת הדיינים . אם נתקיים אחד מעידי הגט בשני עדים ושני לא נתקיים אלא בעד אחד . אם יש עדים בשליחות אם דינו כאחיות אם חרי כי חרי . אם אפשר לקיים עידי הגט מתוך שטר השליחות שהיה מקויים ועידיו היו העדים החתומים על הגט :

קמב שליח המביא גט ממ"ה צריך שיאמר בנו"נ :

קמג דין המגרש ע"ת וכל דיני תנאי :

קמד ה"ז גיטך ע"מ שלא אבא בתוך ל' יום ונאנס ולא יכול לבא ועיין בסמוך :

קמה ש"מ כיצד יתנה ואם עמד :

קמו ה"ז גיטך ולא תתגרש בו עד לאחר ל' יום ומת הבעל תוך ל' יום או נאבד :

קמז אם נכתב התנאי בגט קודם התורף או אחר התורף :

יש תנאים שאינן פוסלין הגט אפי' אם נכתבו בו :

קמח לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן ואיזה גט נקרא ישן :

ש"מ שגירש ולא העמידו עדים ביניהם לשלא יתייחדו והוא מסוכן וכמעט שאינו שולט באיבריו :

קמט הבא על גרושתו או שנתייחד עמה :

עידי יחוד צריך שיהיו שניהם רואים כא' ושיהיו הוא והיא רואים אותם . שנשא אשה בחזקת העכו"ם והתנה עמה להיות אשתו . צריך למנקט כל תומרי הסברות כדי לענין את זו · מי שמוליך עמו אשה ממקום למקום ונתעברה והם מודים שממנו נתעברה משודך שהיה נכנס לבית חמיו להתייחד עם משודכתו ויצא קול בעיר פלונית נישאת לפלוני :

קנ איזה פיסול גט שאם נשאת תצא :

קנא טעה הסופר ונתן שובר לאיש וגט לאשה :

קנב אשה אמרה גרשתני והוא מכחישה וכן ב' כיתי עדים מכחישים :

אמרה שלא בפני בעלה שגירשה ואחר כך באה בעלה וחזרה לומר כן בפניו . אשה שבאה לעיר ואמרה שהיתה אשת איש ואח"כ באו עדים ואמרו ששמעו שהיא מגורשת וגם היא אומרת כן ונתנה אמתלאה לדבריה . אשה שיש בידה מעשה ב"ד אינה יכולה להנשא בו עד שיוכרו חתימת ידי הב"ד :

קנג המוצא גט בשוק למי יחזיר :

קנד אלו שכופין אותם בשוטים להוציא וליתן כתובה :

שהכה שאם ישחוק וגירש אשתו והלך ושחק : מי שהורגל לכזיי ולהוציא אשתו תמיד אם כופין אותו להוציא . המקדש קידושין שלא נמסרו לביאה אם כופין אותו להוציא . בלא מחמת טענה אם כופין אותו . הטוענת על בעלה שאינו יכול וכפו אותו לגרש קודם ששמעו טענותיהם בב"ד : הטוענת שאינו יורה כחץ . הטוענת על בעלה שאינו יכול להוציאה מבעלה מפני שאינו יכול לבעול אפי' יכול לבעול אחרת לא הפסידה כתובתה : המקדש אלמנה ת"ח ובת גדולים בדרך שפוי שאינו כבוד בעלה אם כופין לגרשה . ילדה ומתו אם כופין להוציא . מתגס עם אשתו שלא ישא אחרת עליה אם הוא מתגס על מה שכתוב בתורה : למה נמנעו ב"ד מלזקק לכוף להוציא למי ששהה עם אשתו י' שנים או למחות ביד נושא קטנה או בת כהן או ת"ח לע"ה : ילדה ולד קי מא ואח"כ הוחזקו לנפלים או עמדה מלדת : הטוענת על בעלה שהוא רועה זונות : המכה את אשתו או מבזה אותה ברבים . כל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה מה משפטו :

הלכות מיאון

קנה אי זו קטנה יוצאה במיאון :

עידי מיאון אם צריכין להכיר את בעלה אין מאמינין על סמך שאח"כ יעידו עדים שהיא קטנה . בן כ' שלא הביא ב' שערות כשהביא ב' שערות או סימני סירוס מה בין זה לזה . קטנה שלא נודע אם הגיעה לכלל שנותיה והביאה סימנים . אשה שנסתפקה במספר שנותיה ונתקדשה ונבדקה ולא מצאו לה סימנים . קטנה שלא מיאנה והגדילה ונישאת לאחר אם צריכה עידי ייחוד או אמרינן כיון שאשתו היא ועומדת תחתיו כ"ע ידעי שנתייחד עמה ובא עליה :

קנו הלכות יבום וחליצה :

אם היבם בן שפחה ונסתפקו אם היתה הורתו ולידתו בקדושה : מי שנפטר בשמונה לאלול ולו אח הניח אשתו מעוברת ובא' לאייר ילדה בן שלם בשערו ובצפרניו ולבסוף ח' ימים מת . הניח אשתו מעוברת ומיום מיתתו עד יום לידתה יש ח' חדשים וכ"כ יום והולד גמרו שערו וצפרניו ומת לכ"ט יום אי בעינן שיהא נולד לתשעה חדשים גמורים או סגי רוב התשיעי . אשה שהלך בעלה למד"ה ומת שם ולו אח ויצא קול שהיה לבעלה אשה אחרת לשם אם מתירין אותה לחלוץ :

קנז איזו אח זוקק ליבום :

קרוב והאשה שהם נאמנים לומר שזה אחיו של מת אם הוא נאמן אפי' מעידין כן בשעת מעשה : אם אפשר להתנות בשעת קידושין שלא תזקק ליבם : אם יש עדים שיש לו אחים אינו נאמן לומר שיש לו בנים : מי שלא נשמע ולא נודע שהיה לו אח ואמנם אחי האשה אמר שהוא מכיר באשכנז אח לבעלה של זו :

קנח נאמנת אשה לומר מת בעלה שתתיבם והיבם נכנס לנחלה על פיה :

קנט יבמה שנתקדשה לזר במזיד או בשוגג :

יצא קול שמת יבמה ועמדה ונתקדשה לאחד מן השוק ואח"כ בא היבם וחלץ לה ונישאת למקדש : יבמה זקוקה לכהן שהלכה ונתקדשה לאחר וטוענת שהיא מעוברת :

קס היבמה אימתי יש לה מזונות :

ג' חדשים שהיבמה ניזונית מעשה ידיה ליבם אינה יכולה לקנות הכלים ומלבושים ממעשה ידיה בלי רשות היבם . מה נקרא העמדה בדין אם יבמה צריכה שבועה : יבמה אם יכולה למכור נכסי מלוג . אם היבם אחר שכנס אם יש לה תנאי כתובה . שתי יבמות מאח אחד שנפלו לפני יבם ומתה אחת מהן מי יורשה : ראובן יבם יבמתו ולו בנים במ"א ומתו הוא ובניו ואין ידוע מי מת תחלה ואח"כ מתה היבמה :

קסא מי שהיו לו נשים רבות ומת ולו אח :

אם האח הגדול במ"ה וכתב שאינו רוצה ליבם והאח הגדול השני אינו רוצה ליבם ולא לחלוץ . אם היבמה אינה רוצה להתייבם והגדול נמי חפץ בחליצה אין לכופה להתייבם מהקטן : יבמה זקוקה לשני אחים והגדול הוא מאנוסי הזמן : יבמה שנפלה לפני שני יבמים ונשבע הגדול שלא יחלוץ ולא ייבם : ג' יבמים והגדול אסור בה משום ערוה :

קסב הכונס את יבמתו נאסרו צרותיה :

קסג הכונס את יבמתו זוכה ליטול חלק אחיו בנכסי אביהם במוחזק אבל לא בראוי ולא בשבח :

מי שמת והניח ג' בנים וצוה שתהא אשתו שלטת בכל נכסיו ומת אחד מהם ויבם השני את אשתו נוטל חלק אחיו בנכסי אביו : אחד מן האחים שהיה בן שפחה ונסתפקו אם היתה הורתו ולידתו בקדושה אפילו ייבם את אשת אחיו אינו זוכה בנחלת אחיו המת :

קסד היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם תוך ג' חדשים ואם עברה וחלצה או נתייבמה :

שני יבמים ומת אחד מהם מותרת להתייבם לשני תוך ג' חדשים למיתתו של ראשון :

קסה אם מצות יבום קודם למצות חליצה :

יבמה שיש לה ג' יבמים ואינה רוצה לחלוץ ולא ליבם ולא לחלוק בנכסים : מודרת הנאה מיבמה ומלאה פתח לנדרה : יבם שהיה נכפה בחיי אחיו וטוען שנתרפא : הטוענת מאמר ביבמתו וחזרה וקבלה מאמר מאחיו אם דיינינן לה כמורדת : שכיב מרע שגירש ויש ספק בגט והיבם רוצה לענגה :

קסו היבמה הולכת אחר היבם :

יכול לעשות מאמר ביבמתו על ידי שליח לא על יבמתו ולא עשה בה מאמר אינו צריך לקדשה ומכין אותו מכות מרדות : אמר לה הרי את מקודשת לי בקידושי אחי וכטבעת זו :

קסז קטן שבא על יבמתו או על אשה אחרת :

קסח כנס יבמתו יכול להוציאה בגט ולהחזירה :

כאידנא אם היא תובעת שיוציאו הנכסים מידו וילקח בהם קרקע שומעין לה ואפי' אין כתובתה אלא מנה והנכסים הם מאה מנה : הנכסים שביד היבמה מוציאים אותם מידה וילקח בהם קרקע . ביד מי יעמדו הנכסים בעיר שמוצאים קרקע לקנות :

הלכות חליצה

קסט מצות חליצה בג' דיינים ומי הם הכשרים להיות דיינים בזה :

לקביעות מקום אם צריך לישב . אם אירע עיכוב שלא יוכלו לחלוץ באותו יום אם בטל הקביעות : אפי' בלילה יכולים לזמן המקום : אין קובעים מקום ביום השבת . החליצה תהיה בגובה של עיר פירוש מקום מפורסם . חולצין בחול המועד אם חולצין בערבי שבתות וערבי ימים טובים . קטן וקטנה שבאו לחלוץ טוב לבדקם לפני הפרק אם יש להם שערות וכן לאחר הפרק . אם אין לה כח לעמוד והולכת מיושב אם צריך לבדוק החולץ באיזה רגל יפסיע תחלה וכן לבדוק החולצת אם היא אטרת . אטר באיזה רגל חולץ . היבם קושר כנף המכנסים למעלה מבוקו אם צריך להקפיד ביד ימין לענין חליצה . יבם שרגלו הימנית חתוכה וחלצו בו : יבמה שרקקה לפני היבם בינו לבינה או בפני שנים . אם צריכה היבמה ליזהר שלא תרוק לפני היבם . אמרו לו חלוץ על מנת שתתן לך ק"ק זוז וכפל התנאי : אמר אני חולץ על מנת שלא תנשאי לשום אדם ואם תנשאי לשום אדם לא תהיה החליצה חליצה : אם היבמה אינה רוצה להתייבם וב"ד רואים שיכניס קטטה לתוך ביתו . מי שחלץ ואח"כ מסר מודעא שמסר קודם לכן : גט חליצה שזמנו מוקדם . גט חליצה צריך קיום :

קע אחד מהאחים שנתן לה גט או מאמר :

מי שמת בלא בנים והניח שני אחים ושתי נשים וקטן עשה מאמר באחת מהן והשנייה הוציאה בגט והמרה שנתגרשה בו . יבמה שחלצה ואח"כ נמצא שהיתה קטנה :

קעא קידושי קטנה יתומה הם בספק אם קונין קנין גמור :

קעב איילונית שחלצה וכן סריס חמה שחלץ או שחלצו לאשתו אינו כלום :

קעג יבמה שהיא אסורה ליבם בחיוב כרת וצרתה וצרת צרתה :

מי שהמירה אשתו והלך ונשא אחרת ולא גירש את המומרת ומת בלא בנים אם פטורה הישראלית מן החליצה ומן היבום :

קעד יבמה שהיא אסורה ליבם בלאו או בעשה או שהיא שנייה מה משפטה ומשפט צרתה :

קעה ג' אחים ב' מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת :

קעו מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו קידש ומת אחד מהם ולו אח או אחים :

הלכות אונס ומפתה

קעז המפתה או אנס בתולת ישראל קונסין אותו נ' סלעים כסף :

באשה שמתחלה באונס וסופה ברצון בביאה אחת או בשתי ביאות : אשה טוענת שאיש בא עליה בעת עילופה ובשעה אותה שישאנה : אם תובעת ממנו ספוים שבשכבה עליה נדר לה איזה דבר באתננה :

הלכות סוטה

קעח המקנא לאשתו ונסתרה אפילו בזמן הזה אסורה ובלבד שיהא הסתירה והקינוי כראוי :

מי שאמר לאשתו בלא עדים אל תסתרי עם איש פלוני ונסתרה בפניו בלא עדים : אשת איש טוענת על איש שהוא רודף אחריה והוא מכחישה : מי שהלך למד"ה וילדה אשתו אחר יב"ח או יותר . מי שעמד חוץ מביתו קרוב לשנה וחזר בתחילת כסליו ובסוף אדר הפילה . נפל כבן ז' באיבריו ובכה מעט ימים קרוב לי"ב שבוע :

סליק פרטי רמזי דיני טור אבן העזר והמחודשים מהר"י קאר"ו ז"ל

הגהות מתוספות יום טוב על אבן העזר

בסי' קי"ט וכתב הרמב"ם לפיכך מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה נראה דהיינו מכתובתה ונדונייתה וכל כיוצא בזה וכן נראה מלשון המגיד על שפטרו מלרפאותה שטעמו מדבסי' ע"ט כתב דאשה שחלתה יכול לגרשה וליתן כתובתה א"כ ש"מ דחיוב כתובתה עליו לתת לה אף שלא יגרשנה הוא ממניעת חכמים הוא שלא דקשיא ליה ע"ז שהש"מ כתב בסוף סי' הוא שאם גרשה אינו נותן לה הכתובה אבל מפרנסה עד שתכלה כתובתה והרי נותן לה כתובה בלא גירושין נמי וצ"ל לתרץ דבלא לכתחילה אומרין לבעל שיתן שכר הסופר וסברא נכונה היא דאי לכתחילה למה להו לרבנן לתקן דלמא לא בעי הבעל לשהויי : שם ומתייבשים כדבר הרבה מפני שהוא קרוב להיות בטל בכסף משנה פי' הגט נמתך מקלף גדול ונשאר הרבה לכן מיקרי שהגט נמתך מקלף גדול הוא מקרי קלישה מחכה ממנו פי' שמתכו מן הגט והיינו לפי שהגט הוא גדול ומ"מ מקרי נמתך מן הקלף : ומ"ש אבל אם הם שום בשום : בסי' קכ"ד אפי' העדים מקוקים בכתיבה וכו' ומ"ש הדיוקים קצת קשיא אהדדי מקוקים דהא בסוף הגט היכא איכא למיחש שמא תנאי היה בה ואם עידי מסירה לפנינו אין כלום בעידי כתיבה אפי' לא נמקקו : בסי' קכ"ה או שהיה בכתבו עקום או בלבול עד שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר הואיל וקרא לענין אחר אע"פ שיש בו משמעות הגט ויש בו מענין גירושין פסול כנ"ל : שם וכ"כ ה"ה הרא"ש ז"ל שגט שיש בו מחקים וקיומים כשר ומשמע אף בטופס וא"כ לא הוה ממש לדעת הרמב"ם ולא הו"ל לכתוב וכן וכו' : בסי' קכ"ו שכתב בפ"ד אין הוכחה מהם משום דבעי ליה לעיכובא ובפי' המשנה פסק כרבי יהודה וגם המגיד נראה מדבריו שסובר דהרמב"ם פוסק כר"י : יכתוב ביום ראשון לירח אדר ראשון בש"ע שהעתיק ראשון וכ"ל שיש לכתוב בנוסחאות הספר שכן שנינו במשנה פ"ק דמגילה קראו וכו' באדר הראשון אין בין אדר הראשון ועוד שנינו בפ"ח ממס' נדרים אדר הראשון : בב"י שם ופשיטא נהגו להאריך ממש וכשר הדבר כדי שלא יבא לידי וכו' היינו קצת יותר אבל לא כמו שרגילין להאריך הרבה כמו כוונין פשוטים דא"כ וכדו יהא נקרא וכדן ולכדיא איתא בכל בו דף ל' ע"ב משום דכן תדמה וכו' : שם וטעו באחד מאלו והבעל אינו מערער הגט כשר וצ"ע דבריש נמי לא פסל אלא כשמערער ועיין בפרישה ולכך כיונתי לא מינסבא ואי מינסבא לא מפקינן לפ"ז ק"ל דלא הו"ל לכתוב בריש ומינסבא וכו' דהכא הכא אמר שערער נמי לא מפקינן מינה וכך הו"ל ואי לא מתקן ואתיא לאנסובי וכו' : בסי' קכ"ז כי אין הגירושין תלין אלא עד זמן שכתוב בה וצ"ל שצריך שיהא הגט באותו זמן במקום שראוי להקנות לו בו : בסי' קכ"ט והרמב"ם גרס כגי' רש"י דכתב הכינתו וחניכתה אבל בפי' המשנה משמע דגרס כר"ת ור"מ : שם אבל בני מקום זה אין מכירין בשם שיש לו כן הו"ל לכתוב בכל הפוסקים ובפסק"ת כתב מכירים שאינם יודעין במקום נתינה שיש לו שם שם אחר במקום הכתיבה א"צ לכתוב וגם במקום הכתיבה אינו ידוע שיש לו שם אחר במקום נתינה כך מגיה הב"ה וא"כ דברי התשובה כהפוסקים ועד"ר שם דא"א לו לשנות שם אביו וכן נראה מדברי תשובת הרא"ש ומש"כ אין לתמוה דפשיטא כמו שראיתי בב"מ שמתמה בהם פסקים וכתבים ולא מצאתי רק מ"ש בסימן קל"ה בהני דשמא קרא ע"ש אבי אביו וע"ש סי' קכ"ז דשמא שם שני עיקר אע"פ שעדיין לא הוחזק וצריכין שני גיטין ובמה שלא נקרא ולא חתם בשם שני ומת ובנו חותם ונקרא לס"ת בשני שמות ושני ראשונה כיון שאין הבן משנה שם אביו שהרי הוחלף אלא שלא נשתנה נ"ל שכן יש לכתוב בגט וע"י מעשה שבא לפני בק"ק קראקא עשיתי כן וכן הסכים עמי הגאון מהור"ר יהושע נר"ו ועוד נ"ל שאם שינה שבן שם אביו וסומך הוי שינוי כי כך לי שינה שם אביו כשינה שמו אלא בשמו בקל הוי חזקה היינו שכך קוראין לו ומדברים עמו אבל באשה צריך שיחתום כן או לעלות לס"ת ובזה לא דברתי עם הרב הנזכר : שם גבי אשה שממה מנסקה ונשתנה למנה דאינה מגורשת ואין הענינים דומים דהתם בהיפך דשם שנשתנה הוא מנה ואין קורין אותה בה ולכן נ"ל דבנדון דהכא כותבין לתרווייהו ולפי כמה שמות שנים שם הטריסה עיקר ועל השני כותבין דמתקרי או המכונה ואע"פ שקורין בשם השני לעלות לס"ת . ותנתן המגילה ליד כל אחת ואחת וכו' פי' בעידי מסירה ואין להגיה שמספר דנקט ל' המשנה וסמך על לשון הרמב"ם דלקמן שמפרש : בסי' ק"ל ואם אין שם עידי מסירה אינה מגורשת אלא אותה שגיטה באחרונה וע"ז חולק הטור וס"ל דאף האחרונה אינה מגורשת ולא הוצרך להאריך דסומך אדלעיל אבל אריסא אינו חולק כיון דאין חתימה אלא אחרון א"כ במאי מגורשת הראשונה כי אם ע"י עידי מסירה משא"כ גיטה דלעיל מגורשת בעידי חתימה דאכולהו קיימי ותנינן מסתמא דנמסרו ואי ידעינן ודאי דלא נמסרו כי היכי דלעיל אין כולם מתגרשות ה"נ האחרונה אינה מתגרשת . בב"י שאי בכך ובכך היינו שזמן כולם ביום אחד וכן נ"ל נמי שכתבו הגיטין בווין כנ"ל דאל"כ תיפוק ליה דאינו חיבור : שם על הנייר של גט וכו' ימלא השרטוטין דיו ובס"מ סי' מ"ט לא כ"כ אלא כתב משטין : בסי' קל"א כותב התורף לשמו אפי' בדיעבד שכתבו כבר ואפי' הבעל לפנינו דהא לקמן מסיק גם ע"ז הו"ל אם הבעל לפנינו ודלא כהב"ש . סי' קל"ח קל"ב (ובב"י סי' קכ"ד) שהגט בטל או שאינו גט רק הזכיר שאין להתירה לשוק ואף דודאי כוונת הרא"ש אם נשאת תצא והולד ממזר וליטנא דפסול משמע דלכתחלה לא תינשא משום פיסול הגט ואם נשאת תצא והולד ממזר וכמ"ש הרא"ש והר"ן בפרק המגרש בשם תשובת הרי"ף וה"נ דכוותיה לרבינו הוא כך פסול שאמרו הגאונים וכ"מ שכן שגירש בגט כזה בינו לבינה שאסור הוא בה אף להרא"ש וכ"ל פוד דהם הכהן כתב כ"י ואין עליו עדים וגירשה בה בינו לבינה שאסור בה שום מן הג' גיטין פסולין שכתב רבי' ס"ס ק"ל וע"ש בגי' הב"י ט"ס : שם ומיהו תמיה לי למה כתב רבי' משמתינן ליה וגם מה שהקשה הב"י מנהרדעי נ"ל שרבינו מפרש שמ"ש נהרדעי לא קיימי רק אדיני קידושין דאמר רב ולא אמריני לכך הילכתא כרב לענין גט . ומ"ש רבי' משמתינן הוא מתשובת הרא"ש ז"ל בסמוך אבל מן התימה על הב"י ז"ל שכאן הקשה על רבי' שלא פסק כנהרדעי ולעיל סי' כ"ו הקשה דלא הו"ל לפסוק כנהרדעי ועי' מ"ש שם אבל קשה מדברי הרא"ש פ"ק דקידושין דמשמע דאכולה קאי : בסי' קל"ה והוא ספק מגורשת דמ"מ מזונות נמצאו משא"כ בתחילת הסימן דלא נמצא ריעותא : בסי' קל"ט אבל בזונות תהיה באיסור א"א וכו' הקשה בדרישה דהא לעיל הוקא בתנאי ע"מ שלא תבעלי הוי גט אבל אמר חוץ לא הוי גט וכאן מסיק דספק הוא דלא נראה דלעיל מדייקים אבל אמר חוץ אינו לומר דלא הוי גט אלא יש לדייק אבל אמר חוץ הוי ספק וכדמסיק הכא : בסי' קל"ח מדלא כתב ונתן לה אלא בידה דרשינן לרשותה וכן פירש"י בפ"ק דמציעא דף י' ע"ב ובסוף העמוד כתוב כמו בסוורק : בסי' קל"ט ולא איפשיטא סבר הרמב"ם דלגבי גט בודאי אויר שאין וכו'

וכו' כדי שהשכיל הבחור כמר נתן סג"ל נראה דאיפשיטא במס' ובמים פ"ב דף כ"ה ע"ב ועיין ברמב"ם בפ"ד מהל' קרבנות ועוד שהס' מתנות לא כתב הרמב"ם כלום : בסי' ק"מ אלא א"ל הולך גט זה או תן לה תיבות תן לה מוסב גם על לשון הולך כו' וכן לקמן מוסב תיבת לה גם על התקבל שא"כ וכן ל' העיטור דלקמן התקבל לה וכן עוד לקמן : בסי' קמ"א צריך והמזיק בפני ב' וכו' ובירושלמי דידן ויתנו לה ובאשר"י ר"פ השולח בשם הירושלמי לתרווייהו ועל בבא דליתנו לה וכו' : שם כלומר בין פ"א במירק ובין בפתח א"כ בין פ"א בדגש ולא דקדק דע' הול"ל וכן מפורש בפירש"י דפטרוהו פי' כמו דברו והה"ב דגושה ובפיטרוהו פי' כמו אמרו שלהו והה"א והלמ"ד רפוים : שם מה שראינו ונעשה בפנינו כתבנו ונתתנו כ"ל דחסר והמענו הולך גט מפלוני בעלך המכונה פלוני בן פלוני ק"ק דלעיל לא כתב כן ועיין בסימן קכ"ט : שם אם הביא סימנין כשעושה שליח שאין קטן עושה שליח ותיפוק ליה שא"כ אין קידושין כלום כדאיתא בסי' מ"ג וז"ל סמוך לפירקן דבריש סי' א' דוקא אמר בן י"ג שנים מסיק בטור ולא כב"ש אך כתב עוד לעד"נ יבם מת וקיים וכו' גם זה ליתא דא"כ הו"ל טוב להצריך וכו' דדיקא הוא אלא י"ל דה"ק טוב וכו' דיקא הוא עיין בב"ב דף קכ"ז ובתוס' ד"ה מאי למימר ולי עוד קשה דלמאי איצטריך בדיקה ע"י שליח לאיצטריך בדיקה אף שלא ע"י שליח דה"נ ודאי מעשה קטן אינו כלום בלא שליח ממ"נ וכו' א"כ ע"י עצמו נמי לא הילכך כ"ל שבענין שליח ממזיר וע"י עצמו לא אתי לאסמורי כלל אע"ג דבמ"כ וכו' מ"מ כיון שאינו מגרש בעצמו ולכך לא אמר שלא טוב וכו' וצריך בדיקה רק למומרא בעלמא : קבלת גיטה והכל שריר וקיים צ"ע למה לא תבטל המודעי ע"י שליח ועיין סי' קס"ט : בסי' קמ"א צריך רבוי שערות הסורים וגדולים לא ידעתי למה דקדק בזה ונראה שר"ל שרבוי יהיה כדי שירדו השמור על כלבן כל' ר"י במשנה פרק בא סימן וכפירש"י התם ואע"פ שבגמרא לא מצריך שירבה עליו ממש אלא כדי שיהיה ב' שערות שוכבות וכו' ונראה דה"ק דבב' שערות שוכבים נמי סגי יכול לעשות שליח תוך שלשים יום שיתנהו לה לאמר ל' כנ"ל כדאמרינן לקמן במומר לשנים אמרו לפלוני ליתא לקמן ואדרבה לעיל מסיק בסי' ק"כ דאינו גט ומ"מ מהרמ"ה רמי שפיר דכתב לעיל דהוי ספק מגורשת . ומיירי שאומר שמסרו לו בפני עדים כיון שמחולק הבעל עמו צריך שיאמר וכו' ולא סגי בעידי חתימה כדלעיל ר"ס קל"ג : והשליח שליח דכולהו מדרשא דחד קרא נפקי ואיתקיש הויה ליציאה וכ"ל לתרץ דברי הרמ"ה דלפירש"י פרק האיש מקדש קשיא מיהו בתוס' שפירשו בשם ר"ת דשליח עושה שליח מיתורא דוי"ו הוא י"ל דהיתורא אינו אלא אי ליכא מילי וכו' ודו"ק . והרמב"ם פי' באיבעיא בבטל שמשמעותו פועל עבר בקמץ ופתח כמו ממק עבר שכתב הרמב"ם כדאיתא בב"י ולעיל הוא בקמץ וצירי שהיא על משקל חבר אני ואף שכמלא כמה פעמים פועל עבר וכבוד ה' מלא את המשכן : והרא"ש כתב דהאיבעיא כסוג עלמא כליסנא דנהרדעי וצ"ע על הטור דלא כתבו וצ"ע גם על הב"י סימן כ"ו לא פי' דברי הרא"ש כן וצ"ע בח"מ סי' פ"ו. אע"פ שהם דיינים לקבל עדות השליח שאומר בפני נכתב ובפני נחתם והשליח צריך לעמוד וכו' כנ"ל . כדין עד המעיד וא"כ למה לא ישבו הדיינים דוקא וכ"ל דודאי השליח שהוא עד צריך לעמוד אבל כיון שהוא מצטרף ועומד גם השנים למה לא יוכלו לעמוד שבודאי אין להם דין דיינים שהרי קי"ל אין עד נעשה דיין להצטרף עם אחרים כשאחרים לא ראו ג"כ בשעה שיוכלו לדון אלא שזה שצריכה ג' הוא מטעם קיום שטרות ויש בקיום שטרות עוד כמה קולות עיין בח"מ סי' מ"ו . ולא מהרש ניהלה בשהדי כשר אפי' בע"ה וכדברי הרמב"ם בסי' קל"ג וצ"ע בה"ם וה ובסימן קמ"ה כתב בשמו כי הכא וגרושה אינה נאמנת ואם יש עדים שהיא א"א אינה נאמנת ובכ"מ תי' דהתם בשאין הגט יוצא מתחת ידה ונראה דהשתא בכל המקומות מיירי בבני מחוזאי ול"כ מטעם אמר כיון שהחתימות הם כ' אשורית לא ידע מי שמכיר החתימות שהרי בשטרות וכתבים אין כותבין וחותמין בכתב אשורית ומהיכא יכירו . אבל אם הוא ואמר מעידים על חתימת עד השני וכו' ג"ז הם מסקנא דרב אשי ולא גרינן אטו שטרות דעלמא בח"מ סי' מ"ו : אע"ג דמסר לה באפי סהדי אמריני לא מתכשר ומשמע אפי' דיעבד וזה סותר מ"ש סימן זה בשם הרמ"ה וצ"ע וכן לקמן סי' קמ"ה . שמוליד או שאינו יורש כמן צ"ע מהו שאם יורש כמן ודאי מוליד ואם ר"ל שאין לו גבורת אנשים קשיא אדלעיל אם נאמנת שאין לו גבורת אנשים . וכשנתן הגט ליד אשה יאמר מיד קודם הנתינה או מיד לאחר הנתינה בלי הפסק בפ"ג ובפ"כ ויאמר בשעת נתינת גט לידה כנ"ל . שאם תטרוף דעתו בנתיים אע"פ שהוא הגט פסול בריש מי שאחזו כתב הרא"ש דטוב ליזהר ולא כתב פסול וצ"ע בב"י קכ"ה בסד"ה ובעל העיטור : בסי' קמ"ג ובלבד שיהא כהלכתו וכו' ארישא קאי כיון שאינה יכולה לקיים התנאי לעולם א"כ לא יתבטל הגט וארישא נמי קשה מאי צריך שישלמו ל' יום . ואם מת תוך ו' חדשים אינו גט מת האב או הבן מיירי דשלא פירש זמן . אא"כ גירש וניסת לבעל התנאי הרי אם ישאנה הבעל התנאי נמצא שהיה הגט למפרע וקידושין הוי קידושין אבל ע"מ שלא תאכלי בשר עד זמן קבוע ואם לא קבע זמן כ"ל דתלוי בפלוגתא דהרמב"ם והרא"ש דבריש דף דלעיל וצ"ע להרא"ש למה צ"ל כל ימי חייך וע"ל בסמוך דלא כתב כל ימי חייך : ואין לחוש שהיא לא תקיים הואיל והוא כמעכבין כשאנו יודעים שיש בידיה בודאי לקיים כגון ע"מ שתתני לי מאתים זו כדאיתא לעיל ובזה מסולק מ"ש הטור דנ"ל דכיון שבא הגט לידה מגורשת ואנ"ל דלא בעינן דעתה וצ"ע לתקנת רגמ"ה מאי איכא למימר : בסי' קמ"ד כיצד אמר לה ה"ז גיטך מעכשיו אם לא אבא בתוך ל' יום כנ"ל ובב"י סי' ל"מ כתב דמשנה זו שלא בדקדוק שנויה . הוי גט ספק איזה קודם מולך ולא מתייבמת בגמרא בלשון מגורשת ואינה מגורשת וכ"מ דיש לה מזונות : שם לא יכתבו ויתנו עד שיעבור חדש משנה שנייה ואם אמר אם לא אבא עד אמר חדש לא יכתבו ויתנו עד שיעברו ז' ימים מחדש השני ואם אמר אם לא אבא עד אמר שבת לא יכתבו עד שיעברו אב"ג בשבת שניה ואם אמר אם לא אבא עד אמר הרגל וכו' עיין בח"מ בב"י סימן מ"ד בשם מיסרים דאמר פסח עד שיעברו רוב ימים שבין פסח לעצרת : שם בב"י ולפ"ז הול"ל לדברי הפוסקים בר' יוסי הוה ספק מגורשת וכ"ל דהיינו דברמזים לא כתב לסה דלכשיורם וסמך על מה שכתב ברישא בסימן קמ"ה שכיב מרע שאמר לאשתו ה"ז גיטך דבר בהווה וה"ה בבריא שאמר כך ועיין בח"מ בסי' רנ"מ : שם אינם עושים אותן גט אלא לאחר היום כיון דלא ידעינן מתי נמסר לה אמרינן בסוף היום נמסר לה . נפל עליו הבית ונשכו נחש אינו גט ומהיום אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית ונשכו נחש הוי גט כנ"ל : בסי' קמ"ו הואיל והיה קיים ביום שמתגרשת בו ובלא מעכשיו היה וכמ"ש המגיד בטעם הדבר לחלק בין מתוך בהמה בח"מ סימן קכ"ו וצ"ע ברמזים פרק הכותב מוקי רבינו לכך דהכא במעכשיו : בסי' קמ"ח אפי' עבד ושפחה מוץ משפחתה מפני שלבה גס בה וצ"ע שלא כתב ג"כ בזה הקטן דאיתא בתוס' כתבה הרי"ף והרא"ש פרק מי שאחזו גם הרמב"ם בפ"ח מה"ג אבל בסדר הגט לא כתבה הרא"ש : בסי' קנ"ב ולא ראינו דרין עמה במכר ה"ז לא תינשא ולק"מ דבריש סי' מ"ו לגבי קידושין לא אמרינן שאם קדשה אחר שצריכה גט מפני דלהחמיר ולעשות מעשה להצריכה גט לא רצו . והתשובה שראוהו מתענה והניח תפילין שמצינו שלא היו נזהרים בימי הסמ"ג בהנחת תפילין כמ"ש שם במ"ע ה"ם ג' וזה היה שנת תתקל"ו לאלף החמישי והרא"ש נפטר שנת פ"ה לאלף הששי א"כ יכול להיות שעדיין במקצת המקומות לא היו נזהרים בתפילין אע"פ שכתב הסמ"ג שבכל המקומות קבלו לאלפים ורבבות מצות תפילין מזוזות וציצית : בסי' קנ"ג אלא שהוא לכתבו ולא נתנו עדאי ועיין סימן דלעיל דבעינן שהיא מקויים במותמו ונראה דה"כ כן דאל"כ נאמן במגו והמזירתו לו ישנה בכל והמוררה לה וכי אתא למטרף לקוחות אמרינן אייתי ראיה מתי מטא גט לידה כדאיתא בגמרא : בסי' קנ"ד וכופין אותו להוציא מיד אפי' אין עדיין עשר שנים צ"ע מדלעיל כ"ה ע"ו ע"ש . ומ"ש בדרישה והב"ח דבריו דחוקים וכן צ"ע לקמן כתב הרמב"ם אשה שבאה לב"ד וכו' . כי נתחייב לה מזונותיה ופטרתו בשביל שבועה כלומר שהאמינה ליה שקיים שבועתו או שמחלה חוב מזונות שקודם השבועה וע"ל בתשובה . ומחייב נמי לפרנסה שנייה אע"פ שהראשונה קדמה כדלקמן וצ"ע לעיל סימן ק"ה . אין לגרוע כח הראשונה במה שאין לו בנים וצ"ע לקמן ואם ילדה אמרת וכו' . והביאוהו שלא ילך או יגרשנה כיון שיש חשש שגון לא נאמר שאין כופין אותו אלא במה שאמו"ל כדלעיל מעבר לדף בב"י שם וצ"ע למה הוצרך לפרש דברים ושאל וי"ל שהרי יצאה מון לב"ד ועיין בח"מ סי' ה' : בסי' קנ"ה והשיאה אחיה או אמה וה"ה אב לאמר שאין לו רשות בה עוד אלא נקט אחים ואמה דשייך בתרתי גווני : שם ואם אינה בעין צריך לשלם ומותרת בקרוביו אין אלו אלא דברי נביאות ודברי תימא דבהדיא אמרינן בגמ' דבממאנת ואי דליתנהו אידי ואידי לא שקלו וכ"כ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם פכ"ד מה"א וכ"כ ג"כ ברמזים ובדרישה ל' כגירסא א"צ לשלם . שם לפיכך א"צ לא כתיבה לשמה ולא מסירה וכו' וכן הוא ברמב"ם . לפיכך אינו מכוון יפה ויפה וצ"ע שמכוון ומכוון דקאי אסיפא אבל מותר בקרוביו על שהגיע לרוב שנותיה היינו ל"ו שנים וכ"ה בטח"מ סי' רל"ה והוא כן ברשב"ם פרק מי שמת אבל הרמב"ם פ"ב מה"א כתב שהוא ל"ה שנים ויום אחד ובש"ע כאן הסתם כהרמב"ם ובח"מ סתם כהטור : ומ"ש עליו רבינו ט"ס הוא טעמא משום דליסנא דיוצאה ממנה שלשים יום וכו' ואי משום הא לא הו"ל לכתוב עליו ט"ס אלא הו"ל שאין נראה כן בהגמרא גם האמת שאין כאן ט"ס שהרי הרמב"ם בפי' למשניות כ"כ בפ' יוצא דופן . וגבה מקום התפוח שעל הערוה ובטח"מ סימן ה' כתב במקום גבה וכריסה ימין ושמאל וכ"כ שם בב"י בשם הרמב"ם וכ"ל דגבה וכריסה ליסנא מעליא נקט כמו פנים ואחור וימין ושמאל נמי סימנין פנים לגבי שמאל : בסי' קנ"ו וממאנת שהחליצה אינה כלום ותינשא לכהן כנ"ל ואין לומר והסרוס חכמים שלא תינשא לכהן דדלמא לא תמצא מכיון שמשמע שחליצה זו אינה כלום שילך תיקנו שלא תחלוץ שזהו ביד ב"ד הוא כנ"ל ועיין בפרישה וע"ל סי' קס"א : בסי' קנ"ט אף אם ירצה היבם לחלוץ לה אלא יגרשנה כנ"ל : בשם הרא"ש שכתבתי בסמוך יתבאר לך שט"ס הוא כאן וכו' ואולי י"ל שסמך על מ"ש הרא"ש בהוורק מסכת גיטין אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה וקי"ל כחכמים וכ"כ שם בקיצור אבל באמת אין משם ראיה שהיים שם וביבמות האריכתי ופירש ר"י דדוקא כשיקדש לאחותה ולא כן דעת ר"י וכנ"ל לדקדק מל' רש"י דף כ"ג אמתני' דקדשה וכנסה דפירש דמשנה יבם על אחותה פקעה למפרע משמע וכו' לא אפי' כנס דהכי איירי התם : בסי' ק"ס נפלה לפני יבם קטן אין לה מזונות עד שיגדיל כלומר וכשיגדיל יש לו דין גדול שכתב דינו בריש הסימן ורש"י פי' בהדיא עד שתכנס לחופה וגם פירש"י לאו דוקא דלא בא למעט עמד בדין אלא חדא מתרתי נקט שגם בהם יש חלק בפירות שאינה שלו צ"ע תלי תניא בדלא תניא : בסי' קס"א כלומר א"צ לחלוץ אלא אחת מהן וכדי נסבה וי"ל דכמו דלא בכדי נסיב ואין היבם יכול לייבם וכו' דבית אחד הוא בונה וכו' ה"כ שהחליצה לא יחלוץ לאסור אותה לכהן ומיהו לעיל סימן קי"ו מוכח שאין חליצה זו אוסרת . היה לו אחים רבים ומתו וכולן נשואין לפניו אם איפשר לו לקיים לייבם את כולם מייבם ועיין ס"ס א' דעצה טובה היא ואדרבה נשנה במשנה וכ"ה לעיל סי' ע"ו : ומייבם למי שירצה אחד מהם לכל בית קאי גם ארישא דהיינו חולץ : בסי' קס"ב אמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה והואיל ועיקר קרא לאו להכי אתיא אלא מדיוקא וכו' הוי כמו לאו הבא מכלל עשה ועיין בר"מ ר"ס מד אמר : בסי' קס"ג ומה שלקחתי בנכסי המת אביהם אמור וכו' היינו כשהוא פחות ממה שיבא עליו כשירש בנכסי היבם . והשתא הנאמר שהם חולקים עליו ויחלקו ביניהם וא"ל הא"ב ודאי מומוק דאם זה בנו אין כאן לאב כלום וכיון דאיכא ספק אימא כולה להאי וכו' חולקים יורשיו ואכתי קשה בספק ויבם דהתם נמי אם זה בנו דאיתנא אין ליבם כלום . שם או ספק והבא בנכסי יבם חולקים דהכא דין עם בני יבם דגם לדבריהם הספק יורש הסבא אלא שהם אומרים מכח היבם והוא אומר מכח שמיתנא הילכך הדבר שקול ויחלקו הספק שביניהם הרא"ש : בסי' קס"ד ה"ז פטור וא"כ כלום אבל לא תינשא וכו' פי' מכח הזיקה ועיין כיוצא בזה ר"ס קנ"ט . שם וה"נ אינו פוטר אלא עד שיצא לאויר העולם . ומ"ש יצא אזלינן בתר רובא ועדיף מילד מי שלא חי שלשים יום . שם ולא נהירא דהא טעם דפרינן לכהן וכו' לעיל לא הזיק ככהם בניסת תחילה והיתה שוגג דכיון דקי"ל דהלכה כרשב"ג לא מייסינן לרבנן איסתמיטתיה דתלמוד ערוך הוא פ' החולץ דטעמא הוי דעבדינן כרבנן : בסי' קס"ה מכוונים להם מצוה כיון שבא לחלוץ תחלה וצ"ע דדלמא איערומי וכ"ל אה"כ היכא דאיכא למימש כפ"ר אבל מן הסתם לא כיחוש ודו"ק . אע"ג דלדידיה לא חשיב כשבע לבטל המצוה כיון דבדידיה תליא רחמנא ועיין בתשובת הרא"ש כלל י"א סי' ו' הובא בי"ד סי' רל"ט : אלמא לא רצו הולכין אחר הגדול כו' הגדול מחבירו הוא קודם למצוה וכן התם הטור סי' קפ"א : בסי' קס"ו אין עושין לה מאמר אלא מדעת אביה וכותב לה כתובה וכ"ל היינו כשאין נכסים לבעלה הראשון ודלא כהב"ח דזו מנין לו ובפרישה תירץ דהוא מיירי בנתארמלה מן האירוסין דאז אין כותבין כתובה ולפ"ז צ"ל דמ"ש כדין אלמנה דעלמא היינו נמי כהאי שאם מן האירוסין כותבין לה מאתים אבל י"ש לקמן בסמוך וכותבין לה כתובה אינו באלמנה מן האירוסין וגם מזה קשה על הב"ח ועוד קשה על הב"ח מדלקמן ויהבינא ליכי וכו' כדהוי כתובה וכו' ולדידיה צריך להוסיף דמ"ש לקמן דמוסיף הוא ענין אחר : ומפרנס יתיכי ליכי כהלכות גוברין יהודאין וכו' הלשון שמדבר תחילה נוכח העדים : בסי' קס"ח ואם מכר או נתן מהם מעכשיו בטלה ולא כמסקנת הרא"ש לעיל סי' צ' בנכסי אשתו דיש לחלק : בסי' קס"ט וא"ש שאם קובעים מקום בשבת מיחוי כבוזה ומתקן אין לו טעם ול"כ טעם אמר מידי דהוי שאין מציעין מטות ולא מכינים שום דבר משבת למול : שם אם הטו הדדין כו' כר"ע דהלכה כמותו נגד חביריו אבל הרשב"א בתשובה ס"ס א' רי"ן פסק כריב"ג מדשמואל מפרש למילתא וכן כ"ל דעת הרא"ש בס"פ יוצא דופן שהביא לדשמואל וכ"ל נמי שאע"פ שהרא"ש והתוס' כתבו סתם דדים גדולים כמ"ש בב"י לאו למראית עין אלא דוקא באחד מהסימנים אלו לאו כדאית ליה ולמר כדאית ליה תדע שהרא"ש ותוס' כתבו דאיזהו סימנים אשמואל קאי דהיינו סימני נערות וכ"כ הרשב"א בתשובה הנזכרת ואם אמר הרוצה לחלוץ יאמר לו לבטל כל המודעות וצ"ע למה לא תבטל הוא כל המודעות שהרי צריכין לכוונתה וכ"ל דודאי לא תמסור מודעי שהרי תאסר לשוק ועיין סי' קמ"א : י"ל דהרמב"ם אורחא דמילתא נקט ולא משום דבעי השלכה לארץ ובפי' סדר החליצה סעיף ע"ד כתב בשם ר"י ברונא לפרש שאין המנעל שלה ומשום כך חלצה רק מלכה לשם מצוה : אבל אם שותתת צריך לרוק פעם אחרת וכ"כ הרמב"ם ז"ל אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב אפי' בשותתת א"צ לרוק פ"א וא"כ מקרין ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה כאן אין קפידא להפסיק כיון שאינה טוענת כ"ל : דכמוי בעלה כי נפיק רוק מפומה דכתיב וירקה בפניו ועיין בפסקי הסומא ובש"ע בסדר חליצה סע"ה וכתב שאיפשר שכ"ש שהיבם ירוק ורבא קמ"ל דאף הדיינים . וכבר כתבתי בסמוך שגם הרא"ש נהגו שלא לאכול וכו' נראה שבספר הטור לא היה כתוב לפניו הא דהרא"ש ודע שגירסת הרי"ף כגירסת הירושלמי ומ"מ כיון דאסיקנא וכו' כ"כ הרא"ש ולא כן בספרי הרי"ף שבידינו : אנחנו דייני דמקצתן חתימו לתתא וכו' וי"ל דהיק דהכא מסיק וכותב במותב תלתא וכו' וכן חותמין למטה :

תם